

Holy Bible

Aionian **Edition®**

Muqeddes Kalam (latin yéziq)

Uyghur Bible (latin script)

Holy Bible Aionian Edition ®

Muqeddes Kalam (latin yéziq)

Uyghur Bible (latin script)

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 4/18/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee, 2010

Formatted by Speedata Publisher 5.1.9 (Pro) on 6/3/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

AionianBible.org

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Uyghur tili at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Uyghur tili at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Yaritilish	1
Misirdin chiqish	34
Lawiylar	63
Chöl-bayawandiki seper	85
Qanun sherhi	114
Yeshua	139
Batur Hakimlar	156
Rut	173
Samuil 1	176
Samuil 2	197
Padishahlar 1	215
Padishahlar 2	236
Tarix-tezkire 1	257
Tarix-tezkire 2	277
Ezra	302
Nehemiya	309
Ester	320
Ayup	326
Zebur	345
Pend-nesihetler	389
Hékmet toplighuchi	403
Küylarning küyi	408
Yeshaya	411
Yeremiya	447
Yeremiyaning yigha-zarliri	487
Ezakiyal	491
Daniyal	525
Hoshiya	536
Yoél	541
Amos	543
Obadiya	547
Yunus	548
Mikah	550
Nahum	553
Habakkuk	555
Zefaniya	557
Hagay	559
Zekeriya	561
Malaki	567

NEW TESTAMENT

Matta	571
Markus	594
Luqa	609
Yuhanna	634
Rosullarning paaliyetliri	653
Rimliqlargha	678
Korintliqlargha 1	689
Korintliqlargha 2	699
Galatiyalilargha	706
Efesusluqlargha	710
Filippililargha	714
Kolossiliklerge	717
Tésalonikaliqlargha 1	720
Tésalonikaliqlargha 2	723
Timotiygha 1	725
Timotiygha 2	728
Titusqa	730
Filémongha	732
Ibraniylargha	733
Yaqup	741
Pétrus 1	744
Pétrus 2	747
Yuhanna 1	749
Yuhanna 2	752
Yuhanna 3	753
Yehuda	754
Wehiy	755

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

Ademni qoghliwétip, hayatliq derixige baridighan yolni muhapizet qilish üçün, u Érem béghining meshriq teripige kérublarni we töt terepke pirqiraydighan yalqunluq bir shemsherni qoyup qoydi.

Yaritilish 3:24

Yaritilish

1 Muqaddemde Xuda asmanlar bilan zéminni yaratti.

2 U chaghdada yer bolsa shekilsiz we qupquruq halette boldi; qarangghuluq chongqur sularning yuzini qaplidi; Xudaning Rohi chongqur sular üstide lerzan perwaz qilatti. **3** Xuda: «Yoruqluq bolsun!» déwidi, yoruqluq peyda boldi. **4** Xuda yoruqluqning yaxshi ikenlikini kördi; Xuda yoruqluq bilan qarangghuluqni ayridi. **5** Xuda yoruqluqni «kündüz», qarangghuluqni «kéche» dep atidi. Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu tunji kün boldi. **6** Andin Xuda: — Sularning ariliqida bir boshluq bolsun we sular [yuqiri-töwen] ikkige ayrilip tursun, dédi. **7** Shuning bilan Xuda bir boshluq hasil qilib, sularni boshluqning astigha we boshluqning üstige ayriwetti; ish ene shundaq boldi. **8** Xuda bu boshluqni «asman» dep atidi. Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu ikkinchi kün boldi. **9** Andin Xuda: «Asmanning astidiki sular bir yerge yighilsun, quruq tupraq körünsun!» déwidi, del shundaq boldi. **10** Xuda quruq tupraqni «yer», yigilghan sularni bolsa «dégizlikler» dep atidi. Xuda bularning yaxshi bolghanliqini kördi. **11** Andin Xuda yene: «Yer herxil ösimliklerni, uruqluq otyashlarni, méwe bérédighan derexlerni túrliri boyiche özide ündürsun! Méwilerning ichide uruqliri bolsun!» déwidi, del shundaq boldi; **12** yerdiki ösimliklerni, yeni uruq chiqidighan otyashlarni öz túrliri boyiche, méwe bérédighan, yeni méwilerining ichide uruqliri bolghan derexlerni öz túrliri boyiche ündürdi. Xuda bularning yaxshi bolghanliqini kördi. **13** Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu üçinchi kün boldi. **14** Xuda yene: «Kündüz bilen kéchini ayrip bérish üçün asmanlarda yoruqluq jisimlar bolsun. Ular künler, pesillar we yillarni ayrip turushqa belge bolsun; **15** ular asmanlarda turup nur chiqarghuchi bolup, yer yüzige yoruqluq bersun!» déwidi, del shundaq boldi. **16** Xuda ikki chong nur chiqarghuchi jisimni yaratti; chong nur chiqarghuchini kündüzni bashquridighan, kichik nur chiqarghuchini kéchini bashquridighan qildi. Hemde yene yultuzlarnimu yaratti. **17** Xuda bularni yerge yoruqluq bérıp, kündüz bilen kéchini bashqurup, yoruqluq bilen qarangghuluqni ayrisun dep asmanlarning gümbizige orunlashturdi. Xuda buning yaxshi bolghanliqini kördi. **19** Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu tötinchi kün boldi. **20** Xuda yene: «Sularda migh-migh janiwarlar bolsun, uchar-qanatlar yerning üstide, asman boshluqida uchsun» dédi. **21** Shundaq qilib Xuda sudiki chong-chong mexluqlarni, shundaqla sularda migh-migh janiwarlarni öz túrliri boyiche we herxil uchar-qanatlarni öz túrliri boyiche yaratti. Xuda buning yaxshi bolghanliqini kördi. **22** Xuda bu janliqlargha bext-beriket ata qilib: «Nesillinip, köpiyip, déngiz sulirini tolderunglar, uchar-qanatlarimu yer yüzide awusun» dédi. **23** Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu beshinchi kün boldi. **24** Xuda yene: «Yer janiwarlarni öz túrliri boyiche chiqarsun — mal-charwilarni, ömüligüchi janiwarlarni we yawayi haywanlarni öz túrliri boyiche apiride qilsun» — déwidi, del shundaq boldi. **25** Shundaq qilib Xuda yerdiki yawayi haywanlarni öz túrliri boyiche, mal-charwilarni öz túrliri boyiche we yer yüzide ömüligüchi barliq janiwarlarni öz túrliri boyiche yaratti. Xuda buning yaxshi bolghanliqini

kördi. **26** Andin Xuda: «Öz süret-obrazimizda, Bizge oxshaydighan qilib insanni yaritayli. Ular déngizdiki béliqlargha, asmandiki uchar-qanatlargha, barliq mal-charwilargha, pütkül yer yüzige we yer yüzidiki barliq ömüligüchi janiwarlargha igidarchiliq qilsun» dédi. **27** Shundaq qilib, Xuda insanni Öz süret-obrazida yaratti; Uni Özining sürütide yaratti; Ularini erkek-chishi qilib yaratti. **28** Xuda ulargha bext-beriket ata qilib: «Siler nesillinip, köpiyip, yer yüzini tolderup boysundurunglar; déngizdiki béliqlar, asmandiki uchar-qanatlar, shuningdek yer yüzide yüridighan herbir haywanlargha igidarchiliq qilinglar» dédi. **29** Andin Xuda yene: «Mana, Men pütkül yer yüzidiki uruqluq otyashlar bilen uruqluq méwe bérédighan herbir derexlerni silerge ozuqluq bolsun dep berdim; **30** shundaqla yerdiki barliq janiwarlar bilen asmandiki barliq uchar-qanatlar we yer yüzide barliq ömüligüchilerge, yeni barliq jan-janiwarlargha ozuqluq bolsun dep barliq gül-giyahlarni berdim» déwidi, del shundaq boldi. **31** Xuda yaratqanlirining hemmisige sepsélip qaridi, we mana bularning hemmisi nahayiti yaxshi bolghanidi. Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu altinchi kün boldi.

2 Shundaq qilib asman bilen zémin, pütkül mewjudatliri bilen qoshulup yaritilip boldi. **2** Xuda yettinchi künigiche qilidighan ishini tamamlidi. U yettinchi küni barliq yaritish ishini toxtitip aram aldi. **3** Yettinchi küni Xuda barliq yaritish ishleridin aram alghan kün bolghanliqi üçün, shu künni bextlik kün qilib, uni «muqaddes kün» dep bekitti. **4** Perwerdigar Xuda zémin bilen asmanni yaratqan künide, asman-zéminning yaritilish jeryanining tarixliri mundaq: — **5** Zéminda téxi héch gül-giyah, yerde héch otyash ünmigenidi; chünki Perwerdigar Xuda yer yüzige hól-yéghein yaghdurmighanidi, shundaqla yer tériydighan ademmu yoq idi. **6** Lékin yerdin bulaq süyi chiqip, tamam yer yüzini sughardi. **7** Andin Perwerdigar Xuda ademni yerning topisidin yasap, hayatliq nepesini uning burnigha püwldi; shuning bilen adem tirik bir jan boldi. **8** Andin kéyin Perwerdigar Xuda meshriq terepte Érem dégen jayda bir bagh bina qilib, yasighan ademni shu yerge orunlashturdi. **9** Perwerdigar Xuda yerdin közni qamlashturidighan chirayliq, [méwilir] yéyishlik herxil derexni ündürdi; u yene baghning otturisida «hayatliq derixi» we «yaxshi bilen yamanni bilgüzgüchi derex»ni ündürdi. **10** Baghni sughirishqa Éremdin bir derya éqip chiqti; andin bölünüp, töt éqin boldi. **11** Birinchi éqinning nami Pishon bolup, altun chiqidighan pütkül Hawilah zéminini aylinip ötidu. **12** Bu yurtning altuni nahayiti ésil idi; shu yerde puraqliq déwirqay bilen aq héqiqimu chiqidu. **13** Ikkinchi deryaning nami Gihon bolup, pütkül Kush zéminini aylinip ötidu. **14** Üchinchi deryaning nami Dijle bolup, Ashurning sherqidin éqip ötidu, tötinchi deryaning nami Efrat idi. **15** Perwerdigar Xuda ademni élip Érem béghigha ishlep, perwish qilsun dep uni shu yerge qoyup qoydi. **16** Perwerdigar Xuda ademme emr qilib: baghdiki herbir derex méwileridin xalighiningche ye; **17** emma «yaxshi bilen yamanni bilgüzgüchi derex»ning méwisidin yémigin; chünki uningdin yégen kününgde jezman ölsen, — dédi. **18** Andin Perwerdigar Xuda yene

söz qilib: — Ademning yalghuz turushi yaxshi emes; Men uningga mas kélidighan bir yordemchi hemrahni yasap bérey, — dédi. **19** Perwerdigar Xuda tupraqtin daladiki barliq janivarlar bilen asmandiki hemme uchar-qanatlar ni yasighanidi; ulargha ademning néme dep at qoyidighanliqini bilish üçün, U ularni ademning aldigha keltürdi. Adem herbir janivargha néme dep at qoyghan bolsa, uning éti shu bolup qaldi. **20** Bu तरीقىде adem hemme mal-charwilargha, asmandiki uchar-qanatlargha we daladiki herbir janivarlargha at qoydi; wehalenki, adem özi ge mas kélidighan héchbir yordemchi hemrah uchratmidi. **21** Shuning bilen Perwerdigar Xuda ademge bir qattiq uyqu saldi; u uxlap qaldi. U uxlawatqanda, U uning biqinidin bir az élip, andin uning ornini et-gösh bilen étip qoydi. **22** Shuning bilen Perwerdigar Xuda ademning biqinidin alghan shu qisimdin bir ayalni yasap, uni ademning qéshigha ekeldi. **23** Adem'ata xushal bolup: — Mana bu söngelirimdiki söngék, étimdiki et bolghach, «ayal» dep atalsun; chünki u erdin élin'ghandur, — dédi. **24** Shuning üçün er kishi ata-anisidin ayrilip, öz ayaligha baghlinip bir bolup, ikkisi bir ten bolidu. **25** Adem'ata bilen ayal her ikkisi yalingach bolsimu, héch uyalmaytti.

3 Yer yüzide yılan Reb Perwerdigar yaratqan daladiki haywanlarning hemmisidin hiyliger idi. U ayaldin: — Xuda rasttinla baghdiki derexlarning héchqaysisining méwisidin yémenglar, dédimu? — dep soridi. **2** Ayal yılan'gha jawab bérip: — Baghdiki derexlarning méwilerini yéseék bolidu. **3** Emma baghning otturisidiki derexning méwisi toghrisida Xuda: «Buningdin yémenglar, qolmu tegküzmenglar, bolmisa ölisiler» dégen, dédi. **4** Yılan ayalgha: — Undaq emes! Hergiz ölmeysiler! **5** Belki siler uni yégen kününglarda, Xuda közünglarning échilip, Xudagha oxshash yaxshi bilen yamanni bilidighan bolup qalidighanliqlarni bilidu, — dédi. **6** Ayal derexning [méwisining] yémeklik üçün yaxshiliqini, uning közni qamlashturidighanliqini körüp, hemde derexning ademni eqilliq qilidighan jelpkarliqini körüp, méwidin yédi we uningdin yérida turghan érigimu berdi; umu yédi. **7** Yéyishi bilenla her ikkisining közliri échilip, özlirining yalingach ikenlikini bilip, enjür yopurmaqlirini élip bir-birige ulap tikip, özlirige yapquch qilip tartti. **8** Kün salqinlighanda, ular Perwerdigar Xudanin baghda mangghan shepisini anglap qélip, adem ayalni bilen Perwerdigar Xudanin hazir bolghininin qéchip baghdiki derexlarning arisigha yoshurunuwaldi. **9** Lékin Perwerdigar Xuda towap ademni chaqirip uninggha: Sen nede? — dédi. **10** Adem'ata jawab bérip: — Men baghda shepengni anglap, yalingach turghinim üçün qorqup kétip, yoshuruniwaldim, — dédi. **11** [Xuda] uninggha: — Yalingach ikenlikingni sanga kim éytti? Men sanga yéme, dep emr qilghan derexning méwisidin yédingmu-ya? — dédi. **12** Adem jawab bérip: — Sen manga hemrah bolushqa bergén ayal derexning méwisidin manga bergénidi, men yédim, — dédi. **13** Perwerdigar Xuda ayalgha: — Bu néme qilghining? — dédi. Ayal jawab bérip: — Yılan méni aldap azdursa, men yep saptimen, — dédi. **14** Perwerdigar Xuda yılan'gha mundaq dédi: — «Bu qilghining üçün, Sen hemme mal-

charwilardin, Daladiki barliq haywanatlardin bekrek lenetke qalisen; Qorsiqing bilen béghirlap méngip, Ömrüning barliq künliride topa yeysen. **15** We men sen bilen ayalning arisigha, Séning nesling bilen ayalning neslining arisigha öchmenlik salimen; U séning béshingni dessep zeximlendüridu, Sen qopup uning tapinini [chéqip] zeximlendürisen». **16** Andin Xuda ayalgha: — «Séning hamilidarliqingning japa-musheqqetlirini köpeytimen; Sen qattiq tolghaq ichide boshinisen; Sen éringdin üstün turushqa hewes qilsangmu, U üstüngdin xojiliq qilidu» — dédi. **17** Andin U Adem atigha: — «Sen ayalningning söziqe qulaq sélip, Men sanga yéme, dep emr qilghan derextin yégingning tüpeylidin, Séning tüpeylingdin yer-tupraq lenitimgé uchraydu; Ömrüning barliq künliride peqet japaliq ishlep, andin uningdin ozuqlinisen. **18** Yer sanga tiken bilen qamghaq ündüridu; Shundaqtimu sen yerdiki ziraet-otyashlarni yeysen. **19** Taki sen tupraqqa qaytquche yüz-közüng terge chümgende, andin nan yéyeleysen; Chünki sen esli tupraqtin élin'ghansen; Sen eslide topa bolghach, Yene topigha qaytisen» — dédi. **20** Uning ayalni barliq jan igilirining anisi bolidighini üçün adem uninggha «Hawa» dep at qoydi. **21** Perwerdigar Xuda Adem'ata bilen uning ayaligha haywan tériliridin kiyim qilip kiydürüp qoydi. **22** Perwerdigar Xuda söz qilib: — Mana, adem Bizlerdin birige oxshap qaldi, yaxshi bilen yamanni bildi. Emdi qolini uzutip hayatliq derixidin élip yewélip, ta ebedgiche yashawermesliki üçün [uni tosushimiz kérek], dédi. **23** Shuning bilen Perwerdigar Xuda uni Érem baghdin qoghlap chiqiriwetti; shundaq qilip uni yerge ishleydighan, yeni özi esli apiride qilin'ghan tupraqqa ishleydighan qilip qoydi. **24** Ademni qoghliwétip, hayatliq derixige baridighan yolni muhapiyet qilish üçün, u Érem béghining meshriq teripige kérublarni we töt terепке pirqiraydighan yalqunluq bir shemsherni qoyup qoydi.

4 Adem'ata ayalni Hawa bilen bille boldi; Hawa hamilidar bolup Qabilni tughup: «Men bir ademge ige boldum — U Perwerdigardur!» — dédi. **2** Andin u yene Qabilning inisi Habilni tughdi. Habil padichi boldi, Qabil bolsa तरीقىчи boldi. **3** Békitilgen shundaq bir waqit-saette shundaq bir ish boldiki, Qabil tupraqning hosulidin Perwerdigargha hediye keltürdi. **4** Habilmu padisidin qoylirining tunjiliridin, yeni ularning yéghidin hediye sundi. Perwerdigar Habilni we uning sun'ghan hediyesini qobul qildi. **5** Lékin Qabil we uning sun'ghinigha qarimidi. Shu wejedin Qabilning tolimu achchiqi kélip, chirayi tutuldi. **6** Shuning bilen Perwerdigar Qabilgha: Némishqa achchiqlinisen? Néme üçün chiraying tutulup kétidu? **7** Eger durus ish qilsang, sen kötürülmemsen? Lékin durus ish qilmisang, mana gunah ishik aldida [séni paylap] béghirlap yatidu, u séni öz ilkiqe almaqchi bolidu; lékin sen uningdin ghalip kélishigha kérek, dédi. **8** Qabil inisi Habilgha: «Daligha chiqip kéleyli!» dédi. Dalada shu weqe boldiki, Qabil inisi Habilgha qol sélip, uni öltürdi. **9** Perwerdigar Qabilgha: Ining Habil nede? — dep soridi. U jawab bérip: Bilmeymen, men inimning baqquchisimu? — dédi. **10** Xuda uninggha: — Sen néme qilding? Mana, iningning qéni yerdin manga peryad kötürüwatidu! **11** Emdi iningning qolungda tökülgen qénini qobul qilishqa aghzini achqan yerdin

qoghlini, lenetke uchrayson. **12** Sen yerge ishlisengmu u buningdin keyin sanga quwwitini bermeydu; sen yer yuzide sersan bolup, sergerdan bolisen, — dedi. **13** Buni anglap Qabil Perwerdigargha jawab qilip: — Méning bu jazayimni adem kötürelmigidek! **14** Mana, Sen bügün méni yer yuzidin qoghlining, men emdi Séning yuzügingin yoshurunup yürimen; yer yuzide sersan bolup sergerdanliqta yürimen; shundaq boliduki, kimla méni tépiwalsa, öltürüwétidul, — dedi. **15** Lékin Perwerdigar uninggha jawab bérıp: — Shundaq boliduki, kimki Qabilni öltürse, uningdin yette hesse intiqam élinidu, — dedi. Shularni dep Perwerdigar Qabilgha uchrighan birsı uni öltürüwetmisun dep uninggha bir belge qoyup qoydı. **16** Shuning bilen Qabil Perwerdigarning huzuridin chiqıp, Éremning meshriq teripidiki Nod dégen yurtta olturaqlishıp qaldı. **17** Qabil ayali bilen bille bolup, ayali hamilidar bolup Hanoxni tugdı. U waqıtta Qabil bir sheher bina qiliwatatti; u sheherning namini oghlining ismi bilen Hanox dep atıdı. **18** Hanoxtin Irad töreldi, iradtin Mehuyail töreldi, Mehuyaildin Metushail töreldi, Metushaildin Lemex töreldi. **19** Lemex özige ikki xotun aldı. Birining ismi Adah, yene birining ismi Zillah idi. **20** Adah Yabalni tugdı. U chédirad olturidighan köchmen malchilarning bowisi idi, **21** uning inisining ismi Yubal idi. Bu chiltar bilen ney chalguchilarning bowisi idi. **22** Zillah yene Tubal-qayin dégen bir oghulni tugdı. U mistömür eswablarnı soqquchi idi. Tubal-qayinning Naamah isimlik bir singlisi bar idi. **23** Lemex bolsa ayallirigha söz qilip: — «Ey Adah bilen Zillah, sözümnı anglanglar! Ey Lemexning ayalliri, gépimge qulaq sélinglar! Méni zeximlendürgini üçün men adem öltürdüm, Ténimni zéde qilghanlıqı üçün bir yigitni öltürdüm. **24** Eger Qabil üçün yette hesse intiqam élinısa, Lemex üçün yetmiş yette hesse intiqam élinidul» — dedi. **25** Adem'ata yene ayali bilen bille boldı. Ayali bir oghul tugup, uninggha Shét dep at qoyup: Qabil Habilni öltürüwetkini üçün Xuda uning ornigha manga bashqa bir ewlad tiklep berdi, dedi. **26** Shétinmu bir oghul tuguldu; u uninggha Énosh dep at qoydı. Shu waqıttin tartıp ademler Perwerdigarning namigha nida qilishqa bashlıdı.

5 Bu Adem'atining ewladirining nesebnamisidur: — Xuda insanni yaratqan künide, uni Özige oxshash qilıp yarattı. **2** U ularni er jinis we ayal jinis qilıp yarıtıp, ulargha bext-beriket ata qilıp, yarıtılghan künide ularning namini «adem» dep atıdı. **3** Adem'ata bir yüz ottuz yashqa kirgende uningdin özige oxshaydighan, öz süret-obrazidek bir oghul töreldi; u uninggha Shét dep at qoydı. **4** Shét tugulghandin keyin Adem'ata sekkiz yüz yıl ömür körüp, uningdin [yene] oghul-qizlar töreldi. **5** Adem'atimiz jemiyy toqquz yüz ottuz yıl kün körüp, alemdin ötti. **6** Shét bir yüz besh yashqa kirgende uningdin Énosh töreldi. **7** Énosh tugulghandin keyin Shét sekkiz yüz yette yıl ömür körüp, uningdin [yene] oghul-qizlar töreldi. **8** Shét jemiyy toqquz yüz on ikki yıl kün körüp, alemdin ötti. **9** Énosh toqsan yashqa kirgende uningdin Kénan töreldi. **10** Kénan tugulghandin keyin, Énosh sekkiz yüz on besh yıl ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar töreldi. **11** Énosh jemiyy toqquz yüz besh yıl kün körüp, alemdin ötti. **12**

Kénan yetmiş yashqa kirgende uningdin Mahalalél töreldi. **13** Mahalalél tugulghandin keyin Kénan sekkiz yüz qiriq yıl ömür körüp, uningdin [yene] oghul-qizlar töreldi. **14** Kénan jemiyy toqquz yüz on yıl kün körüp, alemdin ötti. **15** Mahalalél atmish besh yashqa kirgende uningdin Yared töreldi. **16** Yared tugulghandin keyin Mahalalél sekkiz yüz ottuz yıl ömür körüp, uningdin [yene] oghul-qizlar töreldi. **17** Mahalalél jemiyy sekkiz yüz toqsan besh yıl kün körüp, alemdin ötti. **18** Yared bir yüz atmish ikki yashqa kirgende uningdin Hanox töreldi. **19** Hanox tugulghandin keyin Yared sekkiz yüz yıl ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar töreldi. **20** Yared jemiyy toqquz yüz atmish ikki yıl kün körüp, alemdin ötti. **21** Hanox atmish besh yashqa kirgende uningdin Metushelah töreldi. **22** Metushelah tugulghandin keyin Hanox üç yüz yilgiche Xuda bilen bir yolda méngip, yene oghul-qizlarnı taptı. **23** Hanoxning [yer yuzide] barlıq körgen künliri üç yüz atmish besh yıl boldı; **24** U Xuda bilen bir yolda méngip yashaytti; u [tuyuqsız közdin] ghayib boldı; chünki Xuda uni Öz yénigha élip ketkenidi. **25** Metushelah bir yüz seksen yette yashqa kirgende uningdin Lemex töreldi. **26** Lemex tugulghandin keyin Metushelah yette yüz seksen ikki yıl ömür körüp, uningdin oghul-qizlar töreldi. **27** Metushelah jemiyy toqquz yüz atmish toqquz yıl kün körüp, alemdin ötti. **28** Lemex bir yüz seksen ikki yashqa kirgende bir oghul tépı, uning ismini Nuh atap: — Perwerdigar tupraqqa lenet qıldı; shunga biz [yerge] ishliginimizde hemde qollirimizning japalıq emgikide bu bala bizge teselli bérıdu, — dedi. **30** Nuh tugulghandin keyin Lemex besh yüz toqsan besh yıl ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar töreldi. **31** Lemex jemiyy yette yüz yetmiş yette yıl kün körüp, alemdin ötti. **32** Nuh besh yüz yashqa kirgendingin keyin, uningdin Shem, Ham we Yafet töreldi.

6 We shundaq boldiki, insanlar yer yuzide köpiyishke bashlighanda, shundaqla qizlarnı köplep tugulghanda, **2** Xudaning oghulliri insanlarning qizlirining chiraylıqlıqini körüp, xalighanche tallap, özlirige xotun qilishqa bashlıdı. **3** U waqıtta Perwerdigar söz qilip: — — Méning Rohim insanlar bilen menggü küresh qiliwermeıdu; chünki insan ettur, xalas. Kelgüsıde ularning ömri peqet bir yüz yigirme yashtin ashmısun! — dedi. **4** Shu künlérde (we shundaqla keyıinki künlérdimu), Xudaning oghulliri insanlarning qizlirining yénigha bérıp, ulardın balılarnı tapqınida, gigantlar yer yuzide peyda boldı. Bular bolsa qedimki zamanlardiki danglıq palwan-baturlar idi. **5** Perwerdigar insanning ötküzıwatqan rezilliki yer yuzide köpiyip ketkenlikini, ularning könglıdiki niyetlirining herqachan yaman boluwatqınini kördi. **6** Shuning bilen Perwerdigar yer yuzide ademni apiride qilghinigha pushayman qilıp, könglıde azablandı. **7** Buning bilen Perwerdigar: — Özüm yaratqan insanni yer yuzidin yoqıtımen — insandın tartıp mal-charwılarghiche, ömiligüchi haywanlardın asmandiki qushlarghiche, hemmisini yoq qilimen; chünki Men ularni yaratqınigha pushayman qıldım, — dedi. **8** Lékin Nuh bolsa Perwerdigarning neziride shepget tapqanıdı. **9** Nuh we uning ish-izliri töwendikiche: — Nuh heqqanıy, öz dewridikiler arisida eyıbsız adem idi; Nuh Xuda bilen bir yolda méngip yashaytti. **10**

Nuhtin Shem, Ham, Yafet dégen üç oghul töreldi. **11** Pütkül jahan Xudaning aldisda rezilliship, hemme yer zoranwaniqqa tolup ketkenidi. **12** Xuda yer yüzige nezer séliwidi, mana, jahan rezilleshkenidi; chünki barliq et igilirining yer yüzide qiliwatqini yuzuqchiligi idi. **13** Shuning bilen Xuda Nuhqa: — Mana, aldimgha barliq et igilirining zawalliqi yétip keldi; chünki pütkül yer-jahanni ularning sewebidin zoranwaniq qaplıdi. Mana, Men ularni yer bilen qoshup halak qilimen. **14** Emdi sen özüngge gofer yaghichidin bir kéme yasap, kémining ichide bölme-xanilarni qilip, ichi-téshini qarimay bilen suwa. **15** Sen uni shundaq yasighin: — Uzunluqi üç yüz gez, kengligi ellik gez we égziligi ottuz gez bolsun. **16** Kémining péshaywini astigha bir ochuqchiligi yasa, uning égziligi bir gez bolsun; ishikini kémining yénifa orunlashtur; kémini asti, ottura we üsti qilip üç qewet yasa. **17** Chünki mana, Men Özüm asmanning astidiki hayatliq tiniqi barliki herbir et igisini halak qilidighan su topanni yer yüzige keltürimen; buning bilen yer yüzidiki barliq mexluqlar tiniqidin toxtaydu. **18** Lékin sen bilen ehdemni tüzimen. Sen özüng, oghulliring, ayaling we kélinlirini élip birlikte kéminge kiringlar. **19** Özüng bilen teng tirik saqlap qélis üçün, barliq jandarlaridin herqaysisidin bir jüp, yeni erkikidin birini, chishidin birini kéminge élip kirgin; **20** Tirik qélis üçün qushlarning herbir türiridin, mal-charwilarning herbir türiridin we yerde ömiligüchi janiwarlarning herbir türiridin bir jüpi qéshinggha kiridu. **21** Özüng we ularning ozuqluqi üçün herxil yémekliklerdin élip, yéninggha ghemligin, — dédi. **22** Nuh shundaq qildi; Xuda öziye buyrugghan hemme ishni u beja keltürdi.

7 Perwerdigar Nuhqa mundaq dédi: — «Sen pütün öydikiliring bilen kéminge kirgin; chünki bu dewrde aldında séni heqqaniy dep kördüm. **2** Hemme halal haywanlarning erkek-chishisidin yette jüptin, haram haywanlarning erkek-chishisidin bir jüptin élip, shuningdek asmandiki uchar-qanatlariningmu erkek-chishisidin yette jüptin élip, ularning neslini pütkül yer yüzide tirik saqlash üçün özüng bilen bille ekir. **4** Chünki yette künden kéyin uda qiriq kéche-kündüz yer yüzige yamghur yaghdurimen; Özüm yasighan hemme janiwarlarni yer yüzidin yoqitimen». **5** Shuning bilen Nuh Perwerdigar uninggha buyrughinining hemmisige emel qildi. **6** Yer yüzini topan basqanda Nuh alte yüz yashta idi. **7** Topandin [qutulup qélis] üçün Nuh bilen oghulliri, ayali we kélinliri bille kéminge kirdi. **8** Halal haywanlar bolsun, haram haywanlar bolsun, qushlar bilen yerde ömiligüchi janiwarlar bolsun, [herbir türdin] bir jüp-bir jüptin erkek-chishi bolup, Xuda Nuhqa buyrughandek kéminge, Nuhning qéshigha kirdi. **10** We shundaq boldiki, yette künden kéyin, yer yüzini topan bésishqa bashlıdi. **11** Nuhning ömrining alte yüzinchi yili, ikkinchi éyining on yettinchi künide chongqur déngizlarning tegliridiki barliq bulaqlar yénilip, asmanning penjirilirini échilip ketti. **12** Yamghur uda qiriq kéche-kündüz yer yüzige toxtimay yaghdı. **13** Del yamghur bashlan'ghan küni, Nuh, Nuhning Shem, Ham, Yafet dégen oghulliri, Nuhning ayali bilen üç kélini kéminge kirdi. **14** Ular bilen bille herxil yawa haywanlar tür-türı boyiche, herxil mal-charwilar tür-türı boyiche,

yerde ömiligüchi herxil janiwarlar tür-türı boyiche we herxil uchar-qanatlar, yeni herxil qanatliq janiwarlar tür-türı boyiche kéminge kirdi. **15** Et igiliridin, yeni barliq hayatliq tiniqi bolghan herxil jandarlaridin, bir jüp-bir jüp bolup, kéminge nuhning qéshigha kirdi. **16** Kirgenler Xudaning nuhqa buyrughinidek et igilirining hertürining erkek-chishisi idi. Andin Perwerdigar ishikni étiwetti. **17** Topan yer yüzini uda qiriq kün bésip, sular ulghiyip ketti. Kéme yer üstidin kötürülüp leylep qaldı. **18** Su ulghiyip, yer üstide téximu égzilep ketti; kéme su üstide dawalghup turatti. **19** Sular yer yüzide tolimu ulghiyip, pütkül asmanning astidiki barliq égez taghlarnimu bésip ketti. **20** Sular [taghlardin] yene on besh gez örlep, tagh choqqlirimu su astida qaldı. **21** Buning bilen yer yüzide yürgüchi hemme et igiliri, uchar-qushlar, mal-charwilar, yawayi haywanlar, yerde ömiligüchi hemme janiwarlar, jümlidin pütkül ademler hemmisi öldi; **22** quruqluqta yashighuchi, burnida hayatliq tiniqi bar bolghanlarning hemmisi öldi. **23** Yer yüzidiki jéni barlarning hemmisi, insan bolsun, mal-charwilar bolsun, ömiligüchi haywanlar bolsun, asmandiki qushlar bolsun, hemmisi halak bolup yer yüzidin yoq qilindi; peqet Nuh we kémede uning bilen bille turghanlar qutulup qaldı. **24** Bir yüz ellik kün'giche yer yüzini su bésip turdı.

8 Xuda Nuhni, shundaqla kémede uning bilen bille bolghan barliq yawayi haywanlar bilen barliq mal-charwilarni eslidi. Shuning bilen Xuda bir shamal chiqirip yer yüzini yelpütti we sular yénishqa bashlıdi. **2** Chongqur déngizlarning tegliridiki bulaqlar we asmanning penjirilirini étilip, asmandin tökülgen yamghur toxtıdi. **3** Sular barghanséri yer yüzidin yandı; bir yüz ellik kün ötkendin kéyin xéli azlıdi. **4** Yettinchi aynıng on yettinchi küni, kéme Ararat tagh tizmiliridiki birining üstide toxtap qaldı. **5** Sular oninchi aygiche barghanséri azyip, oninchi aynıng birinchi küni tagh choqqliri körünüşke bashlıdi. **6** Qiriq künden kéyin Nuh kéminge özi ornatan derizini échip, **7** bir quzghunni sirtqa chiqardi. U yer yüzidiki sular tartilip bolghuche uyan-buyan uchup yürdi. **8** Uningdin kéyin Nuh ularning yer yüzidin tartilghan-tartilmighanliqini bilish üçün, bir kepterni chiqardi. **9** Lékin sular téxiche pütkül yer yüzini qaplap turghachqa, kepter putini qoyghudek jay tapalmay, Nuhning qéshigha kéminge yénip keldi. Shuning bilen Nuh qolini sunup uni tutup, kéminge ekiriwaldı. **10** U yette kün saqlap, bu kepterni kémidin yene sirtqa chiqardi. **11** Kepter kechte uning qéshigha yénip keldi; mana, uning tumshuqida yéngi üziwalghan zeytun yopurmiqi bar idi. Buni körüp Nuh ularning yer yüzidin tartilghinini bildi. **12** U yene yette kün saqlap, kepterni yene sirtqa chiqardi, emma bu qétim kepter uning yénigha qaytip kelmidi. **13** Nuh alte yüz bir yashqa kirgen yılı, birinchi aynıng birinchi künide su yer yüzidin qurughanidi. Nuh kémining papqıqini échip qariwidi, yerning qurughinini kördi. **14** Ikkinchi aynıng yigirme yettinchi küni, yer yüzı pütünley qurup boldı. **15** U waqıtta Xuda Nuhqa söz qilip: — Sen özüng, ayaling, oghulliring we kélinliring kémidin chiqinglar. **17** Özüng bilen bille bolghan barliq et igiliridin herbir türdiki janiwarlarni, yeni uchar-qanatlarni hem mal-charwilarni, yerde ömiligüchi haywanlarning hemmisini

özüng bilen qoshup kémidin élip chiqqin; shuning bilen ular yer yüzide tarilip-tarqilip, nesillinip zéminda köpeysun, — dédi. **18** Shuning bilen Nuh, ayali, oghulliri we kélinaliri bilen bille sirtqa chiqti. **19** Janiwarlarning hemmisi, barliq ömiligüchi haywanlar, barliq uchar-qanatlar, yerde midirlap yürüdighanlarning herqaysisi öz türleri boyiche kémidin chiqishti. **20** Shu chaghda Nuh Perwerdigargha atap bir qurban'gahni yasidi; u halal janiwarlar bilen halal qushlarning her türidin élip kélip, qurban'gahning üstide «köydürme qurbanliq» ötküzdi. **21** Shundaq qilip Perwerdigar xushbuy purap [memnun boldi]; Perwerdigar könglide: — «Insanning köngül-niyiti yashliqidin tartip rezil bolsimu, Men insan tüpeylidin yerge yene lenet oqumaymen we emdi bu qétimqidek hemme jandarlarini urup yoqitiwetmeymen. **22** Bundin kéyin, yer mewjut künliride, Térish bilen orma, Soghuq bilen issiq, Yaz bilen qish, Kündüz bilen kéche üzülmey aylinip turidux» — dédi.

9 Xuda Nuh bilen uning oghullirigha bext-beriket ata qilip, ulargha mundaq dédi: — «Siler jüpliship köpiyip, yer yüzini toldurunglar. **2** Yer yüzidiki barliq janiwarlar, asmandiki barliq qushlar, barliq yer yüzide midirlap yürügüchiler we déngizdiki barliq béliqlarning hemmisi silerdin qorqup wehimide bolsun; bular qolunglarga tapshurulghandur. **3** Midirlap yürüdighan herqandaq janiwarlar silerge ozuq bolidu; Men silerge kök otashlarni bergendek, bularning hemmisini emdi silerge berdum. **4** Lékin siler göshni ichidiki jéni, yeni qéni bilen qoshup yémeliklinglar kérek. **5** Qéninglar, yeni jéninglardiki qan tökülse, Men berheq uning hésabini alimen; herqandaq haywanning ilkide qéninglar bar bolsa Men uninggha töletküzimen; insanning qolida bar bolsa, yeni birsining qolida öz qérindishining qéni bar bolsa, Men uninggha shu qanni töletküzimen. **6** Kimki insanning qénini tökse, Uning qénimu insan teripidin tökülidu; Chünki Xuda insanni Öz süret-obrazida yaratqandur. **7** Emdi siler, jüpliship köpiyip, yer yüzide tarilip-tarqilip köpiyinglar». **8** Andin Xuda Nuh bilen uning oghullirigha söz qilip mundaq dédi: — «Mana Özüm siler bilen we silerdin kéyin kélidighan ewladliringlar bilen, shundaqla siler bilen bille turghan herbir jan igisi, ucharqanatlar, mal-charwilar, siler bilen bille turghan yer yüzidiki herbir yawayi haywanlar, kémidin chiqqanlarning hemmisi bilen — yer yüzidiki héchbir haywanni qaldurmay, ular bilen Öz ehdemni tüzimen. **11** Men siler bilen shundaq ehde tüzimenki, ne barliq et igiliri topan bilen yoqitilmas, ne yerni weyran qilidighan héchbir topan yene kelmes». **12** Xuda yene: — «Men Özüm siler bilen we qéshinglardiki hemme jan igiliri bilen menggülik, yeni pütkül ewladliringlarchiche békitken mushu ehdemning belgisi shuki: — Mana, Men Özüm bilen yerning otturisida bolghan ehding belgisi bolsun dep hesen-hüsinimni bulutlar ichige qoyimen; **14** we shundaq boliduki, Men yerning üstige bulutlarni chiqarghinimda, shundaqla hesen-hüsen bulutlar ichide ayan bolghinida, Men siler bilen et igiliri bolghan barliq janiwarlar bilen tüzgen ehdemni yad étimen; buningdin kéyin sular hergiz hemme jandarlarini halak qilghuchi topan bolmas. **16** Hesen-hüsen bulutlar arisida peyda bolidu; Men uninggha qaraymen we shuning bilen Menki Xuda yer yüzidiki et igiliri bolghan barliq janiwarlar

bilen otturimizda békitken ehdemni yad étimen», — dédi. **17** Xuda Nuhqa yene: — «Mana bu Men Özüm bilen yer yüzidiki barliq et igiliri otturisida békitken ehdemning nishan-belgisidir», — dédi. **18** Nuhning kémidin chiqqan oghulliri Shem, Ham we Yafet idi. Ham Qanaanning atisi boldi. **19** Bu üchi Nuhning oghulliri bolup, pütkül yer yüzige taralghan ahale shularning nesil-ewladliridur. **20** Nuh tériqchilik qilishqa bashlap, bir üzümarliq berpa qildi. **21** U uning sharabidin ichip, mest bolup qélip, öz chédiri ichide kiyim-kécheklarini seliweyip, yalingach yétip qaldi. **22** Qanaanning atisi Ham kélip, atisining ewritini körüp, sirtqa chiqip ikki qérindishigha éytti. **23** Shem bilen Yafet qopup yépinjini élip, mürisige artip, keyniche méngip kirip, atisining yalingach bedinini yépip qoydi. Ular yüzini aldi terepke qilip, atisining yalingach téninge qarimidi. **24** Nuh sharabning keypidin oyghinip, kenji oghlining özige néme qilghinini bilip: — **25** Qanaan'gha lenet bolghay! U qérindashlirining qulining quli bolsun, — dep qarghidi. **26** U yene: — Shemning Xudasi bolghan Perwerdigargha teshekkür-medhiye keltürölgey! Qanaan Shemning quli bolsun. **27** Xuda Yafetni awutqay! U Shemning chédirlirida turghay, Qanaan bolsa uning quli bolghay! — dédi. **28** Nuh topandin kéyin üç yüz ellik yil ömür kördi. **29** Bu teriqide Nuh jemiyy toqquz yüz ellik yil kün körüp, alemdin ötti.

10 Töwöndikiler Nuhning oghullirining ewladliridur: — uning oghulliri Shem, Ham we Yafet bolup, topandin kéyin ular din oghullar törelgen: — **2** Yafetning oghulliri bolsa, Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Meshek we Tiras idi. **3** Gomerning ewladliri: Ashkinaz, Rifat we Torgamah idi. **4** Yawanning ewladliri: Elishah, Tarshish, Kittiyalar we Dodaniylar idi. **5** Bularning ewladliri déngiz boyirlida we arallarda ayrim-ayrim yashighan xelqler bolup, herqaysisi öz tili, öz aile-qebililiri boyiche öz zéminlirida tarqilip olturaqlashqan. **6** Hamning oghulliri Kush, Misir, Put we Qanaanlar idi. **7** Kushning oghulliri Séba, Hawilah, Sabtah, Raamah we Sabtika idi. Raamahning oghulliri Shéba we Dédan idi. **8** Kushtin yene Nimrod törelgen; u yer yüzide nahayiti küchtünggür adem bolup chiqti. **9** U Perwerdigarning aldida küchtünggür owchi boldi; shu sewebtin «palanchi bolsa Nimrodtek, Perwerdigarning aldida küchtünggür owchi iken» dégen gep tarqalghan. **10** Uning padishahlıqı Shinar zéminidiki Babil, Ere, Akkad we Kalneh dégen sheherlerde bashlan'ghanidi. **11** U bu zémindin Ashur zéminigha chiqip Ninewe, Rehobot-Ir, Kalah we Ninewe bilen Kalnahning otturisidiki Resen dégen sheherlernimu bina qildi (bular qoshulup «Katta Sheher» boldi). **13** Misirning ewladliri Ludiylar, Anamiylar, Lehabiylar, Naftuhiylar, **14** Patrosiylar, Kasluhiylar (Flistiylar Kasluhiylardin chiqqan) we Kaftoriylar idi. **15** Qanaandin tunji oghul Zidon törilip, kéyin yene Het törelgen. **16** uning ewladliri bolsa Yebusiylar, Amoriylar, Girgashiylar, **17** Hiwiylar, Arkiylar, Siniylar, **18** Arwadiylar, Zemariylar we Hamatiylar idi. Shuningdin kéyin, Qanaaniylarning qebililiri her terepke tarqilip ketti. **19** Qanaaniylarning yurt chégrisi bolsa Zidondin tartip, Gerar teripige sozulup, Zagagha chiqip, andin Sodom, Gomorra, Admah bilen Zeboim teripige tutiship, Leshaghiche yétip baratti. **20** Yuqiriqlar bolsa hamning oghulliri bolup, öz

qebilisi we tilliri boyiche qowm bolup öz zéminlirida olturaqlashqanidi. **21** Shemmu oghul perzentlik boldi; Shem bolsa Yafetning akisi, Éberlerning ata-bowisi boldi. **22** Shemning oghulliri Élam, Ashur, Arfaxshad, Lud, Aram; **23** Aramning oghulliri Uz, Hul, Geter, Mash idi. **24** Arfaxshadtin Shélah törelidi, Shélahdin Éber törelidi. **25** Éberdin ikki oghul törelgen bolup, birining ismi Peleg idi, chunki u yashighan dewrde yer yüzide bölünüş boldi; Pelegning inisining ismi Yoqtan idi. **26** Yoqtandin Almodad, Shelef, Xazarmawet, Yérah, **27** Hadoram, Uzal, Diklah, **28** Obal, Abimael, Shéba, **29** Ofir, Hawilah we Yobab törelidi. Bularning hemmisi Yoqtanning oghulliri idi. **30** Ularining olturgan jayliri bolsa Méshadin tartip, Seffar dégen rayonning sherq teripidiki taghquite sozulatti. **31** Yuqiriqlar bolsa Shemning oghulliri bolup, öz qebilisi we tilliri boyiche qowm bolup öz zéminlirida olturaqlashqanidi. **32** Yuqiridikler Nuhning ewladliri bolup, ular öz neseliri we qowmliri boyiche xatirilen'gen. Topandin kéyinki yer yüzidiki barliq qowmlar ularning ichidin tarqalghan.

11 U zamanda pütkül yer yüzidiki til hem söz birxil idi. **2** Lékin shundaq boldiki, ademler meshriq terepke seper qilip, Shinar yurtida bir tüzlenglikni uchritip, shu yerde olturaqlashti. **3** Ular bir-birige: — Kélinglar, biz xish quyup, otta pishurayli! — déyishti. Shundaq qilip, ular qurulushta tashning ornigha xish, layning ornigha qarimay ishletti. **4** Ular yene: — Kélinglar, emdi özimizge bir sheher bina qilip, sheherde uchi asmanlarga taqashqudek bir munar yasayli! Shundaq qilip özimizge bir nam tikliyeleymiz. Bolmisa, pütkül yer yüzige tarilip kétimiz, — déyishti. **5** U waqıtta Perwerdigar adem baliliri bina qiliwatqan sheher bilen munarni körgili chüshiti. **6** Perwerdigar: — «Mana, bularning hemmisi bir qowmdur, ularning hemmisining tilimu birdur; bu ularning ishining bashlinishidur! Bundin kéyini ularning niyet qilghan herqandaq ishini héch tosuwalghili bolmaydu. **7** Shunga Biz töwen'ge chüshüp ularning bir-birining geplirini uqalmasliqi üçün ularning tilini [bashqa-bashqa qilip] qalaymiqanlashturuwéteyli» — dedi. **8** Shundaq qilip Perwerdigar ularni u jaydin pütkül yer yüzige taritiwetti. Shuning bilen ular sheherni yasashtin toxtap qaldi. **9** Shunga bu sheherning nami «Babil» dep ataldi; chunki u yerde Perwerdigar pütkül yer yüzidikilerning tilini qalaymiqanlashturuwetti. Shundaq qilip Perwerdigar ularni u jaydin pütkül yer yüzige taritiwetti. **10** Töwendikiler Shemning ewladliridur: — topan ötip ikki yildin kéyin, Shem yüz yéshida, uningdin Arfaxshad törelidi. **11** Arfaxshad tughulghandin kéyin Shem besh yüz yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **12** Arfaxshad ottuz besh yashqa kirgende uningdin Shélah törelidi. **13** Shélah tughulghandin kéyin Arfaxshad töt yüz üç yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **14** Shélah ottuz yashqa kirgende uningdin Éber törelidi. **15** Éber tughulghandin kéyin Shélah töt yüz üç yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **16** Éber ottuz töt yashqa kirgende uningdin Peleg törelidi. **17** Peleg tughulghandin kéyin Éber töt yüz ottuz yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **18** Peleg ottuz yashqa kirgende uningdin Reu törelidi. **19** Reu tughulghandin kéyin Peleg ikki yüz

toqquz yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **20** Reu ottuz ikki yashqa kirgende uningdin Sérug törelidi. **21** Sérug tughulghandin kéyin Reu ikki yüz yette yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **22** Sérug ottuz yashqa kirgende uningdin Nahor törelidi. **23** Nahor tughulghandin kéyin Sérug ikki yüz yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **24** Nahor yigirme toqquz yashqa kirgende uningdin Terah törelidi. **25** Terah tughulghandin kéyin Nahor bir yüz on toqquz yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **26** Terah yetmish yashqa kirgende uningdin Abram, Nahor we Haran törelidi. **27** Terahning ewladliri töwendikiche: — Terahtin Abram, Nahor we Haran törelidi; Harandin Lut törelidi. **28** Lékin Haran tughulghan yurti bolghan, kaldiyelarning Ur shehiride atisi Terahning aldida, Terahtin ilgiri öldi. **29** Abram bilen Nahor ikkisi öylendi. Abramning ayalining ismi Saray, Nahorning ayalining ismi Milkah idi; Milkah Haranning qizi idi; Haran bolsa Milkah we Iskahnning atisi idi. **30** Lékin Saray tughmas bolghachqa, uning balisi yoq idi. **31** Terah bolsa oghli Abramni, newrisi Lut (Haranning oghli)ni we kélini, yeni Abramning ayali Sarayni élip, Qanaan zéminigha bérish üçün kaldiyelarning Ur shehiridin yolgha chiqti; biraq ular Haran dégen jaygha yétip kelgende, shu yerde olturaqlaship qaldi. **32** Terahning körgen künliri ikki yüz besh yil bolup, Haranda alemdin ötti.

12 Perwerdigar [eslide] Abramgha mundaq dégenidi: — Sen öz yurtungdin, öz uruq-tughqanliringdin we öz ata jemetingdin ayrilip, Men sanga körsitidighan zémin'gha barghin. **2** Shundaq qilsang Men senni ulugh bir xelq qilip, sanga bext-beriket ata qilip, namingni ulugh qilimen; shuning bilen sen özüng bashqilargha bext-beriket bolisen; **3** kimler sanga bext-beriket tilise Men ularni beriketleymen, kimki senni xorlisa, Men choquq uni lenetke qaldurimen; sen arqiliq yer yüzidiki barliq aile-qebililerge bext-beriket ata qilindul! — dedi. **4** Abram Perwerdigar uninggha éytqini boyiche [Harandin] ayrildi; Lutmu uning bilen bille mangdi. Abram Harandin chiqqinida yetmish besh yashda idi. **5** Abram ayali Saray bilen inisining oghli Lutni élip, ularning yighqan barliq mal-mülükini qoshup, Haranda igidarchiliq qilghan ademlerni bille qétip, Qanaan zéminigha bérish üçün yolgha chiqti; shundaq qilip ular Qanaan zéminigha yétip keldi. **6** Abram zéminni kézip, Shekem dégen jaydiki «Morehning dub derixi»ning yénigha keldi (u chaghda u zéminda Qanaaniylar turatti). **7** Perwerdigar Abramgha körünüp, uninggha: — Men bu zéminni séning neslingge ata qilimen, — dedi. Shuning bilen u shu yerde öziye körün'gen Perwerdigargha atap bir qurban'gah saldi. **8** Andin u bu yerdin yökilip, Beyt-Elning sherqidiki taghqa bardı; gherb teripide Beyt-El, sherq teripide Ayi dégen jay bar idi; u shu yerde chédır tıktı. U shu yerde Perwerdigargha atap bir qurban'gah yasap, Perwerdigarning namini chaqirıp ibadet qıldı. **9** Andin kéyin Abram tedrijij köchüp, jenubidiki Negew rayonigha qarap yökeldi. **10** Zéminda acharchiliq bolghanidi; Abram Misirgha chüshiti; u shu yerde waqtinche turmaqchi bolghanidi, chunki zéminda acharchiliq bek éghir idi. **11** Emma shundaq boldiki, u Misirgha yéqinlashqanda, ayali Saraygha: — Mana, men séning hösün-jamalingning güzelligini

bilimen. **12** Shundaq boliduki, misirliqlar séni kórse, «Bu uning ayali iken» dep, méni óltürüwétip, séni tirik qalduridu. **13** Shuning üçhün shénaq: «Men uning singlisi» déyishingni ótinenim. Shundaq qilsang, men séningdin yaxshiliq tépip, sen arqiliq tirik qalimen, — dédi. **14** Abram Misirgha kirgende shundaq boldiki, misirliqlar derweqe ayalning güzel ikenlikini kórdi. **15** Pirewnning emirlirinu uni kórip, Pirewn'ge uning teripini qildi; shuning bilen ayal Pirewnning ordisigha élip kirildi. **16** Pirewn Sarayning sewebidin Abramgha yaxshi muamile qildi; shuning bilen u qoy, kala, hangga éshekler, qul-dédekler, mada éshekler we tögilerge érishti. **17** Emma Perwerdigar Pirewn we óyidikilirini Abramning ayali Sarayning sewebidin tolimu éghir wabalargha muptila qildi. **18** Shuning üçhün Pirewn Abramni chaqirip uninggha: — «Bu zadi séning manga néme qilghining? Némishqa uning öz ayalning ikenlikini manga éytmeding? **19** Némishqa uni «singlim» dep méning uni xotunluqqa élishingha sewebkar bolghili tas qalisen! Mana bu ayalning! Uni élip ketkin! — dédi. **20** Pirewn öz ademlerige Abram toghrisida emr qildi; ular uni, ayalini we uning barliqini qoshup yolgha séliwetti.

13 Shuning bilen Abram ayali we uning barliq nersilirini hemde Lutni élip Misirdin chiqip, Qanaanning jenubidiki Negew yurtigha mangdi. **2** U chaghda Abramning mal-waran we altun-kümüshliri köp bolup, xélila bay idi. **3** U köchüp yürüp, jenubtiki Negewdin Beyt-Elge, yeni Beyt-El bilen Ayining otturisdiki eslide chédir tikken jaygha, **4** qurban'gah yasighan jaygha qaytip keldi. Abram shu yerde Perwerdigarning namini chaqirip ibadet qildi. **5** Abram bilen bille mangghan Lutningmu qoy-kala padiliri we chédiriliri bar idi. **6** Emdi ular bille tursa, zémin ularni qamdiyalmaytti; **7** bu sewebtin Abramning padichiliri bilen Lutning padichilirining arisida jédel chiqti (u waqitta Qanaaniylar bilen Perizziylar shu zéminda turatti). **8** Shunga Abram Lutqa: — «Biz bolsaq qérindashlarmiz, sen bilen méning aramda, méning padichilirim bilen séning padichiliring arisida talash-tartish peyda bolmisun. **9** Mana, aldingda pütkül zémin turmamdu? Emdi sen mendin ayrilghin; eger sen sol terepke barsang, men ong terepke baray; eger sen ong terepke barsang, men sol terepke baray», — dédi. **10** U waqitta Lut nezer sélip kórdiki, Iordan wadisidiki barliq tüzlenglikning Zoar shehirigiche hemmila yerning süyi intayin mol idi; Perwerdigar Sodom bilen Gomorrani weyran qilishtin ilgiri bu yer beeyni Perwerdigarning bérgha, Misir zéminidek idi. **11** Shuning bilen Lut özige Iordan wadisidiki pütkül tüzlenglikni talliwaldi; andin Lut meshriq terepke köchüp bardı. Shundaq qilip ikkiylen ayrıldı. **12** Abram Qanaan zéminida olтураqlashti; Lut bolsa tüzlenglikteki sheherlerning arisida turdi; u barabara chédirilirini Sodom shehiri terepke yótkidi. **13** Sodom xelqi rezil ademler bolup, Perwerdigarning neziride tolimu éghir gunahkarlar idi. **14** Lut Abramdin ayrilip ketkendin kéyin, Perwerdigar Abramgha: — Sen emdi béshingni kótürüp, ózüng turghan jaydin shimal we jenubqa, meshriq we meghrip terepke qarighin; **15** chünki sen hazir kóruwatqan bu barliq zéminni sanga we neslingge menggülük bérimen. **16** Séning neslingni

yerdiki topidek köp qilimen; shundaqki, eger birsi yerdiki topini sanap chiqalisa, séning neslingnimu sanap chiqalishi mumkin bolidu. **17** Ornungdin tur, bu zéminni uzunluqi we kengliki boyiche aylinip chiqqin; chünki Men uni sanga ata qilimen, — dédi. **18** Shunga Abram chédirilirini yótkep, Hébron shehirige yéqin Mamrediki dubzarliqning yénigha bérıp olтураqlashti; u shu yerde Perwerdigargha atap bir qurban'gah yasidi.

14 Shinarning padishahi Amrafel, Ellasarning padishahi Ariqo, Élamning padishahi Kédoorlayomer we Goyimning padishahi Tidalning künliride shu weqe boldiki, **2** ular birliship Sodomning padishahi Béra, Gomorranning padishahi Birsha, Admahning padishahi Shinab, Zeboimning padishahi Shem'éber we Béla (yeni Zoar)ning padishahigha qarshi hujumgha atlandi. **3** Bu [beshining] hemmisi kélisip Siddim wadisigha, yeni «Shor Dégizi» wadisigha yighildi. **4** Ular on ikki yil Kédoorlayomerge béqindi boldi, on üçinchin yilgha kelgende, Kédoorlayomerge qarshi isyan kóttirdi. **5** On töttinchi yili Kédoorlayomer we uninggha ittipaqdash bolghan padishahlar hemmisi yighilip, Ashtarot-Karnaim dégen yerde Refayiylargha, shundaqla Ham dégen yerde Zuziylargha, Shaweh-Kiriatiyayimda Émiylargha hujum qilip ularni yengdi; **6** andin ular Horiylarni ularning Séir téghida meghlup qilip, chölning yénidiki El-Paran'ghiche sürüp-toqay qildi. **7** Arqidinla, ular En-Mishpatqa (yeni Qadeshke) yénip kélip, Amaleklarning pütkül yurtini bulang-talang qildi; Hazazon-Tamarda olтуруshluq Amoriylarnimu hujum qilip meghlup qildi. **8** Shuning bilen Sodomning padishahi, Gomorranning padishahi, Admahning padishahi, Zeboimning padishahi we Bélaning (yeni Zoarning) padishahi chiqip, Siddim wadisida ulargha qarshi jeng qilishqa sep tizdi; **9** mushu [beshylen] Élamning padishahi Kédoorlayomer, Goyimning padishahi Tidal, Shinarning padishahi Amrafel, Ellasarning padishahi Ariqo qatarliqlar bilen sosqushti; yeni töt padishah bilen besh padishah ózara sosqushti. **10** Siddim wadisidiki hemmila yerde qarimay [orekliri] bar idi. Sodom we Gomorranning padishahliri qéchip, oreklerge chüshüp ketti. Emma qalghanlar bolsa taghqa qéchip ketti. **11** [Ghalib kelgen töt padishah bolsa] Sodom bilen Gomorranning hemme mal-mülkini we barliq ozuq-tülükini élip ketti. **12** Ular yene Abramning jiyeni Lutnimu malliri bilen qoshup élip ketti; chünki u Sodomda olтураqlashqanidi. **13** Halbuki, qutulup qalghan birsi bérıp bu ishlarni ibraniy Abramgha éytti. Shu chaghda u Amoriy Mamrening dubzarliqning yénida turatti. Mamre bolsa Eshkol we Anerning akisi idi; bu üçeylen Abram bilen ittipaqdash idi. **14** Abram qérindishining esir bolup qalghanliqini anglap, öz öyide tughulghan, alahide terbiyilen'gen üç yüz on sekkiz ademi bashlap chiqip, [töt padishahni] qoghlap dan'ghiche bardı. **15** Kéchisi u ademlerini guruppilargha bölüp, ular bilen birlikte hujum qilip ularni meghlup qilip, ularni Demeshqning shimal teripidiki Hobah dégen jayghiche qoghlap bérıp, **16** pütkül [olja alghan] mal-mülükni qayturuwaldi; öz qérindishi Lutni, uning mal-mülki we xotun-qizlirini, shundaqla [barliq qalghan] ademlerni yandurup keldi. **17** Abram Kédoorlayomer we uning bilen ittipaqdash padishahlarni meghlup qilip,

qaytip kelgende, Sodomning padishahi Shaweh wadisi (yeni Xan wadisi)ga uning aldigha chiqti. **18** Salémning padishahi Melkizedekmu nan bilen sharab élip aldigha chiqti. U zat bolsa, Hemmidin Aliy Tengrining kahini idi; **19** u [Abramni] bext-beriketlep: — «Abram asman bilen zéminning Igisi bolghan Hemmidin Aliy Tengri teripidin beriketlensun! **20** Shundaqla dushmanlarningni öz qolungga tapshurghan Hemmidin Aliy Tengrige Hemdusana oqulghay!» — dédi. Abram bolsa gheniyet alghan nersilarning ondin birini uninggha berdi. **21** Andin Sodomning padishahi Abramgha: — Ademlerni manga bergeyla, gheniyetlerni ózlirige alghayla, — dédi. **22** Lékin Abram Sodomning padishahigha jawab béríp: — Men bolsam asman bilen zéminning Igisi bolghan Hemmidin Aliy Tengri Perwerdigargha qol köttürüp qesem qilghanmenki, **23** men sendin hetta bir tal yip ne bir tal boghquchinimu ne séning bashqa herqandaq nersengni almaymen; bolmisa, sen kéyin: «men Abramni bay qilib qoydom» déyishing mumkin. **24** Shunga yigitlirrimning yégen-ichkini, shundaqla manga hemrah bolghanlar, yeni Aner, Eshkol we Mamrelerge tégishlik ülüshtin bashqa, men [gheniyetnin] héchnerse almaymen; shular ózlirige tégishlik ülüshini alsun, — dédi.

15 Bu ishlaridin kéyin Perwerdigarning söz-kalami Abramgha alamet körünüshte kélip: «Ey Abram, qorqmighin; Men Özüm qalqining we zor in'amingdurmen» — dédi. **2** Lékin Abram: — Ey Reb Perwerdigar, manga néme bérisen? Mana, men balisiz tursam, öy-bisatlirimga warisliq qilghuchi mushu Demeshqlik Eliézerla bardur, — dédi. **3** Abram yene: Mana, Sen manga héch nesil bermiding, mana öyümde turuwatqanlardan biri manga waris bolidu, dédi. **4** Shu hamam Perwerdigarning söz-kalami uninggha kélip: «Bu kishi sanga waris bolmaydu, belki öz pushtungdin bolidighan kishi sanga waris bolidu», — dédi. **5** Shuning bilen Perwerdigar uni tashqirigha élip chiqip: — Emdi asman'gha qarap yultuzlarni sana — Qéni, ularni saniyalamsenkin?! — dédi. Andin uninggha: — Séning neslingmu shundaq bolidu, — dédi. **6** Abram Perwerdigargha ishendi; Perwerdigar uningdiki bu [ishenchni] uning heqqaniyliqi dep hésablidi. **7** Yene uninggha: Men bu zémin'gha iye qilishqa séni Kaldiyeidiki Ur shehiridin élip chiqqan Perwerdigardarmen, — dédi. **8** Lékin [Abram]: — I Reb Perwerdigar, men uninggha jezmen ige bolidighinimni qandaq bilimen? — dep soridi. **9** [Perwerdigar] uninggha: — Men üçhün üç yashliq bir inek, üç yashliq bir chishi öchke, üç yashliq bir qochqar bilen bir kepter we bir bajka élip kelgin, — dédi. **10** Shunga u bularning hemmisini élip, ularning herbirsini yérimdin ikki parche qilib, yérimini yene bir yérimigha udulmu'udul qilib qoyup qoydi; emma qushlarni parchilimidi. **11** Qagha-quzghunlar taplarning üstige chüshkende, Abram ularni ürkütüp heydiwetti. **12** Lékin kün patay dégende, Abramni éghir bir uyqu basti we mana, uning üstige dehshehtlik bir wehime, tom qarangghuluq chüshiti. **13** Andin Perwerdigar Abramgha: — Jezmen bilishing kérekki, séning nesling ózlirining bolmighan bir zéminda musapir bolup, shu yerdiki xelqning qulluqida bolidu we shundaqla, bu xelq

ulargha töt yüz yilghiche jebir-zulum salidu. **14** Lékin Men ularni qulluqqa salghuchi shu taipining üstidin höküm chiqirimen. Kéyin ular nurghun bayliqlarni élip shu yerdin chiqidu. **15** Emma sen bolsang, aman-xatirjemlik ichide ata-bowiliringgha qoshulisen; uzun ömür körüp andin depne qilinisen. **16** Lékin shu yerde töt ewlad ötüp, [nesling] bu yerge yénip kélidu; chunki Amoriylarning qebihlikining zixi téxi toshmidi, dédi. **17** Shundaq boldiki, kün pétip qarangghu bolghanda, mana, göshlarning otturisdin ötüp kétivatqan, is-tütek chiqip turghan bir otdan bilen yalqunluq bir mesh'el köründi. **18** Del shu küni Perwerdigar Abram bilen ehde tüzüp uninggha: — «Men séning neslingge bu zéminni Misirning éqinidin tartip Ulugh derya, yeni Efrat deryasighiche bérimen; yeni Kéniyler, Kenizziylar, Kadmoniylar, **20** Hittiylar, Perizziylar, Refayiylar, **21** Amoriylar, Qanaaniylar, Girsashiylar we Yebusiylarning yurtini ularningki qilimen» dédi.

16 Emma Abramning ayali Saray uninggha héch bala tughup bermidi; lékin uning Hejer isimlik misirliq bir dédiki bar idi; **2** Saray Abramgha: — Mana, Perwerdigar méni tughushtin tosti. Emdi sen méning dédikimning qéshigha kirgin; belkim u arqiliq ana bolup tiklinishim mumkin, — dédi. Abram bolsa Sarayning sözini qobul kördi. **3** Shuning bilen Abramning ayali Saray dédiki misirliq Hejerni öz éri Abramgha toqalliqqa apirip berdi (u waqitta Abram Qanaan zémínida on yil olturghanidi). **4** Abram Hejering qéshigha kirdi we u hamilidar boldi. Emma u ózining hamilidar bolghinini bilginide, u ayal xojayinini közge ilmas bolup qaldi. **5** Saray Abramgha qéyidap: — Manga chüshken bu xorluq séning béshinggha chüshsun! Men öz dédikimni quchiqinggha sélip berdim; emdi u ózining hamilidar bolghinini körgende men uning neziride közge ilinmidim. Xeyr, Perwerdigar sen bilen méning otturimizda höküm chiqarsun! — dédi. **6** Abram Saraygha: — Mana, dédiking öz qolungdidur; sanga néme layiq körtuse uninggha shuni qilghin, — dédi. Buning bilen Saray uninggha qattiliq qilishqa bashlidi; buning bilen u uning aldidin qéchip ketti. **7** Emma Perwerdigarning Perishtisi uni chöldiki bir bulaqning yénida, yeni Shur yolining boyidiki bulaqning yénidin tépép, uninggha: **8** Ey Sarayning dédiki Hejer, nedin kelding, nege barisen? — dep soridi. U jawab béríp: — Men xojayinim Sarayning aldidin qéchip chiqtim, — dédi. **9** Perwerdigarning Perishtisi uninggha: — Ayal xojayiningning qéshigha qaytip béríp, uning qol astida bol, — dédi. **10** Perwerdigarning Perishtisi uninggha yene: — Séning neslingni shundaq awutimenki, köplükidin uni sanap bolghili bolmaydu, — dédi. **11** Andin Perwerdigarning Perishtisi uninggha: Mana, sen hamilidarsen; sen bir oghul tughup, uninggha Ismail dep at qoyghin; chunki Perwerdigar séning jebir-japayingni anglidi. **12** U yawa éshek kebi bir adem bolidu; uning qoli her ademge qarshi uzitilidu, shuningdek her adenning qoli uninggha qarshi uzitilidu; u qérindashlirining udulida ayrim turidu, dédi. **13** Hejer öz-özige: «Men mushu yerde méni Körgüchini arqisidin kördüm» dep, özige söz qilghan Perwerdigarni: «Sen méni körgüchi Tengridursen» dep atidi. **14** Shuning bilen u quduq: «Beer-lahay-roy» dep ataldi. U Qadesh bilen Bered shehirining ariliqidur. **15** Hejer Abramgha bir oghul

tughup berdi. Abram Hejer uninggha tughup bergen oghligha Ismail dep at qoydi. **16** Hejer Abramgha Ismailni tughup bergende Abram seksen alte yashta idi.

17 Abram toqsan toqquz yashqa kirgende, Perwerdigar Abramgha körünip uninggha: — Men Qadir Tengirdurmen. Sen Méning aldimda méngip, kamil bolghin. **2** Men Özüm bilen séning arangda ehdemni békitip, séni intayin zor köpeytimen, — dédi. **3** Abram özini tashlap yüzini yerge yéqip yatti; Xuda uning bilen yene sözlishop mundaq dédi: — **4** Özümge kelsem, mana, Méning ehdem sen bilen tüzülgendur: — Sen nurghun el-milletlarning atisi bolisen. **5** Shuning üçün séning isming buningdin kéyin Abram atalmaydu, belki isming Ibrahim bolidu; chünki Men séni nurghun el-milletlarning atisi qildim. **6** Men séni intayin zor köpeytimen; shuning bilen sendin köp el-qowmlarni peyda qilimen, pushtungdin padishahlar chiqidu. **7** Men sen we sendin kéyinki neslingning Xudasi bolush üçün Özüm sen we sendin kéyinki neslingning arisida ebediy ehde süpitide bu ehdemni tikleymen; **8** Men sanga we sendin kéyinki neslingge sen hazir musapir bolup turghan bu zéminni, yeni pütkül Qanaan zémimini ebediy bir mülük süpitide ata qilimen; we Men ularning Xudasi bolimen, — dédi. **9** Andin Xuda Ibrahimgha yene: — Sen özüng Méning ehdemni tutqin, özüng we sendin kéyinki neslingmu ewladtin-ewladqa buni tutushi kérek. **10** Men sen bilen we sendin kéyinki nesling bilen tüzgen, silerning tutushunglar kérek bolghan ehdem shuki, aranglardiki herbir erkek xetne qilinsun. **11** Shuning bilen siler xetniliklarni késiwétishunglar kérek; bu Men bilen silerning aranglardiki ehdining belgisi bolidu. **12** Barliq ewladliringlar, nesildin-nesilge aranglarda, meyli öyde tughulghanlar bolsun, yaki ewladlardingin bolmay yatlaridin pulgha sétiwélín'ghanlar bolsun, hemme erkek sekkiz künlük bolghanda xetne qilinsun. **13** Öytingde tughulghanlar bilen pulunggha sétiwalghanlarning hemmisi xetne qilinishi kérek. Shundaq qilghanda, Méning ehdem tenliringlarda ornap, ebediy bir ehde bolidu. **14** Lékin xetniliki turup, téxi xetne qilinmighan herbir erkek Méning ehdemni buzghan hésablinip, üzüp tashlinidu, — dédi. **15** Xuda Ibrahimgha yene söz qilip: — Ayaling Sarayni emdi Saray dep atimighin, belki ismi Sarah bolsun. **16** Men uninggha bext-beriket bérip, uningdinmu sanga bir oghul bérimen. Men derweqe uni beriketleymen; shuning bilen u el-milletlarning anisi bolidu; xelqlerning padishahlirimu uningdin chiqidu, — dédi. **17** Ibrahim [yene] özini yerge étip düm yétip küllüp ketti we köglide: «Yüz yashqa kirgen ademmu baliliq bolalarmu? Toqsan yashqa kirgen Sarahmu bala tugharmu?!», — dédi. **18** Ibrahim Xudagha: — Ah, Ismail aldingda yashisa idi! dédi. **19** Xuda uninggha: — Yaq, ayaling Sarah jezmen sanga bir oghul tughup béridu. Sen uninggha «Ishaq» dep at qoyghin. Men uning bilen öz ehdemni tüzimen; bu uningdin kéyin kélidighan nesli bilen baghlighan ebediy bir ehde süpitide bolidu. **20** Ismailgha kelsek, uning toghrisidiki duayingni anglidim. Mana, Men uni beriketlep, neslini köpeytip, intayin zor awutimen. Uning pushtidin on ikki emir chiqidu; Men uni ulugh bir xelq qilimen. **21** Biraq ehdemni

bolsa Men kéler yili del mushu waqitta Sarah sanga tughup béridighan oghul — Ishaq bilen tüzimen, — dédi. **22** Xuda Ibrahim bilen sözlishop bolup, uning yénidin yuqirigha chiqip ketti. **23** Shuning bilen shu künla Ibrahim öz oghli Ismailni, öz öyide tughulghanlar we pulgha sétiwalghanlarning hemmisini, yeni uning öyidiki barliq erkeklerni élip, Xuda uninggha éytqandek ularning xetnilikini késip xetne qildi. **24** Ibrahimning xetniliki késilip, xetne qilin'ghanda, toqsan toqquz yashqa kirgenidi. **25** Uning oghli Ismailning xetniliki késilip, xetne qilin'ghanda, on üç yashta idi. **26** Ibrahim bilen uning oghli Ismail del shu küningning özi xetne qilindi we shundaqla uning öyidiki hemme er kishiler, meyli öyide tughulghan bolsun yaki yattin pulgha sétiwélín'ghanlar bolsun, hemmisi uning bilen bille xetne qilindi.

18 Perwerdigar Mamrediki dubzarliqning yénida Ibrahimgha köründi; bu kün eng issighan waqit bolup, u öz chédirining ishikide olturatti. **2** U béshini kötürüp nezer séliwidi, mana uning udulida üç kishi öre turatti. Ularni körüp u chédirining ishikidin qopup, ularning aldigha yügürüp bérip, yerge tegküdek tezim qilip: **3** — i Rebbim, eger péqir nezerliride iltipap tapqan bolsam, ötünimenki, qullirining yénidin ötüp ketmigeyle; **4** azghina su keltürilsun, siler putlirlarni yuyup derexning tégide aram éliwélinglar. **5** Siler öz qulunglarning yénidin ötkeniksiler, men bir chishlem nan élip chiqay, siler harduqunglarni chiqirip, andin ötüp ketkesiler, dédi. Ular jawab bérip: — Éytqiningdek qilghin, déwidi, **6** Ibrahim chédirigha Sarahning qéshigha yügürüp kirip, uninggha: — Üch das ésil undin téz xémir yughurup toqach etkin, — dédi. **7** Andin Ibrahim kala padisigha yügürüp bérip, yumran obdan bir mozaayni tallap, chakirigha tapshurdi; u buni tézla teyyar qildi. **8** Andin Ibrahim sériq may, süt we teyyaratqan mozaayni élip kélip, ularning aldigha tutup, özi derexning tégide ularning aldisa öre turdi; ular ularidin yédi. Ular uningdin: ayaling Sarah nede, dep soriwidi, u jawab bérip: — Mana, chédirida, dédi. **10** Birs: — Men kéler yili mushu waqitta qéshinggha jezmen qaytip kélimen, we mana u waqitta ayaling Sarahning bir oghli bolidu, — dédi. Sarah bolsa uning keynidiki chédirining ishikide turup, bularni anglawatatti. **11** Ibrahim bilen Sarah ikkisi yashinip, qérip qalghanidi; Sarahta ayal kishilerde bolidighan adet körüş toxtap qalghanidi. **12** Shunga Sarah öz ichide küllüp: — Men shunche qérip ketken tursam, rasttinla lezzet körelermenmu? Érimmu qérip ketken tursa? — dep xiyal qildi. **13** Perwerdigar Ibrahimgha: — Sarahning: «Men qérip ketken tursam, rasttinla bala tugharmenmu?» dep külgini némissi? **14** Perwerdigargha mumkin bolmaydighan tilsimat ish barmu? Békitken waqitta, yeni kéler yili del bu chaghda qaytip kélimen we u waqitta Sarahning bir oghli bolidu, — dédi. **15** Emma Sarah qorqup kétép: — Külmidim, dep inkar qildi. Lékin U: — Yaq, sen küldüng, — dédi. **16** Andin bu zatlar u yerdin qopup, Sodom terepke nezirini aghdurdi. Ibrahimmu ularni uzitip, ular bilen bille mangdi. **17** Perwerdigar: — Men qilidighan ishinni Ibrahimdin yoshursam bolamdu? **18** Chünki Ibrahimdin ulugh we küchlük bir el chiqidu we shuningdek yer yüzidiki barliq

el-milletler u arqiliq bext-beriketke muyesser bolidighan tursa? **19** Chünki Men uni bilip tallighanmen; u choqum öz balilirini we uning öyidkilerni özige egeshdürüp, ulargha Perwerdigarning yolini tutup, heqqaniylıqni we adaletni yürgüzüşni öğitidu. Buning bilen Menki Perwerdigar Ibrahim toghruluq qilghan wedemni emelge ashurimen, — dédi. **20** Andin Perwerdigar mundaq dédi: — «Sodom we Gomorra toghruluq kötürülgen dad-peryad nahayiti küchlük, ularning gunahi intayin éghir bolghini üçün, **21** Men hazirla chüshimen, qilmishliri rasttinla shu dad-peryadlardin Manga melum bolghandek shunche rezilmu, bilip baqay; unche rezil bolmighandimu, Men uni bilishim kérek». **22** Shuning bilen bu kishiler u yerdin qozghilip, Sodom terepke yol aldi. Lékin Ibrahim yenila Perwerdigarning aldida öre turatti. **23** Ibrahim yéqin bérıp: — Sen rasttinla heqqaniylarni reziller bilen qoshup halak qilamsen? **24** Sheherde ellik heqqaniy kishi bar bolushi mumkin; Sen rasttinla shu jayni halak qilamsen, ellik heqqaniy kishi üçün u jayni kechürüm qilmamsen? **25** Yaq, yaq. Bu ish Sendin néri bolghay! Heqqaniylarni rezillerge qoshup öltürüp, heqqaniylargha rezillerge oxshash muamile qilish Sendin néri bolghay! Pütkül jahanning soraqchisi adalet yürgüzmemdu? — dédi. **26** Perwerdigar jawab bérıp: — Eger Men Sodom sheheride ellik heqqaniyni tapsam, ular üçün pütkül jayni ayap qalimen, — dédi. **27** Andin Ibrahim jawab bérıp: — Mana men peqet topa bilen küldin ibaret bolsammu, men Igem bilen sözleshkili yene pétinalidim. **28** Mubada shu ellik heqqaniydin besh kishi kem bolsa, Sen bu besh kishining kem bolghini üçün pütkül shehni yoqitatsen? — dédi. U: — Eger Men shu yerde qiriq beshni tapsammu, uni yoqatmaymen, dédi. **29** Ibrahim Uninggha sözini dawam qilip: — Shu yerde qiriq kishila tépilishi mumkin, déwidi, [Perwerdigar]: — Bu qiriq üçün uni yoqatmaymen, — dédi. **30** U yene söz qilip: I Igem, xapa bolmighaysen, men yene söz qilay. Shu yerde ottuzi tépilishi mumkin? — dédi. U: — Eger Men u yerde ottuzni tapsammu, yoqatmaymen, — dédi. **31** U yene söz qilip: — Mana emdi men Igem bilen sözleshkili jür'et qildim; shu yerde yigirmisi tépilishi mumkin, — dédi. Perwerdigar söz qilip: bu yigirmisi üçün u yerni yoqatmaymen, — dédi. **32** U sözlep: — I Igem, xapa bolmighay, men peqet mushu bir qétimla söz qilay! Shu yerde oni tépilishi mumkin, déwidi, u jawab bérıp: — Men oni üçün uni yoqatmaymen, — dédi. **33** Perwerdigar Ibrahim bilen sözlship bolghandin kéyin ketti; Ibrahimmu öz jaygha qaytip ketti.

19 Ikki perishte kechte Sodomgha yétip keldi; shu chaghda Lut Sodomning derwazisida olturatti. Lut ularni körüpla ornidin turup, aldigha chiqip yüzi yerge tegküdek tezim qilip: **2** — Mana, ey xojilirim, keminilirining öyige chüshüp putlirlinglarni yuyup qonup qalghaysiler; andin ete seher qopup yolgha chiqsanglarmu bolidu, wáw, bular jawaben: — Yaq, biz sheher meydanida kecheymiz, — dédi. **3** Emma u ularni ching tutuwidi, axir ular uning bilen bérıp öyige kirdi. U ulargha dastixan sélip, pétir toqachlarni pishurup berdi, ular ghizalandi. **4** Ular téxi yatmighanidi, sheherdikiler, yeni Sodomning erkekliri, yash, qéri hemmisi herqaysi mehellerdin kélip öyni qorshiwaldi; **5** ular Lutni chaqirip

uninggha: — Bügün kechte séningkige kirgen ademler qéni? Ular ni bizge chiqirip ber, biz ular bilen yéqinchiliq qilimiz, — dédi. **6** Lut derwazining aldigha, ularning qéshigha chiqip, ishikni yépiwétip, **7** ulargha: — Ey buraderlirim, mundaq rezillikni qilmanglar! **8** Mana, téxi héch er bilen bille bolmighan ikki qizim bar; ularni silerge chiqirip bérey. Ular bilen xalighininglarni qilinglar. Emma bu ademler ögzemning sayisi astigha kirgeniken, siler ularni héchnéme qilmanglar! — dédi. **9** Lékin ular jawab bérıp: «Néri turl!» déginiche, yene: — Bu yerde turushqa kelgen bu musapir hakim bolmaqchimiken? Emdi sanga ulargha qilghandinmu better yamanliq qilimiz! — dep Lutni qistap, ishikni chéqishqa basturup keldi. **10** Emma u ikki kishi qollarini uzitip Lutni öyge öz qéshigha tartip ekiriwétip, ishikni taqiwaldi. **11** we öyning derwazisining aldidiki ademlerni kichikidin tartip chongighiche korluqqa muptila qildi; shuning bilen ular derwazini izdep, halidin ketti. **12** Andin ikkeylen Lutqa: — Mushu yerde yene birer kiming barmu? Küy'oghul, oghul yaki qizliring we yaki sheherde bashqa ademliring bolsa ularni bu yerdin élip ketkin! **13** Chünki biz bu yerni yoqitimiz; chünki ular toghruluq kötürülgen dad-peryad Perwerdigarning aldida intayin küchlük bolghach, Perwerdigar bizni uni yoqitishqa ewetti, — dédi. **14** Shuning bilen Lut tashqirigha chiqip, qizlirini alidighan [bolghusi] küy'oghullirining qéshigha bérıp: «Emdi qopup bu yerdin chiqip kétinglar; chünki Perwerdigar shehni yoqitidu» — dédi. Emma u [bolghusi] küy'oghullirining nezirige chaqchaq qilghandek köründi. **15** Tang atqanda, perishtiler Lutni aldiritip: — Emdi qopup ayaling bilen qéshingdiki ikki qizingni alghin; bolmisia sheherning qebihlikige chétilip qélip, halak bolisen, — dédi. **16** Emma u téxiche arisaldi bolup turghanda, Perwerdigar uninggha rehim qilghanliq üçün, u ikkiylen Lutning qolini, ayalining qolini we ikki qizingni qollarini tutup, ularni sheherning sirtigha echikip, orunlashturup qoydi. **17** Ular ni chiqarghandin kéyin shu ish boldiki, ular din biri uninggha: — Jénignni élip qach, halak bolmasliqig üçün keyningge qarimay, tüzlengliktiki héch yerde toxtimay, taghqa qachqini! — dédi. **18** Lékin Lut ulargha: — Undaq bolmighay, ey xojam, ötüniüp qalay! **19** Mana, kemineng közüngde iltipat tapti, jénimni qutquzdug, manga zor merhemet körsetting; emma men taghqa qachalmaymen; undaq qilsam, manga birer apét chüshüp, ölüp kétermenmikin. **20** Qara, awu sheherge qéchip barsa bolghudek nahayiti yéqin iken, shundaqla kichik sheher iken! Ötüniüp qalay, méning shu yerge qéchishingha yol qoyghaysen! U kichik [sheher] emesmu?! Jénim shu yerde aman qalidu! — dédi. **21** Perishte uninggha jawab bérıp: — Keyr, bu ishtimu sanga maqul bolay, sen éytqan shu shehni weyran qilmay. **22** Emdi u yerge tézdin qéchip barghin; chünki sen shu yerge yétip barmighuche héch ish qilalmasmen, — dédi. Shunga u sheherning ismi «Zoar» dep atalghan. **23** Lut Zoargha yétip barghanda kün nuri yer yüzige chéchalghanidi. **24** Shu chaghda Perwerdigar ershtin, öz yénidin Sodom bilen Gomorraning üstige günggürt we ot yaghdurup, **25** shu sheherlerni, pütkül tüzlenglikni hemde sheherlerdiki barliq ahaliler we yerdin ün'genlerni qoshup berbat qildi. **26** Lékin Lutning arqisidin mangghan ayali keynige qariwidi, tuz tüwrükke aylinip qaldi. **27** Etsi

tang seherde, Ibrahim qopup ilgiri Perwerdigarning aldisda turghan joygha chiqip, **28** Sodom bilen Gomorra terepke, shundaqla tüzlenglikning hemme yérige nezer séliwidi, mana, yer yüzidin xumdanning tüttünidek tüttün örlawatqinini kördi. **29** Emma shundaq boldiki, Xuda u tüzlenglikteki sheherlerni weyran qilghanda, U Ibrahimni ésisge élip, Lut turghan sheherlerni berbat qilghanda uni balayı'apetning ichidin chiqirip qutquzdi. **30** Emma Lut Zoar shehiride turushtin qorqqachqa, Zoardin kétip, taghqa chiqip, ikki qizi bilen shu yerde makanlashti. U ikki qizi bilen bir öngkürde turdi. **31** Emdi chong qiz kichikige: — Atimiz bolsa qérıp ketti; dunyaning qaide-yosuni boyiche bu yurttá bizge yéqinchilik qilidighan héch er kishi qalmidi. **32** Qéni, atimizni sharab bilen mest qilip qoyup, uning bilen bille yatayli; shundaq qilsaq, biz perzent körtüp atimizning uruqini qalduralaymiz, — dédi. **33** Shuning bilen ular u kéchisi atisigha sharab ichküzüp [mest qilip] qoyup, chong qizi kirip atisi bilen yatti. Lékin Lut uning kirip yatqininimu, qopup ketkininimu héch sezmedi. **34** Etisi shundaq boldiki, chongi kichikige: — Mana, men axsham atam bilen yattim; бүгүн kechtimu uninggha yene sharab ichküzeyli; shuning bilen sen kirip uning bilen yatqin; shundaq qilip, her ikkimiz perzent körtüp atimizning neslini qalduralaymiz, — dédi. **35** Shuning bilen ular u kéchisi atisigha sharab ichküzüp [mest qilip] qoyup, kichik qizi ornidin turup uning bilen bille yatti. Emma Lut uning kirip yatqininimu, qopup ketkininimu héch sezmedi. **36** Shundaq qilip, Lutning ikkila qizi öz atisidin hamilidar bolup qaldi. **37** Chongi bolsa oghul tugghup, uning étini Moab qoydi; u бүгүнki Moabylarning atisidir. **38** Kichikimu oghul tugghup, uning étini Ben-Ammi qoydi. U бүгүнki Ammoniylarning atisidir.

20 Ibrahim u yerdin chiqip, jenub tereptiki Negewge köchüp kélip, Qadesh bilen Shurning ariliqida turup qaldi; bir mezgildin kéyin Gerarda olturaqlashti. **2** Shu yerde Ibrahim ayali Sarah toghrisida: «U méning singlimdur», dégenidi. Shuning bilen Gerarning padishahi Abimelek adam ewetip, Sarahni [özige] xotun bolushqa éliwaldi. **3** Lékin [bir küni] kéchisi chüshide Xuda Abimelekke kélip uninggha: — Mana, sen özüngge éliwalghan ayal sewebidin emdi ölgen ademdursen; chünki u bashqa birsining ayalidur — dédi. **4** Emma Abimelek uninggha téxi yéqinchilik qilmighanidi. U Xudagha: — I Reb, heqqaniy bir xelqnimu halak qilamsen? **5** U özimu manga: «U méning singlim» dep éytmidimu? Yene kélip, bu ayalmu «U méning akam», dep éytqanidi. Men bolsam sap könglüm we durus niyitim bilen bu ishni qildim, — dédi. **6** Xuda chüshide uninggha yene: — Bu ishni sap köngül bilen qilghiningni bilimen; shu sewebtin Men séni aldımda gunah qilishtin tosüp, uninggha tégishingge qoydim. **7** Emdi u kishining ayalini özige qayturup ber; chünki u Peyghember, u séning heqqingde dua qilidu we sen tirik qalisen. Eger uni yandurup bermiseng shuni bilip qoyghinki, sen we hemme ademliring qoshulup jezmen ölisiler, — dédi. **8** Abimelek etigen tang seherde qopup, hemme xizmetkarlarini chaqirip, bu sözlerning hemmisini ularning qulaqlirigha saldi; bu ademler nahayiti qorqushup ketti. **9** Andin Abimelek Ibrahimni chaqirip uninggha: — Bu bizge néme

qilghining? Men sanga zadi néme gunah qildim, sen men we padishahliqimgha éghir bir gunahni yüklep qoydung? Manga qilmaydighan ishlarni qilding! — dédi. **10** Abimelek Ibrahimgha yene: — Sen zadi bizning néme ishimizni körgining üçün mushu ishni qilding? — dédi. **11** Ibrahim jawab bérıp: — «Bu yerde shübbisizki héchkim Xudadin qorqmaydiken, ular méni ayalim tüpeylidin öltürüwétidu», dep oyilghanidim. **12** Emeliyette, uning méning singlim ikenlik rast, lékin u méning ata bir, ana bölek singlim; kéyin u méning ayalim boldi. **13** Lékin Xuda méni atamning öyidin chiqirip segerdanliqqa yürgüzginide, men ayalimgha: — Biz qeyergila barsaq, sen manga shundaq shapaet körsetkeysenki, méning toghramda: «Bu méning akam bolidu», dégin, — dep éytqanidim — dédi. **14** Andin Abimelek qoy-kalilar, qullar we dédeklerni élip ularni Ibrahimgha berdi we ayali Sarahnimu uninggha qayturup berdi. **15** Abimelek: — Mana méning zéminim bolsa aldingda turuptu; közüngge qaysi yer yaqsa shu yerde turghin, — dédi. **16** U Sarahqa: «Mana, men akanggha ming kümüş tengge berdim; mana bular öz yéningdikiler, shundaqla hemme ademlerning köz aldida uyatni yapquchi bolidu; shuning bilen sen herqandag dagheyibtin xalas bolisen». **17** Ibrahim Xudagha dua qildi, Xuda Abimelek, ayali we kénizeklerini saqaytti; andin ular [yene] bala tughalaydighan boldi; chünki Perwerdigar Ibrahimning ayali Sarah tüpeylidin Abimelekning öyidiki hemme xotunlarning baliyattulirini étip qoyghanidi.

21 Emdi Perwerdigar wede qilghinidek Sarahni yoqlidi; Perwerdigar Sarahqa déginidek qildi. **2** Sarah hamilidar bolup, Ibrahim qérighanda Xuda uninggha bekitten waqitta bir oghul tugghup berdi. **3** Ibrahim özige törelgen ogghli, yeni Sarah uninggha tugghup bergén ogghlining ismini Ishaq qoydi. **4** Andin Ibrahim Xuda uninggha buyrughinidek öz ogghli Ishaq tugghulup sekkizinchí küni xetne qildi. **5** Ogghli Ishaq tugghulghan chaghda, Ibrahim yüz yashta idi. **6** Sarah: «Xuda méni küldürüwetti; herkim bu ishni anglisa, men bilen teng külishidim», dédi. **7** U yene: — Kimmu Ibrahimgha: «Sarah bala émitidighan bolidu!» dep éytalaytti? Chünki u qérighanda uninggha bir oghul tugghup berdim! — dédi. **8** Bala chong bolup, emchektin ayrildi. Ishaq emchektin ayrilghan küni Ibrahim chong ziyapet ötküzüp berdi. **9** Emma Sarah misirliq Hejerning Ibrahimgha tugghup bergén ogghulning [Ishaqni] mesxire qiliwatqinini körtüp qaldi. **10** Shuning bilen u Ibrahimgha: — Bu dédek bilen ogghlini heydiwet! Chünki bu dédekning ogghli méning ogghum Ishaq bilen teng waris bolsa bolmaydu!, — dédi. **11** [Sarahning] bu sözi Ibrahimgha tolumu éghir keldi; chünki [Ismailmu] uning ogghli-de! **12** Lékin Xuda Ibrahimgha: — Balang we dédiking wejedin bu söz sanga éghir kelmisun, belki Sarahning sanga dégenlirining hemmisige qulaq salghin; chünki Ishaqtin bolghini séning nesling hésablinidu. **13** Lékin dédekning ogghidinmu bir xelq-millet peyda qilimen, chünki umu séning nesling, — dédi. **14** Etisi tang seherde Ibrahim qopup, nan bilen bir tulum suni élip Hejerge bérıp, óshnisige yüdküzüp, balini uninggha tapshurup, ikkisini yolgha sélip qoydi. Hejer kétip, Beer-Shébaning chölide kézip yürdi. **15** Emdi tulumdiki su tügep ketkenidi; Hejer balini bir chatqalning tüwige tashlap qoyup, öz-özige:

«Balining ölüp kétishige qarap chidimaymen» dep, bir oq étimche yiraqqa béríp, udulida olturdi. U udulida olturup, peryad kótürüp yighlidi. **17** Xuda oghulning yigha awazini anglidi; shuning bilen Xudaning Perishtisi asmandin Hejerni chaqirip uninggha: — Ey Hejer, sanga néme boldi? Qorqmighin; chünki Xuda oghulning [yigha] awazini yatqan yéridin anglidi. **18** Emdi qopup, qolung bilen balini yölep turghuz; chünki Men uni ulugh bir el-millet qilimen, — dédi. **19** Shuan Xuda [Hejerning] közlirini achi, u bir quduqni kördi. U béríp tulumgha su toldurup, oghulgha ichküzdi. **20** Xuda u bala bilen bille boldi; u ösüp chong boldi. U chölde yashap, mergen bolup yétishiti. **21** U Paran chölide turdi; shu waqitlarda anisi uninggha Misir zéminidin bir qizni xotunluqqa élip berdi. **22** U waqitlarda shundaq boldiki, Abimelek we uning leshkerbéshi Fikol kélip Ibrahimgha: — Qilghan hemme ishleringda, Xuda séning bilen billidur. **23** Emdi sen del mushu yerde manga, oghlumgha we newremge xiyanat qilmasliqqa Xudaning namida qesem qilip bergeysen; men sanga körsitip kelgen méhribanliqimdek, senmu manga we sen hazir turuwatqan yurtqa méhribanliq qilghaysen, — dédi. **24** Ibrahim: Qesem qilip bérey, dédi. **25** Andin Ibrahim Abimelekning chakarliri tartiwalghan bir quduq toghrisida Abimelekni eyibledi. **26** Abimelek: — Bu ishni qilghan kishini bilmeymen; sen bu ishni mangimu éytmapsen; men bu ishni peqet бүгүнla anglishim, — dédi. **27** Ibrahim qoy-kala élip Abimeleкке teqdim qildi; andin ular ikkilisi ehde qilishiti. **28** Ibrahim yene padidin yette chishi qozini bir terepke ayrip qoydi. **29** Abimelek Ibrahimdin: — Sen bir terepke ayrip qoyghan bu yette chishi qozining néme menisi bar? — dep soriwidi, **30** u: — Méning bu quduqni kolighinimni étirap qilghininggha guwahliq süpitide bu yette chishi qozini qolumdin qobul qilghaysen, — dep jawab berdi. **31** Bu ikkisi shu yerde qesem qilishqanliqi üçün, u shu jayni «Beer-Shéba» dep atidi. **32** Shu तरीقىде ular Beer-Shébada ehde qilishiti. Andin Abimelek we uning leshkerbéshi Fikol qozghilip, Filistiylerning zéminigha yénip ketti. **33** Ibrahim Beer-Shébada bir tüp yulghunni tikip, u yerde Ebediy Tengri bolghan Perwerdigarning namigha nida qilip ibadet qildi. **34** Ibrahim Filistiylerning zéminida uzun waqitqiche turup qaldi.

22 Bu ishlardin kéyin shundaq boldiki, Xuda Ibrahimni sinap uninggha: — Ey Ibrahim! dédi. U: mana men! — dep jawab berdi. **2** U: — Sen oghlungni, yeni sen söyidighan yalghuz oghlung Ishaqni élip, Moriya yurtigha béríp, shu yerde, Men sanga éytidighan taghlarning birining üstide uni köydürme qurbanliq süpitide sun'ghin, — dédi. **3** Etisi Ibrahim seher qopup, éshikini toqup, yigitliridin ikkiyen bilen Ishaqni bille élip, köydürme qurbanliq üçün otun yéríp, Xuda uninggha éytqan yerge qarap mangdi. **4** Üchinchí küni Ibrahim bëshini kótürüp qarap, yiraqtin u yerni kördi. **5** Ibrahim yigitlirige: — Siler éshek bilen mushu yerde turup turunglar. Men balam bilen u yerge béríp, sejde qilip, andin qéshinglarga yénip kélimiz, — dédi. **6** Shuning bilen Ibrahim köydürme qurbanliqqa kéreklik otunni élip, oghli Ishaqqa yüdküzüp, özi qoligha pichaq bilen otni élip, ikkisi bille yürüp ketti. **7** Ishaq atisi Ibrahimgha: — Ey ata! déwidi, u uninggha jawab béríp: —

Mana men, oghlum, dédi. U uningdin: — Mana ot bilen otun'ghu bar, emma köydürme qurbanliq bolidighan qoza qéni? — dep soriwidi, **8** Ibrahim jawab béríp: — Ey oghlum, Xuda Özi Özige köydürme qurbanliq qozini teminleydu, — dédi. Andin ikkisi birge yolini dawamlashturdi. **9** Axirida ular Xuda Ibrahimgha éytqan jaygha yétip keldi. Ibrahim u yerde qurban'gha yasap, üstige otunni tizip qoydi. Andin u oghli Ishaqni baghlap, uni qurban'ghadiki otunning üstide yatquzdi. **10** Andin Ibrahim qolini uzitip, oghlini boghuzlighili pichaqni aldi. **11** Shuan Perwerdigarning Perishtisi asmandin uni chaqirip uninggha: — Ibrahim, Ibrahim! — dep warqiridi. U: — Mana men, — dédi. **12** U uninggha: — Sen baligha qolungni tegküzmigin, uni héchnéme qilmighin; chünki Men séning Xudadin qorqqanliqingni bildim; chünki séning oghlungni, yeni yalghuz oghlungni Mendin ayimiding, — dédi. **13** Ibrahim bëshini kótürüp qariwidi, mana, arqisida münggüziliri chatqalgha chirmiship qalghan bir qochqarni kördi. Ibrahim béríp qochqarni élip, uni oghlining ornida köydürme qurbanliq qilip sundi. **14** Shuning bilen Ibrahim shu jaygha «Yahweh-Yireh» dep at qoydi. Shunga kishiler: «Perwerdigarning téghida teminlinidu» dégen bu söz бүгүн'ge qeder éytilip kéliwatidu. **15** Perwerdigarning Perishtisi asmandin Ibrahimni ikkinchi qétim chaqirip uninggha: — **16** Sen öz oghlungni, yeni yalghuz oghlungni ayimay bu ishni qilghining üçün Men Özüm bilen qesem qilimenki, deydu Perwerdigar, **17** — Men séni zor beriketlep, neslingni asmandiki yultuzlardek nurghun köpeytip, déngiz sahilidiki qumdek gholditimen; nesling bolsa düşmenlirining derwazilirigha ige bolidu. **18** Sen Méning awazimgha qulaq salghining üçün yer yüzidiki barliq el-yurtlar neslingning nami bilen özliri üçün bext-beriket tileydu, — dédi. **19** Andin Ibrahim yigitlirining qéshigha yénip bardi. Ular hemmisi ornidin turushup Beer-Shébagha yol aldi. Ibrahim Beer-Shébada turup qaldi. **20** Bu ishlardin kéyin Ibrahimgha: «Mana Milkahmu ining Nahorgha birqanche oghul tughup bériptu», dégen xewer yetti. **21** Ular bolsa tunji oghli uz, uning inisi Buz we Aramshing atisi bolghan Kemuel, **22** andin Kesed, Xazo, Pildash, Yidlaf we Bétuel dégen oghullar idi. **23** (Bétuelidin Riwhak törelidi). Bu sekkizini Milkah Ibrahimning inisi Nahorgha tughup berdi. **24** Shuningdek uning kéniziki Reumahmu Tébah, Gaham, Taxash we Maakah dégenlerni tughup berdi.

23 Sarah bir yüz yigirme yette yashqiche ömür kördi. Bu Sarahning ömrining yilliri idi. **2** Sarah Qanaan zéminidiki Kiriát-Arba, yeni Hébronda wapát boldi. Ibrahim béríp Sarah üçün matem tutup yigha-zar qildi. **3** Ibrahim öz merhumesining yénidin qopup, Hittiyarlarga söz qilip: **4** — Men bolsam aranglarda musapir méhman, xalas; siler emdi aranglardan manga bir yerlik béringlar; shuning bilen men bu merhumemni aldimda körünüp turmisun üçün élip béríp depne qilay, — dédi. **5** Hittiyarlar Ibrahimgha jawab béríp: — I xojam, bizge qulaq salghayla! Sili arimizda Xudaning bir shahzadisi hésablinila! Arimizdiki eng ésil yerlikni tallap, shu yerde merhumelirini depne qilghayla! Merhumelirini depne qilishqa héchqaysimiz öz yerlikini silidin ayimaydu, — dédi. **7** Ibrahim ornidin turup, u zémindiki xelqge, yeni hittiyarlarga tezim qilip, **8** ulargha:

— Eger merhumemning kōz aldima turiwermesliki üchün, uni élip béríp, depne qilishimni rawa kōrsenglar, undaqta sözüimni anglap méning üchün Zoharning oggli Efron'gha söz qilip, **9** uning étizining ayighida özüningki bolghan Makpélahning gharini manga bérishini iltimas qilinglar. U manga buni silerning aranglarda göristan bolushqa toluq nêrxide bersun, — dédi. **10** Shu chaghda Efron Hittiyar arisida olturatti. Shuning bilen hittiyliq Efron hittiyarlarning aldida, yeni shehirining derwazisidin kirgüchilerning hemmisining aldida Ibrahimgha jawab béríp: — **11** Yoqsu, ey xojam, manga qulaq salghayla. Bu étizliqni, shundaqla uningdiki gharni silige bérey; uni öz xelqini bolghan ademlerning aldida silige berdim; öz méyitlirini depne qilghayla, — dédi. **12** Andin Ibrahim yene zémin xelqi aldida tezim qilip, **13** Shu zémindiki xelqning qulaqliri aldida Efron'gha: — Iltimasimga qulaq salghayla; men bu étizliqning nêrxı boyiche pul bérey, uni mendin qobul qilghayla, andin men méyitimni shu yerde depne qilay, — dédi. **14** Efron Ibrahimgha jawab béríp uninggha: **15** Ey xojam, manga qulaq salghayla; töt yüz shekel kümüşke yaraydighan bir étizliq, sili bilen méning aramda néme idi? Sili méyitlirini depne qilghayla — dédi. **16** Ibrahim Efronning sözige qoshuldi; andin Efron Hittiyar aldida éytqan bahani, yeni shu chaghdiki soda ölmichi boyiche töt yüz shekel kümüşni tarazida tartip berdi. **17** Shundaq qilip Mamrening udulidiki Makpélahqa jaylashqı Efronning étizliqı, yeni étizliqning özi, uningdiki ghar, shundaqla étizliqning ichi we etrapidiki barliq derexlerning hemmisi **18** Hittiyarlarning kōz aldida Ibrahimgha tapshurulup, [yeni Efronning] shehirining derwazisidin barliq kirgüchilerning aldida uning mülki qilip békiltildi. **19** Shuningdin keyin Ibrahim ayali Sarahni Qanaan zéminidiki Mamre (yeni, Hébron)ning udulidiki Makpélahning étizliqining gharida depne qildi. **20** Shu teriqide u étizliq we uningdiki ghar hittiyar teripidin Ibrahimgha göristan bolushqa tayin qilindi.

24 Ibrahim qéríp, yéshi bir yerge béríp qalghanidi; Perwerdigar Ibrahimgha her terepte bext-beriket ata qilghanidi. **2** Ibrahim öyidiki eng mötiwer xizmetkari, özining pütün mal-mülkini bashquridighan ghoidargha: — Qolungni yotamning astigha qoyghin; **3** Men sêni asmanlarning Xudasi shundaqla yerning Xudasi bolghan Perwerdigarning nami bilen qesem qildurimenki, sen men hazir turuwatqan bu Qanaaniylarning arisidin oghlumgha qiz élip bermey, **4** Belki öz yurtumgha, shundaqla öz uruq-tughqanlirimning qéshigha béríp, oghlum Ishaqqa xotun élip bergeysen, — dédi. **5** Xizmetkari uninggha: — Mubada u qiz men bilen bu yurtqa kelgili unimisa, undaqta özliri chiqqan shu yurtqa oghullirini yandurup apiramdimen? — dédi. **6** Ibrahim uninggha jawab béríp: — Hézi bol, oghlumni hergiz shu yerge yandurup barmighin! **7** Méni atamning öyi bilen tughulghan yurtumdin yeteklep élip kelgüchi, yeni manga söz qilip: — «Séning neslingge bu yurtni bérimen», dep manga qesem qilghan, asmanning Xudasi bolghan Perwerdigar Öz Perishtisini aldinggha ewetidu; shuning bilen sen u yerdin oghlumgha qiz élip kéleleysen. **8** Shundaqtimu, eger qiz sen bilen bu yerge kelgili unimisa, men sanga qilduridighan qesemdin xalas bolisen; emma oghlumni u yerge hergiz yandurup barmighin, — dédi. **9** Shuning bilen xizmetkar qolini

xojisi Ibrahimning yotisining astigha qoyup turup, bu toghrida uninggha qesem qildi. **10** Andin xizmetkar bu toghrida xojisining tögiliridin onni, shundaqla xojisining herxil ésil nersilirini élip yolgha chiqti; u Aram-Naharaim rayonigha seper qilip, Nahorning shehirige yétip keldi. **11** U sheherning sirtidiki bir quduqning yénida tögilirini chökündurdi: bu kechqurun, qiz-ayallarning su tartqili chiqidighan chéghi idi. **12** U dua qilip: — Ey xojam Ibrahimning Xudasi bolghan Perwerdigar, ötünimenki, bügün méning ishimi ongha tartqaysen, xojam Ibrahimgha shapaet kōrsetkeysen. **13** Mana men bu yerde quduqning bëshida turuwatimen we sheher xelqining qizliri bu yerge su tartqili keliwatidu. **14** Emdi shundaq bolsunki, men qaysi qizgha: «Komzikingni chüshürseng, men su ichiwalsam boptiken!» désem, u jawab béríp: «Mana ichkin, men tögiliringnimu sughirip qoyay», dese, u qiz sen qulung Ishaqqa békittikiningning özi bolsun. Buningdin séning xojam Ibrahimgha shapaet qilghiningni bileleymen, — dédi. **15** U téxi sözini tügetmeyla, mana Riwwah kozini müriside kōtürüp chiqip keldi; u bolsa Ibrahimning inisi Nahorning ayali Milkahdin tughulghan oggli Bétuelning qizi idi; **16** Qiz intayin chirayliq bolup, héch er kishi tegmigen pak qiz idi. U quduqning boyigha chüshüp, komzikini toldurup andin chiqti. **17** Xizmetkar uning aldigha yügürüp béríp: — Ötünüp qalay, komzikingtin azghina su otlialay, dédi. **18** U jawab béríp: — Ichkeyla, ey xojam! depla, komzekni derhal qoligha élip, uning su ichishi üchün sundi. **19** U süyidin uninggha qan'ghuche ichküzgendin keyin: — Tögilirigimu qan'ghuche su ichküzüp qoyay, — dédi. **20** Shuning bilen u derhal komzekteki suni olaqqa töküwétip, yene quduqqa su tartqili yügürüp bardı; u uning hemme tögilirige su tartip berdi. **21** U kishi uninggha kōzini tikkiniche jimjit turup, Perwerdigarning yolini ong qilghan, qilmighanliqini bilish üchün kütüwatatti. **22** Tögiler su ichip qan'ghanda, shundaq boldiki, héliqi kishi yérım shekellik bir altun burun halqisi bilen ikki qoligha on shekellik altun bilezüknı chiqirip qizgha bérıp uninggha: **23** Sen kimning qizi bolisen? Manga dep berseng! Atangning öyide bizge qon'ghudek jay barmu? — dep soridi. **24** Qiz uninggha: — Men Milkahning Nahorga tughup bergén oggli Bétuelning qizi bolimen, — dédi, **25** yene uninggha: — Bizningkide saman bilen boghuz kengri, [silerge] qon'ghili jaymu bar, — dédi. **26** Shuan bu adem éngiship Perwerdigarning aldida sejde qilip: **27** Öz shapaiti bilen hojamdin wapadarliqini ayimighan, xojam Ibrahimning Xudasi bolghan Perwerdigargha Hemdusana oqulghay! Perwerdigar bu sepirimde méni xojamning qérindashliri turghan öyge bashlap keldi! — dédi. **28** Qiz yügürüp bérıp, bularning hemmisini anisining öyidkilerge éytıp berdi. **29** Emdi Riwwahning Laban dégen bir akisi bar idi. Laban quduqning bëshigha, u ademning qëshigha yügürüp chiqti. **30** Chünki u singlisining burun halqisini we qolliridiki bilezüklerni kōrüp, hemde singlisining: u adem manga mundaq-mundaq dédi, déginini anglap, u ademning qëshigha bardi. Mana, u kishi quduqning yénida tögilerning qëshida turatti. **31** Laban uninggha: — Ey Perwerdigarning bext-berikiti ata qilin'ghuchi, kirgeyla! Néme üchün tashqirida turdila? Men öyni teyyarlap qoydum, tögilergimu jay rasladim, — dédi. **32**

U adem öyge kirdi; Laban tögilerdin yükni chüshürüp, tögilerge saman bilen boghuz bérüp, u kishining hem uning hemrahlirining putlirini yughili su élip keldi; **33** andin u kishining aldigha taam qoyuldi; lékin u: — Men gépimni démey turup taam yémeymen, — dédi. Laban jawab bérüp: — Éytqayla, dédi. **34** U: — Men bolsam Ibrahimning xizmetkarimen; **35** Perwerdigar xojamgha kóp bext-beriket ata qilghachqa, u ulugh bir kishi boldi. U uninggha qoy bilen kala, kümüş bilen altun, qul bilen dédeklerni, töge bilen ésheklerni berdi. **36** Xojamning ayali Sarah qérighanda xojamgha bar oghul tughup bergenidi. Xojam [oghligha] özining barliqini atidi. **37** Xojam méni qesem qildurup: «Sen men turuwatqan zémindiki Qanaaniylarning qizliridin oghlumgha xotun élip berme, **38** belki jezmen atamning öyige, öz tughqanlirimning qéshigha bérüp, oghlumgha xotun élip bergeysen, — dédi. **39** U waqitta men xojamgha: «U qiz men bilen kelgili unimisichu?» — désém, **40** u manga jawab bérüp: «Tutqan yollirim uninggha ochuq bolghan Perwerdigarim Öz Perishtisini séning bilen ewetip, yolungni ong qilidu. Bu teriqide sen méning ailidikilirim arisidin, atamning jemati ichidin oghlumgha xotun élip bérissen. **41** Shundaq qilip ailemdikilerning qéshigha yétip barghiningda, sen men qildurghan qesemdin xalas bolisen; ular sanga qizni bermisimu oxshashla qesemdin xalas bolisen», — dégenidi. **42** Shunga men bügün bu quduqning qéshigha kélip: — Ey, xojam Ibrahimning Xudasi bolghan Perwerdigar, eger sen bu sepirimni ong qilsang: — **43** mana men su quduqning yénida turuwatimen; we shundaq bolsunki, su tartqili kelgen qizgha: «Komzikingdin manga bir otlam su bergen bolsang», désém, **44** u manga: «Sen ichkin, tögiliringgimu su tartip bérey», dep jawab berse, undaqta bu qiz del Perwerdigar Özi xojamning oggli üçün békitken qiz bolsun, dep dua qilghanidim. **45** Könglümde téxi sözüim tügimeyla, mana, Riwwah komzekni müriside kötürüp chiqip, quduqning boyigha chüshüp su tartti; men uninggha: — Iltipat qilip, manga su ichkili qoysang, déwidim, **46** u derhal komzikini mürisidin chüshürüp: «Ichkeyla, tögilirinimu sughirip qoyay», dédi. Shuning bilen men ichtim; u tögilirimnimu sughirip qoydi. **47** Andin men uningdin: — Kimning qizi bolisen, dep sorisam, u jawab bérüp: — Men Nahorning Milkahdin tughulghan oggli Bétuelning qizi bolimen, — dédi. Shu chaghada men uning burnigha halqa, qollirigha bilezüklerni sélip qoydum; **48** andin éngiship Perwerdigargha sejde qildim; xojamning qérindishining qizini uning oggli üçün élip kétishke méning yolumni ong qilghini üçün, xojamning Xudasi bolghan Perwerdigargha hemdusana éyttim. **49** Emdi siler xojamgha ixlax qilip shapaet körsiteyli désenglar, buni manga denglar. Eger xalimisanglar, unimu manga éytinglar, men ong terepke yaki sol terepke barimen, — dédi. **50** Emdi Laban bilen Bétuel jawab bérüp: — Bu ish Perwerdigardin bolghach, silige ya undaq ya shundaq déyelmeymiz. **51** Mana, Riwwah aldilirida turidu; uni élip ketkeyla. U Perwerdigarning déginidek öz xojilirining oghligha xotun bolsun, — dédi. **52** Ibrahimning xizmetkari ularning sözlirini anglap, yerge éngiship, Perwerdigargha sejde qildi. **53** Andin, xizmetkar kümüsh buyumlarni, altun buyumlarni we

kiyim-kécheklerni chiqirip, bularni Riwwahqa berdi; u yene qizning akisi we anisighimu qimmatlik hediyelelni sundi. **54** Andin u we hemrahliri bilen bille yep-ichip, shu yerde qonup qaldi. Etisi seherde qopup, u ulargha: méni xojamning qéshigha yolgha sélip qoyunglar, déwidu, **55** Qizning akisi bilen anisi uninggha: — Qiz birqanche kün yaki on kün yénimizda tursun; andin barsun, — dédi. **56** Emma u ulargha: — Perwerdigar méning sepirimni ong qilghaniken, méni tosmanglar; xojamning qéshigha bérishim üçün méni yolgha sélip qoyunglar, — dédi. **57** Ular uninggha: — Qizni chaqirip, uning aghzidin anglap baqayli, dep **58** Riwwahni chaqirip uningdin: — Bu adem bilen baramsen? dep soriwdu, u: — Baray, dep jawab berdi. **59** Shuning bilen ular singlisi Riwwahni, uning inik'anisi, Ibrahimning xizmetkari we ademliri bilen qoshup yolgha sélip qoydu. **60** U waqitta ular Riwwahqa bext tilep: — Ey singlimiz, minglighan on minglighan ademlerning anisi bolghaysen! Nesling düshmenlirining derwazilirigha ige bolghay! — dédi. **61** Shuning bilen Riwwah bilen uning dédekleri ornidin turup, tögilerge minip, u kishige egiship mangdi. Shundaq qilip xizmetkar Riwwahni élip yolgha chiqti. **62** Ishaq Beer-lahay-roy dégen jaydin bayla qaytip kelgenidi; chünki u jenubtki Negewde turatti; **63** Ishaq kechqurun istiqamette dalagha chiqqanidi; u bëshini kötürüp qarisa, mana tögiler kéliwatatti. **64** Riwwah bëshini kötürüp, Ishaqni kórdi; u derhal tögidin chüshüp, xizmetkardin: — Sahrada bizning aldimizgha chiqiwatqan bu kishi kim bolidu? — dep soridi. Xizmetkar: — Bu xojamdur! dédi. Riwwah derhal chümbilini tartip yüzini yépiwaldi. **66** Xizmetkar emdi qilghan hemme ishlerini Ishaqqa éytip berdi. **67** Ishaq qizni anisi Sarahning chédirigha bashlap kirdi; u Riwwahni öz emrige aldi; u uning xotuni boldi. U uni yaxshi körüp qaldi; bu teriqide Ishaq anisining wapatidin kéyin teselli tapti.

25 Ibrahim Keturah isimlik yene bir ayalni alghanidi. **2** U Ibrahimgha Zimran, Yoqshan, Médan, Midiyan, Ishbak we Shuahni tughup berdi. **3** Yoqshandin Shéba bilen Dédan töreldi; Dédanning ewladliri Ashuriylar, Létushiylar we Léummiylar idi. **4** Midiyaning oghulliri Efah, Éfer, Hanox, Abida we Eldaah idi. Bular hemmisi Keturahning ewladliri idi. **5** Ibrahim barliqini Ishaqqa atiwetkenidi; **6** Ibrahim téxi Hayat waqitda kichik xotunliridin bolghan oghullirigha hediyelelni bérüp, andin bularni oggli Ishaqtin yiraq tursun dep, kün chiqish terepke, sherqiy zémin'gha ewetiwetkenidi. **7** Ibrahimning ömrining künliri bir yüz yetmish yil boldi; u tolimu qérıp, künliri toshup, nepestin toxtap wapat boldi; u öz qowmining qéshigha bérüp qoshuldu. **9** Uning oghulliri Ishaq we Ismail uni Mamrening uduligha jaylashqan, hittiy Zoharning oggli Efronning étizliqidiki Makpélahning gharida depne qildi. **10** Bu étizliqni Ibrahim hittiyarlardin sétiwalghanidi; mana bu yerlikke Ibrahim depne qilindi, ayali Sarahmu mushu yerge depne qilin'ghanidi. **11** Ibrahim wapat bolghandin kéyin shundaq boldiki, Perwerdigar uning oggli Ishaqni beriketlidi. Ishaq Beer-Lahay-Royning yénida turatti. **12** Töwendikiler Sarahning misirliq dédiki Hejerdin tughulghan, Ibrahimning oggli bolghan Ismailning ewladliri: — **13** Ismailning oghullirining, ularning nesebnamiliro we qebililiri boyiche ismi

töwendikiche: — Ismailning tunji oghli Nébayot; andin Kédar, Adbeel, Mibsam, **14** Mishma, Dumah, Massa, **15** Hadad bilen Téma, Yetur bilen Nafish we Qedemah idi. **16** Bular bolsa Ismailning oghullari bolup, ularning kent we chédirgahlari ularning nami bilan atalghan bolup, ular on ikki qebilige emir bolghanidi. **17** Ismailning ömrining yilliri bir yüz ottuz yette yil boldi; u axirqi nepsini tartip wapal bolup, öz qowmining qéshigha béríp qoshuldi. **18** [Uning ewladliri] Hawilah rayonidin tartip shurghiche olturaqlashti (Shur bolsa Misirning utturisida bolup, Ashurgha baridighan yolda idi). Ismail özining barliq qérindashlirining udulida olturaqlashti. **19** Ibrahimning oghli Ishaqning neslining bayani mundaqtur: — Ibrahimdin Ishaq töreldi. **20** Ishaq Padan-Aramda olturushluq aramiy Bétuelning qizi, aramiy Labanning singlisi bolghan Riwkahni xotunluqqa alghanda qiriq yashqa kirgenidi. **21** Emma Riwkah bolsa tughmas bolghachqa, Ishaq xotuni üçhün Perwerdigargha dua-tilawet qildi; Perwerdigar uning duasini ijabet qildi; shuning bilen ayali Riwkah hamilidar boldi. **22** Emma uning qorsiqidiki ikki bala bir-biri bilen soqushqili turdi. Shuning bilen Riwkah: — Eger bundaqliqini bilsem, [hamilidar] bolup néme qilattim? — dep Perwerdigardin sewebini sorighili bardi. **23** Perwerdigar uninggha: — «Séning qorsiqingda ikki el bardur, Ichingdin ikki xelq chiqip bir-biridin ayrilidu, Bir xelq yene bir xelqtin ghalib kélidu, Chongi kichikining xizmitini qolidu» — dédi. **24** Uning ay-küni toshqanda, mana uning qorsiqida derweqe bir jüp qoshkézek bar idi. **25** Awwal tughulghini qizghuch bolup, pütün bedini juwidek tüklik idi. Ular uning ismini Esaw dep qoydi. **26** Andin inisi qoli bilen Esawning tapinini tutqan halda chiqti. Bu sewebtin uning ismi Yaqup dep qoyuldi. Ular tughulghanda Ishaq atmish yashta idi. **27** Balilar ösüp chong boldi; Esaw mahir owchi bolup, dala-janggaldá yüridighan adem boldi. Yaqup bolsa durus adem bolup, chédirlarda turatti. **28** Ishaq Esawning owlap kelgen göshidin daim yep turgachqa, uninggha amraq idi. Lékin Riwkah Yaqupqa amraq idi. **29** Bir küni Yaqup [purchaq] shorpisi qaynitawatatti; Esaw daladin hérip-échip qaytip keldi. **30** Esaw Yaqupqa: — Men halimdin kettim! Ötünüp qalay, awu qizildin berseng! — Awu qizil nersidin méni ozuqlandursangchu! Men halimdin kettim, — dédi (shu sewebtin uning éti «Édom» depmu ataldi). **31** Yaqup uninggha: — Undaq bolsa, tunjiliq hoquqningni manga sétip bergin, — dédi. **32** Esaw: — Men öley dewatimen, bu tunjiliq hoquqining manga néme paydisi? — dédi. **33** Yaqup: — Emise hazir manga qesem qilghin, déwidi, u uninggha qesem qilip, tunjiliq hoquqini Yaqupqa sétip berdi. **34** Shuning bilen Yaqup Esawgha nan bilen qizil purchaq shorpisini berdi. U yep-ichip ornidin turup ketti. Shundaq qilip Esaw tunjiliq hoquqigha shunche étibarsiz qarighanidi.

26 [Qanaan] zéminida Ibrahimning waqtidiki acharchiliqtin bashqa yene bir qétimliq acharchiliq yüz berdi. Shuning bilen Ishaq Gerar shehirige, Filistiylerning padishahi Abimelekning qéshigha bardi. **2** Perwerdigar uninggha körünüp mundaq dédi: — Sen Misirgha chüshmey, belki Men sanga körsitip béridighan yurttá turghin. **3** Moshu zémindin chiqmay musapir bolup turghin; shuning bilen Men sen bilen bille bolup, sanga bext-beriket ata qilimen; chünki Men sen we

neslingge bu zéminlarning hemmisini béríp, atang Ibrahimgha bergen qesiminni ada qilimen; **4** neslingni asmandiki yultuzlardek awutimen we neslingge bu zéminlarning hemmisini bérimen; yer yüzidiki barliq el-yurtlar neslingning [nami] bilen özlirige bext-beriket tileydu; **5** Chünki Ibrahim Méning awazingha qulaq sélip, tapilighinin, emrlirim, belgilimlirim we qanunlirimni beja keltürdi, — dédi. **6** Shuning bilen Ishaq Gerarda turup qaldi. **7** Emma u yerlik kishiler uning ayali toghrisida sorisa u: — Bu méning singlim bolidu, — dédi; chünki Riwkah intayin chirayliq bolghachqa, Ishaq öz-özige: «Bu méning ayalim bolidu», désem, bu yerlik ademler Riwkahning sewebidin méni öltürüwétermikin, — dep qorqti. **8** Lékin u shu yerde uzaq waqit turghandin kéyin shundaq boldiki, Filistiylerning padishahi Abimelek derizidin qariwidi, mana Ishaq we ayali Riwkah bir-birige erkiliship turatti. **9** Andin Abimelek Ishaqni chaqirip: — Mana, u jezmen séning ayaling iken! Sen néme dep: «U méning singlim», déding? — déwidi, Ishaq uninggha: — Chünki men eslide uning sewebidin birsi méni öltürüwétermikin, dep ensirigenidim, — dédi. **10** Abimelek uninggha: Bu bizge néme qilghining? Tas qaptu xelq arisidin birersi ayalig bilen birge bolghili?! Undaq bolghan bolsa sen bizni gunahqa patquzghan bolatting! — dédi. **11** Andin Abimelek hemme xelqge buyrup: — Kimki bu kishige we yaki xotunigha qol tegküzse jezmen öltürülmey qalmaydu, — dep yarliq chüshürdi. **12** Ishaq u zéminda tériqchiliq qildi: u shu yili yerdin yüz hesse hosul aldi; Perwerdigar uni beriketligideni. **13** Bu kishi bash kötürüp, barghanséri rawaj tétip, tolimu katta kishilerdin bolup qaldi. **14** Uning qoy-kala padiliri we öyidiki qulliri intayin köpeydi; Filistiyler uninggha heset qilghili turdi. **15** Bu sewebtin uning atisi Ibrahimning künliride atisining qulliri kolighan quduqlarning hemmisini Filistiyler étip, topa bilen tinduruwetti. **16** Abimelek Ishaqqa: — Sen bizdin ziyade küchiyip ketting, emdi arimizdin chiqip ketkin, — dédi. **17** Ishaq u yerdin kétép, Gerar wadisigha chédir tikip, shu yerde turup qaldi. **18** Ibrahim hayat waqtida [qulliri] birmunche quduqlarni qazghanidi; biraq Ibrahim ölgendin kéyin, Filistiyler bularni topa bilen tinduruwettinidi. Ishaq bu quduqlarni qaytidin kolitip, ulargha atisi ilgiri qoyghan ismlarni yene qoydi. **19** Ishaqning qulliri wadida quduq kolawatqanda suliri urghup chiqip aqidighan bir quduqni tépiwaldi. **20** Lékin Gerardiki padichilar Ishaqning padichiliridin in taliship: — Bu su bizningkidur, — dédi. Ular Ishaq bilen jédelleshekechke, u bu quduqni «Ések» dep atidi. **21** Ular yene bashqa bir quduqni kolidi, ular yene bu quduq toghrisida jédelleshti. Shuning bilen Ishaq buning ismini «Sitnah» dep atidi. **22** Andin u yerdin kétép, bashqa yerge béríp, shu yerdimu yene bir quduq kolidi; emdi Gerardikiler bu quduqni talashmidi. Bu sewebtin u uning étini «Rehobot» qoyup: «Emdi Perwerdigar biz üçhün jay bergeniken, bu zéminda méwilik bolimiz», — dédi. **23** Andin u yerdin chiqip Beer-Shébagha bardi. **24** Perwerdigar shu kéchisi uninggha körünüp: — Men bolsam atang Ibrahimning Xudasidurmen; qorqmighin, chünki Men sen bilen billimen, séni bext-beriketlep, neslingni qulum Ibrahimning sewebidin awutimen, — dédi. **25** U shu yerde bir qurban'gah

yasap, Perwerdigarning namigha nida qilib ibadet qildi. U shu yerde chédirini tikti, Ishaqning qulliri shu yerde bir quduq kolidi. **26** Emdi Abimelek, aghinisi Ahuzzat bilan leshkerbéshi Fikol birge Gerardin chiqip, uning qéshigha bardi. **27** Ishaq ulargha: — Manga óchmenlik qilib, méni aranglardin qoghliwetkendin kéyin, néme üçün méning qéshimgha keldinglar? — dédi. **28** Ular javaben: — Biz Perwerdigarning sen bilen bille bolghinini roshen bayqiduq, shuning bilen biz séning toghrangda: «Otturimizda bir kélisim bolsun, yeni bizler bilen sen bir-birimizge qesem bérip ehde qilishayli» déduq; shu wejidin sen bizge héchqanda ziyar-zexmet yetküzimgeysen; biz sanga héch tegmiginimizdek, shundaqla sanga yaxshiliqtin bashqa héchbir néme qilmighinimizdek (belki séni aman-ésenlik ichide yolunggha ewetkeniduq) senmu shundaq qilghaysen. Mana hazir sen Perwerdigar teripidin bext-beriket kóriwatisen! — déysihti. **30** Shuning bilen u ulargha bir ziyapet qilib berdi. Ular bolsa yep-ichti. **31** Etisi tang sheherde ular qopup bir-birige qesem qilishti; andin Ishaq ularni yolgha sélip qoydi; ular uning qéshidin aman-ésen ketti. **32** U küni shundaq boldiki, Ishaqning qulliri kélip, uninggha ózi kolighan quduq toghrisida xewer bérip: «Biz su taptuq!» dédi. **33** U uning namini «Shibah» qoydi. Bu sewebtin bu sheherning ismi бүгүн'giche «Beer-Shéba» dep atilip kelmekte. **34** Esaw qiriq yashqa kirgende, hittiyarlardin bolghan Beerining qizi Yehudit bilen hittiyarlardin bolghan Élonning qizi Basimatni xotunluqqa aldi. **35** Emma bular Ishaq bilen Riwkahning könglige azab élip keldi.

27 Ishaq qérip, közliri torliship, közi ghuwa köridighan bolup qalghanda shundaq boldiki, u chong oggli Esawni chaqirip uninggha: — Oghlum! — dédi. U: — Mana men! — dep jawab berdi. **2** U uninggha: — Mana men emdi qérip kettim, qanchilik kün köridighinimni bilmeymen. **3** Shunga sendin ótünimen, qoralliring, yeni sadaq we oqyayingni élip janggalgha chiqip, men üçün bir ow owlap kel; **4** men yaxshi köridighan mezzilik tamaqtin birni étip, manga keltürin. Men uni yep, ólüstün ilgiri könglümdin sanga bext-beriket tilep dua qilay, — dédi. **5** Ishaq oggli Esawgha söz qilghanda Riwkahmu anglidi. Esaw ow owlap kelgili janggalgha chiqip ketkende, **6** Riwkah oggli Yaqupqa: — Mana men atangning akang Esawgha: «Sen ow owlap kélip, manga mezzilik bir taamni etkin; men uni yep ölüp kétishtin burun Perwerdigar aldida sanga bext-beriket tilep dua qilay», — dep éytqini anglap qaldim. **8** Emdi, i oghlum, sözümgé qulaq sélip buyrughinimni qilghin. **9** Sen derhal padigha bérip, óchkilering ichidin ésil ikki ogghaqni élip kelgin; men ularning atang üçün u yaxshi köridighan mezzilik bir taam teyyar qilay. **10** Sen uni atangning aldigha élip kirgin. Shuning bilen u yep, ölüp kétishtin burun sanga bext-beriket tilep dua qilidu, — dédi. **11** Lékin Yaqup anisi Riwkahgha: — Mana akam Esaw bolsa tüklük kishi, men bolsam tüksüz siliq tenlik ademmen. **12** Mubada atam méni silap qalsa, undaqa men uning neziride uni mazaq qilghuchi adem bolup qélip, béshimgha beriket emes, belki lenet taparmenmikin, dédi. **13** Anisi uninggha: — Ey oghlum, sanga chüshidighan lenet manga chüshsun; emma sen

peqet sözümgé qulaq sélip, bérip [oghlaqlarni] élip kel, — dédi. **14** U bérip ularni élip kélip, anisigha berdi. Anisi uning atisi yaxshi köridighan mezzilik bir taamni teyyar qildi. **15** Andin Riwkah tunji oggli Esawning öyde öz yénida saqlaqliq eng ésil kéyimlirini élip kichik oggli Yaqupqa kiydürüp, **16** oghlaqlarning térisini ikki qoli bilen boynining tüksüz jayigha yögep, **17** andin ózi etken mezzilik taamlar bilen nanlarni oggli Yaqupning qoligha tutquzdi. **18** Yaqup atisining qéshigha kirip: — Ey ata! — dédi. U: — Mana men! Oghlum, sen kim bolisen? — déwidi, **19** Yaqup atisigha jawab bérip: — Men chong oghulliri Esawmen, manga éytqanlirdek qildim; emdi orunliridin turup, olturup qilghan owumning göshige éghiz tégip, andin köngülliridin manga bext-beriket tilep dua qilghayla, — dédi. **20** Ishaq ogghigha: — Ey oghlum, qandaqmu uni shunche téz tétip kelding? — déwidi, u jawab bérip: — Chünki Perwerdigar Xudaliri uni del yolunggha yolqutrdi, — dédi. **21** Ishaq Yaqupqa: — Ey oghlum, yéqinraq kel, sen rast oghlum Esawmu, emesmu, silap baqay, — dédi. **22** Shuning bilen Yaqup atisi Ishaqning qéshigha yéqin bardi; u uni silap turup: — Awaz Yaqupning awazi, lékin qol bolsa Esawning qoludur, — dédi. **23** Uning qolliri bolsa akisi Esawning qolliridek tüklük bolghini üçün uni toniyalmay, uninggha bext-beriket tilep dua qildi. **24** Andin u yene: — Sen rast oghlum Esawmusen? dep soriwidi, u jawab bérip: — Del men, — dédi. **25** Ishaq uninggha: — Taamni élip kelgin, men oghlumning ow göshidin yep, könglümdin sanga bext-beriket tilep dua qilay, — dédi. [Yaqup] uni uning aldigha qoydi; u yédi. U sharab keltürüwidi, unimu ichti. **26** Andin atisi Ishaq uninggha: — Ey oghlum, emdi yéqin kélip méni söygin, — dédi. **27** U uning qéshigha bérip uni söydi. Atisi uning kiyimining puriqini purap uninggha bext-beriket tilep dua qilip: — «Mana, oghlumning ténidiki puraqa Perwerdigar beriketligen köklemzarning xush puriqigha oxshaydiken! **28** Xuda sanga asmanning shebnimi, Yerning mubnet küchini ata qilip, Ashliq-tülük bilen sharabnimu köp bergey. **29** Xelqler séning qulluqungda bolghay, El-milletler aldingda tizlan'ghay; Qérindashliringgha xoja bolghaysen; Anangning oghulliri sanga tizlan'ghay; Sanga lenet qilghanlar lenetke qalghay; Sanga bext tiligenler bext tapqay!» — dédi. **30** Shundaq boldiki, Ishaq Yaqupqa dua qilip bolup, Yaqup atisi Ishaqning qéshidin chiqip bolushigha, akisi Esaw owdin qaytip keldi. **31** Umu mezzilik taamlarni étip, atisining qéshigha élip kirip, atisigha: — Ata qopqayla, oghullirining ow göshidin yep, köngülliridin manga bext-beriket tilep dua qilghayla, — dédi. **32** Atisi Ishaq uninggha: — Sen kimsen? — dédi. U jawab bérip: — Men oghulliri, chong oghulliri Esawmen! — dédi. **33** Buni anglap Ishaq alaqazadilikke chüshüp, pütün bedini jalaqlap titrep: — Undaqa bayatin ow owlap élip kelgini kim? Sen kélishtin burun uning hemme nersisidin yep, uninggha bext-beriket tilep dua qildim; we berheq, u bext-beriket köridu! — dédi. **34** Esaw atisining sözlirini anglapla intayin échinarliq halda ün sélip achchiq peryad kütürüp atisigha: — Ménimu, i ata, ménimu bext-beriketligeyla! — dédi. **35** U jawab bérip: — Séning ining hiyle bilen kirip, sanga tégishlik bext-beriketni élip kétiptu, dédi. **36** Esaw: — Rast uning éti Yaqup emesmu? Chünki

u ikki qétim méni putlap, ornumni tartiwaladi. Awwal tunjiliq hoququmni tartiwaladi we mana hazir u manga tégidighan bext-beriketni élip ketti, — dédi, Andin yene: — Méning üçtün birer bext-beriket qaldurmidilimu? — dédi. **37** Ishaq Esawgha jawab béríp: — Mana, men uni üstüngge xoja qildim; hemme qérindashlirini uning qulluqida bolidighan qildim; ashliq we yéngi sharab bilen uni quwwetlidim; ey oghlum, emdi sanga yene némimu qilip béreleymen? — dédi. **38** Esaw atisigha yene: — Ey ata, silide peqet shu birla bext-beriket bar idimu? Manga, ey ata, mangimu bext-beriket tilep dua qilghayla! dédi. Andin u ün sélip yighlap ketti. **39** Atisi Ishaq uninggha jawab béríp: — «Mana, turalghu jaying aining munbet küchidin néri, Égiz asmanning shebnimidin yiray bolur; **40** Sen qilichinggha tayinip jan baqisen, Iningning xizmitide bolisen; Lékin chégridin chiqip kezingingde, Sen boynungdin uning boyunturuqini chiqirip sunduruwétisen» — dédi. **41** Shunga Esaw atisi uninggha tiligen bext-beriket sewebidin Yaqupqa öchmenlik saqlap yürdi. Esaw könglide: — Atamning matem künliri yéqinliship qaldi; shu chaghda inim Yaqupni öltürüwétimen, dep xiyal qildi. **42** Lékin Riwkah chong oghli Esawning bu sözliridin xewer tapti. U kichik oghli Yaqupni chaqirip uninggha: — Mana akang Esaw séni öltürüwétimen dep öz-özidin teselli tépiwétiptu; **43** emdi ey oghlum, sözümgé qulaq sélip, qopup Haran'gha, akam Labanning qéshigha qéchip ketkin; **44** akangning qehri yan'ghuche, uning qéshida birnecheche waqit turghin. **45** Akang achchiqidin yénip, séning uninggha qilghiningni untup ketküche shu yerde turup turghin; andin men adem ewetip, séni u yerdin aldurup kélimen. Néme üçtün bir kündila her ikkinglardin mehrum bolup qalay? — dédi. **46** Emma Riwkah Ishaqqa: — Men mushu hittiy qizlar wejidin jénimdin jaq toydum. Eger Yaqupmu bu yurttki qizlardin, mushundaq hittiy qizni xotunluqqa alsa yashighinimning manga néme paydisi? — dédi.

28 Shuning bilen Ishaq Yaqupni chaqirip, uninggha bext-beriket tilep, uninggha jékilep: — Sen Qanaaniylarning qizliridin xotun alma; **2** belki qopup, Padan-Aramgha, anangning atisi Bétuelning öyige béríp, u yerdin anangning akisi Labanning qizliridin xotun alghin. **3** Hemmige Qadir Tengri séni bext-beriketlep, awutup, sendin köp xelqlerni chiqirip köpeytke, **4** Shundaqla Ibrahimning bext-berikitini sanga we séning bilen neslingge bergey; shundaq qilip sen hazir Musapir bolup turuwatqan yerni, yeni eslide Xuda Ibrahimgha bergen zéminni igileysen! — dédi. **5** Shuning bilen Ishaq Yaqupni yolgha saldi. U Padan-Aramgha, aramiy Bétuelning oghli, Yaqup bilen Esawning anisi Riwkahning akisi Labanning qéshigha qarap mangdi. **6** Esaw Ishaqning Yaqupqa bext-beriket tilep, uni Padan-Aramgha shu yerdin xotun élishqa ewetkenlikini, shundaqla uninggha bext-beriket tilep, uninga jékilep: Sen Qanaaniylarning qizliridin xotun almighin, dégenlirini uqup, Yaqupningmu öz ata-anisigha itaet qilip, Padan-Aramgha ketkinini körginide, **8** Esaw: — qanaaniylarning qizliri atam Ishaqning neziride yaman körünidiken, dep bilip yetti. **9** U Ismailning qéshigha béríp, hazirqi xotunlirining üstige Ibrahimning oghli Ismailning qizi, Nébayotning singlisi Mahalatni xotunluqqa aldi. **10** Yaqup bolsa Beer-Shébadin chiqip,

Haran terepke méngip, **11** bir yerge yétip kelgende, kün olturup ketkechke shu yerde qonmaqchi boldi. U shu yerdiki tashlardin birini élip, bésigha yastuq qilip qoyup, uxlihili yatti. **12** U bir chüsh kördi: — Mana, uchi asmanlarga taqishidighan bir pelempey yerde tikleklik turatti; Xudaning perishtiliri uningda chiqip-chüshüp turushatti. **13** Mana, Perwerdigar uning üstide turatti. U: — «Men bolsam atang Ibrahimning Xudasi we Ishaqning Xudasi bolghan Perwerdigardurmen; Men sen yatqan bu zéminni séning bilen neslingge bérimen. **14** Nesling bolsa yerning topisidek köp bolup, sen meghrip bilen meshriqke, shimal bilen jenubqa yéyilisen; sen we neslingning wasitisi bilen yer yüzidiki barliq aine-qebililer bext-beriket tapidu. **15** Mana, Men sen bilen billidurmen, qeyerge barsang séni aman-ésen saqlap, bu zémín'gha séni qayturup kélimen; chunki sanga éytqan sözümní ada qilmay turup, séni tashlimaymen» — dédi. **16** Andin Yaqup oyghinip: — Berheq, Perwerdigar bu yerdidur, lékin men uni bilmeptimen, — dédi. **17** U qorqup kétép: Bu jay alamet dehshehtlik bir jay iken! Bu Xudaning öyi bilen asmanning derwazisidin bashqa héch jay emestur, — dédi. **18** Yaqup etisi seher qopup, bésining astigha qoyghan tashni élip, [xatire] tüwrük süpitide tiklep, üstige zeytun méyi quyup qoydi. **19** U jayning ismini Beyt-El dep atidi; emma ilgiri u jayning éti Luz idi. **20** Andin Yaqup qesem bilen wede qilip: — Eger Xuda méning bilen bile bolup, bu sepirimde méni saqlap, yéngi nan, kiygili kiyim béríp, **21** Men atamning öyige aman-ésen yénip barsam, undaqta Perwerdigar méning Xudayim bolidu; **22** Shuningdek men xatire tüwrük süpitide tiklep qoyghan bu tash Xudaning öyi bolidu; hem shundaqla sen manga béridighan barliq nersilerning ondin bir ülüshini sanga teqdim qilmay qalmaymen, — dédi.

29 Andin Yaqup sepirini dawamlashturup, meshriqtiki qowmlarning zéminigah yétip keldi. **2** U qariwidi, mana, yaylaqta bir quduq turatti, uning yénida üç top qoy padisi turatti; chunki xelq bu quduqtin padilarni sughiratti. Quduqning aghzigha yoghan bir tash qoyuqluq idi. **3** Qachaniki padilarning hemmisi u yerge yighilsa, padichilar birlikte quduqning aghzidiki tashni yumilitiwétip, qoylarni sughirip, andin tashni yene quduqning aghzigha öz ornigha qoyup qoyatti. **4** Yaqup [padichilardin]: Ey buraderler, siler qeyerlik? — dep soridi. Ular: — Biz haranliqimiz, dédi. **5** U ulardin: — Siler Nahorning oghli Labanni tonumsiler? — dep soridi. Ular: — Tonuymiz, dédi. **6** U ulardin: — U salametmu, dep soriwidi, ular jawab béríp: — U salamet turuwatidu. Mana ene uning qizi Rahile qoyliri bilen kéliwatidu, dédi. **7** U: — Mana, kün téxi égiz tursa, hazir téxi malning yighilidighan waqti bolmide; némishqa qoylarni sughirip, andin yene béríp otlatmaysiler? — dédi. **8** Ular jawab béríp: — Yaq, mundaq qilalmaymiz. Awwal padilarning hemmisi yighilip, padichilar tashni quduqning aghzidin yumilitiwetkendin kéyin, andin qoylarni sughirimiz, dédi. **9** U ular bilen gepliship turghinida, Rahile atisingning qoyliri bilen yétip keldi; chunki u qoy baqquchi idi. **10** Shundaq boldiki, Yaqup anisingning akisi Labanning qizi Rahile bilen anisingning akisi Labanning qoylirini körgende, u qopup béríp,

quduqning aghzidin tashni yumilatiwétip, anisining akisi Labanning qoylirini sughardi. **11** Andin Yaqup Rahileni söyüp, yuqiri awaz bilen yig'lap tashladi we Rahilege: — Men séning atangning tughqini, Riwkahning og'li bolimen, déwidi, u yügürüp bérp atisigha xewer berdi. **13** Shundaq boldiki, Laban öz singlisining og'li Yaqupning xewirini anglighanda, uning aldigha yügürüp bérp, uni quchaqlap söyüp, öyige bashlap keldi. Andin Yaqup Laban'gha [kechürmishlirining] hemmisini dep berdi. **14** Laban uninggha: — Sen derweqe méning söngék bilen göshümdursen! — dédi. Buning bilen u uning qéshida bir ayché turup qaldi. **15** Andin Laban Yaqupqa: — Sen méning tughqinim bolghach, manga bikargha xizmet qilamsen? Éytqina, heqqingge néme alisen? — dédi. **16** Labanning ikki qizi bar idi; chongining éti Léyah, kichikining éti Rahile idi. **17** Léyahning közliri yéqimliq idi; emma Rahilening bolsa teqi-turqi kélishken, hösnijamali chirayliq qiz idi. **18** Yaqupning köngli Rahilege chüshken bolup Laban'gha: — Men séning kichik qizing Rahile üchün sanga yette yil xizmet qilay, dédi. **19** Laban jawab bérp: — Uni bashqa kishige berginimdin sanga berginim yaxshi. Emdi méningkide turghin, dédi. **20** Yaqup Rahileni élish üchün yette yil xizmet qildi. Emma u uni intayin yaxshi körgechke, bu yillar uninggha peqet birnecheche kündecla bilindi. **21** Waqit toshqanda Yaqup Laban'gha: — Mana méning künlirim toshiti. Emdi ayalimni manga bergin, men uning qéshigha kirey, dédi. **22** Laban shu yerdiki hemme kishilerni yig'ip, ziyapet qilip berdi. **23** Lékin shundaq boldiki, kech kirgende, u chong qizi Léyahni Yaqupning yénigha élip keldi; Yaqup uning qéshigha kirip bille boldi. **24** Laban öz dédiki Zilpahni qizi Léyahgha dédek qilip berdi. **25** Etisi shundaq boldiki, mana aldida Léyah turatti! U Laban'gha: — Bu zadi manga néme qilghining? Ejeba, men Rahile üchün sanga xizmet qilmidimmu? Méni némishqa shundaq alding?! — dédi. **26** Laban: Bizning yurtimizda kichikini chongidin ilgiri yatliq qilidighan resim-qaide yoq. **27** Emdi sen chongining yette künlük toy murasimini ötküzüp bolghin; andin yene ikkinchisanimu sanga béreyli; u séning manga yene yette yil qilidighan xizmitingning heqqi bolidu, — dédi. **28** Yaqup maqul bolup, Léyahning yette künlük toy murasimini ötküzüp bolghanda, Laban qizi Rahilenimu uninggha xotunluqqa berdi. **29** Laban dédiki Bilhahni qizi Rahilege dédek qilip berdi. **30** Bu तरीقىде Yaqup Rahileningmu qéshigha kirdi; u Rahileni Léyahdin ziyade yaxshi kördi. Andin kéyin u yene yette yil Laban'gha xizmet qildi. **31** Emma Perwerdigar Léyahning etiwarlanmighanliqini körgende, uninggha tughushni nésip qildi. Lékin Rahile tughmas idi. **32** Léyah hamilidar bolup bir og'ul tughup: — «Perwerdigar xarlan'ghinimni kördi; emdi érim méni yaxshi köridu» dep uning ismini «Ruben» qoydi. **33** U yene hamilidar bolup, bir og'ul tughup: — «Perwerdigar etiwarlanmighanliqini anglap, buni hem manga berdi» dep, uning ismini Shiméon qoydi. **34** U yene hamilidar bolup, bir og'ul tughup: — «Emdi bu qétim érim manga baghlinidu; chünki men uninggha üch og'ul tughup berdim» dep uning ismini Lawiy qoydi. **35** U yene hamilidar bolup, bir og'ul tughup: — «Emdi bu qétim men Perwerdigargha hemdusana qoyu!» dep uning ismini Yehuda qoydi. Andin u tughuttin toxtap qaldi.

30 Emma Rahile özining Yaqupqa bala tughup bérelmeginini körgende, achisigha heset qilip Yaqupqa: — Manga bala bergin; bolmisa ölimen, — dédi. **2** Shuning bilen Yaqupning Rahilege ghezipi kélip: — Men baliyatquning méwisini sendin ayighan Xudaning ornidimu?! — dédi. **3** — Mana, dédikim Bilhah bu yerde turidu; sen uning qéshigha kirgin, u méning quchiqingha tughsun; men u arqliq baliliq bolay, — dédi Rahile. **4** Shuning bilen u dédiki Bilhahni uninggha xotun qilip berdi; Yaqup uning qéshigha kirdi. **5** Bilhah hamilidar bolup, Yaqupqa bir og'ul tughup berdi. **6** Rahile: — «Xuda men üchün adalet yürgüzüp peryadimni anglap, manga bir og'ul berdi», dep uning ismini Dan qoydi. **7** Rahilening dédiki Bilhah yene hamilidar bolup, Yaqupqa ikkinchi og'lini tughup berdi. **8** Rahile: — «Men acham bilen besliship qattiq tutushup, yengdim» dep uning ismini Naftali qoydi. **9** Léyah özining tughuttin toxtap qalghanini körip, dédiki Zilpahni Yaqupqa xotun qilip berdi. **10** Léyahning dédiki Zilpah Yaqupqa bir og'ul tughup berdi. **11** Léyah: — «Némidégen teyleylik-he!» dep uning ismini Gad qoydi. **12** Léyahning dédiki Zilpah Yaqupqa ikkinchi og'lini tughup berdi. **13** Léyah: «Men bextlikturmen! Chünki xotun-qizlar méni bextlik déyishidu!» dep uning ismini Ashir qoydi. **14** Bughday ormisi künliride Ruben chiqip étizliqqa bardı we étizdin birqanche muhebbetgülini térip, bularni anisi Léyahning qéshigha ekeldi. Emdi Rahile Léyahqa: — Ötünüp qalay, oghlungning muhebbetgülinidin birnechchini manga bergin! — dédi. **15** [Léyah] uninggha jawaben: — Érimni tartiwalghining yetmemdu? Emdi oghlungning muhebbetgülinimu tartiwalmaqchimusen? — dédi. Rahile jawab bérp: — Undaq bolsa u oghlungning muhebbetgülliri üchün bügün kéche sen bilen yatsun, — dédi. **16** Yaqup kechqurun étizdin qaytip kelginide, Léyah uning aldigha chiqip: — Méning qéshimgha kirishning kérek; chünki men oghlungning muhebbetgülliri bilen séni ijarige aldim, — dédi. Shundaq déwidi, u bu kéche uning bilen yatti. **17** Xuda Léyahning duasini anglidi; u hamilidar bolup, Yaqupqa beshinchi og'lini tughup berdi. **18** Shuning bilen Léyah: «Dédikimni érimge berginimge Xuda emdi manga «ijare heqqim»ni ata qildi» dep uning ismini Issakar qoydi. **19** Léyah yene hamilidar bolup, Yaqupqa altinchi og'lini tughup berdi. **20** Léyah: — «Xuda manga yaxshi toyluq ata qildi; emdi érim méning bilen bille turidighan boldi; chünki men uninggha alte og'ul tughup berdim» dep uning ismini Zebulun qoydi. **21** Shuningdin kéyin, u bir qiz tughup, uning ismini Dinah qoydi. **22** Emma Xuda Rahileni yad qilip, duasini anglap uni tughidighan qildi, **23** U hamilidar bolup, bir og'ul tughdi. U: — «Xuda méni nomustin xalas qildi», dédi. **24** U: — «Perwerdigar manga yene bir bala berse» dep, uning ismini Yüsüp qoydi. **25** Rahile Yüsüpnı tughqandin kéyin Yaqup Laban'gha: — Méni öz yurtumgha, öz wetininge ketkili qoyghin. **26** Méning sanga ishlep érishken ish heqqim bolghan ayallirim bilen balilirimni manga bergin; men kétey; chünki méning sanga ishligen japaliq xizmitim özüngge ayan, — dédi. **27** Laban uninggha jawaben: Nezirıngde iltipat tapqan bolsam, ötünüp qalay, [yénimdin ketme]. Chünki men Perwerdigarning séning sewebingdin manga beriket berginini tonup yettim, déwidi, [Yaqup] yene:

— **28** Manga alidighan heqqingni toxtatqin; men sanga shuni bérey, dédi. **29** [Yaqup] uninggha jawab bérip: — Men sanga qandaq xizmet qilip kelginim, méning qolumda mallirningning qandaq bolghini özüngge ayan. **30** Chünki men kelmeste méling az idi; emdi nahayiti zor bir top boldi. Méning qedimim qeyerge yetse, Perwerdigar sanga beriket ata qildi. Emdi men qachan öz ailem üçhün igilik tikleymen? — dédi. **31** Shuning bilen Laban: — Men sanga néme bérey, déwidi, Yaqup: — Sen manga héchnéme bermigin; peqet méning shu ishimgha qoshulsangla, men yene padangni béqip, ulardin xewer alimen. **32** Men бүгүн pütkül padangni arilap, ala-chipar qoylarni, qara-qongur paxlanlarni, shundaqla öchkilerning ichidinmu ala-chiparlirini ayrip chiqimen. Bular méning ish heqqim bolsun. **33** Kéyin, méning heqqimni tekshürüp kelgen waqtingda, heqqaniy bolghinim köz aldinda ispatlinidu; öchkiler arisida ala-chipar bolmighanlirining hemmisi, paxlanlar arisida qara-qongur bolmighanlirining hemmisi oghrilap kélin'gen hésablansun, — dédi. **34** u waqitta Laban: — Maqul, dégingendek bolsun, — dédi. **35** Shu küni [Laban] taghil we ala-chipar tékilerini, ala-chipar chishi öchkilerni, shundaqla az-paz aq chikimi bolghan barliq öchkilerni, barliq qara-qongur qozilarni ayrip, öz oghullirining qoligha tapshurup, **36** özi bilen Yaqupning otturisida üç künlik ariliqni qoydi. Yaqup bolsa Labanning padilirining qalghinini baqti. **37** Lékin Yaqup térek, badam we chinarexliridin yumran chiwiqlarni élip, qowziqini yolluq qilip shilip, aq siziqlarni chiqardi. **38** Andin mal küyligen waqitlirida su ichkili kelgende, u mushu shilghan chiwiqlarni padilar su ichidighan yerlerdiki ulaqlargha malning aldigha tiklep qoyatti. Mal bu [taghil] chiwiqlarning aldida jüpleshkendin kéyin ular taghil we ala-chipar qozilarni tughdi. **40** Andin Yaqup bu qozilarni Labanning padisidin ayrip chiqardi; andin u Labanning padisining yüzlirini taghil we qongur qoylirigha qaritip jüpleshtürdi; shundaq qilip, u öz mélini Labanning méligha qoshmay bölek qoyup, özi üçhün ayrim badilarni qildi. **41** Saghlam küchlük mal jüpleshkinide, Yaqup chiwiqlarni padining köz aldigha ulaqlarda qoyatti; mallar shu chiwiqlarning yénida jüplishetti. **42** Lékin jüplishiwatqan mal ajiz bolsa, u chiwiqlarni qoymaytti. Bu teriqide ajizliri Laban'gha, küchlükliri Yaqupqa tewe boldi. **43** Shundaq qilip, bu kishi nahayiti bay bolup, malliri, dédekli, qulliri, tögiliri we éshekliri xéli köp boldi.

31 Emma Yaqup Labanning oghullirining: — Yaqup atimizning pütün mal-mülkini élip ketti; uning érishken bu döliti atimizning teelluqatidin kelgen, déginini anglap qaldi. **2** Yaqup Labanning chirayigha qariwidi, mana, u öziye burunqidek xush péil bolmide. **3** Bu chaghda, Perwerdigar Yaqupqa: — Sen atabowiliringning zéminigha, öz uruq-tughqanlirining qéshigha qaytip ketkin. Men séning bilen bille bolimen, — dédi. **4** Shuning üçhün Yaqup adem ewetip, Rahile we Léyahni öz padisi turghan köklemge chaqirip kélip **5** ulargha mundaq dédi: — Men atanglarning chirayigha qarisam manga burunqidek xush péil bolmide; emma atamning Xudasi men bilen bille bolup keldi. **6** Küchümning yétishiche atanglarga ishlep berginim silerge ayan; **7** halbuki, atanglar méni exmeq qilip,

heqqimni on qétim özgertti; lékin Xuda uning manga ziyan yetküzüshige yol qoymidi. **8** Eger u: «Ala-chipar qozilar heqqing bolidu», dése, barliq padilar ala-chipar qozilighili turdi. U: «Taghil qozilar heqqing bolsun», dése, barliq padilar taghil qozilighili turdi. **9** Bu teriqide Xuda atanglarning mallirini tartiwélip, manga berdi. **10** Padilar küyligen waqitta men bir qétim chüshümde béshimni kütürüp shuni kördümki, mana, mallarning üstige jüplishishke étilghan qochqar-tékilerning hemmisi taghil yaki ala-chipar idi. **11** Andin Xudaning Perishtisi chüshümde manga: «Ey Yaqup», déwidi, men jawab bérip: «Mana men», dedim. **12** U manga: — «Emdi béshingni kütürüp qarighin; mana mallarning üstige jüplishishke étilghan qochqar-tékilerning hemmisi taghil we ala-chipardur; chünki Men Labanning sanga qilghinining hemmisini kördüm. **13** Men Beyt-Elde [sanga körün'gen] Tengridurmen. Sen shu yerde tüwrüknü mesihlep, Manga qesem ichting. Emdi sen orningdin turup, bu zémindin chiqip, uruq-tughqanliriningning zéminigha yan'ghin» dédi. **14** Rahile we Léyah uninggha jawab bérip: — Atimizning öyide bizge téghishlik nésiwe yaki miras qalmighanmu? **15** Biz derwege uninggha yat adem hésablinip qalghanmu?! U bizni sétiwetti, toyluqimiznimu pütünley yep ketti! **16** Shundaq bolghandin kéyin, Xuda Atimizdin sanga élip bergen barliq dölet biz bilen balilirimizningkidur. Emdi Xuda sanga néme dégen bolsa, shuni qilghin, — dédi. **17** Shuning bilen Yaqup ornidin turup, baliliri we ayallirini tögilerge mindurup, érishken barliq malliri we barliq teelluqatini, yeni Padan-Aramda tapqan teelluqatilirini élip, atisi Ishaqning yénigha bérishqa Qanaan zéminigha qarap yol aldi. **19** Laban bolsa qoylirini qirqighili ketkenidi; Rahile öz atisigha tewe «öy butliri»ni oghrilap éliwaldi. **20** Yaqup aramiy Laban'gha öz qéshidin oghriliqche qéchip kétidighanliqini uqturmay uni aldap qoyghanidi. **21** U bar-yoqini élip qéchip ketti; u deryadin ötip Giléad téghi terepke qarap yol aldi. **22** Üchinchi küni, Laban'gha Yaqupning qachqini toghrisida xewer yetti. **23** U öz tughqanlirini élip, yette künlik yolghiche keynidin qoghlap bérip, Giléad téghida uninggha yétishti. **24** Lékin kéchisi Xuda aramiy Labanning chüshige kirip uninggha: «Sen hézi bol, Yaqupqa ya aq ya kök déme!» dédi. **25** Laban Yaqupqa yétiship barghanda, Yaqup chédirini taghning üstige tikgenidi. Labanmu tughqanliri bilen Giléad téghining üstide chédir tikti. **26** Laban Yaqupqa: — Bu néme qilghining? Sen méni aldap, qizlirimni urushta alghan oljidek élip ketting? **27** Némishqa yoshurun qachisen, manga xewer bermey mendin oghriliqche ketting? Manga dégen bolsang men xushal-xuramliq bilen ghezeli oqup, dap we chang chélip, séni uzitip qoymamtim? **28** Shundaq qilip sen manga öz oghullirim we qizlirimni söytüp uzitip qoyush pursitinimu bermiding. Bu ishta exmeqliq qilding. **29** Silerge ziyan-zexmet yetküzüsh qolumdin kéletti; lékin tünügün kéche atangning Xudasi manga söz qilip: «Hézi bol, Yaqupqa ya aq ya kök déme» dédi. **30** Xosh, sen atangning öyini tolimu séghin'ghining üçhün ketmey qoymaysen; lékin némishqa yene méning butlirimni oghriliding? — dédi. **31** Yaqup Laban'gha jawab bérip: — Men qorqup qachtim; chünki séni qizlirini mendin mejburiy tartiwalamdikin, dedim. **32** Emdi butlirigha kelsek,

ular kimdin chiqa shu tirik qalmaydu! Qérindashlirimiz aldida mendin qandaqla némgni tonuwalsang, uni élip ket, — dédi. Halbuki, Yaqupning Rahilening butlarni oghrilap kelginidin xewiri yoq idi. **33** Laban aldi bilen Yaqupning chédirigha kirip, andin Léyahning chédiri hem ikki dédekning chédirilirigha kirip axturup héchnéme tapalmidi. Léyahning chédiridin chiqip, Rahilening chédirigha kirdi. **34** Rahile bolsa oy butlirini élip, bularni tögining chomining ichige tiqip qoyup, üstide olturuwalghanidi. Laban pütkül chédirini axturup, héchnéme tapalmidi. **35** Rahile atisigha: — Ey xojam, aldingda turalmighinim üçün xapa bolmighin; chunki men hazir ayallarning adet mezgilide turuwatimen, — dédi. Shundaq qilip, Laban hemme yerni qoymay axturupmu, oy butlirini tapalmidi. **36** Shuning bilen Yaqup achchiqlap Laban bilen jedélliship ketti. Yaqup Laban'gha: — Sen méni keynimdin munche aldirap-ténep qoghlap kelgüdek mende néme sewenlik, néme gunah bar? **37** Sen hemme yük-taqlirimni axturup chiqting, öyüngning nersiliridin birer néme tapalidingmu? Birnéme tapqan bolsang, méning qérindashlirim bilen séning qérindashliringning aldida uni qoyghin, ular biz ikkimizning arisida höküm qilsun. **38** Men mushu yigirme yil qéshingda turdum; héchqachan saghliqning we chishi öchkilirig bala tashliwetmide; padiliringdin qochqarlingingni yéginim yoq. **39** Boghuwétilgenlirini qéshinggha élip kelmey, bu ziynni özüim tuldurdum; kéchisi oghrilan'ghan yaki kündüzi oghrilan'ghan bolsun sen uni mendin tölitip alding. **40** Méning künlirim shundaq öttiki, kündüzi issiqtin, kéchisi soghuqtin qiynilip, uyqu közümdin qachatti. **41** Méning künlirim mushu yigirme yilda öyüngde turup shundaq boldi; on töt yil ikki qizing üçün sanga xizmet qildim, alte yil padang üçün xizmet qildim; uning üstige sen ish heqqimni on qétim özgertting. **42** Eger atamning Xudasi, yeni Ibrahimning Xudasi, yeni Ishaqning Qorqunchisi Bolghanning Öz men bilen bille bolmisida idi, sen jezmen méni quruq qol qilip qayturuwétetting. Lékin Xuda méning tartqan jebir-japalirimni, qollirimning musheqqitini körtip tünügün kéche sanga tenbih berdi, — dédi. **43** Laban Yaqupqa jawab bérir: — Bu qizlar méning qizlirim, bu oghullar méning oghullirim, bu pada bolsa méning padam bolidu; shundaqla köz aldingdiki hemme nerse miningkidur; emma men bügün bu qizlirimni we ularning tughqan oghullirini néme qilay? **44** Qéni kel, sen bilen ikkimiz bir ehde tüzüsheyli, bu men bilen séning otturimizda guwah bolsun, — dédi. **45** Shuning bilen Yaqup bir tashni élip öre tiklep tüwrük qilip qoydi. **46** Andin Yaqup qérindashlirigha: — Tash yighinglar, — déwidi, tashlarni élip kélip döwili, shu yerde tash döwisining yénida ghizaliniшти. **47** Laban bu döwini «Yegar-Sahaduta» dep atidi, Yaqup uninggha «Galéed» dep at qoydi. **48** Laban: — Bu döwe bügün sen bilen méning otturamda guwah bolsun, — dédi. Shunga bu sawebtin döwining nami «Galéed» ataldi. **49** U jay yene «Mizpah», depmu ataldi; chunki Laban yene: — Ikkimiz bir-birimiz bilen körüshmigen waqitlarda, Perwerdigar sen bilen méning otturamda qarawul bolup közitip tursun. **50** Eger sen qizlirimni bozek qilsang, yaki qizlirimning üstige bashqa xotunlarni alsang, bashqa héch kishi qéshimizda hazir bolmighan

teqdirdimu, mana, Xuda men bilen séning arangda guwahchidur! **51** Laban Yaqupqa yene: — Mana, bu döwige qara, men bilen sen ikkimizning otturisida men tiklep qoyghan bu tüwrükkimu qara; **52** kelgüside bu döwe we bu tüwrükmu men yaman niyet bilen bu döwidin séning teripingge ötmelikim üçün, séningmu niyitingni yaman qilip bu döwe we bu tüwrüktin ötüp méning teripime kelmesliking üçün guwahchi bolsun. **53** Ibrahimning ilahi, Nahorning ilahi we bu ikkisinin atisining ilahliri arimizda höküm chiqarsun, — dédi. Yaqup bolsa atisi Ishaqning Qorqunchisi Bolghuchi bilen qesem qildi. **54** Andin Yaqup tagh üstide bir qurbanliq sunup, qérindashlirini özi bilen tamaqlinishqa tekliq qildi. Ular hemdastixan olturdi we kéchisi taghda qondi. **55** Etisi tang seherde Laban ornidin turup, newrilliri bilen qizlirini söyüp, ulargha bext-beriket tilep, öz öyige rawan boldi.

32 Yaqup öz yoligha kétép baratti; yolda Xudaning perishtiliri uninggha uchrirdi. **2** Yaqup ularni körtip: — Bu jay Xudaning bargahi iken! — dep, bu jayning namini «Mahanaim» dep qoydi. **3** Andin Yaqup Séir zéminidiki «Edom yayliqig'gha, akisi Esawning qéshigha aldin xewerchilerni ewetip, **4** ulargha jékilep: — Siler xojamgha, yeni Esawgha: «Keminiliri Yaqup mundaq dédi: — Men Labanning qéshida musapir bolup, ta mushu waqitqiche turdum. **5** Emdi mende kala, éshek we qoylar, qul-dédeklermu bar; men özlirining neziride iltipap taparmenmikin dep xojamgha xewer yetküzüshni layiq kördüm», denglar, — dédi. **6** Xewerchiler Yaqupning yénigha yénip kélip: — Biz akiliri Esawning qéshigha barduq; u töt yüz kishini élip, silining aldirigha kéliwatidu, — dédi. **7** Yaqup nahayiti qorqup, ghem-ghussige chüshüp ademlirini qoy, kala we tögilirige qoshup, ikki topqa ayridi. **8** U: — «Eger Esaw kélip bir topimizgha hujum qilsa, yene bir top qéchip qutulup qalar» — dep oyildi. **9** Andin Yaqup mundaq dua qildi: — I am Ibrahimning Xudasi we amam Ishaqning Xudasi! Manga: «Öz zémining we uruq-tughqanlirining qéshigha yénip karkin, sanga yaxshiliq qilimen» dep wede qilghan Perwerdigar! **10** — Men Séning Öz qulunggha körsetken özgermes barliq méhribanliqning we barliq wapadarliqning aldida héchnéme emesmen; chunki men bu Iordan deryasidin ötkinimde yalghuz bir hasam bar idi. Emdi men ikki top adem bolup qaytiwatimen. **11** Ötünüp qalay, méni akam Esawning qolidin qutquzhaysen; chunki u kélip men bilen xotun-balilirimni öltürtüwétemdikin, dep qorqimen. **12** Sen: «Men jezmen sanga zor yaxshiliq qilip, séning neslingni déngizdiki qumdek heddi-hésabsiz köp qilimen», dégeniding, — dédi. **13** U shu kéchisi shu yerde qonup qaldi; andin u qol ilikidiki mallardin élip, akisi Esawgha ikki yüz öchke, yigirme téke, ikki yüz saghliq, yigirme qochqar, ottuz chishi tögini taylaqliri bilen, qiriq inek, on buqa, yigirme mada éshek, on hangga éshekni sowghat qilip teyyarlap, **16** Bularni ayrim-ayrim top qilip xizmetkarlirining qoligha tapshurup, ulargha jékilep: — Siler mendin burun méngip, her topning arisida ariliq qoyup heydep ménginglar, — dédi. **17** U eng aldidiki top bilen mangghan kishike emr qilip: — Akam Esaw sanga uchrighanda, eger u sendin: «Kimning adimisen? Qeyerge barisen? Aldingdiki janivarlar kimning?» — dep

sorisa, **18** Undaqta sen jawab béríp: «Bular keminiliri Yaqupning bolup, xojam Esawgha ewetken sowghattur. Mana, u özimu keynimizdin kéliwatidu» — dégin, dédi.

19 Shu teriqide u ikkinchi, üçinchi we ularin déyinki padilarni heydep mangghuchi kishilergimu oxshash emr qilip: — Esaw sizlerge uchrighanda, silermu uninggha shundaq denglar, andin: — Mana, keminiliri Yaqup özimu arqimizdin kéliwatidu, — denglar, dédi; chunki u: — Men aldimda barghan sowghat bilen uni; méni kechürüm qildurup, andin yüzini körsem, méni qobul qilarmikin, — dep oylighanidi.

21 Shundaq qilip sowghat aldın ewetildi; u shu kéchisi bargahda qonup qaldi.

22 U shu kéchide qopup, ikki ayali we ikki dédiki we on bir oghlini élip, Yabbok kéchikidin ötüp ketti.

23 U ularni éqindin ötküzdı, shundaqla hemme teelluqinimu u qarshi terepke ötküzdı.

24 Yaqup bolsa bu qatta yalghuz qaldi; bir zat kélip shu yerde uning bilen tatquche chélishisti.

25 Lékin bu zat uni yéngelmeydighanliqini körüp, uning yotisini yiriqigha qolini tegküzüp qoydi; shuning bilen ular chélishiwatqanda Yaqupning yotisi qazandin chiqip ketti.

26 U zat: — Méni qoyup bergin, chunki tang atay dep qaldi, dédi. — Sen méni beriketlimigüche, séni qoyup bermeymen, dédi Yaqup.

27 U uningdin: — Éting néme? dep soridi. U: étim Yaqup, — dédi.

28 U uninggha: — Séning éting buningdin kéyin Yaqup bolmay, belki Israil bolidu; chunki sen Xuda bilenmu, insan bilenmu éliship ghalib kelding, — dédi.

29 Andin Yaqup uningdin: — Namingni manga dep bergin, déwidi, u: — Némishqa méning namimni soraysen? — dédi we shu yerde uninggha bext-beriket ata qildi.

30 Shuning bilen Yaqup: — Xudani yüzmu-yüz körüp, jénim qutulup qaldi, dep u jayning namini «Peniel» dep atidi.

31 U Penioldin ötüp mangghanda, kün uning üstibéshini yorutti; emma u yotisi tüpeylidin aqsap mangatti.

32 Bu sewebtin Israilar bugün'giche yotining ügisidiki peyni yémeydu; chunki shu Zat Yaqupning yotisini yiriqigha, yeni uning péyige qolini tegküzüp qoyghanidi.

33 Yaqup béshini kötürüp qariwidi, mana Esaw töt yüz kishi bilen kéliwatatti. Shuning bilen u balilirini ayrip, Léyah, Rahile we ikki dédekke tapshurdi; **2** u ikki dédek we ularning balilirini hemmining aldida mangdurdy, andin Léyah bilen uning balilirini, eng axirida Rahile bilen Yüsüpnı mangdurdy.

3 Özi bolsa ularning aldigha ötüp mangdi, u akisini aldigha yétip barghuche yette qétim yerge bash urup tezim qildi.

4 Esaw uning aldigha yügürüp kélip, uni quchaqlap, boynigha gire sélip, uni söydi; her ikkisi yighliship ketti.

5 Andin Esaw béshini kötürüp qarap, ayallar we balilarnı körüp: — Bu sen bilen bille kelgenler kimler? — dep soridi.

Yaqup: — Bular Xuda shapaet qilip keminilirige bergin balilardur, — dédi.

6 Andin ikki dédek we ularning baliliri aldigha béríp, uninggha tezim qildi; **7** Andin Léyahmu uning baliliri bilen aldigha béríp, tezim qildi, axirida Yüsüp bilen Rahile aldigha béríp, tezim qildi.

8 Esaw: — Manga yolda uchrighan ashu topliringda néme meqsiting bar? — déwidi, Yaqup jawab béríp: — Bu xojamning aldida iltipat tépishim üçündür, dédi.

9 Lékin Esaw: — Ey qérindishim, mende yétip ashqudek bar. Séning öz nersiliring özüngge qalsun, dédi.

10 Emma Yaqup: — Undaq qilmighin; eger men nezerliride iltipat tapqan bolsam, sowghitimni qolumdin qobul qilghayla; chunki

silining méni xushalliq bilen qobul qilghanlirini körüp, didarlirini kórginimde Xudaning didarini kórgende boldum! **11** Emdi sanga keltürülgen, [Xudadin kórgen] bu beriketlirimni qobul qilghayla; chunki Xuda manga shapaet kórsetti, hemme nersilirim bar boldi, — dep uningdin qayta-qayta ötüniwidi, u qobul qildi.

12 Andin Esaw: — Emdi biz qozghilip sepirimizni dawamlashturayli, men séning aldigha mangay, dédi.

13 U uninggha jawaben: — Xojam kördile, balilar kichik, qéshimda émidighan qoza we mozaylar bar; eger men bularnı bir künla aldirtip qoghlap mangdursam, pütkül pada ölüp kétidu.

14 Shunga ötünenimki, xojam keminiliridin aldida mangghach tursun; men aldimdiki mal-charwilarning méngishigha, shundaqla balilarning méngishigha qarap asta méngip, xojamning qéshigha Séirgha udul baray, dédi.

15 U waqitta Esaw: — Undaq bolsa, men özüm bilen kelgen kishilerdin birnechchini qéshigha qoyup kétey, dédi.

Lékin u jawab bérıp: — Buning néme hajiti? Peqet xojamning neziride iltipat tapsamla shu kupaye, dédi.

16 Esaw u küni yolgha chiqip Séirgha yénip ketti.

17 Yaqup seper qilip, Sukkot dégen jaygha kelgende, u yerge bir öy sélip, mallirigha lapaslarnı yasidi. Shunga bu yer «Sukkot» dep ataldi.

18 Shu teriqide Yaqup Padan-Aramdin qaytip, Qanaan zéminidiki Shekem shehirige aman-ésen keldi. U sheherning aldida chédir tikti.

19 Andin u chédir tikken yerning bir qisimini Shekemning atisi bolghan Hamorning oghulliridin bir yüz qesitige sétiwélip,

20 Shu yerde bir qurban'gah sélip, namini «El-Elohe-Israel» dep atidi.

34 Bir küni, Léyahning Yaqupqa tughup bergen qizi Dinah yurtning qizliri bilen körüshkili chiqti.

2 Shu yurtning emiri hiwiy Hamorning ogli Shekem uni körüp qélip, uni tutuwélip, zorlap nomusigha tegdi.

3 Emma uning köngli Yaqupning qizi Dinahqa chüshüp, uni yaxshi körüp qaldi we uninggha muhebbiti bilen köngül soridi.

4 Shuning bilen Shekem atisi Hamordin: — Bu qizni manga xotunluqqa élip bergin, dep telep qildi.

5 Yaqup [Shekemning] qizi Dinahning ippitige tegkenlikini anglap qaldi. Uning oghulliri malliri bilen dalalarda idi; shunga Yaqup ular kelgüche jim turup turdi.

6 Shekemning atisi Hamor Yaqupning aldigha uning bilen sözleshkili chiqti;

7 Yaqupning oghulliri xewerni anglapla dalalardin qaytip kelgenidi. Bular [Shekemning] qilmaydighan ishni qilip, Yaqupning qizining nomusigha tégip Israil qebiliside shermendilik qilghini üçün azablinip, intayin qattiq ghezeplendi.

8 Hamor ulargha söz qilip: — Oghlum Shekemning köngli qizinglarga chüshüp qaptu. Iltipat qilip uni oghlumgha xotunluqqa bersenglar!

9 Biz bilen quda-baja bolup, qizlirlinglarnı bizge béringlar, bizing qizlirimiznimu siler élinglar;

10 Biz bilen bille turunglar. Mana, yer aldinglarda turuptu; bu yerni makan qilip, soda qilip, özünglar üçün öy-mülük élinglar, — dédi.

11 Shekem qizning atisi bilen aka-ukilirigha: — Neziringlarda iltipat tapsam deymen; siler néme désenglar, shuni bérey.

12 Mendin qanchilik toyluq yaki sowghat telep qilsanglar, manga éytqininglarche bérey; peqet bu qizni manga xotunluqqa bersenglarla bolidu, dédi.

13 Yaqupning oghulliri bolsa Shekem we atisi Hamorgha hiyle-mikir bilen jawab berdi, chunki u singlisi Dinahning ippitige tegkenidi;

14 ulargha: — Biz bundaq

qilalmaymiz, singlimizni xetnisiz birsige bérishke maqul déyelmeymiz; chunki bu bizge nomus bolidu. **15** Peqet bir shertimizge kónsenglarla silerge maqul bolimiz; silerning barliq erkaklaringlar xetne qilinip bizdek bolsa, **16** Qizlirimizni silerge béríp, silerning qizlirlarini biz élip aranglarda olturup, bir qowm bolup qalimiz. **17** Emma bizge qulaq salmay xetne qilinishqa unimisanglar, undaqta biz qizimizni élip kétimiz, — dédi. **18** Ularining sózliri Hamor we oggli Shekemning nezirige yaqti. **19** Yigit bu ishni keynige sozmidi, chunki u Yaqupning qizigha éjl bolup qalghanidi; u atisining óyide hemmidin etiwarlíq idi. **20** Shuning bilen Hamor oggli Shekem bilen sheherning derwazisigha béríp, sheherning ademlirige söz qilip: — **21** Bu ademlerning biz bilen inaq ótküsi bar. Shunga ular mushu yurtta turup soda-sétiq qilsun; mana, bu jayningíkki teripi ulargha yetküdek kengridur. Biz ularning qizlirini xotunluqqa élip, öz qizlirimizni ulargha bérimiz. **22** Lékin peqet arimizdiki hemme erkek ular xetne qilin'ghandek xetne qilinsa, u ademler arimizda turup biz bilen bir xelq bolushqa maqul deydu. **23** Shu teriqide ularning mal-teelluqati, hemme charpayliri bizningki bolmamu? Biz peqet ulargha maqul désékla, ular arimizda turidu, — dédi. **24** Shuning bilen sheherning derwazisidin kirip-chiqidighanlarning hemmisi Hamor bilen oggli Shekemning sózige qulaq saldi. Sheherning derwazisidin kirip-chiqadighanlarning hemmisi xetne qilindi. **25** Emma üçinchiki küni, ular téxiche aghriq yatqinida shundaq boldiki, Yaqupning ikki oggli, yeni Dinahning akiliri Shiméon bilen Lawiy herqaysisi öz qilichini élip, sheher xatirjemlik ichide turghinida bésip kirip, hemme erkekní óltürüwetti; **26** Ular Hamor bilen oggli Shekemnimu qilichlap, Dinahni Shekemning óyidin élip ketti. **27** Andin Yaqupning [barliq] oghulliri: «Ular singlimizning nomusigha tegdi» dep, óltürülgenlarning jayigha kélip, sheherni bulap-talang qildi. **28** Ularining qoy-kala, ésheklirini, sheherdiki hemmini, étiqliqlardiki hemmini élip ketti, **29** Shundaqla ularning barliq mal-mülkini bulap-talap, barliq xotun-balilarni esir qilip, öy ichidiki barliq nersilernimu qoshup élip ketti. **30** Yaqup Shiméon we Lawiyi eyiblep: — Siler méni balagha tiqip, zémindikiler — Qanaaniylar bilen Perizziylarning alalda sésittinglar. Bizning adimimiz az bir xelqturmiz; ular manga qarshi chiqip yigihilip hujum qilidu; shuning bilen men we jemetim weyran bolimiz, — dédi. **31** Emma ular jawab béríp: — Ejeba, singlimizgha bir pahishe ayalgha qilghandek muamile qilsa bolamdu? — dédi.

35 Andin Xuda Yaqupqa: — Sen hazir Beyt-Elge chiqip, shu yerni makan qil, ózüng akang Esawdin qéchip mangghiningda sanga körün'gen [Men] Tengrige bir qurban'gah yasighin, — dédi. **2** Shuning bilen Yaqup óyidikiler we ózi bilen bille bolghanlarning hemmisige mundaq dédi: — Aranglardiki yat ilah butlirini tashliwétip, ózünglarni paklap éginlirlarini yenggüshlenglar. **3** Andin qopup Beyt-Elge chiqimiz. Men shu yerde qiyinchiliqta qalghanda duayimni ijabet qilip, yürgen yolumda méning bilen bille bolup kelgen Tengrige qurban'gah salay, — dédi. **4** Shuning bilen öz qollaridiki hemme yat ilah butlirini, shundaqla qulaqlaridiki zirilerni chiqirip Yaqupqa berdi. Yaqup bularni Shekemdiki dub derixining tüwige kömüp qoydi. **5** Andin ular seperge atlandi; emma etrapidiki sheherlerni Xudadin bolghan

bir wehime basqachqa, ular Yaqupning oghullirini qoghlimidi. **6** Bu teriqide Yaqup we uning bilen bille bolghanlarning hemmisi Qanaan zémindiki Raz, yeni Beyt-Elge yétip keldi. **7** U shu yerde bir qurban'gah yasidi; akisidin qéchip mangghinida shu yerde Xuda uninggha körün'gini üçün bu jayning ismini «El-Beyt-El» dep atidi. **8** Riwakning inik'anisi Deborah bolsa shu yerde alemdin ótti. U Beyt-Elning ayighidiki dub derixining tüwide depne qilindi. Bu sewebtin shu derex «Yigha-Zarning dub derixi» dep ataldi. **9** Yaqup [shu yol bilen] Padan-Aramdin yénip kelgendin kéyin, Xuda uninggha yene bir qétim körünüp, uninggha bext-beriket ata qildi. **10** Andin Xuda uninggha: — Séning isming Yaquptur; emma mundin kéyin sen Yaqup atalmay, belki naming Israil bolidu, dep uning ismini Israil qoyup qoydi. **11** Andin Xuda yene uninggha: — Men Özüm Hemmige Qadir Tengridurmen; sen nesillinip, köpeygini; bir el, shundaqla bir türküm eller sendin peyda bolidu; padishahlar mu séning pushtungdin chiqidu. **12** Men Ibrahim we Ishaqqa bergen zéminni sanga bérimen, shundaqla sendin kéyinki neslingimmu shu zéminni bérimen, — dédi. **13** Andin Xuda uning bilen sözleshken jaydin, uning yénidin yuqirigha kötürildi. **14** Yaqup Xuda ózi bilen sözleshken jayda bir tash tüwrükní tiklep, üstige bir sharab hediyesini tókti we zeytun méyi quyup qoydi. **15** Yaqup Xuda ózi bilen sözleshken shu jayning namini «Beyt-El» dep atidi. **16** Andin ular Beyt-Eldin méngip, Efratqa azghina yol qalghanda, Rahileni tolghaq tutup kétip, qattiq tughut azabida qaldi. **17** Emma tolghiqi qattiq éghirlashqanda, tughut anisi uninggha: — Qorqmighin, bu qétim yene bir oghlung bolidighan boldi — dédi. **18** Shundaq boldiki, Rahile jéni chiqish aldida, axirqi nepisi bilen oghligha «Ben-Oni» dep isim qoydi; emma uning atisi uni «Ben-Yamin» dep atidi. **19** Rahile wapatt boldi we Beyt-Lehem dep atilidighan Efratning yolining boyigha depne qilindi. **20** Yaqup uning qebirisining üstige bir xatire téshi tiklep qoydi. Bügün'ge qeder «Rahilening Qebre Téshi» shu yerde turmaqta. **21** Andin Israil seperni dawamlashturup Migdal-Édirning u teripide öz chédirini tikti. **22** Israil u zéminda turghan waqtda, Ruben béríp öz atisining kéniziki Bilhah bilen bir orunda yatti; Israil buni anglap qaldi. Yaqupning on ikki oggli bar idi: — **23** Léyahdin tughulghan oghulliri: — Yaqupning tunji oggli Ruben we Shiméon, Lawiy, Yehuda, Issakar hem Zebulun idi. **24** Rahiledin tughulghan oghulliri: — Yüsüp we Binyamin idi. **25** Rahilening dédiki Bilhahdin tughulghan oghulliri: — Dan we Naftali idi. **26** Léyahning dédiki Zilpahdin tughulghan oghulliri: — Gad bilen Ashir idi. Bular bolsa Yaqupqa Padan-Aramda tughulghan oghulliri idi. **27** Emdi Yaqup atisi Ishaqning qéshigha, Ibrahim we Ishaq Musapir bolup turghan Kariat-Arba, yeni Hébrónning yénidiki Mamrege keldi. **28** Ishaqning körgen künliri bir yüz seksen yil boldi. **29** Ishaq tolimu qérip, künliri toshup, nepestin toxtap wapatt boldi we öz qowmining qéshigha béríp qoshuldi. Uning oghulliri Esaw bilen Yaqup uni depne qildi.

36 Töwendikiler Esawning ewladliridur (Esaw yene Édom depmu atilidu): — **2** Esaw ayallirini Qanaaniylarning qizliridin aldi, yeni hittiyarlardin bolghan

Élonning qizi Adah bilen hiwiylardin bolghan Zibéonning newrisi, Anahning qizi Oholibamahni aldi; **3** uningdin bashqa Ismailning qizi, Nébayotning singlisi Basimatimu alghanidi. **4** Adah Esawgha Élifazni tugup berdi; Basimat bolsa Réuelni tughdi. **5** Oholibamah Yeush, Yaalam we Korahni tughdi; bular Qanaan zéminida Esawgha tughulghan oghullar idi. **6** Esaw ayalliri, oghul-qizliri, öyidiki hemme kishilirini we charpaylirini, barliq ulaghlirini, shundaqla Qanaan zéminida tapqan barliq teulluqlirini élip, inisi Yaquptin ayrilip, bashqa bir yurtqa köchüp ketti. **7** Chünki her ikkisining teulluqlatiri intayin köp bolghachqa, bir yerde bille turalmaytti; musapir bolup turghan zémin ularning mal-charwilirining köplükidin ularni baqalmaytti. **8** Buning bilen Esaw (Esaw Édom depmu atilidu) Séir téghigha bérp, olturaqliship qaldi. **9** Töwendikiler taghliq rayon Séirdiki Édomiylarning ata-bowisi Esawning ewladliridur: — **10** Esawning oghulliri: — Esawning ayali adahning oggli Élifaz; Esawning ayali Basimatning oggli Réuel. Élifazning oghulliri: — Téman, Omar, Zefo, Gatam we Kenaz idi. Esawning oggli Élifazning kichik xotuni Timna idi; u Élifazgha Amalekni tugup berdi. Yuqirilar bolsa Esawning ayali adahning ewladliri idi. Réuelning oghulliri: — Nahat, Zerah, Shammah we Mizzah idi; bular Esawning ayali Basimatning ewladliri idi. **14** Esawning ayali, yeni Zibéonning chong qizi, Anahning qizi bolghan Oholibamahning oghulliri: u Esawgha Yeush, Yaalam we Korahni tugup berdi. **15** Esawning ewladlirining ichidin töwendiki emirler chiqqan: — Esawning tunji oggli Élifazning oghulliridin: — emir Téman, emir Omar, emir Zefo, emir Kénaz, **16** emir Korah, emir Gatam we emir Amalek chiqqan. Bular Édom zéminida Élifazning neslidin chiqqan emirler bolup, Adahning ewladliri idi. **17** Esawning oggli Réuelning oghulliridin emir Nahat, emir Zerah, emir Shammah we emir Mizzahlar chiqqan; bular Édom zéminida Réuelning neslidin chiqqan emirlerdur; bularning hemmisi Esawning ayali Basimatning ewladliri idi. **18** Esawning ayali Oholibamahning oghulliridin emir Yeush, emir Yaalam we emir Korahlar chiqqan. Bular Anahning qizi, Esawning ayali Oholibamahning neslidin chiqqan emirler idi. **19** Bular Esawning, yeni Édomning ewladliri bolup, [Édomiylarning] emirliri idi. **20** Horiylardin bolghan Séirning [Édom] zéminida olturghan ewladliri: — Lotan, Shobal, Zibéon, Anah, Dishon, Ézer we Dishan idi. Bular Séirning ewladliri bolup, Édom zéminida Horiylarning emirliri idi. **22** Lotanning oghulliri Hori bilen Héman idi; Lotanning singlisi Timna idi. **23** Shobalning oghulliri: Alwan, Manahat, Ébal, Shéfo we Onam idi. **24** Zibéonning oghulliri: — Ayah we Anah idi. Bu Anah chölde atisi Zibéonning ésheklirini béqiwétip, arshanglarni tépiwalghan Anahning del özi shu idi. **25** Anahning perzentliri: oggli Dishon; Anahning qizi Oholibamah idi. **26** Dishonning oghulliri: Hemdan, Eshban, Itran we Kéran idi. **27** Ézerning oghulliri: Bilhan, Zaawan we Akan idi. **28** Dishanning oghulliri: Uz we Aran idi. **29** Horiylarning özlirining emirliri: emir Lotan, emir Shobal, emir Zibéon, emir Anah, emir Dishon, emir Ézer we emir Dishan idi. Bular bolsa Horiylarning Séir zéminida öz namliri boyiche atalghan qebililarning emirliri idi. **31** Israillarning üstige héch padishah téxi seltenet qilmasta Édom zéminida seltenet

qilghan padishahlar töwendikidek: — **32** Béorning oggli Béla Édomda seltenet qildi; uning shehirining ismi Dinhabah idi. **33** Béla ölgendin kéyin, bozrahliq Zerahnning oggli Yobab uning ornida seltenet qildi. **34** Yobab ölgendin kéyin, témaniylarning zéminidin kelgen Husham uning ornida seltenet qildi. **35** Husham ölgendin kéyin, Bédadning oggli Hadad uning ornida seltenet qildi. U Moabning yaylaqlirida midiyaniylargha hujum qilip yenggenidi. Uning shehirining ismi Awit idi. **36** Hadad ölgendin kéyin, masrekahliq Samlah uning ornida seltenet qildi. **37** Samlah ölgendin kéyin, «Deryaning boyidiki Rehobot»tin kelgen Saul uning ornida seltenet qildi. **38** Saul ölgendin kéyin, Akborning oggli Baal-hanan uning ornida seltenet qildi. **39** Akborning oggli Baal-hanan ölgendin kéyin, Hadar uning ornida seltenet qildi. Uning shehirining ismi Pau idi. Uning ayalining ismi Mehétabel bolup, u Mey-Zahabning qizi bolghan Matredning qizi idi. **40** Esawning neslidin bolghan emirler ularning at-isimliri, jemetliri, nesebnamliri we turghan jayliri boyiche: emir Timna, emir Alwah, emir Yehet, emir Oholibamah, emir Élah, emir Pinon, emir Kénaz, emir Téman we emir Mizbar, emir Magdiyel we emir Iramlar idi. Bular Édomiylarning emirliri bolup, özliri igilep olturaqlashqan jaylar öz namliri bilen atalghanidi. Mana shu तरीqide Esaw Édomiylarning ata-bowisi boldi.

37 Yaqup bolsa atisi musapir bolup turghan yerde, yeni Qanaan zéminida olturaqlashti. **2** Töwendikiler Yaqup ewladlirining ish-izliridur. Yüsüp yigit bolup on yette yashqa kirgen chaghlirida, akiliri bilen bille qoylarni baqatti; u atisining kichik xotunliri Bilhah we Zilpahning oghulliri bilen bille ishleytti. Yüsüp atisigha ularning nachar qiliqlirini éytip qoyatti. **3** Yüsüp Israilling qérighan waqtda tapqan balisi bolghachqa, uni bashqa oghulliridin bekrek yaxshi köretti. Shunga u Yüsüpke uzun yenglik ton tiktürüp berdi. **4** Emma akiliri atisining uni özliridin yaxshi köridighini körüp, uninggha öch bolup qalghanidi we uninggha chirayliq gep qilmatti. **5** Uning üstige Yüsüp bir chüsh körgen bolup, uni akilirigha dep bérwiidi, ular uninggha téximu öch bolup ketti. **6** Yüsüp ulargha mundaq dédi: — Méning körgen shu chüshümni anglap béqinglar. **7** Mana, biz hemmimiz étizlarda ashliqlarni baghawatqudekmi. Qarizam méning öñchem öre turuptidek; silerning öñchenglar bolsa méning öñchemning chörisige oliship tezim qilip turghudek! — dédi. **8** Akiliri uningdin: — Ejeba, sen bizge padishah bolamsen? Üstimizge hökimranliq qilamsen? — dep soridi. Uning körgen chüshliri we gépidin akiliri uni téximu yaman kördi. **9** Kéyin u yene bir chüsh kördi we chüshini akilirigha dep: — Mana, men yene bir chüsh kördüm. Qarizam, quyash bilen ay we on bir yultuz manga tezim qilip turghudek! — dédi. **10** U bu chüshni atisi we akilirigha dep berdi. Atisi uninggha tenbih bérp: — Bu körgining zadi qandaq chüsh? Ejeba, men, anang we aka-ukiliring aldinggha bérp, sanga yerge bash urup tezim qilimizmu? — dédi. **11** Shuning bilen akiliri uninggha heset qilghili turdi. Emma atisi shu gepni könglige püküp qoydi. **12** Emd Yüsüpnin qérindashliri atisining qoylirini baqqili Shekemge ketkenidi. **13** Israil Yüsüpke: — Akiliring Shekemde pada béqiwatidighu? Kel, men seni ularning

qéshigha ewetey, déwidi, Yüsüp: — Mana men, dédi. **14** U uninggha: — Emdi bérip akiliring aman-ésenmu-emesmu, qoylar aman-ésenmu-emesmu, manga xewirini élip kelgin, dep uni Hébron jilghisidin yolgha saldi; u Shekemge bardi. **15** Shu yerde birsi uning dalada ténep yüriginini körtüp uningdin: — Nème izdewatisen, dep soridi. **16** U: — Men akilirimni izdewatimen. Ularning padilirini qeyerde béqiwatqanliqini éytip bersingiz, dédi. **17** U adem jawab bérip: — Ular bu yerdin kétip qaldi, chünki men ularning: «Yürünglar, Dotan'gha baray!» déginini anglidim, dédi. Shuning bilen Yüsüp akilirining arqisidin bérip, ularni Dotandin tapti. **18** Ular uni yiraqtin körtüp, u téxi ularning qéshigha kelmeyle, uni öltürüwétishini meslihetleshti. **19** Ular bir-birige: — Mana héliqi chüsh körgüchi kéliwatidu. **20** Kélinglar, uni öltürüp mushu yerdiki oreklerden birige tashliwéteyli, andin: — Wehshiy bir haywan uni yep kétiptu, deyli. Shunda, biz uning chüshlirining nème bolidighini körimiz! — dédi. **21** Emma Ruben buni anglap uni ularning qolliridin qutquzmaqchi bolup: — Uni öltürmeyli, dédi. **22** Ruben ulargha yene: — Qan tökmenglar! Belki uni chöldiki mushu orekke tashliwétinglar; lékin uninggha qol tegküzmengler, dédi (emeliyette, u uni ularning qolidin qutquzup, atisining qéshigha qayturuwetmekchi idi). **23** Yüsüp akilirining qéshigha yétip kelgende ular uni tutup, uning alahide tonini, yéni kiyiklik uzun yenglik tonini salduruwélip, orekke tashliwetti. Lékin orek quruq bolup, ichide su yoq idi. **25** Andin ular tamaq yégili olturdi. Ular béshini kötürüp qariwidi, mana Ismaillarning bir karwini Gilead tereptin kéliwatatti. Tögilirige dora-dermek, tutiya we murmekkiler artilghan bolup, Misir terepke kétiwatatti. **26** Yehuda qérindashlirigha: — Bizning bir tughqan qérindashimizni öltürüp, qénini yoshurghinimizning nème paydisi bar? **27** Kélinglar, uni Ismaillargha sétiwéteyli; qandaqla bolmisun u bizning imimiz, bir tughqan qérindashimiz; shunga uninggha qol salmayli, déwidi, qérindashliri buninggha qulaq saldi. **28** Midiyanliq Sodigerler shu yerdin ötüp kétiwatqanda, ular Yüsüpnü rektin tartip chiqirip, ulargha yigirme kümüş tenggige sétiwetti. Bular bolsa Yüsüpnü Misirgha élip ketti. **29** Ruben orekning yénigha qaytip kélip, Yüsüpnüng orekke yoqluqini körtüp, kiyimlirini yirtip, **30** inilirining qéshigha bérip: — Bala yoq turidu! Emdi men nege baray?! — dédi. **31** Emma ular Yüsüpnüng tonini élip, bir tékini boghuzlap tonni uning qénigha milep, **32** Andin uzun yenglik tonni atisining qéshigha ewetip, uninggha: — Buni biz tépiwalduq; bu oghlungning tonimu-emesmu, özing körtip baqqin, dédi. **33** U uni tonup: — Bu derweqe méning oghlungning toni iken; bir wehshiy haywan uni yep ketken oxshaydu; shübhisizki, Yüsüp titma-titma qiliwétiliptu! — dédi. **34** Shuning bilen Yaqup kiyimlirini yirtip, bélige böz baghlap, nurghun künlergiche oggli üçün matem tutti. **35** Uning hemme ogghul-qizliri yénigha kélip uninggha teselli bersimu, u tesellini qobul qilmay: «Men tehtisaragha chüshüp oghlungning qéshigha barghuche shundaq matem tutimen!» dédi. Yüsüpnüng atisi shu péti uninggha ah-zar kötürüp matem tutti. **(Sheol h7585)** **36** Emdi midiyanilyar [Yüsüpnü] Misirgha élip bérip, Pirewnning bir ghoidari, pasiban béshi Potifargha sattı.

38 U waqitlarda shundaq boldiki, Yehuda aka-ukilirining qéshidin kétip, Hirah isimlik Adullamliq bir kishiningkige chüshiti. **2** Shu yerde Yehuda Shua isimlik bir Qanaaniyning qizini kördi; u uni xotunluqqa élip qéshigha kirip yatti. **3** U hamilidar bolup bir ogghul tughdi; Yehuda uninggha «Er» dep at qoydi. **4** U yene hamilidar bolup, bir ogghul tughdi we uninggha Onan dep at qoydi. **5** Andin yene hamilidar bolup bir ogghul tughdi we uninggha Shelah dep at qoydi. U tughulghanda Yehuda Kézibda idi. **6** Yehuda tunji oggli Erge Tamar isimlik bir qizni élip berdi. **7** Lékin Yehudaning tunji oggli Er Perwerdigarning neziride rezil bolghachqa, Perwerdigar uni öltürdi. **8** Bu chaghda Yehuda Onan'gha: — Akangning ayalining qéshigha kirip, uni xotunluqqa élip qérindashliq burchini Ada qilip, akang üçün nesil qaldurghin, dédi. **9** Emma Onan bu nesilning özige tewe bolmaydighanliqini bilip, akisigha nesil qaldurmasliq üçün her qétim akisining ayali bilen bille bolghanda meniysini yerge aqturuwétetti. **10** Uning bu qilmishi Perwerdigarning neziride rezil körün'gechke, unimu öltürüwetti. **11** Yehuda emdi kélini Tamargha: — Ogghum Shelah chong bolghuche atangning öyide tul olturup turghin, dédi. Chünki u ichide: — Bumu akilirigha oxshash ölüp kétermikin, dep qorqti. Shuning bilen Tamar bérip atisining öyide turup qaldi. **12** Emdi köp künler ötüp, Shuaning qizi, Yehudagha tegken ayal öldi. Yehuda teselli tapqandin kéyin adullamliq dosti Hirah bilen bille özining qoy qirghuchilirining ehwalini bilishke Timnahqa chiqti. **13** Tamargha: — Qéynatang qoylirini qirqighili Timnahqa yol aldi, dégen xewer yetti. **14** Shuning bilen Tamar Shelah chong bolghan bolsimu, men uninggha xotunluqqa élip bérimidim, dep qarap, tulluq kiyimini séliwétip, chümbel tartip bedinini orap, Timnah yolining üstide Enaimgha kirish éghizigha bérip olturdi. **15** Emdi Yehuda uni yüzi yépiqliq halda körgende: — Bu bir pahishe ayal oxshaydu, dep oyildi. **16** U yoldin burulup uning yénigha bérip, öz kélini ikenlikini bilmey: — Kel, men sen bilen bille bolay, dédi. U jawab bérip: — Men bilen bille bolsang, manga nème bérisen? dep soridi. **17** U uninggha: — Padamning ichidin bir ogghlaqni sanga ewetip berige, dédi. Ayal: — Sen uni ekélip bergüche, manga renenge birer nerse béremsen? dep soriwidi, **18** U: — Sanga némini renige bérey? — dédi. U: — Öz möhürüng bilen uning shoynisini we qolungdiki hasangni renige bergin, déwidi, u bularni bérip, uning bilen birge boldi. Shuning bilen u uningdin hamilidar bolup qaldi. **19** Andin Tamar ornidin turup mangdi; u perenjini séliwétip, tulluq kiyimini kiyiwaldi. **20** Yehuda: — U xotunning qolidiki renini yandurup kelsun dep adullamliq dostining qoli arqiliq ogghlaqni ewetti, emma u uni tapalmidi. **21** U shu jaydiki ademlerdin: — Enaimdiki yolning boyida olturghan butperes pahishe qéni, dep sorisa, ular: — Bu yerde héchbir butperes pahishe bolghan emes, dep jawab berdi. **22** Buning bilen u Yehudaning qéshigha yénip bérip: — Men uni tapalmidim; üning üstige u jaydiki ademlermu: «Bu yerde héchbir butperes pahishe ayal bolghan emes» déyishti, dédi. **23** Yehuda: — Boptu, u nersilerni u élip ketse ketsun; bolmisa, bashqilarning mesxirisige qalimiz. Némila bolmisun, men uninggha ogghlaq ewettim, lékin sen u xotunni tapalmidigh, dédi.

24 Üch ayche ötkendin kéyin birsi Yehudagha: — Séning kélining Tamar buzuqchilik qildi, uning üstige zinadin hamilidar bolup qaldi, dégen xewerni yetküzdi. Yehuda jawaben: — Uni élip chiqinglar, köydürüwétilsun! — dédi. **25** Lékin u élip chiqilghanda qéynatisigha xewer ewetip: — Bu nersilerning igisi bolghan ademdin hamilidar boldum! Emdi sen körüp baq, bu möhür, shoylisi we hasining kimning ikenlikini étirap qilghin, dédi. **26** Yehuda bu nersilerni étirap qilip: — U manga nisbeten heqliqtur; derweqe men uni oghlum Shelahqa élip bermidim, dédi. Bu ishtin kéyin Yehuda uninggha yene yéqinchilik qilmidi. **27** Uning tughut waqti yéqinlashti, mana qorsiqida qoshkézék bar idi. **28** U tughqan waqtida balilardin birsi qolini chiqiriwidi, tughut anisi derhal bir qizil yipni élip: «Bu awwal chiqti» dep uning qoligha chigip qoydi. **29** Lékin u qolini yene ichige tiqiwaldi, mana uning inisi chiqti. Shuning bilen tughut anisi: «Sen qandaq qilip böstip chiqting!» dédi; shuning bilen uninggha «Perez» dégen at qoyuldi. **30** Andin qoligha qizil yip chigilgen akisi tughuldi. Uning ismi Zerah dep ataldi.

39 Yüsüp bolsa Misirgha élip kélindi; uni Pirewnning ghojidari, pasiban béshi Potifar shu yerge élip kelgen Ismaillarning qolidin sétiwaldi. **2** Lékin Perwerdigar Yüsüp bilen bille bolghachqa, uning ishliri onggah tartti; u misirliq xojisining öyide turup qaldi. **3** Uning xojisi Perwerdigarning uning bilen bille ikenlikini, shundaqla u néme ish qilsa, Perwerdigarning uning qolida ronaq tapquzghanliqini bayqidi. **4** Shuning bilen Yüsüp uning neziride iltipat tépim, uning xas xizmetchisi boldi. Xojisi uni öyini bashqurushqa qoydi we barliq teelluqatini uning qoligha tapshurdi. **5** We shundaq boldiki, u uni öyi we barliq teelluqatini bashqurushqa qoyghandin tartip, Perwerdigar bu misirlikning öyini Yüsüpning sewebidin beriketildi; Perwerdigarning berikiti uning pütün ailisi we barliq tériqchilikigha keldi. **6** Shuning bilen [Potifar] barliq ishlirini Yüsüpning qoligha tapshurup, öz tamiqini yéyishtin bashqa héchqandaq ish bilen kari bolmidi. Yüsüp bolsa qamiti kélishken, xushchiray yigit idi. **7** Birneche waqt ötkendin kéyin shundaq boldiki, uning xojisining ayalining Yüsüpke közi chüshüp qélip: — Men bilen yatqin! — dédi. **8** Emma u unimay xojisining ayaligha mundaq dédi: — Mana xojam öydiki ishlarni, shundaqla barliq teelluqatini qolumgha tapshurdi, manga tolimu ishinip ishlirim bilen kari bolmaydu. **9** Bu öyde mendin chong adem yoq. Sendin bashqa u héchbir nersini mendin ayimidi — chünki sen uning ayalidursen! Shundaq turuqluq men qandaqmu bundaq rezillikni qilip Xuda aldida gunahkar bolay? — dédi. **10** Gerche her küni Yüsüpke shundaq désimu, shundaqla u uning bilen yétip uninggha yéqinchilik qilishni yaki uning bilen birge turushni ret qilghan bolsimu, **11** shundaq bir weqe boldiki, bir küni u öz ishi bilen öy ichige kirgenidi, öydikilerdin héchqaysisi öyning ichide emes idi; **12** bu ayal uning tonini tutuwélip: — Men bilen yatqin! dédi. U tonini uning qoligha tashlap qoyup, yügürgen pétii qéchip tashqirigha chiqip ketti. **13** Ayal Yüsüpning tonini öz qoligha tashlap qéchip chiqip ketkinini körüp, **14** öydiki xizmetchilirini chaqirip ulargha: — Qaranglar, érim bizge haqaret keltürsun dep bir ibraniy ademni élip keptul Bu

adem yéningha kirip: «Sen bilen yatay» déwidi, qattiq warqiridim! **15** U méning qattiq warqirighinimni anglap, tonini yéningha tashlap, tashqirigha qéchip ketti, dédi. **16** Shuning bilen xojisi öyige yénip kelgüchi u Yüsüpning tonini yénida saqlap qoydi. **17** Andin u érigimu shu gepni qilip: — Sen élip kelgen héliqi ibraniy qul manga haqaret qilishqa qéshimgha kirdi. **18** Lékin men qattiq warqirap-jarqirdim, u tonini qéshimda tashlap, tashqirigha qéchip ketti, — dédi. **19** Uning xojisi ayalining: — Séning qulung méni undaq-mundaq qildi, dégen geplirini anglap ghezipi ottek tutashti. **20** Shuning bilen Yüsüpning xojisi uni tutup orda munarliq zindan'gha qamap qoydi. Shu yerge peqet padishahning mebuslirini solinatti. Buning bilen u shu yerde solaqta yétip qaldi. **21** Lékin Perwerdigar Yüsüp bilen bille bolup, uninggha shapaet körsitip, uni zindan bégingning neziride iltipat tapturdi. **22** Shuning bilen zindan bégi gundixanida yatqan hemme mebuslarni Yüsüpning qoligha tapshurdi. Shu yerde qilinidighan herqandaq ish uning qoli bilen bolatti. **23** Zindan bégi Yüsüpning qolidiki héchqandaq ishtin ghem qilmatti; chünki Perwerdigar uning bilen bille bolup, u hernéme qilsa Perwerdigar uni ongushluq qillatti.

40 Bu ishlardin kéyin Misir padishahining saqiysi we bash nawiysi Misir padishahining zitigha tégip gunahkar bolup qaldi. **2** Shuning bilen Pirewn uning bu ikki menseparigha, yeni bash saqiye we bash nawaygha ghezeplinip, **3** ularni pasiban béshining sariyigha, Yüsüp solaqliq munarliq zindan'gha solap qoydi. **4** Pasiban béshi Yüsüpni ularning xizmitide bolup ularni kütüşke teyinli. Ular solaqta birneche kün yétip qaldi. **5** Ular ikkisi — Misir padishahining saqiysi we nawiysi gundixanida solaqliq turghan bir kéchide chüsh kördi. Herbirining chüshining özi xas teberi bar idi. **6** Etisi etigende, Yüsüp ularning qéshigha kiriwidi, ularning ghemkin oltureghini kördi; **7** shunga u özi bilen bille xojisining sariyida solaqliq yatqan Pirewnning bu ikki menseparidin: — Némishqa chirayinglar бүгүн shunche solghun? — dep soridi. **8** Ular uninggha jawab bérp: — Ikkimiz bir chüsh kördüq; emma chüshimizning teberini yéship bériddighan kishi yoq, dédi. Yüsüp ulargha: — Chüshke tebir bérish Xudadin bolidu emesmu? Chüshünglarni manga éytip béringlar, — dédi. **9** Buning bilen bash saqiye Yüsüpke chüshini éytip: — Chüshümde aldimda bir üzüüm téli turghudek; **10** bu üzüüm télining üç shéxi bar iken. U bix urup chécheklep, saplirida uzum piship kétiptudek; **11** Pirewnning qedehi qolumda iken; men üzüümlerni élip Pirewnning qedehige siqip, qedehni uning qoligha sunuptimen, dédi. **12** Yüsüp uninggha jawaben: Chüshning teberi shudurki, bu üç shax üç künni körsitidu. **13** Üch kün ichide Pirewn qeddingni ruslitip, séni mensipingge qaytidin teyinleydu. Buning bilen sen burun uninggha saqiye bolghandek Pirewnning qedehini uning qoligha sunidighan bolisen. **14** Lékin ishliring ongushluq bolghanda méni yadinggha yetküzüp, manga shapaet körsitip Pirewnning aldida méning toghramda gep qilip, méni bu öydin chiqartqaysen. **15** Chünki men heqiqetten ibraniylarning zéminidin naheq tutup élip kélindim; bu yerdimu méni zindan'gha salghudek bir ish qilmidim, — dédi. **16** Bash naway Yüsüpning shundaq

yaxshi tebir berginini körüp uningga mundaq dédi: — Menmu özümni chüshümde kördüm; mana, beshimda aq nan bar üç séwet bar iken. **17** Eng üstünki séwette nawaylar Pirewn'ge pishurghan herxil nazimémetler bar iken; lékin qushlar beshimdiki u séwettiki nersilerni yep kétiptudek, — dédi. **18** Yüsüp jawaben: — Chüshning tebirini shudurki: — Bu üç séwet üç künni körsitidu. **19** Üch kün ichide Pirewn séning beshingni késip, jesitingni derekke asidiken. Shuning bilen ucharqanatlar kélip göshüngni yeydiken, — dédi. **20** Üchinchi küni shundaq boldiki, Pirewnning tughulghan küni bolghachqa, u hemme xizmetkarlari üçün bir ziyapet qilip berdi, shundaqla derweqe xizmetkarlirining arisida bash saqiynig beshini kötürdi we bash nawayning beshini aldi; **21** u bash saqiyni qaytidin öz mensipige teyinlidi; shuning bilen u Pirewnning qedehini uning qoligha qaytidin sunidighan boldi. **22** Lékin bash nawayni bolsa Yüsüp ulargha tebir bergendek ésiwetti. **23** Emma bash saqi Yüsüpni héch eslimey, eksiche uni untup qaldi.

41 Toptoghra ikki yil ötüp, Pirewn bir chüsh kördi. Chüshide u [Nil] deryasining boyida turghudek. **2** Hem chirayliq hem séviz yette tuyaq inek deryadin chiqip, qumushluqta otlaptudek. **3** Andin yene yette tuyaq inek deryadin chiqiptu; ular set hem oruq bolup, aldinqi ineklerning yénida, deryaning boyida turuptu. **4** Bu set hem oruq inekler u yette chirayliq hem séviz ineklerni yewétiptu. Shu waqitta Pirewn oyghinip kétiptu. **5** U yene uxlap, ikkinchi qétim chüsh kördi: — Mana, bir tüp bughday shéxidün toq we chirayliq yette bashaq chiqiptu. **6** Ulardin kéyin yene yette bashaq chiqiptu; ular hem oruq we puchek bolup, sherq shamilida soliship qalghanidi. **7** Bu oruq bashaqlar u yette séviz, toq bashaqni yutup kétiptu. Andin Pirewn oyghinip kétiptu, bu uning chüshi iken. **8** Etisi uning köngli nahayiti biaram bolup, Misirdiki hemme palchi-jadugerler bilen barliq danishmenlerni chaqirtip keldi. Pirewn öz chüshini ulargha éytip berdi; lékin héchkim Pirewn'ge chüshlerning tebirini dep bérelmide. **9** U chaghda bash saqi Pirewn'ge: — Bügün méning ötküzgen xataliqlirim ésimge keldi. **10** Burun Pirewn janabliri qullirigha, yeni péqir we bash nawaygha achchiqlinip, bizni pasiban beshining sariyida solaqqa tashlighanidila; **11** Shu chaghlarda herbirimiz bir kéchide birdin chüsh kördüq; her qaysimiz körgen chüshning tebirini bashqa-bashqa idi. **12** Shu yerde biz bilen bille pasiban beshining quli bolghan bir ibraniy yigit bar idi. Uningga chüshlirimizni éytiwiduq, u bizge chüshlirimizning tebirini bayan qildi; u herbirimizning körgen chüshige qarap tebir bergenidi. **13** Shundaq boldiki, ishlar del uning bergen tebiride déyilgendek yüz berdi; janabliri péqirni öz mensipimge qaytidin teyinlidile, bash nawayni dargha astila, — dédi. **14** Shuning bilen Pirewn adem ewetip, Yüsüpni chaqirdi; ular derhal uni zindandin chiqardi. Yüsüp burut-saqilini chüshürüp, kiyimlirini yenggüshlep, Pirewnning aldigha kirdi. **15** Pirewn Yüsüpke: — Men bir chüsh kördüm, emma uning tebirini éytip béreleydighan héchkim chiqmide. Anglisam, sen chüshke tebir béreleydikensen, — dédi. **16** Yüsüp Pirewn'ge jawab bérp: — Tebir bérish özümdin emes; lékin Xuda Pirewn'ge xatirjemlik bérighan bir jawab béridu, — dédi. **17** Pirewn Yüsüpke:

— Chüshümde men deryaning qirghiqida turuptimen. **18** Qarisam, deryadin hem séviz hem chirayliq yette tuyaq inek chiqip qumushluqta otlaptu. **19** Andin ulardin kéyin ajiz, tolimu set hem oruq yette tuyaq inek chiqiptu. Men Misir zéminida shundaq set ineklerni körgen emesmen. **20** Bu oruq, eski inekler bolsa awwalqi yette séviz inekni yewétiptu. **21** Ularni yewetken bolsimu, qorsiqigha bir némining kirgenlikni héch ayan bolmaptu, ularning körinüshi belki burunqidek set imish. Andin men oyghinip kettim. **22** Andin yene bir chüsh kördüm, mana bir shaxtin yette hem toq hem chirayliq bashaq chiqiptu. **23** Andin yene yette puchek, oruq bashaq chiqiptu; ular sherq shamili bilen soliship qurup kétiptu. **24** Bu oruq bashaqlar yette chirayliq bashaqni yep kétiptu. Men bu ishni palchi-jadugerlerge dep bersem, manga tebirini éytip bérighan héch kishi chiqmide, dédi. **25** Yüsüp Pirewn'ge: — [Janabliri] Pirewnning chüshliri bir menididir. Xuda Öz qilmaqchi bolghan ishlerini Pirewn'ge aldin bildürdi. **26** Bu yette yaxshi inek yette yilni körsitidu; yette yaxshi bashaqmu yette yilni körsitidu. Bu chüshler oxshash bir chüshdür. **27** Ulardin kéyin chiqqan yette oruq, yaman set inek yette yilni körsitidu; sherq shamili bilen soliship qalghan yette quruq bashaqmu shundaq bolup, acharchiliq bolidighan yette yildur. **28** Men Pirewn'ge deyidighan sözim shuki, Xuda yéqinda qilmaqchi bolghan ishni Pirewn'ge ayan qildi. **29** Mana, pütkül Misir zéminida yette yilghiche memurchiliq bolidu; **30** andin yette yilghiche acharchiliq bolidu; shuning bilen Misir zéminida pütkül memurchiliqni unutquzidighan acharchiliq zéminni weyran qilidu. **31** Kélidighan acharchiliqning sewebidin zéminda bolghan memurchiliq kishilerning ésidin kötürülüp kétidu; chünki acharchiliq tolimu éghir bolidu. **32** Lékin chüshning yandurulup, Pirewn'ge ikki qétim körün'ginining ehmiyiti shuki, bu ish Xuda teripidin békiltgen bolup, Xuda uni pat arida emelge ashuridu. **33** Emdi Pirewn özi üçün pem-parasetlik hem dana bir kishini tépip, Misir zéminigha qoysun. **34** Pirewn shundaq qilsunki, memurchiliq bolghan yette yilda Misir zéminidin chiqqan ashliqning beshtin birini toplanglar dep zémin'gha nazaretchilerni teyinlisun. **35** Bular shu kélidighan toqchiliq yillirida barliq ashliqni tolap, sheher-sheherlerde yémeklik bolsun dep bughday-qonaqlarni Pirewnning qol astigha jem qilip saqlitip qoysun. **36** [Yighilghan] shu ashliqlar Misir zéminida bolidighan yette yilliq acharchiliqqa taqabil turush üçün saqlansun; shu teriqide zémin acharchiliqtin halak bolmaydu, — dédi. **37** Bu söz Pirewn we uning xizmetkarlirining nezirige taza yaqti. **38** Shuning bilen Pirewn xizmetkarlirigha: — Bu kishidek, ichide Xudaning rohi bar yene birsini tapalamduq?! — dédi. **39** Pirewn Yüsüpke: — Xuda sanga buning hemmisini ayan qilghaniken, sendek pemlik hem dana héchkim chiqmaydu. **40** Sen emdi méning öyümni bashqurushqa békittildin, barliq xelqim séning aghzingha qarap özlirini tertipke tizsun. Peqet texttila men sendin üstün turimen, — dédi. **41** Axirida Pirewn Yüsüpke: — Mana, men séni pütkül Misir zéminining üstige teyinlidim, — dédi. **42** Buning bilen, Pirewn öz qolidin möhür üzükini chiqirip, Yüsüpning qoligha saldi; uninggha nepis kanap rexttin tikigen libasni kiygüzüp, boynigha

bir altun zenjir ésip qoydi. **43** Uni özining ikkinchi shahane harwisigha olturguzup, uning aldida: «Tiz pükünglar!» — dep jar salduydi. Shundaq qilip, Pirewn uni pütkül Misir zéminigha tiklep qoydi. **44** Andin Pirewn Yüsüpke yene: — Men dégen Pirewndurmen; pütkül Misir zéminida sensiz héchkim qol-putini midirlatmisun! — dédi. **45** Pirewn Yüsüpke Zafinat-Paanayah dégen namni berdi we on shehiridiki kahin Potifirahning qizi Asinatni uninggha xotunluqqa élip berdi. Shundaq qilip Yüsüp pütkül Misir zéminini bashqurush üçün chörgileshke chiqti. Yüsüp Misir padishahi Pirewnning xizmitide bolushqa békitlegende ottuz yashta idi; u Pirewnning aldindin chiqip, Misir zéminining herqaysi jaylirini közdin kechürdi. **47** Memurchilik bolghan yette yil ichide zéminning hosuli döwe-döwe boldi. **48** Yette yilda u Misir zéminidin chiqqan ashliqni yighip, sheher-sheherge toplidi; herqaysi sheherning etrapidiki étizliqning ashliqini u shu sheherning öziye jughlap qoydi. **49** Shu तरीقىде Yüsüp dengizdiki qumdek nahayiti köp ashliq toplidi; ashliq heddi-hésabsiz bolghachqa, ular hésablashtini toxtatti. **50** Acharchilik yilliri yétip kélishtin burun Yüsüpke ikki oghul töredli. Bularni Ondiki kahin Potifirahning qizi Asinat uninggha tughup berdi. **51** Yüsüp: «Xuda pütün japa-musheqqitim we atamning pütün ailisini könglümdin kötürüwetti» dep tunji oghligha Manasseh dep at qoydi; **52** andin: «Men azab-oqubet chekken yurtta Xuda méni méwilik qildi» dep ikkinchisige Efraim dep at qoydi. **53** Misir zéminida memurchilik bolghan yette yil ayaghlashiti. **54** Andin Yüsüpning éytqinidek acharchiliqning yette yili bashlandi. U chaghlarda bashqa barliq yurtlardimu acharchilik boldi; lékin Misir zéminidiki her yerlerde nan bar idi. **55** Acharchilik pütkül Misir zéminini basqanda, xelq ashliq sorap Pirewn'ge peryad qildi. Pirewn misirliqlarning hemmisige: — Yüsüpning qéshigha béríp, u silerge néme dése, shuni qilinglar, — dédi. **56** Acharchilik pütkül yer yüzini bésip ketti. Yüsüp her yerdiki ambarlarni échip, misirliqlargha ashliq satatti; acharchilik Misir zéminida intayin éghir bolghili turdi. **57** Acharchilik pütkül yer yüzini basqan bolghachqa, barliq yurtlardiki xelqumu ashliq alghili Misirgha Yüsüpning qéshigha kéltti.

42 Emdi Yaqup Misirda ashliq barliqini bilginide oghullirigha: — Némishqa bir-biringlarga qariship turisiler? — dédi. **2** Andin yene: — Manga qaranglar, anglashimche Misirda ashliq bar iken. U yerge béríp, andin shu yerdin bizge ashliq élip kélinglar; buning bilen ölüp ketmey, tirik qalimiz, — dédi. **3** Buning bilen Yüsüpning on akisi ashliq sétiwalghili Misirgha yolgha chiqti. **4** Lékin Yaqup Yüsüpning inisi Binyaminning birer yamanliqqa uchrup qélisidindin qorqup uni akiliri bilen bille ewetmide. **5** Shuningdek acharchilik Qanaan zéminidimu yüz bergechke, Israilning oghulliri ashliq alghili qéshigha arisida bar idi. **6** Yüsüp zéminning waliysi bolup, yurtning barliq xelqige ashliq sétip bergüchi shu idi. Yüsüpning akiliri kélip uning aldida yüzlerini yerge tegküzüp tezim qildi. **7** Yüsüp akilirini körüpla ularni tonudi; lékin u tonushluq bermey, ulargha qopal teleppuzda gep qilip: — Qeyerdin keldinglar, dep soridi. Ular jawaben: — Qanaan zéminidin ashliq alghili

kelduq, — dédi. **8** Yüsüp akilirini tonughan bolsimu, lékin ular uni tonumidi. **9** Yüsüp emdi ular toghrisida körgen chüshlirini ésiqe élip, ulargha: — Siler jasus, bu elning mudapiyesiz jaylirini közetkili keldinglar, — dédi. **10** Emma ular uninggha jawab béríp: — Ey xojam, undaq emes! Belki keminiliri ashliq sétiwalghili keldi! **11** Biz hemmimiz bir ademning oghulliri, semimiy ademlerimiz. Keminiliri jasus emes! — dédi. **12** U ulargha yene: — Undaq emes! Belki zéminning mudapiyesiz jaylirini körgili keldinglar, — dédi. **13** Ular jawab béríp: — Keminiliri eslide on ikki qérindash iduq; biz hemmimiz Qanaan zéminidiki bir ademning oghulliridurmiz; lékin kenji inimiz atimizning qéshida qélip qaldi; yene bir inimiz yoqap ketti, — dédi. **14** Emma Yüsüp ulargha yene: — Mana men del silerge éytqinimdek, jasus ikensiler! **15** Pirewnning hayati bilen qesem qilimenki, kichik ininglar bu yerge kelmigüche siler bu yerdin chiqip kételmeysiler; siler shuning bilen sinilisiler. **16** Ininglarni élip kelgili biringlarni ewetinglar, qalghanliringlar bolsa solap qoyulisiler. Buning bilen éytqininglarning rast-yalghanliqi ispatlinidu; bolmisa, Pirewnning hayati bilen qesem qilimenki, siler jezman jasus! — dédi. **17** Shuning bilen u ularni üç kün'giche solap qoydi. **18** Üchünchi küni Yüsüp ulargha mundaq dédi: — Men Xudadin qorqidighan ademmen; tirik qélisinglar üçün mushu ishni qilinglar! — **19** Eger semimiy ademler bolsanglar, qérindashliringlardin biri siler solan'ghan gundixanida solaqliq turwersun, qalghininglar acharchiliqta qalghan ailenglar üçün ashliq élip kétinglar; **20** Andin kichik ininglarni qéshingha élip kélinglar. Shuning bilen sözliringlar ispatlansa, ölmeysiler! — dédi. Ular shundaq qilidighan boldi. **21** Andin ular ózara: — Berheq, biz inimizgha qilghan ishimiz bilen gunahkar bolup qalduq; u bizge yalwursimu uning azabini körüp turup uninggha qulaq salmiduq. Shuning üçün bu azab-oqubet bëshimizgha chüshiti, — déyishti. **22** Ruben ulargha jawaben: — Men silerge: baligha zulum qilimganlar, dégen emesmidim? Lékin unimidinglar. Mana emdi uning qan gerzi bizdin soriliwatidu, — dédi. **23** Emma Yüsüp ular bilen terjiman arqiliq sözleshkechke, ular Yüsüpning öz geplirini uqup turuwatqinini bilmidi. **24** U ulardin özini chetke élip, yighlap ketti. Andin ularning qéshigha yénip kélip, ulargha yene söz qilip, ularning arisidin Shiméonni tutup, ularning köz aldida baghlidi. **25** Andin Yüsüp emr chüshürüp, ularning tagharlirigha ashliq toldurup, her birsining pulini qayturup taghirigha sélip qoyup, seper hazirliqlirimu bérilsun dep buyruwidi, ulargha shundaq qilindi. **26** Shuning bilen akiliri ésheklirige ashliqlirini artip, shu yerdin ketti. **27** Emma ötengge kelgende ulardin biri éshikige yem bergili taghirini échiwidi, mana, óz puli tagharning aghzida turatti. **28** U qérindashlirigha: — Méning pulumni qayturuwétiptu. Mana u taghirimda turidu, dédi. Buni anglap ularning yürüki su bolup, titriship bir-birige: — Bu Xudaning bizge zadi néme qilghinidu? — déyishti. **29** Ular Qanaan zéminigha, atisi Yaqupning qéshigha kélip, bëshidin ötkén hemme weqelerni uninggha sözlep béríp: **30** — héliqi kishi, yeni shu zéminning xojisi bizge qopal gep qildi, bizge zéminni paylighuchi jasustek muamile qildi; **31** emdi biz uninggha: «Biz bolsaq semimiy ademlerimiz, jasus emesimiz. **32** Biz bir atidin bolghan oghullar bolup,

on ikki aka-uka iduq; biri yoqap ketti, kichik inimiz hazir Qanaan zéminda atimizning yénida qaldi» dések, **33** Héliqi kishi, yeni shu zémanning xojisi bizge mundaq dédi: «Méning silerning semimiy ikenliklarni bilishim üçün, qérindashlirlarning birini méning yénimda qaldurup qoyup, ach qalghan ailenglar üçün ashliq élip kétinglar; **34** andin kichik ininglarni qéshimga élip kélinglar; shundaq qilsanglar, silerning jasus emes, belki semimiy ademler ikenliklarni bileleyen. Andin qérindashlirlarni silerge qayturup bérimen we silér zéminda soda-sétiq qilsanglar bolidu» — dédi. **35** Emma shundaq boldiki, ular tagharlirni tökkende, mana herbiringni puldini öz tagharlirida turatti! Ular we atisi özlirining chigiklik pullirini körgende, qorqup qélishiti. **36** Atisi Yaqup ulargha: — Méni oghlumdin juda qildinglar! Yüsüp yoq boldi, Shiméonmu yoq, emdi Binyaminnimu élip ketmekchi boluwatisiler! Mana bu ishlarining hemmisi méning bëshimgila keldi! — dédi. **37** Ruben atisigha: — Eger men Binyaminni qéshinggha qayturup élip kelmisem, méning ikki oghlumni öltürüwetkin; uni méning qolunggha tapshurghin; men uni qéshinggha yandurup élip kélimen, — dédi. **38** Lékin Yaqup jawab béríp: — Oghlum siler bilen bille u yerge chüshmeydu; chünki uning akisi ölüp kétip, u özi yalghuz qaldi. Mubada yolda kétiwatqanda uninggha birer kélismeslik kelse, siler mendek bir aq chachliq ademni derd-elem bilen textisaragha chüshürüwétisiler, — dédi. (Sheol h7585)

43 Acharchiliq zéminni intayin éghir basqanidi. **2** Bu sewebtin ular Misirdin élip kelgen ashqini yep tügetkende, atisi ulargha: — Yene béríp bizge azghina ashliq élip kélinglar, — dédi. **3** Lékin Yehuda uninggha jawaben: — Héliqi kishi bizni qattiq agahlandurup: «Ininglar siler bilen bille kelmise, yüzümnü körimen dep xiyal qilmanglar» dégen. **4** Eger inimizni biz bilen bille ewetseng, biz béríp sanga ashliq élip kélimiz. **5** Emma ewetishke unimisang, biz barmaymiz; chünki héliqi kishi bizge: «Ininglar siler bilen bille kelmise, yüzümnü körimen dep xiyal qilmanglar» dégen, — dédi. **6** Israil ulargha: — Siler némishqa manga shunché yamanliq qilip u kishige: «Yene bir inimizmu bar» dédinglar, — dédi. **7** Ular jawaben: — U kishi bizning we ailimizning ehwalini sürüştürtüp kochilap: «Atanglar téxi Hayatmu? Yene bir ininglar barmu?» — dep soridi. Biz uning shu soaligha yarisha jawab berduq. Uning bizge: «Ininglarni élip kélinglar» deyidighinini nedin bileyli? — dédi. **8** Yehuda atisi Israilgha: — Balini men bilen ewetkin; biz derhal qozghilip yolgha chiqayli; shundaqta biz we sen, bizler hem balilirimiz ölmey, tirik qalimiz. **9** Men uninggha képil bolimen; sen uning üçün méning méningdin hésab alisen; eger men uni séning qéshinggha aman-ésen yandurup kélip, yüzüngning aldida turghuzmisam, pütükl ömrümde aldingda gunahkar bolay. **10** Chünki hayal bolmighan bolsaq, bu chaghqiche ikki qétim béríp kélettug, — dédi. **11** Ularning atisi Israil ulargha: — Undaq bolsa, mundaq qilinglar: — U kishige qacha-quchanglarga zémindiki eng sili méwilerdin sowghat alghach béringlar; yene azghina tutiya, azraq hesel, dora-dermanlar, murmekki, piste we badamlarni alghach béringlar. **12** Qolunglarda ikki hesse pul élip, tagharlirlarning aghzidiki özünglarga yandurulghan pulnimu alghach

béringlar. Éhtimal, bu ishta sewenlik körülgen bolushi mumkin. **13** Ininglarnimu bille élip, qozghilip u kishining yénigha yene béringlar. **14** Hemmige Qadir Tengri Özi silerni u kishining aldida rehimgé érishtürgey. Buning bilen u silerning shu yerdiki qérindashlirlarni we Binyaminni qoyup béríp, silerge qoshup qoyarmikin; özüm nawada balilirimdin juda bolsam bolay! — dédi. **15** Shuning bilen bu ademler shu sowghatni élip, qollirigha ikki hesse pulni tutup, Binyaminni élip qozghilip, Misirgha béríp Yüsüpning aldida hazir boldi. **16** Yüsüp Binyaminni ular bilen bille körginide, öz öyini bashquridighan ghoidarigha buyrup: — Bu ademlerni öyümge bashlap kirip, mal soyup taam teyyar qilghin; chünki bu kishiler chüshlük ghizani men bilen yeydu, — dédi. **17** U kishi Yüsüpning buyrughinidek qilip, ademlerni Yüsüpning öyige bashlap kirdi. **18** Ular bolsa Yüsüpning öyige bashlap kél'iniginin qorqushup: — Aldinqi qétim tagharlirimizgha yandurulghan pulning sewebidin biz uning öyige élip kélindug; uning meqsiti bizge hujum qilip, üstimizdin bésip qul qilip, éshekirimizni tartiwélish oxshaydu, — déyishti. **19** Ular Yüsüpning öyini bashquridighan ghoidarning yénigha kélip, öyning ishikining tüwide uninggha: — **20** Ey xojam, biz heqiqeten eslide mushu yerge ashliq alghili kelgenidug; **21** Shundaq boldiki, biz ötengege kélip öz tagharlirimizni achsaq, mana herbirimizning puli, eyni éghirliqi boyiche tagharlirimizning aghzida turuptu; shunga biz buni yandurup qolimizda alghach keldug. **22** Ashliq alghili qolimizda bashqa pulmu élip keldug; emma tagharlirimizgha pulni kimning sélip qoyghanliqini bilmidug, — dédi. **23** U ulargha: — Xatirjem bolunglar, qorqamnglar. Silerning Xudayinglar, atanglarning Xudasi tagharlirlarlarda silerge bayliq ata qilghan oxshaydu; silerning pulunglarni alliqachan tapshurup aldim, — dédi. Andin u Shiméonni ularning qéshigha élip chiqti. **24** U kishi ularni Yüsüpning öyige bashlap kirip, ularning putlirini yuyushigha su ekirip béríp, andin ésheklirige yem berdi. **25** Ular Yüsüpning chüshite kélisighé ülgürtüp sowghatni teyyarlap qoydi; chünki ular özlirining shu yerde ghiza yeydighinini anglighanidi. **26** Yüsüp öyge kelgende ular qolliridiki sowghatni öyge uning aldigha élip kirip, bëshini yerge tegküzüp uninggha tezim qildi. **27** U ulardin hal sorap, andin: — Silér gépini qilghan qéri atanglar salametmu? U hayatmu? — dédi. **28** Ular jawab béríp: — Silining qulliri bizning atimiz salamet turuwatidu, u téxi hayatmu, — dep uning aldida égilip tezim qildi. **29** Yüsüp bëshini kötürüp, öz inisi Binyaminni körip: — Silér manga gépini qilghan kichik ininglar shumu? — dep sorap: — Ey oghlum, Xuda sanga shapaet körsetkey! — dédi. **30** Yüsüpning öz inisigha bolghan séghinish oti qattiq küchiyp, yighliwalghudek xaliy jay izdep, aldirap ichkiriki öyge kirip taza bir yighliwaldi. **31** Andin yüzini yuyup chiqip, özini bésiwélip: — Taamlarni qoyunglar, — dep buyrudi. **32** Xizmetkarlar Yüsüpké ayrim, ulargha ayrim we Yüsüp bilen bille tamaqqa kelgen misirliqlarghimu ayrim tamaq qoydi; chünki misirliqlar ibraniylar bilen bir dastixanda tamaq yéyishni yirginchlik dep qarap, ular bilen bille tamaq yémeytti. **33** Yüsüpning qérindashliri uning udulida, herbiri chong-kichik tertipi boyiche olturghuzuldi; chongi chongluqigha yarisha, kichiki kichiklikige yarisha olturghuzuldi; ular bir-birige

qarap heyran qélishi. **34** Yüsüp aldidiki dastixandiki tamaqlardin ulargha bölüp berdi. Emma Binyamin'gha bergini bashqilarningkige qarighanda besh hesse köp idi. Ular sharab ichip, uning bilen xush keyp qilishiti.

44 Andin u öz öyini bashquridighan ghojidarigha buyrup: — Bu kishilerning tagharlirini élip kötüreligüdek ashliq qachilap, herbirining pulini taghirining aghzigha sélip qoyghin; **2** andin méning jamimni, yeni kümüş jamni ashliqning puli bilen bile eng kichikining taghirining aghzigha sélip qoyghin, — dédi. U adem Yüsüpning déginidek qildi. **3** Etisi tang yorighanda, ular éshekliri bilen bile yolgha sélip qoyuldi. **4** Lékin ular sheherdin chiqip anche uzun mangmayla, Yüsüp ghojidarigha: — Ornungdin tur, bu ademlerning keynidin qoghlighin; ulargha yétishkininde ulargha: «Némishqa yaxshiliqqa yamanliq qayturdunglar? **5** Xojam shu [jamda] sharab ichidu hemde uningda pal achidu emesmu?! Mundaq qilghininglar rezillik qilghininglar bolmamdu!» dégin, — dédi. **6** Bu adem ularning keynidin yétiship béríp, ulargha bu sözlerni qildi. **7** Ular uninggha jawaben: — Xojimiz némishqa mundaq gep qilidu? Mundaq ishni qilish keminiliridin néri bolsun! **8** Biz eslide tagharlirimizning aghzidin tapqan pulnimu Qanaan zéminidin silining qashlirigha qayturup bérishke ekelgenidüq. Shundaq turuqluq qandaqmu xojilirining öyidin altun-kümüşni oghrilyali? **9** Keminiliringning arisida kimdin bu [jam] tépilsa, shu ölüme mehkum bolsun, bizmu xojimizning qulliri bolayli, — dédi. **10** Ghojidar jawaben: — Éytqan sözliringlardek bolsun; jam kimning yéminidin tépilsa, shu kishi qulum bolup qélip qalsun, qalghanliringlar bigunah bolisiler, — dédi. **11** Shuning bilen ular aldirap-ténep, tagharlirini yerge chüshürtüp, herbiri öz taghirini échip berdi. **12** Ghojidar chonginingkidin bashlap kichikiningkigiche axurtidi, jam Binyaminning taghiridin tépildi. **13** Buni körüp ular kiyimlirini yirtiship, herbiri éshikige qaytidin yükni artip, sheherge qaytti. **14** Shundaq qilip Yehuda we qérindashliri Yüsüpning öyige keldi; u téxi shu yerde idi. Ular uning aldigha kélip özlirini yerge étishtí. **15** Yüsüp ulargha: — Bu silerning zadi néme qilghininglar? Méningdek ademning choqum pal achalaydighanliqini bilmemtinglar? — dédi. **16** Yehuda jawaben: — Biz xojimizgha némimu déyeleymiz? Néme gep qilalaymiz, qandaq qilip özimizni aqilalaymiz? Xuda keminlirining qebihlikini ashkara qildi. Mana, biz we qolidin jamliri tépilghan kishi hemmimiz xojimizgha qul bolidighan bolduq, — dédi. **17** Lékin Yüsüp: — Mundaq qilish mendin néri bolsun! Belki jam kimning qolidin tépilghan bolsa peqet shu kishi méning qulum bolidu. Lékin qalghanliringlar aman-ésen atanglarning qéshigha kétinglar, — dédi. **18** Andin Yehuda uninggha yéqin béríp mundaq dédi: — Ey xojam, keminilirige qulaq sélip xojamning qulighiga bir éghiz gep qilishqa ijazet bergeyia. Ghezepliri keminilirige tutashmighay; chünki özliri Pirewn'ge oxshash ikenla. **19** Eslide xojam keminiliridin: «Atanglar ya ininglar barmu?» dep sorividila, **20** biz xojimizgha jawaben: «Bizning bir qéri atimiz bar we u qérighanda tapqan, yash bir balisimu bar. Bu balining bir anisidin bolghan akisi ölüp kétip, u özi yalghuz qaldi; uning atisi uni

intayin söyidu» dések, **21** Sili keminilirige: «Uning özi qéshimgha élip kélinglar, men uni öz közüim bilen körey» dédile. **22** Biz xojimizgha jawab béríp: «Yigit atisidin ayrilamaydu; eger atisidin ayrilsa, atisi ölüp kétidu» dések, **23** Sili yenila keminilirige: «Eger kichik ininglar siler bilen bile kelmise, yüzümni yene körimiz dep xiyal qilmanglar» dégenidila. **24** Shuning bilen biz keminiliri atimizning qéshigha barghanda xojamning sözlirini uninggha éyttuq; **25** andin atimiz yene: «Yene béríp, bizge azraq ashliq élip kélinglar» déwidi, **26** Biz jawaben: «Biz shu yerge qaytidin chüshelmeymiz; eger kichik inimiz biz bilen bile bolsa, undaqa barimiz; chünki kichik inimiz biz bilen bile bolmisa, u zatning yüzi aldida turalmaymiz», déduq. **27** Silining qulliri bizning atimiz bizge yene: «silerge melumki, ayalim manga ikki oghul tughup bergenidi. **28** Biri méning yénimdin chiqip, yoq bolup ketti; men: u jezmen titma-titma qiliwétiliptu, dep oyldim, shundaqla uni бүгүн'giche körmidim. **29** Emdi siler bunimu méning qéshimdin élip kétip, uninggha bir kélíshmeslik kélip qalsa, siler mendek bir aq chachliq ademni derd-elem bilen textisaragha chüshüríwétisiler», dégenidi. (Sheol h7585) **30** Emdi men silining qulliri méning atamning qéshigha barghanda, shu bala biz bilen bolmisa uning jéni balining jénigha baghlan'ghan bolghachqa, **31** shundaq boliduki, u balining yoqluqini körse, jezmen ölüp kétidu; shuning bilen silining qulliri bizning atimiz bolghan bu aq chachni derd-elem ichide tehtisaragha chüshürüwetken bolimiz. (Sheol h7585) **32** Chünki menki keminiliri atamgha bu yigit üçün kélip bolup: «Eger men uni qéshinggha qayturup kelmisem pütkül ömrümde atamning aldida gunahkar bolay» dégenidim. **33** Shunga hazir ötüñüp qalay, menki keminiliri u yigitning ornida xojamning qéshida qul bolup tursam, u yigit qérindashliri bilen bile qaytip ketse! **34** Chünki yigit men bilen bolmisa, men qandaqmu atamning qéshigha baralaymen? Atamgha shundaq azab-oqubetning chüshüshini közüim körgüchi bolmisun! — dédi.

45 Yüsüp öz yénida turghanlarning aldida öziñi tutalmay: — Hemme adem aldimdin chiqiriwétisun! dep warqiridi. Shuning bilen Yüsüp öziñi qérindashlirigha ashkara qilghanda uning qéshida héchkim bolmide. U qattiq yiglap ketti; misirliqlar uni anglidi, Pirewnning ordiskilermu buningdin [tézla] xewer tapti. **3** Yüsüp qérindashlirigha: — Men Yüsüp bolimen! Atam hazir hayatmu?! — dep soridi. Emma qérindashliri uninggha qarap hoduqup kétip, héch jawab bérilmey qaldi. **4** Lékin Yüsüp ularni: — Qéni, manga yéqin kélinglar, dep chaqiridi. Ular yéqin keldi, u yene: — Men silerning ininglar, yeni siler Misirgha sétiwetken Yüsüp bolimen. **5** Emdi méni mushu yerge sétiwetkinenglar üçün azablanmanglar, özünglarni eyibke buyrumanglar; chünki Xuda ademlerning hayatini saqlap qélísh üçün méni silerdin burun bu yerge ewetti. **6** Chünki hazir zémindiki acharchiliqqa ikki yil boldi; lékin téxi yene besh yilghiche héch térilghumu bolmaydu, ormimu bolmaydu. **7** Shuning üçün silerge dunyada bir qaldini saqlap qélísh üçün, ulugh bir nijatliq körsitip, silerning tirik qutulushunglar üçün Xuda méni silerdin burun bu yerge ewetti. **8**

Shundaq bolghaniken, méni mushu yerge ewetküchi siler emes, belki Xudadur. U méni Pirewn'ge atining ormid qilib, uning pütkül öyige xoja qilib tiklep, pütkül zémin'gha bash wezir qilib qoydi. **9** Emdi tézdin atamning qéshigha béríp, uninggha: — Séning oghlung Yüsüp: «Xuda méni pütkül Misirgha xoja qilib qoydi. Sen hayal qilmay, méning qéshimgha kelgin; **10** sen Goshen yurtida turisen; shuning bilen sen özüng, oghulliring, newriliring, qoyliring, kaliliring we hemme teelluqatliring bilen manga yéqin turisiler. **11** Özüng, aileng we hemme teelluqatining namratliq bésiwalmisun dep men séni shu yerde baqimen; chunki yene besh yil acharchiliq bardur», dédi, — denglar. **12** — Mana silerning közliringlar we inim Binyaminning közliri silerge gep qiliwatqan méning öz aghzim ikenlikini köriwatidu. **13** Atamgha méning Misirdiki bu barliq shan-sheripim hemde silerning barliq körgininglar toghrisida éytíp, atamni tézdin bu yerge élip kélinglar, — dédi. **14** Shuning bilen u özini Binyamin'gha étip uning boynigha gire sélip yighlap ketti; Binyaminmu uning boynigha yólinip yighildi. **15** Andin Yüsüp barliq qérindshalirini söyüp, ularni bir-birlep quchaqlap yighildi. Andin qérindshaliri uning bilen paranglashti. **16** Yüsüpnung qérindshaliri keldi, dégen xewer Pirewnning ordisigha yetküzildi; bu Pirewn we xizmetkarlirining neziride qutluq ish boldi. **17** Pirewn Yüsüpke: — Qérindshaliringgha: — «Siler emdi mundaq qilinglar; ulaghliringlarga yük artip, Qanaan zéminigha béríp, **18** atanglar we jemetinglarni élip méning qéshimgha kélinglar; men Misir zéminidin eng ésil yerlerni silerge bérey; siler bu zémindin chiqqan nazu-németlerdin yeysiler» — dégin. **19** Sanga bolghan emrim shuki, sen ulargha: «Baliliringlar we ayalliringlarni élish üçün Misir zéminidin harwilarni élip béringlar. Shuningdek atanglarnimu bu yerge yetküzüp kélinglar. **20** Pütkül Misir zéminidin eng ésil joylar silerningki bolgachqa, öz seremjiliringlarga karinglar bolmisun» dep buyrughin, — dédi. **21** Shuning bilen Israilning oghulliri shundaq qildi; Yüsüp Pirewnning buyruqi boyiche ulargha harwilarni béríp, yoli üçünmu ozuq berdi. **22** Ularning herbirige bir qur kiyim berdi; lékin Binyamin'gha bolsa u üç yüz kümüş tengge, besh qur kiyim berdi. **23** U atisighimu shu hediyelemleri, yeni Misirning ésil mehsulatliri artilghan on hangga éshek hemde ashliq, nan we atisigha yol teyyarliqi artilghan on mada éshekini ewetti. **24** Andin u qérindashlirini yolgha sélip, ulargha: — Yolda jédelleshemnglar, dep jékilidi. Ular yolgha rawan boldi. **25** Ular Misirdin chiqip, Qanaan zéminigha atisi Yaqupning qéshigha béríp, **26** uninggha Yüsüp özlirige éytqan geplerni yetküzüp: «Yüsüp téxi hayat iken! U pütkül Misir zéminigha bash wezir iken!» dédi. Emma u ulargha ishenmey, yüriki qétip hoshidin kétey dep qaldi. **27** Lékin ular Yüsüpnung özlirige éytqan barliq sözlirini uninggha dégende, shundaqla Yüsüpnung özini élip kélishke ewetken harwilarnimu kórgende, ularning atisi Yaqupning rohigaha jan kirdi. **28** Israil shuning bilen: — Emdi arminim yoq! Oghlum Yüsüp téxi hayattur! Men ólmeste béríp uni köriwalay, — dédi.

46 Shuning bilen Israil barliq teelluqatini élip yolgha chiqip, Beer-Shébagha keldi. U shu yerde atisi

Ishaqning Xudasigha qurbanliqlarni sundi. **2** Kéchisi Xuda alamet körinüshlerde Israilgha: — Yaqup, Yaqup! déwidi, u jawab berip: — Mana men! — dédi. **3** U: — Atangning Tengrisi bolghan Xuda Mendurmen. Sen Misirgha bérishtin qorqmighin, chunki Men séni shu yerde ulugh bir qowm qilimen. **4** Men séning bilen Misirgha bille barimen we Men Özüm jezmen yene séni shu yerdin yandurup kélimen. Yüsüp öz qoli bilen séning közüngni yumduridu, — dédi. **5** Andin Yaqup Beer-Shébadin yolgha chiqti; Israilning oghulliri atisi Yaqup we ularning bala-chaqilirini Pirewn uni épkelish üçün ewetken harwilargha olтурghuzup, **6** charpayliri bilen Qanaan zéminida tapqan teelluqatirlirini élip mangdi. Bu तरीqide Yaqup bilen barliq ewladliri Misirgha keldi; oghullirini, oghul newrilirini, qizlirini, qiz newrilirini yighip, nesillirining hemmisini özi bilen bille élip Misirgha keldi. **8** Israilning oghulliri, yeni Yaqupning Misirgha kelgen ewladliri töwendikiche: — Yaqupning tunji ogli Ruben; **9** Rubenning oghulliri Hanox, Pallu, Hezron bilen Karmi. **10** Shiméonning oghulliri: — Yemuel, Yamin, Ohad, Yaqin, Zohar we Qanaaniy ayaldin bolghan Saul. **11** Lawiynung oghulliri: — Gershon, Kohat we Merari. **12** Yehudaning oghulliri: — Er, Onan, Shelah, Perez we Zerah. Emma Er we Onan Qanaanning zéminida ölip ketkenidi. Perezning oghulliri Hezron bilen Hamullar idi. **13** Issakarning oghulliri: — Tola, Puah, Yob we Shimron. **14** Zebulunung oghulliri: — Sered, Élon we Jahliyel. **15** Bular Léyahning Yaqupqa Padan-Aramda tughup bergen oghul-ewladliri idi; u yene qizi Dinahni tughup berdi. Buning bu oghul-qiz perzentliri jemi bolup ottuz üç jan idi. **16** Gadning oghulliri: — Zifion, Haggi, Shuni, Ezbon, Éri, Arodi we Areli. **17** Ashirning oghulliri: — Yimnah, Yishwah, Yishwi we Bériyah. Ularning singlisi Sérah idi; Bériyahning oghulliri Heber we Malkiel idi. **18** Bular bolsa Laban qizi Léyahqa dédek bolushqa bergen Zilpahning Yaqupqa tughup bergen oghulliri bolup, jemi on alte jan idi. **19** Yaqupning ayali Rahilening oghulliri Yüsüp we Binyamin. **20** Yüsüpke Misir zéminida törelgen oghulliri Manasseh we Efraim; bularni Ondiki kahin Potifrahning qizi Asinat uninggha tughup berdi. **21** Binyaminning oghulliri: — Bélah, Beker, Ashbel, Géra, Naaman, Éhi, Rosh, Muphim, Huphim we Ard. **22** Bular Rahilening Yaqupqa tughup bergen oghul-ewladliri bolup, jemi on töt jan idi. **23** Danning ogli: — Hushim. **24** Naftalining oghulliri: — Yahziel, Guni, Yezer we Shillel. **25** Bular Laban qizi Rahilege dédek bolushqa bergen Bilhahning Yaqupqa tughup bergen oghul-ewladliri bolup, jemi yette jan idi. **26** Yaqupning kelinliridin bashqa, Yaqupning pushtidin bolghan, uning bilen birge Misirgha kelgenler jemi atimish alte jan idi. **27** Yüsüpnung Misirda tughulghan oghulliri ikki idi. Yaqupning jemetidin bolup, Misirgha kelgenler jemi yetmiş jan idi. **28** Yaqup Yüsüptin kórsetme élip, özlirini Goshen'ge bashlap bérishqa Yehudani Yüsüpnung qéshigha ewetti. Shundaq qilib ar Goshen yurtigha kélip chüshü. **29** Yüsüp özining wezirlik harwisini qatquzup, atisi Israilning aldigha Goshen'ge chiqti. U özini uning aldigha hazir qilib atisigha özini étip boynigha gire sélip quchaqlap, uzundin uzun yighildi. **30** Israil Yüsüpke: Men séning yüzüngni körüp, tirik ikenlikingni bildim; emdi ólsemmu arminim yoq, — dédi.

31 Andin Yüsüp qérindashliri we atisining öydikilirige mundaq dédi: — Men hazir chiqip Pirewn'ge xewer béríp: «Qanaan zéminida olturghan qérindashlirim, shundaqla atamning öyidikiler qéshingha keldi; **32** bu ademler padichilar bolup, mal béqish bilen shughullinip kelgen, qoy-kaliliri, shundaqla barliq mal-mülüklerini élip keldi» dep éytay. **33** Shundaq boliduki, Pirewn silerni chaqiridu; shu chaghda u silerdin: «Néme oqitinglar bar?» dep sorisa, **34** siler jawab béríp: — Keminiliri kichikimizdin tartip ata-bowilirimizgha oxshash pada béqip kelgenmiz, — denglar. Shundaq désenglar Goshen yurtida olturup qalisiler; chünki padichilarning hemmisi misirliqlar arisida közge ilinmaydu.

47 Yüsüp Pirewnning qéshigha kélip: — Atam bilen qérindashlirim qoy-kaliliri, shundaqla hemme mal-mülüklerini bille élip Qanaan zéminidin keldi. Mana, ular hazir Goshen yurtigha chüshti, dep xewer béríp, **2** qérindashlirining ichidin besheylenni élip, Pirewnning aldigha hazir qildi. **3** Pirewn uning qérindashliridin: — Néme oqitinglar bar, dep soriwdi, ular Pirewn'ge jawab béríp: — Keminiliri ata-bowilirimizgha oxshash mal baqquchilarmiz, — dédi. **4** Andin ular Pirewn'ge iltimas qilip: — Qanaan zéminida qattiq qehetchilik bolghachqa, keminilirining qoylirimizni baqidighan'gha yaylaqmu yoq; shunga bu zéminida musapir bolup turushqa kelduq; janabliridin telep qilimizki, keminilirining Goshen yurtida turushigha ijazet bergeyla, — dédi. **5** Pirewn Yüsüpke: — Atang we qérindashliring qéshinggha keldi; **6** mana Misir zémini séning aldingda turuptu; atang we qérindashlirining zéminning eng ésil yéride olturghuzghin; ular Goshen yurtida makan qilsun. Shuningdek, eger sen ularning ichidiki qabil kishilerni bilseng, bularni méning charpaylirimizgha nazaretchi qilghin, — dédi. **7** Kéyin, Yüsüp atisi Yaqupni élip, Pirewnning aldigha hazir qildi; Yaqup Pirewn'ge bext-beriket tilidi. **8** Andin Pirewn Yaquptin: — Ömrüning yil-künliri nechchige yetti? — dep soridi. **9** Yaqup Pirewn'ge jawab béríp: — Musapirliq sepirimning künliri bir yüz ottuz yilgha yetti; ömrüning künliri az hem japamusheqqetlik bolup, ata-bowilirimning musapirliq ömür sepirining künlirige téxi yetmidi, — dédi. **10** Shuning bilen Yaqup Pirewn'ge bext-beriket tilep, aldidin chiqip ketti. **11** Shuning bilen Yüsüp atisi bilen qérindashlirini Misir zéminida olturaqlashturup qoydi; Pirewnning buyrughinidek ulargha zéminning eng ésil yéridin, yeni Ramses dégen yurttin tewelik berdi. **12** Yüsüp atisi, qérindashliri, shundaqla atisining hemme öydikilirini bala-chaqilirining sanlirigha qarap ashliq bilen teminlep baqti. **13** Emma acharchiliq qattiq éghir bolghachqa, zéminning héch yéride ozuq-tülük tépilmidi; Misir zémini bilen Qanaan zémini acharchiliqtin xarapliship ketti. **14** Yüsüp ashliq sétip Misir zémini bilen Qanaan zéminidiki barliq pulni yighiwaladi. Andin Yüsüp bu pulni Pirewnning ordisigha yetküzüp berdi. **15** Emma Misir zémini bilen Qanaan zéminidiki Pul tügep ketkende misirliqlarning hemmisi Yüsüpning aldigha kélip: — Bizge nan bergeyla! Pul tügep ketkini üçün silining aldilirida ölimizmu? — dédi. **16** Yüsüp jawaben: — Pulunglar qalmighan bolsa, charpaylirlarni élip kélip bersenglar, men mallirlarigha ozuq-tülük tégiship

bérimen, — dédi. **17** Buning bilen ular charpaylirini Yüsüpning qéshigha élip kelgisi turdi; Yüsüp ularning atliri, qoy padiliri, kala padiliri we ésheklirining ornigha ozuq-tülük berdi; shu yili mallirining ornigha ulargha ozuq-tülük béríp baqti. **18** U yil ayaghlisip, ular ikkinchi yili uning qéshigha kélip uninggha: — Biz xojimizdin héchnémini yoshurmamiz; pulimiz tügidi, charpay mal padilirimiz bolsa xojimizning ilkide, xojimizning aldida tenlirimiz bilen yérimizdin bashqa héchnerse qalmidi. **19** Némishqa köz aldilirida biz hem yérimizmu ölüp ketsun? Emdi sili özimiz we yérimizni ozuq-tülükke tégiship éliwalghayla; özimiz we yérimiz Pirewnning bolup, uninggha qul bolayli. Biz ölüp ketmey, tirik turushimiz, yérimizmu weyran bolmasliqi üçün bizge uruq-tülük bergeyla, dédi. **20** Bu teriqide Yüsüp Misirning pütkül tételghu yérini Pirewn üçün sétiwaldi; chünki acharchiliq qattiq bolghachqa, misirliqlarning herbiri öz étizini sétip berdi. Shuning bilen yer-zémin Pirewnning bolup qaldi. **21** Yüsüp xelqni Misirning bu chétidin yene bir chétigiche herqaysi sheherlerge köchürdi. **22** Peqet kahinlarning yérini u almdi; chünki kahinlarga Pirewn teripidin alahide teminat bérilgechke, ular Pirewn teripidin teminlen'gen ülüshini yep, öz yerlirini satmighanidi. **23** Yüsüp xelqge: — Mana, men bugün özünglar bilen yerlirlarini Pirewn üçün sétiwaldim. Mana silerge uruq! Emdi yer térlingar. **24** Emdi shundaq qilisilerki, chiqqan hosuldin beshtin birini Pirewn'ge béríp, qalghan töt qismini özünglarga élip qélinglar; u uruqluq hemde özünglarga, jümlidin öyüngdikilerge we kichik balilirlarigha ozuq bolsun, — dédi. **25** Ular jawaben: — Sili jénimizni qutquzdila. Xojimizning neziride iltipat tapqan bolsaqla, Pirewnning qulliri bolup turayli, — dédi. **26** Shuning bilen Yüsüp: — «Hosulning beshtin biri Pirewn'ge bérilsun» dep bu ishni bugün'ge qeder Misir zémini üçün qanun-belgilime qildi. Peqet kahinlarning yérila buning sirtida bolup, Pirewn'ge tewe bolmidi. **27** Israilar Misir zéminida, Goshen ölkiside olturaqlashti; ular shu joyda yer-zéminlik bolup, awup, tolimu köpeydi. **28** Yaqup Misir zéminida on yette yil ömür kördi; buning bilen Yaqupning ömür künliri bir yüz qiriq yette yilgha yetti. **29** Israilning künliri sekretqa yéqinlashqanda, oggli Yüsüpni chaqirtip, uninggha: — Eger neziringde iltipat tapqan bolsam, qolungni yotamning astigha qoyup, manga shapaet we sadaqetlikni körsitip, méni Misirda depne qilma; **30** belki men ata-bowilirim bilen yatidighan waqtimda méni Misirdin élip kétip, ularning göristanigha depne qilghin, dédi. U jawab béríp: — Men éytqiningdek qilay, — dédi. **31** Yaqup uninggha: — Manga qesem qilip bergin, — dédi. U uninggha qesem qilip berdi; andin Israil karwatning bash teripide sejde qildi.

48 Bu ishlardin kéyin birsi Yüsüpke: — Mana atang késel bolup qaptu, dep xewer berdi. U ikki oggli Manasseh bilen Efraimni bille élip bardı. **2** Birsı Yaqupqa: — Mana oghlung Yüsüp qéshinggha kéliwatidu, dep xewer bériwidi, Israil küchep qopup kariwatta olturdi. **3** Yaqup Yüsüpke: — Hemmige Qadir Tengri manga Qanaan zéminidiki Luz dégen joyda ayan bolup, méni beriketlep **4** manga: Mana, men séning neslingni köpeytip, séni intayin zor awutimen, sendin bir türküm

xelq chiqirimen; bu zéminni sendin kéyinki neslingge ebediy miras qilip bérimen, dep éytqanidi. **5** Emdin men Misirgha kélishtin ilgiri sanga Misir zéminida tughulghan ikki oghlung méning hésablinidu; Efraim bilen Manasseh bolsa, xuddi Ruben bilen Shiméon'gha oxshash, her ikkisi méning oghullirim bolidu. **6** Ulardin kiras tapqan baliliring özüngning bolidu; ular kelgüsida ménasqa érishkende akilirining nami astida bolidu. **7** Manga kelsek, Padandin kéliwatqinimda Rahile Qanaan zéminida yol üstide Efratqa az qalghanda méni tashlap ölüp ketti. Men uni shu yerde, yeni Efratqa (yeni Beyt-Lehemge) baridighan yolda depne qildim, — dédi. **8** Andin Israil Yüsüpning oghullirigha qarap: — Bular kimdur, — dep soridi. **9** Yüsüp atisigha jawaben: — Bular bolsa Xuda manga bu yerde bergen oghullirimdur, — dédi. U: — Ularni aldingha yéqin keltürgin, men ulargha bext-beriket tiley, — dédi. **10** Emdi Israilning közliri qériligidin ghuwaliship [yaxshi] körelmeytti. Shunga Yüsüp ularni uning aldigha yéqinraq keltürdi; u ularni söyüp quchaqlidi. **11** Andin Israil Yüsüpke: — Men séning yüzügni köreylemen dep héch oylimighanidim; lékin Xuda méni séning baliliringnimu körüşke nésip qildi, — dédi. **12** Yüsüp balilarni [Yaqupning] tizlirining ariliqidin élip, yüzini yerge tegküzüp tezim qildi. **13** Andin Yüsüp bu ikkiylenni Israilning aldigha yéqin élip kélip, Efraimni ong qoli bilen tutup Israilning sol qoligha udullap turghuzdu; Manassehni sol qoli bilen tutup Israilning ong qoligha udullap turghuzdi. **14** Lékin Israil ong qolini uzitip, kenji balisi Efraimning bëshigha qoydi, sol qolini Manassehning bëshigha qoydi. Manasseh tunjisi bolsimu, u ikki qolini qaychilap tutup shundaq qoydi. **15** U Yüsüpke bext-beriket tilep: — Atilirim Ibrahim bilen Ishaq Xuda dep bilip yüzi aldida mangghan, méni pütkül ömrümde bu kün'giche padichidek yéteklep béqip kelgen Xuda, **16** Manga hemjemet bolup méni hemme bala-qazadin qutghuzghan Perishte bu ikki oghulni beriketlisun; ular méning isim yéni atilirim bolghan Ibrahim we Ishaqning isimliri bilen atilip, yer yüzide köp awughay! — dédi. **17** Yüsüp atisining ong qolini Efraimning bëshigha qoyghinini körüp könglide xapa boldi; shunga u atisining qolini tutup, Efraimning bëshidin élip Manassehning bëshigha yötkeimekchi bolup, **18** atisigha: — Ey ata, bundaq qilmighin; chünki mana, tunjisi budur; ong qolungni uning bëshigha qoyghin! — dédi. **19** Lékin atisi ret qilip: — Bilimen, i oghlum, bilimen; uningdinmu bir qowm chiqip, özimu ulugh bolidu, emma derheqiqet uning inisi uningdin téximu ulugh bolidu; uning neslidin nahayiti köp qowmlar peyda bolidu, — dédi. **20** Shuning bilen shu küni u bu ikkisini beriketlep: — Kelgüsida Israilar bext-beriket tiligende: «Xuda séné Efraim bilen Manassehdek ulugh qilsun!» deyidighan bolidu, dédi. Bu teriqide u Efraimni Manassehtin üstün qoydi. **21** Andin Israil Yüsüpke yene: — Mana, men ölimen; lékin Xuda siler bilen bille bolup, silerni ata-bowilirlarning zéminigha qayturup baridu. **22** Men sanga qérindashliringningkidin bir ülüsh yerni artuq berdim; shu yerni özüm qilich we oqyayim bilen Amoriyning qolidin tartiwalghanidim.

49 Andin Yaqup oghullirini chaqirip ulargha mundaq dédi: — [Hemminglar] jem bolunglar, men silerge

kéyinki künlerde siler yoluqidighan ishlarni éytip bérey: — **2** Yighilip kélip anglanglar, i Yaqupning oghulliri; Atanglar Israilgha qulaq sélinglar. **3** Ey Ruben, sen méning tunji oghlumsen, Küch-qudritimsen, Küchüm bar waqtimning tunji méwisidursen, Salapet we qudrette aldi iding, **4** Lékin qaynap téship chüshken sudek, Emdi aldi bolalmassen; Chünki sen atangning körpisige chiqting, Shuning bilen sen uni bulghiding! U méning körpemning üstige chiqti! **5** Shiméon bilen Lawiy qérindashlardur; Ularning qilichliri zorawanliqning qoralliridur! **6** Ah jénim, ularning meslihitige kirmigin! I izittim, ularning jamaiti bilen chétilip qalmighay! Chünki ular achchiqida ademlerni öltürüp, Öz bëshimchiliq qilip buqilarning péyini kesti. **7** Ularning achchiqi esheddiy bolghachqa lenetke qalsun! Ghezipimu rehimsiz bolghachqa lenetke qalsun! Men ularni Yaqupning ichide tartqiwétimen, Israilning ichide ularni chéchiwétimen. **8** Ey Yehuda! Sényi bolsa qérindashliring teriple, Qolung dushmanliringning gejisini basar. Atangning oghulliri sanga bash urar, **9** Yehuda yash bir shirdur; Ey oghlum, sen owni tutupla chiqting; U shirdek [owning yénida] chöküp sozulup yatsa, Yaki chishi shirdek yétiwalsa, Kimmu uni qozghashqa pétnar? **10** Shahane hasa Yehudadin kétip qalmaydu, Yehudaning pushtidin qanun chiqarghuchi öksümeydu, Taki shu hoquq Igisi kelgüche kütidu; Kelgende, jahan xelqliri uninggha itaet qilidu. **11** U texiyini üzüm téligha, Éshek balisini sortluq üzüm téligha baghlap qoyar. U libasini sharabta yuyup, Tonini üzüm sherbitide yuyar. **12** Uning közliri sharabtin qizirip kéter, Chishliri süt ichkinidin ap'aq turar. **13** Zebulun déngiz boyini makan qilar, Makani kémilerning panahgahi bolar, Yer-zémini Zidon'ghiche yétip barar. **14** Issakar bestlik berdem bir éshektur, U ikki qotan arisida yatqandur; **15** U aramgahning yaxshi ikenlikige qarap, Zéminning ésiligini körüp, Yüik kötürüşke mürisini éqip, Alwan'gha ishleydighan qul bolup qalar. **16** Dan Israil qebilirliridin biri bolar, Öz xelqige höküim chiqirar. **17** Dan yol üstidiki yilan, Chighir yol üstide turghan zeherlik bir yilandur. U atning tuyiqini chéqip, At min'güchini arqigha mollaq atquzar. **18** I Perwerdigar, nijatinggha telmürüp kütüp keldim! **19** Gadqa bolsa, qaraqchilar qoshuni hujum qilar; Lékin u tapinini bésip zerbe bérer. **20** Ashiring tamiqida zeytun méyi mol bolar, U shahlar üçün nazu-németlerni teminler. **21** Naftalidin chirayliq gepler chiqar, U erkin qoyuwétilgen maraldur. **22** Yüsüp méwilik derexning shéxidur, Bulaqning yénidiki köp méwilik shaxtektur; Uning shaxchiliri tamdin halqip ketkendur. **23** Ya atquchilar uninggha azar qilip, Uninggha oq atti, uninggha nepretlendi. **24** Halbuki, uning oqyayi mezmur turar, Qol-bilekliri eplik turghuzalar, Shu [küch] Yaquptiki qudret Igisinging qolliridindur — (Israilning Qoram Téshi, yeni uning Padichisi Uningdin chiqar!) **25** [Ashu küch] atangning Tengrisidindur — (U sanga medet bérer!) [Yeni] Hemmige Qadirdindur — U sényi beriketler! Yuqirida asmaning beriketliri bilen, Töwende yatqan chongqur sularning beriketliri bilen, Emcek bilen baliyatuqning berikiti bilen sényi beriketler! **26** Séning atangning tiligen beriketliri ata-bowilirimning tiligen beriketliridin ziyade boldi, Ular menggülik tagh-édirlarning chetlirigiche yéter, Ular Yüsüpning bëshigha chüsher, Yeni öz qérindashliridin ayrim turghuchining

choqqisiga téger. **27** Binyamin yirtquch bōridektur; Etigende u owni yer. Kechqurun u oljisini teqsim qilar» — dédi. **28** Bularning hemmisi Israilning on ikki qebilisi bolup, mezkur sōzler bolsa atisining ulargha tiligen bext-beriket sōzliridur. U shuning bilen ularning herbirige mas kēlidighan bir beriket bilen ulargha bext-beriket tilidi. **29** Andin Yaqup ulargha mundaq tapilidi: — «Men emdi ōz qowminning qēshigha qoshulimen. Siler ménī ata-bowilirimning yénida, hittiyarlardin bolghan Efronning étizliqidiki ghargha depne qilinglar; **30** u ghar bolsa Qanaan zémínida Mamrening udulida, Makpélahning étizliqida. Gharni Ibrahim gōristan bolsun dep shu étizliq bilen qoshup hittiy Efrondin sétiwalghanidi. **31** Shu yerde Ibrahim ayali Sarah bilen depne qilin'ghan; shu yerde Ishaq ayali Riwwah bilenmu depne qilin'ghan; shu yerde menmu Léyahni depne qildim. **32** Bu étizliq hem ichidiki ghar Hetning ewladliridin sétiwélin'ghanidi». **33** Yaqup oghullirigha bu wesiyetni tapilap bolup, putlirini kariwatta tüzlep, nepes toxtap ōz qowmigha qoshuldi.

50 Yūsüp atisining yūzige ōzini étip, uning üstide yighlap, uni sōydi. **2** Andin Yūsüp ōz xizmitide bolghan téwiplargha atisini mumiya qilishni buyrudi; shuning bilen téwiplar Israilni mumiya qildi. **3** Buni qilishqa qiriq kün ketti, chūnki mumiya qilishqa shunchilik kün kētetti. Misirliqlar uninggha yetmish kün matem tutti. **4** Uninggha haza tutush künliri ötüp bolghanda, Yūsüp Pirewnning ordisidikilerge: — Men neziringlarda iltipat tapqan bolsam, Pirewnning qulaqlirigha sōz qilinglarki: — Atam manga qesem qildurup: «Mana men ölimen; sen ménī men Qanaan zémínida özüim üçün kolap qoyghan gōrge depne qilghin» dégenidi. Emdī Pirewn manga ijazet bergey, men bērip atamni depne qilip bolup yēnip kelsem, — dédi. **6** Pirewn jawaben: — Sen bērip özüngge atang qesem qildurghandek uni depne qilghin, dédi. **7** Shuning bilen Yūsüp atisini depne qilghili mangdi. Pirewnning barliq xizmetkarliri, ordining aqsqaqliri hem Misir zémínidiki aqsqaqallar uning bilen hemrah bolup mangdi. **8** Yūsüpnīng öyidiki hemmisi, qérindashliri we atisining öyidikilermu billes bardī; ular peqet kichik baliliri, qoy-kala padilirini Goshen yurtida qoyup ketti. **9** Uning bilen yene jeng harwiliri we atliqlarmu billes bardī; shuning bilen ular nahayiti chong bir qoshun boldi. **10** Ular Iordan deryasining u teripidiki «Atadning xamini»gha yētip kelgende, shu yerde qattiq we hesretlik yighazar qilip matem tutup yighlashti. Yūsüp atisi üçün yette kün matem tutti. **11** Shu yurtta olturushluq Qanaaniylar Atadning xaminida bolghan bu matemni körüp: — Bu misirliqlarning intayin qattiq tutqan hazisi boldi, déyishti. Bu sewebtin u jayning nami «Abel-Mizraim» dep ataldi; u Iordan deryasining u teripidur. **12** Yaqupning oghulliri uning özlirige tapilighinidek qildi; **13** uning oghulliri uni Qanaan zémínigha élip bērip, Mamrening udulida, Makpélahning étizliqining ichidiki gharda depne qildi. Shu gharni Ibrahim qebistanliq qilay dep Makpélahning étizliqi bilen qoshup hittiy Efrondin sétiwalghanidi. **14** Yūsüp atisini depne qilghandin kéyin, ōzi, qérindashliri, shundaqla atisini depne qilishqa uninggha hemrah bolup chiqqan hemme xelqler Misirgha yēnip keldi. **15** Lékin Yūsüpnīng qérindashliri atisining ölüp ketkinini körgende: — Emdī Yūsüp bizge dūshmen

bolup bizning uninggha qilghan barliq yamanliqimizni üstimizge yandurarmikin, déyishti. **16** Ular Yūsüpnīng qēshigha adem ewetip: — Atiliri ölüshdin ilgiri bizge wesiyet qilip tapilap: — **17** «Siler Yūsüpkē: — Akiliring sanga rezillik qilghanidi; emdi ularning asiyliqi hem gunahini kechürgin! — denglar» — dégenidi. Hazir silidin ötüñümüzki, atilirining Xudasining bendilirining asiyliqini kechürgeyl! — dédi. Yūsüp bu geplerni anglap yighlidi. **18** Andin akiliri kēlip uning aldidā özlirini yerge étip: — Mana, biz silining qulliridurmiz! — dédi. **19** Lékin Yūsüp ulargha jawaben: — Qorqmanglar! Men Xudaning ornida turuwatamdım? **20** Siler derweqe manga shu ishni yaman niyet bilen qildinglar; lékin Xuda бүгүнкү күндикидек nurhunlighan xelqning jénini tirik saqlap qēlish üçün shu ishni yaxshiliqqa bēkitkenidi. **21** Shunga emdi qorqmanglar; men hem silerni hem bala-chaqilirlarni baqimen, — dédi we ularning könglini xatirjem qilip mēhirlik gep qildi. **22** Yūsüp atisining jemeti bilen billes Misirda turup qaldi. Yūsüp bir yūz on yil ömür kördi. **23** Bu teriqide Yūsüp Efraimning üçinchi ewladini kördi; Manassehning ogli Makirning balilirimu uning tizliri üstide tughuldi. **24** Yūsüp qérindashlirigha: — Men ölüp kētimen; lékin Xuda choqum silerni yoqlap silerni bu zémindin chiqirip, Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa bērishe qesem qilip wede qilghan zémín'gha yetküzidu, — dédi. **25** Andin Yūsüp yene qérindashlirigha qesem ichküzüp: «Xuda silerni choqum yoqlaydu; shu chaghda siler ménīng sōngeklirimni élip, bu yerdin chiqip kētishinglar kerek», — dédi. **26** Yūsüp bir yūz on yashqa kirgende wapāt tapti. Ular uni mumiya qilip, Misirda bir méyit sanduqigha sēlip qoydi.

Misirdin chiqish

1 We töwendikiler Israil [bilen bille] Misirgha barghan oghullirining ismli (ular herqaysisi öz bala-chaqilirini élip, Yaqup bilen bille Misirgha barghanidi): — **2** Ruben, Shiméon, Lawiy, Yehuda, **3** Issakar, Zebulun, Binyamin, **4** Dan, Naftali, Gad we Ashir. **5** Emdi Yaqupning pushtidin bolghanlar jemiy bolup yetmish adem idi. Bu waqıtta Yüsüp Misirda idi. **6** Kéyin Yüsüp, uning barlıq qérindashliri hemde barlıq zamandashliri ölüp tügüdi. **7** Shundaqtimu, Israillar köp tughulup, téz awup, intayin kücheydi; ular zémin'gha bir keldi. **8** U waqıtlarda Yüsüpni bilmeydighan yéngi bir padishah Misirda textke chiqti. **9** U xelqige: Mana, Israillarning xelqi bizdin ziyade awup hemde bizdinmu küchlinip ketti. **10** Emdi biz ulargha nisbeten aqlane ish tutayli; bolmisa, ular téximu awup kétidu, mubada urush partlap qalsa, shundaq boliduki, ular düşmenlirimiz terepke ötüp, bizge hujum qilip, yurtin chiqip kétishi mumkin, — dédi. **11** Shuning bilen ular ularni qattiq emgekler bilen xarlash üçün ish bashlirini teyinlep nazarechilikke qoydi. Shuning bilen Israillar Pirewn üçün Pitom bilen Raames dégen maddiy eshya saqlaydighan sheherlerni yasap berdi. **12** Lékin ularni [qanche] ezigenséri, bular shunche köpiyip hemme yerni qaplıdi; buning bilen misirliqlar Israillargha öch bolup ketti. **13** Shuning bilen misirliqlar Israillargha zulum qilip, ularni téximu qattiq ishliitip éghir ishlargha saldı. **14** Misirliqlar ularni laychiliq, xish-késeq quyush we étizlarning herxil emgekligige sélip, ishning qattıqlıqı bilen ularning turmushigha qattiq éghirchiliq saldı; ularni néme emgekke salmisun, intayin japalıq idi. **15** Misir padishahi ikki ibranıy tughut anisigha söz qilip (ularning birining ismi Shifrah, yene birining ismi Puah idi): **16** — siler qachanlikı ibranıy xotunlarnı tughdursanglar, tughqanda obdan qaranglar; bowaq oghul bolsa, öltürüwétınglar; qız bolsa, tirik qoyunglar, — dédi. **17** Lékin tughut aniliri Xudadin qorqup, Misirning padishahi ulargha éytqandek qilmay, belki oghul bowaqlarnı tirik qoydı. **18** Shunga Misirning padishahi tughut anilirini chaqırtıp ulardin: — Bu néme qilghininglar?! Oghul balılarnı némishqa tirik qoydunglar? — dep sorıdı. **19** Tughut aniliri Pirewn'ge jawab bérip: — Ibranıy ayallar misirliq ayallargha oxshimaydu. Ular küchlük, saghlam-timen bolghını üçün tughut aniliri ularning qeshigha yétip barghuche, özliri tughup bolıdu, — dédi. **20** Netijide, Xuda tughut anilirigha iltıpat körsetti; Israil xelqi dawamlıq köpiyip, téximu kücheydi. **21** Shundaq boldiki, tughut aniliri Xudadin qorqidighan ixlasmen bolghanlıqı üçün Xuda ularni aililik bolushqa muıyesser qıldı. **22** Buning bilen Pirewn barlıq puxralirigha: — Israillardin yéngi tughulghan oghul balılarning hemmisini deryagha tashlanglar, lékin qız balılarning hemmisini tirik qaldurunglar, dep emr qıldı.

2 Lawiyning jemetidin bolghan bir kishi bérip, Lawiyning neslidin bolghan bir qizni xotunluqqa aldı. **2** Bu ayal hamilidar bolup, bir oghul tughdı. Ana uning chiraylıq ıkenlikini körüp, uni üç ay yoshurup saqlıdı. **3** Uni yene yoshurushqa amalsız qalghanda, qomushtin bir séwet yasap, uninggha yaryélim we

mom suwap, balini ichige sélip, deryaning qirghıqidiki qomushluq arisigha qoyup qoydı. **4** Andin balining hedisi uninggha néme bolarkın dep yiraqtın qarap turdı. **5** U waqıtta Pirewnning qizi sugha chömülgili derya terepke keldi; uning chöriliri derya boyida aylinip yürdi. Pirewnning qizi qomushluqning arisida turghan séwetni körüp, xas chörisini uni élip chiqishqa ewetti. **6** U séwetni échip qariwıdı, mana, bir oghul balini kórdi we u bala yighlap ketti. Melike uninggha ich aghritip: — Bu shübhisizki ibranıylarning baliliridin biri ıken, dédi. **7** U chaghda balining hedisi Pirewnning qizidin: — Men bérip, silı üçün balini émitip baqidighan bir ibranıy inik ana tépıp kéleymu? — dep sorıdı. **8** Pirewnning qizi uninggha: — Barghin, dédi. Qız bérip bowaqning anisini chaqirıp keldi. **9** Pirewnning qizi uninggha: — Bu balini élip kétip men üçün émitip béqip ber; heqqingni bérimen, dédi. Shuning bilen ayal balini élip kétip, uni émitip baqti. **10** Bala chong bolghanda uni Pirewnning qizining qeshigha élip bardı; u uninggha oghul boldı. U: «Men uni sudin chiqiriwalghan» dep uninggha Musa dégen isimni qoydı. **11** Musa chong bolghandin kéyinki künlerde shundaq boldiki, u öz qérindashlirining yénigha bardı we ularning éghir emgekke sélinıwatqanlıqini öz közi bilen kórdi. Arida, bir misirliqning ibranıy qérindashliridin birini uruwatqanlıqini kórdi. **12** U töt etrapigha qarap, adem yoqluqını körüp, héliqi misirliqni urup öltürüp, qumgha kömüp yoshurup qoydı. **13** Etisi u yene chiqıp qariwıdı, mana ikki ibranıy bir-biri bilen soqushuwatatti; u yolsızlıq qiliwatqan kishige: — Öz qérindashingni némishqa urisen? — dédi. **14** Héliqi kishi jawab bérip: — Kim séni bizge hakim we soraqchi qilip qoydı? Héliqi misirliqni öltürginingdek ménimu öltürmekchimusen? — dédi. Musa bu gepni anglap qorqup öz ichide: «Men qilghan ish jezmen ashkara bolup qaptul» dep oyıldı. **15** Pirewn hem bu ishtin xewer tépıp, Musanı öltürmekchi boldı; lékin Musa Pirewnning aldidin qéchıp, Midiyan zéminigha bérip oltureqlashti. Bir künü, u quduqning yénigha kélip olturdı. **16** Midiyaning kahinining yette qizi bar idi; ular kélip, atisining qoylirini sughirishqa su tartıp oqurlargha quyup toldurushqa bashlıdı. **17** U waqıtta [yerlik] padichilar kélip, ularni heydidi, Musa qoşup qizlargha yardem bérip, qoylirini sughirish berdi. **18** Ular atisi Réuelning qeshigha yénip kelgende, ulardin: — Némishqa бүгүн shunche téz yénip keldinglar? — dep sorıdı. **19** Ular jawab bérip: — Bir misirliq adem bizni padichilarning qolidin qutquzdi hemde biz üçün su tartıp, qoy padimizni sughiripmu berdi! — dédi. **20** U qizlirigha: — Undaqta u kishi hazir nede?! Uni némishqa sirta tashlap keldinglar? Uni tamaqqa chaqiringlar, — dédi. **21** Musa u kishi bilen bille turushqa maqul boldı. U qizi Zipporahni uninggha xotunluqqa berdi. **22** U ayal uninggha bir oghul tughup berdi; Musa «Men yaqa yurtta musapirdurmen» dep, uning ismini Gershom dep qoydı. **23** Nurghun künler ötüp, Misirning padishahi öldi. Israillar öz qulluq haliti tüpeylidin ah-zar urup, nale-peryad kötürdi; qulluqtin bolghan peryadi Xudaning huzurigha bérip yetti. **24** Xuda ularning ah-zarlırini anglap, Özining Ibrahim bilen, Ishaq bilen we Yaqup bilen tüzgen ehdisini ésige aldı. **25** Shuning bilen Xuda Israillarning hal-ehwalini kórdi we Xuda ulargha köngül bölđi.

3 Musa bolsa qéynatisi Midiyanning kahini Yetroning qoy padisini baqatti. U qoylarni bashlap chölning eng chétige Xudaning téghi, yeni Horeb téghining baghrigha keldi. **2** Shu yerde bir azghanliqtin örlöp chiqiwatqan ot yalquni ichidin Perwerdigarning Perishtisi uninggha köründi. Mana, azghanliq otta köyüwatqan bolsimu, lékin azghan özi köyüp ketmigenidi. **3** Musa: — Men béríp, bu ajayip menzirini körüp baqay; azghanliq némishqa köyüp ketmeydighandu? — dep oyildi. **4** Perwerdigar uning buni körgili yoldin chetnep [azghanliqqa] kelginini kördi; Xuda azghanliq ichidin uni: — Musa! Musa! — dep chaqirdi. U: Mana men! — dep jawab berdi. **5** U uninggha: — Bu yerge yéqin kelme; putliringdin keshingni salghin; chünki sen turghan bu yer muqeddes jaydur. **6** Men atangning Xudasi, Ibrahimning Xudasi, Ishaqning Xudasi we Yaqupning Xudasidurmen, — dédi. Buni anglap Musa Xudagha qarashtin qorqup, yüzini étiwaldi. **7** Perwerdigar uninggha mundaq dédi: — Berheq, Men Misirda turuwatqan qowmimning tartiwatqan azab-oqubetlerini kördüm, nazarethilerning ularni [xarlawatqanliqidin] qilghan peryadini anglidim; chünki Men ularning derdlirini bilimen. **8** Shunga Men ularni misirliqlarning qolidin qutquzup, shu zémindin chiqirip, yaxshi hem keng bir zémín'gha, süt bilen hesel éqip turidighan bir zémín'gha, yeni Qanaaniy, Hittiy, Amoriy, Perizziy, Hiwiye we Yebusiylarning yurtigha élip bérishqa chüshüttüm. **9** Mana emdi Israillarning nale-peryadi Manga yetti, misirliqlarning ulargha qandaq zulüm qilghanliqinimu kördüm. **10** Emdi sen kel, Men séni xelqim Israillarni Misirdin élip chiqirish üçün Pirewning aldigha ewetimen, — dédi. **11** Lékin Musa Xudagha: — Men kim idim, Pirewning aldigha béríp Israillarni Misirdin chiqirialighudek? — dédi. **12** U jawab béríp: — Berheq, Men sen bilen bille bolimen; sen qowmni Misirdin élip chiqqandin kéyin bu taghda Xudagha ibadet qilisiler; bu ish mana özingge Méning séni ewetkinimning ispat-belgisi bolidu, — dédi. **13** Shuning bilen Musa Xudagha: — Men Israillarning qéshigha béríp ulargha: «Ata-bowilirlarning Xudasi méni qéshinglarga ewetti» désem, ular mendin: «Uning nami néme?» — dep sorisa, ulargha néme dep jawab bérimen? — dédi. **14** Xuda Musagha: — Men «Ezeldin bar Bolghuchi»durmen — dédi. Andin U: — Béríp, Israillargha: ««Ezeldin bar Bolghuchi» méni qéshinglarga ewetti» dep éytqin, dédi. **15** Xuda Musagha yene: — Israillargha: — «Ata-bowilirlarning Xudasi, Ibrahimning Xudasi, Ishaqning Xudasi we Yaqupning Xudasi bolghan «Yahweh» méni qéshinglarga ewetti; U: [Yahweh dégen] bu nam ebedigice Méning namim bolidu, dewrdin-dewrgiche Men shu nam bilen eske élinimen, deydu» — dégin. **16** — Béríp, Israilning aqsqaqllirini yigip ulargha: — «Ata-bowilirlarning Xudasi, yeni Ibrahim, Ishaq we Yaqupning Xudasi bolghan Perwerdigar manga körünüp: — Men silerni yoqlap keldim, Misirda silerge qandaq muamile qiliniwatqanliqini kördüm; **17** shuning üçün sözüim shudurki, Men silerni Misirning zulumidin chiqirip, Qanaaniylar, Hittiyar, Amoriylar, Perizziylar, Hiwiylar we Yebusiylarning zémini, yeni süt bilen hesel éqip turidighan zémín'gha élip barimen, dédi, — dégin, dédi. **18** — Shuning bilen ular séning sözüngge qulaq

salidighan bolidu. U waqitta sen, özing we Israilning aqsqaqlliri bilen birge Misir padishahining aldigha béríp, uninggha: «Israilning Xudasi Perwerdigar biz bilen körüshiti. Emdi sizdin ötünimizki, bizge üç künlik yolni bésip, chölge béríp, Xudayimiz Perwerdigargha qurbanliq qilishqa ijazet bergeysiz» — denglar. **19** Lékin Misir padishahining hetta qudretlik bir qolning astida turupmu, silerni yenila qoyup bermeydighinini bilimen. **20** Shunga qolunni uzitip, misirliqlarni Men öz zémini ichide körsetmekchi bolghan herxil karamet-möjizilirim bilen urimen; andin [Pirewn] silerni qoyup béridu. **21** Bu qowmni misirliqlarning aldida iltipat tururimen we shuning bilen shundaq boliduki, siler shu yerdin chiqqinglarda, quruq qol chiqmaysiler. **22** Belki herbir ayal kishi öz qoshnisidin we öz öyide olturushluq yat ayaldin kümüsh zinnet buyumliri, altun zinnet buyumliri we kiyim-kécheklerni telep qilidu. Bu nersilerni oghul-qizlirlargha taqaysiler, kiydürisiler; shu teriqide misirliqlardin olja alghan bolisiler, — dédi.

4 Musa jawab béríp: — Mana, ular manga ishenmey turup, sözüngge qulaq salmaydu, belki: «Perwerdigar sanga körünmidei», déyishi mumkin, dédi. **2** Perwerdigar uninggha: — Qolungdiki bu néme? — dep soridi. U: — Bu bir hasa, dep jawab berdi. **3** U: — Uni yerge tashla, dédi. Uni yerge tashliwidi, u bir yılan'gha aylandi; Musa uning aldidin qachtı. **4** Andin Perwerdigar Musagha: — Qolungni uzitip, uni quyrug'idin tut, déwidi, u qolini uzitip, uni tutti. U yene uning qolida hasigha aylandi. **5** [Perwerdigar yene]: — Buning bilen ular ata-bowilirlarning Xudasi, yeni Ibrahimning Xudasi, Ishaqning Xudasi we Yaqupning Xudasi bolghan Perwerdigarning sanga körün'ginige ishinidu, — dédi. **6** Perwerdigar uninggha yene: — Qolungni qoyninggha salghin, déwidi, u qolini qoyningha sélip chiqiriwidi, mana, qoli pése-maxaw késilige griptar bolup qardek aqirip ketti. **7** Andin uninggha: — Qolungni yene qoyninggha salghin, déwidi, qolini qoyningha saldi. Uni yene qoynidin chiqiriwidi, mana, öz eksige kélip etlirining bashqa yerliridek boldi. **8** Perwerdigar yene: — Shundaq boliduki, eger ular sanga ishenmey, aldinqi möjizilik alametke köngülshimise, ular ikkinchi möjizilik alametke ishinidu. **9** Halbuki, ular bu ikki möjizige yenila ishenmise we ya sözüngge qulaq salmisa, undaqtı sen [Nil] deryasining süyidin élip, quruq yerge tökkin. Shuning bilen sen deryadin alghan su quruq yer üstide qan'gha aylinidu, dédi. **10** Andin Musa Perwerdigargha: — Ey Igem, men eslidinla gepke usta emestim, sen qulunggha söz qilghandin kéyinmu yenila shundaq; chünki men aghzim kalwa we tilim éghir ademmen, — dédi. **11** Perwerdigar uninggha: — Kim insan'gha éghiz bergen? Kim ademni gacha yaki gas, körgüchi yaki kor qilghan? Shundaq qilghuchi Men Perwerdigar emesmu? **12** Emdi sen barghin, Men Özüm séning aghzhing bilen bille bolimen, néme söyledighiningni sanga ögitip turimen, — dédi. **13** Lékin u: — Ey Igem! Sendin ötünüp qalay, Sen [bu ishq] xalighan [bashqa] birsini ewetip, shuning qoli bilen qilghin! — dédi. **14** Buni anglap Perwerdigarning ghezipi Musagha tutiship: — Lawiylardin bolghan akang Harun bar emesmu? Uning gepni obdan qilalaydighinini bilimen. Mana, u emdi séning aldinggha chiqishqa aliqachan yolgha chiqti; u séni körse, köngli tolimu xush bolidu. **15** Emdi deydighan

geplerni uninggha éyt; Men Özüm séning aghzing bilen bille we uning aghzi bilen bille bolimen, néme qilish kéreklikinglarni silerge ógitimen. **16** Harun séning ornungda xelqge sözleydu; shundaq boliduki, u sanga éghiz bolidu, sen uninggha Xudadek bolisen. **17** Bu hasini qolunggha élip, uning bilen shu möjizilik alametlerni kórsitisen, — dédi. **18** Shuning bilen Musa qéynatisi Yetroning qéshigha yénip béríp, uninggha: — Manga ijazet bergeyla, Misirdiki qérindashlirimning qéshigha baray, ular hayatmu, emesmu körüp kéley, dédi. Yetro Musagha: — Aman-ésen béríp kelgin, — dédi. **19** Musa téxi Midiyandiki waqtida, Perwerdigar uninggha yene: — Misirgha yénip barghin! Chünki séning jénigini istigen kishiler ölüp ketti, — dédi. **20** Shuning bilen Musa ayali we oghullirini élip, ularni bir éshekke mindürüp, Misir zéminigha bérishqa yolgha chiqti. Mangghanda Musa Xudaning hasisini alghach ketti. **21** Perwerdigar Musagha: — Misirgha yénip barghiningda sen agah bol, Men qolunggha tapshurghan barliq karametlerni Pirewnning aldidá kórsetkin. Lékin Men uning könglini xelqni qoyup bermigüdek qattiq qilimen. **22** Sen Pirewn'ge: — «Perwerdigar mundaq deydü: — Israil Méning oghlum, Méning tunji oghlum bolidu. **23** Shuning üçün Men sanga: Oghlumni Özümge ibadet qilishqa qoyup ber, dédim. Uninggha yol qoyushni ret qilidighan bolsang, séning tunji oghlungni óltürimen» — dégin, — dédi. **24** Emma Musa seper qilib bir qonalghugha kelgende, Perwerdigar uninggha uchráp, uni óltürüwetmekchi boldi. **25** Shuning bilen Zipporah bir chaqmaq téshini élip, oghlining xetnilikini késip, uni érinig ayighigha tashlap: — Sen derweqe aldimda qan töker er ikensen! — dédi. **26** Shuning bilen Perwerdigar uni qoyup berdi (bu chaghda Zipporah uninggha: «Sen derweqe aldimda qan töker bir er ikensen!» — dédi. Bu sözini u xetne tüpeylidin éytti). **27** Perwerdigar Harun'gha: — Sen chöl-bayawan'gha béríp, Musa bilen körüshün, déwidi, u béríp Xudaning téghida uning bilen uchriship, uni söydi. **28** Musa özini ewetken Perwerdigarning hemme sözliri bilen qilishqa buyrugghan barliq möjizilik alametlerni Harun'gha dep berdi. **29** Andin Musa bilen Harun béríp, Israilarning barliq aqsqaqallirini yighdi. **30** Harun Perwerdigarning Musagha éytqan hemme sözlirini bayan qildi we xelqning köz aldidá shu möjizilik alametlerni kórsetti. **31** Buni körüp, xelq ishendi; Perwerdigarning Israilarni yoqlap, ular uchrighan xarliqlarni körgenlikini anglighan haman, bashlirini égip sejde qilishti.

5 Andin Musa bilen Harun Pirewnning aldigha béríp, uninggha: — Israilning Xudasi Perwerdigar sanga: — «Ularning béríp chölde Manga ibadet qilip, héyt ötküzüshige qowmimgha yol qoysun» deydü, — dédi. **2** Lékin Pirewn jawab béríp: — Uning sözige qulaq sélip, méni Israilgha yol qoyhuzidighan qandaq Perwerdigar iken u? Men u Perwerdigarni tonumaymen hem Israilghimu yol qoymaymen, dédi. **3** Ular söz qilip: — Ibraniylarning Xudasi biz bilen körüshti. Shunga ötünimizki, bizge Perwerdigar Xudayimizgha qurbanliq sunush üçün bizge chölge bérishqa üç künlik yolgha ruxset bergeysiz. Bolmisa, U bizni waba yaki qilich bilen urushi mumkin, — dédi. **4** Lékin Misirning padishahi ulargha jawab béríp: — Ey Musa we Harun, némishqa ikkinglar xelqni ishleridox toxtitip qoymaqchi bolisiler?

Béríp öz epkishinglarni kötürünger! — dédi. **5** Pirewn yene: — Mana, xelq yurtta ziyade awup ketti. Siler bolsanglar, ularni epkeshliridin xalas qilmaqchisiler, dédi. **6** Shu küni Pirewn nazaretchilerge we nazaretchilerning qol astidiki ish bashlirigha buyruq chüshürüp: — **7** Hazirdin bashlap xelqge ilgirikidek kések quyushqa saman bermenglar! Ular samanni ózliri yighsun. **8** Lékin ilgiri qanchilik kések quyup kelgen bolsa, hélihem kem qilmay shunchilik kések quydurunglar; chünki ular hurunliship: «Xudayimizgha qurbanliq ötküzüshke bizni barghili qoy» dep ghelwe qilishiwatidu. **9** Emdi ularni öz ishigha toluq bend bolup, yalghan-yawidaq geplerge qulaq salmasliqi üçün, bu ademlerning üstige téximu éghir emgeklerni yüklenglar, — dédi. **10** Shuning bilen xelqning üstidiki nazaretchiler bilen ish bashliri chiqip xelqge: Pirewn shundaq dédiki, men emdi silerge saman bermeydighan boldum. **11** Özünger béringlar, özünger üçün qeyerdin saman tapalisanglar, shu yerdin élip kélinglar; lékin qilidighan ishliringlar bolsa qilchilikmu kémeytilmeydu, — dédi. **12** Buning bilen xelq pütkül Misir zéminigha tarilip, samanning ornigha paxal yighishqa bashlidi. **13** Nazaretchiler bolsa ularni qistap: Silerge saman bérilgen chaghdikidek hazirmu her künlik ishni shu küni qilinglar, dédi. **14** Israilarning üstige Pirewnning nazaretchiliri teripidin qoyulghan Israiliik ish bashliri tayaq yédi we: — Tünügün we бүгүн némishqa kések quyush wezipini burunqidek toshquzup orunlimidinglar?! — dep tili ishitti. **15** Andin Israiliik ish bashliri Pirewnning aldigha béríp: Némishqa öz qullirigha mundaq muamile qilidila? **16** Öz qullirigha héch saman bérilmedi. Lékin [nazaretchiler] yenila «kések quydurunglar» dep bizni buyruydu. Mana, öz qulliri tayaq yewatidu, emma eyib bolsa özlirining ademliride, dep peryad qildi. **17** Lékin u yene: — Siler hurun ikensiler! Hurun ikensiler! Shunga siler: «Béríp Perwerdigargha qurbanliq ötküzüshimizge ijazet ber dewatisiler. **18** Qaytip béríp ishingni qilish! Silerge saman bérilmeydu, biraq késeklerni belgilen'gen san boyiche [awwalqidek] toluq tapshurushisen, dédi. **19** Israiliik ish bashliri [Pirewnning]: «Siler herkünlik wezipenglarni, yeni telep qilghan késeklerni belgilen'gen sandin kémeysenglar qet'iy bolmaydu» déginige qarap, beshigha bala-qazaning chüshidighanliqini bilishti. **20** Ular Pirewnning aldidin chiqip kéliwatqinida, ular bilen körüshüshke kélip shu yerde saqlap turghan Musa we Harun bilen uchriship qaldi. **21** Ular Musa bilen Harun'gha: — Bizni Pirewnning neziride we uning emeldarlirining neziride sésitip, bizni óltürüshke ularning qoligha qilich tutquzghininglar üçün, Perwerdigar silerning üstünglarga höküm qilsun! — dédi. **22** Shuning bilen Musa Perwerdigarning aldigha yénip béríp uninggha: — Ey Igem, némishqa bu xelqni balagha tiqtinq? Sen néme üçün méni ewetting? **23** Chünki men Pirewnning aldigha kirip Séning naming bilen söz qilghinimdin tartip, u bu xelqning üstige téximu ziyade azab qilghili turdi. Emma Sen téxiche qowmingni héch qutquzmiding, — dédi.

6 Lékin Perwerdigar Musagha: — Emdi sen Méning Pirewn'ge qilidighanlirimni kórisen; chünki u qudretlik bir qoldin mejburilip, ularni qoyup béridu, qudretlik bir qolning sewebidin ózining zéminidin ularni

qoghlap chiqiriwétidu, — dédi. **2** Andin Xuda Musagha [yene] söz qilib mundaq dédi: — Men Perwerdigardurmen. **3** Men Ibrahimga, Ishaqqa we Yaqupqa Qadir-mutleq Tengri süpitide köründüm; lékin «Yahweh» dégen namim bilen ulargha ashkara tonulmidim. **4** Men ular bilen: — «Siler musapir bolup olturgan zéminni, yeni Qanaan zéminini silerge bérimen» dep, ular bilen ehde baghliship wede qilghanmen. **5** Emdi Men misirliqlar qul qilib zulum salghan Israillarning ah-zarilirini anglap, qilghan shu ehdemni ésimge aldim. **6** Shunga Israillargha mundaq dégin: — «Men Perwerdigardurmen; Men Özüm silerni misirliqlarning éghir yükliri astidin chiqirip, ularning qulluqidin azad qilib, qolumni uzitip ulargha chong balayi'apetlerni chüshürüp, silerge hemjemet bolup hörlükke érishtürimen. **7** Silerni Öz qowmim bolushqa qobul qilimen we Özüm Xudayinglar bolimen; shuning bilen siler özünglarni misirliqlarning yüklirining astidin qutquzup chiqarghuchining Men Xudayinglar Perwerdigar ikenlikini bilisiler. **8** Men shuning bilen silerni qol kötürüp Ibrahimga, Ishaqqa we Yaqupqa bérishke qesem qilghan zémin'gha élip barimen; Men u yerni silerge miras qilib zéminliqqa bérimen; Men Perwerdigardurmen». **9** Bularning hemmisini Musa Israillargha dep berdi; lékin ular éghir qulluq azabidin pighan'gha chüshken bolup, uninggha qulaq salmidi. **10** Andin Perwerdigar Musagha yene: — **11** Bérir Misirning padishahi Pirewn'ge: «Israillarning zéminingdin kétishge yol qoy», dep éytqin, dédi. **12** Lékin Musa Perwerdigarning aldida: Mana, Israillar manga qulaq salmighan yerde, Pirewn qandaqmu mendek kalpuki xetne qilinmighan bir ademge qulaq salsun? — dédi. **13** Emma Perwerdigar Musa we Harun'gha sözlep, ularning Israillargha we Misirning padishahi Pirewn'ge Israillar toghruluq: — «Ular Misir zéminidin élip chiqirilsun» dégen emr yetküztüshini buyrudi. **14** Töwendikiler jemet bashliqliri: — Israilning tunji oghli bolghan Rubenning oghulliri Hanuq, Pallu, Hezron we Karmi. Bular bolsa Rubenning nesilliri idi. **15** Shiméonning oghulliri: — Yemuel, Yamin, Ohad, Yaqin, Zohar we qanaaniq ayaldin bolghan Saullar idi; bular Shiméonning nesilliri idi. **16** Lawiyning oghullirining isimliri, nesebnamlirige asasen: Gershon, Kohat we Merari; Lawiyning ömrining yilliri bir yüz ottuz yette yil boldi. **17** Gershonning oghulliri aililiri boyiche: — Libni we Shimey. **18** Kohatning oghulliri: — Amram, Yizhar, Hébron bilen Uzziel. Kohat bir yüz ottuz üç yil ömür kördi. **19** Merarining oghulliri: — Mahli we Mushi. Bular nesebnamliri boyiche Lawiyning nesilliri idi. **20** Amram öz hammisi Yokebedni xotunluqqa aldi, Yokebed uninggha Harun we Musani tughup berdi. Amram bir yüz ottuz yette yil ömür kördi. **21** Yizharning oghulliri: — Korah, Nefeg we Zikri idi. **22** Uzzielning oghulliri: — Mishael, Elzafan we Sitri idi. **23** Harun bolsa Nahshonning singlisini, yeni Amminadabning qizi Élishébani xotunluqqa aldi. U uninggha Nadab bilen Abihuni, we Eliazar bilen Itamarni tughup berdi. **24** Korahning oghulliri: — Assir, Elkanah we Abi'asaf; bular Korahlarning nesilliri idi. **25** Harunning oghli Eliazar Putielning qizlirining birini xotunluqqa aldi; u uninggha Finihasni tughup berdi; bular bolsa öz nesebi boyiche hemmisi Lawiylarning jemet bashliqliri idi. **26**

Perwerdigarning: — Israillarni qoshunlardek top-topi bilen Misir zéminidin élip chiqinglar, dégen emrini tapshuriwalghuchilar del mushu Harun bilen Musa idi. **27** Israillar Misirdin chiqirilsun, dep Misirning padishahi Pirewn'ge söz qilghanlar del bu kishiler, yeni mushu Musa bilen Harun idi. **28** Perwerdigar Misirning zéminida Musagha söz qilghan waqitta **29** Musagha: «Men Perwerdigardurmen. Sanga éytqinimning hemmisini Misirning padishahi Pirewn'ge dégin», dep emr qildi. **30** Lékin Musa Perwerdigarning aldida: — Mendek kalpuki xetne qilinmighan bir kishige Pirewn qandaqmu qulaq salsun?» — dep jawap bergenidi.

7 Shuning bilen Perwerdigar Musagha: — Mana, Men Pirewnning aldida séni Xudaning ornida qildim. Akang Harun bolsa séning peyghembiring bolidu. **2** Men sanga buyrughinimning hemmisini [uninggha] deysen; andin akang Harun Pirewn'ge uning öz zéminidin Israillarni qoyup bérishi kéreklikli toghrisida söz qilidu. **3** Lékin Men Pirewnning könglini qattiq qilimen; buning bilen Men Misir zéminida möjizilik alametler we karametlirinni köplep körsitimen. **4** Shundaqtimu, Pirewn silerge qulaq salmaydu. Emma Men Misirning üstige höküm chiqirip qolumni uzitip, chong balayi'apetlerni chüshürüp, qoshunlirim bolghan Öz qowmim Israillarni Misir zéminidin chiqirimen. **5** Öz qolumni Misirning üstige sozghinimda, Israillarni ularning arisidin chiqarghinimda misirliqlar Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu, — dédi. **6** Musa bilen Harun shundaq qildi; Perwerdigar ulargha qandaq tapilighan bolsa, ularmu shundaq qildi. **7** Ular Pirewn'ge söz qilghan waqitta Musa seksen yashqa, Harun seksen üç yashqa kirgenidi. **8** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilib: — **9** Emdi Pirewn silerge: — Özünglarni testiqlap bir möjize körsitinglar, dése, sen Harun'gha: — Hasangni élip Pirewnning aldigha tashlighin, dep éytqin. Shundaq qilishi bilenla hasa yilan'gha aylinidu, dédi. **10** Shuning bilen, Musa bilen Harun Pirewnning aldigha bérir, Perwerdigarning buyrughinidek qildi; Harun hasisini Pirewn bilen uning emeldarlirining aldigha tashliwidi, u yilan'gha aylandi. **11** U waqitta Pirewn danishmenliri we séhrigerlirini chaqirtip keldi; Misirning jadugelirimu öz jadusi bilen oxshash ishni qildi. **12** Ularning herbiri öz hasisini tashlidi; ularmu yilan'gha aylandi. Lékin Harunning hasisi ularning hasilirini yutup ketti. **13** Biraq Perwerdigar éytqandek Pirewnning köngli qattikliq bilen Perwerdigar éytqandek ulargha qulaq salmidi. **14** Andin Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — Pirewnning köngli qattiq; u qowmni qoyup bérishni ret qilidu. **15** Emdi sen ete seherde Pirewnning qéshigha barghin (shu waqitta u su boyigha chiqidu) — Sen uning bilen körtüshüshke deryaning boyida saqlap turghin; yilan'gha aylan'ghan hasini qolunggha éliwal. **16** Sen uninggha mundaq dégin: — «Ibraniylarning Xudasi Perwerdigar méni aldigha: «Chölde Manga ibadet qilishi üçün qowmimni qoyup ber» déyishke ewetkenidi; lékin mana, bu waqitqiche héch anglimiding. **17** Shunga Perwerdigar sanga: — «Sen shu [alamet] bilen Méning Perwerdigar ikenlikimni bilisen», deydu — Mana, men qolumdiki hasa bilen deryaning süyini ursam, su qan'gha aylinidu, **18**

deryaning béliqliri ölüp, deryaning süyi sésip kétidu; misirliqlar sudin seskinip, ichelmeydighan bolup qalidu». **19** Perwerdigar Musagha yene: — Sen Harun'gha: — Hasangni élip misirliqlarning suliri qan'gha aylansun dep ularning üstige, yeni éqinliri, östengliri, kölliri we su ambarliri üstige qolungni uzatqin. Shuning bilen pütkül Misir zéminida, hetta yaghach we tash qachilardiki sularmu qan'gha aylinidu, dégin, dédi. **20** Musa bilen Harun Perwerdigarning buyrughinidek qildi; Harun Pirewn we emeldarlirining köz aldida hasini kötürüp, deryaning süyini uruwidi, pütün deryaning süyi qan'gha aylinip ketti. **21** Deryadiki béliqlar ölüp, deryaning süyi sésip ketti. Misirliqlar deryaning süyini ichelmeydighan bolup qaldi, pütkül Misir zémini qan'gha toldi. **22** Lékin Misirning jadugelirimu öz jaduliri bilen hem shundaq qildi. Bu sewebtin Perwerdigar éytqandek Pirewnning köngli qattiq bolup, ulargha qulaq salmidi; **23** eksiche Pirewn öyige qaytip kétip, bu ishqa héch pisent qilmidi. **24** Deryaning süyini ichelmigini üçün barliq misirliqlar ichküdek su tépish üçün deryaning etraplirini kolidi. **25** Perwerdigar deryani urup, yene yette kün ötti.

8 Andin Perwerdigar Musagha: — Pirewnning aldigha bérup uninggha: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Manga ibadet qilishqa Öz qowmimni qoyup ber. **2** Lékin ularni qoyup bérishni ret qilsang, mana, Men dölitningning hemme yérini paqilar bilen basturup urimen. **3** Deryada top-top paqilar payda bolup, [deryadin] chiqip ordanggha, hujranggha, orun-körpangge, emeldarliringning öylirige kirwalidu, shuningdek xelqingning uchisigha, tonur we tengnilirigge yamiship chiqwalidu. **4** Paqilar özüngning üstibéshigha, xelqingning üstibéshigha we hemme emeldarliringning üstibéshigha yamiship chiqwalidu» — dégin, — dédi. **5** Perwerdigar Musagha: — Sen Harun'gha: Paqilarning Misir zéminining üstige chiqishi üçün qolungni uzitip, hasangni éqinlar, östengler we köllerning üstige shiltighin, dégin — dédi. **6** Shuning bilen Harun qolini Misirning suliri üstige uzatti; shundaq qiliwidi, paqilar chiqip Misir zéminini qaplidi. **7** Lékin jadugelermu öz jaduliri bilen oxshash ishni qilip, Misir zémini üstige paqilarni payda qildi. **8** Pirewn Musa bilen Harunni chaqirtip: — Paqilarni mendin we xelqimdin néri qilish üçün Perwerdigardin öttünunglar. Shundaq bolsa, men xelqingni Perwerdigargha qurbanliq qilsun dep qoyup bérimen, dédi. **9** Musa Pirewn'ge: — Boptu, men izzitingni qilay, peqet deryadiki paqilarla qélip, bashqiliri özüngdin we öyliringdin ayrilsun dep, sen, emeldarliring we xelqing üçün méning dua qilidighan waqtimni békيتين, dédi. **10** U jawab bérup: — Ede bolsun, dédi. Musa uninggha: — Xudayimiz Perwerdigargha oxshash héchbirining yoqluqini bilishning üçün séning déginingdek bolsun. **11** Paqilar sendin, öyliringdin, emeldarliring we xelqingdin chiqip kétidu; peqet deryadila qalidu, dédi. **12** Shuning bilen Musa we Harun Pirewnning aldidin chiqip ketti. Andin Musa Pirewnning üstige ewetilgen paqilar toghrisida Perwerdigargha nida qildi. **13** Perwerdigar Musaning tiliginidek qildi. Buning bilen öylerdiki, hoylilardiki we étzilardiki paqilar öldi. **14** Xelq ularni yighip döwe-döwe qildi, [pütkül] yurt-zémin sésiqchilikka toldi. **15** Lékin Pirewn appetin xalas

bolghinini körgende, könglini qattiq qilip, Perwerdigar éytqinidek ulargha qulaq salmidi. **16** Andin Perwerdigar Musagha: — Sen Harun'gha: — Hasangni uzitip, yerning topisini urghin. Buning bilen u pashigha aylinip, pütkül Misir zéminini qaplaydu, dégin, — dédi. **17** Ular shundaq qildi; Harun qolini uzitip hasisi bilen yerning topisini uruwidi, ademler we haywanlarning üstibéshini pasha basti; pütkül Misir zéminidiki topa-changlar pashigha aylandi. **18** Jadugelermu öz jaduliri bilen shundaq qilip pasha payda qilishqa urun'ghan bolsimu, payda qilalmidi. Pashilar bolsa hem ademlerning hem haywanlarning üstibéshini qaplap ketti. **19** Andin jadugelir Pirewn'ge: — Bu ish Xudaning barmiqining qilghini! — déyishti. Lékin Pirewn könglini qattiq qilip, Perwerdigar éytqinidek ulargha qulaq salmidi. **20** Perwerdigar Musagha: — Ete seher qopup Pirewnning aldigha bérup turghin — (shu waqitta u su boyigha chiqidu) uninggha: «Perwerdigar mundaq deydu: — Manga ibadet qilishi üçün Öz qowmimni qoyup ber! **21** Chünki eger qowmimni qoyup bermiseng, mana Men séning we emeldarliring, xelqing üstige, öyliringge köküyünlarni ewetimen; shuning bilen misirliqlarning öyliri we hetta ular turuwatqan tupraqmu köküyünler bilen tolidu. **22** Lékin shu künide Öz qowmim turuwatqan Goshen yurtini bashqiche qilimen; shundaq boliduki, u yerde köküyünler tépilmaydu. Shuning bilen sen Men Perwerdigarning bu zéminda bolghanliqimni bilisen. **23** Shundaq qilip Men Öz qowmimni séning xelqingdin perqlendürimen; bu möjizilik alamet ete yüz béridu», dep éytqin, dédi. **24** Perwerdigar déginini qildi. Pirewnning öylirige, emeldarlirining öylirige köküyünler top-top bolup kirdi; pütkül Misir zéminining hemme yéri köküyünler teripidin xarab bolushqa bashlidi. **25** Pirewn Musa bilen Harunni chaqirtip kélip ulargha: Bérup mushu zéminda Xudayinglarga qurbanliq ötküzünglar, — dédi. **26** Lékin Musa jawab bérup: — Bundaq qilish bizge taza muwapiq bolmaydu; chünki biz Perwerdigar Xudayimizgha sunmaqchi bolghan qurbanliq mal misirliqlargha nisbeten yirginchliktur. Emdi eger biz misirliqlarning köz aldida yaman körün'gen nersini qurbanliq qilsaq ular bizni chalma-késekké qiliwetmemdu? **27** Biz üç künlik yolni bésip, chölde Perwerdigar Xudayimiz bizge buyrughinidek uninggha qurbanliq sunushimiz kérek, dédi. **28** Pirewn: — Silerni Perwerdigar Xudayinglarga chölde qurbanliq ötküzüshke barghili qoyimen; peqet bek yiraq kétip qalmanglar, méning üçün dua qilinglar, dédi. **29** Musa jawab bérup: — Mana, men séning aldingdin chiqip Perwerdigargha iltija qilimen we köküyünler sen Pirewndin, emeldarliringdin we xelqingdin ete chiqip kétidu; lékin Pirewn yene hiyle ishliitip, xelqni Perwerdigargha qurbanliq qilishqa bérishin tosquchi bolmisun, dédi. **30** Musa Pirewnning aldidin chiqip, Perwerdigargha shundaq iltija qildi. **31** Perwerdigar Musa tiliginidek qildi; u köküyünlarni Pirewn, emeldarliri we xelqidin chiqiriwetti; hetta bir tal köküyünmu qalmidi. **32** Lékin Pirewn bu qétimmu könglini qattiq qilip, qowmni qoyup bermidi.

9 Andin Perwerdigar Musagha: — Pirewnning aldigha bérup uninggha: — «Ibraniylarning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Manga ibadet qilishigha Öz qowmimni qoyup ber. **2** Eger ularni qoyup bérishni

ret qilib, yenila tutup turuwalidighan bolsang, 3 mana, Perwerdigarning qoli étiizliqtiki charpayliringning üstige, at-éshekler, tögleri, we qoy-kaliliringning üstige chüshüp intayin éghir bir waba keltüridu. 4 Lékin Perwerdigar Israilning charpaylirini misirliqlarning charpayliridin perqlendüridu. Netijide, Israilning charpayliridin héchbiri ólmeydu» — dégin, dédi. 5 Perwerdigar waqitni békitip: — Ete Perwerdigar zéminda bu ishni qilidu, dédi. 6 Etesi Perwerdigar shundaq qildi; misirliqlarning barliq charpayliri öldi; lékin Israilning charpayliridin birimu ólmidi. 7 Pirewn adem ewetip tekshürüwidi, mana, Israilning charpayliridin birimu ólmigenidi. Lékin Pirewnning köngli qattiq qilinip, u qowmni qoyup bermidi. 8 Andin Perwerdigar Musa we Harun'gha: — Xumdaning külidin changgilinglarni toshquzup élinglar, andin Musa uni Pirewnning köz aldida asman'gha qaritip chachsun. 9 Shundaq qilishi bilen kül pütkül Misir zéminini qaplaydighan changtozan bolidu we Misir zéminidiki hemme yerde ademler we haywanlarning bedinige chüshüshi bilen hürrek-hürrek chaqa chiqiridu, — dédi. 10 Shuning bilen ular xumdanin kül élip, Pirewnning aldigha bérıp turdi we Musa uni asman'gha qaritip chachtı; u ademler we haywanlarning bedinige chüshüshi bilen hürrek-hürrek chaqa chiqardi. 11 Jadugerler chaqilar destidin Musaning aldida turalmay qaldi; chünki jadugerning bedininimu, bashqa barliq misirliqlarnimu oxshash chaqa bésip ketkenidi. 12 Lékin Perwerdigar Pirewnning könglini qattiq qildi; shunga Perwerdigar del Musagha éytqinidek u ulargha qulaq salmıdi. 13 Andin Perwerdigar Musagha: — Ete tang seher qopup, Pirewnning aldida turup uninggha: «Ibraniylarning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Qowmimni Manga ibadet qilishqa qoyup ber; 14 chünki Men bu qétim hemme balayı'apetiririmi yürikingge, emeldarliring we puqraliringning üstige ewetimen. Buning bilen sen pütkül yer yüzide Mendek bashqa birining yoq ıkenlikini bilisen. 15 Chünki Men qolumni uzitip, özüng we qowmingni waba bilen urghan bolsam'ıdi, bu waqıttıche sen yer yüzidin yoqilip kététtıng. 16 Halbuki, Méning séni ornunggha tiklishimdeki meqsitim shu idiki, del Öz qudritimni sanga körsitish, shundaqla namimning pütkül yer yüzide jakarlinishi üçün idi. 17 Sen yene qowmimgha chongchiliq qilip, ularni qoyup bérishni ret qiliwéremsen? 18 Mana, ete mushu waqıtlarda Misir dölıti bina bolghandin buyan héch körülüp baqmighan qattiq möldürni yaghdurimen. 19 Shuning üçün adem ewetip, haywan we étızda bar-yoqungni yighip ichkiri solighin; chünki öyge qayturulmay sirtta qalghan adem we haywanlarning hemmisi möldürning astida qélip ölüp kétidu! — dégin, dédi. 20 Buni anglap Pirewnning emeldarlirining arisidin Perwerdigarning sözidin qorqqan herbir adem öz qulliri we charpaylirini yügürtüp öylirige élip keldi. 21 Lékin Perwerdigarning sözini étibargha almighanlar öz qul we mallirini tashqırıda qaldurup qoydı. 22 Perwerdigar Musagha: — Misir zéminidiki her yerde, ademler üstige, mallarning üstige, shundaqla Misir zéminidiki dalalarning hemme ot-chöplirining üstige möldür yaghsun dep, asman'gha qarap qolungni kötürgin, dédi. 23 Musa shuning bilen hasisini asman'gha qaritip kötürüwidi, Perwerdigar

göldürmamini göldürlitip, möldür yaghdurdi, yer yüzide chaqmaq chéqindiliri chépip yüretti. Shundaq qilip Perwerdigar Misir zémini üstige möldür yaghdurdi. 24 Möldür yéghip, möldür bilen ot arilash chüshıti; möldür shunche éghir boldiki, Misir dölıti bina bolghandin tartıp undaq qattiq möldür yéghip baqmighanıdi. 25 Möldür pütkül Misir zéminining her yeride chüshüp, insan bolsun, haywan bolsun, hemmisini urdı; möldür étızdiki hemme ot-chöpnı urup, yerdiki hemme del-derexlernimu sunduruwetti. 26 Peqet Israilar olturushluq Goshen zéminidila möldür yaghmıdi. 27 Pirewn adem ewetip Musa bilen Harunni chaqirtıp ulargha: — Men bu qétim gunah qildim! Perwerdigar heqqanıydur; Sewenlik bolsa men we xelqımdin ötti. 28 Yene bérıp Perwerdigardin ötüñüp iltija qilinglar! Xudadin chiqqan bu qattiq göldürmamilar we möldür yétıp ashti! Silerni qoyup bérıp; siler emdi mushu yerde turuwersenglar bolmaydu, — dédi. 29 Musa uninggha jawab bérıp: — Men sheherdin chiqqanda, Perwerdigar terepke qarap qollirimni yéyip kötürimen; göldürmamilar shu haman bésiqip möldür yene yaghmaıdu. Yer yüzı Perwerdigarningkidur, dep bilishing üçün shundaq bolıdu. 30 Lékin sen we séning emeldarliring, silerning Perwerdigar Xudadin téxiche qorqmaywatqininglarnı bilimen, dédi. 31 Shu chaghdı arpa bash chiqirıp, zighir ghunchilighan bolghachqa, zighir we arpa möldürdin weyrın qilindi. 32 Lékin bughdıy bilen qara bughdıy kéyinrek bix chiqarghachqa, weyrın qilinmıdi. 33 Musa Pirewnning aldinin kétép, sheherdin chiqıp Perwerdigar terepke qarap qollirini yéyip kötürdi. Shuning bilen göldürmama we möldür toxtap, yamghur yerge yene tökülmıdi. 34 Emma Pirewn yamghur, möldür we göldürmamılarning toxtighinini körgende, yene gunah sadır qıldı; umu, emeldarlirimu könglini qattiq qilishti. 35 Bu तरीqide Pirewnning köngli qattiq turuwérip, Perwerdigar Musaning wasıtisi bilen éytqandek, Israilarnı qoyup bérishni ret qıldı.

10 Andin Perwerdigar Musagha: — Pirewnning aldigha barghin; chünki ularning arisida bu möjizilik alametlerni körsitishim üçün Pirewnning könglini we emeldarlirining könglini qattiq qilip qoydum. 2 Bu ish bilen Méning misirliqlarnı qandaq reswa qilghanlıqım we ularning arisida körsetken möjizilik alametlerimni sen oghlungning andin newrengning qulighıga yetküzisen. Buning bilen Méning Perwerdigar ıkenlikimni bilisiler, dédi. 3 Shuning bilen Musa bilen Harun Pirewnning aldigha bérıp, uninggha: — Ibraniylarning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Özüñni aldımda töwen tutushni qachan'ghiche ret qilis? Manga ibadet qilish üçün qowmimni qoyup ber. 4 Chünki eger sen qowmimni qoyup bérishni ret qilsang, mana, Men ete séning yurtunggha chéketke ewetimen. 5 Ular siler zémin yüzini körmigüdek qilip yépiwétidu, silerning möldürdin aman qalghan nersiliringlarnimu, dalalarda ósken hemme del-derexliringlarnimu yep kétidu. 6 Ular orda-sarayliringgha, emeldarliringning sarayliri, shundaqla barliq misirliqlarning öylirige tolup kétidu; bundaq apetni ata-bowangliring we ata-bowiliringning ata-bowilirimu yer yüzide apiride bolghandin tartıp körüp baqmighan» — dédi-de, burulup Pirewnning aldinin chiqıp ketti. 7 Pirewnning emeldarliri uninggha: — Bu adem bizge qachan'ghiche tuzaq bolar? Öz

Xudasi Perwerdigargha ibadet qilishqa bu ademlerni qoyup bergeyla! Misirning xarab bolghinini téxice kormeyvatamdi! — dédi. **8** Shuning bilan Musa bilan Harun Pirewnning aldigha yene chaqiritip kélindi. U ulargha: — Perwerdigargha ibadet qilish üçün béringlar; lékin baridighanlar zadi kimler? — dédi. **9** Musa jawab béríp: — Yashlirimiz we qéri-chüriler bilen, oghullirimiz we qizlirimiz bilen, qoy we kala padilirimizni élip hemmimiz barimiz; chünki biz Perwerdigar üçün héyt ötküzüshimiz kérek, dédi. **10** U ulargha: — Silerni bala-chaqanglar bilen qoshup qoyup berginimde, Perwerdigar siler bilen bille bolghay! Mana, aldinglarda balayi'apet turuptul! **11** Yoqsu, bundaq qilishinglarga bolmaydul! Perwerdigargha ibadet qilishqa peqet aranglardan er kishilerla barsun! Chünki silerning telipinglar del shu emesmidi! — dédi-de, ular Pirewnning aldidin qoghlap chiqirildi. **12** Andin Perwerdigar Musagha: — Misir zéminining üstige qolungni uzatqin. Shundaq qilsang, chéketkiler Misir zéminini bésip, zémindiki herxil otayashlarni, yeni möldürdin aman qalghanning hemmisini yep kétidu, dédi. **13** Musa hasisini Misir zéminining üstige uzatti; Perwerdigar shu küni we kéchisi zémin üstige sherq shamili chiqardi. Seherde, sherq shamili chéketkilerni uchurup keldi. **14** Chéketkiler Misirning pütkül zéminigha yeyilip, Misirning pütün chégrisinimu basti. Apet intayin éghir boldi; ilgiri bundaq chéketke apiti bolup baqmighan, mundin kéyinmu uningdek bolmaydu. **15** Ular pütkül zéminning yüzini qaplidi, yer qarangghuliship ketti; ular möldürdin aman qalghan zémindiki hemme otayashlarni we del-derexlerning barliq méwilirini yep ketti. Shuning bilen pütkül Misir zémini tewesidiki del-derexlerde yaki daladiki gül-giyahlarda héch yéshilliq qalmidi. **16** Andin Pirewn aldirap-ténep Musa bilan Harunni chaqirtip ulargha: — Men hem Xudayinglar Perwerdigar aldida hem silerning aldinglarda gunah qildim. **17** Emdi mushu bir qétim gunahindin ötüp Perwerdigar Xudayinglardan bu ölümni mendin élip kétishini iltija qilishinglarni ötünimen, — dédi. **18** Shuning bilen Musa Pirewnning aldidin chiqip Perwerdigargha iltija qildi. **19** Shuning bilen Perwerdigar shamalni burap gherb tereptin intayin küchlük boran chiqirip, chéketkilerni uchurup, Qizil Déngizgha gherq qildi; Misirning pütkül teweside bir talmu chéketke qalmidi. **20** Lékin Perwerdigar Pirewnning könglini qattiq qilib qoyghini üçün u Israillarni qoyup bermidi. **21** Andin Perwerdigar Musagha: — Qolungni asman'gha qaritip uzatqin; shuning bilen qattiq bir qarangghuluq bolidu, hetta adem silisa qoligha tuyulghudek qoyuq qarangghuluq Misir zéminini qaplaydu, — dédi. **22** Andin Musa qolini asman'gha qaritip uzitiwidi, qoyuq bir qarangghuluq Misir zéminini üç kün'giche qaplap turdi. **23** Üch kün'giche biri yene birini körelmes we ya héchkim öz jayidin qozghilalmas boldi; lékin barliq Israillar olturghan joylarda yoruqluq bar idi. **24** Pirewn Musani chaqirtip uninggha: — Béríp, Perwerdigargha ibadet qilinglar. Peqet qoy we kala padiliringlar qalsun; bala-chaqiliringlarnimu élip barsanglar bolidu, dédi. **25** Musa jawaben: — Undaqta Xudayimiz Perwerdigargha qurbanliq qilishqa [inaqliq] qurbanliq we köydürme qurbanliqigha lazimliq charpaylarni sen bizge béremsen?

26 Özimizning charpaylirimiz biz bilen birge kétishi kérek, bir tuyuqimu keynide qalsa bolmaydu; chünki Xudayimiz Perwerdigargha ibadet qilishqa qurbanliq qilidighinimizni bulardin tallishimiz lazim. U yerge yétip barmighuche, Perwerdigargha qaysi qurbanliqlar bilen ibadet qilidighinimizni bilmeymiz, — dédi. **27** Lékin Perwerdigar Pirewnning könglini qattiq qildi; u ularni yenila qoyup bermidi. **28** Pirewn Musagha: — Aldimdin yoqall! Hézi bol, ikkinchi manga körün'güchi bolma! Chünki yüzümni yene körgen kününing jéningdin ayrilisen, — dédi. **29** Musa uninggha: — Rast éytting! Men séning yüzüngni ikkinchi körgüchi bolmaymen, — dédi.

11 Shuning bilen Perwerdigar Musagha: — Yene bir apetni Pirewnning üstige we Misirning üstige chüshürimen. Andin u silerni bu yerdin kétishke yol qoyidu we u silerni hemme nersiliringlar bilen qoshup qoyup béríp, bu yerdin mutleq qoghlap chiqiridu. **2** Emdi sen xelqqa tapilap: — Her biringlar, er kishilerning herbiri öz qoshnisidin, ayal kishilerning herbiri öz qoshnisidin kümüsh buyumlarni, altun buyumlarni sorap alsun, dégin, — dédi. **3** (Perwerdigar xelqini misirliqlarning aldida iltipap tapquzdi. Shuningdek Musa dégen bu adem Misir zéminida Pirewnning emeldarlirining neziride bolsun, puqralarning neziride bolsun, nahayiti ulugh zat boldi). **4** Andin Musa yene: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Men yérim kéchide chiqip Misirni kézip chiqimen. **5** Shu waqitta textte olturuwatqan Pirewnning tunji oghlidin tartip yarghunchaq tartidighan dédekning tunji oghlighiche, shundaqla barliq charpaylarning tunjiliri, yeni Misirdiki barliq tunji jan igiliri ölidu. **6** Bu sewebtin pütkül Misir zéminida qattiq bir peryad kötürüliidu; uningdin ilgiri shundaq peryad bolup baqmighanidi, mundin kéyinmu bundaq peryad anglanmaydu. **7** Lékin Israillargha, meyli ademleri, meyli haywanatlirigha bolsun, hetta bir tal itmu qawap qoymaydu. Buningdin Perwerdigarning misirliqlar bilen Israilni perqlendüridighanliqini bilisiler». **8** — Shuning bilen bu emeldarlirining hemmisi aldimga kélip, manga tezim qilip: «Sili özliri we silige egeshken barliq qowmliri chiqip kétishkeyla!» dep éytidu, andin chiqip kétimen» — dédi-de, qattiq ghezep bilen Pirewnning aldidin chiqip ketti. **9** Perwerdigar Musagha: — Misir zéminida Méning karamet möjizilirimning köplep körsitilishi üçün Pirewn silerge qulaq salmaydu, — dégenidi. **10** Musa bilan Harun bu karamet möjizilerning hemmisini Pirewnning aldida körsitip boldi; lékin Perwerdigar Pirewnning könglini qattiq qilib qoyghini üçün u Israillarni uning zéminidin kеткиli qoymidi.

12 Perwerdigar Misir yurtida Musa we Harun'gha mundaq dédi: — **2** Bu ay silerge aylarning ichide béshi, yilning tunji éyi bolidu. **3** Siler pütün Israil jamaitige söz qilip: — Bu ayniing oninchi küni hemminglar atiliringlarning ailisi boyiche bir qozini élinglar; herbir ailige birdin qoza élinglar. **4** Eger melum bir aile bir qozini yep bolalmighudek bolsa, undaqta öy igisi yénidiki qoshnisi bilen birliship adem sanigha qarap bir qoza élinglar; herbir kishining ishtihasiqha qarap hésablap muwapiq bir qoza hazirlanglar. **5** Herbiringlar tallaydighan qozanglar béjirim, bir yashliq erkek bolsun;

qoy yaki öchke padiliridin tallansimu bolidu. **6** Qozini bu ayning on tötinchi künigiche yéninglarda turghuzunglar, — dégin. — Shu küni Israilning pütkül jamaiti tallighan mélini gugumda soysun. **7** Andin ular uning qénidin élip gösh yéylgen öyning ishikning bash teripige hem ikki yan késhikige sürkep qoysun. **8** Ular shu kéchisi göshini otta kawap qilip yésun; uni pétir nan we achchiq-chüchük köktat bilen qoshup yésun. **9** qet'iy xam yaki suda pishurup yémenglar, belki uni bash, put we ich-qarinliri bilen otta kawap qilip yenglar. **10** Uning héchnémisini etige qaldurmanglar. Eger etige éship qalghanliri bolsa, uni otqa sélip köydürüwétinglar. **11** Siler uni mundaq halette yenglar: — Uni yégende belliriglarini ching baghlap, ayaghliriglarigha kesh kiyip, qolliriglarida hasa tutqan halda téz yenglar. U bolsa Perwerdigarning «ötüp kétish» qozisidir. **12** Chünki Men u kéchisi Misir zéminini kézip ötimen; Men Misir zéminida meyli insan bolsun, meyli haywan bolsun ularning tunji tughulghan erkikining hemmisini öltürimen; shuning bilen Men Misirning barliq but-ilahlrining üstidin höküim chiqirimen; Men Perwerdigardurmen. **13** Shu qurbanliqning qéni siler olturghan öylerde silerge [nijat] belgisi bolidu; bu qanlarni köriginde silerge ötüp turimen. Shuning bilen Misir zéminini urghinimda halaket élip kélidighan waba-apet silerge tegmeydu. **14** Bu kün silerge xatire kün bolsun; uni Perwerdigarning héyti süpitide ötküzüp tekbringlar; ebediy belgilime süpitide nesildin-nesilge menggü ötküzünglar. **15** Yette kün pétir nan yenglar; birinchi kün öyünglardin [barliq] xémirturuchlarni yoq qilinglar; chünki kimki birinchi kündin tartip yettinchi kün'giche boldurulghan nan yése, shu kishi Israil qataridin üzüp tashlinidu. **16** Birinchi kün siler muqeddes ibadet soruni tüzünglar; yettinchi künimu hem shundaq bir muqeddes ibadet soruni ötküzülsun. Bu ikki kün ichide héchqandaq ish-emgek qilinmisun; peqet her kishining yeydighinini teyyarlashqa munasiwetlik ishlarnila qilsanglar bolidu. **17** Men del shu küni silerni qoshun-qoshun boyiche Misir zéminidin chiqarghinim üçün siler pétir nan héytini ötküzünglar; shu künni nesildin-nesilge ebediy belgilime süpitide héyt küni qilip bekétinglar. **18** Birinchi ayning on tötinchi küni, kechqurundin tartip shu ayning yigirme birinchi küni kechqurun'ghiche, pétir nan yenglar. **19** Yette kün ichide öyliriglarida héch xémirturuch bolmisun; chünki musapir bolsun, zéminda tughulghan bolsun, kimki boldurulghan nersilerni yése shu kishi Israil jamaitidin üzüp tashlinidu. **20** Siler héchqandaq boldurulghan nersini yémey, qeyerdila tursanglar, pétir nan yenglar. **21** Musa Israilning barliq aqsaqallirini chaqirip ulargha: — Bérip herbiringlarning ailisi boyiche özünglarga bir qozini tartip chiqirip pasxa qozisini soyunglar. **22** Andin bir tutam zupa élip uni qachidiki qan'gha chilap, qachidiki qanni ishikning béshi we ikki késhikige sürkenglar. Silerdin etigen'giche héchkim öyining ishikidin qet'iy chiqmisun. **23** Chünki Perwerdigar misirliqlarni urup halak qilish üçün, zéminni kézip ötidu; U ishikning béshi we ikki késhikidiki qanni körgende, Perwerdigar halak qilghuchining öyliriglarigha kirip silerni urushidin tosush üçün [muhapizet qilip] ishikning aldigha ötüp turidu. **24** Bu resim-qaidini özünglar we baliliriglar üçün ebediy bir belgilime

süpitide tutunglar. **25** Siler Perwerdigar Öz wedisi boyiche silerge béridighan zémin'gha kirgininglarda bu héytlik ibadetini tutunglar. **26** Baliliriglar silardin: «bu ibaditiglarining menisi néme?» — dep sorisa, **27** siler: «Bu misirliqlarni urghinida, Misirda Israilarning öylirining aldigha ötüp turup, bizning öydikilirimizni qutquzghan Perwerdigargha bolghan «ötüp kétish» qurbanliqi bolidu» — denglar. Shuni anglighanda, xelq éngiship [Xudagha] sejde qildi. **28** Andin Israilar qaytip bérıp, Perwerdigar del Musa bilen Harun'gha emr qilghandek ish kördi. **29** We shundaq boldiki, yérım kéche bolghanda, Perwerdigar Pirewnning textide olturuwatqan tunjisidin tartip zindanda yetiawatqan mehbusing tunjisighiche, Misir zéminidiki tunji oghullarning hemmisini urup öltürdi, shundaqla u haywanatarning tunji tughulghanliriningmu hemmisini öltürdi. **30** Adem ölmigen birmu öy qalmighachqa, shu kéchisi Pirewnning özi, uning barliq emeldarliri we barliq misirliqlar kéchide ornidin qopti; Misir zéminida intayin qattiq peryad kötürüldi. **31** Pirewn kéchide Musa bilen Harunni chaqirtip: — Turunglar, siler we Israilar bilen bile méning xelqimning arisidin chiqip kétinglar; éytqininglardek bérıp, Perwerdigargha ibadet qilinglar! **32** Silerning déginginglar boyiche qoy, öchke, kala padilirinimu élip kétinglar; men üçünmu bext-beriket tilenglar, — dédi. **33** Misirliq puqralarmu «hemmimiz ölüp ketküdekmez» déyiship, xelqni zémindin téz chiqiriwétish üçün ularni kétishke aldiratti. **34** Xelq téxi bolmighan xémirlirini élip, uni tengnilerge sélip, kiyim-kéchekliri bilen yögep, mürlirige élip kötürüp méngishti. **35** Israilar Musaning tapilighini boyiche qilip, misirliqlardin kümüş buyumlar, altun buyumlar we kiyim-kécheklerni sorap élishti. **36** Perwerdigar xelqni misirliqlarning köz aldida iltipat tapquzghini üçün misirliqlar ularning özliridin sorighanlirini berdi; shundaq qilip Israilar misirliqlardin gheniyetlerni élip ketti. **37** Shuning bilen Israilar balilarni hésabqa almighanda alte yüz mingche erkek bolup, Ramsestin chiqip, Sukkot shehirigiche piyade mangdi. **38** Ular bilen bille chong bir top shalghut xelqmu ulargha qoshulup mangdi, yene nurghun charwilar, köpligen kala-qoy padiliri bilen bille chiqti. **39** Misirdin alghach chiqqan xémirdin ular pétir nan-toqachlarni etti; chünki ular Misirda birdem-yérım dem turghuzulmay heydelgini üçün xémir bolmighanidi; ular özliri üçün yémeklik teyyarlawélishqimu ülgüreligenidi. **40** Israilarning Misirda turghan waqti jemiý töt yüz ottuz yil boldi. **41** Shundaq boldiki, shu töt yüz ottuz yil toshqanda, del shu künde Perwerdigarning barliq qoshunliri Misir zéminidin chiqip ketti. **42** Shu küni kéchide ular Misir zéminidin chiqirilghini üçün, shu kéchini ular Perwerdigarning kéchisi dep tutushi kérek; shu kéchini barliq Israilar ewladtin ewladqiche Perwerdigargha atap tutup, tünishi kérek. **43** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha mundaq dégenidi: — Pasxa qozisi toghrisidiki belgilime shu bolsunki: — Héchqandaq yat ellik adem uningdin yémisun. **44** Lékin herkimning pulgha sétiwalghan quli bolsa, u xetne qilinsun, andin uningdin yésun. **45** Emma öyünglarda waqitliq turuwatqan musapir yaki medikar buningdin yéme bolmaydu. **46** Göshni bashqa bir öyge élip chiqmighin; birla öyde

yéyilsun; qozining héchbir söngiki sundurulmisun. **47** Pütkül Israil jamaiti bu héytini ötküzsun. **48** Eger séning bilen birge turgan musapir bolsa, Perwerdigargha atap pasxa héytini ötküzmekchi bolsa, undaqta aldi bilen barliq erkekliri xetne qilinsun; andin kélip héyt ötküzsun. U zéminda tughulghan kishidek sanalsun. Lékin héchbir xetnisiz adem uningdin yémisun. **49** Zéminda tughulghan kishi hem aranglarda turghan musapir üçün oxshash qanun-belgilime bolsun. **50** Shuning bilen Israillarning hemmisi del Perwerdigar Musa bilen Harun'gha buyrughandek shu ishlarni ada qildi. **51** Shu künning özide Perwerdigar Israillarni qoshun-qoshun boyiche Misir zéminidin chiqardi.

13 Perwerdigar Musagha: **2** — Israillar arisida baliyatquning barliq tunji erke méwisini, meyli u insanning yaki haywanning bolsun, Manga atap muqeddes qilghin; u Manga mensuptur, dégenidi. **3** Musa xelqke mundaq dédi: — Siler Misirdin ibaret «qulluq makani»din chiqqan bu künni yad étinglar; chunki Perwerdigar silerni bu yerdin qudretlik qoli bilen chiqardi. Buning üçün héch boldurulghan nerse yéyilmisun. **4** Abib éyining бүгүнкү күни yolgha chiqqan kün. **5** Emdi Perwerdigar sanga bérishke ata-bowiliringgha qesem qilghan, süt bilen hesel éqip turidighan zémin'gha, yeni Qanaani, Hitti, Amoriy, Hiwiy we Yebusiylarning zéminigha séni élip barghinida mushu [Abib] éyida shu ibadetni tutqin. **6** Yette kün'giche pétir nan yenglar; yettinchi künde Perwerdigargha alahide atighan héyt ötküzilsun. **7** Yette kün ichide pétir nan yéyilsun; silerning aranglarda héchqandaq boldurulghan nan tépilmisun we ya chégriliring ichide héch xémirturuchmu körünmisun. **8** Shu küni sen öz oghlunggha: «Misirdin chiqqinimda Perwerdigarning manga körsetken iltipatini yad qilip teshekkur bildürüş üçün, bu [héytini] ötküzimen», dep chüshendürgin. **9** Perwerdigarning qanun-telimining hemishe aghzingdin chüshmesliki üçün, bu belgilimini qolunggha belge qilip séliwal, péshanengge qashqidek esletme qilip ornitiwal; chunki Perwerdigar séni qudretlik qoli bilen Misirdin chiqardi. **10** Emdi bu belgilimini yilmuyil békitilgen waqtida tutqin. **11** Perwerdigar sen bilen ata-bowiliringgha qilghan qesimi boyiche séni Qanaaniylarning zéminigha élip bérp, uni sanga teqdim qilghandin kéyin, shundaq qilishing kérek: — **12** barliq baliyatquning tunji méwisini Perwerdigargha atap sunisen; shundaqla charpay mélingning hemme tunji erkeklirimu Perwerdigargha mensup bolsun. **13** Emma ésheklerning hemme tunjilirining ornigha birdin qoza bergin. Eger uning ornigha birnerse bermiseng, uning boynni sunduruwetkin. Oghulliringlar arisida barliq tunjilirining ornigha hörlük bedili tölüşhüng kérek. **14** Kéyinki künlérde oghlung sendin: «buning menisi némidur», dep sorisa, sen uninggha jawab bérp: «Perwerdigar qudretlik qoli bilen bizni Misirdin chiqirip, «qulluq makani»din azad qildi. **15** Shundaq boldiki, Pirewn boyni qattiliq qilip bizni qoyup bérishni ret qilghinida, Perwerdigar Misir zéminidiki barliq tunji tughulghanlarni, insanning bolsun, malning bolsun, hemmisini urup öltürdi; buning üçün men malning baliyatqusining tunji méwisini, yeni hemme tunji

tughulghan erkeklirini Perwerdigargha atap qurbanliq qilip sunimen we oghullirinning herbir tunjiliri üçün hörlük bedili tölep bérimen», dep éytqin. **16** Bu belgilimini qolunggha [esletme]-belge qilip séliwal, péshanengge qashqidek esletme qilip ornitiwal, chunki Perwerdigar qudretlik qoli bilen bizni Misirdin chiqardi» — dégin. **17** Emma Pirewn xelqni kétishke qoyghandin kéyin, Filistiylarning zéminidiki yol yéqin bolsimu, Xuda ularni shu yol bilen bashlimidi; chunki u: «xelqim jengge uchrup qalsa, qorqup pushayman qilip, Misirgha yénip kétishi mumkin» dep oylighanidi. **18** Shu sewebtin Xuda xelqni aylandurup, Qizil Déngiz tereptiki chölning yoli bilen bashlap mangdi. Shundaq qilip Israillar Misirdin chiqqinida, qorallinip jengge teyyar bolup tertip bilen mangdi. **19** Musa Yüsüning söngeklirimimu bille éliwaldi; chunki Yüstip eslide Israilling oghulliri bolghan [qérindashlirini]: «Xuda choquq silerni yoqlap halinglardin xewer alidu; shu chaghda siler méning söngeklirimni mushu yerdin bille élip kétinglar» dep qesem qildurghanidi. **20** Andin ular Sukkottin chiqip, chölning chétidiki Étam dégen yerde chédirlirini tikti. **21** Emdi Perwerdigar ulargha yol körsitishke kündüzi bir bulut tüwrükide, kéchisi yoruqluq bérishke ot tüwrükide bolup ularning aldida yüretti. Shuning bilen ular kéche-kündüz yol yüreleytti. **22** Bulut tüwrüki kündüzi, ot tüwrüki kéchisi xelqtn ayrilmay, aldida yüretti.

14 Perwerdigar Musagha: **2** — Sen Israillargha: «Siler burulup Migdol bilen déngizning ariliqidiki Pi-Hahirotning aldigha bérp chédir tikinglar; Baal-Zéfonning udulidiki déngizning boyida chédir tikinglar», dégin. **3** Shuning bilen Pirewn: «Israillar zéminda ézip qaldi, chölning ichide qamilip qaldi» dep oylaydu; **4** Israillarni qoghlsun dep Men Pirewnning könglini qattiq qilimen; shundaq qilip, Men Pirewn we uning pütkül qoshunliri arqiliq Öz ulughluqumni ayan qilimen; we misirliqlar Méning Perwerdigar ikenlikimni bilidu, — dédi. Israillar Xudaning sözi boyiche qildi. **5** «U xelq qéchip ketti» dep Misirning padishahiga xewer bériliwidi, Pirewn bilen emeldarliri xelq toghrisidiki qararidin yénip: «Israillarni qulluqtin qoyuwetkinimiz, bu zadi néme qilghinimiz?!» — déyishti. **6** [Pirewn] derhal jeng harwisini qoshturup, öz xelqini bashlap yolgha chiqti. **7** U yene alte yüz xillan'ghan jeng harwisi, shundaqla Misirdiki barliq jeng harwilirini yighdurup, ularning herbirige leshker bashliqlirini olturghuzup élip mangdi. **8** Perwerdigar Misirning padishahi Pirewnning könglini qattiq qilghini üçün, u Israillarni qoghliidi. Bu chaghda Israillar qollirini égiz köttürishken halda Misirdin chiqip bolghanidi. **9** Misirliqlarning [hemmisi] yeni Pirewnning barliq atliri bilen jeng harwiliri, atliq leshkerliri bilen pütkül qoshuni ularni qoghlap, Israillar déngiz boyigha chédir tikken jayda, yeni Pi-Hahirotning yénida, Baal-Zéfonning udulida ulargha yétishti. **10** Pirewn yéqinlashqanda, Israillar beshini kötürüp qariwidi, mana, misirliqlar ularning arqisidin yürüş qilip qoghlap kéliwatatt! Shuni körgende Israillar tolimu qorqushup, Perwerdigargha nida-peryad köttürdi. **11** Ular Musagha: — Misirda göristan tépilmasmidi, sen bizni chölde ölsun dep mushu yerge élip keldinghu?! Bizni Misirdin élip chiqip, bizge mundaq qilghining némissi?! **12** Misirda turghan

vaqtimizda biz sanga: «Bizni misirliqlarning qulluqida bolushimizga qoyg'in, biz bilan karing bolmisun» dep éyt'mighanmiq? Misirliqlarning qulluqida bolghinimiz chölge kélip ölginimizdin ewzel bolatti! — dédi. **13** Buning bilen Musa xelq: — Qorqmay, tik turunglar, Perwerdigarning бүгүн silerge yürüzidighan nijatini körisiler; chünki siler бүгүн körgen misirliqlarni ikkinchi körmeyiler. **14** Perwerdigar siler üçhün jeng qilidu, lékin siler bolsanglar jim tursanglarla boldi, dédi. **15** Andin Perwerdigar Musagha: — Némishqa sen Manga peryad kötürisen? Israillargha: «Aldigha ménginglar» dep buyrug'hin. **16** Lékin sen hasangni kötürüp qolungni déngizgha uzitip, uni ikkige bölgin; shundaqta, Israillar déngizning otturisdin quruq yer bilen ötüp kétidu. **17** Mana, Men ularni qogh'lisun dep misirliqlarning köngüllirini qattiq qilimen, shuning bilen Men Pirewn we uning pütkül qoshuni, jeng harwiliri we atliqliri arqiliq Öz ulughluqimni ayan qilimen. **18** Shundaq qilip, Men Pirewn we uning jeng harwiliri we atliqliri arqiliq Öz ulughluqimni ayan qilghinimda, misirliqlar Méning Perwerdigar ikenlikimni bildi, dédi. **19** Israilling qoshunining aldida yürüwatqan Xudaning Perishtisi emdi ularning keynige ötti; shuningdek ularning aldida mangghan bulut tüwrükimu ularning keynige yökilip, **20** misirliqlarning chédirgahi bilen Israilling chédirgahining ariliqida toxtidi; bu bulut bir terepte qaranghluq chüshürüp, yene bir terepte kéchini yorutti. Buning bilen pütün bir kéche bir qoshun yene bir qoshun'gha yéqin kélelmedi. **21** Musa qolini déngizning üstige uzatti; Perwerdigar pütün kéche sherqtin küchlük bir shamal chiqirip, déngizning süyini keynige yandurdi; U suni yandurup déngizni quruq yer qildi, sular ikkige bölündi. **22** Shu teriqide Israillar déngizning otturisdiki quruq yerdin méngip, ötüp ketti; sular bolsa ularning ong we sol yénida kötürülüp tamdek turatti. **23** Emma misirliqlar ularni qoghlap kéliwatatti — Pirewnning barliq atliri, jeng harwiliri we atliq leshkerliri ularning keynidin déngizning otturisighiche keldi. **24** Tang atqanda shundaq boldiki, Perwerdigar ot bilen bulut tüwrükide turup misirliqlarning qoshunigha qaridi we misirliqlarning qoshunigha parakendichilik chüshürdi. **25** U ularning harwilirining chaqlirini patquzup, heydep méngishini müshkül qildi. Misirliqlar: — Yürünglar, Israilling aldidin qachayli, chünki Perwerdigar ular üçhün misirliqlargha qarshi jeng qiliwatidu, — déyishti. **26** Perwerdigar Musagha: — Sular yénip misirliqlarning üstige, ularning jeng harwilirining üstige we atliqlirining üstige éqip béríp, ularni chöktürüwetsun dep qolungni déngizning üstige uzatqin, — dédi. **27** Musa qolini déngizning üstige uzitiwdi, tang atqanda déngizning süyi yene esliy halitige yénip keldi. Qéchiwatqan misirliqlar éqin'gha qarshi yügürüshti, Perwerdigar ularni déngizning otturida mollaq atquzdi. **28** Su eslige yénip kélip, jeng harwiliri bilen atliqlarni, yeni Israillarning arqidin qoghlap déngizgha kirgen Pirewnning pütkül qoshunini gherq qiliwetti; ular din birimu saq qalmidi. **29** Lékin Israillar déngizning otturisdiki quruq yer bilen méngip ötüp ketti; sular ularning ong we sol yénida kötürülüp tamdek turatti. **30** Shu teriqide Perwerdigar u küni Israillarni misirliqlarning qolidin qutquzdi; Israillar misirliqlarning

déngizning boyida ölük yatqinini kördi. **31** Israil xelqi Perwerdigarning misirliqlargha ishletken zor qudrisini körip, Perwerdigardin qorqti; ular Perwerdigargha we uning quli Musagha ishendi.

15 Shu chagha Musa bilen Israillar Perwerdigargha medhiye oqup munu küyni éytti: — «Men Perwerdigarni medhiyilep küy éytag, Chünki U karamet ulughluqini körsetti; U at we min'güchini déngizgha tashliwetti. **2** Méning küchüm hem méning küyüm Yah Özidur; U manga nijat boldi; U méning Tengrimdur, men Uni ulughlaymen; U méning atamning Xudasidir, men Uni aliý dep medhiyileymen. **3** Perwerdigar jengchidur, Yahweh Uning namidur. **4** Pirewnning jeng harwilirini hem qoshunlirini déngizgha tashliwetti; Uning aliý leshker bashliqliri Qizil Déngizda gherq qilindi. **5** Chongqur sular ularni kömüwetti, Ular xuddi tashtek déngiz tégige chöküp ketti. **6** Séning ong qolung, ey Perwerdigar, Quđriti bilen shan-sherep tapti; Séning ong qolung, ey Perwerdigar, Düşmenni kukum-talqan qiliwetti. **7** Öz ulughluqning heywiti bilen özüngge qarshi chiqqanlarni nabut qilding, Sen otluq ghezippingni ewetting, U samanni köydürgen ottek ularni yutuwwetti. **8** Dimighingning nepisi bilen sular döng bolup örlidi, Jushqunlighan dolqunlar döng kebi tik turdi, Déngizning otturisdiki chongqur sular qaturup qoyuldi. **9** Düşmen dédi: «Men ularni qoghlaymen, yetishimen, olja élip üleshtürimen, Ulardin derdimni chiqirimen, Qilichimni sughurup, öz qolum bilen ularni nabut qilimen». **10** Lékin Sen nepising bilen püwiding, Déngiz ularni kömüwetti; Ular jushqunluq sulara qoghushundek chöküp ketti. **11** Ilahlarning arisida, ey Perwerdigar, Kim Séning tengdishing bolsun? Pak-muqeddeslik ichide Öz heywitingni körsitidighan, Hemd-medhiyiler arisida dehshetlik turidighan, Möjize-karamet yaritidighan, Sendek kim bolsun? **12** Sen ong qolungni uzitishing bilen, Yer-zémin ularni yutuwwetti. **13** Lékin Özüngge hemjemet qilip qutquzghan qowmni rehimdilliqing bilen bashlap chiqting; Sen ularni Öz muqeddes makaninggha quđriting bilen hidayet qilip yétekliding. **14** Yat xelqler buni anglap, titriship ketti; Filistiye turuwatqanlarni tolghaqtek azab tutti. **15** Andin Édomning emirliri dekke-dükkige chüshüti; Moabning palwanlirini bolsa, rasa titrek basti; Qanaan zéminidikilerning yüriki su bolup aqti; **16** Qorqunch we dehshet ularni basti; Bilikingning heywiti bilen ular xuddi tashtek midirliyalmay qaldi; Xelqing ötüp ketküche, i Perwerdigar, Özüng rene tölep hör qilghan xelqing ötüp bolghuche. **17** Ular ni bashlap kirip, Öz mirasing bolghan taghda köchetek tikisen, Öz makaning qilghan jaygha, i Perwerdigar, Öz qolliring teyyarlighan muqeddes jaygha, i Reb, ularni élip barisen. **18** Perwerdigar ebedil'ebedgiche padishah bolup höküm süridu! **19** Chünki Pirewnning atliri, Jeng harwiliri atliqliri bilen bille déngizgha kirip boldi; Perwerdigar déngizning sulirini ularning üstige yandurdi, Lékin Israillar bolsa déngizning otturisdin quruq yerdin méngip ötüp ketti». **20** Andin Harunning hedisi peyghember Meryem qoligha dapni aldi, barliq qiz-ayallarmu qoligha dap élip, ussul oyniship uninggha egeshti. **21** Meryem ulargha jawaben mundaq küyni oqudi: — «Perwerdigarni medhiyilep küy éytinglar,

Chünki U zor ulughluqini körsetti; U at we min'guchini déngizgha tashliwetti». **22** Andin Musa Israillarni Qizil Déngizdin bashlap, Shur chölige élip bardı. Ular uda üç kün chölde yürüp, su tapalmıdı. **23** Andin ular Marahqa yétip keldi; lékin u yerning süyi achchiq bolup, süyini ichkili bolmaytti; shunga u jayning nami «Marah» dep qoyulghan. **24** U waqıtta xalayıq: — Biz néme ichimiz? — dep Musadin aghrinıp ghotuldashqılı turdı. **25** U Perwerdigargha peryad kótürdi; Perwerdigar uninggha bir derexni körsetti; u derex yaghichini élip, sugha tashliwıdı, su tatlıq sugha aylandı. U yerde Perwerdigar ulargha höküim-belgilime békıtip, ularni sinap, mundaq dédi: — **26** «Eger siler köngül qoyup Xudayinglar Perwerdigarning sözini anglap, Uning neziride durus bolghanni qılıp, emrlirige qulaq sélip, barlıq hökümlirini tutsanglar, undaqta, Men misirliqlarning üstige salghan késellerdin héchbirini üstüנגge salmaymen; chünki Menki silerge shıpalıq bergüchi Perwerdigardurmen». **27** Andin ular Élimgha yétip keldi. Shu yerde on ikki bulaq bilen yetmish xorma derixi bar idi; ular shu yerde sularning boyıda chédir tikti.

16 Andin Israillarning pütkül jamaiti Élimdin yolgha atlandı; Misir zéminidin chiqıp, ikkinchi éyining on beshinchi künide Élim bilen Sinayning ottirisidiki Sin chölige yétip keldi. **2** Emma Israillarning pütkül jamaiti chölde Musa bilen Harunning yaman gépini qılıp ghotuldashqılı turdı. **3** Israillar ulargha: — Perwerdigarning qoli bizni Misir yurtidila óltürüwetken bolsa bolmasmıdı! Shu yerde biz gösh qaynawatqan qazanlarnı chöride olturup, toyghudek nan yémigenmıduq? Lékin siler bu jamaatning hemmisini achlıq bilen óltürmekchi bolup bizni bu chölge élip keldinglar! — déyishti. **4** Buning bilen Perwerdigar Musagha: — Mana, Men asmandin silerge nan yaghdurimen; shuning bilen xelq her künü chiqıp, bir künlik lazımlıqını yighiwalsun. Bu teriqide Men ularning Méning qanun-emrlirimde mangidighan-mangmaydighanlıqını sinaymen. **5** Her heptining altınchi künü shundaq bolıduki, ular yighiwalghanlırını teyyarlısun; u bashqa künlerde érishidighinin bir hesse köp bolıdu, — dédi. **6** Andin Musa bilen Harun barlıq Israillargha: — Bügün axsham silerni Misir zéminidin élip chiqquchining Perwerdigar ikenlikini bilisiler we **7** ete siler Perwerdigarning shan-sheripini körisiler; chünki U silerning Uning yaman gépini qılıp ghotuldashqıninglarnı anglıdı; bizge kelsek, siler yaman gépimizni qılıp ghotuldighudek biz kim iduq? — dédi. **8** Musa yene: Perwerdigar bügün axsham silerge yégili gösh bérıp, ete etigende toyghudek nan bergende [buni bilisiler]; chünki Perwerdigar siler Uning yaman gépini qılıp ghotuldighininglarnı anglıdı. Emdi biz néme iduq? Silerning ghotuldashqıninglar bizlege qaritilghan emes, belki Perwerdigargha qaritilghandur, — dédi. **9** Andin Musa Harun'gha: — Sen Israillarning pütkül jamaitige: «Perwerdigarning aldigha kélinglar; chünki U yaman gep bilen ghotuldashqıninglarnı anglıdı», dep éytqın, — dédi. **10** Shundaq boldiki, Harun Israillarning pütkül jamaitige sözlep turghinida, ular chöl terepke qarıwıdı, mana, Perwerdigarning julası bulutta ayan boldı. **11** Shuning bilen Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **12**

— Men Israillarning yaman gep qılıp ghotuldashqınini anglıdim; emdi ulargha: «Guguma siler gösh yeysiler we etigende nandin toyunisiler, shuning bilen siler Méning Perwerdigar Xudayinglar ikenlikimni bilip yétisiler» — dep éytqın, dédi. **13** Kechqurunda shundaq boldiki, bódüniler uchup kélip, chédirgahni qaplap ketti; etisi etigende, chédirgahning etrapidiki yerlerge shebnem chüshkenidi. **14** Etrapta yatqan shebnem kótürülüp ketkendin kéyin, mana, chöllükning yer yüzide qırawdek népiz, kichik-kichik yumılaq nersiler turatti. **15** Israillar uni körgende, uning néme ikenlikini bilmigini üçün: — Bu némidu? — dep sorashti. Musa ulargha jawaben: — Bu Perwerdigar silerge ata qilghan ozuq-tülüktur. **16** Perwerdigar shu ishni emr qılıp dédiki, «Herbiringlar yeydighininglarga qarap uningdin yighiwélinglar; herbiringlar ailidiki adem sanigha qarap, herbir ademge bir omer miqdarda yighinglar; her adem öz chédiridiki kishiler üçün yighinglar» — dédi. **17** Israillar shundaq qılıp, bezisi köprek, bezisi azraq yighiwaldı. **18** Ular uni omer miqdari bilen ölçiwıdı, köp yighqanlarningkidin éship ketmıdı, az yighqanlarningmu kemlik qılmıdı; herbir kishi öz yeydighinigha qarap yighqanıdı. **19** Musa ulargha: — Héchqandaq adem bulardin héchnémini etige qaldurmısun, dédi. **20** Shundaq bolsımu, ular Musaning sözige qulaq salmıdı; beziler uningdin bir qısmini etige saqlap qoydı. Emma saqlap qoyghını qurtlap sésip ketti. Bu ish üçün Musa ulargha xapa bolup achchiqlandı. **21** Shu sewebtin ularning herbiri her etigini chiqıp öz yeydighinigha qarap yighiwalatti; qalghanlırı bolsa aptap chiqqanda érip kététti. **22** Lékin altınchi künü shundaq boldiki, ular künlik ozuqning ikki hessisini yighdı; démek, herbir kishi üçün ikki omer miqdarda yighiwaldı; andin jamaet emirliri hemmisi kélip buni Musagha éytti. **23** Musa ulargha: — Mana Perwerdigarning dégini: — Ete aram künü, Perwerdigargha atalghan muqeddes shabat künü bolıdu; pishuridighininglarnı pishurup, qaynitidighininglarnı qaynitip, éship qalghanning hemmisini etige saqlap qoyunglar, — dédi. **24** Ular Musa buyrughandek, éship qalghanni etisige saqlap qoyuwıdı, ular sésip qalmıdı, qurutlapmu ketmıdı. **25** Musa ulargha: — Buni bügün yenglar; chünki bügün Perwerdigargha atalghan shabat künü bolghını üçün bügün daladin tapalmaysiler. **26** Alte kün siler yighsanglar bolıdu; lékin yettinchi künü shabat bolghını üçün u künide héchnéme tépilmaydu, — dédi. **27** Halbuki, yettinchi künü xelqtin birnechchisi ozuq-tülük yighqılı chiqıwıdı, héchnéme tapalmıdı. **28** Perwerdigar Musagha: «Siler qachan'ghiche Méning emrlirim we qanun-belgilimilirimni tutushni ret qilisiler? **29** Mana, Perwerdigar silerge shabat künini békıtip berdi; shunga yettinchi künü herbiringlarnı öz ornıda turup, sirlargha chiqmısun dep, altınchi künü ikki künlik ozuq bérıdu», — dédi. **30** Shuning bilen xelq yettinchi künü aram aldı. **31** Israillar bu ozuqni «manna» dep atıdı; uning [shekli] yumghasüit uruqidek, renggi aq bolup, temi heselge milen'gen qoturmachqa oxshaytti. **32** Musa ulargha: — Perwerdigarning emri shuki, — Kéyinki ewladliringlarga Men silerni Misirdin élip chiqqanda, Men silerge chölde yéyishke ata qilghan nanni körsitish üçün, uningdin komzekke bir omer toshquzup, ular üçün saqlap qoyunglar, — dédi. **33** Musa Harun'gha: — Kelgüsi ewladliringlarga körsitishke

saqlash uchün bir komzekni élip, uninggha bir omer miqdarda manna sélip, Perwerdigarning huzurida qoyup qoyghin, — dédi. **34** [Kéyin,] Harun Perwerdigar Musagha buyrughandek komzekni saqlash uchün uni hökümguwahliq sanduqining aldida qoyup qoydi. **35** Shu teriqide Israillar adem olturaqlashqan bir zémin'gha yétip kelgüche qiriq yil «manna» yédi; ular Qanaan zéminining chéghralirigha yetküche manna yédi. **36** Eyni chaghda bir «omer» «efah»ning ondin birige barawer idi.

17 Andin pütkül Israil jamaiti qopup, Sin chölidin chiqip, Perwerdigarning emri boyiche seper qilip, Refidim dégen yerge kélip chédirlirini tikti. Emma u yerde xelqge ichkili su yoq idi. **2** Shuning bilen xelq Musa bilen jédelliship: — Bizge ichkili su bergin! — dédi. Lékin Musa ulargha: — Némishqa méning bilen jédellishisiler? Némishqa Perwerdigarni sinaysiler? — dédi. **3** Lékin xelq changgap, su telep qilip, Musadin aghrinip ghotuldiship: — Sen némishqa bizni, balilirimizni we mélimizni ussuzluq bilen öltürüshke Misirdin élip kelding? — dédi. **4** Shuning bilen Musa Perwerdigargha peryad kötürüp: — Bu xelqni qandaq qilsam bolar?! Ular hélila méni chalma-késeke qilishi mumkin! — dédi. **5** Perwerdigar Musagha jawaben: — Sen Israilning aqsaqalliridin birnechisini özüng bilen bille élip chiqip, [Nil] deryasining süiyini urghiningda ishletken hasangni qolunggha élip xelqning aldigha barghin; **6** Mana, Men shu yerde, Horeb téghidiki qoram tashning üstide séning aldingda turimen; sen qoram tashni urghin. Buning bilen uningdin xelqge ichkili su chiqidu, — dédi. Musa Israilning aqsaqallirining köz aldida shundaq qildi. **7** Musa Israillarning jédellishkini we ularning «Perwerdigar arimizda zadi barmu-yoqmu?» déyiship Perwerdigarni sinighini uchün, u yerni «Massah» we «Meribah» dep atidi. **8** Shu chaghda Amalekler kélip Refidimde Israilgha hujum qildi. **9** Musa Yeshuagha: Sen özimizdin Amalek bilen jeng qilishqa adem tallighin. Men ete Xudaning hasisini qolunggha élip döngning choqqisida turup turimen, dédi. **10** Yeshua Musa buyrughinidek qilip, Amalekler bilen jeng qildi. Musa, Harun we Xur döngning choqqisigha chiqti. **11** Shundaq boldiki, Musa qolini kötürüp tursa, Israil ghalib kéletti, lékin u qollarini peske chüshürüp tursa, Amalek ghalib kéletti. **12** Musaning qolliri éghirliship ketti; ular bir tashni élip kélip uning astigha qoydi; u uning üstide olturdi; andin Harun bilen Xur biri bir teripide, biri yene bir teripide uning qollarini yölep turdi; bu teriqide uning qolliri taki kün patquche mezmüt turdi. **13** Shundaq qilip, Yeshua Amalek we uning xelqini qilichlap nabut qildi. **14** Perwerdigar Musagha: — Bir eslime bolsun dep bu ishlarni bir kitabqa yézip qaldurghin, shundaqla shularni Yeshuaning qulaqlirigha oqup ber; chünki Men Amalekning namini asmanlarning astidin, hetta ademlerning ésidinmu mutleq öchürüwétimen, dédi. **15** Andin Musa bir qurban'gahni yasap, namini «Perwerdigar tughumdur» dep atidi **16** we Musa: — Yahning texti aldida bir qol kötürülüp: — «Perwerdigar ewladtin ewladqiche Amalekke qarshi jeng qilidu» déyilgenidi, — dédi.

18 Musaning qéynatisi, yeni Midiyaning kahini Yetro Xudaning Musa uchün hemde Öz xelqi Israil uchün barliq qilghanliri toghruluq anglidi, yeni Perwerdigarning Israilni Misirdin chiqarghanliqidin xewer tapti. **2** Shuning bilen Musaning qéynatisi Yetro Musaning eslide öz yénigha ewetiwetken ayali Zipporah we uning ikki oghlini élip yolgha chiqti (birinchi oghlining ismi Gershom dep qoyulghanidi; chünki Musa: «men yaqa yurtta musapir bolup turuwatimen» dégenidi. **4** Yene birining ismi Eliézer dep qoyulghanidi; chünki Musa: «Atamning Xudasi manga yardemde bolup, méni Pirewnning qilichidin qutquzdi», dégenidi). **5** Shundaq qilip Musaning qéynatisi Yetro Musaning oghulliri bilen ayalini élip, Musaning chölde, Xudaning téghining yénida chédir tikgen yérige yétip keldi. **6** U eslide Musagha: — «Mana, menki qéynatang Yetro séning ayalingni we uning ikki oghlini élip yénigha kétéwatimen» dep xewer ewetkenidi. **7** Shuning bilen Musa öz qéynatisining aldigha chiqip, tezim qilip, uni söydi. Ular bir-biridin hal-ehwal soriship chédirgha kirdi; **8** Andin Musa qiyatisigha Israilning wejedin Perwerdigarning Pirewn we misirliqlargha qilghan hemme emellirini sözlep, ularning yol boyi béshigha chüshken jebir-japalarni bayan qilip, Perwerdigarning qandaq qilip ularni qutquzghinini éytip berdi. **9** Buni anglap Yetro Perwerdigarning Israilgha körsetken barliq yaxshiliqidin, ularni misirliqlarning qolidin qutquzghanliqidin shadlandi. **10** Yetro [shadlinip]: — Silerni misirliqlarning we Pirewnning qolidin qutquzghan Perwerdigargha teshekkurler bolghay! U bu qowmni misirliqlarning qolidin qutquzdi! **11** Men Perwerdigarning barliq ilahlardin üstün turidighanliqini emdi bildim; chünki U del ular yoghanchiliq qilghan ishta Özining ularidin üstün turidighanliqini namayan qildi — dédi. **12** Andin Musaning qéynatisi Yetro Xudagha atap bir köydürme qurbanliq we birnechiche [teshekkur] qurbanliqlirini élip keldi; Harun bilen Israilning herbir aqsaqili Musaning qéynatisi bilen bille Xudaning huzurida taam yéyishke keldi. **13** Etisi Musa xelqning ish-dewaliri üstidin höküim chiqirishqa olturdi; xelq etiginden tartip kechkiche Musaning chöriside turushti. **14** Musaning qéynatisi uning xelqi uchün qilghan ishlirini körgende uningdin: — Séning xelqge qiliwatqan bu ishning zadi néme ish? Némishqa sen [bu ishta] yalghuz olturisen, barliq xelq néme uchün etiginden kechkiche séning chörengde turidu? — dédi. **15** Musa qéynatisigha jawab bérip: — Xelq Xudadin yol izdeshke méning qéshimgha kélidu. **16** Qachanki ularning bir ish-dewasi chiqsa ular yénimgha kélidu; shuning bilen men ularning otturisida höküim chiqirimen we shundaqla Xudaning qanun-belgilimilirini ulargha bildürimen, — dédi. **17** Musaning qéynatisi uninggha: — Bu qilghining yaxshi bolmaptu. **18** Sen jezmen özüngni hemde chörengde turghan xelqimu charchitip qoyisen; chünki bu ish sanga bek éghir kélidu. Men uni yalghuz qilip yétishelmeysen. **19** Emdi méning sözümgé qulaq salghin, men sanga bir meslihet bérey we [shundaq qilsang,] Xuda séning bilen bille bolidu: — Sen özüng Xudaning aldida xelqning wekili bolup, ularning ishlirini Xudagha melum qilghin; **20** sen xelqge qanun-belgilimilerni ögitip, mangidighan yolni körsitip,

ularning qanday burchi barliqini uqturghin. **21** Shuning bilan bir vaqitta sen pütkül xelqning arisidin Xudadin qorqidighan, nepsaniyetchilikni yaman köridighan hem qabilyetlik hem diyanetlik ademlerni téyip, ularni xelqning üstige bash qilib, bezisini mingbéshi, bezisini yüzbéshi, bezisini ellikbéshi, bezisini onbéshi qilib teyinligin. **22** Shuning bilan bular herqandaq waqitta xelqning ish-dewalirini soraydu. Eger chong bir ish-dewa chiqip qalsa, buni sanga tapshursun; lékin hemme kichik ish-dewalarni ular özliri béjirisun. Shundaq qilib, ular séning wezipengni yéniklitip, yüküngni kötürüshüp béridu. **23** Eger shundaq qilsang we Xuda sanga shundaq buyrusa, özüng [wezipengde] put tirep turalaysen we xelqingmu xatirjemlik bilen öz jayigha qaytip kétidu, dédi. **24** Musa qéynatisining sözige qulaq sélip déginining hemmisini qildi. **25** Musa pütkül Israil arisidin qabilyetlik ademlerni tallap, ularni xelqning üstige bash qilib, bezisini mingbéshi, bezisini yüzbéshi, bezisini ellikbéshi, bezisini onbéshi qilib qoydi. **26** Bular herqandaq waqitta xelqning ish-dewalirini sorap turdi; tesrek ish-dewalarni bolsa, Musagha yollaytti, kichik ish-dewalarni bolsa özliri soraytti. **27** Andin Musa qéynatisini yolgha sélip qoydi, u öz yurtigha qaytip ketti.

19 Israilar Misir zéminidin chiqip, del üçinchi éyining bashlan'ghan küni Sinay chölige yétip keldi. **2** Ular Refidimdin chiqip, Sinay chölige yétip kélip, chölde chédir tikti; Israil shu yerde, taghning udulida toxtap chédir tikti. **3** Musa Xudaning aldigha chiqiwidi, Perwerdigar taghdin uninggha xitab qilib mundaq dédi: — Sen Yaqupning jemetige söz qilip, Israilargha munu xewerni yetküzgin: — **4** «Méning misirliqlargha néme qilghinimni, shundaqla Men silerni xuddi Bürküüt balilirini qanatlirigha mindürüp élip yürügendek, Öz qéshimgha élip kelginimni özünglar kördünglar. **5** Emdi siler derheqiqet Méning sözümnü anglap, ehademni tutsanglar, undaqta barliq ellerning arisida Manga xas bir göher bolisiler — chunki pütkül yer Méningkidur — **6** we siler Manga kahinlardin terkib tapqan xas bir padishahliq we muqeddes bir qowm bolisiler». Mana bu sen Israilargha déyishing kérek bolghan sözlerdur, — dédi. **7** Shuning bilen Musa yénip kélip, xelqning aqsaqallirini chaqirtip, Perwerdigar uninggha buyrughan shu sözlerning hemmisini ulargha yetküzdi. **8** Xelqning hemmisi bir éghizdin: — Perwerdigar buyrughaning hemmisige choqum emel qilimiz! — dep jawab berdi. Andin Musa xelqning jawab sözlirini Perwerdigarning qéshigha bérıp yetküzdi. **9** Perwerdigar Musagha: — Mana, Men sanga söz qilghinimda xelq awazimni anglutsun, hemishe sanga ishensun dep, yéninggha qara bulutning qarangghuluqi ichide kélimen, dep éytti. Musamu xelqning dégenlirini Perwerdigargha anglatti. **10** Perwerdigar Musagha yene: — Sen xelqning qéshigha bérıp, бүгүн we ete ularni pak-muqeddes qilib, kiyim-kécheklirini yudurghin. **11** Ular üçinchi künige teyyar tursun; chunki üçinchi küni barliq xelqning köz aldida Perwerdigar Sinay téghigha chüshidu. **12** Sen xelq üçün [taghning] etrapigha bir pasıl qilib, ulargha: «Siler éhtiyat qilinglar, taghqa chiqmanglar yaki uning étikige tégip ketmenglar. Kimki taghqa tegse öltürülmey qalmaydu; **13** Uninggha hetta birer qoli tégip ketsimu, chalma-kések

qilip öltürülsun yaki oq étip öltürülsun. Meyli haywan yaki insan bolsun, shundaq qilsa, tirik qaldurulmisun» — dep éytqin. Lékin Xudan uzun chélinisa, ular taghning tüwige chiqsun, dédi. **14** Musa taghdin chüshüp xelqning qéshigha bérıp, xelqni Xudagha atap muqeddes qildi; ular kiyim-kécheklirini yudi. **15** Andin Musa xelqge: — Üchinchi künige teyyar turunglar; héchkim ayali bilen yéqinchilik qilmisun, dédi. **16** Üchinchi küni bolghanda, tang yorushi bilen shundaq boldiki, güldürmamlar güldürlep, chaqmaq chéqip, tagh üstide qoyuq bir parche bulut payda boldi, zor qattiq chélin'ghan kanayning awazi anglandi. Buni körip chédirghahdiki pütkül xelq qorqunchidin titrep ketti. **17** Musa xelqni Xudaning aldida hazir bolushqa chédirghahdin élip chiqti. Ular kélip taghning tüwide öre turdi. **18** Perwerdigar Sinay téghigha otta chüshüp kelgini üçün is-tütek pütkül taghni qaplıdi; is-tütek xumdanidin örligen is-tütekke üstige örlöp chiqti. Pütkül tagh qattiq tewrinishke bashlıdi. **19** Kanay awazi barghanséri küchiyip intayin qattiq chiqti. Musa söz qiliwidi, Xuda anglap ünlük awaz bilen jawab berdi. **20** Perwerdigar Özi Sinay téghigha, taghning choqqisigha chüshiti; andin Perwerdigar Musani taghning choqqisigha chaqiriwidi, Musa taghqa chiqti. **21** Perwerdigar Musagha: — Sen chüshüp xalayiqni agahlandurup: Ular «Perwerdigarni körimiz» dep pasıldin bösüp ötmisun; undaq qilsa, ularin köp adem halak bolidu, dep éytqin. **22** Perwerdigargha yéqin kéleleydighan kahinlarnu özlirini manga atap muqeddes qilsun; bolmisa, Perwerdigar [sépilni] böskendek ulargha halaket yetküzidu, — dédi. **23** Musa Perwerdigargha: — Xalayiqning Sinay téghigha chiqishi mumkin emes; chunki Sen Özüng bizge qattiq agahlandurdung: taghni «muqeddes» dep qarap, uning etrapigha pasillarni békitinglar, dep emr qilding, — dédi. **24** Perwerdigar Musagha: — Mang, sen chüshüp ketkin. Andin sen Harunni élip, bille chiqqin; lékin kahinlar we xelq bolsa Perwerdigarning qéshigha barayli dep pasıldin bösüp ötmisun; bolmisa, [Perwerdigar sépilni] böskendek ularning üstige chüshidu, — dédi. **25** Shuning bilen Musa xelqning qéshigha chüshüp, ulargha bu sözni yetküzdi.

20 Xuda munu barliq sözlerni bayan qilib mundaq dédi: — **2** Men séni «qulluq makani» bolghan Misir zéminidin chiqirip kelgen Perwerdigar Xudayingdurmen. **3** Séning Mendin bashqa héchqandaq ilahing bolmaydu. **4** Sen özüng üçün meyli yuqiridiki asmanda bolsun, meyli töwendiki zéminda bolsun, yaki yer astidiki sularda bolsun, herqandaq nersining qiyapitidiki héchqandaq oyma shekilni yasima. **5** Sen bundaq nersilerge bash urma yaki ularning qulluqigha kirme. Chunki Menki Perwerdigar Xudaying wapasizliqqa heset qilghuchi Tengridurmen. Mendin nepretlen'genlerning qebihlikirini özlirige, oghullirigha, hetta newre-chewirilirigiche chüshürimen, **6** Emma Méni söyidighan we emrlirini tutidighanlarga ming ewladighiche özgermes méhribanliq körsitimen. **7** Perwerdigar Xudayingning namini qalaymiqan tilgha alma; chunki kimdekim namini qalaymiqan tilgha alsa, Perwerdigar uni gunahkar hésablamay qalmaydu. **8** Shabat künni muqeddes dep bilip tutqili yadında saqlighin. **9** Alte kün ishlep barliq ishliringni tügetkin; **10** lékin

yettinchi kuni Perwerdigar Xudayinggah atalghan shabat künidir; sen shu kuni héchqandaq ish qilmaysen; meyli sen yaki oghlung bolsun, meyli qizing, meyli qulung, meyli dédiking, meyli buqang yaki sen bilen bir yerde turuwatqan musapir bolsun, héchqandaq ish qilmisun. **11** Chünki alte kün ichide Perwerdigar asman bilen zéminni, déngiz bilen uning ichidiki barini yaratti andin yettinchi künide aram aldi. Buning üçün Perwerdigar shabat künini bext-beriketlik kün qilip, uni muqeddes kün dep békitti. **12** Ata-anangni hörmet qil. Shundaq qilsang Perwerdigar Xudaying sanga ata qilmaqchi bolghan zéminda uzun ömür körisen. **13** Qatilliq qilma. **14** Zina qilma. **15** Oghriliq qilma. **16** Qoshnang toghruluq yalghan guwahliq berme. **17** Sen qoshnangning öy-imaritige köz qiringni salma, ne qoshnangning ayali, ne uning quligha, ne uning dédiki, ne uning kalisi, ne uning ishiki yaki qoshnangning herqandaq bashqa nersisige köz qiringni salma. **18** Pütkül xelq güldürmamilarni, chéqin-yalqunlarni, kanayning awazi we taghdin örlép chiqqan is-tütekleri kördi we anglidi; ular bularni körüp, titriship yiray turushti **19** we Musagha: — Bizge senla söz qilghaysen, biz anglaymiz; lékin Xuda bizge özi söz qilmisun; chünki undaq qilsa ölüp kétimiz, dédi. **20** Musa xalayıqqa jawaben: — Qorqmanglar; chünki Xudaning bu yerge kélishi silerni sinash üçün, yeni silerning Uning dehshetlikini köz aldinglarga keltürüp, gunah qilmasliqlar üçündür, — dédi. **21** Shuning bilen xalayıq nérıda turdi; lékin Musa Xuda ichide turghan qoyuq bulutning qéshigha yéqin bardı. **22** Perwerdigar Musagha: — Sen bérıp Israillargha munu sözlerni yetküzgin: «Silerge ershtin söz qilghinimni kördünglar. **23** Siler Méning ornunda ilah dep kümüshtin butlar yasimanglar, yaki özünglar üçün altundin butlarni yasimanglar. **24** — Sen Men üçün tupraqtin bir qurban'gah yasap, shu yerde köydürme qurbanliq we inaqilq qurbanliqlirini, qoy-öçke bilen kalilirigini sun'ghin. Orumen Men xelqge namimni [hörmet bilen] eslitidighan barliq jaylarda, yéninggha kélip sanga bext-beriket ata qilimen. **25** — Eger Manga atap tashlardin qurban'gah yasimaqchi bolsang, yonulghan tashlardin yasimighin; chünki tashlarga eswabingni tegküzse, ular napak bolup qalidu. **26** Qurban'gahingha chiqidighan pelempey bolmisun; undaq bolghanda, pelempeydin chiqquche ewriting körünüp qélishi mumkin», — dédi.

21 — Sen ularning aldigha qoyidighan höküm-belgilimiler munulardur: — **2** Eger sen bir ibranıy qulni sétıwalgan bolsang, u alte yilghiche xizmitingde bolup, yettinchi yili tölemsiz hör qılınsun. **3** U qul qılınışqqa tenha halette élip kélın'gen bolsa, tenha halette ketsun. Ayali bilen birge élip kélın'gen bolsa, ayalimu uning bilen bille ketsun. **4** Eger xojisi uninggha xotun élip bergen bolsa, shundaqla ayali uninggha oghul-qızlarni tughup bergen bolsa, ayal baliliri bilen xojisigha qélip, er yalghuz ketsun. **5** Lékin eger qul élan qilip: «Men xojam, ayalım we balilirimgha muhebbitim bolghini üçün hör bolup ketmeymen» dese, **6** undaqta uning xojisi uni Xudaning [ibadet sorunining] aldigha élip bérıp, uni ishikning aldida yaki ishikning keshikining aldida turghuzsun; andin xojisi bigiz bilen uning qulıqini teshsun. Shundaq qilip, u mengitge xojisining quli bolup

qalidu. **7** Eger birkim qızini dédeklikke sétıwetken bolsa, u er qullar hör qılın'ghandek hör qılınmisun. **8** Eger öziğe xas sétıwalgan qız xojisigha yaqmisla, undaqta u qız terepning heq tölep uni hör qılışigha qo qoyusha kérek. Lékin xojisining uni yat xelqge sétish hoquqi bolmaydu; chünki xojisi uninggha wapasizliq qilghandur. **9** Eger u qızni oghligha xas békitten bolsa, undaqta u belgilimiler boyiche uninggha öz qızidek muamile qılınsun. **10** Eger xojisi yene xotun alsa, eslide emrige alghan dédikining yémek-ichmikini, kiyim-kéchikini we er-xotunchiliq burchini kémeytımsun. **11** Eger u shu üç ishni ada qılmissa, undaqta u bedel tölimey hör bolsun. **12** Kimki bir ademni urup öltürüp qoysa, umu choqum öltürülsun. **13** Lékin eger u kishi [ölgüchining] jénini paylap turup qesten öltürmigen, belki men Xuda uning qoli arqılıq shu kishining öltüşige yol qoyghan bolsam, undaq ehwalda Men uninggha qachidighan bir jayni orunlashturimen. **14** Lékin eger birsi öz qoshnisini hiyle bilen öltürimen dep, uninggha qesten hujum qılsa, u gerche [panah izdep] qurban'gahingha qéchıp kelsimu, u shu yerde tutulsun we ölümgge mehkum qılınsun. **15** Kimki öz atisi yaki anisigha qul tegküzse, choqum öltürülsun. **16** Kimki bir ademni bulap satqan bolsa yaki uning qolida barliq melum bolsa, jezmen öltürülüşı kérek. **17** Kimki öz atisi yaki anisigha lenet qilip qarqighan bolsa, jezmen öltürülüşı kérek. **18** Eger ikki kishi urushup qélip, biri yene birini tash ya moshti bilen ursa, urulghan kishi ölmey, orun tutup yétip qalghan bolsa, **19** u kishi qopup hasigha tayinip tashqirigha chiqqudek bolsa, undaqta uni urghan kishi jazadin xalas qılınsun; peqet zeximlen'güchining yétip ishtin qalghan waqti üçün tölem bérıp, uni dawalitip sellimaza saqaytsun. **20** Eger birsi quli yaki dédikini tayaqta ursa, shundaqla qul yaki dédek neq meydanda ölüp ketse, uning üçün [igisi] choqum jazagha tartılınsun. **21** Lékin eger tayaq yégüchi bir-ikki kün tirik tursa, undaqta qul xojayinining shexsi mal-mülki bolghini üçün, qulning jazasigha tartılınsun. **22** Eger kishiler bir-biri bilen urushup qélip, hamilidar bir ayalni urup salsa, hamilidar ayalda balisi baldur tughulushidin bashqa zeximlinish bolmisa, ayalning érinig tölem telipi boyiche hakimlarning testiqidin ötküzülüp jerimane tölısun. **23** Eger [ayal yaki bala] ziyan-zexetke uchrighan bolsa, undaqta jénigha jan, **24** köziğe köz, chishigha chish, qoligha qol, putigha put, **25** köyüкке köyük, zeximge zexim, kökke kök tölısun. **26** Eger birsi öz qul ya dédikining közini urup nakar qilip qoysa, közi wejidin uni azad qılınsun. **27** Shuningdek birsi öz quli ya dédikining chishini urup chiqiriwetken bolsa, chishi wejidin uni azad qılınsun». **28** Eger bir kala bir er yaki ayal kishini üsüp öltürüp qoysa, shu kala choqum chalma-késeq qılınışı kérek, uning göshi yéyılınsun. Lékin kalining igisige gunah kelmisun. **29** Lékin bu uynig ilgiridin üsüş aditi bolup, igisige bu heqte agah bérilgen bolsa, lékin yenila uni baghlimighini üçün er-ayal kishilerni üsüp öltürüp qoyghan bolsa, undaqta kala chalma-késeq qılınsun, igisimu ölümgge mehkum qılınsun. **30** Lékin uningdin xun heqqi telep qılınsa, öz jénining ornida uninggha qanchilik tölem qoyulghan bolsa shuni bersun. **31** Kalidin üsülügüchi oghul yaki qız bala bolsa, kalining igisi oxshashla yuqırıqi hökümdikidek bir terep qılınsun.

32 Kala qul yaki dédekni úsken bolsa, kalining igisi úsulgúchining xojisigha ottuz shekel kümúsh bersun; andin kala chalma-késeek qilinsun. **33** Eger birsi bir orining aghzini ochuq qoyup yaki kolawatqan orining aghzini yapmay, kala yaki éshek uninggha chúshüp ketse, **34** Undaqta orining igisi mal igisining ziyinini toluq tölep bersun; ölgen mal uningki bolidu. **35** Eger birsining kalisi yene birsining kalisini úshüp óltürüp qoyghan bolsa, undaqta ular tirik qalghan kalini sétip, pulni barawer bölüşsun hem ölük kalinimu shundaq bölüşsun. **36** Lékin kalining ilgiridin úsidighan aditi barliqi éniq turup, igisi uni baghlimay qoyuwetken bolsa, undaqta úsküchi kalining igisi kaligha kala tölep bersun, ölük kala uning bolsun.

22 Eger birsi bir kala yaki qoyni oghrilap, uni soysa ya sétiwetse, u bir kalining ornigha besh kala, bir qoyning ornigha töt qoy tölisun. **2** Oghri tam teshkende tutulup qélip, tayaq yep ólüp qalsa, óltürgüchige xun jazasi kelmisun. **3** Lékin shu weqe bolghan peyette kün chiqip qalghan bolsa, undaqta óltürgüchi xun jazasigha tartilsun. Oghri oghrilighinini tölep ziyanni toluqlap bérishi kérek; uningda bir néme bolmisa, qulluqqa sétilip, oghrilighan nersini tölishi kérek. **4** Oghri tutulghanda oghrilighan nerse, kala bolsun, éshek bolsun, qoy bolsun uning qolida tirik halette tépilsa, u ikki hesse qimmette tölep bersun. **5** Eger birsi öz mal-charwilarini étizliqqa yaki úzümarliqqa otlashqa qoyuwétip, bashqilarning bagh-étizliqida otlashqa yol qoysa, undaqta u özining eng ésil mehsulatiridin yaki úzümarliqining eng ésil méwisidin ziyanni tölep bersun. **6** Eger ot kétip, tikenlikke tutiship kétip, andin ónchilerni, bash tartip pishqan ziraetni köydürüp, pütkül étizliqni küil qiliwetse, undaqta ot qoghuchi barliq ziyanni tölep bersun. **7** Eger birsi qoshnisigha pul yaki mal-dunyasinu amanet qilghan bolsa, bular öyidin oghrilinip ketse, shundaqla oghri kéyin tutulsa, u oghrilighinini ikki hesse qimmette tölep bersun. **8** Lékin oghri tépilmisa, öy igisining qoshnisining méligha qol tegküzgen ya tegküzmigenlik melum bolsun dep, hakimlarning aldigha keltürilsun. **9** Herxil xiyanet, u meyli kala, éshek, qoy, kiyim-kécheek bolsun, yittürüp qoyghan nerse bolsun, ular toghruluq bir qoshnisi: «emeliyet mundaq idi» dep talashqan bolsa, her ikkisining dewasi hakimlarning aldigha keltürilsun; hakimlar qaysigha gunah békitse, shu qoshnisigha ikki hesse qimmette tölep bersun. **10** Eger birsi qoshnisigha éshek, kala, qoy yaki bashqa bir charpayni amanet qilsa, bu amanet méli kishi körmey ólup ketse, yaki zeximlense, yaki heydep ékitilse, **11** undaqta qoshnisining méligha qol tegküzgen ya tegküzmigenlik melum bolsun dep, Perwerdigarning aldida ularning otturisida bir qesem ichürilsun. Mal igisi bu qesemni qobul qilsun; qoshnisi uninggha tölem tölep bermisun. **12** Lékin mal oghrilan'ghan bolsa, u igisige tölep bersun. **13** Eger uni wehshiy haywan boghup qoyghan bolsa, u malning qalduqini guwahliq üçün körsitip, uni tölep bermisimu bolidu. **14** Eger birsi qoshnisidin bir ulaghni ótne élip, ulagh igisi yoq yerde zeximlense yaki ólup qalsa, ótne alghuchi toluq tölep bersun. **15** Lékin igisi neq meydanda bolsa, ótne alghuchi tölep bermisun; ulagh ijarige élin'ghan bolsa, alghuchi

tölem tölimisun; chünki uni ijare tölep ekelgen. **16** Eger bir adem téxi yatliq bolmighan bir qizni azdurup, uning bilen bille yatsa, undaqta u uning toyluqini bérishi kérek, andin uni xotunluqqa alsun. **17** Lékin qizning atisi uni uninggha bergili unimisa, zina qilghuchi pak qizlarning toyluqigha barawer kélidighan kümúsh pulni tarazida ölchep bersun. **18** Jaduger xotunni tirik qoymighin. **19** Haywan bilen jinsiy munasiwet ótküzgen herbiri jezmen ölümge mehkum qilinsun. **20** Kimdekim birdinbir Perwerdigardin bashqa herqandaq ilahgha qurbanliq sunsa, haram dep mutleq halaketke mehkum qilinsun. **21** Silermu Misirda musapir bolup turghanikensiler, musapir bolghan kishini héch xarlimanglar we yaki uninggha héch zulum qilmanglar. **22** Herqandaq tul xotun yaki yétim balini xorlimanglar. **23** Sen ularni herqandaq terepte xorlisang, ular manga peryad kötürse, Men ularning awazini choqum anglaymen; **24** shuning bilen ghezipim tutiship, silerni qilichlap óltürimen, silerning xotunliringlar tul qilinip, baliliringlar yétim bolup qalidu. **25** Eger sen Méning xelqimning ichidin sanga qoshna bolghan kembeghelge qerz bergen bolsang, uninggha jazanixorlardek muamile qilmighin; uningdin ösüm almanglar. **26** Eger sen qoshnangning chapinini görüge alghan bolsang, kün olturmasta uninggha yandurup ber. **27** Chünki chapini uning birdinbir yépinchisi bolup, bedinini yapidighan kiyim shudur. U bolmisa, u némini yépinip yatidu? Bu sewebtin Manga peryad qilsa, peryadini anglaymen; chünki Men shepgetlikturmen. **28** Xudagha kupurluq qilma, we xelqingning emirlirininimu qarghap tillima. **29** Xaminangning hosulining ashqinidin we sharab-zeytun méyi kölcikingdin tashqinidin Manga hediye sunushni hayal qilmighin. Sen oghulliringning tunjisini Manga atighin. **30** Kala bilen qoyliringning tunji balilirininimu hem shundaq atighin; tunji bala yette kün'giche anisi bilen bille tursun; emma sekkizinchi küni uni Manga atap sun'ghin. **31** Siler Manga atalghan muqeddes kishiler bolisiler; shunga dalada yirtquch haywan teripidin boghulghan haywanning göshini yémenglar, belki uni itlarga tashlap béringlar.

23 Yalghan gepni yaymighin we ya yalghan guwahliq béríp rezil ademge yan basmighin. **2** Topqa egiship rezil ishta bolma yaki dewa-desturlarda guwahliq bergende topqa egiship heqiqetni burmilima. **3** Kembeghel dewa qilsa, uninggha yan basma. **4** Düşminingning kala ya éshiki ézip kétip, sanga uchrap qalsa, uni élip kélip, igisige choqum tapshurup ber. **5** Eger sanga öch bolghanning éshiki yükni kötürelmey yükning astida yatqinini körseng, uni yardemsiz tashlimay, belki uninggha yardemliship éshikini qopurushup bérishning zörür. **6** Arangdiki kembeghelning dewasida adaletni burmilima. **7** Herqandaq saxta ishtin özüngni néri tart; bigunah adem bilen heqqaniy ademni óltürmighin; chünki Men rezil ademni hergiz adil dep aqlimaymen. **8** Shuningdek héchqandaq para yéme; chünki para közi ochuqlarni kor qilip, heqqaniylarning sözlirini burmilaydu. **9** Musapir kishilerge zulum qilma; chünki özünglar Misir zéminida musapir bolup turghan bolghachqa, musapirning rohiy halini bilisiler. **10** Alte yil öz yéringni térip, hosullirini al. **11** Lékin yettinchi yili yerge aram béríp uni bosh qoy; xelqingning

namratliri uningdin yighip yésun, ulardin ashqinini jangaldiki haywanlar yésun; shundaqla üzümlarqliqning benden zeytunlarqliqningimu shundam qilghin. **12** Alte kün ichide öz ishingni ada qilip, yettinchi küni aram élishing zörür. Buning bilen kala-éshekliring aram tapidu, dédikingning ogħli bilen musapir kishimu harduqini chiqiridu. **13** Men sanga éytqinimning hemmisini köngül bölüp ada qil; bashqa ilahlarıning namini tilinggha alma; bular hetta aghzhingghimu chiqmisun. **14** Her yilda üç qétim méning üçhün héyt ötküzgin. **15** Aldi bilen «pétir nan héyti»ni ötküz; sanga emr qilghinimdek Abib éyidiki békitilgen künlerde yette kün pétir nan yégin; chünki shu ayda sen Misirdin chiqqaniding. Shu héytta héchkishi aldimgha quruq qol kelmisun. **16** Sen ejir qilip térighan étizdiki ziraitingning tunji hosulini orghanda «orma héyti»ni ötküz; shundaqla sen ejir singdürüp yerdin axirqi hosul-mehsulatliringni yil axirida yighqanda «hosul yighish héyti»ni ötküz. **17** Yilda üç qétim erkeklingning hemmisi Reb Perwerdigarning huzurigha hazir bolsun. **18** Sen manga atalghan qurbanliqning qénini xémirturuch sélín'ghan nan bilen sunmighin; héyt qurbanliqning yéghini bolsa kéchiche qondurup etigichige saqlama. **19** Zéminingdiki deslepki hosulning eng yaxshisini Perwerdigar Xudayingning öyige élip kel. Ogħlaqni anisining sütide qaynitip pishurma. **20** Mana, Men bir Perishtini yolda séni qoghdap, Men sanga teyyarlighan yerge élip barsun dep, aldingda yürüşke ewetimen. **21** Sen uning aldida özüngge agah bol, uning awazigha qulaq sal. Uning zitigha tegme; bolmisa, u itaetsizlikliringni kechürmeydu; chünki Méning namim uningdidur. **22** Lékin eger sen uning awazigha qulaq sélip, Méning barliq buyrugħanliringha emel qilsang, Men düshmenliringge düshmen, küshendiliringge küshende bolimen. **23** Chünki Méning Perisitem aldingda yürüp, séni Amoriy, Hittiy, Perizziy, Qanaaniy, Hiwiye we Yebusiylarning zéminigha bashlap kiridu; Men ularni yoqitimen. **24** Sen ularning ilahlirigha bash urup ibadet qilma we yaki ular qilghandek qilma; belki ularning [butlirini] üzü-l-késil chéqiwet, but tüwrüklerini üzü-l-késil kukum-talghan qiliwet; **25** Lékin Xudayinglar Perwerdigarning ibaditide bolunglar. Shundaq qilsanglar U nan bilen süyüglarni beriketleydu; Men barliq késellikni aranglardan chiqirip tashlaymen. **26** Buning bilen zéminingda boyidin ajrap kétidighan yaki tughmas héchbir ayal yaki charpay bolmaydu; ömrüingning künlirini toluq qilimen. **27** Men séning aldingda wehimimni ewetimen, qaysi taipige yéqinlashsang shularni parakende qilimen; shuning bilen hemme düshmenliringni keynige yandurup qachurimen. **28** Hiwiylar, Qanaaniylar we hittiylarni aldingdin qogħlap chiqiriwétishke sériq herilerni aldingda yürüşke ewetimen. **29** Emma zéminning Xarabiliship, dalada wehshiy haywanlar awup sanga xewp bolup qalmasliqi üçhün, shu ellerni aldingdin bir yilghiche heydiwetmeymen, **30** Belki sen awup, zéminni [pütünley] miras qilip bolghuche, az-azdin heydep turimen. **31** Séning zéminingning chégrilirini Qizil Déngizdin tartip Filistiylarning déngizighiche, shuningdek chöldin tartip [Efrat] deryasighiche békitimen; chünki zéminda turuwatqanlarni heydiwétip yérini igilishing üçhün, ularni qolunggha tapshurimen. **32** Sen ular bilen we

yaki ilahliri bilen héchqandaq bir ehde tüzme. **33** Ularning séni aldimda gunahqa patquzmasliqi üçhün ularni zéminingda qet'iy turghuzma. Chünki mubada sen ularning ilahlirining ibaditide bolsang, bu ish sanga tuzaq bolidu.

24 U Musagha yene: — «Sen béríp, özüng bilen bille Harun, Nadab, Abihuni we Israillarning aqsqaqalliri arisidin yetmish ademni élip, Perwerdigarning huzurigha chiqip, yiraqta turup sejde qilinglar. **2** Peqet Musala Perwerdigarning aldigha yéqin kelsun; bashqilar yéqin kelmisun, xelq uning bilen bille üstige chiqmisun, — dédi. **3** Musa kélip Perwerdigarning barliq sözliri bilen hökümlirini xalayıqqa dep berdi; pütkül xalayıq bir awazda: — Perwerdigarning éytqan sözlirining hemmisige emel qilimiz! — dep jawab bérishiti. **4** Andin Musa Perwerdigarning hemme sözini xatiriliwélip, etisi seher qopup tagħning tüwide bir qurban'gahni yasap, shu yerde Israillning on ikki qebilisining sani boyiche on ikki tash tüwrükni tiklidi. **5** Yene Israillarning birnechke yigitlirini ewetti, ular béríp Perwerdigargha köydürme qurbanliqlar sundi, inaqliq qurbanliqi süpitide birnechke torpaqnu soyup sundi. **6** Andin Musa qanning yérimini qachilargha qachilidi, yene yérimini qurban'gah üstige chachti. **7** Andin u ehdinamini qoligha élip, xelqge oqup berdi. Ular jawaben: — Perwerdigarning éytqinining hemmisige qulaq sélip, itaet qilimiz! — déyishti. **8** Shuning bilen Musa qachilardiki qanni élip, xelqge sépip: — Mana, bu Perwerdigar mushu sözlerning hemmisige asasen siler bilen bagħlighan ehdingni qénidur, dédi. **9** Andin kéyin Musa we Harun, Nadab we Abihu Israillarning aqsqaqalliridin yetmish adem bilen bille tagħ üstige chiqishti. **10** Ular shu yerde Israillning Xudasini kórdi; uning ayighining astida xuddi kök yaquttin yasalghan nepis payandazdek, asman gümbüzidek süpsüzük bir jisim bar idi. **11** Lékin u Israillarning mötiwerlirige qol tegküzmidi; ular Xudani körüp turdi hemde yep-ichishti. **12** Perwerdigar Musagha: — Tagħ üstige, qéshimgha chiqip shu yerde turghin. Sanga ulargha ögütishke tash taxtaylorni, yeni Men yézip qoyghan qanun-emrni bérimen, dédi. **13** Shuning bilen Musa qopup, Yardemchisi Yeshuani élip mangdi. Musa Xudaning téghigha chiqti. **14** U awwal aqsqaqallargha: Biz yénip kelgüche mushu yerde bizni saqlap turunglar. Mana, Harun bilen xur silerning yéninglarda qalidu; eger birsining ish-dewasi chiqsa, ularning aldigha barsun, — dédi. **15** Shuning bilen Musa tagħning üstige chiqti we tagħni bulut qaplıdi. **16** Perwerdigarning julasi Sinay téghining üstide toxtidi; bulut uni alte kün'giche qaplap turdi; yettinchi küni, Perwerdigar bulut ichidin Musani chaqirdi; **17** Perwerdigarning julasining qiyapiti Israillarning köz aldida tagħning choqqisida hemmini yutquchi otte köründi. **18** Musa bulutning ichige kirip, tagħning üstige chiqip ketti. Musa qiriq kéche-kündüz tagħda turdi.

25 Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha éytqin, ular Manga bir «kötürme hediye»ni keltürsun; kimming köngli hediye sunushqa xush bolsa, uningdin Manga sunulidighan «kötürme hediye»ni tapshuruwélinglar. **3** Siler ulardin tapshuruwalidighan kötürme hediye: — Altun, kümüş,

mis, **4** kök, sösün we qizil renglik yip, kanap rext, tiwit, **5** qizil boyalgan qochqarning tétiliri, délfinning tétiliri, akatsiye yaghichi, **6** chiragh üçün zeytun méyi, «mesihlesh méyi» we xushbuy üçün xushbuy dardmekler, **7** efod bilen «qoshén»gha ornitilidighan aq héqiq we bashqa ésil tashlar bolsun. **8** Méning özliri arisida makan qilishim üçün [shulardin] Manga bir muqeddes turalghuni yasusun. **9** Uni Men sanga barliq körsetmekchi bolghiningha asasen, yeni ibadet chédirining nuxsisi we barliq eswab-saymanlirining nuxsisigha op'oxshash qilip yasanglar. **10** Ular akatsiye yaghichidin bir sanduq yasusun. Uning uzunluqi ikki yérin gez, kenglik bir yérin gez, égzilik bir yérin gez bolsun. **11** Sen uni sap altun bilen qaplighin; ichi we sirtini altun bilen qaplap, uning üstünki qismining chörisige altundin girwek chiqar. **12** Uningha altundin töt halqa quydurup, töt chétiqigha békitkin. Bir teripige ikki halqa, yene bir teripige ikki halqa bolsun. **13** Sen hem akatsiye yaghichidin ikki baldaq yasap, her ikkisini altun bilen qaplighin; **14** andin sanduq ular arqliq kötürülsün dep, baldaqlarni sanduqning ikki yénidiki halqiliridin ötküzüp qoyghin. **15** Baldaqlar hemishe sanduqtiki halqida tursun; ular uningdin chiqirilmisun. **16** Men sanga bérighan höküm-guwahliqni sanduqqa qoyghin. **17** Sanduqning [yapquchi süpitide] sen altundin uzunluqi ikki yérin gez, kenglik bir yérin gez bolghan bir «kafaret texti» yasighin. **18** Ikki kërubni altundin soqup yasighin. Ular ni kafaret textining ikki teripige ornataqin. **19** Bir kërubni bir teripige, yene bir kërubni yene bir teripige ornitish üçün yasighin. Ikki teripidiki kërublarni kafaret texti bilen bir gewde qilinglar. **20** Kërublarni bir-birige yüzlemsun, qanatlarini kafaret textining üstige kérip, qanatliiri bilen uni yapsun; kërublarning yüzü kafaret textige qaritilsun. **21** Sen kafaret textini sanduqning üstige qoyup, Men sanga bérighan höküm-guwahliqni sanduqning ichige qoyghin. **22** Men shu yerde sen bilen körishimen; kafaret texti üstide, yeni höküm-guwahliq sanduqning üstidiki ikki kërubning otturisiida turup sanga Israillargha yetküzüshke tapshuridighan barliq emrlirim toghrisida söz qilimen. **23** Hem akatsiye yaghichidin uzunluqi ikki gez, kenglik bir gez, égzilik bir yérin gez bolghan bir shire yasighin. **24** Uni sap altun bilen qaplap, uning üstünki qismining chörisige altundin girwek chiqar. **25** Sen shirening chörisige töt ilik égzilikte bir lew yasighin; bu lewning chörisigimu altundin bir girwek chiqar. **26** Sen u shirege altundin töt halqa yasap, bu halqilarni shirening töt burjikidiki chétiqqa ornataqin. **27** Shireni kötürüshke baldaqlar ötküzülsün dep, halqilar shire léwige yéqin békitilsun. **28** Baldaqlarni akatsiye yaghichidin yasap, altun bilen qaplighin; shire ular arqliq kötürüldü. **29** Shirege yandap légen, qacha-texse, piyale we «sharab hediyliri»ni chachidighan qedehlerni yasighin; ularni sap altundin yasighin. **30** Méning huzurunda turushqa sen shirege hemishe «teqdim nan»ni qoyghin. **31** Sen hem sap altundin bir chiraghdan yasighin. U chiraghdan soqup yasalsun; chiraghdanning puti, gholi, qedehliri, ghunche we chéchekliri pütün bir altundin soqulsun. **32** Chiraghdanning gholining ikki yénidin alte shaxche chiqirilsun — chiraghdanning bir yénidin üç shaxche, chiraghdanning yene bir yénidin üç shaxche chiqirilsun; **33** bir yénidiki herbir

shaxchide badam güli sheklide ghunchisi we chéchiki bolghan üç qedeh chiqirilsun, yene bir yénidiki herbir shaxchide badam güli sheklide ghunchisi we chéchiki bolghan üç qedeh chiqirilsun. Chiraghdan'gha chiqirilghan alte shaxchining hemmisi shundaq yasalsun. **34** Chiraghdanning [gholidin] badam güli sheklide ghunchisi we chéchiki bolghan töt qedeh chiqirilsun. **35** Bulardin bashqa [birinchi] ikki shaxchining astida bir ghunche, [ikkinchi] ikki shaxchining astida bir ghunche, [üchinchi] ikki shaxchining astida bir ghunche bolsun; chiraghdan'gha chiqirilghan alte shaxchining asti hemmisi shundaq bolsun. **36** Uning shu ghunchiliri hem shaxchiliri chiraghdan bilen bir gewde qilinsun — bir pütün sap altundin soqup yasalsun. **37** Sen chiraghdanning yette chirighini yasighin; chiraghlarni udulgha yoruq chüshürelishi üçün üsti terepke ornitilsun. **38** Uning pilik qaychiliri bilen küldanliri sap altundin yasalsun. **39** Chiraghdan we uning barliq eswabliri bir talant sap altundin yasalsun. **40** Sanga taghda ayan qilin'ghan nusxa boyiche bularni éhtiyat bilen yasighin.

26 Muqeddes chédirni on parche yopuqtin yasatqin; yopuqlar népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilashiturulup ishlensun; uningha kërublarning süritini chéwer qollargha nepis qilip keshtilep chiqarghuzghin. **2** Herbir yopuqning uzunluqi yigirme sekkiz gez, kenglik töt gez bolup, herbir yopuq oxshash chong-kichiklikte bolsun. **3** Yopuqlarning beshi bir-birige ulansun, qalghan besh yopuqmu hem bir-birige ulansun. **4** Sen ulap chiqilghan birinchi chong parchining eng chétidiki qismigha bir teripige renggi kök izme qadighin, shuningdek ulap chiqilghan ikkinchi chong parchining eng chétidikisining bir teripigimu hem shundaq qilghin. **5** Birinchi chong parchining eng chétidiki qismigha ellik izme qadighin, ikkinchi chong parchining eng chétidikisigimu ellik izme qadighin. Izmiler bir-birige udulmuudul bolsun. **6** Muqeddes chédir bir pütün bolsun üçün altundin ellik ilghu yasap, ikki chong parche yopuqni shu ilghular bilen bir-birige tutashтурghin. **7** Muqeddes chédirni yépis üçün öchke tiwitidin yopuqlarni yasighin; yopuqtin on bir parche yasighin. **8** Yopuqlarning herbirining uzunluqi ottuz gez, kenglik töt gez bolup, on bir yopuqning hemmisi oxshash chong-kichiklikte bolsun. **9** Yopuqlarning beshini ulap bir qilip, qalghan alte yopuqnimu ulap bir qilip, altinchi yopuqni ikki qat qilip, chédirning aldi teripige sanggilitip qoyghin. **10** Sen birinchi ulap chiqilghan chong parchining eng chétidiki qismigha ellik izme, ikkinchi ulap chiqilghan chong parchining eng chétidiki qismigha ellik izme qadighin. **11** Sen hem mistin ellik ilghu yasap, chédir bir pütün bolsun üçün ularni izmilerge ötküzüp ikki chong parchini ulap qoyghin. **12** Lékin yopuqning chédirning keynidin éship qalghan qismi, yeni éship qalghan yérin parchisi chédirning keyni teripide sanggilap tursun. **13** Chédir yopuqlirining chédirning boyidin artuq qismi, yeni u teripidin bir gez, bu teripidin bir gez, chédirning ikki teripidin sanggilap, uni [toluq] yapsun. **14** Buningdin bashqa, chédirgha qizil boyalgan qochqar térisidin yopuq yasap yapqin, andin uning üstidinmu délfín térisidin

yasalghan yene bir yopuqni qaplighin. **15** Muqeddes chédirning tik taxtaylrini akatsiye yaghichidin yasap tikligin. **16** Herbir taxtayning uzunluqi on gez, kenglik bir yérin gez bolsun. **17** Herbir taxtayning ikkidin turumi bolsun, her ikki taxtay shular bilan bir-birige chétilsun; chédirning barliq taxtaylrini shundaq yasighin. **18** Chédirning taxtaylrini shundaq yasighin; yigirmisini jenub terepke tikligin; **19** bu yigirme taxtayning tégige kümüshtin qiriq teglik yasighin; bir taxtayning [astidiki] ikki turumi üçhün ikkidin teglik, yene bir taxtayning ikki turumi üçhün ikkidin teglik yasighin. **20** Shuningdek chédirning udul teripide, yeni shimal teripide yigirme taxtay bolsun; **21** bularning qiriq teglik kümüshtin bolsun; bir taxtayning tégige ikkidin teglik, yene bir taxtayning tégige ikkidin teglik orunlashturulsun. **22** Chédirning keyni teripige, yeni gherb terepke alte taxtay yasap tikligin. **23** Chédirning keyni teripidiki ikki bulunggha ikki taxtay yasap ornatiqin. **24** Bu [bulung taxtayliri] astidin üstigiche ikki qat qilinip [taxtaylarni] özara chétishtursun, üsti bir halqigha békittilsun. Her ikkisi shundaq qilinip, ikki bulunggha tiklensun. **25** Arqa terepke sekkiz taxtay bolidu, ularning kümüshtin yasalghan on alte teglik bolidu; bir taxtayning tégide ikki teglik, yene bir taxtayning tégide ikki teglik bolidu. **26** Buningdin bashqa sen akatsiye yaghichidin baldaq yasighin; chédirning bu teripidiki taxtaylarga besh baldaqni, **27** chédirning u teripidiki taxtaylarga besh baldaqni, chédirning arqa teripidiki taxtaylarga, yeni gherb teripidiki taxtaylarga besh baldaqni yasighin. **28** Taxtaylarning otturisidiki ottura baldaq bu tereptin u terepke yétidighan bolsun. **29** Taxtaylarni altun bilen qaplap, baldaqlar ötküzüldighan halqilarni altundin yasap, baldaqlarni altun bilen qaplighin. **30** Chédirni sanga taghda ayan qilin'ghan nusxa boyiche yasap tikligin. **31** Sen népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilashturulup ishlen'gen bir perde yasighin; uni chéwer qollar kérublarning süritini nepis qilip chüshürüp keshtilep chiqsun. **32** Uni akatsiye yaghichidin yasalghan töt xadigha ésip qoyghin. Bu xadilar altun bilen qaplsun, herbirining altun ilmiki bolsun; xadilar kümüshtin yasalghan töt teglikke ornittilsun. **33** Perde chédir yopuqidiki ilmeklerge ésilip sanggilitip qoyulsun; andin höküm-guwahliq sanduqini shu yerge keltürüp, perdingichige élip kirgin. Shuning bilen perde siler üçhün muqeddes jay bilen eng muqeddes jayning otturisidiki bir ayrima perde bolsun. **34** Andin sen «kafaret texti»ni eng muqeddes jaydiki höküm-guwahliq sanduqining üstige qoyghin. **35** Shire bolsa perding téshigha orunlashturulsun; chiraghdanni shirening uduligha, chédirning jenub teripige qoyghin; shireni shimal teripige qoyghin. **36** Buningdin bashqa sen chédirning kirish éghizigha népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilashturulup ishlen'gen bir perde yasighin; u keshtichi teripidin keshtilensun. **37** Bu perde üçhün akatsiye yaghichidin besh xada yasap, ularni altun bilen qaplighin; herbirining altun ilmiki bolsun; ularning tégige besh dane teglikni mistin quyup teyyarlatqin.

27 Sen qurban'gahni akatsiye yaghichidin yasighin. Qurban'gah töt chasa bolsun; uzunluqi besh gez,

kenglik besh gez, égzikliki üç gez qilinsun. **2** Uning töt burjikige qoyulidighan münggüzilirini yasighin; münggüziliri qurban'gah bilen bir gewde qilinsun. Qurban'gahni mis bilen qaplighin. **3** Qurban'gahning yagh [we külini] élishqa daslarni yasighin; uninggha xas bolghan gürejeklerni, korilarni, laxshigirlarni we otlanlarnimu yasighin; uning barliq eswablrini yasashqa mis ishletkin. **4** Qurban'gah üçhün mistin bir shala yasighin; shalaning töt burjikige töt mis halqa yasap békutip qoyghin. **5** Shalani qurban'gahning qap bélining astidiki girwektin töwenrek turidighan qilghin, shundaqta shala qurban'gahning del otturida bolidu. **6** Qurban'gahqa ikki baldaq yasighin; ular akatsiye yaghichidin bolsun, ularni mis bilen qaplighin. **7** Qurban'gahni kötürgende, baldaqlar uning ikki yénida bolushi üçhün, ularni halqilargha ötküzüp qoyghin. **8** Qurban'gahni taxtaylardin yasighin, ichi bosh bolsun; u taghda sanga ayan qilin'ghan nusxa boyiche [hünerwenler] teyyar qilsun. **9** Muqeddes chédirning hoylisinimu yasighin. Hoylining jenubigha, yeni jenubqa yüzlen'gen teripige népiz toqulghan aq kanap rexttin perdilerni toqughin; shu teripining uzunluqi yüz gez bolsun. **10** Perdilerni élishqa yigirme xada yasalsun; ularning tégige qoyushqa yigirme mis teglik yasalsun; xadilarning ilmiki bilen baldaqlar bolsa kümüshtin yasalsun. **11** Shuninggha oxshash shimal teripidimu uzunluqi yüz gez kélidighan perde bolsun. Perdilerni élishqa yigirme xada yasalsun; ularning tégige qoyushqa yigirme mis teglik yasalsun; xadilarning ilmiki bilen baldaqlar bolsa kümüshtin yasalsun. **12** Hoylining gherb teripide uzunluqi ellik gez kélidighan perde bolsun; uning on xadisi we on teglik bolsun. **13** Hoylining sherq teripi, yeni kün chiqishqa yüzlen'gen teripining kenglik ellik gez bolsun. **14** Bir teripide on besh gez kélidighan perde bolsun; uning üç xadisi bilen üç teglik bolsun. **15** Yene bir teripide on besh gez kélidighan perde bolsun; uning üç xadisi bilen üç teglik bolsun. **16** Hoylining kirish éghizigha yigirme gez kélidighan bir perde qoyulsun; perde népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilashturulup, keshtichi teripidin keshtilensun. Uning töt xadisi bilen töt teglik bolsun. **17** Hoylining chörisidiki hemme xadilar kümüshtin yasalghan baldaqlar bilen bir-birige chétilsun; ularning ilmekliri kümüshtin, teglikliri mistin yasalsun. **18** Hoylining uzunluqi yüz gez, kenglik her ikki teripi ellik gez bolsun; népiz toqulghan aq kanap rexttin ishlen'gen perding égzikliki besh gez qilinsun; xadilarning teglikliri mistin yasalsun. **19** Muqeddes chédirning ish-xizmitide ishletilidighan barliq eswab-saymanliri hemde barliq miq-qozuqliri, shundaqla hoylining barliq miq-qozuqliri mistin bolsun. **20** — Chiraghdning hemishe yéniq turushi üçhün, chiraghqa ishletishke zeytundin soqup chiqirilghan sap mayni qéshinggha keltürishke Israillarni buyrughin. **21** Jamaet chédirining ichide, höküm-guwahliq sanduqining udulidiki perding tashqirida Harun we oghulliri her kéchisi etigen'giche Perwerdigarning aldida chiraghlarning yéniq turghuzush ishida bolsun. Bu ish dewrdin-dewrgiche Israillargha ebediy bir qanun-belgilime bolsun.

28 Sen Israillarning ichidin akang Harun we uning oghullirini öz qéshinggha keltürgin; ularni, yeni Harun we oghulliri Nadab, Abihu, Eliazar we Itamarlarning Méning kahinliq xizmitimde bolushi üçün yéninggha keltürgin. **2** Akang Harun'gha hem sherep hem güzellig üçün muqeddes kiyimlarni teyyarlighin. **3** Harunning Manga muqeddes qilinip, Méning kahinliq xizmitimde bolushi üçün, Men eqil-parasetning rohi bilen qelblirini toldurghan chéwer kishilarning herbirige söz qilip, ularni alahide kiyimlarni tikishke buyrughin. **4** Ular tikidighan kiyimler munulardin ibaret: — bir qoshén, bir efod, bir ton, keshtilen'gen bir xalta könglek, bir selle we bir belwagh. Méning kahinliq xizmitimde bolushi üçün, ular akang Harun'gha we oghullirigha muqeddes kiyimlarni tiksun. **5** Uninggha altun we kök, sösün, qizil yiplar bilen népiz toqulghan aq kanap rext ishlitsun; **6** efodni ular altun we kök, sösün, qizil yiplar bilen népiz toqulghan aq kanap rextlarni teyyarlap, chéwer qollargha nepis qilip [keshtilitip] ishlatsun. **7** Efodning ikki béshini bir-birge tutashturush üçün ikki dolisida mürilik tasma bolsun. **8** Efodning üstidin baghlaydighan, keshtilen'gen belwagh efod bilen bir pütün qilinsun we uninggha oxshash sipta ishlinip, altun we kök, sösün, qizil yiplar we népiz toqulghan aq kanap rexttin yasalsun. **9** Ikki aq héqiqni tépup, ularning üstige Israillning oghullirining namrlirini oydurghin; **10** ularning namrlirining altisi bir yaqutqa oyulsun, qalghan altisi balsa yene bir yaqutqa oyulsun, hemmisi tughulush tertiپ boyiche pütülsun. **11** Xuddi yaqut neqishchiliri ishligende, möhür oyulghandek Israillning oghullirining namrlirini ikki yaqutqa oydurghin; ular altundin yasalgan közlükke békitilsun. **12** Israillning oghullirigha esletme tash bolsun üçün, ikki yaqutni efodning ikki mürilik tasmissigha qadighuzghin; shundaq bolghanda, Harun Perwerdigarning aldida ularning namrlirini esletme süpitide müriliride kötürüp yürüdu. **13** Buningdin bashqa, sen altundin yene ikki közlük we sap altundin shoynikdek éship étilgen ikki zenjir yasatqin; andin éshilme zenjirler közlüklerge békitilsun. **15** «Höküm qoshéni»ni chéwer qollargha nepis qilip keshtilitip yasatqin; uni hem efodni ishlerin usulda yasighan, altun we kök, sösün, qizil yiplar bilen népiz toqulghan aq kanap rexttin yasighin. **16** U ikki qat, töt chasa qilinsun; uzunluqi bir ghérich, kenglikimu bir ghérich bolsun. **17** Uning üstige töt qatar qilip göherlerni ornatqin: — birinchi qatargha qizil yaqut, sériq göher we zumret ornitsun; **18** ikkinchi qatargha kök qashtéshi, kök yaqut we almas ornitsun; **19** üçinchi qatargha sösün yaqut, piroza we sösün kwarts ornitsun; **20** tötinchi qatargha béril yaqut, aq héqiq we anartash ornitsun; bularning hemmisi altun közlük ichige ornitsun. **21** Bu göherler Israillning oghullirining namrlirigha wekil qilinip, ularning sanidek on ikki bolup, möhür oyghandek herbir göherge on ikki qebilining nami birdin-birdin pütülsun. **22** Qoshén'gha shoynikdek éshilgen sap altundin [ikki] éshilme zenjir yasighin. **23** Qoshén'gha altundin ikki halqa étip, ikki halqini qoshénning [yuqiriqi] ikki burjikige békitkin; **24** andin altundin éshilip yasalgan ikki zenjirni qoshénning [yuqiriqi] ikki burjikidiki halqidin ötküzüp, **25** éshilgen shu zenjirlarning ikki uchini ikki közlükke békitip, [közlüklerni] efodning ikki mürilik tasmissining aldi qismigha ornatqin. **26** Buningdin bashqa sen altundin ikki halqa yasap, ularni qoshénning [asti teripidiki] ikki burjikige békitkin; ular efodqa tégiship turidighan qilinip ichige qadalsun. **27** Mundin bashqa sen altundin [yene] ikki halqa yasap, ularni efodning ikki mürilik tasmissining aldi töwenki qismigha, yeni efodqa ulinidighan jaygha yéqin qilip, keshtilen'gen belwaghdin égzrek qilip békitkin. **28** Qoshénning efodning keshtilen'gen belwéghidin yuqirirap turushi, qoshénning efodtin ajrap ketmesliki üçün qoshénning halqisini kök shoyna bilen efodning halqisigha chétip qoyghin. **29** Shundaq qilghanda, Harun muqeddes jaygha kirgende, höküm qoshénini taqighachqa, Israillning oghullirining namrlirini esletme süpitide yürikining üstide Perwerdigarning aldida daim kötürüp yürgen bolidu. **30** Harun Perwerdigarning aldigha kirgende, urim bilen tummim uning yürüki üstide bolushi üçün, bularni höküm qoshénining ichige alghin; mushundaq qilghanda, Harun Israillargha baghliq hökümlarni hemishe Perwerdigarning huzurida öz yürüki üstide kötürüp yürgen bolidu. **31** Efodning [ichidiki] tonni pütünley kök renglik qilghin. **32** Tonning bashqa kiyilidighan töshüki del otturisida bolsun; uning yirtilip ketmesliki üçün xuddi bapkar toqughandek, sawutning yaqisigha oxshash chörisige pewaz chiqirilsun. **33** Uning étikining chörisige kök, sösün we qizil yiptin anarlarni toqup asqin hemde altun qongghuralarni yasap, chörisidiki anarlarning ariliqigha birdin ésip qoyghin; tonning étikining pütükl chörisige bir altun qongghuraq, bir anar, yene bir altun qongghuraq, bir anar... békitilsun. **35** Harun xizmet qilghan waqtda shu tonni kiysun; buning bilen Harun Perwerdigarning aldigha barghanda, yeni muqeddes jaygha, Perwerdigarning aldigha kirip-chiqqanda uning awazi anglinip turidu-de, u ölümdin aman qalidu. **36** Andin kéyin sen sap altundin nepis bir otughatni yasap, uning üstide möhürge neqishlen'gende: «Perwerdigargha muqeddes qilindi» dep oyghin; **37** uni kök renglik yip bilen sellisige chigkin; u sellining aldi teripige taqalsun; **38** u Harunning péshaniside tursun. Buning bilen Harun Israillarning muqeddes qilip keltürgen barliq muqeddes hediylirige chaplashgan gunahlarni öz üstige élip kötüridu; hediylerning Perwerdigarning aldida qobul qilinishi üçün otughat hemishe uning péshanisige taqaqliq tursun. **39** Buningdin bashqa aq kanap rexttin bir könglek toqughin, shuningdek kanap rexttin toqulghan bir selle teyyarlighin; keshtilen'gen bir belwagh yasighin. **40** Harunning oghullirigha xalta könglekleri tikkin; ularghimu belwaghlarni teyyarlap, ulargha égiz böklernimu tikkin; bular ulargha hem sherep hem güzellig bolsun. **41** Bularning hemmisini sen akang Harun we uning oghullirigha kiydürgin; andin ularning Méning aldimda kahinliq xizmitimde bolushi üçün ularni mesihlep, Manga muqeddes qilip ayrighin. **42** Ularning ewretlirining yépiq turushi üçün ulargha kanap rexttin tambal ettürgin; u béliidin yotisighiche yépiq tursun. **43** Harun we oghulliri jamaet chédirigha kirgende yaki muqeddes jayda xizmette bolush üçün qurban'gahqa yéqinlashqanda, ular gunahkar bolup ölüp ketmesliki üçün [tambalni] kiyiwalsun. Bu uninggha we

uningdin kéyinki nesiliri üçhün ebediy bir belgilime bolsun.

29 Ularning Manga muqeddes qilinip, kahinliq xizmitimide bolushi üçhün mundaq ishni ada qilishig kérék: — sen bir yash erke torpaq bilen ikki qochqarni talla (hemmisi béjirim bolsun) **2** hemde pétir nan, zeytun méyi ileshtürülgen pétir toqach we zeytun méyi sürülüp mesihlen'gen pétir hemek nanlarni teyyarla, bularning hemmisini bughday unidin qilghin; **3** nanlarning hemmisini bir séwetke sélip, séwetni, torpaqni we ikki qochqarni bille hediye qilip keltürgin. **4** Sen Harun we uning oghullirini jamaet chédirining kirish éghizigha yéqin élip kélip, ularni su bilen yughin; **5** andin kiyimlirini élip kélip, Harun'gha xalta könglek, efod toni we efodni kiydürgin, qoshénni taqighin; andin béligé efodning keshtilen'gen belwéghini baghlighin. **6** Béchigha sellini yögep, sellige muqeddes otughatni taqap qoyghin. **7** Andin mesihlesh méyini élip, béchigha quyup uni mesihligin. **8** Andin sen uning oghullirini élip kélip, ulargha xalta könglekleri kiydürgin; **9** ulargha, yeni Harun we uning oghullirigha belwaghlarni baghlap, égez böklerni kiydürgin. Shuning bilen ebediy belgilime boyiche, kahinliq xizmiti ularningki bolidu; shundaq qilip, sen Harun bilen uning oghullirini Xudagha muqeddes qilip ayrip teyinligin. **10** — Sen torpaqni jamaet chédirining aldigha élip kelgin; élip kelginigde Harun bilen uning oghulliri qollarini torpaqning béchigha qoysun. **11** Andin sen bu torpaqni Perwerdigarning aldida, jamaet chédirining kirish éghizining yénida boghuzlighin; **12** torpaqning qénidin élip barmiqing bilen uni qurban'gahning münggüzligirige sürüp, qalghan qanning hemmisini qurban'gahning tüwige töküp quyghin. **13** Ich qarnini yögep turghan barliq mayni, shundaqla jigerning üstidiki chawa may, ikki börek we ularning üstidiki mayni ajritip bularni qurban'gahta köydürgin. **14** Torpaqning göshi, térisi we tézikini bolsa chédirgahning sirtigha élip chiqip, otta köydürüwetkin; bu gunah qurbanliqi bolidu. **15** Andin sen qochqarlarning birini élip kelgin; Harun bilen uning oghulliri qollarini qochqarning béchigha qoysun; **16** andin sen bu qochqarni boghuzlap, uning qénidin qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepkín. **17** Qochqarni parchilap, uning ich qarni bilen pachaqlirini yuyup, ularni gösh parchiliri we bashning üstige qoyup, **18** pütün qochqarni qurban'gahta köydürgin. Bu Perwerdigargha atalghan köydürme qurbanliq — ot arqiliq sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy yetküzidighan hediye bolidu. **19** Kéyin sen ikkinchi qochqarni élip kelgin; Harun we uning oghulliri qollarini qochqarning béchigha qoysun. **20** Andin bu qochqarni boghuzlap qénidin élip, Harunning ong quligining yumshiqigha, uning oghullirining ong quligining yumshiqigha, ularning ong qollarining chong barmiqi bilen ong putlirining chong barmiqigha sürkep qoyghin, qalghan qanni qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepkín. **21** Andin qurban'gah üstidiki qandin we mesihlesh méyidin élip, Harunning üstige, uning kiyimlirige, shuningdek uning oghullirining üstige we ularning kiyimlirigimu sepkín. Shundaq qilip u we uning kiyimliri, uning oghulliri we ularning kiyimlirimu uning bilen teng Xudagha atap muqeddes qilin'ghan

bolidu. **22** Andin sen qochqarning méyi, quyruq méyi, ich qarnini yögep turghan barliq may, jigerning üstidiki chawa may, ikki börek we ularning üstidiki mayni chiqar hemde ong arqa putini alghin — (chünki bu qochqar kahinliqqa tiklesh [qurbanliqigha atalghan] qochqardur) — **23** — buningdin bashqa sen Perwerdigarning aldida qoyulghan pétir nan séwitidin bir girdini, zeytun méyi ileshtürülgen pétir toqachtin birni we pétir hemek nandin birni élip, **24** bularning hemmisini Harunning qollarigha we uning oghullirining qollarigha qoyup, ularni «pulanglatma hediye» süpitide Perwerdigarning aldida pulanglatquzghin. **25** Andin sen bularni ularning qollaridin tapshurup élip, Perwerdigarning aldida xushbuy chiqarsun dep, qurban'gahtiki köydürme qurbanliqning üstide qoyup köydürgin. Bu ot arqiliq Perwerdigargha sunulghan hediye bolidu. **26** Sen Harunni kahinliqqa tiklesh qurbanliqigha atalghan qochqarning töshini élip «pulanglatma hediye» süpitide Perwerdigarning huzurida pulanglatqin; bu séning ülüshüng bolidu. **27** Shuningdek, sen kahinliqqa tiklesh qurbanliqigha atalghan qochqarning «pulanglatma hediye» süpitide pulanglitilghan töshi bilen «kötürme hediye» süpitide égez kötürüp pulanglitilghan arqa putini, yeni Harun we uning oghullirigha béghishlan'ghan shu ülüshlerni «muqeddes» dep ayrip bekítkin. **28** Shuning bilen bu nersiler ebediy belgilime boyiche Israillar teripidin Harun we oghullirigha béghishlan'ghan nésiwe bolidu; chünki u kötürme hediye'dur. Bular Israillar teripidin sunulidighan inaqliq qurbanliqliridin ayrip chiqilip, ularning Perwerdigargha atap «égez kötürgen hediye»si hésablinip, «kötürme hediye» bolidu. **29** Harunning muqeddes kiyimlirige kéyin oghulliri warisliq qilidu. Ular mesihlinip, kahinliqqa teyinlen'gende shu kiyimlarni kiysun. **30** Oghullirining qaysisi uning ornini bésip kahin bolsa, jamaet chédirigha kirip muqeddes jayning ichide xizmetke kirishkende, bu kiyimlarni ada yette kün kiyip yürsun. **31** Sen kahinliqqa tiklesh qurbanliqigha atalghan qochqarni élip, uning göshini muqeddes jayda pishurghin; **32** andin Harun we oghulliri qochqarning göshi bilen séwettiki nanlarni jamaet chédirining kirish éghizida yésun; **33** ular özlirining kahinliqqa teyinlinishide Xudagha atap muqeddes qilin'ghanda kafaretke ishlitilgen nersilerni yésun, lékin bular muqeddes bolghachqa, yat kishi buningdin héchnémini yémisun. **34** Eger kahinliqqa tiklesh qurbanliq göshidin yaki nandin etige azraq éship qalsa, éship qalghanni otta köydürüwet; bular muqeddes bolghachqa, héchkim uningdin yése bolmaydu. **35** Sen shu teriqide Harun we uning oghulliri toghrisida buyrughinimning hemmisini beja keltürüp, ada yette kün'giche ularni kahinliqqa tiklesh wezipisini ada qilghin. **36** Her küni kafaret qilinishqa gunah qurbanliqi süpitide bir torpaqni sun'ghin. Qurban'gahning özi gunahtin pak qilishqa uning üçünmu kafaret keltürgin, muqeddes qilinsun dep, uni zeytun méyi bilen mesihligin. **37** Yette kün'giche sen qurban'gah üçhün kafaret keltürüp, uni muqeddes qilghin. Buning bilen u «eng muqeddes nersilerning biri» hésablinidu; uninggha tegken hemme nerse muqeddes hésablinidu. **38** Mana, qurban'gahta hemishe sunidighanliring munular: — her küni bir yashliq ikki qoza qurbanliq qilinsun. **39** Birini etigende,

yene birini gugumda qurbanliq qilib sun'ghin. **40** Birinchi qoza bilan birge zeytun méyidin bir hinning töttin biri ileshtürülgen bughday unidin [efahning] ondin biri we yene sharab hediyesi süpitide töttin bir hin sharab qushup sunulsun. **41** Ikkinchi qozini gugumda sun'ghin; uni etigenlik qurbanliqningkidek, xushbuy bolushi üçün ot arqiliq Perwerdigargha atalghan qurbanliq süpitide ashliq hediye we sharab hediye bilen qoshup sun'ghin. **42** Shu teriqide bu köydürme qurbanliq nesildin-nesilge jamaet chédirining kirish éghizida Perwerdigarning huzurida ötküzülüp daimliq qurbanliq bolsun; Men [Perwerdigar] shu yerde siler bilen körüshüp, sen bilen sözlishimen. **43** Shuningdek Men shu yerde Israillar bilen uchrishimen, shuning bilen u jay Méning shan-sheripim bilen muqeddes qilinidu. **44** Men jamaet chédiri bilen qurban'gahni Özümge atap muqeddes qilimen; Harun we uning oghullirini Özümge kahinliq xizmette bolushqa ayrip muqeddes qilimen. **45** Shundaq qilib Men Israillarning arisida makan qilib, ularning Xudasi bolimen. **46** U waqitta ular Méning ularning arisida makan qilishim üçün ularni Misir zéminidin chiqirip kelgen Xudasi Perwerdigar ikenlikimni bilidu; Men ularning Xudasi Perwerdigardurmen.

30 Sen yene xushbuy yandurush üçün bir xushbuygahni yasatqin; uni akatsiye yaghighidin teyyarlighin. **2** U töt chasa, uzunluqi bir gez, kengliki bir gez, égzikliki ikki gez bolsun. Uning [töt burjikidiki] münggüzler uning bilen bir pütün qilib yasalsun. **3** Sen uni, yeni uning üstini, töetrapini hem münggüzlerini sap altun bilen qaplatqin; uning üsti qismining chörisisige altundin girwek chiqarghin. **4** Uninggha altundin ikki halqa yasap, uning girwikining astigha békittin; ularni ikki yénigha udulmu'udul békittin. Xushbuygahni kötüridighan ikki baldaqni sélis üçün bularni xushbuygahning ikki teripige orunlashturghin. **5** Baldaqirini akatsiye yaghighidin yasap, altun bilen qaplighin. **6** Xushbuygahni höküm-guwahliq sanduqining udulidiki perdingin sirtigha, yeni Men sen bilen körishidighan jay bolghan höküm-guwahliq sanduqining üstidiki kafaret textining uduligha qoyghin. **7** Harun shuning üstide ésil xushbuy etirni yandursun; her küni etigenliki chiraghlarni perligili kelgende, xushbuylarni yandursun. **8** Shuningdek Harun gugumda chiraghlarni tizip yaqqanda, xushbuy yandursun. Shundaq qilib Perwerdigarning aldida nesildin-nesilge xushbuy hemishe öchürülmey yéniq bolidu. **9** Siler uning üstide ne héchqandaq gheyriy xushbuy yandurmanglar, ne köydürme qurbanliq ne ashliq hediye sunmanglar, shundaqla uning üstige héchqandaq sharab hediyei tökmenglar. **10** Her yilda Harun bir qétim [xushbuygahning] münggüzligirige kafaret keltürsun; her qétim kafaret keltüridighan gunah qurbanliqining qéni bilen uning üçün kafaret keltürsun. Nesildin-nesilge shundaq qilinglar; bu [xushbuygah] Perwerdigargha «eng muqeddes» hésablinidighan nersilerning qataridindur. **11** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **12** Sen Israillarning sanini éniqlash üçün ularni sanighiningda, ularning sanilishi wejedin arisigha balayi'apet kelmekliki üçün, ularni sanighiningda herbir adem öz jéni üçün Perwerdigargha kafaret puli tapshursun. **13** Royxetke

élinip, sanaqtin ötkenlerning hemmisi bérishi kérek bolghini shuki, herbiri muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche yérin shekel bersun (bir shekel yigirme gerahqa barawer kélidu). Bu yérin shekel Perwerdigargha «kötürme hediye» bolidu. **14** Royxetke élinip, sanaqtin ötkenler, yeni yigirme yash yaqi uningdin chonglarning herbiri Perwerdigargha shu «kötürme hediye»ni bersun. **15** Öz jéninglarga kafaret keltürish üçün Perwerdigargha kötürme hediye bergininglarda bay kishi yérin shekeldin artuq bermisun, kemberghel kishimu yérin shekeldin kem bermisun. **16** Sen Israillardin shu kafaret pulini tapshurup élip, jamaet chédirining xizmitige béghishlap ishletkin; u pul Israillargha Perwerdigarning huzurida esletme süpitide jéninglarga kafaret keltüridighan bolidu. **17** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **18** Sen yuyunushqa ishliitishke mistin [yoghan] bir das we uninggha mistin bir teglik yasatqin; uni jamaet chédiri bilen qurban'gahning otturisigha orunlashturup, ichige su toshdurup qoyghin. **19** Harun bilen uning oghulliri uningdiki su bilen put-qollirini yusun. **20** Ular jamaet chédirigha kirgende ölmesliki üçün su bilen özini yuyushi kérek; ular xizmet qilish üçün, qurban'gahqa yéqin bérup Perwerdigargha ot arqiliq atilidighan qurbanliq sunmaqchi bolghinidimu, shundaq qilsun. **21** Ular ölmesliki üçün put-qollirini yusun; bu ish ulargha, yeni özi we uning nesilliri üçün ewladtin ewladqiche ebediy bir belgilime bolidu. **22** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **23** Sen hemmidin ésil xushbuy dora-dermeklerdin teyyarla, yeni murmekki suyuqluqidin besh yüz shekel, darchindin ikki yüz ellik shekel, égirdin ikki yüz ellik shekel, **24** qowzaqdarchindin besh yüz shekel élip (bu ölchemler muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche bolsun) we zeytun méyidinmu bir hin teyyarla; **25** bu dora-dermekler bilen mesih qilish üçün bir muqeddes may — etirchi chiqarghandek bir xushbuy may chiqarghuzghin. Bu «muqeddes mesihlesh méyi» bolidu. **26** Sen uning bilen jamaet chédirini, höküm-guwahliq sanduqini, **27** shire we uning barliq qacha-quchilirini, chiraghdan we uning eswablrini, xushbuygahni, **28** köydürme qurbanliq qurban'gahi we uning eswablrini, yuyunush dési we uning teglikini mesihligin; **29** sen shu terzde ularni «eng muqeddes nersiler» qatarida muqeddes qilghin. Ulargha tegken herqandaq nersimu «muqeddes» hésablinidu. **30** Harun bilen uning oghullirini bolsa Manga kahinliq xizmette bolushi üçün mesihlep muqeddes qilghin. **31** Israillargha söz qilib mundaq éytqin: — Bu may ewladtin ewladqiche Manga atalghan muqeddes mesihlesh méyi bolidu. **32** Uni ademning bedinige quysa bolmaydu; shuningdek uninggha oxshaydighan yaqi terkibi oxshidighan héchqandaq maylarni yasimanglar. U muqeddes bolghini üçün silergimu muqeddes bolushi kérek. **33** Kimki terkibi shuninggha oxshaydighan may tengshise, yaqi uni élip yat birsige sürse, u öz xelqi arisidin üzüp tashlinidu. **34** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — Sen xushbuy dora-dermekler, yeni xushbuy yélim, déngiz qululisi méyi, aq déwirqay we sap mestiki teyyarlighin. Bularning hemmisi oxshash miqdarda bolsun; **35** Xuddi etirchi may chiqarghan'gha oxshash, ularni tengshep xushbuy yasighin; u tuzlan'ghan, sap

we muqeddes puraqliq etir bolidu. **36** Sen uningdin azraq élip, talqandek obdan ézip, jamaet chédiridiki höküm-guwahliq [sanduqining] uduligha, yeni Men siler bilen körüshidighan jayning aldigha qoyghin. Bu silerge Perwerdigargha atalghan «eng muqeddes nersiler» qatarida hésablansun. **37** Siler yasighan bu xushbuynig rétsépi bilen özünglarchimu oxshash bir xushbuyni yasiwalsanglar bolmaydu. U sanga nisbeten éytqanda Perwerdigargha xas qilin'ghan muqeddes bolidu. **38** Kimki uning puriqini purap huzurlinish üçün uninggha oxshap kétidighan herqandaq bir xushbuyni yasasa, u öz xelqi arisidin üzüp tashlansun.

31 Perwerdigar Xuda Musagha mundaq dédi: — **2** Mana, Men Özüm Yehuda qebilisidin bolghan Xurning newrisi, urining ogli Bezealni ismini atap chaqirdim; **3** uni Xudaning Rohi bilen toldurup, uninggha danaliq, eqil-paraset, ilim-hékmet igitlip, uni hertürlük ishni qilishqa qabiliyetlik qilip, **4** türlük-türlük hünerlerni qilalaydighan, yeni altun, kümüş we mis ishlirini qilalaydighan, **5** yaqutlarni késip-oyalaydighan, ularni zinnet buyumirligha ornitalaydighan, yaghachlarga neqish chiqiralaydighan, herxil hüner ishlirini qamlashuralaydighan qildim. **6** Shuningdek mana, Men yene Dan qebilisidin Ahisamaqning ogli Oholiyabni uninggha yardemchilikke teyinlidim, shundaqla Men sanga buyrughan hemme nersilerni yasusun dep, barliq pem-parasetlik kishikerning könglige téximu eqil-paraset ata qildim; **7** shuning bilen ular jamaet chédirini, höküm-guwahliq sanduqini, uning üstidiki kafaret textini, chédirining hemme eswablrini, **8** shire bilen uning qacha-quchilirini, sap altundin yasilidighan chiraghdan bilen uning barliq eswablrini, xushbuhgahni, **9** köydürme qurbanliq qurban'gahi bilen uning barliq eswablrini, yuyush dési bilen uning teglikini yasialaydighan, **10** xizmet kiyimliri, yeni kahniliq xizmitide kiyilidighan, Harun kahninning muqeddes kiyimliri we uning oghullirining kahniliq kiyimlirini toquyalaydighan, **11** mesihlesh méyi we muqeddes jaygha teyyarlinidighan ésil dora-dermeklerdin xushbuyni yasialaydighan boldi. Men sanga emr qilghinim boyiche ular barliq ishni beja keltüridu. **12** Perwerdigar Musagha emr qilip mundaq dédi: — **13** Sen Israillargha emr qilip ulargha: — «Siler Méning shabat künlirimni choqum tutunglar; chünki bular silerning özünglarni pak-muqeddes qilghuchining Men Perwerdigar ikenlikini bilishinglar üçün Men bilen silerning otturanglardiki bir nishane-belge bolidu. **14** Shabat küni silerge muqeddes qilip békitilgini üçün, uni tutunglar; kimki uni buzsa, ölüm jazasigha tartilmisa bolmaydu; berheq, kimki u künde herqandaq ishni qilsa, öz xelqi arisidin üzüp tashlansun. **15** Alte küni ichide ish qilinsun; lékin yettinchi küni Perwerdigargha atalghan muqeddes küni bolup, aram alidighan shabat küni bolidu; kimki shabat künde birer ish qilsa, ölüm jazasigha tartilmisa bolmaydu. **16** Israillar shabat küni tutushi kérek; ular ebediy ehde süpitide uni ewladtin ewladqiche tutsun. **17** Bu Men bilen Israillarning otturarisida ebediy bir nishane-belge bolidu; chünki Perwerdigar alte küni ichide asman bilen zéminni yaritip, yettinchi künde aram élip rahet tapqanidi», — dégin. **18** Xuda Sinay téghida Musagha bu

sözlerni qilip bolghandin kéyin, ikki höküm-guwahliq taxtiyini uninggha tapshurdi. Taxtaylar tashtin bolup, [sözler] Xudaning barmiqi bilen ulargha pütülgenidi.

32 Xelq Musaning taghdin chüshmey hayal bolup qalghinini körüp, Harunning qéshigha yighilip uninggha: — Sen qopup, bizge aldimizda yol bashlap mangidighan bir ilah yasap bergin! Chünki bizni Misir zéminidin chiqirip kelgen Musa dégen héliqi kishige néme bolup ketkenlikini bilmeymiz, — déyishti. **2** Harun ulargha: — Xotunliringlar bilen oghul-qizliringlarning qulaqliridiki altun zire halqilarni chiqirip, méning qéshimgha élip kélinglar, dédi. **3** Shuning bilen pütkül xelq öz qulaqliridiki altun zire halqilarni chiqirip Harunning qéshigha élip keldi. **4** U bularni ularning qolidin élip, iskiné bilen quyma bir mozayni yasatquzdi. Shuning bilen ular: — Ey Israil, séni Misir zéminidin chiqirip kelgen Xudayinglar mana budur! — déyishti. **5** Harun uni körüp uning aldida bir qurban'gahni yasitip andin: «Ete Perwerdigar üçün bir héyt ötküzüldü», dep élan qildi. **6** Etisi ular seher qopup, köydürme qurbanliqlarni sunup, inaqliq qurbanliqlirininimu keltürdi; andin xalayıq olturup yep-ichishti, qopup eysh-ishret qilishti. **7** Shu chaghda Perwerdigar Musagha: — Ornungdin tur, tézdin peske chüshkin! Chünki sen Misir zéminidin chiqirip kelgen xelqing buzuqchiliqqa bérilip ketti. **8** Men ulargha buyrughan yoldin shunche tézla chetnep, özliri üçün bir quyma mozayni yasap, uninggha choqunup qurbanliq keltürüshti hemde: «Ey Israil, séni Misir zéminidin chiqirip kelgen Xudaying mana shudur!», déyishti, — dédi. **9** Andin Perwerdigar Musagha: — Mana, bu xelqni körüp qoydum; mana, ular derweqe boyni qattiq bir xelqtur. **10** Emdi Méni tosmá, Men ghezep otumni ularning üstige chüshürüp, ularni yutuwétimen; andin séni ulugh bir el qilimen, — dédi. **11** Lékin Musa Xudasi Perwerdigardin ötüñüp iltija qilip mundaq dédi: — Ey Perwerdigar, némishqa sen ghezep otungni Özüñg zor qudrét we küchlük qol bilen Misir zéminidin chiqirip kelgen xelqingning üstige chüshürisen? **12** Misirliqlar mazaq qilip: — Ularning béshigha bala chüshürüsh üçün, ularni taghlarning üstide öltürüp yer yüzidin yoqitish üçün, [ularning Xudasi] ularni élip ketti, — déyishsunmu? Öz otluq ghezippingdin yénip, Öz xelqingge balayı'apet keltürish niyitindingin yan'ghaysen! **13** Öz qulliring Ibrahim, Ishaq we Israilni yad qilghin; Sen ulargha qesem bilen wede qilip: «Neslinglarni asmandiki yultuzlardek awutimen, Özüm uning toghrisida sözligen mushu zéminning hemmisini neslinglarga bérimen, ular uninggha menggü igidarчилиq qilidighan bolidu» dégenidingghu, — dédi. **14** Shuning bilen Perwerdigar Öz xelqingning üstige: «Balayı'apet chüshürimen» dégen niyitidin yandi. **15** Musa keynige burulup, ikki höküm-guwahliq taxtiyini qoligha élip taghdin chüshüsti. Taxtaylarning ikki teripige sözler pütülgenidi; u yüzigimu, bu yüzigimu pütüklük idi. **16** Bu taxtaylar bolsa Xudaning Özining yasighini, pütülgenliri bolsa Xudaning Özining pütükini idi, u taxtaylarga oyulghanidi. **17** Yeshua xelqning kötürgen chuqan-sürenlirini, warqirashlirini anglap Musagha: — Chédirighadin jengning xitabi chiqiwatidu, dédi. **18** Lékin u jawab bérıp: — Angliniwatqan awaz ne nusret tentenisi

emes, ne meghlubiyetning peryadi emes, belki naxshaküy sadasil! — dédi. **19** Musa chédirgahga yéqin kélip, mozayni we jamaetning usulgha chüshüp ketkenlikini körüp shundaq derghezep boldiki, taxtaylarni qolidin tashlap taghning tüwide chéqiwetti. **20** Andin ular yasighan mozayni otqa sélip köydürüp, uni yanjip kukum-talqan qilip, su üstige chéchip Israilarni ichishke mejburildi. **21** Andin Musa Harun'gha: Sen ularni shunche éghir gunahqa patquzghudek, mushu xelq sanga néme qildi? — dédi. **22** Harun jawab béríp: — Xojamning ghezep-achchiq tutashmighay! Bu xelqning qandaq ikenlikini, ularning zezillike mayil ikenlikini obdan bilisen. **23** Ular manga: — «Bizge aldimizda yol boshlap mangidighan bir ilahni yasap bergin; chünki bizni Misir zéminidin chiqirip kelgen Musa dégen shu ademge néme bolghinini bilmeymiz», dédi. **24** Men ulargha: «Kimde altun bolsa shuni chiqirip bersun» désem, ular manga tapshurup berdi; men uni otqa tashliwidim, mana, bu mozay chiqti, — dédi. **25** Musa xelqning qandaqsige tizginsiz bolup ketkenlikini kördi; chünki Harun ularni düshmenlirining aldida mesxire obyékti bolushqa öz meylige qoyuwetkenidi. **26** Musa chédirgahning kirish éghizigha béríp, shu yerde turup: — Kimki Perwerdigarning teripide bolsa méning yénimgha kelsun! — dédi. Shuni déwidi, Lawiylarning hemmisi uning qéshigha yighildi. **27** U ulargha: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Herbir kishi öz qilichini yanpishigha ésip, chédirgahning ichige kirip, bu chétidin u chétigiche kézip yürüp, herbiri öz qérindishini, öz dost-buradiri, öz qoshnisini óltursun!» — dédi. **28** Shuning bilen Lawiylar Musaning buyrughini boyiche ish kördi; shu küni xelqning ichidin üç ming kishi óltürüldi. **29** Andin Musa: — Herbiringlar bugün özünglarni Perwerdigargha xas bolushqa atidinglar; chünki herbiringlar hetta öz oghlunglar hem qérindishinglarnimu ayimidinglar; shuning bilen bugün bext-beriketni üstünglarga chüshürdunglar, dédi. **30** Etisi Musa xelqge söz qilip: — Siler derweqe nahayiti éghir bir gunah sadir qildinglar. Emdi mana, men Perwerdigarning aldigha chiqimen; gunahinglar üçhün kafaret kültüreleyemnikin, — dédi. **31** Shuning bilen Musa Perwerdigarning aldigha yénip béríp: — Hey...! Bu xelq derweqe éghir bir gunah sadir qilip, ózlige altundin ilahlarni yasaptul! **32** Lékin emdi Sen ularning gunahini epu qilishqa unighaysen..., unimisang, ismimni Özüng yazghan deptiringdin öchürüwetkin! — dédi. **33** Perwerdigar Musagha jawab béríp: — Kimki Méning aldimda gunah qilghan bolsa, uning étini Öz deptirimdin öchürüwétimen. **34** Emdi sen béríp, Men sanga éytqan jaygha xelqni bashlap barghin. Mana, Méning Perishtem aldingda mangidu. Lékin ulargha jaza béridighan künüm kelgende, ulargha gunahni üçhün jaza bérimen, dédi. **35** Bu sózdin kéyin Perwerdigar xelqning Harunning qoli bilen mozayni quydurup yasatqini üçhün ularni waba bilen jazalidi.

33 Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — Sen ornungdin turup, özüng Misir zéminidin élip kelgen xelq bilen bille mushu yerdin déyip: «Men séning neslingge uni bérimen» dep qesem qilip Ibrahimgha,

Ishaqqa we Yaqupqa wede qilghan zémin'gha barghin. **2** Shuning bilen séning aldingda bir Perishte ewetip, Qanaaniy, Amoriy, Hittiy, Perizziylarni, Hiwiylar bilen Yebusiylarni heydep chiqirip, **3** séni süt bilen hesel éqip turidighan zémin'gha keltürimen. Chünki siler boyni qattiq bir xelq bolghachqa, yolda silerni halak qiliwetmeslikim üçhün, Özüm silerning aranglarda bolup, shu [zémin'gha] bille chiqmaymen, — dédi. **4** Xalayıq bu qattiq sözni anglap, qayghugha chömüp héchqaysisi öz zibu-zimnetlirini taqimidi. **5** Chünki Perwerdigar Musagha söz qilip: — Sen béríp Israilargha: «[Perwerdigar]: — Siler boyni qattiq bir xelq ikensiler; eger Men Perwerdigar aranglarga chiqip bir deqigila tursam, silerni yoqitiwetken bolattim. Emdi siler özünglardiki zibu-zimnetlerni éliwétinlar; shu chaghda Men silerge néme qilidighinimni bilimen, dédi», dep éytqin, — dégenidi. **6** Shunga Israilar Horeb téghidin ayrılıpla zibu-zimnetlirini ózliridin éliwetti. **7** Shuning bilen Musa öz chédirini élip, uni chédirgahning sirtida, chédirgahdin nérirag bir jaygha tikip, uni «körüşhüş chédiri» dep atidi. Kimki Perwerdigarni izdep, yol sorimaqchi bolsa chédirgahning sirtidiki «körüşhüş chédiri»gha baratti. **8** Shundaq bolattiki, her qétim Musa chédirgha chiqsa, pütkül xalayıq qopup, herbiri öz chédirining ishikide öre turup, Musa chédirgha kirip bolghuche uning keynidin qariship turatti. **9** Andin Musa her qétim chédirgha kirip ketse shundaq bolattiki, bulut tüwrüki chüshüp, chédirning kirish éghizida toxtaytti; shuning bilen Perwerdigar Musa bilen sözlishetti. **10** Pütkül xalayıq bulut tüwrükining jamaet chédirining kirish éghizida toxtighinini köretti; uni körginide xelqning hemmisi qopup, herbiri öz chédirining ishikide turup sejde qilishatti. **11** Shu chaghlarda Perwerdigar Musa bilen kishiler öz dost-buradiri bilen sözleshkende, yüzmayüz sözlishetti. Andin Musa chédirgahga yénip kéletti; lékin uning xizmetkari bolghan nunning oggli Yeshua dégen yash yigit chédirning ichidin chiqmaytti. **12** Musa Perwerdigargha mundaq dédi: — Mana, Sen daim manga: «Bu xelqni élip chiqqin» dep kelding; lékin Özüng manga: «Men séni ismingni bilip tonuymen», we shuningdek «Nezirim aldida iltipat tapting» dégen bolsangmu, Sen méning bilen birge kimni ewetidighiningni manga ayan qilmidig. **13** Eger men rasttinla neziringde iltipat tapqan bolsam, özümning Séni tonushum üçhün, neziringde iltipat tépiwérishim üçhün manga Öz yolungni ayan qilghaysen; mana, bu xelqning Öz xelqing bolghinini neziringde tutqaysen! — dédi. **14** U jawab béríp: Men Özüm [sen] bille bille béríp, sanga aram ata qilimen, — dédi. **15** Musa uninggha jawaben: — Eger Sen Özüng [biz] bilen bille mangmisang, bizni bu yerdin chiqarmighaysen; **16** chünki, men we xelqing neziringde iltipat tapqinimiz némidin bilinidu? Ejeba, Özüngning biz bilen bille mangghiningdin bilinmemdu? Shu sewebtin men we xelqing yer yüzidiki herbir taipilerdin alahide perqlenmemduq?! — dédi. **17** Perwerdigar Musagha: — Mushu iltijayingnimu ijabet qilimen; chünki sen nezirimde iltipat tapting we Men séni ismingni bilip tonuymen, dédi. **18** Shuning bilen Musa: — Öz shan-sherpingni manga körsetkeysen, — dédi. **19** [Perwerdigar]: — Özümning pütkül méhribanliqimni

séning köz aldingdin ötküzimen we aldingda «Yahweh» dégen namni jakarlaymen. Kimgé shapaet qilmaqchi bolsam shuninggha shapaet körsitimen, kimgé rehim-shepquet körsitmekchi bolsam, shuninggha rehim-shepquet körsitimen, dédi. **20** Perwerdigar uninggha: — Sen yüzümni körelmeysen; chünki héch ademzat Méni körse tirik qalmaydu, dédi. **21** Andin Perwerdigar: — Mana, yénimda bir jay bardur; sen shu yerdiki qoram tashning üstide turghin. **22** Méning shan-sheripim ötidedighan waqitta, shundaq boliduki, Men séni shu qoram tashning yérida turghuzup, Men ötüp bolghuche séni qolum bilen yéyip turimen. **23** Andin qolumni tartiwalimen; shuning bilen sen Méning arqa teripimni körisen, lékin yüzüm körünmeydu, — dédi.

34 Perwerdigar Musagha: — Sen awwalqigha oxshash özüng üçhün tashdin ikki taxtayni yonup kel; Men bu taxtaylarga sen ilgiri chéqiwetken taxtaylardiki sözlerni yézip qoyimen. **2** Sen ete etigen g'iche teyyar bolup, seherde Sinay téghigha chiqip, shu yerde taghning chiqqisida Méning aldimda hazir bolghin. **3** Lékin héch kishi sen bilen bille chiqmisun we yaki taghning héch yéride bashqa adem körünmisun, qoy-kalilarmu taghning tüwide otlimisun, — dédi. **4** Musa awwalqigha oxshash tashdin ikki taxtayni yonup, etisi tang seher qopup, bu ikki tash taxtayni qolida élip, Perwerdigarning buyrughini boyiche Sinay téghigha chiqti. **5** Shuning bilen Perwerdigar bulutta chüshüp, shu yerde Musaning qéshida turup, «Yahweh» dégen namini jakarlidi. **6** Perwerdigar uning köz aldidin ötüp: — «Perwerdigar, Perwerdigar, rehmidil we méhir-shepquetlikur, asan ghezeplenmeydighan, shapaet bilen wapasi keng Tengridur, **7** minglighan-on minglighanlarga rehim-shapaet körsitip, qebihlik, asiqliq we gunahni kechürgüchidur; lékin u gunahkarlarni hergiz gunahsiz dep qarimaydighan, belki atilarning qebihlikining jazasini baliliri we newrlirigiche, shundaqla üçinchi we tötinchi ewladighiche yükleydighan [Tengridur]» — dep jakarlidi. **8** Shuning bilen Musa derhal yerge bash qoyup sejde qilip: — **9** — Ey Reb, eger men rasttinla nezingde iltipat tapqan bolsam, undaqta i Reb, arimizda biz bilen mangghaysen; chünki bu xelq derweqe boyni qattiq bir xelqtur; bizning qebihlikimizni we gunahimizni kechürgeysen, bizni Öz mirasing bolushqa qobul qilghaysen! — dédi. **10** Shuning bilen u Musagha: — Mana, Men bir ehde tüzimen; séning barliq xelqing aldida pütkül yer yüzining héchbir jayida yaki héchbir el arisida qilinip baqmighan möjizilarni yaritimen. Shuning bilen sen arisida bolghan xelqingning hemmisi Perwerdigarning [karamet] emelini köridu; chünki Méning silerge qilidighan emelim derweqe dehshetlik ish bolidu. **11** Men bügün sanga tapilaydighan emrlirimni tutqin; mana, Men silerning aldinglardin Amoriy, Qanaaniy, Hitti, Perizziy, Hiwi we Yebusilarni heydep chiqirimen. **12** Emdi hézi bolghinki, sen baridighan zéminda turuwatqanlar bilen héch ehde baghlashmighin; bolmisa, bu ish silerge tuzaq bolidu; **13** belki siler ularning qurban'gahlirini chöwüp, bu tüwrüklerini sundurup, «asherah» butlirini kézip tashlagan. **14** Chünki sen héchqandaq bashqa ilahqa ibadet qilmasliqig kérek — chünki Menki

Perwerdigarning nami «Wapasizliqqa Heset Qilghuchi» bolup, heset qilghuchi bir ilahdurmen. **15** Bolmisa, shu zéminda turuwatqanlar bilen ehde tüzüshüng mumkin; andin ular ilahlirining keynidin yürüp buzuqchiliq qilip, ilahlirigha qurbanliqlar ötküzginide, silerni chaqirsa ularning qurbanliqliridin yep kétishinglar mumkin; **16** sen shundaqla yene ularning qizirini oghullirininggha xotunluqqa élip bérishing mumkin; u qizlar öz ilahlirining keynidin yürüp buzuqchiliq qilghinida, ular oghulliriningmu öz ilahlirining arqisidin mangghuzup, buzuqchiliq qildurushi mumkin. **17** Özüng üçhün héchqandaq quyma butlarni yasatmighin. **18** Pétr nan héytini tutuglar; Méning emr qilghinimdek Abib éyida, békutilgen waqitta yette kün pétr nan yenglar. Chünki siler Abib éyida Misirdin chiqqansiler. **19** Biliyatquning tunji méwisi Méningki bolidu; charpay malliriningning ichidin deslep tughulghan erkeker; kala bolsun, qoy bolsun ularning tunjilirining hemmisi Méningki bolsun. **20** Lékin ésheklarning tunji texeylirining ornigha qoza bilen bedel tölishing lazim bolidu. Eger ornigha [qoza] bermiseng, texeyning boynini sunduruwetkin. Tunji oghulliriningni bolsa, ulargha bedel töle qol qayturuwal. Héchkim Méning huzurumgha quruq qol kelmisun. **21** Sen alte kün ichide ish-emelingni qilip, yettinchi küni aram élishing zörür; yer heydeshe waqti bolsun, orma waqti bolsun, aram élishing zörür. **22** Yéngi bughdayingning tunji hosulini tebrikleydighan «heptiler héyti»ni ötküzünglar; yilning axirida «hosul yighish héyti»ni ötküzünglar. **23** Séning herbir erke kishiliring yilda üç qétim Israilning Xudasi bolghan Reb Perwerdigarning aldigha hazir bolsun. **24** Chünki Men taipilerni aldingdin heydiwétip, chégralirigini kéngeytmen; shuningdek sen yilda üç qétim Perwerdigar Xudayingning aldigha hazir bolushqa chiqip barsang, héchkim yéringge köz qirini salmaydu. **25** Manga sunulidighan qurbanliqning qénini boldurulghan nan bilen bille sunmighin; yaki ötüp kétish héytining qurbanliqning göshini etige qaldurma. **26** Zéminingning deslepki hosulidin tunji mehsulatlarini Perwerdigar Xudayingning öyige keltürüp ata. Oglaqni anisining sütide qaynitip pishurma. **27** Perwerdigar Musagha: — Bu sözlerni özüng üçhün yéziwalghin; chünki Men mushu sözlerni asas qilip sen bilen we Israil bilen ehde baghlidim, dédi. **28** U waqitta Musa shu yerde Perwerdigarning huzurida qiriq kéche-kündüz turdi; u héchnerse yémidi, héch su ichmidi. U yerde [Perwerdigar] taxtaylarga ehdingning sözliri bolghan sen emrni pütti. **29** Musa Sinay téghidin chüshkende shundaq boldiki (u taghdin chüshkende ikki höküm-guwaqliq taxtiyi uning qolida idi), özining [Perwerdigar] bilen sözleshkini üçhün yüzining parqirap ketkinini bilmeytti. **30** Emdi Harun we barliq Israilar Musani kördi, mana, uning yüz térisi parqirap turatti; ular uninggha yéqin bérishtin qorqushti. **31** Lékin Musa ularni chaqiriwidi, Harun we jamaetning barliq bashliri yénip, uning qéshigha keldi; Musa ular bilen sözleshti. **32** Shuningdin kéyin, barliq Israilar uning yénigha keldi; u waqitta Musa Perwerdigar öziye Sinay téghida söz qilghinida tapshurgan barliq emrlerni ulargha tapilidi. **33** Musa ulargha deyidighini dep tügetti. U [sözligende] yüzige bir chümperde tartiwalghanidi; **34** Qachanki Musa Perwerdigar bilen sözlishsheke uning huzurigha kirse,

chümperdini éliwétetti, taki u yénip chiquche shundaq bolatti; yénip chiqqanda ózige néme tapılan'ghan bolsa, shuni Israillargha éytip béretti. **35** Israillar Musaning yüz térisining parqirap turghinini köretti; shunga Musa yene taki Perwerdigar bilen sözlshkili uning huzurigha kirgüche yüzige chümperde tartıwalatti.

35 Musa Israillarning pütkül jamaitini yighip ulargha: — Perwerdigar silerge qilishqa buyrughan emrlar munulardur: — **2** Alte kün ish-emgek küni bolsun; lékin yettinchi küni silerge nisbeten muqeddes bir kün bolup, Perwerdigargha atalghan aram alidighan shabat küni bolsun. Herkim shu künide ish-emgek qilsa ölümgé mehkum qılınson. **3** Shabat künide barlıq turalghuliringlarda hergiz ot qalimanglar, — dédi. **4** Musa Israillarning pütkül jamaitige söz qılıp mundaq dédi: — «Perwerdigar buyrughan emr mana shuki: — **5** Özünglarning aranglardın Perwerdigargha bir «kötürme hediye» keltüringlar; köngli xalighanlarning herbiri Perwerdigargha bir «kötürme hediye»sini keltürsun: yeni altun, kümüş, mis, **6** kök, sösün we qızıl yip, aq kanap rext, öchke tiwiti, **7** qızıl boyalghan qochqar térisi, délfın térisi, akatsiye yaghichi, **8** chiraghdan üçhün zeytun méyi, «mesihlesh méyi» bilen xushbuy üçhün ishilitilidighan ésil dora-dermekler, **9** efodqa hem qoshén'gha ornitilidighan héqiq we bashqa yaqutlarnı keltüringlar». **10** — «Aranglardiki barlıq mahir ustılar kélip Perwerdigar buyrughanıń hemmisini yasap bersun: **11** — [muqeddes] chédır bilen uning ichki we tashqi yopuqlırını, ilghulırını, taxtaylırını, baldaqlırını, xadılırını we bularńıń tegliklırını, **12** ehde sanduqı we uning baldaqlırını, «kafaret texti»ni, «ayırma perde-yopuq»ni, **13** shire we uning baldaqlırını, uning barlıq qacha-quchılırını we «teqdim nanlırını»ni, **14** yoruqluq üçhün yasalghan chiraghdan we uning eswablırını, uning chiraghlırı we chiragh méyini, **15** xushbuygha we uning baldaqlırını, «Mesihlesh méyi»ni, dora-dermeklerdin ishlen'gen xushbuyıni, muqeddes chédırining kirish éghızidiki «ishik perdisi»ni, **16** köydürme qurbanlıq qurban'gahi we uning mis shalasini, baldaqlırını we barlıq eswablırını, yuyunush dési we uning teglikini, **17** hoylıning perdilırını, uning xadılırı we ularńıń tegliklırını, hoylıning kirish éghızidiki perdini, **18** chédırning mix-qozuqlırını, hoylıning mix-qozuqlırını, shundaqla barlıq tanılırını, **19** toqulidighan kiyimler, yeni muqeddes jayning xizmitige kahnıliq xizmitide kiyilidighan, Harun kahnıńning muqeddes kiyimlırını hem uning oghullırining kiyimlırını teyyar qılson». **20** Shuning bilen pütkül Israil jamaiti Musaning yémidin chiqıp kétishti. **21** Andin köngli tartqanlarning herbiri, rohi ózlırige túrtke bolghanlarning herbiri kélip, jamaet chédırını yasashqa, shundaqla chédırning xizmitide ishilitilidighan barlıq seremjanlarnı yasashqa we muqeddes kiyimlerni tikishke Perwerdigargha atalghan «pulanglatma hediye»ni keltürgili turdı. **22** Ular erlermu, ayallarmu kélip, sunushqa köngli xush bolghanlarning herbiri hediye keltürüp, bulapka, zire-halqa, üzük, zunnar-bilezük qatarlıq herxil altun buyumlarnı élip keldi; altunni «kötürme hediye» qılıp bérey dégenlarning herbiri uni Perwerdigargha sundi. **23** Kimde kök, sösün, qızıl yip bilen aq kanap

rext, öchke tiwiti, qızıl boyalghan qochqar térisi we délfın térisi bolsa, shularnı élip kélishti. **24** Kümüş ya mistin kötürme hediye keltürey dégenlarning herbiri shuni Perwerdigargha hediye qılıp sundi. Kimde chédırning xizmitide ishilitilidighan herxil seremjanlarga yarighudek akatsiye yaghichi bolsa, uni élip keldi. **25** Qoli chéwer ayallarning herbiri öz qollırı bilen égirip, shu égirgen yip we rextlerni, yeni kök, sösün we qızıl yip bilen aq kanap rextlerni keltürdi, **26** Shuningdek köngli qozghalghan ayallarning hemmisi hünerini ishıtip öchke tiwıtidin yip éğirishti. **27** Emirler efod we qoshén'gha ornitilidighan héqiqlar we yaqutlarnı, **28** dora-dermeklerni, chiragha we mesihlesh méyigha ishilitilidighan zeytun méyini, xushbuygha ishilitilidighan ésil dora-dermeklerni keltürdi. **29** Shu तरीqide Israillar Perwerdigar Musaning wasıtisi bilen buyrughan ishlarıning herqaysigha bir nerse bérishke köngli tartqan bolsa, er bolsun ayal bolsun herbiri shuni élip kélip, Perwerdigargha atap ixtiyariy hediye berdi. **30** Andin Musa Israillargha mundaq dédi: — «Mana, Perwerdigar Yehuda qebilisidin xurning newrisi, Urining oghlı Bezealni ismini atap chaqırıp, **31** uni Xudaning Rohi bilen toldurup, uninggha danalıq, eqıl-paraset, ilim-hékmet igilitip, uni hertürlük ishni qilishqa qabiliyetlik qılıp, **32** uni türlük-türlük hünerlerni qılaydighan — altun, kümüş we mis ishlırını qılaydighan, **33** yaqutlarnı késip-oyalaydighan, zinnet buyumlırigha ornıtalaydighan, yaghaqlargha neqish chiqıraydighan, herxil hüner ishlırını qamlashturalaydighan qıldı. **34** U yene uning könglige, shuningdek hem Dan qebilisidin bolghan Ahisamaqning oghlı Oholiyabning könglige [bashqılargha] hüner óğitish niyet-istikini sélip, **35** ularńıń köngüllirini danalıq-hékmet bilen toldurup, ularni herxil neqqashlıq-oymichilik ishlırigha mahir qılıp, kök, sösün we qızıl yip bilen aq kanap rext bilen keshtichilik qilishqa hemde bapkarlıqqa itıdarlıq qıldı. Shuning bilen lar herxil hüner ishlırınıń we herxil layihilesh ishlırınıń höddisidin chıqalaydighan boldi.

36 Shuning bilen Bezeal we Oholiyablar, shuningdek Perwerdigar muqeddes chédır yasashning herxil ishlırigha kérek bolghan danalıq-hékmet we eqıl-parasetni ata qilghan mahir ustılarıning herbiri ulargha qoshulup, shu ishni uning emr qilghını boyiche emelge ashuridu». **2** Shu waqıtta Musa Bezeal we Oholiyabni, shundaqla Perwerdigar danalıq-hékmet bilen köngüllirini toldurghan, köngli ózini shu ishni qilishqa qatnıshishqa dalalet qilghan barlıq hünerwen-kasıplarnı chaqırıp yıghdı. **3** Ular kélip muqeddes chédırni yasashqa, shundaqla uning ish-xizmetlirige kéreklik seremjanlarnı yasashqa Israillar élip keltürgen barlıq «kötürme hediye»lerni Musadin tapshuruwaldı. Israil xelqi yenila öz meyli bilen her küni etigini Musagha ixtiyariy hediye keltürüp turatti. **4** Andin muqeddes chédırning ishlırını qiliwatqan ustılarning hemmisi qolidiki ishını qoyup qoyup kélip, **5** Musagha: — Xelqing élip kelgini Perwerdigar bizge qilishqa buyrughan ishni pütküzüshke éhtiyaj bolghınıdin köp éship ketti! — déyishti. **6** Andin Musa emr qılıp, pütkül chédırgha boyiche: «Mana, er bolsun, ayal bolsun, héchkim muqeddes chédırni yasash üçhün «kötürme hediye» süpitide

yene héchqandaq nerse teyyarlap kelmisun!» dep jakarlatti. Buning bilan kôpchilik hediyele keltürishtin toxtitildi. 7 Chünki ular teyyarlaghan matériyallar pütkül quruluş ishigha yétetti, hetta éship qalatti. 8 Muqeddes chédirning quruluş ishini qiliwatqan ustilarning herbiri népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sôsün we qizil yiplar arilashturulup ishlen'gen on parche yopuq yasap, kérublarning süritini yopuqlargha chéwerlik bilen layihilep nepis qilip keshtilep chiqti. 9 Herbir yopuqning uzunluqi yigirme sekkiz gez, kengliki töt gez bolup, herbir yopuq oxshash chong-kichiklikte qilindi. 10 [Bezalel] yopuqlarning beshini bir-birige ulidi, qalghan besh yopuqnimu hem bir-birige ulidi. 11 U ulap chiqilghan birinchi chong parchining eng chétidiki qismining bir teripige renggi kök izmilerni qadidi, shuningdek ulap chiqilghan ikkinchi chong parchining eng chétidikisining bir teripigimu shundaq qildi. 12 Birinchi chong parchining eng chétidiki qismigha ellik izme qadidi, ikkinchi chong parchining eng chétidikisigimu ellik izme qadidi. Izmler bir-birige udulmuudul qilindi. 13 Muqeddes chédir bir pütün bolsun üçhün u altundin ellik ilghu yasap, ikki parche yopuqni shu ilghular bilen bir-birige tutashturdi. 14 U muqeddes chédirni yépish üçhün öchke tiwitidin yopuqlarni yasidi; yopuqtin on bir parche yasidi. 15 Yopuqlarning herbirining uzunluqi ottuz gez, kengliki töt gez bolup, on bir yopuqning hemmisi oxshash chong-kichiklikte qilindi. 16 Yopuqlarning beshini u ulap bir qilip, qalghan alte yopuqnimu ulap bir qildi. 17 U birinchi ulap chiqilghan chong parchining eng chétidiki qismigha ellik izme, ikkinchi ulap chiqilghan chong parchining eng chétidiki qismigha ellik izme qadidi. 18 U chédir bir pütün bolsun üçhün hem mistin ellik ilghu yasap, ikki chong parchini ulap qoydi. 19 U buningdin bashqa chédirgha qizil boyalghan qochqar térisidin yopuq yasap yapti, andin uning üstindimu délfín térisidin yasalgan yene bir yopuqni qapaldi. 20 U muqeddes chédirning tik taxtaylirini akatsiye yaghichidin yasap tiklidi. 21 Herbir taxtayning uzunluqi on gez, kengliki bir yérím gez qilindi. 22 Herbir taxtayning ikkidin turumi bar idi, her ikki taxtay shular bilen bir-birige chétildi; u chédirning barliq taxtaylirini shundaq yasidi. 23 U chédirning taxtaylirini shundaq yasidi; yigirmisi jenub terepke ornitildi; 24 u bu yigirme taxtayning tégige kümüshtin qiriq teglik yasidi; bir taxtayning [astidiki] ikki turumi üçhün ikkidin teglik, yene bir taxtayning ikki turumi üçhün ikkidin teglikni yasidi. 25 Shuningdek u chédirning udul teripige, yeni shimal teripige yigirme taxtay yasidi, 26 shundaqla bularning qiriq teglikini kümüshtin yasidi; bir taxtayning tégige ikkidin teglik, yene bir taxtayning tégige ikkidin teglik orunlashturuldi. 27 Chédirning keyni teripige, yeni gherb terepke alte taxtayni yasap ornatti. 28 U chédirning keyni teripidiki ikki bulunggha ikki taxtayni yasap ornatti. 29 Bu bulung taxtayliri astidin üstigiche ikki qat qilip [taxtaylarni] ôzara chétishturdi, üsti bir halqigha békítildi. U her ikkisini shundaq yasap, ikki bulunggha ornatti. 30 Shunglashqimu u teripide sekkiz taxtay boldi, ularning kümüshtin yasalgan on alte tegliki bar idi; bir taxtayning tégide ikki teglik, yene bir taxtayning tégide ikki teglik bar idi. 31 Buningdin bashqa u akatsiye

yaghichidin baldaq yasidi; chédirning bu teripidiki taxtaylarga besh baldaqni, 32 chédirning u teripidiki taxtaylarga besh baldaqni, chédirning arqa teripidiki taxtaylarga, yeni gherb teripidiki taxtaylarghimu besh baldaqni yasidi. 33 U taxtaylarning otturidiki ottura baldaqni bu tereptin u terepke yetküzüp yasidi. 34 U taxtaylarni altun bilen qaplap, baldaqlar ötküzüldighan halqilarni altundin yasap, baldaqlarni altun bilen qapaldi. 35 U népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sôsün we qizil yiplar arilashturulup ishlen'gen bir perde yasidi; uni kérublarning süritini chéwerlik bilen layihilep nepis qilip chüshürüp, keshtilep chiqardi. 36 Uni éshigha u akatsiye yaghichidin töt xada yasap, altun bilen qapaldi. Ularning ilmekliri altundin yasaldi; xadilargha u kümüshtin töt teglikni quyup yasidi. 37 U chédirning kirish éghizigha nepis toqulghan aq kanap rextke kök, sôsün we qizil yiplar arilashturulup ishlen'gen bir perde yasidi, uni keshtichige keshtiletti. 38 U yene bu perding besh xadisini ilmekliri bilen qoshup yasidi; ularning bashlirini we baldaqilirini altun bilen qapaldi; ularning besh tegliki mistin yasaldi.

37 Andin Bezalel ehde sanduqini akatsiye yaghichidin yasidi; uning uzunluqi ikki yérím gez, égzikli bir yérím gez, kengliki bir yérím gez idi. 2 U uning ichi we sirtini sap altun bilen qapaldi, uning üstünki qismining chörisige altundin girwek chiqardi. 3 U uning üçhün altundin töt halqa quyup, ularni uning töt chétiqigha békitti; bir teripige ikki halqa, yene bir teripige ikki halqa békitti. 4 U hem akatsiye yaghichidin ikki baldaq yasap, her ikkisini altun bilen qapaldi; 5 andin sanduq ular arqiliq kötürülsun dep, baldaqlarni sanduqning ikki yénidiki halqiliridin ötküzüp qoydi. 6 U [sanduqning yapquchi süpitide] altundin uzunluqi ikki yérím gez, kengliki bir yérím gez bolghan bir «kafaret texti» yasidi. 7 U ikki kérubni altundin soqup yasidi; ularni kafaret textining ikki teripige ornatti; 8 bir kérubni bir teripige, yene bir kérubni yene bir teripige ornatti. U ikki teripidiki kérublarni kafaret texti bilen bir gewde qildi. 9 Kérublar bir-birige yüzlinip, qanatilirini kafaret textining üstige kérip, qanatiliri bilen uni yéyip turatti; kérublarning yüzi kafaret textige qaritildi. 10 U hem shireni akatsiye yaghichidin yasidi; uning uzunluqi ikki gez, kengliki bir gez, égzikli bir yérím gez idi. 11 U uni sap altun bilen qaplap, uning üstünki qismining chörisige altundin girwek chiqardi. 12 U shirening chörisige töt ilik égzikte bir lew yasidi; bu lewning chörisigimu altundin bir girwek chiqardi. 13 U shirege altundin töt halqa yasap, bu halqilarni shirening töt burjikidiki chétiqqa ornatti. 14 Shireni kötürüshke baldaqlar kötürülsun dep, halqilar shire léwige yéqin békítildi. 15 Shire üçhün u baldaqlarni akatsiye yaghichidin yasap, altun bilen qapaldi; shire ular bilen kötürülett. 16 U shirening üstige qoyulidighan barliq buyumlarni, yeni légenlirini, qachaqucha texsilirini, [«sharab hediylirini»] quyidighan qedeh we piyalilarning hemmisini sap altundin yasidi. 17 U hem chiraghdanni sap altundin yasidi; chiraghdanni soqup yasidi; chiraghdanning puti, gholi, qedehliri, ghunchiliri we gülliri bir pütün altundin soquldi. 18 Chiraghdanning gholiniing ikki yénidin alte shaxche chiqirildi — chiraghdanning bir yénidin üç shaxche,

uning yene bir yénidin üç shaxche chiqirildi; **19** bir yénidiki herbir shaxchide badam güli sheklide ghunchisi we chéchiki bolghan üç qedeh chiqirildi, yene bir yénidiki herbir shaxchide badam güli sheklide ghunchisi we chéchiki bolghan üç qedeh chiqirildi. Chiraghdan'gha chiqirilghan alte shaxchining hemmisi shundaq yasaldi. **20** Chiraghdanning [gholidin] badam güli sheklide ghunchisi we chéchiki bolghan töt qedeh chiqirildi. **21** Bulardin bashqa [birinchi] ikki shaxchining astida bir ghunche, [üchinchi] ikki shaxchining astida bir ghunche yasalganidi; chiraghdan'gha chiqirilghan alte shaxchining astining hemmisi shundaq idi. **22** Uning shu ghunchiliri hem shaxchiliri chiraghdan bilen bir gewde qilindi — bir pütün sap altundin soqup yasaldi. **23** U chiraghdanning yette chirighini, shundaqla uning pilik qaychiliri bilen küldanlirini sap altundin yasidi. **24** U chiraghdan we uning barliq eswabliniri bir talant sap altundin yasidi. **25** U yene xushbuygahni akatsiye yaghichidin yasidi. Uning uzunluqi bir gez, kenglik bir gez, égzilik ikki gez bolup, töt chasa qilip yasaldi; [töt burjikidiki] münggüzler uning bilen bir pütün qilip yasaldi. **26** U uni, yeni uning üstini, töt etrapini hem münggüzlerini sap altun bilen qaplidi; uning üsti qismining chörisige altundin girwek chiqardi. **27** Uninggha altundin ikki halqa yasap, uning girwikining astigha békitti; ularni ikki yénigha udulmu'udul békitti. Xushbuygahni kötüridighan ikki baldaqni sélis üçün bularni xushbuygahning ikki teripige orunlashturdi. **28** U baldaqlarni akatsiye yaghichidin yasap, altun bilen qaplidi. **29** U hem muqeddes Mesihlesh méyini yasidi, andin etirichi chiqarghandek dora-dermeklerni tengshep sap xushbuyni yasidi.

38 U köydürme qurbanliq qurban'gahini akatsiye yaghichidin yasidi. Qurban'gah töt chasa bolup, uzunluqi besh gez, kenglik besh gez, égzilik üç gez qilindi. **2** U uning töt burjikige qoyulidighan münggüzlerini yasidi; münggüzleri qurban'gah bilen bir gewde qilindi. Qurban'gahni mis bilen qaplidi. **3** U qurban'gahning barliq eswabliniri — uninggha xas bolghan daslarni, gürjeklerni, korilarni, laxshigirlarni we otanlarnimu yasidi; uning barliq eswabliniri mistin yasidi. **4** Qurban'gah üçün mistin bir shala yasidi; shalani qurban'gahning qap bélining astidiki girwektin töwenrek turidighan qildi; shala qurban'gahning del otturisida idi. **5** U shalaning töt burjikige baldaqlar ötküzüldighan töt mis halqini quyup yasidi. **6** U baldaqlarni akatsiye yaghichidin yasap, ularni mis bilen qaplidi. **7** Andin u qurban'gahni kötürish üçün baldaqlarni qurban'gahning ikki yénidiki halqilargha ötküzüp qoydi. U qurban'gahni taxtaylardin, ichini bosh qilip yasidi. **8** U yene yuyunush désini mistin, uning teglikinimu mistin yasidi; u bularni «körüşhüsh chédiri»ning kirish éghizining aldida xizmette bolghan ayallarning mis eynekliridin yasidi. **9** Andin u chédirning hoylisinimu yasidi. Hoylining jenubigha, yeni jenubqa yüzlen'gen teripige népiz toqulghan aq kanap rexttin perdilerni yasidi; uning uzunluqi yüz gez idi. **10** Perdilerni éshiqha yigirme xada we xadilarning yigirme teglikini u mistin yasidi. Xadilarning ilmekliri we baldaqliri

kümüshtin yasalganidi. **11** Shuninggha oxshash shimal terpidimu uzunluqi yüz gez kélidighan perde bar idi. Perdilerni éshiqha yigirme xada we xadilarning yigirme teglikini u mistin yasidi. Xadilarning ilmekliri we baldaqliri kümüshtin yasalganidi. **12** Shuninggha oxshash gherb teripide uzunluqi ellik gez kélidighan perde bar idi; perdilerni éshiqha on xada we xadilarning on teglikini u mistin yasidi. Xadilarning ilmekliri we baldaqliri kümüshtin yasaldi. **13** Hoylining sherq teripi, yeni kün chiqishqa yüzlen'gen teripining kenglik ellik gez idi. **14** Bir teripide on besh gez kélidighan perde bolup, uning üç xadisi bilen üç teglik bar idi. **15** Yene bir terpidimu on besh gez kélidighan perde bolup, uning üç xadisi bilen üç teglik bar idi. **16** Hoylining chörisidiki perdilerning hemmisi népiz toqulghan aq kanap rexttin tikilgenidi. **17** Hoylining chörisidiki hemme xadilarning teglik mistin, ularning ilmekliri we baldaqliri kümüshtin yasaldi; xadilarning bashlirimu kümüshtin qaplan'ghanidi. Hoylining chörisidiki hemme xadilar kümüshtin yasalgan baldaqlar bilen bir-birige chétildi. **18** Hoylining kirish éghizidiki perde népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilashturulup, keshtichiler terpidin keshtilendi; uning uzunluqi yigirme gez, égzilik hoylidiki perdilerning égzilikige oxshash bolup besh gez idi. **19** Uning töt xadisi bilen mistin yasalgan töt teglik bar idi; xadilarning ilmekliri kümüshtin yasaldi, ularning bashliri kümüş bilen qaplandi we baldaqliri kümüshtin yasaldi. **20** Muqeddes chédirning hem chörisidiki hoylining barliq miq-qozuqliri mistin yasaldi. **21** Muqeddes chédir, yeni «hökü-m-guwahliqi chédiri» üçün atalghan matériyallarning sani töwende xatirlen'gen (ular Musaning buyruqi bilen, kahin Harunning oghli Itamarning qol astidiki Lawiylar mes'ul bolup sanaqtin ötküzülüp, [Xudagha] atalghanidi): — **22** Yehuda qebilisidin bolghan Xurning newrisi, Urining oghli Bezalel Perwerdgar Musagha buyrughanning hemmisini ada qildi; **23** Dan qebilisidin bolghan Ahisamaqning oghli Oholiyab uning yordemchisi idi; u bolsa neqqashliq-oymichilik ustisi, layihilighuchi hemde kök, sösün, qizil yiptin aq kanap rextke keshte tikeleydighan usta idi. **24** Muqeddes chédirni yasashqa ishliitilgen altun, yeni «pulanglatma hediye» süpitide keltürülgen altunning hemmisi muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche yigirme toqquz talant yette yüz ottuz shekel idi. **25** Jamaet arisidin sanaqtin ötküzülgen ademler terpidin keltürülgen kümüş bolsa muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche bir yüz talant bir ming yette yüz yetmiş besh shekel idi. **26** Bu kümüş nopusi royxetke élin'ghan kishilerdin élin'ghanidi — démek, kimki yigirme yash ya uningdin chong, sanaqtin ötküzülgenlerning herbiri bir béka, yeni muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche yérim shekel kümüş berdi. Sanaqtin ötken kishi alte yüz üç ming besh yüz ellik kishi idi. **27** Muqeddes jayning tegliklerini hem otturisdiki perding tegliklerini quyushqa yüz talant kümüş ketti; yüz talant kümüshtin yüz teglik yasilip, herbir teglik üçün bir talant ishliitildi. **28** U qalghan bir ming yette yüz yetmiş besh shekel kümüshtin xadilarning ilmeklirini yasidi, ularning bashlirini qaplidi, shuningdek ularni bir-birige chatidighan baldaqlarni

yasidi. **29** «Pulanglatma hediye» süpitide keltürilgen mis bolsa yetmish talant, ikki ming töt yüz shekel chiqti. **30** Buningdin u jamaat chédirining kirish éghizining tegliklirini, mis qurban'gahni, uning mis shalasi we qurban'gahning barliq eswablirini, **31** hoylining chörisidiki xada tegliklirini, hoylining kirish éghizidiki tegliklerni, chédirning barliq qozuqlirini we hoylining chörisidiki qozuqlarning hemmisini yasidi.

39 Perwerdigar Musagha buyrughinidek kök, sösun we qizil yiplar ishlitilip, muqeddes chédirning xizmitide kiyilidighan [kahinliq] kiyimler, shundaqla Harunning muqeddes kiyimliri teyyar qilindi. **2** [Bezalel] altun we kök, sösun, qizil yiplar bilen népiz toqulghan aq kanap rextlerdin efodni yasap teyyarlidi. **3** Ular altunni soqup népiz qilip, uni késip yip qildi, andin bularni mahirliq bilen kök yiplar, sösun yiplar we qizil yiplardin aq kanap rextke lahayilen'gen nusxilar üstige toqdi. **4** Ular efodning [aldi we keyni] qismini bir-birge tutasturup turidighan ikki mürik tasma yasidi; efodning ikki teripi bir-birge tutasturuldi. **5** Efodning üstige baghlaidighan belwagh efod bilen bir pütün qilin'ghan bolup, uninggha oxshash sipta ishlinip, altun we kök, sösun, qizil yiplar we népiz toqulghan aq kanap rexttin yasaldi; hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **6** Ular ikki aq héqiqni ikki altun közlükke ornitip, ularning üstige xuddi möhür oyghandek Israilning oghullirining namirini oyup yasidi. **7** Israilning oghullirigha esletme tash bolsun üchün, Perwerdigar Musagha buyrughandek ikki yaqutni efodning ikki mürik tasmasigha békittip qoydi. **8** U qoshénni chéwer qollargha nepis qilip keshtilitip yasidi; uni efodni ishligen usulda altun we kök, sösun, qizil yiplar bilen népiz toqulghan aq kanap rexttin yasidi. **9** Ular qoshénni ikki qat, töt chasa qilip yasidi; ikki qat qilin'ghanda uzunluqi bir ghérich, kenglikimu bir ghérich kéletti. **10** Uning üstige töt qatar qilip göherlerni ornatti: — bir qatardikisi qizil yaqut, sériq göher we zumretler idi; bu birinchi qatar idi. **11** Ikkinchi qatargha kök qashtéshe, kök yaqut we almas, **12** üchinchi qatargha sösun yaqut, piroza we sösun kwarts, **13** tötinchi qatargha béril yaqut, aq héqiq we anartash ornitildi; bularning hemmisi altun közlükke békittildi. **14** Bu göherler Israilning oghullirining namirigha wekil qilinip, ularning sanidek on ikki bolup, möhür oyghandek herbir göherge on ikki qebilining nami birdin-birdin pütüldi. **15** Ular qoshén'gha shoynidek éshilgen sap altundin [ikki] éshilme zenjir yasidi; **16** ular qoshén'gha altundin ikki közlük we ikki halqa étip, ikki halqini qoshénning [yuqiriqi] ikki burjikige békitti; **17** andin shu altundin éshilip yasalghan ikki zenjirni qoshénning [yuqiriqi] ikki burjikidiki halqidin ötküzüp, **18** éshilgen shu zenjirlarning ikki uchini ikki közlükke békittip, [közlüklerni] efodning ikki mürik tasmasining aldi qismigha ornatti. **19** Buningdin bashqa ular altundin ikki halqa yasap, ularni qoshénning [asti teripidiki] ikki burjikige békitti; ular efodqa téghiship turidighan qilinip ichige qadaldı. **20** Mundin bashqa ular altundin [yene] ikki halqa yasap, ularni efodning ikki mürik tasmasining aldi töwenki qismigha, efodqa ulinidighan jaygha yéqin, keshtilen'gen belwaghdin égzirek qilip békitti. **21** Ular qoshénning efodning belwéghidin yuqirirap turushi, qoshénning efodning ajrap ketmesliki üchün kök shoyna

bilen qoshénning halqisini efodning halqisigha chétip qoydi. Bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **22** [Bezalel] efodning [ichidiki] tonni pütünley kök renglik qildi. **23** Tonning [bashqa kiyilidighan] töshüki del otturısında, xuddi sawutning yaqisidek ishlen'genidi; yirtilip ketmesliki üchün uning chörisige pewaz ishlendi. **24** Ular tonning étikining chörisige kök, sösun we qizil yiptin anarlarni toqup ésip qoydi. **25** Ular hemde altun qongghuraqlarni yasap, qongghuraqlarni tonning étikining chörisige, anarlarning ariliqigha birdin ésip qoydi; her ikki anarning otturisigha bir qongghuraq ésip qoyuldi. **26** [Qahinliq] xizmitige ait [qongghuraqlar] tonning étikining chörisige békittildi; bir altun qongghuraq, bir anar, bir altun qongghuraq, bir anar qilip békittildi; hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **27** Ular Harun bilen uning oghullirigha népiz toqulghan aq kanap rexttin xalta könglekleri tiktı; **28** sellini aq kanap rextte yasidi, shundaqla chirayliq égez böklerni aq kanap rextte, tamballarni népiz toqulghan aq kanap rextte teyyarlidi; **29** buningdin bashqa ular belwaghnimu kök, sösun we qizil yip arilashturulup keshtilen'gen, népiz toqulghan aq kanap rextte teyyarlidi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **30** Ular yene nepis taxtayni, yeni muqeddes otughatni sap altundin yasap, uning üstige möhür oyghandek: «Perwerdigargha muqeddes qilindi» dep oyup pütüti; **31** ular otughatqa kök renglik yipni baglap, uning bilen otughatni sellige taqidi, bular Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **32** Shu teriqide jamaetning ibadet chédirining hemme qurulusi pütüzüldi; Israilar Perwerdigarning Musagha buyrughinining hemmisini shu boyiche qildi; shu teriqide hemmisini pütürtüdi. **33** Ular chédirni Musaning yénigha élip keldi — chédir yopuqlirini, uning barliq eswablirini, ilmeklirini, taxtaylirini, baldaqirini, xadiliri bilen tegliklirini, **34** shuningdek qizil boyalghan qochqar térisidin yasalghan yopuq bilen délfín térisidin yasalghan yopuqni, «ayrima perde»ni, **35** ehde sanduqi we uning baldaqirini, «kafaret texti»ni, **36** shire we uning barliq eswablirini, shundaqla «teqdim nanlar»ni, **37** sap altundin yasalghan chiraghdan bilen uning chiraghlirini, yeni üstige tizilghan chiraghlarni, uning barliq eswabliri hem chiragh méyini, **38** altun xushbuygah, mesihlesh méyi, dora-dermeklerdin yasalghan xushbuyni, chédirning kirish éghizining perdisini, **39** mis qurban'gah bilen uning mis shalasini, uning baldaqiliri bilen hemme eswablirini, yuyush dési bilen uning teglikini, **40** hoylining chörisidiki perdilerni, uning xadiliri we ularning tegliklirini, hoylining kirish éghizining perdisi bilen hoylining taniliri we qozuqlirini, muqeddes chédirning, yeni jamaat chédirigha ait xizmetke ishlatilidighan barliq eswablarni, **41** muqeddes jaygha ait xizmet üchün tikilgen kahinliq kiyimini, yeni Harun kahinning muqeddes kiyimliri bilen uning oghullirining kahinliq kiyimlirini bolsa, hemmisini élip keldi. **42** Bu ishlarning hemmisini Israilar Perwerdigarning Musagha barliq buyrughanliri boyiche ene shundaq ada qilghanidi. **43** Musa ishlarning hemmisige tepsiliy qaridi, mana, ular Perwerdigarning buyrughini boyiche bu ishlarni

pütküzgenidi; buyrulghandek, del shundaq qilghanidi; Musa bularni körüp, ulargha bext-beriket tilep dua qildi.

40 Andin Perwerdigar Musagha mundaq emr qildi: — **2** Birinchi aynning béshi, aynning birinchi kuni sen jamaet chédirining muqeddexanisini tikligin. **3** Höküm-guwahliq sanduqini uning ichige qoyup, ichki perde arqiliq ehde sanduqini tosüp qoyghin; **4** shireni chédirning ichige ekirip, üstige tizilidighan nersilerni tizghin; andin chiraghdanni ekirip, üstige chiraghlarni orunlashturghin. **5** Altun [bilen qaplan'ghan] xushbuy köydürgüchi qurban'gahni höküm-guwahliq sanduqining uduligha tiklep qoyghin; chédirning kirish éghizining perdisini ésip qoyghin. **6** Köydürme qurbanliq qurban'gahini muqeddexanining, yeni jamaet chédirining kirish éghizining aldigha qoyghin; **7** andin yuyush désini jamaet chédiri bilen qurban'gahning otturisigha orunlashturup, su toshturup qoyghin. **8** Hoylining chörisige perdilerni békitip, hoylining kirish éghizining perdisini asqin; **9** andin «mesihlesh méyi»ni élip, ibadet chédiri we uning ichidiki barliq nersilerni mesihlep, uni we barliq hemme eswablarini Xudagha atap muqeddex qilghin. Shundaq qilip [pütkül chédir] muqeddex bolidu. **10** Sen köydürme qurbanliq qurban'gahini, shundaqla uning barliq eswablarini mesihlep, uni [Xudagha atap] muqeddex qilghin; buning bilen qurban'gah «eng muqeddex nersiler» qatarida bolidu. **11** Sen yene yuyunush dési we uning teglikini mesihlep muqeddex qilghin. **12** Andin Harun bilen uning oghullirini jamaet chédirining kirish éghizigha yéqin ekilip, ularni su bilen yughin; **13** Harun'gha muqeddex kiyimlerni kiydürüp, Manga kahinliq xizmette bolushi üçün uni mesihlep, [Manga ayrip] muqeddex qilghin. **14** Andin uning oghullirini élip kirip, ulargha xalta könglekleri kiydürüp, **15** ularning atisini mesihliginingdek Manga kahinliq xizmitide bolushi üçün ularnimu mesihligin. Shuning bilen ularning bu mesihlinishi ular üçün ewladtin ewladqiche ebediy kahinliqning [belgisi] bolidu. **16** Musa shundaq qildi; Perwerdigar uninggha néme buyrughan bolsa, u shundaq beja keltürdi. **17** Shundaq boldiki, ikkinchi yilning birinchi éyida, aynning birinchi künide ibadet chédiri tiklendi. **18** Musa chédirni tikip, tegliklerini orunlashturup, taxtaylirini tizip, ularning baldaqirini békitip, xadilirini tiklidi. **19** Muqeddex chédirning üstige [ichki] yopuqni yapti, andin uning üstige tashqi yopuqni yéyip qoydi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **20** Andin u höküm-guwahliqni élip, uni sanduq ichige qoydi; baldaqlarni ehde sanduqining [halqiliridin] ötküzüp, «kafaret texti»ni sanduqning üstige orunlashturdi. **21** Ehde sanduqini muqeddex chédir ichige élip kirip, otturigha «ayrima perde»ni tartti; shundaq qilip u höküm-guwahliq sanduqini perde arqiliq tosüp qoydi. Hemme ish Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **22** U shireni jamaet chédirigha élip kirip, muqeddex jayning shimal teripige, [«eng muqeddex jay»diki] perding sirtigha qoydi. **23** «Teqdim nanlar»ni shirening üstige, Perwerdigarning aldigha tizip qoydi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **24** Andin u chiraghdanni

jamaet chédirigha élip kirip, uni muqeddex jayning jenub teripige, shirening uduligha qoydi, **25** chiraghlarni Perwerdigarning aldigha orunlashturdi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **26** Andin u [xushbuyi köydürgüchi] altun qurban'gahni ichidiki perding aldigha tiklidi; **27** Uning üstide ésil xushbuyi köydürdi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **28** U ibadet chédirining kirish éghizigha perde tartti. **29** Andin köydürme qurbanliq qurban'gahini jamaet chédiridiki muqeddex jayning kirish éghizigha yéqin qoydi; uning üstide köydürme qurbanliq we qoshumche ashliq hediyesini ötküzdi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **30** Yuyunush désini jamaet chédiri bilen qurban'gahning otturisigha qoyup, yuyushqa ishlitilidighan suni dasqa toshquzup quydi. **31** Musa we Harun bilen uning oghulliri qachanla jamaet chédirigha kirse yaki qurban'gahqa yéqin barsa, Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qollirini shu suda yuyatti. Bular Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **33** Andin u chédir hem qurban'gahning etrapigha hoyla perdisini tiklep, hoylining kirish éghizining perdisini tartti. Shu teriqide Musa pütkül ishni tamamlidi. **34** Shuning bilen bulut jamaet chédirini qaplap, Perwerdigarning julasi ibadet chédirini toldurdi. **35** Bulut saye chüshürüp, Perwerdigarning julasi chédirni toldurghini üçün, Musa jamaet chédirigha kirelmi. **36** Qachanki bulut jamaet chédiridin kütürülse, Israillar seperge atlinatti. Herbir qétim seperde shundaq bolatti. **37** Bulut kütürülmise ular qozghalmay, taki kütürüldighan kün'giche seperge chiqmaytti. **38** Chünki kündüzi Perwerdigarning buluti muqeddex chédir üstide turatti, kéchisi uning üstide ot körünetti; pütkül Israil jemetining köz aldida ularning barliq qilghan seperliride shular körünetti.

Lawiylar

1 We Perwerdigar Musani chaqirip jamaet chédiridin uninggha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha söz qilip ulargha mundaq dégin: — Eger silerdin biringlar Perwerdigarning aldigha bir qurbanliqni sunmaqchi bolsanglar, qurbanliqlarni charpaylardin, yeni kala yaki ushshaq mallardin sunushunglar kérek. **3** Eger uning sunidighini kalilardin köydürme qurbanliq bolsa, undaqta u béjirim erke haywanni keltürsun; uning Perwerdigarning aldida qobul bolushi üçün uni jamaet chédirining kirish aghzining aldida sunsun. **4** U qolini köydürme qurbanliqning bëshigha qoysun; shuning bilen qurbanliq uning ornigha kafaret bolushqa qobul qilinidu. **5** Andin u Perwerdigarning huzurida buqini boghuzlisun; kahinlar bolghan Harunning oghulliri qénini keltürüp, jamaet chédirining kirish aghzidiki qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **6** Andin [qurbanliq qilghuchi] köydürme qurbanliq qilin'ghan haywanning térisini soyup, ténini parchilisun. **7** we Harun kahinning oghulliri qurban'gahta ot qalap otning üstige otunlarni tizsun. **8** Andin kahinlar bolghan Harunning oghulliri gösh parchilirini, bëshu we méyi bilen qoshup, qurban'gahdiki otning üstidiki otunning üstige tertip bilen tizip qoysun. **9** Lékin uning ich-qarni bilen pachaqlirini [qurbanliq sun'ghuchi] suda yusun; andin kahin hemmisini élip kélip qurban'gahning üstide köydürsun. Bu ot arqiliq sunulidighan qurbanliq hésabida, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan köydürme qurbanliq bolidu. **10** Eger u köydürme qurbanliq qilish üçün ushshaq mallardin qoy ya öchke qurbanliq qilay dése, undaqda u béjirim bolghan bir erkikini keltürsun. **11** U uni qurban'gahning shimal teripide Perwerdigarning huzurida boghuzlisun. Andin kahinlar bolghan Harunning oghulliri qénini élip, qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **12** [qurbanliq qilghuchi] bolsa göshni parchilap, bëshu bilen méyini késip ayirisun. Andin kahin bularni élip qurban'gahtiki otning üstidiki otunning üstide tertip boyiche tizip qoysun. **13** Lékin uning ich-qarni bilen pachaqlarni [qurbanliq sun'ghuchi] suda yusun; andin kahin hemmisini élip kélip qurban'gahning üstide köydürsun. Bu ot arqiliq sunulidighan qurbanliq hésabida, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan köydürme qurbanliq bolidu. **14** Eger [qurbanliq qilghuchi] Perwerdigargha atap uchar-qanatlaridin köydürme qurbanliq qilay dése, undaqta u paxteklerdin yaki kepter bachkiliridin qurbanliq keltürsun. **15** Kahin uni qurban'gahning yénigha élip kélip, bëshini tolghap üzüp uni qurban'gahning üstide köydürsun; uning qéni siqilip qurban'gahning témigha sürtülsun. **16** Lékin tashliqini peyliri bilen qoshup qurban'gahning sherq teripidiki küllükke tashliwetsun; **17** u qurbanliqni ikki qanitining otturisidin yarsun, biraq uni ikki parche qiliwetmisun. Andin kahin buni élip qurban'gahdiki otning üstidiki otunning üstige qoyup köydürsun; bu ot arqiliq sunulidighan qurbanliq hésabida, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan köydürme qurbanliq bolidu.

2 Eger birkim Perwerdigarning huzurigha ashliq hediye sunmaqchi bolsa hediyesi ésil undin bolushi kérek; u uninggha zeytun méyi quyup andin üstige mestiki salsun. **2** U uni élip kahinlar bolghan Harunning oghullirining aldigha keltürsun; andin [kahin hediye sun'ghuchining] yadlinishi üçün zeytun méyi ileshtürülgün undin bir changgal élip, hemme mestiki bilen qoshup, bu hediye qurban'gahta köydürsun; bu ot arqiliq sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan hediye bolidu. **3** Emma ashliq hediye qalghini bolsa, Harun bilen uning oghullirigha tewe bolsun. Bu Perwerdigargha ot arqiliq sunulghanlarning ichide «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **4** Eger sen tonurda pishurulghan nersilerdin ashliq hediye sunay déseng, ular zeytun méyi ileshtürülgün ésil undin pishurulghan toqachlar yaki zeytun méyi sürtülip mesihlen'gen pétir hemek nanlardin bolsun. **5** Eger séning keltüridighan hediye tawida pishurulghan ashliq hediye bolsa u zeytun méyi ishleshtürülp ésil undin pétir halda étilsun. **6** Sen uni oshtup üstige zeytun méyi quygihin; u ashliq hediye bolidu. **7** Séning keltüridighan hediye qazanda pishurulghan ashliq hediye bolsa undaqta u ésil un bilen zeytun méyida étilsun. **8** Shu yollarda teyyarlan'ghan ashliq hediye larni Perwerdigarning huzurigha keltürgin; uni kahin'gha bergin, u uni qurban'gahqa élip baridu. **9** Kahin bolsa ashliq hediye qalghini «yadlinish ülüshi»ni élip qurban'gahning üstide köydürsun. Bu ot arqiliq sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan hediye bolidu. **10** Emma ashliq hediye qalghini bolsa, Harun bilen uning oghullirigha tewe bolsun. Bu Perwerdigargha ot arqiliq sunulghanlarning ichide «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **11** Siler Perwerdigarning huzurigha sunidighan herqandaq ashliq hediye larni échtiqu bilen teyyarlanmisun. Chünki silerning Perwerdigargha otta sunulidighan hediye larni héchqaysida échtiqu yaki heselni köydürüshke bolmaydu. **12** Bularni Perwerdigarning aldigha «deslepki hosul» süpitide sunsanglar bolidu, lékin ular xushbuy süpitide qurban'gahning üstide köydürülp sunulmisun. **13** Séning herbir ashliq hediye tuz bilen tuzlinishi kérek; ashliq hediye tuz Xudayingning ehde tuzidin mehrum qilmay, hemme ashliq hediye larni tuz bilen tuzlighin. **14** Eger sen Perwerdigargha «deslepki hosul»din ashliq hediye sunay déseng, undaqta ziraetning yéngi pishqan kök bëshini élip, danlarni otta qorup, ézip talqan süpitide sun'ghin; bu «deslepki hosul» hediyesi bolidu; **15** sen uninggha zeytun méyi quyup üstige mestiki salghin; bu ashliq hediye bolidu. **16** Kahin bolsa uningdin, yeni qorup ézilgen danlar bilen zeytun méyidin bir qismini élip hemme mestiki bilen qoshup, bolarni «yadlinish ülüshi» süpitide köydürsun. Bu ot arqiliq Perwerdigargha sunulghan hediye bolidu.

3 Birsining sunidighini inaqliq qurbanliq bolsa, shundaqla kalilardin sunsa, u Perwerdigarning huzurigha béjirim bir erkikini yaki chishisini keltürsun. **2** U sunidighan bu haywanning bëshigha qolini qoyup, andin uni jamaet chédirining kirish éghizi aldida boghuzlisun. Andin kahinlar bolghan Harunning oghulliri qénini qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **3** Sun'ghuchi kishi bu inaqliq qurbanliqidin Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye süpitide

bir qismini élip béghishlisun, yeni ich qarnini yögep turghan mayni, shundaqla barliq ich méyini élip **4** ikki böreknı we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini késip, élip kelsun. **5** Harunning oghulliri bolsa bularnı qurban'gahning üstige keltürüp ot üstige qoyulghan otuning üstidiki köydürme qurbanliqqa qoshup köydürsun. Bu ot arqılı sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan qurbanliq bolidu. **6** Birsining Perwerdigargha qilidighan inaqliq qurbanliqi üçün sunidighini ushshaq maldin bolsa, undaqa u béjirim bir erkikini yaki chishisini keltürsun. **7** Eger uning qurbanliqi qoy bolsa uni Perwerdigarning aldigha keltürüp, **8** qurbanliq qilidighan bu haywanning beshigha qolini qoyup, andin uni jamaet chédirining kirish aghzining aldida boghuzlisun. Andin Harunning oghulliri qénini élip qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **9** Sun'ghuchi kishi bu inaqliq qurbanliqdin Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye süpitide bir qismini, yeni uning méyini élip béghishlisun, — pütün mayliq quyruqini uning omurtqisigha yéqin yerdin ajritip élip, ich qarnini yögep turghan mayni, shundaqla barliq ich méyini élip, **10** ikki böreknı we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini késip, élip kelsun. **11** Kahin bularnı qurban'gahning üstide köydürsun; bu otta sunulidighan, Perwerdigargha atalghan taam hediyesi bolidu. **12** Uning sunidighini öchke bolsa, buni Perwerdigarning huzurigha keltürsun. **13** U qolini uning beshigha qoyup, andin uni jamaet chédirining aldida boghuzlisun. Andin Harunning oghulliri qénini élip qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **14** Andin sun'ghuchi kishi bu qurbanliqtin Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye süpitide bir qismini élip béghishlisun, yeni ich qarnini yögep turghan mayni, shundaqla barliq ich méyini élip, **15** ikki böreknı we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini késip, élip kelsun. **16** Kahin bularnı qurban'gahning üstide köydürsun; bu otta sunulidighan, xushbuy chiqiridighan taam hediyesi bolidu. Mayning hemmisi Perwerdigargha tewedur. **17** Bu herqandaq turar jaylarda silerge ebediy belgilime bolidu; siler héchqandaq may yaki qan yemesliklar kerek.

4 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Isaillargha söz qilip mundaq dégin: — «Birsi bilmey ézip, Perwerdigar «qılma» dep buyrughan herqandaq emrlerdin birige xilapliq qilip sélip, gunah qilsa, [töwendikidek qilsun]: — **3** — eger mesihlen'gen kahin xelqni gunahqa putlashturidighan bir gunahni qilsa, undaqa u bu qilghan gunahi üçün bir béjirim yash torpaqni élip kélip, Perwerdigargha gunah qurbanliqi süpitide sunsun. **4** U torpaqni jamaet chédirining kirish aghzining yénigha, Perwerdigarning aldigha keltürüp, qolini uning beshigha qoyup, andin torpaqni Perwerdigarning huzurida boghuzlisun. **5** Andin mesihlen'gen kahin torpaqning qénidin azghina élip, jamaet chédiri ichige kótürüp aparsun; **6** kahin shu yerde barmiqini qan'gha chilap, qanni muqeddes jayning perdisining aldida, Perwerdigarning huzurida yette mertiwé sepsun. **7** Shundaqla kahin

qandin élip, jamaet chédiri ichide Perwerdigarning aldida turghan xushbuygahning münggüzirige sürsun. Torpaqning qalghan hemme qénini bolsa, jamaet chédirining kirish aghzining aldiki köydürme qurbanliq qurban'gahining tüwige töküp qoysun; **8** andin u gunah qurbanliqi bolghan torpaqning ichidin hemme méyini ajritip chiqarsun — yeni ich qarnini yögep turghan may bilen qalghan ich méyi, **9** ikki böreknı we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini ajratsun **10** (xuddi inaqliq qurbanliqi bolghan kalining ichidiki may ajritilghandek); andin kahin bularnı köydürme qurbanliq qurban'gahining üstide köydürsun. **11** Lékin torpaqning térisi bilen hemme göshi, bash bilen pachaqliri, ich qarni bilen zhini, **12** yeni pütkül torpaqning qalghan qisimlerini chédirgahning sirtigha élip chiqip, pak bir yerge, yeni küller tökülidighan jaygha élip chiqip, otuning üstide otta köydürsun. Bular küller tökülidighan jayda köydürtiwétilsun. **13** Eger pütkül Israil jamaiti özi bilmigen halda ézip gunah qilghan bolsa, Perwerdigarning «qılma» dep buyrughan herqandaq emrlirige xilapliq ishlarnı birini qilip sélip, gunahqa chüshüp qalsa, **14** shundaqla ularning sadır qilghan gunahi aydinglashqan bolsa, undaqa jamaet gunah qurbanliqi süpitide bir yash torpaqni sunup jamaet chédirining aldigha keltürsun. **15** Jamaetning aqsqaqliri Perwerdigarning aldida qollirini torpaqning beshigha qoyup, andin torpaqni Perwerdigarning aldida boghuzlisun. **16** Mesihlen'gen kahin torpaqning qénidin azghina élip jamaet chédiri ichige élip kirsun; **17** shu yerde barmiqini qan'gha chilap, qanni [muqeddes jayning] perdisining aldida, Perwerdigarning huzurida yette mertiwé sepsun. **18** Shundaqla kahin qandin élip jamaet chédiri ichide Perwerdigarning aldida turghan xushbuygahning münggüzirige sürsun. Torpaqning qalghan hemme qénini bolsa, jamaet chédirining kirish aghzining aldiki köydürme qurbanliq qurban'gahining tüwige töküp qoysun; **19** kahin [torpaqning] ichidin barliq méyini ajritip élip, qurban'gahning üstide köydürsun. **20** U gunah qurbanliqi bolghan ilgiriki torpaqni qilghinigha oxshash bu torpaqnı shundaq qilsun; we del shundaq qilishi kerek; shu yol bilen kahin ular üçün kafaret keltüridu; shu gunah ulardin kechürülidu. **21** Andin u torpaqni chédirgahning tashqirigha élip chiqip, ilgiriki torpaqni köydürgendek bu torpaqnı köydürsun. Bu jamaet üçün gunah qurbanliqi bolidu. **22** Eger bir emir bilmey uning Xudasi Perwerdigarning «qılma» dégen herqandaq emrlirining birige xilapliq qilip sélip, gunahqa chüshüp qalsa, **23** we qilghan gunahi öziye melum qilin'ghan bolsa, undaqa u özi qurbanliq üçün béjirim bir tékini sunsun; **24** u qolini tékining beshigha qoyup, andin uni köydürme qurbanliq qilinidighan haywanlarnı boghuzlaydighan jaygha élip bérip Perwerdigarning aldida boghuzlisun. Bu bir gunah qurbanliqi bolidu. **25** Kahin gunah qurbanliqining qénidin barmiqigha azghina élip, uni köydürme qurbanliq qurban'gahining münggüzirige sürip qoysun; andin qalghan qénini köydürme qurbanliq qurban'gahining tüwige töküp qoysun. **26** U inaqliq qurbanliq qilin'ghan haywanning méyini köydürgendek, uning barliq méyini qurban'gahta köydürsun. Bu yol

bilen kahin uni gunahidin paklandurush üçhün kafaret keltüridu we shu gunahi uningdin kechürülüdu. **27** Eger puqralardin biri bilmey uning Xudasi Perwerdigarning «qilma» dégen herqandaq emrlirining birige xilapliq qilip sélip, gunahqa chüshüp qalsa, **28** we qilghan gunahi öziye melum qilin'ghan bolsa, undaqta u özinig, yeni u sadir qilghan gunahi üçhün qurbanliq qilishqa béjirim bir chishi öchkini sunsun; **29** u qolini gunah qurbanliqining béshigha qoyup, andin uni köydürme qurbanliqlarni boghuzlaydighan jaygha élip bérip boghuzlisun. **30** Andin kahin uning qénidin barmiqigha azghina élip uni köydürme qurbanliq qurban'gahning münggüzirige sürüp qoysun; qalghan barliq qénini qurban'gahning tüwige töküp qoysun. **31** Inaqliq qurbanliqi qilin'ghan haywanning méyi ichidin ajritilghandek uningmu hemme méyini ajritip chiqarsun; kahin uni Perwerdigarning aldida xushbuy keltürsun dep qurban'gahning üstide köydürsun. Shu yol bilen kahin uning üçhün kafaret keltüridu; shu gunah uningdin kechürülüdu. **32** Eger u kishi gunah qurbanliqi üçhün qoza keltürüshni xalisa, béjirim bir chishi qozini sunsun. **33** U qolini gunah qurbanliqi [qozisining] béshigha qoyup, köydürme qurbanliqlar boghuzlinidighan jaygha élip bérip, uni gunah qurbanliqi süpitide boghuzlisun. **34** Andin kahin gunah qurbanliqining qénidin barmiqigha azghina élip uni köydürme qurbanliq qurban'gahning münggüzirige sürüp qoysun; uning qalghan barliq qénini u qurban'gahning tüwige töküp qoysun. **35** Inaqliq qurbanliqi qilin'ghan qozining méyi ichidin ajritilghandek, uningmu hemme méyini ajritip chiqarsun; kahin bularni Perwerdigargha atap otta sunulidighan barliq qurbanliqlargha qoshup, qurban'gahning üstide köydürsun. Shu yol bilen kahin uning sadir qilghan gunahi üçhün kafaret keltüridu; shu gunah uningdin kechürülüdu.

5 Eger birsi melum ishqa guwahchi bolup, shundaqla uninggha qesem buyrulghinida körgini yaqi bilginidin melumat bermeye, undaqta u qebihlikining jazasigha tartilidu. **2** Eger birsi özi bilmey napak bir nersige tégip ketse — meyli u napak bir haywanning jesiti bolsun, meyli napak bir charpayning jesiti bolsun, yaqi napak bir ömiligüchi haywanning jesiti bolsun, mushundaq nersige tégip ketse umu napak sanilip gunahkar hésablinidu; **3** eger shuningdek birsi özi tuyamay melum kishining ademni napak qilidighan herqandaq nijasitige tégip ketse, shundaqla u buni bilip yetse, undaqta u gunahkar hésablinidu. **4** Eger birsi angiz rewisht yaman yaqi yaxshi bir ishni qilay dep qesem qilip salsa (kishiler hertürlük ish toghrisida angiz rewisht qesem qilishi mumkin), shundaqla u buni tonup yetse, u bu ishlar tüpeylidin gunahkar hésablinidu. **5** Birsi yuqiriqi herqaysi ishlarda men gunahkar boldum dep bilse, u öz gunahini «men mundaq gunah qildim» dep iqrar qilsun; **6** andin özi sadir qilghan gunahining kafariti üçhün Perwerdigarning aldigha «itaetsizlikni tiligüchi qurbanliq» süpitide ushshaq maldin saghliq we ya bir chishi öchkini gunah qurbanliqi qilip keltürsun; andin kahin uni gunahidin paklandurushqa uning üçhün kafaret keltürsun. **7** Eger u qoylardan [qurbanliq] qilishqa qurbi yetmise, u qilghan itaetsizlikni üçhün ikki paxtek yaqi ikki bachkini élip kélip,

birini gunah qurbanliqi üçhün, yene birini köydürme qurbanliq üçhün Perwerdigarning aldigha sunsun. **8** U bularni kahinning qéshigha keltürgende, [kahin] awwal gunah qurbanliqigha teyyarlan'ghanni qurbanliq qilip boynini üzmey, béshigha yéqin jayidin tolghisun, lékin béshini boynidin üzüwetmisun; **9** andin gunah qurbanliqining qénidin azghina élip qurban'gahning témigha chachsun; qalghan qéni bolsa qurban'gahning tüwige siqip chiqirilsun. Buning özi gunah qurbanliqi bolidu. **10** Emma ikkinchisini bolsa békitilgen belgilime boyiche köydürme qurbanliq qilip sunsun. Bu yol bilen kahin uning qilghan gunahi üçhün kafaret keltüridu we shu gunah uningdin kechürülüdu. **11** Eger ikki paxtek yaqi ikki bachkini keltürüshke qurbi yetmise, undaqta gunah qilghan kishi gunah qurbanliqi üçhün ésil undin bir efahning ondin birini keltürsun; bu gunah qurbanliqi bolghachqa u uning üstige zeytun méyi quymisun yaqi üstige héchqandaq mestiki salmisun; chünki u gunah qurbanliqi bolidu. **12** U uni kahinning qéshigha keltürsun we kahin buningdin [sun'ghuchining] «yadlinish ülishi» süpitide bir changgal élip, shuni Perwerdigargha atap otta sunulghan qurbanliqlargha qoshup, qurban'gahning üstide köydürsun. Buning özi gunah qurbanliqi bolidu. **13** Bu yol bilen u shu gunahlardin qaysisini qilghan bolsa, kahin uning üçhün kafaret keltüridu. Ashliq hediyeledikige oxshash qalghan qismi kahin'gha tewe bolidu. **14** Andin Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **15** Birsi bilmey Perwerdigargha atalghan muqeddes nersilerge nisbeten itaetsizlik qilip gunah ötküzse, undaqta u Perwerdigarning aldigha ushshaq maldin béjirim bir qochqarni itaetsizlik qurbanliqi qilip keltürsun; shu itaetsizlik qurbanliqi bolghan qochqarning bahasini sen muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche kümüş shekelge toxtatqin. **16** Andin shu kishi muqeddes nersilerge nisbeten ötküzgen xataliqidin bolghan ziyanni toldursun, shundaqla ziyanning beshtin biri boyiche qoshup kahin'gha tölem tölisun. Bu yol bilen kahin itaetsizlik qurbanliqi bolghan qochqarning wasitisi bilen uning üçhün kafaret keltüridu; shu gunah uningdin kechürülüdu. **17** Eger birsi bilmey Perwerdigarning «qilma» dégen herqandaq emrlirining birerisige xilapliq qilip, gunahkar bolghan bolsa u qebihlikining jazasigha tartilidu; **18** shundaq bolsa, u ushshaq maldin sen toxtatqan qimmette béjirim bir qochqarni itaetsizlik qurbanliqi qilip sunsun. Bu yol bilen kahin uning bilmey ötküzgen itaetsizlikni üçhün kafaret keltüridu we shu itaetsizlik gunahi uningdin kechürülüdu. **19** Bu itaetsizlik qurbanliqi bolidu; chünki u derheqiqet Perwerdigarning aldida itaetsizlik qilghan.

6 Andin Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Eger birsi gunah qilip Perwerdigarning aldida wapasizlik qilip, qoshnisi öziye amanet yaqi kapaletke bergen bir nerse yaqi qoshnisidin zorawaniq bilen buluwalghan melum bir nerse toghrisida yalghan gep qilghan bolsa yaqi qoshnisidin naheqliq bilen melum nersini tartiwalghan bolsa, **3** yaqi yitip ketken bir nersini tépiwélip uningdin tansa yaqi kishilerning gunah sadir qilghan herqandaq bir Ishi toghrisida yalghan qesem ichse, **4** U gunah qilghan ishta özi gunahkar dep tonup yetse, undaqta u buliwalghan yaqi naheq

tartiwalghan nerse yaki uninggha amanetke bérilgen nerse bolsun, yaki yitip kétip tépiwalghan nerse bolsun, **5** yaki u herqandaq nerse toghrisida yalghan qesem ichken bolsun, uning hemmisini toluq bahasi boyiche tölisun, shundaqla shu bahaning beshtin bir qismi boyiche qoshup tölisun; u itaetsizlik qurbanliqini qilghan künide tölemni igisige tapshurup bersun. **6** Andin u Perwerdigarning aldigha itaetsizlik qurbanliqi süpitide ushshaq maldin sen toxtatqan qimmet boyiche béjirim bir qochqarni itaetsizlik qurbanliqi qilip kahinning qéshigha élip kelsun. **7** Kahin bu yol bilen uning üçün Perwerdigarning aldida kafaret keltürüde we u herqaysi ishda itaetsizlik qilghan bolsimu u uningdin kechürüldü. **8** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **9** Sen Harun bilen oghullirigha köydürme qurbanliq toghrisida emr qilip mundaq dégin: — Köydürme qurbanliq toghrisidiki qaide-nizam mundaq bolidu: — Köydürme qurbanliq pütün kéche tang atqache qurban'gahtiki ochaqning üstide köyüp tursun; we qurban'gahning otini öchürmey yéniq turghuzunglar. **10** Kahin kanap tonini kiyip, yalingachliqini yépip, saghrisighiche kanap ich tambal kiyip tursun; qurban'gahning üstidiki ot bilen köydürülen köydürme qurbanliqning külini élip, qurban'gahning bir teripide qoysun; **11** andin kiyimlirini séliwétip bashqa kiyimlerni kiyip, külini chédirgahning sirtigha élip chiqip pakiz bir joyda qoysun. **12** Qurban'gahning oti bolsa hemishe yéniq tursun; uni héch waqit öchürüshke bolmaydu, kahin özi her küni etigende uninggha otun sélip, üstige köydürme qurbanliqni tizsun we uning üstige inaqliq qurbanliqining méyini qoyup köydürsun. **13** Üzülmis bir ot qurban'gahning üstide hemishe köyüp tursun; u hergiz öchürülmisun. **14** Ashliq hediye toghrisidiki qaide-nizam mundaq: — Harunning oghulliridin biri uni Perwerdigarning aldigha, qurban'gahning aldigha keltürsun. **15** U ashliq hediye bolghan ésil un'gha qolini sélip uningdin shundaqla uningdiki zeytun méyidin bir changgal élip we hediyeining üstidiki barliq mestikini qoshup, bularni qurban'gah üstide köydürsun; bu hediyeining «yadlinish üliushi» bolup, Perwerdigarning aldida xushbu keltürüsh üçün qilin'ghan bolidu. **16** Éship qalghanlirini bolsa Harun bilen oghulliri yésun; u échitqu sélinmay pishurulup muqeddes bir joyda yéyilsun; ular uni jamaet chédirining hoylisida yésun. **17** U mutleq échitqusiz pishurulsun. Men otta Manga sunulidighan qurbanliq-hediyeeler ichidin shuni ularning öz üliushi bolsun dep ulargha heq qilip berdim; u gunah we itaetsizlikni tiligüchi qurbanliqlargha oxshash «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **18** Harunning ewladidin bolghan erkeklerning hemmisi buningdin yésun; bu dewdrin-dewrgé aranglarda ebediy bir belgilime bolidu; Perwerdigargha atap otta sunulghanliridin bular ularning üliushi bolsun. Uninggha qol tegküzgüchi jezmen muqeddes bolushi kérek. **19** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **20** Harun Mesihlinidighan künide u we oghullirining Perwerdigarning aldigha sunidighini mundaq bolushi kérek: — Ular üzülmis ashliq hediye süpitide ésil undin bir efahning ondin birini sunushi kérek; etigini yérimini, axshimi yene yérimini sunsun. **21** U tawida zeytun méyi bilen étilsun; u zeytun méyigha chilap pishurulghandin

kéyin sen uni élip kir; ashliq hediyeining pishurulghan parchilirini xushbuy süpitide Perwerdigargha atap sun'ghin. **22** Harunning oghullirining qaysisi uning ornida turushqa Mesihlen'gen bolsa umu [hediyeini] shundaq teyyarlap sunsun; bu ebediy mutleq bir belgilime bolidu. Bu hediye Perwerdigargha atap toluq köydürülsun. **23** Kahinning herbir ashliq hediyesi bolsa pütünley köydürülsun; u hergiz yéyilmisun. **24** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **25** Harun bilen oghullirigha mundaq dégin: — Gunah qurbanliqi toghrisidiki qaide-nizam mundaq: — Gunah qurbanliqimu köydürme qurbanliq boghuzlinidighan joyda, Perwerdigarning aldida boghuzlansun; bu xil qurbanliq «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **26** Gunah qurbanliqini ötküzgüchi kahin özi uni yésun; qurbanliq muqeddes bir yerde, jamaet chédirining hoylisida yéyilsun. **27** Uning göshige qol tegküzgüchi herkim muqeddes bolmisa bolmaydu, shuningdek eger uning qéni birsining kiyimige chachrap ketse, undaqta qan chéchilghan jay muqeddes bir yerde yuyulsun. **28** Qaysi sapal qazanda qurbanliq qaynitilip pishurulghan bolsa, u sundurulsun. Eger u mis qazanda qaynitip pishurulghan bolsa, u qirip sürtülsun hem su bilen yuyulsun. **29** Kahinlardin bolghan barliq er kishiler uningdin yése bolidu. Bu «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **30** Halbuki, muqeddes joyda kafaret keltürüsh üçün qéni jamaet chédirigha kirgüzülgen herqandaq gunah qurbanliqi bolsa, hergiz yéyilmisun, belki [pütünley] köydürülsun.

7 Itaetsizlik qurbanliqi toghrisidiki qaide-nizam mana mundaq: — Bu [qurbanliq] «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **2** Köydürme qurbanliq boghuzlinidighan joyda itaetsizlikni tilesh qurbanliqimu boghuzlinidu; [kahin] qénini qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **3** [Qurbanliq qilghuchi kishi] barliq méyini sunsun; yeni mayliq quyuqı bilen ich qarnini yögep turghan mayni, **4** ikki böreknı we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini ajritip sunsun. **5** Kahin bularni Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq süpitide qurban'gahta köydürsun. Bu itaetsizlik qurbanliqi bolidu. **6** Kahinlardin bolghan er kishilerning hemmisi buni yésun; u muqeddes yerde yéyilsun; u «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **7** Gunah qurbanliqi qandaq bolsa itaetsizlik qurbanliqimu shundaq bolidu; ular ikkisi toghrisidiki qaide-nizam oxshash; bu qurbanliq kafaret keltürüshke qurbanliq ötküzgüchi kahinning özige tewe bolsun. **8** Kahin birsining sun'ghan köydürme qurbanliqini ötküzgen bolsa, köydürme qurbanliqning térisi shu kahinning bolidu. **9** Tonurda pishurulghan herbir ashliq hediye, shundaqla qazanda yaki tawida étilgen herbir ashliq hediye bolsa uni ötküzgen kahinning bolidu, yeni kahinning özige tewe bolidu. **10** Herbir ashliq hediye, meyli zeytun méyi arilashturulghan bolsun, yaki quruq keltürülgen bolsun, bular Harunning oghullirining herbirige barawer bölüp bérilidu. **11** Perwerdigargha atap keltürülgen inaqliq qurbanliqi toghrisidiki qaide-nizam mundaq: — **12** Sunmaqchi bolghan kishi uni teshekkür éytish üçün sunsa, undaqta u «teshekkür

qurbanliqi» bilan bille zeytun méyi ileshtürülgen pétir toqachlar, zeytun méyi sürülüp mesihlen'gen pétir hemek nanlar we ésil undin zeytun méyigha chilap pishurulghan toqachlarnimu keltürsun. **13** Shu toqachlardin bashqa, yene teshekkür éytidighan inaqliq qurbanliqi bilen bille échitqu sélin'ghan nanlarnimu sunsun; **14** u shu sun'ghanlirining herbir türidin birni élip Perwerdigar üçhün [qosh qollap] sunidighan «kötürme hediye» qilip keltürsun; bu inaqliq qurbanliqining qénini [qurban'gahning üstige] sepken kahinning özige tegsun. **15** Teshekkür bildüridighan inaqliq qurbanliqining göshi bolsa qurbanliq qilin'ghan shu küni yéyilishi kérek; [qurbanliqni sun'ghuchi kishi] tang atquche uning héch némisini qaldurmisen. **16** Eger uning sun'ghan qurbanliqi qesimige xas qurbanliq yaki ixtiyariy keltürgen qurbanliq bolsa, undaqtay haywanning göshi qurbanliq qilin'ghan künde yéyilsun; uningdin éship qalghinini bolsa, etisimu yéyishke bolidu; **17** lékin qurbanliqning göshidin üçinchi küngiche éship qalsa, u otta köydürülüşhi kérek. **18** Inaqliq qurbanliqining göshidin üçinchi künde yéyilse, undaqtay qurbanliq qobul bolmaydu, qurbanliq sun'ghuchining hésabighimu hésablanmaydu, belki mekruh bolidu; kimdekim uningdin yése öz qebihlikining jazasigha tartilidu. **19** Shundaqla napak nersige téqip qalghan göshmu yéyilmesliki kérek, belki otta köydürülüşhi kérek. Herqandaq pak adem [napak nersige tegmigen] qurbanliqning göshini yése bolidu. **20** Lékin kimki napak halette turup Perwerdigargha atalghan inaqliq qurbanliqidin yése, undaqtay u öz xelqidin üzüp tashlinidu. **21** Kimki napak bir nersige téqip ketse (meyli napak halettiki adem bolsun, napak bir haywan bolsun yaki herqandaq napak yirginchlik nerse bolsun) we shundaqla Perwerdigargha xas atalghan inaqliq qurbanliqining göshidin yése, undaqtay u öz xelqidin üzüp tashlinidu. **22** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **23** Israillargha mundaq dégin: — Siler kala, qoy we öchkilerning méyini hergiz yémenglar. **24** Özlükidin ölgen yaki yirtquchlar boghup qoyghan haywanning jesitining méyini herqandaq ishqa ishletkili bolidu, lékin hergiz uningdin yémenglar. **25** Chünki kimki Perwerdigargha atap otta sunulidighan herqandaq haywanning méyini yése, shuni yégen kishi öz xelqliridin üzüp tashlinidu. **26** Siler herqandaq turar jayinglarda héchqandaq qanni, yeni uchar-qanatlarıning bolsun yaki charpaylarıning bolsun qénini hergiz éstimal qilmanglar. **27** Kimdekim herqandaq qanni éstimal qilsa, shu kishi öz xelqliridin üzüp tashlinidu. **28** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **29** Israillargha mundaq dégin: — Kimki Perwerdigargha atap bir inaqliq qurbanliqi sunsa, undaqtay u Perwerdigargha xas bolghan hediye shu inaqliq qurbanliqtin ayrip keltürsun. **30** Öz qoli bilen Perwerdigargha atighan, otta sunulidighan hediyelerni, yeni may bilen töshni qoshup élip kélip, töshni «pulanglatma hediye» süpitide Perwerdigarning alalda pulanglatun. **31** Kahin méyini qurban'gah üstide köydürüwetsun. Tösh bolsa Harun bilen uning oghullirigha xas bolsun. **32** Inaqliq qurbanliqlirirlarning ong arqa putini siler «kötürme hediye» süpitide kahin'gha béringlar. **33** Harunning oghulliridin qaysisi inaqliq qurbanliqining qéni bilen

méyini sun'ghan bolsa öz ülüşhi üçhün ong arqa putini özi alsun. **34** Chünki men Israillarning inaqliq qurbanliqliridin «pulanglatma hediye» bolghan tösh bilen «kötürme hediye» bolghan arqa putini ebediy bir belgilime bilen Israillardin élip, kahin Harun we uning oghullirining heqqi bolsun dep ulargha teqdim qildim. **35** [Musa] Harun bilen oghullirini Perwerdigarning qulluqida kahin bolushqa uning aldigha keltürgen künde, ulargha Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliqlardin teqdim qilinidighan kahinliq ülüşhi mana shudur. **36** [Musa] ularni Mesihligen künde, Perwerdigar bu ülüşni Israillardin élip ulargha bérilsun dep emr qilghan. Bu [Israillargha] dewrdin dewrgiche ebediy bir belgilime bolidu. **37** Köydürme qurbanliq bilen ashliq hediyesi, gunah qurbanliqi bilen itaetsizlik qurbanliqi, kahinliqqa tiklesh qurbanliqi bilen inaqliq qurbanliqi toghrisidiki qaide-nizam mana shudur. **38** Perwerdigar Israillargha: «Siler bu Sinay bayawinida Perwerdigarning aldigha qurbanliqlirirlarni sununglar» dep buyrughan künde, u bularning hemmisini Sinay téghida Musagha tapshurghanidi.

8 Perwerdigar Musagha söz qilip: — **2** Harunni oghulliri bilen bille, we ularning mexsus kiyimlirini, «mesihlesh méyi»ni, gunah qurbanliqi bolidighan torpaq bilen ikki qochqarni, pétir nan sélin'ghan shéwetni élip kélip, **3** [Israilling] pütün jamaatni jamaet chédirining kirish aghzining aldigha jem qilghin, — dédi. **4** Musa Perwerdigar uninggha buyrughinidek qildi, jamaet jamaet chédirining kirish aghzining aldigha yighildi. **5** Andin Musa jamaetke: — Perwerdigar buyrughan ish mana mundaq, — dédi. **6** Shuning bilen Musa Harun bilen uning oghullirini aldigha keltürüp ularni su bilen yuyup, **7** [Harun'gha] könglek kiydürüp, belwagh baghlap, tonni kiydürdi we üstige efodni yapti; u efodning belwéghini baghlap, efodni uninggha taqap qoydi. **8** Andin Musa uninggha «qoshén»ni taqap, qoshénning ichige «urim bilen tummim»ni sélip, **9** Béshigha selle yögep Perwerdigar uninggha buyrughinidek sellining aldi teripige «altun taxtiliq muqeddes otughat»ni békítip qoydi. **10** Andin Musa mesihlesh méyini élip ibadet chédiri bilen ichidiki barliq nersilerning hemmisini mesihlep muqeddes qildi. **11** U maydin élip qurban'gahqa yette mertive chéchip, qurban'gah bilen uning barche qacha-quchilirini, yuyunush dési we teglikini Xudagha tap muqeddes qilishqa mesihlidi. **12** U yene mesihlesh méyidin azraq élip Harunning béshigha quyp uni Xudagha atap muqeddes qilishqa mesihlidi. **13** Andin Musa Harunning oghullirini aldigha keltürüp, Perwerdigar uninggha buyrughinidek ulargha könglek kiydürüp, bellirige belwagh baghlap, ulargha égez böklernimu taqap qoydi. **14** Andin u gunah qurbanliqi qilinidighan torpaqni yétilep keldi; Harun bilen uning oghulliri gunah qurbanliqi qilinidighan torpaqning béshigha qollirini qoydi. **15** U uni boghuzlidi, andin Musa qénidin élip, öz barmiqi bilen qurban'gahning münggüzlirige, chörisige sürüp qurban'gahni gunahtin paklidi; qalghan qanni bolsa u qurban'gahning töwige töküp, muqeddes bolushqa kafaret keltürdi. **16** Andin u ich qarnini yögep turghan mayning hemmisini, jigerning üstidiki chawa mayni, ikki börek we üstidiki maylirini

qoshup aldi; andin Musa bularni qurban'gahning üstide köydürdi. **17** Biraq [Musa] torpaqning térisi bilen göshi we tézikini bolsa Perwerdigar öziye buyrug'hinidek chédirgahning tashqirida otta köydürüwetti. **18** Andin u köydürme qurbanliq qiliniyidighan qochqarni keltürdi; Harun bilen uning oghulliri qollirini qochqarning béshigha qoydi. **19** [Harun qochqarni] boghuzlidi; andin Musa qénini élip qurban'gahning üsti qismining etrapigha septi; **20** [Harun] qochqarni parche-parche qilib parchilidi; andin Musa béshini, parchilan'ghan göshlirini barliq méyi bilen qoshup köydürdi. **21** Üchey-qérinliri bilen pachaqlirini suda yudi. Andin Musa qochqarni pütün pétü qurban'gah üstide köydürdi. Bu Perwerdigar Musagha buyrug'han, «Perwerdigargha atap otta sunulidighan xushbuy chiqidighan qurbanliq» idi. **22** Andin u kahinliqqa tiklesh qurbanliq qiliniyidighan qochqarni, ikkinchi qochqarni keltürdi; Harun bilen uning oghulliri qollirini qochqarning béshigha qoydi. **23** U uni boghuzlidi; we Musa uning qénidin élip Harunning ong quligining yumshiqi bilen ong qolining bash barmiqigha sürüp we ong putining chong barmiqighimu suwap qoydi. **24** Andin Musa Harunning oghullirini aldigha keltürüp, qandin élip ularning ong qulaqlirining yumshiqi bilen ong qollirining bash barmaqlirigha sürdi, ularning ong putlirining chong barmaqlirighimu suwap qoydi, qalghan qanni Musa qurban'gahning chörisige septi. **25** Shundaq qilib, u méyi bilen mayliq quyruqini, ich qarnini yögep turghan barliq may bilen jigerning üstidiki chawa méyini, ikki börek we üstidiki maylirini qoshup élip ong arqa putinimu késip élip, **26** Perwerdigarning aldidiki pétir nan selin'ghan séwettin bir pétir toqach bilen bir zeytun may toqichi we bir dane hemek nanni élip bularni may bilen ong arqa putning üstide qoydi; **27** andin bularning hemmisini Harun bilen uning oghullirining qollirigha tutquzup, pulanglatma hediye bolsun dep Perwerdigarning aldida pulanglati. **28** Andin Musa bularni ularning qolliridin élip qurban'gahniki köydürme qurbanliqning üstide qoyup köydürdi. Bu «kahinliqqa tiklesh qurbanliq» bolup, Perwerdigargha atap otta sunulidighan, xushbuy chiqidighan qurbanliq idi. **29** Andin Musa töshni élip pulanglatma hediye süpitide Perwerdigarning aldida pulanglati; Perwerdigarning uninggha buyrug'hini boyiche, «kahinliqqa tiklesh qurbanliq» bolghan qochqarning bu qismi Musaning ülüshi idi. **30** Andin Musa Mesihlesh méyidin we qurban'gahning üstidiki qandin bir'az élip, Harun bilen uning kiyimlirige we oghulliri bilen ularning kiyimlirige septi. Shundaq qilib, u Harun we kiyimlirini, oghulliri bilen ularning kiyimlirini muqeddes qildi. **31** Musa Harun bilen uning oghullirigha mundaq buyrudi: — «Bu göshni jamaet chédirining kirish aghzida qaynitip pishurup shu yerde olturup «kahinliqqa tiklesh qurbanliq»gha tewe bolghan séwettiki nan bilen qoshup yenglar; bularni Harun bilen oghulliri yésun, dep buyrug'hinimdek uni yenglar; **32** lékin gösh bilen nandin éship qalghanlirining hemmisini otta köydürüwétinqlar. **33** Siler yette kün'giche jamaet chédirining kirish aghzidin chiqmay, Xudagha atap kahinliqqa tiklesh künliringlar toshquche shu yerde turunglar; chünki silerni Xudagha atap kahinliqqa tiklesh üçün yette kün kétidu. **34** Bügün qilin'ghan ishlar Perwerdigarning buyrug'hini boyiche

siler üçün kafaret keltürilsun dep qilindi. **35** Siler ölmeslikinglar üçün Perwerdigarning emrini tutup jamaet chédirining kirish aghzining aldida kéche-kündüz yette kün turushunglar kérek; chünki manga shundaq buyruldi». **36** Harun bilen oghulliri Perwerdigarning Musaning wasitisi bilen buyrug'hinining hemmisini beja keltürdi.

9 Sekkizinchiki kuni Musa Harun bilen uning oghulliri we Israilning aqsqaqlirini chaqirip, **2** Harun'gha mundaq dédi: — «Sen gunah qurbanliqigha béjirim bir mozayni, köydürme qurbanliqqa béjirim bir qochqarni özüng üçün élip, Perwerdigarning aldigha keltürgin, **3** andin Israilargha söz qilib: — Siler gunah qurbanliq üçün bir téke élip kélinglar, köydürme qurbanliq üçün bir moza y we bir qoza élip kélinglar; her ikkisi béjirim, bir yashqa kirgen bolsun; **4** Perwerdigarning aldida sunushqa inaqliq qurbanliq süpitide bir torpaq bilen bir qochqarni élip, zeytun méyi ileshtürülgén ashliq hediye bilen bille keltürünglar; chünki bügün Perwerdigar Özini silerge ayan qildu, dégin». **5** Ular Musa buyrug'han nersilerni jamaet chédirining aldigha élip keldi; pütkül jamaet yéqin kélip, Perwerdigarning aldida hazir bolup turdi. **6** Musa: — Mana, bu Perwerdigar buyrug'han ishtur; buni qilsanglar Perwerdigarning shan-sheripi silerge ayan bolidu, dédi. **7** Shuning bilen Musa Harun'gha: — Sen qurban'gahqa yéqin bérip gunah qurbanliqning bilen köydürme qurbanliqningni sunup özüng we xelq üçün kafaret keltürgin; andin xelqning qurbanliqinimu sunup, Perwerdigar emr qilghandek ular heqqide kafaret keltürgin» — dédi. **8** Shuni déwidi, Harun qurban'gahqa yéqin bérip özi üçün gunah qurbanliq bolidighan mozayni boghuzlidi. **9** Harunning oghulliri qanni uninggha sunup berdi; u barmiqini qan'gha tegküüp, qurban'gahning münggüzlirige sürdi, qalghan qanni qurban'gahning tüwige qoydi. **10** Gunah qurbanliqning méyi bilen ikki börek we jigerning üstidiki chawa mayni élip, Perwerdigar Musagha buyrug'hinidek ularni qurban'gah üstide köydürdi. **11** Gösh bilen térisini bolsa chédirgahning tashqirigha élip chiqip otta köydürdi. **12** Andin u köydürme qurbanliq qilidighan [qochqarni] boghuzlidi; Harunning oghulliri uninggha qanni sunup berdi; u buni qurban'gahning üsti qismining etrapigha septi. **13** Andin ular parche-parche qilin'ghan köydürme qurbanliqni béshi bilen bille uninggha sunup berdi; u bularni qurban'gahta köydürdi. **14** U ich qarni bilen pachaqlirini yuyup, bularnimu qurban'gahning üstide, köydürme qurbanliqning üstige qoyup köydürdi. **15** Andin u xelqning qurbanliqini keltürdi; xelqning gunah qurbanliq bolghan tékini boghuzlap, ilgiri haywanni sun'ghandek unimu gunah qurbanliq qilib sundi. **16** U köydürme qurbanliq qilidighan malni keltürüp bunimu belgilime boyiche sundi. **17** Andin u ashliq hediye keltürüp uningdin bir changgal élip etigenlik köydürme qurbanliqqa qoshup qurban'gah üstide köydürdi. **18** Andin xelq bolidighan inaqliq qurbanliq bolidighan torpaq bilen qochqarni boghuzlidi. Harunning oghulliri qénini uninggha sunup berdi; u buni qurban'gahning üsti qismining etrapigha septi. **19** Ular torpaq bilen qochqarning may qismini, yeni mayliq quyruqi, ich qarnini yögep turghan maylirini,

ikki bōrek we jigerning chawa méyini élip, **20** Bu may parchilirini ikki tōshning üstide qoydi, [Harun] bularni qurban'gahning üstide köydürdi. **21** Axirida Harun ikki tōsh bilen ong arqa putini pulanglatma hediye süpitide Musaning buyrughinidek Perwerdigarning aldida pulanglattı. **22** Andin Harun qollarini xelqge qaritip kötürüp, ulargha bext tilidi; u gunah qurbanliqi, köydürme qurbanliq we inaliq qurbanliqini sunup, [qurban'gahtin] chüshiti. **23** Musa bilen Harun jamaet chédirigha kirip, yene yénip chiqip xelqge bext tilidi; shuning bilen Perwerdigarning shan-sheripi pütkül xelqge ayan boldi; **24** Perwerdigarning aldidin ot chiqip, qurban'gah üstidiki köydürme qurbanliq bilen maylarni yutup ketti. Pütkül xelq buni körüp, towliship, düm yiqilishti.

10 Harunning oghulliri Nadab bilen Abihu ikkisi öz xushbuydenini élip uninggha ot yéqip üstige xushbuyini sélip, Perwerdigar ulargha buyrup baqmighan gheyriy bir otni Perwerdigargha sundi; **2** shuning bilen Perwerdigarning aldidin ot chiqip ularni yewetti; shuan ular Perwerdigarning aldida öldi. **3** Musa Harun'gha: — Mana, bu Perwerdigarning: «Men Manga yéqin kelgen ademlerde Özümning muqeddes ikenlikimni körsitimen we barliq xelqning aldida ulughlinimen» dégen sözining özdur, dédi. Shuni déwidi, Harun jim turup qaldi. **4** Musa Harunning taghisi Uzzielning oghulliri bolghan Mishael bilen Elzafanni chaqirip ulargha: — Siler yéqin kélip öz qérindashlirlarni muqeddes jayning aldidin kötürüp, chédirigha tashqirigha élip chiqinglar — dédi. **5** Shuning bilen ular yéqin kélip, ularni kiyiklik könglekliiri bilen kötürüp Musaning buyrughinidek chédirigha tashqirigha élip chiqti. **6** Musa Harun we oghulliri Eliazar bilen Itamargha: — Siler bashlirlarni ochuq qoymanglar, kiyimlirlarni yirtmanglar; bolmisa özünglar ölüp, pütkül jamaetke ghezep keltürisiler; lékin qérindashlirlar bolghan pütkül Israil jemeti Perwerdigar yaqqan ot tüpeylidin matem tutup yighlisun. **7** Emma siler bolsanglar Perwerdigarning Mesihlesh méyi üstünglarga sürülen bolghachqa, jamaet chédirining tashqirigha chiqmanglar; bolmisa ölisiler, dédi. Shuni déwidi, ular Musaning buyrughinidek qildi. **8** Perwerdigar Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **9** «Sen özüng we oghulliring sharab we ya bashqa küchlük haraqlarni ichip, jamaet chédirigha hergiz kirmenglar; bolmisa, ölüp kétisiler. Bu siler üçün dewrdin-dewrge ebediy bir belgilime bolidu. **10** Shundaq qilsanglar, muqeddes bilen adettikini, pak bilen napakni perq étip ajritalaydighan bolisiler; **11** shundaqla Perwerdigar Musaning wasitisi bilen Israilarlgha tapshurghan hemme belgilimilerni ulargha ögiteysiler». **12** Musa Harun we uning tirik qalghan oghulliri Eliazar bilen Itamargha mundaq dédi: — «Siler Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq-hediyelerdin éship qalghan ashliq hediyeini élip uni qurban'gahning yénida échtiqu arilashturmighan halda yenglar; chunki u «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **13** Bu Perwerdigargha atap otta sunulidighan nersilerdin séning nésiweng we oghulliringning nésiwisi bolghachqa, uni muqeddes jayda yéyishinglar kérek; chunki manga shundaq buyrulghandur. **14** Uningdin bashqa

pulanglatma hediye qilin'ghan tōsh bilen kötürme hediye qilin'ghan arqa putni sen we oghul-qizliring bille pak bir jayda yenglar; chunki bular séning nésiweng bilen oghulliringning nésiwisi bolsun dep, Israilarning inaliq qurbanliqliridin silerge bérilgen. **15** Ular kötürme hediye qilin'ghan arqa put bilen pulanglatma hediye qilin'ghan tōshni otta sunulidighan mayliri bilen qoshup, Perwerdigarning aldida pulanglatma hediye süpitide pulanglitish üçün keltürsun; Perwerdigarning buyrughini boyiche bular séning we oghulliringning nésiwisi bolidu; bu ebediy bir belgilime bolidu». **16** Andin Musa gunah qurbanliqi qilidighan tékini izdiwidi, mana u alliqachan köydürülüp bolghanidi. Bu sewebtin u Harunning tirik qalghan ikki oghli Eliazar bilen Itamargha achchiqlinip: **17** — Némishqa siler gunah qurbanliqining göshini muqeddes jayda yémidinglar? Chunki u «eng muqeddeslerning biri» hésablinatti, Perwerdigar silerni jamaetning gunahini kötürüp ular üçün uning aldida kafaret keltürsun dep, shuni silerge teqsim qilghanidi. **18** Mana, uning qéni muqeddes jayning ichige keltürülmedi; siler eslide men buyrughandek uni muqeddes jayda yéyishinglar kérek idi, — dédi. **19** Lékin Harun Musagha: — Mana, bular бүгүн [toghra ish qilip] özlirining gunah qurbanliqi bilen köydürme qurbanliqini Perwerdigarning aldida sundi; méning bëshimgha shu ishlar keldi; eger men бүгүн gunah qurbanliqining [göshini] yégen bolsam, Perwerdigarning neziride obdan bolattimu? — dédi. **20** Musa buni anglap jawabidin razi boldi.

11 Perwerdigar Musa bilen Harun'gha mundaq dédi: — **2** Israilarlgha mundaq dégin: — Yer yüzidiki barliq haywanlarning ichidin silerge yéyishke bolidighan janiwarlar shuki: — **3** Haywanlar ichide hem tuyaqiliri pütün achimaq (tuyaqiliri pütünley yériq) hem köshigüchi haywanlarning herbirini yésenglar bolidu. **4** Lékin köshigüchi yaqi achimaq tuyaqilq haywanlardin töwendikilerni yémeslikinglar kérek: — Töge: chunki u köshigini bilen tuyiqi achimaq emes. Shunga u silerge haram bolidu. **5** Sughur bolsa köshigini bilen tuyiqi achimaq emes — u silerge haram bolidu. **6** Toshqan bolsa bumu köshigini bilen tuyiqi achimaq emes — u silerge haram bolidu. **7** Choshqa bolsa tuyaqiliri achimaq (tuyaqiliri pütünley yériq) bolghini bilen köshimigini üçün silerge haram bolidu. **8** Siler shu haywanlarning göshidin yémeslikinglar kérek we ularning ölükgimu tegmenglar. Ular bolsa silerge haram bolidu. **9** Suda yashaydighan janiwarlardin töwendikilerni yéyishke bolidu: — sudiki, yeni derya-déngizlardiki janiwarlardin qaniti we qasiraqliri bolghanlarni yéyishke bolidu; **10** lékin derya-déngizlarda yashaydighan, yeni sularda top-top üzidighan barliq janiwarlardin, qasiraqliri yaqi qaniti bolmighanlirini yémeslikinglar kérek; ular silerge yirginchlik sanalsun. **11** Mezkur janiwarlar derweqe silerge yirginchlik sanalsun; siler ularning göshidin yémeslikinglar kérek; ularning ölükini yirginchlik dep qaranglar. **12** Sudiki janiwarlarning ichidin qaniti bilen qasiriqi bolmighan janiwarlarning hemmisi silerge yirginchlik sanalsun. **13** Uchar-qanatlardin töwendikiler silerge yirginchliktur; ular yéyilmesliki kérek we silerge yirginchlik bolsun: — yeni бүркүт, қорұлтaz-tapqushlar,

déngiz бүркүтү, **14** qarlighach quyruqluq sar, lachin we ularning xilliri, **15** hemme qagha-qozghunlar we ularning xilliri, **16** müshükyapilaa, tögüqush, chayka, sar we ularning xilliri, **17** huwqush, qarna, ibis, **18** aqqu, saqiyyush, béliq'alguch, **19** leylek, turna we uning xilliri, höpüp we shepereng qatarliqlar silerge haram sanalsun. **20** Buningdin bashqa töt putlap mangidighan, uchidighan ushshaq janiwarlarning hemmisi silerge yirginchlik bolidu. **21** Halbuki, töt putlap mangidighan, uchidighan ushshaq janiwarlardin töwendikilerni yésenglar bolidu: — puti bilen ügilik pachiqlar bolup, yer yüzide sekriyeleydighanlarni yésenglar bolidu; **22** bularning ichidin silerge yéyishke bolidighanlari: — chékette we uning xilliri, qara chékette we uning xilliri, tomuzgha we uning xilliri, chaqchiqiz we uning xilliri. **23** Lékin töt putluq bolghan ömiligüchi hem uchidighan hemme bashqa janiwarlar silerge yirginchlik sanalsun. **24** Bu janiwarlardinmu mundaq yol bilen napak bolisiler; birkim ularning ölük ténige tegse kech kirgüche napak hésablinidu. **25** Kimdekim bularning ölükining bir qismini köttürse öz kiyimlerini yuyushi kérek, u kishi kech kirgüche napak turidu. Bu haywanlar bolsa silerge haram bolidu. **29** Yer yüzide ömiligüchi ushshaq janiwarlarning ichidin silerge haram bolghanlar munular: — qarighu zokor, chashqan, keslenchük we ularning türleri, **30** salma, qizil keslenchük, tam keslenchüki, tügürük keslenchük we xaméléon qatarliqlar haram bolidu. **31** Bularning hemmisi yer yüzide ömiligüchi hemme ushshaq janiwarlarning ichide silerge haram bolidu; ularning ölüki tegse, kech kirgüche napak sanilidu. **32** Bu janiwarlarning öltüki herqandaq némige chüshüp qalsa shu néme napak hésablinidu — herqandaq yaghach qacha-qucha bolsun, kiyim bolsun, tére bolsun, taghar bolsun, herqandaq ishqa ishlitilidighan eswab bolsun, sugha chilinishi kérek; ular kech kirgüche napak sanilip, kéyin pak bolidu. **33** Bularning biri sapaldin yasalghan herqandaq qacha ichige chüshüp qalsa, shu qacha ichidiki hemme nerse napak sanalsun we qacha özi sundurulsun. **34** Eger qachidiki sudin ash-taam üstige chachrap ketse, ash-taam napak sanalsun we shundaqla qachidiki herqandaq ichimlikmu napak sanalsun. **35** Hernémige undaq ölükning birer qismi chüshüp qalsimu, napak sanalsun. Eger tonur we ochaq bolsa, napak boldi dep chéqiwétilsun; ular silerge haram bolsun. **36** Lékin shundaq ehwalda bulaq yaki su yighilidighan kölcek yenila pak sanilidu; emma birkim ularning ölük ténige tegse napak bolidu. **37** Eger undaq ölükning birer qismi térishqa teyyarlan'ghan danlarga chüshüp qalsa, bumu yenila pak sanilidu. **38** Lékin eger danning üstige su quyulghandin kéyin shundaq bir ölükning birer qismi chüshüp qalsa, undaqta bu danlar silerge napak sanalsun. **39** Eger silerge yéyishke bolidighan

haywanlardin biri ölüp qalsa, uning ölüki tegken kishi kech kirgüche napak sanalsun. **40** Kimki undaq ölükning göshidin yése, öz kiyimlerini yuyushi kérek we kech kirgüche napak sanalsun; shundaqla undaq bir ölüknü köttürgen kishimu kiyimlerini yuyushi kérek we u kishi kech kirgüche napak sanalsun. **41** Yer yüzide ömiligüchi hemme ushshaq janiwarlar yirginchlik sanilip, hergiz yéyilmisun. **42** Qorsiqi bilen béghirlap mangidighan janiwar bolsun, yer yüzide yürüp töt puti bilen yaki köp putliri bilen mangidighan ömiligüchi janiwarlarning hertürlükini bolsa, ularni hergiz yémenglar; chünki ular yirginchlikdur. **43** Siler bolsanglar mundaq ömiligüchi janiwarning sewebidin özünglarni yirginchlik qilmasliqinglar kérek. Özünglarni ular tüpeylidin napak qilmanglar, bolmisa ularning sewebidin bulghinip qalisiler; **44** chünki Men Xudayinglardurmen. Siler özünglarni [Özümgé] atap muqeddes qilishinglar kérek; Men Özüm muqeddes bolghach silermu özünglarni muqeddes tutushinglar kérek. Siler özünglarni yer yüzide ömiligüchi ushshaq herqandaq janiwarlarning sewebidin napak qilmanglar. **45** Chünki Men öz Xudayinglar bolushqa silerni Misir zéminidin chiqirip kelgen Perwerdigardurmen; siler muqeddes bolunglar, chünki Men muqeddesturmen. **46** Shular bolsa charpay bilen uchar-qanatlar, suda yürüdighan herbir janiwar bilen yer yüzide ömiligüchi herbir ushshaq janiwarlar toghrisidiki qanun-belgilimidur. **47** Bular bilen haram-halalni uqup, yéyishke bolidighan haywan bilen yéyishke bolmaydighan haywanlarni perq ételeysiler.

12 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Israillargha söz qilip mundaq dégin: — «Ayal kishi hamilidar bolup oghul tughsa, adet körtüp aghriq bolghan künliridikidek yette kün'giche napak sanalsun. **3** Sekkizinci küni oghli bolsa xetne qilinsun. **4** Ayal bolsa shuningdin kéyin ottuz üç kün'giche «qan paklinish»ta tursun; paklinish künliri tamam bolmighuche héchbir muqeddes nersige tegmisun, muqeddes jayghimu kirmisun. **5** Eger u qiz tughsa undaqta adet künliridikidek ikki heptigiche napak turup, andin atmish alte kün'giche «qan paklinish»ta tursun. **6** Meyli oghul yaki qiz tughsun, qan paklinish künliri tamam bolghandin kéyin u ayal köydürme qurbanliq üçün bir yashqa kirgen qozini, gunah qurbanliq üçün bir bachka yaki paxtekni élip jamaet chédirining kirish aghzigha, kahinning qéshigha keltürsün. **7** Kahin uni Perwerdigarning aldida sunup, shu ayal üçün kafaret keltüridu; shuning bilen u xunidin pak bolidu. Oghul yaki qiz tughsun ayal toghrisidiki qanun-belgilime mana shudur. **8** Eger uning qozigha qurbi yetmise, u ikki paxtek yaki ikki bachka keltürsün; ularning biri köydürme qurbanliq üçün, yene biri gunah qurbanliq üçün bolidu; shu yol bilen kahin uning üçün kafaret keltüridu; u ayal pak bolidu.

13 Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **2** Birsining bedinining tériside bir chiqan, yaki temretke yaki parqirax tashma chiqip, uningdin bedinining tériside pése-maxaw késilining jarahiti peyda bolghan bolsa, u kishi Harun kahinning yaki uning kahin oghulliridin birining qéshigha keltürülsün. **3** Kahin uning bedinining jarahitige qaraydu;

jarahet bolgan jarayning tuki aqirip ketken hamde jarahetmu etrapidiki teridin qeniqlaq korünse, bu pese-maxaw kesellikidir. Shunga kahin uni korgendin keyin shu kishini «napak» dep jakarlisun. **4** Lékin eger uning bedinining terisidiki peyda bolghan ashu yaltiraq chiqan aq bolup, etrapidiki teridin qeniqlaq korünmise we tukimu aqirip ketmigen bolsa, kahin bu jarahet bar kishini yette kun'giche ayrim solap qoysun. **5** Yettinchi kuni kahin uninggha qarisun we eger jarahet oxshash turup, teriside kengiyip ketmigen bolsa, kahin uni yene yette kun'giche ayrim solap qoysun. **6** Yettinchi kuni kahin uninggha yene qarisun we jarahetning renggi suslashqan we kengiyip ketmigen bolsa, undaqta kahin uni «pak» dep jakarlisun; jarahetning peqet bir chaqa ikenliki bektilip, kesel kishi öz kiyimlirini yuyup pak sanalsun. **7** Lékin eger u kahin'gha kortünüp «pak» dep jakarlan'ghandin keyin shu chaqa teriside kengiyip ketse, undaqta u yene bir qetim kahin'gha kortünsun. **8** Kahin uninggha yene qarisun we eger chaqa uning teriside kengiyip ketken bolsa, kahin uni «napak» dep jakarlisun; u jarahet pese-maxawdur. **9** Eger birkimde pese-maxaw jarahiti peyda bolup qalsa kahinning qeshigha keltürilsun. **10** Kahin uning jarahitige sepsélip qarisun; we eger teriside aq bir chiqan peyda bolghan, tuki aqirip ketken bolsa we chiqan chiqqan jayda et-goshi kortünüp qalghan bolsa, **11** bu uning bedinining terisige chushken kona pese-maxaw jarahitining qaytidin qozghilishi bolup, kahin uni «napak» dep jakarlisun. U napak bolghini uchün uni solashning hajiti yoq. **12** Lékin eger pese-maxaw qozghilip, jarahiti bar kishining terisige yeyilip ketken bolsa, kahin negila qarisa shu yerde shu «pese-maxaw» bolsa, terisini beshidin putighiche qaplap ketken bolsa, **13** undaqta kahin uninggha sepsélip qarisun; mana, shu pese-maxaw jarahiti pütün bedinini qaplap ketken bolsa, u jarahiti bar kishini «pak» dep jakarlisun; chünki uning pütün bedini aqirip ketken bolup, u «pak» dep sanalsun. **14** Lékin chachaniki uningda et-goshi kortünüp qalsa, u kishi napak sanalsun. **15** Kahin mundaq körün'gen et-goshige qarap, u kishini «napak» dep jakarlisun; chünki shu et-gosh napak bolup, u pese-maxaw kesilidur. **16** Halbuki, eger et-goshi qaytidin özgirip, aqarsa u kishi yene kahinning qeshigha kelsun. **17** Kahin uninggha sepsélip qarisun; jarahet aqarghan bolsa, kahin jarahiti bar kishini «pak» dep jakarlisun; u pak sanilidu. **18** Eger birkimning bedinining terisige hürrek chiqip saqiyp, **19** hürrekning ornida aq chiqan yaki qizghuch dagh peyda bolghan bolsa, kahin'gha korsitilsun. **20** Kahin uninggha sepsélip qarisun; eger dagh etrapidiki teridin qeniqlaq korünse, shundaqla uningdiki tukler aqirip qalghan bolsa, undaqta kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki bu hürrekting qozghilip peyda bolghan pese-maxaw kesili jarahitidur. **21** Lékin kahin uninggha sepsélip qarighanda, dagh chiqqan jayda aqirip qalghan tukler bolmisa, we daghmu etrapidiki teridin qeniqlaq bolmisa, renggi sel susraq bolghan bolsa, undaqta kahin uni yette kun'giche ayrim solap qoysun. **22** Eger dagh derweqe terisige yeyilip ketken bolsa, kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki bu [pese-maxaw] jarahitidur. **23** Emma eger dagh öz jayida toxtap yeyilmighan bolsa, bu peqet hürrekning zexmi, xalas; kahin uni «pak» dep jakarlisun. **24** Eger birsining bedinining terisining

melum jayi köyüp qélip, köygen jay aq-qizghuch yaki pütünley aq dagh bolup qalsa, **25** kahin uninggha sepsélip qarisun; eger shu daghdiki tukler aqirip ketken, daghmu etrapidiki teridin qeniqlaq bolup qalghan bolsa, undaqta bu köyuk yarisdin peyda bolghan pese-maxaw kesilidur; kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki u pese-maxaw jarahitidur. **26** Lékin eger kahin sepsélip qarighanda, daghning ornida héchqandaq aqirip ketken tuk bolmisa, shundaqla daghmu etrapidiki teridin qeniqlaq bolmisa, belki renggi sus bolsa, undaqta kahin uni yette kun'giche ayrim solap qoysun. **27** Yettinchi kuni kahin uninggha yene qarisun; dagh teriside kengiyip ketken bolsa, kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki u pese-maxaw jarahitidur. **28** Emma eger dagh jayida toxtap, yeyilmighan bolsa, shundaqla renggi sus bolsa, bu peqet köyuktin bolghan chawartqu, xalas; kahin uni «pak» dep jakarlisun; chünki u köyukning tatuqi, xalas. **29** Eger bir er yaki ayal kishining beshida yaki saqlida jarahet peyda bolsa, **30** kahin jarahetke sepsélip qarisun; eger jarahet etrapidiki teridin qeniqlaq korünse, üstide shalang sériq tuk bolsa, undaqta kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki bu jarahet qaqach bolup, bash yaki saqaldiki pese-maxawning alamitidur. **31** Eger kahin qaqach jaygha sepsélip qarighanda, u etrapidiki teridin qeniqlaq korünmise, shundaqla uning ichide héchqandaq qara tukmu bolmisa, undaqta kahin qaqichi bar kishini yette kun'giche ayrim solap qoysun. **32** Kahin yettinchi kuni qaqachqa yene sepsélip qarisun; qaqach kengiyip ketmey, üstidimu héchqandaq sériq tuk bolmisa, shundaqla qaqach etrapidiki teridin qeniqlaq korünmise, **33** jarahiti bar kishi barliq chach-saqilini chushürüwetsun; qaqachning özi ghirdimsun. Kahin qaqichi bar kishini yene yette kun'giche ayrim solap qoysun. **34** Yettinchi kuni kahin qaqachqa sepsélip qarisun; eger qaqach teride kengiyip ketmigen bolsa, shundaqla etrapidiki teridin qeniqlaq korünmise, kahin uni «pak» dep jakarlisun. Andin u kiyimlirini yusun; shuning bilen u pak sanilidu. **35** Lékin eger u «pak» dep jakarlan'ghandin keyin qaqach teride kengiyip ketse, **36** kahin uninggha yene sepsélip qarisun; eger qaqach teride kengiyip ketken bolsa, sériq tukning bar-yoqluqini tekshürüshning hajiti yoq; chünki bu kishi napaktur. **37** Eger qaqach jayida shu péti qélip, üstidin qara tuk ünüp chiqqan bolsa, qaqach saqayghan bolidu; shu kishi pak bolghachqa, kahin uni «pak» dep jakarlishi kérek. **38** Eger er yaki ayal kishining bedinining teriside dagh peyda bolup, bu daghlar parqirag hem aq bolsa **39** kahin sepsélip qarisun; eger bedenning terisidiki shu daghlar susliship boz rengge yuzlen'gen bolsa, bu teridin chiqqan bir tashma, xalas; bu kishi pak sanalsun. **40** Eger birkimning beshining tukliri chushüp ketken bolsa, u peqet bir taqir bash, xalas; u pak sanalsun. **41** Eger uning beshining tuki peshane teripidin chushken bolsa, u peqet paynekbash, xalas; u yenila pak sanalsun. **42** Lékin eger uning taqir beshi yaki paynek beshida qizghuch aq dagh korünse, undaqta shu jarahet uning taqir beshi yaki paynek beshidiki pese-maxaw kesilining bir alamitidur. **43** Kahin jarahitige sepsélip qarisun; eger uning taqir beshida yaki paynek beshida ishshiq jarahet bolsa hamde pese-maxaw kesilining alamitidek qizghuch aq korünse, **44** undaqta u pese-maxaw kesilige griptar bolghan adem bolup, napak hésablinidu. Uning beshigha shundaq

jarahet chüshken bolghach, kahin uni mutleq «napak» dep jakarlisun. **45** Shundaq jahariti bar pése-maxaw késili bolghan kishi kiyimliri yirtiq, chachliri chuwuq, burut-saqili yépiqlig halda: «Napak, napak!» dep towlap yürüshi kérek. **46** Shu jahariti bolghan barliq künlerde u «napak» sanilidu; u napak bolghachqa, ayrim turushi kérek; uning turalghisi chédirgahning sirtida bolsun. **47** Eger bir kiyimde, meyli yungdin yaki kanaptin tikilgen bolsun uningda pése-maxaw iz-dégghi peyda bolsa, **48** yeni kanap yaki yungdin toqulghan rextte, örüsh yipida yaki arqaq yiplirida bolsun, tére-xurumda yaki téridin étilgen herqandaq nersilerde pése-maxaw iz-dégghi bolsa, **49** shundaqta kiyim-kécheq yaki tére-xurumda, örüsh yip yaki arqaq yiplirida, ya tére-xurumdin étilgen nersilerde peyda bolghan iz-dagh yéshilraq yaki qizghuch bolsa bu iz-dagh «pése-maxaw iz-dégghi» dep qarilip kahin'gha körsitilsun. **50** Kahin [daghaq] sepsélip qarisun, andin iz-dagh peyda bolghan nersini yette kün'giche ayrim saqlisun. **51** U yettinchi küni iz-daghgha qarap baqsun; iz-dagh chüshken kiyim-kécheq, meyli arqaq yipta yaki örüsh yipta bolsun, yaki tére-xurumda yaki tére-xurumdin étilgen nerside bolsun, u kényiyip ketken bolsa, bu iz-dagh chiritküch pése-maxaw késili dep hésablinip, ular napak sanalsun. **52** Shuningdek kahin örüsh yip yaki arqaq yipida iz-dagh bolsa kiyim-kécheq yaki tére-xurumdin étilgen nerside shundaq iz-dagh bolsa ularnimu köydürüwetsun; chünki bu chiritküch pése-maxaw késilidu. Mundaq nersilerning hemmisini otta köydürüsh kérektur. **53** Lékin kahin uninggha sepsélip qarighanda, iz-dagh kiyim-kéchektiki örüsh yipta bolsun, arqaq yipta bolsun, yaki tére-xurumdin étilgen nerside bolsun, iz-dagh kényeyimigen bolsa, **54** undaqa kahin déghi bar nersini uyulsun dep buyrup, ikkinchi qétim uni yette kün'giche saqlisun. **55** Bu nerse uyulghandin kéyin kahin yene daghaq sepsélip qarisun; eger uning renggi özgermigen bolsa (gerche kényiyip ketmigen bolsimu), u yenila napaktur; sen uni otta köydürgin. Chünki meyli uning iz-dégghi ich yüzide bolsun yaki tash yüzide bolsun u chiritküch iz-dagh hésablinidu. **56** Lékin eger kahin sepsélip qarighanda, mana, daghning renggi uyulghandin kéyin susliship ketken bolsa, u shu qismini kiyim-kéchektin, örüsh yiptin yaki arqaq yiptin bolsun, yaki tére-xurumdin bolsun uni yirtip élip, tashliwetsun. **57** Eger bu iz-dagh kiyim-kéchekte, meyli arqaq yipta yaki örüsh yipta bolsun, ya tére-xurumdin étilgen nerside körünsun, bu kényiyidighan birxil pése-maxaw iz-dégghi dep sanalsun; sen u chaplashqan kiyim-kécheqni köydürüwetkin. **58** Lékin eger iz-dagh kiyim-kéchekte bolsun (örüsh yipida yaki arqaq yipida bolsun) yaki tére-xurumdin étilgen nerside bolsun, uyulush bilen chiqip ketse, undaqa bu égin ikkinchi qétim uyulsun, andin pak sanalsun. **59** Pése-maxaw késiliningkidek iz-dagh peyda bolghan yung yaki kanap rextin toqulghan kiyim-kécheq (iz-dagh örüsh yipta yaki arqaq yipta bolsun) yaki tére-xurumdin étilgen nersiler toghrisidiki qanun-belgilime mana shudur; buning bilen ularni pak yaki napak jakarlashqa bolidu.

14 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — 2 Pése-maxaw bolghan kishi pak qilinidighan

künide beja qilish kérek bolghan qanun-belgilime mana töwendikidektur: — U kahinning aldigha keltürilsun. **3** Kahin chédirgahning tashqirigha chiqip, pése-maxaw bolghan kishige sepsélip qarisun; eger pése-maxaw bolghan kishi késilidin saqayghan bolsa, **4** Undaqa kahin pak qilinidighan kishige pak, tirik qushtin ikkini uninggha qoshup kédir yaghichi, qizil rext we zofa keltürüshke buyrusun. **5** Andin kahin qushlarning birini égin su qachilan'ghan sapal kozining üstide boghuzlanglar dep buyrusun; **6** andin tirik qushni bolsa, kahin uni kédir yaghichi, qizil rext we zofa bilen élip kélip, bu nersilerning hemmisini tirik qush bilen birge égin suning üstide boghuzlan'ghan qushning qénigha chilisun, **7** andin pése-maxawdin pak qilinidighan kishige yette qétim sépishi bilen uni pak dep jakarlisun; we tirik qushni dalagha qoyup bersun. **8** Pése-maxawdin pak qilinidighan kishi kiyimlirini uyup, bedinidiki barliq tüklerni chüshürüp, suda uyun'ghandin kéyin pak hésablinidu. Andin uninggha chédirgahqa kirishke ijazet bolidu; peqet u yette kün'giche öz chédirining téshida turushi kérek. **9** Yettinchi küni u bedinidiki hemme tüklerni chüshürsün; bashing chach-saqallari we qeshini, yeni barliq tüklirini chüshürsün; u kiyimlirini uyup öz bedinini suda yusun, andin pak bolidu. **10** Sekkizinci küni u ikki béjirim erkek qoza bilen bir yashqa kirgen béjirim chishi qozidin birni, shuningdek bir [efahning] ondin üçige barawer zeytun méyi ileshtürülgen ésil un «ashliq hediye»ni, bir log zeytun méyini keltürsün. **11** Uni «pak» dep jakarlaydighan bu resim-qaidini ötküzidighan kahin pak qilinidighan kishini we u nersilerni jamaet chédirining kirish aghzida, Perwerdigarning aldida hazir qilsun. **12** Andin kahin erkek qozilarning birini élip itaetsizlik qurbanliqi qilip sunup, uning bilen bille shu bir log zeytun méyini muqaddesdeslerning biri» sanilidu. **13** Qoza bolsa muqaddes bir jayning ichide gunah qurbanliqi bilen köydürme qurbanliqlar boghuzlinidighan jayda boghuzlansun; chünki itaetsizlik qurbanliqi bolsa gunah qurbanliqigha oxshash, kahin'gha tewe bolup «eng muqaddeslerning biri» sanilidu. **14** Kahin itaetsizlik qurbanliqining qénidin élip pak qilinidighan kishining ong qulqining yumshiqigha we ong qolining chong barmiqi bilen ong putining chong barmiqighimu sürüp qoysun. **15** Andin kahin shu bir log zeytun méyidin élip, özining sol qolining aliqinigha azghina quysun. **16** Kahin ong barmiqini sol qolidiki zeytun méyigha chilap, Perwerdigarning aldida yette qétim barmiqi bilen sepsun. **17** Andin kahin qolidiki qalghan maydin élip, pak qilinidighan kishining ong qulqining yumshiqigha, ong qolining bash barmiqigha we ong putining bash barmiqigha sürülgen itaetsizlik qurbanliqining qénining üstige sürüp qoysun. **18** Sürüp bolup, kahin qolidiki éship qalghan mayni pak qilinidighan kishining béshigha quysun. Bu yol bilen kahin uning üçün Perwerdigarning aldida kafaret keltüridu. **19** Andin kahin gunah qurbanliqini sunup, pak qilinidighan kishini napakliqidin pak qilishqa kafaret keltüridu; axirida u köydürme qurbanliqni boghuzlisun. **20** Kahin köydürme qurbanliq bilen ashliq hediye qurban'gahta sunsun. Bu yol bilen kahin uning üçün kafaret keltürüp, u kishi pak bolidu. **21** Lékin u

kembeghelliklittin shundaq qilishqa qurbi yetmise, özige kafaret keltürüş üçün «pulanglatma hediye» süpitide yalghuz bir erkek qozini itaetsizlik qurbanliqi qilip keltürsun, shuningdek ashliq hediye üçün bir efahning ondin birige barawer zeytun méyi ileshtürülgen ésil un bilen bir log zeytun méyini keltürsun. **22** we öz ehwaligha yarisha ikki paxtek yaki ikki bachka élip kelsun; biri gunah qurbanliqi üçün, yene biri köydürme qurbanliq üçün bolsun; **23** sekkizinci küni bularni özining pak qilinishi üçün jamaet chédirining kirish aghzigha élip kélip, Perwerdigarning aldida kahinning qéshigha keltürsun. **24** Kahin itaetsizlik qurbanliqi bolidighan erkek qoza bilen shu bir log mayni élip, bularni pulanglatma hediye süpitide Perwerdigarning aldida pulanglatun. **25** Itaetsizlik qurbanliqi qilin'ghan erkek qozini bolsa özi boghuzlisun; andin kahin itaetsizlik qurbanliqining qénidin azghina élip, pak qilinidighan kishining ong qulqining yumshiqigha, ong qolining bash barmiqigha we ong putining bash barmiqigha sürsun. **26** Andin kahin maydin élip, sol qolining aliqinigha azghina quysun. **27** Shundaq qilip, kahin ong barmiqi bilen sol qolidiki maydin Perwerdigarning aldida yette qétim sepsun. **28** Andin kahin özi qolidiki maydin élip, pak qilinidighan kishining ong qulqining yumshiqigha we ong qolining bash barmiqi bilen ong putining bash barmiqigha itaetsizlik qurbanliqining qénining üstige sürsun. **29** Shuning bilen Perwerdigarning aldida uninggha kafaret keltürüşke kahin qolidiki mayning qalghinini pak qilinidighan kishining béshigha quysun; **30** andin shu kishi öz qurbigha qarap paxtektin birni yaki bachkidin birni sunsun; **31** öz qurbigha qarap, birini gunah qurbanliqi, yene birini köydürme qurbanliq qilip ashliq hediye bilen bille sunsun. Bu yolda kahin Perwerdigarning aldida pak qilinidighan kishi üçün kafaret keltüridu. **32** Özide pése-maxaw bolghan, pak qilinishi üçün wajip bolidighan nersilerni keltürüşke qurbi yetmeydighan kishiler toghrisidiki qanun-belgilime mana shulardur. **33** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha mundaq dédi: — **34** — Siler Men özünglarga miras qilip bérighan Qanaan zéminigha kirgéndin kéyin, Men siler ige bolidighan shu zémindiki bir öyge birxil pése-maxaw yarisini ewetsem, **35** öyning igisi kahinning qéshigha béríp, uninggha buni melum qilip: «Méning öyümge waba yuqqandek körünidu», dep melum qilishi kérek. **36** Kahin bolsa: — Öydiki hemme nersiler napak bolmisun üçün men béríp bu wabagha sepsélip qarashdin burun öyni bikarlanglar, dep buyrusun. Andin kahin kirip öyge sepsélip qarisan. **37** U shu wabagha sepsélip qarighinida, mana öyning tamirigha waba daghliri yuqqan joylar kawak bolsa, hem yéshilgha mayil yaki qizghuch bolup, tamning yüzidin qéniqraq bolsa, **38** kahin öyning ishikining aldigha chiqip, ishikni yette kün'giche taqap qoysun. **39** Andin kahin yettinchi küni yénip kélip, sepsélip qarighinida, öyning tamiridiki iz-dagh kéngiyip ketken bolsa, **40** kahin: — Waba yuqqan tashlarni chiqirip sheherning sirtidiki napak bir jaygha tashliwétinlar, dep buyrusun. **41** Shuning bilen birge u öyning ichining töt etrapini qirdorsun we ular qirghan suwaqni bolsa sheherning téshidiki napak bir jaygha tóküwetsun. **42** Andin ular bashqa tashlarni élip, ilgiriki tashlarning ornida qoysun we bashqa hak lay étip,

uning bilen öyni qaytidin suwisun. **43** Eger u tashlarni chiqirip, öyni qirdurup qaytidin suwatqandin kéyin, öyde waba déghi yene peyda bolsa, **44** undaqa kahin yene kirip buninggha sepsélip qarisan. Sepsélip qarighinida, mana iz-dagh öyde kéngiyip ketken bolsa, bu öyge yuqqini chiritkúch waba bolidu; öy napak sanilidu. **45** Bu wejidin ular öyni, yeni yaghach-tash we barliq suwiqi bilen bille chüshürüp, hemmisini kótürüp sheherning sirtidiki napak bir jaygha tashliwetsun. **46** Kimdekim öy taqalghan mezigilde uninggha kirse, u kech kirgüche napak sanilidu. **47** Eger birkim öy ichide yatqan bolsa, kiyimlirini yusun; we eger birsu öyde ghizalan'ghan bolsa, umu öz kiyimlirini yusun. **48** Lékin kahin kirip, öyge sepsélip qarighinida öy suwalghandin kéyin waba uningda kéngiyip ketmigen bolsa, undaqa kahin öyni «pak» dep jakarlisun; chünki uningdiki waba saqayghan bolidu. **49** Andin u öyning pak qilinishi üçün ikki qush, kédír yaghichi, qizil rext bilen zofa élip kélip, **50** qushlarning birini éqin su qachilan'ghan sapal kozining üstide boghuzlisun; **51** andin u kédír yaghichi, zofa, qizil rext we tirik qushni bille élip kélip, bu nersilerning hemmisini boghuzlan'ghan qushning qénigha, shundaqla éqin sugha chilap, öyge yette mertiwte sepsun; **52** bu yol bilen u öyni qushning qéni, éqin su, tirik qush, kédír yaghichi, zofa we qizil rext arqliq napakliqtin paklaydu. **53** Andin u tirik qushni sheherning sirtida, dalada qoyup bersun. U shundaq qilip, öy üçün kafaret keltüridu; u öy pak sanilidu. **54** Bular bolsa herxil pése-maxaw jarahiti, qaqach, **55** kiyim-kécheq we öyge yuqqan pése-maxaw wabasi, **56** téridiki chiqanlar, temretke we parqiraaq aq iz-daghlar toghrisidiki qanun-belgilimur. **57** Shu belgilimiler bilen bir nersining qaysi ehwalda napak, qaysi ehwalda pak bolidighanliqini perq étishke körsetme bérishke bolidu; mana bu pése-maxaw toghrisidiki qanun-belgilimur.

15 Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **2** Israilargha mundaq denglar: — Herqandaq erkekning öz ténidin aqma chiqsa shu kishi shu aqma sewebidin napak sanalsun. **3** Aqma chiqishtin bolghan napakliq toghrisidiki höküm shuki, aqmisi meyli ténidin éqip tursun yaki éqishtin toxtitilghan bolsun, shu kishi yenila napak sanalsun; **4** mundaq aqma bolghan kishi yatqan herbir orun-körpe napak sanilidu we u qaysi nersining üstide oltursa shu nersimu napak sanilidu. **5** Kimki u yatqan orun-körpige tegse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, andin kech kirgüche napak sanalsun. **6** Shuningdek kimki mundaq aqma bolghan kishi olturghan nerside oltursa öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **7** Kimki aqma bolghan kishining ténige tegse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, we kech kirgüche napak sanalsun. **8** Eger aqma bolghan kishi pak birsige tükürse, shu kishi öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, kech kirgüche napak sanalsun. **9** Qaysibir éger-toqumning üstige [aqma bolghan] kishi minse, shu nerse napak sanalsun. **10** Kimki uning tégide qoyulghan nersilerge tegse kech kirgüche napak sanilidu; we kimki shu nersilerni kótürse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, we kech kirgüche napak sanalsun. **11** Aqma bolghan kishi qolini yumastin birkimge tegküzse, shu kishi öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **12** Aqma

bolghan kishi sapal qachini tutup salsa, shu qacha chéqiwétilsun; yaghach qacha bolsa suda yuyulsun. **13** Qachaniki aqma bar kishi aqma halitidin qutulsa, ózining pak qilinishi üçün yette künni hésablap ótküzüp, andin kiyimlirini yuyup, éqin suda yuyunsun; andin pak sanilidu. **14** Sekkizinchí küni ikki paxtek yaki ikki bachkini élip, jamaet chédirining kirish aghzigha, Perwerdigarning aldigha keltürüp, kahin'gha tapshursun. **15** Kahin ularidin birini gunah qurbanliqi üçün, yene birini köydürme qurbanliq üçün sunsun. Bu yol bilen kahin Perwerdigarning aldida uning aqma bolghanliqigha kafaret keltüridu. **16** Eger bir erkeknin meniysi ózlükidin chiqip ketken bolsa, u pütün bedinini suda yusun, u kech kirgüche napak sanalsun. **17** Shuningdek ademning meniysi qaysi kiyimige yaki térisige yuqup qalsa, suda yuyulsun we kech kirgüche napak sanalsun. **18** Er we ayal kishi bir-birige yéqinlishishi bilen meni chiqsa, ikkisi yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **19** Eger ayal kishiler aqma kélish halitide tursa we aqmisi xun bolsa, u yette kün'giche «ayrim» tursun; kimki uninggha tegse kech kirgüche napak sanalsun. **20** «Ayrim» turush mezigilde, qaysi nersining üstide yatsa, shu nerse napak sanilidu, shundaqla qaysi nersining üstide olturghan bolsa, shu nersimu napak sanalsun. **21** Herkim uning orun-körpisege tegse öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **22** Herkim u olturghan nersige tegse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **23** We eger birkim u yatqan yaki olturghan jayda qoyulghan birer nersige tegse, kech kirgüche napak sanalsun. **24** Eger bir er kishi shu halettiki ayal bilen birge yatsa, shundaqla uning xun napakliqi shu erge yuqup qalsa, u yette kün'giche napak sanalsun; u yatqan herbir orun-körpimu napak sanalsun. **25** Eger ayal kishining adet waqtining sirtidimu birnecheke kün'giche xuni kélip tursa, yaki xun aqmisi adet waqtidin éship ketken bolsa, undaqla bu napak qan éqip turghan künlirining hemmiside, u adet künliride turghandek sanalsun, yene napak sanalsun. **26** Qan kelgen herbir künde u qaysi orun-körpe üstide yatsa, bular u adet künliride yatqan orun-körpilerdek hésablinidu; u qaysi nersining üstide olturghan bolsa, shu nerse adet künlirining napakliqidek napak sanalsun. **27** Herkim bu nersilerge tegse napak bolidu; shu kishi kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **28** Ayal kishi qachan xun kélishtin saqaysa, u yette künni hésablap, ótküzüp bolghanda pak sanilidu. **29** Sekkizinchí küni u ikki paxtek yaki ikki bachkini élip jamaet chédirining kirish aghzigha, kahinning qéshigha keltürsun. **30** Kahin bularning birini gunah qurbanliqi üçün, yene birini köydürme qurbanliq üçün ótküzsun; bu yol bilen kahin uning napak aqma qénidin pak bolushigha uning üçün Perwerdigarning aldida kafaret keltüridu. **31** Siler mushu yol bilen Israillarni napakliqidin üzinglar; bolmisa, ular napakliqida turiwérup, ularning arisida turghan méning turalghu chédirimni bulghishi tüpeylidin napak halitide ölüp kétidu. **32** Aqma kélish halitide bolghan kishi we meni kétish bilen napak bolghan kishi toghrisida, **33** Shuningdek xun kélish künliridiki aghriq ayal kishi toghruluq, aqma halette bolghan er we ayal toghruluq,

napak halettiki ayal bille yatqan er toghruluq kelgen qanun-belgilime mana shulardur.

16 Harunning ikki oghli Perwerdigarning aldigha yéqinlishishi bilen ölüp ketti. Ular ölüp ketkendin kéyin, Perwerdigar Musagha söz qildi. **2** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — «Sen öz qérindishing Harun'gha: «Sen ölüp ketmesliking üçün perding ichidiki muqeddes jaygha qoyulghan ehde sanduqining üstidiki «kafaret texti»ning aldigha her waqit kelme», dégin. Chünki Men «kafaret texti»ning üstidiki bulutta ayan bolimen. **3** Harun [eng] muqeddes jaygha munu yol bilen kirsun: — Gunah qurbanliqi üçün bir yash torpaq, köydürme qurbanliq üçün bir qochqarni keltürsun; **4** özi muqeddes kanap xalta könglekni kiyip, etlirini yapidighan kanap ishtannimu kiyip, bélige bir kanap belwaghni baghlap, bésigha kanap sellini yögep kelsun. Bular muqeddes kiyimler bolghachqa, kiyishtin ilgiri bedinini suda yusun. **5** U Israillarning jamaitidin gunah qurbanliqi üçün ikki téke, köydürme qurbanliq üçün bir qochqarni tapshuruwalsun. **6** Shuning bilen Harun awwal gunah qurbanliqi bolidighan torpaqni sunup, özi we öz öyidikiler üçün kafaret keltürüshi kérek. **7** Andin u ikki tékini élip, ularni jamaet chédirining kirish aghzining aldigha keltürüp, Perwerdigarning aldida turghuzsun. **8** Andin Harun bu ikki téke toghrisida chek tashlisun; cheknig birini «Perwerdigar üçün», yene birini «azazel üçün» tashlisun. **9** Harun Perwerdigargha chek chüshken tékini keltürüp, gunah qurbanliqi süpitide sunsun. **10** Lékin «azazel»ge chek chüshken tékini bolsa, kafaret keltürüshi üçün chölge heydilishke, shundaqla «azazel»ge ewetilishke Perwerdigarning aldida tirik qaldurulsun. **11** Andin Harun gunah qurbanliqini, yeni özi üçün bolghan torpaqni keltürüp, özi we öz öyidikiler üçün kafaret keltürüshke özige gunah qurbanliqi bolidighan bu torpaqni boghuzlisun; **12** Andin u Perwerdigarning aldidiki qurban'gahtin élin'ghan chogh bilen tolghan bir xushbuydanni élip, ikki qollap yumshaq ézilgen ésil xushbuy etir bilen toldurup, buni perding ichige élip barsun; **13** andin xushbuy is-tütiki höküim-guwah sanduqining üstidiki kafaret textini qaplisun dep, xushbuyini Perwerdigarning huzuridiki otning üstige qoysun; shuning bilen u ölmeydu. **14** U torpaqning qénidin élip öz barmiqi bilen kafaret textining sherq teripige chéchip, kafaret textining aldighimu öz barmiqi bilen qandin élip, yette qétim sepsun. **15** Andin u xelq üçün gunah qurbanliqi qilinidighan tékini boghuzlisun; qénini perding ichige keltürüp, torpaqning qénini qilghandek qilsun, yeni uning qénidin élip kafaret textige we kafaret textining aldigha chachsun. **16** U bu yol bilen muqeddes jay üçün kafaret keltürüp, uni Israillarning napakliqidin, hemme itaetsizliklirini élip baridighan gunahliridin paklaydu we shuningdek ularning napakliqi arisida turuwatqan jamaet chédiri üçünmu shundaq kafaret qilsun. **17** U kafaret keltürüsh üçün eng muqeddes jaygha kirgendin tartip uningdin chiquche héchbir adem jamaet chédiri ichide bolmisun; bu yol bilen u özi, öyidikiler we Israilling pütkül jamaiti üçün kafaret keltüridu. **18** Andin u Perwerdigarning aldidiki qurban'ghaqa chiqip, uning üçünmu kafaret keltüridu; shuningdek torpaqning qéni

bilen tékining qénidin élip qurban'gahning chōrisidiki mūnggüzlerge sürsun; **19** u barmiqi bilen qandin élip qurban'gahning üstige yette qétim sepsun; shuning bilen u uni Israillarning napakliqliridin paklap [Xudagha atap] muqeddes qilidu. **20** — Muqeddes jay, jamaet chédiri we qurban'gah üçhün kafaret keltürüp bolghandin kéyin, u tirik tékini keltürsün; **21** andin Harun ikki qolini tirik tékining bëshigha qoyup turup, uning üstide turup, Israillarning barliq qebihlikliri we itaetsizliklirini élip baridighan gunahlarini iqrar qilip, ularni tékining bëshigha artsun; andin uni yénida teyyar turidighan bir ademning qoli bilen chölge ewetiwetsun. **22** Bu yol bilen téke ularning hemme qebihliklirini öz üstige élip, ademzatsiz chölge kétidu. Shunga u tékini chölge qoyuwetsun. **23** — Andin Harun jamaet chédirigha kirip muqeddes jaygha kirgen waqıtta kiygen kanap kiyimlirini élip shu yerde ularni qoyup qoysun. **24** U muqeddes yerde öz bedinini suda yuyup, öz kiyimlirini kiyip tashqirigha chiqip, özining köydürme qurbanliqi bilen xelqning köydürme qurbanliqini sunup, shu yol bilen özi we xelq üçhün kafaret keltüridu. **25** Shundaqla u gunah qurbanliqining méyini qurban'gahta köydürsün. **26** «Azazelge bekıtilgen tékini élip bérıp qoyuwetken kishi öz kiyimlirini yuyup, bedinini suda yuyup, andin chédirigha kirishke bolidu. **27** Kafaret keltürüş üçhün qéni [eng] muqeddes jaygha élip kirilip, gunah qurbanliqi qilin'ghan torpaq bilen gunah qurbanliqi qilin'ghan tékini birsi chédirighaning tashqirigha élip chiqip, ularning térisi, göshi we tézeklirini otta köydürsün. **28** Uları köydürgen kishi öz kiyimlirini yuyup, bedinini suda yuyup, andin chédirigha kirishke bolidu. **29** — Mana bu silerge bir ebediy qanun-belgilime bolsun: — Her yettinchi ayning oninchi künide siler öz nepsinglarnı tartıp özünglarnı töwen tutunglar we héchqandaq ish qilmanglar; meyli yerlikler bolsun yaki aranglarda turuwatqan Yaq. yurtluqlar bolsun shundaq qilishinglar kérek. **30** Chünki shu künide silerni paklashqa siler üçhün kafaret keltürüldü; Perwerdigarning aldida siler hemme gunahlırlinglardın pak bolisiler. **31** Bu kün silerge pütünley aram alidighan shabat küni bolup, nepsinglarnı tartıp özünglarnı töwen tutisiler; bu ebediy bir belgilimidur. **32** Kimki atisining ornida kahinliq yürüzüsh üçhün mesih qilinip, Xudagha atap tiklen'gen kahin bolsa shu yol bilen kafaret keltüridu. U kanaptin étılgen muqeddes qiyimini kiyip turup, **33** Eng muqeddes jay üçhün kafaret keltüridu; jamaet chédiri bilen qurban'gah üçhünmu kafaret keltüridu; qalghan kahinlar bilen barliq xelqning jamaiti üçhün hem kafaret keltüridu. **34** Bu bolsa siler üçhün ebediy bir belgilime bolidu; shuning bilen Israillarnı barliq gunahlırlidin paklash üçhün yılda bir qétim kafaret keltürüp bérısiler». Shuning bilen [Harun] Perwerdigar Musagha buyrughinidek qildi.

17 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Harun bilen oghulliri we barliq Israillargha mundaq dégin: — Perwerdigar silerge buyrughan hóküm shuki: — **3** Israilning jemetliridin bolghan herqandaq kishi qurbanliq qilmaqchi bolup, kala yaki qoy yaki öchkini jamaet chédirining kirish aghzida, Perwerdigarning turalghu chédirining aldigha, Perwerdigargha atalghan qurbanliq süpitide yetilep epkelmey, belki chédirighaning

ichide yaki tashqirida boghuzlisa, uningdin aqqan qan shu kishining gedinege artilidu; bu adem «qan tökken» dep, öz xelqidin üzüp tashlinidu. **5** Bu hökümnıng meqsiti Israillarning hazırqidek dalada mal soyup qurbanliq qilishning ornigha, qurbanliqlirini jamaet chédirining kirish aghzida Perwerdigarning aldigha keltürüp, kahin'gha tapshurup Perwerdigargha «inaqliq qurbanliqliri» süpitide sunup boghuzlishi üçhündür. **6** Kahin qanni élip jamaet chédirining kirish aghzining yénidiki Perwerdigarning qurban'gahining üstige sépip, Perwerdigargha xushbuy keltürüş üçhün mayni köydürsün. **7** Shuning bilen ular emdi burunqidek buzluqluq qilip téke-jınlarning keynide yürüp, ulargha öz qurbanliqlirini ötküzüp yürmisun. Mana bu ular üçhün dewrdin-dewrgiche ebediy bir belgilime bolsun. **8** Sen ulargha: — Israilning jemetidin yaki ularning arisida turuwatqan yaqa yurtluqlardin biri köydürme qurbanliq yaki [bashqa] qurbanliq ötküzmeckchi bolsa, **9** uni Perwerdigargha atap sunush üçhün jamaet chédirigha kirish aghzining aldigha keltürmise, u kishi öz xelqliridin üzüp tashlansun» — dégin. **10** Eger Israilning jemetidin bolghan herqandaq adem yaki ularning arisida turuwatqan yaqa yurtluqlar qan yése, Men yüzümni qanni yégen shu kishige qarshi qilimen, uni öz xelqidin üzüp tashlaymen. **11** Chünki herbir janiwarning jéni bolsa uning qénididir; Men uni jénınglar üçhün qurban'gah üstige kafaret keltürüşke bergenmen. Chünki qan özidiki janning wasitisi bilen kafaret keltüridu. **12** Shunga bu sewebtin Men Israillargha: — «Silerning héchbiringlar qan yémeslikinglar kérek, aranglarda turuwatqan yaqa yurtluqlarmu qan yémesliki kérek» — dégenidim. **13** Eger Israillardın biri yaki ularning arisida turuwatqan yaqa yurtluqlarning biri yéyishke bolidighan bir charpay haywan yaki qushni owlap, qénini tökse, uni topa bilen yépıp qoysun. **14** Chünki herbir janiwarning jéni bolsa, uning qénidin ibaretur. Uning jéni qénida bolghach men Israillargha: «Siler héchqandaq janiwarning qénini yémenglar, chünki herbir janiwarning jéni uning qénididir; kimki uni yése üzüp tashlinidu» — dedim. **15** Kimdekim ölüp qalghan yaki yirtquchlar boghup titma-titma qiliwetken bir haywanni yése, meyli u yerlik yaki yaqa yurtluq bolsun öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun; andin u pak bolidu. **16** Lékin u yaki kiyimlirini yumisa, yaki suda bedinini yumisa, shu kishi öz qebihlikining jazasını tartidu.

18 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — «Men bolsam Xudayinglar Perwerdigardurmen. **3** Siler ilgiri turghan Misir zéminidikidek ishlarnı qilmanglar we yaki Men silerni élip baridighan Qanaan zéminidikidek ishlarnı qilmanglar; ularning resim-adetliride yürmenglar, **4** belki Méning hökümlirime emel qilip, qanun belgilimilirimni tutup shu boyiche ménginglar. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **5** Siler choqum Méning belgilimilirim bilen hökümlirimni tutushunglar kérek; insan ulargha emel qilidighan bolsa ularning sewebidin hayatta bolidu. Men Perwerdigardurmen. **6** — Héchkim özige yéqın tughqan bolghan ayalgha yéqinliq qilip ewritini achmisun. Men Perwerdigardurmen. **7** Anangning ewritige tegme, bu atangning ewritige

tegkinging bolidu; u séning anang bolghachqa uning ewritige tegseng bolmaydu. **8** Atangning ayalining ewritigimu tegme, chünki shundaq qilsang atangning ewritige tegkendek bolidu. **9** Sen acha-singlingning, bir atidin bolghan yaki bir anidin bolghan, yaki shu öyde tughulghan yaki bashqa yerde tughulghan bolsun, uning ewritige tegme. **10** Sen öz oghlungning qizi we yaki qiziningning qizining ewritige tegme; chünki ularning ewriti sen özüngning ewritidur. **11** Sen atangning ayalining qizining ewritige tegme; u atangdin tughulghan, séning acha-singling, shunga uning ewritige tegme. **12** Sen atangning acha-singlisining ewritigimu tegme, chünki u atangning birtughqinidur. **13** Sen anangning acha-singillirining ewritigimu tegme, chünki u anangning birtughqinidur. **14** Atangning aka-inilirining ayalining ewritige tegme; ularning ayallirigha yéqinliq qilma; chünki ular séning hammangdur. **15** Sen kéliningning ewritige tegme; u séning oghlungning ayali bolghachqa, uning ewritige tegseng bolmaydu. **16** Sen aka-iniliringning ayalining ewritige tegme; chünki bu öz aka-iniliringning ewritige tegkendek bolidu. **17** Sen bir ayalgha we shuning bilen birge uning qizining ewritige tegme; shundaqla uning oghlining qizi we qizining qizini [xotunluqqa élip] ewritige tegme. Ular bir-birige yéqin tughqan bolghachqa, mundaq ish pesendilikdur. **18** Sen ayalning hayat waqtida, uning acha-singlisini xotunluqqa élip ewritige tegme. Undaq qilsang xotununggha kündeshlik azabini keltürisen. **19** Sen bir ayalning adet körüp napak turghan waqtida yéqinliq qilib ewritige tegme. **20** Sen öz qoshnangning ayali bilen zina qilib özüngni uning bilen napak qilma. **21** Sen öz neslingdin héchbirini Molek mebudigha atap ottin ötküzseng qet'y bolmaydu. Eger shundaq qilsang Xudayingning namini napak qilghan bolisen. Men Özüm Perwerdigardurmen. **22** Sen ayallar bilen birge bolghandek er kishi bilen birge bolma. Bu ish yirginchlikdur. **23** Sen héch haywan bilen munasiwet qilib özüngni napak qilma; shuningdek ayal kishimu munasiwet qildurush üçün bir haywanning aldigha barmisun. Bu ish nijisliqtur. **24** Siler bu ishlarni qilib özünglarni napak qilmanglar, chünki men silerning aldinglardin chiqiriwatqan taipiler bolsa shundaq ishlarni qilib özlirini napak qilghan. **25** we zémিনিmu napak bolghandur. Buning üçün Men u zéminning qebihlikini öz bëshigha chüshürimen, shuningdek u zémínmu özide turuwatqanlarni qusup chiqiriwétidu. **26** Lékin siler bolsanglar Méning belgilimilirim bilen hökümlirimni tutunglar; silerdin héchkim, meyli yerlik yaki aranglarda turuwatqan yaqa yurtluq bolsun bu yirginchlik ishlardin héchbirini qilmisun **27** (chünki bu barliq yirginchlik ishlarni silerdin ilgiri shu zéminda turghan xelq qilib kelgechke, zéminning özi napak bolup qaldi). **28** Shundaq qilib zéminni napak qilsanglar, zémín özi silerdin ilgiri özide turghan ellerni qusup chiqarghandek, silernimu qusup chiqiriwétidu. **29** Chünki bu yirginchlik ishlarning herqandiqini qilghuchi, — mundaq qilmishlarni qilghan herqandaq kishi öz xelqi arisidin üzüp tashlinidu. **30** Siler Men silerge tapilighiningha emel qilishinglar zörürdur; — démek, siler özünglardin ilgiri ötkenler tutqan shu yirginchlik

resim-qaidilerni tutup, özünglarni napak qilmasliqlanglar kérek. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen.

19 Perwerdigar Musagha söz qilib mundaq dédi: — **2** Sen Israillarning pütkül jamaitige söz qilib ulargha mundaq dégin: — «Men Xudayinglar Perwerdigar muqeddes bolghachqa, silermu muqeddes bolushunglar kérek. **3** Siler herbiringlar ananglar bilen ataglarni izzetlenglar; Méning shabat künlirimni bolsa, ularni tutushunglar kérek. Men özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **4** Siler erzimes butlarga tayanmanglar, özünglar üçün quyma butlarni yasamanglar. Men özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **5** Siler Perwerdigargha inaqliq qurbanliqini keltürishni xalisanglar, qobul qilin'ghudek yol bilen uni sununglar. **6** Siler uni sun'ghan küni we etisi u yéyilsun; üçinchi küнге qalghini bolsa otta köydürilsun. **7** Eger uningdin bir qismi üçinchi küni yéyilse qurbanliq haram hásablinip qobul qilinmaydu. **8** Kimki uningdin yése öz gunahini öz üstige alidu, chünki u Perwerdigargha atap muqeddes qilin'ghan nersini napak qildi; undaq kishi öz xelqidin üzüp tashlinidu. **9** Siler zémíninlardiki hosulni yighsanglar, sen étizingning bulung-pushqaqlirighiche tamam yighiwalma we hosulungdin qalghan wasangni tériwalmighin. **10** Üzüm talliringni pasangdiwatma we üzüm talliridin chüshken üzümlernimu tériwalma, belki ularni kembegheller bilen musapirlargha qoyghin. Men Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **11** Siler oghriliq qilmanglar, aldanchiliq qilmanglar, bir-biringlarga yalghan sözlímenglar. **12** Méning namim bilen yalghan qesem ichmenglar, undaq qilsang Xudayingning namini bulghaysen. Men Perwerdigardurmen. **13** Öz qoshnanggha zulum qilma, uningkini özüngning qiliwalma. Medikarning heqqini kéchiche yéningda qondurup qalma. **14** Gas kishini tillima, kor kishining aldida putlishangghu nersini qoyma; belki öz Xudayingdin qorqqin. Men Perwerdigardurmen. **15** Hökümler qilghininglarda héch naheqliq qilmanglar; namratqimu yan basmay, bayghimu yüz-xatire qilmay, belki adilliq bilen öz qoshnang üstidin toghra hökümler qilghin. **16** Öz xelqingning arisida gep toshughuchi bolup yürme; qoshnangning jénigha héchqandaq ziyat-xezmet yetküzme. Men Perwerdigardurmen. **17** Sen könglüngde öz qérindishingdin nepretlenmigini; qoshnangda [gunah bolsa] sen uning sewebidin bëshinggha gunah kélip qalmasliqi üçün uninggha tenbih-nesihet bergin. **18** Sen intiqam almighin we öz xelqingning neslige héch adawetmu saqlimighin, belki qoshnangni özüngni söygendek söygin. Men Perwerdigardurmen. **19** Siler Méning qanun-belgilimilirimni tutunglar. Sen öz charpayliringni bashqa nesiller bilen chépishturma, étizinggha ikki xil uruq salmighin, ikki xil yiptin toqolghan kiyimni kiyme. **20** Eger bir er kishi qizchokan bilen yétip munasiwet ötküzse, we u bashqa biri bilen wedileshken dédek bolsa, bu dédekning hörlük puli tapshurulmighan bolsa, yaki uninggha hörlük bérilmigen bolsa, muwapiq jaza bérilsun. Lékin qizchokan hör qilinmighachqa, her ikkisi öltürülmisun. **21** Er kishi bolsa özüning itaetsizlik qurbanliqini jamaat chédirining kirish aghzining aldigha, Perwerdigarning

aldigha keltürsun; itaetsizlik qurbanliqi bir qochqar bolsun. **22** Kahun u itaetsizlik qurbanliqi üçhün keltürgen qochqarni élip uning sadir qilghan gunahi üçhün Perwerdigarimn aldida kafaret keltüridu; uning qilghan gunahi uningdin kechürilidu. **23** Siler zémin'gha kirip herxil yeydighan méwilik derexlerni tikken bolsanglar, méwilirini «xetnisiz» dep qaranglar; üç yilghiche buni «xetnisiz» dep qarap uningdin yémenglar. **24** Tötinchi yili ularning hemme méwili Perwerdigargha medhiye süpitide muqeddes qilip béghishlansun. **25** Andin beshinchi yildin tartip siler ularning méwiliridin yéyishke bashlanglar. Shundaq qilsanglar [zémin] mehsulatirini silerge ziyade qilidu. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **26** Siler qan chiqmighan nersini yémenglar. Ne pachiqliq ne jadugerlik qilmanglar. **27** Siler béshinglarning chéke-chörisidiki chachni chüshürüp dügilek qiliwalmanglar, saqalning uch-yanlirini buzmanglar. **28** Siler ölgenler üçhün bedinglarni zexim yetküzüp tilmanglar, özünglarga héchqandaq gül-süret chekmenglar. Men Perwerdigardurmen. **29** Sen qizingni buzuqluq-pahishilikke sélip napak qilmighin. Bolmisa, zémindikiler buzuqluq-pahishilikke bérilip, pütkül zéminni eysh-ishret qaplap kétidu. **30** Siler Méning shabat künlirimni tutunglar, Méning muqeddes jayimni hörmetlenglar. Men Perwerdigardurmen. **31** Jinkeshler bilen séhirgerlerge tayanmanglar, ularning keynidin yürüp özünglarni napak qilmanglar. Men özüim Xudayinglar Perwerdigardurmen. **32** Aq bash kishining aldida ornungdin tur, qérilarni hörmet qilghin; Xudayingdin qorqqin. Men Perwerdigardurmen. **33** Bir musapir zéminde aranglarda turuwatqan bolsa siler uninggha zulum qilmanglar, **34** belki aranglarda turuwatqan musapir silerge yerlik kishidek bolsun; uni özüngni söygendek söygin; chünki silermu Misir zéminida musapir bolghansiler. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **35** Silerning höküim chiqirishinglarda, uzunluq, éghirlik we hejim ölcheshte héchqandaq naheqlik bolmisun; **36** silerde adil taraza, adil taraza tashliri, adil efah kemchini bilen adil hin kemchini bolsun. Men silerni Misir zéminidin chiqirip kelgen Xudayinglar Perwerdigardurmen. **37** Siler Méning barliq qanun-belgilimilirim we barliq hökümlirimni tutup, ulargha emel qilinglar; men Perwerdigardurmen.

20 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha söz qilip mundaq dégin: — Eger Israillarning biri we yaki Israil zéminida turuwatqan musapirlarning biri Molek butigha neslining birini béghishlisa, uninggha ölüm jazasi bérilishi kérek; zémindikiler uni chalma-késeq qilsun. **3** We Men Öz yüzümni bu kishige qarshi qilimen, chünki özi öz ewladlirining birini Molek butigha béghishlap muqeddes jayimni paskina qilip, Méning namimni bulghighini üçhün uni öz xelqidin üzüp tashlaymen. **4** Eger zéminde turuwatqanlar öz neslidin birini Molekke béghishlighanda shu kishige közilirini yumup, uning bilen kari bolmisa, shundaqla uni öltürmise, **5** Men Özüm yüzümni u kishi bilen uning ailisige qarshi qilimen, uni we uninggha egiship buzuqchiliq qilghuchilar, yeni Molekning keynidin yürüp buzuqchiliq qilghuchilarning hemmisini öz xelqidin üzüp tashlaymen. **6** Jinkeshler

bilen séhirgerlerge tayinip, ularning keynige kirip buzuqchiliq qilip yürüghchiler bolsa, Men yüzümni shu kishilerge qarshi qilip, uni öz xelqidin üzüp tashlaymen. **7** Shunga özünglarni pak qilip muqeddes bolunglar, chünki Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **8** Qanun-belgilimilirimni tutup, ulargha emel qilinglar; Men bolsam silerni muqeddes qilghuchi Perwerdigardurmen. **9** Eger birkim öz atisi yaki anisini qarghisa, ulargha ölüm jazasi bérilmise bolmaydu; chünki u öz ata-anisini qarghighini üçhün öz qéni öz béshigha chüshken bolidu. **10** Eger birkim bashqisining ayali bilen zina qilsa, yeni öz qoshnisining ayali bilen zina qilsa, zina qilghan er bilen ayal ikkisi ölüm jazasini tartmisa bolmaydu. **11** Eger birsi atisining ayali bilen yatsa, öz atisining ewritige tegken bolidu; ular ikkisi ölüm jazasini tartmisa bolmaydu; ularning qéni öz béshigha chüshken bolidu. **12** Birsi öz kélini bilen yatsa, ikkisi nijislik qilghini üçhün ölüm jazasini tartmisa bolmaydu; ularning qéni öz béshigha chüshken bolidu. **13** Birsi ayal kishi bilen yatqandek er kishi bilen yatsa ikkisi yirginchlik ish qilghan bolidu; ulargha ölüm jazasi bérilmise bolmaydu. Öz qéni öz béshigha chüshken bolidu. **14** Eger birsi qizi bilen anisini qoshup xotunluqqa alsa pesendilik qilghan bolidu. Er bilen ikki ayal otta köydürülsun. Shuning bilen aranglarda héch pesendilik ish bolmaydu. **15** Birsi bir haywan bilen munasiwet ötküzse, u ölüm jazasini tartsun, haywannimu öltürünglar. **16** Eger ayal kishi bir haywanning qéshigha bérip munasiwet qildursa, ayal bilen haywanning ikkisini öltürünglar; öz qéni öz béshigha chüshken bolidu. **17** Birsi acha-singlisini, yeni atisidin yaki anisidin bolghan qizni élip, ewritige tegse we bu qizmu uning ewritige tegse uyatliq ish bolidu; shuning üçhün er-ayal ikkisi öz xelqining köz aldidin üzüp tashlansun; u öz acha yaki singlisining ewritige tegkechke, öz qebihlikini öz béshigha chüshken bolidu. **18** Birsi adet körgen agghir waqtda bir ayal bilen birge yétip, uning ewritige tegse, undaqtu u uning qan menbesige tegken, ayalmu qan menbesini échip bergen bolup, ikkisi öz xelqidin üzüp tashlinidu. **19** Sen öz anangning acha-singlisi we atangning acha-singlisining ewritige tegme; chünki kimki shundaq qilsa yéqin tughqinining ewritige tegken bolidu; ular ikkilisining öz qebihlikini öz béshigha chüshken bolidu. **20** Birsi taghisining ayali bilen yatsa taghisining ewritige tegken bolidu; ikkilisi öz gunahini öz béshigha alidu; ular perzentsiz ölidu. **21** Birsi aka-inisining ayalini alsa paskina bir ish bolidu. U öz birtughqan aka-inisining ewritige tegken bolidu; ular ikkilisi perzentsiz qalidu. **22** Siler Méning barliq qanun belgilimilirim bilen barliq hökümlirimni tutup, buninggha muwapiq emel qilinglar; bolmisa, Men silerni élip bérip turghuzidighan zémin silerni qusup chiqiriwétidu. **23** Siler Men aldinglardin heydiwétidighan ellerning resim-qaidiliri boyiche mangsanglar bolmaydu; chünki ular bu yirginchlik ishlarning hemmisini qilip keldi, we shuning üçhün ular Manga yirginchlik boldi. **24** Shuning üçhün Men silerge: «Siler ularning zéminini miras qilip alisiler; Men shu süt bilen hesel aqidighan zéminni silerge bérimen», dep éytqanidim; silerni bashqa xelqlerdin ayrim qilghan Xudayinglar Perwerdigardurmen. **25** Shunga siler pak we napak charpaylarni perq étip, pak we napak uchar-qanatlarini

tonup, Men siler üçhün ayrip, napak qilip békitip bergen janiwarlarning ichidin herqandiqi, charpay yaki uchar-qanat bolsun yaki yerde ömiligüchi janiwar bolsun, ularning héchbiri bilen özünglarni napak qilmanglar. **26** Siler Manga xas pak-muqeddes bolushunglar kérek; chünki Men Perwerdigar pak-muqeddesturmen, silerni Manga xas bolsun dep barliq ellerdin ayrim qilghanmen. **27** Jinkesh yaki séhirger bolghan herqandaq er yaki xotun kishige ölüim jazasi bérlimise bolmaydu; xelq ularni chalma-késeke qilsun; ularning qéni öz bëshigha chüshken bolidu.

21 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — Sen kahinlar bolghan Harunning oghullirigha mundaq dégin: — bir kahin öz xelqining arisidiki ölgenler wejidin özini napak qilmisun. **2** Peqet özining yéqin tughqanliri üçhün — anisi bilen atisi, oghli bilen qizi we aka-inisining ölüki tüpeylidin özini napak qilsa bolidu; **3** shuningdek eger acha-singlisi erge tegmey pak qiz halette özi bilen bille turuwatqan bolsa, uning ölüki tüpeylidin özini napak qilsa bolidu; **4** chünki [kahin] öz xelqining arisida mötiwer bolghachqa, özini napak qilip bulghimasliqi kérek. **5** Kahinlar bëshini yérim-yata qilip chüshürmesliki, saqilining uch-yanlirini hem chüshürmesliki, bedinigitu zexim yetküzip tilmasliqi kérek, **6** belki ular öz Xudasigha muqeddes turup, Xudasining namini bulghimasliqi kérek; chünki ular Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliqlarni, öz Xudasining nénini sunidu; shunga ular muqeddes bolushi kérek. **7** Ular bir ayalni öz emrige alghanda pahishe ayalnimu, buzuq ayalnimu almasliqi kérek we éri qoyuwetken ayalnimu almisun. Chünki kahin bolsa öz Xudasigha xas muqeddes qilin'ghan. **8** U Xudayingning nénini sun'ghini üçhün u sanga nisbeten muqeddes dep sanilishi kérek; chünki silerni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özüm muqeddesturmen. **9** Eger bir kahinning qizi pahishilik qilip özini bulghighan qilsa, öz atisini bulghighan bolidu; u otta köydürülün. **10** Bëshigha mesihlesh zeytun méyi tökülgen, kahinliq kiyimlerni kiyishke tiklen'gen, öz qérindashlirining arisida bash kahin qilin'ghan kishi yalangbashi bolmisun, kiyimlirininu yirtmisun; **11** U yene héch ölükke yéqinlashmasliqi kérek, hetta atisi we yaki anisining ölüklirining wejidin özini napak qilmasliqi kérek. **12** U [wezipiside turuwatqanda] muqeddes jaydin hergiz ayrilmisun we shuningdek Xudasining muqeddes jayini bulghimasliqi kérek; chünki uning Xudasining uni Özige xas qilghan «mesihlesh méyi» uning bëshida turidu. Men Perwerdigardurmen. **13** U xotun alsa pak qizni élishi kérek; **14** tul we yaki erdin qoyuwétilgen ayal we yaki buzuq we yaki pahishe ayal bolsa bularni almasliqi, belki öz xelqidin bolghan pak qizni xotunluqqa élishi kérek. **15** Bolmisa u öz xelqining arisida öz uruqini napak qilidu; chünki uni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Mendurmen. **16** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **17** Sen Harun'gha mundaq dégin: — «Ewladtin-ewladqiche séning neslingdin bolghan birsi méyip bolsa, Xudaning nénini sunush üçhün yéqin kelmisun; **18** méyip bolghan herqandaq kishi hergiz yéqin kelmisun — yaki kor bolsun, tokur bolsun, panaq bolsun yaki bir ezasi yene bir jüpüdin uzun bulghan adem bolsun,

19 puti yaki qoli sunuq bolsun, **20** dok bolsun, parpa bolsun, közide aq bolsun, qichishqaq bolghan bolsun, temretke basqan bolsun yaki uruqdéni ézilgen herkim bolsun, **21** Harun kahinning neslidin bolghan undaq méyip kishilarning héchbiri Perwerdigargha atap otta sunulidighan nersilerni keltürüshke yéqin barmisun; undaq kishi méyiptur; u öz Xudasining nénini sunushqa yéqin kelmisun. **22** Halbuki, u öz Xudasining nénini, yeni «eng muqeddes» we «muqeddes» hésablan'ghan nersilerning her ikkisiyin yésun. **23** Peqet u perdidin ötüp ichkirisige kirmesliki yaki qurban'ghaqimu yéqin barmasliqi kérek; chünki u méyiptur; bolmisa, u Méning muqeddes jaylirimni bulghighan bolidu; chünki ularni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özümdurmen». **24** Bu sözlarning hemmisini Musa Harun bilen uning oghulliri we Israillarning hemmisige éytip berdi.

22 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Harun bilen uning oghullirigha mundaq dégin: — «Siler Israillarning Manga atighan muqeddes hediyeleini éhti-yatchanliq bilen bir terep qilinglar, bolmisa ular namimni bulghishi mumkin. Men Perwerdigardurmen». **3** Ulargha mundaq dégin: — «Siler herbir dewrlerde, barliq nesillinglardin herqaysisi Israillar Perwerdigargha atighan pak nersilerge napak halette yéqinlashsa, undaq kishi Méning aldimdin üzüp tashlinidu. Men Perwerdigardurmen. **4** Harunning neslidin biri pése-maxaw yaki aqma késili bolghan bolsa, pak bolmighuche muqeddes nersilerdin yémisun. Birkim ölükning sewebidin napak bolghan birkimge we yaki meniysi éqip ketken kishige tégip ketse, **5** yaki ademni napak qilidighan ömiligüchi janiwargha tegse yaki herqandaq yuqup qalidighan napakliqi bar bir ademge tégip ketse, (napakliqi némidin bolushidin qet'iynezer) **6** mundaq nersilerge tegken kishi kech kirgüche napak bolup, muqeddes nersilerdin yémisun. U bedinini suda yusun **7** andin kün olturghanda pak sanilip, muqeddes nersilerdin yéyishke bolidu; chünki bular uning ozuqidur. **8** U [özlükidin] ölgen we yaki yirtquchlar boghup qoyghan haywanni yéyish bilen özini napak qilmisun. Men Perwerdigardurmen. **9** Ular Méning bu tapilighanlirimni tutushi kérek; bolmisa, buninggha ixlassizliq qilsa, [shu ölü] tüpeylidin gunahkar bolup ölidu; ularni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özümdurmen. **10** Kahinlargha yat bolghan héchqandaq kishi muqeddes nersilerdin yémisun. Kahinning yénidiki musapir-méhman we yaki medikari bolsun ularmu muqeddes nersilerdin yémisun. **11** Halbuki, kahin özi pul chiqirip sétiwalghan qul uningdin yéyishke bolidu; shuningdek uning öyide tughulghan kishimu uningdin yése bolidu. **12** Kahinning qizi yat kishige tegken bolsa umu «kötürme hediye» süpitide atalghan muqeddes nersilerdin yémisun. **13** Lékin eger kahinning qizi tul bolup qélip, yaki qoyup bérilip perzentsiz halette atisining öyige yénip kélip, yash waqtidikidek olturghan bolsa, undaqta atisining taamidin yéyeleydu; lékin héchbir yat kishi uningdin yemesliki kérek. **14** Eger birkim bilmey, muqeddes nersilerdin yep salsa, undaqta u uninggha shuning beshtin birini qoshup, muqeddes nersining özi bilen kahin'gha qayturup bersun. **15** [Kahinlar] Israillarning Perwerdigargha atighan nersilirini bulghimasliqi kérek;

16 bolmisa, xelq muqeddes hediylerdin yéyishi bilen, kahinlar xelqning gedinige itaetsizlik gunahini yúklep qoyghan bolidu; chünki ularni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özümürmen». **17** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **18** Sen Harun bilen uning oghulliri we Israillarning hemmisige mundaq dégin: — Eger Israil jemetidin biri we yaki Israil zéminida turuwatqan musapirlarning biri öz qesemlirige baghliq qurbanliq yaki ixtiyariy qurbanliqni sunup, Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq qilmaqchi bolsa, **19** undaqta u qobul qilinishi üçün béjirim erke kala, qoy yaki öchkilerdin keltüringlar. **20** Eyibi bolmighan bir janıwarnı sunushunglar kérek; chünki shundaq bolghini siler üçün qobul qilinmas. **21** Birsı kalılardin yaki ushshaq maldin öz qesemlirige baghliq qurbanliq yaki ixtiyariy qurbanliqni sunup, Perwerdigargha atap inaqliq qurbanliq qilmaqchi bolsa, sunulghan haywan qobul qilinishi üçün béjirim bolushi kérek; uning héchqandaq eyibi bolmisun. **22** Kor yaki aqsaq-cholaq, chonaq yaki yarisi yiringdap ketken, temretke basqan yaki qotur-chaqa bésip qalghan haywanlar bolsa — bularnı Perwerdigargha atap sunsanglar yaki bularnı Perwerdigargha atap qurbanliq süpitide qurban'gahta otta köydürsenglar bolmaydu. **23** Torpaq yaki qoyning melum jüp ezasidin biri uzunraq ya qisqa bolsa, mundaqlarnı ixtiyariy qurbanliq süpitide ötküzseng bolidu, lékin qesemge baghliq bolsa qurbanliq üçün qobul qilinmas. **24** Uruqdini zeximlen'gen, ézilip ketken, yérilghan yaki pichilghan haywanni Perwerdigargha atap qurbanliq qilmanglar. Mundaq ishni öz zémininglardimu hergiz qilmanglar. **25** Xudayinglarning néni süpitide yaqa yurtluq kishining qolidin shundaq haywanlardin héchqaysisini élip sunmanglar; chünki ular méyip bolghachqa, siler üçün qobul qilinmaydu. **26** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **27** Bir mozar, qoza yaki oghlaq tughulsa yette kün'giche anisini emsun; sekkizinci künidin bashlap Perwerdigargha atap otta sunidighan qurbanliq süpitide qobul bolushqa yaraydu. **28** Meyli kala bolsun, qoy bolsun, siler anisi bilen balisini bir künde boghuzlimanglar. **29** Siler Perwerdigargha atap bir teshekkür qurbanliq sunmaqchi bolsanglar, qobul qilinushqa layiq bolghan yol bilen sununglar. **30** U sunulghan künide yéyilishi kérek; uningdin héchnémini etisige qaldurmasliqinglar kérek. Men Perwerdigardurmen. **31** Siler Méning emrlirimni ching tutup, ulargha emel qilinglar. Men Perwerdigardurmen. **32** Méning muqeddes namimni bulghimanglar, Men emdi Israillarning arisida muqeddes dep bilinimen. Men silerni muqeddes qilghuchi Perwerdigar bolup, **33** Xudayinglar bolushqa silerni Misir zéminidin chiqirip keldim. Men Perwerdigardurmen.

23 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — Perwerdigar békitken héytlar, siler muqeddes sorunlar bolsun dep chaqirip jakarlaydighan héytlim mana munulardur: — **3** (alte kün ish-emgek qilinsun; lékin yettinchi kün «xas shabat küni», muqeddes sorunlar küni bolidu; u küni héchqandaq ish-emgek qilmanglar. Qeyerdila tursanglar bu kün Perwerdigargha atalghan shabat küni bolidu). **4** Siler békitilgen künliri muqeddes sorunlar

bolsun dep chaqirip jakarlaydighan, Perwerdigarning héytleri mana munulardur: — **5** Birinchi ayning on tötinchi küni gugumda Perwerdigargha atalghan «ötüp kétish héyti» bolidu. **6** Shu ayning on beshinchi küni Perwerdigargha atalghan «pétir nan» héyti bolidu; siler yette kün'giche pétir nan yeysiler. **7** Birinchi künide siler muqeddes yigilish qilip, héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **8** Siler yette kün'giche Perwerdigargha atap otta sunidighan qurbanliqlarnı sunup turunglar. Yettinchi künide muqeddes yigilish bolidu; héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **9** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **10** Sen Israillargha mundaq dégin: — Siler Men özünglarga teqdim qilidighan zémin'gha kirip, uningdin hosul yighqininglarda, hosulunglarning deslepki pishqinidin bir baghlamni kahinning qéshigha élip béringlar. **11** Kahin siler üçün qobul bolushqa uni Perwerdigarning aldida pulanglatsun; uni pulanglatqan waqıt bolsa shabatning etisi bolidu. **12** Siler uni pulanglatqan künde siler bir yashqa kirgen béjirim bir qozini Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq süpitide sununglar; **13** shuninggha qoshup ashliq hediye süpitide zeytun méyi ileshtürilgen ésil undin bir efahning ondin birini Perwerdigargha xushbuy keltürsün dep otta sununglar; buninggha qoshup sharab hediye süpitide sharabtin bir hinning töttin birini sununglar. **14** Siler Xudayinglarga xas bolghan bu hediyei sunidighan kündin ilgiri [yéngi hosuldin] héchnémini, ne nan ne qomach ne kök bash bolsun yémenglar. Bu dewrdin-dewrgiche siler üçün qeyerde tursanglar ebediy bir belgilime bolsun. **15** Andin siler shu shabat küning etisidin, yeni shu bir baghlamni pulanglatma hediye süpitide sun'ghan küning etisidin tartip, yette hepte sananglar (ular toluq hepte bolushi kérek); **16** yettinchi shabatning ikkinchi künigiche ellik künni sananglar; andin Perwerdigargha atap yéngi [hosuldin] bir ashliq hediye sununglar. **17** Özünglar turuwatqan jaylardin pulanglatma hediye süpitide ésil undin bir efahning ondin ikkisi de étilgen ikki nanni élip keltüringlar; ular échitqu sélip étilgen bolsun; bular Perwerdigargha atalghan deslepki hosul hediyesi dep hésablinidu. **18** Nandin bashqa yene bir yashliq yette béjirim qoza, yash bir torpaq we ikki qochqarnı köydürme qurbanliq süpitide Perwerdigargha atap sununglar; ulargha xas ashliq hediyei we sharab hediyei qoshup, hemmisi Perwerdigargha xushbuy keltürüşke sunulsun. **19** Buningdin bashqa siler gunah qurbanliq üçün bir tékini, inaqliq qurbanliq üçün bir yashliq ikki qozini keltüringlar; **20** kahin bularnı, yeni shu ikki qozini deslepki hosul nanlirigha qoshup pulanglatma hediye süpitide Perwerdigar aldida pulanglatsun. Bular bolsa Perwerdigargha atalghan muqeddes sanilip, kahin'gha tegsun. **21** Shu küni siler «bügün bizlerge muqeddes yigilish bolidu» dep jakarlanglar; shu küni héchqandaq ish-emgek qilmanglar. Bu siler üçün qeyerdila tursanglar ebediy bir belgilime bolidu. **22** Étizingning bulung-puchqalirighiche tamam yighiwalmanglar, we hosulungdin qalghan wasangni tériwalmighin, belki bularnı kembegheller bilen musapirlargha qoyghin. Men Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **23** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **24** Sen Israillargha mundaq dégin: — Siler

yettinchi aynning birinchi küni toluq aram élip, kanaylar chélinish bilen esletme yosunda héyt qilip, muqeddes sorunlarni tüzünglar. **25** U künde héchqandaq ish-emgek qilmanglar; Perwerdigargha atap otta sunulidighan bir qurbanliq sununglar. **26** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **27** Yettinchi aynning oninchi küni bolsa kafaret küni bolidu; u kün siler üçün muqeddes yigilish küni bolidu; shu küni nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutup, Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliqni sununglar; **28** U künde héchqandaq ish-emgek qilmanglar; chünki u bir kafaret küni bolup, shu kün özünglar üçün Xudayinglar Perwerdigar aldida kafaret qilinshqa békitilgendur. **29** Herkim shu küni nepsini tartmay özini töwen tutmsa öz xelqidin üzüp tashlinidu. **30** Kimdekim shu kündimu herqandaq bir ish qilsa, Men shu ademni öz xelqidin üzüp tashlaymen. **31** Shu küni héchqandaq ish qilmanglar; bu dewrdin-dewrgiche siler üçün qeyerde tursanglar bir ebediy belgilime bolidu. **32** U kün siler üçün toluq aram alidighan shabat küni bolidu; nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutunglar. Shu aynning toqquzinchi küni gugumdin tartip etisi gugumgiche shabat küniye riaye qilip aram élinglar. **33** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **34** Sen Israillargha mundaq dégin: — Yettinchi aynning on beshinchi künidin bashlap, yette küng'iche Perwerdigarning «kepiler héyt» bolidu. **35** Birinchi künde muqeddes yigilish bolidu; héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **36** Yette küng'iche Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq sununglar; sekkizinchi künde silerge muqeddes yigilish bolidu; Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq sununglar. Bu özi tentenilik yigilish bolghach, u küni héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **37** Siler «muqeddes sorunlar bolsun» dep jakarlaydighan, yeni Perwerdigar békitken héytlar mana shulardur. Shu sorunlarda siler herqaysi küng'e békitilgini boyiche, Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye-qurbanliq, yeni köydürme qurbanliq, ashliq hediye, bashqa herxil qurbanliqlar we sharab hediyelemini sunisiler; **38** bulardin bashqa, Perwerdigarning shabat künlirini tutisiler we Perwerdigargha atap qalghan hediyelemlinglarni bérip, qesem qurbanliqliringlarning hemmisini ada qilip, ixtiyariy qurbanliqliringlarning hemmisini sunisiler. **39** Siler emdi zémindin hosul-mehsulatirini yighip bolup, yettinchi aynning on beshinchi künidin bashlap yette kün Perwerdigarning héytini ötküzünglar. Birinchi küni toluq aram élish bolidu, sekkizinchi konidimu toluq aram élish bolidu. **40** Birinchi küni siler ésil dereklerdin shax-putaqlarni chatap, yeni xorma derexliri bilen qoyuq yopurmaqliq derexlarning shaxlirini késip, ériq boyidiki söget chiqiqlirini qirqip Xudayinglar Perwerdigar aldida yette künni shundaq shad-xuram ötküzisiler. **41** Siler her yili bu yette künni Perwerdigargha atighan bir héyt süpitide ötküzünglar; dewrdin-dewrgiche we siler üçün ebediy bir belgilime bolidu. Siler héytini yettinchi ayda ötküzünglar. **42** Yette küng'iche kepilerde turunglar. Israilda tughulghanlarning hemmisi kepide tursun. **43** Buning bilen Men Israillarni Misir zémindin chiqarghinimda, ularni kepilerde turghuzghinimni ewladliringlar bilidu. Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **44** Shundaq

qilip Musa Perwerdigarning békitken shu héytirini Israillargha bayan qildi.

24 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Israillargha chiragh hemishe yéniq turushi üçün zeytundin soqup chiqirilghan sap mayni sanga élip kélishke buyrughin. **3** Harun jamaet chédiringning ichide, höküm-guwahliq sanduqining udulidiki perdingning sirtida her kéchisi etigen'giche Perwerdigarning aldida chiraghlarni shundaq perlep tursun. Bu dewrdin-dewrgiche siler üçün ebediy bir belgilime bolidu. **4** Harun hemishe Perwerdigarning aldida bu chiraghlarni pak chiraghdanning üstige tizip qoysun. **5** Sen yene ésil bughday unidin on ikki toqachni etkin. Herbir toqach bir efahning ondin ikkisige barawer bolsun. **6** Andin sen Perwerdigarning aldidiki pak shirening üstige altidin ikki qatar qilip tizghin. **7** Herbir qatarning üstige sap mestiki qoyghin; shuning bilen ular Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye, esletme nan bolidu. **8** Bularni u Israillargha wakaliten herbir shabat küni Perwerdigarning aldida tizsun; bu ebediy bir ehdidur. **9** Nanlar Harun bilen uning oghullirigha tewe bolidu; ular ularni muqeddes jayda yésun; chünki bu nersiler Perwerdigargha atap otta sunulghan nersiler ichide «eng muqeddeslerning biri» dep sanilip, Harun'gha tewe bolidu; bu ebediy bir belgilimidur. **10** Anisi Israiliy, atisi Misirliq bir oghul bar idi. U Israillarning arisigha bardu; u chédirgahta bir Israiliy bilen urushup qaldi. **11** Ular soqushqanda Israiliy ayalning ogli kupurluq qilip, [Perwerdigarning] namini bulghap qarghidi. Xelq uni Musaning aldigha élip bardu. U kishining anisining ismi Shélotim bolup, u Dan qebilisidin bolghan Dibrining qizi idi. **12** Shuning bilen ular Perwerdigarning höküm buyruqi chiqquche u kishini solap qoydi. **13** Andin Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **14** Qarghighuchini chédirgahning tashqirigha élip chiqinglar. Uning éytqinini anglihanlarning hemmisi qollarini uning bëshigha qoysun, andin pütkül jamaet bir bolup uni chalma-késeq qilsun. **15** Hemde sen Israillargha mundaq dégin: — Eger birkim öz Xudasini haqaretlep qarghisa öz gunahini tartidu. **16** Perwerdigarning namigha kupurluq qilghan herqandaq kishi ölümge mehkum qilinsun; pütkül jamaet choqum bir bolup uni chalma-késeq qilsun; meyli u musapir bolsun yaki yerlik bolsun, [muqeddes] namgha kupurluq qilsa öltürilsun. **17** Eger birsi bashqa birsini urup öltürse, u ölümge mehkum qilinsun. **18** Birsi bir charpayni öltürse, uning üçün haywanni tölep, jan'gha-jan tölep bersun. **19** Birkim öz qoshnisini méyip qilsa, u özgige qandaq qilghan bolsa, uning özigimu shundaq qilinsun. **20** Birer ezasi sunduruwétilgen bolsa, uningmu sundurulsun; közige-köz, chishigha-chish nakar qilinsun; bashqa kishini qandaq zeximlendürgen bolsa umu hem shundaq qilinsun. **21** Kimdekim bir charpayni öltürse, charpay tölep bersun; ademni urup öltürgen kishi bolsa, ölüm jazasigha mehkum qilinsun. **22** Silerde birla qanun bolsun. musapir yaki yerlik bolsun, barawer muamile qilinsun; chünki Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **23** Musa Israillargha shularni dédi; shuning bilen ular shu qarghighuchini chédirgahning tashqirigha élip

chiqip, chalma-kések qildi. Shundaq qilip, Israillar Perwerdigarning Musagha emr qilghinidek qildi.

25 Perwerdigar Sinay téghida Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillarga mundaq dégin: — Men silerge bérédighan zémin'gha kirgininglarda u zéminning özümu Perwerdigargha atap bir shabat aramini alsun. **3** Sen alte yil étizingni térip, alte yil talliq béghingni chatap, ulardin hosullarni yighqin; **4** emma yettinchi yili zéminning özi üçün bir «shabatliq aram» bolsun; u Perwerdigargha atalghan bir «shabat» hésablinidu. Shu yili sen étizingni térimaysen we talliqingni chatimaysen. **5** Özlükidin ünüp chiqqan hosulni ormaysen; we chatalmighan talliringning üzümlirini üzmeysen; chünki shu yil zémin aram alidighan yildur. **6** Halbuki, zémin shabat yilida chiqarghan hosul hemminglarga ozuq bolidu, yeni özüng üçün, qul-dédiking üçün, medikaring üçün we séningkide turuwatqan musapir üçün, shuningdek mal-waranliring üçün **7** We zéminingdiki yawayi haywanlar üçünmu ozuq bolidu; zéminning hemme hosuli ozuq bolidu. **8** Shuningdek sen yette qétimliq shabat yilini, yeni yette hesse yette yilni sanighin; yette shabat yil künliri qiriq toqquz yil bolidu. **9** Shunchilik waqit ötip, yettinchi ayda, ayning oninchi küni, kafaret künide burgha chélip sadasini yuqiri chiqirisiler; kafaret künining ózide siler pütkül zémininglarda burghining sadasini anglitisiler. **10** Shu ellikinchi yilini siler muqeddes dep bilip, pütkül zéminda uningda barliq turuwatqanlarning hemmisige azadliqni jakarlashinglar kérek. Shu yil silerge «azadliq yili» bolidu, herbiringlar öz yer-mülükirlinglarga qaytisiler, herbiringlar öz aile-jemetinglarga qaytip barisiler. **11** Bu ellikinchi yili silerge bir azadliq yili bolsun; u yili héch néme térimaysiler, özlükidin ünüp chiqqan hosulnimu ormaysiler we chatalmighan talliringlarning üzümlirini yighmaysiler. **12** Chünki bu azadliq yili bolup, silerge muqeddes hésablansun; uning hosulini bolsa, étiz-dalilardin tépip [hemminglar] yeysiler. **13** Azadliq yili aranglardiki herbir adem öz yer-mülkige qaytsun. **14** Siler qoshnanglarga birnéme sétip bersenglar, yaki qoshnanglardin birnéme sétiwalsanglar, bir-biringlarni bozek qilmanglar. **15** Qoshnangdin [yerni] sétiwalsang, undaqa «azadliq yili»din kéyin ötken yillarning sanini hésablap uningdin sétiwélishing kérek; umu qalghan yillarning sanigha qarap, yerning keyinki hosullirigha asasen sanga sétip bersun. **16** «[Azadliq yili]ghiche» bolghan yillar köprek bolsa, bahasini shuninggha muwapiq yuqiri kötürisen; qalghan yillar azraq bolsa, bahasini shuninggha muwapiq kémeytsun. Chünki qalghan yillarning hosulliri qanche bolsa, u shu boyiche sanga sétip béridu. **17** Siler bir-biringlarni bozek qilmanglar, belki Xudayinglardin qorqunglar; chünki Men bolsam Xudayinglar Perwerdigardurmen. **18** Siler Méning belgilimilirimni tutup, hökümlirimde turup, shulargha emel qilinglar; siler shundaq qilsanglar, zémininglarda tinch-aman turisiler. **19** Shuning bilen zémin silerge öz méwisini béridu, siler toyghudek yep, uningda tinch-aman turisiler. **20** Eger siler: — Mana, bizge térip hosulni yighishqa ijazet bérilmise, yettinchi yili néme yeymiz, dep sorisanglar, **21** [silerge melum bolsunki], altinchi yilida üç yilning

hosulini bersun dep, Men üstünglarga berikitimni «chüsh» dep buyruymen. **22** We shundaq boliduki, siler sekkizinchi yili tériysiler, emma toqquzinchi yilighiche éship qalghan kona hosuldin téxiche yeysiler; shu toqquzinchi yilighiche siler kona ashliqtin yeysiler. **23** Yer-zémin sétilsa, menggüllük sétilmisun, chünki zéminning özi Méningkidur, siler bolsanglar Méning yénimdiki musapir we méhman, xalas. **24** Siler ige bolidighan pütkül zéminda yer-zéminning igilirige uni «qayturuwélish hoquqi»ni yaritip bérishinglar kérek. **25** Eger qérindashliringlardin biri kembeghelliship, öz miras yérini sétiwetken bolsa, uning yéqin tughqini, yeni «hemmet shapaatchi»sikelip öz qérindishi satqan yerni qayturup sétiwalsun. **26** Eger uning héch shapaatchi tughqini bolmisa, lékin u yanduruwélishqa kéreklik pulni tapalisa, **27** Undaqa satqinigha qanche yil bolghanliqini hésablap, [azadliq yilighiche] qalghan yillar üçün sétiwalghan kishige muwapiq pul béríp, öz yérige qaytsun. **28** Lékin eger u yanduruwélishqa kéreklik pulni tapalmisa, özi sétip bergen yer azadliq yilighiche alghuchining qolida tursun; azadliq yili kelgende yer yer sétiwalghuchining qolidin chiqsun, öz igisi öz yer-mülkige qaytsun. **29** Eger birsí sépilliq sheherning ichidiki bir turalghu öyni satqan bolsa, sétip bir yil ichide uni yanduruwélish hoquqi bardur. Toluq bir yil tügep bolghuche, yanduruwélish hoquqi bardur. **30** Lékin püttün yil ichide yanduruwélimmisa, sépilliq sheherning ichidiki bu öy nesildin-nesilge alghan kishining qolida bolup, azadliq yili kelsimu yandurulmas. **31** Lékin sépilsiz kentlerning öyliri bolsa zéminning étizliridek hésablinidu; ularni yandurup sétiwalghili bolidu; azadliq yili kelgende esli igisining qoligha yandurulidu. **32** Lékin Lawiy sheherliride bolsa, Lawiylar öz mirasi bolghan sheherlerdiki öylirini xalisa herqachan qayturuwélish hoquqi bardur. **33** Lawiylardin biri öylirini, yeni öz mirasi bolghan sheherdiki bir öyni qayturuwélish hoquqi bar bolsimu, [lékin qayturup almighan bolsa], undaq ehwalda u azadliq yili kelgende yandurulidu; chünki Lawiy sheherlirining öyliri bolsa Lawiylarning Israillarning arisidiki mirasi bolidu. **34** Shundaq hem bularning sheherlirining chörisidiki étiz-yerliri bolsa, ularning ebediy mirasi bolghachqa, sétilsa bolmaydu. **35** Sanga qoshna bolghan, qérindashliringlardin biri kembeghelliship, öz jénini baqalmay qalsa, sen uni musapir yaki yaqa yurtluq méhmandek yéningda turghuzup, uningdin xewer alghin. **36** Sen uningdin ösüm we yaki payda almighin; sen Xudayingdin qorqup, qérindishingni qéshingda turushqa qoyghin. **37** Pulungni uninggha ösümge berme, ashliqingnimu payda élish meqsitide uninggha ötne bermigin. **38** Xudayinglar bolushqa, Qanaan zéminini silerge bérishke silerni Misir zéminidin chiqirip kelgen Xudayinglar Perwerdigar Özümdurmen. **39** Eger sanga qoshna bolghan qérindishing kembeghelliship, özini sanga satsa, uni quldek qulluq xizmitige salmighin; **40** belki u qéshingda medikar yaki musapirdek tursun; azadliq yilighiche séning xizmitingde bolsun; **41** andin azad bolup özi bilen baliliri qéshingdin chiqip, öz jemetige yénip béríp, ata-bowilirining yer-mülkige qaytsun. **42** Chünki ular Men Özüm Misir zéminidin chiqirip élip kelgen qul-bendilirim bolghachqa, ularni quldek

sétishqa yol qoymanglar. **43** Sen ulargha qattiq qolluq bilan xojiliq qilmaysen, belki Xudayingdin qorqqin. **44** Lékin özüngge qul yaki dédek almaqchi bolsang, ularni etraptki yet ellerdin shundaq qul ya dédek sétiwalsang bolidu. **45** Bulardin bashqa, aranglarda olturaqlashqan musapirlarning perzentlirini we shularning jemetidin, yeni siler bilen bille turuwatqan, zémininglarda tughulghanlardin qullar sétiwalsanglar bolidu; shuning bilen ular silerning mülkünglar bolup qalidu. **46** Siler mushularni özünglardin kéyinki balilirlinglarga miras qilip, ulargha mülük bolushqa qaldursanglar bolidu; mushularni ebedigiche qul qilsanglar bolidu; lékin öz qérindashliringlar bolghan Israillar arisida bolsa, bir-biringlarga qattiq qolluq bilan xojiliq qilmasliqinglar kérek. **47** Eger aranglarda olturushluq bir musapir yaki yaqa yurtluq béyighan we uninggha qoshna qérindishing kembeghelliship, özi shu qoshna musapirgha we yaki shu musapirning melum bir ewladigha satsa, **48** u sétilghandin kéyin uningda pul tölep hörlükke chiqish hoquqi qalidu; uning aka-ukilirining herqaysisi uni hörlükke sétiwals bolidu. **49** Shuningdek uning taghisi yaki taghisining ogli we yaki jemetidin bolghan herqaysi yéqin tughqini uni hörlükke sétiwals bolidu; yaki özüning qurbi yetse, pul bérp öz-özi hörlükke sétiwals bolidu. **50** Uni sétiwalidighan kishi uning xojisi bilen gepliship sétilghan yildin tartip azadliq yilighiche qanchilik bolghanliqini hésablap, sétiwélsh bahasini yillarning sanigha qarap hésablisun; [hörlük puli hésablashta qulning xojisigha] ishleshke kérek bolghan qalghan künlirining heqqi «medikarning ishligen künliridek hésablansun. **51** Azadliq yiligha yene xéli yillar bolsa, shuni hésablap, sétilghan pulning nisbiti boyiche hörlük pulini hésablap bersun; **52** eger azadliq yiligha az yillar qalghan bolsa, uni hésab qilip, qalghan qulluq yillirigha muwapiq pulni yandurup bersun. **53** Bolmisa, qul shu xojisining yénida yillik medikardek turushi kérek; uning xojisi séning köz aldingda uninggha qattiq qolluq bilen xojiliq qilmisun. **54** Eger qul yuqiriqi yollar bilen hörlükke chiqalmisa, azadliq yili kelgende qoyup bérilsun — u baliliri bilen qoshulup azad bolidu. **55** Chünki Israillarning özi Manga qul-bendilerdur; ular Men Özüm Misir zéminidin chiqirip kelgen qul-bendilirimdur. Xudayinglar Perwerdigar Özümdurmen.

26 Siler özünglar üçün héchqandaq but yasimanglar yaki özünglarga héch oyma mebud yaki heykel-tüwrükni turghuzmanglar yaki ulargha bash urushqa oyulghan neqishlik tashlarni zémininglarda hergiz tiklimenglar; chünki Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **2** Méning shabat künlirimni tutup, muqeddes jayimgha ixlasmén bolunglar. Men Perwerdigardurmen. **3** Eger siler méning belgilimilirimde méngip, emrlirimni tutup ulargha emel qilsanglar, **4** Men yéringlarning öz hosulini bérp turushigha, daladiki derexlarning méwisini chiqirishigha waqtda yamghurliringlarni yaghdurup turimen. **5** Shuning bilen xaman tépish waqti üzüm yighish pesligiche bolidu, üzüm yighish waqti térilghu waqtighiche bolidu; siler néninglarni toyun'ghuche yep, öz zémininglarda tinch-aman turisiler. **6** Men zémin'gha aram-tinchliq ata qilimen, shuning bilen héchkim

silerni qorqitalmaydu, aramxuda yétip uxlaysiler; wehshiy haywanlarni zéminidin yoqitimen, qilichmu zémininglardin ötmeydu; **7** siler düshmenliringlarni qoghlaysiler, ular aldinglarda qilichlinip yiqilidu. **8** Silerdin besh kishi yüz kishini qoghlaydu, yüz kishi on mingni qachuridu; düshmenliringlar bolsa aldinglarda qilichlinip yiqilidu. **9** Men silerge yüzümni qaritip, silerni perzent körgüzüp köpeytimen, siler bilen baghligghan ehdemni mezmüt turghuzimen. **10** Siler téxiche uzun saqlan'ghan kona ashliqni yewatqininglarda, yéngi ashliq chiqidu; yéngisi wejidin konisini chiqiriwétisiler. **11** Men Öz makanimni aranglarda turghuzimen we qelbim silerdin nepretlenmeydu. **12** Men aranglarda méngip silerning Xudayinglar bolimen we siler Méning xelqim bolisiler. **13** Men silerni Misirda ularning qulliri bolushtin hör qilishqa shu zéminidin chiqarghan Xudayinglar Perwerdigardurmen; Men boyunturuqunglarning asaretlirini sundurup, qeddinglarni tik qilip mangghuzdum. **14** Halbuki, eger siler Manga qulaq salmay, bu emrlerning hemmisige emel qilmay, **15** belgilimilirimni tashlap, qelbinglardin hökümlirimni yaman körüp, barliq emrlirimni tutmay, ehdemni buzsanglar, **16** Menmu béshinglarga shu ishlarni chüshürimenki, — Men silerge wehime sélip, közünglarni kor qilidighan, jéninglarni zeipleshtüridighan sil-waba késili, kézik késilini béshinglarga chüshürimen. Siler uruqunglarni bikar chéchip-tériysiler, chünki düshmenliringlar uni yep kétidu. **17** Men yüzümni silerge qarshi qilimen, shuning bilen siler düshmenliringlardin urulup qachidighan bolisiler; silerni och körgüchiler üstünglardin hökümranlıq qilidu; héchkim silerni qoghlimisimu, qachisiler. **18** Bulardin héch ibret almay, belki Manga yene qulaq salmisanglar, Men gunahliringlar tüpeylidin silerge bolghan jazani yette hesse éghirlitimen, **19** küch-heywenglardin bolghan hakawurluqunglarni sundurimen; asmininglarni tömürdek qilip, yéringlarni mistek qiliwétimen; **20** ejir-japayinglar bikargha kétidu, yéringlar hosul bermeydu, daladiki derexlerge méwe chüshmeydu. **21** Eger yenila Men bilen qarshi mangsanglar, shundaqla Manga qulaq salmisanglar, Men gunahliringlarga layiq béshinglarga chüshidighan waba-külpetlerni yene yette hesse éghirlitimen. **22** Aranglarga silerni balilirlinglardin juda qilidighan, charpayliringlarni yoqitidighan, silerni azlitidighan yawayi haywanlarni ewetimen; yol-kochiliringlar ademzatsiz chödek bolup qalidu. **23** Siler bu ishlar arqiliq ibret-terbiye almay, belki yenila Manga qarshi mangsanglar, **24** Menmu silerge qarshi méngip, gunahinglar tüpeylidin bolghan jazani yene yette hesse éghirlitip, Men Özüm silerni urimen; **25** üstünglarga ehdemni buzghanliqning intiqamini alidighan qilich chüshürimen; shuning bilen siler düshmenlarning qoligha chüshisiler. **26** Silerge yölenchük bolghan ashliqni qurutiwétimen; on ayal bir bolup bir tonurda nan yéqip, nanlarni silerge tarazida tartip béridu, emma buni yéginginglar bilen toymaysiler. **27** Eger bulardin héch ibret almay, manga qulaq salmisanglar, belki manga qarshi mangsanglar, **28** Menmu qehr

bilen silerge qarshi mangimen; Men, yeni Men Özüm gunahlinglar tüpeylidin jaza-terbiyini yene yette hesse éghirlitip chüshürimen. **29** Shuning bilen siler oghullirlinglarning göshi me qizlirlinglarning göshini yeysiler; **30** shundaqla Men qurbanliq «yuqiri jay»lirlinglari weyran qilib, «kün tüwrük»lirlinglarni sundurup, ölüklirlinglarni sunuq butlirlinglarning üstige tashliwétimen; Méning qelbim silerdin nepretlinidu. **31** Men sheherlirlinglarni weyran qilib, muqeddes jaylirlinglarni xarab qilib, [qurbanliqlarning] xushbuyirlini yene purimaymen; **32** zéminni halaketke élip barimen; yungda olturaqlashqan dushmanlirlinglar bu ehwalgha heyranuhes qalidu. **33** Silerni ellerning arisigha taritip, keyninglardin qilichni sughurup qoghlaymen; shuning bilen zémininglar weyran bolup sheherlirlinglar xarab qilinidu. **34** U waqitta, siler dushmanlirlinglarning zémínida turuwatqininglarda, zémín weyrane bolghan barliq künlérde, zémín öz shabat künliridin söyünüdu; u zamanda zémín derweqe aram élip öz shabatliridin söyünüdu. **35** Özi weyrane bolup turghan barliq künliride u aram alidu, yeni siler yungda turuwatqan waqittiki shabat künlirlinglarda héch almighan aramni emdi alidu. **36** Aranglardin qutulup qalghanlar bolsa, ular dushmanlerning zémínirida turghinida köngüllirige yürekadilik salimen, shuning bilen ular chüshken bir yopurmaqning shepisini anglisa qilichtin qachqandek qachidu; héchkim qoghlimisimu yiqilip chüshidu. **37** Gerche héchkim ularni qoghlimisimu, derweqe qilichtin yiqitilghandek ular bir-birining üstige putliship yiqilidu; silerde dushmanlirlinglarga qarshi turghudek küch qalmaydu. **38** Ellerning arisida halak bolisiler, dushmanlirlinglarning zémíni silerni yep kétidu. **39** Aranglardin qutulup qalghanlari bolsa öz rezilliki tüpeylidin dushmanlirlinglarning zémínida zeiplishidu; we ata-bowilirining rezillikidimu yürüp, shular zeipleshkendek ularmu zeiplishidu. **40** Halbuki, ular özi qilghan rezilliki bilen ata-bowilirining sadir qilghan rezillikini, Manga yüz örüp asiyliq qilghinini, shundaqla ularning Manga qarshi turup mangghinini boynigha alidu, **41** shuningdek Méning ulargha qarshi mangghiningha, shuningdek ularni dushmanlirining qoligha tapshurghinimgha iqrar bolidu. Shunga eger u waqitta ularning xetnisiz köngli töwen qilinip, öz qebihlikining jazasini qobul qilsa, **42** undaqla Men Yaqup bilen baghligghan ehdemni yad qilib, Ishaq bilen baghligghan ehdemnimu we Ibrahim bilen baghligghan ehdemnimu ésimge keltürimen, zémínimu yad qilimen. **43** Chünki zémín ulardin tashlinip, ularsiz bolup xarabe turghan waqitta, shabat künliridin söyünüdu; ular bolsa öz qebihlikining jazasini qobul qilidu; sewebi del shuki, ular Méning hökümlirimni tashlidi, belgilimilirimni qelbidin yaman körgenidi. **44** Halbuki, shundaqla bolsimu, ular öz dushmanlirining zémínida turghinida Men ularni tashlimaymen yaki ulargha öchlük qilmaymen, shuningdek ular bilen baghligghan ehdemni buzmaymen, ularni yeqatmaymen; chünki Men Özüm ularning Xudasi Perwerdigardurmen. **45** Men belki ularni dep, ularning Xudasi bolushqa ellerning közi aldida Misir zémínidin chiqirip kelgen ata-bowiliri bilen baghlashqan ehdemni ésimde tutimen. Men Perwerdigardurmen. **46** Perwerdigar Musani wasite qilib, Sinay téghida özi bilen

Israillarning otturisida békikten hökümler, belgilimiler we qanunlar mana shular idi.

27 Perwerdigar Musagha söz qilib mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — Eger birsi pewqul'adde bir qesem qilib melum kishining jénini Perwerdigargha atighan bolsa, undaqla shu kishige sen békikten jénining qimmitining nerxi töwendikidek bolidu; **3** Yéshi yigirme bilen atmishning ariliqida bolghan er kishi bolsa, sen toxtitidighan qimmiti muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche bolsun; uning qimmiti ellik shekel kümüşke toxtitilsun. **4** Ayal kishi bolsa, aranglarda toxtitilghan qimmiti ottuz shekel bolsun. **5** Eger yéshi besh bilen yigirmening ariliqida bolsa, erkek üçtün toxtitilidighan qimmiti yigirme shekel bolup, ayal kishi üçtün on shekel bolsun. **6** Eger yéshi bir ay bilen besh yashning ariliqida bolsa, toxtitilidighan qimmiti oghul bala üçtün besh shekel, qiz bala üçtün üç shekel kümüş bolsun. **7** Eger atmish ya uningdin chongraq yashniki kishi bolsa, toxtitilidighan qimmiti er kishi üçtün on besh shekel, xotun kishi üçtün on shekel bolsun. **8** Eger birsi toxtitilghan qimmitini töleshke qurbi yetmise, u özi kahinning aldida teq qilsun; kahin uning qimmitini békitsun. Kahin qesem qilghuchining ehwaligha qarap uning qimmitini toxtitip bersun. **9** Eger birsi [qesem qilib] Perwerdigargha qurbanliq bolushqa layiq bolidighan bir haywanni uninggha atighan bolsa, undaqla shundaqla haywanlar Perwerdigargha atap mutleq muqeddes sanalsun; **10** haywan nachar bolsa uning ornigha yaxshini yaki yaxshining ornigha nachirini téghishshke yaki ornigha bashqisini almashturushqa hergiz bolmaydu. Mubada atighuchi u haywanning ornigha yene bir haywanni yenggüshlimekchi bolsa, Awwalqisi bilen ornigha ekelgining her ikkisi muqeddes sanalsun. **11** Eger haywan Perwerdigargha atalghan qurbanliqqa layiq bolmaydighan bir «napak» haywan bolsa, undaqla u haywanni kahinning aldigha élip kelsun; **12** andin kahin özi uning yaxshi-yamanliqigha qarap qimmitini toxtatsun; kahin qimmitini qanche toxtatqan bolsa shundaqla bolsun. **13** Eger igisi pul tölep haywanni qayturulmaqchi bolsa, toxtitilghan qimmitige yene uning beshtin birini qoshup bersun. **14** Eger birsi Perwerdigargha muqeddes bolsun dep öyini uninggha atap muqeddes qilsa, kahin uning yaxshi-yamanliqigha qarap qimmitini toxtatsun; kahin uning qimmitini qanche toxtatqan bolsa, shu qimmiti inawetlik bolidu. **15** Kéyin eger öyni atighuchi kishi uni qayturulmaqchi bolsa, u toxtitilghan qimmitige uning beshtin birini qoshup bersun; andin öy yene uning bolidu. **16** Eger birsi öz mal-mülki bolghan étizliqning bir qismini Perwerdigargha atap muqeddes qilsa, qimmiti uninggha qanchilik uruq térilidighanliqigha qarap toxtitilsun; bir xomir arpa uruqi kétédighan yer bolsa, qimmiti ellik shekel kömüşke toxtitilsun. **17** Eger birsi «azadliq yili»din tartip öz étizliqini muqeddes qilsa, sen qanche toxtatsang shu bolsun. **18** Lékin eger birsi «azadliq yili»din kéyin öz étizliqini muqeddes qilghan bolsa, kahin kélidighan azadliq yilighiche qanchilik yillar qalghanliqini hésablap qimmitini toxtatsun. Ötip ketken yillargha qarap toluq bahadin muwapiq pul kémeýtisun.

19 Eger birsi öz étizliqini muqeddes qilghandin kéyin pul tölep uni qayturuwalmagchi bolsa, u sen toxtatqan qimmitige yene uning beshtin birini qoshup bersun; shuning bilen étizliq uning öz qoligha qaytidu. **20** Eger u pul béríp étizliqni qayturuwalmighan bolsa yaki bashqa birsige sétíp bergén bolsa, kéyin shu étizliqni qayturuwélissha bolmaydu, **21** Belki azadliq yili kelgende étizliq «igisige qayturulidighanda» u mutleq béghishlan'ghan yerge oxshash, Perwerdigargha atap muqeddes qilinip, miras hoquqi kahin'gha ötidu. **22** Eger birsi sétiwalghan emma öz mirasi bolmighan bir parche yer-étizni Perwerdigargha atap muqeddes qilghan bolsa, **23** kahin azadliq yilighiche qalghan yilni hésablap, qimmitini toxtatsun. Andin u küni shu kishi toxtatilghan qimmitini Perwerdigargha muqeddes qilghan nerse süpitide keltürsun. **24** Lékin azadliq yili kelgende, étizliq kimdin élin'ghan bolsa, shu kishige, yeni eslidiki igisige qayturup bérilsun. **25** Sen toxtitidighan barliq qimmetler bolsa hemishe muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki bochiche hésablansun; bir shekel yigirme gerahqa barawer bolidu. **26** Lékin charpayning tunji balisi tunji bala bolghanliqi sewebidin eslidinla Perwerdigargha atilidighan bolghachqa, kala bolsun, qoy-öchke bolsun héchkim uni «Xudagha atap» muqeddes qilmisun; chünki u eslide Perwerdigarning idi. **27** Eger u napak bir haywandin tughulghan bolsa, igisi sen toxtatqan qimmetke yene uning beshtin birini qoshup béríp, andin özige qayturuwalsun; lékin eger igisi uni özige qayturuwalmaymen dése, bu haywan sen toxtatqan qimmetke sétilsun. **28** Eger birsi Perwerdigargha öz mélidin, adem bolsun, haywan bolsun yaki miras yéri bolsun, Perwerdigargha mutleq atighan bolsa, undaq nerse sétilmisun yaki bedel tölesh bilenmu qayturulmisun. Perwerdigargha mutleq atalghan hernerse bolsa «eng muqeddeslerning biri» hésablinip, uninggha xas bolidu. **29** Eger bir adem Xudagha mutleq xas atalghan bolsa, undaqta uning üçün bedel bérilip, qayturuwélinishqa hergiz bolmaydu; u choqum öltürülüşhi kérek. **30** Yer-zémindin chiqqan hemme hosulning ondin biri bolghan öshre bolsa, yerning danliq ziraetliri bolsun yaki derexlerning méwisi bolsun, Perwerdigarningki bolidu; u Perwerdigargha muqeddes qilin'ghandur. **31** Birsí öz öshriliridin melum birnersini bedel béríp qayturuwalmagchi bolsa, u shuninggha yene uning qimmitining beshtin birini qoshup béríp, qayturuwalsun. **32** Kala yaki qoy-öchke padisidin élinidighan öshre bolsa padichining tayiqi astidin ötküzülgen haywanlardin her oninchisi bolsun; Perwerdigargha atilip muqeddes qilin'ghini shu bolsun. **33** Héchkim uning yaxshi-yamanliqigha qarimisun we yaki uni almashturmisun; eger uni almashturimen dése, Awwalqisi bilen ornigha almashturulghan her ikkisi muqeddes sanalsun; u hergiz bedel tölüp qayturuwélinmisun. **34** Perwerdigar Sinay téghida Musagha tapilghan, Israillargha tapshurush kérek bolghan emrler mana shular idi.

Chöl-bayawandiki seper

1 We Israillar Misirdin chiqqandin kéyin ikkinchi yili ikkinchi aynning birinchi kuni Perwerdigar Sinay chölide, jamaet chédirida turup Musagha mundaq dédi: — **2** Siler pütkül Israil jamaitini qebilisi, ata jemeti boyiche sanini élip chiqinglar; ademlarning ismi asas qilinip, barliq erkeklér tizimlansun. **3** Israillar ichide omumen yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarni Harun bilen ikkinglar ularning qoshun-qismiliri boyiche sanaqtin ötküzüglar. **4** Herbir qebilidin silerge yadremlishidighan birdin kishi bolsun; ularning herbiri ularning ata jemetining beshi bolidu. **5** Töwendikiler silerge yadremlishidighanlarning ismliki: — Ruben qebilisidin Shidörning oggli Elizur; **6** Shiméon qebilisidin Zuri-shaddayning oggli Shélumiyel; **7** Yehuda qebilisidin Amminadabning oggli Nahshon; **8** Issakar qebilisidin Zuarning oggli Netanel; **9** Zebulun qebilisidin Hélonning oggli Eliab; **10** Yüstip ewladliri ichide Efraim qebilisidin Ammihudning oggli Elishama; Manasseh qebilisidin Pidazurning oggli Gamaliyel; **11** Binyamin qebilisidin Gidéonning oggli Abidan; **12** Dan qebilisidin Ammishaddayning oggli Ahiezer; **13** Ashir qebilisidin Okranning oggli Pagiye; **14** Gad qebilisidin Déuelning oggli Eliasaf; **15** Naftali qebilisidin Énanning oggli Ahira». **16** Bular jamaet ichidin chaqirilghanlar, yeni ata jemet-qebillirining bashliqliri, minglighan Israillarning bash serdarliri idi. **17** Shuning bilen Musa bilen Harun ismi atalghan bu kishilerni bashlap, **18** ikkinchi aynning birinchi kuni pütkül jamaetni yigdi; ular xelqning herbirining qebile-nesebi, ata jemeti boyiche ismini asas qilip, yigirme yashtin yuqirilarning hemmisini bir-birlep tizimlidi. **19** Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, Musa Sinay chölide ularni shundaq sanaqtin ötküzdi. **20** Israilling tunji oggli Rubenning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighan erkeklerning hemmisi bir-birlep tizimladi; **21** Ruben qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yiriq alte ming besh yüz kishi boldi. **22** Shiméonning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighan erkeklerning hemmisi bir-birlep tizimladi; **23** Shiméon qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik toqquz ming üç yüz kishi boldi. **24** Gadning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimladi; **25** Gad qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yiriq besh ming alte yüz ellik kishi boldi. **26** Yehudaning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimladi; **27** Yehuda qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yetmish töt ming alte yüz kishi boldi. **28** Issakarning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimladi; **29** Issakar qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik töt ming töt yüz kishi boldi. **30** Zebulunning ewladliri

ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimladi; **31** Zebulun qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik yette ming töt yüz kishi boldi. **32** Yüstipning ewladliri: — uning oggli Efraimning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimladi; **33** Efraim qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yiriq ming besh yüz kishi boldi. **34** [Yüstipning ikkinchi oggli] Manassehning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimladi; **35** Manasseh qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi ottuz ikki ming ikki yüz kishi boldi. **36** Binyaminning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimladi; **37** Binyamin qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi ottuz besh ming töt yüz kishi boldi. **38** Danning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimladi; **39** Dan qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi atnish ikki ming yette yüz kishi boldi. **40** Ashirning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimladi; **41** Ashir qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yiriq bir ming besh yüz kishi boldi. **42** Naftalining ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimladi; **43** Naftali qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik üç ming töt yüz kishi boldi. **44** Yuqiriqlar bolsa sanaqtin ötküzülgenler bolup, Musa bilen Harun hem Israillarning on ikki emiri (herbiri öz ata jemetige wekil boldi) ularni sanaqtin ötközgen. **45** Shundaq qilip, Israillarning hemmisi, yeni Israilda yigirme yashtin ashqanlardin, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi ata jemetliri boyiche tizimladi; **46** Sanaqtin ötküzülgenler jemi alte yüz üç ming besh yüz ellik kishi boldi. **47** Biraq Lawiylar ata jemet-qebilisi boyiche sanaqtin ichige kirgüzülmidi. **48** Chünki Perwerdigar Musagha söz qilip: — **49** «Sen peqet Lawiy qebilisini shu hésabqa kirgüzming, ularning umumiy saninimu Israillarning qatarigha kirgüzming. **50** Lékin sen Lawiylarni [Xudaning] hökümguwahliqi saqlaqliq chédir we uning ichidiki barliq qacha-qucha eswaplarni hem uninggha dair barliq nersilerni bashqurushqa teyinligin; ular [ibadet] chédirini we uning ichidiki barliq qacha-qucha eswaplarni kötüridu; ibadet chédirining xizmitini qilghuchilar shular bolsun, ular chédirning töt etrapida öz chédiriliri tiksun. **51** Chédirni köchüridighan chaghda uni Lawiylar söksun; chédirni tikidighan chaghda uni Lawiylar tiksun; [Lawiylargha] yat bolghan herqandaq adem uninggha yéqinlashsa ölüme mehkum qilinsun. **52** Israillar bargah qurghanda her adem öz qismida, özi xas tugh astigha chédir tiksun. **53** Biraq [Xudaning] ghezipi Israil jamaitining üstige chüshmesliki üçün, Lawiylar Xudaning hökümguwahliqi saqlaqliq chédirning töt etrapigha bargah qursun; Lawiylar Xudaning hökümguwahliqi saqlaqliq chédirni muhapizet qilishqa mes'ul bolidu» — dégenidi.

54 Israillar ene shundaq qildi; Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, ular shundaq qildi.

2 Perwerdigar Musa bilan Harun'gha mundaq dédi: — **2** Israillar herbiri özlirining tughi astigha, özlirining ata jemeting bayriqi astida chédir tiksun; jamaet chédirining töt etrapidin sel yiraqraq bargah qursun. **3** Kün chiqish terepke, sherq terepke qaritip öz tughi astida qoshun-qismi boyiche bargah quridighini Yehuda bolsun; Yehudalarning emiri Amminadabning oggli Nahshon bolsun. **4** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi yetmish töt ming alte yüz kishi. **5** Uning yénida bargah quridighini Issakar qebilisi bolsun; Issakarlarning emiri Zuarning oggli Netanel bolsun. **6** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik töt ming töt yüz kishi. **7** Ularning yénida yene Zebulun qebilisi bolsun; Zebulunlarning emiri Hélonning oggli Éliab bolsun. **8** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik yette ming töt yüz kishi. **9** Omumen Yehuda bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshun-qisimliri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemi bir yüz seksen alte ming töt yüz kishi; ular aldi bilen yolgha chiqsun. **10** — Jenub terepte, tugh tiklep, qoshun tertipi bilen bargah quridighini Ruben qebilisi bolsun; Rubenlarning emiri Shidörning oggli Elizur bolsun. **11** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi qiriq alte ming besh yüz kishi. **12** Uning yénida bargah quridighini Shiméon qebilisi bolsun; Shiméonlarning emiri Zuri-shaddayning oggli Shélumiyl bolsun. **13** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik toqquz ming üç yüz kishi. **14** Ularning yénida Gad qebilisi bolsun; Gadlarning emiri Déuelning oggli Eliasaf bolsun. **15** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi qiriq besh ming alte yüz ellik kishi. **16** Ruben bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshuni boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemi bir yüz ellik bir ming töt yüz ellik kishi; ular ikkinchi sep bolup yolgha chiqsun. **17** Andin jamaet chédiri bilen Lawiylarning bargahi bashqa bargahlarning otturida mangsun; ular qandaq bargah qurgan bolsa, shundaq yolgha chiqsun; her qaysisi öz ornida öz tughi astida bolsun. **18** — Kün pétish terepte, tugh tiklep, qoshun tertipi bilen bargah quridighini Efraim qebilisi bolsun; Efraimlarning emiri Ammihudning oggli Elishama bolsun. **19** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi qiriq ming besh yüz kishi. **20** Uning yénida bargah quridighini Manasseh qebilisi bolsun; Manassehlarning emiri Pidahzurning oggli Gamaliyel bolsun. **21** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi ottuz ikki ming ikki yüz kishi. **22** Ularning yénida Binyamin qebilisi bolsun; Binyaminlarning emiri Gidéonning oggli Abidan bolsun. **23** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi ottuz besh ming töt yüz kishi. **24** Omumen Efraim bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshun qisimliri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemi bir yüz sekiz ming bir yüz kishi; ular üçinchi sep bolup yolgha chiqsun. **25** — Shimal terepte, tugh tiklep, qoshun tertipi bilen bargah quridighini Dan qebilisi bolsun. Danlarning emiri Ammishaddayning oggli Ahiezer bolsun. **26** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi atnish ikki ming yette yüz kishi. **27** Uning yénida bargah quridighini Ashir qebilisi bolsun;

Ashirlarning emiri Okranning oggli Pagiyel bolsun. **28** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi qiriq bir ming besh yüz kishi. **29** Ularning yénida Naftali qebilisi bolsun; Naftalilarning emiri Énanning oggli ahira bolsun. **30** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik üç ming töt yüz kishi. **31** Dan bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshun-qisimliri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemi bir yüz ellik yette ming alte yüz kishi; ular öz tughliri astida hemming keynide yolgha chiqsun. **32** Yuqiridikiler öz ata jemeti boyiche sanaqtin ötküzülgen Israillardur; qoshun-qisimliri boyiche bargahlarda sanaqtin ötküzülgenler jemi alte yüz üç ming besh yüz ellik kishi boldi. **33** Biraq Lawiylarla, Perwerdigarning Musagha qilghan emri boyiche, Israillar qatarida sanaqtin ötküzüldi. **34** Israillar Perwerdigarning Musagha qilghan barliq emri boyiche ish tutup, özlirining tughi boyiche bargah quratti; ular öz qebilisi we ata jemeti tertipi boyiche yolgha chiqatti.

3 Perwerdigar Sinay téghida Musa bilan sözleshken künlerde, Harun bilan Musaning ewladliri töwendikilerdin ibaret idi. **2** Harunning oghullirining ismi mundaq: tunji oghlining ismi Nadab idi, uning yene Abihu, Eliazar, Itamar dégen oghulliri bar idi. **3** Harunning oghullirining ismi ene shundaq idi, ular mesihlen'gen kahinlar idi; [Musa] ularni kahinliq wezipisini öteshke Xudagha atap ayrighanidi. **4** Lékin Nadab bilen Abihu Sinay chölida gheyriy bir otni Perwerdigarning aldigha sun'ghini tüpeyldin Perwerdigar aldida öldi we ularning héch nesli qaldurulmide; Eliazar bilen Itamar öz atisi Harun aldida kahinliq wezipisini ötdi. **5** Perwerdigar Musagha söz qilip: — **6** Sen Lawiy qebilisini aldigha keltürüp, ularni kahin Harunning xizmitide bolushqa uning aldigha hazir qil. **7** Ular Harunning hajiti we pütkül jamaetning hajitidin chiqip jamaet chédirining aldida wezipe ötep, ibadet chédirining xizmitini béjirsun. **8** Ular yene jamaet chédiridiki barliq qacha-qucha eswablarni bashqurush bilen Israillarning xizmitide bolup wezipe ötep, ibadet chédirining ishliniri béjirsun. **9** Sen Lawiylarni Harun bilen uning oghullirigha teqsimlep bergin; ular Israillar ichidin mexsus uninggha tallap berilgen. **10** Harun bilen oghullirini bolsa sen özining kahinliq wezipisini öteshke békitkin; herqandaq yat kishi yéqinlashsa öltürülsun, — dédi. **11** Andin Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **12** — Qara, Men Israillar ichidin Lawiylarni tallidim, ularni Israil ichide baliyatquning barliq tunji méwisining ornigha, yeni chong oghullirining ornigha qoyimen, shunga Lawiylar Méning bolidu. **13** Chünki tunji oghullarning hemmisi Méningkidur; Men Misir zéminida tunji tughulghanlarning hemmisini qetl qilghan künide Israillarning ichidiki tunjilarning hemmisini, meyli adem bolsun yaki haywan bolsun, muqeddes hésablap Méningki qilghanidim. Ular Méningkidur; Men Perwerdigardurmen. **14** Andin Perwerdigar Sinay chöl-bayawanida Musagha: — **15** — Sen Lawiylarni ata jemeti, ailisi boyiche sanaqtin ötküz; barliq erkekleri, yeni bir ayliqtin ashqanlarning hemmisini sanaqtin ötküz, — dédi. **16** Shuning bilen Musa Perwerdigarning emri boyiche, özi déyilgendek Lawiylarni sanaqtin ötküzdi. **17** Lawiyning oghullirining ismi mundaq: —

Gershon, Kohat, Merari. **18** Gershonning oghullirining ismi aililiri boyiche Libni we Shimey idi. **19** Kohatning oghulliri aililiri boyiche Amram, Izhar, Hébron we Uzziel idi. **20** Merarining oghulliri aililiri boyiche Mahli we Mushi idi. Bularning hemmisi ata jemeti boyiche Lawiylarning jemeti boldi. **21** Gershondin Libnilarning jemeti bilan Shimeylarning jemeti wujudqa keldi; bular Gershonlarning jemetliri idi. **22** Barliq erlerning sanigha asasen, bir ayliqtin ashqanlirining sanaqtin ötküzülgenliri jemiyyette ming besh yüz kishi boldi. **23** Gershonning jemeti ibadet chédirining arqa teripide, yeni gherb terепte bargah qurdi; **24** Gershon jemetining emiri Laelning oggli Eliasaf idi. **25** Gershonlarning jamaet chédiridiki wezipisi ibadet chédirining özidiki astinqi ikki yapquch-perde, uning üstidiki yopuq we jamaet chédirining ishiq perdisige, **26** shundaqla hoyla etrapidiki perdiler, hoyla derwazisining perdisi (hoyla perdiliri ibadet chédiri bilen qurban'gahni chöridep turatti) we hoylida ishilitidighan munasiwetlik barliq tanilargha qarash idi. **27** Kohattin Amramlarning jemeti, Izharlarning jemeti, Hébronlarning jemeti we Uzzielning jemeti wujudqa keldi; bu Kohatlarning jemetliri idi. **28** Barliq erkeklerning sani boyiche, bir ayliqtin ashqanlar jemiyye sekkiz ming alte yüz adem bolup chiqti; ular muqeddes jaygha qarash wezipisini öteydighan boldi. **29** Kohat ewladlirining jemetliri jamaet chédirining jenub teripide bargah tikti. **30** Kohat jemetining emiri Uzzielning oggli Elizafan idi. **31** Ularning wezipisi ehde sanduqi, shire, chiraghdan, ikki qurban'gah, shuningdek muqeddes jayning ichide ishilitidighan qacha-qucha, perde we ibadet chédirining ichide ishilitidighan barliq nersilerge qarash idi. **32** Lawiylarning emirlirining emiri bolsa kahin Harunning oggli Eliazar idi; u muqeddesxanigha qarash wezipisini öteydighanlar üstidin nazaret qilidighan boldi. **33** Meraridin Mahli jemeti bilen Mushi jemeti wujudqa keldi; bular Merarining jemetliri boldi. **34** Barliq erkeklerning sanigha asasen, bir ayliqtin yuqiri bolghanlar sanaqtin ötküzülgende jemiyye ming ikki yüz kishi chiqti. **35** Merarining jemetining emiri Abihayilning oggli Zuriyel boldi; ular ibadet chédirining shimal teripide bargah qurdi. **36** Merari ewladlirining wezipisi ibadet chédirining taxtayliri, baldaqiri, xadilirigha, teglikliri barliq eswab-jabduqlirigha qarash, shuningdek bulargha munasiwetlik ishilitidighan barliq nersilerge, **37** shundaqla hoylining töt etrapidiki xadilargha we ularning teglikliri, qozuq we tanilargha mes'ul bolushqa belgilenidi. **38** Ibadet chédirining aldigha, sherq teripige, yeni jamaet chédirining künchiqish teripide bargah qurghanlar Musa, Harun we Harunning oghulliri idi; ular Israillarning xizmitide bolush wezipisini ötep, muqeddes jaygha qaraydighan boldi; ulargha yat bolghan herqandaq adem [muqeddes] jaygha yéqinlashsa, öltürülett. **39** Musa bilen Harun Perwerdigarning emri boyiche, sanaqtin ötküzgen barliq Lawiylar, jemetliri boyiche, yeni bir ayliqtin yuqiri sanaqtin ötküzülgen erkeklar jemiyye ming ikki ming chiqti. **40** Perwerdigar Musagha: — Sen Israillar ichide bir ayliqtin ashqan tunji oghullarni sanaqtin ötküzüp, isim-familisi boyiche tizimlap chiq. **41** Sen Lawiylarni Israillarning barliq tunjilirining

ornida Manga xas qil (Men Perwerdigardurmen); Lawiylarning mal-charwilirininimu Israillarning barliq tunji mal-charwilirining ornida Manga xas qil, — dédi. **42** Musa Perwerdigarning emri boyiche, Israillarning tunjilirini qoymay sanaqtin ötküzdi. **43** Bir ayliqtin yuqiri tunji oghul ballirini isim-familisi bilen sanaqtin ötküzgende, ular jemiyye yigirme ikki ming ikki yüz yetmish üç kishi chiqti. **44** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **45** Sen Lawiylarni Israillarning tunjilirining ornida Manga talla, shundaqla Lawiylarning mal-charwilirininimu Israillarning mal-charwilirining ornida Manga talla; shuning bilen Lawiylar Méningki bolidu; Men Perwerdigardurmen. **46** We Lawiylarning sanidin artuq chiqqan Israillarning tunjiliri, yeni shu ikki yüz yetmish üçüin hörlük heqqini qobul qilghin; **47** shularning herbiri üçüin besh shekel kümüsh al, kishi sanigha qarap bolsun; muqeddes jaydiki shekelning ölchem birlikli boyiche ulardin alghin (bir shekel yigirme gerahdur). **48** Artuq chiqqan ademlerning, yeni hörlük heqqini tölishi kérek bolghanlarning kümüshini Harun bilen uning oghullirigha ber. **49** Emdi Lawiylar teripidin «hörlükke chiqirilghan» dep hésablan'ghan tunji oghullardin artuq chiqqanlardin bolsa, Musa ulardin shu hörlük heqqini aldi; **50** u Israillarning tunjiliridin shu kümüshni, yeni muqeddes jaydiki shekelning ölchem birlikli boyiche jemiyye bir ming üç yüz atnish besh shekel aldi. **51** Musa Perwerdigarning emri boyiche «hörlükke chiqirilghan»larning kümüshini del Perwerdigar buyrughinidek, Harun bilen uning oghullirigha berdi.

4 Andin Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Lawiylar ichidin ata jemeti boyiche Kohat ewladlirining umumiy sanini tizimlighin, **3** ottuz yashin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida ish-xizmet qilishqa kéleleydighanlarning hemmisini tizimlap chiq. **4** Kohat ewladlirining jamaet chédiri ichidiki wezipisi eng muqeddes buyumlarni bashqurush bolidu. **5** Bargah köchürüldighan chaghda, Harun bilen uning oghulliri kirip «[eng muqeddes jay]»diki «ayrima perde-yopuq»ni chüshürüp, uning bilen hökümguwahliq sanduqini yögisun; **6** andin uning üstini délfinning térisidin étilgen yopuq bilen orap, üstige kök bir rextni yéyip, andin köttüridighan baldaqlarni ötküzsun. **7** Teqdim nan [tizilghan] shirege kök bir rext sélinip, üstige légen, texse, piyale we sharab hediylirini chachidighan qedehler tizip qoyulsun; shiredimu «daimiy nan» tizilip turwersun; **8** bu nerslarning üstü qizil rext bilen, uning üstü yene délfín tériside étilgen bir yopuq bilen yéyip, andin köttüridighan baldaqlar ötküzüp qoyulsun. **9** Ular kök rext élip, uning bilen chiraghdan bilen üstidiki chiraghlarni, pilik qisquchlarni, küldanlarni we chiraghdan'gha ishilitidighan, barliq may qachilaydighan qachilarni yéyip qoysun. **10** Ular yene chiraghdan bilen chiraghdan'gha ishilitidighan hemme qacha-qucha eswablarni délfín térisidin étilgen yopuq bilen yögep, andin epkeshke sélip qoysun. **11** Altun xushbuygahqa kök bir rext sélip, yene délfín tériside étilgen yopuq bilen yéyip, andin kötürgüchke qosh baldaqlarni ötküzüp qoysun. **12** Muqeddes jayning ichide ishilitidighan barliq qacha-quchilarni kök bir

rext bilan yögep, andin üstige délfín tériside étilgen yopuqni qoyup, andin bir epkeshke sélip qoysun. **13** Ular qurban'gahni küldin tazilap, üstige yene renglik bir rextni yéyip qoysun. **14** Andin yene qurban'gahta ishlitilidighan eswablár — küldan, ilmek, belgürjek, chiniler, shundaqla barliq eswablarni qurban'gah üstige tizip, andin délfín tériside étilgen bir yopuq bilen yéyip, andin kötüridighan baldaqnlarni ötküzüp qoysun. **15** Pütün bargahtikiler yolgha chiqidighan chaghda, Harun bilen uning oghulliri muqeddes jay we muqeddes jaydiki barliq qacha-qucha eswablarni yéyip bolghandin kéyin, Kohatning ewladliri kélip kötürsun; lékin ölüp ketmeslik üçün muqeddes buyumlargha qol tegküzmisun. Jamaet chédiri ichidiki nersilerdin shularni Kohatning ewladliri kötürüshi kérek. **16** Harunning oggli Eliazarning wezipisi chiragh méyi, xushbuy etir, daimiy teqdim qilinidighan ashliq hediye bilen mesihlesh méyigha qarash, shundaqla pütkül ibadet chédiri bilen uning ichidiki barliq nersiler, muqeddes jay hem muqeddes jaydiki qacha-qucha eswablargha qarashtin ibaret. **17** Andin Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **18** Siler Kohat jemetidikilerni Lawiylar arisidin qet'iy yoqitip qoymanglar; **19** belki ularning olmey, hayat qélishi üçün ular «eng muqeddes» buyumlargha yéqinlashqan chaghda, Harun bilen uning oghulliri kirip ularning herbirige qilidighan we kötüridighan ishlarni körsitip qoysun; **20** ular peqet muqeddes jaygha kiringende muqeddes buyumlargha bir deqqimu qarimisun, undaq qilip qoysa ölüp kétidu. **21** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **22** Gershon ewladliri ichide ata jemeti we aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédiri ichide xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisini sanaqtin ötküzüp omumiy sanini al. **24** Gershon aililirining qilidighan xizmiti we ular kötüridighan nersiler töwendikiche: **25** — ular jamaet chédirining özi, yeni astidiki ichki perdiliri we sirtqi perdilirini, uning yapquchini, shundaqla üstige yapqan délfín tériside étilgen yopuqni we jamaet chédirining kirish ishikining perdisini, **26** ibadet chédiri bilen qurban'gahni chöridep tartilghan hoylidiki perdiler bilen kirish derwazisining perdisini, shulargha xas tanilirini we ishlitidighan barliq qacha-qucha eswablarni kötürsun; bu eswab-üskünilerge munasiwetlik kérek bolghan ishlarni qilsun. **27** Gershon ewladlirining pütün wezipisi, yeni ular kötüridighan we béjiridighan barliq ishlár Harun we uning oghullirining körsetmiliri boyiche bolsun; ularning néme kötüridighanliqini siler belgilep béringlar. **28** Gershon ewladlirining jemetlirining jamaet chédirining ichide qilidighan xizmiti shular; ular kahin Harunning oggli Itamarning qol astida turup ishlisun. **29** Merarining ewladlirininimu, ularni ata jemeti, aililiri boyiche, sanaqtin ötküz; **30** ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédiri ichide xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisini sanaqtin ötküzüp omumiy sanini al. **31** Ularning jamaet chédiri ichidiki barliq xizmiti, yeni kötürüsh wezipisi mundaq: — Ular jamaet chédirining taxtayliri, baldaqliri, xadiliri we ularning teglikliri, **32** hoylining töt etrapidiki xadilar, ularning teglikliri, qozuqliri, tanaliri, barliq eswab-üsküne hem shulargha kéreklik bolghan barliq nersilerni kötürüsh bolsun; ular kötüridighan eswab-üskünilerni namini

atap bir-birlep her ademge körsitip béringlar. **33** Merari jemet-ailirining jamaet chédiri ichide qilidighan barliq ishlari ene shular; ular kahin Harunning oggli Itamarning qol astida turup ishlisun. **34** Musa bilen Harun we jamaetning emirliri Kohatning ewladlirining ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish sépige kireleydighanlarning hemmisini ata jemeti, aililiri boyiche sanaqtin ötküzdi. **36** Ulardin jemeti boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiy ikki ming yette yüz ellik kishi bolup chiqti. **37** Mushular Kohat jemetidin sanaqtin ötküzülgenler bolup, jamaet chédirida ish qilidighan herbiri, yeni Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boyiche Musa bilen Harun sanaqtin ötküzgenler idi. **38** Gershonlarning ata jemeti, aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisi sanaqtin ötküzildi; **40** ata jemeti, aililiri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiy ikki ming alte yüz ottuz kishi bolup chiqti. **41** Mushular Gershon jemetidin sanaqtin ötküzülgenler bolup, jamaet chédirida ish qilidighan herbiri, yeni Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boyiche Musa bilen Harun sanaqtin ötküzgenler idi. **42** Merarilarning ata jemeti, aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisi sanaqtin ötküzildi; **44** ata jemeti, aililiri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiy üç ming ikki yüz kishi bolup chiqti. **45** Mushular Merari jemetidin sanaqtin ötküzülgenler bolup, jamaet chédirida ish qilidighan herbiri, yeni Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boyiche Musa bilen Harun sanaqtin ötküzgenler idi. **46** Sanaqtin ötküzülgen Lawiylar mana shular idi; Musa bilen Harun hem Israillarning emirliri ulardin ata jemeti, aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish we yük kötürüsh wezipisige kireleydighanlarni sanaqtin ötküzgen. **48** Ularning sani jemiy sekkiz ming besh yüz seksen adem bolup chiqti. **49** Perwerdigarning emri boyiche, ular Musa teripidin sanaqtin ötküzildi; herkim özi qilidighan Ishi we kötüridighan yükige asasen sanaqtin ötküzildi. Bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha emr qilghinidek boldi.

5 Perwerdigar Musagha söz qilip: — **2** Sen Israillargha emr qilip: «Siler pise-maxaw késilni bilen aqma késilige giriptar bolghanlarni, shundaqla ölükke tégishi bilen napak bolup qalghan hemmisini er-ayal démey bargahtin chiqiriwétinglar. Bargahlarni bulghiwetmeslikni üçün ularni bargahtin chiqiriwétinglar; chunki Men bargah otturisida makan qildim» — dégin, — dédi. **4** Israillar shundaq qilip ularni bargahtin chiqiriwetti; Perwerdigar Musagha qandaq emr qilghan bolsa, Israillar shundaq qildi. **5** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **6** Sen Israillargha éytqin: — Meyli er yaki ayal bolsun, eger u insanlarning Perwerdigargha wapasizliq qilidighan herqandaq gunahlaridin birini sadir qilip, shuning bilen gunahkar dep bekitlese, **7** undaqta u özi ötküzgen gunahigha iqrar qilip, itaetsizlikni keltürüp chiqarghan, ziyatlan'ghuchining ziyinini toluq tölep bérishi kérek we uning sirtida u kishige yene beshtin bir ülüshni qoshup tölep bersun. **8** Ziyatlan'ghuchining

mubada itaetsizlik keltürüp chiqarghan ziyān'gha bérilgen tölem pulini alghudek tughqini bolmisa, tölem puli gunahkar bolghan kishining kafaritige sunulidighan qoshqargha qoshulup, Perwerdigargha atilip, kahin'gha bérilsun. **9** Shuningdek Israillarning Xudagha atighan barliq muqaddes hediyliri, yeni kahin'gha keltürgen nersilerdin barliq «kötürme qurbanliq-hediye»ler kahin'gha hêsab bolsun. **10** Herkim Xudagha atighan hediyele muqaddes dep hêsablansun, shundaqla kahinning bolsun; kishiler kahin'gha nême hediye qilsa, uning hemmisi kahinning bolsun. **11** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **12** Sen Israillargha söz qilip mundaq dégin: — Eger birsining xotuni öz éridin yüz örügen, sadaqetsizlik qilghan bolsa, **13** — démek, bashqa birsi bilen yéqinlashqan, shundaqla uning bulghan'ghanliqi éring közliridin yoshurun bolghan bolsa, héch guwahchi bolmighan hem gunah qilghan chéghida tutulpmu qalmighan bolsa, **14** shundaq ehwalda, éri öz xotunidin guman qilip künlise, xotuni rastla zina qilip bulghan'ghan bolsa (yaki öz xotunigha guman qilip künlisimu, xotuni zina qilmighan we bulghanmighan bolsa) **15** ehwalini ispatlash üçün bu adem xotunini kahinning yénigha ekelsun hem xotuni üçün zörür ashliq hediyesi, yeni arpa undin ondin bir efahni alghach kelsun; shu hediyeuning üstige u héch zeytun méyi quymisun yaki héch mestiki qoshup qoymisun; chünki bu kündashliq hediyesi, esletme ashliq hediyesi bolup, ularning qebihligige bolghan esletmidur. **16** Kahin u xotunni aldigha keltürüp, Perwerdigarning huzurida turghuzsun. **17** Kahin komzekke muqaddes sudin quyup, ibadet chédirining yer topisidin bir chimdim élip sugha chéchip qoyusun. **18** Kahin u xotunni Perwerdigarning huzurida turghuzup, bëshini échip, esletme ashliq hediyesi, yeni kündashliq hediyesini uning qoligha tutquzsun, andin kahin qoligha qarghish keltürgüchi elem süyini alsun. **19** Kahin u xotun'gha qesem ichküzüp, uninggha «Derwege sen héchqandaq adem bilen bille yatmighan, éringning ornida bashqa birsi bilen bille bolushqa ézip buzquqluq qilmighan bolsang, undaqta sen bu qarghish keltürgüchi elem süyidin xalas bolghaysen. **20** Lékin sen éringning ornida bashqa birsige yéqinliship özüngni bulghighan bolsang, éringdin bashqa bir er sen bilen bille yatqan bolsa, —» désun; **21** andin kahin u xotun'gha qarghish qesimini ichküzgendin kéyin, yene uninggha: «— Perwerdigar yotangni yiglitip, qorsiqingni ishshitiwetsun, shuningdek Perwerdigar sêni öz xelqing ichide qarghish we qesem ichish destikige aylandursun; bu qarghish süyi ich-qarninggha kirip, qorsiqingni ishshitiwetsun, yotangni yigilitiwetsun» dégende, u xotun: «Amin, amin» désun. **23** Shuningdek kahin bu qarghish sözlirini depterge pütüp qoyusun, shundaqla yazghan sözlerni elem süyige chilisun, **24** andin u xotun'gha bu qarghish keltürgüchi elem süyini ichküzsun, bu qarghish keltürgüchi su uning ichige kirishi bilenla uninggha azab-elem bolidu. **25** Kahin u xotunning qolidin kündashliq ashliq hediyesini élip, uni Perwerdigarning huzurida pulanglitip bolghandin kéyin, qurban'gahqa élip kelsun. **26** Kahin hediyeidin bir siqim un élip, xatire hêsabida qurban'gahqa qoyup köydürsun; andin u xotun'gha bu suni ichküzsun. **27** Kahin emdi u xotun'gha suni ichküzgendin kéyin, eger u heqiqiy

bulghan'ghan bolup, öz érige sadaqetsizlik qilghan bolsa, choqum shundaq boliduki, bu qarghish süyi uning ichige kirgendin kéyin uninggha azab-elem keltüridu; uning qorsiqi ishship, yotisi yigilep kétidu; shuning bilen u xotun öz xelqi ichide qarghishqa kétidu. **28** Lékin eger u xotun bulghanmighan pak bolsa, shu ishtin xalas bolidu we eksiche hamilard bolup perzentlik bolidu. **29** Mana bu kündashliq toghhrisidiki qanundur; xotun öz éringning ornida bashqa birsi bilen bille bolushi bilen ézip bulghan'ghan bolsa **30** we yaki birsi xotunidin guman qilip künlise, undaqta u xotunini Perwerdigarning aldida turghuzsun, kahin uninggha shu qanun boyiche hemmini ijra qilsun. **31** Ene shundaq qilghanda, er gunahhtin xalas bolup, xotun öz gunahini kôtiridu.

6 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha éytqin: «Meyli er yaki ayal bolsun, «Özümnî Perwerdigargha atap, nazariylardin bolimen» dégen alahide bir qesemni ichken bolsa, **3** undaqta u özini haraq-sharabtin ayrip perhiz tutsun; haraq-sharab bilen ishlen'gen sirkimimu ichmisun yaki herqandaq üzüim sherbitini ichmisun we höl-quruq üzümlernimu yémisun. **4** Özini Perwerdigargha atighan barliq künlirde, üzüim télidin chiqqan herqandaq nersini, meyli üzüim uruqi bolsun, posti bolsun, ularni yéyishke bolmaydu. **5** Özümnî Perwerdigargha atidim dep qesem qilghan künlirde, ularning bëshigha ustira tegküzüşke bolmaydu; özüni Perwerdigargha atighan künlir ötüp bolmighuche, u muqaddes bolushi kérek; ular chachlirini uzun qoyushi kérek. **6** U qesem ichken barliq künlirde héchqandaq ölüklerge yéqinlishishqa bolmaydu. **7** Uning öz atisi, anisi, qérindishi yaki hede-singilliri ölüp qalghan bolsa, ularni dep özüni napak qilmasliqi kérek; chünki bëshida Perwerdigarghila xas bolimen dep bergen wedisini belgisi bolidu. **8** Özini Xudagha atiwetken barliq künlirde u Perwerdigar aldida muqaddes bolup tursun. **9** Mubada bir kishi uning yénida tuyuqsiz ölüp qélip, özüni Perwerdigargha atighanliqning belgisi bolghan bëshî bulghan'ghan bolsa, u özüni paklash küni we kéyinki yettinchi künümü chéchini aldursun. **10** Sekkizinci küni u ikki paxteknî yaki ikki bachkini élip jamaet chédirining derwazisi aldida kahin'gha tapshursun. **11** Kahin birini gunah qurbanliqi, yene birini köydürme qurbanliq süpitide sunup, ölütk sewebidin napak bolup qalghan gunahini talep kafaret qilsun; nazariy shu künnig özide öz bëshini qaytidin muqaddes-pak qilsun, **12** u özüni Perwerdigargha atighan künlirini yéngiwashtin bashlisun, shuning bilen bir yashliq bir erkeq qozini itaetsizlik qurbanliqi qilip sunsun; ilgiriki künliri bolsa inawetsiz hêsablansun; chünki uning özüni [Perwerdigargha] atighan haliti bulghan'ghan. **13** Nazariylardin biri özüni [Perwerdigarghila] atighan künlir toshqan künide u toghruluq qanun-belgilime mundaq: — Kishiler uni jamaet chédirining derwazisi aldigha ekelsun; **14** u özi Perwerdigargha sunulidighan köydürme qurbanliq üçün bir yashliq béjirim erkeq qozini, gunah qurbanliq üçün bir yashliq chishi béjirim bir qozini, inaqliq qurbanliq üçün béjirim bir qoshqarni keltürsun, **15** shundaqla bir sêwet pétir nan, zeytun méyi ileshtürilgen ésil undin pishurulghan toqachlar hemde zeytun méyi sürülüp mesihlen'gen pétir hemek nanlar

we shu qurbanliqlarning qoshumche ashliq hediylirini we sharab hediylirini keltürsun. **16** Kahin bularni Perwerdigarning huzurigha keltürüp, Nazariyning shu gunah qurbanliqi bilen köydürme qurbanliqini sunsun; **17** u Perwerdigargha atalghan inaqliq qurbanliqi süpitide qoshqarni sunsun, uninggha qoshup bir séwet pétir nanni sunsun; kahin shular bilen teng Nazariy qoshup teqdim qilghan ashliq hediye bilen sharab hediyei keltürüp sunsun. **18** Nazariy jamaet chédirining derwazisi aldida özini Perwerdigargha atighanliqigha belge qilip qoyuwetken chéchini chüshürüp, chéchini élip inaqliq qurbanliqi astidiki otqa qoysun. **19** Nazariy shu teriqide özini Perwerdigarghila atighanliq chéchini chüshürüp bolghandin kéyin, kahin qaynap pishirilghan qoshqarning bir aldi qolini hem séwettin bir pétir nan bilen bir pétir hemek nanni élip kélip Nazariyning qoligha tutquzsun. **20** Kahin bularni Perwerdigarning aldida pulanglatma qurbanliq süpitide örüsün; bular pulanglatma qurbanliq süpitide sun'ghan tösh bilen kötürme hediye qilin'ghan aldi qol bilen qoshulup, muqeddes dep hésablinip kahin'gha bérilsun; andin kéyin Nazariy sharab ichse bolidu. **21** Shular bolsa qesem ichken Nazariy toghrisida, özini Perwerdigargha atashta sunush zörür bolghan qurbanliq-hediye toghrisida békutilgen qanun-belgilimidur; shuningdek uning qoli némige yetse shuni sunsimu bolidu; u ichken qesimi boyiche, yeni özini Xudagha atash wedisi toghruluq shu nizam-belgilime boyiche hemme ishni ada qilsun; wedisige emel qilsun. **22** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **23** Sen Harun bilen uning oghullirigha söz qilip mundaq dégin: — Siler Israillargha mundaq bext-beriket tilenglar: — **24** «Perwerdigar silerge bext-beriket ata qilghay, silerni Öz panahida saqlighay; **25** Perwerdigar yüzini silerning üstinglerde yorutup, silerge shapaet qilghay; **26** Perwerdigar yüzini üstinglarga qaritip kötürüp, silerge xatirjemlik bergey!» — dep tilenglar. **27** Ular shundaq qilip naminni Israillarning üstige qonduridu we Men ulargha bext-beriket ata qilimen.

7 Musa ibadet chédirini tikligen küni, u chédirni mesih qilip maylap muqeddes qildi, shundaqla uning ichidiki barliq eswab-jabduqlar, qurban'gah we uning barliq qacha-qucha eswablirini mesih qilip maylap muqeddes qildi; shü küni shundaq boldiki, Israillning emirliri, yeni ularning ata jemetining bashliqliri bolghan, qebile emirliri kélip hediylerni sundi; shu qebililarning emirliri sanaqtin ötküzüsh ishigha nazaret qilghuchilar idi. **3** Ular özlirining hediylirini Perwerdigarning huzurigha hazir qilishiti, keltürölgen bu hedieler jemi bolup alte harwa, on ikki öküzdin ibaret idi; her ikki emir birliship birdin sayiwenlik harwa, herbir emir birdin öküz élip keldi; ular bu hediylerni chédirining aldigha ekilishiti. **4** Perwerdigar Musagha söz qilip: — **5** Jamaet chédirining ishligraha ishlitish üçün sen bu nersilerni qobul qilip, Lawiylarning herbirining béjiridighan ishliri boyiche ularning ishlitishige bergin, — dédi. **6** Shuning bilen Musa harwa bilen öküzlerni qobul qilip Lawiylargha tapshurup berdi. **7** U Gershon ewladlirining qilidighan ishligraha asasen, ulargha ikki harwa bilen tök öküz berdi. **8** Merari ewladlirining qilidighan ishligraha asasen,

ulargha töt harwa bilen sekkiz öküz berdi; ularning hemmisi kahin Harunning oggli Itamargha qaraytti; **9** lékin u Kohatning ewladlirigha héchnéme bermidi; chünki ular muqeddes nersilerni kötürüshke mes'ul idi; démek, ular mes'ul bolghan nersilerni öz müriside kötüretti. **10** Qurban'gah maylinip mesihlen'gen küni, uni Xudagha béghishlash yolida emirler sunidighan hediylirini élip kélip, qurban'gah aldigha qoyushiti. **11** Perwerdigar Musagha: — Ular qurban'gahni béghishlash yolida hediylirini sunsun; herbir emir öz küni de sunsun, — dédi. **12** Birinchi küni hediye sun'ghuchi Yehuda qebilisidin Amminadabning oggli Nahshon boldi. **13** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **14** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **15** köydürme qurbanliq üçün bir erkek torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkek qoza; **16** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **17** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkek qoza; bular Amminadabning oggli Nahshon sun'ghan hedieler idi. **18** Ikkinchi küni hediye sun'ghuchi Issakarning emiri Zuarning oggli Netanel boldi. **19** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **20** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **21** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkek qoza; **22** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **23** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkek qoza; bular Zuarning oggli Netanel sun'ghan hedieler idi. **24** Üchinchi küni hediye sun'ghuchi Zebulun ewladlirining emiri Hélonning oggli Éliab boldi. **25** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **26** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **27** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkek qoza; **28** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **29** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkek qoza; bular Hélonning oggli Éliab sun'ghan hedieler idi. **30** Tötinchi küni hediye sun'ghuchi Ruben ewladlirining emiri Shidörning oggli Elizur boldi. **31** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüş légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüş das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **32** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **33** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkek qoza; **34** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **35** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq

besh erkeq qoza; bular Shidörning oghli Elizur sun'ghan hediyelel idi. **36** Beshinchi küni hediye sun'ghuchi Shimeón ewladlirining emiri Zuri-shaddayning oghli Shélumiyel boldi. **37** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **38** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **39** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **40** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **41** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Zuri-shaddayning oghli Shélumiyel sun'ghan hediyelel idi. **42** Altinchi küni hediye sun'ghuchi Gad ewladlirining emiri Déuelning oghli Eliasaf boldi. **43** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **44** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **45** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **46** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **47** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Déuelning oghli Eliasaf sun'ghan hediyelel idi. **48** Yettinchi küni hediye sun'ghuchi Efraim ewladlirining emiri Ammihudning oghli Elishama boldi. **49** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **50** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **51** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **52** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **53** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Ammihudning oghli Elishama sun'ghan hediyelel idi. **54** Sekkizinci küni hediye sun'ghuchi Manasseh ewladlirining emiri Pidahzurning oghli Gamaliyel boldi. **55** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **56** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **57** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **58** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **59** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Pidahzurning oghli Gamaliyel sun'ghan hediyelel idi. **60** Toqquzinchi küni hediye sun'ghuchi Bénýamin ewladlirining emiri Gidéonining oghli Abidan boldi. **61** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye

bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **62** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **63** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **64** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **65** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Gidéonining oghli Abidan sun'ghan hediyelel idi. **66** Oninchi küni hediye sun'ghuchi Dan ewladlirining emiri Ammishaddayning oghli Ahiezer boldi. **67** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **68** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **69** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **70** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **71** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Ammishaddayning oghli Ahiezer sun'ghan hediyelel idi. **72** On birinchi küni hediye sun'ghuchi Ashir ewladlirining emiri Okranning oghli Pagiyel boldi. **73** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **74** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **75** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **76** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **77** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Okranning oghli Pagiyel sun'ghan hediyelel idi. **78** On ikkinchi küni hediye sun'ghuchi Naftali ewladlirining emiri Énanning oghli Ahira boldi. **79** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmish shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **80** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **81** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **82** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **83** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Énanning oghli Ahira sun'ghan hediyelel idi. **84** Qurban'gah maylinip mesihlen'gen künide, Israil emirliri qurban'gahqa sun'ghan hediyelel: — jemiý on ikki kümüsh légen, on ikki kümüsh das, on ikki altun piyale boldi, **85** herbir kümüsh légenning éghirliqi bir yüz ottuz shekel, herbir kümüsh dasning éghirliqi yetmish shekel idi; mushu qacha-quchigha ketken kümüsh muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchen'gende, jemiý ikki ming töt yüz shekel chiqti; **86** xushbuy bilen toldurulghan altun piyale on ikki bolup, muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchen'gende, herbir altun piyalining éghirliqi on shekel chiqti; bu altun piyalilerning altuni jemiý bir yüz yigirme shekel chiqti; **87** köydürme qurbanliqlar üçün bolghan mallar: — jemiý on ikki torpaq, on ikki qochqar, on ikki bir

yashliq erkeq qoza idi, herbiri tégishlik ashliq hediye-
 larni biling sunuldi; on ikki téke gunah qurbanliqi üçün
 sunuldi; **88** inaliq qurbanliqi üçün sunulghini jemi
 yigirme töt buqa, atmish qochqar, atmish téke, bir yashliq
 atmish erkeq qoza idi. Qurban'gah maylinip mesihlinip,
 uni Xudagha béghishlash yolida sunulghan hediye-
 larni mana musharl. **89** Musa [Perwerdigar] bilen sözleshkili
 jamaet chédirigha kirgen chéghida, u «höküim-guwahliq
 sanduqi»ning üstidiki «kafaret texti»ning ikki teripidiki
 kérubning otturisidin uning özi-ge gep qilghan awazini
 anglap turdi; Perwerdigar shu yolda uninggha söz qilatti.

8 Perwerdigar Musagha söz qilip: — **2** Sen
 Harun'gha: «Sen chiraghlarni yaqidighan chaghda
 yette chiraghlarning hemmisi chiraghdan-ning aldini
 yorutidighan bolsun» dep éytip qoy, — dédi. **3** Harun
 shundaq qildi; u chiraghdan üstidiki chiraghlarning
 hemmisi yandurup, xuddi Perwerdigarning Musagha
 éytqinidek, chiragh nurini chiraghdan-ning aldini
 yorutidighan qilip qoydi. **4** Chiraghdan-ning yasili-
 shi mundaq: u altundin bolqa bilen soqup yasalgan, putidin
 güllirigiche bolqa bilen soqup chiqirilghan. Perwerdigar
 Musagha körsetken nusxidek, u chiraghdan-ning shundaq
 yasatti. **5** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **6** Sen
 Israillarning ichidin Lawiylarni tallap chiqip pakligin.
7 Ularni paklash üçün ulargha mundaq qil: «kafaret
 süyi»ni ularning bedinige chachqin; andin ular özliri
 pütün bedinini ustura bilen chüshürsün, kiyimlirini
 yuyup özi-ge pak qilsun. **8** Andin kéyin ular bir torpaq
 bilen shuninggha qoshup ashliq hediyesini, yeni zeytun
 méyi ileshtürülen ésil unni keltürsün; sen gunah
 qurbanliqi üçün yeni bir torpaqni keltür. **9** Sen
 Lawiylarni jamaet chédirining aldigha keltür we pütün
 Israil jamaatini yigip kel; **10** Lawiylarni Perwerdigarning
 huzurigha hazir qilghin; andin Israillar kélip qollirini
 ularning üstige qoysun. **11** Harun Lawiylarni Israillarning
 «pulanglatma qurbanliq»i süpitide Perwerdigarning
 xizmitini qilsun dep, Perwerdigargha hediye qilsun. **12**
 Lawiylar qollirini héliqi ikki torpaqning beshigha qoysun;
 sen birini gunah qurbanliqi bolsun, birini köydürme
 qurbanliqi bolsun, Lawiylar üçün kafaret keltürsün
 dep Perwerdigargha sun'ghin. **13** Sen andin Lawiylarni
 Harun bilen uning oghullirining aldida turghuzup, ularni
 pulanglatma qurbanliq süpitide Perwerdigargha hediye
 qil. **14** Lawiylar Méningki bolsun dep, sen Lawiylarni ene
 shu teriqide Israillardin ayrip chiq. **15** Andin Lawiylar
 kirip jamaet chédirining ishlirini qilsa bolidu; sen ularni
 paklandur, ularni pulanglatma qurbanliq süpitide hediye
 qil. **16** Chünki ular Israillar ichide pütünley Manga
 atalgan; Méning ularni Méningki bolsun dep tallishim
 ularni Israillarning arisida baliyatquning tunji méwisi
 ornida qoyghanliqimdur. **17** Chünki Israillarning tunjisi,
 meyli u insan yaki haywan bolsun, pütünley Manga
 tewedur; Men Misir zéminida barliq tunjilarni öltürgen
 küni ularni Özüme muqeddes qilip éliwalganidim. **18**
 Méning Lawiylarni u yol bilen tallishim ularni
 Israillarning ichidiki tunjilirining ornida qoyushum
 üçündür. **19** We jamaet chédirida Israillarning xizmitide
 bolsun we Israillarning [gunahini tilep] kafaret keltürsün,
 shuningdek Israillar muqeddes jaygha yéqinlashqanda
 ular arisida bala-qaza chiqmisun dep, Men Israillar ichidin

Lawiylarni Harun bilen uning oghullirigha berdim. **20**
 Musa, Harun we pütükl Israil jamaati Lawiylarni shundaq
 qildi; Perwerdigarning Lawiylar toghruluq Musagha
 buyrughinidek Israillar hemmisi beja keltürdi. **21**
 Lawiylar shundaq qilip özlirini [gunahin] paklap, kiyim-
 kécheklirini yuyup pakizlidi; Harun ularni pulanglatma
 qurbanliq süpitide Perwerdigargha hediye qildi; Harun
 yene ularni paklashqa [gunahini tilep] kafaret qildi. **22**
 Andin kéyin Lawiylar kirip Harunning aldida, shundaqla
 uning oghullirining aldida, jamaet chédiri ichidiki
 ishlarni qilishqa kirishiti; Perwerdigar Lawiylar toghruluq
 Musagha qandaq buyrughan bolsa, Israillar uni shu
 boyiche beja keltürdi. **23** Perwerdigar Musagha söz qilip
 mundaq dédi: — **24** Lawiylarning wezipisi mundaq bolsun:
 — Yigirme besh yashtin yuqirilir kirip jamaet chédiri
 ichidiki ishlarni qilishqa sepke kirsün; **25** ellik yashqa
 yetkendin kéyin septin chékinip shu xizmetni qilmisün;
26 lékin ular jamaet chédiri ichide qérindashlirigha
 yordemliship, ularning hajetliridin chiqishqa bolidu,
 emma chédirdiki resmiy wezipide bolmisun. Lawiylarning
 wezipiliri heqqide ulargha ene shundaq qil.

9 Misir zéminidin chiqqandin kéyinki ikkinchi yili
 birinchi ayda, Perwerdigar Sinay chölide Musagha
 buyrup: — **2** Israillar békitilgen waqitta ötüp kétésh
 héytini ötküzsun; **3** yeni mushu ayning on tötinchi küni
 gugumda, békitilgen waqitta, barliq belgime we qaide-
 tertip boyiche héytini ötküzünglar, — dédi. **4** Shuning
 bilen Musa Israillargha söz qilip ötüp kétésh héytini
 ötküzüshni buyrudi. **5** Ular birinchi ayning on tötinchi
 küni gugumda, Sinay chölide ötüp kétésh héytini ötküzdi;
 Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, Israillar
 shundaq qildi. **6** Bir nechcheyle bir ölükke tégip kétép
 napak bolup qalghanliqi üçün, ular shu küni ötüp
 kétésh héytini ötküzelmidi-de, ular shu küni Musa bilen
 Harunning aldigha kélip Musagha: — **7** Biz ötüp qalghan
 ademge tégip kétép napak bolup qalghan bolsaqmu,
 lékin némishqa Israillarning qatarida, békitilgen waqitta
 Perwerdigargha sunushqa kérek bolghinini élip kélishtin
 ret qilinimiz? — déyishti. **8** — Toxtap turunglar, men
 bérép Perwerdigar siler toghranglarda néme buyruydikin,
 anglap baqay, — dédi Musa ulargha. **9** Perwerdigar
 Musagha söz qilip mundaq dédi: — **10** Sen Israillargha
 mundaq dégin: «Siler we silerning ewladliringlar ichide
 beziler ölüklerge tégip kétép napak bolup qalghan bolsa
 yaki uzaq seper üstide bolsa, ular yenila Perwerdigar
 üçün ötüp kétésh héytini ötküzüshke bolidu. **11** Undaq
 kishiler ikkinchi ayning on tötinchi küni gugumda héytini
 ötküzsun; [héyt taamini] pétir nan we achchiq köktatlar
 bilen bille yésun; **12** ularidin etige azraqmu qaldirmisun
 we [qozisining] ustixanliridin birersinimu sundurghuchi
 bolmisun; ular héytini ötüp kétésh héytining barliq
 belgilimiliri boyiche ötküzsun. **13** Halbuki, pak bolghan,
 seper üstidimu bolmighan emma ötüp kétésh héytini
 ötküzüshke étibar bermigen kishi bolsa öz xelqidin üzüp
 tashlinidu; chünki békitilgen waqitta Perwerdigargha
 sunush kérek bolghinini sunmighanliqi üçün, u öz
 gunahini öz üstige alidu. **14** Eger aranglarda turuwatqan
 yat ellik bir musapir Perwerdigar üçün ötüp kétésh
 héytini ötküzüshni xalisa, u ötüp kétésh héyti toghrisidiki
 belgime we qaide-tertip boyiche ötküzsun; yat ellik

musapirlar üçhün we zéminda tughulghanlar üçünmu aranglarda shu birla nizam bolsun. **15** Ibadet chédiri tiklen'gen küni, bulut ibadet chédirini, yeni höküm-guwahliq chédirini qaplap turdi; kechtin taki etigen'giche, bulut xuddi ottek ibadet chédirining üstide turdi. **16** Daim shundaq bolatti; [küdüzi] bulut ibadet chédirini qaplap turatti, kéchisi u otqa oxshaytti. **17** Qachaniki bulut jamaet chédirining üstidin kötürülse, Israillar yolgha chiqatti; bulut qeyerde toxtisa, Israillar shu yerde bargah tiketti. **18** Israillar Perwerdigarning buyruqi boyiche mangatti, Perwerdigarning buyruqi boyiche bargah tiketti; bulut ibadet chédirining üstide qanche uzaq toxtisa, ular bargahga shunche uzaq turatti. **19** Bulut ibadet chédirining üstide xéli künlergiche toxtap tursa, Israillarmu Perwerdigarning körsitmisini tutup seperge chiqmaytti; **20** mubada bulut ibadet chédirining üstide peqet birnechke künla toxtisa, ular Perwerdigarning buyruqi boyiche shu waqitta bargah qurup yatatti, andin yene Perwerdigarning buyruqi boyiche seperge atlinatti. **21** We mubada bulut peqetla kechtin etigen'giche toxtap, ettigende bulut yene kötürülse, ular yene yolgha chiqatti; meyli küdüzi yaki kéchisi bulut kötürilsila, ular seperge chiqatti. **22** Bulut ibadet chédirining üstide uzunraq tursa, meyli ikki kün, bir ay, bir yil tursimu, Israillar yolgha chiqmay bargahga turuwéretti; lékin bulut kötürülüp mangsila ular sepirini dawamlashturatti. **23** Perwerdigarning buyruqi bilen ular bargah quratti, Perwerdigarning buyruqi bilen ular seperni dawamlashturatti; ular Perwerdigarning Musaning wastisi bilen bergen emri boyiche, Perwerdigarning körsitmisini tutatti.

10 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen özingge ikki kanay yasatqin; ularni kümüshdin soqtur. Ular jamaetni yighishqa, shundaqla jamaetni bargahlarini yighishturup yolgha chiqishqa chaqirish üçhün ishilitilidu. **3** Ikki kanay chélin'ghanda pütkül jamaet séning yéninggha jamaet chédiri derwazisining aldigha yighilidighan bolsun. **4** Eger yalghuz biri chélin, emirliri, yeni minglighan Israillarning mingbéshiliri séning yéninggha kélip yighilsun. **5** Siler qattiq yuqiri awaz bilen chalghanda kün chiqish tereptiki bargahlar yolgha chiqsun. **6** Andin siler ikkinchi qétim qattiq, yuqiri awaz bilen chalghanda jenub tereptiki bargahlar yolgha chiqsun; ular yolgha chiqqan chaghda kanay qattiq, yuqiri awaz bilen chélinishi kérektur. **7** Jamaetni yighilishqa chaqiridighan chaghda, kanay chélinglar, emma qattiq, yuqiri awaz bilen chalmanglar; **8** Harunning ewladliri, kahin bolghanlar kanaylarni chalsun; bular silerge ewladmu-ewlad bir ebediy belgilime bolsun. **9** Eger siler öz zémininglarda silerge zulum salghan düshminglar bilen jeng qilishqa chiqsanglar, qattiq, yuqiri awaz bilen chélinglar. Shuning bilen özünglarning Xudasi bolghan Perwerdigarning aldida yad étilip, düshminglardin qutulisiler. **10** Buningdin bashqa, xushal künliringlarda, békitilgen héytlinglarda we ayning birinchi künliride, siler köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqlirini sun'ghininglarda, qurbanliqlarning aldida turup kanay chélinglar; shuning bilen [kanaylar] silerni Xudayinglarga esletküchi bolidu; Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **11** Ikkinchi yili, ikkinchi ayning

yigirminchi küni bulut höküm-guwahliq chédirining üstidin kötürildi; **12** shuning bilen Israillar Sinay chölidin chiqip, yol élip seperlirini bashlidi; bulut Paran chölide toxtidi. **13** Bu ularning birinchi qétim Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boyiche yolgha chiqishi boldi. **14** Yehuda bargahi özining tughi astida qoshun-qoshun bolup aldi bilen yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Amminadabning oggli Nahshon idi. **15** Issakar qebilisi qoshunining bashliqi Zuarning oggli Netanel idi. **16** Zebulun qebilisi qoshunining bashliqi Hélonning oggli Éliab idi. **17** Andin ibadet chédiri chuwalup, Gershonning ewladliri bilen Merarining ewladliri uni kötürüp yolgha chiqti. **18** Ruben bargahi özining tughi astida qoshun-qoshun bolup yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Shidörning oggli Elizur idi. **19** Shiméon qebilisi qoshunining bashliqi Zuri-shaddayning oggli Shélumiyel idi. **20** Gad qebilisi qoshunining bashliqi Déuelning oggli Eliasaf idi. **21** Andin Kohatlar muqeddes buyumlarni kötürüp yolgha chiqti; ular yétip kélishtin burun ibadet chédirini [kötürgüchiler] kélip uni tiklep qoyushqanidi. **22** Efraim bargahi özining tughi astida qoshun-qoshun bolup yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Ammihudning oggli Elishama idi. **23** Manasseh qebilisi qoshunining bashliqi Pidahzurning oggli Gamaliyel idi. **24** Binyamin qebilisi qoshunining bashliqi Gidéonning oggli Abidan idi. **25** Dan bargahi hemme bargahlarning arqa muhapizetchisi bolup, özining tughi astida qoshun-qoshun bolup yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Ammishaddayning oggli Ahiezer idi. **26** Ashir qebilisi qoshunining bashliqi Okranning oggli Pagiyel idi. **27** Naftali qebilisi qoshunining bashliqi Énanning oggli Ahira idi. **28** Bular Israillar yolgha chiqqanda qoshun-qoshun bolup méngish tertipi idi; ular shu teriqide yolgha chiqti. **29** Musa özining qéynatisi, Midiyanliq Réuelning oggli Hobabqa: — Biz Perwerdigar wede qilghan yerge qarap seper qiliwatimiz, U: «Men u yerni silerge miras qilip bérimen» dégen; özlirining biz bilen bille méngishlirini ötünimen, biz silige yaxshi qaraymiz, chünki Perwerdigar Israil toghruluq bextsaadet ata qilimen dep wede bergen, — dédi. **30** Lékin Hobab Musagha: — Yaq, men öz yurtum, öz uruq-tughqanlirimgha kétimen, — dédi. **31** Musa uninggha: Bizdin ayrilip ketmisile; chünki sili chölde qandaq bargah qurishimiz kéreklikini bilila, sili bizge köz bolup bersile. **32** Shundaq boliduki, biz bilen bille barsila, kelgüsida Perwerdigar bizge qandaq yaxshiliq qilsa, bizmu silige shundaq qilimiz! — dédi. **33** Israillar Perwerdigar téghidin yolgha chiqip üç kün yol mangdi; Perwerdigarning ehde sanduqi ulargha aram alidighan yer izdep ularning aldida üç kün yol bashlap mangdi. **34** Ular chédirlirini yighishturup yolgha chiqidighan chaghlarda, Perwerdigarning buluti haman ularning üstide bolatti. **35** Ehde sanduqi yolgha chiqidighan chaghda Musa: «Ornungdin turghaysen, i Perwerdigar; düshmenliring tiripren bolsun; Sanga öchler yüzüingning aldidin qachsun!» — deytti. **36** Ehde sanduqi toxtighan chaghda u: «Qaytip kelgeysen, i Perwerdigar, minglighan-tümenligen Israil xelqi arisigha qaytip kelgeysen!» — deytti.

11 We shundaq boldiki, xelq ghotuldishatti, ularning ghotuldashliri Perwerdigarning quliqigha yétip intayin rezi anglandi; U bu sózlarni anglidi we Uning ghezípi qozghaldi; Perwerdigarning ot-yalquni ularning arisida tutiship, bargahning chétidiki bezilerni köydürishke bashlidi. **2** Xelq bu chaghdá Musagha yalwuriwidi, Musa Perwerdigardin tilidi; shuning bilen ot pesiyip óchti. **3** Perwerdigarning oti ularning otturisida tutashqanliqi üçhün u yerge «Taberah» dep at qoydi. **4** Ularining arisidiki shalghut kishilerning nepsi taqildap ketti, Israillarmu yene yighlashqa bashlidi: «Emdi bizge kim gösh béridu? **5** Hélimu ésimizdiki, biz Misirdiki chaghlardá pul xelijemey turupmu béliq yéyeleyttuq, yene terxemek, tawuz, piyaz we küde piyaz bilen samsaqmu bar idi. **6** Mana bu yerde hazir köz aldimizda mannadin bashqa héchnéme yoq, emdi bizning jénimizmu qurup kétiwatidu» déyishti. **7** Manna goya yumghaşüt uruqigha, körünüşü goya kehriwagha oxshaytti. **8** Kishiler uyan-buyan chépip uni yighip, bezide yarghunchaqtá ézip, bezide hawanchida soqup, ya bezide qazanda pishurup nan qilip yeytti; temi zeytun mayliq toqachlarga oxshaytti. **9** Kéchide bargahqa shebnem chüshkende, mannamu shuning üstige chüshetti. **10** Musa xelqning ailimu-aile herbiri öz chédirining ishiki aldida yigha-zar qilishiwatqinini anglidi; buninggha Perwerdigarning ghezípi qattiq qozghaldi, bu ish Musaning neziridimu yaman köründi. **11** Musa Perwerdigargha: — Sen bu barliq xelqning éghir yükini manga artip qoyup, men qulungni némishqa bundaq qinyaysen; némishqa men Séning aldingda iltipap tapmaymen? **12** Ya men bu pütün xelqge hamilidar bolup, ularni tughdummu? Sen téxi manga: «Sen ularni Men qesem ichip ularning ata-bowilirigha miras qilghan shu yerge yetküzgüche, xuddi baqqan atisi emchektiki bowaqni baghrigha alghandek baghringgha élip kötürüp mang» dewatisen? **13** Men bu xelqge nedin gösh tépip béreyleymen? Chünki ular manga yiglap: «Sen bizge yégüdek gösh tépip ber!» déyishmekte. **14** Men bu xelqni kötürüshni yalghuz üstümge élip kételmeydikenmen, bu ish manga bek éghir kéliwatidu. **15** Eger Sen manga mushundaq muamile qilmaqchi bolsang, emd ötünüp qalay, bu xarab halitimni manga kórsetmey, iltipap qilip méni öltürüwet! — dédi. **16** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — Israil aqsqaqalliri ichidin, sen yénimgha tonuydighan xelq aqsqaqalliri we beglerdin yetmishni tallap yighqin, ularni jamaet chédirining aldigha ekel. Ular séning bilen bille shu yerde tursun. **17** Men shu yerge chüshüp séning bilen sözlshimen; we séning üstingde turuwatqan Rohni élip ularning üstigimu bölüp qoyimen. Shuning bilen ular sen bilen bille xelqni kötürüsh mes'uliyitini üstige alidu, andin sen uni özüng yalghuz kötürmeydighan bolisen. **18** Sen xelqge mundaq dégin: «Ete gösh yiyishke teyyarlinip özenlerni [Xudagha] atap paklanglar; chünki siler Perwerdigarning quliqini aghritip yiglap: «Emdi kim bizge gösh béridu? Ah, Misirdiki halimiz bek yaxshi idi!» dégenidnglar emesmu? Perwerdigar derweqe silerge gösh béridu, siler uningdin yeysiler. **19** Siler bir kün, ikki kün emes, besh kün, on kün emes, yigirme künmu emes, **20** belki pütün bir ay yeysiler, taki burninglardan étilip chiqip hö bolghuche yeysiler; chünki siler aranglarda turuwatqan

Perwerdigarni mensitmey, uning aldida yiglap turup: «Biz néme üçhün Misirdin chiqtuq?» — dédinglar». **21** Musa: — Men ularning arisida turuwatqan bu xelqtin yolgha chiqalaydighan erkekler alte yüz ming tursa, Sen téxi: «Men ularni gösh yeydighan, hetta pütün bir ay gösh yeydighan qilimen» deysen; **22** emise qoy, kala padilirining hemmisi soyulsa ulargha yétemdu? Yaki déngizdiki hemme béliq ulargha tutup bérilse, ularning yiyishige yitermu? — dédi. **23** Shuning bilen Perwerdigar Musagha: — Perwerdigarning qoli qisqa bolup qaqtimu? Emdi körip baqqine, Méning sanga dégen sózüm emelge ashurulamdu-yoq? — dédi. **24** Shuning bilen Musa chiqip Perwerdigarning sózini xelqge yetküzdi we xelq ichidiki aqsqaqallardin yetmish ademni tallap yighip ularni jamaet chédirining etrapida turghuzdi. **25** Andin Perwerdigar bulut ichidin chüshüp, Musa bilen sözlship, uningdiki Rohtin élip yetmish aqsqaqalgha qoydi; Roh ularning üstige qonushi bilen ular bésharet bérishke kirishiti. Lékin shu waqittin kéyin ular undaq qilmidi. **26** Lékin u chaghdá ularidin ikki adem bargahqa qaldi; birsining ismi Eldad, ikkinchisi Médad idi (ular eslide aqsqaqallarning arisida tizimlan'ghanidi, lékin ibadet chédirigha chiqmay qalghanidi). Roh ularning üstidimu qondi we ular bargah ichide bésharet bérishke bashlidi. **27** Yash bir yigit yügürüp kélip Musagha: — Eldad bilen Médad bargahqa bésharet bériwatidu, — dédi. **28** Musaning xizmetkari, Musa tallighan serxil yigitliridin biri, Nunning oggli Yeshua qopup: — I xojam Musa, ularni tosughayla, — dédi. **29** Lékin Musa uninggha: — Sen méning sewebimdin heset qiliwatamsen? Perwerdigarning pütün xelqi peyghember bolup ketse idi, Perwerdigar Özining Rohini ularning üstige qoysa idi! — dédi. **30** Shuning bilen Musa bilen Israil aqsqaqallirining hemmisi bargahqa qaytip kétishti. **31** Emd Perwerdigar aldidin bir shamal chiqip, u déngiz tereptin bödünilerni uchurtup kélip, bargahning etrapigha yéyiwetti; bödüniler bargahning u teripidimu bir künlik yol, bu teripidimu bir künlik yol kelgüdek yer yüzini ikki gez éziglikte kelgüdek qaplidi. **32** Xelq ornidin turup pütkül shu küni, shu kéchisi we etisi pütün kün bödüne tutup yighdi, eng az dégenlirimu alahazel ikki xomir yighdi; ular bularni bargahning töt etrapigha özliri üçhün yéyishti. **33** Ular göshni chaynap ézip bolmay, gösh téxi chishliri arisida turghanda, Perwerdigarning ghezípi ulargha qozghilip, xelqni intayin éghir bir waba bilen urdi. **34** Shunga kishiler shu yerni «Qibrot-Hattawah» dep atidi; chünki ular shu yerde nepsi taqildighan kishilerni yerlikke qoyghanidi. **35** Kéyin xelq Qibrot-Hattawahtin yolgha chiqip Hazirotqa kélip, Hazirotta toxtidi.

12 Meriyem bilen Harun Musaning hebeshtlik qizni xotunluqqa alghini üçhün uninggha qarshi söz qildi (chünki u hebeshtlik bir qizni alghanidi). **2** Ular: — Perwerdigar peqet Musa bilenla sözlship, biz bilen sözlshmeptimu? — déyishti. Bu gepni Perwerdigar anglidi. **3** Musa dégen bu adem intayin kemter-mömin adem bolup, bu terepte yer yüzidikiler arisida uning aldigha ötidighini yoq idi. **4** Perwerdigar Musa, Harun we Meriyemge tuyuqsiz: — Siler üçhünglar jamaet chédirigha kélinglar, — dédi. Üchilisi chiqip keldi. **5** Andin Perwerdigar [ershtin] bulut tüwrüki ichide chüshüp,

jamaet chédirining aldida toxtap, Harun bilan Meryemni qichqiriwidi, ular aldigha keldi. **6** U ulargha: — Emdi siler gépmni anglanglar, eger silerning aranglarda peyg'hember bolsa, Men Perwerdigar alamet körünüshte uninggha Özümni ayan qilimen, chüshide uning bilen sözlshimen. **7** Lékin qulum Musagha nisbeten undaq emes; u barliq ailem ichide tolimu sadiqtur; **8** Men uning bilen tépishmaq éytip olturmay, yüzmu yüz turup biwasite sözlshimen; u Men Perwerdigarning qiyapitini köreleydu. Emdi siler némishqa qulum Musa toghruluq yaman gep qilishtin qorqmidinglar? — dédi. **9** Perwerdigarning otluq ghezipi ulargha qozghaldi we u kétip qaldi. **10** Shuning bilen bulut jamaet chédiri üstidin ketti, we mana, Meryem xuddi ap'aq qardek pése-maxaw bolup ketti; Harun burulup Meryemge qariwidi, mana, u pése-maxaw bolup qalghanidi. **11** Harun Musagha: — Way xojam! Nadanliq qilip gunah ötküzüp qoyghanliqimiz sewebidin bu gunahni bizning üstimizge artmighaysen. **12** U xuddi anisining qorsiqidin chiqqandila bedini yérin chirik, ölük tughulghan balidek bolup qalmighay! — dédi. **13** Shuning bilen Musa Perwerdigargha: — I Tengri, uning késilini saqaytiwetken bolsang, — dep nida qildi. **14** Perwerdigar Musagha: — Eger atisi uning yüzige tükürgen bolsa, u yette kün xijilchilik ichide turg'han bolatti emesmu? Emdi u bargahning sirtigha yette kün qamap qoyulsun, andin u qaytip kelsun, — dédi. **15** Shuning bilen Meryem bargah sirtigha yette kün qamap qoyuldi, taki Meryem qaytip kelgüche xelq yolgha chiqmay turup turdi. **16** Andin kéyin xelq Hazirottin yolgha chiqip, Paran chölide bargah qurdi.

13 Perwerdigar Musagha söz qilip: — **2** Men Israillargha miras qilip bergén Qanaan zéminini charlap kélishe ademlerni ewetkin; herbir ata jemetke tewe qebilidin birdin adem chiqirilsun, ular öz qebilisidiki emir bolsun, — dédi. **3** Musa Perwerdigarning emri boyiche, ularni Paran chölidin yolgha saldi; ularning hemmisi Israillarning bashliri idi. **4** Töwendikiler ularning ismli: — Ruben qebilisidin Zakkurning oghli Shammuya, **5** Shiméon qebilisidin Xorining oghli Shafat, **6** Yehuda qebilisidin Yefunnehning oghli Kaleb, **7** Issakar qebilisidin Yüsüpning oghli Igal, **8** Efraim qebilisidin Nunning oghli Hoshiya, **9** Binyamin qebilisidin Rafuning oghli Palti, **10** Zebulun qebilisidin Sodining oghli Gaddiyel, **11** Yüsüp qebilisidin, yeni Manasseh qebilisidin Susining oghli Gaddi, **12** Dan qebilisidin Gimallining oghli Ammiyel, **13** Ashir qebilisidin Mikailining oghli Setur, **14** Naftali qebilisidin Wofsining oghli Nahbi, **15** Gad qebilisidin Makining oghli Géuel. **16** Mana bular Musa charlap kélinglar dep Qanaan zéminigha ewetken adamlarning ismi. Musa Nunning oghli Hoshiyani Yehoshuya dep atidi. **17** Musa ularni charlap kélishe Qanaan'gha seperwer qilip: — Siler mushu yerdin Negew chöli terepke qarap ménginglar, andin taghliq rayon'gha chiqinglar. **18** U yerning qandaq ikenlikini, u yerdikilarning küchlik-ajizliqini, az yaki köplükini körüp béqinglar; **19** ular turuwatqan yerning qandaq ikenlikini, yaxshi-yamanliqini köringlar; ular turuwatqan sheherlerning qandaq ikenlikini, bargahliq sheher yaki sépil-qelelik sheher ikenlikini; **20** u yerning munbet yaki munbetsiz ikenlikini, del-

dexlirining bar-yoqluqini körüp kélinglar. Yüreklikrek bolup, méwe-chiwiliridin alghach kélinglar, — dédi. Bu chagh del üzüim piship qalghan waqit idi. **21** Ular shu tereplerge chiqip, zéminni Zin chölidin tartip taki Hamat éghizining yénidiki Rehobqiche béríp charlashti. **22** Ular jenub terepte Hébron'gha bardi, u yerlerde Anaqiylarning ewladliridin Ahiman, Shishay, Talmay dégenler olturushuq idi. Eslide Hébron shehiri Misirdiki Zoan shehiridin yette yil ilgiri yasalghanidi. **23** Ular «Eshkol jilghisi»gha keldi, u yerde bir sap üzümi bar bir üzüim shéxini késip, bir baldaqqa ésip ikki ademge körtügüzüp mangdi; ular azraq anar bilen enjürmu élip qaytip keldi. **24** Israillar shu yerde késialghan eshu üzüim sewebidin u yer «Eshkol jilghisi» («[üzüm sapiqi jilghisi]») dep ataldi. **25** Ular qiriq kündin kéyin u yerlerni charlap tügitip, qaytip keldi. **26** Ular kélip, Paran chöllükidiki Qadeshte Musa, Harun we pütün Israil jamaiti bilen körsühti. Ular ikkiyen'ge hem pütkül Israil jamaitige melumat berdi hem zéminning méwilirini ulargha körsetti. **27** Ular Musagha melumat béríp: — Biz özliri béringlar dégen yerlerge barduq, rasttinla süt bilen hesel éqip turidighan yer iken, mana bular shu yerning méwiliri. **28** Biraq u yerdikiler bek küchtüggür iken, sheherler sépilliq bolup hem puxta-heywetlik iken. Uning üstige, biz u yerde Anaqiylarning ewladlirininu kördüq. **29** Amalekler jenub terepte turidiken; Hittiyar, Yebusiylar, Amoriylar taghlarda turidiken; Qanaaniylar déngiz boyirida we Iordan deryasi boyirida turidiken, — dédi. **30** Kaleb Musaning aldida köpchilikni tintchitip: — Biz derhal atlinip béríp u yerni igileyli! Chünki biz choqum ghalip kélimiz — dédi. **31** Lékin uning bilen bille chiqqan bashqilar bolsa: — Ular bizdin küchlik iken, shunga ulargha hujum qilsaq bolmaydu, — déyishti. **32** Andin charlighuchilar özliri charlap kelgen zéminning ehwalidin Israillargha yaman melumat béríp: — Biz kirip charlap ötkén zémin bolsa öz ahalisini yeydighan zémin iken; biz u yerde körgenlerning hemmisi yog'han adamlar iken. **33** Biz u yerlerde «Nefiliylar» dégen [gigant] adamlarni kördüq (derweqe Anaqiylarning ewladliri Nefiliylardin chiqqandur); biz özimizge qarisaq chéketkidek turidikenmiz, biz ularghimu shundaq körimidenmiz, — dédi.

14 Shuning bilen barliq jamaet dad-peryad kötürüp yighildi; ular kéchiche yigha-zar qiliship chiqti. **2** Israillar Musa bilen Harun'gha tapa-tene qilip: — Biz baldurla Misirda ölüp ketsek boptiken! Mushu chöl-jeziride ölüp ketsek boptiken! **3** Perwerdigar némishqa bizni qilich astida ölsün, xotun bala-chaqilirimiz bulinip, [düşmenning] oljisi bolsun dep bizni bu yerge bashlap kelgendu? Uningdin köre, Misirgha qaytip ketkinimiz yaxshi emesmu? — dep ghotuldashti. **4** Shuning bilen ular bir-birige: — Bashqidin bir bashliq tiklep Misirgha qaytip kéteyli, — déyishti. **5** Musa bilen Harun pütün Israil jamaiti aldida yiqilip düm yatti. **6** Shu yerni charlap kelgenler ichidiki Nunning oghli Yeshua bilen Yefunnehning oghli Kaleb kiyimlirini yirtip, **7** pütün Israil jamaetchilikige: — Biz charlap kélishe ötüp barg'han zémin intayin bek yaxshi zémin iken. **8** Eger Perwerdigar bizdin söytünse, bizni shu zémin'gha, yeni hesel bilen süt éqip turidighan shu zémin'gha bashlap béríp, uni bizge

béridu. **9** Siler peqet Perwerdigargha asiyliq qilmanglar! U zémindikilerdin qorqomanglar, chunki ular bizge nisbeten bir ghizadur; ularning panahdarliri ular din ketti, Perwerdigar bolsa biz bilan bille; ular din qorqomanglar, — dédi. **10** Halbuki, pütkül jamaet terep-terepdin: — U ikkisini chalma-késeq öltürüwétyeli, déyishti. Lékin Perwerdigarning julasi jamaet chédirida Israillargha ayan boldi. **11** Perwerdigar Musagha: — Bu xelq Méni qachan'ghiche mensitmeydu? Gerche ularning otturida shunche möjizilik alametlerni yaratqan bolsammu, lékin ular Manga qachan'ghiche ishinishmeydiken? **12** Men ularni waba bilan urup yoyitmen, shuning bilén séné ular din téximu chong we qudretlik bir el qilimen, — dédi. **13** Musa bolsa Perwerdigargha mundaq dédi: — «Bundaq bolidighan bolsa bu ishni misirliqlar anglap qalidu, chunki Sen ulugh qudring bilen bu xelqni ularning arisidin élip chiqqaniding; **14** we Misirliqlar bu ishni shu zémindiki xelqergimu éytidu. U zémindiki ahalimu Sen Perwerdigarning bu xelqning arisida ikenlikingni, Sen Perwerdigarning ularning alida yüzmüyüz körtün'genlikingni, Séning buluting daim ulargha saye chüshürüp kelgenlikini, shundaqla Séning kündüzi bulut tüwrükide, kéchisi ot tüwrükide ularning alida mangghanliqingni anglihanidi. **15** Emdi Sen bu xelqni xuddi bir ademni öltürgendek öltürüwetseng, Séning nam-shöhritingni anglihan ellerning hemmisi: **16** «Perwerdigar bu xelqni Özi ulargha bérishke qesem qilghan zémin'gha bashlap baralmaydighanliqi üçün, shunga ularni eshu chöl-jeziride öltürüwétiptu» dep qalidu. **17** Emdi ötüminenki, Rebbim qudringni jari qildurghaysen, Özüngning: **18** «Perwerdigar asanliqche achchiqlanmaydu, Uning méhir-muhebbiti téship turidu; U gunah we itaetsizlikni kechüridu, lékin gunahkarlarni hergiz gunahsiz dep qarimaydu, atilarning qebihlikini atisidin balisighiche, hetta newre-chewrilirigiche ularning üstige yükleydu» dégingendek qilghaysen. **19** Méhriy-shepqitüingning kengirliki boyiche, Misirdiki chaghdin taki hazirghiche daim kechürüp kelginingdek, bu xelqning qebihlikini kechürgeysen!». **20** Perwerdigar: — «Boptu, sen dégendek ularni kechürdüm. **21** Lékin Öz hayatim bilen qesem qilimenki, pütkül yer yüzi Men Perwerdigarning shan-sheripi bilan tolidu. **22** Halbuki, Méning julayimni, Misirda we chöl-jeziride körsetken möjizilik alametlirimni körip turupmu Méni mushundaq on qétimlap sinap yene awazimgha qulaq salmighanlar, **23** Men qesem ichip ularning ata-bowilirigha miras qilip bérimen dégen u zéminni hergiz körelmeydu; Méni mensitmigenlerdin birimu u yurtni körelmeydu. **24** Lékin özide bashqiche bir rohning bolghini, pütün qelbi bilen Manga egeshkini üçün qulum Kalebni u kirgen yerge bashlap kirimen; uning ewladirimu u yerge mirasxor bolidu. **25** (shu chaghdá Amalekler bilen Qanaaniylar [taghliq] jilghilarda turuwatatti) — Ete siler yolunglardin burulup, Qizil Déngizgha baridighan yol bilen méngip chölge seper qilinglar» — dédi. **26** Perwerdigar Musa bilan Harun'gha söz qilip mundaq dédi: **27** — Men Méning yaman gépimni qilip ghotuldishidighan bu rezil jamaetke qachan'ghiche chidishim kérek? Israillarning Méning yaman gépimni qilghanliri, shu [toxtawsiz] ghotuldashlirining hemmisini angli dim. **28** Sen ulargha: — Perwerdigar mundaq

deydu: «Men hayatim bilen qesem qilimenki, xep, Men silerge quliqimgha kirgen sözliringlar boyiche muamile qilmaydighan bolsam! **29** Silerning ölüktüinglar mushu chölde yatidu; silerning ichinglarda sanaqtin ötküzülgénler, yeni yéshi yigirmidin ashqan, Méning yaman gépimni qilip ghotulidighanlarning hemmisi pütün sani boyiche **30** Silerge qol kötürüp [qesem qilip], turalghunglar qilip bérimen dégen zémin'gha héch kirelmeydu; peqet Yefunnehning oggli Kaleb bilen Nunning oggli Yeshuala kiridu. **31** Silerning kichik baliliringlar, yeni «Bulinip, düshmenning oljisi bolup qalidu» déyilgenlarni Men bashlap kirimen, ular siler kemsiten u zémindin behrimen bolidu. **32** Biraq siler bolsanglar, siler yiqilip, ölüktüinglar bu chölde qalidu. **33** Silerning baliliringlar buzuqluq-wapasizliqlarning elimini tartip, ölüktüinglar chölde yoqalghuche, bu chölde qiriq yil sergerdan bolup yüridu. **34** Silerning shu zéminni charlighan künliringlarning sani boyiche, qiriq küning her bir küni bir yil hésablap, qebihlikliringlarni qiriq yil öz üstüinglarga élip yürisiler; shu chaghdá Méning özünglardin yatlashqinimning néme ikenlikini bilip yétisiler» — dégin. **35** Men Perwerdigar shundaq dégenikenmen, yighilip Manga qarshi chiqqan bu rezil xelq jamaetige Men choqum shundaq qilimen; ular mushu chöl-jeziride yewétididu, shu yerde ölidu. **36** Musa u zéminni charlap kélisheket ewetkenler qaytip kelgende, u zémín toghruluq yaman xewer élip kélisheket bilan pütün jamaetni ghotuliditip, Musaning yaman gépini qilghuzghanlar, **37** yeni u zémín toghruluq yaman xewer ekélgen bu kishilerning hemmisi waba késili tégip Perwerdigarning alida öldi. **38** Zéminni charlap kélisheket barghan ademler ichidin peqet Nunning oggli Yeshua bilen Yefunnehning oggli Kalebta hayat qaldi. **39** Musa bu geplerni pütkül Israil jamaetige éytiwidi, hemmisi bek hesret chekti. **40** Ular etigen tang atqanda turup taghqa chiqip: — Mana biz kelduq! Perwerdigar éytqan yurtqa chiqip hujum qilayli; chunki biz gunah qilduq, — déyishti. **41** — Siler yene némishqa Perwerdigarning emrige xilapliq qilisiler? — dédi Musa, — Bu ish ghelibilik bolmaydu! **42** Perwerdigar aranglarda bolmighachqa, düshmenning qilichi astida ölip, meghlup bolmasliqlar üçün hujumgha chiqmanglar. **43** Chunki Amalekler bilen Qanaaniylar u yurtta, silerning aldinglarda turidu; siler qilich astida ölüp kétisiler; chunki siler Perwerdigardin ténip kettinglar, Perwerdigar siler bilan bille bolmaydu. **44** Lékin, gerche Perwerdigarning ehde sanduqi we Musa bargahdin qozghalmighan bolsimu, ular yenila öz meyliche taghqa chiqip hujumgha ötti. **45** Shuning bilen Amalekler bilen shu taghda turushluq Qanaaniylar chüshüp ularni taki Xormahghiche qoghlap, bitchit qilip qirghin qildi.

15 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — Siler makanlishishinglar üçün silerge teqdim qilip bérighan zémin'gha kirgen chéghinglarda, **3** eger Perwerdigargha atap otta sunulidighan, uninggha xushbuy bolsun dep birer hediye-qurbanliq qilmaqchi bolsanglar, qurbanliq kala yaki qoy-öchke padisidin bolsun. U köydürme qurbanliq bolsun, qesemni ada qilish qurbanliqi bolsun, ixtiyariy qurbanliq yaki silerge béktilgen héytlardiki

zōrūr qurbanliq bolsun, **4** qurbanliq sun'ghuchi kishi Perwerdigargha atighinigha bir ashliq hediyesini qoshup keltürsun. Köydürme qurbanliq yaqi bashqa qurbanliq qoza bolsa, undaqta ashliq hediyesi zeytun méyidin bir hinning töttin biri ileshtürülgen ésil undin efahning ondin biri bolsun; uninggha yene sharab hediyesi süpitide töttin bir hin sharabni qoshup sunsun. **6** Qurbanliqing qochqar bolsa, sen uninggha ashliq hediyesi süpitide üçtin bir hin zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin ikkisi bolsun **7** we sharab hediyesi süpitide töttin bir hin sharabni qoshup sunsun; bular Perwerdigargha xushbuy chiqarsun dep sunulsun. **8** Eger sen Perwerdigargha köydürme qurbanliq, yaqi qesem ada qilish qurbanliqi yaqi inaqliq qurbanliqi süpitide torpaq atighan bolsang, **9** undaqta torpaqqa ashliq hediye süpitide yérin hin zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin üçini, **10** sharab hediye süpitide yérin hin sharabni qoshup sun'ghin; bular Perwerdigargha atilip otta sunulup, xushbuy chiqarsun dep keltürülsun. **11** Herbir sunulghan torpaq, qochqar, qoza yaqi oghlaqqa nisbeten mushundaq qilinsun. **12** Siler sunidighininglarning sani boyiche, herxil qurbanliqning sanigha qarap shundaq qilisiler. **13** Shu zéminda tughulghanlarning hemmisi Perwerdigargha xushbuy chiqarsun dep, otta sunulidighan qurbanliq qilmaqchi bolsa ene shundaq qilsun. **14** Shuningdek siler bilen bille turuwatqan musapir yaqi ewladmu-ewlad siler bilen bille turuwatqanlar bolsa, xushbuy chiqarsun dep otta sunulidighan qurbanliq qilmaqchi bolsa, siler qandaq qilghan bolsanglar, ularmu shundaq qilsun. **15** Pütkül jamaetke, meyli siler bolunglar yaqi siler bilen bille turuwatqan musapir bolsun, hemminglar üçün oxshash bir belgilime bolidu; siler üçün dewrmu-dewr ebedy bir belgilime bolidu; Perwerdigar aldida siler qandaq bolsanglar, musapirlarmu shundaqtur. **16** Silergimu, aranglarda turuwatqan musapirlarghimu oxshash bir qanun-belgilime, oxshash bir höküm bolsun. **17** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **18** Sen Israillargha söz qilip ulargha mundaq dégin: — «Siler Men silerni ekiridighan zémin'gha yétip barghanda, **19** shu yerdin chiqqan ashliqni yeydighan chéghinglarda, Perwerdigargha bir «kötürme hediye» teqdim qilinglar. **20** Siler herbir yéngi xémirdin pishqan nanlardin birini «kötürme hediye» qilip teqdim qilinglar; siler uni teqdim qilghanda xuddi xamanning «kötürme hediye»sige oxshash bolsun. **21** Dewrdin-dewrge siler deslepki hosuldin chiqqan xémirdin bir nanni «kötürme hediye» süpitide Perwerdigargha sununglar. **22** Eger siler özünglar bilmey ézip gunah qilip, Perwerdigarning Musagha buyrughan bu barliq emirlirige emel qilmighan bolsanglar, **23** yeni Perwerdigar buyrughan kündin étibaren barliq ewladliringlarchiche Perwerdigarning Musaning wastisi bilen silerge buyrughan barliq ishliqgha emel qilmighan bolsanglar, **24** jamaet shundaq birer gunahning bilmey ötküzülgenlikidin xewersiz bolsa, undaqta pütkül jamaet Perwerdigargha xushbuy chiqarsun dep yash bir torpaqni köydürme qurbanliq süpitide sunsun hemde qaide-nizam boyiche uninggha munasiwetlik ashliq hediye bilen sharab hediye qoshup sunsun, we uning üstige bir tékini gunah qurbanliqi süpitide sunsun. **25** Shu yol bilen kahirin pütkül Israil

jamaiti üçün kafaret keltürüp, bu gunah ulardin kechürüm qilinidu; chünki bu bilmey ötküzüp qoyghan gunah we ular özlirining bilmey ötküzüp qoyghan gunahi üçün qurbanliq, yeni Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq we gunah qurbanliqini birlikte Perwerdigar aldigha sun'ghan. **26** Bu gunah pütkül Israil jamaiti bilen ularning arisida turuwatqan musapirlarning hemmisidin kechürüm qilinidu, chünki bu pütkül xelq bilmey turup ötküzüp qoyghan gunahtur. **27** Eger bir kishi bilmestin gunah qilip qoyghan bolsa, u bir yashliq bir chishi oghlaqni gunah qurbanliqi süpitide sunsun. **28** Kahin shu yol bilen bilmey gunah qilip qoyghan adem üçün kafaret keltüridu; uning üçün kafaret keltürse uning Perwerdigar aldida bilmey ötküzgen gunahi uningdin kechürüm qilinidu. **29** Bilmey birer sewenlik ötküzüp qoyghan barliq kishilerge, meyli shu zéminda tughulghan Israillar bolsun yaqi ularning arisida turuwatqan musapirlargha bolsun, — silerning hemminglarcha oxshash bir qanun-belgilime tetbiqlinidu. **30** Lékin yürikini qaptek qilip ish körgen kishi, meyli u zéminda tughulghan bolsun yaqi musapir bolsun, Perwerdigargha haqaret keltürgen bolidu; u haman öz xelqidin üzüp tashlinidu. **31** U Perwerdigarning sözini mensitmigeniken, Perwerdigarning emrige xilapliq qilghaniken; shuning üçün u choqum üzüp tashlinidu; gunahi özining béshigha chüshidu. **32** Israillar chöl-jeziridiki waqitlirida, bir kishining shabat künide otun tergenliki bayqaldi. **33** Otun tériwatqanliqini bayqap qalghanlar uni Musa, Harun we pütkül jamaetning aldigha élip keldi. **34** Uni qandaq bir terep qilish kéreklik téxi körsitilmigeche, ular uni qamap qoydi. **35** Perwerdigar Musagha: — U adem öltürülmise bolmaydu; pütün jamaet uni bargahning téshigha epchiqip chalma-késeke qilip öltürsun, — dédi. **36** Andin pütün jamaet u ademni bargah sirtigha epchiqip, xuddi Perwerdigar Musagha buyrughandek, chalma-késeke qilip öltürdi. **37** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **38** Sen Israillargha mundaq dégin, ular ewladmu-ewlad kiyim-kéçeklirining chörisige chuchilarni tutsun hem burjikidiki chuchilirining herbirige kök shoyna tikip qoysun; **39** bu xil chuchilar silerning uni tikip turushunglar üçün bolidu; uni körgende Perwerdigarning barliq emrlirini ésinglarda tutup, ulargha emel qilishinglar üçün bu silerge bir esletme bolidu; shuningdek silerning hazirqidek özünglarning könglünglar we közünglarning keynige kirip, qatirap buzuqluq qilip ketmeslikenglar, **40** Méning barliq emrlirimni este tutushunglar hem uninggha emel qilip, Xudayinglarcha atap pak-muqeddes bolushunglar üçün bolsun. **41** Men Xudayinglar bolush üçün silerni Misir zémindin élip chiqqan Perwerdigardurmen; Men Perwerdigar Xudayinglardurmen.

16 Lawiyning ewrisi, Kohatning newrisi, Izharning oghli Korah we Rubenning ewladliridin Éliabning oghulliri Dan bilen Abiram we Peletning oghli On **2** Israillar ichidiki jamaet emirliri bolghan, jamaet ichidin saylap chiqilghan mótiwerlerdin ikki yüz ellik kishini bashlap kélip Musagha qarshi chiqti. **3** Ular yighilip Musagha qarshi hem Harun'gha qarshi chiqip: — Siler heddinglardin bek ashtinglar, pütkül jamaetning hemmisi pak-muqeddes, Perwerdigarmu

ularning arisida, shundaq turughluq siler néme dep özünglarni Perwerdigarning jamaitidin üstün qoyusiler? — dédi. **4** Musa ularning gépini anglap düm yiqilip, Korah bilen uning guruhidikilerga söz qilip: — Ete etigende Perwerdigar kimlarning Özige mensup ikenlikini, kimlarning pak-muqaddes ikenlikini ayan qilidu; shu kishini Özige yéqinlashturidu; kimni tallighan bolsa, uni Özige yéqinlashturidu. **6** Siler mundaq qilinglar: — Sen Korah we séning guruhingdikiler hemmisi xushbuydanlarni epkélinglar; **7** ete Perwerdigarning aldida xushbuydanlarga ot yéqip, xushbuyini uning üstige qoyunglar; Perwerdigar kimni tallisa, shu muqaddes-pak bolghan bolsun! E siler Lawiylar, heddinglardin bek ashtinglar! — dédi. **8** Musa yene Korahqa: — I Lawiylar, gépimge qulaq sélinglar. **9** Israilning Xudasi Perwerdigar silerni Özining chédirining ishliniri qilsun dep hemde jamaetning aldida ularning xizmitide bolsun dep Özige yéqinlashturush üçün silerni Israil jamaitidin ayrip chiqqan — yeni Perwerdigar séni we séning hemme qérindashliring bolghan Lawiyning ewladlirini birdek Özige yéqinlashturghanliqi silerche kichik ishmü? Siler yene téxi kahliliq wezipisini tama qiliwatamsiler? **11** Shu wejidin sen we séning guruhingdikiler hemmisi yigihilip Perwerdigargha qarshi chiqiwétipsiler-de; Harun némidi, siler uning üstidin shunchilik aghrinip ghotuldiship ketküdek? — dédi. **12** Musa Éliabning oggli Datan bilen Abiramni qichqirip kélishe adem ewetiwi, ular: — Barmaymiz! **13** Séning bizni süt bilen hesel aqidighan zémindin boshlap chiqip bu chöl-jeziride öltermekchi bolghanliqningning özi kichik ishmü? Sen téxi özüngni padishah hésablap bizning üstimizdin hökümraniq qilmaqchimu? **14** Halbuki, sen bizni süt bilen hesel aqidighan yurtqa boshlap kelmiding, étiz we üzümzarliqlarimu bizge miras qilip bermiding. Sen bu xeqning közinimu oyuwalmaqchimu? Biz barmaymiz! — dédi. **15** Buni anglap Musa qattiq ghezepilip Perwerdigargha: — Ularining sowghat-hediyesige étibar qilmighaysen; men ularning hetta birer éshikinimu tartiwalimidim, birer adimigimu héch ziyan-zexmet yetküzimidim, — dédi. **16** Musa Korahqa: — Ete sen we séning guruhingdikiler — sen, ular we Harun Perwerdigarning aldigha kélinglar. **17** Herbiringlar özünglarning xushbuydanliringlarni ekilip uning üstige xushbuyini sélinglar; herbiringlar özünglarning xushbuydanliringlarni, yeni jemiý ikki yüz ellik xushbuydanni élip uni Perwerdigarning huzurida tutup turunglar; senmu, Harunmu herbiringlar öz xushbuydanliringlarni élip kélinglar, — dédi. **18** Shuning bilen herbir adem özining xushbuydanini élip, otni yéqip, xushbuy sélip, Musa we Harun bilen birlikte jamaet chédirining derwazisi aldida turushiti. **19** Korah Musa bilen Harun'gha hujum qilghili pütün jamaetni yighip jamaet chédirining derwazisi aldigha kéliwidi, Perwerdigarning julasi pütkül jamaetke ayan boldi. **20** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip: — **21** Siler bu xelqning arisidin néri turunglar, men köz yumup achquche ularni yutuwtimen, — déwidi, **22** Musa bilen Harun düm yiqilip: — I Tengrim, barliq et igilirining rohlirining Xudasi, bir adem gunah qilsa, ghezepingni pütün jamaetke chachamsen? — dédi. **23** Perwerdigar Musagha söz qilip: — **24** Sen jamaetke: «Siler

Korah, Datan we Abiramning turar joyliridin ayrilip ularidin néri kétinglar» — dep buyruq ber, — dédi. **25** Shuning bilen Musa ormidin turup Datan bilen Abiram terepke qarap mandgi; Israil aqsaaqallirimu uninggha egiship mandgi. **26** Musa jamaetke: — Silerdin ötünimen, bu rezil ademlerning chédirliridin yiraq kétinglar, ularning barliq gunahliri sewebidin ular bilen bille weyran bolmasliqlar üçün ularning héchnersisige qol tegküzmenglar, — dédi. **27** Shuning bilen jamaet Korah, Datan, Abiramning chédirlirining töt etrapidin néri ketti; Datan bilen Abiram bolsa öz ayallirini, oghul-qizlirini we bowaqlirini élip chiqip öz chédirining ishiki aldida turdi. **28** Musa: — Buningdin siler shuni bilisilerki, bu ishlarning hemmisi méning könglümdin chiqqan emes, belki Perwerdigar méni ularni ada qilishqa ewetken: **29** — eger bu ademlerning ölümi adettiki ademlerning ölümige oxshash bolidighan yaki ularning bëshigha chüshidighan qismetler adettiki ademler duchar bolidighan qismetlerge oxshash bolidighan bolsa, Perwerdigar méni ewetmigen bolatti. **30** Eger Perwerdigar yéngi bir ishni qilip, yer aghzini échip ularni we ularning pütün nersisini yutup kétishi bilen, ular tirikla tehtisaragha chüshüp ketse, u chaghdä siler bu ademlerning Perwerdigarni mensitmigenlikini bilip qalisiler, — dédi. **(Sheol h7585)** **31** Musaning bu gépi axirlishishi bilenla ularning puti astidiki yer yérildi. **32** Yer aghzini échip ularni barliq ailisidikiler bilen, shuningdek Korahqa tewe hemme ademlerni qoymay teelluqlatiri bilen qoshup yutup ketti. **33** Shundaq qilip, ular we ularning tewesidikilerning hemmisi tirikla tehtisaragha chüshüp ketti, yer ularning üstide yépildi. Ular shu yol bilen jamaetning arisidin yoqaldi. **(Sheol h7585)** **34** Ularining etrapida turghan Israilarning hemmisi ularning nalisini anglap: «Yer biznimu yutup kétermikin!» déyiship qéchishti. **35** Andin Perwerdigarning aldidin bir ot chiqip, xushbuy sunuwatqan héliqi ikki yüz ellik adennimu yutup ketti. **36** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **37** Sen kahin Harunning oggli Eliazargha buyrughin, u xushbuydanlarni ot arisidin tériwélip, choghilirini yiraqlargha chéchiwetsun, chünki u xushbuydanlar Xudagha atalghandur; **38** shunga özining jénigha özi zamin bolghan gunahkarlarning xushbuydanlirini tériwalghin; ular qurban'gahni qaplash üçün soqup népiz tünike qilinsun, chünki bu xushbuydanlar eslide Perwerdigarning huzurigha sunulup uninggha atalip muqeddes qilin'ghan. Shundaq qilip ular kénin Israilargha ibret bolidighan isharet-belge bolidu. **39** Shuning bilen kahin Eliazar otta köydürüwétilgenler sun'ghan mis xushbuydanlarni tériwaldi; ular qurban'gahni qaplitishqa népiz tünike qilip soquldi. **40** Shuning bilen [qurban'gahning bu qaplimisi] Harunning ewladlirigha yur ademlerning xuddi Korah bilen uning guruhidikilerga oxshash qismetke qalmasliqi üçün, Perwerdigarning huzurida xushbuy köydürüshke yéqinlashmasliqigha Israilar üçün bir esletme boldi. Bu Perwerdigarning Musaning wastisi bilen Eliazargha buyrughanliridur. **41** Etisi pütkül Israil jamaiti Musa bilen Harunning yaman gépini qilip: — Siler Perwerdigarning beldiki, jamaet Musa bilen Harun'gha hujum qilishqa yighiliwatqanda, jamaet burulup jamaet chédirigha

qariwidi, we mana, bulut chédirni qapliwaldi hem Perwerdigarning julasi ayan boldi. **43** Shuning bilen Musa bilen Harun jamaet chédirining aldigha bérp turdi. **44** Perwerdigar Musagha söz qilip: — **45** Men közni yumup achquche ularni yoqitip tashlashim üçün ikkinglar bu jamaetnin chiqip néri kétinglar, — dep buyruwidi, ikkiyin yiqilip yerde düm yatti. **46** Musa Harun'gha: — Sen xushbuydanni élip uninggha qurban'gahtiki ottin sal, uninggha xushbuy qoyup, ular üçün kafaret keltürishke tézlikte jamaetning arisigha apar; chünki qehr-ghezep Perwerdigarning aldidin chiqti, waba basqili turdi, — dédi. **47** Harun Musaning déginidek qilip, xushbuydanni élip jamaetning arisigha yügürüp kirdi; we mana, waba kishilerning arisida bashlan'ghanidi; u xushbuyini xushbuydan'gha sélip, xelq üçün kafaret keltürdi. **48** U ölüklér bilen tirikler otturisida turuwidi, waba toxtidi. **49** Korahning weqesi munasiwiti bilen ölgenlerdin bashqa, waba sewebidin ölgenler on töt ming yette yüz kishi boldi. **50** Harun jamaet chédirining derwazisi yénida turghan Musaning yénigha yénip keldi; waba toxtidi.

17 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** «Sen Israillargha söz qilip, ular din ata jemeti boyiche, her qebilining emiridin birdin on ikki hasa alghin; sen ularning herbirining ismini özining hasisigha yézip qoyghin. **3** Lawiy qebilisining hasisigha Harunning ismini yazghin, chünki her bir ata jemet qebile bashliq üçün bir hasa wekil bolidu. **4** Sen bu hasilarni jamaet chédiridiki höküm-guwahliq [sanduqining] aldigha, yeni Men séning bilen körüshidighan yerge qoyghin. **5** We shundaq boliduki, Men tallighan kishining bolsa, uning hasisi bix süridu; shundaq qilip Israillarning silerge ghudurashqan geplirini toxtitip Manga anglanmaydighan qiliwétimen». **6** Shuning bilen Musa Israillargha shundaq söz qildi; ularning hemme emirliri uninggha birdin hasini, jemi bolup on ikki hasini berdi; her bir ata jemetke bir hasa wekil boldi, Harunning hasisimu shularning ichide idi. **7** Musa hasilarni höküm-guwahliq chédirigha ekirip Perwerdigarning huzurigha qoydi. **8** We shundaq boldiki, Musa etisi höküm-guwahliq chédirigha kiriwidi, mana, Lawiy jemetige wekil bolghan Harunning hasisi bix sürüp, ghunchilap, chécheklep, badam chüshkenidi. **9** Musa hasilarning hemmisini Perwerdigarning aldidin élip chiqip, Israil xelqige körsetti; ular körgendin kéyin herkim öz hasilirini élip kétishti. **10** Perwerdigar Musagha: — Shu asiqliq qilghuchi balilargha bir agah belgisi bolsun dep Harunning hasisini höküm-guwahning aldigha ekirip qoyghin. Shundaq qilsang sen ularning ghudurashqan geplirini toxtitip, Manga anglanmaydighan qilisen; ularmu shuning bilen ölüp ketmeydu, — dédi. **11** Musa shundaq qildi; Perwerdigar özi qandaq buyrughan bolsa u shundaq qildi. **12** Israillar Musagha söz qilip: — Biz nepestin qalay dewatimiz, biz tügeshtuq, biz hemmimiz tügeshtuq! **13** Perwerdigarning ibadet chédirigha yéqinlashqanlar ölmey qalmaydu, shundaq iken, biz hemmimiz mutleq nepestin qelishimiz kérekmu? — déyishti.

18 Perwerdigar Harun'gha mundaq dédi: — Sen, oghulliring we ata jemetingdikiler séning bilen birlikte muqeddes joygha munasiwetlik bolghan

gunahni, shuningdek sen we oghulliring birlikte kahinliq wezipisige munasiwetlik bolghan gunahni üstüngerle alisler. **2** Sen qérindashliring bolghan Lawiy qebilisidikilerni, yeni ata-bowiliringning qebilisidikilerni özüng bilen birlishtür hem ularni xizmitingni qilishi üçün bashlap élip kel; biraq sen bilen oghulliring séning bilen birlikte höküm-guwahliq chédiri aldida xizmetlerni qilsun. **3** Ular séning buyruqliringgha teyyar turup, shundaqla chédirdiki barliq xizmet-wezipisini öteydu; peqet muqeddes jaydiki qacha-qucha eswablargha we qurban'gahqa yéqinlashmisun; undaq qilsa, ularmu, silermu ölüp kétisiler. **4** Ular séning bilen birlisip, jamaet chédiridiki wezipini ötep, qilidighan her bir ishini qilsun; peqetla héch yat kishiler silerge yéqinlashmisun. **5** Qehr-ghezep yene Israillarning béshigha chüshmisun üçün, siler muqeddes jaydiki wezipe bilen qurban'gahdiki wezipini öteshe mes'ul bolunglar. **6** Mana, Men Özüm silerning qérindashliringlar bolghan Lawiyarni Israillar ichidin tallap chiqtim; ular jamaet chédirining ishlerini qilishqa Perwerdigargha teqdim qilin'ghan bolup, silerge sowgha süpitide ata qilin'ghan. **7** Lékin sen we oghulliring séning bilen birlikte kahinliq wezipenglerde turup, qurban'gahtiki barliq ishlarni hem perde ichidiki ishlarni béjiringlar; silerning wezipengler shundaq bolsun. Kahinliq wezipisini, xizmitimde bolushunglar üçün silerge sowgha qilip berdim; yat ademler yéqinlashsa, öltürüwétilsun. **8** Perwerdigar Harun'gha mundaq dédi: — Men Manga sunulghan kötürme hediyelemni, yeni Israillar Manga muqeddes dep atighan barliq nersilerni ülüshünglar bolsun dep, mana menggülük belgilime bilen sanga we séning ewladliringgha teqdim qildim. **9** Israillar otta sunidighan, «eng muqeddes» nersilerdin silerge munular qaldirup bérilidu: — ularning Manga atap sun'ghan barliq nersiliri, yeni barliq ashliq hediyeledin, barliq gunah qurbanliqliridin, barliq itaetsizlik qurbanliqliridin «eng muqeddes» hésaban'ghanliri, sanga we ewladliringgha ata qilinidu. **10** Sen shu [ülüshüngni] «eng muqeddes» süpitide yégin, silerdin bolghan her bir er kishi uni yésun; u sanga «eng muqeddes» dep bilinsun. **11** Munularmu séning bolidu: — Israillarning sowghatliiri ichidin kötürme hediyeledin, barliq pulanglatma hediyeledin séning; Men ularni sanga, shundaqla oghulliring bilen qizliringgha menggülük belgilime bilen teqdim qildim; séning öyüngdiki her bir pak adem uningdin yése bolidu. **12** Zeytun mayidin eng ésilini, yéngi sharabtin eng ésilini, shundaqla ashliqtin eng ésilini, yeni Israillar Perwerdigargha atap sun'ghan deslepki pishqan mehsulatların hemmisini Men sanga teqdim qilip berdim. **13** Ular yerdin élip Perwerdigargha atap ekelgen deslepki pishqan nersilerning hemmisi séning bolsun; öyüngdiki her bir pak adem uningdin yése bolidu. **14** Israilda Xudagha mutleq atilidighan her bir nerse séning bolidu. **15** Ular Perwerdigargha atap keltüridighan barliq janıwarların tunjiliri, meyli insan yaki ulagh-charpay bolsun séning bolidu; halbuki, insanların tunjilirini bolsa ularni tölem tölep yanduruwalsun we napak haywanların tunjilirini tölem tölep yanduruwalsun. **16** Tölem tölesh kérek bolghanlar üçün yéshi bir ayliqtin ashqanda tölem puli tölensun; ulargha sen toxtatqan baha boyiche, yeni muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki

boyiche (bir shekel yigirme gerahdur) baha qoyup, besh kümüş shekel al. **17** Peqet tunji kala, tunji qoy yaki tunji oghlaqqa tölem alsang bolmaydu; ularning hemmisi muqeddestur. Sen ularning qénini qurban'gahqa chéchip, méyini Perwerdigargha atap otta sunulidighan, Uninggha xushbuy keltüridighan qurbanliq süpitide köydürgin. **18** Ularning göshi séning bolidu; xuddi «kötürme hediye» qilin'ghan tösh we ong arqa putigha oxshash, sanga tewe bolidu. **19** Israillar Perwerdigargha atap sun'ghan muqeddes nersiler ichidiki kötürme hediye-qurbanliqning hemmisini Men sanga we séning bilen bille turuwatqan oghul-qizliringgha menggülik belgilime bilen teqdim qildim. Bu Perwerdigar aldida sanga we séning bilen bille turuwatqan ewladliring üçün menggülik tuzluq ehde bolidu. **20** Perwerdigar Harun'gha mundaq dédi: — [Israil] zéminida séning héchqandaq mirasing bolmaydu, ularning arisidimu héchqandaq nésiweng bolmaydu; Israillar arisida mana Men Özüm séning nésiweng, séning mirasingdurmen. **21** Lawiylargha bolsa, ularning öteyidighan xizmetliri, yeni jamaet chédiridiki xizmiti üçün, mana Men Israilda teqdim qilin'ghan barliq «ondin bir ülish»ning hemmisini ulargha miras qilip bergenmen. **22** Buningdin kéyin, gunahkar bolup ölüp ketmesliki üçün, Israillar jamaet chédirigha yéqinlashmisun. **23** Jamaet chédiridiki xizmetni bolsa, uni ötügüchiler peqet Lawiylarla bolidu we shu ishta bolghan gunahini özliri üstige alidu, bu siler üçün ewladmu-ewlad menggülik bir belgilime bolidu; ularning Israillarning ichide héchqandaq mirasi bolmaydu. **24** Chünki Israillarning Perwerdigargha atap kötürme hediye süpitide sun'ghan «ondin bir ülish»ni Lawiylargha miras qilip teqdim qilidighan boldum; shunga Men ular toghruluq: Israillar ichide héchqandaq mirasi bolsa bolmaydu, — dédim. **25** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **26** Sen Lawiylargha éytqin: «Siler Israillarning qolidin Men silerge miras bolsun dep teqdim qilghan «ondin bir ülish»ni alghan ikensiler, siler shu ondin bir ülishning yene ondin bir ülishini ayrip, uni Perwerdigargha atap kötürme hediye süpitide sununglar. **27** Bu yol bilen silerning shu «kötürme hediye»nglar silerge «xamandiki ashliqinglar»din hem «sharab kölkchikidiki tolup tashqan sharabinglar»din atalghanlar hésablinidu. **28** Bundaq bolghanda, siler Israillarning qolidin alghan ondin bir ülishning hemmisidin Perwerdigargha atap kötürme hediye sunisiler; siler Perwerdigargha atighan shu «kötürme hediye»ni kahin Harun'gha béringlar. **29** Silerge teqdim qilin'ghan barliq nersilerdin eng ésilini élip shularni muqeddes hésablap «Perwerdigargha atalghan toluq kötürme hediye» süpitide sununglar». **30** Shunga sen Lawiylargha éytqinki, «Siler shulardin eng ésilini kötürüp sunsanglar, bu siler Lawiylarning xamandiki ashliqinglar we sharab kölkchikidiki sharabinglarga oxshash hésablinidu. **31** Shundaq qilghandin kéyin siler we öydikiliringlar shu «ondin bir ülish»lerni xalighan yerde yésenglar bolidu, chünki bu silerning jamaet chédiridiki xizmitinglarning in'ami bolidu; **32** Siler [shu ülishlerdin] eng ésilini kötürüp sunsanglar, mushu ishinglar sewebidin gunahkar bolmaysiler. Undaq qilsanglar siler Israillar atighan muqeddes nersilerni bulghimaysiler, shuning bilen ölmeysiler».

19 Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **2** Men Perwerdigar emr qilghan qanun-belgilime shuki: — Sen Israillargha buyrughin, ular béjirim, nuqsansiz, boyunturuq sélinmighan qizil yash siyirdin birni séning yéninggha ekelsun. **3** Sen siyirni kahin Eliazargha tapshur, u uni chédirgahning sirtigha epchiqsun, andin birsi siyirni uning aldida boghuzlisun. **4** Kahin Eliazar barmiqini qan'gha milep, jamaet chédirining aldigha qaritip yette mertem chachsun. **5** Andin birsi Eliazarning köz aldida pütkül siyirni köydürsun, yeni uning térisi, göshi, qéni we tézeklirini köydürsun. **6** Kahin kédír yaghichi, zofa ösümlüki we qizil rextni siyir köydürüldighan otaq tashlisun. **7** Andin kahin öz kiyimini yusun we bedinini suda yusun, andin kéyin bargahqa kirishke bolidu; lékin kahin kech kirgüche napak sanalsun. **8** Siyirni köydürgen kishimu kiyimlirini su bilen yuyup, öz bedinini suda yusun, andin u kech kirgüche napak sanalsun. **9** Pak bir adem siyirning külini yighip bargahning sirtidiki pak bir yerge qoysun; u Israil jamaiti üçün «napakliqni chiqarghuchi su»ni yasashqa shu yerde saqlansun, u bir «gunahni paklighuchi»dur. **10** Siyirning külini yighishturghan adem özining kiyimlirini yusun we kech kirgüche napak sanalsun. Bu Israillargha we ularning arisida turuwatqan musapirlargha menggülik qanun-belgilime bolidu. **11** — Ölükke, yeni herqandaq ölgen kishining jesitige tégip ketken herbir kishi yette kün napak sanilidu. **12** U adem üçinchi küni [ashu su] bilen özini paklisun, hemde yettinchi künimu paklisun, andin u pak sanilidu; eger u üçinchi küni hemde yettinchi küni özini paklimisa, pak sanalmaydu. **13** Herqandaq adem ölükke, yeni herqandaq ölgen kishining jesitige tégip ketse, hemde özini paklimisa, Perwerdigarning chédirini bulghighan bolidu; shu kishi Israil arisidin üzüp tashlinidu; chünki «napakliqni chiqarghuchi su» uninggha sépilmigechke, u napak sanilidu; uning napakliqi téxiche üstide turidu. **14** Eger birer kishi bir chédir ichide ölüp qalghan bolsa, u toghruluq qanun-belgilime mundaq bolidu: — shu chédirgha kirgen herbirsi we chédira turup qalghanlarning herbiri yette kün napak sanilidu. **15** Herbir ochuq turghan, aghzi yépilmighan qacha-quchilarning hemmisi napak sanilidu. **16** Shuningdek dalada qilich-shemsher bilen öltürülgenlerge, yaki özi ölüp qalghanning ölükgige, yaki ademning ustixininigha yaki qebrisige tegken herbir kishi yette kün'giche napak sanilidu. **17** Kishiler bu napak kishi üçün «paklandurghuchi qurbanliq»ning külidin azraq élip komzekke sélip, ularning üstige éqin su quysun. **18** Andin pak bir kishi zofa ösümlükini élip shu sugha tegküzüp uni chédirgha we ichidiki barliq qacha-quchilargha hem shu yerde turghan barliq kishilerning üstige sépip qoysun, we yene uni ustixan'gha, öltürtülgüchige yaki qebrige tegken kishining üstige sépip qoysun. **19** Üchinchi küni we yettinchi küni héliqi pak adem [pak bolmighan ademlerning] üstige shu suni sépip qoysun; shundaq qilghanda, yettinchi küniye kelgende u kishi paklan'ghan bolidu; andin u kishi kiyimlirini yuyup, bedinini suda yusun, kech kirgende u pak sanilidu. **20** Lékin napak bolup qélip, özini paklimighan kishi Perwerdigarning muqeddes jayini bulghighini üçün, jamaet arisidin üzüp tashlinidu; «napakliqni chiqarghuchi su» uning

üstige sépilmigen, shunga u napak sanilidu. **21** Bu Israillarga menggülik belgilime bolidu, «napakliqni chiqarghuchi su»ni sephen kishi bolsa özining kiyimlirini yusun we «napakliqni chiqarghuchi su»gha tegken kishi kech kirgüche napak sanalsun. **22** Napak kishi tegken herqandaq nersimu napak sanilidu; bu nersilerge tegken kishilermu kech kirgüche napak sanalsun.

20 Birinchi ayning ichide Israillar, yeni pütkül Israil jamaiti Zin chöligé yétip kélip, Qadeshte turup qaldi; Meryem shu yerde wapat boldi we shu yerde depne qilindi. **2** Jamaetke ichidighan'gha su yoq idi, ular yighilip Musa bilen Harun'gha hujum qilghili turdi. **3** Xelq Musa bilen tegship: — Qérindashlirimiz Perwerdigarning aldisa ölgen chaghda bizmu bille ölsek boptiken! **4** Siler néme üçün biz we charpaylirimizni bu yerde ölüp ketsun dep, Perwerdigarning jamaitini bu chöl-jezirige bashlap keldinglar? **5** Siler néme üçün bizni Misirdin élip chiqip bundaq dehshetlik yerge ekeldinglar? Bu yerde ya tériqchilik qilghili yer bolmisa, ya enjür, üzüm, anar bolmisa, ichidighan'gha sumu bolmisa, — déyishti. **6** Shuning bilen Musa bilen Harun jamaettin ayrilip jamaet chédirining derwazisi aldigha kélip düm yiqiliwidi, Perwerdigarning julasi u ikkisige ayan boldi. **7** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **8** Hasini qolunggha al, andin sen akang Harun bilen birlikte jamaetni yighip, ularning köz aldildila qoram tashqa buyruq qil; shundaq qilsang qoram tash öz süyini chiqiridu; shu yol bilen sen ulargha su chiqirip, jamaet we charpayliri ichidighan'gha su bérisen. **9** Shuning bilen Musa Perwerdigarning emri boyiche Perwerdigarning huzuridin hasini aldi. **10** Musa bilen Harun ikkisi jamaetni qoram tashning aldigha yighdi we Musa ulargha: — Gépimge qulaq sélinglar, i asyilar! Biz silerge bu qoram tashdin su chiqirip béreylimu?! — dédi. **11** Andin Musa hasisi bilen qoram tashni ikki qétim uruwidi, nahayiti köp su éqip chiqti, sudin jamaetmu, charpaylarmu ichishti. **12** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha: — Siler Manga ishenmey, Israillar aldisa Méni muqeddes dep hörmetlimigininglar üçün, ikkinglarning bu jamaetni Men ulargha teqdim qilip bergen zémin'gha bashlap kirishinglarga yol qoymaymen, — dédi. **13** Su chiqirilghan jay «Meribah suliri» dep atalghan; Israillar shu yerde Perwerdigar bilen takallashanliq üçün, U ularning otturisida Özining muqeddes ikenlikini körsetti. **14** Musa Qadeshtin Édom padishahi bilen körüshüshke elchi ewetip uninggha: «Qérindashliri Israil mundaq deydu: — Biz tartiwatqan jebr-japalarning qandaqliqi özlirige melum, **15** bizning ata-bowilirimiz Misirgha chüshken bolup, biz Misirda uzaq zaman turup kettuk; misirliqlar bizgimu, bizning ata-bowilirimizgimu yaman muamile qildi; **16** biz Perwerdigargha yéliniwédük, U bizning zarimizgha qulaq sélip, Perishte ewetip bizni Misirdin élip chiqti. Hazir mana, biz özlirining chégrisigha jaylashqan Qadesh dégen bir sheherde turuwatimiz. **17** Emdi bizning zéminliridin ötüshimizge ruxset qilghan bolsila, biz étiz-ériq we üzümzarliqlardin ötmeymiz, quduqliringladin sumu ichmeymiz; «Xan yoli» bilen méngip chégriliridin ötüp ketküche ong-solgha burulmaymiz» — dédi. **18** Lékin Édomlar uninggha: «Silerning bizning zéminimizdin

ötüshünglerge bolmaydu, ötimen désenglar qilich kötürüp silerge jengge chiqimiz» — dédi. **19** Israillar uninggha: «Biz «kötürülgén yoli» bilen mandigim, özimiz we mallirimiz süyünglarni ichsek, nerxi boyiche heqqini bérimiz; biz peqet piyade ötüp kétimiz, bashqa héch telipimiz yoq» déwidi, **20** Édom padishahi: «Yaq. Ötmeysiler!» dédi. Édom [padishahi] nahayiti köp adimini bashlap chiqip Israillargha zor heywe körsetti. **21** Shundaq qilip Édomlar Israillarning ularning tewelikidin ötüshige ene shu yosunda yol qoymidi; shuning bilen Israillar Édomlarning aldisin burulup ketti. **22** Ular Qadeshtin yolgha chiqti; pütkül Israil xelqi Hor téghigha keldi. **23** Perwerdigar Édomning chégrisidiki Hor téghida Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **24** Harun öz xelqlirige qoshulup kétidu; ikkinglar Meribah suliri dégen jayda Méning emrimge xilapliq qilghininglar üçün, uning Men Israillargha teqdim qilip bergen zémin'gha kirishige bolmaydu. **25** Sen Harun bilen oghli Eliazarni élip Hor téghigha chiqqin; **26** Harunning kiyimlirini saldurup, oghli Eliazargha kiydürüp qoy; Harun shu yerde ölüp, öz xelqlirige qoshulidu. **27** Musa Perwerdigarning déginidek qildi, ücheylen pütkül jamaetning köz aldisa Hor téghigha chiqti. **28** Musa Harunning kiyimlirini saldurup uning oghli Eliazargha kiydürüp qoydi; Harun taghning choqqsida öldi. Andin Musa bilen Eliazar taghdin chüshüp keldi. **29** Pütkül jamaet Harunning ölgenlikini bildi; shuning bilen pütün Israil jemeti Harun üçün ottuz kün matem tutti.

21 Jenubta turushluq Arad memlikitining Qanaaniylardin bolghan padishahi Israillarning Atarim yoli bilen kéliwatqanliqini anglap, chiqip ular bilen soqushup, nechcheylenni tutqun qilip ketti. **2** Andin Israillar Perwerdigargha qesem ichip: «Eger bu xelqni bizning qolimizgha pütünley tapshuridighan bolsang, ularning sheherlirini weyran qilip tashlaymiz» — dédi. **3** Perwerdigar Israillarning peryadini anglap, Qanaaniylarni ularning qoligha tapshurdi, shuning bilen ular Qanaaniylarni ularning sheherliri bilen qoshup weyran qildi; shu sewebtin ular shu yerni «Xormah» dep atidi. **4** Ular Hor téghidin yolgha chiqip, Édom zéminini aylinip ötüsh üçün, Qizil déngiz boyidiki yolni boylap mandgi; xelq mushu yol sewebidin könglide tolimu taqetsiz bolup, **5** Xudagha we Musagha qarshi chiqip: — Siler néme üçün bizni chöl-jeziride ölsun dep Misir zéminidin bashlap chiqqansiler? Bu yerde ya ashliq, ya su yoq, könglimiz bu erzimes nanlardin bizar boldi, déyishti. **6** Shu sewebtin Perwerdigar ularning arisigha zeherlik yilanlarni ewetti; yilanlar ularni chaqti, shu sewebtin Israillardin nurghun adem ölüp ketti. **7** Xelq Musaning aldigha kélip uninggha: — Biz aghzimizni buzup, Perwerdigargha hem sanga hujum qilip, yaman gep qilip gunah qilduk; Perwerdigargha tilawet qilsang, u bu yilanlarni arimizdin élip ketkey, — déwidi, Musa xelq üçün dua qildi. **8** Perwerdigar Musagha: — Sen bir zeherlik yilanning sheklini yasap xadigha ésip qoyghin; yilan chéqiwalghan herbiri uninggha qarisila qayta hayatqa érishidu, — dédi. **9** Musa mistin bir yilan yasitip xadigha ésip qoydi; we shundaq boldiki, yilan birkimni chéqiwalghan bolsa, u bu mis yilan'gha qarisila, ular hayat qaldi. **10** Israillar yene yolgha chiqip Obotqa kélip chédir tikti. **11** Yene

Obottin yolgha chiqip, Moab zéminining udulida kün chiqish tereptiki Iye-Ibaringha kélip chédir tikti. **12** Ular yene u yerdin yolgha chiqip Zered jilghisida chédir tikti. **13** Yene u yerdin méngip Amoriylarning zéminining chétidin chiqip chöl-bayawandin ötüp, éqip turghan Arnon deryasining u qétida chédir tikti (chünki Arnon deryasi Moabiylarning chégrisi bolup, Moabiylar bilen Amoriylarning otturisida idi. **14** Shunga «Perwerdigarning jengnamisi» dégen kitapta: — «Sufahdiki Waheb we derya-wadiliri, Arnon deryasi we jilghilirining yanbaghirliri, Arning turalghusighiche yétip, Moabning chégrisiga chüshidu» dep pütülgenidi). **16** [Israillar] yene u yerdin méngip Beerge keldi; «[Beer]» quduq dégen menide bolup, ilgiri Perwerdigar Musagha: «Sen xelqni yigh, Men ulargha ichidighan su bérey» dégende shu quduqni közde tutqan. **17** Shu chaghda Israillar munu naxshini éytishqan: — «Ah quduq, chiqsun süyüng bulduqlap, Naxsha éytinglar, quduqqa béghishlap: **18** Bu quduqni emirler, Xelqning kattiliri qazghan, Qanun chiqarghuchining sözi bilen, Hasiliri bilen qazghan». Israillar chöl-bayawandin yene Mattanahqa, **19** Mattanahtin Nahaliyelge, Nahaliyeldin Bamotqa, **20** Bamottin Moab dalasidiki jilghigha, yene chöl-bayawan terepke qarap turghan Pisgah téghining choqqisigha yétip bard. **21** Israillar Amoriylarning padishahi Sihonning aldigha elchilerni ewetip: **22** — Bizning öz zéminliridin ötüwélisimizge ijazet bergeyla; biz silining étizliqliriga we üzümarliqliriga kirmeymiz, quduqliridin sumu ichmeymiz; teweliridin ötüp ketküche «Xan yolıxdin chiqmaymiz, — dédi. **23** Sihon Israillarni öz chégrisidin ötkili qoymayla qalmastin, eksiche u Israillar bilen soqushimen dep, özining barliq xelqini yighip chölge qarap atlandi. U Yahazgha kélip Israilgha hujum qildi. **24** Israillar uni qilich bilen chépip öltürüp, uning yurtini Arnon deryasidin Yabbok deryasighiche, yene Ammoniylarning chégrisighiche igilidi; Ammoniylarning chégrisi bolsa bek mustehkem idi. **25** Israillar bu yerdiki hemme sheherni igilidi hem Amoriylarning sheherlirige, yene Heshbon'gha we uninggha tewe barliq yéza-qishlaqlarghimu kirip orunlashti. **26** Chünki Heshbon eslide Amoriylarning padishahi Sihonning merkizi shehiri idi; Sihon eslide Moabning ilgiriki padishahi bilen soqushqan, uning Arnon deryasighiche bolghan hemme zéminini tartiwalghanidi. **27** Shu sewebtin shairlar: — «Heshbon'gha kélinglar! Mana Sihonning shehiri yéngiwashtin qurulsun, Sihonning shehiri mehkem qilinsun. **28** Chünki Heshbonning özidin chiqti bir ot, Sihonning shehiridin bir yalqun yalqunlap, Yutuwettti Moabtiki Ar shehirini, Arnondiki égez jaylarning emirlirini. **29** Way sang'a ey Moab! Hey Kémoshning ümmiti, tügeshtinglar! Chünki [Kémosh] öz oghullirini qachqun'gha aylandurdi, Qizlirini esirlikke bérıp, Amoriylarning padishahi Sihon'gha tutup berdi! **30** Biz ularni yiqitiwettuq, Heshbon taki Dibon'ghiche halak boldi; Biz hetta Nofahqiche (Nofahtin Medebagha yétidu) ularning yurtini weyran qiliwettuq!» — dep shéir yézishqanidi. **31** Shuning bilen Israillar ene shu teriqide Amoriylarning yurtigha orunlashti. **32** Musa Yaazerni charlap kélishe charlighuchilarni ewetti; andin Israillar Yaazerning yéza-qishlaqlirini ishghal qilip, u yerlerdiki

Amoriylarni yéridin qoghliwetti. **33** Shuningdin kéyin Israillar burulup, Bashanning yolini boylap mangdi; Bashanning padishahi Og we uning barliq xelqi chiqip Edreyde Israillar bilen jeng qilishqa sep tüzdi. **34** Perwerdigar Musagha: — Qorqma, Men uni, uning barliq xelqi hem zéminini qolunggha tapshurimen; sen uni ilgiri Heshbona turushluq Amoriylarning padishahi Sihonni qilghandek qilisen, — dédi. **35** Shuning bilen ular Og bilen uning oghullirini hem barliq xelqining birini qoymay qirip tashlidi we uning zéminini igilidi.

22 Israillar yene yolgha chiqip Moab tüzlenglikliride, yeni Iordan deryasining sherq teripide, Yérixonning udulida chédir tikti. **2** Israillarning Amoriylargha qilghan ishlerining hemmisini Zipporning oghli Balaq körip turghanidi. **3** Moablar xelqtin intayin qorqushti, chünki ular bek köp idi; Moabiylar Israillarning sewebidin bek alaqzade bolup kétishti. **4** Moabiylar Midiyan aqsqaqallirigha: «Bu bir top adem etrapimizdiki hemme nersini, xuddi kala étizdiki otni yalmighandek yalmap yep kétidighan boldi» — déyishti. U chaghda Zipporning oghli Balaq Moabning padishahi idi. **5** U elchilerni Béorning oghli Balaamning aldigha, Balaamning ana yurtidiki ulugh derya boyidiki Pétor shehirige bérıp, Balaamni chaqirip kélishe ewetip: padishahimiz: — «Qarisila, bir xelq Misirdin chiqqanidi; mana, ular pütün zémin'gha yamrap ketti, mana ular bizning udulimizgha kélip chüshiti. **6** Ular méningdin küchlük bolghachqa, emdi özliri kélip bu xelqni men üçün bir qarghap bergen bolsila; belkim men ularni yéngip, bu zémindin qoghlap chiqirishim mumkin; chünki özliri kimgé bext tilisile shuning bext quchidighanliqini, kimni qarghisila, shuning qarghishqa qalidighanliqini bilimen» deydu, denglar, — dédi. **7** Moabning aqsqaqalliri bilen Midiyaning aqsqaqalliri qolrida pal sélis in'amirlirini élip mangdi; ular Balaamning aldigha kélip Balaqning geplirini yetküzd. **8** Balaam ulargha: — Bügün axsham mushu yerde qonup qélinglar, men Perwerdigarning manga qilghan sözi boyiche silerge jawap yetküzimen, — dédi. Shuning bilen Moabning shu emirliri Balaamningkide qonup qaldi. **9** Xuda Balaamningkige kélip: — Séning bilen bille turghan bu ademler kim? — déwidi, **10** Balaam Xudagha: — Moab padishahi Zipporning oghli Balaq elchilerni ewetip manga: **11** «Qarisila, Misirdin bir xelq chiqqanidi, ular pütün zémin'gha yamrap ketti; bu yerge kélip méning üçün ularni qarghap bersile, shundaq qilsila belkim ularni yéngip, bu yerdin qoghliwételishim mumkin» — dédi, — dédi. **12** Xuda Balaamgha: Sen ular bilen bille barsang bolmaydu, u xelqni qarghisangmu bolmaydu, chünki ulargha bext-beriket ata qilin'ghan, — dédi. **13** Balaam etigen turup Balaqning emeldarlarigha: — Siler öz yurtunglarga qaytip kétinglar, chünki Perwerdigar méning siler bilen bille bérishimgha ruxset qilmidi, — dédi. **14** Moabning emeldarliri qopup Balaqning yénigha kélip uninggha: — Balaam biz bilen bille kélishe unimidi, — dédi. **15** Shuning bilen Balaq téximu köp we téximu mótiwer emeldarlarni ewetti, **16** Ular Balaamning aldigha kélip uninggha: — «Zipporning oghli Balaq mundaq deydu: — «Héchnéme silining yénimgha kélishe unimidi, — dédi. **17** chünki men özlirini zor shan-shöhretke ige qilimen; néme désile maqul deymen;

shunga manga eshu xelqni qarghap bersilila bolidu», — dédi. **18** Balaam Balaqning xizmetkarligiriga javaben: — Balaq manga özining altun-kümüşke liq tolgan öz öyini bersimu, mayli chong yaki kichik ish qilay, Xudayim Perwerdigarning manga buyrughanliridin halqip kételmeymen. **19** Silermu bügün axsham mushu yerde qonup qélinglar, Perwerdigar yene shu ishlar toghrisida manga néme deydikin, shuni biley, — dédi. **20** Shu kéchisi Xuda Balaamningkige kélip uninggha: — U kishiler séni tekliq qilip kelgen bolsa, ular bilen bille barghin, lékin sen Méning sanga éytidighanlirim boyiche ish qilishing kérek, — dédi. **21** Balaam etigen turup éshikini toqup Moabning emirliri bilen bille mangdi. **22** Xuda Balaamning mangghanliqidin ghezeplendi; Perwerdigarning Perishtisi uni tosushqa yolda turatti. U shu chaghda éshikige minip ikki ghulami bilen bille kétiwatatti. **23** Mada éshek Perwerdigarning Perishtisining qoligha qilich alghan halda yolda turghanliqini körüp, yoldin chiqip étizliq bilen méngiwidi, Balaam éshekni yolgha chiqip méngishqa dumbalap urdi. **24** Perwerdigarning Perishtisi ikki teripi tosmam bilen tosalghan üzümlarliqtiki tar bir yolda turuwaldi. **25** Éshek Perwerdigarning Perishtisini körüp, tamgha qistilip méngip, Balaamning putini tamgha qistap yarilandurup qoydi; Balaam éshekni yene dumbaladi. **26** Perwerdigarning Perishtisi bolsa yene aldighiraq béríp, ong ya solgha burulushqa bolmaydighan téximu tar bir yerde kütüp turdi. **27** Éshek Perwerdigarning Perishtisini körüp mangmay, Balaamning astida yétiwaldi; Balaam qattiq xapa bolup, éshekni hasisi bilen qattiq dumbalap ketti. **28** Bu chaghda Perwerdigar éshekke zuwan kirgüzüwidi, éshek Balaamgha: — Méni üç qétim dumbalaydighan'gha sanga néme yamanliq qiptimen? — déwidi, **29** Balaam éshekke: — Sen méni setleshtürdüng, qolumda qilich bolghan bolsa idi, séni chépip öltürüwétettim! — dédi. **30** Éshek Balaamgha: — Men séningki bolghinimdin tartip minip kelgen éshiking men emesmu? Ilgiri men sanga mushundaq qilish aditim bolup baqqanmu? — déwidi, — Yaq, — dédi [Balaam]. **31** Ene shu chaghda Perwerdigar Balaamning közlirini achi, Balaam Perwerdigarning Perishtisining qilichini ghilipidin chiqirip, yolda turghanliqini kördi; u yerge bëshini qoyup sejde qildi. **32** Perwerdigarning Perishtisi uninggha: — Sen éshikingni néme üçün üç qétim dumbalaysen? Qarighina, mangghan yolung Méning nezirimde tetür bolghachqa, séni tosushqa chiqchiqu Men Özüm idim. **33** Éshek Méni körüp üç qétim Méning aldimdin burulup ketti; eger éshek Méning aldimdin burulup ketmigen bolsa, Men alliqachan séni öltürüp éshekni tirik qaldurghan bolattim, — dédi. **34** Balaam Perwerdigarning Perishtisine: — Men gناهkarmen, Özlirining yolda méni tosup turghanliqlirini körmeptimen; mubada emdi méning bérishim nezerliride rezil körünse, men qaytip kétey, — dédi. **35** Perwerdigarning Perishtisi Balaamgha yene: — Boptu, bu kishiler bilen bille barghin, biraq peqet Men sanga dégen söznile dégin, — dédi. Shuning bilen Balaam Balaqning emeldarliri bilen bille mangdi. **36** Balaq Balaamni kéliwétiptu dep anglap, qarshi élish üçün Moabning Arnon deryasining boyidiki, chégrining eng bëshidiki shehirige keldi: **37** — Men silini

chaqirishqa shunche jiddiy elchi ewetkenidim, néme üçün kélisheke unimidila? Men silini shan-shöhretke ige qilalmayttimmu? — dédi Balaq Balaamgha. **38** — Qarisila, mana keldimghu, emdi men öz aldimgha birnéme déyeleyttimmu? — dédi Balaam, — Xuda aghzimgha néme gepni salsa, men shunila deymen. **39** Balaam Balaq bilen bille yolgha chiqip Kariat-Xuzotqa keldi. **40** Balaq kala, qoylarni soyup qurbanliq qilip, ularning göshidin Balaam we uning bilen bille bolghan emirlerge ewetip berdi. **41** Andin Balaq etisi seherde Balaamni Baalning égiz jaylirigha élip chiqti; u shu yerdin Israil xelqining eng chettiki bir qismini kördi.

23 Balaam Balaqqa: — Sili mushu yerge manga yette qurban'gha yasitip bersile, mushu yerge yene yette buqa bilen yette qoshqarmu hazirlap bersile, — dédi. **2** Balaq Balaamning déginidek qilip berdi; Balaq bilen Balaam ikkisi herbir qurban'gha qurbanliq qilishqa birdin buqa bilen birdin qoshqar sundi. **3** Balaam Balaqqa: — Sili öz köydürme qurbanliqlirining yénida tursila, men aldigha barimen, Perwerdigar méning bilen körüshüşke kélemdikin? U manga néme dep körsetme berse, men özlirige shuni dep bérimen, — dédi we bir döngge chiqti. **4** Xuda Balaam bilen körüшти; Balaam Xudagha: — Men yette qurban'gha hazirlattim, herbir qurban'gha qurbanliq süpitide birdin buqa bilen birdin qoshqar sundum, — dédi. **5** Perwerdigar Balaamning aghzigha bir sözni sélip: — Balaqning yénigha qaytip béríp uninggha mundaq, mundaq dégin, — dédi. **6** Shuning bilen u Balaqning yénigha qaytip bardı. Mana, u we Moabning barliq emirliri uning köydürme qurbanliqlirining yénida turatti. **7** Balaam kalam sözini aghzigha élip mundaq dédi: — Balaq méni Aram dégen yurttin, Moab shahi Balaq méni meshriq taghliridin élip kélip, Mundaq dédi: — Kel, méning üçün Yaqupni qarghighin. Kel, Israilni rasa bir söküp eyibligen. **8** Tengri Özi qarghimighan birawni men qandaq qarghay? Perwerdigar Özi söküp eyiblimigen birawni men qandaq söküp eyibley? **9** Men qoram tashlarning choqqilirida turup uni körmektimen, Dönglerde turup uninggha nezer salmaqtimen; Mana, ular yekke yashaydighan bir qowm, Ular bashqa qowmlarning qatarida sanalmaydu. **10** Yaqupning topilirini kim hésablap chiqalaydu? Hetta Israilning töttin birinimu kim sanap chiqalaydu? Méning jénim heqqaniyning ölümidék ölsun, Méning axirim uningkidék bolghay! **11** Balaq Balaamgha qarap: — Sen manga néme qiliwatisen?! Men séni düşmenlirimni qarghap bérishke chaqiritqan tursam, mana sen eksiche pütünley ulargha amet tiliding! — dédi. **12** — Perwerdigarning aghzimgha salghinini yetküzüşke köngül qoymisam bolamti? — dep jawab berdi Balaam. **13** Balaq Balaamgha: — Méning bilen bille bashqa bir yerge barsila, ularni shu yerdin köreyley; biraq ularning hemmisini emes, ularning chégridiki bir qisminila köreyley; sili shu yerde turup ularni men üçün qarghap bersile, — dédi. **14** Shuning bilen Balaq Balaamni «Zofimning dalasi»gha, Pisgah téghining choqqisigha bashlap béríp, shu yerde yette qurban'gha saldurup, herbir qurban'gha qurbanliq süpitide birdin buqa, birdin qoshqar sundi. **15** Balaam Balaqqa: — Sili mushu yerde özlirining köydürme qurbanliqlirining yénida turup tursila, men awu yaqqa béríp körüshüp

kéley, — dédi. **16** Perwerdigar Balaam bilen körüshüp, uning aghzigha bir sözni sélip: — Sen Balaqning yénigha qaytip uninggha mundaq, mundaq dégin, — dédi. **17** Balaam Balaqning yénigha qaytip kelgende, mana, u we Moabning barliq emirliri uning köydürme qurbanliqining yénida turatti. — Perwerdigar néme dédi? — dep soridi Balaq. **18** Balaam kalam sözini aghzigha élip mundaq dédi: — «Hey Balaq, sen qopup anglighin, Ah, Zipporning oghli, manga qulaq salghin. **19** Tengri insan emestur, U yalghan éytmaydu, Yaki adem balisimu emestur, U pushayman qilmaydu. U dégeniken, ishqa ashurmay qalamdu? U söz qilghaniken, wujudqa chiqarmay qalamdu? **20** Mana, manga «beriketle» dep tapshurildi, U beriketligeniken, buni men yanduralmaymen. **21** U Yaqupta héch gunah körmigen, Israilda naheqliqni uchrattimghan. Xudasi Perwerdigar uning bilen bille, Padishahning tentene awazi uning arisididur. **22** Tengri uni Misirdin élip chiqqan: Uningda yawa kaliningkidek küch bardur. **23** Chünki Yaquplargha epsun kargha kelmeydu, Israilarghimu pal kargha kelmeydu. Waqtisaiti kelgende, Yaqup bilen Israil toghrisida: — «Tengri neqeder karamet ish qilip bergen-hel» Dep jakarlanmay qalmaydu! **24** Mana, bu qowm chishi shirdek qopidu, Erkek shirdek qeddini ruslaydu; Özi owlighan owni yémigüche, Öltürgenlarning qénini ichmigüche, Hergiz yatmaydu!». **25** Balaq Balaamgha: — Boldi, sili ularni azraqmu qarghimisila, ulargha ametmu tilimisile! — dédi. **26** Balaam Balaqqa jawab qilip: — Men silige: — «Perwerdigarning manga éytqanlirining hemmisige emel qilmisam bolmaydu» dégen emesmidim? — dédi. **27** Balaq Balaamgha: — Kelsile, men silini bashqa bir yerge apiray, Xudaning neziride sili shu yerde turup ularni qarghashliri muwapiq tépilmarmikin? — dédi. **28** Shuning bilen Balaq Balaamni bashlap, chöl-bayawan'gha qaraydighan Péor téghining choqqisigha keldi. **29** Balaam Balaqqa: — Sili bu yerde manga yette qurban'gah saldurup bersile, yette buqa bilen yette qoshqarmu teyyarlap bersile, — dédi. **30** Balaq Balaamning déginidek qildi, herbir qurban'gahqa birdin buqa bilen birdin qochqar sundi.

24 Balaam Perwerdigarning Israilargha bext-beriket ata qilishni muwapiq körgenlikini körüp yétip, aldinqi [ikki] qétimqidikidek séhir ishlietishke barmidi, belki yüzini chöl-bayawan terepke qaratti. **2** Balaam béshini köttürüp Israilarning qebile boyiche chédirlarda olturaqlashqanliqini kördi, Xudaning Rohi uning üstige chüshiti. **3** Shuning bilen u aghzigha kalam sözini élip mundaq dédi: — «Béorning oghli Balaam yetküzidighan kalam sözi, Közi échilmighan ademning éytidighan kalam sözi, **4** Yeni Tengrining sözlirini anglighuchi, Hemmige Qadarning alamet körünüşini körgüchi, Mana emdi közi échilip düm yiqilghan kishi yetküzgen kalam sözi: — **5** Ah Yaqup, chédirliring neqeder güzel, Turalghuliring neqeder güzel, ah Israil! **6** Goya kéngeygen derya wadiliridek, Xuddi derya boyidiki baghlardek, Goya Perwerdigar tikip östürgen ud derexliridek, Derya boyidiki kédir derexliridek; **7** Sular uning soghiliridin éqip chiqidu, Ewladliri süyi mol jaylarda bolidu; Padishahi Agagdin éship kétidu, Uning padishahligi üstün qilinip güllinidu. **8** Tengri uni Misirdin élip

chiqqan, Uningda yawa buqining küchi bardur; Düşmen ellerni u yep kétidu, Ustixanlirini ézip tashlaydu, Oqya étip ularni téship tashlaydu. **9** U baghirlap yatsa, erkek shirdek, Yatsa hem chishi shirdek, Kim uni qozghitishqa pétinar? Kim sanga bext-beriket tilise, bext-beriket tapidu. Kim séni qarghisa, qarghishqa kétidu». **10** Balaq Balaamgha achchiqlinip, qolini qoligha urup ketti; Balaq Balaamgha: — Men silini düşminimni qarghap bérishke qichqirtqanidim we mana, sili üç qétim pütünley ulargha amet tilidile! **11** Emdi tézdin yurtlirigha qéchip ketsile; men eslide silining izzet-hörmetlirini katta qilay dégenidim, mana Perwerdigar silini bu katta izzet-hörmetke nail bolushtin tosup qoydi, — dédi. **12** Balaam Balaqqa: — Men eslide özlirining elchilirige: **13** «Balaq manga özining altun-kümişke liq tolghan öz öyini bersimu, Perwerdigarning buyrughinidin halqip, öz meylimche yaxshi-yaman ish qilalmaymen; Perwerdigar manga néme dése, men shuni deymen» dégen emesmidim? **14** Emdi men öz xelqimge qaytamen; kelsile, men özlirige bu xelqning künlarning axirida silining xelqirige qandaq muamile qilidighanliqini éytip bérey, — dédi. **15** U kalam sözini aghzigha élip mundaq dédi: — Béorning oghli Balaam yetküzidighan kalam sözi, Közliri échilmighan kishi éytqan kalam sözi, **16** Tengrining sözlirini anglighuchi, Hemmidin Aliyning wehiylirini bilgüchi, Hemmige Qadarning alamet körünüşini körgüchi, Mana emdi közi échilghan düm yiqilghan kishi yetküzidighan kalam sözi: — **17** Men Uni körimen, lékin hazir emes; Men Uninggha qaraymen, lékin yéqin yerdin emes; Yaquptin chiqar bir yultuz, Kötürülér Israildin bir shahane hasa; Chéqiwéter u Moabning chékisini, Barliq Shétlarning béshini yanjiydu. **18** Édom uninggha tewe bolidu, Yene téxi düşmini Séirlar uninggha tewe bolidu; Israil bolsa baturluq qilidu. **19** Yaquptin chiqqan biri seltenet süridu, Sheherde qalghan hemmeylenni yoqitidu». **20** Andin Balaam Amalekni körüp, mundaq kalam sözni éytti: — «Amalek idi esli eller arisida bash, Emdi halakettur teqdirqismiti». **21** Andin Balaam Kéniylerni körüp mundaq kalam sözini éytti: — «Séning makaning mustehkem bolup, Changgang qoram tash ichide bolsimu, **22** Lékin siler Kéniyler halak qilinip turisiler; Taki Ashur silerni tutqun qilip ketküche». **23** Balaam yene kalam sözini dawam qilip mundaq dédi: — «Ah, Tengri bu ishlarni qilghan chéghida, Kim tirik qélishqa qadir bolar? **24** Kittim terepliridin kémiler kélip, Zulum-zexmet salidu Ashurgha, Zulum-zexmet salidu Éberge; Lékin [Kittimdin kelgüchi] özimu halaketke yüzliner. **25** Shuning bilen Balaam ornidin qopup öz yurtigha qaytti; Balaqmu öz yoligha mangdi.

25 Israilar Shittimda turghan mezgilde, xelq Moab qizliri bilen buzuqluq qilishqa bérilip ketti. **2** U qizlar Israilarni öz ilahilirigha atalghan qurbanliqlargha qatnishishqa chaqirdi; [Israilarmu] qurbanliqlardin yeydighan, ularning ilahilirigha birlikte choqunidighan boldi. **3** Israilar Baal-Péor bilen ene shu teriqide baghlinip ketkenliki üçün, Perwerdigarning Israilargha achchiqi qozghaldi. **4** Perwerdigar Musagha: — Perwerdigarning qattiq ghezpi Israilargha chüshmisun üçün, xelqning emirlirining hemmisini tutup, ularni

Méning aldimda aptapta ésip qoyghin, — dédi. **5** Shuning bilan Musa Israilning soraqchilorigha: — Siler bérıp herbiringlar ózinglarning Baal-Péor bilan baghlinıp ketken ademlerini óltürüwétinglar, — dédi. **6** We Musa pütkül Israil jamaiti bilan jamaet chédirining derwazisi aldida yigha-zar qılıp turuwatqanda, mana Israillardin bireylen kélip ularning kóz aldida Midiyaniy bir qizni óz qérindashlirining yénigha élip mangdi. **7** Kahin Harunning newrisi, Eliazarning oghli Finihas buni körüp, jamaet ichidin qopti-de, qoligha neyze élip, **8** héliqi Israil ademning arqisidin chédirning ichkirige kirip, qiz bilen ikkisining qarnigha neyze tiziwetti. Israillar arisida tarqalghan waba ene shu chaghda toxtidi. **9** Shu chaghda waba tégip ólgenler jemi yigirme töt ming ademge yetkenidi. **10** Andin Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **11** — «Kahin Harunning newrisi, Eliazarning oghli Finihas Méni dep wapasizliqqa bolghan hesitimni óz hesiti bilip, Méning Israillargha bolghan ghezipimni yandurdi. Shunga gerche Men wapasizliqqa bolghan hesitimdin ghezeplen'gen bolsammu, Israillarni yoqitiwetmidim. **12** Shunga sen: — «Mana, Men uninggha óz aman-xatirjemlik ehdemni teqdim qilimen! **13** Bu [ehde] uninggha we uning ewladlirigha tewe bolidighan menggülik kahinliq ehdisi bolidu, chünki u óz Xudasini dep wapasizliqqa heset qılıp, Israillar üçhün kafaret keltürdi» — dep jakarlighin». **14** Óltürülen yeni héliqi Midiyaniy qiz bilen bile óltürülen Israil ademning ismi Zimri bolup, Saluning oghli, Shiméon qebilisidiki bir jemetning emiri idi. **15** Óltürülen Midiyaniy qizning ismi Kozbi bolup, Zurning qizi idi; Zur bolsa Midiyaniy bir qebilingen bashliqi idi. **16** Perwerdigar Musagha: — **17** Sen Midiyaniylargha aram bermey zerbe bergin; **18** Chünki ular hiyle-mikir ishlipt silerge aram bermigen; Péordiki ishta, shundaqla ularning singlisi bolghan Midiyanning bir emirining qizi Kozbining ishidimu hiyle-mikir ishlipt silerni azdurgahan, — dédi. Kozbi waba tarqalghan künide Péordiki ish sewebidin óltürüldi.

26 Wabadin kéyin Perwerdigar Musa bilen Harunning oghli Eliazargha sóz qılıp: — **2** Siler pütkül Israillarning jamaiti ichide yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarni ata jemeti boyiche hésablap sanaqtin ótküzünglar, — dédi. **3** Shuning bilen Musa bilen kahin Eliazar Moab tüzlenlikliride, yeni Yérixoning yénidiki Iordan deryasining boyida Israillar bilen sözliship ulargha: **4** «Perwerdigarning Musa we Misirdin chiqqan Israillargha buyrughini boyiche, silerdin yigirme yashtin ashqanlarning hemmisi [tizimlinip] sanaqtin ótküzülüşhi kérek» dep uqturdi. [tizimlitilghan sanlar mundaq boldi]: — **5** Israilning tunji oghli Ruben idi. Rubenning ewladliri, yeni Hanuqning neslidin bolghan Hanuq jemeti; Palluning neslidin bolghan Pallu jemeti; **6** Hezron neslidin bolghan Hezron jemeti; Karmi neslidin bolghan Karmi jemeti. **7** Bular Rubenning jemetliri bolup, ulardin sanaqtin ótküzülginu jemi qiriq üç ming yette yüz ottuz kishi boldi. **8** Palluning oghli Éliab; **9** Éliabning oghulliri Nimuel, Datan, Abiram idi. Datan bilen Abiram eslide jamaet ichidin chaqirilghan mótiwerler bolsimu, Korah guruhidikiler Perwerdigar bilen takallashqanda, ular bilen birliship Musa we Harun bilen takallashqanidi. **10** Yer aghzini échip ularni Korah bilen birge yutup ketken; shu chaghda Korah guruhidikilerning hemmisi

ólgén; bashqilargha ibret bolsun dep, ot uning ikki yüz ellik adimini yutup ketken. **11** Lékin Korahning ewladliri ólüp ketmigen. **12** Shiméonning ewladliri, jemet boyiche, Nemuelning neslidin bolghan Nemuel jemeti; Yamin neslidin bolghan Yamin jemeti; Yaqin neslidin bolghan Yaqin jemeti; **13** Zerah neslidin bolghan Zerah jemeti; Saul neslidin bolghan Saul jemeti. **14** Bular Shiméonning jemetliri bolup, jemi yigirme ikki ming ikki yüz adem chiqti. **15** Gad qebilisidin, jemet boyiche, Zefon neslidin bolghan Zefon jemeti; Haggi neslidin bolghan Haggi jemeti; shuni neslidin bolghan shuni jemeti; **16** Ozni neslidin bolghan Ozni jemeti; éri neslidin bolghan éri jemeti; **17** Arod neslidin bolghan Arod jemeti; Areli neslidin bolghan Areli jemeti. **18** Bular Gad ewladlirining jemetliri bolup, ular jemetliri boyiche sanaqtin ótküzülgende jemi qiriq ming besh yüz adem chiqti. **19** Yehudaning oghulliri Ér bilen Onan idi; bu ikkisi Qanaan zeminida ólip ketken. **20** Yehudaning ewladliri, jemeti boyiche, Shilahning neslidin bolghan Shilah jemeti; Perezning neslidin bolghan Perez jemeti; Zerahnning neslidin bolghan Zerah jemeti. **21** Perezning ewladliri Hezronning neslidin bolghan Hezron jemeti; Hamulning neslidin bolghan Hamul jemeti. **22** Bular Yehudaning jemetliri bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ótküzülgende jemi yetmiş alte ming besh yüz adem chiqti. **23** Issakarning ewladliri, jemet boyiche, Tolaning neslidin bolghan Tola jemeti; Puahnning neslidin bolghan Puah jemeti; **24** Yashubning neslidin bolghan Yashub jemeti; Shimronning neslidin bolghan Shimron jemeti. **25** Bular Issakarning jemetliri bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ótküzülgende jemi atmiş töt ming üç yüz adem chiqti. **26** Zebulunning ewladliri, jemeti boyiche, Seredning neslidin bolghan Sered jemeti; Élon neslidin bolghan Élon jemeti; Jahliyelning neslidin bolghan Jahliyel jemeti. **27** Bular Zebulunning jemetliri bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ótküzülgende jemi atmiş ming besh yüz adem chiqti. **28** Yüspüning oghulliri: — jemet boyiche, Manasseh bilen Efraim idi. **29** Manassehning ewladliri: — Makirning neslidin bolghan Makir jemeti (Makirdin Giléad törelgen), Giléadning neslidin bolghan Giléad jemeti idi. **30** Töwendikiler Giléadning ewladliri: — Yeezerning neslidin bolghan Yeezer jemeti; Helekning neslidin bolghan Helek jemeti; **31** Asriyelning neslidin bolghan Asriyel jemeti; Shekemning neslidin bolghan Shekem jemeti; **32** Shemidaning neslidin bolghan Shemida jemeti; Heferning neslidin bolghan Hefer jemeti. **33** Heferning oghli Zelofihad oghul perzent körmey qiz perzent körgen; Zelofihadning qizlirining ismi Mahlah, Noah, Hoglah, Milkah, Tirzah idi. **34** Bular Manassehning jemetliri bolup, sanaqtin ótküzülgende jemi ellik ikki ming yette yüz adem chiqti. **35** Töwendikiler Efraimning ewladliri, jemeti boyiche: — Shutilahnning neslidin bolghan Shutilah jemeti; Bekerning neslidin bolghan Beker jemeti; Tahanning neslidin bolghan Tahan jemeti. **36** Shutilaning ewladliri Éranning neslidin bolghan Éran jemeti. **37** Mana bular Efraim ewladlirining jemetliri bolup, herqaysi jemetler boyiche sanaqtin ótküzülgende jemi ottuz ikki ming besh yüz adem chiqti. Jemetliri boyiche, ularning hemmisi Yüspüning ewladliri idi. **38** Binyaminning ewladliri, jemeti boyiche, Bélaning neslidin bolghan Béla jemeti;

Ashbelning neslidin bolghan Ashbel jemeti; Ahiramning neslidin bolghan Ahiram jemeti; **39** Shefufanning neslidin bolghan Shufam jemeti; Hufanning neslidin bolghan Hufam jemeti. **40** Ard bilen Naaman Bélaning oghullari idi; Ardning neslidin bolghan Ard jemeti; Naamanning neslidin bolghan Naaman jemeti. **41** Bular Binyamining ewladlari bolup, jemet boyiche sanaqtin ötküzilgende jemi yiqiq besh ming alte yüz adem chiqti. **42** Töwendikiler Danning ewladlari bolup, jemet boyiche, Shuhamning neslidin bolghan Shuham jemeti; jemet boyiche bular Danning jemetlari idi. **43** Shuhamning hemme jemeti sanaqtin ötküzilgende jemi atmiş töt ming töt yüz adem chiqti. **44** Ashirning ewladlari, jemet boyiche, Yimnahning neslidin bolghan Yimnah jemeti; Yéshwining neslidin bolghan Yéshwi jemeti; Bériyahning neslidin bolghan Bériyah jemeti. **45** Bériyahning ewladlari, jemet boyiche, Heberning neslidin bolghan Heber jemeti; Malkielning neslidin bolghan Malkiel jemeti. **46** Ashirning qizining ismi Sérah idi. **47** Bular Ashir ewladlirining jemetlari bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ötküzilgende jemi ellik üç ming töt yüz adem chiqti. **48** Naftalining ewladlari, jemet boyiche, Yahzielning neslidin bolghan Yahziel jemeti; Gunining neslidin bolghan Guni jemeti; **49** Yezerning neslidin bolghan Yezer jemeti; Shillemning neslidin bolghan Shillem jemeti. **50** Bular Naftalining jemetlari bolup, jemet boyiche sanaqtin ötküzilgende jemi yiqiq besh ming töt yüz adem chiqti. **51** Yuqiriqlar Israillardin sanaqtin ötküzilgenler bolup, jemi alte yüz bir ming yette yüz ottuz adem chiqti. **52** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **53** Zémin mushulargha royxetke élin'ghan san boyiche miras qilip teqsim qilinsun. **54** Mirasni adem sani köp qebililerge köprek, adem sani az qebililerge azraq böl; miras royxettin ötküzilgen adem sanigha qarap herbir ademge bölüp bérilsun. **55** Halbuki, zémin chek tashlinish yoli bilen bölünsun; ular mirasa özlirining ata jemet-qebililening nami boyiche warisliq qilsun. **56** Miras ulargha chek tashlash yoli bilen adem sanining az-köplüki qara qarap herbir [aile-jemetke] bölüp bérilsun. **57** Töwendikiler ata jemet boyiche sanaqtin ötküzilgen Lawiylar: — Gershonning neslidin bolghan Gershon jemeti; Kohatning neslidin bolghan Kohat jemeti; Merarining neslidin bolghan Merari jemeti. **58** Bular Lawiylarning jemetlari: — Libni jemeti, Hébron jemeti, Mahli jemeti, Mushi jemeti, Korah jemeti. Kohattin Amram törelgen. **59** Amramning ayalining ismi Yokebed bolup, Lawiyning Misirda tughulghan qizi idi; u Amramgha Harun, Musa we ularning achisi Meryemni tughup bergen. **60** Harundin Nadab, Abihu, Eliazar, Itamar törelgen. **61** Lékin Nadab bilen Abihu Perwerdigarning aldigha gheyriy bir otni sun'ghanda ölüp ketken. **62** Lawiylar ichide bir ayliqtin ashqan barliq erkekler sanaqtin ötküzilgende jemi yigirme üç ming adem chiqti. Ular Israillar ichide sanaqtin ötküzilmigen, chünki ulargha Israillar ichide héchqandaq miras [zémin] bölüp bérilmigen. **63** Yuqirida éytilghan ademler Moab tüzlenglikliride, Yérixoning udulidiki Iordan deryasi boyida Musa bilen kahin Eliazar teripidin sanaqtin ötküzilgen Israillardur. **64** Biraq bu ademler ichide Musa bilen kahin Harun ilgiri Sinay chölide sanaqtin ötküzilgende sanaqtin ötküzilgen birmu adem yoq idi. **65**

Chünki Perwerdigar ular toghrisida: «Ular chölde ölmey qalmaydu» dep éytqanidi. Shunga, Yefunnehning ogli Kaleb bilen Nunning ogli Yeshuadin bashqa birimu qalmighan.

27 Yüsüpning ogli Manassehning neslidin bolghan jemetler ichide Manassehning chewrisi, Makirning ewrisi, Giléadning newrisi, Heferning ogli Zelofihadning qizlari bolup, ularning ismi Mahlah, Noah, Hoglah, Milkah, we Tirzah idi. **2** Ular jamaet chédirining derwazisi aldigha kélip, Musa bilen kahin Eliazar we emirler bilen pütkül jamaetning aldida turup: **3** — Bizning atimiz chölde ölüp ketken; u u yerde Perwerdigargha hujum qilghili yigilghanlardan emes, yeni Korah guruhidikilerdin emes; u belki öz gunahi ichide ölgen, we uning ogul perzenti yoq idi. **4** Neme üçün atimizning ogli yoqluqi seweblik uning nami uning jemetidin öchürüwétilidu? Özlirining bizge atimizning qérindashlari qatarida miras bölüp bérishilirini ötinimiz, — dédi. **5** Musa ularning bu ishini Perwerdigarning aldigha qoydi. **6** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **7** Zelofihadning qizlirining éytqini durus, sen choquq ulargha atisining qérindashlari qatarida miras ber; ularning atisining mirasini ulargha ötküzüp bergin. **8** Sen Israillargha éytqin: «Bir adem ölüp ketken chaghda uning ogli bolmisa, undaqa siler uning mirasini qizigha ötküzüp béringlar. **9** Qizi bolmisa, mirasini qérindashlirigha béringlar. **10** Qérindashlari bolmisa, mirasini ata jemet taghilirigha béringlar. **11** Eger uning atisining qérindashlari bolmisa, undaqa uning mirasini uning jemetidiki eng yéqin bir tughqinigha béringlar; u adem uning mirasigha ige bolsun. Bu Perwerdigar Musagha buyrughandek, Israillargha chüshürülgen höküm, qanun-belgilime bolup qalsun». **12** Perwerdigar Musagha: — Sen mawu Abarim téghigha chiqip, Men Israillargha teqdim qilghan zémin'gha qarap baq. **13** Körüp bolghandin kéyin senmu akang Harun'gha oxshash öz xelqlirigge qoshulisen. **14** Chünki Zin chölde, jamaet jédel chiqarghan chaghda, ikkinglar Méning buyruqimgha asiylip qilip, suning ishida (Zin chölde, Qadeshtiki «Meribah suliri» dégen jayda) Méni jamaetning aldida muqeddes dep hörmetlimidinglar, — dédi. **15** Musa Perwerdigargha söz qilip: **16** — I Perwerdigar, barliq et igilirining rohlirining Xudasi, Öz jamaitining padichisiz padidek bolup qélshining aldini élish üçün jamaetni idare qilidighan, ularning aldigha kirip chiqalaydighan, ularni bashlap mangalaydighan bir ademni tiklep bérishingni tileymen, — dédi. **18** Sen Nunning ogli Yeshuani tallighin, — dédi Perwerdigar Musagha, — Uningda Rohim bar, sen qolungni uning beshigha qoy, **19** uni kahin Eliazar we barliq jamaetning aldida turghuzup wezipige qoy. **20** Sen pütkül Israil jamaiti uning gépigé kirishi üçün özlingning izzet-shöhritingdin bir qismini uninggha bergin. **21** U kahin Eliazarning aldida tursun, [Eliazar] urimning hökümünü wasite qilip turup, Perwerdigarning huzurida uning üçün yol sorisun; Israil xelqi, yeni pütkül jamaet uning buyruqi bilen chiqidu, uning buyruqi bilen kirishi kérek. **22** Shuning bilen Musa Perwerdigarning buyruqi boyiche ish körüp, Yeshuani bashlap kélip, kahin Eliazarning we barliq jamaetning aldida turghuzdi; **23** [Eliazar] qolini

uning bëshigha qoyup, uni Perwerdigarning Musaning wasitisi bilan buyrughinidek wezipige qoydi.

28 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israilargha buyrup: — «Manga sunulghan hediye-qurbanliqlarni, yeni Manga ozuq bolidighan, xushbuy keltüridighan otta sunulidighan hediye-qurbanliqlarni bolsa, siler herbirini békítílgen qerelide sunushqa köngül qoyunglar» — dégin. **3** Sen ulargha yene: «Silerning Perwerdigargha atap otta sunidighan köydürme qurbanliqlinglar mundaq bolidu: — her küni bėjirim bir yashliq erkek qozidin ikkini daimiy köydürme qurbanliq qilinglar. **4** Etigini birni, gugumda birni sununglar; **5** yene töttin bir hindin soqup chiqirilghan zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin ondin bir efahni ashliq hediye süpitide sununglar. **6** Sinay téghida belgilen'gen, Perwerdigargha atap xushbuy chiqarsun dep, otta sunulidighan daimiy köydürme qurbanliq mana shudur. **7** Herbir qoza üçün uninggha qoshulidighan sharab hediyesi töttin bir hin sharab bolidu; échitma ichimlik bolghan sharab hediyesi muqeddes joyda Perwerdigargha sunup tökülsun. **8** Sen ikkinchi bir qozini gugumda sun'ghin; uni etigenkidek ashliq hediyesi we sharab hediyesi bilen qoshup sun'ghin; u xushbuy keltürish üçün Perwerdigargha atap otta sunulidighan köydürme qurbanliq bolidu. **9** — Shabat küni bėjirim bir yashliq ikki erkek qoza sunulsun; uninggha qoshup zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin ikkisi ashliq hediye süpitide sunulsun we sharab hediyesi sunulsun; **10** bu herbir shabat künide sunulidighan shabat künidiki qurbanliqtur; uning bilen daimiy köydürme qurbanliq we qoshumche sunulidighan sharab hediyesi bille sunulsun. **11** — Her aynning birinchi küni Perwerdigargha atilidighan köydürme qurbanliq sununglar; yeni ikki yash torpaq, bir qochqar, bir yashliq bėjirim yette erkek qozini sununglar. **12** Her torpaq bëshigha zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin üçü ashliq hediye süpitide, qoshqargha zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin ikkisi ashliq hediye süpitide, **13** herbir qoza bëshigha zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin biri ashliq hediye süpitide sunulsun; bu Perwerdigargha otta sunulidighan, xushbuy chiqiridighan bir köydürme qurbanliqtur. **14** Ularning sharab hediyliri bolsa: — herbir torpaq bëshigha sharabtin yérim hin, qoshqar bëshigha hinning üçtin biri, herbir qoza bëshigha hinning töttin biri sunulsun. Bu her ayda sunulidighan ayliq köydürme qurbanliq bolup, yilning her éyida shundaq qilinsun. **15** Bularning üstige Perwerdigargha atilidighan gunah qurbanliq süpitide bir téke sunulsun; shularning hemmisi daimiy köydürme qurbanliq we qoshumche sharab hediyesi bilen bille sunulsun. **16** Birinchi aynning on töttinchi küni Perwerdigargha atalghan «ötüp kétish» [qozisi sunulsun]. **17** Shu aynning on beshinchi küni héyt bashlinidu; yette kün pétr nan yéylsun. **18** Birinchi küni muqeddes yigilish ötküzülsun, héchqandaq ish-emgek qilmasliqlinglar kérek, **19** shu küni otta sunulidighan, Perwerdigargha atalghan köydürme qurbanliq süpitide yash torpaqtin ikkini, bir qochqar we yette bir yashliq erkek qoza sununglar; ular aldinglarda bėjirim körünsun; **20** shulargha qoshulidighan ashliq hediyliri zeytun

méyi ileshtürülgen ésil un bolup, herbir torpaq bëshigha efahning ondin üçü, qochqar bëshigha efahning ondin ikkisi, **21** shu yette qoza bëshigha efahning ondin biri sunulsun; **22** shuningdek [gunahinglar] üçün kafaret keltürishke gunah qurbanliq süpitide bir téke sunulsun. **23** Bularning hemmisini etigenlik köydürme qurbanliq, yeni daimiy köydürme qurbanliqtin ayrim sununglar. **24** Siler bu teriqide uda yette kün Perwerdigargha atap otta sunulidighan, xushbuy keltüridighan ashundaq hediye-qurbanliqlarni sununglar; shularning hemmisi daimiy köydürme qurbanliq we qoshup sunulidighan sharab hediyesining sirtida sunulidu. **25** Yettinchi küni muqeddes yigilish ötküzünglar, shu küni héchqandaq ish-emgek qilishqa bolmaydu. **26** «Deslepki orma» küni, yeni «heptiler héyti»nglarda siler yéngi ashliq hediyesi Perwerdigargha sun'ghan chaghda muqeddes yigilish ötküzünglar; héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **27** Siler Perwerdigargha atalghan, xushbuy keltüridighan köydürme qurbanliq süpitide yash torpaqtin ikkini, qochqardin birni, bir yashliq erkek qozidin yettini sununglar. **28** Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bolup, herbir torpaq bëshigha efahning ondin üçü, qochqar bëshigha efahning ondin ikkisi, **29** shu yette qoza bëshigha efahning ondin biri sunulsun; **30** shuningdek silerning [gunahinglar üçün] kafaret keltürishke [gunah qurbanliq süpitide] bir téke sunulsun. **31** Shularning hemmisi daimiy köydürme qurbanliq we uning ashliq hediyesige qoshup (bularning hemmisi aldinglarda bėjirim körünsun), sharab hediyliri bilen bille sunulsun.

29 Yettinchi aynning birinchi küni siler muqeddes yigilish ötküzünglar; [u küni] héchqandaq ish-emgek qilmasliqlinglar kérek. Bu siler üçün kanaylar chélinidighan küni bolidu. **2** Siler Perwerdigargha atalghan, xushbuy keltüridighan köydürme qurbanliq süpitide yash bir torpaq, bir qochqar, yette bir yashliq bėjirim erkek qozini sununglar. **3** Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bolup, herbir torpaq bëshigha efahning ondin üçü, qochqar bëshigha efahning ondin ikkisi, **4** shu yette qoza bëshigha efahning ondin biri sunulsun; **5** shuningdek silerning [gunahinglar üçün] kafaret keltürishke gunah qurbanliq süpitide bir téke sunulsun. **6** Shularni aynning birinchi künidiki köydürme qurbanliq we uninggha qoshumche bolghan ashliq hediyesi, daimiy köydürme qurbanliq, uninggha qoshumche bolghan ashliq hediyesi we bulargha qoshulidighan sharab hediylirining sirtida sununglar; bularning hemmisi her biri belgilime boyiche Perwerdigargha atap otta xushbuy keltürsün dep sunulsun. **7** Yettinchi aynning oninchi küni siler muqeddes yigilish ötküzünglar; nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutunglar. U küni héchqandaq ish-emgek qilishqa bolmaydu. **8** Siler Perwerdigargha atalghan, xushbuy keltüridighan köydürme qurbanliq süpitide yash bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq erkek qozidin yettini sununglar (bularning hemmisi aldinglarda bėjirim körünsun). **9** Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bolup, herbir torpaq bëshigha efahning ondin üçü, qochqar bëshigha efahning ondin ikkisi, **10** shu yette qoza

béshigha efahning ondin birini, **11** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; ularning hemmisi kafaret künidiki gunah qurbanliqi, daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we bularning sharab hediyliri билe sunulsun. **12** Yettinchi ayning on beshinchi küni muqeddes yigilish ötküzünger; u küni héchqandaq ish-emgek qilishqa bolmaydu. Perwerdigargha atap yette kün héyt qilinglar; **13** siler Perwerdigargha atap, xushbuy keltürsun dep otta sunulidighan köydürme qurbanliq süpitide yash torpaqtin on üçni, ikki qochqar, bir yashliq erkek qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun). **14** Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürölgen ésil undin bolup, on üç torpaq béshigha efahning ondin üçü, ikki qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, **15** on töt qoza béshigha efahning ondin birini, **16** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi билe sunulsun. **17** Ikkinchi küni yash torpaqtin on ikkini, ikki qochqar, bir yashliq erkek qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun). **18** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkek qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar. **19** Shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we shularning sharab hediyliri билe sunulsun. **20** Üchinchi küni bir yash torpaqtin on birni, ikki qochqar, bir yashliq erkek qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun). **21** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkek qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **22** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi билe sunulsun. **23** Tötinchi küni yash torpaqtin onni, ikki qochqar, bir yashliq erkek qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun). **24** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkek qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **25** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi билe sunulsun. **26** Beshinchi küni yash torpaqtin toqquzni, ikki qochqar, bir yashliq erkek qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun). **27** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkek qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **28** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi билe sunulsun. **29** Altinchi küni yash torpaqtin sekkizni, ikki qochqar, bir yashliq erkek qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun). **30** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkek qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab

hediylirini sununglar; **31** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi билe sunulsun. **32** Yettinchi küni yash torpaqtin yettini, ikki qochqar, bir yashliq erkek qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun). **33** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkek qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **34** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi билe sunulsun. **35** Sekkizinchi küni siler muqeddes yigilish ötküzünger; u küni héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **36** Siler Perwerdigargha atap, xushbuy keltürsun dep otta sunulidighan köydürme qurbanliq süpitide bir torpaq, bir qochqar we bir yashliq erkek qozidin on tötni (shular hemmisi béjirim bolsun). **37** hemde torpaq, qochqar we erkek qozilarning sanigha qarap, belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **38** shuningdek gunah qurbanliqi süpitidimu bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi билe sunulsun. **39** Belgen'gen héytirlinglarda Perwerdigargha atap sunulidighan qurbanliq-hedieler ene shulardur; silerning qesemge baghliq uki ixtiyaren sunidighanliringlar, köydürme qurbanliqliringlar, ashliq hediyliringlar, sharab hediyliringlar we inaqliq qurbanliqliringlar bolsa, ularning sirtidur. **40** Shundaq qilip, Musa Perwerdigarning özige buyrughanlirining hemmisini qaldurmay Israilargha uqturdi.

30 Musa Israilarning qebile bashliqlirigha söz qilip mundaq dédi: — Perwerdigarning buyrughanliri mundaq: — **2** Eger biraw Perwerdigargha qesem ichken bolsa yaki öz özini cheklimekchi bolup qesem ichken bolsa, lewzidin qaytishqa bolmaydu, haman aghzidin chiqqan hemme gep boyiche ish tutushi kérek. **3** Qiz bala yash bolup, téxi atisining öyidiki chaghda, öz-özini cheklesh toghruluq Perwerdigargha qesem bergen bolsa, **4** emma atisi qizining qesimini yaki öz-özini cheklesh toghrisida bergen wedisini anglighan we qizining aldida ündimey shük turghan bolsa, undaqla uning barliq qesemliri we öz-özini cheklesh toghrisida qilghan hemme wedisi inawetlik bolidu. **5** Lékin qizning atisi anglighan chaghda uni tosqan bolsa, uning qilghan qesemliri yaki öz-özini cheklesh toghrisida qilghan wediliridin héchbiri inawetlik bolmaydu; atisi uni tosqan bolghachqa, Perwerdigarmu uni kechüridu. **6** — Eger u qesem qilghan yaki öz-özini chekleshke aghzida tenteklik bilen wede qilghan halette erge tegken bolsa, **7** éri shuni anglighan bolsa, lékin anglighan küni ündimey shük turghan bolsa, undaqla uning qilghan qesemliri yaki öz-özini chekleshke qilghan gepliri inawetlik bolidu. **8** Eger éri anglighan küni uni tosqan bolsa, uning qilghan qesimini we öz-özini cheklesh toghruluq aghzidin chiqarghan tentek geplirini bikar qilsa, undaqla ular inawetsiz bolidu; Perwerdigar uni kechüridu. **9** Lékin tal xotun yaki éridin ajriship ketken xotunlar qilghan qesem, yeni uning özini cheklesh toghruluq qilghan barliq wediliri bolsa inawetlik bolidu.

10 Eger u éring öyide qesem qilghan yaki öz-özini cheklesh toghruluq qesem-wede ichken, **11** éri anglap turuqluq shük turuwélip tosmighan bolsa, undaqa uning barliq qilghan qesemliri we öz-özini cheklesh toghruluq qilghan barliq wediliri inawetlik bolidu. **12** Lékin uning éri anglap turghan chaghda uning qesem-wedilirini éniq ret qilghan bolsa, ayal aghzidin chiqarghan wede bérish we öz-özini cheklep turush toghruluq qilghan barliq wedilirining héchqaysisi inawetlik bolmaydu; uning éri bularni ret qilghan bolghachqa, Perwerdigar uni kechüridu. **13** Ayalning bergen wedisini we uning chidap turup özümni chekleymen dep qilghan qesem-wedisini uning éri inawetlikmu qilalaydu, inawetsizmu qilalaydu. **14** Eger uning éri herkünini uning aldida shük turuwélip gep qilmisa, undaqa uning bergen barliq qilghan qesemlirini we öz-özini cheklep turush toghruluq qilghan hemme wedilirini inawetlik qilghanliqi hésablinidu; chünki éring anglap turghan künde gep qilmay shük turghanliqi uning ayalining qesem-wedilirini küchke ige qilghanliqidur. **15** Lékin éri ayalining qesem-wedilirini anglap nahayiti uzaq waqitlardin kéyin andin uning qesem-wedilirini inawetsiz qilsa, undaqa u ayalining gunahini öz üstige alghan bolidu. **16** Yuqiriqlar Perwerdigarning Musagha buyrughanliri, yeni éri bilen ayali, ata bilen öz öyide turuwatqan, téxi yashliqida bolghan qizi otturisidiki nizam-belgimilerdur.

31 Perwerdigar Musagha söz qilip: — **2** Sen Midiyanlardin Israillarning intiqamini al, andin öz xelqiringge qoshulisen, — dédi. **3** Musa xelqge mundaq dédi: — Aranglardin jengge chiqishqa bir türküm ademlerni qorallandurunglar; andin ular Midiyanlardin Perwerdigar üçün intiqam élishqa atlansun. **4** Siler Israillarning herbir qebilisidin jeng qilishqa mingdin adem mangdurunglar. **5** Shuning bilen tümenligen Israil xelqining her qebilisidin mingdin, jemi on ikki ming adem jeng qilishqa qorallanduruldu. **6** Musa her qebilidin mingdin ademni jeng qilishqa mangdurdı hemde Eliazarning ogli Finihasni ular bilen bille mangdurdı, Finihasning qolida muqeddes eswablar we agah kanay bar idi. **7** Ular Perwerdigarning Musagha buyrughini boyiche Midiyanlar bilen soqushqli chiqip, erkeklerning hemmisini öltürüwetti; **8** mushu öltürülgenlerdin bashqa, yene Midiyaning Ewi, Rekem, Zur, Xur we Reba dégen besh padishahini öltürdi; yene Béorning ogli Balaamni qilich bilen chépip tashlıdı. **9** Israillar Midiyanlarning xotun-qizliri we balilirini tutqun qilip ketti, yene ularning pütün charwa malliri, qoy padiliri we mal-mülüklerini olja qıldı; **10** ular turuwatqan yerlerdiki barliq sheher we barliq bargahlırigha ot qoyuwetti; **11** ular adem bolsun mal bolsun barliq gheniyet, barliq oljini élip ketti; **12** ular tutqan esirlerni hem olja-gheniyetni Moab tüzlemligirlige, Iordan deryasi boyigha jaylashqan Yérixoning udulidiki bargahqa ekilip, Musa bilen kahin Eliazargha, shundaqla Israillarning jamaitige tapshurdu. **13** Musa, kahin Eliazar we jamaetning barliq emirliri bargahning sirtigha chiqip ularni qarshi aldı. **14** Lékin Musa jengdin qaytqan herbiy serdarlarigha, yeni mingbeshi, yüzbeshilargha xapa bolup: — **15** Siler ayallarning hemmisini tirik qaldurdunglarmu? **16** Qaranglar, del shular Balaamning hiyle-mesliheti bilen Péordiki ishta Israillarni Perwerdigar aldida gunahqa

patquzushi bilen, Perwerdigarning jamaitige waba yaghduruluq emesmu? **17** Emdi siler barliq oghul balilarni öltürüwetinglar, erler bilen munasiwet ötküzgen ayallarni qoymay öltürüwetinglar. **18** Biraq yash qizlar, yeni erler bilen munasiwet ötküzmegenlerni bolsa, özlirilinglargha tirik qaldurunglar. **19** Siler bargah sirtida yette kün chédir tikip turunglar; adem öltürgen we ölükke tegken herkim üçinchi küni we yettinchi küni özi paklisun; siler we siler esir qilghan kishilerning hemmisi shundaq qilsun. **20** Barliq kiyim-kéчек, tére eswab üsküniler, tiwitta toqulghan barliq nersiler hem yaghach eswab-üskünilerining hemmisini paklanglar, — dédi. **21** Kahin Eliazar jengge chiqip qaytqan leshkerlerge: — Mana Perwerdigar Musagha buyrughan qanun-belgilime: **22** altun, kümüş, mis, tömür, qeley, qoghushun qatarliq **23** otqa chidamliq nersilerning hemmisini ottin ötküzünglar, shundaq qilsanglar pak hésablinidu; shundaqtimu, yenila «napaklıqni chiqarghuchi su» bilen pakizlanglar; otqa chidamsiz nersilerni shu sudin ötküzünglar. **24** Yettinchi küni kiyimliringlarni yuyunglar, andin siler pak hésablinisiler; andin kéyin bargahqa kirsenglar bolidu, — dédi. **25** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **26** Sen kahin Eliazar we jamaet ichidiki qebile kattiliri bilen birlikte élin'ghan olja-gheniyetning, adem bolsun, charpay bolsun, shularning omumiyy sanini hésablap chiqqin; **27** olja-gheniyetni ikkige böl, yérimini jengge chiqqanlargha ber, qalghan yérimini barliq jamaetke ber. **28** Sen yene chiqip jengge qatnashqan leshkerler alidighan adem, kala, éshek yaki qoy padiliridin besh yüzdin birini Perwerdigargha atalghan ülüsh bolsun dep ayriqhın; **29** siler shuni leshkerlerge tewe bolghan yérimidin élip Perwerdigargha atalghan «kötürme hediye» süpitide kahin Eliazargha tapshurunglar. **30** Israillargha tewe bolghan yériminin adem, kala, éshek, qoy padiliri, shundaqla herxil haywanlardin elliktin birini Perwerdigarning jamaet chédirigha qarashqa mes'ul bolghan Lawiylargha béringlar. **31** Shuning bilen Musa bilen kahin Eliazar Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qıldı. **32** Emdi olja-gheniyet, yeni jengge chiqqan leshkerler éliwalghan nersilerdin qalghini qoy jemiye alte yüz yetmiş besh ming, **33** kala yetmiş ikki ming, **34** éshek atmiş bir ming, **35** erkekler bilen munasiwet ötküzmegen qizlar ottuz ikki ming chiqti. **36** Jengge chiqqanlarning ülüshi, yeni ulargha tewe yérimi, qoy jemiye üç yüz ottuz yette ming besh yüz; **37** bu qoy padiliridin Perwerdigargha atalghini alte yüz yetmiş besh boldi; **38** kala ottuz alte ming, buningdin Perwerdigargha atalghini yetmiş ikki boldi. **39** Éshek ottuz ming besh yüz chiqti, buningdin Perwerdigargha atalghini atmiş bir boldi. **40** Adem on alte ming chiqti, buningdin Perwerdigargha atalghini ottuz ikki adem boldi. **41** Musa Perwerdigar öziye buyrughini boyiche Perwerdigargha sunulidighan «kötürme hediye» bolghan ülüshni kahin Eliazargha tapshurup berdi. **42** Israillargha tewe bolghan yérimi, yeni Musa jengge chiqip kelgenlerdin élip bölüp bergini — **43** jamaetke tewe bolghan shu yérimi — qoy üç yüz ottuz yette ming besh yüz, **44** kala ottuz alte ming, **45** éshek ottuz ming besh yüz, **46** adem on alte ming idi. **47** Musa Perwerdigar öziye buyrughini boyiche, Israillargha tewe bolghan shu yériminin, meyli adem yaki haywan

bolsun, elliktin birini ayrip élip Perwerdigarning ibadet chédirigha qarashqa mes'ul bolghan Lawiylargha tapshurdi. **48** Pütük qoshunning serdarlari, ming béshi, yüz béshiliri Musa bilen körtüshkili kélip, **49** Musagha: — Xizmetkarlirining qol astida jeng qilghan leshkerlarning omumiy sanini sanaqtin ötküzsek birimu kem chiqmide. **50** Shunga, mana Perwerdigarning huzurida özimizning gunahining kafariti üçün herqaysimiz érishkenlerni Perwerdigargha atalghan hediye qilimiz — altun buyumlar, put-qol zenjirliri, bilezük, möhür üzük, zire-halqa, marjanlarning hemmisini élip kelduq, — dédi. **51** Shuning bilen Musa bilen kahin Eliazar ular ekelgen altunlarni, yeni altunda yasalgan herxil buyumlarni aldi. **52** Ularning ming béshi we yüz béshiliridin alghini Perwerdigargha atalghan «kötürme hediye» süpitide sunuldi; barliq altun jemiy on alte ming yette yüz ellik shekel chiqti **53** (leshkerlarning herbiri özliri üçün mal-mülükni bulang-talang qilishqanidi). **54** Musa bilen kahin Eliazar ming béshi we yüz béshilirining qolidin altunni élip, jamaet chédirining ichige ekirip, uni Perwerdigarning huzurida Israillar üçün yadname qildi.

32 Rubenning ewladliri bilen Gadning ewladlirining kala padiliri tolimu köpeygenidi; ularning Yaazerning zémini bilen Giléadning zéminigha közi chüshti; we mana, shu zémin charwa béqishqa masa kélidighan yer idi. **2** Shunga ular Musa, kahin Eliazar we jamaetning emirlirining aldigha kélip ulargha: — **3** Atarat, Dibon, Yaazer, Nimrah, Heshbon, Elealeh, Sebam, Nébo, Beon dégen yerler, **4** yeni Israil jamaiti aldida Perwerdigar meghlup qilip bergen yerler bolup, charwa béqishqa bap yerler iken, qulliriningmu charwa méli bar, — dédi **5** we yene: — Eger silining aldilirida iltipatligirga érishken bolsaq, bizni lordan deryasidin öt démey, bu yerni bizge miras qilip bersile, — dédi. **6** Musa Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladlirigha: — Qérindashliringlar jengge chiqqan waqtida siler mushu yerde turamtinglar? **7** Siler néme üçün Israillarning [deryadin] ötüp Perwerdigar ulargha ata qilip bergen zémin'gha kirishige köngüllirini sowutisiler? **8** Ilgiri men Qadesh-Barnéadin ata-bowilirlarni shu zéminni charlap kélishe ewetkinimde ularmu shundaq qilishqanidi. **9** Ular Eshkol jilghisigha chiqip, u zéminni körüp, Israillarning könglini Perwerdigar ata qilip bergen zémin'gha kirishtin sowutqan. **10** Shu chaghda Perwerdigarning achchiqi kélip qesem qilip: **11** «Misirdin chiqqan yigirme yashtin yuqirilal chin könglidin Manga egeshmigeckhe, ulan Men Ibrahim, Ishaq, Yaquplargha «Silerge ata qilimen» dep qesem qilghan zéminni körse, [Men Perwerdigar bolmay kétey]! **12** Peqet kenizziylardin bolghan Yefunnehning oghli Kaleb bilen Nunning oghli Yeshuala Manga chin könglidin egeshken bolghachqa, zéminni köreleydu», dégenidi. **13** Shuning bilen Perwerdigarning Israillargha achchiqi qozghalghachqa, Perwerdigarning aldida rezil bolghanni qilghan eshu bir ewlad ölüp tügigüche, u ularni chöl-bayawanda qiriq yil sergerdanliqta yürgüzdi. **14** Emdi mana, gunahkarlarning ewladliri bolghan silermu ata-bowanglarning izini bésip Perwerdigarning Israillargha bolghan qattiq ghezipini téximu qozghimaqchi bopsiler-

de! **15** Eger siler uninggha egishishtin burulup ketsenglar, undaqta U [Israillarni] yene chöl-bayawan'gha tashliwétidu, bu halda siler bu barliq xelqni xarab qilghan bolisiler, — dédi. **16** Ikki qebilining ademliri Musaning aldigha kélip uninggha: — Biz bu yerde mallirimizgha qotan, balilirimizgha qel'e-sheher salayli. **17** Biz bolsaq qorallinip, Israillarni öziye tewe jaylirigha bashlap barghuche sepnig aldida mangimiz; bu zémindiki yat xelqler seweblik, bizning kichik balilirimiz mustehkem sheherlerde turushi kérek. **18** Israillar öz miraslirigha ige bolmighuche biz öyimizge hergiz qaytmaymiz. **19** Chünki biz ular bilen lordan deryasining kün pétish teripidiki zémin'gha yaki uningdinmu yiraqtiki zémin'gha teng igidar bolmaymiz, chünki mirasimiz lordan deryasining bu teripide, yeni kün chiqishtidur, — dédi. **20** Musa ulargha: — Eger shundaq qilsanglar, yeni Perwerdigarning aldida qorallinip jengge chiqip, **21** silerdin qorallan'ghanlarning hemmisi lordan deryasidin ötüp, Perwerdigar Öz düşmenlirini ularning zémindin qoghlap chiqirip bolghanda, **22** shu zémin Perwerdigar aldida boysundurulup bolghanda andin qaytsanglar, siler Perwerdigar we Israillar aldida gunahsiz hésablinisiler; bu zéminnu Perwerdigar aldida silerge miras qilip bérilidu. **23** Lékin bundaq qilmisanglar, mana, Perwerdigar aldida gunahkar bolisiler; shuni obdan bilishinglar kérekki, gunahlinglar özünglarni qoghlap béshinglarga chüshidu. **24** Emdi siler aghzinglardin chiqqan gépinglar boyiche ish tutunglar, baliliringlar üçün sheher, qoy padiliringlar üçün qotan sélinglar, — dédi. **25** Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladliri Musagha: — Qulliri ghoyam éytqinidek qilidu. **26** Xotun-bala chaqilirimiz, kalilar we barliq charpaylirimiz Giléadning herqaysi sheherliride qalidu; **27** Lékin qulliri, jengge teyyarlinip qorallan'ghanlarning herbiri ghoyam éytqandek [deryadin] ötüp Perwerdigarning aldida jeng qilidu, — dédi. **28** Shuning bilen Musa ular toghruluq kahin Eliazar bilen Nunning oghli Yeshuagha we Israilning barliq qebile bashliqlirigha tapilap, **29** ulargha: — Eger Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladliri qorallinip Perwerdigarning aldida jengge chiqishqa siler bilen birlikte lordan deryasidin ötse, u zémin silerning aldindagla boy sundurula, undaqta siler Giléad zémimini ulargha miras qilip béringlar. **30** Eger ular qorallinip siler bilen bile ötmeymiz dése, undaqta ularning mirasi aranglarda, yeni Qanaan zéminda bolsun, — dédi. **31** Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladliri: — Perwerdigar qullirigha qandaq buyrughan bolsa, biz shundaq qilimiz. **32** Biz qorallinip Perwerdigarning aldida deryadin ötüp Qanaan zéminigha kirimiz, andin lordan deryasining bu yéqidiki zémin bizge miras qilip bérilidighan bolidu, — déyishti. **33** Shuning bilen Musa Amoriylarning padishahi Sihonning padishahliqi bilen Bashanning padishahi Ogning padishahliqini, zémin we tewesidiki sheherlerni, etrapidiki sheherler bilen qoshup, hemmisini Gadning ewladlirigha, Rubenning ewladlirigha we Yüsiptning oghli Manassehning yérin qebilisige berdi. **34** Gadning ewladliri Dibon, Atarat, Aroer, **35** Atrot-Shofan, Yaazer, Yogboxah, **36** Beyt-Nimrah, Beyt-Haran qatarliq mustehkem sheherlerni saldi we shundaqla qotarlarni saldi. **37** Rubenning ewladliri [yéngidin] Heshbon, Elealeh, Kiriatayim, **38**

Nébo, Baal-Méon (yuqiriqi ismlar özgirtilgen) we Sibmahni soldi; hem ular salghan sheherlerge yéngidin nam berdi. **39** Manassehning oghli Makirning ewladliri Giléadga yürüş qilip, u yerni élip, shu yerde turushluq Amoriylarni qoghliwetti. **40** Shuning bilen Musa Giléadni Manassehning oghli Makirgha bériwidi, u shu yerde turup qaldi. **41** Manassehning oghli Yair Amoriylarning yéza-qishlaqlirini hujum qilip élip, bu yéza-qishlaqlarni Hawot-Yair dep atidi. **42** Nobah Kinat we uninggha qarashliq yéza-qishlaqlarni hujum qilip élip Kinatni öz ismi bilen Nobah dep atidi.

33 Töwendikiler öz qoshunliri boyiche, Musa bilen Harunning yétekchiligi astida Misir zéminidin chiqqan Israillarning manggghan yolliridir; **2** Musa Perwerdigarning emri boyiche, özlirining seper qilghan yollirini pütüp qoydi, ularning seper qilghan yolliri mundaq: — **3** Birinchi ayning on beshinchi küni [Israillar] Ramses shehiridin seperge chiqti; ötüp kétish héytining etisi ular barliq Misirliqlarning köz aldida merdanilik bilen yolgha chiqti. **4** Bu chaghdá Misirliqlar ularning arisidiki Perwerdigar teripidin öltürülgénlerni, yéni barliq tunji oghullirini depne qiliwatqanidi; Perwerdigar Misirliqlarning mebuldirining üstidin höküm chüshürdi. **5** Israillar Ramsestin yolgha chiqip Sukkotqa bérip chédir tiktí. **6** Ular Sukkottin yolgha chiqip chöl-bayawanning ayghidiki Étamgha bérip chédir tiktí. **7** Étamdin yolgha chiqip, aylinip Baal-Zéfonning udulidiki Pi-Xaxirotqa bérip Migdolning aldida chédir tiktí. **8** Pi-xaxirottin yolgha chiqip, déngizning otturisidin ötüp, Étam chölide üç kün yol yürüp Marahda chédir tiktí. **9** Marahdin yolgha chiqip Élimge keldi; Élimde on ikki bulaq bilen yetmiş xorma derixi bar idi; ular shu yerde chédir tiktí. **10** Élimdin yolgha chiqip Qizil Déngiz boyida chédir tiktí. **11** Qizil Déngizdin yolgha chiqip Sin chölide chédir tiktí. **12** Sin chölidin yolgha chiqip Dofaqha kélip chédir tiktí. **13** Dofahdin yolgha chiqip Alushga bérip chédir tiktí. **14** Andin kéyin Alushtin yolgha chiqip Rifidimgha kélip chédir tiktí, u yerde xelqge ichidighan su tépilmay qaldi. **15** Rifidimdin yolgha chiqip, Sinay chölige bérip chédir tiktí. **16** Sinay chölidin yolgha chiqip Qibrot-Hattawahqa kélip chédir tiktí. **17** Qibrot-hattawahdin yolgha chiqip Hazirotta chédir tiktí. **18** Hazirottin yolgha chiqip Ritmahda chédir tiktí. **19** Ritmahdin yolgha chiqip Rimmon-Perezde chédir tiktí. **20** Rimmon-Perezdin yolgha chiqip Libnahda chédir tiktí. **21** Libnahdin yolgha chiqip Rissahda chédir tiktí. **22** Rissahdin yolgha chiqip Kehelatahda chédir tiktí. **23** Kehelatahdin yolgha chiqip Shafir téghida chédir tiktí. **24** Shafir téghidin yolgha chiqip Haradahta chédir tiktí. **25** Haradahdin yolgha chiqip Makhilotta chédir tiktí. **26** Makhilottin yolgha chiqip Tahatta chédir tiktí. **27** Tahattin yolgha chiqip Terahda chédir tiktí. **28** Terahdin yolgha chiqip Mitqahda chédir tiktí. **29** Mitqahdin yolgha chiqip Hashmonahta chédir tiktí. **30** Hashmonahtin yolgha chiqip Mosherotta chédir tiktí. **31** Mosherottin yolgha chiqip Bene-Yaakanda chédir tiktí. **32** Bene-Yaakandin yolgha chiqip Xor-Hagidgadga bérip chédir tiktí. **33** Xor-Hagidgadtin yolgha chiqip Yotbatahga kélip chédir tiktí. **34** Yotbatahtin yolgha chiqip Abironahga kélip chédir tiktí. **35** Abironahtin yolgha chiqip Ezion-Geberge

kélip chédir tiktí. **36** Ezion-Geberdin yolgha chiqip Zin chölide, yéni Qadeshte chédir tiktí. **37** Qadeshtin yolgha chiqip Édom zéminining chégrisidiki Hor téghida chédir tiktí. **38** Israillar Misir zéminidin chiqqandin kéyinki qiriqinchi yili beshinchi ayning birinchi küni, kahin Harun Perwerdigarning emri boyiche Hor téghigha chiqip shu yerde öldi. **39** Harun Hor téghida ölgen chéghida bir yüz yigirme üç yashta idi. **40** U chaghdá, Qanaan zéminining jenubida turushluq Qanaaniylarning padishahi Arad Israillar kélíwétiptu dep anglihanidi. **41** Israillar Hor téghidin yolgha chiqip Zalmonahda chédir tiktí. **42** Zalmonahdin yolgha chiqip Punon'gha kélip chédir tiktí. **43** Punonidin yolgha chiqip Obotqa kélip chédir tiktí. **44** Obottin yolgha chiqip Moabning chégrisidiki Iye-Abaringha kélip chédir tiktí. **45** Iyimdin yolgha chiqip Dibon-Gadga kélip chédir tiktí. **46** Dibon-Gadtin yolgha chiqip Almon-Diblatayimgha kélip chédir tiktí. **47** Almon-Diblatayimdin yolgha chiqip Néboning aldidiki Abarim taghliqigha kélip chédir tiktí. **48** Abarim taghliqidin yolgha chiqip Yérixoning udulida Iordan deryasining boyidiki Moab tüzlenglikliride chédir tiktí. **49** Moab tüzlenglikliride Iordan deryasini boylap tikken chédiriliri Beyt-Yeshimottin tartip Abel-Shittimghiche bardí. **50** Perwerdigar Moab tüzlenglikliridiki Iordan deryasi boyida Yérixoning udulida Musagha söz qilip mundaq dédi: — **51** Sen Israillargha söz qilip mundaq buyrughin: — «Siler Iordan deryasidin ötüp Qanaan zéminigha kelgen chéghinglarda, **52** zémindiki barliq turuwatqanlarni aldindardin heydiwétinglar, ularning barliq oyma, quyma butlirini chéqip tashlanglar hem barliq «yuqiri jay»lirini weyran qilip tashlanglar. **53** Siler shu zéminni igilep makanlishinglar, chünki Men u zéminni silerge miras qilip bergenmen. **54** Siler jemet boyiche chek tashlap, zéminni özünglerge miras qilip élinglar; adimi köpreklerge köprek miras bölüp béringlar; adimi azraqlargha azraq miras bölüp béringlar; chek tashlan'ghanda kimlerge qeyer chiqqan bolsa, shu yer uning mirasi bolsun; siler mirasqa ata qebile-jemet boyiche warisliq qilinglar. **55** Halbuki, eger u zéminda turuwatqanlarni aldindardin heydiwetmisenglar, ulardin qélip qalghanlar choqum közünglerge tiken, biqininglargha yantaq bolup sanjilidu, turghan zémininglarda silerni parakende qilidu; **56** we shundaq boliduki, Men eslide ulargha qandaq muamile qilmaqchi bolghan bolsam, silerge shundaq muamilde bolimen».

34 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha söz qilip mundaq buyrughin: «Siler Qanaan zéminigha kirgen chaghdá, silerge miras bolushqa teqsim qilinidighan zémin Qanaan zémimi bolidu; zéminning békitilgen jay-chégraliri mundaq bolidu: — **3** Silerning jenub teripingler Zin chölidin bashlap Édom chégrisigha taqalsun; andin jenub tereptiki chégranglar «Shor déngizi»ning jenub teripining eng ayighigha yetsun; **4** shu yerdin chégranglar «Sériq Éshek dawini»ning jenub teripidin burulup zin'gha ötsun; uning ayighi toptoghra Qadesh-Barnéaning jenubida bolidu; andin u yerdin yene Hazar-Addargha bérip, Azmon'gha tutishidu; **5** andin chégra Azmondin burulup méngip, Misir éqinigha baridu we déngizghiche tutishidu. **6** Kün pétish terepte chégranglar «Ulugh déngiz»ning özi

bolidu, yeni uning boyliri bolidu; mana bu silerning kün pétish tereptiki chégranglar bolidu. **7** Shimal tereptiki chégranglar mundaq bolidu: — «Ulugh déngiz»din boshlap hor téghighiche pasil sizilsun; **8** pasil siziqi Hor téghidin boshlap Xamat éghizigha sozulup, andin chégra Zedadgha tutashsun; **9** chégra yene Zifron'gha ötüp Hazar-Énanda axirlashsun; mana bu silerning shimaliy chégranglar bolidu. **10** Andin sherqiy chégrayinglarning pasil siziqi Hazar-Énandin Shéfamghiche sizilsun. **11** Bu chégra Shéfamdin Ayinning kün chiqish teripidiki Riblahqa chüshidu; andin chégra shu yerdin chüshüp Kinneret déngizining dawinidin ötüp kün chiqish terepke tutishidu. **12** Andin chégra töwenlep Iordan deryasini boylap chüshüp, Shor Déngizighiche yetsun. Mana bu chégralar bilen békitilgen zémininglar bolidu». **13** Musa Israillargha söz qilip mundaq dep buyrudi: — «Mana bu Perwerdigar toqquz qebile we yérim qebilege teqdim qilinsun dep buyrughan, chek tashlinish arqiliq özünglar warisliq qilidighan zémininglar bolidu; **14** chünki Ruben qebilisidikiler ata jemeti boyiche we Gad qebilisidikiler ata jemeti boyiche öz mirasigha alliqachan warisliq qilip uni igiligen, Manassehning yérim qebilisimu öz mirasigha warisliq qilip uni igiligen; **15** Bu ikki qebile we yérim qebile Yérixoning udulida, Iordan deryasining sherqiy qirghiqidiki kün chiqish terepte öz mirasirlirini élip bolghan». **16** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **17** Töwendikiler zéminni silerge teqsim qilip bergüchilerning isimliki: — Kahin Eliazar we Nunning oggli Yeshua. **18** Silermu yene zémin teqsim qilishqa yordemlishish üçün her qebilidin birdin emir tallap béringlar. **19** Bularning ismi mundaq: — Yehuda qebilisidin Yefunnehning oggli Kaleb. **20** Shiméon qebilisidikilerdin Ammihudning oggli Shemuel. **21** Binyamin qebilisidin Kislanning oggli Elidad. **22** Dan qebilisidikilerdin Yoglining oggli, emir Bukki idi. **23** Yüstüpnig ewladliridin: — Manasseh qebilisidikilerdin Efdonning oggli emir Hanniyel **24** hem Efraim qebilisidikilerdin Shiftanning oggli emir Kemuel. **25** Zebulun qebilisidikilerdin Parnaqning oggli emir Elizafan; **26** Issakar qebilisidikilerdin Azzanning oggli emir Paltiyel; **27** Ashir qebilisidikilerdin Shelomining oggli emir Axihud; **28** Naftali qebilisidikilerdin Ammihudning oggli emir Pedahel idi. **29** Mana bular Perwerdigar emr qilip Israillargha Qanaan zéminidiki mirasirlirini teqsim qilishqa békitkenler idi.

35 Perwerdigar Yérixoning udulida, Iordan deryasining boyidiki Moab tüzlenglikliride Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq emr qil, ular miras qilip érishken zémindiki bezi sheherlerni Lawiylarning olturushigha bersun; u sheherlerning öpchörisidiki yaylaqlarnimu Lawiylargha bersun. **3** Shundaq qilip ularning turidighan sheherliri bolidu we shu sheherlerge tewe yaylaqlargha ularning charpayliri, bashqa mal-mülükleri hemde barliq haywanliri orunlashturulidu. **4** Siler Lawiylargha bérighan sheherlerdiki yaylaqlar sépildin boshlap hésablighanda ming gez bolsun. **5** Siler yene sheher sirtidin kün chiqish terepke qarap ikki ming gez, jenub terepke qarap ikki ming gez, kün pétish terepke qarap ikki ming gez, shimal terepke qarap ikki ming gez ölmenglar, sheher otturida bolsun; sheherler

etrapidiki mushu yerler ular üçün yaylaqlar bolsun. **6** Siler Lawiylargha bergen sheherler ichide alte sheher «panahliq shehiri» bolsun; siler shularni adem öltürüp qoyghan kishilerning shu sheherlerge qéchip bérighan békitinglar; bulardin bashqa ulargha yene qiriq ikki sheher béringlar. **7** Siler Lawiylargha bérighan sheherler jemiy qiriq sekkiz bolup, shu sheherler bilen ulargha tewe yaylaqlar ulargha bérilsun. **8** Siler ulargha bérighan shu sheherler Israillar miras qilghan teweliklerdin bolsun; adimi köprek bolghanlardin köprek, adimi azraq bolghanlardin azraq élinglar; herbir qebile özige teqsim qilin'ghan mirasqa asasen sheherlerdin bezilirini élip Lawiylargha teqsim qilip bersun. **9** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **10** Sen Israillargha mundaq dégin: «Siler Iordan deryasidin ötüp Qanaan zéminigha kirgininglarda, **11** tasadipiyliqtin adem öltürüp qoyghanlarning panahlinishi üçün qéchip bérighan békitinglar birnechhe sheher tallap békitinglar. **12** Shundaq qilghanda bu sheherler adem öltürgüchi taki jamaet aldida soraqqa tartilghuche, qisaskarning öltürüp qoyushidin panahlinidighan sheherler bolidu. **13** Siler békitten bu sheherler silerge panahlinidighan alte sheher bolidu. **14** Panahliq shehiri üçün Iordan deryasining kün chiqish teripide üç sheher, Qanaan zéminidimu üç sheherni ayrip qoyunglar. **15** Bu alte sheher Israillar, yat eldikiler we ularning arisida ariliship olturgan musapirlar üçün panahliq sheherliri bolsun; tasadipiyliqtin adem öltürüp qoyghan herbir kishi shu yerlerge qéchishqa bolidu. **16** — Eger biraw tömür eswab bilen urup adem öltürüp qoyghan bolsa, u qesten adem öltürgen qatil bolidu; qesten adem öltürgüchi jezman öltürülüşü kérek. **17** Eger biraw qol köttürüp adem öltürgüdek tash bilen urup adem öltürüp qoyghan bolsa, u qesten adem öltürgen qatil bolidu; qesten adem öltürgüchi jezman öltürülüşü kérek. **18** Eger biraw adem öltürgüdek kaltek bilen urup adem öltürüp qoyghan bolsa, u qesten adem öltürgen qatil bolidu; qesten adem öltürgüchi jezman öltürülüşü kérek. **19** Qan qisas alghuchi kishi shu qatilni öltürsun; u qatilni uchratqan yérde öltürsun. **20** Eger biraw öchmenlik bilen birsini ittirip yiqitiwétip yaki möküp turup birer nersé étip öltürüp qoyghan bolsa, **21** yaki öchekiship musht bilen urup öltürüp qoyghan bolsa, adem urghuchi jezman öltürülüşü kérek, chünki u qatil bolidu; qan qisas alghuchi kishi qatilni uchrighan yerde öltürüwetsun. **22** Lékin u ademning öchi yoq, tasadipiy ittiriwétish yaki meqsetsizla birer nersé étip, **23** yaki adem öltürgüdek herqandaq bir tashni ademni körmey étip sélip, adem öltürüp qoyghan bolsa, uning eslide uninggha héchqandaq öchi bolmisa, uninggha ziyankeshlik qilish niyitimu bolmisa; **24** bundaq ehwalda, jamaet shu qanun-hökümlerge asasen adem öltürgüchi bilen qan qisas alghuchi otturisida késim qilsun. **25** Jamaet tasadipiy adem öltürüp qoyghuchini qan qisas alghuchi kishining qolidin jezman qutquzuwalsun; ular uni qéchip bérighan panahliq shehirige [aman-ésen] qayturup bersun; andin muqeddes may bilen mesihlen'gen bash kahin ölüp ketküche u shu sheherde tursun. **26** Lékin tasadipiyliqtin adem öltürüp qoyghan kishi eger qéchip bérighan panahliq shehiringin tewesidin chiqip ketken bolsa, **27** shundaqla qan qisas

alghuchi kishi uni panahliq shehirining pasillirining sirtida uchritip qélip óltürüwetken bolsa, undaqta qan qisas alghuchi qan töküsh gunahini tartmaydu; **28** chünki tasadiylyqtin adem óltürüp qoyghan kishi eslide bash kahin ölüp ketküche panahliq shehiride turushi kérek idi; bash kahin ölüp ketkendin kéyin öz teweliki bolghan zémín'gha qaytip barsa bolidu. **29** — Bular siler turushluq hemme yerde ewladnu-ewlad qanun-belgilimiler bolsun. **30** Bashqa birsini óltürgen qatilni bolsa, birnechche guwahchining guwahliqidin kéyin andin óltürüşke bolidu; lékin peqet birla guwahchining guwahliqi bolsa, u uni óltürüşning sewebi bolmaydu. **31** Ölümge layiq gunah ötküzgenlerge, yeni qesten adem óltürgenler üçün siler héchqandaq tölem pulini qet'iy qobul qilmanglar; undaq kishi jezmen óltürülüşhi kérek. **32** Shuningdek panahliq sheherge qéchip bériwalghan kishi üçün bash kahin ölüp kétishtin ilgiri öz yérige qaytip kéliwélisigha héchqandaq tölem pulini qet'iy qobul qilmanglar. **33** Shundaq qilsanglar, özünglar turghan zéminni bulghighan bolmaysiler, chünki qan zéminni bulghaydu; zéminda tökülgén qan'gha del shu qanni tökken kishining öz qénidin bashqa héchqandaq kafaret keltürüşke bolmaydu. **34** Özünglar olturghan zéminni, yeni Men Özüm makan qilghan zéminni bulghimanglar; chünki Men Perwerdigar Israillar arisida makan tutquchidurmen.

36 Yüsüp ewladlirining jemetliridin Manassehning newrisi, Makirning oghli Giléadning ewladlirining jemet bashliqliri Musa we Israillarning kattiliri bolghan emirlerning aldigha kélip mundaq dédi: — **2** «Perwerdigar ilgiri ghojamgha chek tashlap zéminni Israil xelqige miras qilip teqsim qilip bérishni buyrughan; ghojammu Perwerdigarning qérindishimiz Zelofihadning mirasini uning qizlirigha teqsim qilip bérish toghrisidiki buyruqinimu alghan. **3** Lékin, ular Israillarning bashqa qebilisidikilerge yatliq bolup ketse, ularning mirasimu ata-bowilirimizning mirasidin chiqip ularning erlirining qebilisining mirasigha qoshulup kétidu; undaq bolghanda biz chek tashlap érishken miras tügeydu. **4** Israillarning «azadliq yili» kelgende ularning mirasi ularning erlirining qebilisining mirasigha qoshulup kétidu; bundaq bolghanda ularning mirasi bizning ata-bowilirimizning mirasidin élip kétilidu». **5** Musa Perwerdigarning sözi boyiche Israillargha söz qilip mundaq emr qilip: — Yüsüp qebilisidikiler toghra éytidu. **6** Zelofihadning qizliri toghrisida Perwerdigarning buyrughini mundaq: «Ular özliri xalighan erge yatliq bolsa boluwéridu, lékin öz jemeti, öz ata qebilisidin bolghan birige yatliq bolushi kérek. **7** Shundaq bolghanda Israillarning mirasi bir qebilidin yene bir qebilege yötkilip ketmeydu; Israillarning herbiri öz ata-bowilirining qebilisining mirasini ching tutup qoyup bermesliki kérek. **8** Israillarning herbiri öz ata-bowilirining mirasini igilesh üçün Israil qebililiridin mirasqa warisliq qilghan herbir qiz-ayal öz ata-bowilirining qebilisidin bolghan birsige yatliq bolushi kérek. **9** Mushundaq bolghanda, Israillarning mirasi bir qebilidin yene bir qebilege yötkilip ketmeydu; chünki Israil qebililiri öz mirasini qolidin bermesliki kérek, — dédi. **10** Perwerdigar Musagha qandaq emr qilghan bolsa, Zelofihadning qizlirimu shundaq qildi. **11** Zelofihadning qizliridin Mahlah, Tirzah,

Hoglah, Milkah we Noahlar öz taghilirining oghullirigha yatliq boldi. **12** Ular Yüsüpning oghli Manassehning ewladlirining jemetidikilerge yatliq boldi; ularning mirasi yenila atisining qebilisi ichide qaldi. **13** Bular Perwerdigar Yérixoning udulida, Iordan deryasining boyidiki Moab tüzlenglikliride Musaning wasitisi bilen Israillargha buyrughan emrlar we hökümlerdur.

Qanun sherhi

1 Töwende xatirilen'gini Musaning Iordan deryasining sherqiy teripidiki Paron bilan Tofel, Laban, Hazirot, Di-Zahabning otturida, yeni Sufning udulidiki chöl-tüzlemligke, pütkül Israilgha éytqan sözliridur: — **2** Horeb téghidin chiqip, Séir téghining yoli bilen Qadesh-barnéagha barghuche jemiy on bir künlik yol idi. **3** Halbuki, Musa bu barliq sözlerni Perwerdigarning ularni dep öziye tapilighini boyiche Israillargha éytqan waqti qiriqinchi yili, on birinchi aynning birinchi küni boldi; **4** bu waqit Musa Heshbonni paytext qilghan Amoriylarning padishahi Sihonni we Ashtarot we Edreyni paytext qilghan Bashanning padishahi Ogni meghlup qilghandin keyinki mezgil idi. **5** Shuning bilen Iordan deryasining sherqiy teripidiki Moab zeminida Musa [peyghamber] bu qanun-telimni sherhleshke bashlap, mundaq dédi: — **6** «Perwerdigar Xudayimiz Horeb téghida bizge söz qilip: — «Silerning mushu tagh etrapida turghan waqtinglar yéterlik boldi; **7** emdi burulup seperge atlinip, Amoriylar turuwatqan égzlikke we uninggha yéqin bolghan barliq jaylarga, jümlidin Arabah tüzlenglikige, taghliqlargha, oymanliqqa, jenubqa, déngiz boyilirigha, ulugh derya, yeni Efrat deryasighiche Qanaaniylarning zeminigha hem Liwan zeminigha béringlar. **8** Mana, Men shu zéminni silerning aldinglarga qoydum; kiringlar, Perwerdigar ata-bowiliringlarga, yeni Ibrahim, Ishaq, Yaqup we ularning ewladlirigha: «Silerge bérimen» dep qesem qilghan zéminni igilenglar» — dégenidi. **9** Shunga Men shu chaghda silerge: — «Men yüklüglarni yalghuz kötürelmeymen. **10** Perwerdigar Xudayinglar silerni köpeytti; mana, bugün siler asmandiki yultuzlardek nurghunsiler. **11** Ata-bowanglarning Xudasi bolghan Perwerdigar derweqe silerni hazirqidin yene ming hesse köpeytkey, shundaqla wede qilghinidek silerge bext-beriket ata qilghay! **12** Lékin men özüim yalghuz qandaqmu silerning japaliringlarni, yüklüglarni we talash-tartishinglarni kötürelmeymen? **13** Özünglar üçün herqaysi qebililiringlardin danishmen, yorutulghan mötiwerlerni tallanglar, men ularni üstünglerge yolbashchi qilimen» — dédim. **14** Siler bolsanglar manga: — «Séning éytqining yaxshi gep boldi», dédinglar. **15** Shuning bilen men qebililiringlardin munewwer ademlerni, yeni danishmen hem mötiwer ademlerni tallap, üstünglerge yolbashchi qilip, mingbéshi, yüzbéshi, ellikbéshi we onbéshi qilip teyinlep, qebililiringlar üçün herxil emellerni tutushqa tiklidim. **16** Shu chaghda men aranglardiki soraqchilargha: «Qérindashliringlar arisidiki erz-dewalarni soranglar, qérindash bilen qérindashning otturida we puqraying bilen qoshna olturghan yaqa yurtluqlar otturida adil höküm chiqiringlar; **17** höküm chiqarghanda héchqandaq kishining yüz-xatirisini qilmanglar; meyli kichik bolsun, chong bolsun siler hemmisiningla ishirlirni soranglar. Siler insanlarning sölitidin qorqmasliqlinglar kérek, chünki mushu höküm chiqirish ishi Xudagha tewe ishtur. Silerge tes chüshidighan ish bolsa, méning aldingha élip kélinglar, men uni anglaymen» — dédim. **18** Eyni chaghda men qilishqa kérek bolghan barliq ishlar toghruluq tapilighanmen. **19** Biz Perwerdigar Xudayimiz

bizge buyrughandek Horebtin chiqip, Amoriylarning taghliqigha barduq we siler shu yoldiki bipayan, dehshetlik chölüni kördunglar; biz uning hemmisidin ötüp, Qadesh-Barnéagha kelduq. **20** We men silerge: — «Siler Perwerdigar Xudayimiz bizge ata qilidighan, Amoriylarning téghigha yétip kelduq. **21** Mana, Perwerdigar Xudayinglar bu zéminni aldinglarga qoydi; ata-bowanglarning Xudasi Perwerdigar silerge éytqandek, shu yerge chiqip uni igilenglar; qorqmanglar, héch hoduqmanglar» — dédim. **22** Shuning bilen siler hemminglar yéningha kélip manga: — «Biz zémin'gha kirishtin ilgiri aldin ademlerni eweteyli; ular biz üçün u yerni közitip, chiqishimiz kérek bolghan yol we biz uchraydighan sheherler toghruluq xewer yetküzsün» — dédinglar. **23** Bu ish nezirimge muwapiq körünüp, men aranglardin on ikki ademni, yeni herqaysi qebilidin birdin ademni tallidim. **24** Ular yolgha atlinip taghqa bérip, Eshkol jilghisigha chüshüp u yerni tekshürüp körüshti. **25** Ular qollirigha shu zémindiki méwilerdin élip bizge keltürdi we melumat bérip: «Perwerdigar Xudayimiz bizge teqdim qilghan bu zémin yaxshidur» — dédi. **26** Halbuki, siler zémin'gha chiqishqa unimidinglar, Perwerdigar Xudayinglarning emrige qarshi chiqip Uninggha asiylip qildinglar. **27** we öz chédiringlarda qaqshap: «Perwerdigar bizge öch bolghanliqidin bizni Amoriylarning qoligha tapshurup halak qilish üçün Misir zeminidin chiqarghan. **28** Emdi biz nege bararmiz? Chünki qérindashlirimiz: «Shu yerdiki ademler bizdin chong hem égiz bir xelq iken; ularning sheherliri intayin chong, sépilliri asman'gha taqishidiken; uning üstige biz shu yerde Anakiylarni bayqiduq», dep könglimizni parakende qiliwetti» — dédinglar. **29** Shunga men silerge: «Qorqmanglar, ularning aldida dekke-dükkige chüshmenglar; **30** silerning aldinglarda mangidighan Perwerdigar Xudayinglar Misir zeminida köz aldinglarda barliq qilghanliridek siler üçün jeng qilidu; **31** siler yene chöl-bayawandimu barliq mangghan yolliriglarda mushu yerge yétip kelgüche insan öz oghlini quchiqida kötürginidek Perwerdigar Xudayinglarningmu silerni kötürginini kördunglar. **32** Shuningdek gerche U yene kéchide otta, kündüzde bulut ichide silerning aldinglarda méngip, bargah tikküdek yerlerni izdep tépish üçün yürgen bolsimu, bu ishta Perwerdigar Xudayinglarga ishenmidinglar. **34** Perwerdigar bu sözlerni qilghan awazinglarni anglap ghezeplinap: **35** «Bu rezil dewrdikilerdin héchbir adem herqandaq yol bilen Men ata-bowilirigha teqdim qilishni qesem qilghan bu yaxshi zéminni körgüchi bolmaydu! **36** Peqet Yefunnehning oghli Kaleb pütün qelbi bilen Perwerdigargha egeshkechke, shula zéminni köridu we u öz puti bilen kézip chiqqan barliq yerni uninggha we uning balilirigha bérimen» — dep qesem qildi. **37** Shu chaghda Perwerdigar silerning sewebinglardin mendinmu achchiqlandi we: «Senmu shu yerge kirgüchi bolmaysen. **38** lékin aldingda xizmette turuwatqan Nunning oghli Yeshua kireleydu. Uni küchlendürgin, chünki u Israillarni uninggha miras qildiridu. **39** Shuningdek silerning: «Ular [düşmenlerning] oljisi bolup qalidu» dégen kichik baliliringlar, yeni bugünkü künde yaxshi-yamanni perq ételmeydighan baliliringlar bolsa, kiridu; Men u yerni ulargha ata qilimen we

ular uni igileydu. **40** Lékin siler bolsanglar, burulup Qizil Déngizga baridighan yol bilen chöl-bayawan'gha qayttinglar» — dédi. **41** Shu chaghada siler manga jawab berip: «Biz derweqe Perwerdigar aldida gunah sadir qilduq. Shuning üçün biz hazir Perwerdigar Xudayimiz bizge qilghan barliq emri boyiche jeng qilgili chiqimiz» — dédinglar. Shuning bilen silerning herbiringlar öz bëshimchilik qilip qoral-yaraqliringlarni ésip, taghqa chiqmaqchi boldunglar. **42** Lékin Perwerdigar manga: Ulargha: — «Chiqmanglar, jeng qilmanglar, chünki Men aranglarda emesmen; siler choqum dushmanliringlar aldida meghlup bolisiler», dégin, dédi. **43** Men silerge söz qildim, lékin siler qulaaq salmidinglar, belki Perwerdigarning sözige qarshi chiqip asiqliq qilip, öz bëshimchilik qilip taghqa chiqtinglar. **44** Lékin taghda turghan Amoriylar silerge qarshi atlinip, bir top herilerdek silerni taki Xormahghiche qoghlap, Séirda silerni qilichlap öltürdi. **45** Siler qaytip kélip Perwerdigar aldida yigha-zar kötürdünglar, emma Perwerdigar peryadinglarni anglimidi, ya uninggha qulaaq salmidi. **46** Shuning bilen siler Qadeshte nurhun künler turup qadinglar — siler qanche künler shu yerde turdunglar!

2 Andin biz burulup, Perwerdigar manga éytqandek Qizil déngizga baridighan yol bilen seperge atlanduq; biz nurhun künler Séir téghi etrapida aylinip yürduq. **2** Perwerdigar manga söz qilip: — **3** «Silerning mushu taghni aylinip turghan waqtinglar yéterlik boldi; emdi shimal terepke burulunglar. **4** Xelqge: — Siler Séirda turuwatqan qérindashinglar Esawlarning chégrisidin ötidighan boldunglar; ular silerdin qorqidu, shunga bek éhtiyat qilip, **5** ulargha jeng qozghimanglar; chünki men silerge ularning zéminidin hetta tapanchilik yernimu bermeymen; chünki Séir téghini Esawgha miras qilip berdim. **6** Siler ulargha pul tölep ozuqtülük sétiwélinglar, pul tölep su sétiwélinglar. **7** Chünki Perwerdigar Xudayinglar qolunglardiki barliq ejirni beriketlep kelgen; U silerning bu bipayan chöl-bayawandin méngip ötüwatqininglarda hemmini bildi; Perwerdigar Xudayinglar bu qiriq yil siler bilen bille boldi; héch nersidin kem bolmidinglar» — dédi. **8** Shuning bilen biz Séirda turuwatqan qérindashlirimiz Esawlarning zéminidin we Arabah tüzlenglikidin, shundaqla Élat we Ézion-Geberdin ötüp, burulup Moabdiki chöl-bayawan yoli bilen mangduq. **9** Perwerdigar manga: «Moabiylarni aware qilmanglar yaki ulargha jeng qozghimanglar; chünki Men ularning zéminini silerge miras qilip bermeymen; chünki Men Ar sheher-zéminini Lutning ewladirigha miras qilip berdim» — dédi **10** (Emiylar eslide shu yerde turatti; ular Anakiylargha oxshash küchlük, sani köp, égiz boyluq bir xelq idi. **11** Ular Anakiylardek «gigantlar» dep hésablinidu; lékin Moabiylar ularni «Emiylar» dep ataydu. **12** Séirda eslide Horiylar turatti; lékin Esawlar Horiylarni zéminidin heydiwétip, ularni yoqitip ornigha olтураqlashti — xuddi Israillar Menki Perwerdigar ulargha teqdim qilghan, ularning teweliki bolghan zémin'gha qilghinigha oxshash). **13** [Perwerdigar:] «Emdi hazir ornunglardin turup Zered éqinidin ötünglar» dédi. Buni anglap biz Zered éqinidin öttuq. **14** Qadesht-Barnéadin ayrilip Zered éqinidin ötküche bolghan künler ottuz sekkiz

yil boldi; bu del xuddi Perwerdigar ulargha qesem qilghinidek, u dewrdiki jengchiler bargahtin pütünley yoqitilghuche bolghan ariliqtiki waqit idi. **15** Derweqe Perwerdigarning qoli ularni bargahtin yoqitip tügetküche ularni halak qilishqa qarshi chiqqanidi. **16** We shundaq boldiki, shu jengchiler ölüp xelq arisidin pütünley tügigendin kéyin, **17** Perwerdigar manga söz qilip: — **18** «Siler бүгүн Moabning, yeni Arning chégrisidin ötisiler. **19** Shuning bilen siler Ammoniylargha yéqin kélisiler; emma ularni aware qilmanglar yaki ulargha jeng qozghimanglar; chünki Men Ammoniylarning zéminini silerge miras qilip bermeymen; chünki Men uni Lutning ewladirigha miras qilip berdim» — dédi. **20** (bu zéminmu «gigantlarning zémini» hésablinidu; chünki ilgiri gigantlar shu yerde turghanidi; Ammoniylar ularni «Zamzumlar» dep ataydu. **21** Ular Anakiylargha oxshash küchlük, sani köp, égiz boyluq bir xelq idi. Perwerdigar ularni [Ammoniylarning] aldida yoqitishi bilen [Ammoniylar] ularni zéminidin mehrum qilip, ularning ornigha olтураqlashqanidi. **22** Perwerdigar Séirda turghan Esawlar üçünmu oxshash ish qildi, ularning aldin Horiylarni yoqatti; shuning bilen Esawlar ularni zéminidin mehrum qilip, бүгүн'ge qeder ularning ornigha olтураqlashqanidi. **23** We Gaza shehirigiche kent-qishlaqlarda olтураqlashqan awwiylarni bolsa, Kaftordin chiqqan Kaftoriylar yoqitip, ularning ornigha olтураqlashti). **24** — «Emdi ornunglardin qozghilinglar, sepiringlarga chiqinglar; Arnon deryasidin ötünglar; mana, Men Heshbonning padishahi Amoriy Sihonni we uning zémininimu qolunglarga tapshurdum; ishni bashlanglar, zéminni igileshke, uning bilen jeng qilishqa chiqinglar; **25** Men бүгүндin beshlap silerning qorqunchunglar we wehshitinglarni pütkül asman astidiki xelqler üstige chüshürimen; ular silerning xewiringlarni anglap silerning tüpeyilinglardin titrep dekke-dükkige chüshidu). **26** Shu chaghada men Heshbonning padishahi Sihon'gha Kedemot chölidin elchilerni ewetip, tinchliq salimi yollap: — **27** «Bizning zéminingdin ötüshimizge yol qoyghaysen; onggha, solgha burulmay, peqetla yoldin chiqmay mangimiz. **28** Sen manga ozuq-tülükni pulgha sétip bérésen, suni pulgha sétip bérésen; biz peqetla piyade méngip ötimiz, xalas. **29** Séirda turuwatqan Esawlar, Arda turuwatqan Moabiylar bizge muamile qilghandek senmu biz Iordan deryasidin ötüp, Perwerdigar Xudayimiz bizge teqdim qilidighan zémin'gha kirgüche shundaq muamile qilghaysen» — dédim. **30** Lékin Heshbonning padishahi Sihonning bizning u yerdin ötüshimizge yol qoyghusi yoq idi; chünki Perwerdigar Xudayinglar uni silerning qolunglarga tapshurush üçün uning roh-qelbini qattiq, könglini jahil qiliwetken (bүgүnkі ehwal derweqe shundaq). **31** Perwerdigar manga: «Mana, Men aldinglarda Sihonni we uning zéminini silerge tapshurushqa bashlidim; ishni bashlanglar, uning zéminini igilesh üçün uni ishghal qilishqa kirishinglar» — dédi. **32** Sihon derweqe özi we barliq xelqi biz bilen qarshilishish üçün jeng qilishqa Yahazgha chiqti. **33** Lékin Perwerdigar Xudayimiz uni bizning aldimizda qolimizgha tapshurdi; biz uning özini, oghullirini we barliq xelqini urup meghlup qilduq. **34** Shu chaghada biz uning barliq sheherlirini ishghal qilip ularni pütünley halak qilduq; ulardiki barliq erkek, qiz-

ayal we balilarni birinimu qoymay yoqattug; ulardin héchqaysisini tirik qoymidug. **35** Biz peqet özlirimiz üçün charwa mallirini we ishgal qilghan sheherlerin olja gheniyet alduq. **36** Arnon deryasi boyidiki Aroerdin we shu yerdiki jilghidiki sheherdin tartip Giléadqiche héchqandaq sheher bizge teng kélelmidi; Perwerdigar Xudayimiz bizning aldimizda hemmisini meglubiyetke uchratti. **37** Halbuki, siler Ammoniylarning zéminigha, chégrisi bolghan pütkül Yabbok wadisigha, taghdiki sheherlerge yaki Perwerdigar Xudayimiz bizge men'i qilghan herqaysi yerge yéqinlashmidinglar.

3 Andin biz burulup, Bashan'gha baridighan yol bilen chiqip mandug; Bashanning padishahi Og we barliq xelqi bizge qarshi jeng qilishqa Edreyge chiqti. **2** Perwerdigar manga: «Uningdin qorqmighin; chünki Men uni, uning xelqi we zéminini qolunggha tapshurdum; Heshbona turghan Amoriylarning padishahi Sihonni néme qilghan bolsa, unimu shundaq qilisen» — dédi. **3** Perwerdigar Xudayimiz derweqe Bashanning padishahi Ognı we barliq xelqini qolimizgha tapshurdi; biz uninggha hujum qilip ulardin héchkimni qaldurmay qirdug. **4** Shu waqıtta biz uning barliq sheherlerini ishgal qildug; biz uning sheherliridin igilimigen birsimu qalmedi. Bular Bashandiki Ognıng padishahlıqı, yeni pütkül Argob rayoni bolup, jemi atısmı sheher idi. **5** Bu sheherlerning hemmisi éğiz sépilları we baldaqıq qowuqları bilen mustehkem qilin'ghanıdı; ulargha qarashlıq yéza-kentler intayın köp idi. **6** Biz ularni Heshbonning padishahi Sihonni qilghinimizdek teltöküs yoqattug — Barlıq sheherler, erler, ayal-balılarnı qoymay hemmisini teltöküs yoqattug. **7** Biz peqet özlirimiz üçün barlıq charwa-mallarnı we sheherlerdin olja gheniyet alduq. **8** Shu chaghda biz Iordan deryasining sherq teripide turushluq Amoriylarning ikki padishahining qolidin zéminini, yeni Arnon deryasidin Hermon téghighiche bolghan zéminini tartıwalduq. **9** (Hermon téghini Zidoniylar «Sirion», Amoriylar «Sénir» dep ataydu); **10** Biz yene tüzlenglıktiki barlıq sheherler, pütkül Giléad we Bashan padishahi ogning padishahlıqidiki Salıkah we Edrey sheherlirigiche, Bashanning barlıq zéminini igiliduq. **11** (shu chaghda gigantlarning qalduqıdin peqet Bashanning padishahi Og qalghanıdı; uning kariwiti tömürdin yasalghanıdı; mana, u Ammoniylarning Rabbah shehiride saqliniwatmamdu? Uning uzunluqı toqquz gez, kenglikı töt gez. «Gez» — adettiki ademning jeyniki ölchem qilin'ghan). **12** Biz shu chaghda igiligen zémin mundaq: — Arnon deryası yénidiki Aroer shehiridin tartip, Giléad taghlıqının yérimini we uningdiki sheherlerni Ruben we Gad qebilisidikilerge teqdim qildim; **13** Giléadning qalghan zémini we Og padishahning zémini bolghan pütkül Bashanni men Manassehning yérin qebilisige teqdim qildim (pütkül Argob rayoni, yeni pütkül Bashan «gigantlarning zémini» déyilidu). **14** Manassehning ogħlı Yair pütkül Argob rayonini, yeni Bashanni Geshuriylar we Maakatiylarning chégrisighiche igiligen we uni öz ismi bilen «Hawwot-Yair» dep atıghan. Bütün'ge qeder u shundaq atalmaqta). **15** Giléadni bolsa men Makirgha teqdim qildim. **16** Rubendikiler we Gadtikilerge men Giléadın Arnon deryasighiche (wadining otturisi chégra idi), shundaqla

Ammoniylarning chégrası bolghan Yabbok deryasighiche bolghan zéminni teqdim qildim; **17** yene Pisgah taghlıqı astida yatqan Arabah tüzlenglikı (taghlıq tüzlenglikning sherqiy teripide) we Iordan deryasining Kinneret kölidin tartip Tuz déngizighiche bolghan qismini ulargha chégra qilip berdim. **18** Men shu chaghda silerge: — Perwerdigar Xudayinglar özünglarning tealluqatınglar bolsun dep igilishınglar üçün bu zéminni silerge ata qilghan; aranglardiki jengchiler jengge teyyarlinip qorallan'ghan halda qérindashlırlınglar bolghan Israillarning aldida deryadin ötünglar; **19** Peqet bala-chaqırlınglar we mal-charwırlınglar (mal-charwırlınglarning köplikini bilimen) men silerge teqsim qilghan sheherlerde qalsun; **20** Perwerdigar qérindashlırlınglarga silerning aram alghinınglardek aram bergüche, ular Perwerdigar Xudayinglar Iordan deryasining u teripide ulargha teqdim qilghan zéminni igiligüche ular bilen birge [jeng qilinglar]; andin siler herbiringlar men silerge teqsim qilghan öz tealluqatınglarga qaytisiler — dep tapilıghanmen. **21** Shu chaghdimu men Yesuagha: «Sen Perwerdigar Xudayinglarning mushu ikki padishahqa qilghanlırining hemmisini öz közüng bilen kördüng; Perwerdigar sen baridighan yerdiki padishahlıqlarnimu shuninggha oxshash qilidu. **22** Siler ulardin qorqmanglar; chünki Perwerdigar Xudayinglar özi siler üçün jeng qilidu» — dep tapilıghanmen. **23** Shu chaghda men Perwerdigardin ötünp: — **24** «I Reb Perwerdigar, Sen Öz qulunggha Öz ulughluqung we küchlük qolungni ayan qilishqa kirishting; chünki meyli asmanlarda yaki zémında bolsun Séning qilghanlıringgha we küch-qudrıtingge teng kelgüdek shundaq ilah barmu? **25** Sendin ötünumenki, méni Iordan deryasidin ötüp, shu yerdiki yaxshi zéminni — Shu yaxshi taghlıqını we Liwanni körüşke nésip qilghaysen», — dedim. **26** Lékin Perwerdigar silerning sewebinglar tüpeylidin manga ghezeplinip iltıjayıngha qulaq salmıdı, belki manga: «Boldı, bes! Bu ishni aldimda ikkinchi tilgha alghuchi bolma. **27** Sen Pisgahning choqqisigha chiqip béshingni kötürüp, öz közüng bilen meghribke, shımalgha, jenubqa we meshriqke tikilip qara; chünki sen mushu Iordan deryasidin ötmeysen. **28** Yesuagha wezipini tapilighin, uni rıghbetlendürüp yüreklik qil; chünki u bu xelqing aldıdin ötüp sen köridighan shu zémin'gha ularni ige qilghuzıdu» — dédi. **29** Shuning bilen biz Beyt-Péorning udulidiki wadida turup qaldug.

4 — Emdi, i Israil, men silerge öğitidighan mushu belgilimilerge hem hökümlerge qulaq sélinglar; ulargha emel qılsanglar hayatlıqı tapısiler we shundaqla ata-bowiliringlarning Xudası Perwerdigar silerge teqsim qilidighan zémin'gha kirip uni igileysiler. **2** Men silerge tapshuridighan Perwerdigar Xudayinglarning mushu emrlirige emel qilishınglar üçün, men silerge emr qilghan sözge héchnémını qoshmanglar hemde uningdin héchnémını chiqiriwetmenglar. **3** Siler öz közlirnglar bilen Perwerdigarning Baal-Péorning tüpeylidin qilghan ishlırını körgensiler; chünki Baal-Péorgha egeshenlerning hemmisini Perwerdigar Xudayinglar aranglardın yoqatti; **4** Lékin Perwerdigar Xudayinglarga ching bagħlan'ghanlardın herbiringlar bütün'ge qeder hayat turuwatısiler. **5** Mana, men Perwerdigar Xudayim manga emr qilghandek, kirip

igileydighan zéminda turghanda ulargha emel qilsun dep silerge belgilime hem hökümlerni ögettim. **6** Siler ularni ching tutup emel qilinglar; chünki shundaq qilsanglar bu hökümlerning hemmisini anglighan xelqlerning köz aldida silerning dana we yorutulghan bir xelq ikenlikinglar ispatlinidu; ular derweqe: «Bu ulugh el derheqiqet dana hem yorutulghan bir xelq iken» — deydu. **7** Chünki Perwerdigar Xudayinglarning bizning Uninggha nida qilghan herbir tilekirimizde bizge yéqin turghinidek, özige yéqin turghan bir Xudasi bolghan bizge oxshash bashqa bir ulugh el barmu? **8** Men aldinglegha qoyghan mushu pütkül qanundikidek adil belgilimiler hem hökümlerge ige bolghan silerdek bashqa bir ulugh el barmu? **9** Öz közünglar bilen körgen ishlarni untumasliqinglar, hetta ömrünglarning barliq künliride qelbinglardin chiqarmasliqinglar üçün özünglarga éhtiyat qilinglar we ixlasliq bilen qelbinglarni [ézishtin] saqlanglar; shuningdek siler körgeninglarni baliliringlarga we baliliringlarning balilirigha yetküzünglar; **10** Siler Horeb téghida Perwerdigar Xudayinglarning aldida turghan küni Perwerdigar manga: «Xelqni Méning sözlirimni anglishi üçün yénimgha yighqin; shuning bilen ular sözlirimni öginip, yer yüzidiki barliq künliride Mendin eyminidu we balilirigha ögitidu» — dégenidi. **11** Siler yéqin kélip taghning tüwde turdunglar; bu taghning oti asmanlarning baghrighiche köyüp yetti, hemde qaranghluq, bulutlar we sür taghni qapliidi; **12** Perwerdigar otning otturisdin silerge söz qildi; siler sözlerning sadasini anglidinglar, lékin héch shekilni körmidinglar; siler peqet bir awazni anglidinglar. **13** We U shu chaghda silerge emr qilghan ehdisini, yeni «on emr»ni ayan qildi we ularni ikki tash taxtay üstige pütüti. **14** We shu chaghda Perwerdigar manga emr qilip, siler deryadin ötüp igileydighan zéminda ularni ulargha emel qilishinglar üçün silerge belgilimiler hem hökümlerni ögitishni tapilidi. **15** Özünglarga nahayiti éhtiyat qilinglarki (chünki Perwerdigar Horeb téghida ot otturisdin silerge söz qilghanda héchqandaq shekilni körmigensiler), **16** özünglarni bulghap, meyli erkek yaki ayal süritide, meyli yer yüzidiki herqandaq haywan yaki asmanda uchidighan herqandaq qush bolsun, meyli yer yüzide herqandaq ömiligüchi haywan yaki yer astidiki sulardiki herqandaq béliq bolsun, ularning süritide héchqandaq shekil-qiyapettiki oyma butni özünglar üçün yasimanglar, **19** yaki shuningdek, béshinglarni kötürüp asmanlarga qarap, quyash, ay, yultuzlar, yeni pütkül samawi qoshunni körüp, könglünglar mayil bolup ulargha bash éqip qulluqigha kirmenglar; chünki Perwerdigar Xudayinglar bularni pütkül asman astidiki barliq xelqler üçün orunlashturghan. **20** Lékin silerni bolsa Perwerdigar Öz mirasi bolghan bir xelq bolushunglar üçün «tömür tawlash xumdanı»din, yeni Misirdin élip chiqti. **21** Lékin Perwerdigar silerning wejenglardin manga ghezeplinip, Perwerdigar Xudayinglar silerge miras bolush üçün ata qilidighan yaxshi zémin toghrisida: — «Sen shu yerge kirishke Iordan deryasidin ötmeysen» dep qesem qildi. **22** Shunga men mushu zéminda ölüshüm muqerrer; Iordan deryasidin ötmeymen; biraq siler bolsanglar uningdin ötüp shu yaxshi zéminni

igileysiler. **23** Perwerdigar Xudayinglarning siler bilen tüzgen ehdisini untumasliqinglar, shundaqla özünglar üçün Perwerdigar Xudayinglar silerge men'i qilghan oyma butni yaki herqandaq nersining shekil-qiyapitini yasimasliqinglar üçün özünglarga hézi bolunglar. **24** Chünki Perwerdigar Xudayinglar hemmini yutquchi bir ot, wapasizliqqa heset qilghuchi bir Xudadur. **25** Siler perzentler, perzentinglarning perzentlirini körtüp, zéminda uzaq waqit turghandin kéyin, birxil shekil-qiyapette bolghan oyma butni yasighan, shuningdek Perwerdigar Xudayinglarni renjitip uning neziride rezil bolghanni qilip özünglarni bulghighan bolsanglar, **26** men asman-zéminni üstüinglarga guwahchi bolushqa chaqirimen, siler Iordan deryasidin ötüp, igileydighan shu zémindin tézla pütünley yoq qilinisiler; silerning uningda yashighan künliringlar uzun bolmaydu, siler belki uningdin pütünley yoq qilinisiler. **27** Perwerdigar silerni barliq xelqler arisigha tarqitidu, Perwerdigarning silerni heydishini bilen siler shu eller arisida kichik bir qalduq bolisiler. **28** Siler shu yerlerde turup yaghachtin yaki tashtin yasalghan, ne körelmeydighan, ne angliyalmaydighan, ne yémeydighan, ne puralmaydighan, peqet insanning qolining yasighini bolghan ilahlarning qulluqida bolisiler. **29** Siler shu yerlerde Perwerdigar Xudayinglarni izdeysiler; pütün qelbinglar we pütün jénenglar bilen uni izdisenglar, uni tapisiler. **30** Siler éghir azab-oqubet tartqininglarda, bu ishlarning hemmisi béshinglarga chüshkende, siler Perwerdigar Xudayinglarga yénip kélisiler we uning awazigha qulaaq salisiler. **31** Chünki Perwerdigar Xudayinglar rehimdil bir Xudadur; U silerni tashliwetmeydu, ne halak qilmaydu, ne ata-bowiliringlar bilen qesem ichip tüzgen ehdisini héch untumaydu. **32** Emdi, silerdin ilgiri, Xuda insanni yer yüzide yaratqan kündin tartip ötkén künlér toghruluq sürüshte qilinglar, shundaqla asmanlarning bir chétidin yene bir chétigiche sürüshte qilinglark, mushuninggha oxshash ulugh bir ish bolup baqqanmu? Uninggha oxshash bir ishni anglap baqqanmu? **33** Silerge oxshash, Xudaning ot ichidin chiqqan awazini anglap tirik qalghan bashqa bir xelq barmu? **34** Perwerdigar Xudayinglar köz aldinglegha siler üçün Misir zéminda qilghanliridek, qiyin sinaqlar bilen, möjizilik alametler bilen, karametler bilen, urush bilen, küchlük qol hem uzitilghan bilek bilen we dehshehtlik wehimiler bilen silerdin bashqa bir xelqni yat bir elning arisidin chiqirip Özige xas qilish üçün kélip urunup baqqanmu? **35** Perwerdigarla Xudadur, uningdin bashqa birsi yoqtur, dep bilishinglar üçün siler bu [ulugh] ishlarni körüşke muyesser qilin'ghansiler. **36** Silerge telim bérish üçün U asmanlardin silerge Öz awazini anglati; U yer yüzide Özining ulugh otini körsetti; siler shu otning otturisdinmu uning awazini anglidinglar. **37** Uning üstige, ata-bowiliringlarga baghlighan muhebbiti tüpeylidin hemde ularning kéyinki ewladlirini tallighanliqi üçün, U silerni Misirdin shexsen Özi zor qudriti bilen qutquzup chiqardi; **38** U shuningdek silerning aldinglegha özünglardin köp we küchlük bolghan ellerni zémindin heydep, silerni uninggha kirgüzüp, uni бүгүнкү күндикidek silerge miras qilish üçünmu shundaq qilghandur. **39** Shunga бүгүн shuni bilip qoyunglarki we könglünglarni shuninggha

bölinglarki, Perwerdigar yuqiridiki asmanlarda bolsun, astidiki yer-zéminda bolsun Xudadur; Uningdin bashqa héchbiri yoqtur. **40** Shuningdek silerning we kényinki balilar-ewladliringlarning ehwal yaxshi bolush üçün, Perwerdigar Xudayinglar silerge ata qilidighan zéminda künliringlarni uzun, hetta menggülik qilish üçün men bügünki künde silerge tapilawatqan Uning belgilimiliri we emrlirini tutunglar». **41** Andin Musa Iordan deryasining sherqiy teripide üç sheherni ayrip békitti; **42** meqsiti, héchqandaq öch-adawiti bolmay, tasadiپی qoshnisini öltürüp qoysa, öltürgen kishi shu yerlerge, yeni shu sheherlerdin birige qéchip bérıp aman-ésen qélishin ibaret idi. **43** Bu sheherler bolsa: — Rubenlarning zéminidin chöl-bayawandiki Bezer, Gadlarning zéminidin Giléadtiki Ramot, Manassehlarning zéminidin Bashediki Golandin ibaret idi. **44** Musa Israillarning aldigha qoyghan qanun mana töwendikidek: — **45** (bular bolsa Israillar Misirdin chiqqanda Musa [peyghember] ulargha jakarlighan agah-guwahlar, belgilimiler hem hökümlerdur; **46** Musa we Israillar Misirdin chiqqanda Amoriylarning Heshbon shehride turushluq padishahi Sihonni öltürgenedi; Musa bu emrlerni Sihonning zéminida, Iordan deryasining sherq teripide, Beyt-Péorning udulidiki wadida Israillargha jakarlighan. **47** Shu chaghda Israillar [Sihonning] we Bashanning padishahi Ogning zéminini, yeni Iordan deryasining kün pétish teripidiki Amoriylarning ikki padishahining zémininimu igiligenidi; **48** ularning zémini Arnon deryasining qirghiqidiki Aroerdin tartip Sion (yeni Hermon) téghighiche, **49** shundaqla Iordan deryasining sherq teripidiki pütkül Arabah tüzlengliki we Pisgah téghining baghrigha jaylashqan «Tüzlengliktiki déngiz»ghiche idi).

5 Shuning bilen Musa pütkül Israilni chaqirip ulargha mundaq dédi: — «Israil, men bügün qulaqliringlarga anglitiwatqan bu belgilimilerge hem hökümlerge qulaq sélinglar, ularni ögininglar, ulargha emel qilishqa köngül bölünglar! **2** Perwerdigar Xudayimiz biz bilen Horeb téghida ehde tüzdi. **3** Bu ehдини Perwerdigar ata-bowilirimiz bilen tüzen emes, belki biz bilen, yeni bügünki künde tirik qalghan bizler bilen tüzdi. **4** Taghda ot ichide turup Perwerdigar siler bilen yüz turane sözleshkenidi **5** (shu chaghda silerge Perwerdigarning söz-kalamini jakarlash üçün men siler we Perwerdigarning otturida turghanidim; siler otning aldisa qorqup, taghqa chiqishni xalimidinglar). **6** U mundaq dédi: — «Men séni Misir zéminidin, yeni «qulluq makani»din chiqarghan Perwerdigaring Xudadurmen. **7** Séning Mendin bashqa héchqandaq ilahing bolmaydu. **8** Sen özüng üçün meyli yuqiridiki asmanda bolsun, meyli töwendiki zéminda bolsun, yaki yer astidiki sularda bolsun, herqandaq nersining qiyapitidiki héchqandaq oyma shekilni yasima; **9** Sen bundaq nersilerge bash urma yaki ularning qulluqigha kirme. Chünki Menki Perwerdigar Xudaying wapasizliqqa heset qilghuchi Xudadurmen. Mendin nepretlen'genlarning qebihliklerini özlirige, oghullirigha, hetta newre-chewirlirigiche chüshürimen. **10** Emma Méni söyidighan we emrlirimni tutidighanlarga ming ewladighiche özgermes méhribanliq körsitimen. **11**

Perwerdigar Xudayingning namini qalaymiqan tilgha alma; chünki kimdekim namini qalaymiqan tilgha alsa, Perwerdigar uni gunahkar hésablimay qalmaydu. **12** Perwerdigar Xudaying sanga emr qilghandek shabat künni muqeddes dep bilip tut, uninggha emel qil. **13** Alte kün ishlep barliq ishliringni tügetkin; **14** lékin yettinchi küni Perwerdigar Xudayinggha atalghan shabat künidur. Sen shu küni héchqandaq ish qilmaysen; meyli sen yaki oghlung bolsun, meyli qizing, meyli qulung, meyli dédiking, meyli buqang, meyli éshiking, meyli herqandaq bashqa ulighing, yaki sen bilen bir yerde turuwatqan musapir bolsun, héchqandaq ish qilmisun; shuning bilen qulung we dédiking sendek aram alalaydu. **15** Sen özüngning eslide Misir zéminida qul bolghanliqingni, Perwerdigar Xudaying küchlük qoli we uzatqan biliki bilen séni shu yerdin chiqarghanliqini ésingde tut; shu sewebtin Perwerdigar Xudaying sanga shabat künni tutushni emr qilghan. **16** Perwerdigar Xudaying sanga emr qilghandek ata-anangni hörmet qil. Shundaq qilsang Perwerdigar Xudaying sanga ata qilmaqchi bolghan zéminda uzun ömür körsen, haling yaxshi bolidu. **17** Qatilliq qilma. **18** Hem zina qilma. **19** Hem oghriliq qilma. **20** Hem qoshnang toghruluq yalghan guwahliq berme. **21** Hem qoshnangning ayalini teme qilma we ne uning öyi, uning étizi, uning quli, ne uning dédiki, ne uning kalisi, ne uning éshikige yaki qoshnangning herqandaq bashqa nersisige köz qiringni salma». **22** — bu sözlerni Perwerdigar taghda, ot, bulut we sürlük qarangghuluq ichidin küchlük awazi bilen silerning pütkül jamaitinglarga éytqan we ulargha héch bashqa [sözlerni] qoshmighan; u ularni ikki tash taxtaygha pütüp manga tapshurdi. **23** We shundaq boldiki, qarangghuluqtin chiqqan awazni anglighininglarda we otluq tagh köyginide siler, yeni qebile bashliqliringlar we aqsqaqliringlar yéningha kélip: — **24** «Mana, Perwerdigar Xudayimiz öz shan-sheripi we ulughluqini ayan qildi we biz uning awazini ot otturididin angliduq, shuning bilen biz bügünki künde Xuda insanlar bilen sözleshken bolsimu, ularning tirik qalghanliqini kördüq. **25** Emdi biz jénimizgha tewekkül qilishimizning néme hajiti? Chünki mushu dehshetlik ot bizni yutuwetidu. Eger biz Perwerdigar Xudayimizning awazini anglawersek ölüp kétimiz. **26** Chünki et igiliridin hayat igisi Xudaning otning otturididin sözligen awazini anglap, bizdek tirik turuwatqanlardan kim bar? **27** Sen özüng Perwerdigar Xudayimizgha yéqinliship, uning sözligenlirining hemmisini anglighin; andin Perwerdigar Xudayimiz sanga sözligenlirining hemmisini bizge éytip bérisen; shuning bilen biz uni anglap emel qilimiz» — dédinglar. **28** Perwerdigar silerning bu manga éytqan sözliringlarni anglap manga: «Bu xelqing sanga éytqan sözlirini anglidim; ularning barliq éytqan sözliri durustur. **29** Kashki ularda Mendin qorqup, emrlirimni izchil tutidighan bir qelb bolsidi, ularning hali we baliliringning hali menggüge yaxshi bolatti! **30** Sen bérıp ulargha: «Chédiringlarga qaytinglar» — dégin. **31** Sen bolsang yénimda turghin; Men séning ulargha ögitishing kérek bolghan emrler, belgilimiler we hökümlerning hemmisini sanga éytip bérimen; shuning bilen ular Men ulargha tewelik qilip bérédighan zéminda turup bulargha emel qilidighan bolidu. **32** Emdi Perwerdigar

Xudayinglar silerge emr qilgandek qilishqa köngül bölümlar; uningdin ong we solgha taymanglar! **33** Perwerdigar Xudayinglar silerge emr qilghan barliq yollirida ménginglar; shundaq qilsanglar hayatliq tépip, halinglar yaxshi bolidu we siler igidarchiliq qilidighan zéminda turup künliringlar uzun bolidu».

6 «Mana, bular Perwerdigar manga siler [deryadin] ötüp igileydighan zéminda turghininglarda ulargha emel qilishinglar üçün silerge ögitishni tapilighan emrlar, belgilimiler hem hökümlerdur: — **2** (shuning bilen siler, yeni sen özüng, oghlung we newreng barliq tirik künliringlarda Perwerdigar Xudayinglardin qorqup, men silerge tapilawatqan uning barliq belgilime we emrlirini tutisiler, shundaqla uzun künlerni körisiler. **3** Sen, i Israil, ularni anglap emel qilishqa köngül qoyunglar; shuning bilen ata-bowiliringlarning Xudasi Perwerdigar silerge déginidek, süt bilen hesel éqip turidighan munbet zéminda turup, halinglar yaxshi bolidu we saninglar intayin köpiyidu): — **4** — Anglanglar, ey Israil: — Perwerdigar Xudayimiz, Perwerdigar bir birliktur; **5** sen Perwerdigar Xudayingni pütün qelbing bilen, pütün jéning bilen we pütün küchüng bilen söygin. **6** Men sanga бүгүн tapilighan bu sözler qelbingde bolsun; **7** Sen ularni baliliringgha singdürüp öget, meyli öyde olturghanda, yolda mangghanda, ornungda yatqanda we ornungdin turuwatqanda her waqit ular toghruluq sözligin; **8** ularni qolunggha [esletme]-belge qilip téngiwal, péshanengge qashqidek simwol qilip ornitiwal; **9** Sen ularni öyüngdiki késhekliringge we derwaziliringgha pütükgün. **10** We Perwerdigar Xudaying séni qesem qilip ata-bowiliringgha, yeni Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa wede qilghan zéminni sanga ata qilish üçün séni uninggha bashlighanda, — özüng qurmighan ulugh we ésil sheherlerge, **11** özüng bisatliq qilmighan alliqachan ésil bisatliq qilin'ghan öylerge, özüng kolimighan, alliqachan kolan'ghan quduqlargha, özüng tikmigen üzümzarlar we zeytunzarlargha muyesser qilinishing bilen sen yep toyun'ghandin kéyin, **12** — eyni chaghdá séni Misir zémindin, yeni «qulluq makani»din chiqarghan Perwerdigarni untushtin hézi bol. **13** Sen Perwerdigar Xudayingdin qorqqin, ibaditide bolghin we qesem qilsang uning nami bilenla qesem ichkin. **14** Siler bashqa ilahlar, yeni etrapindiki ellerning ilahlrini qet'iy izdimenglar; **15** chünki aranglarda turuwatqan Perwerdigar Xudaying wapasizliqqa heset qilghuchi Tengridur. [Eger shundaq qilsang] Perwerdigar Xudayingning ghezipi sanga qozghilip, U séni yer yüzidin yoqatmay qalmaydu. **16** Siler Perwerdigar Xudayinglarni Massahta sinighandek Uni sinimanglar. **17** Perwerdigar Xudayinglarning emrlirini, silerge tapilighan guwah-hökümliri we belgilimilrini köngül qoyup tutunglar. **18** Perwerdigar Xudayinglarning neziride durus we yaxshi bolghanni qilinglar; shundaq qilghanda halinglar yaxshi bolidu we Perwerdigar ata-bowiliringlarga bérishke qesem qilghan zémín'gha kirip uni igileysiler, **19** shundaqla Perwerdigar wede qilgandek barliq dushmanlirlarini aldinglardin heydep chiqiriwétisiler. **20** Kelgüsidede oghlung sendin: — «Perwerdigar Xudayimiz silerge tapilighan agah-guawah, belgilime hem hökümler néme?» dep sorisa, **21** sen oghlunggha mundaq deysen: «Biz eslide Misirda

Pirewnning qulliri ikenimiz; biraq Perwerdigar bizni Misirdin küchlük bir qol bilen chiqarghan. **22** Perwerdigar köz aldimizda ulugh hem dehshtelik möjizilik alametler we karametlerni körsitip, Pirewnning üstige hem uning barliq ailisidikilerning üstige chüshürdi; **23** U ata-bowilirimizgha qesem ichip wede qilghan zéminni bizge ata qilip, uninggha bizni bashlap kirishke shu yerdin yéteklep chiqarghan. **24** Perwerdigar bizge bu barliq belgilimilerni tutushni, Perwerdigar Xudayimizdin qorqushni tapilighan; U halimizning daim yaxshi bolushi we bizning бүгүнкүдек tirik saqlan'ghandek, Uning panahida bolushimiz üçün shundaq tapilighandur; **25** we Perwerdigar Xudayimizning alida u bizge tapilighandek bu barliq emrlerge emel qilishqa köngül bölsek bu biz üçün heqqaniyliq bolidu».

7 Perwerdigar Xudaying séni hazir igileshke kétiwatqan zémín'gha bashlap kirgüzgendin kéyin, aldingdin köp yat el-milletlerni, yeni Hittiyar, Girgashiylar, Amoriylar, Qanaaniylar, Perizziylar, Hiwiylar, Yebusiylarni — sendin küchlük el-milletlerni heydiwétidu. **2** Emdi Perwerdigar Xudaying aldingda ularni qolunggha tapshurushi bilen sen ulargha hujum qilghiningda, sen ularni teltöküs yoqitishing kérek; ular bilen héch ehde tüzishingge we ulargha héch rehim qilishinggha bolmaydu. **3** Séning ular bilen nikahlashishinggha bolmaydu; sen qizingni ularning oghullirigha bérishinggimu we ularning qizini oghlunggha élip bérishinggimu bolmaydu; **4** chünki ular oghlungni Manga egishishtin éziqturidu we shuning bilen chaghdá oghulliring bashqa ilahlargha choqunidu; u chaghdá Perwerdigarning ghezipi silerge qozghilip, silerni tézla yoqitidu. **5** Sen ulargha shundaq muamile qilghinki, ularning qurban'gahlrini buzuwétinlar, but tüwrüklirini chéqiwétinlar, asherah butlirini késiwétinlar we oyma butlirini ot bilen köydürüwétinlar; **6** chünki siler Perwerdigar Xudayinglarga pak-muqeddés bir xelqtursiler; Perwerdigar Xudayinglar silerni yer yüzidiki barliq bashqa xelqlerdin üstün qilip, Özige xas bir xelq bolushqa talliwalghan. **7** Perwerdigarning silerge méhir chüshüp silerni talliwalghini silerning bashqa xelqlerdin köp bolghanliqlinglar üçün emes, emeliyette siler barliq xelqler arisida eng az idinglar, **8** Perwerdigarning silerni söygini sewebidin we ata-bowiliringlar alida bergen qesimige sadiq bolghanliqi üçün Perwerdigar silerni küchlük qol bilen qutquzup, hörlük bedili tölep «qulluq makani»din, yeni Misir padishahi Pirewnning qolidin chiqarghan. **9** Shunga siler Perwerdigar Xudayinglarning berheq Xuda, wediside turghuchi Tengri ikenlikini bilishinglar kérek; U Özini söyüp, emrlirini tutqanlarga ming dewrgiche özgermes méhir körsitip ehdiside turghuchidur; **10** lékin Özige öchmenlarning ishlirini öz beshigha ochuq-ashkare chüshürtip, ularni yoqitidu; Özige öchmenlarning herbirige özi qilghan ishlirini ularning beshigha ochuq-ashkare qayturushqa hayal qilmaydu. **11** Siler Men бүгүн silerge tapilighan emr, belgilimiler hem hökümlerge emel qilish üçün ularni ching tutunglar. **12** Choqum shundaq boliduki, bu belgilimilerge qulaq sélip, köngül qoyup emel qilisanglar, Perwerdigar Xudayinglar ata-bowiliringlarga qesem bilen wede qilghan ehde we méhirni silerge körsitip

turidu; **13** Sêni sôyüp beriketlep, ata-bowiliringgha qesem bilen sanga bérishke wede qilghan zéminda turghuzup köpeytidu; shu yerde perzentlirini, yer-tupriqingdiki mehsulatlarini, bughdiyingni, yéngi sharabingni, zeytun méyingni, kaliliringning neslini we qoyliringning qozilirini beriketlep köpeytidu. **14** Sen barliq ellerdin ziyade bext-beriket kôrisen; arangda, er-ayal yaki mal-charwang arisida héch tughasliq bolmaydu; **15** Perwerdigar sendin barliq késellerni néri qilidu we sen özüng kôrgen Misirdiki dehshetlik wabalaridin héchqaysisini üstüנגge salmaydu, belki sanga ôch bolghanlarga salidu. **16** Sen Perwerdigar sanga tapshurghan barliq xelqlerni yoqitishlik kérek; sen ularni kôrgende, ulargha héch rehim qilmasliqing kérek, sen ularning ilahilirining qulluqigha kirmesliking kérek; eger shundaq qilsang, bu ish sanga qiltaq bolidu. **17** Eger sen kônglüngde: «Bu eller mendin küchlük; men qandaq qilip ularni zémindin qoghliweteleymen?» — déseng, **18** ular din qorqma; Perwerdigar Xudayingning Pirewn hem barliq Misirliqlarni qandaq qilghanliqini esligin, **19** — yeni Perwerdigar Xudaying sêni shu yerdin chiqirish üçün wasite qilghan, öz kôzüng bilen kôrgen dehshetlik höküm-sinaqlar, möjizilik alametler we karametler, küchlük qol we sozulghan bilekni mehkem ésingde tut; Perwerdigar sen qorquwatqan barliq xelqinimu shundaq qilidu. **20** Uning üstige Perwerdigar Xudaying taki ularning sendin yoshurun'ghan qalduqlari yoqitilghuche ularning arisigha sérîq herilerini ewetidu; **21** Sen ular din qorqmasliqing kérek; chünki Perwerdigar Xudaying arangdidur; U ulugh we dehshetlik bir ilahdur. **22** Perwerdigar Xudaying shu ellerni aldingdin peyidinpey heydedyu; sen ularni biraqla yoqitiwételmeysen; biraqla yoqitiwétken teqdirdimu, daladiki haywanlar köpiyip, üstüנגge basturup kélishi mumkin. **23** Lékin aldinggha ilgirilep mangghiningda Perwerdigar Xudaying ularni qolunggha tapshuridu we ularni parakende qilip, yoqitilghuche dekke-dükkige salidu. **24** U ularning padishahlarini qolunggha tapshuridu, sen ularning namlinirinu asman astidin yoq qilisen; ularni yoqatquche héchbir adem aldingda turalmaydu. **25** Siler ularning oyma butini ot bilen köydürüwétinlar; kôz qiringlarni shularning üstidiki köy-kümüshke salmanglar, ularni almanglar; bolmisa u silerge qiltaq bolidu; chünki u Perwerdigar Xudaying aldida yirginchlik bir nersidur. **26** Sen héchqandaq yirginchlik nersini öyüנגge élip kelme; bolmisa sen uninggha oxshash lenetlik nerse bolup qalisen; sen uningdin qattiq yirgen, uninggha mutleq nepretlen; chünki u lenetlik bir nersidur.

8 Men silerge бүгүн tapilghan bu barliq emrlerge emel qilishqa kôngül qoyunglar; shundaq qilghanda siler hayat bolisiler, köpiyisiler we Perwerdigar ata-bowiliringlarga qesem qilip wede qilghan zémín'gha kirip uni igileysiler. **2** Perwerdigar Xudaying sêni töwen qilip, kônglüngde néme barliqini, uning emrlirini tutidighan-tutmaydighanliqingni biley dep sêni sinash üçün bu qiriq yil chöl-bayawanda yétekligin yolni esligin. **3** Derweqe u sêni töwen qilip, sêni ach qoyup, sen eslide bilmeydighan, shundaqla ata-bowiliring körüp baqmighan «manna» bilen ozuqlandurghan; U sanga insan peqet yémeklik bilenla emes, belki Perwerdigar

Xudayingning aghzidin chiqqan barliq sözliri bilenmu yashaydighanliqini bildürüş üçün shundaq qilidi. **4** Bu qiriq yilda kiyim-kéchiking konirimidi, putung ishship ketmide. **5** Sen shuni bilip qoyghinki, adem öz oghlini terbiyiligendek, Perwerdigar Xudaying sêni terbiyileydi; **6** Shunga sen Uning yollirida méngip we Uningdin qorqup, Perwerdigar Xudayingning emrlirini tutqin. **7** Chünki Perwerdigar Xudaying sêni yaxshi bir zémín'gha — ériq-éqinliri, bulaqliri we jilgha-dönglerde urghup chiqidighan ulugh suliri bar bir zémín'gha — **8** bughday we arpa, üzüm talliri, enjür derexliri we anarliri bar bir zémín'gha, zeytun derexliri we hesel bar bir zémín'gha, **9** — sen héchnémidin kemlik tartmay ozuqluq yeydighan bir zémín'gha — tashliri tömür, taghliridin mis kolaydighan bir zémín'gha yéteklep kiridu; **10** sen shu yerde yep toyunisen we Perwerdigar Xudaying sanga ata qilghan shu yaxshi zémín üçün uninggha teshekür-medhiye éytisen. **11** Men sanga бүгүн tapilghan Perwerdigar Xudayingning emrliri, belgilimiliri hem hökümilirini tutmasliqtin, Uni untup qélishtin hézi bol; **12** bolmisa, sen yep toyun'ghandin kéyin, ésil öylerni qurup ularla olтураqlashqandin kéyin, **13** kala-qoy padiliring köpiyip, altun-kümüshüנג, shundaqla sening barliqing köpeygendin kéyin, **14** kônglüng meghrurlinip sêni Misir zémindin, yeni «qulluq makani»din chiqirip qutquzghan Perwerdigar Xudayingni untuysen; **15** (U sêni bipayan we dehshetlik chöl-bayawandin, yeni zeharli yılanlar we chayanlar qaplap ketken, susirap qaghjirap ketken bir chöl-bayawandin yéteklep chiqqan, shu yerde sanga chaqmaq téshidin su chiqirip bergen, **16** sêni özi töwen tutsun dep sinap, sanga axir rahat-beriket kôrsitish üçün chöl-bayawanda ata-bowiliring körüp baqmighan «manna» bilen ozuqlandurghan) **17** — eger uni utusang, kônglüngde: «Öz küchüm, öz qolumning qudriti méni mushu döletke érishtürgen» déyishing mumkin. **18** Shunga Perwerdigar Xudayingning Öz sêni döletke érishtürgüchi qudretni bergüchi ikenlikini eslep, Uni ésingde tut; shuning bilen u ata-bowiliringgha qesem qilip wede qilghan ehdini бүгünki kündikidek mehkem qilidu. **19** Eger sen Perwerdigar Xudayingni qachaniki utusang, bashqa ilahlargha egeshseng, ularning qulluqida bolup ulargha bash ursang, men silerge бүгүн shu agahni béreyki, shundaq boliduki, siler teltöküs halak bolisiler. **20** Perwerdigar kôz aldinglarda yoqitiwatqan ellerdek silermu yoqitisiler; chünki siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaaq salmighansiler.

9 Angla, i Israil! Sen бүгүн özüңdin chong we küchlük ellerge ige bolush üçün, sépilliri asman'gha taqishidighan chong sheherlerni igilesh üçün, Anakiylarni qoghlap chiqirish üçün Iordan deryasidin ötisen (sen ularni bilisen, ular toghruluq «kim Anakiylar aldida turalisun!» dep anglighansen). **3** Sen бүгünki künde shuni bilip qoyghinki, sening aldingda mangghuchi Perwerdigar Xudayingning Özidur, U yalmap yutquchi ottur; u mushu ellerni halak qilidu, aldingda ularni tézdin yiqitidu; sen ularning tewelikini igilep, Perwerdigar sanga éytqandek ularni tézdin yoqitsen. **4** Perwerdigar ularni aldingdin heydigende sen kônglüngde: «Heqqaniyliqim sewebidin Perwerdigar méni zéminni igilesh üçün

uninggha yéteklep kirdi» démigini; belki shu ellarning rezilliki tüpeylidin Perwerdigar séning aldingda ularni tealluqatidin mehrum qilidu. **5** Sen ularning zéminigha kirip uni igilishning séning heqqaniy bolghanliqindin yaki könglünghning durusluqindin emes, belki bu ellarning rezillikidin we Perwerdigar ata-bowiliring Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa qesem qilghan söziye emel qilish üchünmu Perwerdigar Xudaying ularni séning aldingda tealluqatidin mehrum qilidu. **6** Emdi shuni bilip qoyghinki, Perwerdigar Xudaying bu yaxshi zéminni sanga miras qilghini séning heqqaniyliqindin emes, chünki sen esli boyni qattiq bir xelqsen. **7** Emdi séning chöl-bayawanda Perwerdigar Xudayingni qandaq ghezeplendürgenlikini ésingde tutqin — Uni untuma. Sen Misir zéminidin chiqqan künden béri takı bu yerge kelgüche Perwerdigargha asiyliq qılıp kelding. **8** Siler Horeb téghida Perwerdigarnı ghezeplendürgen we Perwerdigar silerge achchiqlinip, silerni halak qilmaqchi boldı. **9** Shu chaghda men tash taxtaylarnı, yenı Perwerdigar siler bilen tüzgen ehde taxtaylirini tapshuruwélış üchün taghqa chiqqanıdım; men taghda qırıq kéche-kündüz turdım (men ne tamaq yémıdım, ne su içmidim); **10** Shuning bilen Perwerdigar manga Öz barmıqı bilen pütken ikki taxtayni tapshurdı; ularda Perwerdigar taghda ot ichide silerge sözligen chaghda, jamaet yıghılghan küni éytqan barlıq sözler pütılgenıdı. **11** We shundaq boldıki, qırıq kéche-kündüz ötüp, Perwerdigar manga ikki tash taxtay, yenı ehde taxtaylirini berdı. **12** We Perwerdigar manga: «Ornungdin turghin, mushu yerdin chüshkin; chünki sen Misirdin chiqarghan xelqing özlirini bulghıdı; ular tézla Men ulargha tapılighan yoldin chetnep özlirige quyma bir butni yasıdı» dédı. **13** Perwerdigar manga söz qılıp: «Men bu xelqni körüp yettim; mana, u boyni qattiq bir xelqtur. **14** Méni tosmı, Men ularni yoqıtımın, ularning namını asmannıng tégıdin öchürüwétımın we shundaq qılıp, séni uların chong we ulugh bir xelq qılımın» — dédı. **15** Men burulup, taghdin chüshüm; tagh bolsa ot bilen yalqunlawatattı; ikki ehde taxtayi ikki qolumda ıdı. **16** Men kördüm, mana siler Perwerdigar Xudayinglar aldıda gunah qılıpsiler; siler özünglar üchün quyma bir mozayni yasapsiler; siler tézla Perwerdigar silerge tapılighan yoldin chetnep kétipsiler. **17** Men ikki taxtayni ikki qolumgha élip, chörüp tashlap, ularni köz aldınglarda chéqıwettım. **18** Siler Perwerdigarnı ghezeplendürüp barlıq ötküzgen gunahınglar, yenı Perwerdigarnıng nezırıde rezıl bolghannı qılghınglar üchün, yene awwalqıde Perwerdigar aldıda yıqılıp, qırıq kéche-kündüz düm yattım (men héch nerse yémıdım, su içmidim) **19** chünki men Perwerdigarnıng silerni yoqıtıdighan qattıq ghezıpi hem qehrıdın qorqtım. Perwerdigar shu chaghdımu méning tilikimni angıldı. **20** Perwerdigar Harundın ghezeplinip, unımu yoqatmaqchi boldı; men Harun üchünmu dua qıldım. **21** Men silernıng gunahınglarnı, yenı yasıghan mozayni élip unı otta köydürdüm we unı yanıp kukum-talqan qılıp éziwettım; unıng topısını élip taghdin chüshıdighan ériq süyige chéchiwettım **22** (siler yene Taberah, Massah, Kibrot-Hattawahdımu Perwerdigarnı ghezeplendürdünglar. **23** Perwerdigar silerni Qadesh-Barnéadin [Qanaan'gha] mangdurmaqchi bolup silerge: «Chıqıp, Men silerge

teqdim qilghan zéminni igılenglar» — dégendımu, siler Uning söziye qarshı chıqıp asiyliq qıldınglar, ne Uninggha ishenmıdınglar, ne awazıgha héch qulaq salmıdınglar. **24** Men silerni tonughan künden tartıp siler Perwerdigar Xudayinglarga asiyliq qılıp keldınglar). **25** Shuning bilen men ashu chaghda Perwerdigar aldıda özümmi yerge étip yene qırıq kéche-kündüz düm yattım; derweqe düm yattım; chünki Perwerdigar silerge qarap «ularni yoqıtımın» dégenıdı. **26** Shunga men Perwerdigargha dua qılıp: «İ Reb Perwerdigar, Sen Öz ulughluquq arqılıq Özüng üchün hörlük bedılı tölep sétiwalghan, Misirdin küchlük qolung bilen chiqarghan Öz xelqing bolghan mirasingni yoqatmıghaysen; **27** Öz qullıng Ibrahim, Ishaq we Yaqupni ésingde tutqaysen; bu xelqning bashbashtalıqıgha, ularning rezilliki yaki gunahıgha qarımıghaysen; **28** bolmısa, sen bizni élip chiqqan shu zémındıker: «Perwerdigar bu xelqni ulargha wede qilghan zéminni igileshke élip kirelmeıdighanlıqı üchün we ulargha nepretlen'gini tüpeylidin ularni chöl-bayawanda yoqıtışqa [Misirdin] chıqardı» — deydu. **29** Qandaqla bolmısın, ular zor küchüng we uzartılghan bilikıng bilen [Misirdin] chıqarghan xelqing we séning mirasingdur» — dédim.

10 Shu chaghda Perwerdigar manga: «Özüng üchün awwalqıde ikki tash taxtayni oyup chıqıp, taghqa yénımgha kel. Özüngge yaghachtın bir sanduq yasıghın. **2** Men bu taxtaylarga sen chéqıwetken awwalqı taxtaylardıki sözlerni yazımın; sen ularni sanduqqa qoyısen» — dédı. **3** Shuning bilen men akatsıye yaghıchıdın bir sanduq yasıdım, awwalqıde ikki tash taxtay oyup chıqtım; ikki taxtayni qolumda kötürüp taghqa chıqtım. **4** Perwerdigar eslıde ot ichıdın taghda jamaet yıghılghan künde silerge éytqan shu on emrni awwalqı pütükték taxtaylarga yazdı; Perwerdigar ularni manga tapshurdı. **5** Men burulup taghdin chüshüp taxtaylarnı özüim yasıghan sanduqqa qoydım; Perwerdigar manga tapılighıneıde ular téxi unıngda turmaqta. **6** Shu chaghda İsraıllar Beerot-Bene-Yaakandın Moserahqa yol élip mangdı; Harun shu yerde öldı we shu yerde depne qılındı; unıng oghlı Elıazar unıng ornını bésıp kahnıliq qıldı. **7** İsraıllar shu yerdin Gudgodahqa, andın Gudgodahatın Yotbatahqa seper qıldı (Yotbatah ériq-éqını mol yerdur). **8** Shu chaghda Perwerdigar ehde sanduqını kötürüşke, Perwerdigarnıng aldıda xızmitıde turup unıng namıda bext-beriket tileshke Lawıy qebılısını öziye tallap ayırdı. We bügün'ge qeder shundaq boluwatıdu. **9** Shunga Lawıy qebılısınıng [Israıl] qérındashlırı ichide nésiwisi yaki mirası yoqtur; Perwerdigar unınggha éytqandék, Perwerdigar Özı unıng mirasıdur. **10** Men emdı awwalqı künlerdikidek qırıq kéche-kündüz Perwerdigar aldıda taghda turdım; Perwerdigar shu chaghdımu tilikimge qulaq saldı; u silerni yoqatmıdı. **11** Perwerdigar manga: «Ornungdin tur, xelqni bashlap aldıda yol alghın; shuning bilen ular Men ulargha teqdim qilishqa ata-bowilırigha qesem qılıp wede qilghan zéminni igilesh üchün unınggha kirsun» — dédı. **12** Emdi, i İsraıl, Perwerdigar Xudaying sendın néme telep qıldı? — Haling yaxshı bolsun dep méning bügün silerge mushu tapılighanlirimdin bashqa nersini telep qılarmu? — Uning telep qilghini bolsa

Perwerdigar Xudayingdin qorqup, Uning körsetken barliq yollirida mengip, Uni söyüp, pütkül qelbing we pütkül jénig bilén Perwerdigar Xudayingning xizmitide bolup, Perwerdigarning emrliri we belgilimilirini tutushtin ibaret emesmu? **14** Mana, asmanlar we asmanlarning asmini Perwerdigar Xudayinggga mensuptur; yer yüzi we uningdiki hemme nersilermu Uninggga mensuptur. **15** Halbuki, Perwerdigar peqet ata-bowiliringlardin söyünüp, ularni söydi we shuning bilén bügünkidek barliq eller arisidin ata-bowiliringlarning kéyinki neslini, yeni silerni tallidi. **16** Shunga könglünglarni xetnilik qilinglar, boynunglarni yene qattiq qilmanglar. **17** Chunki Perwerdigar Xudayinglar xudalarning Xudasi, reblarning Rebbi, ulugh Ilah, Qudretlik we Dehshetlik Bolghuchi, insanlarning yüz-xatirisini qilmighuchi, héchqandaq parini almighuchidur; **18** U yétim-yésir we tul xotunlarning dewasini soraydu, musapirni söyüp uningga yémek-ichmek we kiyim-kéchékni bergüchidur. **19** Shunga silermu musapirni söyüshünglar kérek; chunki silermu Misir zémínida musapir idinglar. **20** Sen Perwerdigar Xudayingdin qorqqin; sen Uning ibaditide bolghin, Uninggga baghlan'ghin we [peqet] Uning namidila qesem ichkin. **21** U sen üçün öz közüng bilén körge bu ulugh we dehshetlik ishlarni qilghan; U sen medhiyileydighan, séning Xudayingdur; **22** ata-bowiliring jemi yetmiş jan Misirgha chüshkenidi; we hazir Perwerdigar Xudaying séni asmandiki yultuzlardek köp qildi.

11 Emdi sen Perwerdigar Xudayingni söygin, Uning tapilighini, belgilimilirini, hökümlirini hem emrlirini izchil tutqin. **2** Shu ishlarni bügün ésinglarda tutunglar, chunki men Perwerdigar Xudayingning jazerbiyisi, ulughluqi, küchlük qoli we uzartilghan bilikini, Misir zémínida Misir padishahi Pirewn'ge hem uning pütkül zémíni üstige körsetken möjizilik alametliri we qilghanlirini körmigen baliliringlarga sözlimeymen **4** (chunki ular [Perwerdigarning] Misirning qoshuni, ularning atliri, ularning jeng harwilirigha qilghan ishliri, yeni Qizil Déngizning suliri bilén ularni gherq qilip, üzül-késil halak qilghanliqi, **5** Uning siler mushu yerge kelgüche silerge néme qilghanliqi, **6** Uning Rubenning ewladi, Éliabning oghulliri Datan we Abiramgha néme qilghanliqi, yeni pütün Israilar arisida yer yüzining aghzini qandaq échip ularni ailisidikiliri we chédirliri bilén qoshup barliq teelluqatliri bilén yutuwetkenlikini körmigenidi); **7** [men belki silerge söz qilmen]; chunki silerning közliringlar Perwerdigar qilghan barliq ulugh ishlarni kördi. **8** Emdi, men silerge bügün tapilighan barliq emrlerni tutunglar; shundaq qilsanglar küchlinip, hazir ötüp igilemekchi bolghan zémín'gha kirip uni igileysiler **9** we Perwerdigar ata-bowiliringlarga qesem qilip ulargha hem ewladlirigha bérishke wede qilghan zéminda, yeni süt bilén hesel éqip turidighan munbet bir zéminda turup uzun ömür körisiler. **10** Chunki siler igileshke kiridighan shu zémín siler chiqqan Misir zémínidek emes; u yer bolsa, siler uninggha uruq chachqandin kéyin putunglar bilén sughiridighan köktatliqtek zémín idi; **11** biraq siler igileshke ötidighan shu zémín bolsa tagh-jilghiliri bolghan bir zémindur; u asmandiki yamghurdin su ichidu, **12** u Perwerdigar Xudaying özi ezizleydighan bir zémindur; chunki

Perwerdigar Xudayingning közliri yilning béshidin yilning axirighiche üzlüksiz uninggha tikilidu. **13** Shundaq boliduki, siler Perwerdigar Xudayinglarni söyüp, pütkül qelbinglar we pütkül jéniglar bilén uning ibaditide bolush üçün men silerge bügün tapilighan emrlerge köngül qoyup qulag salsanglar, **14** U: «Men zémíninglarga öz peslide yamghur, yeni deslepki we kéyinki yamghurlarni ata qilmen; shuning bilén ashliqliringlar, yéngi sharabinglar we zeytun méyiglarini yighalaysiler; **15** Men shundaqla mal-waranliring üçün ot-chöp bérimen; sen yep-ichip toyunisen» — deydu. **16** Qelbinglar aldinip, bashqa ilahlarning qulluqigha kirip, ulargha choqunup ketmeslikinglar üçün özünglarga hézi bolunglar; **17** bolmisa, Perwerdigarning ghezipi silerge qozghilip, yamghur yaghamasliqi üçün asmanlarni étiwétip yamghur yaghdurmaydu, tupraq mehsulatilirini bermeydu we Perwerdigar silerge ata qilidighan munbet zémindin yoqitilsiler. **18** Siler méning bu sözlirimni qelbinglarga püküp jéniglarda saqlanglar, qolunglarga [setletme]-belge qilip téngiwélinglar, péshanenglerge qashqidek simwol qilip ornitiwélinglar; **19** Siler ularni baliliringlarga ögitsiler; öyde olturghininglarda, yolda méngiwatqininglarda, yatqininglarda we orundin qopqininglarda ular toghruluq sözlenglar; **20** Ularни öyünglerdiki késheklerge we derwaziliringlarga pütüp qoyunglar. **21** Shuning bilén silerning Perwerdigar ata-bowiliringlarga bérishke qesem qilip wede qilghan zéminda turidighan künliringlar we baliliringlarning künliri uzun bolidu, yer yüzidiki künliringlar asmanning künliridek bolidu. **22** Men bügünki künde silerge tapilighan bu pütkül emrni ixlas bilén tutsanglar, yeni Perwerdigar Xudayinglarni söyüp, uning barliq yollirida méngishinglar bilén uninggha baghlansanglar, **23** undaqa Perwerdigar silerning köz aldinglarda bu barliq ellerni zémínidin mehrum qilip heydeydu we siler özünglardin chong we küchlük ellerning teelluqatini igileysiler. **24** Tapininglar dessigen herbir jay silerningki bolidu; chégranglar chöl-bayawandin tartip, Liwan'ghiche we [Efrat] deryasidin Ottura Déngizghiche bolidu. **25** Héchkim aldinglarda turalmaydu; Perwerdigar Xudayinglar silerge éytqinidek, silerdin bolghan qorqunch we dehshetni siler dessigen barliq jaylar üstige salidu. **26** Mana, men bügün aldinglarga bext-beriket we lenetni qoyimen; **27** Men silerge bügün tapilighan Perwerdigar Xudayinglarning emrlirige itaet qilsanglar, bext-beriket bolidu; **28** Perwerdigar Xudayinglarning emrlirige itaet qilmisanglar, belki siler tonumighan bashqa ilahlarga egiship, men bügün tapilighan yoldin chetnep ketsenglar, silerge lenet chüshidu. **29** Shundaq qilishinglar kérekki, Perwerdigar Xudayinglar silerni siler igileshke kiridighan zémín'gha élip kirgendin kéyin, bext-beriketni Gerizim téghi üstide we lenetni Ebal téghi üstide turup jakarlaysiler. **30** Bu [taghtar] Jordan deryasining qarshi teripide, Gilgalning udulidiki Arabah tüzlenglikide turuwatqan Qanaaniylarning zémínida, meghrib yolining arqisida, Morehtiki dub derexlirige yéqin yerde emesmu? **31** Chunki siler Perwerdigar Xudayinglar silerge teqdim qiliwatqan zéminni igilesh üçün uninggha kirishke Jordan deryasidin ötisiler; siler derweqe uni igileysiler we uningda olturaqlishsiler. **32**

Siler men aldinglarga qoyghan bu barliq hökümler we belgilimilerge emel qilishqa köngül qoyunglar.

12 Ata-bowilirlarning Xudasi bolghan Perwerdigar silerning igilishinglarga bérédighan zéminda turghanda, yer yüzidiki barliq künliringlarda köngül qoyup tutushunglar kérek bolghan belgilimiler hem hökümler mana munulardur: — **2** Siler heydep chiqarghan ellerning égez taghtar, döngler we herbir yéshil derex astidiki öz ilahlirining qulluqida bolghan ibadetgahlirini teltöküs yoqitishunglar kérek; **3** Ularning qurban'gahlirini buzunglar, but tüwrükilirini chéqinglar we asherahlirini ot bilen köydürüwétunglar; ilahlirining oyma mebudlirini késip tashlanglar; ularning isim-namlirininu shu yerdin yoqitishunglar kérek. **4** Siler Perwerdigar Xudayinglarning xizmitide ulardek qilmanglar, **5** belki Perwerdigar Xudayinglar Öz namini tiklesh üçün barliq qebililirlarning zéminliri arisidin tallighan, Öz turalghusi bolghan jayni izdenglar, shu yerge kélinglar; **6** shu yerge siler köydürme we inaqliq qatarliq qurbanliqlinglarni, mehsulatliringlardin ondin biri bolghan öshrilerini, qolunglardiki kötürme hediyeleini, qesemge baghliq hediyeleini, ixtiyariy hediyeleini we qoy-kala padilirlarning tunji balilirini ekilisiler; **7** Siler ailengdikiler bilen qoshulup shu yerde Perwerdigar Xudayinglarning aldida ziyapat qilinglar, siler Perwerdigar Xudayinglar silerni beriketligen qol emgiklarning méwisidin shadlinisiler. **8** Siler biz бүгүн qilghinimizdek, yeni herbiringlar öz bilgininglarche qilghininglardek qilmasliqlinglar kérek; **9** chünki Perwerdigar Xudayinglar silerge bérédighan aramlıq hem mirasqa téxi yétip kelmidinglar. **10** Biraq siler Iordan deryasidin ötüp, Perwerdigar Xudayinglar silerge miras qilip bérédighan zémin'gha olturaqlashqandin kéyin, shundaqla u silerni etrapinglardiki barliq dushmanliringlardin qutquzup aram bergendin kéyin, siler tinch-aman turghanda, **11** shu chaghda Perwerdigar Xudayinglar Öz namini qoyidighan bir jay bolidu; siler shu yerge köydürme we inaqliq qatarliq qurbanliqlinglarni, mehsulatliringlardin ondin biri bolghan öshrilerini, qolunglardiki kötürme hediyeleini we Perwerdigargha atap qesem qilghan ésil hediyeleini ekilisiler; **12** we Perwerdigar Xudayinglar aldida shadlinisiler, yeni siler, ughul-qizliringlar, qul-dédeklinglar we siler bilen bir yerde turuwatqan Lawiylar (chünki ularning aranglarda héchqandaq nésiwisi yaki mirasi yoqtur) hemminglar shadlinisiler. **13** Sen köydürme qurbanliqliringni udul kelgen jaylarda qilmasliq üçün köngül qoyghin; **14** Peqet Perwerdigar hemme qebililiringning zéminliri arisidin tallighan jayda köydürme qurbanliqliringni qil we shu jayda méning sanga barliq tapilighiningha emel qil. **15** Halbuki, sen könglüng tartqiniche Perwerdigar Xudaying séni beriketligini boyiche sheher-yéziliringda halal haywanlarni soyup (xuddi jeren yaki kéyik göshidin yégen'ge oxshash), gösh yéseng bolidu; meyli pak, meyli napak kishiler bolsun ularning göshini yése bolidu. **16** Siler peqet uni qéni bilen qoshup yémeslikinglar kérek; siler qénini su tökkende yerge töküwétishunglar kérek. **17** Sen ashiqtin, yéngi sharabtin, zeytun méyidin ondin biri bolghan öshriliringni yaki kala-qoy

padiliringning tunji balilirini, yaki qesemge baghliq hediyeleiringni, ixtiyariy hediyeleiringni yaki qolungdiki kötürme hediyeleiringni sheher-yéziliringda yémesliking kérek; **18** belki bularni Perwerdigar Xudaying aldida, Perwerdigar Xudaying tallaydighan jayda yéyishing kérek, yeni sen, oghlung, qizing, qul-déding we sen bilen bir yerde turuwatqan Lawiylar birge yéseng bolidu; we sen Perwerdigar Xudaying aldida emgikningning barliq méwisidin shadlinisen. **19** Özüngge hézi bolghinki, sen zéminda turghan barliq künliringde Lawiylardin waz kechmesliking kérek. **20** Perwerdigar Xudaying sanga wéde qilghandek chégraliringni kéngeytkende, sen könglüng tartip: «gösh yeymen» déseng, sen könglüngning tartqiniche gösh yéseng bolidu. **21** Eger Perwerdigar Xudayinglar Öz namini qoyushqa tallaydighan jay sendin bek yiraq bolsa, sen Perwerdigar sanga teqdim qilghan kala-qoylardin élip soyisen; men sanga tapilighandek ularni soyisen we sheher-yéziliring ichide könglüng tartqiniche boghuzlap yeysen. **22** Jeren yaki kéyik yégende ularni yeysen; meyli pak meyli napak kishiler bolsun uning göshidin yése bolidu. **23** Peqet shuningdin hézi bolghinki, ularning qénini yéme; chünki jan dégen qandidir; sen göshni jan bilen qoshup yémesliking kérek. **24** Sen qanni yémesliking kérek; belki uni suni yerge tökkende yerge töküwet. **25** Sen uni yémesliking kérek; shundaq qilsang haling we sendin kéyinki balilirlarning hali yaxshi bolidu; chünki sen Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilghan bolisen. **26** Biraq sendiki Perwerdigargha atighan we qesemge baghliq nersilerni bolsa, sen ularni élip Perwerdigar tallaydighan jaygha apirisen; **27** sen [shu yerde] Perwerdigar Xudayingning qurban'gahi üstide köydürme qurbanliqliringni, gösh bilen qénini sun'ghin; bashqa qurbanliqliringning qénininu Perwerdigar Xudayingning qurban'gahi üstide quyghin we göshini yégin. **28** Men sanga tapilighan bu barliq sözlerge qulaq sélip köngül bölgün. Shundaq qilsang, Perwerdigar Xudayinglarning neziride yaxshi we durus bolghanni qilghan bolisen we öz haling we sendin kéyinki ewladliringning hali yaxshi bolidu. **29** Perwerdigar Xudaying sen baridighan yerdiki ellerning zéminini igilishing üçün ularni séning aldingda yoqitidu. Shu chaghda, sen ularning zéminini igilep shu yerde turghiningda, **30** Shu eller aldingda yoqitilghandin kéyin, ularning izidin méngishqa éziqturulmasliqing üçün özüngge hézi bol we: — «Bu eller öz ilahlirining ibaditini qandaq tutqan bolghiydi? Menmu shundaq qilip baqaychu!» dep ularning ilahlirini héch izdime. **31** Sen Perwerdigar Xudayingning xizmitide bolghiningda qet'iy ularning yoli boyiche ish tutmasliqing kérek; chünki néme ish Perwerdigargha yirginchlik bolsa, néme ish Uninggha nepretlik bolsa, ular öz ilahliri üçün shu ishlarni qilghan; ular hetta öz oghullirini we qizlirininu ilahlirigha atap otta köydürüp kelgen. **32** Men silerge tapilighanliki emellerge emel qilishqa köngül bölünglar; uninggha héch néme qoshmanglar, uningdin héch nersini chiqiriwetmanglar.

13 Eger aranglardin peyghember yaki chüsh körgüchi chiqip, silerge melum bir möjizilik alamet yaki karametni körsitip bérey dése **2** we u silerge aldin'ala

dégen möjizilik alamet yaki karamet emelge ashurursa, emma shuning bilan munasiwetlik «bashaq ilahlargha (yeni siler tonumighan ilahlargha) egishyli» we «ularning qulluqida bolayli» dése, **3** shu peyghember yaki chüsh körgüchining sözlirige qulaq salmanglar; chünki shu tapta Perwerdigar Xudayinglar silerning uni, yeni Perwerdigar Xudayinglarni pütün qelbinglar we pütün jénínglar bilen söyidighan-söymeydighinínglarni bilish üçün sinawatqan bolidu. **4** Siler Perwerdigar Xudayinglarga egiship méngishínglar kérek; siler Uningdin qorqunglar, emrlirini tutunglar, Uning awazigha qulaq sélinglar; siler Uning xizmitide bolup Uninggha baghlíníglar. **5** Shu peyghember yaki chüsh körgüchi bolsa ölümge mehkum qilinishi kérek; chünki u silerni Misir zéminidin qutquzup chiqarghan, yeni «qulluq makani»din hörlük bedili tölep qutquzghan Perwerdigar Xudayinglarga asiylíq qilishni qutratti, shundaqla Perwerdigar Xudayinglar séni méngishqa emr qilghan yoldin éziqturushqa urundi; siler mushundaq rezillikni aranglardin yoqitishínglar kérek. **6** Qérindishing, meyli anangning oggli yaki öz oghlung yaki qizing, jan-jigiring bolghan ayalíng yaki jan dostúng astirtin séni azdurmaqchi bolup: «Barayli, bashaq ilahlarning qulluqigha kireyli» dése, yeni özúng yaki ata-bowiliring héch tonumaydighan, etrapíngdiki ellerning ilahliri bolsun, yéqin bolsun, yíraq bolsun, hetta yer yúzining bu chétida yaki u chétida bolsun, shularning qulluqigha kireyli dése, **8** undaqla sen uninggha qoshulma yaki uninggha qulaq salma; sen uni héch ayima, uninggha rehím qilma we uning gunahini héch yoshurma; **9** qandaqla bolmisun, uni óltürgin; uni óltürishke tunji qol salghuchi sen bol, andin barliq xelqning qolliri egiship shundaq qilsun. **10** U séni Misir zéminidin, «qulluq makani»din qutquzup chiqarghan Perwerdigar Xudayingni tashlashqa éziqturmaqchi boldi, shunga sen uni óltürüshüng, chalma-késeq qilishíng kérek; **11** Shuning bilen pütkül Israil anglaydu, qorquidu, shuningdin kéyin yene shundaq rezil ishni aranglarda qilmaydu. **12** Eger Perwerdigar Xudaying olturaqlishishqa sanga teqdim qilghan melum bir sheherde: «Arimizdin bezi rezil ademler chiqip: «Barayli, bashaq ilahlarning qulluqida bolayli» dep siler héch tonumaydighan ilahlargha egishishke öz shehiridikilerni éziqturdi» dégen xewerni anglisang, **14** shu haman tekshürüp sürüshste qil; rast bolsa, derweqe bu yirinchilik ish aranglarda yüz bergenlikli ispatlan'ghan bolsa, **15** undaqla sen shu sheherdikilerni qilich bilen óltürüp, bu sheherni we uning ichidiki barliq nersilerni, jümlidin mal-waranlirini teltöküs halak qiliwet. **16** Uningdiki barliq oljini otturidiki chong meydan'gha yigip, shu sheherni barliq oljisi bilen qoshup Perwerdigar Xudayinggha atalghan köydürme qurbanliqtek ot bilen köydürüwet; u menggüge xarabilik bolidu — qaytidin qurulmasliqi kérek. **17** Teltöküs halaketke bekítílgen héchbir nerse qolunggha chaplashmisun; shundaq qilsang Perwerdigar ghezipdin yénip sanga rehím körsitidu; U sanga ichini aghritip, ata-bowiliringgha qesem qilghandek séni köpeytidu. **18** Sen men бүгүн tapilghan Perwerdigar Xudayingning barliq emrlirini tutup, uning neziride durus bolghanni qilish üçün awazigha qulaq salsang, haling shundaq yaxshi bolidu.

14 Siler Perwerdigar Xudayinglarning perzentliridursiler; ölgenler üçün bedinínglarni héch kesmeslikínglar kérek we yaki manglay chéchinglarni qirip taqir qilmasliqínglar kérek; **2** chünki sen Perwerdigar Xudayinggha atalghan muqeddes bir xelqtursen; Perwerdigar yer yúzidiki barliq xelqler arisidin Özining alahide göhiri bolghan bir xelq bolushi üçün séni tallighandur. **3** Sen héchqandaq yirinchilik nersini yémeslikíng kérek. **4** Töwendikiler siler yéyishke bolidighan haywanlar: — kala, qoy, öchke; **5** kéyik, jeren, bugha, yawa öchke, ahu, bōken, yawa qoy, **6** shundaqla haywanlar ichide tuyaqlliri pütünley achimaq (tuyaqlliri pütünley yériq) hem köshigüchi haywanlarning herxilini yésenglar bolidu. **7** Lékin, köshigüchi yaki achimaq tuyaqllíq haywanlardin töwendikilerni yémeslikínglar kérek: — Töge, toshqan we sughur (chünki ular köshigüchi bolghini bilen tuyiqi achimaq emestur. Shunga ular silerge haram bolidu). **8** Choshqa bolsa tuyaqlliri achimaq bolghini bilen köshimigini üçün silerge haram bolidu. Shundaq haywanlarning göshini yémeslikínglar kérek we hem ölüklirige tegmeslikínglar kérek. **9** Suda yashaydighan janiwarlardin töwendikilerni yéyishke bolidu: — sudiki janiwarlardin qaniti we qasiraqliri bolghanlarni yéyishke bolidu, **10** lékin qaniti we qasiraqliri bolmighanlarni yémeslikínglar kérek; ular silerge nisbeten haram bolidu. **11** Barliq halal qushlarni yésenglar bolidu; **12** biraq töwendiki uchar-qanatlarni yémeslikínglar kérek: yeni bürküt, tapqush-ghéchirlar, déngiz bürküti, **13** qarlighach quyruqluq sar, lachin, qorultaz-tapqushlar we ularning xilliri, **14** hemme qagha-qozghunlar we ularning xilliri, **15** müshükypaplaq, tögiqush, chayka, sar we ularning xilliri, **16** huwqush, ibis, aq qu, **17** saqiyaqush, béliq'alghuch, qarna, **18** leylek, turna we uning xilliri, höpüp bilen shepereng dégenler silerge haram sanalsun. **19** Herbir qanatliq ömüligüchi hasharetler bolsa silerge nisbeten haram bolidu; ularni yémeslikínglar kérek. **20** Siler barliq halal qushlarni yésenglar bolidu. **21** Siler héchqandaq ölütk janwarni yémeslikínglar kérek; siler undaq nersini sheher-yézanglar ichide turuwatqan musapirlargha béringlar; ular uningdin yése bolidu yaki uni yat elliklerke sétiwetsimu bolidu; chünki sen Perwerdigar Xudayinggha atalghan muqeddes bir xelqtursen. Sen ogghlaqni anisining süitide qaynitip pishursang bolmaydu. **22** Sen jezmen her yili éttizdiki hemme tériqchiliq mehsulatliringning ondin birini ayrishíng kérek; **23** sen shularni, yeni ashliqíng, yéngi sharabíng, zeytun méyingning ondin birini Perwerdigar Xudayingning aldida, yeni U Öz namini qaldurushqa tallaydighan jayda ye, shundaqla kala-qoy padiliridin ayrilghan tunji balilirini shu yerde ye; shundaq qilsang Perwerdigar Xudayingdin daim qorqushni öginisen. **24** We Perwerdigar Xudaying séni beriketligende, U Öz namini qaldurushqa tallighan shu jay sendin intayin yíraq bolup, mehsulatliringni shu yerge apiralímighudek bolsang, **25** sen shu chaghdá uni pulgha sétip, pulni qolunggha téngip, Perwerdigar Xudaying tallighan jaygha barghin we **26** we könglüng néme tartsa, meyli kala, qoy, mey-sharab, muselles bolsun, yaki shuningdek könglüng tartqan herqandaq nersini shu pulgha alsang bolidu; andin sen we öyüngdikiler shu

yerde uningdin yep-ichip, Perwerdigar Xudaying aldida shad-xuram bolisiler. **27** Sheher-yéziliringda turuwatqan Lawiylarni untumasliqing kérek, chünki aranglarda uning héchqandaq nésiwisi yaki mirasi yoq. **28** Her üç yilning axirida sen shu yildiki mehsulatliringdin ondin birini óshre qilip chiqar; sen uni sheher-yéziliring ichide topla; **29** shuning bilen Lawiylar (chünki aranglarda uning héchqandaq nésiwisi yaki mirasi yoq), musapir, yétim-yésirler we tul xotunlar kélip uningdin yep toyunsun; shundaq qilsang Perwerdigar Xudaying qolungdiki barliq méwini beriketleydu.

15 Herbir yette yilning axirida sen bir «xalas qilish»ni jakarlighin. **2** Bu «xalas qilish» mundaq bolidu: — barliq qerz igiliri qoshnisigha bergen qerzni kechürüm qilishi kérek; uni qoshnisidin yaki qérindishidin telep qilmasliqi kérek; chünki Perwerdigar aldida bir «xalas qilish» jakarlandi. **3** Chetelliktin bolsa telep qilishqa bolidu; lékin qérindishingda bolghan qerzni kechürüm qilishing kérek. **4** Halbuki, aranglarda hajatmenler bolmaydu; chünki Perwerdigar Xudaying silerge miras bolush üçün igilishinglarga bérédighan shu zéminda turghiningda séni ziyade beriketleydu; **5** Peqet siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq sélip, men silerge бүгүн tapilghan bu pütün emрге emel qilishqa köngül bółsenglar shundaq bolidu. **6** Chünki Perwerdigar Xudaying sanga wede qilghandek u séni beriketleydu; sen köp ellerge kapaletlik élip qerz bérisen, lékin ulardin qerz almaysen; sen köp eller üstige höküim sürisen, lékin ular üstingdin höküim sürmeydu. **7** Perwerdigar Xudaying sanga bérédighan zéminda sheher-yézaglar ichide turuwatqan qérindashliring arisidin kembeghel bir adem bolsa, sen uninggha könglüngni qattiq qilma yaki hajiti chüshken qérindishinggha qolungni yumuwalma; **8** sen belki séxiyliq bilen uninggha qolungni ochuq qil we uningda néme kem bolsa choqum hajitidin chiqip uninggha ötné bérir tur. **9** Könglüngde namrat qérindishingdin aghrinip: Yettinchi yil, yeni «xalas yili» yéqinlashti, dep rezil oyda bolushtin, uninggha héch nerse bermesliktin hézi bol; shundaq bolup qalsa u séning toghrangda Perwerdigargha peryad kötürüshi bilen bu ish sanga gunah hésablinidu. **10** Sen choqum uninggha séxiyliq bilen bergin; uninggha berginingde könglüngde narazi bolma; chünki bu ish üçün Perwerdigar Xudaying séni barliq ishlingda we qolungdiki barliq emgikingde beriketleydu. **11** Chünki kembegheller zémindin yoqap ketmeydu; shunga men sanga: «Sen séxiyliq bilen zémindiki qérindishinggha, yeni séning namratliringgha we hajatmenliringge qolungni achqin» — dep tapilidim. **12** Séning qérindishing, meyli ibranii er yaki ibranii ayal bolsun sanga sétilghan bolsa, u alte yil qulluqunda bolidu, andin yettinchi yilida sen uni özüngdin xalas qilip qoyuwet. **13** Uni qoyuwetkende quruq qol qoyuwetseng bolmaydu; **14** sen choqum qoyliringdin, xamingdin we sharab kölchikingdin teqdim qilishing kérek; Perwerdigar Xudaying séni beriketligini boyiche sen uninggha ber. **15** Séning eslide Misir zéminida qul bolghanliqingni, shuningdek Perwerdigar Xudaying séni hörlük bedili tölep qutquzghanliqni yadingda tut; shunga men бүгүн bu ishni sanga tapilidim. **16** Halbuki, shu qulung sanga: «men sendin ketmeymen» dése (chünki u séni

we ailengdikilerni sóyidu, séning bilen hali yaxshi bolidu) **17** — shu chaghda sen bigizni élip uning quligini ishikte tesh. Shuning bilen u menggüge séning qulung bolidu. Shuningdek dédikinggimu shundaq muamile qilghin. **18** [Qulungni] yéningdin qoyuwétish sanga éghir kelmisun; chünki u qulluqungda alte yil bolghachqa, qimmiti medikarningkidin ikki hesse artuq bolidu; [uni qoyuwetseng] Perwerdigar Xudaying barliq ishlingda séni beriketleydu. **19** Kaliliring we qoyliring arisida tughulghan barliq tunji erkek mozay-qoziliringni Perwerdigar Xudayinggha ata; kaliliringning tunjisini héchqandaq emgekke salma, qoyliringning tunjisini qirqima. **20** Sen we öyüngdikiler her yili shu mélingni Perwerdigar Xudaying aldida, Perwerdigar tallaydighan jayda yenglar. **21** Biraq [shu] haywanlarning bir yéri méyip bolsa, meyli u mejruh, kor yaki uningda herqandaq nuqsan bolsa, uni Perwerdigar Xudayinggha qurbanliq qilmasliqing kérek. **22** Belki uni sheher-yézaglar ichide yéseng bolidu; kishiler meyli pak yaki napak bolsun, uni jeren yaki kéyikni yégendek yése bolidu. **23** Peqet sen uning qénini yéme; qénini suni yerge tökkendek töküwet.

16 Abib éyini alahide ésingde tut we ötüp kétish héytini Perwerdigar Xudayinggha atap tebrikligin; chünki Perwerdigar Xudaying séni Abib éyida Misirdin kéchide chiqarghan. **2** Sen «ötüp kétish héyti»ning mélini (meyli qoy yaki kala padisidin bolsun) Perwerdigar Xudaying tallap bekítidighan jayda uninggha atap qurbanliq qilghin; **3** shundaqla sen héchqandaq boldurulghan nanni yémesliqing kérek; sen uning bilen yette kün pétir nan, yeni «külpet néni»ni yéyishing kérek; chünki sen Misir zéminidin aldirashliqta chiqting; shuning bilen sen ömrüngning barliq künliride Misir zéminidin chiqqan shu künni yadingda tutqaysen. **4** Yette kün chégraliring ichide, öyüngde héchqandaq éhitqu tépilmisun; sen birinchi küni kechte qilghan qurbanliq göshlerni etigen'ge qaldurmasliqing kérek. **5** Sen ötüp kétish héyti qurbanliqini Perwerdigar Xudaying sanga teqdim qilidighan sheher-yéziliringning herqandiqida qilsang bolmaydu; **6** belki ötüp kétish héyti qurbanliqini sen Perwerdigar Xudaying Öz namini turghuzush üçün tallaydighan jaydila qil; uni kechqurun, kün pétish waqtida, yeni Misirdin chiqqandiki waqitqa oxshash waqitta qilisen. **7** Uni Perwerdigar Xudaying tallaydighan jayda pishurup yégin; andin etigende chédirliringgha qaysang bolidu. **8** Sen alte kün pétir nan yeysen; yettinchi küni Perwerdigar Xudaying aldida tentenilik sorun küni bolidu; sen héchqandaq ish-emgek qilmaysen. **9** Andin yette heptini sanaysen; ashliqqa orghaq salghandin bashlap yette heptini sanashqa bashlaysen; **10** andin sen «heptiler héyti»ni Perwerdigar Xudaying aldida qolungdiki ixtiyariy hediye bilen ötküzisen; Perwerdigar Xudaying sanga beriketliginige qarap uni ixtiyaren sunisen. **11** Shuning bilen sen Perwerdigar Xudaying aldida, U Öz namini turghuzushqa tallaydighan jayda shadlinisen; sen özüng, oghlung, qizing, qulung, dédiking, sen bilen bir yerde turuwatqan Lawiylar, aranglardiki musapirlar, yétim-yésirler we tul xotunlar shadlinisiler. **12** Sen shuning bilen eslide Misirda qul bolghanliqingni ésingge keltürüp, bu barliq belgilimilerni

tutup emel qilghin. **13** Sen «kepiler héyti»ni yette kün ötküzisen; sen xaman we sharab kölkichingni yighqan chéghingda, oghlung, qizing, qulung, dédiking, sheher derwazisi ichide turidighan Lawiylar, musapirlar, yétim-yésirler we tul xotunlar shu héytta shadlinisiler. **15** Perwerdigar tallaydighan jayda sen yette kün Perwerdigar Xudaying aldida héyt ötküzisen; chünki Perwerdigar Xudaying barliq mehsulatlirigda, qolung qilghan ishlarda séni beriketleydu we sen derweqe pütünley shadlinisen. **16** Yilda üç qétim, pétir nan héyti, heptiler héyti we kepiler héytida séning barliq erkekliring Perwerdigar Xudaying aldida, u tallaydighan jayda hazir bolushi kérek; ular Perwerdigar aldida quruq qol hazir bolsa bolmaydu; **17** belki Perwerdigar Xudayingning sanga teqdim qilghan berikiti boyiche herbiri qolidin kélisiche sunsun. **18** Xelqing üstidin adalet yürüzüp adil höküm chiqirish üçün, sen Perwerdigar Xudaying sanga teqdim qilidighan barliq sheher-yéziliring ichide herbir qebilide soraqchi we emeldarlarni békيتishing kérek. **19** Adaletni burmilisang bolmaydu; ademlerge yüz-xatire qilsang bolmaydu; para alsang bolmaydu; para bolsa aqilanilarning közlirini kor qilidu hem adillarning sözlirini burmilaydu. **20** Sen mutleq adaletni izdishing kérek; shundaq qilsang hayat körisen hemde Perwerdigar Xudaying sanga teqdim qilidighan zéminni igileysen. **21** Sen özüng üçün yasaydighan Perwerdigar Xudayingning qurban'gahining etrapigha «asherah» buti qilinidighan héchqandaq derek tikmesliking kérek. **22** we özüng üçün héchqandaq but tüwrüki tiklimesliking kérek; undaq nersiler Perwerdigar Xudayinggha yirginchliktur.

17 Perwerdigar Xudayinggha herqandaq nuqsani yaki bashqa kemchilik bolghan kala yaki qoyni qurbanliq stipitide sunmasliqing kérek; chünki undaq qilish Perwerdigar Xudayinggha yirginchliktur. **2** Perwerdigar Xudaying sanga teqdim qilidighan sheher-yézag ichide er bolsun, ayal bolsun, birsining Perwerdigar Xudayingning aldida birer rezil ishni qilghanliqi — Uning ehdisige xilapliq qilghanliqi, bashqa ilahlargha (mesilen, Men sanga ibadet qilishqa men'i qilghan quyash, ay yaki pütkül samawi qoshun bolghan yultuzlarga), ibadet qilip ulargha bash urghanliqi bayqalsa, **4** — shundaq bir ishtin xewer tapqan yaki uni anglighan bolsang, undaqta sen estayidilliq bilen sürüshdürin; bu ish ispatlinip rast chiqsa, derweqe Israilda shundaq yirginchlik ish qilin'ghan bolsa, **5** sen shu rezil ishni qilghan er yaki ayalni derwaziliringgha élip chiqip, shu er yaki ayalni ölümgé mehkum qilip chalma-kések qilishing kérek. **6** Birsini ölümgé mehkum qilish üçün ikki-üch guwahchinging sözliri bolushi kérek. Birsini birla guwahchinging sözi bilen öltürüshke bolmaydu. **7** Öltürüldighanda awwal guwahchilar qol salsun, andin barliq xelq qol salsun; shundaq qilsanglar siler rezillikni aranglardan heydiwétisiler. **8** Sheher-yézaglarda höküm chiqirishqa sanga tes kélidighan bir ish chiqsa, meyli xun dewasi, heq-tep dewasi yaki zorawanliq dewasida, herqandaq talash-tartish bolsa ornunglardin turup Perwerdigar Xudaying tallaydighan jaygha béringlar. **9** Siler Lawiy kahinlarning we shu chaghda bolidighan soraqchi begning yénigha barisiler we ulardin höküm soraysiler; ular siler üçün höküm

chiqiridu. **10** Siler Perwerdigar tallaydighan ashu yerde turghanlarning silerge tapshuridighan höküm sözi boyiche ijra qilisiler; ularning silerge körsetkinining hemmisige emel qilip köngül bölüşünglar kérek. **11** Siler ularning silerge körsetken qanun hökümi boyiche, chiqiridighan qarari boyiche qilisiler; ular silerge tapshuridighan sözdin ong ya solgha chetnep ketmenglar. **12** We bashbashtaqliq qilip, Perwerdigar Xudayingning xizmiti üçün shu yerde turidighan kahin'gha yaki soraqchi begke qulaq salmighan kishi bolsa, shu adem ölümgé mehkum bolidu; shuning bilen siler rezillikni Israildin heydep chiqirisiler. **13** Shundaqla, barliq xelq bularni anglap qorqudu we yene bashbashtaqliq qilmaydu. **14** Sen Perwerdigar Xudaying sanga teqdim qilidighan zémín'gha kirip uni igiligende, shundaqla uningda turghanda: «Men etrapimdiki ellerningkidek özümgé bir padishah tiklimeslikim» déseng, **15** shu chaghda sen özüngge peqet Perwerdigar Xudaying tallaydighan tikleysen; üstüngge qérindash bolmighan chetellikni békيتmesliking kérek. **16** [Padishah] bolsa özi üçün atlarni köpeytmeslik yaki atlarni köpeytime dep xelqni Misirgha qayturmaliqi kérek; chünki Perwerdigar silerge: «Siler shu yol bilen hergiz qaytmasliqinglar kérek» dégenidi. **17** Padishah köp ayallarni öz emrige almasliqi kérek; bolmisa uning köngli ézip kétishi mumkin. U özi üçün altun-kümüşni köpeytmeslik kérek. **18** Padishahliq textige olturghinida u özi üçün Lawiy kahinlarning aldida mushu qanunni bir deperge köchürüp pütüshi kérek. **19** Shu depter uning yénida daim bolushi we uni ömrining barliq künliride oqushi kérek; shundaq qilsa u Perwerdigar Xudasidin qorqup, mushu qanunning sözliri we belgilimilirini tutup ulargha emel qilishni öginidu. **20** Shundaqla uning köngli qérindashliri aldida hakawurlisip ketmeydu, bu emrlerdin ong ya solgha chetnep ketmeydu we shuningdek Israil arisida uning we oghullirining padishahliq künliri köp bolidu.

18 Lawiy kahinlar we shuningdek barliq Lawiylar qebilisining Israilda héchqandaq nésiwasi yaki mirasi bolmaydu; ular Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliqlardin we [Perwerdigarning] mirasidin yéyishke bolidu, **2** Biraq ularning qérindashliri arisida héchqandaq mirasi bolmaydu; Perwerdigar éytqandek, U Özi ularning mirasidur. **3** Kahinlarning qurbanliq qilidighan xelqtin alidighan ülüshi mundaq: — (meyli kala yaki qoy bolsun) qol, éngek göshi we üçey-qérini kahinlargha bérilidu. **4** Silerning ashliqinglardin, yéngi sharabinglardin we zeytun méyinglardin deslepki pishqan hosulni we qoyliringlardin deslepki qir qilghan yungni uninggha bérisiler; **5** chünki Perwerdigar Xudaying uni we uning ewladlirini Öz namida xizmitide daim turushqa barliq qebililiringlar ichidin talliwalgan. **6** Eger Lawiy bolghan bir adem pütkül Israildiki herqandaq sheher-yézidin, yeni özi makanlashqan jaydin chiqip, Perwerdigar tallaydighan jaygha kelse **7** we shu yerde Perwerdigar aldida turghuchi barliq qérindashlirigha oxshash Perwerdigar Xudasining namida xizmette turghan bolsa, **8** undaqta (meyli u atisidin qalghan mirasini sétiwetken yaki sétiwetmigen bolsun) uning yeydighan ülüshi qérindashliriningkidek bolushi kérek. **9** Sen Perwerdigar Xudaying sanga béridighan zémín'gha kirgen chaghda, sen shu

yerdiki ellarning yirginchlik adetlirini ögenmesliking kérek. **10** Aranglarda öz oggli yaki qizini ottin ötküzidighan, palchilik, remchilik, epsaniylik, jadugerlik **11** yaki demidichilik qilghuchi yaki jinkesh, séhirger yaki ölgenlerdin yol sorighuchi héchqandaq kishi bolmisun; **12** chünki bundaq ishlarni qilidighan herqandaq kishi Perwerdigargha nepretlik bolidu; bu yirginchlik ishlar tüpeylidin Perwerdigar Xudaying shu ellerni aldinglardin heydep chiqiridu. **13** Sen Perwerdigar Xudaying aldida eyibisiz mukemmel bolushing kérek; **14** chünki sen zémindin heydeydighan bu eller remchiler we palchilargha qulaq salidu; biraq Perwerdigar Xudaying séni undaq qilishqa yol qoymaydu. **15** Perwerdigar Xudaying siler üçün aranglardin, qérindashliringlar arisidin manga oxshaydighan bir peyghember turghuzidu; siler uninggha qulaq sélinglar. **16** Bu siler Horeb téghida yighilghan künde Perwerdigar Xudayinglardin: «Perwerdigar Xudayingning awazini yene anglimayli, bu dehshetlik otni körmeyli, bolmisa ölüp kétimiz» dep telep qilghininglarga pütünley mas kélidu. **17** Shu chaghda Perwerdigar manga: «Ularning manga dégen sözi yaxshi boldi. **18** Men ulargha qérindashliri arisidin sanga oxshaydighan bir peyghembarni turghuzimen, Men Öz sözlirimni uning aghzigha salimen we u Men uninggha barliq tapilighinimni ulargha sözleydu. **19** We shundaq boliduki, u Méning namida deyidighan sözlirime qulaq salmaydighan herqandaq kishi bolsa, Men uningdin hésab alimen. **20** Emma Méning namimda bashbashtaqliq qilip Men uninggha tapilimighan birer sözni sözlise yaki bashqa ilahlarning namida söz qilidighan peyghember bolsa, shu peyghember öltürilsun. **21** Eger sen könglüngde: «Perwerdigar qilmighan sözni qandaq perq étimiz» déseng, **22** bir peyghember Perwerdigarning namida söz qilghan bolsa we u bésharet qilghan ish toghra chiqmisa yaki emelge ashurulmisa, undaqta bu söz Perwerdigardin chiqmighan; shu peyghember bashbashtaqliq bilen sözligen dep, uningdin qorqma.

19 Perwerdigar Xudayinglar silerge béridighan zémindiki taipilerni silerning aldinglardin üzüp tashlighan waqtida we siler shundaqla ularning sheherliri we öyliride turghininglarda, **2** siler shu chaghda Perwerdigar Xudayinglar silerge béridighan zéminda üç sheherni ayrim qilishinglar kérek; **3** shundaqla, adem öltürgen herbir kishi shu yerlerge, shu sheherlerning birige qéchip bériwalsun dep yol hazirlap, Perwerdigar Xudayinglar miras bolushqa silerge béridighan zéminni üç rayon'gha bölisiler. **4** Tirik qélish üçün shu yerlerge qéchip bériwalghan, adem öltürgen kishi toghruluq belgilime mundaq: — u qoshnisini tasadipiyliqtin urup öltürüp qoyghan, shundaqla eslide uninggha öch-adawiti bolmighan bolsa, shu yerge qéchip bériwalsa bolidu. **5** Mesilen, u qoshnisi bilen otun késishke orman'gha kirgen bolup, derexni késishke paltini kötürgende palta béshi sépidin ajrap kétip qoshnisigha tégip kétip uni öltürüp qoysa, undaqta jawabkar kishi bu sheherlerdin birige qéchip bériwélip hayat qalidu; **6** bolmisa, qan qisası alghuchi ghezipi qaynighanda adem öltürgen kishini qoghlaydu we yol uzun bolghachqa, uninggha yétishiwélip öltürüwétishi mumkin; emeliyette, u kishi

ölümge layiq emes, chünki uning eslide qoshnisigha héchqandaq öch-adawiti yoq idi. **7** Shunga men silerge: «Özünglar shundaq üç sheherni ayrishinglar kérek» dep emr qilimen. **8** Perwerdigar Xudayinglar ata-bowiliringlarga qesem qilghinidek chégrayinglarni kéngéyitishni, ata-bowiliringlarga wede qilghan barliq zéminni silerge teqdim qilishni xalaydu; **9** siler Perwerdigar Xudayinglarni söyüş we uning yollirida daim méngish üçün men silerge бүгүн tapilighan bu emrni tutsanglarla U shundaq qilidu, undaqta silermu özünglar üçün bu üç sheherdin bashqa yene üç sheherni qoshisiler. **10** We shundaq qilsanglar Perwerdigar Xudayinglar silerge miras qilip teqdim qilidighan zémin arisida naheq qan tökülmeydu we shuningdek gedininglarga xun gunahi chüshmeydu. **11** Lékin birsi qoshnisigha öch-adawet tutqan bolsa, paylap turup uninggha hujum qilip, urup öltürüwetse we shu sheherlerdin birige qéchip bériwalghan bolsa, **12** undaqta uning öz shehiridiki aqsaqallar adem ewetip uni shu yerdin yandurup kélishi kérek, andin uni öltürilsun dep «qan qisası alghuchi»ning qoligha tapshurushi kérek. **13** Sen uni héch ayimighan, shundaq qilghanda Israildin tökülgen gunahsiz qanning gedhini tazilighan bolisiler; andin halinglar yaxshi bolidu. **14** Perwerdigar Xudaying sanga igilesh üçün teqdim qilidighan zéminda burunqilar miras yéringde békikten, qoshnangning pasıl téshini yótkimesliking kérek. **15** Melum jinayet yaki gunah toghrisida birsige «U gunah qilghan» dep erz-shikayet qilishta yalghuz birla guwahchi bolsa kupaye qilmaydu, belki hemme ish ikki yaki üç guwahchingin sözi bilen békittilsun. **16** Birsi toghruluq «palanchi-pokunchi gunah qilghan» dep erz qilidighan qara niyetlik bir guwahchi chiqsa, **17** dewaliship qalghan ikki adem Perwerdigarning aldida, shu künlerde bolidighan kahinlar we soraqchi begler aldida hazir bolsun; **18** soraqchi begler estayidilliq bilen tekshürsun; eger héliqi guwahchi yalghan guwahchi bolup, öz qérindishi toghruluq yalghan guwahliq bergen bolsa, **19** undaqta, siler del u qérindishigha qilmaqchi bolghinidek uningghimu shundaq qilinglar. Shundaq qilsanglar rezillikni aranglardin yoqitisiler. **20** Qalghan xelqmu bu ishni anglaydu we qorqudu we shundaqla, aranglarda undaq rezil ishni yene qilmaydu. **21** Siler héch rehim qilmanglar; jan'gha jan, közge köz, chishqa chish, qolgha qol, putqa put élınsun.

20 Eger sen düşmenliringge jeng qilghili chiqip, at we jeng harwilirini, shundaqla özüngdin köp bolghan bir elni körseng, ulardin héch qorqma. Chünki séni Misir zémindin chiqirip kelgen Perwerdigar Xudaying Özi sen bilen billidur. **2** Siler jengge chiqish aldida kahin özi aldigha chiqip xelqge söz qilip **3** ulargha: Ey Israil, anglanglar! Siler бүгүн düşmenliringlar bilen soqushush aldida turuwatisiler. Köngülliringlar jür'etsiz bolmisun; qorqmanglar, titrimenglar, ularning sewebidin dekke-dükkige chüshmenglar; **4** chünki Perwerdigar Xudaying Özi düşmenliringlar üstidin ghelibe qilishinglar üçün siler bilen bille jengge chiqidu» — dep éytsun. **5** Shu chaghda emeldarlar xelqge mundaq désun: — «Aranglarda bir yéngi öy sélip, uni [Xudagha] atimighan birsi barmu? Undaqta u öz öyige yénip ketsun, bolmisa u jengde ölüp kétip,

bashqa kishi kélip uni [Xudagha] atishi mumkin. **6** Tek sélip üzümzar berpa qilib, téxi uning méwisini yémigan birkim barmu? Bar bolsa öyige yénip ketsun, bolmisa u jengde ölüp ketse, bashqa kishi kélip uning méwisini yéyishi mumkin. **7** Bir qiz bilen wedileshken bolup, téxi uni öz emrige almighan birkim bolsa, u öyige yénip ketsun, bolmisa u jengde ölüp ketse, bashqa kishi kélip uni öziğe xotunluqqa élishi mumkin». **8** Andin mensepdarlar xelqge yene sözlep: «Qorqup ketken, jür'etsiz birkim barmu? U öyige yénip ketsun. Bolmisa qérindashlirining yürikimu uningkidek jasaretsiz bolup qélishi mumkin» dep éýtsun. **9** Emeldarlar xelqge shularni éytqandin kéyin ular xelqning aldidá yétekchilik qilishqa qoshunlarga serdarlarni tiklisun. **10** Siler hujum qilishqa melum bir sheherge yéqinlashqininglarda awwal uninggha súlhi toghrisida sóz qilinglar. **11** Eger ular súlhin xalaymiz, dep jawab béríp öz derwazilirini silerge achsa, undaqta uningda turuwatqan hemme xelq silerge béqinip qulluq hasharda bolidu. **12** Lékin siler bilen súlhi qilishqa unimay, belki siler bilen jeng qilmaqchi bolsa siler uni qorshanglar. **13** Perwerdigar Xudayinglar uni qolunglarga tapshurganda uningdiki herbir erketni qilichlap óltürünglar; **14** lékin ayallar bilen baliliri, kala bilen sheherdiki hemme nersini, yeni barliq gheniyemetni özünglarga olja qilib élinglar; Perwerdigar Xudayinglar öz dúshmenliringlardin silerge élip bergen oljidin yep sóyünisiler. **15** Silerdin yiraqta bolghan, [zémin'gha tewe bolmighan] ellerning sheherlirige shundaq qilinglar. **16** Lékin Perwerdigar Xudayinglar silerge miras qilib bérídighan zémindiki ellerning sheherlirini bolsa, ularning ichidiki tiniqi bar héch nersini tirik qoymay, **17** belki Perwerdigar Xudayinglar silerge buyrughandek hittiyar bilen Amoriylar, Qanaaniylar bilen Perizziylar, Hiwiylar bilen Yebusiylarning hemmisini teltöküs yoqitishinglar kérek. **18** Bolmisa, ular öz ilahlirigha choqunushniki hemme yirginchlik ishlini silerge ógitip, Perwerdigar Xudayinglarga gunah qilidighan bolisiler. **19** Bir sheherni igilesh üçün uzun waqit jeng qilib qorshap turushqa toghra kelse, uning etrapidiki derexlerni palta bilen késip weyran qilmanglar; chünki ularning méwisini yésanglar bolidu. Shunga ularni kesmanglar; chünki daladiki derexler qorshiwélish kérek bolghan ademmidu? **20** Lékin siler méwilik derex emes dep bilgen derexlerni késip yoqitip, siler bilen soqushqan sheherni hujum qilib ghulitishqa shu derexlerdin istihkam-poteylerni yasisanglar bolidu.

21 Eger Perwerdigar Xudayinglar silerge miras qilib igileshke bérídighan zéminda, dalada óltürülgén bir jeset tépilsa, emma uni óltürgen adem melum bolmisa, **2** aqsqaqalliringlar bilen soraqchi begliringlar chiqip ölük tépighan yer bilen etrapidiki sheherlerning ariliqini ólchisun; **3** óltürülgüchining jesitige eng yéqin sheherning aqsqaqalliri bolsa ishqa sélinmighan, boyuntoroqmu sélinmighan inek tépib kelsun; **4** shu sheherning aqsqaqalliri inekni siyi toxtimay aqidighan, heydilib térlimighan bir jilghigha élip béríp, shu jilghining ózide inekning boynini sunduruwetsun; **5** shu chaghdá Lawiyning ewladliri bolghan kahnilar ularning qéshigha kelsun; chünki Perwerdigar Xudayinglar ularni Özining aldidá xizmette bolup, Perwerdigarning namida bext-beriket tilesheke tallighandur. Herbir

dewa we herbir tayaq jazasi ularning sözi boyiche késilsun. **6** Óltürülgüchining jesitige eng yéqin sheherdiki aqsqaqallarning hemmisi shu jilghigha kelse, boyni sundurulghan inekning üstide turup, qollarini yuyup **7** guwahliq béríp: «Qollirimiz bolsa bu qanni tökmidi, közlirimiz bu ishni körmidi; **8** ey Perwerdigar, Sen Özüng hörlük bedili tölep qutquzghan xelqing Israilni kechürgeysen we naheq aqqan qanning gunahini Israil xelqingge artmighaysen» — désun; shundaq qilib bu qan gunahigha kafaret keltürülgén bolidu. **9** Siler shundaq qilib Perwerdigarning neziride toghra bolghanni qilib naheq tökülgen qanning gunahini özünglardin chiqiriwetten bolisiler. **10** Eger siler dúshmenliringlar bilen jeng qilghili chiqqininglarda Perwerdigar Xudayinglar ularni qolunglarga bergech, ulardin esir alghan bolsanglar, **11** bu esirlerning arisida chirayliq bir ayalni körüp, könglüng uninggha chüshüp, uni emringe élishni xalisang, **12** undaqta uni öyüngge élip barghin; u chéchini chüshürtüp, tirnaqlirini yasap, **13** esirlikte kiygen kiyimlirini sélip, öyüngde olturup toluq bir ay ata-anisi üçün matem totsun; andin sen uning qéshigha kirip uni özüngge ayal qilib uninggha er bolsang bolidu. **14** Kéyin, egerde könglüng uningdin söyünmise, u qeyerni xalisa, barghili qoyushung kérek; uni pulgha satmighin we uninggha dédektek muamile qilmighin, chünki sen uninggha yéqinliq qilib uyat qilghansen. **15** Eger birsining ikki ayali bolup ularning birige amraqliq, yene birige öchlük qilghan bolsa we amraq we öch bolghan her ikkisini oghul tughulghan bolsa, tunjisini öch ayalidin tapqan bolsa **16** undaqta u kishi oghullirigha barini miras üçün üleshtürüp bergen künide öch ayalining oghli, yeni uning tunji oghlining ornigha amraq ayalining oghlini tunji oghulluqqa qoyushqa bolmaydu. **17** U belki öch ayalining oghlini tunji oghlum dep étrap qilsun; chünki bu uning küch-quwwiti bar waqtidiki deslepki méwisidur; tunji oghulluq hoquqi uningki bolghachqa, atisi barliq mal-mülükten uninggha ikki ülüsh miras bersun. **18** Eger birsining bashbashtaq we itaetsiz oghli bolsa, u ne atisining söziğe, ne anisining söziğe qulaq salmay, hetta tayaq-terbiyimu kar qilmay, ularning gépini yenila anglimisa, **19** Uning ata-anisi uni tutup, sheherning derwazisigha élip béríp, sheherning aqsqaqallirining qéshigha keltürsun; **20** ular sheherning aqsqaqallirigha erz qilib: — «Bu oghlimiz bashbashtaqliq we itaetsizlik qilib, sözimizni anglimay yürüdu; u nepsi yaman, sharabxor bolup qaldı» dep éýtsun. **21** Shuning bilen sheherning hemme xelqi bir bolup uni chalma-késeke qilib óltürsun. Siler bu yol bilen özünglardin rezillikni chiqiriwétisiler; pütkül Israil bu ishni anglap qorqidighan bolidu. **22** Eger birsı ölüm jazasigha layiq gunah sadir qilib, óltürülgén bolsa we jesitini bir derexke ésip qoyghan bolsanglar, **23** ölüki kéchiche derexke qalmisun; qandaqla bolmisun, siler derexke ésilghuchini shu künde kömwétinglar (chünki kimdekim [derexke] ésilghan bolsa, Xuda teripidin lenetke qaldurulghan kishi hésablinidu). Shundaq qilsanglar, Perwerdigar Xudayinglar silerge miras qilib bergen zéminni bulghimighan bolisiler.

22 Sen qérindishingning kalisi ya qoyi ézip ketkinini körseng, chatiqing bolmay yürme; qandaqla

bolmisun, uni qérindishingning qéshigha yetküzüp ber. **2** Egerde qérindishing sanga yéqin olturmisa we yaki igisini tonumisang, shu haywanni öz öyüngge élip kélip, qérindishing uni izdep kelgüche özüng saqlap andin uninggha tapshurup bergin. **3** Sen oxshashla uning yitken éshiki yaki kiyimlirininimu shundaq qil; shundaqla qérindishingning herqandaq yitken nersisini tépimalsang, unimu shundaq qilghin; sen özüngni bu ishtin qachurmighin. **4** Eger qérindishingning éshiki yaki kalisining yolda yiqilip chüshkinini körseng, sen bu ehwaldin özüngni qachurmighin; qérindishinggha yadremliship ulighini tartip turghuzghin. **5** Ayal kishi bolsa erlerning kiyimini kiymisun; shuninggha oxshashla er kishi ayal kishining kiyimini kiymisun; chünki kimki shundaq qilsa, Perwerdigar Xudayingning aldida yirginchlik bolidu. **6** Eger sen yolda kétiwétip, bir derexete yaki yerde baliliri yaki tuxumliiri bolghan qushning uwisigha uchrisang, anisi tuxum yaki balilirini bésip yatqan bolsa, ana-balilirini biraqla almighin; **7** héch bolmighanda sen anisini qoyuwétip, balilirinila alsang bolidu; shundaq qilsang sanga yaxshi bolup uzun ömür körisen. **8** Yéngi bir öy salsang, ögzengge bir tosmam yasighin; bolmisa birsi uningdin yiqilip chüshse, özüngge qan tökülüsh gunahini keltürüshüng mumkin. **9** Öz üzümarzliqigha ikki xil uruq chachmighin; bolmisa térhiningning hemmisi we üzümarzliqning mehsulatliiri bulghan'ghan hésablinidu. **10** Sen kala bilen éshekni birge qoshup yer heydimigin. **11** Yung we kanaptin ibaret ikki xil yiptin toqolghan kiyimni kiymigin. **12** Sen yépin'ghan tonungning töt burjigike pöpük qoyghin. **13** Eger biri xotun élip uninggha yéqinchilik qilghandin kéyin uninggha öch bolup, **14** Uning yaman gépini qilip, uninggha betnam chaplap, erz qilip: «Men bu xotunni aldim, lékin uninggha yéqinchilik qilsam uning qiz emeslikini bildim» dése, **15** undaqa qizning atasini qizning pakliq ispatini élip sheher derwazisida olturghan sheherning aqsqaqallirigha keltürsun, **16** andin qizning atisi aqsqaqallargha söz qilip: «Men qizimni bu kishige xotunluqqa berdim, lékin u uninggha öch bolup qaldi; **17** we mana, u uning yaman gépini qilip, betnam chaplap erz qilip: «Qizingning qiz emeslikini bildim» deydu. Biraq mana qizimning pakliq ispatil» dep, ispat rextini aqsqaqallarning aldida yéyip qoysun. **18** U waqitta sheherning aqsqaqalliri érinu tutup uninggha tayaq-terbiye bérir, **19** Israildiki bir pak qizning yaman gépini qilip, uninggha betnam chapliding dep, yüz shekel kümüş töletsun; andin ular pulni qizning atisigha bersun dep békitsun. Emma qiz bolsa shu kishining xotuni bolup turiwérishi kérek; er pütün ömrinde uni qoyup berse bolmaydu. **20** Lékin bu söz rast chiqip, qizning pakliq ispat bolmisa, **21** qizni atisining öyining derwazisi aldigha aparsun we atisining öyide buzuqluq qilip Israilning ichide shermendilik qilghanliq üçün uning shehirining ademiliri shu yerde uni chalma-késeq qilip öltürsun. Shundaq qilghininglarda siler özünglardin rezillikni chiqiriwétisiler. **22** Eger birsi éri bar xotun bilen zina qilip tutulup qalsa, zina qilishqan er-xotun ikkilisi öltürilsun. Shundaq qilghanda Israilning ichidin rezillikni chiqiriwétisiler. **23** Eger birsi sheherde biraw bilen wediliship qoyghan bir qizni uchritip, uning bilen bille bolsa, **24** ikkilisini sheherning derwazisigha élip

chiqip chalma-késeq qilip öltürünglar; qiz bolsa sheherde turup warqirimighini üçhün, er bolsa bashqisining wedileshken qizi bilen yatqini üçhün öltürilsun. Shundaq qilip, siler özünglardin rezillikni chiqiriwétisiler. **25** Eger er kishi bashqisi bilen wedileshken qizni dalada uchritip, uni tutuwélip uning bilen yatsa, peqet qiz bilen yatqan er kishi öltürilsun. **26** Qizgha bolsa, héchnéme tépilmanglar, chünki qizning özide ölümgge layiq héch gunah yoq. Bu ish bolsa birsi qoshnisigha hujum qilip uni öltürwetken'ge oxshash ishtur. **27** Chünki u bashqisigha wedileshken qizni dalada tutuwalganda, qiz towligan bolsimu uni qutquzhudek kishi tépilmighan. **28** Eger birsi birer er bilen wedileshmigen qizni tutuwélip, uning bilen yétip her ikkisi tutulsa, **29** qiz bilen yatqan adem qizgha yéqinchilik qilip xar qilghini üçhün qizning atisigha ellik shekel kümüş bérishi kérek; andin qizni özi xotun qilip élishi kérek; u pütkül ömrinde uni qoyup berse bolmaydu. **30** Héchkim atisining xotunini almasliq kérek, atisining yotqinini achmasliq kérek.

23 Kimki soqulush yaki késilish tüpeylidin axta qiliwétilgen bolsa, Perwerdigarning jamaitige kirmisun. **2** Kimki haramdin tughulghan bolsa Perwerdigarning jamaitige kirelmes; oninchi ewladighiche mundaqlardin héchkim Perwerdigarning jamaitige kirmisun. **3** Héchbir Ammoniy we ya héchbir Moabiy Perwerdigarning jamaitige kirmisun; oninchi ewladighiche ulardin héchkim Perwerdigarning jamaitige hergiz kirmisun. **4** Seweb shuki, siler Misirdin chiqqininglarda ular aldirlargha yémeklik, su élip chiqmide we silerge ziyankeshlik qilishqa silerni qarghisun dep, Aram-Naharaimdiki Pétorluq Béorning oghli Balaamni yallidi. **5** Lékin Perwerdigar Xudayinglar bolsa Balaamning sözini anglimay, belki siler üçhün qarghishni beriketke aylanduruwetti; chünki Perwerdigar Xudayinglar silerge muhebbet baghligghan. **6** Siler hemme künliringlarda [Ammoniyar we Moabiyar]ning aman-ésenliki we bextini hergiz istimeynglar. **7** Lékin Édomiyar qérindishinglar bolghach, ulargha nepret bilen qarimanglar. Misirliqlarghimu nepret bilen qarimanglar, chünki siler ularning zéminida musapir bolup turghanidinglar. **8** Bularning üçinchi ewladidin tughulghan balilar Perwerdigarning ibadet jamaitige kirse bolidu. **9** Düşmenliringge qarshi jengge chiqip chédir tikseng, herxil napakliqtin éhtiyat qilghin. **10** Eger aranglarda kéchisi birsi chüshide Sheytan atlap napak bolghan bolsa, u chédirgahdin chiqip ketsun; chédirgahqa udulla kirmisun; **11** kechqurun kirgende u sugha chüshüp, kün patqanda chédirgahgha yénip kirsun. **12** [Hajitinglar] üçhün chédirgahning sirtida bir jayinglar bolsun; teretke shu yerge béringlar. **13** Saymanliring ichide bir gürjek bolsun; sen sirtta teretke oltursang, uning bilen örek kolap teritingni kömwet. **14** Chünki Perwerdigar Xudaying séni qutquzushqa, düşmenliringni aldirlargha tapshurushqa chédirgahing otturisida yüridu; shunga séning chédirgahing pak bolsun. Bolmisa U séningkide birer paskinilik körsen sendin ayrilip kétishi mumkin. **15** Öz xojisidin qéchip yéninggha kelgen qulni öz xojisigha tutup bermigin. **16** U aranglarda siler bilen bille turup, qaysi sheherning derwazisi ichide qaysi yerni tallisa, shu yerde derwis. Siler uninggha zulum qilmanglar. **17**

Israilning qizlirining arisida héchbir pahishe bolmisun, Israilning oghullirining arisida héchbir pahishe hezilek bolmisun. **18** Bir qesemni béja keltürmek üçün Perwerdigar Xudayinglarning öyige pahishining pulini yaki hezilekning pulini keltürmigini; chünki bu ikkisi Perwerdigar Xudayingning aldida yirginchliktur. **19** Siler öz qérindishinglardin ösüm almanglar; pulning ösümi bolsun, ashliqning ösümi bolsun yaki herqandaq ösüm alghudek bashqa nersining ösümünü alsanglar bolmaydu. **20** Emma chetelliktin ösüm alsanglar bolidu, lékin qérindishinglardin héch ösüm almanglar. Shundaq qilsanglar Perwerdigar Xudayinglar siler uni igileshke kiridighan zéminda, qollirninglarning barliq emgikide silerge beriket béridu. **21** Sen Perwerdigar Xudaying aldida bir nersini atashqa qesem qilghan bolsang, uninggha emel qilishqa hayal qilma. Bolmisa, Perwerdigar Xudaying uni sendin telep qilghinida gunahkar bolisen. **22** Lékin eger sen bir nersini atashqa qesem qilmisang, u sanga héch gunah bolmaydu. **23** Aghzingdin chiqqan'gha emel qilghin; Perwerdigar Xudayinggha qesem qilip atighiningni, yeni aghzingning sözi boyiche ixtiyarig hediyeigni sunushung kérek. **24** Sen qoshnangning talliqigha kirseng xalighiningche yep toyun, emma qacha-quchanggha élip mangmighin. **25** Qoshnangning pishqan ziraetlikige kirseng, qolung bilen ziraetning béshini üzüp alsang bolidu; emma qoshnangning ziraetlirige orghaq salghuchi bolma.

24 Eger birs bir sayalni emrige alghandin kéyin uningda birer set ishini bilip, uningdin süyümmise, undaqtta u talaq xétini pütüp, uning qoligha bérishi kérek; andin uni öz öyidin chiqiriwetse bolidu. **2** Ayal uning öyidin chiqqandin kéyin bashqa erge tegse bolidu. **3** Bu ikkinchi ermu uni yaman körüp, talaq xétini yézip qoligha bérp uni öz öyidin chiqiriwetse yaki uni alghan ikkinchi éri ölüp ketse **4** uni qoyup bergen awwalqi éri uni napak hésablap, ikkinchi qétim xotunluqqa almisun; chünki undaq qilsa, Perwerdigarning aldida yirginchlik ish bolidu. Sen Perwerdigar Xudaying sanga miras qilip béridighan zémanning üstige gunah yüklimgin. **5** Eger birkim yéngidin xotun alghan bolsa uninggha ne jengge chiqish, ne bashqa birer ishq buyrulmisun; u belki alghan xotunini xush qilish üçün bir yilghiche erkin-azad bolup öyide olursun. **6** Héchkim yarghunchaq yaki tügmenning üsti téshini kapaletke almisun; chünki bu ish birsining hayatini kapaletke alghandek bolidu. **7** Eger birkim Israilardin bolghan qérindishining birini bulap kélip, uni quldek ishletse we yaki uni sétiwetse shu bulangchi öltürilsun; siler shundaq qilsanglar aranglardin rezillikni chiqiriwétisiler. **8** Pése-maxaw wabasi peyda bolsa, özünglarcha pexes bolunglar, Lawiy kahinlarning silerge barliq körsetkinini qilinglar; men ulargha qandaq emr qilghan bolsam shuninggha köngül qoyup emel qilinglar. **9** Misirdin chiqqinglarda Perwerdigar Xudayinglarning yolda Meryemge qandaq qilghinini eske élinglar. **10** Eger sen öz burader-qoshnanggha qerz berseng, kapalet élish üçün öyige kirmigin; **11** belki tashqirida turup tur; sanga qerzdar kishi özi sanga béridighan kapaletni tashqirigha élip chiqsun. **12** Shu kishi yoqsul bolsa sen uningdin kapaletke alghan [kiyimni] yépinip uxlimighaysen; **13** Héch bolmighanda sen belki kapaletni kün patqanda uninggha qayturup bergin; shundaq qilsang u öz tonini

yépinip uxlighanda, sanga bext-beriket tileydu. Shundaq qilsang bu ish sanga Perwerdigar Xudayingning aldida heqqaniylik sanilidu. **14** Ajiz, namrat medikargha naheqliq qilma, meyli u qérindashliringlardin bolsun yaki yéza-sheherliringlarda turghan musapirlardin bolsun. **15** U namratliqtin öz heqqige intizar bolghachqa, u ishlegen shu künü kün pétishtin burun heqqini choqum bergin; bolmisa, u séning toghrangda Perwerdigargha peryad kütüridu, bu ish gunah bolup béshinggha chüshidu. **16** Balilirining jinayiti üçün ata öltürülmisun, balilarmu atining jinayiti üçün öltürülmisun; belki jinayiti bar bolghan herbir kishi öz gunahi üçün ölüm jazasini tartsun. **17** Sen musapir yaki yétim toghrisidiki hökümnü burmilima; tul ayalning kiyim-kécheklarini kapaletke alma, **18** belki özüning Misirda qul bolup Perwerdigar Xudaying séni shu yerdin hör qilip qutquzup kelginini yadinggha keltürgin. Shunga men sanga buninggha emel qilghin dep buyruymen. **19** Sen étilizliqning hosulini yighqinginda bir bagh önchini untup qalghan bolsang, uni élip kélish üçün yénip barmighin; u önche musapir, yétim-yésir we tul xotun'gha tegsun. Shundaq qilghanda Perwerdigar Xudaying séning qollirningning barliq emgikini beriketleydu. **20** Zeytun derixingni qaqqingdin kéyin shaxlirida qalghanlirini qayta qaqma; qalduqliri musapir, yétim-yésir we tul xotun'gha tegsun. **21** Üzümlarliqning üzümlirini yighip bolghandin kéyin washang qilmighin. Qalduqliri musapir, yétim-yésir we tul xotun'gha tegsun. **22** Özüning Misir zéminida qul bolghiningni yadinggha keltürgin; shunga men sanga buninggha emel qilghin dep buyruymen.

25 Eger ikki kishi birnersini taliship qélip, höküm bérishni telep qilip sot aldigha kelse, undaqtta soraqchilar dewagha höküm chiqirip heqdarni heq, gunahi bar ademni gunahkar dep jakarlisun. **2** Eger gunahkar adem derrige layiq bolsa, soraqchi uni özining aldida yerge yatquzup, uning qilghan gunahigha layiq sanap derrilisun. **3** Lékin peqet qiriq derrila urulsun; shuningdin ziyade urulmisun, köp urulsa shu qérindishning köz aldingda kemsitilgen bolidu. **4** Sen xaman tépiwatqan kalining aghzini boghmighin. **5** Eger bir yerde turidighan qérindash aka-inilarning biri bala yüzi körmei ölüp ketse, ölgen kishining ayali yat bir kishige tegmisun; belki uning érinining birtughqan qérindishi uning qéshigha kirip uni xotunluqqa élip, birtughqan qérindashliq burchini ada qilsun; **6** ölgen qérindishining ismi Israildin öchürülmesliki üçün ayalning tunji balisigha uning ismi qoyulsun. **7** Lékin eger bu kishi yenggisini élishni xalimisa, yenggisi [sheher] derwazisidiki aqsqaqallarning qéshigha bérp: «Érimning birtughqan qérindishi öz qérindishining ismini Israilda qaldurushqa unimidi; u men üçün birtughqan qérindashliq burchini ada qilishqa unimidi», dep éytsun. **8** Andin uning shehiridiki aqsqaqallari uni chaqirtip uninggha nesihet qilsun; eger u: «Men uni xotunluqqa élishni xalimaymen», dep ching turuwalsa, **9** yenggisi aqsqaqallarning köz aldida uning qéshigha bérp, uning putidin keshini saldurup, yüzige tökürip: «Bir tughqan qérindishi üçün aile qurushqa unimighan kishige shundaq qilinsun!» dep jakarlisun. **10** Shu kishining nami Israilning ichide: «Keshi sélin'ghuchining

öy» dep atalsun. **11** Eger ikki adem bir-biri bilen urushup qalghinida birining ayali öz érige yardemliship érimi urghuchining qolidin ajratmaqchi bolup, qolini uzitip urghuchining jan yérini tutuwalssa, **12** undaқта sen uninggha héch rehim qilmay qolini késiwet. **13** Séning xaltangda chong-kichik ikki xil taraza téshi bolmisun. **14** Öyüngde chong-kichik ikki xil efah saqlima. **15** Taraza téshing toptoghra, durus bolsun; efahingmu toptoghra, durus bolsun. Shundaq qilsang Perwerdigar Xudaying sanga bérídighan zéminda ömrüng uzun bolidu. **16** Chünki kimki shundaq ishlar qilsa, kimki naheq ish qilsa, Xudaying Perwerdigarning aldida yirginchlik sanilidu. **17** Misirdin chiqip kéliwatqininglarda Amaleklarning silerge néme qilghinini ésinglarda tutunglar; **18** ular Xudadin qorqmay, yolda silerge uchrap, siler hérip-charchap halinglar qalmighan chaghda, keyninglarda qalghan ajiz kishilerni urup yoqatmidimu? U Xudadin héch qorqmidi. **19** Shunga, Perwerdigar Xudaying mirasing bolsun dep sanga igileshke bérídighan zéminda, Perwerdigar Xudaying etrapingdiki barlıq düşmenliringdin amaniq berginide, Amaleklarning namini asmannıng tégide eslenmigüdek derijide öchürüwet; bu ishni unutm.

26 Sen Perwerdigar Xudaying sanga miras qilip bérídighan zémın'gha kirip uni özüngning qilip igilep olturaqlashqanda, **2** Perwerdigar Xudaying sanga bérídighan zémınning hosulini alghanda, sen yerning deslepki pishqan méwisini élip, séwetke sélip Perwerdigar Xudaying Öz namini qoyushqa tallaydighan jaygha élip bérishing kérek; **3** andin shu waqittiki kahinning qéshigha keltürüp, uninggha: «Perwerdigar Özı bizge bérishke ata-bowilirimizgha qesem qilghan zémın'gha kirdim, bugün men Perwerdigar Xudayingning aldida shundaq bolghinigha guwahmen», dep éytisen. **4** Kahin séwetni qolungdin élip uni Perwerdigar Xudayingning qurban'ghaning aldida qoyidu; **5** andin sen Perwerdigar Xudayingning aldida söz qilip mundaq deysen: — «Méning atam esli ghérib bir aramiy idi; Misirgha chüshüp olturaqlashtı; ular shu yerde sani az musapir bolsimu, barghanséri köpiyip ulugh, küchlük, chong bir xelq boldi. **6** Lékin Misirliqlar bizge qattıq qolluq qilip, zulum sélip bizni éghir emgekke saldı. **7** Emma biz ata-bowilirimizning Xudasi Perwerdigargha peryad qiliwıduq, Perwerdigar awazimizni anglap biz tartıwatqan xarlıq, japa we zulumgha nezirini saldı. **8** Shuning bilen Perwerdigar küchlük qol we uzartqan bilek, dehshtetler we möjizilik alametler we karametler bilen bizni Misirdin chiqirip **9** bizni bu yerge élip kélip bu zémın'gha, yeni süt bilen hesel éqip turidighan bir zémın'gha ige qıldı! **10** Emdi mana, ey Perwerdigar, sen Manga bergen bu zémınning méwisining deslepki pishqinini séning qéshinggha ekeldim», deysen. Shularni dep, séwetni Perwerdigar Xudayingning huzurida qoyup, Perwerdigar Xudayingning aldida sejd qilisen; **11** shundaq qilip sen we öyüngdikiler Perwerdigar Xudayingning silerge ata qilghan hemme németliridin xush bolunglar; özüng, Lawiylar we aranglarda turidighan musapirlar qoshulup shadlininglar. **12** Sen her üçinchi yilida, yeni ondin biri bolghan öshre yilida hemme hosulungning ondin birini öshre ayrip bolghandin kéyin, sen Lawiy bilen musapirgha, yétim-yésir, tul xotunlarga

derwaziliringning ichide shulardin yep toyunsun dep bérisen; **13** we sen Perwerdigar Xudayingning aldida söz qilip shundaq deysen: «Men öyümdin [Xudagha] muqeddes qilin'ghan nersilerni ayrip élip chiqip, sen Manga tapilighan emr boyiche bularni Lawiy bilen musapirgha, yétim-yésir, tul xotunlarga berdim; men Séning emrliringning héchbirini ne buzmidim, ne héchqachan unutmıdım; **14** matem tutqanlirimda shulardin héchnémını yémıdım, napak halette turup buningdin birnémını almidım; ölgen kishige atap buningdin héchnéme bermidım, belki Perwerdigar Xudayingning awazini anglap her ishta Sen manga emr qilghining boyiche qildım. **15** Emdi Sen muqeddes makanıng bolghan asmanlardan nezer sélip Öz xelqing Israilni, shundaqla ata-bowilirimizgha qesem bilen qilghan wedeng boyiche, hesel bilen süt aqidighan, bizge bergen bu zémını beriketligeysen». **16** Bügün Perwerdigar Xudaying bu belgilimilerge hem hökümlerge emel qilishqa emr qıldı; pütün qelbing, pütün jéning bilen ularni tutup ulargha emel qil. **17** Sen bugün Perwerdigarnı özüngning Xudaying bolushqa, shundaqla Uning yollirida méngushqa, Uning belgilimilirige, Uning emrlirige, Uning hökümlirige emel qilip Uning awazigha qulaq sélishqa qobul qilding; **18** we Perwerdigar bolsa bugün silerni Özining xas xelqi bolushqa, Uning barlıq emrlirini tutushqa (U silerge wede qilghandek) silerni qobul qıldı. **19** Shundaq bolsa, U silerge izzet, nam-shöhret we shan-sherep bérıp, Özı yaratqan barlıq ellerdin silerni üstün qilidu. Buning bilen siler Uning éytqınidek, Perwerdigar Xudayinglar üçün muqeddes bir xelq bolisiler.

27 Musa we Israilning aqsaqalliri xelqge buyrup mundaq dédi: — «Men bugün silerge tapilighan bu barlıq emrni tutunglar. **2** Iordan deryasidin ötüp Perwerdigar Xudayinglar silerge bérídighan zémın'gha kirgen künde, siler chong-chong tashlarnı tiklep ularni hak bilen aqartinglar; **3** andin ata-bowiliringlarning Xudasi Perwerdigar silerge wede qilghinidek, Perwerdigar Xudayinglar silerge bérídighan, süt bilen hesel éqip turidighan zémın'gha kirishinglar üçün deryadin ötkininglerde, bu qanunning hemme sözlirini shu tashlarga pütüp qoyunglar. **4** Siler Iordan deryasidin ötüp, méning бүгүнкү emrim boyiche shu tashlarnı ébal téghida tiklep, ularni hak bilen aqartinglar. **5** Siler shu yerde Perwerdigar Xudayinglar üçün tömür eswab tegmigen tashlardan qurban'gah yasanglar; **6** Perwerdigar Xudayinglarning bu qurban'gahi yonulmighan, pütün tashlardan yasalsun; uning üstide köydürme qurbanlıqlarnı Xudayinglar Perwerdigargha ata sununglar, **7** we shu yerde inaqlıq qurbanlıqlirininu sununglar, ulardin yep Perwerdigar Xudayinglarning huzurida shadlininglar. **8** Siler shu tashlar üstige bu qanunning hemme sözlirini éniq pütüp qoyunglar». **9** Andin Musa bilen Lawiy kahnılar pütkül Israilgha söz qilip: «Ey Israil, shük turup anglanglar! Siler bugün Perwerdigar Xudayinglarning xelqi boldunglar. **10** Emdi Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq sélip, men bugün silerge tapilighan uning emrliri we belgilimilirige emel qilinglar» — déyishti. **11** Shu küni Musa xelqge emr qilip mundaq dédi: — **12** Siler

Iordan deryasidin ötkendin kéyin, bular, yeni Shiméon, Lawiy, Yehuda, Issakar, Yüsüp bilen Binyaminlar Gerizim téghining üstide turup, xelqce bext-beriket tilisun. **13** Bular, yeni Ruben, Gad, Ashir, Zebulun, Dan bilen Naftali ébal téghining üstide lenet oqushqa tursun. **14** U waqitta Lawiylar Israillarning hemmisige yuqiri awaz bilen: — **15** «Kimki hünerwenning qoli bilen birer oyma yaki quyma mebudni yasap chiqsa (Perwerdigar aldida yirginchlik ishturl), uni yoshurunche tiklep qoysa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: — Amin! désun. **16** «Kimki ata-anisini közge ilmisia lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: — Amin! désun. **17** «Kimki qoshnisining pasil téshini yótkise lenetke qalsun», dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: — Amin! désun. **18** «Kimki bir korni yoldin azdursa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: — Amin! désun. **19** «Kimki musapir, yétim-yésir we tul xotun toghrisidiki hökümini burmilisa, lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: — Amin! désun. **20** «Kimki atisining xotuni bilen yatsa, atisining yotqinini achqan bolghachqa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: Amin! — désun. **21** «Kimki haywan bilen munasiwet qilsa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: Amin! — désun. **22** «Kimki atisining qizi yaki anisining qizi bolghan öz hemshirisi bilen yatsa lenetke qalsun» — dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: Amin! — désun. **23** «Kimki qéynanisi bilen yatsa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: Amin! — désun. **24** «Kimki qoshnisini paylap turup yoshurun óltürse lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: — Amin! désun. **25** «Kimki gunahsız ademni óltürüp uning qéni üçün heq alsa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: — Amin! désun. **26** «Kimki bu qanunning sözlirige köngül bölmey, uningha emel qilishqa ching turmisa, lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqning hemmisi jawaben: — Amin! désun.

28 Eger sen Perwerdigar Xudayingning sözini anglap, Uning men bügün sanga tapshuridighan emrlirige emel qilishqa köngül bölseng, Xudaying Perwerdigar séni yer yüzidiki hemme ellerning üstige chong qilidu; Perwerdigar Xudayingning sözini anglisang bu hemme bext-beriketler sanga egiship üstüנגge chüshidu: — **3** Sen sheherde bext-beriketlik bolisen, sehradimu bext-beriketlik bolisen. **4** Baliyatqungning méwisi bilen yéringning méwisi, charpayliringning méwisi, yeni kalangning nesilliri we qoy padiliringning tughqini bolsa, bext-beriketlik bolidu. **5** Séwiting bext-beriketlik bolidu, tengnengmu bext-beriketlik bolidu. **6** Sen kirsengmu bext-beriketlik bolisen, chiqsangmu bext-beriketlik bolisen. **7** Sanga qarshi chiqqan dushmanliringni Perwerdigar aldingda meghlup qilidu; ular bir yol bilen sanga hujumgha kélip, yette yol bilen aldingdin qachidu. **8** Séning ambarliringda we qolung bilen qilidighan barliq ishliringda Perwerdigar üstüנגge bext-beriket buyruydu; Perwerdigar Xudaying sanga béridighan zéminda U séni beriketleydu. **9** Eger sen Perwerdigar Xudayingning emrlirini tutup yollirida

mangsang, Özi qesem bilen sanga wede qilghandek Perwerdigar séni tiklep yüzidiki hemme xelqler séning **10** Shuning bilen yer yüzidiki hemme xelqler séning Perwerdigarning nami bilen atalghiningni körtüp sendin qorqidu. **11** Perwerdigar séni yashnitidu; sanga bérishke ata-bowiliringgha qesem bilen wede qilghan zéminda séni öz bediningning méwisi bilen charpayliringning méwisi we yéringning méwisini mol we berketlik qilidu. **12** Perwerdigar séning zémininggha öz waqtida yamghur bérüp qolliringning hemme ishlirini beriketlesh üçün öz xezinisi bolghan asmanni sanga achidu; özing héch kimdin qerz almaysen, belki köp ellerge qerz bérisen. **13** Perwerdigar séni quyuq emes, bash qilidu; sen peqet üsti bolup, asti bolmaysen. Eger men silerge bügün tapilighan Perwerdigar Xudayingning emrlirige qulaq sélip, ularni tutup emel qilsang, **14** shundaqla men biridin silerge buyrughan hemme sözlerning héch biridin ong yaki solgha chetnep ketmiseng, bashqa ilahlargha egiship qulluqigha kirmiseng, shundaq bolidu. **15** Lékin shundaq boliduki, eger Perwerdigar Xudayingning awazigha qulaq salmay, men bügün silerge tapilighan uning barliq emrliri bilen belgilimilirini tutmisanglar hem ulargha emel qilmisanglar, bu lenetlerning hemmisi sanga egiship üstüנגge chüshidu: — **16** Sen sheherde lenetke qalisen, sehradimu lenetke qalisen. **17** Séwiting lenetke qalidu, tengnengmu lenetke qalidu. **18** Baliyatqungning méwisi, yéringning méwisi, kalangning nesilliri we qoy padiliringning tughqini lenetke qalidu. **19** Sen kirsengmu lenetke qalisen, chiqsangmu lenetke qalisen. **20** Séning Perwerdigarni tashlighan rezi qilmishliring üçün u sen yoq qilin'ghuche, tézdin halak qilin'ghuche, qolung qilghan barliq ishliringda séning üstüנגge lenet, parakendilik we deshnem chüshüridu. **21** Perwerdigar sen igileshke kiridighan zémindin séni yoqatquche sanga waba chaplashturidu. **22** Perwerdigar séni sil-waba késili, kézik késili, yallughluq késili we bezgek késilige griptar qilip, qurghaqchiliq, chawirish apiti we hal apitige muptila qilidu. Bu apetler sen yoq qilin'ghuche séni qoghlaydu. **23** Béshingning üstidiki asman mistek, ayighingning astidiki yer tömürdek bolidu. **24** Perwerdigar séning zéminingda yaghidighan yamghurni topa-chang we qon qilidu; ular taki sen halak bolghuche asmandin üstüנגge chüshidu. **25** Perwerdigar Özi séni dushmanliringning aldida meghlup qilidu. Sen ulargha qarshi bir yol bilen bérüp, ularning aldidin yette yol bilen qachisen; yer yüzidiki hemme ellerni dekke-dükké salidighan obyekt bolup qalisiler. **26** Ölüklinglar asmandiki barliq uchar-qanatlar bilen yer yüzidiki haywanlarga yem bolidu; ularni heydiwétidighan héchkim chiqmaydu. **27** Perwerdigar séni Misirdiki saqaymas yara-chaqiliri, chiqan-hürrekler, temretke, qichishqaq bilen uridu. **28** Perwerdigar séni sarangliq, korluq we parakendilik bilen uridu. **29** Sen küpkündüzde kor kishi qarangghuda temtiligendek temtilep yürisen, barliq yolliring aqmaydu; sen kündin-kün'ge peqet zulum bilen bulangchiliqqa uchrighuchi bolisen, séni qutquzidighan héchkim chiqmaydu. **30** Sen bir xotun bilen wedilehseng bashqa bir adem uning bilen yatidu; öyni salsang uningda oturalmaysen, tek tikken bolsang méwisini yéyelmeysen. **31** Kalang közliringning aldida soyulidu, lékin göshidin

yéylmeysen; qarap turup éshiking sendin bulap kétilidu, sanga yénip kelmeydu. Qoyliring dushmanliringning qoligha chüshüp kétidu, 32 Oghul bilan yandurup kélishe yardemge héchkim chiqmaydu. 33 Oghul bilan qizliring bashqa bir elning qoligha chüshüp, közliring pütün kün ulargha telmürüsh bilen charchaydu; lékin qolung ularni qutquzushqa amalsiz qalidu. 34 Yéringning mehsulatlirini emgikingning barliq méwisini sen tonumaydighan bir el yep kétidu; sen barliq künliringde ézilip zulum tartisen; 35 Közliring körgen ishlardin sen sarang bolup kétisen. 36 Perwerdigar séni tapiningdin choqqangghiche, tizing bilen pachaqa-putliringghiche saqaymas dehshtelik yara-chaqilar bilen uridu. 37 Perwerdigar séni élip baridighan hemme eller arisida wehime, söz-chöçek we tapa-tenining obyékti bolup qalisen. 38 Sen étizliqqa bérip köp uruq chachisen, lékin chéketskiler ularni yep kétip, uningdin az yighip kélisen. 39 Tallarni tikip perwiz qilsangmu, ularni qurtlar yep kétip, ne méwisini yighalmaysen, ne sharab ichelmeysen. 40 Zéminingning her yéride zeytun baghliring bolsimu, uning méyi bilen bediningni mesihlep mayliyalmaysen; chünki derexlerdiki méwiler pishmayla chüshüp kétidu. 41 Oghul we qiz perzent körsengmu, lékin ular yéningda turmaydu; chünki ular sürgün bolup kétidu. 42 Séning herbir derixing bilen yéringning barliq mehsulatlirini chéketskiler özining qilidu. 43 Aranglarda turuwatqan musapir sendin barghanséri üstün bolup, sen barghanséri töwen bolup qalisen. 44 U sanga qerz bergüchi bolidu, emma sen uninggha qerz bérelmeysen. U bash bolidu, sen quyuq bolisen. 45 Sen Perwerdigar Xudayingning awazigha qulaq salmay, U sanga tapilighan emr we belgilimilerni tutmighaning üchün bu lenetlerning hemmisi sen halak qilin'ghuche séni qoghlap yétip, üstüנגge chüshidu. 46 Bu lenetler özüng we neslingning üstige menggülük chüshidighan möjizilik alamet we karamet bolup qalidu. 47 Sen kengrichilikte shadliq we köngül xushluqi bilen Perwerdigar Xudayingning qulluqida bolmighachqa, 48 buning ornigha sen achliq we ussuzluq, yalingachliq we her nersining kemchilikide bolup Perwerdigar sanga qarshi ewetidighan dushmanliringning qulluqida bolup qalisen; U séni halak qilghuche boynunggha tömür boyunturuqni salidu. 49 Perwerdigar yiraqtin, yeni yer yüzining chétidin sen tilini bilmeydighan, bürküttek shungghup kélidighan bir elni sanga qarshi ewetidu. 50 U elpazi esheddiy, qérilargha yüz-xatire qilmaydighan we yashlarga méhir körsatmeydighan bir el bolidu. 51 U sen halak bolghuche, charwiliringning nesli bilen yéringning mehsulatlirini yep kétidu; chünki u séni yoqitip bolmighuche sanga ne ashliq, ne yéngi sharab, ne zeytun méyi, ne kalangning mozayliri ne qoy padiliringning qoziliridin bir némini qoymaydu. 52 Sen tayan'ghan pütkül zéminingdiki hemme égis, mehkem sépilliring örülüp chüshküche, u pütkül zéminingdiki barliq derwaziliring aldigha kélip, séni qorshiwalidu; u Perwerdigar Xudaying sanga bergen zéminingning her yéridiki hemme derwaziliring aldigha kélip, séni

qorshiwalidu. 53 Shu waqitta dushmanliringning qizap kélisiliri bilen bolghan qamal-qistangning azab-oqubetliri ichide, Perwerdigar Xudaying sanga ata qilghan, öz téningning méwisi bolghan oghulliringning göshini we qizliringning göshini yeysen. 54 We shundaq boliduki, aranglardiki nazuk, intayin siliq-sipaye bir adem qérindishi, quchiqidiki ayali, shundaqla téxi tirik baliliridin qizghinip, ulargha yaman közi bilen qaraydu; 55 shunga, dushmanliringning qamal-iskenjisi sen öz derwaziliring ichide qiynalghiningda héchnéme qalmighanliqi üchün, u özi yewatqan baliliring göshidin ularning héchqaysisigha azraqmu bermeydu. 56 Aranglardiki eslide nazuk we siliq-sipaye bolghan, siliq-sipayiligi we nazukluqidin puti bilen yerge desseshnimu xalimaydighan ayal quchiqidiki éri, oghul-qiz perzentliridin qizghinip, ulargha yaman közi bilen qaraydu; chünki dushmanliringning qamal-iskenjisi bilen sen öz derwaziliring ichide qiynalghiningda héchnerse qalmighachqa, u öz puti ariliqidin chiqqan bala hemrahi bilen özi tughqan balilirini yoshurunche yeydu. 58 Sen bu kitapta pütülgen bu qanunning barliq sözlirige emel qilishqa köngül bölmiseng, Perwerdigar Xudayingning ulugh we heywetlik namidin qorqmisang, 59 Perwerdigar séning üstüנגge chüshüridighan wabalar hem neslingning üstige chüshüridighan wabalarni ajayib qilidu; U dehshtelik, uzaqqa sozulidighan wabalarni we éghir, uzaqqa sozulidighan késellerni üstüנגge we neslingge chüshüridu; 60 Perwerdigar sen qorqidighan, Misirdiki barliq késellerni üstüנגge chüshürüp, sanga chaplashturidu. 61 Shuningdek bu qanuniy kitapta pütülmigen hemme késel we hemme wabanimu Perwerdigar taki sen halak bolghuche üstüנגge chüshüridu. 62 Shuning bilen eslide asmandiki yultuzlardek nurghun bolsanglarmu, emdilikte az bir türküm kishiler bolup qalisiler; chünki siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq salmidinglar. 63 We shundaq boliduki, Perwerdigar ilgiri silerge yaxshiliq qilip, silerni awutqinidin söyün'gendek, U emdi silerni yoqitip halak qilidighininin söyünidu; shuning bilen siler igileshke kiridighan zémindin yulup tashlinsiler. 64 Perwerdigar silerni yer yüzining bu chétidin u chétigiche bolghan hemme ellerning arisigha tarqitidu; siler özünglar yaki ata-bowiliringlar tonumighan yaghach bilen tashtin yasalghan ilahlarning qulluqida bolisiler; 65 Siler u ellerning arisida ne aram tapalmaysiler, ne tapininglar tirep turghudek héch mezmüt jay bolmaydu; Perwerdigar belki shu yerde silerning könglünglarni ghuwalashturup titritip, közünglarni qarangghulashturup jéninglarni solashturidu. 66 Siler qarap turup jéninglar qilda ésiqlitqek turidu; siler kéche-kündüz dekke-dükide bolup jénimdin ayrilip qalarmenmu? — dep qorqisiler; 67 könglüngni basqan wehime we parakendichilik we közliring körgen körünüşler tüpeylidin etigini: «Kashki kech bolsidil», kechte bolsa: «Kashki etigen bolsidil!» deysen. 68 Perwerdigar silerge wede qilip: «Siler bu yolni ikkinchi yene körmaysiler» dégen shu yol bilen silerni kémige chüshürüp Misirgha yanduridu. Siler shu yerde dushmanliringlarga qul-dédek bolushqa özünglarni satisiler, lékin silerni alghili adem chiqmaydu.

29 Töwendikiler Perwerdigar Israillar bilan ehde baghlash üçün Moab zéminida Musagha tapilghan sözlerdur. Bu ehde Perwerdigar ular bilan Horebde qilghan ehdidin bashqa bir ehde idi. **2** Musa pütkül Israilni chaqirip ulargha mundaq dédi: «Siler Perwerdigarning Misir zéminida Pirewn'ge, uning barliq xizmetkarlari we zéminning hemme yéride köz aldinglarda néme ish qilghinini kördünglar, **3** yeni shu chong apetter bilen ulugh möjizilik alamet we karametlerni öz közünglar bilen kördünglar. **4** Lékin Perwerdigar silerge бүгүн'giche chüshen'güdek köngül, körgüdek köz we anglihudek qulaq bermidi. **5** Men qiriq yil silerni bayawanda yeteklep yürdüm; shu waqitlarda üstünglardiki kiyimliringlar konirimidi, putunglardiki keshinglarmu konirap ketmide. **6** Xuda Özining silerning Perwerdigar Xudayinglar ikenlikini bilsun dep, silerge yéyishke nan, ichishke sharab yaki küchlik ichimlik nésip qilmidi. **7** Siler bu jaygha yétip kelgininglarda Heshbonning padishahi Sihon bilen Bashanning padishahi Og biz bilen jeng qilghili chiqti; emma biz ularni urup meghlup qilduq; **8** biz ularning zéminlirini élip Rubenler bilen Gadlar we Manassehning yérin qebilisige miras qilip berduk. **9** Emdi siler hemme ishliringlarda rawaj tépish üçün bu ehdingin sözlirini tutup, ulargha emel qilinglar. **10** Бүгүн hemminglar — kebile bashliqliringlar, aqsqalliringlar, emeldarliringlar, shuningdek Israilning hemme erliri, **11** kichik baliliringlar, ayalliringlar, chédirgahinglarda turuwatqan musapirlar, shundaqla otun keskiçiliringlar we su toshughuchiliringlarmu, hemminglar Perwerdigarning aldida hazir turuwatisiler; **12** meqsat shuki, Perwerdigar Xudayinglarning ehdisige, yeni Perwerdigar Xudayinglar бүгүн silerge bergen qesimi bilen baghlighan ehdigе daxil bolushunglar üçündür, **13** We shuning bilen teng U silerni бүгүн Özige xas bir xelq qilip silerge wede qilghinidek, atabowiliringlarga, yeni Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa qilghan qesimi boyiche özi silerge Xuda bolushtur. **14** Lékin men bu ehde we qesemni yalghuz siler bilenla emes, **15** belki бүгүн biz bilen bu yerde Perwerdigar Xudayimizning aldida turuwatqanlar, shundaqla бүгүн bu yerde biz bilen birge bolmighan kishilarning hemmisi bilenmu түзүshimen. **16** (chünki siler bizning Misir zéminida qandaq turghanliqimiz we sepirimizde ellerning otturisidin qandaq ötüp kelginimizni obdan bilisiler; **17** Siler ularning arisidiki yirginchlik nersilerni, ularning arisidiki yaghach, tash, altun we kümüshtin yasalghan butlarni kördünglar). **18** Ehdingin meqsiti bolsa, silerning aranglardiki herbir er, herbir ayal, herbir aile we herbir qebililiringlardin бүгүн köngli Perwerdigar Xudayimizdin yénip, shu ellerning ilahlirining qulluqigha kirip kétidighan héch kishi bolmisun, shundaqla aranglarda öt süyi we emen chiqiridighan yiltiz peyda bolup qalmisun üçündür. **19** Derweqe shundaq boliduki, shu lenet sözlirini anglihanda öz könglide öz-özini bext-beriketlik sanap: «Men qanche bashbashtaqliq bilen mangsammu, tinch-amanliqta turiwérimen», dégüchi shundaq bir kishi bolidu; netijide, nem yermu changqaq yerge oxshashla weyran qilinidu. **20** Perwerdigar mundaq kishini epu qilmaydu, belki Perwerdigarning ghezipi bilen otluq

gehri tütündek shu kishige chüshidu; bu kitapta pütülgen hemme lenetler uning béshigha chüshidu; Perwerdigar uning ismini asmanning tégidin öchüridu. **21** Perwerdigar bu qanun kitabida pütülgen ehdingin hemme lenetliri boyiche Israilning barliq qebililiridin uni ayrip chiqip, apette muptila qilidu. **22** Kelgüsi dewr bolsa, yeni silerdin kéyin chiqidighan baliliringlar we shundaqla yiray yurttin kelgen musapirlar Perwerdigar shu zéminning üstige ewetken balay'apetter bilen késellerni köridu; **23** Perwerdigar ghezipi we gehri bilen weyran qilghan Sodom, Gomorra, Admah we Zeboimlarning weyranchiliqidek zéminning hemme yéri güngürtliship, shorliship, köyüp ketkinini, tériqchiliqmu, hosulmu bolmighinini, ot-chöpmu ünmiginini köridu; **24** buni körgenler, hetta hemme el-yurt: «Némishqa Perwerdigar bu zémin'gha mundaq qilghandu? Némishqa Uning ghezipi shunche qattiq, esheddiy bolghandu?» dep soraydu; **25** andin ulargha jawab bérilip: «Ular atabowiliringning Xudasi Perwerdigarning ularni Misir zéminidin qutquzup chiqarghinida ular bilen békitten ehдини tashlap, **26** bérip ularning nésiwisi bolmighan, özimu tonumighan ilahlarning qulluqigha kirip, ulargha choqun'ghini üçün shundaq boldi. **27** Mana bu sewebtin Perwerdigarning ghezipi bu zémin'gha tutiship, bu kitapta pütülgen hemme lenetni uning üstige keltürdi. **28** Shuning üçün Perwerdigar ghezep, achchiq we zor qehr bilen ularni yurtidin yulup, bashqa bir yurtqa tashlidi» — déyilidu. **29** Herbir yushurun sirlar bolsa Perwerdigar Xudayimizningkidur; lékin herqandaq ashkarilan'ghan wehiyler bolsa bu qanunning sözlirige emel qilishimiz üçün ebedigiche biz we balilirimizningkidur.

30 We shundaq boliduki, bu barliq ishlar, yeni men séning aldingda qoyghan bu beriket bilen lenet béshinggha chüshkinide, Perwerdigar Xudaying séni heydiwetken ellerning arisida turup bularni ésinge élip köngül bölüp, **2** özüng we baliliring Perwerdigar Xudayingning yénigha yénip Uning awazigha qulaq sélip, men бүгүн sanga emr qilghan barliq ishlargha pütün qelbing we pütün jénibing bilen itaet qilsang, **3** shu chaghda Perwerdigar Xudaying séni sürgünlüktin qayturup, sanga ichini aghritip, Perwerdigar Xudaying Özi heydiwetken ellerdin yighip kélidu. **4** Gerche aranglardin hetta asmanlarning chétigichimu heydilip ketkenler bolsimu, Perwerdigar Xudaying séni shu yerdin yighip jem qilip kélidu. **5** Perwerdigar Xudaying séni ata-bowiliringning teweliki bolghan zémin'gha keltüridu we sen uni igileysen; U sanga yaxshiliq qilip ata-bowiliringning sanidin ziyade köp qilidu; **6** Perwerdigar Xudayingni pütün qelbing, pütün jénibing bilen söyüşke Perwerdigar Xudaying qelbingni we nesilliringning qelbini xetne qilidu; shuning bilen siler hayat yashaysiler. **7** Shundaqla Perwerdigar Xudayinglar bu hemme lenetlerni dushmanliringlarning üstige, silerge nepretlindighanlarning üstige, silerge ziyankeshlik qilghanlarning üstige chüshüridu. **8** Siler bolsanglar yénip kélip Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq sélip, men бүгүн silerge tapilighan hemme emrlirige emel qilisiler. **9** Shundaq qilsanglar, Perwerdigar Xudayinglar qolliringlarning hemme ishida, bedinglarning méwisini, charpay malliringlarning

méwisini we yéringning méwisinimu awutup silerni zor yashnitidu. Chünki Perwerdigar silerning ata-bowilirlargha yaxshiliq qilishtin söyün'gende, silerge yaxshiliq qilishtin söyünüdu. **10** Siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq sélip, bu qanun kitabida pütülgen emrlar bilen belgilimilerni tutup, pütün qelbinglar, pütün jéninglar bilen Perwerdigar Xudayinglarning teripige burulsanglarla, shundaq bolidu. **11** Chünki men бүгүн sanga tapilighan bu emr sen üçün karamet ish emes yaki sendin yiraqmu emes. **12** Bu emr asmanning üstide emes, séning: «Bizning uninggha emel qilmiqimiz üçün kim asman'gha chiqip uni élip chüshüp bizge anglitidu?» déyishning hajiti bolmaydu. **13** We shuningdek bu emr déngizning u teripidimu emestur, séning: «Bizning uninggha emel qilmiqimiz üçün kim déngizdin ötüp, uni élip kélip bizge anglitidu» déyishning hajiti bolmaydu. **14** Chünki bu söz bolsa uninggha emel qilmiqning üçün sanga bek yéqin, yeni aghzingda we könglüngde bardur. **15** Mana, men бүгүн aldinglarda hayat bilen yaxshiliq, ölüm bilen yamanliqni qoydum; **16** chünki özüim sanga höküm bérip: — Siler Perwerdigar Xudayinglarni söyüp, Uning yollarida méngip, emrliri, belgilimiliri hem hökümlirige emel qilinglar, dep бүгүн silerge tapilidim; shundaq qilsanglar siler yashap awup, uni igileshke kiridighan zémin'gha barghininglarda Perwerdigar Xudayinglar silerni beriketleydu. **17** Lékin eger könglüngni tetür qilip, qulaq salmay azdurulup, bashqa ilahlargha bash urup choqun'ghili tursang, **18** men shuni бүгүн silerge agahlاندurup éytip qoyayki, siler halak bolmay qalmaysiler; siler uni igileshke lordan deryasidin ötüp baridighan zémin'gha kirgininglarda uzun ömür körelmeysiler. **19** Men бүгүн hayat bilen ölümni, beriket bilen lenetni aldingda qoyghinimgha asman bilen zéminni üstüngge guwah bolushqa chaqirimen; emdi özüim we nesling yashay désenglar, hayatni talliwal; **20** Perwerdigar Xudayingni söyüp, Uning awazigha qulaq sélip, Uninggha baghlan'ghin; chünki U Özi séning hayating we ömrüning uzunluqidur; chünki shundaq qilsang Perwerdigar ata-bowiliring bolghan Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa: «Men silerge uni bérimen» dep qesem qilip wede qilghan zéminda turisen».

31 Andin Musa bérp hemme Israilgha söz qildi; **2** u mundaq dédi: «Men бүгүн bir yüz yigirme yashqa kirdim; emdi silerge serdar yaki bashlighuchi bolalmaymen. Perwerdigar manga: Sen bu lordan deryasidin ötmeysen, dégenidi. **3** Lékin Perwerdigar Xudayinglar Özi silerni yéteklep (deryadin) ötüp, bu ellerni aldinglarda weyrar qilidu; shuning bilen ularning mal-mülkini igileysiler; Perwerdigarning éytqinidek, Yeshua silerning aldinglarda bashlap (deryadin) ötidu. **4** Perwerdigar Sihon bilen Og dégen ikki Amoriy padishahi we ularning zéminini halak qilghandek, u bu ellergimu shundaq qilidu. **5** Emma Perwerdigar ularni qolunglarga tapshurghinida, men silerge tapilighan pütkül emr boyiche ulargha muamile qilisiler. **6** Jür'etlik we qeyser bolunglar, ularning alalda titrimenglar, ulardin héch qorqamanglar; chünki siler bilen birge barghuchi Perwerdigar Xudayinglar Özidur; U silerdin waz kechmeydu, silerni hergiz tashliwetmeydu!». **7**

Andin Musa Yeshuani chaqirip pütkül Israilning köz alalda uninggha söz qilip: «Sen jür'etlik we qeyser bolghin; chünki bu xelq Perwerdigar ularning ata-bowilirligha qesem qilip bérishke wede qilghan zémin'gha kirgende sen ular bilen bille bérishing kérek; sen ulargha uni igilitip miras qildirisen. **8** Mana, séning aldingda mangghuchi Perwerdigar Özidur; U sen bilen bille bolup sendin waz kechmeydu, séni hergiz tashliwetmeydu! Sen qorqmighin, parakende bolma!» — dédi. **9** Musa bu qanunni yézip bolup, uni Perwerdigarning ehde sanduqini kötüridighan Lawiyning ewladi bolghan kahinlar bilen Israilning barliq aqsqaqallirigha tapshurup berdi. **10** Musa ulargha mundaq buyrudi: — «Her yette yilning axirqi yilida, yeni azadliq yili dep békitilgen waqitta, «kepiler héyti» bashlan'ghanda, **11** Israilning hemmisi kélip Perwerdigar Xudayingning huzurida jem bolush üçün u tallaydighan jaygha yighilghanda, uni anglisun dep pütkül Israilning alalda bu qanunni oqup bérisen. **12** Shuning üçün [shu chaghda] barliq xelqni, er bolsun, ayal bolsun, bala bolsun, qowuqlirningning ichide turuwatqan musapir bolsun, ularning hemmisi anglap, öginip, Perwerdigar Xudayinglardin qorqup, bu qanunning barliq sözlirini tutup uninggha emel qilsun, dep ularni yighqin. **13** Shundaq bolsa, ularning bu qanunni tonumighan baliwirimu uni anglap öginip, siler igileshke lordan deryasidin ötüp baridighan zéminda yashighan barliq künliride Perwerdigar Xudayinglardin qorqidighan bolidu». **14** Andin Perwerdigar Musagha söz qilip: «Mana séning ölidighan waqting yéqinlaship qaldi. Emdi Yeshuani chaqirghin, ikkinglar jamaet chédirigha bérp shu yerde hazir bolunglar. Men uninggha weziye tapshurimen» dédi. Shuning bilen Musa bilen Yeshua ikkisi bérp, jamaet chédirida hazir boldi. **15** Perwerdigar bulut tüwrükining ichide köründi; bulut tüwrüki chédirning derwazisining üstide toxtidi. **16** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: «Mana, sen ata-bowiliringning qéshida uxlash alalda turisen; andin bu xelq qozghilip, baridighan zémindiki yat ilahlargha egiship buzuqchiliq qilip, Méni tashlap, Men ular bilen baghlighan ehдини buzidu. **17** Shu waqitta Méning ghezipim ulargha tutiship, Men ularnimu tashlap, ulardin yüzümni yoshurimen. Ular yutuwtétilidu, köp balayi'apet we külpetler bëshigha chüshidu we ular shu waqitta: «Shübbhisizki, Xudayimiz arimizda bolmighini üçün, bu balalar bëshimizgha chüshiti» — deydu. **18** Lékin Men ularning bashqa ilahlargha mayil bolup egiship, qilghan hemme rezillikliri üçün shu küni yüzümni pütünley yoshurimen. **19** Emdi siler özünglar üçün bu ghezelni pütüp, uni Israilargha ögitinglar; bu ghezelnin kéyin Israilarning eyibige Men üçün guwahchi bolushi üçün uni ularning aghzigha salghin. **20** Chünki Men ularni Men ata-bowilirligha qesem bilen wede qilghan, süt bilen hesel éqip turidighan yurtqa kirgüzimen; andin ular yep toyup, semrigende bashqa ilahlargha egiship, ularning qulluqigha kiridu we Méni közge ilmay ehdemni buzidu. **21** Emma shundaq boliduki, köp balayi'apetler bilen külpetler ularning bëshigha chüshkinide, bu ghezal ularni eyiblep guwah béridu; chünki bu ghezal ularning ewladlirining aghzida untulmaydu. Chünki Men ularni ulargha qesem bilen wede qilghan zémin'gha téxi kirgüzmeyla ularning néme xiyal qiliwatqinini obdan

bilimen». **22** Shularni dep, Musa shu küni bu ghezelnı yézıp, Israillargha ógetti. **23** Andin [Perwerdigar] Nunning ogħli Yeshuagħa: «Jür'etlik we qeyser bolghın, chünki sen Men Israillargha qesem bilen wede qilghan zémin'gha ularni bashlap kirisen we Men sen bilen bille bolimen» dep emr qıldı. **24** Musa bu qanunning sözlirini bir kitabqa pütünley yézıp bolghandin kéyin **25** u Perwerdigarning ehde sanduqını kütürüp mangghan Lawıylargha buyrup mundaq dédi: **26** — Bu qanun kitabını silerning eyibinglerge guwahchi bolup turushi üçün Perwerdigar Xudayinglarning ehde sanduqını yénigha qoyunglar. **27** Chünki men silerning asiı we boynunglar qattıq ıkenliklignı bilimen. Mana, men téxi aranglarda tirik tursam Perwerdigargha asiylıq qılıp keldinglar; ölümümdin kéyin siler téximu shundaq qilisiler! **28** Men ularning qulaqlırigha bu sözlerning hemmisini angłıtışım üçün, shundaqla yer bilen asmannı ularning eyibige guwahchi bolushqa chaqırışım üçün emdi méning aldımgha qebilirlinglarning hemme aqsqaqallırı we emeldarlırını yıghinglar. **29** Chünki ölümümdin kéyin silerning tüptin buzulup, men silerge emr qilghan yoldın chetnep kétidighinglarnı bilimen. Shuning bilen künlerning axırıda külpetler béshinglarga chüshidu; chünki siler Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qılıp, qolliringlarning ıshlırı bilen uning ghezipini qozghaysiler». **30** Andin Musa Israillarning pütkül jamaitı aldıda bu ghezelnıng tékistini bashtin-axirghiche oqup berdi: —

32 «Qulaq sélinglar, ey asmanlar, men sözley; Aghzimning sözlirini angla, i yer-zémin! **2** Telimim bolsa yamghurdek yagħidu, Sözlirim shebnemdek tamidu, Yumran ot-chöp üstige chüshken sim-sim yamghurdek, Kökzarlıqning üstige chüshken xasiyetlik yamghurdek bolıdu. **3** Chünki men Perwerdigarning namını bayan qilimen; Emdi Xudayimizni ulugh dep jakarlanglar! **4** U qoram tashtur, Uning emellirı mukemmeldur; Uning barlıq yollırı heqqanıydu. U naheqliqı yoq, wapadar bir Xuda, Adıl we diyanetliktu. **5** Emma [Öz xelq] unınggha buzuqluq qıldı; Ularıng qılmıshlırı Uning Öz baliliriningkidek bolmıdı — mana bu ularning eyibıdu! Ular egri we ıplas bir nesıldur! **6** Ey exmeq we nadan xelq, Perwerdigarning yaxshılıqını shundaq yanduramsen? U séni bedel tölep hör qilghan atang emesmu? U séni yarıtıp, séni tikligen emesmu? **7** Ötken künlerni ésingge alghın, Dewrdin-dewrgiche ötken yıllarnı oyłıghın; Atangdin sora, u sangı dep bérıdu; Aqsqaqallıringgha soal qoy, ular séni xewerlendürıdu. **8** Hemmidin alıy bolghuchi ellerning ülüşini ulargha üleshtürgende, Adem'atining perzentlırını bir-biridin bölginide, U xelqlerning chégrilirini Israil balilirining sanıgha qarap békıtken. **9** Chünki Perwerdigarning nésiwisi bolsa unınggha xas bolghan xelqıdu; Yaqup xuddi chek tashlınıp chıqqandek, Uning mirasıdu. **10** U uni chöl bir zémında, Shamal huwlaydıghan dehshetlik bir bayawanda uni taptı; Uni orap etrapıda qogħdap turdı, Uni köz qarıchuqıdek saqladı; **11** Xuddi bürküt öz changgisini tewritıp, Balilirining üstide perwaz qılıp, Qanatlırını yéyip ularnı peylirining üstige élip kütürginidek, **12** Perwerdigarmu unınggha shundaq yalghuz yétékchilik qıldı; Héchqandaq yat ilah uning bilen bille emes idi. **13** U uni yer yüzining éğiz jaylırigha

mindürdi, We u étizliqning mehsulatidin yédi, U unınggha qıya tashtın hesel shoritıp, Chaqmaq téshidin zeytun méyi shorattı; **14** Sanga kala qaymıqı bilen qoy sütni ichküzüp, Qozılarning yéghini, Bashandıki qochqarlar we tékilerning göshini yégüzüp, Ésil bughdayning ésil danlıridin yégüzdi, Sen bolsang üzüm qéni bolghan sap sharabnı ıchting. **15** Lékin Yeshurun semrip tepkek bolup qaldı; Berheq, sen semrip kettıng, Bordlıp kettıng, Toyunup kettıng! U özini yaratqan Tengrini tashlap, Öz nijatining Qoram Téshini közge ılmıdı. **16** Ular bolsa yat ilahlargha egishıp Uning wapasızlıqqa bolghan hesitini qozghıdı, Yirginchlik ishlar bilen Uning ghezipini keltürdi. **17** Ular Ige-Tengrisi emes jinlarga, Özi bilmeydıghan ilahlargha, Ata-bowilirimu qorqmaydıghan, Yéngi peyda bolup qalghan ilahlargha qurbanlıq qıldı. **18** Sen özünгни töreldürgen Qoram Tashnı könglüngdin chıqardıng, Séni apiride qilghan Tengrini untudıng. **19** Perwerdigar bunı körüp, Oghul-qızlırining Uning achchiqını keltürginidin, uların bızır bolup mundaq dédi: — **20** «Men uların yüzümni yoshurimen, Uların aqıwını körüp baqay; Chünki ular ıplas bir nesıldur, Qelbide wapadarlıqı yoq balılardur. **21** Ige-tengrisi emesler bilen hesitimni keltürdi, Erzimes mebudlırı bilen qehrimni qozghıdı; Shunga «héch xelq emes» bolghan bir xelq arqılıq ularning hesitini qozghaymen, Nadan bir el arqılıq ularning achchiqını keltürimen. **22** Chünki Méning ghezipimdin bir ot tutashtı; U tehtisaranıng tégigiche köyüp barıdu, U yer bilen uning mehsulatını yep kétıdu, We taghlarning ullirınımu tutashturıdu. (Sheol h7585) **23** Men ularning üstige balayı'apetlerni döwileymen; Ya-oqlirimni birni qoymay ulargha atimen. **24** Ular acharchılıqtın yéğilep kétıdu, Tomuz issiq we wabanıng neshterlırı teripidin yep kétılıdu; Ulargha qarshı yirtquch haywanlarning chıshlırını, Topıda ömilügichilerning zehirini ewetimen. **25** Tashqırıda qılıch ularnı musibetke salıdu, Ichkiride wehime basıdu; U yigit bilen qızını, Emchektiki bala bilen aq chachlıqını hemmisini yoqıtuğu. **26** Men: «Uların chépiwétimen, İnsanlarning arısın ularning namını öchürimen» — deytım, **27** Bıraq düshmenning mesxire qilishidin qorqtım; Israilning reqiblırı bu ishni xata chüshinip: — Bu ish bizning qolimizning küchliklikidin bolghan bolsa kérek, Perwerdigar bunı héch qılmıdı» démisun dep, [bu ishni qılmıdım]. **28** Israil nesihettin mehrum bolghan bir el, Ularıning héch eqıl-pemi yoqtur. **29** Ah, ular dana bolsıdı! Shundaq bolsa bunı chüshinip, Öz aqıwıtı qandaq bolıdıghını oylayttı! **30** Eger ularning Qoram Téshi ularnı sétiwetmigen bolsa, Perwerdigar ularnı [düshmenlırige] tashlap bermigen bolsa, Bir kishi qandaqmu ming kishini öz aldidin heydiyeleytti?, Ikki kishi qandaqmu on ming kishini chachuralayttı? **31** Chünki bashqılarning qoram téshi bolsa bizning Qoram Téshimizdek emestur. Buninggha düshmenlırimiz özliri guwahlıq bersun! **32** Chünki ularning üzüm téli Sodomning üzüm télidin, Gomorranıng étizliqliridin chıqqandar; Üzümliri zeherlik üzümlerdur, Ularıning herbir sapiqı achchiqtur, **33** Sharabı bolsa ejdihaların zehirıdu, Kobralarning ejellik zehirıdu. **34** [Perwerdigar]: «Bularning [hemmisini] Méningkide saqlaqlıq emesmu? Öz xezinilirimde möhürleńgen emesmu? **35** İntıqam

Méningkidur, Yamanliqni qayturushtu shundaq, Bular ular putlishidighan waqitqiche saqlaqliq turidu, Chünki ularning balayi'apetlik küni yéqinlashmaqta, Ularning béshigha chüshidighan ishlr bolsa téz kéliwatidu. **36** Chünki Perwerdigar ularning küchi tügep ketkenlikini, ularning [aziyp], hetta ajiz yaki méyiplerningmu qalmighinini körgende, U Öz xelqining üstige höküim chiqiridu, Öz bendilirige méhir-shepqet körsitidu. **37** U waqitta U mundaq deydu: «Qéni, ularning ilahliri? Özige tayanch qilghan qoram téshi emdi qeyerdidur? **38** Ularning ötküzgen qurbanliqlirining yéghini yégen, Ularning sharab hediyeiridiki sharabini ichkenler qeyerge ketti? Emdi ular ornidin turup silerge yadrem bérip, panahinglar bolsun! **39** Emdi Men Özüm, peqet Menla «Shu»durmen, Manga hemrah héchqandaq ilahning yoqluqini körüp bilinglar. Men öltürüp tirildürimen, Zeximlendürüp saqaytimen; We héchkim Méning qolumdin qutqazalmaydu. **40** Chünki Men qolumni asmanlarga kötürüp: — «Ebedgiche hayatturmen» dep éytip, **41** Chaqnap turidighan qilichimni ittik qilimen, Méning qolum adaletni qoral qilip tutidu, Düşmenlirimdin intiqam alimen, Mendin nepretlen'güchilerning qilghanlirini ulargha yandurimen! **42** Men ya oqlirimni qan ichküzüp mest qilimen, Méning qilichim gösh yeydu, Men ularni öltürülgenler bilen esirlerning qénini, Düşmenning serdarlirining bashlirini yep-ichidighan qilimen». **43** Ey eller, Uning xelqi bilen bille shadlininglar, Chünki U Öz bendilirining qénining intiqamini alidu, Öz düşmenlirige qisas yanduridu, Öz zémini bilen xelqi üçhün kechürüm-kafaret költürüp béridu». **44** Emdi Musa bilen Nunning oggli Yeshua kélip bu ghezelnig barliq sözlirini xelqning aldida oqup berdi. **45** Andin Musa bu hemme sözlerni barliq Israil aldida axirlashturup **46** ulargha söz qilip: «Men бүгүн otturanglarda silerni agahlandurup guwahlik bergen bu barliq sözlerge köngül bölüinglar; siler bularni balilirlanglarga tapilap: «Bu qanunning hemme sözlirige emel qilishqa köngül qoyunglar» dep buyrushunglar kérek. **47** Chünki bu söz silerge munasiwetsiz, quruq söz emes, belki silerning hayatlinglardur! Siler u zéminni igileshke Jordan deryasidin ötisiler; ötkendin keyin u zéminde bu söz arqiliq uzun ömür körisiler» — dédi. **48** Yene shu küni Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **49** Sen ushbu Abarim téghigha, yeni Yérixoning utturidiki, Moabning zéminidiki Nébo téghigha chiqqin we shu yerde Men Israilargha öz tewelik bolush üçhün béridighan Qanaan zéminini körgin. **50** Andin akang Harun Hor téghida ölüp öz xelqlirige qoshulghandek, senmu chiqidighan shu taghda ölüp xelqliringge qoshulghin; **51** chünki siler Zin chölidiki Meribah-Qadeshning sulirining yénigha barghanda, ikkinglar Israilarning arisida Manga wapasizliq körsitip, Israilarning arisida Méni «muqeddes» dep hörmetlimidinglar. **52** Shunga sen Israilargha béridighan shu zéminni udulungda körisen, lékin uninggha kirelmeysen.

33 Xudaning adimi bolghan Musaning ölümidin ilgiri Israilarni beriketleshe tiligen bext-tilekliri munular: — **2** U mundaq dédi: — «Perwerdigar Özi Sinay téghidin kélip, Séirdin chiqip [Israil] üstige parlidi;

Paran téghidin peyda bolup chaqnidi, U tümenligen muqeddeslerning otturisidin chiqip keldi; Ong qolidin Israilgha atalghan oluq bir qanun chiqti. **3** Derheqiqet, U xelqni söyidu; Séning barliq muqeddes bendiliring qolungdidur; Ularning herbiri ayighing aldida olturup, Sözliringge muyesser bolidu. **4** Musa bizge bir qanun buyrup, Buni Yaqupning jamaitige miras qilip berdi; **5** Xelqning serdarliri jem bolup, Israilning qebililiri bir yerge yighilghanda, U Yeshuruning otturisida padishahdek boldi. **6** «Ruben bolsa, ademliri ölüp ketmey, hayat tursun; Uning ademliri az bolmisun». **7** [Musa]ning Yehuda toghrisida tiligen bexti mundaq: — «Yehudaning awazini anglighaysen, i Perwerdigar; Uni öz xelqige qobul qildurghaysen; Uning qolliri ular üçhün küresh qilsun; Emdi özi ezgüchilerge qarshi turushqa uninggha medet bolghaysen». **8** U Lawiy toghrisida mundaq dédi: — «Séning urim we tummin tashliring Séning bu muqeddes bendenge tapshurulghan; Sen uni Massahda siniding, Meribahning sulirining yénida uning bilen talashting. **9** U öz ata-anisi toghrisida: «Ulargha yüz-xatire qilmaymen», dep éytti, Öz qérindashlirining héch yüzini qilmay, Öz balilirinimu tonushni xalimay, Belki Séning sözüngge emel qilip, ehdense ching tutti. **10** Mana, [Lawiyar] Yaqupqa hökümlirini uqturidu, Ular Israilgha qanunungni ögütidu; Ular dimighinggha xushbuyni sunidu, Qurban'gahinggha pütün köydürme qurbanliqlarni költüridu. **11** I Perwerdigar, uning teelluqatini beriketligesen, Uning qollirining ejri Séni xush qilghudek bolghay, Uninggha qarshi chiqqanlar we uningdin nepretlen'genler bolsa, Ular qopalmighudek halda bellirini sundurghaysen!» **12** U Binyamin toghrisida mundaq dédi: — «Perwerdigarning söygini bolsa, U Uning yénida bixeter makan qilidu, Perwerdigar saye bolup pütün kün uni saqlaydu, U uni mürisi otturisida makanlashturidu» **13** Yüsüp toghrisida u mundaq dédi: — «Uning zémini Perwerdigar teripidin beriketlik bolghay! Asmanlarning ésil németliri bilen, Shebnem bilen, Yer tégidiki németliri bilen, **14** Kündin hasil bolidighan ésil mehsulatliri bilen, Aydin hasil bolidighan ésil németliri bilen, **15** Qedimki taghlarning aliy németliri bilen, Menggülik dönglerning ésil németliri bilen, **16** Yerning ésil németliri we uninggha tolgan hemme mewjudatliri bilen, Azghanliqta turghuchi Zatning shapaiti bilen beriketlensun! Bularning hemmisi Yüsüpnig béshigha, Yeni öz qérindashliridin ayrilghanning choqqisigha chüshsun. **17** Uning heywisi öz buqisning tunjisidektur; Uning münggüzliri yawa kalining münggüzliridektur, Ular bilen u el-yurtlarning hemmisini biraqla yer yüzining chetlirigiche üsidu. Mana Efrainning tümenligen ademliri, Manassehning minglighan ademliri shundaq bolidu». **18** Zebulun toghrisida u mundaq dédi: — «Ey Zebulun, sen chiqqiningda shadlan'ghin; Ey sen Issakar, öz chédirliringda xush bolghin! **19** Mana ular xelqlerni taghqa chaqiridu, Shu yerde ular heqqaniyliqning qurbanliqlirini sunidu, Chünki ular dëngizdiki mol döletlerni, Qumgha kömülgen göherlerni sümürüp ulargha muyesser bolidu». **20** Gad toghrisida u mundaq dédi: — «Gadning zéminini kéngeytküchige bext-beriket bolghay; Gad bolsa chishi shirdek olturaqlashti; U bilek hem bash térisini titma-titma qiliwétidu; **21** Shu yerde u eng ésil nésiwini talliwaldi; Chünki shu

yerdimu u höküm békitküchining ülushi bolghan jay saqlaqlıqtur; U xelqning serdarliri bilen kélip, Israil bilen birge Perwerdigarning adaliti bilen hökümlirini yürgüzdi». **22** Dan toghrisida u mundaq dédi: — «Dan bolsa yash bir shirdur; U Bashandin taqlap ötidu». **23** Naftali toghrisida u mundaq dédi: — «Ey Naftali, iltipatqa toyun'ghansen, Perwerdigar teripidin kelgen bext-beriketke tolup, Meghrip bilen jenubni özüngge mülük qilip igileysen». **24** Ashir toghrisida u mundaq dédi: — «Ashir oghullar bilen beriketlinidu; U qérindashliri arisida iltipat körsun; Puti maygha chilansun. **25** Derwaza baldaqliring tömür bilen mistin bolidu; Künliring qandaq bolsa, küchüngmu shuninggha muwapiq teng bolidu». **26** «— Ey Yeshurun, Tengringdek bashqa héchkim yoqtur; U sanga yardemge asmanlar üstige, Zor heywisi bilen bulutlarning üstige minip kélidu. **27** Ezeliy Xuda séning bashpanahındur, Astingda ebediy bilekler turidu. U séning aldingdin dushmani heydep: — «Ularni halak qilghin!» dep [sanga] buyruydu. **28** Shuning bilen Israil ashliq bilen yéngi sharab mol bolghan bir zéminda turup, Yalghuz aman-ésen makan tutidu, Yaqupning buliqi oxshashla aman-ésen bolidu; Uning asmanlirimu shebnem témitip turidu. **29** Bextliksen, i Israil! Sendek Perwerdigarning Özi qutquzghan xelqtin yene kim bar? U bolsa séning medetkar qalqining, Heywetlik qilichingdur! Séning dushmanliring sanga zeipliship boysunidur; Sen ularning égis jaylirida dessep mangisen».

34 Andin Musa Moabning tüzlenglikliridin chiqip Nébo téghining üstige, yeni Yérixoning utturisidiki Pisgah téghining choqqisigha chiqti. Shu yerde Perwerdigar uninggha pütkül zéminni körsetti; Giléadtin Dan'ghiche, **2** pütkül Naftali bilen Efraim we Manassehning zéminini, Yehudaning pütkül zémini bilen qoshup meghribniki déngizghiche, **3** jenubtiki Negew zéminini, «Xorma shehiri» dep atalghan Yérixo wadisidiki tüzlenglikni Zoar shehirige qeder, hemmini uninggha körsetti. **4** Andin Perwerdigar uninggha söz qilip: «Men qesem qilip: «Bu zéminni séning neslingge bérimen» dep Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa wede qilghan zémin mana mushudur. Emdi sanga uni öz közüng bilen körüşke nésip qildim, lékin sen shu yerge ötüp kirelmeysen» dédi. **5** Andin Perwerdigarning éytqinidek, Perwerdigarning quli Musa shu yerde, yeni Moabning zéminida wapatt boldi. **6** U uni Moabning zéminidiki tagh jilghisida, Beyt-Péorning utturisida depne qildi; uning qebrisining qeyerde ikenlikini бүгүн'giche héchkim bilmeydu. **7** Musa wapatt bolghan waqitta bir yüz yigirme yashqa kirgenidi, lékin közliri héch torlashmighan we maghduridin héch ketmigenidi. **8** Israillar Musa üçün Moabdiki tüzlenglikte ottuz kün'giche matem tutti. Shuning bilen Musa üçün matem tutup yighlaydighan künler tügigenidi. **9** Musa qollarini uning üstige qoyghachqa, Nunning ogli Yeshua danaliq bergüchi Roh bilen tolghanidi. Shuning bilen Israillar uninggha itaet qilip, Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qildi. **10** Musadin kéyin uningdek Perwerdigar bilen yüz turane sözleshken ikkinchi bir peyghember Israil ichide chiqmıdi; **11** Perwerdigarning uni Misir zéminigha ewetishi bilen u shu yerde Pirewn'ge, uning xizmetkarliri we pütkül zéminidikiler aldida körsetken hemme möjizilik alamet we karametlerge, **12** ayan qilin'ghan

shu barliq ulugh qudretke we Musaning pütkül Israilning köz aldida körsetken barliq dehshetlik heywisige teng turghudek héchqandaq adem chiqmıdi.

Yeshua

1 We Perwerdigarning quli bolghan Musa wapat bolghandin kéyin shundaq boldiki, Perwerdigar Musaning xizmetkari, Nunning oggli Yeshuagha söz qilip mundaq dedi: — **2** Méning qulum Musa wapat boldi. Emdi sen qozghilip, bu xelqing hemmisini bashlap Iordan deryasidin ötüp, Men ulargha, yeni Israillargha teqdim qilidighan zémin'gha kirgin. **3** Men Musagha éytqinimdek, putunglarning tapini qeyerge tegken bolsa, shu jayni silerge berdim; **4** chéqranglar chöl-bayawandin tartip Liwan'ghiche, Hittiyarlarning zéminini öz ichige élip, Efrat deryasidin kün pétishtiki Ottura Déngizghiche bolidu. **5** Séning barliq hayat künliringde héchkim sanga qarshi turalmaydu. Men Özüm Musa bilen bille bolghandek séning bilen bille bolup, séni hergiz tashliwetmeymen. **6** Sen jür'etlik we qeyser bolghin; chünki sen bu xelqni Men ata-bowilirigha bérishke qesem bilen wede qilghan zémin'gha mirasxor qilip igilitsen. **7** Méning qulum Musa sanga buyrughan barliq qanun'gha emel qilishqa köngül bölüp, qet'iy jür'etlik we tolimu qeyser bolghin; sen qeyergila barsang ishliring gheilibilik bolushi üçün uningdin ya ong ya solgha chetnep ketme; **8** bu qanun kitabini öz aghzgingdin néri qilmay, uning ichide pütülgening hemmisini tutup, uni kéche-kündüz zikir kilip oyla; shundaq qilsang yollirigha gheilibilik bolup, özüng ronaq tapisen. **9** Mana sanga: — Jür'etlik we qeyser bol, dep buyrughanidimghu? Shunga héch wehimige chüshme, yüresiz bolma; chünki qeyerge barsang Perwerdigar Xudaying sen bilen birgidur. **10** Shuning bilen Yeshua xelqing bashlirigha buyrup: — **11** Siler chédirahtin ötüp xelq: — Özünglar üçün ozuqtülük teyyar qilinglar, chünki üç kün toshqanda siler Iordan deryasidin ötüp Perwerdigar Xudayinglar silerge béridighan zéminni igilesh üçün kirisiler, — denglar, dedi. **12** Yeshua Rubenler bilen Gadlar we Manassehning yérim qebilisige söz qilip: — **13** Xudaning quli bolghan Musaning silerge buyrup: — Perwerdigar Xudayinglar silerge aramlıq ata qilip bu zéminni silerge bergen, dep éytqinini ésinglarda tutunglar. **14** Xotun bala-chaqanglar we charpayliringlar Musa özi silerge teqsım qilghan, Iordan deryasining bu teripidiki zéminda qalsun, lékin aranglarda qanchilik batur palwan bolsanglar, siler öz qérindashliringlarning aldida septe turup ulargha yardem bérıp jeng qilinglar; taki Perwerdigar Xudayinglar qérindashliringlarga silerge ata qilghinigha oxshash aram ata qilip, qérindashliringlarga u ulargha miras qilip béridighan zéminni igiletgüche shundaq qilinglar. Andin siler tewelikinglar bolghan zéminni, yeni Xudaning quli bolghan Musa silerge teqsım qilghan, Iordan deryasining kün chiqish teripidiki bu zéminni igilesh üçün qaytip béringlar, — dedi. **16** Ular Yeshuagha jawab bérıp: — Sen bizge emr qilghanning hemmisige emel qilimiz, sen bizni qeyerge ewetseng, shu yerge barimiz. **17** Biz hemme ishta Musaning sözige qulaq salghinimizdek sanga qulaq salimiz; birdinbir tilikimiz, Perwerdigar Xudaying Musa bilen bille bolghandek séning bilenmu bille bolghay! **18** Kimki séning emringge itaetsizlik qilip, sen bizge buyrughan

herqandaq sözliringge qulaq salmisa, öltürüldü! Sen peqetla jür'etlik we qeyser bolghin, — dedi.

2 Andin kéyin Nunning oggli Yeshua ikki charlighuchini Shittimdin ewetip ulargha: — Siler bérıp u zéminni, bolupmu Yérox shehirini charlap kélinglar, dedi. Shuning bilen ular u yerge bérıp, Rahab atlıq bir pahishining öyige kirip qondi. **2** Lékin birsi kélip Yérox padishahiga: — Bügün kéche Israillardin birnechche kishi bu zéminni charlighili keptu, dep xewer yetküzdı. **3** Shuning bilen Yérox padishahi Rahabning qéshigha adem ewetip: — Séning qéshinggha kélip, öyüngge kirgen shu kishilerni bizge tapshurup bergin, chünki ular bu zéminning her yérini paylighili keptu, — dedi. **4** Lékin u ayal u ikki kishini élip chiqip yoshurup qoyghanidi; u jawab bérıp: — Derweqe bu kishiler méning qéshimgha keldi, lékin men ularning nedin kelgenlikini bilimdim; **5** qarangghu chüshüp, qowuqni étidighan waqıt kelgende shundaq boldiki, bu ademler chiqip ketti. Men ularning qeyerge ketkinini bilmeymen. Ularnı tézdin qoghlasanglar, choqup yetishiwalisiler, — dedi. **6** Lékin u ayal ularni özige élip chiqip, özining üstide retlep yéyip qoyghan zighir paxallirining astigha yoshurup qoyghanidi. **7** U waqıtta ularning keymidin izdep qoghlighuchilar Iordan deryasining yoli bilen chiqip derya kéchiklirighiche qoghlap bardi. Ularnı qoghlighuchilar sheherdin chiqishi bilenla, sheherning qowuqi taqaldi. **8** Shu waqıtta, u ikkiylen téxi uxlashqa yatmighanidi, Rahab özige chiqip ularning qéshigha bérıp **9** ulargha: — Perwerdigarning bu zéminni silerge miras qilip bergenlikini, shundaqla silerdin bolghan wehimenglar bizlerge chüshüp, bu zémindikilerning hemmisi aldinglarda halidin ketéy déginini bilimen; **10** chünki biz siler Misirdin chiqqinigha Perwerdigarning aldinglarda Qizil Déngizni qorutqanliqini, shundaqla silerning Iordan deryasining u teripidiki Amoriylarning ikki padishahi Sihon bilen Ogni qandaq qilghanliqlarnı, ularni mutleq yoqatqanliqlarnı angliduq. **11** Buni anglap yürükimiz su bolup, silerning sewebinglardin herqaysimizning rohi chiqip ketti. Chünki Perwerdigar Xudayinglar bolsa yuqirida, asmanlarning hemde töwende yerning Xudasidur. **12** Emdi silerdin ötünimenki, men silerge körsetken himmitim üçün silermu méning atamning jemetege himmet qilishqa Perwerdigarning nami bilen manga qesem qilinglar, shundaqla ata-anamni, aka-uka, acha-singil qérindashlirimni we ulargha tewe barliqigha chéqilmasliqlinglar, jénimizni tirik qaldurup, ölümdin qutquzushunglar toghrisida manga bir kapalet belgisini béringlar, — dedi. **14** Ikkiylen uninggha: — Eger sen bu ishimizni ashkarılap qoymisang, siler jéninglardin ayrılsanglar, bizmu jénimizdin ayrılghaymız! Shuningdek shundaq boliduki, Perwerdigar bizge bu zéminni ige qilghuzghanda, biz jezmen silerge méhribanlarche we semimi muamilide bolimiz, dedi. **15** Shuning bilen ayal ularni penjiridin bir tana bilen chüshürüp qoydı (chünki uning öyi sheherning sépilda bolup, u sépiling üstide olturatti). **16** Ayal u ikkisige: — Qoghlighuchilar silerge uchrıp qalmasılı üçün, taghqa chiqıp, u yerde üç kün yoshurunup turunglar; qoghlighuchilar sheherge qaytıp kelgendin kéyin, andin siler öz yolunglarga mangsanglar bolidu, — dedi. **17** Ikki ayalgha: —

Eger sen bizning déginimizdek qilmisang, sen bizge qilghuzghan qesemdin xalas bolimiz: — **18** Mana, biz zémín'gha kirgen chaghda, sen bizni chüshürüshke ishletken bu qizil tanini penjirige baghlap qoyghin; andin ata-anangni, aka-uka qérindashliringni, shundaqla atangning barliq jemetidikilerni öyüngge, özüngge yighip jem qilghin. **19** Shundaq boliduki, öyüngning ishlikiridin tashqirigha chiqqan herkimining qéni öz béshida bolidu; biz uninggha mes'ul emesimiz; lékin biraw öyüngde sen bilen bille bolghan birsining üstige qol salsa, undaqta uning qéni bizning béshimizgha chüshkey! **20** Eger sen bu ishimizni ashkarilap qoysang, sen bizge qilghuzghan bu qesemdin xalas bolimiz, — dédi. **21** Rahab jawab béríp: — Silerning déginingerdek bolsun dep, ularni yolgha sélip qoydi. Ular ketkendin kéyin, ayal penjirige u qizil tanini baghlap qoydi. **22** U ikkisi u yerdin ayrilip, taghqa chiqip, qoghlighuchilar [sheherge] qaytip ketküche u yerde üch kün turdi. Qoghlighuchilar yol boyidiki hemme yerni izdepmu ularni tapalmidi. **23** Andin bu ikkisi taghdin chüshüp, qaytip mangdi; ular deryadin ötüp, Nunning oggli Yeshuaning qéshigha kélip, béshidin kechürgenlirining hemmisini uninggha dep bérdi. **24** Ular Yeshuagha: — Perwerdigar derweqe barliq zéminni qolimizgha tapshurdi; zéminda turuwatqanlarning hemmisi bizning tüpeylimizdin rohi chiqip ketti, — dédi.

3 Yeshua etisi tang seherde turup, pütkül Israil bilen Shittimdin ayrilip lordan deryasigha keldi; ular deryadin ötküche shu yerde bargah tikip turdi. **2** Üch kün toshup, serdarlar chédirgahtin ötüp, **3** xelqge emr qilip: — Siler Perwerdigar Xudayinglarning ehde sanduqini, yeni Lawiylarning uni kötürüp mangghinini körgen haman, turghan ornunglardin qozghilip, ehde sanduqining keynidin egiship méninglar. **4** Lékin uning bilen silerning ariliqlinglarda ikki ming gez ariliq qalsun; qaysi yol bilen mangidighininglarni bilishinglar üçün, uninggha yéqinlashmanglar; chünki siler ilgiri mushu yol bilen méngip baqmighansiler, — dédi. **5** Yeshua xelqge: — Özünglarni pak-muqeddes qilinglar, chünki ete Perwerdigar aranglarda möjize-karametlerni körsitidu, — dédi. **6** Andin Yeshua kahinlarga: — Ehde sanduqini kötürüp xelqning aldida deryadin ötünglar, dep buyruwidi, ular ehde sanduqini élip xelqning aldida mangdi. **7** Perwerdigar Yeshuagha söz qilip: — Hemme Israilning Méning Musa bilen bille bolghinimdek, séning bilenmu bille bolidighanliqimni bilishi üçün bügündin étibaren séni ularning neziride chong qilimen. **8** Emdi sen ehde sanduqini kötürgen kahinlarga: — Siler lordan deryasining süyining boyigha yétip kelgende, lordan deryasi ichide turunglar, — dégin, — dédi. **9** Yeshua Israilargha: — Bu yaqqa kelinglar, Perwerdigar Xudayinglarning sözini anglanglar, dédi. **10** Andin Yeshua: — Mana, siler shu ish ariliq menggülik hayat Tengrining aranglarda ikenlikini, shundaqla Uning silerning aldinglardin Hittiylar, Girgashiylar, Amoriylar, Qanaaniylar, Perizziylar, Hiwiylar, Yebusiylarni heydiwétidighanliqini bilisiler — pütkül yer-zémanning igisining ehde sanduqi silerning aldinglarda lordan deryasi ichidin ötküzüldü. **12** emdi Israilning qebililiridin on ikki ademni tallanglar, herqaysi qebilidin birdin bolsun; **13** shundaq boliduki,

pütkül yer-zémanning Igisi bolghan Perwerdigarning ehde sanduqini kötürgen kahinlarning tapini lordan deryasining süyige tegkende, lordan deryasining süyi, yeni bash éqinidin éqip kelgen sular üzüp tashlinip, derya kötürülüp döng bolidu, — dédi. **14** Emdi shundaq boldiki, xelq chédirliridin chiqip lordan deryasidin ötmekchi bolghanda, ehde sanduqini kötürgen kahinlar xelqning aldida mangdi; **15** ehde sanduqini kötürügchiler lordan deryasigha yétip kélip, putliri sugha tégishi bilenla (orma waqtida lordan deryasining süyi deryaning ikki qirghiqidin téship chiqidu), **16** yuqiri éqindiki sular xéli yiraqtıla, Zaretanning yénidiki Adem shehiringning yénida toxtap, döng boldi; Arabah tüzlenglikli boyidiki déngizgha, yeni «Shor Déngizi»gha éqip chüshüwatqan kéyinki éqimi üzülüp qaldi; xelq bolsa Yérixo shehiringning udulidin [deryadin] ötüp mangdi. **17** Pütkül Israil quruq yerni dessep, barliq xelq lordan deryasidin pütünley ötüp bolghuchilik, Perwerdigarning ehde sanduqini kötürgen kahinlar lordan deryasining otturida quruq yerde mezmüt turdi.

4 Pütkül xelq lordan deryasidin tamamen ötüp bolghanda, Perwerdigar Yeshuagha söz qilip: — **2** Xelqning arisidin on ikki ademni tallighin, her qebilidin birdin adem bolsun, **3** ulargha: — Siler lordan deryasining otturididin, kahinlarning putliri mezmüt turghan jaydin on ikki tashni élip, ularni kötürüp kélip özünglar bügün kéche bargah tikidighan yerge qoyunglar, dégin, dédi. **4** Shuning bilen Yeshua her qebilidin birdin ademni, yeni Israilar arisidin tallighan on ikki kishini chaqirdi; **5** andin Yeshua ulargha: — Siler lordan deryasining otturisigha chüshüp Perwerdigar Xudayinglarning ehde sanduqining aldigha béríp, Israilning on ikki qebilisining sanigha mas halda birdin tashni élip mürenglerge qoyunglar. **6** Chünki bu aranglarda bir esletme-belge bolidu; kelgüsidede baliliringlar: — Bu tashlarning silerge néme ehmiyeti bar? — dep sorap qalsa, siler ulargha: — **7** lordan deryasining suliri Perwerdigarning ehde sanduqining aldida üzüp qoyuldi; [ehde sanduqi] lordan deryasidin ötküzülgende lordan deryasining suliri üzüp qoyuldi; shunga bu tashlar Israilargha menggülik bir esletme-belge bolidu, — dep jawab bérísiler. **8** Shuning bilen Israilar Yeshua ulargha buyrughandek qildi. Perwerdigarning Yeshuagha qilghan emri boyiche Israilning qebililirining sanigha muwapiq lordan deryasining otturididin on ikki tashni élip, qonidighan jaygha kötürüp béríp, shu yerde qoyup qoydi. **9** Buningdin bashqa Yeshua lordan deryasining otturida ehde sanduqini kötürgen kahinlarning putliri mustehkem turghan jayda on ikki tashni tiklep qoydi. Bu tashlar bolsa bügün'giche shu yerde turidu. **10** Perwerdigar Yeshuagha xelqge éytishqa tapilighan barliq ishlar orunlan'ghuchilik, yeni Musa eslide Yeshuagha buyrughanlirining hemmisi beja keltürülgüche, ehde sanduqini kötürgen kahinlar lordan deryasining otturida toxtap turdi. Xelq shu yerdin tézdin ötüwatatti. **11** Shundaq boldiki, barliq xelq tamamen ötüp bolghanda, Perwerdigarning [ehde] sanduqi bilen kahinlar xelqning aldidin ötti. **12** Rubenler bilen Gadlar we Manassehning yérin qebilisidikilermu Musaning ulargha buyrughinidek septe tüzüip Israilarning aldida deryadin ötti. **13** Jemiý bolup

qiriq mingche qorallan'ghan kishi Perwerdigarning aldidin ötüp, Yérixo tüzleqliklirige kélip, jeng qilishqa teyyar turdi. **14** U küni Perwerdigar Yeshuani pütkül Israilning neziride chong qildi; ular uning pütün ömrinde Musadin qorqqandek uningdinmu qorqti. **15** Perwerdigar Yeshuagha söz qilip: — **16** Höküim-guwahliq sanduqini kötürgen kahinlarga: — Iordan deryasidin chiqinglar, dep buyrughin, dédi. **17** Shunga Yeshua kahinlarga: — Iordan deryasidin chiqinglar, dep buyrudi. **18** Shundaq boldiki, Perwerdigarning ehde sanduqini kötürgen kahinlar Iordan deryasining otturisidin chiqip, putlirining tapini quruqluqni dessishi bilenla, Iordan deryasining süyi yene öz jayigha qaytip kélip, awwalqidek ikki qirghiqighiche tэшip éqishqa bashlidi. **19** Xelq bolsa birinchi ayning oninchi küni Iordan deryasidin ötüp, Yérixoning sherqining eng chet teripidiki Gilgalga kélip chédirgah tikti. **20** Ular Iordan deryasidin alghach kelgen on ikki tashni bolsa, Yeshua ularni Gilgalda tiklep qoydi; **21** andin Israilargha: — Kéyin baliliringlar öz atiliridin: — Bu tashlarning ehmiyiti néme, dep sorisa, **22** siler baliliringlarga mundaq uqturup qoyunglar: — «Israil ilgiri quruq yerni dessep Iordan deryasidin ötkenidi; **23** chünki Perwerdigar Xudayinglar biz Qizil Déngizdin ötküche aldimizda uning sulirini qurutup bergende, Perwerdigar Xudayinglar siler ötküche aldinglarda Iordan deryasining süyini qurutup berdi; **24** yer yüzidiki barliq eller Perwerdigarning qolining qanchilik küchlüklükini bilsun, shundaqla silerning Perwerdigar Xudayinglardin hemishe qorqushunglar üçhün U shundaq qildi» — dédi.

5 Shundaq boldiki, Iordan deryasining gherb teripidiki Amoriylarning hemme padishahliri bilen déngizning yénidiki Qanaaniylarning hemme padishahliri Perwerdigarning Israilar ötüp ketküche ularning aldidin Iordan sulirini qandaq qurutup berginini anglighanda, yürekli su bolup, Israilarning sewebidin ularning rohi chiqay dep qaldi. **2** U waqitta Perwerdigar Yeshuagha söz qilip: — Sen chaqmaq tashliridin pichaqlarni yasap, Israilarni ikkinchi qétim xetne qilghin, dédi. **3** Shuning bilén Yeshua chaqmaq tashliridin pichaqlarni yasap, Israilarni «Xetnilik dönglük»de xetne qildi. **4** Yeshuaning ularni xetne qilishining sewebi shu idiki, Misirdin chiqqan jengge yarighudek hemme erkekler Misirdin chiqqandin kéyin chöllükning yolida ölüp tügigenidi. **5** Chünki Misirdin chiqqan barliq xelq xetne qilin'ghan bolsimu, lékin Misirdin chiqip chöllükning yolida yürgen waqitta Israil arisida tughulghanlarning hemmisi xetnisiz qalghanidi; **6** Chünki eslide Perwerdigarning awazigha qulaq salmighan, Misirdin chiqqan xelq ichidiki jengge yarighudek barliq erkekler ölüp tügigüche Israilar qiriq yil chölde yürgenidi; Perwerdigar ulargha: — Silerni Men atabowiliringlarga bérishke qesem bilen wede qilghan zéminni, yeni süt bilen hesel aqidighan yurtni körgüchiler qilmaymen, dep qesem qilghanidi. **7** Lékin Perwerdigar ularning ornini basturghan ewladliri bolsa, yolda xetne qilinmighachqa, Yeshua özi ularni xetne qildi. **8** Barliq xelq xetne qilinip, saqayghuchilik chédirlirida, öz orunliridin chiqmay turdi. **9** U waqitta Perwerdigar Yeshuagha: — Bügün Men Misirning ar-nomusini

üstünglardin yumilitiwettim, dédi. Shuning bilen u jaygha «Gilgal» dep nam qoyulup, taki бүгүн'giche shundaq atalmaqta. **10** Shuning bilen Israilar Gilgalda chédir tikip turdi. Birinchi ayning on tötinchi küni axshimi Yérixo diyarining tüzleqlikliride «ötüp kétish héyti»ni ötküzdi. **11** «Ötüp kétish héyti»ning etisi ular shu yerning ashliq mehsulatliridin yédi, jümlidin shu küni pétir nanlarni we qomachlarni yédi. **12** Ular shu zéminning ashliq mehsulatliridin yégendin kéyin, etisi «manna»ning chüshüshi toxtidi. Shu waqittin tartip Israilargha héch manna bolmide; shu yilda ular Qanaan zémining mehsulatliridin yédi. **13** Emma Yeshua Yérixogha yéqin kelgende, bëshini kötürüp qariwidi, mana uning aldida sughurulghan qilichni tutup turghan bir adem turatti. Yeshua uning qéshigha bérup uningdin: — Sen biz tereptimu, yaki dühmenlirimiz tereptimu? — dep soridi. **14** U jawab bérup: — Yaq, undaq emes, belki Men Perwerdigarning qoshunlirining Sordari bolup keldim» — dédi. Yeshua yerge düm yiqilip sejde qilip uninggha: — Rebbimning quligha néme tapshuruqliri barkin? dep soridi. **15** Perwerdigarning qoshunining Sordari Yeshuagha: — Putungdiki keshingni salghin, chünki sen turghan yer muqeddes jaydur, déwidi, Yeshua shundaq qildi.

6 Yérixo sépiling qowuq-derwaziliri Israilarning sewebidin mehkem étilip, héchkim chiqalmaytti, héchkim kirelmeytti. **2** Perwerdigar Yeshuagha söz qilip: — Mana, Men Yérixo shehirini, padishahini hemde batur jengchilirini qolunggha tapshurdum. **3** Emdi siler, yeni barliq jengchiler sheherni bir qétim aylinip ménginglar; alte kün'giche her küni shundaq qilinglar. **4** Hemde yette kahin ehde sanduqining aldida qochqar münggüzidin étilgen yette burghini kötürüp mangsun; yettinchi künige kelgende siler sheherni yette qétim aylinisiler; kahinlar burghilarni chalsun. **5** Shundaq boliduki, ular qochqar burghiliri bilen sozup bir awaz chiqarghinida, barliq kishiler burghining awazini anglap, qattiq tentene qilip towlisun; buning bilen sheherning sépilliri tégidin örülüp chüshidu, herbir adem aldigha qarap étilip kiridu, — dédi. **6** Shuning bilen Nunning ogli Yeshua kahinlarni chaqirip ulargha: — Siler ehde sanduqini kötürüp ménginglar; yette kahin Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yette qochqar burghisini kötürüp mangsun, dédi. **7** U xelq: — Chiqip sheherni aylininglar; qoralliq leshkerler Perwerdigarning ehde sanduqining aldida mangsun, dédi. **8** Yeshua buni xelqge buyrughandin kéyin, Perwerdigarning aldida yette qochqar burghisini kötürgen yette kahin aldigha méngip burghilarni chaldi; Perwerdigarning ehde sanduqi bolsa ularning keynidin élip méngildi. **9** Qoralliq leshkerler burgha chéliwatqan kahinlarning aldida mangdi; ehde sanduqining arqidin qoghduhuchi qoshun egiship mangdi. Kahinlar mangghach burgha chalatti. **10** Yeshua xelqge buyrup: — Men silerge «Towlanglar» démigüche ne towlimanglar, ne awazinglarni chiqarmanglar, ne aghzinglardin héchbir sözmu chiqmisun; lékin silerge «Towlanglar» dégen künide, shu chaghda towanglar, — dégenidi. **11** Shu तरीqide ular Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp sheherni bir aylandi. Xalayiq chédirgahqa qaytip kélip, chédirgahda qondi. **12** Etisi

Yeshua tang seherde qopti, kahinlarmu Perwerdigarning ehde sanduqini yene kötürdi; **13** Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yette qochqar burghisini kötürgen yette kahin aldigha m  ngip toxtimay ch  lip mangatti; [kahinlar] mangghach burgha chalghanda, qoralliq leshkerler ularning aldida mangdi, arqidin qogh  dighuchi qoshun egiship mangdi. **14** Ikkinchi künimu ular sheherning etrapini bir q  tim aylinip, yene ch  dirgahqa y  nib keldi. Ular alte k  n'giche shundaq qilip turdi. **15** Yettinchi küni ular tang seherde qopup, oxshash halette yette q  tim sheherning etrapini aylandi; peqet shu k  nilar ular sheherning etrapini yette q  tim aylandi. **16** Yettinchi q  tim aylinip bolup, kahinlar burgha chalghanda Yeshua xelq  : — Emdi towlanglar! Chünki Perwerdigar sheherni silerge tapshurup berdi! **17** L  kin sheher we uning ichidiki barliq nersiler Perwerdigargha mutleq atalghanliqi   ch  n [silerge] «haram»dur; peqet pahishe ayal Rahab bilen uning p  t  n   yidikilerla aman qalsun; ch  nki u biz ewetken elchilirimizni yoshurup qoyghanidi. **18** L  kin siler qandaqla bolmisun «haram» dep b  kitilgen nersilerdin   z  nglarni tartinglar; bolmisa, «haram» qilin'ghan nersilerdin   lishinglar bilen   z  nglarni haram qilip, Israilning ch  dirgahinimu haram qilip uning   stige apet ch  sh  risiler. **19** Emma barliq altun-k  m  sh, mis we t  m  rdin bolghan nersiler bolsa Perwerdigargha muqeddes qilinsun; ular Perwerdigarning xezinisige kirg  zulsun, — d  di. **20** Shuning bilen xelq towlaship, kahinlar burgha chaldi. Shundaq boldiki, xelq burgha awazini anglighinida intayin qattiq towlidi, s  pil t  gidin   r  l  p ch  sh  ti; xelq uning   stidin   t  p, herbiri   z aldigha atlinip kirip, sheherni ishghal qildi. **21** Ular er-ayal bolsun, q  ri-yash bolsun, qoy-kala we éshekler bolsun sheher ichidiki hemmini qilichlap yoqatti. **22** Yeshua u zéminni charlap kelgen ikki ademge: — Siler u pahishe xotunning   yige kirip, uninggha bergen qesimnglar boyiche uni we uninggha tewe bolghanlarning hemmisini   lip chiqinglar, d  di. **23** Shuning bilen ikki charlighuchi yash yigit kirip, Rahabni ata-anisi bilen qérindashlirigha qoshup hemme nersiliri bilen   lip chiqti; ular uning barliq uruq-tughqanlirini   lip k  lip, ularni Israilning ch  dirgahining sirtigha orunlashturup qoydi. **24** Xalayiq sheherni we sheher ichidiki hemme nersilerni ot y  qip k  y  d  r  wetti. Peqet altun-k  m  sh, mis we tömürdin bolghan qacha-qucha eswablarni yighip, Perwerdigarning   yining xezinisige ekirip qoydi. **25** L  kin Yeshua pahishe ayal Rahabni, ata jemetidikilerni we uninggha tewe bolghanlirining hemmisini tirik saqlap qaldi; u b  g  n'giche Israil arisida turuwatidu; chünki u Yeshua Y  rixoni charlashqa ewetken elchilerni yoshurup qoyghanidi. **26** U chaghda Yeshua agah-b  sharet b  rip: — Bu Y  rixo shehirini qaytidin yasashqa qopqan kishi Perwerdigarning aldida qarghish astida bolidu; u sheherning ulini salghanda tunji oghlidin ayrilidu, sheherning qowuqlirini orunlashturidighan chaghda kichik oghlidinmu ayrilidu, — d  di. **27** Perwerdigar Yeshua bilen bille idi; uning nam-shöhriti pütkül z  min'gha keng tarqaldi.

7 L  kin Israil «haram» nersiler   stide itaetsizlik qildi; ch  nki Yehuda qebilisidin bolghan Zerahning ewrisi,

Zabdinin newrisi, Karmining oghli Aqan d  gen kishi haram dep b  kitilgen nersilerdin alghanidi. Buning bilen Perwerdigarning ghezipi Israilgha qozghaldi. **2** Yeshua Y  rixodin Beyt-Elning sherq teripidiki Beyt-Awenning y  nida bolghan Ayi shehirige birnechche adem ewetip ulargha: — U yerge chiqip u z  minni charlap k  linglar, dep buyrudi. Shuning bilen u ademler chiqip Ayi z  minini charlap keldi. **3** Ular qaytip k  lip, Yeshuagha: — Hemme xelqning u yerge b  rishining hajiti yoq iken, ikki-  ch mingche adem bolsila ayigha hujum qilip [luni igiliyeleydu;] u yerde olturushluq kishiler az bolghachqa, p  tk  l xelqni aware qilip u yerge ewetmigin, — d  di. **4** Shuning bilen xelqtin   ch mingche kishi u yerge chiqti; l  kin bular Ayining ademliri aldidin q  chip k  tishti. **5** Ayining ademliri ular din ottuz altiche kishini urup öltürdi; qalghanlarni s  pil qowuqining aldidin Sh  barimghiche qoghlap b  rip, u yerdiki dawanda ularni urup meghlup qildi. Andin xelqning y  rki su bolup, qattiq sarasimga chüshti. **6** Yeshua kiyimlirini yirtip, Israilning aqsqaqliri Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yerge d  m yiqilip, bashlirigha topilarni ch  chip, u yerde kech kirgüche y  tip qaldi. **7** Yeshua: — Ah, Reb Perwerdigar, sen bizni Amoriylarning qoligha tapshurup halak qilish   ch  n, bu xelqni n  mishqa Iordan deryasining bu teripige   tk  zgensen? Biz Iordan deryasining u teripide turuwergen bolsaq boptiken! **8** Ey Rebbim! Israil   z düshmenlirining aldidin burulup qachqan yerde men n  mimu d  yeylemen? **9** Qanaaniylar, shundaqla z  minida barliq turuwatqanlar buni anglisa bizni qapsiw  lip yer yüzidin namimizni   zip tashlaydu; shu chaghda Sen ulugh nam-shöhriting   ch  n n  milerni qilisen?! — d  di. **10** L  kin Perwerdigar Yeshuagha jawab b  rip mundaq d  di: — «Ornungdin qop! N  mishqa shundaq d  m yatisen? **11** Israil gunah qildi! Ular yene Men ulargha tapilighan ehdemge xilapliq qilip, haram dep békitilgen nersilerdin   lip, oghriliq qilip, aldamchiliq qilip hem haram b  kitilgeni   z mallirining arisigha tiqip qoydi. **12** Shunga Israilar d  shmenlirining aldida tik turalmaydu; ular   zilirini «haram» qilip békitip, mutleq yoqitilishqa y  zlen'gechke, d  shmenlirining aldidin burulup arqisigha qachidu. Eger siler «haram» dep b  kitilgeni aranglardan tamamen yoq qilmisanglar, mundin k  yin men siler bilen bille bolmaymen. **13** Emdi sen turup xelqni pak-muqeddes qilip ulargha: — «Ete   ch  n özünglarni pak qilinglar; chünki Israilning Xudasi Perwerdigar shundaq deydu: — Ey Israil, sende «haram» dep b  kitilgen nerser bardur; bu haram nersini aranglardan yoq qilmighuchilik d  shmenliringlarning aldida tik turalmaysiler. **14** Ete seherde siler qebile boyiche hazir qilinisiler; shundaq boliduki, Perwerdigar b  kitken qebile jemet-jemeti boyiche birdin-birdin aldigha kelsun; Perwerdigar b  kitken jemet aile-aile boyiche birdin-birdin hazir bolup aldigha kelsun; andin Perwerdigar b  kitken ailidiki erkekler birdin-birdin aldigha k  lip hazir bolsun. **15** Shundaq boliduki, haram dep b  kitilgen nersini   z y  nida saqlighan kishi t  pilghanda, Perwerdigarning ehdisige xilapliq qilghanliqi   ch  n hem shundaqla Israil ichide rezillik sadir qilghini   ch  n u we uninggha barliq tewe bolghanlar otta k  y  d  r  lsun, — deydu», dep   ytq  n. **16** Yeshua etisi tang seherde turup Israilni aldigha

yig'hip, qebile-qebilini hazir qiliwidi, Yehuda qebilisi békitildi; **17** U Yehudaning jemetlirini hazir qiliwidi, Zarhiylar jemeti békitildi. U Zarhiylar jemetini aile-aile boyiche aldigha keltürüwidi, Zabdi dégen kishi békitildi. **18** Zabdi öz ailisidiki erkeklerni birdin-birdin hazir qiliwidi, Yehuda qebilisidin Zerahning ewladi, Zabdining newrisi, Karmining oghli Aqan békitildi. **19** Shuning bilen Yeshua Aqan'gha: — Ey oghlum, Israilning Xudasi Perwerdigargha shan-sherepni qayturup béríp, [Uning hörmiti üçün] qilghanliringni iqrar qilghin; mendin héchnémini yoshurmay, qilghiningning hemmisini manga éytqin, dédi. **20** Aqan Yeshuagha jawab béríp: — Men derweqe Israilning Xudasi Perwerdigar aldida gunah qilip, mundaq-mundaq qildim: **21** men oljining arisidin Shinarda chiqqan chirayliq bir ton'gha, ikki yüz shekel kümüş, ellik shekel éghirliqtiki altun taxtigha közim qizirip ularni éliwaldim. Mana, bu nersilerni chédiriming otturisidiki yerge kömüp qoydum, kümüş ularning astida, — dédi. **22** Shularni déwidi, Yeshua elchilerni ewetti, ular chédirgha yügürüp bardí we mana, nersiler derweqe chédirda yoshuruqluq bolup, kümüş bularning astida idi. **23** Ular bu nersilerni chédirdin élip chiqip Yeshuagha, shundaqla barliq Israilarning qeshigha keltürüp, Perwerdigarning aldigha qoydi. **24** Andin Yeshua bilen pütkül Israil jamaiti qopup Zerahning oghli Aqanni, kümüş, ton we altun taxa bilen qoshup, uning oghulliri bilen qizirlirini, uyliri bilen éshekliri, qoyliri, chédiri bilen barliq telweliklirini élip Aqor qilghisigha keltürdi. **25** Yeshua Aqan'gha: — Sen bëshimizgha qanchilik apet keltürding! Mana, бүгүн Perwerdigar séning üstüngge apet keltüridu, — dédi. Andin pütkül Israil jamaiti uni chalma-késeke qilip öltürdi. Ular ailisidikilernimu chalma-késeke qilip öltürgendin kéyin, hemmini otta köydürüwetti. **26** Andin xalayıq bir chong döwe tashni uning üstige döwilep qoydi. Бүгүн'ge qeder u u yerde turmaqta. Buning bilen Perwerdigarning ghezipi yandi. Shuning bilen shu yerge «Apet qilghisi» [(«Aqor qilghisi»)] dep nam qoyuldi we bu kün'giche shundaq atalmaqta.

8 Perwerdigar Yeshuagha: — Sen héch qorqma, hem hoduqmighin. Turup, barliq jengchilerni özüng bilen élip, Ayi shehirige chiqqin. Mana, Men Ayining padishahi, xelqi, shehiri we zéminini qoshup séning qolunggha tapshurdum. **2** Sen Yérixo bilen uning padishahigha qandaq qilghan bolsang Ayi shehiri bilen uning padishahighimu shundaq qilisen. Peqet siler bu qétim sheherdin olja we charpaylarni alsanglar bolidu. Emdi sen sheherning keyni teripige hujum qilishqa pistirma qoyghin, — dédi. **3** Shuning bilen, Yeshua bilen hemme jengchiler qozghilip, ayigha hujum qilishqa chiqti. Yeshua ottuz ming batur jengchini ilghap kéchide ularni mangdurdí **4** we ulargha mundaq tapilidi: — Siler agah bolup, sheherdin bek néri ketmey sheherning keynde mökünüp turup, hemminglar böktürme hujumgha teyyar turunglar. **5** Men özüm bilen qalghan hemme kishilerni élip sheherge yéqin barimen; shundaq boliduki, ular baldurqidek aldimizgha chiqip hujum qilghanda, biz ularning aldidin qachimiz; **6** ular jezman bizning keynimizdin qoghlaydu; ular: «Israilar baldurqidek aldimizdin qéchip ketki» dep oylaydu, biz

ularni azdurup sheherdin yiraq élip chiqimiz. Shuning üçün biz ularning aldidin qachimiz. **7** U waqitta siler böktürmidin qopup chiqip, sheherni ishghal qilinglar; chünki Perwerdigar Xudayinglar bu sheherni silerning qolunglarcha tapshuridu. **8** Sheherni ishghal qilghandin kéyin Perwerdigarning tapilighini boyiche u sheherni ot yéqip köydürüwetinglar. Mana, men silerge emr berdim». **9** Yeshua ularni yolgha saldi, ular béríp Beyt-El bilen Ayining otturisida, Ayining gherb teripide böktürme sélip marap olturdi. Yeshua bolsa u kéchisi xelqning arisida qondi. **10** Etisi seher Yeshua qopup, xelqni yig'hip tekshürdi; andin u Israilning aqsqaqalliri bilen bille xelqning aldida Ayigha qarshi mangdi. **11** Uning bilen bille bolghan hemme jengchilermu uning bilen chiqip, sheherning aldigha yéqin béríp, Ayining shimal teripide chédir tikti. Ular chüshken jay bilen Ayining otturisida bir jilgha bar idi. **12** Yeshua besh mingche ademni tallap élip béríp, Beyt-El bilen Ayining otturisida, sheherning gherb teripide böktürme turghuzghanidi. **13** Shundaq qilip, barliq xelq, yeni sheherning shimal teripidiki barghahtiki qoshun bilen gherb teripidiki pistirma qoshun orunlashturup bölindi. Shu kéchisi Yeshua özi jilghining otturisigha chüшти. **14** Ayining padishahi shu ehwalni kördi we sheherdikiler aldirap seher qopushti; padishah bilen barliq xelqi Israil bilen soqushush üçün belgilengen waqitta Arabah tüzlenglikige chiqti. Lékin padishahning sheherning keynidiki pistirma qoshundin xewiri yoq idi. **15** Yeshua bilen barliq Israil bolsa özlirini ularin yéngilgen'ge sélip, chöl terepke qachtí. **16** Sheherde bar xelqning hemmisi ularni qoghlashqa chaqirildi; ular kélip Yeshuani qoghlighanda, ular azdurulup sheherdin yiraq qilindi. **17** Ayi bilen Beyt-Elning ichide Israilni qoghlashqa chiqmighan héchbir er kishi qalmidi; ular sheherni ochuq qoyup, hemmisi Israilni qoghlap chiqip ketki. **18** U waqitta Perwerdigar Yeshuagha: — Qolungdiki neyzini ayigha qaritip uzatqin; chünki Men uni séning qolunggha tapshurdum, — déwidi, Yeshua qolidiki neyzini sheherge qaritip uzatti. **19** U qolidiki neyzini uzatqan haman pistirmida yatqanlar jayidin tézla chiqip, yügürginiche sheherge étilip kirip, uni ishghal qilip shun ot yéqip köydürüwetti. **20** Ayining ademliri burulup qariwidi, mana sheherdin asman-pelek örlewatqan tütünni kördi, ya u yaqqa ya bu yaqqa qachayli dése, héch hali qalmighanidi; chöl terepke qachqan Israilar burulup özlirini qoghlap kéliwatqanlarcha hujum qildi. **21** Yeshua bilen barliq Israil pistirma qoshunning sheherni élip bolghanliqini, shundaqla sheherdin tütünnüing örlep chiqqini körip, yénip kélip, Ayining ademlirini öltürgili turdi. **22** Shuning bilen bir waqitta sheherni alghanlarmu sheherdin chiqip ulargha hujum qildi. Shuning bilen ular Israilarning otturisida, beziliri bu tereptin, beziliri u tereptin qapsilip qaldi. Israilar ularning héchbirini qoymay, hemmisini öltürüwetti. **23** Ular Ayining padishahini tirik tutup, Yeshuaning aldigha élip bardí. **24** Israil dalada uchrichan barliq ayiqlarni, yeni özlirini chölgeche qoghlap kelgenlerni qirip yoqatqandin kéyin (ularning hemmisi qilichlinip yoqitilghanidi), barliq Israil Ayigha yénip kélip, u yerdiklerni qilichlap öltürdi. **25** Shundaq boldiki, shu künde öltürülen er-ayallar, yeni ayiqlarning hemmisi on ikki ming adem idi.

26 Chunki Yeshua Ayida turuwatqan hemme adem yoqitilmighuche qoldiki uzutup turghan neyzisini yighmighanidi. **27** Halbuki, Perwerdigarning Yeshuagha buyrughan sözi boyiche Israillar sheherdiki charpay bilen oljini özliri üçün aldi. **28** Andin Yeshua Ayi shehirini köydürüp, uni ebedgiche Xarabilik döwisige aylanduruwetti; taki бүгүн'giche u shundaq turmaqta. **29** Ayining padishahini bolsa, u bir derexqe asturup, u yerde kechkiche turghuzdi. Kün patqanda Yeshua emr qiliwidi, kishiler uning ölükini derextin chüshürüp, uni sheherning qowuqining aldigha tashlap, üstige chong bir döwe tashni döwiliwetti; bu tash döwisi бүгүн'giche turmaqta. **30** Andin Yeshua Ébal téghida Israilling Xudasi Perwerdigargha qurban'gah yasidi. **31** Perwerdigarning quli Musaning Israilgha buyrughini boyiche, Musagha nazil qilin'ghan qanun kitabida pütülgende, qurban'gah héchbir tömür eswab tegküzlümigen pütün tashlardin yasalganidi. Uning üstide xelq Perwerdigargha atap köydürme qurbanliqlar we inaqliq qurbanliqliri sunup turdi. **32** Shu yerde Yeshua uning tashlirining üstige pütkül Israilling aldida Musa pütken qanunni köchürüp pütüp qoydi. **33** Andin pütkül Israil xelqi, ularning aqsaqalliri, emeldarliri bilen hakimliri, meyli musapirlar bolsun yaki ularning arisida tughulghanlar bolsun, hemmisi Perwerdigarning ehde sanduqining ikki teripide, ehde sanduqini kötürgen kahinlar bolghan Lawiylarning aldida öre turdi; Perwerdigarning quli Musaning deslepte buyrughini boyiche, Israillarning bext-beriketini tileshe xelqning yérimi Gerizim téghi aldida, yene bir yérimi Ébal téghi aldida turdi. **34** Andin Yeshua qanun kitabida pütülgennin hemmisige muwapiq qanundiki hemme sözlerni, jümlidin bext-beriket sözliri we lenet sözlirini oqup berdi. **35** Yeshua bularni pütkül Israil jamaitige, jümlidin ayallar, balilar we ularning arisida turuwatqan musapirlargha oqup berdi; Musaning barliq buyrughanliridin héchbir sözni qaldurmidi.

9 Emdi shundaq boldiki, Iordan deryasining gherb teripidiki, yeni taghliq rayondiki, Shefelah oymanliqidiki, Ulugh Dégiz boyidiki, Liwanning udulighiche sozulghan barliq yurtlardiki padishahlar we shuningdek Hittiylar, Amoriylar, Qanaaniylar, Perizziylar, Hiwiylar, Yebusiylarning padishahliri bu ishtin xewer tapqanda, **2** hemmisi bir bolup Yeshua bilen Israilgha qarshi jeng qilghili ittipaqlashiti. **3** Emma Gibéon ahaliliri Yeshuaning Yérixo bilen Ayigha néme qilghinini anglighanda, **4** ular hiyle-mikir ishlitip, özlirini [uzun] seperde bolghandek körsitip, ésheklerge kona taghar-xurjun bilen kona, yirtiq-yamaq sharab tulumlirini artip, **5** putlirigha yamaq chüshken kona keshlerni kiyp, kona jul-jul éginlerni üstige orighan idi; ular seperge alghan nanlarning hemmisi paxtiliship qurup ketkenidi. **6** Ular Gilgal chédirgahigha bérup Yeshuaning qéshigha kirip uning bilen Israillargha: — Biz yiraq yurttin kelduq; biz bilen ehde tüzsenglar, dédi. **7** Lékin Israillar Hiwiylargha jawab bérup: — Siler bizning arimizda turuwatqan mushu yerlikler bolushunglar mumkin; undaqa biz siler bilen qandaqmu ehde tüzimiz? — dédi. **8** Ular Yeshuagha: — Biz séning qulliringmiz, dédi. Yeshua ulardin: — Siler kim, qeyerdin keldinglar? — dep soridi. **9** Ular uninggha jawab bérup: — Séning qulliring bolsa Perwerdigar Xudayingning namini anglihanliq üçün nahayiti yiraq

yurttin keldi. Chunki biz Uning nam-shöhritini we Uning Misirda qilghan hemme ishlirini, **10** shundaqla Uning Iordanning u teripidiki Amoriylarning ikki padishahi, yeni Heshbonning padishahi Sihon bilen Ashtarotta turuqluq Bashanning padishahi Ogqa néme qilghinini angliduq. **11** Shunga aqsaqallirimiz bilen yurtta turghuchi hemme xelq bizge söz qilip: — Qolunglarga seperge lazimliq ozuq-tülük élip, bérup Israillar bilen körişhüp ulargha: «Biz silerning qulluqunglarda bolimiz; shunga biz bilen ehde tüzünglar», denglar, dep bizni ewetti. **12** Silerning qéshinglarga qarap yolgha chiqqan künide biz sepirimiz üçün öyimizdin alghan nan issiq idi, mana hazir u qurup, paxtiliship kétéptu. **13** Bu sharab tulumliri bolsa sharab qachilighanda yéngi idi, mana emdi yirtilip kétéptu. Biz kiyyen bu kiyimler we keshler seperning intayin uzunluqidin konirap ketti, — dédi. **14** Shuning bilen Israillar ularning ozuq-tülükidin azraq aldi, lékin Perwerdigardin yol sorimidi. **15** Shundaq qilip, Yeshua ular bilen sülli tüzüp, ularni tirik qoyushqa ular bilen ehd baghliidi; jamaet emirlirimu ulargha qesem qilip berdi. **16** Ular ehde baghliship üç künden kéyin, bu xelqning özlirige qoshna ikenlikini, özlirining arisida olturushluq ikenlik ulargha melum boldi. **17** Israillar sepirini dawamlashturup üçinchi küni ularning sheherlirige yétip keldi; ularning sheherliri Gibéon, Kefirah, Beerot bilen Kariat-yéarim idi. **18** Jamaetning emirliri ilgiri Israilling Xudasi Perwerdigarning nami bilen ulargha qesem qilghan bolghachqa, Israillar ulargha hujum qilmidi. Buning bilen pütkül jamaet emirler üstidin ghotuldashqili turdi. **19** Lékin emirlerning hemmisi pütkül jamaetke: — Biz ulargha Israilling Xudasi Perwerdigarning [nami] bilen qesem qilip bergechke, ulargha qol tegküzelmeymiz. **20** Biz ulargha qilghan qesemimiz tüpeylidin, üstimizge ghezep chüshmesliki üçün ularni tirik qaldurushmiz kérek; ulargha shundaq qilmisAQ bolmaydu, dédi. **21** Andin emirler jamaetke yene: — Ular tirik qoyunglar; halbuki, ular pütkül jamaet üçün otun yarghuchi we su toshughuchilar bolidu, dédi. Bu ish emirler jamaetke dégende boldi. **22** U waqitta Yeshua ularni chaqirip ulargha: — Siler arimizdiki yerlikler turup, némişqa biz yiraqtin kelduq, dep bizni aldidinglar? **23** Buning üçün siler emdi lenetke qélip, aranglarda Xudayingning öyi üçün otun yaridighan we su toshuydighan qul bolushtin birer ademmumustesna bolmaydu, — dédi. **24** Shuning bilen ular Yeshuagha jawab bérup: — Perwerdigar Xudayingning Öz quli bolghan Musagha emr qilip, barliq zéminni silerge bérishke, shundaqla zéminda turuwatqanlarning hemmisini aldinglardin yoqitishqa wede qilghanliqi qulliring bolghan péqirlargha éniq melum qilindi; shunga biz silerning tüpeylinglardin jénimizdin jezmen ayrilip qalimiz dep wehimige chüshüp, bu ishni qilip salduq. **25** Emdi biz qolunggha chüshtuq; neziringge néme yaxshi we durus körünse shuni qilghin, — dédi. **26** Yeshua ene shundaq qilish bilen ularni Israilling qolidin qutquzdi; Israillar ularni éltürmide. **27** Lékin shu küni Yeshua Perwerdigar tallaydighan jayda jamaet üçün we Perwerdigarning qurban'gahi üçün ularni otun yarghuchilar we su toshughuchilar dep békitti. Ular бүгүн'ge qeder shundaq qilip kelmekte.

10 Shundaq boldiki, Yérusalémning padishahi Adonizdek Yeshuaning Ayi shahirini ishg'hal qilib, uni mutleq yoqatqanligini, Yérixo bilan uning padishahigha qilghinidek, Ayi bilan uning padishahighimu shundaq qilghinini, Gibéonda olturghuchilarning Israil bilan süll tüzüp, ularning arisida turuwatqanligini anglap, **2** u we xelqi qattiq qorqti; chunki Gibéon bolsa Ayidin chong sheher bolup, paytext sheherliridek idi; uning hemme ademliri tolimu batur palwanlar idi. **3** Shuning bilan Yérusalémning padishahi Adonizdek Hébronning padishahi Hoham, Yarmutning padishahi Piram, Laqishning padishahi Yafiya we Eglonning padishahi Debirge xewer ewetip: — **4** Méning yénimgha kélip Gibéonlarga hujum qilishimiz üçün manga medet béringlar; chunki ular bolsa Yeshua we Israillar bilan süll tüzüwaldi, — dédi. **5** Shundaq qilib Amoriylarning besh padishahi, yéni Yérusalémning padishahi, Hébronning padishahi, Yarmutning padishahi, Laqishning padishahi we Eglonning padishahi — ular özliri barliq qoshunliri bilan bille chiqip, Gibéonning udulida bargah tikip, uninggha hujum qildi. **6** Buning bilan Gibéonliqlar Gilgaldiki chédirgahqa, Yeshuaning qéshigha adem ewetip: — Sen öz qullirinni tashliwetmey, derhal qéshimizgha kélip medet béríp, bizni qutquzghin; chunki taghliq rayonda olturushluq Amoriylarning barliq padishahliri birliship bizge hujum qildi, — dédi. **7** Buni anglap Yeshua barliq jengchilerni, jümlidin hemme batur palwanlarni élip Gilgaldin yolgha chiqti. **8** Perwerdigar Yeshuagha: — Ulardin qorqmighin; chunki Men ularni séning qolunggha tapshurdum, ularning héchbiri aldingda put tirep turalmaydu, — dédi. **9** Yeshua Gilgaldin chiqip pütün kéche méngip ularning üstige tuyuqsiz chüshiti. **10** Perwerdigar ularni Israilning aldida tiripiren qildi, Yeshua ularni Gibéonda qattiq meghlup qilib qirip, Beyt-Horon'gha chiqidighan dawan yolida qoghlap, Azikah bilen Makkedahqiche sürüp-toqay qildi. **11** Ular Israildin qéchip, Beyt-Horonning dawanidin chüshüwatqanda, Perwerdigar taki ular Azikahqa yetkiche asmandin ularning üstige chong-chong möldür-tashlarni yaghdurdi. Ular öldi; mushu möldürler bilen öltürülgenler Israillar qilichlap öltürgenlerdin köp idi. **12** Andin Yeshua Perwerdigargha söz qildi, — yéni Perwerdigar Amoriylarni Israilning aldigha tapshurghan künide u Israilning köz aldida Perwerdigargha mundaq dédi: — «Ey quyash, Gibéon üstide toxtap tur! Ey ay, Ayjalón jilghisi üstide toxtap tur!» **13** Shuni déwidi, xelq düshmenlerdin intiqam élip bolghuchilik quyash mangmay toxtap turdi, aymu toxtap turdi. Bu weqe Yasharning kitabida pütülgen emesmidi? Quyash texminen pütün bir kün asmanning otturısında toxtap olturushqa aldirimidi. **14** Perwerdigar bir insanning nidasigha qulaq salghan shundaq bir kün ilgiri bolup baqmighan we kéyinmu bolup baqmidi; chunki Perwerdigar Israil üçün jeng qildi. **15** Andin Yeshua bilen pütkül Israil Gilgaldiki chédirgahqa yénip keldi. **16** Emma u besh padishah bolsa qéchip Makkedahtiki ghargha yoshuruniwaldi. **17** Shuning bilen birsí Yeshuagha melum qilib: — U besh padishah tépildi; ular Makkedahtiki ghargha yoshuruniwaptu, dédi. **18** Yeshua: — Undaq bolsa gharning aghzigha chong-chong tashlarni yumilitip qoyunglar, andin uning aldida ademlerni

közetke qoyunglar. **19** Lékin siler toxtap qalmay düshmenliringlarni qoghlap keynide qalghanlarni qiringlar; ularni öz sheherlirige kirgüzmenglar, chunki Perwerdigar Xudayinglar ularni qolunglarga tapshurup berdi, — dédi. **20** Andin shundaq boldiki, Yeshua bilen Israillar bularni qirip qattiq meghlup qilib yoqatti; lékin qéchip qutulghan bir qalduq mustehkem sheherlirige kiriwaldi. **21** Andin barliq xelq Makkedahtiki chédirgahqa, Yeshuaning qéshigha tinch-salamet yénip keldi. Héchkim Israillargha qarshi éghiz échishqa jür'et qilalmidi. **22** Yeshua: — Gharning aghzini échip, u besh padishahni ghardin chiqirip méning qéshimgha élip kélinglar, — dédi. **23** Ular shundaq qilib besh padishahni, yéni Yérusalémning padishahi, Hébronning padishahi, Yarmutning padishahi, Laqishning padishahi we Eglonning padishahini ghardin chiqirip uning qéshigha élip keldi. **24** U padishahlar Yeshuaning qéshigha keltürülgende, Yeshua Israilning hemme ademlirini chaqirip, özi bilen jengge chiqqan leshker serdarlirigha: — Kélip putliringlarni bu padishahlarning gedinige qoyunglar, — dédi. Shundaq déwidi, ular kélip putlirini ularning gedinlirige qoydi. **25** Andin Yeshua ulargha: — Qorqmanglar we héch hoduqminglar, qeyser we gheyretlik bolunglar; chunki Perwerdigar siler hujum qilghan barliq düshmenliringlarga shundaq ishni qilidu, — dédi. **26** Andin Yeshua padishahlarni qilichlap öltürüp, jesetlirini besh derekke ésip qoydi; ular derexlerning üstide kechkiche ésiqliq turdi. **27** Kün patqanda Yeshuaning buyruqi bilen kishiler ölüklarni derexlerdin chüshürüp, ular ilgiri yoshurun'ghan ghargha tashlap, gharning aghzigha chong-chong tashlarni qoyup qoydi. Bu tashlar taki bükün'ge qeder shu yerde turmaqta. **28** U küni Yeshua Makkedahni ishg'hal qilib, uning padishahi bilen shehiridiki hemme xelqning birinimu qoymay qilichlap mutleq yoqatti; u Yérixoning padishahigha qilghinidek Makkedahning padishahighimu shundaq qildi. **29** Andin Yeshua bilen barliq Israillar Makkedahtin chiqip, Libnahqa béríp Libnah shehirige hujum qildi. **30** Perwerdigar unimu padishahi bilen qoshup Israilning qoligha tapshurup berdi; Yeshua uni qilich bilen urup, shehiridiki hemme xelqning birinimu qoymay qilichlap öltürdi; u Yérixoning padishahigha qilghinidek uning padishahighimu shundaq qildi. **31** Andin Yeshua bilen barliq Israil Libnahdin chiqip, Laqishqa béríp, uni qamal qilib uninggha hujum qildi. **32** Perwerdigar Laqishni Israilning qoligha tapshurdi; ular ikkinchi künila uni qilich bilen élip, del Libnahqa qilghinidek, shehiridiki xelqning birinimu qoymay qilichlap öltürdi. **33** U waqitta Gezerning padishahi Horam Laqish shehirige medet bérish üçün chiqip keldi; lékin Yeshua uni barliq ademliri bilen qoshup urup, ulardin héchkimni tirik qoymay öltürdi. **34** Andin Yeshua bilen barliq Israil Laqishtin chiqip, Eglon'gha béríp uni qamal qilib, u sheherge hujum qildi. **35** Ular shu küni sheherni élip, uningdiki ademlerni qilichlidi; shu küni Yeshua sheherdiki barliq kishilerni teltöküs yoqatti; u del Laqishqa qilghinidek, ularghimu shundaq qildi. **36** Andin Yeshua bilen Israilning hemmisi Eglondin chiqip Hébron'gha béríp, u sheherge hujum qildi. **37** Ular uni élip, del Eglonda qilghandek uning padishahini qilichlap, uninggha qarashliq hemme yéza-kentlirini élip,

ularning ichide olturushluq hemme ademning héchbirini qoymay qilichlap yoqatti. Yeshua sheherni we ichidiki barliq adamlarni mutleq yoqatti. **38** Andin Yeshua bilen barliq Israillar Debirge béríp, u sheherge hujum qildi. **39** U sheherni élip we uninggha qarashliq hemme yéza-kentlirini qilich bilen urup, padishahini tutup, bulardiki barliq ademlarning héchbirini qoymay teltöküs yoqatti. Yeshua Hébron'gha qilghinidek, Libnahqa we uning padishahigha qilghinidek, Debir bilen uning padishahighimu shundaq qildi. **40** Bu teriqide Yeshua shu pütün yurtini, yeni taghliq rayonni, jenubiy Negew yurtini, Shefelah oymanliqini, dawandiki yurtlarni hujum qilip élip, hemme yurtini ishghal qilip barliq padishahlari bilen meghlup qildi. Israilning Xudasi Perwerdigar buyrughinidek, u héchkimni qoymay, belki nepesi barlarning hemmisini mutleq yoqatti. **41** Yeshua Qadesh-Barnéadin tartip Gazagichie bolghan yurtlarni, shuningdek Goshenning pütkül yurtini taki Gibéon'ghichimu hujum bilen aldi. **42** Bu qétimqi urushta Yeshua bu padishahlarni meghlup qilip, ularning zéminini igilidi. Chünki Israilning Xudasi Perwerdigar Israil terepte turup jeng qildi. **43** Andin Yeshua bilen barliq Israil Gilgaldiki chédiraghqa yénip keldi.

11 Emma Hazorning padishahi Yabin bularni anglap Madonning padishahi Yobab bilen Shimronning padishahi we Aqsafning padishahigha adem ewetti, **2** shundaqla shimaldiki taghliq rayondiki padishahlargha, Kinnerotning jenubidiki tüzlenglik, oymanliq we gherbtiki Dor égzilikidiki hemme padishahlargha elchi ewetti; **3** U yene sherq bilen gherb tereptiki Qanaaniylar, Amoriylar, Hittiylar, Perizziylar bilen taghliq rayondiki Yebusiylar we Hermon téghining étikidiki Mizpah yurtida turuwatqan Hiwiylarni chaqirdi. **4** Ular, yeni padishahlari we barliq qoshunliri chiqti; ularning sani déngiz sahilidiki qumdek köp idi, ularning nurghun at we jeng harwiliri bar idi. **5** Bu hemme padishahlar bir bolup yigihilip, Israil bilen jeng qilish üçhün Merom sulirining boyida chédirlarni tikti. **6** Lékin Perwerdigar Yeshuagha: — Sen ular din héch qorqmighin; chünki Men ete mushu waqtlarda ularning hemmisini Israilning aldida halaketke tapshurimen. Sen ularning atlirining peylirini késip, harwilirini otta köydürüwétisen, — dédi. **7** Buni anglap Yeshua bilen uning hemme jengchiliri Merom sulirining yénigha béríp, ularning üstige tuyuqsiz chüshüp hujum qildi. **8** Perwerdigar ularni Israilning qoligha tapshurdi; ularni urup Chong Zidon we Misrefot-Mayinghiche, shundaqla sherq tereptiki Mizpah wadisighiche sürüp béríp, ular din héchbirini qoymay qilichlap öldürdi. **9** Yeshua Perwerdigarning öziye buyrughinidek qilip, ularning atlirining peylirini késip, harwilirini otta köydürüwetti. **10** Shu chaghda Yeshua qaytip béríp, Hazorni ishghal qilip, uning padishahini qilichlap öldürdi. Hazor bolsa shu dewrlerde ashu barliq ellerning béshi idi. **11** [Israillar] sheher ichide olturushluq hemmisini qilichlap öldürüp, héch nepes igisini qoymay hemmisini üzü-késil yoqatti; Hazorni Yeshua otta köydürüwetti, **12** Shu padishahlarning barliq paytext sheherlirini élip, ularning padishahlarini meghlup qildi; Perwerdigarning quli bolghan Musa buyrughinidek, u ularni qilichlap üzü-késil yoqatti. **13** Lékin égzilikke

sélin'ghan sheherlerni bolsa, Israil köydürüwetti; Yeshua ular din peqet Hazornila köydürüwetti. **14** Israillar bu sheherlerdiki gheniyetlerni we charpaylarni özlirige olja qilip aldi, lékin ichidiki hemme adamlarni qilichlap yoqatti; ular birmu nepes igisini tirik qoymidi. **15** Perwerdigar Öz quli bolghan Musagha néme buyrughan bolsa, Musamu Yeshuagha shuni buyrughanidi we Yeshuamu shundaq qildi. U Perwerdigarning Musagha buyrughinidin héchnémini qaldurmay hemmini shu boyiche ada qildi. **16** Shu teriqide Yeshua shu zéminning hemmisini, yeni taghliq rayondiki zéminlarni, barliq jenubiy Negew zéminini, barliq Goshen zéminini, oymanliqtiki zéminlarni, tüzlengliktiki zéminlarni we Israilning taghliq rayonlirini we Shefelah oymanliqini, **17** Séir dawinighiche sozulghan Halak téghidin taki Hermon téghining étikidiki Liwan jilghisigha jaylashqan Baal-Gadqiche bolghan zéminni igilidi; u ularning hemme padishahlarini tutup ularni ölümge mehkum qildi. **18** Shu teriqide Yeshua bu hemme padishahlar bilen uzun waqit jeng qildi. **19** Gibéonda olturaqlashqan Hiwiylardin bashqa, héchbir sheher Israil bilen sulh tüzmidi. Israil ularning hemmisini jeng arqiliqla aldi. **20** Chünki ularning könglining qattiq qilinishi, Israil bilen jeng qilish niyitide bolushi Perwerdigardin idi; buning meqsiti, ularning üzü-késil yoqitilishi; yeni, ulargha héch rehim qilinmay, eksiche Perwerdigar Musagha buyrughinidek ularning yoqitilishi üçhün aldi. **21** U waqitta Yeshua kélip Anakiylargha hujum qilip ularni taghliq rayondin, Hébrondin, Debirdin, Anabdin, Yehudaning hemme taghliq rayoni bilen Israilning hemme taghliq rayonidin yoqatti; Yeshua ularni sheherliri bilen qoshup üzü-késil yoqatti. **22** Shuning bilen Israillarning zéminida Anakiylardin héchbirimu qaldurulmide; peqet Gaza, Gat we Ashdoda birnechchisila qaldi. **23** Shu teriqide Yeshua Perwerdigar Musagha wede qilghandek pütkül zéminni aldi; Yeshua uni Israilgha ularning qoshun-qebilisi boyiche miras qilip teqsim qildi. Andin zémin jengdin aram tapti.

12 Israil Iordan deryasining u teripide, yeni kün chiqish teripide [ikki] padishahni öldürdi. Ular ularning zéminini, yeni Arnon deryasidin tartip Hermon taghliqigha tutashqan zémin bilen sherq tereptiki barliq Arabah tüzlenglikini igilidi. Shu [ikki] padishahlar bolsa: — **2** [birs] Heshbonda turushluq Amoriylarning padishahi Sihon; u Aroer (Aroer Arnon deryasining boyida) we Arnon jilghisidiki sheherdin tartip, Giléadning yérimini öz ichige alghan Yabbok deryasighiche (bu Ammoniylarning chégrisi idi) bolghan yerlerde seltenet qilatti; **3** u seltenet qilghan zémin yene sherq tereptiki Kinnerot déngizidin tartip Arabah déngizighiche, yeni Shor déngizighiche sozulghan Arabah tüzlenglikini, shundaqla sherq tereptiki Beyt-Yeshimotqa baridighan yolni we jenub teripide Pisgah téghining dawanlirining chétigiche sozulghan zéminni öz ichige alatti. **4** Uningdin bashqa Israil Bashan padishahi Ogning zéminini aldi; u Refayiylar [déylidighan gigantlarning] qalduqidin biri idi (ular Ashtarot we Edreyde turatti). **5** U Hermon téghidiki yurtlarga, Salkah we pütkül Bashan zéminigha, yeni Geshuriylar bilen Maakatiylarning chégrisighiche, shuningdek Giléadning yérimigha,

taki Heshbonning padishahi Sihonning chégrisigiché seltenet qilatti. **6** Perwerdigarning quli bolghan Musa bilen Israillar bulargha hujum qilib meghlup qilghanidi we Perwerdigarning quli Musa shu zéminni Rubenlerge, Gadlarga we Manassehning yérím qebilisige miras qilib bergenidi. **7** Töwendikiler Yeshua bilen Israillar Iordan deryasining gherb teripide hujum qilib meghlup qilghan padishahlardur; ularning zémínli Liwan jilghisidiki Baal-Gadtin tartip, Séirning dawanlirining yénidiki Halak téghighiche bolghan zémínlaridin ibaret idi. Yeshua bu zémínlarni Israilning qoshun-qebililiri boyiche ulargha miras qilib berdi, **8** jümlidin taghliq yurtni, Shefelah oymanliqini, Arabah tüzlenglikini, évizlikliti dawanlarni, chöllükni we jenubtiki Negew zémínini, hittiylar, Amoriylar, Qanaaniylar, Perizziylar, Hiwiylar we Yebusiylarning zémínlarini bölüp berdi: — **9** Ularining padishahlirining biri Yérixoning padishahi, biri Beyt-Elning yénidiki Ayining padishahi, **10** biri Yérusalémning padishahi, biri Hébronning padishahi, **11** biri Yarmutning padishahi, biri Laqishning padishahi, **12** biri Eglonning padishahi, biri Gezerning padishahi, **13** biri Debirning padishahi, biri Gederning padishahi, **14** biri Xormahning padishahi, biri Aradning padishahi, **15** biri Libnahning padishahi, biri Adullamning padishahi, **16** biri Makkedahning padishahi, biri Beyt-Elning padishahi, **17** biri Tappuahning padishahi, biri Heferning padishahi, **18** biri Afekning padishahi, biri Lasharonning padishahi, **19** biri Madonning padishahi, biri Hazorning padishahi, **20** biri Shimron-Meronning padishahi, biri Aqsafning padishahi, **21** biri Taanaqning padishahi, biri Megiddoning padishahi, **22** biri Kedeshning padishahi, biri Karmelning yénidiki Yoknéamning padishahi, **23** biri Dor évizlikidiki Dorning padishahi, biri Goyimning padishahi, **24** biri Tirzahning padishahi bolup, jemiy ottuz bir padishah idi.

13 Emma Yeshua yashinip, yéshi xéli bir yerge béríp qalghanidi. Perwerdigar uninggha mundaq dédi: — «Sen emdi qéríp qalding, yéshingmu chongiyip qaldi, lékin yene igilinishi kérek bolghan nurgun zémín bar. **2** Bu zémínlar bolsa munular: — Filistiylarning we Geshuriylarning barliq yurtliri, **3** yeni Misirning sherq teripidiki Shihor deryasidin tartip, shimal teripidiki Ekron shehirining chégralirighiche sozulghan yerler (shu yurt Qanaaniylarning zémíni hásablinatti), jümlidin Gaza, Ashdod, Ashkélon, Gat we Ekronidiki besh Filistiy emir bashquridighan yurtlar bilen Awwiylarning jenub tereptiki yurtliri; Zidoniylargha tewe bolghan Mearahdin tartip Afek bilen Amoriylarning chégrasigiché bolghan Qanaaniylarning barliq zémíni; **5** Gebaliylarning zémíni we barliq Liwan zémíni, yeni kün chiqish tereptiki Hermon téghining étikidiki Baal-gadtin tartip, Xamat rayonigha kirish éghizighiche bolghan zémínlar; **6** Liwandin tartip Misrepat-Mayimghiche sozulghan taghliqta barliq olтуруwatqanlarning, yeni Zidoniylarning zémíni qatarliqlardin ibarettur. Bu zémindiki xelqning hemmisini Men Israil aldidin qoghliwétimen. Shunga sen choqum Méning sanga buyrughinim boyiche buni chek tashlap Israillilargha miras qilib teqsim qilib bérishing kérek. **7** Sen emdi bu zémínlarni toqquz qebile bilen Manassehning yérím qebilisige miras qilib bóln». **8** Rubenler bilen Gadlar

bolsa, [Manassehning yérím qebilis] bilen birlikte Iordan deryasining u qéti, yeni sherq teripide Musaning ulargha bergen mirasigha ige boldi; buni Perwerdigarning quli bolghan Musa ulargha miras qilib bergenidi: — **9** Ularining zémínli Arnon jilghisining boyidiki Aroerdin tartip, jümlidin jilghining otturisidiki sheher we Dibon'ghiche sozulghan Medeba tüzlenglik, **10** Heshbonda seltenet qilghan, Amoriylarning padishahi Sihonning Ammoniylarning chégrisigiché bolghan hemme sheherliri; **11** Giléad bilen Geshuriylar we Maakatiylarning chet yurtliri, Hermon téghining hemmisi we Salkahgiche sozulghan barliq Bashan zémíni; **12** [igantlar bolghan] Refayiylarning qalduq neslidin bolghan Ashtarot bilen Edreyde seltenet qilghan Ogning Bashandiki pütkül padishahliq zémínidin ibaret idi; mushu zémindikilerni Musa meghlup qilib, zémínlirigha ige boldi. **13** Lékin Israillar Geshuriylar bilen Maakatiylarni öz yurtliridin qoghliwetmide; shunga Geshuriylar bilen Maakatiylar бүгүн'giche Israil arisida turmaqta. **14** Lékin [Musa] Lawiy qebilisige héch miras zémíni bermigen; Israilning Xudasi Perwerdigar ulargha éytqinidek, Perwerdigargha atap otta sunulghan qurbanliqlar ularning mirasidur. **15** Musa Rubenler qebilisige, jemet-aíliliri boyiche yurtlarni miras qilib berdi. **16** Ularining zémíni bolsa Arnon jilghisining yénidiki Aroerdin tartip, jilghining otturisidiki sheher we Medebaning yénidiki pütkül tüzlenglik, **17** Heshbon we uninggha qarashliq tüzlenglikliti hemme sheherler, Dibon, Bamot-Baal, Beyt-Baal-Méon, **18** Yahaz, Kedemot, Mefaat, **19** Kiriatayim, Sibmah, we «Jilgha téghidiki Zeret-Shahar, **20** Beyt-Péor, Pisgah téghidiki dawanlar, Beyt-Yeshimot, **21** tüzlenglikliti barliq sheherler we Heshbonda seltenet qilghan, Amoriylarning padishahi bolghan Sihonning pütkül seltenitining zémínini öz ichige aldi. Bu padishah we uning bilen shu yurttta olтуруshluq, [Sihon'gha] béqin'ghan serdarlar Ewi, Rekem, Zur, Xur we Reba qatarliq Midiyan emirliri bolsa Musa teripidin óltürülgenidi. **22** Shu waqitta Israillar óltürgenler ichide Béorning oggli palchi Balaammu bar idi; unimu ular qilichlap óltürgenidi. **23** Rubenlerning zémínining chégrasi Iordan deryasining ózi idi. Rubenlerning jemet-aíliliri boyiche ulargha bölün'gen mirasi mana bu sheherler bilen kent-qishlaqliri idi. **24** Musa yene Gad qebilisige, yeni Gadlarning jemet-aíliliri boyiche ulargha miras bölüp bergenidi. **25** Ularining zémínli bolsa Yaazer bilen Giléadning barliq sheherliri, Ammoniylarning zémínining yérimi taki Rabbah aldidiki Aroergiche, **26** Heshbondin tartip Ramat-Mizpeh we Betonimghiche, Mahanayimdin tartip Debirning chégrisigiché, **27** jilghigha joylashqan Beyt-Haram, Beyt-Nimrah, Sukkot we Zafonlar, Heshbonning padishahi Sihonning seltenitining Iordan deryasining sherqiy qétidiki qalghan qismi, deryani yaqilap Kinneret Déngizining u bésighiche idi. **28** Gadlarning jemet-aíliliri boyiche ulargha bölün'gen mirasi mana bu sheherler bilen kent-qishlaqliri idi. **29** Musa Manassehning yérím qebilisigimu miras bergenidi; Manassehning yérím qebilisige jemet-aíliliri boyiche bu miras bölüp bérilgenidi: — **30** zémínli Mahanayimdin tartip, pütkül Bashan zémíni, Bashanning padishahi Ogning pütkül seltenitining zémíni we Yairning barliq yéza-

kentliri (bu yéza-kentler Bashanning özige joylashqan bolup, jemiý atmish idi), **31** Giléadning yérimi bilen Bashan padishahi Ogning seltenitidiki Ashtarot we Edrey sheherliri Manassehning oggli Makirning ewladigha tewe qilin'ghan bolup, Makirlarning yérim qismigha jemet-ailliliri boyiche miras qilip bölup bérilgenidi. **32** Musa Iordan deryasining sherq qétida, Yérixoning udulida, Moabning tüzlenglikliride bolghan waqitda bölüp bergen miraslar mana bu zéminlar idi. **33** Lékin Musa Lawiy qebilisige héch miras zéminni teqdim qilmidi; Israilning Xudasi Perwerdigar ulargha éytqinidek, U Ózi ularning mirasidur.

14 Israilarning Qanaan zéminidin alghan mirasliri töwendikidek; Eliazar kahin bilen Nunning oggli Yeshua we Israil qebiliridiki jemet-aile bashliqliri mushu miraslarni ulargha bölüp bergen. **2** Perwerdigar Musaning wasitisi bilen toqquz yérim qebile toghrisida buyrughinidek, ularning herbirining ülishi chek tashlash bilen bölüp bérildi. **3** Chünki qalghan ikki qebile bilen Manassehning yérim qebilisining mirasini bolsa Musa Iordan deryasining u teripide ulargha teqsim qilghanidi; lékin u Lawiylargha ularning arisida héch miras bermigenidi. **4** (Yüsüpnung ewladliri Manasseh we Efraim dégen ikki qebile bölün'genidi. Lawiylargha bolsa, turushqa bolidighan sheherler békitalip, shundaqla shu sheherlerge tewe yaylaqlardin charpayilirini baqidighan we mal-mülüklerini orunlashturidighan yerlerdin bashqa ulargha héch ülüshlerni bermigenidi). **5** Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, Israilar shundaq qilip zéminni bölüshüwaldi. **6** Yehudalar Gilgalgha, Yeshuaning qéshigha keldi, Kenizziy Yefunnehning oggli Kaleb Yeshuagha mundaq dédi: — «Perwerdigar Öz adimi bolghan Musagha men bilen sening toghrangda Qadesh-Barnéada néme dégenlikini bilisen'ghu; **7** Perwerdigarning adimi Musa méni Qadesh-Barnéadin zéminni charlap kélishe ewetkende, men qiriq yashta idim; chin [étiaqadliq] könglüm bilen uninggha xewer yetküzenidim. **8** Emma men bilen chiqqan qérindashlirim xelqning könglini su qiliwetkenidi. Lékin men bolsam pütün qelbim bilen Perwerdigar Xudayingha egeshitim. **9** U küni Musa qesem qilip: — «Sen pütün qelbing bilen Perwerdigar Xudayinggha egeshkining üçün, sening putung dessing zémin jezman ebedigiche sening bilen neslingning mirasi bolidu» — dégenidi. **10** — Mana Israil chölde sergerdan bolup yürgende, Perwerdigar Musagha shu sözlerni dégen künidin keyinki qiriq besh yil ichide Ózi éytqinidek méni tirik saqlidi. Mana men бүгүн seksen besh yashqa kirdim. **11** Men mushu kúndimu Musa méni charlashqa ewetken kúndikidek küchlükmen, meyli jeng qilish bolsun yaki bir yerge bérip-kélish bolsun, méning yenila baldurqidek küch-dermanim bardur. **12** Emdi Perwerdigar shu künide wede qilghan bu taghliq yurtni manga miras qilip bergin; chünki u küni senmu u yerde Anakiylar turidighanliqini, shundaqla chong hem mustehkem sheherler barliqini anglidingghu. Lékin Perwerdigar men bilen bille bolsila, Perwerdigar éytqinidek men ularni qoghliwétimen». **13** Buni anglap Yeshua Yefunnehning oggli Kalebke bext-beriket tilep, Hébronni uninggha miras qilip berdi. **14** Shunga Hébron taki бүгүн'giche Kenizziy Yefunnehning

oghli Kalebning mirasi bolup turmaqta; chünki u pütün qelbi bilen Israilning Xudasi Perwerdigargha egeshken **15** (ilgiri Hébron bolsa Kariat-Arba dep atilatti. Arba dégen adem Anakiylar arisida eng dangqi chiqqan adem idi). Shundaq qilip zémin jengdin aram tapti.

15 Yehudalar qebilisining mirasi bolsa jemet-ailliliri boyiche chek tashlinip érishken zémin bolup, jenubiy terepning uchi Édomning chégrisigha we Zin chölige tutashti; **2** jenubiy chégrisi «Shor déngizi»ning ayighidin, yeni jenubiy terepke choqchiyip chiqqan qoltuqtin bashlinip, **3** «Sériq Éshek dawini»ning jenub teripidin ötüp, Zin'gha tutashti; andin Qadesh-Barnéaning jenubini yaqlap Hezron'gha ötüp, Addargha bérip, Karkaahqa burulup, **4** Azmon'gha ötüp Misir éqini bilen chiqip, uchi déngizgha taqishatti. Bu ularning jenubiy chégrisi idi. **5** Sherqiy chégrisi bolsa Shor déngizidin Iordan deryasining déngizgha quyulidighan éghizighiche idi; shimaliy chégrisi bolsa déngizning Iordan deryasining déngizgha quyulidighan éghizidin bashlinip, **6** andin Beyt-Hoglahgha bérip, Beyt-Arabahning shimalidin ötüp, Rubenning oggli Bohanning téshining qéshighiche idi; **7** andin chégra Aqor jilghisidin Debirge qarap ötüp, u yerdin shimal teripige burulup, jilghining jenub teripidiki Adummingha chiqidighan dawanning udulidiki Gilgalgha yétip bérip, andin En-Shemesh suliridin ötüp, En-Rogel buliqigha tutishatti; **8** u yerdin «Ben-Hinnomning jilghisi»gha chiqip, Yebusiylar égzlikidin, yeni Yérusalémning jenub teripidiki dawandin ötüp, andin Hinnom jilghisining aldigha, yeni gherb terepke, Refayiyarning jilghisining shimaliy beshidiki taghning choqqisigha chiqti; **9** chégra bu taghning choqqisidin Neftoah süyining buliqigha bérip, andin Efron téghidiki sheherlirining yéni bilen chiqip, u yerdin Baalah (yeni Kariat-Yéarim)gha yétip bérip, **10** andin Baalahtin ötüp, gherb teripige qayrilip Séir téghigha bérip, Yéarim téghi (yeni Késalon)ning shimaliy baghridin ötüp, Beyt-Shemeshke chüshüp, Timnahtin ötti; **11** andin shimalgha qarap Ekronning dawini bilen chiqip Shikron'gha ötüp, Baalah téghining yénigha tutiship, Yabneelge yétip, andin uchi déngizgha taqashqanidi. **12** Gherb teripidiki chégrisi bolsa déngiz boyiliri idi. Yehudalarning jemet-ailliliri boyiche ulargha toxtitilghan töt teripidiki chégra mana shu idi. **13** Yefunnehning oggli Kalebge bolsa, Perwerdigarning Yeshuagha bergen emri boyiche, uninggha Yehudalarning arisida bir ülüsh, yeni Anakning atisi Arbaning shehiri bolghan Hébron ata qilindi. **14** Kaleb shu yerdin Sheshay, Ahiman we Talmay dégen üç Anakiyni qoghliwetti; ular üçi Anakning ewladi idi. **15** Andin shu yerdin chiqip, Debirde turuwatqanlarga hujum qildi (ilgiri Debirning nami Kariat-Sefer idi). **16** Kaleb: — Kimki Kariat-Seferge hujum qilip uni alsa, uninggha qizim Aksahni xotunluqqa bérimen, dégenidi. **17** Kalebning ukisi Kénazning oggli Otniyel uni ishghal qildi, Kaleb uninggha qizi Aksahni xotunluqqa berdi. **18** Shundaq boldiki, qiz yatliq bolup uning qéshigha barar chaghda, érimi atisidin bir parche yer sorashqa ündidi. Aksah éshektin chüshüshige Kaleb uningdin: — Sening néme teliping bar? — dep soridi. **19** U jawab bérip: — Méni alahide bir beriketligeysen; sen

manga Negewdin [qaghjiraq] yer bergenikensen, manga birnechke bulaqimu bergeysen, — dédi. Shuni déwidi, Kaleb uninggha üstün bulaqlar bilen astin bulaqlarni berdi. **20** Töwendikiler Yehuda qebilisige ularning jemet-ailliri boyiche tegken miras ülüshlerdur: — **21** Yehuda qebilisining eng jenubigha joylashqan, Édom chégrisi tereptiki sheherler: — Kabzeel, Éder, Yagur, **22** Kinah, Dimonah, Adadah, **23** Kedeshe, Hazor, Yitnah, **24** Zif, Telem, Bélot, **25** Hazor-hadattah, Kériot-Hezron (yeni Hazor), **26** Amam, Séma, Moladah, **27** Hazar-Gaddah, Heshmon, Beyt-Pelet, **28** Hazar-Shual, Beer-Sheba, Biziotiya, **29** Baalah, Ijim, Ézem, **30** Eltolad, Késil, Xormah, **31** Ziklag, Madmannah, Sansannah, **32** Libaot, Shilhim, Ayin we Rimmon qatarliqlar jemi yigirme toqquz sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **33** Shefelah oymanliqidiki sheherler bolsa Eshtaol, Zoréah, Ashnah, **34** Zanoah, En-Gannim, Tappuah, Enam, **35** Yarmut, Adullam, Sokoh, Azikah, **36** Shaarayim, Aditaim, Gederah we Gederotaim bolup, jemi on töt sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **37** Bulardin bashqa yene Zinan, Hadashah, Migdal-Gad, **38** Diléan, Mizpah, Yoqteel, **39** Laqish, Bozkat, Eglon, **40** Kabbon, Lahmas, Qitlish, **41** Gederot, Beyt-Dagon, Naamah we Makkedah bolup, jemi on alte sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **42** Buningdin bashqa yene Libnah, Éter, Ashan, **43** Yeftah, Ashnah, Nezip, **44** Kéilah, Aqzib we Mareshah bolup, jemi toqquz sheher we yene ulargha qarashliq kent-qishlaqlarmu bar idi; **45** yene Ekron bilen uninggha qarashliq yéza-kentler, **46** shundaqla Ekronning gherb teripidin tartip Ashdodning yénidiki hemme sheherler bilen ularning kent-qishlaqliri qoshulup, **47** Ashdod we uninggha qarashliq yézilar we kent-qishlaqlar, Gaza shehiri we shundaqla Misir éqinighiche we Ulugh Déngizning qirghiqighiche, uninggha qarashliq yézilar we kent-qishlaqlar bar idi. **48** Taghliq rayondiki sheherler: — Shamir, Yattir, Sokoh, **49** Dannah, Kiriati-Sannah (yeni Debir), **50** Anab, Eshtemoh, Anim, **51** Goshen, Holon we Giloh bolup, jemi on bir sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **52** Buningdin bashqa yene Arab, Dumah, Éshan, **53** Yanim, Beyt-Tappuah, Afikah, **54** Humtah, Kiriati-Arba (yeni Hébron) we Zior bolup, jemi toqquz sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar bar idi. **55** Buningdin bashqa yene Maon, Karmel, Zif, Yuttah, **56** Yizreel, Yokdéam, Zanoah, **57** Kayin, Gibéah we Timnah bolup, jemi on sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar bar idi. **58** Buningdin bashqa yene Halhul, Beyt-Zur, Gedor, **59** Maarat, Beyt-Anot we Eltekon bolup, jemi alte sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar bar idi. **60** Buningdin bashqa yene Kiriati-Baal (yeni Kiriati-Yéarim) we Rabbah dégen ikki sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar bar idi. **61** Chöldiki sheherler bolsa: — Beyt-Arabah, Middin, Sekakah, **62** Nibshan, «Shor Shehiri» we En-Gedi, jemi alte sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **63** Lékin Yérusalémda olturuqluq Yebusiylarni bolsa Yehudalar qoghliwételmigen; shunga ta бүгүн'giche Yebusiylar Yehudalar bilen Yérusalémda bille turmaqta.

16 Yüsüpnig ewladlirigha chek tashlinip chiqqan miras zémin bolsa Yérixogha tutash bolghan

Jordan deryasidin tartip, Yérixoning sherq teripidiki köllergiche bolghan yurtlar we Yérixodin chiqip, chöldin ötüp Beyt-Elnig taghliq rayonigha sozulghan yurtlar idi. **2** Chégrisi Beyt-Eldin tartip Luzgha, andin Arkiylarning chégrisidiki Atarotqa yétip, **3** andin gherb teripige bérp, Yafletiyelning chégrisigha tutishup, Astin Beyt-Horonning chétige chüshüp, Gezerge bérp déngizda axirlashatti. **4** Yüsüpnig ewladliri, yeni Manasseh bilen Efraimlar érishken miras ülüshi mana shu idi. **5** Efraimlarning jemet-ailliri boyiche alghan zéminining chégrisi töwendikidek: — miras zéminning sherq tereptiki chégrisi Atarot-Addardin tartip üstün Beyt-Horon'ghiche yétip, **6** andin déngizgha bérp shimalgha qarap Mikmitatqa chiqti; andin yene sherq teripidiki Taanat-Shilohqa qayrilip, uningdin ötüp sherq terepke qarap Yanoahqa, **7** Yanoahdin chüshüp Atarot bilen Naaratqa yétip, Yérixogha tutishup Jordan deryasigha chiqti. **8** Chégra Tappuahdin gherb terepke chiqip Kanah éqinighiche bérp, déngizgha yétip ayaghashti. Efraimning qebilisige, yeni ularning jemet-aillirige tegken miras ülüshi shu idi. **9** Buningdin bashqa Efraimlar üçün Manassehning mirasining otturisida birnechke sheherler ayrilghanidi; bu ayrilghan sheherlerning hemmisi qarashliq kent-qishlaqliri bilen qoshulghanidi. **10** Emma [Efraimlar] Gezerde olturuqluq Qanaaniylarni qoghliwetmigenidi; shunga Qanaaniylar ta бүгүн'giche Efraimning arisida turup, mexsus hasharchi medikarlar bolup turmaqta.

17 Manasseh Yüsüpnig tunji oghli bolghachqa, uning qebilisigimu chek tashlinip miras bérilgen. Manassehning tunji oghli Makirning [ewladliri] (Makir Giléadning atisi idi) batur palwan bolghachqa, ulargha Giléad bilen Bashan miras qilip bérildi. **2** Manassehning qalghan ewladlirimu, jumladin Abiézerler, Helekler, Asrieller, Shekemler, Heferler bilen Shémidalar öz jemet-ailliri boyiche miras ülüshini aldi. Bular bolsa Yüsüpnig oghli Manassehning er jemet ailliri idi. **3** Emdi Manassehning chewrisi, Makirning ewrisi, Giléadning newrisi, Heferning oghli Zelofihadning oghul perzentliri yoq bolup, peqet qizlirila bar idi. Uning qizlirining isimliri Mahlah, Noah, Hoglah, Milkah we Tirzah idi. **4** Ular kahin Eliazar bilen Nunning oghli Yeshua we emirlerning qéshigha bérp ulargha: — Perwerdigar Musagha biz toghruluq qérindashlirimiz qatarida miras bérishke emr qilghanidi, dédi. Shuni déwidi, [Yeshua] Perwerdigarning emri boyiche ularning atisining qérindashliri qatarida ulargha miras berdi. **5** Buning bilen Jordan deryasining u teripidiki Giléad bilen Bashan zéminliridin bashqa, Manassehke yene on ülüsh yer bérildi. **6** Chünki Manassehning qizliri uning oghullirining qatarida mirasqa ige bolghanidi; Giléad zémini Manassehning qalghan ewladlirigha tegkenidi. **7** Manassehning zéminining chégrisi bolsa Ashirdin tartip Shekemning utturidiki Mikmitatqa bérp, andin jenub teripige qayrilip, En-Tappuahda turghuchilarning jayighiche tutishatti. **8** Chünki Tappuahning zémini bolsa Manassehge tegkenidi; lékin Manassehning chégrisidiki Tappuah shehiri Efraimgha tewe idi. **9** Chégrisi u yerdin Kanah éqinigha chüshüp, jilghining jenub teripi bilen chiqti. U yerdiki sheherler bolsa Manassehning sheherlirining arisida bolsimu,

Efraimgha tegdi. Manassehning chégrisi jilghining shimal teripi bilan béríp déngizgha yétip axirlishatti. **10** Jilghining jenub teripidiki zémin Efraimgha, shimal teripidiki zémin Manassehke tewe idi; gherb teripining chégrisi déngiz idi. Ularning zémini shimal teripide Ashirning ülúshigiche yétip, sherq teripi Issakarning ülúshige tutashqanidi. **11** Manassehkimu Issakar bilan Ashirning ülúshliri ichidin Beyt-Shéan we uninggha qarashliq kentler, Ibléam bilan uninggha qarashliq kentler, Dor ahalisi bilan Dorgha qarashliq kentler, En-Dor ahalisi bilan En-Dorgha qarashliq kentler, Taanaq ahalisi bilan Taanaqqa qarashliq kentler we Mégiddo ahalisi bilan Mégiddogha qarashliq kentler, yeni «Üch Égizlik» dégen yurt tegdi. **12** Lékin Manasseh bu sheherdikilerni qoghliwitelmedi; Qanaaniylar shu yurtlarda turuwérishke niyet baghlighanidi. **13** Israillar barghanséri kücheygechke Qanaaniylarni ózlerine hasharchi qilip béqindurdi, lékin ularni óz yerliridin mutleq qoghliwételmedi. **14** Yüsüpler bolsa Yeshuagha: — Bizler Perwerdigar hazirghiche shundaq beriketlep kelgen, chong bir xelq tursaq, sen némishqa chek tashlash bilen bizge peqet bir ülúsh miras, bir parche yerla berding? — dédi. **15** Yeshua ulargha jawab béríp: — Eger siler chong bir xelq bolsanglar, Efraimning taghliq yurti silerge tar kelgen bolsa, orman gha béríp u yerdiki Perizziylar bilen [gigant] Refayiylar yurtida derexlerni késip, ózünglar üçün bir jayni chiqiriwélinglar, dédi. **16** Lékin Yüsüpler: — Taghliq yurti bizge yetmeydu; shuning bilen bir waqitta jilghida turuwatqanlar, meyli Beyt-Shéanda we uninggha qarashliq kentlerde bolsun yaki Yizreel jilghisida turuwatqan Qanaaniylar bolsun, hemmisining tömürdin jeng harwiliri bar iken, dédi. **17** Shundaq déwidi, Yeshua Yüsüp jemeti bolghan Efraim bilen Manassehge söz qilip: — Siler derweqe chong bir xelqsiler we zor küchünglar bardur; shunga silerge peqet bir ülúshla miras bérilse bolmaydu; **18** ashu pütkül taghliq yurtmu silerge bérilidu; gerche u ormanliq bolsimu, siler uni késip boshitisiler we uning etraplirighimu ige bolisiler; Qanaaniylarning tömür jeng harwiliri bar, shundaqla küchlük bolsimu, siler ularni heydep chiqiriwiteysiler, — dédi.

18 Pütkül Israillar jamaiti Shilohqa yighilip, u yerde ibadet chédiri tikti. Gerche zémin ularning aldida boysundurulghan bolsimu, **2** lékin Israillar arisida óz miras ülúshi téxi teqsim qilinmighan yette qebile qalghanidi. **3** Shunga Yeshua Israillargha mundaq dédi: — «Ata-bowilirlarning Xudasi Perwerdigar silerge bergen bu zéminni qolunglarga élishqa susluq qilip qachan»ghiche keynige sürisiler? **4** Siler ózünglar üçün her qebilidin üç ademni tallanglar; men ularni qozghilip bu pütkül zéminni aylinip chiqip, uni herbir qebile óz miras ülúshige muwapiq sizip-xatirleshke, andin qéshimgha yénip kélisheket ewetimen. **5** Ular zéminni yette ülúshke bölün; lékin Yehuda qebilisi bolsa jenubniki óz ülúsh zéminida turiwersun, Yüsüpning jemetimu shimal tereptiki óz ülúsh zéminida turiwersun. **6** Siler zéminni yette ülúshke bölüp, pasilini xatirilep sizip yénimgha kélinglar; andin men Perwerdigar Xudayimizing aldida bu yerde siler üçün chek tashlaymen. **7** Emma Lawiylarning bolsa, aranglarda ülúshi bolmaydu, chünki

Perwerdigarning kahinliqi ularning mirasidur. Gad bilen Ruben we Manasseh yérin qebilisi bolsa Iordan deryasining u qéti, sherq teripide Perwerdigarning quli bolghan Musa ulargha miras qilip bergen yerlerni alliqachan alghandur». **8** [Zéminni xatirilesheke békitken] kishiler qozghilip yolgha chiqqanda, Yeshua ulargha qattiq jékilep: — Siler béríp zéminni aylinip, uni sizip-xatirilep méning qéshimgha yénip kélinglar; andin men mushu yerde, Shilohning ózide Perwerdigarning aldida siler üçün chek tashlaymen, dédi. **9** Shundaq déwidi, bu ademler béríp zéminni aylinip, uni sizip-xatirilep, sheherler boyiche yette ülúshke bölüp, xatirige sizip, Shilohdiki chédirgahqa, Yeshuaning qéshigha yénip keldi. **10** Andin Yeshua Shilohda Perwerdigarning aldida ular üçün chek tashlidi we shu yerde qebile-jemeti boyiche zéminni Israillargha teqsim qilip berdi. **11** Binyaminlar qebilisige jemet-ailliri boyiche chek tartildi; ular chek arqliq érishken zémin Yehudalar bilen Yüsüplerning zémini otturisidiki yurt boldi. **12** Ularning shimaliy chégrisi Iordan deryasidin bashlap, Yérixoning shimal teripidiki dawanni yandap, gherb teripige qarap taghliq yurtqa chiqip we Beyt-Awenning chölige tutishatti; **13** andin Luzgha chiqip, luz, yeni Beyt-Elning jenub teripini yandap ótüp, astin Beyt-Horonning jenubidiki taghqa yéqin Atarot-Addargha chüshetti; **14** chégra shu yerdin ótüp gherbtin jenubqa qayrilip, Beyt-Horonning jenubining udulidiki taghdin Yehudalarning sheherliridin biri bolghan Kariat-Baal (yeni Kariat-Yéarim)gha tutashti. Bu gherb terepning chégrisi idi. **15** Jenub terepning chégrisi Kariat-Yéarimning chétidin bashlap gherb teripige méngip, Neftohtiki su menbesige tutashti; **16** chégra andin Refayiylarning jilghisining shimal teripige jaylashqan Ben-Hinnomning jilghisining udulidiki taghning bëshigha chüshüp, andin Hinnomning jilghisi bilen yene chüshüp, Yebusiylarning égizlikining jenub teripi bilen méngip, andin En-Rogel buliqigha yetti; **17** andin shimal teripige qayrilip En-Shemesh buliqidin ótüp, Adullam dawinining udulidiki Gelilotqa béríp, Rubenning oggli Bohanning téshigha chüshüp, **18** we Arabah tüzlenglikining shimal teripidiki égizliktin ótüp, Arabah tüzlenglikige chüshetti. **19** Andin chégra shimal teripige chiqip Beyt-Hoglahning dawinigha tutiship, Iordan deryasining jenubiy éghizida, yeni Shor déngizining shimaliy qoltuqida axirlashti. Bu jenub terepning chégrisi idi. **20** Sherq chégrisi bolsa Iordan deryasining ózi idi. Bu Binyaminlarning ülúshi bolup, ulargha jemet-ailliri boyiche toxtitilghan miras zéminining chégrisi shu idi. **21** Binyaminlar qebilisige jemet-ailliri boyiche tegken sheherler bolsa töwendikilerdur: — Yérixo, Beyt-Hoglah, Émek-Keziz, **22** Beyt-Arabah, Zemarayim, Beyt-El, **23** Awwim, Parah, Ofrah, **24** Kefar-Haamonay, Ofni we Géba bolup, jemi on ikki sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi; **25** Buningdin bashqa Gibéon, Ramah, Beerot, **26** Mizpah, Kefirah, Moza, **27** Rekem, Irpeel, Taralah, **28** Zelah, Ha-Elef, Yebusi (yeni Yérusalém), Gibéah we Kariat bolup, jemi on töt sheher we uninggha qarashliq kent-qishlaqlarmu bar idi. Bu bolsa Binyaminlarning miras ülúshi bolup, jemet-ailliri boyiche ulargha bérilgenidi.

19 Ikkinchi chek Shiméon'gha chiqti, yeni Shiméonlar qebilisige jemet-a'ililiri boyiche tartildi; ularning mirasi bolsa Yehudalarning miras ülüşining arisida idi. **2** Ularning érishken mirasi ichide Beer-Shéba, Shéba, Moladah, **3** Hazar-Shual, Balah, Ézem, **4** Eltolad, Bitul, Xormah, **5** Ziklag, Beyt-Markabot, Hazar-Susah, **6** Beyt-Libaot we Sharuhen bolup, jemiý on üç sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **7** Buningdin bashqa yene Ayin, Rimmon, Éter, Ashan bolup, jemiý töt sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar **8** Hemde jenub tereptiki Baalat-Beer (yeni jenubdiki Ramah)ghiche bolghan bu [töt] sheherning etrapidiki hemme kent-qishlaqlarnu bar idi. Bular Shiméonlar qebilisining ülüşü bolup, jemet-a'ililiri boyiche érishken mirasi idi. **9** Shiméonlarning miras ülüşü Yehudalarning ülüşining ichidin élip béildi; chunki Yehudalarning miras ülüşü özlirige köplük qilghanidi, shunga Shiméonlarning miras ülüşü ularning miras ülüşining ichidin béildi. **10** Üchinchi chek Zebulunlar qebilisige jemet-a'ililiri boyiche tartildi; ularning miras chégrisi Saridqa baratti, **11** chégrisi gherb terepte Maréalahqa bérp Dabshetke yétip Yoknéamning udulidiki éqin'gha tutishatti; **12** U Saridtin sherq teripige qayrilip, kün chiqishqa burulup Kislot-Tabor yurtigha tutiship, Dabiratqa ötüp, Yafiyagha bard; **13** andin shu yerdin u sherq teripige kün chiqishqa [yene] burulup, Gat-Hefer we Et-Kazin'gha kélip Néahqa sozulghan Rimmon yurtigha yétip bard. **14** Andin u yerdin shimal terepke qayrilip, Hannaton'gha yétip bérp, Yiftah-Elning jilghisida axirlashti. **15** Ularning ülüşü yene Kattat, Nahalal, Shimron, Yidalah we Beyt-Lehemnimu orap, jemiý on ikki sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlarnimu öz ichige alatti. **16** Bu bolsa, yeni bu sheherler we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar Zebulunlarning miras ülüşü bolup, jemet-a'ililiri boyiche ulargha bérilgenidi. **17** Tötinchi chek Issakar'gha chiqti, yeni Issakarlar qebilisige jemet-a'ililiri boyiche tartildi; **18** ulargha bérilgen yurtlar Yizreelgiche bolup, Kesullot, Shunem, **19** Hafarayim, Shion, Anaharat, **20** Rabbit, Kishion, Ébez, **21** Remet, En-Gannim, En-Haddah we Beyt-Pazzezi öz ichige aldi; **22** andin chégrisi Tabor, Shahazimah we Beyt-Shemeshke yétip, Iordan deryasida axirlashti; ularning ülüşü jemiý on alte sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **23** Bu bolsa, yeni bu sheherler we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar Issakarlarning miras ülüşü bolup, jemet-a'ililiri boyiche ulargha bérilgenidi. **24** Beshinchi chek Ashirlar qebilisige jemet-a'ililiri boyiche tartildi; **25** ularning zémini Helkat, Hali, Beten, Aqsaf, **26** Allammelek, Améad we Mishalni öz ichige aldi; chégrisi gherb terepte Karmel bilen Shihor-Libnatqa tutiship, **27** andin sherq terepke qayrilip Beyt-Dagon'gha bérp, Zebulun [zémini] bilen Yiftah-El jilghisining shimal teripidin ötüp, Beyt-Émek bilen Néielge yétip bérp Kabulning shimal teripige chiqti; **28** Ébron, Rehob, Hammon we Kanahni öz ichige élip Chong Zidon'gha yétip bard. **29** andin chégrisi Ramah teripige qayrilip, Tur dégen mustehkem shehige bérp, Xosahqa qayrilip, Aqzib bilen Hebelge tutash bolghan dengizda axirlashti; **30** zémini Ummah, Afek we Rehobnimu öz ichige alghan; jemiý yigirme ikki sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlarni öz ichige alghanidi. **31** Bu bolsa, yeni bu sheherler we ulargha qarashliq kent-

qishlaqlar Ashirlarning miras ülüşü bolup, jemet-a'ililiri boyiche ulargha bérilgenidi. **32** Altinchi chek Naftaligha chiqti, yeni Naftalilar qebilisige jemet-a'ililiri boyiche tartildi; **33** ularning chégrisi bolsa Heleftin chiqip, Zaanannimdiki dub derixidin ötüp, Adami-Nekeb we Yabneeldin chiqip, Lakkumgha yétip Iordan deryasigha bérp axirlashti. **34** Andin gherb terepke qayrilip Aznot-Taborgha bérp, shu yerdin Hukkokqa chiqip, jenubta Zebulunning ülüş zéminigha tutiship, shimalda Ashirning ülüş zéminigha yétip, kün chiqish teripide Iordan deryasining yénida, Yehudaning ülüş zéminigha ulashti. **35** Naftalining mustehkem sheherliri Ziddim, Zer, Hammat, Rakkat, Kinneret, **36** Adamah, Ramah, Hazor, **37** Kedeshe, Edrey, En-Hazor, **38** Yiron, Migdal-El, Horem, Beyt-Anat we Beyt-Shemeshler bolup, jemiý on toqquz sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **39** Bu bolsa, yeni bu sheherler we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar Naftalilar qebilisining miras ülüşü bolup, jemet-a'ililiri boyiche ulargha bérilgenidi. **40** Yettinchi chek Danlarning qebilisige chiqti; u ularning jemet-a'ililiri boyiche tartildi. **41** Ularning miras zémini bolsa Zoréah, Eshtaol, Ir-Shemesh, **42** Shaalabbim, Ayjalon, Yitlah, **43** Élon, Timnatah, Ekron, **44** El-tekeh, Gibbéton, Baalat, **45** Yehud, Bene-Barak, Gat-Rimmon, **46** Me-Yarkon, Rakkon we Yafoning udulidiki yurtni öz ichige aldi. **47** Lékin Danlarning zémini öz qolidin ketken bolghachqa, Danlar chiqip Leshemge hujum qilip uni ishghal qildi; ahalisini qilichlap yoqitip, u yerni özining qilip makanlashti; andin ular Leshemge atisi Danning ismini qoyup, uni Dan dep atidi. **48** Mana bular, yeni bu sheherler we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar Danlar qebilisige, ularning jemet-a'ililiri boyiche miras qilip bérilgenidi. **49** Bu teriqide [Israilar] zémini chégra-chégra boyiche bölüp boldi; andin ular Nunning oggli Yeshuagha öz arisidin miras bölüp berdi. **50** Perwerdigarning buyruqi boyiche Yeshua tiliginidek uninggha Efraim taghliq yurtidiki Timnat-Sérah dégen sheherni berdi; buning bilen u sheherni qurup chiqip, uningda turdi. **51** Mana bular Eliazar kahin bilen Nunning oggli Yeshua we Israilning qebile-jemetlirining kattabashliri bir bolup Shilohda, jamaet chédirining derwazisining aldida turup, Perwerdigarning aldida chek tashlap bölüp teqsim qilghan miraslardur. Bu teriqide ular zéminning teqsimatini tügetti.

20 Perwerdigar Yeshuagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israilargha mundaq dégin: — «Özüim Musaning wasitisi bilen silerge buyrughandek, özünglar üçün «panahliq sheherler»ni tallap békitinglar; **3** bilmey, tasadipiyliqtin adem urup öltürüp qoyghan herqandaq kishi u sheherlerge qéchip ketsun. Buning bilen bu sheherler silerge qan intiqamini alghuchidin panahgha bolidu. **4** [Ademni shundaq öltürgen] kishi bu sheherlerning birige qéchip bérp, sheherning qowuqigha kélip, shu yerde sheherning aqsqaqallirigha öz ehwalini éytsun; ular uni özige qobul qilip sheherge kirgüzüp, uning özliri bilen bille turushigha uninggha jay bersun. **5** Emdi qan qisasini alghuchi uni qoghlap kelse, ular adem öltürgen kishini qisaskarning qoligha tapshurup bermisun; chunki shu kishining burundin öz qoshnisigha héch öch-adawiti bolmighan, belki tasadipiy urup öltürüp qoyghan. **6** [Adem öltürgen] kishi jamaet aldida soraq

qilin'g'uche shu sheherde tursun; andin shu waqitniki bash kahin ölüp ketkende, u shu sheherdin ayrilip, öz shehirige, yemi qéchip chiqqan sheherdiki öyige yanot kelsun. **7** Shuning bilan ular Naftali taghliq yurtidiki Kedeshni, Efraimning taghliq yurtidiki Shekemni we Yehudaning taghliq yurtidiki Kiriati-Arba, yeni Hébronni, **8** Yérixoning sherq teripidiki, Iordan deryasining u qétidiki Ruben qebilisining zéminidin tüzlenglikning chölidiki Bezerni, Gad qebilisining zéminidin Giléadtiki Ramotni we Manasseh qebilisining zéminidin Bashandiki Golanni tallap békitti. **9** Mana bu sheherler barliq Israillar we ularning arisida turuwatqan musapirlar üçün panahgah bolushqa békittilgen sheherlerdur; kimki bilmey, tasadipiliqtin adem öltürgen bolsa, uning jamaet aldida soraq qilinishidin burun, qan qisaskarning qolida ölmesliki üçün shu sheherlerge qéchip kétishke bu sheherler békittilgen.

21 U waqitta Lawiy jemetlirining kattiwashliri kahin Eliazar, Nunning ogli Yeshua we Israil qebililirining kattiwashlirining qéshigha béríp, **2** Qanaan zéminidiki Shilohda ulargha: — Musaning wasitisi arqiliq Perwerdigar biz toghruluq: «Ulargha turushqa sheherlerni, malliri üçün yaylaqlarni qoshup bergin», dep éytqan, dédi. **3** Shuni déwidí, Israillar Perwerdigarning emri boyiche öz miras ülushliridin munu sheherler bilen yaylaqlarni qoshup Lawiylargha berdi: — **4** birinchi tashlan'ghan chek Kohat jemetlirige chiqti; chek tashlinip, Lawiylar ichidiki kahin Harunning ewladlirigha Yehuda qebilisi, Shiméon qebilisi we Binyamin qebilisining zéminliridin on üç sheher békittildi; **5** Andin Kohatning qalghan ewladlirigha chek tashlinip, Efraim qebile-jemetlirining zéminidin, Dan qebilisining zéminidin we Manasseh yérim qebilisining zéminliridin on sheher békittildi. **6** Gershonning ewladlirigha chek tashlinip, Issakar qebile-jemetlirining zéminidin, Ashir qebilisining zéminidin, Naftali qebilisining zéminidin we Manassehning yene bir yérim qebilisining zéminidin on üç sheher békittildi. **7** Merarining ewladlirigha, jemet-ailliri boyiche chek tashlinip, Ruben qebilisining zéminidin, Gad qebilisining zéminidin we Zebulun qebilisining zéminidin on ikki sheher békittildi. **8** Bu teriqide Perwerdigar Musaning wasitisi bilen buyrug'hinidek Israillar chek tashlap bu sheherler bilen yaylaqlirini qoshup, Lawiylargha berdi. **9** Ular Yehudaning qebilisi bilen Shiméonning qebilisining zéminidin töwende tizimlan'ghan munu sheherlerni berdi: — **10** (chek tashlan'ghanda, Lawiylarning nesli bolghan Kohatlar jemetidiki Harunning ewladlirigha birinchi chek chiqqachqa munu sheherler bérildi): — **11** ulargha Yehudaning taghliq rayonidiki Kiriati-Arba (Arba Anakning atisi idi), yeni Hébron bilen etrapidiki yaylaqlarni qoshup berdi. **12** Lékin sheherge tewe étzilar bilen kent-qishlaqlarni Yefunehning ogli Kalebke miras qilip berdi. **13** Shunda qilip ular Harun kahinning ewladlirigha adem öltürgen kishiler panahlinidighan sheher Hébron we yaylaqlirini, yene ulargha Libnah bilen yaylaqlirini, **14** Yattir bilen yaylaqlirini, Eshtemoa bilen yaylaqlirini, **15** Holon bilen yaylaqlirini, Debir bilen yaylaqlirini, **16** Ayin bilen yaylaqlirini, Yuttah bilen yaylaqlirini, Beyt-Shemesh bilen yaylaqlirini berdi; bu ikki qebilining

zéminliridin jemiý toqquz sheherni berdi. **17** Mundin bashqa ulargha Binyamin qebilisining zéminidin Gibéon bilen yaylaqlirini, Géba bilen yaylaqlirini, **18** Anatot bilen yaylaqlirini, Almon bilen yaylaqlirini qoshup jemiý töt sheher berdi. **19** Bu teriqide kahinlar, yeni Harunning ewladlirigha bérilgen sheherler on üç boldi; bular etrapidiki yaylaqlari bilen bérildi. **20** Ular yene Lawiylarning neslinin bolghan Kohatning qalghan jemetlirigimu sheherlerni berdi. Chek tashlash bilen ulargha békittilgen sheherler munular: — ulargha Efraim qebilisining zéminidin **21** Efraimning taghliq rayonidiki adem öltürgen kishiler panahlinidighan sheher Shekem bilen yaylaqlirini, yene Gezer bilen yaylaqliri, **22** Kibzaim bilen yaylaqliri we Beyt-Horon bilen yaylaqliri bolup, jemiý töt sheherni berdi; **23** buningdin bashqa Dan qebilisining zéminidin Eltekeh bilen yaylaqliri, Gibbéon bilen yaylaqliri, **24** Ayjalon bilen yaylaqliri we Gat-Rimmon bilen yaylaqliri bolup, jemiý töt sheherni berdi. **25** Buningdin bashqa Manasseh yérim qebilisining zéminidin Taanaq bilen yaylaqliri, Gat-Rimmon bilen yaylaqliri bolup, jemiý ikki sheherni berdi. **26** Bu teriqide Kohatlarning qalghan jemetlirige bérilgen sheherler on boldi; bular etrapidiki yaylaqlari bilen bérildi. **27** Lawiylarning jemetliridin bolghan Gershonlarga bolsa ular Manassehning yérim qebilisining zéminidin adem öltürgen kishiler panahlinidighan sheher Bashandiki Golan bilen yaylaqlirini, shundaqla Beeshtérah bilen yaylaqlirini, jemiý ikki sheherni berdi; **28** yene Issakar qebilisining zéminidin Kishion bilen yaylaqliri, Dabirat bilen yaylaqliri, **29** Yarmut bilen yaylaqliri we En-Gannim bilen yaylaqliri bolup, jemiý töt sheherni berdi; **30** buningdin bashqa Ashir qebilisining zéminidin Mishal bilen yaylaqliri, Abdon bilen yaylaqliri, **31** Helkat bilen yaylaqliri we Rehob bilen yaylaqliri bolup, jemiý bolup töt sheherni berdi; **32** buningdin bashqa Naftali qebilisining zéminidin adem öltürgen kishiler panahlinidighan sheher Galiliyediki Kedesh bilen yaylaqlirini, yene Hammot-Dor bilen yaylaqliri we Kartan bilen etrapidiki yaylaqliri bolup, jemiý üç sheherni berdi. **33** Bu teriqide Gershonlarga bérilgen sheherler on üç boldi; bular etrapidiki yaylaqlari bilen bérildi. **34** Qalghan Lawiylargha, yeni Merarilar jemetlirige Zebulun qebilisining zéminidin Yoknéam bilen yaylaqliri, Kartah bilen yaylaqliri, **35** Dimnah bilen yaylaqliri we Nahalal bilen yaylaqliri bolup, jemiý töt sheherni berdi. **36** Buningdin bashqa Ruben qebilisining zéminidin Bezer bilen yaylaqliri, Yahaz bilen yaylaqliri, **37** Kedemot bilen yaylaqliri we Mefaat bilen yaylaqliri bolup, jemiý töt sheherni berdi. **38** Buningdin bashqa Gad qebilisining zéminidin adem öltürgen kishiler panahlinidighan sheher Giléadtiki Ramot bilen yaylaqlirini, yene Mahanayim bilen yaylaqliri, **39** Heshbon bilen yaylaqliri we Jaazer bilen yaylaqliri bolup, jemiý töt sheherni berdi. **40** Bular bolsa qalghan Lawiylarning jemetlirige, yeni Merarilar jemetlirige bérilgen barliq sheherlerdur; ulargha chek tashlinish bilen bérilgen ülushi on ikki sheher idi. **41** Israillarning zémini ichidin Lawiylargha békítip bérilgen sheherler jemiý qiriq sekkiz idi; bular etrapidiki yaylaqlari bilen bérildi. **42** Bu sheherlerning herbirining etrapida yaylaqlari bar idi; sheherlerning hemmisi shundaq idi.

43 Perwerdigar shu teriqide Israillarning ata-bowilirigha bérishke qesem bilen wede qilghan pütkül zéminni ulargha berdi; ular kélip uni igilep, u yerde olturdi. **44** U waqıtta Perwerdigar ilgiri ularning ata-bowilirigha qesem bilen wede qilghinidek, ulargha her etrapida tinch-aramliq berdi; ularning dushmanliridin héchqandiqi ularning aldida qeddini ruslap tik turalmaytti; belki Perwerdigar hemme dushmanlirini ularning qoligha tapshurdi. **45** Perwerdigarning Israilning jemetege wede qilghan himmetliridin héchbiri qaldurulmay emelge ashuruldi.

22 U waqıtta Yeshua Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisidikilerni chaqirip ulargha: — **2** Siler bolsanglar Perwerdigarning quli Musaning silerge buyrughinining hemmisige emel qildinglar, méning silerge emr qilghan barliq sözlirimgimu qulaq saldinglar; **3** siler bu nurhun künlerde taki бүгүн'ge qeder qérindashliringlarni tashliwetmey, belki Perwerdigar Xudayinglar [silerge] emr qilghan wezipini tutup keldinglar; **4** emdi Perwerdigar Xudayinglar wede qilghinidek, qérindashliringlarga aramliq berdi; shunga siler Perwerdigarning quli Musa Iordan deryasining u teripide silerge bergen miras zémininglarga, öz chédirliringlarga qaytip béringlar. **5** Peqetla Perwerdigarning quli Musa silerge buyrup tapshurghan qanun-emrlerge emel qilishqa, yeni Perwerdigar Xudayinglarni söyüp, Uning barliq yollirida méngip, emrlirini tutup uninggha baghlinip, pütün qelbinglar we pütün jan-dilinglar bilen Uning xizmitide bolushqa ixlax bilen köngül bölünglar, — dédi. **6** Shuning bilen Yeshua ularni bext-beriket tilep, yolgha saldi; ular öz chédirlirigha qaytip kétishti. **7** Manasseh yérim qebilisige bolsa Musa ulargha Bashanni miras qilip bergenidi; yene bir yérim qebilege Yeshua Iordan deryasining bu qéti, yeni gherb teripide ularning qérindashlirining arisida miras berdi. Yeshua ularni öz chédirlirigha qaytish yoligha salghan waqtida, u ularghimu bext-beriket tilep, **8** ulargha: — Intayin köp bayliqlar, intayin köp charpaylarni, shundaqla köp miqdarda kümüş, altun, mis, tömür we kiyim-kécheklerni élip, öz chédirlirlargha qaytip béringlar; dushmanliringlardin alghan oljini qérindashliringlarga üleshtürüp béringlar, dédi. **9** U waqıtta Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisi Qanaan zémινidiki Shilohdin chiqip Israillardin ayrilip, Perwerdigarning Musaning wasitisi bilen qilghan emri boyiche ularning teelluqati bolghan öz miras zémini Giléad yurtigha qarap qaytip mangdi. **10** Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisi Qanaan zémινidiki Iordan deryasining boyidiki Gelilotqa yétip kelgende, u yerde Iordan deryasining boyida bir qurban'gahni yasidi; qurban'gah nahayiti chong we heywetlik yasalganidi. **11** Israillargha: «Mana Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisi Qanaan zémινidiki Iordan deryasining u qétidiki Gelilotta, yeni Israillarning udulida bir qurban'gahni yasaptu» dégen xewer anglandi. **12** Israillar bu xewerni anglihan haman, ularning pütkül jamaiti ular bilen urushush üçün Shilohqa toplandi. **13** U waqıtta Israillar kahin Eliazarning oggli Finihasni Giléad zémινidiki Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisige mangdurdi

14 we shundaqla uning bilen on emirni, Israilning herbir qebilisidin jemet bashliqi bolghan birdin emirni uninggha hemrah qilip ewetti; herbir emir herqaysi ata jemettiki minglihan Israillarning kattiwéshi idi. **15** Bular emdi Giléad zémínigha, Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisige kélip ulargha: — **16** Mana Perwerdigarning pütkül jamaiti silerge mundaq deydu: «Silerning Perwerdigargha egishishtin yénip, özünglarga qurban'gahni yasap, Israilning Xudasidin yüz örüp, Perwerdigargha asiyliq qilip ötküzgen bu rezilliklinglar zadi qandaq ish? **17** Péorda burun ötküzgen qebihlikimiz bizge yétip ashmasmu? Gerche Perwerdigarning jamaitining bésigha waba chüshken bolsimu, biz téxi бүгүн'ge qeder bu ishtin özimizni paklandurmiduq. **18** Siler бүгүн Perwerdigargha egishishtin yandinglar; shundaq boliduki, siler бүгүн Perwerdigargha asiyliq qilghan bolghachqa, u jezmen ete Israilning pütkül jamaitige ghezeplinidu. **19** Halbuki, mubada siler miras qilip alghan zémín napak bolup qalghan bolsa, Perwerdigarning teweliki bolghan zémín'gha, Uning chédiri tiklen'gen yurtqa yénip kélip, arimizda miras élinglar. Peqet Perwerdigar Xudayimizning qurban'gahidin bashqa özünglar üçün qurban'gah yasash bilen Perwerdigargha we bizlerge asiyliq qilmanglar. **20** Zerahning oggli Aqan haram békítelgen nersilerdin élip, itaetsizlik qilghan emesmu? Shu sewebtin qebihlikni üçün yalghuz ular öltürülüp qalmay, Perwerdigarning ghezipi yene pütkül Israil jamaitining üstige chüshken emesmu?». **21** Shuning bilen Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisi minglihan Israillarning kattiwashlirigha jawab bérıp mundaq dédi: — **22** «Ilahlarning ilahi Perwerdigardur! Ilahlarning ilahi bolghan Perwerdigar Özi buni bilidu, Israilmu uni bilgey! Eger bu ish asiyliq bolsa yaki Perwerdigargha itaetsizlik bolsa, emdi bizlerni bugün ölümün ayimanglar! **23** Eger bizning özimiz üçün qurban'gahni yasishimiz Perwerdigargha egishishtin yénish üçün bolghan bolsa, shundaqla qurban'gahning üstide köydürme qurbanliq sunush, ashliq hediylirini sunush, inaqliq qurbanliqlirini sunush üçün bolghan bolsa, undaqa Perwerdigar Özi bu ish toghruluq bizdin hésab alsun; **24** eksiche bu ishni qilishimizning sewebi heqiqeten shuki, kelgüsile silerning baliliringlar bizning balilirimizgha: «Silerning Israilning Xudasi Perwerdigar bilen qandaq munasiwitinglar bar? **25** Ey Rubenler we Gadlar, Perwerdigar biz bilen silerning otturimizda Iordan deryasini chégra qilip qoyghan emesmu? Shunga silerning Perwerdigardin héchqandaq nésiwenglar yoqtur!» déyishidin endishe qilduq. **26** Shunga biz: «Qopup bir qurban'gah yasayli; lékin bu köydürme qurbanliqlar üçünmu emes, bashqa xil qurbanliqlar üçünmu emes, **27** belki kelgüsile Perwerdigarning aldida köydürme qurbanliqlirimiz bilen bashqa xil qurbanliqlirimiz we inaqliq qurbanliqlirimiz bilen uning ibaditide bolushimiz üçün, siler we bizning otturimizda, shundaqla kéyinki dewrlirimizde bir esletme guwahliq bolsun üçün uni yasidug; baliliringlarning kelgüsile balilirimizgha «Perwerdigardin héchqandaq nésiwenglar yoq» démesliki üçün shundaq qilduq. **28** Eger ular kelgüsile biz bilen ewladirimizgha shundaq dése, biz jawab bérıp:

«Mana, köydürme qurbanliq sunush üçtün yaki bashqa xil qurbanliqlarni sunush üçtün yasalghan emes, belki siler bilen bizning otturimizda bir guwahliq bolsun dep yasalghan, bu Perwerdigarning ata-bowilirimiz yasighan qurban'gahining endizisidur!» déyelemiz. **29** Perwerdigargha asiyliq qilip, Perwerdigargha egishishtin yénip, Perwerdigar Xudayimizning chédiringin aldida turghan qurban'gahtin bashqa ikkinchi bir qurban'gahni yasap, uning üstide köydürme qurbanliq, ashliq hediyele we bashqa xil qurbanliqlarni ötküzüsh niyeti bizdin néri bolghay!». **30** Kahin Finihas we uning bilen bille kelgen jamaat emirliri, yeni minglighan Israillarning kattiwashliri Rubenler, Gadlar we Manassehlerning éytqan sözlirini anglighanda ular shuningdin xush boldi. **31** Eliazarning oggli kahin Finihas Rubenler, Gadlar we Manassehlerge: — Siler Perwerdigargha bu itaetsizlikni qilmighininglar üçtün Perwerdigarning otturimizda turuwatqanliqini emdi bildü; siler bu ish bilen Israillarni Perwerdigarning qolidin qutquzdunglar, dédi. **32** Andin Eliazar kahinning oggli Finihas bilen emirler Rubenler we Gadlarning yénidin, Giléad zéminidin chiqip Qanaan zéminigha Israillarning yénigha yénip kélip bu xewerni ulargha dep berdi. **33** Bu ish Israillarning neziride yaxshi köründi; Israillar Xudagha hemdusana éytip, Rubenler bilen Gadlarga hujum qilip, ular bilen urushup ularning turuwatqan zéminini weyran qilayli, dégen gepni ikkinchi tilgha almdi. **34** Rubenler bilen Gadlar bu qurban'gahqa «Guwahliq» dep at qoydi; chünki ular: — «U arimizda Perwerdigarning Xuda ikenlikige guwahtur» dédi.

23 Perwerdigar Israilgha etrapidiki dushmanliridin aram béríp uzun zamanlar ötüp, shundaqla Yeshua qéríp, yéshimu chongiyip qalghanda, **2** Yeshua pütkül Israilni, ularning aqsqaqallirini, bashliqliri, hakim-soraqchiliri bilen beg-emeldarlarini chaqirip ulargha mundaq dédi: — «Men qéríp qaldim, yéshimmu chongiyip qaldi. **3** Perwerdigar Xudayinglarning siler üçtün mushu yerdiki barliq taipilerge qandaq ishlarni qilghinini özünglar kördünglar; chünki siler terepte turup jeng qilghuchi Perwerdigar Xudayinglar Özidur. **4** Mana, men özüm yoqatqan hemme ellerning zéminliri bilen qalghan bu taipilerning zéminlirini qoshup qebile-jemetinglar boyiche chek tashlap Iordan deryasidin tartip kün pétisht tereptiki Ulugh Déngizghiche, silerge miras qilip teqsim qilip berdim. **5** Perwerdigar Xudayinglar Özi ularni aldinglardin qoghlap chiqirip, közünglardin néri qilip, Perwerdigar Xudayinglar silerge éytqindek siler ularning zéminigha ige bolisiler. **6** Shunga siler tolimu qeyser bolup Musanning qanun kitabida pütülgenning hemmisini tutup, ong ya solgha chetnep ketmey, uninggha emel qilishqa köngül bölünglar; **7** shundaq qilip, aranglarda qélip qalghan bu taipiler bilen bardikeldi qilmanglar; shuningdek ularning ilahlirining namirlirini tilgha almaglar yaki ularning nami bilen qesem qilmanglar; ulargha ibadet qilmanglar, ulargha bash urmanglar; **8** belki бүгүн'giche qilghininglardek, Perwerdigar Xudayinglarga baghlinip turunglar. **9** Chünki Perwerdigar aldinglardin chong-chong we küchlik ellerni qoghlap chiqiriwetkendur; бүгүн'giche héchqandaq adem aldinglarda put tirep turalmidi.

10 Perwerdigar Xudayinglar silerge éytqini boyiche siler terepte turup jeng qilghini üçtün silerdin bir adiminglar ularning ming adimini tiripiren qilidu. **11** Shunga Perwerdigar Xudayinglarni söytish üçtün öz könglünglarga qattiq segek bolunglar! **12** Chünki eger siler Uningdin yüz örüp aranglarda qalghan bu eller bilen ariliship-baghlinip, ular bilen qoda-baja bolup, ular bilen bérish-kélish qilsanglar, **13** undaqtta silerge shu ish ayan bolsunki, Perwerdigar Xudayinglar aldinglardin bu ellerni ikkinchi qoghlap chiqarmaydu, belki bular silerge qapqan we qiltaq bolup, biqininglarga qamcha bolup chüshüp, közünglerge tiken bolup sanjilidu; axirida Perwerdigar Xudayinglar silerge bergen bu yaxshi zémindin mehrum bolup yoqilisiler. **14** Mana, men бүгүн barliq ademler muqerrer bésip ötidighan yolni mangimen; silerning pütün dilinglar we wujudunglarga shu roshenki, Perwerdigar Xudayinglarning siler toghruluq qilghan mubarek wedilirining hécbiri emelge ashurulmay qalmidi; hemmisi siler üçtün beja keltürülüp, héchqaysisi yerde qalmidi. **15** Lékin siler Perwerdigar Xudayinglarning silerge emr qilip toxtatqan ehdisini buzghanda, Perwerdigar Xudayinglar silerge wede qilghan hemme beriket üstünglerge chüshürülgendek, shundaq boliduki, Perwerdigar Xudayinglar silerni Özi silerge bergen zémindin yoqatquche barliq agah qilghan ishni chüshüridu; siler béríp, [uning ehdisini buzup] bashqa ilahlarga ibadet qilip bash ursanglar, Perwerdigarning ghezpi silerge tutiship, silerni Özi silerge bergen yaxshi zémindin tézla yoq qilidu».

24 Andin Yeshua Israilning hemme qebililirini Shekemge yighip, Israilning aqsqaqalliri, bashliqliri, hakim-sotchiliri bilen beg-emeldarlarini chaqirdi; ular özlirini Xudaning huzurigha hazir qilghanda **2** Yeshua pütkül xelqge: Israilning Xudasi Perwerdigar: — «Qedimki zamanda ata-bowiliringlar, jümlidin Ibrahim bilen Nahorning atisi Terah deryaning u teripide olturatti; ular bashqa ilahlarning qulluqida bolatti. **3** Lékin Men atanglar Ibrahimni deryaning u teripidin élip kélip, uni bashlap pütkül Qanaan zéminini aylandurup, uning neslini awutup uninggha Ishaqni berdim. **4** Andin Men Ishaqqa Yaqup bilen Esawni berdim; Esawgha Séir taghliq rayonini tewelik qilip berdim, Yaqup bilen oghulliri bolsa Misirgha chüshüp bard. **5** Kéyinrek Men Musa bilen Harunni ewetip, Misirliqlar arisida emellirim bilen ulargha dehshtetlik wabalarni chüshürdüm; andin silerni shu yerdin élip chiqtim. **6** Men bu teriqide ata-bowiliringlarni Misirdin élip chiqip, ular [Qizil] Déngizgha yétip kelginide, misirliqlar jeng harwiliri we atliq eskerliri bilen ata-bowiliringlarni qoghlap déngizghiche keldi. **7** Israillar shuan Perwerdigargha nida qiliwidi, U siler bilen Misirliqlarning arisigha tum qarangghuluq chüshürdi; andin déngizni ularning üstige basturup yapti. Siler Öz közliringlar bilen Méning Misirda néme qilghinimni kördünglar; andin siler uzun waqitqiche chölde turdunglar. **8** Kéyinrek Men silerni Iordan deryasining u teripide turghan Amoriylarning zéminigha bashlap keldim; ular siler bilen soqushqanda men ularni qolunglarga béríp, siler ularning zéminini igilidinglar. Men ularni aldinglardin yoqitiwettim. **9** U waqitta Moabning padishahi, Zipporning oggli Balaq

qopup, Israil bilan jengge chüshiti we silerni qarghash üchün Béorning oghli Balaamni chaqirip keldi; **10** Lékin Men Balaamning söziqe qulaq salmidim; shuning bilen u silerge qayta-qayta bext-beriket tilidi we Men silerni [Balaqning] qolidin qutquzdum. **11** Kéyinrek siler Iordan deryasidin ötüp Yérixogha barghanda Yérixoning ademleri Amoriylar, Perizziylar, Qanaaniylar, Hittiylar, Girgashiylar, Hiwiylar we Yebusiylar siler bilen urushqa qopqini bilen Men ularni qolunglarga tapshurup berdim; **12** Men aldinglarga sériq herini ewettim, sériq here Amoriylarning ikkila padishahini heydiwetkendek ularnimu heydiwetti; bu ish silerning qilichinglar yaki oqyayinglar bilen bolmidi. **13** Men silerge öz qolunglar bilen emgek singdürmigen bir zéminni, özünglar yasimighan sheherlerni berdim, we siler shularda makan qildinglar; özünglar tikmigen üzümarliqlar bilen zeytunzarliqlardin méwilirini yewatisiler» deydu, — dédi. **14** — Shunga emdi siler Perwerdigardin qorqup ixlasmelik we heqiqet ichide uning ibaditide bolunglar; ata-bowiliringlar deryaning u teripide we Misirda choqun'ghan ilahlarni tashlap, peqet Perwerdigarning qulluqida bolunglar. **15** Lékin eger Perwerdigarning ibaditi silerge yaman körünse, kimgé ibadet qilidighininglarni talliwélinglar — meyli ata-bowiliringlar deryaning u teripide turghanda choqun'ghan ilahlar bolsun yaki siler turuwatqan zémindiki Amoriylarning ilahlari bolsun, ularni tallanglar; lékin men bilen öyümdikiler bolsaq Perwerdigarning ibaditide bolimiz, — dédi. **16** Xelq jawab béríp: — Perwerdigarni terk étip bashqa ilahlarning ibaditide bolush bizdin néri bolsun! **17** Chünki biz bilen ata-bowilirimizni «qulluq makani» bolghan Misir zéminidin chiqirip, közimizning aldida bu chong möjizilik alametlerni körsitip, qaysi yolda mangmayli, qaysi xelqning arisidin ötmeyli, bizni saqlighuchi Perwerdigar Xudayimiz Özidur! **18** Perwerdigar bu zéminda turghan barliq taipilerni, jümlidin Amoriylarni aldimizdin qoghliwetti; shunga bizmu Perwerdigarning ibaditide bolimiz; chünki U bizning Tengrimizdur! — dédi. **19** Yeshua xelqçe: — Siler Perwerdigarning ibaditide bolalmaysiler, chünki U muqeddes bir Xudadur; U wapasisizliqqa heset qilghuchi bir Tengri bolghachqa, itaetsizlikliringlar bilen gunahlirlinglarni kechürelmeydu. **20** Eger siler Perwerdigarni tashlap, yat ilahlargha choqun'ghan bolsanglar Umu silerdin yüz örüp, silerge yaxshiliq qilip kelgenning ornida silerge bala keltürüp yoqitidu, — dédi. **21** Lékin xelq Yeshuagha jawab béríp: — Hergiz undaq bolmaydu! Biz Perwerdigarning ibaditide bolimiz, — dédi. **22** Buni anglap Yeshua xelqçe: — Özünglarning Perwerdigarni, Uning ibaditide bolushni tallighanliqinglarga öz-özünglarga guwahchi boldunglar, déwidi, ular: — Özimiz guwah! — dep jawab bérishiti. **23** U: — Undaq bolsa emdi aranglardiki yat ilahlarni chiqirip tashliwétip, könglünglarni Israilning Xudasi Perwerdigargha itilidighan qilinglar, dédi. **24** Xelq Yeshuagha jawab béríp: — Biz Perwerdigar Xudayimizning ibaditide bolup, uning awazighila qulaq salidighan bolimiz, dédi. **25** Shuning bilen Yeshua u küni xelq bilen ehde baghliship, Shekemde ular üçün höküm-belgilimilerni toxtitip berdi. **26** Andin Yeshua bu hemme sözlerni Perwerdigarning qanun kitabigha pütüp, yoghan

bir tashni élip kélip, uni Perwerdigarning muqeddes jayining yénidiki dub derixining astigha tiklep qoydi. **27** Andin Yeshua xelqçe: — Mana bu tash bolsa bizge guwah bolup turidu; chünki u Perwerdigarning bizge qilghan hemme sözlirini anglap turdi; u Perwerdigar Xudayinglardin tanmasliqinglar üçün üstünglarda guwahchi bolup turidu, — dédi. **28** Yeshua shularni dep xelqni yolgha sélip, herbirini öz miras yérige yandurdi. **29** Bu ishlardin kéyin Nunning oghli, Perwerdigarning quli Yeshua bir yüz on yéshida wapat boldi. **30** Ular uni élip béríp, Efraim taghliq rayonida, Gaash téghining shimal teripidiki öz miras ülüshi bolghan Timnat-Sérah dégen jayda depne qildi. **31** Yeshuaning pütkül hayat künliride, shundaqla Yeshuadin kéyin qalghan, Perwerdigarning Israil üçün qilghan hemme möjizilik emellirini obdan bilidighan aqsqaqallarning pütkül hayat künliridimu Israil Perwerdigarning ibaditide bolup turdi. **32** Yüsüpnning söngeklirini bolsa, Israilar ularni Misirdin élip kelgenidi. Ular bularni Shekemge élip béríp, Yaqup Shekemning atisi Hamorning oghulliridin yüz kesitah kümüşhke sétiwalghan yerde depne qildi. Shu yer Yüsüplerning miras ülüshi bolup qaldi. **33** Harunning oghli Eliazarmu wapat boldi; ular uni oghli Finihashaq miras qilip bérilgen Efraimning taghliq rayonidiki Gibéah dégen jayda depne qildi.

Batur Hakimlar

1 We Yeshua wapat bolghandin kéyin shundaq boldiki, Israillar Perwerdigardin: — Bizdin kim awwal chiqip Qanaaniylar bilan soqushsun? — dep soridi. **2** Perwerdigar söz qilib: — Yehuda chiqsun; mana, Men zéminni ozing qoligha tapshurdum, — dedi. **3** U waqitta Yehuda akisi Shiméon'gha: — Sen méning bilen bille Qanaaniylar bilan soqushushqa, manga chek tashlinip miras qilin'ghan zémin'gha chiqsang, menmu sanga chek tashlinip miras qilin'ghan zémin'gha sen bilen bille chiqip [soqushimen], déwidi, Shiméon uning bilen bille chiqti. **4** Yehuda u yerge chiqqanda, Perwerdigar Qanaaniylar we Perizziylarni ularning qoligha tapshurdi. Shuning bilen ular Bézek dégen joyda ularni urup qirip, on ming adimini öldürdi. **5** Ular Bézekte Adoni-Bézek dégen padishah bilan uchriship qélip, uning bilen soqushup Qanaaniylar bilan Perizziylarni urup qirdi. **6** Adoni-bézek qachti, ular qoghlap béríp, uni tutuwélip, qollirining chong barmiqi bilan putlirining chong barmiqini késiwetti. **7** Shuning bilen Adoni-Bézek: — Eyni chaghda qollirining chong barmiqi bilan putlirining chong barmiqi késiwétilgen yetmish padishah dastixinimning tégidiki uwaqlarni térip yégenidi. Mana emdi Xuda méning qilghanlirimni özümge yandurdi, dedi. Andin ular uni Yérusalémgha élip bardí, kéyin u shu yerde öldi. **8** Yehudalar Yérusalémgha hujum qilib sheherni ishghal qildi; ular u yerde olturguchilarni qilichlap qirip, sheherge ot qoyuwetti. **9** Andin Yehudalar chüshüp, taghliq rayon, jenubdiki Negew we Shefelah oymanlıqda turuwatqan Qanaaniylar bilan soqushdi. **10** Andin Yehudalar Hébrondiki Qanaaniylargha hujum qilib, Shéshay, Ahiman we Talmaylarni urup qirdi (ilgiri Hébron «Kiriát-Arba» dep atilatti). **11** Andin ular u yerdin chiqip, Debirdé turuwatqanlarga hujum qildi (ilgiri Debir «Kiriát-Sefer» dep atilatti). **12** Kaleb: — Kimki Kiriát-Seferge hujum qilib uni alsa, uninggha qizim Aksahni xotunluqqa bérimen, dégenidi. **13** Kalebning ukisi Kénazning ogli Otniyel uni ishghal qildi, Kaleb uninggha qizi Aksahni xotunluqqa berdi. **14** We shundaq boldiki, qiz [yatliq bolup] uning qéshigha barar chaghda, ériní atisidin bir parche yer sorashqa ündidi. Aksah éshektin chüshüshige Kaleb uningdin: — Séning néme teliping bar? — dep soridi. **15** U jawab béríp: — Méni alahide bir beriketligeysen; sen manga Negewdin [qaghjiraj] yer bergenikensen, manga birnechche bulaqnimu bergeysen, dedi. Shuni déwidi, Kaleb uninggha üstün bulaqlar bilen astin bulaqlarni berdi. **16** Musaning qéynatisining ewladliri bolghan Kénilyer Yehudagha qoshulup «Hormiliq Sheher»din chiqip Aradning jenub teripidiki Yehuda chölige béríp, shu yerdiki xelq bilen bille turghanidi. **17** Yehuda bolsa akisi Shiméon bilen bille béríp, Zefat shehride turuwatqan Qanaaniylarni urup qirip, sheherni mutleq weyrán qildi; shuning bilen sheherning ismi «Xormah» dep atalghan. **18** Andin Yehudalar Gaza bilen uning etrapini, Ashkélon bilen uning etrapini, Ekron bilen uning etrapini igilidi. **19** Perwerdigar Yehuda bilen bille bolghach, ular taghliq yurtni meghlup qilib aldi; lékin jilghidikilerni bolsa, ularning tömür jeng harwiliri

bolghachqa, ularni zémindin qoghliwételmedi. **20** Ular Musaning buyrughinide Hébrónni Kalebke berdi. Shuning bilen Kaleb Ananaking üç oglini u yerdin qoghliwetti. **21** Lékin Binyaminlar bolsa Yérusalémde olturuwatqan Yebusiylarni qoghlap chiqiriwételmedi; shunga ta bugün'giche Yebusiylar Binyaminlar bilen Yérusalémde bille turmaqta. **22** Yüsüpnig jemeti Beyt-Elge hujum qildi; Perwerdigar ular bilen bille idi. **23** Yüsüpnig jemeti Beyt-Elning ehwalini bilip kélisheke charlighuchilarni ewetti (ilgiri sheherning nami Luz idi). **24** Charlighuchilar sheherdin bir kishining chiqip kéliwatqinini bayqap uninggha: — Sheherge kirdighan yolni bizge körsitip qoysang, sanga shapaet körsitimiz, — dedi. **25** Shuning bilen shu kishi sheherge kirdighan yolni ulargha körsitip qoydi. Ular béríp sheherdikilerni urup qilichlidi; lékin u adem bilen alisidikilerni aman qoydi. **26** U adem kéyin Hittiyarning zémingha béríp, shu yerde bir sheher berpa qilib, namini Luz dep atidi. Ta bugün'giche uning nami shundaq atalmaqta. **27** Lékin Manassehler bolsa Beyt-Shéanni we uninggha qarashliq kentlerni, Taanaqni we uninggha qarashliq kentlerni ishghal qilmidi; ular Dor we uninggha qarashliq kentlerdiki xelqni, Ibléam we uninggha qarashliq kentlerdiki xelqni, Mégiddo we uninggha qarashliq kentlerdiki xelqni qoghliwetmide, zéminni almidi; Qanaaniylar shu zéminda turuwérishke bel baghlighanidi. **28** Israil barghanséri kücheygechke Qanaaniylarni özlirige hasharchi qilib béqindurdi, lékin ularni öz yerliridin pütünley qoghliwetmide. **29** Efraimlarmu Gezerde turuwatqan Qanaaniylarni qoghliwetmide; shuning bilen Qanaaniylar Gezerde ular bilen bille turiwerdi. **30** Zebulun ne Qitronda turuwatqanlarni ne Nahalolda turuwatqanlarni qoghliwetmide; shuning bilen Qanaaniylar ularning arisida olturaqliship, ulargha hasharchi medikar boldi. **31** Ashir bolsa ne Akkoda turuwatqanlarni ne Zidonda turuwatqanlarni qoghliwetmide, shundaqla Ahlab, Aqzib, Helbah, Afek Rehoblarda turuwatqanlarnimu qoghliwetmide. **32** Shuning bilen Ashirlar shu zéminda turuwatqanlarning arisida, yeni Qanaaniylarning arisida olturaqliship qaldi; ular Qanaaniylarni öz yéridin qoghliwetmide. **33** Naftalilar ne Beyt-Shemeshte turuwatqanlarni ne Beyt-Anatta turuwatqanlarni qoghliwetmide; shuning bilen ular shu zéminda turuwatqanlarning arisida, yeni Qanaaniylarning arisida olturaqliship qaldi; Beyt-Shemeshe we Beyt-Anattiki xelq ulargha hasharchi medikar boldi. **34** Amoriylar Danlarni taghliq rayon'gha mejburiy heydep chiqiriwétip, ularni jilgha-tüzlenglikke chüshüshke yol qoymidi. **35** Amoriylar Heres téghi, Ayjalón we Shaalbimda turuwérishke niyet baghlighanidi; lékin Yüsüp jemetining qoli kücheygende, Qanaaniylar ulargha hasharchi medikar boldi. **36** Amoriylarning chégrisi bolsa «Sériq Éshek dawini»din qoram téshigha ötip yuqiri teripige baratti.

2 Perwerdigarning Perishtisi Gilgaldin Bokimga kélip: — Men silerni Misirdin chiqirip, ata-bowilirlargha qesem qilib bergen zémin'gha élip kélip: «Men siler bilen qilghan ehdmenni ebedigiche bikar qilmaymen; **2** Lékin siler bu zéminning xelqi bilen héchqandaq ehde baghlimanglar, belki ularning qurban'gahlarini buzup tashlashinglar kérek» — dégenidim; lékin siler

Méning awazimga qulaq salmidinglar. Bu silerning néme qilgʻininglar?! **3** Shunga Men [shu chagʻda] silerge: «[Shunda] qilsanglar] ularni silerning aldinglardin qogʻliwetmeymen; ular biqininglarga yantaq bolup sanjilidu, ularning ilahliri silerge tor-tuzaq bolidu» — dep agahlاندurdum, — dédi. **4** Perwerdigarning Perishtisi barliq Israillargha bularni dégende, ular ün sélip yigʻlap kétishti. **5** Shuning bilen bu jayning nami «Bokim» dep qoyuldi; ular shu yerde Perwerdigargha atap qurbanliqlarni sundi. **6** Yeshua xelqni tarqitiwétiwidi, Israillar herqaysisi ózlerige miras qilin'ghan zéminni igilesh üçün qaytip kétishti. **7** Yeshuaning pütkül hayat künliride, shundaqla Yeshuadin kéyin qalghan, Perwerdigarning Israil üçün qilghan hemme karamet emellirini obdan bilgen aqsqaqallarning pütkül hayat künliridimu [Israil] xelqi Perwerdigarning ibaditide bolup turdi. **8** Emdid Nunning ogʻli, Perwerdigarning quli Yeshua bir yüz on yéshida wapát boldi. **9** Ular uni élip béríp, Efraim tagʻhliq rayonida, Gaash téghining shimal teripidiki óz miras üliši bolghan Timnat-Sérah dégen jayda depne qildi. **10** Bu dewrdikilerning hemmisi [ölüp] óz ata-bowiliriga qoshulup ketti; ulardin kéyin Perwerdigarnimu tonumaydighan, shundaqla uning Israil üçün qilghan emellirini bilmigen bir dewr peyda boldi. **11** Shuningdin tartip Israil Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip Baal-butlarning ibaditige kirishdi. **12** Ular ózlerini Misir zémindin chiqirip élip kelgen ata-bowilirining Xudasi Perwerdigarni tashlap, etrapidiki taipilerning ilahliridin bolghan yat ilahlargha egiship, ulargha bash urup, Perwerdigarning ghezipini qozghidi. **13** Ular Perwerdigarni tashlap, Baal we Asherahlarning qulluqigha kirishdi. **14** Buning bilen Perwerdigarning ghezipi Israilgha tutiship, xarab qilinsun dep, u ularni talan-taraj qilghuchilarning qoligha tashlap berdi, yene etrapidiki dushmanlirining qoligha tapshurup berdi; shuning bilen ular dushmanlirining aldisi bash kötörelmide. **15** Ular qeyerge barmisun, Perwerdigarning qoli ularni apét bilen urdi, xuddi Perwerdigarning déginidek, we Perwerdigarning ulargha qesem qilghinidek, ular tolimu azabliq haletke chüshüp qaldi. **16** Andin Perwerdigar [ularning arisidin] batur hakimlarni turghuzdi, ular [Israillarni] talan-taraj qilghuchilarning qolidin qutquzup chiqti. **17** Shundaqtimu, ular óz hakimlirigha qulaq salmide; eksiche ular yat ilahlargha egiship buzuqluq qilip, ulargha bash urup choqundi; ata-bowilirining mangghan yolidin, yeni Perwerdigarning emrlirige itaét qilish yolidin tézla chiqip ketti; ular héch itaét qilmidi. **18** Perwerdigar qachaniki ular üçün batur hakimlarni turghuzsa, Perwerdigar haman shu batur hakim bilen bille bolatti, batur hakimning hayat künliride ularni dushmanlirining qolidin qutquzup chiqatti; chünki ularni xarlap ezgenler tüpeylidin kötörlögen ah-zarlarni angliqghan Perwerdigar ulargha ichini aghritatti. **19** Lékin batur hakim ölüp kétishi bilenla, ular arqisigha yénip, yat ilahlargha egiship, ularning qulluqigha kirip, ulargha bash urushup, ózlerini ata-bowiliridinmu ziyade bulghaytti; ular ne shu qilmishliridin toxtimaytti, ne óz jahil yolidin héch yanmaytti. **20** Shuning bilen Perwerdigarning ghezipi Israilgha qattiq tutashti, U: — «Bu xelq Men ularning ata-bowiliriga tapilighan ehdemni buzup, awazimga

qulaq salmighini üçün, **21** buningdin kéyin Men Yeshua ólgeden bu yurtta qaldurghan taipilerdin héchbirini ularning aldidin qogʻliwetmeymen; **22** buningdiki meqset, Men shular arqiliq Israilning ularning ata-bowiliri tutqandek, Men Perwerdigarning yolini tutup mangidighan-mangmaydighanliqini sinaymen» — dédi. **23** Shuning bilen Perwerdigar shu taipilerni qaldurup, ularni ne derhalla zémindin mehrum qilip qogʻliwetmide ne Yeshuaning qolighimu tapshurup bermigenidi.

3 Töwendikiler Perwerdigar Qanaaniylar bilen bolghan jengni béshidin ötküzmegen Israilning [ewladlirini] sinash üçün qaldurup qoyghan taipiler **2** (U Israillarning ewladlirini, bolupmu jeng-urushlarni körüp baqmighanlarni peqet jengni ögünsun dep qaldurghanidi); — **3** — ular Filistilarning besh emirliki, barliq Qanaaniylar, Zidonluqlar we Baal-Hermon téghidin tartip Xamat éghizighiche Liwan tagʻhliqida turuwatqan Hiwiylar idi; **4** Ularni qaldurup qoyushtiki meqsiti Israilni sinash, yeni ularning Perwerdigarning Musaning wasitisi bilen ata-bowiliriga buyrugʻhan emrlirini tutidighan-tutmaydighanliqini bilish üçün idi. **5** Shuning bilen Israillar Qanaaniylar, yeni Hittiyar, Amoriylar, Perizziylar, Hiwiylar we Yebusiylar arisida turdi; **6** Israillar ularning qizlirigha öylinip, óz qizlirini ularning oghulliriga béríp, ularning ilahlirining qulluqigha kirdi. **7** Israillar Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip, óz Xudasi Perwerdigarni untup, Baallar we Asherahlarning qulluqigha kirdi. **8** Shuning bilen Perwerdigarning ghezipi Israilgha tutiship, ularni Aram-Naharaimning padishahi Qushan-Rishataimning qoligha tapshurdi. Bu teriqide Israillar sekkiz yilghiche Qushan-Rishataimgha béqindi boldi. **9** Israillar Perwerdigargha peryad kötörgende, Perwerdigar ular üçün bir qutquzghuchini turghuzup, u ularni qutquzdi. U kishi Kalebning inisi Kénazning ogʻli Otniyel idi. **10** Perwerdigarning Rohi uning üstige chüshüp, u Israilgha hakimliq qildi; u jengge chiqiwidi, Perwerdigar Aramning padishahi Qushan-Rishataimni uning qoligha tapshurdi; buning bilen u Qushan-Rishataimning üstidin ghalib keldi. **11** Shuningdin kéyin zéminda qiriq yilghiche amaniq boldi; Kénazning ogʻli Otniyel alemdin ötti. **12** Andin Israillar yene Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; ular Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilghachqa, u Moabning padishahi Eglonni Israil bilen qarishilishishqa küchlendürdi. **13** U Ammoniylar we Amalekiylarni özige tartip, jengge chiqip Israilni urup qirip, «Hormiliq Sheher»ni ishghal qildi. **14** Buning bilen Israillar on sekkiz yilghiche Moabning padishahi Eglon'gha béqindi boldi. **15** Shuning bilen Israillar Perwerdigargha peryad kötürdi; Perwerdigar ular üçün bir qutquzghuchi, yeni Binyamin qebilisidin bolghan Geraning ogʻli Ehudni turghuzdi; u solxay idi. Israil uning qoli bilen Moabning padishahi Eglon'gha sowghat ewetti. **16** Emdid Ehud özige bir gez uzunluqta ikki bisliq bir shemsher yasatqanidi; uni kiyimining ichige, ong yotisining üstige qisturuwaldi; **17** U shu halette sowghatni Moabning padishahi Eglonning aldigha élip keldi. Eglon tolimu séviz bir adem idi. **18** Ehud sowghatni teqdim qilip bolghandin kéyin, sowghatni kötörüp kelgen kishilarni ketküüzewetti; **19** andin özi Gilgalning yénidiki tash oymilar bar jaydin

yénip, padishahning qéshigha kélip: — Ey padishah, mende ózligire deydighan bir mexpiyetlik bar idi, — déwidi, padishah: — Jim tur! — dédi. Shuning bilen etrapidiki xizmetkarlarning hemmisi sirtqa chiqip ketti. **20** Andin Ehud padishahning aldigha keldi; padishah yalghuz salqin balixanida olturatti. Ehud: — Mende sili üçün Xudadin kelgen bir söz bar, déwidi, padishah orunduqin qopup öre turdi. **21** Shuning bilen Ehud sol qolini uzitip ong yotisidin shemsherni sughurup élip, uning qorsiqigha tiqti. **22** Shundaq qilip shemsherning destisimu tighi bilen qoshulup kirip ketti, sémiz éti shemsherni qisiwalghachqa, Ehud shemsherni qorsiqidin tartip chiqirirwalmidi; üçhey-poqi arqidin chiqti. **23** Andin Ehud dalan'gha chiqip, balixanining ishiklirini ichidin étip quluplap qoydi. **24** U chiqip ketkende, padishahning xizmetchiliri kélip qarisa, balixanining ishikliri quluplaqlidi. Ular: — Padishah salqin öyde chong teretke olturghan bolsa kérek, dep oyildi. **25** Ular uzun saqlap kirmisek set bolarmu dep oyaslatti; u yenila balixanining ishiklirini achmighandin kéyin, achquchni élip ishiklarni échiwidi, mana, xojisining yerde ólik yatqinini kórdi. **26** Emdi ular ikkilinip qarap turghan waqtda, Ehud qéchip chiqqanidi; u tash oymilar bar jaydin ötüp, Séirahqa qéchip kelgenidi. **27** Shu yerge yetkende, u Efraim taghliq rayonida kanay chéliwidi, Israillar uning bilen birge taghliq rayondin chüshüti, u aldida yol bashlap mangdi. **28** U ulargha: — Manga egiship yürünglar, chünki Perwerdigar düshmininglar Moabiylarni qolunglarga tapshurdi, — déwidi, ular uninggha egiship chüshüp, Iordan deryasining kéchiklirini tosap, héchkimni ötküzmedi. **29** U waqitta ular Moabiylardin on mingche eskerni öltürdi; bularning hemmisi tembel palwanlar idi; ulardin héchbir adem qéchip qutulalmidi. **30** Shu küni Moab Israillning qolida bésiqturuldi. Zémin seksen yilghiche aman-tinchliqa turdi. **31** Ehuddin kéyin Anatning oghli Shamgar hakim boldi; u alte yüz Filistiyelikni biraqla kala sanjighuch bilen öltürdi; umu Israilni qutquzdi.

4 Emdi Ehud wapatt bolghandin kéyin Israillar Perwerdigarni neziride yene rezil bolghanni qilghili turdi. **2** Shuning bilen Perwerdigar ularni Qanaaniylarning padishahi Yabinning qoligha tashlap berdi. Yabin Hazor shehiride seltenet qilatti; uning qoshun serdarining ismi Siséra bolup, u Haroshet-Goyim dégen sheherde turatti. **3** Israillar Perwerdigargha naleperiyad kötürdi, chünki Yabinning toqquz yüz tömür jeng harwisi bolup, Israillargha yigirme yildin buyan tolumu zulum qilip kelgenidi. **4** U waqitta Lapidotning xotuni Deborah dégen ayal peyghember Israilgha hakim idi. **5** U Efraim taghliqidiki Ramah bilen Beyt-Elning otturisidiki «Deborahning xorma derixi»ning tüwide olturatti; barliq Israillar dewaliri toghrisida hökümsorighili uning qéshigha kéletti. **6** U adem ewetip Naftali yurtidiki Kedeshtin Abinoamning oghli Baraqni chaqirtip kélip, uninggha: — Mana, Israillning Xudasi Perwerdigar [mundaq] emr qilghan emesmu?! U: — Sen béríp Naftalilar qebilisi hem Zebulun qebilisidin on ming ademni özüng bilen bille élip Tabor téghigha chiqqin; **7** shuning bilen Men Yabinning qoshun serdari Sisérani jeng harwiliri we qoshunliri bilen qoshup Kishon

éqinining boyigha, séning qéshinggha barghusi niyetke sélip, uni qolunggha tapshurimen dégen, — dédi. **8** Baraq uninggha: — Eger sen men bilen bille barsang, menmu barimen. Sen men bilen barmisang, menmu barmaymen! — dédi. **9** Deborah jawaben: — Maqul, men sen bilen barsam baray; halbuki, sepining sanga héch shan-sherep keltürmeydu; chünki Perwerdigar Sisérani bir ayal kishining qoligha tapshuridu, — dédi. Shuning bilen Deborah qopup Baraq bilen bille Kedeshke mangdi. **10** Baraq Zebulunlar we Naftalilarni Kedeshke chaqirtti; shuning bilen on ming adem uninggha egeshti; Deborahmu uning bilen chiqti **11** (shu chaghda kényilerdin bolghan Heber özini Musaning qéynatisi Hobabning neslidin bolghan kényilerdin ayrip chiqip, Kedeshning yénidiki Zaanaimning dub derixining yénida chédír tikkenidi). **12** Emdi Siséraghá: — Abinoamning oghli Baraq Tabor téghigha chiqti, dégen xewer yetküzüldi. **13** Shuni anglap Siséra barliq jeng harwilirini, yeni toqquz yüz tömür jeng harwisini we barliq eskerlirini yighip, Haroshet-Goyimdin chiqip, Kishon éqinining yénida toplidi. **14** Deborah Baraqqá: — Qopqin; бүгүн Perwerdigar Sisérani séning qolunggha tapshuridighan kündür. Mana, Perwerdigar aldinda yol bashlighili chiqti emesmu?! — dédi. Shuni déwidi, Baraq we on ming adem uninggha egiship Tabor téghidin chüshüti. **15** Perwerdigar Sisérani, uning hemme jeng harwiliri we barliq qoshunini qoshup Baraqqning qilichi aldida tiripiren qildi; Siséra özi jeng harwisidin chüshüp, piyade qéchip ketti. **16** Baraq jeng harwilirini we qoshunni Haroshet-Goyingiche qoghlap bard; Siséraning barliq qoshuni qilich astida yiqildi, birimu qalmidi. **17** Lékin Siséra piyade qéchip, Kényilerdin bolghan Heberning ayali Yaelning chédirigha bard; chünki Hazorning padishahi Yabin bilen Kényilerdin bolghan Heberning jemeti otturisida dostluq alaqlisi bar idi. **18** Yael Sisérani qarshi élishqa chiqip uninggha: — Ey xojam, kirgine! Qorqma, méningkige kirgin, dédi. Shuning bilen Siséra uning chédirigha kirdi, u uning üstige yotqan yéyip qoydi. **19** U uninggha: — Men ussap kettim, manga bir otlam su bergine, déwidi, ayal béríp süt tulumini échip, uninggha ichküzüp, andin yene uni yéyip qoydi. **20** Andin Siséra uninggha: — Sen chédirning ishikide saqlap turghin. Birkim kélip sendin: — Bu yerde birersi barmu, dep sorisa, yoq dep jawab bergin, — dédi. **21** Emdi Heberning ayali Yael qopup, bir chédír qozuqini élip, qolida bolqini tutqiniche shepe chiqarmay uning qéshigha bard; u hérip ketkechke, qattiq uxlap ketkenidi. Yael uning chékisige qozuqni shundaq qaqtiki, qozuq chékisidin ötüp yerge kirip ketti. Buning bilen u öldi. **22** Shu chaghda, Baraq Sisérani qoghlap keldi, Yael aldigha chiqip uninggha: — Kelgin, sen izdep kelgen ademni sanga körsitey, — dédi. U uning chédirigha kirip qariwidi, mana Siséra ölük yatatti, qozuq téxiche chékisige qéqiliql turatti. **23** Shundaq qilip, Xuda shu küni Qanaan padishahi Yabinni Israillarning aldida töwen qildi. **24** Shu waqittin tartip Israillar barghanséri küchiyip, Qanaan padishahi Yabindin üstünlükni igilidi; axirda ular Qanaan padishahi Yabinni yoqatti.

5 Shu küni Deborah we Abinoamning oghli Baraq mundaq nezme oqudi: — **2** Israilda yétékchiler

yol bashligini üçhün, Xelq ixtiyaren özlirini pida qilghini üçhün, Perwerdigargha teshekkür-medhiye oquqlar! **3** Ey padishahlar, anglanglar, Ey emirler, qulaq sélinglar! Men, men Perwerdigargha atap nezme oquymen, Men Israilning Xudasi Perwerdigargha küy éytimen. **4** I Perwerdigar, sen Séirdin chiqqiningda, Édomning yayliqidin chiqip yürüş qilghiningda, Yer titrep, asmanlardin sular tamchidi, Shundaq, bulutlar yamghurlirini yaghdurdi; **5** Taghlar Perwerdigarning aldida tewrendi, Ene Sinay téghimu tewrinip ketti, Israilning Xudasi Perwerdigarning aldida. **6** Anatning oggli Shamgarning künliride, Hem Yaelning künliride, Chong yollar tashlinip qélip, Yoluchilar egri-toqay chighir yollar bilen mangatti; **7** Israilda ezimetler yoqap ketti, Taki menki Deborah qozghilip, Israilda bir ana süpitide peyda bolghinimghiche. **8** [Israilar] yéngi ilahlarni tallidi; Urush derwazilirigha yétip keldi. Qiriq mingche Israiliqlarning arisida, Ya bir qalqan ya bir neyze tépilisichu?! **9** Qelbim Israilning emirlirige qayildur, Ular xelq arisida özlirini ixtiyaren pida qildi; Perwerdigargha teshekkür-medhiye oquqlar! **10** I aq ésheklerge min'genler, I nepis zilchilerning üstide olturghanlar, I yolda yürigenler, köngül bölümlar! **11** Su ekilidighan jaylarda olja bölüşüwatqanlarning jushqun awazilirini anglanglar! Ular shu yerlerde Perwerdigarning heqqaniy emellirini medhiyilep, Uning Israildiki ezimetlirining heqqaniy emellirini teriplishidu. Shu waqitta Perwerdigarning xelqi chüshüp derwazilargha yétip kélip: — **12** «I Deborah, oyghan, oyghan! Oyghan, oyghan, ghezel éytqin! Ornungdin tur, i Baraq, Esirlirignini yalap mang, i Abinoamning oggli!» — déyishidu. **13** Mana xelqning az bir qaldisi aliyanablargha egishish üçhün chüshiti, Perwerdigarning xelqi yénimgha palwan kebi chüshüp keldi. **14** Mana, Efraimlardin Amalekte yiltiz tartip qalghanlar keldi; Mana, Binyaminlarmu qowmlirigha qoshulup egishüp keldi; Makirdin emirler chüshüp keldi, Zebulundin serdarliq hasisini tutqanlar yétip keldi. **15** Issakarning emirliri Deborahgha qoshuldi; Baraq néme qilghan bolsa Issakarmu shundaq qilip, Uning keynidin jilghigha tap basturup étip chüshiti! Rubenning aile-jemetliridikilerning arisida shunche ulugh niyetler qelblirige pükülgenidi! **16** Sen némishqa qotanlarning ichide turup, Qoylargha chélin'ghan neyning awazini anglashni xalap qalding? Rubenning aile-jemetliridikilerning arisida shunche ulugh niyetler qelblirige pükülgenidi! **17** Giléadlar bolsa Iordan deryasining u teripide turup qaldi; Danlarmu némishqa kémilerning yénida toxtap qaldi? Ashirlar bolsa déngiz boyida [jim] olturuwaldi, Déngiz qoltuqlirida turup qaldi. **18** Zebulunlar janlirini ölümge tewekkül qildi; Naftalilarmu jeng meydanidiki yuqiri jaylarda hem shundaq qildi! **19** Padishahlar hemmisi kélip, soqsushti, Qanaaniylarning padishahlirimu urushqa chiqti; Taanaqta, Mégiddoning su boyilrida urushti. Lékin bir'azmu kümüş olja alalmidi! **20** Asmanlarda yultuzlarmu jeng qildi, Orbitiliridin Sisérage qarshi jengge atlandi. **21** Kishon deryasining éqini [düshmenni] éqitip ketti; Shu qedimiy derya, u Kishon deryasidur! Ey méning jénim, pütün küchüing bilen algha basqin! **22** Ularning atlirining tuwaqliri takirang-takirang

qilmaqta, Tolparliri chapmaqta, chapmaqta. **23** Merozgha lenet oquqlar, deydu Perwerdigarning Perishtisi, U yerde olturghuchilargha lenet oquqlar, Qattiq lenet oquqlar; Chunki ular Perwerdigargha yademege kelmidi, Zalimlarga qarshi Perwerdigargha yademege kelmidi. **24** Ayallar ichide keniylik Heberning ayali Yael bext-beriketlensun, Chédirda turghan ayallar ichide u bext-beriket tapsun! **25** Siséra su soriwidi, u uninggha süt berdi, Ésilzadilerge layiq bir qachida qaymaq tutti; **26** U sol qolini chédir qozuqigha, Ong qolini tömürchining bolqisigha uzatti; Sisérani urup, Bash söngükini chéqip, Chékisidin yanjip ötküzüwetti. **27** Siséra uning ikki putining ariliqigha qiyaydi, U yiqildi, u [ölüktek] yatti, U uning ikki putining ariliqigha qiyaydi, u yiqildi, Qiyasayghan yerde u yiqilip, jan berdi. **28** Siséraning anisi penjiridin sirtqa sep saldi, U penjirining rujikidin towap: — «Uning jeng harwisi némishqa shunche uzaqqiche kelmeydu? Jeng harwilirining atlirining tuyaq sadasi némishqa shunche hayal bolidu? — dédi. **29** Uning dédekliari arisida danalar jawab béridu, Shundaqla, u derweqe öz-özige jawab béridu: — **30** «Ular oljilirini yighip bölüşüwatqan bolmisun yene?! Herbi erkekke [ayagh asti qilishqa] bir-ikkidin qiz tegkendu, Sisérage rengdar kiyimler, Gül keshtilen'gen rengdar kiyimlerden olja tegkendu, Bulangchining boynigha aldi-keyni keshtilen'gen rengdar kiyimler tegken bolsa kérek! **31** I Perwerdigar, Séning barliq düshmenlirining ene shundaq yoqutulghay! Lékin Séni söygenler quyashning örlewatqandiki qudritlek küchlik bolghay!». Shuning bilen zémin qiriq yilghiche tinch-amanliq tapti.

6 Israilar Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; shuning bilen Perwerdigar ularni yette yilghiche Midiyaniylarning qoligha tapshurup berdi. **2** U waqitta Midiyaniylar Israilning üstidin ghalib kélip, Israil Midiyaniylarning sewebidin özliri üçhün taghlardin, öngkürlerdin we qoram tashlardin panah jaylarni yasidi. **3** Her qétim Israilar uruq tériganda shundaq bolattiki, Midiyaniylar, Amalekiylar we meshriqtikiler kélip ulargha hujum qilatti. **4** Ulargha hujum qilishqa bargahlarni tikip, zémindiki hosulni weyrar qilip, Gazaghiche Israilgha héchqandaq ashliq qaldurmay, ularning qoy, kala, ésheklirini élip kététti. **5** Chünki ular chéketkilerdek köp bolup, öz mal-charwiliri we chédirlirini élip kélétti; ularning ademliri we tögiliri san-sanaqsiz bolup, zéminni weyrar qilish üçhün tajawuz qilatti. **6** Shuning bilen Israil Midiyaniylarning aldida tolimu xar haletke chüshüp qaldi; andin Israilar Perwerdigargha nale-peryad köttürdi. **7** Midiyaniylarning destidin Israil Perwerdigargha peryad köttürginide shundaq boldiki, **8** Perwerdigar Israilgha bir peyghemberni ewetti. U kélip ulargha: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Men silerni Misirdin chiqirip, «qulluq makani»din élip chiqqanidim; **9** silerni misirliqlarning qolidin, shundaqla silerge barliq zulum qilghuchilarning qolidin qutquzap, ularni aldinglardin qoghliwétip, ularning zéminini silerge berdim **10** we silerge: «Mana, Men Perwerdigar silerning Xudayinglardurmen; siler Amoriylarning zéminida turghininglar bilen uningning ilahliridin qorqamanglar» dégenidim. Lékin siler Méning awazimgha qulaq

salmidinglar», — dédi. **11** Andin Perwerdigarning Perishtisi kélip Ofrah dégen joyda Abiézer jemetidiki Yoashqa tewe bolghan bu derixining tawide olтурdi. U waqitta [Yoashning] oghli Gidéon Midiyanilarning [bulangchiligidin] saqlinish üçün sharab kölkichi ichide bughday tépiwatatti. **12** Perwerdigarning Perishtisi uninggha körinüp: — Ey jasaretlik palwan, Perwerdigar sen bilen bilidur! — dédi. **13** Gidéon uninggha jawab béríp: — I xojam, eger Perwerdigar biz bilen bille bolghan bolsa, bu körgülükler némishqa üstimizge keldi? Ata-bowilirimiz bizge sözlep bergen uning barliq möjiziliri qéni? Bular toghrisida ata-bowilirimiz: «Mana, Perwerdigar bizni Misirdin chiqirip kelmegenmidi?» — dédi. Lékin bügünki künde Perwerdigar bizni tashlap, Midiyaning qoligha tapshurup berdi! — dédi. **14** Perwerdigar uninggha qarap: — Sen mushu kütchüingge tayinip, béríp Israilni Midiyaning qolidin qutquzhin! Mana, Men sèni ewetken emesmu? — dédi. **15** Gidéon Uninggha: — I Reb, men Israilni qandaq qutquzalaymen? Méning ailem bolsa Manasseh qebilisi ichide eng namriti, özüim atamning jemetide eng kichikidurmen, — dédi. **16** Perwerdigar uninggha: — Men jazmen sen bilen bille bolimen; shunga sen Midiyanlarni bir ademni urghandek urup qirisen, — dédi. **17** Gidéon Uninggha iltija qilip: — Men neziringde iltipat tapqan bolsam, men bilen sözleshküchining heqiqeten Sen Özüing ikenlikige bir alamet körs etkaysen; **18** ötünimen, men yénip kélip öz hediye-qurbanliqimni aldinggha qoyghuche bu yerdin ketmigeysen, — dédi. U jawab béríp: — Sen yénip kelgüche kütimen, dédi. **19** Gidéon béríp [öyge] kirip bir oghlaqni tayyarlap, bir efah ésil undin pétir nan pishurup, göshni séwetke sélip, shorpinsini korigha usup bularni uning qéshigha élip kélip, uninggha sundi (U téxiche dub derixining tüwide olтурatti). **20** Andin Xudaning Perishtisi uninggha: — Bu gösh bilen pétir nanlarni élip béríp, mushu yerdiki [qoram] tashning üstige qoyup, shorpinini tökkin, — déwdi, u shundaq qildi. **21** Perwerdigarning Perishtisi qolidiki hasini uzitip uchini gösh bilen pétir nanlarga tekküzüwidi, [qoram] tashtin ot chiqip, gösh bilen pétir nanlarni yep ketti. Shu haman Perwerdigarning Perishtisimu uning közidin ghayib boldi. **22** Shuning bilen Gidéon uning Perwerdigarning Perishtisi ikenlikini bilip: — Apla, i Reb Perwerdigar! Chataq boldi, chünki men Perwerdigarning Perishtisi bilen yüzmayüz körishüp qaldim...! — dédi. **23** Lékin Perwerdigar uninggha: — Xatirjem bolghin! Qorqmighin, ölmeysen, — dédi. **24** Shuning bilen Gidéon Perwerdigargha atap u yerde bir qurban'gah yasap, uning ismini «Yahweh-shalom» dep atidi. Bu qurban'gah ta бүгүн'giche Abiézer jemetining Ofrah dégen joyida bar. **25** U kéchisi Perwerdigar uninggha: — Sen atangning [chong] buqisi we yette yashliq ikkinchi buqisini élip atanggha tewe bolghan Baal qurban'gahini örüp, uning yénidiki Asherah butini késiwetkin. **26** Andin mushu qorghanning üstige Perwerdigar Xudayinggha atalghan, belgilengen resim boyiche bir qurban'gah yasap, ikkinchi bir buqini élip, özüing késiwetken Asherahning parchilirini otun qilip qalap, uni köydürme qurbanliq qilghin, — dédi. **27** Shuning bilen Gidéon öz xizmetchiliridin on ademni élip béríp, Perwerdigarning özige éytqinidek qildi; lékin u atasingen öyidikilerdin we

sheher ademliridin qorqqini üçün, u bu ishni kündüzi qilmay, kéchisi qildi. **28** Etisi seherde sheher xelqi qopup qarisa, mana, Baal qurban'gahi örüwétilgen, uning yénidiki Asherah buti késiwétilgenidi we yéngi yasalghan qurban'gahning üstide ikkinchi buqa qurbanliq qilin'ghanidi. **29** Buni körüp ular bir-birige: — Bu ishni kim qilghandu? — déyishti. Ular sürüshütwidi, buni Yoashning oghli Gidéonning qilghanliqi melum boldi. **30** Shuning üçün sheherning ademliri Yoashqa: — Oghlungni chiqirip bergin! U Baal qurban'gahini örüp, uning yénidiki Asherahni késiwetkini üçün öltürsün! — dédi. **31** Biraq Yoash özige qarshilishshqa turghan köpchilikke jawab béríp: — Siler Baal üçün dewalashmaqchimusiler? Siler uni qutquzmaqchimu? Kimki uning toghrisida dewalashsa etige qalmay ölümge mehkum qilinsun! Eger Baal derweqe bir xuda bolsa, undaqa uning qurban'gahini birsí örüwetkini üçün, u shu adem bilen özi dewalashsun! — dédi. **32** Bu sewebtin [atisi] Gidéonni «Yerubbaal» dep atidi, chünki [atisi]: «U Baalning qurban'gahini örüwetkini üçün, Baal özi uning bilen dewalashsun!» dégenidi. **33** Emma Midiyan, Amalekler we meshriqtikilerning hemmisi yighilip, [Iordan] deryasidin ötüp Yizreel jilghisida chédirlirini tikishti. **34** U waqitta Perwerdigarning Rohi Gidéonning üstige chüshiti; u kanay chéliwidi, Abiézer jemetidikiler yighilip uning keynidin egiship mangdi. **35** Andin u elchilerni Manassehning zéminigha béríp, u yerni aylinip kélishke ewetiwidi, Manassehler yighilip uninggha egiship keldi. U Ashirlargha, Zebulunlargha we Naftallargha elchi ewetiwidi, ularmu uning aldigha chiqishti. **36** Gidéon Xudagha: — Eger Sen heqiqeten éytqiningdek méning qolum bilen Israilni qutquzdighan bolsang, **37** Undaqa mana, men xaman'gha bir parche qoy térisi qoyup qoyimen; eger peqet tériming üstigila shebnem chüshüp, chörisidiki yerlarning hemmisi quruq tursa, men Özüing éytqiningdek méning qolum arqiliq Israilni qutquzmaqchi bolghiningni bilimen, — dédi. **38** Ish derweqe shundaq boldi. Etisi seherde Gidéon qopup, yungni siqiwidi, liq bir piyale shebnem süyi chiqti. **39** Andin Gidéon Xudagha yene: Ghezipingni manga qozghimighaysen, men peqet mushu bir qétimla deymen! Sendin ötüney, men peqet yene bu qétim bu tére bilen sinap baqay; iltija qilimenki, emdi bu qétim peqet tére quruq bolup, chörisidiki yerning hemmisige shebnem chüshkey, — dédi. **40** Bu kéchisimu Xuda shundaq qildi; derweqe peqet térimla quruq bolup, chörisidiki yerning hemmisige shebnem chüshkenidi.

7 Yerubbaal (yeni Gidéon) we özige qoshulghan hemme xelq etisi seher qopup, Harod dégen bulaqning yénigha béríp chédir tikti. Midiyanilarning leshkergahi bolsa uning shimal teripide, Moreh égziklikining yénidiki jilghida idi. **2** Emdi Perwerdigar Gidéon'gha: — Sanga egeshken xelqning sani intayin köp, shunga Men Midiyanilarni ularning qoligha tapshuralmaymen. Bolmisa Israil: «Özimizni özimizning qoli qutquzdi» dep maxtinip kétishi mumkin. **3** Shuning üçün sen emdi xelqge: «Kimler qorqup titrek basqan bolsa, ular Giléad téghidin yénip ketsun» dep jakarlighin — dédi. Shuning bilen xelqning arisidin yigirme ikki ming kishi qaytip kétip, peqet on mingla qélip qaldi. **4** Perwerdigar

Gidéon'gha yene: — Xelqning sani yenila intayin köp; emdi sen bularni suning lëwige élip kelgin. U yerde Men ularni sen üçhün sinaqtin ötküzey; Men kimni körsitip: «U sen bilen barsun désem», u sen bilen barsun; lékin Men kimni körsitip: «U sen bilen barmisun» désem, u sen bilen barmisun, — dédi. **5** Shuning bilen Gidéon xelqni suning lëwige élip keldi. Perwerdigar uninggha: — Kimki it su ichkende tili bilen yalap su ichse, ularni ayrim bir terepte turghuzghin; hem kimki tizlinip turup su ichse, ularnimu ayrim bir terepte turghuzghin, — dédi. **6** Shundaq boldiki, ochumini aghzigha tegküzip yalap su ichkenlerdin üç yüzi chiqti. Qalghanlarning hemmisi tizlinip turup su ichti. **7** Andin Perwerdigar Gidéon'gha: — Men mushu suni yalap ichken üç yüz ademning qoli bilen silerni qutquzup, Midiyanni séning qolunggha tapshurimen; lékin qalghan xelq bolsa hemmisi öz jayigha yénip ketsun, — dédi. **8** Shuning bilen bu [üch yüz adem] ozuq-tülük we kanaylirini qoligha élishti; Gidéon Israilning qalghan barliq ademlerini öz chédirigha qayturuwétip, peqet shu üç yüz ademni élip qaldi. Emdi Midiyaniylarning leshkergahi bolsa ularning töwen teripidiki jilghida idi. **9** Shu kéchisi shundaq boldiki, Perwerdigar uninggha: — Sen qopup leshkergahqa chüshkin, chünki Men uni séning qolunggha tapshurdum; **10** eger sen chüshüshün qorqsang, öz xizmetkaring Purahni bille élip leshkergahqa chüshkin. **11** Sen ularning néme déyishwatqinini anglaysen, andin sen leshkergahqa [hujum qilip] chüshüshke jür'et qilalaysen, dédi. Buni anglap u xizmetkari Purahni élip leshkergahning chétidiki eskerlerning yénigha bardı. **12** Mana Midiyan, Amalek we barliq meshriqtikiler chéketkilerdek köp bolup, jilghining boyigha yéyilghanidi; ularning tögiliri köplikidin déngiz sahilidiki qumdek heddi-hésabsiz idi. **13** Gidéon barghanda, mana, u yerde birsi hemrahigha körgen chüshini sözlep bériwatatti: — Mana, men bir chüsh kördüm, chüshümde mana, bir arpa toqichi Midiyaning leshkergahigha domulap chüshüptudek; u chédirigha kélip soquluptidek, shuning bilen chédir örlülüp, düm kömtürülüp kétipu — dewatatti. **14** Uning hemrahi jawaben tebir bérıp: — Buning menisi shuki, u toqach Yoashning oghli, Israiliig adem Gidéonning qilichidin bashqa nerse emestur; Xuda Midiyan we uning barliq qoshunini uning qoligha tapshuruptu, dédi. **15** Shundaq boldiki, Gidéon bu chüshni we uning bérilgen tebirini anglap, sejde qildi. Andin u Israilning leshkergahigha yénip kélip: — Qopunglar, Perwerdigar Midiyaning leshkergahini qolunglarga tapshurdi, — dédi. **16** Shuning bilen u bu üç yüz ademni üç guruppigha bölüp, hemmisining qoligha birdin kanay bilen birdin qurruq komzekni berdi; herbir komzek ichide birdin mesh'el qoyuldi. **17** U ulargha: — Siler manga qarap, méning qilghinimdek qilinglar. Mana, men leshkergahning qéshigha barghanda, néme qilsam, silermu shuni qilinglar; **18** men we men bilen hemrah bolup mangghan barliq ademler kanay chalsaq, silermu leshkergahning chöriside turup kanay chélinglar we: «Perwerdigar üçhün hem Gidéon üçhün!» dep towlanglar, — dédi. **19** Kéyinki yérin kéchilik közetning bashlinishida, közetchiler yéngidin almashqanda, Gidéon we uning bilen bille bolghan

yüz adem leshkergahning qéshigha keldi; andin ular kanay chélip qolliridiki komzeklerni chaqti. **20** Shu haman üç guruppidikilerning hemmisi kanay chélip, komzeklerni chéqip, sol qollirida mesh'ellerni tutup, ong qollirida kanaylarni élip: — Perwerdigargha we Gidéon'gha atalghan qilich! — dep toplashqiniche, **21** ularning herbiri leshkergahning etrapida, öz jayida turushti; yaw qoshuni terep-terepe pétirap, warqirap-jarqirighan péti qachqili turdi. **22** Bu üç yüz adem kanay chalghanda, Perwerdigar pütkül leshkergahitiki yaw leshkerlirini bir-birini qilichlashqa sélip qoydi, shuning bilen yaw qoshuni Zéerahqa baridighan yoldiki Beyt-Shittah terepke chaqti; ular Tabbatning yénidiki Abel-Meholahning chégrisighiche chaqti. **23** Andin Naftali, Ashir we pütkül Manassehning qebilliridin Israillar chaqirip kélindi we ular Midiyaniylarni qoghldi. **24** Shuning bilen Gidéon Efraim pütkül taghlighini arilap kélishe elchilerni ewetip Efraimlarga: — «Siler chüshüp Midiyaniylargha hujum qilinglar, Beyt-Barahqiche, shundaqla Iordan deryasighiche barliq éqin kéchiklirini igilep, ularni tosuwélinglar», dédi. Shuning bilen Efraimning hemme ademliri yigihlip, Beyt-Barahqiche we Iordan deryasighiche barliq éqin kéchiklirini igildi. **25** Ular Midiyaning Oreb we Zeeb dégen ikki emirini tutuwalidi; Orebni ular «Oreb qoram téshi» üstide, Zeebni «Zeeb sharab kölkichi»de öltürdi, Midiyaniylarni qoghlap bérıp, Oreb we Zeebning bashlirini élip, Iordan deryasining u teripige Gidéonning qéshigha keldi.

8 (Kéyin, Efraimlar uninggha: — Sen némishqa bizge shundaq muamile qilisen, Midiyaniylar bilen soqushqa chiqqanda, bizni chaqirmidingghu, dep uning bilen qattiq déyiship ketti. **2** U ulargha jawaben: — Méning qilghanlirimni qandaqmu silerning qilghininglarga tengleshtürgili bolsun? Efraimning üzümlerni pasangdighini, Abiézerlerning üzüüm üzginidin artuq emesmu? **3** Xuda Midiyaning emirliri Oreb bilen Zeebni qolunglarga tapshurghan yerde, méning qolumdin kelginini qandaqmu silerning qilghininglarga tengleshtürgili bolsun? — dédi. Shundaq déwidi, ularning uninggha bolghan achchiqu yandi). **4** Emdi Gidéon Iordan deryasining boyigha yétip keldi. U we özige hemrah bolghan üç yüz adem hérip ketken bolsimu, ular yenila Midiyaniylarni qoghlap deryadin ötti. **5** Gidéon Sukkot shehiridikilerge: — Manga hemrah bolup kelgen kishilerge nan bersenglar, chünki ular hérip-charchap ketti. Biz Midiyaning ikki padishahi Zebah we Zalmunnani qoghlap kétép barimiz, — dédi. **6** Lékin Sukkotning chongliri jawab bérıp: — Zebah we Zalmunna hazir séning qolunggha chüstimu?! Biz séning mushu leshkerliringge nan béremduq?! — dédi. **7** Gidéon: — Xep! Shundaq bolghini üçhün Perwerdigar Zebah we Zalmunnani méning qolunggha tapshurghanda, etlinglarni chöldiki yantaq we shoxa bilen xamanda tépimen, — dédi. **8** Gidéon u yerdin Penuelge bérıp, u yerdiki ademlergimu shundaq déwidi, Penueldiki kishilermu uninggha Sukkottikilerdek jawab berdi. **9** U Penueldikilerge: — Men ghelebe bilen yénip kelginimde, bu munaringlarni örüwétimen, — dédi. **10** U chaghda Zebah we Zalmunna Karkor dégen jayda idi; ular bilen mangghan qoshunda on besh mingche leshker bar idi. Bular bolsa meshriqliqlarning pütkül qoshunidin

qélip qalghanliri idi, chünki ulardin qilich tutqanliridin bir yüz yigirme mingi öltürilgenidi. **11** Gidéon bolsa Nobah we Yoghbihanning sherqidiki köchmenler yoli bilen chiqip Midiyaning leshkergahigha hujum qilip, ularni tarmar qildi; chünki leshkergahtikiler tolimu endishsiz turghanidi. **12** Zebah we Zalmunna qéchip ketti; Gidéon keynidin qoghlap béríp, Midiyaning bu ikki padishahi Zebah we Zalmunnani tutuwalidi; u pütkül leshkergahtikilerni alaqzade qilip tiripiren qiliwetti. **13** Andin Yoashning oghli Gidéon Heres dawinidin ötüp, jengdin qaytip keldi. **14** U Sukkotluq bir yash yigitni tutuwélip, uningdin sürüshte qiliwidi, yigit uninggha Sukkotning chongliri we aqsqaqallirining isimlirini yézip berdi. Ular jemi bolup yetmish yette adem idi. **15** Andin Gidéon Sukkotning ademlirining qéshigha yétip barghanda: — Siler méni zangliq qilip: «Zebah we Zalmunna hazir séning qolunggha chüshtimu? Biz séning bilen bille mangghan mushu harghin ademliriningge nan béremduq?» dégenidinglar! Mana, u Zebah we Zalmunna dégenler! — dédi. **16** Shuni dep u sheherning aqsqaqallirini tutup kélip, chöldiki yantaq bilen shoxlarni élip kélip, ular bilen Sukkotning ademlirini urup edipini berdi. **17** Andin u Penuelning munarini örüp, sheherdiki ademlerni öltürdi. **18** Gidéon Zebah we Zalmunnani soraq qilip: — Siler ikkinglar Taborda öltürgen ademler qandaq ademler idi? — dep soriwidi, ular jawab béríp: — Ular sanga intayin oxshaytti; ularning herbiri shahzadidek idi, — dédi. **19** U buni anglap: — Ular méning bir tughqanlirimdur, biz bir anining oghullirimiz. Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, siler eyni waqitta ularni tirik qoyghan bolsanglar, men silerni hergiz öltürmeyttim, — dédi; **20** shuning bilen u chong oghli Yeterge: — Sen qopup bularni öltürgin, — dédi. Lékin oghul kichik bolghachqa qorqup, qilichini sughurmidi. **21** Shuning bilen Zebah we Zalmunna: — Sen özüng qopup bizni öltürgin; chünki adem qandaq bolsa küchimu shundaq bolidu, — dédi. Shundaq déwidi, Gidéon qopup Zebah we Zalmunnani öltürdi. U tögilirining boynidiki hilal ay shekillik bézeklerni éliwaldi. **22** Andin Israillar Gidéon'gha: — Sen bizni Midiyaning qolidin qutquzghanikensen, özüng bizge padishah bolghin; oghlung we oghlungning oghlimu bizning üstimizge höküm sürsün, — dédi. **23** Emma Gidéon ulargha jawab béríp: — Men üstinglerge seltenet qilmaymen, oghlumu üstinglerge seltenet qilmaydu; belki Perwerdigar Özi üstinglerge seltenet qilidu, dédi. **24** Andin Gidéon ulargha yene: — Silerge peqet birla iltimasim bar: — Her biringlar öz oljaglardin halqazérilerni manga beringlar, dédi (Midiyanlar Ismaillardin bolghachqa, herbiri altun zire-halqilarni taqaytti). **25** Ular jawaben: — Bérisheke razimiz, dep yerge bir yépinchini sélip, herbiri uning üstige oljisidin zire-halqilarni élip tashlidi. **26** U sorap yighqan altun zirilerning éghirliqi bir ming yette yüz shekel altun idi, buningdin bashqa Midiyan padishahliri özige asqan hilal ay shekillik buyumlar, zunnar, uchisigha kiyyen sösün éginler we tögilerning boynigha asqan altun zenjirlermu bar idi. **27** Gidéon bu nersilerdin bir efod yasitip, öz shehiri Ofrahta qoyup qoydi. Netjide, pütkül Israil uni izdep buzuqchiliq qildi. Buning bilen bu nerse Gidéon we uning pütün ailisige bir tor-tuzaq boldi. **28** Midiyaniylar shu

teriqide Israillarning aldida boysundurulup, ikkinchi bash kötürelmide; zémin Gidéonning künliride qiriq yilghiche tinch-aramliq tapti. **29** Yoashning oghli Yerubbaal qaytip béríp, öz öyide olturdi. **30** Gidéonning ayalliri köp bolghachqa, uning pushtidin yetmish oghul töreldi. **31** Shekemde uning bir kénizikimu bar idi; u uninggha bir oghul tughup berdi, Gidéon uning ismini «Abimelek» dep qoydi. **32** Yoashning oghli Gidéon uzun ömür körüp, qéríp alemdin ötti. U Abiézerlerge tewe bolghan Ofrahda, öz atisi Yoashning qebrisige depne qilindi. **33** Gidéon ölgendin kéyin Israillar keynige yénip, Baal butlirigha egiship buzuqchiliq qildi we «Baal-Bérit»ni özlirining ilahi qilip békitti. **34** Shundaq qilip Israillar özlirini etrapidiki barliq düshmenlirining qolidin qutquzghan öz Xudasi Perwerdigarni untudi. **35** we shuningdek Gidéonning Israilgha qilghan hemme yaxshiliqlirini héch eslimey, Yerubbaal (yeni Gidéon)ning jemetige héchbir méhribanliq körsetmide.

9 Emdi Yerubbaalning oghli Abimelek Shekemdiki anisining aka-ukilirining qéshigha béríp, ular we anisining atisining pütkül jemetidikilerge: — **2** Siler Shekemdiki barliq ademlerning quliqigha söz qilip ulargha: «Siler üçün yetmish kishi, yeni Yerubbaalning oghulliri üstinglerge höküm sürgini yaxshimu yaki birla ademning üstinglerdin höküm sürgini yaxshimu? Ésinglarda bolsunki, men silerning qan-qérindishinglarmen» — dégen gépimni yetküzünglar, — dédi. **3** Shuning bilen uning anisining aka-ukiliri u toghruluq bu geplerning hemmisini Shekemdikilerning qulaqlirigha éytti. Ularning köngli Abimelekke mayil bolup: — U bizning qérindishimiz iken'ghu, diyiship, **4** Baal-Béritning butxanisidin yetmish shekel kümüshni élip, uninggha berdi. Bu pul bilen Abimelek birmunche bikar telep lükheklerni yallap, ulargha bash boldi. **5** Andin u Ofrahqa, atisining öyige béríp özining aka-ukiliri, yeni Yerubbaalning oghulliri bolup jemi yetmish ademni bir tashning üstide öltürüwetti. Lékin Yerubbaalning kichik oghli Yotam yoshuruniwalghachqa, qutulup qaldi. **6** Andin pütkül Shekemdikiler we Beyt-Millodikilerning hemmisi yigiliship béríp Abimelekni Shekemdiki dub derixining tüwide padishah qilip tiklidi. **7** Bu xewer Yotamgha yetküzüldi; u béríp Gerizim téghining choqqisigha chiqip, u yerde turup yuqiri awazda köpchilikke towlap: — Ey Shekem chongliri, méning sözümgé qulaq sélinglar, andin Xudamu silerge qulaq salidu. **8** Künlerdin bir küni derexler özlirining üstige höküm süridighan bir derexni mesihlep padishah tikleshke izdep chiqip, zeytun derixige: — Üstimizge padishah bolup bergin, depteken. **9** Zeytun derixi ulargha jawab béríp: — Xudagha we insanlarga bolghan hörmetni ipadileydighan méyimni tashlap, bashqa derexlerning üstide turup pulanglashqa kétemdim? — deptu. **10** Buni anglap derexler enjür derixining qéshigha béríp: — Sen kélip üstimizge padishah bolghin, dep iltija qiliptu; **11** Enjür derixi ulargha jawab béríp: — Men öz shirnem bilen yaxshi méwemni tashlap, bashqa derexlerning üstide turup pulanglashqa kétemdim? — deptu. **12** Shuning bilen derexler üzümlü qéshigha béríp: — Sen kélip bizning üstimizge padishah bolghin, deptu, **13** üzümlü teli ulargha jawab béríp: — Men Xuda bilen ademlerni xush qilidighan yéngi sharabni

tashlap, boshqa derexlarning üstide turup pulanglashqa kétemdim? — deptu. **14** Andin derexlarning hemmisi aqzhaning qéshigha béríp: — Sen kélip bizning üstimizge padishah bolghin, deptu; **15** azghan ulargha jawab béríp: — Eger siler méní semimiy niyitinglar bilen üstinglerge padishah qilishni xalisanglar, kélip méning sayemning astida panahlininglar; bolmisa, azghandin bir ot chiqidu we Liwanning kédír derexlirini yep kétidu! — deptu. **16** Eger silerning Abimelekní padishah qilghininglar rast semimiy we durus niyet bilen bolghan bolsa, Yerubbaal we uning ailisidikilerge yaxshiliq qilghan, uning qilghan emelliri boyiche uninggha qayturghan bolsanglar — **17** (chünki atam siler üçtün jeng qilip, öz jénini xeterge tewekkul qilip silerni Midiyanning qolidin qutquzdi! **18** Lékin siler bügün atamning jemetige qarshi qozghilip, uning oghullirini, jemi yetmish ademni bir tashning üstide óltürüp, uning dédikining oggli Abimelekní tughqinanglar bolghini üçtün Shekem xelqining üstige padishah qilip tiklesiler!) **19** — emdi eger siler Yerubbaal we jemetige semimiy we durus muamile qilghan bolsanglar, siler Abimelektin xushalliq tapqaysiler, umu silerdin xushalliq tapqay! **20** Lékin bolmisa, Abimelektin ot chiqip, Shekemdikiler we Beyt-Milloning xelqini yep ketsun; shundaqla, Shekemdikiler we Beyt-Milloning xelqidin ot chiqip, Abimelekní yep ketsun! — dédi. **21** Yotam qérindishi Abimelektin qorqup, qéchip Beer dégen jaygha béríp, u yerde olturaqlaship qaldi. **22** Abimelek Israilgha üç yil seltenet qildi. **23** Xuda Abimelek bilen Shekemning ademliri otturisigha bir yaman roh ewetti; shuning bilen Shekemdikiler Abimelekke asiqliq qilishqa qozghaldi. **24** Buning meqsiti, Yerubbaalning yetmish oghligha qilin'ghan zorawanliq we qan qerzini ularni óltürgen qérindishi Abimelekning boynigha chüshürüsh, shundaqla öz aka-ukilirini óltürüshke uni qollap-quwwetligen Shekemdiki kishilerning béshigha chüshürüstün ibaret idi. **25** Shekemdiki kishiler Abimelekní tutmaqchi bolup, taghlarning choqqilirigha paylaqchilarni bóktürme qilip turghuzdi; ular u yerdin ótken yoluchilarning hemmisini bulang-talang qildi. Bu ish Abimelekke yetküzüldi. **26** Ebedning oggli Gaal öz aka-ukiliri bilen Shekemge köchüp kélíwidi, Shekemdiki kishiler uninggha ishench baghlap uni öz yar-yóliki qildi. **27** Shundaq qilip ular sheherdin étizliqqa chiqip, üzümlarlarining üzümlirini üzüp siqip, sharab yasap, shadliq qilip öz butining ibadetxanisigha kirip, yep-ichiship Abimelekning üstidin lenet oqughili turdi. **28** Ebedning oggli Gaal: — Abimelek dégen kim idi? Shekem dégen néme idi, biz néme dep uninggha xizmet qilghudekmiz?! U Yerubbaalning oggli emesmu? Zebul uning nazatetchisi emesmu? Siler Shekemning atisi Hamorning ademlirining xizmitide bolsanglar bolidu! Biz némishqa Abimelekning xizmitide bolidikenmiz? **29** Kashki bu xelq méning qol astimda bolsa idi! U chaghda men Abimelekní heydiwtettim! Men Abimelekke: — Öz qoshuningni köpeytip, jengge chiqqin! — dégen bolattim. **30** Emdi sheher bashliqi Zebul Ebedning oggli Gaalning bu sözlirini anglighinida, achchiqi kélip, **31** elchilerni Abimelekning qéshigha yoshurunche ewetip: «Mana, Gaalning oggli qérindashliri bilen Shekemge kéliwatidu; mana, sheherni silige qarshi chiqishqa qutritwatidu. **32** Shunga sili ademlirini élip bügün kéche

[sheher] etrapidiki étizliqqa béríp marap olturghayla; **33** ete kün chiqqan haman qozghilip sheherge hujum qilghayla; u we uning ademliri silige qarshi chiqqanda, sili ehwalgha qarap uninggha taqabil turghayla, — dédi. **34** Buni anglap, Abimelek hemme ademlirini élip, kéchisi chiqip, töt topqa bölünüp, yoshurunup Shekemge hujum qilishqa marap olturdi. **35** Ebedning oggli Gaal sirtqa chiqip sheherning derwazisida öre turghanda, Abimelek öz ademliri bilen yoshurun'ghan jaydin chiqti. **36** Gaal xelqni körüp Zebulgha: — Mana tagh choqqiliridin ademler chüshüwatidu, dédi. Lékin Zebul uninggha jawaben: — Taghlarning kölenggisi sanga ademlerdek körünüdu, — dédi. **37** Gaal yene söz qilip: Mana, bir top ademler dönglerdin chüshüp kéliwatidu, yene bir top ademler «Palchilarning dub derixi»ning yoli bilen kéliwatidu, — dédi. **38** Andin Zebul uninggha: — Séning: «Abimelek dégen kim idi, biz uning xizmitide bolattuqumu?» dep chong gep qilghan aghzing hazir qéni? Mana bular sen közge ilmighan xelq emesmu? Emdi chiqip ular bilen soqushup baqqin! — dédi. **39** Shuning bilen Gaal Shekemdikiler bilen chiqip Abimelek bilen soqushushqa bashlidi. **40** Lékin Abimelek uni meghlup qilip qoghli; u uning aldidin qachti, shundaqla nurhun yarilan'ghan ademler sheherning derwazisighiche yétiship ketkenidi. **41** Andin Abimelek Arumahda turup qaldi. Zebul bolsa Gaal we uning qérindashlirini qoghlap, ularning Shekemde turushigha yol qoymidi. **42** Etisi [Gaaldikiler] dalagha chiqti; bu xewer Abimelekke yetkende **43** u xelqini élip, ularni üç topqa bölüp, dalada yoshurunup marap turdi; u qarap turuwidi, Shekem xelqi sheherdin chiqti. U qopup ulargha hujum qildi. **44** Abimelek we uning bilen bolghan birinchi top atlinip sheherning derwazisining aldigha bésip béríp, u yerde turdi; qalghan ikki top étilip béríp dalada turghan ademlerge hujum qilip ularni qiriwetti. **45** Shu teriqide Abimelek pütün bir kün sheherge hujum qilip, uni élip, uningda turuwatqan xelqni óltürüp, sheherni xaniweyran qilip üstige tuzlarni chéchiwetti. **46** Shekem munaridiki ademlerning hemmisi buni anglap, Bérít dégen butning ibadetxanisidiki qorghan'gha kiriwaldi. **47** Shekem munaridiki ademler bir yerge yighiliwaptu, dégen xewer Abimelekke yetti. **48** Shuning bilen Abimelek ademlirini élip Zalmon téghigha chiqti; u qoligha paltini élip derexning bir shéxini késip élip, óshnisige qoyup, andin özi bilen bolghan xelqge: — Méning néme qilghinimni kördünglar, emdi silermu tézdin shundaq qilinglar, — dédi. **49** Buni anglap xelqning herbiri Abimelektek birdin shaxni késip élip, uninggha egiship béríp, shaxlarni qorghanning yénigha döwilep, ot qoyup qorghan we uningda bolghanlarni köydürüwetti. Buning bilen Shekemning munaridiki hemme ademler, jemi mingche er-ayal öldi. **50** Andin Abimelek Tebezge béríp, u yerde bargah qurup Tebezke qorshap, hujum qilip uni ishghal qildi. **51** Lékin sheherning otturisida musthekem bir munar bar idi; barliq er-ayal, jümlidin sheherning hemme chongliri u yerge qéchip béríp, derwazini ichidin taqap, munarning üstige chiqiwaldi. **52** Abimelek munargha hujum qilip, uninggha ot qoyushqa munarning derwazisigha yéqinlashqanda, **53** bir ayal yarghuncha qning üstünki téshini Abimelekning béshigha étip uning bash süngikini sunduriwetti. **54** Andin

Abimelek derhal öz yarighini kötürgüchi yigitni chaqirip uninggha: — Qilichingni sughurup méni öltürüwetkin; bolmisa, xelq méning toghramda: «Bir ayal kishi uni öltürüwéiptu» déyishidu, — dédi. Buni anglap yigit uni sanjip öltürüwetti. **55** Andin Israilning ademliri Abimelekning ölginini körüp, ularning hemmisi öz jaylirigha qaytip kétishti. **56** Shundaq qilip Xuda Abimelekning özining yetmish aka-ukisini öltürüp, atisigha qilghan rezillikini uning öz bëshigha yandurdi; **57** shuningdek Xuda Shekemning ademliri qilghan barliq yamanliqlirininimu ularning bëshigha yandurup chüshürdi. Buning bilen Yerubbaalning oghli Yotam éytqan lenet ularning üstige keldi.

10 Abimelektin kéyin Issakar qebilisidin bolghan Dodoning newrisi, Puahning oghli Tola dégen kishi Israilni qutquzushqa turdi; u Efraimning taghliridiki Shamir dégen jayda turatti; **2** u Israilgha yigirme üch yil hakim bolup alemdin ötti we Shamirda depne qilindi. **3** Uningdin kéyin Giléadliq Yair turdi; u Israilgha yigirme ikki yil hakim boldi. **4** Uning ottuz oghli bolup, ular ottuz texeyge minip yüretti. Ular ottuz sheherge igidarchilik qilatti; bu sheherler Giléad yurtida bolup, ta бүгүн'giche «Yairning kentliri» dep atalmaqta. **5** Yair wapat bolup, Kamonda depne qilindi. **6** Lékin Israillar yene Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip, Baal bilen Asherah butlirigha bash urup, shundaqla Suriyening ilahliri, Zidondikilerning ilahliri, Moabning ilahliri, Ammoniylarning ilahliri we Filistiylerning ilahlrining ibaditige kirip, Perwerdigarni tashlap, uninggha ibadette bolmıdı. **7** Shuning bilen Perwerdigarning ghezipi Israilgha qozghilip, ularni Filistiylerning we Ammoniylarning qoligha tashlap berdi. **8** Bular bolsa shu yili Israillarnı qattiq bésip ezdi; andin ular Iordan deryasining meshriq teripide Amoriylarning zéminidiki Giléadta olturushluq barliq Israil xelqige on sekkiz yilgiche zulım qıldı. **9** Ammoniylar yene Iordan deryasidin ötüp, Yehuda, Binyamin we Efraim jemetige qarshi hujum qıldı: shuning bilen pütkül Israil qattiq azablandı. **10** Shuning bilen Israillar Perwerdigargha peryad qilip: — Biz sanga gunah qıldıq, öz Xudayimizni tashlap, Baal butlirining qulluqigha kirip kettüq, dédi. **11** Perwerdigar Israillargha: — Men silerni misirliqlardin, Amoriylardin, Ammoniylardin we Filistiylerdin qutquzghan emesmidim? **12** Zidoniylar, Amalekler we Maonlar kélip silerge zulım qilghinida, Manga peryad qilghininglarda silerni ularning qolidin qutquzghan emesmidim? **13** Shundaqtimu, siler yene Méni tashlap, yat ilahlarını qulluqigha kirdinglar. Men silerni emdi qutquzmaymen! **14** Emdi bérıp özinglar tallighan ilahlargha peryad qilinglar, qiyinchilıqqa qalghan chéghinglarda shular silerni qutquzsın, — dédi. **15** Emma Israillar Perwerdigargha yalwuru: — Biz gunah qıldıq! Emdi neziringge néme yaxshi körünse bizge shundaq qilghın, bizni peqet mushu bir qétimla qutquzuwalghaysın! — dédi. **16** Shuning bilen Israil yat ilahlarnı öz arisidin chiqirip tashlap, Perwerdigarning ibaditige kirishtı; [Perwerdigar] Israilning tartıwatqan azab-oqubetlirini körüp, köngli yérım boldı. **17** Shu waqıtta Ammoniylar toplinip Giléadta chédingah tikti; Israillarmu yigilip kélip Mizpahgha chüshüp chédingah

tikti. **18** Giléadtiki xelqning chongliri özara: — Kim Ammoniylar bilen soqushushqa bashlamchi bolsa, u barliq Giléadtikilerge bash bolıdu, dédi.

11 Shu chaghda Giléadliq Yeftah dégen kishi batur palwan idi. U bir pahishe ayalning oghli bolup, Giléadtin törelgenidi. **2** Lékin Giléadning öz ayalı uninggha birnechche oghul bala tughup bergenidi; bu ayaldin tughulghan oghulliri chong bolghanda Yeftahni öydin qoghlap: — Sen bashqa xotundin bolghan oghul bolghachqa, atimizning öyidin mirasqa ige bolmaysın, — dédi. **3** Shuning bilen Yeftah qérindashliridin qéchip, Tob dégen zémında turup qaldı. Shu yerde birmunche bikar telepler Yeftahning etrapigha bir-birlep yigildi. Ular uning bilen kirip-chiqip yüretti. **4** Emma birnechche waqıt ötkende Ammoniylar Israil bilen soqushqa chiqti. **5** Ammoniylar Israilgha hujum qilghanda Giléadning aqsqaalliri Yeftahni Tob zéminidin élip kelmekchi bolup uning yénigha bardı. **6** Ular bérıp Yeftahqa iltija qilip: — Bizning Ammoniylar bilen urush qilishimiz üçün sen kélip bizge sardar bolup bergin, — dédi. **7** Yeftah Giléadning aqsqaallirigha jawaben: — Silér méni öch körüp atamning jemetidin heydiwetkenidinglarghu, emdi bëshinglargha balayı'apet chüshkende qandaqsige méning qëshimgha kélip qaldinglar, — dédi. **8** Giléadning aqsqaalliri Yeftahqa: — Durus, lékin séni biz bilen bille bérıp Ammoniylargha qarshi gey qilip, Giléadta hemme olturuwatqanlargha bash bolsın dep, qëshinggha keldüq, — dédi. **9** Yeftah Giléadning aqsqaalliridin: — Eger silér méni Ammoniylar bilen soqushushqa yandurup barghininglarda, Perwerdigar ularni méning qolumgha tapshursa, men silerge bash bolamdimen? — dep sorıdı. **10** Giléadning aqsqaalliri Yeftahqa jawab bérıp: — Éytqiningdek qılmsaq, Perwerdigar Özi arimizda guwah bolup höküm chiqarsın! — dédi. **11** Buni anglap Yeftah Giléadning aqsqaalliri bilen bardı; xelq uni özlirige hem bash hem sardar qilip tiklidi. Yeftah Mizpahgha barghanda hemme sözlirini Perwerdigarning aldida bayan qıldı. **12** Andin Yeftah Ammoniylarning padishahigha elchilerni ewetip, uningdin: — Méning zéminimgha bésip kirip, men bilen soqushushqa mende néme heqqing bar idi? — dep sorıdı. **13** Ammoniylarning padishahi Yeftahning elchilirige jawab bérıp: — Chünki Israillar Misirdin chiqip kelgende ular Arnon deryasidin tartıp [shimaldiki] Yabbok éqinighiche we [gherbte] Iordan deryasighiche méning zéminimni bulap igiliwalghanidi. Emdi sen bu yerlerni tinchliq bilen manga yandurup ber! — dédi. **14** Yeftah elchilerni Ammoniylarning padishahining qëshigha yene ewetip **15** uninggha: — Yeftah söz qilip mundaq deydu: «Israil ne Moabning zéminini ne Ammonning zéminini igilimidi, **16** belki ular Misirdin chiqip kelgende chöl-bayawanda méngip Qizil déngizdin ötüp, andin Qadesh dégen jaygha yétip kelgenidi; **17** shu chaghda Israillıqlar Édom padishahining qëshigha elchiler ewetip: «Zéminliridin késip ötüwélushqa ijazet bergeyła» dep sorıwıdı, Édom padishahi unimighanidi. Shuning bilen ular Moab padishahining qëshigha [iltija bilen] elchilerni ewetse, umu qoshulmighanidi. Shu sewebtin Israillar Qadeshte turup qalghan; **18** andin ular chöl-bayawan bilen méngip Édom zémini bilen Moab zéminini aylinip ötüp,

Moab zéminining sherq teripidin kélip, axirida Arnon deryasining shu qétida chédir tikti. Ular Moabning chégrisi ichige kirmidi; chunki Arnon deryasi Moabning chégrasidir. **19** Andin Israil Amoriylarning padishahi Sihon'gha, yeni Heshbonning padishahining qéshigha elchilerni ewetip: «Bizning zéminlirining ichidin ótup óz joyimizgha béríwélishimizgha ijazet bergeyla» — dédi. **20** Lékin Sihon Israilgha ishench qilalmay, yurtidin ótkili qoymidi; u belki xelqlirining hemmisini yighip, Jahzah dégen jaygha chüshüp chédirgah tikip, Israil bilen urushti. **21** Emma Israilning Xudasi Perwerdigar Sihonni barliq xelqi bilen qoshup Israilning qoligha tapshurdi, Israilar ularni urup qirdi. Andin Israil shu yerde olturushluq Amoriylarning hemme zéminini igilidi. **22** Arnon deryasidin tartip Yabbok éqinighiche, chöl-bayawandin tartip Iordan deryasighiche Amoriylarning pütükl zéminini igilidi. **23** Israilning Xudasi Perwerdigar Amoriylarni Óz xelqi bolghan Israilning aldidin qoghlap chiqardi, emdi sen shu yurtqa ige bolmaqchimusen? **24** Séning ilahing Qémosh sanga igiletken yerge ózüng ige boldungghu? Shuninggha oxshash Perwerdigar Xudayimiz aldimizdin heydep chiqiriwetken xelqning yérige bolsa, biznu shuninggha ige bolimiz. **25** Emdi sen derweqe Moabning padishahi bolghan Zipporning oghli Balaqtinmu küchlükmu? U qachan Israil bilen tirkeshken yaki Israil bilen jeng qilishqa jür'et qilghan? **26** Yene kélip, Israil Heshbon we uninggha qarashliq yéza-qishlaqlarda, Aror we uninggha qarashliq yéza-qishlaqlarda hemde Arnon deryasining boyidiki barliq sheherlerde üç yüz yil makan tutup olturghan waqitlarda, némishqa siler shu yerlerni qayturuwalmidinglar? **27** Shunga men sanga gunah qilmidim, belki manga tajawuz qilip, yamanliq qilghuchi sen özüngdursen. Birdinbir adalet chiqarghuchi Perwerdigar Ózi bügin Israilar bilen Ammoniylarning otturisida höküm chiqarsun! — dédi. **28** Lékin Ammoniylarning padishahi Yeftahning elchi ewetip éytqan sózlerini tingshimidi. **29** Shu waqitta Perwerdigarning Rohi Yeftahning üstige chüshüp, u [quwwetlinip] Giléad bilen Manassehlarning yurtidin ótup Giléadtiki Mizpahqa béríp, andin Giléadtiki Mizpahdin Ammoniylar terepke mangdi. **30** Shu chaghda Yeftah Perwerdigargha qesem ichip: — Eger Sen derweqe Ammoniylarni qolumgha tutup berseng, **31** undaqta men Ammoniylarning qéshidin tinch-aman yénip kelginimde, öyümning ishidin chiqip manga tunji yoluqqini Perwerdigargha atalghan bolidu, men uni köydürme qurbanliq qilimen, — dédi. **32** Shuning bilen Yeftah chiqip Ammoniylar bilen soqushqili ular terepke ótti; Perwerdigar ularni uning qoligha tapshurdi. **33** Shuning bilen u Aroerdin tartip Minnitqiche ularni qattiq urup qirip, yigirme sheherni élip, Abel-Qéraminghichimu yétip bardí. Buning bilen Ammoniylar Israilgha boysunduruldi. **34** Andin Yeftah Mizpahqa qaytip öyige kelgende óz qizi dap chélip ussul oynap uning aldigha körüshkili chiqti. Bu uning yalghuz qizi bolup, uningdin bashqa héch oghul-qizi yoq idi. **35** U uni körgende óz iginirini yirtip: — Ah, ah, méning qizim! Sen méni intayin yaman halgha chüshürdung, méni derdke chüshürgüchilerdin biri bolup qaliding; chunki men Perwerdigargha aghzimni échip, éytqan gépimdin yéniwalalmaymen, — dédi. **36** Qizi uninggha: — Ey ata,

Perwerdigargha aghzingni échip wede qilghan bolsang, aghzingdin chiqqini boyiche, manga shuni qilghin; chunki Perwerdigar séning dúshmenliring bolghan Ammoniylardin intiqamignini élip berdi, — dédi. **37** Andin u atisigha yene: — Méning shu iltimasimni qobul körginki, manga ikki ayliq möhlet berseng; men qiz dostlirim bilen béríp taghlarda yürüp, qizliqum üçün matem tutuwalay, — dédi. **38** Atisi jawab béríp: — Barghin, dédi. Uninggha ikki ayliq möhlet béríp dalagha ewetti. U béríp, qiz dostlirini élip taghlargha chiqip, ikki ayghiche ózining qiz péti qalghinigha ah-zar kötürüp yighlap yürdi. **39** Shundaq boldiki, u ikki aydin kéyin atisining qéshigha yénip kelgende, atisi uning üstige qilghan qesimini beja keltürdi. Bu qiz bolsa héch er kishige yéqinlashmighanidi. Shuning bilen Israilda shundaq bir örp-adet peyda boldiki, **40** her yili Israilning qizliri öydin chiqip Yeftahning qizini töt kün eslep xatirileydighan boldi.

12 Lékin Efraimiyar bolsa topliship Zafon terepke ótup Yeftahqa soal qoyup: — Sen Ammoniylar bilen jeng qilghili barghiningda némishqa bizni bille bérishqa chaqirmaysen? Emdi biz öyüngni özüng bilen qoshup otta köydürüwétimiz, — dédi. **2** Yeftah ulargha jawab béríp: — Men bilen xelqim Ammoniylargha qarshi qattiq jeng qiliwatqanda, silerni chaqirsam, méni ularning qolidin qutquzmidinglar. **3** Silerning kélip méni qutquzmaydighanliqlinglarni körip, jénimni alqinimgha élip qoyup, Ammoniylargha hujum qilishqa atlandim, Perwerdigar ularni qolumgha tapshurdi. Emdi siler némishqa bügin kélip manga hujum qilmaqchisiler? — dédi. **4** Lékin Efraimlar Giléadlarni [haqaretlep]: — Siler i Giléadlar, Efraimning arisida we Manassehning arisida turuwatqan musapirlar, Efraimda turuwatqan qachqunsiler, xalas! — dédi. Shuning bilen Yeftah barliq Giléadtikilerni yighip Efraim bilen soqushti. Ular Efraimlarni urup qirip meghlup qildi. **5** Andin Giléadtikiler Iordan deryasining kéchiklirini tosüp, Efraimlarni ótküzmedi. Shundaq boldiki, Efraimliq birer qachqon kéchikke kélip: — Méni ótkili qoyghin, dése Giléadtikiler uningdin: — Sen Efraimiyu? — dep soraytti. U kishi «yaq» dése, **6** ular uninggha: — «Shibolet» dégin! — deytti. Eger u kishi natoghra teppeuz qilip «sibolet» dep jawab béríp qalsa, ular uni tutup Iordan deryasining kéchikining yénida óltürüwétetti. Shu teriqide shu waqitta qiriq ikki mingche Efraimiy óltürüldi. **7** Yeftah alte yil Israilgha hakim boldi. Andin Giléadliq Yeftah alemdin ótup, Giléad sheherlirining biride depne qilindi. **8** Uningdin kéyin Beyt-Lehemlik Ibzán Israilgha hakim boldi. **9** Uning ottuz oghli, ottuz qizi bolup, ottuz qizini sirtqa erge béríp, sirttin ottuz qizni oghullirigha élip berdi. U yette yilghiche Israilgha hakim boldi. **10** Andin Ibzán ölüp, Beyt-Lehemde depne qilindi. **11** Uningdin kéyin Zebulun qebilisidin bolghan Élon Israilgha hakim bolup, on yil Israilda höküm sürdi. **12** Andin Zebulun qebilisidin bolghan Élon ölüp, Zebulun zéminidiki Ajjalón dégen jayda depne qilindi. **13** Uningdin kéyin Piratonluq Hillelning oghli Abdon Israilgha hakim boldi. **14** Uning qiriq oghli we ottuz newrisi bar idi. Ular yetmish éshekke minip mangatti. U Israilgha sekkiz yil hakim boldi. **15** Andin Piratonluq Hillelning oghli Abdon ölüp, Efraim

zénimida, Amaleklarning taghliq rayonidiki Piraton dégen joyda depne qilindi.

13 Lékin Israillar Perwerdigarning neziride yene rezil bolghanni qildi; shuning bilen Perwerdigar ularni qiriq yilghiche Filistiyerning qoligha tashlap qoydi. **2** Shu chaghda Zoréah dégen joyda, Dam jemetidin bolghan, Manoah isimlik bir kishi bar idi. Uning ayali tughmas bolup, héch balisi yoq idi. **3** Perwerdigarning Perishtisi bu ayalga ayan bolup uninggha: — Mana, sen tughmas bolghining üçün bala tughmiding; lékin emdi sen hamilidar bolup bir oghul tughisen. **4** Emma sen segek bolup, sharab yaki küchlük haraq ichme, héch napak nersinimu yémigin. **5** Chünki mana, sen hamilidar bolup bir oghul tughisen. Bu bala anisining qorsiqidiki chaghdin tartip Xudagha atalghan «nazariy» bolidighini üçün, uning béshigha hergiz ustira sélinmisun. U Israilni Filistiyerning qolidin qutquzush ishini bashlaydu, — dédi. **6** Ayal érinining qéshigha bérp, uninggha: — Mana, Xudaning bir adimi yénimgha keldi; uning turqi Xudaning Perishtisidek, intayin dehshetlik iken; lékin men uningdin: «Nedin kelding» dep sorimidim, umu öz nam-sheripini manga dep bermidi. **7** U manga: — «Mana, sen hamilidar bolup bir oghul tughisen; u bala anisining qorsiqidiki chaghdin tartip ölidighan küniqiche Xudagha atalghan bir nazariy bolidighan bolghachqa, emdi sen sharab yaki küchlük haraq ichme we héch napak nersinimu yémigin» dédi, — dédi. **8** Buni anglap Manoah Perwerdigargha dua qilip: — Ah Rebbim, Sen bu yerge ewetken Xudaning adimi bizge yene kélip, tughulidighan baligha néme qilishimge kéreklikini ógitip qoyusun, dep iltija qildi. **9** Xuda Manoahning duasini anglidi; ayal étizliqta oltughinida, Xudaning Perishtisi yene uning qéshigha keldi. Emma uning éri Manoah uning qéshida yoq idi. **10** Andin ayal derhal yügürüp bérp, érige xewer bérp: — Mana, héliqi küni yénimgha kelgen adem manga yene köründi, déwidi, **11** Manoah derhal qopup ayalining keynidin méngip, u ademning qéshigha kélip: — Bu ayalgha kélip söz qilghan adem senmu? — dep soriwidi, u jawaben: — Shundaq, mendurmen, dédi. **12** Manoah uninggha: — Éytqan sözliring beja keltürülgende, bala qaysi teriqide chong qilinishi kérek, u néme ishlarni qilidu? — dep soridi. **13** Perwerdigarning Perishtisi Manoahqa jawab bérp: — Men bu ayalgha éytqan nersilerning hemmisidin u hézi bolup özini tartsun; **14** u üzüim télidin chiqqan héchqandaq nersidin yémisun, sharab yaki küchlük haraq ichmisun, héch napak nersilerdin yémisun; men uninggha barliq emr qilghinimni tutsun, dédi. **15** Manoah Perwerdigarning Perishtisige: — Iltipat qilip, ketmey tursila, özlirige bir oghlaq teyyarlayli, déwidi, **16** Perwerdigarning Perishtisi Manoahqa jawab bérp: — Sen Méni tutup qalsangmu, Men néningdin yémeymen; eger sen birer köydürme qurbanliq sunmaqchi bolsang, uni Perwerdigargha atap sunushung kérek, dédi (uning shundaq déyishining sewebi, Manoah uning Perwerdigarning Perishtisi ikenlikini bilmigenidi). **17** Andin Manoah Perwerdigarning Perishtisidin: — Özlirining nam-sheripi némidu? Éytip bergen bolsila, sözliri emelge ashurulghinida, silige hörmitimizni bildürettuq, — dédi. **18** Perwerdigarning Perishtisi

uninggha jawaben: — Namimni sorap qal dingghu? Méning namim karamet tilsimattur, — dédi. **19** Shuning bilen Manoah oghlaq bilen ashliq hediyesini élip bérp uni qoram tashning üstide Perwerdigargha atap sundi. Perwerdigarning Perishtisi ularning köz aldida ajayip karamet bir ishni qilip körsetti; Manoah we ayali qarap turdi. **20** Shundaq boldiki, ot yalquni qurban'gahtin asman'gha kütürülgende, Perwerdigarning Perishtisimu qurban'gahtin chiqqan ot yalquni ichide yuqirigha chiqip ketti. Manoah bilen ayali buni körüp, özlirini yerge tashlap yüzlirini yerge yéqip düm yatti. **21** Shuningdin kéyin Perwerdigarning Perishtisi Manoahqa we uning ayaligha qayta körünmide. Manoah shu waqitta uning Perwerdigarning Perishtisi ikenlikini bildi. **22** Andin Manoah ayaligha: — Mana, biz choqum ölimiz, chünki biz Xudani kördüq! — dédi. **23** Lékin ayali uninggha jawab bérp: — Eger Perwerdigar bizni öltürishke layiq körgen bolsa, undaqta u köydürme qurbanliq bilen ashliq hediye qolimizdin qobul qilmighan bolatti, bu ishni körmigen bolatti we shundaqla bundaq sözlerni bizge éytighan bolatti, — dédi. **24** Shu ishtin keyin ayal bir oghul tughdi, uning ismini Shimshon qoydi. Bu bala ösüp, chong boldi we Perwerdigar uni beriketlidi. **25** Zoréah bilen Eshtaolning otturisidiki Mahaneh-Danda Perwerdigarning Rohi uninggha öz tesirini körsitishke bashlidi.

14 Bir waqitta, Shimshon Timnahqa chüshüp, u yerde bir qizni kördi; u Filistiy qizliridin biri idi. **2** U shu yerdin chiqip ata-anisining yénigha qaytip: — Men Timnahda Filistiy qizliridin birini kördüm, uni manga xotunluqqa élip béringlar, — dédi. **3** Biraq ata-anisi uninggha: — Qérindashliringning qizlirining ichide yaki bizning pütkül qowmimizning arisidin sanga bir qiz chiqmasmu? Némishqa xetnisiz bolghan Filistiyerning qéshigha bérp, ular din xotun almaqchi bolisen? — dédi; emma Shimshon atisigha: — Uni manga élip bergin, chünki u manga bek yaqti, — dédi. **4** Uning ata-anisi bu ishning Perwerdigar teripidin bolghinini bildi. Chünki Filistiyler shu chaghda Israil üstidin hökim sürüp turghan bolghachqa, U Filistiylerge taqabil turushqa purset yaratmaqchi idi. **5** Emd Shimshon ata-anisi bilen Timnahqa chüshiti; ular Timnahdiki üzümzarliqlargha yétip kelgende, mana bir yash shir hörkirigen péti uninggha étildi. **6** Shuan Perwerdigarning Rohi uning üstige chüshüp, u qolida héchnéme bolmighan halette shirni tutup, uni oghlaqni yirtqandek yirtip titma-titma qiliwetti. Lékin u bu ishni ata-anisigha démidi. **7** Andin u [Timnahqa] chüshüp, u qiz bilen paranglashti, u qiz Shimshon'gha bek yarap ketti. **8** Birmezgildin kéyin u qizni élip kélish üçün qayta barghanda, shirning ölükini körüp baqay dep yoldin burulup qariwidi, mana shirning iskitilining ichide bir top hesel heriliri bilen hesel turatti. **9** U heseldin ochumigha élip yep mandgi; ata-anisining yénigha kelgende, ularghimu berdi, ularmu yédi, lékin özining heselni shirning iskitilining ichidin élip kelginini ulargha démidi. **10** Uning atisi [uninggha hemrah bolup] chüshüp qizning öyige keldi, u yerde Shimshon bir ziyapet berdi, chünki burundinla toy qilidighan yigitler shundaq qilidighan resm-qaide bar idi. **11** Ular Shimshonni körüp, uninggha hemrah bolushqa ottuz yigitni tép keldi; ular uninggha hemrah boldi. **12**

Shimshon ulargha: — Men silerdin bir tépishmaq soray, eger siler ziyaret qilindighan yette kün ichide uning menisini manga dep bérelisenglar, men silerge ottuz dane kanap köynek bilen ottuz yürüş égin bérimen; **13** eger uni yéship bérelmisenglar, siler manga ottuz dane kanap köynek bilen ottuz yürüş égin béringlar, — dédi. Ular uninggha: — Maqul, udaq bolsa tépishmiqingni éytqin, qéni anglayli, — dédi. **14** U ulargha: — Yéyilidighini yégüchining ichidin chiqti; tatliq küchtünggürning ichidin chiqti, [bu néme]? — dédi. Ular üç kün'giche bu tépishmaqnı tapalmıdı. **15** Yettinchi küni shundaq boldiki, ular Shimshonning ayalining qéshigha bérıp: — Sen éringni aldap-sıylap, tépishmaqnıng menisini bizge éytip bérishke maqul qilghin; bolmısa séni atangning öyi bilen qoshup köydürüwétimiz. Siler bizni yoqsul qilishqa bu yerge chaqirghanmu?! — dédi. **16** Shimshonning ayali uning aldida yighlap turup: — Sen manga öch, méni peqet söymeysen; sen méning qowımınnıg baliliridin bir tépishmaqnı soriding, emma manga menisini éytip bermiding, dep yighlighılı turdı. Shimshon uninggha jawaben: — Mana, men uni ata-anamghimu dep bermigen tursam, sanga dep béremdim? — dédi. **17** Ziyapet ötküzölgen yette künide u éringin aldida yighlapla yürdi. Shundaq boldiki, yettinchi küni bolghanda ayali uni qıstap turuwalghachqa, uninggha tépishmaqnıng menisini éytip berdi. Andin ayal bérıp öz xelqining ademlirige tépishmaqnıng menisini dep berdi. **18** Shuning bilen yettinchi küni kün patmasta, sheherning ademliri uninggha jawab bérıp: — Heseldinmu tatlıqı barmu? Shirdinmu küchtünggürı barmu? — dédi. U ulargha jawab bérıp: — Eger siler méning inikim bilen yer aghdurmighan bolsanglar, tépishmiqimni hergiz tapalmaytinglar! — dédi. **19** U waqıtta Perwerdigarning Rohi uning üstige chüshiti; u Ashkelon'gha chüshüp, Ashkelondikilerdin ottuz kishini öltürüp, ulardin olja élip, oljıdin ılgınlarnı élip kélip, tépishmaqnıng menisini yéship bergenlerge berdi. Shuningdek Shimshonning ghezipi kélip, ata-anisining öyige yénip ketti. **20** Andin Shimshonning ayali Shimshonning hemrahliridin qoldash bolghan yigitke tewe qilindi.

15 Emma birnechche waqıt ötüp bughday orush mezgili kelgende shundaq boldiki, Shimshon bir oghlaqnı élip öz ayalining öyige bérıp: «Men xotunumning qéshigha uning hujrisigha kirimen» dédi. Lékin ayalining atisi uni ichkirige kirishige yol qoymıdı. **2** Qéynatisi uninggha: — Men heqiqeten sizni uninggha mutleq öch bolup ketti, dep oyıldım; shunga men uni sizning qoldishingizgha bérıwtékenidim. Halbuki, uning kichik singli uningdin téximu chiraylıqu? Uning ornigha shuni alghan bolsingiz! — dédi. **3** Emma Shimshon ulargha: — Emdi men bu qétim Filistiylerge ziyan yetküzsem, manga gunah bolmaydu! — dédi. **4** Shuni dep Shimshon bérıp üç yüz chilbörini tutup kélip, otqashlarnı teyyarlap, chilbörilerni jüplep quyrıqlirini bir-birige chétip, ikki quyrıqning otturisigha birdin otqashni astı; **5** otqashlargha ot yéqip chilbörilerni élip bérıp, Filistiylerning étizdiki ormighan ziraetlirige qoyup berdi. Shuning bilen u dówe-dówe öñchilerni, orulmighan ziraetlerni, shundaqta zeytun baghlirininı köydürüwetti. **6** Filistiyler buni körüp: Buni kim qıldı, —

dep sorısa, xelq jawab bérıp: — Timnahlıq ademning küy'oghli Shimshon qıldı; qéynatisi uning ayalini uning qoldishigha bérıwtékini üçtün shundaq qıldı, — dédi. Shuning bilen Filistiyler chiqıp, u ayal bilen atisini otta köydürüwetti. **7** Shimshon ulargha: — Siler shundaq qilghininglar üçtün, men silerdin intıqam almay boldi qilmaymen, — dédi. **8** Shuning bilen Shimshon ularni qır-chap qılıp qetli qiliwetti; andin u bérıp Étam qoram téshining öngkiride turdı. **9** U waqıtta Filistiyler chiqıp, Yehuda yurtida chédir tikip, Léhi dégen jayda yéyildi. **10** Yehudalar bolsa: — Némishqa bizge hujum qilmaqchi bolisiler? — déwidi, ular jawab bérıp: — Biz Shimshonni tutup baghlap, u bizge qandaq qilghan bolsa, bizmu uninggha shundaq qilimiz, dep chıqtuq, — dédi. **11** Shuning bilen Yehuda yurtidiki üç ming kishi Étam qoram téshining öngkirige chüshüp, Shimshon'gha: — Sen Filistiylerning üstimizdin höküm sürüwatqinini bilmemsen? Shuni bilip turup, sen némishqa bizge shundaq qılding? — dédi. U ulargha: — Ular manga qilghandek, menmu ulargha qıldım, dep jawab berdi. **12** Ular uninggha: — Biz séni baghlap Filistiylerning qoligha tapshurup bérish üçtün kelduq, déwidi, Shimshon ulargha: — «Biz özimiz sanga hujum qılıp öltürmeymiz», dep manga qesem qilinglar, dédi. **13** Ular uninggha: — Séni öltürmeymiz; peqet séni ching baghlap, ularning qoligha tapshurup bérimiz; hergiz ölümge mehkum qilmaymız, dep jawab berdi. Shuni dep ular ikki yéngi arghamcha bilen uni baghlap, qoram tashning üstidin élip mangdı. **14** U Léhige kelgende, Filistiyler warqırashqiniche uning aldigha yügürüşüp keldi. Emma Perwerdigarning Rohi uning üstige chüshüp, qollarini baghligan arghamchılar ot tutashqan kendir yiptek üzülp, tügüchler qollaridin yéshilip ketti. **15** Andin u éshekning yéngi bir éngek söngikini körüp, qolini uzıtipla élip, uning bilen ming ademni urup öltürdi. **16** Shimshon: — «Éshekning bir éngek söngiki bilen ademlerni öltürüp, Uları dówe-dówe qiliwettim, Éshekning bir éngek söngiki bilen ming ademni öltürdü!» — dédi. **17** Bularni dep éshekning éngek söngikini tashlıwetti. Shuningdek u shu jaygha «Ramot-Léhi» dep nam qoydı. **18** U intayın ussap Perwerdigargha perıyad qılıp: — Sen Öz qulungning qoli bilen bunche chong nusretni barlıqqa keltürdüñ, emdi men hazir ussuzluqtın ölüp, xetnisizlerning qoligha chüshüp qalarmenmu? — dédi. **19** Shuning bilen Xuda Léhidiki azgalni yardı, su uningdin urghup chıqtı. Shimshon ichip, rohi urghup jan kirdi. Bu sewebtin bu [bulaqqa] «En-Hakkore» dep nam qoyıldı; ta bügün'giche u Léhida bar. **20** Shimshon Filistiylerning dewride yigirme yilghiche Israilgha hakim boldi.

16 Andin Shimshon Gazagha bardı, u u yerde bir pahishe ayalni körüp, kirip uning bilen yéqinchilik qıldı. **2** Lékin Gazalıqlar birsining: — Shimshon bu yerge keldi, déginini anglap, [sheherni] qorshap, kéchiche sheherning qowuqida ün chiqarmay marap turdı we: Ete tang yorughanda uni öltürimiz, — déyishti. **3** Shimshon yérım kéchigiche yatti; andin ornidin turup sheher qowuqining ikki qanitini tutup, uni ikki késhiki we baldaq-taqıqı bilen qoshup, biraqla qomurup, óshnisige artıp Hébronning udulidiki taghqa élip chiqıp ketti. **4** Kéyin u Sorek jilghisida olturushluq Dililah isimlik

bir aynali körüp, uninggha ashiq bolup qaldı. **5** Buni bilip Filistiylerning emirliri u aynalning qéshigha bérip uninggha: — Sen uni aldap, uning küchtünggürlükining zadi nedin bolghanliqini kolap sorap, bizning qandaq qilsaq uni yéngeleydighanliqimizni, uni baghlap boysunduralaydighanliqimizni éytip berseng, biz herbirimiz sanga bir ming bir yüz kümüş tengge bérimiz, — dédi. **6** Shuning bilen Dililah Shimshondin: — Sen küchtünggürlüküning zadi nedin bolghanliqini, shundaqla qandaq qilghanda séni baghlap boysundurghili bolidighanliqini éytip bergin! — dédi. **7** Shimshon uninggha jawaben: — Ademler méni yette tal qurutulmighan yéngi ya kirichi bilen baghlisa, men ajizlap bashqa ademlerdek bolup qalimen, — dédi. **8** Shuning bilen Filistiylerning emirliri yette tal qurutulmighan yéngi ya kirichini élip kélip, bu ayalgha bériwidi, u bu kirichler bilen uni baghlap qoydı **9** (Dililah birneche ademni hujrida paylap turushqa yoshurup qoyghanidi). U Shimshon'gha: — Ey Shimshon, Filistiyler séni tutqili keldi! — dédi. U qopup kirichlerni chige shoyna otta köyüp üzülip ketkenek ézüwetti. Shuning bilen uning küchtünggürlükining sirini ashkarilamidi. **10** Buni körüp Dililah Shimshon'gha: — Mana, sen méni aldap, manga yalghan éytipsen! Emdi manga séni néme bilen baghlisa bolidighanliqini éytip bergin, — dédi. **11** U jawap bérip: — Ademler méni héch ishletmighan yéngi arghamcha bilen baghlisa, men ajizlap bashqa ademlerdek bolup qalimen, — dédi. **12** Shuning bilen Dililah yéngi arghamcha élip kélip, uni baghlap: — Ey Shimshon, Filistiyler séni tutqili keldi! — dédi (eslide birneche adam hujrida yoshurunup, uni paylap turushqanidi). Lékin Shimshon öz qolidiki arghamchilarni yipni üzgendek üzüp tashlidi. **13** Buni körüp Dililah Shimshon'gha: — Sen hazirghiche méni aldapsen, manga yalghan éytipsen; emdi manga séni néme bilen baghlisa bolidighanliqini éytip bergin, — dédi. U jawap bérip: — Sen méning beshimdeki yette örüm chachni dukandiki örüş yip bilen qoshup örüp qoysangla bolidu, — dédi. **14** Shuning bilen [Shimshon uxliganda u uning beshidiki yette tal chachni örüş yip bilen qoshup örüp], qozuqcha baghlap qoyup uninggha: — Ey Shimshon, Filistiyler séni tutqili keldi! — dédi. Shimshon uyqudin oyghinip, örüş yip bilen qozuqni biraqla tartip yuliwetti. **15** Andin ayal uninggha: — Manga könglüng yoq turup, qandaqsige sanga ashiq boldum, deysen? Sen méni üç qétim aldap, küchtünggürlüküning nedin bolghanliqini manga éytip bermidingghu, — dédi. **16** Uning herkünı sözliri bilen uni qistashliri we yalwushliri bilen Shimshonning ölgidek ichi pushti we shundaq boldiki, **17** u könglidiki sirini qoymay uninggha ashkara qilip: — Men anamning qorsiqidiki chaghdin tartip Xudagha atilip nazariy bolghinim üçün, beshimgha hergiz ustira sélinip baqmighan; eger méning chéchim chüshürüwétilse, küchüm mendin kétip, men ajizlap bashqa ademlerdek bolup qalimen, — dédi. **18** Dililah uning öziye könglidiki hemme sirini dep berginini körüp, Filistiylerning emirlirini charqirip kélishe adam mandurup: — «Bu qétim siler yene bir chiqinglar, chünki Shimshon könglidiki hemme sirini manga ashkara qildi» dédi. Shuning bilen Filistiylerning emirliri qollirigha kümüşlerni élip, uning qéshigha chiqti. **19** Andin

Dililah uni öz yotisigha yatquzup, uxlitip qoyup, bir ademni chaqirip kirip uning beshidiki yette örüm chachni chüshürüwetti; shundaq qilip u Shimshonning bozek qilinishini bashlighuchi boldi. Shimshon küchidin ketkenidi. **20** U: — Ey Shimshon, Filistiyler séni tutqili keldi! — déwidi, u uyqudin oyghinip: — Men ornumdin turup, ilgiriki birqanche qétimqidek, boshinip kétimen, dep oyldi. Lékin u Perwerdigarning ózidin ketkinini bilmeytti. **21** Shuning bilen, Filistiyler uni tutuwélip, közlirini oyup, Gazagha élip chüshüp, uni mis zenjirler bilen baghlap, zindanda un tartishqa saldı. **22** Lékin beshidiki chüshürüwétilgen chéchi yene ösüşke bashlidi. **23** Kéyin, Filistiylerning emirliri öz ilahi bolghan Dagon üçün chong bir qurbanliq ötküzüşke hem tebriklep shadlinishqa yigildi. Chünki ular: — Mana, ilahimiz düşminimiz bolghan Shimshonni qolimizgha tapshurup berdi, — déyishti. **24** Xelq Shimshonni körgende, öz ilahini danglap: — Ilahimiz bolsa, yurtimizni weyran qilghuchini, ademlimizni köp öltürgen düşminimizni qolimizgha chüshürüp berdi! — déyishti. **25** Ular taza shad-xuramliq keypige chömüp: — Shimshon keltürülsün, u bizge bir oyun körsitip bersün, déyishti; ular Shimshonni zindandin élip chiqti. U ularning aldisida oyun körsetti. Emdi ular uni ikki tüwrükning otturisida toxtitip qoyghanidi. **26** Shuning bilen Shimshon qolini tutup turghan yigitke: — Méni qoyuwet, öyni kütürüp turghan tüwrüklerni silap, ulargha yöliniwalghili qoyghaysen, — dédi. **27** U chaghdá öy er-ayallar bilen liq tolghanidi, Filistiylerning emirlirining hemmisimu shu yerde idi; ögzidimu Shimshonning körsitiwatqan oyunini körüwatqan texminen üç mingche er-ayal bar idi. **28** Shimshon Perwerdigargha nida qilip: — Ey Reb Perwerdigar, méni yad qilip peqet mushu bir qétim manga küch ata qilghaysen; i Xuda, shuning bilen ikki közümnü intiqamini Filistiylerdin bir yolila alghuzghaysen! — dédi. **29** Shimshon shularni dep öyni kütürüp turghan otturidiki ikki tüwrükni tutuwaldı; birini ong qoli bilen, yene birini sol qoli bilen tutup, ulargha tayinip turdı. **30** Andin: «Filistiyler bilen birlikte ölüp ketsem!» dep bedinini égip küchini yighip [ittiriwidi], öy örülüp, u yerdiki emirler bilen barliq xelqning üstige chüshsti. Buning bilen öz ölümü bilen öltürgen ademler uning tirik waqtida öltürgenliridin köp boldi. **31** Andin kéyin uning qérindashliri we atisining barliq jemeti chüshüp, uni kütürüp, Zoréah bilen Eshtaolning otturisigha élip bérip, atisi Manoahning qebiride depne qildi. U yigirme yil Israilgha hakim bolghanidi.

17 Efraimning taghlirida Mikah isimlik bir kishi bar idi. **2** U anisigha: — Séning héliqi bir ming bir yüz kümüş tenggeng oghrilap kételgenidi; sen tenggilerni qarghiding we buni manga dep berding. Mana, kümüş mende, uni men alghandim, déwidi, anisi: — Ey oghlum, Perwerdigar séni beriketligey!, — dédi. **3** Mikah bu bir ming bir yüz kümüş tenggini anisigha yandurup berdi. Anisi: — Men eslide bu pulni sen oghlumni dep Perwerdigargha béghishlap, uning bilen oyma but we quyma but yasashqa atiwetkenidim; emdi yenila sanga bérey, dédi. **4** Lékin Mikah kümüşni anisigha qayturup berdi; anisi uningdin ikki yüz kümüş tenggini élip bir zergerge bérip, bir oyma but bilen bir quyma but yasatti;

ular Mikahning öyige qoyup qoyuldi. **5** Mikah dégen bu kishi eslide bir butxana peyda qilgan, shuningdek öziye bir efod bilen birnechke «terafim»ni yasighanidi; andin öz oghulliridin birini kahinliqqa mexsus teyinlep, uni öziye kahin qildi. **6** Shu künlerde Israilda héch padishah bolmide; herkim öz neziride yaxshi körün'genni qilatti. **7** Yehuda jemetining tewesidiki Beyt-Lehemde Lawiy qebilisidin bolghan bir yigit bar idi; u shu yerde musapir bolup turup qalghanidi. **8** Bu yigit bir jay tépip turay dep, Yehudalarning yurtidiki Beyt-Lehem shehiridin chiqti. U seper qilip, Efraim taghliqigha, Mikahning öyige kélip chüshiti. **9** Mikah uningdin: — Qeyerdin kelding, dep soriwidi, u uninggha jawaben: — Men Yehudalarning yurtidiki Beyt-Lehemlik bir Lawiymen, bir jay tépip turay dep chiqtim, — dédi. **10** Mikah uninggha: — Undaq bolsa men bilen turup, manga hem ata hem kahin bolup bergin; men sanga her yili on kümüsh tengge, bir yürüş égin we kündilik yémek-ichmikingni bérey, — dédi. Buni anglap Lawiy kishi uningkige kirdi. **11** Lawiy u kishi bilen turushqa razi boldi; yigit shu kishige öz oghulliridin biridek bolup qaldi. **12** Andin Mikah bu Lawiy kishini [kahinliqqa] mexsus teyinledi. Shuning bilen [Lawiy] yigit uninggha kahin bolup, Mikahning öyide turup qaldi. **13** Andin Mikah: — Bir Lawiy kishi manga kahin bolghini üçün, Perwerdigarning manga yaxshiliq qilidighinini bilimen, — dédi.

18 Shu künlerde Israilda héch padishah bolmide; shundaqla shu künlerde Danlarning qebilisi özlirige olturaqlashish üçün jay izdawtqanidi, chünki shu kün'giche ular Israil qebililiri arisida chek tashlinip békitilgen miras zémin'gha érishmigenidi. **2** Shuning bilen Danlar pütkül jemetidin Zoréah we Eshtaolda olturushluq besh palwanni zéminni charlap kélishke ewetti we ulargha tapilap: — Siler bérp zéminni charlap kélinglar, dédi. Ular seper qilip Efraim taghliq yurtigha kélip Mikahning öyige chüshüp u yerde qondi. **3** Ular Mikahning öyining yénida turghinida Lawiy yigitning awazini tonup, uning qéshigha kirip uningdin: — Séni kim bu jaygha élip keldi? Bu yerde néme ish qilisen? Bu jayda némige érishting? — dep soridi. **4** U ulargha jawaben: — Mikah manga mundaq-mundaq qilip, méni yallap öziye kahin qildi, dédi. **5** Buni anglap ular uninggha: — Undaq bolsa bizning mangghan sepirimizning ongushluq bolidighan-bolmaydighanliqini bilmikimiz üçün, Xudadin sorap bergin, — dédi. **6** Kahin ulargha: — Xatirjem bérivéringlar. Mangghan yolunglar Perwerdigarning aldidur, — dédi. **7** Shuning bilen bu besh adem chiqip, Laish dégen jaygha yétip keldi. Ular u yerdiki xelqning tinch-aman yashawatqinini, turmushining Zidoniylarning öp-adetliri boyiche ikenlikini, xatirjemlik we rahet ichide turuwatqinini kórdi; shu zéminda ularni xar qilghuchi héchqandaq hoquqdar yoq idi; ular Zidoniylardin yiraqta turatti, shundaqla bashqilar bilenmu héchqandaq bardikeldi qilishmaytti. **8** [Besh palwan] Zoréah we Eshtaolgha öz qérindashlirining qéshigha qaytip keldi. Qérindashliri ulardin: — Néme xewer élip keldinglar? — dep soridi. **9** Ular jawaben: — Biz qopup ulargha hujum qilayli! Chünki biz shu zéminni charlap kelduq, mana, u intayin yaxshi bir yurt iken. Emdi némishqa qimir qilmay jim olturisiler? Emdi derhal bérp, u yurtni élishqa

ezmenglerni ezmenglar, bérp hujum qilip zéminni igilenglar. **10** U yerde barghininglarda siler tinch-aman turuwatqan bir xelqni, her etrapigha sozulghan keng-azade bir zéminni körisiler! Xuda u yerni silerning qolunglarga tapshurghandur. U yurtta yer yüzide tépildighan barliq nersilerdin héchbiri kem emes, dédi. **11** Shuning bilen Danlarning jemetidin alte yüz adem jengge qorallinip, Zoréah we Eshtaoldin chiqip mangdi. **12** Ular Yehuda yurtidiki Kiriati-Yéarim dégen jaygha bérp, chédir tikti (shunga bu jay taki бүгүн'giche «Danning leshkergha» dep atalmaqta; u Kiriati-Yéarimning arqa teripige jaylashqanidi). **13** Andin ular u yerdin Efraim taghliq rayonigha bérp, Mikahning öyige yétip keldi. **14** Laish yurtigha charlash üçün barghan besh kishi öz qérindashlirigha: — Bilemsiler? Bu öyde bir efod toni, birnechke terafim butliri, bir oyma mebud we quyma mebud bardur! Emdi qandaq qilishinglar kéreklikini oylishinglar! — dédi. **15** Ular burulup Lawiy yigitning öyige (Mikahqa tewe öyge) kirip uningdin hal soridi. **16** Dan qebilisidin bolghan jeng qorallirini kötürgen alte yüz kishi derwaza aldida turup turdi. **17** U zéminni charlashqa barghan besh adem [butxanigha] kirip, oyma but, efod toni, terafim butliri we quyma butni élip chiqti. Kahin jeng qorallirini kötürgen alte yüz kishi bilen bille derwazida turatti. **18** Bu besh adem Mikahning öyige kirip oyma but, efod tonini, terafim butliri we quyma butni élip chiqqanda kahin ulardin: — Bu néme qilghininglar?! — dep soridi. **19** Ular uninggha: — Ün chiqarmay, aghzingni qolung bilen étip, biz bilen méngip, bizge hem ata hem kahin bolup bergin. Séning peqet bir ademning öyidikilerge kahin bolghining yaxshimu, yaki Israilning bir jemeti bolghan pütün bir qebilige kahin bolghining yaxshimu? — dédi. **20** Shundaq déwidi, kahinning köngli xush bolup, efod, terafim butliri we oyma mebudni élip xelqning arisigha kirip turdi. **21** Andin ular burulup, u yerdin ketti; ular baliliri we charpaylarni we yük-taqlirining hemmisini aldida mangduruwetkenidi. **22** Mikahning öyidin xéli yiraqlighanda Mikahning öyining etrapidiki xelqler yighilip, Danlarga qoghlap yétishti. **23** Ular Danlarni towlap chaqirdi, Danlar burulup Mikahqa: — Sanga néme boldi, bunchiwila köp xelqni yighip kélip néme qilmaqchisen?! — dédi. **24** U jawab bérp: — Siler men yasatqan mebudlarni kahinim bilen qoshup aldindur, andin kettinglar! Manga yene néme qaldi?! Shundaq turuqluq siler téxi: «Sanga néme boldi?» — dewatisilerghu! — dédi. **25** Danlar uninggha: — Üntüngni chiqarma, bolmisa achchiqi yaman kishiler séni tutuwélip, séni we ailengdiklerni janliridin juda qilmisun, yene, — dédi. **26** Bularni dep Danlar öz yoligha mangdi; Mikah ularning özidin küchlük ikenlikini körüp, yénip öz öyige ketti. **27** Ular Mikah yasatquzghan nersiler we uning kahinini élip, Laishqa hujum qildi; u yerdiki xelq tinch-aman we xatirjem turuwatqanidi; ular ularni qilichlap qirip, sheherni otta köydürüwetti. **28** Sheherni qutquzghudek héch adem chiqimidi; chünki bu sheher Zidondin yiraqta idi, xelqi héchkim bilen bardikeldi qilishmaytti. Sheher Beyt-Rehobning yénidiki jilghida idi. Danlar sheherni qaytidin qurup, olturaqlashti. **29** Ular bu sheherge Israilning oghulliridin bolghan, öz atisi Danning ismini qoyup Dan dep atidi. Ilgiri u sheherning

namo Laish idi. **30** Danlar shu yerda bu oyma butni oʻzlariga tikladi; Musaning ogʻli Gershomingning ewladi Yonatan we uning ogʻullari bolsha shu zeminning xelqi sürgün bolushqa élip kéltilgen kün'giche Danlarning qebilisiga kahin bolup turghanidi. **31** Xudaning öyi Shilohda turghan barliq waqitlarda, Danlar özlari üçün tikligen, Mikah yasatquzghan oyma mebud [Danda] turghuzuldi.

19 Israilda téxi padishah tiklenmigen shu künlérde, Efraim taghliq rayonining chet teripide olturushluq bir Lawiy kishi bar idi; u Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemlik bir qizni kénizéklikke aldi. **2** Lékin u kénizék érige wapasizliq qilip, uning yénidin chiqip, Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemge atisining öyige béríp, töt ayché turdi. **3** U waqitta uning éri qopup kénizékige yaxshi geplérni qilip, könglini élip yandurup kélishke kénizékining yénigha keldi. U bir xizmetkarini we ikki éshékni élip bardí. Kénizék ériní atisining öyige élip kirdi; atisi uni kórúp xush bolup qarshi aldi. **4** Uning qéynatisi, yéni qizning atisi uni tutup qaldi, u u yerde üç kün'giche yep-ichip, uning bilen yétip qopti. **5** Tötinchi küni Lawiy kishi seher qopup mangghili teyyarliniwidi, kénizékining atisi küy'oghligha: — Bir toghram nan yep yürikingni quwwetlendürüp andin mangghin, — dédi. **6** Shuning bilen ular ikkisi olturup bille yep-ichip tamaqlandi. Qizning atisi u kishige: — Sendin ötüney, bu kéchimú qon'ghin, könglüng échilsun, dédi. **7** Bu kishi mangghili qopuwidi, lékin qéynatisi uni zorlap, yene élip qaldi, u yene bir kün qopdi. **8** Beshinchi küni u seher qopup mangghili teyyarlandi, lékin qizning atisi uninggha: — [Awwal] yürikingni quwwetlendürgin, dédi. Shuning bilen ular ikkisi kün égilügiche olturup, bille tamaqlandi. **9** Andin bu kishi kénizéki we xizmetkarini élip mangghili teyyarliniwidi, qéynatisi, yéni qizning dadasi uninggha: — Mana, kech kirey dewatidu, sendin ötüney, bu yerde yene bir kéchini ötküzünglar; mana, kün meghriqqe égiliptu, bu yerde qon'ghin, könglüng échilsun; andin ete seherde yolgha chiqip, öyünglerge kétinglar, — dédi. **10** Lékin u kishi emdi yene bir kéche qonushqa unimay, qopup yolgha chiqip Yebusning, yéni Yérusalémning uduligha keldi. Uning bilen bille ikki toquqluq éshék we kénizéki bar idi. **11** Ular Yebusqa yéqin kelgende kün olturay dep qalghachqa, xizmetkari ghojisigha: — Yebusiylarning bu shehirige kirip, shu yerde qonayli, dédi. **12** Lékin ghojisí uninggha jawab béríp: — Biz Israillar turmaydighan, yat eller turidighan sheherge kirmeyli, belki Gibéahqa ötüp kéteyli, dédi. **13** Andin u yene xizmetkarigha: — Kelgin, biz yéqindiki jaylardin birige barayli, Gibéahda yaki Ramahda qonayli, dédi. **14** Shuning bilen ular méngip, Binyamin yurtidiki Gibéahning yénigha yétip barghanda kün olturghanidi. **15** Ular Gibéahqa kirip, u yerde qonmaqchi boldi; sheherning chong meydanigha kirip olturushdi; lékin héchkim ularni qondurushqa öyige tekliq qilmidi. **16** Halbuki, u kéchisi qéri bir adam ishini tügitip, étiqliqtin yénip kéliwatqanidi. U eslide Efraim taghliq rayoniliq adem idi, u Gibéahda musapir bolup, olturaqlaship qalghanidi; lékin u yerdiki xelqlér Binyaminlardin idi. **17** U beshini kötürüp qarap, bu yoluchining sheherning meydanida olturghinini kórúp uningdin: — Qeyerdin kelding? Qeyerge barisen? — dep soridi. **18** U jawab béríp: — Biz

Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemdin Efraim taghliqining chet yaqilirigha kétip barimiz; men esli shu jaydin bolup, Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemge barghanidim; ishlim Perwerdigarning öyige munasiwetlik idi; lékin bu yerde héch kim méni öyige tekliq qilmidi. **19** Bizning éshéklerimizge bérídighan saman we boghuzimiz bar, özüm, dédekliri, shundaqla keminiliring bilen bolghan yigitimu nan we sharablar bar, bizge héch néme kem emes, — dédi. **20** Buni anglap qéri kishi: — Tinch-aman bolghaysen; silering mohtajlirlarning hemmisi méning üstümge bolsun, emma kochida yatmanglar! — dep, **21** uni öz öyige élip béríp, éshékligige yem berdi. Méhmanlar putlini yuyup, yep-ichip ghizaladi. **22** Ular könglide xush bolup turghinida, mana, sheherning ademliridin birnechchéylen, yéni birqanche lükchek kélip öyni qorshiwélip, ishikni urup-qéqip, öyning igisi bolghan qéri kishige: — Séning öyüngge kelgen shu kishini bizge chiqirip bergin, uning bilen yéqinchiliq qilimiz, — dédi. **23** Buni anglap öy igisi ularning qéshigha chiqip ulargha: — Bolmaydu, ey buraderlirim, silerdin ötüntüp qalay, mundaq rezillikni qilmanglar; bu kishi méning öyümge méhman bolup kelgenikem, siler bundaq iplasliq qilmanglar. **24** Mana, méning pak bir qizim bar, yene u kishining kénizéki bar. Men ularni qéshinglarga chiqirip bérey, siler ularni ayagh asti qilsanglar meyli, neziringlarga néme xush yaqsa ularni shundaq qilinglar, lékin bu kishige mushundaq iplasliq ishni qilmanglar, — dédi. **25** Lékin u ademler uninggha qulac salmidi; yoluchi kénizékini ularning aldigha sörep chiqirip berdi. Ular uning bilen bille bolup kechtin etigen'giche ayagh asti qildi; ular tang yorughanda andin uni qoyup berdi. **26** Chokan tang seherde qaytip kélip, uning ghojisí qon'ghan öyning derwazisining bosughisigha kelgende yiqilip qélip, tang atquche shu yerde yétip qaldi. **27** Etigende uning ghojisí qopup öyning ishikini échip, yolgha chiqmaqchi bolup téshigha chiqiwadi, mana, uning kénizéki bolghan chokan öyning derwazisi aldida qolliri bosughining üstige qoyuqluq halda yatatti. **28** U uninggha: — Qopqin, biz mangayli, dédi. Lékin chokan héchbir jawab bermidi. Shuning bilen u chokanni éshékke artip, qozghilip öz öyige yürüp ketti. **29** Öz öyige kelgende, pichaqni élip kénizékining jestitini söngkeliri boyiche on ikki parche qilip, pütkül Israil yurtining chet-yaqilirighiche ewetti. **30** Shundaq boldiki, buni kórgenlerning hemmisi: «Israil Misirdin chiqqan kúndin tartip bügün'giche bundaq ish bolup baqmighanidi yaki kórülüp baqmighanidi. Emdi bu ishni obdan oylaship, qandaq qilish kéreklikini meslihetlisheyli» — déyishti.

20 Shuning bilen Israillarning hemmisi chiqip, jamaet Dandin tartip Beer-Shébaghiche yighilip Giléad zeminining xelqi bilen qoshulup Mizpahda, Perwerdigarning aldigha kélip bir ademdek boldi. **2** Pütkül qowmning chongliri, yéni Israilning hemme qebilisining bashliqlari Xudaning xelqining jamaiti arisida hazir boldi. Jamaet jemi bolup töt yüz ming qilich tutqan piyade esker idi **3** (Binyaminlar Israilning Mizpahda jem bolghinidin emdi xewer tapqanidi). Israillar sürüshte qilip: «Bu rezil ish qandaq yüz berdi?» — dep soridi. **4** Öltürülgen chokanning éri Lawiy kishi jawab béríp mundaq dédi: — «Men bolsam öz kénizékimni élip,

Binyaminning Gibéah shehirige qon'ghili barghanidim; **5** Gibéahning ademliri kéchide manga hujum qilmaqchi bolup, méni dep öyni qorshiwaladi. Ular méni öltürishni qestlidi, kénizikimni bolsa ular ayagh asti qilip öltürüwetti. **6** Shuning bilen men kénizikimning jesitini parche-parche qilip, kishilergé kötürüküzüp Israilning mirasi bolghan zéminning herbir yurtigha ewettim. Chünki ular Israil ichide pasliqlig we ipasliqlig qildi. **7** Mana, ey barliq Israillar, siler hemminglar oylinip, meslihet körsitinglar». **8** Shuning bilen hemme xelq bir ademdek qopup: — Arimizdin ne héchkim öz chédirige barmisun ne héchkim öz öyige qaytmisun, **9** belki biz Gibéahqa shundaq qilayliki: — Biz chek tashlap uninggha hujum qilayli; **10** biz Israilning hemme qebilisidikilerdin yüznig ichidin onni, mingdin yüznig, on mingdin mingni tallap chiqip, ularni xelq üçün ozuq-talqan yetküzüşke teyinleyli. Shundaq qilip xelq Binyamin yurtidiki Gibéah shehirige bérp, ularning Israil ichide qilghan barliq ipasliqligini ularning öz bëshigha yandursun, — déyishti. **11** Shuning bilen Israilning hemme ademliri bir ademdek bolup, u sheherge hujum qilishqa toplandi. **12** Andin Israil qebililiri Binyaminning barliq jemetlirige elchi ewetip: — Aranglarda yüz bergen bu rezilli zadi néme ish? **13** Emdi Gibéahdiki bu lükcheklerni bizge tutup béringlar. Shuning bilen biz ularni ölümgé mehkum qilip, Israildin rezillikni yoq qilayli, — dédi. Lékin Binyaminlar öz qérindashliri bolghan Israilning sözini tingshimidi, **14** belki Binyaminlar Israilgha qarshi jeng qilish üçün sheher-sheherlerdin kélip Gibéahda yighildi. **15** U waqitta Binyaminlardin sheher-sheherlerdin tizimlan'ghanlar yigirme alte ming qilich tutqan erkek idi. Uningdin bashqa Gibéahdin xillan'ghan yette yüz esker bar idi. **16** Bu pütkül qoshun arisida xillan'ghan yette yüz solxay esker bolup, salghugha tashni sélip nishan'gha atsa, qilchimu qéyip ketmeytti. **17** Binyamin qebilisidin bashqa, Israilning ademliri sanaqtin ötküzülüwi, qilich tutqanlar töt yüz ming erkek chiqti; bularning hemmisi jengchiler idi. **18** Israil qopup Beyt-Elge chiqip Xudadin: — Bizning arimizdin kim awwal chiqip Binyaminlar bilen soqushsun, dep soriwidi, Perwerdigar jawab bérp: — Yehuda [awwal] chiqsun, dédi. **19** Shuning bilen Israillar etisi seher qopup Gibéahning udulida chédirgah tikti. **20** Andin Israilning ademliri Binyamin bilen urushushqa chiqip, Gibéahning yénida raslinip ulargha qarshi sep tüzdi. **21** Shu küni Binyaminlar Gibéahdin chiqip, Israildin yigirme ikki ming kishini öltürüp, yerge yeksan qiliwetti. **22** Lékin Israilning ademliri jasaretke kélip, awwalqi küni sep tüzgen jayda ikkinchi küni yene sep tüzdi. **23** [sep tüzishtin awwalqi axshimi] Israil Perwerdigarning aldigha bérp, kech kirgüche peryad qilip yiglap, Perwerdigardin yol sorap: — Biz öz qérindashimiz bolghan Binyamin nesilliri bilen yene urushushqa chiqsaq bolamdu, bolmamdu? — dep soriwidi, Perwerdigar jawab bérp: — Ulargha hujum qilinglar, dédi. **24** Shuning bilen Israillar ikkinchi küni Binyaminlarga yéqin kélip hujum qildi. **25** Binyaminmu ikkinchi küni Gibéahdin chiqip Israillar bilen soqushup, ularning on sekkiz ming adimini öltürüp, yerge yeksan qiliwetti; bularning hemmisi qilich tutqanlardin idi. **26** Andin Israilarning hemmisi, yeni pütün qoshun qopup Beyt-Elge chiqip yiglap, shu küni Perwerdigarning

aldida kechkiche roza tutup, Perwerdigarning aldida köydürme qurbanliq bilen inaliq qurbanliq ötküzdi. **27** Shu künlérde Xudaning ehde sanduqi shu yerde bolup, Harunning ewladi, Eliazarning oggli Finihas uning aldida xizmet qilatti; shuning bilen Israillar Perwerdigardin yol sorap: — Biz öz qérindashimiz bolghan Binyaminning nesilliri bilen yene urushushqa chiqamduq yaki toxtap qalamduq? — dep soridi; Perwerdigar jawaben: — Chiqinglar, chünki ete Men ularni sening qolunggha tapshurimen, dédi. **29** Buni anglap Israil xelqi Gibéahning etrapigha eskerlerni pistirma qoydi; **30** üçinchi küni Israillar ilgiriki ikki qétimqidek Binyaminlarga hujum qilishqa Gibéahning uduligha kélip sep tüzdi. **31** Binyamin [Israil] xelqige qarshi jengge chiqiwidi, xelq ularni sheherdin azdurup chiqti. Ular Beyt-Elge chiqidighan yol we Gibéahqa baridighan yolning üstide hem dalada xelqni ilgiriki ikki qétimqidek urup qirghili turdi. Israilning ademliridin ottuzche kishini öltürdi. **32** Binyaminlar: — Ular yenila awwalqidek meghlup boldi, — déyishti. Emma Israil: — Bizler qéchip ularni sheherdin egestürtüp chiqip, yollargha élip chiqayli, dep meslihetlashiwalghani. **33** Shuning bilen Israilning hemme ademliri öz jayidin qopup Baal-Tamargha bérp sep tüzdi, pistirmida turghan Israillarmu öz jayidin, yeni Gébadiki chimendin chiqip keldi. **34** Israilning arisidin serxil on ming kishi Gibéahning udulidin uninggha hujum qildi, jeng qattiq boldi. Lékin Binyaminlar özlirining üstige bala yéqinlashqini bilmey qaldi. **35** Perwerdigar Binyaminlarni Israilning aldida meghlup qilghachqa, ular u küni Binyaminlardin yigirme besh ming bir yüz qilich tutqan ademni öltürdi. **36** Emdi Binyaminlar özlirining meghlup bolghinini kördi. Israilning ademliri eslide Gibéahqa qoyghan pistirmidiki kishilirige ishench qilip, Binyaminlarni aldap, aldida chékin'genidi. **37** U waqitta pistirmidikiler tézdin atlinip Gibéahqa hujum qilip bésip kirip, sheherdikilerning hemmisini qilichlap qirdi. **38** Israillar eslide pistirmidikiler bilen aldin'ala nishan üçün belge békittenidi, yeni sheherge ot quyup, qélin tüttün tüwrükining asman'gha kötürülüşini belge qilishqa kélisilwalghani. **39** Shunga Israilning ademliri urushtin waqtinche chékin'gende, Binyaminlar Israilning ademlirini urup soqup, ottuzche kishini öltürüp: — Mana, Israil awwalqi jengdikidek aldimizda sheksiz tarmar bolidu, — déyishti. **40** Lékin sheherning ichidin tüttün tüwrük örlep chiqqanda, Binyaminlar keynige burulup qariwidi, mana, pütkül sheher istütek bolup asmanlarga kötürülüp kétéwatatti. **41** Shu haman Israilning ademliri burulup yénip keldi, Binyaminning ademliri bolsa: Bizge bala yéqinlashti dep, wehimige chüshti. **42** Ular Israilarning aldidin burulup chöllükke mangidighan yol bilen qéchip ketti; lékin jeng ularning keynidin iz bésip mangdi; etrapidiki herqaysi sheherlerdin ademler chiqip ularni arigha élip halak qildi. **43** Shu teriqide ular Binyaminlarni qorshiwaladi, ularni kün chiqish teripidiki Gébaning udulighiche toxtimay qoghlap bérp, cheylep öltürdi. **44** Buning bilen Binyaminlardin on sekkiz ming kishi öldi, ularning hemmisi batur palwanlar idi. **45** Bashqiliri burulup chöl terepke qéchip, Rimmon qoram téshigha bard; emma Israillar yollarda xuddi bashqa tergendek ulardin besh ming ademni öltürdi; andin ularning keynidin

Gidomghiche qoghlap béríp, yene ikki ming ademni óltúrdi. **46** U kúni Binyaminlardin óltúrilgenler yigirme besh ming adem idi. Bularning hemmisi palwanlar bolup, qilich tutqanlar idi. **47** Halbuki, ulardin peqet alte yüz adem qalghanidi, ular burulup chól terepke qéchip, Rimmondiki tik yargha bardi. Ular Rimmondiki tik yarda tót ay turdi. **48** Israillar yene Binyaminlarning zéminigha yénip kélip, hemme sheherlerdiki ademlerni, charpaylarni hem uchrichanlarning hemmisini qilich bilen qiriwetti, shundaqla ot quyup, udul kelgen sheherlirining hemmisini köydürüwetti.

21 Eslide Israilning ademleri Mizpahda qesem qiliship: — Bizning ichimizdin héchkim óz qizini Binyaminlarga xotunluqqa bermisun, — déyishkenidi. **2** Shuning üçün xelq Beyt-Elge kélip, u yerde kech kirgüche Xudaning aldida peryad kótürüp qattiq yighliship: — **3** Ey Israilning Xudasi Perwerdigar, Israilda némishqa shundaq ish yüz béridu, némishqa Israilning qebililiridin biri yoqap ketsun? — déyishti. **4** Etisi xelq seher qopup, u yerde qurban'gah yasap, köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqliri sundi. **5** Israillar ózara: — Israilning herqaysi qebililiridin jamaetke qoshulup Perwerdigarning aldida hazir bolushqa kelmigen kimler bar? — dep sorashti, chünki ular kimki Mizpahqa Perwerdigarning aldida hazir bolmisa, u sheksiz ölümge mehkum qilinsun, dep qattiq qesem qilishqanidi. **6** Israil óz qérindishi bolghan Binyamin toghruluq pushayman qilip: — Mana, emdi Israil arisidin bir qebile üzüwétildi. **7** Biz Perwerdigarning namida bizning ichimizdin héchqaysimiz óz qizimizni Binyaminlarga xotunluqqa bermeymiz, — dep qesem qilghaniduq; emdi qandaq qilsaq ulardin qalghanlirini xotunluq qilalaymiz — déyishti. **8** Ular yene ózara: — Israil qebililiridin qaysisi Mizpahqa, Perwerdigarning aldigha chiqmidi? — dep sorashti. Mana, Yabesh-Giléadliqlardin héchqaysisi chédirgahqa, jamaetke qoshulushqa kelmigenidi. **9** Chünki xelqni sanap körgende Yabesh-Giléadning ademliridin u yerde héchkim yoq idi. **10** Shuning bilen jamaat on ikki ming palwanni u yerge ewetip, ulargha tapilap: — Yabesh-Giléadta turuwatqanlarni, jümlidin ayallar we balilarni urup-qirip qilichlap óltürüwétinglar; **11** shundaq qilinglarki, barliq erkeklerni we erler bilen bille bolghan barliq ayallarni óltürüwétinglar, dédi. **12** Ular shundaq qilip Yabesh-Giléadtiki xelqining ichide téxi erler bilen bille bolup baqmighan tót yüz qizni tépip, ularni tutup Qanaan zéminidiki Shilohqa, chédirgahgha élip keldi. **13** Andin pütkül jamaat Rimmondiki tik yardiki Binyaminlarga adem ewetip, ulargha tinchliq salimini jakarlidi. **14** Shuning bilen Binyaminlar qaytip keldi; Israillar Yabesh-Giléadtiki hayat qalghan qizlarni ulargha xotunluqqa berdi, lékin bular ulargha yétishmidi. **15** We xelq Binyamin toghruluq pushayman qildi; chünki Perwerdigar Israilning qebililirining arisida kemtük peyda qilip qoyghanidi. **16** Bu waqitta jamaetning aqsqaalliri: — Binyaminning qiz-ayalliri yoqutiwétildi, emdi biz qandaq qilsaq qalghanlirini xotunluq qilalaymiz, — dédi. **17** Andin yene: — Binyaminin qéchip qutulghan qaldisigha miras saqlinishi kérekki, Israilning bir qebilisimu óchüp ketmesliki kérek. **18** Peqet bizla qizlirimizni ulargha xotunluqqa bersek bolmaydu,

chünki Israillar: «Óz qizini Binyaminlarga xotunluqqa bergen kishi lenetke qalsun!» dep qesem qilishqan, — déyishti. **19** Ular yene: — Mana, Beyt-Elning shimal teripidiki, Beyt-Eldin Shekemge chiqidighan yolning sherq teripidiki, Libonahning jenub teripidiki Shilohda her yili Perwerdigarning bir héyti bolup turidu, — dédi. **20** Andin Israillar Binyaminlarga buyrup: — Siler béríp, [shu yerdiki] üzümzarliqlargha yoshuruniwélinglar. **21** Közitip turunglar, qachaniki Shilohdiki qizlarning ussul oynighili chiqqinini körsenglar, üzümzarliqlardin chiqip herbiringlar Shilohning qizliridin birini özünglarga xotunluqqa élip qéchinglar, andin Binyaminning zéminigha kétinglar. **22** Shundaq boliduki, eger ularning atiliri ya aka-ukiliri kélip bizge peryad kótürse, biz ulargha: «Bizge yüz-xatire qilip, ulargha yol qoyunglar, chünki biz jengde ularning hemmisige xotunluqqa toluq birdin qiz alalmiduq; uning üstige siler bu qétim qizliringlarni óz ixtiyarliqlinglar bilen ulargha bermidinglar; ixtiyaren bergen bolsanglar, gunahqa tartilattinglar», deymiz, — dédi. **23** Binyaminlar shundaq qilip sani boyiche ussul oynaydighan qizlardin ózlirige xotunluqqa élip qéchip, óz miras zéminigha qaytip béríp, sheherlerni yene yasap u yerde turdi. **24** U waqitta Israil u yerdin ayrilip, herbiri óz qebililiri we jemetige yénip bardi, andin herbiri óz miras zéminigha ketti. **25** Shu künlerde Israilda héch padishah bolmide; herkim óz neziride yaxshi körün'genni qilatti.

Rut

1 [Batur] Hakimlar höküm sürgen mezgilde shundaq boldiki, zéminda acharchiliq yüz berdi. Shu waqitta bir adem ayali we ikki oghlini élip Yehuda zéminidiki Beyt-Lehemdin chiqip, Moabning sehalirida bir mezigil turup kélishke bardi. **2** U kishining ismi Elimelek, ayalining ismi Naomi, ikki oghlining ismi Mahlon bilen Kilyon idi. Ular Beyt-Lehemde olturuqluq, Efrat jemetidin idi. Ular Moabning sehasisiga kélip shu yerde olturaqlashti. **3** Kéyin Naomining éri Elimelek öldi; ayali ikki oghli bilen qaldi. **4** Ular Moab qizliridin ózlarige xotun aldi. Birining éti Orpah, yene birining éti Rut idi. Ular shu yerde on yildek turdi. **5** Mahlon bilen Kilyon her ikkisi öldi; shuning bilen apisi éri hem oghulliridin ayrilip yalghuz qaldi. **6** Shuning bilen ayal ikki kélini bilen qopup Moabning sehasidindin qaytip ketmekchi boldi; chünki u Perwerdigarning Öz xelqini yoqlap, ashliq bergenlikli toghrisidiki xewerni Moabning sehasida turup anglighanidi. **7** Shuning bilen u ikki kélini bilen bille turghan yéridin chiqip, Yehuda zéminigha qaytishqa yolgha chiqti. **8** Naomi ikki kélinige: — her ikkinglar qaytip öz ananglarning öyige béringlar. Silerning merhumlarga we manga méhribanliq körsetkinglardek Perwerdigarmu silerge méhribanliq körsetkey! **9** Perwerdigar siler ikkinglarni öz éringlarning öyide aram tapquzghay! — dep, ularni söyüp qoydi. Ular hörkirep yighliship **10** uninggha: — Yaq, biz choqum séning bilen teng öz xelqingning yénigha qaytimiz, — déyishti. **11** Lékin Naomi: — Yénip kétinglar, ey qizirim! Némishqa méning bilen barmaqchisiler? Qorsiqimda silerge er bolghudek oghullar barmu? **12** Yénip kétinglar, ey qizirim! Chünki men qérip ketkechke, erge tégishke yarimaymen. Derheqiqeten búgün kóche bir erlik bolushqa, shundaqla oghulluq bolushqa ümid bar dégendimu, **13** ular yigit bolghuche sewr qilip turattinglarmu? Ularni dep bashqa erge tegmey saqlap turattinglarmu? Yaq, bolmaydu, qizirim! Chünki Perwerdigarning qoli manga qarshi bolup méni azablaydighini üchün, men tartidighan derdelem silerningkidin téximu éghir bolidu, — dédi. **14** Ular yene hörkirep yighlashti. Orpah qéyanisini söyüp xoshlashti, lékin Rut uni ching quchaqlap turuwaldi. **15** Naomi uninggha: — Mana, kélín singling öz xelqi bilen ilahirlirining yénigha yénip ketti! Senmu kélín singlingning keynidin yénip ketkin! — dédi. **16** Lékin Rut jawaben: — Méning séning yéningdin kétishimni we sanga egishish niyitimdin yénishni ótünme; chünki sen nege barsang menmu shu yerge barimen; sen nede qonsang menmu shu yerde qonimen; séning xelqing méningmu xelqimdur we séning Xudaying méningmu Xudayimdur. **17** Sen nede ölseng menmu shu yerde ölimen we shu yerde yatimen; ölümdin bashqisi méni sendin ayriwetse Perwerdigar méni ursun hem uningdin ashurup jazalisun! — dédi. **18** Naomi uning özige egiship bérishqa qet'iy niyet qilghinini körüp, uninggha yene éghiz achmide. **19** Ikkiisi méngip Beyt-Lehemge yétip keldi. Shundaq boldiki, ular Beyt-Lehemge yétip kelginde pütkül sheherdikiler ularni körüp zilzilge keldi. Ayallar bolsa: — Bu rasttinla Naomimidu? — déyishti.

20 U ulargha jawaben: — Méni Naomi démey, belki «Mara» denglar; chünki Hemmige Qadir manga zerdab yutquzdi. **21** Toqquzum tel halette bu yerdin chiqtim; lékin Perwerdigar méni quruq qaytquzdi. Perwerdigar méni eyiblep guwahliq berdi, Hemmige Qadir méni xarlighaniken, némishqa méni Naomi deysiler? — dédi. **22** Shundaq qilip Naomi bilen kélini Moab qizi Rut Moabning sehasidindin qaytip keldi; ular ikkiisi Beyt-Lehemge yétip kélishi bilen teng arpa ormisi bashlan'ghanidi.

2 Naomining érige tughqan kélidighan Boaz isimlik bir adem bar idi. U Elimelekning jemetidin bolup, intayin bay adem idi. **2** Moab qizi Rut Naomigha: — Men étizliqqa baray, birerkinimning neziride iltipat tépip, uning keynidin méngip arpa bashaqlirini tersem? — dédi. U uninggha: — Barghin, ey qizim, dédi. **3** Shuning bilen u chiqip étizliqlarigha kélip, u yerde ormichilarning keynidin bashaq terdi. Bextige yarisha, del u kelgen étizliq Elimelekning jemeti bolghan Boazning étizliqliri idi. **4** Mana, u waqitta Boaz Beyt-Lehemdin chiqip kélip, ormichilar bilen salamlaship: — Perwerdigar siler bilen bille bolghay! — dédi. Ular uninggha jawaben: — Perwerdigar sanga bext-beriket ata qilghay! — dédi. **5** Boaz ormichilarning üstige nazaretke qoyulghan xizmetkaridin: — Bu yash chokan kimning qizi bolidu? — dep soridi. **6** Ormichilarning üstige qoyulghan xizmetkar jawab bérrip: — Bu Naomi bilen bille Moabning sehasidindin qaytip kelgen Moabi chokan bolidu. **7** U: «Ormichilarning keynidin ónchilerning arisidiki chéhilip ketken bashaqlarni tériwalaymu?» dep telep qildi. Andin u kélip etigendin hazirghiche ishlewatidu; u peqet kepide bir'az dem aldi, — dédi. **8** Boaz Rutqa: — Ey qizim, anglawatamsen?! Sen bashaq tergili bashaq bir kimning étizliqligha barmighin, bu yerdiinmu ketme, méning dédeklerim bilen birge mushu yerde turghin. **9** Diqqet qilghin, qaysi étizda orma orghan bolsa, [dédeklerge] egiship barghin. Men yigitlerge: Uninggha chéqilmanglar, dep tapilap qoydum! Eger ussap qalsang bérrip, idishlardin yigitlirim [quduqtin] tartqan sudin ichkin, — dédi. **10** Rut özini yerge étip tizlinip, bëshini yerge tegküzüp tezim qilip, uninggha: — Men bir bigane tursam, némishqa manga shunche ghemxorluq qilghudek neziringde shunchilik iltipat tapqanmen? — dédi. **11** Boaz uninggha jawaben: — Éring ölip ketkendin kéyin qéyanananggha qilghanliringning hemmisi, shundaqla séning atanangni we öz wetiningdin qandaq ayrilip, sen burun tonumaydighan bir xelqing arisigha kelgingen manga pütünley ayan boldi; **12** Perwerdigar qilghininggha muwapiq sanga yandurghay, sen qanatirlirining tégede panah izdigen Israilning Xudasi Perwerdigar teripidin sanga uning toluq in'ami bérilgey, dédi. **13** Rut jawaben: — Ey xojam, neziringde iltipat tapqaymen; men séning dédiking bolushqimu yarimisammu, sen manga teselli bérrip, dédikingme méhribane sözlerni qilding, — dédi. **14** Tamaq waqtida Boaz uninggha: — Qéni, buyaqa kelgin, nandin ye, nanni sirkige tögürgin! — dédi. Rut ormichilarning yénigha kélip olturdi; Boaz qomachtin élip uninggha tutti. U uningdin toyghuche yédi we yene azraq ashurup qoydi. **15** U bashaq tergili qopqanda, Boaz yigitlirige buyrup: — Uni hetta ónchilerning arisida bashaq tergili qoyunglar, uni héch xijalette

qaldurmanglar. **16** Hetta hem uning üçhün azraq bashaqlarni öñchilerdin etey ayrip, uninggha tergili chüshürüp qoyunglar, uni héch eyiblimenglar, dédi. **17** Shundaq qilip u kechkiche étizliqta bashaq terdi, tériwalghanlirini soqqanda, texminen bir efah arpa chiqti. **18** Andin u arpisini élip, sheherge kirdi, qéyanisi uning tergen [arpisini] kórdi; u yene u yep toyun'ghandin kéyin saqlap qoyghinini chiqirip uninggha berdi. **19** Qéyanisi uninggha: — Sen бүгүн nede bashaq terding, nede ishliding? Sanga ghemxorluq qilghan shu kishige bext-beriket ata qilin'ghay! — dédi. U qéyanisigha kimningkide ish qilghinini éytip: — Men бүгүн ishligen étizing igisining ismi Boaz iken, dédi. **20** Naomi kélinige: — Tiriklergimu, ölgenlergimu méhribanliq qilishtin bash tartmighan kishi Perwerdigardin bext-beriket kórgey! — dédi. Andin Naomi uninggha yene: — U adem bizning yéqin tughqinimizdur, u bizni qutquzalaydighan hemjemetlerdin biridir, — dédi. **21** Moab qizi Rut yene: — U manga yene: «Méning yigitlirim pütün hosulumni yighip bolghuche ular bilen birge bolghin» dédi, — dédi. **22** Naomi kélini Rutqa: — Ey qizim, birsining sanga yamanliq qilmasliqi üçhün bashqisining étizliqigha barmay, uning dédekliri bilen bille chiqip ishliseng yaxshidur, dédi. **23** Shuning bilen arpa we bughday hosuli yighilip bolghuche, Rut Boazning dédekliri bilen yürüp bashaq terdi. U qéyanisi bilen bille turuwerdi.

3 Shu künlerde, qéyanisi Naomi uninggha: — Ey qizim, hal-ehwalingning yaxshi bolushi üçhün, séning aram-bextining izdimaymenmu? **2** Sen dédekliri bilen ishligen Boaz bizge tughqan kélidu emesmu? Mana, бүгүн axsham u xamanda arpa soruydu. **3** Emdi sen yuyunup-tarinip, özüngge etirlik may sürüp, [ésil] kiyimlirini kiyip, xaman'gha chüshkin; lékin u er kishi yep-ichip bolmighuche, özüngni uninggha kórsetmigün. **4** U yatqanda uning uxlaydighan yérini kórüwal. Andin sen kirip, ayagh teripini échip, shu yerde yétiwalghin. Andin u sanga néme qilish kéreklikini éytidu, — dédi. **5** Rut uninggha: — Sen néme déseng men shuni qilimen, — dédi. **6** U xaman'gha chüshüp, qéyanisi uninggha tapilighandek qildi. **7** Boaz yep-ichip, könglini xush qilip cheshning ayighigha bérrip yatti. Andin Rut shepe chiqarmay kélip, ayagh teripini échip, shu yerde yatti. **8** Yérim kéchide Boaz chöchüp, aldigha éngishkende, mana bir ayal ayighida yatattil! **9** Kim sen?! — dep soridi u. Rut jawaben: — Men xizmetkaring Rut bolimen. Sen méning hemjemet-nijatkarim bolghining üçhün xizmetkaringning üstige tonungning étikini yéyip qoyghaysen, — dédi. **10** U jawaben: — Ey qizim, Perwerdigardin bext-beriket tapqaysen! Séning kéyin kórsetken sadaqet-méhribanliqning ilgiri kórsetkiningdinmu artuqtur; chünki [séniz izdigen] yigitler, meyli kembeghel bolsun, bay bolsun, ularning keynidin ketmidigün. **11** I qizim, emdi qorqmighin! Dégingning hemmisini orundap bérimen; chünki pütkül shehirimizdik mötiwerler séni pezeletlik ayal dep bilidu. **12** Durus, sanga hemjemet-nijatkar bolghinim rast; lékin séning mendin yéqinraq yene bir hemjemetler bar. **13** Emdi kéchiche bu yerde qalghin; ete seherde eger u hemjemetlik hoquqini ishlipt séni élishni xalisa, u alsun; lékin hemjemetlik hoquqi boyiche séni almisa, Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, men

sanga hemjemetlik qilip séni alay. Tang atquche bu yerde yétip turghin! — dédi. **14** U uning ayighida tang atquche yétip, kishiler bir-birini tonughudek bolushtin burun qopti. Chünki Boaz: — bir ayalning xaman'gha kelginini héchkim bilmisun, dep éytqanidi. **15** U yene [Rutqa]: — Sen kiygen yépinchini échip turghin, dédi. U uni échip turuwidi, Boaz arpidin alte kemchen kemlep bérrip, uning öshnisige artip qoydi. Andin u sheherge kirdi. **16** Rut qéyanisining yénigha keldi. U: — Ey qizim, sen hazir kim?! — dep soridi. Shuning bilen u qéyanisigha u kishining qilghanlirining hemmisini dep berdi. **17** U: — U bu alte kemchen arpini manga berdi, chünki u: «qéyananangning yénigha quruq qol qaytip barmighin» dédi, — dédi. **18** Naomi: — Ey qizim, bu ishning axirining qandaq bolidighinini bilgüche mushu yerde texir qilghin; chünki u adem бүгүн mushu ishni pütüküzmeý aram almaydu, dédi.

4 Boaz sheher derwazisigha chiqip, shu yerde olturdi. Mana, u waqitta Boaz éytqan héliqi hemjemetlik hoquqigha ige kishi kéliwatatti. Boaz uninggha: — Ey burader, kélip bu yerde olturghin, déwidi, u kélip olturdi. **2** Andin Boaz sheherning aqsqaalliridin on ademni chaqirip, ularghimu: — Bu yerde olturunglar, dédi. Ular olturghanda **3** u hemjemetlik hoquqigha ige kishige: — Moabning sehrasidin yénip kelgen Naomi qérindishimiz Elimelekke tewe shu zéminni satmaqchi boluwatidu. **4** Shunga men mushu ishni sanga xewerlendürmekchi idim, shundaqla mushu yerde olturghanlarning aldida we xelqimning aqsqaallirining aldida «Buni sétiwalghin» démekchimen. Sen eger hemjemetlik hoquqigha asasen alay déseng, alghin; hemjemetlik qilmay, almaymen déseng, manga éytqin, men buni biley; chünki sendin [awwal] bashqisining hemjemetlik hoquqi bolmaydu; andin sendin kéyin méning hoququm bar, dédi. U kishi: — Hemjemetlik qilip uni alimen, dédi. **5** Boaz uninggha: — Undaqa yerni Naomining qolidin alghan künide merhumning mirasigha uning nami bilen atalghan birer ewladi qaldurulushi üçhün merhumning ayali, Moab qizi Rutnima élishing kérek, — dédi. **6** Hemjemet kishi: — Undaq bolsa hemjemetlik hoququmni ishlipt [étizni] alsam bolmighudek; alsam öz mirasimgha ziyar yetküzgüdekmen. Hemjemetlik hoquqini sen özüng ishlipt, yerni sétiwalghin; men ishliptemeymen, dédi. **7** Qedimki waqitlarda Israilda hemjemetlik hoquqigha yaki almashturush-tégishish ishigha munasiwetlik mundaq bir resim-qaide bar idi: — ishni kesmek üçhün bir terep öz keshini sélip, ikkinchi terepke béretti. Israilda soda-sétiqni bekítésithe mana mushundaq bir usul bar idi. **8** Shunga hemjemet hoquqigha ige kishi Boazgha: — Sen uni alghin, dep, öz keshini séliwetti. **9** Boaz aqsqaallargha we köpchilikke: — Siler бүгүн méning Elimelek ke tewe bolghan hemmini, shundaqla Kilyon bilen Mahlon'gha tewe bolghan hemmini Naomining qolidin alghinimgha guwahtursiler. **10** Uning üstige merhumning nami qérindashliri arisidin we shehirining derwazisidin öchürülmesliki üçhün merhumning mirasigha uning nami bolghan [birer ewladi] qaldurulsun üçhün Mahlonning ayali, Moab qizi Rutni xotunluqqa aldim. Siler бүгүн buninggha guwahtursiler, dédi. **11** Derwazida turghan hemme xelq bilen aqsqaallar: — Biz guwahturmiz. Perwerdigar

séning öyüngge kirgen ayalni Israilning jemetini berpa qilghan Rahile bilen Léyah ikkisindek qilghay; sen özüng Efratah jemeti ichide bayashat bolup, Beyt-Lehemde nam-izziting ziyade bolghay; **12** Perwerdigar sanga bu yash chokandin tapquzidighan nesling tüpeylidin séning jemeting Tamar Yehudagha tughup bergen Perezning jemetidek bolghay! — dédi. **13** Andin Boaz Rutni emrige élip, uninggha yéqinliq qildi. Perwerdigar uninggha shapaet qilip, u hamilidar bolup bir oghul tughdi. **14** Qiz-ayallar Naomigha: — Israilning arisida sanga hemjemet-nijatkar neslini üzüp qoymighan Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturulsun! Shu neslingning nami Israilda izzet-abruyluq bolghay! **15** U sanga jéningni yéngilighuchi hem qérighiningda séni ezizlighuchi bolidu; chünki séni söyidighan, sanga yette oghuldin ewzel bolghan kélining uni tughdi, — dédi. **16** Naomi balini élip, baghrigha basti we uninggha baqquchi ana boldi. **17** Uninggha qoshna bolghan ayallar «Naomigha bir bala tughuldi» dep, uninggha isim qoydi. Ular uninggha «Obed» dep at qoydi. U Yessening atisi boldi, Yesse Dawutning atisi boldi. **18** Perezning nesebnamisi töwendikidektur: — Perezdin Hezron töreldi, **19** Hezrondin Ram töreldi, Ramdin Amminadab töreldi, **20** Amminadabtin Nahshon töreldi, Nahshondin Salmon töreldi, **21** Salmondin Boaz töreldi, Boazdin Obed töreldi, **22** Obedtin Yesse töreldi we Yessedin Dawut töreldi.

Samuil 1

1 Efraim taghliqidiki Ramataim-Zofimda Elkanah isimlik bir kishi bar idi. U Efraimlik bolup, Yerohanning oghli, Yeroham Élixuning oghli, Élixu Toxuning oghli, Toxu Zufning oghli idi. **2** Uning ikki ayali bar idi. Birsining ismi Hannah, yene birsining ismi Peninnah idi. Peninnahning baliliri bar idi, lékin Hannahning balisi yoq idi. **3** Bu adem her yili öz shehiridin samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha sejde qilib qurbanlik sun'ghili Shilohgha baratti. U yerde Elining Xofniy we Finihas dégen ikki oghli Perwerdigarning kahinliri bolup ishleytti. **4** Her qétim Elkanah qurbanlik qilghan künide u [qurbanliqtin] ayali Peninnah we uning herbir oghul-qizlirigha öz ülüshini béretti. **5** Emma Hannahgha bolsa u ikki hessilik ülüsh béretti; chünki u Hannahni tolimu söyetti. Lékin Perwerdigar uni tughmas qilghanidi. **6** Perwerdigarning uni tughmas qilghanliqidin uning kündesh reqibi [Peninnah Hannahni] azablash üçün uning bilen qattiq qérishatti. **7** We her yili, Hannah her qétim Perwerdigarning öyige chiqqanda, [Peninnah] uninggha azar béretti. Peninnah shundaq qilghachqa, u yighlap héch néme yémeytti. **8** Axiri uning éri Elkanah uninggha: — I Hannah, némishqa yighlaysen? Némishqa birnerse yémeysen? Némishqa könglüng azar yeydu? Men özüm sanga on oghuldin ewzel emesmu?! — dédi. **9** Ular Shilohda yep-ichkendin kéyin (Eli dégen kahin shu chaghta Perwerdigarning ibadetxanisining ishiki yénidiki orunduqta olturatti) Hannah dastixandin turdi; **10** u qattiq azab ichide Perwerdigargha dua qilib zar-zar yighlaytti. **11** U qesem ichip: — I samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, eger dédikingning derdige yétip, méni yad étip dédikingni untumay, belki dédiking bir oghul bala ata qilsang, uni pütün ömrining künlerinde Sen Perwerdigargha béghishlaymen; uning béshigha ustira héchqachan sélinmaydu, dédi. **12** U Perwerdigarning aldida duasini dawam qiliwatqanda, Eli uning aghzigha qarap turdi; **13** chünki Hannah duani ichide qilghachqa lewliri midirlawatqini bilen awazi anglanmaytti. Shunga Eli uni mest bolup qaptu, dep oyildi. **14** Eli uninggha: — Qachan'ghiche mest yürisen? Sharabingni özüngdin néri qil, dédi. **15** Lékin Hannah jawaben: — Undaq emes, i ghojam! Köngli sunuq bir mezlummen. Men sharabmu, haraqmu ichmidim, belki jénim derdini Perwerdigarning aldida töktüm; **16** dédeklirini yaman xotun dep bilmigeyla. Chünki méning zor derdim we azabliirimdin bu kün'giche shundaq nida qiliwatimen, dédi. **17** Eli uninggha jawab bérp: — Tinch-aman qaytqin; Israilning Xudasi Özidin tiligen iltijayingni ijabet qilghay, dédi. **18** Hannah: — Dédekliri köz aldilirida iltipat tapqay, dédi. U shularni dep chiqip, ghiza yédi we shuningdin kéyin chirayida ilgirikidek ghemkinlik körünmide. **19** Ular etisi tang seherde ornidin turup Perwerdigarning huzurida sejde qilib bolup, Ramahdiki öyige yénip keldi. Elkanah ayali Hannahgha yéqinchilik qildi; Perwerdigar uni esligenidi. **20** Hannah hamilidar bolup, waqti-saiti toshup, bir oghul tughdi. U: «Men uni Perwerdigardin tilep aldım» dep, ismini Samuil qoydi. **21** Uning éri

Elkanah öyidiki hemmisi bilen Perwerdigargha atidighan her yilliq qurbanliqni qilghili we qilghan qesimini ada qilish üçün Shilohgha chiqti. **22** Lékin Hannah billes barmay érige: — Bala emchektin ayrilghandila andin men uning Perwerdigarning aldida hazir bolushi üçün uni élip barimen; shuning bilen u yerde menggü turidu, dédi. **23** Éri Elkanah uninggha: — Özüngge néme yaxshi körünse, shuni qilghin. Uni emchektin ayrighuche turup turghin. Perwerdigar Öz söz-kalamigha emel qilghay, dédi. Ayali öyde qélip balisi emchektin ayrilghuche émitti. **24** Balisi emchektin ayrilghandin kéyin u uni élip, shundaqla üç buqa, bir efah un we bir tulum sharabni élip Perwerdigarning Shilohdiki öyige apardi. Bala bolsa téxi kichik idi. **25** Ular bir buqini soyup balini elining qéshigha élip keldi. **26** Shuning bilen Hannah [uninggha]: — I ghojam, özliride hayat rast bolghinidek, bu yerde silining qashlirida turup Perwerdigargha nida qilghan mezlum men bolimen, dédi. **27** Men mushu oghul bala üçün dua qildim we mana, Perwerdigar méning tiligen iltijayimni ijabet qildi. **28** Emdi hazir men uni Perwerdigargha tapshurup berdim. Ömrining hemme künlerinde u Perwerdigargha béghishlan'ghan bolidu, dédi. Shuning bilen ular u yerde Perwerdigargha sejde qildi.

2 Hannah dua qilib mundaq dédi: — «Méning qelbim Perwerdigar bilen yayraydu, Méning münggüzüm Perwerdigar bilen égiz kötürüldi; Aghzim düşmenlirimning aldida tentenilikke échildi; Chünki Séning nijatingdin shadlinimen. **2** Perwerdigardek muqeddes bolghuchi yoqtur; Chünki Sendin bashqa héch kim yoq, Xudayimizdek héch uyultash yoqtur. **3** I insanlar, kibirlik sözliringlarni köpeytiwermenglar, Yoghnan geplerni aghzinglardin chiqarmanglar; Chünki Perwerdigar bilim-hidayetke ige Xudadur. Insanlarning emelliri Uning teripidin tarazida tartilidu. **4** Palwanlarning oq-yaliri sundurildi; Lékin putliship yiqilghanlarning béli bolsa qudret bilen baghlendi. **5** Qorsiqi toq bolghanlar nan tépish üçün özi yallanmiliqqa berdi; Lékin ach qalghanlar hazir ach qalmidi; Hetta tughmas ayal yettini tughidu; Lékin köp balilik bolghan soliship kétidu. **6** Perwerdigar hem öltüridu, hem hayat béridu; U ademni tehtisaragha chüshüridu, u yerdin yene turghuzidu; (Sheol h7585) **7** Perwerdigar ademni hem namrat qiliwétidu, hem bay qilidu; U kishini hem pes qilidu, hem égiz kötüridu. **8** U özi miskinni topidin qopuridu, Qighliqtin yoqsulni kötüridu; Ularni ésilzadiler arisida teng olturghuzidu; Ularni shan-shereplik textige miras qildiridu; Chünki yerning tüwrükliri Perwerdigarningkidur; U Öz dunyani ularning üstige salghanidi. **9** Öz muqeddes bendilirining putlirini U mezmüt qilidu; Emma reziller bolsa, qarangghuda shük qilinidu; Chünki héchkim öz qudrati bilen nusret tapmaydu. **10** Perwerdigar bilen qarshilashqanlar parepare qiliwétilidu; U Öz asmanlardin ulargha qarshi güldürleydu. Perwerdigar yer yüzining chetlirigiche höküm chiqiridu; U Öz tikligen padishahqa qudret béridu, U Öz mesihliginining münggüzini égiz kötüridu!». **11** Elkanah bolsa Ramahdiki öz öyige yénip bardu. Bala bolsa elining qéshida Perwerdigargha xizmet qilib qaldi. **12** Emma Elining oghulliri intayin

yaman kishilerdin bolup, Perwerdigarni tonumaytti. **13** Kahinlarning xelqlerge mundaq aditi bolghan: — Birs qurbanliq qilip, gösh qaynap pishiwtaqanda kahinning xizmetkari kélip üç tiliq changgagni qolida tutup **14** dash, qazan, dangqan yaki korining ichige sanjip, changgakqa néme élin'ghan bolsa kahin shuni özige alatti. Ularning Shilohgha [qurbanliq qilghili] kelgen hemme Israillargha shundaq aditi bolghan. **15** Shundaqla hetta yaghnı köydürmeste kahinning xizmetkari kélip qurbanliq qiliwatqan ademge: — Kahin'gha kawap üçün gösh bergin, chünki u sendin qaynap pishqan gösh qobul qilmaydu, belki xam gösh lazim, deytti. **16** Eger qurbanliq qilghuchi uninggha: — Awwal yégı köydürülp bolsun, andin némini xalisang shuni alghin, dése, u: — Bolmaydu, manga derhal ber! Bolmisa mejburiy alimen, deytti; **17** Shundaq qilip bu ikki yashning gunahi Perwerdigarning aldida tolimu éghir bolghanidi; chünki uning sewebidin xeq Perwerdigargha atighan qurbanliqlar közge ilinmaywatatti. **18** Emma Samuil nareside bala bolup kanaptin toqulghan bir efodni kiyip Perwerdigarning aldida xizmet qilatti. **19** Buningdin bashqa uning anisi her yilda uninggha bir kichik ton tikip, her yilliq qurbanliqni qilghili éri bilen barghanda alghach kéletti. **20** Eli Elkanah we ayaligha bext tilep dua qilip: — «Ayalingning Perwerdigargha béghishlighinining ornigha sanga uningdin bashqa nesil bergey, dédi. Andin bu ikkisi öz öyige yandi. **21** Shuning bilen Perwerdigar Hannahnı yoqlap beriketlep, u hamilidar bolup jemiý üç oghul we ikki qız tughdi. Kichik Samuil bolsa Perwerdigarning aldida turup ösüwatatti. **22** Eli bek qérip ketkenidi. U oghullirining pütkül Israiligha hemme qilghanlirini anglidi hem jamaet chédirining ishikide xizmet qilidighan ayallar bilen yatqinimini anglidi. **23** U ulargha: — Siler néme üçün shundaq ishlarnı qilisiler? Chünki bu xelqning hemmisidin silerning yamanliqlarnı anglawatimen, dédi. **24** Bolmaydu, i oghullirim! Men anglighan bu xewer yaxshi emes, Perwerdigarning xelqini azdurupsiler. **25** Eger bir adem yene bir ademge gunah qilsa, bashqa birsi uning üçün Xudadin rehim sorisa bolidu; lékin eger birsi Perwerdigargha gunah qilsa, kim uning gunahini tiliyleydu? — dédi. Lékin ular atisining sözige qulaq salmidi; chünki Perwerdigar ularni öltürüşni niyet qilghanidi. **26** Emma Samuil dégen bala ösüwatatti, Perwerdigar hem ademlerning aldida iltipap tapqanidi. **27** Xudaning bir adimi Elining yénigha kélip mundaq dédi: — Perwerdigar shundaq deydu: «Misirda, Pirewnningkide turghanda Özümni atangning jemetige ochuq ayan qilmidimmu? **28** Men uni kahinim bolush, Öz qurban'gahimda qurbanliq qilish, xushbuy yéqish we Méning aldimda efod tonini kéyip xizmet qilishqa Israilning hemme qebiliridin tallimighanidimmu? Shuningdek Men Israilning otta köydüridighan hemme qurbanliqlirini atanggha tapshurup teqdim qilghan emesmu? **29** Némishqa Men buyrughan, turalghu jayimdiki qurbanliqim bilen ashliq hediyelemi deysende qilisiler? Némishqa xelqim Israillar keltürgen hemme hediyelemlerning ésilidin özliringerlarnı semritip, öz oghulliringerlarning hörmitini Méningkidin üstün qilisen?» **30** Uning üçün Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Men derheqiqet séning we atangning

jemetidikiler Méning aldimda xizmitimde menggü mangidu, dep éytqanidim; lékin emdi Men Perwerdigar shuni deymenki, bu ish hazir Mendin néri bolsun! Méni hörmet qilghanlarnı Men hörmet qilimen, lékin Méni kemsitkenler pes qarilidu. **31** Mana shundaq künlér kéliduki, séning bilikingerni we atangning jemetining bilikini teng késiwétimen; shuning bilen jemetingde birmu qérighan adem tépilmaydu! **32** Sen turalghu jayimda derd-qayghu körisen; Israillar herqandaq huzur-bextni körgini bilen, séning jemetingde ebedigiche birmu qérighan adem tépilmaydu. **33** We Men qurban'gahimning xizmitidinüzüptashlimighan adimbar bolsa, u közliringer xirelishishi bilen jéningning azablinishigha seweb bolidu. Jemetingde tughulghanlarning hemmisi balaghettin ötmey ölidu. **34** Sanga bu ishlarnı ispatlashqa, ikki oghlung Xofniy bilen Finihasning béshigha chüshidighan mundaq bir alamet bésharet bolidu: — ularning ikkilisi bir künde ölidu. **35** Emma Özümge Rohim we dilimdiki niyitim boyiche ish köridighan sadiq bir kahinni tikleymen; Men uninggha mezmur bir jemet qurimen; u Méning mesih qilghinimning aldida menggü méngip xizmet qilidu. **36** Shundaq boliduki, séning jemetingdikilerdin herbir tirik qalghanlar bir ser kümüş we bir chishlem nan tileshe uning aldigha kélip uninggha tezim qilip: «Qahinliq xizmetliridin manga bir orun bersile, yégili bir chishlem nan tapay dep éytidighan bolidu» deydu.

3 Samuil dégen bala bolsa elining aldida Perwerdigarning xizmitide bolatti. Emdi Perwerdigarning sözi u künlérde kem idi; wehiylik körünüşlermu köp emes idi. **2** We shundaq boldiki, bir küni Eli ornida yatqanidi (uning közliri torliship körmes bolup qalay dégenidi) **3** Xudaning chirighi téxi öchmigen bolup, Samuil Perwerdigarning ibadetxanasida, Xudaning ehde sanduqigha yéqinla yerde yatatti. **4** Perwerdigar Samuilni chaqirdi. U: — Mana men bu yerde, dédi. **5** U Elining qéshigha yügürüp bérıp: — Mana men, méni chaqirdingghu, dédi. Lékin u jawab bérıp: — Men chaqirmidim; qaytip bérıp yatqın, dédi. Shuning bilen u bérıp yatti. **6** Perwerdigar yene: «Samuil!» dep chaqirdi. Samuil qopup elining qéshigha bérıp: Mana men, méni chaqirdingghu, dédi. Lékin u jawab bérıp: — Men chaqirmidim i oghlum, yene bérıp yatqın, dédi. **7** Samuil Perwerdigarnı téxi tonumighanidi; Perwerdigarning sözi uninggha téxi ayan qilinmighanidi. **8** Lékin Perwerdigar yene üçinchi qétim: «Samuil!» dep chaqirdi; u qopup elining qéshigha bérıp: — Mana men; sen méni chaqirding, dédi. U waqıtta Eli Perwerdigar balını chaqirıptı, dep bilip yetti. **9** Shuning bilen Eli Samuilgha: — Bérıp yatqın. U eger séni chaqırsa, sen: — I Perwerdigar, söz qilghin, chünki qulung anglaydu, dep éytqın, déwidi, Samuil bérıp ornida yatti. **10** We Perwerdigar kélip yéqin turup ilgirikide: — «Samuil, Samuil!» dep chaqirdi. Samuil: — Söz qilghin, chünki qulung anglaydu, dep jawab berdi. **11** Perwerdigar Samuilgha: — Mana Men anglighanlarning ikki quligini zingildatqudek bir ishni Israilning arisida qilmaqchimen. **12** Shu küñde Men burun Elining jemetidikiler toghrisida éytqınimning hemmisini uning üstige chüshürimen; bashtın axirghiche ada qilimen! **13** Chünki özige ayan bolghan qebihlik tüpeyldin Men uninggha, séning

jemetingdin menggülik höküm chiqarmaqchimen, dep éytqanmen: chünkü u oghullirining iplaslini bilip turup ularni tosmidi. **14** Uning üçhün Elining jemetidikilergé qesem qilghanmenki, Elining jemetidikilerning qebihlikli meyli qurbanliq bilen bolsun, meyli hediye bilen bolsun kafaret qilinmay, ebedigiche kechürüm qilinmaydu, dédi. **15** Samuil etisi tang atquche yétip, andin Perwerdigarning öyining ishiqlirini achi. Emma Samuil wehiylik körünüşni Elige éytishtin qorqti. **16** Lékin Eli Samuilni chaqirip: — I Samuil oghlum, dédi. U: — Mana men, dep jawab berdi. **17** U: — U sanga néme söz qildi? Sendin ötüney, uni mendin yoshurmighin. Eger Uning sanga éytqanlirining birini manga éytmay qoysang, Xuda déginini séning béshinggha chüshürsun we uningdin artuq chüshürsun! — dédi. **18** Shuning bilen Samuil uninggha héchnémini qaldurmay hemmini dep berdi. Eli: — Mana, U Perwerdigardur; U némini layiq talsa, shuni qilsun, dédi. **19** Samuil ösüp chong boluwatatti we Perwerdigar uning bilen bille bolup, uning éytqan bésharetlik sözliridin héchqaysisini yerde qaldurmaytti. **20** Shuning bilen pütkül Israil Dandin tartip Beer-Shébaghiche Samuilning Perwerdigarning peyghembiri qilip tiklen'genlikini bilip yetti. **21** Shu waqitta Perwerdigar Shilohda Özini yene ayan qildi. Chünkü Perwerdigar Shilohda Öz söz-kalami arqiliq Samuilgha Özini ayan qildi; we Samuil Uning sözini pütkül Israilgha yetküzdi.

4 U waqitta Israil Filistiyler bilen jeng qilghili chiqip Eben-Ezerge yéqin jayda bargah-chédirlarni tikti. Filistiyler bolsa Afek dégen jayda bargah-chédirlarni tikti. **2** Filistiyler Israillar bilen soqushqili sep tizip turdi. Jeng kéngéygende Israil Filistiyler aldida tarmar boldi; Filistiyler ularning jeng sepliridin töt mingche ademni öltürdi. **3** Xalayıq bargahqa yénip kelgende, Israilning aqsqaalliri: — Némishqa Perwerdigar бүгүн bizni Filistiyler teripidin tarmar qildurdi? Biz Shilohdin Perwerdigarning ehde sanduqini qéshimizgha élip kéleyli; u arimizda bolsa, bizni düşhminimizning qolidin qutquzidu, dédi. **4** Shu geptin kéyin xalayıq Shilohgha adem mangdurup, shu yerdin kérublarning otturısında olturghan samawi qoshunlarning Serdari Perwerdigarning ehde sanduqini élip kötürüp keldi. Shuningdek Elining ikki oghli Xofniy bilen Finihasmu Xudaning ehde sanduqi bilen bille keldi. **5** We shundaq boldiki, Perwerdigarning ehde sanduqi leshkergahqa élip kélín'gende pütkül Israil yerni tewretküdek küchlük bir chuqan kötürüshti. **6** Filistiyler küchlük tentene awazini anglap: — Ibraniylarning leshkergahidin anglan'ghan bu küchlük chuqan néme wejidin chiqqandu, dep éytishti. Arqidinla ular Perwerdigarning ehde sanduqining ularning leshkergahigha keltürülgini bilip yetti. **7** Shuning bilen Filistiyler qorqup: — Ilahlar ularning leshkergahigha keptu, halimizgha way! Mundaq ish bu waqitqiche héch bolghan emes, déyishti. **8** Halimizgha way! Bizni bu qudretlik ilahlarning qolidin kim qutquzidu? Mana bayawanda misirliqlarni türlük balawabalar bilen urghan ilahlar del shulardur! **9** I Filistiyler, özliringlarni jesur körsitip erkektek turunglar. Bolmisa, ibraniylar bizge qul bolghandek biz ulargha qul bolimiz; erkektek bolup jeng qilinglar! — dédi. **10** Shuning bilen Filistiyler Israillar bilen jeng qildi. Israil tarmar qilinip,

herbiri terep-terepke öz chédirige beder qachti. Jengde qattiq qirghinchiliq bolup, Israildin ottuz ming piyade esker öltürildi. **11** Perwerdigarning ehde sanduqi olja bolup ketti we Elining ikki oghli Xofniy bilen Finihasmu öltürildi. **12** Shu küni bir Binyaminliq jeng meydanidin qéchip kiyim-kécheqliri yirtiq, üstibéshi topa-chang halda Shilohgha yügürtüp keldi. **13** U yétip kelgende, mana Eli yolning chétide öz orunduqida olturup taqiti-taq bolup küttuwatatti; uning köngli Perwerdigarning ehde sanduqining ghémide perishan idi. U kishi xewerni yetküzgili sheherge kirgende, pütkül sheher peryad-chuqan kötürdi. **14** Eli peryad sadasini anglap: — Bu zadi néme warang-churung? dep soridi. U kishi aldirap kélip elige xewer berdi. **15** (Eli toqsan sekkiz yashqa kirgen, közliri qétip qalghan bolup, körme yetti). **16** U kishi Elige: — Men jengdin qaytip kelgen kishimen, бүгүн jeng meydanidin qéchip keldim, dédi. Eli: — I oghlum, néme ish yüz berdi? — dep soridi. **17** Xewerchi jawab bérıp: — Israil Filistiylerning aldidin beder qachti. Xelq arisida qattiq qirghinchiliq boldi! Séning ikki oghlung, Xofniy bilen Finihasmu öldi hemde Xudaning ehde sanduqimu olja bolup ketti, dédi. **18** We shundaq boldiki, xewerchi Xudaning ehde sanduqini tilgha alghanda, Eli derwazining yénidiki orunduqtin keynige yiqilip chüshüp, boyni sunup öldi; chünkü u qérıp, bedinimu éghirliship ketkenidi. U qiriq yil Israilning hakimi bolghanidi. **19** Uning kélini, yeni Finihasning ayali hamilidar bolup tugushqa az qalghanidi. U Xudaning ehde sanduqining olja bolup ketkenlikli we qiyinatisi bilen ériningmu ölgenlik xewirini anglighanda, birdinla qattiq tolghaq tutup, pükülüp balini tughdi. **20** U öley dep qalghanda, chöriside turghan ayallar: — Qorqmighin, sen oghul bala tughdung, dédi. Lékin u buninggha jawabmu bermidi hem köngül bölmidi. **21** U: «Shan-sherep Israildin ketti» dep baligha «Ixabod» dep isim qoydi; chünkü Xudaning ehde sanduqi olja bolup ketken hem qéyinatisi bilen érimu ölgenidi. **22** U yene: — Shan-sherep Israildin ketti; chünkü Xudaning ehde sanduqi olja bolup ketti! — dédi.

5 Filistiyler Xudaning ehde sanduqini olja élip, uni Eben-Ezerdin élip Ashdodqa bardı. **2** U yerde Filistiyler Xudaning ehde sanduqini élip Dagon butxanisigha ekirip, Dagon dégen butning yénigha qoydi. **3** Ashdoddikiler etisi seher qopup kelse, mana Dagon buti Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yiqilghiniche düm yatatti. Shunga ular Dagon butni élip yene öz ornida turghuzup qoydi. **4** Lékin etisi seher qopup kelse, mana, Dagon Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yiqilghiniche düm yatatti; Dagonning béshi hem qolliri bosughida chéqilghanidi; Dagonning peqet beliqasiman téni qalghanidi. **5** Shunga бүгүн'ge qeder Ashdodta ya Dagonning kahniliri bolsun ya Dagonning butxanisigha kirgüchiler bolsun, Dagonning bosughisigha dessimeydu. **6** Andin Perwerdigarning qoli Ashdoddikilerning üstige qattiq chüshüp, ularni weyran qilip, Ashdod bilen etrapidikilerni hürrek késilili bilen urdi. **7** Ashdoddikiler bularni körtüp: — Israilning Xudasining ehde sanduqi bizlerde turmisun! Chünkü uning qoli bizni we ilahimiz Dagonni qattiq bésiwaldi, déyishti. **8** Shuning bilen ular adem mangdurup Filistiylerning hemme ghojilirini

chaqirtip jem qilib ulardin: — Israilning Xudasining ehde sanduqini qandaq bir terep qilimiz? dep soridi. Ular: — Israilning Xudasining ehde sanduqi Gatqa chet yol bilan yotkelsun, dep jawab bérishdi. Shuning bilan ular Israilning Xudasining ehde sanduqini u yerge chet yol bilan yotkidi. **9** We shundaq boldiki, ular uni chet yol bilan yotkigendin kéyin Perwerdigarning qoli u sheherge chüshüp kishilarni qattiq sarasimige chüshürdi. U kichiklerdin tartip chonglarchiche sheherdikilerni urdi, ular hürrek késilige griptar boldi. **10** Shuning bilan ular Xudaning ehde sanduqini Ekron'gha ewetti. Lékin Xudaning ehde sanduqi Ekron'gha yétip kelgende, Ekrondikiler peryard qilib: — Biz bilen xelqimizni óltürüş üçün ular Israilning Xudasining ehde sanduqini bizge yotkidi! — dédi. **11** Ular adem mangdurup Filistiyelarning ghojilirini qichqartip jem qilib ulargha: — Biz bilen xelqimizni óltürmeslik üçün Israilning Xudasining ehde sanduqini bu yerdin óz jayigha ketküzümlar, dédi; chünki qattiq wehime sheherni basqanidi; Xudaning qoli ularning üstige tolimu éghir chüshkenidi. **12** Ólmigen ademler bolsa hürrek késili bilen urulup, sheherning peryadi asman'gha kötürüldi.

6 Perwerdigarning ehde sanduqi Filistiyelarning yurtida yette ay turdi. **2** Filistiyer kahnlar bilen palchilarni chaqirip ulargha: — Perwerdigarning ehde sanduqini qandaq qilimiz? Uni qandaq qilib óz jayigha eweteleyimiz? Yol körsitinglar, dédi. **3** Ular: — Eger Israilning Xudasining ehde sanduqini qayturup ewetsenglar, quruq ewetmenglar, héch bolmighanda uning bilen bir «itaetsizlik qurbanliq»ni birge ewetishinglar zörürdur, dédi. Shundaq qilghanda shipa tapisiler, shundaqla Uning qolining néme üçün silerdin ayrilmighanliqini bilisiler, dédi. **4** Ular: — Biz némini itaetsizlik qurbanliqi qilib ewetimiz? — dep soridi. Ular: — Filistiyelarning ghojilirining sani besh; shunga besh altun hürrek we besh altun chashqan yasap ewetinglar; chünki silerge we ghojanglarcha oxshashla bala-qaza chüshdi. **5** Hürrekliringlarning sheklini we zémininglarni weyran qilidighan chashqanlarning sheklini neqish qilib yasap, Israilning Xudasigha shan-sherep keltürümlar. Shuning bilen u belkim silerning, ilahlirimizning we zémininglarning üstini basqan qolini yéniklitemikin: — **6** Misirliqlar bilen Pirewn óz köngüllirini qattiq qilghandek silermu némishqa óz könglünglarni qattiq qilisiler? U misirliqlargha zor qattiq qolluq körsetkendin kéyin, ular Israilarni qoyup bermidimu, ular shuning bilen qaytip kelmidimu? **7** Emdi yéngi bir harwa yasap, téxi boyunturuqqa köndürülmigen mozaqlik ikki inekni harwigha qoshunglar; ulardin mozaylirini ayrip, öyde élip qélinglar; **8** andin Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp harwigha sélinglar; we uninggha ewetidighan itaetsizlik qurbanliqi qilidighan altun buyumlarni bir qapqa sélip sanduqqa yandap qoyunglar we sanduqni shu péti mangdurunglar; **9** andin qarap turunglar. Eger harwa Israil chégrisidiki yol bilen Beyt-Shemeshe mangsa, bizge kelgen shu chong bala-qazani chüshürgüchining özi Perwerdigar bolidu. Undaq bolmisa, bizni urghan Uning qoli emes, belki bizge chüshken tasadipili bolidu, xalas, déyishti. **10** Shuning bilen Filistiyer shundaq qildi. Ular Mozaqlik ikki inekni

harwigha qoshup, mozaylirini öyde solap qoyup, **11** Perwerdigarning ehde sanduqini harwigha sélip, altun chashqan we quyma hürrekler qachilan'ghan qapni uninggha yandap qoydi. **12** Inekler Beyt-Shemesheke baridighan yol bilen udul yürüp ketti. Ular kötürülgén yol bilen mangghach möreytti, ya ong terepke ya sol terepke géyip ketmidi. Filistiyelarning ghojiliri ularning arqisidin Beyt-Shemesheke chégrisighiche bardı. **13** Beyt-Shemeshtikiler jilghida bughday oruwatatti, ular bashlirini kötürüp ehde sanduqini körüp xush bolushti. **14** Harwa Beyt-Shemesheke Yeshuaning étizliqigha kélip, u yerdiki bir chong tashning yénida toxtap qaldi. Ular harwini chéqip, ikki inekni Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq qildi. **15** Lawiylar Perwerdigarning ehde sanduqi bilen altun buyumlar bar qapni chüshürüp chong tashning üstige qoydi. Shu küni Beyt-Shemeshtikiler Perwerdigargha köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni qildi. **16** Filistiyelarning besh ghojisı bularni körüp shu küni Ekron'gha qaytip ketti. **17** Filistiyelarning Perwerdigargha itaetsizlik qurbanliqi qilib bergen altun hürriki: — Ashdod üçün bir, Gaza üçün bir, Ashkelon üçün bir, Gat üçün bir we Ekron üçün bir idi. **18** Altun chashqanlarning sani bolsa Filistiyelarning besh ghojisigha tewe barliq sheherning sani bilen barawer idi. Bu sheherler sépillik sheherler we ulargha qarashliq sehra-kentlerni, shundaqla ular Perwerdigarning ehde sanduqini qoyghan chong chimenzarghiche hemme jayni óz ichige alatti. Bu chimenzar hazirmu Beyt-Shemesheke Yeshuaning étizliqida bar. **19** Emma Beyt-Shemeshtikiler óz meyliche ehde sanduqining ichige qarighini üçün Perwerdigar ulardin yetmish ademni, jümlidin chonglardin ellikni urdi. Perwerdigar xelqni mundaq qattiq urghanliqi üçün pütün xelq matem tutti. **20** Beyt-Shemeshtikiler: — Bu muqeddes Xuda Perwerdigarning aldida kim öre turalaydu? Ehde sanduqi bizning bu yerdin kinning qéshigha apirilishi kérek? — dédi. **21** Andin ular Kariat-Yéarimdikilerge elchilerni ewitip: — Filistiyer Perwerdigarning ehde sanduqini qayturup berdi. Bu yerge kélip uni özümlargha élip kétinglar, dédi.

7 Shuning bilen Kariat-Yéarimdiki ademler kélip Perwerdigarning ehde sanduqini élip chiqip, döngning üstidiki Abinadabning öyide qoydi we uning oggli Eliazarni ehde sanduqigha qarashqa Perwerdigargha atap békitti. **2** Ehde sanduqi Kariat-Yéarimda qoyulghandin tartip uzun waqit, yeni yigirme yil ötti. Israilning pütükl jemeti Perwerdigarni séghindi. **3** We Samuil Israilning pütükl jemetige: — Eger pütün qelbinglar bilen Perwerdigarning yénigha qaytip, yatların ilahliri bilen Ashtarotlarni óz aranglardin yoqitip, könglünglarni Perwerdigargha baghlap, xas Uning ibaditidila bolsanglar U silerni Filistiyelarning qolidin qutquzidu, dédi. **4** Shuning bilen Israil Baallar bilen Ashtarotlarni tashlap xas Perwerdigarning ibaditidila boldi. **5** Andin Samuil: — Pütükl Israilni Mizpah shehirige jem qilsanglar, men siler üçün Perwerdigarning aldida dua qilay, dédi. **6** Emdi ular Mizpahqa jem bolup, u yerde su tartip uni Perwerdigar aldigha quydi we u küni roza tutup: —

Biz Perwerdigarning aldida gunah sadir qilduq, dédi. Shuning bilan Samuil Mizpahta Israillarning erz-dewaliri üstidin höküm chiqardi. **7** Filistiyler Israillarning Mizpahda jem bolghinini anglidi; Filistiylerning ghoyiliri Israil bilan jeng qilghili chiqti. Israillar buni anglap Filistiylerdin qorqti. **8** Israillar Samuilgha: — Biz üçün Perwerdigar Xudayimiz bizni Filistiylerning qolidin qutquzishi üçün uninggha nida qilishtin toxtimighin, dédi. **9** Samuil anisini émiwatqan bir qozini élip toluq bir köydürme qurbanliq qilip Perwerdigargha sundi; Samuil Israilning heqqide Perwerdigargha peryad kötürdi; Perwerdigar duasini anglidi. **10** Samuil köydürme qurbanliq qiliwatqanda Filistiyler Israil bilen soqushqili yéqinlap keldi. Lékin Perwerdigar shu küni Filistiylerning üstige qattiq güldürmama güldürlitip ularni alaqzade qiliwetti; shuning bilen ular Israil aldida tarmar boldi. **11** Israillar Mizpahtin chiqip ularni Beyt-Karning tüwigiche qoghlap qirdi. **12** U waqitta Samuil bir tashni élip, uni Mizpah bilen shenning otturida tiklep: — «Perwerdigar bizge hazirghiche yadrem beriwatidu» — dep uni Eben-Ezer dep atidi. **13** Shuning bilen Filistiyler bésiqip Israilning zéminigha yene tajawuz qilmidi; Samuil [hakim] bolghan barliq künlerde Perwerdigarning qoli Filistiylerning üstige qarshi boldi; **14** shundaq qilip Ekronidin tartip Gatqiche Filistiyler Israildin éliwalghan sheherlerning hemmisi Israilgha yanduruldi; sheherlerge tewe zéminlarnimu Israil Filistiylerning qolidin yandurup aldi. Buningdin bashqa Israil bilen Amoriylar otturida tinchliq boldi. **15** Samuil bolsa pütün ömrude Israilni soridi. **16** Her yili u Beyt-El, Gilgal we Mizpahlarni aylinip, mushu yerlerde Israil üstidin höküm yürgüzetti. **17** Andin u Ramahqa yénip baratti; chünki uning öyi shu yerde idi hem u u yerdimu Israil üstidin höküm yürgüzetti. U u yerdimu Perwerdigargha bir qurban'gah yasighanidi.

8 Shundaq boldiki, Samuil qérighanda oghullirini Israilgha hakim qilip qoydi. **2** Uning tunjisining ismi Yoél bolup, ikkinchisining ismi Abiyah idi. Bular Beer-Shebada hakimlik qildi. **3** Lékin oghulliri uning yollarida yürmeytti, belki menpeetni közlep ézip, parilarni yep, heq-naheqni astin-üstün qildi. **4** U waqitta Israilning hemme aqsqaqalliri Ramahda jem bolup Samuilning qéshigha kélip **5** uninggha: — Mana sen qériding, oghulliring bolsa séning yollirigda yürmeydu. Barliq ellerde bolghandek üstimizge höküm süridighan bir padishah békيتين, dédi. **6** Ularning «Üstimizge höküm süridighan bir padishah békيتين» dégini Samuilning könglige éghir keldi. Samuil Perwerdigargha dua qiliwidi, **7** Perwerdigar Samuilgha jawaben: — Xelq sanga hernéme éytssa ulargha qulaq salghin; chünki ular séni emes, belki «Üstimizge padishah bolmisun» dep Méni tashlidi. **8** Men ularni Misirdin chiqarghan kündin tartip бүгүнкү күн'giche ular shundaq ishlarni qilip, Méni tashlap bashqa ilahlargha ibadet qilip kelgen. Emdi ular sanga hem shundaq qilidu. **9** Shuning üçün ularning sözige unighin. Lékin ularni qattiq agahlandurup kelgüsude ularning üstide seltenet qilidighan padishahning ularni qandaq bashquridighanligini bildürgin, dédi. **10** Samuil özidin bir padishah sorighan xelqke, Perwerdigarning éytqinining hemmisini dep berdi. **11** U: — Üstinglarda seltenet qilidighan padishahning tutidighan yoli mundaq

bolidu: — U oghullirlarningni öz ishigha qoyup, jeng harwilirini heydeshke, atliq eskerliri bolushqa salidu; ular uning harwilirining aldida yügüridu; **12** ularni özi üçün ming béshi we ellik béshi bolushqa, yérini heydeshke, hosulini orushqa, jeng qoralliri bilen harwa eswablrini yasashqa salidu. **13** Qizlirlarningni etir yasashqa, tamaq éitshke we nan yéqishqa salidu. **14** Eng ésil zéminlirlinglar, üzümarlirlinglar bilen zeytunluqlirlarningni tartiwélip öz xizmetkarlirigha béridu. **15** U uruqunglardin, üzümarlirlinglarning hosulidin ondin bir ülüshini özining ghoidarliri we xizmetkarlirigha bölüp béridu. **16** U qullirlinglar, dédekrlinglar, eng kélisken yigitlirlinglarni we ésheklirlinglarni öz ishigha salidu. **17** U qoylirlinglardin ondin bir ülüshini alidu; siler uning qul-xizmetkarliri bolisiler. **18** Silér u künde özünglarcha tallighan padishah tüpeylidin peryad kötürisiler; lékin Perwerdigar u künde silerge qulaq salmaydu, dédi. **19** Xelq bolsa Samuilning sözige qulaq salmay: — Yaq, belki üstimizge seltenet qilidighan bir padishah bolsun, dédi. **20** —Shundaq qilip biz bashqa herbir ellerge oxshash bolimiz; bizning padishahimiz üstimizdin höküm chiqirip, bizni bashlaydu we biz üçün jeng qilidu, dédi. **21** Samuil xelqning hemme sözlirini anglap, ularni Perwerdigargha yetküzdü. **22** Perwerdigar emdi Samuilgha: — Sen ularning sözige qulaq sélip, ulargha bir padishah békيتين, dédi. Samuil Israilargha: — Herbiringlar öz shehirlirlargha qaytinglar, dédi.

9 Binyamin qebilisidin Kish atliq bir kishi bar idi. U Abielning oghli, Abiel Zérorning oghli, Zéror Bikatoratning oghli, Bikatorat Afyaning oghli idi; Afya bolsa Binyaminliq idi. U özi batur we döletmen kishi idi. **2** Kishning Saul isimlik, ésil we xushxuy bir oghli bar idi. Israillar arisida uningdin chirayliq adem yoq idi; u shundaq ézig boyluq er idiki, xelqning herqandiqi uning mürisigimu kelmeytti. **3** Saulning atisi kishning éshekliri yitip ketkenidi. Buning bilen Kish oghli Saulgha: — Sen xizmetkarlardin birini özüng bilen bile élip, ésheklarni tétip kelgin, dédi. **4** Ular béríp Efraim édirliqidin ötüp, Shalishah zéminini kézip, ularni izdep tapalmidi; ular Shaalim zéminidinimu ötti, éshekler u yerdimu yoq idi. Andin Binyamin zéminini kézip ötti, ularni yene tapalmidi. **5** Ular Zuf zéminigha yetkende Saul özi bilen kelgen xizmetkarigha: — Bole, öyge yanayli; bolmisa atam ésheklerdin ensirmey, eksiche bizning ghémimizni yep kétermiki, dédi. **6** Lékin u uninggha: — Mana, bu sheherde Xudaning bir adimi bar. U möhterem bir adem, her néme dése emelge ashmaq qalmaydu. Emdi u yerge barayli; u bizge baridighan yolimizni körsitip qoyarmikin, dédi. **7** Shunga Saul xizmetkarigha: — Lékin uning yénigha barsaq u kishige néme bérimiz? Chünki xurjunlirimizda nan tügép qaldi, qolimizda Xudaning adimige bergüdek sowghatimiz yoq. Yénimizda yene néme bar? — dédi. **8** Xizmetkar Saulgha jawab béríp: — Mana qolumda charek shekel kümüş bar. Mangidighan yolimizni dep bersun, Xudaning adimige shuni bérey, dédi **9** (burun Israilda bir adem Xudadin uq sorimaqchi bolsa: — Kélinglar, aldin körgüchining qéshigha barayli, deytti. Hazir «peyghember» dégenni ötken zamanda «aldin körgüchi» deytti). **10** Saul xizmetkarigha: — Mesliheteng yaxshi boldi. Biz mangayli, dédi. Shuning

bilen ular Xudaning adimi turghan sheherge bardi.

11 Ular sheherge chiqdighan yolda kétiwatqanda, su tartqili chiqqan birneche qizgha uchridi we ulardin: — Aldin körgüchi mushu yerdimu? — dep soridi. **12** Ular jawab béríp: — Shundaq. Mana u aldinglarda turidu; téz béringlar, chünki xalayiq бүгүн [sheherning] yuqiri jayida qurbanliq qilmaqchi, shunga u бүгүн sheherge kirdi. **13** U [qurbanliqtin] yéyishke téxi yuqiri jaygha chiqmay turupla, siler uning bilen sheherde uchrishisiler. Xelq u kelmigüche taam yémeydu, chünki u awwal qurbanliqni beriketleydu; andin chaqirilghan méhmanlar taamgha éghiz tégidu. Hazir chiqinglar, chünki bu del uni tapqili bolidighan waqit, dédi. **14** Ular sheherge chiqip sheher merkizige kelgende, mana Samuil yuqiri jaygha chiqishqa ulargha qarap kéliwatatti. **15** Perwerdigar Saul kélishtin bir kün ilgiri Samuilgha: **16** — Ete mushu waqitlarda Men yéninggha Binyamin zéminidin bir ademni ewetimen. Sen uni Méning xelqim Israilning üstige emir bolushqa mesih qilghin. U Méning xelqimni Filistiylerning qolidin qutquzidu. Chünki Méning xelqimning peryadi Manga yetkini üçhün ulargha iltipat bilen qaridim, — dédi. **17** Samuil Saulni körgende Perwerdigar uninggha: — Mana, Men sanga söz qilghan adem mushudur. Bu adem Méning xelqimning üstide seltenet qilidu, dep izhar qildi. **18** Saul derwazida turghan Samuilning qéshigha béríp: Silidin soray, aldin körgüchining öyi nede, dep soridi. **19** Samuil Saulgha: — Aldin körgüchi men özüüm shu. Mendin awwal yuqiri jaygha chiqqin. Бүгүн siler men bilen taam yeysiler; ete séni uzutup chiqqanda, könglüngdiki herbir ishlarni sanga dep bérey, — dep jawab berdi. **20** Emma üç kün burun yitip ketken ésheklerdin bolsa, endishe qilmighin; ular tépildi. Emdi Israilning hemme arzusi kimge mayil? Sanga we atangning pütkül jemetige emesmu? — dédi. **21** Saul jawab béríp: — Men Israil qebililiri ichidiki eng kichik qebile bolghan Binyamindin, jemetimmu Binyamin qebilisi ichidiki eng kichiki tursa? Nème üçhün bu sözlerni manga deyla? — dédi. **22** Samuil bolsa Saulni we xizmetkarini bashlap, méhmanxana öyige kirdi we ularni chaqirilghanlarning arisida törde olturghuzdi. Ular ottuzche adem idi. **23** Samuil ashpezge: — Men saqlap qoyghin dep, sanga tapshurghan héliqi taamni élip kelgin, dédi. **24** Shuning bilen ashpez saqlap qoyghan chong ajritilghan qolni élip Saulning aldigha qoydi. Samuil: — Mana, [sanga] saqlap qoyulghini shudur! Uni aldinggha élip yégin; chünki u men xelqni chaqirghan chéghimda atayin sanga atap élip qoyghandin tartip bu békitilgen waqitqiche saqlandi, dédi. Shuning bilen u küni Saul bilen Samuil tamaqta bille boldi. **25** Ular yuqiri jaydin chüshüp sheherge kirdi, [Samuil] ögzide Saul bilen sözleshti. **26** Etisi tang sheherde orundin turghanda Samuil Saulni ögzidin chaqirip: — Ornungdin tur, men séni uzutup qoyay, dédi. Saul orundin turdi we ikkisi bille chiqti, — hem u Samuil bilen bille kochigha chiqti. **27** Ular sheherning ayighigha kétiwatqanda, Samuil Saulgha: Xizmetkargha aldimizda mangghach turghin, dep buyrughin, dédi. U shundaq qildi. Andin Samuil: — Sen turup tur, Perwerdigarning söz-kalamini sanga yetküzey, dédi.

10 Samuil bir may komzikini élip uning bëshigha töküp uni söyüp mundaq dédi: — «Mana bu, Perwerdigarning séni Öz mirasigha emir bolushqa mesih qilghini emesmu? **2** Sen бүгүн mendin ayrilghandin kéyin Binyamin zéminining chégrisidiki Zelzahgha yétip barghiningda Rahilening qebrisining yénida sanga ikki kishi uchraydu; ular sanga: «Sen izdep barghan éshekler tépildi, we mana, atang ésheklerdin ghem qilmay, belki siler üçhün: Oghlumni qandaq qilip taparmen, dep ensirimekte» dep éytidu. **3** Sen u yerdin méngip, Tabordiki dub derixige yetkende Perwerdigarning aldigha bérish üçhün Beyt-Elge chiqip kétiwatqan üç kishige uchraysen. Ulardin biri üç oghlaq, biri üç nan we yene biri bir tulum sharabni kötürüp kélidu. **4** — Ular sanga salam qilip ikki nanni sunidu; sen berginini qolliridin alghin. **5** Andin sen «Xudagha [atalghan] Gibéah sheherige barisen (u yerde Filistiylerning bir leshkergahi bar); sen shu sheherge kelseng chiltar, tembur, ney we lirilarni kötürüp yuqiri jayidin chüshken bir bölek peyghemberler sanga uchraydu. Ular bësharetlik sözlerni qilidu. **6** Shuning bilen Perwerdigarning Rohi séning wujudunggha chüshidu, sen ular bilen birlikte bësharetlik sözlerni qilisen we yéngi bir adem bolisen. **7** Mushu alametler sanga kelgende, qolungdin nème kelse shuni qilghin. Chünki Xuda sen bilen billidur. **8** Andin mendin ilgiri Gilgalgha chüshüp barisen. Mana, men hem yéninggha chüshüp köydürme qurbanliqlar sunush we inaq qurbanliqlar qilish üçhün kélimen. Men yéninggha béríp, nème qilishing kéreklikini uqurmighuche, méni yette kün saqlap turghin». **9** We shundaq boldiki, u burulup Samuildin ayrilghanda Xuda uninggha yéngi bir qelb ata qildi; we bu alametlerning hemmisi ashu küni emelde körsitildi. **10** Ular Gibéahgha yétip kelgende mana, bir bölek peyghemberler uninggha uchridi; Xudaning Rohi uning wujudigha chüshiti, buning bilen u ularning arisida bësharet qilishqa bashlidi. **11** Uni ilgiri tonuydighanlarning hemmisi uning peyghemberlerning arisida bësharet qilghinini körgende ular bir-birige: — Kishning oghligha nème boptu? Saulmu peyghemberlerdin biri boldimu nème? — déyishti. **12** Emma yerlik bir adem: — Bularning atiliri kimler? — dédi. Shuning bilen: «Saulmu peyghemberlerning birimidu?» deyidighan gep peyda boldi. **13** Emdi Saul bësharetlik sözlerni qilip bolup, yuqiri jaygha chiqip ketti. **14** Saulning taghisi uningdin we uning xizmetkaridin: — Nege béríp keldinglar? dep soridi. U: — Ésheklerni izdigili chiqtuq; lékini ularni tapalmay Samuilning qéshigha barduq, dédi. **15** Saulning taghisi: — Samuilning silerge nème déginini manga éytip bergine, dédi. **16** Saul taghisigha: — U jezm bilen bizge éshekler tépildi, dep xewer berdi, dédi. Lékin Samuilning padishahliq ishi toghruluq éytqan sözini uninggha dep bermidi. **17** Samuil emdi xelqni Perwerdigarning aldigha jem bolunglar dep, Mizpahqa chaqirdi. **18** U Israilgha: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Men siler Israilni Misirdin chiqirip misirliqlarning qolidin azad qilip, silerge zulum qilghan hemme padishahliqlarning qolidin qutquzdum. **19** Lékin бүгünki künde silerni bëshinglarga chüshken barliq balayi'apetlerdin we barliq musheqqetlerdin qutquzghuchi Xudayinglardin waz kéchip uninggha:

«Yaq. Üstimizge bir padishah békitip bergeysen» — dédinglar. Emdî özüniglarni qebilenglar boyiche, jemetinglar boyiche Perwerdigarning aldigha hazir qilinglar» — dédi. **20** Shuning bilen Samuîl Israilning hemme qebililirini aldigha jem qilip, chek tashliwidi, chek Binyamin qebilisige chiqti. **21** U Binyamin qebilisini jemet-jemetliri boyiche öz aldigha keltürüp chek tashliwidi, chek Matrining jemetige chiqti. Andin kéyin yene chek tashliwidi, Kishning oghli Saulgha chiqti. Ular uni izdiwidi, emma uni tapalmidi. **22** Shunga ular Perwerdigardin yene: — U kishi bu yerge kélemdu? — dep soridi. Perwerdigar jawaben: — Mana, u yük-taqlarning arisigha yoshuruniwaldi, dédi. **23** Shunga ular yügürüp béríp uni shu yerdin élip keldi. U xelqning otturisi da turghanda xalayiqning boyi uning mürisigimu kelmidi. **24** Samuîl barliq xelqge: — Emdî Perwerdigar tallighan kishige qaranglar! Derweqe barliq xelqning ichide uninggha yétidighan birsi yوقتur, dédi. We xelqning hemmisi: — Padishah yashisun! — dep towlashti. **25** Samuîl xelqge padishahliq hoquq-qanunlirini uqturdi we uni oram yazma qilip yézíp chiqip, Perwerdigarning aldigha qoydi. Andin Samuîl hemme xelqni, herqaysisini öz öylirige qayturdi. **26** Saulmu hem Gibéahdiki öyige qaytti; köngülliri Xuda teripidin tesirlendürölgen bir türküm batur kishi uning bilen bille bardı. **27** Lékin birnecheche rezil kishi: — Bu kishi qandaqmu bizni qutquzalisun? — dep uni kemsitip uninggha héch sowghat bermidi; emma u anglimasliqqa saldı.

11 Shu waqıtta Ammoniy Nahash chiqip Yabesh-Giléadni muhasirige aldı. Yabeshning hemme ademliri Nahashqa: — Eger biz bilen ehde tüzseng, sanga boysunimiz, dédi. **2** Lékin Ammoniy Nahash ulargha: — Pütkül Israilgha deshnem qilish üçün her biringlarning ong közini oyup andin siler bilen ehde qilay, dédi. **3** Yabeshning aqsqaqalliri uninggha: — Bizge yette kün möhlet bergin; biz Israilning pütkül yurtigha elchilerni mandurup andin kéyin bizni qutquzidighan adem chiqmisa, özimiz chiqip sanga teslim bolimiz, dédi. **4** Emdî elchiler Saulning shehiri Gibéahgha kélip mushu sözlerni xelqning quligigha yetküzdı; hemme xelq peryad kötürüp yighildi. **5** We mana, Saul étizliqidin chiqip kalilarni heydep kéliwatatti, u: — Xelq néme dep yighlaydu, dep soridi. Ular Yabeshdin kelgen kishilerning sözlirini uninggha dep berdi. **6** Saul bu sözlerni anglighanda Xudaning Rohi uning üstige kélip, uning ghezipi qattiq qozghaldi. **7** U bir jüp uyni chétip parchilap, parchilirini elchilerning qoli arqılı pütkül Israil zéminigha tarqitip: — Her kim kélip Saul bilen Samuîlgha egeshmise, ularning uyirimu mushuninggha oxshash qilinidu, dédi. Shuning bilen Perwerdigarning qorqunchi xelqning üstige chüshti; shundaq boldiki, ular ittapaqliship bir ademdek jengge chiqti. **8** Saul ularni Bézek [dégen jayda] sanighanda Israilar üç yüz ming, Yehudaning ademliri bolsa ottuz ming chiqti. **9** Ular kelgen elchilerge: — Giléadtiki Yabeshning ademlirige shundaq éytinglarki, ete kün chüsh bolghanda nijat silerge kélidu, dédi. Elchiler béríp shuni Giléadtiki Yabeshliqlargha yetküzdı; ular intayın xushal bolushti. **10** Shuning bilen Yabeshdikiler: — Ete biz

qéshinglarga chiqip [teslim bolimiz], siler bizni qandaq qilishqa layiq körsenglar, shundaq qilinglar, dédi. **11** Etisi shundaq boldiki, Saul xelqni üç bölek qıldı; ular kéche tötinchi jésekte leshkergahgha kirip Ammoniylarni kün chüsh bolghuche urup qirdi. Tirik qalghanlar bolsa shundaq parakende boldiki, uların ikki ademmu bir yerge kélelmidi. **12** Xelq emdi Samuîlgha: — Bizning üstimizge Saul padishah bolmisun dep éytqanlar kimler? Bu kishilerni keltürüp, ularni öltüreyli, dédi. **13** Lékin Saul: — Bügün héchkim öltürülmisun. Chünki bügün Perwerdigar Israilgha nusret berdi, dédi. **14** Samuîl xelqge: — Qéni, Giléadqa béríp u yerde padishahliqni yéngibashtin tikleyli, dep éytti. **15** Shuni déwidi, hemme xelq Giléadqa béríp Giléadta Perwerdigarning aldida Saulni padishah qıldı; ular u yerde Perwerdigarning aldida inaqliq qurbanliqlirini keltürdi. Saul hem shuningdek barliq Israil shu yerde zor xushalliqla chömdi.

12 Samuîl pütkül Israilgha: — Mana, men silerning barliq éytqan sözliringlarni anglap üstünglarga bir padishah qoydum; **2** Mana emdi padishah silerning aldinglarda yürmekte, men bolsam qéríp béshim aqardi; mana, méning oghullirimmu aranglarda turidu. Yashliqimdin tartip bu kün'giche silerning aldinglarda méngip keldim. **3** Mana bu yerde turuptimen. Perwerdigarning aldida we uning mesih qilin'ghinining aldida manga erzinglar bolsa dewéringlar; kimning uyini tartiwaldim? Kimning éshikini tartiwaldim? Kimning heqqini yédim? Kimge zulum qildim? Yaki men közüمنى kor qilish üçün kimdin para aldım? Shundaq bolsa denglar, we men uni silerge tölep bérimen, dédi. **4** Ular jawab béríp: — Sen bizning heqqimizni yémiding, héchkimge zulum qiliding we héch kishining qolidin birer nersinimu éliwalmiding, dédi. **5** U ulargha: — Mende héch heqqinglar qalmighanliqigha Perwerdigar silerge guwah bolup we uning mesih qilghini hem bügün guwahchi bolsun, déwidi, ular: — U guwahtur, dédi. **6** Samuîl xelqge mundaq dédi: «Musa bilen Harunni tiklep ata-bowiliringlarni Misir zéminidin chiqarghuchi bolsa Perwerdigardur. **7** Emdî ornunglardin turunglar, men Perwerdigarning aldida Perwerdigarning silerge we ata-bowiliringlarga yürgüzgen heqqaniy emellirini silerning aldinglarga qoyushqa söz qilay. **8** Yaqup Misirgha kirgendin kéyin ata-bowiliringlar Perwerdigargha peryad qilghanda, Perwerdigar Musa bilen Harunni ewetti. Ular ata-bowiliringlarni Misirdin chiqirip bu yerde olturaqlashturdi. **9** Emma ular öz Xudasi Perwerdigarni untudi; shunga u ularni Hazorning qoshunidiki serdar Siséraning qoligha, Filistiylarning qoligha hem Moabning padishahining qoligha tapshurup berdi; bular ular bilen jeng qilishti. **10** Shuning bilen ular Perwerdigargha peryad qilip: «Biz gunah qilip Perwerdigarni tashlap Baalar we Ashtarotlarning ibaditide bolduq; emma emdi bizni dushmanlirimizning qolidin qutquzghin, biz sanga ibadet qilimiz» dédi. **11** We Perwerdigar Yerubbaal, Bédan, Yeftah we Samuîlni ewetip, etrapinglardiki dushmanliringlarning qolidin silerni qutquzdi, shuning bilen tinch-aman turuwatqanidinglar. **12** Lékin Xudayinglar Perwerdigar Özi padishahinglar bolsimu, Ammonning padishahi Nahashning silerge qarshi qopqinini körgininglarda siler: Yaq! Bir padishah üstimizge seltenet qilsun

dep manga éytinglar. **13** Emdi siler xalap tallighan, siler tiligen padishahqa qaranglar; mana, Perwerdigar silerning üstinglarga bir padishah qoydi. **14** Eger siler Perwerdigardin qorqup, uning qulluqida bolup, Uning awazigha qulaqlirninglarni sélip, Uning emrige asiyliq qilmisanglar, siler hem üstünglarda seltenet qilghan padishah Xudayinglar Perwerdigargha egeshsenglar, emdi silerge yaxshi bolidu. **15** Lékin Perwerdigarning sözige qulaq salmay, belki Perwerdigarning emrige asiyliq qilsanglar, Perwerdigarning qoli ata-bowlirirlargha qarshi bolghandek silergimu qarshi bolidu. **16** Emdi turunglar, Perwerdigar közliringlarning alalda qilidighan ulugh karametni köringlar! **17** Bügün bughday oridighan waqit emesmu? Men Perwerdigargha nida qilay, U güldürmama bilen yamghur yaghduridu. Shuning bilen silerning bir padishah tiligininglarning Perwerdigarning neziride zor rezilikni ikenlikini körüp yétisiler». **18** Andin Samuil Perwerdigargha nida qildi; shuning bilen Perwerdigar shu küni güldürmama bilen yamghur yaghdurdi. Xelq Perwerdigardin we Samuildin bek qorqti. **19** Xelqning hemmisi Samuilgha: — Xudaying Perwerdigargha bizni ölmisun dep keminiliring üçhün dua qilghin; chünki hemme gunahlimizning üstige yene yamanliq ashurup özimizge bir padishah tiliduiq, dédi. **20** Samuil xelqge mundaq dédi: — Qorqmanglar; siler derweqe bu hemme rezilikni qilghansiler, lékin emdi Perwerdigargha egishishtin chetnimey, pütkül köngülliringlar bilen Perwerdigarning ibaditide bolunglar; **21** ademge payda yetküzmeydighan yaki ademni qutquzalmaydighan bihude ishlarni izdep, yoldin ézip ketmenglar; chünki ularning tayini yoqtur. **22** Chünki Perwerdigar Öz ulugh nami üçhün Öz xelqini tashlimaydu; chünki Perwerdigar silerni Öz xelqi qilishni layiq körgendur. **23** Manga nisbeten, siler üçhün dua qilishtin toxtash bilen Perwerdigargha gunah qilish mendin néri bolsun; belki men silerge yaxshi we durus yolni ögitmen. **24** Peqet siler Perwerdigardin qorqup pütkül köngülliringlar we heqiqet bilen uning ibaditide bolunglar; chünki siler üçhün qilghan ulugh karametlerge qaranglar! **25** Lékin yamanliq qilsanglar, hem özünglar hem padishahinglar halak qilinsiler».

13 Saul [ottuz] yashta padishah bolup Israilning üstide ikki yil seltenet qilghandin keyin **2** Özige Israildin üç ming ademni ilghap aldi. Ikki mingi Mikmashta we Beyt-El taghlirida Saulning qéshida, bir mingi Binyamin zéminidiki Gibéahda Yonataning qéshida idi. Emma u qalghan xelqning herbirini öz öylirige ketküziwetti. **3** Yonatan bolsa Filistiylerning Gébadiki leshkergahigha hujum qildi, Filistiylar buningdin xewer tapti. Saul bolsa: — Pütkül zémindiki ibraniylar anglap oyghansun dep, kanay chaldurdi. **4** Pütkül Israil Saulning Filistiylerning leshkergahigha hujum qilghanliqidin hemde Israilning Filistiylerge nepretlinidighanlikidin xewer tapti. Xelq Saulning keynidin Gilgalgha bérp yighildi. **5** Filistiylardin Israil bilen jeng qilghili üç ming jeng harwisi, alte ming atliq leshker we dengiz sahilidiki qumdek köp piyade leshker yighildi. Ular kélip Beyt-Awenning sherq teripidiki Mikmashta bargah tikti. **6** Israilning ademliri özlirining qattiq xiyim-xeterde qalghanliqini körüp gharlarga, chatqallqlargha, qiya tashliqlargha, yuqiri

jaylarga we azgallarga yoshuruniwélishti; **7** [bezi] ibraniylar Iordan deryasidin ötüp, Gad we Giléadning zéminigha qéchip bardı. Lékin Saul Gilgalda qaldi, ademlirining hemmisi uninggha titrigen halda egeshiti. **8** Emdi Saul Samuil uninggha békikten waqitqiche yette kün kütüp turdi; lékin Samuil Gilgalgha kelmidi, xelq uningdin tarilip ketkili turdi. **9** Saul: — Köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliqlirini bu yerge — yénimgha élip kélinglar, dédi. Andin u özi köydürme qurbanliq ötküzdi. **10** We shundaq boldiki, u köydürme qurbanliqni tütütishi bilenla, mana Samuil keldi. Saul uninggha salam qilghili aldigha chiqtı. **11** Lékin Samuil: — Nème ishlarni qilging? — dep soridi. Saul: — Xelq mendin tarilip ketkenlikini, silining békikten waqitta kelmigenlikirini, Filistiylerning Mikmashta yighilghinini kördüm, **12** men ichimde: Emdi Filistiylar Gilgalgha chüshüp manga hujum qilmaqchi, men bolsam téxi Perwerdigargha iltija qilmidim, dédim. Shunga köydürme qurbanliq qilishqa özümni mejburlidim, dédi. **13** Samuil Saulgha: — Sen exmeqliq qilding; sen Xudaying Perwerdigar sanga buyrughan emrni tutmidig; shundaq qilghan bolsang Perwerdigar Israilning üstidiki seltenitining menggü mustehkem qilatti, dédi. **14** Lékin emdi seltenitining mustehkem turmaydu. Perwerdigar Öz könglidikideki muwapiq bir ademni izdep tapti. Perwerdigar uni Öz xelqining bashlamchisi qildi, chünki sen Perwerdigar sanga buyrughanı tutmidig, dédi. **15** Andin Samuil ornidin turup Gilgaldin kétip Binyamin zéminidiki Gibéahgha bardı. Saul bolsa öz yénidiki ademlerni sanidi; ular alte yüzche chiqtı. **16** Saul bilen oghli Yonatan we ularning qéshida qalghan xelq Binyamin zéminidiki Gébada qélip qaldi, Filistiylar bolsa Mikmashta bargah tikkenidi. **17** Qaraqchilar daim Filistiylerning bargahidin chiqip üç bölekke bölünetti. Bir bölek Shual zéminidiki Ofrahgha baridighan yolgha atlinatti, **18** bir bölek Beyt-Horon'gha baridighan yol bilen mangatti, yene bir bölek chölning chétidiki Zebaim jilghisigha qaraydighan zémindiki yolgha mangatti. **19** Emma pütkül Israil zéminida hécbir tömürchi tépilmaytti; chünki Filistiylar: — Ibraniylar özlirige qilich yaki neyze yasiyalmsun, dep oylaytti. **20** Bu sewebtin Israililar hemmisi sapan chishliri, ketmenlirini, paltilirini we orghaqlirini bislash üçhün Filistiylerning qéshigha baratti. **21** Ular sapan chishliri we ketmenler üçhün üçtin ikki shekel, jotu, palta we zixlarni bislash üçhün üçtin bir shekelni töleytti. **22** Shunga urush bolghanda Saul we Yonataning qéshidiki xelqning hécbiride qilich ya neyze yoq idi; peqet Saul bilen oghli Yonatanida bar idi. **23** U waqitta Filistiylerning bir qarawullar etriti Mikmashtiki dawan'gha chiqqanidi.

14 Bir küni Saulning oghli Yonatan yaragh kötürgüchisige: — Kelgin, udulimizdiki Filistiylerning qarawullar etritining yénigha chiqayli, dédi. Emma u atisigha héchnéme démidi. **2** Saul bolsa Gibéahning chétidiki Migrondiki anar derixining tégide qaldi. Uning qéshidiki xelq alte yüzche idi **3** (u waqitta efodni Axitubning oghli, Ixabodning akisi Axiyah kiyetti; u Shilohda turuwatqan, Perwerdigarning kahini idi). Axitub Finihasning oghli, Finihas Elining oghli idi). Xelq bolsa Yonataning ketkinlikini bilmigenidi. **4** Yonatan

Filistiyelarning qarawullar etriti terepke ötmekchi bolghan dawanning ikki teripide tüwrüktek tik qiya tashlar bar idi. Birining nami Bozez, yene birining nami Seneh idi. **5** Bir qiya tash shimaliy teripide bolup, Mixmash bilen qariship turatti, yene biri jebub teripide Gébaning udulida idi. **6** Yonatan yaragh kötürgüchisige: — Kel, bu xetnisizlarning qarawullar etritige chiqayli; Perwerdigar biz üçhün bir ish qilsa ejeb emes, chünki Perwerdigarning qutquzushi üçhün ademlarning köp yaki az bolushi héch tosalghu bolmaydu, dédi. **7** Uning yaragh kötürgüchisi uninggha: — Könglüngde her néme bolsa shuni qilghin; barghin, mana, könglüng némini xalisa men sen bilen billimen, dédi. **8** Yonatan: — Mana, biz u ademler terepke chiqip özimizni ulargha körsiteyli; **9** eger ular bizge: — Biz silerning qéshinglarga barghuche turup turunglar, dése ularning qéshigha chiqmay öz jayimizda turup turayli; **10** lékin ular: — Bizning qéshimizgha chiqinglar, dése, chiqayli. Chünki shundaq bolsa Perwerdigar ularni qolimizgha bériptu, dep bilimiz; mushundaq ish bizge bir bésharet bolidu, dédi. **11** Ikkiylen özini Filistiyelarning qarawullar etritige көrsetti. Filistiyler: — Mana, Ibraniylar özini yoshurghan azgallardin chiqiwatidu, dédi. **12** Etretdikiler Yonatan bilen yaragh kötürgüchisige: — Bizge chiqinglar, biz silerge bir nersini көrsitip qoyimiz, dédi. Yonatan yaragh kötürgüchisige: — Manga egiship chiqqin; Yonatan yaragh kötürgüchisi uninggha qoligha berdi, dédi. **13** Yonatan qol-putliri bilen ömülep chiqti, yaragh kötürgüchisi keynidin uninggha egeshiti. Filistiyler Yonatanning aldida yiqilishti; yaragh kötürgüchisi keynidin көlip ularni qetl qildi. **14** Shu tunji hujumda Yonatan bilen yaragh kötürgüchisi texminen yerim qoshluq yerde öltürgenler yigirmidek adem idi. **15** Andin leshkergahdikikerni, dalada turuwatqanlarni, barliq etretlerdikilerni we bulang-talang qilghuchilarni titrek basti. Ular hem titrep qorqti, yermu tewrinip ketti; chünki bu chong qorqunch Xuda teripidin kelgenidi. **16** Emdi Binyamin zéminidiki Gibéahda turuwatqan paylaqchilar kördiki, mana, leshker topliri tarmar bolup uyan-buyan yügürtüshüp ketti. **17** Saul qéshidiki xelq: Ademlirimizni sanap kimning bu yerdin ketkenlikini éniqlanglar, dédi. Ular saniwidi, mana, Yonatan bilen yaragh kötürgüchisi yoq chiqti. **18** Saul Axiyahqa: — Xudaning ehde sanduqini élip kelgin, dédi. Chünki u waqitta Xudaning ehde sanduqi Israilning arisida idi. **19** Saul kahin'gha söz qiliwatqanda Filistiyelarning leshkergahida bolghan ghelwe barghanséri küchiyp ketti. Saul kahin'gha: — Qolungni yighqin, dédi. **20** Andin Saul we uning bilen bolghan hemme xelq yighilip jengge chiqti; we mana, Filistiyelarning herbiri öz sepdishigha qarshi qilich kötürüp zor parakendilik boldi. **21** U waqittin ilgiri Filistiyelarning arisida bolghan, ular bilen bille leshkergahning etrapigha chiqqan Ibraniylar bar idi; ularmu Saul we Yonatan bilen bille bolghan Israillargha qoshuldi. **22** Shuningdek Efraim taghlirida özini yoshurghan Israillar Filistiyelarning qachqinini anglighanda soqushqa chiqip ularni qoghldi. **23** Shuning bilen Perwerdigar u küni Israilgha nusret berdi. Soqush Beyt-Awenning u teripige ötti. **24** Lékin Israilning ademliri u küni zor bésim astida qaldi. Chünki Saul ulargha qesem ichküzüp: — Men dushmanlirimdin

intiqam almighuche kech bolushtin ilgiri taam yégen kishige lenet bolsun, dep éytqanidi. Shuning üçhün xelqtin héchkim taam yémidi. **25** Emma barliq zémindiki qoshun bir ormanliqqa kirgende yer yüzide hesel bar idi. **26** Xelq ormanliqqa kirgende, mana bu hesel éqip turatti; lékin héchkim qolini aghzigha kötürmidi, chünki xelq qesemdin qorqatti. **27** Lékin Yonatan atisining xelqqé qesem ichküzgenlikini anglimighanidi. Shunga u qolidiki hasini sunup uchini hesel königige tiqip qoli bilen aghzigha saldi. Shundaq qilip közliri nurlandi. **28** Emma xelqtin biri: Séning atang xelqqé ching qesem ichküzüp: — Bүgün taam yégen kishige lenet bolsun! dep éytqanidi. Shuning üçhün xelq halsizlinip ketti, dédi. **29** Yonatan: — Méning atam zémin'gha azar berdi; qaranglar, bu heseldin kichikkine tétishim bilenla közlirimning shunche nurlan'ghinini көrminglarmu? **30** Xelq bүgün dushmanlerdin tartiwalghan oljadin xalighinini yégen bolsa Filistiyelarning arisidiki qirghinchiliq téximu zor bolmasmidi? — dédi. **31** Ashu küni ular Mikmashtin tartip Filistiyelarni qoghlap Ayjalon'ghiche urup qirishiti; xelq tola hérip ketkenidi. **32** Shuning bilen xelq olja üstige étilip bérıp, qoy, kala we mozaylarni tutup shu yerdila soydi. Andin xelq göshni qanni adaliwetmeyla yédi. **33** Saulgha xewer көlip: Mana, xelq qanni adaliwetmeyla göshni yep Perwerdigargha gunah qiliwatidu, dep éytildi. U: Siler Perwerdigargha asiqliq qildinglar! Emdi bu yerge yénimgha chong bir tashni domilitip kélinglar, dédi. **34** Saul yene: Siler xelqning arisigha chiqip ulargha: Herbiri öz kalisini, öz qoyini qéshimgha élip көlip bu yerde soyup yésun; lékin göshni qanni adaliwetmey yep, Perwerdigargha gunah qilmanglar, denglar, dédi. Bu kéche xelqning hemmisi herbiri öz kalisini élip көlip u yerde soydi. **35** Saul bolsa Perwerdigargha bir qurban'gah yasidi. Bu uning Perwerdigargha yasighan tunji qurban'gahi idi. **36** Saul: — Bu kéchide Filistiyelarning péyige chüshüp, ete tang atquche ularni talap héch birini tirik qoymayli, dédi. Xelq: — Néme sanga yaxshi көrünse shuni qilghin, dep jawab berdi. Lékin kahin söz qilip: — Perwerdigarning yénigha kirip [yolyoruq sorap] chiqayli, dédi. **37** Saul Xudadin: — Ya Filistiyelarning keynidin chüshüymu? Sen ularni Israilning qoligha tapshuramsen? — dep soridi. Lékin u küni U uninggha héch jawab bermidi. **38** Saul: — I xelqning hemme chongliri, bu yerge chiqinglar. Bүgün kim gunah qilghanliqini éniqlap béqinglar. **39** Chünki Israilgha nusret bergen Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, bu gunah hetta oghlum Yonatanda tépilsimu u jezmen öltürölsun, dédi. Lékin pütkül xelqtin héchkim uninggha jawab bermidi. **40** Andin u pütkül Israilgha: — Siler bir terepte turunglar, men oghlum Yonatan yene bir terepte turayli, dédi. Xelq uninggha: — Néme sanga yaxshi көrünse, shuni qilghin, dédi. **41** Saul Israilning Xudasi Perwerdigargha: — Bu chek bilen eyni ehwalni ashkara qilghaysen, dédi. Chek bolsa Saul bilen Yonatanni көrsetti, xelq qutuldi. **42** Saul: — Méning bilen oghlum Yonatanning otturisigha chek tashlanglar, dédi. Shundaq qiliwidi, chek Yonatan'gha chiqti. **43** Saul Yonatan'gha: — Qilghiningni manga éytqin, dédi. Yonatan uninggha: — Qolumdiki hasa bilen kichikkine hesel élip tétip baqtim we mana, shuning üçhün men ölümgé mehkum boldum! — dep jawab berdi. **44** Saul: —

Sen choqum ölüshüng kérek, i Yonatan; undaq qilmisam, Xuda manga séning béshinggha chüshkendinmu artuq chüshürsun! — dédi. **45** Lékin xelq Saulgha: — Israilda bu ulugh nusretni qazan'ghan Yonatan öltürtilemdu? Bundaq ish bizdin néri bolghay! Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimizki, uning béshidin bir tal chach yerge chüshmeydu; chünki бүгүнкү ishni u Xudaning yordami bilen emelge ashurdi, dédi. Shundaq qilip xelq Yonatanni ölümdin xalas qildi. **46** Andin Saul Filistiyerni qoghlashtin toxtidi; Filistiyerni öz jayigha qaytip ketti. **47** Shundaq qilip Saul Israilning seltenitini özining qildi; andin u chörisidiki dushmanlirige, yeni Moablar, Ammoniyar, Edomiyar, Zobahdiki padishahlar we Filistiylerge hujum qildi. U qaysi terepke yüzlense ghalip kéletti. **48** U zor jasaret körsitip Amaleklerni urup Israilni bulang-talang qilghuchilardin qutquzdi. **49** Saulning oghulliri Yonatan, Yishwi we Malqi-Shua idi; uning ikki qizining ismi bolsa — chongining Mérah, kichikining Miqal idi. **50** Saulning ayalining ismi Ahinoam bolup, u Aximaazning qizi idi. Saulning qoshunining serdari Abner idi; u Saulning taghisi Nerning oghli idi. **51** Saulning atisi Kish we Abnerning atisi Ner bolsa, ikkisi Abielning oghulliri idi. **52** Saul pütkül ömrige Filistiyler bilen qattiq jengde bolup turdi. Saul özi herqachan batur ya palwanlarni körse, uni öz xizmitige salatti.

15 Emdi Samuil Saulgha: — Perwerdigar séni Öz xelqi Israil üstige padishah bolush üçün mesih qilghili méni ewetkenidi; emdi Perwerdigarning sözini anglighin. **2** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Men Amaleklarning Israilgha qilghan muamilisini, yeni Israil Misirdin chiqqanda ularning yolda ulargha qandaq qarshiliq körsetkenlikini könglümge pükkenmen. **3** Emdi bérép Amaleklerni urup ularning hemmisini weyrar qilip ularni héch ayimayla, er bolsun, ayal bolsun, ösmür bolsun, bowaq bolsun, kala-qoy, töge we ishek hemmisini yoqatqin, dédi. **4** Saul xelqni jem qilip ularni Telaim shehiride saniwidi, ikki yüz ming piyade esker, Yehuda qebilisidin on ming adam chiqti. **5** Saul Amaleklerning shehirige kelgende shu yerdiki wadida böktürme qoydi. **6** Andin Saul Kéniylerge: — Chiqip kétinglar, silerni ular bilen qoshup yoqatmasliqim üçün Amaleklerning arisidin chiqip kétinglar; chünki Israil Misirdin chiqqanda siler ularning hemmisige méhribanliq körsetkensiler, dédi. Shuning bilen Kéniylar Amaleklardin chiqip ketti. **7** Emdi Saul Amaleklerni Hawilahdin tartip Misirning udulidiki Shurghiche qoghlap urdi. **8** U Amaleklerning padishahi Agagni tirik tutti, emma barliq xelqni qilich bisi bilen pütünley yoqatti. **9** Lékin Saul bilen xelq Agagni ayidi we qoy-kala, bordalghan mal we qozilardin eng ésilerning hemmisini, jümlidin néme yaxshi bolsa shuni ayap ularni halak qilishqa qoli barmidi; lékin néme yarimas we zeip bolsa shularning hemmisini ular yoqatti. **10** Shuning bilen Perwerdigarning sözi Samuilgha kélip mundaq déyildi: — **11** «Saulni padishah qilghinimgha pushayman qildim, chünki u manga egishishtin yénip Méning sözümgé emel qilmidi». Samuil azar chékip pütkül bir kéche Perwerdigargha peryad kötürdi. **12** Etisi Samuil Saulning aldigha chiqish üçün tang seherdila ornidin turdi. Samuilgha: — Saul Karmelge

bardi we mana, u öziye bir abide turghuzup andin yénip Gilgalgha chüshüptu, dégen xewer bérildi. **13** Samuil Saulning qéshigha kelgende Saul uninggha: — Perwerdigar séni mubarekligey! Perwerdigarning sözlirige emel qildim, dédi. **14** Lékin Samuil: — Undaq bolsa quliqimgha anglan'ghan qoyning merishi bilen men anglawatqan kalining mörishini zadi nedin keldi? — dédi. **15** Saul jawab béríp: — Ular Amaleklardin élip kélindi; chünki xelq Xudaying Perwerdigargha qurbanliq qilish üçün qoy-kalining ésilirini ayap qaldurup qoydi; qalghinini bolsa pütünley yoqattiq, dédi. **16** Samuil Saulgha: — Qoy, bu gépingni! Men Perwerdigarning bu kéche manga néme déginini sanga éytip béréy, dédi. U uninggha: — Éytqin, dédi. **17** Samuil mundaq dédi: — Öz nezirinde kichik hésablan'ghan waqtingdila Perwerdigar séni Israilning üstige padishah bolsun dep, mesih qilishi bilen sen Israil qebililirining béshi bolghan emesmidig? **18** Andin Perwerdigar séni: — Sen béríp gunahkar Amaleklerni halak qilghin; ularni yoqatquche ular bilen soqushqin, dep ewetkenidi. **19** Emdi némishqa Perwerdigarning söziye qulaq salmay, belki olja üstige düm chüshüp, Perwerdigarning neziride yaman bolghanni qilding? **20** Saul Samuilgha: — Men heqiqeten Perwerdigarning söziye qulaq saldimghu! Perwerdigar méni ewetken yol bilen mangdim we Amaleklerning padishahi Agagni élip kélip Amaleklerning özini pütünley yoqattim. **21** Emma xelq bolsa oljidin qoy bilen kala, yeni yoqitishqa békitilgen nersilerdin eng ésilini élip Xudaying Perwerdigargha Gilgaldá qurbanliq qilish üçün élip keldi, dédi. **22** Samuil: — Perwerdigar köydürme qurbanliqlar bilen teshekkür qurbanliqlirini keltürishtin süyünemdu, Mana itaet qilmaqliq qurbanliq qilmaqliqtin ewzel, köngül qoyush qochqar yéghini sunushtin ewzeldur. **23** Chünki asiqliq bolsa jadugerlik gunahi bilen oxshashdur, Bashpashtaqliq qebihlik we butpereslikke barawerdur. Sen Perwerdigarning sözini tashlighining üçün, Perwerdigar séni tashlap padishahliqtin mehrum qildi, — dédi. **24** Saul Samuilgha: — Men gunah sadir qildim, chünki men Perwerdigarning emridin we séning sözüngdinmu chiqtim; chünki men xelqtin qorqup ularning söziye kirdim. **25** Emdi gunahimni epu qilghin; méning Perwerdigargha sejde qilishim üçün méning bilen qaytip barghin, dédi. **26** Samuil Saulgha: — Men séning bilen qaytip barmaymen; chünki sen Perwerdigarning sözini tashlighansen, we Perwerdigar séni tashlap padishahliqtin mehrum qildi, dédi. **27** Samuil kétishke burulghinida Saul uning tonining péshini tutuwaldi, u yirtilip ketti. **28** Samuil uninggha: — Perwerdigar бүгүн Israilning padishahliqini sendin yirtip élip sendin ewzel bolghan bir yéqininggha tapshurdi. **29** Israilning Janabiy Aliyisi Bolghuchi yalghan sözlimeydu yaki niyitidin yanmaydu; chünki u adem balisidek niyitidin yan'ghuchi emestur, dédi. **30** Saul: — Men gunah sadir qildim. Lékin xelqimning aqsqaqallirining we Israilning aldidá manga izzet qilip méning bilen yénip barghin; shuning bilen Xudaying Perwerdigargha sejde qilalaymen, dédi. **31** Shuning bilen Samuil Saul bilen yénip bardi we Saul Perwerdigargha sejde qildi. **32** Andin Samuil: — Amaleklerning padishahi Agagni méning aldimgha élip kélinglar, dédi. Agag bolsa xushluq bilen

uning qéshigha bardi. Agag kõnglide: — Shùbbhisizki, òlüm dehshiti òtúp ketti, dédi. **33** Emma Samuil: — Séning qiliching xotunlarni balisiz qilghandek séning anangmu xotunlarning arisida balisiz bolidu, déwidi, Samuil Agagni Gilgaldá Perwerdigarning aldida chanap pare-pare qildi. **34** Andin Samuil Ramahqa bardi. Saul bolsa «Saulning yurti Gibéah» dégen joydiki öyige chiqip ketti. **35** Samuil ölgen künigiche Saul bilen qayta kõrúshmidi. Emma Samuil Saul üçhün qayghurdi. Perwerdigar Saulni Israilning üstige padishah qilghanliqidin epsuslandi.

16 Perwerdigar Samuilgha: — Sen qachan'ghiche Saul üçhün qayghurup yürisen? Men uni Israilgha seltenet qilishtin mehrum qilip tashlighan emesmu? Münggüzügni zeytun méyi bilen toldurup barghin. Men séni Beyt-Lehemlik Yessening qéshigha ewetimen. Uning oghulliridin padishah bolushqa özümgé birni békittim, dédi. **2** Samuil bolsa: — Men qandaq barimen? Saul bu ishni anglisa méni óltürüwétidu! — dédi. Perwerdigar: — Özüng bilen bir inekni alghach bérip Perwerdigargha qurbanliq qilish üçhün keldim, dégin. **3** Yesseni qurbanliqqa chaqirghin, andin Men sanga qilidighiningni ayan qilimen; we Men sanga dégen birsini Özüüm üçhün mesih qilghin, dédi. **4** Samuil Perwerdigarning déginini ada qilip Beyt-Lehemge bardi. Yétip kelgende sheherning aqsqaqalliri titrigen halda chiqip: — Bizge tinch-amanliq élip keldingmu? — dep soridi. **5** U: — Tinch-amanliq élip keldim; Perwerdigargha qurbanliq sunushqa keldim. Siler özünglarni haramdin paklap men bilen bille qurbanliqqa kélinglar, dédi. Shuning bilen u Yesse bilen oghullirini halal qilip qurbanliqqa chaqirdi. **6** Ular kelgende Samuil Éliabni körüp ichide: — Perwerdigarning mesih qilidighini shùbbhisizki Özining aldida turidu, dédi. **7** Lékin Perwerdigar Samuilgha: — Uning teqi-turqigha yaqi boyigha qarimighin. Men uni shalliwettim, chünki Xuda insan kõrgendek kõrmeydu; insan bolsa sirtqi qiyapitige qaraydu, Lékin Perwerdigar qelbge qaraydu, dédi. **8** Andin Yesse Abinadabni chaqirip Samuilning aldidin ötküzdi. Emma Samuil: — Perwerdigar buni hem tallimidi, dédi. **9** Andin Yesse Shammahni uning aldidin ötküzdi. Emma Samuil: — Perwerdigar buni hem tallimidi, dédi. **10** Shuninggha oxshash Yesse oghullirining yettisini Samuilning aldidin ötküzdi. Lékin Samuil Yessege: — Perwerdigar bularni hem tallimidi, dédi. **11** Samuil Yessedin: — Barliq yigitler mushularmu? dep soridi. U: — Hemmidin kichiki qaldi. Lékin mana, u qoy béqiwatidu, dédi. Samuil Yessege: — Uni chaqirtip élip kelgin, chünki u kelmigüche dastixanda olturmaymiz, dédi. **12** [Yesse] adem mangdurup uni keltürdi. U chirayida qan yügürüp turidighan, közliri chirayliq we kélshken yigit idi. Perwerdigar: — Qopup uni mesih qilghin, chünki [Méning tallighinin] shudur! dédi. **13** Samuil may münggüzini élip uni qérindashlirining arisida mesih qildi. U kúndin tartip Perwerdigarning Rohi Dawutning wujudigha chüshti. Samuil bolsa qopup Ramahgha ketti. **14** Emdi Perwerdigarning Rohi Sauldin ketkenidi, we Perwerdigar teripidin bir yaman roh uni perishan qildi. **15** Saulning xizmetkarliri uninggha: — Mana Xuda teripidin bir yaman roh séni perishan qilidu. **16** Emdi ghojimiz ózliri aldiliridiki xizmetkarlirini derhal buyrughaylikli, ular chiltar chélshigha usta ademni tapsun; we shundaq boliduki, Xuda teripidin yaman roh üstlirige

kelse u chiltar chalsun, uning bilen halliri obdan bolidu, dédi. **17** Saul xizmetkarlirigha: — Méning üçhün chiltar chélshigha usta bir ademni tétip qéshingha élip kélinglar, dédi. **18** Ghulamardin biri uninggha: — Mana Beyt-Lehemlik Yessening chiltargha usta bir oghlini kórdüm. U özi batur bir jengchi, gepte hoshyar we kélshken adem iken, shundaqla Perwerdigar uning bilen bille iken, dédi. **19** Shuning bilen Saul Yessege elchilerni mangdurup: — Qoy baqidighan oghlung Dawutni manga ewetkin, dep éytti. **20** Yesse bir éshekni teyyarlap uninggha nan bilen bir tulum sharab we bir oghlaqni artip, bularni oghli Dawutning qoli bilen Saulgha ewetti. **21** Shuning bilen Dawut Saulning qéshigha kélip uning aldida turdi. Saul uninggha tolimu amraq idi; u Saulning yaragh kötürgüchisi boldi. **22** Andin Saul Yessege xewer ewetip: — Dawut méning aldimda tursun; chünki u nezirimge yaqti, dep éytti. **23** Emdi shundaq boliduki, u [yaman] roh Xuda teripidin Saulning üstige kelgende Dawut chiltarni élip qoli bilen chaldi. Buning bilen Saul aram tétip hali obdan bolup yaman roh uningdin chiqip ketti.

17 Emma Filistiyler jeng qilish üçhün qoshunlirini yighdi. Ular Yehudagha tewe Sokohda jem bolup, Sokoh bilen Azikah otturisidiki Efes-Dammimda chédirlarni tikti. **2** Saul bilen Israillarmu jem bolup Élah jilghisida chédirlirini tikip Filistiyler bilen jeng qilghili sep tüzdi. **3** Filistiyler bir tereptiki taghda, Israillar yene bir tereptiki taghda turatti; otturisida jilgha bar idi. **4** Shu waqitta Filistiylerning leshegerahidin Gatliq Goliat isimlik bir chémpiyon palwan chiqip keldi. Uning égzikli alte gez bir ghérich idi. **5** Beshigha mis dubulgha, uchisigha qasiraqliq sawut kiygenidi. Uning bu mis sawuti bolsa besh ming shekel kéletti. **6** Pachaqlirigha mistin tizliq baghligghan, óshnisige mis atma neyze qisturiwalghanidi. **7** Uning neyzisining sépi bolsa bapkarning xadisidek idi; neyzisining beshi alte ming shekel kéletti; qalqan kötürgüchisi uning aldida mangatti. **8** U ornida turup Israilning qoshunlirigha mundaq tolawaytti: — «Siler némishqa jeng qilish üçhün sep tüzgensiler? Men Filistiy emesmu? Siler bolsanglar Saulning qullirighu? Aranglardin bir ademni tallap chiqinglar, u men bilen élishishqa chüshsun! **9** U men bilen éliship méni urup óltürelse, biz silerning qulliringlar bolimiz. Lékin men uni meghlup qilip óltürsem, siler bizning qullirimiz bolup bizning xizmitimizde bolusiler». **10** Shu Filistiy yene söz qilip: — Men бүгүн Israilning qoshunigha haqaret qildimghu? Siler bir ademni chiqiringlar, biz élishayli! — dédi. **11** Saul bilen hemme Israil bu Filistiyning sözlirini anglap, alaqzade bolup bek qorqti. **12** Dawut Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemde olturuqluq Yesse dégen Efratliq ademning oghli idi. Yessening sekkiz oghli bar idi. Saulning künliride u xéli yashinip qalghanidi. **13** Yessening üç chong oghli Saul bilen jengge chiqqanidi. Jengge chiqqan üç oghulning tunjisining ismi Éliab, ikkinchisining ismi Abinadab we üçinchisining Shammah idi. **14** Dawut hemmidin kichiki idi. Üch chong oghli Saulgha egiship chiqqanidi. **15** Bezide Dawut Saulning qéshidin öz atisining qoylirini béqish üçhün qaytip kéletti. **16** Ashu Filistiy bolsa qiriq qing'ichilik her etigen we kechte chiqip turdi. **17** Yesse oghli Dawutqa: — Bu

efah gomachni we bu on nanni élip leshkergahga téz béríp akiliringgha bergin, **18** bu on parche qurutni ularning mingbeshigha béríp akiliringning ehwali sorap ularning képil xétini élip kelgin, dédi. **19** Saul, shu [üch oghul] we Israilning hemme ademliri Élah jilghisida turup Filistiylerge qarshi jeng qilatti. **20** Dawut bolsa etisi seher qopup qoylarni bir baqquchining qoligha tapshurup, ashliq-tülükni élip Yesse uninggha tapilighandek, qoshun istihkamigha yetkende, jengge chiqidighan leshkerler sören kötürüwatqanidi. **21** Israil we Filistiyler bir-birige udulmu'udul turup soqushqa sep tüzdi. **22** Dawut bolsa élip kelgen nersilerni yüktaqlargha qarighuchining qoligha tapshurup sep arisigha yügürüp béríp akiliridin tinchliq soridi. **23** U ular bilen sözlishop turghanda, Filistiylerdin bolghan Goliat dégen chémpion palwan Filistiylerning sépidin chiqip yene héliqi gepni qildi; Dawut uni anglidi. **24** Israilning hemme ademliri bu ademni körgende qéchip kétishti we bek qorqti. **25** Israilning ademliri bir-birige: — Chiqiwatqan bu ademni kördünglarmu? U Israilgha haqaret qilish üçün chiqidu. Shundaq boliduki, uni öltürgen ademge padishah köp mal-mülük in'am qilidu, öz qizini uninggha xotunluqqa béridu hem atisining jemetini Israil teweside baj-alwandin xalas qilidu, dédi. **26** Dawut öz yénida turghan ademlerdin: — Bu Filistiyni öltürüp Israilgha qilin'ghan shu haqaretni yoqatqan kishige néme qilinidu? Chünki bu xetnisiz Filistiyni zadi kim? U qandaqsige menggü hayat bolghuchi Xudaning qoshunlirigha haqaret qilishqa pétinidu? — dédi. **27** Xalayiq uninggha aldinqlarning dégen sözi boyiche jawab béríp: — Uni öltürgen kishige mundaq-mundaq qilinidu, dédi. **28** Lékin uning chong akisi Éliab uning u ademler bilen sözleshkinini anglap qaldi; Éliabning Dawutqa achchiqi kélip: — Némishqa bu yerge kelding? Chöldiki u azghine qoyni kimgé tashlap qoydung? Men kibirlikingni we könglüngning yamanliqini bilimen. Sen alayiten jengni körgili kelding, dédi. **29** Dawut: — Men néme qildim? Peqet bir söz qilsam bolmamdiken? — dédi. **30** Dawut burulup bashqisidin aldinqidek soridi, xelq aldida éytqandek uninggha jawab berdi. **31** Emma birsi Dawutning éytqan sözlirini anglap qélip Saulgha yetküzdi; u Dawutni chaqirtip keldi. **32** Dawut Saulgha: — Bu kishining sewebidin héchkimning yuriki su bolmisun. Silining qulliri bu Filistiyni bilen soqushqili chiqidu, dédi. **33** Saul Dawutqa: — Sen bu Filistiyni bilen soqushqili barsang bolmaydu! Sen téxi yash, emma u yashliqidin tartipla jengchi idi, dédi. **34** Dawut Saulgha: — Qulliri öz atisining qoylirini béqip keldim. Bir shir yaki éyiq kélip padidin bir qozini élip ketse, **35** men uning keynidin qoghlap uni urup qozini aghzidin qutquzup alatim. Eger qopup manga hujum qilsa men uni yaylidan tutuwélip urup öltürettim. **36** Qulliri hem shir hem éyiqni öltürgen; bu xetnisiz Filistiymu ulargha oxshash bolidu. Chünki u menggü hayat bolghuchi Xudaning qoshunigha haqaret keltürdi — dédi. **37** Dawut sözini dawam qilip: — Méni shirning changgilidin we éyiqning changgilidin qutquzghan Perwerdigar oxshashla bu Filistiyning qolidin qutquzidu, dédi. Saul Dawutqa: — Barghin, Perwerdigar séning bilen bille bolghay, dédi. **38** Andin Saul Dawutqa öz jeng kiyimlirini kiygüzüp, beshigha mis dubulghini taqap we uninggha bir jeng

sawutini kiygüzdi. **39** Dawut bolsa Saulning qilichini kiyimning üstige ésip, méngip baqti; chünki u bularni kiyip baqmighanidi. Shuning bilen Dawut Saulgha: — Men bularni kiyip mangalmaydikenmen; chünki burun kiyip baqmighan, dep ularni séliwetti. **40** U qoligha hasisini élip, ériqtin besh siliq tash ilghap padichi xaltisining yanchuqigha saldi; u salghusini qoligha élip Filistiynge yéqin bardı. **41** Filistiyni bolsa chiqip Dawutqa yéqinlashti, qalqan kötürgüchisimu uning aldida mangdi. **42** Filistiyni Dawutqa birqur sepsélip qarap messixre qildi. Chünki u téxi yash, bughday önglük we kélisken yigit idi. **43** Filistiyni Dawutqa: — Sen hasa kötürüp aldimgha kepsen? Sen méni it dep oylap qaldingmu? — dep öz butlirining namrlirini tilgha élip Dawutni qarghidi. **44** Filistiyni Dawutqa yene: — Bu yaqqa kel, men göshüngni asmandiki uchar-qanatlarigha we dalalardiki yirtquchlarigha yem qilimen, dédi. **45** Dawut Filistiynge: — Sen qilich, neyze we atma neyzini kötürüp manga hujum qilghili kelding; lékin men sen haqaret qilghan, Israilning qoshunlirining Xudasi bolghan Perwerdigarning nami bilen aldinggha hujumgha chiqtim — dédi. **46** «Del bügün Perwerdigar séni méning qolumgha tapshuridu. Men séni öltürüp beshingni késip alimen; men leshkergahdiki Filistiylerning jesetlirininimu asmandiki uchar-qanatlarigha we dalalardiki yirtquchlarigha yem qilimen. Buning bilen pütkül jahan Israilda bir Xudaning bar ikenlikini bilidu. **47** we bu pütkül jamaat Perwerdigarning nusret bérishining qilich, neyze bilen emes ikenlikini bilidu; chünki bu jeng bolsa Perwerdigarningkidur, U séni qolimizgha tapshuridu». **48** Filistiyni Dawutqa hujum qilghili qopup yéqin kelgende Dawut uninggha hujum qilghili Filistiyni salghu we tash bilen meghlup qilip uni urup öltürdi; Dawutning qolida héch qilich yoq idi. **51** Dawut yügürüp béríp, Filistiyning üstide turup, qilichini qindin tartip élip uni öltürüp, uning beshini aldi. Filistiyni öz baturining ölginini körüpla, beder qachti. **52** Israilar bilen Yehudalar bolsa ornidin qopup sören séliship Filistiylerni jilghighiche we Ekron derwazilirighiche keynidin qoghlap keldi; öltürülgen Filistiyler Shaaraimgha baridighan yolda Gat we Ekron'ghiche yétip ketkenidi. **53** Israil Filistiylerni qoghlashtin yénip kélip ularning leshkergahini bulangtalang qildi. **54** Dawut Filistiyning beshini Yérusalémgha élip bardı; uning yarighini bolsa öz chédirigha qoydi. **55** Saul Dawutning Filistiyning aldigha chiqqinini körgende qoshunning sardari Abnerdin: — I Abner, bu yigit kimning oghli? — dep soridi. Abner: — I padishah, hayating bilen qesem qilimenki, bilmeymen, dédi. **56** Padishah: — Bu yigit kimning oghli iken dep sorap baqqin, dédi. **57** Dawut Filistiyni qirip qaytip kelgende Abner uni padishahning qeshigha élip bardı; Filistiyning beshi téxiche uning qolida turatti. **58** Saul uningdin: — I yigit, kimning oghlisen? dep soridi. Dawut: — Men silining qulliri Beyt-Lehemlik Yessening oghlimen, dep jawab berdi.

18 Dawut bilen Saulning söhbiti ayaghlashqanda, Yonataning köngli Dawutning könglige shundaq baghlalndiki, uni öz jénidek söydi. **2** Saul bolsa u küni uni öz yénida élip qélip, uni atisingen öyige qaytqili qoymidi. **3** Yonatan Dawut bilen ehde qilishti; chünki u uni öz jénidek söyetti. **4** Yonatan uchisidiki tonni sélip Dawutqa berdi, yene jenge kiyimlirini, jümledin hetta qilichi, oqasi we kemirininimu uninggha berdi. **5** Saul Dawutni negila ewetse u shu yerge baratti, shundaqla ishlarni jayida qilatti. Shuning üçün Saul uni leshkerlerning üstige qoydi. Bu ish barliq xelqge we hem Saulning xizmetkarlighimu yaqti. **6** Dawut Filistiyni óltürüp köpchilik bilen yan'ghanda Israilning hemme sheherliridiki qiz-ayallar Saulni naxsha éytip ussul oynap qarshi alghili chiqti; ular xushluq ichide dap we üçtar bilen neghme chélishiti. **7** Qiz-ayallar neghme chalghanda: — Saul minglap óltürdi, we Dawut on minglap óltürdi, dep oqushatti. **8** Buni anglap Saul nahayiti xapa boldi; bu söz uning könglige tegdi. U: — Dawutqa on minglap hésablandi, emma manga peqet minglap hésablandi; emdi padishahlıqtın bashqa uninggha héchnerse kem emes, dédi. **9** Shu kúndin tartip Saul Dawutni közlep yürdi. **10** Etisi Xuda teripidin qabahetlik bir roh Saulning üstige chüshti we u öyide qalaymıqan jöyligili turdi. Emdi Dawut bashqa waqıttıkidek qoli bilen chiltar chaldi; Saulning qolida neyze bar idi. **11** Saul: — Dawutni tamgha neyze bilen qadıwétimen dep, neyzini atti; lékin Dawut ikki qétim özi daldigha aldi. **12** Perwerdigarning Dawut bilenla bolup, özidin yiraqlap ketkini üçün Saul Dawutın qorqatti. **13** Shuning üçün Saul Dawutni öz yénidin ayrip, uni leshkerlerge mingbéshi qilip qoydi; u leshkerlerni élip jengge chiqip turatti. **14** Dawut bolsa hemme ishlarni pem bilen qilatti; chünki Perwerdigar uning bilen bille idi. **15** Saul uning pemlik ikenlikini körüp uningdin bek qorqatti. **16** Emma pütkül Israil bilen Yehuda xelqi Dawutni söyetti; chünki u ularni yéteklep jengge chiqatti. **17** Saul Dawutqa: — Mana, chong qizim Mérah — men uni sanga xotunluqqa bergüm bar. Sen peqet xizmitimge jan-pida bolup, Perwerdigarning jengliride küresh qilghin, dédi. Chünki Saul ichide: — U méning qolum bilen emes, belki Filistiylerning qoli bilen yoqitilsun, dep xiyal qilghanidi. **18** Emma Dawut Saulgha: — Men kim idim, méning atamning jemeti Israil arisida néme idi, men qandaqmu padishahning küy'oghli bolay? — dédi. **19** Lékin Saulning qizi Mérah Dawutqa bérilidighan waqıtta, u Meholatlıq Adriege xotunluqqa béridildi. **20** Emma Saulning qizi Miqalning köngli Dawutqa chüshkenidi. Bashqilar buni Saulgha éytti, bu ishtin Saul xush boldi. **21** Saul: — Qizimni Dawutqa bérey, u uninggha bir sirtmaq bolup, Filistiylerning qolida yoqitilsun, dep oyıldı. Shuning bilen Saul Dawutqa: — Bügün ikkinchi qétim küy'oghlum bolisen, dédi. **22** Saul öz ghulamirigha: — Dawutqa astirtin: — Mana, padishah sendin söyünüdu, we hemme ghulamirlari sanga amraq. Shuning üçün padishahning küy'oghli bolghin, dep éytinglar, dep tapıldı. **23** Saulning ghulamirlari bu sözlerni Dawutning qulıqıgha yetküzdi. Lékin Dawut: — Nezinglarda padishahning küy'oghli bolush kichik ishmu? Men bolsam bir kembeghel we etiwarsiz ademmen — dédi. **24** Saulning ghulamirlari Saulgha Dawutning dégenlirini öz eyni yetküzdi. **25**

Saul: — Siler Dawutqa: — Padishah sanga bashqa toyluq alghuzmaydu, peqet padishah dühmenliridin intıqam élish üchün yüz Filistiyning xetnilikinila alidu, dep éytinglar, dédi (Saulning meqsiti bolsa Dawutni Filistiylerning qolida yoqitish idi). **26** Ghulamirlar bu sözlerni Dawutqa yetküzdi; padishahning küy'oghli bolush Dawutqa yéqip qaldi. Emdi bekıtilgen möhlet toshmayla, **27** Dawut turup öz ademliri bilen chiqip ikki yüz Filistiyni óltürdi. Dawut ularning xetnilikini késip élip padishahning küy'oghli bolush üçün bularning hemmisini padishahqa tapshurdi. Saul qizi Miqalni uninggha xotunluqqa berdi. **28** Saul Perwerdigarning Dawut bilen bille ikenlikini we öz qizi Miqalning uni söyidighanlıqını körüp **29** Dawutın téximu qorqti. Shuning bilen Saul üzlüksiz Dawutqa dühmen boldi. **30** Filistiylerning emirliri daim soqushqa chiqatti; emma her qétim chiqsila Dawutning ishliri Saulning hemme xizmetkarlıriningkidin muweppeqiyetlik bolatti; shuning bilen uning nami [xalayıq] teripidin tolimu hörmetke sazawer bolatti.

19 Saul öz ogli Yonatan we hemme xizmetkarlırige Dawutni óltürüşke buyruq qildi. Lékin Saulning ogli Yonatan Dawutqa bek amraq idi. **2** Yonatan Dawutqa: — Atam Saul séni óltürmekchi; emdi ete etigen qattiq éhtiyat qilghin, bir mexpıy jayni tépüp özüngni yoshurghin; **3** men özüim chiqip sen yoshurun'ghan étizliqqa bérıp atamning yénida turup atam bilen séning toghrangda sözlıshıp baqay; ehwalni éniq bilgendin kéyin sanga xewer qılay, dédi. **4** Yonatan atisi Saulgha Dawutning yaxshi gépini qilip: — Padishah öz xizmetkarıgha, yeni Dawutqa yamanlıq qilmıghay! Chünki u sanga gunah qilmıghan; belki uning emelliri özüngge köp yaxshılıqlarni élip kelgen: — **5** u öz jénini alqinıgha élip qopup héliqi Filistiyni óltürdi we shuning bilen Perwerdigar pütkül Israil üçün chong nusret berdi. Shu chaghda sen özüng körtıp xush bolghan emesmu? Emdilikte némishqa Dawutni sewebsiz óltürüp naheq qan töküp gunahkar bolmaqchi bolisen? — dédi. **6** Saul Yonataning söziye kirdi. U: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, u ölümge mehkum qılınmaydu, dédi. **7** Andin Yonatan Dawutni chaqırıp, Dawutqa bolghan ishlarning hemmisini dep berdi. Andin kéyin Yonatan Dawutni Saulning qéshigha élip keldi we u ilgiridek uning xizmitide boldi. **8** Emma yene jeng boldi; Dawut chiqip Filistiylar bilen jeng qilip, ularni qattiq qirıp meghlup qildi; ular uning aldidin beder qéchisti. **9** Emdi Perwerdigar teripidin qabahetlik bir roh yene Saulni basti. U öz öyide qolida neyzisini tutup olturatti; Dawut bolsa qoli bilen saz chélip turatti. **10** Saul neyze bilen Dawutni sanjıp tamgha qadap qoymaqchi bolıwıdı, lékin Dawut özi qachuruwalıdı, neyze tamgha qadılıp qaldi. Dawut shu kéchisi qéchıp qutuldi. **11** Saul birneche chaparmenlerni Dawutning öyige ewetip uni paylap turup etisi tang yorugghanda uni óltürüşke mangdurdi. Emma Dawutning ayalı Miqal uninggha: — Eger bu kéche jénıngni élip qachmisang, ete óltürülsen, dédi. **12** Shunga Miqal Dawutni penjirdin chüshürüp qoydi. Shundaq qilip u qéchıp qutuldi. **13** Andin Miqal bir «terafım» butni élip kariwatqa yatquzup, béshigha óchke yungidin qilin'ghan bir yastuqni qoyup, ediyal bilen yéyip qoydi.

14 Saul Dawutni tutush uchün chaparmenlerni ewetkende Miqal: — U aghrip qaldi, dédi. **15** Saul chaparmenlerni [qaytidin] ewetip: — Uni kariwat bilen qoshup élip kélinglar, uni óltürimen, dep buyrudi. **16** Chaparmenler kirgende, mana kariwatta bu but yatatti, béshigha óchke yungidin qilin'ghan yastuq qoyulghanidi. **17** Saul Miqalgha: — Némishqa méni bundaq aldap, dúshminimni qachuruwétisen? — dédi. Miqal Saulgha jawab béríp: — U: «Méni qoyuwetkin; bolmisa séni óltürüwétimen» dédi, dédi. **18** Dawut qéchip qutulup, Ramahqa Samuilning qéshigha béríp, Saulning uninggha qilghanlirining hemmisini dep berdi. Andin u Samuil bilen Nayotqa béríp olturaqlashti. **19** Birsí Saulgha: — Dawut Ramahdiki Nayotta bar iken, dep xewer berdi. **20** Saul Dawutni tutup kélishe chaparmenlerni mangdurdi. Emma ular yétip barghanda peyghemberlerning bir jamaiti bésharet béríwatqanliqini we Samuilningmu ularning arisida turup ulargha nazarethchilik qiliwatqanliqini kórdi; shundaq boldiki, Xudaning Rohi Saulning chaparmenlirining wujudighimu chüshüp, ularmu hem bésharet bérishke bashlidi. **21** Bu xewer Saulgha éytildi; u yene bashqa chaparmenlerni ewetti, lékin ularmu bésharet bérishke chüshiti. Andin Saul üçinchi qétim yene chaparmenlerni mangdurdi. Ular mu hem bésharet bérishke chüshiti. **22** Andin Saul özi Ramahqa béríp, Sequdiki chong quduqqa yétip kelgende, «Samuil bilen Dawut nede?» — dep soridi. Birsí: — Ular Ramahdiki Nayotta bar iken, dep jawab berdi. **23** Shunga u Ramahdiki Nayotqa yétip keldi; Xudaning Rohi uning wujudighimu chüshiti; shuning bilen umu piyade méngip Ramahdiki Nayotqa barghuche bésharet béríp mangdi. **24** U hetta kiyimlirini séliwétip Samuilning aldida bésharet berdi; pütün bir kéche we pütün bir kündüz u yerde yalingach yatti. Buning bilen: — «Saulmu peyghemberlerdinmu?» deydi dighan gep peyda boldi.

20 Dawut Ramahdiki Nayottin qéchip Yonatanning qéshigha béríp uninggha: — Men néme qiliptimen? Néme qebihlik qiliptimen? Atang aldida néme gunah qiliptimen, u méning jénimni almagchi boluwatidu? — dédi. **2** U uninggha: — Yoqsu, bundaq ish néri bolsun! Sen ölmeysen. Chong ish bolsun, kichik ish bolsun atam manga démey qoymaydu. Némishqa atam bu ishni mendin yoshuridikine? Hergiz undaq bolmaydu, dédi. **3** Lékin Dawut yene qesem qilip: — Atang séning neziringde iltipat tapqinimni jezmen bilidu. Shunga u könglide: — Yonatan buni bilip qalmisun; bolmisa uninggha azar bolidu, dégendu. Lékin Perwerdigarning hayati bilen, jéníng we hayating bilen aldingda qesem qilimenki, manga ölüming ariliq bir qedemla qaldi, dédi. **4** Yonatan Dawutqa: — Könglüng némini xalisa shuni qilay, dédi. **5** Dawut Yonatan'gha mundaq dédi: — Mana ete «yéngi ay» bolidu; men adettikidek padishah bilen hemdastixan bolmisam bolmaydu. Lékin méni qoyup bergin, men üçinchi küni axshimighiche dalada möküniwalay. **6** Atang méning sorunda yoqluqimni körüp sorisa, sen uninggha: «Dawut mendin öz shehiri Beyt-Lehemge tézraq béríp kélishe jiddiy ruxset soridi, chünki u yerde pütkül ailisi üçün bir yilliq qurbanliq ötküzidiken», dégin, dédi. **7** Eger u: — Obdan boptu, dése, qulung tinch-aman bolidu: — Lékin u achchiqlansa, uning manga yamanliq qilishni niyet qilghanliqidin

guman qilmighin. **8** Sen qulunggha iltipat körsetkin; chünki sen özüng bilen Perwerdigarning aldida qulungni ehdiestitürgensen. Lékin eger mende bir yamanliq bolsa sen özüngla méni óltürgin; méni élip béríp atanggha tapshurushning néme hajiti? — dédi. **9** Yonatan: — Undaq xiyal sendin néri bolsun! Eger atamning sanga yamanliq qilidighan niyeti barliqini bilip qalsam, sanga deytim emesmu? — dédi. **10** Dawut Yonatan'gha: — Eger atang sanga qattiq gep bilen jawab berse, kim manga xewer béridu? — dédi. **11** Yonatan Dawutqa: — Kelgin, dalagha chiqayli, dédi. Shuning bilen ikkisi dalagha chiqti. **12** Yonatan Dawutqa mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigar manga [guwahki], men ete yaki ögünlükke mushu waqitta atamning niytini bilip, sanga iltipatliq bolsa, men adem mangdurup sanga melum qilmamdim? **13** Eger atam sanga yamanliq qilmaqchi bolsa, men séni tinch-aman yolgha sélish üçün sanga adem ewetip xewer bermisem, Perwerdigar manga séning béshinggha chüshkendinmu artuq chüshürsun; emdi Perwerdigar atam bilen bille bolghandek séning bilen bille bolsun. **14** Hayatla bolsam méni ölmissun dep Perwerdigarning méhribanliqini manga körsetkeysen. **15** Men ölüp ketken teqdirdimu, öydikilirimdin hem héch waqit méhribanliqingni üzmikeysen; Perwerdigar sen Dawutning hemme dúshmenlirini yer yüzidin yoqatqandin kéyinmu shundaq qilghaysen. **16** Shuning bilen Yonatan Dawutning jemeti bilen ehde qiliship: — Perwerdigar Dawutning dúshmenliridin héساب alsun, dédi. **17** Andin Yonatan yene özining Dawutqa bolghan muhebbiti bilen uninggha qesem qildurdi; chünki u uni öz jénidek sóyetti. **18** Yonatan Dawutqa mundaq dédi: — Ete yéngi ay bolidu. Mana séning ornung bosh qalidu, kishiler séning yoqluqinggha diqqet qilidu. **19** Üchinchi küni sen chüshüp aldingi qétim bu ishqa yoluqqiningda özüngni yoshurghan jaygha béríp «Ézel» dégen tashning yénida turup turghin. **20** Nen tashning yénidiki bir jaygha xuddi nishanni qaralighandek üç pay ya oqi atay. **21** Andin ghulamni mangdurup: — «Ya oqlirini tépíp kelgin» — deymen. Eger men ghulamgha: — Ene, oqlar arqa terepte turidu, ularni élip kel, désem, sen chiqip yénimgha kelgin; shundaq bolghanda, Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, sen üçün tinch-amanliq bolidu, héch ish bolmaydu. **22** Lékin ghulamgha: — Ene, oqlar aldingda turidu, désem, sen ketkin, chünki undaq bolsa, Perwerdigar séni ketküziwetken bolidu. **23** Emdilikte men bilen sen sözleshken ish toghruluq, Perwerdigar sen bilen méning otturimda guwahchidur. **24** Shuning bilen Dawut dalada möküniwaldi. Yéngi ay kelgende, padishah taam yégli dastixanda olturdi. **25** Padishah bolsa burunqidekla öz ornida tamning yénidiki törde olturdi. Yonatan ornidin turdi, Abner Saulning yénida olturdi. Lékin Dawutning orni bosh qaldi. **26** Emma Saul u küni héchnéme démidi. Chünki u: — Dawutqa bir ish boldi, u napak bolup qaldi. U jezmen napak bolup qaptu, dep oyildi. **27** Lékin Dawutning orni yéngi ayning etisimu, yeni ayning ikkinchi künimu bosh idi. Saul ogli Yonatandin: — Némishqa Yessening ogli yaki tünügün yaki бүгүн tamaqqa kelmeydu, dep soridi. **28** Yonatan Saulgha jawab béríp: — Dawut Beyt-Lehemge barghili mendin jiddiy ruxset sorap: — **29** Méning bérishimgha ruxset qilghin, ailimizning sheherde

bir qurbanliq ishi bolghach akam méning bérishimni éytip; eger séning neziringde iltipap tapqan bolsam qérindashirim bilen kórishüp kélishe ruxset bergin, dédi. Shunga u padishahning dastixinigha kelmidi, dédi. **30** Saulning Yonatan'gha qattiq ghezipi kélip: — I buzuq, kaj xotunning oggli, némishqa Yessening ogghini özüngge tallap, özüngni shermende qilip we anangni nomusqa qoyghiningni bilmemdimen? **31** Eger Yessening oggli yer yüzide tirik bolsila, sen hem séning padishahliqning mustehkem bolmaydu. Shunga emdi adem ewetip uni méning qéshingha élip kelgin, chunki u ölümgé mehkemdur! — dédi. **32** Yonatan atisi Saulgha jawab bérip: — U némishqa ölümgé mehkum qilinishi kérek? U néme qiptu? — dédi. **33** Andin Saul Yonatan'gha sanjish üçün uninggha neyzini atti; buning bilen Yonatan atisining Dawutni öltürmekchi bolghanliqini éniq bilip yetti. **34** Yonatan bolsa qattiq achchiqlap dastixandin qopup ketti we yéngi ayning ikkinchi küni héch taam yémidi. Chunki atisining Dawutni shundaq haqaretlishi uninggha qattiq azar bolghanidi. **35** Etisi Yonatan dalagha chiqip Dawut bilen kélisken jaygha bardi. Uning bilen bir kichik ghulam bille bardi. **36** U ghulamgha: — Sen yügür, men atqan ya oqlirini téyip kelgin, dédi. Ghulam yügürdi, u bir oqni uning aldi teripige atti. **37** Ghulam Yonatan atqan oq chüshken jaygha kelgende Yonatan ghulamni chaqirip: — Oq séning aldi teripigede turmamdu? — dédi. **38** Andin Yonatan ghulamni yene chaqirip: — Bol, ittik bol, hayal bolmighini! — dédi. Yonataning ghulami ya oqini yighip ghojisigha élip keldi. **39** Lékin ghulamning bolghan ishtin xewiri uq idi. Buni yalghuz Yonatan bilen Dawutla biletti. **40** Andin Yonatan ghulamigha yaraghlirini bérıp uninggha: — Ular ni sheherge élip ketkin, dédi. **41** Ghulam ketkendin kéyin Dawut [tashning] jenub teripidin chiqip yerge yiqilip üç qétim tezim qildi. Ular bir-birini söyüsh, bir-birige ésiliship yiglashti, bolupmu Dawut qattiq yighlidi. **42** Yonatan Dawutqa: — Sepiring tinch-aman bolsun; chunki biz ikkimiz: — Perwerdigar méning bilen séning otturungda we méning neslim bilen séning nesling otturısında menggüge guwah bolsun, dep Perwerdigarning nami bilen qesem ichishken, dédi. Dawut ornidin qopup mangdi, Yonatanmu sheherge kirip ketti.

21 Dawut emdi Nobqa kélip Aximelek kahinning qéshigha bardi. Lékin Aximelek Dawutni körgende titrep qorqup uninggha: — Némishqa birimu sen bilen kelmey yalghuz kelding? — dédi. **2** Dawut Aximelek kahin'gha: — Padishah manga melum bir ishni buyrup: — Men sanga buyrughan ish yaki sanga tapilghan yolyoruc toghrisidin héchkim birnéme bilmisun, dégenidi. Öz ghulamirimni bolsa melum bir jaygha bérishqa békitip qoydum. **3** Emdi qolungda néme bar? Besh nan, yaki néme bolsa, shuni manga bergin, dédi. **4** Kahin Dawutqa jawab bérıp: — Qolumda adettiki nan yoq, peqet muqeddes nan bar. Eger ghulamlar ayallarga yéqinlashmighan bolsa yése rawa bolidu, dédi. **5** Dawut kahin'gha jawab bérıp: — Berheq, men bashqa waqitlarda chiqqiningha oxshash, ayallar bizdin yiraq bolghili üç kün boldi. Men [herqétim] chiqqanda, gerche adettiki seper bolsimu, ghulamlarning qachiliri pak bolidighan yerde, бүгүн ular we qachiliri téximu pak bolmamdu, dédi. **6** Shuning

bilen kahin uninggha muqeddes nandin berdi, chunki bu yerde «teqdim nan»din bashqa héchqandaq nan yoq idi. Bu nan Perwerdigarning huzurigha yéngi issiq nan qoyulghan küni almashturulghan nanlar idi **7** (lékin u küni Saulning xizmetkarliridin melum birsı u yerde Perwerdigarning huzurida qaldurulghanidi. Uning ismi Doeg bolup Saulning padichilirining chongi idi). **8** Dawut Aximelekke: — Qolungda neyze yaki qilich yoqmu? Padishah tapshurghan ish jiddiy bolghach yaki qilich yaki bashqa yaraghlirimni élip kélémidim, dédi. **9** Kahin: — Sen Élah jilghisida öltürgen Filisti y Goliatning qilichi bu yerde bar, u efodning keynide, bir parche rextke oraqliq halda turidu. Xalisang alghin, uningdin bashqisi yoq, dédi. Dawut: — Bu tengdishi yoq qilichtur, shuni manga bergin, dédi. **10** Dawut u küni qopup Sauldin qéchip Gatning padishahi Aqishning qéshigha bardi. **11** Lékin Aqishning xizmetkarliri uninggha: — Bu zéminning padishahi Dawut emesmu? Uning toghrisida qiz-ayallar bir-birige: — Saul minglap öltürdi, We Dawut on minglap öltürdi, — dep naxsha-ghezel oqushup ussul oynighan emesmu, dédi. **12** Dawut bu sözlerni könglige püküp Gatning padishahi Aqishtin bek qorqti. **13** Shuning üçün ularning köz aldida özining yürüş-turushlirini özgertip, ularning qolida turghan waqtida özini sarangdek körsetti; u derwazilarning ishiklirige jijip, tükürükini saqligha aqturatti. **14** Aqish xizmetkarlirigha: — Mana bu ademning sarangliqini körmemsiler? Uni némishqa méning aldimgha élip keldinglar? **15** Mende saranglar kemchilmidi? Siler bu kishini aldimgha sarangliq qilghili élip keldinglarmu? Bu adem méning öyümge kirishi kérekmu? — dédi.

22 Dawut u yerdin kétip Adullamdiki ghargha qachti. Uning qérindashliri bilen atisining pütkül jemeti buni anglap uning qéshigha bardi. **2** Ézilgen, qerzdar bolghan we derdmenlerning hemmisi yighilip uning yénigha keldi we u ularning serdari boldi. Uninggha qoshulghan ademler bolsa töt yüzche idi. **3** Dawut u yerdin chiqip Moabdiki Mizpahqa bérıp Moabning padishahidin: — Xudaning méni néme qilidighinini bilgüche, ata-anamning bu yerge kélip aranglarda turushigha yol qoyghayla, dep telep qildi. **4** Dawut atisi we anisini Moabning padishahining qéshigha élip keldi. Dawut qorghanda turghan pütkül künlerde atanisi uning bilen bille turdi. **5** Emma Gad peyghember Dawutqa: — Qorghanda turmay, bu yerdin chiqip, Yehuda zéminigha barghin, dédi. Shuning bilen Dawut u yerdin ayrilip, Heret ormanliqigha bardi. **6** Saul Dawutning nede turuwatqanliqidin xewer tapti. Saul bu waqitta Ramahdiki Gibéahda ézig bir jayda yulghun derixining tüwide olturatti. Uning qolida neyzisi bar idi, barliq xizmetkarliri chöriside turatti. **7** Saul chöriside turghan xizmetkarlirigha: — I Binyaminliqlar, qulaq sélinglar! Yessening oggli her biringlarga étizlar bilen üzümlarlar ni teqsim qilip bérémdu? Hemminglarni ming béshi we yüz béshi qilamdu? **8** Siler hemminglar manga qest qildinglar, öz oghlumning Yessening oggli bilen ehde qilishqini héchkim manga uqturmidi. Héch qaysinglar manga ich aghritmidinglar yaki öz oghlumning méning xizmetkarimni manga yoshurun hujum qilishqa qutratqinidin manga xewer bermidinglar,

dédi. **9** Andin Saulning xizmetkarlarining ichige kiritilgan Doeg: — «Men Yessening oghlining Nobqa Axitubning ogʻli Aximelekning qéshigha kelginini kórdüm, **10** — Aximelek uning üçün Perwerdigardin yol soridi we uninggha ozuq-tülük bilen Filistiy Goliatning qilichini berdi» — dédi. **11** Padishah adem ewetip Axitubning ogʻli kahin Aximelekni, shundaqla uning atsinining pütkül jemetini, yeni Nobdiki kahinlarnimu chaqirtip keldi. Ularning hemmisi padishahning qéshigha keldi. **12** Saul: — I Axitubning ogʻli anglighin, dédi. U: — I ghojam, mana men, dédi. **13** Saul uninggha: — Némishqa siler, sen bilen Yessening ogʻli, manga qest qilisiler? U uninggha nan we qilich béríp, uning üçün Xudadin yol soridingghu? Mana emdi u bügünkidek manga hujum qilmaqchi bolup paylap yürmekte! — dédi. **14** Aximelek padishahqa jawab béríp: — Silining barliq xizmetkarlarining arisida Dawutdek sadiq kim bar? U padishahning küy'ogʻli, silining mexpiy meslihetlirige ishtirak qilghuchi we ordiliri ichide izzetlik emesmidi? **15** Men peqet uning üçün Xudadin yol sorashni bügünla bashlidimmu? [Asiqliq] qilish mendin néri bolsun! Padishah öz qulini we atamning pütkül jemetini eyibke buyrumighayla, chünki qullirining bu ishtin qilche xewiri yoq, dédi. **16** Lékin padishah: — I Aximelek, sen ölisen, sen we atangning pütkül jemeti choqum ölisiler, dédi. **17** Padishah öz chörisidiki chaparmenlirige: — Mang, Perwerdigarning kahinlarini öltürtinglar! Chünki ular hem Dawutqa hemdem boldi hem uning qachqinini bilip turup manga xewer bermidi, dédi. Lékin padishahning qol astidikiliri Perwerdigarning kahinlarini öltürishke qol kötürgili unimidi. **18** Emdí padishah Doegke: — Sen béríp kahinlarni öltürüwetkin, dédi. Édomluq Doeg béríp kahinlarni öltürdi; bu küni u kanaptin toqulghan efod kiygen seksen besh ademni öltürdi. **19** Andin u kahinlarning shehiri Nobda olturghuchilarni qirdi, yeni er we ayallar, balilar we bowaqlar, kala, éshek, qoylar — hemmisini qilichli. **20** Emma Axitubning ogʻli Aximelekning Abiyatar dégen bir ogʻli qutulup Dawutning qéshigha qéchip keldi. **21** Abiyatar Dawutqa Saul Perwerdigarning kahinlarini öltürdi, dep xewer berdi. **22** Dawut Abiyatargha: — U küni Doegning u yerde ikenlikini körip, uning jezmen Saulgha xewer bérídighinini bilgenidim. Men atangning pütkül jemetining öltürülüşhige zamin boldum, dédi. **23** Men bilen bille turghin, héch qorqmighin. Chünki méning jénimni almaqchi bolghanlar séning jéníngnimu hem almaqchi. Méning qéshimda bixeter turisen, dédi.

23 Birsí Dawutqa xewer béríp: — Mana Filistiyler Kéilahgha hujum qilip xamanlarni bulap-talimaqta, dédi. **2** Dawut Perwerdigardin: — Men béríp bu Filistiylerge zerbe bérímenmu? — dep soridi. Perwerdigar Dawutqa: — Béríp Filistiylerge zerbe béríp Kéilahni azad qilghin, dédi. **3** Lékin Dawutning ademliri uninggha: — Mana biz Yehuda zéminda turupmu qorqiwatqan yerde, Kéilahgha béríp Filistiylerning qoshunlirigha hujum qilsaq qandaq bolar? — dédi. **4** Shunga Dawut yene bir qétim Perwerdigardin soríwidi, Perwerdigar uninggha jawab béríp: — Sen ornungdin turup Kéilahgha barghin; chünki Men Filistiyelni qolunggha tapshurimen, dédi. **5** Buning bilen Dawut öz ademliri bilen Kéilahgha béríp

Filistiyler bilen soqushup, mallirini olja qilip, ularni qattiq qirdi. Dawut shundaq qilip Kéilahda turuwatqanlarni qutquzdi. **6** Emdí Aximelekning ogʻli Abiyatar Kéilahgha qéchip kélip Dawutning qéshigha kelgende, uning qolida efod bar idi. **7** Birsí Saulgha, Dawut Kéilahgha keptu, dep xewer berdi. Saul: — Emdí Xuda uni méning qolumgha tashlap tapshurdi. Chünki u derwaziliri we taqaqliri bar sheherge kirgechke solunup qaldi, dédi. **8** Emdí Saul Dawut bilen ademlirini muhasirige élish üçün hemme xelqni Kéilahgha béríp jeng qilishqa chaqirdi. **9** Dawut Saulning özini qestleydighanliqini bilip, Abiyatar kahin'gha: — Efodni élip kelgin, dédi. **10** Andin Dawut: — I Israilning Xudasi Perwerdigar, menki Séning qulung Saulning bu sheherni méning sewebimdin xarab qilish üçün Kéilahgha kélishke qestlewatqanliqini éniq anglidi. **11** Kéilahdikiler méni uning qoligha tutup bérermu? Saul öz bendeng anglighandek bu yerge kelermu? I Israilning Xudasi Perwerdigar, Sendin ötünimenki, öz bendengge bildürgeysen, dédi. Perwerdigar: — U bu yerge kélidu, dédi. **12** Dawut yene: — Kéilahdikiler méni we ademlirimni Saulning qoligha tutup bérermu, dédi. Perwerdigar: — Ular silerni tutup béridu, dédi. **13** Emdí Dawut ademliri bilen (texminen alte yüzche) ornidin turup Kéilahdin chiqip, ózliri baralaydighan terepke qarap ketti. Saulgha, Dawut Kéilahdin qéchiptu dep xewer bérilgende u uni qoghlashqa chiqmidi. **14** Dawut bolsa chöldiki qorghan-qiyalarda hemde Zif chölining taghlirida turdi. Saul uni her küni izdeytti; lékin Xuda uni uning qoligha tapshurmidi. **15** Emdí Dawut Saulning özini öltürgili chiqidighanliqini bayqap qaldi. Shu chaghda u Zif chöldiki bir ormanliqta turatti. **16** Saulning ogʻli Yonatan bolsa ormanliqqa chiqip Dawutning qéshigha béríp, uni Xuda arqliq righbetlendürüp uninggha: — **17** Qorqmighin; chünki atam Saulning qoli séni tapalmaydu. Sen belki Israilning üstide padishah bolisen, men bolsam séning wezing bolimen, buni atam Saulmu bilidu, dédi. **18** Andin ular ikkiylen Perwerdigarning alda ehide qilishti; Dawut bolsa, ormanliqta turup qaldi, Yonatan öz öyige yénip ketti. **19** Shuningdin kéyin Ziftikiler Gibéahta turuwatqan Saulning qéshigha kélip: — Mana, Dawut Xaqilahnning égzlikidiki Yeshimonning jenubi teripige jaylashqan ormanliqtiki qorghanlarda yoshuruníwal, bilmemdila? **20** Shunga, i padishah, qachan köngülliri tartsa shu chaghda kelsile; bizning burchimiz uni padishahning qoligha tutup bérishur, dédi. **21** Saul: Manga ich aghritqininglar üçün Perwerdigar silerge bext ata qilghay. **22** Emdí silerdin ötünimenki, béríp zadi qaysi yerde turidighinini jezmleshtüringlar, uning iz-déríkini éniqlap, we kimning uni körgenlikini bilip kélinglar; chünki kishiler éytishiche u intayin hiyliger iken, dédi. **23** Shunga béríp, uning yoshurun'ghan barliq mexpiy jaylirini éniq körip kélinglar, yénimgha yénip kélip manga eynini éytinglar. Andin men siler bilen bille barimen; we shundaq boliduki, eger u zéminda bolsila, men Yehudiyarning minglighanlarning arisidin uni izdep tapimen, dédi. **24** Ular qopup Sauldin ilgiri Zifqa bardí; lékin Dawut öz ademliri bilen Maon chöllükidiki Yeshimonning jenub teripidiki Arabah tüzlenglikide turuwatatti. **25** Saul ademliri bilen Dawutni izdep bardí. Kishiler bu xewerni Dawutqa éytti; shuning bilen u chüshüp, qiyagha béríp Maon chöldide turdi. Saul

buni anglop Dawutning keynidin qoghlap Maonning chölige chiqti. **26** Saul taghning bu teripide mangdi, Emma Dawut ademliri bilan taghning u teripide mangdi. Dawut Sauldin qéchish üçün aldirdiqatqanidi; lékin Saul ademliri bilen Dawut we uning ademlirini tutimiz dep ularni qorshighili turdi. **27** Emma bir xewerchi Saulning qéshigha kélip uninggha: — Filistiylér zéminimizning jenub teripige kirip bulang-talang qiliwatidu, tézdin qaytsila, dédi. **28** Shuning bilen Saul yénip Dawutni qoghlashdin toxtap Filistiylér bilen soqushqili chiqti. Shunga u yer Sêla-Hammahlékot dep ataldi. **29** Dawut bolsa u yerdin chiqip En-Gedining tagh-qorghanliqida turdi.

24 Saul Filistiylerni qoghlap chiqirip yan'ghanda uninggha: — Mana, Dawut En-Gedidiki chölde turuwétiptu, dégen xewer bérildi. **2** Saul emdi pütkül Israildin xillan'ghan üç ming ademni élip Dawut bilen ademlirini izdigili «Yawa tékiler» qoram tashliqigha chiqti. **3** U yolning yénidiki qoy qotanlirigha kelgende, shu yerde bir ghar bar idi. U terilish üçün ghargha kirdi; Dawut bilen ademliri gharning ichkiriside olturatti. **4** Dawutning ademliri uninggha: — Mana Perwerdigarning sanga: — Öz düshminingni séning qolunggha bérimen, néme sanga layiq körünse shuni qilghin, dégen küni del mushu kün iken, dédi. Dawut qopup Saulning tonining péshini tuydurmay késiwaldi. **5** Lékin Saulning tonining péshini keskini üçün Dawut könglide qattiq epsuslandi. **6** U öz ademlirige: — Perwerdigar méni Perwerdigar Özi mesih qilghan ghojamgha bundaq qolumni uzartishtin saqlisun, chünki u Perwerdigarning mesihliginidur, dédi. **7** Shu söz bilen Dawut öz ademlirini tosüp Saulgha chéqilghili qoymidi. Saul bolsa qopup ghardin chiqip öz yoligha ketti. **8** Andin Dawutmu turup ghardin chiqip Saulning keynidin: — I ghojam padishah! — dep chaqirdi. Saul keynige qarawidi, Dawut églip yüzini yerge yaqqan halda tezim qildi. **9** Dawut Saulgha mundaq dédi: — «Mana, Dawut séni qestleshke purset izdewatidu, deydighan kishilerning sözige némishqa qulag salila? **10** Mana бүгүн өз көзлiri bilen kördiliki, Perwerdigar бүгүн gharda silini öz qolunggha bergenidi. Beziler manga uni öltürüwetkin, dédi; lékin men silini ayap: — Ghojamgha qolumni uzartmaymen, chünki u Perwerdigarning mesihliginidur, dédim. **11** Qarisila, i ata, qolumdiki tonlirining péshige. Silini öltürmeye tonlirining péshini keskenlikimdin shuni bilsileki, könglümde silige ya yamanliq ya asiqliq yoq, silige gunah qilghinim yoq, lékin sili jénimni alghili paylimaqtıla. **12** Perwerdigar men bilen silining otturimizda höküm qilsun, méning hésabimni silidin Perwerdigar alsun; lékin méning qolum silige kötürülmeydu. **13** Konilar: — «Rezillik rezillerdin chiqidu» dep éytqaniken, lékin öz qolum silige kötürülmeydu. **14** Israilning padishahi kimni tutqili chiqti? Kimni qoghlap yürüdu? Bir ölük itni, xalas! Yalghuz bir bürgini, xalas! **15** Perwerdigar soraqchi bolup men bilen silining otturimizda höküm chiqarsun! U heq-naheqni ayrip, dewayimni sorap méni silining qolliridin xalas qilip, adalet yürürgüey!» — dédi. **16** Dawut Saulgha bu sözlerni éytqanda Saul: — Bu séning awazingmu, i oghlum Dawut? — dédi. Andin Saul yuqiri awaz bilen yighlap ketti. **17** U Dawutqa: — «Sen

mendin adilsen, chünki sen manga yaxshiliq qayturdung, lékin men sanga yamanliq qayturdum. **18** Sen бүгүн manga yaxshiliq qilghanliqingni obdan körsitip berding; Perwerdigar méni qolunggha tapshurghan bolsimu, sen méni öltürmidung. **19** Birs i öz düshminini tapsa, uni aman-ésen ketkili qoyamdu? Perwerdigar séning manga бүгүн qilghan yaxshiliqing üçün sanga yaxshiliq yandurghay. **20** Emdi mana, shuni bildimki, sen jezmen padishah bolisen, Israilning padishahliqi séning qolungda tiklinidu. **21** Lékin hazir Perwerdigar bilen manga qesem qilghinki, mendin kéyin méning neslimni yoqatmay, namimni atamning jemetidin öchtürmigeysen», dédi. **22** Shuning bilen Dawut Saulgha qesem qildi. Saul öz öyige yénip ketti; Dawut ademliri bilen qorghan-qiyagha chiqip shu yerde turdi.

25 Samuil öldi. Pütkül Israil yighilip uning üçün matem tutti; ular uni uning Ramahdiki öyide depne qildi. Dawut bolsa qopup Paran chölige bardı. **2** Emdi tirikchilik Karmelde bolghan, Maonda olturuqluq bir adem bar idi. Bu kishi bek bay bolup üç ming qoy, bir ming öchkisi bar idi. U öz qoylirini Karmelde qirqiwatatti. **3** U ademning ismi Nabal bolup, ayalining ismi Abigail idi; ayali hem pem-parasetlik hem ept-turqi chirayliq, lékin éri qattiq qol we rezil idi; u Kalebning ewladidin idi. **4** Dawut chölde turup Nabalning öz qoylirini qirqiydighanliqini anglop **5** On yash yigitni u yerge mangdurup ulargha: — Siler Karmelge chiqip Nabalning qéshigha bérıp, mendin uninggha salam éytinglar. **6** Uninggha: — «Yashighaysen; sizge tinch-amanliq bolghay, öyingizge tinch-amanliq bolghay, hemme barliqingizgha tinch-amanliq bolghay! **7** Men qirqighuchilarning sizde ish bashlighanliqini anglidim. Sizning padichiliringiz biz tereplerde turghanda ulargha héch zexme yetküzmeduq; biz Karmelde turghan waqitta ularning héch tersisi yitip ketmidi. **8** Öz yigitliringizdin sorisingiz ular sizge dep béridu. Shunga biz qutluq bir künide kelduq, shunga yigitlirimiz neziringizde iltipap tapsun; öz qolingizgha néme chiqsa shuni keminiiliringizge we oghlingiz Dawutqa néme chiqsa shuni bergeysiz», denglar, — dédi. **9** Dawutning yigitliri u yerge bérıp bu geplerning hemmisini Dawutning namida uninggha éytip andin jim turup saqlidi. **10** Nabal Dawutning xizmetkarlirigha jawab bérıp: — Dawut dégen kim? Yessening oghli dégen kim? Bu künlerde öz ghajilirini tashlap kétiwatqan xizmetkarlar tola. **11** Men özümning yémek-ichmeklirimni we yung qirqughuchilirimgha soyyghan göshni kelgen jayi namelum bolghan kishilerge bérerdim? — dédi. **12** Dawutning yigitliri kelgen yoligha yénip ketti. Yénip kélip ular Dawutqa hemme gepni dep berdi. **13** Dawut öz ademlirige: — Her biringlar öz qilichinglarni ésinglar, dédi. Shuning bilen herbiri öz qilichini [tasmisigha] asti, Dawutmu öz qilichini asti. Andin töt yüzche adem Dawut bilen chiqti, we ikki yüz kishi jabduqlar bilen qaldi. **14** Emma Nabalning xizmetkarliridin biri uning ayali Abigailgha: — Dawut elchilerni chöldin ghojimizgha salam bérishke ewetkeniken; lékin u ularni tillap kayıp ketti. **15** Bu ademler bolsa, bizge köp yaxshiliq qilghan. Biz dalada ularning yénida yürgen waqitlirimizda bizge héch yamanliq kelmedi, bizning

héch nersimizmu yitip ketmigenidi. **16** Biz ulargha yéqin jayda qoy baqqan waqitta ular kéche-kündüz bizge sépildék bolghanidi. **17** Emdi bu ishtin xewedar boldila, qandaq qilish kéreklikini oyliship baqqayla. Bolmisa, ghojimizgha we pütkül öydikilirige bir bala-qaza kelmey qalmaydu. U shunche kaj bir ademki, héchkim uninggha söz qilishqa pétinalmaydu, dédi. **18** Abigail derhal ikki yüz nan, ikki tulum sharab, besh pishurulghan qoy, besh séah qomach, bir yüz kishmish poshkili, ikki yüz enjür poshkili élip ésheklerge artip **19** öz yigitlirige: — Méning aldimda béringlar; mana, men keyninglardin baray, dédi. Lékin u öz éri Nabalgha bu ishini dédimi. **20** U öz éshikige minip taghning étikidin chüshkende, mana Dawut ademliri bilen uning uduligha chüshüp uning bilen uchrashiti. **21** Dawut eslide: — Men bu kishining mélini chölde bikardin bikar qoghdap, uning barliqidin héchnémini yittürgüzimigenidim; lékin u yaxshiliqning ornida manga yamanliq qildi. **22** Uning ademliridin etigiche birer erkeknı qaldurup qoysam, Xuda men Dawutni uningdinmu artuq jazalighay, dégenidi. **23** Abigail Dawutni körtüp, aldırıp éshektin chüshüp, Dawutning aldidı yiqilip yüzini yerge yéqip tezim qildi; **24** uning putlirigha ésilip mundaq dédi: — «I ghoyam, bu qebihlik manga hésablansun; emdi shuni ötünimenki, dédekliirining silige söz qilishigha ijazet qilip, dédekliirining sözige qulaq salghayla: — **25** ötünimenki, ghoyam bu rezil adem Nabalgha pisent qilmighayla; chünki uning mijezi xuddi ismigha oxshashtur; uning ismi «kaj», derweqe uningda kajliq tolimu éghirdur. Lékin men dédekliirı bolsa ghoyam ewetken yigitlerni körmidim. **26** Emdi i ghoyam, Perwerdigarning hayati bilen we séning jéning bilen qesem ichimenki, Perwerdigar silini öz qolliri bilen qan töküp intiqam élishtin saqlidi. Emdi dühmenlirimu, sili ghoyamgha yamanliq qilmaqchi bolghanlarmu Nabalgha oxshash bolsun. **27** Emdi dédekliiri ghoyamgha élip kelgen bu sowghat bolsa ghoyamgha egeshken yigitlerge teqsim qilinsun. **28** Silidin ötünimenki, dédekliirining sewenlikini kechürgeyla; chünki sili, i ghoyam Perwerdigarning jenglirini qilip kelgenliri üçhün, barliq künliride silide yamanliq tépilmighini üçhün Perwerdigar jezmen jemetlirini mezmur qilidu. **29** Birsı qopup silini qoghlap janlirini izdise, sili ghoyamning jéni Perwerdigar Xudalirining qéshidiki tirikler xaltisi ichide orilip saqlinidu, lékin dühmenlirining janlirini bolsa, u salghughıa sélip chörüp tashlaydu. **30** Emdi Perwerdigar sili ghoyam toghrisida éytqan barliq yaxshi wedilirige emel qilip, silini Israilgha bash qilghanda shundaq boliduki, **31** sili ghoyamning naheq qan tökmigenlikliri yaqi öz intiqamlirini almighanliqliri üçhün köngüllirige putlikashang yakı derd bolmaydu. We Perwerdigar ghoyamgha nusret berginide sili öz dédekliirini yad qilghayla». **32** Dawut Abigailgha: — Séni bugün méning bilen uchrishishqa ewetken Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturalghay! **33** Emdi eqil-parasitigge barikalla, sangimu barikalla! Chünki sen bugün méni öz qolum bilen qan töküp intiqam élishtin tostung. **34** Lékin méni sanga ziyā-zexmet yetküzüsthtin saqlighan Israilning Xudasi Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, sen méning aldimgha tézlinip kelmigen bolsang, Nabalning

ademliridin héch erkeq etigiche tirik qalmas idi, dédi. **35** Andin Dawut uning öziye keltürgen nersilirini qolidin tapshurup élip uninggha: — Tinch-aman öyüngge barghin, mana sözliringge qulaq sélip, könglüngni qobul qildim, dédi. **36** Abigail Nabalning qéshigha keldi; mana, u öyide shahane ziyapettek bir ziyapet ötküzüwatatti. Nabal könglide xushal idi we intayin mest bolup ketkenidi. Shunga Abigail etisi tang atquche uninggha héch néme démidi. **37** Lékin etisi Nabal mestliktin yéshilgende ayali uninggha bolghan weqelerni dep bériwidi, uning yüriki ölgende bolup, özi tashtek bolup qaldı. **38** We shundaq boldiki, texminen on kündin kéyin Nabalni Perwerdigar urdı we u öldi. **39** Dawut Nabalning ölginini anglap: — Perwerdigar mubarektur. Chünki U men Nabalın tartqan haqaret üçhün dewayimni sorap Öz qulini yamanliqtin saqlidi; eksiche Perwerdigar Nabalning yamanliqini öz béshigha yandurdi, dédi. Andin Abigailni öz emrimge alay dep, uninggha söz qilghili elchi mangdurdi. **40** Dawutning xizmetkarliri Karmelge Abigailning qéshigha kélip uninggha: — Séni emrimge alay dep Dawut sanga söz qilghili bizni ewetti, dédi. **41** Abigail bolsa qopup yüzini yerge tegküdek tezim qilip: — Mana, dédiking ghoyamning xizmetkarlirining putlirini uyuyushqa qul bolsun, dédi. **42** Andin Abigail shu haman öziye hemrah bolghan besh chörisi bilen éshekke minip Dawutning elchilirining keynidin bérip, uning ayali boldi. **43** Dawut Yizreelik Ahinoamni hem xotunluqqa alghanidi. Shuning bilen bu ikkisi uninggha xotun boldi. **44** Lékin Saul Dawutqa xotun qilip bergen qizi Miqalni Gallimdiki Laishning oghli Faltigha xotunluqqa bergenidi.

26 Emdi Zifliqlar Gibéahgha Saulning qéshigha kélip: — Dawut Yeshimon'gha yéqin Haqilah égizlikige yoshurunuwaptu emesmu? — dédi. **2** Saul qopup Israildin xillan'ghan üç ming ademni élip, Zif chölide Dawutni izgilgi u yerge bardi. **3** Saul bolsa yol boyıda, Yeshimon'gha yéqin Haqilah égizlikide chédır tıkti. Dawut chölde turuwatatti; u Saulning chölge öz keynidin chiqqinidin xewer tapqanda **4** Dawut paylaqchılarnı mangdurup Saulning rastla kelgenlikini bildi. **5** Dawut qopup Saul chédır tikken jaygha bardi; u Saul bilen qoshun serdari, Nerning oghli Abner yatqan yerni kördi. Saul bolsa qoshun istihkami ichide uxlap yatqanıdı, ademliri chédirlirini uning etrapigha tikkenidi. **6** Dawut emdi Hittiyarlın bolghan Aximelek we Yoabning inisi Zeruiyaning oghli Abishaygha: — Kim men bilen leshkergahgha chüshüp, Saulning yénigha baridu? — dep soridi. Abishay: — Men séning bilen baray, dédi. **7** Shuning bilen Dawut we Abishay kéchide qoshun bar yerge bériwidi, mana Saul qoshun istihkami ichide uxlap yatqanıdı; uning neyzisi tekiyisining yénida yerge qadaqliq turatti; Abner bilen ademliri uning etrapida yatatti. **8** Abishay Dawutqa: — Xuda bugün dühminingni qolunggha tapshurdi. Sendin ötünimenki, manga neyze bilen birla sanjıp uni yerge qadap qoyushqa ijazet bergeysen! Ikki qétim sanjishimning lazımi yoqtur, dédi. **9** Dawut Abishaygha: — Uni yoqatmighin. Kim Perwerdigarning mesih qilghinigha qol uzitip gunahgha tartilmighan? — dédi. **10** Dawut yene: — Perwerdigarning hayati bilen [qesem qilimenki], Perwerdigar jezmen uni uridu; ya uning ölidighan küni kélidu ya u jengge chüshüp

halak bolidu. **11** Perwerdigar méni Perwerdigarning mesihliginige qol uzitishidin saqlighay! Emma uning bëshidiki neyze bilen su idishini alghin, andin kételyi, dédi. **12** Shuning bilen Dawut neyze bilen idishni Saulning bëshining yénidin élip, ikkisi chiqip ketti. Emma héchkim körmidi, tuyupmu qalimdi hem oyghinip ketmidi, belki hemmisi uxlawerdi; chünki Perwerdigar bir qattiq uyquni ularning üstige chüşürgenidi. **13** Dawut uduldiki terepke ötüp yiraqraq bir döngning töpisiye turdi; ularning ariliqi yiraq idi. **14** Dawut qoshun bilan nerning oggli Abnerge towlap: — Jawab bermensen, i Abner! — dédi. Abner: — Padishahqa towlghuchi kim sen? — dédi. **15** Dawut Abnerge: — Sen batur emesmu? Israilda sanga kim teng kéleleydu? Némishqa ghoyang padishahni qoghdimidig? Chünki xelqtin bir kishi ghoyang padishahni halak qilghili kiriptu. **16** Séning bundaq qilghining yaxshi emes! Perwerdigarning hayati bilen [qesem qilimenki], Perwerdigar mesih qilghan ghoyanglarni qoghdimighanliqlar üçün ölümgé layiq boldunglar. Emdi padishahning neyzisi we bëshining yénidiki su idishining qeyerdilikige qarap béqinglar, dédi. **17** Saul Dawutning awazini tonup: — Bu séning awazimgu, i oghlum Dawut! — dédi. Dawut: — I ghoyam padishah, bu méning awazimdur, dédi. **18** U yene: — Némishqa ghoyam öz qulini mundaq qoghlaydu? Men néme qiliptimen? Qolumda néme yamanliq bar? **19** Emdi ghoyam padishah öz qulining sözige qulay salghay. Perwerdigar silini manga qarshi qozghatqan bolsa bir hediye-qurbanliq uning könglini razi qilghay; lékin insan baliliri bolsa, ular Perwerdigarning aldida lenetke qalsun, chünki ularning emdi méni Perwerdigarning mirasidin behrimen bolushtin mehrum qilip, méni bashqa ilahlargha ibadet qil, dégini bolidu. **20** Emdi méning qénim Perwerdigarning huzuridin yiraq yerge tökülmisun; chünki taghlarda bir keklikni owlighandek Israilning padishahi bir yalghuz bürgini idzigili chiqiptu, dédi. **21** Saul: — Men gunah qildim; yénip kelgin i oghlum Dawut; méning jénim бүгүн közliringde eziz sanalghini üçün men sanga bundin kéyin héch ziyar-zexmet yetküzmeymen; mana, exmeqliq qildim, bek éziptimen, dédi. **22** Dawut jawab berip: — Mana padishahning neyzisi, ghulamlardan biri kélip uni yandurup alsun. **23** Perwerdigar her ademning heqqaniyliqi bilen sadiqliqigha qarap yandurghay. Chünki бүгүн Perwerdigar silini méning qolumgha tapshurdi, lékin men Perwerdigarning mesihliginige qol uzitishni xalimdim. **24** Mana, бүгүн silining janlari méning közlirimde eziz bolghandek méning jénim Perwerdigarning közide eziz bolghay, u méni hemme awarichilikdin qutquzghay, dédi. **25** Saul Dawutqa: — Ey oghlum Dawut, beriketlen geysen. Sen jezman ulugh ishlarni qilisən, ishliring jezman rawajliq bolidu, dédi. Andin Dawut öz yoligha ketti, Saulmu öz jayigha yénip bardı.

27 Dawut könglide: — Haman bir küni Saulning qolida halak bolidighan oxshaymen. Shunga Filistiylerning zéminigha tézdin qéchip kétishimdin bashqa amal yoq. Shundaq qilsam Saul Israil zémini ichide méni tépishtin ümidsizlinip, izdeshtin qol üzidu, we men uning qolidin qutulimen, dep oyildi. **2** Shuning bilen Dawut qopup uninggha egeshken alte yüz ademni élip

Gatning padishahi Maoqning oggli Aqishning qéshigha bardı. **3** Emdi Dawut we ademliri, yeni herbiri öz ailisidikiler bilen bille Gatta Aqish bilen turdi. Dawut ikki ayali, yeni Yizreellik Ahinoam we Nabalning tul xotuni Karmellik Abigail bilen bille shu yerde turdi. **4** Saul: — Dawut Gatqa qéchiptu, dégen xewerni anglighanda, uni yene izdep yürmedi. **5** Dawut Aqishqa: — Eger közlirining aldida iltipat tapqan bolsam, olturushum üçün sehradiki bir sheherdin bizge bir jay bergeyla; qulung qandaqmu shahane sheherde silining qashlirida tursun, dédi. **6** U küni Aqish uninggha Ziklag shehirini berdi. Shuning üçün Ziklag бүгүнki күн'giche Yehuda padishahligha tewe bolup kelmekte. **7** Dawut Filistiylerning zéminida turghan waqit bir yil töt ay boldı. **8** Dawut bolsa öz ademliri bilen chiqip Geshuriylargha, Gezriylerge we Amaleklerge hujum qilip, ularni bulang-talang qilip turatti (chünki ular qedimdin tartip Shurigha kirish yolidin tartip Misir zéminighiche bolghan shu yurtta turatti). **9** Dawut [herqétim] zémindikilerni qirip er yaki ayal bolsun, birnimu tirik qaldurmaytti we qoy, kala, éshek, töge we kiyim-kéçeklerni élip Aqishning yénigha yénip kéltti. **10** Aqish: — Бүгүн qaysi jaylarni bulang-talang qildinglar, dep soraytti; Dawut: — Yehuda zéminining jenub teripini, Yerahmeelliklerning jenub teripini we Kéniylerning jenub teripini bulang-talang qilduq, deytti. **11** Dawut er yaki ayallarning birinimu Gatqa tirik élip kelmeytti; chünki u: — Ular bizning toghrimizdin, «Dawut undaq-mundaq qildi» dep gep qilishi mumkin, deytti. Dawut Filistiylerning zéminida turghan waqtida u daim shundaq qilatti. **12** Shunga Aqish Dawutqa ishendi: — «Emdi u xelqi Israilni özidin seskendürüwetti; méning xizmitimde menggü qul bolidu», dep oyildi.

28 U künlerde Filistiyler Israilgha qarshi jeng qilish üçün öz qoshunlirini yighdi. Aqish Dawutqa: — Bilishing kérekki, ademliringni élip méning bilen jezman jengge chiqishing lazim, dédi. **2** Dawut Aqishqa: — Undaqta sili qullirining néme qilalaydighanliqini bilip qalila — dédi. Aqish Dawutqa: — Mana, séni özümgé menggülik pasiban qilay, dédi. **3** (Samuil ölgenide we pütkül Israil uning üçün matem tutup uni öz shehiri bolghan Ramahda depne qilghanidi. Saul bolsa jinkeshler bilen palchilarni zémindin qoghlap chiqardi). **4** Filistiyler topliship chiqip Shunemde chédir tikti. Saulmu hem pütkül Israilni yighip, Gilboahda chédir tikti. **5** Saul emdi Filistiylerning qoshun bargahini körgende qorqup, yüriki su bolup ketti. **6** Saul Perwerdigardin yol soridi; lékin Perwerdigar ya chüş bilen ya «urim» bilen ya peyghemberler arqiliq uninggha jawab bermidi. **7** Shuning bilen Saul xizmetkarlirigha: — Manga palchi jinkesh bir xotunni tépip beringlar, men bérıp uningdin yol soray, dédi. Xizmetkarliri uninggha: — En-Dorda jinkesh bir xotun bar iken, dédi. **8** Saul niqablinip, bashqa kiyimlerni kiyip ikki ademni hemrah qilip bardı. Ular kéchisi bérıp xotunning qéshigha keldi. U xotun'gha: — Manga jin chaqirip pal échip, men dégen birsini qéshimgha keltürgin, dédi. **9** Xotun uninggha: — Mana, Saulning qilghanlirini, yeni zémindin jinkeshlerni we palchilarni yoqatqanliqini özing bilisen; némishqa méni öltürüşke jénimgha tuzaq qoyisen,

dédi. **10** Saul uninggha Perwerdigar bilen qesem qilip: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, bu ish üninggha sanga jaza bolmaydu, dédi. **11** Xotun: — Sanga kimni chiqirimen? — dep soridi. U: — Manga Samuilni chiqarghin, dédi. **12** Xotun Samuilni körgende qattiq awaz bilen chirqiridi, andin Saulgha: — Némishqa méni gollaysen? Sen özüng Saulghu! — dédi. **13** Padishah uninggha: — Qorqmighin! Némini kördüng? — dédi. U Saulgha: — Men bir ilahning yerdin chiqqinini kördüm, dédi. **14** U: — Uning qiyapiti qandaq iken? dédi. Xotun: — Qéri bir boway chiqwatidu; u yépincha kiygeniken, dédi. Saul: — U Samuil iken, dep bilip, yüzini yerge yéqip tezim qildi. **15** Samuil Saulgha: — Némishqa méni aware qilip chiqarding? — dédi. Saul: — Men tolimu perishan boldum; chünki Filistiyler manga qarshi jeng qiliwatidu, we Xuda mendin yiraqlap, manga yaki peyghemberler arqiliq yaki chüshler arqiliq héch jawab bermeywatidu. Shunga méning nème qilishim kéreklikini manga bildürgeysen dep, séni chaqirdim, dédi. **16** Samuil: — Perwerdigar sendin yiraqlap, dühmining bolghandin kéyin némishqa mendin meslihet soraysen? — dédi. **17** — Perwerdigar Özi üçün men arqiliq éytqinini qildi; Perwerdigar padishahliqni qolungdin yirtip élip, qoshnanggha, yeni Dawutqa berdi. **18** Sen Perwerdigarning söziqe qulaq salmay, uning Amaleklerge qaratqan qattiq ghezipini yürgüzmingining üçün Perwerdigar bugün sanga shu ishni qildi. **19** Perwerdigar özüng bilen Israilnimu Filistiylerning qoligha tapshuridu; ete sen we oghulliring méning bilen bille bolisiler; we Perwerdigar Israilning qoshuninimu Filistiylerning qoligha tapshuridu, dédi. **20** Saul shuan yerge düm yiqildi, Samuilning sözliridin qattiq qorqup ketti; bir kéche-kündüz tamaqmu yémigeckhe, maghdurimu qalmidi. **21** Ayal emdi Saulning qéshigha bérp uning tolimu perishan bolghinini körüp, uninggha: — Mana, dédekliri jénini alqinigha élip qoyup tapilighanlirigha binaen qildim. **22** Emdi silidin ötünimen, dédiklirining söziqe kirgeyla; méni silining aldilirigha bir chishlem nan keltürüşke unighayla; shuning bilen sili yep quwwet tépib andin öz yollirigha kéteyleyla, dédi. **23** Lékin u ret qilip: — Yémeymen, dep unimidi. Uning xizmetkarliri hem ayalmu yéyishni uninggha dewet qilisht; u yerdin qopup kariwatta olturdi. **24** Ayalning öyide bir bordaq mozay bar idi. U derhal uni soydi; hem xémir yughurup pétir nan pishürüp berdi. **25** U uni Saul bilen xizmetkarlirining aldigha qoydi. Ular yep bolup, shu kéchisi ketti.

29 Filistiyler hemme qoshunlirini yigip Afekte jem qildi; Israilar Yizreeldiki bulaqning yénida chédir tikti. **2** Filistiylerning serdarliri yüz yaki mingdin eskerni bashlap, sep tizip keldi; ularning keynidin Dawut öz ademlirini bashlap Aqish bilen chiqip sep tüzdi. **3** Filistiylerning emirliri: — Bu Ibraniylar bu yerde nème ish qilidu? — dédi. Aqish Filistiylerning emirlirige: — Bu Israilning padishahi Saulning xizmetkari Dawut emesmu? U bu yerde birnechche kün, birnechche yillardin béri men bilen turghan emesmu? U manga kelgen kündin tartip bu kün'giche uningdin héch eyib bayqimidim, dédi. **4** Emma Filistiylerning emirliri uninggha achchiqlandi. Filistiylerning emirliri uninggha: — Uni qayturuwet! Bu kishi sen özüng uninggha orunlashturghan jaygha ketsun; biz bilen bille soqushqa chüshmisun, bolmisa, u soqshta

bizge reqib bolup qélishi mumkin. Bu adem öz ghojisini bilen némissi arqiliq yarishidu? Bu ademlarning bashlirini élish bilen bolmamdu? **5** Bu qiz-ayallar burun uning toghrisida ussul oynap qoshqa qétip: — Saul minglap óltürdi, we Dawut on minglap óltürdi, dégen Dawut emesmu? — dédi. **6** Aqish Dawutni chaqirip uninggha: — Perwerdigarning hayati bilen [qesem qilip éytimenki], sen durus ademsen, séning méning bilen leshkerghada xizmette bolushung közlirimde yaxshi ishtur; chünki manga kelgen künidin tartip bu kün'giche sendin héch yamanliq bayqimidim. Lékin sen emirlerge yaqmapsen. **7** Shunga tinch-aman yénip ketkin, bolmisa Filistiylerning emirlirini narazi qilip qoyisen, dédi. **8** Dawut Aqishqa: — Men nème qildim? Silining qashlirigha kelgen kündin tartip bu kün'giche qilghan qaysi [yamanliqim] üçün méni ghojam padishahning dühmenliri bilen soqushqili barghuzmayla? — dédi. **9** Aqish Dawutqa jawab bérp: — Közlirimde Xudaning bir perishtisidek manga yaxshi ikenlikingni bilimen. Lékin Filistiylerning emirliri séni biz bilen bille jengge chiqmisun dewatidu, dédi. **10** Shunga ete seherde qopunglar, özüng we bille kelgenler, yeni men xojangning xizmetkarliri; seherde qopunglar, tang yorushi bilenla chiqip kétinglar, dédi. **11** Shunga Dawut öz ademliri bilen seherde turup Filistiylerning zéminigha mangdi. Filistiyler bolsa Yizreelge chiqti.

30 Shundaq boldiki, Dawut we ademliri üçinchi künü Ziklagga yétip keldi; mana, Amalekler jenub terepke we Ziklagga hujum qilip, Ziklagni weyrat qilip ot qoyup ködürgenidi. **2** Ular sheherdiki qiz-ayallarni, chong bolsun, kichik bolsun, ularning hemmisini esirge aldi. Ulardin héchkimni óltürmey, hemmisini élip, yoligha chiqqanidi. **3** Dawut öz ademliri bilen sheherge kelgende, mana, sheher alliqachan köyüp tügigenidi; ularning ayalliri we oghul-qizliri esirge élin'ghanidi. **4** Emdi Dawut we uning bilen bille bolghan xelq qattiq yigha-zar kötürüshti, taki maghduri qalmighuche yighlashti. **5** Dawutning ikki ayali, Yizreellik Ahinoam bilen Karmellik Nabaldin tul qalghan Abigailmu esirge élin'ghanidi. **6** Dawut qattiq azalandi; chünki barliq xalayiq, herbiri öz oghul-qizliri üçün qayghurup ghezeplinip uni chalma-késeq qilip óltüreyli, déyishiwatatti. Emma Dawut özi Xudasi Perwerdigardin küch-quwwetlendürdi. **7** Dawut Aximelekning ogli kahin Abiyatargha: — Efadni yénimigha élip kelgin, dédi. **8** Dawut Perwerdigardin: — Bu qoshunni qoghlaymu? Ulargha yétishelermenmu? — dep soridi. U: — Qoghla; sen jezmen ulargha yétishiwalisen hem hemmisini qayturup kéleleysen, dédi. **9** Dawut we uning bilen bille bolghan alte yüz adem bérp Bésor wadisigha yétip kelgende, keynide sörülüp qalghanlar shu yerde qaldi. **10** Dawut özi töt yüz adem bilen dawamlıq qoghlap mangdi; ikki yüz adem halsirap ketkeckhe, Bésor wadisidin ótelmey keynide qalghanidi. **11** Ular dalada Misirliq bir ademni uchratti. Ular uni Dawutning qéshigha élip kélip, uninggha nan bérp yégüzdi, su ichküzdi; **12** uninggha bir parche enjür poshkili bilen ikki kishimish poshkilini berdi. U bularni yep, uninggha qaytidin jan kirdi; chünki u üç kéche-kündüz nan yémigen, sumu ichmigenidi. **13** Dawut uningdin: — Sen kimgé tewe? Sen qeyerliksen? — dep soridi. U: — Men Misirliq yigit bolup, bir Amalekning qulimen. Lékin

men uch kün ilgiri késel bolup qalghachqa, ghojam méní tashliwetti. **14** Biz esli Keretiylerning yurtining jenub teripige we Yehuda zéminigha we Kalebning zéminining jenub teripige hujum qilip bulang-talang qilduq; shundaqla Ziklagni köydürüwetkeniduq, dédi. **15** Dawut uningdin: — Bizni u [düşmen] qoshuni terepke bashlap baralamsen, dédi. U: — Xudaning nami bilen men séné öltürmeymen, séné ghojangning qolighimu tutup bermeymen dep qesem qilsila, silini u qoshunning qéshigha bashlap baray, dédi. **16** Uni u yerge bashlap barghanda, mana ular pütkül yerge yéyilip, yep-ichip Filistiyerning zéminidin hem Yehuda zéminidin alghan chong oljiliridin xush bolup ussul oynashiwatatti. **17** Emma Dawut shu küni gugumdin tartip ikkinchi küni kechkiche ularni urup qirdi. Tögige minip beder qachqan töt yüz yigittin bashqa héchbir adem qéchip qutulmide; **18** we Dawut Amalekler buluwalghan hemme nersini yandurup aldi; özining ikki ayalinimu qutquzuwaldi. **19** Amalekler élip ketken oghul-qiz, mal-mülükler we bashqa hemme nersini Dawut ulardin qayturuwaldi. Héchnéme, chong bolsun kichik bolsun chüshüp qalmighanidi. **20** [Dawutning ademlidi] qayturuwalghan mallirining aldigha [olja alghan] bashqa qoy we kala padilarni sélip heydep kétiwatatti. [Uning ademliri] kétiwétip: — Bular Dawutning oljisi, déyishti; Dawut ularning hemmisini özige aldi. **21** Dawut halsizlinip özi bilen bille baralmighan BéSOR wadisingning boyida qaldurup ketken ikki yüz ademning qéshigha yétip keldi; ular Dawut we uning bilen kelgen ademlarning aldigha chiqti, Dawut xelqning qéshigha béríp ulargha salam qildi. **22** Lékin Dawut bilen barghanlarning arisidiki rezil ademler we erzimeslerning hemmisi qopup: — Bular biz bilen barmighandin kéyin biz yandurup alghan oljidin ulargha héch néme bermeyli. Ular peqet herbiri öz xotun-balilirini élip ketsun, dédi. **23** Emma Dawut: — Yaq, i buraderirim; Perwerdigar bizge teqsim qilghanni [ularghimu teqsim] qilmasaq bolmaydu. Chünki U bizni qoghdap bizningkige tajawuz qilghanlarni qolimizgha tapshurdi. **24** Bu ishta kim silerge maqul deydu? Chünki soqushqa chüshkenning tülüşhi qandaq bolsa yük-taqlargha qarighuchilarningmu ülüshi shundaq bolidu; hemme adem teng bölüşhsun — dédi. **25** Shu kündin tartip bu Israil üçün höküm-belgilime qilip békittildi. Bügün'giche hem shundaq. **26** Dawut Ziklagqa yétip kelgende, oljidin dostliri bolghan Yehuda aqsqaallirigha ewetip: — Mana, Perwerdigarning düşmenliridin alghan olja silerge bir sowghat bolsun, dédi. **27** U oljidin hem Beyt-Eldikilerge, jenubiy Ramottikilerge, Yattirdikilerge, **28** Aroerdikilerge, Sifmottikilerge, Eshtemoadikilerge, **29** Raqaldikilerge, Yerahmeelliklerning sheherliridikilerge we Kéniylerning sheherliridikilerge, **30** Xormahtikilerge, Qorashandikilerge, Ataqtikilerge, **31** Hébrondikilerge we Dawut we ademliri bille yürgen hemme yerdikilerge sowghat ewetti.

31 Emdi Filistiyler Israil bilen jeng qildi. Israilning ademliri Filistiyerning aldidin qéchip, Gilboa téghida qirip yiqittildi. **2** Filistiyler Saul we uning oghullirini tap bésip qoghlawatatti. Filistiyler bolsa Saulning oghulliri Yonatan, Abinadab, Melkishuani urup öltürdi. **3** Saulning etrapini urush qapldi; oqyachilar Saulgha yétishti; u ya oqi bilen éghir

yarilandurildi. **4** Andin Saul yaragh kötürgüchisige: — Qilichingni sughurup méní sanjip öltürüwetkin; bolmisa bu xetnisizler kélip méní sanjip, méní xorluqqa qoyushi mumkin, dédi. Lékin yaragh kötürgüchisi intayin qorqup kétip, unimidi. Shuning bilen Saul qilichni élip üstige özini tashlidi. **5** Yaragh kötürgüchisi Saulning ölginini körüp, umu oxshashla özini qilichning üstige tashlap uning bilen teng öldi. **6** Shuning bilen Saul, uch oghli, yaragh kötürgüchisi we uning hemme ademliri shu künde biraqla öldi. **7** Emdi wadining u teripidiki hemde Iordan deryasining bu yéqidiki Israillar eskerlirining qachqanliqini we Saul bilen oghullirining ölginini körginide, sheherlarni tashlap qachti, Filistiyler kélip u jaylarda orunlashti. **8** Emdi shundaq boldiki, etisi Filistiyler öltürülgenlerning kiyim-kécheklarini salduruwalghili kelgende Gilboa téghida Saul bilen oghullirining ölüki yatqanliqini kördi. **9** Ular uning bëshini késip sawut-yaraghlirini saldurup bularni Filistiyerning zéminining hemme yerlirige apirip butxanilirida we xelqning arisida bu xush xewerni tarqatti. **10** Ular uning sawut-yaraghlirini Ashtarot butxanisida qoyup ölükini Beyt-Shan shehiridiki sépilgha ésip qoydi. **11** Emdi Yabesh-Giléadta olturghuchilar Filistiyerning Saulgha néme qilghinini anglighanda **12** ularning ichidiki hemme baturlar atlinip kéchiche méngip, Saul bilen oghullirining ölüklirini Beyt-Shandiki sépildin chüshürüp, ularni Yabeshke élip béríp u yerde köydürdi. **13** Andin ularning söngeklirini Yabeshteki yulghunning tüwige depne qilip yette kün roza tutti.

Samuil 2

1 Saul ölgendin kéyin, Dawut Amaleklarni qirghin qilip yénip kelgende, u Ziklagda ikki kün turdi. **2** Üchinchi küni shundaq boldiki, mana Saulning leshkerghahidin kiyimi yirtiq we bëshigha topa-chang chachqan bir adem keldi. U Dawutning qëshigha kelgende, yerge yiqilip bash urdi. **3** Dawut uningdin: Nedin kelding? dep soridi. U jawap béríp: Israilning leshkerghahidin qéchip keldim — dédi. **4** Dawut uningdin: Ish qandaq boldi? Manga dep bergin, dédi. U: Xelq jengdin qacti, xelqtin bek jiq kishi soqushta öldi. Saul bilen oggli Yonatanmu öldi, — dédi. **5** Dawut xewer élip kelgen yigittin: Saul bilen oggli Yonataning ölginini qandaq bilding? — dep soridi. **6** Uninggha xewer bergin yigit: Men tasadiپی Gilboa téghigha chiqqanidim, mana Saul neyzige yölinip turup; jeng harwiliri we atliqlar uninggha hujum qilip uni qoghawatatti. **7** U keynige qarap ménı körüp chaqirdi. Men «Mana men», dédim. **8** U: Özüng kim bolisen, dep mendin soriwidi, men Amaleklerdinmen, dédim. **9** U yene manga: Üstümde turup ménı öltürüwetkin; gerche jénim mende bolsimu, men bek azaplinip kėtiwatimen — dédi. **10** Shunga men uning üstide turup, uni öltürdüm, chünki, u shu halda yiqilsa, tirik qalmaydighanliqini bilettim. Andin bëshidiki tajı we bilikidiki bilezüknı élip mushu yerge ghojamgha élip keldim, — dédi. **11** Shuan Dawut öz kiyimlirini yirtip, tilma-tilma qiliwetti; uning bilen bolghan barlıq ademlermu hem shundaq qildi. **12** Ular Saul bilen oggli Yonatan üçün, Perwerdigarning xelqi üçün, shundaqla Israilning jemeti üçün matem tutup ah-zar kötürüp kechkiche roza tutti; chünki ular qilich astida yiqilip qaza qilghanı. **13** Dawut uning özige xewer bergen yigittin: Qeyerdin sen? — dep soridi. U: Men bir Amalek musapirning ogghimen — dédi. **14** Dawut uninggha: Sen qandaqmu Perwerdigarning mesih qilghinini halak qilishqa qolungni sozushtin qorqmiding? — dédi. **15** Andin Dawut öz ghulamiridin birini chaqirip uninggha: Buyaqq kel, uninggha étılıp bérıp, uni öltürgin — dep buyrudi. Shuning bilen u uni uruwidi, [Amalek] öldi. **16** Dawut uninggha: Qan qerzing bëshinggha chüshsun! Chünki öz aghzing Perwerdigarning mesih qilghinini öltürginingge guwahlıq bérıp eyiblıdı, — dédi. **17** Shuning bilen Dawut Saul bilen oggli Yonatan üçün matem tutup mundaq bir nezme oqudı **18** (u «Oqya» dep atalghan bu nezmini pütkül Yehuda xelqige ögitinglar, dep buyrudi. Derweqe u «Yashar» dégen kitabta pütülgendı): — **19** — I Israil, séning güzel ezizing yuqiri jaylıringda qirghin bolup yatıdu! Palwanlar shundaq dehshetlik yiqıldıghu! **20** Gat shehiride bu xewerni bermenglar, Ashkelonning kochilirida uni élan qilmanglar, Filistiyaning qizliri shadlanmisun, Xetnisizlerning qizliri tentene qilmisun! **21** I Gilboa taghliri, üstünglarcha ne shebnem bolmisun, ne yamghur chüshmisun. Ne silerde kötürülme hediyele üçün hosul bérıdighan étızlar yene körünmisun! Chünki u yerde palwanlarning qalqını bulghandı; Saulning qalqını yagh bilen sürılmeydighan boldı. **22** Qırılidighanlarning qénını tökmey, Palwanlarning ténidiki yéghını chapmay, Yonatanıng oqyası héchqachan [jengdin] yan'ghan

emes, Saulning qilichi héchqachan qinigha qaytqan emes. **23** Saul bilen Yonatan hayat waqtida söyümlük hem yéqimlıq ıdı, Ular ölümidimu bir-biridin ayrılmıdı; Ular bürkütlerdin chaqqan, shirlardin küchlük ıdı. **24** I Israil qizliri, Saul üçün yighlanglar, U silerni bézep qizghuch kiyimlerni kiydürüp, Kiyimliringlarnı altun zıbu-zınnet bilen zınnetligendı. **25** Palwanlar keskin jengde shundaq dehshetlik yiqıldıghu! Yonatan yuqiri jaylıringda qirghin bolup yatıdu! **26** Sen üçün hesrette qaldım, i inim Yonatan! Manga shunche söyümlük ıding! Manga bolghan muhebbiting qaltıs ıdı, Hetta qız-ayallarning muhebbitidin artuq ıdı. **27** Palwanlar shundaq dehshetlik yiqıldıghu! Jeng qoralliri shundaq dehshetlik weyran qılındıghu!»

2 Andin kéyin Dawut Perwerdigardin yol sorap: Yehuda sheherlirining birige chiqaymu? dédi; Perwerdigar uninggha: — Chiqqin, dédi. Dawut, nege chiqay? — dep sorıwıdı, U: Hébron'gha chiqqin — dédi. **2** Shuning bilen Dawut ikki ayalı bilen, yeni Yizreellik Ahinoam we esli Karmellik Nabalning ayalı bolghan Abigail bilen u yerge chıqtı. **3** Dawut uning bilen birge bolghan ademlerning herbirini hem ularning herbiri öz öyidikilerni u yerge élip chıqtı; ular Hébronning sheherliride olturaqlashtı. **4** Yehudaning ademlirimu u yerge kélip Dawutni Yehuda jemetege padıshah bolushqa mesih qıldı. Dawutqa Saulni depne qilghanlar Yabesh-Gileadtikiler, dep xewer bérıldı; **5** Dawut Yabesh-Gileadtikilerge elchiler ewetip ulargha: — «Ghojanglar bolghan Saulgha shundaq yaxshılıq qilip, uni depne qilghininglar üçün Perwerdigar silerge bext-beriket ata qilghay. **6** Perwerdigar silergimu méhribanlıq we öz wapalıqını körsetkey; siler bundaq qilghininglar üçün menmu bu yaxshılıqlarnı silerge qayturimen. **7** Emdi hazir gheyretlik bolunglar; chünki ghojanglar Saul öldi, Yehuda jemeti ménı mesih qilip, özlirige padıshah qıldı» — dep xewer yetküzdi. **8** Emma Saulning qoshunining serdari Nerning oggli Abner Saulning ughli Ishboshetni Mahanaimgha élip bérıp, **9** uni Gileadqa, Geshuriylargha, Yizreelge, Efraimgha, Binyamin'gha we shundaqla pütkül Israilgha padıshah qıldı. **10** Saulning oggli Ishboshet padıshah bolghanda qırıq yashqa kirgenıdı. U Israilning üstide ikki yıl seltenet qıldı. Halbuki, Yehuda jemeti Dawutqa egishetti. **11** Dawutning Hébronda Yehuda jemeti üstide seltenet qilghan waqti yette yıl alte ay boldı. **12** [Bir küni] Nerning oggli Abner Saulning oggli Ishboshetning ademliri bilen Mahanaimdin chiqıp Gibéon'gha bardı. **13** Shu chaghda Zeruıyaning oggli Yoab bilen Dawutning ademliri chiqıp ular bilen Gibéondiki kólning yénida uchrashtı. Uların bir terep kólnıng u yéqıda, yene bir terep kólnıng bu yéqıda olturdı. **14** Abner Yoabqa: Yigitler qopup aldımızda éliship oynısun — dédi. Yoab: Qopsun — dédi. **15** Ular békıtılgen san boyiche Binyamin bilen Saulning oggli Ishboshet tereptin on ikki kishi we Dawutning ademliridin on ikki kishi chiqıp otturıgha ótti. **16** Ular bir-birining bëshini qamallap tutup herbiri reqibining biqınıgha qilichi bilen sanjıstı, hemmisi yiqilip öldi. Shuning bilen u yer «Qılıch bislirining étizi» dep ataldı; u Gibéondıdur. **17** U kúndiki bolghan soqushush intayın eshedıyı boldı; Abner bilen Israilning ademliri Dawutning ademliri teripidin meghlup qılındı.

18 Shu yerde Zeruianing oghullari Yoab, Abishay we Asahel dégen üçeylen bar idi. Asahel xuddi daladiki jerendek chaqqan idi. **19** Asahel Abnerning keyidin qoghlap yügürdi; Abnerge egiship onggha yaqi solgha burulmay tap bésip qoghlidi. **20** Abner keynige qarap: Sen Asahelmusen? — dep soridi. U: — Shundaq, men shu, dep jawab berdi. **21** Abner uningha: Ya onggha ya solgha burulup yigitlerning birige hujum qilip uning yarighini özüngge tartiwalghin, dédi. Lékin Asahel uni qoghlashtin burulushqa unimidi. **22** Abner Asahelge yene: Méni emdi qoghlamay burulup ketkin; men séni néme dep urup yiqitqudekmen? Undaq qilsam akang Yoabning alidida qandaqmu yüzümni kötürülemen? — dédi. **23** Lékin Asahel yenila qoghlashtin toxtimidi; shuning bilen Abner neyzisining tutquchini uning qorsiqigha tiqiwetti. Neyze dümbisini tiship chiqti; u shu yerde yiqilip öldi. Shundaq boldiki, Asahel yiqilip ölgen yerge hazir kélidighan herbir kishiler u yerde toxtap qalidu. **24** Shuning bilen Yoab bilen Abishay Abnerni qoghlashti. Kün patqanda ular Gibéonning chölige mangidighan yolning boyigha, Giah yézisining udulidiki Ammah édirliqigha yétip keldi; **25** Binyaminlar bolsa Abnerning keynide qoshunde sep bolup, bir döng töpisiye chiqip turdi. **26** Abner Yoabni chaqirip: Qilich daim ademlerni yep turushi kérekmu? Bu ishlarning aqiwiti peqet öch-adawettin ibaret bolidighanliqini bilmemsen? Sen qachan'ghiche xelqlerge: «Qérindashlirlarni qoghlashtin toxtanglar» dep buyrumay turiwérisen? **27** Yoab: Xudaning hayati bilen qesem qilimenki, eger sen mushu sözni qilmighan bolsang, köpchilikning héchbiri qérindashlirini qoghlashtin etigen'gichimu yanmaytti — dédi. **28** Buning bilen Yoab kanay chaldi; hemme [Yehudalar] shuan toxtidi we qayta Israilni qoghlidimi, ular bilen qayta jeng qilishmidi. **29** Abner bilen ademleri bolsa kéchiche méngip, Arabah tüzlenglikidin chiqip, Iordan deryasidin ötüp Bitron dégen pütkül yurtni kézip ötüp, Mahanayingha yétip keldi. **30** Yoab Abnerni qoghlashtin yénip barliq ademlerni jem qildi. Asaheldin bashqa Dawutning ghulamirlidin on toqquz adem yoq chiqti; **31** Lékin Dawutning ademleri Binyaminlardin we Abnerning ademleridin üç yüz atmish kishini urup öltürgenidi. **32** Ular Asahelni élip Beyt-Lehemde öz atisining qebreside depne qildi; andin Yoab bilen ademleri kéchiche méngip, tang atqanda Hébron'gha yétip keldi.

3 Halbuki, Saulning jemeti bilen Dawutning jemeti otturisidiki jeng uzun waqitqiche dawamlashti; Dawutning jemeti barghanséri kücheydi, lékin Saulning jemeti barghanséri ajizlashmaqta idi. **2** Hébronda Dawut bir qanche oghulluq boldi, uning tunjisi Amnon bolup, Yizreellik Ahinoamdin tughuldi; **3** ikkinchisi Kiléab bolup Karmellik Nabalning ayali bolghan Abigaildin tughuldi. Üchinchisi Abshalom idi. U Geshorning padishahi Talmanyning qizi Maakahdin tughulganidi, **4** tötinchisi Adoniya bolup Haggittin tughulghan idi. Beshinchisi Shefatiya bolup Abitaldin tughulghan idi. **5** Altinchisi Yitriam bolup Dawutning ayali Eglahdin tughuldi. Dawutning bu alte oghlining hemmisi Hébronda tughuldi. **6** Saulning jemeti bilen Dawutning jemeti otturisidiki jeng dawamida, Abner Saulning jemetide öz hoquqini kücheytti. **7** Emdi Saulning bir kiniziki bar idi; u Ayahning qizi bolup, ismi Rizpah idi. Bir

küni Ishboshet Abnerge: Némishqa atamning kéniziki bilen bille boldung? — dédi. **8** Abner Ishboshetning bu sözlirige intayin achchiqlinip mundaq dédi: — «Men bügünki kündimu atang Saulning jemetige, uning uruq-tughqanlirigha we dostlirigha méhribanliq körsitip, séni Dawutning qoligha tapshurmighan tursam, méni Yehudagha tewe bir itining bëshidek körüp, bügün bu xotun üçün méni gunahqa buyrumaqchimusen? **9** Men Perwerdigarning Dawutqa qesem bilen wede qilghinidek qilmisam Xuda menki Abnerni qattiq ursun we uningdin artuq ursun! **10** — yeni, padishahliqni Saulning jemetidin yökpe, Dawutning textini Dandin Beer-Shebaghiche pütkül Israil bilen Yehudaning üstige tiklimisem!». **11** Ishboshet Abnerdin qorqup, uninggha jawaben bir éghiz söz qilishqimu jür'et qilalmidi. **12** Abner bolsa özi üçün elchilerni Dawutning qéshigha mangdurup uningha: Zémin kimningki? Men bilen ehde tüzgün, méning qolum séning teripinde bolup, pütkül Israilni sanga mayil qilimen — dédi. **13** Dawut jawab béríp: — Bolidu, men sen bilen ehde qilay. Peqet birla ishni telep qilay; méning qéshimgha kelgende Saulning qizi Miqualni élip kelmiseng, yüzümni körelmeysen, dédi. **14** Andin Dawut Ishboshetning qéshigha elchilerni mangdurup: Men bir yüz Filistiyning xetniliki bedili bilen alghan ayalim Miqualni manga qayturup bergin — dédi. **15** Ishboshet adem ewetip Miqualni uning éridin, yeni Laishning oghli Paltiyeldin élip keldi. **16** Lékin uning éri Baxurimighiche uning keynidin yighlighan péti egiship mangdi. Axir béríp Abner uninggha: — Yénip ketkin, déwidi, u qaytip ketti. **17** Emdi Abner Israilning aqsqaqallirigha: Siler burun Dawut üstimizge padishah bolsun, dégen arzu-istekte boldunglar. **18** Emdi hazir heriket qilinglar; chünki Perwerdigar Dawut toghrisida: — Qul-bendem Dawutning qoli bilen Israil xelqimni Filistiylerning qolidin, shundaqla barliq dushmanlirining qolidin qutquzimen, — dégenidi. **19** Abner yene Binyaminlarning quliqighimu mushu sözlerni éytti. Andin Israil bilen Binyaminning pütkül jemetining arzu-isteklirini Dawutning quliqigha éytishqa Hébron'gha bardı. **20** shundaq qilip Abner yigirme ademning hemrahliqida Hébron'gha Dawutning qéshigha kelgende Dawut Abner we uning ademlirige bir ziyapet teyyarlidi. **21** Abner Dawutqa: Men qozghilip pütkül Israilni ghojam padishahning aldigha jem qilay, ular séning bilen ehde qilishsun, andin sen öz könglüng xalighanning barliqi üstidin seltenet qilalaydighan bolisen, dédi. Shuning bilen Dawut Abnerni yolgha sélip qoydi, u aman-ésen qaytip ketti. **22** Mana, shu esnada Dawutning ademleri bilen Yoab bir yerge hujum qilip nurgun olja élip qaytip keldi. Lékin Abner shu chaghdna Hébronda Dawutning qéshida yoq idi; chünki Dawutning uzitip qoyushi bilen aman-ésen qaytip ketkenidi. **23** Yoab we uning bilen bolghan pütkül qoshun yétip kelgende, xelq uninggha: Nerning oghli Abner padishahning qéshigha keldi, padishah uni yolgha sélip qoyushi bilen u aman-ésen qaytip ketti — dédi. **24** Andin Yoab padishahning qéshigha béríp: Bu séning néme qilghining?! Mana, Abner qéshinggha keptu! Némishqa uni yolgha sélip qoydung? U hazir kétipu! **25** Sen Nerning oghli Abnerni bilisen'ghu! Uning kélishi jezmen séni aldash üçün, séning chiqip-kiridighan yolungni, shundaqla barliq ish-paaliyitignı bilıwélısh

üchündur, — dédi. **26** Yoab Dawutning qéshidin chiqishi bilen u xewerchilerni Abnerning keynidin mandurdurdi. Ular uni Sirah quduqining yénidin yandurup élip keldi; lékin Dawut bu ishtin bixewer idi. **27** Abner Hébron'gha yénip kelgende Yoab uni sheher qowuqida uchritip, «Sanga deydighan mexpiy sözüim bar idi» dep uni bir chetke ekilip u yerde inisi Asahelning qan qisasini élish üchün qorsiqigha pichaq saldi, shuning bilen u öldi. **28** Kéyin, Dawut bu ishni anglap: Men we padishahliqim Perwerdigarning aldida Nerning oghli Abnerning aqan qéni üchün menggü bigunahdurmiz; **29** [uning qénini aqquzush] gunahi Yoabning béshigha we atisining jemetining béshigha qaynam bolup chüshsun; Yoabning ailisidin aqma yara késili, yaki maxaw késili, yaki hasigha tayan'ghuchi, qilichtin ölgüchi yaki ash-tülüksizler öksümisun! — dédi. **30** Shundaq qilip, Abner Gibéondiki jengde ularning inisi Asahelni öltürgini üchün, Yoab bilen inisi Abishay uni öltürdi. **31** Dawut Yoabqa we uninggha egeshken barliq xelqge: Kiyimliringlarni yirtinglar! Böz kiyim kiyinglar! Abnerning [méyiti] aldida matem tutunglar! dédi. Dawut padishah [Abnerning] jinazisining keynidin mangdi. **32** Ular Abnerni Hébronda depne qildi, padishah Abnerning qebirisining yénida awazini kötürüp yighlidi; xelqning hemmisimu yighlashti. **33** Padishah Abner üchün mersiye oqup: — «Abnerning exmeqtek ölgini toghrimu? **34** Qolliring baghlaghliq bolmisimu, Putlurung ishkekkilik bolmisimu, Lékin sen kishilerning rezillerning qolida yiqilghinidek, yiqilip ölgensen!» — dédi. Shuning bilen xelqning hemmisi uning üchün yene yighlashti. **35** Andin barliq xelq Dawutning yénigha kélip, uninggha kün patquche tamaq yéyishni öttüdi. Emma Dawut qesem ichip: Men kün patmasta ya nan ya bashqa herqandaq nersini tétisam, Xuda méni ursun yaki uningdin artuq jazalisun, — dédi. **36** Barliq xelq buni bayqap, bu ishtin razi boldi; emeliyette padishah qilghan herbir ish barliq xelqni razi qilatti. **37** Shuning bilen barliq xelq, shundaqla pütkül Israil shu küni Nerning oghli Abnerning öltürülüşining padishahning körsetmisi emeslikini bilip yetti. **38** Padishah öz xizmetkarlirigha: Bilemsiler? Bügün Israilda bir serdar, ulugh bir zat yiqildi! **39** Gerche men Mesih qilinip padishah tiklen'gen bolsam, men ajiz bir bendimen. Bu ademler, yeni Zeruiyaning oghullirining wehshiylikini men kötürelmügüdekmen; Perwerdigar rezillik qilghuchining rezillikini öz béshigha qaytursun! — dédi.

4 Saulning oghli Abnerning Hébronda ölgini anglighanda qoli boshiship ketti, barliq Israil dekkedükke chüshsti. **2** Saulning oghlining qoshunining aldın yürer qismida ikki serdari bolup, birining ismi Baanah, yene birining ismi Rekab idi. Ular Binyamin qebilisidin bolghan Beerotluq Rimmonning oghulliri idi (chünki Beerot Binyamin qebilisige tewe hésablanatti; **3** lékin Beerotluqlar Gittaimgha qéchip bérup u yerde bu kün'giche musapirdek yashawatidu). **4** Saulning oghli Yonatanning bir oghli bolup, puti aqsaq idi. Saul bilen Yonatanning ölgenliki toghruluq xewer Yizreelge yetkende, u besh yashqa kirgen idi. Inik anisi uni élip qachtı; lékin shundaq boldiki, u aldirap yügürgechke, bala chüshup kétip, aqsaq bolup qalghanidi. Uning ismi Mefiboshet idi. **5** Emdi bir küni Beerotluq Rimmonning

oghulliri Rekab bilen Baanah chingqi chüsh waqtida Ishboshetning öyige bardı. Ishboshet chüshlük uyquda uxlawatqanidi. **6** Ular bughday alimız dégenmi bahane qilip, öyining ichkirige kirip, Ishboshetning qorsiqigha [pichaq] sanjidi. Andin Rekab we Baanah qéchip ketti **7** (ular Ishboshet hujrisida kariwatta yatqinida, öyge kirip, uni öltürgenidi). Ular uning kallisini késip, andin kallisini élip kéchiche Arabah tüzlenglikidin méngip ötti. **8** Ular Ishboshetning kallisini Hébron'gha, Dawutning qéshigha élip bérıp, padishahqa: Mana, bu janablrining jénini izdigen dushmanliri Saulning oghli Ishboshetning kallisi! Bügün Perwerdigar ghojam padishahni Saul bilen neslidin intiqam élishqa muyesser qildi — dédi. **9** Dawut Beerotluq Rimmonning oghulliri Rekab bilen inisi Baanahgha: Méni barliq qiyinchiliqlardin qutquzghan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, **10** burun birsi Dawutqa xush xewer élip keldim, dep oylap, manga: — Mana, Saul öldi, dep kelgende, men uni élip Ziklagta öltürüwettim. Berheq, mana bu uning yetküzgen xewirining mukapati bolghanidi! **11** Emdi men shundaq qilghan yerde, rezil ademler öz öyide orunda yatqan bir heqqaniy kishini öltürgen bolsa, men néme qilay?! Uning aqan qan qerzini silerning qolunglardin élip, silerni yer yüzidin yoqatmamdim? — dédi. **12** Dawut ghulamlrigha buyruq qiliwidi, ular bularni qetl qildi. Ularning qol-putlirini késip, ularni Hébrondiki kólning yénida ésip qoydi; lékin ular Ishboshetning béshini élip Hébronda Abnerning qebiride depne qildi.

5 Andin kéyin Israilning barliq qebililiri Hébron'gha Dawutning qéshigha kélip: Qarisila, biz özlirining et-söngeklirdurmiz! **2** Burun Saul bizning üstimizde seltenet qilghandimu Israil xelqige jengge chiqip-kirishke yolbashchi bolghan özliri idila; Perwerdigar silige: Sen Méning xelqim Israilning padichisi bolup, ularni baqisen, Israilning emiri bolisen, dégenidi — dédi. **3** Shuning bilen Israilning hemme aqsqaqalliri Hébron'gha padishahning qéshigha keldi; Dawut padishah Hébronda, Perwerdigarning aldida ular bilen ehde tüzüshsti. Andin ular Dawutni Israilgha padishah bolushqa mesih qildi. **4** Dawut padishah bolghanda ottuz yashqa kirgen bolup, qiriq yil seltenet qildi. **5** U Hébronda Yehudaning üstide yette yil alte ay seltenet qilip, Yérusalémda pütkül Israil bilen Yehudaning üstide ottuz üç yil seltenet qildi. **6** Padishah öz ademliri bilen Yérusalémgha chiqip, shu zéminda turghan Yebusiylar bilen jeng qilghili bardı. Ular Dawutqa: Sen bu yerge kirelmeysen, belki hetta korlar bilen aqsqaqlar séné chékindüridu! — dédi. Chünki ular: «Dawut bu yerge qet'iy kirelmeysen», dep oylaytti. **7** Lékin Dawut Zion qorghinini aldi (bu yer Dawutning shehiri dep atilidu). **8** Dawut u küni: Kimki Yebusiylarni uray dése süngüch bilén chiqishi kérek, andin u Dawut qin-qinidin öch köridighan bu kor, aqsqaqlar bilen [hésablashalaydu], dédi. Shuning bilén «Qorlar ya aqsqaqlar öyge kirmisun» deydighan maqal peyda boldi. **9** Shundaq qilip Dawut qorghanda turdı we u yerni «Dawutning shehiri» dep atidi. Dawut sheherning etrapigha Millodin tartip ich terepkeche imaret saldı. **10** Dawut barghanséri qudret tapti; samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda Perwerdigar uning bilén bille idi. **11** Turning padishahi Hiram Dawutning qéshigha elchilerni ewetti we ular bilén qoshup, kédır yaghachliri,

yaghachchilar we tashchilarni ewetti; ular Dawut üçhün bir orda yasap berdi. **12** Dawut Perwerdigarning özini Israilgha padishah tiklep, öz xelqi Israil üçhün özining padishahliqini güllendürgenlikini bilip yetti. **13** Dawut Hébrondin kelgendin kéyin Yérusalémdin yene ayallarni we kénizeklerni aldi; shuning bilen Dawutqa yene köp oghul-qizlar tughuldi. **14** Yérusaléma uningdin tughulghanlarning ismirlari mana mundaq idi: Shammua, Shobab, Natan, Sulayman, **15** Ibhar, Élishua, Nefeg, Yafiya, **16** Élishama, Éliada we Élifelet. **17** Filistiylar Dawutning Israilgha padishah bolushqa mesihlen'ginini anglighanda, ular hemmisi Dawutni tutqili chiqti, Dawut buni anglapla, qorghan'gha chüshiti. **18** Filistiylar kélip «Refayim jilghisi»da yéyilip turdi; **19** Dawut Perwerdigardin yol sorap: Filistiylerge qarshi atlinaymu? Ularni qolunggha tapshurarsenmu? — dédi. Perwerdigar Dawutqa: Chiqqin! Chünki, men Filistiylarni jezman qolunggha tapshurimen — dédi. **20** U waqitta Dawut Baal-Perazimgha bardi. U yerde Dawut ularni tarmar qildi. U: — «Perwerdigar méning aldında dushmanlirim üstige xuddi kelkün yarni élip ketkendek bösup kirdi» — dédi. Shuning bilen u yerni «Baal-Perazim» dep atidi. **21** Filistiylar u yerde öz mebulirlarni tashlap ketti; Dawut bilen adamlari ularni élip ketti. **22** Emdi Filistiylar yene chiqip «Refayim jilghisi»da yéyilip turdi. **23** Dawut Perwerdigardin yol soridi. Perwerdigar: Sen u yerge chiqmay, belki ularning keynidin aylinip ötüp üjme derexlirining udulidin hujum qilghin — dédi, **24** Shundaq boliduki, sen üjme derexlikining üstidin ayagh tiwishini anglishing bilenla derhal atlan; chünki shu tapta Perwerdigar Filistiylarning qoshunigha hujumgha chiqqan bolidu, — dédi. **25** Dawut Perwerdigarning uninggha emr qilghinidek qilip, Filistiylarni Gibéondin Gezerigiche qoghlap qirdi.

6 Dawut Israilning arisidin barliq serxil adamlarni yighiwidi, bular ottuz ming chiqti. **2** Andin Dawut we uninggha egeshkenlarning hemmisi Xudaning ehde sanduqini yökkep kélis üçhün Yehudadiki Baalahgha chiqti; sanduq [muqeddes] nam bilen, yeni kérublarning otturisida olturghuchi samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning nami bilen atalghanidi. **3** Ular Xudaning ehde sanduqini döngde olturushluq Abinadabning öyide yéngi bir harwigha sélip, uni shu yerdin élip chiqti. Abinadabning oghullari Uzzah bilen Ahiyo u yéngi harwini heydidi. **4** Ular harwini Xudaning ehde sanduqi bilen döngde olturushluq Abinadabning öyidin élip chiqti; Ahiyo ehde sanduqining aldida mangdi. **5** Dawut bilen pütkül Israil jemetidikiler Perwerdigarning aldida tentene qilip küy oqup chiltar, tembur, dap, daqa-dumbaq we changlar chélip ussul oynidi. **6** Lékin ular Nakonning xaminigha kelgende, kalilar aldigha müdürép ketkenlikini üçhün, Uzzah qolini sozup Xudaning ehde sanduqini tutiwalidi. **7** Perwerdigarning ghezipi Uzzahqa qozghaldi; u xata qilghini üçhün, uni Xuda shu yerde urdi. Shuning bilen Uzzah Xudaning ehde sanduqining yénigha yiqilip öldi. **8** Lékin Dawut bolsa Perwerdigarning Uzzahning ténini bösenlikige achchiqlandi we u yerni «Perez-Uzzah» dep atidi; u yer бүгүнкү күн'гиче shundaq atilidu. **9** U küni Dawut Perwerdigardin qorqup: Perwerdigarning ehde sanduqini

özümningkige qaysi yol bilen ekélermen? — dédi. **10** Shuning üçhün Dawut Perwerdigarning ehde sanduqini «Dawut shehiri»ge, öziningkige yökkeshni xalimidi; Dawut uni élip bérip, Gatliq Obed-Édomning öyide qaldurdi. **11** Perwerdigarning ehde sanduqi Gatliq Obed-Édomning öyide üç ay turdi; Perwerdigar Obed-Édom we uning pütkül öyidikilerni beriketlidi. **12** Dawut padishahqa: — «Perwerdigar Öz ehde sanduqi wejedin Obed-Édom we uning barini beriketlidi» dep éytildi. Shunga Dawut Xudaning ehde sanduqini Obed-Édomning öyidin élip chiqip, xushluq bilen Dawutning shehirige élip keldi. **13** Perwerdigarning sanduqini kötürgenler alte qedem méngip, shundaq boldiki, u bir buqa bilen bir bordaq mozayni qurbanliq qildi. **14** Dawut bolsa kanap efodni kiyip Perwerdigarning aldida küchining bariche ussul oynaytti; **15** Dawut bilen Israilning pütkül jemeti tentene qilip warqiriship, kanay chéliship Perwerdigarning ehde sanduqini élip chiqiwatatti. **16** Perwerdigarning ehde sanduqi Dawutning shehirige élip kirilginide, Saulning qizi Miqal dérizidin qarap, Dawut padishahning sekrep Perwerdigarning aldida ussul oynawatqanliqini körüp, uni öz könglide mensitmidi. **17** Ular Perwerdigarning ehde sanduqini élip kirip, Dawut uning üçhün tiktürgen chédirning ottursida qoydi. Andin Dawut Perwerdigarning aldida köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliqlirini sundi. **18** Dawut köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliqlirini keltürtip bolup, xalayıqqa samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning namida bext-beriket tilidi. **19** U pütkül Israil jamaitige, er bilen ayallarning herbirige birdin qoturmach, birdin xorma poshkili we birdin üzüüm poshkilini teqsım qilip berdi. Andin xelqning herbiri öz öyige yénip ketti. **20** Dawut öz ailisidikilerni mubareklesh üçhün yénip kelgende, Saulning qizi Miqal uning aldigha chiqip: Bүгүн Israilning padishahi özini shunche shereplik kōrsettimu, qandaq? U xuddi pes bir ademning nomussizlache özini yalingachlighinigha oxshash, xizmetkarlirining dédeklirining kōz aldida özini yalingachlidi! **21** Dawut Miqalgha: Undaq [shadlan'ghinim] Perwerdigar aldida idi. U atang we uning pütkül jemetini örüp, méni Perwerdigarning xelqi bolghan Israil üstige bashlamchi qilip tiklidi. Shunga men Perwerdigarning aldida ussul oynaymen! **22** Emeliyette men özümni téximu erzimes qilip, öz nezirimde özüm töwen bolushqa razimen. Lékin sen éytqan u dédeklerning neziride bolsa, hörmetke sazawer bolimen — dédi. **23** Saulning qizi Miqal bolsa, ölidighan künigiche bala tughmidi.

7 Padishah öz ordısında turatti, Perwerdigar uninggha etrapidikini barliq dushmanliridin aram bergendin kéyin, **2** padishah Natan peyghemberge: Mana qara, men kédir yaghichidin yasalgan öyde olturimen, lékin Xudaning ehde sanduqi bir chidirning ichide turuwatidu — dédi. **3** Natan padishahqa jawab bérıp: Könglүngde néme oyighining bolsa, shuni qilghin; chünki Perwerdigar séning bilen billidur — dédi. **4** Lékin kéchide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi Natan'gha kélip mundaq déyildi: **5** — Bérıp qulum Dawutqa dégin: «Perwerdigar: — «Sen derweqe Manga turidighan'gha öy salmaqchimusen?» — deydu. **6** —

«Men Israillarni Misirdin chiqarghandin tartip, bu kün'giche bir öyde olturmidim, belki bir chédirni makan qilip, kézip yúrdüm. 7 Men Özüm barliq Israillar bilen yürgen hemme yerlerde, xelqim Israilni padichi bolup béqishqa emr qilghanlarga, yeni Israilning herqandaq qebilisining bir [yétekchisige]: Némishqa Manga kédir yaghachtin bir öy yasimaysiler? — dep baqqanmu? 8 Emdi qulum Dawutqa mundaq dégin: — Samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: — Séni xelqim Israilga bashlamchi qilip tiklesh üçün séni yaylaqlardin, qoy béqishtin élip keldim, — deydu, 9 — we meyli qeyerge barmighin, Men haman séning bilen bille boldum we séning aldingdin barliq dushmanliringni yoqitip keldim; yer yúridiki ulughlar nam-shöhretke ige bolghandek séni ulugh nam-shöhretke sazawer qildim. 10 Men xelqim bolghan Israilga bir jayni békitip, ularni shu yerde tikip östürim; shuning bilen ular öz zéminda turidighan, parakendichilikke uchrimaydighan bolidu. Reziller desleptidikidek, shundaqla Men xelqim Israil üstige hökümraniq qilishqa hakimlarni teyinligen künlerdikidek, ulargha qaytidin zulum salmaydu. Men hazir sanga hemme dushmanliringdin aram berdim. Emdi Menki Perwerdigar sanga shuni éytip qoyayki, Men séning üçün bir öyni qurup bérimen!» — deydu. 12 «Künliring toshup, ata-bowiliring bilen [ölümde] uxlighiningda, Men öz pushtingdin bolghan neslingni séning ornungda turghuzup, padishahliqini mezmüt qilimen. 13 Méning namim üçün bir öyni yasighuchi u bolidu, we Men uning padishahliq textini ebedgiche mustehkem qilimen. 14 Men uninggha ata bolimen, u Manga oghul bolidu. Eger u qebihlik qilsa, uninggha insanlarning tayiqi bilen we adem balilirining sawaq-dumbalashliri bilen terbiye bérimen. 15 Emma Men séning aldingda örüwetken Sauldin méhir-shepquitimni juda qilghinimdek, uningdin méhir-shepquitimni juda qilmaymen. 16 Shuning bilen séning öyüing we séning padishahliqing aldingda hemishe mezmüt qilinidu; texting ebedgiche mezmüt turghuzulidu». 17 Natan bu barliq sözler we barliq wehiyni héchnéme qaldurmay, Dawutqa éytip berdi. 18 Andin Dawut padishah kirip, Perwerdigarning alalda olturup mundaq dédi: «I, Reb Perwerdigar, men zadi kim idim, méning öyüm néme idi, Sen méni mushu derijige kötürügdek? 19 Lékin, i Reb Perwerdigar, [méning bu mertiwem] Séning neziringde kichikine bir ish hésablandi; chünki Sen men qulungning öyining yiraq kelgüsi toghruluq sözliding; bu hemmila ademege daim bolidighan ishmü, i, Reb Perwerdigar? 20 Emdi Dawut Sanga yene néme désun? Sen Öz qulungni tonuysen, i, Reb Perwerdigar! 21 Sen söz-wedeng wejedin, Öz könglüngdikige asasen bu ulugh ishing hemmisini qulung bilsun dep békitip qilghansen. 22 Shunga Sen ulughsen, i Perwerdigar; qulaqlirimiz barliq anglighinidek, Séning tengdishing yoq, Sendin bashqa héchqandaq ilah yoqtur. 23 Xelqing Israildek yene bashqa bir el barmu, ular jahanda alahide turidu? — Chünki [Sen] Xuda ularni Misirdin qutquzup Özünge xas bir xelq qilish üçün, shundaqla nam-shöhretke ige bolush üçün, Özünge barding; Sen Özünge üçün Misirdin, ellerdin we ularning ilahliridin qutquzup chiqqan xelqing aldda zémining üçün ulugh we dehshetlik ishlarni qilding. 24 Sen xelqing Israilni Özünge üçün ebedgiche

bir xelq bolushqa békitting; Sen, i Perwerdigar, ularning Xudasi boldung. 25 Emdi hazir, i Perwerdigar Xuda, Öz qulung we uning öyi toghrisida éytqan wedengge ebedgiche mezmüt emel qilghin; Sen dégenliring boyiche ishni ada qilghaysen! 26 Séning naming ebedgiche ulughlinip: — Samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Israilning üstide turidighan Xudadur, dep éytilsun, shundaqla Öz qulungning öy-sulalisi séning aldingda mezmüt turghuzulsun. 27 Chünki Sen, i samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi Öz qulunggha: Men sanga bir öy-sulale qurup bérimen, dep wehiy qilding; shunga qulung bu duani séning aldingda qilishqa jür'et qildi. 28 Emdi sen, i Reb Perwerdigar, birdinbir Xudadursen, Séning sözliring heqiqettur we Sen bu bext-iltipatni Öz qulunggha wede qilding; 29 shunga qulungning öy-jemetini Séning aldingda menggü turushqa nésip qilip beriketligeysen; chünki Sen, i Reb Perwerdigar, buni wede qilghansen; bu bext-iltipating bilen Öz qulungning öy-jemeti ebedgiche bext-iltipatqa nésip bolidu».

8 Bu ishlardin kéyin shundaq boldiki, Dawut Filistiylerge hujum qilip, ularni boysundurdi. Shundaq qilip, Dawut Filistiylerning qolidin merkizi sheherning hoqqini aldi. 2 U hem Moabiylargha hujum qilip, ularnimu meghlup qildi. U ularni yerge yatquzup, tana bilen ölchep, ikki tana kelgenlerni öltürdi, bir tana kelgenlerni tirik qaldurdi. Moabiylar bolsa Dawutqa béqinip, uninggha séliq tapshurdi. 3 Andin Zobahning padishahi Rehobning oghli Hada'd'ézer Efrat deryasigha chiqip, shu yerdiki hakimiyetni özi qaytidin tartiwalmaqchi bolghanda, Dawut uninggha hujum qilip, meghlup qildi. 4 Dawut uning qoshunidin bir ming yette yüz atliq eskerni we yigirme ming piyade eskerni esir qildi; Dawut harwa atlirining piyini kestürdi, lékin özi yüz harwiliq atni qaldurup qoydi. 5 Demeshqtiki Suriyler Zobahning padishahi Hada'd'ézerge yadarm bérish üçün chiqti, lékin Dawut Suriylardin yigirme ikki ming ademni öltürdi. 6 Andin Dawut birnechche bargah eskerlerni Demeshqtiki Suriylarning zéminda turghuzdi; shuning bilen Suriyler Dawutqa béqinip uninggha séliq tapshurdi. Dawut qeyerge barsa, Perwerdigar uninggha nusret bér etti. 7 Dawut Hada'd'ézerning ghulamirligha teminlen'gen altun qalqanni tartiwélip, Yérusalémgha keltürdi. 8 we Hada'd'ézerning sheherliri bolghan Bitah bilen Birotay sheherliridinmu intayin köp misni qolgha chüshürdi. 9 Xamatning padishahi Toy Dawutning Hada'd'ézerning pütün qoshunini meghlup qilghinini anglap, 10 öz oghli Yoramni Dawutning halini sorashqa we Dawutning Hada'd'ézer bilen jeng qilip uni meghlup qilghinigha uni tebrikleshke ewetti. Chünki Hada'd'ézer daim Toy bilen jeng qilip kéliwatatti. Yoram bolsa kümüş, altun we mis qacha-buyumlarni élip keldi. 11 Dawut padishah mushularni we özi béqindurghan hemme ellerdin, jümlidin Suriylardin, Moabiylardin, Ammoniylardin, Filistiylerdin we Amaleklerdin olja alghan altun-kümüşlerni Perwerdigargha atap béghishlidi. Bular Zobahning padishahi Rehobning oghli Hada'd'ézerdin alghan oljini öz ichige alidu. 13 Dawut Suriylarni meghlup qilip, yeni on sekkiz ming ademni «Shor

wadisi»da öltürüp yan'ghanda, uning nam-dangqi xéli chiqqanidi. **14** U Édomda esker bargahlirini turghuzdi; pütün Édomda bargahlarni qurdi. Shuning bilen Édomiylarning hemmisi Dawutqa béqindi. Dawut qeyerge barsa, Perwerdigar uninggha nusret béretti. **15** Dawut pütkül Israil üstige seltenet qildi; u pütkül xelqini sorap, adil hökümler chiqirip adalet yürgüzetti. **16** Zeruiyaning oggli Yoab qoshunning sordari boldi; Ahiludning oggli Yehoshafat mirza boldi; **17** Axitubning oggli Zadok bilen Abiyatarning oggli Aximelek kahin boldi; Séraya diwan begi boldi. **18** Yehoyadaning oggli Binaya Keretiyler bilen Peletiyerning yoblashchisi boldi; Dawutning oghullirimu kahin boldi.

9 Dawut: Saulning öyidin tirik qalghan birersi barmikin, bar bolsa men Yonatanning hörmitide uninggha shapaet körsitey? — dédi. **2** Emdi Saulning ailisidiki Ziba dégen bir xizmetkar qalghanidi. Ular uni Dawutning qéshigha chaqirdi. Kelgende, padishah uningdin: Sen Zibamu? dep soridi. U: Péqir men shu! — dédi. **3** Padishah: Saulning ailisidin birersi tirik qaldimu? Men uninggha Xudaning shapaitini körsitey dewatimen, — dédi. Ziba padishahqa: Yonatanning bir oggli tirik qaldi; uning ikki puti aqsaydu — dédi. **4** Padishah uningdin: U qeyerde, dep soridi. Ziba padishahqa: U Lo-Dibarda, Ammielning oggli Makirning öyide turidu — dédi. **5** Shunga Dawut padishah kishi ewetip uni Lo-Dibardin, Ammielning oggli Makirning öyidin élip keldi. **6** Saulning newrisi, Yonatanning oggli Mefiboshet Dawutning aldigha kelgende, yüzini yerge yiqip, tezim qildi. Dawut: [Sen] Mefiboshetmu? — dep chaqirwidi, u: Péqir shu! — dep jawab qayturdy. **7** Dawut uninggha: Qorqmighin, atang Yonatan üçün, sanga shapaet qilmay qalmaymen; bowang Saulning hemme yer-zéminlirini sanga qayturup bérey, sen hemishe méning dastixinimdin ghizalinisen — dédi. **8** Mefiboshet tezim qilip: Qulung néme idi, mendek bir ölük it aliyliri qedirliğıdek néme idim? — dédi. **9** Andin padishah Saulning xizmetkari Zibani chaqirip uninggha: Saulning we pütkül ailisining hemme teelluqatini mana men ghojangning ogghining qoligha berdim. **10** Sen bilen oghulliring we xizmetkarliring uning üçün shu zéminda tériqchiliq qilip, chiqqan mehsulatlirini ghojangning ogghigha yéyishke tapshurunglar. Ghojangning oggli Mefiboshet men bilen hemishe hemdastixan bolup ghizalinidu, — dédi (Zibaning on besh oggli we yigirme xizmetkari bar idi). **11** Ziba padishahqa: Ghojam padishah qullirigha buyrughanning hemmisige keminiliri emel qilidu, — dédi. Padishah Dawut [yene]: Mefiboshet bolsa padishahning bir ogghidek dastixinimdin taam yésun — [dédi]. **12** Mefiboshetning Mika dégen kichik bir oggli bar idi. Zibaning öyide turuwatqanlarning hemmisi Mefiboshetning xizmetkarliri boldi. **13** Emdi Mefiboshet Yérusalémda turatti; chunki u hemishe padishahning dastixinidin taam yep turatti. Uning ikki puti aqsaq idi.

10 Kéyin shundaq ish boldiki, Ammoniylarning padishahi öldi we uning Hanun dégen oggli ornida padishah boldi. **2** Dawut bolsa: Uning atisi manga iltipat körsetkendek men Nahashning oggli Hanun'gha iltipat körsitey, — dédi. Andin Dawut atisining petisige [Hanunning] könglini sorashqa öz

xizmetkarliridin birnechchini mangdurdi. Dawutning xizmetkarliri Ammoniylarning zéminigha kelgende, **3** Ammoniylarning emeldarliri ghojisi Hanun'gha: Sili Dawutni rastla atilirining hörmiti üçün qashlirigha köngül sorap adem ewetiptu, dep qaramla? Dawutning xizmetkarlirini qashlirigha ewetkini sheherni paylap uningdin melumat élish, andin bu sheherni aghdurush üçün emesmu? — dédi. **4** Shuning bilen Hanun Dawutning xizmetkarlirini tutup, saqallirining yérimini chüshürüp, kiyimlirining beldin töwinini kestürüp, kötini échip ketküziwetti. **5** Bu xewer Dawutqa yetküzüldi; u ularni kütüwélishqa aldigha adem mangdurdi; chunki ular intayin nomus hés qilghanidi. Padishah ulargha: Saqal-burutunglar öskichilik Yérixo shehiride turup, andin yénip kélinglar, — dédi. **6** Ammoniylar özlirining Dawutning nepritige uchriqanliqini bilip, adem ewetip Beyt-Rehobdiki Suriylar bilen Zobahdiki Suriylerdin yigirme ming piyade esker, Maakahning padishahidin bir ming adem we Tobdiki ademlerdin on ikki ming ademni yallap keldi. **7** Dawut buni anglap, Yoabning pütkül jenggiwar qoshunini [ularning aldigha] mangdurdi. **8** Ammoniylar chiqip sheherning derwasizining aldida sep tüzidi; Zobah bilen Rehobdiki Suriylar we Tob bilen Maakahning ademliri dalada sep tüzidi; **9** Yoab jengning aldi hem keynidin bolidighanliqigha közi yétip, Israildin bir qisim serxil ademlerni ilghap, Suriyelerge qarshi sep tüzidi; **10** qalghanlarni Ammoniylargha qarshi sep tizghin dep inisi Abishayning qoligha tapshurp, uninggha: **11** — Eger Suriylar manga küchlük kelse, sen manga yardem bergeysen; emma Ammoniylar sanga küchlük kelse, men bérip sanga yardem bérey. **12** Jür'etlik bolghin! Öz xelqimiz üçün we Xudayimizning sheherliri üçün baturluq qilayli. Perwerdigar Özige layiq körün'ginini qilghay! — dédi. **13** Emdi Yoab we uning bilen bolghan ademler Suriylerge hujum qilghili chiqti; Suriylar uning aldida qachti. **14** Ammoniylar Suriylarning qachqinini körgende, ularnu Abishaydin qéchip, sheherge kiriwaldi. Yoab bolsa Ammoniylar bilen jeng qilishtin chékinip, Yérusalémgha yénip keldi. **15** Suriylar bolsa özlirining Israilning aldida meghlup bolghinini körgende, yene jem bolushti. **16** Hada'd'ézer ademlerni ewetip, [Efrat] deryasining néri teripidiki Suriylarni [yardemge] chaqirip, ularni yötkep keldi; ular Xélam shehirige kelgende, Hada'd'ézerning qoshunining sordari Shobak ulargha bashchiliq qildi. **17** Bu xewer Dawutqa yetkende, u pütkül Israilni yighdurup, Iordan deryasidin ötüp, Xélam shehirige bardı. Suriylar Dawutqa qarshi sep tizip, uninggha hujum qildi. **18** Suriylar yene Israildin qachti. Dawut bolsa yette yüz jeng harwiliqni, qiriq ming atliq eskerni qirdi hem qoshunining sordari Shobakni u yerde öltürdi. **19** Hada'd'ézerge béqin'ghan hemme padishahlar özlirining Israil aldida yéngilginini körgende, Israil bilen sülh qiliship ulargha béqindi. Shuningdin kéyin Suriylar Ammoniylargha yene yardem birishke jür'et qilalmidi.

11 Shundaq boldiki, yéngi yilning béshida, padishahlar jengge atlan'ghan waqitta Dawut Yoabni ademliri bilen hemde hemme Israilni jengge mangdurdi; ular Ammoniylarning zéminini weyran qilip, Rabbah shehirini muhasirige aldi. Lékin Dawut Yérusalémda qaldi. **2** Bir küni kechte Dawut kariwattin qopup, padishah

ordisining öگزiside aylinip yüretti;  gzidin u munchida yuyuniwatqan bir aynali kördi. Bu ayal bek chirayliq idi. **3** Dawut adem ewetip, ayalning xewirini soridi; birsi uninggha: — Bu  liamning qizi, Hittiy Uriyaning ayal Bat-Sh ba emesmu? — d di. **4** Dawut kishi ewetip, uni q shigha ekelt rdi (u waqitta u adettin pakliniwatqanidi). U uning q shigha kelgende, Dawut uning bilen bille boldi; andin u öz  yige y nip ketti. **5** Shuning bilen u ayal hamilidar boldi, hem Dawutqa: M ning boyumda qaptu, dep xewer ewetti. **6** Shuning bilen Dawut Yoabqa xewer yetküzüp: Hittiy Uriyani m ning q shimgha ewetingerlar, d di. Yoab Uriyani Dawutning q shigha mangdurdidi. **7** Uriya Dawutning q shigha kelgende, u Yoabning halini, xelqning halini we jeng ehwalini soridi. **8** Andin Dawut Uriyagha:  z  y ngge b rip putliringni yughin, d di. Uriya padishahning ordisidin chiqqanda, padishah keynidin uninggha bir sowgha ewetti. **9** L kin Uriya  z  yige barmay, padishahning ordisining derwazisida, ghojisining bashqa qul-xizmetkarlirining arisida yatti. **10** Ular Dawutqa: Uriya  z  yige barmidi, dep xewer berdi. Dawut Uriyadin: Sen yiraq seperdin kelding emesmu? Némishqa  z  y ngge ketmiding? — dep soridi. **11** Uriya Dawutqa: Mana, ehde sanduqi, Israillar we Yehudalar bolsa kepilerde turup, ghojam Yoab bilen ghojamning xizmetkarliri ochuq dalada chédir tikip y tiwatsa, men yep-ichip, ayalim bilen y tishqa öyümge baraymu? S ning jéning bilen we hayatang bilien qesem qilimenki, men undaq ishini qilmaymen — d di. **12** Dawut Uriyagha: B g n bu yerde qalghin, ete s ni ketk z w timen, — d di. Uriya u k ni we etisi Yérusalémda qaldi. **13** Dawut uni chaqirip hemdastixan qilip, yep-ichküzüp mest qildi. L kin shu kéchisi Uriya  z  yige barmay, chiqip ghojisining qul-xizmetkarlirining arisida öz kariwitida uxliidi. **14** Etisi Dawut Yoabqa xet y zip, Uriyaning alghach k tishige berdi. **15** Xette u: Uriyani soqush eng keskin bolidighan aldinqi septe turghuzghin, andin uning  lt r l shi  ch n uningdin ch kinip turunglar, dep yazghanidi. **16** Shuning bilen Yoab sheherni közitip, Uriyani palwanlar [keskin soqushqan] yerge mangdurdidi. **17** Sheherdiki ademler chiqip, Yoab bilen soqushqanda xelqtin, yeni Dawutning ademliridin birnechchisi yiqildi; Uriyam  ldi. **18** Yoab adem ewetip jengning hemme weqeliridin Dawutqa xewer berdi. **19** U xewerchige mundaq tapilidi: Padishahqa jengning hemme weqelirini dep bolghiningda, **20** eger padishah ghezeplinip s ningdin: Soqushqanda n mishqa sheher s piligha shundaq y qin bardinglar? Ularining s pilidin ya atidighanliqini bilmemtinglar? **21** Yerubbeshetning oggli Abimelekn kim öltürginini bilmemsen? Bir xotun s pildin uninggha bir parche yarghunchaq t shini  tip, u Tebez shehiride  lmidimu? N mishqa s piligha undaq y qin bardinglar? — D se, sen: Silining qulliri Hittiy Uriyam öldi, dep  ytqin — d di. **22** Xewerchi b rip Yoab uninggha tapshurup ewetken xewerning hemmisini Dawutqa dep berdi. **23** Xewerchi Dawutqa: D shmenler bizdin küchlik k lip, dalada bizge hujum qildi; l kin biz ulargha zerbe b rip ch kind r p, sheherning derwazisighiche qoghliiduq. **24** Andin ya atquchilar s pildin qul-xizmetkarliringgha ya  tip, padishahning qul-xizmetkarliridin birnechchini  lt rdi. Qulliri Uriyam öldi — d di. **25** Dawut xewerchige:

Yoabqa mundaq d gin: — Bu ish neziringde  ghir bolmisun, qilich ya uni ya buni yeydu; sheherge bolghan hujuminglarni qattiq qilip, uni ghulitingerlar, dep  ytip uni j r tlend rgin — d di. **26** Uriyaning ayal  ri Uriyaning  lginini anglap,  ri  ch n matem tutti. **27** Matem künliri  tkende Dawut adem ewetip uni ordisigha keltürdi. Shuning bilen u Dawutning ayal bolup, uninggha bir ogghul tughdidi. L kin Dawutning qilghan ishi Perwerdigarning neziride rezil idi.

12 Perwerdigar Natanni Dawutning q shigha mangdurdidi. U Dawutning q shigha k lip uninggha mundaq d di: «Bir sheherde ikki adem bar bolup, birsi bay, yene birsi kembeghel idi. **2** Bayning intayin tola qoy we kala padiliri bar idi. **3** L kin kembeghelning  zi s tiw lip baqqan kichik bir saghliq qozidin bashqa bir nersisi yoq idi. Qoza kembeghelning  yide baliliri bilen teng  s p chong boldi. Qoza uning y ginidin yep, uning ichkinidin ichip, uning quchiqida uxliidi; uning neziride u  z qizidek idi. **4** Bir k ni bir yoluchi bayningkige keldi. Emma u  zige kelgen m hman  ch n  zining qoy yaki kala padiliridin birini y g z shke teyyarlashqa k zi qiymay, belki kembeghelning qozisini tartiw lip soyup, kelgen m hman  ch n teyyarlidi». **5** Dawut buni anglap u kishige qattiq ghezeplendi. U Natan'gha: Perwerdigarning hayati bilen [qesem qilimenki], shuni qilghan adem ölümge layiqtur! **6** U h ch rehimdillik k rsetmey bu ishini qilghini  ch n qozigha t t hesse t lem tölisun — d di. **7** Natan Dawutqa: Sen del shu kishidursen! Israilling Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Men s ni Israilling  stide padishah bolghili mesih qildim we Saulning qolidin qutquzdum; **8** Men ghojangning jemetini sanga b rip, ghojangning ayallirini quchiqinggha yatquzup, Israilling jemeti bilen Yehudaning jemetini sanga berdum. Eger sen buni az k rgen bolsang, Men sanga yene hessilep b rettim; **9** Némishqa Perwerdigarning s zini k zge ilmay, uning neziride rezil bolghanni qilding? Sen Hittiy Uriyani qilich bilen  lt rg z p, uning ayalini  z ngge ayal qilding, sen uni Ammoniylarning qilichi bilen qetl qilding. **10** Emdi sen M ni k zge ilmay, Hittiy Uriyaning ayalini  z ngge ayal qilghining  ch n, qilich séning  y ngdin ayrilmaydu». **11** Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana  z  y ngdin sanga yamanliq k lt r p, k zliringning aldida ayalliringni  lip, sanga y qin borsige bérimen, u bolsa k pk nd zde ayalliring bilen yatidu. **12** Sen bolsang u ishini mexpiy qilding, l kin Men bu ishini pütkül Israilling aldida kündüzde qilimen» — d di. **13** Dawut Natan'gha: — Men Perwerdigarning aldida gunah qildim — d di. Natan Dawutqa: Perwerdigar hem gunahingdin ötti; sen  lmeysen. **14** Halbuki, bu ish bilen Perwerdigarning düshmenlirige kupurluq qilishqa purset bergining  ch n, s ningdin tughulghan ogghul bala choquq  lidu, — d di. **15** Shuning bilen Natan  z  yige qaytip ketti. Perwerdigar Uriyaning ayalidin Dawutqa tughulghan balini shundaq urdiki, u qattiq k sel boldi. **16** Dawut bala heqqide Xudagha y lindi. U roza tutup, k chilerde ichkirige kirip yerde d m yatatti. **17** Uning jemetining aqsqaalliri qopup uning q shigha b rip, uni yerdin qopurmaqchi boldi; l kin u unimidi we ular bilen tamaq y yishni ret qildi. **18** Yettinchi küni bala öldi. Dawutning xizmetkarliri bala  ldi, d gen

xewerni uninggha bérishtin qorqub: «Bala tirik waqitida padishah bizning sözlirimizge qulaq salmidi, emdi biz qandaqmu uninggha bala öldi, dep xewer bérimiz? U özi xezimlendürüshi mumkin!» — déyishti. **19** Lékin Dawut xizmetkarlirining pichirlashqini körüp, balining ölginini uqti. Shunga Dawut xizmetkarliridin: Bala öldimu? dep soridi. Ular: Öldi, — dep jawab berdi. **20** Shuning bilen Dawut yerdin qopup, yuyunup, [xushbuy] may bilen mesihlinip, kiyimlirini yenggüshlep, Perwerdigarning öyige kirip ibadet qildi; andin öz öyige qaytip öziye tamaq ekeltürtip yédi. **21** Xizmetkarliri uninggha: Silining bu néme qilghanliri? Bala tirik chaghda roza tutup yighlidila, lékin bala ölgingin kéyin qopup tamaq yédila, — dédi. **22** U: Men: «Kim bilsun, Perwerdigar manga shapaet körsitip, balini tirik qaldurarmikin» dep oylap, bala tirik waqitda roza tutup yighlidim. **23** Lékin emdi u ölgingin kéyin némishqa roza tutay? Men uni yandurup alalaymenmu? Men uning yénigha barimen, lékin u yénimgha yénip kélelmeydu, — dédi **24** Dawut ayali Bat-Shebägha teselli berdi. U uning qéshigha kirip uning bilen yatti; u bir oghul tughiwidi, Dawut uni Sulayman dep atidi. Perwerdigar uni söydi, **25** we Natan peyghember arqiliq wehiy yetküzüp, uninggha Perwerdigar üçhün «Yedidiya» dep isim qoydi. **26** Yoab Ammoniylarning shahane paytexti Rabbahqa hujum qilip uni aldi. **27** Andin Yoab xewerchilerni Dawutning qéshigha mangdurup: Men Rabbahqa hujum qilip, sheherning su bar qismini aldim. **28** Hazir sen qalghan eskerlerni yighip, sheherni qamal qilip, uni ishghal qilghin; bolmisa men sheherni alsam, méning isim bilén atilishi mumkin — dédi. **29** Shunga Dawut hemme xelqni jem qilip, Rabbahqa hujum qilip uni aldi. **30** U ularning padishahining tajini uning bëshidin aldi. Uning üstidiki altunning éghirlighi bir talant idi, we uning közide bir göher bar idi. Kishiler bu tajni Dawutning bëshigha kiygüzdi, Dawut bolsa u sheherdin nurghun olja aldi. **31** Emma u yerdiki xelqni sheherdin chiqirip ularni here, xaman tépidighan tirnilar we tömür patilar bilen ishletti yaki xumdanda qattiq emgekke saldi; Dawut Ammoniylarning hemme sheherliride shundaq qildi; andin Dawut barliq xelq bilen Yérusalémgha yénip keldi.

13 Dawutning oghli Abshalomning Tamar dégen chirayliq bir singlisi bar idi. Bu ishlardin kéyin, Dawutning oghli Amnon uninggha ashiq bolup qaldi. **2** Amnon singlisi Tamarning ishqiida shunche derd tarttiki, u késel bolup qaldi. Emma Tamar téxi qiz idi; shuning bilen Amnon'gha uni bir ish qilish mumkin bolmaydighandek köründi. **3** Lékin Amnonning Yonadab isimlik bir dosti bar idi. U Dawutning akisi Shiméahning oghli idi. Bu Yonadab tolimu hiyliger bir kishi idi. **4** U Amnon'gha: Sen padishahning oghli turup, némishqa kündin künge bundaq jüdep kétsen? Qéni, manga éytip ber, dédi. Amnon uninggha: Men inim Abshalomning singlisi Tamargha ashiq boldum, dédi. **5** Yonadab uninggha: Sen aghrip orun tutup, yétip qalghan boluwal; atang séni körgili kelgende uninggha: Singlim Tamar kélip manga tamaq bersun; uning tamaq etkinini körüşüm üçhün, aldimda tamaq étip bersun, men uning qolidin tamaq yey, dep éytqin, dédi. **6** Shuning

bilen Amnon yétiwélip özini késel körsetti. Padishah uni körgili kelgende, Amnon padishahqa: Ötünimen, singlim Tamar bu yerge kélip, manga ikki qoturmach teyyar qilip bersun, andin men uning qolidin élip yey, dédi. **7** Shuning bilen Dawut ordisigha adem ewetip Tamargha: Sendin ötünimenki, akang Amnonning öyige bérrip, uninggha yégüdek bir néme teyyarlap bergin, dep éytti. **8** Tamar Amnonning öyige bardı; u yatqanidi. U un élip yughurup, qoturmachlarni köz aldida etti. **9** Andin u qoturmachni qazandin élip, uning aldigha qoydi. Lékin u yigili unimidi; u: — Hemme adem méning qéshimdin chiqip ketsun, dédi. Shuning bilen hemme kishiler uning qéshidin chiqip ketti. **10** Andin Amnon Tamargha: Taamni ichkiriki hujrigha élip kirgin, andin qolungdin élip yeymen, — dédi. Tamar özi etken qoturmachni ichkiriki hujrigha, akisi Amnonning qéshigha élip kirdi. **11** Tamar ularni uninggha yégüzüp qoymaqchi boluwidi, u uni tutuwélip: I singlim, kél! Men bilen yatqin! dédi. **12** Lékin u uninggha jawab bérrip: Yaq, i aka, méni nomusqa qoymighin! Israilda bundaq ish yoq! Sen bundaq peskeshlik qilmighin! **13** Men bu shermendichilikni qandaqmu kötürüp yüreleymen?! Sen bolsang Israilning arisidiki exmeqlerdin bolup qalisen. Ötünüp qalay, peqet padishahqa désengla, u méni sanga tewe bolushtin tosimaydu, — dédi. **14** Lékin u uning sözige qulaq salmidi. U uningdin küchlük kélip, uni zorlap ayagh asti qilip uning bilen yatti. **15** Andin Amnon uninggha intayin qattiq nepretlendi; uning uninggha bolghan nepriti uninggha bolghan eslidiki muhebbitidin ziyade boldi. Amnon uninggha: Qopup, yoqal! — dédi. **16** Tamar uninggha: Yaq! Méni heydigin gunahing sen héli manga qilghan shu ishtin betterdur, dédi. Lékin Amnon uninggha qulaq salmidi, **17** belki xizmitidiki yash yigitni chaqirip: Bu [xotunni] manga chaplashturmay, sirtqa chiqiriwet, andin ishikni taqap qoy, dédi. **18** Tamar tolimu rengdar bir könglek kiygenidi; chünki padishahning téxi yatliq bolmighan qizliri shundaq kiyim kiyetti. Amnonning xizmetkari uni qoghlap chiqirip, ishikni taqiwalidi. **19** Tamar bëshigha küil chéchip, kiygen rengdar könglikini yirtip, qolini bëshigha qoyup yighlighan péti kétiwatatti. **20** Akisi Abshalom uninggha: Akang Amnon sen bilen yattimu? Hazirche jim turghin, singlim. U séning akang emesmu? Bu ishni könglügge almighin, — dédi. Tamar akisi Abshalomning öyide köngli sunuq halda turup qaldi. **21** Dawut padishahmu bolghan barliq ishlarni anglap intayin achchiqlandi. **22** Abshalom bolsa Amnon'gha ya yaxshi, ya yaman héch gep qilmidi. Chünki Abshalom singlisi Tamarni Amnonning xorliqlanliqidin uni öch köretti. **23** Toluq ikki yil ötüp, Efraimgha yéqin Baal-Hazorda Abshalomning qirqighuchiliri qoylirini qirqiwatatti; u padishahning hemme oghullirini teklip qildi. **24** Abshalom padishahning qéshigha kélip: Mana qulliri qoylirini qirqitiwatidu, padishah we xizmetkarlirining silining qulliri bilen bille bérishini ötünimen, — dédi. **25** Padishah Abshalomgha: Yaq, oghlum, biz hemmimiz barmayli, sanga éghirchilik chüshüp qalmisun, — dédi. Abshalom shunche désimu, u barghili unimidi, belki uninggha amet tilidi. **26** Lékin Abshalom: Eger bérishqa unimisila, akam Amnonni biz bilen barghili qoyсила, — dédi. Padishah uningdin: Némishqa u séning bilen

baridu?» — dep soridi. **27** Emma Abshalom uni kôp zorligini üçhün u Amnonning, shundaqla padishahning hemme oghullirining uning bilan bille bérishigha qoshuldi. **28** Abshalom öz ghulamirigha buyrup: Segek turunglar, Amnon sharab ichip xush keyp bolghanda, men silerge Amnonni urunglar désem, uni derhal öltüringlar. Qorqmanglar! Bularni silerge buyrughuchi men emesmu? Jür'etlik bolup baturluq körsitinglar — dédi. **29** Shuning bilen Abshalomning ghulamirini Amnon'gha Abshalom özi buyrughandek qildi. Shuan padishahning hemme oghulliri qopup, her biri öz qéchirigha minip qachtı. **30** Shundaq boldiki, ular téxi yolda qéchip kétiwatqanda, «Abshalom padishahning hemme oghullirini öltürdi. Ularning héch biri qalmidi» dégen xewer Dawutqa yetküzüldi. **31** Padishah qopup kiyimlirini yirtip yerde düm yatti; uning hemme qul-xizmetkarlari bolsa kiyimliri yirtiq halda yénida turatti. **32** Emma Dawutning akisi Shiméahning ogli Yonadab uninggha: — Ghojam, ular padishahning oghulliri bolghan hemme yigitlerni öltürdi, dep xiyal qilmisila. Chünki peqet Amnon öldi; u ish Amnonning Abshalomning singlisi Tamarni xar qilghan künden bashlap Abshalomning aghzidin chiqarmighan niyiti idi. **33** Emdi ghojam padishah «Padishahning hemme oghulliri öldi» dégen oyda bolup köngüllirini biaram qilmisila. Chünki peqet Amnonla öldi — dédi. **34** Abshalom bolsa qéchip ketkenidi. [Yérusalémdeki] közetchi ghulam qariwidi, mana, gherb teripidin taghning yénidiki yul bilen nurghun ademler kéliwatatti. **35** Yonadab padishahqa: Mana, padishahning oghulliri keldi. Del qulliri dégendek boldi — dédi. **36** Sözi tütgitip turiwidi, padishahning oghulliri kélip qattiq yigha-zar qildi. Padishah bilen xizmetkarlirimu qattiq yighlashti. **37** Lékin Abshalom bolsa Geshurning padishahi, Ammihudning ogli Talmayning qéshigha bardı. Dawut ogli üçhün her küni haza tutup qayghurdi. **38** Abshalom qéchip, Geshurgha bérıp u yerde üç yil turdi. **39** Dawut padishahning qelbi Abshalomning yénigha bérishqa intizar boldi; chünki u Amnon'gha nisbeten teselli tapqanıdı, chünki u ölgenidi.

14 Emdi Zeruiyaning ogli Yoab padishah qelbining Abshalomgha telmüriwatqanliqini bayqıdı. **2** Shuning üçhün Yoab Tekoağa adem ewetip u yerdin danishmen bir xotunni ekeldürüp uninggha: Sendin ötüney, özüngni matem tutqan kishidek körsitip qariliq kiyimi kiyip, özüngni etirlik may bilen yaghlımay, belki özüngni ölgüchi üçhün uzun waqıt hazıdar bolghan ayaldek qılıp **3** [Dawut] padishahning qéshigha bérıp uninggha mundaq dégin, — dédi. Shundaq qılıp, Yoab démekchi bolghanlirini u ayalgha ögetti. **4** Shuning bilen Tekoalıq bu ayal padishahning aldigha bérıp, tezım qılıp, bash urup: I padishahim, méni qutquziwalghayla, — dédi. **5** Padishah uningdin: Nème derding bar? dep sorıdı. U jawap bérıp: Men derweqe bir tul xotunmen! Érim ölüp ketti; **6** Dédeklirining ikki ogli bar idi. Ikkiisi étizliqta urushup qélip, arigha chüshidighan adem bolmighachqa, biri yene birini urup öltürüp qoydı. **7** Mana, hazir pütün öydikiler dédeklirige qarshi qopup, isisini öltürginini bizge tutup bergin; inisiniń jénini élip, qetl qilghini üçhün biz jan'gha jan alimiz. Shuning bilenmu miras alghuchini yoqitimiz, dewatidu. Ular shundaq qılıp

yalghuz qalghan choghumni öchürüp, érimge ne nam ne yer yüzide ewladmu qaldurghili qoymaydu, — dédi. **8** Padishah ayalgha: Öyüngge barghin, men ehalgha qarap sen toghruluq höküim chiqirimin, — dédi. **9** Tekoalıq ayal padishahqa: I, ghojam padishah, bu ishıta gunah bolsa, hemmisi méning bilen atamning jemeti üstide bolsun, padishah we uning texti bilen munasiwetsiz bolsun, — dédi. **10** Padishah: Bırer kim sanga [bu toghruluq] gep qılsa, uni méning qéshimgha élip kelgin, u séni yene aware qılmaydighan bolıdu, — dédi. **11** Ayal jawap bérıp: Undaqta padishah Perwerdigar Xudalirini yad qilghayla, qan'gha qan intiqam alghuchilarning oghlumni yoqatmasliqı üçhün, ularning halı qılıshıgha yol qoymighayla, — dédi. Padishah: Perwerdigarning hayati bilen qesem qılmenki, Séning oghlungning bir tal chéchi yerge chüshmeydu, — dédi. **12** Lékin ayal: Dédekliri ghojam padishahqa yene bir sözni dégili qoyghayla, déwıdi, u: Éytpın — dédi. **13** Ayal yene mundaq dédi: Emdi sili némishqa Xudaning xelqıge shuninggha oxshash ziyanlıq bir ishni niyet qıldıla? Padishah shu gépi bilen öziıni gunahkar qılıp békıtiwatıdu, chünki u özi palıghan kishini qayturup ekeldim. **14** Derweqe hemmimiz choqum ölüp, yerge tökülgen, qaytıdin yighıwalghili bolmaydighan sudek bolimiz. Lékin Xuda ademning jénini élishqa emes, belki Öz palan'ghinini Özıge qayturup ekilishke ilay qılıdu. **15** Emeliyette, méning ghojam padishahqa shu ish toghrisidin söz qilghili kélishimning sewebi, xelq méni qorqattı. Lékin dédekliri: Bu gepni padishahqa éytay! Padishah belkim öz chörısining iltimasini beja keltürer, dégen oyda boldı. **16** Chünki padishah anglishi mumkin, chörısini men oghlumni Xudaning mirasidin teng yoqatmaqchi bolghan kishining qolidin qutquzup qalar. **17** Shunga dédekliri, ghojam padishahning sözi manga aramliq bérer, dep oyıldım. Chünki ghojam padishah Xudaning bir perishtisidek yaxshi-yamanni perq etküchidur. Perwerdigar Xudaliri sili bilen bille bolghay! **18** Padishah ayalgha jawap bérıp: Sendin ötünimenki, men sendin sorımaqchi bolghan ishni mendin yoshurmıghaysen, dédi. Ayal: Ghojam padishah söz qılsila, dédi. **19** Padishah: Bu gepliringning hemmisi Yoabning körsetmisimu, qandaq? — dédi. Ayal jawap bérıp: I, ghojam padishah, silining janlırı bilen qesem qılmenki, ghojam padishah éyrtqanlırı onghımu, solghimu qaymaydighan heqiqettur. Derweqe silining qulliri Yoab manga shuni tapilap, bu sözlerni dédeklirining aghzıgha saldı. **20** Yoabning bundaq qilishi bu ishni hel qilish üçhün idi. Ghojamning danalıqı Xudaning bir perishtisiningkidek iken, zémında yüz bériwatqan hemme ishlarnı bilidiken, — dédi. **21** Shuning bilen padishah Yoabqa: Maqul! Mana, bu ishqa ijazet berdim. Bérıp u yigit Abshalomni élip kelgin, dédi. **22** Yoab yerge yiqılıp bash urup, padishahqa bext-beriket tilidi. Andin Yoab: I ghojam padishah, öz qulungning telipige ijazet berginingdin, öz qulungning séning aldingda iltıpat tapqınini бүгün bildim, — dédi. **23** Andin Yoab qozghılıp, Geshurgha bérıp Abshalomni Yérusalémgha élip keldi. **24** Emma padishah: — U méning yüzümni körmey, öz öyige barsun, dégenidi. Shunga Abshalom padishahning yüzini körmey, öz öyige ketti. **25** Emdi pütkül Israil teweside Abshalomdek chiraylıq dep maxtalghan adem yoq idi. Tapinidin tartıp

choqqusig'iche uningda héch eyib yoq idi. **26** Uning chéchini chüshürgende (u her yilning axirida chéchini chüshüretti; chéchi éghirliship ketkechke, shunga uni chüshüretti), chéchini padishahning «ölchem taraza»si bilan tartsa ikki yüz shekel chiqatti. **27** Abshalomdin üç oghul we Tamar isimlik bir qiz tughuldi. Qizi tolimu chirayliq idi. **28** Abshalom padishahning yüzini körmey, Yérusalémda toptoghra ikki yil toshquche turdi; **29** Abshalom Yoabqa adem mangdurup, özini padishahning qéshigha ewetishini ötündi, emma u kelgili unimidi. Abshalom ikkinchi qétim uning yénigha adem ewetti, lékin Yoab kélishni xalimidi. **30** Shuning bilen Abshalom öz xizmetkarlirigha: — Yoabning ménimgige yandash arpa tériqliq bir parche étizliqi bar. Bérip uninggha ot qoyunglar, dep buyrudi. Shundaq qilip, Abshalomning xizmetkarliri Yoabning bu bir parche étizliqigha ot qoydi. **31** Andin Yoab qozghilip Abshalomning öyige kirip uningdin: Némishqa xizmetkarliring étizliqigha ot qoydi! — dep soridi. **32** Abshalom Yoabqa jawab bérip: Mana, men sanga adem ewetip: Qéshimgha kelsun, andin padishahning qéshigha manga wakaliten barghuzup uninggha: Men némishqa Geshurdin yénip kelgendimen? U yerde qalsam, yaxshi bolattiken, dep éytquzmaqchi idim. Emdi padishah bilen didarlashsam deymen; mende qebihlik bolsa, u méni öltürsun, — dédi. **33** Shuning bilen Yoab padishahning qéshigha bérip, uninggha bu xewerni yetküzdi. Padishah Abshalomni chaqirdi; u padishahning qéshigha kélip, padishahning aldida tezim qilip bash urdi; padishah Abshalomni söydi.

15 Bu ishlardin kéyin Abshalom özi jeng harwisi bilen atlarni teyyarlatti hem öz aldida yügüridighan ellik eskerni békitti. **2** Abshalom tang seherde qopup, derwazigha baridighan yolning yénida turatti. Qachan birsi dewayimni kessun dep, padishahqa erz tutqili kelse, Abshalom uni chaqirip: Sen qaysi sheherdin kelding, — dep soraytti. U kishi: Qulung Israilning palanchi qebilisidin keldi, dése, **3** Abshalom uninggha: Mana, dewayinglar durus we heq iken, lékin padishah teripidin öziye wakaliten erzizingni anglashqa qoyulghun adem yoq, deytti. **4** Andin Abshalom yene: Kashki, men zéminda soraqchi qilinsam'idi, her kimning erzi yaki dewayi bolup, méning qéshimgha kelse, uninggha adalet körsitetim! — deytti. **5** Birkim uninggha tezim qilghili aldigha barsa, Abshalom qolini uzutup, uni tutup söyetti. **6** Abshalom shundaq qilip padishahning höküm chiqirishigha kelgen Israilning herbir ademlirining köngüllirini utuwatlatti. **7** Töt yil ötkende, Abshalom padishahqa: Méning Hébronda Perwerdigargha ichken qesimimni ada qilishim üçün, shu yerge bérishqa ijazet berseng; **8** chunki qulung Suriyediki Geshurda turghinimda qesem ichip: Eger Perwerdigar méni Yérusalémgha qaytursa, men Perwerdigargha ibadet qilimen, dep éytqanidi, — dédi. **9** Padishah uninggha: Tinch-aman bérip kelgin, déwidi, u qozghilip Hébron'gha ketti. **10** Lékin Abshalom Israilning hemme qebililirige mexpiy elchilerni mangdurup: Burgha awazini anglighininglarda: «Abshalom Hébronda padishah boldi!» dep élan qilinglar, dédi. **11** Emdi ikki yüz adem tekliip bilen Abshalom bilen birge Yérusalémdin barghanidi. Ular heqiqiy ehwaldin bixewer bolghachqa,

saddiliq bilen barghanidi. **12** Abshalom qurbanliq ötküzgende, u adem ewetip Dawutning meslihetchisi bolghan Gilohluq Ahitofelni öz shehiri Gilohdin élip keldi. Shuning bilen qest barghanséri kücheydi, Abshalomgha egeshkenler barghanséri köpiyüwatatti. **13** Dawutqa bir xewerchi kélip: Israilning ademlirining köngülliri Abshalomgha mayil boldi, — dédi. **14** Shuning bilen Dawut Yérusalémda uning bilen bolghan hemme qul-xizmetkarlirigha: Qopup qachayli! Bolmisa, Abshalomdin qutulalmaymiz. Ittik kéteyli; bolmisa, u tuyuqsiz üstimizge bésip kélip, bizge bala keltürüp sheher xelqini qilich bisi bilen uridu, dédi. **15** Padishahning qul-xizmetkarliri padishahqa: Ghojam padishah néme békitse, shuni qilimiz, dédi. **16** Shuning bilen padishah pütün ailisidikilerni élip, chiqip ketti; emma padishah kénizekliridin onni ordigha qarashqa qoydi. **17** Padishah chiqip ketkende hemme xelq uninggha egeshiti; ular Beyt-Merhakta turup qaldi. **18** Hemme xizmetkarliri uning bilen bille [Kidron éqinidin] ötüwatatti; barliq Keretiylar, barliq Peletiylar, barliq Gatliqlar, yeni Gat shehiridin chiqip uninggha egeshken alte yüz adem padishahning aldida mangatti. **19** Padishah Gatliq Ittaygha: Sen némishqa biz bilen barisen? Yénip bérip padishahning qéshida turghin; chunki sen öz yurtungdin musapir bolup palan'ghansen. **20** Sen peqet tünügünla kelding, men bugün qandaqsige séni özüim bilen bille sersan qilay? Men bolsam, nege baralisam, shu yerge barimen. Qérindashliringni élip yénip ketkin; Xudaning rehim-shepqiti we heqiqiti sanga yar bolghay! — dédi. **21** Lékin Ittay padishahqa jawab bérip: Perwerdigarning hayati bilen we ghojam padishahning hayati bilen qesem qilimenki, meyli hayat yaki mamat bolsun, ghojam padishah qeyerde bolsa, qulung shu yerdimu bolidu! — dédi. **22** Dawut Ittaygha: Emdi senmu bérip [éqinidin] ötkin, dédi. Shuning bilen Gatliq Ittay hemme ademliri we uning bilen mangghan barliq bala-chaqiliri ötüp ketti. **23** Hemme xelq ötüwatqanda, pütkül shu yurttikiler qattiq awaz bilen yighlidi. Padishah özimu Kidron éqinidin ötkende, barliq xelq chöllük teripige qarap yol aldi. **24** We mana, Zadok bilen Lawiylarmu Xudaning ehde sanduqini kötürüp bille keldi; ular Xudaning ehde sanduqini yerde qoydi. Barliq xelq sheherdin chiqip ötküche Abiyatar bolsa, qurbanliqlarni sunup turatti. **25** Padishah Zadokqa: Xudaning ehde sanduqini sheherge yandurup élip kirgin. Men eger Perwerdigarning kélziride iltipat tapsam, U choqum méni yandurup kélidu we U manga ehde sanduqini we Öz makanini yene körgüzidu; **26** lékin U méning toghramda: Sendin xursenlikim yoq, dése, mana men; U méni qandaq qilishni layiq körse, shundaq qilsun, — dédi. **27** Padishah kahin Zadokqa: Sen aldin körgüchi emesmu? We men öz oghlung Aximaa we Abiyatarning oghli Yonatan, yeni ikkinglarning ikki oghlunglar sanga hemrah bolup tinch-aman sheherge qaytqin. **28** Mana, men silerdin xewer kelgüche chöldiki ötkellerde kütüp turay, — dédi. **29** Shuning bilen Zadok bilen Abiyatar Xudaning ehde sanduqini Yérusalémgha qayturup bérip, u yerde qaldi. **30** Lékin Dawut Zeytun téghigha chiqqanda, beshini yépip yalang ayagh bolup yighlawatatti; uning bilen bolghan hemme xelqning herbiri beshini yépip yighlap chiqiwatatti. **31** Birs kélip Dawutqa: Ahitofelmu Abshalomning

qestige qatnashqanlar ichide iken, dédi. Shuning bilan Dawut dua qilip: I Perwerdigar, Ahitofelning meslihetini exmeqanilikke aylandurghaysen, dédi. **32** Dawut taghning choqqisig'ha, yeni adette u mexsus Xudag'ha ibadet qilidighan jayg'ha yetkende, Arkiliq Hushay toni yirtiq, béshig'ha topa-chang chéchilghan halda uning aldigha keldi. **33** Dawut uninggha: Méning bilen barsang, manga yúk bolup qalisen; **34** lékin sheherge qaytip béríp Abshalomgha: I padishah, men bügün'ge qeder atangning qul-xizmetkari bolghandek, emdi séning qul-xizmetkaring bolay, diseng, sen men üçün Ahitofelning meslihetini bikar qiliwételeysen. **35** Mana Zadok we Abiyatar dégen kahinlarmu shu yerde sen bilen bille bolidu emesmu? Padishahning ordisidin néme anglisang, Zadok bilen Abiyatar kahinlarga éytqin. **36** mana, ularning ikki oghli, yeni Zadokning oghli Aximaaz bilen Abiyatarning oghli Yonatanmu shu yerde ularning yénida turidu. Hernéme anglisang, ular arqiliq manga xewer yetküzgin — dédi. **37** Shuning bilen Dawutning dosti Hushay sheherge bardi; Abshalommu del shu chaghda Yérusalémgha kirdi.

16 Dawut taghning choqqisidin emdila ötüshige Mefiboshetning xizmetkari Ziba ikki yüz nan, bir yüz kishmish poshkili, yüz yazliq méwe poshkili we bir tulum sharabni ikki éshekke artip uning aldigha chiqti. **2** Padishah Zibag'ha: Bularni néme üçün ekelding? dédi. Ziba: Ésheklerni padishahning ailsidikiler ménishi üçün, nanlar bilen yazliq miwilerni ghulamnlarning yéyishi üçün, sharabni chölde hérip ketkenlarning ichishi üçün ekeldim — dédi. **3** Padishah: Ghojangning oghli nede? — dep soridi. Ziba padishahqa jawab béríp: U yenila Yérusalém'da qaldı, chünki u: Bügün Israil jemetidikiler atamning padishahliqini manga yandurup béridu, dep olturidu — dédi. **4** Padishah Zibag'ha: Mana Mefiboshetning hemmisi sang'a tewe bolsun, déwidi, Ziba: Men silige tezim qilimen; silining aldilirida iltipat tapsam, i ghojam padishah, — dédi. **5** Dawut padishah Bahurimgha kelgende, mana Saulning jemetidin bolghan, Géraning oghli Shimey isimlik bir adem shu yerdin uning aldigha chiqti; u bu yaqqa kelgech kimdu birini qarghawattı. **6** U Dawutning özige we Dawut padishahning barliq xizmetkarlirigha qarap tashlarni atti; hemme xelq bilen barliq palwanlar padishahning ong teripide we sol teripide turatti. **7** Shimey qarghap: Yoqal, yoqal, hey sen qanxor, iplas! **8** Sen Saulning ornida padishah boldung, lékin Perwerdigar uning jemetining qénini séning béshinggha qayturdi; emdi Perwerdigar padishahliqni oghlung Abshalomning qolig'ha berdi; mana, özüngning rezilliking séning üstünge chüshiti, chünki sen bir qanxorsen! — dédi. **9** Zeruiyaning oghli Abishay padishahqa: Némishqa bu ölük it ghojam padishahni qarghisun? U yerde béríp uning béshini keskili manga ijazet bergeysen! — dédi. **10** Lékin padishah: I Zeruiyaning oghulliri, méning bilen néme karinglar? U qarghisa qarghisun! Eger Perwerdigar uninggha, Dawutni qarghighin, dep éytqan bolsa, undaqta kim uninggha: Némishqa bundaq qilisen? — déyelisun? **11** Dawut Abishaygha we barliq xizmetkarlirigha: Mana öz pushtumdin bolghan oghlum méning jénimni izdigen yerde, bu Binyamin kishi

uningdin artuqraq qilmamdu? Uni qarghighili qoyghin, chünki Perwerdigar uninggha shundaq buyruptu. **12** Perwerdigar belkim méning derdlirimni nezirige élip, bu ademning bügün méni qarghighanlirining ornida manga yaxshiliq yandurur, dédi. **13** Shuning bilen Dawut öz ademliri bilen yolda méngiwerdi. Shimey bolsa Dawutning uduldiki tagh baghrida mangghach qarghaytti hem tash étip topa-chang chachatti. **14** Padishah we uning bilen bolghan xelqning hemmisi hérip, menzilge barghanda u yerde aram aldi. **15** Emdı Abshalom barliq Israillar bilen Yérusalémgha keldi; Ahitofel uning bilen bille idi. **16** Dawutning dosti arkiliq Hushay Abshalomning qéshig'ha kelgende, u Abshalomgha: Padishah yashisun! Padishah yashisun! — dédi. **17** Abshalom Hushaygha: Bu séning dostunggha körsitidighan himmitingmu? Némishqa dostung bilen barmiding? — dédi. **18** Hushay Abshalomgha: Yaq, undaq emes, belki Perwerdigar we bu xelq hemde Israillarning hemmisi kimni tallisa, men uninggha tewe bolay we uning yénida turimen. **19** Shuningdin bashqa kimning xizmitide bolay? Uning oghlining qéshida xizmet qilamdim? Séning atangning qéshida xizmet qilghandek, emdi séning qéshingda xizmet qilay, — dédi. **20** Andin Abshalom Ahitofelge: Meslihetliship yol körsitinglar; qandaq qilsaq bolar? — dédi. **21** Ahitofel Abshalomgha: Atangning ordisig'ha qarighili qoyghan kénizekliri bilen bille yatqin; shuning bilen pütkül Israil séning özüngni atanggha nepretlik qilghanliqingni anglaydu; shundaq qilip sang'a egeshkenlarning qolliri küchlendürüldi, dédi. **22** Shuning bilen ular Abshalom üçün ordining ögziside bir chédir tikti; Abshalom hemme Israilning közliri alalda öz atisining kénizekliri bilen bille boldi. **23** U künlerde Ahitofelning bergen mesliheti xuddi kishi Xudadin sorap érishken söz-kalamdek hésablinatti. Uning Dawutqa we Abshalomgha bergen hemme meslihetimu hem shundaq qarilatti.

17 Ahitofel Abshalomgha: Manga on ikki ming ademni talliwélishqa ruxset berseng, men bügün kéche qozghilip, Dawutni qoghlay; **2** Men uning üstige chüshkinimde u hérip, qolliri ajiz bolidu; men uni alaqzade qiliwétimen, shundaqla uning bilen bolghan barliq xelq qachidu. Men peqet padishahnila urup öltürimen, **3** andin hemme xelqni sang'a béqindurup qayturimen. Sen izdigen adem yoqalsa, hemme xelq séning qéshinggha qaytidu; shuning bilen hemme xelq aman-ésen qalidu, dédi. **4** Bu meslihet Abshalomgha we Israilning barliq aqsqaqlirigha yaqti, **5** lékin Abshalom: Arkiliq Hushaynimu chaqiringlar; uning sözimnu anglayli, — dédi. **6** Hushay Abshalomning qéshig'ha kelgende, Abshalom uninggha: Ahitofel mundaq-mundaq éytti; u dégendek qilaylimu? Bolmisa, sen bir meslihet bergin, — dédi. **7** Hushay Abshalomgha: Ahitofelning bu waqitta bergen mesliheti yaxshi emes, — dédi. **8** Hushay yene mundaq dédi: «Sen atang bilen ademlirini bilisen'ghu — ular palwanlardur, hazir daladiki baliliridin juda qilin'ghan chishi éyiqtek peyli yaman. Atang bolsa heqiqiy jengchidir, öz ademliri bilen birge qonmaydu. **9** Mana u hazir bir gharda ya bashqa bir yerde mökünüwalghan bolsa kérek. Mubada u awwal xelqimiz üstige chüshse shuni anglihan herkim: Abshalomgha egeshkenler qirghinchiliqqa uchraptu, — deydu. **10** U

waqitta hetta shir yürek palwanlarning yüreklimu su bolup kétidu; chunki pütkül Israil atangning batur ikenlikini, shundaqla uninggha egeshelerningmu palwan ikenlikini bilidu. **11** Shunga meslihetim shuki, pütkül Israil Dandin tartip Beer-Shébaghiche séning qéshinggha téz yighilsun (ular déngizdiki qumlardek köptur!). Sen özüng ularni bashlap jengge chiqqin. **12** Biz uni qeyerde tapsaq, shebneim yerge chüshkende uning üstige chüsheyli. Shuning bilen uning özi we uning bilen bolghan kishilerdin héch kimmu qalmaydu. **13** Eger u bir sheherge kiriwalsimu, pütkül Israil shu yerge arghamchilarni élip kélip, sheherni hetta uningdiki kichik shéghil-tashlarnimu qaldurmay sörép ekilip, derya jilghisigha tashliwétimiz». **14** Abshalom bilen Israilning hemme ademliri: Arkiliq Hushayning mesliheti Ahitofelning meslihetidin yaxshi iken, déyishti. Chunki Perwerdigar Abshalomning béshigha bala kelsun dep, Ahitofelning yaxshi meslihetining bikar qilinishini békitkenidi. **15** Hushay Zadok bilen Abiyatar kahinlarga: Ahitofelning Abshalom bilen Israilning aqsqaqallirigha bergen mesliheti mundaq-mundaq, emma méning meslihetim bolsa mundaq-mundaq; **16** hazir siler derhal adem ewetip Dawutqa: Bu kéchide chölning kéchikliride qonmay, belki téz ötüp kétinglar, bolmisa padishah we uning bilen bolghan hemme xelq halak bolushi mumkin, dep yetküzinglar — dédi. **17** U waqitta Yonatan bilen Aximaaz En-Rogelde kütüp turatti; ular bashqilarning körüp qalmasliqi üçün sheherge kirmidi; bir dédekning chiqip ulargha xewer bérishi békitildi. Ular bérıp Dawut padishahqa xewerni yetküzdı. **18** Lékin bir yash yigit ularni körüp qélip, Abshalomgha dep qoydı. Emma bu ikkiylen ittık bérıp, Bahurimdiki bir ademning öyige kirdi. Bu ademning hoylisida quduq bar idi; ular shuninggha chüshüp yoshurundi. **19** Uning ayali quduqning aghzigha yapquchini yépip üstige soquqlghan bughdayni töküp qoydı; shuning bilen héch ish ashkarilanmıdı. **20** Abshalomning xizmetkarlırı öyge kirip ayalning qéshigha kélip: Aximaaz bilen Yonatan qeyerde? — dep sorıdı. Ayal: Ular ériqtin ötüp ketti, dédi. Kelgenler ularni izdep tapalmay, Yérusalémgha qaytıp ketti. **21** Ular ketkendin kéyin, bu ikkiylen quduqtin chiqıp, bérıp Dawut padishahqa xewer berdı. Ular Dawutqa: Qopup, sudin ötkin; chunki Ahitofel séni tutush üçün shundaq meslihet bériptu, — dédi. **22** Shuning bilen Dawut we uning bilen bolghan barlıq xelq qozghılıp İordan deryasidin ötti; tang atquche İordan deryasidin ötmigen héchkim qalmıdı. **23** Ahitofel öz meslihetini qobul qılmıghanlıqını körüp éshikini toqup, öz shehiridiki öyige bérıp, öyidiki kılgerge wesiyet tapshurghandin kéyin, ésilip öliwaldı. U öz atisining qebreside depne qilindi. **24** Shu ariliqta Dawut Mahanaıgha yétip kelgenidi, Abshalom we uning bilen bolghan Israilning hemme ademlirimu İordan deryasidin ötüp bolghanidi. **25** Abshalom Yoabning ornida Amasani qoshunning üstige serdar qılıp qoydı. Amasa bolsa Yitra isimlik bir Israillik kishining oghlı idi. U kishi Nahashning qızı Abigail bilen yéqinchiliq qilghanidi. Nahash Yoabning anisi Zeruiya bilen acha-singil idi. **26** Israil bilen Abshalom Giléadning zéminida bargah tikti. **27** Dawut Mahanaıgha yétip kelgende, Ammoniylarning Rabbah shehiridin bolghan Nahashning oghlı Shobi bilen Lo-Dibarlıq Ammielning

oghlı Makir we Rogélimdin bolghan Giléadlıq Barzıllay dégenler **28** yotqan-körpe, das, qacha-qucha, bughday, arpa, un, qomach, purchaq, qızıl mash, qurughan purchaqlar, **29** hesel, qaymaq we qoylarnı keltürüp, kala sütide qilin'ghan qurut-irimchik qatarlıqlarnı Dawut bilen xelqge yéyish üçün élip keldi, chunki ular: Shühbisizki, xelq chölde hérip-échip, ussap ketkendu, dep oylihanidi.

18 Dawut özi bilen bolghan xelqni yighip éditildi we ularning üstige mingbéshi bilen yüzbéshi qoydı. **2** Andin Dawut xelqni üç bölekke bölüp jengge chiqardı; birinchi bölekni Yoabning qol astida, ikkinchi bölekni Zeruiyaning oghlı, Yoabning inisi Abishayning qol astida we üçinchi bölekni Gatlıq İttayning qol astida qoydı. Padishah xelqge: Berheg, menmu siler bilen jengge chiqimen, dédi. **3** Lékin xelq: Sili chiqmisila, eger biz qachsaq dushman bizge perwa qılmaydu; hetta yérimiziz ölüp ketsekmü bizge perwa qılmaydu. Chunki özliri bizning on mingimizge barawer bolıla. Yaxshisi sili sheherde turup bizge hemdem bolushqa teyyar turghayla, dédi. **4** Padishah ulargha: Silerge néme layıq körünse, shuni qilimen, — dédi. Shuning bilen xelq yüzdin, mingdin bolup sheherdin chiqıwatqanda, padishah derwazining yénida turdı. **5** Padishah Yoab bilen Abshay we İttaygha: Men üçün Abshalomgha yaxshi muamilide bolup ayanglar, dédi. Padishahning [hemme serdarlırigha] Abshalom toghrisida shundaq tapilighinida, barlıq xelq tapilighinini anglıdı. **6** Andin xelq Israil bilen soqushqli meydan'gha chiqtı; soqush Efraimning ormanlıqida boldı. **7** U yerde Israil Dawutning ademliridin meghlup boldı. U küni ular qattıq qirghın qilindi — yigirme mingi öldi. **8** Soqush shu zémin'gha yéyildi; ormanlıq yewetkenler qilichta ölgenlerdin köp boldı. **9** Abshalom Dawutning ghulamırlı bilen tuyusız uchriship qaldı; Abshalom öz qéchirigha minip, chong dub derixining qoyuq shaxlırining tégidin ötkende, uning béshi derex shéxigha kepliship qélip, u ésilip qaldı; u min'gen qéchir bolsa aldigha kétip qaldı. **10** Bırsi buni körüp Yoabqa xewer bérıp: Mana, men Abshalomning bir dub derixide sanggilap turghinini kördüm, dédi. **11** Yoab xewer bergen ademge: Néme! Sen uni körüp turup, némishqa uni urup öltürüp yerge chüshürmiding? Shundaq qilghan bolsang, sanga on kümüş tengge we bir kemer bérettim, — dédi. **12** U adem Yoabqa: Qolumgha ming kümüş tengge tegsimu, qolumni padishahning oghlıgha uzatmayttım! Chunki padishahning hemmimiz aldida sanga, Abishaygha we İttaygha: Méning üçün her biringlar Abshalomni ayanglar, dep buyrughinini anglıduq. **13** Eger men öz jénimni tewekkul qılıp, shundaq qilghan bolsam (herqandaq ish padishahtın yoshurun qalmaydu!) sen meni tashlap, dushmaning qatarida köretting, — dédi. **14** Yoab: Séning bilen bundaq déyishishke cholam yoq! — dédi-de, qoligha üç neyzini élip derexke sanggılaqlıq halda tirik turghan Abshalomning yürikige sanjıdı. **15** Andin Yoabning yaragh kötürgüchisi bolghan on ghulam Abshalomning chörisige yighip, uni urup öltürdi. **16** Andin Yoab kanay chaldı; xelq Israilni qoghlashtın yandı; chunki Yoab qoshunni chékinishke chaqırdı. **17** Ular Abshalomni ormanlıqtiki chong bir azgalgha tashlap üstige nurghun tashlarnı döwilep qoydı. Israilar bolsa qéchip herbiri öz

makanig'ha ketti. **18** Abshalom tirik vaqtida padishah wadisida özige bir abide turghuzganidi. Chunki u: Méning naminni qaldurdighan'gha oghlum yoq dep, u tash abidini öz nami bilen atighanidi. Shuning bilen bu tash бүгүн'ge qeder «Abshalomning yadikari» dep atilidu. **19** Zadokning og'li Aximaaz [Yoabqa]: Perwerdigar séni dushmanliringdin qutquzup sen üçün intiqam aldi, dep padishahqa xewer bérishke méni derhal mangghuzghin, — dédi. **20** Lékin Yoab uninggha: Sen бүгүн xewer bermeysen, belki bashqa bir küni xewer bérisen; padishahning og'li ölgini tüpeylidin, бүгүн xewer bermeysen, dédi. **21** Shuning bilen Yoab Kushiylig'ha: Bérup padishahqa körginingni dep bergin, dédi. Kushiylig' Yoabqa tezim qilib yügürüp ketti. **22** Lékin Zadokning og'li Aximaaz Yoabqa yene: Qandaqla bolmisun bu Kushiyning keynidin yügürüşke manga ijazet bergin, — dédi. Yoab: I oghlum, sanga héchqandaq söyünchi bergidek xewer bolmisa, némishqa yügürüşni xalaysen? — dédi. **23** U yene: Qandaqla bolmisun, méni yügürgüzgin, dédi. Yoab uninggha: Mang, yügür, déwidi, Aximaaz Iordan deryasidiki tüzlenglik bilen yügürüp Kushiyege yétishup uningdin ötüp ketti. **24** Dawut ichki-tashqi derwazining otturida olturatti. Közetchi derwazining ögzisidin sépilning üstige chiqip, bëshini kötürüp qariwidi, mana bir ademning yügürüp kéliwatqinini kördi. **25** Közetchi warqirap padishahqa xewer berdi. Padishah: Eger u yalghuz bolsa uningda choqum xewer bar, dédi. Xewerchi bolsa yéqinlaship kéliwatatti. **26** Andin közetchi yene bir ademning yügürüp kelginini kördi. Közetchi derwaziwen'ge: Mana yene bir adem yalghuz yügürüp kéliwatidu, — dédi. Padishah: Bumu xewerchi iken, dédi. **27** Közetchi: Awwalqisining yügürüşhi manga Zadokning og'li Aximaazning yügürüşhidek köründi, — dédi. Padishah: U yaxshi adem, xush xewer yetküzidu, — dédi. **28** Aximaaz padishahqa tolawp: Salam! dep padishahqa yüzini yerge tegküzüp tezim qilip: Ghojam padishahqa ziyat yetkürüşke qollarini kötürgen ademlerni meghlubiyetke muptila qilghan Perwerdigar Xudaliri mubarektur! — dédi. **29** Padishah: Abshalom salametmu? — dep soridi. Aximaaz jawab bérup: Yoab padishahning quli we péqirlirini mangdurghanda, péqir kishilarning chong qalaymiqanchiliqini kördüm, lékin néme ish bolghanliqini bilmidim, — dédi. **30** Padishah: Boldi, buyaqta turup turghin, dédi. U bir terepke bérup turdi. **31** We mana, Kushiylig' yétip keldi; Kushiylig' Ghojam padishah xush xewerini angliqayla. Perwerdigar бүгүн asiyliq qilip qozghalghan hemmisidin silini qutquzup, ulardin intiqam aldi, dédi. **32** Padishah Kushiylig'ha: Yigit Abshalom salametmu? dep soridi. Kushiylig' Ghojam padishahning dushmanliri we silini qestleshke qozghalghanlarning hemmisi u yigitke oxshash bolsun! — dédi. **33** Padishah tolimu azablinip, derwazining töpisisidiki balixanig'ha yighlighan péti chiqti; u mangghach: I oghlum Abshalom! I oghlum, oghlum Abshalom! Kashki, men séning ornungda ölsém bolmasmidil! I Abshalom, méning oghlum, méning oghlum! dédi.

19 Birsu Yoabqa: Padishah Abshalom üçün yighlap matem tutmaqta, dep xewer berdi. **2** Shuning bilen shu kündiki nusret xelq üçün musibetke aylandi; chunki

xelq shu künide: Padishah öz og'li üçün qayghu-hesret tartiwatidu, dep anglidi. **3** U küni xelq soqushtin qéchip xijalette qalghan ademlerdek, oghriliqche sheherge kirdi. **4** Padishah yüzini yétip: I, oghlum Abshalom, i Abshalom, méning oghlum, méning oghlum! — dep qattiq awaz bilen peryard kötürdi. **5** Lékin Yoab padishahning öyige kirip, uning qéshig'ha kélip: Öz jénimgni, oghullirig' bilen qizlirig'ning jénini, ayallirig'ning jéni bilen kénizeklirig'ning jénini qutquzghan hemme xizmetkarlarning yüzini sen бүгүн xijalette qaldurdung! **6** Sen özüngge nepretlinidighanlarni söyisen, séni söyidighanlarga nepretlinidighandek qilisen! Chunki sen бүгүн sardarlirig'ni yaqi xizmetkarlirig'ni neziringde héchnerse emes dégendek qilding! Chunki бүгүн Abshalom tirik qélip, biz hemmimiz ölgen bolsaq, neziringde yaxshi bolattiken, dep bilip yettim. **7** Emdi chiqip xizmetkarlirig'ning könglige teselliylig' bergin; chunki men Perwerdigar bilen qesem qilimkeni, eger chiqmisang, бүгүн kéche héch adem séning bilen qalmaydu. Bu bala yashliqig'din tartip бүгünki kün'giche üstüngge chüshken herqandaq baladin éghir bolidu, — dédi. **8** Shuning bilen padishah chiqip derwazida olturdi, hemme xelqge: Mana, padishah derwazida olturidu, dégen xewer yetküzülgende, ularning hemmisi padishahning qéshig'ha keldi. Emma Israillar bolsa hemmisi qéchip, öz öyige qaytip ketti. **9** Emdi Israil qebilisidiki hemme xelq ghulghula qilishup: Padishah bizni dushmanlirimizning qolidin azad qilghan, bizni Filistiylerning qolidin qutquzghanidi. Emma, u hazir Abshalom tüpeylidin zémindin özi qachuruwatidu. **10** Lékin biz üstimizge padishah bolushqa mesih qilghan Abshalom bolsa jengde öldi. Emdi némishqa padishahni yandurup élip kélishe gep qilmaysiler? déyishti. **11** Dawut padishah Zadok bilen Abiyatar kahinlarga adem ewetip: Siler Yehudanig' aqsqaqallirig'ha: [Padishah mundaq deydu]: — Hemme Israillarning padishahni ordisig'ha qayturup kéleyli, déyishken teliplirining hemmisi padishahning qulig'ig'ha yetken yerde, némishqa siler bu ishta ulardin kéyin qalisiler? **12** Siler méning qérindashlirim, méning et-ustixanlirim turup, némishqa padishahni élip kélishte hemmisidin kéyin qalisiler?! — denglar. **13** We shundaqla yene Amasaghimu: Padishah mundaq deydu: — Sen méning et-ustixanlirim emesmusen? Eger séni Yoabning ornida méning qéshimda daim turidighan qoshunning sardari qilmisam, Xuda méni ursun hem uningdin artuq jazalisun — denglar, — dédi. **14** Buning bilen u Yehudadiki ademlerning köngüllirini bir ademning könglidek özige mayil qildi. Ular padishahqa adem mangdurup: Sen özüng bilen hemme xizmetkarlirig' birge yénip kélinglar, dep xewer yetküzidi. **15** Shuning bilen padishah yénip Iordan deryasig'ig'ha keldi. Yehudadiki ademler padishahni Iordan deryasidin ötküzimiz dep, padishahning aldigha Gilgalgha barghanidi. **16** Bahurimdin chiqqan Binyaminliq Géraning og'li Shiméy aldirap kélip, Yehudadiki ademler bilen chüshüp, padishahning aldigha chiqti. **17** Shiméyge Binyamin qebilisidin ming adem egeshti; ular bilen Saulning jemetide xizmetkar bolghan Ziba, uning on besh og'li we yigirme xizmetkarimu uninggha qoshulup keldi; bularning hemmisi Iordan deryasidin ötüp

padishahning aldigha chiqti. **18** Bir kéme padishahning ixtiyariga qoyulup, aile tawabiatiirini ötküzüş üçün uyan-buyan ötüp yüretti. Padishah Iordan deryasidin ötkende, Géraning oghli Shimey kélip uning aldida yiqilip turup **19** padishahqa: Ghojam qullirigha qebihlik sanimighayla; ghojam padishah Yérusalémidin chiqqan künde qullirining qilghan qebihlikini eslirige keltürmigeyla; u padishahning könglige kelmisun. **20** Chünki qulliri özining gunah qilghini obdan bilidu; shunga mana, men Yüsüpning jemetidin hemmidin awwal бүгүн ghojam padishahni qarshi élishqa chiqtimmen, — dédi. **21** Zeruiyaning oghli Abishay buni angla: Shimey Perwerdigarning mesih qilghinini qarghghan tursa, ölümge mehkum qilinish lazim bolmamdu? — dédi. **22** Lékin Dawut: I Zeruiyaning oghulliri, silerning méning bilen néme karinglar? Bүгүн siler manga qarshi chiqmaqchimisiler? Bүгünki künde Israilda ademler ölümge mehkum qilinishi kérekmu? Bүгүн Israilgha padishah ikenlikimni bilmeymenmu? — dédi. **23** Andin padishah Shimeyge: Sen ölmeysen, — dédi. Padishah uninggha qesem qildi. **24** Emdi Saulning newrisi Mefiboshet padishahni qarshi alghili keldi. Padishah ketken künden tartip saq-salamet qaytip kelgen kün'giche, u ya putlirining tirniqini almighan ya saqilini yasimighan we yaki kiyimlirini yumighanidi. **25** U padishahni qarshi alghili Yérusalémidin kelgende, padishah uningdin: I Mefiboshet, némishqa méning bilen barmiding? — dep soridi. **26** U: I, ghojam padishah, qulliri aqsaq bolghachqa, éshikimni toqup, minip padishah bilen bille baray, dédim. Emma xizmetkarim méni aldap qoyuqtu; **27** u yene ghojam padishahning aldida qullirining gheywitini qildi. Lékin ghojam padishah Xudaning bir perishtisidektur; shuning üçün silige néme layiq körünse, shuni qilghayla. **28** Chünki atamning jemetining hemmisi ghojam padishahning aldida ölgen ademlerdek idi; lékin sili öz qullirini özliri bilen hemdastixan bolghanlar arisida qoydila; méning padishahning aldida peryad qilghili néme heqqim bar? — dédi. **29** Padishah uninggha: Némishqa ishliring toghrisida sözliwérisen? Méning hökümüm, sen bilen Ziba yerlerni bölüshiwélinglar, — dédi. **30** Mefiboshet padishahqa: Ghojam padishah aman-ésen öz öyige kelgendin kéyin, Ziba hemmisini alsimu razimen! — dédi. **31** Giléadliq Barzillaymu Rogélimdin chüshüp padishahni Iordan deryasidin ötküzüp qoyushqa kélip, padishah bilen bille Iordan deryasidin ötti. **32** Emdi Barzillay xéli yashan'ghan bir adam bolup, seksen yashqa kirgenidi. Padishah Mahanaimda turghan waqitta, uni qamdighan del mushu adam idi; chünki u xéli katta bir kishi idi. **33** Padishah Barzillaygha: Méning bilen barghin, men sendin Yérusalémda özümmingkide xewer alimen, dédi. **34** Lékin Barzillay padishahqa: Méning birnechche künlük ömrüm qalghandu, padishah bilen birge Yérusalémgha baramdim? **35** Qulliri seksen yashqa kirdim. Yaxshi-yamanni yene perq ételeymenmu? Yep-ichkinimning temini tétalamdım? Yigit neghmichiler bilen qiz neghmichilerning awazini angliyalamdım? Némishqa qulliri ghojam padishahga yene yük bolimen? **36** Qulliri peqet padishahni Iordan deryasidin ötküzüp andin azraq uzitip qoyay dégen; padishah buning üçün némishqa manga shunche shapaet körsitidila? **37**

Qullirining ölgende öz shehirimde, atam bilen anamning qebrisining yénida yétishim üçün qaytip kétishige ijazet bergeyla. Emdi mana, bu yerde öz qulliri Kimham bar emesmu? U ghojam padishah bilen ötüp barsun, uninggha özlirige néme layiq körünse shuni qilghayla, — dédi. **38** Padishah: Kimham méning bilen ötüp barsun; sanga néme layiq körünse uninggha shuni qilay, shundaqla sen mendin her néme sorisang, sanga qilimen, — dédi. **39** Andin xelqning hemmisi Iordan deryasidin ötti, padishahmu ötti. Andin padishah Barzillayni söyüp uninggha bext tildi; Barzillay öz yurtigha yénip ketti. **40** Padishah Gilgalgha chiqti, Kimham uning bilen bardi. Yehudadiki barliq ademler bilen Israilning xelqing yérim padishahni deryadin ötküzüp uzitip qoyghanidi. **41** Andin mana, Israilning barliq ademliri padishahning qéshigha kélip: Némishqa qérindashlirimiz Yehudaning ademliri oghriliqche padishahni we padishahning aile-tawabiatiirini, shundaqla Dawutqa egeshken hemme ademlerni Iordan deryasidin ötküzüşke muyesser bolidu? — dédi. **42** Yehudaning hemme ademliri Israilning ademlirige jawab bérıp: Chünki padishah bilen bizning tughqanchilikimiz bar, némishqa bu ish üçün bizdin xapa bolisiler? Biz padishahningkidin bir némini yiduqmu, yaki u bizge bir in'am berdimu? — dédi. **43** Israilning ademliri Yehudaning ademlirige jawab bérıp: Qebile boyiche alghanda, padishahning [on ikki] ülüsttin oni bizge tewedur, silerge nisbeten bizning Dawut bilen téximu chongraq buraderchilikimiz bar. Némishqa bizni közge ilmayisiler? Padishahimizni yandurup élip kélishe awwal teshebbus qilghanlar biz emesmiduq? — dédi. Emma Yehudaning ademlirining sözliri Israilning ademlirining sözliridin téximu qattiq idi.

20 We shundaq boldiki, shu yerde Binyamin qebilisidin, Bikrining oghli Shéba isimlik bir iplas bar idi. U kanay chélip: — Bizning Dawutta héchqandaq ortaq nésiwimiz yoq; Yessening oghlidin héchqandaq mirasimiz yoq! I Israil, herbirliringlar öz öyüngerlerge yénip kétinglar, — dédi. **2** Shuning bilen Israilning hemme ademliri Dawuttin yénip Bikrining oghli Shébagha egeshti. Lékin Yehudaning ademliri Iordan deryasidin tartip Yérusalémghiche öz padishahigha ching baghlinip, uninggha egeshti. **3** Dawut Yérusalémgha kélip ordisigha kirdi. Padishah ordigha qarashqa qoyup ketken ashu on kénizekni bir öyge qamap qoydi. U ularni baqti, lékin ulargha yéqinchilik qilmidi. Shuning bilen ular u yerde tul ayallardek ölgüche qamalghan péti turdi. **4** Andin padishah Amasagha: Üch kün ichide Yehudaning ademlirini chaqirip, yighip kelgin; özüngmu bu yerde hazir bolghin, dédi. **5** Shuning bilen Amasa Yehudaning ademlirini chaqirip yighqili bardi. Lékin uning undaq qilishi padishah békitten waqittin kéyin qaldi, **6** u waqitta Dawut Abishaygha: Emdi Bikrining oghli Shéba bizge chüshüridighan apet Abshalomning chüshüriginidin téximu yaman bolidu. Emdi ghojangning xizmetkarlirini élip ularni qoghlap barghin. Bolmisa, u mustehkem sheherlerni igilwélip, bizdin özini qachurushi mumkin, — dédi. **7** Shuning bilen Yoabning ademliri we Keretiylar, Peletiyler, shundaqla barliq palwanlar uninggha egiship chiqti; ular

Yérusalémdin chiqip, Bikrining ogʻli Shébani qogʻlighili bardi. **8** Ular Gibéondiki qoram tashqa yéqin kelgende Amasa ularning aldigha chiqti. Yoab üstibéshigha jeng libasini kiyip, bélige ghilapliq bir qilichini asqan kemer baghligʻhanidi. U aldigha méngiwidi, qilich ghilaptin chüshüp ketti. **9** Yoab Amasadin: Tinchliqmu, inim? — dep soridi. Yoab Amasani söymekchi bolghandek ong qoli bilen uni saqilidin tutti. **10** Amasa Yoabning yene bir qolida qilich barlighigha diqqet qilmidi. Yoab uning qorsiqigha shundaq tiqtiki, üçeyliri chiqip yerge chüшти. Ikkinchi qétim sélishning hajiti qalmighanidi; chünki u öldi. Andin Yoab bilen inisi Abishay Bikrining ogʻli Shébani qogʻlighili ketti. **11** Yoabning ghulamiridin biri Amasaning yénida turup: Kim Yoab terepte turup Dawutni qollisa, Yoabqa egeshsun, deytti. **12** Emma Amasa öz qénida yumilinip, yolning ottursida yatatti; uni körgen xelqing herbiri toxtaytti. U kishi hemme xelqing toxtighinini körüp, Amasaning jesitini yoldin étzliqqa tartip qoydi hem bir kiyimni uning üstige tashlidi. **13** Jeset yoldin yótkelgendin kéyin xelqing hemmisi Bikrining ogʻli Shébani qogʻlighili Yoabqa egeshdi. **14** Shéba bolsa Beyt-Maakahdiki Abelgiche we Bériyliklarning yurtining hemme yerlirini kézip Israilning hemme qebiliridindin ótti. [Bériyliklermu] jem bolup uninggha egiship bardi. **15** Shuning bilen Yoab we ademliri kélip, Beyt-Maakahdiki Abelde uni muhasirige aldi. Ular sheherning chörisidiki sépilning udulida bir istihkam saldi; Yoabqa egeshkenlarning hemmisi kélip, sépilni örüşke bazghanlawatqanda, **16** Danishmen bir xotun sheherdin towap: Qulaq sélinglar! Qulaq sélinglar! Yoabni bu yerge chaqirip kélinglar, méning uning bilen sözleshmekchi bolghinimni uninggha éytinglar, — dédi. **17** U yéqin kelgende xotun uningdin: Sili Yoabmu? — dep soridi. U: Shundaq, men shu, dédi. Xotun uninggha: Dédeklirining sözini anglighayla, dédi. U: Anglawatimen, dédi. **18** Xotun: Konilarda Abelde meslihet tapqin, andin mesililer hel qilinidu, dégen gep bar; **19** Israilning tinch we mömin bendiliridin birimen; sili hazir Israildiki ana kebi chong bir sheherni xarap qiliwatidila; némishqa Perwerdigarning mirasini yoqatmaqchi bolila? — dédi. **20** Yoab jawab béríp: Undaq ish mendin néri bolsun! Mendin néri bolsun! Méning héchnémini yutuwalghum yaki yoqatqum yoqtur; **21** ish undaq emes, belki Efraimdiki édirliqtin Bikrining ogʻli Shéba dégen bir adem Dawut padishahqa qarshi qolini kóttürüptu. Peqet uni tapshursanglar, andin sheherdin kétimen, dédi. Xotun Yoabqa: Mana uning béshi sépildin silige tashlinidu, — dédi. **22** Andin xotun öz danaliqi bilen hemme xelqge meslihet saldi; ular Bikrining ogʻli Shébaning béshini késip, Yoabqa tashlap berdi. Yoab kanay chaldi, uning ademliri shuni anglap, sheherdin kétip, herbiri öz öyige qaytti. Yoab Yérusalémgha padishahning qéshigha bardi. **23** Emdi Yoab pütkül Israilning qoshunining serdari idi; Yehoyadaning ogʻli Binaya bolsa Keretiyler bilen Peletiyerning üstige serdar boldi. **24** Adoniram baj-alwan'gha bash boldi, Ahiludning ogʻli Yehoshafat bolsa diwan bégi boldi; **25** Shéwa katip, Zadok bilen Abiyatar kahin idi; **26** Yairliq Ira bolsa Dawutqa xas kahin boldi.

21 Emma Dawutning künliride uda üç yil acharchiliq boldi. Dawut uning toghruluq Perwerdigardin soridi. Perwerdigar uninggha: Acharchiliq Saul we uning qanxor jemetidikiler sewebidin, yeni uning Gibéonluqlarni qirghin qilghinidin boldi, dédi. **2** Padishah Gibéonluqlarni chaqirip, ular bilen sözleshti (Gibéonluqlar Israilardin emes idi, belki Amoriylarning bir qaldisi idi. Israil eslide ular bilen ehde qilib qesem ichkenidi; lékin Saul Israil we Yehudalargha bolghan qizghinliq bilan ularni óltürüşke intilgenidi). **3** Dawut Gibéonluqlargha: Silerge néme qilib bérey? Men qandaq qilib bu gunahni kafaret qilib yapsam, andin siler Perwerdigarning mirasigha bext-beriket tiliyeysiler? — dédi. **4** Gibéonluqlar uninggha: Bizning Saul we uning jemetidikilerdin altun-kümüş sorash heqqimiz yoq, we bizning sewebimizdin Israildin bir ademnimu ölümgé mehkum qildurush heqqimiz yoq, dédi. Dawut: Siler néme désenglar, men shundaq qilay, dédi. **5** Ular padishahqa: Burun bizni yoqatmaqchi bolghan, bizni Israilning barliq pasilliri ichide turghudek yéri qalmisun dep, bizni halak qilishqa qestligen héliqi kishining, **6** hazir uning erke neslidin yettisi bizge tapshurup bérilsun, biz Perwerdigarning tallighini bolghan Saulning Gibéah shehiride, Perwerdigarning aldida ularni óltürüp, ésip qoyayli, dédi. Padishah: — Men silerge choqum tapshurup bérimen, dédi. **7** Lékin Dawut bilen Saulning ogʻli Yonatanning Perwerdigar aldida ichishken qesimi wejidin padishah Saulning newrisi, Yonatanning ogʻli Mefiboshetni ayidi. **8** Padishah Ayahning qizi Rizpahning Saulgha tugʻup bergén ikki ogʻli Armoni we Mefiboshetni we Saulning qizi Miqal Meholatliq Barzillayning ogʻli Adriel üçün béqiwalghan besh ogʻulni tutup, **9** Gibéonluqlarning qoligha tapshurdi. Bular ularni döngde Perwerdigarning aldida ésip qoydi. Bu yetteylen bir künde óltürüldi; ular óltürülgende arpa ormisii aldidiki künler idi. **10** Andin Ayahning qizi Rizpah böz rextini élip, qoram üstige yéyip saldi. U orma bashlan'ghandin tartip asmandin yamghur chüshken waqitqiche, u yerde olturup kündüzi qushlarning jesetlarning üstige qonushigha, kéchisi yirtquqlarning ularni dessep cheylishige yol qoymidi. **11** Birsii Saulning kéniziki, Ayahning qizi Rizpahning qilghanlirini Dawutqa éytti. **12** Shuning bilen Dawut Yabesh-Giléadtikilerning qéshigha béríp, u yerdin Saulning we uning ogʻli Yonatanning söngeklirini élip keldi (Filistiyler Gilboada Saulni óltürgen künde ularning jesetlirini Beyt-Shandiki maydanda ésip qoyghanidi; Yabesh-Giléadtikiler eslide bularni shu yerdin oghriliqche élip ketkenidi). **13** Dawut Saul bilen uning ogʻli Yonatanning söngeklirini shu yerdin élip keldi; ular ésip óltürülgén yetteylenning söngeklirinimu yighip qoydi, **14** andin shularni Saul bilen ogʻli Yonatanning söngekliri bilan Binyamin zéminidiki Zélada, atisi kishning qebiride depne qildi. Ular padishah emr qilghandek qildi. Andin Xuda [xelqing] zémin toghruluq dualirini ijabet qildi. **15** Filistiyler bilen Israilning ottursida yene jeng boldi, Dawut öz ademliri bilen chüshüp, Filistiyler bilen soqushdi. Emma Dawut tolimu charchap ketti; **16** Rafahning ewladliridin bolghan Ishbi-Binob Dawutni óltürmekchi idi; uning mis neyzisining éghirliqi üç yüz shekel idi; uninggha yene yéngi sawut baghlaqliq

idi. **17** Lékin Zeruinyaning oghli Abishay uninggha yordemge kélip Filistinyi qilichlash óltürdi. Shu küni Dawutning ademiliri uninggha qesem qilip: Sen yene biz bilen jengge chiqmighin! Bolmisa Israilning chirighi óchüp qalidu, — dédi. **18** Bu ishtin kéyin shundaq boldiki, Gobta Filistiyler bilen yene jeng boldi; u waqitta Hushatliq Sibbikay Rafahnning ewladidin bolghan Safni óltürdi. **19** Gobta yene bir qétim Filistiyler bilen jeng boldi; u chaghda Beyt-Lehemlik Yairning oghli El-Hanan Gatliq Goliyatning inisini óltürdi. Uning neyzisinin sépi bapkarning xadisidek idi. **20** Yene bir jeng Gatta boldi; u yerde égez boyluq bir adem bar idi, qollarining altidin barmaqlari, putlirining altidin barmaqlari bolup jemi yigirme töt barmiqi bar idi. U hem Rafahnning ewladi idi. **21** U Israillarning aldida turup ularni mazaq qildi; lékin Dawutning akisi Shimiyanning oghli Yonatan uni óltürdi. **22** Bu töt kishi Gatliq Rafahnning ewladi bolup, hemmisi Dawutning qolida yaki uning xizmetkarlirining qolida óltürüldi.

22 Perwerdigar uni barliq dushmanliridin hem Saul padishahning qolidin qutquzghan küni, u Perwerdigargha bu küyni éytti: — **2** U mundaq dédi: — Perwerdigar méning xada téghim, méning qorghinim, méning nijatkarimdur! **3** Xuda méning qoram téshimdur, men Uninggha tayinimen — U méning qalqinim, méning qutquzghuchi münggüzüm, Méning égez munarim we bashpanahim, méning qutquzghuchimdur; Sen méni zorawanlardin qutquzisen! **4** Medhiyilerge layiq Perwerdigargha men nida qilimen, Shundaq qilip, men dushmanlirimdin qutquzulimen; **5** Chünki ölümning asaretliri méni qorshiwaldi, Ixlassizlarning yamrap kétishi méni qorqitiwetti; **6** Tehtisaraning taniliri méni chirimiwaldi, Ölüm sirtmaqliri aldingha keldi. **(Sheol h7585)** **7** Qiyналghinimda men Perwerdigargha nida qildim, Xudayimgha peryad kötürdüm; U ibadetxanisidin awazimni anglidi, Méning peryadim Uning quliqigha kirdi. **8** Andin yer-zémin tewrep silkinip ketti, Asmanlarning ulliri dehshehtlik tewrendi, silkinip ketti; Chünki U ghezeplendi. **9** Uning dimighidin is örlep turatti, Aghzidin chiqqan ot hemmisini yutuwwetti; Uningdin kömür choghiliri chiqti; **10** U asmanlarni éngishtürüp égir chüшти, Puti astida tum qarangghuluq idi. **11** U bir kérub üstide perwaz qildi, U shamalning qanatlarida köründi. **12** U qarangghuluqni, shundaqla yighilghan sularni, Asmanlarning qoyuq bulutlirini, Öz etrapida chédiri qildi. **13** Uning aldida turghan yoruqluqtin, Otluq choghlar chiqip ótti; **14** Perwerdigar asmanda güldüldi; Hemmidin aly Bolghuchi awazini yangratti; **15** Berheq, U oqlirini étip, [dushmanlirimni] tarqitiwetti; Chagmaqlarni chaqturup, ularni qiyqas-süren'ge saldi; **16** Shuning bilen dengizning tekti körünüp qaldi, Alemning ulliri ashkarilandi, Perwerdigarning tenbihi bilen, Dimighining nepisining zerbisi bilen. **17** U yuqiridin qolini uzitip, méni tutti; Méni ulugh sulardin tartip aldi. **18** U méni küchlük dushmanimdin, Manga öchmenlerdin qutquzdi; Chünki ular mendin küchlük idi. **19** Külpetke uchrighan künümde, ular manga qarshi hujumgha ótti; Biraq Perwerdigar méning tayanchim idi. **20** U méni kengri-azade bir jaygha élip chiqardi; U méni qutquzdi, chünki U mendin xursen boldi. **21** Perwerdigar heqqaniyliqimgha qarap

manga iltipat körsetti; Qolumning halalliqini U manga qayturdy; **22** Chünki Perwerdigarning yollirini tutup keldim; Rezillik qilip Xudayimdin ayrilip ketmidim; **23** Chünki uning barliq hökümliri aldimdidur; Men Uning belgilimiliridin chetnep ketmidim; **24** Men Uning bilen ghubarsiz yürdüm, Özümni gunahtin néri qildim. **25** We Perwerdigar heqqaniyliqimgha qarap, Köz aldida bolghan halalliqim boyiche qilghanlirimni qayturdy. **26** Wapadar-méhribanlargha Özüngni wapadar-méhriban körsitisen; Ghubarsizlargha Özüngni ghubarsiz körsitisen; **27** Sap dilliqlargha Özüngni sap dilliqlar körsitisen; Tetürlerge Özüngni tetür körsitisen; **28** Chünki Sen ajiz mömin xelqni qutquzisen; Biraq közlirigini tekebbur üstige tikip, Ularни shermende qilisen; **29** Chünki Sen Perwerdigar méning chiraghimdursen; Perwerdigar méni basqan qarangghuluqni nurlanduridu; **30** Chünki Sen arqiliq dushman qoshuni arisidin yügürüp óttüm; Sen Xudayim arqiliq men sépildin atlap óttüm. **31** Tengrim — Uning yoli mukemmeldur; Perwerdigarning sözi sinap ispatlan'gandur; U Özige tayan'ghanlarning hemmisige qalqandur. **32** Chünki Perwerdigardin bashqa yene kim ilahdur? Bizning Xudayimizdin bashqa kim qoram tashtur? **33** Tengri méning musthekem qorghinimdur; U yolumni mukemmel, tüp-tüz qilidu; **34** U méning putlirimni kéyikningkidek qilidu; U méni yuqiri jaylirimgha turghuzidu; **35** Qollirimni urush qilishqa ógitidu, Shunglashqa bileklirim mis kamanni kéreleydu; **36** Sen manga nijatingdiki qalqanni berding, Séning mulayim kemterliking méni ulugh qildi. **37** Sen qedemlirim astidiki jayni keng qilding, Méning putlirim téyilip ketmidi. **38** Men dushmanlirimni qoghlap yoqattim, Ular halak bolmighuche héch yanimdim. **39** Qayta turalmighudek qilip, Ularни halak qilip yanjidim, Ular putlirim astida yiqildi. **40** Sen jeng qilishqa küch bilen béliumni baghliding; Men manga hujum qilghanlarni putum astida élgildürdüg; **41** Dushmanlirimni manga arqini qilip qachquzdug, Shuning bilen men manga öchmenlerni yoqattim. **42** Ular telmürdi, biraq qutquzidighan héchkim yoq idi; Hetta Perwerdigargha qariwidi, Umu ulargha jawab bermidi. **43** Men ularни soqup yerdiki topidek qiliwettim; Kochidiki patqaqtek men ularни cheyliwettim; Ularning üstidin pétiqdiwettim. **44** Sen méni xelqimning nizaliridin qutquzghansen; Sen méni ellerning béshi bolushqa saqliding; Manga yat bolghan bir xelq xizmitimde bolmaqta. **45** Yat eldikiler manga zeiplish teslim bolidu; Anglishi bilenla ular manga itaet qilidu; **46** Yat eldikiler chüshkünliship kétidu; Ular öz istihkamiridin titrigen halda chiqip kélidu; **47** Perwerdigar hayattur! Méning Qoram Téshim mubareklensun; Nijatim bolghan qoram tash Xuda alydur, dep medhiyilensun! **48** U, yeni men üçün toluq qisas alghuchi Tengri, Xelqlarni manga boysundurghuchidur; **49** U méni dushmanlirim arisidin chiqarghan; Berheq, Sen méni manga hujum qilghanlardin yuqiri kötürdüg; Zorawan ademdin Sen méni qutulurdug. **50** Mushu seweblik men eller arisida sanga teshekkür éytimen, i Perwerdigar; Namingni ulughlap küylerni éytimen; **51** U bolsa Özi tikligen padishahqa zor qutquzushlarni béghishlaydu; Özi mesih qilghinigha, Yeni Dawutqa hem uning neslige menggüge özgermes muhebbetni körsitidu.

23 Töwendikiler Dawutning axirqi sözliridir: — Yessening oghli Dawutning bëshariti, Yuqiri mertiwige kötürülgen, Yaqupning Xudasi terepidin mesihlen gen, Israilning söyümlük küychisining bësharet sözliri mana: — **2** Perwerdigarning Rohi men arqiliq söz qildi, Uning sözliri tilimidur. **3** Israilning Xudasi söz qildi, Israilning Qoram Téshi manga shundaq dédi: — Kimki ademlerning arisida adalet bilen seltenet qilsa, Kimki Xudadin qorqush bilen seltenet qilsa, **4** U quyash chiqqandiki tang nuridek, Bulutsiz seherdek bolidu, Yamghurdin kéyin asman süzük bolushi bilen, Yumran maysilar tupraqtin chiqidu, mana u shundaq bolidu. **5** Berheq, méning öyüm Tengri aldida shundaq emesmu? Chünki U men bilen menggülik ehde tüzdi, Bu ehde hemme ishlarda mupessel hem mustehkemdur; Chünki méning barliq nijatliq ishlimni, Hemme intizarliqimni, U berq urghuzmamdu? **6** Lékin iplaslarning hemmisi tikenlerde, Héchkim qolida tutalmighachqa, chöriwétilidu. **7** Ulargha qol uzatquchi özini tömür qoral we neyze sépi bilen qorallandurmisa bolmaydu; Ular haman turghan yéride otta köydürwétilidu! **8** Dawutning palwanlirining isimliri töwendikidek xatirlen'gendur: — Taxkimonluq Yosheb-Bashsebet serdarlarning beshi idi. U bir qétimlik jengde neyze oynitip, sekkiz yüz ademni öltürgenidi. **9** Kéyinkisi Aoxiy Dodoning oghli Eliazar idi; Filistiylar yigihlip jeng qilmaqchi boldi; shu waqitta Dawut we uningha hemrah bolup chiqqan üç palwan ularni jengge chaqirdi; Eliazar shu üçtin biri idi. Lékin Israillar chékindi; **10** u qozghilip, taki béliki télip, qoli qilichqa chapliship qalghuche Filistiylarni qirdi. U küni Perwerdigar Israillarni chong nusretke érishtürdi. Xelq uning qéshigha qaytqanda peqet olja yighish ishila qalghanidi. **11** We uningdin kéyinkisi Hararliq Agiyning oghli Shammah idi. Bir küni Filistiylar qoshun bolup yigihlghanidi; yéqin etrapta qoyuq ösken bir qizil mashliq bar idi. Kishiler Filistilarning aldidin qachqanidi, **12** Shammah bolsa qizil mashliq otturisida mezmüt turup, uni qoghdap Filistiylarni qirdi; shuning bilen Perwerdigar [Israillargha] ghayet zor nusret ata qildi. **13** Orma waqitda ottuz yoblashchi ichidin yene üçü Adallarning gharigha chüshüp, Dawutning yénigha keldi. Filistiylarning qoshuni Refayim wadisigha bargah qurghanidi; **14** u chaghda Dawut qorghanda idi, Filistiylarning qarawulgahi bolsa Beyt-Lehemde idi. **15** Dawut ussap: Ah, birsi manga Beyt-Lehemning derwazisining yénidiki quduqtin su ekilip bergén bolsa yaxshi bolatti! — déwidi, **16** bu üç palwan Filistiylarning leshkergahidin bösüp ötüp, Beyt-Lehemning derwazisining yénidiki quduqtin su tartti we Dawutqa élip keldi; lékin u uningdin ikkili unimidi, belki suni Perwerdigargha atap töküp: **17** — I Perwerdigar, bundaq ish mendin néri bolsun! Bu üç ademning öz hayatigha tewekkul qilip bérp ekelgen bu su ularning qénigha oxshash emesmu! — dédi. Shuning üçhün u ichishke unimidi. Bu üç palwan qilghan ishlar del shular idi. **18** Zeruiyaning oghli Yoabning inisi Abishay bu üçining beshi idi. U üç yüz adem bilen qarshiliship neyzisini piqiritip ularni öltürgen. Shuning bilen u bu «üch palwan» ichide nami chiqqanidi. **19** U bu üçeylenning ichide eng hörmetliki idi, shunga ularning

beshi idi; lékin u awwalqi üçeylen'ge yetmeytti. **20** Yehoyadaning oghli Binaya Kabzeeldin bolup, bir batur palwan idi; u köp qaltis ishlarni qilghan. U Moabiy Arielning ikki oghlini öltürgen. Yene qar yaghaqan bir küni azgalgha chüshüp, bir shirni öltürgenidi. **21** U hem küchtünggür bir misirliqni öltürgenidi. Misirliqning qolida bir neyze bar idi, lékin Binayaning qolida bir hasila bar idi. U misirliqning qolidin neyzisini tartiwélip, öz neyzisi bilen uni öltürdi. **22** Bu ishlarni Yehoyadaning oghli Binaya qilghan bolup, u üç palwan arisida nam chiqqarghanidi. **23** U ottuz yoblashchi ichide hörmetlik idi. Lékin u awwalqi üç palwan'gha yetmeytti. Dawut uni özining pasiban bégi qildi. **24** Ottuz yoblashchi ichide Yoabning inisi Asahel, Beyt-Lehemlik Dodoning oghli El-Hanan bar idi. **25** [Buningdin bashqa]: Harodluq Shammah, Harodluq Élika, **26** Patliq Helez, Tekoaliq Ikkeshning oghli Ira, **27** Anatotluq Abiézer, Hushatliq Mibonnay, **28** Axohluq Zalmon, Nitofatliq Maharay, **29** Nitofatliq Baanahning oghli Xeleb, Binyaminlardin Gibéahliq Ribayning oghli Ittay, **30** Piratonluq Binaya, Gaash wadiliridin Hidday, **31** Arbatliq Abi-Albon, Barhumluq Azmawet, **32** Shaalbonluq Eliyahba, Yashennning oghulliri, Hararliq Shammahning [oghli] Yonatan, Hararliq Shararning oghli Ahiyam, **34** Maakatyi Axasbayning oghli Elifelet, Gilonluq Ahitofelning oghli Éliyam, **35** Karmellik Hezray, Arbiliq Paaray, **36** Zobahdin bolghan Natanning oghli Igal, Gadliq Banni, **37** Ammoniy Zelek, Beerotluq Naharay (u Zeruiyaning oghli Yoabning yaragh kötürgüchisi idi), **38** Yitriliq Ira, Yitriliq Gareb **39** we Hittiy Uriya qatarliqlar bolup, ularning hemmisi ottuz yette kishi idi.

24 Perwerdigarning ghezipi Israilgha yene qozghaldi. Shuning bilen U ularni jazalash üçhün Dawutni qozghiwdi, u adem chiqirip, ulargha: — Israillar bilen Yehudaliqlarning sanini al, dédi. **2** Padishah öz yénida turghan qoshun serdari Yoabqa: Barghin, Dandin tartip Beer-Shébaghiche Israilning hemme qebililirining yurtlirini kézip, xelqni sanap chiqqin, men xelqning sanini bilay, dédi. **3** Yoab padishahqa: Bu xelq hazir meyli qanchilik bolsun, Perwerdigar Xudaying ularning sanini yüz hesse ashurghay. Buni ghojam padishah öz közi bilen körgey! Lékin ghojam padishah némishqa bu ishtin xush bolidikin? — dédi. **4** Emma Yoab bilen qoshunning bashqa serdarliri unimisimu, padishahning yarliqi ulardin küchlük idi; shuning bilen Yoab bilen qoshunning bashqa serdarliri Israilning xelqini sanighili padishahning qéshidin chiqti. **5** Ular Jordan deryasidin ötüp Yaazerge yéqin Gad wadisida Aroerde, yeni sheherning jenub teripide bargah tikti. **6** Andin ular Giléadqa we Taxtim-Hodshining yurtigha keldi. Andin Dan-Yaan'gha kélip aylinip Zidon'gha bard. **7** Andin ular Tur dégen qorghanlıq sheherge, shundaqla Hiwiylar bilen Qanaaniylarning hemme sheherligre keldi; andin ular Yehuda yurtining jenub teripige, shu yerdiki Beer-Shébaghiche bard. **8** Shundaq qilip ular pütkül zéminni kézip, toqquz ay yigirme kün ötkendin kéyin, Yérusalémgha yénip keldi. **9** Yoab padishahqa xelqning sanini melum qilip: Israilda qilich kötüreleydighan baturdin sekkiz yüz mingi, Yehudada besh yüz mingi bar iken, dédi. **10** Dawut

xelqning sanini alghandin kéyin, wijdani azablendi we Perwerdigargha: Bu qilghinim éghir gunah boluptu. I Perwerdigar, qulungning qebihlikini kôtürüwetkeysen; chünki men tolimu exmeqanilik qiptimen, dédi. **11** Dawut etigende turghanda Perwerdigarning sözi Dawutning aldin körgüchisi bolghan Gad peyghemberge kélip: **12** — «Bérip Dawutqa éytqin, Perwerdigar: — Men üç [bala-qazani] aldinggha qoyimen, ularning birini talliwalghin, men shuni üstüנגge chüshürimen, deydu — dégin» — déyildi. **13** Shuning bilen Gad Dawutning qéshigha kélip buni uninggha dédi. U uninggha: «Yette yilghiche zéminingda acharchiliq sanga bolsunmu? Yaki dühmenliring üç ayghiche séni qoghlap, sen ulardin qachamsen? We yaki üç kün'giche zéminingda waba tarqalsunmu? Emdi sen obdan oylap, bir néme dégin, men méni Ewetküchige néme dep jawap bérey?» — dédi. **14** Dawut Gadqa: Men tolimu tenglikte qaldim! Sendin ötüneyki, biz Perwerdigarning qoligha chüsheyli; chünki Uning rehimdilliqi zordur; insanning qoligha peqet chüshüp qalmighaymen! — dédi. **15** Shuning bilen Perwerdigar etigendin tartip békitilgen waqitqiche waba chüshürdi. Dandin tartip Beer-Shébaghiche yetmish ming adem öldi. **16** Emdi perishte qolini Yérusalémgha uzutup sheherni halak qilay dégende, Perwerdigar éghir hökümidin pushayman qilip, xelqni halak qiliwatqan Perishtige: Emdi boldi qilghin; qolungni yighqin, — dédi. U waqitta Perwerdigarning Perishtisi Yebusiy Arawnahning xaminining yénida idi. **17** Dawut xelqni yoqitiwatqan perishtini körgende Perwerdigargha: Mana, gunah qilghan men, qebihlik qilghuchi mendurmen. Lékin bu qoylar bolsa néme qildi? Séning qolung méning üstümge we atamning jemetining üstige chüshsun! — dédi. **18** Shu küni Gad Dawutning qéshigha kélip uninggha: Bérip Yebusiy Arawnahning xaminigha Perwerdigargha atap bir qurban'gah yasighin, dédi. **19** Dawut Gadning sözi boyiche Perwerdigar buyrughandek qildi. **20** Arawnah qarap padishah bilen xizmetkarlarning öz teripige kéliwatqinini körüp, aldigha chiqip padishahning aldida yüzini yerge tekküzüp, tezim qildi. **21** Arawnah: Ghojam padishah néme ish bilen qullirining aldigha keldilikin? — dep soridi. Dawut: Xelqning arisida wabani toxtitish üçün, bu xamanni sendin sétiwélip, bu yerde Perwerdigargha bir qurban'gah yasighili keldim, — dédi. **22** Arawnah Dawutqa: Ghojam padishah özliri némini xalisila shuni élip qurbanliq qilsila. Mana bu yerde köydürme qurbanliq üçün kalilar bar, otun qilishqa xaman tépidighan tirnilar bilen kalilarning boyunturuqliri bar. **23** I padishah, buning hemmisini menki [Arawnah] padishahqa teqdim qilay, dédi. U yene padishahqa: Perwerdigar Xudaliri silini qobul qilip shepket körsetkey, dédi. **24** Padishah Arawnahgha: Yaq, qandaqla bolmisun bularni sendin öz nêrxide sétiwalmisam bolmaydu. Men bedel tölimey Perwerdigar Xudayingha köydürme qurbanliqlarni hergiz sunmaymen, — dédi. Andin Dawut xaman bilen kalilarni ellik shekel kümüşke sétiwaldi. **25** Andin Dawut u yerde Perwerdigargha bir qurban'gah yasap, köydürme qurbanliqlar bilen inaqliq qurbanliqliri qildi. Perwerdigar zémin üçün qilghan dualarni qobul qilip, waba Israilning arisida toxtidi.

Padishahlar 1

1 Dawut padishah xéli yashinip qalghanidi; uni yotqan-ediylar bilan yapsimu, u issimaytti. **2** Xizmetkarliri uninggha: — Ghojam padishah özliri üçün, aldirlirida turidighan bir pak qiz tapquzayli; u padishahtin xewer élip, silining quchaqlirida yatsun; shuning bilen ghojam padishah issiyla — dédi. **3** Ular pütkül Israil zéminini kézip güzel bir qizni izdep yürüp, axiri Shunamliq Abishagni téyip padishahning aldigha élip keldi. **4** Qiz intayin güzel idi; u padishahtin xewer élip uning xizmitide bolatti, emma padishah uninggha yéqinchiliq qilmaytti. **5** Emma Haggitning oggli Adoniya mertiwisini kötürmekchi bolup: «Men padishah bolimen» dédi. U özi jeng harwiliri bilen atliqlarni we aldida yürüdighan ellik eskerni teyyar qildi. **6** (uning atisi héchqachan: «Némishqa bundaq qilisen?» dep, uninggha tenbih-terbiye bérípmu baqmighanidi hem u nahayiti kélíshken yigit bolup, anisi uni Abshalomdin kéyin tughqanidi). **7** U Zeruiyaning oggli Yoab we kahin Abiyatar bilen meslihet qiliship turdi. Ular bolsa Adoniyaqha egiship uninggha yárdem bérretti. **8** Lékin kahin Zadok we Yehoyadaning oggli Binaya, Natan peygember, Shimey, Rey we Dawutning öz palwanliri Adoniyaqha egeshmide. **9** Adoniya qoy, kala we bordighan torpaqlarni En-Rogelning yénidiki Zohelat dégen tashta soydurup, hemme aka-ukilirini, yeni padishahning oghulliri bilen padishahning xizmitide bolghan hemme Yehudalarni chaqirdi. **10** Lékin Natan peygember, Binaya, palwanlar we öz inisi Sulaymanni u chaqirmidi. **11** Natan bolsa Sulaymanning anisi Bat-Shébagha: — «Anglimidingmu? Haggitning oggli Adoniya padishah boldi, lékin ghoyimiz Dawut uningdin xewersiz. **12** Emdi mana, öz jéníng we oghlung Sulaymanning jénini qutquzushqa méning sanga bir meslihet bérishimke ijazet bergeysen. **13** Dawut padishahning aldigha béríp uninggha: — Ghojam padishah özliri qesem qilip öz keminilirige wede qilip: «Séning oghlung Sulayman mendin kéyin padishah bolup textimde olturidu» dégen emesmidile? Shundaq turuqluq némishqa Adoniya padishah bolidu? — dégin. **14** Mana, padishah bilen sözliship turghiningda, menmu séning keyningdin kirip sözüngni ispatlaymen, — dédi. **15** Bat-Shéba ichkiri öyge padishahning qéshigha kirdi (padishah tolimu qéríp ketkenidi, Shunamliq Abishag padishahning xizmitide boluwatatti). **16** Bat-Shéba padishahqa éngiship tezim qildi. Padishah: — Néme teliping bar? — dep soridi. **17** U uninggha: — I ghoyam, sili Perwerdigar Xudaliri bilen öz dédeklirige: «Séning oghlung Sulayman mendin kéyin padishah bolup textimde olturidu» dep qesem qilghanidila. **18** Emdi mana, Adoniya padishah boldi! Lékin i ghoyam padishah, silining uningdin xewerliri yoq. **19** U köp kalilarni, bordaq torpaqlar bilen qoylarni soydurup, padishahning hemme oghullirini, Abiyatar kahinni we qoshunning serdari Yoabni chaqirdi. Lékin qulliri Sulaymanni u chaqirmidi. **20** Emdi, i ghoyam padishah, pütkül Israilning közliri silige tikilmekte, ular ghoyam padishahning özliridin kéyin textliride kimning olturidighanliqi toghrisida ulargha xewer bérishilirini kütishiwatatti; **21** bir qarargha kelmisile, ghoyam padishah öz ata-bowiliri bilen bille uxlashqa

ketkendin kéyin, men bilen oghlum Sulayman gunahkar sanilip qalarmizmikin, — dédi. **22** Mana, u téxi padishah bilen sözliship turghinida Natan peygembermu kirip keldi. **23** Ular padishahqa: — Natan peygember keldi, dep xewer berdi. U padishahning aldigha kiripla, yüzini yerge yéqip turup padishahqa tezim qildi. **24** Natan: — I ghoyam padishah, sili Adoniya mendin kéyin padishah bolup méning textimde olturidu, dep éytqanidilimu? **25** Chünki u бүгүн chüshüp, köp buqa, bordighan torpaqlar bilen qoylarni soydurup, padishahning hemme oghullirini, qoshunning serdarlirini, Abiyatar kahinni chaqirdi; we mana, ular uning aldida yep-ichip: «Yashisun padishah Adoniya!» — dep towlashmaqta. **26** Lékin qulliri bolghan méni, Zadok kahinni, Yehoyadaning oggli Binayani we qulliri bolghan Sulaymanni u chaqirmidi. **27** Ghojam padishah kimning özliridin kéyin ghoyam padishahning textide olturidighanliqini öz qullirigha uqturmay u ishni buyruqildimu? — dédi. **28** Dawut padishah: — Bat-Shéban aldigha qichqiringlar, dédi. U padishahning aldigha kirip, uning aldida turdi. **29** Padishah bolsa: — Jénimni hemme qiyinchiliqtin qutquzghan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, **30** men eslide Israilning Xudasi Perwerdigar bilen sanga qesem qilip: «Séning oghlung Sulayman mendin kéyin padishah bolup ornumda méning textimde olturidu» dep éytqinimdek, бүгүнki күнде men bu ishni choqum wujudqa chiqirimen, — dédi. **31** We Bat-Shéba yüzini yerge yéqip turup padishahqa tezim qilip: — Ghojam Dawut padishah ebediy yashisun! — dédi. **32** Dawut padishah: — Zadok kahinni, Natan peygemberni, Yehoyadaning oggli Binayani aldigha chaqiringlar, dédi. Ular padishahning aldigha keldi. **33** Padishah ulargha: — Ghojamlarning xizmetkarlirini özünglarga qoshup, Sulaymanni öz qéchiringe mindürüp, Gihon'gha élip béringlar; **34** u yerde Zadok kahin bilen Natan peygember uni Israilning üstige padishah bolushqa meshi qilsun. Andin kanay chélip: — Sulayman padishah yashisun! dep towlanglar. **35** Andin u textimde olturushqa bu yerge kelgende, uninggha egiship méninglar; u méning ornumda padishah bolidu; chünki men uni Israil bilen Yehudaning üstige padishah bolushqa teyinlidim, — dédi. **36** Yehoyadaning oggli Binaya padishahqa jawab béríp: — Amin! Ghojam padishahning Xudasi Perwerdigarmu shundaq buyrusun! **37** Perwerdigar ghoyam padishah bilen bille bolghandek, Sulayman bilen bille bolup, uning textini ghoyam Dawut padishahningkidin téximu ulugh qilghay! — dédi. **38** Zadok kahin, Natan peygember, Yehoyadaning oggli Binaya we Keretiyler bilen Peletiyler chüshüp, Sulaymanni Dawut padishahning qéchirigha mindürüp, Gihon'gha élip bardí. **39** Zadok kahin ibadet chédiridin may bilen tolghan bir münggüzni élip, Sulaymanni meshi qildi. Andin ular kanay chaldi. Xelqning hemmisi: — Sulayman padishah yashisun! — dep towlashti. **40** Xelqning hemmisi uning keynidin egiship, sunay chélip zor shadliq bilen yer yérilghudek tentene qilishti. **41** Emdi Adoniya we uning bilen jem bolghan méhmanlar ghizalinip chiqqanda, shuni anglidi. Yoab kanay awazini anglighanda: — Némishqa sheherde shunche qiyqas-süren sélinidu? — dep soridi. **42** U téxi sözni tügetmeyla, mana Abiyatar kahinning oggli

Yonatan keldi. Adoniya uninggha: — Kirgin, qeyser ademsen, choqum bizge xush xewer élip kelding, — dédi. **43** Yonatan Adoniyagha jawab bérip: — Undaq emes! Ghojimiz Dawut padishah Sulaymanni padishah qildi! **44** We padishah özi uninggha Zadok kahinni, Natan peyghemberni, Yehoyadaning oghli Binayani we Keretiyler bilen Peletiylerni hemrah qilip ewitip, uni padishahning qéchirigha mindürdi; **45** anzin Zadok kahin bilen Natan peyghember uni padishah bolushqa Gihonda mesih qildi. Ular u yerdin chiqip shadliq qilip, pütkül sheherni qiyqas-süren bilen lerzige saldi. Siz anglawatqan sada del shudur. **46** Uning üstige Sulayman hazir padishahliq textide olturewatidu. **47** Yene kélip padishahning xizmetkarliri kélip ghojimiz Dawut padishahqa: «Xudaliri Sulaymanning namini siliningkidin ewzel qilip, textini siliningkidin ulugh qilghay!» dep bext tilep mubareklekshke kélishti. Padishah özi yatqan orunda sejde qildi **48** we padishah: — «Bügün méning textimge olтурghuchi birsini teyinligen, öz közlirimge shuni körgüzgen Israilning Xudasi Perwerdigar mubareklensun!» — dédi — dédi. **49** Shuni anglap Adoniyaning barliq méhmanliri hoduqup, ornidin qopup herbiri öz yoligha ketti. **50** Adoniya bolsa Sulaymandin qorqup, ornidin qopup, [ibadet chédirigha] bérıp qurban'gahning münggüzilirini tutti. **51** Sulayman'gha shundaq xewer bérilip: — «Adoniya Sulayman padishahtin qorqudu; chünki mana, u qurban'gahning münggüzilirini tutup turup: — «Sulayman padishah бүгүн manga shuni qesem qilsunki, u öz qulini qilich bilen öltürmeslikke wede qilghay» dédi», — déyildi. **52** Sulayman: — U durus adem bolsa bëshidin bir tal chach yerge chüshmeydu. Lékin uningda rezilik tépilsa, ölidu, dédi. **53** Sulayman padishah adem ewitip uni qurban'gahdin élip keldi. U kélip Sulayman padishahning aldida éngiship tezim qildi. Sulayman uninggha: — Öz öyüngge ketkin, — dédi.

2 Dawutning ölidighan waqti yéqinlashqanda, oghli Sulayman'gha tapilap mundaq dédi: — **2** «Emdi yer yüzidikilerning hemmisi baridighan yol bilen kétimen. Yüreklik bolup, erkektek bolghin! **3** Sen barliq qiliwatqan ishliringda hemde barliq niyet qilghan ishliringda rawaj tépishing üçün Musagha chüshürölgen qanunda pütülgendek, Perwerdigar Xudayingning yollirida méngip, Uning belgilimiliri, Uning emrliri, Uning hökümliri we agah-guwahliqlirida ching turup, Uning tapshuruqini ching tutqin. **4** Shundaq qilghanda Perwerdigar manga: «Eger ewladliring öz yoligha köngül bölüp, Méning aldimda pütün qelbi we pütün jéni bilen heqiqette mangsa, sanga ewladingdin Israilning textide olтурushqa bir zat kem bolmaydu» dep éytqan sözige emel qilidu. **5** Emma Zeruiyaning oghli Yoabning manga qilghinini, yeni uning özi qandaq qilip Israilning qoshunidiki ikki serdarni, yeni Nériyaning oghli Abner bilen Yeterning oghli Amasani urup öltürüp, tinch mezgilde jengde tökülgendek qan töküp, bélige baghligghan kemerge we putigha kiygen keshige jengde tökülgendek qan chéchip, dagh qilghanliqini bilisen. **6** Sen uni dalanliqigha muwapiq bir terep qilip, uning aq bëshining görge salamet chüshüshige yol qoymighaysen. (Sheol h7585) **7** Lékin Giléadliq Barzillayning oghullirigha méhribanliq körsitip, dastixiningdin nan yégüzgin;

chünki men akang Abshalomdin qachqinimda, ular yénimgha kélip manga shundaq qilghan. **8** We mana Bahurimdin kelgen Binyamin qebilisidin Géraning oghli Shimey yénimgha turidu. U men Mahanaimga baridighanda, esheddiy lenet bilen méni qarghidi. Kéyin u Iordan deryasigha bérıp méning aldimgha kelgende, men Perwerdigarning [nami] bilen uninggha: «Séni qilich bilen öltürmeymen» dep qesem qildim. **9** Emma hazir uni gunahsiz dep sanimighin. Özüng dana kishi bolghandin kéyin uninggha qandaq qilishni bilisen; herhalda uning aq bëshini qanitip görge chüshürgin». (Sheol h7585) **10** Dawut öz ata-bowliri bilen bir yerde uxlidi. U «Dawutning shehiri» [dégen jayda] depne qilindi. **11** Dawutning Israilgha seltenet qilghan waqti qiriq yil idi; u Hébronda yette yil seltenet qilip, Yérusalémda ottuz üç yil seltenet qildi. **12** Sulayman atisi Dawutning textide olтурdi; uning selteniti xéli mustheklemendi. **13** Emma Haggitning oghli Adoniya Sulaymanning anisi Bat-Shébaning qéshigha bardı. U uningdin: — Tinchliq meqsitide keldingmu? — dep soridi. U: — Shundaq, tinchliq meqsitide, dédi. **14** U yene: — Sanga bir söziim bar idi, dédi. U: — Sözüngni éytqin, dédi. **15** U: — Bilisenki, padishahliq eslide méningki idi, we pütün Israil méni padishah bolidu dep, manga qaraytti. Lékin padishahliq mendin kétip, inimning ilkiye ötti; chünki Perwerdigarning iradisi bilen u uningki boldı. **16** Emdi sanga bir iltimasim bar. Méni yandurmighin, dédi. U: — Éytqin, dédi. **17** U: — Sendin ötünimen, Sulayman padishahqa men üçün éytqinki — chünki u sanga yaq démeydu! — U Shunamliq Abishagni manga xotunluqqa bersun, dédi. **18** Bat-Shéba: — Maqul; sen üçün padishahqa söz qilay, dédi. **19** Bat-Shéba Adoniya üçün söz qilghili Sulayman padishahning aldigha bardı. Padishah qopup aldigha bérıp, anisigha tezim qildi. Andin textige bérıp olтурup padishahning anisigha bir textni keltürdi. Shuning bilen u uning ong yénida olтурup, uninggha: — **20** Sanga kichikine bir iltimasim bar. Méni yandurmighin, dédi. Padishah uninggha: — I ana, sorawergin, men séni yandurmaymen, dédi. **21** U: — Akang Adoniyagha Shunamliq Abishagni xotunluqqa bergüzgin, dédi. **22** Sulayman padishah jawab bérıp anisigha: — Némishqa Adoniya üçün Shunamliq Abishagni soraysen? U akam bolghaniken, uning üçün, Abiyatar kahin üçün we Zeruiyaning oghli Yoab üçün padishahliqinimu sorimamsen! — dédi. **23** Sulayman padishah Perwerdigar bilen qesem qilip mundaq dédi: — Adoniya shu sözni qilghini üçün ölmise, Xuda méni ursun yaki uningdin artuq jazalisun! **24** Méning ornumni musthekem qilghan, atamning textide olтурghuzghan, Öz wedisi boyiche manga bir öyni qurghan Perwerdigarning hayati hama qesem qilimenki, Adoniya бүгүн ölümge mehküm qilinidu, dédi. **25** Shuning bilen Sulayman padishah Yehoyadaning oghli Binayani bu ishqqa ewetti; u uni chépip öltürdi. **26** Padishah Abiyatar kahin'gha: — Mang, Anatottiki öz étzilqinggha barghin. Sen ölümge layiqsen, lékin sen Reb Perwerdigarning ehde sanduqini atam Dawutning aldida kötürgenliking tépyeydin, we atamning tartqan hemme azab-oqubetliride uninggha hemderd bolghining üçün, men hazir séni ölümge mehküm qilmaymen, dédi. **27** Andin Sulayman Abiyatarni Perwerdigargha kahin bolushtin juda qilip heydidi. Shuning bilen Perwerdigarning Elining jemeti toghruluq

Shilohda éytqan sözi emelge ashurildi. **28** Buning xewiri Yoabga yetkende (chünki Yoab Abshalomga egeshmigen bolsimu, Adoniyagha egeshkenidi) Yoab Perwerdigarning chédirigha qéchip qurban'gahning münggüzlerini tutti. **29** Sulayman padishahqa: «Mana, Yoab Perwerdigarning chédirigha qéchip bérp, qurban'gahning yénida turidu» dégen xewer yetküzildi. Sulayman Yehoyadaning oggli Binayani shu yerge ewetip: — Mang, uni óltürüwetkin, dédi. **30** Binaya Perwerdigarning chédirigha bérp uninggha: — «Padishah séni buyaqqa chiqsun!» dédi, dédi. U: — Yaq, mushu yerde ölimen, dédi. Binaya padishahning yénigha qaytip uninggha xewer bérp: — Yoab mundaq-mundaq dédi, manga shundaq jawab berdi, dédi. **31** Padishah uninggha: — U özi dégendek qilip, uni chépip óltürgin we uni depne qilghin. Shuning bilen Yoab tökken naheq qan mendin we atamning jemetidin kötürülüp ketkey. **32** Shundaq qilip atam Dawut bixewer ehwalda u özidin adil we ésil ikki ademni, yeni Israilning qoshunining serdari nerning oggli Abner bilen Yehudaning qoshunining serdari Yeterning oggli Amasani qilichlighini üçhün, Perwerdigar u tökken qanni öz beshigha yanduridu. **33** Ularning qéni Yoabning beshi we neslining beshigha menggü yan'ghay; lékin Dawut, uning nesli, jemeti we textige ebedil'ebedgiche Perwerdigardin tinch-xatirjemlik bolghay, dédi. **34** Yehoyadaning oggli Binaya chiqip uni chépip, ölümge mehkuim qildi. Andin u chöldiki öz öyide depne qilindi. **35** Padishah Yehoyadaning oggli Binayani uning ornigha qoshunning serdari qildi; padishah Abiyatarning ornigha Zadokni kahin qilip teyinlidi. **36** Andin kéyin padishah Shimeyni chaqirip uninggha: — Yérusalémde özüngge bir öy sélip u yerde olтурghin. Bashqa héch yerge chiqma. **37** Eger sen chiqip Kidron jilghisisidin ötseng, shuni éniq bilip qoyki, shu künde sen sheksiz ölesen. Séning qéning öz beshinggha chüshidu, dédi. **38** Shimey padishahqa: — Ghojamning sözi berheqtur. Ghojam padishah éytqandek qulliri shundaq qildu, dédi. Shuning bilen Shimey uzun waqitqiche Yérusalémde turdu. **39** Üch yildin kéyin shundaq boldiki, Shimeyning qulliridin ikkisi qéchip Maakahning oggli, Gatning padishahi Aqishning qeshigha bardı. Shimeyge: — Mana qulliring Gat shehride turidu, dégen xewer yetküzildi. **40** Shimey éshikini toqup qullirini izdigili Gatqa, Aqishning yénigha bardı. Andin u yénip öz qullirini Gattin élip keldi. **41** Sulayman'gha: — Shimey Yérusalémdin Gatqa bérp keldi, dep xewer yetküzildi. **42** Padishah Shimeyni chaqirtip uninggha: — Men séni Perwerdigar bilen qesem qildurup: — Shuni éniq bilip qoyki, sen qaysi küni chiqip birer yerge barghan bolsang, sen shu künde sheksiz ölesen, dep agahlandurup éytmişanmidim? Özüngmü, men angllghan söz berheq, dégenidingghu? **43** Shundaq bolghaniken, némishqa özüng Perwerdigar aldida qilghan qesimingni buzup, men sanga buyrugghan buyruqumnimu tutmidig? — dédi. **44** Padishah Shimeyge yene: Sen atam Dawutqa qilghan hemme rezillikni obdan bilisen, u könglünge ayandur. Mana Perwerdigar rezillikingni öz beshinggha yanduridu. **45** Lékin Sulayman padishah bolsa beriketlinip, Dawutning texti Perwerdigarning aldida ebedil'ebed mustehkem qilinidu, dédi. **46** Andin padishahning buyruqi bilen Yehoyadaning oggli Binaya chiqip uni chépip óltürdi.

Padishahliq bolsa Sulaymanning qolida mustehkem qilindi.

3 Sulayman Misirning padishahi Pirewn bilen ittipaq tüzüp Pirewnning qizini xotunluqqa aldi. Öz ordisi, Perwerdigarning öyi we Yérusalémning chörisidiki sépilni yasap pütüküzgüchilik u uni «Dawutning shehiri»ge apirip turghuzdi. **2** Shu waqitlarda Perwerdigarning nami üçhün bir ibadetxana yasalmighini üçhün xelq «yuqiri jaylar»da qurbanliqlirini qilatti. **3** Sulayman Perwerdigarni söyüp, atisi Dawutning belgiligenliride mangatti. Peqet «yuqiri jaylar»da qurbanliq qilip xushbuy yaqatti. **4** Padishah qurbanliq qilghili Gibéon'gha bardı; chünki u yer «ulugh yuqiri jay» idi. Sulayman u yerdiki qurban'gha bir ming köydürme qurbanliq sundi. **5** Perwerdigar Gibéonda Sulayman'gha kéchisi chüshide köründi. Xuda uninggha: — Méning sanga néme bérishimni layiq tapsang, shuni tiligin, dédi. **6** Sulayman jawaben mundaq dédi: — Qulung atam Dawut Séning aldingda heqiqet, heqqaniyliq we könglining semimiyligi bilen mangghanliqi bilen Sen uninggha zor méhribanliqni körsetkeniding; we Sen shu zor méhribanliqni dawam qilip, bügünki kündikidek öz textide olтурghili uninggha bir ogul berding. **7** Emdi i Perwerdigar Xudayim, qulungni atam Dawutning ornida padishah qilding. Emma men peqet bir gödek bala xalas, chiqish-kirishnimu bilmeymen. **8** Öz qulung Sen tallighan xelqing, köplükidin sanap bolmaydighan hésabsiz ulugh bir xelq arisida turidu. **9** Shunga Öz qulunggha xelqingning üstide höküim qilishqa yaxshi-yamanni perq étidighan oyghaq bir qelbni bergeysen; bolmisa, kim bu ulugh xelqing üstige höküim qilisun? — dédi. **10** Sulaymanning shuni tilikini Rebni xush qildi. **11** Xuda uninggha: — Sen shuni tiligining üçhün — Ya özüng üçhün uzun ömür tilimey, ya özüng üçhün dölet-bayliq tilimey, ya dushmanliringning janlirini tilimey, belki toghra höküim qilghili oyghaq bolushqa özüng üçhün eqil-parasetni tiligining üçhün, **12** mana, sözüng boyiche shundaq qildim. Mana sanga shundaq dana we yorutulghan qelbni berdimki, sendin ilgiri sanga oxshaydighini bolmighan, sendin kéyinmu sanga oxshaydighini bolmaydu. **13** Men sen tilimigen nersinimu, yeni dölet-bayliq we shan-shöhretni sanga berdim. Shuning bilen barliq künliringde padishahlarning arisida sanga oxshash bolidighini chiqmaydu. **14** Eger atang Dawut mangghandek Méning yollirimda méngip, belgilimilirim we emrlirimni tutsang künliringni uzartimen, dédi. **15** Sulayman oyghan'ghanda, mana bu bir chüsh idi. U Yérusalémgha kélip Perwerdigarning ehde sanduqining aldigha kélip, öre turup köydürme qurbanliqlarni qilip, teshekkür qurbanliqlirini ötküzüp, hemme xizmetkarligha ziyapet qilip berdi. **16** Shuningdin kéyin ikki pahishe ayal padishahning qeshigha kélip uning aldida turdi. **17** Birinchi ayal: — I ghojam! Men we bu xotun bir öyde olтурimiz; u men bilen öyde turghinida bir balini tughdum. **18** Men balini tughup üç kündin kéyin u xotunmu bir bala tughdi. Biz ikkiylen u yerde olтурduq; öyde bizdin bashqa héch yat adem yoq idi, yalghuz biz ikkiylen öyde iduq. **19** Shu kéchide bu xotunning balisi öldi; chünki u balisini bésip óltürüp qoyghanidi. **20** U yerim kéchide qopup dédekliiri uxlap qalghanda,

yénimdin oghlumni élip öz quchiqigha sélip, özining ölgen oghlini méning quchiqimgha sélip qoyupty. **21** Etisi qopup balamni émitey désem mana ölütk turidu. Lékin etigende qarisam, u men tugqan bala emes idi, dédi. **22** Ikkinchi ayal: — Yaq, undaq emes. Tirik qalghini méning oghlum, ölgini séning oghlung, dédi. Lékin birinchi ayal: — Yaq, ölgini séning oghlung, tirik qalghini méning oghlum, dédi. Ular shu halette padishahning aldid taliship turatti. **23** Padishah: — Biri: «Tirik qalghini méning oghlum, ölgini séning oghlung» deydu. Emma yene biri: «Yaq, ölgini séning oghlung, tirik qalghini méning oghlum» deydu, dédi. **24** Padishah: Manga bir qilich élip kélinglar, dédi. Ular qilichni padishahqa élip kelgende **25** padishah: Tirik balini otturidin késip ikki parche qilip yérimini birige, yene bir yérinni ikkinchisige béringlar, dédi. **26** U waqitta tirik balining anisi öz balisigha ichini aghritip padishahqa: — Ah ghojam! Tirik balini uninggha bersile, hergiz uni öltürmeigeyle! — dep yalwurdi. Lékin ikkinchisi: — Uni ne méningki ne séningki qilmay, otturidin késinglar, dédi. **27** Padishah jawaben: — Tirik balini uninggha béringlar, uni héch öltürmenglar; chünki bu balining anisi shudur, dédi. **28** Pütkül Israil padishahning qilghan hökümi toghrisida anglidi we ular padishahtin qorqti, chünki ular Xudaning adil hökümlerni chiqirish dalaligining uningda barliqini kördi.

4 Sulayman padishah pütkül Israilgha padishah boldi. **2** Uning chong emeldarliri munular: — Zadokning oghli Azariya kahin idi; **3** Shishaning oghulliri Élixoref we Axiyah katiplar idi; Ahiludning oghli Yehoshafat diwanbégi idi; **4** Yehoyadaning oghli Binaya qoshunning bash serdari idi. Zadok bilen Abiyatar kahinlar idi; **5** Natanning oghli Azariya nazaret bégi, Natanning yene bir oghli Zabud hem kahin we padishahning meslihetchisi idi. **6** Axishar ordining ghoidari, Abdaning oghli Adoniram baj-alwan bégi idi. **7** Pütkül Israil zéminida Sulayman padishahning özi üçün we ordidikiliri üçün yémek-ichmek teminleydighan, on ikki nazaretchi teyinlen'genidi; ularning herbiri yilda bir aydin yémek-ichmek teminleshke mes'ul idi. **8** Ularining ismi töwende xatirilen'gen: Efraim taghliq rayonigha Ben-Xur; **9** Makaz, Shaalbim, Beyt-Shemesh we Élon-Beyt-Hanan'gha Ben-Deker; **10** Arubotqa Ben-Xesed; u yene Sokoh we Xefer dégen barliq yurtqimu mes'ul idi; **11** yene Nafat-Dorgha Ben-Abinadab (u Sulaymanning qizi Tafatni xotunluqqa alghan); **12** Taanaq, Megiddo we Yizreelning töwenki teripidiki Zaretanning yénida bolghan pütkül Beyt-Shan'gha, shundaqla Beyt-Shandin tartip Abel-Meholahghiche, Joknéamdin ötküche bolghan zéminlarga Ahiludning oghli Baana; **13** Ramot-Giléadqa Ben-Geber; u yene Giléad yurtigha jaylashqan, Manassehning oghli Yairgha tewe bolghan kentler we hem Bashandiki yurt Argob, jümlidin u yerdiki sépili, mis baldaqliq qowuqliri bolghan atmish chong shehergimu mes'ul idi. **14** Mahanaimga Iddoning oghli Ahinadab; **15** Naftaligha Aximaaz (u Sulaymanning qizi Basimatni xotunluqqa alghanidi). **16** Ashir we Alotqa Hushayning oghli Baanah; **17** Issakargha Paruahning oghli Yehoshafat; **18** Binyamin zéminigha Élaning oghli Shimey; **19** Giléad zéminigha (eslide Amoriylarning padishahi Sihon we Bashanning padishahi Ogning

zémini idi) Urining oghli Geber. U shu yurtqa birdinbir nazaretchi idi. **20** Yehuda bilen Israilning ademliri déngiz sahilidiki qumdek nurghun idi. Ular yep-ichip, xushalliq qilatti. **21** We Sulayman bolsa [Efrat] deryasidin tartip Filistiylerning zéminigha we Misirning chégralirighiche bolghan hemme padishahliqlarning üstide seltenet qilatti. Ular ulpan keltürüp Sulaymanning pütin ömrinde uning xizmitide bolatti. **22** Sulaymanning ordisigha kétédighan künlük teminat üçün ottuz kor tasqighan aq un, atmish kor qara un, **23** on bordighan uy, yaylaqtin keltürilgen yigirme uy, yüz qoy kététti; buningdin bashqa bughilar, jerenler, kiyikler we bordighan toxular lazim idi. **24** Chünki u Tifsahdin tartip Gazaghiche, [Efrat] deryasining bu teripidiki hemme yurtlarning üstide, yene [Efrat] deryasining bu teripidiki barliq padishahlarning üstide höküm süretti; uning töt etrapı tinch idi. **25** Sulaymanning pütkül künliride Dandin tartip Beer-Shébaghiche Yehuda bilen Israil ademlirining herbiri öz üzüüm téli we öz enjür derixining tégide aman-ésen olturatti. **26** Sulaymanning jeng harwilirining atliri üçün töt ming atxanisi, on ikki ming chewendizi bar idi. **27** Mezkur nazaretchilerning herbiri özi békitilgen ayda Sulayman padishahqa we uning dastixinigha kelgenlarning hemmisining yémek-ichmeklirini kémeymey teminleytti. **28** Xelq bolsa herbiri özi békitilgen norma boyiche at-qéchirlar üçün arpa bilen samanlarni [nazaretchiler bar] yerge élip kéletti. **29** Xuda Sulayman'gha déngiz sahilidiki qumdek dalaliq, intayin mol pem-paraset ata qilip, uning qelbini keng qilip zor yorutti. **30** Shuning bilen Sulaymanning dalaliq barliq sherqtikilerning dalaliqidin we Misirdiki barliq dalaliqtin ashti. **31** Chünki u barliq ademlerdin, jümlidin ezrahliq Étan bilen Maxolning oghulliri Héman, Kalkol we Darda dégenlerdin dana idi; we uning shóhriti etrapidiki hemme eller arisida yéyildi. **32** U éytqan pend-nesihet üç ming idi; uning shéir-küyliri bir ming besh idi. **33** U Liwandiki kédır derixidin tartip tamda ösidighan lépekgülgiche derex-giyahlarning hemmisini bayan qilip xatiriligendi; u yene mal we haywanlar, qushlar, hasharet-ömiligüchiler we béliqlar toghrisida bayan qilip xatiriligendi. **34** Sulaymanning dalaliqini anglighili kishiler barliq ellerdin kéletti, shundaqla uning dalaliq toghruluq xewer tapqan yer yüzidiki hemme padishahlardin kishiler kelmekte idi.

5 Turning padishahi Hiram Sulaymanni atisining ornigha padishah bolushqa mesih qilin'ghan dep anglap, öz xizmetkarlirini uning qéshigha ewetti; chünki Hiram Dawutni izchil söygüchi idi. **2** Sulayman Hiramgha adem ewitip mundaq uchni yetküzdı: — **3** «Özüng bilisenki, atam Dawutning düşmenlirini Perwerdigar uning puti astigha qoyghuche, u etrapida her terepte jeng qilghanliqı tüpeylidin Perwerdigar Xudasning namigha bir ibadetxana yasayalmidi. **4** Emdi hazir Perwerdigar Xudayim manga hemme tereptin aram berdi; héchbir düşminim yoq, héchbir bala-qaza yoq. **5** Mana, Perwerdigarning atam Dawutqa: «Men séning ornunggha öz textingge olтурghuzghan oghlung bolsa, u méning namingha bir ibadetxana yasaydu» dep éytqinidek, men Perwerdigar Xudayimning namigha bir ibadetxana yasay dep niyet qildim; **6** emdi

men üçhün [adamlirigge] Liwandin kédír derexlirini késinglar, dep yarliq chüshürigin; méning xizmetkarlirim séning xizmetkarliriggha hemdemde bolidu. Séning békittining boyiche xizmetkarliriggha béridighan ish heqqini sanga töleymen; chünki özünge ayanki, derex késishte arimizda héchkim Zidondikilerdek usta emes». 7 Hiram Sulaymanning sózini anglighanda intayin xushal bolup: — Bügün bu ulugh xelq üstige höküm sürüşke Dawutqa shundaq dana bir oghul bergen Perwerdigargha teshekkür éytilsun! — dédi. 8 Hiram Sulayman'gha adem ewitip: — Sen manga qoyghan teleplirigini anglap qobul qildim. Men séning kédír yaghichi we archa yaghichi toghruluq arzu qilghanlirining hemmisini ada qilimen; 9 Méning xizmetkarlirim shularni Liwandin déngizgha apiridu; men ularni sal qilip baghlap, déngiz bilen sen manga békitten yerge yetküzimen, andin shu yerde ularni yeshküzimen. Shuning bilen sen ularni tapshuruwélip, élip kétsen. Buning héسابigha sen teleplirim boyiche ordidikilirim üçhün yémek-ichmek teminligeysen, — dédi. 10 Shundaq qilip, Hiram Sulayman'gha barliq telipi boyiche kédír yaghachliri we archa yaghachlirini berdi. 11 Sulayman Hiramgha ordidikilirining yémek-ichmikige yigirme ming kor bughday we yigirme bat sap zeytun méyini ewetip berdi. Her yili Sulayman Hiramgha shundaq béretti. 12 Perwerdigar Sulayman'gha wede qilghandek uninggha danaliq bergenidi. Hiram bilen Sulaymanning arisida inaqliq bolup, ikkisi ehde tüzüshdi. 13 Sulayman padishah pütün Israildin hashargha ishlemchilerni békitti, ularning sani ottuz ming idi. 14 U bularni nöwet bilen her ayda on mingdin Liwan'gha ewetetti; shundaq qilip, ular bir ay Liwanda tursa, ikki ay öyide turdi. Adoniram hasharchilaning üstide turatti. 15 Sulaymanning yetmish ming hammili, taghlarda ishleydighan seksen ming tashchisi bar idi. 16 Uningdin bashqa Sulaymanning menseparliridin ish üstige qoyulghan üç ming üç yüz ish beshi bar idi; ular ishlemchilerni bashquratti. 17 Padishah yarliq chüshürüshi bilen ular ibadetxanining ulini selishqa yonulghan, chong we qimmatlik tashlarni késip keltürdi. 18 We Sulaymanning tamchiliri bilen Hiramning tamchiliri we Geballiqlar qoshulup tashlarni oyup, öyni yasash üçhün yaghach hem tashlarni teyyarlap qoydi.

6 Israilar Misirdin chiqqandin kéyinki töt yüz seksinchi yili, Sulaymanning Israilning üstidiki selenitining tötinchi yilining ikkinchi éyida, yeni Zif éyida u Perwerdigarning öyini yasashqa bashlidi. 2 Sulayman padishah Perwerdigargha yasighan ibadetxanining uzunluqi atmish gez, kengliki yigirme gez we égzilki ottuz gez idi. 3 Ibadetxanidiki «muqeddes jay»ning aldidiki aywanning uzunluqi ibadetxanining kengliki bilen barawer bolup, yigirme gez idi. Ibadetxanining aldidiki aywanning kengliki on gez idi. 4 U ibadetxanigha rojeklik dérie-penjirilerini ornatti. 5 Ibadetxana témigha, yeni muqeddes jay we «kalamxana»ning témigha yandash [üch qewetlik] bir imaretni saldi we uning ichige hujrilarini yasidi. 6 [Tashqiriqi imaretning] töwenki qewitining kengliki besh gez, ottura qewitining kengliki alte gez, üçinchi qewitining kengliki yette gez idi. Chünki ibadetxanining tashqi témida limlarni ornatqan töshükler bolmasliqi

üchün u tamgha tekche chiqirilghanidi. 7 Ibadetxana pütünley teyyar qilip élip kélín'gen tashlardin bina qilin'ghanidi. Shundaq qilghanda, uni yasighan waqitta ne bolqa ne palta ne bashqa tömür eswablarning awazi u yerde héch anglanmaytti. 8 Töwenki qewetning hujrilirining kirish ishiki ibadetxanining ong teripide idi; bir aylanma pelempey ottura qewetke andin ottura qewetnin üçinchi qewetke chiqatti. 9 Shundaq qilip [Sulayman] ibadetxanini yasap püttürdi. Ibadetxanining üstige xar-limlarni békutip, uni kédír taxtaylar bilen qaplıdi. 10 U ibadetxanigha yandash imaretning qewetlirining égzilikini besh gezdin qildi. Shu imaretning qewetliri ibadetxanigha kédír limliri arqiliq tutushuqluq idi. 11 Perwerdigarning sözi Sulayman'gha kélip mundaq déyildiki: — 12 «Sen Manga yasawatqan bu ibadetxanigha kelsek, eger sen belgilimilirimde méngip, hökümlirange riaye qilip, barliq emrlirimni tutup ularla mangsang, Men atang Dawutqa sen toghruluq éytqan sözümge emel qilimen; 13 Men Israilarning arisida makan qilip öz xelqim Israilni esla tashlimaymen». 14 Sulayman ibadetxanini yasap püttürdi. 15 Ibadetxanining tamirlirining ich teripini u kédír taxtayliri bilen yasap, ibadetxanining tégidin tartip torusning limlirighiche yaghach bilen qaplıdi; we archa taxtayliri bilen ibadetxanigha pol yatquzdi. 16 U ibadetxanining arqa témidin yigirme gez ölchep ara tam yasap, ichkiriki xanini hasil qildi; u tégidin tartip torus limlirighiche kédír taxtayliri bilen qaplıdi. Bu eng ichkiriki xana bolup, yeni «kalamxana», «eng muqeddes jay» idi. 17 Uning aldidiki öy, yeni muqeddes xanining uzunluqi qiriq gez idi. 18 Ibadetxanining ichki tamirligha qapaq we chéchekning nusxiliri neqish qilin'ghanidi. Ibadetxana pütünley kédír taxtaylar bilen qaplan'ghanidi. Héch tash körünmeytti. 19 Perwerdigarning ehde sanduqini u yerde qoyush üçhün, u ibadetxanining ichkiridiki kalamxanini yasidi. 20 Kalamxanining uzunluqi yigirme gez, toghrisi yigirme gez, égzilki yigirme gez idi; u uni sap altundin qaplıdi, shundaqla uning aldidiki kédír yaghachliq qurban'gahnimu shundaq qaplıdi. 21 Sulayman ibadetxanining ichini sap altun bilen qaplıdi; u ichki kalamxanining aldini altun zenjirler bilen tösidi; kalamxanani altun bilen qaplıdi. 22 Shu teriqide u pütkül ibadetxanini, yeni pütkül ibadetxanining ichini altun toluq qaplighanidi. Kalamxanigha teelluq bolghan qurban'gahnimu pütünley altun bilen qaplighanidi. 23 Kalamxanigha u zeytun yaghichidin ikki kérubning sheklini yasidi. Herbirining égzilki on gez idi. 24 Bir kérubning bir qanitining uzunluqi besh gez we yene bir qanitining uzunluqi hem besh gez bolup, bir qanitining uchidin yene bir qanitining uchighiche on gez idi. 25 Ikkinchi kérubning ikki qaniti qoshulup on gez idi. Ikki kérubning chong-kichiklikli we shekli oxshash idi. 26 Bir kérubning égzilki on gez bolup, ikkinchi kérubningkimu hem shundaq idi. 27 U kérublarni ichkiriki xanida qoydi. Kérublarning qanatliri yéyilip turatti. Birsining bir qaniti bir tamgha tégip, ikkinchisining qaniti udulidiki tamgha tégip turatti; ikkisining ichidiki qanatliri xanining otturisida bir-birige tégiship turatti. 28 U kérublarni altun bilen qaplıdi. 29 U ibadetxanining tamirlirining pütkül ich chörsini, yeni ichkiriki xanining we hem tashqiriqi xanining chörsini

kérub bilen xorma derexlirining shekilliri we chéchekek nusxiliri bilen neqish qildi. **30** Ibadetxananing polini, yeni ichkiriki xanining hem tashqiriqi xaniningkini altun bilen qapldi. **31** Kalamxanining kirish éghizigha u zeytun yaghighidin étilgen qosh ishiklarni yasidi. Ishiklarning késhekliri we béshi óyning toghrisining beshdin bir qismi idi. **32** Bu qosh ishikler zeytun yaghighidin étilgenidi; u ishiklarning üstige kérublar, xorma derexliri we chéchekek nusxiliri neqish qilinip zinnetlen'genidi; u ishiklarni, jümlidin kérub bilen xorma derexlirining neqishlirini altun bilen qapldi. **33** Ibadetxananing tashqi xanisining ishikining késheklirini zeytun yaghighidin yasidi; ular óyning toghrisining töttin bir qismi idi; **34** qosh qanatliq ishik bolsa archa yaghighidin yasaldi. Bir qaniti yéyilip qatlinatti, ikkinchi qanitim u yéyilip qatlinatti. **35** U ularning üstige kérublar, xorma derexliri we chéchekek nusxilirini neqish qildi; andin ularning üstige, jümlidin neqishler üstige altun qapldi. **36** Ichkiriki hoynlining témini bolsa u üç qewet yonulghan tash bilen bir qewet kédír yaghighidin yasidi. **37** [Sulaymanning seltenitining] töttinchi yilining Zif éyida Perwerdigarning ibadetxanasining uli sélinidi. **38** We on birinchi hoynining Bul éyida, yeni sekkizinchi ayda ibadetxananing héchyéri qaldurulmay, layihe boyiche pütünley tamam boldi. Shundaq qilip uning óyni yasishigha yette yil ketti.

7 Sulayman öz ordisini bolsa, on üç yilda yasap püttürdi. **2** U yasighan bu «Liwan ormini sariyi»ning uzunluqini yüz gez, kenglikini ellik gez we égzilikini ottuz gez qildi. Kédír yaghighi tüwrükidin töt qatar we tüwrüklerning üstige kédír limliri qoyulghanidi. **3** Tüwrüklerning üstidiki lim kötürüp turghan ógzisimu kédír yaghighidin idi. Limlar jemi qiriq besh bolup her qatarda on beshdin idi. **4** Uning üç qewet dérizisi bar idi, üç qewettiki dériziler bir-birige udulmu'udul idi. **5** Barliq ishikler we késheklar töt chasiliq qilin'ghandi; ishikler üç közneklilik bolup, ishikler bir-birige udulmu'udul idi. **6** U uzunluqini ellik gez, toghrisini ottuz gez qilip, tüwrüklük bir dehliz yasidi; uning alda yene bir dehliz bar idi, we uning alda yene tüwrüklük aywan bar idi. **7** Andin kéyin u soraq soraydighan texti üçün «Soraq dehlizi» dep atalghan yene bir dehlizni yasidi. U dehlizning tégidin tartip torusning limlirighiche kédír yaghighi bilen qaplan'ghanidi. **8** [Sulayman] özi olturidighan saray, yeni dehlizning arqa hoynlisigha jaylashaqa sarayning layihisi «[soraq] öyi»ningkige oxshash idi. Sulayman öz emrige alghan Pirewnning qizi üçün shu dehlizge oxshash bir sarayni yasatti. **9** Bu imaretlerning hemmisi ichkiriki tamirlidin tartip chong hoynlining tamirlighiche, ulidin tartip ógzining pewazighiche qimmet tashlardin, yeni ölchem boyiche oyulup andin ich-téshi here bilen késilgen tashlardin yasalganidi. **10** Ulliri bolsa chong we qimmet tashlardin, uzunluqi on gez we sekkiz gez bolghan tashlardin qilin'ghanidi. **11** Ullarning üstige yene békitilgen ölchem boyiche oyulghan qimmet ésil tashlar we kédír limliri qoyulghanidi. **12** Chong hoynlining chörisidiki tam üç qewet oyulghan tash we bir qewet yonulghan kédír limliridin yasalganidi. Perwerdigarning ibadetxanasining ichkiriki hoynlisining témi we yene ordidiki dehlizining témimu shundaq

yasalghanidi. **13** Sulayman padishah adem ewetip Hiramni turdin keltürdi. **14** U kishi Naftali qebilisidin bolghan bir tul xotunning oggli bolup, atisi turluq bir misker idi. Hiram miskerchilikte türlük ishlarni qilishqa tolimu usta, pem-parasetlik we bilimlik idi. U Sulayman padishahning qéshigha kélip, uning hemme ishini qildi. **15** U özi ikki tüwrükni mistin yasidi. Herbir tüwrükning égziligi on sekkiz gez bolup, aylannisi on ikki gez idi. **16** Bu tüwrüklerning üstige qoyush üçün mistin ikki tajni quyup yasap, uning üstige qoydi. Bir tajning égziligi besh gez, ikkinchi tajning égzilikimu besh gez idi. **17** Tüwrüklerning töpisiidiki tajlar torlarga oxshash zinnetlenip, zenjirler we torlan'ghan halqilar bilen toquqluq idi. Bir tajning shundaq yette qatar tor halqiliri bar idi, ikkinchi tajningmu hem shundaq yette qur tor halqiliri bar idi. **18** U yene anarlarni, yeni tüwrüklerning üstidiki herbir tajni yéyip turidighan tor halqilarning üstige ikki qatar anarni yasidi. U birinchi we ikkinchi tajghimu oxshashla shundaq qildi. **19** Aywandiki tüwrüklerning üstidiki tajliri niluper shekillik bolup, égziligi töt gezdin idi. **20** Ikki tüwrükning tajliridiki tor halqilirigha yéqin tompiyp chiqqan jayning üstide qewetmu-qewet chörödigen ikki yüz anar nusxisi bar idi. Ikkinchi tajning chörösimu oxshash idi. **21** U tüwrüklarni ibadetxanining aldidiki aywan'gha tiklidi. Ong teripige birni tiklep namini «Yaqin», sol teripige birni tiklep, namini «Boaz» atidi. **22** Tüwrüklerning üsti niluper sheklide yasalganidi. Buning bilen tüwrüklerning ishliri pütkenidi. **23** U mistin «dégiz» dep atalghan yoghan das yasidi. Uning bir girwikidin yene bir girwikigiche on gez kéletti. Uning aylamisi ottuz gez idi. **24** Dasning girwiki asti chörödep qapaq nusxiliri bilen zinnetlen'genidi. Bular dasning chörösimining herbir gézige undin, ikki qatar qoyulghan idi. Ular das bilen bir waqitta quyup chiqirilghanidi. **25** Das on ikki buqa shekli üstide turghuzulghanidi. Bularning üçü shimal terepke, üçü gherb terepke, üçü jenub terepke, üçü sherq terepke yüzlen'genidi. «dégiz» bularning üstide idi; ularning arqisi ich teripide idi. **26** Dasning qélinliqi aliqaanning kenglikidek bolup, uning girwiki piyalining girwikidek, shekli échilghan niluperdek idi. Uninggha ikki ming bat su sighatti. **27** Uningdin bashqa u mistin on teglikni yasidi. Herbir teglikning uzunluqi töt gez, kenglik töt gez bolup, égziligi üç gez idi. **28** Bu teglikler shundaq yasalganidiki, ularning [resimlik] taxtiliri bar idi; taxtiliri ramkilar ichige ornitilghanidi. **29** Ramkilarining otturisidiki resim taxtaylirida we ramkilarining ózidimu shirlar, buqilar we kérublarning süretlik zinnetliri bar idi; shirlar we buqilarning asti we üsti zenjirsiman gül chembirek sheklide zinnetlen'genidi. **30** Herbir teglikning mis oqliri bilen töt chaqi bar idi; teglikning dasni kötürüp turidighan töt burjikide jazisi bar idi; das astidiki putlirining her teripide torlan'ghan quyma gül shaxliri ornitilghanidi. **31** Her teglikning ichide chongqurluqi bir gez kélidighan «kichik teglik» bolup, aghzi dügilek idi; kichik teglikning uzunluqi bir yérin gez idi; aghzining etrapida neqishler bar idi; ularning ramkiliri dügilek emes, belki töt chasiliq idi. **32** Töt chaqi resimlik taxtayliri astida bolup, ularning oqliri teglikke békitilgenidi. Herbir chaqning égziligi bir yérin gez idi. **33** Chaqlarning qurulmisi jeng harwilirining chaqliridek

idi. Ularining qazanliri, qasqanliri, chétiqliri we oqlirining hemmisi mistin quyulghanidi. **34** Herbir teglikning töt burjikide birdin töt tutquchi bar idi; ular tegliktin chiqip turatti we ular teglik bilen teng quyulghan. **35** Herbir teglikning töpisiide évizlik yérím gez kélidighan bir yumilAQ jaza bar idi. Herbir teglikning töpisiide tirek we resimlik taxtaylar bar idi. Ular teglik bilen teng quyulghan. **36** U mushu tirek we resim taxtayliridiki bosh orunlarga kérub, shir we xorma derexlirining nussilirini we chörisige torlan'ghan gül shaxlirini neqish qildi. **37** Shu तरीقىде u mushu on teglikni yasap boldi. Hemmisi bir nusxada quyulup, oxshash chongluqta we shekilde idi. **38** U mistin on das yasighan bolup, herbir dasqa qiriq bat su sighthatti; herbir dasning toghrisi töt gez idi. On teglikning herbirining töpisiide birdin das bar idi. **39** U besh dasni ibadexanining ong yénida we beshni ibadexanining sol yénida qoydi; mis déngizni ibadexanining ong teripige, yeni sherqiy jenub teripige qoydi. **40** Hiram shulargha teelluq das, kürek we qacha-quchilarnimu yasap teyyar qildi. Shundaq qilip Hiram Sulayman padishah üçhün Perwerdigarning öyining barliq qurulush xizmitini pütükzidi: — **41** ikki tüwrük, ikki tüwrükning üstidiki apqursiman ikki bash we bu ikki bashni yépip turidighan ikki torni yasitip püttürdi, **42** shu ikki tor üstige qaychilashturulghan töt yüz anarni yasatti. Bir torda ikki qatar anar bolup, tüwrük üstidiki; apqursiman ikki bashni yépip turatti. **43** U on das teglikni we das teglikige qoyulidighan on «uyush dési»ni, **44** «mis déngiz» we uning astidiki on ikki mis buqini yasatquzdi, **45** qazanlarni, küreklerni we qacha-quchilarnimu teyyar qildi. Hiram Perwerdigarning öyi üçhün Sulayman padishahning emri bilen yasighan bu hemme nersiler parqiraydighan mistin idi. **46** Padishah ularni Iordan tüzlenglikide, Sukkot bilen Zaretanning otturisiida, [shu yerdiki] séghizlayda qélip yasap, quydurup chiqti. **47** Bu nersiler shunche köp bolghachqa, Sulayman ularning éghirliqini ölçimidi. Shuning bilen misning éghirliqi melum bolmide. **48** Sulayman yene Perwerdigarning öyi ichidiki barliq eswablarni yasatti: — yeni altun xushbuygahni, «teqdim nan» qoyulidighan altun shireni, **49** Kalamxana aldida turidighan sap altun chiraghdanlarni (beshni ong yénida, beshni sol yénida) yasatti; we shularning gülsiman zinnetlirini, chiraghlirini, chiragh qisquchlirini altundin yasatti; **50** das-piyalilirini, pichaqlirini, qachilirini, texitilirini we küldanlarning hemmisini sap altundin yasatti; u ichkiriki xanining, yeni eng muqeddes jayning qatnolidighan, qosh qanatliq ishiqlerning girelirini we öydiki muqeddes jayning [ishiklirining] girelirini altundin yasatti. **51** Sulayman padishah Perwerdigarning öyi üçhün qilduridighan hemme qurulushlar tamam bolghanda, u atisi Dawut [Xudagha] atighan nersilerni (yeni kümtush, altun we türlük bashqa buyumlarni) ekteltürüp Perwerdigarning öyining xezinilirige qoydurdi.

8 Shu chaghda Sulayman Perwerdigarning ehde sanduqini «Dawut shehiri»din, yeni Ziondin yötkep kélish üçhün Israil aqsqaqlirini, qebile beglirini we Israil jemetlirining beglirini Yérusalémgha öz yénigha yighilishqa chaqirdi. **2** Buning üçhün Israilning hemme ademliri Étanım éyida, yeni yettinchi aydiki békitilgen héytta Sulayman padishahning qéshigha

yighildi. **3** Israilning hemme aqsqaqalliri yétip kelgende Lawiylar ehde sanduqini kötürüp [mangdi]. **4** Ular Perwerdigarning ehde sanduqini, jamaet chédiri bilen uning ichidiki barliq muqeddes buyumlarni kötürüp élip chiqti. Kahinlar bilen Lawiylar mushularni élip chiqti. **5** Sulayman padishah we uning aldigha yighilghan barliq Israil jamaiti ehde sanduqining aldida méngip, köplikidin sanini élip bolmaydighan san-sanaqsiz qoy bilen kalilarni qurbanliq qilishatti. **6** Kahinlar Perwerdigarning ehde sanduqini öz jayigha, ibadexanining ichki «kalamxana»sigha, yeni eng muqeddes jaygha élip kirip, kérublarning qanatlirining astigha qoydi. **7** Chünki kérublarning yéyilip turghan qaniti ehde sanduqining orni üstide bolghachqa, ehde sanduqi bilen uni kötürüp turidighan baldaqlarni yépip turatti. **8** Bu baldaqlar nahayiti uzun bolghachqa, kalamxanining aldiki muqeddes jayda turup, ehde sanduqining yénidiki ikki baldaqning uchlirini körgili bolatti, biraq öyning sirtida ularni körgili bolmaytti; bu baldaqlar taki бүгүн'ge qeder shu yerde turmagta. **9** Ehde sanduqining ichide Musa peyghember Horeb téghida turghanda ichige salghan ikki tash taxtidin bashqa héchnerse yoq idi (Israilar Misir zéminidin chiqqandin kéyin Perwerdigar ular bilen horebde ehde tüzgenidi). **10** We shundaq boldiki, kahinlar muqeddes jaydin chiqishghila, bir bulut Perwerdigarning ibadexanisini qaplawaldi. **11** Kahinlar bulut tüpeylidin öz wezipilirini ötesheke öre turalmaytti; chünki Perwerdigarning julasi Perwerdigarning öyini toldurghanidi. **12** Bu peyitte Sulayman: — Perwerdigar tum qarangghuluq ichide turimen, dep éytqanidi; **13** lékin, [i Perwerdigar], men derweqe Séning üçhün bir heywetlik makan bolsun dep, Sen menggü turidighan bir öyni yasidim, dédi. **14** Andin padishah burulup barliq Israil jamaitige bext tilidi; Israilning barliq jamaiti uning aldida turatti. **15** U mundaq dédi: — «Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-medhiye bolghay! U Öz aghazi bilen atam Dawutqa wede qilghanidi we Öz qoli bilen uni emelge ashurdi. U Dawutqa yene: — **16** «Men Öz xelqim Israilni Misir zéminidin élip chiqqan künden buyan namim üçhün bu yerde bir öyalay dep Israilning herqaysi qebililirining sheherliridin héchqaysisini tallimdim; biraq xelqim bolghan Israilgha hökümraniq qilsun dep Dawutni tallim» dégenidi. **17** Emdi atam Dawutning Israilning Xudasi Perwerdigarning namigha atap bir öy selish arzu-niyiti bar idi. **18** Biraq Perwerdigar atam Dawutqa: «Könglüngde Méning namingha bir öy yasashqa qilghan niyiting yaxshidur; **19** emma shu öyni sen yasimaysen, belki séning pushtungdin bolidighan oghlung, u Méning namingha atap shu öyni salidu», dégenidi. **20** Mana emdi Perwerdigar Öz sözige emel qildi. Men Perwerdigar wede qilghinidek, atamning ornini bésip, Israilning textige olturdum; Israilning Xudasi Perwerdigarning namigha atap bu öyni saldim. **21** Öyde ehde sanduqi üçhün bir jayni rastlaidim; ehde sanduqi ichide Perwerdigarning ata-bowilirimizni Misir zéminidin élip chiqqanda, ular bilen tüzgen ehde [taxtiliri] bardur». **22** Andin Sulayman Israilning barliq jamaitige yüzlinip, Perwerdigarning qurban'gahining aldida turup, qollarini asman'gha qaritip kötürüp **23** mundaq dua qildi: — «I Israilning Xudasi Perwerdigar! Ne yuqiriqi asmanda ne töwenki

yerde sendek Xuda yoqtur; aldingda pütün qelbi bilen mangidighan qullirig üçün ehdingde turup özgermes muhebbitini körsatküchisen. **24** Chünki Sen Öz qulung atam Dawutqa bergen wedide turdung; Sen Öz aghzing bilen éytqan sözüngge mana бүгүнкүдөк Öz qolung bilen emel qilding. **25** Emdi hazir, i Israilning Xudasi Perwerdigar, Öz qulung atam Dawutqa: — «Eger séning ewladliring öz yollirigha segek bolup sen Méning aldimda mangghandek mangidighan bolsa, sanga ewladingdin Israilning textide olturidighan bir zat kem bolmaydu» dep bergen wedengde turghaysen. **26** Emdi hazir, i Israilning Xudasi, Sen qulung Dawutqa éytqan sözliring emelge ashurulghay, dep ötünimen! **27** Lékin Xuda Öz i rastla yer yüzide makan qilamdu? Mana, asmanlar bilen asmanlarning asmini séni sighduralmighan yerde, men yasighan bu öy qandaqmu Séning makaning bolalisun?! **28** Lékin i Perwerdigar Xudayim, qulungning duasi bilen iltijasigha qulaq sélip, qulungning бүгүн Sanga kötürgen nidasi we tilikini anglighaysen; **29** shuning bilen Öz közliringni kéche-kündüz bu öyge, yeni Sen: «Méning namim u yerde ayan bolsun» dep éytqan jaygha kéche-kündüz tikkeysen; Öz qulungning u jaygha qarap qilghan duasigha qulaq salghaysen. **30** qulung we xelqing Israil bu jaygha qarap dua qilghan chaghda, ularning iltijasigha qulaq sélip, Öz makaning qilghan asmanlardin turup anglighaysen, anglighiningda ularni kechürgeysen. **31** Eger birsi öz qoshnisigha gunah qilsa we shundaqla ishning rast-yalghanliqini bekítish üçün qesem ichküzülsé, bu qesem bu öydiki qurban'gahingning aldigha kelse, **32** Sen qesemni asmanda turup anglap, amal qilip öz bendiliring otturisida höküm chiqarghaysen; gunahi bar ademni gunahqa tartip, öz yolini öz beshigha yandurup, gunahsiz ademni aqlap, öz adilliqigha qarap uninggha heqqini bergeysen. **33** Öz xelqing Israil Séning aldingda gunah qilghini üçün düshmindin yéngilse, Sanga qaytip bu öyde turup, namingni étirap qilip, Sanga dua bilen iltija qilsa, **34** Sen asmanda anglap, Öz xelqing Israilning gunahini kechürüp, ularni Sen ata-bowilirigha teqdim qilghan zémin'gha qayturup kelgeysen. **35** Ular Sanga gunah qilghini üçün asman étilip yamghur yaghamaydighan qiliwétilgen bolsa, lékin ular bu jaygha qarap Sanga dua qilip namingni étirap qilip, Séning ularni qiyinchiliqqa salghining tüpeylidin öz gunahidin yénip towa qilsa, **36** Sen asmanda turup qulaq sélip, qullirigning we xelqing Israilning gunahini kechürgeysen; chünki Sen ulargha méngish kérek bolghan yaxshi yolni ögitisen we Öz xelqingge miras qilip bergen zéminning üstige yamghur yaghdurisen! **37** Eger zéminda acharchiliq ya waba bolsa, ya ziraetler Dan almisa ya hal chüshse ya uni chékétkilér yaki chékétke lichinkiliri bésiwalsa, ya düshmenler ularning zémindiki sheherlirining qowuqlirigha hujum qilip qorshiwalsa, ya herqandaq apét ya késellik bolsa, **38** Séning xelqing bolghan Israildiki herqandaq kishi öz gönglidiki wabani bilip, ulardin herqaysi kishi qollirini bu öyge sunup, herqandaq dua yaki iltija qilghan bolsa, **39** emdi Sen turuwatqan makaning asmanda turup anglap, kechürüm qilghaysen; Sen herbir ademning qelbini bilgechke, amal qilip özining yollirini öziye yandurghaysen (chünki Senla, yalghuz Senla

hemme insan balilirining qelblirini bilgüchidursen); **40** shundaq qilip, ular Sen ata-bowilirimizgha teqdim qilghan zéminda olturup ömrining hemme künliride sendin qorqidighan bolidu. **41** Öz xelqing Israildin bolmighan, Séning ulugh naming tüpeylidin yiraq-yiraqlardin kelgen musapir bolsa **42** (chünki ular Séning ulugh naming, qudretlik qolung we sozghan biliking toghrisida angliylaydu), — undaq birsi kélip bu öy terepke qarap dua qilsa, **43** Sen turuwatqan makaning bolghan asmanlarda uninggha qulaq sélip, u musapir Sanga nida qilip tiliginining hemmisige muwapiq qilghaysen; shuning bilen yer yüzidiki barliq eller namingni tonup yétip, Öz xelqing Israildek Sendin qorqidighan bolup, men yasighan bu öyning Séning naming bilen atalghinini bilidu. **44** Eger Séning xelqing Séning tapshuruqung bilen düshmini bilen jeng qilishqa chiqqanda, Sen tallighan bu sheherge, shundaqla men naminggha atap yasighan bu öy terepke qarap Sen Perwerdigargha dua qilsa, **45** Sen asmanlarda turup ularning duasi bilen iltijasigha qulaq sélip, ularni nusretke érishtürgeysen. **46** Eger ular sanga gunah sadir qilghan bolsa (chünki gunah qilmaydighan héchkishi yoqtur) Sen ulargha ghezeplinip, ularni düshmenlirining qoligha tapshurghan bolsang, bular ularni yiraq-yéqin'gha, özlirining zéminigha sürgün qilip élip barghan bolsa, **47** lékin ular sürgün qilin'ghan yurtta es-hoshini tépip towa qilip, özi sürgün bolghan yurtta Sanga: — Biz gunah qilip, qebhlikke bérilip Sendin yüz örip kettük, dep yélinse, **48** — eger ularni sürgün qilghan düshmenlirining zéminida pütün qelbi we pütün jénidin Séning teripingge yénip, Sen ularning ata-bowilirigha teqdim qilghan zémin'gha, Sen tallighan sheher terepke we men naminggha atap yasighan bu öy terepke yüzini qilip, Sanga qarap dua qilsa, **49** Sen turuwatqan makaning bolghan asmanlarda turup ularning duasi we iltijasini anglap ular üçün höküm chiqirip, **50** Öz xelqingning Sanga sadir qilghan gunahini, Sanga ötküzgen hemme itaetsizliklerini kechürüm qilghaysen we ularni sürgün qilghanlarning aldida ulargha rehim tapquzghaysenki, shular ulargha rehim qilsun **51** (chünki ular Özüng Misirdin, yeni tömür tawlash péchidin chiqarghan Öz xelqing we Öz mirasingdur); **52** Séning közliring Öz qulungning iltijasigha we Öz xelqingning iltijasigha ochuq bolghay, ular her ishta sanga nida qilip tiliginide ulargha qulaq salghaysen; **53** chünki Sen ata-bowilirimizni Misirdin chiqarghiningda Öz qulung Musa arqiliq éytqaningdek, Sen xelqingni Özüngge xas mirasing bolsun dep, yer yüzidiki hemme eller arisidin ularni ayrim élip talliding, i Reb Perwerdigar!». **54** Sulayman Perwerdigargha shu barliq dua we iltjalirini qilip bolghanda, qollirini asman'gha qarap kötürüp Perwerdigarning qurban'gahining aldida tizlinip turghan yerdin qopup, **55** öre turup Israilning barliq jamaitige yuqiri awazda bext tilep mundaq dédi: — **56** «Uning barliq wede qilghini boyiche Öz xelqi Israilgha aram bergen Perwerdigar mubarektur! U Öz quli Musaning wasitisi bilen qilghan hemme méhribane wedilering héchbiri yerde qalmedi! **57** Perwerdigar Xudayimiz ata-bowilirimiz bilen bolghandek biz bilen bille bolghay; U ne bizdin waz kechmisun ne bizni tashlimisun; **58** buning bilen U qelbimizni Uning yollirida méngishqa, Özi ata-bowilirimizgha buyrughan emrlér, belgilimiler

we hokümlerni tutushqa Özige mayil qilghay; **59** méning Perwerdigarning aldida iltija qilghan bu sözlirim kéche-kündüz Perwerdigar Xudayimizning yénida tursun; shuning bilen Öz qulung üçün toghra hoküm qilip, xelqing Israil üçün toghra hoküm qilip, her kündiki derdige yetkeysen; **60** shuning bilen yer yüzidiki hemme eller Perwerdigar Ōzi Xudadur, Uningdin bashqisi héchqaysisi yoqtur dep bilgey, **61** shundaqla бүгүн qilghininglarga oxshash Uning belgilimiliride méngishqa we emrlirini tutushqa qelbinglar Perwerdigar Xudayimizgha mukemmel bolghay!». **62** We padishah pütün Israil bilen bille Perwerdigarning aldida qurbanlıqlarni qildi. **63** Sulayman Perwerdigargha inaqliq qurbanlıqi süpitide yigirme ikki ming kala we bir yüz yigirme ming qoy qurbanlıq qildi. Padishah bilen barlıq Israillar shundaq qilip Perwerdigarning öyini uninggha béghishlidi. **64** Shu küni padishah Perwerdigarning öyining aldidiki hoylisining otturisini ayrip muqeddes qilip, u yerde köydürme qurbanlıqlar, ashliq hediyeiliri we inaqliq qurbanlıqlirining yaghlirini sundi; chünki Perwerdigarning aldida turghan mis qurban'gha köydürme qurbanlıqlar, ashliq hediyeiliri we inaqliq qurbanlıqlirining yaghlirini qobul qilishqa kichik keldi. **65** Shuning bilen u waqitta Sulayman we uning bilen bolghan pütün Israil, yeni Xamat rayonigha kirish éghizidin tartip Misir éqinighiche hemme yerlerdin kelgen zor bir jamaat Perwerdigar Xudayimizning aldida yette kün we yene yette kün, jemi on töt kün'gichilik héyt ötküzdi. **66** Sekkizinci künide u xelqni qaytardi; ular padishahning bextini tilidi; andin ular Perwerdigarning Ōz quli Dawutqa we xelqi Israilgha qilghan yaxshiliqliri üçün qelbide shad-xuram bolup öz öy-chédirlirige qaytip ketti.

9 Sulayman Perwerdigarning öyi, padishah ordisi we shundaqla qurushni arzu qilghan bashqa quruluşlarni könglidikidek pütüküzip bolghanda, **2** Perwerdigar Sulayman'gha Gibéonda körün'gendek emdi ikkinchi qétim uninggha köründi. **3** Perwerdigar uninggha mundaq dédi: — «Sen Méning aldimda qilghan dua we iltijayigini anglidim; Méning namim uningda ebedigiche ayan qilinishi üçün, sen yasighan bu öyni Ōzümgé muqeddes qildim. Méning közlirim we könglüm shu yerde hemishe bolidu. **4** Sen bolsang, atang Dawutning aldimda mangghinidek, senmu sanga buyrughinimning hemmisige muwapiq emel qilish üçün, belgilimilirim we hokümlirimi tutup, pak köngül we durusluq bilen aldimda mangsang, **5** Men emdi atang Dawutqa: «Israilning textide sanga ewladidingn oltureushqa bir zat kem bolmaydu» dep wede qilghinimdek, Men padishahliq textingni Israilning üstide ebedigiche mehkem qilimen. **6** Lékin özüng ya oghulliring Manga egishishtin waz kéchip Men aldinglarda qoyghan emrlirim bilen belgilimilirimni tutmay, belki bashqa ilahlarning qulluqigha kirip ulargha sejde qilsanglar, **7** shu chaghda Men Israilni ulargha teqdim qilghan zéminidin üzüp chiqirimen; we Ōz namimni körsitishke Ōzümgé muqeddes qilghan bu öyni nezirimdin tashlaymen we Israil hemme xelqeler arisida söz-chöçek we tapa-tenining obyékti bolidu; **8** Bu öy gerche hazir körkem körtüsimu, shu zamanda

uningdin ötkenlerning hemmisi zor heyran qélisip üshqirtip: «Perwerdigar bu zémin'gha we bu öyge némishqa shundaq qildi?» dep soraydu. **9** Kishiler: — Chünki [zémindiki xelqler] öz ata-bowilirini Misir zéminidin chiqarghan Perwerdigar Xudasini tashlap, özlirini bashqa ilahlargha baghlap, ulargha sejde qilip qulluqida bolghanlıqi üçün, Perwerdigar bu pütkül külpetni ularning béshigha chüshürüptü, dep jawab béridu. **10** Shundaq boldiki, yigirme yil ötüp, Sulayman u ikki öyni, yeni Perwerdigarning öyi bilen padishah öyini yasap bolghandin kéyin, **11** Turning padishahi Hiram Sulayman'gha barlıq telepliri boyiche kédir derexliri, archa derexliri we altun teminligini üçün Sulayman padishah uninggha Galiliye ölkisidin yigirme sheherni berdi. **12** Hiram Sulayman uninggha bergen sheherlerni körishke Turdin chiqip keldi; lékin ular uninggha héch yaqmidu. **13** U: — Hey buradirim, sen mushu manga bergining zadi qandaq sheherler?! — dédi. U ularni «Kabulning yurti» dep atidi, we ular бүгүнki kün'giche shundaq atilidu. **14** Hiram bolsa padishahqa bir yüz yigirme talant altun ewetkenidi. **15** Sulayman padishah Perwerdigarning öyini, Öz öyini, Milloni, Yérusalémning sépilini, Hazorni, Megidoni we Gezer sheherlirini yasash üçün hashargha tutqan ishligüchilerning ishliri mundaq: — **16** (Misirning padishahi Pirewn chiqip Gezerge hujum qilip élip, uni otta köydürüp, sheherde turuwatqan Qanaaniylarni qirip, sheherni toy sowghisi süpitide Sulaymanning xotuni bolghan öz qizigha bergenidi) **17** Sulayman Gezer bilen töwenki Beyt-Horonni bina qildi; **18** u Baalat bilen öz zéminidiki chölge jaylashqan Tadmornimu yéngidin yasidi, **19** shundaqla öziye xas hemme ambar sheherlirini, «jeng harwisi sheherliri»ni, «atliqlar sheherliri»ni we Yérusalémda, Liwanda we özi soraydighan barlıq zéminde xalighini bina qildi. **20** Israillardin bolmighan Amoriylar, Hittiylar, Perizziylar, Hiwiylar we Yebusiylardin [Israil] zéminida qélip qalghanlarning hemmisini bolsa, **21** Sulayman bularni, yeni Israillar pütünley yoqitalmighan ellerning qalduq ewladirini qulluq hashargha tutti. Ular бүгүнki kün'giche shundaq bolup keldi. **22** Lékin Sulayman Israillardin héchkimni qul qilmay, belki ularnileshker, xizmetkar, hokümdar-emeldar, harwa bilen atliqlarning serdarliri qildi. **23** Bulardin Sulaymanning ishlirini bashquridighan, yeni ishligüchilerning üstige qoyulghan chong nazaretchiler besh yüz ellik idi. **24** Pirewnning qizi Dawutning shehiridin köchüp Sulayman uning üçün yasighan öyde oltureghinda, u Millo qel'esini yasidi. **25** Sulayman Perwerdigargha yasighan qurban'ghada yilda üç qétim köydürme qurbanlıqlar bilen inaqliq qurbanlıqlirini sunatti we Perwerdigarning aldidiki [xushbuygahta] xushbuy yaqatti. Shu तरीقه u ibadetxanining ishlirini pütüküzdi. **26** Sulayman padishah Ézion-Geberde bir türküm kémilerni yasidi. U yer bolsa Édom zéminida, Qizil déngiz boyidiki Élatning yénida idi. **27** Hiram öz xizmetkarliri, yeni déngizchiliqni obdan bilidighan nechke kémichilerni Sulaymanning xizmetkarlirigha qoshulup kémilerde ishleshke ewetti. **28** Ular Ofirgha bérıp, u yerdin töt yüz yigirme talant altunni élip kélip, Sulayman padishahqa apardi.

10 Shébaning ayal padishahi bolsa Sulaymanning Perwerdigarning nomi bilan baghlinishliq bolghan dangq-shöhritini anglap, uni qiyin chigish-soillalar bilan sinighili keldi. **2** U xushbuy buyumlar, intayin tola untan we yaqut-göherler artilghan tögilerini élip, chong debdebe bilen Yérusalémgha keldi. Sulaymanning qéshigha kelgende öz könglige pükken hemme ish toghruluq uning bilen sözleshti. **3** Sulayman uning hemme sorighanlirigha jawab berdi. Héchnéme padishahqa qarangghu emes idi, belki hemmiside uninggha jawab berdi. **4** Shébaning ayal padishahi Sulaymanning danaliqigha, yasighan ordasaraygha, **5** dastixandiki taamlargha, emeldarlarning qatar-qatar olturushlirigha, xizmetkarlirining qatar-qatar turushlirigha, ularning kiygen kiyimlirige, uning saqiylirigha we uning Perwerdigarning öyide atap sun'ghan köydürme qurbanliqlirigha qarap, üni ichige chüshüp ketti. **6** U padishahqa: — Men öz yurtumda silining ishliri we danaliqliri toghrisida anglighan xewer rast iken; **7** Emma men kélip öz közlirim bilen körmigüche bu sözlerge ishenmigenidim; we mana, men yeriminimu anglimighan ikenmen; silining danaliqliri bilen beriket-bayashatliqliri men anglighan xewerdin ziyade iken. **8** Silining ademliri némidégen bextlik-he! Hemishe silining aldirlirida turup danaliqlirini anglaydighan bu xizmetkarlar neqeder bextliktur! **9** Silidin söyün'gen, silini Israilning textige olturghuzghan Perwerdigar Xudaliri mubarektur! Perwerdigar Israilgha menggülik baghlighan muhebbiti üçün, U silini toghra höküm we adalet sürgili padishah qildi, dédi. **10** U padishahqa bir yüz yigirme talant altun, intayin köp xushbuy buyumlar we yaqut-göherlerni sowgha qildi. Shébaning ayal padishahi Sulayman padishahqa sun'ghan shunche zor miqdardiki xushbuy buyumlar uningdin kéyin héch körün'gen emes **11** (Hiramning Ofirdin altun epkélidighan kémilirimu Ofirdin yene intayin zor miqdardiki sendel yaghichi we yaqut-göherlerni élip keldi. **12** Padishah sendel yaghichidin Perwerdigarning öyi üçün we padishahning ordisi üçün pelempey-salasunlar yasatti hem neghmenawachilar üçün chiltarlar we sazlarini shuningdin yasatti. Shu waqittin kéyin shundaq zor miqdardiki ésil sendel yaghichi bu waqitqiche héch keltürülmidi ya körülüp baqmidi). **13** Sulayman padishah Shébaning ayal padishahigha öz shahane saxawitidin bergendin bashqa, ayal padishahning köngli tartqan hemmini — néme sorisa, shuni berdi; andin u xizmetkarliri bilen yolgha chiqip öz yurtigha qaytip ketti. **14** Sulayman'gha her yili keltürülen altunning özi alte yüz atmish alte talant idi. **15** Bu kirimdin bashqa, tijaretchilerdin, oqetchilerning sodisidin, barliq Erebiye padishahliridin we öz zéminidiki emeldarlardin hem altun keltürüldi. **16** Sulayman padishah ikki yüz chong siparni soqturdi we her sipargha alte yüz shekel altun ketti; **17** shundaqla üç yüz qalqanni yapilaqlan'ghan altundin yasidi; herbir qalqanni yasashqa üç mina altun ishilitildi; padishah ularni «Liwan ormini sariyi»gha ésip qoydi. **18** Padishah pil chishliridin chong bir textni yasap, uni tawlan'ghan altun bilen qaplattı. **19** Textning alte qewetlik pelempeyi bar idi. Textning bash yölenchüki yumilaq bolup, orunduqning ikki yénida tayan'ghuchisi bar idi, herbir tayan'ghuchuning yénida birdin öre turghan shirning heykili bar idi. **20** Alte qewetlik pelempeyning üstide,

ong we sol teripide öre turghan on ikki shirning heykili bolup, herbir basquchning ong-sol teripide birdin bar idi; bashqa héchqandaq elde uninggha oxshash yasalgini yoq idi. **21** Sulayman padishahning barliq jam-piyaliliri altundin yasalgan; «Liwan ormini sariyi»diki barliq qacha-quchilar tawlan'ghan altundin yasalgan; ularning héchqaysisi kümüshdin yasalmighan; Sulaymanning künliride kümüsh héchnémige erzimeytti. **22** Chünki padishahqa qarashliq déngizda yüridighan, Hiramning kémilirige qoshulup «Tarshish kéme» etritimu bar idi; «Tarshish kéme etriti» üç yilda bir qétim kélip altun-kümüsh, pil chishliri, maymunlar we tozlarni ékéletti. **23** Sulayman padishah yer yüzidiki barliq padishahlardin bayliqta we danaliqta üstün idi. **24** Xuda Sulaymanning könglige salghan danaliqni anglash üçün yer yüzidikiler hemmisi uning bilen didarlishish arzusi bilen kéletti. **25** Kelgenlarning hemmisi öz sowghitini élip kéletti; yeni kümüsh qacha-quchilar, altun qacha-quchilar, kiyim-kéchékler, dubulgha-sawutlar, tétitqular, atlar we qéchirlarni élip kéletti. Ular her yili belgilik miqdarda shundaq qilatti. **26** We Sulayman jeng harwili we atliq eskerlerni yighdi; uning bir ming töt yüz jeng harwisi, on ikki ming atliq eskiri bar idi; u ularni «jeng harwisi sheherliri»ge we özi turuwatqan Yérusalémgha orunlashturdi. **27** Padishah Yérusalémde kümüshni tashtek köp, kédir derexlirini jenubiy tüzlenglikteki üjme derexlirige oxshash nurghun qildi. **28** Sulayman alghan atlar Misirdin we Kuwedin idi; padishahning tijaretchiliri ularni Kuwedin békitilgen bahada alatti. **29** Misirdin élip kelgen bir jeng harwisining bahasi alte yüz kümüsh tengge, her at bolsa yüz ellik tengge idi; we ular yene Hittiyarning padishahliri hem Suriye padishahliri üçünmu oxshash bahada élip chiqti.

11 Lékin Sulayman padishahning köngli Pirewnning qizidin bashqa köp chetellik ayallargha, jümlidin Moabiy, Ammoniy, Édomiy, Zidoniy, Hittiy ayallirigha chüshkenidi. **2** Perwerdigar eslide mushu eller toghruluq Israilargha: «Ularning qizlirini izdep barmanglar, we ularni silerningkilerge kirgüzmenlar; chünki ular köngüllirini choqum öz mebudlirigha azduridu» dep agahlandurghan. Biraq Sulaymanning köngli del shulargha baghlendi. **3** Uning yette yüz ayali, yeni xanishi we üç yüz kéniziki bar idi; ayalliri uning könglini azdurup buriwetkenidi. **4** Shundaq boldiki, Sulayman yashan'ghanda, uning ayalliri uning könglini bashqa ilahlargha azdurup buruwetti; shuning üçün uning köngli atisi Dawutningkidek Perwerdigar Xudasigha mutleq sadiq bolmidi. **5** Shunga Sulayman Zidoniylarning mebudi Ashtarotni, Ammoniylarning yirginchlik mebudi Milkomni izdidi; **6** Shuning bilen Sulayman Perwerdigarning neziride rezillik qildi; u atisi Dawut Perwerdigargha egeshkendek izchilliq bilen egeshmidi. **7** Andin Sulayman Yérusalém aldiki édirliqta Moabiylarning yirginchlik mebudi Kémosh hem Ammoniylarning yirginchlik mebudi Milkom üçün bir «yuqiri jay»ni yasidi; **8** shuningdek özining mebudlirigha xushbuy yaqidighan we qurbanliq qilidighan herbir yat ellik ayali üçünmu u shundaq qildi; **9** Shunga Perwerdigar Sulaymandin renjidi; gerche U uninggha ikki qétim körün'gen bolsimu,

shundaqla uningga del mushu ish toghruluq, yeni bashqa ilahlarni izdimeslikini tapilghan bolsimu, uning köngli Israilning Xudasi Perwerdigardin aynip ketti; u Perwerdigarning tapilghinigha emel qilmidi. **11** Shuning üçün Perwerdigar Sulayman'gha mundaq dédi: — «Sen shundaq qiliwérip, Méning sanga buyrugghan ehdem bilen belgilirimni tutmighining üçün, Men jezmen padishahliqni sendin yirtiwétip xizmetkaringgha bérimen. **12** Lékin atang Dawutning wejedin séning öz künliringde Men shundaq qilmaymen, belki oghlungning qolidin uni yirtiwtimen. **13** Lékin pütün padishahliqni uningdin yirtiwtmeymen, belki qulum Dawutning wejedin we Özüm tallighan Yérusalém üçün oghlunggha bir qebilini qaldurup qoyimen». **14** Emma Perwerdigar Sulayman'gha bir düshmen, yeni Édomluq Hadadni qozghidi, u kishi Édomning padishahining neslidin idi. **15** Eslide Dawut Édom bilen [jeng qilghan] waqıtta, qoshunning sardari Yoab Édomning hemme erlirini yoqatqanidi (chünki Édomdiki hemme erlerni yoqatquche, Yoab bilen barliq Israillar u yerde alte ay turghanidi); u öltürülgenlerni kömgili chiqqanda **17** Hadad atisining birnechche Édomiy xizmetchiliri bilen Misirgha qéchip ketkenidi. Hadad u chaghda kichik bala idi. **18** Ular Midiyan zéminidin chiqip Paran'gha keldi. Ular Parandin birnechche ademni élip özlirige qoshup Misirgha, yeni Misirning padishahi Pirewnning qéshigha keldi. Pirewn uninggha bir öy teqsim qilip, ozuq-tülükmü teminlidi hemde bir parche yernimu uninggha teqdim qildi. **19** Hadad Pirewnning neziride köp iltipat tapqan bolup, u öz xotunining singlisini, yeni Tahpenes xanishning singlisini uninggha xotun qilip berdi. **20** Tahpenesning singlisi uninggha bir oghul, Génubatni tughup berdi. Tahpenes Pirewnning ordisida uni özi chong qildi. Andin Génubat Pirewnning ailisi, yeni Pirewnning oghulliri arisida turdi. **21** Hadad Misirda: «Dawut ata-bowilirining arisida uxlap qaldi» we «Qoshunning sardari Yoabmu öldi» dep anglighanda Pirewn'ge: — Méning öz yurtumgha bérishimgha ijazet qilghayla, dédi. **22** Pirewn uninggha: — Séning öz yurtumgha baray dégingin néme dégingin, méning qéshimda sanga néme kemlik qilidu? — dédi. U jawaben: — Héch nerse kem emes, emma némila bolmisun méni ketkili qoyghayla, dédi. **23** Xuda Sulayman'gha yene bir düshminini qozghidi; u bolsa ghojisi, yeni Zobahning padishahi Hadad'ézerning yénidin qéchip ketken Éliadaning oggli Rezon idi. **24** Dawut [Zobahliqlarni] qetl qilghanda Rezon ulardin bir top ademni özige toplay ularning sardari boldi. Andin kéyin bular Demeshqge bérp u yerde turup, Demeshq üstidin höküm sürdi. **25** Shuning bilen Hadad Israilgha awarichilik tughdurghandin bashqa, Rezon Sulaymanning barliq künliride Israilning düshmini idi; u Israilni öch köretti, özi Suriye üstide padishah idi. **26** Sulaymanning Yeroboam dégen bir xizmetkari bar idi. U Zeredahdin kelgen Efraimiy Nibatning oggli bolup, anzi Zeruah isimlik bir tul ayal idi. Yeroboammu padishahqa qarshi chiqti. **27** Uning padishahqa qarshi chiqishtiki sewebi mundaq idi: Sulayman Millo qel'esini yasighanda, atisi Dawutning shehiridiki sépilning bir bösükini yasawatatti; **28** Yeroboam qawul qeyser yigit idi; Sulayman yigitning ishchan we chaqqan

ikenlikini körüp, uni Yüsüpning jemetige buyrugghan ishning üstige qoydi. **29** Shu künlerde Yeroboam Yérusalémdin chiqwatqanda, uni izdewatqan Shilohluq Axiyah peyghember uni yolda uchratti. Axiyah yipyéngi bir tonni kiywalghanidi. Ikkisi dalada yalghuz qalghanda **30** Axiyah üstidiki tonni qoligha élip, uni yirtip on ikki parche qilip **31** Yeroboamgha mundaq dédi: — «Özüngge on parchini alghin; chünki Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, padishahliqni Sulaymanning qolidin yirtiwtép on qebilini sanga bérimen. **32** Biraq Qulum Dawutning wejedin we Yérusalém, yeni Israilning hemme qebililiridin tallighan sheher üçün bir qebile uninggha qalidu. **33** — Chünki ular Méni tashlap Zidoniylarning ayal mebudi Ashtarotqa, Moabiylarning mebudi Kémoshqa we Ammoniylarning mebudi Milkomgha sejd qilip, uning atisi Dawutning qilin'ghinidek qilmay, Méning belgilimilirim bilen hökümlirime emel qilmay, nezirimde durus bolghanni qilmidi, Méning yollirimda mangmidi; **34** lékin pütkül padishahliqni uning qolidin tartiwalmaymen; chünki Men tallighan, Öz emlirim we belgilimilirimni tutqan qulum Dawutni dep, uning ömrining barliq künliride uni höküm sürgüchi qilip qaldirimen. **35** Emma padishahliqni uning oghlining qolidin tartip élip, sanga bérimen, yeni on qebilini bérimen. **36** Lékin Méning namimning shu yerde bolushigha Özüm tallighan sheher Yérusalémda, Méning aldimda qulum Dawut üçün hemishe yoruq bir chiragh bolsun dep, uning oghligha bir qebilini bérey. **37** Men séni tallap, séni barliq xalighan yerler üstide höküm sürgüzimen, sen Israilgha padishah bolisen. **38** We shundaq boliduki, eger sen hemme buyrughanlirimni anglap, Méning yollirimda méngip, nezirimde durus bolghanni qilip, qulum Dawut qilghandek Méning belgilirim bilen emlirimni tutsang, emdi Men sen bilen bille bolimen we Dawutqa bir jemet tikliginimdek, sangimu mustehkem bir jemet tikleymen we Israilni sanga teqdim qilimen. **39** Dawutning neslini shu ishlar tüpeylidin xarlap pes qilimen, lékin menggülik emes». **40** Shuning üçün Sulayman Yeroboamni öltürüşke purset izdeytti. Lékin Yeroboam qéchip Misirning padishahi Shishakning qéshigha bard; Sulayman ölgüche u Misirda turdi. **41** Sulaymanning bashqa ishliri, uning hemme qilghan emelliri we uning danaliqi bolsa «Sulaymanning Emelliri» dégen kitabqa pütülgen emesmidi? **42** Sulaymanning Yérusalémda Israilning üstide höküm sürgen waqti qiriq yil boldi. **43** Sulayman ata-bowilirining arisida uxliidi we atisi Dawutning shehiride depne qilindi. Andin oggli Rehoboam ornida padishah boldi.

12 Rehoboam Sheqemge bard; chünki pütkül Israil uni padishah tikligili Sheqemge kelgenidi. **2** Nibatning oggli Yeroboam shu ishni anglighanda, shundaq boldiki, u téxi Misirda idi (chünki Yeroboam Sulayman padishahtin qéchip Misirda turuwatatti). **3** Emdi ular adem ewetip uni chaqirtip keldi. Shuning bilen Yeroboam we pütkül Israil jamaiti kélip Rehoboamgha söz qilip: **4** — Silining atiliri boynimizgha salghan boyunturuqini éghir qildi. Sili emdi atilirining bizge qoyghan qattiq telepliri bilen éghir boyunturuqini yéniklitip bersile, silining xizmetliride bolimiz, déyishti. **5** U ulargha: — Hazirche qaytip üç

kündin kéyin andin qéshimga yene kélinglar, dédi. Shuning bilan xelq tarilip ketti. **6** Rehoboam padishah öz atisi Sulayman hayat waqtida uning xizmatide turghan moysipitlardin meslihet sorap: — Bu xelqge bérédighan jawabim toghrisida néme meslihet körsitisiler? — dédi. **7** Ular uninggha: — Eger sili raziliq bilen бүгүн bu xelqning xizmitide bolimen désile, (we derweqe ularning xizmitide bolsila) ulargha yaxshi sözler bilen jawab qilsila, ular silining barliq künleride xizmetliride bolidu, dédi. **8** Lékin u moysipitlarning körsetken meslihetini qayrip qoyup, özi bilen chong bolghan, aldida xizmitide boluwatqan yashlardin meslihet sorap **9** ulargha: — Manga «Silining atiliri bizge salghan boyunturuqni yénikletkeyla» dep tiligen bu xelqge jawab bérishimiz toghruluq qandaq meslihet bérísiler? — dédi. **10** Uning bilen chong bolghan bu yashlar uninggha: — «Silining atiliri boyunturuqimizni éghir qildi, emdi sili uni bizge yénik qilghayla» dep éytqan bu xelqge söz qilip: — «Méning chimchilaq barmiqim atamning béliidin tomraqtur. **11** Atam silerge éghir boyunturuqni salghan, lékin men boyunturuqlarni téximu éghir qilimen. Atam silerge qamchilar bilen tenbih-terbiye bergén bolsa, men silerge «chayanliq qamchilar» bilen tenbih bérimen», dégeyla, — dédi. **12** Rehoboam padishah ulargha: «Üch kündin kéyin andin qéshimga yene kélinglar» déginidek, Yeroboam we barliq xelq üçinchi küni uning qéshigha keldi. **13** Padishah moysipitlarning uninggha bergén meslihetini tashlap, xelqge qattiliq bilen jawab berdi. **14** U yashlarning mesliheti boyiche ulargha: — Atam silerge éghir boyunturuqni salghan, lékin men boyunturuqlarni téximu éghir qilimen. Atam silerge qamchilar bilen tenbih-terbiye bergén bolsa men silerge «chayanliq qamchilar» bilen tenbih-terbiye bérimen, dédi. **15** Shuning bilen padishah xelqning sözini anglimidi. Bu ish Perwerdigar teripidin bolghan; chunki buning bilen Perwerdigarning Shilohluq Axiyahning wasitiside Nibatning oghli Yeroboamgha éytqan sözi emelge ashurulidighan boldi. **16** Pütkül Israil padishahning ularning sözige qulaq salmighinini körgende xelq padishahqa jawab béríp: — Dawuttin bizge néme nésiwe bar? Yessening oghlida bizning héch mirasimiz yoqtur! Öz öy-chédirlirlargha qaytinglar, i Israil! I Dawut, sen öz jemetinggila ige bol, — dédi. Shuning bilen Israilar öz öy-chédirlirigha qaytip kétishti. **17** Emma Yehuda sheherliride olturghan Israilargha bolsa, Yeroboam ularning üstige höküm sürdi. **18** Rehoboam padishah baj-alwan bégi Adoramni Israilargha ewetti, lékin pütkül Israil uni chalma-késekk qilip öltürdi. U chaghda Rehoboam padishah aldirdar, özining jeng harwisigha chiqip, Yérusalémgha tikiwetti. **19** Shu teriqide Israil Dawutning jemetidin yüz örüp, бүгүн'ge qeder uninggha qarshi chiqip keldi. **20** Israilning hemmisi Yeroboamning yénip kelgenlikini anglighanda, adem ewetip uni xelqning jamaitige chaqirdi. Ular uni pütkül Israilning üstige resmii padishah qildi. Yehuda qebilisidin bashqa héchkim Dawutning jemetige egeshmidi. **21** Rehoboam Yérusalémgha qaytip kélip, Israilning jemeti bilen jeng qilip, padishahliqni Sulaymanning oghli bolghan özige qayturup ekilish üçün Yehudaning pütkül jemetidin we Binyamin

qebilisidin bir yüz seksen ming xillan'ghan jenggiwar eskerni toplidi. **22** Lékin Xudaning sözi Xudaning adimi Shémayagha kélip: — **23** «Yehudaning padishahi, Sulaymanning oghli Rehoboamgha, pütün Yehuda bilen Binyaminning jemetige we xelqning qalghanlirigha söz qilip: — **24** «Perwerdigar mundaq deydu: — Hujumgha chiqmanglar, qérindashliringlar Israilar bilen jeng qilmanglar; herbiringlar öz öyümlargha qaytip kétinglar; chunki bu ish Mendindur», dégin» — déyildi. Ular Perwerdigarning sözige qulaq saldi. Perwerdigarning sözi boyiche ular öylirige qaytip ketti. **25** Yeroboam bolsa Efraim taghliqidiki Sheqem shehirini yasap shu yerde turdi; qéyin u yerdin chiqip Penuelni yasidi. **26** Rehoboam könglide öz-özige: — Emdi padishahliq Dawutning jemetige yénishi mumkin. **27** Eger bu xelq Perwerdigarning öyide qurbanliq qilishqa Yérusalémgha chiqsa, bu xelqning qelbi öz ghojis, yeni Yehuda padishahi Rehoboamgha yene mayil bolidu, andin ular méni öltürüp yene Yehuda padishahi Rehoboamning teripige yanarmikin, dédi. **28** Padishah meslihet sorap, altundin ikki mozay heykilini yasitip xelqge: — Yérusalémgha chiqish silerge éghir kélidu. I Israil, mana silerni Misir zéminidin chiqarghan ilahlar! — dédi. **29** Birini u Beyt-Elde, yene birini Danda turghuzup qoydi. **30** Bu ish gunahqa seweb boldi, chunki xelq mozaylirining birining aldida bash urghili hetta Dan'ghiche baratti. **31** U hem «égiz jaylar»da [ibadet] öylirini yasidi we hem Lawiydin bolmighan adamlarni kahin qilip teyinlep qoydi. **32** Yeroboam yene sekkizinchi ayning on beshinchi künni xuddi Yehudaning zéminidiki héytke oxshash bir héyt qilip bekitti. U özi qurban'gah üstige qurbanliq qilghili chiqti. Shundaq qilip u Beyt-Elde özi etküzgen mozay mebudlirige qurbanliq ötküzdi. U yene Beyt-Elde saldurgan shu «égiz jaylar» üçün kahinlarni teyinlinidi. **33** U Beyt-Elde yasighan qurban'gah üstige sekkizinchi ayning on beshinchi küni (bu ay-künni u öz meyliche tallighanidi) qurbanliqlarni sunushqa chiqti; shu teriqide u Israilargha bir héyt yaratti; u özi qurban'gah üstige qurbanliqlarni sundi we xushbuy yaqti.

13 We mana, Perwerdigarning buyruqi bilen Xudaning bir adimi Yehudadin chiqip Beyt-Elge keldi; shu peyette Yeroboam xushbuy yéqishqa qurban'gahning yénida turatti; **2** shu adem qurban'gahga qarap Perwerdigarning emri bilen chaqirip: — I qurban'gah, i qurban'gah! Perwerdigar mundaq deydu: — Mana Dawutning jemetide Yosiya isimlik bir oghul tughulidu. U bolsa séning üstüngde xushbuy yaqqan «yuqiri jaylar»diki kahinlarni soyup qurbanliq qilidu; shundaqla séning üstüngde adem söngelikri köydürilidu! — dédi. **3** U küni u bir bësharetlik alametni jakarlap: Perwerdigarning mushu sözini ispatlaydighan alamet shu boliduki: — Mana, qurban'gah yérilip, üstidiki küller tökülüp kétidu, — dédi. **4** We shundaq boldiki, Yeroboam padishah Xudaning adimining Beyt-Eldiki qurban'gahqa qarap jakarlighan sözini anglighanda, u qurban'gahta turup qolini sozup: — Uni tutunglar, dédi. Lékin uninggha qaritip sozghan qoli shuning bilan shu péti qurup ketti, uni özige yene yighalmidi. **5** Andin Xudaning adimi Perwerdigarning sözi bilen

éytqan möjizilik alamet yüz béríp, qurban'gah hem yérilip üstidiki küller tökülüp ketti. **6** Padishah Xudaning adimidin: — Perwerdigar Xudayingdin méning heqqimde ötü'n'geysenki, qolumni eslige keltürgey, dep yalwurdí. Xudaning adimi perwerdigarning iltipatini ötü'n'ginide, padishahning qoli yene öziǵe yig'hilip eslige keltürüldi. **7** Padishah Xudaning adimige: — Méning bilen öyümge béríp özüngni qutlandurghin, men sanga in'am bérey, dédi. **8** Lékin Xudaning adimi padishahqa jawab béríp: — Sen manga ordangning yérimini bersengmu, séning bilen barmaymen yaki bu yerde nan yep su ichmeymen. **9** Chünki Perwerdigar Öz sózini yetküzüp manga buyrup: «Sen ne nan yéme ne su ichme, barghan yolung bilen qaytip kelme» dégen, dédi. **10** Shuning bilen u Beyt-Elge kelgen yol bilen emes, belki bashqa bir yol bilen qaytip ketti. **11** Lékin Beyt-Elde yashan'ghan bir peyghember turatti. Uning oghulliri kélip Xudaning adimining u küni Beyt-Elde qilghan barliq emellirini uninggha dep berdi, shundaqla uning padishahqa qilghan sózlirini mu atisigha éytip berdi. **12** Atisi ulardin, u qaysi yol bilen ketti, dep soridi; chünki oghulliri Yehudadin kelgen Xudaning adimining qaysi yol bilen ketkinini körgenidi. **13** U oghullirigha: — Manga éshekni toqup béringlar, dep tapilidi. Ular uninggha éshekni toqup bergende u uninggha minip **14** Xudaning adimining keynidin qoghlap ketti. U uni bir dub derixining astida olturghan yéridin tépип uningdin: — Yehudadin kelgen Xudaning adimi senmu? — dep soridi. U: — Men shu, dep jawab berdi. **15** U uninggha: — Méning bilen öyümge béríp nan yégin, dédi. **16** U jawaben: — Men ne séning bilen qaytalmaymen, ne séningkige kirelmeymen; men ne bu yerde séning bilen nan yep su ichelmeymen; **17** chünki Perwerdigar öz sózi bilen manga tapilap: «U yerde nan yéme, su ichmigín; barghan yolung bilen qaytip kelmigin» dégen, dédi. **18** [Qéri peyghember] uninggha: — Men hem sendek bir peyghemberdurmen; we bir perishte Perwerdigarning sózini manga yetküzüp: — «Uninggha nan yéǵürüp, su ichküzgili özüng bilen öyüǵge yandurup kel» dédi, dep éytti. Lékin u shuni dep uninggha yalghan éytiwatatti. **19** Shuning bilen [Xudaning adimi] uning bilen yénip öyde nan yep su ichti. **20** Lékin ular distaxanda olturghinida, Perwerdigarning sózi uni yandurup ekelgen qéri peyghemberge keldi. **21** U Yehudadin kelgen Xudaning adimini chaqirip: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Sen Perwerdigarning sóziǵe itaetsizlik qilip, Perwerdigar Xudayingning buyrug'han emrini tutmay, **22** belki yénip, U sanga: — Nan yéme, su ichme, dep men'i qilghan yerde nan yep su ichkining tüpeylidin, jesiting ata-bowiliringning qebiriside kömülmeydu», dep towlidi. **23** We shundaq boldiki, Xudaning adimi nan yep su ichip bolghanda, uninggha, yeni özi yandurup ekelgen peyghemberge éshekni toqup berdi. **24** U yolgha chiqti. Kétiwatqinida, yolda uninggha bir shir uchráp, uni öltürüwetti. Shuning bilen uning ölüki yolda tashlinip qaldi, éshiki bolsa uning yénida turatti; shirmu jesetning yénida turatti. **25** Mana birnecheche adem ötüp kétiwétip, yolda tashlinip qalghan jeset bilen jesetning yénida turghan shirni kördi; ular qéri peyghember turghan sheherge kélip u yerde shu xewerni yetküzdi. **26** Uni yoldin yandurghan peyghember buni anglap: — U del Perwerdigarning sóziǵe itaetsizlik qilghan Xudaning

adimidur. Shunga Perwerdigar uni shirgha tapshurdi; Perwerdigar uninggha qilghan sózi boyiche shir uni titma-titma qilip öltürdi, dédi. **27** U oghullirigha: — Manga éshekni toqup béringlar, dédi; ular uni toqup berdi. **28** U yolda tashlaqlıq jeset bilen jesetning yénida turghan éshek we shirni tapti. Shir bolsa ne jesetni yémigenidi ne ésheknimu talimighanidi. **29** Peyghember Xudaning adimining jesitini élip éshekke artıp yandi. Qéri peyghember uning üçün matem tutup uni depne qilghili sheherge kirdi. **30** U jesetni öz qebistanlıqida qoydi. Ular uning üçün matem tutup: — Ah buradirim! — dep peryad köttürdi. **31** Uni depne qilghandin kéyin u öz oghullirigha: — Men ölgenide méni Xudaning adimi depne qilin'ghan görge depne qilinglar; méning söngeklirimni uning söngeklirining yénida qoyunglar; **32** chünki u Perwerdigarning buyruqı bilen Beyt-Eldiki qurban'gahqa qarighan we Samariyediki sheherlerning «yuqiri jay»liridiki [ibadet] öylirige qarighan, uning jar qilghan sózi emelge ashurulmay qalmaydu, — dédi. **33** Lékin Yeroboam bu weqedin kéyinmu öz rezil yolidin yanmay, belki «yuqiri jaylar»gha herxil xelqın kahinlarni teyinlıdı; kim xalisa, u shuni «muqeddes qilip» [kahinlıq mensipige] béǵhishlaytti; shuning bilen ular «yuqiri jaylar»da [qurbanlıq qilishqa] kahin bolatti. **34** Shu ish tüpeylidin Yeroboam jemetining hésabigha gunah bolup, ularning yer yüzidin üzüp élinip halak bolushigha seweb boldi.

14 U waqıtta Yeroboamning oghli Abiyah késel bolup qaldi. **2** Yeroboam ayaligha: — Ornungdin qopup, héchkim séning Yeroboamning ayali ikenlikini tonumighudek qilip öz qiyapitingni özǵertip, Shilohqa barghin. Mana manga: «Bu xelqning üstide padishah bolisen» dep éytqan Axiyah peyghember u yerde olturidu. **3** Qolunggha on nan, birnecheche poshkál, bir quta heselni élip uning qéshigha barghin. U yigitimizning néme bolidighanlıqini sanga dep béridu, dédi. **4** Yeroboamning ayali shundaq qilip, Shilohqa bérıp Axiyahning öyige keldi. Axiyahning közliri qerilıqtin kor bolup körelmeytti. **5** Lékin Perwerdigar Axiyahqa: — Mana, Yeroboamning ayali öz oghli toǵhrisida sendin sorighili kélidu, chünki u késeldur. Uninggha mundaq-mundaq déǵin; chünki u kelgende bashqa qiyapetke kirialw'alghan bolidu, dep éytqanıdi. **6** U ishiktin kirgende Axiyah ayagh tiwishini anglap mundaq dédi: — «Hey, Yeroboamning ayali, kirgin; némishqa bashqa qiyapetke kiriwalding? Sanga bir shum xewerni bérish manga buyruldi. **7** Bérıp Yeroboamgha mundaq déǵin: — «Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Men séni xelqning arisidin élip köttürüp, öz xelqim Israilgha hökümrán qilip **8** Padishahlıqni Dawutning jemetidin yirtiwétip, sanga berdim; lékin sen Méning emliririmni tutup, nezirimde peqet durus bolghannila qilishta pütün qelbidin manga eǵeshken qulum Dawutqa oxshash bolmiding, **9** Belki özüngdin ilǵiri kelgenlerning hemmisidin artuq rezillik qilip, méning ghezipimni qozǵhap, Méni arqanggha tashlap, bérıp özüǵge gheyriy ilahlarni, quyma mebudlarni yasatting. **10** Shuning üçün Men Yeroboamning jemetige bala chüshürüp, Yeroboamning Israildiki xandanidin hemme erkeknı, hetta ajiz yaki méyip bolsimu hemmisini üzüp tashlaymen, ademler poq-tézeklerni süpürgendeک Yeroboamning jemetidin qalghinini yoq bolǵhüche

süpürimen. **11** Yeroboamdin bolghanlardin sheherde ölgini itlar yeydu; sehra da ölgini asmandiki qushlar yeydu. Chünki Perwerdigar shundaq söz qilghandur. **12** Emdi sen bolsang, qopup öz öyüngge barghin; ayighing sheherge kirgen haman, bala ölüdu. **13** Pütün Israil uning üçün matem tutup uni depne qildu. Chünki Yeroboamning jemetidin qebrige qoyulidighan yalghuz shula bolidu; chünki Yeroboamning jemetining arisida Israilning Xudasi Perwerdigarning aldisa peqet shuningda pezilet tépildi. **14** Emdi Perwerdigar Özige Yeroboamning jemetini üzüp tashlaydighan, Israilning üstige höküm sürüdighan bir padishahni tikleydu. Derheqiqet, u pat arida bolidu! **15** Perwerdigar Israilni urup, xuddi suda lingship qalghan qumushtek qilip qoyidu, ata-bowilirigha teqdim qilghan bu yaxshi zémindin qomurup, ularni [Efrat] deryasining u teripige tarqitidu; chünki ular Özige «Asherah butlar»ni yasap Perwerdigarning ghezipini qozghidhi. **16** Yeroboamning sadir qilghan gunahliri tüpeylidin, uning Israilni gunah qildurghini tüpeylidin, Xuda Israilni tashlap béridu!». **17** Shuning bilen Yeroboamning ayali qopup, yolgha chiqip Tirzahga qaytip keldi. U öyining bosughisidin atlishigha bala öldi. **18** Ular uni depne qildi. Perwerdigarning Öz quli Axiyah peyghember arqiliq éytqan sözidek, pütün Israil uning üçün matem tutti. **19** Emdi Yeroboamning bashqa ishliri, yeni jengliri we qandaq seltenet qilghanliri toghrisida mana, «Israil padishahlarining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgendur. **20** Yeroboamning seltenet qilghan waqti yigirme ikki yil bolup, u Öz ata-bowilirining arisida uxldi. Oghli Nadab uning ornida höküm sürdi. **21** We Sulaymanning oghli Rehoboam bolsa Yehudaning üstige höküm sürdi. Rehoboam padishah bolghanda qiriq bir yashqa kirgenidi; u Perwerdigarning Öz namini ayan qilish üçün, Israilning hemme qebilliri arisidin tallighan Yérusalém shehiride on yette yil höküm sürdi; uning anisining ismi Naamah bolup, Ammoniy idi. **22** Yehudalar bolsa Perwerdigarning neziride yamanliq qildi; ular Öz ata-bowiliri sadir qilghanliridin ziyade gunahlarni qilip, uning hesetlik ghezipini qozghighanidi. **23** Chünki ular «yuqiri jaylar»ni, «but tüwrük»lerni we hem herbir égez dönglar üstide, herbir kök derexlerning astida «Asherah» butlarni yasidi. **24** We zéminda kespiy bechchiwazlarmu bar idi. Ular Perwerdigar eslide Israilarning aldidin heydep chiqarghan ellerning barliq yirginchlik haram ishlirini qilatti. **25** Rehoboam padishahning seltenitining beshinchi yilida shundaq boldiki, Misirning padishahi Shishak Yérusalémgha hujum qildi. **26** U Perwerdigarning öyidiki göher-bayliqlarni hem padishahning ordisidiki göher-bayliqlarni élip ketti; u hemmisini, jümlidin Sulayman yasatqan altun siparlarnimu élip ketti. **27** Ularning ornida Rehoboam padishah mistin birmunche sipar-qalqanlar yasitip, ularni padishah ordisingiz kirish yolini saqlaydighan pasiban beglirining qoligha tapshurdi. **28** Shundaq qilip, padishah her qétim Perwerdigarning öyige kiridighan chaghda, pasibanlar u sipar-qalqanlarni kötürüp chiqatti, andin ularni yene pasibanxanigha ekirip qoyushatti. **29** Emma Rehoboamning bashqa ishliri we qilghinining hemmisi «Yehuda padishahlarining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgén emesmidi? **30** Rehoboam bilen Yeroboam barliq künliride bir-biri bilen jeng qiliship turghanidi.

31 Rehoboam Öz ata-bowilirining arisida uxldi we «Dawutning shehiri»de depne qilindi. Uning anisining ismi Naamah bolup, bir Ammoniy idi. Rehoboamning oghli Abiyam atisining ornida padishah boldi.

15 Nibatning oghli Yeroboam padishahning seltenitining on sekkizinchi yilida Abiyam Yehudaning üstige padishah bolup **2** Yérusalémda üç yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Maakah bolup, Abishalomning qizi idi. **3** Abiyamning qelbi bowisi Dawutning könglidek Xudasi Perwerdigargha pütünley béghishlan'ghan emes idi, belki atisi Rehoboamning uningdin ilgiri qilghan barliq gunahlirida mangatti. **4** Shundaqtimu Dawutning sewebidin Xudasi Perwerdigar Yérusalémda uninggha [yoruq] bir chiraghnı qaldurush üçün, Dawutning ewladini uningdin kéyinmu tiklep turghuzdi we Yérusalémni qoghddi. **5** Chünki Dawut Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilip, Hittiy Uriyagha qilghanliridin bashqa ömrining hemme künliride Perwerdigar uninggha emr qilghanliridin chiqmıdi. **6** Emdi [Abiyamning] pütün ömrıde Rehoboam bilen Yeroboam bir-biri bilen jeng qiliship turdi. **7** Abiyamning bashqa ishliri we qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlarining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgén emesmidi? Abiyam bilen Yeroboam bir-biri bilen jeng qiliship turatti. **8** Abiyam Öz ata-bowilirining arisida uxldi; ular uni «Dawutning shehiri»de depne qildi. Andin oghli Asa ornida padishah boldi. **9** Israilning padishahi Yeroboam seltenitining yigirmınchi yilida Asa Yehudaning üstige padishah bolup **10** Yérusalémda qiriq bir yil seltenet qildi. Uning chong anisining ismi Maaqah bolup, Abishalomning qizi idi. **11** Asa atisi Dawut qilghandek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **12** U kespiy bechchiwazlarni zémindin heydep, ata-bowiliri yasatqan hemme yirginchlik mebudlarni yoqıtiwetti. **13** U yene chong anisi Maaqahni yirginchlik bir «Asherah» tüwrükni yasighini üçün xanishliq mertiwisidin chışhürıwetti. Asa bu yirginchlik butni kėsip Kidron jılghisida köydürıwetti. **14** «Yuqiri jaylar» yoqitilmisimu, Asaning qelbi ömrining barliq künliride Perwerdigargha pütünley béghishlan'ghanidi. **15** Hem atisi hem u özi [Perwerdigargha] atap yasighan nersilerni, jümlidin kümüş bilen altunni we türlük qacha-quchılarni Perwerdigarning öyige keltürdi. **16** Emdi Asa we Israilning padishahi Baasha barliq künliride bir-biri bilen jeng qiliship turdi. **17** Israilning padishahi Baasha Yehudagha qarshi hujum qildi; héchkim Yehudaning padishahi Asa bilen bardı-keldi qilmisun dep, Ramah shehirini mehkem qilip yasidi. **18** U waqıtta Asa Perwerdigarning öyidiki zezinilerde qalghan barliq altun-kümüş we padishahning ordisidiki zezinilerde qalghan altun-kümüşni élip xızmetkarlırining qoligha tapshurdi; andin Asa padishah ularni Demeshqte turushluq Suriye padishahi Hézionning newrısı, Tabrimmonning oghli Ben-Hadadqa ewetti we shular bilen bu xewerni yetküzüp: — **19** «Méning atam bilen silining atilirining arisida bolghandek men bilen silining arilirida bir ehde bolsun. Mana, silige kümüş bilen altundin hediye ewettim; emdi Israilning padishahi Baasha bilen bolghan ehdliridin qollarını üzsil; shuning bilen u méni qamal qilishtin qol üzsun» — dédi. **20** Ben-

Hadad Asa padishahning sözige kirip, öz qoshunining serdarlarini Israilning sheherlirige hujum qilishqa ewetip, Ijon, Dan, Beyt-Maaqahdiki Abel, pütkül Kinneret yurti bilen Naftalining pütkül zéminini béqindurdi. **21** Baasha bu xewerni anglap, Ramah istihkamini yasashtin qolini yighip, Tirzahqa béríp turdi. **22** Asa padishah bolsa pütkül Yehudaning ademirini héchbirini qoymay chaqirip yigdi; ular Baasha Ramah shehirini yasashqa ishletken tashlar bilen yaghachlarni Ramahtin toshup élip ketti. Asa padishah mushularni ishlitip Binyamin zéminidiki Gébaní we Mizpahni mehkem qilip yasidi. **23** Emdi Asaning bashqa ishliri, uning zor qudriti, uning qilghinining hemmisi, shundaqla yasighan sheherler toghrisida «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmidi? Lékin qérighanda, uning putida bir késel peyda boldi. **24** Asa öz ata-bowiliri arisida uxli we Dawutning shehiride depne qilindi. Andin uning oggli Yehoshafat ornida padishah boldi. **25** Yehudaning padishahi Asaning seltenitining ikkinchi yilida Yeroboamning oggli Nadab Israil üstige höküim sürüşke bashlidi; u Israilgha ikki yil padishah boldi. **26** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip atisining yolida méngip, atisining Israilni gunahqa putlashturghan gunahlarida mangdi. **27** Lékin Issakar jemetidin bolghan Axyahning oggli Baasha uninggha qest qilip, uni Filistiylerning tewesidiki Gibbétonda óltürdi. Shu chaghada Nadab pütün Israilar bilen birlikte Gibbéton'gha qorshap hujum qiliwatatti. **28** Yehuda padishahi Asaning seltenitining üçinchi yilida Baasha Nadabni óltürüp, özi uning ornida padishah boldi. **29** We shundaq boldiki, u padishah bolghanda Yeroboamning pütkül jemetini chépip óltürdi; Perwerdigarning quli Shilohluq Axyahning wasitisi bilen éytqan sözi emelge ashurulup, u Yeroboamning jemetidin nepisi barlarni birinimu qoymay pütünley yoqatti. **30** Bu ish Yeroboamning sadir qilghan gunahliri hem uning Israilni gunahqa putlashturghan gunahliri tüpeylidin boldi; u shular bilen Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qattiq qozghighanidi. **31** Nadabning bashqa ishliri bilen qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmidi? **32** Asa we Israilning padishahi Baasha barliq kümliride bir-biri bilen jeng qiliship turdi. **33** Yehudaning padishahi Asaning seltenitining üçinchi yilida Axyahning oggli Baasha pütün Israil üstige Tirzahta höküim sürüşke bashlidi; u yigirme töt yil seltenet qildi. **34** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; u Yeroboamning yolida yürüp, Israilni gunahqa patquzghan gunahida mangdi.

16 Perwerdigarning sözi Hananining oggli Yehugha kélip Baashani eyiblep mundaq déyildi: — **2** «Mana, Men séni topa-chang ichidin chiqirip, xelqim Israilgha höküimran qilip qoydum. Lékin sen Yeroboamning yolida yürüp xelqim Israilni gunahqa putlashturdung, ular gunahliri bilen ghezipimni qozghidi. **3** Mana, Men Baashani öz jemeti bilen süptürüp yoqitip, jemetingni Nibatning oggli Yeroboamning jemetige oxshash qilimen. **4** Baashadin bolghanlardin sheherde ölginini itlar yeydu; sehrada ölginini asmandiki qushlar yeydu». **5** Baashaning bashqa ishliri we uning qilghanliri bilen qudriti toghrisida «Israil padishahlirining tarix-

tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmidi? **6** Baasha öz ata-bowiliri arisida uxli we Tirzahta depne qilindi; andin uning oggli Élah ornida padishah boldi. **7** Baashaning Perwerdigarning neziride qilghan barliq rezilliki tüpeylidin, Perwerdigarning Baashaning béshigha we uning jemetining béshigha chüshürgini toghruluq sözi Hananining oggli Yehu peyghember arqiliq bérilgenidi. Chünki u Yeroboamning jemeti qilghinigha oxshash qilip öz qollirining ishliri (jümlidin Yeroboamning jemetini chépip óltürgenlik) bilen Perwerdigarning ghezipini qozghidi. **8** Yehuda padishahi Asaning seltenitining yigirme altinchi yilida, Baashaning oggli Élah Tirzahta Israilgha padishah bolup, ikki yil seltenet qildi. **9** Lékin uning jeng harwilirining yérimigha serdar bolghan xizmetkari Zimri uninggha qest qildi; [Élah] Tirzahta Tirzahtiki ordisidiki ghojidar Arzaning öyide sharaf ichip mest bolghanda **10** Zimri kirip uni chépip óltürdi. Bu waqit Yehudaning padishahi Asaning seltenitining yigirme yettinchi yili idi. Zimri Élahning ornida padishah boldi. **11** U padishah bolup öz textide olturushi bilenla u Baashaning barliq jemetini chépip óltürdi; u uning uruq-tughqanliri we dostliridin bir erkeknimu tirik qaldurmidi. **12** Shundaq qilip Zimri Perwerdigarning Yehu peyghember arqiliq Baashani eyibligen sözini emelge ashurup, Baashaning pütkül jemetini yoqatti. **13** Bu ish Baashaning barliq gunahliri bilen uning oggli Élahning gunahliri, jümlidin ularning Israilni gunahqa putlashturghan gunahliri, ezimes butliri bilen Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghap, shundaq boldi. **14** Élahning bashqa ishliri we qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmidi? **15** Yehudaning padishahi Asaning seltenitining yigirme yettinchi yilida Zimri Tirzahta yette kün seltenet qildi. Xelq Filistiylerge tewe bolghan Gibbétonni qorshiwélip bargah tikkenidi. **16** Bargahda turgan xalayiq: — «Zimri qest qilip padishahni óltürdi» dep anglidi. Shuning bilen pütkül Israil shu küni bargahda qoshunning serdari Omri Israilgha padishah qildi. **17** Andin Omri Israilning hemmisini yéteklep, Gibbétondin chiqip, Tirzahnı qorshidi. **18** We shundaq boldiki, Zimri sheherning élin'ghanliqini körüp, padishah ordisidiki qorghan'gha kirip, ordigha ot qoyuwetti, özi köyüp öldi. **19** Bu ish özining gunahliri üçün, yeni Perwerdigarning neziride rezillik qilip, Yeroboamning yolida yürüp, Israilni gunahqa putlashturghan gunahida mangghini üçün shundaq boldi. **20** Zimrining bashqa ishliri we qest qilghini toghrisida «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmidi? **21** Emma Israil xelqi ikkige bölünip, ularning yérimi Ginatning oggli Tibnini padishah qilishqa uninggha egeshiti; bashqa yérimi bolsa Omriga egeshiti. **22** Emdi Omriga egeshken xelq Ginatning oggli Tibnige egeshken xelqtin küchlük chiqti. Tibni öldi; Omri padishah boldi. **23** Yehudaning padishahi asaning ottuz birinchi yilida Omri Israilgha padishah bolup on ikki yil seltenet qildi. U Tirzahta alte yil seltenet qildi. **24** U Shemerdin Samariye égzizlikini ikki talant kümüşke sétiwélip, shu égzizlik üstige qurushlarnı sélip bir sheher bina qilip, uni égzizlikning esliyi igisi Shemerning nami bilen «Samariye» dep atidi. **25** Omri Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi,

özidin ilgiriki padishahlarning hemmisidin better bolup yamanliq qildi. **26** U Nibatning oggli Yeroboamning hemme yollarida, shundaqla jumladin uning Israilni gunahqa putlashturghan gunahi ichide mangdi; ular erzimes butliri bilen Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghidi. **27** Omrining bashqa ishlari, uning qilganlarining hemmisi, korsetken qudriti toghrisida «Israil padishahlarining tarix-tezkiriliri» degén kitapta pütülgen emesmidi? **28** Omri ata-bowiliri arisida uxlidi we Samariyede depne qilindi. Andin uning oggli Ahab ornida padishah boldi. **29** Yehuda padishahi Asaning seltenitining ottuz sekkizinchii yilida Omrining oggli Ahab Israilgha padishah boldi. Omrining oggli Ahab Samariyede yigirme ikki yil Israilning üstide seltenet qildi. **30** Emma Omrining oggli Ahab Perwerdigarning neziride özidin ilgirikilarning hemmisidin ashurup yamanliq qildi. **31** We shundaq boldiki, u Nibatning oggli Yeroboamning gunahlarida yürüş anche éghir gunah emestek, u Zidoniylarning padishahi Etbaalning qizi Yizebelni xotunluqqa aldi we shuning bilen u Baal dégen butning qulluqida bolup, uninggha sejde qildi. **32** U Samariyede yasighan Baalning butxanisi ichige Baalgha bir qurban'gha yasidi. **33** Ahab hem bir «Asherah but»nimu yasatti; Ahab shundaq qilip uningdin burun ötkén Israilning hemme padishahlarining Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghighan ishliridin ashurup yamanliq qildi. **34** Uning künliride Beyt-Ellik Xiel Yérixo shehirini yasidi; lékin u uning ulini salghanda tunji oggli Abiram öldi; we derwazilirini salghanda uning kenji oggli Segub öldi; shuning bilen Perwerdigarning nunning oggli Yeshua arqiliq [Yérixo toghruluq] éytqan sözi emelge ashuruldi.

17 Emdi Giléadta turuwatqanlardan bolghan Tishbiliq Iliyas Ahabqa: — Men xizmitide turuwatqan Israilning Xudasi Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, méning sözümsiz bu yillarda ne shebnem ne yamghur chüshmeydu, dédi. **2** Andin Perwerdigarning sözi uninggha kélip: — **3** Bu yerdin kétip, meshriq terepke bérp, Iordan deryasining u teripidiki qérít éqinining boyida özüngni yoshurghin; **4** we shundaq boliduki, sen éqinning süyidin ichisen; mana, sanga u yerde ozuq yetküzüp bérishke qagha-quzghunlarni buyrudum, déydildi. **5** Shuning bilen u Perwerdigar buyrughandek qilip, Iordan deryasining u teripidiki qérít éqinigha bérp, u yerde turdi. **6** Qagha-quzghunlar etigende nan bilen gösh, her kechte yene nan bilen gösh yetküzüp béretti. U özi éqinning süyidin ichetti. **7** Lékin zéminda yamghur yaghmighini üçün birmezgildin kéyin éqin su qurup ketti. **8** U waqitta Perwerdigarning sözi uninggha kélip: — **9** Ornungdin turup Zidondiki Zarefatqa bérp, u yerde turghin; mana, Men u yerdiki bir tul xotunni séni béqishqa buyrudum, déydildi. **10** U ornidin turup Zarefatqa bérp, sheherning derwazisigha kelgende, mana u yerde bir tul xotun otun térip turatti. U tul xotunni chaqirip: — Ötünimen, qachida manga ichkili azraq su élip kelgeysen, dédi. **11** U su alghili mangghanda, u yene: — Ötünimen, manga qolungda bir chishlem nanmu alghach kelgeysen, dédi. **12** Emma u: — Perwerdigar Xudayingning hayati bilen, sanga qesem qilimenki, mende héch nan yoq, peqet idishta

bir changgal un, kozida azghine may bar, mana ikki tal otun tériwatimen; andin bérp özüim bilen oghlumgha nan étip, uni yep ölimiz, dédi. **13** Iliyas uninggha: — Qorqmighin; bérp éytqiningdek qilghin; lékin awwal bir kichik toqach étip, manga élip kelgin; andin özüng bilen oghlunggha nan etkin. **14** Chünki Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Perwerdigar yer yüzige yamghur yaghduridighan kün'gichilik idishtiki un tügimeydu we kozidiki may kémeymeydu», dédi. **15** Shuning bilen u bérp, Iliyasning éytqinidek qildi we u, Iliyas we ayalning öyidikiler xéli künlergiche yédi. **16** Perwerdigarning Iliyas arqiliq éytqan sözi boyiche, idishtiki un tügimidi we kozidiki maymu kémeymidi. **17** Shu ishlardin kéyin shundaq boldiki, öyning igisi bolghan bu ayalning oggli késel boldi. Uning késili shundaq éghirliship kettiki, uningda nepes qalmidi. **18** Ayal Iliyasqa: — I Xudaning adimi, méning sen bilen néme alaqam bar idi? Sen gunahimni yadqa keltürüp, oghlumning jénigha zamin bolushqa keldingmu? — dédi. **19** U uninggha: — Oghlungni qolumgha bergin, dep uni uning quchiqidin élip özi olturghan balixanigha élip chiqip öz ornigha qoyup, **20** Perwerdigargha peryad qilip: — I Xudayim Perwerdigar, men méhman bolghan bu tul xotunning oghlini öltürüş bilen uning bëshighimu bala chüshürdungmu? — dep nida qildi. **21** U balining üstige üç qétim özi chlapap, Perwerdigargha peryad qilip: — I Perwerdigar Xudayim, bu balining jéni öziye yene yénip kirsun! — dep nida qildi. **22** Perwerdigar Iliyasning peryadini anglidi; balining jéni uninggha yénip kirishi bilen u tirildi. **23** Iliyas balini balixanidin élip chüshüp, öyge kirip, anisigha tapshurup berdi. Iliyas: — Mana oghlung tiriktur, dédi. **24** Ayal Iliyasqa: — Men shu ish arqiliq emdi séning Xudaning adimi ikenlikingni, aghzingdin chiqqan Perwerdigarning sözi heqiqet ikenlikini bildim, dédi.

18 Uzun waqit ötüp, Perwerdigarning sözi [qurghaqchiliqning] üçinchii yilida Iliyasqa kélip: — Sen bérp özüngni Ahabning aldida ayan qilghin, we Men yer yüzige yamghur yaghdurimen, déydildi. **2** Shuning bilen Iliyas özi Ahabning aldida ayan qilghili chiqip ketti. Acharchiliq bolsa Samariyede qattiq idi. **3** Ahab ordisidiki ghojidar Obadiyani chaqirdi (Obadiya tolimu teqwadar kishi bolup Perwerdigardin intayin qorqatti. **4** Yizebel Perwerdigarning peyghemberlirini öltürüp yoqitawatqanda Obadiya yüz peyghemberni élip elliktin-elliktin ayrim-ayrim ikki ghargha yoshurup, ularni nan we su bilen baqqanidi). **5** Ahab Obadiyagha: — Zéminni kézip hemme bulaq we hemme jilghilargha bérp baqqin; u yerlerde at-qéchirlarni tirik saqlighudek ot-chöp tépilmikin? Shundaq bolsa bizning ulaghlirimizning bir qismini soymay turalarmiz, dédi. **6** Ular herbiri jaylarga bölünüp mangdi; Ahab öz aldigha mangdi, Obadiyamü öz aldigha mangdi. **7** Obadiya öz yolida kétip barghanda, mana, uninggha Iliyas uchridi. U uni tonup yerge yiqilip düm yétip: Bu rast sen, ghojam Iliyasmu? — dep soridi. **8** U uninggha: — Bu men. Bérp öz ghojanggha: — Iliyas qaytip keldi! dep éytqin, dédi. **9** U Iliyasqa mundaq dédi: — «Sen qandaqsige keminengni öltürgili Ahabning qoligha tapshurmaqchi bolisen, men zadi néme gunah qildim? **10** Öz Xudaying Perwerdigarning

hayati bilan qesem qilimenki, ghojam adem ewetip séni izdimigen héch el we memliket qalmidi. Shu el, memliketler: «U bu yerde yoq» dése, padishah ulargha séni tapalmighan'gha qesem ichküzdü. **11** Lékin sen manga hazir: — «Bérip ghोजanggha: — Iliyas qaytip keldil dégin» — deysen! **12** Men qéshingdin kettendin kéyin, Perwerdigarning Rohi séni men bilmegen yerge élip baridu; shundaqta men Ahabqa xewer yetküzüp, lékin u séni tapalmisa, méni óltüridu. Emeliyette, kemineng yashliqimdin tartip Perwerdigardin qorqup kelgenmen. **13** Yizebel Perwerdigarning peyghemberlerini óltürgende méning qandaq qilghinin, yeni men Perwerdigarning peyghemberleridin yüzni elliktin-elliktin ayrim-ayrim ikki ghargha yoshurup, ularni nan we su bilen teminlep baqqanliqim sen ghोजamgha melum qilin'ghan emesmu? **14** Emdi sen hazir manga: — «Bérip ghोजanggha: — Mana Iliyas keldi dégin», — déding. Shundaq qilsam u méni óltüridu!». **15** Lékin Iliyas: — Men xizmitide turuwatqan samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, men jezmen бүгүн uning alalda ayan bolimen, dédi. **16** Shuning bilen Obadiya Ahabning qéshigha bérip uninggha xewer berdi. Ahab Iliyas bilen körüshkili bardı. **17** Ahab Iliyasni körgende uninggha: — Bu senmu, i Israilgha bala keltürgüchi?! — dédi. **18** U jawab bérip: — Israilgha bala keltürgüchi men emes, belki sen bilen atangning jemetidikiler! Chünki siler Perwerdigarning emrlirini tashlap Baal dégen butlarga tayinip egeshkensiler. **19** Emdi adem ewetip Karmel téghida pütkül Israilni yénimgha jem qil, shundaqla Yizebelning dastixinidin ghizalinidighan Baalning töt yüz ellik peyghembiri bilen Asherahning töt yüz peyghembirini yighdur, — dédi. **20** Shuning bilen Ahab Israillarning hemmisige ademlerni ewetip, peyghemberlerni Karmel téghigha yighdurdı. **21** Iliyas barlıq xelqge yéqin kélip: — Qachan'ghiche ikki pikir arisida arisaldi turisiler? Eger Perwerdigar Xuda bolsa, uninggha egishinglar; Baal Xuda bolsa, uninggha egishinglar, dédi. Emma xelq uninggha jawab bermey, ün-tin chiqarmidi. **22** Iliyas xelqge: — Perwerdigarning peyghemberleridin peqet men yalghuz qaldim. Emma Baalning peyghemberliri töt yüz ellik kishidur. **23** Emdi bizge ikki buqa bérilsun. Ular ózlige bir buqini tallap, soyup parchilap otunning üstige qoysun, emma ot yaqmisun. Menmu bashqa bir buqini teyyar qilip ot yaqmay otunning üstige qoyay. **24** Siler bolsanglar, óz ilahlirlarning namini chaqirip nida qilinglar. Men bolsam, Perwerdigarning namini chaqirip nida qilimen. Qaysi Xuda ot bilen jawab berse, shu Xuda bolsun, dédi. Hemme xelq: — Bu obdan gep, dep jawab berdi. **25** Iliyas Baalning peyghemberlirige: Siler köp bolghach awwal ózünglar üçün bir buqini tallap teyyar qilinglar; andin héch ot yaqmay óz ilahinglarning namini qichqirip nida qilinglar, dédi. **26** Ular uning dégini boyiche ózlige bérilgen buqini élip uni teyyar qildi. Etigendin chüshkiche ular Baalning namini qichqirip: — I Baal, bizge jawab bergin! dep nida qildi. Lékin héch awaz yaki héch jawab bolmidi. Ular raslan'ghan qurban'gah chöriside toxtimay sekreytti. **27** Chüsh kirgende Iliyas ularni zanglıq qilip: — Ünlükrek qichqiringlar; chünki u bir ilah emesmu? Belkim u chongqur xiyalgha chömüp kettendü, yaki ish bilen chiqip kettendü, yaki bir

seperge chiqip kettendü? Yaki bolmisa u uxlawatqan bolushi mümkin, uni oyghitishinglar kérek?! — dédi. **28** Ular téxmin ünlük chaqirip óz qaidisi boyiche qan'gha milinip ketskiche ózlerini qilich we neyze bilen tilatti. **29** Chüshтин kéyin ular «bésharet bériwatqan» haletke chüshüp kechlik qurbanlıq waqtighiche shu halette turdi. Lékin héch awaz anglanmidi, yaki jawab bergüchi yaki ijabet qilghuchi melum bolmidi. **30** Iliyas hemme xelqge: — Yénimgha yéqin kélinglar, dédi. Hemme xelq uninggha yéqin kelgendin kéyin u Perwerdigarning shu yerdiki yiqitilghan qurban'gahini qaytidin qurup chiqti. **31** Iliyas on ikki tashni aldi. Bu tashlarning sani Perwerdigarning «Naming Israil bolsun» dégen sözini tapshuruwalghan Yaqupning oghulliridin chiqqan qebililerning sani bilen oxshash idi. **32** Shu tashlardan u Perwerdigarning nami bilen bir qurban'gahni yasidi. U qurban'gahning chöriside ikki séah dan patqudek azgal kolidi. **33** Andin u otunni rastlap, buqini parchilap otunning töpisisige qoydi. **34** U: — Töt idishni sugha toshquzup uni köydürme qurbanlıq we otunning üstige tökünglar, — dédi. Andin: Yene bir qétim qilinglar» — déwidi, ular shundaq qildi. U yene: — Üchinchi mertive shundaq qilinglar, dédi. Ular üçinchi mertive shundaq qilghanda **35** su qurban'gahning chörisidin éqip chüshüp, kolan'ghan azgalnimu su bilen tuldurdi. **36** Kechlik qurbanlıqning waqti kelgende Iliyas peyghember qurbanlıqqa yéqin kélip mundaq dua qildi: — Ey Perwerdigar, Ibrahim bilen Ishaq we Israilning Xudasi, Özüngning Israilda Xuda bolghiningni ashkara qilghaysen, shundaqla méning Séning qulung bolup bularning hemmisini buyruqung bilen qilghanliqimni бүгүн bildürgeysen. **37** Manga ijabet qilghaysen, ey Perwerdigar, ijabet qilghaysen; shuning bilen bu xelqge sen Perwerdigarning Xuda ikenlikignı hemde ularning qelblirini toghra yolgha yandurguchı özüng ikenlikignı bildürgeysen, dédi. **38** Shuning bilen Perwerdigarning oti chüshüp köydürme qurbanlıqı, otunni, tashlarnı we topini köydürüp azgaldiki sunimu yoqitiwetti. **39** Xelqlerning hemmisi buni köripla, ular düm yiqilip: — Perwerdigar, u Xudadur, Perwerdigar, u Xudadur, déyishti. **40** Iliyas xelqge buyrup: — Baalning peyghemberlerini tutunglar, héchqaysini qoyup bermenglar, — dédi. Ular ularni tutqanda Iliyas ularni kishun jilghisigha élip bérip, u yerde qetl qildurdi. **41** Iliyas Ahabqa bolsa: — Chiqip yer-ichkin. Chünki qattiq yamghurning shaldirlighan awazi anglanmaqta, — dédi. **42** Ahab qopup yer-ichish üçün chiqti. Emma Iliyas Karmelning choqqisigha chiqip yerge éngiship, béshini tizining otturisigha qoyup tizlinip **43** xizmetkarigha: — Chiqip déngiz terepe qarighin, dédi. U chiqip sepsélp qarap: — Héchnerse körünmeydu, dédi. U jemiy yette qétim: — Bérip qarap baqqin, dep buyrudi. **44** Yettinchi qétim kelgende u: — Mana, déngizdin chiqiwatqan, adem aliqinidek kichik bir bulutni kórdum — dédi. Iliyas uninggha: — Chiqip Ahabqa: — «Harwini qétip töwen'ge chüshkin, bolmisa yamghur séni tosuwalidu», dep éytqin, — dédi. **45** Angghuche asman bulut bilen tutulup, boran chiqip qattiq bir yamghur yaghdı. Ahab harwigha chiqip Yizreelge ketti. **46** Perwerdigarning qoli Iliyasning wujudida turghach, u bélini baghlap Ahabning alalda Yizreelning kirish éghizighiche yügürüp mangdi.

19 Lékin Ahab Ilyasning hemme qilghinini, jümlidin hemme peyghemberlerni qilichlap öltürginini Yizebelge éytip berdi. **2** Yizebel bolsa Ilyasqa bir xewerchi ewetip: — Eger ete mushu waqitqiche sen shularning janlirigha qilghiningdek men séning jénigini oxshash qilmisam, ilahlar mangimu shundaq qilsun hemde uningdinmu ziyade qilsun! — dep éytquzdi. **3** U buni bilgende, öz jénini qutquzmaq üçün qéchip Yehuda tewesidiki Beer-Shébagha bardı. U u yerde öz xizmetkarini qaldurup qoyup, **4** Özi chölning ichige qarap bir kün yol mangdı. U u yerdiki bir shiwaqning qéshigha kélip uning astida oturup, ózining ölümige tilek tilep: — I Perwerdigar emdi boldı, jénimni alghın; némıla dégenbilen men ata-bowilirimdin artuq emesmen, — dédi. **5** U shu shiwaq astida yétip uxlap qaldı. Mana bir perishte uni noqup uninggha: — Qopup, nan yégin, dédi. **6** U qarisa béshida qiziq choghlarda pishiwatqan bir poshkak we bir kaza su turatti. U yep-ichip yene uxligihli yatti. **7** Andin Perwerdigarning perishtisi yene kélip ikkinchi qétim uni noqup uninggha: — Qopup nan yégin. Bolmisa yolungning éghirini kötürelmeysen, dédi. **8** U qopup yep-ichti. Shu taamdin alghan quwwet bilen u qiriq kéche-kündüz méngip Xudaning téghi Horebge yétip bardı. **9** U u yerdiki ghargha kirip qondi. We mana, Perwerdigarning sözi uninggha kélip mundaq déyildi: — I Ilyas, bu yerde néme qiliwatisen? **10** U jawab bérıp: — Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Xuda Perwerdigar üçün zor otluq muhebbet bilen heset qildim. Chünki Israillar Séning ehdengni tashlap qurban'gahliringni yiqitip, Séning peyghemberliringni qilich bilen öltürdi. Men, yalghuz menla qaldım we ular méning jénimni alghili qestlewattıdu, dédi. **11** U uninggha: — Chiqip, Perwerdigarning aldida taghda turghın, dédi. Mana, Perwerdigar ötüp kétéwatatti; [uning aldida] zor küchlük bir shamal chiqip, taghlarnı sundurup, qoram tashlarnı parchilap chéqiwetti. Lékin Perwerdigar shamalda emes idi. Shamaldin kéyin bir yer tewresh boldı. Lékin Perwerdigar yer tewreshte emes idi. **12** Yer tewreshdin kéyin bir lawuldighan ot kötiürildi. Lékin Perwerdigar otta emes idi. Otin kéyin boshqına, mulayim bir awaz angladı. **13** We shundaq boldiki, Ilyas shuni anglap, yüzini yépinchisi bilen orap gharning aghzigha bérıp turdı. Mana, bir awaz chiqip uninggha: — I Ilyas, sen bu yerde néme qiliwatisen? — dédi. **14** U jawab bérıp: — Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Xuda Perwerdigar üçün zor otluq muhebbet bilen heset qildim. Chünki Israillar Séning ehdengni tashlap qurban'gahliringni yiqitip, Séning peyghemberliringni qilich bilen öltürdi. Men yalghuz menla qaldım we ular méning jénimni alghili qestlewattıdu, dédi. **15** Perwerdigar uninggha mundaq dédi: — Barghin, kelgen yolug bilen qaytip, andin Demeshqning chölige barghin. U yerge barghanda Hazaelni Suriye üstige padishah bolushqa mesih qilghin. **16** Andin Nimshining oggli Yehuni Israilning üstige padishah bolushqa mesih qilghin; öz ornunggha peyghember bolushqa Abel-Meholahliq Shafatning oggli Élishanimu mesih qilghin. **17** We shundaq boliduki, Hazaelning qilichidin qéchip qutulghan herbirini Yehu öltürdi; Yehuning qilichidin qéchip qutulghan herbirini Élisha öltürdi. **18** Lékin Israilda yette ming kishini, yeni Baalning aldida tizlirini

pükimigen we uninggha aghzini söygüzimigen herbirini özümge saqlap qaldurdım, — dédi. **19** U u yerdin chiqip, Shafatning oggli Élishani taptı. U chaghda u yer heydewatatti; uning aldida on ikki jüp uy bar idi, u on ikkinchisi bilen qosh heydewatatti. Ilyas kélip uning üstige öz yépinchisini tashlap artıp qoydı. **20** U uylarnı tashlap Ilyasning keynidin yügürüp kélip: — Méni bérıp atam bilen anamni söygli qoyghın, andin men kélip sanga egishey, — dédi. U uninggha: — Qaytqın; men sanga néme qildım? — dédi. **21** U uningdin ayrılıp, özi ishletken bir jüp uynı soyup, ularning jabduqini otun qilip, göshini pishurup xelqge bérıwıdı, ular yédi. Andin u ornidin qopup Ilyasning keynidin egiship, uning xizmitide boldı.

20 Suriyening padishahi Ben-Hadad pütkül qoshunini jem qıldı; u ottuz ikki padishahni at we jeng harwiliri bilen élip chiqip, Samariyege qorshap hujum qıldı. **2** U elchilerni sheherge kirgüzüp Israilning padishahi Ahabning qéshigha ewetip uninggha: — **3** «Ben-Hadad mundaq deydu: — Séning kümüş bilen altunung, séning eng chiraylıq xotunliring bilen baliliringmu méningkidur» dep yetküzdi. **4** Israilning padishahi uninggha: — I ghojam padishah, sili éytqanliridek men özüm we barlıqım siliningkidur, dep jawab berdi. **5** Elchiler yene kélip: — «Ben-Hadad söz qilip mundaq deydu: — Sanga derweqe: — Séning kümüş bilen altunungni, séning xotunliring bilen baliliringni manga tapshurup bérisen, dégen xewerni ewettim. **6** Lékin ete mushu waqitlarda xizmetkarlirimni yéninggha ewetimen; ular ordang bilen xizmetkarliringning gyilirini axturup, séning közliringde néme eziz bolsa, ular shuni qoligha élip kélidu» — dédi. **7** U waqıtta Israilning padishahi zémindiki hemme aqsqaqallarnı chaqirıp ulargha: — Bu kishining qandaq awarichilik chiqarmaqchi bolghanlıqini bilip qélinglar. U manga xewer ewetip mendin xotunlirim bilen balilirim, kümüş bilen altunlirimni telep qilghinida men uninggha yaq démidim, dédi. **8** Barlıq aqsqaqallr bilen xelqning hemmisi uninggha: — Qulaq salmighın, uninggha maqul démigın, dédi. **9** Buning bilen u Ben-Hadadning elchilirige: — Ghojam padishahqa, sili adem ewetip, öz keminiliridin deslepte sorighanning hemmisini ada qilimen; lékin kéyinkisige maqul déyelmeymen, dep béringlar, — dédi. Elchiler yénip bérıp shu sözni yetküzdi. **10** Ben-Hadad uninggha yene xewer ewetip: — «Pütkül Samariye shehiride manga egeshkenlarning qollirigha ochumlighudek topa qélip qalsa, ilahlr mangimu shundaq qilsun we uningdin ashurup qilsun!» — dédi. **11** Lékin Israilning padishahi jawab bérıp: — «Sawut-qorallar bilen jabdun'ghuchi sawut-qorallardin yéshin'güchidek maxtinip ketmisun!» dep éytinglar, — dédi. **12** Ben-Hadad bu sözni anglighanda herqaysı padishahlar bilen chédiririda sharab ichishiwatatti. U xizmetkarlirigha: — Sepke tizilinglar, dédi. Shuni déwıdı, ular sheherge hujum qilishqa tizilishti. **13** U waqıtta bir peyghember Israilning padishahi Ahabning qéshigha kélip: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Bu zor bir top ademni kördüngmu? Mana, Men bu küni ularni séning qolunggha tapshurimen; shuning bilen sen Méning Perwerdigar ikenlikimni bilisen», dédi. **14**

Ahab: — Kimning wasitisi bilen bolidu? dep soridi. U: — Perwerdigar mundaq deydu: «Waliylarning ghulamliari bilen bolidu», dédi. U yene: — Kim hujumni bashlaydu? — dep soridi. U: — Sen özüng, dédi. **15** U waqitta waliylarning ghulamliari saniwidi, ularning sani ikki yüz ottuz ikki neper chiqti. Andin kéyin u hemme xelqni, yeni barliq Israillarni saniwidi, ularning sani yette ming neper chiqti. **16** Israillar sheherdin chüsh waqtida chiqti. Ben-Hadad bilen shu padishahlar, yeni yadmerge kelgen ottuz ikki padishah bolsa chédirlirida sharab ichip mest bolushqanidi. **17** Waliylarning ghulamliari yürüşte awwal mandgi. Ben-hadad adem ewetiwdi, ular uninggha xewer béríp: — «Samariyedín ademler kéliwatidu» — dédi. **18** U: — Eger sülli tüzüşke chiqqan bolsa ularni tirik tutunglar, eger soqushqili chiqqan bolsimu ularni tirik tutunglar, dédi. **19** Emdi waliylarning bu ghulamliari we ularning keynidiki qoshun sheherdin chiqip, **20** herbiri özige uchrichan ademni chépip öltürdi. Suriyler qachtí; Israil ularni qoghliidi. Suriyening padishahi Ben-Hadad bolsa atqa minip atliqlar bilen qéchip qutuldi. **21** Israilning padishahi chiqip hem atliqlarni hem jeng harwilirini bitchit qilip Suriylerni qattiq qir-chap qildi. **22** Peyghember yene Israilning padishahining qéshigha kélip uninggha: — Özüngni mustehkemlep, özüngni obdan dengsep, néme qilishing kéreklikini oylap baqqin. Chünki kéler yili etiyazda Suriyening padishahi sen bilen jeng qilghili yene chiqidu, dédi. **23** Suriyening padishahining xizmetkarliari uninggha mundaq dédi: — «Ularining ilahi tagh ilahi bolghachqa, ular bizge küchlük keldi. Lékin biz tüzlenglikte ular bilen soqushsaq, jezmen ulargha küchlük kelimiz. **24** Emdi shundaq qilghayliki, padishahlarning herbirini öz mensipidin chüshürüp, ularning ornida waliylarni tikligeyla. **25** Andin sili mehrum bolghan qoshunlirigha barawer bolghan yene bir qoshunni, yeni atning ornigha at, harwining ornigha harwa teyyar qildurup özlirige yigghayla; biz tüzlenglikte ular bilen soqushayli; shuning bilen ulargha küchlük kelmemdug?». U ularning sözige qulaq sélip shundaq qildi. **26** Kéyinki yili etiyazda Ben-Hadad Suriylerni éditlap toluq yigip, Israil bilen jeng qilghili Afek shehirige chiqti. **27** Israillarnu özlirini éditlap, ozuq-tülük teyyarlap, ular bilen jeng qilishqa chiqti. Israillar ularning udulida bargah tikliwidi, Suriylerning aldida xuddi ikki top kichik oghlaq padisidek köründi. Lékin Suriyler pütkül zéminni qaplighanidi. **28** Emma Xudaning adimi Israilning padishahining qéshigha kélip uninggha: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Suriyler: Perwerdigar tagh ilahidur, jilghilarning ilahi emes, dep éytqini üçhün, Men bu zor bir top ademning hemmisini séning qolunggha tapshurimen; shuning bilen sili Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler», dédi. **29** Ikki terep yette kün bir-birining udulida bargahlirida turdi. Yettinchi küni soqush bashlandi. Israillar bir künde Suriylerdin yüz ming piyade eskerni öltürdi. **30** Qalghanlar Afek shehirige qéchip kirwaldi; lékin sépili örülip ular din yigirme yette ming ademning üstige chüshüp bésip öltürdi. Ben-Hadad özi beder qéchip sheherge kirip ichkiridiki bir öyge möküwaldi. **31** Xizmetkarliari uninggha: — Mana biz Israilning padishahlirini rehimliq padishahlar dep angliduq; shuning üçhün bellirimizge böz baghlap

bashlirimizgha kula yögep Israilning padishahigha teslimge chiqayli. U silining janlirini ayarmikin? — dédi. **32** Shuning bilen ular bellirige böz baghlap bashlirigha kula yögep Israilning padishahining qéshigha béríp uninggha: — Keminiliri Ben-Hadad: «Jénimni ayighayla», dep iltija qildi, dédi. U bolsa: — U téxi hayatmu? U méning buradirim, dédi. **33** Bu ademler bu sözni yaxshiliqning alamiti, dep oylap, derhalla uning bu sözini ching tutuwélip: — Ben-Hadad silining buraderliridur! — dédi. U: — Uni élip kélinglar, dep buyrudi. Shuning bilen Ben-Hadad uning qéshigha chiqti; shuning bilen u uni qolidin tartip jeng harwisigha chiqardi. **34** Ben-Hadad uninggha: — Méning adam silining atilirdin alghan sheherlerni silige qayturup bérey. Atam Samariyede reste-bazarlirini tikligendek sili özliri üçhün Demeshqte reste-bazarlarni tikleyla, — dédi. Ahab: — Bu shert bilen séni qoyup bérey, dédi. Shuning bilen ikkisi ehde qilishni we u uni qoyup berdi. **35** Peyghemberlerning shagirtlirining biri Perwerdigarning buyruqi bilen yene birige: — Sendin ötünimen, méni urghin, dédi. Lékin u adem uni urghili unimidi. **36** Shuning bilen u uninggha: — Sen Perwerdigarning sözini anglimighining üçhün mana bu yerdin ketkinginde bir shir séni boghup öltüridu, — dédi. U uning yénidin chiqqanda, uninggha bir shir uchrup uni öltürdi. **37** Andin kéyin u yene bir ademni tépip uninggha: — Sendin ötünimen, méni urghin, dédi. U adem uni qattiq urup xezimlendürdi. **38** Andin peyghember béríp öz qiyapitini özgertip, közlirini téngiq bilen téngip yol boyida padishahni küttüp turdi. **39** Padishah shu yerdin ötkende u padishahni chaqirip: — Keminiliri keskin jeng meydanigha chiqqanidim, we mana, bir adem manga burulup, bir kishini tapshurup: «Bu kishige ching qarighin, herqandaq sewebtin u yoqap ketse, sen öz jéniningni uning jénining ornigha töleysen; bolmisa bir talant kümüş töleysen», dédi. **40** Lékin men keminiliri u-bu ish bilen bend bolup kétép, uni yoqitip qoydum, dédi. Israilning padishahi uninggha: — Özüng békiktiningdek sanga höküm qilinidu! — dédi. **41** U derhal közliridin téngiqni éliwetti; Israilning padishahi uni tonup uning peyghemberlerdin biri ikenlikini kórdi. **42** Peyghember uninggha: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Men halaketke békikten ademni qolungdun qutulghili qoyghining üçhün séning jénining uning jénining ornida élinidu; séning xelqing uning xelqining ornida élinidu», dédi. **43** Shuning bilen Israilning padishahi xapa bolup, gheshtlikke chömgen halda Samariyege qaytip ordisigha kirdi.

21 Bu ishlardin kéyin shundaq boldiki, Yizreellik Nabotning Yizreelde, Samariyening padishahi Ahabning ordising yénida bir üzümarliq bar idi. **2** Ahab Nabotqa söz qilip: — Öz üzümarliqingni manga bergin, méning öyümge yéqin bolghach, uni bir sey-köktatliq bagh qilay. Uning ornida sanga obdanraq bir üzümarliq bérey yaki layiq körseng bahasini neq bérimen, dédi. **3** Emma Nabot Ahabqa: — Perwerdigar méni ata-bowilirimning mirasini sanga sétishni mendin néri qilsun, dédi. **4** Ahab Yizreellik Nabotning: «Ata-bowilirimning mirasini sanga bermeymen» dep éytqan sözidin xapa bolup gheshtlikke chömgen halda ordisigha qaytti; u kariwatta yétip yüzini [tam] terepke örüp

nanmu yémid. **5** Xotuni Yizebel uning qéshigha kélip: Rohiy keypiyating némishqa shunché töwen, némishqa nan yémeysen? — dédi. **6** U uninggha: — Men Yizreellik Nabotqa söz qilip: «Üzümarlıqlıqni manga pulgha berseng, yaki layiq körseng uning ornigha bashqa üzümarlıq bérey» dédim. Lékin u: «Sanga üzümarlıqlıqni bermeymen» dédi, — dédi. **7** Xotuni Yizebel uninggha: — Sen hazir Israilning üstige seltenet qilghuchi emesmu? Qopup nan yep, könglüngni xush qilghin; men sanga Yizreellik Nabotning üzümarlıqlıqni érishtürimen, dédi. **8** Andin u Ahabning namida bir xet yézıp, üstige uning möhürini bésip, xetni Nabotning shehriye uning bilen turuwatqan aqsqaqlar we mötiwerlerge ewetti. **9** Xette u mundaq yazghanidi: — «Roza tutush kérek dep buyrup, xelqning arisida Nabotni törde olturghuzghin; **10** ikki ademni, yeni Béliyaling balisini uning udulida olturghuzup, ularni Nabotning üstidin erz qilghuzup: «Sen Xudagha we padishahqa lenet oqudu» dep guwahliq bergüzünglar. Andin uni élip chiqip chalma-késeq qilip öltürünglar». **11** Sheherning ademleri, yeni uning shehriye turuwatqan aqsqaqlar bilen mötiwerler Yizebelning ulargha ewetken xétide pütülgendek qildi; **12** ular rozini buyrup, xelqning arisida Nabotni törde olturghuzdi. **13** Andin u ikki adem, yeni Béliyaling baliliri xelqning aldida Nabot üstidin erz qilip: «Nabot Xudagha we padishahqa deshnem qildi» dep guwahliq berdi. Shuning bilen ular Nabotni sheherning tashqirigha sörep élip chiqip, tashlar bilen chalma-késeq qilip öltürdi. **14** Andin ular Yizebelge adem ewetip: «Nabot chalma-késeq qilip öltürüldi» dep xewer berdi. **15** Yizebel Nabotning chalma-késeq qilinip öltürülgénlikini anglighanda Ahabqa: Qopup, Yizreellik Nabotning sanga pulgha bergili unimighan üzümarlıqlıqni tapshurup alghin; chünki Nabot hayat emes, belki öldi, dédi. **16** Shundaq boldiki, Ahab Nabotning ölgenlikini anglap, Yizreellik Nabotning üzümarlıqlıqni igilesh üçün shu yerge bardi. **17** Lékin Perwerdigarning sözi Tishbiliq Ilyasqa kélip mundaq déyildi: — **18** «Qopup bérıp, Samariyede olturushluq Israil padishahi Ahab bilen uchrashqin; mana u Nabotning üzümarlıqlıqda turidu; chünki uni igiliwélis üçün u yerge bardi. **19** Uninggha: — «Adem öltürüngmu, yérini igiliwaldingmu?» — dégin. Andin uninggha yene söz qilip: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Nabotning qénini itlar yalighan joyda séning qéniningimu itlar yalaydu» — dégin. **20** Ahab Ilyasqa: — I düshminim, méni taptıngmu? — dédi. U jawaben mundaq dédi: — Rast, men séni taptim; chünki sen Perwerdigarning neziride rezillik qilish üçün özüngni sétiwetting. **21** Perwerdigar: «Mana, Men üstüngge bala chüshürüp neslingni yoqitıp, sen Ahabning Israilda qalghan jemetidiki hemme erkekni, hetta ajiz yaki méyip bolsun, hemmisini üzüp yoqitimen; **22** we sen Méning ghezipimni qozghap Israilni gunahqa azdurghining üçün séning jemetingni Nibatning oggli Yeroboamning jemeti we Axiyahning oggli Baashaning jemetige oxshash qilimen» — deydu, — dédi. **23** — Yizebel toghrisidimu Perwerdigar söz qilip: «Yizreelning sépilining téshida itlar Yizebelni yeydu. **24** Ahabning jemetidikilerdin sheherde ölgenlerni itlar yeydu; sehrada ölgenlerni bolsa asmandiki qushlar yeydu» dédi **25** (Berheq, xotuni Yizebelning qutritishlari bilen Perwerdigarning neziride

rezillik qilghili özini satqan Ahabdek héchkim yoq idi. **26** U Perwerdigar Israilarning aldidin heydep qoghliwetken Amoriylarning qilghinidek qilip, yirginchlik bularlgha tayinip egiship, lenetlik ishlarni qıllatti). **27** Lékin Ahab bu sözlerni anglighanda öz kiyimlerini yirtıp bedinige böz yögep, roza tutti. U böz rextte yatatti, jimjit mangatti. **28** U waqıtta Perwerdigarning sözi Tishbiliq Ilyasqa kélip: — **29** «Ahabning Méning aldimda özini qandaq töwen tutuwatqanlıqni kördüngmu? U özini Méning aldimda töwen tutuwatqanlıq tüpeylidin, bu balani uning künliride keltürmeymen, belki uning oghlining künliride uning jemetige keltürimen» — déyildi.

22 Üch yilghiche Suriye bilen Israilning otturısında jeng bolmighachqa, ular tinchliqta ötti. **2** Üchinchı yilda bolsa Yehudanıng padishahi Yehoshafat Israilning padishahini yoqlap bardi. **3** Israilning padishahi öz xizmetkarlıghıgha: — Giléadtiki Ramot bizningki ikenlikini bilisilerghu? Shundaq iken, némishqa biz jim olturup, téxiche Suriyening padishahining qolidin uni almaymız? — dédi. **4** U Yehoshafatqa: — Jeng qilghili méning bilen Giléadtiki Ramotqa bérishqa maqul bolamdila? — dep soridi. Yehoshafat Israilning padishahigha jawab bérıp: — Biz silining-méning dep ayrimaymız; méning xelqim özlirining xelqidur, méning atlırim silining atlıridur, dédi. **5** Lékin Yehoshafat Israilning padishahigha: — Ötünimenki, бүгүн awwal Perwerdigarning sózini sorap körgeyla, dédi. **6** Shuning bilen Israilning padishahi peyghemberlerni, yeni töt yüzche ademni yigdurup uların: — Soqushqili Giléadtiki Ramotqa chiqsam bolamdu, yoq? — dep soriwidi, ular: — Chiqqın, Reb uni padishahning qoligha bérıdu, déyishti. **7** Lékin Yehoshafat bolsa: — Bulardin bashqa, yol sorighudek Perwerdigarning birer peyghembiri yoqmu? — dep soridi. **8** Israilning padishahi Yehoshafatqa jawab bérıp: — Perwerdigardin yol soraydıghan yene bir adem bar; lékin u méning toghramda qutluqni emes, belki balayı'apetni körsitip besharet bergechke, men uni öch körimen. U bolsa Imlahning oggli Mikayadur, dédi. Yehoshafat: — I aliyliri, sili undaq demigeyla, dédi. **9** Andin Israilning padishahi bir chakirini chaqirıp uninggha: — Chaqqan bérıp, Imlahning oggli Mikayani chaqirtıp kel, dep buyrudi. **10** Emdi Israilning padishahi bilen Yehudanıng padishahi Yehoshafat shahane kiyimlerini kiyiship, Samariyening derwazisining aldidiki xamanda herbiri öz textide olturushti. Ularning aldida peyghemberlerning hemmisi besharet bermekte idi. **11** Kenanahning oggli Zedekiya bolsa özi tömürdin münggüzlerni yasap chiqıp: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Mushu münggüzler bilen Suriylerni yoqatquche üsüp ursila», dédi. **12** Hemme peyghemberler shuninggha oxshash besharet bérıp: «Giléadtiki Ramotqa chiqıp sözsiz muweppeqiyet qazınila; chünki Perwerdigar uni padishahning qoligha tapshuridiken», déyishti. **13** Mikayani qichqirghılı barghan xewerchi uninggha: — Mana, hemme peyghemberler birdek padishahqa yaxshi xewer bermekte; emdi ötünimen, séning sözüngmu ularning sözi bilen birdek bolup, yaxshi bir xewerni bergin, dédi. **14** Emma Mikaya: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, Perwerdigar manga néme éytssa, men shuni éytimen, dédi. **15** U padishahning

aldigha kelgende padishah uningdin: I Mikaya, jeng qilghili Giléadtiki Ramotqa chiqsaq bolamdu, yoq? — dep soriwidi, u uninggha jawab béríp: — Chiqip muweppeqiyet qazinsen; chünki Perwerdigar sheherni padishahning qoligha béridu, dédi. **16** Lékin padishah uninggha: — Men sanga qanche qétim Perwerdigarning namida rast geptin bashqisini manga éytmasliqqa qesem ichküzüshüm kérek?! — dédi. **17** Mikaya: — Men pütkül Israilning taghlarda padichisiz qoylardek tarilip ketkenlikini kördüm. Perwerdigar: «Bularning igisi yoq; bularning herbiri tinch-aman öz öyige qaytsun», dédi, — dédi. **18** Israilning padishahi Yehoshafatqa: — Mana, men silige «U méning toghramda qutluqni emes, belki haman balayí'apetni körsitip bésharet béridu», démigenmidim? — dédi. **19** Mikaya yene: — Shunga Perwerdigarning sózini anghlghin; men Perwerdigarning öz textide olturghanliqini, asmanning pütkül qoshunliri uning yénida, ong we sol teripide turghanliqini kördüm. **20** Perwerdigar: «Kim Ahabni Giléadtiki Ramotqa chiqip, shu yerde halak bolushqa aldaydu?» — dédi. Birsu andaq, birsi mundaq déyishti; **21** shu waqitta bir roh chiqip Perwerdigarning aldisida turup: «Men béríp alday», dédi. Perwerdigar uningdin: «Qandaq usul bilen aldaysen?» — dep soriwidi, **22** u: — «Men chiqip uning hemme peyghemberlirining aghzida yalghanchi bir roh bolimen», dédi. Perwerdigar: — «Uni aldap ilkingge alalaysen; béríp shundaq qil» — dédi. **23** Mana emdi Perwerdigar séning bu hemme peyghemberlirining aghzigha yalghanchi bir rohnı saldı; Perwerdigar séning toghrangda balayí'apet körsitip sözlidi» — dédi. **24** Shuni anglap Kenanahning oghli Zedekiya kélip Mikayaning kachitigha birni selip: — Perwerdigarning Rohi qaysi yol bilen mendin ötüp, sanga söz qilishqa bardı?! — dédi. **25** Mikaya jawab béríp: — Özüngni yoshurush üçün ichkiridiki öyge yügürgen künide shuni körisen, dédi. **26** Israilning padishahi emdi: — Mikayani élip qayturup béríp, sheher hakimi Amon bilen padishahning oghli Yoashqa tapshurup, **27** ulargha tapilap: «Padishah mundaq deydu: — Uni zindan'gha solap men tinch-aman yénip kelgüchilik qiynap nan bilen suni az-az béríp turunglar» — dégin, dep buyrudi. **28** Mikaya: — Eger sen heqiqeten tinch-aman yénip kelseng, Perwerdigar méning wasitem bilen söz qilmighan bolidu, dédi. Andin u yene: — Ey jamaet, herbiringlar anglanglar, dédi. **29** Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafat Giléadtiki Ramotqa chiqti. **30** Israilning padishahi Yehoshafatqa: — Men bashqa qiyapetke kirip jengge chiqay; sili bolsila öz kiyimlirini kiyip chiqqayla, dédi. Israilning padishahi bashqa qiyapet bilen jengge chiqti. **31** Suriyening padishahi jeng harwiliri üstidiki ottuz ikki serdargha: — Chongliri yaki kichikliri bilen emes, peqet Israilning padishahi bilen soqushunglar, dep buyrudi. **32** we shundaq boldiki, jeng harwilirining serdarliri Yehoshafatni körgende: — Uni choqum Israilning padishahi dep, uninggha hujum qilghili buruldi. Lékin Yehoshafat peryard kötürdi. **33** jeng harwilirining serdarliri uning Israilning padishahi emeslikini körgende uni qoghlimay, burulup kétip qélishti. **34** Emma bireylen qarısighila bir oqya étiwidi, oq Israilning padishahining sawutining mürisidin töwenki uliqidin ötüp tegdi. U harwikéshige: Harwini yandurup méni septin chiqarghin;

chünki men yaridar boldum, dédi. **35** U künı jeng barghanséri qattiq boldi. Padishah bolsa Suriylarning udulida öz jeng harwisigha yólinıp öre turdi. Zexmidin qéni harwining tégigiche éqıp, kech kirgende u öldi. **36** Kün patarda qoshun arisida bir qattiq sada anglinip: — Her adem öz shehirige yansun! Herbiri öz yurtigha yénip ketsun! — déyildi. **37** Padishah öldi, kishiler uni Samariyege élip keldi; ular padishahni Samariyede depne qildi. **38** Birsu padishahning harwisini Samariyening kölide [yughanda] (bu köl pahishe ayallar yuyunidighan jay idi), Perwerdigarning éytqan sózi emelge ashurulup, itlar uning qéniniyalidi. **39** Ahabning bashqa ishliri, qilghanlirining hemmisi, jümlidin uning yasighan «pil chish sariyi» we bina qilghan hemme sheherler toghruluq «Israil padishahlirining tarix-tezkirilirı» dégen kitabta pütülgen emesmidi? **40** Ahab ata-bowiliri arisida uxldi. Andin uning oghli Ahaziya ornida padishah boldi. **41** Asaning oghli Yehoshafat Israilning padishahi Ahabning seltenitining tötinchi yilida Yehudagha padishah boldi. **42** Yehoshafat padishah bolghanda ottuz besh yashta idi, u Yérusalémda yigirme besh yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Azubah bolup, u Shilhining qizi idi. **43** U her ishta atisi Asaning barlıq yollirida yürüp, ulardin chiqmay Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmighanidi; xalayiq yenila «yuqiri jaylar»da qurbanlıq qilip xushbuy yaqatti. **44** We Yehoshafat bilen Israilning padishahi otturida tinchlıq boldi. **45** Yehoshafatning bashqa ishliri, uning körsetken qudriti, qandaq jeng qilghanliri toghrisida «Yehuda padishahlirining tarix-tezkirilirı» dégen kitabta pütülgen emesmidi? **46** U atisi asaning künliride zémindin qoghliwétilmigen kespiy bechchiwazlarnı zémindin heydep chiqardi. **47** U waqıtta Édomning padishahi yoq idi, belki bir waliy höküm süretti. **48** Yehoshafat Ofirdin altun élip kélishe üçün bir «Tarshish kéme» etritini qurdi. Lékin kémiler héchyerge baralmidi; chünki ular Ezion-Geberde urulup weyran bolghanidi. **49** U waqıtta Ahabning oghli Ahaziya Yehoshafatqa: — Méning xizmetkarlırim séning xizmetkarlıring bilen kémilerde barsun, dédi. Lékin Yehoshafat unimidi. **50** Yehoshafat öz ata-bowiliri arisida uxldi we «Dawutning shehiri»de ata-bowilirining qebreside depne qilindi. Andin oghli Yehoram ornida padishah boldi. **51** Ahabning oghli Ahaziya Yehudaning padishahi Yehoshafatning seltenitining on yettinchi yilida Samariyede Israilning üstide padishah bolup ikki yil seltenet qildi. **52** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip atisining yolida we anisining yolida yürüp, shundaqla Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oghli Yeroboamning yolida mangdi; **53** u atisi qilghanning hemmisini qilip, Baalning qulluqida bolup, uninggha sejde qildi, Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghidi.

Padishahlar 2

1 Ahab ölgendin kéyin Moab Israilga isyan kötürdi. **2** Ahaziya Samariyede turghanda [ordisidiki] balixaning penjirisidin yiqilip chüshüp, késel bolup qaldi. U xewerchilerni ewetip ulargha: — Ekron shehiridiki ilah Baal-Zebubdin méning toghramda, késilidin saqiyamdu, dep soranglar, dédi. **3** Lékin Perwerdigarning Perishtisi bolsa Tishbiliq Ilyasqa: — Ornungdin tur, Samariye padishahining elchilirining aldigha bérp, ulargha: — Israilda Xuda yoqmu, Ekrondiki ilah Baal-Zebubdin yol sorighili mangdinglarmu? **4** Shuning üçün Perwerdigar hazir mundaq dédiki: «Sen chiqqan kariwattin chüshelmeysen; sen choqum ölesen» dégin, — dédi. Shuning bilen Ilyas yolgha chiqti. **5** Xewerchiler padishahning yénigha qaytip keldi; u ulardin: Némishqa yénip keldinglar, dep soridi. **6** Ular uninggha: — Bir adem bizge uchrup bizge: — Silerni ewetken padishahning yénigha qaytip bérp uninggha: «Perwerdigar mundaq deydu: — Israilda Xuda yoqmu, Ekrondiki ilah Baal-Zebubdin yol sorighili ademlerni ewettingmu? Shuning üçün sen chiqqan kariwattin chüshelmeysen; sen choqum ölesen!» denglar, — dédi. **7** Padishah ulardin: Silerge uchrup bu sözlerni qilghan adem qandaq adem iken? — dep soridi. **8** Ular uninggha: U tüklük, bélige tasma baghlighan adem iken, dédi. Padishah: U Tishbiliq Ilyas iken, dédi. **9** Andin padishah bir ellikbeshini qol astidiki ellik adimi bilen Ilyasning qéshigha mangdurdı; bu kishi Ilyasning qéshigha barghanda, mana u bir döngning üstide olturatti. U uninggha: I Xudaning adimi, padishah séni chüshüp kelsun! deydu, dédi. **10** Lékin Ilyas ellikbeshigha: Eger men Xudaning adimi bolsam, asmandin ot chüshüp sen bilen ellik adimingni köydürsun, dep jawab berdi. Shuan asmandin ot chüshüp, uning özi bilen ellik adimini köydürüwetti. **11** Shuning bilen padishah yene bir ellikbeshini uning qol astidiki ellik adimi bilen uning qéshigha mangdurdı. U uninggha: I Xudaning adimi, padishah éytti: Séni derhal chüshüp kelsun! — dédi. **12** Lékin Ilyas ellikbeshigha: Eger men Xudaning adimi bolsam, asmandin ot chüshüp sen bilen ellik adimingni köydürsun, dep jawab berdi. Shuan Xudaning oti asmandin chüshüp uning özi bilen ellik adimini köydürüwetti. **13** Padishah emdi üçinchi bir ellikbeshini qol astidiki ellik adimi bilen uning qéshigha mangdurdı; ellikbeshi bérp Ilyasning aldigha chiqip, tizlinip uninggha yalwurup: I Xudaning adimi, méning jénim bilen séning bu ellik qulungning janliri nezirinde eziz bolsun! **14** Derweqe, asmandin ot chüshüp, ilgiriki ikki ellikbeshini ularning qol astidiki ellik adimi bilen köydürüwetti. Lékin hazir méning jénim séning nezirinde eziz bolsun, dédi. **15** Perwerdigarning Perishtisi Ilyasqa: Sen chüshüp uning bilen barghin; uningdin qorqimghin, dédi. U ornidin turup uning bilen chüshüp padishahning qéshigha bérp **16** padishahqa: Perwerdigar söz qilip: «Israilda wehiy sorighili bolidighan Xuda yoqmu, Ekrondiki ilah Baal-Zebubdin yol sorighili elchilerni ewettingghu? Shuning üçün sen chiqqan kariwattin chüshelmeysen; sen choqum ölesen!» deydu, — dédi. **17** Shuning bilen Ilyas dégendek, Perwerdigarning

sözi boyiche Ahaziya öldi. Uning oghli bolmighachqa, Yehoram uning ornida padishah boldi. Bu Yehoshafatning oghli, Yehuda padishahi Yehoramning ikkinchi yili idi. **18** Emdi Ahaziyaning bashqa ishliri, uning qilghan emelliri bolsa, ular «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgen emesmidi?

2 Perwerdigar Ilyasni qara quyunda asman'gha kötürmekchi bolghan waqitta Ilyas bilen Élisha Gilgaldin chiqip kétiwatatti. **2** Ilyas Élishagha: — Sendin ötünimen, bu yerde qalghin; chunki Perwerdigar méni Beyt-Elge mangghuzdi. Élisha: Perwerdigarning hayati bilen, we séning hayating bilen qesem qilimenki, séningdin hergiz ayrilmaymen! dédi. Shuning bilen ular Beyt-Elge chüshüp keldi. **3** U waqitta Beyt-Eldiki peyghember shagirtliri Élishaning qéshigha kélip uninggha: Bilemsen, Perwerdigar бүгүн ghojangni sendin élip kétidu? — dédi. U: Bilimen; shük turunglar, dédi. **4** Ilyas Élishagha: — Sendin ötünimenki, bu yerde qalghin; chunki Perwerdigar méni Yérixogha mangghuzdi. Élisha: Perwerdigarning hayati bilen, we séning hayating bilen qesem qilimenki, séningdin hergiz ayrilmaymen, dédi. Shuning bilen ular ikkisi Yérixogha bardı. **5** U waqitta Yérixodiki peyghember shagirtliri Élishaning qéshigha kélip uninggha: Bilemsen, Perwerdigar бүгүн ghojangni sendin élip kétidu? — dédi. U: Bilimen; shük turunglar, dédi. **6** Ilyas Élishagha: — Sendin ötünimenki, bu yerde qalghin; chunki Perwerdigar méni Iordan deryasigha mangghuzdi, dédi. Élisha: Perwerdigarning hayati bilen, we séning hayating bilen qesem qilimenki, séningdin hergiz ayrilmaymen, dédi, shuning bilen ular ikkisi méngiwerdi. **7** Emdi peyghember shagirtliridin ellik kishi bérp, ularning uduvida yiraqtin qarap turatti. Emma u ikkiylen Iordan deryasining boyida toxtap turdi. **8** Ilyas yépinchisini qatlap, uning bilen suni uriwidi, su ikkige bölünüp turdi; ular ikkisi quruq yoldin ötti. **9** Ötüp bolghandın kéyin Ilyas Élishagha: Men sendin ayrilmasta, séning özüng üçün mendin néme tiliking bolsa, dewergin, dédi. Élisha: Séning üstüngde turghan Rohning ikki hessisi üstümge qonsun, — dédi. **10** U: Bu tilikingge érishmek qiyındur; men sendin élip kétilgen waqitında, méni körüp tursang, sanga shundaq bérilidu; bolmisa, bérilmeydu, — dédi. **11** We shundaq boldiki, ular sözlishop mangghanda, mana, otluq bir jeng harwisi bilen otluq atlar namayan boldi; ular ikkisini ayriwetti we Ilyas qara quyunda asman'gha kötürülüp ketti. **12** Élisha buni körüp: I atam, i atam, Israilning jeng harwisi we atliq eskerliri! — dep warqiridi. Andin u uni yene körelmidi. U öz kiyimini tutup, ularni yirtip ikki parche qiliwetti. **13** Andin u Ilyasning uchisidin chüshüp qalghan yépinchisini yerdin élip, Iordan deryasining qirghiqigha qaytip keldi. **14** U Ilyasning üstidin chüshüp qalghan yépinchisi bilen suni urup: «Ilyasning Xudasi Perwerdigar nedidur?», dédi. Élisha suni shundaq urghanda su ikkige bölündi; Élisha sudin ötüp ketti. **15** Yérixodiki peyghember Shagirtliri qarshi qirghaqta turup uni kördi we: «Ilyasning rohi Élishaning üstididur» dep uning aldigha bérp, bash urup tezim qildi. **16** Ular uninggha: Mana séning keminiiliring arisida ellik ezimet bar; ötünimiz, bular ghojangni izdigili barsun. Perwerdigarning Rohi belkim

3 Yehuda padishahi Yehoshafatning seltenitining on sekkizinchii yili, Ahabning ogʻli Yehoram Samariyede Israilga padishah bolup, on ikki yil seltenet qildi. **2** U özi Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilatti, lëkin atisi bilen anisi qilghan derjide emes idi. U atisi yasatqan «Baal tüwrüki»ni élip tashlidi. **3** Lëkin u Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning ogʻli Yeroboamning gunahliroda ching turup, ulardin héch yanmidi. **4** Moabning padishahi Mésha nahayiti chong qoychi idi; u Israilning padishahiga yüz ming qoza hem yüz ming qochqarning yungini olpan qilatti. **5** Emidi shundaq boldiki, Ahab ölüp ketkendin kéyin Moabning padishahi Israilning padishahiga yüz örüdi. **6** U waqitta Yehoram padishah Samariyeden chiqip hemme Israilni [jeng üchün] éditildi. **7** U yene adem ewitip Yehudaning padishahi Yehoshafatqa xewer béríp: Moabning padishahi mendin yüz öridi; Moab bilen soqushqili chiqamsen? — dédi. U: Chiqimen; bizde méning-séning deydighan gep yoqtur, méning xelqim séning xelqingdur, méning atlimir séning atliringdur, dédi. **8** U yene: Qaysi yol bilen chiqayli, dep soridi. Yehoram: Biz Édom chölining yoli bilen chiqayli, dep jawab berdi. **9** Andin Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Édomning padishahiga qoshulup mangdi. Ular yette kün aylinip yürüş qilghandan kéyin, qoshun we ular élip kelgen at-ulaghlargha su qalmidi. **10** Israilning padishahi: Aplal! Perwerdigar biz üç padishahni Moabning qoligha chüshsun dep, bir yerge jem qilghan oxshaydu, dédi. **11** Lëkin Yehoshafat: Perwerdigardin yul sorishimiz üchün bu yerde Perwerdigarning bir peyghembiri yoqmu? — dédi. Israilning padishahining chakarlıridin biri: Ilyasning qoligha su quyup bergen Shafatning ogʻli Élisha bu yerde bar, dédi. **12** Yehoshafat: Perwerdigarning söz-kalami uiningda bar, dédi. Shuning bilen Israilning padishahi bilen Yehoshafat

4 Peyghamber shagirtliridin birining tul qalghan xotuni Êlishagha peryard qilip: Séning qulung bolghan méning érim ôlûptu. Bilisenki, séning qulung Perwerdigardin qorqqan adem idi. Emdi qer igisi méning ichi oghlumni qulluqqa alghili keldi. **2** Êlisha uningdin: Séning üçün néme qilay? Dégine, öyüngde némeng bar? — dep soridi. U: Dédikingning öyide kichik bir koza maydin bashqa héchnerse yoq, — dedi. **3** U: Béríp hemme qoshnilirindin chögün-koza, yeni bosh chögün-kozilarni

ötne alghin, ular az bolmisun. **4** Andin özüng bilen oghulliring öyge kirgin, ishikni yépip hemme chögün-kozilargha may qachilighin. Toshqanlirini bir chetke élip qoyghin, — dédi. **5** Shuning bilen u yerdin ayrilip oghulliri bilen öyge kirip ishikni yapti. Oghulliri chögün-kozilarni uning aldigha élip kelgende, u may quydi. **6** We shundaq boldiki, chögün-kozilarning hemmisi tolganda u oghligha: Yene bir koza élip kel, dédi. Emma oghli: Emdi koza qalmidi, dédi. U waqitta may toxtap qaldi. **7** Emdi u bérp Xudaning adimige xewer yetküzdi. U: Bérp mayni sétiwet, qerzingni tügetkin; andin qalghan pul bilen özüng we oghulliringning jénini béqinglar, dédi. **8** Bir küni Élisha Shunem shehirige bardı. U yerde bir bay ayal bar idi we u uni öz öyide tamaqqa tutup qaldi. Shuningdin kéyin herqachan u yerdin ötip mangsa, u uning öyige kirip ghazalinatti. **9** Bir küni u öz ériga: Bu yerdin daim ótidighan kishi Xudaning bir muqeddes adimi ikenlikini bilip yettim. **10** Biz ögzide uninggha bir kichikrek öy salayli. Uninggha öyde kariwat, shire, orunduq we chiraghdan teyyarlap béreyli; we shundaq bolsunki, u qachanla yénimizgha kelse shu öyde tursun, — dédi. **11** Emdi peyghember bir küni u yerge kelgende, shu balixanigha kirip yétip qaldi. **12** U öz xizmetkari Gehazigha: Sen u Shunemlik ayalni chaqirghin, dédi. U uni chaqirghanda, ayal uning qéshigha keldi. **13** Peyghember xizmetkarigha: Sen uninggha: «Sili bizning ghémimizni yep mushundaq özlirini köp aware qildila; men sili üçtün néme qilip bérey? Padishahqa yaqi qoshun serdarigha birer teleplirini yetküzeymu?» — dégin, dédi. Ayal buninggha jawab bérp: — Men öz xelqim arisida yashawatimen, boldi! dédi. **14** Emdi Élisha Gehazidin, uninggha néme qilip bérish kérek? — dep soridi. Gehazi: Uning oghul balisi yoq iken, we érimu qéri iken, dédi. **15** U: Uni chaqirghin, dédi. Ayalni chaqiriwidi, ayal ishikke kélip turdi. **16** Peyghember uninggha: Kéler yili texminen mushu waqitta quchaqlirida bir oghulliri bolidu, dédi. U: Yaq, i ghojam! I Xudaning adimi, dédikingge yalghan éytmighin, dédi. **17** Emdi Élisha uninggha dégende u ayal hamilidar bolup, ikkinchi yili bekiltigen waqitta oghul tughdi. **18** Bala ösüp chong boldi. Bir küni shundaq boldiki, u atisi bar yerge, ormichilarning qéshigha chiqip ketti. **19** U atisigha: Way béshim, way béshim, dep waysidi. U xizmetkarigha, uni anisining qéshigha élip barghin, dédi. **20** U uni kötürüp anisining yénigha apirip qoydi. Bala anisining étikide chüshkiche olturdi, andin ölüp qaldi. **21** Andin anisi chiqip, uni Xudaning adimining öyidiki kariwatqa yatquzup qoyup, ishikni yépip chiqip ketti. **22** U érin chaqirip uninggha: Ghulamardin birini mangdurghin, u bir éshekni élip kelsun; men uni chapturup, Xudaning adimining qéshigha derhal bérp kéley, dédi. **23** Éri uninggha: Némishqa uning qéshigha бүгүн barisen? Бүгүн ya yéngi ay ya shabat küni bolmisa, dédi. Ayalni uninggha, Hemme ish tinchliq — dédi. **24** U éshekni toqtutup ghulamigha: Ittik heydep mang; men démigüche toxtimighin, dédi. **25** Shuning bilen u Karmel téghigha bérp Xudaning adimi aldigha keldi. We shundaq boldiki, Xudaning adimi uni yiraqtinla körüp öz xizmetkari Gehazigha: Mana Shunemlik ayal kéliwatidu; **26** Sen uning aldigha yügürüp bérp uningdin: Sili tinchliqmu? Etliri tinchliqmu? Baliliri tinchliqmu?» — dep sorighin,

— Hemme ish tinchliq, dep éytti ayal. **27** Emdi taghqa chiqip Xudaning adimining qéshigha kelgende, u uning putlirini quchaqlidi. Gehazi uning yénigha bérp uni ittiriwetmekchi boldi; lékin Xudaning adimi: — Uni öz ixtiyarigha qoyghin; chünki uning köngli intayin sunuq we Perwerdigar bu ishni manga démey yoshuruptu, dédi. **28** Ayal: Men ghojamdin bir oghul tilidimmu? Manga yalghan söz qilmighin, dep sendin ötümidimmu? — dédi. **29** Peyghember Gehazigha: — Bélingni ching baghlap, méning hasamni élip mangghin. Birsige uchrisang, uninggha salam qilmighin, birsi sanga salam qilsa, sen uninggha jawab bermigin. Méning hasamni balining yüzige qoyghin, dédi. **30** Balining anisi: Perwerdigarning hayati bilen we séning hayating bilen qesem qilimenki, sendin ayrilmaymen, dédi. Élisha ornidin turup uning keynidin egeshiti. **31** Gehazi ular din burun bérp hasisini balining yüzige qoyghanidi. Emma héch awaz yaqi tiwish chiqmidi. Shuning bilen u yénip Élishaning aldigha bérp uninggha: Bala oyghanmidi, dédi. **32** Élisha öyge kélip qarisa, mana, bala uning kariwitida ölük yatatti. **33** U bala bilen özini ayrim qaldurup, ishikni yépiwétip Perwerdigargha dua qildi. **34** Andin u kariwatqa chiqip balining üstige özini qoyup aghzini uning aghzigha, közlirni uning közlige, qollarini uning qollarigha yéqip yatti. Shuning bilen balining bedini issishqa bashlidi. **35** U chüshüp öyde u yaq-bu yaqqa méngip andin yene kariwatqa chiqip yene balining üstige églidi. U waqitta bala yette qétim chüshkürdi, andin közlirini achi. **36** Peyghember Gehazini chaqirip uninggha: Shunemlik ayalni chaqirghin, dédi. U uni chaqirip qoydi. U Élishaning yénigha kelgende. U uninggha: Oghullirini kötürüp alsila, dédi. **37** U öyige kiripla uning ayighi aldigha yiqilip düm yatti, béshi yerge tegküdek tezim qildi. Andin öz oghlini kötürüp chiqip ketti. **38** Élisha Gilgalgha yénip bardı. Shu chaghda yurtta acharchiliq bolghanidi. Peyghemberlerning shagirtliri Élishaning yénida olturghanda u öz xizmetkarigha: Sen chong qazanni ésip peyghemberlerning shagirtlirigha shorpa pishurup bergin, dédi. **39** Ulardin bisi otyash tergili dalagha chiqip yawa qapaq pélikini tépip, uningdin yawa qapaq üzüp étikini toldurup kélip, toghrap qazan'gha saldi; chünki ular bularning ziyaliq ikenlikini bilmeytti. **40** Andin ular yenglar dep ademlerge usup berdi. Lékin ular tamaqni yégili bashlighanda: I Xudaning adimi, qazanda ölüm bar, dep warqirashti. Héchkim uningdin yéyelmidı. **41** Élisha: Azraqqine un élip kélinglar, dédi. U shuni qazan'gha tashlap: Xelqge usup bergin, yésun, dédi. We mana, qazanda héch zeher qalmidi. **42** Emdi Baal-Shalishahdin bir adem kélip, Xudaning adimige arpa hosulining tunji méwisidin ash-nan, yeni yigirme arpa nanni we bir xalta kök bashni élip kéliwidi, u: Xelqge yégili aldigha qoyghin, dédi. **43** Uning xizmetkari: Shuni bir yüz ademning aldida qandaq qoyalaymen? dédi. Élisha: Xelqge yégili bergin; chünki Perwerdigar mundaq deydu: Ular yeydu we uningdin éship qalidu, dédi. **44** Shuning bilen u shuni ularning aldida qoydi; ular yédi we del Perwerdigarning déginidek, uningdin éship qaldi.

5 Suriye padishahining qoshun serdari Naaman öz ghojisining aldida tolimu qedirlendi we izzetlendi,

chünki Perwerdigar uning qoli arqliq Suriyege nusretler bergeni. U batur jengchi bolghini bilen, Lékin maxaw késilige giriptar bolup qalghanidi. **2** Emdi Suriylar top-top bolup, bulangchiliqqa chiqip Israildin bir kichik qizni tutup kelgenidi; bu qiz Naamanning ayalining xizmitini qilatti. **3** U xaningha: Kashki, méning ghoyam Samariyediki peyghemberning qéshida bolsidi! U uni maxaw késilidin saqaytatti, dédi. **4** Naaman béríp xojisigha: — Israilning yurtidin bolghan kichik qiz mundaq-mundaq éytti, dédi. **5** Suriye padishahi: Yaxshil Sen barghin, men Israilning padishahigha bir mektup ewetimen, dédi. Naaman on talant kümüsh bilen alte ming shekel altun we hem on kishilik kiyimni élip Israilgha bardi. **6** U mektupni Israilning padishahigha apirip tapshurup berdi. Mektupta: — «Bu mektup sanga yetkende bilgeysenki, men öz xizmetkarim Naamanni séning qéshinggha mandurdum. Sen uni maxaw késilidin saqaytqaysen», dep pütülgenidi. **7** Israilning padishahi xetni oqup bolup, öz kiyimlirini yirtip-yirtiweetti we: — Men Xudamu? Kishini óltürüp hem tirildüreylemenmu? Némishqa u kishi: — Bu ademni maxaw késilidin saqaytqin, dep hawale qilidu? Qéni, oylinip körünglar, u derwege men bilen jeng qilghili bahane izdeydi, dédi. **8** We shundaq boldiki, Xudaning adimi Élisha Israilning padishahining öz kiyimlirini yirtqinini anglighanda, padishahqa adem ewitip: Némishqa öz kiyimlirigini yirtting? U kishi hazir bu yerge kelsun, andin u Israilda bir peyghember bar iken dep bilidu, dédi. **9** Naaman atlari we jeng harwisi bilen kélip, Élishaning öyining ishiki aldida toxtidi. **10** Élisha bir xewerchini mandurup Naaman'gha: — Béríp Iordan deryasida yette qétim yuyunup kelgin; shundaq qilsang etliring eslige kélip pakiz bolisen, dédi. **11** Lékin Naaman achchiqlinip yénip kélip: — Mana, u choquq chiqip, méning bilen körishidu, öre turup Xudasi Perwerdigarning namigha nida qilip, [yara] jayning üstide qolini silkup, maxaw késilini saqaytidu, dep oylap kelgenidim. **12** Demeshqning deryaliri, yeni Abarna bilen Farpar [deryasining suliri] Israilning hemme suliridin yaxshi emesmu? Men ularda yuyunsam pakiz bolmamdim? — dédi. U qattiq ghezeplinip bulurup yolgha chiqti. **13** Lékin uning xizmetkarliri uning qéshigha béríp: — I atam, eger peyghember silige éghir bir ishni tapilighan bolsa, qilmasmidila? Undaq bolghan yerde, u silige sugha chüshüp yuyunup, pakiz bolisila, dégen bolsa shundaq qilmamla? — déyishti. **14** Shunga u chüshüp, Xudaning adimining sözige binaen Iordan deryasida yette qétim chömüldi. Shuning bilen uning éti paklinip, kichik balining étidek bolup saqaydi. **15** Shuning bilen u barliq hemrahliri bilen Xudaning adimining qéshigha qaytip kélip, uning aldida turup: — Mana emdi pütkül yer yüzide Israildin bashqa yerde Xuda yoq iken, dep bilip yettim; emdi hazir, öz keminengdin bir sowghatni qobul qilghin, dédi. **16** Lékin Élisha: Men xizmitide turuwatqan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, héch némini qobul qilmasmen, dédi. [Naaman] tola ching turuwalsimu, héch qobul qilmidi. **17** Andin Naaman mundaq dédi: — Eger qobul qilmisang, keminengge topidin ikki qéchir yük bérilsun; chünki kemineng bundin kéyin Perwerdigardin bashqa héchqandaq ilahlargha köydürme qurbanliq yaki inaqil qurbanliqini

keltümeydi. **18** Lékin Perwerdigar keminengning shu bir ishini kechürüm qilghay: ghoyamning özi Rimmonning butxanisigha sejde qilmaq üçün kirgende, méning qolumgha yölense men Rimmonning butxanisida tiz püksem, mushu amalsiz tiz pükkinim üçün Perwerdigar men keminengni kechürgey, dédi. **19** Élisha uninggha: — Sen aman-xatirjemlitke ketkin, dédi. U uningdin ayrilip azghine yol mangdi. **20** Lékin Xudaning adimi Élishaning xizmetkari Gehazi könglide: — Mana, u Suriyelik Naaman élip kelgen nersiliridin ghoyam héchnémini almay, uni bikar ketküzüwétiptu. Lékin Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, men uning keynidin yügürüp béríp, uningdin azraq bir nerse alay, dep oyldi. **21** Shuni dep Gehazi Naamanning keynidin bardi. Naaman bir kimning keynidin yügürüp kéliwatqinini körüp, harwisidin chüshüp uning aldigha béríp: Hemme ish tinchliqmu? — dep soridi. **22** U: — Tinchliq, — dédi, — emma ghoyam méni mandurup: Mana emdi Efraim taghliqidin peyghemberlarning shagirtliridin ikki yigit qéshingha keldi. Bulargha bir talant kümüsh bilen ikki kishilik kiyim bersile, dep éytti, — dédi. **23** Naaman: — Ikki talant kümüshni qobul qilghin, dep uni zorlap ikki talant kümüshni ikki xaltigha chéqip, ikki kishilik kiyimni chiqirip berdi. Bularni Naaman ghulamiridin ikki yigitke yüdküzdi; ular Gehazining aldida bularni kütürüp mangdi. **24** U turghan döngge yetkende bularni ularning qolliridin élip öyige tiqip qoydi; andin bu ademlerni ketküzüwétip. **25** Andin u ghojisining aldigha kirip turdi. Élisha uningdin: — I Gehazi, nege béríp kelding? — dep soridi. U jawab béríp: Qulung héchyerge barmidi, — dédi. **26** Élisha uninggha: — Melum bir kishi harwisidin chüshüp, keynige yénip, séning aldigha kelgende, méning rohim shu chaghda séning bilen birge barghan emesmu? Bu kishiler kümüsh bilen kiyim, zeytun baghliri bilen üzümlarlar, qoy bilen kala, malaylar bilen kénizeklerni qobul qilidighan waqitmu? **27** Lékin hazir Naamanning maxaw késili sanga hem neslingge menggüge chaplishidu, — dédi. Shuning bilen u Élishaning qéshidin chiqqanda qardek aq bolup qaldi.

6 Peyghemberlarning shagirtliri Élishagha: — Mana bizge séning aldigha turuwatqan yérimiz tar keldi. **2** Iordan deryasining boyigha béríp, herbirimiz birdin yaghach élip, shu yerde turidighan'gha bir turalghu öy yasayli, — dédi. — Béringlar, dep jawab berdi u. **3** Ularning biri yene: — Iltpat qilip qeminiliring bilen birge barghin, dédi. U: — Bille baray, dédi. **4** U ular bilen mangdi. Ular Iordan deryasigha béríp, derex késishke bashlidi. **5** Lékin ularning biri derex késiawatqanda paltining béshi sugha chüshüp ketti. U warqarap: — Way ghoyam, bu ötne alghan palta idi, dédi. **6** Xudaning adimi: Nege chüshti, dep soridi. U chüshken yerni körsitip berdi. U bir shaxni késip, uni sugha tashliwidi, Paltining béshi leylep chiqti. **7** U: Uni qolunggha alghin, déwidi, u kishi qolini uzutup uni tutuwaladi. **8** Suriyening padishahi Israil bilen jeng qiliwatatti. U öz xizmetkarliri bilen meslihetliship, palanchi-pokunchi yerde bargah tikimen, dep békittetti. **9** Xudaning adimi Israilning padishahigha xewer ewitip: — Sen palanchi-pokunchi yerge bérishtin éhtiyat qilghin, chünki Suriylar u yerge chüshmekchi, dédi. **10** U waqitlarda Israilning padishahi Xudaning adimi özige

körsetken joyga adem ewetip u yerdiki ademlirige éhtiyat qilishni agahlاندurdi. Bundaq isir birqanche qétim boldi. **11** Buning sewebidin Suriyening padishahi könglide qattiq achchiqlinip, öz xizmetkarlarini chaqirip ulardin: — Arimizdin kimning Israilning padishahi teripide turidighanliqini manga körsitip bermemisler?! — dep soridi. **12** Lékin xizmetkarlarining biri: — I ghojam padishah undaq emes; belki Israilda turidighan Élisha dégen peyghember sen yatqan hujrangda qilghan sözliringni Israil padishahigha éytip béridu, — dédi. **13** U: Bérp uning nede ikenlikini paylap kélinglar, men adem mandururp uni tutup kéley, dédi. Ular: — U Dotan shehiride iken, dep xewer qildi. **14** Shuning bilen u shu yerge atliqlar, jeng harwiliri we zor bir qoshunni mandurdurdi. Ular kéchisi yétip kélip sheherni qorshiwaldi. **15** Xudaning adimining maliyi seherde turup chiqsa, mana, bir atliqlar we jeng harwiliri qoshuni sheherni qorshiwalghanidi. Malay uninggha: Apla, i ghojam, qandaq qilarmiz? — dédi. **16** Lékin u: Qorqmighin; mana biz bilen birge bolghanlar ular bilen birge bolghanlardin köptur, dédi. **17** Emdi Élisha dua qilip: I Perwerdigar, malayimning közlarini köreleydighan qilip achqaysen, dédi. U waqitta Perwerdigar yig'itning közlarini achi we u eyni ehwalni kördi; mana, pütkül tagh Élishani chöridep turghan yalqunluq at we jeng harwiliri bilen tolghanidi. **18** Suriyler chüshüp u terepke kelgende, Élisha Perwerdigargha dua qilip: Bu xelqni korluq bilen urghin, dédi. Shuning bilen U Élishaning tiliki boyiche ularni korluq bilen urdi. **19** Élisha ulargha: Bu [siler izdigen] yol emes we [siler izdigen] sheher emes; méning keynimdin egishinglar, silerni siler izdigen ademning qéshigha bashlap baray, dep ularni Samariyege bashlap bard. **20** We shundaq boldiki, ular Samariyege kirgende Élisha: I Perwerdigar, ularning közlarini köreleydighan qilip achqaysen, dédi. Perwerdigar ularning közlarini achi; we mana, ular Samariyening otturida turatti. **21** Israilning padishahi ularni körgende Élishadin: I atam, ularni öltürüwéteymu? Ularini öltürüwéteymu? dep soridi. **22** U: — Sen ularni öltürme; hetta özüng qilich we oqyaying bilen esir qilghanliringni öltürmeydighan yerde, bularni öltürüshke bolamti? Eksiche, ularning aldigha nan, su qoyghin; shuning bilen ular yep-ichip öz ghojisigha yénip ketsun, dédi. **23** Shundaq qilip, u ulargha chong ziyapet berdi; ular yep-ichip bolghandin kéyin, andin ularni yolgha saldi. Ular ghojisining yénigha qaytti. Shuningdin kéyin Suriyedin bulangchilar shaykiliri Israilning zémingha qayta bésip kirmidi. **24** Kéyin shundaq boldiki, Suriyening padishahi Ben-Hadad pütkül qoshunini yig'hip Samariyeni muhasirige aldi. **25** Shuning bilen Samariyede zor acharchiliq boldi. Ular uni shunche uzun qamal qildiki, bir éshék beshi seksen shekel kümüşshe, we kepter mayiqining bir chinisining töttin biri besh shekel kümüşshe yaraytti. **26** Israilning padishahi sépilning üstidin ötkende, bir ayal uninggha: I ghojam padishah, yardem berginel dep peryad kötürdi. **27** U: Eger Perwerdigar sanga yardem bermise, men sanga qandaq yardem qilay? Ya xamandin ya üzüm kölkchikidin yardem tépilamdu?, — dédi. **28** Padishah emdi uningdin yene: Néme derding bar? dep soridi. U: Mana bu xotun manga: Oghlungni bergin, biz uni бүгүн yeyli. Ete bolsa méning oghlungni

yeymiz, dédi. **29** U waqitta biz méning oghlungni qaynitip pishurup yéduq. Etisi men uninggha: Emdi sen oghlungni bergin, uni yeyli désem, u öz oghlini yoshurup qoydi, — dédi. **30** Padishah ayalning sözini anglap kiyimlirini yirtip-yirtiweitti. U sépilda kétiwatqanda, xelq uning kiyimining ichige, yeni étige böz kiygenlikini körüp qaldi. **31** [Padishah]: — Eger Shafatning oghli Élishaning beshi бүгүн ténide qalsa, Xuda méning beshimni alsun we uningdinmu artuq jazalisun! — dédi. **32** Emma Élisha öz öyide olturatti; aqsqaqallarmu uning bilen bille olturghanidi. Padishah uning aldigha bir ademni mandurghanidi. Lékin u xewerchi u yerge yétip barmayla, Élisha aqsqaqallargha: — Mana bu jallattning balisining beshimni alghili adem mandurghanliqini kördüglarmu? Emdi xewerchi kelgende ishikni ching taqap ichidin tiriwélinglar. Mana uning keynidin kelgen ghojisining qedimining awazi angliniwatmamdu? — dédi. **33** U ular bilen sözlishtiwaqtanda, mana xewerchi uning qéshigha chüshüp kélip: «Padishah: «Mana bu balayi'apetning özi Perwerdigar teripidin keldi; men zadi néme dep Perwerdigargha yene ümid baghliyalarmen?» deydu, dédi.

7 Élisha: Perwerdigarning sözini anglanglar! Perwerdigar mundaq deydu: — Ete mushu waqitlarda Samariyening derwazisida bir xalta aq un bir shekelge we ikki xalta arpa bir shekelge sétildi, — dédi. **2** Emma padishah belikini tutup mangghan qoshun emeldari bolsa, Xudaning adimige: Mana, hetta Perwerdigar asman'gha tünglük achsimu, undaq ishning bolushi mumkinmu? dédi. U: — Sen öz közüng bilen körisen, lékin shuningdin yémeysen, dédi. **3** Emdi derwazining tüwide töt maxaw késili bar adem olturatti. Ular bir-birige: Néme üçün mushu yerde ölümni kütüp olturimiz? **4** Sheherge kireyli dések, sheherde acharchiliq bolghachqa, u yerde ölimiz; bu yerde oltursaqmu ölimiz. Qopup Suriylarning leshkergahigha kéteyli. Ular bizni ayisa tirik qalimiz; bizni öltüreyli dese ölimiz, xalas, — déyishti. **5** Shuni dep ular kechqurun Suriylarning leshkergahigha barghili qopti. Leshkergahining qéshigha yétip kelgende, mana héch kishi yoq idi. **6** Chünki Perwerdigar Suriylarning leshkergahigha jeng harwiliri, atlar we zor chong qoshunning sadasini anglatqanidi. Shuni anglap ular bir-birige: Mana, Israilning padishahi bishek Hittiylarning padishahlarini we Misirliqlarning padishahlarini üstimizge hujum qilghili yalliwaqpu, déyishti; **7** kechqurun qozghilip chédirilirini, at bilen ésheklarini tashlap leshkergahni shu pétu qoyup, öz janlarini qutquzush üçün beder qachqanidi. **8** Maxaw késili bar ademler leshkergahning yénigha kélip, bir chédirgha kirip, yep-ichip uningdin kümüş bilen altunni we kiyimlerni élip yoshurup qoyushti. Andin ular yénip kélip, yene bir chédirgha kirip u yerdiki oljinimu élip yoshurup qoyushti. **9** Andin ular bir-birige: Bizning bundaq qilghinimiz durus emes. Bүгүн qutluq xewer bar kündur, lékin biz tinmay turuwatimiz. Sehergiche qalsaq bu yamanliq beshimizgha chüshidu. Uning üçün emdi bérp padishahning ordisdikilerge bu xewerni yetküzeyli, dédi. **10** Shuning bilen ular bérp sheherning derwazisidiki pasibanlarni chaqirip ulargha: Biz Suriylarning leshkergahigha chiqsaq,

mana héchkim yoq iken, hetta ademning shepesimu yoqtur; belki atlar baghlaqliq, éshekler baghlaqliq bolup, chédirlar eyni péti turidu, dédi. **11** Derwazidiki pasibanlar shu xewerni towlap élan qilip, padishahning ordisigha xewer yetküzdi. **12** Padishah kéchisi qopup xizmetkarlirigha: — Men Suriylarning bizge néme qilmaqchi bolghinini silerge dep bérey. Ular bizning acharchiliqta qalghinimizni bilip, leshkerghadin chiqip dalada möküniwélip: — Israillar sheherdin chiqsa, biz ularni tirik tutup, andin sheherge kireleyimiz, déyishken gep, dédi. **13** Xizmetkarliridin biri jawab bérp: — Birnecheke kishini sheherde qalghan atlardin beshni élip (ularning aqiwiti bu yerde qalghan Israillning barliq kishiliriningkidin, hetta halak bolghanlarningkidin better bolmaydu!), ularni körüp kélishe eweteyli, dédi. **14** Shuning bilen ular ikki jeng harwisi bilen ulargha qatidighan atlarni teyyar qildi. Padishah ularni Suriylarning qoshunining keynidin ewetip: — Bérp ehwalni körüp kélinglar, dep buyrudi. **15** Bular ularning izidin lordan deryasighiche qoghlap bard; we mana, pütkül yol boyi Suriylar aldirap qachqanda tashliwetken kiyim-kéhek we herxil eswab-üsküniler bilen tolghanidi. Elchiler yénip kélip padishahqa shuni xewer qildi. **16** U waqitta xelq chiqip Suriylarning leshkerghahidin oljilarni talidi; shuning bilen Perwerdigarning éytqan sözidek, bir xalta aq u bir shekelge, ikki xalta arpa bir shekelge sétildi. **17** Emdi padishah bilikini tutup mangghan héliqi emeldarni derwazini bashqurushqa teyinlep qoyghanidi. Emdi xalayıq derwazidin [étılıp chiqqanda] uni dessep-cheyliwetti we shuning bilen u öldi. Bu ish padishah Xudaning adimini tutmaqchi bolup, uning aldigha barghanda, del Élisha éytqandek boldi. **18** Shuning bilen Xudaning adimi padishahqa éytqan shu söz emelge ashuruldi: «Ete mushu waqitlarda Samariyening derwazisida ikki xalta arpa bir shekelge we bir xalta aq u bir shekelge sétildi». **19** Emma héliqi emeldar Xudaning adimege: — «Mana, hetta Perwerdigar asman'gha tünglük achsimu, undaq bir ishning bolushi mumkinmu?» dégenidi. U: — «Sen öz közüng bilen körisen, lékin shuningdin yémeysen», dégenidi. **20** Uninggha hem del shundaq boldi; chünki xelq uni derwazida dessep óltürgenidi.

8 Élisha özi oghlini tirildürgen ayalgha nesihet qilip: — Sen we öz öydikiliring bilen bérp, qeyerde olturghudek jay tapsang, u yerde turghin; chünki Perwerdigar: — Acharchiliq bolsun, dep békitti. Bu acharchiliq zéminda yette yilghiche tügimeydu, dédi. **2** Shuning bilen u ayal Xudaning adimi éytqandek öz öydikiliri bilen bérp, Filistiyerning yurtida yette yilghiche turdi. **3** We shundaq boldiki, yette yil ötkende, ayal Filistiyerning yurtidin yénip keldi; u padishahtin öyi bilen zéminini özige qayturup bérishni iltimas qilghili bard. **4** Shu waqitta padishah Xudaning adimining xizmetkari Gehazi bilen sözlisip uninggha: — Élisha qilghan hemme ulugh emellerni manga bayan qilip bergin, dewatatti. **5** We shundaq boldiki, u padishahqa Élishaning qandaq qilip bir ölükni tirildürgenlikini dep bériwatqanda, Élisha oghlini tirildürgen shu ayal padishahtin öz öyi we zéminini qayturup bérishni iltimas qilghili keldi. Gehazi: — I padishah ghojam,

mana, bular men éytqan ayal we Élisha ölümدين tirildürgen oghli del shu, dédi. **6** Padishah ayaldin soriwidi, u shu weqeni uninggha dep berdi. Shuning bilen padishah bir aghwatni belgilep: — Uning hemme teelluqatirini yandurup bergin we shuningdek öz yurtidin ketken künden tartip bu waqitqiche yéridin chiqqan hosulning barliq kirimini uninggha bergin, dédi. **7** Emdi Élisha Suriyening padishahi Ben-Hadad késel yatqinida Demeshqke keldi. Padishahqa: Xudaning adimi bu yerge keldi, dep xewer bérildi. **8** Padishah Hazaelge: — Özüng bir sowgha élip, Xudaning adimining aldigha bérp uning bilen körüshüp, u arqliq Perwerdigardin méning toghramda: «U bu késeldin saqiyamdu, saqiyamdu» dep sorighin, — dédi. **9** Shuning bilen Hazael uning bilen körüshüshke bard. U özi bilen Demeshqtiki herxil ésil mallardin qiriq töge sowgha élip, uning aldigha bérp: «Oghlung Suriyening padishahi Ben-Hadad méni ewetip, bu késeldin saqiyemenmu, saqiyaymenmu?» dep soraydu, — dédi. **10** Élisha uninggha: — Bérp uninggha: — Choqum saqiyisen, dep éytqin. Lékin Perwerdigar manga qandaqla bolmisun u choqum ölidu, dep wehiy qildi, dédi. **11** Xudaning adimi takti Hazael xijil bolup ketkúche uninggha tikilip qarap turdi, andin Xudaning adimi yighlashqa bashlidi. **12** Hazael: — Ghojam némishqa yighlayla! dep soridi. U: — Men séning Israillargha qilidighan yaman ishliringni bilimen; chünki sen ularning qorghanlirini köydürüp, yigitlirini qilich bilen óltürüp, ushshaq balilirini chörüp tashlap, hamilidar ayallirining qarnini yériwétisen, dédi. **13** Hazael: — Menki ittek bir qulung néme idim, undaq ulugh ishlarni qilalamtim? Élisha: — Perwerdigar manga séning Suriyening padishahi bolidighanliqingni melum qildi, dédi. **14** U Élishaning qeshidin chiqip ghojisining yénigha bard. Ben-hadad uningdin: — Élisha sanga néme dédi, dep soridi. U: — U manga silining toghrilirida, choqum saqiydu, dep éytti, dédi. **15** Etisi Hazael bir parche bözni élip, sugha chilap padishahning yüzini etti. Shuning bilen u öldi; we Hazael uning ornida padishah boldi. **16** Israillning padishahi, Ahabning oghli Yoramning seltenitining beshinchi yilida, Yehoshafat téxi Yehudaning padishahi waqtida, Yehoshafatning oghli Yehoram Yehudaning padishahi boldi. **17** U padishah bolghanda ottuz ikki yashta bolup, Yérusalémda sekkiz yil seltenet qildi. **18** U Ahabning jemeti qilghandek Israel padishahlirining yolida yürdi (chünki uning ayali Ahabning qizi idi); u Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **19** Lékin Perwerdigar Dawutqa: — Séning bilen oghulliringgha «menggü öchmeydighan chiragh» bérimen dégen wedisi tüpeylidin u Yehudani xarab qilishni xalimidi. **20** Uning künliride Édom Yehudaning idare qilishigha isyan kötürüp, azad bolup öz aldigha bir padishahlik tiklidi. **21** Shuning bilen Yoram hemme jeng harwiliri bilen yolgha chiqip Zair shehirige ötti. U kéchisi ornidin turup, özini we jeng harwilirining serdarlirini qorshiwalghan Édomlarga hujum qilip, ularni meghlup qildi; lékin axirida [Yehuda] leshkerliri öz öylirige qéchip ketti. **22** Shuning bilen Édomlar Yehudaning hökümrانliqidin бүгүн'giche azad boldi. U waqitta Libnahmu isyan kötürüp azad boldi. **23** Emdi Yoramning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi bolsa «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri»

dégen kitabda pütülgen emesmidi? **24** Yoram öz ata-bowiliri arisida uxldi we «Dawutning shehiri»de ata-bowilirining yénida depne qilindi. Oghli Ahaziya uning ornida padishah boldi. **25** Israilning padishahi, Ahabning oghli Yoramning seltenitining on ikkinchi yili, Yehuda padishahi Yehoramning oghli Ahaziya Yehudagha padishah boldi. **26** Ahaziya padishah bolghanda yigirme ikki yashta bolup, Yérusalémda bir yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Ataliya idi; u Israil padishahi Omrining qizi idi. **27** [Ahaziya] Ahabning jemetining yolida yürüp Ahabning jemeti qilghandek, Xudaning neziride rezil bolghanni qildi; chunki u Ahabning küy'oghli bolup uninggha hemjemet idi. **28** Ahabning oghli Yoram Suriyening padishahi Hazael bilen Giléadtiki Ramotta soqushqanda Ahaziya uninggha hemdemliship soqushqa chiqqanidi. Suriyler Yoramni zeximlendürdi. **29** Yoram padishah Ramahda Suriye padishahi Hazael bilen soqushqanda Suriylardin yégen zexmini dawalitish üçün, Yizreelge yénip keldi. Ahabning oghli Yoram késel bolghachqa, Yehudaning padishahi, Yehoramning oghli Ahaziya uni yoqlighili Yizreelgimu bardi.

9 Élisha peyghember peyghemberlerning shagirtliridin birini chaqirip, uninggha: — «Bélingni baghlap bu may qachisini qolunggha élip, Giléadtiki Ramotqa barghin. **2** U yerge barghanda Nimshining newrisi, Yehoshafatning oghli Yehuni tépüp, öyige kirip, uni öz buraderliri arisidin ornidin turghuzup, ichkiriki öyge bashlap kir. **3** Andin qachidiki mayni béshigha quyup: Perwerdigar mundaq deydu: — Men séni Israilgha padishah bolushqa mesih qildim, dégin; shuni dep bolupla ishikni échip, qéchip chiqqin, hayal bolma» — dédi. **4** Shuning bilen shu yash peyghember yigit Giléadtiki Ramotqa bardi. **5** U yerge kelgende, mana, qoshunning serdarliri u yerde olturatti. U: — I serdar, sanga bir sözüim bar, dédi. Yehu: — Qaysimizgha? — dep soridi. U: — Sanga, i serdar, dédi. **6** U qopup öyge kirdi. Yigit béshigha mayni quyup uninggha mundaq dédi: Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Men séni Perwerdigarning xelqige, yeni Israilgha padishah bolushqa mesih qildim. **7** Sen öz ghojang Ahabning jemetini yoqtisen; chunki öz qullirim peyghemberlerning qéni üçün we Perwerdigarning hemme qullirining qéni üçün Yizebeldin intiqam alay. **8** Ahabning pütkül jemeti yoqlidu; Ahabning jemetidin Israildiki hemme erkeklerni hetta ajiz yaki méyip bolsun hemmisini halak qilimen. **9** Men Ahabning jemetini Nibatning oghli Yeroboamning jemetidek we Axiyahning oghli Baashaning jemetidek yoq qilimen. **10** Itlar Yizebelni Yizreeldiki shu parche yerde yeydu. Héchkim uni depne qilmaydu». Shuni dep bolupla yigit ishikni échip qéchip ketti. **11** Yehu öz ghojisining xizmetkarlirining qéshigha yénip chiqqanda, ular uningdin: — Hemme ish tinchliqmu? Bu telwe séni néme ish bilen izdep keptu? — dep soridi. U ulargha: Siler shu kishi we uning sepsetelirini bilisiler, — dédi. **12** Ular: Yalghan éytma! Bizge dep bergine! déwidi, u: — U manga mundaq-mundaq dep, Perwerdigar mundaq deydu: — «Séni Israilning üstide padishah bolushqa mesih qildim» dep éytti — dédi. **13** Shuning bilen ularning hemmisi tonlirini sélip, pelempeyde yéyip uninggha payandaz qildi. Ular kanay chélip:

«Yehu padishah boldi!» dep jakarlashti. **14** Shuning bilen Nimshining newrisi, Yehoshafatning oghli Yehu Yoramni qestlimekchi boldi. U waqitta Yoram bilen barliq Israilar Giléadtiki Ramotta turup, u jayni Suriyening padishahi Hazaelning hujumidin muhapizet qiliwatatti. **15** Emdi Yoram padishah Suriyening padishahi Hazael bilen soqushqanda Suriylardin yégen zexmidin saqiysih üçün Yizreelge yénip kelgenidi. Yehu bolsa [özige egeshenlerge]: Silerge layiq körtünse, Yizreelge bérüp xewer bergüdek héchkimni sheherdin qachurmanglar, dégenidi. **16** Yehu bir jeng harwisini heydep Yizreelge bardi, chunki Yoram u yerde késel bilen yatqanidi (Yehudaning padishahi Ahaziya Yoramni yoqlighili chüshüp kelgenidi). **17** Emdi közetchi Yizreelning munarida turup, Yehu qatarliq bir top ademlerni kördi. U: «Bir top ademlerni kördüm» dédi. Yoram: Bir atliq kishini ularning aldigha ewetinglar, u ularidin: — Hemme ish tinchliqmu? — dep sorisun, dédi. **18** Shuning bilen atliq bir kishi ularning aldigha bérüp: — Padishah, hemme ish tinchliqmu, dep soridi, dédi. Yehu: — Tinchliqmu, emesmu, buning bilen néme karing? Burulup méning keynimdin mang, — dédi. Közetchi [padishahqa] xewer bérüp: — Xewerchi ularning qéshigha bardi, lékin qaytip kelmidi» — dédi. **19** Shuning bilen u yene bir atliq kishini mangdurdi. U ularning aldigha bérüp: — Padishah, hemme ish tinchliqmu, dep soridi, dédi. Yehu: — Tinchliqmu, emesmu, buning bilen néme karing? Burulup méning keynimdin mang, dédi. **20** Közetchi [padishahqa] xewer bérüp: — Xewerchi ularning qéshigha bardi, lékin qaytip kelmidi. Emdi ularning harwa heydishini Nimshining oghli Yehuning heydishidek iken, chunki u telwilerche heydeydi, dédi. **21** Yoram: — Harwini qétinglar, dep buyruwidi, uning jeng harwisini qétip teyyarlidi. Andin Israilning padishahi Yoram bilen Yehudaning padishahi Ahaziya, herbiri öz jeng harwisigha olturup, Yehuning aldigha bérishqa chiqti; ular uning bilen Yizreellik Nabotning étizliqida uchrashti. **22** Yoram Yehuni körgende, «I Yehu, hemme ish tinchliqmu? dep soridi. U: — Anang Yizebelning qilghan buzuqchiliqliri we jadugerlik shunche jiq tursa, qandaqmu tinchliq bolidu?! — dédi. **23** Shuning bilen Yoram harwini yandurup Ahaziya: «I Ahaziya, asiylig!» dep warqirap beder qachtı. **24** Yehu oqyasini qoligha élip, oq sélip Yoramning [keyni teripidin] uning ikki mürisining ariliqidin atti. Ya oqi uning yürikidin téship chiqti we u öz harwisigha yiqilip chüshıti. **25** Yehu öz yénidiki emeldari Bidkargha: Uni élip Yizreellik Nabotning étizliqigha tashlighin. Yadingda bolsunki, men bilen sen uning atisi Ahabning keynidin bille mangghanda, Perwerdigar uning toghrisida mundaq bir höküm-wehiyni éytqan: — **26** «Men tünügün Nabotning qéni bilen uning oghullirining qénini kördüm, deydu Perwerdigar: Mana bu [qan qerzini] del bu étizliqta sanga yandurimen, deydu Perwerdigar». Emdi Perwerdigarning shu sözi boyiche, uni élip shu yerge tashlighin, — dédi. **27** Yehudaning padishahi Ahaziya buni körgende «Baghdiki rawaq yoli» bilen qachtı. Lékin Yehu uning keynidin qoghlap: «Uni étinglar!» dep buyruwidi, ular uni Ibléamning yénida, Gur égzlikige chiqqan yolda atti. U Megiddoghiche qéchip u yerde öldi. **28** Shuning bilen uning xizmetkarliri uning jesitini jeng harwisigha

sélip, Yérusalémgha élip béríp, «Dawutning shehiri»de ata-bowilirining yénigha öz qebriside depne qildi **29** Ahabning oghli Yoramning selténitining on birinchi yilida Ahaziya Yehudagha padishah bolghanidi. **30** Yehu emdi Yizreelge keldi, Yizebel shuni anglap közligirige sürme sürüp, chachlirini tarap, dérizidin qarap turatti. **31** Yehu derwazidin kirgende u uninggha: I Zimri, öz ghojangning qatili, hemme ish tinchlikmu? — dep soridi. **32** Yehu béshini kötürüp, dérizige qarap turup: — Men terepte turidighan kim bar? dep soriwidi, ikki-üch aghwat dérizidin uninggha qaridi. **33** U: Shu ayalni töwen'ge tashlanglar, déyishigila, ular uni töwen'ge tashlidi. Shuning bilen uning qéni hem tamgha hem atlargha chéchildi. U uni atlirigha dessitip üstidin ötüp ketti. **34** Andin u öyge kirip yep-ichkendin kéyin: Bu leniti ayalning jesitini tekshürüp, uni depne qilinglar. Chünki némila bolmisun u padishahning melikisidur, dédi. **35** Lékin ular uni depne qiliwétyli dep bérwidu, uning bash söngiki, ayaghliri we qolining alqinidin bashqa héch yérini tapalmidi. **36** Ular yénip kélip bu xewerni uninggha dégende u: — Bu ish Perwerdigar Öz quli Tishbilih Iliyas arqiliq éytqan munu sözining emelge ashurulushidur: — «Itlar Yizreeldiki shu parche yerde Yizebelning göshini yeydu. **37** Yizebelning ölüki sirтта, Yizreeldiki shu parche yerde qighdek yéyilip kétidu we shuning bilen héchkim: «U Yizebel iken» déyelmeydu» — dédi.

10 Emdi Samariyede Ahabning yetmish oghli bar idi. Yehu xetlerni yézip Samariyege, yeni Yizreeldiki emeldar-aqsqaqallargha we Ahabning jemetidiki pasibanlarga ewetti. Xetlerde mundaq déyildi: — **2** «Siler bilen bille ghojanglarning oghulliri, jeng harwiliri bilen atlar, qorghanlıq sheher we sawut-qorallarmu bardur; shundaq bolghandin kéyin bu xet silerge tegkende, **3** öz ghojanglarning oghulliridin eng yaxshisini tallap, öz atisining textige olturghuzup, ghojanglarning jemeti üçhün soqushqa chiqinglar!». **4** Lékin ular dekke-dükkige chüshüp intayin qorqushup: Mana ikki padishah uning aldida put tirep turalmighan yerde, biz qandaqmu put tirep turalaymiz? — déyishti. **5** Shuning bilen orda béshi, sheher bashliq, aqsqaqallar bilen pasibanlar Yehugha xewer yetküzüp: Biz séning qulliringimiz; sen hernéme buyrusang shuni qilimiz; héchkimni padishah qilmaymiz. Sanga néme muwapiq körünse shuni qilghin, dep éytti. **6** Yehu ikkinchi xetni yézip, xette: — «Eger men terepte bolup, méning sözlirime kirishke razi bolsanglar öz ghojanglarning oghullirining bashlirini élip, ete mushu waqitta Yizreelge, méning qéshimgha ularni keltüringlar. Emdi padishahning oghulliri yetmish kishi bolup, özlirini baqqan sheherning ulughlirining qéshida turatti. **7** Xet ulargha tegkende ular shahzadilerni, yetmisheylenning hemmisini öltürüp, bashlirini séwetlerge sélip, Yizreelge Yehugha ewetti. **8** Bir xewerchi kélip Yehugha: Ular shahzadilerning bashlirini élip keldi, dep xewer bergende, u: Ularni ikki dówe qilip, derwazining aldida ete etigen'giche qoyunglar, dédi. **9** Etigende u chiqip, u yerde turup pütkül xalayiqqa: Siler bigunahsiler; mana, men özüüm ghojamgha qest qilip uni öltürdüm; lékin bularning hemmisini kim chépip öltürdi? **10** Emdi shuni bilenglarki, Perwerdigarning héch sözi, yeni Perwerdigar Ahabning

jemeti toghrisida éytqinidin héchbir söz yerde qalmaydu. Chünki Perwerdigar Öz quli Iliyas arqiliq éytqinigha emel qildi, — dédi. **11** Andin kéyin Yehu Yizreelde Ahabning jemetidin qalghanlarning hemmisi, uning teripidiki barliq erbablar, dost-aghiniliri we kahinlirini héch kimni qaldurmey öltürdi. **12** Andin u ornidin turup, Samariyege bardi. Yolda kétéwétip «padichilargha tewé Beyt-Eked»ke yetkende **13** Yehu Yehuda padishahi Ahaziyaning qérindashliri bilen uchrashti. U ulardin: Siler kim? — dep soridi. «Ahaziyaning qérindashliri, padishahning oghulliri we xanishning oghulliridin hal sorighili barimiz, dédi. **14** U: Ularni tirik tutunglar! dep buyrudi. Andin ademliri ularni tirik tutti, andin hemmisini Beyt-Ekedning quduqining yénida öltürüp, ularning héch birini qoymidi. Ular jemi y qiriq ikki adem idi. **15** U u yerdin kétip barghanda uning aldigha chiqqan Rekabning oghli Yehonadabqa yoluqti. U uninggha salam qilip: Méning könglüm sanga sadiq bolghandek, séning könglüngmu manga sadiqmu? — dédi. Sadiq, dédi Yehonadab. Yehu: — Undaq bolsa qolungni manga bergin, dédi. U qolini bérwidu, Yehu uni jeng harwisigha élip chiqip, öz yénida jay béríp **16** uninggha: Men bilen béríp, Perwerdigargha bolghan qizghinliqimni körgin, dédi. Shuning bilen u uni jeng harwisigha olturghuzup heydep mangdi. **17** U Samariyege kelgende Ahabning jemetidin Samariyede qalghanlarning hemmisini qirip tügetküche öltürdi. Bu ish Perwerdigarning Iliyasqa éytqan sözining emelge ashurulushi idi. **18** Andin Yehu hemme xalayıqni yighdurup, ulargha mundaq dédi: — Ahab Baalning xizmitini az qilghan, lékin Yehu uning xizmitini köp qilidu. **19** Buning üçhün Baalning barliq peyghemberlirini, uning qulluqida bolghanlarning hemmisi bilen barliq kahinlirini manga chaqiringlar; héchkim qalmisun, chünki Baalgha chong qurbanliq sun'ghum bar; herkim hazir bolmisa jénidin mehrum bolidu, dédi. Lékin Yehu bu ishni baalpereslerni yoqitish üçhün hiyligerlik bilen qildi. **20** Shuning bilen Yehu: Baalgha xas bir héyt békitinglar, déwidu, ular shundaq élan qildi. **21** Yehu pütkül Israilgha tekliq ewetkende, barliq baalperesler keldi; ulardin héchbiri kem qalmay keldi. Ular Baalning butxanisigha kirdi; shuning bilen Baalning butxanisi bu beshidin yene bir beshighiche liq toldi. **22** U [murasim] kiyimi bégige: Hemme Baalpereslerge [ibadet] kiyimlirini echqip ber, déwidu, u kiyimlerni ulargha echqip berdi. **23** Yehu bilen Rekabning oghli Yehonadab Baalning butxanisigha kirip baalpereslerge: Tekshürüp béqinglar, bu yerde Perwerdigarning bendiliridin héchbiri bolmisun, belki peqet baalperesler bolsun, dédi. **24** Ular teshekkür qurbanliqliri bilen köydürme qurbanliqlarni ötküzgili kirdi. Yehu seksen adimini téshida qoyup ulargha: Men silerning ilkinglarga tapshurghan bu ademlerdin birsi qolunglardin qéchip ketse, jénining ornida jan béisiler, dédi. **25** Ular köydürme qurbanliqni ötküzüp bolushighila, Yehu orda pasibanliri we serdarlarga: Kirip ularni qetl qilip, héchkimni chiqiqli qoymanglar, dep buyrudi. Shuning bilen orda pasibanliri bilen serdarlar ularni qilich bisi bilen qetl qilip, ölükleri shu yerge tashliwetti. Andin Baalning butxanisining ichkirige kirip **26** but tüwrüklerni Baalning butxanisidin élip chiqip köydürwetti. **27** Ular yene Baalning tüwrük-heykilini

chéqip, Baalning butxanisini yiqitip uni bugün'ge qeder hajetxanigha aylandurdi. **28** Yehu shu yol bilen Baalni Israil ichidin yoq qildi. **29** Yehu Nibatning oghli Yeroboamning Israilni gunahqa putlashturghan gunahliridin, yeni Beyt-El bilen Dandiki altun mozay butliridin özini yig'hmidi. **30** Perwerdigar Yehugha: Sen obdan qilding; Méning nezirime muwapiq körün'ginini ada qilip, Ahabning jemetige könglümdeki hemme niyetni beja qilip pütüküzining üçün, séning oghulliring tötinchi nesligiche Israilning textide olturidu, dédi. **31** Lékin Yehu pütün qelbidin Israilning Xudasi Perwerdigarning muqeddes qanunida méngishqa köngül bölmidi; u Israilni gunahqa putlashturghan Yeroboamning gunahliridin néri turmidi. **32** Shu künlerde Perwerdigar Israilning zéminini késip-késip azaytishqa bashlidi. Chünki Hazael Iordan deryasining meshriq teripidin boshlap Israilning chéghaliridin bösüp ötüp ulargha hujum qildi; u barliq Giléad yurtini, Arnon jilghisining yénidiki Aroerdin tartip Giléadtin ötüp Bashan'ghiche, Gad, Ruben we Manassehning barliq yurtlirini ishghal qildi. **34** Emdi Yehuning bashqa emelliri hem qilghanlirining hemmisi, jümlidin seltenitining hemme qudriti «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **35** Yehu öz ata-bowiliri arisida uxlidi we Samariyede depne qilindi. Andin oghli Yehoahaz uning ornida padishah boldi. **36** Yehuning Israilning üstide Samariyede seltenet qilghan waqti yigirme sekkiz yil idi.

11 Emdi Ahaziyaning anisi Ataliya oghlining ölginini körgende, barliq shah neslini öltürüske qozghaldi. **2** Lékin Yoram padishahning qizi, yeni Ahaziyaning singlisi Yehoshéba öltürülüş aldida turghan padishahning oghullirining arisidin Ahaziyaning oghli Yoashni oghriliqche élip chiqip, uni we inik anisini yastuq-kirlik ambirigha yoshurup qoydi. Yoash shu yol bilen Ataliyadin yoshurup qélinip öltürülmedi. **3** Andin kéyin [inik anisi] bilen Perwerdigarning öyide alte yilghiche yoshurunup turdi. Shu waqitlarda Ataliya zéminda seltenet qildi. **4** Yettinchi yili Yehoyada adem ewetip Kariylar hem orda pasibanlirining yüzbéshiliri Perwerdigarning öyige chaqirtip kélip, ular bilen ehde qilishti. U ulargha Perwerdigarning öyide qesem ichküzüp, padishahning oghlini körsetti. **5** Andin ulargha buyrup: Mana siler qilishinglar kerek bolghan ish shuki: — Shabat künide pasibanliq nöwiti kelgen üçtin biri padishahning ordisida pasibanliq köziti qilsun. **6** Üchtin biri Sür dégen derwazida tursun we üçtin biri orda pasibanlar hoylisining keynidiki derwazida tursun; shundaq qilip siler orda üçhün pasibanliq qilisiler. **7** Shabat künide pasibanliq nöwiti qilip bolghan üçtin ikki qismi Perwerdigarning öyide padishahning qéshida pasibanliq qilsun. **8** Siler padishahning etrapida turup, herbiriglar qolunglarga öz qoralinglarni élip, kimdekim sépinglardin ötkili urunsa uni öltürünglar; padishah chiqip-kirse uning bilen bille yürünglar, dédi. **9** Yüzbéshilar kahin Yehoyada barliq tapilighanlirini beja keltürüshti; herbir yüzbéshi öz ademlirini, hem shabat künide pasibanliq nöwitage kelgenlerni hem pasibanliq nöwitudin yan'ghanlarni qaldurup qaldi; andin Yehoyada kahinning qéshigha keldi. **10** Kahin bolsa Dawut padishahning Perwerdigarning öyide saqlaqliq neyze we qalqanlirini yüzbéshilargha tarqitip

berdi. **11** Orda pasibanliri tizilip, herbiri öz qolida qoralini tutup, ibadetxanining ong teripidin tartip sol teripigiche qurban'gah bilen ibadetxanini boylap padishahning etrapida turdi. **12** Yehoyada shahzadini otturigha chiqirip uning bésigha tajni kiygüzüp, uninggha guwahnamlarni bérp, padishah bolushqa [xushbuy may bilen] mesih qildi. Hemmeylen chawak chélip: — «Padishah yashisun!» dep towlashti. **13** Ataliya orda pasibanliri bilen xelqning towlashlirini anglighanda, Perwerdigarning öyige kirip, köpchilikning arisigha keldi. **14** U qariwidi, mana padishah qaideresim boyiche tüwrükning yénida turatti. Padishahning yénida emeldarlar bilen kanaychilar tizilganidi; barliq yurt xelqi shadlinip, kanay chélishatti. Buni körgen Ataliya kiyimlirini yirtip: — Asiyliq, asiyliq! — dep warqirdi. **15** Emma Yehoyada kahin qoshun'gha mes'ul bolghan yüzbéshilargha: Uni sepliriglar otturisidin sirtqa chiqiriwétünglar; kimdekim uninggha egeshse qilichlansun, dep buyrudi. Chünki kahin: — U Perwerdigarning öyide öltürülmisun, dep éytqanidi. **16** Shuning bilen ular uninggha yol boshitip berdi; we u padishah ordisigha kiridighan at yoligha yétip kelgende, ular u yerde uni öltürdi. **17** Yehoyada: — «Perwerdigarning xelqi bolayli» dep Perwerdigarning we padishah bilen xelqning otturisida bir ehde toxtatti; padishah bilen xelqning otturisida hem bir ehde baghlendi. **18** Andin barliq zémindiki xelq Baalning butxanisigha bérp uni buzup tashlidi; uning qurban'gahliri bilen mebudlirini chéqip pare-pare qilip, Baalning kahini Mattanni qurban'gahlarning aldida öltürdi. Andin kéyin [Yehoyada] kahin Perwerdigarning öyige pasibanlarni teyinlidi. **19** Andin u yüzbéshilar, Kariylar, orda pasibanliri we yurtning hemme xelqini özi bilen élip kélip, padishahni Perwerdigarning öyidin boshlap chüshüp, ordidiki «Pasibanlarning derwazisi»din padishahning ordisigha kirgüzdi; Yoash padishahliq textige olturdi. **20** Yurtning barliq xelqi shadlinatti; ular Ataliyani padishahning ordisining yénida qilichlap öltürgendin kéyin, sheher tinch bolup qaldi. **21** Yehoash yette yashqa kirgende padishah boldi.

12 Yehuning seltenitining yettinchi yilida Yehoash padishah boldi; u qiriq yil Yérusalémda seltenet qildi. Uning anisi Beer-Shébalig Zibiyah idi. **2** Yehoash Yehoyada kahin uninggha nesihet qilip turghan barliq künlerde, Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **3** Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmidi; xelq yenila «yuqiri jaylar»gha chiqip qurbanliq qilip xushbuy yaqatti. **4** Yehoash kahinlarga: — Perwerdigarning öyige Xudagha atalghan hemme pul, jümlidin royxettin ötküzilgen her kishining baj puli, qesem ichkenlarning puli we herkim ixtiyari bilen Perwerdigarning öyige béghishlap ekelgen hemme pulni **5** kahinlar xezinichilerdin tapshuruwélp Perwerdigarning öyining qaysi yeri buzulghan bolsa, shu pulni ishliitip shularni onghishisun, dédi. **6** Lékin Yehoash padishahning seltenitining yigirme üçinchi yilighiche, kahinlar ibadetxanining buzulghan yerlirini téxiche onglimighanidi. **7** Andin Yehoash padishah Yehoyada kahin we bashqa kahinlarni chaqirip ulargha: — Némishqa ibadetxanining buzulghan yerlirini

ongshimidinglar? Mundin kéyin xezinichilerdin pul almanglar we özünglar ibadetxanining buzulghan yerlirini onglatmanglar, dédi. **8** Shuning bilen kahinlar maqul bolushup: Biz buningdin kéyin xelqtin pul almaymiz hem özimiz ibadetxanining buzulghan yerlirininim ongshimaymiz, dédi. **9** Emdi Yehoyada kahin bir sanduqni élip chiqip, yapquchidin bir tōshük tēship uni qurban'gahning yénig'ha qoydi; kishiler Perwerdigarning öyige kirgende, u ong terepte turatti. Derwazigha qaraydighan kahinlar Perwerdigarning öyige keltürülgen barliq pulni uninggha salatti. **10** We shundaq bolattiki, ular sanduqta köp pul chūshkenlikini körse, padishahning katipi bilen bash kahin ibadetxanigha chiqip, Perwerdigarning öyidiki pulni xaltigha chigip, sanap qoyatti. **11** Andin ular Perwerdigarning öyini onghaydighan ish bashlirigha ölchep-hésalap bérretti. Ular bolsa uni Perwerdigarning öyini onghaydighan yaghachchi bilen tamchilar, **12** tashchilar bilen tashtirashlarga bérretti. Ular mushu pulni Perwerdigarning öyining buzulghan yerlirini onghashqqa lazim bolghan yaghach bilen oyulghan tashlarni sétiwélis'ha, shuningdek ibadetxanini onghashqqa we hemme bashqa chiqimgha ish'litetti. **13** Lékin Perwerdigarning öyige keltürülgen pul ibadetxanigha atilidighan kümüş qacha-quchilar, pichaqlar, piyaliler, kanaylar, ya altundin yaki kümüştin yasalgan bashqa herqandaq nersilerni yasitishqa ish'litilmeytti. **14** Ular belki shu pulni ish béshilirigha bérp, Perwerdigarning öyini onghshitatti. **15** Ular pulni ish béjirgüchilerning ishlemchilerge téqsim qilip bérishi üçün tapshuratti; lékin uning hésawatini qilmaytti; chünki bular insap bilen ish qilatti. **16** Lékin itaetsizlik qurbanliq puli bilen gunah qurbanliqigha munasiwetlik pullar Perwerdigarning öyige élip kélilmeytti; u kahinlarga tewe idi. **17** U waqitta Suriye padishahi Hazael Gat shehirige hujum qilip, uni ishghal qildi. Andin Hazael Yérusalémgha hujum qilishqa yüzlendi. **18** Shuning bilen Yehudaning padishahi Yehoash öz ata-bowiliri bolghan Yehuda padishahliri Yehoshafat, Yoram we Ahaziya Perwerdigargha téqdim qilghan hemme muqeddes buyumlarni, we özi téqdim qilghanlirini Perwerdigarning öyi hem padishahning ordining xeziniliridin izdep tapqan barliq altun'gha qoshup, hemmisini Suriyening padishahi Hazaelge ewetti; andin Hazael Yérusalémdin chékindi. **19** Yoashning bashqa emelliri hem qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **20** Emdi [Yehoashning] xizmetkarliri uninggha qest qilip Silla dawini teripidiki Millo qel'eside uni öltürdi. **21** Uning xizmetkarliridin Shiméatning oghli Yozaqar we Shomerning oghli Yehozabad uni zeximlendürdi, shuning bilen u öldi. U öz ata-bowilirining arisida «Dawutning shehiri»de depne qilindi. Oghli Amaziya uning ornida padishah boldi.

13 Ahaziyaning oghli, Yehudaning padishahi Yoashning seltenitining yigirme üçinchi yili, Yehuning oghli Yehoahaz Samariyede Israilgha padishah bolup, Samariyede on yette yil seltenet qildi. **2** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip, Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oghli Yeroboamning gunah'ligigha egiship mangdi; u ulardin

héch chiqmadi. **3** Buning üçün Perwerdigarning ghezipi Israilgha qozghaldi; u ularni Suriyening padishahi Hazaelning we Hazaelning oghli Ben-Hadadning qoligha tapshurup berdi. **4** Yehoahaz Perwerdigardin reh'im tilidi; we Perwerdigar Israilning qisilip qalghanliqini körüp duasigha qulaq saldi. Chünki Suriyening padishahi ulargha zulum qiliwatatti. **5** Perwerdigar Israilgha bir qutquzhuchi teyinlidi; shuning bilen ular Suriylerning qolidin azad bolup qutuldi. Kéyin Israil yene burunqidek öz öy-chédirliride makanlashti. **6** Lékin ular Israilni gunahqa putlashturghan Yeroboam jemetining gunah'ligiridin chiqmadi; ular yenila shu yolda mangatti. Hetta Samariyede bir «Asherah» butnu qalghanidi. **7** [Suriyening padishahi] Yehoahazgha peqet ellik atliqleshkerni, on jeng harwisi bilen on ming piyade eskirinila qaldurghanidi. Chünki u Yehoahazning [qoshunini] yoqitip xamandiki topa-changdek qiliwetkenidi. **8** Emdi Yehoahazning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi, jümlidin seltenitining hemme qudriti «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **9** Yehoahaz ata-bowilirining arisida uxliwi we Samariyede depne qilindi. Andin oghli Yoash ornida padishah boldi. **10** Yehudaning padishahi Yoashning seltenitining ottuz yettinchi yilida Yehoahazning oghli Yehoash Samariyede Israilgha padishah bolup, on alte yil seltenet qildi. **11** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; u Israilni gunahqa putlashturghan, Nibatning oghli Yeroboamning gunah'ligirining héchqaysisini tashlimidi; u shu yolda mangatti. **12** Emdi Yoashning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi, jümlidin uning Yehudaning padishahi Amaziya bilen jeng qilip körsetken qudriti «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **13** Yoash ata-bowilirining arisida uxliwi we Yeroboam uning textige olturdi. Yoash Samariyede Israilning padishahliri arisida depne qilindi. **14** Élisha öz ejilini yetküzdighan késel bilen yatti. Israilning padishahi Yoash uning qéshigha kélip uning yüzige éngiship yighlap: I atam, i atam, Israilning jeng harwisi hem atliq eskerliri! dep peryad kötürdi. **15** Élisha uninggha: Bir ya bilen ya oqlirini keltürgin, dédi. U ya bilen ya oqlirini keltürgende **16** Élisha Israilning padishahigha: Qolungni yagha sélip tutqin, dédi. U qolini qoyghanda Élishamu qollirini padishahning qollirining üstige qoyup, uninggha: **17** — Meshriq tereptiki dérizini achqin, dédi. U uni achqanda Élisha: Atqin, dédi. U étiwid, Élisha uninggha: Mana bu Perwerdigarning nusret ya oqi, yeni Suriyening üstidin nusret qazinidighan ya oqidur. Sen Suriylerni yoqatquche Afeqte ular bilen jeng qilisen, dédi. **18** Andin u: — Ya oqlirini qolunggha alghin, dédi. Ularni alghanda, Élisha Israilning padishahigha: Ular bilen yerge urghin, dédi. U üç qétim urup toxtidi. **19** Xudaning adimi uninggha achchiqlinip: Sen besh-alte qétim urushunggha toghra kéletti. Shundaq qilghan bolsang, sen Suriylerni urup yoqitip üzüil-késil meghlup qilatting; lékin emdi Suriylerni urup, peqet üç qétimla meghlup qilalaysen, dédi. **20** Élisha ölüp depne qilindi. Emdi her yili, yil béshida Moablardin top-top bulangchilar yurtqa parakendichilik salatti. **21** Bir küni shundaq boldiki, xelq bir ölgen ademni yerliklige qoyuwatqanda, mana,

ular bir top bulangchilarni k r p qaldi, ular jesetni  lishaning g rge tashladi. Jeset  lishaning ustixinigha tegkende, u tirilip, qopup tik turdi. **22** Emma Suriyening padishahi Hazael bolsa Yehoahazning hemme k niride Israilgha zalimliq qilatti. **23** L kin Perwerdigar ulargha m hriban bolup ich aghritatti; Ibrahim bilen Ishaq we Yaqupqa baghliglan ehdisi tüpeylidin U ulargha iltipat qilip, ularni bügün'ge qeder halak qilmay, öz huzuridin chiqiriw tishni xalimighanidi. **24** Suriyening padishahi Hazael öldi we oghli Ben-Hadad uning ornida padishah boldi. **25** Andin k yin Yehoahazning oghli Yehoash Hazealning oghli Ben-Hadadning qolidin Hazael  z atisi Yehoahazdin jengde tartiwalghan sheherlerni yanduruwaldi. Yehoash uni urup,  ch q tim meghlup qilip, shuning bilen Israilning sheherlirini yanduruwaldi.

14 Israilning padishahi Yehoahazning oghli Yoashning seltenitining ikkinchi yilida [Yehudadiki] Yoashning oghli Amaziya Yehudagha padishah boldi. **2** Padishah bolghanda u yigirme besh yashqa kirgenidi; u Y rusal mda yigirme toqquz yil seltenet qildi. Uning anisi Y rusal mliq Yehoaddan idi. **3** Amaziya Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti, l kin ejdadi Dawut qilghandek emes, belki atisi Yoashning barliq qilghanlari boyiche ish köretti. **4** Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmidi; xelq yenila «yuqiri jaylar»gha chiqip qurbanliq qilip xushbuy yaqatti. **5** We shundaq boldiki, selteniti uning qolida muqim bolghanda, u padishah atisini öltürgen xizmetkarlirini tutup  lt rdi. **6** L kin Musagha ch sh r lgen qanun kitabida Perwerdigarning: «Atilarni oghullari   n n ölümge mehkum qilishqa bolmaydu ya oghullirini atiliri    n ölümge mehkum qilishqa bolmaydu, belki herbiri öz gunahi    n ölümge mehkum qilinsun» dep pütülgen emri boyiche, u  lt rg  h larning balilirini ölümge mehkum qilmidi. **7** U «Shor wadisi»da  domiyarlardin on ming eskerni öltürdi we jeng qilip S lani ishghal qilip uni Yoqteel dep atidi; bügün'giche u shundaq atilip kelmekte. **8** Andin k yin Amaziya Israilning padishahi Yehuning newrisi, Yehoahazning oghli Yehoashning aldigha elchilerni mandurup: «Q ni, [jeng maydanida] yüz turane k r sheyli» d di. **9** Israilning padishahi Yehoash Yehudaning padishahi Amaziyaqha elchi ewetip mundaq sözlerni yetküzdi: — «Liwandiki tiken Liwandiki k dir derixige söz ewetip:  z qizingni oghlumgha xotunluqqa bergin, d di. L kin Liwandiki bir yawayi haywan ötüp k tiw t, tikenni dessiwetti. **10** Sen derweqe  domning üstidin ghelibe qilding; könglüngde öz-özüngdin meghrurlinip ketting. Emdi yayrap pexirlen, biraq  yde qalgin; n mishqa b shinggha külpet k lt r p, özüngni we özüng bilen Yehudani balagha yiqitisen?». **11** Emma Amaziya qulaq salmidi. Israilning padishahi Yehoash jengge chiqti; shuning bilen u Yehudaning padishahi Amaziya bilen Yehudadiki Beyt-Shemeshte uchriship soqshti. **12** Yehudaning ademliri Israilning ademliri teripidin tiripiren qilinip, herbiri öz  yige q chip ketti. **13** We Israilning padishahi Yehoash Beyt-Shemeshte Ahaziyaning newrisi, Yehoashning oghli, Yehudaning padishahi Amaziyani esir qilip, Y rusal mda  lip bardı; u Y rusal mning s pilining Efraim derwazisidin tartip burjek derwazisighiche bolghan t t yüz gezlik bir

b likini  r wetti. **14** U Perwerdigarning  yidin hemde padishahning ordisidiki zezinidin t pilghan barliq altun-kümüsh, hemme qacha-quchilarni buliwaldi we k pillik süpitide birnechche tutqunni  lip Samariyege y n p ketti. **15** Emma Yehoashning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi, jümlidin uning Yehudaning padishahi Amaziya bilen jeng qilip k rs tken qudriti «Israil padishahlirining Tarix-tezkiriliri» d gen kitaba pütülgen emesmidi? **16** Yehoash  z ata-bowilirining arisida uxli di we Samariyede Israilning padishahlirining arisida depne qilindi. Oghli Yeroboam uning ornigha padishah boldi. **17** Israilning padishahi Yehoahazning oghli Yehoash  lg ndin k yin, Yehoashning oghli, Yehudaning padishahi Amaziya on besh yil  m r k rdi. **18** Emdi Amaziyaning bashqa emelliri hem qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» d gen kitaba p t lgen emesmidi? **19** U Yérusalémda bezler uni qestleshke kirishkenidi, Laqish shehirige qéchip ketti; l kin qestlig  h ler keynidin Laqishqa adem ewetip u yerde uni  lt rdi. **20** Andin ular uni atlargha artip Yérusalémgha  lip bardı. U Yérusalémda ata-bowilirining arisida «Dawutning shehiri»de depne qilindi. **21** Yehudaning barliq xelqi uning on alte yashqa kirgen oghli Azariyani tiklep, uni atisi Amaziyaning ornida padishah qildi **22** (padishah atisi ata-bowilirining arisida uxlighandin k yin,  lat shehirini qaytidin yasap, Yehudagha yene tewe qilg uchi del Azariya idi). **23** Yehudaning padishahi Yoashning oghli Amaziyaning seltenitining on beshinchi yilida, Israilning padishahi Yehoashning oghli Yeroboam höküm sürüshke bashlap, Samariyede qiriq bir yil seltenet qildi. **24** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; u Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oghli Yeroboamning gunahlirining h  hb irini tashlimidi. **25** Israilning Xudasi Perwerdigarning  z quli Gat-Heferlik Amittayning oghli Yunus [peyg mber] arqliq  ytqan sözi emelge ashurulup, u [shimalda] Xamat rayonigha kirish  ghizidin tartip [jenubta] «Arabah d ngizi»ghiche Israilning ch gralirini k ng ytip eslige k lt rdi. **26** Chünki Perwerdigar Israilning tartqan azablirining intayin qattiq  kenlikni kördi; ajizlar hem meyiylardin bashqa h    m qalmidi, Israilgha medetkar yoq idi. **27** Perwerdigar: «Israilning namini asmanning astidin yoqitimen» d gen emes idi; shunga U Yehoashning oghli Yeroboamning qoli bilen ularni qutquzdi. **28** Emdi Yeroboamning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi, jümlidin uning seltenitining qudriti we qandaq jeng qilip, esli Yehudagha tewe bolghan Demeshq bilen Xamatni yanduruwalghanliqı «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» d gen kitaba pütülgen emesmidi? **29** Yeroboam ata-bowiliri, yeni Israilning padishahlirining arisida uxli di we oghli Zekeriya uning ornida padishah boldi.

15 Israilning padishahi Yeroboamning seltenitining yigirme yettinchi yilida Amaziyaning oghli Azariya Yehudaning padishahi boldi. **2** On alte yashqa kirgende padishah bolup Y rusal mda ellik ikki yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Yekoliya bolup, u Y rusal mliq idi. **3** U atisi Amaziyaning barliq qilghanliridek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. **4** Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmidi; xelq yenila

«yuqiri jaylar»gha chiqip qurbanliq qilib xushbuy yaqatti. **5** Emma Perwerdigar padishahni urup, uning ölmügiche uni maxaw késilige muptila qilghach, u ayrim öyde turatti we padishahning oggli Yotam ordini bashqurup yurtning xelqining üstige höküüm süretti. **6** Azariyaning bashqa emelliri hem qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgén emesmidi? **7** Azariya atabowilirining arisida uxlidi; kishiler uni «Dawutning shehiri»de atabowilirining arisida depne qildi. Oggli Yotam uning ornida padishah boldi. **8** Yehuda padishahi Azariyaning seltenitining ottuz sekkizinci yilida, Yeroboamning oggli Zekeriya Samariyede Israilgha padishah bolup, alte ay seltenet qildi. **9** U atabowiliri qilghandek Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilatti; u Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oggli Yeroboamning gunahliridin chiqmidi. **10** Yabeshning oggli Shallum uninggha qest qilib, uni xelqning aldida urup öltürdi we uning ornida padishah boldi. **11** Zekeriyaning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgén emesmidi? **12** [Uning öltürülüşhi] Perwerdigarning Yehugha: — Séning oghulliring tötinchi nesligiche Israilning textide olturidu, dégen sözini emelge ashurdi. Derweqe shundaq boldi. **13** Yabeshning oggli Shallum Yehuda padishahi Azariyaning seltenitining ottuz toqquzinci yilida padishah bolup, Samariyede toluq bir ay seltenet qildi. **14** Gadingning oggli Menahem Tirzahdin chiqip, Samariyege kélip, Yabeshning oggli Shallumni shu yerde urup öltürdi we uning ornida padishah boldi. **15** Shallumning bashqa ishliri, jümlidin uning qest qilishliri, mana «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgendur. **16** Shu chaghda Menahem Tipsah shehirige hujum qilib, u yerde turuwatqanlarning hemmisini öltürdi; u yene Tirzahdin tartip uninggha tewe barliq zémirlirini weyran qildi. Ular ten bérp derwazini achmighini üçün sheherge shundaq hujum qildiki, hetta uningdiki jimi hamilidar ayallarning qarnini yirtip öltürdi. **17** Yehuda padishahi Azariya seltenitining ottuz toqquzinci yilida, Gadingning oggli Menahem Israilgha padishah bolup, Samariyede on yil seltenet qildi. **18** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilib, pütün ömrinde Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oggli Yeroboamning gunahliridin chiqmidi. **19** Asuriyening padishahi Pul Israil zémínigha tajawuz qildi; u waqitta Menahem: «Padishahliqning musthekemliki üçün manga yadrem qilghayla» dep uninggha ming talant kümüsh berdi. **20** Menahem Asuriyening padishahigha béridighan shu pulni Israilning hemme bay ademlirige bar sélis bilen aldi; u herbiridin ellik shekel kümüsh aldi. Shuning bilen Asuriyening padishahi qaytip ketti we bu zéminda turup qalmidi. **21** Menahemning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgén emesmidi? **22** Menahem atabowilirining arisida uxlidi we oggli Pekahiya ornida padishah boldi. **23** Yehuda padishahi Azariyaning seltenitining ellikinci yilida, Menahemning oggli Pekahiya Samariyede Israilgha padishah bolup, ikki yil seltenet qildi. **24** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilib, Israilni gunahqa putlashturghan

Nibatning oggli Yeroboamning gunahliridin chiqmidi. **25** We uning sardari Remaliyaning oggli Pikah uninggha qest qilib uni Samariyede, padishah ordisdiki qel'ede öltürdi; shu ishta Argob bilen Ariye we ellik Giléadliq kishi Pikah terepte turdi; u Pekahiyanı öltürüp uning ornida padishah boldi. **26** Pekahiyaning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi bolsa, mana «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgendur. **27** Yehudaning padishahi Azariyaning seltenitining ellik ikkinchi yilida, Remaliyaning oggli Pikah Samariyede Israilgha padishah bolup, yigirme yil seltenet qildi. **28** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilib Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oggli Yeroboamning gunahliridin chiqmidi. **29** Israilning padishahi Pikahning künliride Asuriyening padishahi Tiglat-Pileser kélip Lyon, Abel-Beyt-Maakah, Yanoah, Kedeshe, Hazor, Giléad, Galiliye, jümlidin Naftalining pütülgén zémirini ishghal qilib, shu yerdiki xelqni tutqun qilib, Asuriyege élip bardı. **30** Elahning oggli Hoshiya Remaliyaning oggli Pikahgha qest qilib uni öltürdi. Uzziyaning oggli Yotamning seltenitining yigirminci yilida, u Pikahning ornida padishah boldi. **31** Pikahning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi bolsa, mana «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgendur. **32** Israilning padishahi Remaliyaning oggli Pikahning seltenitining ikkinchi yilida, Uzziyaning oggli Yotam Yehudagha padishah boldi. **33** U padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirgen bolup, Yérusalémda on alte yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Yerusha idi; u Zadokning qizi idi. **34** Yotam atisi Uzziyaning barliq qilghanliridek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. **35** Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmidi; xelq yenila «yuqiri jaylar»gha chiqip qurbanliq qilib xushbuy yaqatti. Perwerdigarning öyining «Yuqiriqı derwaza»sini yasighuchi shu idi. **36** Yotamning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgén emesmidi? **37** Shu chaghlarda Perwerdigar Suriyening padishahi Rezin bilen Remaliyaning oggli Pikahni Yehudagha hujum qilishqa qozghıdı. **38** Yotam atabowiliri arisida uxlidi we atabowilirining arisida atisi Dawutning shehiride depne qilindi. Oggli Ahaz ornida padishah boldi.

16 Remaliyaning oggli Pikahning on yettinchi yilida, Yotamning oggli Ahaz Yehudagha padishah boldi. **2** Ahaz padishah bolghanda yigirme yashqa kirgen bolup, Yérusalémda on alte yil seltenet qilghanıdı. U atisi Dawut qilghandek emes, eksiche Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilmidi. **3** U Israilning padishahlirining yolida mangatti, hetta Perwerdigar Israilning aldidin heydep chiqarghan ellerning yirginchlik gunahlirigha egiship, öz oghlini ottin ötküzüp köydürdi. **4** U «yuqiri jaylar»da, dönglerde we herbir kök derexlerning astida qurbanliq qilib, küje köydüretti. **5** Shu waqitta Suriyening padishahi Rezin bilen Israilning padishahi, Remaliyaning oggli Pikah Yérusalémgha hujum qilib, [padishah] Ahazni muhasirige élip qorshiwalghini bilen, lékin uni meghlup qılalmıdı. **6** Ashu waqıtta Suriyening padishahi Rezin Élat shehirini Suriyege qayturıwıdı we shu yerde turuwatqan Yehudalarnı

heydiwetti. Andin Suriylar kélip u yerde olturaqlashti; ular bûgün'giche shu yerde turmaqta. 7 Ahaz Asuriyening padishahi Tiglat-Pileserge elchilarni ewetip: Men silining qulliri, silining oghulliri bolimen; manga hujum qiliwatqan Suriyening padishahining qolidin we Israilning padishahining qolidin qutquzushqa chiqqayla, dédi. 8 Shuni éytip Ahaz Perwerdigarning öyi we padishahning ordisidiki xezinilerdiki kümüş bilen altunni sowgha qilib, Asuriyening padishahigha ewetti. 9 Asuriyening padishahi uning telipige qoshuldi; shuning bilen Asuriyening padishahi Demeshqge hujum qilib uni ishghal qildi; uningdiki ahalini tutqun qilib Kir shehirige élip bardı we Rezinni óltürdi. 10 Ahaz padishah emdi Asuriyening padishahi Tiglat-Pileser bilen körüşkili Demeshqge bardı we shundaqla Demeshqtiki qurban'gahni kórdı. Andin Ahaz padishah shu qurban'gahning resimini, uning barlıq yasılısh tepsilatirining layihisini sizip, uni Uriya kahin'gha yetküzdı. 11 Shuning bilen Uriya kahin Ahaz padishah Demeshqtin ewetken barlıq tepsilatlar boyiche bir qurban'gah yasıdı. Ahaz padishah Demeshqtin yénip kelmeste, Uriya kahin uni shundaq teyyar qilghanıdı. 12 Padishah Demeshqtin yénip kélip, qurban'gahni kóruptı, qurban'gahqa bérıp, uning üstige qurbanlıq sundı; 13 u qurban'gahning üstige köydürme qurbanlıq we ashlıq hediyesini köydürüp, «sharab hediye»sini töküp, «ınaqlıq qurbanlıq»ning qénini chachti. 14 Shundaq qilib u Perwerdigarning huzurining aldidiki mis qurban'gahni élip uni Perwerdigarning öyi bilen ózining qurban'gahining otturısidin ótküzüp, öz qurban'gahining shımal teripige qoydurdı. 15 Ahaz padishah Uriya kahin'gha buyruq qilib: Mushu chong qurban'gah üstige etigenlik köydürme qurbanlıq bilen kechlik ashlıq hediyesini, padishahning köydürme qurbanlıqı bilen ashlıq hediyesini, hemme yurtning pütün xelqining köydürme qurbanlıqı, ashlıq hediye we sharab hediyeirini köydürüp sunisen. Köydürme qurbanlıqlarning barlıq qanliri we bashqa qurbanlıqlarning barlıq qanlirini ushbu qurbanlıqning üstige tökisen. Mis qurban'gah bolsa méning yol sorishim üçün bolsun, dédi. 16 Shuning bilen Uriya kahin Ahaz padishah buyrug'hanning hemmisini ada qıldı. 17 Ahaz padishah das tegliklirige békıtilgen taxtaylarnı késip ajritip, daslarnı teglikliridin éliwetti; u mis «dengizni» tégidiki mis uylarning üstidin kótürüp élip, uni tash taxtaylıq bir meydan'gha qoydurdı. 18 U Asuriye padishahını razi qilish üçün Perwerdigarning öyige tutıshidighan «Shabat künidiki aywanlıq yol» bilen padishah tashqiridin kiridighan yolni étiwetti. 19 Ahazning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlırining tarix-tezkiriliri» dégen kitaba pütülgén emesmidı? 20 Ahaz öz ata-bowiliri arisida uxlidi; u ata-bowilirining arisida «Dawutning shehiri»de depne qılındı; oghlı Hezekiya ornida padishah boldı.

17 Yehudaning padishahi Ahazning seltenitining on ikkinchi yilida, élahning oghlı Hoshiya Samariyede Israilgha padishah bolup, toqquz yil seltenet qıldı. 2 U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilatti; lékin uningdin ilgiri ótken Israilning padishahlıridek undaq rezillik qilmaytti. 3 Asuriyening padishahi Shalmanezir uninggha hujum qilghili

chiqqanda, Hoshiya uninggha bérinip sowgha-salam berdi. 4 Emma Asuriyening padishahi Hoshiyaning asiylıq qilmaqchi bolghinini bayqıdı; chünki Hoshiya burunqidek Asuriyening padishahigha yillik sowgha-salam yollımay, belki Misirning padishahi sogha elchilarnı mandurg'hanıdı. Uning üçün Asuriyening padishahi uni tutup, baghlap zindan'gha solıwetti. 5 Andin Asuriyening padishahi chiqıp pütkül [Israil] zéminini talan-taraj qilib, Samariyeni üç yilghiche qamal qıldı. 6 Hoshiyaning seltenitining toqquzınchi yilida, Asuriyening padishahi Samariyeni ishg'hal qilib, Israilarnı Asuriyege sürgün qilib, ularnı Xalah shehiri, Gozandiki Xabor deryasining boylıri we Médialarning sheherlirige ornulashtırdı. 7 Mana, shundaq ishlar boldı; chünki Israilar özlırini Misirning padishahi Pirewnning qolidin qutquzup, Misir zéminidin chiqarghan Perwerdigar Xudasigha gunah qilib bashqa ilahlardın qorqup 8 Perwerdigar Israilarning aldidin heydiwetken yat elliklarning qaide-belgilimiliride, shundaqla Israilning padishahliri ózliri chiqarghan qaide-belgilimiliride mangghanıdı. 9 We Israilar öz Perwerdigar Xudasigha qarshi chiqıp, yoshurınlarche toghra bolmighan ishlarnı qıldı; ular barlıq sheherliride közet mınaridin mustehkem qorghhan'ghiche «yuqırı jaylar»ni yasıdı. 10 Ular hemme éğiz dönglerde we hemme kök derexlerning astıda «but tüwrük» we «Asherah» buti turghuzdı. 11 Perwerdigar ularning aldidin heyde chiqarghan [yat] ellikler qilghandek, ular hemme «yuqırı jaylar»da xushbuy yaqatti we Perwerdigarning ghezipini keltüridighan herxil rezil ishlarnı qilatti. 12 Gerche Perwerdigar ulargha: — «Bu ishni qilmanglar!» dégen bolsımu, ular butlarning qulluqigha bérilip ketkenidı. 13 Perwerdigar hemme peyghemberler bilen hemme aldin körgüchilerning wasıtisi bilen hem Israilni hem Yehudani agahlandurup: Rezil yollirlinglardin yénip, ata-bowilirlinglarga tapılan'ghan we qullirim bolghan peyghemberler arqılıq silerge tetsiliqlighan pütün qanun'gha boysunup, Méning emrlirim we Méning belgilimilirimni tutunglar, dégenidı. 14 Lékin ular qulaq salmay, Perwerdigar Xudasigha ishenmigen ata-bowiliri qilghandek, boyunlirini qattıq qıldı. 15 Ular Uning belgilimilirini, shundaqla U ularning ata-bowiliri bilen tüzgen ehдини we ulargha tapshurg'han agah-guwahları chetke qaqqan; ular erzimes nersilerge egiship, ózliri erzimes bolup chiqti; Perwerdigar ulargha: — Etrapinglardiki elliklarning qilghinidek qilmanglar, dégen del shu ellerge egiship, rezillik qilatti. 16 Ular Xudasi bolghan Perwerdigarning barlıq emrlirini tashlap, ózliri üçün quyma mebudları, yeni ikki mozaıni quydurdı, bir «Asherah but» qıldurdi, asmandiki nurg'unlıghan ay-yultuzlargha bash urdı we Baalning qulluqigha kirdi. 17 Ular öz oghulliri bilen qızlırini ottın ótküzdi, palchiliq we jadugerlik ishletti, shundaqla Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilish üçün, ózlirini sétip Uning ghezipini qozghıdı. 18 Shuning üçün Perwerdigar Israilgha intayın achchıqlınıp, ularnı Öz neziridin néri qıldı; Yehudaning qebilisidin bashqa héchqaysısi öz [zéminida] qaldurulmıdı. 19 Lékin Yehudamu öz Xudasi Perwerdigarning emrlirini tutmıdı, belki Israil chiqarghan qaide-belgilimiler ichide mangdı. 20 Uning üçün Perwerdigar Israilning

barliq neslini chetke qaqti; ularni Öz neziridin tashlighan künigiche [zéminida] xarliqqa qaldurup, bulangchilarning qoligha tapshurup berdi. **21** U Israilni Dawutning jemetidin tartiwalghanidi. Ular Nibatning oghli Yeroboamni padishah qildi we Yeroboam bolsa Israilni Perwerdigarning yolidin yandurup, ularni éghir bir gunahqa patquzup azdurdy. **22** Israilar Yeroboamning qilghan hemme gunahlarida yürüp, ulardin chiqmidi. **23** Axir bérép Perwerdigar Öz qulliri bolghan peyghemberlarning wasitisi bilen éytqandek, Israilni Öz neziridin néri qildi; Israilar öz yurtidin Asuriyege élip kétilip, u yerde bugün'ge qeder turup keldi. **24** Emma Asuriyening padishahi Babil, Kuttah, Awwa, Xamat we Sefarwaimdin xelqni yötkep Israilning ornigha Samariyening sheherlirige makanlashturdi. Ular shuning bilen Samariyege igidarchiliq qilip sheherlerde olturdi. **25** We shundaq boldiki, ular u yerde deslepte olturghinida Perwerdigardin qorqmighanidi; Perwerdigar ularni qiyma-jiyma qilidighan birnecheche shirlarni ularning arisigha ewetti. **26** Shuning bilen Asuriyening padishahigha xewer yetküzülip: — Sili yötkep Samariyening sheherliride makanlashturghan xelqler shu yurtning ilahining qaide-yosunlirini bilmeydu; shunga U ularning arisigha shirlarni ewetti; mana bular ularni öltürmekte, chünki xelq yurtning ilahining qaide-yosunlirini bilmeydu, déyildi. **27** Shuning bilen Asuriyening padishahi emr qilip: — Siler u yerdin élip kelgen kahinlarning birini yene u yerge apiringlar; u u yerde turup, ulargha u yurtning ilahining qaide-yosunlirini ögetsun, — dédi. **28** Uning buyruqi bilen ular Samariyedind yötkegen kahinlarning biri kélip, Beyt-Elde turup Perwerdigarning qorqunchini ulargha ögetti. **29** Lékin shu xelqlerning herbiri öz ilahlarining butlirini yasap, Samariyelikler salghan «yuqiri jaylar»diki ibadetgahlar ichige turghuzdi; herbir xelq özi turghan sheherde shundaq qildi. **30** Babildin kelgenler Sukkot-Binot dégen mebudni yasidi, Kuttin kelgenler Nergal butni, Xamattin kelgenler Ashima butni, **31** Awwiylar Nibhaz bilen Tartak butlarni yasidi; Sefarwiylar Sefarwaimdiki butliri bolghan Adrammelek bilen Anammelekké öz balilirini atap otta köydürdi. **32** Ular emdi mushundaq halette Perwerdigardin qorqup, öz arisidiki her türlük adamlarni özliri üçhün «yuqiri jaylar»diki butxanilarda qurbanliqlarni sunidighan kahin qilip bekikten. **33** Ular Perwerdigardin qorqatti we shuning bilen teng qaysi eldin kelgen bolsa, shu elning qaide-yosunlarida öz ilahlarining qulluqidimu bolatti. **34** Bügün'ge qeder ular ilgiriki adetler boyiche méngip kelmekte; ular Perwerdigardin qorqmay, Perwerdigar Israil dep atighan Yaqupning ewladlirigha tapilighan belgimiler we hökümler, qanun we emrlerge muwapiq ish körmeydu. **35** Perwerdigar ular bilen bir ehde qiliship ulargha buyrup: — «Bashqa ilahlardin qorqmay, ulargha sejde qilmay yaki ulargha bash urnay we ulargha qurbanliq qilmanglar — **36** peqet zor qudret we uzatqan biliki bilen silerni Misir zéminidin chiqarghan Perwerdigardinla qorqunglar, uninggha sejde qilinglar we uninggha qurbanliq sununglar. **37** U siler üçhün pütüküzgen belgimiler, hökümler, qanun we emrni bolsa, ularni ebedgiche köngül bölüp tutunglar; bashqa ilahlardin qorqmanglar. **38** Men siler bilen qilghan

ehdini untumanglar ya bashqa ilahlardin qorqmanglar, **39** belki Xudayinglar Perwerdigardin qorqunglar; we U silerni hemme düşmenlirlarning qolidin qutquzidu» — dégenidi. **40** Lékin ular qulaq salmay, ilgiriki qaide-yosunlarni yürgüzetti. **41** Mushu eller shu teriqide Perwerdigardin qorqatti hem oyma mebudlarning qulluqida bolatti; ularning baliliri bilen balilirining balilirimu shundaq qilatti; öz ata-bowiliri qandaq qilghan bolsa, ularmu bügünki kün'giche shundaq qilip keldi.

18 Élahning oghli, Israilning padishahi Hoshiyaning seltenitining üçinchi yilida, Yehudaning [sabiqlar] padishahi Ahazning oghli Hezekiya Yehudagha padishah boldi. **2** U padishah bolghanda yigirme besh yashta bolup, Yérusalémda yigirme toqquz yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Abi idi; u Zekeriyaning qizi idi. **3** Hezekiya bolsa atisi Dawutning barliq qilghinidek, Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. **4** U «yuqiri jaylar»ni yoqitip, «but tüwrükler»ni chéqip «Asherah»larni késip tashlap, Musa yasatqan mis yilanni chéqip pare-pare qilip (chünki u chaghqiche Israilar uninggha xushbuy yaqatti), uninggha «Nehushtan!» dep isim qoydi. **5** Hezekiya Israilning Xudasi Perwerdigargha tayandi. Bu jehette ne uningdin kéyin kelgen ne uningdin ilgiri ötkén Yehuda padishahlarining arisidiki héchbiri uninggha yetmeytti. **6** U Perwerdigargha ching baghlinip uninggha egishishtin chiqmay, belki Perwerdigar Musagha buyrughan emrlerni tutatti. **7** Perwerdigar uning bilen bille idi; u qaysila ishqa chiqsa shuningda rawajliq bolatti. U Asuriye padishahining hakimiyitige qarshi chiqip uninggha béqindi bolushtin yandi. **8** U Filistiylerge hujum qilip ularni Gaza shehiri we uning etrapidiki zéminlirighiche, közet munaridin mustehkem qorghan'ghiche bésip meghlup qildi. **9** We shundaq boldiki, Hezekiya padishahning seltenitining tötinchi yilida, yeni Israilning [sabiqlar] padishahi Élahning oghli Hoshiyaning seltenitining yettinchi yilida, Asuriyening padishahi Shalmanezér Samariyege hujum qilip uni qamal qildi. **10** Üch yildin kéyin ular sheherni aldi; Hezekiyaning seltenitining toqquzinchi yili, yeni Israil padishahi Hoshiyaning seltenitining toqquzinchi yilida, Samariye ishghal qilindi. **11** Andin Asuriyening padishahi Israilarni Asuriyege élip kétip, ularni Xalahda, Gozandiki Xabor deryasining boyilrida we Médialarning sheherliride makanlashturdi. **12** Chünki ular öz Xudasi Perwerdigarning awazigha itaet qilmidi, belki Uning ehdisige, yeni Perwerdigarning quli Musa buyrughaning hemmisige xilapliq qildi; ular yaki qulaq salmadi, yaki emel qilmidi. **13** Hezekiya padishahning seltenitining on tötinchi yili, Asuriyening padishahi Sennaxérib Yehudaning barliq qorghanliq sheherlirige hujum qilip chiqip, ularni ishghal qildi. **14** U waqitta Yehudaning padishahi Hezekiya Laqishqa adem ewetip, Asuriyening padishahigha: Men gunahkar! Mendin chékin'geyla, üstümge hernéme chüshürsile shuni [töleymen], — dédi. Asuriyening padishahi Hezekiyagha üç yüz talant kümüş bilen ottuz talant altun toxtitip qoydi. **15** Hezekiya Perwerdigarning öyidiki we padishahning ordisining xezinisidiki barliq kümüşni élip berdi. **16** Shuning bilen bir waqitta Yehudaning padishahi Hezekiya Perwerdigarning öyining ishikliridin we özi eslide qaplatqan ishik késhekliridin

altunni ajritip élip, Asuriyening padishahiga berdi. **17** Shu chagha Asuriye padishahi Sennaxérib Tartan, Rab-Saris we Rab-Shakehlirini chong qoshun bilan Laqish shehiridin Yérusalémgha, Hezekiyaning yénigha ewetti. Ular Yérusalémgha chiqip keldi. Chiqqanda, ular kir yughuchilarning étizining boyidiki yolda, yuqiri kólchekning norining béshigha kélip turdi. **18** Ular padishahni chaqirghanda, Hilqiyaning oghli, ordini bashquridighan Éliakim, ordining diwanbégi Shebna we Asafning oghli, orda mirzibégi Yoahlar ularning yénigha keldi. **19** We Rab-Shakeh ulargha mundaq dédi: — «Siler Hezekiyagha: — «Ulugh padishah, yeni Asuriye padishahi sanga mundaq dédi, denglar: — Séning mushu ishen'gen tayanching zadi némidi? **20** Sen: «Urush qilishqa tedbir-meslihetimiz hem küchimiz bar, deysen — bu peqet bir quruq gep, xalas! — Sen zadi kimge tayinip manga qarshi ökte qopisen? **21** Mana emdi sen yériqi bar ashu qomush hasa, yeni Misirgha tayinisen. Birsí uninggha yölense, uning qoligha sanjip kiridu; Misir padishahi Pirewn'ge tayan'ghanlarning hemmisi shundaq bolidu! **22** Eger siler manga: «Biz Xudayimiz bolghan Perwerdigargha tayinimiz» — désenglar, Hezekiya özi Yehudadikilerge we Yérusalémdikilerge: «Siler peqet Yérusalémdiki mushu ibadetgah aldidila ibadet qilishinglar kérek» dep, uninggha atalghan «yuqiri jaylar»ni hem qurban'gahlarni yoq qiliwettighu? Ular ashu Perwerdigarning yuqiri jayliri emesmidi? **23** Emdi hazir xojayinim Asuriye padishahi bilen bir toxtamgha kélinglar: — «Eger silerde ulargha mineligiudek eskerlinglar bolsa, men silerge ikki ming atni bikargha bérey!» **24** Silerde undaqlar bolmisa, xojayinimning emeldarlarining eng kichiki bolghan bir leshker béshini qandaqmu chékindireleysiler?! Gerche siler jeng harwiliri we atlarni élish üçün Misirgha tayinisers! **25** Men mushu yerni halak qilish üçün Perwerdigarsiz keldimmu? Chünki Perwerdigar manga: «Mushu zéminni halak qilishqa chiqqin» — dédi!». **26** Éliakim, Shebna we Yoah Rab-Shakehge: — Péqirlirigha aramiy tilida sözlisile; biz buni chüshinimiz. Bizge ibraniy tilida sözlimisile, gepliri sépilda turghanlarning quliqigha kirmisun! — dédi. **27** Biraq Rab-Shakeh: — Xojayinim méni mushu gepni xojayininglarga we silergila éytishqa ewetkenmu? Mushu gepni siler bilen birlikte sépilda olturghanlarga déyishke ewetken emesmu? Chünki ular öz poqini yégüchi hem öz süydükini ichküchi bolidu!» — dédi. **28** Andin Rab-Shakeh ibraniy tilida yuqiri awaz bilen: «Ulugh padishah, yeni Asuriye padishahining sözlirini anglap qoyunglar!» — dep warqiridi. **29** — «Padishah mundaq deydu: — Hezekiya silerni aldap qoymisun! Chünki u silerni [padishahning] qolidin qutquzalmaydu. **30** Uning silerni: — «Perwerdigar bizni jezmen qutquzidu; mushu sheher Asuriye padishahining qoligha chüshüp ketmeydu» dep Perwerdigargha tayandurushigha yol qoymanglar! **31** Hezekiyagha qulaq salmanglar; chünki Asuriye padishahi mundaq deydu: — Men bilen sühliliship, men terepe ötinglar; shundaq qilsanglar herbiringlar özünglarning üzüm baringidin hem özünglarning enjür derixidin méwe yeysiler, herbiringlar öz su kólchikinglardin su ichisiler; **32** ta men kélip silerni bughdayliq hem sharabliq bir zémin'gha, néni, üzümzarliri we zeytun derexliri bar, hesel chiqiridighan bir zémin'gha, yeni

zémininglarga oxshash bir zémin'gha apirip qoyghuche yep-ichiwéringlar! Shuning bilen siler tirik qélip, ölmeysiler! Hezekiya silerge: — «Perwerdigar bizni qutquzidu» dése uninggha qulaq salmanglar! **33** El-yurtlarning ilah-butlirining biri öz zéminini Asuriye padishahining qolidin qutquzghanmu? **34** Xamat we Arpad dégen yurtlarning ilah-butliri qéni? Sefarwaim, Xéna we Iwwah sheherlirining ilah-butliri qéni? Ular Samariyeni méning qolumdin qutquzghanmu?! **35** Mushu el-yurtlarning ilah-butliridin öz zéminini qutquzghan zadi kim bar? Shundaq iken, Perwerdigar Yérusalénni méning qolumdin qutquzalamdu?» — dédi. **36** Emma xelq süküit qilip uninggha jawaben héchqandaq bir söz qilmidi; chünki padishahning buyruqi shuki: — «Uninggha jawab bermenglar». **37** Andin Hilqiyaning oghli, ordini bashquridighan Éliakim, orda diwanbégi Shebna we Asafning oghli, orda mirzibégi Yoahlar kiyim-kécheklarini yirtiship, Hezekiyaning yénigha kélip, Rab-Shakehning geplirini uninggha uqturdi.

19 Shundaq boldiki, Hezekiya buni anglighanda, kiyim-kécheklarini yirtip, özi böz bilen qaplap Perwerdigarning ibadetxanisigha kirdi. **2** U Hilqiyaning oghli, ordini bashquridighan Éliakim, orda diwanbégi Shebna we kahinlarning aqsqaqlirini böz qaplan'ghan péti Amozning oghli Yeshaya peyghemberge ewetti. **3** Ular uninggha: — Hezekiya mundaq deydu: — «Balilar tughulay dep qalghanda anining tughqudek hali qalmighandek, mushu kün awarichilik, reswa qilinidighan, mazaq qilinidighan bir künidir. **4** Öz xojayini bolghan Asuriye padishahi tirik Xudani mazaq qilishqa ewetken Rab-Shakehning mushu barliq geplirini Perwerdigar Xudaying nezirige élip tingshisa, bularni anglihan Perwerdigar Xudaying shu gepler üçün uning dekkisini bétermikin? Shunga qélip qalghan qaldisi üçün awazingni kütürüp, bir duayingni berseng» — dédi. **5** Shu gepler bilen Hezekiyaning xizmetkarliri Yeshayaning aldigha keldi. **6** Yeshaya ulargha: — «Xojayininglarga: — Perwerdigar mundaq dédi: — «Asuriye padishahining chaparmenlarining sen anglihan ashu Manga kupurluq qilghuchi gepliridin qorqma; **7** Mana, Men uninggha bir rohnı kirgüzimen; shuning bilen u bir ighwani anglap, öz yurtigha qaytidu. Men uni öz zéminida turghuzup qilich bilen öltürgüzimen» — denglar» — dédi. **8** Rab-Shakeh özi kelgen yoli bilen qaytip mangghanda, Asuriye padishahining Laqish shehiridin chékin'genlikini anglap, Libnah shehirige qarshi jeng qiliwatqan padishahning yénigha keldi. **9** Chünki padishah: «Mana, Éfiopiye padishahi Tirhakah sizge qarshi jeng qilmaçchi bolup yolgha chiqti» dégen xewerni anglihanidi. Lékin u yene Hezekiyagha elchilerni mundaq xet bilen ewetti: — **10** «Siler Yehuda padishahi Hezekiyagha mundaq dengarisaldilar: — «Sen tayinidighan Xudayingning sanga: «Yérusalém Asuriye padishahining qoligha tapshurulmaydu» déginige aldanma; **11** mana, sen Asuriye padishahlarining hemme el-yurtlarni néme qilghanlirini, ularni öz ilah-butlirigha atap halak qilghanliqini anglighansen; emdi özüng qutquzulamsen? **12** Ata-bowilirim halak qilghan ellerning öz ilah-butliri ularni qutquzghanmu? Gozan, Haran, Rezef shehridikilemichu, Télassarda turghan édenlernichu? **13** Xamat padishahi, Arpad padishahi, Sefarwaim, Xéna

hem Iwwah sheherlirining padishahliri qéni?»». **14** Shuning bilan Hezekiya xetni ekelgüchilarning qolidin élip oqup chiqti. Andin u Perwerdigarning öyige kirip, Perwerdigarning aldigha xetni yéyip qoydi. **15** We Hezekiya Perwerdigargha dua qilip mundaq dédi: — «I kérublar otturida turghan Perwerdigar, Israilning Xudasi: — Sen Özüngdursen, jahandiki barliq el-yurtlarning üstidiki Xuda peqet Özüngdursen; asman-zéminni Yaratquchisen. **16** I Perwerdigar, quliqingni töwen qilip anglighaysen; közüngni achqaysen, i Perwerdigar, körgeysen; Sennaxéribning adem ewetip menggü hayat Xudani haqaretlep éytqan geplirini anglighaysen! **17** I Perwerdigar, Asuriye padishahliri heqiqeten hemme yurtlarni, shulargha béqindi bolghan yurtlarnimu xarabe qilip, **18** ularning ilah-butlirini otqa tashliwetken; chünki ularning ilahliri ilah emes, belki insan qoli bilen yasalganliri, yaghach we tash, xalas; shunga asuriylar ularni halak qildi. **19** Emdi, i Perwerdigar Xudayimiz, jahandiki barliq el-yurtlarga Séning, peqet Séningla Perwerdigar ikenlikingni bildürüş üçhün, bizni uning qolidin qutquzhaysen!». **20** Shuning bilan Amozning oggli Yeshaya Hezekiyagha söz ewetip mundaq dédi: — «Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Séning Manga Sennaxérib toghruluq qilghan duayingni anglidim. **21** Perwerdigarning uninggha qarita dégen sözi shudurki: — «Pak qiz, yeni Zionning qizi séni kemsitidu, Séni mazaq qilip külidu; Yérusalémning qizi keyningge qarap bëshini chayqaydu; **22** sen kimni mazaq qilip kupurluq qilding? Sen kimge qarshi awazingni kötürüp, Neziringni üstün qilding? Israildiki Muqeddes Bolghuchigha qarshi! **23** Elchiliring arqiliq sen Rebni mazaq qilip: — «Men nurghunligan jeng harwilirim bilen tagh choqqisigha, Liwan tagh baghrilirigha yétip keldimki, Uning égiz kédir derexlirini, ésil qarighaylirini késiwétimen; Men uning eng chet turalghusigha, Uning eng bük-baraqsan ormanzarliqigha kirip yétimen. **24** Özüm quduq kolap yaqa yurtning süyini ichtim; Putumning uchidila men Misirning barliq derya-östenglirini qurutiwettim — déding. **25** — Sen shuni anglap baqmighanmiding? Uzundin buyan Men shuni békitkenmenki, Qedimdin tartip shekillendürgenmenki, Hazir uni emelge ashurdumki, Mana, sen qel'e-qorghanlıq sheherlerni xarabilerge aylandurdung; **26** Shuning bilen u yerde turuwatqanlar küchsizlinip, Yerge qaritip qoyuldi, shermende qilindi; Ular ösiwatqan ot-chöptek, Yumran kök chöplerdek, Ögzidiki ot-chöpler ösmey qurup ketkendek boldi. **27** Biraq séning alturghiningni, ornungdin turghiningni, chiqip-kirginingni we Manga qarshi ghaljirliship ketkingingni bilimen; **28** Séning Manga qarshi ghaljirliship ketkenlikingning, hakawurliship ketkenlikingning quliqinggha yetkenliki tüpeylidin, Men qarmiqingni bürningdin ötküzimen, Yüginimni aghzinggha salimen, We özüng kelgen yol bilen séni qayturimen. **29** I [Hezekiya], shu ish sanga alamet bésharet boliduki, Mushu yili özlükidin ösken, Ikkinchi yili shulardin chiqqanlar mu silerning rizqinglar bolidu; Üchinchi yili bolsa tériysiler, orisiler, üzüm köchetlirini tikisiler; Ulardin chiqqan méwilerini yeysiler. **30** Yehuda jemetining qéchip qutulghan qaldisi bolsa yene töwen'ge qarap yiltiz tartidu, Yuqirigha qarap méwe béridu; **31** Chünki Yérusalémdin bir qaldisi, Zion téghidin qéchip

qutulghanlar chiqidu; Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning otluq muhebbiti mushuni ada qilidu. **32** Shunga, Perwerdigar Asuriye padishahi toghruluq mundaq deydu: — U ne mushu sheherge yétip kelmeydu, Ne uninggha bir tal oqmu atmaydu; Ne qalqanni kötürüp aldigha kelmeydu, Ne uninggha qarita qashalarnimu yasamaydu. **33** U qaysi yol bilen kelgen bolsa, U yol bilen qaytidu we mushu sheherge kelmeydu — deydu Perwerdigar, **34** — Chünki Özüm üçhün we Méning qulum Dawut üçhün uni etrapidiki sépildek qoghdap qutquzimen». **35** Shu kéche shundaq boldiki, Perwerdigarning Perishtisi chiqip, Asuriyeliklarning bargahida bir yüz seksen besh ming eskerni urdi; mana, kishiler etigende ornidin turghanda, ularning hemmisining ölgenlikini kördi! **36** Shunga Asuriye padishahi Sennaxérib chékinip, yolgha chiqip, Ninewe shehirige qaytip turdi. **37** We shundaq boldiki, u öz buti Nisroqning butxanisida uninggha choqunuwatqanda, oghulliri Adrammelek hem Sharézer uni qilichlap öltürüwetti; andin ular bolsa Ararat dégen yurtqa qéchip ketti. Uning oggli Ésarhaddon uning ornida padishah boldi.

20 Shu künlérde Hezekiya ejel keltürgüchi bir késselge muptila boldi. Amozning oggli Yeshaya peyghember uning qéshigha bérıp, uninggha: — «Perwerdigar mundaq deydu: — «Öyting toghruluq wesiyet qilghin; chünki ejel keldi, yashimaysen» — dédi. **2** [Hezekiya] bolsa yüzini tam terepke qilip Perwerdigargha dua qilip: — **3** I Perwerdigar, Séning aldinda méning heqiqet we pak dil bilen méngip yürgenlikimni, neziring aldinda durus bolghan ishlarni qilghanliqimni eslep qoyghaysen, — dédi. We Hezekiya yighlap éqip ketti. **4** Yeshaya chiqip ordidiki ottura hoyligha yetmeste, Perwerdigarning sözi uninggha yétip mundaq déydiki: — **5** Yéniq bérıp xelqingning bashlamchisi Hezekiyagha mundaq dégin: — «Perwerdigar, atang Dawutning Xudasi mundaq deydu: — «Duayingni anglidim, köz yashliringni kördüm; mana, Men séni saqaytimen. Üchinchi küni Perwerdigarning öyige chiqisen. **6** Künliringge Men yene on besh yil qoshimen; shuning bilen Men séni we bu sheherni Asuriye padishahining qolidin qutquzimen; Özüm üçhün we qulum Dawut üçhün Men bu sheherni etrapidiki sépildek qoghdaymen. **7** (Yeshaya bolsa: — «Enjür poshkili teyyarlanglar, dédi. Ular uni élip kélip, yarisigha chapliwidi, u saqaydi. **8** Hezekiya Yeshayadin: Perwerdigar méni saqaytip, üçinchi küni uning öyige chiqidighanliqimni ispatlaydighan'gha qandaq bésharetlik alamet bolidu? — dep sorighanidi. **9** Yeshaya: — Perwerdigarning Özi éytqan ishini jezman qilidighanliqini sanga ispatlash üçhün Perwerdigardin shundaq bésharetlik alamet boliduki, sen quyashning pelempey üstige chüshken sayisining on basquch aldigha méngishi yaki on basquch keynige yénishini xalamsen? — dédi. **10** Hezekiya: Quyash sayisining on basquch aldigha méngishi asan; saye on basquch keynige yansun, dégenidi. **11** Shuning bilen Yeshaya peyghember Perwerdigargha nida qildi we U quyashning Ahaz padishah qurghan pelempey basquchiliri üstige chüshken sayisini yandurup, on basquch keynige mangurdurdi). **12** Shu peyitte Baladanning

oghli Babil padishahi Mérodaq-Baladan, Hezekiyani késel bolup yétip qaptu, dep anglap, xetler hediye bilen ewetti. **13** Hezekiya bolsa elchilarning gépinii tingshap, ulargha barliq xezine-ambarlarini, kümüşni, altunni, dordermanlarni, serxil maylarni, sawut-qorallar ambiridiki hemmini we bayliqlirining barliqini körsetti; ordisi we pütkül padishahliqi ichidiki nersilerdin Hezekiya ulargha körsetmigen birimu qalmidi. **14** Andin Yeshaya peyghember Hezekiyaning aldigha béríp, uningdin: — «Mushu kishiler néme dédi? Ular séni yoqlashqa nedin kelgen?» — dep soridi. Hezekiya: — «Ular yirap bir yurttin, yeni Babilin kelgen» dédi. **15** Yeshaya yene: — «Ular ordangda némini kórdi?» dep soridi. Hezekiya: — «Ordamda bar nersilerni ular kórdi; bayliqlirinning arisidin men ulargha körsetmigen birimu qalmidi» — dédi. **16** Yeshaya Hezekiyagha: Perwerdigarning sözini anglap qoyghin: — **17** — Mana shundaq künler kéliduki, ordangda bar nersiler we бүгүн'ge qeder ata-bowiliring toplan, saqlap qoyghan hemme Babilgha élip kélididu; héchnerse qalmaydu — deydu Perwerdigar. **18** — Hemde Babilliqar oghullirini, yeni özüngdin bolghan ewladlirini élip kétidu; shuning bilen ular Babil padishahining ordisida aghwat bolidu. **19** Hezekiya emdi öz-özige «Öz künlirimde bolsa aman-tinchliq, Xudaning heqiqet-wapaligi bolmamdu?», dep Yeshayagha: — «Siz éytqan Perwerdigarning mushu sözi yaxshi iken» — dédi. **20** Hezekiyani bashqa emelliri, jümlidin uning seltenitining qudriti, uning qandaq qilip sheherge su teminlesh üçün köl, shundaqla su apiridighan nor yasighanliqi «Yehuda padishahlarining tarix-tezkirilir» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **21** Hezekiya ata-bowilirining arisida uxliidi; oghli Manasseh ornida padishah boldi.

21 Manasseh padishah bolghanda on ikki yashta bolup, Yérusalémde ellik besh yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Hefzibah idi. **2** U Perwerdigar Israillarning aldidin heydep chiqiriwetken yat elliklerning yirginchlik adetlirige oxshash ishlar bilen Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **3** U atisi Hezekiya buzup yoqatqan «yuqiri jaylar»ni qaytidin yasatti; u Baalgha atap qurban'gahlarni saldurup, Israilling padishahi Ahab qilghandek bir Asherah mebud yasidi; u asmandiki nurhunlighan ay-yultuzlargha bash urdi we ularning qulluqigha kirdi. **4** U Perwerdigarning öyidimu qurban'gahlarni yasatti. Shu ibadetxana toghruluq Perwerdigar: Men Yérusalémde Méning namimni qoyimen, dégenidi. **5** U Perwerdigarning öyining ikki hoylisida «asmaning qoshuni»gha qurban'gahlarni atap yasatti. **6** Öz oghlini ottin ötküzdi; jadugarchilik bilen palchiliq ishletti, özige jinkeshler bilen epsunchilarni békitti; u Perwerdigarning neziride san-sanaqsiz rezillikni qilip uning ghezipini qozghidi. **7** U yasatqan «Asherah» oyma mebudni [Xudaning] öyige qoydi. Shu öy toghruluq Perwerdigar Dawutqa we uning oghli Sulayman'gha: — «Bu öyde, shundaqla Israilling hemme qebililirining zéminliri arisidin Men tallighan Yérusalémde Öz namimni ebedighe qaldurimen; **8** eger Israel peqet Men ulargha tapilghan barliq emrlerge, yeni Öz qulum Musa ulargha buyrughan barliq qanun'gha muwapiq emel qilishqa

köngül qoysila, Men ularning putlirini ata-bowilirigha teqsim qilghan bu zémindin qaytidin néri qilmaymen», dégenidi. **9** Lékin ular qulaq salmaytti; shunglashqimu, Manasseh ularni shundaq azdurdiki, ular Perwerdigar Israillarning aldidin halak qilghan yat elliklerdin ashurup rezillik qilatti. **10** Shunga Perwerdigar Öz qulliri bolghan peyghemberlerning wasitisi arqiliq mundaq dédi: — **11** Yehudaning padishahi Manasseh bu yirginchlik ishlarni qilip, hetta uningdin ilgiri ötkén Amoriylar qilghan barliq rezillikdin ziyade rezillik qilip, uning butliri bilen Yehudanimu gunahqa azdurghini üçün **12** Israilling Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Yérusalém bilen Yehudaning üstige shundaq balayi'apet keltürimenki, kimki uni anglisila qulaqliri zingildap kétidu. **13** Men Samariyeni ölçhigen tana we Ahabning jemetini tekshürgen tik ölçhigüch yip bilen Yérusalémni tekshürtimen; kishi qachini chayqap sürtkendin kéyin düm kömtürüp qoyghandek, Yérusalémni chayqap örtüymen. **14** Men mirasimning qalghanliridinmu waz kéchip, dushmanlirining qoligha tapshurimen; ularni hemme dushmanlirige bulang-talang obyéktti we olja qilip bérimen; **15** Chünki ular Méning nezirimde rezil bolghanni qilip, ularning ata-bowiliri Misirdin chiqqan künden tartip бүгүн'giche ghezipimni qozghap keldi». **16** Manasseh emdi pütkül Yérusalémni bir chétidin yene bir chétigiche qan'gha toldurup, köp naheq qan tökküzdi we oxshashla özi qiliwatqan gunahni bilen Yehudalarni azdurup, ularning Perwerdigarning neziridiki rezillikni qilishigha seweb boldi. **17** Manassehning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi, jümlidin u sadir qilghan gunah «Yehuda padishahlarining tarix-tezkirilir» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **18** Manasseh ata-bowilirining arisida uxliidi we öz öyining béghida, yeni Uzzahning béghida depne qilindi. Andin oghli Amon uning ornida padishah boldi. **19** Amon padishah bolghanda yigirme ikki yashta bolup, Yérusalémde ikki yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Meshullemet idi; u Yotbahliq Haruzning qizi idi. **20** Amon atisi Manasseh qilghandek Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilatti. **21** U atisi mangghan barliq yollarda mangatti; u atisi qulluqida bolghan butlarning qulluqida bolup, ulargha sejde qilip, **22** Perwerdigarning yolida yürmey, öz ata-bowilirining Xudasi Perwerdigarni terk qildi. **23** Emdi Amonning xizmetkarliri padishahni qestlep, uni öz ordisida öltürdi. **24** Lékin yurt xelqi Amon padishahni qestligenlarning hemmisini öltürdi; andin yurt xelqi uning ornida oghli Yosiyani padishah qildi. **25** Amonning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlarining tarix-tezkirilir» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **26** U Uzzahning béghida öz qebriside depne qilindi. Andin oghli Yosiya uning ornida padishah boldi.

22 Yosiya padishah bolghanda sekkiz yashta bolup, Yérusalémde ottuz bir yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Yedidah idi; u Bozkatliq Adayaning qizi idi. **2** Yosiya Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilip, her ishta atisi Dawutning barliq yolida yürüp, ne onggha ne solgha chetnep ketmide. **3** Padishah Yosiya seltenitining on sekkizinchii yilida, padishah Meshullamning newrisi, Azaliyaning oghli katip Shafanni Perwerdigarning öyige ewetip: **4** «Bash kahin Hilqiyaning

qéshigha chiqip shuni buyrug'hinki, u Perwerdigarning öyige élip kélín'gen, derwaziwenler xelqtin yig'hqan pulni sanisun. **5** Andin ular Perwerdigarning öyini onghaydighan ishlarni nazaret qilghuchi ishchilargha tapshurup bersun. Bular hem Perwerdigarning öyidiki buzulghan yerlarni onghashqa öyde ishlüg'ichilerge, yeni yaghachchilar, tamchilar we tashতিরashlarga bersun. Ular mushu pul bilen öyni onghashqa lazim bolghan yaghach bilen oyulghan tashlarni sétíwalsun, dégin» — dédi. **7** Lékin ularning qoligha tapshurulghan pulning hésabi qilinmide. Chünki ular insap bilen ish qilatti. **8** Bash kahin Hilqiya katip Shafan'gha: — Men Perwerdigarning öyide bir Tewrat kitabini taptim, dédi. Shuni éytip Hilqiya kitabni Shafan'gha berdi. U uni oqudi. **9** Andin kéyin katip Shafan padishahning qéshigha béríp padishahqa xewer béríp: — Xizmetkarlari ibadetxanidiki pulni yig'hip Perwerdigarning öyini onghaydighan ish béshilirining qollirigha tapshurup berdi, dédi. **10** Andin katip Shafan padishahqa: Hilqiya manga bir kitabni berdi, dédi. Andin Shafan padishahqa uni oqup berdi. **11** We shundaq boldiki, padishah Tewrat kitabining sözlirini anglighanda, öz kiyimlirini yirtti. **12** Padishah Hilqiya kahin bilen Shafanning og'hli Ahikamga, Mikayaning og'hli Akbor bilen Shafan katipqa we padishahning xizmetkari Asayagha buyrup: — **13** Béríp men üçün we xelq üçün, yeni pütkül Yehudadikiler üçün bu tépilghan kitabning sözliri toghrisida Perwerdigardin yol soranglar. Chünki ata-bowilirimiz bu kitabning sözlirige, uningdiki bizlerge pütülgenlirige emel qilishqa qulaq salmighanliqi tüpeylidin Perwerdigarning bizge qozghalghan ghezipi intayin dehshtelik, dédi. **14** Shuning bilen Hilqiya kahin, Ahikam, Akbor, Shafan we Asayalar Xarxasning newrisi, Tikwahning og'hli kiyim-kéchék bégi Shallumning ayali ayal peyghember Huldahning qéshigha béríp, uning bilen sözleshti. U Yérusalém shehirining ikkinchi mehelligiside olturatti. **15** U ulargha mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Silerni ewetken kishige mundaq denglar: — **16** Perwerdigar mundaq deydu: — Mana Men Yehudaning padishahi oqughan kitabning hemme sözlirini emelge ashurup, bu jaygha we bu yerde turghuchilargha balayi'apet chüshürimen. **17** Chünki ular Méni tashlap, bashqa ilahlargha xushbuy yéqip, qollirining hemme ishliri bilen Méning achchiqimni keltürdi. Uning üçün Méning qehrim bu yerge qarap yandi hem öchürülmeydu. **18** Lékin silerni Perwerdigardin yol sorighili ewetken Yehudaning padishahigha bolsa shundaq denglar: Sen anglighan sözler toghrisida Israilning Xudasi Perwerdigar shundaq deydu: — **19** Chünki könglüng yumshaq bolup, mushu jay we uningda turghuchilarning weyrane we lenetke aylandurulidighanliqi toghrisida ularni eyiblep éytqan sözlirimni anglighiningda, Perwerdigarning aldida özüngni töwen qilip, kiyimliringni yirtip, Méning aldinda yighlighining üçün, Menmu duayingni anglidim, deydu Perwerdigar. **20** Buning üçün séni ata-bowiliring bilen yighlishqa, öz qebrengge aman-xatirjemlik ichide bérishqa nésip qilimen; séning közliring Men bu jay üstige chüshüridighan barliq külpetlerni körmeydu». Ular yénip béríp, bu xewerni padishahqa yetküzdi.

23 Padishah ademlerni ewetip, Yehuda bilen Yérusalémning hemme aqsqaallirini öz qéshigha chaqirtip keldi. **2** Padishah Perwerdigarning öyige chiqti; barliq Yehudadiki er kishiler we Yérusalémدا turuwatqanlarning hemmisi, kahinlar bilen peyghemberler, yeni barliq xelq, eng kichikidin tartip chonghiche hemmisi uning bilen bille chiqti. Andin u Perwerdigarning öyide tépilghan ehde kitabining hemme sözlirini ulargha oqup berdi. **3** Padishah tüwrükning yénida turup Perwerdigarning aldida: — Perwerdigargha egiship pütün qelbim we pütkül jénim bilen Uning emrlirini, hüküm-guwahliqlari we belgilimilirini tutup, ushbu kitabta pütülgen ehdighe emel qilimen dep ehdighe özi baghlidi. Shuning bilen xelqning hemmisimu ehde aldida turup uninggha özi baghlidi. **4** Andin kéyin padishah bash kahin Hilqiya bilen orun basar kahinlarga we hem derwaziwenlerge: — Baalgha, Asherah butigha we asmanning barliq qoshunigha atap yasalgan barliq eswab-üskünilerni Perwerdigarning öyidin chiqiriwétenglar, dep emr qildi; u ularni Yérusalémning sirtida, Kidron étizliqida köydürdi we küllirini Beyt-Elge élip bardí. **5** U Yehuda padishahlirining Yehuda sheherliridiki «yuqiri jaylar»da hemde Yérusalémning etrapliridiki «yuqiri jaylar»da xushbuy yandurushqa tikligen but kahinlirini, shuningdek Baalgha, quyashqa, aygha, yultuz türkümlirige hemde asmanning barliq qoshunigha xushbuy yaqquchilarni ishtin heydiwetti. **6** U Perwerdigarning öyidin Asherah butni élip chiqip Yérusalémning sirtigha élip béríp, Kidron jilghisigha apirip shu yerde köydürüp kukum-talqan qilip ézip, topisini addiy puqralarning qebriliri üstige chéchiwetti. **7** Andin u Perwerdigarning öyige jaylashqan bechchiwazlarning turalhulirini chéqip ghulatti; bu öylerde yene ayallar Asherah butqa chédir toquytti. **8** U Yehuda sheherliridin barliq kahinlarni chaqirtip, öziye yig'hi. Andin u Gebadin tartip Beer-Shébaghiche kahinlar xushbuy yaqidighan «yuqiri jaylar»ni buzup bulghiwetti; u «derwazilardiki yuqiri jaylar»ni chéqip buzdi; bular «Sheher bashliqi Yeshuaning quwigi»ning yénida, yeni sheher quwigiqgha kirish yolining sol teripide idi **9** (emdi «yuqiri jaylar»diki kahinlarning Yérusalémدا Perwerdigarning qurban'gahigha chiqishi cheklen'genidi; lékin ular dawamlıq öz qérindashliri bilen birge pitir nanlardin yéyishige muyesser idi). **10** Yosiya héchkim öz og'hli yaki qizini Molekke atap ottin ötküzmisun dep, Hinnomning oghlining jilghisidiki Tofetnimu buzup bulghiwetti. **11** Perwerdigarning öyige kiridighan yolning éghizida Yehuda padishahliri quyashqa teqdim qilip qoyghan atlarni shu yerdin yötkep, «quyash harwiliri»ni otta köydürdi (ular [ibadetxanining] hoylirigha jaylashqan, Natan-Melek dégen aghwatning öyining yénida turatti). **12** Padishah yene Yehuda padishahliri Ahazning balixanisining ögziside saldurghan qurban'gahlarni we Manasseh Perwerdigarning öyining ikki hoylisigha yasatqan qurban'gahlarni chéqip kukum-talqan qilwetti; u ularning topisini u yerdin élip, Kidron jilghisigha chéchiwetti. **13** Israilning padishahi Sulayman Yérusalémning meshriq teripige we «Halak téghi»ning jenubigha Zidoniylarning yirginchlik buti Ashtarot, Moabiylarning yirginchlik buti Kémosh we Ammonlarning yirginchlik buti Milkongha atap yasatqan

«yuqiri joylar»nimu padishah buzup bulghiwetti. **14** U but tüwrüklerni parchilap, Asherah butlirini késip yiqitip, ular turghan yerlarni adem söngekliri bilen töldirdi. **15** U yene Israilni gunahga putlashturghan, Nibatning ogli Yeroboam Beyt-Elde saldurghan qurban'gah bilen «yuqiri jay»ni, ularni buzup chaqti, andin keyin «yuqiri jay»ni köydürüp kukum-qalqini qiliwetti, Asherah butinimu köydürüwetti. **16** Yosiya burulup qarap, taghdiki qebrilerni körüp, adem ewetip qebrilerdiki söngeklerni kolap chiqirip, qurban'gah üstide köydürdi, shu yol bilen uni bulghiwetti. Bu ishlar Perwerdigarning kalamini yetküzüp, del ularni aldin'ala besharet qilip jakarlighan Xudaning adimining sözining emelge ashurulushi idi. **17** Andin Yosiya: Kóz aldimdiki bu qebre téshi kimning? — dep soridi. Sheherdikiler uninggha: Bu Yehudadin kelgen, silining Beyt-Eldiki qurban'gahni buzghan mushu ishlarini besharet qilghan Xudaning adimining qebrisi iken, dedí. **18** Yosiya: — Uni qoyunglar, héchkim uning söngeklirini midirlatmisun, dep buyrudi. Shuning bilen ular uning söngekliri bilen Samariyedín kelgen peyghemberning söngeklirige héchkimni tegküzimdi. **19** Andin Yosiya Israilning padishahlari Perwerdigarning ghezipini qozghighan, Samariyening sheherliride yasatqan «yuqiri joylar»diki barliq öylerni chaqti; u ularni Beyt-Elde qilghandek qilip, yoqatti. **20** U u yerlerdiki «yuqiri joylar»gha xas bolghan hemme kahlarni qurban'gahning üstide öltürüp, qurbanliq qildi, andin ularning üstige adem söngeklirini köydürdi; u axirida Yérusalémgha yénip bardí. **21** Padishah barliq xelqge yarliq chüshürüp: — Bu ehde kitabida pütülgendek, Xudayinglar Perwerdigargha «ötüp kétish héyti»ni ötküzünglar, dep buyrudi. **22** «Batur hakimlar» Israilning üstidin höküm sürgen künlerdin tartip, ne Israil padishahlarining waqitlirida ne Yehuda padishahlarining waqitlirida undaq bir «ötüp kétish héyti» ötküzülüp baqmighanidi; **23** Yosiya padishahning seltenitining on sekkinchi yilida, Perwerdigargha atap bu «ötüp kétish héyti» Yérusalémde ötküzüldi. **24** Shuningdek Yosiya Yehuda yurtida we Yérusalémde peyda bolghan jinkeshler we palchilarni, terafim mebudliri, herqandaq butlar we barliq bashqa lenetlik nesilerni zémindin yoqatti. Uning shundaq qilishining meqsiti, Hilqiya kahin Perwerdigarning öyidin tapqan kitabda xatirilen'gen Tewrattiki sözlerge emel qilishtin ibaret idi. **25** Uningdek Musagha chüshürülgén qanun'gha intilip pütün qelbi, pütün jéni we pütün küchi bilen Perwerdigargha qaytip, özini béghishlighan bir padishah uningdin ilgiri bolmighanidi we uningdin keyinmu uninggha oxshash bisi bolup baqmidi. **26** Lékin Perwerdigarning achchiqi Manassehning Özini renjitken barliq rezillikliri tüpeylidin Yehudagha tutashqandin keyin, Özining shiddetlik ghezipidin yanmídi. **27** Perwerdigar: — Israilni tashlighandek Yehudanimu Öz közümdin néri qilimen we Özüm tallighan bu sheher Yérusalémni we Men: — «Méning namim shu yerde bolidu» dégen shu ibadetxanini terk qilimen, dedí. **28** Yosiyaning bashqa emelliri hem qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlarining tarix-tezkirilirí» dégen kitabda pütülgén emesmídi? **29** Uning künliride Misirning padishahi Pirewn-Neko Asuriyening padishahigha hujum qilghili Efrat deryasigha bardí. U chaghda Yosiya padishah

Pirewn bilen soqushushqa chiqti; lékin Pirewn uni körüp Megiddoda uni öltürdi. **30** Xizmetkarliri uning ölükini jeng harwisigha sélip Megiddodin Yérusalémgha élip kélip, uni öz qebriside depne qildi. Yurt xelqi Yosiyaning ogli Yehoahazni mesih qilip, atisining ornida padishah qildi. **31** Yehoahaz padishah bolghanda yigirme üç yashta bolup, üç ay Yérusalémde seltenet qildi. Uning anisining ismi Hamutal idi; u Libnahliq Yeremiyaning qizi idi. **32** Yehoahaz bowiliri barliq qilghanliridek, Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **33** Emdi Pirewn-Neko uning Yérusalémde seltenet qilmasliqi üçün, uni Xamat yurtidiki Riblahda solap qoydi we [Yehuda] zéminigha yüz talant kümüsh bilen bir talant altun séliq chüshürdi. **34** Andin Pirewn-Neko Yosiyaning ogli Éliakimni atisining ornida padishah qilip, ismini Yehoakimgha özgertti. U Yehoahazni özi bilen Misirgha élip ketti; Yehoahaz Misirgha kélip shu yerde öldi. **35** Yehoakim kümüsh bilen altunni Pirewn'ge berdi; lékin Pirewnning shu buyruqini ijra qilip pulni tapshurush üçün yurtqa herbir ademning chamigha qarap baj-alwan qoyghanidi; altun we kümüshni u yurtning xelqidin, herbirige salghan ölçem boyiche Pirewn-Nekogha bérishke yighqanidi. **36** Yehoakim padishah bolghanda yigirme besh yashta bolup, on bir yil Yérusalémde seltenet qildi. Uning anisining ismi Zibidah idi; u Rumahliq Pedayaning qizi idi. **37** Yehoakim bowiliri barliq qilghanliridek Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilatti.

24 Uning künliride Babilning padishahi Néboqadnesar [Yehudagha] hujum qilishqa chiqti; Yehoakim uninggha üç yilghiche béqindi boldi, andin uningdin ténip uning hökümranliqigha qarshi chiqti. **2** Shu waqitlarda Perwerdigar uninggha hujum qilishqa Kaldiylar bulangchilar shaykisi, Suriylar bulangchilar shaykisi, Moabiylar bulangchilar shaykisi, we Ammoniylar bulangchilar shaykilirini qozghidi; u ularni Yehudani halak qilish üçün qozghidi. Bu ishlar Perwerdigar Öz qulliri bolghan peyghemberler arqiliq agah qilghan söz-kalamining emelge ashurulushi idi. **3** Derweqe Perwerdigarning éytqinidek, Manassehning gunahliri tüpeylidin Yehudani Öz közliridin néri qilish üçün, bu ishlar Perwerdigar beshigha chüshtti. **4** Chünki [Manassehning] naheq qan töküp, Yérusalémni naheq qanlar bilen toldurghini tüpeylidin, Perwerdigar [Yehudalarni] epu qilishqa köngli unimaytti. **5** Yehoakimning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlarining tarix-tezkirilirí» dégen kitabda pütülgén emesmídi? **6** Yehoakim atabowilirining arisida uxildi; ogli Yehoakin uning ornida padishah boldi. **7** Misirning padishahi bolsa öz yurtidin ikkinchi chiqmídi. Chünki Babilning padishahi «Misir éqini»din tartip Efrat deryasighiche bolghan Misir padishahigha tewe zéminni tartiwalghanidi. **8** Yehoakin padishah bolghanda on sekkiz yashta bolup, üç ay Yérusalémde seltenet qildi. Uning anisining ismi Nehushta idi; u Yérusalémliq Elnataning qizi idi. **9** Yehoakin atisining barliq qilghanliridek Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **10** Babilning padishahi Néboqadnesarning serdarliri Yérusalémgha jeng qilghili chiqip, sheherni qamal qildi. **11** Uning serdarliri sheherni qamal qilip turghanda Néboqadnesar özimu

sheharning sirtig'ha chiqti. **12** Andin Yehudaning padishahi Yehoakin bilan anisi, barliq xizmetkarlari, emeldarlari we aghwatlari Babil padishahining aldigha chiqip uninggha ten berdi. Shundaq qilib Babilning padishahi öz seltenitining sekkizinci yilida uni esir qilib tutti. **13** Néboqadnesar Perwerdigarning öyidiki barliq xeziniler bilan padishahning ordisidiki xezinilerni élip ketti; Perwerdigar agah berginidek, u Israilning padishahi Sulayman Perwerdigarning ibadexanisi üçün yasatqan hemme altun qacha-eswablarni késip sökti. **14** Yérusalémning barliq ahalisini, jümlidin hemme emeldarlar, hemme batur palwanlar, jemi bolup on ming esirni we barliq hünerwenler we tömürchilerni élip ketti; yurttiki xelqtin eng namratlardan bashqa héchkim qalmidi. **15** U Yehoakinni Babilgha élip ketti we shuningdek padishahning anisini, padishahning ayallirini, uning aghwatlari we yurttiki mötiwerlerni esir qilib Yérusalémdin Babilgha élip bard. **16** U batur-palwanlarning hemmisini (yette ming idi), hünerwen we tömürchilerni (jemi bir ming idi) — bularning hemmisi jenggiwar ademler bolup, Babilning padishahi ularni esir qilib, Babilgha élip ketti. **17** Andin Babilning padishahi Yehoakinning taghisi Mattaniyani uning ornida padishah qilib, uning ismini Zedekiyagha özgerti. **18** Zedekiya padishah bolghanda yigirme bir yashta bolup, on bir yil Yérusalémda seltenet qildi. Uning anisi Libnahliq Yeremiyaning qizi bolup, ismi Hamutal idi. **19** Zedekiya Yehoakimning barliq qilghinidek, Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilatti. **20** Perwerdigarning Yérusalémgha hem Yehudagha qaratqan ghezipi tüpeylidin, Perwerdigar ularni Öz huzuridin heydiwetküche bolghan ariliqta, töwendiki ishlar yüz berdi: — awwal, Zedekiya Babil padishahigha isyan kötürdi.

25 Andin shundaq boldiki, uning seltenitining toqquzinci yili, oninchi aying oninchi künde Babil padishahi Néboqadnesar pütkül qoshunigha yétekchilik qilib Yérusalémgha hujum qilishqa keldi; hemde uni qorshiwélip bargah qurup, uning etrapida qasha-poteylerni qurushiti. **2** Shuning bilen sheher Zedekiyaning on birinchi yilighiche muhasiride turdi. **3** Shu yili tötinchi aying toqquzinci küni sheherde éghir qehetchilik hemmini basqan we zémindikiler üçünmu héch ash-ozuq qalmighanidi. **4** Sheher sépili bösüldi; barliq jenggiwar leshkerler qachmaqchi bolup, tün kéchide beder tikiwétishti. Ular padishahning baghchisigha yégin «ikki sépil» ariliqidiki derwazidin kétishti (kaldiylar bolsa sheharning herýénida turatti). Ular [Jordan jilghisidiki] «Arabah tüzlenglikni» boylap qéchishti. **5** Lékin kaldiylerning qoshuni padishahni qoghlap Yérixo tüzlenglikide Zedekiyagha yétishti; uning pütün qoshuni uningdin tarqilip ketkenidi. **6** We ular padishahni tutup, Riblah shehirige, Babil padishahining aldigha apardi; ular shu yerde uning üstige höküm chiqardi. **7** [Babil padishahi] Zedekiyaning oghullirini uning köz aldida qet' qildi; andin Zedekiyaning közlirini oyuwetti; u uni mis kishenler bilen baghlap, Babilgha élip bard. **8** We beshinchi aying yettinchi künde (bu Babil padishahi Néboqadnesarning on toqquzinci yili idi) Babil padishahining xizmetkari,

pasiban bégi Nébozar-Adan Yérusalémgha yétip keldi. **9** U Perwerdigarning öyini, padishahning ordisini we sheherdiki barliq öylerni köydüriwetti; barliq beheywet imaretlerge u ot qoyup köydüriwetti. **10** We pasiban bégi yétekchilikidiki kaldiylerning pütkül qoshuni Yérusalémning etrapidiki pütkül sépilini örüwetti. **11** Pasiban bégi Nébozar-Adan sheherde qalghan bashqa kishilerni, Babil padishahi terepke qéchip teslim bolghanlarni we qalghan hünerwenlerni esir qilib ularni élip ketti. **12** Lékin pasiban bégi zémindiki eng namratlarning bir qismini üzümarliqlarni perwish qilishqa we tériqchilik qilishqa qaldurdi. **13** Kaldiylar Perwerdigarning öyidiki mistin yasalgan ikki tüwrükni, das tegliklirini we Perwerdigarning öyidiki mistin yasalgan «dégiz»ni chéqip, barliq mislirini Babilgha élip ketti. **14** Ular yene [ibadette ishletilidighan] idishlar, жүрек-belgürjekler, laxshigirlar, piyale-texsiler hem mistin yasalgan barliq eswablarni élip ketti; **15** xushbuydanlar we qachilarni bolsa, altundin yasalgan bolsimu, kümüshtin yasalgan bolsimu, ularning hemmisini pasiban bégi élip ketti. **16** We Sulayman [padishah] Perwerdigarning öyi üçün mistin yasatqan ikki tüwrük we «dégiz»ni, shundaqla das tegliklirini élip ketti; bu mis saymanlarning éghirliqini ölchesh mumkin emes idi. **17** Birinchi tüwrükning égziligi on sekkiz gez, uning üstidiki taji bolsa mis bolup, égziligi üç gez idi; uning pütün aylanmis tor sheklide hem anar nusxisida bézelgenidi, hemmisi mistin idi; ikkinchi tüwrükmu uninggha oxshash bolup, umu anar nusxisida bézelgenidi. **18** Pasiban bégi Nébozar-Adan bolsa bash kahin Séraya, orunbasar kahin Zefaniya we ibadetanidiki üç neper ishikbaqarnimu esirge aldı. **19** U sheherdin leshkerlerni bashquridighan bir aghwat emeldarni, sheherdin tapqan orda meslihetchiliridin beshini, yerlik xelqni leshkerlikke tizimlighuchi, yeni qoshunning serdarining katipini we sheherdin atmish neper yerlik kishini tutti. **20** Pasiban bégi Nébozar-Adan bularni Babil padishahining aldigha, Riblahgha élip bard. **21** Babil padishahi Xamat zéminidiki Riblahda bu kishilerni qilichlap öltürüwetti. Shu yol bilen Yehuda öz zéminidin sürgün qilindi. **22** Yehuda zéminida qalghan kishilerni, yeni Babil padishahi Néboqadnesar qaldurghan kishilerni bolsa, u ularni idare qilish üçün, ularning üstige Shafanning newrisi, Ahikamning oghli Gedaliyani teyinli. **23** Dalada qalghan Yehudaning leshker bashliqliri hem leshkerliri Babil padishahining Shafanning newrisi, Ahikamning oghli Gedaliyani zémin üstige hökümranliq qilishqa belgilengenlikini anglap qaldi; shuning bilen [bu leshker bashliqliri ademliri bilen] Mizpah shehirige, Gedaliyaning yénigha keldi; bashliqlar bolsa Netaniyaning oghli Ishmail, Karéahning oghli Yohanan, Netofatliq Tanxumetning oghli Séraya we Maakat jemetidin birsining oghli Jaazaniya idi. **24** Gedaliya ular we ademlirige: «Kaldiylerge béqinishtin qorqmanlar; zéminda olturaqliship Babil padishahigha béqininger, shundaq qilsanglar silerge yaxshi bolidu» dep qesem qildi. **25** Emdi yettinchi ayda shundaq boldiki, shahzade Elishamaning newrisi, Netaniyaning oghli Ishmail on adem élip kélip, Gedaliyani hem Mizpahda uning yénida turghan Yehudiylar we Kaldiylerni urup öltürdi. **26** Shuning bilen barliq xelq, kichik bolsun, chong

bolsun, we leshker bashliqliri ornidin turup Misirgha kirdi; chünki ular Kaldiylerdin qorqatti. **27** We shundaq boldiki, Yehuda padishahi Yehoakin sürgün bolghan ottuz yettinchi yili on ikkinchi aynning yigirme yettinchi küni munu ish yüz berdi; Ewil-Mérodaq Babilgha padishah bolghan birinchi yili, Yehuda padishahi Yehoakinning qeddini kötürüp, uni zindandin chiqardi; **28** U uninggha mulayim söz qilip, uning ornini özi bilen birge Babilda turghan bashqa padishahlarning ornidin yuqiri qildi; **29** Shuning bilen Yehoakin zindandiki kiyimlirini séliwétip, ömrining qalghan herbir künide herdaim padishah bilen bille hemdastixan bolushqa muyesser boldi. **30** Uning nésiwisi bolsa, [Babil] padishahining uninggha béghishlighan daimliq iltipati idi; bu iltipat kündilik idi, yeni uninggha ömrining herbir küni muyesser qilin'ghan.

Tarix-tezkire 1

1 Adem'ata, Shét, Énosh, **2** Kénan, Mahalalél, Yared, **3** Hanox, Metushelah, Lemex, **4** Nuh. Nuhtin Shem, Ham, Yafetler törelgen. **5** Yafetning oghulliri Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Meshek we Tiras idi. **6** Gomerning oghulliri Ashkinaz, Difat we Togarmah idi. **7** Yawanning oghulliri Élishah, Tarshish idi, Kittiyar bilen Rodaniylar uning ewladliri idi. **8** Hamning oghulliri kush, Misir, Put we Qanaan idi. **9** Kushning oghulliri Séba, Hawilah, Sabtah, Raamah we Sabtaka idi. Raamaning oghli Shéba we Dédan idi. **10** Kushtin yene Nimrod törelgen; u yer yüzide nahayiti zeberdes bir adem bolup chiqti. **11** Misirning ewladliri Ludiylar, Anamiylar, Lehabiylar, Naftuhiylar, **12** Patrosiylar, Kasluhiylar (Filistiyler Kasluhiylardin chiqqan) we Kaftoriylar idi. **13** Qanaandin tunji oghul Zidon törilip, kéyin yene Het törelgen. **14** Uning ewladliri yene yebusiylar, amoriylar, girkashiylar, **15** Hiwiylar, Arkiylar, Siniylar, **16** Arwadiylar, Zemariylar we Xamatiylar idi. **17** Shemning oghulliri Élam, Ashur, Arfaxshad, Lud, Aram; [Aramning oghulliri] Uz, Hul, Geter, Meshek idi. **18** Arfaxshadtin Shélah törelidi, Shélahatin Éber törelidi. **19** Éberdin ikki oghul törelgen bolup, birining ismi Peleg idi, chünki u yashighan dewrde yer yüzi bölünüp ketkenidi; Pelegning inisining ismi Yoqtan idi. **20** Yoqtandin Almodad, Shelef, Xazarmawet, Yérah, **21** Hadoram, Uzal, Diklah, **22** Ébal, Abimael, Shéba, **23** Ofir, Hawilah, Yobab törelidi. Bularning hemmisi Yoqtanning oghulliri idi. **24** Shem, Arfaxshat, Shélah, **25** Éber, Peleg, Reu, **26** Sérug, Nahor, Terah, **27** andin Abram dunyagha keldi (Abram bolsa Ibrahimning özi). **28** Ibrahimning oghulliri Ishaq bilen Ismail idi. **29** Töwendikiler ularning ewladliri: Ismailning tunji oghli Nébayot bolup, qalghanliri Kédar, Adbeel, Mibsam, **30** Mishma, Dumah, Massa, Hadad, Téma, **31** Yetur, Nafish, Qedemah; bularning hemmisi Ismailning oghulliri idi. **32** Ibrahimning toqili Keturahdin törelgen oghullar Zimran, Yoqshan, Médan, Midiyan, Ishbak we Shuah idi. Yoqshanning oghulliri Shéba bilen Dédan idi. **33** Midiyaning oghulliri Efah, Éfer, Hanox, Abida, Eldaah idi. Bularning hemmisi Keturahning ewladliri. **34** Ibrahimdin Ishaq törelidi. Ishaqning oghulliri Esaw bilen Israil idi. **35** Esawning oghulliri Élifaz, Réuel, Yeush, Yaalam we Korah idi. **36** Élifazning oghulliri Téman, Omar, Zefi, Gatam, Kénaz, Timna we Amalek idi. **37** Réuelning oghulliri Nahat, Zerah, Shammah bilen Mizzah idi. **38** Séirning oghulliri Lotan, Shobal, Zibion, Anah, Dishon, Ézer we Dishan idi. **39** Hori bilen Homam Lotanning oghulliri idi (Timna Lotanning singlisi idi). **40** Shobalning oghulliri Alyan, Manahat, Ebal, Shefi bilen Onam idi. Zibionning oghulliri Ayah bilen Anah idi. **41** Anahning oghli Dishon idi. Dishonning oghulliri Hamran, Eshban, Itran bilen Kéran idi. **42** Ézerning oghulliri Bilhan, Zaawan, Yaakan idi. Dishanning oghulliri uz bilen Arran idi. **43** Israilargha hökümraniq qilidighan padishah bolmighan zamanlarda, Édom zéminigha padishah bolghanlar munu kishiler: Béorning oghli Béla; uning paytexti Dinhabah dep atilatti. **44** Béla ölgendin kéyin Bozrahliq Zerahning oghli Yobab uning ornigha padishah boldi. **45** Yobab ölgendin kéyin Temanlarning yurtidin bolghan Husham

uning ornigha padishah boldi. **46** Husham ölgendin kéyin Bédadning oghli Hadad uning ornigha padishah boldi; Hadad dégen bu adem Moab dalasida Midiyanlarni tarmar qilghan, uning paytextining ismi Awit idi. **47** Hadad ölgendin kéyin Masrekahliq Samlah uning ornigha padishah boldi. **48** Samlah ölgendin kéyin derya boyidiki Rehobottin kelgen Saul uning ornigha padishah boldi. **49** Saul ölgendin kéyin Akborning oghli Baal-Hanan uning ornigha padishah boldi. **50** Baal-Hanan ölgendin kéyin Hadad uning ornigha padishah boldi. Uning paytextining ismi Pay idi. Uning ayalining ismi Mehéabel bolup, Mey-Zahabning newrisi, Matredning qizi idi. **51** Andin Hadad öldi. **52** Édomluqlarning qebile bashliqliri: Qebile bashliq Timna, qebile bashliq Aliya, qebile bashliq Yetet, qebile bashliq Oholibamah, qebile bashliq Elah, qebile bashliq Pinon, **53** Qebile bashliq Kénaz, qebile bashliq Téman, qebile bashliq Mibzar, **54** Qebile bashliq Magdiyel, qebile bashliq Iram; bularning hemmisi Édomdiki qebile bashliqliridur.

2 Israilning oghulliri Ruben, Shiméon, Lawiy, Yehuda, Issakar, Zebulun, **2** Dan, Yüsiip, Binyamin, Naftali, Gad we Ashirdin ibaret. **3** Yehudaning oghli Ér, Onan we Shilah idi. Bu üçheylen Qanaanliq Shuyaning qizidin bolghan. Yehudaning tunji oghli Ér Perwerdigarning neziride rezil bolghanliqidin Perwerdigar uning jénini alghan. **4** Yehudagha kélini Tamardin Perez bilen Zerah törelgen. Yehudaning jemi besh oghli bolghan. **5** Perezning oghulliri Hezron bilen Hamul idi. **6** Zerahning oghulliri Zimri, Étan, Héman, Kalkol bilen Dara qatarliq besh idi. **7** Karmining oghli Akar idi. Akar bolsa Xuda lenet qilghan nersini élip, «Israilgha bala-qaza keltürgüchi» bolup chiqti. **8** Etanning oghli Azariya idi. **9** Hezronidin törelgen oghullar Yerahmiyel, Ram we Kaleb idi. **10** Amminadab Ramdin törelgen; Nahshon Amminadabtin törelgen; Nahshon Yehuda qebilisining bashliq bolghan. **11** Salmon Nahshondin törelgen; Boaz Salmondin törelgen. **12** Obad Boazdin törelgen; Yesse Obeddin törelgen. **13** Yessening oghullirining tunjisi Éliab, ikkinchisi Abinadab, üçinchisi Shimiya, **14** tötinchisi Netanel, beshinchisi Radday, **15** altinchisi Ozem, yettinchisi Dawut idi. **16** Zeruiya bilen Abigail ularning singlisi idi. Zeruiyaning Abishay, Yoab we Asahel dégen üç oghli bar idi. **17** Amasa Abigaildin törelidi; Amasaning atisi Ismailardin bolghan Yeter idi. **18** Kaleb Azubah (Yériot depmu atilidu)tin oghul kördi; [Azubahtin] bolghan oghulliri Yeshar, Shobab we Ardon idi. **19** Azubah ölgendin kéyin Kaleb yene Efratni aldi; Efrat uninggha Xurni tughup berdi. **20** Xurdin Uri törelidi; Uridin Bezael törelidi. **21** Kéyin Hezron Giléadning atisi Makirning qizini élip bir yastuqqa bash qoyuwidi (u atmish yashqa kirgende uni alghan), uningdin Segub törelidi. **22** Segubtin Yair törelidi; Yairning Giléad zéminida yigirme üç shehiri bar idi. **23** Gesur bilen Aram shu yurttikilerdin «Yairning yéza-qishlaqliri»ni, Kinatni we uninggha qarashliq yézilar bolup jemi atmish yéza-sheherni tartiwidi. Yuqiriqlarning hemmisi Giléadning atisi Makirning ewladliridur. **24** Hezron Kaleb-Efratahda ölgendin kéyin, ayali Abiyah uninggha Ashxorni tughdi; Ashxor Tekoaning atisi idi. **25** Hezronning tunji oghli Yerahmiyelning oghulliri Ram, Bunah, Oren, Ozem we Axiyah idi. **26** Yerahmiyelning Atarah dégen yene bir

ayali bar idi, u Onamning anisi idi. **27** Yerahmiyelning tunji oghli Ramning oghulliri Maaz, Yamin we Éker idi. **28** Onamning oghulliri Shammay bilen Yada idi; Shammayning oghulliri Nadab bilen Abishur idi. **29** Abishurning ayalining ismi Abihayil bolup, Abihayildin uninggha Ahban bilen Molid törelidi. **30** Nadabning oghulliri Seled bilen Appayim idi; Seled ta ölgüche oghul perzent körmigen. **31** Yishi Appayimning oghli; Shéshan Yishining oghli; Axlay Shéshanning oghli idi. **32** Shammayning inisi Yadaning oghulliri Yeter bilen Yonatan idi; Yeter taki ölgüche oghul perzent körmigen. **33** Pelet bilen Zaza Yonatanning oghulliri idi. Yuqiriqlarning hemmisi Yerahmiyelning ewladliridir. **34** Shéshan qiz perzent körüp, oghul perzent körmigenidi; Shéshanning Misirliq Yarxa deydighan bir maliyi bar idi. **35** Shéshan qizini maliyi Yarxagha xotunluqqa bergen, uningdin Yarxagha Attay törelgen. **36** Attaydin Natan; Natandin Zabab törelgen. **37** Zabadtin Iflal; Iflaldin Obed törelgen. **38** Obedtin Yehu; Yehudin Azariya törelgen. **39** Azariyadin Helez; Helezdin Elasa törelgen. **40** Elasahtin Sismay; Sismaydin Shallum törelgen. **41** Shallumdin Yekamiya; Yekamiyadin Elishama törelgen. **42** Yerahmiyelning inisi Kalebning oghulliri töwendikiler: Misha uning tunji oghli bolup, Zifning atisi idi; Marishahmu uning oghli bolup, Hébronning atisi idi. **43** Hébronning oghulliri Korah, Tappuah, Rekem we Shéma idi. **44** Shémadin Raham törelgen; u Yorkéamning atisi idi; Shammay Rekemdin törelgen. **45** Maon Shammayning oghli; Maon Beyt-Zurning atisi idi. **46** Kalebning toqli Efahdin Haran, Moza we Gazez törelgen. Harandin Gazez törelgen. **47** Yaxdayning oghulliri Regem, Yotam, Geshan, Pelet, Efah we Shaafar idi. **48** Kalebning toqli Maakahdin Shéber bilen Tirxanah törelgen; **49** Uningdin yene Madmannahning atisi Shaaf, Makbining atisi we Gibéahning atisi Shiwa törelgen. Aksah Kalebning qizi idi. **50** Yuqiriqlarning hemmisi Kalebning ewladliri. Efratahning tunji oghli Xurning oghulliri: Kiriati-Yéarimning atisi Shobal, **51** Beyt-Lehemning atisi Salma, Beyt-Gaderning atisi Xaref idi. **52** Kiriati-Yéarimning atisi Shobalning ewladliri: Xaroeh hemde Manaxatlarning yérimi idi. **53** Kiriati-Yéarim jemetliridikiler itriyler, putiylar, shumatiylar, mishraiylar bolup, bu jemetlerdin yene zoratiylar bilen eshtayoliylar ayrilip chiqqan. **54** Salmaning ewladliri Beyt-Lehem bilen Nitofatlar, Atrot-Beyt-Yoablar, Manahatlarning yérim qismi, zoriylar, **55** Yabezde olturaqliship qalghan Tewrat xettatliri, yeni tiratiylar, shimiatiylar bilen sukatiylar idi. Bularning hemmisi kényler bolup, Rekab jemetining bowisi Xamatning ewladliridin idi.

3 Dawutning Hébronda tughulghan oghulliri: tunji oghli Amnon bolup, Yizreellik Axinoamdin bolghan; ikkinchi oghli Daniyal Karmellik Abigaildin bolghan; **2** üçinchi oghli Abshalom Geshurning padishahi Talmayning qizi Maakahdin bolghan; tötinchi oghli Adoniya bolup, Haggittin bolghanidi; **3** beshinchi oghli Shefatiya bolup, Abitaldin bolghanidi; altinchi oghli Itriyam bolup, uning ayali Eglahdin bolghanidi. **4** Bu alte oghul Dawuttin Hébronda törelgen; u Hébronda yette yil alte ay, Yérusalémda bolsa otuz üç yil seltene qilghan. **5** Yérusalémda uninggha Ammiyelning qizi

Bat-Shuadin bu töteylen törelgen: ular Shimiya, Shobab, Natan we Sulayman idi. **6** Yene Ibhara, Elishama, Elifelet, **7** Nogah, Nefeg, Yafiya, **8** Elishama, Eliyada, Elifelet qatarliq toqquz oghul bolghan. **9** Bularning hemmisi Dawutning oghulliri idi; uningdin bashqa toqalliridin bolghan oghullar bar idi; Tamar ularning singlisi idi. **10** Sulaymanning oghli Rehoboam, Rehoboamning oghli Abiya, Abiyaning oghli Asa, Asaning oghli Yehoshafat, **11** Yehoshafatning oghli Yoram, Yoramning oghli Ahaziya, Ahaziyaning oghli Yoash, **12** Yoashning oghli Amaziya, Amaziyaning oghli Azariya, Azariyaning oghli Yotam, **13** Yotamning oghli Ahaz, Ahazning oghli Hezekiya, Hezekiyaning oghli Manasseh, **14** Manassehning oghli Amon, Amonning oghli Yosiya idi. **15** Yosiyaning oghulliri: tunji oghli Yohanan, ikkinchi oghli Yehoakim, üçinchi oghli Zedekiya, tötinchi oghli Shallum idi. **16** Yehoakimning oghulliri: oghli Yekoniyah bilen oghli Zedekiya. **17** Sürgün qilin'ghan Yekoniyahning oghulliri: — Shéaltiel uning oghli idi; **18** yene Malqiram, Pedayah, Shenazzar, Yekamiya, Hoshama we Nebadiya idi. **19** Pedayahning oghulliri Zerubbabel bilen Shiméi idi; Zerubbabelning perzentliri: — Meshullam bilen Hananiya we ularning singlisi Shélotim idi; **20** Uning yene Hashubah, Ohel, Berekiya, Hasadiya, Yushab-Hesed qatarliq besh oghli bar idi. **21** Hananiyaning oghulliri Pilatiya we Yeshaya idi; uning ewladliri yene Réfayaning oghulliri, Arnanning oghulliri, Obadiyaning oghulliri we Shékaniyaning oghulliri idi. **22** Shékaniyaning ewladliri munular: uning oghli Shémaya; Shémayaning oghulliri Hattush, Yigéal, Bariya, Néariya, Shafat bolup jemi alte idi. **23** Néariyaning oghulliri Elyoyinay, Hezekiya, Azrikam bolup jemi üç idi. **24** Elyoyinayning oghulliri Xodawiya, Eliyashib, Pelaya, Akkub, Yohanan, Délaya, Anani bolup jemi yette idi.

4 Yehudaning oghulliri Perez, Hezron, Karmi, Xur we Shobal idi. **2** Shobalning oghli Réayadin Jahat törelidi; Jahattin Axumay bilen Laxad törelidi. Bular Zoratiy jemetidin idi. **3** Étamning oghulliri Yizreel, Ishma, Idbash idi; ularning singlisining ismi Hazililponi idi. **4** Gedorning atisi Penuel; Xushahning atisi Ézer idi; bularning hemmisi Beyt-Lehemning atisi bolghan Efratahning tunji oghli Xurdin törelgen. **5** Tekoaning atisi Ashxurning Héléah we Naarah dégen ikki ayali bar idi. **6** Naarah Ashxurgha Axuzzam, Hefer, Temeni, Axasharini tughup berdi; bularning hemmisi Naarahning oghulliri. **7** Héléahning oghulliri Zeret, Zohar bilen Etnan we **8** Koz idi; Kozdin Anob, Hazzibiba bilen Xarumning oghli Axarhelning jemetliri törelidi. **9** Yabez öz qérindashliri ichide hemmidin bek hörmetlik idi, anisi: «Tughuti üstide bek azaplandim» dep uninggha Yabez dégen isimni qoyghan. **10** Yabez Israilning Xudasigha nida qilip: «Méni nahayiti köp beriketlengen bolsang, zéminimni kéngéytseng, qolung bilen méni yölep, bala-qazadin saqlap, manga azab-oqubetni körsetmigeysen!» — dep tilidi. Xuda uning tiligini ijabet eyledi. **11** Shuxahning inisi Kélubtin Méxir törelgen; Méxir Éshtonning atisi idi. **12** Éshtondin Beyt-Rafa, Paséah we Ir-Nahashning atisi Téxinmah törelidi; bularning hemmisi Rikahliqlar idi. **13** Kénazning oghli Otniyel bilen Séraya idi; Otniyelelning oghli Xatat bilen Méonotay idi. **14** Méonotaydin Ofrah

törelidi. Sérayadin «Hünérwenler jilghisi»dikilerning ejdadi bolghan Yoab törelidi (ular eslade hünérwenler idi). **15** Yefunnehnig oghli Kalebnig oghulliri Iru, Élah bilen Naam idi; Élahning oghli Kénaz idi. **16** Yehallilelnig oghulliri Zif bilen Zifah, Tiriya bilen Asariyel idi. **17** Ezraning oghulliri: — Yeter, Méred, Éfer we Yalonlar; Méred Pirewnning qizi Bitiyani aldi; u hamilidar bolup Meriyem, Shammay bilen Éshhtëmoaning atisi Ishbahni tughdi. Bular Bitiyadin bolghan oghullar. Méredning Yehudalardin bolghan ayali bolsa Gedorning atisi Yeredni, Sokohning atisi Heber bilen Zanoahning atisi Yekutiyléni tughdi. **19** Nahamning singlisi Xodiyaniy alaydin Garmiliq Kélahning atisi bilen Maakat jemetidin bolghan Éshhtëmoaning atisi törelgen. **20** Shimonning oghulliri Ammon we Rinnah, Ben-Hanan bilen Tilon idi. Yishining oghulliri Zohet bilen Bin-Zohet idi. **21** Shélah Yehudaning oghli idi; uningdin törelgen Lékahning atisi Ér, Mareshahning atisi Laadah we Beyt-Ashbiyada olturaqlashqan chekmen toqughuchilarning jemetliri **22** we yene Yokim, Kozibaliqlar, Yoash bilen Saraf (bular ikkisi Moab yurtigha hökümraniq qilghan) we Yashubi-Lehemlermu bar idi (bularning hemmisi qedimki xatirilerdur). **23** Bular Nétayim we Gederahda olturaqlashqan bolup, kulalchilar idi; ular shu yerde turup padishahning xizmitide bolatti. **24** Nemuel we Yamin, Yarib, Zerah bilen Saul Shiméonning oghulliri idi. **25** Shallom Saulning oghli; Mibsam Shallomning oghli, Mishma Mibsamning oghli idi. **26** Mishmaning ewladliri töwendikiler: — Mishmaning oghli Xammui; Xammuiening oghli Zakkur; Zakkurning oghli Shimey idi. **27** Shimeyning on alte oghli, alte qizi bar idi; uning aka-inilirining perzentli köp bolmighachqa, ularning herqaysisining jemetining perzentliri Yehuda jemetiningkidek undaq köp bolmighan. **28** Ular Beer-shéba, Moladah, Hazar-Shual, **29** Bilkah, Ézem, Tolad, **30** Bétuel, Xormah, Ziklag, **31** Beyt-Markabot, Hazar-Susim, Beyt-Biri we Shaaraingha makanlashqanidi. Taki Dawut padishahning dewrigiche bularning hemmisi ularning sheherliri idi. **32** Ular olturaqlashqan joylar Étam, Ayin, Rimmon, Token we Ashan qatarliq besh shehernimu öz ichige alghan. **33** We bu sheherlerning öpchürisidiki barliq yéza-kentler taki Baalg'a qeder shulargha qaraytti. Bular bolsa ular makanlashqan joylar bolup, ularning öz nesebnamilirimu bar idi. **34** [Ularining jemet bashliri] Méshobab, Yamlek, Amaziyaning oghli Yohshah, **35** Yoél, Yosibiyanning oghli Yehu (Yosibiya Sérayaning oghli, Séraya Asielning oghli idi), **36** Elyoyinay, Yaakobah, Yeshohaya, Asaya, Adiel, Yesimiel, Binaya **37** we Shifining oghli Zizalar idi (Shifi Allonning oghli, Allon Yedayaning oghli, Yedaya Shimrining oghli, Shimri Shémayanning oghli idi). **38** Yuqirida xatirilep ötülgén isimlarning hemmisi herqaysi jemet bashliri idi; bularning jemetlirining hemmisi nahayiti güllen'genidi. **39** Ular qoy padilirigha otlaq izlep taki Gedor éghizighiche, yeni jilghining kün chiqish teripigiche barghanidi. **40** Ular shu yerde yapyéshil, nahayiti munbet bir otlaq tapqan; u yer tolimu keng, hem taza hem tinch idi. Ilgiri shu yerde olturaqlashqanlar Hamdikilerdin iken. **41** Yuqirida tilgha élip ötülgén kishiler Yehudaning padishahi Hezekiyaning zamanida shu [Hamdikilerning] chédirlirigha we u yerlerde

olturushluq Mionluqlargha hujum qilip ularni tamamen yoqatqanidi, taki бүгүн'ge qeder; ular shularning barliqde makanlashti, chünki u yerlerde padilirini baqqudek otlaq bar idi. **42** Shu chaghlarda Shiméonlardin yene besh yüz kishi Séir téghigha qarap mangdi, ularning yolbashchiliri Yishining oghulliri Pilatiya, Néariya, Réfaya bilen Uzriel idi; **43** ular qéchip tirik qalghan Amalekernimu öltürüp, бүгүн'ge qeder shu yerde makanlaship ötüwatidu.

5 Israilning tunji oghli Rubenning oghulliri munalar: — (Ruben gerche tunji oghul bolghini bilen, lékin [atisining toqili bilen] zina qilghanliq uchün, uning chong oghulluq hoquqi Israilning oghli bolghan Yüsüpning oghullirigha ötküzüwétilgen. Shunga nesebname boyiche u chong oghul hésablanmaydu. **2** Yehuda qérindashliri ichide üstünlükke ige bolghan bolsimu we idare qilghuchi uningdin chiqqan bolsimu, lékin chong oghulluq hoquqi Yüsüpke tewe bolup ketken): — **3** Israilning tunjisi Rubenning oghulliri munalar: — Hanox we Pallu, Hezron we Karmi. **4** Yoélning ewladliri munalar: — [Yoélning] oghli Shémaya, Shémayaning oghli Gog, Gogning oghli Shimey, **5** Shimeyning oghli Mikah, Mikahning oghli Réaya, Réayaning oghli Baal, **6** Baalning oghli Beerah, Beerah Asuriye padishahi Tilgat-Pilneser teripidin tutqun qilip kétilgen. U chaghta u Ruben qebilisining bashliqi idi. **7** Uning iniliri nesebnamiside xatirilen'gendek, jemetlirining tarixi boyiche yolbashchi bolghan Jeiyel, Zekeriya we Béla dep pütülgénidi. **8** (Béla Azazning oghli, Azaz Shémanning oghli, Shéma Yoélning oghli idi). Yoéllar Aroerde, Nébo we Baal-Méon'ghiche sozulghan joylarda turatti. **9** Ular yene kün chiqishqa qarap taki Efrat deryasining bu teripidiki chólnig kirish éghizigha qeder olturaqlashti; chünki ularning Giléad teritidiki charwa malliri köpiyip ketkenidi. **10** Saulning seltenitining künliride ular Hagariylar bilen urush qilisti; Hagariylar ularning qolida meghlup bolghandin kéyin ular Giléadning kün chiqish teripidiki pütün zéminda Hagariylarning chédirlirida makanlashti. **11** Ularining udulida Gadning ewladliri taki Salikahgha qeder Bashan zéminigha makanlashqanidi. **12** Bashanda makanlashqanlardin qebile bashliqi Yoél, muawin qebile bashliqi Shafam bar idi; yene Yanay bilen Shafatmu bar idi. **13** Ularining uruqtughqanliri jemetnamiler boyiche Mikail, Meshullam, Shéba, Yoray, Yakan, Ziya we Éber bolup, jemi yette idi. **14** Yuqiridikilerning hemmisi Abihayilning oghulliri idi. Abihayil Xurining oghli, Xuri Yaroyahning oghli, Yaroyah Giléadning oghli, Giléad Mikailning oghli, Mikail Yeshishayning oghli, Yeshishay Yahdning oghli, Yahdo buzning oghli idi; **15** Gunining newrisi, Abdielning oghli Axi ularning jemet beshi idi. **16** Ular Giléadqa, Bashan'gha we Bashan'gha tewe yéza-kentlerge, shundaqla pütkül Sharon yayliqigha, taki tört chétigiche makanlashqanidi. **17** Bularning hemmisi Yehuda padishahi Yotam we Israil padishahi Yeroboamning seltenitining künliride nesebnamilerge pütülgénidi. **18** Ruben, Gad qebililirining we Manasseh yérim qebilisining batur, qalqan-qilich tutalaydighan, oqya atalaydighan hem jengge mahir qiriq töt ming yette yüz atmish jenggiwar adimi bar idi. **19** Ular Hagariylar, Yeturlar, Nafishlar we Nodablar bilen jeng qilghan. **20** Ular jeng qilghanda medet tépip,

Hagariylar we ular bilen ittapaqdashlarning hemmisi ularning qoligha tapshurulgan; chunki ular jeng ustide Xudagha nida qilgan; ular Uninggha tayan'ghachqa, Xuda ularning tiligini ijabet qilgan. **21** Ular yene dushmaning charwa-mallirini, jumladin ellik ming toge, ikki yuz ellik ming qoy, ikki ming ehshikini olja alghan we yuz ming janni esir alghan. **22** Bu urush Xudaning niyitidin bolghachqa, dushmendin olgenler nahayiti kop bolghan; sürgün qilin'ghuche ular shularning yerini ishghal qilip turghan. **23** Manassehning yerim qebilisidikiler Bashandin Baal-hermon, Sénir, Hermon téghigha qeder bolghan zéminda yéyilip makanlashti. Ular zor köpeygen. **24** Ularning jemet bashliklari Efer, Ishi, Eliyel, Azriel, Yerimiya, Xodawiya we Yahdiyel idi; ularning hemmisi nahayiti batur jengchiler, meshhur mótiwerler, shundaqla herqaysisi öz jemetige jemet béshi idi. **25** Ular ata-bowilirining Xudasidin yuz örip, buzluqluq qilip Xuda eslide özliri aldida yoqatqan shu yerdiki taipilerning ilahlirigha egiship ketti. **26** Shuning bilen Israilning Xudasi Asuriye padishahi Pul (yeni Asuriye padishahi Tilgat-Pilneser)ning rohini qozghishi bilen, u ularni, yeni Ruben qebilisidikilerni, Gad qebilisidikilerni we Manasseh yerim qebilisidikilerni Xalah, Xabor we Xaragha hem Gozan deryasi boyigha sürgün qilip élip ketti; ularning ewladliri taki бүгүн'ge qeder téxiche shu yerde makanliship turmaqta.

6 Lawiyning oghulliri Gershon, Kohat we Merari. **2** Kohatning oghli Amram, Izhar, Hébron we Uzziel idi. **3** Amramning perzentliri Harun, Musa we Meryem idi. Harunning oghli Nadab, Abihu, Eliazar we Itamar idi. **4** Eliazardin Finihas, Finihastin Abishua, **5** Abishuadin Bukki, Bukkidin Uzzi, **6** Uzzidin Zerahiya, Zerahiya din Mérayot, **7** Mérayottin Amariya, Amariya din Axitub, **8** Axitubtin Zadok, Zadoktin Aximaaz, **9** Aximaazdin Azariya, Azariya din Yohanan, **10** Yohanandin Azariya (bu Azariya Yérusalémda Sulayman salghuzghan muqeddes öyde kahnliq xizmitide bolghan), **11** Azariya din Amariya, Amariya din Axitub, **12** Axitubtin Zadok, Zadoktin Shallum, **13** Shallumdin Hilqiya, Hilqiya din Azariya, **14** Azariya din Séraya, Séraya din Yehozadak töreldi; **15** Perwerdigar Néboqadnesarning wastisi bilen Yehudadikiler bilen Yérusalémdikilerni sürgün qilidighan chaghda, bu Yehozadakmu sürgün qilin'ghan. **16** Lawiyning oghli Gershon, Kohat we Merari. **17** Gershonning oghullirining ismi Libni we Shimey idi. **18** Kohatning oghulliri Amram, Izhar, Hébron we Uzziel idi. **19** Merarining oghulliri Mahli we Mushi idi. Bular Lawiylargha mensup herqaysi jemetler ichidiki aililer idi. **20** Gershonning ewladliri töwendikiche: Gershonning oghli Libni, Libnining oghli Jahat, Jahatning oghli Zimmah, **21** Zimmahning oghli Yoah, Yoahning oghli Iddo, Iddoning oghli Zerah, Zerahning oghli Yiyatiray idi. **22** Gohatning ewladliri töwendikiche: Gohatning oghli Amminadab, Amminadabning oghli Korah, Korahning oghli Assir, **23** Assirning oghli Elkanah, Elkanahning oghli Ébiasaf, Ébiasafning oghli Assir, **24** Assirning oghli Tahat, Tahatning oghli Uriel, Urielning oghli Uzziya, Uzziyaning oghli Shaul idi. **25** Elkanahning oghulliri Amasay we Aximot, **26** Aximotning oghli Elkanah, Elkanahning oghli Zofay, Zofayning oghli Nahat, **27** Nahatning oghli Éliab, Éliabning oghli Yeroham,

Yerohamning oghli Elkanah idi. **28** Samuilning oghulliri töwendikiche: tunji oghli Yoél, ikkinchi oghli Abiya idi. **29** Merarining ewladliri töwendikiche: Merarining oghli Mahli, Mahlining oghli Libni, Libnining oghli Shimey, Shimeyning oghli Uzza, **30** Uzzaning oghli Shimiya, Shimiyaning oghli Haggiya, Haggiyaning oghli Asaya idi. **31** Dawut ehde sanduqi obdan orunlashturulghandin kéyin Perwerdigarning öyde neghmichilik ishlirigha mes'ul bolushqa töwendiki kishilerni qoydi. **32** Ular taki Sulayman Yérusalémda Perwerdigarning öyini yasatqan'gha qeder, «jamaet chédiri»ning aldida küy éytish xizmitini ötep keldi. Ular wezipisini belgilengen tertipi bilen ötigenedi. **33** Töwendikiler wezipe ötigen ademler we ularning ewladliri: — Kohatning ewladliri ichide: — neghmichi Héman bar idi. Héman Yoélning oghli, Yoél Samuilning oghli idi. **34** Samuil Elkanahning oghli, Elkanah Yerohamning oghli, Yeroham Eliyelning oghli, Eliyel Toahning oghli, **35** Toah Zufning oghli, Zuf Elkanahning oghli, Elkanah Mahatning oghli, Mahat Amasayning oghli, **36** Amasay Elkanahning oghli, Elkanah Yoélning oghli, Yoél Azariyaning oghli, Azariya Zefaniyaning oghli, **37** Zefaniya Tahatning oghli, Tahat Assirning oghli, Assir Ébiasafning oghli, Ébiasaf Korahning oghli, **38** Korah Izharning oghli, Izhar Kohatning oghli, Kohat Lawiyning oghli, Lawiy Israilning oghli idi. **39** [Hémanning] ong teripide xizmette turghan qérindishi Asaf idi. Asaf bolsa Berekiyaning oghli, Berekiya Shimiyaning oghli, **40** Shimiya Mikailning oghli, Mikail Baasiyaning oghli, Baasiya Malkiyaning oghli, **41** Malkiya Étnining oghli, Étni Zerahning oghli, Zerah Adayaning oghli, **42** Adaya Étanning oghli, Étan Zimmahning oghli, Zimmah Shimeyning oghli, **43** Shimey Jahatning oghli, Jahat Gershomning oghli, Gershom Lawiyning oghli idi. **44** [Héman bilen Asafning] sol teripide xizmette turghan qérindashliri Merarining ewladliridin Étanlar idi. Étan bolsa Kishining oghli idi, Kishi Abdining oghli, Abdi Malluqning oghli, **45** Malluq Hashabiyaning oghli, Hashabiya Amaziyaning oghli, Amaziya Hilqiyaning oghli, **46** Hilqiya Amzining oghli, Amzi Banining oghli, Bani Shémerning oghli, **47** Shémer Mahlining oghli, Mahli Mushining oghli, Mushi Merarining oghli, Merari Lawiyning oghli idi. **48** Ularning qalghan Lawiy qérindashliri bolsa hemmisi Xudaning öyi, yeni ibadet chédiridiki [bashqa] xizmetlerni béjirishke atalghanidi. **49** Harun we uning ewladliri bolsa Xudaning xizmetkari Musaning tapilighinidek köydürme qurbanliq sunulidighan qurban'gahta qurbanliqlar sunup, xushbuyghada xushbuy yéqip, muqeddesghadiki barliq xizmetlerni ada qilatti, shundaqla Israilar üçün kechürüm-kafaret ishlirini qilatti. **50** Harunning ewladliri töwendikiche: Harunning oghli Eliazar, Eliazarning oghli Finihas, Finihasning oghli Abishuya, **51** Abishuyaning oghli Bukki, Bukkining oghli Uzzi, Uzzining oghli Zerahiya, **52** Zerahiyaning oghli Mérayot, Mérayotning oghli Amariya, Amariyaning oghli Axitub, **53** Axitubning oghli Zadok, Zadokning oghli Aximaaz idi. **54** Töwendikiler Harunning ewladlirining öz zémini ichide makan tutup olturghan yerliri: — Kohat jemetining yerliri bolsa (mushu yerler chek tashlash arqiliq ulargha teqsim qilin'ghan): — **55** Yehuda zéminidiki Hébron we Hébronning töt etrapidiki étiqliqliri ulargha teqsim

qilin'ghan **56** (lékin bu sheharning etrapidiki otluqlar we sheherge qarashliq yéza-kentler bolsa Yefunnehning og'li Kalebke bérildi). **57** Harunning ewladlirigha «panahliq shehiri» Hébron bérildi; buningdin bashqa Libnah bilen uninggha tewe étizliqlar, Yattir, Éshatémoa we uninggha tewe étizliqlar, **58** Hilén we uninggha tewe étizliqlar, Debir we uninggha tewe étizliqlar, **59** Ashan we uninggha tewe étizliqlar, Beyt-Shemesh we uninggha tewe étizliqlar mu teqsim qilin'ghan; **60** Yene Binyamin qebilisidiki zémindin Géba we uninggha tewe étizliqlar, Alletmet we uninggha tewe étizliqlar, Anatot we uninggha tewe étizliqlar bölüp bérilgen. Ular jemetliri boyiche érishken sheher jemi on üç boldi. **61** Kohatning bashqa ewladlirigha bolsa tashlan'ghan chekke chiqqini boyiche, Manasseh yérin qebilisining zémindin on sheher bölüp bérildi. **62** Gershomning ewladlirigha, jemetige qarap, Issakar qebilisi, Ashir qebilisi, Naftali qebilisi we Bashan yurtidiki Manasseh yérin qebilisining zémindin on üç sheher bölüp bérildi. **63** Merarining ewladlirigha, jemetige qarap, tashlan'ghan chekke chiqqini boyiche, Ruben qebilisi, Gad qebilisi we Zebulun qebilisidin on ikki sheher bölüp bérildi. **64** Israillar shundaq qilip bu sheherlerni we ulargha tewe étizliqlarning hemmisini Lawiylargha bölüp berdi. **65** Ular tashlan'ghan chekke chiqqini boyiche, yene yuqirida nami atalghan sheherlerni Yehuda qebilisidin, Shíméon qebilisidin we Binyamin qebilisidin élip ulargha berdi. **66** Kohatning ewladliridin bolghan bezi jemetlerge Efraim qebilisining zémini tewesidiki sheherlerdin bölüp bérilgenlirimu boldi. **67** Israillar ulargha [yene ikki] «panahliq shehiri», yeni Efraim taghliqigha jaylashqan Shekem we uninggha tewe étizliqlarni we Gezer we uninggha tewe étizliqlarni berdi; **68** Yene Yokmiyam we uninggha tewe étizliqlarni, Beyt-Horon we uninggha tewe étizliqlarni, **69** Ayjalón we uninggha tewe étizliqlarni, Gat-Rimmon we uninggha tewe étizliqlarni ulargha berdi. **70** [Israillar yene] Manasseh yérin qebilisidin Anér we uninggha tewe étizliqlarni, Biléam we uninggha tewe étizliqlarni Kohatning qalghan jemetlirige berdi. **71** Gershomning ewladlirigha Manasseh yérin qebilisidiki jemetlerning zémindin Bashandiki Golan we Golan'gha tewe étizliqlar, Ashtarot we uninggha tewe étizliqlar bérildi; **72** Issakar qebilisidin Kedeshe we uninggha tewe étizliqlar, Dabirat we uninggha tewe étizliqlar, **73** Ramot we uninggha tewe étizliqlar, Anem we uninggha tewe étizliqlar bérildi; **74** Ashir qebilisidin ulargha Mashal we uninggha tewe étizliqlar, Abdon we uninggha tewe étizliqlar, **75** Xukok we uninggha tewe étizliqlar, Rehob we uninggha tewe étizliqlar bérildi; **76** Naftali qebilisidin Galiliyediki Kedeshe we uninggha tewe étizliqlar, Hammon we uninggha tewe étizliqlar, Kiriataiyam we uninggha tewe étizliqlar mu bérildi. **77** Merarining qalghan ewladlirigha bolsa Zebulun qebilisidin Rimmono we uninggha tewe étizliqlar, Tabor we uninggha tewe étizliqlar bérildi; **78** Yene Ruben qebilisiningkidin, Iordan deryasining u teripidin, Yérixoning sherqiy udulidiki, yeni Iordan deryasining künciqish boyidiki yerlerdin chöldiki Bezer we uninggha tewe étizliqlar, Yahzah we uninggha tewe étizliqlar, **79** Kedemot we uninggha tewe étizliqlar, Méfaat we uninggha tewe étizliqlar bérildi; **80** Gad qebilisidinmu bolsa ulargha Giléadtiki Ramot

we uninggha tewe étizliqlar, Mahanaim we uninggha tewe étizliqlar, **81** Heshbon we uninggha tewe étizliqlar, Yaazer we uninggha tewe étizliqlar bérildi.

7 Issakarning oghulliri: — Tola, Puah, Yashub we Shimron dégen töteylen idi. **2** Tolaning oghulliri: — Uzzi, Réfaya, Yériyel, Yahmay, Yibsam we Samuildin ibaret, bularning hemmisi jemet béshe idi. Dawutning zamanida Tolaning adem sani nesebnamilerde yigirme ikki ming alte yüz batur jengchi dep xatirilen'gen. **3** Uzziyning og'li Izraqiya idi, Izraqiyaning oghulliri Mikail, Obadiya, Yoél we Ishiya idi. Bu besheylenning hemmisi jemet béshe idi. **4** Nesebnamiler boyiche ular bilen bille hésablan'ghanlardin jenggiwar ottuz alte ming adem bar idi; chünki ularning xotun, bala-chaqiliri nahayiti köp idi. **5** Bularning Issakarning barliq jemetliri ichidiki batur jengchi qérindashliri bilen qoshulup, neseb boyiche tizimgha élin'ghan jemi seksen yette ming adimi bar idi. **6** Binyaminning Béla, Beker we Yediyayel dégen üç og'li bar idi. **7** Bélaning Ézbon, Uzzi, Uzziel, Yerimot we Iri dégen besh og'li bolup, hemmisi jemet béshe idi; ularning nesebnamilerige tizimgha élin'ghan jemi yigirme ikki ming ottuz töt batur jengchi bar idi. **8** Bekerning oghulliri Zémirah, Yoash, Eliézer, Elyoyinay, Omri, Yeremot, Abiya, Anatot we Alamet idi. Bularning hemmisi Bekerning oghulliri bolup, **9** jemet bashliri idi; ularning nesebnamilerige tizimgha élin'ghan jemi yigirme ming ikki yüz batur jengchi bar idi. **10** Yediyayelning og'li Bilhan idi; Bilhanning oghulliri Yeush, Binyamin, Exud, Kenaanah, Zétan, Tarshish we Axishahar idi; **11** Bularning hemmisi Yediyayelning ewladliri, jemet bashliri we batur jengchiler idi. Ularining nesebnamilerige tizimlan'ghanlarning jengge chiqilaydighanliri jemi on yette ming ikki yüz idi. **12** Shuppiylar we Xuppiylar bolsa yene Irning ewladliri idi; Xushiylar Axerning ewladliri idi. **13** Naftalining oghulliri: Yahziel, Guni, Yezer, Shallom; bularning hemmisi Bilhanning oghulliri idi. **14** Manassehning oghulliri: — Uning Suriyelik toqilidin Asriel törelgen; uningdin yene Giléadning atisi Makir tugulghan. **15** Makir Shuppiylar we Xuppiylar arisidinmu ayal alghan (Makirning singlisining ismi Maakah idi). Makirning yene bir ewladining ismi Zelofihad idi, Zelofihadning peqet birnechche qizila bolghan. **16** Makirning ayali Maakah og'ul tug'up, uninggha Peresh dep at qoyghan; Pereshning inisining ismi Sheresh idi; Shereshning og'li Ulam we Rakem idi. **17** Ulamning og'li Bédan idi. Bularning hemmisi Giléadning ewladliri; Giléad Makirning og'li, Makir Manassehning og'li idi. **18** Giléadning singlisi Hammoleketin Ishhod, Abiézer we Mahalah tugulghan. **19** Shémidaning oghulliri Axiyan, Shekem, Likxi we Aniam idi. **20** Efraimning ewladliri: Uning og'li Shutilah, Shutilahning og'li Bered, Beredning og'li Tahat, Tahatning og'li Éliadah, Éliadahning og'li Tahat, **21** Tahatning og'li Zabad, Zabadning og'li Shutilah idi (Ézer bilen Éliad Gatliqlarning charwa mallirini bulang-talang qilghili chüshkende, shu yerlik Gatliqlar teripidin óltürülgen. **22** Ularining atisi Efraim bu baliliri üçün xéli künlergiche matem tutqachqa, uning buraderliri uninggha teselli bergili kelgen. **23** Efraim ayali bilen bille qayta bir yastuqqa bash qoyghan. Ayali hamilidar bolup, bir

oghul tughqan; Efraim uninggha ailem bala-qazagha yuluqti dep, Bériyah dep isim qoyghan. **24** Uning qizi Üstün Beyt-Horon bilen Töwen Beyt-Horonni we Uzzen-Sheerahni bina qilghan). **25** Bériyahning oghli Réfah bilen Reshef idi; Reshefning oghli Télah, Télahning oghli Tahan, **26** Tahanning oghli Ladan, Ladanning oghli Ammihud, Ammihudning oghli Elishama, **27** Elishamaning oghli Nun, Nunning oghli Yeshua idi. **28** Efraimlarning zémini we makanlashqan yerliri Beyt-El we uninggha tewe yéza-kentler bolup, künciqish teripide Naraan, künpétish teripide Gezer bilen uninggha tewe yéza-kentler; Shekem we uninggha tewe yéza-kentler, taki Gaza we uninggha tewe yéza-kentlerge sozulatti. **29** Manasseh qebilisining zéminigha tutashqan yene Beyt-Shéan we uninggha tewe yéza-kentler; Taanaq we uninggha tewe yéza-kentler; Megiddo we uninggha tewe yéza-kentler; Dor we uninggha tewe yéza-kentlermu bar idi. Israïlning oghli Yüsüpnning ewladliri mana mushu yerlerge makanlashqanidi. **30** Ashirning oghulliri: — Yimnah, Yishwah, Yishwi we Bériyah; ularning Sérah dégen singlisimu bar idi. **31** Bériyahning oghli Xeber bilen Malkiel bolup, Malkiel Birzawitning atisi idi. **32** Xéberdin Yaflet, Shomer, Xotam we ularning singlisi Shuya törelgen. **33** Yafletning oghulliri Pasaq, Bimhal we Ashwat; bular Yafletning oghulliri idi. **34** Shemerning oghulliri Axi, Rohgah, Xubbah we Aram idi. **35** [Shemerning] inisi Helemning oghli Zofah, Yimna, Shelesh we Amal idi; **36** Zofahning oghli Suah, Harnefer, Shual, Béri, Imrah, **37** Bézer, Xod, Shamma, Shilshah, Itran we Beerah idi. **38** Yeterning oghulliri Yefunneh, Pispah we Ara idi. **39** Ullaning oghulliri Arah, Xanniel we Riziya idi. **40** Bularning hemmisi Ashirning ewladliri bolup, her qaysisi jemet bashliri, alamet batur jengchiler, yolbashchilar idi; ularning jemetliri boyiche nesebnamige tizimlan'ghanda, jengge chiqilaydighanliri jemi yigirme alte ming idi.

8 Binyaminning tunji oghli Béla, ikkinchi oghli Ashbel, üçinchi oghli Axarah, **2** tötinchi oghli Noxah, beshinchi oghli Rafa idi. **3** Bélaning oghulliri Addar, Géra, Abihud, **4** Abishua, Naaman, Axoah, **5** Géra, Shéfufan we Huram idi. **6** Töwendikiler Exudning ewladliri: — Naaman, Axiyah we Géra (eslide ular Gébalıqlarning jemet béshi idi. Gébalıqlar Manahatqa köchürüwétılgenidi. Bularnı köchürüwetküchi bolsa Géra idi; uningdin Uzza bilen Axihud törelgen). **8** Shaharaim Hushim bilen Baara dégen ikki ayalini qoyuwetkendin kéyin Moab diyarida oghul perzent körgen. **9** Uning Xodesh dégen ayalidin Yobab, Zibiya, Mésha, Malkam, **10** Yeuz, Shaqiya, Mirmah dégen oghullar törelgen; uning bu oghullirining hemmisi jemet béshi bolghanidi. **11** Hushimdinmu uninggha Abitub, Elpaal dégen oghullar törelgen. **12** Elpaalning oghulliri Éber, Misham we Shémed (Shémed Ono bilen Iod dégen ikki sheherni we ulargha tewe yéza-kentlerni bina qilghan), **13** Bériyah we Shéma idi. U ikkisi Ayjalondikiler ichide jemet bashliri bolup, Gat ahalisini qoghliwetkenidi. **14** Axiyo, Shashaq, Yeremot, **15** Zebadiya, Arad, Éder, **16** Mikail, Ishpah we Yoxa bolsa Bériyahning oghulliri idi. **17** Zebadiya, Meshullam, Hizki, Xéber, **18** Ishméray, Yézliya we Yobablarning hemmisi Elpaalning oghulliri idi. **19** Yakim, Zikri, Zabdi, **20** Eliyenay, Ziltay, Eliyel,

21 Adaya, Béraya we Shimratlar Shimeyning oghulliri idi. **22** Ishpan, Éber, Eliyel, **23** Abdon, Zikri, Hanan, **24** Hananiya, Élam, Antotiya, **25** Éfdéah we Penueller Shashaqning oghulliri idi. **26** Shamshiray, Shéxariya, Ataliya, **27** Yaaréshiya, Eliya we Zikrilar Yerohamning oghulliri idi. **28** Yuqiriqlarning hemmisi nesebnamilerde xatirilen'gen jemet béshi idi; bular hemmisi mótiwerler bolup, Yérusalémgha makanlashqanidi. **29** Gibéonning atisi Jeiyel Gibéon'gha makanlashqanidi; uning ayalining ismi Maakah idi. **30** Uning tunji oghli Abdon, qalghan oghulliri Zur, Kish, Baal, Nadab, **31** Gédor, Axiyo, Zéker we Miklot idi; **32** Miklottin Shiméya törelgen. Bularmu qérindashliri bilen Yérusalémda qoshna olturushatti. **33** Nerdin Kish törelgen; Kishtin Saul törelgen; Sauldin Yonatan, Malkishua, Abinadab we Ésh-Baal törelgen. **34** Mérib-Baal Yonatanning oghli idi; Mikah Mérib-Baaldin törelgen. **35** Mikahning oghulliri Piton, Melek, Tariya we Ahaz idi. **36** Ahazdin Yehoaddah törelgen; Yehoaddahdin Alemet, Azmawet we Zimri törelgen; Zimridin Moza törelgen; **37** Mozadin Binéa törelgen; Binéaning oghli Rafa, Rafaning oghli Éliasah, Éliasahning oghli Azel idi. **38** Azelning ata oghli bar idi, ularning ismi Azrikam, Bokéru, Ishmail, Shéariya, Obadiya we Hanan idi; bularning hemmisi Azelning oghulliri idi. **39** Azelning inisi Yéshekning tunji oghlining ismi Ulam, ikkinchi oghlining ismi Yéush, üçinchi oghlining ismi Elifelet idi. **40** Ularning oghullirining hemmisi batur jengchi, oqyachi idi; ularning oghulliri we newrilri nahayiti köp bolup, jemi bir yüz ellik idi. Yuqiriqlarning hemmisi Binyamin ewladliridin idi.

9 Pütkül Israillar neseb boyiche tizimgha élin'ghanidi. Mana, ular «Israïl padishahlirining xatirisi» dégen kitabgha pütülgendur. **2** Yehudalar bolsa asiqliq qilghanliqidin Babilgha sürgün qilin'ghan. Hemmidin awwal qaytip kélip öz zémini we öz sheherlirige makanlashqanlar bolsa bir qisim Israillar, kahinlar, Lawiylar we ibadetxana xizmetkarliri idi. **3** Yérusalémgha makanlashqanlar bolsa Yehuda qebilisi, Binyamin qebilisi, Efraim qebilisi we Manasseh qebilisidin bir qisimliri idi. **4** Ularining ichide Yehudaning oghli Perezning ewladliridin Utay bar idi; Utay Ammihudning oghli, Ammihud Omrining oghli, Omri Imrining oghli, Imri Banining oghli idi. **5** Shilohning ewladliri ichide uning tunji oghli Asaya we uning oghulliri bar idi. **6** Zerahning ewladliridin Yeuél we ularning uruq-tughqanliri bolup jemi alte yüz toqsan adem bar idi. **7** Binyaminning ewladliri ichide Hassinuahning ewrisi, Hodawiyaning newrisi, Meshullamning oghli Sallu bar idi; **8** yene Yerohamning oghli Yibniya, Mikrining newrisi, Uzzining oghli Élah we Ibiniyaning ewrisi, Réuelning newrisi, Shefatiyaning oghli Meshullam **9** hemde ularning uruq-tughqanliri bar idi; ular nesebnamisi boyiche tizimlan'ghanda jemi toqquz yüz ellik alte adem idi. Yuqirida tilgha élin'ghanlar öz jemetige jemet béshi idi. **10** Kahinlar ichide Yedaya, Yehoyarib, Yaqin we **11** Azariya bar idi. Azariya Xudaning öyini bashqurghuchi bolup, Hilqiyaning oghli, Hilqiya Meshullamning oghli, Meshullam Zadokning oghli, Zadok Mérayotning oghli, Mérayot Axitubning oghli idi. **12** Yene Malkiyaning ewrisi, Pashxurning newrisi, Yerohamning oghli Adaya hemde

Adiyelning oghli Maasay bar idi; Adiyel Yahzerahning oghli, Yahzerah Meshullamning oghli, Meshullam Meshillémitning oghli, Meshillémit Immerning oghli idi. **13** Ularning qérindashliri hemmisi jemet bashliri bolup, jemi bir ming yette yûz atmish adem idi; ularning hemmisi Xudaning ôyidiki xizmetlerni qilishqa béktilgen iqtidarliq kishiler idi. **14** Lawiy qebilisidin Merarining ewladliri ichide Hashabiyaning ewrisi, Azrikamning newrisi, Hashshubning oghli Shémaya bar idi; **15** Yene Baqbaqqar, Heresh, Galal we Asafning ewrisi, Zikrining newrisi, Mikaning oghli Mattaniya; **16** yene Yedutunning ewrisi, Galalning newrisi, Shémayaning oghli Obadiya hemde Elkanahning newrisi, Asaning oghli Berekiya bar idi; bularning hemmisi Nitofatliqlarning yéza-kentlirige makanlashqanidi. **17** Derwaziwenler Shallum, Aqqub, Talmon, Aximan we ularning qérindashliri idi; Shallum ularning beshi idi. **18** Ular taki hazirgiche sherq tereptiki «padishahning derwazisi»da [derwaziwenlik] qilip kelmekte; ular ilgiri Lawiylarning chédirgahida derwaziwenlik qilghanidi. **19** Korening ewrisi, Ébiasafning newrisi, Korahning oghli Shallum hemde uning atisining jemetidiki qérindashliri bolghan Korahiylar [Xudaning ôyining] xizmitini bashquratti, chédirning ishiklirini baqatti; ularning ata-bowiliri eslide Perwerdigarning chédirgahini bashqurushqa qoyulghan, [ibadet] chédirining ishikini baqqanidi. **20** Ilgiri Eliazarning oghli Finihas ularning yolbashchisi bolghan; Perwerdigar uning bilen bille bolghan. **21** Meshelemiyanning oghli Zekeriya bolsa jamaet chédirining derwaziweni bolghanidi. **22** Derwaziwenlikke tallan'ghan bu kishiler jemi ikki yûz on ikki kishi idi; ular öz yéza-kentliride, nesebliri boyiche tizimlan'ghan (eslide Dawut we aldin körgüchi Samuil ularni amanet qilin'ghan wezipilirige békittenidi. **23** Ular we ularning ewladliri Perwerdigarning ôyi, yeni muqeddes chédirning ishik-derwazilirini bégishqa béktilgenidi). **24** Sherqiy, gherbiy, shimaliy we jenubiy ishik-derwazilirida derwaziwenler béktilgenidi. **25** Ularning yéza-kentlerde olturushluq qérindashliri bolsa her yette künde nôwet boyiche kélip ular bilen birge xizmette bolatti. **26** Töt derwaziwen bégi Lawiylardin idi; ulargha tapshurulghini Perwerdigarning ôyidiki ambar-xezinilerni bégish idi. **27** Bégish mes'uliyiti ularning üstide bolghachqa, ular kéchide Perwerdigarning ôyining etrapidiki orunlirida turatti hemde her küni etigende ishik-derwazilarni échishqa mes'ul idi. **28** Ulardin bir qismi [ibadetxana] xizmitide ishlitilidighan eswab-üskünilerge mes'ul idi; ular sanap epchiqip, sanap epkirip qoyatti. **29** Ularning yene bir qismi tapshurulghini boyiche qacha-quchilar we muqeddes joydiki barliq eswab-üsküniler, shundaqla aq un, sharab, zeytun méyi, mestiki we xushbuy buyumlargha mes'ul idi. **30** Kahinlarning oghulliridin beziler xushbuy buyumlardin etir yasaytti. **31** Lawiylardin Mattitiah, yeni Korahiylardin Shallumning tunji oghlining wezipisi qazan néni éتيشke mes'ul idi. **32** Ularning qérindashliri, Kohatning ewladliri ichide «teqdim nan»gha mes'ul bolup, her shabat küni tizidighan'gha nanlarni teyyarlaytti. **33** Lawiylarning jemet bashliri bolghan neghmichiler ibadetxanidiki ôylerde turup, bashqa xizmetlerni qilmay, kéche-kündüz öz ishliri bilenla bolatti. **34** Yuqiridiki kishilarning

hemmisi Lawiylar ichidiki yolbashchilar bolup, hemmisi öz nesebi boyiche jemet beshi idi; bularning hemmisi Yérusalémda turatti. **35** Gibéonning atisi Jeiyel Gibéon'gha makanlashqanidi. Uning ayalining ismi Maakah idi. **36** Uning tunji oghli Abdon, qalghan oghulliri Zur, Kish, Baal, Ner, Nadab, **37** Gédor, Axiyo, Zekeriya we Miklot idi. **38** Miklottin Shiméyam törelgen. Bularmu ôzlrining qérindashlirining yénida Yérusalémda qoshna olturushatti. **39** Nerdin Kish törelgen, Kishtin Saul törelgen, Sauldin Yonatan, Malkishuya, Abinadab we Ésh-Baal törelgen. **40** Mérib-Baal Yonatanning oghli idi; Mérib-Baaldin Mikah törelgen. **41** Mikahning oghulliri Piton, Melek, Tahriya we Ahaz idi. **42** Ahazdin Yarah törelidi; Yarahdin Alemet, Azmawet we Zimri törelgen. Zimridin Moza törelgen; **43** Mozadin Binéa törelgen; Binéaning oghli Réfaya, Réfayaning oghli Éliasah, Éliasahning oghli Azel idi. **44** Azelning alte oghli bar idi, ularning ismi Azrikam, Bokéru, Ishmail, Shéariya, Obadiya we Hanan idi; bularning hemmisi Azelning oghulliri.

10 Filistiylar Israillargha hujum qiliwidi, Israillar Filistiylarning aldidin qachti, ular Gilboa téghida qirip yoqitildi. **2** Filistiylar Saul bilen uning oghullirini tap bésip qoghliidi; ular axiri Saulning oghulliridin Yonatan, Abinadab, malki-shualarni urup ôltürdi. **3** Saulgha qarshi jeng intayin shiddetlik boldi; oqachilar Saulgha yétiship oqya étip uni yarilandurdi. **4** Andin Saul yaragh kötürgüchisige: Qilichingni sughurup méni sanjip ôltürüwetkin; bolmis bu xetnisizler kélip méni sanjip, méni xorluqqa qoyushi mumkin, dédi. Lékin yaragh kötürgüchisi intayin qorqup kétip, unimidi. Shuning bilen Saul qilichni élip üstige özini tashlidi. **5** Yaragh kötürgüchisi Saulning ölginini körüp, umu oxshashla özini qilichning üstige tashlap uning bilen teng öldi. **6** Shuning bilen Saul, üç oghli hem pütün ailisidikiler shu künde biraqla öldi. **7** Emd wadida turghan Israillar eskerlirining qachqanliqini we Saul bilen oghullirining ölginini körginide, ular sheherlirini tashlap qachti, Filistiylar kélip u joylarda orunlashti. **8** Emd shundaq boldiki, etisi Filistiylar ôltürülgenlarning kiyim-kécheklirini saldurualghili kelgende Gilboa téghida Saul bilen oghullirining ölük yatqanliqini kórdi-de, **9** kiyimlirini saldurup, kallisini we sawut-yaraghlirini élip ketti hemde bularni Filistiylarning zéminining hemme yerlirige apirip, öz butlirigha we xelqge xush xewer yetküzdü. **10** Ular Saulning sawut-yaraghlirini ularning butxanisida qoyup, kallisini Dagon butxanisigha ésip qoydi. **11** Emd Yabesh-Giléadda olturghuchilar Filistiylarning Saulgha barliq qilghanlirini anglihanda **12** ularning ichidiki hemme baturlar atlinip, Saul bilen oghullirining jesetlirini élip, ularni Yabeshke qayturup kélip, Yabeshniki dub derixining tüwige depne qildi we yette kün roza tutti. **13** Shuning bilen Saul Perwerdigargha qilghan wapasizliqi üçün öldi; u Perwerdigarning söz-kalamigha kirmey we hetta Perwerdigardin yol sorimay, belki palchi jinkeshning yénigha bérp uningdin yol sorighanidi. Shunga Perwerdigar uni ôltürüp, padishahliqini Yessening oghli Dawutqa ôtküzüp berdi.

11 U chaghdada barliq Israil jamaiti Hébron'ga kélip Dawutning qéshigha yigililish: «Qarisila, biz ózilirining et-söngekliridurimiz! **2** Burun Saul bizning üstimizde seltelen qilghandimu Israil xelqige jengge chiqip-kirishke yoblashchi bolghan ózliri idila. Ózilirining Xudaliri bolghan Perwerdigarmu ózlrige: — Sen Méning xelqim Israilning padichisi bolup ularni baqisen we Israilning emiri bolisen, dégenidi» — dédi. **3** Shuning bilen Israil aqsqaqallirining hemmisi Hébron'ga kélip padishah Dawutning qéshigha kélishti; Dawut Hébronda Perwerdigarning aldida ular bilen bir ehde tüzüshti. Andin ular Perwerdigarning Samuilning wastisi bilen éytqini boyiche, Dawutni Mesih qilip, Israilni idare qilishqa padishah qilip tiklidi. **4** Dawut bilen barliq Israil xelqi Yérusalémgha keldi (Yérusalém shu chaghdada «Yebus» dep atilatti, zémindiki ahale bolghan Yebusiylar shu yerde turatti). **5** Yebus ahalisi Dawutqa: «Sen bu yerge héchqachan kirelmeysen!» dédi. Biraq Dawut Zion dégen qorghanni aldi (shu yer «Dawutning shehiri» depmu atilidu). **6** Dawut: «Kim aldi bilen Yebusiylargha hujum qilsa, shu kishi yoblashchi we serdar bolidu» dédi. Zeruiyaning oggli Yoab aldi bilen atlinip chiqip, yoblashchi boldi. **7** Dawut qorghanda turatti, shunga kishiler u qorghanni «Dawut shehiri» dep atashti. **8** Dawut sheherni Millodin bashlap töt etrapidiki sépilighiche yéngiwashtin yasatti; sheherning qilghan qismini Yoab yasatti. **9** Dawut künden kün'ge qudret tapti, chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar uning bilen bille idi. **10** Töwendikiler Dawutning palwanliri ichide yoblashchilar idi; ular Perwerdigarning Israilgha éytqan sözi boyiche pütkül Israil bilen birliship, Dawutning padishahliqini musthekem qilip, birlikte uni padishah qilishqa küchidi. **11** Töwendikiler Dawutning palwanlirining tizimlik boyiche xatirilen'gendur: — Hakmoniylardin bolghan Yashobiam yoblashchilar ichide béshi idi; u neyzisini piqiritip bir qétimdila üch yüz ademni öltürgen. **12** Uningdin qalsa Axoxiy Dodoning oggli Eliazar bolup, u «üch palwan»ning biri idi; **13** Ilgiri Filistiylar Pas-Damminda jeng qilishqa yigilighanda, u Dawut bilen u yerde idi. U yerde arpa ösüp ketken bir étizliq bolup, xelq Filistiylarning aldidin beder qachqanidi; **14** ular bolsa étizliqning otturisida turuwélip, hem étizliqni qoghdighan, hem Filistiylarni tarmar qilghan; Perwerdigar ene shu yol bilen ularni ghayet zor ghelibige érishtürgen. **15** Öttüz yoblashchi ichidin [yene] üçeylen Qoram tashliqtiki Adullarning gharigha chüshüp Dawutning yénigha keldi. Filistiylarning qoshuni bolsa «Refayim jilghisi»da bargah qurghanidi. **16** Bu chaghdada Dawut qorghanda, Filistiylarning qarawulgahi Beyt-Lehemde idi. **17** Dawut ussap: «Ah, birs manga Beyt-Lehemning derwazisining yénidiki quduqtin su ekilip bergen bolsa yaxshi bolatti!» déwidi, **18** bu üch palwan Filistiylarning leshkerghahidin bösüp ötüp, Beyt-Lehemning derwazisining yénidiki quduqtin su tartti we Dawutqa élip keldi; lékin u uningdin ichkili unimidi, belki suni Perwerdigargha atap töküp: **19** «Xudayim bu ishni mendin néri qilsun! Men hayatining xewpte qélishigha qarimighan bu kishilarning qénini ichsem qandaq bolidu? Chünki buni ular hayatining xewpte qélishigha qarimay élip kelgen!» dédi. Shunga Dawut

bu suni ichkili unimidi. Bu üch palwan qilghan ishlar del shular idi. **20** Yoabning inisi Abishay üçining béshi idi; u üch yüz adem bilen qarshiliship neyzisini piqiritip ularni öltürdi. Shuning bilen u bu «üch palwan» ichide nami chiqqanidi. **21** U mushu «üch palwan» ichide hemmidin bek hörmetke sazawer bolghan bolsimu, lékin yenila awwalqi üçeylen'ge yetmeytti. **22** Yehoyadaning oggli Binaya Kabzeelid bolup, bir batur palwan idi; u köp qaltis ishlarni qilghan. U Moabiy Arielning ikki ogghini öltürgen. Yene qar yaghqan bir küni azgalgha chüshüp, bir shirni öltürgenidi. **23** U yene qolida bapkarning oqidek bir neyzisi bar, boyining égziliki besh gez kélidighan bir Misirlqini qetl qildi; u bir hasa bilen uninggha hujum qilip, uning neyzisini qolidin tartiwélip öz neyzisi bilen öltürdi. **24** Yehoyadaning oggli Binaya mana bu ishlarni qilghan. Shuning bilen üch palwan ichide nam chiqarghanidi. **25** Mana, u héliqi ottuz palwandinmu bekrek shöhret qazan'ghan bolsimu, lékin aldinqi üch palwan'gha yetmeytti. Dawut uni özining pasiban bégi qilip teyinligen. **26** Qoshundiki palwanlar bolsa: — Yoabning inisi Asahel, Beyt-Lehemlik Dodoning oggli Elhanan, **27** Harorluq Shammot, Pilonluq Helez, **28** Tekoaliq Ikkeshning oggli Ira, Anatotluq Abiézer, **29** Xushatliq Sibbekay, Axohluq Ilay, **30** Nitofatliq Maharay, Nitofatliq Baanahning oggli Xeleb, **31** Binyamin ewladliridin Gibéahliq Ribayning oggli Ittay, Pironotluq Binaya, **32** Gaash wadiliridin kelgen Xuray, Arbatliq Abiyel, **33** Baharumluq Azmawet, Shalbonluq Élyahba, **34** Gizonluq Hashemning ogulliri, Hararliq Shagining oggli Yonatan, **35** Hararliq Sakarning oggli Ahiyam, Urning oggli Élifal, **36** Mekeratliq Hefer, Pilonluq Axiyah, **37** Karmellik Hezro, Ezbayning oggli Naaray, **38** Natanning inisi Yoél, Hagrining oggli Mibhar, **39** Ammonluq Zelek, Zeruiyaning oggli Yoabning yaragh kötürgüchisi bolghan Beerotluq Naharay, **40** Itriliq Ira, Itriliq Gareb, **41** Hittiy Uriya, Ahlayning oggli Zabad, **42** Ruben qebilisidin Shizaning oggli, Rubenler ichide yoblashchi bolghan Adina we uninggha egeshken ottuz adem, **43** Maakahning oggli Hanan, Mitniliq Yoshafat, **44** Ashtaratliq Uzziya, Aroerlik Xotamning oggli Shama bilen Jeiyel, **45** Shimrining oggli Yédiyayel bilen uning inisi tiziliq Yoxa, **46** Mahawiliq Eliyel, Elnaamning ogulliri Yeribay bilen Yoshawiya, Moabliq Yitma, **47** Eliyel, Obed we Mezobaliq Yaasiyellerdin ibaret idi.

12 Dawut kishning oggli Saulning bésimi sewebidin Ziklagda yoshurunup yatqan chaghdada munu kishiler Dawutning yénigha kélishti (ularning hemmisi Dawutqa jeng qilishta yarem bergen baturlardin idi; **2** oqya bilen qorallan'ghan bolup, ong qoli bilenmu, sol qoli bilenmu oqya we salgha atalaytti; ular Saulning Binyamin qebilisidin bolghan tughqanliri idi): **3** — ularning yoblashchisi Axiézer, andin qalsa Yoash bolup, ikkisi Gibéahliq Shémaahning oggli idi; yene Azmawetning oggli Yeziyel bilen Peletmu; yene Berakah bilen Anatotluq Yehu, **4** Gibéonluq Yishmayamu bar idi. Yishmaya «ottuz palwan» ichide batur bolup shu ottuzigha yétekchilik qilghuchi idi; yene Yeremiya, Yahaziye, Yohanan we Gederatliq Yozabad, **5** Eluzay, Yerimot, Bialiya, Shemariya, Xarufuq Shefatiya, **6** Korahliqlardin bolghan Elkanah, Yishiya, Azarel, Yoézer we Yashobiamlar; **7** yene Gedorluq Yerohamning oggli Yoélah bilen Zebadiya

bar idi. **8** Gad qebilisidin beziler chöldiki qorghan'gha bérp Dawutqa béqindi. Ularning hemmisi jengge mahir, qalqan we neyze bilen qorallan'ghan batur jengchiler idi; ularning turqi beeyni shirgha, chaqqanliqi beeyni taghdiki boken'ge oxshaytti. **9** Ularning birinchisi Ézer, ikkinchisi Obadiya, üchinchisi Éliab, **10** tötinchisi Mishmannah, beshinchisi Yeremiya, **11** altinchisi Attay, yettinchisi Eliyel, **12** sekkizinchisi Yohanan, toqquzinchisi Elzabad, **13** oninchisi Yeremiya, on birinchisi Makbannay idi. **14** Bularning hemmisi Gad qebilisidin, qoshun ichide serdarlar idi; eng kichiki yüz leshkerge, eng chongi ming leshkerge yétékchi idi. **15** Birinchi ayda, Iordan deryasi teship qirghaqtin ashqan chaghda, deryadin ötüp, sherqge we gherbke qaraydighan barliq jilghilardikilerni tiripiren qilip qachurghanlar del mushu ademler idi. **16** Binyamin qebilisi bilen Yehuda qebilisidinmu kishiler qorghan'gha kélip Dawutqa béqin'ghan. **17** Dawut chiqip ularni qarshi élip: «Eger siler tinchliq niyitide manga yaram bérishke kelgen bolsanglar, siler bilen bir jan bir dil bolimen, lékin qollirimda héch naheqliq bolmighan méni dushmanlirimge sétiwetmekchi bolsanglar, ata-bowilirimning Xudasi buni nezirige élip höküm chiqarghay!» — dédi. **18** Bu chaghda Xudaning Rohi héliqi ottuz palwanning yobashchisi Amasaygha chüshiwidi, u: «Ah Dawut, biz sanga béqindumiz; Ah Yessening ogli, biz sen bilen billidurmiz; Özüngge aman-tinchliq, aman-tinchliq bolghay! Sanga yaram bergüchilergimu aman-tinchliq bolghay! Chünki séning Xudaying sanga medetkardur» Shuning bilen Dawut ularni élip qélip, «zerbida etret bashliqliri» qildi. **19** Dawut ilgiri Filistiyler bilen birlikte Saulgha qarshi urushqa atlan'ghanda, Manasseh qebilisidiki beziler Dawut terepke ötti (lékin ular [Filistiylerge] yaram bermidi, chünki Filistiylerning emirliri: «Dawut öz ghojis Saul terepke ötüp kétishi mumkin, undaqa beshimiz ketmey qalmaydu!» dep meslihetliship ularni qayturup ketmekchi bolghanidi). **20** Dawut Ziklagga qaytip barghanda, Manasseh qebilisidiki Adnah, Yozabad, Yediyayel, Mikail, Yozabad, Élixu, Ziltaylar kélip uninggha qoshuldi. Bularning hemmisi Manasseh qebilisining mingbeshiliri idi. **21** Ular Dawut qaraqchilargha qarshi jeng qilghanda uninggha yaramleshti; ularning hemmisi batur palwanlar, qoshundiki yobashchilar idi. **22** Chünki shu künlerde Dawutqa yaram bérish üçün her küni ademler kélip qoshulup, xuddi Xudaning qoshunidek zor bir qoshun bolup ketkenidi. **23** Perwerdigarning söz-kalimi emelge ashurulup, Saulning padishahliqini Dawutqa élip bermekchi bolghan qorallan'ghan jengchiler yobashchiliri bilen Hébron'gha, uning yénigha keldi. Ularning sani töwendikiche: — **24** Yehudalardin qalqan we neyze bilen qorallan'ghanlar jemiye alte ming sekkiz yüz kishi bolup, hemmisi jengge teyyarlan'ghanidi. **25** Shiméonlardin jengge teyyarlan'ghan batur jengchiler jemiye yette ming bir yüz kishi, **26** Lawiylardin jemiye töt ming alte yüz kishi; **27** Yehoyada Harunlarning jemet béshi bolup, uninggha egeshkenler jemiye üç ming yette yüz kishi idi. **28** Yene yash bir batur jengchi Zadok we uning jemetidin yigirme ikki yobashchi bar idi. **29** Binyaminlardin, Saulning uruq-tughqanliridinmu üç ming kishi bar idi; shu chaghqa qeder bularning köpinchisi Saul jemetini

qollap kelmekte idi. **30** Efraimlardin, öz jemetliride yüz-abroy tapqan batur ezimetler jemiye yigirme ming sekkiz yüz kishi idi. **31** Manasseh yérin qebilisi ichide nami püttilgen, Dawutni padishah qilip tikleshke kelgenler jemiye on sekkiz ming kishi idi. **32** Issakarlardin zaman-weziyetni chüshinidighan, Israilning qandaq qilishi kéreklikini bilidighan yobashchilar jemiye ikki yüz kishi idi; ularning hemme qérindashliri ularning emrige boysunatti. **33** Zebulunlardin jengge teyyarlan'ghan, herxil qoral-yaraghlari bilen qorallan'ghan, ala köngüllük qilmaydighan, Dawutning yaramige kelgen jemiye ellik ming kishi idi. **34** Naftalilardin yobashchi bolghan ming kishi bar idi; ulargha egiship qoligha qalqan we neyze alghanlar jemiye ottuz yette ming kishige yétetti. **35** Danlardin jengge teyyarlan'ghan jemiye yigirme sekkiz ming alte yüz kishi idi. **36** Ashirlardin jengge chiqip qoshun sépige atlinishqa teyyar bolghan jemiye qiriq ming kishi idi. **37** Iordan deryasining sherq teripidiki Ruben qebilisi, Gad qebilisi we Manasseh yérin qebilisidin qoligha herxil qoral-yaraghlari élip jengge teyyarlan'ghan jemiye bir yüz yigirme ming kishi idi. **38** Yuqirida tilgha élin'ghan bu ezimetlerning herbiy yürüshi tekshi bolup, Dawutni pütkül Israil üstige padishah qilip tiklesh üçün bir jan bir dil bolup, Hébron'gha kélishkenidi; qalghan Israilarmu bir niyet bir meqsette Dawutni padishah qilip tiklemekchi bolushqanidi. **39** Ular shu yerde Dawut bilen üç kün bile yep-ichip ghizalandi, chünki ularning qérindashliri ulargha teyyarlap qoyushqanidi. **40** Ularning öpchürisidiki xelqler, hetta Issakar, Zebulun we Naftalilarning zéminidikiler éshek, töge, qéchir we kalilargha artip ulargha nahayiti köp ozuqluq élip kelgen; ular zor miqdarda un, enjür poshkili, üzüm poshkili, sharab, zeytun méyi we nurghun qoy-kalilarni yetküzüp bérishkenidi; pütkül Israil shad-xuramliqqa chömgenidi.

13 Dawut mingbéshi, yüzbéshi we barliq yobashchilar bilen meslihetleshti; **2** andin pütün Israil ammisigha: «Eger siler maqul körsenglar, shundaqla bu ishni Xudayimiz Perwerdigardin dep bilsenglar, biz Israilning zéminlirining herqaysi jaylirigha shu yerde qalghan qérindashlirimizgha hemde ular bilen bile sheherlerde we étiqliqlirida turuwatqan kahin hem Lawiylargha mushu yerde yighilish toghruluq adem eweteyli. **3** Biz Xudayimizning ehde sanduqini meshege yökep kéleyli; chünki Saulning künliride héchqaysimiz [ehde sanduqi] aldida Xudadin yol sorap baqmiduq» dédi. **4** Bu ishni pütün amma toghra tapqachqa, hemmeylen maqul bolushti. **5** Shunga Dawut Misirning Shihor deryasidin tartip Xamat éghizighiche bolghan pütkül Israil xelqini chaqirtip kéli, Xudaning ehde sanduqini Kariat-Yéarimdin yökep kelmekchi boldi. **6** Andin Dawut bilen pütkül Israil Xudaning ehde sanduqini yökep kélish üçün Baalahqa, yeni Yehudagha tewe bolghan Kariat-Yéarimgha keldi; ikki kérubning otturida olturghuchi Perwerdigar bu ehde sanduqi üstige Öz namini qoyghanidi. **7** Ular Xudaning ehde sanduqini Abinadabning öyidin élin'ghan yéngi bir harwigga qoydi; Uzzah bilen Axiyo harwini heydidi. **8** Dawut bilen barliq Israil jamaiti Xudaning aldida he dep neghme-nawa qilip, chiltar, tembur, dap, changlar we kanay-sunaylar chalatti. **9** Lékin ular Kidon xaminigha

kelgende kalilar aldigha müdürep kétép yiqilghanda Uzzah ehde sanduqini yöliwalay dep qolini uninggha sozdi. **10** Uzzahning ehde sanduqigha qoli tegkenlikli üçün, Xuda uninggha ghezeplinip uni urup öltürdi. Shuning bilen Uzzah shu yerde Xudaning aldida öldi. **11** Lékin Dawut Perwerdigarning Uzzahning ténini böskenlikige achchiqlandi we u yerni «Perez-Uzzah» dep atidi; u yer taki hazirghiche shu nam bilen atilip kelmekte. **12** Shu küni Dawut Xudadin qorqup: «Men zadi qandaq qilip Xudaning ehde sanduqini bu yerge yökkep kéleylemen?» dédi. **13** Shunga Dawut ehde sanduqini özi turuwatqan «Dawut shehiri»ge yökkep kelmey, Gatliq Obed-Édomning öyige apirip qoydi. **14** Xudaning ehde sanduqi Obed-Édomning öyide üç ay turdi; Perwerdigar Obed-Édomning ailisini we uning barliq teulluqlirini beriketlidi.

14 Tur padishahi Hiram Dawut bilen körtüshüşke elchilerni, shundaqla uning üçün orda sélissha kédir yaghichi, tashchi we yaghachchilarni ewetti. **2** Bu chaghda Dawut Perwerdigarning özi Israil üstige hökümranlıq qilidighan padishah bolushqa jezmen tikleydighanliqini körüp yetti; chünki Perwerdigar Öz xelqi Israil üçün uning padishahliqini güllendürgenidi. **3** Dawut Yérusalémde yene birmunche xotun aldi hemde yene oghul-qizlarni kördi. **4** Töwendikiler uning Yérusalémde körgen perzentlirining ismli: Shammuya, Shobab, Natan, Sulayman, **5** Ibhar, Elishuya, Elpelet, **6** Nogah, Nefeg, Yafiya, **7** Elishama, Beeliyada we Elifelet. **8** Dawutning mesih qilinip pütkül Israilning üstige padishah qilin'ghanliqini anglighan Filistiylerning hemmisi Dawut bilen qarshilishish pursitini izlep keldi; Dawut buni anglap ulargha qarshi jengge atlandi. **9** Filistiyler «Refayim jilghisi»gha bulang-talang qilghili kirdi. **10** Dawut Xudadin: «Men Filistiylerge qarshi jengge chiqsam bolamdu? Ularni méning qolunggha tapshuramsen?» dep soriwidi, Perwerdigar uninggha: «Jengge chiq, Men ularni sözsiz qolunggha tapshurimen» dédi. **11** Filistiyler Baal-Perazimgha hujum qilghili kelgende, Dawut ularni shu yerde meglup qildi we: «Xuda méning qolum arqiliq düşmenlirim üstige xuddi kelkün yarni élip ketkendek bösüp kirdi» dédi. Shunga u yer «Baal-Perazim» dep atalghan. **12** Filistiyler özlirining butlini shu yerde tashlap qachqanliqtin, Dawut ademlirige ularni köydürüwétishni tapilidi. **13** Filistiyler yene héliq jilghigha bulang-talang qilghili kiriwidi, **14** Dawut yene Xudadin yol soridi. Xuda uninggha: «Ular ni arqisidin qoghlimay, egip ötüp, ulargha üjmilikning udulidin hujum qilghin. **15** Sen üjme derexlirining üstidin ayagh tiwishini anglishing bilenla jengge atlan; chünki u chaghda Xuda séning aldingda Filistiylerning qoshunigha hujumgha chiqqan bolidu» dédi. **16** Shuning bilen Dawut Xudaning dégini boyiche ish tutup, Filistiylerning qoshunigha Gibéondin Gezerighe qoghlap zerbe berdi. **17** Shu sewebtin Dawutning shöhriti barliq yurt-zéminlarga pur ketti, Perwerdigar uning qorqunchini barliq ellerning üstige saldi.

15 Dawut Dawut shehiride özige öy-ordilar saldurdi, hem Xudaning ehde sanduqigha jay hazirlidi we uninggha chédir tiktürdi. **2** U chaghda

Dawut: «Xudaning ehde sanduqini Lawiylardin bölek kishilerning kötürüshige bolmaydu, chünki Perwerdigar uni kötürüshke we mengü özining xizmitide bolushqa shularni tallighanidi» dédi. **3** Andin Dawut Perwerdigarning ehde sanduqini hazirlap qoyghan yerge yökesh üçün pütkül Israillarni Yérusalémgha yighdi. **4** Dawut yene Harunning ewladlirini we Lawiylarni yighdi: **5** Kohatning ewladliri jemet béshi bolghan Uriyel we uning qérindashliri bir yüz yigirme kishi; **6** Merari ewladliridin jemet béshi bolghan Asaya we uning qérindashliridin ikki yüz yigirme kishi; **7** Gershomning ewladliridin jemet béshi bolghan Yoél we uning qérindashliri bir yüz ottuz kishi; **8** Elizafanning ewladliridin jemet béshi bolghan Shémaya we uning qérindashliri ikki yüz kishi; **9** Hébronning ewladliridin jemet béshi bolghan Eliyel we uning qérindashliri seksen kishi; **10** Uzziyelning ewladliridin jemet béshi bolghan Amminadab we uning qérindashliri bir yüz on ikki kishi idi. **11** Dawut kahinlardin Zadok bilen Abiyatarni, shuningdek lawiylardin Uriyel, Asaya, Yoél, Shémaya, Eliyel we Amminadabni chaqirtip kélip ulargha: **12** «Siler Lawiy jemetining bashlirisiler; özünglarni we silerning qérindashlirlinglarni Israilning Xudasi Perwerdigarning ehde sanduqini men teyyarlap qoyghan yerge kötürüp kélish üçün pak qilinglar. **13** Chünki ilgiri siler shundaq qilmay, belgen'gen tertip boyiche uningdin yol sorimighinimizdin Xudayimiz Perwerdigar bizge zerbe bergen» dédi. **14** Shuning bilen kahinlar bilen Lawiylar Israilning Xudasi Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp méngish üçün özlirini pak qildi. **15** Lawiylar emdi Musaning Perwerdigarning söz-kalami bilen tapilighini boyiche, Xudaning ehde sanduqini baldaq bilen mürisige élip köttürdi. **16** Dawut yene Lawiylarning yolbashchilirigha özlirining qérindashliridin neghmichilerni teyinleshtir buyrudi; ular jümlidin tembur, chiltar, janglar qatarliq herxil sazarni chélap awazini yuqiri kötürüp shad-xuramliq ichide küy éytishqa teyinlendi. **17** Shunglashqa, Lawiylar Yoélning ogli Hémanni we uning jemetidiki Berekiyaning ogli Asafni hem ularning qérindashliridin bolghan Merarilardin Kushayahning ogli Étanni belgilidi. **18** Ular bilen birlikte yene qérindashliridin Zekeriya, Bin, Yaaziyl, Shémiramot, Yehiyel, Unni, Éliab, Binayah, Maaséyah, Mattitiyah, Elifeleh, Mékniya hem derwaziwen Obed-Édom bilen Jeiyelni ikkinchi derijilik etret qilip teshkillidi. **19** Neghmichi Hémán, Asaf we Étanlar mis changlar chélap, yangraq awaz chiqiratti; **20** Zekeriya, Yaaziyl, Shémiramot, Yehiyel, Unni, Éliab, Maaséyah we Binayalar tembur chélap «Alamot uslubida» tengkesh qilatti; **21** Mattitiyah, Elifeleh, Mékniya, Obed-Édom, Jeiyel we Azaziylar chiltar chélap bashlamchiliq qilip, «Sheminit uslubida» tengkesh bolatti. **22** Lawiylarning yolbashchisi Kenaniya muzikigha nahayiti pishshiq bolghachqa, mexsus neghme-nawachiliqqa mes'ul bolup muzika ögitetti. **23** Berekiya bilen Elkanah ehde sanduqigha mes'ul ishikbaqlar idi. **24** Shebaniya, Yehoshafat, Netanel, Amasay, Zekeriya, Binaya we Eliézer qatarliq kahinlar Xudaning ehde sanduqi aldida kanay chalatti; Obed-Édom bilen Yehiyahmu ehde sanduqigha mes'ul ishikbaqlar qilinip qoyulghanidi. **25** Shuning bilen Dawut Israil aqsqaqalliri we mingbéshi

qatarliqlar bilan birge Obed-Édomning öyidin xushaliqqa chömgen halda Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp chiqqili bardı. **26** We shundaq boldiki, [Dawutlar] Xuda Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp mangghan Lawiylargha yadrem bergenlikini körüp, yette buqa we yette qochqar qurbanliq qildi. **27** Dawut we shundaqla ehde sanduqini kötüridighan Lawiylar hemde neghmichiler hem neghme-nawa béshi bolghan Kenaniyalarning hemmisi kanap libas kiyishkenidi; Dawut uning üstige yene kanap efod kiygenidi. **28** Pütkül Israil xelqi emdi shu teriqide tentene qilip, burgha, kanay, jangjang, tembur, chiltar qatarliq türlük sazlar bilen yuqiri awazda muzika chélip, Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp kélishti. **29** Perwerdigarning ehde sanduqi Dawut shehirige yétip kelgende Saulning qizi Miqal penjirdin töwen'ge qarap turatti; u Dawutning sekrep oynap-chélip tentene qiliwatqini körüp ichide uni zangliq qildi.

16 Ular Xudaning ehde sanduqini kötürüp kirip Dawut uninggha hazirlap qoyghan chédirning otturisigha qoyup, andin Xudaning aldida köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliqi sundi. **2** Dawut köydürme qurbanliqi bilen inaqliq qurbanliqi sunup bolghandın kėyin Perwerdigarning namida xelqge bext tildi. **3** U yene er-ayal démey Israilarning her birige birdin nan, birdin xorma poshkili, birdin üzüim poshkili üleshtürüp berdi. **4** Dawut bir qisim Lawiylargha Perwerdigarning ehde sanduqi aldida xizmette bolush, yeni dua-tilawet oqush, Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-rehmet éytish we küy-munajat oqushni buyrudi. **5** Ularning yolbashchisi bolsa Asaf, andin Zekeriya idi; bashqiliri bolsa Jeiyel, Shémiramot, Yehiyel, Mattitiyah, Éliab, Binaya, Obed-Édom we Jeiyeller idi. Ular tembur-chiltar chélisshqa qoyuldi; Asaf bolsa changlarni chalatti. **6** Binaya bilen Yahaziyeidin ibaret ikki kahin Xudaning ehde sanduqi aldida herdaim kanay chélisshqa qoyuldi. **7** Shu küni Dawut Asaf we qérindashlirini Perwerdigargha teshekkür-rehmet éytishqa belgilep ulargha birinchidin munu küyni tapshurdi: — **8** «Perwerdigargha teshekkür qilinglar, Uning namini chaqirip nida qilinglar, Uning qilghanlirini eller arisida ayan qilinglar! **9** Uninggha naxshilar éytip, Uni küylenglar, Uning pütkül karamet möjiziliri üstide séghinip oylinglar. **10** Muqeddes namidin pexirlinip danglanglar, Perwerdigarni izdigüchilerning köngli shadlansun! **11** Perwerdigarni we Uning qudrisini izdenglar, Uning yüz-huzurini toxtimay izdenglar. **12** Uning yaratqan möjizilirini, Karamet alametlirini hem aghzidin chiqqan hökümlirini este tutunglar, **13** I uning quli Israilning nesli, Özi tallighanliri, Yaqupning oghulliri! **14** U, Perwerdigar — Xudayimiz, Uning hökümliri pütkül yer yüzidur. **15** U Özi tüzgen ehdi ebediy yadinglarda tutunglar — Bu uning ming ewladqiche wedilesken sözidir — **16** Ibrahim bilen tüzgen ehdisi, Yeni Ishaqqa ichken qesimidur. **17** U buni Yaqupqimu nizam dep jezmleshtürdi, Israilgha ebediy ehde qilip bérıp: — **18** «Sanga Qanaan zéminini bérimen, Uni mirasing bolghan nésiweng qilimen» — dédi. **19** U chaghda siler ajiz idinglar, adiminglar az hem u yerde musapir idinglar; **20** Bu eldin u elge, bir qebilidin yene bir qebilege köchüp yürgen. **21** Perwerdigar herqandaq ademning ularni bozek

qilishgha yol qoymidi, Ularni dep padishahlarghimu tenbih bérıp: — **22** «Men mesih qilghanlargha tegme, Peyghemberlerimge yaman ish qilma!» — dédi. **23** Pütün jahan, Perwerdigarni küylenglar, Nijatini her küni élan qilinglar! **24** Uning julasini ellerde bayan qilinglar, Uning möjizilirini barliq xelqler arisida jakarlanglar. **25** Chünki Perwerdigarimiz ulughdur, Zor hemdusanagha layıqtur; U barliq ilahlardin üstün, Uningdin qorqush kérektur; **26** Chünki barliq ellerning ilahliri — butlar xalas, Biraq Perwerdigar asman-pelekni yaratqandur. **27** Shanushewket we heywet Uning aldida, Qudret we xushluq Uning jayidur. **28** Perwerdigargha teelluqini bergeysiler, i el-qebililer, Perwerdigargha shan-sherep we qudretni bergeysiler! **29** Perwerdigarning namigha layiq bolghan shan-shöhretni Uninggha bergeysiler; Sowgha-salam élip Uning aldigha kiringlar, Perwerdigargha pak-muqeddeslikning güzelligide sejd qilinglar; **30** Pütkül yer-yüzi, Uning aldida titrenglar! Dunya mezmüt qilin'ghan, u tewrenmes esla. **31** Asmanlar shadlansun, we yer-jahan xush bolsun, Eller arisida élan qilinsun: — «Perwerdigar höküim süridu!». **32** Dėngiz-okyan we uninggha tolghan hemme chuqan sélip jush ursun! Dalilar hem ularniki hemme yairisun! **33** U chaghda ormandiki pütkül derexler Perwerdigar aldida yangritip naxsha éytidu; Chünki mana, U pütün jahanni soraq qilishqa kélidu! **34** Perwerdigargha teshekkür éytinglar! Chünki U méhribandur, Ebediydur Uning méhir-muhebbiti. **35** We: Bizni qutquzghin, i nijatimiz bolghan Xuda! Bizni [yéninggha] yighiwalghaysen, Muqeddes naminggha teshekkür qilishqa, Yayrap Séni medhiyileshe, Bizni ellerdin qutquzup chiqqaysen! — denglar! **36** Israilning Xudasi bolghan Perwerdigargha, Ezeldin ta ebedigiche teshekkür-medhiye qayturulsun! Pütkül xelq «Amin!» dédi hemde Perwerdigargha hemdusana oqushti. **37** [Dawut] shu yerde, yeni Perwerdigarning ehde sanduqi aldida her kündiki wezipige muwapiq, ehde sanduqi aldiki xizmette dawamlıq bolushqa Asaf bilen uning qérindashlirini qaldurup qoydi; **38** Ularning ichide Obed-Édom bilen uning qérindashliridin atmish sekkiz kishi bar idi; shuningdek Yedutunning oggli Obed-Édom bilen Xosah derwaziwenlikke qoyuldi. **39** Kahin Zadok bilen uning kahin qérindashliri Gibéon ézigizlikidi Perwerdigarning chédiri aldida, **40** Perwerdigarning Israilgha tapilghan qanun-ehkamirida barliq yézilghini boyiche, herküni etisi-axshimi köydürme qurbanliq qurban'gahi üstide Perwerdigargha atap köydürme qurbanliqlarni sunushqa qoyuldi. **41** Ular bilen bille bolghanlar, yeni Héman, Yedutun we qalghan tallan'ghanlar, shundaqla barliq ismi tizilghanlar Perwerdigargha teshekkür-rehmet éytishqa qoyuldi (chünki Uning özgermes muhebbiti ebedigichidur!). **42** Héman we Yedutun bolsa neghmichilikke, jumladin kanay, jang-jang we barliq medhiye sazlrini chélisshqa mes'ul qilindi. Yedutunning oghulliri derwazigha qarashqa qoyuldi. **43** Bu ishlardin kėyin barliq xelq öz öylirige qaytishi; Dawutmu öz öyidikiherge bext tileshe qaytti.

17 Dawut öz öyide turuwatqan chéghida, Natan peyghemberge: «Qara, men kédır yaghichidin yasalghan öyde turuwatimen, Perwerdigarning ehde sanduqi bolsa chédır perdiliri astida turuwatidu» dédi.

jengge chiqmisun, Perwerdigar uni qoghdap turdi. **14** Dawut padishah bolup pütün Israil üstige hökümanliq qilib, barliq xelqige adalet we heqqaniyliq bilan muamile qildi. **15** Zeruiyaning oghli Yoab qoshun'gha sardar, Ahiludning oghli Yehoshafat mirza, **16** Axitubning oghli Zadok bilen Abiyatarning oghli Abimelek [bash] kahin, Shawsha katip, **17** Yehoyadaning oghli Binaya Keretiyler bilen Peletiylerning yolbashchisi idi; Dawutning oghullari uning yénidiki emeldarlar boldi.

19 Kéyinki waqitlarda shundaq boldiki, Ammonlarning padishahi Nahash öldi; oghli Hanun ornigha padishah boldi. **2** Dawut: «Nahash manga iltipat körsetkini üçün, uning oghli Hanun'gha iltipat körsetimen» dep, atisining petisige uning könglini sorashqa Hanunning yénigha elchilerni ewetti. Dawutning elchiliri Ammonlarning zémin'gha yétip kélip, könglini sorighili Hanun bilen körüşmekchi boldi. **3** Lékin Ammonlarning emeldarliri Hanun'gha: «Dawutni rastla atilirining izzet-hörmitini qilip silige köngül sorighili adem ewetiptu, dep qaramla? Uning xizmetkarlirining özlirining aldilirigha kélishi bu yerni küzitish, aghdurmichiliq qilish, charlash üçün emesmidu?» — dédi. **4** Shuning bilen Hanun Dawutning xizmetkarlirini tutup, ularning saqal-burutlirini chüshürgüzüwétip hem kiyimlirining beldin töwinini kestürüwétip andin ularni qoyuwetti. **5** Beziler kélip Dawutqa elchilerning ehwalini uqturdi; u ularni kütüwélissha aldigha adem ewetti, chünki ular tolimu iza-ahanette qalghanidi. Shunga padishah ulargha: «Saqal-burutinglar öskichilik Yérixo shehiride turup andin yénip kélinglar» dédi. **6** Ammonlar özlirining Dawutning nepritige uchrighanliqini bildi, Hanun we Ammonlar Aram-Naharaim, Aram-Maakah we Zobahdin jeng harwisi we atliq leshke yallashqa adem ewetip ming talant kümüş berdi. **7** Ular ottuz ikki ming jeng harwisi, shundaqla Maakah padishahi bilen uning qoshunini yalliwaldi; ular Medebaning aldigha kélip bargah qurdi. Ammonlarmu jeng qilish üçün herqaysi sheherliridin kélip jem bolushti. **8** Dawut buni anglap Yoab bilen barliq esker qoshunini [ularning aldigha] chiqardi. **9** Ammonlar chiqip sheher derwazisining aldida sep tüzüp turdi; jengge atlinip chiqqan padishahlarmu dalada ayrim sep tüzüp turushti. **10** Yoab özining aldi-keynidin hujumgha uchraydighanliqini körüp, pütün Israildin bir qisim serxil ademlerni tallap, Suriyler bilen jeng qilishqa ularni septe turghuzdi; **11** u qalghan ademlirini inisi Abishaygha tapshurdi, shuningdek ular özlirini Ammonlar bilen jeng qilishqa sep qilip teyyarlidi. **12** Yoab Abishaygha: «Eger Suriyler manga küchlik kelse, sen manga yordem bergeysen; emma Ammonlar sanga küchlik kelse, men bérip sanga yordem bérey. **13** Jür'etlik bolghin! Öz xelqimiz üçün we Xudayimizning sheherliri üçün baturluq qilayli. Perwerdigar Özige layiq körün'ginini qilghay! — dédi. **14** Emdi Yoab we uning bilen bolghan ademler Suriylerge hujum qilghili chiqti; Suriyler uning aldidin qachti. **15** Suriylerning qachqanliqini körgen Ammonlarmu Yoabning inisi Abishayning aldidin qéchip, sheherge kiriwaldi. Andin Yoab Yérusalémgha qaytip keldi. **16** Suriyler bolsa özlirining Israilarning aldida meghlup bolghinini körgende, elchi ewetip, [Efrat] deryasining u teripidiki

Suriylerni chaqirtip keldi. Hadad'ézerning qoshunining sardari bolghan Shofaq ulargha yétekchi idi. **17** Buningdin xewer tapqan Dawut pütkül Israil xelqini yighip Iordan deryasidin ötüp, Suriylerning yénigha kélip ulargha qarshi sep tüzüp turdi. Dawutning sep tüzgenlikini körgen Suriyler jengge atlandi. **18** Suriyler Israilarning aldidin qachti; Dawut Suriylerdin yette ming jeng harwiliqini we qiriq ming piyade leshkerni öltürdi we yene Suriylerning sardari Shofaqni öltürdi. **19** Hadad'ézerning emeldarliri Israil aldida yéngiliginini körgende, Dawut bilen sülh qilip uninggha béqindi; shuningdin kéyin Suriyler ikkinchi Ammoniylargha yordem bérishni xalimaydighan boldi.

20 Shundaq boldiki, yéngi yilning bëshida, padishahlar jengge atlan'ghan waqitta, Yoab küchlik qisimni bashlap kélip, Ammonlarning yerlirini weyran qilip, andin Rabbahni muhasirige aldi. U chaghda Dawut Yérusalémde turuwatatti. Yoab Rabbahgha hujum qilip sheherni weyran qilip tashlidi. **2** Dawut ularning padishahining bëshidin tajni éliwidi (altuningning éghirliqi bir talant chiqti, uninggha yaqutlar qondurulghanidi), kishiler bu tajni Dawutning bëshigha kiydürüp qoydi. Dawut sheherdin yene nurgun jeng gheniyetlirini élip ketti. **3** U yene sheherdiki xelqni élip chiqip here, jotu we palta bilen ishleshe sald; Dawut Ammonning herqaysi sheherliridiki xelqenimu shundaq ishletti; andin Dawut köpchilik bilen Yérusalémgha qaytti. **4** Shu weqedin kéyin [Israilar] Gezerde Filistiyler bilen soqushti; u chaghda Xushatliq Sibbikay Refayiylardin bolghan Sippay isimlik birini öltürüwetti, Filistiyler tiz pükti. **5** Kéyinche [Israilar] bilen Filistiyler yene soqushti; Yairning oghli Elhanen Gatliq Goliyatning inisi Laxmini öltürdi; bu ademning neyzisining destisi bapkarning oqidek tom idi. **6** Kéyinki waqitlarda Gatta yene soqush boldi; u yerde nahayiti bestlik bir adem bar idi, uning qolidimu, putidimu altidin barmaq bolup, jemi yigirme töt barniqi bar idi; umu Refayiylardin idi. **7** Bu adem Israilarni tillighili turuwidi, Dawutning akisi Shimiyanning oghli Yonatan chiqip uni öltürüwetti. **8** Bular Gatliq Rafaning ewladliri bolup, hemmisi Dawut we uning xizmetkarlirining qolida öldi.

21 Sheytan Israilargha zerbe bérish üçün, Dawutni Israilarni sanaqtin ötküzüshke éziqturdi. **2** Shunga Dawut Yoabqa we xelqning yolbashchilirigha: «Siler Beer-Shebádin Dan'ghiche arilap Israilarni sanaqtin ötküzüp kélip méning bilen körüşünglar, ularning sanini biley» dédi. **3** Lékin Yoab jawaben: — «Perwerdigar Öz xelqini hazir meyli qanchilik bolsun, yüz hesse ashuruwetkey. Lékin i xojam padishahim, ularning hemmisi özünghning xizmitingde turuwatqanlar emesmu? Xojam bu ishni zadi néme dep telep qilidu? Xojam Israilni némishqa gunahqa muptila qilidila?» — dédi. **4** Lékin padishahning sözi Yoabning sözini bésip chüshiti; shunga Yoab chiqip pütün Israil zéminini arilap Yérusalémgha qaytip keldi. **5** Yoab sanaqtin ötküzülgen xelqning sanini Dawutqa melum qildi; pütün Israilda qolida qilich kötüreleydighan ademler bir milyon bir yüz ming; Yehudalardin qolida qilich kötüreleydighan ademler töt yüz yetmiş ming bolup chiqti. **6** Biraq Lawiylar bilen Binyaminlarla sanaqqa kirmidi; chünki

padishahning bu buyruqi Yoabning neziride yirginchlik idi. **7** Xuda bu ishni yaman körgechke, Israillargha zerbe berdi. **8** Dawut Xudagha: «Men bu ishni qilib chong gunah ötküzüptimen; emdi menki qulungning bu qebihlikini kechürüşingni tileymen, chunki men tolimu exmiqane ish qiptimen» — dedi. **9** Perwerdigar Dawutning aldin körgüchisi bolghan Gadqa: **10** Sen béríp Dawutqa éytip: «Perwerdigar mundaq deydüki, Men sanga üç bala-qazani aldingda qoyimen; shuningdin birini talliwal, Men shuni béshinglarga chüshürimen» dégin, — dedi. **11** Shuning bilen Gad Dawutning yénigha kélip: «Perwerdigar mundaq deydu: **12** «Qéni tallighin: Ya üç yil acharchiliqta qélishin, ya üç ay düshmenlarning aldidin qéchip, yawliring teripidin qoghlap qilichlinishidin we yaki üç kün Perwerdigarning qilichining urushi — yeni waba késilining zéminda tarqilishi, Perwerdigarning Perishtisining Israilning pütün chégrisini xarab qilishidin birini tallighin». Emdi oylinip kör, bir néme dégin; men méni ewetküchige néme dep jawab bérey?» dedi. **13** Dawut Gadqa: «Men bek qattiq tenglikte qaldim; emdi Perwerdigarning qoligha chüshey deymen, chunki U tolimu shepqetliktur. Peqet insanlarning qoligha chüshmisem, deymen» dedi. **14** Shu seweblik Perwerdigar Israilgha waba tarqatti; Israillardin yetmiş ming adem öldi. **15** Xuda Yérusalémni weyrar qilip tashlash üçün bir Perishtini ewetti; u weyrar qiliwatqanda, Perwerdigar ehwalni körüp özi chüshürgen bu bala-qazadin pushayman qilip qaldi-de, weyrar qilghuchi Perishtige: «Bes! Emdi qolungni tart!» dedi. U chaghda Perwerdigarning Perishtisi Yebusi Ornanning xaminining yénida turatti. **16** Dawut béshini kötürüp, Perwerdigarning Perishtisining asman bilen yerning ariliqida, qolidiki ghilaptin sughurghan qilichini Yérusalémgha tenglep turghanliqini kördi. Dawut bilen aqaqallarning hemmisi böz rextke oralghan halda yerge düm yiqildi. **17** Dawut Xudagha: «Xelqing sanini élip chiqishni buyrughuchi men emesmu? Gunah qilip bu rezillik ötküzgüchi mendurmen; bu bir pada qoylar bolsa, zadi néme qildi? Ah, Perwerdigar Xudayim, qolung Öz xelqingge emes, belki manga we méning jemetimge chüshkey, wabani Öz xelqingning üstige chüshürmigeysen!» dedi. **18** Perwerdigarning Perishtisi Gadqa: Sen béríp Dawutqa éytqin, u Yebusi Ornanning xaminigha chiqip Perwerdigargha bir qurban'gha salsun, déwid, **19** Dawut Gadning Perwerdigarning namida éytqini boyiche shu yerge chiqti. **20** U chaghda Ornan bughdai tépiwatatti; Ornan burulup Perishtini körip, özi töt oggli bilen möküwalghanidi. **21** Dawut Ornanning yénigha kelgende, u béshini kötürüp Dawutni körip, xamandin chiqip keldi-de, béshini yerge tegküdek éyip Dawutqa tezim qildi. **22** Dawut Ornan'gha: «Xelq ichide taralghan wabani tosup qélish üçün, mushu xamanni we etrapidiki yerni manga sétip berseng, bu yerde Perwerdigargha atap bir qurban'gha salay deymen. Sen toluq baha qoyup bu yéringni manga sétip berseng» dedi. **23** — Alsila, ghojam padishahimning qandaq qilghusi kelse shundaq qilghay; qarisila, qurbanliq qilishqa kalilarni bérey, xaman tépidighan tirnilarni otun qilip qalisila, bughdain ash hediyesige ishletsile; bularning hemmisini men özlirige tuttum, dedi Ornan Dawutqa. **24** «Yaq», — dedi Dawut Ornan'gha, — «qandaqla bolmisun men toluq

bahasi boyiche sétiwalimen; chunki men séningkini éliwélp Perwerdigargha atisam bolmaydu, bedel tölimey köydürme qurbanliqni hergiz sunmaymen». **25** Shuning bilen Dawut alte yüz shekel altunni ölchep Ornan'gha béríp u yerni sétiwaldi. **26** Dawut u yerge Perwerdigargha atap bir qurban'gha saldi we köydürme qurbanliq we inaliq qurbanliq sunup, Perwerdigargha nida qildi; Perwerdigar uning tiligini qobul körip, jawaben asmandin köydürme qurbanliq qurban'ghaigha ot chüshürdi. **27** Perwerdigar Perishtisini buyruwidi, U qilichini qaytidin ghilipigha saldi. **28** U chaghda, Dawut Perwerdigarning Yebusiylardin bolghan Ornanning xaminida uning tilikige jawab bergenlikini körüp, shu yerde qurbanliq sunushqa bashlidi. **29** U chaghda, Musa chölde yasatqan Perwerdigarning chédiri we köydürme qurbanliq qurban'gha Gibeonning égzlikide idi; **30** lékin Dawut Perwerdigarning Perishtisining qilichidin qorqup, u yerning aldigha béríp Xudadin yol sorashqa jür'et qilalmaytti.

22 Shunga Dawut: «Mana bu Perwerdigar Xudaning öyi bolidighan jay, mana bu Israil üçün köydürme qurbanliq sunidighan qurban'gha bolidu» — dedi. **2** Dawut Perwerdigarning öyini saldurusht üçün Israil zéminidiki yat eldikilerni yighishni buyruydi hem tashlarni oyushqa tashchilarni teyinlidi. **3** Ishik-derwazilargha ishlitishke miq we gire-baldaq yasash üçün nurghun tömür teyyarlidi; yene nurghun mis teyyarlidiki, uning éghirliqini tarazlap bolmaytti; **4** u yene san-sanaqsiz kédir yaghichi teyyarlidi, chunki Zidonluqlar bilen Turuluqlar Dawutqa nurghun kédir yaghichi yetküzüp bergeni. **5** Dawut könglide: «Oghlum Sulayman téxi yash, bir yumran köchet xalas, Perwerdigargha sélinidighan öy nahayiti beheywet we katta bolushi, shan-shöhriti barliq yurtlarga yéyilishi kérek; shuning bilen bu öyge kétidighan matéryallarni hazirlap qoyushum kérek» dep oyildi. Shunga Dawut ölüstün ilgiri nurghun matéryal hazirlap qoydi. **6** Dawut oggli Sulaymanni qichqirip uninggha Israilning Xudasi bolghan Perwerdigargha öy sélishni tapilidi. **7** Dawut Sulayman'gha mundaq dedi: «I oghlum, men eslide Perwerdigar Xudayimning namigha atap bir öy sélishni oylighan, **8** lékin Perwerdigarning manga: «Sen nurghun ademning qénini töktüng, nurghun chong jenglarni qilding; séning Méning namingha atap öy sélishinggha bolmaydu, chunki sen Méning aldimda nurghun ademning qénini yerge töktüng. **9** Qara, séningdin bir ogul törüldü; u aram-tinchliq adimi bolidu, Men uni her tereptiki düshmenliridin aram tapquzimen; uning ismi derweqe Sulayman atilidu, u texttiki künliride Men Israilgha aram-tinchliq we asayishliq ata qilimen. **10** U Méning namingha atap öy salidu; u Manga ogul bolidu, Men uninggha ata bolimen; Men uning Israil üstidiki padishahliq texttini menggü mezmüt qilimen» dégen söz-kalami manga yetti. **11** I oghlum, emdi Perwerdigar séning bilen bille bolghay! Shuning bilen yolung rawan bolup, Uning séning toghruluq bergen wedisi boyiche Perwerdigar Xudayingning öyini salisen. **12** Perwerdigar sanga pem we eqil bergey we Israilni idare qilishqa körsetme bergey, séni Perwerdigar Xudayingning muqeddes qanunigha emel qilidighan qilghay. **13** Shu waqitta,

Perwerdigar Israillar üçhün Musagha tapshurghan belgilime-hökümlerge emel qilsang, yolung rawan bolidu. Qeyser, batur boll Qorqma, hodqupma ketme. **14** Qara, men Perwerdigarning öyi üçhün japa-müşeqqetlirim arqiliq yüz ming talant altun, ming ming talant kümüş we intayin köp, san-sanaqsiz mis, tömür teyyarlidim; yene yaghach we tash teyyarlidim; buninggha yene sen qoshsang bolidu. **15** Buningdin bashqa séningde yene tash kesküchi, tamchi, yaghachchi hem herxil xizmetlerni qilalaydighan nurghun ustilar bar; **16** altun-kümüş, mis, tömür bolsa san-sanaqsiz; sen ishqa tutushushqa ornungdin tur, Perwerdigarim séning bilen bille bolghay! **17** Dawut yene Israildiki emeldarlarga oghli Sulayman'gha yardem bérishni tapilap: **18** «Xudayinglar bolghan Perwerdigar siler bilen bille emesmu? Her etrapinglarda silerge tinch-aramliq bergen emesmu? Chünki U bu zémindiki ahalini qolunggha tapshurdi; zémin Perwerdigarning aldida we xelqining aldida tizginlendi. **19** Emdi siler pütün qelbinglar, pütün jéninglar bilen qet'iy niyetke kélip, Xudayinglar bolghan Perwerdigarni izlenglar; Perwerdigarning ehde sanduqini we Xudaning muqaddesxanisidiki qacha-eswablirini Uning namigha atap sélin'ghan öyige apirip qoyush üçhün, Perwerdigar Xudaning muqaddesxanisini selishqa ornunglardin qopunglar!» dédi.

23 Dawut qérip künliri toshay dep qalghanda, oghli Sulaymanni Israil üstige padishah qilip tiklidi. **2** Dawut Israildiki emeldarlarni, kahinlarni we Lawiylarni yighdi. **3** Lawiylardin ottuz yashtin ashqanlarning hemmisi sanaqtin ötküzildi; tizimlan'ghini boyiche, ulardin erler jemiý ottuz sekkiz ming kishi idi. **4** Dawut: «Bularning ichide yigirme töt ming kishi Perwerdigarning öyini bashqurush xizmitige, alte ming kishi emeldar we sochiliqqa, **5** töt ming kishi derwaziwenlikke we yene töt ming kishi men yasighan sazlar bilen Perwerdigargha hemdusana oqush ishigha qoyulsun» — dédi. **6** Dawut ularni Lawiyning oghli Gershon, Kohat we Merari jemetliri boyiche guruppalargha böldi: — **7** Gershoniylardin Ladan bilen Shiméy bar idi; **8** Ladanning oghli: tunji oghli Yehiyel, yene Zítam bilen Yoéldin ibaret üç kishi idi; **9** Shiméyning oghlidin Shélomit, Haziýel we Harandin ibaret üç kishi idi; yuqiriqlar Ladanning jemet bashliqliri idi. **10** Shiméyning oghulliri Jahat, Zina, Yeush we Bériyah, bu töteýlenning hemmisi Shiméyning oghli idi. **11** Jahat tunji oghul, Ziza ikkinchi oghul idi; Yeush bilen Bériyahning ewladliri köp bolmighachqa, bir [jemet guruppisi] dep hésablan'ghan. **12** Kohatning oghulliri Amram, Izhar, Hébron we Uzziýeldin ibaret töt kishi idi. **13** Amramning oghli Harun bilen Musa idi. Harun bilen uning ewladliri eng muqaddes buyumlarni paklash, Perwerdigarning aldida menggüge [qurbanliqlarni] sunush, uning xizmitini qilish, menggü uning namidin bext tilep dua bérishke ayrilghanidi. **14** Xudaning adimi Musagha kelsek, uning ewladliri Lawiy qebilisidin dep hésablinip pütülgen. **15** Musaning oghli Gershom bilen Eliézer idi. **16** Gershomning oghulliridin Shebuyel chong oghli idi. **17** Eliézerning oghli Rehabiya idi; Eliézerning bashqa oghli bolmighan, lékin Rehabiyaning oghulliri nahayiti köp idi. **18** Izharning tunji oghli Shélomit idi. **19** Hébronning oghulliri: tunji oghli Yériya, ikkinchi

oghli Amariya, üçinchi oghli Yahaziýel, tötinchi oghli Jekamiyam idi. **20** Uzziýelning oghulliri: tunji oghli Mikah, ikkinchi oghli Yishiya idi. **21** Merarining oghli Mahli bilen Mushi idi; Mahlining oghli Eliazar bilen Kish idi. **22** Eliazar ölgende oghli yoq, qizlirila bar idi; ularning tughqanliri, yene Kishning oghulliri u qizlarni emrige aldi. **23** Mushining Mahli, Éder we Yeremot dégen üçla oghli bar idi. **24** Yuqiriqlarning hemmisi Lawiyning ewladliri bolup, jemetliri boyiche, yene jemet bashliri boyiche yigirme yashtin ashqan erkeklér royxetke élin'ghan; ular Perwerdigarning öyidiki wezipilerni öteshke ismiliri boyiche tizimlan'ghanidi. **25** Chünki Dawut: «Israilling Xudasi Perwerdigar Öz xelqige aram béríp, Ózi menggü Yérusalémde makan qilidu; **26** shuning bilen Lawiylarning muqaddes chédirni we uning ichidiki herqaysi qacha-eswablarni kütürüp yürüşning hajiti yoq» dégenidi. **27** Shunga Dawutning jan üzish aldidiki wesiýiti boyiche, Lawiylarning yigirme yashtin yuqirilirining hemmisi sanaqtin ötküzilgenidi. **28** Ularning wezipisi bolsa Harunning ewladlirining yénida turup, Perwerdigarning öyining ishliniri qilish idi; ular hoýla-aramlarni bashqurush, barliq muqaddes buyumlarni pakiz tutush, qisqisi, Perwerdigarning öyining xizmet wezipilirini bérjirishke mes'ul idi; **29** yene «tizilghan teqdim nan», ash hediye unliri, pétir qoturmachlar, qazan nanliri we mayliq nanlarga, shundaqla herxil ölchesh eswablirigha mes'ul idi; **30** ular yene herküni etigende öre turup Perwerdigargha teshekkür éytip hemdusana oquytta, herküni kechlikimu shundaq qilatti. **31** Yene shabat küni, her yéngi ayda, shuningdek békutilgen héyt-bayramlarda sunulidighan barliq köydürme qurbanliqlargha mes'ul idi. Özlirige qaritilghan belgilime boyiche, ular daim Perwerdigarning aldigha békutilgen sani we nöwiti bilen xizmette turatti. **32** Ular jamaet chédirini hem muqaddes jayni baqatti, shundaqla özlirining Perwerdigarning öyidiki xizmette boluwatqan qérindashliri, yene Harunning ewladlirigha qaraytti.

24 Harun ewladlirining nöwetchilikke bölünüshi töwendikiche: Harunning oghli Nadab, Abihu, Eliazar we Itamar. **2** Nadab bilen Abihu atisidin burun ölüp ketken hem perzent körmigenidi; shunga Eliazar bilen Itamar kahinliqni tutatti. **3** Dawut we Eliazarning ewladliridin Zadok we Itamarning ewladliridin Aximelek ularning qérindashlirini guruppalargha bölüp, wezipisi boyiche ishqa qoydi; **4** Eliazarning ewladliridin jemet béshi bolghanlar Itamarning ewladliridin jemet béshi bolghanlardin köp ikenlikini bilip, ularni shuninggha asasen ayrip nöwet-guruppalargha böldi. Eliazarning ewladliridin jemet béshi bolghanlar on alte kishi idi, Itamarning ewladliridin jemet béshi bolghanlar sekkiz kishi idi; **5** ular chek tashlash yoli bilen tengshep nöwet-guruppalargha bölündi. Shundaq qilip muqaddesxanidiki ishlargha mes'ul bolghanlar we Xudaning aldidiki ishlargha mes'ul bolghanlar hem Eliazarning ewladliridinmu hem Itamarning ewladliridinmu boldi. **6** Lawiy Netanelning oghli Shémaya katip bolsa padishah, emeldarlar, kahin Zadok, Abiyatarning oghli Aximelek, shundaqla kahinlarning we Lawiylarning jemet bashliqliri aldida ularning ismini

pütüp qoydi. Eliazarning ewladliri ichidin bir jemet tallandi, andin Itamarning ewladliri ichidinmu bir jemet tallandi. **7** Birinchi chek Yehoyaribqa, ikkinchi chek Yedayagha, **8** üçinchi chek Harimga, tötinchi chek Séorimga, **9** beshinchi chek Malkiyagha, altinchi chek Miyamin'gha, **10** yettinchi chek Hakkozgha, sekkizinchi chek Abiyagha, **11** toqquzinchi chek Yeshuagha, oninchi chek Shékaniyagha, **12** on birinchi chek Eliyashibqa, on ikkinchi chek Yakingha, **13** on üçinchi chek Huppagha, on tötinchi chek Yeshebiabqa, **14** on beshinchi chek Bilgahqa, on altinchi chek Immerge, **15** on yettinchi chek Hézirgha, on sekkizinchi chek Happizege, **16** on toqquzinchi chek Pitahiyagha, yigirminchi chek Yehezkelge, **17** yigirme birinchi chek Yaqin'gha, yigirme ikkinchi chek Gamulgha, **18** yigirme üçinchi chek Délayagha, yigirme tötinchi chek Maazyagha chiqti. **19** Mana bu ularning xizmet tertipi; bu Israilning Xudasi Perwerdigar ularning atisi Harunning wastisi bilen buyrughan nizam boyiche, Perwerdigarning öyige kirish nöwiti idi. **20** Lawiyning qalghan ewladliri munular: Amramning ewladliridin Shubayel; Shubayelning ewladliri ichide Yehdéya bar idi. **21** Rehabiyagha kelsek, uning oghulliri, jümlidin tunji oghli Yishiya bar idi. **22** Izharining oghulliri ichide Shélotom; Shélotomning oghulliri ichide Jahat bar idi. **23** Hébronning oghulliri: tunji oghli Yeriya, ikkinchisi Amariya, üçinchisi Yahaziyel, tötinchisi Jekamiyam idi. **24** Uzziyelning oghulliri: Mikah; Mikahning oghulliridin Shamir bar idi. **25** Mikahning inisi Isshiya idi; Yisshiyanning oghulliri ichide Zekeriya bar idi. **26** Merarining oghulliri: Mahli we Mushi; Yaazyaning oghli Béno idi. **27** Merarining oghli Yaazyadin bolghan ewladliri Béno, Shoham, Zakkur we Ibrî bar idi. **28** Mahlning oghli Eliazar idi; Eliazarning oghli yoq idi. **29** Kishke kelsek, uning oghulliri ichide Yerahmiyel bar idi. **30** Mushining oghulliri Mahli, Éder we Yerimot idi. Yuqirqlarning hemmisi Lawiyning ewladliri bolup, jemetliri boyiche pütülgenidi. **31** Ular mu ularning qérindashliri Harunning ewladlirigha oxshash, Dawut padishah, Zadok, Aximelek we shuningdek kahinlar we Lawiylarning jemet bashliqlirining aldida chek tartti; herqaysi jemet bashliri we ularning tughqanliridin eng kichiklirimu oxshashla chek tartti.

25 Dawut bilen qoshunning serdarliri Asaf, Héman we Yedutunlarning oghullirighimu wezepe yüklep, ularni chiltar, tembur we jang-janglar chélip, bésharet bérish xizmitige qoydi. Ulardin wezipige qoyulghanlarning sani töwendikiche: **2** Asafning oghulliridin Zakkur, Yüsiüp, Nitaniya we Asharilah bar idi; Asafning oghullirining hemmisi Asafning körsetmisige qaraytti; Asaf padishahning körsetmisi boyiche bésharet béríp sözleytti. **3** Yedutun'gha kelgende, uning Gedaliya, Zéri, Yeshaya, Shimey, Hashabiya we Mattitiyah dégen alte oghli bolup, atisi Yedutunning körsetmisige qaraytti. Yedutun Perwerdigargha teshekkür éytip medhiye oqush üçün chiltar chélip bésharet bér etti. **4** Hémanning bolsa, uning Bukkiya, Mattaniya, Uzziyel, Shebuyel, Yerimot, Hananiya, Hanani, Eliyata, Giddalti we Romamti-Ézer, Yoshbikasha, Malloti, Hotir we Maxaziot dégen oghulliri bar idi. **5** Bularning hemmisi Hémanning

oghulliri bolup, Xudagha bolghan medhiyisini yangritish üçün qoyulghan (Héman bolsa padishahqa Xudaning söz-kalamini yetküzidighan aldin körgüchi idi); Xuda Héman'gha on töt oghul, üç qiz ata qilghanidi. **6** Bularning hemmisi atilirining bashlamchiliqida bolup, Perwerdigarning öyide neghme-nawa qilish üçün, jang-jang, tembur we chiltar chélip Xudaning öyidiki wezipisini öteytti. Asaf, Yedutun we Héman [bu ishlarda] padishahning körsetmisige qaraytti. **7** Ular we ularning qérindashlirining sani jemiý ikki yüz seksen sekkiz idi (ular hemmisi Perwerdigarni medhiyilesh neghme-nawaliqida alahide terbiye körgen, küy éytishqa usta idi). **8** Bular chong-kichikige, ustaz-shagirtliqigha qarimay hemmisi birdek chek tartip guruppilargha bölün'genidi. **9** Birinchi chek Asafning oghli Yüsiüpke, ikkinchi chek Gedaliyagha chiqti; u, uning iniliri we oghulliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **10** üçinchi chek Zakkurgha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **11** tötinchi chek Izriga chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **12** beshinchi chek Netaniyagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **13** altinchi chek Bukkiyagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup on ikki kishi idi; **14** yettinchi chek Yesharilahqa chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **15** sekkizinchi chek Yeshayagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **16** toqquzinchi chek Mattaniyagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **17** oninchi chek Shimeyge chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **18** on birinchi chek Azarelge chiqti; u, uning oghulliri, iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **19** on ikkinchi chek Hasabiyaagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **20** on üçinchi chek Shubayelge chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **21** on tötinchi chek Mattitiyahqa chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **22** on beshinchi chek Yerimotqa chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **23** on altinchi chek Hananiyagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **24** on yettinchi chek Yoshbikashagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **25** on sekkizinchi chek Hananigha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **26** on toqquzinchi chek Mallotigha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **27** yigirminchi chek Eliyatagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **28** yigirme birinchi chek Hotirgha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **29** yigirme ikkinchi chek Giddaltigha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **30** yigirme üçinchi chek Maxaziotqa chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi; **31** yigirme tötinchi chek Romamti-Ézerge chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemiý on ikki kishi idi.

26 Derwaziwenlerning guruppilinishi töwendikidek boldi: Korah jemetidikilerdin Asafning ewladliri ichide Korening oghli Meshelemiya bar idi. **2** Meshelemiyaning birnechche oghli bolup, tunjisi

Zekeriya, ikkinchisi Yediayel, üçinchisi Zebadiya, tötinchisi Yatniyel, 3 beshinchisi Élam, altinchisi Yehohanan, yettinchisi Elyoyinay idi. 4 Obed-Édomning oghullari: tunji oghli Shémaya, ikkinchisi Yehozabad, üçinchisi Yoah, tötinchisi Sakar, beshinchisi Netanel, 5 altinchisi Ammiyel, yettinchisi Issakar, sekkizinchisi Péultay; derweqe Xuda Obed-Édomgha bext-saadet ata qilganidi. 6 Uning oghli Shémayamu birnechche oghul perzent körgen bolup, hemmisi ata jemeti ichide yolbashchi idi, chunki ular batur ezimetler idi. 7 Shémayaning oghullari: Otni, Réfayel, Obed we Elzabad idi. Elzabadning iniliri Élixu bilen Semakiyaning ikkisi batur idi. 8 Bularning hemmisi Obed-Édomning ewladlari bolup, ular we ularning oghullari, qérindashlirining hemmisi [Xudaning] xizmitide qolidin ish kélidighan ademler idi. Obed-Édomning ewladi jemiy atmish ikki adem idi. 9 Meshelemiyaning oghullari we qérindashliri bar idi; hemmisi batur bolup, jemiy on sekkiz adem idi. 10 Merarining ewladi bolghan Xosahning birnechche oghli bar idi, chong oghli Shimri (Shimri eslide tunji oghul bolmisimu, atisi uni chong oghul qilip tikligen), 11 ikkinchi oghli Hilqiya, üçinchisi Tebaliya, tötinchisi Zekeriya idi. Xosahning oghullari we qérindashliri jemiy bolup on üç adem idi. 12 Yuqiriqlarning hemmisi jemet bashliri boyiche derwaziwenlarning guruppilargha bölünüshi idi; ularning hemmisige qérindashliri bilen bil Perwerdigarning öyidiki xizmet wezipisi tapshurulghanidi. 13 Ular, meyli chong bolsun yaki kichik bolsun, öz jemeti boyiche chek tartip herbir derwazigha belgilendi. 14 Sherqiy derwazida derwaziwenlik qilishqa chek chiqqini Shelemiya boldi; andin ular uning oghli Zekeriya (aqilane meslihetchi idi) üçün chek tartti; uninggha shimaliy derwazining derwaziwenlik chéki chiqti. 15 Jenubiy derwazining chéki Obed-Édomgha chiqti. Uning oghullari ambar-xezinilerge mes'ul boldi. 16 Shuppim bilen Xosahqa gherbiy derwazining we shuningdek dawan yolidiki Shalleket derwazisining chéki chiqti; derwaziwenler yandiship turatti. 17 Sherqiy derwazigha herkünü alte Lawiy derwaziwen mes'ul idi; shimaliy derwazigha herkünü töt adem, jenubiy derwazigha herkünü töt adem mes'ul idi; ambar-xezinilerning herbirige ikki adem bir guruppa bolup qaraytti. 18 Gherb tereptiki dehlizning aldidiki yolda töt kishi, dehlizning özide ikki kishi pasibanliq qilatti. 19 Yoquridiki kishiler derwaziwenlarning guruppilinishi bolup, Korahning we Merarining ewladliridin idi. 20 Ularning [bashqa] Lawiy qérindashliridin Xudaning öyidiki xezinilerni we muqeddes dep béghishlan'ghan buyumlar xezinisini bashqurushqa Axiyah qoyuldi. 21 Gershon jemetidiki Ladanning ewladliridin, Gershoniyladan jemetige yolbashchi bolghini: Jehiyeli idi; 22 Jehiyelining oghullari Zétam bilen uning inisi Yoél idi; ular Perwerdigarning öyidiki xezinilerge mes'ul idi. 23 Amram jemeti, Izhar jemeti, Hébron jemeti we Uzziyel jemetidikilermu [wezipige qoyuldi]: 24 Musaning newrisi, Gershomning oghli Shibuel bash xezinichi boldi. 25 Uning Eliézerdin bolghan qérindashliri: Eliézerning oghli Rehabiya, Rehabiyaning oghli Yeshaya, Yeshayaning oghli Yoram, Yoramning oghli Zikri, Zikrining oghli Shéloit idi. 26 Mushu Shéloit bilen uning qérindashliri muqeddes

dep béghishlan'ghan buyumlar saqlinidighan barliq xezinilerni bashquratti; bu buyumlarni eslide Dawut padishah, jemet bashliqliri, mingbeshilar, yüzbeshilar we qoshun serdarliri béghishlighani. 27 Ular jenggahlarda bulang-talang qilip kelgen mal-mülüklerdin we oljidin Perwerdigarning öyini puxta qilishqa béghishlighani. 28 [Bularning ichidimu] aldin körgüchi Samuil, Kishning oghli Saul, Nerning oghli Abner we Zeruiyaning oghli Yoablar muqeddes dep ayrighan nersiler bar idi; barliq muqeddes dep ayrilghan nersilerni Shéloit bilen uning qérindashliri bashquratti. 29 Izhar jemetidin Kénaniya we uning oghullari [muqeddes öyning] sirtida Israilda mensepar we sotchilar qilip qoyuldi. 30 Hébron jemetidin Hashabiya we uning qérindashliri, hemmisi batur bolup, Iordan deryasining gherbiy teripide Israilda mensep tutup, Perwerdigarning xizmitige we padishahning ishligiriga mes'ul bolushqa qoyulghan. Ular jemiy birming yette yüz kishi idi. 31 Hébron jemeti ichide, jemetning nesebnamisi boyiche Yeriya jemet beshi idi. Dawutning seltenitining qiriqinchi yili [nesebnamilerini] tekshürüş arqiliq Giléadning Yaazer dégen yérinde bu jemetinimu batur ezimetler tépildi. 32 Yeriyaning qérindashliridin yene jemiy bolup ikki ming yette yüz kishi bar idi; ularning hemmisi batur bolup, shu jemet bashliri idi; padishah Dawut ularni Ruben qebilisi, Gad qebilisi we Manasseh yérin qebilisidiki Xudagha we padishahning xizmitige dair barliq ishlarni bashqurushqa qoydi.

27 Töwendikiler Israilar ichide padishahning xizmitide herbii qisimlarga mes'ul bolghan herqaysi jemet bashliri, mingbeshi, yüzbeshi we barliq menseparlar idi. Ular sanigha qarap qisimlarga bölün'genidi. Ular her yili ay boyiche nöwetliship turatti, her qismida yigirme töt ming adem bar idi. 2 Birinchi aydiki birinchi nöwetchi qoshun'gha Zabdiyelning oghli Yashobiam mes'ul bolghan, uning ashu qismida yigirme töt ming adem bar idi. 3 U Perez ewladliridin bolup, birinchi aydiki ashu qoshun qismining serdarlirini bashquratti. 4 Ikkinchi aydiki nöwetchi qoshun'gha mes'ul kishi Ahohluq Doday bolup, uning qoshunining orunbasar sardari Miklot bar idi; bu qismida yigirme töt ming adem bar idi. 5 Üchinchi aydiki üçinchi nöwetchi qoshunning sardari kahin Yehoyadaning oghli Binaya idi; u uning ashu qoshunigha bash bolup, uningda yigirme töt ming adem bar idi. 6 Bu Binaya «ottuz palwan»ning biri bolup, ashu ottuz ademni bashquratti; uning qismida yene uning oghli Ammizabad bar idi. 7 Tötinchi aydiki tötinchi nöwetchi qoshunning sardari Yoabning inisi Asahel idi; uningdin kéyin oghli Zebadiya uning ornini basti. Uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. 8 Beshinchi aydiki beshinchi nöwetchi qoshunning sardari Izrahliq Shamxut idi, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. 9 Altinchi aydiki altinchi nöwetchi qoshunning sardari Tekoaliq Ikkeshning oghli Ira idi, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. 10 Yettinchi aydiki yettinchi nöwetchi qoshunning sardari Efraim ewladliri ichidiki Pilonluq Helez bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. 11 Sekkizinchi aydiki sekkizinchi nöwetchi qoshunning sardari Zerah jemetidiki Xushatliq Sibbikay bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. 12 Toqquzinchi aydiki toqquzinchi nöwetchi

qoshunning serdari Binyamin qebilisidiki Anatotluq Abiezer bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **13** Oninchi aydiki oninchi nöwetchi qoshunning serdari Zerah jemetidiki Nitofatliq Maharay bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **14** On birinchi aydiki on birinchi nöwetchi qoshunning serdari Efraim qebilisidiki Piratonluq Binaya bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **15** On ikkinchi aydiki on ikkinchi nöwetchi qoshunning serdari Otniyel jemetidiki Nitofatliq Helay bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **16** Israilning herqaysi qebililirini idare qilip kelgenler töwendikiler: Rubeniylar üçün Zikrining oghli Eliézer qebile bashliqi idi; Shiméoniylar üçün qebile bashliqi Maakahning oghli Shefatiya; **17** Lawiy qebilisi üçün Kemuelning oghli Hasabiya qebile bashliqi idi; Haruniylar üçün jemet béshi Zadok; **18** Yehuda qebilisi üçün Dawutning akisi Élixu qebile bashliqi idi; Issakariylar üçün Mikailning oghli Omri qebile bashliqi idi; **19** Zebuluniylar üçün Obadiyaning oghli Yishmaya qebile bashliqi idi; Naftali qebilisi üçün Azriyelning oghli Yerimot qebile bashliqi idi; **20** Efraimiylar üçün Azaziyaning oghli Hoshiya qebile bashliqi idi; Manasseh yérim qebilisi üçün Pidayaning oghli Yoél qebile bashliqi idi; **21** Giléadta makanlashqan Manasseh yérim qebilisi üçün Zekeriyaning oghli Iddo qebile bashliqi idi; Binyamin qebilisi üçün Abnerning oghli Yaasiyel qebile bashliqi idi; **22** Dan qebilisi üçün Yerohamning oghli Azarel qebile bashliqi idi. Yuqiridikiler Israil qebililiri üçün qebile bashliqi idi. **23** Dawut Israillar ichide yigirme yashtin töwenlerni tizimlimighan; chünki Perwerdigar Israillarning sanini asmandiki yultuzdek köp qilimen dégenidi. **24** Zeruiyaning oghli Yoab sanini élishqa kirishken, lékin tügimigen; chünki mushu ish wejidin [Xudaning] ghezipi Israillarning beshigha yaghdurulghan; shu sewebtin Israillarning sani «Dawut padishahning yilnamiliri» dégen xatirige kirgüzülmigen. **25** Padishahning ambar-xezinilirini bashqurghuchi Adiyelning oghli Azmawet idi; dala, sheher, yéza-kent we munarlardiki ambar-xezinilerni bashqurghuchi Uzziyaning oghli Yonatan idi. **26** Étiz-ériqlarda tériqchilik qilghuchilarni bashqurghuchi Kélubning oghli Ezri idi; **27** Üzümarliqlarni bashqurghuchi Ramahliq Shimey; üzümzarliqlardiki sharab ambarlirini bashqurghuchi Shifmiliq Zabdi; **28** Shefelah tüzlenglikidiki zeytun we üjme derexlirini bashqurghuchi Gederlik Baal-Hanan idi; may ambarlirini bashqurghuchi Yoash; **29** Sharonda béqilidighan kala padilirini bashqurghuchi Sharonluq Sitray; jilghilardiki kala padilirini bashqurghuchi Adlayning oghli Shafat; **30** töglerni bashqurghuchi Ismaillardin Obil; ésheklerni bashqurghuchi Mironotluq Yehdiya; **31** qoy padilirini bashqurghuchi Xagarliq Yaziz idi. Bularning hemmisi Dawut padishahning mal-mülkini bashqurghuchi emeldarlar idi. **32** Dawutning taghisi Yonatan meslihetchi bolup, danishmen hem Tewrat xettatchisi idi; Xaqmoning oghli Yehiyel padishahning oghullirining ustazi idi. **33** Ahitofelmu padishahning meslihetchisi idi; Arkliq Hushay padishahning jan dosti idi. **34** Ahitofeldin kéyin Binayaning oghli Yehoyada bilen Abiyatar uning ornigha meslihetchi boldi; Yoab padishahning qoshun serdari idi.

28 Dawut Israildiki barliq emeldarlarni, herqaysi qebile bashliqliri, nöwetliship padishahning xizmitini qilidighan qoshun béshi, mingbéshi, yüzbéshi, padishah we shahzadilerning barliq mal-mülük, charwa mallirini bashquridighan emeldarlarni, shuningdek mehrem-ghojidarlar, palwanlar we barliq batur jengchilerni Yérusalémgha chaqirtip keldi. **2** Padishah Dawut ornidin turup mundaq dédi: — I buraderlirim we xelqim, gépinge qulaq sélinglar: Könglümde Perwerdigarning ehde sanduqi üçün bir aramgah, Xudayimizning textiperisi bolidighan bir öy sélish arzuym bar idi hemde uni sélishqa teyyarliqmu körtip qoyghanidim. **3** Lékin Xuda manga: «Sen Méning namingha atap öy salsang bolmaydu, chünki Sen jengchi, adem öltürüp qan tökkensen» dédi. **4** Israilning Xudasi bolghan Perwerdigar atamning pütün jemetidin méni ebedil'ebed Israilgha padishah bolushqa tallidi; chünki U Yehudani yolbashchi bolushqa tallighan; U Yehuda jemeti ichide atamning jemetini tallighan, atamning oghulliri ichide mendin razi bolup, méni pütün Israilgha padishah qilip tikligen; **5** méning oghullirim ichidin (Perwerdigar derweqe manga köp oghul ata qilghan) U yene oghlum Sulaymanni Perwerdigarning padishahliqining textige olturup, Israilgha hökümrان bolushqa tallidi. **6** U manga: «Séning oghlung Sulayman bolsa Méning öyüm we hoylilirimni salghuchi bolidu; chünki Men uni Özümgé oghul bolushqa tallidim, Menmu uninggha ata bolimen. **7** U Méning emr-belgilimilirimge bügünkidek ching turup riaye qilidighan bolsa, uning padishahliqini menggü musthekem qilimen» dégenidi. **8** Shunga bügün Perwerdigarning jamaiti pütkül Israil xelqining, shundaqla Xudayimizning aldidä [shuni éytimen]: — Bu yaxshi yurtqa igidarchilik qilish üçün we kelgüsida balilirlargha menggülik miras qilip qaldurush üçün, siler Xudayinglar Perwerdigarning barliq emrlirini izdep tutunglar. **9** — I, sen oghlum Sulayman, atangning Xudasi bolghan Perwerdigarini bil, sap dil we pidakarliq bilen Uning xizmitide bolghin. Chünki Perwerdigar jimi ademning könglini közitip turidu, barliq oyniyetlirini perq étidu. Sen Uni izdiseng, U Özini sanga tapquzidu; Uningdin ténip ketseng, séni menggü üzüp tashlaydu. **10** Emdi sen köngül qoyghin, Perwerdigar muqeddesxana qilish üçün bir öyni sélishqa séni tallidi; batur bol, uni ada qill!». **11** Dawut [muqeddesgahning] dehlizi, xaniliri, xeziniliri, balixaniliri, ichki öyliri we kafaret textidiki öyining layihisining hemmisini oghli Sulayman'gha tapshurdi; **12** [Xudaning] Rohidin tapshuruwalghini boyiche u Perwerdigarning öyining hoyliliri, töt etrapidiki kichik öyler, muqeddesxanidiki xezinir, muqeddes dep béghishlan'ghan buyumlar qoyulidighan xezinilerning layihilirini qaldurmay uninggha körsetti. **13** Yene kahnlar bilen Lawiylarning guruppilinishi, Perwerdigarning öyidiki herxil wezipiler, shuningdek Perwerdigarning öyige éhtiyaqliq barliq eswablar toghrisidiki belgilimilerni körsetti; **14** we herxil ishlargha kéreklik altun eswablarni yasitishqa kétédighan altun, herxil ishlargha kéreklik kümüş eswablarni yasitishqa kétédighan kümüş, **15** altun chiraghdanlarga, ulargha tewe altun chiraghlargha, yeni herbir chiraghdan we chiraghlargha kétédighan altun; kümüş chiraghdanlarga, yeni herbir chiraghdan we

shuningga tewe chirag'lar uchün kétédighan kümüşni tapshurup berdi. U herbir chirag'dan'gha ishletish ornigha qarap kéreklikni berdi; **16** nan tizidighan altun shirelerni yasitishqa, yeni herbir shire uchün kéreklik altun berdi; kümüş shirelerni yasitishqa kéreklik kümüş berdi; **17** wilka-ilmekler, texse-piyale we chögünlerni yasashqa, altun chiniler, yeni herxil chinini yasashqa kéreklik bolghan sap altun berdi; kümüş chinilerni yasashqa, yeni herbir chine uchün kéreklik kümüş berdi; **18** xushbuygah yasashqa kéreklik ésil altun berdi. U yene qanatirlini kérip Perwerdigarning ehde sanduqini yépip turidighan altun kéréubar qaraydighan [kafaret] textining nusxisini tapshurup berdi. **19** «Bularning hemmisi, Perwerdigar Öz qolini üstümge qoyghanda manga körsetken barliq nusxa-endiziler bolghachqa, men yézip qoydum» dédi Dawut. **20** Dawut yene og'li Sulayman'gha: «Sen batur we jasaretlik bol, buni ada qil; qorqma, alaqadimu bolup ketme; chünki Perwerdigar Xuda, méning Xudayim séning bilen bille bolidu; taki Perwerdigarning öyidiki kéyinki ibadet xizmiti uchün teyyarliq ishliri tügigen'ge qeder U sendin héch ayrimaydu yaki tashlapmu qoymaydu. **21** Qara, Xudaning öyidiki barliq xizmitini béjiridighan kahinlar we Lawiylarning guruppiliri teyyar turidu; séning yéningda herxil hünerge usta, herbir xizmetke teyyar turghan hünerwenlermu raziliq bilen turidu; uning üstige emeldarlar we barliq xelq séning emrignini kütidu» dédi.

29 Dawut pütkül jamaetke söz qilip mundaq dédi: — Xuda Öz tallighan og'hlum Sulayman téxi yash, bir yumran köchet, xalas, bu qurulush bolsa tolimu chong; chünki bu muqeddés orda insan uchün emes, belki Perwerdigar Xuda uchün yasilidu. **2** Men Xudayimning öyi uchün pütün küchümni chiqirip, altun bilen yasilidighanlirigha altun, kümüş bilen yasilidighanlirigha kümüş, mis bilen yasilidighanlirigha mis, tömür bilen yasilidighanlirigha tömür, yaghach bilen yasilidighanlirigha yaghach teyyarlap qoydum; yene aq héqiq, közlük yaqut, renglik tash we herxil ésil tashlarni, yene nahayiti köp mermerni yig'hip qoydum. **3** Men Xudayimning öyidin süyünidighanliqim uchün Xudayimning öyini sélishqa teyyarlighan barliq nersilerdin bashqa, özümning tealluqatidin altun-kümüşlerni Xudayimning öyige atidim; **4** yeni öyning tamlirlini qaplash uchün Ofir altunidin üç ming talant, sap kümüştin yette ming talant teqdim qildim; **5** altundin yasilidighanlirigha altun, kümüştin yasilidighanlirigha kümüş we hünerwenlarning qoli bilen herxil yasilidighanlirigha kérek bolghinini teqdim qildim. Bügün yene kimlarning Perwerdigargha birnéme atighusi bar?». **6** Shuning bilen Israil qebililiridiki herqaysi jemet bashliri, qebile bashliqliri, mingbéshi, yüzbéshi we padishahning ishlirigha mes'ul bolghan ghoidarlarmu béghishlashqa kirishti. **7** Ular Xudaning öyidiki ibadet xizmetliri uchün besh ming talant altun we on ming darik altun, on ming talant kümüş, on sekkiz ming talant mis we bir yüz ming talant tömür teqdim qildi. **8** Yaquiti barlar yaqutni Perwerdigarning öyining xezinisige, yeni Gershoni Yehiyelning qoligha tapshurdi. **9** Xalayıq kishilarning mundaq öz ixtiyarliqi bilen teqdim qilghanliqliridin xushal bolup kétéshti;

chünki ular chin qelbidin Perwerdigargha teqdim qilishqanidi. Dawutmu alamet xush boldi. **10** Shunga Dawut pütkül jamaet aldida Perwerdigargha teshekkür-medhiye éytip mundaq dédi: — «Ah Perwerdigar, bowimiz Israilning Xudasi, Sen ebedil'ebedgiche hemdusanagha layiqsen. **11** I Perwerdigar, ulughluq, küch-qudret, shan-sherep, shanu-shewket we heywet Sanga mensuptur; asmandiki we yerdiki bar-yoqi Séningkidur; i Perwerdigar, padishahliq Séningkidur, hemmidin üstün bolghan idare qilghuchisen. **12** Dölet bilen izzet Séningdinla kélidu, Sen hemmige hökümdarsen. Küch bilen qudret Séning qolungda; herkimni ulugh we qudretlik qilish peqet qolungdindir. **13** Emdi, ah Xudayimiz, biz Sanga teshekkür oquymiz, shan-shereplik naminggha medhiye oquymiz! **14** Mana mushundaq özlükümüzdin teqdim qilalaydighan bolghan men kim idim, xelqim néme idi? Chünki barliq nerse Sendin kélidu, biz peqet Öz qolungdin kelginidin Özüngge qayturduq, xalas! **15** Biz Séning aldingda yaqa yurtluqlar, barliq ata-bowilirimizgha oxshash musapirmiz, xalas; yer yüzidiki künlirimiz goya bir saye, ümidsiz ötküzüldü. **16** I Xudayimiz Perwerdigar, biz Séning naminggha atap öyi sélishqa teyyarlap yig'han bu bayliq-duniyaning hemmisi Séning qolungdin kelgen, esli Séningkidur. **17** I Xudayim, shuni bilimenki, Sen insanning qelbini sinap, durusluqtin xursen bolisen; men bolsam durus qelbimdin bularni ixtiyaren teqdim qildim; we bu yerde hazir turghan xelqingningmu Sanga teqdim qilghinini xushal-xuramliq bilen kördüm. **18** I Perwerdigar, ata-bowilirimiz bolghan Ibrahim, Ishaq we Israilning Xudasi, Öz xelqingning könglidiki bundaq oy-niyetni menggü mustehkem qilghaysen, könglini Özüngge tartquzghaysen! **19** Og'hlum Sulayman'gha Séning emrliring, agah-guwahliqliring we belgilimiliringni tutup, hemmini ada qilip, men hazirlap qoyghanlirimni ishliitip ordini yasashqa durus bir qelb bergeysen». **20** Dawut pütün jamaetke: «Siler Xudayinglar bolghan Perwerdigargha teshekkür-hemdusana oqup medhiyilenglar!» déwidi, pütün jamaet ata-bowilirining Xudasi bolghan Perwerdigargha teshekkür-medhiye oqup sejde qildi; ular Perwerdigar hem padishah aldida bash urdi. **21** Etisi ular Perwerdigargha atap qurbanliqlar we köydürme qurbanliqlarni keltürdi; shu küni ular ming buqa, ming qochqar, ming qozini sharab hediyeiliri bilen qoshup teqdim qildi, shundaqla yene pütün Israil uchün nurghun qurbanliqlarni teqdim qildi. **22** Ular shu küni Perwerdigarning aldida alamet xushal bolup ghizalandi. Ular Dawutning og'li Sulaymanni ikkinchi qétim padishah tiklesh murasimi ötküzdi; uni Perwerdigarning aldida shah bolushqa, Zadokni kahin bolushqa mesih qildi. **23** Shuningdin kéyin Sulayman Perwerdigargha tewe textke olturup, atisi Dawutning ornigha padishah boldi we intayin rawaj tapti; pütkül Israil xelqi uninggha itaet qildi. **24** Barliq emeldarlar, palwanlar we shundaqla padishah Dawutning og'hullirining hemmisi Sulayman'gha béqinip boysundi. **25** Perwerdigar Sulaymanni Israil xelqi aldida nahayiti ulugh qildi; U uninggha ata qilghan shahane heywet shundaq yuqiriki, uningdin ilgiri ötkén herqandaq Israil padishahlirida héch bolup baqqan emes. **26** Yessening og'li Dawut pütün Israilgha shundaq padishah bolghanidi. **27** Uning Israilgha hökümrانliq qilghan

waqti jemiy qiriq yil boldi; u Hébronda yette yil, Yérusalémda ottuz üç yil seltenet qildi. **28** U uzun ömür, dölet-bayliq we izzet-hörmet körüp, xéli köp yashap, alemdin ötti; ornigha uning oghli Sulayman padishah boldi. **29** Padishah Dawutning barliq ishliri, bashtin axirighiche mana aldin körgüchi Samuilning xatiriliri, Natan peyghemberning xatiriliri we aldin körgüchi Gadning xatiriliride pütülgendur. **30** Uning selteniti, körsetken küch-quwwiti, shundaqla uning, Israil we herqaysi dölet-memliketlarning béshidin ötkén weqelermu shu xatirilerde pütülgendur.

Tarix-tezkire 2

1 Dawutning oghli Sulaymanning hokimranliqi mustehkamlendi; chunki uning Xudasi Perwerdigar uning bilen billes bolup, uni bek buyuk qildi. **2** Sulayman puktul Israilarni, mingbeshi, yuzbeshi, soraqchi we puktul Israilning qebile-jemet bashliqliri bolghan emeldarlarni chaqirtip ulargha soz qildi. **3** Sulayman barliq jamaet bilen birlikte Gibéonning egizlikige bard; chunki u yerde Xudaning «jamaet chédiri», yeni Perwerdigarning quli Musa bayawanda yasatqan chédir bar idi. **4** Xudaning ehde sanduqini bolsa Dawut Kiriati-Yéarimdin élip chiqip, özi uninggha teyyarlaghan yerge ekelgenidi; chunki u Yérusalémde ehde sanduqi üçün bir chédir tiktürgenidi. **5** Xurning newisri, Urining oghli Bezalel yasighan mis qurban'gah bolsa [Gibéonda], yeni Perwerdigarning jamaet chédiri aldidida idi; Sulayman jamaet bilen birlikte bérip, shu yerde [Perwerdigardin] tilek tilidi. **6** Sulayman jamaet chédirining aldidiki mis qurban'gahning yénigha, Perwerdigarning aldigha kélip, qurban'gahta ming malni köydürme qurbanliq qildi. **7** Shu kéchisi Xuda Sulayman'gha ayan bolup, uninggha: — Sen némini tiliseng, shuni bérimen, dédi. **8** Sulayman Xudagha: — Sen atam Dawutqa zor méhirmuhebbet ata qilghan, méni uning ornigha padishah qilding. **9** Perwerdigar Xuda, emdi Sen atam Dawutqa bergén wedengni puxta orunlighaysen; chunki Sen méni yerdiki topidek nurgun xelqge hokimranliq qilidighan padishah qilding. **10** Emdi Sen manga bu xelqge yétekchilik qilghudek danaliq we bilim bergeysen; undaq bolmisa Séning munchiwala chong bu xelqingge kim hokim sürelisun? — dédi. **11** Xuda Sulayman'gha: — Men séni xelqinge padishah qilip tiklidim. Emdi sen mushundaq niyetke kélip, ne bayliq, mal-mülük, ne izzet-hörmet we dushmanliringning janlirini tilimey, ne uzun ömür körtüshni tilimey, belki bu xelqinge hokim sürüshke danaliq we bilim tiligen ikensen, **12** Danaliq we bilim sanga teqdim qilindi; we Men sanga bayliq, mal-mülük we izzet-hörmetmu bérey; shundaq boliduki, séningdin ilgiri ötkén padishahlarning héchbiride undaq bolmighan, séningdin kéyin bolghusi padishahlardimu undaq bolmaydu, dédi. **13** Bu ishtin kéyin Sulayman Gibéon egizlikidiki «jamaet chédiri»din Yérusalémgha qaytip kélip, Israil üstide seltenet qildi. **14** Sulayman jeng harwiliri bilen atliq leshkerlerni toplidi: — uning bir ming töt yüz jeng harwisi, on ikki ming atliq leshkiri bar idi; u bularni «jeng harwisi sheherliri»ge hem padishahning yénida turush üçün Yérusalémgha orunlashturdi. **15** Padishah Yérusalémde altun-kümüshlerni tashlardek köp, kédir derexlerini tüzlengliktiki üjme derexleridek köp qildi. **16** Sulaymanning atliri Misirdin hem kuwedind keltürülett; padishahning sodigerliri kuwedind toxtitilghan bahasi boyiche sétiwalatti. **17** Ular Misirdin sétiwalghan herbir harwining bahasi alte yüz kümüsh tengge, herbir atning bahasi bir yüz ellik kümüsh tengge idi; at-harwilar yene Hittiyarlarning padishahliri we Suriye padishahlighimu ene shu [sodigerlerning wastisi] bilen sétiwélinatti.

2 Sulayman Perwerdigarning namigha atap bir öy hem padishahliqi üçün bir orda selish niyitige keldi. **2** Shuningdin kéyin Sulayman yetmish ming ademni hammalliqqa, kesken ming ademni taghda tash keshishke, üç ming alte yüz kishini nazaretchilikke teyinlidi. **3** Sulayman Tur padishahi Huramgha adem ewetip: «Özliri atam Dawutning turalghusi bolsun dep orda selishigha kédir yaghichi yetküzüp bergén idilighu, mangimu shundaq qilghayla. **4** Mana, men emdi Perwerdigar Xudayimning namigha atap bir öy salmaqchimen; öy uning aldidida xushbuy yéqish, «teqdim nanlar»ning üzülmey qoyulushi, herkünini ete-axshamlirida, shabat künliride, yéngi ayning birinchi künde we Perwerdigar Xudayimiz bekutip bergén héyt-ayemlerde köydürme qurbanliqlarning sunulushi üçün bolidu. Bu ishlar Israil xelqige menggülik bir belgilime bolidu. **5** Men salmaqchi bolghan öy ajayip heywetlik bolidu; chunki bizning Xudayimiz hemme ilahlardin üstündür. **6** Lékin asmanlar we asmanlarning üstidiki asmanmu Uni sighduralmaydighan tursa, kim Uninggha öy salalisun? Men kim idim, qandaqmu Uninggha öy saldurghudek qudretke ige bolay? Men peqet Uning aldidida qurbanliqlarni köydürgüdeklä ademmen, xalas! **7** Emdi özliri manga atam Dawut Yehudada we Yérusalémde teyyarlap qoyghan ustilar bilen billes ishlesh üçün, altun-kümüsh, mis we tömürde ishleshke pishshiq, söstin, toq qizil we kök renglik yip ishleshke puxta hem neqqashliqi bilidighan bir ustamni ewetkeyla. **8** Hem manga Liwandin kédir, archa-qarighay we sendel derexlerini yetküzüp bergén bolsila; chunki özlirining xizmetkarlirining Liwanda yaghachni keshishke ustiliqini bilimen; mana, manga köplep yaghachlarni teyyarlap bérish üçün méning xizmetkarlim özlirining xizmetkarliri bilen billes ishlesun; chunki men salidighan öy intayin heywetlik we ajayip karamet bolidu. **10** Mana, men özlirining yaghach késidighan xizmetkarlirigha yigirme ming kor bughdai, yigirme ming kor arpa, yigirme ming bat sharab, yigirme ming bat zeytun méyi bérimen» — dédi. **11** Turning padishahi Huram Sulayman'gha jawaben mektup yollap: «Perwerdigar Öz xelqini söygechke U özlirini ularning üstige padishah qildi» — dédi. **12** Huram yene: «Asman-pelek bilen yer-zéminni yaratqan Israilning Xudasi Perwerdigargha Hemdusana bolghay! Chunki U padishah Dawutqa yorutulghan, pem-parasetlik, Perwerdigar üçün bir öy, uning padishahliqi üçün bir orda salalaydighan bir danishmen oghul berdi. **13** Mana men hazir özlirige hünerde kamaletke yetken, eqil-paraset bilen yorutulghan, Huram-Abi dégen bir ademni ewetey. **14** Uning anisi Dan qebilisilik bir ayal, atisi Turluq iken. U altun, kümüsh, mis, tömür, tashlar, yaghachchilik ishlirigha mahir, söstin, toq qizil, aq we kök renglik yip ishleshke puxta, herxil neqqashliq ishlirighimu usta, tapshurulghan herqandaq layihige amalini qilalaydu. Bu kishi özlirining hünerwenliri bilen we atiliri bolghan xojam Dawutning hünerwenliri bilen billes ishlesun. **15** Emdi xojam tilgha alghan bughdai, arpa, may we sharab bolsa, bularni öz xizmetkarlirigha yetküzüp bergeyla. **16** Biz bolsaq silige qanche kérek bolsa Liwanda shunche yaghach késip, sal qilip baghlap, déngiz arqiliq Yoppagha yetküzüp bérimiz; andin sili u yerdin Yérusalémgha toshup ketsile bolidu» dédi. **17** Atisi Dawut

Israil zéminida turushluq yaqa yurtluqlarni sanaqtin ötküzgendez, Sulaymanmu ularni sanaqtin ötküzdi. Ular jemi bir yüz ellik üç ming alte yüz adem chiqti. **18** U ular din yetmish ming kishini hammalliqqa, seksen ming kishini taghda tash késishke we ish qiliwatqanlar üstidin nazaret qilib turushqa üç ming alte yüz kishini teyinliidi.

3 Sulayman Yérusalémda Perwerdigar atisi Dawutqa ayan bolghan Moriya téghida, yeni Yebusiy Ornanning xaminida, Dawut teyyar qilib qoyghan yerde, Perwerdigarning öyini sélish ishini bashliidi. **2** Sulaymanning seltenitining tötinchi yili, ikkinchi aynning ikkinchi küni u qurulushni bashliidi. **3** Sulayman salghan Xudaning öyining uli mundaq: — uzunluqi (qedimki zamanda qollan'ghan ölchem boyiche) atnish gez, kengliki yigirme gez idi. **4** Öyning aldidiki aywanning uzunluqi yigirme gez bolup, öyning kenglikige toghra kéletti; égziligi yigirme gez idi; u ichini sap altun bilen qaplati. **5** Öyning chong zélining tamirlini archa-qarighay taxtayliri bilen qaplati, andin kéyin sap altun qaplati we üstige xorma derixining shekli bilen zenjir neqishlirini oyduirdi. **6** U öyni alamet chirayliq qilib tamirlini yene ésil tash-yaqutlar bilen zinnetletti. U ishletken altunlar pütünley parwayim altuni idi. **7** U pütün öyni, öyning limliri, ishik bosugha-késhekliri, barliq tamli ri we ishiklirini altun bilen qaplati; u tamgha kérublarning neqishlirini oyduirdi. **8** Sulayman yene eng muqeddes jayni yasatti; uning uzunluqi yigirme gez bolup (öyning kengliki bilen teng idi), kenglikimu yigirme gez idi; u uning ichini pütünley sap altun bilen qaplati; altun jemi bolup alte yüz talant idi. **9** Altun miqning éghirliqi jemi ellik shekel boldi. Balixanilirining ichimu altun bilen qaplandi. **10** Eng muqeddes jay ichide u ikki kérubning heykilini yasap, ularni pütünley altun bilen qaplati. **11** Ikki kérubning qanitining uzunluqi jemi yigirme gez idi; bir kérubning bir qanitining uzunluqi besh gez bolup, öyning témigha tégip turatti; ikkinchi tereptiki qanitining uzunluqimu besh gez bolup, ikkinchi bir kérubning qanitigha yétetti. **12** Yene bir kérubning qanitining uzunluqimu besh gez bolup, umu öy témigha tégip turatti; ikkinchi bir qanitining uzunluqimu besh gez bolup, aldinqi bir kérubning qanitigha yétetti. **13** Bu ikki kérubning qanatli ri yéyilghan halda bolup, uzunluqi jemi yigirme gez kéletti; ikkila kérub öre turghuzulghan bolup, yüzli ri öyning ichige qaraytti. **14** Sulayman yene kök renglik, sösün renglik, toq qizil we aq renglik yip toqulmiliridin we nepis kanaptin [öyning ichidiki] perdisini yasatti, uning üstige kérublarni keshte qilib toqtutti. **15** Öyning aldigha yene égziligi ottuz besh gez kélidighan ikki tüwrük yasap qoyduirdi; her tüwrükning bëshining égziligi besh gez kéletti. **16** U yene (ichki kalamxanidikidek) marjansiman zenjir yasiti, tüwrük bashli ri üstige ornatti; u yüz dane anar yasiti ularni zenjirlerge ornatti. **17** U bu ikki tüwrükni öyning aldigha, birsini ong teripide, birsini sol teripide turghuzdi; u ong tereptikisini Yaqin, sol tereptikisini Boaz dep atidi.

4 Uzunluqi yigirme gez, kengliki yigirme gez, égziligi on gez kélidighan bir mis qurban'gah yasatti. **2** U mistin «dégiz» yasatti; uning shekli dügilek bolup, u girwikidin bu girwikigiche on gez kéletti; égziligi

besh gez, aylanmisi ottuz gez idi. **3** «Dégiz»ning sirtqi asta qismi buqining shekli bilen chöröldürüp bézelgen bolup, buqilar herbir gezge ondin, ikki qatar qilinip, mis «dégiz» bilen teng quyp chiqilghanidi. **4** Mis «dégiz»ni on ikki mis buqa kötürüp turatti; uning üçi shimalgha, üçi gherbke, üçi jenubqa, üçi sherqqe qarap turatti. «dégiz» buqining dümbisige yatquzulghan bolup, buqilarning quyrui ichi terepte idi. **5** Mis déngizning qélinliqi bir alqan bolup, chörisi chinining girwikidek niluper sheklide qilin'ghan, uninggha üç ming bat su patatti. **6** U yene on «yuyush dési» yasiti, beshini mis déngizning ong teripige, beshini sol teripige qoyghuzdi; köydürme qurbanliqlargha ishli tidighan buyum-eswablirining hemmisi shu daslarda yuyulatti; «dégiz» bolsa kahinlarning yuyunushi üçün ishli tletti. **7** U yene belgilen'gen shekilde on altun chiraghdan yasiti muqeddes jayning ichige ornatti; uning beshini ong terepke, beshini sol terepke qoyduirdi. **8** Yene on shire yasiti muqeddes jayning ichige qoyghuzdi; uning beshini ong terepke, beshini sol terepke qoyghuzdi. U yene yüz dane altun chine yasatti. **9** U yene «kahinlar hoylisi», chong hoyla we chong hoylining derwazilirini yasatti we derwazilarning hemmisini mis bilen qaplati. **10** U mis «dégiz»ni ibadetxanining ong teripige, yeni sherqiy jenub teripige qoyghuzdi. **11** Huram yene qazan, kürek we qacha-quchilarni etküdi. Huram shu teriqide Sulayman padisah üçün Xudaning öyining barliq qurulush xizmitini püttürdi, **12** Yeni ikki tüwrük, ikki tüwrükning üstidiki apqursiman ikki bash we bu ikki bashni yéyip turidighan ikki torni yasiti püttürdi. **13** Shu ikki tor üstige qaychilashturulghan töt yüz anarni yasatti; bir torda ikki qatar anar bolup, tüwrük üstidiki apqursiman ikki bashni yéyip turatti. **14** U on das tegliki we das teglikige qoyulidighan on «yuyush dési»ni, **15** «mis déngiz» we uning astidiki on ikki mis buqini yasatquzdi. **16** Qazan, kürek, wilka-ilmekler, we munasiwetlik barliq eswablarni Huram-Abi Perwerdigarning öyini dep Sulayman padishahqa qarqiraydighan mista yasiti berdi. **17** Padishah bularni lordan tüzlenglikide, Sukkot bilen Zeredatah otturisi da, [shu yerdiki] séghiz layda qélip yasap, quydurup chiqti. **18** Sulayman yasatquzghan bu eswablarning sani intayin köp idi; ketken misning éghirliqini ölchep bolmaytti. **19** Sulayman yene Xudaning öyi ichidiki barliq eswablarni yasatti — yeni altun xushbuygahni, «teqdim nan» qoyulidighan shirelarni **20** we sap altunda qilin'ghan chiraghdanlar bilen chiraghlirini yasatquzdi; bu chiraghlar belgilime boyiche ichki «kalamxana» aldida yandurush üçün boldi. **21** U yene chiraghdanning gülliri, chiragh we pilik qaychilirining hemmisini altundin qildurdi (ular sap aldundin idi). **22** U yene péchaqlar, tawaqlar, piyale-qacha we küldanlarning hemmisini sap altundin qildurdi. U öyning ishiklirini, yeni ichidiki eng muqeddes jaygha kiridighan ichki qatlima ishikler we öyning «muqeddes jay»ning tashqiriqi ishiklirini altundin qildurdi.

5 Shuning bilen Sulayman Perwerdigarning öyi üçün qilidighan barliq qurulushlar tamam bolghanda, u atisi Dawut [Xudagha] atap béghishlighan nersilerni (yeni kümüş, altun we hemme bashqa buyumlarni) élip

kélip, Perwerdigarning öyining xezinilirige qoydirdi. **2** Shu chaghada Sulayman Perwerdigarning ehde sanduqini «Dawut shehiri»din, yeni Ziondin yôtkep kélîsh üçün Israil aqsqaqallirini, qebile beglirini we Israil jemetlirining beglirini Yérusalémgha yigihilishqa chaqirdi. **3** Buning üçün Israilning hemme ademliri Étanim éyida, yeni yettinchi ayda, békitilgen héytta padishahning qéshigha yigildi. **4** Israilning hemme aqsqaqalliri yétip kelgende Lawiylar ehde sanduqini kôtürüp [mangdi]. **5** Ular ehde sanduqini, jamaet chédiri bilen uning ichidiki barliq muqeddes buyumlarni kôtürüp élip chiqti. Kahinlar bolghan Lawiylar mushularni élip chiqti. **6** Sulayman padishah we barliq Israil jamaiti ehde sanduqining aldida méngip, köplikidin sanini élip bolmaydighan san-sanaqsiz qoy bilen kalini qurbanliq qiliwatatti. **7** Kahinlar Perwerdigarning ehde sanduqini öz jayigha, ibadetxanining ichki «kalamxana»sigha, yeni eng muqeddes jaygha élip kirip kérublarning qanatlarining astigha qoydi. **8** Kérublarning yéyilip turghan qaniti ehde sanduqining ornı üstide bolghachqa, ehde sanduqi bilen uni kôtürüp turidighan baldaqlarnı yéyip turatti. **9** Bu baldaqlar sanduqning tutquchlaridin nahayiti uzun chiqip turghachqa, kalamxanining aldida turup ehde sanduqining yénidiki ikki baldaqning uchlarini körgili bolatti, biraq öyning sirtida ularni körgili bolmaytti; bu baldaqlar taki бүгүн'ge qeder shu yerde turmaqta. **10** Ehde sanduqining ichide Musa peyghember Horeb téghida turghanda ichige salghan ikki taxtaydin bashqa héchnerse yoq idi (Israilar Misir zéminidin chiqqandin kéyin Perwerdigar ular bilen Horebde ehde tüzgenidi). **11** Kahinlar muqeddes jaydin chiqishti (shu yerde hazir bolghan barliq kahinlar, öz nöwitage qarimay özlirini Xudagha atap pakizlighanidi; **12** neghmenawachi barliq Lawiylar, jümlidin Asaf, Héman, Yedutun we ularning oghulliri hem qérindashliri chekmén tonlirini kiyiship, qurban'gahning sherqide turup chang, tembur we chiltarlar chélishiwatqanidi; ular bilen bille kanay chéliwatqan yene bir yüz yigirme kahin bar idi) **13** we shundaq bolduki, kanaychilar bilen neghmenawachilar hemmisi birdek chélip, bir awaz bilen Perwerdigargha teshekkür-hemdusana éytiwatqanda, yeni kanaylar, janglar we herxil sazlarini chélip, yuqiri awaz bilen «Perwerdigar méhribandur, özgermes muhebbiti ebedil'ebedgichidir» dep Perwerdigarni medhiyewatqanda — shu haman ibadetxana, yeni Perwerdigarning öyi bir bulut bilen tolduruldi; **14** kahinlar eshu bulut tüpeylidin wezipilirini ötüshke turalmaytti, chünki Perwerdigarning julasi Xudaning öyini toldurghanidi.

6 Bu peytte Sulayman: — Perwerdigar tum qarangguluq ichide turimen, dep éytqanidi; **2** Lékin, [i Perwerdigar], men Séning üçün bir heywetlik makan bolsun dep, Sen menggü turidighan bir öyni yasidim, dédi. **3** Andin padishah burulup barliq Israil jamaitige bext tilidi; Israilning barliq jamaiti uning aldida turatti. **4** U mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-medhiye bolghay! U Öz aghzi bilen atam Dawutqa wede qilghanidi we Öz qoli bilen uni emelge ashurdi. U eslide Dawutqa: — **5** «Men Öz xelqim Israilni Misir zéminidin élip chiqqan kündin buyan namim

üchün bu yerde bir öy salay dep Israilning herqaysi qebililirining sheherliridin héchqaysisini tallimidim, yaki xelqim Israilgha hökümrán bolushqa héchqaysi ademni tallimidim; **6** halbuki, Men namim shu yerde bolsun dep Yérusalémni tallidim we xelqim bolghan Israilgha hökümránliq qilsun dep Dawutni tallidim» dégenidi. **7** Emdi atam Dawutning Israilning Xudasi Perwerdigarning namigha atap bir öy sélish arzu-niyiti bar idi. **8** Biraq Perwerdigar atam Dawutqa: «Könglünde Méning namingha bir öy yasashqa qilghan niyiting yaxshidir; **9** emma shu öyni sen yasimaysen, belki pushtungdin bolidighan oghlung, u Méning namingha atap shu öyni salidu», dégenidi. **10** Mana emdi Perwerdigar Öz sözige emel qildi. Men Perwerdigar wede qilghinidek, atamning ornini bésip, Israilning textige olturdum; Israilning Xudasi Perwerdigarning namigha atap bu öyni saldim. **11** Men bu öyde ehde sanduqini qoydum; ehde sanduqi ichide Perwerdigarning Israilar bilen tüzgen ehde [taxtiliri] bardur» dédi. **12** Andin Sulayman Israilning barliq jamaitige yüzlinip, Perwerdigarning qurban'gahining aldida turup qollarini kôtürüp: — **13** (chünki baya Sulayman mistin unluqi besh gez, kengliki besh gez, égzikliki üç gez kélidighan bir peshtaq yasitip, tashqiriqu hoylining otturisigha jaylashturghanidi. U ene shu peshtaq üstige chiqip turup, pütkül Israil jamaiti aldida yükünüp olturup, asman'gha qarap guluchini yayghanidi) **14** — u mundaq dua qildi: — I Israilning Xudasi Perwerdigar! Ne asmanda ne zéminda Sendek Xuda yoqtur; Séning aldingda pütün qelbi bilen mangidighan Öz qulliring üçün ehdingde turup özgermes muhebbitingni körsitisen. **15** Chünki Sen Öz qulung atam Dawutqa bergen wedide turdung; Sen Öz aghzing bilen éytqan sözlügingni mana бүгünkidek Öz qolung bilen wujudqa chiqarding. **16** Emdi hazir, i Israilning Xudasi Perwerdigar, Öz qulung atam Dawutqa: — «Eger séning ewladliring öz yollarigha segek bolup sen Méning aldimda mangghandek, qanunumgha emel qilip mangsila, sanga ewladingdin Israilning textide olturidighan bir zat kem bolmaydu» dep bergen wedengde turghaysen. **17** Emdi hazir, i Israilning Xudasi, Sen qulung Dawutqa éytqan sözliring emelge ashurulghay, dep ötünenim! **18** Lékin Xuda Özi rastla yer yüzide insanlar bilen makan qilamdu? Mana, asmanlar bilen asmanlarning asmini Séni sighthuralmaydighan yerde, men yasighan bu öy qandaqmu Séning makaning bolalisun?! **19** Lékin i Perwerdigar Xudayim, qulungning dua we iltijasigha qulaq sélip, qulungning Sanga kôtürgen nidasi we tilikini anglighaysen. **20** Shuning bilen Öz közliringni kéche-kündüz bu öyge, yeni Sen: «Méning namimni u yerde ayan qilimen» dep éytqan jaygha kéche-kündüz tikkeysen; Öz qulungning u jaygha qarap qilghan duasigha qulaq sélip, **21** Qulung we xelqing Israil bu jaygha qarap dua qilghan chaghada, ularning iltijalirigha qulaq sélip, Öz makaning qilghan asmanlardan turup anglighaysen, angliningda ularni kechürgeysen. **22** Eger birsi öz qoshnisigha gunah qilsa we shundaqla ishning rast-yalghanliqini békitish üçün qesem ichküzülse, bu qesem bu öydiki qurban'gahingning aldigha kelse, **23** Sen qesemni asmanda turup anglap, amal qilip Öz bendiliring otturisida höküml chiqarghaysen; gunahi bar

ademning gunahini özi qayturup, öz yolini öz bëshigha yandurup, gunahsiz ademni aqlap öz adilliqigha qarap uninggha heqqini bergeysen. **24** Öz xelqing Israil Séning aldingda gunah qilghini üçün düshmendin yéngilse, yamanliqidin qaytip bu öyde turup, namingni étirap qilip sanga dua bilen iltija qilsa, **25** Sen asmanda anglap, Öz xelqing Israilning gunahini kechürüp, ularni Sen ata-bowilirigha we özlirige teqdim qilghan zémin'gha qayturup kelgeysen. **26** Ular Sanga gunah qilghini üçün asman étilip yamghur yagmaydighan qiliwétilgen bolsa, lékin ular bu jaygha qarap Sanga dua qilip namingni étirap qilip, Séning ularni qiyinchiliqqa salghining tüpeylidin öz gunahidin yénip towa qilsa, **27** Sen asmanda turup qulaq sélip, qulliringning we xelqing Israilning gunahini kechürgeysen; chünki Sen ulargha méngish kérek bolghan yaxshi yolni ögitisen we Öz xelqingge miras qilip bergen zéminning üstige yamghur yaghdurisen! **28** Eger zéminde acharchilik ya waba bolsa, ya ziraetler dan almisa ya hal chühse ya uni chéketkiler yaki chékette lichinkiliri bésiwalsa, ya düshmenler ularning zémindiki sheherlirining qowuqlirigha hujum qilip qorshiwalsa, ya herqandaq apet ya késsellik bolsa, **29** undaqta barliq xelqing Israil bolsun, herqandaq kishi bolsun, özi kelgen apetni we öz derdini bilip, qollirini bu öyge sunup, meyli qandaq dua yaki iltija qilsun, **30** emdi Sen turuwatqan makaning asmanda turup anglap, kechürüm qilghaysen, Sen herbir ademning qelbini bilgechke, özining yollirini özi qay yandurghaysen (chünki Senla, peqet Senla hemme insan balilirining qelbirlirini bilgüchidursen); **31** shundaq qilip, ular Sen ata-bowilirimizgha teqdim qilghan zéminde olturup ömrining hemme künliride Sendin qorqup yollirinda mangidighan bolidu. **32** Öz xelqing Israildin bolmighan, Séning ulugh naming, qudretlik qolung we sozghan biliking tüpeylidin yiraq-yiraqlardin kelgen musapir bolsa, u kélip bu öy terepke qarap dua qilsa, **33** Sen turuwatqan makaning bolghan asmanlarda uninggha qulaq sélip, u musapir Sanga nida qilip tiliginining hemmisige muwapiq qilghaysen; shuning bilen yer yüzidiki barliq eller namingni tonup yétip, Öz xelqing Israildek Sendin qorqidighan bolup, men yasighan bu öyning Séning naming bilen atalghini bilidu. **34** Eger Séning xelqing Séning tapshuruqung bilen düshmini bilen jeng qilishqa chiqqanda, Sen tallighan bu sheherge, shundaqla men naminggha atap yasighan bu öy terepke qarap Sen Perwerdigargha dua qilsa, **35** Sen asmanlarda turup ularning duasi bilen iltijasigha qulaq sélip, ularni nusretke érishtürgeysen. **36** Eger ular Sanga gunah sadir qilghan bolsa (chünki gunah qilmaydighan héchkishi yoqtur) Sen ulargha ghezeplinip, ularni düshmenlirining qoligha tapshurghan bolsang, bular ularni yiraq-yéqin'gha, öz zéminigha sürgün qilip élip barghan bolsa, **37** lékin ular sürgün qilin'ghan yurtta es-hoshini tépip towa qilip, özi sürgün bolghan yurtta Sanga: — Biz gunah qilip, qebihlikke bérilip Sendin yüz örüp kettuq, dep yélinsa, **38** — eger ularni sürgün qilghanlarning zéminida pütün qelbi we pütün jénidin Séning teripingge yénip, Sen ularning ata-bowilirigha teqdim qilghan zémin'gha, Sen tallighan sheher terepke we men naminggha atap yasighan bu öy terepke yüzini qilip dua qilsa, **39** Sen turuwatqan makaning bolghan

asmanlarda turup ularning duasi we iltijalirini anglap ular üçün höküm chiqirip, Öz xelqingning Sanga sadir qilghan gunahini kechürüm qilghaysen; **40** emdi i Xudayim, Sendin ötünimen, bu yerde qilghan dualargha közüng ochuq, quliqing ding bolghay! **41** Emdi ornungdin turghin, i Perwerdigar Xuda, Sen qudritingning ipadisi bolghan ehde sanduqung bilen, Öz aramgahinggha kirgeysen! Kahinliring heqqaniylig bilen kiydürülsun, Mömin bendiliring yaxshiliqingdin shadlansun! **42** i Perwerdigar Xuda, Özüng mesih qilghiningning yüzini yandurmighaysen; Qulung Dawutqa körsetken özgermes muhebbitingni ésingde tutqaysen!..

7 Sulayman duasini tügitishigila, asmandin ot chühüp köydürme qurbanliq hemde bashqa qurbanliqlarni qoymay köydürüwetti; Perwerdigarning shan-sheripi öyni toldurdi. **2** Perwerdigarning shan-sheripi öyni tolduruwetkechke, kahinlar Perwerdigarning öyige kirelmidi. **3** Ot chühshkenlikini we Perwerdigarning shan-sheripi öyning üstide toxtighanliqini körüp, Israilarning hemmisi tash yatquzulghan meydanda yükünüp bash urup: «Perwerdigar méhribandur, Uning özgermes muhebbiti mengügiche turidu!» dep Perwerdigargha ibadet qilip teshekkür-medhiye oqushti. **4** Padishah we pütkül xelq Perwerdigarning aldida qurbanliqlirini sundi. **5** Sulayman padishah yigirme ikki ming kala, bir yüz yigirme ming qoyni qurbanliq qilip sundi. Shundaq qilip padishah we pütkül xelq Xudaning öyini [Xudagha] béghishlidi. **6** Kahinlar we shundaqla Perwerdigargha atighan sazarni tutqan Lawiylar öz orunlirida turatti (padishah Dawut bu sazarni Perwerdigarning medhiyiside ishletkili yasighanidi, [u Perwerdigargha]: «Uning özgermes muhebbiti ebedgichidur» dep medhiye oqughinida ularni ishletitti); kahinlar Lawiylarning udulida turup kanay chélishatti; Israilarning hemmisi shu yerde öre turushqanidi. **7** Sulayman Perwerdigarning öyining aldidiki hoylisining otturisini ayrip muqeddes qilip, u yerde köydürme qurbanliqlar we inaqliq qurbanliqlirining yaghlirini sundi; chünki Sulayman yasatqan mis qurban'gah köydürme qurbanliqlar, ash hediyliri we qurbanliqlarning yaghlirini qobul qilishqa kichik keldi. **8** Shuning bilen u waqitta Sulayman we uning bilen bolghan pütün Israil, yeni Xamat rayonigha kirish éghizidin tartip Misir éqinighiche hemme yerlerdin kelgen zor bir jamaet héyt ötküzdü. **9** Sekkizinci küni ular tentenilik bir ibadet yighilishi ötküzdü; ular yette kün qurban'gahni Xudagha atap béghishlighanidi andin ular yene yette kün héyt ötküzdü. **10** Yettinchi ayning yigirme üçinchi küni padishah xelqni öz öy-chédirlirige qayturdi; ular Perwerdigarning Dawutqa, Sulayman'gha we Öz xelqi Israiligha qilghan yaxshiliqliri üçün qelbide shad-xuram bolup qaytip ketti. **11** Shundaq qilip Sulayman Perwerdigarning öyini we padishahning ordisini yasap püttürdi. Sulaymanning könglige Perwerdigarning öyide we özining ordisida néme qilish kelgen bolsa, shu ishlarning hemmisi ongushluq pütüti. **12** Andin Perwerdigar kéchide Sulayman'gha ayan bolup uninggha: «Men séning duayingni anglidim we Özümginu bu jayni «qurbanliq öyi» bolushqa tallidim. **13** Eger Men asmanni yamghur

yaghamaydighan qilip étiwetsem yaki chéketskilerge zémindiki mehsulatlarni yep tashlashni buyrusam we yaki xelqim arisigha waba tarqitwetsem, **14** [shu chaghda] namim bilen atalghan bu xelqim özini kemter tutup, dua qilip yüzünni izlep, rezil yolliridin yansa, Men asmanda turup anglap, ularning gunahini kechürimen we zéminini saqaytimen. **15** Emdi bu yerde qilin'ghan dualargha Méning közlirim ochuq we qulaqlirim ding bolidu. **16** Men emdi namim menggü bu yerde ayan qilinsun dep bu öyni tallap, uni Özümge muqeddes qildim; közümmü, qelbimmü hemishe shu yerde bolidu. **17** Sen bolsang, atang Dawutning aldimda mangghinidek senmu sanga buyrughinimning hemmisi muwapiq emel qilish üçün belgilimilirim we hökümlirimni tutup aldimda mangsang, **18** Men emdi atang Dawutqa: «Israilning textide sanga ewladingdin olturushqa bir zat kem bolmaydu» dep ehde qilghinimdek, Men séning padishahliq textingni Israilning üstide mehkem qilimen. **19** Biraq eger siler Méningdin yüz örüp, Men silerning aldinglarda jakarlighan belgilimilirim we emrlirimni tashlap, bashqa ilahlarning qulluqigha kirip choqunsanglar, **20** shu chaghda Men Israilni ulargha teqdim qilghan zéminidin yulup tashlaymen; we Öz namimni körsitishke Özümge muqeddes qilghan bu öyni nezirimdin tashlaymen we Israilni hemme xelqler arisida söz-çöçek we tapa-tenining obyékti qilimen; **21** bu öy gerche hazir ulugh bolsimu, shu zamanda uningdin ötkenlerning hemmisi qattiq heyran qiliship: «Perwerdigar bu zémin'gha we bu öyge némishqa shundaq qilghandu?» dep soraydu. **22** Kishiler: — Chünki [zémindiki xelqler] ata-bowilirlirining Xudasi, yeni ularni Misir zéminidin chiqarghan Perwerdigarni tashlap, özlirini bashqa ilarhlargha baghlap, ulargha sejde qilip qulluqida bolghanliqi üçün, U bu pütkül külpetni ularning bëshigha chüshürüptü, dep jawab béridu.

8 Shundaq boldiki, yigirme yil ötüp, Sulayman Perwerdigarning öyi bilen padishahning öyini yasap bolghandin keyin, **2** u Hiram özige sowgha qilghan sheherlerni qaytidin qurup chiqti; Israilar shu yerde olturaqlashti. **3** Sulayman Xamat-Zobah shehirige bérıp uni ishghal qildi. **4** U yene chöldiki Tadmorni we özining Xamatta qurghan barlıq xezine sheherlirini yene ongshitiq qurdi. **5** U yene Üstünki Beyt-Horon bilen Astinқи Beyt-Horonni sépil, baldaqliq qowuqliri bolghan qorghanlıq sheherlerge aylandurdi; **6** Baalatni, shundaqla özige xas hemme xezine sheherlirini, «jeng harwisi sheherliri»ni, atliqlarni orunlashturghan sheherlerni we Yérusalémni, Liwanda we özi soraydighan barlıq zéminda xalighinini bina qildi. **7** Israildin bolmighan Hittiyılar, Amoriyılar, Perizziyılar, Hiwiyılar we Yebusiylardin [Israil] zéminida qélip qalghanlarning hemmisini bolsa, **8** Sulayman bularni, yeni Israilar pütünley yoqatmighan ellerning qalghan ewladlirini qulluq hashagha tutti. Ular бүгүнкү күн'giche shundaq bolup keldi. **9** Lékin Israilardin Sulayman öz ishliri üçün héchkimni qul qilmay, belki ularni leshker, hökümdar-emeldar, harwa bilen atliqlarning serdarlırı qildi. **10** Bulardin padishah Sulaymanning ishligüchilerning üstige qoyghan chong nazaretchiliri bolup, ikki yüz ellik idi. **11** Sulayman Pirewnning qizini «Dawutning shehiri»din özi uninggha saldurghan ordigha ekeltürdi; chünki

u: «Ayalimning Israil padishahi Dawutning ordısında turushi muwapiq emes; chünki Perwerdigarning ehde sanduqi barghanlıki jaylarning hemmisi muqeddestur», — dédi. **12** Sulayman bu chaghda Perwerdigarning qurban'gahida, yeni [muqeddes jayning] aywanining aldigha saldurghan qurban'gahta Perwerdigargha atap köydürme qurbanlıq teqdim qilatti; **13** — yeni Musa peyghemberning tapshuruqi boyiche, her küni, shabat künliride, aynıng birinchi künliride we her yilda üç qétim ötküzüldighan alahide héyt künliride — «pétir nan héyti», «heptiler héyti» we «kepiler héyti»diki künlerde békiltgen burchluq qurbanlıqlarni qilatti. **14** Sulayman yene atisi Dawutning belgilep bergini boyiche kahinlarning xizmetlirining we Lawiylarning burchlirining ada qilinishi üçün nöwet-gurupplarni békitti; Lawiylarning her küni medhiye oqush we kahinlarning aldida xizmetlerni ada qilish burchi bar idi. Sulayman yene derwazawenlerni nöwiti boyiche her derwazining xizmitini qilishqa békitti; chünki Xudaning adimi Dawutning buyruqi shundaq idi. **15** [Kahin-lawiylar] padishahning kahinlargha we Lawiylargha buyrughanliridin, meyli qandaq ish bolsun yaki xezinilerge dair ish bolsun héch bash tartmaytti. **16** Perwerdigarning öyini sélishta, öy uli sélin'ghan kündin tartip pütükiche Sulaymanning barlıq quruluş ishliri puxta tamamlandi. Shundaq qilip Perwerdigarning öyi pütüti. **17** Andin Sulayman Édom zéminida [Qizil] déngiz boyidiki Ezion-Geberge we Élatqa qarap mangdi. **18** Huram [padishah] öz xizmetkarlırı arqiliq kémiler we déngiz yollirigha pishshiq ademlirini Sulaymanning yénigha ewetti. Ular Sulaymanning xizmetkarlırı bilen bille Ofirgha bérıp, u yerdin töt yüz ellik talant altun élip, uni padishah Sulaymanning qéshigha yetküzüp keldi.

9 Shébaning ayal padishahi bolsa Sulaymanning dangq-shöhritini anglap, uni qiyin chigish-soallar bilen sinighili Yérusalémgha keldi. U xushbuy buyumlar, intayın tola altun we yaqut-göherler artılghan tögilerni élip, chong dedbebe bilen keldi. Sulaymanning qéshigha kelgende öz könglige pükken hemme ish toghruluq uning bilen sözleshti. **2** Sulayman uning hemme sorighanlirigha jawab berdi. Héchnéme Sulayman'gha qarangghu emes idi, belki hemmiside uninggha jawab berdi. **3** Shébaning ayal padishahi Sulaymanning danaliqigha, yasighan orda-saraygha, **4** dastixandiki taamlargha, emeldarlarning qatar-qatar olturushlirigha, xizmetkarlirining qatar-qatar turushlirigha, ularning kiyyen kiyimlirige, uning saqiyliri we ularning kiyyen kiyimlirige we uning Perwerdigarning öyide atap sun'ghan köydürme qurbanlıqlirigha qarap, üni ichige chüshüp ketti. **5** U padishahqa: — Men öz yurtumda silining ishliri we danaliqliri toghrisida anghlighan xewer rast iken; **6** emma men kélip öz közlirim bilen körmügüche bu sözlerge ishenmigenim; we mana, men hetta yériminimu anglimighan ikenmen; silining danaliqliri bilen beriket-bayashatlıqliri men anghlighan xewerdin ziyade iken. **7** Silining ademliri némidégen bextlik-he! Hemishe silining aldirlida turup danaliqlirini anglaydighan bu xizmetkarlırı neqeder bextliktur! **8** Silidin söyün'gen, silini özi üçün Israilning

textige olturguzghan Perwerdigar Xudaliri mubarektur! Xudaliri Israilga baghligan muhebbiti üçhün, ularni menggü mezmur tursun dep U silini toghra höküim we adalet sürgili ular üstige padishah qildi, dédi. **9** U padishahqa bir yüz yigirme talant altun, intayin köp xushbuy buyumlar we yaqut-göherlerni sowgha qildi. Shébaning ayal padishahi Sulayman padishahqa sun'ghan shunche zor miqdardiki xushbuy buyumlar shuningdin kéyin héch körün'gen emes **10** (Ofirdin altunlarni epkélidighan Huramning xizmetkarliri we Sulaymanning xizmetkarliri yene intayin zor miqdardiki sendel yaghichini we yaqut-göherlernimu élip keldi. **11** Padishah sendel yaghichidin Perwerdigarning öyi üçhün we padishahning ordisi üçhün pelempeyler yasap hem neghme-nawachilar üçhün chiltarlar we sazarni shuningdin yasatti. Shundaq ésil sendel yaghichi Yehuda zéminida bu waqitqiche héch körülüp baqmighanidi). **12** Sulayman padishah Shébaning ayal padishahigha uning özige qilghan sowghiliridin ashurup sowgha tutti, ayal padishahning köngli tartqan hemmini — néme sorisa, shuni berdi; andin u xizmetkarliri bilen yolgha chiqip öz yurtigha qaytip ketti. **13** Sulayman'gha her yili keltürülgen altunning özi alte yüz atmiş alte talant idi. **14** Bu kirimdin bashqa, oqetchi-tijarechiler, barliq ereb padishahlar we öz zéminidiki emeldarlarnu altun-kümüşlerni élip Sulayman'gha tapshuratti. **15** Sulayman padishah ikki yüz chong siparni soqturdi we her sipargha alte yüz shekel altun ketti. **16** Shundaqla üç yüz qalqanni yapilaqlan'ghan altundin yasidi; herbir qalqanni yasashqa üç yüz shekel altun ishilitildi; padishah ularni «Liwan ormini sariyi»gha ésip qoydi. **17** Padishah pil chishliridin chong bir text yasap, uni sap altun bilen qaplatti. **18** Textning alte qewetlik pelempeyi bar idi, uning bir altun putperisi text bilen tutiship turatti; orundugning ikki yénida tayan'ghuchisi bar idi, herbir tayan'ghuchning yénida birdin öre turghan shirning heykili bar idi. **19** Alte qewetlik pelempeyning üstide, ong we sol teripide öre turghan on ikki shirning heykili bolup, herbir basquchning ong-sol teripide birdin bar idi; bashqa héchqandaq elde uninggha oxshash yasalgini yoq idi. **20** Sulayman padishahning barliq jam-piyaliliri altundin yasalghan; «Liwan ormini Sarayi»diki barliq qacha-quchilar tawlan'ghan altundin yasalghan; Sulaymanning künliride kümüş héchnéme hésablinatti. **21** Chünki padishahning kémiliri Huramning xizmetkarliri bilen bille Tarshishqa bérup turatti; «Tarshish kéme»ler her üç yilda bir qétim kélip altun-kümüş, pil chishliri, maymunlar we tozlarni ekéletti. **22** Sulayman padishah yer yüzidiki barliq padishahlardin bayliqta we danaliqta üstün idi. **23** Xudaning Sulaymanning könglige salghan danaligini anglash üçhün yer yüzidiki barliq padishahlar uning bilen didarlishish arzusi bilen kéletti; **24** kelgenlarning hemmisi öz sowghitini élip kéletti; yeni kümüş qacha-quchilar, altun qacha-quchilar, kiyim-kechékler, dubulgha-sawutlar, tétitqular, atlar we qéchirlarni élip kéletti. Her yili ular belgilik miqdarda shundaq qilatti. **25** We Sulaymanning jeng harwisigha qatidighan atliri üçhün töt ming éghili bar idi, shuningdek on ikki ming atliq eskiri bar idi; u ularni «jeng harwisi sheherliri»ge we özi turidighan Yérusalémgha orunlashturdi. **26** Sulayman

[Efrat] deryasidin Filistiye zéminighiche taki Misirning chégrisigha qeder bolghan barliq padishahliqlar üstidin hökümranlıq qildi. **27** Padishah Yérusalémda kümüşni tashtek köp, kédír derexlinini jenubiy tüzlengliktiki üjme derexlerige oxshash nurghun qildi. **28** Kishiler atlarni Misirdin we herqaysi yurtlardin Sulayman'gha yetküzüp bérup turatti. **29** Sulaymanning bashqa emelliri bashtin axirighiche «Natan peyghemberning bayanliri», «Shilohluq Axiyahning bishariti», shundaqla Nibatning oghli Yeroboam toghruluq «Aldin körgüchi Iddo körgün alamet körünüşler» dégen kitablargha pütülgen emesmidi? **30** Sulayman Yérusalémda turup pütün Israilning üstidin qiriq yıl seltene qildi. **31** Sulayman ata-bowiliri arisida uxlidi; xalayıq uni atisi Dawutning shehiride depne qildi; uning oghli Rehoboam uning ornigha padishah boldi.

10 Rehoboam Sheqemge bardı; chünki pütkül Israil uni padishah tikligili Sheqemge kelgenidi. **2** Nibatning oghli Yeroboam shu ishni anglighanda shundaq boldiki, Misirdin qaytip keldi (chünki u Sulayman padishahning qéchip Misirda turuwatatti). **3** Emdi xalayıq adem ewetip uni chaqirtip keldi. Shuning bilen Yeroboam we pütkül Israil kélip Rehoboamgha: — **4** Silining atiliri boynimizgha salghan boyunturuqini éghir qildi. Sili emdi atilirining bizge qoyghan qattiq telepliri bilen éghir boyunturuqini yéniklitip bersile, silining xizmetliride bolimiz, déyishti. **5** U ulargha: — Hazirche qaytip üç künden kéyin andin qéshimgha yene kélinglar, dédi. Shuning bilen xelq tarlip ketti. **6** Rehoboam padishah öz atisi Sulayman hayat waqıtida uning xizmitide turghan moysipitlardin meslihet sorap: — Bu xelqge bérیدighan jawabim toghrisida néme meslihet körsitisiler? — dédi. **7** Ular uninggha: — Eger sili raziliq bilen бүгün bu xelqni kush qilip ulargha méhriban muamile körsitip, ulargha yaxshi sözler bilen jawab qilsila, ular silining barliq künliride xizmetliride bolidu, dédi. **8** Lékin u moysipitlarning körsetken meslihetini qayrip qoyup, özi bilen chong bolghan, aldida xizmitide boluwatqan yashlardin meslihet sorap **9** ulargha: — Manga «Silining atiliri bizge salghan boyunturuqni yénikletkeyla» dep tiligen bu xelqge jawab bérishimiz toghruluq qandaq meslihet bérisiler? — dédi. **10** Uning bilen chong bolghan bu yashlar uninggha: — «Silining atiliri boyunturuqimizni éghir qildi, emdi sili uni bizge yénik qilghayla» dep éytqan bu xelqge söz qilip: — Méning chimchilaq barmiqim atamning bélidin tomraqtur. **11** Atam silerge éghir boyunturuqni salghan, lékin men boyunturuqlarni téximu éghir qilimen. Atam silerge qamchilar bilen tenbih-terbiye bergen bolsa men silerge «chayanliq qamchilar» bilen tenbih-terbiye bérimen», dégeyila, — dédi. **12** Rehoboam padishah ulargha: «Üch künden kéyin andin qéshimgha yene kélinglar» déginidek, Yeroboam we barliq xelq üçinchin küni uning qéshigha keldi. **13** Rehoboam padishah moysipitlarning meslihetini tashlap köpchilikke qattiqliq bilen jawab berdi. **14** U yashlarning mesliheti boyiche ulargha: — Atam silerge éghir boyunturuqni salghan, lékin men uni téximu éghir qilimen. Atam silerge qamchilar bilen tenbih bergen bolsa men silerge «chayanliq qamchilar» bilen tenbih-terbiye bérimen, dédi. **15** Shuning bilen

padishah xelqning sözini anglimidi. Bu ish Xuda teripidin bolghan; chunki buning bilen Perwerdigarning Shilohluc Axiyahning wasitiside Nibatning oggli Yeroboamgha éytqan sözi emelge ashurulidighan boldi. **16** Pütkül Israil padishahning ularning sözige qulaq salmighinini körgende xelq padishahqa jawab béríp: — Dawuttin bizge néme nésiwe bar? Yessening oghlida bizning héch mirasimiz yوقتur! Herbiringlar öz öy-chédirlirighlar qaytinglar, i Israil! I Dawut, sen öz jemetinggila ige bol — dédi. Shuning bilen Israillar öz öy-chédirlirigha qaytip kétishti. **17** Emma Yehuda sheherliride olturghan Israillargha bolsa, Yeroboam ularning üstige höküim sürdi. **18** Rehoboam padishah baj-alwan begi Adoramni Israillargha ewetti, lékin pütkül Israil uni chalma-késeke qilip öltürdi. U chaghda Rehoboam padishah aldirap, özining jeng harwisigha chiqip, Yérusalémgha tikiwetti. **19** Shu teriqide Israil Dawutning jemetidin yüz örüp, bügün'ge qeder uninggha qarshi chiqip keldi.

11 Rehoboam Yérusalémgha kélip, Israil bilen jeng qilip padishahliqni özige qayturup ekilish üçün Yehuda bilen Binyamin jemetidin bir yüz seksen ming xillan'ghan jenggiwar eskerni toplidi. **2** Lékin Xudaning sözi Xudaning adimi Shémayagha kélip: — **3** «Yehudaning padishahi, Sulaymanning oggli Rehoboamgha, Yehuda bilen Binyaminiki Israillargha söz qilip: — **4** «Perwerdigar mundaq deydu: — Hujumgha chiqmanglar, qérindashliringlar bilen jeng qilmanglar; herbiringlar öz öyüglargha qaytip kétinglar; chunki bu ish Mendindur», dégin» — déyildi. We ular Perwerdigarning sözlirige qulaq saldi, Yeroboamgha hujum qilishtin yandi. **5** Rehoboam Yérusalémga turatti, we Yehudada qorghanlıq sheherlerni salghuzghanidi. **6** U Beyt-Leham, Étam, Tekoa, **7** Beyt-Zur, Sokoh, Adullam, **8** Gat, Mareshah, Zif, **9** Adorayim, Laqish, Azikah, **10** Zorah, Ayjalon, Hébronni yasatti; bularning hemmisi qorghanlıq sheherler bolup, Yehuda we Binyaminning zéminida idi. **11** U barliq qel'e-qorghanlarni musthekemliidi we ularda serdarlarni teyinliidi, zapas ashliq, may we sharablarni teyyarliidi. **12** U yene herqaysi sheherlerni köpligen qalqan we neyziler bilen qorallandurup, alamet musthekemiwetti. Yehuda bilen Binyamin uning teripide turatti. **13** Pütkül Israilda turuwatqan kahinlar bilen Lawiylar qaysi yurtta bolmisun uning teripide turatti. **14** Chunki Yeroboam bilen uning oghulliri Lawiylarni chetke qéqip, ularning Perwerdigarning xizmitide bolup kahinliq ötküzüshini chekligenliki üçün, ular özlirining otlaqliri we mal-mülkini tashlap Yehuda zémin'gha we Yérusalémgha kéliskenidi. **15** (chunki Yeroboam «yuqiri jaylar»diki xizmet üçün «téke ilahliri» we özi yasighan mozay mebudlirining qulluqida bolushqa özi üçün kahinlarni teyinligenidi). **16** We bu [Lawiylargha] egiship, Israilning hemme qebiliridin könglide Israilning Xudasi Perwerdigarni séghinip-izdesheke irade tikligenler atabowilirining Xudasi bolghan Perwerdigargha qurbanliq qilish üçün Yérusalémgha kélishti. **17** Shundaq qilip ular Yehuda padishahliqining küchini ashurup, Sulaymanning oggli Rehoboamni üç yil küchlendürdi; chunki [Yehudadikiler] üç yil Dawutning we Sulaymanning yolida mangghanidi. **18** Rehoboam Mahalatni emrige aldi. Mahalat Dawutning oggli Yerimotning qizi; uning anisi Yessening oggli Éliabning qizi Abihayil idi. **19**

Mahalattin Rehoboamgha Yeush, Shémariya we Zaham dégen oghullar töreldi. **20** Kéyinki waqitlarda Rehoboam yene Abshalomning [newre] qizi Maakahni emrige aldi; u uninggha Abiya, Attay, Ziza we Shélomitlarni tughup berdi. **21** Rehoboam Abshalomning [newre] qizi Maakahni emrige alghan barliq ayalliri we kénizekliridin bekrek söyetti; chunki u jemiy on sekkiz ayal we atmish kénizekni emrige alghan; u jemiy yigirme sekkiz oghul, atmish qiz perzent körgen. **22** Rehoboam Maakahdin bolghan oggli Abiyani qérindashliri ichide hemmidin chong shahzade qilip tikliidi, chunki u uni padishahliqqa waris qilmaqchi idi. **23** Rehoboam aqilanilik bilen ish körip, oghullirini Yehudaning barliq zéminliri we Binyaminning barliq zéminliridiki barliq qorghanlıq sheherlerge orunlashturup, ularni nahayiti köp zapas ozuq-tülük bilen teminliidi; u yene ulargha nurghun xotun élip berdi.

12 Rehoboamning padishahliqi musthekem bolghanda, shundaqla kücheygende, shundaq boldiki, u Perwerdigarning qanun-ehkamirini terk qildi we pütkül Israillarmu uninggha egiship ketti. **2** We ularning Perwerdigargha wapasizliq qilghini tüpeylidin, Rehoboam seltenitining beshinchi yilida shundaq boldiki, Misirning padishahi Shishak Yérusalémgha hujum qozghidi. **3** Shishak bir ming ikki yüz jeng harwisi, atmish ming atliq eskerni bashlap keldi; u özi bilen bille Misirdin élip chiqqan leshkerler, jumladin Liwiyelikler, Sukkiyler we Éfiopiylar sanasasiz idi. **4** U Yehudagha tewe bolghan qorghanlıq sheherlerni ishghal qildi, andin Yérusalémgha hujum qilishqa keldi. **5** Bu chaghda Shishak sewebidin Yehuda emeldarliri Yérusalémgha yigilishqanidi; Shimaya peyghember Rehoboam we emeldarlarning yénigha kélip ulargha: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler méningdin waz kechkinglar üçün, Menmu silerdin waz kéchip Shishakning qoligha tapshurdum» deydu, dédi. **6** Shuni anglap, Israil emeldarliri bilen padishah özlirini töwen qilip: — Perwerdigar adildur, déyishti. **7** Perwerdigar ularning özlirini töwen qilghanliqini körip Perwerdigarning sözi Shimayagha yétip kélip: —«Ular özlirini töwen qilghaniken, Men ularni halak qilmay, belki ulargha azghine nijat körsitimen we Méning qaynap turghan ghezipim Shishakning qoli bilen Yérusalémgha tökülmeydu. **8** Halbuki, ularning Manga béqinish bilen dunyadiki padishahliqlargha béqinishning qandaq perqi barliqini bilip yétishi üçün, ular Shishakqa béqindi bolidu» — déyildi. **9** Shuning bilen Misir padishahi Shishak Yérusalémgha hujum qilip, Perwerdigarning öyidiki xezine-bayliqlar bilen padishahning ordisidiki xezine-bayliqlarni élip ketti. U hemmisini, jumladin Sulayman yasatqan altun sipar-qalqanlarni qoymay élip ketti. **10** Ularining ornida Rehoboam padishah mistin birmuncu sipar-qalqanlar yasitip, ularni padishah ordisining kirish yolini saqlaydighan pasiban beglirining qoligha tapshurdi. **11** Padishah her qétim Perwerdigarning öyige kiritidighan chaghda, pasibanlar u qalqanlarni élip tutup turatti, andin ularni yene pasibanxanigha kélip qoyushatti. **12** Shuning bilen padishah özini töwen qilghandin kéyin, Perwerdigarning ghezipi uningdin yénip, uni tamamen yoqitwetmide; Yehudadikiler ichidimu az-tola yaxshi

ishlar tépildi. **13** Padishah Rehoboam Yérusalémda asta-asta qudret tépib, öz seltenitini súretti. Rehoboam textke chiqqan chéghida qiriq bir yashta idi; u Yérusalémda, yeni Perwerdigar Öz namini tiklesh üçün pütkül Israil qebililiri ichidin tallighan sheherde on yette yil seltenet qildi; Rehoboamning anisining ismi Naamah bolup, u Ammoniy idi. **14** Rehoboam könglide Perwerdigarni izdeshni niyet qilmighanliqi tüpeylidin rezillik qildi. **15** Rehoboamning barliq qilghan ishliri bashtin-axirighiche neseb xatiriliridiki «Shimaya peyghemberning sözliri» we «Aldin körgüchi Iddoning sözliri»de pütülgen emesmidi? Rehoboam bilen Yeroboam otturida urushlar toxtimay bolup turatti. **16** Rehoboam atabowiliri arisida uxlidi, «Dawutning shehiri»ge depne qilindi. Oghli Abiya uning ornigha padishah boldi.

13 Padishah Yeroboamning seltenitining on sekkizinch yili Abiya Yehudaning üstige padishah boldi. **2** U Yérusalémda üç yil seltenet qildi; uning anisining ismi Mikaya bolup, u Gibéahliq Uriyelning qizi idi. Abiya bilen Yeroboam otturida urush boldi. **3** Abiya jeng qilish üçün xillan'ghan jengchilerdin töt yüz mingni bashlap chiqti; Yeroboammu xillan'ghan batur jengchilerdin sekkiz yüz mingni bashlap chiqip, Abiyagha qarshi sep tüzüp turdi. **4** Abiya Efraim taghliq rayonidiki Zemarayim téghigha chiqip mundaq dédi: — «I Yeroboam we Israil xelqi, gépimge qulaq sélinglar! **5** Bilmemsiler, Israilning Xudasi Perwerdigar «tuzluq ehde» qilip, Israilning üstidiki padishahliqni Dawutqa we uning ewladlirigha menggüge teqdim qilghan'ghu? **6** Lékin Dawutning oghli Sulaymanning quli, Nibatning oghli Yeroboam qozghilip öz ghojisidin yüz öridi. **7** Shuning bilen bezi muttehemler, «Béiyalning baliliri» uning yénigha yighilip, Sulaymanning oghli Rehoboam bilen qarshilishishqa özlirini küchlädürdi; Rehoboam u chaghda téxi yash, sebiy balidek bolghachqa, ulargha teng kélelmedi. **8** Emdi siler Perwerdigarning Dawutning ewladlirining qoligha tapshurghan padishahliqigha qarshi chiqip «özimizni körsitimiz» deysiler; silerning adimighan derweqe köptur; silerde yene Yeroboam silerge yasap bergen, ilahlar dep qarilidighan altun mozaylar bar. **9** Siler Perwerdigarning kahinliri bolghan Harunning ewladliri bilen Lawiylarni qoghliwétip, yer yüzidiki bashqa eller qilghinidek özliringlarga [xalighanche] kahin tikliwalghan emesmidinglar? Kimdekim bir torpaq we yette qozini élip kélip özümni [kahinliqqa] béghishlaymen dése, u Xuda bolmighan butlarga kahin bolalaydu! **10** Lékin biz bolsaq, Perwerdigar bizning Xudayimizdur, biz uningdin waz kechmiduq; Perwerdigarning xizmitide bolghan kahinlar bolsa Harunning ewladliridir, Lawiylar ularning xizmitide turmaqta. **11** Ular her küni etisi-axshimi Perwerdigargha köydürme qurbanliqlarni sunup, ésil xushbuy yaqudu. Pakiz shirege «teqdim nanlar»mu tizip qoyulidu, her küni kechte ular altun chiraghdan üstidiki chiraghlarni yandurulidu; chunki biz Xudayimiz Perwerdigarning tapshuruqigha emel qilip kéliwatimiz. Biraq siler bolsanglar uningdin waz kechtinglar. **12** Qaranglar, Xuda bizni Bashlighuchi bolup biz bilen billidir; qollirigha kanay alghan, silerge hujum qilishqa signal chilishqa teyyar turidighan uning kahinlirimu biz

bilen billidir. I Israil baliliri, ata-bowanglarning Xudasi bolghan Perwerdigar bilen jeng qilmanglar; chunki siler hergiz ghelebe qazinalmaysiler». **13** Lékin Yeroboam ularning arqisidin hujum qilmaq üçün böktürme qoyghanidi. Shundaqki, Israilar Yehudalarning aldi teripide idi we böktürme qoshun ularning arqa teripide saqlap turatti. **14** Yehudalar burulup qarisa, mana özliri aldi-arqidin hujumgha uchrawatatti; ular Perwerdigargha peryard kötürdi, kahinlarmu kanaylarni chaldi. **15** Buning bilen Yehudalar qattiq chuqan kötürüshti; we shundaq boldiki, Yehudalar qattiq chuqan kötürüshüwatqanda, Xuda Yeroboam bilen barliq Israilarni Abiya bilen Yehudalarning aldidin urup térepereng qildi. **16** Israilar Yehudalarning aldidin qachti; Xuda ularni Yehudalarning qoligha tapshurdi. **17** Abiya bilen uning ademliri Israilarni qattiq qirghin qildi; Israilardin xillan'ghan besh yüz ming esker qetl qilindi. **18** Bu chaghda Israilar töwen qilindi; Yehudadakilier ata-bowilirining Xudasi Perwerdigargha tayan'ghanliqi üçün ghelebe qazandi. **19** Abiya Yeroboamning keymidin qoghlap mangdi; u uning ilkidin birqanche shehirini, yeni Beyt-El we uninggha qarashliq yéza-bazarlarni, Yéshanah we uninggha qarashliq yéza-bazarlarni, Efron we uninggha qarashliq yéza-bazarlarni tartiwaldi. **20** Yeroboam Abiyaning künliride qaytidin küchlinelmedi. Perwerdigarning uni urushi bilen u öldi. **21** Abiya bolsa özini qudret tapquzdi; u on töt xotun élip, yigirme ikki oghul, on alte qiz perzent kördi. **22** Abiyaning bashqa ishliri, uning mangghan yolliri we éytqan sözliri «Iddo peyghemberning tehlili»de pütülgendur.

14 Abiya ata-bowiliri arisida uxlidi, kishiler uni «Dawut shehiri»ge depne qildi. Oghli Asa uning ornigha padishah boldi. Asa padishah bolghan künlirde on yil tinch ötti. **2** Asa Xudasi Perwerdigarning neziride durus we toghra bolghanni qildi. **3** U yat ellerdin kelgen but qurban'gahlirini we «yuqiri jaylar»ni yoqitip, «but tüwrük»lerni örüp chéqip, Asherah butlirini kisip tashlidi, **4** Yehudalargha ata-bowilirining Xudasi bolghan Perwerdigarni izdeshni, muqeddes qanun-emrlarni tutushni emr qildi. **5** U yene Yehuda zéminidiki herbir sheherlerdin «yuqiri jaylar»ni we «küün tüwrükli»ni yoqatti. U chaghda pütün padishahliq uning hökümrانliqida tinch-asayishliqta ötti. **6** U yene Yehuda zéminida birnechche qorghanliq sheherlerni saldurdi, chunki yurt-zémin aramliqta boldi; Perwerdigar uninggha aramliq bergechke, shu yillarda héch urush bolmide. **7** U Yehudalargha: — Zémin aldimizda tinch turghanda, bu sheherlerni sépib bilen qorshalghan, munarliq, baldaqliq qowuqliri bolghan sheherler qilip qurayli; chunki biz Xudayimiz Perwerdigarni izdiginimiz üçün U tinchlik berdi; biz Uni izdep kelduq we U bizning töt etrapimizda bizge aramliq berdi, dédi. Shuning bilen ular qurulusni bashlidi we ishliri ongushluq boldi. **8** Asaning qoshuni bar idi; Yehuda qebilisidin qalqan we neyze bilen qorallan'ghan üç yüz ming eskiri, Binyamin qebilisidin sipar we oqya bilen qorallan'ghan ikki yüz seksen ming kishilik; ularning hemmisi batur ezimetler idi. **9** U chaghda Zerah isimlik bir Éfiopiy milyon kishilik qoshuni bilen üç yüz jeng harwisini bashlap, [Asagha] hujum qozghap Mareshahgha keldi. **10**

Asa uning bilan qarshilishishqa atlandi; ular Mareshahqa yéqin Zefatah qilgishiga kélip, bir-birige qarshi sep tüzüp turushti. **11** Asa Xudasi Perwerdigargha nida qilip: — I Perwerdigar, Öz bendenge yardem berseng, u küchlük bolsun, ajiz bolsun Sen üçhün héchqanche ish emes. I Perwerdigar Xudayimiz, bizge yardem qilghaysen; chunki biz Sanga tayinimiz we Séning namingda bu zor qoshun'gha qarshi atlinip chiqtuq. I Perwerdigar, Sen bizning Xudayimizdursen, insanlar Séningdin ghalip kelmisun! — dédi. **12** Shuning bilan Perwerdigar Asa we Yehudalar aldida Éfiopiylerni urup tiripiren qiliwetti, Éfiopiylér qachti. **13** Asa öz ademliri bilan birlikte ularni taki Gerarghiche qoghldi; Éfiopiylér shundaq yiqitildiki, ularin bir ademmü tirik qalmidi; chunki ular Perwerdigarning aldida we uning qoshuni aldida kukum-talqan qilindi. Yehudalar ghayet zor jeng ghenimetlirini qoligha élip ketti. **14** Ular yene Gerar etrapidiki barliq sheherlerge hujum qilip ishghal qildi; chunki Perwerdigardin zor bir qorqunch mushu sheherlerdikilerni basqanidi. Yehudalar yene hemme sheherni birnimu qoymay bulang-talang qildi, chunki ularla tolimu köp mal-mülük bir idi. **15** Ular yene mal baqqan charwachilarning chédir-qotanlirighimu zerb qilip, nahayiti köp qoy we tögilerni élip Yérusalémgha qaytti.

15 Xudaning Rohi Odedning ogli Azariyaning üstige chüshü. **2** Shuning bilan u Asa bilen körtüshüske chiqip uninggha: — I Asa, pütkül Yehudalar we Binyaminlar, manga qulaq sélinglar! Siler Perwerdigar bilen bille bolghininglarda, Umu siler bilen bille bolidu. Siler Uni izlisenglar U silerge tapquzulidu; lékin siler Uningdin waz kechsenglar U silerdin waz kéchidu. **3** Israillar uzun künlérigiche heqiqiy Xuda, telim bérighichin kahin we qanun-ehkamlardan juda bolup yürdi; **4** Lékin ular qiyinchiliqta qalghan waqitlarda Israilning Xudasi Perwerdigargha qaytip, Uni izdidi we U ulargha özi tapquzdi. **5** U waqitlarda chiqip- kirip turghanlarga héch aramlıq bolmighan, chunki herqaysi el-yurtlar malimanchılıq ichide turatti. **6** Xuda ularni herxil qiyinchiliq-malimanchılıq ichide qaldurghachqa, memliket bilen memliket, sheher bilen sheher ózara soqushup weyrın boldi. **7** Lékin siler bolsanglar, qeyser bolunglar, mezmüt turup qollirnglarni boshatmanglar, chunki emellirnglarning ejir-inami bardur, dédi. **8** Asa bu geplerni we Oded peyghember bergen bésharetini anglighanda u dadilliship, pütün Yehuda we Binyamin zéminlirida, shundaqla Efraimning taghliq rayonlirida qolgha chüshürgen herqaysi sheherlerdiki yirginchlik butlarni yoqatti we yene Perwerdigarning öyidiki aywan aldida turghan Perwerdigar qurban'gahini yéngibashtin yasatti. **9** U barliq Yehudalar we Binyaminlarni, shuningdek ularning arisida oltaurqlashqan barliq Efraimiy, Manassehiy, Shiméoni musapirlirini yighdi (chunki nurghun Israillar Asaning Xudasi Perwerdigarning uning bilen bille ikenlikini körgen bolup, Israildin chiqip Asa terepke ötkenidi). **10** Asaning seltenitining on beshinchi yili üçinchi ayda ular Yérusalémgha yighildi. **11** Shu künü ular élip kelgen jeng ghenimetliridin yette yüz buqa we yette ming qoyın Perwerdigargha atap

qurbanlıq qildi. **12** Ular yene ata-bowilirining Xudasi bolghan Perwerdigarni pütün qelbi we bütün jéni bilen izdeshke bir ehde tüzüshüti; **13** ehde, Israilning Xudasi bolghan Perwerdigarni izdimigen qéri-yash, er-ayal démey hemmisi öltürülsun, déyildi. **14** Ular yuqiri awaz bilen warqirash we kanay hem burgha chélish bilen Perwerdigargha qesem bérishüti. **15** Pütkül Yehuda jamaiti ichken qesimidin shadlandi; chunki ular pütün qelbi bilen qesem ichken bolup, Perwerdigarni tolimu telmürüp izdidi; we U ulargha Özini tapquzdi. Perwerdigar ulargha töt etrapida aramlıq ata qildi. **16** Asa padishah yene chong anisi Maqaahni yirginchlik bir «ashérah» tüwrükni yasighini üçhün xanishliq mertiwisidin chüshürüwetti. Asa bu yirginchlik butni késip, ayagh astida cheylidi we Kidron qilghisida köydürtüwetti. **17** «Yuqiri jaylar» yoqitilmisimu, Asaning qelbi [Perwerdigargha] pütünley béghishlan'ghanidi. **18** Hem atisi hem u özi Perwerdigargha atap yasighan nersilerni, jümlidin kümüş bilen altunni we türlük qacha-quchilarni Xudaning öyige keltürdi. **19** Shu waqittin tartip taki Asaning seltenitining ottuz beshinchi yilighiche urush bolup baqmidi.

16 Asaning seltenitining ottuz altinchi yili, Israilning padishahi Baasha Yehudagha qarshi hujum qildi; héchkim Yehudaning padishahi Asa bilen bardi-keldi qilmisun dep, Ramah shehirini mehkem qilip yasidi. **2** U waqitta Asa Perwerdigarning öyidiki xezinilerdin we padishahning ordisidiki xezinilerdin altun-kümüşhni élip ularni Demeshqte turushluq Suriye padishahi Ben-Hadadqa ewetip we bu xewerni yetküzüp: — **3** «Méning atam bilen silining atilirining arisida bolghandek men bilen silining arilirida bir ehde bolsun. Mana, silige kümüş bilen altun ewettim; emdi Israilning padishahi Baasha bilen bolghan ehdliridin qollirini üzsile; shuning bilen u méni qamal qilishtin qol üzsün» — dédi. **4** Ben-hadad Asa padishahning sözige kirip, öz qoshunining serdarlirini Israilning sheherlirige hujum qilishqa ewetip, Ijon, Dan, Abel-mayim, Naftalidiki barliq ambar sheherlirini béqindurdi. **5** Baasha bu xewerni anglap, Ramah istihkamini yasashtin qolini yighip, qurushlarning hemmisini toxtatti. **6** Asa padishah bolsa pütkül Yehudaning ademlirini bashlap, Baasha Ramah shehirini yasashqa ishletken tashlar bilen yaghachlarni Ramahtin toshup élip ketti. U mushularni ishlitip Gébani we Mizpahni mehkem qilip yasidi. **7** U chaghda, aldın körgüchi Hanani Yehuda padishahi asaning yénigha kélip uninggha: — Özüng Perwerdigar Xudayinggha emes, belki Suriye padishahigha tayan'ghanlıq üçhün Suriye padishahining qoshuni öz qolungdin qutuldi. **8** Éfiopiylér bilen Liwiyelikler chong bir qoshun emesmidi? Jeng harwiliri we atlıq eskerliri intayin köp emesmidi? Lékin sen peqet Perwerdigargha tayan'ghanda, u ularni qolunggha tapshurghanidi. **9** Chunki Perwerdigar köngli Manga tamamen sadiq bolghanlarga yardemde bolup, Özümni qudretlik körsitey dep, közlirini pütün yer yüzide uyan-buyan yügürtidu. Sen bu ishta bek exmeqliq qilding. Emdı buningdin kéyin urushlardin xalas bolalmaysen, dédi. **10** Buni anglapla Asa aldın körgüchige intayin gheziplinip, uni zindan'gha solap qoydi; uning bu sözige qehri qaynap ketti. U shu waqitlarda xelqtin

bezilirige zulum sélisqha bashlighanidi. **11** Mana, Asaning qilghan ishlari bashtin axirigiche «Yehuda we Israil padishahlarining tarixnamisi»da pütülgendur. **12** Asaning seltenitining ottuz toqquzinchi yilida putida bir késel peyda boldi; we késili barghanséri éghirliship ketti; lékin u aghrighandimu Perwerdigarni izdimidi, belki peqet téwiplardinla yardem izdidi. **13** Asa seltenitining qiriq birinchi yilida öldi, ata-bowiliri Arisida uxldi. **14** Xelqler uni «Dawut shehiri»de öziye atap teyyarlitip kolighan qebrige depne qildi. Ular uni ettarlarning usuli bilen tengshelgen hertürlük dora-dermandin bolghan bir arilashma pürkelgen jinazigha yatquzdi hemde uninggha atap nurghun xushbuy yandurdi.

17 Oghli Yehoshafat Asaning ornigha padishah boldi; u Israil padishahligigha taqabil turush üçün özi kücheytti. **2** U herbiy küchlini Yehudaning hemme qorghhanliq sheherlirige orunlashturdi hemde Yehuda zéminigha we atisi Asa ishghal qilghan Efraimdiki herqaysi sheherlerge mudapiei küchlini turghuzdi. **3** Perwerdigar Yehoshafat bilen bilde boldi, chünki u atisi Dawutning bashta yürüzgen yollarida méngip Baal butlirini izdimidi, **4** belki atisining Xudasinila izdep, Uning emrliride méngip, Israilarning qilmishlirini dorimidi. **5** Shunga, Perwerdigar uning padishahliqtiki hökümranlıqini mustehkemlidi; pütkül Yehudadikiler uninggha salam-sowghilarni sunup turdi; shuning bilen uning mal-mülki nahayiti köp, shan-shöhriti nahayiti yuqiri boldi. **6** U Perwerdigarning yollarida mangghachqa, gheyretlik boldi; uning üstige u Yehuda zéminidin «yuqiri jaylar»ni we Asherah butlirini yoqatti. **7** Uning seltenitining üçinchi yili özining emeldarlaridin Ben-Hayil, Obadiya, Zekeriya, Netanel, Mikayalarni Yehudaning sheherliride xelqge telim bérishke ewetti. **8** Ular bilen bilde barghanlardin yene Shémaya, Netaniya, Zebadiya, Asahel, Shemiramot, Yonatan, Adoniya, Tobiya, Tob-Adoniya qatarliq birqanche Lawiylar, shundaqla yene Elishama bilen Yehoram dégen ikki kahimmu bar idi. **9** Ular Perwerdigarning Tewrat qanuni kitabini alghach bérp, Yehuda zéminidiki barliq sheherlerni arilap yürüp xelq arisida telim bérretti. **10** Yehudaning etrapidiki memliketlerning hemmisini Perwerdigarning qorqunchi basti we ular Yehoshafat bilen urush qilishqa pétinalmaytti. **11** Filistiylerdin beziliri Yehoshafatqa sowgha-salamlar we kümüş olpanlirini tapshurdi; Ereblermu padiliridin uninggha yette ming yette yüz qochqar, yette ming yette yüz téke sowgha qildi. **12** Yehoshafat barghanséri karamet qudret tép, Yehudada birnechche qorghhan we ambar shehiri bina qildi. **13** U Yehudaning herqaysi sheherliride nurghun maddiy eshya zapisi teyyarlidi; Yérusalémdimu uning zeberdes batur jengchiliri bar idi. **14** Jemetliri boyiche ularning sani töwendikiche: — Yehuda qebilisidiki mingbahliri ichide Adnah serdar bolup, batur jengchilerdin üç yüz minggha bashlamchiliq qilatti; **15** Adnahning qol astida Yehohanan serdar bolup, ikki yüz seksen ming ademme bashlamchiliq qilatti; **16** Yehohananning qol astida Zikrining oghli Amasiya bar idi; u Perwerdigargha özi atiwetken adem bolup, ikki yüz ming batur jengchige bashlamchiliq qilatti. **17** Binyamin qebilisi ichide Éliyada dégen batur bir jengchi bolup, oqya

we qalqan bilen qorallan'ghan ikki yüz ming batur jengchige bashlamchiliq qilatti; **18** Éliyadaning qol astida Yehozabad bolup, jengge teyyar qoshundin bir yüz seksen ming ademme bashlamchiliq qilatti. **19** Bularning hemmisi padishahning xizmitide hazir turatti; padishahning yene pütün Yehuda zéminidiki qorghhanliq sheherlerge orunlashturulghan ademliri bolsa, ularning sirtida idi.

18 Yehoshafatning mal-mülki nahayiti köp, shan-shöhriti nahayiti yuqiri boldi; u Ahab bilen qudiliship ittipaqlashti. **2** Birnechche yildin kéyin u Ahab bilen körüshüshke Samariyege bardi. Ahab bolsa uninggha we uning hemrahlarigha atap nurghun kala, qoy soydi; andin u uni Giléadtiki Ramotqa bille hujum qilishqa unatti. **3** Israil padishahi Ahab Yehuda padishahi Yehoshafattin: — Özliri méning bilen bilde Giléadtiki Ramotqa bérishqa maqul bolamdila? — dep soriwidi, u: — Biz silining-méning dep ayrimaymiz; méning xelqim özlirining xelqudur. Men özliri bilen bilde jeng qilishqa barmay turmaymen, dep jawap berdi. **4** Lékin Yehoshafat Israilning padishahigha: — Ötünimenki, бүгүн awwal Perwerdigarning sözini sorap körgeyla, dédi. **5** Shuning bilen Israilning padishahi peyghemberlerni, yeni töt yüz ademni yighdurup ulardin: — Biz jeng qilghili Giléadtiki Ramotqa chiqsaq bolamdu, yoq? — dep soriwidi, ular: «Chiqqin, Xuda uni padishahning qoligha bérdu, déyishti. **6** Lékin Yehoshafat bolsa: — Bulardin bashqa yol sorighudek, Perwerdigarning birer peyghembiri yoqmudu? — dep soridi. **7** Israilning padishahi Yehoshafatqa jawap bérp: — Perwerdigardin yol soraydighan yene bir adem bar; lékin u méning toghramda qutluqni emes, belki daim balayi'apetni körситip bësharet bergechke, men uni öch körmen. U bolsa Imlahning oghli Mikayadur, dédi. **8** Andin Israilning padishahi bir chakirini qichqirip uninggha: — Chaqqan bérp, Imlahning oghli Mikayani chaqirtip kel, dep buyrudi. **9** Emdi Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafat shahane kiyimlirini kiyiship, Samariyening derwazisining aldidiki xamanda herbiri öz textide olturushiti; ularning aldida peyghemberlerning hemmisi bësharet bermekte idi. **10** Kenanahning oghli Zedekiya bolsa özi tömürdin münggüzlerni yasap: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Mushu münggüzler bilen Suriylarni yoqatquche üsüp ursila», dédi. **11** Hemme peyghemberler shuninggha oxshash bësharet bérp: «Giléadtiki Ramotqa chiqip sözsiz muweppeqiyet qazinila; chünki Perwerdigar uni padishahning qoligha tapshuridikens», déyishti. **12** Mikayani qichqirghili barghan xewerchi uninggha: — Mana, hemme peyghemberler birdek padishahqa yaxshi xewer bermekte; emdi ötünimen, séning sözüngmu ularningki bilen birdek bolup, yaxshi bir xewerni bergin, dédi. **13** Emma Mikaya: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, Xudayim manga néme éytse, men shuni éytmen, dédi. **14** U padishahning aldigha kelgende padishah uningdin: — I Mikaya, jeng qilghili Giléadtiki Ramotqa chiqsaq bolamdu, yoq? — dep soriwidi, u uninggha jawap bérp: — Chiqip muweppeqiyet qazinisiler; chünki [düşmininglar] qollirilinglarga tapshurulidu, dédi. **15** Lékin padishah

uninggha: — Men sanga qanche qétim Perwerdigarning namida rast geptin bashqisini manga éytmasliqqa qesem ichküüzühüm kérek?! — dédi. **16** Mikaya: — Men pütkül Israilning taghlarda padichisiz qoylardek tarilip ketkenlikini kördüm. Perwerdigar: «Bularning igisi yoq; bularning herbiri tinch-aman öz öyige qaytsun» dédi, — dédi. **17** Israilning padishahi Yehoshafatqa: — Mana, men silige «U méning toghramda qutluqni emes, belki haman balayi'apetni körsitip bésharet béridu», démigenmidim? — dédi. **18** Mikaya yene: — Shunga Perwerdigarning sózini anglighin; men Perwerdigarning Öz textide olturghanliqni, asmanning pütkül qoshunliri uning yénida, ong we sol teripide turghanliqini kördüm. **19** Perwerdigar: «Kim Ahabni Giléadtiki Ramotqa chiqip, shu yerde halak bolushqa aldaydu?» — dédi. Birsu mundaq, birsi mundaq déyishti; **20** shu waqitta bir roh chiqip Perwerdigarning aldisida turup: «Men béríp alday» dédi. Perwerdigar uningdin: «Qandaq usul bilen aldaysen?» dep soriwidi, **21** u: «Men chiqip uning hemme peyghemberlirining aghzida yalghanchi bir roh bolimen», dédi. Perwerdigar: «Uni aldap ilkingge alalaysen; béríp shundaq qil» — dédi. **22** Mana emdi Perwerdigar séning bu hemme peyghemberlirining aghzigha bir yalghanchi rohnı saldı; Perwerdigar séning toghrangda balayi'apet körsitip sözlidi» — dédi. **23** Shuni anglap Kenanahning oggli Zedekiya kélip Mikayaning kachitigha birni sélip: — Perwerdigarning Rohi qaysi yol bilen mendin ötüp sanga söz qilishqa bardı?! — dédi. **24** Mikaya jawab béríp: Özüngni yoshurush üçün ichkiridiki öyge yügürgen künide shuni körisen, dédi. **25** Israilning padishahi emdi: — Mikayani élip qayturup béríp, sheher hakimi Amon bilen padishahning oggli Yoashqa tapshurup, **26** Ulargha tapilap: «Padishah mundaq deydu: — Uni zindan'gha solap men tinch-aman yénip kelgüchilik qiynap, nan bilen suni az-az béríp turunglar» — denglar, dep buyrudi. **27** Mikaya: — Eger sen heqiqeten tinch-aman yénip kelseng, Perwerdigar méning wasitem bilen söz qilmighan bolidu, dédi. Andin u yene: — Ey jamaet, herbiringlar anglanglar, dédi. **28** Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafat Giléadtiki Ramotqa chiqti. **29** Israilning padishahi Yehoshafatqa: — Men bashqa qiyapetke kirip jengge chiqay; sili bolsila öz kiyimlirini kiyip chiqsila, dédi. Israilning padishahi bashqa qiyapet bilen jengge chiqti. **30** chünki shundaq boldiki, Suriyening padishahi jeng harwisi serdarlirigha: — Chongliri yaki chichikliri bilen emes, peqet Israilning padishahi bilen soqushunglar, dep buyrudi. **31** We shundaq boldiki, jeng harwilirining serdarliri Yehoshafatni körgende: — Uni choqum Israilning padishahi dep, uninggha oliship hujum qilmaqchi boldi; lékin Yehoshafat peryad kötürdi, Perwerdigar uninggha yordam berdi. Xuda ularni uningdin yiraqlashturdi; **32** chünki shundaq boldiki, jeng harwilirining serdarliri uning Israilning padishahi emeslikini körgende uni qoghlimay, burulup kétép qélishti. **33** Emma bireylen qarishigha bir oqya étiwidi, oq Israilning padishahining sawutining mürisidin töwenki uliqidin ötüp tegdi. U harwikéshige: Harwini yandurup méni septin chiqarghin; chünki men yaridar boldum, dédi. **34** U küni jeng barghanséri qattiq

boldi. Padishah kechkiche Suriylarning udulida öz jeng harwisigha yölinip öre turdi. Kün pétishi bilen u öldi.

19 Yehuda padishahi Yehoshafat aman-ésen Yérusalémdiki ordisigha qaytip keldi. **2** Aldin körgüchi Hananining oggli Yehu padishah Yehoshafatning aldigha chiqip: — Séning rezillerning yordimide bolup, Perwerdigargha öch bolghanlarni söygining durusmu? Shu sewebtin Perwerdigarning ghezipi béshinggha chüshidighan boldi. **3** Halbuki, sen asherah butlirini zémindin yoqitip tashlighining we Xudani izdeshke niyet qilghining üçün sendimu yaxshiliq tépildi, dédi. **4** Yehoshafat Yérusalémda olturatti; kéyinki waqitlarda u xelq arisigha chiqip, Beer-Shebádin tartip Efraim taghlirighiche seper qilip, xelqni towa qildurup ata-bowilirining Xudasi Perwerdigargha yandurdi. **5** U yene Yehuda tewesidiki barliq qorghanliq sheherlerde soraqchilarni teyinlidi; **6** u soraqchilargha: — Öz qilghanlirlinglarga éhtiyatchan bolunglar; chünki silerning höküm chiqirishinglar insan üçün emes, belki Perwerdigar üçündür; siler höküm chiqarghininglarda u choqum siler bilen bille bolidu. **7** Emdi Perwerdigarning wehimisi köz aldinglarda bolsun; öz qilghanlirlinglarga éhtiyatchan bolunglar; chünki Perwerdigar Xudayimizda naheqliq yoq, yüz-xatir qilish yoq, para yéishmu yoqtur, dédi. **8** Yehoshafat Lawiylardin, kahninlardin we Israil jemetlirining bashliridin bezilerni Yérusalémgha qayturup kélip, ularni Yérusalémdimu Perwerdigarning hökümlirini chiqirish we xelqning erz-dewalirini bir terep qilishqa teyinlidi. **9** Yehoshafat ulargha: — Siler bu ishlarni Perwerdigarning qorqunchida bolup sadaqetlik bilen chin könglünglardin béjiringlar. **10** Herqaysi sheherlerde turidighan qérindashlirlinglarning aldinglarga élip kelgen barliq erz-dewasi, meyli u xun dewasi bolsun, qanun-emr we höküm-belgilimiler toghrisidiki erz-dewa bolsun, ularning Perwerdigar aldisida gunahkar bolup qalmasliqi üçün, shundaqla Perwerdigarning ghezipi öz béshinglarga we qérindashlirlinglarning béshigha kélip qalmasliqi üçün, ularni haman agahlاندurup turunglar; shundaq qilsanglar, gunahkar bolmaysiler. **11** Perwerdigargha teelluq ishlarda silerni bash kahin Amariya bashquridu; padishahqa dair ishlarda, silerni Yehuda jemetining yobashchisi Ismailning oggli Zebadiya bashquridu; silerning xizmitinglarda turidighan Lawiylar bar. Jasaretlik bolup ishlirlinglarni qilinglar we Perwerdigar ishni durus qilghuchilar bilen bille bolidu! — dédi.

20 Kéyinki waqitlarda shundaq boldiki, Moabiylar, Ammoniylar we Maoniylardin beziliri birliship kélip Yehoshafatqa hujum qilishqa chiqti. **2** [Chaparmenler] kélip Yehoshafatqa: — [Ölük] déngizning u qétidin, yeni Édomdin silige hujum qilghili zor bir qoshun chiqip keldi; mana, ular Hazazon-Tamarda, dédi (Hazazon-Tamar yene «En-Gedi» depmu atilidu). **3** Buni anglighan Yehoshafat qorqup, Perwerdigarni izdeshke niyet baghlap, pütün Yehuda teweside «roza tutushimiz kérek» dep jakarlidi. **4** Yehudalar emdi Perwerdigardin yordam tiligili yighildi; xelq Yehudaning herqaysi sheherliridin chiqip Perwerdigardin yordam tileshe kélishti. **5** Yehoshafat Yehuda we Yérusalémdiki

jamaet arisigha chiqip, Perwerdigar öyining yéngi hoylisining alvida öre turup **6** mundaq dua qilip: — «I Perwerdigar, ata-bowilirimizning Xudasi, Sen ershte turghuchi Xuda, barliq el-memliketlarning üstidin höküim sürgüchi emesmidig? Séning qolung küch-qudretke tolghandur, héchkim Séni tosalmaydu. **7** I Xudayimiz, Sen bu zémindiki ahalini Öz xelqing Israillar aldidin qoghlap, uni Öz dostung Ibrahinimning nesligé menggülük miras qilip bergén emesmidig? **8** Ular shu yerde turdi hem shu yerde Séning naminggha atap bir muqeddexana sélip: **9** «Mubada béshimizgha birer balayi» apet kelse, meyli u qilich, jaza, waba, acharchiliq bolsun, qiyinchiliqta qalghan waqtimizda, mushu öy, yéni Séning aldingda turup, Sanga murajiet qilsaq (chünki Séning naming mushu öydidur), Sen anglaysen we qutquzisen» dégenidi. **10** Emdi mana, bu yerge Ammoniylar, Moabiylar we Séir téghidikiler bésip kéliwatidu! Ilgiri Israillar Misir zémindin chiqqan chaghda Sen Israillarning ulargha tajawuz qilishigha yol qoymighaniding; u chaghda Israillar ularni yoqatmay u yerdin aylinip ötkén. **11** Emdi qara, hazir ularning yaxshiliqimizni qandaq yol bilen qayturmaqchi boluwatqinigha! Ular bizni Sen bizge miras qilip bergén bu zémindin qoghlap chiqarmaqchi boluwatidu. **12** I Xudayimiz, Sen ularning üstidin höküim chiqarmansen? Chünki bizning bizge hujum qilishqa kéliwatqan bu zor qoshun bilen qarshilashqudek küchimiz yoq; néme qilishimiznimu bilmey qalduq; lékin bizning közimiz Sanga tikilip turmaqta» — dédi. **13** Bu chaghda pütün Yehuda xelqi, ularning quchaqtiki baliliri, xotun bala-chaqilirining hemmisi Perwerdigarning alvida turatti. **14** We shu peyette Perwerdigarning Rohi jamaetning otturisida turghan Lawiylardin Asafning ewladi bolghan Mattaniyaning chewrisi, Jeiyelning ewrisi, Binayaning newrisi, Zekerianing ogli Yahaziyege chüshiti; **15** U: — I pütün Yehuda xelqi, siler Yérusalémde turuwatqanlar we padishah Yehoshafat, qulaq sélinglar! Perwerdigar silerge mundaq deydu: — «Siler bu zor qoshundin qorqup ketmenglar we alaqqade bolup ketmenglar; chünki bu jeng silerningki emes, belki Xudaning Öziningkidur. **16** Ete ulargha hujum qilishqa chiqinglar; mana, ular Ziz dawanidin chiqip kélidu we siler ularni Yeruel chölining aldidiki jilgha éghizida uchritisiler. **17** Siler bu dörem jengde urushushunglarning hajiti bolmaydu; peqet sepke tizilip turunglar, siler bilen bille bolghan Perwerdigarning nijat-nusritini köringlar! I Yehuda, i Yérusalémdikiler, qorqmanglar, alaqqadimu bolup ketmenglar; ete ulargha hujum qilishqa chiqinglar, Perwerdigar choqum siler bilen bille bolidu!» — dédi. **18** Bu gepni anglap Yehoshafat béshini yerge tegküzip tizlandi we barliq Yehuda xelqi hem Yérusalémdikiler Perwerdigar alvida düm yiqilip Perwerdigargha sejde qildi. **19** Kohat ewladi we Korah ewladi ichidiki Lawiylardin bolghanlar orunliridin turushup intayin küchlük awaz bilen Israilling Xudasi Perwerdigarni medhiyleshti. **20** Pütün xelq etisi qaq seherde turup Tekoa chölege qarap atlandi; ular atlinip kétiwatqanda, Yehoshafat ornidin turup ulargha: — I Yehuda xelqi, i Yérusalémdikiler, gépimge qulaq sélinglar! Xudayinglar Perwerdigargha tayininglar, choqum mezmüt turghuzilisiler; Uning peyghemberlirige ishinglar, yolunglar choqum rawan bolidu! — dédi. **21**

Andin u xelq bilen obdan meslihetliship, Perwerdigarning muqeddés beheywetlikini medhiyilep, Uninggha atap ghezel-küy éytidighanlarni: «Siler Perwerdigargha rehmet-teshekkür éytinglar, chünki Uning özgermes muhebbiti menggülüktur!» dep oqushqa teyinlep, qoshunning alvida mandurdurdi. **22** Ular tentene qilip hemdusana oqushi bilen, Perwerdigar Yehuda xelqige hujum qilishqa chiqqan Ammoniylar, Moabiylar we Séir téghidikilerge pistirma qoshunni ewetip, ularni tarmar qildurdurdi. **23** Shuning bilen Ammoniylar bilen Moabiylar Séir téghidikilerge hujum qilishqa ötti, ularni birini qoymay qiriwetti; ular Séir téghidikilerni qirip tügetkendin keyin yene özliri bir-birini qirghin qilishqa chüshkenidi. **24** Yehudalar chöldiki közetgahqa kélip shu zor qoshun terepke qarisa, mana qéchip qutulghan birmu adem yoq bolup, hemme yerni ölük qaplap ketkenidi. **25** Yehoshafat özining ademliri bilen dushmanidin olja bulang-talang qilishqa kelgende, ular ölüklér bilen bille nurghun mal-mülük we köp qimmetlik buyumlarni tapti. Ular salduruwalghanlirining tolliliqidin élip kitelmey qaldi; olja shunche köp bolghachqa, uni yigihwélishqa üç kün ketti. **26** Ular tötinchi küni Berakah jilghisigha yigihlip, Perwerdigargha hemdusana oqup mubareklidi; shunga u yer taki bugün'ge qeder «Berakah jilghisi» dep atilip kelmekte. **27** Andin barliq Yehudadikiler we Yérusalémdikiler Yehoshafatning bashlamchiliqida xushal-xuram bolup Yérusalémgha qaytti; chünki Perwerdigar ularni dushmanliri üstidin ghalib qilip xushalliqa chömdürgenidi. **28** Ular Yérusalémgha tembur, chiltar we kanaylar chélip kélip, Perwerdigarning öyige kirdi. **29** Barliq el-memliketler Perwerdigarning Israilling dushmanlirige qarshi chiqip jeng qilghanliqini anglighanda, Xudaning wehimisi ularning üstige basti. **30** Shuning bilen Yehoshafatning padishahliqi tinch-asayishliqta boldi; uning Xudasi uning töt etrapini tinch qilghanidi. **31** Shundaq qilip Yehoshafat Yehuda üstige höküim sürdi. U textke chiqqan chaghda ottuz besh yashta idi; u Yérusalémde yigirme besh yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Azubah bolup, u Shilhining qizi idi. **32** Yehoshafat qaymay atisi Asaning yolida méngip, Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **33** Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmighanidi; xelq téxiche köngüllirini ata-bowilirining Xudasigha mayil qilmighanidi. **34** Yehoshafatning qalghan ishliri bolsa, mana bashtin axirighiche «Yehuda we Israil padishahlirining tarixnamisi»gha kirgüzülgen «Hananining ogli Yehuning bayan sözliri»de pütülgendur. **35** Bu ishlardin keyin Yehuda padishahi Yehoshafat tola rezil ishlarni qilghan Israil padishahi Ahaziya bilen ittipaq tüzdi. **36** Yehoshafat Tarshishqa baridighan kémilerni yasashqa uning bilen shirikleshti; shu kémilerni ular Ezion-Geberde yasatti. **37** U chaghda Mareshahliq Dodawahuning ogli Eliézer Yehoshafatni eyiblep uninggha bésharet bérip: — Ahaziya bilen ittipaq tüzgining üçün Perwerdigar séning yasighanlirigini buzuwétidu» dédi. Derweqe, keyinki waqitlarda u kémiler buzghunchiliqqa uchrap Tarshishqa mangalmidi.

21 Yehoshafat ata-bowiliri arisida uxliidi we «Dawut shehiri»de depne qilindi; ogli Yehoram uning

ornigha padishah boldi. **2** [Yehoramning] birnechche inisi, yeni Yehoshafatning Azariya, Yehiyel, Zekeriya, Azariyahu, Mikail we Shefatiya dégen oghulliri bar idi; ularning hemmisi Israil padishahi Yehoshafatning oghulliri idi. **3** Ularining atisi ulargha nurghun altun, kúmmush we qimmatlik buyumlarni, shundaqla Yehuda zéminidiki birqanche qorghanliq sheherni sowgha qildi; peqet padishahliqni bolsa, Yehoram chong og'li bolghachqa, uninggha berdi. **4** Yehoram atisining padishahliq textige chiqip hoquqini musthekemlidi. Andin u barliq inilirini, shundaqla Yehudadiki birqanche emeldarlarni qilichlap qetl qildi. **5** Yehoram textke olturghida ottuz ikki yashta idi; u Yérusalémda sekkiz yil seltenet qildi. **6** U Ahab jemetidikilerge oxshash, Israilning padishahliri mangghan yolda mangdi, chünki u Ahabning qizini emrige alghani; u Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **7** Biraq Perwerdigar Dawut bilen tüzgen ehdisi seweblik, Dawutqa we uning ewladlirigha menggü öchmeydighan bir chiragh qalduray dep, wede qilghini boyiche Dawutning jemetini yoq qilip tashlashni xalimidi. **8** [Yehoramning] seltenetidiki künlerde Édomlar Yehudadin ayrilip chiqip, öz aldigha özlirige hökümranlıq qilidighan bir padishah tiklidi. **9** Yehoram, serdarliri we barliq jeng harwiliri [Jordan deryasidin] ötüp, kéchide qozghilip chiqip, özlirini qorshiwalghan Édomiylargha we jeng harwisi serdarlirigha hujum qilip ghalib keldi. **10** Halbuki, Édomiylar shuningdin étiwaren Yehudagha qarshi chiqip, taki bügün'ge qeder Yehudaning hökümranlıqidin ayrilip turdi. Yehoram ata-bowilirining Xudasi Perwerdigarni tashlighini üçün Libnahliqlar mu shu chagha uninggha qarshi chiqip uning qolidin ayrilip chiqti. **11** Uning üstige, Yehoram yene Yehudaning taghlirida «yuqiri jaylar»ni yasitip, Yérusalémda turuwatqanlarni buzuqchiliqqa putlashturdi, Yehudalarnimu shundaq azdurdy. **12** Shu waqitlarda Iliyas peyghember teripidin yézilghan bir mektup Yehoramga tegdi, uningda mundaq déyildi: «Séning bowang Dawutning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Sen atang Yehoshafatning yollirida mangmay, shuningdek Yehuda padishahi Asaningmu yollirini tutmay, **13** belki Israil padishahlrining yollirida méngip, Yehudalarni we Yérusalémda turuwatqanlarni xuddi Ahab jemetidikiler buzuqchiliqlar qilghandek buzuqchiliqlargha putlashturghanliqning üçün, shundaqla atangning jemetidikilerni, yeni özüngdin yaxshi bolghan inilirining qetl qilghining üçün, **14** Perwerdigar séning xelqingni, xotun bala-chaqiliringni we barliq mal-mülküngge alamet zor zerb bilen uridu. **15** U sénimu éghir wabalar bilen urup, üçey-baghringni éghir késelge muptila qiliduki, késiling kúndin kün'ge éghirlinip, üçeyliring éqip chiqidu»» déyilgenidi. **16** Kéyinki waqitlarda Perwerdigar Filistiylerning we Éfiopiylarning yénidiki Ereblarning rohini Yehoramga qarshi qozghatti. **17** Shuning bilen ular Yehuda zéminigha zerb qilip bésip ötti we padishah ordisidiki barliq mal-mülküni bulang-talang qilip, oghulliri bilen xotunlirini tutqun qilip élip ketti; ular kenji oghli Yehoahazdin bölek oghulliridin birinimu qaldurmidi. **18** Bu weqedin kéyin Perwerdigar Yehoramni urup, üçeylirini saqaymas éghir késelge griptar qildi. **19** We shundaq boldiki, uning késili kúndin-

kün'ge éghirlinip, ikki yil waqit ötüshke az qalghanda, késellik tüpeylidin üçeyliri téshilip chüshiti, u tolimu azaliniq öldi; uning xelqi ata-bowilirini izzetlep ulargha xushbuy yaqqandek, uninggha héchqandaq xushbuy yéqip olturmidi. **20** Yehoram textke chiqqan chéghida ottuz ikki yashta idi; u Yérusalémda sekkiz yil seltenet qildi we u dunyadin ketkende héchkim uninggha qayghu-hesret chekmidi. Xalayiq uni «Dawut shehiri»ge depne qildi, lékin padishahlar qebistanliqigha depne qilmidi.

22 Yérusalémda turuwatqanlar Yehoramning kenji oghli Ahaziyaning uning ornigha padishah qilip tiklidi; chünki Ereblar bilen bille bargahqa bésip kirgen qaraghchilar Ahaziyaning akilirini qoymay öltürüwetkenidi. Shuning bilen Yehuda padishahi Yehoramning oghli Ahaziya seltenet qildi. **2** Ahaziya textke chiqqan chéghida yigirme ikki yashta idi; u Yérusalémda bir yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Ataliya bolup, Omrining [newre] qizi idi. **3** Ahaziya mu Ahab jemetining yollirigha mangdi; chünki uning anisi uni rezillike ündeytti. **4** U Ahab jemeti qilghinidek, Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; chünki uning atisi ölgendin kéyin Ahab jemetidikiler uni halaketke élip baridighan rezil nesihetlerni béretti. **5** U ularning nesihetige egiship, Israil padishahi Ahabning oghli Yehoram bilen birlikte Giléadtiki Ramotqa béríp Suriye padishahi Hazael bilen soqushti; shu chagha Suriyler Yehoramni zeximlendürdi. **6** Andin Yehoram Ramahda Suriye padishahi bilen soqushqan chaghdiki jarahetlirini dawalتيش üçün Yizreelge qaytti. Andin Yehoramning oghli Yehuda padishahi Azariya Ahabning oghli Yehoramning késel bolup qalghanliq sewebidin uni yoqlighili Yizreelge bard. **7** Halbuki, Ahaziyaning Yehoramni yoqlighili barghini del özi halaketke élip baridighan, Xuda békitten ish idi. Chünki u barghandin kéyin Yehoram bilen birlikte Nimshining oghli Yehugha qarshi soqushushqa chiqti. Mushu Yehu eslide Perwerdigar teripidin Ahabning jemetini yoqitish üçün mesih qilin'ghanidi. **8** We shundaq boldiki, Yehu Xuda békitten hökümn Ahab jemetining üstige yürgüzgen waqtida, u Yehudadiki emeldarlarni we Ahaziyaning xizmitide bolghan qérindashlirining oghullirini uchrítip, ularni qoymay öltürüwetti. **9** Yehu Ahaziyanimu izdidi; kishiler uni tutuwaldi (u Samariyege yoshurunuwalghanidi). Ular uni Yehuning aldigha apirip öltürdi. Ular uni depne qildi, chünki kishiler: «Bu dégen Perwerdigarni chin könglidin izdigen Yehoshafatning newrisidur» dégenidi. Ahaziyaning jemetide padishahliqni qoligha alghudek birer adem qalmidi. **10** Emd Ahaziyaning anisi Ataliya oghlining ölginini körgende, Yehuda jemetidiki barliq shah neslini öltürüshke qozghaldi. **11** Lékin padishahning qizi Yehoshébiyat öltürülüş aldida turgan padishahning oghullirining arisidin Ahaziyaning oghli Yoashni oghriliqche élip chiqip, uni we inik anisini yastuq-kirlik ambirigha yoshurup qoydi. Shundaq qilip padishah Yehoramning qizi, (yeni Ahaziyaning singlisi), [bash] kahin Yehuyadaning xotuni Yehoshébiyat Yoashni Ataliya öltürüwetmisun dep Ataliyadin yoshurup qoydi. **12** Andin kéyin Yoash ular bilen Perwerdigarning öyide alte yil yoshurunup turdi; u chagha Ataliya Yehuda zéminida seltenet qilatti.

23 Yettinchi yili, Yehoyada jasaretke kélip, Yerohamning oggli Azariya, Yehohananning oggli Ismail, Obedning oggli Azariya, Adayaning oggli Maaséyah we Zikrining oggli Elishafat qatarliq birqanche yüzbéshini chaqirip ular bilen ehde tüzdi. **2** Ular Yehuda zéminini arilap, Yehudadiki herqaysi sheherlerdin Lawiylarni we Israildiki chong yolbashchilarni yigdi; ular Yérusalémgha kélishti. **3** Pütkül jamaat Xudaning öyide padishah bilen ehdiyleshti. Yehoyada ulargha: — Padishahning oggli Perwerdigarning Dawutning ewladliri toghruluq wede qilghinidek choqum seltenet qilidu. **4** Mana siler qilishingar kérék bolghan ish shuki: — Shabat künide pasibanliq nöwiti kelgen kahlilar bilen Lawiylarning üçtin biri herqaysi derwazilarni muhapizet qilsun; **5** üçtin biri padishah ordisini, üçtin biri «Ul derwazisi»ni muhapizet qilsun; bashqilarning hemmisi Perwerdigar öyining hoyilirida bolsun. **6** Lékin kahlilar hem weziye öteydighan Lawiylardin bölek héchkimni Perwerdigarning öyige kirgüzmisun (kahin-lawiylar pak-muqeddes dep hésablan'ghachqa kirishige bolidu). Bashqa xelqning herbiri Perwerdigar öziye békitken joylarni közet qilsun. **7** Lawiylarning herbiri qoligha qorallirini élip padishahni orap tursun; öz meyliche muqeddes öyge kirishke urun'ghan herkim öltürölsun; siler padishah kirip-chiqip yüriginide uning yénidin ayrilmanglar, — dédi. **8** Lawiylar bilen Yehudalarning hemmisi kahin Yehoyadaning barliq tapilghanlirini beja keltürüshti. Perwerdigarning herbiri shabat küni nöwetchilikke kirgen we nöwetchilikdin chüshkenlerni öz yénida qaldurup qaldi; chünki kahin Yehoyada héchkimni nöwetchilikdin chüshüshke qoymidi. **9** Andin Yehoyada kahin Dawut padishahning Perwerdigarning öyide saqlaqliq neyze we qalqansiparilirini yüzbéshilargha tarqitip berdi. **10** U yene köpchilikni, herbiri qoligha öz neyzisini tutqan halda, ibadetxanining ong teripidin tartip sol teripigiche, qurban'gah bilen ibadetxanini boylap padishahning etrapida turghuzdi. **11** Andin ular shahzadini élip chiqip, uning béshigha tajni kiygüzüp, uninggha guwahnamilerni bérp, uni padishah qildi; Yehoyada we uning oghulliri [xushbuy may bilen] uni mesih qildi we «Padishah yashisun!» dep towashti. **12** Ataliya xelqlerning chépuship yürgenlikini we padishahni teriplewatqanliqini anglap, Perwerdigarning öyige kirip, köpchilikning arisigha keldi. **13** U qarisa, mana padishah öyning derwazisida, tüwrükning yénida turatti; padishahning yénida emeldarlar bilen kanaychilar tizilghanidi, barliq yurtning xelqi shadlinip kanay chélishatti, neghmichiler herxil sazarni chélip, jamaetni bashlap medhiye oqutuwatatti. Buni körgen Ataliya kiyimlirini yirtip: — Asiyliq, asiyliq! — dep warqirdi. **14** Emma Yehoyada kahin qoshun'gha mes'ul bolghan yüzbéshilarni chaqirtip ulargha: — Uni sepliringlar otturisdin sirtqa chiqiriwétinglar; kimdekim uninggha egeshe qilichlansun, dep buyrudi. Chünki kahin: — Uni Perwerdigarning öyi ichide öltürmenglar, dep éytqanidi. **15** Shuning bilen ular uninggha yol boshitip berdi; u ordining «At derwazisi» bilen padishahning ordisigha kirgende [leshkerler] uni shu yerde öltürdi. **16** Yehoyada, pütkül jamaat we padishah birlikte: «Perwerdigarning xelqi bolayli» dégen bir ehдини түзüshti. **17** Andin barliq

xelq Baalning butxanisigha bérp uni buzup tashlidi; uning qurban'gahliri bilen mebudlirini chéqip parepare qilip, Baalning kahini Mattanni qurban'gahlarning aldid a öltürdi. **18** Andin kéyin Yehoyada kahin Perwerdigarning öyidiki barliq mes'uliyetlerni Lawiy qebilisining kahlilirining qoligha tapshurdi. Kahlilarni bolsa, eslide Perwerdigarning öy ishliirigha nöwet bilen qarashqa, Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq sunushqa Dawut teyinligenidi. Ular qurbanliqlarni Dawutning körsetmiliri boyiche, xushal-xuramliq ichide neghme-nawa oqughan halda Musagha tapshurulghan Tewrat-qanunida pütülginidek sunushqa mes'ul idi. **19** [Yehoyada] yene Perwerdigar öyining herqaysi derwazilirigha derwaziwenlerni teyinlidiki, herqandaq ishlardin napak qilin'ghan ademler kirgüzölmeitti. **20** U yene yüzbéshiliri, aqsöngekler, xelq ichidiki yolbashchilar we yurtning hemme xelqini bashlap kélip, padishahni Perwerdigar öyidin élip chüshüp, «Yuqiriqi derwaza» arqiliq ordigha ekirip, padishahliq textige olturghuzdi. **21** Yurtning barliq xelqi shadlinatti; ular Ataliyani qilichlap öltürgendin kéyin, sheher tinch bolup qaldi.

24 Yoash textke chiqqan chéghida yette yashta idi, u Yérusalémda qiriq yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Zibiyah bolup, Beer-Shébalig idi. **2** Yehoyada kahin hayat künliride Yoash Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. **3** Yehoyada uninggha ikki xotun élip berdi, u birqanche oghul-qiz perzent kördi. **4** Shuningdin kéyin Yoash Perwerdigarning öyini qayta yasitish niyitige keldi, **5** u kahlilarni we Lawiylarni yighip ulargha: — Xudayinglarning öyini onglitip turush üçün Yehuda sheherlirige bérp, barliq Israillardin yilliq iane toplanglar; bu ishini tézdin béjiringlar! — dédi. Lékin Lawiylar bu ishini béjirishke anche aldirap ketmidi. **6** Buni uqqan padishah bash kahin Yehoyadani chaqirtip uninggha: — Özliri némishqa Lawiylargha Perwerdigarning quli Musa Israil jamaitige Xudaning guwahliqi saqlaqliq chédir üçün belgilgen bajni Yehuda we Yérusalémnin élip kélishe buyrumidila? — dédi **7** (chünki eslide rezil xotun Ataliya we uning oghulliri Xudaning öyige bösüp kirip, Perwerdigarning öyidiki barliq muqeddes buyumlarni élip Baal butlirigha atap teqdim qiliwetkenidi). **8** Shuning bilen padishah buyruq chüshürüp, bir sanduq yasitip Perwerdigar öyining derwazisining sirtigha qoyghuzdi; **9** andin: «Xudaning quli Musa chölde Israillarning üstige békitken bajni yighip ekilip Perwerdigargha tapshurunglar» dégen bir uqturush Yehuda bilen Yérusalém teweside chiqirildi. **10** Barliq emeldarlar we barliq xelq xushal halda bajni ekilip sanduq tolguche uninggha tashlidi. **11** Lawiylar pul sanduqini padishah bu ishqa mes'ul qilghan kishining aldigha ekelgende, ular baj pulining köp chüshkenlikini körse, andin padishahning katipi bilen Bash kahnining adimi kélip pul sanduqini öngtürüp quruqdighandin kéyin, yene esli ornigha apirip qoyatti. Herküni shundaq bolup turdi; nahayiti köp pul yigildi. **12** Padishah bilen Yehoyada pulni Perwerdigar öyidiki ish béjirgüchilerge tapshurdi; ular [buning bilen] Perwerdigarning öyini onghash we eslige keltürish üçün tashchilar bilen yaghachchilarni, tömürchiler

bilen miserknlrnl yallldl. **13** Ishlemchllr toxtlmay ishlldl, onghash ishl ularnlng qollld onghshluq   lp b  rldl; shundaql qllp ular Perwerdlgarnng   ynl   slldkl ölchem-lahllyesl boylyche yasldl, shundaqla unl tollmu puxta qllp yasal chllqt. **14** Ular ishnl p  tt  rgendln k  yn   shlp qalghan pulnl padlshah blln Yehoyadannlng aldlygha   kllyp tapshurdl. Ular bunlng blln Perwerdlgarnng   yl      n herxll eswab-buyumlarnl, j  mlldln lbadet xlzmltdldkl herxll buyuml, köydürme qurbanlyqlargha munaslwetllk qacha-qucha, qazan-texsllr we herxll altun-k  m  sh bashqa buyumlarnl yasatl. Yehoyadannlng barllk k  nllrld, ular Perwerdlgarnng   ylde köydürme qurbanlyqlnl dalm sunup turdl. **15** Yehoyada q  rld, yashaydyghan y  shl toshup   ldl; u   lgen chaghdal br y  z ottuz yashtal ldl. **16** Ular unl «Dawut shehirl»de padlshahlar qatarldal depne qldl, chünkü u lsraillgha hem Xudagha we unlng   ylge nlsbeten nahayltl chong t  hp   korsetkenld. **17** Yehoyada   lg  ndln k  yn Yehudadkl yolbashchllar padlshahnnlng aldlygha k  lp unlnggha bash urdl; padlshah ular korsetken mesllhetnl maqul k  rdl. **18** Ular ata-bowllrlrnlng Xudasl Perwerdlgarnng   ylldn waz k  chlp, Asherah we butlarnlng qulluqlgha klrishlt. Ullarnlng bu gunahl sewebllk Xudannlng ghezlp Yehuda blln Y  rusal  mdlkllernlng b  shlygha keldl. **19** Shundaql bolslm, Perwerdlgar ullarnl   zlye yandurush üçün yenlla ularnlng arlslgha peyghemberlernl ewettl; bu peyghemberler gerche ullarnl agahlandurghan bolslm, l  k  n ular yenlla qulaql salmdl. **20** U chaghdal Xudannlng Rohl bash kahln Yehoyadannlng oglll Zekerylaghla ch  shltl, u xelqnnlng alldlal   re turup ullargha: — Xuda mundaql deydl: «Sllr n  mlshqa Perwerdlgarnng emlrlrlyge xllaplaql qllslsllr? Sllr h  ch rawajly k  rmeyslr, chünkü slr Perwerdlgardln waz kechtinglar we Umu sllerldln waz kechtl», — d  dl. **21** Xalayly [Zekerylanyl]   lt  r  shke qestldl; axlr ular unl padlshahnnlng emrl rlyge qllp   lt  r  wettl. **22** Padlshah Yoash Zekerylannlng atlsl Yehoyadannlng   zlye korsetken shepqltlnl yad etmek t  gl,   kslche unlng ogllnl   lt  r  wettl. Zekerylal jan   z  sh alldlal: — Perwerdlgar bu ishnl nezlyrlyge   lp, unlng h  sablnl alsun! — d  dl. **23** Shu yllnng axlrlda Surllyennng qoshunl Yoashqa hujum qllp keldl; ular Yehudagha we Y  rusal  mgla tajawuz qllp klrp, xelq lchldkl yolbashchllarnl öltürüp, ullardln alghan pütün urush ghenlymetllrlnl Demeshq padlshahnnlng aldlygha   lp bardl. **24** Derweqe Surllye qoshunldln peq  t az br qlysm eskerler kelgen bolslm, l  k  n Yehudalar ata-bowllrlrnlng Xudasl Perwerdlgardln waz kechkenllkl      n Perwerdlgar chong br qoshunnl ullarnlng qollygha tapshurdl; ular Yoashqa jaza ljlra qldl. **25** Surllyer Yashnll qalghanldal ketken chaghdal (chünkü u qattlyq aghrlyp qalghanldl) unlng   z xlzmetkarllrly bash kahln Yehoyadannlng ogllnllng q  n        n lntlyqam   llsh k  rek dep unl qestldl; ular unl karlywtldlla   lt  r  wettl. U shu yol blln   ldl; kishllr unl Dawut shehlyrldal depne qllghlnl blln, bllraq padlshahllarnlng q  brlstanlyqllygha depne qllmdl. **26** Unl qestllgenler munular: — Ammonly ayal Shlmlyatnnlng oglll Zabadd blln Moably ayal Slmrltlnng oglll Yehozabadd ldl. **27** Yoashnnlng ogllllrly, unlnggha qarltlghan qattlyq we nurghun agah b  sharetllr, shundaqla unlng Xudannlng

  ylnl y  nglbashltln s  llshqa dallr lshllr «padlshahllarnlng tezklyrllrly» d  gen kltabnnlng lzahllrlygha p  t  lg  ndur. Yoashnnlng oglll Amazlyal unlng ornlygha padlshah boldl.

25 Amazlyal textke chlqqan ch  ghldal ylygrme besh yashtal ldl, u Y  rusal  mdal ylygrme toqquz yll seltenet qldl. Unlng anlsnnlng lsml Yehoaddann bolup, Y  rusal  mlyl ldl. **2** Amazlyal Perwerdlgarnng nezlyrldal toghra bolghan lshllrnl qldl, l  k  n p  t  n k  ngll blln qllmdl. **3** We shundaql boldkl, u padlshahlyqlnl mustehkemlywalghandln k  yn padlshah atlslnl   lt  rg  n xlzmetkarllrlnl tutup   lt  rdl. **4** L  k  n Musagha ch  sh  r  lg  n qanun kltabldal Perwerdlgarnng: «Ne atllrnl ogllllrly      n   l  mg   mehkum qlllyshqa bolmaydu ne ogllllrlnl atllrly      n   l  mg   mehkum qlllyshqa bolmaydu, belkl herblyr   z gunahl      n   l  mg   mehkum qlllysun» dep p  t  lg  n emrl boylyche, u   lt  rg  chllernlng balllrlnl   l  mg   mehkum qllmdl. **5** Amazlyal Yehudalarnl ylyghlp, jemettllrlyge qarap pütün Yehudalarnl we Blynamlnlnl mlyngb  shl we y  zb  shllar astlygha b  k  ttl; u ullardln ylygrme yashltln ashqanllarnlng sanlnl   llywdl, jengge chlqalaydyghan, qollygha neyze we qalqan alalaydyghan xll leshkerdln      y  z mlyng adem chlqt. **6** U yenel br y  z talant k  m  sh serp qllp lsrailldln y  z mlyng batur jengchly yalllywaldl. **7** L  k  n Xudannlng br adml unlng aldlygha k  ltl: — I padlshahlm, lsraill qoshunlnl   zllrly blln bllle barghuzmlyghayla; chünkü Perwerdlgar lsraillar yakl Efraimlylarnlng h  chqayslsl blln bllle emes. **8** Hetta slll choqum shundaql qllmlen, baturane küresh qllmlen d  sllymu, Xuda   zllrlnl düshmen alldlal ylyqtldu, chünkü Xuda insan'gha yardem b  rlshklmu qadlyrdur, insannl ylyqlytlyshqlymu qadlyrdur, d  dl. **9** Amazlyal Xudannlng admllyge: — Emisel men lsraillnnlng yalllanma qoshunlygha berg  n yüz talant k  m  shnl qandaql qllsam bolldu? — dep sorlywdl, Xudannlng adml unlnggha: — Perwerdlgar   zllrlyge bunlngdlnmu zlyade k  p b  rlshke qadlyrdur, dep jawab berdl. **10** Shunnlng blln Amazlyal Efraimldln   zlye k  lt  r  lg  n yalllanma qoshunnl alyrlyp chlq  p,   yllyrlyge qaytur  wettl; shu sewebtl ular Yehudalargha bek ghezleplnl, qattlyq q  hr lchldel   yllyrlyge qaytlp k  tlyshlt. **11** Amazlyal jasarltnl urghutup,   zlnng xelqnl bashlap «Shor wadlysl»gha b  rlyp S  lrlardln on mlyng ademnl yoqattl. **12** Yehudalar yenel on mlyng ademnl tlyrk tutuwélp, tlk yarlning l  wlygha aplyrlyp, yarlndln lttlyrlywdl, ullarnlng hemmsl pare-pare qlllynlp tashlandl. **13** Halbukl, Amazlyal   z blln bllle jeng qlllyshqa ruxset qllmay qaytur  wetken yalllanma eskerler Samaryedln Beyt-Horun'ghlche bolghan Yehudannlng herqaysl sheherllrlyge hujum qlllyp klrlyp      mlyng ademnl qlyrlyp tashldl hem nurghun mal-m  l  knl bulap kettl. **14** L  k  n shundaql boldkl, Amazlyal   domlylarnl meghlup qlllyp qaytlp kelgen chaghdal u S  lrlarnlng butllrlnlm     lp k  lp, ullarnl   z      n mebud qlllyp, ullargha bash urdl we ullargha xushbuy yaqtl. **15** Shu sewebtl Perwerdlgarnng ghezlp Amazlyagha qozghaldl, U unlng aldlygha br peyghembernl ewettl. Peyghember unlnggha: —   z xelqnl s  nng qolungdln qutqazalmlyghan bu xelqnnlng llahllyrlnl zadd n  me dep lzdeysen? — d  dl. **16** We shundaql boldkl, u padlshahqa t  xl söz qlllywatqanda, padlshah unlnggha: — Blyz s  n   padlshahnnlng mesllhetchlsly qlllyp tlkllygenmu? Qoy, bu

gépinni! Ölgüng keldimu néme? — dédi. Shuning bilan pyeghember geptin toxtidi-de, yene: — Bu ishini qilgining hem nesihitimga qulaq salmighining üçhün Perwerdigar séni yoqitishni qarar qildi, dep bilimen, — dédi. **17** Shuningdin kéyin Amaziya meslihetliship, Israilning padishahi Yehuning newrisi, Yehoahazning oggli Yoashning aldigha elchilerni mangdurup: «Qéni, [jeng meydanida] yüz turane körüşheyli» dédi. **18** Israilning padishahi Yoash Yehudaning padishahi Amaziyağa elchi ewetip mundaq sözlerni yetküzdi: «Liwandiki tiken Liwandiki kédır derixige söz ewetip: «Öz qizingni oghlunga xotunluqqa bergin!» — dédi. Lékin Liwandiki bir yawayi haywan ötüp kétiwetip, tikenni dessiwetti. **19** Sen derweqe Édomning üstidin ghelibe qilding; könglüngde öz-özüngdin meghrurlinip yayrap ketting. Emdi öyüngde qalghining yaxshi; némishqa béshingha külpet keltürüp, özüngni we özüng bilen Yehudani balagha yiqitsen?»). **20** Emma Amaziya qulaq salmidi. Bu ish Xudadin keldi; chünki ular Édomning ilahlirini izdigendi, Xuda ularni [Yoashning] qoligha chüşsun dep ene shundaq orunlashturghanidi. **21** Shuning bilen Israil padishahi Yoash jengge atlinip chiqti; ikki terep, yeni u Yehuda padishahi Amaziya bilen Beyt-Shemeshte, jeng meydanida yüz turane uchrashti. **22** Yehudaning ademliri Israilning ademliri teripidin tiripiren qilinip, herbiri öz öyige qéchip ketti. **23** Israil padishahi Yoash Beyt-Shemeshte Yehoahazning newrisi, Yoashning oggli Yehuda padishahi Amaziyani esir qilip Yérusalémğa élip bardı; we u Yérusalémning sépilining Efraim derwazisidin tartip burjek derwazisighiche bolghan töt yüz gezlik bir bölikini örüwetti. **24** U Xudaning öyide, Obed-Édom mes'ul bolup saqlawatqan we padishahning ordisidiki xezinidin tépilghan barlıq altun-kümüsh, qacha-quchılarnı bulıwaldi we képillik süpitide birnecheche tutqunni élip Samariyege yénip ketti. **25** Israil padishahi Yehoahazning oggli Yoash ölgendin kéyin, Yoashning oggli, Yehudaning padishahi Amaziya on besh yıl ömür kördi. **26** Amaziyaning qalghan emelliri bolsa, mana ularning hemmisi bashtin axirighiche «Yehuda we Israil padishahlirining tarixnamisi»da pütülgen emesmidi? **27** Amaziya Perwerdigardin waz kechkendin bashlapla Yérusalémde beziler uni qestleshke kirishkenidi; shuning bilen u Laqish shehirige qéchip ketti; lékin qestligüchiler keynidin Laqishqa adem ewetip, u yerde uni öltürdi. **28** Andin ular uni atlargha artip Yérusalémğa élip bardı. U Yérusalémde ata-bowilirining arisida «Yehudaning shehiri»de depne qilindi.

26 Yehudaning barlıq xelqi uning on alte yashqa kirken oggli Uzziyani tiklep, uni atisi Amaziyaning ornida padishah qildi. **2** (padishah atisi ata-bowilirining arisida uxlıghandin kéyin, Élat shehirini qaytidin yasap, Yehudagha yene tewe qilghuchi del Uzziya idi). **3** Uzziya textke chiqqan chéghida on alte yash idi; u Yérusalémde jemiyyelik ikki yıl padishahlıq qildi. Uning anisining ismi Yekoliya bolup, Yérusalémliq idi. **4** U atisi Amaziyaning barlıq qilghanlıridek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **5** Xuda bergen alamet körünüşler bilen yorutulghan Zekeriya Uzziyağa telim bergechke, u hayat waqtida Uzziya Xudani izdidi; we u Perwerdigardin izdigen künlerde Xuda uning ishlinirini rawan qildi. **6** U chiqip

Filistiylerge hujum qildi we Gatning sépilini, Jabnehning sépilini we Ashdodning sépilini chaqturuwetti. Yene Ashdod etrapida, shundaqla Filistiyler arisida birnecheche sheher berpa qildi. **7** Xuda uning Filistiyler we Gurbaalda turuwatqan Erebler bilen Maonlargha qarshi urushigha yadrem berdi. **8** Ammoniylar Uzziyağa olpan tölidi; Uzziya tolimu qudretlik bolup, nam-shöhriti taki Misirning chégrisighiche tarqaldi. **9** Uzziya Yérusalémdeki «Burjek derwazisi»da, «Jilgha derwazisi»da we sépilning qayrilidighan yéride munarlar saldı we ularni ajayıp mustehkem qildi. **10** U yene chöllerde birmunche közet munarlırını salghuzdı we köp quduqlarnı kolatti; chünki uning Shefelah tüzlemligide we éğızlikte nurghun charwisi bar idi; u yene tériqchiliqqa amraq bolghachqa, taghlarda we étiz-baghlarda [nurghun] baghwenlerni we üzümlichlerni yallap ishletti. **11** Uzziyaning yene urushqa mahir qoshuni bar idi. Qoshun katip Jeiyel we emeldar Maaséyah éniqlighan san'gha asasen qisim-qisimlar boyiche bölünüp, padishahning serdarlıridin biri bolghan Hananiyaning yétekchilik astida sep bolup jengge chiqatti. **12** Bu batur jengchiler ichidiki herqaysi jemet bashlır jemiyy ikki ming alte yüz kishi idi. **13** Uların jétekchilik astidiki qoshun jemiyy üç yüz yetmiş yette ming besh yüz bolup, hemmisi ishta qabil, jengde mahir idi, ular padishahqa yadremliship dushman'ge hujum qilalaytti. **14** Uzziya pütkül qoshunidikileshkerlırını qalqan, neyze, dobulgha, sawut, oqqa we salghılar bilenmu qorallandurghanidi. **15** U yene Yérusalémde ustılar ijad qilghan oq béshi we yoghan tashlarnı atquchi üskünilerni yasıtıp, ularni sépil munarlırigha we burjeklırige orunlashturghanidi. Uning nam-shöhriti yiraq-yiraqlargha ketkenidi, chünki u alamet yadremlerge érishkechke, karamet qudret tapqanıdi. **16** Lékin u kücheygendin kéyin, meghrurlinip ketti we bu ish uni halaketke élip bardı. U Xudasi Perwerdigargha itaetsizlik qilip, xushbuygah üstide xushbuy yaqimen dep Perwerdigarning öyige kirdi. **17** Kahin Azariya bilen Perwerdigarning bashqa kahinlıridin seksen ezimet uning arqidin kirdi; **18** Ular padishah Uzziyani tosup: — I Uzziya, Perwerdigargha xushbuy yéqish sanga tewe ish emes, belki xushbuy yéqishqa muqeddes xizmetke atalghan kahinlar bolghan, Harunning ewladlırigha mensuptur; muqeddesxanidin chiqqın, chünki itaetsizlik qilip qoydung; sen Xuda Perwerdigardin izzet tapalmaydighan bolup qalisen, dédi. **19** Uzziya qattiq ghezpeplendi; u xushbuy yaqqılı turghan halette, qolida bir xushbuydannı tutup turatti; u Perwerdigarning öyidiki xushbuygahning yénida turup kahinlargha ghezpepliniwatqan chagħda, kahinlarning aldidila uning pishanisigha maxaw örlep chiqti. **20** Bash kahin Azariya bilen bashqa kahinlar qarisa, mana, birdinla uning pishanisigha maxaw örlep chiqqanıdi; ular derhal uni chiqiriwétishke itterdi; u özimu chiqip kétishke aldiridi, chünki Perwerdigar uni urghanidi. **21** Padishah Uzziyani taki ölgüche maxaw késili chirimiwaldi; u maxaw késili bolghachqa, ayrim bir öyde turdi; shuning bilen u Perwerdigarning öyige kirishtin mehrum qilindi. Uning oggli Yotam ordining ishlinirini bashqurup, yurt sorıdi. **22** Uzziyaning bashqa emelliri bolsa bashtin axirighiche Amozning oggli Yeshaya pyeghember teripidin yézıp qaldurulghandur.

23 Uzziya özining ata-bowiliri arisida uxldi; beziler: — «U maxaw bolghan adem» dégechke, u ata-bowiliri qatarida yatquzilgan bolsimu, padishahlar qebistanliqigha tewe [chetrek] bir yerlikke depne qilindi. Andin oghli Yotam uning ornigha padishah boldi.

27 Yotam textke chiqqan chéghida yigirme besh yashta idi; u Yérusalémدا on alte yil seltenet qildi; uning anisining ismi Yerusha bolup, Zadokning qizi idi. **2** U atisi Uzziyaning barliq qilghanliridek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi (lékin u Perwerdigarning muqeddesxanisigha kirmidi). Lékin xelq yenila buzuq ishlarni qiliwerdi. **3** Perwerdigar öyining yuqirigini derwazisini yasatquchi Yotam idi; u yene Ofeldiki sépildimu nurghun qurushlarni qildi. **4** U Yehudaning taghliq rayonida sheherlerni bina qildi, ormanliqlardimu qel'e-qorghamlar we közet munarlinini yasatti. **5** U Ammoniylarning padishahi bilen urush qilip ularni yengdi; shu yili Ammoniylar uninggha üç talant kümüş, ming tonna bughday, ming tonna arpa olpan berdi; Ammoniylar ikkinchi we üçinchi yilimu uninggha oxshash olpan élip keldi. **6** Yotam Xudasi Perwerdigar aldida yollarini toghra qilghini üçün qudret tapti. **7** Yotamning qalghan ishliri, jümlidin qilghan jengliri we tutqan yollarining hemmisi mana «Yehuda we Israil padishahlarining tarixnamisi»da pütülgendur. **8** U textke chiqqan chéghida yigirme besh yashta idi; u Yérusalémدا on alte yil seltenet qildi. **9** Yotam ata-bowiliri arisida uxldi we «Dawutning shehiri»ge depne qilindi; oghli Ahaz uning ornigha padishah boldi.

28 Ahaz textke chiqqan chéghida yigirme yashta idi; u Yérusalémدا on alte yil seltenet qildi. U atisi Dawutqa oxshash Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilmay, **2** Belki Israilning padishahlarining yoligha kirip mandigini, u hetta Baallargha atap mebularni quydurdi; **3** Perwerdigar Israilar zéminidin heydep qicharghan elarning yirginchlik gunahlarini dorap, Hinnom jilghisida küje köydürdi, özining perzentlinini ottin ötküzüp köydürdi; **4** Yene «yuqiri jaylar»da, dönglerde we herqaysi kökergen derex astida köydürme qurbanliq qildi we küje köydürdi. **5** Shunga, uning Xudasi Perwerdigar uni Suriye padishahining qoligha tapshurdi; Suriylar uni tarmar keltürüp, Yehudadin nurghun xelqni tutqun qilip Demeshqge élip ketti. Xuda yene uni Israil padishahining qoligha tapshurdi, Israil padishahi [Yehudada] chong qirghinchiliq élip bardı. **6** Remaliyaning oghli Pikah Yehudada bir kün ichide bir yüz yigirme ming ademni öltürdi, ularning hemmisi ezimetler idi; buning sewebi, ular ata-bowilirlirining Xudasi Perwerdigardin waz kechkenidi. **7** Zikri isimlik bir Efraimiy ezimet bar idi; u padishahning oghli Maasiyahani, ordining bash ghojidari Azrikam we padishahning bash weziri Elkanahni qetl qildi. **8** Israilar öz qérindashlaridin ikki yüz ming ayal, oghul-qiz balilarni tutqun qilip élip ketti; ular yene Yehudadin nurghun urush gheniyetlirini bulang-talang qilip Samariyege eketti. **9** Lékin u yerde Perwerdigarning Oded isimlik bir peyghembiri bar idi; u Samariyege qaytip kelgen qoshunning aldigha chiqip ulargha: — Qaranglar, ata-bowanglarning Xudasi Perwerdigar Yehudalarni achchiqida silerning qolunglarga tapshurdi we siler

pelekke yetken qehri-ghезep bilen ularni öltürdinglar. **10** Emdi siler yene Yehudalar bilen Yérusalémliqlarni mejburiy özinglarga qul-didek qilmaqchi boluwatisiler. Lékin siler özinglarmu Xudayinglar Perwerdigar aldida gunah-itaetsizlikler ötküzdunglarmu? **11** Emdi gépimge qulaq sélinglar! Qérindashliringlardin tutqun qilip kelgenlerni qayturuwétinglar, chünki Perwerdigarning qattiq ghezipi béshinglarga chüshey dep qaldi, dédi. **12** Shuning bilen Efraimlarning birqanche yoblashchiliri, yeni Yohananning oghli Azariya, Meshillimotning oghli Berekiya, Shallumning oghli Hezekiya we Hadlayning oghli Amasa qozghilip chiqip jengdin qaytip kelgen qoshunni tosuwélip **13** ulargha: — Bu tutqunlarni bu yerge élip kirsenglar bolmaydu; bizning Perwerdigarning aldida gunahimiz turup, yene téximu köp gunahlar we itaetsizliklerni aynitmaqchimusiler? Chünki bizning itaetsizlikimiz hélimu intayin éghirdur, Israilning béshigha otluq qehr-ghезep chüshey dep qaldi, dédi. **14** Shuning bilen leshkerler tutqunlar bilen urush gheniyetlirini yoblashchilar we pütkül jamaet aldida qaldurup qoydi. **15** Yuqirida ismi tilgha élin'ghan kishiler qozghilip, tutqunlarni bashlap chiqti, urush gheniyetliri ichidin kiyim-kécheq we ayaghlarni ularning arisidiki barliq yalingach, yalang ayagh turghanlarga kiygüzüp, hemmisini yémek-ichmek bilen ghizalandurdi, üstibashlirini maylidi, barliq ajizlarni ésheklerge mindürüp, hemmisini «Xorma derexliri shehiri» dep atilidighan Yérixogha, öz qérindashlirining qéshigha apirip qoydi, andin Samariyege qaytti. **16** Bu chaghda Ahaz padishah Asuriyening padishahlarigha yardem tilep adem ewetti, **17** chünki Édomiylar yene Yehudagha hujum qilip nurghun ademni tutqun qilip ketkenidi. **18** Filistiylermu Shefelah tüzlenglikidiki we Yehudaning jenubidiki sheherlerge tajawuz qilip kirip, Beyt-Shemesh, Ajjalon, Gederot, Sokoh we Sokohqa tewe yéza-qishlaqlarni, Timnah we Timnahqa tewe yéza-qishlaqlarni, Gimzo we Gimzogha tewe yéza-qishlaqlarni ishghal qilip, shu yerlerge jaylashqanidi. **19** Perwerdigar Yehudaning padishahi Ahaz tüpeylidin Yehudani xorluqqa qaldurdi; chünki Ahaz Yehudani itaetsilikke éziqturdi we özi Perwerdigargha éghir asiylig qildi. **20** Asuriyening padishahi Tiglat-Pilneser derweqe uning yénigha keldi, lékin yardem bérishning ornigha, uninggha köp awarichiliklerni keltürdi. **21** Chünki Ahaz Perwerdigarning öyidin, padishahning ordisidin, shundaqla emeldarlarning öyliridin köp mal-dunyani chiqirip, Asuriye padishahigha bergen bolsimu, lékin uninggha héch paydisi bolmıdi. **22** Mushundaq intayin müshküli peyette bu padishah Ahaz Perwerdigar aldida téximu éghir qebihlikke chöküp ketti. **23** U özini meghlup qilghan Demeshqning ilahlarigha qurbanliq sundi, chünki u: «Suriyening padishahlarining ilahlari ulargha yardem qildi, shunga menmu ulargha qurbanliq sunup, ularni mangimu yardem béridighan qilimen» dédi. Lékin eksiche bu butlar uning özini, shundaqla barliq Israilarni halaketke élip bardı. **24** Ahaz Perwerdigarning öyidiki eswab-buyumlarni yighip élip chiqip, ularni késip-ézip pare-pare qiliwetti; we Perwerdigarning öyining derwazilirini péchetliwetti. Hem özi üçün Yérusalémning herbir doqmushida qurban'ghalarni salghuzdi. **25** U yene Yehudaning herqaysi sheherliride

bashqa ilahlarga xushbuy yéqish üçün «yuqiri joylar»ni salghuzdi, shundaq qilip ata-bowilirining Xudasi Perwerdigarning ghezipi qozghaldi. **26** Mana, uning qalghan ishlari, jümlidin barliq tutqan yollari bashtin-axirighiche «Yehuda we Israil padishahlarining tarixnamisi»da pütülgendur. **27** Ahaz ata-bowiliri arisida uxldi; kishiler uni Yérusalém shehirige depne qildi, lékin uni Israil padishahlarining qebistanliqigha depne qilmidi. Oghli Hezekiya uning ornigha padishah boldi.

29 Hezekiya textke chiqqan chéghida yigirme besh yashta idi; u Yérusalémda yigirme toqquz yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Abiya bolup, Zekeriyaning qizi idi. **2** [Hezekiya] atisi Dawut barliq qilghanliridek, Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **3** U textke chiqqan birinchi yilining birinchi éyida Perwerdigar öyining derwazilirini achturup, yéngibashtin yasatti. **4** U kahinlar bilen Lawiylarni [Xudaning öyige] chaqirip kélip, [aldinqi] hoylisining meydanining sherq teripige yighip, **5** ulargha: — I Lawiylar, gépinge qulaq sélinglar; özünglarni Xudagha atap pakizlanglar we ata-bowanglarning Xudasi Perwerdigarning öyini uninggha muqeddes qilip pakizlanglar, muqeddesxanidin barliq paskina nersilerni chiqirip tashlanglar. **6** Chünki bizning ata-bowilirimiz asiyliq qilip, Xudayimiz Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip, Uningdin waz kechti, Perwerdigarning turalghusidin yüzini örüp, Uninggha arqini qildi. **7** Ular aywanning ishlikirini étiwetken, chiraghlarni öchüriwetken, xushbuy yaqmighanidi we muqeddesxanida Israilning Xudasigha héch köydürme qurbanliqlarni sunmaydighan bolup ketkenidi; **8** Shu sewebtin Perwerdigarning ghezipi Yehuda bilen Yérusalémdikilerning üstige chüshüp, xuddi öz közünglar bilen körüp turghininglardek, ularni dehshekke sélip, wehime bolushqa hem zangliq qilip ush-ush qilinidighan obyektke aylandurup qoydi. **9** Shu sewebtin ata-bowilirimiz qilich astida qaldi; oghul-qizlirimiz we xotunlirimiznu tutqun qilindi. **10** Emdi men Israilning Xudasi bolghan Perwerdigarning ghezipining bizdin yandurulushi üçün, Uning bilen ehdlilishish niyitige keldim. **11** I balilirim, ghapil bolmanglar; chünki Perwerdigar silerni Öz aldida turup xizmitide bolushqa, Uning xizmetkari bolup xushbuy yéqishqa tallighan, dédi. **12** Shuning bilen Lawiylardin töwendikiler ornidin turup otturigha chiqti: — Kohatlardin bolghan Amasayning oghli Mahat we Azariyaning oghli Yoél, Merarilardin Abdining oghli Kish, Yehallelelning oghli Azariya, Gershonlardin Zimmahning oghli Yoah, Yoahning oghli Éden, **13** Elizafanning ewladliridin Shimri bilen Jeiyel, Asafning ewladliridin Zekeriya bilen Mattaniya; **14** Hémanning ewladliridin Yehiyel bilen Shimay, Yedutunning ewladliridin Shémaya bilen Uzziyeller. **15** Ular qérindashlirini yighip, özlirini [Xudagha] atap paklidi, padishahning tapshuruqi, Perwerdigarning emri boyiche Perwerdigarning öyini pakizlashqa kirdi. **16** Kahinlar Perwerdigarning öyining ichkirisige pakizlashqa kirdi; ular Perwerdigarning muqeddes jayidin tapqan barliq napak-nijis nersilerni Perwerdigar öyining hoylisigha toshup chiqti; andin ularni Lawiylar élip chiqip, [sheher sirtidiki] Kidron jilghisigha apirip tökti. **17** Ular birinchi aying birinchi künidin bashlap, öyni

qaytidin Xudagha atap pakizlashqa kiriship, sekkizinchü küni Perwerdigar öyining aywinigha chiqti; ular [yene] sekkiz kün waqit serp qilip Perwerdigar öyini pakizlap, birinchi aying on altinchi künige kelgende ishni tügetti. **18** Andin ular Hezekiya padishahning aldigha kirip: — Biz Perwerdigarning pütkül öyini, jümlidin köydürme qurbanliq qurban'ghani we uningdiki barliq qacha-qucha, eswablarni, «teqdim nan» tizilidighan shireni we shire üstidiki barliq qacha-qucha, eswablarni pakizliwettuq; **19** Ahaz padishah texttiki chéghida asiyliq qilip tashliwetken barliq qacha-qucha, eswablarni teyyarlap tex qilip, pakizlap qoyduq; mana, ular hazir Perwerdigarning qurban'ghali aldigha qoyuldi, dédi. **20** Hezekiya padishah etigende tang seher ornidin turup sheherdiki emeldarlarni yighip Perwerdigarning öyige chiqti. **21** Ular padishahliq üçün, muqeddesxana we pütün Yehudalar üçün gunah qurbanliq qilishqa yette buqa, yette qochqar, yette qoza we yette téke élip keldi; [padishah] Harun ewladliri bolghan kahinlarga bularni Perwerdigarning qurban'ghahigha sunushni buyrudi. **22** Ular buqilarni boghuzlidi, kahinlar qénini élip, qurban'ghaqa septi; andin ular qochqarlarnimu boghuzlap, qénini qurban'ghaqa septi; qozilarnimu boghuzlap, ularning qéninimu qurban'ghaqa septi. **23** Axirida gunah qurbanliq qilinidighan tékilerni padishah we jamaet aldigha yétilep kéliwidi, [padishah we jamaet] qollirini tékiler üstige qoyushti. **24** Kahinlar tékilerni boghuzlap, qénini barliq Israilarning gunahi üçün kechürüm-kafaret süpitide qurban'ghaqa septi; chünki padishah: «Köydürme qurbanliq we gunah qurbanliq barliq Israilar üçün sunulsun» dégenidi. **25** Padishah yene Lawiylarni Perwerdigar öyide Dawutning, [Dawut] padishahning aldin körgüchisi gadning we Natan peyghemberning buyrughinidek jangjang, tembur we chiltar qatarliq sazlarini tutup, sep bolup turushqa teyinlidi (chünki eslide bu emr Perwerdigardin, öz peyghemberlirining wastisi bilen tapilan'ghanidi). **26** Shuning bilen Lawiylar Dawutning sazlarini, kahinlar kanaylarni tutqan halda turushti. **27** Hezekiya köydürme qurbanliq qurban'gha üstige sunulsun, dep buyrudi. Köydürme qurbanliq sunulghan haman, Perwerdigargha atalghan neghme-nawa qilinishqa, kanaylar chélinishqa we Israilning padishahi Dawutning sazli ri tengkesh qilinishqa bashlidi. **28** Pütkül köydürme qurbanliq ötküzülüp bolghuche, pütkül jamaet sejdige olturushti, neghme-nawachilar neghme-nawa qilishti, kanaychilar kanay chélip turdi. **29** Köydürme qurbanliq ötküzülüp bolghanda, padishah we uning bilen hazir bolghanlarning hemmisi tizlinip sejde qilishti. **30** Hezekiya padishah we emeldarlar yene Lawiylargha Dawutning we aldin körgüchi Asafning shéirliri bilen Perwerdigargha Hemdusana oqushni buyrudi; shuning bilen ular xushal-xuramliq bilen Perwerdigargha hemdusana oqushup, bash éyip sejde qilishti. **31** Hezekiya: — Siler emdi özünglarni Perwerdigargha muqeddes bolushqa béghishlighanikensiler, aldigha kélinglar, qurbanliqlar, teshekkür qurbanliqlirini Rebning öyige keltürüp sununglar, déwidi, jamaet qurbanliqlar we teshekkür qurbanliqlirini keltürüshti; xalighanlar köydürme qurbanliqini keltürüshti. **32** Jamaet élip kelgen köydürme qurbanliqlar töwendikiche: — yetmish buqa, yüz qochqar,

ikki yüz qoza; bularning hemmisi Perwerdigargha atop köydürme qurbanliqqa ekilin'genidi. **33** Bulardin bashqa Perwerdigargha atalgan alte yüz buqa, üç ming qoymu bar idi. **34** Kahinlar bek az bolghachqa, köydürme qurbanliq mallirining térisini soyushqa ülgürelmeytti; shunga Lawiy qérindashliri taki mallar soyulup bolghuche hem bashqa kahinlar özlirini [Xudagha] atop paklap bolghuche yordemeshti (chünki Lawiylar özlirini [Xudagha] atop paklash ishida kahinlarga nisbeten bekrekl xlasmen idi). **35** Uning üstige köydürme qurbanliqlar nahayiti köp idi, shundaqla inaqliq qurbanliqlirining méyi we köydürme qurbanliqlargha qoshulghan sharab hediylirimu nahayiti köp idi. Shundaq qilib Perwerdigar öyidiki ibadet xizmetliri yéngibashstin eslige keltürüldi. **36** Xuda Öz xelqige bu ishlarni orunlashturghanliqi üçün Hezekiya we pütkül xelq tolimu xushal bolushti; chünki bu ishlar bek tézla bejirilib bolghanidi.

30 Hezekiya pütün Israilgha we Yehudagha adem ewetip hemde Efraimlar bilen Manassehlerge xet yézip, ularni Israilning Xudasi bolghan Perwerdigarni séghinip «ötüp kétish héyti»ni ötküzüsh üçün Yérusalémgha, Perwerdigarning öyige yigilishni chaqirdi. **2** (Padishah, emeldarliri we Yérusalémdeki barliq jamaet bilen bille meslihetliship, ikkinchi ayda ötüp kétish héytini ötküzeyli dep qarargha kélishti. **3** Lékin paklan'ghan kahinlar yétishmigeche, xelqmu Yérusalémgha yigilip bolmighachqa, héytini waqtida ötküzelmidi). **4** Padishah we pütkül jamaet bu pilanni nahayiti yaxshi boptu, dep qaridi. **5** Shuning bilen ular pütkül Israilning Beer-Shébadin Dan'ghiche barliq xelqini Yérusalémgha kélip, Israilning Xudasi Perwerdigarni séghinip ötüp kétish héytini ötküzüshke chaqiriqname eweteyli, dep bekitti; chünki ular héytini uzun waqitlardin buyan pütülgen belgilime boyiche ötküzülmigenidi. **6** Chaparmenler padishah bilen emeldarlarning xetlirini élip, pütün Israil we Yehuda yurtini kézip, padishahning yarliqi boyiche mundaq xewerni jakarledi: «I Israilar, Ibrahim, Ishaq we Israilning Xudasi bolghan Perwerdigargha yénip kélinglar, shundaq qilsanglar U Asuriye padishahlirining changgilidin qutulghan qaldirning yénigha yénip kélidu. **7** Ata-bowanglar we qérindishinglarga oxshash bolmanglar; ular öz ata-bowalirining Xudasi Perwerdigargha asiyliq qilghachqa, U xuddi siler körgendek ularni xarabichilikke tapshurghan. **8** Ata-bowanglarga oxshash boynunglarni qattiq qilmanglar; Perwerdigarning otluq ghezipping silerdin kötürülüp kétishi üçün, emdi siler Perwerdigargha béqininglar, U menggüge Özige xas dep atighan muqeddesxanigha kélip, Xudayinglar bolghan Perwerdigarning xizmitide bolunglar. **9** Eger siler Perwerdigargha qaytsanglar, qérindashliringlar we bala-chaqiliringlar özlirini tutqun qilghanlarning aldida rehim-iltipatqa ériship, bu yurtqa qaytip kélidu; chünki Xudayinglar bolghan Perwerdigar shapaetlik we rehimpliktur; siler Uning teripige ötsenglar, U silerdin yüz örümeydu». **10** Chaparmenler shehermu-sheher bérip, taki Zebulun'ghiche Efraim we Manassehning yurtlirini kézip chiqti; lékin u yerdikiler ularni zangliq qilib mesxire qilatti. **11** Halbuki, Ashir, Manasseh we Zebulunlardin beziliri özlirini töwen tutup Yérusalémgha keldi. **12**

Uning üstige, Xudaning qoli Yehudalarning üstide bolup, ularni bir niyetle padishahning we emeldarlarning Perwerdigarning sözige asasen chiqarghan emrini ishqa ashurushqa bir jan bir dil qildi. **13** Shuning bilen ikkinchi ayda nurghun kishiler pétir nan héytini ötküzüsh üçün Yérusalémgha yigilghanidi; toplan'ghan xelq zor bir türküm adam idi. **14** Ular qozghilip Yérusalém shehiridiki qurban'gahlarni buzup yoqitip, isriqgahlarnimu élip chiqip, Kidron jilghisigha apirip tashlidi. **15** Ular ikkinchi ayning on töttinchi küni ötüp kétish héytigha atalgan [qozilarni] soydi. Kahinlar bilen Lawiylar buninggha qarap xijil bolup, özlirini [Xudagha] muqeddes bolushqa paklap, köydürme qurbanliqlarni Perwerdigarning öyige élip kélishti. **16** Ular Xudaning adimi bolghan Musagha chüshürülgen Tewrat qanunigha asasen, belgilime boyiche öz orunlirigha kélip turushti. Kahinlar Lawiylarning qolidin qanni élip [qurban'gahqa] septi. **17** Jamaet ichide paklinip bolmighanlar xéli bolghachqa, Lawiylar paklanmighan barliq kishilarning ornida ötüp kétish héytigha béghishlan'ghan qozilarni Perwerdigargha atash üçün soyushqa mes'ul idi. **18** Chünki Efraim we Manasseh, Issakar we Zebulundin kelgen köpinchisi, xéli köp bir türküm kishiler paklanmay turupla, Tewrat belgilimisige xilap halda ötüp kétish héytigha atop soyulghan qoza göshlirini yéyishke kirishti; biraq Hezekiya ular heqqide dua qilib: — Kimki öz ata-bowisining Xudasi bolghan Perwerdigarni chin könglidin izlesh niyitige kelgen bolsa, gerche ular muqeddesxanigha ait paklinish belgilimisige muwapiq pak qilinmisimu, méhriban Perwerdigar ularni epu qilghay, dédi. **20** Perwerdigar Hezekiyaning duasigha qulaq sélip xelqni epu qildi. **21** Yérusalémde turuwatqan Israilar pétir nan héytini yette kün shundaq xushalliq ichide ötküzdi; Lawiylar bilen kahinlar her küni Perwerdigargha atalgan medhiye sazliiri bilen Perwerdigargha hemdusana oquшти. **22** Hezekiya Perwerdigarning wehiylirini chüshendürüshke mahir Lawiylargha ilham bérip turdi; xelq yette kün héyt qurbanliqlirini yédi; ular inaqliq qurbanliqlirini sunup, ata-bowalirining Xudasi bolghan Perwerdigarni medhiyilidi. **23** Barliq jamaet yene yette kün héyt ötküzüsh toghruluq meslihetliship, yene xushal-xuramliqqa chömgen halda yette kün héyt ötküzdi. **24** Chünki Yehudaning padishahi Hezekiya jamaetke ming buqa we yette ming qoy hediye qildi; emeldarlarmu jamaetke ming buqa, on ming qoy hediye qildi. Nurghun kahinlar özlirini [Xudagha] atop paklidi. **25** Pütkül Yehuda jamaiti, kahinlar, Lawiylar, Israildin chiqqan barliq jamaet, jümlidin Israilda turuwatqan musapirlar hemde Yehudada turuwatqan musapirlarning hemmisi alamet xushal bolushti. **26** Yérusalémni ghayet zor xushalliq keypiyat qapldi; chünki Israilning padishahi Dawutning ogli Sulaymanning zamanidin buyan, Yérusalémde mundaq tentene bolup baqmighanidi. **27** Axirida Lawiylardin bolghan kahinlar ornidin qopup, xelqge bext-beriket tilidi; ularning sadasi Xudagha anglandi, duasi asmanlarga, Uning muqeddes turalghusigha yetti.

31 Bu ishlarning hemmisi tügigendin kéyin, bu yerde hazir bolghan Israilarning hemmisi

Yehudaning herqaysi sheherliriga béríp, u yerlardiki «but túwrük»lerni chéqíp, Asherah butlirini késíp tashliwetti; yene Yehuda we Binyamin zéminida, shundaqla Efraim we Manasseh zéminining herqaysi yerliridiki «yuqiri jaylar» we qurban'gahlarni, hemmisini buzup yocatquche sókúp tashlidi. Shuningdin kéyin Israil xelqining herqaysisi öz tewelikige, óz sheherlirige qaytíp kétishtí. **2** Hezekiya kahinlar bilen Lawiylarni nówet-guruppilargha bölüp, kahinlar bilen Lawiylarning herqaysisini ózige xas xizmitige békítíp, köydürme qurbanliq we inaqil qurbanliqliri sunup, Perwerdigar óyining hoylilirida, ishik-derwaziliri ichide wezipe ótep, Perwerdigargha teshekkür-medhiye oquydighan qildi. **3** Padishah yene öz méléidin bir ülushni élip köydürme qurbanliqlar üçün ishliweshke buyrudi; bular Perwerdigarning Tewrat qanunida pütülgini boyiche etigenlik we kechlik köydürme qurbanliqlar, shabat küni, yéngi ay we héyt-bayram künliridiki köydürme qurbanliqlar üçün ayrildi. **4** Padishah yene kahinlar bilen Lawiylarning Perwerdigarning Tewrat qanunini ching ijr qilishi üçün, teqdim qilishqa téghilik ülushini ulargha béringlar, dep Yérusalémدا turushluq xelqge buyrudi. **5** Bu buyruq chiqirilishi bilenla, Israillar hosul-mehsulatlirining deslepki élin'ghan qismi ashliq, yéngi sharab, [zeytun] méyi we hesellerni hemde étizliqtin chiqqan herxil mehsulatlarning hosulliridin ekilishi, yene herxil nersilirining ondin birini óshrige türkümlap ekilishi. **6** Yehudaning herqaysi sheherliride turuwatqan Israillar bilen Yehudalarnu qoy-kalilirining ondin birini óshrige we Perwerdigar Xudasigha atalghan muqeddes buyumlarning ondin birini óshrige ekilip, dówe-dówe dówiliwetti. **7** Üchinchi aydin bashlap dówilinip, yettinchi aygha kelgende toxtidi. **8** Hezekiya emeldarlar bilen bille kélip, dówe-dówe bolghan bu mehsulatlarni körüp Perwerdigargha teshekkür-medhiye oqudi we Uning xelqi bolghan Israillargha bext-saadet tilidi. **9** Hezekiya kahinlar bilen Lawiylardin bu dówe-dówe mehsulatlar toghruluq soriwidi, **10** Zadok jemetidin bolghan bash kahin Azariya uninggha jawap béríp: — Xelq Perwerdigarning óyige hediye keltürgili bashlighandin buyan toghhudek yéduq, yene nurghun éship qaldi. Chünki Perwerdigar Öz xelqini beriketligen, shunga éship qalghinimu shunche köp, dédi. **11** Hezekiya Perwerdigarning óyide ambarlarni teyyarlashni buyruwidi, ular shundaq qildi. **12** Ular semimiý-sadaqetlik bilen hediyeleini, ondin bir óshre we Xudagha alahide atalghan nersilerni ambarlarga ekirdi. Lawiylardin bolghan Kononiya bash ambarchi, inisi Shiméy muawin bash ambarchi boldi. **13** Kononiya we inisi Shimeyning qol astida Yehiyel, Azariya, Naxat, Asahel, Yerimot, Yozabad, Eliyel, Yismaqiya, Mahat we Binayalar nazaret qilish xizmitige mes'ul boldi; bularning hemmisini Hezekiya padishah bilen Xudaning óyining bashqurghuchisi Azariyaning körsetmisi bilen ishleytti. **14** Sherqiy derwazining derwaziwini Lawiy Yimnahning oghli Kore Xudagha xalis qilin'ghan hediye-sowghatlargha mes'ul idi; u Perwerdigargha sunulghan we «eng muqeddes» bolghan nersilerni teqsim qilatti. **15** Éden, Minyamin, Yeshua, Shémaya, Amariya we Shékaniyalar uning qol astida bolup, ular kahinlarning herqaysi sheherliride, chong-kichiklige

qaralmay, nówet boyiche óz qérindashlirigha bularni üleshtürüp bérishke teyinlendi; **16** Buningdin bashqa, ular nesebnamige tizimlan'ghan üç yashin yuqiri erkeklerdin, her küni nówiti boyiche Perwerdigarning óyige kirip, yüklen'gen wezipisini orunlaydighanlarning hemmisigimu teqsim qilip béretti. **17** Ular nesebi tizimlan'ghan jemetliri boyiche kahinlarchimu hemde yigirme yashin ashqan Lawiylargha nówiti we wezipisige qarap teqsim qilip béretti; **18** nesebnamide «[Lawiy jamaiti]» [dep], pütülgine qarap bularning barliq kichik balilirigha, xotunliri we oghul-qiz perzentlirigimu teqsim qilip béretti; chünki ular sadaqetlik bilen ózlirini Xudagha atap paklinip, muqeddes bolushqa béghishlighanidi. **19** Herqaysi sheherlarning etraplirida olturaqlashqan, Harunning ewladliri bolghan kahinlarga bolsa, herbir sheherde mexsus tizimlan'ghan adem qoyulghanidi; ular kahinlar ichidiki barliq erkeklerge we shundaqla nesebnamide pütülgan barliq Lawiylargha téghishlik ülushlirini béretti. **20** Hezekiya pütün Yehuda zéminida shundaq qildi; u óz Xudasi bolghan Perwerdigar aldida yaxshi, durus we heq bolghanni qildi. **21** Meyli Perwerdigarning óyidiki xizmetlerge ait ishta bolsun, meyli Tewrat qanunigha hem emrlirige emel qilish niyitide Xudasini izdeshte bolsun, u pütün qelbi bilen qildi we ronaq tapti.

32 Bu barliq ishlarni we sadaqetlik emellerni béjirgendin kéyin, Asuriye padishahi Sennaxérib Yehudagha tajawuz qilip, qorghanlıq sheherlirige hujum qilip bösüp kirip, ularni ishghal qilish üçün ularni qorshiwaldi. **2** Hezekiya Sennaxéribning kelgenlikini körüp, uning Yérusalémgha hujum qilish niyitining barliqini bilgende, **3** emeldarliri we batur ezimetliri bilen sheher sirtidiki bulaq-ériqlarni tosuwétish toghruluq meslihetleshti; ular uni qollidi. **4** Shuning bilen nurghun kishiler yighilip: «Néme üçün Asuriye padishahlirigha mol su menbesini tépiwélishigha qalduridikenmiz?» dep barliq bulaq közlirini étiwetti we u yurt otturisiyin éqip ótidighan ériqni tosuwetti. **5** Hezekiya ózini gheyretlendürüp, buzulup ketken sépillarni yéngibashtin onglatti, üstige qarawulxanilarni saldardi, yene bir tashqi sépilnu yasatti hemde Dawut shehiridiki «Millo» qel'esini musthekemlidi; u yene nurghun qoral-yaragh we qalqanlarni yasatti. **6** U xelqning üstige serdarlarni teyinlidi andin ularni sheher derwazisidiki meydan'gha, óz aldigha yighdurup, ulargha ilham-righbet béríp: **7** — Iradenglarni ching qilip batur bolunglar, Asuriye padishahidin we uninggha egeshken zor qoshundin qorqmanglar yaki alaqzade bolup ketmenglar; chünki biz bilen birge bolghuchilar ular bilen birge bolghuchilardin köptur. **8** Uning bilen birge bolghini nahayiti bir insaniy etlik bilek, xalas; lékin biz bilen bille bolghuchi bolsa bizge medetkar bolup, biz üçün jeng qilghuchi Xudayimiz Perwerdigar bardur! — dédi. Xelq Yehudaning padishahi Hezekiyaning sözlirige ishinip tayandi. **9** Shuningdin kéyin Asuriye padishahi Sennaxérib pütkül kúch-qoshuni bilen Laqish shehirini muhasirige aldi; shu chagha u xizmetkarlirini Yérusalémgha, Yehudaning padishahi Hezekiyagha, shundaqla Yérusalémда turuwatqan barliq Yehudalargha ewetip, ulargha mundaq sözlerni yetküzüp: — **10**

«Asuriye padishahi Sennaxérib: «Yérusalém muhasire ichide turuqluq, siler zadi némige tayinip uningda téxiche turuwatilsiler? **11** Hezekiya silerge: «Perwerdigar Xudayimiz bizni Asuriye padishahining changgilidin qutulduridu», dep ishendürüp, silerni achliq we ussuzluqtin ölümgé tapshurmaqchi boluwatmamdu? **12** Shu Hezekiya Perwerdigargha atalghan «yuqiri jaylar»ni hem qurban'gahlarni yoq qilwettighu? Andin Yehudadiki we Yérusalémdikilerge: — «Siler birla qurban'gah aldida sejde qilisiler we shuning üstigila xushbuy yaqisiler» dep emr qilghan emesmidi? **13** Méning we méning ata-bowilirimning barliq el xelqlirige néme qilghanliqini bilmemsiler? El-yurtlarning ilah-butliri öz zéminini méning qolumdin qutquzushqa birer amal qilalighanmu? **14** Méning ata-bowilirim üzüil-késil yoqatqan eshu el-yurtlarning but-ilahlirining qaysibiri öz xelqini méning qolumdin qutquzalighan? Undaqta silerning Xudayinglar silerni méning qolumdin qutquzalamti? **15** Siler emdi Hezekiyagha aldanmanglar, silerni shundaq qayil qilishigha yol qoymanglar yaki uninggha ishinipmu olturmanglar; chünki meyli qaysi elning, qaysi padishahliqning ilahi bolsun, héchqaysisi öz xelqini méning qolumdin yaki méning ata-bowilirimning qolidin héch qutquzup chiqalmidi; silerning Xudayinglar silerni méning changgilimdin téximu qutuldurowalalmaydu emesmu? — deydu» — dédi. **16** [Sennaxéribning] xizmetkarliri dawamlıq yene Perwerdigar Xudani we Uning xizmetkari Hezekiyani haqaretleydighan geplernimu qildi. **17** Andin Sennaxérib téxi xet yézıp, Israilning Xudasi bolghan Perwerdigarni haqaretlep, zangliq qilip: «Xuddi herqaysi el-yurtlarning ilahliri öz xelqini méning changgilimdin qutquzalmighanek, Hezekiyaning Xudasimu Uning xelqini méning changgilimdin qutquzalmaydu» dédi. **18** Ular sheherni élish gherizide Yérusalém sépilide turuwatqan xelqni qorqutup, patiparaqchiliqqa chömdürüş üchün Yehudiy tilida ünlük tolaw turdi. **19** Ular Yérusalémning Xudasini xuddi yer yüzidiki yat xelqlerning insanning qolida yasalgan ilahlirigha oxshitip sözlidi. **20** Shuning tüpeylidin Hezekiya padishah we Amozning oghli Yeshaya peyghember dua qilip asman'gha qarap nida qiliwidi, **21** Perwerdigar bir Berishte ewetti, u Asuriye padishahi qoshunining leshkergahigha kirip, pütkül batur jengchilerni, emeldalar we serdarlarni qoymay qiriwetti. Shuning bilen Asuriye padishahi shermende bolup öz yurtigha qaytip ketti. Özining butxanisigha kirgen chéghida öz pushtidin bolghan oghulliri uni qilich bilen chépip öltürdi. **22** Ene shu teriqide, Perwerdigar Hezekiyani we Yérusalém ahalisini Asuriye padishahi Sennaxéribning we bashqa barliq düşmenlerning changgilidin qutquzup qaldi we ularni her terepte qoghddi. **23** Nurghun kishiler hediyelerni Perwerdigargha atash üchün Yérusalémgha ekeldi, shundaqla nurghun ésil nersilerni ekilip Yehuda padishahi Hezekiyagha sundi; shuningdin étiwaren Hezekiya barliq el-yurtlarning izzet-hörmitige sazawer boldi. **24** Shu künlerde Hezekiya késel bolup sakratqa chüshüp qaldi; u Perwerdigargha tilawet qildi we Perwerdigar söz qilip, uninggha bir möjizilik alamet körsetti. **25** Lékin Hezekiya öziğe körsitilgen iltapatqa muwapiq teshekkir éyrtmı; u könglide tekebburliship

ketti. Shunga Xudaning ghezipi uninggha we shuningdek Yehuda we Yérusalémdikilerge qozghaldi. **26** Lékin Hezekiya we Yérusalémdikiler tekebburlıqidin yénip özlirini töwen tutup yürgechke, Perwerdigarning ghezipi Hezekiyaning künliride ulargha chüshmıdi. **27** Hezekiyaning dunyasi tolimu köp, izzet-hörmiti qewetla yuqiri idi; u öziğe altun, kümüş, göher-yaqut, xushbuy dora-dermek, qalqan we herxıl qimmatlik buyumlarni saqlaydighan xezinilerni saldurdi; **28** u yene ashliq, yéngi sharab we zeytun méyi saqlaydighan ambarlarni, yene her türlü mallar we padiliri üchün éghil-qotarlarni saldurdi. **29** U öziğe sheherler bina qildurdi we nurghun qoy-kalılargha ige boldi, chünki Xuda uninggha ghayet köp depine-dunya ata qilghanıdi. **30** Hezekiyadin ibaret bu kishi Gihon éqinining yuqiri éqimidiki suni tosup, suni toptoghra Dawut shehirining künpétish teripige éqip kélidighan qilghanıdi. Hezekiya barliq qilghan emelliride ronaq tapti. **31** Halbuki, Babil emirlirining elchiliri kélip Hezekiya bilen körüşüp, Yehuda zéminida yüz bergen bu möjizilik alamet toghruluq gep sorighan chaghda, uning könglide néme barliqini melum qilishqa sinimaqchi, Xuda uni yalghuz qaldurup, uningdin ketti. **32** Hezekiyaning qalghan ishliri we yaxshi emelliri bolsa, mana ular «Yehuda we Israil padishahlırining tarixnamisi»da, Amozning oghli Yeshaya peyghemberning körgen wehiylik xatiriside pütülgendur. **33** Hezekiya ata-bowiliri arisida uxliidi; ular uni Dawut ewladliri qebistanlıqı éğızlikide depne qildi; u ölgen chaghda barliq Yehuda xelqi bilen Yérusalémdikiler uninggha hörmet bildürdi. Uning ornigha oghli Manasseh padishah boldi.

33 Manasseh padishah bolghanda on ikki yashta bolup, Yérusalémda ellik besh yıl seltenet qildi. **2** U Perwerdigar Israilning aldinin heydep chiqiriwetken yat elliklerning yirginchlik adetlirige oxshash ishlar bilen Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **3** U atisi Hezekiya chéqip tashlıghan «yuqiri jaylar»ni qaytidin yasatti; u Baallargha atap qurban'gahlarni saldurup, asherah mebudlarni yasidi; u asmandiki nurghunlıghan ay-yultuzlargha bash urı we ularning qulluqigha kirdi. **4** U Perwerdigarning öyidimu qurban'gahlarni yasatti. Shu ibadetxana toghruluq Perwerdigar: «Yérusalémda Méning namim menggü qalidu» dégenıdi. **5** U Perwerdigarning öyining ikki hoylisida «asmanning qoshuni»gha qurban'gahlarni atap yasatti. **6** U Ben-Hinnomning jilghisida öz balilirini ottin ötküzdi; jadugerchilik, palchılıq we demidichilik ishletti, öziğe jinkeshler bilen epsunchilarni békitti; u Perwerdigarning neziride san-sanaqsız rezillikni qilip Uning ghezipini qozghıdi. **7** U yasatqan oyma mebudni Xudaning öyige tiklidi. Shu öy toghruluq Perwerdigar Dawutqa we uning oghli Sulayman'gha: — «Bu öyde, shundaqla Israilning hemme qebililirining zéminliri arisidin Men tallıghan Yérusalémda Öz namimni ebedigiche qaldurimen; **8** Eger Israil peqet Men Musaning wasitisi bilen ulargha tapılghan barliq emrlerge, yeni barliq qanun, belgilimiler we hökümlerge muwapiq emel qilishqa köngül qoysila, Men ularning putlirini ata-bowilirigha békikten bu zémindin qaytidin néri qilmaymen» — dégenıdi. **9** Lékin Manasseh Yehudalarni we Yérusalémdikilerni shundaq

azdurdiki, ular Perwerdigar Israillarning aldidin halak qilgan yar elliklarning qilginidinmu ashurup rezillik qilatti. **10** Perwerdigar Manasseh we uning xelqige agahlandurup sözligen bolsimu, lékin ular qulqa xalmidi. **11** Shu sewebtin Perwerdigar Asuriye padishahining qoshunidiki serdarlarni ularning üstige hujumga saldurdı. Ular Manassehni ilmek bilen élip, mis zenjir bilen baghlap Babilgha ekeldi. **12** Manasseh mushundaq azabqa chüshkende Xudasi Perwerdigargha yalwurup, ata-bowilirlining Xudasi aldida özini bek töwen tutti. **13** U dua qiliwidi, [Perwerdigar] uning duasigha qulqa sélip, tilikini qobul qilip, uni Yérusalémgha qayturup, padishahliqigha qaytidin ige qildi. Manasseh shu chaghdila Perwerdigarningla Xuda ikenlikini bilip yetti. **14** Bu ishlardin kéyin Manasseh «Dawut shehiri»ning sirtigha, jilgha otturisidiki Gihonning künpétish teripidin taki Béliq derwazisi aghzighiche, Ofelni chörädep sépil yasatti we uni nahayiti éğiz qildi; Yehudaning herqaysi qorghanlıq sheherliride qoshun serdarlirini teyinlidi. **15** U yene Perwerdigar öyidin yat elliklarning mebudliri bilen [özi qoyghan] butni, özi Perwerdigar öyining téghi bilen Yérusalémğa yasatquzghan barlıq qurban'gahlarni éliwétip, sheher sirtigha tashlatquzwetti. **16** [Manasseh] Perwerdigar qurban'gahini yéngibashtin tiklitip, qurban'gahqa inalıq qurbanlıqı bilen teshekkür qurbanlıqlirini sundi we Yehudalargha Israilning Xudasi Perwerdigarning xizmitige kirishni buyrudi. **17** Shundaqtimu, xelq qurbanlıqni yenila «yuqiri jaylar»da ötküzetti; lékin ularning qurbanlıqliri özlirining Xudasi Perwerdigarghila sunulatti. **18** Manassehning qalghan ishliri, jümlidin uning Xudasigha qilghan duasi we aldin körgüchilerning Israilning Xudasi Perwerdigarning namida uninggha éytqan gepliri bolsa, mana ular «Israilning padishahlirining xatirilirı» dégen kitapta pütülgendur. **19** Uning duasi, Xudaning uning tileklirini qandaq ijabet qilghanlıqı, uning özini töwen qilishidin ilgiri qilghan barlıq gunahi we wapasızlıqı, shundaqla uning qeyerde «yuqiri jaylar» saldurghanlıqı, Asherah mebudliri hem oyma mebudlarni tikligenlikı bolsa, mana hemmisi «Aldin körgüchilerning xatiriliride» pütülgendur. **20** Manasseh ata-bowiliri arisida uxlıdi; kishiler uni öz ordısigha depne qıldı; oghlı Amon ornigha padishah boldi. **21** Amon textke chiqqan chéghida yigirme ikki yashta idi; u Yérusalémğa ikki yıl seltenet qildi. **22** U atisi Manasseh qilghinidek Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. U atisi Manasseh yasatqan barlıq oyma mebudlargha qurbanlıq sundi we ularning qulluqigha kirdi. **23** U özini Perwerdigar aldida atisi Manasseh özini töwen tutqandek töwen tutmıdı; bu Amonning bolsa gunah-qebihlikliri barghanséri éship bardı. **24** Kéyin uning xizmetkarlırı uni qestlep öz ordısida öltürtüwetti. **25** Lékin Yehuda zéminidikiler Amon padishahni qestligenlerning hemmisini öltürdi; andin yurt xelqi uning ornida oghlı Yosiyani padishah qildi.

34 Yosiya padishah bolghanda sekkiz yashta bolup, Yérusalémğa ottuz bir yıl seltenet qildi. **2** U Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilip, her ishta atisi Dawutning yollirida yürüp, ne onggha ne solgha chetnep ketmıdı. **3** Uning seltenitining sekkizinci yılı, u téxi güdek chéghidila, atisi Dawutning

Xudasini izleshke bashlıdı; seltenitining on ikkinchi yiligha kelgende Yehuda bilen Yérusalémđiki «yuqiri jaylar», asherah mebudliri, oyma butlar we quyma butlarni yoqıtıp, zéminni pakizlashqa kirishti. **4** Xelq uning köz aldidila «Baallar»ning qurban'gahlirini chéqıp tashlıdı; u qurban'gahlarning üstige éğiz qilip orunlashturulghan «kün tüwrükliri»larni késip tashlıdı; u yene Asherah mebudliri, oyma-quyma butlarni chéqıp, uning topisini bu mebudlargha qurbanlıq sun'ghanlarning qebrilirige chéchiwetti. **5** [But] kahinlirining ustixanlirini qurban'gahlirining üstide köydürüwetti; shundaq qilip, u Yehuda bilen Yérusalémni pakizlıdı. **6** U Manasseh, Efraim, Shiméon hetta Naftalighiche ularning herqaysi sheherliride we etrapidikı xarabilerde shundaq qıldı; **7** U qurban'gahlarni chéqıp, asherah mebudliri we oyma butlarni kokum-talqan qiliwetti, pütün Israildiki «kün tüwrükliri»ning hemmisini késip tashlap, Yérusalémğa qaytti. **8** Uning seltenitining on sekkizinci yılı Yehuda zéminini we muqeddesxanini pakizlap bolghandin kéyin, Azaliyaning oghlı Shafan, sheher bashlıqı Maaséyah we Yoahazning oghlı tezkirichi Yoahni Xudasi bolghan Perwerdigarning öyini onqlashqa ewetti. **9** Shuning bilen ular bash kahin Hilqiyaning aldigha kélip, uninggha Perwerdigarning öyige béghishlap ekelgen pulni tapshurdi. Bu pulni eslide derwaziwen Lawiylar Manasseh, Efraim we Israilning qaldısidin, shuningdek Yehuda we Binyamin zéminidikiler we Yérusalémdikilerdin yighqanıdı. **10** Ular Perwerdigarning öyini onghashaydighan ishlarni nazaret qilghuchi ishchilargha tapshurup berdi. Bular hem pulni Perwerdigarning öyini onghash we mustehkemleshke ishligüchilerge berdi; **11** ular bolsa pulni Yehuda padishahliri xarabileshtürgen öy-imaretlerge lazimlıq késip-oyulghan tashlarni we tüwrüklimlargha yaghach sétiwalishqa yaghachchılar bilen tamchilargha tapshurup berdi. **12** Bu ademler sadaqetlik bilen ishlidi. Ularnı bashquridighan, nazaretke mes'ul Lawiy Merarining ewladliridin Jahat bilen Obadiya, Kohatning ewladliridin Zekeriya bilen Meshullam bar idi; bu Lawiylarning hemmisi herxıl sazlarghimu mahir idi; **13** ular yene hammallar we herxıl ishlar üstidiki nazaretchilerni bashquratti; Lawiylardin pütükchilermu, emeldarlarmu, derwaziwenlermu bar idi. **14** Ular Perwerdigar öyige béghishlap ekelgen pullarni élip chiqidighan chaghdı, Hilqiya kahin Perwerdigarning Musaning wastisi bilen bergen Tewrat qanuni kitabini tépiwaldi. **15** Hilqiya katip Shafan'gha: — Men Perwerdigarning öyide Tewrat-qanuni kitabini tépiwaldim, dédi. Shuni éytıp, Hilqiya kitabni Shafan'gha berdi. **16** Shafan uni padishahning yénigha apardı we uninggha: «Xizmetkarlırı tapshurulghan ishlarni bolsa, hemmisini ada qiliwatıdı. **17** Ular Perwerdigar öyige [béghishlan'ghan] pullarni töküp, uni nazaretchiler we ishchilarning qoligha tapshurup berdi» dep melumat berdi. **18** Shafan katip yene padishahqa: — Hilqiya kahin yene manga bir oram kitab berdi dep uni padishah aldida oqudı. **19** We shundaq boldiki, padishah Tewrat qanunidiki sözlerni anglap, öz kiyimlirini yırttı. **20** Padishah Hilqiya bilen Shafanning oghlı Ahikamgha, Mikahning oghlı Abdon bilen Shafan katipqa we padishahning xizmetkari Asayagha buyrup:

— **21** Béríp men üçhün we Israilda hem Yehudada qaldurilgan xelq üçhün bu tépilghan kitabning sözliri toghrisida Perwerdigardin yol soranglar. Chünki atabowilirimiz bu kitaba barliq pütülgenlerge emel qilmay, Perwerdigarning sözini tutmighanliqi tüpeylidin, Perwerdigarning bizge tökülidighan ghezipi intayin dehshtlik boldi, dédi. **22** Shuning bilen Hilqiya we padishah teyinligen kishiler ayal peyghember Huldahning qéshigha bardı; Huldah Xasrahning newrisi, Tokihatning oghli kiyim-kéchék bégi Shallumning ayali idi; u özi Yérusalém shehiringning ikkinchi mehellside olturatti. Ular uning bilen bu ishlar toghruluq sözleshti. **23** U ulargha mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Silerni ewetken kishige mundaq denglar: — **24** Perwerdigar mundaq deydu: — Mana Men Yehudaning padishahi aldida oqulghan bu kitabtiki barliq lenetlerni emelge ashurup, bu jaygha we bu yerde turghuchilargha balayi'apet chüshürimen. **25** Chünki ular Méni tashlap, bashqa ilahlargha xushbuy yéqip, qollirining hemme ishliri bilen Méning achchiqimni költürdi. Uning üçhün Méning qehrim bu yerge tökülidu, öchürülmeydu. **26** Lékin silerni Perwerdigardin yol sorighili ewetken Yehudaning padishahigha bolsa, mundaq denglar: — Sen anglihan sözler toghrisida Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — **27** Chünki köngluring yumshaq bolup, Xudaning mushu jay we uningda turghuchilarni eyiblep éytqan sözlirini anglihiningda, Uning aldida özüngni töwen qilding, shuningdek özüngni shundaq töwen qilghiningda, kiyimliringni yirtip, Méning aldında yighlighining üçhün, Menmu duayingni anglidim, deydu Perwerdigar. **28** Mana, séni ata-bowiliring bilen yighilishqa, öz qebrenge aman-xatirjemlik ichide bérishqa nésip qilimen; séning közliring Men bu jay üstige chüshüridighan barliq külpetlerni körmeydu». Ular yénip bérıp, bu xewerni padishahqa yetküzdı. **29** Padishah adem ewetip, Yehuda bilen Yérusalémning hemme aqsqaqlirini chaqirtip keldi. **30** Padishah Perwerdigarning öyige chiqti; barliq Yehudadiki er kishiler we Yérusalémda turuwatqanlarning hemmisi, kahinlar bilen Lawiylar, shundaqla barliq xelq, eng kichikidin tartip chongighiche hemmisi uning bilen bille chiqti. Andin Perwerdigarning öyide tépilghan ehde kitabining hemme sözlirini ulargha oqup berdi. **31** Padishah öz ornida turup Perwerdigarning aldida: — Perwerdigargha egiship pütün qelbim we pütkül jénim bilen Uning emrlirini, hökümguwahliqliri we belgilimilirini tutup, ushbu kitapta pütülgen ehdiye emel qilimen dep özi ehdiye baghlidi. **32** Shuning bilen xelqning hemmisimu ehde aldida turup uninggha özi baghlidi. U yene Yérusalémda turuwatqanlarning hemmisini we Binyamindiki xelqinimu bu ehde aldida turghuzup uninggha özi baghlatti. Shuning bilen Yérusalémda turuwatqanlar Xudaning, yeni ata-bowiliringning Xudasining ehdisi boyiche ish qilidighan boldi. **33** Yosiya Israilargha qarashliq yurtlardan barliq yirginchlik nersilerni chiqirip tashlap, Israilda turuwatqanlarning hemmisini Perwerdigar Xudasining xizmitige kiridighan qildi. [Yosiyaning] barliq künliride xelq ata-bowiliringning Xudasi bolghan Perwerdigargha egishishtin héch yanmidi.

35 Yosiya Perwerdigarni séghinip ötüp kétish héytini Yérusalémda ötküzmeckchi boldi; birinchi ayning on tötinchi küni ular ötüp kétish héytigha atalghan qozilarni soydi. **2** Padishah kahinlarning wezipilirini belgilidi, ularni Perwerdigarning öyidiki xizmetni qilishqa righbetlendürdi. **3** U yene pütkül Israil xelqige özlirini Perwerdigargha atap pak-muqeddes bolushqa telim bergüchi Lawiylargha: — Siler muqeddes ehde sanduqini Israil padishahi Dawutning oghli Sulayman saldurghan öyge ekirip orunlashturunglar; emdi uni mürenglerde kötürüp yürüş wezipisi qalmidi. Emdı siler Xudayinglar Perwerdigarning xizmitide, shundaqla Uning xelqi Israilning xizmitide bolunglar. **4** Shuning üçhün jemitinglar we nöwet-guruppanglar boyiche, Israilning padishahi Dawutning yazghini we uning oghli Sulaymanning yazghinigha asasen, özünglarni obdan teyyarlanglar. **5** Siler öze ata jemetlirlarning nöwet-guruppa tertipi boyiche qérindashliringlardan ibaret shu addiy xelq-puqralar jemet-jemetlirige wekil bolup, muqeddesgahta turisiler; herbir guruppida Lawiy jemetidin birnechche adem bolsun. **6** Siler ötüp kétish héytigha atalghan qozilarni soyusiler, özünglarni paklanglar, [Israildiki] qérindashliringlar üçhün, yeni ularning Perwerdigar Musaning wastisi bilen tapilghan söz-kalamigha béqinishi üçhün, hemme ishni teyyar qilinglar, dédi. **7** Yosiya shu yerde hazir bolghan barliq xelq-puqralarning ötüp kétish héytigha atighan qurbanliq bolsun dep, jemi ottuz ming qoza we oghlaq, we yene üç ming buqa hediye qildi; bu mallarning hemmisi padishahning melidin chiqirilghanidi. **8** Uning emeldarlimimu öze ixtiyarliq bilen xelqge we kahinlar bilen Lawiylargha qurbanliq meli «kötürme hediye» qildi; Perwerdigarning öyini bashqurghuchilardan Hilqiya, Zekeriya we Yehielmu ikki ming alte yüz qoza-öchke bilen üç yüz buqini kahinlarga ötüp kétish héytigha atap qurbanliq qilish üçhün hediye qilip tapshurdi. **9** Lawiylarning yobashchiliri bolghan Konaniya we uning qérindashliridin Shémaya bilen Netanel, shundaqla Hashabiya, Jeiyel we Yozabadmu besh ming qoza bilen besh yüz buqini Lawiylarning héytqa atap qurbanliq qilishigha «kötürme hediye» qildi. **10** Shundaq qilip, ötilidighan wezipiler orunlashturup bolun'ghandin kéyin, padishahning tapilighini boyiche, kahinlar öz ornida turdi, Lawiylarmu özlirining nöwet-guruppa tertipi boyiche turushti. **11** Lawiylar ötüp kétish héytigha atalghan qozilarni boghuzlidi; kahinlar ularning qolidin qanni élip qurban'gahqa septi we shuning bilen bir waqitta Lawiylar qurbanliq malning térisini soydi. **12** Köydürme qurbanliqqa sunulidighan mallarni bolsa, ular xelq-puqralargha wekil bolghan jemettler boyiche xelqge bölüp bérıp, ularni Musaning kitabida yézilghinigha muwapiq, Perwerdigargha sunushqa teyyarlidi. Sunulidighan buqilarnimu shundaq qildi. **13** Andin belgilime boyiche ular ötüp kétish héytigha atalghan qoza-öchkilerni otqa qaqlap kawap qildi; bashqa qurbanlarningdan qalghan, yeni Xudagha atalghan qisimlarni qazanda, dangqanda yaki dasta pishurup tézdin xelq-puqralargha üleshtürüp berdi; **14** shuningdin kéyin özlirige we kahinlarga qurbanliqlardin teyyarlidi, chünki kahinlar, yeni Harunning ewladliri kech kirgüche köydürme qurbanliq qilish we maylarni köydürüş

bilen aldirash bolup ketkenidi; shunga Lawiylar özlrige we kahinlar bolghan Harunning ewladlirighimu qurbanliqlardin [gösh] teyyarlap qoyushdi. **15** Nawaneghmichiler, yeni Asafning ewladlari Dawut, Asaf, Héman we [Dawut] padishahning aldin körgüchisi Yedutunning tapshuruqi boyiche öz orunlirida turushdi; derwaziwenler herqaysisi öz derwazisi aldida turdi; ularning ish ornidin ajrishning hajiti bolmidi, chunki ularning qérindashlari bolghan Lawiylar qurbanliqlardin teyyarlap qoyatti. **16** Shundaq qilip, shu bir kün ichide Yosiya padishahning tapshuruqi boyiche, ötüp kétish héyti ötküzülp, Perwerdigarning qurban'gahigha köydürme qurbanliqlar sunulushi bilen Perwerdigargha béghishlap ötküzülgen ibadet toluq orunlandi. **17** Shu chaghda hazir bolghan Israilar ötüp kétish héytini ötküzüp bolghandin kéyin, yette kün pétir nan héytini ötküzdi. **18** Samuil peyghemberring zamanidin buyan Israilda ötüp kétish héyti mundaq ötküzülp baqmighanidi; Israil padishahlrining héchqaysisimu Yosiya, kahinlar, Lawiylar we shu yerde hazir bolghan Yehudalar bilen Israilar we Yérusalémدا turuwatqanlar ötküzgendek mundaq ötüp kétish héyti ötküzüp baqmighanidi. **19** Bu qétimqi ötüp kétish héyti Yosiyaning seltenitining on sekkizinci yili ötküzildi. **20** Yosiya [muqeddes] öyning hemme ishini mushundaq tertipke sélip bolghandin kéyin, Misir padishahi Neqo Efrat deryasining boyidiki Karkémish shehiride urushqa chiqti, Yosiya uning aldini tosqili chiqti. **21** Neqo Yosiyaning aldigha elchilerni ewetip uninggha: «I Yehuda padishahi, özlirining méning bilen néme karliri bar? Bügün men sili bilen urushqili emes, belki méning bilen urush qiliwatqan jemet bilen urushqili chiqqanmen; yene kélip, Xuda méni téz hujum qil, dédi; Xudaning silini halak qiliwetmesliki üçün, Uning ishigha kashila qilmisila, chunki U méning bilen billidur» dédi. **22** Lékin Yosiya uning bilen qarshilishishtin yannidi, eksiche özini niqablap uninggha jeng qilghili chiqti; u Xudaning Neqoning wastisi bilen éytqan gépige qulap salmay, Megiddo tüzlenglikige kélip Neqo bilen tutushti. **23** Oqyachilar Yosiya padishahqa oq étip uninggha [tegzüzdü]; padishah xizmetkarlirigha: — Men éghir yarilandim, méni élip kétinglar, dédi. **24** Uning xizmetkarliri uni jeng harwisidin yölep chüshürüp, uning ikkinchi jeng harwisigha yatquzup Yérusalémgha élip méngiwidi, u shu yerde öldi. U ata-bowilirining qebristanliqigha depne qilindi; barliq Yehuda we Yérusalémdikiler Yosiyağa teziye tutushti. **25** Yerimiya [peyghember] Yosiya üçün mersiye oqudi; neghme-nawachi er-ayallarning hemmisi taki bügün'giche Yosiyanı teriplep mersiye oqup kelmekte; u ish Israilda belgilimige aylandi. Mana bular «mersiyeler» dégen kitabqa pütülgendur. **26** Yosiyaning qalghan ishliri, uning Perwerdigarning Tewrat kitabida yézilghanlirigha egeshken yaxshi emelliri, **27** qilghanliri bashtin-axirighiche hemmisi «Yehuda we Israil padishahlrining Tarix-Tezkiriliri» dégen kitabta pütülgendur.

36 [Yehuda] zéminidiki xelq Yosiyaning oggli Yehoahazni tallap, Yérusalémda atisining ornigha padishah qilip tiklidi. **2** Yehoahaz textke chiqqan chéghida yigirme üç yashta idi; u Yérusalémda üç ay seltenet qildi. **3** Misir padishahi uni Yérusalémda padishahliqtin bikar qildi we Yehuda zéminigha bir

yüz talant kümüş, bir talant altun jerimane qoydi. **4** Andin Misir padishahi Yehoahazning ornigha uning inisi Éliakimni Yehuda bilen Yérusalém üstige padishah qilip, uning ismini Yehoakimgha özgertti; andin Neqo inisi Yehoahazni Misirgha élip ketti. **5** Yehoakim textke chiqqan chéghida yigirme besh yashta bolup, u Yérusalémda on bir yil seltenet qildi; u Perwerdigar Xudasining neziride rezil bolghanni qildi. **6** Babil padishahi Néboqadnesar uninggha hujum qilghili chiqip, uni mis zenjir bilen baghlap Babilgha élip ketti. **7** Néboqadnesar yene Perwerdigar öyidiki bir qisim eswab-buyumlarni Babilgha apirip, özining Babilidiki butxanisigha qoydi. **8** Yehoakimning qalghan ishliri, uning yirginchlik ishliri, uningdiki eyibler bolsa mana, «Israil we Yehuda padishahlrining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgendur. Uning oggli Yehoakin uning ornigha padishah boldi. **9** Yehoakin textke chiqqan chéghida on sekkiz yashta bolup, u Yérusalémda üç ay on kün seltenet qildi; u Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **10** Yéngi yil ötkende, Néboqadnesar adem ewetip Yehoakinni Perwerdigar öyidiki ésil buyumlar bilen birlikte Babilgha ekeldürüp, Yehoakinning taghisi Zedekiyani Yehuda we Yérusalém üstige padishah qilip tiklidi. **11** Zedekiya textke chiqqan chéghida yigirme bir yashta bolup, Yérusalémda on bir yil seltenet qildi; **12** u Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; Yeremiya peyghember uninggha Perwerdigarning sözlirini yetküzgen bolsimu, u Yeremiyaning aldida özi töwen qilmidi; **13** u özi Xudaning namida [béqinish] qesimini ichküzgen Néboqadnesardin yüz öridi; boyini qattiq qilip, Israilning Xudasi Perwerdigargha towa qilip yénishqa könglini jahil qildi. **14** Uning üstige, kahinlarning barliq bashliri bilen xelqning hemmisi yat elliklarning hemme yirginchlik ishlirini dorap, asiyliqlirini ashurdi; ular Perwerdigar Yérusalémda Özige atap muqeddes qilghan öyni bulghiwetti. **15** Ularning ata-bowilirining Xudasi bolghan Perwerdigar Öz xelqige we turalghusigha ichini aghritqachqa, tang seherde ornidin turup elchilirini ewetip ularni izchil agahlandurup turdi. **16** Biraq ular Xudaning elchilirini mazaq qilip, söz-kalamlirini mensitmeytti, peyghemberlirini zangliq qilatti; aqir bérp Perwerdigarning qehri ölep, qutquzghili bolmaydighan derijide xelqning üstige chüshsti. **17** Perwerdigar shuning bilen kaldiylerning padishahini ulargha hujumgha séliwidi, padishah ularning muqeddes öyide yashlirini qilichlidi; qiz-yigitler, qérilar, béshi aqarghanlargha héch ich aghritip olturmay, hemmini öltürüwetti; [Xuda] bularning hemmisini [Kaldiye] padishahining qoligha tapshurdi. **18** Kaldiye padishahi Xudaning öyidiki chong-kichik démey, barliq qacha-buyumlarni, shundaqla Perwerdigar öyidiki xezinilerni, shuningdek padishahning we emeldarlirining xezinilirini qoymay, Babilgha élip ketti. **19** Kaldiylar Xudaning öyini köydürüwetti, Yérusalémning sépilini chéqiwetti, sheherdiki hemme orda-qorghanlargha ot qoyup köydürüp, Yérusalémdiki barliq qimmatlik qacha-buyumlarni chéqip kukum-talqan qildi. **20** Qilichtin aman qalghanlarning hemmisini [Kaldiye padishahi] Babilgha tutqun qilip eketti; ular taki Pars padishahliqining seltenitikiche Babil padishahi we ewladlirining qulluqida bolup turdi. **21** Bularning hemmisi Perwerdigarning

Yeremiyaning wastisi bilen [aldin] éytqan [agah] sözi
ishqa ashurulush üçün boldi. Shuning bilen zémin özige
téghishlik shabat künlirige muyesser boldi; chünki zémin
yetmish yil toshquche xarabilikte turup «shabat tutup»
dem élip rahetlendi.

Ezra

1 Pars padishahi Qoreshning birinchi yili, Perwerdigarning Yeremiyaning aghzi arqiliq éytqan sözi oemselge ashurulup, Perwerdigarning Pars padishahi Qoreshning rohini qozghishi bilan pütün padishahliq toveside u mundaq bir jakarname chiqardi, shundaqla uni yazma qilib püküp: — **2** «Pars padishahi Qoresh mundaq deydu: — Asmanlarning Xudasi Perwerdigar yer yuzidiki barliq padishahliklarning igidarchilini manga berdi; u shundaqla méni Yehuda zéminigha joylashqan Yérusalémga Özige bir öy sélisqqa buyrudi. **3** Shuning üçün aranglarda Xudaning xelqi bolghanlardan herqaysinglarga bolsa, uning Xudasi [Perwerdigar] uning bilen bille bolghay, u Yehuda zéminidiki Yérusalémgha chiqsun, Israilning Xudasi Perwerdigarning öyini salsun! U bolsa Xudadur, makani Yérusalémidur! **4** [Sürgünlükte] qalghan xelq qeyerlerde makanlashqan bolsa, [u Yérusalémgha chiqsun]; shu yerdiki ademler ulargha altun, kümüş, mal-mülük, charpaylarni teminlep yadrem bersun we shuningdek Yérusalémga joylashqan Xudaning shu öyi üçün xalis hediyelemleri teqdim qilsun» — dédi. **5** Shuning bilen Yehuda we Binyamindiki qebile bashliqlari, kahinlar, Lawiylar, shundaqla Xuda teripidin rohi qozghitilgan barliq xelq orunliridin qopup Yérusalémdiki Perwerdigarning öyini [yéngiwashtin] sélisqqa bérishqa teyyarlandi. **6** Etrapitki kishilerning hemmisi kümüş qacha-qucha, altun, mal-mülük, charpaylar we qimmat bahaliq buyumlar bilen ularni qollap quwwetlidi, buningdin boshqa sunulidighan herxil ixtiyariy hediye-qurbanliq süpitide herxil sowghatlarni teqdim qildi. **7** Padishah Qoresh Perwerdigarning öyidiki qacha-quchilirininimu, yeni ilgiri Néboqadnesar Yérusalémdin ekilip öz ilahining butxanasigha qoyup qoyghan qacha-quchilarnimu élip chiqti. **8** Pars padishahi Qoresh xezine bégi Mitredatni buyrup bu qacha-quchilarni aldurup chiqti; Mitredat shularni Yehudaning emiri Sheshbazargha sani boyiche sanap tashshurup berdi. **9** Qacha-quchilarning sani mundaq: — altun das ottuz, kümüş das ming, pichaq yigirme toqquz, **10** altun piyale ottuz, bir-birige oxshash bolghan kümüş piyale töt yüz on; boshqa qacha-quchilar bir ming. **11** Barliq altun-kümüş qacha-qucha, besh ming töt yüz. Sürgün qilin'ghan xelq Babilidin Yérusalémgha élip kélín'gen chaghda, Sheshbazar bu qacha-quchilarning hemmisini élip kelgenidi.

2 Töwendikiler Néboqadnesar teripidin Babilgha sürgün qilin'ghan [Yehudiye] ölkisidikilerdin, ularning ewladliri qaytip kélip, Yérusalém we Yehudiyege chiqip, herbiri öz shehirilrige ketkenler: — **2** — ular Zerubbabel, Yeshua, Nehemiya, Séraya, Reilaya, Mordikay, Bilshan, Mispar, Bigway, Rehun we Baanahlar bilen bille qaytip keldi. Emdi Israil xelqining ichidiki erkeklerning sani töwendikiche: — **3** Paroshning ewladliri ikki ming bir yüz yetmish ikki kishi; **4** Shefatinyaning ewladliri üç yüz yetmish ikki kishi; **5** Arahning ewladliri yette yüz yetmish besh kishi; **6** Pahat-Moabning ewladliri, yeni Yeshua bilen Yoabning ewladliri ikki ming sekkiz yüz on ikki kishi; **7** Élamning ewladliri bir ming ikki yüz

ellik töt kishi; **8** Zattuning ewladliri toqquz yüz qiriq besh kishi; **9** Zakkayning ewladliri yette yüz atmish kishi; **10** Banining ewladliri alte yüz qiriq ikki kishi; **11** Bibayning ewladliri alte yüz yigirme üç kishi; **12** Azgadning ewladliri bir ming ikki yüz yigirme ikki kishi; **13** Adonikamning ewladliri alte yüz atmish alte kishi; **14** Bigwayning ewladliri ikki ming ellik alte kishi; **15** Adinning ewladliri töt yüz ellik töt kishi; **16** Hezekiyaning jemetidin bolghan Atérning ewladliri toqsan sekkiz kishi; **17** Bizayning ewladliri üç yüz yigirme üç kishi; **18** Yorahning ewladliri bir yüz on ikki kishi; **19** Hashumning ewladliri ikki yüz yigirme üç kishi; **20** Gibbanning ewladliri toqsan besh kishi; **21** Beyt-Lehemlikler bir yüz yigirme üç kishi; **22** Nitofaliqlar ellik alte kishi; **23** Anatotluqlar bir yüz yigirme sekkiz kishi; **24** Azmawetlikler qiriq ikki kishi; **25** Kiriati-Arimliqlar, Kefirahliqlar we Beerotluqlar bolup jemi yette yüz qiriq üç kishi; **26** Ramahliqlar bilen Gébaliqlar jemi alte yüz yigirme bir kishi; **27** Mikmashliqlar bir yüz yigirme ikki kishi; **28** Beyt-Ellikler bilen ayiliqlar jemi ikki yüz yigirme üç kishi; **29** Néboqliklar ellik ikki kishi; **30** Magbishning ewladliri bir yüz ellik alte kishi; **31** ikkinchi bir Elamning ewladliri bir ming ikki yüz ellik töt kishi; **32** Harimning ewladliri üç yüz yigirme kishi; **33** Lod, Hadid we Ononing ewladliri jemi yette yüz yigirme besh kishi; **34** Yérixoluqlar üç yüz qiriq besh kishi; **35** Sinaahning ewladliri üç ming alte yüz ottuz kishi. **36** Kahinlarning sani töwendikiche: — Yeshua jemetidiki Yedayaning ewladliri toqquz yüz yetmish üç kishi; **37** Immerning ewladliri bir ming ellik ikki kishi; **38** Pashxurning ewladliri bir ming ikki yüz qiriq yette kishi; **39** Harimning ewladliri bir ming on yette kishi. **40** Lawiylarning sani töwendikiche: — Xodawiyanning ewladliridin, yeni Yeshua bilen Kadmiyelning ewladliri yetmish töt kishi; **41** Ghezelkeshlerdin: — Asafning ewladliri bir yüz yigirme sekkiz kishi. **42** Derwaziwenlerning neslidin: — Shallumning ewladliri, Atérning ewladliri, Talmonning ewladliri, Akkubning ewladliri, Xatitaning ewladliri bilen Shobayning ewladliri jemi bir yüz ottuz toqquz kishi. **43** Ibadetxana xizmetkarliri töwendikiche: — Zixaning ewladliri, Xasufaning ewladliri, Tabbaothning ewladliri, **44** Kirostning ewladliri, Siyahanning ewladliri, Padonning ewladliri, **45** Libanahning ewladliri, Hagabahning ewladliri, Akkubning ewladliri, **46** Hagabning ewladliri, Shamlayning ewladliri, Hananning ewladliri, **47** Giddelning ewladliri, Gaharning ewladliri, Réayahning ewladliri, **48** Rezinning ewladliri, Nikodaning ewladliri, Gazzamning ewladliri, **49** Uzzaning ewladliri, Pasiyaning ewladliri, Bisayning ewladliri, **50** Asnahning ewladliri, Meunimning ewladliri, Nefussimning ewladliri, **51** Bakbukning ewladliri, Xakufaning ewladliri, Xarxurning ewladliri, **52** Bazlutning ewladliri, Mehidaning ewladliri, Xarshaning ewladliri, **53** Barkosning ewladliri, Siséraning ewladliri, Témahning ewladliri, **54** Neziyaning ewladliri bilen Xatifaning ewladliri. **55** Sulaymanning xizmetkarlirining ewladlirining sani töwendikiche: — Sotayning ewladliri, Soferetning ewladliri, Pirudaning ewladliri, **56** Yaalahning ewladliri, Darkonning ewladliri, Giddelning ewladliri, **57** Shefetinyaning ewladliri, Xattilning ewladliri, Poqeret-Hazzibaimning ewladliri bilen amining ewladliri. **58** Ibadetxana xizmetkarliri

we Sulaymanning xizmetkari bolghanlarning ewladliri jemiý üç yüz toqsan ikki kishi. **59** Töwendiki kishiler Tel-Mélah, Tel-Xarsha, Kérub, Addan we Immerdin kelgen bolsimu, lékin ular özlirining ata jemetining yaki nesebining Israil adimi ikenlikini ispatlap bérelmide. **60** Bular Délayaning ewladliri, Tobiyaning ewladliri we Nikodaning ewladliri bolup, jemiý alte yüz ellik ikki kishi; **61** kahinlarning ewladliri ichide Xabayaning ewladliri, Kozning ewladliri bilen Barzillayning ewladliri bar idi; Barzillay Giléadliq Barzillayning bir qizini alghachqa ularning éti bilen atalghanidi. **62** Bular jemetining nesebnamisini izdep tapalmidi; shunga ular «napak» hésablinip kahinliqtin qaldurildi. **63** Waliy ulargha: — Urim we tummimni kötürgüchi kahin arimizda xizmette bolghuche «eng muqeddes yimekliler»ge éghiz tegküzmeyisiler, dédi. **64** Pütün jamaet jemiý qiriq ikki ming üç yüz atmiş kishi; **65** buningdin bashqa ularning yene yette ming üç yüz ottuz yette qul-dédiki bar idi; yene ikki yüz er-ayal ghezelmisi bar idi. **66** Ularning yette yüz ottuz alte éti, ikki yüz qiriq besh qéchiri, **67** töt yüz ottuz besh tögisi we alte ming yette yüz yigirme éshiki bar idi. **68** Jemet kattiwashliridin beziliri Yérusalémgha we Perwerdigarning öyige kelgen chaghda, Xudaning shu öyi esli ornigha yéngiwashtin sélinishi üçün chin könglidin sowghatlarni teqdim qildi. **69** Ular özlirining qurbigha qarap quruluş xezinisige atmiş bir ming dariq altun, besh ming mina kümüş we yüz qur kahin toni teqdim qildi. **70** Shuningdin kéyin kahinlar, Lawiylar we bir qisim xelq qoshulup, ghezelmeshler, derwaziwenler, ibadetxana xizmetkarliri öz sheherlirige makanlashti; qalghan Israil xelqining hemmisi öz sheherlirige makanlashti.

3 Israil xelqi herqaysisi öz sheherliride makanlashqanidi; yettinchi aygha kelgende, xelq bir ademdek bolup Yérusalémgha yigildi. **2** Yozadakning oggli Yeshua bilen uning kahin qérindashliri, Shéaltielning oggli Zerubbabel we uning qérindashlirining hemmisi orunliridin qopup, Xudaning adimi Masha pütken qanun kitabida pütülinidek Perwerdigargha köydürme qurbanliq sunush üçün Israilning Xudasining qurban'gahini selishqa kirishti. **3** Gerche ular shu yerlik xelqlerdin qorqsimu, lékin qurban'gahni eslidiki uli üstige selip, uningda Perwerdigargha atap etigenlik we kechlik köydürme qurbanliq ötküzüshke kirishti. **4** Ular yene [muqeddes qanunda] pütülgini boyiche «kepiler héyti»ni ötküzüp, her küni belgilen'gen telepké muwapiq san boyiche künlük köydürme qurbanliqni sunushatti. **5** Shuningdin kéyin ular yene her künlük köydürme qurbanliqlar, yéngi ay qurbanliqi we Perwerdigarning barliq muqeddes dep békitilgen héytliiri üçün teqdim qilinidighan köydürme qurbanliqlarni, shuningdek herbir kishining könglidin Perwerdigargha atap sunidighan ixtiyariy qurbanliqlirini sunup turatti. **6** Shundaq qilip ular yettinchi ayning birinchi künidin bashlap, köydürme qurbanliqlarni Perwerdigargha atap sunushqa bashlidi; lékin Perwerdigarning öyining uli téxi sélinmide. **7** Ular tashchilar bilen yaghachchilargha pul tapshurdi we shundaqla Pars padishahi Qoreshning ijazati bilen Zidonluqlar bilen Turluqlargha kédir yaghichini

Liwandin [Ottura] déngiz arqiliq Yoppagha ekeldürüş üçün ulargha yimek-ichmek we zeytun méyini teminlidi. **8** Jamaet Yérusalémdeki Xudaning öyige kelgendin kéyin ikkinchi yili ikkinchi ayda Shéaltielning oggli Zerubbabel, Yozadakning oggli Yeshua we ularning kahin we Lawiy qérindashlirining qaldisi, shuningdek sürgünlüktin qaytip Yérusalémgha kelgenlerning hemmisi quruluşta ish bashlidi; ular yene yigirme yashtin ashqan Lawiylarni Perwerdigarning öyini selish quruluşigha nazaretchilikke qoydi. **9** Yeshua we uning oghulliri hem qérindashliri, Kadmiyel bilen uning oghulliri, yeni Yehudaning ewladliri Xudaning öyide ishleydighan ishchilarni nazaret qilishqa bir niyette atlandi; Hénadadning oghulliri, ularning oghullirimu we qérindash Lawiylar ulargha yardemeshti. **10** Tamchilar Perwerdigarning öyige ul salidighan chaghda kahinlar xas kiyimlirini kiyip, kanayilirini chélip, Asafning ewladliri bolghan Lawiylar jangiang chélip, hemmisi qatar-qatar sep bolup turghuzuldi; ular Dawut belgiligen körsetmiler boyiche Perwerdigargha Hemdusana oqushti. **11** Ular Perwerdigargha atap özara: — «Perwerdigar méhribandur, uning Israilgha bolghan méhir-muhebbiti menggüliktur» dep hemdusana we rehmet-teshekkür éytishti. Bu chaghda Perwerdigarning öyining uli sélinip bolghachqa, xalayıq Perwerdigarni medhiyilep towlap tentene qilishti. **12** Lékin kahinlardin, Lawiylardin we jemet bashliqliridin nurghunliri, yeni eslide ilgiriki öyni körgen nurghun qéri ademler köz aldida sélin'ghan bu öyning uligha qarap, ün selip yighlap kétishti; nurghun bashqa kishiler xushal bolup tentene qilip towlashti; **13** we xelq hetta kimlerning tentene qilishiwatqanliqi bilen kimlerning yighlawatqanliqini ayriwalalmay qaldi; chünki jamaet tentene qilip qattiq towlishatti; we bu awaz yiraq-yiraqlargha anglinatti.

4 Yehuda we Binyamindiki reqibler sürgünlüktin qaytip kelgenler Israilning Xudasi Perwerdigargha atap öyni yéngiwashtin salmaqchiken, dégen gepni anglap, **2** Zerubbabel we jemet bashliqliri bilen körişüp: — Biz siler bilen bile salayli; chünki bizmu silerge oxshashla silerning Xudayinglarni izlep, bizni bu yerge ekelgen Asuriye padishahi Ésar-Haddonning künliridin tartip uninggha qurbanliq sunup kéliwatimiz, déyishti. **3** Lékin Zerubbabel, Yeshua bilen Israilning bashqa jemet bashliqliri ulargha: — Xudayimizgha öy selishta silerning biz bilen héchqandaq alaqenglar yoq; belki Pars padishahi Qoresh bizge buyrughandek, peqet biz özimizla Israilning Xudasi bolghan Perwerdigargha öy salimiz, déyishti. **4** Shuningdin kéyin shu yerdiki ahale Yehudalarning qolini ajiz qilip, ularning quruluş qilishigha kashila tughdurup turdi. **5** Ular yene Pars padishahi Qoreshning barliq künliridin taki Pars padishahi Darius textke olтурghan waqitqiche, daim meslihetchilerni sétiwélip, Yehudalar bilen qeriship, quruluş nishanini buzushqa urunup turdi. **6** Ahashwérosh textke chiqqan deslepki waqitlarda ular uninggha Yehudiye we Yérusalém ahalisi üstidin bir ernzame yazdi. **7** Shuningdek Artaxshashta künliride Bishlam, Mitridat, Tabeel we ularning qalghan shérıklarimu Pars padishahi Artaxshashtagha aramiy tilida bir erz xétini yazdi; xet aramiy tilidin terjime qilindi. **8** Waliy Rehum

bilen diwan bēgi Shimshay padishah Artaxshashtagha Yérusalēm üstidin töwendikidek ername yazdi: — **9** «Mezkur mektupni yazghanlardin, waliy Rehüm, katip bēgi Shimshay we ularning bashqa hemrahliri bolghan soraqchilar, mupettishler, mensepdarlar, katiplar, arqiwiliqlar, Babilliqlar, Shushanliqlar, yeni Élamiyar **10** we ulugh janabiý Osnappar Samariye shehirige we [Efrat] deryaning mushu teripidiki bashqa yerlerge orunlashturghan ahalimu bar **11** (mana bu ularning padishahqa yazghan xétining köchürülmisi) — özlirining deryaning mushu teripidiki xizmetkarliridin padishah aliliri Artaxshashtagha salam! **12** Padishah aliylirige melum bolsunki, özliri tereptin biz terepke kelgen Yehudiylar Yérusalémgha kélishti; ular ashu asiy we sésiq sheherni quruwatidu, ulini yasap püttürdi, sépilni yasap chiqti we sépilning ullirini bir-birige ulap yasawatidu. **13** Emdi ulugh padishah aliylirige shu melum bolghayki, mudaba bu sheher onglansa, sépil pütüküzölse, ular baj tapshurmaydighan, olpan tölimeydighan we paraq tapshurmaydighan boluwalidu, bundaq kétéwerse padishahlarning xezinisi sözsiz ziyan bolidu. **14** Biz ordining tuzini yep turup, padishahimizning bundaq bihörmét qilinishigha qarap turushimizgha qet'iy toghra kelmeydu, shu sewebtin padishahimizgha melum qilishqa jür'et qilduq. **15** Shuning üçün [aliylirining] ata-bowilirining tarixnamisini sürüshte qilishlrini teshebbus qilimiz; sili tarixnamidin bu sheherning ehwalini bilip, uning padishahlarghimu, herqaysi ölkilergimu ziyan yetküzüp kelgen asiy bir sheher ikenlikini, qedimdin tartip bu sheherdikiler aghdurmichiligi térihanliqini bilgeyla; del shu sewebtin bu sheher weyran qilin'ghanidi. **16** Shunga biz aliylirigha shuni uqturmaqchimizki, eger bu sheher qurulsa, sépilliri pütüküzölse, undaqta silining deryaning mushu teripidiki yerlerge héchqandaq igidarchililiri bolmay qalidu». **17** Padishah mundaq jawab yollidi: — «Waliy Rehüm, diwan bēgi Shimshaygha we Samariye hem Deryaning shu teripidiki bashqa yerlerde turushluq hemrahlirlargha salam! **18** Silerning bizge yazghan erz xétinglar méning aldimda éniq qilip oqup bérildi. **19** Tekshürüp körüshni buyruwidim, bu sheherning derweqe qedimdin tartip padishahlargha qarshi chiqip isyan qozghighan, sheherde daim asiylig-qozghilang kötürüshtek ishlarining bolup kelgenliki melum boldi. **20** Ilgiriki waqitlarda qudretlik padishahlar Yérusalémgha kökümraniq qilip, Deryaning shu teripidiki pütün yerlarni idare qilip kelgen, ular shulargha béqinip baj, olpan we pariqini tapshurup kelgeniken. **21** Emdi siler buyruq chüshürüp u xelqni ishtin toxtitinglar, mendin bashqa yarliq chüshürülmügiche, bu sheherni yéngiwashtin qurup chiqishqa bolmaydighanliqi uqturunglar. **22** Bu ishni ada qilmay qélishtin pexes bolunglar; padishahlargha ziyan keltüridighan apét némishqa küchiyiwéridiken?». **23** Padishah Artaxshashtaning yarliqining köchürülmisi Rehümgha, diwan bēgi Shimshay hem ularning hemrahlirligha oqup bérilishi bilenla, ular alman-talman Yérusalémdiki Yehudalarning qéshigha chiqip, herbiy küch ishltip, ularni ishni toxtitishqa mejbur qildi. **24** Shuning bilen Yérusalémdiki Xudaning öyidiki ishlar toxtidi; ish také Pars padishahi Darius textke chiqip ikkinchi yilighike toxtaghliq qaldi.

5 Bu chaghda peyghemberler, yeni Hagay peyghember bilen Iddoning oghli Zekeriya peyghember Yehudiye we Yérusalémdiki Yehudiylargha bésharet bérishke bashlidi; ular Israilning Xudasining namida ulargha bésharet bérishiti. **2** Shuning bilen Shéaltiyelning oghli Zerubbabel we Yozadakning oghli Yeshua qopup Yérusalémdiki Xudaning öyini yéngiwashtin sélisshaq bashlidi; Xudaning peyghemberliri ular bilen bille bolup ulargha yardem berdi. **3** Shu chaghda Deryaning gherb teripining bash waliysi Tattinay bilen Shétar-Boznay hem ularning hemrahliri ularning yénigha kélip: «Kim silerge bu öyni yéngiwashtin sélisshaq, bu qurulushni pütürüshke buyruq berdi?» dep soridi. **4** Ular yene: «Bu qurulushqa mes'ul bolghuchilarning ismi néme?» dep soridi. **5** Lékin Xudaning neziri Yehuda aqsqaqallirining üstide idi, shunga bash waliy qatarliqlar padishah Dariusqa melum qilghuche, shundaqla uningdin bu heqte birer jawab yarliq kelgüche ularning qurulush ishini tosmidi. **6** Deryaning gherb teripining waliysi Tattinay bilen Shétar-Boznay hem ularning hemrahliri, yeni Deryaning gherb teripidiki afarsaqliqlar padishah Dariusqa xet ewetti; xetning köchürülmisi mana töwendikidek: **7** Ular padishahqa wetken melumatta mundaq déyilgen: «Darius aliylirigha chongqur aman-ésenlik bolghay! **8** Padishahimizgha shu ish yétip melum bolsunki, biz Yehudiyege, ulugh Xudaning öyige bérip kördüqki, shu öy yoghan tashlar bilen yasiliwatidu, tamirligha limlar ötküzülüp sélinmaqta; bu qurulush téz sür'ette ongushluq élip bériliwétiptu. **9** Andin biz u yerdiki aqsqaqallardin: — Kim silerge bu öyni sélisshaq, bu qurulushni pütürüshke buyruq berdi? — dep soriduq. **10** We aliylirigha melum bolsun üçün ularning isimlirini soriduq, shuningdek ularning bashliqlirining ismilirini pütüp xatirilemekchi iduq. **11** Ular bizge: «Biz asman-zéminning Xudasining qulliri, biz hazir buningdin uzun yillar ilgiri sélin'ghan öyni yéngiwashtin séliwatimiz. Mushu öyni eslide Israilning ulugh bir padishahi saldurghanidi. **12** Lékin ata-bowilirimiz asmandiki Xudaning ghezipini keltürüp qoyghachqa, Xuda ularni Kaldiyeilik Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha tapshurghan; u bu öyni chaqturuwétip, xelqni Babilgha tutqun qilip eketken. **13** Lékin Babil padishahi Qoreshning birinchi yili padishah Qoresh Xudaning bu öyini yéngiwashtin sélisshaq yarliq chüshürgen. **14** We Néboqadnesar Yérusalémdiki bu ibadetxanidin élip Babil butxanisigha apirip qoyghan Xudaning öyidiki altun-kümüsh qacha-quchilarnimu padishah Qoresh ularni Babil butxanisidin epchiqturup, Sheshbazar isimlik bir kishige tapshurghan; u uni bash waliy qilip teyinligenidi **15** hem uninggha: — Bu qacha-quchilarni élip ularni Yérusalémdiki ibadetxanigha apirip qoyghin; Xudaning öyi esli jayigha yéngiwashtin sélinsun, dep buyrugghan. **16** Andin shu Sheshbazar dégen kishi kélip, Yérusalémdiki Xudaning öyige ul salghan; ene shu waqittin bashlap hazirghiche yasiliwatidu, téxi pütmi» dep jawab berdi. **17** Emdi aliylirigha layiq körünse, padishahimizning shu yerde, yeni Babildiki xezinini axturup béqishini, u yerde padishah Qoreshning Yérusalémdiki Xudaning öyini yéngiwashtin sélissh toghrisida chüshürgen yarliqining bar-yoqluqini tekshürüp béqishini soraymiz hem padishahimizning

bu ish toghrisida öz iradisini bizge bildürüp qoyushini ötinimiz».

6 Andin padishah Darius Babilidiki dölet-bayliqlar saqlan'ghan «Arxiplar öyi»ni tekshürüp chiqishqa yarliqlarni chüshürdi. **2** Média ölkisidiki Axméta qel'esidin bir oram qeghez tépildi, uningda mundaq bir xatire pütülgen: **3** «Padishah Qoreshning birinchi yili, padishah Qoresh Yérusalémdiki Xudaning öyige dair mundaq bir yarliq chüshürdi: — «Qurbanliq sunulidighan orun bolush üçün bu öy yéngiwashtin sélinsun; uli puxta sélinsun, öyning igizlikli atnish gez, kenglikli atnish gez bolsun. **4** Üch qewet yoghan tash, bir qewet yéngi yaghach bilen sélinsun, barliq xirajet padishahliq xezinisidin chiqim qilinsun. **5** Esilde Néboqadnesar Yérusalémdiki ibadetxanidin élip Babilgha apirip qoyghan, Xudaning öyidiki altun-kümüş qachaqchilarning hemmisi qayturup kelinip, Yérusalémdiki ibadetxanigha qaytidin yetküzülip, herbiri öz jayigha qoyulsun; ular Xudaning öyige qoyulsun». **6** [Dariustin yarliq chüshürülüp]: «— Shunga, i deryaning shu teripining bash waliysi Tattinay we Shétar-Boznay hem silerning hemrahlinglar, yeni Deryaning shu teripidiki afarsaqliqlar, emdi siler u yerdin néri kétinglar! **7** Xudaning öyining qurulusi bilen karinglar bolmisun; Yehudiylarning bash waliysi bilen Yehudiylarning aqsqaqlirining Xudaning bu öyini eslidiki ornigha sélishigha yol qoyunglar. **8** Shuningdek men Xudaning bu öyining sélinishi üçün Yehudalarning aqsqaqliri toghruluq silerge buyruq chüshürdumki: — Deryaning gherb teripidin, padishahliq xezinisige tapshurulghan baj kirimidin siler kéchiktürmey shu ademlerge toluq xirajet ajritip béringlar, qurulus héch toxtap qalmisun. **9** Ulargha néme kérek bolsa, jümlidin asmandiki Xudagha köydürme qurbanliq sunushqa, meyli erkeq tozraq bolsun, qochqar yaki qozilar bolsimu, shular bérlinsun; yene Yérusalémdiki kahinlarning belgiligini boyiche bughday, tuz, sharab yaki zeytun maylar bolsun shularning birimu kem qilinmay, her küni temin étip turulsun. **10** Shuning bilen ular asmandiki Xudagha xushbuq qurbanliqlarni keltürüp, padishahqa we padishahning ewladlirigha uzun ömür tilisun. **11** Men yene buyruymenki, kimki bu yarliqni özgertse, shu kishining öyining bir tal limi sughuruwélinip tiklen'gendin kéyin, shu kishi uninggha ésip mixlap qoyulsun, öyi exletxanigha aylanduruwétilsun! **12** We Özining namini shu yerde qaldurghan Xuda mushu Yérusalémdiki öyini özgertishke yaki buzushqa qol uzartqan herqandaq padishah yaki xelqni halak qilsun! Men Darius mushu yarliqni chüshürdum, estayidilliq bilen beja keltürülsun!» déyildi. **13** Andin Deryaning gherb teripining bash waliysi Tattinay, Shétar-Boznay we ularning hemrahliiri padishah Dariusning ewetken yolyoruqi boyiche estayidilliq bilen shu ishni beja keltürdi. **14** Yehudiylarning aqsqaqliri qurulusini dawamlashturup, Hagay peyghember we Iddoning ogli Zekeriyaning bésharet bérishliiri bilen shu ishta ronaq tapti. Ular Israilning Xudasining emri boyiche, shundaqla Qoresh, Darius we Artaxshashta qatarliq Pars padishahlarining emri boyiche ishlep, öyini yéngiwashtin qurup chiqish ishini püttürdi. **15** Bu öy Darius padishahi

seltenitining altinchi yili, Adar éyining üçinchi küni pütküzdü. **16** Israillar — kahinlar, Lawiylar we qalghan sürgünlüktin qaytip kelgen xelqlerning hemmisi Xudaning bu öyini uninggha atash murasimini xushal-xuramliq bilen ötküzdi. **17** Öyni Xudaning Özige atash murasimida ular yüz torpaq, ikki yüz qochqar we töt yüz qoza sundi hem Israil qebililirining sani boyiche barliq Israil üçün gunah qurbanliqi süpitide on ikki tékini sundi. **18** Ular yene Yérusalémdiki Xudaning ibadet-xizmitini öteshke, Musaning kitabida yézilghini boyiche, kahinlarni öz nöwiti boyiche, Lawiylarni guruppiliri boyiche turghuzdi. **19** Birinchi aynong on tötinchi küni sürgünlüktin qaytip kelgenler «ötüp kétish héytini» ötküzdi. **20** Chünki kahinlar we Lawiylar bir niyet bilen birlikte paklinish resimlerini ötküzüp, hemmisi paklandi; andin ular barliq sürgünlüktin qaytip kelgenler we ularning qérindishi bolghan kahinlar we hem özliri üçün ötüp kétish héytigha atighan [qozilirini] soydi. **21** Sürgünlüktin [yéngila] qaytip kelgen Israillar we shuningdek Israilning Xudasi Perwerdigarni izdep, özlirini zémindiki yat elliklerning bulghashliridin ayrip chiqqan barliq kishiler qoza göshlirini birlikte yéyishti. **22** Ular pétir nan héytini xushal-xuramliq ichide yette kün ötküzdi; chünki Perwerdigar ularni xushalliqa chömdürdi hem Asuriye padishahining könglini ulargha mayil qilip, Özining öyini — Israilning Xudasining öyini qurushqa ularning qolini mustehkemliidi.

7 Shu ishlardin kéyin Pars padishahi Artaxshashta seltenet sürgen mezgilde Ezra dégen kishi [Babilin Yérusalémgha chiqti]. U Sérayaning ogli, Séraya Azariyaning ogli, Azariya Hilqiyaning ogli, **2** Hilqiya Shallumning ogli, Shallum Zadokning ogli, Zadok Axitubning ogli, **3** Axitub Amariyaning ogli, Amariya Azariyaning ogli, Azariya Mérayotning ogli, **4** Mérayot Zerahiyahning ogli, Zerahiyah Uzzining ogli, Uzzi Bukkinning ogli, **5** Bukki Abishuaning ogli, Abishua Finihasning ogli, Finihas Eliazarning ogli, Eliazar bolsa bash kahin Harunning ogli idi; **6** — Ezra dégen bu kishi Babilin qaytip chiqti. U Israilning Xudasi Perwerdigar Musagha nazil qilghan Tewrat qanunigha pishqan tewratshunas idi; uning Xudasi bolghan Perwerdigarning qoli uningda bolghachqa, u némini telep qilsa padishah shuni bergenidi. **7** Padishah Artaxshashtaning yettinchi yili bir qisim Israillar, kahinlar, Lawiylar, ghezlekshler, derwaziwenler we ibadetxana xizmetkarliiri uning bilen birlikte Yérusalémgha qaytip chiqti. **8** [Ezra] emdi padishahning seltenitining yettinchi yili beshinchi ayda Yérusalémgha yétip keldi. **9** Birinchi aynong birinchi küni u Babilin chiqishqa teyyarlandi; Xudaning shepquetlik qoli uningda bolghachqa, u beshinchi aynong birinchi küni Yérusalémgha yétip keldi. **10** Chünki Ezra köngül qoyup Perwerdigarning Tewrat-qanunini chüshinip tehsil qilishqa hem uninggha emel qilishqa we shuningdek Israil ichide uningdiki höküm-belgilimilerni ögitishke niyet qilghanidi. **11** Mana bu padishah Artaxshashta kahin hem Tewratshunas Ezragha tapshurghan yarliq xétining köchürülmisi: — (Ezra Perwerdigarning emrlirige ait ishlargha hem Uning Israillargha tapshurghan belgilimilirige pishqan tewratshunas idi): — **12** «Menki padishahlarning padishahi Artaxshashtadin asmanlardiki Xudaning

mukemmel Tewrat-qanunigha pishqan tewratshunas kahin Ezragha salam! **13** Emdi men shundaq yarliq chüshürimenki, padishahlikda turuwaqtan Israillardin, shundaqla ularning kahin we Lawiyliridin kimler Yérusalémgha bérishni xalisa, hemmisi séning bilen bille barsa bolidu. **14** Chünki sen padishah we uning yette meslihetchisi teripidin teyinlen'gen ikensen, qolungdiki Xudaning qanun kitabida éytılghanliri boyiche, Yehudiye we Yérusalémgha tekshürüş-hal sorashqa ewetilgensen. **15** Sen padishah we uning meslihetchiliri öz ixtiyari bilen Israilning Xudasigha sun'ghan altun-kümüşlerni kütürüp bérıp uninggha teqdim qil (uning makani Yérusalémdidur); **16** Shuningdek qolung pütkül Babil ölkiside qanchilik altun-kümüşlerni tapalisa, shuni xelq we kahinlar Yérusalémdiki Xudaning öyige teqdim qilishqa öz ixtiyari bilen bergen sowghatlarga qoshup aparghin. **17** Sen bu pullargha éhtiyatchanlıq bilen qurbanlıqlar üçhün torpaq, qochqar, qoza we qoshumche ashliq hediyeiliri hem sharab hediyeiliri sétiwélip, bularni Yérusalémdiki Xudayinglarning öyidiki qurban'gahqa sun'ghin. **18** Qalghan altun-kümüşlerni sen we jemetingdikilerge qandaq qilish muwapiq körtüne, Xudayinglarning iradisi boyiche shundaq qilinglar. **19** Séning Xudayingning öyidiki ishlargha ishlitishke sanga bergen qachaquchılarni Yérusalémdiki Xudaning aldigha qoy. **20** Eger shuningdek sanga Xudayingning öyidiki qalghan ishlargha chiqım qılıdighan'gha néme xirajet kérek bolsa, sen padishah xezinisidin élip ishletkin. **21** Shuning bilen menki padishah Artaxshashtadin deryaning shu gherb teripidiki barlıq xezine beglirige shundaq buyruq chüshürimenki, asmandiki Xudaning Tewrat-qanunining alimi bolghan kahin Ezra silerdin némini telep qilsa, siler estayidilliq bilen uning déginidek béjiringlar. **22** Uning alidighini kümüş yüz talantqiche, bughday yüz korghiche, sharab yüz batqiche, zeytun méyi yüz batqiche bolsun, tuzgha chek qoyulmisun. **23** Asmanlardiki Xuda némini emr qilsa, shu asmanlardiki Xudaning öyi üçhün estayidilliq bilen béjirilsun; némishqa [Xudaning] ghezipini padishah we oghullirining padishahliqigha chüshürgüdekmiz? **24** Biz shunimu silerge melum qilimizki, omumen kahinlar, Lawiylar, ghezelshepler, derwaziwenler, ibadetxana xizmetkarliri we Xudaning bu öyide xizmet qilidighanlarning héchqaysisidin baj, olpan we paraq élishqa bolmaydu. **25** Emdi sen ey Ezra, Xudayingning sende bolghan hékmitige asasen, Deryaning shu gherb teripide Xudayingning Tewrat-qanunini bilgen, barlıq xelqning dewasini soraydighan, ularni idare qilidighan soraqchi we hakimlarni teyinligin; we Tewrat-qanunini bilmeydighanlarga bolsa, ulargha bularni ógitinglar. **26** Xudayingning qanunigha riaye qilmaydighanlar bolsa, uning üstidin adaletlik bilen höküm chiqirilsun; u ölümge, yaki sürgün'ge yaki mal-mülkini musadire qilishqa we yaki zindan'gha tashlashqa höküm qilinsun». **27** [Ezra mundaq dédi] — Ata-bowilirimizning Xudasi bolghan Perwerdigargha Hemdusana bolghay! Chünki U padishahning könglige, Yérusalémdiki Perwerdigarning öyini shundaq körkem bézesh niyitini saldı, **28** yene méni padishah we meslihetchiliri aldida hem padishahning möhterem emirliri aldida iltipatqa

érishtürdi. Perwerdigar Xudayimning qoli mende bolup, U méni gheyretlendürgechke, özüm bilen bille [Yérusalémgha] chiqishqa Israillar ichidin birnechche mötiwerlerni yigdim.

8 Padishah Artaxshashta seltenet sürüp turghan waqıtta, Babilin méning bilen bille qaytqanlarning ata jemet bashliqliri we ularning nesebnamili töwendikiche: — **2** Finihasning ewladliridin Gershon, Itamarning ewladliridin Daniyal, Dawutning ewladliridin Hattush, **3** Shékaniyaning ewladliridin, yeni Paroshning ewladliridin Zekeriya we uning bilen nesebnamide tizimlan'ghan erkekler jemi bir yüz ellik kishi; **4** Pahat-Moabning ewladliridin Zerahiyahning oggli Elyoyinay we uning bilen bille qaytqan erkekler ikki yüz kishi; **5** Shékaniyaning ewladliridin bolghan Yahaziyelning oggli we uning bilen bille qaytqan erkekler üç yüz kishi; **6** Adinning ewladliridin Yonatanning oggli Ebed we uning bilen bille qaytqan erkekler ellik kishi; **7** Élamning ewladliridin Ataliyaning oggli Yeshaya we uning bilen bille qaytqan erkekler yetmiş kishi; **8** Shefatinyaning ewladliridin Mikailning oggli Zebadiya we uning bilen bille qaytqan erkekler seksen kishi; **9** Yoabning ewladliridin Yehiyelning oggli Obadiya we uning bilen bille qaytqan erkekler ikki yüz on sekkiz kishi; **10** Shélomitning ewladliridin Yosifiyaning oggli we uning bilen bille qaytqan erkekler bir yüz atmiş kishi; **11** Bibayning ewladliridin Bibayning oggli Zekeriya we uning bilen bille qaytqan erkekler yigirme sekkiz kishi; **12** Azgadning ewladliridin Hakkataning oggli Yohanen we uning bilen bille qaytqan erkekler bir yüz on kishi; **13** Adonikamning ewladliridin eng axirida qaytqanlarning isimliri Elifelet, Jeiyel we Shémaya bolup, ular bilen bille qaytqan erkekler atmiş kishi; **14** Bigwayning ewladliridin Utay bilen Zabud we ular bilen bille qaytqan erkekler yetmiş kishi. **15** — Men ularni Axawagha aqidighan Deryaning boyigha yigdim; biz u yerde chédir tikip üç kün turduq. Xelqni we kahinlarni arılap qarısam u yerde Lawiylar yoq iken. **16** Shunga men bashliqlardin Eliézer, Ariyel, Shémaya, Elnatan, Yariy, Elnatan, Natan, Zekeriya bilen Meshullamlarni we ulargha qoshup oqumushluq alimlardin Yoarib bilen Elnatanni chaqirtıp kélip, **17** ulargha hawale qilip Kasifiya dégen yerge, Iddo dégen Ataman bilen körüşhüşke ewettim. Men Kasifiya dégen yerde Iddogha we uning ibadetxana xizmetkarliri bolghan qérindashlirigha deydighan geplerni aghzigha sélip, ularning bu yerge Xudayimizning öyi üçhün xizmet qilidighan xizmetchilerni bizge ekélishni ötündüm. **18** Xudayimizning shapaetlik qoli bizde bolghachqa, ular bizge Israilning ewrısı, Lawiyning ewrısı Mahlining ewladliri ichidin oqumushluq bir ademni, yeni Sherebiyani we uning oghulliri hem Merarining ewladliridin Yeshaya hem uning qérindashliri hem ularning oghulliri bolup, jemi yigirme kishini, **20** Yene ilgiri Dawut we uning emirliri Lawiylarning xizmitide bolushqa teyinligen «Netiniylar»din ikki yüz yigirme kishini bashlap keldi, bularning hemmisi isimliri bilen tizimlandi. **21** Shu chaghda Axawa deryasi boyida men Xudayimizning aldida özümizni töwen

qilip, özimiz we kichik balilirimiz hem barliq mal-mülkimiz üçhün Xudayimizdin aq yol tileshe roza tutayli, dep jakarladim. **22** Chünki biz eslide padishahqa: «Xudayimizning qoli Uni barliq izdigenlarning üstige iltipat körsitishke qoyulidu; lékin Uning qudriti bilen gheziyi Özini tashlighanlarga zerbe bérishke teyyardur» dégenidur, emdi yene uningdin yoldiki dushmanlerge taqabil turushqa piyade we atliq leshkerler teyinlep bérishni telep qilghanliqimdin xijil bolup qaldim. **23** Shuning bilen biz roza tutup Xudayimizdin shu ish toghruluq öttindur, u duayimizni ijabet qildi. **24** Men kahin bashliri ichidin on ikki ademni we Sherebiya, Hashabiya we ular bilen bille bolghan aka-ukilridin on ademni tallap, **25** ulargha altun, kümüsh we qacha-quchilarni, yeni padishah, uning meslihetchiliri, emirliri we shuningdek shu yerde turuwatqan barliq Israillar «köydürme hediye» süpitide Xudayimizning öyige hediye qilghan sowghatlarini tapshurdum. **26** Men kümüshdin alte yüz ellik talant, yüz talant éghirliqtiki kümüsh qacha-qucha, yüz talant altunni ularning qoligha ölchep tapshurdum. **27** Ulargha tapshurghanlirimdin yene altun das yigirme bolup, qimmiti ming darik, süpetlik we walidap parqiraydighan mis chong das ikki bolup, altundek qimmatlik idi. **28** Men ulargha: — Siler Perwerdigargha muqeddestursiler, qacha-quchilarnu muqeddestur, altun-kümüshler ata-bowanglarning Xudasi Perwerdigargha ixtiyariy hediye qilin'ghan sowghattur. **29** Taki Yérusalémdeki Perwerdigarning öyidiki ambar-xezinilerge yetküzüp, kahinlar we Lawiylarning bashliri we Israillarning qebile-jemet bashliqlirining aldida tarazidin ötküzgüche bularni obdan qarap qoghdanglar, dédim. **30** Shuning bilen kahinlar bilen Lawiylar Yérusalémdeki Xudayimizning öyige apiridighan, tarazidin ötküzülgen shu altun-kümüsh we qacha-quchilarni tapshuruwaldi. **31** Shuning bilen birinchi aynning on ikkinchi küni biz Axawa deryasining boyidin qozghilip Yérusalémgha chiqishqa mangduq. Xudayimizning qoli üstimizde bolghachqa, u bizni dushmanlirimizdin we yolda paylap turghan qarachchilardinmu qutquzdi. **32** Biz Yérusalémgha kélip u yerde üç kün turduq; **33** tötinchi küni Xudayimizning öyide altun-kümüsh we qacha-quchilar tarazida ölchinip kahin Uriyaning oggli Meremotning qoligha tapshuruldi; uning yénida Finihasning oggli Eliazar, yene Lawiylardin Yeshuaning oggli Yozabad bilen Binnuiyning oggli Noadiyahlar bar idi. **34** Hemme nerse sani boyiche we éghirliqi boyiche ölchendi we shuning bilen bille herbirining éghirliqi pütüp qoyuldi. **35** Shu chaghda esli élip kétilgenlarning ewladliri, yeni sürgünlüktin qaytqanlar Israillarning Xudasigha «köydürme qurbanliq» süpitide pütkül Israil üçhün on ikki torpaq, toqsan alte qochqar, yetmiş yette qoza sundi, yene gunah qurbanliqi süpitide on ikki téke sundi; bularning hemmisi Perwerdigargha atalghan köydürme qurbanliq idi. **36** Ular padishahning yarliq xetlini padishahning waliylirigha we Deryaning bu gherb teripidiki hökümdarlargha tapshuruwidi, ular xelqge we Xudaning öyining ishlirigha izchil yardem berdi.

9 Bu ishlar pütkendin kéyin emirler méning bilen körüshkili yéningha kélip: — Israillar, kahinlar we Lawiylar özlirini mushu zéminlardiki taipilerdin, yeni ularning yirginchlik adetleridin ayrip turmudi, — démek, ular Qanaanliylar, Hittiyar, Perizziylar, Yebusiylar, Ammoniyar, Moabiylar, Misirliqlar we Amoriylargha egiship mangdi. **2** Chünki ular bu yat taipilerdin özlirige we oghullirigha xotun élip béríp, [Xudagha] xas muqeddes nesilni mushu zéminlardiki taipiler bilen arilashturuwetti; uning üstige, emirler bilen emeldarlar bu sadaqetsizlikning bashlamchiliridur, — déyishti. **3** Men bu ishni anglapla könglek bilen tonumni yirtip, chach-saqlirimni yulup ghem-qayghugha chüshüp olturup kettim. **4** We Israilning Xudasining sözliridin qorqup titrigenlarning herbiri sürgünlüktin qaytip kelgenlarning sadaqetsizlikni tüpeylidin yéningha keldi. Men taki kechlik qurbanliq sunulghuche ghem-qayghugha chömüi olturdum. **5** Kechlik qurbanliq waqtida men özümni töwen qilghan halettin turup, könglek we tonum yirtiq halda Xudayim Perwerdigargha yüzlinip tizlinip olturup, qollirimni yéyip, **6** dua qilip: — «Ah Xudayim, shermdenlikte yüzümn sanga qaritishtin iza tartmaqtimen, i Xudayim; chünki qebihliklirimiz toliliqidin bashlirimizdin ashti, asiyliq-itaetsizlikimiz asmanlarga taqashti. **7** Atabowilirimizning künliridin tartip бүгүн'ge qeder zor itaetsizlikte yürüp kelduq, shunga qebihliklirimiz tüpeylidin biz, bizning padishahlirimiz we kahinlirimiz xuddi бүгүнki kündikidek herqaysi yurtlardiki padishahlarning qoligha chüshüp, qilichqa, sürgünlükke, bulang-talanggha, nomusqa tapshurulduq. **8** Emdi hazir azghine waqit Xudayimiz közlirimizni nurlandurup, qulluqimizda bizge azghina aram bérilsun dep, qéchip qutulghan bir qaldini saqlap qélip, bizge özining muqeddes jayidin xuddi qaqqan qozuqtek muqim orun béríp, bizge Xudayimiz Perwerdigardin iltipat körsitildi. **9** Chünki biz hazir qullarmiz; halbuki, Xudayimiz mushu qulluqimizda yenila bizni tashliwetmey, belki Pars padishahlirining aldida rehimgé érishtürüp, Xudayimizning öyini sélip, xarabileshken jaylirini yéngiwashtin onglashqa bizni rohlاندurdi, shundaqla bizni Yehudiye we Yérusalémda sépilliq qildi. **10** I Xuda, biz bu [iltipatlar] aldida yene néme déyeleymiz? Chünki biz yenila Séning mömin bendiliring bolghan peyghemberler arqiliq tapilghan emrliringni tashliwettuq; Sen [ular arqiliq]: «Siler kirip miras qilip igileydighan zémin bolsa, shu zémindiki taipilerning nijisliqi bilen bulghan'ghan bir zémin; chünki ular türlük napakliqlarni qilip, yirginchlik adetliri bilen bu zéminni bu chettin u chétighiche tolduruwetti. **12** Shunga siler qizliringlarni ularning oghullirigha bermenglar, oghulliringlarga ularning qizlirini élip bermenglar; siler küchiyip, zéminning nazu-németliridin yéyishke, zéminni ebedi'ebed ewladliringlarga miras qilip qaldurush üçhün menggü ularning aman-tinchliqi yaki nempeitni hergiz izdimenglar» — dégeniding. **13** Bizning rezil qilmishlirimiz we nahayiti éghir itaetsizlikimiz tüpeylidin bu hemme bala-qaza beshimizgha kelgenidi we Sen, i Xudayimiz, qebihliklirimizge tégishlik bolghan jazayimizni yéniklitip, bizge бүгünkidek nijatliq iltipatni körsetken turuqluq, **14** biz qandaqmu yene emrliringge

xilapliq qilib, bundaq yirginchlik qaidilerni tutqan bu taipiler bilen nikahliniwérimiz? Mubada shundaq qilidighan bolsaq, Sen bizge ghezepliniq, bizge bir qaldi yaki qutulghudek birsinimu qaldurmay yoqatmay qalamsen? **15** I Israilning Xudasi bolghan Perwerdigar, Sen heqqaniydursen! Shu sewebtin biz бүгүнкидек qutulup qalghan bir qaldimiz. Qara, biz Séning aldingda itaetsizlikrimizde turuwatimiz, shunga Séning aldingda héchqaysimiz tik turalmay qalduq» — dédim.

10 Ezra dua qilib, gunahini tonup yighlap Xudaning öyi aldida yiqilib düm yatqan chaghda, Israillardin nahayiti chong bir jamaet, er-ayallar we balilar uning yénigha kélip yighildi; köpchilikmu qattiq yighlap kétishti. **2** Élamning ewladliridin, Yehiyelning oggli Shékaniya ezragha: — Biz Xudayimizgha sadaqetsizlik qilib bu zémindiki yat taipilerdin xotun aptuq. Halbuki, Israil üçün yenila ümid bar; **3** biz emdi Xudayimiz bilen ehdiлисheyli, xojamning we Xudayimizning emrliridin qorqup titrigenlarning nesihitige asasen bu xotunlarni we ularidin törelgen perzentlerni yolgha sélip qoyayli. Hemme ish Tewrat qanuni boyiche qilinsun. **4** Turl! Bu ish sanga baghliqtur, biz senni qollaymiz; jür'etlik bolup ishni ada qilghin, — dédi. **5** Shuning bilen Ezra ornidin qopup, kahinlarning Lawiyarlarning we pütkül Israil jamaitining bashliqlirini shu söz boyiche ish qilimiz, dep qesem ichishke ündidi, ular qesem ichti. **6** Andin Ezra Xudaning öyi aldin qopup Eliyashibning oggli Yehohananning öyige kirdi; u u yerge kelgende ghizamu yémidi, sumu ichmidi, chünki u sürgünlüktnin qaytip kelgenlarning sadaqetsizliki üçün échinatti. **7** Shuning bilen Yehudiye we Yérusalémda sürgünlüktnin qaytip kelgenlarning hemmisige jakarlinip, Yérusalémgha yighilinglar, **8** emirler we aqsqaqallarning nesihiti boyiche, kimki üç kün ichide yétip kelmise, uning pütün mal-mülki musadire qilinidu, sürgüdin qaytip kelgenlarning jamaitidinmu ayrilidu, dep, jakarname chiqirildi. **9** Shuning bilen Yehuda we Binyamindiki barliq erler üç kün'giche Yérusalémgha yighilip boldi. U toqquzinchi aynning yigirminch künü idi; barliq xelq Xudaning öyining hoylisidiki meydan'gha kélip olturdi, köpchilik bu ishtin qorqachqa, shuningdek qattiq yaghqan yamghur tüpeylidin, titrep kétishti. **10** Kahin Ezra ornidin qopup ulargha: — Siler Xudagha sadaqetsizlik qilib yat taipilerning qizirlirini xotunluqqa élip Israillarning itaetsizlikini ashurdunglar. **11** Emdi siler ata-bowanglarning Xudasi bolghan Perwerdigar aldida gunahinglarni tonup, uning neziride durus bolghanni qilib, özünglarni bu zémindiki taipilerdin we bu yat ellik xotunliringlardin arini ochuq qilinglar, dédi. **12** Pütün jamaet yuqiri awazda jawap bérip: — Maqul, biz özlirining shu gepliri boyiche ish körimiz. **13** Biraq ademler bek köp, yene kélip yamghur pesli bolghachqa talada turalmaymiz; uning üstige bu dégen bir-ikki künde pütidighan ish emes, chünki bizde bu ishta itaetsizlik qilghanlar nahayiti köptur! **14** Xudaning mushu ish tüpeyli kelgen qattiq ghezipining bizdin ketküche, bashliqlirimiz pütkül jamaetke wakil bolup Perwerdigarning aldida tursun; bizning herqaysi sheherlirimizde yat ellerdin xotun alghanlarmu belgilen'gen waqitta shu sheherning aqsaqal we hakimliri bilen birlikte kélip bu ishni bir terep qilsun, — dédi. **15** Bu ishqa peqet Asahelning oggli Yonatan

bilen Tiqwahning oggli Yahziya qarshi chiqti, Meshullam bilen Lawiy Shabbitay ularni qollidi. **16** Shuning bilen sürgüdin qaytip kelgenler ene shundaq qildi. Kahin Ezra we ata jemetlirining bashliqliri bolghanlar jemeti boyiche bu ishqa ayrildi; ularning hemmisi ismiliri boyiche tizimlandi. Ular oninchi aynning birinchi küni bu ishni tekshürüp bir terep qilishqa kirishti. **17** Ular yat ellik xotunlarni alghan erlerning soriqini birinchi aynning birinchi küni tügetti. **18** Kahinlarning ewladliri ichide yat ellik xotunlarni alghanlardin mushular chiqti: — Yozadakning oggli Yeshuaning we uning qérindashlirining ewladliridin: — Maaséyah, Eliézer, Yarib, Gedaliya. **19** Ular xotunlirimizni yolgha sélip qoyimiz dep [qesem qilib] qol bérishti we gunahi üçün itaetsizlik qurbanliqi süpitide qoy padisidin bir qochqarni sundi. **20** Immerning ewladliridin Hanani bilen Zebadiya; **21** Harimning ewladliri ichide Maaséyah, Éliyah, Shémaya, Yehiyel we Uzziya; **22** Pashxurning ewladliridin Elyoyinay, Maaséyah, Ismail, Netanel, Yozabad we Elasa. **23** Lawiylar ichide Yozabad, Shiméy, Kélaya («Kélita»mu déyilidu), Pitahiya, Yehuda bilen Eliézer; **24** ghezelkeshler ichide Eliyashib; derwaziwenler ichide Shallum, Telem, Uri. **25** Israillardin: — Paroshning ewladliridin Ramiya, Yizziya, Malkiya, Miyamin, Eliazar, Malkiya, Binaya; **26** Élamning ewladliridin Mattaniya, Zekeriya, Yehiyel, Abdi, Yerimot bilen Éliyah; **27** Zattuning ewladliridin Elyoyinay, Eliyashib, Mattaniya, Yerimot, Zabad bilen Aziza; **28** Bibayning ewladliridin Yohohanan, Hananiya, Zabbay bilen Atlay; **29** Banining ewladliridin Meshullam, Malluq, Adaya, Yashub, Shéal bilen Ramot; **30** Pahat-Moabning ewladliridin Adna, Jilal, Binaya, Maaséyah, Mattaniya, Bezalel, Binnuiy bilen Manasseh; **31** Harimning ewladliridin Eliézer, Yishiya, Malkiya, Shémaya, Shiméon, **32** Binyamin, Malluq we Shemariya; **33** Xashumning ewladliridin Mattinay, Mattatah, Zabad, Elifelet, Yeremay, Manasseh we Shiméy; **34** Banining ewladliridin Maday, Amram, Uel, **35** Binaya, Bediya, Kéluhay, **36** Waniya, Meremot, Eliyashib, **37** Mattaniyah, Mattinay, Yaasu, **38** Bani, Binnuiy, Shiméy, **39** Shelemiya, Natan, Adaya, **40** Maknadibay, Shashay, Sharay, **41** Azarel, Shelemiya, Shemariya, **42** Shallum, Amariya, Yüsüp; **43** Néboning ewladliridin Jeiyel, Mattitiyah, Zabad, Zébina, Yadday, Yoél we Binaya. **44** Bularning hemmisi yat ellik xotunlarni alghanlar idi, we shuningdek ularidin bezilarning xotunliri perzentmu körgenidi.

Nehemiya

1 Haqaliyaning ogʻli Nehemiya shundaq bayan qildiki: — Yigirminch yili Kislew éyida, men Shushan qel'eside turattim, **2** Öz qérindashlirimdin biri bolghan Hanani bilan birnechche kishi Yehudiyein chiqip keldi; men ulardın sürgünlükün qutulup qalghan Yehudalar we Yérusalém toghrisida soridim. **3** Ular manga: — Sürgünlükün qutulghan xelqning qaldisi [Yehudiye] ölkiside qattiq japa-musheqqet astida we ahane ichide qaldi. Yérusalémning sépili bolsa örüwétildi, qowuqlirimu köydürüwétildi, dep éytip berdi. **4** Men bu geplerni anglap olturup yigʻlap kettim, birnechche kün'giche nale-peryad kötürüp, asmanlardiki Xuda aldida roza tutup, dua qilip **5** mundaq dédim: — «I asmandiki Xuda Perwerdigar, Özini söyüp, emrlirini tutqanlarga özgermes méhir körsitip ehdiside turghuchi ulugh we dehshetlik Tengri, **6** emdi Séning aldingda mushu peyette qulliring Israillar üçün péqir qulungning kéche-kündüz qiliwatqan bu duasigha quliqing sélin'ghay, közüng ochuq bolghay! Men biz Israillarning Séning aldingda sadir qilghan gunahlimizni étirap qilimen; menmu, atamning jemetimu gunah qilduq! **7** Biz Séning yolunggha tetür ish qilip, Sen qulung Musagha tapilghan emrliring, belgilimiliring we hökümliringni héch tutmiduq. **8** Séning Öz qulung Musagha tapilap: «Eger siler wapasizliq qilsanglar, silerni pütün taipilarning arisigha tarqitiwétimen; lékin Manga yénip kélip, Méning emrlirimni tutup emel qilsanglar, gerche aranglardin hetta asmanlarning eng chétige qoghliwétilgenler bolsimu, Men ularni shu yerdin yigʻhip, Méning namimni tikleshke tallighan jaygha élip kélimen» dégen sözüngni yad qilghaysen, dep ötünimen. **10** Bularning hemmisi Séning qulliring we Séning xelqing, Özüngning zor qudriting we küchlük qolung bilen hörlükke qutquzdung. **11** I Rebbim, qulungning duasigha hem Séning namingdin eyminishtin söyün'gen qulliringningmu duasini quliqing tingshighay; бүгүн qulungning ishlirini ongushluq qilghaysen, uni shu kishining aldida iltipatqa érishtirgeysen». Shu waqitta men padishahning saqiysi idim.

2 We shundaq boldiki, padishah Artaxshashtaning yigirminch yili Nisan éyi, padishahning aldigha sharab keltürülgenidi; men sharabni élip padishahqa sundum. Buningdin ilgiri men padishahning aldida héchqachan ghemkin körün'gen emes idim. **2** Shuning bilen padishah méningdin: — Birer késiling bolmisa, chirayig némishqa shunche ghemkin körünidu? Könglüngde choqum bir derd bar, déwidi, men intayin qorqup kettim. **3** Men padishahqa: — Padishahim menggü yashighayla! Ata-bowilirimning qebriliri jaylashqan sheher xarabilikke aylan'ghan, derwaza-qowuqliri köydürüwétilgen tursa, men qandaqmu ghemkin körünmey? — dédim. **4** Padishah méningdin: — Séning néme teliping bar? — dep soriwidi, men asmandiki Xudagha dua qilip, **5** andin padishahqa: — Eger padishahimning könglige muwapiq körünse, qulliri özlirining aldida iltipatqa érishken bolsa, méni Yehudiyege ewetken bolsila, ata-bowilirimning qebriliri

jaylashqan sheherge béríp, uni yéngiwashtin qurup chiqsam, dédim. **6** Padishah (shu chagħda xanish padishahning yénida olturatti) mendin: — Sepiringge qanchilik waqit kétidu? Qachan qaytip kélisen? — dep soridi. Shuning bilen padishah méni ewetishni muwapiq kördi; menmu uninggha qaytip kélidighan bir waqitni béktitim. **7** Men yene padishahtin: — Aliylirigha muwapiq körünse, manga [Efrat] deryasining u qétidiki waliylargha méni taki Yehudiyege barghuche ötkili qoyush toghruluq yarliq xetlirini pütüp bergen bolsila; **8** We yene padishahliq ormanliqigha qaraydighan Asafqa muqeddes öyge tewe bolghan qel'ening derwaziliri, shuningdek sheherning sépili we özüim turidighan öyge kétidighan limlarni yasashqa kéreklik yaghachlarni manga bérish toghruluqmu bir yarliqni pütüp bergen bolsila, dédim. Xudayimning shepqaqlik qoli üstümde bolghachqa, padishah iltipat qilip bularning hemmisini manga berdi. **9** Shuning bilen men deryaning u qétidiki waliylarning yénigha béríp padishahning yarliqlirini tapshurdum. Padishah yene birnechche qoshun serdarliri bilen atliq leshkerlernimu manga hemrah bolushqa orunlashturghandi. **10** Horonluq Sanballat bilen Ammoniy Tobiya dégen emeldar Israillarning menpeetini izdep adem keptu, dégen xewerni anglap intayin narazi boldi. **11** Men Yérusalémgha kélip üç kün turdum. **12** Andin kéchisi men we manga hemrah bolghan birnechche adem ornimizdin turduq (men Xudayimning könglümge Yérusalém üçün néme ishlarni qilishni salghanliqi toghrisida héchkimge birer néme démigenidim). Özüm min'gen ulagħdin bashqa héchqandaq ulagħmu almay, **13** kéchisi «Jilgha qowuqi»din chiqip «Ejdiha buliqi»gha qarap méngip, «Tézek qowuqi»gha kélip, Yérusalémning buzuwétilgen sépillirini we köydürüwétilgen qowuq-derwazilirini közdin kechürdum. **14** Yene aldigha méngip «Bulaq qowuqi» bilen «Shahane köl»ge keldim; lékin shu yerde men min'gen ulagħning ötishike yol bek tar kelgechke, **15** kéchide men jilgha bilen chiqip sépilni közdin kechürüp chiqtim. Andin yénip «Jilgha qowuqi»din sheherge kirip, öyge qayttim. **16** Emeldarlarning héchqaysisi méning nege barghanliqimni we néme qilghanliqimni bilmey qélishiti, chünki men ya Yehudiylargha, kahinlargha, ya emir-hakimlargha we yaki bashqa xizmet qilidighanlargha héchnéme éytmighanidim. **17** Kéyin men ulargha: — Siler béshimizgha kelgen balayi'apetni, Yérusalémning xarabige aylan'ghanliqini, sépil qowuqlirining köydürüwétilgenlikini kördüglar; kélinglar, hemmimiz haqaretke qéliwermeslikimiz üçün Yérusalémning sépillini qaytidin yasap chiqayli, — dédim. **18** Men yene ulargha Xudayimning shepqaqlik qolining méning üstümde bolghanliqini we padishahning manga qilghan geplirini éytwidim, ular: — Ornimizdin turup uni yasayli! — déyiship, bu yaxshi ishni qilishqa öz qollirini quwwetlendürdi. **19** Lékin Horonluq Sanballat, xizmetkar Ammoniy Tobiya hem erab bolghan Geshem bu ishni anglap bizni zangliq qilip mensimtoy: — Silerning bu qilghininglar néme ish? Siler padishahqa asiqliq qilmaqchimusiler? — déyishtiti. **20** Men ulargha jawab béríp: — Asmanlardiki Xuda bolsa bizni ghelibige érishtüridu we Uning qulliri bolghan bizler qopup qurimiz. Lékin silerning Yérusalémga héchqandaq

nésiwinglar, hoququnglar yoki yadnamenglar yoq, — dédim.

3 Shu chaghdada bash kahin Eliyashib we uning kahin qérindashliri qopup «Qoy qowuqi»ni yéngiwashtin yasap chiqti; ular qowuqning qanatlirini ornitip, uni [Xudagha] atap muqeddes dep békitti; ular «Yüzning munari» bilen «Hananiyelning munari»ghiche bolghan ariliqtiki sépilni ongshap, uni muqeddes dep békitti; **2** Uninggha tutash qismini Yérixolular yasidi; yene uninggha tutash qismini Imrining oghli Zakkur yasidi. **3** «Bélik qowuqi»ni Senaahning oghulliri yasidi; ular uning lim-késheklirini sélip, qanatliri, taqaqliri we baldaqilirini ornatti. **4** Uninggha tutash qismini Hakozning newrisi, Uriyaning oghli Meremot yasidi; uninggha tutash qismini Meshezabelning newrisi, Berekiyaning oghli Meshullam yasidi. Uninggha tutash qismini Baanahning oghli Zadok yasidi. **5** Uninggha tutash qismini Tekoaliqlar yasidi; lékin ularning chongliri öz xojisining ishini zimmissige ilishqa unimidi. **6** «Kona qowuqi»ni Pasiyaning oghli Yehoda bilen Bésodiyanning oghli Meshullam yasidi; ular uning lim-késheklirini sélip, qanatliri, taqaqliri we baldaqilirini ornatti. **7** Ularning yénidiki tutash qismini Gibéonluq Melatiya, Méronotluq Yadon hemde Deryaning bu gherbiy teripidiki waliylarning bashqurushi astidiki Gibéonluqlar bilen Mizpahliqlar yasidi. **8** Ularning yénidiki tutash qismini zergerlerdin bolghan Xarhayaning oghli Uzziyel yasidi. Uninggha tutash qismini xushbuy buyum yasaydighan etrichilerdin Hananiya yasidi. Ular Yérusalém [sépilini] taki «Qélin tam»ghiche ongshap yasidi. **9** Ularning yénidiki tutash qismini Yérusalémning yérimining hakimi bolghan Xurning oghli Réfaya yasidi. **10** Ularning yénida, Xarumafning oghli Yedaya özining öyining udulidiki qismini yasidi. Ularning yénidiki qismini Xashabniyaning oghli Hattush yasidi. **11** Harimning oghli Malkiya bilen Pahat-Moabning oghli Hashshub sépilning bashqa bir bölöki bilen «Xumdanlar munari»ni yasidi. **12** Ularning yénidiki tutash qismini Yérusalémning yérimining hakimi Xalloheshning oghli Shallom özi we uning qizliri yasidi. **13** «Jilgha qowuqi»ni Hanun bilen Zanoah shehirining ahalisi yasidi. Ular uni yasap, uning qanatliri, taqaqliri we baldaqilirini ornatti we yene «Tézek qowuqi»ghiche ming gez sépilnimu yasidi. **14** «Tézek qowuqi»ni Beyt-Hakkerem yurtining bashliqi Rekabning oghli Malkiya yasidi; ular uni yasap, uning qanatliri, taqaqliri we baldaqilirini ornatti. **15** «Bulaq qowuqi»ni Mizpah yurtining bashliqi Kol-Hozehning oghli Shallum yasidi. U uni yasap, ögzisini yépip, uning qanatliri, taqaqliri we baldaqilirini ornatti we yene shahane baghning yénidiki Siloam kölining sépilini «Dawutning shehiri»din chüshidighan pelempeygiche yéngiwashtin yasidi. **16** Uningdin kéyinki tutash qismini Dawutning qebirilirining udulidiki we uningdin kéyinki sün'iy kölje hem uning keynidiki «Palwanlarning öyi»ge qeder Beyt-Zur yurtining yérimining hakimi, Azbukning oghli Nehemiya yasidi. **17** Uningdin kéyinki tutash qismini Lawiylar — Yeni Banining oghli Rehum yasidi, uning yénidiki tutash qismini Kéilahnning yérin yurtining hakimi Hashabiya öz yurtigha wakaliten yasap chiqti. **18** Uning yénidiki tutash qismini ularning qérindashliri —

Kéilahnning ikkinchi yérimining hakimi, Hénadadning oghli Baway yasidi. **19** Uning yénida, Mizpahning hakimi Yeshuyaning oghli Ézer qoral-yaragh ambirigha chiqish yolining udulida, sépilning doqmushidiki yene bir bölöki yasidi. **20** Zabbayning oghli Baruu uningdin kéyinki yene bir bölöki, yeni sépilning doqmushidin taki bash kahin Eliyashibning öyining derwazisighiche bolghan bölöki köngül qoyup yasidi. **21** Uning yénida Hakozning newrisi, Uriyaning oghli Meremot sépilning Eliyashibning öyining derwazisidin taki Eliyashibning hoylisining axirighiche bolghan yene bir bölöki yasidi. **22** Bulardin kéyinki bir qismini Iordan tüzlenglikdikiler, kahinlar yasidi. **23** Bularning yénida, Binyamin bilen Hashshub öz öyining udulidiki bölöki yasidi. Ulardin kéyin Ananiyaning newrisi, Maaséyahning oghli Azariya öz öyining yénidiki qismini yasidi. **24** Uning yénida, Azariyaning öyidin taki sépilning doqmushighiche bolghan yene bir bölöki Hénadadning oghli Binnui yasidi. **25** [Uning yénida], Uzayning oghli Palal padishah ordisining doqmushi, shuningdek ordidiki choqchiyip turghan, zindan hoylisining yénidiki égez munarning udulidiki bölöki yasidi. Uningdin kéyinki bir bölöki Paroshning oghli Pidaya yasidi. **26** Emdi Ofelde turidighan ibadetxana xizmetkarliri künciqish tereptiki «Su qowuqi»ning udulidiki we choqchiyip turghan munarning udulidiki sépilni yasidi. **27** Choqchiyip turghan chong munarning udulida Tekoaliqlar taki Ofel sépilighiche bolghan ikkinchi bir bölöki yasidi. **28** «At qowuqi»ning yuqiri bir bölöki kahinlar herbiri öz öyining udulidiki qismini yasidi. **29** Immerning oghli Zadok ularning yénida, kéyinki qismini, öz öyining udulidiki bir bölöki yasidi. Uning yénidiki tutash qismini «sherqiy derwaza»ning derwaziweni Shékaniyaning oghli Shémaya yasidi. **30** Uning yénida, Shelemiyaning oghli Hananiya bilen Zalaftning altinchi oghli Hanun ikkinchi bir bölöki yasidi; ularning yénida, Berekiyaning oghli Meshullam öz qorusining udulidiki bir bölöki yasidi. **31** Uning yénida, shu yerdin tartip ibadetxana xizmetkarliri bilen sodigerlerning qoruliridin ötüp, «Tekshürüsh qowuqi»ning udulidiki sépil doqmushining balixanisighiche bolghan bölöki zergerlerdin bolghan Malkiya yasidi. **32** Doqmushning balixanisi bilen «Qoy qowuqi»ning ariliqidiki bölöki zergerler bilen sodigerler yasidi.

4 Shundaq boldiki, Sanballat bizning sépilni yéngiwashtin ongshawatqanliqimizni anglap ghezeplinip, qehri bilen Yehudalarni mesxire qildi. **2** U öz qérindashliri we Samariye qoshuni aldid: — Bu zeip Yehudalar néme qiliwatidu? Ular özlirini shundaq mustehkemlimekchimu? Ular qurbanliqlarni sunmaqchimu? Ular bir kün ichide püttürüshmekchimu? Topa döwili ichidin köyüp ketken tashlarni kolap chiqirip ulargha jan kirgüzemdiken? — dédi. **3** Uning yénida turuwatqan Ammoniy Tobiya: — Ular herqanche yasisimu, bir tülke sépilning üstige yamiship chiqsa, ularning tash témini örüwétidu! — dédi. **4** — I Xudayimiz, qulaq sélip anglighaysen, kemsiltimektimiz, ularning qilghan haqaretlirini öz beshigha yandurghaysun; ularni tutqun qilib élip bérilghan yaqa yurtta xeqning oljisigha aylandurghaysun! **5** Ularning qebhlikini yapmighaysen, gunahliri aldingdinmu öchürüwétilmisun; chunki ular

sépilni ongshawatqanlarning könglige azar berdi! **6** Shundaqtimu sépilni yéngiwashtin ongshawerduq; uni ulap, égzilikini yérimga yetküzduq; chunki köpchilik köngül qoyup ishlidi. **7** Shundaq boldiki, Sanballat, Tobiya, Ereblar, Ammoniylar, Ashdodluqlar Yérusalém sépillirini yéngiwashtin ongshash quruluşining yenila élip bériwatqanliqini, sépil bösüklining étiwétilgenlikini anglap qattiq ghezpeke kélishtide, **8** birlikte Yérusalémgha hujum qilib uningda qalaymiqanchilik tughdurushni qestleshti. **9** Shunga biz Xudayimizgha iltija qilduq hem ularning sewebidin kéche-kündüz közetchi qoyup, özlirimiz ulardin mudapielenduq. **10** Bu chaghda Yehudiyedikiler: — Ishchi-hammallar halidin ketti, shuningdek chalmakéseke exletler yenila nahayiti köp, biz sépilni ongshashqa hetta sépilghimu yéqinlashalmiduq! — déyishti. **11** Shuning bilen bir waqitta dushmanlirimiz: — Ular sezmente, ular körmeste, ularning arisigha kiriwélip ularni óltürüp, quruluşni toxtitwétimiz! — déyishti. **12** We shundaq boldiki, ularning etrapida turuwatqan Yehudalarnu yénimizgha on qétim kélip: — Qaysi terepke qarisanglar, ular shu tereptin kélip silerge hujum qilmaqchi! — dep xewer yetküzishti. **13** Shunga men xelqni jemet-jemet boyiche, qoligha qilich, neyze we oqyalirini élip, sépili pes bolghan yaki hujumgha ochuq turghan yerlerde sépilning arqisida qarawulluqta turushqa qoydum. **14** Közdin kechürüp chiqqandin keyin ornundin qopup mötiwerler bilen emeldarlar we bashqa xelq: — Ulardin qorqmanglar; ulugh we dehshetlik Rební ésinglarda tutunglar, öz qérindashliringlar, oghul-qizliringlar, ayalliringlar we öy-makaninglar üçün jeng qilinglar, dédim. **15** Shundaq boldiki, özlirining suyiquestini bilip qalghanliqimiz dushmanlerning quligha yétip barghach, shuningdek Xuda ularning suyiquestini bitchit qilghach, biz hemmimiz sépilgha qaytip, herbirimiz esli ish ornimizda ishni dawamlashturiverduq. **16** Ene shu chaghdin bashlap xizmetkarlirimning yérini ish bilen boldi, yérini qoligha neyze, qalqan, oqya tutqan, dobulgha-sawut kiygen halda yürüshti. Serdar-emeldarlar sépilni ongshawatqan barliq Yehuda jemetidikilerning arqisida turdi. Hem yülkerni toshuwatqanlar hem ulargha yük artiwatqanlarnu bir qolida ishlep, bir qolida yaraghlirini ching tutushqanidi. **18** Tamchilarning herbiri bellirige qilich-xenjerlirini asqan halda [sépilni] yasawatatti; kanaychi bolsa yénimda turatti. **19** Men mötiwerler, emeldarlar we bashqa xelq: — Bu quruluş nahayiti chong, dairisi keng; biz hemmimiz sépilda bölek-bölekler boyiche tarqilip ishlep, bir-birimizdin yiraq turuwatimiz. **20** Shunga meyli qeyerde bolunglar, kanay awazini anglisanglarla, biz bar shu yerge kélip yighilinglar; Xudayimiz biz üçün jeng qilidu, — dédim. **21** Biz ene shu teriqide ishliduq; xelqning yérini tang atqandin tartip yultuz chiquche neyzilirini ching tutup turushti. **22** U chaghda men yene xelq: — Hemmeylen öz xizmetkari bilen kéchini Yérusalémgha kirip ötküzsun, shundaq bolsa ular kéchisi bizning muhapizetchilikimizni qilidu, kündüzi ishleydu, dédim. **23** Shundaq qilib ya men, ne qérindashlirim, ya xizmetkarlirim yaki manga egeshken muhapizetchilerning héchqaysisi kiyimlirini sélisimdi;

herbiri hetta sugha barghandimu ózining yaraghlirini éliwalatti.

5 U chaghda xalayiq we ularning xotunliri öz qérindashliri bolghan Yehudalar üstidin shikayet qilib qattiq dad-peryad kötürüshti. **2** Beziler: — Biz we oghul-qizlirimizning jan sanimiz köp, kün kechürishimiz üçün toygudek ashliq almisaq bolmaydu, déyishti. **3** Yene beziler: — Biz acharchiliqta qalghan waqtimizda ashliq élip yeymiz dep étilirimiz, üzümarliqlirimizni we öylirimizni renige bérishke mejbur bolduq, déyishti. **4** We yene beziler: — Padishahning étilirimiz we üzümarliqlirimiz üstige salghan baj-séliqni tapshurushqa pul qerz alduq. **5** Gerche bedenlirimiz qérindashlirimizning bedenlirige, perzentlirimiz ularning perzentlirige oxshash bolsimu, lékin oghul-qizlirimizni qul-dédek bolushqa tapshurmay amalimiz bolmidi; emeliyette qizlirimizdin beziliri alliqachan dédek bolupmu ketti; ularni bedel tölep hörlükke chiqirishqa qurbimiz yetmidi, chunki bizning étilzar we üzümarliqlirimiz hazir bashqilarning qolidur, — déyishti. **6** Men ularning dad-peryadlirini we éytqan bu geplirini anglighandin keyin qattiq ghezeplendim. **7** Könglümde birer qur oyliniwalghandin keyin, mötiwerler bilen emeldarlarni eyible: — Silér öz qérindashlirlargha qerz béríp ulardin ösüm alidikensiler-he! — dep tenbih berdim. Andin ularning sewebidin chong bir yighin échip **8** ularni: — Biz küchimizning yétishiche yat taipilerge sétiwétilgen qérindashimiz Yehudalarni qayturup sétiwalduq, lékin silér bizni ularni qayturup sétiwsun dep qérindashlirlarni yene sétiwemekchi boluwatamsiler? — dep eyibliwidim, ular deydighan gep tapalmay, shük turup qaldi. **9** Andin men ulargha yene: — Silerning bu qilghininglar qamlashmaptu. Silér dushmanlirimiz bolghaningar taipiler aldida bizni ahanetke qaldurmay, Xudayimizning qorqunchida mangsanglar bolmasmidi? **10** Menmu, qérindashlirim we xizmetkarlirim ulargha pul we ashliq ötne béríp turup ösüm alsaq alattuq! Silerdin ötünimen, mundaq ösüm élshtin waz kécheyli! **11** Ötünüp qalay, silér del бүгүн ularning étilirini, üzümarliq, zeytunzarliq we öylirini qayturup béringlar, we shuningdek silér ulardin ündürüwalghan pul, ashliq, yéngi mey-sharab we yéngi zeytun maylirining ösümini ulargha qayturup béringlar, dédim. **12** Ular: — Qayturup bérimiz, emdi ulardin héch ösüm almaymiz; sili néme désile, biz shundaq qilimiz, déyishti. Men kahinlarni chaqirtip kélip, ularni bu wede boyiche shundaq ijra qilishqa qesem ichküzdüm. **13** Men tonunning péshini qéqip turup: — Kim mushu wedini ada qilmisa, Xuda shu yol bilen uning özi öyidin we mal-mülkidin mehrum qilib qéqiwetsun! Shu yol bilen uning hemme némisi quruqdilip qalghuche qéqiwétilsun! — dédim. Pütkül jamaat birdek: «Amin!» déyishti hem Perwerdigargha Hemdusana oqushti. Andin köpchilik shu wedisi boyiche déginidek qilishti. **14** Shuningdek, Yehudiye zéminida ulargha waliy bolushqa tiklen'gen künden buyan, yeni padishah Artaxshashtaning yigirminchí yilidin ottuz ikkinchi yilighiche bolghan on ikki yil ichide ne men, ne méning uruq-tughqanlirim waliyliq némini héch yémiduq. **15** Mendin ilgiri waliy

bolghanlar xelqge éghirchilik sélip, ulardin [kündilik] ashliq, mey-sharab we shuningdek qiriq shekel kümüş élip kelgeniken; hetta ularning xizmetkarlarimu xelqning üstidin hoquq-wazliq qilip kelgeniken. Lékin men Xudadin qorqidighinim üçün undaq qilmidim. **16** Men derweqe sépiling qurulushighila bérilgechke, biz hetta birer étiznimu sétiwalmiduiq; méning barliq xizmetkarlarimmu qurulushta ishleshke shu yerge yigilatti. **17** Etrapimizdiki yat ellerdin bizning yénimizgha kelgenlerdin bölek, méning bilen bir dastixanda ghiza yeydighanlar Yehudiylar we emeldarlardin bir yüz ellik kishi idi. **18** Herküni bir kala, xillan'ghan alte qoy teyyarlinatti, yene manga bezi uchar qushlar teyyarlinatti; her on künde bir qétim herxil mol mey-sharab bilen teminlinetti. Shundaq bolsimu men yenila «waliy néni»ni telep qilmidim; chünki qurulus Ishi xelqning üstidiki éghir yük idi. **19** — Ah Xudayim, men mushu xelq üçün qilghan barliq ishinni yad etkeysen, manga shapaet körsetkeysen!

6 Shundaq boldiki, Sanballat, Tobiya, ereb bolghan Geshem we düşmenlirimizning qalghan qismi méning sépilni yéngiwashtin onghshap chiqqanliqimni, sépiling emdi bösükirlirining qalmighanliqini anglap (lékin u chaghdá men téxi sépi qowuqlirining qanatliniri ornadmighanidim), **2** Sanballat bilen Geshem manga: — Kelsila, biz Ono tüzlenglikidiki Keffirim kentide körtüşeyli! — dep adem ewetipty. Emeliyette ular manga qest qilmaqqchi iken. **3** Shunglashqa men elchilerni ewetip: — Men ulugh bir ish bilen shughulliniwatqanliqimdin siler terepke chüshmeymen. Men qandaqmu silerning qéshinglarga barimen dep, ishni tashlap uni toxtitip qoyay? — dédim. **4** Ular uda töt qétim mushu तरीqide adem ewetti, men her qétim shundaq jawab berdim. **5** Andin Sanballat beshinchi qétim shu तरीqide öz xizmetkarigha péchetlenmigen xetni qoligha tutquzup ewetipty. **6** Xette: «Herqaysi eller arisida mundaq bir gep tarqilip yürüdu, we Geshemim shundaq deydu: — Sen we Yehudalar birge isyan kötürmekchi ikensiler; shunga sen sépilnimu yéngiwashtin onghshashqa kirishipsen; éyitshlarga qarighanda sen özüingni ulargha padishah qilmaqqchikensen. **7** Sen yene Yérusalémde özüng toghruluq: «Mana, Yehudiye özimizning bir padishahimiz bar!» dep jar sélip teshwiq qilishqa birnechche peyghember qoyupsen. Emdi bu gepler sözsiz padishahning quligha yétip bayan qilinidu. Shunga, kelgin, biz birlikte meslihetlishiwalayli» déyilgeniken. **8** Men uninggha: «Sen éytqan ishlar héchqachan qilin'ghan emes; bular belki öz könglüngdin oydurup chiqarghining, xalas» dep jawab qayturdum. **9** Emeliyette, ular: «Mushundaq qilsaq ularning qoli maghdursizlinip, qurulus ishi ada qilinmay qalidu!» dep oylap bizni qorqatmaqchi idi. — «Emdi méning qolumni ishta téximu küchlendürgeysen!». **10** Mehetabelning newrisi, Délayaning oggli Shémaya özini öz öyige qamiwalghanidi; men uning öyige kelsem u: — Biz Xudaning öyide, ibadetxanining ichide körtüşeyli we ibadetxanining derwaza qanatliniri étip qoyayli; chünki ular séni öltürgili kélidu; shübhisiyki, kéchisi kélip séni öltürmekchi boldi! — dédi. **11** Men: — Manga oxshash bir adem qandaqmu qéchip ketsun? Mendek bir adem jénimni qutquzimen

dep qandaqmu ibadetxanigha kiriwalghudekmen? Men hergiz u yerge kiriwalmaymen! — dep jawab berdim. **12** Chünki men qarisam, uning Xuda teripidin ewetilgen emes, belki Tobiya bilen Sanballat teripidin sétiwélinip, manga zéyan yetküzmekchi bolup bu bésharet bergenlikige közüim yetti. **13** Uni sétiwélisheidiki meqset, méni qorqutup, shularning déginidek qilghuzup gunah qildurushtin ibaret idi. Shundaq qilghan bolsam, namimni bulghap méni qarilashqa shikayet qilalaydighan bolatti. **14** — «Ah Xuda, Tobiya bilen Sanballatni ésingda tutup, ularning qilghanlirigha yarisha öz béshigha yandurghaysen, shundaqa méni qorqatmaqchi bolghan ayal peyghember Noadiya bilen bashqa peyghemberlerningmu qilghanlirini öz béshigha yandurghaysen!». **15** Élul éyining yigirme beshinchi küni sépil pütüti, pütün qurulusqa ellik ikki kün waqit ketti. **16** Shundaq boldiki, düşmenlirimiz buningdin xewer tapti we etrapimizdiki barliq elleri qorqup kétishti; öz neziride heywiti bek chüshüp ketti we bu [qurulusni] Xudayimizning Özi élip barghan ish ikenlikini bilip yetti. **17** Shu künlerde Yehudiyediki mötiwerler Tobiyağa nurghun xet yazdi, Tobiyamu ulargha jawaben dam xet yézip turdi. **18** Chünki Yehudiye Tobiyağa baghlinip qélip, qesem ichken nurghun kishiler bar idi; chünki u Arahning oggli, Shékaniyaning küy'oghli idi, hemde uning oggli Yohanan Berekiyaning oggli Meshullamning qizini xotunluqqa alghanidi. **19** Shuningdek ular yene méning aldimda pat-pat Tobiyaning yaxshi ishlirini tilgha élip qoyushatti hem méning geplirimnimu uninggha yetküzüp turushatti; Tobiya bolsa manga pat-pat tehdit sélip xet yézip turatti.

7 Sépil onghshilip bolup, men derwazilarni ornitip, derwaziwenlerni, ghezekeshlerni we Lawiylarni békitip teyinligendin kéyin shundaq boldiki, **2** Men inim Hanani bilen qel'e sardari Hananiyani Yérusalémni bashqurushqa qoydum; chünki Hananiya ishenchlik adem bolup, Xudadin qorqushta köp ademlerdin éship kétetti. **3** Men ulargha: — Kün issighuche Yérusalémning qowuqliri échilmisun; qowuqlarning qanatliniri étilgende, baldaqlar taqalghan waqitliridimu derwaziwenler yénida turup közet qilisun; shuningdek Yérusalémde turuwatqanlardin qarawullar közet nöwetlirige qoyulup békitilsun; herbir adem özining bir közitige mes'ul bolsun, shundaqa herbirining köziti öz öyining udulida bolsun, dep tapilidim. **4** Sheher chong hem kengri bolghini bilen ahale az, öyler téxi sélinmighanidi. **5** Xudayim könglümge mötiwerler, emeldarlar we xelqning herbirini nesebnamisi boyiche royxetke élishqa ularni yigish niyitini saldi. Men awwal birinchi qétim qaytip kelgen ademlerning nesebnamisini taptim, uningda mundaq pütülgenidi: — **6** Töwendikiler Yehudiye ölkisidikilerdin, esli Babil padishahi Néboqadnesar teripidin sürgün qilin'ghanlardin, Yérusalém we Yehudiyege chiqip, herbiri öz shehirilirige ketti: — **7** Ular Zerubbabel, Yeshua, Nehemiya, Azariya, Raamiya, Nahamani, Mordikay, Bilshan, Misperet, Bigway, Nehum we Baanahlar bille qaytip keldi. Emdi Israil xelqining ichidiki erkeklerning sani töwendikiche: — **8** Paroshning ewladliri ikki ming bir yüz yetmish ikki kishi; **9** Shefatinyaning ewladliri üç yüz yetmish ikki kishi; **10** Arahning ewladliri alte

yüz yetmish besh kishi; **11** Pahat-Moabning ewladliri, yeni Yeshua bilen Yoabning ewladliri ikki ming sekkiz yüz on sekkiz kishi; **12** Élamning ewladliri bir ming ikki yüz ellik töt kishi; **13** Zattuning ewladliri sekkiz yüz qiriq besh kishi; **14** Zakkayning ewladliri yette yüz atmish kishi; **15** Binnuiyning ewladliri alte yüz qiriq sekkiz kishi; **16** Bibayning ewladliri alte yüz yigirme sekkiz kishi; **17** Azgadning ewladliri ikki ming üç yüz yigirme ikki kishi; **18** Adonikamning ewladliri alte yüz atmish yette kishi; **19** Bigwayning ewladliri ikki ming atmish yette kishi; **20** Adinning ewladliri alte yüz ellik besh kishi; **21** Hezekiyaning jemetidin bolghan Atérning ewladliri toqsan sekkiz kishi; **22** Hashumning ewladliri üç yüz yigirme sekkiz kishi; **23** Bizayning ewladliri üç yüz yigirme töt kishi; **24** Harifning ewladliri bir yüz on ikki kishi; **25** Gibéonning ewladliri toqsan besh kishi; **26** Beyt-Lehemlikler bilen Nitofaliqlar jemi bir yüz seksen sekkiz kishi; **27** Anatotluqlar bir yüz yigirme sekkiz kishi; **28** Beyt-Azmawetlikler qiriq ikki kishi. **29** Kiriatiyéarimliqlar, Kefirahliqlar we Beerotluqlar bolup jemi yette yüz qiriq üç kishi; **30** Ramahliqlar bilen Gébaliqlar jemi alte yüz yigirme bir kishi; **31** Mikmashliqlar bir yüz yigirme ikki kishi; **32** Beyt-Ellikler bilen ayiliqlar jemi bir yüz yigirme üç kishi; **33** ikkinchi bir Nébodikiler ellik ikki kishi; **34** ikkinchi bir Élamning ewladliri bir ming ikki yüz ellik töt kishi; **35** Harimning ewladliri üç yüz yigirme kishi; **36** Yérixolualar üç yüz qiriq besh kishi; **37** Lod, Hadid we Ononing ewladliri jemi yette yüz yigirme bir kishi; **38** Sinaahning ewladliri üç ming toqquz yüz ottuz kishi. **39** Kahinlarning sani töwendikiche: — Yeshua jemetidiki Yedayaning ewladliri toqquz yüz yetmish üç kishi; **40** Immerning ewladliri bir ming ellik ikki kishi; **41** Pashxurning ewladliri bir ming ikki yüz qiriq yette kishi; **42** Harimning ewladliri bir ming on yette kishi. **43** Lawiylarning sani töwendikiche: — Xodwahnning ewladliridin, yeni Yeshua bilen Kadmiyelning ewladliri yetmish töt kishi. **44** Ghezelkeshlerdin: — Asafning ewladliri bir yüz qiriq sekkiz kishi. **45** Derwaziwenlarning neslidin: — Shallumning ewladliri, Atérning ewladliri, Talmonning ewladliri, Akkubning ewladliri, Xatitaning ewladliri bilen Shobayning ewladliri jemi bir yüz ottuz sekkiz kishi. **46** Ibadetxana xizmetkarliri töwendikiche: — Zixaning ewladliri, Xasufaning ewladliri, Tabbatning ewladliri. **47** Kiroosning ewladliri, Siyaning ewladliri, Padonning ewladliri, **48** Libanahning ewladliri, Hagabahning ewladliri, Shalmayning ewladliri, **49** Hananning ewladliri, Giddelning ewladliri, Gaharning ewladliri, **50** Réayahning ewladliri, Rezinning ewladliri, Nikodaning ewladliri, **51** Gazzamning ewladliri, Uzzaning ewladliri, Pasiyaning ewladliri, **52** Bisayning ewladliri, Meunimning ewladliri, Nefussesimning ewladliri, **53** Bakbukning ewladliri, Xakufaning ewladliri, Xarxurning ewladliri, **54** Bazlitning ewladliri, Mehidaning ewladliri, Xarshaning ewladliri, **55** Barkosning ewladliri, Siséraning ewladliri, Témahnning ewladliri, **56** Neziyaning ewladliri bilen Xatifaning ewladliridin ibaret. **57** Sulaymanning xizmetkarlirining ewladlirining sani töwendikiche: — Sotayning ewladliri, Soferetning ewladliri, Péridaning ewladliri, **58** Yaalaning ewladliri, Darkonning ewladliri, Giddelning ewladliri, **59** Shefetiyaning ewladliri, Xattilning ewladliri, Poqeret-

Hazzibaimning ewladliri bilen Amonning ewladliridin ibaret. **60** Ibadetxana xizmetkarliri we Sulaymanning xizmetkari bolghanlarning ewladliri jemi üç yüz toqsan ikki kishi. **61** Töwendiki kishiler Tel-Mélah, Tel-Xarsha, Kérub, Addon, Immerdin kelgen bolsimu, lékin ular özlirining ata jemetining yaki nesebining Israil adimi ikenlikini ispatlap béreلمidi. **62** Bular Délayaning ewladliri, Tobiyanning ewladliri we Nikodaning ewladliri bolup, jemi alte yüz qiriq ikki kishi; **63** Kahinlardin Xabayaning ewladliri, kozning ewladliri bilen Barzillayning ewladliri bar idi; Barzillay Giléadliq Barzillayning bir qizini alghachqa ularning éti bilen atalghandi. **64** Bular jemetining nesebnamisini izdep tapalmidi; shunga ular «napak» hésablinip kahinliqtin qaldurildi. **65** Waliy ulargha: — Urim we tummimni kötürgüchi kahin arimizda xizmette bolghuche «eng muqeddes yimeklilikler»ge éghiz tegküzmeyslir, dédi. **66** Pütün jamaet jemi qiriq ikki ming üç yüz atmish kishi; **67** Buningdin bashqa ularning yene yette ming üç yüz ottuz yette qul-dédiki bar idi; yene ikki yüz qiriq besh er-ayal ghezelchisi bar idi. Ularning yette yüz ottuz alte éti, ikki yüz qiriq besh qéchiri, **69** töt yüz ottuz besh tögisi we alte ming yette yüz yigirme éshiki bar idi. **70** Jemet kattiwashliridin beziliri [ibadetxana] qurulushi üçün hediylirini teqdim qildi; waliy xezinige ming darik altun, ellik das we besh yüz ottuz qur kahin toni teqdim qildi; **71** jemet kattiwashliridin beziliri qurulush xezinisige yigirme ming darik altun, ikki ming ikki yüz mina kümüş; **72** xelqning qalghini yigirme ming darik altun, ikki ming ikki yüz mina kümüş, atmish yette qur kahin tonini teqdim qildi. **73** Shuningdin kéyin kahinlar, Lawiylar, derwaziwenler, ghezelkeshler we bir qisim xelq qoshulup, ibadetxana xizmetkarliri, shundaqla qalghan Israil xelqining hemmisi öz sheherlirige makanlashti.

8 Yettinchi aygha kelgende, Israillarning hemmisi öz sheherlirige kélip orunliship boldi. Bu chaghda pütün xalayıq xuddi bir ademdek bolup «Su qowuqi» aldidiq meydan'gha yighilip, tewratshunas Ezradin Perwerdigarning Musaning wastisi bilen Israilgha tapilighan Tewrat-qanun kitabini keltürishni telep qildi. **2** Yettinchi aynıng birinchi küni kahin Ezra Tewrat-qanun kitabini jamaetke, yeni er-ayallar, shundaqla anglap chüshineydighan barlıq kishilerning aldigha élip chiqti; **3** «Su qowuqi»ning aldidiqi meydanda, etigendin chüshkiche, er-ayallargha, shundaqla anglap chüshineydighan kishilerge oqup berdi. Pütkül jamaetning qulaqliri Tewrat-qanun kitabidiki sözlerde idi. **4** Tewratshunas Ezra mexsus mushu ishqaz hazırlan'ghan yaghach munberge chiqip turdi; uning ong teripide turghini Mattitiya, Shéma, Anayah, Uriya, Hilqiya bilen Maaséyahlar idi; sol teripide turghini Pidaya, Mishaél, Malkiya, Hashom, Hashbaddana, Zekeriya bilen Meshullam idi. **5** Ezra pütkül xalayıqning köz aldida kitabni achi, chunki u pütün xalayıqtin éğızde turatti; u kitabni achqanda, barlıq xalayıq ornidin qopti. **6** Ezra ulugh Xuda bolghan Perwerdigargha medhiyeler oquwidi, barlıq xalayıq qollirini kötürüp jawaben: «Amin! Amin!» déyishti; andin tizlinip, pishanisini yerge yéqip, Perwerdigargha sejde qildi. **7** Andin kéyin Lawiylardin Yeshuya, Bani, Sherebiya, Yamin,

Akkub, Shabbitay, Xodiya, Maaséyah, Kélita, Azariya, Yozabad, Hanan we Pélayar xalayiqaq Tewrat qanunini chüshëndürdi; jamaet öre turattı. **8** Ular jamaetke kitabtin Xudaning Tewrat-qanunini jarangliq oqup berdi we oqulghanni chüshiniwélishi üçün uning menisi we ehmiyiti toghrisida éniq tebir berdi. **9** Waliy Nehemiya bilen tewratshunas kahin Ezra we xelq qanunning menisini ógitedighan Lawiylar pütkül jamaetke: — Bügün Xudayinglar bolghan Perwerdigargha atalghan muqeddes kündür, yigha-zar qilmanglar! — dédi. Chünki xalayiqlarning hemmisi Tewrat qanunidiki sözlerni anglap yigha-zar qilip kêtishkenidi. **10** Andin [Nehemiya] ulargha: — Siler bérıp nazu-németlerni yep, sherbetlerni ichinglar, ózige [yimek-ichmek] teyyarliymighanlarga yémek-ichmek bölüp béringlar; chünki bügün Rebbimizge atalghan muqeddes bir kündür. Ghemkin bolmanglar; chünki Perwerdigarning shadliq silerning küchünglardur, dédi. **11** Lawiylarmu: — Bügün muqeddes kün bolghachqa, tinchlininglar, ghemkin bolmanglar! — dep jamaetni tinchlendurdi. **12** Jamaet qaytip bérıp, yep-ichishti, bashqilarghimu yimek-ichmek üleshtürüp berdi, shad-xuramliqqa chömdi; chünki ular bérilgen telim sözlirini chüshen'genidi. **13** Etisi xalayıq ichidiki qebile kattiwashliri, kahinlar we Lawiylar tewratshunas Ezraning yénigha yighilip, Tewrat qanunidiki sözlerni téximu chüshinip pem-parasetke érishmekchi boldi. **14** Ular Tewrat qanunida Perwerdigar Musaning wastisi bilen Israillargha yettinchi aydiki héytta kepilerde turushi kérekliki pütülgenlikini uqti, **15** shundaqla ózliri turuwatqan barliq sheherlerde we Yérusalémde: «Siler taghqa chiqip, zeytun shéxi bilen yawa zeytun shaxlirini, xadas ójme shaxlirini, xorma derexlirining shaxlirini we yopurmaqliri baraqsan derex shaxlirini ekilip, Tewratqa yézilghinidek kepilerni yasanglar» dégenlikini tarqitip jarkalashni buyrughanliqini uqti. **16** Shuning bilen xalayıq chiqip shax ekilip ózliri üçün, herbiri óylirining ógizliride, hoylilrida, Xudaning yidiki hoylilarda, «Su qowuqi»ning chong meydanida we «Efraim derwazisi»ning chong meydanida kepilerni yasap tikti. **17** Sürgünlüktin qaytip kelgen pütkül jamaet kepilerni yasap tikti we shundaqla kepilerga jaylashti; Nunning oggli Yeshuaning künliridin tartip shu kün'giche Israillar undaq qilip baqmighanidi. Hemmeylen qattiq xushal bolushti. **18** Birinchi kündin axirqi kün'giche [Ezra] herküni Xudaning Tewrat-qanun kitabini oqudi. Ular yette kün héyt ötküzdi; sekkizinci küni belgilime boyiche tentenilik ibadet yighilishi ötküzüldi.

9 Shu aynıg yigirme tötinchi küni Israillar roza tutup, boz kiyip, üsti-béshigha topa chachqan halda yighildi; **2** Israel nesli ózliniri barliq yal taipilerdin ayrip chiqti, andin öre turup ózlinirining gunahlarini we ata-bowilirining ötküzgen qebihliklerini étirap qildi. **3** Ular shu künning töttin biride öz yéride turup ózlinirining Xudasi bolghan Perwerdigarning Tewrat-qanun kitabini oqudi; künning yene töttin biride ózlinirining gunahlarini tonudi we Xudasi bolghan Perwerdigargha sejde qildi. **4** Lawiylardin Yeshua, Bani, Kadmiyel, Shebaniya, Bunni, Sherebiya, Bani we Kéanilar pelempeylerde turup ózlinirining Xudasi bolghan Perwerdigargha ünlük awaz bilen nida qildi. **5**

Lawiy Yeshua, Kadmiyel, Bani, Hashabiniya, Sherebiya, Xodiya, Shebaniya we Pitahiyalar: «Ornunglardin qopup Xudayinglar bolghan Perwerdigargha ebedi'ebedighe teshekkür-medhiye qayturunglar» — dédi we mundaq [dua-hemdusana uqudi]: — «[I Xuda], insanlar Séning shanu-shewketlik namingni ulughlisun! Berheq, barliq teshekkür-medhiyiler naminggha yétishmeydu! **6** Sen, peqet Senla Perwerdigardursen; asmanlarni, asmanlarning asminini we ularning barliq qoshunlarini, yer we yer üstidiki hemmini, déngizlar we ular ichidiki hemmini yaratquchidursen; Sen bularning hemmisige hayatliq bergüchisen, asmanlarning barliq qoshunlari Sanga sejde qilghuchidur. **7** Sen berheq Perwerdigar Xudadursen, Sen Abramni talliding, uni Kaldiyeining Ur shehiridin élip chiqting, uninggha Ibrahim dégen namni ata qilding. **8** Sen uning qelbining ózüngge sadiq-ishenchilik ikenlikini körüp, uning bilen ehde tüzüp Qanaaniylarning, Hittiyilarning, Amoriylarning, Perizziylarning, Yebusiylarning we Girgashiylarning zéminini uning ewladlirigha teqdim qilip bérishni wede qilding; Sen heqqaniy bolghanliqingdin, sözlirigini ishqa ashurdung. **9** Sen ata-bowilirimizning Misirda jebir-zulum chékiwatqanliqini körüp, ularning Qizil déngiz boyidiki nalisigha qulaq salding. **10** Sen Misirliqlarning ulargha qandaq yoghanchiliq bilen muamile qilghanliqini bilgingindin kéyin Pirewn, uning barliq xizmetchiliri we uning zéminidiki barliq xelqge möjizilik alamet we karametlerni körsitip, Özüng üçün bügün'ge qeder saqlinip kéliwatqan ulugh bir nam-shöhretni tikliding. **11** Sen yene [ata-bowilirimiz] aldida déngizni bölüp, ular déngizning otturisidin quruq yer üstidin méngip ötti; ularni qoghlap kelgenlerni chongqur déngiz tégige tashlap gherq qiliwetting, xuddi jushunluq déngizgha tashlan'ghan tashtek gherq qilding. **12** Sen ularni kündüzi bulut tüwrüki bilen, kéchisi ot tüwrüki bilen yétekliding, bular arqiliq ularning mangidighan yolini yorutup berding. **13** Sen Sinay téghigha chüshüp, asmanda turup ular bilen sözlishop, ulargha toghra höküm, heqiqiy ishenchlik qanunlar, yaxshi belgilimiler we emrlerni ata qilding. **14** Sen ulargha Özüngning muqeddes shabat kününgni tonutning, qulung Musaning wastisi bilen ulargha emrler, belgilimiler we Tewrat qanunini tapiliding. **15** Sen ulargha ach qalghanda yésun dep asmandin nan, ussighanda ichsun dep qoram tashtin su chiqirip berding; Sen ulargha bérishke qolungni kötürüp qesem qilghan eshu zéminni kirip igilenglar, déding. **16** Lékin ular, yeni ata-bowilirimiz meghrulinip, boyni qattiqliq qilip emrliringge qulaq salmadi. **17** Ular itaet qilishni ret qildi, Séning ularning otturisida yaratqan karamet möjizilirigini yad etmide, belki boyni qattiqliq qildi, asiylig qilip, qul qilin'ghan jaygha ketmekchi bolup, öz aldigha yolbashchi tiklidi. Lékin Sen epuchan, méhir-shepquyetlik hem rehimdil, asan ghezeplenmeydighan, zor méhir-muhebbetlik Tengridursen; shunga Sen ularni tashliwetmiding. **18** Ular hetta téxi ózligige bir quyma mozayni yasap: «Mana bu silerni Misirdin élip chiqqan ilah!» dégen waqtida hem qattiq kupurluq qilghinida, **19** Sen tolimu rehimdil bolghanliqing üçün ularni yenila bayawanda tashlap qoymiding; kündüzi bulut tüwrüki ularning üstidin néri ketmey, ulargha yol bashlidi; kéchisi ot tüwrükimu

ulardin néri ketmey, ulargha nur bérir, mangidighan yolini körsetti. **20** Sen Özünghning méhribane Rohingni chüshürüp ulargha telim berding; Sen ularning yéyishi üçhün «manna»ni ayimiding, ussuzluqini qandurush üçhün suni berding. **21** Sen ularni bayawanda qiriq yil qamdap kelding; héchnémisi kem bolmide, kiyimliri konirimide, putlirimu ishshimide. **22** Sen padishahliqlar we taipilerni ularning qoligha berding, bularni ularning zéminigha chégralar qilip berding. Shuning bilen ular Sihon padishahning zéminini, Heshbonning padishahining zéminini we Bashan padishahi Ogning zéminini igilidi. **23** Sen ularning perzent-ewladlirini asmandiki yultuzlardek awuttung; Sen ularni atabowilirigha: «Siler bu zéminni igileshke uninggha kiringlar» dep teqdim qilghan zémin'gha bashlap kirding. **24** Ularning ewladliri kirip u zéminni igilidi; Sen u zéminda turuwatqan Qanaan ahalisini ulargha béqindurdung hem zémindiki padishahlarni we ularning qebile-qowmlirini: «Siler ulargha xalighanche muamile qilinglar» dep ularning qoligha tapshurdung. **25** Ular mustehkem sheherlerni, munbet yerlerni ishghal qilip, herxil ésil buyumlargha tolghan öylerge, kolap qoyulghan quduqlargha, üzümszarliqlar, zeytunluqlar we intayin köp méwilik derexlerge ige boldi; yep-ichip semrip, Séning zor méhribanliqingdin söyüñshti! **26** Lékin ular gedenkeshlik qilip Séningdin yüz örip, Tewrat qanunungni arqisigha tashlidi, ularni yéninggha yandurmaq üçhün agah-guwahliq yetküzgen peyghemberliriningni öltürüp esheddiy kupurluq qildi. **27** Shunga Sen ularni jebir-zulum salghuchilarning qoligha tapshurdung, derweqe ular ularni qiyinidi; ular qiynalghan waqitlirida Sanga yalwurushqanidi, Sen asmanlarda turup ulargha qulaq salding, zor rehimdilliqing boyiche ulargha qutquzhuchilarni ewetetting, ular bularni egzüchilerning qolidin qutquzatti. **28** Lékin ular aramliqqa érishkendin kéyin yene Séning aldingda rezillik qilishqa bashliwidi, Sen ularni yene dushmanlirining qoligha tapshurdung, ular ularning üstidin hökümraniq qildi; ular yene Séning aldingda nale-peryat qilishiwidi, Sen asmanlarda turup qulaq sélip, rehimdilliqiliring boyiche ularni yénish-yénishlap qutquzdung. **29** Sen ularni Özünghning Tewrat-qanununggha qaytishqa agahlandurdung; lékin ular meghrurlinip, emrliringge qulaq salmide, hökümliring aldida gunah qildi (insan hökümliringge emel qilsa, ular shu sewebtin hayatta bolidu). Ular jahilliq bilen boynini tolghap, gedenkeshlik qilip sanga qulaq sélishni ret qildi. **30** Ulargha uzun yil sewr-taqet qilding, Rohing peyghemberliriningning wastisi bilen agah-guwahliq bergen bolsimu, ular yenila qulaq salmide; shunga Sen ularni herqaysi el-yurtlardiki taipilerning qoligha tapshurdung. **31** Halbuki, Sen zor rehimdilliqiliring tüpeylidin ularning neslini pütünley qurutuwetmiding hem ularni tashliwetmiding; chünki Sen méhir-shepqaetlik hem rehimiñ Tengridursen. **32** Emdi ah Xudayimiz, ehdengde turup özgermes muhebbitingni körsitidighan ulugh, qudretlik we dehshetlik Tengri, emdi Séningdin bizning, padishahlimizning we emirlirimizning, kahinlimizning, peyghemberlimizning, atabowilirimizning shundaqla Özünghning barliq xelqingning

Asuriye padishahining zamanidin buyan bügün'giche béshimizgha chüshken barliq azab-oqubetlerni kichik ish dep qarimasliqiniñ ötünimiz. **33** Béshimizgha kelgen barliq ishta Sen adilsen; chünki Séning qilghining heqiqet boyiche boldi, bizning qilghinimiz rezilliktur. **34** Padishahlimiz, emirlirimiz, kahinlimiz bilen atabowilirimizning hemmisi Séning Tewrat qanununggha emel qilmay, emrliringge we Séning ulargha ispatlap bergen agah-guwahliqliringgha héch qulaq salmide. **35** Ular Sen ulargha muyesser qilghan padishahliqta turushtin, ulargha ata qilghan zor memurchiliqtin we shuningdek ularning aldigha yayghan bu keng munbet zémindiki turmushtin behrimen boluwatqan bolsimu, lékin ular Séning ibadet-xizmitingde bolmide yaki özlirining rezil qilmishliridin yanmide. **36** Mana, biz bügün qullarmiz! Sen méwisi bilen nazu-németliridin yéyishke atabowilirimizgha teqdim qilip bergen zéminda tursaqmu, biz mana uningda qul bolup qalduq! **37** [Zémin] Sen bizning gunahlimiz üçhün bizni idare qilishqa békitken padishahlargha mol mehsulatlirini bérir turidu; ular bedenlimizni hem charwa mallirimizni öz meyliche bashqurup kéliwatuq; biz zor derd-elemde bolduq». **38** «— Biz mana mushu barliq ishlar tüpeyli muqim bir ehdini tüzip yézip chiqtuq; emirlirimiz, Lawiylirimiz bilen kahinlimiz buninggha öz möhürlirini basti».

10 Buninggha birinchi bolup möhür basqanlar Haqaliyaning oghli, waliy Nehemiya bilen Zedekiya idi; **2** Andin [kahinlardin] Séraya, Azariya, Yeremiya, **3** Pashxur, Amariya, Malkiya, **4** Hattush, Shebaniya, Malluq, **5** Harim, Meremot, Obadiya, **6** Daniyal, Ginniton, Baruq, **7** Meshullam, Abiya, Miyamin, **8** Maaziya, Bilgay, Shémayalar; ular kahinlar idi. **9** Lawiylardin: — Azaniyaning oghli Yeshua, Hénadadning ewladliridin Binnui bilen Kadmiyel **10** we ularning qérindashliridin Shebaniya, Xodiya, Kélita, Pélaya, Hanan, **11** Mika, Rexob, Hashabiya, **12** Zakkor, Sherebiya, Shebaniya, **13** Xodiya, Bani, Béninu idi. **14** Jamaet bashliqliridin: Parosh, Pahat-Moab, Élam, Zattu, Bani, **15** Bunni, Azgad, Bibay, **16** Adoniya, Bigway, Adin, **17** Atér, Hezekiya, Azzur, **18** Xodiya, Hashum, Bizay, **19** Harif, Anatot, Nébay, **20** Magpiyash, Meshullam, Hézir, **21** Meshezabel, Zadok, Yaddua, **22** Pilatiya, Hanan, Anaya, **23** Hoshiya, Hananiya, Hashshub, **24** Halloxesh, Pilxa, Shobek, **25** Rehum, Hashabnah, Maaséyah, **26** Axiyah, Hanan, Anan, **27** Malluq, Harim, Baanahlar idi. **28** Qalghan xelq: — Kahinlar, Lawiylar, derwaziwenler, ghezlekeshler, ibadetxanining xizmetkarliri we shuningdek özlirini zéminlardiki taipilerdin ayrip chiqip, Xudaning Tewrat qanunigha qaytqanlarning herbiri we ularning ayalliri we oghul-qiz perzentliri qatarliq hidayet tépip yorutulghanlarning hemmisi **29** öz qérindashliri bolghan mötiwerler bilen qoshulup: «Özimizni qarqish qesimi bilen ehdige baghlap, Xudaning quli Musa arqiliq jakarlighan Tewrat qanunida méngip, Rebbimiz Perwerdigarning barliq emirliri, hökümler-belgilimilirini tutup emel qilimiz; **30** qizirimizni bu yurttiki yat elliklerge yatliq qilmaymiz hem oghullirimizghimu ularning qizlirini élip bermeymiz; **31** bu yurttiki yat ellikler shabat künide mal-tawar we ashlqlirini ekilip satmaqchi

bolsa, shabat künliri yaki herqaysi bashqa muqaddes künlerdimu ular din qet'iy héchnéme sétiwalmaymiz; her yettinchi yili yerni tériqsiz aq qaldirimiz hem barliq qerzlerni kechürüm qilimini» — déyishti. **32** Biz yene özimizge herbir adem her yili Xudayimizning öyining xizmet xirajiti üçün üçtin bir shekel kümüş bérishke belgilimilerni békittuq; **33** bu pul «tizilidighan teqdim nan»lar, daimiy ashliq hediye, daimiy köydürme qurbanliqlar, shabat küni bilen yéngi aylardiki köydürme qurbanliqlar, qereli békertilgen héytlarda qilinidighan köydürme qurbanliqlar üçün, herxil muqaddes buyumlar üçün, Israilgha kafaret keltüridighan gunah qurbanliqliri üçün, shuningdek Xudayimizning yéydiki barliq xizmetlerning xirajiti üçün ishliitsun dep belgilendi. **34** Biz yene ata jemetirimiz boyiche kahinlar, Lawiylar we xelq arisida chek tashlap, her yili belgilen'gen qerelde Xudayimizning öyige Tewrat qanunida pütülginidek Perwerdigar Xudayimizning qurban'gahida qalash üçün otun yetküzüp bérish nöwetlerini békittuq; **35** yene her yili étizimizdiki tunji pishqan hosulni, hemme méwilik derexlerning tunji pishqan méwilerini Perwerdigarning öyige yetküzüp bérishni, **36** shundaqla Tewrat qanunida pütülginidek, tunji oghlimizni we kala, qoy-oghlaq padiliridin tunji charpiyimizni Xudaning öyige apirip, u öyde wezipe ötewatqan kahinlarga epkélishti, **37** herbir yéngi xémirning deslep pishqan nanliridin birni, shundaqla barliq «kötürme hediye»lirimizni teqdim qilishni, herxil derexlerdin deslepki pishqan méwilerini, yéngi sharab, yéngi zeytun méyini Xudayimizning öyining xezine-ambarlirigha apirip bérishni, yeni kahinlarga yetküzüp bérishni, shuningdek étizlirimizdin chiqqan hosulning ondin biri bolghan öshrini Lawiylarğa bérishni békittuq; Lawiylar bizning tériqchiliqqa tayinidighan sheherlirimizdin chiqqan hosulning ondin biri bolghan öshrini tapshuruwalsun dep békittuq; **38** shuningdek, Lawiylar chiqqan hosulning ondin birini tapshuruwalghan chaghda Harunning ewladliridin kahin bolghan birsi ular bilen bille bolsun, Lawiylar eshu ondin bir üliushning yene ondin bir üliushini ayrip Xudaning öyige, uning xezine-ambarlirigha saqlashqa tapshursun dep belgiduq. **39** Israillar bilen Lawiylar ashliqtin, yéngi sharabtin, yéngi zeytun méyidin «kötürme hediye» qilip muqaddes jaydiki eswab-üsküniler saqlinidighan xezine-ambarlarga, yeni wezipe öteydighan kahin, derwaziwen we ghezelkeshler turidighan jaygha tapshurushi kérek. Biz Xudayimizning öyining hajetliridin hergiz özimizni tartmaymiz!

11 U chaghda xelq ichidiki emirler Yérusalémda turatti; qalghan puqralar chek tashlinish bilen ondin biri muqaddes sheher Yérusalémda olturaqliship, qalghan ondin toqquzi bashqa sheherlerde olturaqlashti. **2** Öz ixtiyari bilen Yérusalémda olturaqlishishqa otturigha chiqqanlarga bolsa, jamaet ulargha bext-beriket tilidi. **3** Yehudiye ölkisidin, Yérusalémgha makanliship qalghan beg-emirler töwendikidek (Israillar, kahinlar, Lawiylar, ibadetxana xizmetkarliri we Sulaymanning xizmetkarlirining ewladliri Yehudiye sheherliride, herbiri öz tewelikide makanlashqan bolsimu, Yehudalardin we Binyaminlardin beziliri

Yérusalémda makanlashti): — Bularning ichide, Yehudalardin: — Perezning ewladidin bolghan Uzziyaning oghli Ataya; Uzziya Zekeriyaning oghli, Zekeriya Amariyaning oghli, Amariya Shefatiyaning oghli, Shefatiya Mahalalélning oghli idi. **5** Yene Baruqning oghli Maaséyah; Baruq Kol-Hozehning oghli, Kol-Hozeh Hazayaning oghli, Hazaya Adayaning oghli, Adaya Yoaribning oghli, Yoarib Zekeriyaning oghli, Zekeriya Shilonining oghli. **6** Yérusalémgha makanlashqan barliq Perez jemetidikiler jemiý töt yüz atmish sekkiz kishi bolup, hemmisi ezimetler idi. **7** Binyaminning ewladliridin: — Meshullamning oghli Sallu; Meshullam Yoedning oghli, Yoed Pidayaning oghli, Pidaya Kolayaning oghli, Kolaya Maaséyahning oghli, Maaséyah Itiyelning oghli, Itiyel Yeshayaning oghli. **8** Uninggha egeshkenler, Gabbay we Sallay idi; shulargha munasiwetlik jemiý toqquz yüz yigirme sekkiz kishi idi. **9** Zikrining oghli Yoél ularni bashquridighan emeldar idi; Sinuahning oghli Yehuda sheherning muawin hakimi idi. **10** Kahinlardin: — Yoaribning oghli Yedaya bilen Yaqin, **11** shundaqla Xudaning öyining bash ghojidari Séraya; Séraya Hilqiyanning oghli, Hilqiya Meshullamning oghli, Meshullam Zadokning oghli, Zadok Mérayotning oghli, Mérayot Axitubning oghli idi; **12** yene uning qérindashliridin ibadetxanidiki xizmette bolghanlardin jemiý sekkiz yüz yigirme ikki kishi bar idi; yene Yerohamning oghli Adaya bar idi; Yeroham Pélaliyaning oghli, Pélaliya Amzining oghli, Amzi Zekeriyaning oghli, Zekeriya Pashxurning oghli, Pashxur Malkiyaning oghli idi; **13** uning qérindashlirining hemmisi jemet bashliqi bolup, jemiý ikki yüz qiriq ikki kishi idi; yene Azarelning oghli Amashsay bar idi; Azarel Axzayning oghli, Axzay Meshillimotning oghli, Meshillimot Immerning oghli idi; **14** yene ularning qérindashliridin, palwan-ezimetlerdin, jemiý bir yüz yigirme sekkiz kishi bar idi; Gédolimning oghli Zabdiyel ularni bashquridighan emeldar idi. **15** Lawiylardin: — Hashshubning oghli Shémaya bar idi; Hashshub Azrikamning oghli, Azrikam Hashabiyaning oghli, Hashabiya Bunnining oghli idi; **16** yene Lawiylarning qebile bashliqliri bolghan Shabbitay bilen Yozabad bolup, Xudaning öyining téshidiki ishlargha mes'ul idi. **17** Yene Mikaning oghli Mattaniya dua waqitlirida teshekkür-rehmetler éytishqa yétekchilik qilatti; Mika Zabdining oghli, Zabdi Asafning oghli idi; Babbukiya qérindashliri ichide muawinliq wezipesini öteytti; yene Shammuaning oghli Abda bar idi; Shammua Galalning oghli, Galal Yedutunning oghli idi. **18** Muqaddes sheherde turuwatqan Lawiylarning hemmisi ikki yüz seksen töt kishi idi. **19** Derwaziwenlerdin: — derwazilarda közette turidighan Akkub bilen Talmon we ularning qérindashliri bar idi; ular jemiý bir yüz yetmish ikki kishi idi. **20** Qalghan Israillar, kahinlar, Lawiylar Yehudiye sheherliride, herbiri öz mirasida makanlashti. **21** Ibadetxanining xizmetkarliri bolsa Ofel döngige makanlashti; ibadetxanining xizmetkarlirini Zixa bilen Gishpa bashqurdi. **22** Yérusalémda Lawiylarni bashqurghuchi Banining oghli Uzzi idi; Bani Hashabiyaning oghli, Hashabiya Mattaniyaning oghli, Mattaniya Mikaning oghli idi — démek, Uzza Asafning ewladliridin, yeni Xudaning öyidiki xizmetke mes'ul bolghan ghezelkeshlerdin idi. **23** Chünki

padishah ular toghruluq yarliq chüshürgen bolup, ghezelkeshlerning her künlik ozuq-tülükini, shundaqla öghyidghan wezipisini békittenidi. **24** Yehudaning oggli Zerahnig ewladliridin Meshezabelning oggli Pitahiya puqralarning barliq ishlorida padishahning meslihetchisi idi. **25** Yéza-qishlarqlar we ulargha tewe etrapidiki jaylarda Yehudalardin beziliri turatti; Kariat-Arba we uning tewesidiki yéza-kentlerde, Dibon we uning tewesidiki yéza-kentlerde, Yekabziyel we uning tewesidiki yéza-kentlerde, **26** shundaqla Yeshua, Moladah, Beyt-Pelet, **27** Hazar-Shual, Beer-Shéba we uning tewesidiki yéza-kentlerde, **28** Ziklag, Mikona we uning tewesidiki yéza-kentlerde, **29** En-Rimmon, Zorah, Yarmut, **30** Zanoah, Adullam we bu ikki yerge tewe qishlaqlarda, Laqish we uninggha tewe yerlerde, Azikah we uninggha tewe yéza-kentlerde makanlashti; ular makanlashqan yerler Beer-Shébadin taki Hinnom jilghisigha qeder sozuldı. **31** Binyaminlar bolsa Géba, Mikmash, Ayja, Beyt-El we uning tewesidiki yéza-kentlerde, **32** beziliri Anatot, Nob, Ananiya, **33** Hazor, Ramah, Gittaim, **34** Hadid, Zeboim, Niballat, **35** Lod, Ono, shundaqla Hünerwenler jilghisida makanlashqanidi. **36** Eslide Yehudiyege teyinlen'gen Lawiylar qisimliridin beziliri Binyamin qebilisining zéminigha makanlashti.

12 Shéaltiyelning oggli Zerubbabel we Yeshua bilen birlikte [sürgünliktin] chiqqan kahin we Lawiylar töwendikiler: — [kahinlar] Séraya, Yeremiya, Ezra, **2** Amariya, Malluq, Hattush, **3** Shékaniya, Rehum, Meremet, **4** Iddo, Ginnitoy, Abiya, **5** Miyamin, Maadiya, Bilgah, **6** Shémaya, Yoarib, Yedaya, **7** Sallo, Amok, Hilqiya we Yedaya. Bular bolsa Yeshuaning künloride kahin bolghanlar we ularning qérindashlirining jemet bashliqliri idi. **8** Lawiylardin bolsa Yeshua, Binnuiy, Kadmiyel, Sherebiya, Yehuda, Mattaniyalar; Mattaniya we uning qérindashliri teshekkür-rehmetler éytishqa mes'ul boldi. **9** Ularning qérindashliri Bakbukiya bilen Unni nöwiti boyiche ular bilen udulmu'udul xizmette turatti. **10** Yeshuadin Yoyakim törelidi, Yoyakimdin Eliyashib törelidi, Eliyashibtin Yoyada törelidi, **11** Yoyadadin Yonatan törelidi, Yonatandin Yaddua törelidi. **12** Yoyakimning künloride kahinlardin jemet bashliqi bolghanlar munular: — Séraya jemetige Méraya; Yeremiya jemetige Hananiya; **13** Ezra jemetige Meshullam; Amariya jemetige Yehohanan; **14** Méliku jemetige Yonatan; Shebaniya jemetige Yüsüp; **15** Harim jemetige Adna; Mérayot jemetige Helkay; **16** Iddo jemetige Zekeriya; Ginniton jemetige Meshullam; **17** Abiya jemetige Zikri; Minyamin bilen Moadiyalarning jemetige Piltay; **18** Bilgah jemetige Shammua; Shémaya jemetige Yehonatan; **19** Yoarib jemetige Mattinay; Yedaya jemetige Uzzi; **20** Sallay jemetige Kallay; Amok jemetige Éber; **21** Hilqiya jemetige Hasabiya; Yedaya jemetige Netanel. **22** Eliyashib, Yoyada, Yohanan we Yadduaning künloride Lawiylarning jemet bashliqliri tizimlan'ghan we oxshashla, Pars padishahi Darius texttiki chaghlarghiche kahinlarmu tizimlinip kelgen. **23** Jemet bashliqi bolghan Lawiylar taki Eliyashibning newrisi Yohananning waqtighiche tezkirinamide tizimlinip kelgen. **24** Lawiylarning jemet bashliqi bolghan Hasabiya, Sherebiya, Kadmiyelning oggli Yeshualar qérindashliri bilen udulmu'udul

turup, Xudaning adimi Dawutning emri boyiche nöwetliship medhiye-munajat, teshekkür-rehmetler éytip turatti. **25** Mattaniya, Bakbukiya, Obadiya, Meshullam, Talmon bilen Akkublar derwaziwenler bolup, sépil qowuqlirining ambarlirigha qaraytti. **26** Bu kishiler Yozadakning newrisi, Yeshuaning oggli Yoyakimning künloride, shuningdek waliy Nehemiya bilen tewartshunas kahin Ezraning künloride wezipige teyinlen'gen. **27** Yérusalém sépilini [Xudagha] atap tapshurush murasimi ötküzüldighan chaghda, jamaet Lawiylarni turghan herqaysi jaylardin izdep tépip, ularni teshekkür-rehmetler éytish, ghezel oqush, chang, tembur we chiltarlarni chélishqa, xushal-xuramliq bilen atap tapshurulush murasimi ötküzüshke Yérusalémgha élip keldi. **28** Ghezelkeshlar Yérusalémning etrapidiki tüzlengliktn, Nitofatliqlarning yéza-kentliridin, **29** Beyt-Gilgaldin, Géba bilen Azmawet étiizliqliridin yighilghanidi; chünki ghezelkeshlar Yérusalémning töt etrapigha özlirige mehelle-qishlaqlar quruwalghanidi. **30** Kahinlar bilen Lawiylar özlirini pakldi, andin xelqni we sépil derwazilirini hem sépilning özini mu pakldi. **31** Men [Nehemiya] Yehudaning emirlirini bashlap sépilgha chiqip, teshekkür-hemodusana oquydighan ikki chong etret ademni uyushturdum, bir etret sépilning ong teripide «Tézek qowuqi»gha qarap mangdi, **32** ularning arqisidin Hoshaya bilen Yehudaning emirlirining yérimi mangdi; **33** yene Azariya, Ezra, Meshullam, **34** Yehuda, Binyamin, Shémaya, Yeremiya mu mangdi; **35** shuningdek kahinlarning oghulliridin beziliri qollirigha kanay alghan halda mangdi: — Ulardin Yonataning oggli Zekeriya bar idi (Yonatan Shémayaning oggli, Shémaya Mattaniyaning oggli, Mattaniya Mikayaning oggli, Mikaya Zakkurning oggli, Zakkur Asafning oggli idi). **36** Uning qérindashliridin Shémaya, Azarel, Milalay, Jilalay, Maayi, Netanel, Yehuda, Hananiyalar bar idi; ular qollirigha Xudaning adimi Dawutning sazirliri élishqanidi; tewartshunas Ezra ularning bëshida mangghanidi. **37** Ular «Bulaq qowuqi»gha kélip «Dawutning shehiri»ning pelempiyige chiqip, «Dawutning ordisi»din ötüp, künchiqish tereptiki «Su qowuqi»gha keldi. **38** Teshekkür-hemodusana oquydighan ikkinchi etret sol terep bilen mangdi, men we jamaetning yérimi ularning arqidin méngip, sépil üstide «Xumdanlar munari»din ötüp, udul «Keng sépil»ghiche méngip, **39** «Efraim qowuqi», «Kona qowuq», «Béliq qowuqi» üstidin ötüp, «Hananiyel munari» we «Yüzning munari»din ötüp, udul «Qoy qowuqi»gha kélip, andin «Qarawullar qowuqi»da toxtiduq. **40** Andin teshekkür-hemodusana oquydighan ikki etret adem Xudaning öyide öz orunlorida turdi; men bilen emeldarlarning yérimimu shu yerde turduq; **41** kahinlardin Éliakim, Maaséyah, Minyamin, Migaya, Elyoyinay, Zekeriya bilen Hananiyalar karnaylirini élip turushti; **42** yene Maaséyah, Shémaya, Eliazar, Uzzi, Yehohanan, Malkiya, Élam bilen Ézermu turushti; ghezelkeshler Yizraqiyaning yétékchilikide jarangliq ghezel oqustı. **43** Shu küni jamaet nahayiti chong kölemlik qurbanliqlarni sundi hem bek xushal bolup kétishti, chünki Xuda ularni zor shadliq bilen shadlandurghanidi; ayallar bilen balilarmu shundaq shadlandi; Yérusalémdiki bu xushalliq sadaliri yiraq-yiraqlargha anglandi. **44** U chaghda bir qisim kishiler

kötürme qurbanliqlar, deslepki pishqan hosullar we öshrilerini saqlaydighan xezine-ambarlarga mes'ul bolushqa teyinlendi; herqaysi sheherlerdiki étizliqlardin, Tewrat qanunida kahinlarga we Lawiylarga bérishke belgilen'gen ülüshler shu yerde saqlinatti. Chunki Yehuda xelqi öz xizmitide turuwatqan kahinlar bilen Lawiylardin xushal idi. **45** [Kahinlar bilen Lawiylar], ghezekeshler bilen derwaziwenlermu, öz Xudasining tapilighan wezipisini we shuningdek paklash wezipisining hemmisini Dawutning we uning ogli Sulaymanning emri boyiche öteytti. **46** Chunki qedimde, Dawutning we Asafning künliride, ghezekeshlerge yétekchilik qilishqa hem Xudagha teshekkür-hemdusana küylirini oqushqa yétekchiler bolghanidi. **47** Zerubbabelning künliride we Nehemiyaning künliride ghezekeshlerning we derwaziwenlerning ülüshlirini, her künlik teminatini pütkül Israil xelqi béretti; ular yene Lawiylar üçün muqeddes hasablan'ghan nersilerni üleshtürüp béretti; Lawiylarmu muqeddes hasablan'ghan nersilerdin Harunning ewladlirigha bérıp turatti.

13 Shu künde Musaning kitabi jamaet aldida oqup bérildi, kitabta: Ammoniylar bilen Moabiylar menggü Xudaning jamaitige kirmisun, **2** Chunki ular Israillarni ozuqluq we su ekilip qarshi almay, eksিকে ularni qarghashqa Balaamni yalliwalghan; halbuki, Xudayimiz u qarghashlarni bext-beyketke aylanduriwetken, dep yézilghan sözler chiqti. **3** Shundaq boldiki, jamaet bu qanun sözlirini anglap barliq shalghut kishilerni ilghap chiqiriwetti. **4** Bu ishtin awwal, Xudayimizning öyining xezinisini bashqurushqa mes'ul kahin Eliyashib Tobiyanning tughqini bolup, **5** uninggha kengri bir öyni teyyarlap bergenidi. Shu öyde ilgiri ashliq hediyele, mestiki, qacha-qucha, shuningdek Lawiylar, ghezekeshler we derwaziwenlerge bérishke buyrug'han ashliq öshriler, yéngi sharab we yéngi zeytun méyi, shundaqla kahinlarga atalghan «kötürme qurbanliq»lar saqlinatti. **6** Bu waqitlarda men Yérusalémde emes idim; chunki Babil padishahi Artaxshashtaning ottuz ikkinchi yili men padishahning yénigha qaytip ketkenidim; bir mezgildin kéyin men yene padishahtin rusxet ilip **7** Yérusalémgha qaytip barsam, Eliyashibning Xudaning öyidiki hoylilarda Tobiyagha öy hazirlap bergenlikidek rezil ishni uqtum. **8** Bu ish meni qattiq azablidi, men Tobiyanning öyidiki barliq öy jahazlirini qoymay talagha tashlatquziwettim. **9** Men yene emr qilip, u öylerni paklatquzup, andin Xudaning öyidiki qacha-qucha, ashliq hediyele bilen mestikni u yerge ekirgüzüp qoydum. **10** Men yene xeqlerning Lawiylarning élishqa tégishlik ülüshlirini bermigenlikini, hetta wezipige qoyulghan Lawiylar bilen ghezekeshlerning herbirining öz yer-étizliqigha qéchip ketkenlikini bayqidim; **11** shunga men emeldarlar bilen soqushup, ularni eyiblep: — Némishqa Xudaning öyi shundaq tashliwétildi?! — dep, [Lawiylarni] yigip ularni ilgiriki ornigha yéngiwashtin turghuzdum. **12** Andin barliq Yehudiy xelqi ashliq öshrisini, yéngi sharab we yéngi zeytun méyini xezine-ambarlirigha élip kélip tapshurdi. **13** Men xezine-ambarlarga mes'ul bolushqa xezinichi-ambarchilarni teyinlidim; ular kahin Shelemiya, tewratshunas Zadok bilen Lawiylardin bolghan Pidaya idi; ularning qol

astida Mattaniyaning newrisi, Zakkurning ogli Hanan bar idi; chunki bularning hemmisi sadiq, ishenchlik dep hésablinatti; ularning wezipisi qérindashlirigha tégishlik ülüshlerni üleshtürüp bérish idi. **14** — «Ah Xudayim, mushu ish yüzisidin meni yad eyligeysen, Xudayimning öyi we uninggha ait xizmetler üçün körsetken méhrimni öchürüwetmigeysen!» **15** Shu künlerdimu men Yehudiyede bezilerning shabat künliride sharab kölçeklirini cheylewatqinini, öñchilerni baghlap, bularni we shuningdek sharab, üzüm, enjür we herxil yüklerni ésheklerge artip, toshup yürgenlikini kördüm; ular bularni Yérusalémgha shabat künde élip kirdi; ularning mushu ash-tülüklerini sétip yürgen küni men ularni guwahliq bérıp agahlandurup qoydum. **16** Yene Yehudiyede turuwatqan bezi Turluqlar béliq we herxil mal-tawarlarni toshup kélip shabat küni Yehudiyeliklerge satidiken, yene kélip bularni Yérusalémde satidiken! **17** Shu sewebtin men Yehudiyé emirliri bilen soqushup, ularni eyiblep: — Silerning shabat küni bulghap, rezil ish qilghininglar némissi? **18** Ilgiri ata-bowanglar oxshash ishni qilghan emesmu, shuning bilen Xudayimiz bizning beshimizgha we bu sheherge hazirqi bu balayi'apetni yaghdurghan emesmu? Emdi siler shabat küni bulghap, Israilning beshigha Xudaning ghezipini téximu yaghduridighan boldunglar, dédim. **19** Shunga, shundaq boldiki, shabat künidin ilgiri, gugum sayisi Yérusalém qowuqlirigha chüshken waqitda, men sheher qowuqlirini étishni buyrudum we shuningdek shabat küni ötüp ketküche qowuqlarni achmasliq toghrisida buyruq chüshürdüm. Men yene héchqandaq yükning toshulup qowuqlardin kirgüzülmesliki üçün xizmetkarlirimning bezilirini sheher qowuqlirigha közetchi qilip turghuzup qoydum. **20** Shundaq bolsimu sodigerler we herxil mal-tawar satidighanlar bir-ikki qétim Yérusalémning sirtida tünidi. **21** Men ularni agahlandurup: — Siler némishqa sépilning aldida tüneysiler? Yene shundaq qilidighan bolsanglar, men üstünglarga qol salimen, déwidim, ular shuningdin bashlap shabat künde kelmidi. **22** Andin shabat künining muqeddeslikini saqlash üçün, men Lawiylarga: — Özünglarni paklanglar; andin kélip sépil derwazilirini béqinglar, dédim. — «I Xudayim, mushu ish yüzisidimni meni yad eyligeysen, Özüngning zor özgermes muhebbiting bilen meni ayighaysen!» **23** Shu künlerde men yene Ashdod, Ammon we Moab qizlirini xotunluqqa alghan bezi Yehudalarni bayqidim. **24** Ularning perzentlirining yerimi Ashdodche sözleydiken (we yaki yuqirqi ellerning birining tilida sözleydighan) we Yehudiy tilida shözliyelmeydiken. **25** Men ularni [soqushup] eyiblidim, ularni qarghidim, bir nechchisini urup chach-saqqallirini yuldum, Xudaning nami bilen qesem ichküüp: — Silerning qizlirlarini ularning oghullirigha bermeyisiler, oghullirlarghimu, özünglarghimu ulardin qiz almaysiler! **26** Israil padishahi Sulayman mushundaq ishlarda gunah sadir qilghan emesmu? Nurghun eller arisida uninggha oxshash héchqandaq padishah yoq idi; u öz Xudasi teripidin söyülgen, Xuda uni pütkül Israil üstige padishah qilip tikligen bolsimu, lékin hetta unimu yat ellik ayallar azdurup gunahqa patquzghan. **27** Emdi silerning gépinglarga kirip bundaq chong rezillik qilip, yat ellik qizlarni élip Xudayimizgha wapasizliq qilimizmu?

— dédim. **28** Bash kahin Eliyashibning newrisi, Yoyadaning oghulliridin biri Horonluq Sanballatning küy'oghli idi; men uni yénimdin qoghliwettim. **29** — «I Xudayim, Sen ularni yadingda tutqaysen, chünki ular kahinliqqa dagh tegkügüchiler, kahinliq hem Lawiylargha tewe ehdimu bulghighuchilardur!». **30** Shuning bilen men ularni yat elliklarning bulghashliridin néri qilip paklandurdum we kahinlar bilen Lawiylarning wezipilirinimu [yéngiwashtin] belgilep, herkimni özining ishigha ige qildim. **31** Men yene öz waqtida otun-yaghach élip kélinishi we deslepki hosulni yetküzüp turushqimu adem orunlashturdum. «Ah Xudayim, méni yadingda tutup, manga shapaet kórsetkeysen!».

Ester

1 Ahashwérosh (Hindistandin Hebeshtan'ghiche bir yüz yigirme yette ölkige hökümraniq qilgan Ahashwérosh)ning texttiki künliride shundaq bir weqe boldi: — **2** Shu künlerde, u padishah Ahashwérosh Shushan qel'esidiki shahane textide olturghinida, **3** u seltenet sürüp üçinchi yili barliq emirliri we beg-hakimlirigha ziyapet berdi; Pars we Médianing qoshuni, shuningdek herqaysi ölkilerning ésilzadiliri we beglirining hemmisi uning huzurigha hazir boldi. **4** U seltenitining bayliqining shanu-shewkiti we heywitining katta julasini köp künler, yeni bir yüz seksen kün körgezme qildi. **5** Bu künler ötüp ketkenden keyin padishah yene Shushan qel'esidiki barliq xelqeq chong-kichik démey, ordining charbéghidiki hoylida yette kün ziyapet berdi. **6** U yer aq we kök kendir yiptin toqulghan perdiler bilen bézelgen bolup, bu perdiler mermer tash tüwrüklerge békitilgen kümüş halqilargha aq renglik kendir yip we sösün yungluq shoynilar bilen ésilghanidi; aq qashtash we aq mermer tashlar, sedep we qara mermer tashlar yatquzulghan meydan üstige altun-kümüştin yasalghan diwanlar qoyulghanidi. **7** Ichimlikler altun jamlarda tutup ichiletti; jamlar bir-birige oxshimaytti; shahane mey-sharablar padishahning seltenitige yarisha mol idi. **8** Sharab ichish qaidisi boyiche, zorlashqa ruxset qilinmaytti; chunki padishah ordidiki barliq ghojidarlarga, herkimning ichishi öz xahishi boyiche bolsun, dep békitip bergeni. **9** Xanish Washtimu padishah Ahashwéroshning ordisida ayallar üçün ziyapet berdi. **10** Yettinchi künü Ahashwérosh padishah sharabtin keypi chagh bolghinida, aldida xizmitide turghan Mehuman, Bizta, Harbona, Bigta, Abagta, Zétar, Karkas dégen yette heremaghisini **11** xanish Washtining puqralar we emirlerning aldida güzelligini körsetsun dep, uni xanishliq tajini kiyip kélishe charqirghili ewetti; chunki u tolimu chirayliq idi. **12** Lékin heremaghiliri xanish Washtigha padishahning emrini yetküzgende, u kélisni ret qildi; shuning bilen padishah intayin ghezeplinip, uning qehri örlidi. **13** Shu waqitlarda padishahning ishliri toghruluq qanun-ehkamlarni pishshiq bilgenlerdin meslihet sorash aditi bar idi; shunga padishah weziyetni pishshiq chüshinidighan danishmenlerdin soridi **14** (u chaghda danishmenlerdin uning yénida Karshina, Shétar, Admata, Tarshish, Meres, Marséna, Memukan qatarliq yette Pars bilen Médianing emirliri bar idi; ular daim padishah bilen körüşüp turatti, padishahliqta ular aldinqi qatarda turatti). **15** Padishah ularidin: — Xanish Washti menki padishah Ahashwéroshning heremaghilar arqiliq yetküzgen emrim boyiche ish qilmighini üçün uni qanun boyiche qandaq bir terep qilish kérek? — dep soridi. **16** Memukan padishah we emirlerning aldida jawap berip: — Xanish Washti aliylirining zitigha tégipla qalmay, belki padishahimiz Ahashwéroshning herqaysi ölkiliridiki barliq emirler we barliq puqralarningmu zitigha tegdi. **17** Chunki xanishning shu qilghini barliq ayallarning quliqigha yetse, ular «Padishah Ahashwérosh: «Xanishi Washtini yéningha élip kélinglar» dep emr qilsa, u kelmeptu!» dep öz erlirini mensitmeydighan qilip qoyidu.

18 Pars we Médiadiki melike-xanimlar xanishning bu ishini anglap, bügünla padishahning barliq beg-emirlirige shuninggha oxshash deydighan bolidu, shuning bilen mensitmeslik we xapiliq züzümeydu. **19** Padishahningha muwapiq körünse, aliyliridin mundaq bir yarliq chüshürülsun, shuningdek u Parslar we Médialarning menggü özgertilmeydighan qanun-belgilimiliri ichige pütülgeyki, Washti ikkinchi padishah Ahashwéroshning huzurigha kelmige; uning xanishliq mertiwisi uningdin yaxshi birsige bérilgey. **20** Aliylirining jakarlighan yarliqi pütün seltenitige yétip anglan'ghan haman (uning seltenitining zémini bipayan bolsimu), ayallarning herbiri öz érige, meyli chong bolsun kichik bolsun ulargha hörmét qilidighan bolidu, — dédi. **21** Memukaning bu gépi padishah bilen emirlirini xush qildi; padishah uning gépi boyiche ish kördi. **22** U padishahning barliq ölkilirige, herbir ölgige öz yézici bilen, herqaysi el-milletke öz tili bilen xetlerni ewetip: «Herbir er kishi öz ailisi ichide xojayin bolsun, shundaqla öz ana tili bilen sözlisun» dégen emrni chüshürdi.

2 Bu ishlar ötüp, padishah Ahashwéroshning ghezipi bésilghanda, u Washtini séghinip, uning qilghinini hem uning üstidin chiqirilghan yarliqi heqqide eslep oylinip qaldi. **2** Shu sewebtin padishahning xizmitide turghan ghojidarlar uninggha: — Aliyliri üçün sahibjamal yash qizlarni izdep tépik keltürgey; **3** aliyliri padishahliqidiki herqaysi ölkilerde barliq güzel qizlarni yighip, Shushan qel'esidiki heremsaraygha keltürüşke emeldarlarni teyin'gey; qizlar ordidiki qiz-ayallargha mes'ul bolghan heremaghisi Hégayning qoligha tapshurulghay; ulargha kéreklik upa-englikler teminlen'gey. **4** Aliylirini söyündürgen qiz Washtining ornini bésip xanish bolsun, dédi. Bu gep padishahni xush qildi we u shundaq qildi. **5** Shushan qel'eside Binyamin qebilisidin, Kishning ewrisi, Shimeyding newrisi, Yairning oghli Mordikay isimlik bir Yehudiy bar idi **6** (Kish bolsa Babil padishahi Néboqadnesar Yehuda padishahi Yekoniyaq bilen bir top kishilerni tutqun qilip Yérusalémdin eketkende, ular bilen bille esir qilinip kétélgenedi). **7** Mordikay özining taghisining qizi Hadassahni (yeni Ester) béqip chong qilghanidi, chunki uning ata-anisi yoq idi. Bu qiz güzel, teqitürqi kélisken idi; ata-anisi ölüp ketken bolghachqa Mordikay uni öz qizi qatarida béqip chong qilghanidi. **8** Padishahning emri we yarliqi jakarlan'ghandin keyin nurgun qizlar Shushan qel'esige keltürölüp Hégayning qoligha tapshuruldi; shundaq boldiki, Estermu ordigha keltürölüp ordidiki qiz-ayallargha mes'ul bolghan Hégayning qoligha tapshuruldi. **9** Ester Hégaygha yaqqan bolup, u uninggha iltipat körsetti; u tézla uninggha upa-englik we tégishlik yémekliklerni teminlidi hem ordidin uninggha tallan'ghan yette kénizekni berdi; andin uni kénizekliri bilen heremsarayning eng ésil jayidin orun berdi. **10** Ester özining milliti we tégi-tektini héchkime éytmedi, chunki Mordikay uninggha buni ashkarilimasliqni tapilghanidi. **11** Mordikay Esterning hal-ehwalidin xewer tépish we uninggha qandaq muamile qilinidighanliqini bilish üçün, herkünü heremsarayning hoylisi aldida aylanip yüretti. **12** Qizlargha ait resmiyet boyiche, herbir qizning ordigha

kirip padishah Ahashwéros bilén bille bolush nōwítidin awwal, on ikki ay bedinini tazelishi kérek idi, chunki qizlarning «tazilinish künliri» mundaq yol bilén ada qilínatti: — alte ay murmekki méyi bilén, alte ay etir-englik we shundaqla qizlarning bedinini pakizlaydighan bashqa buyumlar bilén perdaz qilinishi kérek idi. **13** Qiz padishahning huzurigha kiridighan chaghda mundaq qaide bar idi: — Ordigha kirgende uning néme telipi bolsa, shular heremsaraydin uninggha bériletti. **14** Qiz axshimi kirip kētip, etisi etigende qaytip chiqqanda heremsarayning «ikkinchi bōlüm»ige qayturulup, toqal-kénizkelege mes'ul bolghan padishahning heremaghisi Shaashghazning qoligha tapshurulatti; padishah u qizgha amraq bolup qélip, ismini atap chaqirmighuche, u ikkinchi ordigha kirip padishah bilén bille bolmaytti. **15** Mordikayning taghisi Abixailning qizi Ester, yeni Mordikay öz qizi qilip béqiwalghan qizning padishah bilén bille bolushqa kirish nōwiti kelgende, u qizlarga mes'ul bolghan padishahning heremaghisi Hégay öziye teyyarlap bergen nersilerdin bashqa héchnersini telep qilmidi. Esterni kōrgenlerning hemmisi uni yaqturup qalatti. **16** Padishah Ahashwéros seltenet sürüp yettinchi yilining oninchi éyigha, yeni Tebet éyigha kelgende, Ester uning bilén bille bolushqa shahane ordigha bashlap kirildi. **17** Padishah Esterni bashqa barliq qizlardan yaxshi kōrüp qalghachqa, shundaqla Ester uning iltipati hem amraqliqigha érishken bolghachqa, padishah xanish tajini uning béshigha kiydürüp, uni Washtining ornigha xanish qilip tiklidi. **18** Andin padishah ózining barliq emirliri we beg-hakimlirigha Esterning izzet-hōrmiti üçün katta ziyapet berdi; u yene herqaysi ölkilerge baj-alwandin azad mezigil bolsun dep élan chiqardi hemde shahane bayliqliridin séxiyliq bilén in'amnlarni berdi. **19** Ikkinchi qétim qizlar shundaq yighilghan waqitta Mordikayning orda derwazisida olturidighan ornı bar bolghanidi **20** (Ester Mordikayning tapilighini boyiche, ózining milliti we tégi-tekini yenila bashqilargha éytmişghanidi; chunki Ester Mordikayning gépini ilgiri baqqan waqtida anglihandek anglaytti). **21** U künlérde, Mordikay orda derwazisidiki ornida olturghan waqtida, padishahning Bigtan we Teresh dégen ikki derwazien heremaghisi padishah Ahashwérosqa ghezeplinip, uninggha qol sélisni qestlewattqanidi. **22** Bu suyiquestni Mordikay sézip qélip, uni xanish Esterge éytti; Ester bu ishni Mordikayning namida padishahqa sōzlep berdi. **23** Bu ish sürüşte qiliniwidi, rast bolup chiqti we u ikkisi dargha ésilidi. Bu weqe padishahning kōz aldida tarix-tezkire kitabida pütüldi.

3 Bu ishlardin kéyin padishah Ahashwéros Agagiylardin bolghan Hammidataning oghli Hamanning mensipini östürdi; padishah uning ornini östürüp, ózi bilén bille ishleydighan barliq emirlerningkidin yuqiri qildi. **2** Padishah uning heqqide emr qilghachqa, orda derwazisida turghan padishahning barliq emeldarliri Hamanning aldida tezim qilip bash uratti; lékin Mordikay bolsa Haman'gha ne tezim qilmidi, ne bash urmidi. **3** Orda derwazisida turghan padishahning xizmetkarliri Mordikaydin: — Silı nēmishqa padishahning emrige xilapliq qilidila? — dep soraytti. **4** Shundaq boldiki, ular her küni nesihat

qilishqan bolsimu, u qulaq salmighandin kéyin, ular: — Qéni, Mordikayning qilghan bu ishigha yol qoyulmdu-yoq, bir kōreylichu, dep buni Haman'gha éytti; chunki u ulargha ózining Yehudiy ikenlikini éytqanidi. **5** Haman Mordikayning öziye bash urup tezim qilmighanliqini kōrüp qattiq ghezeplendi. **6** Lékin u «Mordikayning üstige qol sélisni kichikkine bir ish» dep héسابlidi; chunki ular Mordikayning millitini uninggha dep qoyghanidi; shunga Haman Ahashwérosning pütkül padishahliqidiki Yehudiylarni, yeni Mordikayning xelqini biraqla yoqitish yolini izdep yürdi. **7** Padishah Ahashwérosning on ikkinchi yili birinchi ayda, yeni Nisan éyida, birsi Hamanning aldida [qutluq] ay-künni békítish üçün her kün, her ay boyiche «pur», yeni chek tashliwidi, on ikkinchi aygha, yeni «Adar éyi»gha chiqti. **8** Haman padishah Ahashwérosqa: — Padishahliqlirining herqaysi ölkiliridiki el-milletler arisida chéchélip yashawatqan bir xelq bar; ularning qanun-belgilimiliri bashqa xelqlerningkiye oxshimaydu; ular aliylirining qanun-belgilimilirigimu boysunmaydu; shunga ularning yashishigha yol qoyush aliylirigha héch payda yetküzmeypdu. **9** Eger padishahimgha layiq kōrünse, ularni yoqitish toghruluq yarliq pütüp chüshürgeyla; mana men öz yénimdin on ming talant kümüşni aliylirining xezinilirige sélis üçün padishahliqning ishirliri bashquridighan xadimlarning qoligha tapshurimen, dédi. **10** Shuning bilén padishah ózining barmiqidin üzükni siyrip chiqrip, Yehudiylarning reqibi, Agagi Hammidataning oghli Haman'gha bérıp: **11** — Shu kümüşlerni özüngge in'am qildim, u xelqimu sanga tapshurdum, ularni qandaq qilishni xalisang, shundaq qil! — dédi. **12** Andin birinchi ayning on üçinchi küni padishahning mirziliri chaqirılıp, yarliq Hamanning barliq tapilighini boyiche pütüldi; u herqaysi ölkilerge öz yézıqida, herqaysi el-milletke öz tilida yazdurulup, herbir ölkilerning waliylirigha, herbir el-milletning emirlirige ewetildi; yarliq padishah Ahashwérosning namida pütülgen bolup, uning üzük mōhürı bilén péchetlendi. **13** Yarliq mektupliri chaparmenlerning qoli bilén padishahliqning herqaysi ölkilirige yetküzildi; uningda bir kün ichide — On ikkinchi ayning, yeni Adar éyining on üçinchi küni qéri-yash, balılar we ayallar démey, barliq Yehudiylarni qoymay qirip, öltürüp, nesli qurutuwétilsun, ularning mal-mülki olja qilinsun, déyilgenidi. **14** Shu yarliq herbir ölkide jakarlinish üçün, shundaqla shu küni herbir xelq shundaq qilishqa teyyar bolup turushi üçün, mektupning kōchürme nusxiliri herbir el-milletke élan qilinmaqchi boldi. **15** Chaparmenler padishahning emri boyiche derhal yolgha chiqti; yarliq Shushan qel'esining ózidimu élan qilindi. Bu chaghda padishah Haman bilén sharab ichishke olturghanidi. Lékin Shushan shehiridikiler dekke-dükkige chömüp kétishti.

4 Mordikay boluwatqan ishlardin xewer tapqandin kéyin éginlirini yirtip, üstige bōz artip, we usti-béshigha kül chéchip, sheherning otturisigha chiqip nahayiti qattiq we elemlik peryad kōtürdi. **2** U orda derwazisi aldigha kélip toxtap qaldı; chunki boz yépin'ghan herqandaq ademning orda derwazisidin kirishige ruxset yoq idi. **3** Padishahning emri we yarliq yetküzilgen herqaysi ölkilerde Yehudiylar arisida

qattiq nale-peryad k  t  r  ldi; ular roza tutup, k  z y  shi qilip, yigha-zar qildi; nurgun kishiler boz y  pinip k  lde   ghinap yetisht  . 4 Esterning xizmitide bolghan d  dekli ri we heremaghiliri bu ishni uninggha   ytiwidi, xanishning köngli intayin   ghir boldi; Mordikayning bozni tashlap, kiyiw  lishigha kiyim-k  chek chiqartip berdi, l  kin Mordikay qobul qilmidi. 5 Shuning bilen Ester   zining xizmitide bolushqa padishah teyinlep ewetken heremaghiliridin Hataq isimlik birini chaqirip, uni Mordikayning q  shigha b  rip, bu ishning zadi qandaq ish ikenlikini, n  me sewebtin boluwatqanliqini ting-tinglap k  lishke ewetti. 6 Shuning bilen Hataq orda derwazisi aldidiki meydan'gha k  lip Mordikay bilen k  r  shiti. 7 Mordikay b  shigha kelgen hemme ishni, Haman Yehudiylarning neslini qurutuw  tish   ch  n padishahning xezinilirige tapshurushqa wede qilghan kümüshning sanini qaldurmay   ytip berdi. 8 Mordikay yene Hataqqa Shushanda jakarlan'ghan, Yehudiylarni yoqitish toghrisidiki yarliqning k  ch  rmisini Esterning k  r  p b  qishigha yetküzüp b  rishke tapshurdi hemde uninggha Esterge ehwalni chüshendürüp, ordigha kirip padishah bilen körüshüp   z xelqi   ch  n padishahtin Ötünüp iltiya qilip b  qishqa   ndeshni tapilidi. 9 Hataq qaytip k  lip Mordikayning geplirini Esterge yetküzdi. 10 Ester Hataqqa Mordikaygha   ytidighan geplerni tapshurup, uni Mordikayning yénigha yene ewetti: — 11 «Padishahning barliq xizmetkarliri we herqaysi   lke xelqliri, meyli er bolsun ayal bolsun, chaqirtilmay turup ichki hoyligha, padishahning huzurigha   z meyliche kirse, padishah uninggha iltipat k  rsitip altun hasisini tenglep   l  mdin kechürüm qilmisa, undaqt   u kishige nisbeten b  shigha chüshidighan birla qanun-belgilime bardur: — u ölüm jazarini tartidu. Hazir m  ning padishah bilen körüshüshke chaqirtilmighinimgha ottuz k  n boldi». 12 Esterning s  zliri Mordikaygha yetk  z  l  widi, 13 Mordikay munu geplerni Esterge yetküzüshni hawale qildi: — «Sen könglüngde men oridda yashawatimen, shunga barliq bashqa Yehudiylardin bixeter bolup qutulimen, dep xiyal eylime. 14 Eger bu chaghda sen jim turuwalsang, Yehudiylargha bashqa tereptin medet we nijat chiqishi mumkin; l  kin u chaghda sen   z ata jemeting bilen qoshulup yoqitilisen. Kim bilsun, s  ning xanishliq mertiwisige   rishkining del b  g  nki mushundaq peyt   ch  n bolghanmu?». 15 Ester Mordikaygha mundaq dep jawab qayturdy: — 16 «Sen b  rip, Shushandiki barliq Yehudiylarni yighqin; méning   ch  n roza tutup,   ch k  che-k  nd  z h  ch yémenglar, h  ch ichmenglar; men hem d  deklimmu shundaq roza tutimiz. Andin k  yin men qanun'gha xilapliq qilip padishahning huzurigha kirimen, manga   l  m kelse,   ley!». 17 Shuning bilen Mordikay u yerdin k  tip, Esterning tapilighinidek qildi.

5   chinchi k  ni Ester shahane kiyimlirini kiyip, ordining ichkiriki hoylisigha kirip, padishahning   ylirining udulida turdi; padishah bolsa   z shahane   yidiki textide,   ydin derwazigha qarap olturatti. 2 Padishah xanish Esterning hoylida turghinini k  rdi; xanish uning neziride iltipat tappaqch, u qolidiki altun hasisini uninggha tenglidi. Ester aldigha k  lip shahane hasining uchigha qolini tegk  zdi. 3 Padishah uningdin: — I xanishim Ester, birer ishing barmidi? N  me teliping bar?

Hetta padishahliqimning y  rimini telep qilsangmu shu sanga b  rilidu, d  di. 4 — Eger ailylirigha layiq k  r  nse, padishahimning Hamanni   lip   zlige teyyarlaghan ziyapitimge daxil bolup qedem teshrip qilishlirini   t  nimen, — d  di Ester. 5 Padishah: — T  z b  rip Hamanni qichqirip k  linglar, Esterning d  ginidek qilinsun, — d  di. Shuning bilen padishah Hamanni   lip Ester teyyarlaghan ziyapetke bardı. 6 Dastixan   stide sharab ichiliwatqanda padishah Esterge: — N  me teliping bar? U sanga bérilidu; n  me iltijaying bar? Hetta padishahliqimning y  rimini telep qilsangmu shundaq qilinidu, d  di. 7 Ester uninggha jawab b  rip: — Méning telipim we iltijayim bolsa, — 8 Mubada men ailylirining neziride iltipatqa   rishken bolsam, shundaqla padishahimgha méning telimni ijabet qilish hem iltijayimni orundash muwapiq k  r  nse, ailylirining Hamanni birge   lip ete silerge teyyarlaydighan ziyapitimge yene bir q  tim daxil bolushlirini   t  nimen; ete men choqum padishahimning emri boyiche ish qilimen, — d  di. 9 Shu k  ni Haman k  nglide yayrap, xushal-xuram qaytip chiqti; l  kin Mordikayning orda derwazisida uning aldida ne ornidin qopmay ne midirilmay olturghanlikni k  rgende, köngli uninggha qattiq q  hr-ghezepke taldi. 10 L  kin Haman ghezipini b  siw  lip,   yige keldi-de, dost-aghinilirini we xotuni Zereshtni chaqirtip, 11 özining bayliqlirining shan-sheripi, perzentlirining köplüki, shundaqla padishahning özini qandaq östürüp barliq h  rmet-izzetke sazawer qilghanliqi, özini qandaq qilip padishahning hemme emirliri we emeldarliridin üstün mertiwige ige qilghanliqi toghrisida bir-birlep sözlep ketti. 12 Haman yene: — Silerge d  sem, xanish Ester m  ningdin bashqa m  hman chillimay, peqet padishah bilen ikkimiznila   zi teyyarlaghan ziyapetke chillighanidi, etimu m  ni padishah bilen bille   zi [teyyarleydighan ziyapetke] chillidi. 13 Shughinisi, orda derwazisida olturghan hğliqi Mordikay d  gen Yehudiyni k  nginimde, bularning hemmisi manga tolimu menisiz tuyulidu, d  di. 14 Andin ayali Zeresht we barliq dost-aghiniliri uninggha jawab b  rip: — Ellik gez   gizliktiki dardin birni teyyarlap, ete etigende padishahtin Mordikayni dargha   shishni telep qilsila bolmidimu, shuningdin k  yin xushal yayrigghan halda padishah bilen bille ziyapetke baridila, d  yishtı. Bu gep Hamanni xush qiliwetti, shuning bilen u dar yasitip qoydi.

6 Shu k  ni k  chisi padishahning uyqusı q  chip, tarix-tezkirinamini ekeld  rdi we bular uning aldida oqup b  rildi. 2 Bir yerde: «Padishahning Bigtana, Teresh deydighan orda derwazisini baqidighan ikki heremaghisi bar idi, ular padishah Ahashw  roshqa qol s  lishqa qestligende, Mordikay bu ishni pash qilip xewer yetküzgen, dep pütülgenidi. 3 Padishah: — Bu ish   ch  n Mordikaygha qandaq nam-sh  hret we izmet-ikram nail qilindi? — dep soridi. — U h  ch n  mige   rishmıdi, — dep jawab b  rishti padishahning y  nidiki xizmette bolghan ghulamli ri. 4 — Orda hoylisida kim bar? — dep soridi padishah. Bu chaghda Haman padishahtin Mordikayni   zi teyyarlap qoyghan dargha   shishni telep qilghili k  lip, ordining tashqirıqi hoylisigha kirgenidi. 5 — Mana, Haman hoylida turidu, — d  yishtı padishahning ghulamli ri uninggha. — Kirsun, — d  di padishah. 6 Haman kiriwidi, padishah uningdin: — Padishah izzet-

hōrmitini qilishni yaxshi kōrgen kishige nēme ishlarni qilishi kērek? — dep soriwidi, Haman kōnglide: «Padishah izzet-hōrmitini qilishni yaxshi kōrgen kishi mēningdin bashqa yene kim bolatti?» — dep oyildi-de 7 padishahqa: — Padishah izzet-hōrmitini qilishni yaxshi kōrgen kishige 8 padishahim daim kiyidighan shahane kiyim-kēchek we daim minidighan arghimaq, yeni bēshigha shahane taj-belge taqalghan arghimaq ēlip kēlinip, 9 shahane kiyim bilen arghimaqni padishahning eng muhterem emirliridin birige tutquzsun, u kiyimni padishahim izzet-hōrmitini qilishni yaxshi kōrgen kishige kiygüzüp we uni arghimaqqa mindürüp sheher meydan-kochilirini aylandursun we uning aldida: «Qaranglar! Padishah izzet-hōrmitini qilishni yaxshi kōrgen kishige mushundaq muamile qilinidu!» dep jakarlap mangsun, — dēdi. 10 Shuning bilen padishah Haman'gha: — Téz bērip dēginingdek shahane kiyim bilen arghimaqni epkel, orda derwazisining aldida olturghan awu Yehudiy Mordikaygha del sözüngdek qilghin; séning dēgenliringning birersimu kem bolup qalmisun! — dēdi. 11 Shundaq qilip Haman shahane kiyim bilen arghimaqni ekēlip, aldi bilen Mordikaygha shahane kiyimni kiygüzdi, andin uni arghimaqqa mindürüp, sheher meydan-kochilirini aylandurdi we uning aldida: — «Mana, padishah izzet-hōrmitini qilishni yaxshi kōrgen kishige mushundaq muamile qilinidu!» dep jakarlap mangdi. 12 Mordikay yenila orda derwazisining aldigha qaytip bardı; Haman bolsa ghem-qayghugha pētip, bēshini chümkiğen halda aldirap-tēnep öz öyige qaytip ketti. 13 Haman xotuni Zereshe we barlıq dost-aghinilirige bēshigha kelgenlirining hemmisini ēytip berdi. Andin uning danishmenliri bilen xotuni Zereshe buni anglap uninggha: — Mordikayning aldida yēngilishqa bashlaptila; u eger Yehudiylarning neslidin bolsa, uni yēngelmeyla, eksiche sözsiz uning aldida meghlup bolidila, dēyishti. 14 Ular téxi Haman bilen sözlashiwatqan chēghida, padishahning heremaghiliri kēlip Hamanni Ester teyyarlıghan ziyapetke bērishqa aldiratti.

7 Shuning bilen padishah bilen Haman xanish Esterning ziyapitige daxil bolushqa keldi. 2 Padishah ikkinchi qētimliq ziyapet üstide sharab ichiliwatqanda Esterdin: — I xanish Ester, nēme teliping bar? U sanga ijabet qilinidu. Nēme iltimasıng bar? Hetta padishahliqimning yērimini iltimas qılsangmu shundaq qilinidu, — dēdi. 3 — Eger nezerliride iltipatqa ērishken bolsam, i aliyliri, we padishahimgha muwapiq kōrünse, mēning iltimasim öz jénimni ayighayla, shuningdek mēning telipim öz xelqimni saqlighayla; 4 chünki biz, yeni men we mēning xelqim birge yoqitilip, qirilip, neslimizdin qurutulushqa sētiwētilduq. Eger biz qul we dēdeklikke sētiwētilgen bolsaq, süküt qilghan bolattin; lēkin padishahimning tartidighan ziyininimu dushman tölep bērelmeytti, — dep jawap berdi Ester. 5 Padishah Ahashwērosh xanish Esterdin: — Bundaq qilishqa pētin'ghan kishi kim iken? U qeyerde?! — dep soridi. Ester jawaben: — 6 Bu dushman we zeherxende mana mushu rezil Haman! — dēwidi, Haman padishah bilen xanish aldida shu zamatla dekke-dükkiğe chüshti. 7 Shuning bilen padishah qehri-ghezepke kēlip ziyapet-sharab üstidin

turdi-de, charibaghqa chiqip ketti; Haman bolsa xanish Esterdin jénini tisheshke qaldi; chünki u padishahning öziğе jaza bermey qoymaydighan niyetke kelgenlikini kōrüp yetkenidi. 8 Padishah charibaghdin ziyapet-sharab dastixinigha qaytip kelginide Hamanning özini Ester yōlen'gen diwan'gha tashlighiniche turghinini kōrdi-de: — Qara, uning ordida mēning aldimdila xanishqa zorluq qilghiliwatqinini?! — dēwidi, bu söz padishahning aghzidin chiqishi bilenla ademler Hamanning bash-közini chümkep qoydi. 9 Padishahning aldida turuwatqan heremaghiliridin Harbona isimlik birsi: — Yene bir ish bar, mana, Haman aliylirining hayati üçün gep qilghan Mordikayni ēshish üçün, ellik gez igizlikte yasatqan dar teyyar turidu, u dar hazir mushu Hamanning hoylisida, dēwidi, padishah: — Hamanni uninggha ēsinglar! — dēdi. 10 Shuning bilen ular Hamanni u Mordikaygha teyyarlap qoyghan dargha asti; shuning bilen padishahning ghezipi bēsilidi.

8 Padishah Ahashwērosh shu kuni Yehudiylarning dushmani Hamanning öy-zéminini iltipat qilip xanish Esterge berdi; Mordikaymu padishahning huzurigha keltürildi, chünki Ester özining Mordikay bilen tugghan ikenlikini padishahqa dep bergenidi. 2 Padishah özining Hamandin qayturuwalghan üzükini chiqirip Mordikaygha berdi, Estermu Mordikayni Hamanning öy-jayini bashqurushqa qoydi. 3 Ester yene padishahning aldigha kēlip ayighigha yiqilip, köziğе yash alghan halda padishahdin Agagiylardin bolghan Haman keltürüp chiqqan balayi'apetni hem uning Yehudiylarni yoqitish suyiğestini bikar qilishni yēlinip ötündi. 4 Padishah altun hasisini Esterge tengliwidi, Ester ornidin qopup padishahning aldida turdi. 5 — Eger aliyliri maqul kōrse, eger men padishahning aldida iltipatqa ērishken bolsam, eger padishahim bu ishni toghra dep qarisa, shuningdek mendin memnun bolsa, yarlıq chüshürüp Agagiylardin Hammidataning oghli Haman yazghan mektuplarni, yeni padishahimning herqaysi ölkisidiki Yehudiylarni yoqitish toghrisidiki mektuplarni bikar qilidighan bir yarlıq yēzilishini tileyem. 6 Chünki men öz xelqimge chüshidighan bu balayi'apetke qandaqmu chidap qarap turalaymen? Öz tughqanlirimning yoqitilishigha qandaqmu chidap qarap turalaymen? — dēdi Ester padishahqa. 7 Padishah Ahashwērosh xanish Ester bilen Yehudiy Mordikaygha: — Mana, Haman Yehudiylargha ziyankeshlik qilmaqchi bolghachqa, men uning öy-zéminini Esterge berdim we uning özini ular dargha asti. 8 Emdi siler özünglarning toghra tapqini boyiche mēning namimda Yehudiylar üçün bir yarlıq yēzip, mēning üzük möhürümni bēsinglar; chünki padishahning namida yēzilghan, padishahning üzük möhüri bēsilghan yarlıqni hēchkim bikar qilalmaydu, dēdi. 9 Shu chaghda, üçinchi ayda, yeni Siwan ēyining yigirme üçinchi kuni, padishahning mirzilirining hemmisi chaqirip kēlinidi. Ular Mordikayning barlıq buyrughini boyiche yarlıq yazdi; yarlıq Yehudalarning ishi toghruluq Hindistandin Hebestshan'ghiche bir yüz yigirme yette ölkining waliylirigha, öлке bashliqi we beglirige yēzilghan bolup, mektuplar herqaysi ölkige öz yēziqi bilen, herqaysi el-milletlerge öz tili bilen, shundaqla Yehudiylargha öz yēziqi bilen, öz tilida pütülgenidi. 10 Mordikay yarlıqni padishah Ahashwēroshning namida yēzip, uninggha

padishahning üzük möhürini basti; yarliq mektuplarini padishahliqning atligliri bilan, yeni toparlarga, at qéchirlargha we tögilerge min'gen chewendazlar arqiliq herqaysi jaylarga yollidi. **11** Yarliqta: «Padishah herqaysi sheherlardiki Yehudiylarning uyushup, öz hayatini qoghdishigha, shundaqla özlirige dushmanlik qilidighan her millet we her qaysi ölkilerdiki küchlerni, jumladin ularning bala-chaqilirini qoymay yoqitishigha, qirishigha, neslini qurutushigha, shundaqla mal-mülkini olja qilishigha ijazet bérildi; **12** bu ish bir künde, yeni on ikkinchi ayning, yeni Adar éyining on üçinchi küni padishah Ashawéroshning herqaysi ölkiliride ija qilinsun» dep pütülgendi. **13** Yarliq herqaysi ölkige ewetilip, perman süpitide élan qilinsun, Yehudiylarning eshu küni dushmanliridin intiqam élishqa teyyarlinip qoyushi üçün yarliqning köchürülmisi herqaysi el-milletlerge uqturulsun, dep békittildi. **14** Shuning bilen chewendazlar toparlarga we qéchirlargha minip padishahning buyruqi boyiche jiddiy yolgha atlandi; yarliq Shushan qel'esidimu jakarlandi. **15** Mordikay kök we aq renglik shahane kiyim kiyip, bëshigha katta altun tajni taqap, sösün reng kendir yépinchini yépinip, padishahning huzuridin chiqti; Shushan sheherdiki xelq xushaliqqa chömüp tentene qilishti. **16** Yehudiylar yoruqluq, shad-xuramliq we izzet-ikramgha muyesser boldi. **17** Herqaysi öлке, herqaysi sheherlerde, padishahning emr-yarliqi yétip barghanlik yerlerde, Yehudiylar shad-xuramliqqa chömüp, ziyapet qilip mubarek bir künni ötküzishti; nurghun yerlik ahaliler özlirini Yehudiy déyishiwaldi; chünki Yehudiylardin qorqush wehimisi ularni bésiwalganidi.

9 On ikkinchi ay, yeni Adar éyining on üçinchi küni, padishahning emri bilen yarliqi ija qilinishqa az qalghan chaghda, yeni Yehudiylarning dushmanliri ularning üstidin ghalib kélishe ümid qilip kütken küni, eksiche Yehudiylarning öz dushmanlirining üstidin ghalib kélidighan künige aylinip ketti. **2** Yehudiylar padishah Ashawéroshning herqaysi ölkiliridiki özliri turushluq sheherlerde ulargha qest qilmaqchi bolghanlarga hujum qilish üçün yigilishqa bashlidi; héchkim ularning aldida turalmaytti; ulardin bolghan qorqunch herbir el-milletni basqanidi. **3** Herqaysi ölkilerdiki begler, waliylar, öлке bashliqliri, shundaqla padishahning ishliniri ija qilghuchilarning hemmisi Yehudiylarni qollidi; chünki Mordikaydin bolghan qorqunch ularni basqanidi. **4** Chünki Mordikay dégen kishi ordida intayin nopuzluq bolup, nam-shöhriti hemme ölkilerge tarqalghanidi; uning hoquqi barghanséri chongiyip kétiwatatti. **5** Shuning bilen Yehudiylar özlirining hemme dushmanlirini qilichlap, qirghin qilip yoqatti; özlirige öch bolghanlarga qandaq qilishni xalisa shundaq qildi. **6** Shushan qel'esidila Yehudiylar besh yüz ademni qetl qilip yoqatti. **7** Ular yene Parshandata, Dalfon, Aspata, **8** Porata, Adaliya, Aridata, **9** Parmashta, Arisay, Ariday we Wayizatani qetl qildi; **10** bu on adem Hammidataning newrisi, Yehudiylarning dushmani bolghan Hamanning oghli idi; lékin ular ularning mal-mülkini olja qilishqa qol salmidi. **11** Shu küni Shushan qel'eside qetl qilin'ghan adem sani padishahqa melum qilindi. **12** Padishah

xanish Esterge: — Yehudiylar Shushan qel'eside besh yüz ademni qetl qilip yoqitiptu, yene Hamanning on oghlini qetl qiptu; ular padishahning bashqa ölkiliride néme qildikin? Em-di néme iltimasining bar? U sanga bérilidu. Yene néme teliping bar? Umu beja eylinidu, — dédi. **13** — Aliylirigha muwapiq körinse, Shushandiki Yehudiylarning etimu bügünki yarliqta déyilgende ish qilishigha hemde Hamanning on oghlining [jesetlirini] dargha ésip qoyushqa ijazet bergeyla, dédi Ester. **14** Padishah shundaq qilishqa buyruq chüshürdi; yarliq Shushan qel'eside chiqirilghanda, kishiler Hamanning on oghlini dargha ésip qoyushti. **15** Adar éyining on tötinchi küni Shushandiki Yehudiylar yene yigilip üç yüz ademni öltürdi; lékin ularning mal-mülkini olja qilishqa qol salmidi. **16** Padishahning herqaysi bashqa ölkiliridiki qalghan Yehudiylar yigilip öz janlirini saqlashqa septe turup özlirige öch bolghanlardin jemi yetmish besh ming ademni öltürdi, emma ularning mal-mülkini olja qilishqa qol salmidi. Shuning bilen ular dushmanliridin qutulup aramliqqa muyesser boldi. **17** Bu Adar éyining on üçinchi künidiki ish idi; on tötinchi küni ular aram aldi, shu künni ziyapet bérp shadlinidighan kün qilip békitti. **18** Lékin Shushandiki Yehudiylar bolsa on üçinchi, on tötinchi künliri topliship jeng qildi; on beshinchi küni ular aram aldi, shu künni ziyapet bérp shadlinidighan kün qilip békitti. **19** Shu sewebtin sehradiki Yehudiylar, yeni yéza-qishlaqlarda turuwatqan Yehudiylar Adar éyining on tötinchi künni ziyapet bérp shadlinidighan mubarek kün békitip, bir-birige sowgha-salam bérishidighan boldi. **20** Mordikay bu weqelerni xatirilep hemde Ashawéroshning herqaysi ölkilirining yiraq-yéqin jaylirida turuwatqan barliq Yehudiylargha mektuplarni yollidi. **21** Shundaq qilip u ularning arisida heryili Adar éyining on töt, on beshinchi künni bayram qilip ötküzülsun dep békitti; **22** u bu ikki künni Yehudiylarning dushmanidin qutulup aramliqqa érishken küni süpitide, shu ayni ularning qayghu-hesriti shadliqqa, yigha-zarliri mubarek kün'ge aylan'ghan ay süpitide eslep, bu ikki künni ziyapet qilip shadlinidighan, köpchilik bir-birige salam-sowgha béridighan, kembeghellerge xeyr-éhsan qilidighan kün qilishqa buyrudi. **23** Shu sewebtin Yehudiylar deslep bashlighan shu [héytni] dawamlashturushqa we shuningdek Mordikayning ulargha yazghanlirininimu orunlaydighan'gha wede bérishti. **24** Chünki eslide barliq Yehudiylarning küshendisi bolghan Agagiy Hammidataning oghli Haman Yehudiylarni halak qilishni qestligen, shundaqla ularni neslidan qurutup yoqatmaqchi bolup «pur», yeni chek tashlighanidi. **25** Lékin bu ish padishahning quligigha yetkende, padishah mektuplarni yézip, Haman qestligen rezil ish, yeni uning Yehudiylarni qest qilghan ishi uning öz bëshigha yansun, dep yarliq chüshürdi; hem kishiler uni we uning oghullirini dargha asti. **26** Shunglashqa, kishiler «pur» (chek) dégen isim boyiche bu ikki künni «Purim bayrimi» dep atidi; shunga Yehudiylar eshu xette pütülgenliri boyiche, hem körgen, hem bashtin ötküzgenlirige asasen, **27** özliri, ewladliri hemde özliri bilen birleshken barliq kishilarning pütülgen ehkamni tutup, belgilen'gen waqitta eshu ikki künni her yili menggü üzüldürmey bayram qilishni qarar qildi, **28** shundaqla bu ikki kün herbir dewrde, herbir jemet-

ailide, herqaysi ölke, herqaysi sheherde xatirilinip tebriklnip tursun we «Purim bayrimi» bolidighan mushu künlerning tebriklinishi Yehudiy xelqi ichide menggü üzülp qalmisun, xatirilesh paaliyetliri ularning uruqnesli arisidinmu yoqap ketmisun, dep qarar qildi.

29 Andin Abixailning qizi, xanish Ester we Yehudiy Mordikay Yehudiylargha yazghan «Purim bayrimi» toghrisidiki shu ikkinchi xetni toluq hoquqi bilen tekitlep, yene bir xetni yollidi. **30** Mordikay xatirjemlik we heqiqetning sözlirini yetküzidighan mektuplarni Ahashwéroshning padishahliqidiki bir yüz yigirme yette ölkidiki barliq Yehudiylargha ewetip, **31** Shu «Purim» künliri belgilen'gen waqitlirida ötküzilsun, shuningdek Yehudiy Mordikay we xanish Esterning tapilighanliri boyiche, shundaqla ularning öz-özige we neslige békitkenliri boyiche eyni waqittiki tutulghan rozilar we kötürülgen nida-peryadlar eslep xatirilensun, dep tekitlidi. **32** Esterning yarliqi «Purim bayrimi»diki shu ishlarni békitip berdi; bu ish tarixnamighimu pütüldi.

10 Padishah Ahashwérosh quruqluq we déngiz aralliridiki ahalilerning hemmisige alwan töligüzetti. **2** Uning nopuz-heywiti we qudritini ayan qilghan barliq qilghan-etkenliri, shundaqla Mordikayning padishahning östürüshi bilen érishken katta shöhriti toghrisidiki tepsilatlar Média we Pars padishahlrining tarix-tezkiriliride pütülgen emesmu? **3** Chünki Yehudiy Mordikayning mertiwisi padishah Ahashwéroshtin kéyinla ikkinchi orunda turatti; u daim öz xelq-millitining bextini közlep, barliq neslidikilerge aman-ésenlik tilek sözlirini qilatti, Yehudiylarning arisida zor izzet-hörmet tépip, qérindashlrining qedirlishige érishkenidi.

Ayup

1 «Uz» dégen yurtta, Ayup isimlik bir adem yashighanidi. Bu adem bolsa qusursiz, durus, Xudadin qorqidighan, yamanliqtin özini yiraq tutidighan adem idi. **2** Uningdin yette oghul we üç qiz tughuldi. **3** Uning yette ming qoy, üç ming töge, besh yüz jüp kala, besh yüz mada éshek qatarliq mal-mülki bar idi. Uning malayliri bek köp idi; u sherqliqler ichide hemmidin ulugh idi. **4** Uning oghulliri nöwet boyiche békitken künde öz öyide bashqilar üçhün dastixan sélip ziyapet qilatti. Bu künlérde ular adem ewetip üç singlisini ular bilen bille tamaqlinishqa chaqirittatti. **5** Ularning shu ziyapet künliri ayaghlisli bilen Ayup adem ewetip ularni Xuda aldida paklinishqa orunlashturatti. U tang seherde ornidin turup ularning sanigha asasen köydürme qurbanliqlarni qilatti. Chünki Ayup: «Balilirim gunah qilip qoyup, könglide Xudagha bihörmétlik qilip qoyamdikin» dep oylaytti. Ayup herdaim ene shundaq qilip turatti. **6** Bir küni, Xudaning oghulliri Perwerdigarning huzurigha hazir boldi. Sheytanmu ularning arisigha kiriwaldi. **7** Perwerdigar Sheytandin: — Nedin kelding? — dep soridi. Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Yer yüzini kézip paylap, uyaq-buyaqlarni aylinip chörgilep keldim, — dedi. **8** Perwerdigar uninggha: — Méning qulum Ayupqa diqqet qilghansen? Yer yüzide uningdek mukemmel, durus, Xudadin qorqidighan hem yamanliqtin yiraq turidighan adem yoq. Meyli sen Méni uni bikardin-bikar yutuwetishke dewet qilghan bolsangmu, u yenila sadaqetlikide ching turuwatidu, — dedi. **4** Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Her adem öz jénini dep térisini bérishkimu razi bolidu, hetta hemme némisinimu bérishke teyyardur. **5** Biraq Sen hazir qolungni sozup uning söngék-etlirige tegsens, u Sendin yüz örüp tillimisa [Sheytan bolmay kétey]! — dedi. **6** Perwerdigar Sheytan'gha: — Mana, u hazir séning qolungda turuwatidu! Biraq uning jénigha tegme! — dedi. **7** Shundaq qilip Sheytan Perwerdigarning huzuridin chiqip, Ayupning bedinini tapinidin béshighiche intayin azabliq hürrek-hürrek yarilar bilen toshquziwetti. **8** Ayup bolsa bedinini tatilash-ghirdash üçhün bir sapal parchisini qoligha élip, küllükke kirip olturdi. **9** Ayali uninggha: — Ejebe sen téxiche öz sadaqetlikingde ching turuwatamsen? Xudani qargha, ölüpla tügeshl! — dedi. **10** Lékin Ayup uninggha: — Sen hamaqet ayallardek gep qiliwatisen. Biz Xudaning yaxshiliqini qobul qilghanikenmiz, ejeba uningdin kelgen külpetnimu qobul qilishimiz kérek emesmu? — dedi. Ishlarda Ayup éghizda héchqandaq gunah ötküzmedi. **11** Ayupning dostliridin üçheylen uninggha chüshken külpettin xewedar boldi. Ular, yeni Témanliq Élifaz, Shuxaliq Bildad we Naamatliq Zofar dégen kishiler bolup, öz yurtliridin chiqip, Ayupqa hédsdahlıq bildürüş hem teselli bérish üçhün uning yénigha bérishqa bille kélishkenidi. **12** Ular kélip yiraqtinla uninggha qariwidi, uni toniyalmay qaldi-de, awazlirini köttürüp yighlap tashlidi. Herbiri öz tonlirini yirtiwetip, topa-changlarni asman'gha étip öz bashlirigha chéchiشتi. **13** Ular uning bilen bille daq yerde yette kéche-kündüz olturdi, uninggha héchkim gep qilmidi; chünki ular uning derd-eliminining intayin azabliq ikenlikini körtip yetkenidi.

3 [Yette kündin] kéyin, Ayup éghiz échip [ehwaligha qarita] özining körüwatqan künige lenet oqup mundaq dedi: — **3** «Men tughulghan ashu kün bolmighan bolsa boptiken! «Oghul bala apiride boldi!» déyilgen shu kéche bolmighan bolsa boptiken! **4** Shu künni zulmet qaplighan bolsa boptiken! Ershte turghan Tengri köz aldidin shu künni yoqitiwetken bolsa boptiken,

yashlarni öltürüwetti; yalghuz menla qutulup qaldim, silige xewer yetküzüshke nésip boldum, — dedi. **20** Ayup bolsa buni anglap ornidin des turup, tonini yirtip, chéchini chüshürüwetip, özini yerge tashlap Xudagha ibadet qildi: — **21** Men apamning qorsiqidin yalingach chüshken, u yergimu yalingach qaytimen; hemmini Perwerdigar [manga] bergen, emdi Perwerdigar [menden] élip ketti; Perwerdigarning namigha teshekkür-medhiye qayturulsun! — dedi. **22** Bularning hemmiside Ayup gunah qilmidi we yaki Xudani héchqandaq nalayiqliq bilen eyiblimidi.

2 Yene bir küni, Xudaning oghulliri Perwerdigarning huzurigha hazir bolushqa keldi. Sheytanmu ularning arisigha kiriwaldi. **2** Perwerdigar Sheytandin: — Nedin kelding? — dep soridi. Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Yer yüzini kézip paylap, uyaq-buyaqlarni aylinip chörgilep keldim, — dedi. **3** Perwerdigar uninggha: — Méning qulum Ayupqa diqqet qilghansen? Yer yüzide uningdek mukemmel, durus, Xudadin qorqidighan hem yamanliqtin yiraq turidighan adem yoq. Meyli sen Méni uni bikardin-bikar yutuwetishke dewet qilghan bolsangmu, u yenila sadaqetlikide ching turuwatidu, — dedi. **4** Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Her adem öz jénini dep térisini bérishkimu razi bolidu, hetta hemme némisinimu bérishke teyyardur. **5** Biraq Sen hazir qolungni sozup uning söngék-etlirige tegsens, u Sendin yüz örüp tillimisa [Sheytan bolmay kétey]! — dedi. **6** Perwerdigar Sheytan'gha: — Mana, u hazir séning qolungda turuwatidu! Biraq uning jénigha tegme! — dedi. **7** Shundaq qilip Sheytan Perwerdigarning huzuridin chiqip, Ayupning bedinini tapinidin béshighiche intayin azabliq hürrek-hürrek yarilar bilen toshquziwetti. **8** Ayup bolsa bedinini tatilash-ghirdash üçhün bir sapal parchisini qoligha élip, küllükke kirip olturdi. **9** Ayali uninggha: — Ejebe sen téxiche öz sadaqetlikingde ching turuwatamsen? Xudani qargha, ölüpla tügeshl! — dedi. **10** Lékin Ayup uninggha: — Sen hamaqet ayallardek gep qiliwatisen. Biz Xudaning yaxshiliqini qobul qilghanikenmiz, ejeba uningdin kelgen külpetnimu qobul qilishimiz kérek emesmu? — dedi. Ishlarda Ayup éghizda héchqandaq gunah ötküzmedi. **11** Ayupning dostliridin üçheylen uninggha chüshken külpettin xewedar boldi. Ular, yeni Témanliq Élifaz, Shuxaliq Bildad we Naamatliq Zofar dégen kishiler bolup, öz yurtliridin chiqip, Ayupqa hédsdahlıq bildürüş hem teselli bérish üçhün uning yénigha bérishqa bille kélishkenidi. **12** Ular kélip yiraqtinla uninggha qariwidi, uni toniyalmay qaldi-de, awazlirini köttürüp yighlap tashlidi. Herbiri öz tonlirini yirtiwetip, topa-changlarni asman'gha étip öz bashlirigha chéchiشتi. **13** Ular uning bilen bille daq yerde yette kéche-kündüz olturdi, uninggha héchkim gep qilmidi; chünki ular uning derd-eliminining intayin azabliq ikenlikini körtip yetkenidi.

3 [Yette kündin] kéyin, Ayup éghiz échip [ehwaligha qarita] özining körüwatqan künige lenet oqup mundaq dedi: — **3** «Men tughulghan ashu kün bolmighan bolsa boptiken! «Oghul bala apiride boldi!» déyilgen shu kéche bolmighan bolsa boptiken! **4** Shu künni zulmet qaplighan bolsa boptiken! Ershte turghan Tengri köz aldidin shu künni yoqitiwetken bolsa boptiken,

Quyash nuri uning üstige chüshürülmise boptiken! **5** Shu künni qarangghuluq hem ölümning köleγγgisi öz qoynigha alsa boptiken! Bulutlar uni yutup ketse boptiken, Shu künni kün qarangghulatquchilar qorqitip ketküziwetken bolsa boptiken! **6** Shu kechni — Zulmet tutup ketse boptiken; Shu kün yil ichidiki [bashqa] künler bilen bille shatlanmisa boptiken! Shu kün aynning bir küni bolup sanalmisa boptiken! **7** Mana, shu kéchide tughut bolmisa boptiken! U kéchide héchqandaq shad-xuramliq awaz yangrimisa boptiken! **8** Künlerge lenet qilghuchilar shu kün'ge lenet qilsa boptiken! Léwiatanni qozghashqa pétinalaydighanlar shu kün'ge lenet qilsa boptiken! **9** Shu kün tang seherdiki yultuzlar qarangghulashsa boptiken! U kün quyash nurini bihude kütse boptiken! Shu kün sübhining qapaqlirining échilishini bihude kütse boptiken! **10** Chünki shu kün méni kötürgen baliyattuning ishiklirini etmigen, Méning közlirinni derd-elemni körelmes qilmighan. **11** Ah, némishqa anamning qorsiqidin chüshüpla ölüp ketmigendimen?! Némishqa qorsaqtin chiqqandila nepestin qalmighandimen? **12** Némishqa méni qobul qilidighan éteklar bolghandu? Némishqa méni émitidighan emcekler bolghandu? **13** Mushular bolmighan bolsa, undaqta men menggü tinch yétip qalattim, Menggülik uyqugha ketken bolattim, shu chaghda aram tapqan bolattim. **14** Shu chaghda özliri üçhünla xilwet joylarga mazar salghan yer yüzidiki padishahlar hem meslihetchiler bilen, **15** Yaki altun yighqan, Öyliri kümüşke tolghan beg-shahzadiler bilen bolattim; **16** Qorsaqtin mezzilsiz chüshüp ketken yoshurun balidek, Nurni körmey chachrap ketken balidek hayat kechürmigen bolattim. **17** Ashu yerde reziller awarichilikdin xali bolidu, Ashu yerde halidin ketkenler aram tapidu; **18** Ashu yerde esirler rahette jem bolidu, Ular ézgüchilerning awazini anglimaydu; **19** Ghériblarmu hem ulughlarmu ashu yerde turidu, Qol bolsa xojayinidin azad bolidu. **20** Japa tartquchigha néme dep nur bérilidu? Némishqa derd-elemge chömgenlerge hayat bérilidu? **21** Ular teshnaliq bilen ölümni kütidu, Biraq u kelmeydu; Ular ölümni yoshurun göherni kézip izdigendinmu ewzel bilidu, **22** Ular görni tapqanda zor xushal bolup, Shad-xuramliqqa chömidu. **23** Öz yoli éniqsiz ademge, Yeni Tengrining tosiqi sélin'ghan ademge némishqa [nur we hayat] bérilidu? **24** Shunga tamiqimning ornigha nalilirim kélidu; Méning qattiq peryadlirim sharqiratmidek sharqiraydu. **25** Chünki men del qorqqan wehshet öz béshimgha chüshit; Men del qorqidighan ish manga keldi. **26** Mende héch aramliq yoqtur! Hem héch xatirjem emesmen! Héch tinch-amanliqim yoqtur! Biraq parakendichilik haman üstümge chüshmekte!».

4 Témanliq Élifaz jawaben mundaq dédi: — **2** «Birsi sen bilen sözleshmekchi bolsa, éghir alamsen? Biraq kim aghzigha kelgen gepni yutuwalaydu? **3** Qara, sen köp ademlerge telim-terbiye bergen adamsen, Sen jansiz qollargha küch bergensen, **4** Sözliring deldengship aran mangidighanlarni righbetlendürgen, Tizliri pükülgenlerni yöligen. **5** Biraq hazir nöwet sanga keldi, Shuningliq bilen halingdin ketting, Balayi'apet sanga tégishi bilen, Sen alaqqade bolup ketting. **6** Ixlasmenliking tayananching bolup kelmigenmu?

Yolliringdiki durusluq ümidningning asasi emesmidi? **7** Ésingge al, kim bigunah turup weyran bolup baqqan? Duruslarning hayati nede yüzilüp qalghan? **8** Men körginimdek, gunah bilen yer aghdurup awarichilik térigghanlar, Oxshashla hosul alidu. **9** Tengrining bir nepisi bilenla ular gumran bolidu, Uning ghezziping partilishi bilen ular yoqilip kétidu. **10** Shirning hörkireshliri, Hem esheddiy shirning awazi [bar bolsimu], Shir arslanlirining chishliri sundurulidu; **11** Batur shir bolsa ow tapalmay yoqilishqa yüzlinidu, Chishi shirning küchükliri chéchilip kétidu. **12** — Mana, manga bir söz ghayibane keldi, Quliqingha bir shiwirighan awaz kirdi, **13** Tün kéchidiki ghayibane körünüshlerdin chiqqan oylarda, Ademlerni chongqur uyqu basqanda, **14** Qorqunch we titrekmu méni basti, Söngék-söngéklirimni titritiwetti; **15** Köz aldimdin bir roh ötüp ketti; Bedinimdiki tüklirim hürpiyip ketti. **16** U roh ornida midirilmay turdi, biraq turqini körelmidim; Köz aldima bir gewde turup; Shiwirighan bir awaz anglandi: — **17** «Insan balisi Tengridin heqqani bolalamdu? Adem öz Yaratquchisidin pak bolalamdu? **18** Mana, U Öz qullirigha ishenmigen, Hetta perishtilirimni «Nadanliq qilghan!» dep eyibligen yerde, **19** Uli topilardin bolghan insanlar, Laydin yasalghan öylerde turghuchilar qandaq bolar!? Ular perwanidinmu asanla yanjilidu! **20** Ular tang bilen kech ariliqida kukum-talqan bolidu; Ular héchkim nezirige almighan halda menggüye yoqilidu. **21** Ularning chédir tanisi yulup tashlan'ghan'ghu? Ular héch danaliqqa téxi érishmeyla ölüp kétidu!».

5 Qéni, iltija qilip baq, sanga jawab qilghuchi barmikin? Muqeddeslerning qaysisidin panah tileysen? **2** Chünki exmeqning achchiqi özini öltüridu, Qehri nadanning jénigha zamin bolidu. **3** Men öz közim bilen exmeqning yiltiz tartqanliqini körgenmen; Lékin shu haman uning makanini «Lenetke uchraydu!» dep bildim, **4** Uning baliliri amanliqtin yiraqtur; Ular sheher derwazisida sot qilin'ghanda basturuldu; Ulargha héchkim himayichi bolmaydu. **5** Uning hosulini achlar yep tügitidu; Ular hetta tiken arisida qalghanlirimni élip tügitidu; Qiltaqchimu uning mal-mülklirini yutuwélishqa teyyar turidu. **6** Chünki awarichilik ezeldin topidin ünüp chiqmaydu, Külpetmu yerdin ösüp chiqqanmu emes. **7** Biraq uchqun yuqirigha uchidighandek, Insan külpet tartishqa tugulghandur. **8** Ornungda men bolsam, Tengrighila murajiet qilattim, Men ishimni Xudayimghila tapshuriwétettim. **9** U hésabsiz karametlerni, Sanaqsiz möjizlerni yaritidu. **10** U yerge yamghur teqdim qilidu; U dala üstige su ewetip béridu. **11** U pes orunda turidighanlarning meritiwisini üstün qilidu; Matem tutqanlar amanliqqa kötürülidu. **12** U hiyligerlerning niyetlirini bikar qiliwétidu, Netijide ular ishini pütürelmeydu. **13** U mekklarlarni öz hiyligerlikidin tuzaqqa alidu; Egrilarning neyregliri éqitip kétilidu. **14** Kündüzde ular qarangghuluqqa uchraydu; Chüshte tün kéchidek silashturup mangidu. **15** Biraq u miskinlerni mekklarlarning qilichi we aghzidin qutquzidu, Ularni küchliklarning changgilidin qudretlik qoli bilen qutquzidu. **16** Shunga, ajizlar üçhün ümid tugulidu, Qebihlik aghzini yumidu. **17** Qara, Tengri ibret bergén adem bextliktur, Shunga, Hemmige Qadirning terbiyisige sel qarima jum! **18** Chünki U ademni yarilanduridu, andin yarini tangidu; U sanjiydu, biraq

Uning qollari yene saqaytidi. **19** U séni alte qiyinchilictin qutquzidi; Hetta yette külpette héchqandaq yamanliq sanga tegmeydu. **20** Acharchiliqta U séning ülümingge, Urushta U sanga urulghan qilich zerbisige yitjatkar bolidu. **21** Sen zeherlik tillarning zerbisidimu bashpanahliq ichige yoshurunisen, Weyranchiliq kelgende uningdin héch qorqmaydighan bolisen. **22** Weyranchiliq we qehetchilik aldidla küllüpa qoyisen; Yer yüzidiki haywanlardinmu héch qorqmaysen. **23** Sen daladiki tashlar bilen ehdidash bolisen; Yawayi haywanlarmu sen bilen inaq ötidu. **24** Sen chédiringning tinch-amanliqta bolidighanliqini bilip yétisen; Mal-mülküngni éditliseng, hemme némengning tel ikenlikini bayqaysen. **25** Nesling köp bolidighanliqini, Perzentliringning ot-chöptek köp ikenlikini bilisen. **26** Sen öz waqitdila yétilip yighilghan bir bagh bughdaydek, Peqet waqit-saiting piship yétilgendila yerlikingge kirisen. **27** Biz özimiz buni tekshürüp körgenmiz — ular heqiqeten shundaqtur. Shunga özüng anglap bil, bularni özüngge tetbiqlap oylap baq».

6 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** «Ah, méning derdlik zarlirim tarazida ölchense! Ah, béshimgha chüshken barliq balayi qaza bular bilen bille tarazilansa! **3** Shundaq qilinsa u hazir déngizdiki qumdin éghir bolup chiqidu; Shuning üçhün sözlirim telwilerche boluwatidu. **4** Chünki Hemmige Qadirning oqliri manga sanjilip ichimde turuwatidu, Ularning zehirini rohim ichmekte, Tengrining wehimiliri manga qarshi sep tüzüp hujum qiluwatidu. **5** Yawa eshek ot-chöp tapqanda hangramdu? Kala bolsa yem-xeshék üstide möremdu? **6** Tuz bolmisa temsiz nersini yégili bolamdu? Xam tuxumning éqining temi barmu? **7** Jénim ulargha tegsimu seskinip kétidu, Ular manga yirginchlik tamaq bolup tuyulidu. **8** Ah, méning teshna bolghinim kelsidi! Tengri intizarimni ijabet qilsidi! **9** Ah, Tengri méni yanip tashlisun! U qolini qoyuwétip jénimni üzüp tashlashqa muwapiq körsidi! **10** Shundaq bolsa, manga teselli bolatti, Hetta rehimsiz aghriqlarda qiynalsammu, shadlinattim; Chünki Muqeddes Bolghuchining sözliridin tanmighan bolattim! **11** Mende ölümini kütküdek yene qanchilik maghdur qaldi? Méning sewr-taqetlik bolup hayatimni uzartishimning néme netijisi bolar? **12** Méning küchüm tashtek chingmu? Méning etlirim mistin yasalganmidi? **13** Özümgé yárdem bergüdek maghdurum qalmidi emesmu? Herqandaq eqil-tedbir mendin qoghliwétilgen emesmu? **14** Ümidsizlinip kétiwatqan kishige dosti méhribanliq körsetmiki zörürdur; Bolmisa u Hemmige qadirdin qorqushtin wax kéchishi mumkin. **15** Biraq buraderlirim waqitliq «aldamchi ériq» süyidek, Manga héliqerlik bilen muamile qilmaqta; Ular suliri éqip tügigen ériqqa oxshaydu. **16** Érigen muz suliri ériqqa kirgende ular qaridap kétidu, Qarlar ularning ichide yoqilip kétidu, **17** Ular pesilning illishi bilen qurup kétidu; Hawa issip ketkende, izidin yoqilip kétidu. **18** Seperdashlar mangghan yolidin chiqip, ériqqa burulidu; Ular ériqni boylap méngip, chölde ézip ölüdu. **19** Témalıq karwanlarmu ériq izdep mangdi; Shébalıq sodigerlermu ulargha ümid bilen qaridi; **20** Biraq ular ishen'ginidin ümidsizlinip nomusta qaldi; Ular ashu yerge kélishi bilen parakendichilikke uchrıdı. **21** Mana siler ulargha oxshash [manga tayini] yoq bolup qaldinglar; Siler qorqunchluq bir wehimini körtüpla qorqup kétiwatisiler.

22 Men silerge: «Manga béringlar», Yaki: «Manga mal-mülükliringlardin hediye qilinglar?» — dégenni qachan dep baqqan? **23** Yaki: «Méni ézitquchining qolidin qutquzunglar!» Yaki «Zorawarlarning qolidin görüge pul bersenglar!» dep baqqanmu? **24** Manga ögitip qoyunglar, süküti qilimen; Nede yoldin chiqqanliqimni manga körsitip béringlar. **25** Toghra sözler némidégen ötkür-he! Biraq eyibliringlar zadi némini ispatliyalaydu?! **26** Ümidsizlen'gen kishining gepliri ötüp kétédighan shamaldek tursa, Peqet sözlernila eyiblimekchimusiler? **27** Siler yétim-yésirlarning üstide chek tashlisisiler! Dost-buradiringlar üstide sodilisisiler! **28** Emdi manga yüz turane qarap béqinglar; Aldinglardila yalghan söz qilalamdim? **29** Ötünimen, boldi qilinglar, gunah bolmisun; Rast, qaytidin oylap béqinglar, Chünki özümning toghrılıqım [tarazida] turidu. **30** Tilimda xatalıq barmu? Tilim yamanliqni zadi tétiyalmasmu?

7 Insan'gha zémında jewre-japa chékidighan turmush békıtilgen emesmu? Uning künliri bir medikarningkige oxshash emesmu? **2** Qul kechqurunning sayisige teshna bolghandek, Medikar öz emgikining heqqini kütkendek, **3** Mana bihude aylar manga békıtilgen, Gheshlikke tolghan kéchiler manga nésip qilin'ghan. **4** Men yatqinimda: «Qachan qoparmen?» dep oylaymen, Biraq kech uzundin uzun bolidu, Tang atquche pütün bir kéche men tolghinip yatimen. **5** Etlirim qurtlar hem topa-changlar bilen qaplandi, Térlirim yérilip, yiringlap ketti. **6** Künlirim bapkarning mokisidinnmu ittik ötidu, Ular ümidsizlik bilen ayaghlashay dep qaldi. **7** [Ah Xuda], méning jénim bir nepesla xalas. Közüüm yaxshılıqni qaytidin körmeydighanliqı ésingde bolsun; **8** Méni Körgüchining közi ikkinchi qétim manga qarimaydu, Sen neziringni üstümge chüshürginginde, men yoqalghan bolimen. **9** Bulut ghayib bolup, qayta körünmighendek, Oxshashla tehtisaragha chüshken adem qaytidin chiqmaydu. (Sheol h7585) **10** U yene öz öyige qaytmaydu, Öz yurtı uni qayta tonumaydu. **11** Shunga men aghzimni yummay, Rohimning derdelimi bilen söz qılay, Jénimning azabidin zarlaymen. **12** Némishqa Sen üstümdin közet qılisen? Men [xeterlik] bir déngizmu-ya? Yaki déngizdiki bir ejdihamumen? **13** Men: «Ah, yatqan ornım manga rahat bérıdu, Körpem nale-peryadımgha derman bolıdu» — désem, **14** Emdi Sen chüshler bilen méni qorqutwatisen, Ghayibane alametler bilen manga wehime salisen. **15** Shuning üçhün boghulushumni, ölümnı, Bu söngeklirimge qarap olturushtin artuq bilimen. **16** Men öz jénimdin toydum; Méning menggüge yashighım yoq, Méni meylimge qoyiwetkin, Méning künlirim bihudıdur. **17** Insan balısı némidı? Sen némishqa uni chong bilisen, Néme dep uninggha köngül bérisen? **18** Her etigende uni sürüştürüp kélisen, Her nepes uni sinaysen! **19** Qachan'ghiche méningdin neziringni almaysen, Manga qachan'ghiche aghzimdiki sérıq sunı yutuwalghudek aram bermeysen? **20** Men gunah qilghan bolsammu, i insaniyetni Közetküchi, Sanga néme qiliptimen?! Men Sanga yük bolup qaldımmu? Buning bilen méni Özüngge zerbe nıshani qilghansenmu? **21** Sen némishqa méning itaetsizlikimni kechürüm qilip, Gunahimni saqit qılmaysen? Chünki men pat arida topining ichide

uxlaymen; Sen méni izdep kélsen, lékin men mewjut bolmaymen».

8 Andin Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: — **2** «Sen qachan'ghiche mushularni sözleysen? Aghzingdiki sözler küchlik shamaldek qachan'ghiche chiqidu? **3** Tengri adaletni burmilighichimu? Hemmige Qadir adilliqni burmilamdu? **4** Séning baliliring Uning aldida gunah qilghan bolsa, U ularnimu itaetsizlikining jazasigha tapshurghan, xalas. **5** Biraq eger özüng hazir chin könglüngdin Tengri izdisengla, Hemmige Qadirgha iltija qilsangla, **6** Eger sen sap dil hem durus bolghan bolsang, Shübhisizki, U sen üçün oyghinidu, Choqum séning heqqaniyliqigha tolghan turalghungni güllendüridu. **7** Sen deslepte étibarsiz qaralghan bolsangmu, Biraq sen axirida choqum téximu güllinisen. **8** Shunga sendin ötüneyki, ötkenki dewlerdin sorap baqqin, Ularning ata-bowilirining izdinishlirigimu köngül qoyghin **9** (Chünki biz bolsaq tünügünla tughulghanmiz; Künlirimiz peqet bir saye bolghachqa, héchnémimi bilmeymiz). **10** Sanga körsetme béríp ögeteleydighan ular emesmu? Ular öz könglidikini sanga sözlímemdü? **11** Latqa bolmisa yékenler ézig öselemdü? Qomushluqtiki ot-chöpler susiz öselemdü? **12** Ular yéshil péti bolup, téxice orulmighan bolsimu, Herqandaq ot-chöptin téz tozup kétédu. **13** Tengri uni utughan kishilarning hemmisining aqiwetliri mana shundaqtur; Iplaslarning ümidi mana shundaq yoqqa kéter. **14** Chünki uning tayan'ghini chürük bir nerse, xalas; Uning ishen'gini bolsa ömüchükning toridur, xalas. **15** U öz uwisigha yölinidu, biraq u mezmüt turmaydu; U uni ching tutuwalghan bolsimu, biraq u berdashliq bérelmeydu. **16** U quyash astida kökligen bolsimu, Uning pilekliri öz béghini qaplighan bolsimu, **17** Uning yiltizliri tash döwisige chirmiship ketken bolsimu, U tashlar arisida orun izdigen bolsimu, **18** Lékin [Xuda] uni ornidin yuliwetse, Ashu yer uningdin ténip: «Men séni körmigen!» — deydu. **19** Mana uning yolining shadliqlı Uningdin kéyin ornigha bashqiliri tupraqtin ünidu. **20** Qara, Xuda durus ademni tashlimaydu, Yaki yamanlıq qilghuchilarning qolini tutup ularni yölimeydu. **21** U yene séning aghzingni küлке bilen, Lewliringni shadlıq awazliri bilen tolduridu, **22** Sanga nepretlen'genlerge shermendilik chaplinidu, Eskilerning chédiri yoqitilidu».

9 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** Way, séningla toghra, [dunyani] heqiqeten sen dégende dep bilimen! Biraq insan balisi qandaq qilip Tengri aldida heqqaniy bolalisun? **3** Hetta eger birsı uning bilen dewalishshqa pétinalisa, Shu [kishi] mesililerning mingdin birigimu jawab bérelmeydu. **4** Uning qelbide chongqur danalıq bardur, U zor küch-qudretke igidur; Kimmu Uninggha qarshi chiqip, yirikini tom qilip, Kéyin tinch-aman qalghan? **5** U taghlarni ghezipide ghulatqanda, Ulargha héch bildürmeyla ularni yulup tashlaydu. **6** U yer-zéminni tewritip öz ornidin qozghitidu, Shuning bilen uning tüwrükliri titrep kétédu. **7** U quyashqa kötürülme dep söz qilsila, u qopmaydu; U [xalisa] yultuzlarningmu nurini péchetlep qoyalaydu. **8** Asmanlarni keng yayghuchi peqet udur, U déngiz dolqunliri üstige dessep yüridu. **9** U yette qaraqchi yultuz, Orion yultuz türkümü we qelb yultuz topini, Jenubiy yultuz türkümürinimu

yaratqan. **10** U hésablighusiz ulugh ishlarni, Sanap tügitelmeydighan karamet ishlarni qilidu. **11** Qara, U jénimdin ötidu, biraq men Uni körmeymen; U ötüp kétédu, biraq Uni bayqiyalmaymen. **12** Mana, U élip kétédu, kim Uni Öz yolidin yanduralisun? Kim Uningdin: «Néme qiliwatisen» dep sorashqa pétinalisun? **13** Tengri ghezipini qayturuwalmaydu; Rahabning yaremchiliri Uning ayvighigha bash égidu. **14** Shundaq turuqluq, men qandaqmu uninggha jawab béreleyttim. Men munazire qilghudek qandaq sözlerni talliyalayttim? **15** Mubada men heqqaniy bolsammu, Men yenila Uninggha jawab bérelmeyttim; Men peqet sotchingha iltijala qilalayttim. **16** Men Uninggha iltija qilghan we U manga jawab bergen bolsimu, Men téxi Uning sadayimni anglighanliqigha ishench qilalmighan bolattim; **17** U boran-chapqunlar bilen méni ézidu, U yarilirimni sewesiz awutmaqta. **18** U manga hetta nepes élishqimu ruxset bermeydu, Eksiche U manga derd-elenmi yükliwetti. **19** Küch-qudret toghrisida gep qilsaq, mana, Uningdin küchlik [yene bashqa kim] bar? Adaletke kelsek, kim Uni sotqa chaqiralisun?! **20** Men özümni aqlimaqchi bolsam, öz aghzim özümni gunahqa paturar, Qorsuz bolghan bolsam, U yenila méni egri dep békiter. **21** Biraq men eslide éyibsiz idim. Meyli, özümning qandaq bolidighanliqim bilen perwayim pelek! Öz jénimdin toydum! **22** Hemme ish oxshash iken; shunga men deymenki, U duruslarnimu, yamanlarnimu oxshashla yoqitidu. **23** Tuyuqsız bésigha qaza kélip ölse, U bigunahlargha qilin'ghan bu sinaqqa qarap külidu. **24** Yer yüzi yamanlarning qoligha tapshuruldu; Biraq U sotchilarning közlirini bu adaletsizlikni körelmeydighan qilip qoyidu; Mushundaq qilghuchi U bolmay, yene kim bolsun? **25** Méning künlirim yeltapanning yügürüshidinmu téz ötidu; Ular mendin qéchip kétédu, Ularning héchqandaq yaxshiliqi yoqtur. **26** Ular qomush kémilerdek chapsan ötüp kétédu; Alghur бүркіт ownı tutqılı shunghughandek téz ماندی. **27** Eger: «Nale-peryadtin toxtap, Chirayimni tutuldurmay xush chiray bolay» désemmu, **28** Men yenila azablırimning hemmisidin qorqup yürimen; Chünki Séni méni bigunah hésablimaydu dep bilimen. **29** Men hamam eyiblik adem bolsam, Men bihude japa tartıp néme qılay? **30** Hetta qar süyi bilen yuyunup, Qolumni shunche pakizlighan bolsammu, **31** Sen yenila méni ewrezge chömüldürisenki, Öz kiyimimmu mendin nepretlinidighan bolidu! **32** Chünki U men Uninggha jawab béreligüdek, manga oxshash adem emes. Méning Uning bilen sotta dewalashquchilikim yoqtur. **33** Otturimizda her ikkimizni öz qoli bilen teng tutidighan kélishtürgüchi bolsidi! **34** U Özining tayiqini mendin yirap qilsun, Uning wehimisi méni qorqatmisun; **35** Shundila men Uningdin qorqam sözliyeleyttim; Biraq ehwalim undaq emestur!

10 Men öz jénimdin nepretlinimen; Öz derdimni töküwalay; Qelbimdiki ah-zarimni sözliwalay. **2** Men Tengrige: «Méning gunahimni békitleme; manga körsetkinki, Sen zadi néme üçün men bilen dewalishisen? **3** Ademni ezgining, Öz qolung bilen yaratqiningni chetke qaqqining Sanga paydiliqmu? Yamanlarning suyigestige nur chachqining yaxshimu? **4** Séning közüng insanningkidek ajizmu? Sen ademler körgende xire körsen? **5** Séning künliring ölidighan

insanning künliridek cheklikmu? Séning yilliring insanning yilliridek qisqimu? **6** Sen méning rezil adem emeslikimni bilip turup, Séning qolungdin qutuldurghudek héchkimning yoqluqini bilip turup, Némishqa méning xataliqimni sorap yürisen? Némishqa méning gunahimni sürüştürisen?» — deymen. **8** — Sen Öz qolliring bilen méni shekillendürüp, bir gewde qilip yaratqansen; Biraq Sen méni yoqatmaqchisen! **9** Sen layni yasighandek méni yasighiningni ésingde tutqaysen, dep yélinimen; Sen méni yene tupraqqa qayturarsen? **10** Sen [ustilq bilén] méni süttek quyup chayqap, Méni irimchiktek uyutqan emesmu? **11** Sen tére hem et bilen méni kiyindürgensen, Ustixan hem pey bilen birleshtürüp méni toqughansen. **12** Sen manga hayat hem méhir-shepget teqdim qilghansen, Sen söygüing bilen rohimdin xewer alding. **13** Biraq bu ishlar Séning qelbingde yoshuruqluq idi; Bularning eslide qelbingde püküklükini bilimen. **14** Gunah qilghan bolsam, Sen méni közitip yürgen bolatting; Sen méning qebihlikimni jazalimay qoymaytting. **15** Rezil hésablan'ghan bolsam, manga bala kéletti! Hem yaki heqqaniy hésablansammu, qattiq nomusqa chömüp, azabqa chömginimde, Béshimni yenisla kötürüshke jür'et qilalmayttim; **16** Hetta [béshimni] kötürüshke jür'et qilsammu, Sen esheddiy shirdek méning péyimge chüshetting; Sen manga karamet küchüingni arqarqidin körsitetting. **17** Sen méni eyibleyidighan guwahchiliringni qaytidin aldingha keltürisen; Manga qaritilghan ghezippingni zor qilisen; Küchliring manga qarshi dolqunlap kelmekte. **18** Sen eslide némishqa méni baliyatqudin chiqarghansen? Kashki, men chachrap ketken bolsam, héch adem méni körmes idi! **19** Men héchqachan bolmighan bolattim! Baliyatqudin biwasite görge apirilghan bolattim! **20** Méning azghine künlirim tügey dégen emesmu? Shunga men barsa kelmes yerge barghuche, — Qarangghuluq, ölüm saye bolghan zémin'gha, — Zulmet bir zémin'gha, yeni qarangghuluqning özining zéminigha, Ölüm sayisining zéminigha, Tertipsiz, hetta öz nuri qapqarangghu qilin'ghan shu zémin'gha barghuche, Manga azraq jan kirish üçün, Ishingni bir deqiye toxtat, mendin néri boll!».

11 Andin Naamatliq Zofar jawaben mundaq dédi: — **2** «Gep mundaq köp tursa, uni jawabsiz qaldurghili bolmas? Sözmen kishi özini aqlisa bolamdu? **3** Séning sepseteliring köpchilikning aghzini tuwaqlisa bolamdu? Sen mazaq qilip sözlighendin kéyin, héchkim bu ishni yüzüingge salmisunmu? **4** Chünki sen: «Méning eqidilirim saptur, Men sen [Xudaning] aldida pakmen» — déding. **5** Ah, Tengri gep qilsidi! Aghzini échip séni eyiblisidi! **6** Shundaq qilip U danaliqning sirilirini sanga échip bersidi! Chünki danaliq ikki terepliktur! Tengrining gunahingning xéli bir qismini kötüriwétip, ulardin ötidighanliqini obdan bilip qoy! **7** Sen Tengrini izdigen teqdirdimu Uni tüptin tonuyalamsen?! Hemmige Qadiringning cheksizlikini chüshinip yételemsen? **8** [Bundaq danaliq] asmandin égizdur, [uninggha érishishke] néme amaling bar? U tehtisaradin chongqurdur, sen némini bileysen? (Sheol h7585) **9** Uning uzunluqi yer-zémindin uzundur, Kengliki déngiz-okyanlardan kengdur. **10** U ötüp

kétiwétip, ademni qamisa, uni soraqqa chaqirsa, kimmu Uni totalisun? **11** Chünki U saxta ademlerni obdan bilidu, U tekshürme turupla aldanchilikni alliqachan körtüp bolghan. **12** «Insan tughulup bir yawa éshekning texiyige aylan'ghuche, Nadan adem dana bolur!». **13** Biraq sen bolsang, eger qelbingni toghrilatsang, Qolungni Xudagha qarap sozsang, **14** Qolungdiki qebihlikni özüingdin néri qilsang, Chédirliringda héch yamanliqni turghuzmisangla, **15** Sen u chaghda yüzüingni qusursiz kötürüp yürisen, Tewrenmes, qorqunchsiz bolisen; **16** Japayingni untuysen, Hetta éqip ötüp ketken suni oylihandek ularni esleysen; **17** Künliring chüshitki nurdin yorup bolidu, Séni hazir qarangghuluq basqini bilen, tangdek parlaq bolisen. **18** Ümiding bar bolghachqa, sen himayige ige bolisen, Sen etrapinggha xatirjem qarap aram élip olturisen. **19** Rast, sen yatqiningda, héchkimning weswesisi bolmaydu, Eksiche nurgunlighan kishiler séning himmitingni izdep kélidu. **20** Biraq rezillerning közliri nuridin kétidu, Ulargha qéchishqa héch yol qalmaydu, Ularning ümidi nepisi toxtastin ibaret bolidu, xalas».

12 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** Silér berheq el-ehlisiler! Ölsenglar hékmetmu silér bilen bille kétidu! **3** Méningmu silerdek öz eqilm bar, Eqilde silerdin qalmaymen; Bunchilik ishlarini kim bilmeydu?! **4** Men öz dostliringha mazaq obyékti boldum; Mendek Tengrige iltija qilip, duasi ijabet bolghan kishi, Heqqaniy, durus bir adem mazaq qilindi! **5** Rahette olturghan kishiler könglide herqandaq külpetni nezirige almaydu; Ular: «Külpetler putliri teyilish aldida turghan kishigila teyyar turidu» dep oylaydu. **6** Qaraqchilarning chédirliri awatlishidu; Tengrige haqaret keltüridighanlar aman turidu; Ular özining ilahini öz alqinida kötüridu. **7** Emdi haywanlardinmu sorap baq, Ular sanga ögitidu, Asmandiki uchar-qanatlaru sanga deydu; **8** We yaki yer-zémin'gha gep qilsangchu, Umu sanga ögitidu; Déngizdiki béliqlar sanga söz qilidu. **9** Bularning hemmisini Perwerdigarning qoli qilghanliqini kim bilmeydu? **10** Barliq jan igiliri, barliq et igiliri, Jümlidin barliq insanning nepisi uning qolididur. **11** Éghizda taamni tétighandek, Qulaqmu sözining toghriliqini sinap baqudu emesmu? **12** Yashan'ghanlarda danaliq rast tépilamdu? Künlirining köp bolushi bilen yorutulush kélemdu? **13** Uningdila danaliq hem qudret bar; Uningdila yolyoruq hem yorutush bardur. **14** Mana, U xarab qilsa, héchkim qaytidin qurup chiqalmaydu; U qamap qoyghan ademni héchkim qoyuwétemleydu. **15** Mana, U sularni toxtitiwalsa, sular qurup kétidu, U ularni qoyup berse, ular yer-zéminni bésip weyran qilidu. **16** Uningda küch-qudret, chin hékmetmu bar; Aldighuchi, aldan'ghuchimu uninggha tewedur. **17** U meslihetchilerni yalingach qildurup, yalap élip kétidu, Soraqchilarni reswa qilidu. **18** U padishahlar [el-ehlige] salghan kishenlerni yéshidu, Andin shu padishahlarni yalingachlap, chatraqilirini lata bilenla qaldurup [shermende qilidu]. **19** U kahinlarni yalingayagh mandurup élip kétidu; U küch-hoquqdarlarni aghduridu. **20** U ishenchlik qaralghan zatlarning aghzini étidu; Aqsaqallarning eqlini élip kétidu. **21** U aqsöngleklerning üstige haqaret tökidü, U palwanlarning belwéghini yéship [ularni küchsiz

qilidu]. **22** U qarangg'huluqtiki chongqur sirlarni ashkarilaydu; U ölümining sayisini yorutidu. **23** U el-yurtlarni ulughlashturidu hem andin ularni gumran qilidu; El-yurtlarni kéngeytidu, ularni tarqitidu. **24** U zémindiki el-jamaetning kattiwashlirining eqlini élip kétidu; Ular ni yolsiz desht-bayawanda sersan qilip azduridu. **25** Ular nursizlandurulup qarangg'huluqta yolni silashturidu, U ularni mest bolup qalghan kishidek galdi-guldung mangduridu.

13 Mana, méning közüim bularning hemmisini körüp chiqqan; Méning quliqim bularni anglap chüshen'gen. **2** Silerning bilgenliringlarni menmu bilimen; Méning silerdin qélishtichilikim yoq. **3** Biraq méning arzuym Hemmige qadir bilen sözlshishtur, Méning Xuda bilen munazire qilghum kélidu. **4** Siler bolsanglar töhmet chaplighuchilar, Hemminglar yaramsiz téwipsiler. **5** Siler peqetla sükütte turghan bolsanglar'idil Bu siler üçhün danaliq bolatti! **6** Méning munaziremge qulaq sélinglar, Lewlirimdiki muhakimilerni anglap béqinglar. **7** Siler Xudaning wakaletchisi süpitide boluwélap biadil söz qilamsiler? Uning üçhün hiyle-mikirlik gep qilmaqchimisiler? **8** Uninggha yüz-xatire qilip [xushamet] qilmaqchimisiler?! Uninggha wakaliten dewa sorimaqchimisiler? **9** U ich-baghringlarni axturup chiqsa, siler üçhün yaxshi bolattimu? Insan balisini aldighandek uni aldimaqchimisiler? **10** Siler yüz-xatire qilip yoshurunche xushamet qilsanglar, U choqum silerni eyibleydu. **11** Buningdin köre Uning heywisining silerni qorqatqini, Uning wehimisining silerge chüshkini tüzük emesmu? **12** Pend-nesihetinglar peqet külge oxshash sözler, xalas; Siler [ishench baghlig'han] istihkaminglar peqet lay istihkamlar, xalas. **13** Méni ixtiyarimgha qoyuwétip zuwan sürmenglar, méni gep qilghili qoyunglar. Béshimgha herménge kelse kelsun! **14** Qandaqla bolmisun, jénim bilen tewekkul qilimen, Men jénimni alqinimgha élip qoyimen! **15** U jénimni alsimu men yenila Uni kütimen, Uninggha tayinimen; Biraq qandaqla bolmisun men tutqan yollirimni Uning aldida aqlimaqchimen; **16** Bundaql qilishim manga nijatliq bolidu; Chünki iplas bir adem uning aldigha baralmaydu. **17** Sözlirimni diqqet bilen anglanglar, Bayanlirimgha obdan qulaq sélinglar. **18** Mana, men öz dewayimni teptirliq qilip teyyar qildim; Men özümning heqiqeten aqlinidighanliqimni bilimen. **19** Men bilen bes-munazire qilidighan qéni kim barkin? Hazir sükit qilghan bolsam, tiniqtin toxtighan bolattim! **20** [Ah Xuda! Manga peqet ikki ishnila qilip bergin; Shundaql bolghandila, men özümni Sendin qachurmaymen: **21** — Qolungni mendin yiraq qilghin; — Wehimeng méni qorqatmisun. **22** Andin méni sot qilishqa chaqir, men sanga jawab bérimen; Yaki men Sanga [dewayimdin] söz qilsam, Senmu manga jawab bérisen. **23** Méning qebihliklirim hem gunahlim zadi qanchilik? Itaetsizlikim hem gunahimni manga körsitip ber! **24** Némishqa didaringni mendin yoshurisen? Némishqa méni Öz düşhining dep bilding? **25** Uyaq-buyaqa uchuruwétilidighan anchiki bir yopurmaqni wehimige salmaqchimisun? Qurup ketken paxalni qoghlimaqchimisun? **26** Chünki Sen méning üstümdin zeherdek erzlerni yazisen, Sen yashliqimdiki qebihliklirimni manga qayturuwatisen. **27** Men chirip ketken bir nerse, Men peqet küye

yégen bir kiyimla bolghinim bilen, Lékin Sen méning putlirimni kishenleysen, Hemme yollirimni közitip yürisen; Tapanlirimgha mangmasliq üçhün chek sizip qoyghansen.

14 Anidin tughulghanlarning künliri azdur, Palaket uninggha yardur. **2** U güldék dunyagha kélip andin tozu ydu, U [quyash aldidin] sayige oxshash qéchip kétidu. **3** Biraq Sen téxi shundaql bir ajiz bolghuchigha közüngni tikip, Méni Öz aldindigha soraqqa tartiwatamsen? **4** Kim napak nersilerdin pak nersini chiqiralaydu? — héchkim! **5** [Insanning] künliri békiltigendikin, Uning aylirining sani Séning ilkingde bolghandikin, Sen uning ötse bolmaydighan cheklirini békitektendikin, **6** Uning bir'az dem élishi üçhün uningdin közüngni élip qachqin, Shuning bilen medikardek uninggha öz künliridin söyünüş nésip bolsun! **7** Chünki derek késiwétilgendin kéyin, qayta ösüshün ümid bar; Buningliq bilen uning yumran bixliri tügep ketmeydu; **8** Uning yiltizi yerde qurup ketken bolsimu, Uning kötki topida ölip ketken bolsimu, **9** Biraq suning puriqi bilenla u yene kökiridu, Yumran ot-chöptek yéngi bixlarni chiqiridu. **10** Biraq adem bolsa ölüdu, ilajsiz ongda yatidu, berheq, Insan nepestin qalidu, andin nede bolidu! **11** Déngizdiki sular pargha aylinip tügep ketkende, Deryalar qaghjirap qurup ketkende, **12** Oxshashla adem yétip qalsila qaytidin turmaydu; Asmanlar yeqimighuche, ular oyghanmaydu, uyqudin turmaydu. **13** Ah, tehtisaragha méni yoshurup qoysang idi, Gheziping ötip ketküche méni mexpiy saqlap qoysang idi, Méni ésingge alidighan bir waqit-saetni manga békutip berseng idi! (Sheol h7585) **14** Adem ölse, qayta yashamdu? Shundaql bolsa manga shundaql özgirish waqti kelgüche, Mushu japagha tolghan künlirim ötküche, sewr-taqet bilen kütettim! **15** Shundaql bolsa Sen méni chaqirsang, jawab bérertim; Sen Öz qolung bilen yaratqininggha ümid-arzu yung bolatti. **16** Biraq Sen hazir herbir dessigen qedemlirimni sanap, Gunahimni közitiwatisen'ghu! **17** Itaetsizlikim xaltigha sélinip péchetlendi, Gunahlirimni döwe-döwe qilip saqlap qoydung. **18** Derweqe taghmu yimirilip yoqalghandek, Tash öz ornidin tewrinip ketkende, **19** Sular tash-shéghillarni upritip yoqatqandek, Topanlar zémindiki topini süpürüp ketkende, Sen ademning ümidini yoq qilisen. **20** Sen menggüge uning üstidin ghalib kélisen, Shunga u dunyadin kétidu; uning chirayini tutulduisen, Uni Öz yéningdin yiraq qilisen. **21** Uning oghulliri hörmetke érishidu, biraq u buni bilmeydu; Ular pes qilinsimu, Biraq uning bulardinmu xewiri bolmaydu. **22** U [peqet] öz ténidiki aghriqidinla azablinidu, U könglide özi üçhünla hesret-nadamet chékidu.

15 Témanliq Élifaz buninggha jawaben mundaql dédi: — **2** Danishmen kishining quruq shamaldek sepsete bilen jawab bérishi toghrimu? [Danishmen] qorsiqini issiq meshriq shamili bilen toyghuzsa bolamdu? **3** Paydisiz sözler bilen, Tayini yoq gepler bilen munazirilishishi muwapiqmu? **4** Berheq, sen iman-ixlasni yoq qiliwetmekchisen, Xudaning aldida dua-istiqa metke tosalghu bolisen. **5** Chünki qebihliking aghzinggha söz salidu, Sen mekkarlarning tilini tallap qollinisen. **6** Men emes, belki öz aghzing özüngning gunahingni békitudu, Öz lewliring sanga

qarshi guvahlıq bérıdu. 7 Sen insanlar ichide tunji bolup tughulghanmu? Sen tagh-dawanlardın awwal apırıde bolghanmu? 8 Tengrining mexpıy kengıshını anılap kelgenmusen? Danalıq sen bilenla cheklinemdı? 9 Sen bilgenlernı bizning bılmeydighanlirimız barmu? Sen chüshen'genni bizning chüshenmeydighınımız barmu? 10 Aqsqaqallar hem qerılar bizning terıpımızde turıdu, ular sening atangınmu yashta chongdur. 11 Tengrining teselliliri, Yeni sanga mulayimlıq bilen éytqan mushu söz sen üçün azlıq qılamdu? 12 Némishqa köngülnıng keynıge kirıp kėtisen? Közüngni némıge parqırıtisen? 13 Shundaq qılıp sen rohinıngı Tengrıge qarshı turghuzdug, Eghızıngın shundaq sözlernıng chıqıshıgha yol qoyuwatısen! 14 İnsan nème idi? Öz-özını paklıyalıghudek? Anıdın tughulghan adem balısı nème idi? Heqqanıy bolalıghudek? 15 Qara, [Xuda] Öz muqeddeslirigimu ishenmıgen yerde, Asmanlarmu unıng nezırıde pak bolmıghan yerde, 16 Yırıncılık bolghan, sésıp ketken, Qebihlikni su ichkendek ichidighan insan balısı zadı qandaq bolar? 17 Men sanga körsitey, manga qulaq sal; Közüm körgenni bayan qılmaqchimen. 18 Danışmenler ata-bowilırıdın bularnı anlıghan, Yushurmı bularnı bayan qılghan: — 19 (Peqet shularghila, [yeni ata-bowilırighila] yer-zémin tapshurulghanıdı, Ularınıng arısidın yat adem ötüshke pétinalmaytı) 20 — Rezil adem barlıq künlırıde azablınıdu, Zalım kishıge yıllar sanaqlıqla békıtilgendur. 21 Uning qolıqıgha wehimilernıng awazı kirıdu, Bayashatlıqıda bulangchi unıng ustıge bésıp chüshıdu. 22 Qarangghuluqtın qutulushqa unıng közi yetmeydu, U qılıch bilen chépilishqa saqlan'ghandur. 23 U ash ızdep: «Zadı nedin tépilar?» dep yolda ténep yürıdu, U zulmet küningı unınggha yéqınlashqanlıqını bilıdu. 24 Derd-elem hem azab unınggha wehıme qılıdu, Hujumgha teyyar bolghan padıshahtek unıng üstıdın ghelıbe qılıdu. 25 Chünki u Tengrıge qarshı qolını kötürgen, Hemmıge qadırgha küch körsıtmekchi bolghan, 26 Shunga u boynını qattıq qılıp, Köp qewetlik qalqanı kötürıp unınggha qarap étilıdu. 27 Yüzını yagh basqan bolsimu, Béqınlırı semrep ketken bolsimu, 28 U xarabe sheherlerde, Adem qon'ghusi kelmeydighan, Késekkıwılırı bolushqa békıtilgen öylerde yashaydu; 29 U héch béyımaydu, Uning mal-mülki bolsa üzülp qalıdu, Uning tealluqatlırı zémin üstıde kengeymeydu. 30 U qarangghuluqtın qéchıp qutulalmaydu, Yalqun unıng shaxlırını köydürıp qurutıdu, [Xudanın] bir nepisi bilen u [dunyadın] kétıdu. 31 U saxtılıqqa tayanmısın! U aldınıp ketken, shunga saxtılıqning özi unıng in'ami bolıdu; 32 Uning küni téxi toshmay turupla, Uning shéxi téxi kökirıp bolmayla, bu ishlar emelge ashurulıdu. 33 Üzümi téli silkinıp, tongüzümler chüshürüwétılgendek, Zeytun derixıning chéchiki échılıpla tökülüp ketkendek bolıdu. 34 Chünki iplaslarınıng jemeti tughmas bolıdu, Ot para yégenlernıng chédırlırını köydürıwétıdu. 35 [Bıraq] ular [herdaım] yamanlıqını oylap, qebihlik tughdurıdu, Könglıde hamam hıyle-mikır teyyarlaydu.

16 Andın Ayup jawaben mundaq dédi: — 2 Men mushundaq geplernı köp anlıghanmen; Silér hemminglar azab yetküzidighan ajayıb teselli bergüchi ikensiler-he! 3 Mundaq watılap qılghan

geplirınglarning chéki barmu? Silerge mundaq jawab bérıshke zadı nème qutratquluq qıldı? 4 Xalisamla özüm silerge oxshash söz qılalayttım; Silér méning ornında bolıdighan bolsanglar, Menmu sözlernı baghlashturup éytip, silerge zerbe qılalayttım, Béchımnımu silerge qarıtıp chayqıyalayttım! 5 Halbuki, men eksiche aghzım bilen silernı rıghbetlendürettım, Lewlirimning tesellisi silerge dora-derman bolattı. 6 Lékin méning sözlishim bilen azabım azaymaydu; Yaki gépimni ichıme yutuwalısammu, manga nème aramchılıq bolsun? 7 Bıraq U méni halsızlandıruıwettı; Shundaq, Sen pütkül ailemni weyran qılıwettıng! 8 Sen méni qamallıdın! Shuning bilen [ehwalım manga] guvahlıq qılmaqta; Méning oruq-qaqshal [bedinim] ornıdın turup özümni eyıblep guvahlıq qılıdu! 9 Uning ghezıpi méni titma qılıp, Méni ow oljısı qılıdu; U manga qarap chishını ghuchurlıttıdu; Méning düshminimdek közını alayıtıp manga tikıdu. 10 [Ademler] manga qarap [mazaq qılshıp] aghzını achıdu; Ular nepret bilen mengzıme kachatlaydu; Manga hujum qılay dep sep tüzıdu. 11 Xuda méni eskilerge tapshurghan; Méni rezılernıng qolıgha tashlıwetkeniken. 12 Eslıde men tıncı-amalıqta turattım, bıraq u méni pachaqladı; U boynumdı silkip bıtchıt qılıwettı, Méni Öz nıshanı qılghaniken. 13 Uning oqyachılırı méni qapsıwaldı; Héch ayımay U üçey-baghrımni yırtıp, Ötümni yerge töküwettı. 14 U u yer-bu yerıme üstı-üstılep zexım qılıp bösüp kirıdu; U palwandeke manga qarap étilıdu. 15 Téremning üstıge böz rext tikıp qoydım; Öz ızzet-hörmitimni topa-changgha sélıp qoydım. 16 Gerche qolumda héchqandaq zorawanlıq bolmısım, Duayım chin dilimdin bolghan bolsım, Yüzüm yıgha-zarıdın qızırıp kettı; Qapaqlırımni ölüm sayısı bastı. 18 Ah, yer-zémin, qénimni yapmıghın! Nale-peryadım toxtaydighan'gha jay bolmıghay! 19 Bıraq mana, asmanlarda hazırmu manga shahıt Bolghuchi bar! Ershlerde manga kapalet Bolghuchi bar! 20 Öz dostlırım méni mazaq qılghını bilen, Bıraq közüm téxıche Tengrıge yash tökmekte. 21 Ah, insan balısı dostı üçün kélishtürgüchi bolghandek, Tengrı bilen adem otturısımı kélishtürgüchi bolsıdı! 22 Chünki yene birneche yıl ötüshi bilenla, Men barsa qaytmaz yolda méngip qalimen.

17 Méning rohim sunuq, Künlirim tügey deydu, Görler méni kütmeke. 2 Etrapımda aldımchi mazaq qılghuchılar bar emesmu? Közümnıng ularnıng échıtquluqıgha tikilip turushtın bashqa amalı yoqtur. 3 Ah, jénım üçün Özüng xalıghan kapaletni élip Özüngning aldıda manga borun bolghaysen; Sendın bashqa kim méni qollar borun bolsun? 4 Chünki Sen [dostlırımning] könglini yoruqluqtın qaldurghansen; Shunga Sen ularnı ghelıbidinmu mehrum qılisen! 5 Ghenıymet alay dep dostlırıgha peshwa atqan kishining bolsa, Hetta balılırının közlirimu kor bolıdu. 6 U méni el-yurtlarınıng aldıda söz-chöchekke qoydı; Men kishiler yüzümge tükürıdighan adem bolup qaldım. 7 Derd-elemdin közüm torlıshıp kettı, Barlıq ezalırım kölenggedek bolup qaldı. 8 Bu ishlarını körtıp duruslar heyranuhes bolıdu; Bıgunahlar ıplaslargha qarshı turushqa qozghılıdu. 9 Bıraq heqqanıy adem öz yolıda chıng turıdu, Qolı pak yürıdighan ademning küchi

toxtawsiz ulg'hiyidu. **10** Emdî qéni, hemminglar, yene kélinglar; Aranglardin birmu dana adem tapalmaymen. **11** Künlirim axirlashay dep qaptu, Muddalirim, könglumdiki intizarlar üzüldi. **12** Bu ademler kéchini kündüzge aylandurmaqchi; Ular qarangghuluqqa qarap: «Nur yéqinlishiwatidu» déyishiwatidu. **13** Eger kütsem, öyüm tehtisara bolidu; Men qarangghuluqqa ornumni raslaymen. (Sheol h7585) **14** «Chirip kétishni: «Sen méning atam!», Qurtlarni: «Apa! Acha!» dep chaqirimen! **15** Undaqta ümidim nede? Shundaq, ümidimni kim körelisin? **16** Ümidim tehtisaraning tömür penjirilirî ichige chüshüp kétidu! Biz birlikte topig'ha kirip kétimiz! (Sheol h7585)

18 Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: — **2** Sendek ademler qachan'ghiche mundaq sözlerni toxtatmaysiler? Siler obdan oylap béqinglar, andin biz söz qilimiz. **3** Biz némishqa silerning aldinglarda haywanlar hésablinimiz? Némishqa aldinglarda exmeq tonulimiz? **4** Hey özüngning ghezipe özüngni yirtquchi, séni depla yer-zémin tashliwétilemdü?! Tagh-tashlar öz ornidin kötürülüp kétemdü?! **5** Qandaqla bolmisun, yaman ademning chirighi öchürülidu, Uning ot-uchqunliri yalqunlimaydu. **6** Chédiridiki nur qarangghuluqqa aylinidu, Uning üstige asqan chirighi öchürülidu. **7** Uning mezmnu qedemliri qisilidu, Özining nesihetliri özinî mollaq atquzidu. **8** Chünki öz putliri özinî torgha ewetidu, U del torning üstige desseydighan bolidu. **9** Qiltaq uni tapimidin iliwatidu, Tuzaq uni tutuwatidu. **10** Yerde uni kütidighan yoshurun argamcha bar, Yolida uni tutmaqchi bolghan bir qapqan bar. **11** Uni her tereptin wehimiler bésip qorqitiwatidu, Hem ular uni iz qoghlap qoghlawatidu. **12** Maghdurini acharchiliq yep tügetti; Palaket uning yénida paylap yüridu. **13** Ölümning chong balisi uning térisini yewatidu; Uning ezalirini shoraydu. **14** U öz chédiridiki amanliqtin yulup tashlinidu, [Ölümning tunjisi] uni «wehimilerning padishahi»ning aldigha yalap apiridu. **15** Öyidikiler emes, belki bashqilar uning chédirida turidu; Turalghusining üstige güngürt yaghdurulidu. **16** Uning yiltizi tégidin qurutulidu; Üstidiki shaxliri késilidu. **17** Uning eslimisimu yer yüzidikilerning ésidin kötürülüp kétidu, Sirtlarda uning nam-abruyi qalmaydu. **18** U yoruqluqtin qarangghuluqqa qoghliwétilgen bolup, Bu dunyadin heydiwétilidu. **19** El-yurtta héchqandaq perzentliri yaki ewladliri qalmaydu, U musapir bolup turghan yerlerdiki nesli qalmaydu. **20** Uningdin kéyinkiler uning küнге qarap alaqzade bolidu, Xuddi aldingqilarmu chöchüp ketkendek. **21** Mana, qebih ademning makanliri shübhisiiz shundaq, Tengrini tonumaydighan kishiningmu ornî choqum shundaqtur.

19 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** «Siler qachan'ghiche jénimni azablamaqchisiler, Qachan'ghiche méni söz bilen ezmekchisiler? **3** Siler méni un qétim xarlinglar; Manga uwal qilishqa nomus qilmaysiler. **4** Eger méning sewenlikim bolsa, Men emdi uning [dardini] tartimen. **5** Eger siler méningdin üstünlük talashmaqchi bolsanglar, Yüzüm aldida sherm-hayani körsitip méni eyiblimekchi bolsanglar, **6** Emdî bilip qoyunglarki, manga uwal qilghan Tengri iken, U tori bilen méni chirmashturup tartti; **7** Qara, men nale-peryad kötürüp «Zorawanlıq!» dep warqiraymen, Biraq

héchkim anglimaydu; Men warqiraymen, biraq manga adalet kelmeydu. **8** U yolumni méni ötiwalmisun dep chit bilen tosup qoydi, Qedemlirimge qarangghuluq saldi. **9** U mening shan-sheripimni mehrum qildi, Béshimdin tajni tartiwaldi. **10** U manga her tereptin buzghunchiliq qiliwatidu, men tügeshtim; Ümidimni U derexni yulghandek yuluwaldi. **11** Ghezipini manga qaritip qozghidi, Méni Öz dühmenliridin hésabildi. **12** Uning qoshunliri sep tüzüp atlandi, Pelempeylirini yasap manga hujum qildi, Ular chédirimni qorshawgha élip bargah tikiwaldi. **13** U qérindashlirimni mendin néri qildi, Tonushlirimning méhrini mendin üzdi. **14** Tughqanlirim mendin yatlaship ketti, Dost-buraderlirim méni unuttu. **15** Öyümde turghan musapirlar, hetta dédekilirimmu méni yat adem dep hésablaydu; Ularning neziride men musapir bolup qaldim. **16** Men chakirimni chaqirsam, u manga jawab bermeydu; Shunga men uninggha aghzim bilen yélinishim kérek. **17** Tiniquimdin ayalimning qusqusi kélidu, Aka-ukilirim sésiqliqimdin bizar. **18** Hetta kichik balilar méni kemsitidu; Ornumdin turmaqchi bolsam, ular méni haqaretleydu. **19** Méning sirdash dostlirimning hemmisi mendin nepretlinidu, Men söygenler mendin yüz öridi. **20** Et-térilirim ustixanlirimgha chaplaship turidu, Jénim qil üstide qaldi. **21** Ah, dostlirim, manga ichinglar aghrisun, ichinglar aghrisun! Chünki Tengrining qoli manga kélip tegdi. **22** Siler némishqa Tengridek manga ziyankeshlik qilisiler? Siler némishqa etlirimge shunche toymaysiler! **23** Ah, méning sözlirim yézilsidi! Ular bir yazmigha pütüklük bolghan bolatti! **24** Ular tömür qelem bilen qoghushun ichige yézilsidi! Ebedil'ebed tash üstige oyup pütülgen bolatti! **25** Biraq men shuni bilmenki, özümning Hemjemet-Qutquzhuchim hayattur, U axiret künde yer yüzide turup turidu! **26** Hem méning bu tére-etlirim buzulghandin kéyin, Men yenila ténimde turup Tengrini körimen! **27** Uni özümle eyni halda körimen, Bashqa ademning emes, belki özümning közi bilen qaraymen; Ah, qelbim buninggha shunche intizardur! **28** Eger siler: «Ishning yiltizi uningdidur, Uni qandaq qilip qistap qoghliwéteymiz?!» — désenglar, **29** Emdî özünglar qilichtin qorqqininglar tüzük! Chünki [Xudaning] ghezipi qilich jazasini élip kélidu, Shuning bilen siler [Xudaning] sotining quruq gep emeslikini bilisiler».

20 Andin Naamatliq Zofar jawaben mundaq dédi: — **2** «Méni biaram qilghan xiyallar jawab bérishke ündewatidu, Chünki qelbim biaramliqta örtenmekte. **3** Men manga haqaret keltürüp, méni eyibleydighan sözlerni anglidim, Shunga méning ruh-zéhnim méni jawab bérishke qistidi. **4** Sen shuni bilmemsenki, Yer yüzide Adem'atimiz apiride bolghandin béri, **5** Rezillerning ghalibe tentenisî qisqidu, Iplaslarning xushalliqi birdemliktur. **6** Undaq kishining shan-sheripi asman'gha yetken bolsimu, Béshi bulutlarga taqashsimu, **7** Yenila özining poqidek yoqap kétidu; Uni körgenler: «U nedidur?» deydu. **8** U chüshtek uchup kétidu, Qayta tapqili bolmaydu; Kéchidiki ghayibane alamettek u heydiwétilidu. **9** Uni körgen köz ikkinchi uni körmeydu, Uning turghan jayi uni qayta uchratmaydu. **10** Uning oghulliri miskinlerge shepçet qilishqa mejburlinidu; Shuningdek u hetta öz qoli bilen

bayliqlirini qayturup béridu. **11** Uning ustixanliri yashliq maghdurigha tolghan bolsimu, Biraq [uning maghduri] uning bilen bille topa-changda yétip qalidu. **12** Gerche rezillik uning aghzida tatliq tétighan bolsimu, U uni til astigha yoshurghan bolsimu, **13** U uni yutqusi kelmey méhrini üzelmisimu, U uni aghzida qaldursimu, **14** Biraq uning qarmidiki tamíqi ózgirip, Kobra yilanning zeherige aylinidu. **15** U bayliqlarni yutuwétidu, biraq ularni yanduridu; Xuda ularni ashqazininin chiqiriwétidu. **16** U kobra yilanning zeherini shoraydu, Char yilanning neshtiri uni óltüridu. **17** U qaytidin ériq-östenglerge hewes bilen qariyalmaydu, Bal we séir may bilen aqidighan deryalardin huzurlinalmaydu. **18** U érishkenni yutalmay qayturidu, Tijaret qilghan paydisidin u héch huzurlinalmaydu. **19** Chünki u miskinlerni ézip, ularni tashliwetken; U ózi salmighan öyni igiliwalghan. **20** U achkózlüktin esla zéríkmeýdu, U arzulighan nersiliridin héchqaysini saqlap qalalmaydu. **21** Uninggha yutuwalghudek héchnerse qalmaydu, Shunga uning bayashatliqi menggülük bolmaydu. **22** Uning toqquzi tel bolghanda, tuyuqsiz qisilchiliqqa uchraydu; Herbir ézilgichining qoli uninggha qarshi chiqidu. **23** U qorsiqini toghhuziwatqinida, Xuda dehshetlik ghezipini uninggha chüshüridu; U ghizaliniwatqanda [ghezipini] uning üstige yaghduridu. **24** U tömür qoralidin qéchip qutulsimu, Biraq mis oqya uni sanjiydu. **25** Tegken oq keynidin tartip chiqiriwélginide, Yaltiraq oq uchi óttin chiqiriwélginide, Wehimiler uni basidu. **26** Zulmet qarangguluq uning bayliqlirini yutuwétishke teyyar turidu, Insan püwlimigen ot uni yutuwalidu, Uning chédirida qélip qalghanlirininu yutuwétidu. **27** Asmanlar uning qebihlikini ashkarilaydu; Yer-zéminnu uninggha qarshi qozghilidu. **28** Uning mal-dunyasi élip kétilidu, [Xudaning] ghezeplik künide kelkün ulghiyip öy-bisatini ghulitidu. **29** Xudaning rezil ademege belgiligen nésiwisi mana shundaqtur, Bu Xuda uninggha békitten mirastur».

21 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** «Geplirimge qulaq sélinglar, Bu silerning qamsha bergen «tesellilirlinglar»ning ornida bolsun! **3** Söz qilishingha yol qoysanglar; Söz qilghinimdin kéyin, yene mazaq qiliwéringlar! **4** Méning shikayitim bolsa, insan'gha qaritiliwatamdu? Rohim qandaqmu bitaquet bolmisun? **5** Manga obdan qaraglarchu? Siler choqum heyran qalisiler, Qolunglar bilen aghzinglarni étiwalisiler. **6** Men bu ishlar üstide oylansamla, wehimige chömmimen, Pütün etlirimni titrek basidu. **7** Némishqa yamanlar yashiwéridu, Uzun ömür köridu, Hetta zor küch-hoquqluq bolidu? **8** Ularning nesli öz aldida, Perzentliri köz aldida mezmüt ósиду, **9** Ularning öyliri wehimidin aman turidu, Tengrining tayiqi ularning üstige tegmeýdu. **10** Ularning kaliliri jüplense uruqlimay qalmaydu, Iniki mozaylaydu, Moziyininu tashlimaydu. **11** [Reziller] kichik balilirini qoy padisidek talagha chiqiriwéridu, Ularning perzentliri taqlap-sekrepp ussul oynap yüridu. **12** Ular dap hem chiltargha tengkesh qilidu, Ular neyning awazidin shadlinidu. **13** Ular künlirini awatchiliq ichide ötküzidu, Andin közni yumup achquchila tehtisaragha chüshüp kétidu. (Sheol h7585) **14** Hem ular Tengrige: «Bizdin néri bol, Bizning yolliring bilen tonushqimiz yoqtur!» — deydu, **15** — «Hemmige Qadiring xizmitide bolushning erzigüdek neri bardu? Uninggha dua qilsaq

bizge néme payda bolsun?!». **16** Qaranglar, ularning bexti öz qolida emesmu? Biraq yamanlarning nesihiti mendin néri bolsun! **17** Yamanlarning chirighi qanche qétim óchidu? Ular ni ózlirige layiq külpet basamdu? [Xuda] ghezipidin ulargha derdlerni bölüp béremdu? **18** Ular shamal aldidiki éngizgha oxshash, Qara quyun uchurup kétidighan paxalgha oxshashla yoqamdu? **19** Tengri uning qebihlikini balilirigha chüshürüshke qalduramdu? [Xuda] bu jazani uning ózige bersun, uning ózi buni tétisun! **20** Özining halakitini öz közi bilen körsun; Ózi Hemmige Qadiring qehrini tétisun! **21** Chünki uning békitlegen yil-ayliri tügigendin kéyin, U qandaqmu yene öz öydikilirdin huzur-halawet alalısun? **22** Tengri kattilarning üstidinmu höküm qilghandin kéyin, Uninggha bilim ógiteleydighan adem barmidur?! **23** Birsı saq-salامت, pütünley ghem-endishsiz, azadilikte yilliri toshqanda ólidu; **24** Béqunliri süt bilen sémiz bolidu, Ustixanlirining yiliki xéli nem turidu. **25** Yene birsi bolsa achchiq armada tügep kétidu; U héchqandaq rahet-paraghet körmigen. **26** Ular bilen bille topa-changda teng yatidu, Qurutlar ulargha chaplishidu. **27** — Mana, silerning némini oylawatqanliqlarni, Méni qarilash niyetlirighanliri bilimen. **28** Chünki siler mendin: «Ésilzadining öyi nege ketken? Rezillerning turghan chédirliri nedidur?» dep sorawatisiler. **29** Siler yoluchilardin shuni sorimidinglarmu? Ularning shu bayanlirigha köngül qoymidinglarmu? **30** [Démek], «Yaman adem palaket künidin saqlinip qalidu, Ular ghezep künidin qutulup qalidu!» — [deydu]. **31** Kim [rezilning] tutqan yolini yüz turane eyibleydu? Kim uninggha öz qilmishi üçün tégishlik jazasını yégüzidu? **32** Eksiche, u heywet bilen yerlikige kötürüp méngilidu, Uning qebrisi közet astida turidu. **33** Jilghining chalmiliri uninggha tatliq bilinidu; Uning aldidimu sansiz ademler ketkendek, Uning keynidinmu barliq ademler egiship baridu. **34** Siler némishqa manga quruq gep bilen teselli bermekchi? Silerning jawablinglarda peqet saxtiliqla tépilidu!

22 Andin Témanlıq Élifaz mundaq dédi: — **2** Adem Xudagha qandaqmu payda keltürelisun? Dana ademlermu Uninggha néme payda keltürelisun? **3** Sen heqqaniy bolsangmu, Hemmige Qadirgha néme behre béreleyttig? Yolliring eyibsiz bolghan teqdirdimu, sen Uninggha néme gheniyetlerni élip kéleleysen? **4** Uning séni eyibleydighanliqi, We Uning sanga shikayetler yetküzidighini séning ixlasmén bolghining üçünmu-ya? **5** Séning rezilliking zor emesmu? Séning gunahliring hésabsiz emesmu? **6** Sen qérindashliringdin sewebsiz képillik alghansen; Sen yalangtüşlerni kiyim-kéçekliridin mehrum qiliwetkensen. **7** Halsizlan'ghanlarga su bermiding, Ach qalghanlarga ashnimu ayap bermiding, **8** Gerche sen yer-zéminlik bolghan qoli uzun adem bolsangmu, Yer-zémin tutup hörmetlinip kelgen adem bolsangmu, **9** Sen tul xotunlarnimu quruq qol yandurghansen, Yétim-yésirlarning qolininu yanjitiwetkensen. **10** Mana shu sewebtin etrapingda tuzaqlar yatidu, Ushtumtut peyda bolghan wehimimu séni basidu. **11** Shu sewebtinmu séni qarangguluq bésip körelmes qalid, Bir kelkün kélip séni gherq qildi. **12** Tengri ershalaning choqisida turidu

emesmu? Eng égiz yultuzlarning neqeder aliy ikenlikige qarap baq! **13** Biraq sen: «Tengri némini bilidu? U rast shunché zulmet qarangghuluqta birnémini perq ételemdu?!» dewatisen. **14** Yene: «Qoyuq bulutlar uni tosiwalidu, Shunga U pelek üstide aylinip mangghinida bizni körmeýdu!» — deysen. **15** Yaman ademler mangghan kona yolni senmu tutiwéremsen? **16** Ular waqti toshmay turupla élip kétilgen, Ularning ulliri kelkün teripidin éqitilip kétilgen. **17** Ular Tengrige: «Bizdin néri boll» Hemmige Qadir bizni néme qilalisun?» — deytti. **18** Biraq ularning öylirini ésil nersiler bilen toldurghan del Uning Özidur, Men bolsam yamanlarning nesihitidin yiraqlashqanmen! **19** Heqqaniylar ularning berbat bolghanliqini körüp shadlinidu; Bigunahlar ularni mazaq qilip: — **20** «Bizge qarshi chiqquchilar shübhisiz weyran bolidu, Ot ularning bayliqlirini yutuwetmemdu?» — deydu. **21** [Shunga] Xudagha boysunup Uni tonusang, Shu chaghdila sen aman bolisen; Shuning bilen sanga amet kélidu. **22** Uning aghzidin kelgen nesihetnimu qobul qil, Uning sözlirini könglüngge püküp qoy. **23** Sen Hemmige Qadirning yénigha qaytip kelseng, muqerrerki, Qaytidin qurulup chiqalaysen; Eger sen qebihlikni chédirliringdin yiraqlashkursang, **24** Eger sen altunungni topa-chang üstige tashliyalisang, Ofirdiki altunungni shiddetlik éqinning tashlirigha qoshuwetseng, **25** Undaqta Hemmige Qadirning Ózi sanga altun bolidu. Séning üçün serxil kümişmu bolidu. **26** U chaghta sen Hemmige Qadirdin söyünisen, Yüzüngni Tengrige qarap kötüreleysen. **27** Sen Uninggha dua qilsang, U qulaq salidu, Shundaqla senmu ichken qesemliringge emel qilisen. **28** Sen qarar qilghan ish emelge ashidu, Yolliring üstige nur chüshidu. **29** Ademler pes qilin'ghanda, sen ulargha: «Ornurlardin turunglar!» deysen, Shuning bilen [Xuda] chirayi sun'ghanlarni qutquzidu. **30** U hetta gunahi bar ademnimu qutquzidu, U qolungdiki halalliqin qutquzulidu.

23 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** «Bügünmu shikayitim achchiqtur; Uning méni basqan qoli ah-zarlırimdinmu éghirdur! **3** Ah, Uni nedın tapalaydighanliqimni bilgen bolsam'idi, Undaqta Uning olturidighan jayigha barar idim! **4** Shunda men Uning aldida dewayimni bayan qıllattım, Aghzimni munaziriler bilen toldurattım, **5** Men Uning manga bermekchi bolghan jawabini bileyleyttim, Uning manga némini démekchi bolghanliqini chüshineyleyttim. **6** U manga qarshi turup zor küchi bilen méning bilen talishamti? Yaq! U choquq manga qulaq salatti. **7** Uning huzurida heqqaniy bir adem uning bilen dewalishalaytti; Shundaq bolsa, men öz Sotchim aldida menggügiçe aqlan'ghan bolattım. **8** Epsus, men algha qarap mangsammu, lékin U u yerde yoq; Keyninge yansammu, Uning sayisinimu körelmeymen. **9** U sol terepte ish qiliwatqanda, men Uni bayqıyalmaymen; U ong terepte yoshurun'ghanda, men Uni körelmeymen; **10** Biraq U méning mangidighan yolumni bilip turidu; U méni tawlıghandın kéyin, altundek sap bolimen. **11** Méning putlirim uning qedemlirige ching egeshken; Uning yolini ching tutup, héch chetnimidim. **12** Men yene Uning lewlırining buyruqidin bash tartmidim; Men Uning aghzidiki sözlerni öz köngüldikilirimdin qimmetlik bilip qedirlep keldim. **13** Biraq Uning bolsa birla muddiasi bardur, kimmu Uni

yolidin buruyalisun? U könglide némini arzu qilghan bolsa, shuni qilidu. **14** Chünki U manga némini irade qilghan bolsa, shuni berheq wujudga chiqiridu; Mana mushu xildiki ishlar Uningda yene nurghundur. **15** Shunga men Uning aldida dekke-dükkige chüshimen; Bularni oyisamla, men Uningdin qorqup kétimen. **16** Chünki Tengri könglümni ajiz qilghan, Hemmige Qadir méni sarasimige salidu. **17** Halbuki, men qarangghuluq ichide ujuqturulmidim, We yaki yüzümni oriwalghan zulmet-qarangghuluqqimu héch süküt qilmidim.

24 — Némishqa Hemmige Qadir [soraq] künlirini békitmeydu? Némishqa Uni tonughanlar Uning shu künlirini bikardin-bikar kütidu? **2** Mana, ademler pasıl qilin'ghan tashlarnı yótkiwétidu; Ular zorawanlıq bilen bashqılarning padilirini bulap-talap özliri [ochuq-ashkara] baqidu; **3** Ular yétim-yésirlarning éshikini bulap heydep kétidu; Ular tul xotunning kalisini képillik üçün éliwalidu. **4** Ular miskinlerni yoldin néri ittiriwétidu; Shuning bilen zémindiki ézilgenlerning hemmisi möküshüwalidu. **5** Mana, ular desht-bayawanlardiki yawayi ésheklerdek, Tang seherde olja izdesh «xizmiti»ge chiqidu; Janggal ular we ularning baliliri üçün yémeklik teminleydu. **6** Ular yamanning [kaliliri] üçün dalada ot-chöp oridu, Uning üçün ashqan-tashqan üzümlirini tériydu; **7** Ular kéchini kiyimsiz yalang ötküzidu, Soghuqta bolsa yépin'ghudek kiyimi yoqtur. **8** Ular tagħa yagħan yamghurlar bilen süzme bolup kétidu, Panahsizliqidin tashni quchaqlishidu. **9** Ademler atisiz balılarnı emchektin bulap kétidu, Ular miskinlerdin [bowaqlarnı] képillikke alidu. **10** [Miskinler bolsa] kiyimsiz, yéling ótidu, Bashqılar üçün bughday baghlirini kötürsimu, yenila ach qalidu; **11** Ular bashqılarning öyide zeytunlarnı cheylep yagħ chiqargħan bolsimu, Hoylilirida sharab köchikini cheyligen bolsimu, Yenila ussuzluqta qalidu. **12** Sheherdin ademlerning ah-zarlıri chiqıp turidu, Qilich yégenlerning janlıri nale-peryad kötüridu; Biraq Tengri héchkimning ıplasıqini eyiblemeydu. **13** — Nurgha qarshi isyan kötüridighanlarmu bar; Ular nurning yollirini bilmeydu, Uning teriqiliride turmaydu. **14** Qatil tang nuri kélishi bilen ornidin turup, Kembegħeller we miskinlerni óltüridu; Kéchide u oghridek yüridu. **15** Zinaxormu «Méni héch köz körmeydu» dep zawal waqtını kütidu, Bashqılar méni tonumusun dep aynalning chümbilini yüzige tartıwalidu. **16** Qarangghuluqta [oghırılar] öyning tamirlirini kolap téshidu; Kündüzde ular özlirini öz öyige qamap qoyidu; Ular nurni tonumaydu. **17** Ular üçün tang seher ölüm sayisidek tuyulidu; Ular qap-qarangghuluqning wehimilirini dost tutidu. **18** Ular sularning yüzidiki köpüklerdeq yoqap ketsun! Ularning yer-zémindiki nésiwisi lenet qilin'ghanki, Shunga ulardin héchkim üzümarlıqqa yene mangmisun! **19** Qurghaqchılıq hem tomuz issiq qar sulirini yep tügitidu; Tehtisaramu oxshashla gunah qilghanlarnı yep tügetsun! (Sheol h7585) **20** Uni, tugħqan anisimu untusun! Qurt shölgeylirini éqitip uni yésun! Eske héch élinmisun! Shuning bilen heqqaniysizlıq derextek késilsun! **21** U balisi yoq tugħmaslardan olja alidu, U tul xotunlarchimu héch shepset körsetmeydu. **22** Biraq [Xuda] Öz qudriti bilen mundaq küch-hoquqi barlarning [künini] uzartidu; Ular hetta hayatidin

ümidsizlensimu qaytidin ornidin turidu. **23** [Xuda] yenila ularni amaniqta muqimlashturidu, Shunga ular xatirjem bolidu; U ularning yollarini közde tutqan emesmu? **24** Ularning mertiwisi birdemlik östürilidu, Andin ular yoq bolidu; Ular ongda qaldurulidu, andin boshqa ademlerge oxshashla yighip élip kétildu; Ular peqetla pishqan serxil bughday bashaqliridek késilip kétidu. **25** Bu ishlar mundaq bolmisa, qéni kim méni yalghanchi dep ispatliyalaydu. Méning geplirimni kim quruq gep déyeleydu?».

25 Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: — **2** «Uningda hökümraniq hem heywet bardur; U asmanlarning qeridiki ishlarnimu tertipke salidu. **3** Uning qoshunlarini sanap tügetkili bolamdu? Uning nuri kimning üstige chüshmey qalar? **4** Emdi insan balisi qandaqmu Tengrining aldisida heqqaniy bolalisun? Ayal zatidin tughulghanlar qandaqmu pak bolalisun? **5** Mana, Uning neziride hetta aymu yoruq bolmighan yerde, Yultuzlarmu pak bolmighan yerde, **6** Qurt bolghan insan, Sazang bolghan adem balisi [uning aldisida] qandaq bolar?».

26 Ayup [Bildadqa] jawaben mundaq dédi: — **2** «Maghdursiz kishige qaltis yardeclarni bériwetting! Bilekliri küchsiz ademni karamet qutquzuwetting! **3** Eqli yoq kishige qaltis neshetlerni qiliwetting! We uninggha alamet bilimlarni namayan qiliwetting! **4** Sen zadi kimning mediti bilen bu sözlerni qilding? Sendin chiqiwatqini kimning rohi? **5** — «Erwahlar, yeni su astidikiler, Shundaqla u yerde barliq turuwatqanlar tolghinip kétidu; **6** Berheq, [Xudaning] aldisida tehtisaramu yépinchisiz körünidu, Halaketningmu yapquchi yoqtur. (Sheol h7585) **7** U [yerning] shimaliy [qutupini] alem boshluqigha sozghan, U yer [sharini] boshluq ichide muelleq qilghan; **8** U sularni qoyuq bulutliri ichige yighidu, Bulut ularning éghirliqi bilenmu yirtilip ketmeydu. **9** U aying yüzini yapidu, U bulutliri bilen uni tosidu. **10** U sularning üstige chamber sizip qoyghan, Buning bilen U yoruqluq hem qarangghuluqning chégrasini békitken. **11** Asmanlarning tüwrükliri tewrep kétidu, Uning eyibini anglapla alaqqade bolup kétidu. **12** U déngizni qudriti bilen tinchlanduridu; Öz hékmiti bilen Rahabni pare-pare qilip yanjiwétidu. **13** Uning Rohi bilen asmanlar bézelgen, Uning qoli téz qachqan ejdihani sanjiydu. **14** Mana, bu ishlar peqet uning qilghanlarining kichikkine bir qismidur, xalas; Uning söz-kalamidin anglawatqinimiz nahayiti pes bir shiwiirlash, xalas! Uning pütükl zot qudritining güldürmamisini bolsa kimmu chüshinelisun?!».

27 Ayup bayanini dawamlashturup mundaq dédi: — **2** «Méning heqqimni tartiwalghan Tengrining hayati bilen, Jénimni aghritqan Hemmige Qadirning heqqi bilen qesem qilimenki, **3** Ténimde nepes bolsila, Tengrining bergen Rohi dimighimda tursila, **4** Lewlirimdin heqqaniysiz sözler chiqmaydu, Tilim aldanchilik bilen héch shiwiirlamaydu! **5** Silerningkini toghra déyish mendin yiraq tursun! Jénim chiqqan'gha qeder durusluqumni özümde ayrimaymen! **6** Adilliqimni ching tutuwerimen, uni qoyup bermeymen, Wijdanim yashighan héchbir künümde méni eyiblimisun! **7**

Méning düshminim rezillerge oxshash bolsun, Manga qarshi chiqqanlar heqqaniysiz dep qaralsun. **8** Chünki Tengri iplas ademni üzüp tashlighanda, Uning jénini alghanda, Uning yene néme ümidi qalar? **9** Balayi'apet uni bésip chüshkende, Tengri uning nale-peryadini anglamdu? **10** U Hemmige Qadirdin söyünemdu? U herdaim Tengrige iltiya qilalamdu? **11** Men Tengrining qolining qilghanliri toghrisida silerge melumat bérey; Hemmige Qadirda néme barliqini yoshurup yürmeymen. **12** Mana siler aliburun bularni körüp chiqtinglar; Siler némishqa ashundaq pütünley quruq xiyalliql bolup qaldinglar? **13** Rezil ademlerning Tengri békitken aqiwiti shundaqki, Zorawanlarning Hemmige Qadirdin alidighan nésiwisi shundaqki: — **14** Uning baliliri köpeyse, qilichlinish üçhünla köpiyidu; Uning perzentlirining néni yétishmeydu. **15** Uning özidin kéyin qalghan ademliri ölüm bilen biwasite depne qilinidu, Buning bilen qalghan tul xotunliri matem tutmaydu. **16** U kümüshlerni topa-changdek yighip dówilisimu, Kiyim-kécheklerni laydek köp yighsimu, **17** Bularning hemmisini teyyarlisimu, Biraq kiyimlarni heqqaniylar kiyidu; Bigunahlarmu kümüshlerni bölüşidu. **18** Uning yasighan öyi perwanining ghozisidek, Üzüzmarning közetchisi özige salghan kepidek bosh bolidu. **19** U bay bolup yétip dem alghini bilen, Biraq eng axirqi qétim kéliduki, Közini achqanda, emdi tügeshtim deydu. **20** Wehimiler kelkündek bëshigha kélidu; Kechte qara quyun uni changgiligha alidu. **21** Sherq shamili uni uchurup kétidu; Shiddet bilen uni ornidin élip yiraqqa étip tashlaydu. **22** Boran uni héch ayimay, bëshigha urulidu; U uning changgilidin qutulush üçhün he dep urunidu; **23** Biraq [shamal] uninggha qarap chawak chalidu, Uni ornidin «ush-ush» qilip qoghlwétidu».

28 — «Shübhisizki, kümüsh tépildighan kanlar bar, Altunning tawlinidighan öz ornı bardur; **2** Tömür bolsa yer astidin qéziwélinidu, Mis bolsa tashtin éritilip élinidu. **3** İnsanlar [yer astidiki] qarangghuluqqa chek qoyidu; U yer qerigiche charlap yürüp, Qarangghuluqqa tewe, ölümning sayiside turghan tashlarni izdeydu. **4** U yer yüzidikilerdin yiray jayda tik bolghan quduqni kolaydu; Mana shundaq adem ayagh basmaydighan, untulghan yerlerde ular arghamchini tutup boshluqta pulanglap yürüdu, Kishilerdin yiraqta ésilip turidu. **5** Ashliq chiqidighan yer, Tekti kolan'ghanda bolsayalqunde körünidu; **6** Yerdiki tashlar arisidin kök yaqutlar chiqidu, Uningda altun rudisimu bardur. **7** U yolni héchqandaq alghur qush bilmeydu, Hetta sarning közimu uninggha yetmigen. **8** Hakawur yirtquchlar mu yerni héch dessep baqmighan, Esheddiy shirmu u jaydin héchqachan ötüp baqmighan. **9** İnsan balisi qolini chaqmaq téshining üstige tegküzidu, U taghlarni yiltizidin qomuriwétidu. **10** Tashlar arisidin u qanallarni chapidu; Shundaq qilip uning közi herxil qimmetlik nersilerni köridu; **11** Yer astidiki éqinlarni téship ketmisun dep ularni tosuwalidu; Yoshurun nersilerni u ashkarilaydu. **12** Biraq danaliq nedin tépilar? Yorutulushning makani nedidu? **13** İnsan baliliri uning qimmetliklikini héch bilmes, U tiriklerning zéminidin tépilmis. **14** [Yer] tégi: «Mende emes» deydu, Déngiz bolsa: «Men bilenmu bille emestur» deydu. **15** Danaliqni

sap altun bilan sétiwalghili bolmaydu, Kümüşnimu uning bilen bir tarazida tartqili bolmas. **16** Hetta Ofirda chiqidighan altun, aq héqiq yaki kök yaqut bilenmu bir tarazida tartqili bolmaydu. **17** Altun we xrustalnimu uning bilen sélishturghili bolmaydu, Ésil altun qacha-quchilar uning bilen héch almashturulmas. **18** U ünche-marjan, xrustalni ademning ésidin chiqiridu; Danaliqui élish qizil yaqutlarni élishdin ewzeldur. **19** Éfiopiyediki sériq yaqut uninggha yetmes, Sériq altunmu uning bilen beslishelmeydu. **20** Undaqta, danaliq nedin tépilidu? Yurutulushning makani nedidu? **21** Chünki u barliq hayat igilirining közidin yoshurulghan, Asmandiki uchar-qanatlaridim yoshurun turidu. **22** Halaket we ölüm peqetla: «Uning shöhritidin xewer alduq» deydu. **23** Uning mangghan yolini chüshinidighan, Turidighan yerini bilidighan peqetla bir Xudadur. **24** Chünki Uning közi yerning qerigiche yétidu, U asmanning astidiki barliq nersilerni köridü. **25** U shamallarning küchini tarazigha salghanda, [Dunya]ning sulirini ölgichigende, **26** Yamghurlargha qanuniyet chüshüriginde, Güldürmamining chaqmiqigha yolini béktikinide, **27** U chaghda U danaliqua qarap uni bayan qilghan; Uni nemune qilip belgiligen; Shundaq, U uning bash-ayighigha qarap chiqip, **28** Insan'gha: «Mana, Rebdin qorqush danaliqtur; Yamanliqtin yiraqlishish yurutulushtur» — dégen».

29 Ayup bayanini dawamlashturup mundaq dédi: — **2** «Ah, ehwalim ilgiriki aylardikidek bolsidi, Tengri mendin xewer alghan künderdikidek bolsidi! **3** U chaghda Uning chirighi béshingha nur chachqan, Uning yoruqluqi bilen qaranghuluqtin ötüp ketken bolattim! **4** Bu ishlar men qiran waqtında, Yeni Tengri chédirimda manga sirdash [dost] bolghan waqıtta bolghanidi! **5** Hemmige Qadir men bilen bille bolghan, Méning yash balilirim etrapında bolghan; **6** Méning basqan qedemlerim sériq maygha chömülgen; Yénimdeki tash men üçün zeytun may deryasi bolup aqqan; **7** Sheher derwazisigha chiqqan waqtında, Keng meydanda ornun teyyarlan'ghanda, **8** Yashlar meni körüpla eyminip özlirini chetke alatti, Qérilar bolsa ornidin turatti, **9** Shahzadilermu geptin toxtap, Qoli bilen aghzini étiwalatti. **10** Aqsöngleklermu tinchlinip, Tilini tangliyigha chapliwalatti. **11** Qulaq sözümnı anglisla, manga bext tileytti, Köz meni körsila manga yaxshi guwahliq béretti. **12** Chünki men manga himaye bol dep yélin'ghan ézilgüchilerni, Panahsiz qalghan yétim-yésirlarnimu qutquzup turattim. **13** Halak bolay dégen kishi manga bext tileytti; Men tul xotunning könglini shadlandurup naxsha yangratquzattim. **14** Men heqqaniyliqni ton qilip kiyiwaldim, U meni öz gewdisi qildi. Adaletlikim manga yépincha hem selle bolghan. **15** Men korgha köz bolattim, Tokurgha put bolattim. **16** Yoqsullargha ata bolattim, Manga natonush kishining dewasnimu tekshürüp chiqattim. **17** Men adaletsizning hinggayghan chishlirini chéqip tashlayttim, Oljisini chishliridin élip kétettim. **18** Hem: «Méning künlirim qumdek köp bolup, Öz uwamda rahat ichide ölimen» deyttim; **19** Hem: «Yiltizim sularghiche tartilip baridu, Shebne pütün kéchiche shéxingha chapliship yatidu; **20** Shöhritim herdaim mende yéngilini turidu, Qolumdiki oqyayim herdaim yéngi bolup turidu» deyttim. **21** Ademler manga qulaq

salatti, kütüp turatti; Nesihetlirini anglay dep sükit ichide turatti. **22** Men gep qilghandin kéyin ular qayta gep qilmaytti, Sözlirim ularning üstige shebne bolup chüshetti. **23** Ular yamghurlarni kütkendek meni kütetti, Kishiler [waqtida yaghqan] «kéyinki yamghur»ni qarshi alghandek sözlirimni aghzini échip ichetti! **24** Ümidsizlen'ginide men ulargha qarap külümsireyttim, Yüzümdiki nurni ular yerge chüshürmeytti. **25** Men ulargha yolini tallap körsitip bérettim, Ularning arisida kattiwash bolup olturattim, Qoshunliri arisida turghan padishahdek yashayttim, Biraq buning bilen matem tutidighanlarga teselli yetküzgüchimu bolattim».

30 — «Biraq hazir bolsa, yashlar meni mazaq qilidu, Ularning dadilirini hetta padamni baqidighan itlar bilen bile ishleshke yol qoyushnimu yaman körettim. **2** Ularning maghduri ketkendin kéyin, Qolidiki küch manga néme payda yetküzelisun? **3** Yoqsuzluq hem achliqtin yiglep ketken, Ular uzundin buyan chölderep ketken desht-bayawanda quruq yerni ghajaydu. **4** Ular emen-shiwaqni chatqallar arisidin yulidu, Shumbuyining yiltizlirnimu térip özlirige nan qilidu. **5** Ular el-yurtlardan heydiwétilgen bolidu, Kishiler ularni körüpla oghrini körgendek warqirap tillaydu. **6** Shuning bilen ular sürlük jilghilarda qonup, Tashlar arisida, gharlar ichide yashashqa mejbur bolidu. **7** Chatqalli arisida ular hangrap kétidu, Tikenler astida ular dügdiyip olturishidu; **8** Nadanlarning, nam-abruyisizlarning baliliri, Ular zémindin sürtoqay heydiwétilgen. **9** Men hazir bolsam bularning hejwi yonxashi, Hetta söz-chöchikining destiki bolup qaldim! **10** Ular mendin nepretlinip, Mendin yiraq turup, Yüzümge tükürüshtimnu yannamaydu. **11** Chünki [Xuda] méning hayat rishtimni üzüp, meni japagha chömdürgen, Shuning bilen shu ademler aldında tizginlirini éliwetken. **12** Ong yénimda bir top chüprende yashlar ornidin turup, Ular putumni turghan yeridin ittiriwetmekchi, Ular sépilimgha hujum pelempeylirini kötürüp turidu; **13** Ular yolumni buzuwétidu, Ularning héch yölenchüki bolmisimu, Halakitimni ilgiri sürmekte. **14** Ular sépilning keng bösük jayidin bösüp kirgendek kirishidu; Weyranilikimdin paydilinip chong tashlardek domilap kirishidu. **15** Wehimiler burulup meni öz nishani qilghan; Shuning bilen hörmitim shamal ötüp yoq bolghandek heydiwétildi, Awatchiliqim bulut ötüp ketkendek ötüp ketti. **16** Hazir bolsa jénim qachidin tökülüp ketkendek; Azabliq künlér meni tutuwalidi. **17** Kéchiler bolsa, manga sönglekirimgiche sanjimaqta; Aghriqlirim meni chishlep dem almaydu. **18** [Aghriqlar] zor küchi bilen manga kiyim-kéchikimdek boldi; Ular könglikimning yaqisidek manga chaplishiwalidi. **19** Xuda meni sazliqqa tashliwetken, Men topa-changgha we külge oxshash bolup qaldim. **20** Men Sanga nale-peryad kötürmektimen, Biraq Sen manga jawab bermeysen; Men ornumdin tursam, Sen peqetla manga qarapla qoyisen. **21** Sen özgirip manga bir zalim boldung; Qolungning küchi bilen manga zerbe qiliwatisen; **22** Sen meni kötürüp Shamalgha mindürgensen; Boran-chapqunda teelluqatimni yoq qiliwetkensen. **23** Chünki Sen meni axirida ölüme, Yeni barliq hayat igilirining «yighilish öyi»ge keltirüwatisen. **24** U halak qilghan waqtida kishiler nale-peryad kötürsimu, U qolini uzatqanda,

duaning derweqe héchqandaq netijisi yoq; **25** Men künliri tes kishi üçün yiglah [dua qilghan] emesmu? Namratlar üçün jénim azablanmidimu? **26** Men özüim yaxshilik kütüp yüriginim bilen, yamanlıq kélip qaldı; Nur kütkinim bilen, qarangguluq keldi. **27** Ichim qazandek qaynap, aramlıq tapmaywatidu; Azablıq künlér manga yüzlendi. **28** Men quyash nurini körmeymu qaridap yüréktimen; Xalayıq arisida men ornumdin turup, nale-peryad kötürimen. **29** Men chilbörilergé qérindash bolup qaldım, Huwqushlarning hemrahi boldım. **30** Térem qariyip mendin ajrap kétiwatidu, Söngéklirim qiziqtin köyüp kétiwatidu. **31** Chiltarimdin matem mersiyesi chiqidu, Néymning awazi haza tutquchılarning yigishigha aylinip qaldı».

31 «Men közüim bilen ehdileshken; Shuning üçün men qandaqmu qızlarga hewes qılıp köz tashlap yüréy? **2** Undaq qilsam üstümdiki Tengridin alidighan nésiwem néme bolar? Hemmige qadirdin alidighan mirasim néme bolar? **3** Bu gunahning netijisi heqqaniysizlarga bala-qaza emesmu? Qebhlik qilghanlarga külpét emesmu? **4** U méning yollirimni körüp turidu emesmu? Herbir qedemlirimni sanap turidu emesmu? **5** Eger saxtilıqqa hemrah bolup mangghan bolsam'idi! Eger putum aldanchılıq bilen bille bolushqa aldirighan bolsa, **6** (Men adillıq mizanigha qoyulghan bolsam'idi! Undaqta Tengri eyibsizlikimdin xewer alalaytti!) **7** Eger qedimim yoldin chiqqan bolsa, könglüm közüme egiship mangghan bolsa, Eger qolumgha herqandaq dagh chaplashqan bolsa, **8** Undaqta men térighanni bashqa birsi yésun! Bixlirim yulunup tashliwétisun! **9** Eger qelbim melum bir ayaldin azdurulghan bolsa, Shu niyette qoshnamning ishiq aldida paylap turghan bolsam, **10** Öz ayalim bashqılarning tüginimini tartidighan kün'ge qalsun, Bashqılar uni ayaq astı qilsun. **11** Chünki bu esheddiy nomusluq gunahtur; U soraqchılar teripidin jazalinishi kérektur. **12** [Bu gunah] bolsa ademni halak qilghuchi ottur; U méning barlıq tapqanlirimni yulup alghan bolatti. **13** Eger qulunning yaki dédikimning manga qarita erzi bolghan bolsa, Ularning dewasini közüme ilmighan bolsam, **14** Undaqta Tengri méni soraqqa tartishqa ornidin turghanda qandaq qilimen? Eger U mendin soal-soraq alimen dep kelse, Men Uninggha qandaq jawab bérimen? **15** Méni baliyatquda apiride qilghuchi ularnimu apiride qilghan emesmu. Men bilen u ikkimizni anilirimizning baliyatqusida töreldürgüchi bir emesmu? **16** Eger miskinlerni öz arzu-ümidilridin tosqan bolsam, Eger tul xotunning köz nurini qaranggulashturghan bolsam, **17** Yaki özüimning bir chishlem nénimni yalghuz yégen bolsam, Uni yétim-yésir bilen bille yémigen bolsam **18** (Emeliyette yash waqtimdin tartıp ogħli ata bilen bille bolghandek umu men bilen bille turghanidi, Apamning qorsiqidin chiqqandin tartıpla tul xotunning yölénchüki bolup keldim), **19** Eger kiyim-kéchék kemlikidin halak bolay dégen birige, Yaki chapansız bir yoqsulgha qarap olturghan bolsam, **20** Eger uning belliri [kiyimsiz qélip] manga bext tilimigen bolsa, Eger u qozilrimning yungida issinmighan bolsa, **21** Eger sheher derwazisi aldida [Höküm chiqarghanlar arisida] méning yölénchüküm bar» dep, Yétim-yésirlargha

ziyankeshlik qilishqa qol kötürgen bolsam, **22** Undaqta mürem taghiqidin ajrilip chüshsun! Bilikim ügisidin sunup ketsun! **23** Chünki Tengri chüshürgen balayı'apét méni qorqunchqa salmaqta idi, Uning heywitidin undaq ishlarnı qet'iy qilamayttım. **24** Eger altun'gha ishinip uni öz tayanchim qilghan bolsam, Yaki sap altun'gha: «Yölénchükümsen!» dégen bolsam, **25** Eger baylıqlirim zor bolghanlıqidin, Yaki qolum alghan gheniyemettin shadlinip ketken bolsam, **26** Eger men quyashning julasini chachqanlıqini körüp, Yaki aynıng aydingda mangghanlıqini körüp, **27** Könglüm astirtin azdurulghan bolsa, Shundaqla [bulargha choqunup] aghzim qolumni söygen bolsa, **28** Bumu soraqchi aldida gunah dep hésablinatti, Chünki shundaq qilghan bolsam men yuqirida turghuchi Tengrige wapasızlıq qilghan bolattım. **29** Eger manga nepretlen'gen kishining halakitige qarighinimda shadlinip ketken bolsam, Béshigha külpét chüshkenlikidin xushal bolghan bolsam — **30** (Emeliyette u tügeshsun dep qarghap, uning ölümini tilep aghzimni gunah ötküzüşke yol qoymighanmen) **31** Eger chédirimdikiler men toghruluq: «Xojayinimizning dastixinidin yep toyunmighan gėni kim bar?» démigen bolsa, **32** (Musapirlardin kochida qalghini ezeldin yoqtur; Chünki ishiqimni herdaim yoluchılargha échıp kelgenmen) **33** Eger Adem'atimizdek itaetsizlikirimni yapqan, Qebhlikimni könglümge yoshurghan bolsam, **34** Hemde shuning üçün pütkül xalayıq aldida uning ashkarilinishidin qorqup yürgen bolsam, Jemiyetning kemsitishliri manga wehime qilghan bolsa, Shuning bilen men talagha chiqmay yürgen bolsam, ... **35** — Ah, manga qulaq salghuchi birsi bolsidi! Mana, imzayimni qoyup bėrey; Hemmige Qadir manga jawab bersun! Reqibim méning üstümdin erz yazsun! **36** Shu erni zimmemge artattım emesmu? Choqum tajlardek béshimgha kiylwalattım. **37** Men Uninggha qedemlirimning pütün sanini hésablap bėrettim; Shahzadidek men Uning aldigha barattım. **38** Eger öz étizlirim manga qarshi guwah bolup chuqan kötürse, Uning chünekliri bilen birge yiglashsa, **39** Chünki chiqarghan méwisini heq tölimey yégen bolsam, Höddigerlerni halsizlandurup nepisini toxtatqan bolsam, **40** Undaqta bughdayning ornida shimbuya óssun! Arpining ornida mestek óssun. Mana shuning bilen [men] Ayupning sözliri tamam wessalam!»

32 Shuning bilen bu üç kishi Ayupqa jawab bérishtin toxtidi; chünki ular Ayupning qarishida özini heqqaniy dep tonuydighanlıqini bildi. **2** Andin Buziliq Ramning ailsidin bolghan Baraxelning ogħli Élıxu isimlik yigitning ghezipi qozghaldi; uning ghezipi Ayupqa qarita qozghaldi, chünki u Xudani emes, belki özini toghra hésablighanidi; **3** Uning ghezipi Ayupning üç dostlirighimu qaritildi, chünki ular Ayupqa reddiye bergüdek söz tapalmay turup, yenila uni gunahkar dep bėkitkenidi. **4** Biraq Élıxu bolsa Ayupqa jawab bérishni kütkenidi, chünki bu tóteylenning körgen künliri özidin köp idi. **5** Élıxu bu üç dostning aghzida héchqandaq jawabi yoqluqini körgendin kéyin, uning ghezipi qozghaldi. **6** Shuning bilen Buziliq Baraxelning ogħli Élıxu éghiz échıp jawaben mundaq dédi: — «Men bolsam yash, siler bolsanglar yashan'ghansiler; Shundaq bolghachqa men tartinip, bilgenlirimni silerge ayan

qilishtin qorqup keldim. **7** Men: «Yéshi chong bolghanlar [awwal] sözlshi kérek; Yillar köpeyse, ademge danaliquni ögitidu», dep qarayttim; **8** Biraq herbir insanda roh bar; Hemmige Qadarning nepisi uni eqil-idrakliq qilip yorutidu. **9** Lékin chonglarning dana bolushi natayin; Qérlarning toghra höküim chiqaralishimu natayin. **10** Shunga men: «Manga qulaq sélinglar» deymen, Menmu öz bilginimni bayan eyley. **11** Mana, siler toghra sözlerni izdep yürüninglarda, Men sözliringlarni kütkenmen; Silerning munazirenglarga qulaq salattim; **12** Shundaq, silerge chin könglümün qulaq saldim; Biraq silerdin héchqaysinglar Ayupqa reddiye bermidinglar, Héchqaysinglar uning sözlirige jawab bérelmidinglarki, **13** Siler: «Heqiqeten danaliqu taptuql» déyelmeyilers; Insan emes, belki Tengri uninggha reddiye qilidu. **14** Uning jengge tizilghan hujum sözliri manga qaritilghan emes; Hem men bolsam silerning gepliringlar boyiche uninggha jawab bermeymen **15** (Bu üçheyley heyranuhes bolup, qayta jawab bérishmidi; Hemme söz ulardin uchup ketti. **16** Men kütüp turattim, chünki ular gep qilmidi, belki jimjit öre turup qayta jawab bermidi); **17** Emdi özümming nöwotide men jawab bérey, Menmu bilginimni körsitip bérey. **18** Chünki deydighan sözlirim liq toldi; Ichimdiki Roh manga türkte boldi; **19** Mana, qorsiqim échilmighan sharab tulumigha oxshaydu; Yéngi sharab tulumliri partlap kétidighandek partlaydighan boldi. **20** Shunga men söz qilip ichimni boshitay; Men lewliminni échip jawab bérey. **21** Men héchkimgé yüz-xatire qilmaymen; We yaki héch ademge xushamet qilmaymen. **22** Men xushamet qilishni ögenmigenmen; undaq bolidighan bolsa, Yaratquchum choqum tézla ménli élip kétidu».

33 «Emdilikte, i Ayup, bayanlirimgha qulaq salghaysen, Sözlirimning hemmisini anglap chiqqaysen. **2** Mana hazir lewliminni achtigim, Aghzimda tilim gep qilidu. **3** Sözlirim könglümdek durus bolidu, Lewlim sap bolghan telimni bayan qilidu. **4** Tengrining Rohi ménii yaratqan; Hemmige Qadarning nepisi ménii janlanduridu. **5** Jawabing bolsa, manga reddiye bergin; Sözliringni aldimgha sepke qoyup jengge teyyar turghin! **6** Mana, Tengri aldida men sanga oxshash bendimen; Menmu laydin shekillendürülüp yasalghanmen. **7** Berheq, men sanga héch wehime salmaqchi emesmen, We yaki men salghan yük sanga bésim bolmaydu. **8** Sen derweqe quliqimgha gep qildingki, Öz awazing bilen: — **9** «Men héch itaetsiz bolmay pak bolimen; Men sap, mende héch gunah yoq... **10** Mana, Xuda mendin seweb téyip hujum qilidu, U ménii Öz düshmini dep qaraydu; **11** U putliminni kishenlerge salidu, Hemme yollirimni közitip yürüdu» — dégenlikingni anglidim. **12** Mana, men sanga jawab béreyki, Bu ishta géping toghra emes; Chünki Tengri insandin ulughdur. **13** Sen némishqa uning bilen dewaliship: — U Öz qilghan ishleri toghruluq héch chüshenche bermeydu» dep yürüsen? **14** Chünki Tengri heqiqeten gep qilidu; Bir qétim, ikki qétim, Lékin insan buni sezmaydu; **15** Chüsh körgende, kéchidiki ghayibane alamette, — (Qattiq uyqu insanlarni basqanda, Yaki orun-körpiliride ügdek basqanda) — **16** — Shu chaghlarda U insanlarning quligini achidu, U ulargha bergen nesihetni [ularning

yürikige] möhürleydu. **17** Uning meqsiti ademlerni [yaman] yolidin yandurshtur, Insanni tekebburluqtin saqlashtur; **18** Buning bilen [Xuda] ademning jénini köz yetmes hangdin yandurup, saqlaydu, uning hayatini qilichlinishtin qoghdaydu. **19** Yaki bolmisa, u orun tutup yétip qalghinida aghriq bilen, Söngeklirini öz-ara soqushturup biaram qilish bilen, Terbiye qilinidu. **20** Shuning bilen uning pütün wujudi taamdin nepretlinidu, Uning jéni herxil nazu-németlerdin qachidu. **21** Uning éti közdin yoqilip kétidu, Eslide körünmeydighan söngekliri börtüp chiqidu. **22** Buning bilen jéni köz yetmes hanggha yéqin kélidu, Hayati halak qilghuchi perishtilerge yéqinlishidu; **23** Biraq, eger uning bilen bir terepte turidighan kélishtürgüchi bir perishte bolsa, Yeni mingining ichide birsi bolsa, — Insan balisigha toghra yolni körsitip bérédighan kélishtürgüchi bolsa, **24** Undaqa [Xuda] uninggha shepset körsitip: «Uni hangdin chüshüp kétishtin qutquzup qoyghin, Chünki Men nijat-qutulushqa kapalet aldim» — deydu. **25** Buning bilen uning etliri baliliq waqtidikidin yumran bolidu; U yashliqigha qaytidu. **26** U Tengrige dua qilidu, U shepset qilip uni qobul qilidu, U xushal-xuram tentene qilip Uning didarini kórüdu, Hemde [Xuda] uning heqqaniyliqini özige qayturidu. **27** U ademler aldida küy éytip: — «Men gunah qildim, Toghra yolni burmilighanmen, Biraq téghishlik jaza manga bérilmidi! **28** U rohimni hanggha chüshüshün qutquzdi, Jénim nurni huzurlinip kórüdu» — deydu. **29** Mana, bu emellerning hemmisini Tengri ademni dep, Ikki hetta üç mertem ayan qilidu, **30** Meqsiti uning jénini hangdin yandurup qutquzshtur, Uni hayatliq nuri bilen yorutush üçündür. **31** I Ayup, manga qulaq salghaysen; Ünüingni chiqarma, men yene söz qilay. **32** Eger sözliring bolsa, manga jawab qiliwergin; Sözligin! Chünki imkaniyet bolsila ménning séni aqlighum bar. **33** Bolmisa, méninkingini anglap oltur; Süküit qilghin, men sanga danaliquni ögitip qoyay».

34 Élixu yene jawaben mundaq dédi: — **2** «I danishmenler, sözlirimni anglanglar, I tejribesawaqliq ademler, manga qulaq sélinglar. **3** Éghiz taam tétip baqqandek, Qulaq sözning temini sinap baqidu. **4** Özimiz üçün némining toghra bolidighanliqini bayqap tallayli; Arimizda némining yaxshi bolidighanliqini bileyli! **5** Chünki Ayup: «Men heqqaniydurmen», We: «Tengri mening heqqimni bulap ketken» — deydu. **6** Yene u: «Heqqimgé ziyan yetküzidighan, yalghan gepni qilishim toghrimu? Héch asiyligim bolmighini bilen, manga sanjilghan oq zexmige dawa yoq» — deydu, **7** Qéni, Ayupqa oxshaydighan kim bar?! Uninggha nisbeten bashqilarni haqaretlesh su ichkendek addiy ishtur. **8** U qebhlik qilghuchilargha hemrah bolup yürüdu, U reziller bilen bile mangidu. **9** Chünki u: «Adem Xudadin söyünse, Bu uninggha héchqandaq paydisi yoq» dédi. **10** Shunga, i danishmenler, manga qulaq sélinglar; Rezillik Tengridin yiraqta tursun! Yamanliq Hemmige Qadirdin néri bolsun! **11** Chünki U ademning qilghanlirini özige qayturidu, Her bir ademge öz yoli boyiche téghishlik nésiwe tapquzidu. **12** Derheqiqet, Tengri héch eskilik qilmaydu, Hemmige Qadir hökümini hergiz burmilmaydu. **13** Kim Uninggha yer-zéminni amanet qilghan? Kim Uni pütüklü jahanni bashqurushqa teyinlidu? **14** U peqet könglide shu niyetni qilsila, Özining Rohini hem nepisini

Özige qayturuwalsila, **15** Shuan barliq et igiliri birge nepestin qalidu, Ademler topa-changgha qaytidu. **16** Sen danishmen bolsang, buni angl! Sözlrimning sadasigha qulaq sal! **17** Adaletke öch bolghuchi höküm sürelemdu? Sen «Hemmidin Adil Bolghuchi»ni gunahkar békitemsen?! **18** U bolsa padishahni: «Yarimas!», Mötiwerlerni: «Reziller» déguichidu. **19** U ne emirlerge héch yüz-xatire qilmaydu, Ne baylarni kembeghellerdin yuqiri körmeydu; Chünki ularning hemmisini U Öz qoli bilen yaratqandur. **20** Közni yumup achquche ular ötüp kétidu, Tün yérimida xelqler mu tewrinip dunyadin kétidu; Ademning qolisiz ulughlar élip kétidu. **21** Chünki Uning nezari ademning yollirining üstide turidu; U insanning bar qedemlirini körüp yürüdu. **22** Shunga qebihlik qilghuchilargha yoshurun'ghudek héch qarangghuluq yoqtur, Hetta ölümnüing sayisidimu ular yoshurunalmaydu. **23** Chünki Tengri ademlerni aldigha höküm qilishqa keltürish üçün, Ularni uzun'ghiche közitip yürüshining hajiti yoqtur. **24** U küchlüklerni tekshürüp olturmaya pare-pare qiliwétidu, Hem bashqilarni ularning ornigha qoyidu; **25** Chünki ularning qilghanlari uninggha éniq turidu; U ularni kéchide öriwétidu, shuning bilen ular yanjilidu. **26** U yamanlarni xalayaq aldida kachatligandek ularni uridu, **27** Chünki ular uninggha egishishtin bash tartqan, Uning yolliridin héchbirini héch etiwarlimighan. **28** Ular shundaq qilip miskinlerning nale-peryadini Uning aldigha kirgüzidu, Shuning bilen U ézilgüchilerning yalwuruşini anglaydu. **29** U sükütte tursa, kim aghrinip qaqqishsun. Meyli eldin, meyli shehstin bolsun, Eger U [shepqitini körsetmey] yüzini yoshuruwalsa, kim Uni körelisun? **30** Uning meqsiti iplasar hökümranliq qilmisun, Ular el-ehtilini damigha chüshürmisun dégenliktur. **31** Chünki buning bilen ulardin bisi Tengrige: «Men tekebburluq qilghanmen; Men toghrini yene burmilimaymen; **32** Özüm bilmiginimni manga ögitip qoyghaysen; Men yamanliq qilghan bolsam, men qayta qilmaymen» — dése, **33** Sen Uning békittinini ret qilghanliqning üçün, U peqet séning pikirning boyichila insanning qilghanlirini Özige qayturushi kérekmu. Men emes, sen qarar qilishning kérektur; Emdu bilgenlirini bayan qilsangchul! **34** Eqli bar ademler bolsa, Gépimni anglighan dana kishi bolsa: — **35** «Ayup sawatsizdek gep qildi; Uning sözliride eqil-parasettin eser yoq» — deydu. **36** Ayup rezil ademlerdek jawab bergenlikidin, Axirghiche sinalsun! **37** Chünki u öz gunahining üstige yene asiyligini qoshidu; U arimizda [ahanet bilen] chawak chélip, Tengrige qarshi sözlerni köpeymekte».

35 Élixu yenila jawab bérup mundaq dédi: — **2** «Sen mushu gépingni, yeni «Heqqaniyliqim Tengringinkidin üstündür» dégingni toghra dep qaramsen? **3** Shundaq bolghanliqi üçün sen: «Heqqaniyliqning manga néme paydisi bolsun? Gunah qilmighinimning gunah qilghinimgha qarighanda artuqchiliqi nede?» dep soriding. **4** Özüm sözler bilen sanga [jawab bérey], Sanga hem sen bilen bille bolghan ülpetliringge jawab bérey; **5** Asmanlarga qarap baqqin; Pelektiki bulutlarga sepsalghin; Ular sendin yuqiridu. **6** Eger gunah qilghan bolsang, undaqa Tengrige qaysi ziyankeshlikni qilalaytting? Jinayetliring köpeysimu,

undaqa uninggha qandaq ziyanalarni salalar iding? **7** Sen heqqaniy bolghan teqdirdimu, Uninggha néme béreleytting? U séning qolungdin némimu alar-he? **8** Séning eskilikliring peqet sendek bir insan'ghila, Heqqaniyliqning bolsa peqet insan balilirighila tesir qilidu, xalas. **9** Ademler zulüm köpiyip ketkenlikidin yalwuridu; Küchlüklerning bésimi tüpeylidin ular nale-peryad kötüridu. **10** Biraq héchkim: «Kéchilerde insanlarga naxsha ata qilghuchi yaratquchum Tengri nedin izdishim kérek?» démeydu. **11** Uning bizge ögitedighini yer-zémindiki haywanlarga ögitedighinidin köp, Hem asmandiki uchar-qanatlarigha ögitedighinidin artuq emesmu? **12** Ular nale-peryad kötüridu, biraq rezil ademlerning hakawurluqning tesiri tüpeylidin, Uni Xuda ijabet qilmaydu. **13** Berheq, Tengri quruq duagha qulaq salmighan yerde, Hemmige Qadir mushulargha ehmiyet bermigen yerde, **14** Sen: «Men Uni körelmeymen» déseng, [U qandaq qulaq salsun]? Dewaying téxi Uning aldida turidu, Shunga Uni kütüp turghin. **15** Biraq U hazir [towa qilish pürsiti bérup], Öz ghezipini téxi tökmigen ehwalda, Ayup özining tekebburluqini bilmemdighandu? **16** Chünki Ayup quruq gep üçün aghzini achqan, U tuturuqsiz sözlerni köpeytken».

36 Élixu sözini dawamlashturup mundaq dédi: — **2** «Méni birdem sözlighi qoysang, Men yene Tengrige wakaliten qilidighan sözümnüing barliqini sanga ayan qilimen. **3** Bilimni yiraqlardin élip keltürimen, Ademlerni Yaratquchimni heqqaniy dep hésablaydighan qilimen. **4** Méning gépim heqiqeten yalghan emestur; Bilimi mukemmel bisi sen bilen bille bolidu. **5** Mana, Tengri dégen ulughdur, Biraq U héchkimni kemsitmeydu; Uning chüshinishi chongqurdur, meqsitide ching turidu. **6** U yamanlarni hayat saqlimaydu; Biraq ézilgenler üçün adalet yürügüzidu. **7** U heqqaniylardin közini élip ketmeydu, Belki ularni mengügge padishahlar bilen textte olturghuzidu, Shundaq qilip ularning mertiwisi üstün bolidu. **8** We eger ular kishenlen'gen bolsa, Japaning asaritige tutulghan bolsa, **9** Undaqa U ulargha qilghanlirini, Ularning itaetsizliklirini, Yeni ularning körenglep ketkenlikini özlirige körsetken bolidu. **10** Shuning bilen U qulaqlirini terbiyige échip qoyidu, Ularni yamanliqtin qaytishqa buyruydu. **11** Ular qulaq sélip Uninggha boysunsila Ular [qalghan] künlirini awatchiliqta, Yillirini xushluqta ötküzidu. **12** Biraq ular qulaq salmasa, qilichlinip dunyadin kétidu, Bilimsiz halda nepestin toxtap qalidu. **13** Biraq könglige iplasliqni pükkenler yenila adawet saqlaydu; U ulargha asaret chüshürgendimu ular yenila tilawet qilmaydu. **14** Ular yash turupla jan üzidu, Ularning hayati bechchiwazlar arisida tügeydu. **15** Biraq U azab tartquchilarni azabardin bolghan terbiye arqiliq qutquzidu, U ular xar bolghan waqıtida ularning quligini achidu. **16** U shundaq qilip sénimu azarning aghzidin qistangchiliq yoq keng bir yerge jelp qilghan bolatti; Undaqa dastixining maygha toldurulghan bolatti. **17** Biraq sen hazir yamanlarga qaritilghan tégishlik jazalargha toldurulghansen; Shunga [Xudaning] hökümi hem adaliti séni tutuwaldu. **18** Ghezipningin qaynap kétishining séni mazaqqa bashlap qoyushidin hushyar bol; Undaqa hetta zor kapaletmu séni

qutquzalmaydu. **19** Yaki bayliqliring, Yaki küchüngning zor tirishishliri, Özüngni azab-oqubettin neri qilalamdu? **20** Kéchide ümid baghlama, Chünki u chaghda xelq öz ornidin qoyilip kétidu. **21** Hushyar bol, eskilikke burulup ketme; Chünki sen [qebihlikni] derdke [sewr bolushning] ornida tallighansen. **22** Mana, Tengri küch-qudriti tüpeylidin üstündür; Uningdek ögetküchi barmu? **23** Kim Uninggha mangidighan yolni békitip bergenidi? We yaki Uninggha: «Yaman qilding?» déyishke pétinalaydu? **24** İnsanlar tebrikleydighan Xudaning emellirini ulughlashni untuma! **25** Hemme adem ularni körgendur; İnsan baliliri yiraqtin ulargha qarap turidu». **26** — Berheq, Tengri ulughdur, biz Uni chüshinelmeymiz, Uning yillirining sanini tekshürüp éniqlighili bolmaydu. **27** Chünki U suni tamchilardin shümürüp chiqiridu; Ular pargha aylinip andin yamghur bolup yaghidu. **28** Shundaq qilip asmanlar [yamghurlarni] quyup béríp, İnsan baliliri üstige molchiliq yaghduridu. **29** Biraq kim bulutlarning toqulushini, Uning [samawi] chédirining gümbür-gümbür qilidighanliqini chüshinelisun? **30** Mana, U chaqmiqi bilen etrapini yoruq qilidu, Hetta déngiz tektinimu yoruq qilidu. **31** U bular arqiliq xelqler üstidin höküm chiqiridu; Hem ular [arqiliqmu] mol ashliq béridu. **32** U qollarini chaqmaq bilen tolduridu, Uninggha uridighan nishanni buyruydu. **33** [Xudaning] güldürmamisi uning kélidighanliqini élan qilidu; Hetta kalilar mu sézip, uni élan qilidu.

37 Shundaq, yirikimmu buni anglap tewrinip kétéwatidu, Yürikim qépidin chiqip kétéy, dédi. **2** Mana anglighina! Uning hörkirigen awazini, Uning aghzidin chiqiwatqan güldürmama awazini angl! **3** U awazini asman astidiki pütkül yerge, Chaqmiqini yerning qerigiche yetküzidu. **4** Chaqmaqтин кéyin bir awaz hörkireydu; Öz heywitining awazi bilen u güldürleydu, Awazi anglinishi bilenla héch ayanmay chaqmaqlirininu qoyuwétidu. **5** Tengri awazi bilen karamet güldürleydu, Biz chüshinelmeydighan nurghun qaltis ishlarni qilidu. **6** Chünki u qargha: «Yerge yagh!», Hem hól-yéghin'gha: «Küchlük yamghur boll!» deydu. **7** U barliq insanini özining yaratqanliqini bilsun dep, Hemme ademning qolini bular bilen tosüp qoyidu; **8** Yawayi haywanlar öz uwisigha kirip kétidu, Öz qonalghusida turghuzulidu. **9** Boran-chapqun kohiaqtin kélidu, Hem soghuq-zimistan taratquchi shamallardin kélidu. **10** Tengrining nepisi bilen muz hasil bolidu; Bipayan sular qétip qalidu. **11** U yene qoyuq bulutlarga mol nemlik yükleydu, U chaqmaq kötüridighan bulutni keng yéyip qoyidu. **12** Ular pütkül yer-zemin yüzide U buyrughan ishni ijra qilish üçün, Uning yoloruqliri bilen heryaqqa burulidu. **13** Yaki terbiye tayiqi bolushi üçün, Yaki Öz dunyasi üçün, Yaki Öz rehimidlikini körsitish üçün U [bulutlirini] keltüridu. **14** Ayup, buni anglap qoy, Tengrining karamet emellirini tonup yétip shük tur. **15** Tengrining bulutlarni qandaq septe turghuzghanliqini bilemsen? Uning bulutining chaqmiqini qandaq chaqturidighanliqininu bilemsen? **16** Bulutlarning qandaq qilip boshluqta muelleq turidighanliqini, Bilimi mukemmel Bolghuchining karametlirini bilemsen? **17** Hey, Uning qandaq qilip yer-zéminni jenubdiki shamal bilen tinchlandurup, Séni kiyim-kéchikingning ottek issitqinini bilemsen? **18** Sen Uninggha hemrah bolup asmanni xuddi quyup

chiqarghan eynektek, Mustehkem qilip yayghanmiding?! **19** Uninggha némini déyishimiz kéreklikini bizge ögitip qoyghin! Qarangghuluqimiz tüpeylidin biz dewayimizni jayda sepke qoyalmaymiz. **20** Uninggha «Méning Sanga gépim bar» déyish yaxshimu? Undaq dégüchi adem yutulmay qalmaydu! **21** Emdi shamallar kélip bulutlarni tarqitiwétidu, Biraq bulutlar arisidiki quyash nurigha ademler biwasite qarap turalmaydu. Quyashning altun renggi shimal tereptinmu peyda bolidu; Tengrining huzurida dehshtelik heywet bardur. Hemmige Qadirni bolsa, biz Uni mölcherliyelmeymiz; Qudriti qaltistur, Uning adaliti ulugh, heqqaniyliq chonggur, Shunga U ademlerge zulum qilmaydu. **24** Shunga ademler Uningdin qorqidu; Könglide özini dana chaghlaydighanlarga U héch étibar qilmaydu».

38 Andin Perwerdigar qara quyun ichidin Ayupqa jawab béríp mundaq dédi: — **2** «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen zadi kim? **3** Erkektek bélingni ching baghla; Shunda Men sendin soray, Andin sen Méni xewerdar qil! **4** Men yer-zéminni apiride qilghinimda, sen zadi nede iding? Bularni chüshen'gen bolsang, bayan qiliwer. **5** Kim yer-zéminning ölçimini békitken? — Sen buni bilmemen? Kim uning üstige tana tartip ölçighen? **6** Tang seherdiki yultuzlar bille küy éytishqan waqtda, Xudaning oghulliri xushalliqтин tentene qilishqan waqtda, Yer-zémanning ulliri nege paturulghan? Kim uning burjek téshini salghan? **8** Baliyatqudin chiqqandek, déngiz süyi bösüp chiqqanda, Kim uni derwazilar ichige bend qilghan? **9** Men bulutni déngizning kiyimi qilghanda, We qap-qarangghuni uning zakisi qilghanda, **10** Men uning üçün pasil kesken waqitta, Uni cheklep baldaqlarni hem derwazilarni salghanda, **11** Yeni uninggha: «Mushu yergiche barisen, pasildin ötme, Séning tekebbur dolqunlirig mushu yerde toxtisun» dégende, sen nede iding? **12** Sen tughulghandin béri seherni «Chiq» dep buyrup baqqanmusen? Sen tang seherge özi chiqidighan jayini körsetkenmusen? **13** Sen shundaq qilip seherge yer yüzining qerininu yorutquzup höküm sürgüzüp, Shundaqla rezillerni titritip yer-zémindin qoghlatquzghanmusen? **14** Shuning bilen yer-zémin séghiz laygha bésilghan möhür izliridek özgertilidu; Kiygen kiyimdek hemme éniq bolidu; **15** Hem shuning bilen rezillerning «nur»i ular din élip kétilidu; Kötürülgen bilekler sundurulidu. **16** Déngizdiki bulaqlargha seper qilip yetkenmusen? Okyanlarning qeride méngip baqqanmusen? **17** Ölümnin derwaziliri sanga ashkarılan'ghanmu? Ölüm sayisining derwazilirini körgenmusen? **18** Eqling yer-zémanning chongluqigha yetkenmu? Hemmisini bilgen bolsang éniq bayan qil! **19** Nur turushluq jaygha baridighan yol nede? Qarangghuluqning bolsa, esliy orn nede? **20** Sen [buni bilip] ularni öz chégrasigha apiralamsen? Ularning öyige mangidighan yollarni bilip yételemsen? **21** Hee, rast, sen bilisen, chünki sen ularning chaghliridin ilgiri tughulghansen, Künlirining sani derheqiqet köptin köptur! **22** Qar qachılan'ghan xezinilerge kirip kördüngmu. Möldür ambirlirininu körip baqtüngmu? **23** Bularni azab-oqubetlik zaman'gha qaldurdum, Jeng we urush küni üçün teyyarlap qoydum. **24** Chaqmaq dégen qandaq yol bilen yérilidu? Sherq shamili yer yüzide

qandaq yol bilan tarqitilidu? **25** Yamghur kelkuning chüshidighan qanilini chépip teyyarlighan kimdu? Güldürmaming chaqmıqı üçhün yol teyyarlighan kimdu? **26** Shundaq qılıp yamghur héch adem yoq bolghan yer yüzige, Héch ademzatsız desht-bayawan'gha yaghdurulmamdu? **27** Shuning bilen chölleshken, qurghaq tupraqlar qandurulidu, Ot-chöp bix urup kökleq chiqmamdu? **28** Yamghurning atisi barmu? Shebnemni kim tughqandu? **29** Muz bolsa kimning baliyatqusidin chiqidu? Asmandiki aq qirawni bolsa kim dunyagha keltüridu? **30** Shu chaghda su qétip tashtek bolidu, Chongqur dëngizlarning yüzü qétip tutasturulidu. **31** «Qelb yultuzlar topı»ning baghlimini baghliyalamsen? Orionning rishtilirini boshitalamsen? **32** «On ikki Zodiak yultuz türkümı»ni öz peslide élip chiqiralamsen? «Chong Éyiq türkümü»ni Küchükliri bilen yétekliyelemsen? **33** Asmanın qanuniyetlirini bilip yetkenmuse? Asmanning yer üstige süridighan hökümlirini sen belgilep qoyghanmu? **34** Sen awazıngni kötürüp bulutlarchiche yetküzüp, Yamghur yaghdurup özüngni qıyan-tashqınlarğa basturalamsen? **35** Sen chaqmaqlarnı buyrup öz yolıgha manguuralamsen? Uning bilen ular: «Mana biz!» dep sanga jawab béremdu? **36** Ademning ich-baghrıgha danalıq béghishlap kirgüzgen kimdu? Eqilge chüshinsh qabiliyitini bergen kimdu? **37** Bulutlarnı danalıq bilen sanıghan kim? Asmanlardiki su tulumlirini tökidighan kim? **38** Buning bilen topa-changlarnı qaturup uyul qıldurghan, Chalmılarnı bir-birige chaplashturghuzghan zadı kim? **39** «Chishi shir üçhün ow owlap yüremsen, Shir küchüklirining ishtihasını qanduramsen? **40** Ular uwilirida zongziyıp yürgen waqtida, Chatqallıq ichide turup tuzaq qoyup, [sen ulargha olja bérelemsen]? **41** Yémi kemchil bolup, ézip kétip yiraqqa kétip qalghanda, Baliliri Tengrige iltija qılıp nale-peryad kötürgende, Tagh qaghiliri hem baliliri üçhün yemni teminligen kimdu?

39 Sen taghdiki yawa öchkilerning qachan tughidighanliqini bilemsen? Jerenlerning balilighanliqini közitip baqqanmuse? **2** Ularning boghaz bolghili nechche ay bolghanliqini saniyalamsen? Ularning balilaydighan waqıtidin xewiring barmu? **3** Ular qeddini püküp, yétip balilirini tughidu, Ular özidiki tolghaqni chiqirip tashlaydu; **4** Ularning baliliri küchlinip yétilidu, Ular dalada ösüp, [anisi]ning yénidin chiqip qaytip kelmeydu. **5** Yawa éshekni dalagha qoyuwétip erkinlikke chiqarghan kim? Shash éshekning noxtilirini yéshiwetken kim? **6** Chöl-bayawanni uning öyi qilghanmen, Shorluqını uning turalghusi qilghanmen. **7** U sheherning qiyas-sürenliridin yiraq turup uni mazaq qilidu; U éshekning warqırishını anglimaydu. **8** U taghlarnı öz yaylıqım dep kézidu, Shu yerdiki hemme gül-gıyahnı izdep yüridu. **9** Yawa kala bolsa xızımtinge kirishke razı bolamdu? Séning oqurungning yénida turushqa unamdu? **10** Yawa kalını tana bilen baghlap, tapqa chüshürelemsen?! U sanga egiship jılghılarda męngip tirna tartamdu? **11** Uning küchi zor bolghanlıqı üçhün uninggha tayınamsen? Emgikingni uninggha amanet qılamsen? **12** Danlirıngni öyge kötürüp ekilishni uninggha tapshuramsen? «[Danlirimni] xamininggha yigishituridu» dep uninggha ishenemsen? **13** Tögıqush qanatlırını shadlıq bilen

qaqıdu, Biraq bular leylekning qanat uchliri hem peylirige yétemdu? **14** U tuxumlırını yerge tashlap qoyidu, Tuxumlırım topıda issitilsun, deydu. **15** Ularning tasadıpiy dessilip yanjilidighanliqini, Dalidiki birer haywanning asanla ularni dessep-cheyleydighanliqini untuydu. **16** Balilirini özining emestek baghrını qattiq qilidu; Uning tughutining ejri bikargha kétidu, Biraq u pisent qilmighandek turidu. **17** Chünki Tengri uni kem eqil qilghan, Uninggha danalıqni bermigen. **18** Halbuki, u yügürüş aldida meydisini yuqırigha kötürginide, At hem atlıqlarnı kemsitip mazaq qilidu. **19** Sen atqa küch béghishlighanmıding? Sen uning boynigha yelpünüp turidighan yaylıni kiygüzgenmıding? **20** Sen uni heywetlik purqushlırını bilen ademni qorqutidighan, Chéketkidek sekreydighan qılalamsen? **21** U esheddiylik bilen yer tatılap-zoxchup, Öz küchidin shadlinip kétidu, Qorallıq qoshun bilen jeng qilishqa atlinidu. **22** U qorqunchqa nisbeten küliüpla qoyidu, Héchnémidin qorqmaydu; Qilichning bisidin u yanmaydu. **23** Oqdan, julalıq neyze, Gözimu uning yénida sharaqshıydu, **24** U yerni achchiq hem ghezep bilen yutuwétidu, [Jeng] kanayını bir anglapla hayajanlinip qın-qıngha patmay kétidu. **25** Kanaylarning awazi bilenla u: «Ayhay!» deydu, U jengni yiraqtın purap bolidu. U serkerdilerning towlashlırını, jengchilerning warqırashlırını xushalıq bilen anglaydu. **26** Sar séning eqiling bilen uchamdu, Qanatlırını jenubqa qarap kéremdu? **27** Bürküt buyruqung bilen yuqırigha perwaz qılıp kötürülemdu, Uwisini yuqırigha salamdu? **28** U qoram tashning üstide makanlıshidu, U taghning choqqisigha qonidu, Tik qıyanımu turalghusi qilidu. **29** Shu yerdin u ownı paylap bayqıwalidu, Közliri yiraq-yiraqlarnı közitidu. **30** Uning baliliri qan shoraydu; Öltürülgenler nede bolsa, u shu yerde bolidu».

40 Perwerdigar Ayupqa yene jawabnen: — **2** «Hemmige Qadir bilen dewalashidighan kishi uninggha terbiye qilmaqchimu? Tengri ni eyibligüchi kishi jawab bersun!» — dédi. **3** Ayup bolsa Perwerdigargha jawabnen: — **4** «Mana, men héchnémige yarımaymen; Sanga qandaq jawab béreleymen? Qolum bilen aghzimni étip geptin qalay; **5** Bir qétim dédim, men yene jawab bermeymen; Shundaq, ikki qétim désem men qayta sözlimeymen» — dédi. **6** Andin Perwerdigar qara quyun ichidin Ayupqa jawab bérip mundaq dédi: — **7** «Ertektek bélingni ching baghla, Andin Men sendin soray; Sen Méni xewerdar qilghin. **8** Sen derweqe Méning höküimni pütünley bikargha ketküzmekchimuse? Sen özüngni heqqanıy qilimen dep, Méni natoghra dep eyiblimekchimuse? **9** Séning Tengriing bilikidek [küchlük] bir bilking barmu? Sen Uningdek awaz bilen güldürliyelemsen? **10** Qéni, hazir özüngni shan-sherep hem salapet bilen béziwal! Heywet hem körkemlik bilen özüngni kiyndürüp, **11** Ghezipingning qehrini chéchip tashlighin, Shuning bilen herbir tekebburning közige tikilip qarap, Andin uni boysundurghin, Rezillerni öz ornida dessep yer bilen yeksan qil! **13** Ular ni birge topigha kömüp qoy, Yoshurun jayda ularning yüzilirini képen bilen étip qoyghin; **14** Shundaq qılalsang, Men séni étirap qılıp maxtaymenki, «Ong qolung özüngni

qutquzidu!». **15** Men séning bilen teng yaratqan bégémotni körüp qoy; U kalidek ot-chöp yeydu. **16** Mana, uning bédidiki küchini, Qorsaq muskulliridiki qudriritni hazir körüp qoy! **17** U quyrugini kédír derixidek égidu, Uning yotiliridiki singirliri bir-birige ching toqup qoyulghan. **18** Uning söngekliri mis turubidektur, Put-qolliri tömür choqmaqlargha oxshaydu. **19** U Tengri yaratqan janiwarlarning bëshidur, Peqet uning Yaratquchisila uninggha Öz qilichini yéqinlashturalaydu. **20** Taghlar uninggha yémeklik teminleydu; U yerde uning yénida daladiki herbir haywanlar oynaydu. **21** U sedepgül derexlikining astida yatidu, Qomushluq hem sazlighin salqinida yatidu. **22** Sedepgüllükler öz sayisi bilen uni yapidu; Östengdiki tallar uni orap turidu. **23** Qara, derya téship kétidu, biraq u héch hoduqmaydu; Hetta Iordandek bir deryamu uning aghzigha örkeshlep urulsimu, yenila xatirjem turiwéridu. **24** Uning aldigha bérp uni tutqili bolamdu? Uni tutup, andin burnini téship chülik ötküzgili bolamdu?

41 Léwiatanni qarmaq bilen tartalamsen? Uning tilini arghamcha bilen [baghlap] basalamsen? **2** Uning burnigha qomush chülikni kirgüzelemsen? Uning éngikini tömür neyze bilen téshelemsen? **3** U sanga arqa-qridin iltija qilamdu? Yaki sanga yawashliq bilen söz qilamdu? **4** U sen bilen ehde tüzüp, Shuning bilen sen uni menggü malay süpitide qobul qilalamsen? **5** Sen uni qushqachni oynatqandek oynitamsen? Dédeklingning huzuri üçün uni baghlap qoyamsen? **6** Tijaretchiler uning üstide sodilishamdu? Uni sodigerlerge bölüştürüp béremdu? **7** Sen uning pütkül térisige atarneyzini sanjiyalamsen? Uning bëshigha changgak bilen sanjiyalamsen?! **8** Qolungni uninggha birla tegküzgendin kéyin, Bu jengni eslep ikkinchi undaq qilghuchi bolmayse! **9** Mana, «[uni boysundurimen]» dégen herqandaq ümid bihudiliktur; Hetta uni bir körüpla, ümidsizlinip yerge qarap qalidu emesmu? **10** Uning jénigha tégishke pétinalaydighan héchkim yoqtur; Undaqta Méning aldimda turmaqchi bolghan kimdur? **11** Asman astidiki hemme nerse Méning tursa, Méning aldimgha kim kélip «manga tégishlikini bergine» dep baqqan iken, Men uninggha qayturushqa tégishlikmu? **12** [Léwiatanning] ezaliri, Uning zor küchi, Uning tüzülüşining güzelligi toghruluq, Men süküti qilip turalmaymen. **13** Kim uning sawutluq tonini salduruwételisun? Kim uning qosh éngiki ichige kiriwalalisun? **14** Kim uning yüz derwazilirini achalalisun? Uning chishliri etrapida wehime yatidu. **15** Qasiraqlirining sepliri uning perxidur, Ular bir-birige ching chaplashturulghanki, **16** Bir-birige shamal kirmes yéqin turidu. **17** Ularning herbiri öz hemrahlirigha chaplashqandur; Bir-birige zich yépishturulghan, héch ayrilmastur. **18** Uning chüshkürüshliridin nur chaqnaydu, Uning közliri seherdiki qapaqtektur. **19** Uning aghzidin otlar chiqip turidu; Ot uchqunliri sekrep chiqidu. **20** Qomush gülxan'gha qoyghan qaynawatqan qazandin chiqqan hordek, Uning burun töshükidin tütün chiqip turidu; **21** Uning nepisi kömürlerni tutashturidu, Uning aghzidin bir yalqun chiqidu. **22** Boynida zor küch yatidu, Wehime uning aldida sekriship oynaydu. **23** Uning etliri qat-qat birleshtürülüp ching turidu; Üstidiki [qasiraqliri] yépishturulup, midirilmay turidu.

24 Uning yüriki beeyni tashtek mustehkem turidu, Hetta tügmenning asti téshidek mezmur turidu. **25** U ornidin qozghalsa, palwanlarmu qorqup qalidu; Uning tolghinip shawqunlishidin alaqzade bolup kétidu. **26** Birs qilichni uninggha tegküzsimu, héch ünümi yoq; Neyze, atarneyze we yaki changgak bolsimu beribir ünümsizdur. **27** U tömürni samandek, Misni por yaghachtek chaghlaydu. **28** Oqya bolsa uni qorqitip qachquzalmaydu; Salgha tashliri uning aldida paxalgha aylinidu. **29** Toqmaqlarmu paxaldek héchnéme hésablanmaydu; U neyze-sheshberning tenglinishige qarap külip qoyidu. **30** Uning asti qismi bolsa ötkür sapal parchiliridur; U lay üstige chong tirna bilen tatilighandek iz qalduridu. **31** U déngiz-okyanlarni qazandek qaynitiwétidu; U déngizni qazandiki melhemdek waraqshitidu; **32** U mangsa mangghan yoli parqiraydu; Adem [buzhghunlarni körüp] chongqur déngizni ap'aq chachliq boway dep oylap qalidu. **33** Yer yüzide uning tengdishi yoqtur, U héch qorqmas yaritilghan. **34** U büyüklerning herqandiqigha [jür'et bilen] nezer sélip, qorqmaydu; U barliq meghrur haywanlarning padishahidur.

42 Ayup Perwerdigargha jawab bérp mundaq dédi: — **2** «Hemme ishni qilaydighiningni, Herqandaq muddiayingni tosiwalghili bolmaydighinini bildim! **3** «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen kim?» Berheq, men özüim chüshenimgen ishlarni dédim, Men eqlim yetmeydighan tilsimat ishlarni éyttim. **4** Anglap baqqaysen, sözlep bérey; Men Sendin soray, Sen méni xewerlar qilghaysen. **5** Men quliqim arqiliq xewirgini anglighanmen, Biraq hazir közüim Séni köriwatidu. **6** Shuning üçtün men öz-özüm din nepretlinimen, Shuning bilen topa-changlar we küller arisida towa qildim». **7** Perwerdigar Ayupqa bu sözlerni qilghandin kéyin shundaq boldiki, Perwerdigar Témanliq Élifazgha mundaq dédi: — «Méning ghezipim sanga hem ikki dostunggha qarap qozghaldi; chünki siler Méning toghramda Öz qulum Ayup toghra sözligendek sözlimidinglar. **8** Biraq hazir özünglar üçtün yette torpaq hem yette qochqarni élip, qulum Ayupning yénigha bérp, öz-özünglar üçtün köydürme qurbanliq sununglar; qulum Ayup siler üçtün dua qilidu; chünki Men uni qobul qilimen; bolmisa, Men öz nadanliqliringlarni özünglarga qayturup bérey; chünki siler Méning toghramda qulum Ayup toghra sözligendek toghra sözlimidinglar». **9** Shuning bilen Témanliq Élifaz, Shuxaliq Bildad we Naamatliq Zofar üçheylen bérp Perwerdigar ulargha déginidek qildi; hemde Perwerdigar Ayupning duasini qobul qildi. **10** Shuning bilen Ayup dostliri üçtün dua qiliwidi, Perwerdigar uni azab-qiyinchiliqliridin qayturup, eslige keltürdi; Perwerdigar Ayupqa burunqidin ikki hesse köp berdi. **11** Shuning bilen uning barliq aka-uka, acha-singil we uninggha ilgiri dost-aghine bolghanlarning hemmisi uning yénigha keldi. Ular uning öyide olturup uning bilen bille tamaqlandi; uninggha hédashliq qiliship, Perwerdigar uninggha keltürgen barliq azab-oqubetler toghrisida teselli bérishiti; hemde herbir adem uninggha bir tenggidin kümüş, birdin altun halqa bérishiti. **12** Perwerdigar Ayupqa kéyinki künliride burunqidin köprek bext-beriket ata qildi; uning on töt ming qoyi, alte ming

tögisi, bir ming qoshluq kalisi, bir ming mada éshiki bar boldi. **13** Uningdin yene yette oghul, üç qiz tughuldi. **14** U qizlirining birinchisining ismini «Yémimah», ikkinchisining ismini «Keziye», üçinchisining ismini «Keren-xapuq» dep qoydi. **15** Pütkül zéminda Ayupning qizliridek shunche güzel qizlarni tapqili bolmaytti; atisi ularni aka-ukiliri bilen oxshash mirasxor qildi. **16** Bu ishlardin kéyin Ayup bir yüz qiriq yil yashap, öz oghullirini, oghullirining oghullirini, hetta tötinchi ewladqiche, yeni ewrilirininu körgen. **17** Shuning bilen Ayup yashinip, künliridin qanaet tépip alemdin ötti.

Zebur

1 Rezillarning gépi boyiche mangmaydighan, Gunahkarlarning yolida turmaydighan, Mesxire qilghuchining ornida olturmaydighan adem bext tapur!
2 Uning xursenlik peqet Perwerdigarning tewrat-qanunidir; U Perwerdigarning qanunini kéche-kündüz séghinip oylaydu. **3** U xuddi ériq boyigha tikilgen, Öz peshlida méwisini bérédighan, Yopurmaqliri solashmaydighan derextektur; U némila qilsa ronaq tapidu. **4** Rezil ademler bolsa undaq bolmas; Ular xuddi shamal uchuriwetken tozandektur. **5** Shuning üçün reziller soraq künde tik turalmaydu, Gunahkarlar heqqaniylarning jamaatide héch béshini kötürüp turalmaydu. **6** Chünki Perwerdigar heqqaniylarning yolini könglige pükken; Rezillarning yoli bolsa yoqilidu.

2 Eller némishqa chuqan salidu? Néme üçün xelqler bikardin-bikar suyiquest oylaydu? **2** Dunyadiki padishahlar sepke tizilip, Emeldarlar qara niyet eyliship, Perwerdigar we Uning Mesih bilén qarshiliship: — **3** «Ularning cheklimilirini chörüwéteyli, Ularning asaretirini buzup tashlayli!» — déyishidu. **4** Asmanda olturghuchi küliidu, Reb ularni mazaq qilidu; **5** Hem achchiqida ulargha sözlep, Qehri bilén ularni wehimige sélip: — **6** «Özüim bolsam Zionda, yeni muqeddes téghimda, Özüim mesih qilghan padishahni tiklidim». **7** «Men [ershtiki] permanni jakarlaymenki, Perwerdigar manga: — «Sen Méning oghlum; Özüim séni бүгүнкү күнде tughuldurdum; **8** Mendin sora, Men sanga miras bolushqa ellerni, Teelluqung bolushqa yer yüzini chet-chetlirigiche bérimen; **9** Sen tömür tayaq bilén ularni bitchit qiliwétisen; Sapal chinini kukum-talqan qilghandek, sen ularni pare-pare qiliwétisen» — dédi». **10** Emdi, hey padishahlar, eqildar bolunglar! Jahandiki soraqchilar sawaq élinglar; **11** Perwerdigardin qorqush bilén uning xizmitide bolunglar; Titrek ichide xushallininglar! **12** Oghulning ghezipping qozghalmasliqi üçün, Uni söyünglar; Chünki uning ghezipi sella qaynisa, Yolunglardila halak bolisiler; Uninggha tayan'ghanlar neqeder bextliktur!

3 Dawut öz oghli Abshalomdin qéchip yürgen künlerde yazghan küy: — **1** Perwerdigar, méni qistawatqanlar neqeder köpiyip ketken, Men bilén qarshilishiwatqanlar némidégen köp! **2** Nurghunlar men toghruluq: — «Xudadin uninggha héch nijat yoqtur!» déyishiwatidu. (Sélah) **3** Biraq Sen, i Perwerdigar, etrapimdiki qalqandursen; Shan-sheripim hem béshimni yöligüchidursen! **4** Awazim bilén men Perwerdigargha nida qilimen, U muqeddes téghidin ijabet béridu. (Sélah) **5** Men bolsam yattim, uxlidim; Oyghandim, chünki Perwerdigar manga yar-yölek bolidu. **6** Méni qorshap sep tüzgen tümenligen ademler bolsimu, Men ulardin qorqmaymen! **7** **1** Perwerdigar, ornungdin tur! Méni qutquz, i Xudayim! Méning barliq düshmenlirimning testikige salghaysen; Rezillarning chishlirini chéqiwetkeysen! **8** Nijatliq bolsa Perwerdigardindur; Berikiting Öz xelqingde bolsun! (Sélah)

4 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilén oqulsun dep, Dawut yazghan küy. — Men nida qilghinimda, manga jawab bergeysen, **1** manga heqqaniyliqim ata qilghuchi Xuda! Bésim astida qalghanda Sen méni kengrichilikke chiqarding; Manga méhir-sheppet körsitip, duayimni angla! **2** **1** insan baliliri, siler méning shan-sheripimni qachan'ghiche ahanette qaldurisiler? Qachan'ghiche bihudilikni söyüp, Yalghanni izdep yürisiler? (Sélah) **3** Biraq shuni bilip qoyunglarki, Perwerdigar ixlasmenlerni Özige xas qilghan; Men Uninggha nida qilghinimda, Perwerdigar anglaydu. **4** Achchiqilargha bérilip, gunah qilmanglar; Öz ornunglarda yétip, qelbinglarda chongqur oylinip, Süküt qilinglar. (Sélah) **5** Heqqaniyliq bilén qurbanliqlarni qilinglar, We Perwerdigargha tayininglar. **6** Köp xelq: — «Kim bizge yaxshiliq körsitelisun?» — dep sorimaqta; Jamalning nuri üstimizge chüshsun, i Perwerdigar! **7** Ashliq we yéngi sharaqliri molchiliq bolghanlarning xushalliqidinmu, Méning qelbimni bekrek xushalliqqa toldurdung. **8** Men yatay, hem xatirjemlikte uxliwalay; Chünki méni bixeterlikte yashatquchi peqetla Sen, i Perwerdigar!

5 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, neyler bilén oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Méning sözlirimge qalq salghaysen, i Perwerdigar, Méning ahlirimgha köngül bölgeysen. **2** Kötürgen peryadirimni angla, méning Padishahim, méning Xudayim, Chünki sangila dua qilimen. **3** **1** Perwerdigar, seherde Sen awazimni anglaysen; Men seherde özüimni Sanga qaritimen, Yuqirigha köz tikimen. **4** Chünki Sen rezilikdin huzur alghuchi ilah emesdursen; Yamanliq hergiz Sen bilén bille turmaydu. **5** Pochi-tekebburlar közüng aldida turalmaydu; Qebihlik qilghuchilarning hemmisi Sanga yirginchliktur. **6** Yalghan sözlügüchilerning hemmisini halak qilisen; Perwerdigar qanxor, aldanchi kishilerge nepret qilur. **7** Biraq men bolsam, méhri-sheppitning kengrichilikidin öyüngge kirimen; Sanga bolghan eyminishtin muqeddes ibadetananggha qarap sejde qilimen; **8** Méni öch körgenler tüpeylidin Öz heqqaniyliq bilén méni yétekligeysen, i Perwerdigar; Yolungni aldimda tüz qilghin. **9** Chünki ularning aghzida héchqandaq semimiylilik yoqtur; Ularning ichki dunyasi bolsa pasiqliqtur, Ularning galliri échilghan qebridek sésiqtur, Ular tili bilén xushamet qiliwatidu. **10** Ularning gunahini békitleysen, i Xuda; Ular öz pilanliri bilén özliri mollaq atsun; Ular bilén özlirining nurghunlighan itaetsizlikliri bilén heydep chiqarghaysen; Chünki ular Sanga asiqliq qildi. **11** Shundaq qilghanda Sanga tayan'ghanlarning hemmisi shadlinidu; Ular menggü shadliq bilén tentene qilidu; Sen ularni oqghdaysen; Séning namingni söygenler séningdin yayraydu. **12** Chünki Sen, i Perwerdigar, heqqaniy ademe bext ata qilisen; Uni shapaiting bilén qalqan kebi oraysen.

6 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, tarliq sazlar hem sekkiz tarliq arfa bilén oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Perwerdigar, ghezipping tutqanda méni eyiblime; Qehring kelgende méni edeplime. **2** Manga shapaet qilghin, i Perwerdigar, chünki men zeipliship kettim; **1** Perwerdigar, méni saqaytqin, chünki méning ustixanlirim wehimige chüшти. **3** Méning

jénim dehshtelik dekke-dükkige chüshiti; I Perwerdigar, qachan'ghiche shundaq bolidu? **4** Yénimgha qayt, i Perwerdigar, jénimni azad qilghaysen, Özgemes muhebbit uchün méni qutquzhin. **5** Chünki ölümdé bolsa Sanga séghinishlar yoq; Tehtisarada kim Sanga teshekkürlerni éytsun? (Sheol h7585) **6** Méning uh tartishlirimdin maghdurum qalmidi; Tün boyi orun-körpemi kölçek qilimen; Yashlirim bilen kariwitimni chöktürimen. **7** Derdlerdin közü xireliship ketti; Barliq küshendilirim tüpeylidin közü kardin chiqiwatidu. **8** I qebihlik qilghuchilar, hemminglar mendin néri bolunglar; Chünki Perwerdigar yighe awazimni angliidi. **9** Perwerdigar tilawitimni angliidi; Perwerdigar duayimni ijabet qilidu; **10** Düşmenlirimning hemmisi yerge qarap qalidu, ular zor parakendichilikke duchar bolidu; Tuyuqsiz keynige yénip xijalette qalidu.

7 Dawutning «Shiggaon»: — Kush isimlik bir Binyaminliqning sözliri toghruluq éytqan küyi: — I Perwerdigar, méning Xudayim, men Sanga tayandim; Ulardin biri shirdek méni titma-titma qilivetmisun, Qutquzhuchi yoqluqidin paydilinip méni éziwetmisun, Méni barliq qoghlig'huchilardin qutquzhin, Ulardin xalas qilghin; **3** I Perwerdigar Xudayim, eger qolumd qebihlik qilghan bolsam, Eger shundaq qilghan bolsam: — **4** Eger men bilen inaq ötküchige yamanliq qayturghan bolsam, — (Eksiche men bilen bikardin-bikar düşmenleshkennimu qutquzdum) — **5** — Undaqa, düşmen méni qoghlap tutuwalsun, U jénimni cheylep yer bilen yeksan qilsun, Shöhritimni tupraqqa kömsun! **6** I Perwerdigar, ghezipping bilen ornungdin turghin, Méni ezgenlarning qehrige taqabil turushqa qeddingni ruslighin, We méning üçhün oyghan'ghin; Sen sot we hökümnü békitkenidinghu! **7** Xelqerdin bolghan jamaet etirapingha olishidu; Sen ular üçhün pelektiki ornungga qaytip barghaysen. **8** Perwerdigar xelqlarning üstidin hökümi chiqiridu; I Perwerdigar, öz heqqaniyliqim boyiche, We özümdé bolghan durusliqim boyiche, Manga hökümi chiqarghaysen. **9** Ah, rezillerning yamanliqi axirlashsun! Heqqaniy ademni ching turghuzghaysen; I, adem qelblirini hem ichlirini sinighuchi heqqaniy Xuda! **10** Méning qalqinim bolsa, Durus niyetliklerni qutquzhuchi Xudadidur; **11** Xuda adil sotchidur, U kün boyi gunahtin renjiydighan lahtur; **12** Birs [yaman] yolidin yanmisa, U qilichini bileydu, Ya oqini tartip betlep qoyidu. **13** Shundaq ademler üçhün U ölüm qorallirini teyyarlidi; U oqlirini köydürgüchi oq qildi. **14** Mana, mushundaq kishiler tolghaqta qebihlik tughmaqchi, Uning boyida qalghini yamanliqtur; Uning tughqini bolsa saxtiliqtur. **15** U bir orini kolap, uni chongqur qildi; U özi kolighan origha yiqilip chüshiti. **16** Özining yamanliqi béshigha qaytip kéliidu, Öz zorawanliqi bolsa öz üstige qaytip chüshidu. **17** Men Perwerdigarni heqqaniyliqi bilen medhiyeleymen, Hemmidin yuqiri turghuchi Perwerdigarning namini yangritip, küy qilip éytimen.

8 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Gittif»ta orunlansun dep, Dawut yazghan küy: — I, Öz heywengni asmanlardinmu yuqiri tikligen Perwerdigar Rebbimiz, Pütkül yer yüzide naming shunche sherepliktur! **2** Öz reqibliring tüpeylidin, Düşmen

we qisaschilarning aghzini étishke, Bowaqlar we emgüchilerning aghzidin küch tiklidingsen. **3** Men barmaqliringning yasighini bolghan asmanliringgha, Sen mezmüt békitken ay-yultuzlarga qarighinimda, **4** Sen insanni séghinidikensen, Emdi adem dégen néme idi? Sen uning yénigha kélip yoqlaydikensen, Insan balisi qanchilik néme idi? **5** Chünki Sen uning omni perishtilerningkidin azghine töwen békittingsen, Sen uninggha shan-sherep we shöhretlerni taj qilip berding. **6** Uni qolungning yasighanlirini idare qilishqa qoyghansen, **7** Jümlidin barliq qoy-kalir, Daladiki barliq janiwarlar, **8** Asmandiki uchar-qanatlar, Déngizdiki béliqlar, Déngizlarning yolliridin ötküchilerning barliqini puti astigha qoydung. **9** I Perwerdigar Rebbimiz, pütkül yer yüzide naming némidégen shereplik-he!

9 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Mut-Labben» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Men Sen Perwerdigarni pütün qelbim bilen medhiyeleymen; Men Séning qilghan barliq karametliringni bayan qilay; **2** Men Sendin xushal bolup shadlinimen; Séning namingni naxsha qilip éytimen, i Hemmidin Aliy! **3** Méning düşmenlirimning keynige yénishliri bolsa, Del ularning séning didaring aldida yiqilip, yoqlishidin ibaret bolidu. **4** Chünki Sen méning heqqim hem dewayimni soriding; Sen textke olturup, heqqaniylarche sotliding. **5** Sen ellerge tenbih bérp, rezillerni halak qilding; Sen ularning namini menggüge öchürüwetkensen. **6** I düşminim! Halaketliring menggülik boldi! Sen sheherlirini yulup tashliwetting, Hetta ularning namlirimu yoqap ketti; **7** Biraq Perwerdigar menggüge olturup [hökümi süridu]; U Öz textini sot qilishqa teyyarlap békitken; **8** Alemni heqqaniyliq bilen sot qilghuchi Udur; Xelqlarning üstidin U adilliq bilen hökümi chiqiridu; **9** Hem U Perwerdigar ézilgüchilerge égiz panah, Shundaqla azabliq künlerde égiz panahdur. **10** Namingni bilgenler bolsa Sanga tayinidu; Chünki Sen, i Perwerdigar, Özüngni izdighlerni hergiz tashlighan emessen. **11** Zionda turghuchi Perwerdigargha küylerni yangritinglar! Uning qilghanlirini xelqler arisida bayan qilinglar; **12** Chünki [tökülgen] qanning soriqini qilghuchi udur, U del shundaq kishilerni esleydu, Xar qilin'ghanlarning nale-peryadlirini U untugghan emes. **13** Manga sheqet körsetkin, i Perwerdigar, Méning öchmenlerdin körgen xorluqlirimgha nezer salghinki, Méni ölüm derwaziliri aldidin kötürgeysen; **14** Shundaq qilghanda men Zion qizining derwazilirida turup, Sanga teelluq barliq medhiylerni jakarlaymen; Men nijatliq-qutquzushunda shadlinimen. **15** Eller bolsa özliri kolighan origha özliri chüshüp ketti, Özliri yoshurup qoyghan torgha puti qapsilip qaldi. **16** Perwerdigar chiqarghan hökümi bilen tonular; Rezil ademler öz qolida yasighini bilen ilinip qaldi. Xiggaon (Sélah) **17** Reziller, Yeni Xudani untugghan barliq eller, Yandurulup, tehtisaragha tashlinidu. (Sheol h7585) **18** Chünki namratlar menggüge estin chiqirilmaydu; Möminlarning ümidi menggü öchmey, turiwéridu. **19** Perwerdigar, ornungdin turghin; Adem balilirining ghelebe qilishigha yol qoyimghin; Huzurung aldida barliq eller sotlansun. **20** Ularni dekke-

dükkige chüshür, i Perwerdigar; Eller özlerini biz peqet adem baliliri xalas, dep bilsun! (Sélah)

Chünki Perwerdigar heqqaniydir; Heqqaniylik Uning amriqidur; Köngli duruslar Uning didarini köridu.

10 Némishqa, i Perwerdigar, yiraqta turisen? Némishqa azabliq künlérde özünghi yoshurisen?

2 Rezil ademler tekebburluqi bilen ajiz möminlerni tap basturup qoghlap yüridu; Ular özliri tapqan hiyliler bilen ilinip, bablinidu. **3** Chünki reziller öz arzu-hewesliri bilen maxtinidu; Ach közler üçün bext tileydu; Perwerdigarni bolsa közige ilmaydu.

4 Ular chirayidin hakawurluq yaghdurup, Xudani izdimeydu; Ular barliq xiyallirida: «Hécbir Xuda yoqtur!» deydu. **5** Ularning yolliri hemishe rawan bolidu; Séning hökümliring ularning neziridin yiraq we üstün turidu; Ularning reqibiliri bolsa, ulargha qarap «tüfil!» dep mazaq qilidu. **6** [Rezil adem] könglide: «Men héch tewrenmey turiverimen! Dewrdin-dewrge héch musheqqetke uchrimaymen» — deydu. **7** Uning aghzi qarghash, aldanchilik hem zulumgha tolghan; Tili astida eskilik we qebihlik yatidu. **8** U mehelligerde yoshurunche marap olturidu; U pinhan joylarda gunahsizlarni öltürüwétidu; Közliri yoqsullarni közleydu; **9** U chatqalliqida yatqan shirdek yoshurunche paylap yatidu; U möminlerni tutuwélishe üçün yoshurunche marap yatidu; Möminlerni tutuwélip, ularni öz torigha chüshüridu. **10** [Yoqsullar] ézilidu, pükülidu; Derdmenler uning yawuzluqliri bilen yiqilidu. **11** U könglide: «Tengri buni untup qaldi, U yüzini yépiwélip, qarimaydu; Buni hergiz körmeydu» — deydu. **12** Ornungdin turghin, i Perwerdigar; I Tengrim, qolungni kötürgin; Ézilgen möminlerni untuma! **13** Rezil adem némishqa [Sen] Xudani közige ilmaydu? U könglide: «[Xuda] buni sürüştürmeydu!» — deydu. **14** Sen buni körgensen; Sen Öz qolung bilen yamanliq hem zulumni özlirige qayturushe üçün, Özüng bularni közlep yürisen; Derdmenler özlirini Sanga amanet qilidu; Chünki Sen yétim-yésirlerge yar-yölek bolup kelgensen; **15** Rezil, yaman ademning bilikini sunduruwetkeysen; Uning rezillikini birmubir sürüştürüp, üzü-késil yoqatqaysen. **16** Perwerdigar ebedil'ebedgiche padishahdur; [Imansiz] eller bolsa [Perwerdigarning] zéminidin yoqlar. **17** Perwerdigar, Sen ajiz möminlarning armanlirini anglaysen; Ularning dilini toq qilisén; **18** Yétim-yésirlar we ézilgüchiler üçün adaletni yaqlap, Yer yüzidiki insanlarning [ajiz-möminlerge] qaytidin wehime salghuchi bolmasliqi üçün, Quliqingni ding tutisen.

11 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Perwerdigarni bashpanahim qildim; Emdi siler qandaqmu manga: «Qushtek öz téghinggha uchup qach! **2** Chünki mana, reziller kamanni tartip, Qarangghuluqtin köngli duruslargha qaritip atmaqchi bolup, Ular oqni kirichqa sélip qoydi; **3** «Ular halak qilinsa, Emdi heqqaniylar némimu qilar?»» — dewatisiler? **4** Perwerdigar Özining muqeddes ibadetxanisididur, Perwerdigarning texti asmanlardidur; U nezer salidu, Uning sezgür közliri insan balilirini közitip, sinaydu. **5** Perwerdigar heqqaniy ademni sinaydu; Rezillerge we zorawanliqqa xushtarlargha u ich-ichidin nepretlinidu. **6** U rezillerge qapqanlar, ot we güngügürtni yaghduridu; Pizghirim qiziq shamal ularning qedeheidiki nésiwisi bolidu. **7**

12 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup, shéminit bilen oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Qutquzhaysen, Perwerdigar, chünki ixlasmen adem tügep ketti; Ademler arisidin sadiq möminler ghayip boldi. **2** Herbirsini öz yéqinlirigha yalghan éytidu; Xushametchi lewlerde, aliköngüllük bilen sözlishidu. **3** Perwerdigar barliq xushametchi lewlerni, Hakawurlarche sözleydighan tilni késiwetkey! **4** Ular: «Tilimiz bilen ghelebe qilimiz; Lewlirimiz bolsa özimizningkidur; Kim bizge Reb bolalisun?» — deydu. **5** «Ézilgüchi ajizlarni basqan zulum wejedin, Miskinlarning ahuzarliri wejedin, Hazirla ornundin turay» — deydu Perwerdigar, «Men ulargha, ular zariqip kütken azadliqni yetküzimen». **6** Perwerdigarning sözliri bolsa sap sözlerdu; Ular yette qétim saplashturulghan, Sapal qazanda tawlan'ghan kümüshpektur. **7** Sen Perwerdigar, ularni saqlaysen; Sen [möminlerni] mushu dewrdin menggüge qoghdaysen; **8** [Chünki] rezil ademler heryanda ghadiyip yürüshidu, Peskeshlik insan baliliri arisida aliyjanabliq dep maxtalmaqta!

13 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — I Perwerdigar, qachan'ghiche? Sen méni menggüge untumsen? Qachan'ghiche didaringni mendin yoshurisen? **2** Qachan'ghiche herkünini qayghurup, qelbimde? Qachan'ghiche düshminim mendin shadlinip ghalib yüridu? **3** Manga qara, manga jawab bergin, i Perwerdigar Xudayim! Ölüm uyqusini méni bésip kelgüche, Közümini yorutqaysen, **4** Düshminimning: «Men küchiyip uning üstidin ghelebe qildim» démesliki üçün, Reqibirim sentürülgenlikimni körüp shadlanmasliqi üçün, [közümini yorutqaysen]! **5** Biraq men bolsam Séning özgermes muhebbittinge özümni tapshurdum; Yürükim Séning nijatliqingdin shadlinidu; **6** Men Perwerdigargha naxsha éytimen; Chünki U manga zor méhribanliqni körsetti.

14 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Exmeq kishi könglide: «Hécbir Xuda yoq» — deydu. Ular chirikliship, Yirginchlik qebihlikni qilishti; Ularning ichide méhribanliq qilghuchi yoqtur; **2** Perwerdigar ershte turup, adem balilirini közitip: «Bu insanlarning arisida insapni chüshindighan birersi barmidu? Xudani izdeyidighanlar barmidu? **3** Hemme adem yoldin chiqti, Hemme adem chirikliship ketti, Méhribanliq qilghuchi yoq, hetta birimu yoqtur. **4** Nanni yégendek Méning xelqimni yutuwalghan bu qebihlik qilghuchilar héchnémini bilmemdu?» — deydu. Ular Perwerdigargha hécbir iltiya qilmaydu. **5** Mana ularni ghayet zor qorqunch basti; Chünki Xuda heqqaniylarning dewrididur. **6** «Siler ézilgenlarning könglige pükken ümidini yoq qilmaqchi bolisiler; Biraq Perwerdigar uning bashpanahidur!» **7** Ah, Israilling nijatliqi Ziondin chiqip kelgen bolsa idi! Perwerdigar Öz xelqini asarettin chiqirip, Azadliqqa érishtürgen chaghda, Yaqup shadlinidu, Israil xushallinidu!

15 Dawut yazgan küy: — Perwerdigar, kim chédiringda turalaydu? Kim pak-muqeddes téghingda makanlishidu? **2** Kimki tamamen durusluqta mangsa, Heqqaniyliqni yürgüzse, Könglide heqiqetni sözlise; **3** Tili bilen gep toshumisa, Öz yéqinigha yamanliq qilmisa, Qoshnisining eyibini kolap achmisa, **4** Pes ademni közge ilmisa, Perwerdigardin eyminidighanlarni hörmetlise, Özige ziyaniqliq bolghan teqdirdimu ichken qesimini özgertmise, **5** Pulni xeqlerge ösümge bermise, Bigunahlarning ziyinigha para almisa; Kimki mushularni qilsa, Menggüge tewrenmes.

16 Dawut yazgan «Mixtam» küyi: Méni saqlighin, i Tengri, Chünki men Sanga tayinimen. **2** Méning jénim Perwerdigargha: «Sen méning Rebbimdursen; Sendin bashqa méning bext-saaditim youtur» — dédi. **3** Yer yüzidiki muqeddes bendiliring bolsha, Ular alyjanablardur, Ular méning hemme xushalliqidur. **4** Kim bashqa ilahni izdeshke aldirisa, Ularning dardliri köpiyip kétidu. Gheyriy ilahlargha atap hediye qanlirini tökmeymen, Ularning namlirini tilinghimu almaymen. **5** Perwerdigar bolsa méning mirasim hem qedehtindiki nésiwemdur; Chek tashlinip érishken nésiwemni özüng saqlaysen; **6** [Nésiwemni belgiligen] sizizqlar manga güzel yerlerni békitkendur; Berheq, méning güzel mirasim bardur! **7** Manga nesihet bergen Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturimen; Hetta kéchilerdimu wijdanim manga ögitidu. **8** Men Perwerdigarni herdaim köz aldimdin ketküzmeymen; U ong yénimda bolghachqa, Men hergiz tewrenmeymen. **9** Shunga méning qelbim shadlandi, Méning rohim téximu kötürüldü, Méning ténim aman-ésenlikte turidu; **10** Chünki jénimni tehtisarada qaldurmaysen, Shundaqla Séning Muqeddes Bolghuchingni chirishtin saqlaysen. (Sheol h7585) **11** Sen manga hayat yolini körsitsen; Huzurungda tolup tashqan shad-xuramliq bardur; Ong qolungda menggülik behre-lezzetlermu bardur.

17 Dawutning duasi: — Heqqaniy telepni angla, i Perwerdigar, méning nidayingha köngül qoyghin; Méning duayingha qulaq salghin, U yalghanchi lewlerdin chiqqan emes. **2** Huzurungdin höküümüm chiqirilghay! Közüng néme durus ikenlikini perq etkey! **3** Sen méning qelbimni sinighansen, Sen kéchidimu manga yéqinliship közetting; Sen méni tawlap közüngdin kechürdingsen, Méningdin héchbir sewenlik tapalmiding; Könglümde: Aghzim itaetsizlik qilmisun! — dep niyet qildim. **4** Adem baliliringning hayattiki ishlerida, Lewliringdin chiqqan sözler bilen zorawanlarning yolliridin özümni néri qildim. **5** Méning qedemlirim yolliringdin chiqmighan, Putlirim téyilip ketmigen. **6** Men Sanga iltija qildim, Chünki tileklirimni ijabet qilisen, i Tengrim; Manga qulaq salghin, Sözlirimni anglighin. **7** I, Özüngge tayan'ghanlarni qarshi chiqqichilardin ong qolung bilen Qutquzghuchi, Karametliringni körsitip, özgermes muhebbitingni ayan qilghaysen! **8** Méni köz qarichuqungdek saqlighaysen; Qanatliring sayiside méni yoshurghaysen; **9** Méni bulimaqchi bolghan rezil ademlerdin, Méni qorshiwalghan esheddiy küshendilirimdin yoshurghin; **10** Ularning baghrini may qaplap, qétip ketken; Ularning éghizliri tekebburlarche sözleydu; **11** Ular yolimizni toriwélp, Bizni yerge urushqa

közini alaytip, **12** Oljigha ach közlük bilen tikilen shirdek, Yoshurun jaylarda marap yüridighan yash shirdektur. **13** Ornungdin turghaysen, i Perwerdigar, Uning yolini tosup, yer bilen yeksan qilghaysen, Jénimni rezil ademdin qutquzghin, qiliching bilen; **14** [Méni] Öz qolung bilen kishilerdin, Yeni mushu dewrdiki kishilerdin qutquzghin; Ularning nésiwisi bolsa mushu dunyadiladur; Sen ularning qarnini németliring bilen toldurisen; Ularning köngli perzentliri bilen qandi, Balilirigha bayliqlirini qalduridu. **15** Men bolsam, heqqaniyliqta yüzüngge qarighuchi bolimen; Oyghan'ghinimda, Séning didaringdin söyünimen!

18 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Perwerdigarning quli Dawut yazgan küy; Perwerdigar uni barliq düşmenliridin hem Saul padishahning qolidin qutquzghan küni, u Perwerdigargha munu küyning sözlirini éytti: — Ah, Perwerdigarim, méning küch-quдрitim, Men séni söyimen! **2** Perwerdigar méning xada téghim, méning qorghinim, méning nijatkarimdur! Méning Tengrim, méning qoram téshim, men Uningdin himaye tapimen; U méning qalqinim, méning qutquzghuchi münggüzüm, méning égiz munarimdur! **3** Medhiyilerge layiq Perwerdigargha nida qilimen, Shunda düşmenlirimdin qutquzulimen; **4** Ölümning asaretliri méni qorshiwaldu, Ixlaxsilarning yamrap kétéshi méni qorqitiwetti; **5** Tehtisaraning taniliri méni chirmiwaldu, Ölüm sirtmaqliri aldimgha keldi. (Sheol h7585) **6** Qynalghinimda men Perwerdigargha nida qildim, Xudayingha peryad kötürdüm; U ibadetxanisidin awazimni angladi, Méning peryadim Uning huzurigha keldi, Uning quliqigha kirdi. **7** Shu chagh yer-zémin tewrep, silkinip ketti, Taghlarning ulliri dehshetlik tewrendi, silkinip ketti; Chünki U ghezeplendi. **8** Uning dimighidin is örlep turatti, Aghzidin chiqqan ot hemmisini yutuwti; Uningdin kömür choghiliri chiqti; **9** U asmanlarni tezim qildurup chüshiti, Puti asti tum qarangghuluq idi. **10** Bir kérbunni minip perwaz qildi, Shamalning qanatlarida ghuyuldap uchup keldi. **11** U qarangghuluqni özining yoshurunidighan jayi qildi, Sularning qarangghusini, Asmanlarning qoyuq bulutlirini, Öz etrapida chédiri qildi. **12** Uning aldidiki yoruqluqtin, Qoyuq bulutlar, möldür, otluq choghlar chiqip ötti; **13** Perwerdigar asmanda güldürlüdi; Hemmidin Aliy Bolghuchi awazini yangratti, Möldür we otluq choghlar bilen. **14** Berheq, U oqlirini étip, [düşmenlirimni] tarqitiwetti; Chaqmaqlarni chaqturup, ularni qiyqas-chuqan'gha saldi; **15** Shuning bilen déngizlarning tekti körünüp qaldi, Alemning ulliri ashkarilandi, Tenbihing bilen, Dimighingdin chiqqan nepesning zerbisi bilen, i Perwerdigar. **16** U yuqirdin qolini uzitip, méni tutti; Méni ulugh sulardin tartip aldi. **17** U méni küchlük düşminimdin, Hem manga öchmenlik qilghuchilardin qutquzdi; Chünki ular mendin küchlük idi. **18** Külpetke uchrichan künümde, ular manga qarshi hujumgha ötti; Biraq Perwerdigar méning tayanchim idi. **19** U méni kengri-azade bir jaygha élip chiqardi; U méni qutquzdi, chünki U mendin xursen boldi. **20** Perwerdigar heqqaniyliqigha qarap manga iltipat körsetti; Qolunning halalliqini U manga qayturdy; **21** Chünki Perwerdigarning yollirini tutup

keldim; Rezillik qilib Xudayimdin ayrilip ketmidim; **22** Chünki Uning barliq hökümliri aldimdidur; Men Uning belgilimilirini özümdin néri qildim; **23** Men Uning bilen ghubarsiz yurdum, Özümni gunahtin néri qildim; **24** Shuning üçün Perwerdigar heqqaniyliqimgha qarap, Köz aldidiki qolumning halalliqigha qarap, qilghanlirimni qaytardi. **25** Wapadar-méhribanlarga Özüngni wapadar-méhriban körsitisen; Ghubarsizlarga Özüngni ghubarsiz körsitisen; **26** Sap dilliqilargha Özüngni sap dilliq körsitisen; Tetürlerge Özüngni tetür körsitisen; **27** Chünki ajiz mömin xelqni qutquzghuchi Özüngdursen; Biraq tekebbur közlerni shermende qilisen; **28** Chirighimni julajiq qilghan Sendusen; Perwerdigar Xudayim méni basqan qarangghuluqni nurlanduridu; **29** Chünki Sen arqiliq [düşmen] qoshuni arisidin yügürüp öttüm; Sen Xudayim arqiliq men sépildin atlap öttüm. **30** Tengrim — Uning yoli mukemmeldur; Perwerdigarning sözi sinap ispatlan'ghandur; U Özige tayan'ghanlarning hemmisige qalqandur. **31** Chünki Perwerdigardin bashqa yene kim ilahdur? Bizning Xudayimizdin bashqa kimmu qoram tashtur? **32** Yeni bélimni küch-quwwet bilen orighuchi Tengri, Yolumni tüptüz, mukemmel qilghuchi Tengridur; **33** U méning putlirimni kéyikningkidek [uchqur] qilidu, Shuning bilen méni égiz jaylirimda turghuzidu; **34** Qollirimni urush qilishqa ögitidu, Shunglashqa bileklirim mis kamanni kéreleydu; **35** Sen manga nijatliqning bolghan qalqanni ata qilding, Néning ong qolung méni yöldi; Séning ulayim kemterliking méni ulugh qildi. **36** Sen qedemlirim astidiki jayni keng qilding, Méning putlirim téyilip ketmidi. **37** Men düşmenlirimni qoghlap yettim; Ular halak bolmighuche héch yanmidim. **38** Aqaytidin ornidin turalmas qilib ularni yanjiwettim, Ular putlirim astida yiqildi. **39** Sen jeng qilishqa küch bilen bélimni baghliding; Sen manga hujum qilghanlarni putum astida égildürdü; **40** Düşmenlirimni köz aldimda arqisigha yandurup qachquzdung. Shuning bilen manga öchmenlerni yoqattim. **41** Ular peryad kötürdi, biraq qutquzidighan héchkim yoq idi; Hetta Perwerdigargha nida qildi, Umu ulargha jawab bermidi. **42** Men ulargha soqqa béríp, shamal uchurghan topidek qiliwettim; Kochidiki patqaqtek, ularni töküwettim. **43** Sen méni xelqning nizaliridin qutquzghansen; Sen méni ellerning béshi qilghansen; Manga yat bolghan bir xelq xizmitimde bolmaqta. **44** Sözüمنى anglapla ular manga itaet qilidu; Yat eldikiler manga bicharilerche teslim bolidu; **45** Yat eldikiler chüshkünliship kétidu; Ular öz istihkamliridin titrigen halda chiqip kélidu; **46** Perwerdigar hayattur! Méning Qoram Tëshim mubareklensun! Nijatliqim bolghan Xuda [hemmidin] aliyydur, dep medhiyilensun! **47** U, men üçün toluq qisas alghuchi Tengri, Xelqlerni manga boysundurghan [Xudadur]; **48** U méni düşmenlirimdin qutquzghan; Berheq, Sen méni manga hujum qilghanlardin yuqiri kötürdü; Zorawan ademdin Sen méni qutulduzdung. **49** Shuning üçün men eller arisida Sanga rehmet éytimen, i Perwerdigar; Namining ulughlap küylerni éytimen; **50** [Perwerdigar] Özi tikligen padishahqa zor nusretlerni béghishlaydu; Özi mesih qilghinigha, Yeni Dawutqa hem uning neslige menggüge özgermes muhebbitini körsitidu.

19 Dawut yazghan küy: — Ershler Tengrining ulughluqini jakarlaydu, Asman gümbizi Uning qoli yasighanlirini namayan qilidu; **2** Ularning sözliri kün-künler deryadek éqiwatidu; Kéche-kéchilep ular bilimni ayan qiliwatidu. **3** Tilsiz hem awazsiz bolsimu, ularning sadasi [alenge] anglanmaqta. **4** Ularning ölchem tanisi yer yüzide tartilmaqta; Ularning sözliri alemning chétigiche yetmekte. Ularning ichide [Xuda] quyash üçün chédir tikken, **5** [Quyash] hujrisidin toygha chiqqan yigittek chiqidu, Beygige chüshidighan palwandek shadlinidu; **6** Asmanlarning bir chétidin örleydu, Jahanning u chétigiche chörgileydu, Uning hararitidin héchqandaq mexluqat yoshurulmaydu. **7** Perwerdigarning tewrat-qanuni mukemmeldur, U insan wujudini yéngilaydu; Perwerdigar bergen hökümguwahlar muqim-ishenchlik, U nadanlarni dana qilidu. **8** Perwerdigarning körsetmiliri durus, U qelbni shadlanduridu; Perwerdigarning permanliri yorluqluqtur, U közlerni nurlanduridu. **9** Perwerdigardin eyminish pak ishtur, u menggü dawamlashidu; Perwerdigarning hökümliri heqtur, Herbiri tamamen heqqaniyetdur. **10** Ular altundin, berheq köp sap altundin qimmetlikdur; Heseldin, hesel jewhiridin shérindur; **11** Ular bilen qulung oyghitilidu; Insan ulargha riaye qilishta ching tursa chong mukapat bardur. **12** Kim öz xataliqilirini bilip yételisun? Méni bilip-bilmey qilghan gunahlirimdin saqit qilghaysen; **13** Öz bu-chakaringni bashbashtaq gunahlardin tartqaysen; Qu gunahlarni manga xojayin qildurmighaysen; Shuning bilen men qusursiz bolimen, Éghir gunahtin xaliy bolghaymen. **14** I Perwerdigar, méning Qoram Tëshim we Hemjemet-Nijatkarim, Aghzimdiki sözler, qelbimdiki oylinishlar neziringde meqbul bolghay!

20 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Külpetlik künde Perwerdigar sanga ijabet qilghay! Yaqupning Xudasining nami séni ézigde aman saqlighay! **2** U Öz muqeddes jayidin sanga medet ewetkey, Ziondin sanga küch-quwwet bergey; **3** Barliq «ashliq hediye»liringni yad qilghay, Köydürme qurbanliqningni qobul qilghay! (Sélah) **4** Könglündiki teshnaliqlarni sanga ata qilghay, Könglüngge pükken barliq arzuliringni emelge ashurghay. **5** Bizler ghelibengni tebriklep tentene qilimiz, Xudayimizning namida tughlirimizni tikleymiz; Perwerdigar barliq telepliringni emelge ashurghay! **6** Hazir bildimki, Perwerdigar Özi mesih qilghinini qutquzidu; Muqeddes ershliridin uninggha qudretlik qutquzghuchi qolini uzartip jawab béridu. **7** Beziler jeng harwirlirigha, Beziler atlarga [tayinidu]; Biraq biz bolsaq Perwerdigar Xudayimizning namini yad étimiz; **8** Ular tizi püklinip yiqildi; Biraq biz bolsaq, qeddimizni ruslap tik turimiz. **9** I Perwerdigar, padishahqa ghelibe bergeysen; Nida qilghinimizda bizge ijabet qilghaysen!

21 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Padishah qudritingdin shadlinidu, i Perwerdigar; Ghelibe-nijatliqingdin u neqeder xursen bolidu! **2** Sen uning köngül tilikini uninggha ata qilding, Lewlirining telipini ret qilghan emessen. (Sélah) **3** Chünki Sen ésil beriketler bilen uni qarshi alding; Uning bëshigha sap altun taj kiydürdü.

4 U Sendin ömür tilise, Sen uninggha berding, Yeni uzun künlarni, taki ebedil'ebedigiche berding. 5 U Séning bergen gheblie-nijatligindin zor sherep quchti; Sen uninggha izzet-heywet hem shanu-shewket qondurdung. 6 Sen uning özi menggülik beriketler qilding; Didaringning shadliqi bilen uni zor xursen qilding; 7 Chünki padishah Perwerdigargha tayinidu; Hemmidin Aliy Bolghuchining özgermes muhebbiti bilen u héch tawrenmeydu. 8 Séning qolung barliq dühmenliringni tépip, ashkare qilidu; Ong qolung Sanga öchmenlik qilghanlarni tépip ashkare qilidu; 9 Séning didaring körün'gen künde, ularni yalqunluq xumdan'gha salghandek köydürisen; Perwerdigar derghezep bilen ularni yutuwetidu; Ot ularni köydürüp tügitidu. 10 Ularning tuxumini jahandin, Nesillirini kishilik dunyadin quritisen; 11 Chünki ular Sanga yamanliq qilishqa urundu; Ular rezil bir neyrenigni oylap chiqqini bilen, Emma gheblie qilalmidi. 12 Chünki Sen ularni keynige burulushqa mejbur qilding; Sen ularning yüzige qarap oqyayingni chenleysen. 13 I Perwerdigar, Öz küchüng bilen ulughluquqgni namayan qilghaysen; Shuning bilen biz naxsha éytip qudritingni medhiyileymiz.

22 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Ayjelet-xashshahar» (tang seherde kelgen medet) dégen ahanda oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — «Ah Ilahim, Ilahim, némishqa mendin waz kechting? Sen némishqa méni qutquzushtin shunche yiraqsen? Némishqa qattiq peryadlirimdin shunche yiraq turisen, 2 Xudayim, kündüzde nida qildim, lékin Sen héch jawab qilmaysen; Kéchidimu men shundaq peryad qilishtin aram alalmaymen. 3 Biraq i Israilning medhiyilirini öz makaning qilghuchi, Sen dégen pak-muqeddestursen! 4 Ata-bowilirimiz séni tayanchi qilghan, Ular sanga tayan'ghan, sen ularni qutquzghan. 5 Ular Sanga nida qilishliri bilen qutulghan; Sanga tayinish bilen ularning ümidi héch yerde qalghan emes. 6 Biraq men bolsam adem emes, bir qurtmen, Insan teripidin [töhmét bilen] reswayialem qilin'ghanmen, Xalayıq teripidin kemsitilgenmen. 7 Méni körgenlerning hemmisi mazaq qilip külidu, Bashlirini silkiship aghzilirini pürüshürüp: 8 «U Perwerdigargha özi tapshurghan emesmu?! Emdi Perwerdigar uni qutquzsun! Perwerdigar uningdin xursen bolsa eger, Uni qutuldursun!» — déyishidu. 9 Biraq méni apamning qorsiqidin chiqarghuchi özüngdursen; Hetta emchektiki waqtimdimu méni özünge tayandurghansen; 10 Tughulghinimdin tartipla, men özümni qoynunggha tashlighanmen; Anamning baliyatqusidiki waqtimdila, Sen méning Tengrim bolup kelgensen. 11 Mendin yiraqlashma; Chünki riyazet méni qistap keldi; Manga yardemde bolghuchi yoqtur. 12 Nurghun buqilar méni qorshiwaldi; Bashanning küchlik buqiliri méni oriwaldi; 13 Ular ademni titma qilghuchi hörkirewatqan shirdek, Aghzilirini chong échip manga tikilip turidu. 14 Men tökülgen sudek boldum, Hemme söngeklirim izidin chiqip ketti; Yürikim momdek érip ketti, Ich-baghrimde zeipliship érip ketti. 15 Qaghjirap ketken sapal parchisidek maghdurum qalmidi, Tilim tangliyimgha chapliship ketti, Sen [Perwerdigar] méni ölümnig topa-changlirigha qoyghansen. 16 Ghaljir itlar manga olashti, Bir top reziller méni qistap

kélip, Méning qolum we putumni sanjip teshti. 17 Söngeklirimning hemmisini saniyalaymen, [Ustixanlirim] manga tikilip qarap turghandek qilidu. 18 Ular kiyimlirimni öz arisida üleshtürüwatidu, Könglikimge érishish üçün chek tashlishiwatidu. 19 Biraq, i Perwerdigar, mendin yiraqlashma! I Küch-Qudritim bolghuchim, yardemge téz kelgeysen! 20 Jénimni qilichtin qutquzghin, Méning yalghuz jénimni itning changgilidin qutuldurghin. 21 Méni shirning aghzidin qutquzghin; Shundaq, Sen iltjalirimni ijabet qilip yawa kalilarning münggüzliridin qutquzghansen! 22 Men Séning namingni qérindashlirimgha élan qilimen; Chong jamaet ichide turup Sanga bolghan medhiyilirimni jakarlaymen; 23 Perwerdigardin eymen'güchiler, Uni medhiylenglar! Yaqupning barliq nesilliri, Uninggha shan-sherep keltürünglar! Israilning pütün ewladliri, Uningdin eymininglar. 24 Chünki U ézilguchining ashu xarlinishlirini nezirdin saqit qilghan emes, Yaki Uningdin héch yirgen'gen emes; Uningdin Öz wisalini héch yoshurghan emes; Belki U iltija qilip awazini kötürginide, Uninggha qulaq sélip anglighan. 25 Chong jamaet ichide manga oqulghan medhiyiler Özüngdindur, Xudadin eymen'güchilerning aldida ichken qesemlirimni ishqaa ashurimen; 26 Ajiz möminler qorsiqi toyghuche tamaqlinidu; Perwerdigarni izdigenler Uni medhiyeleydu; Silerning qelbinglar menggü yashnaydu! 27 Zéminning eng chétidikilermu bu ishni qelbide tutup, towa qilip Perwerdigarning aldigha kélidu; El-milletlerning barliq jemetliri aldingda ibadet qilidu; 28 Chünki padishahliq Perwerdigarghila tewedur; U el-milletler arisida höküm sürgüchidur. 29 Jahandiki baylarmu Uning aldidin yep-ichip, ibadet qilidu; Tupraqqa kirey dep qalghanlarmu, hetta öz jénini saqliyalmaydighanlarmu Uninggha sejde qilidu; 30 Kelgüsidiki bir ewlad Uning xizmitide bolidu; Bu ewlad Reb üçün Öz perzentliri hésablinidu. 31 Kéyin ular kélip, shu chaghda tughulidighan bir qowmgha Uning heqqaniyliqini jakarlap shuni élan qiliduki, «U buni emelge ashurdul!»

23 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar méni baqquchi Padichimdur, Mohtaj emesmen héch nersige; 2 U méni yumran chöplerde yatquzup dem aldurar; Tinch aqidighan sularni boylitip baqidu; 3 U wujudumni yéngilaydu; U heqqaniyliq yolida Öz nami üçün yétekleydu; 4 Hetta men ölüm sayisi bolghan jilghidin ötsemmu, Héch yamanliqtin qorqmaymen; Chünki Sen men bilen billidursen; Séning hasang hem tayiqing manga tesellidur. 5 Méni xar qilghuchilarning köz aldida manga keng dastixan salisen; Méning béshimni may bilen mesih qilisen; Qedehim tashidu; 6 Berheq, barliq künlirimde yaxshiliq we özgermes shepquet manga egiship hemrah bolidu; Menggüdin-menggüge Perwerdigarning dergahida yashaymen!

24 Dawut yazghan küy: — Perwerdigargha mensüptur, jahan we uninggha tolghan hemme mewjudatlar; Uninggha teelluqtur yer yüzi we uningda turiwatqanlarmu; 2 Chünki jahanning ulini chongqur déngizlar üstige orunlashturup, Yerni sular üstige ornatqan Udur. 3 Perwerdigarning téghigha kim chiqalaydu? Uning muqeddes jayigha kim kirip

turalaydu? **4** — Qolliri gunahin pakiz, dili sap, Quruq nersilerge telmürüp qarimighan, Yalghan qesem qilmighan kishi kireleydu. **5** Bundaq kishi bolsa Perwerdigardin bextni, Öz nijatliqi bolghuchi Xudadin heqqaniyliqni tapshuruwalidu we [uni] kötürüp yüridu; **6** Bu dewr Uni izdigüchi dewrdu, Yeni Séning dadingni izdigüchiler, i Yaqupning [Xudasi]! (Sélah) **7** I qowuqlar, béshinglarni kötürüglar! [Keng échilinglar]! I menggülik ishikler, kötürülinglar! Shuning bilen shan-sherep igisi Padishah kiridu! **8** Shan-sherep igisi Padishah dégen kim? U Perwerdigardur, u küchlük we qudretlikur! Perwerdigar, jeng meydanida qudretlikur! **9** I qowuqlar, béshinglarni kötürüglar! Keng échilinglar! I menggülik ishikler, béshinglarni kötürüglar! Shuning bilen shan-sherep igisi Padishah kiridu! **10** Shan-sherep igisi Padishah dégen kim? Samawiy qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar bolsa, shan-sherep igisi Padishahur! (Sélah)

25 Dawut yazghan küy. Perwerdigar, jénim Sanga telmürüp qaraydu; **2** Sanga tayinimen, i Xudayim; Méni yerge qaritip xijalette qaldurmighaysen; We yaki dushmanlirimni üstümdin ghalib qilip shadlandurmighaysen; **3** Berheq, Séni kütküchilerdin héchqaysi shermende bolmas; Biraq héchbir sewabsiz xainliq qilghuchilar shermende bolidu. **4** Méni Séning izliringni bilidighan qilghaysen, i Perwerdigar; Yolliringni manga ögitip qoyghaysen. **5** Méni heqiqitingde mangdurup, manga ögetkeysen; Chünki özüng méning nijatliqin bolghan Xudayimdursen; Men kün boyi Sanga qarap telmürimen; **6** Öz rehimdilliqiringni, özgermes méhirliringni yadinggha keltürgeysen, i Perwerdigar! Chünki ular ezeldin tartip bar bolup kelgendur; **7** Méning yashliqimdiki gunahlirimni, Shundaqla itaetsizlikirimni ésinge keltürmigeysen; Özgermes muhebbiting, méhribanliqning bilen, méni ésinge keltürgeysen, i Perwerdigar; **8** Perwerdigar méhriban we durustur; Shunga U gunahkarlarni durus yolgha salidu. **9** Möminlerni yaxshi-yamanni perq étishke U yetekleydu; Möminlerge Öz yolini ögitidu. **10** Uning ehdisi we höküm-guwahlrini tutqanlarning hemmisige nisbeten, Perwerdigarning barliq yolliri özgermes muhebbet we heqiqettur. **11** Öz naming üçün, i Perwerdigar, Qebhlikim intayin éghir bolsimu, Sen uni kechürüwetkens. **12** Kimki Perwerdigardin eydense, Xuda Öz talighan yolda uninggha [heqiqetni] ögitidu; **13** Uning jéni azade-yaxshiliqta yashaydu, Uning nesli yer yüzige miras bolidu. **14** Perwerdigar Özidin eyminidighanlar bilen sirdashtur; U ulargha Öz ehdisini körsitip béridu. **15** Méning közlirim hemishe Perwerdigargha tikilip qaraydu; Chünki U putlirimni tordin chiqiriwétidu. **16** Manga qarap méhir-shepget körsetkeysen; Chünki men ghéribane, dermdendurmen. **17** Könglümning azarliri köpiyip ketti; Méni basqan qismaqlardin chiqarghaysen. **18** Derdlirimni, azablimni neziringge alghin, Barliq gunahlirimni kechürgeysen! **19** Méning dushmanlirimni neziringge alghin, Chünki ular köptur; Ular manga chongqur ochmenlik bilen nepretlinidu. **20** Jénimni saqlighaysen, méni qutquzghaysen; Méni shermendilikte qaldurmighaysen; Chünki men Séni bashpanahim qildim. **21** Köngül sapliqi we durusluq méni qoghdighay; Chünki

men Sanga ümid baghlap küttüwatimen. **22** I Xuda, Israilni barliq külpetliridin qutquzup hörlükke chiqarghaysen!

26 Dawut yazghan küy: — Men üçün höküm chiqarghaysen, i Perwerdigar; Chünki men öz durusluqumda turup mangdim; Men Perwerdigargha tayinip kelgenmen; Men téyilip ketmeymen. **2** Méni sinap baqqaysen, i Perwerdigar, méni tekshürüp baqqin; Wijdanimni, qelbimni tawlighaysen; **3** Chünki özgermes muhebbitingni kóz aldımda tutqanmen; Men heqiqitingni özümge yetekchi qilip mangdimmen. **4** Men yalghanchilar bilen hemdastixan olurmim; Saxtipezlerge hemrah bolushqa kirmeymen. **5** Yamanliq qilghuchilar jamaitidin yirginimen; Reziller bilenmu olurmaymen. **6** Qollirimni gunahsizliqta yuyimen; Shunda, qurban'gahingni aylinip yüreleymen. **7** We hem teshekkürlerni anglitimen; Barliq karametliringni jakarlaymen. **8** I Perwerdigar, makaning bolghan öyni, Shan-sheriping turghan jayni söyüp keldim; **9** Jénimni gunahkarlar bilen, Hayatimni qanxorlar bilen bille élip ketmigeysen; **10** Ularning qolida suyiquestler bardur, Ong qoli parilerge toldi. **11** Men bolsam, durusluqumda méngip yürüwérimen; Méni hörlükke chiqirip qutquzghaysen, Manga méhir-shepget körsetkeysen. **12** Putum bolsa tüptüz jayda turidu; Jamaetler arisida turup Perwerdigargha teshekkür-medhiyiler qayturimen.

27 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar méning nurum we nijatliqimdur; Men yene kimdin qorqay? Perwerdigar hayatimning qorghinidur; Men kimning aldida titrey? **2** Yamanliq qilghuchilar «Uning etlirini yeyle» dep manga hujum qilghanda, Reqiblim, dushmanlirim manga yéqinlashqanda, Putliship, yiqildi ular. **3** Zor qoshun bargah qurup méni qorshawgha alsimu, Qelbimde héch qorqunch yoq; Manga urush qozghisimu, yenila xatirjem turiwérimen. **4** Perwerdigardin birla nersini tilep keldim; Men shuninggha itilimektenki: — Ömür boyi Perwerdigarning öyide bolsam, Perwerdigarning güzellikige qarap yürsem, Uning ibadetxanisida turup, yeteklishige muyesser bolsam, deymen. **5** Béshingha kün chüshkende, U méni sayiwini astigha alidu; Méni chédirining ichide aman saqlap yoshuruwalidu. U méni uyultash üstige muqim turghuzidu. **6** Shunga hazir etrapimdiki dushmanlirim aldida béshim yuqiri kötürüldi. Uning muqeddes chédirida tentene qilip qurbanliqlar sunimen; Naxsha-küyler éytimen, munajatlarni éytimen Perwerdigargha! **7** Nida qilghinimda awazimni anglighaysen, i Perwerdigar; Manga méhir-shepget körsitip, ijabet qilghaysen. **8** Öz könglüm: «Uning didarini izdenglar!» deydu; Didaringni, i Perwerdigar, özüm izdeymen. **9** Mendin Özüngni qachurmighaysen! Ghezeplen'gende qulungni néri qoghlimighaysen; Sen méningdin yardimingni ayimay kelding; Sen mendin ayrilmighaysen, méni tashliwetmigeysen, i Nijatkarim Xuda! **10** Ata-anam méni tashliwetsimu, Perwerdigar méni quchiqigha alidu. **11** Manga Öz yolungni ögetkeysen, i Perwerdigar; Küshendilirim [paylap yürmekte], Méni tüz yolgha bashlighaysen. **12** Méni reqiblimning meylige tapshurmighaysen, Chünki manga qara chaplashmaqchi

bolghan yalghanchilar xéli köptur, Ularning nepeslimu zorawanliqtur. **13** Ah, Perwerdigarning mehribanliqini tiriklarning zeminide körüşke közüim yetmigen bolsa...! **14** Perwerdigarni telmürüp kütin! Jigerlik bol, qelbing merdane bolsun! Shundaq qil, Perwerdigarni telmürüp kütin!

28 Dawut yazghan küy: — I Perwerdigar, Sanga nida qilimen; I méning Qoram Téshim, manga süküit qilmighaysen; Chünki Sen jimjit turuwalisang, Men chongqur hanggha chüshidighanlarga oxshashla bolimen. **2** Sanga peryad kötürginimde, Séning muqeddes kalamxananggha qolumni kötürginimde, Méning iltijalirimning sadasini anglighaysen! **3** Méni reziller we qebihlik qilghuchilar bilen bille tashliwetmigeysen; Ular aghzida yéqinliri bilen dostane sözleshimu, Könglünde öchmenlik bardur. **4** Ularning qilmishlirigha qarap, Ishlirining yamanliqigha qarap ish tutqaysen; Qolining qilghanliri boyiche özlirige yandurghaysen; Téghishlik jazani özlirige qayturghaysen. **5** Chünki ular ne Perwerdigarning qilghanlirini, Ne qollarining ishligenlirini héch nezirige almaydu, [Perwerdigar] ularni ghulitip, qaytidin bash kötürgüzmeysen. **6** Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturulsun; Chünki U méning iltijalirimning sadasini anglighan. **7** Perwerdigar méning küchüm, méning qalqinimdur; Méning könglüm uninggha ishendi, Shuning bilen yadrem taptim; Shunga könglüm zor shadlinidu, Öz küyüm bilen men Uni medhiyileymen. **8** Perwerdigar Öz [xelqining] küchidur, Shundaqla mesih qilghinigha qutquzghuchi qorghandur. **9** Öz xelqining qutquzghaysen, Mirasingni beriketlik qilghaysen; Ular ni padichidek béqip ozuqlandurghaysen, Menggüge ularni kötürüp yürgeysen.

29 Dawut yazghan küy: — Perwerdigargha bergeysiler, i Qudretlik Bolghuchining perzentliri, Perwerdigargha shanu-shewket, küch bergeysiler! **2** Perwerdigargha Öz namigha layiq shanu-shewket bergeysiler; Perwerdigargha pak-muqeddeslikning güzellikide sejde qilinglar! **3** Perwerdigarning sadasi chongqur sular üstide höküm süridu; Shan-sherep igisi bolghan Tengri gökdürmamamlarni yangritidu; Perwerdigar büyük déngizlar üstide höküm süridu. **4** Perwerdigarning sadasi küchlüktur; Perwerdigarning sadasi heywetke tolghandur; **5** Perwerdigarning sadasi kédir derexlirini südüriwétidu; Berheq, Perwerdigar Liwandiki kédirlarni südüriwétidu. **6** U ularni mozay oynaqlawatqandek oynaqlitidu; Yawa kalining balisi oynaqlawatqandek, U Liwan we Sirion téghini oynaqlitidu. **7** Perwerdigarning sadasi chaqmaqlarning yalqunlirini shaxlitiwétidu; **8** Perwerdigarning sadasi chöl-jezirini zilzilige salidu; Perwerdigar Qedeshtiki chöl-jezirini zilzilige salidu; **9** Perwerdigarning sadasi dub derexlirini heryan tolghitidu, Ormanliqlarni yalingachlaydu; Uning muqeddes ibadetxanasida bolghan hemmisi «shanu-shewket!» dep tentene qilidu. **10** Perwerdigar topan üstige hökümanliq qilip olturidu; Berheq, Perwerdigar menggüge padishah bolup höküm sürüp olturidu. **11** Perwerdigar Öz xelqige qudretni beخش étidu; Öz xelqini aman-xatirjemlik bilen beriketleydu.

30 Muqeddes ibadetxanani Xudagha atashni tebriklep, Dawut yazghan küy: — Men Séni aliy dep ulughlaymen, i Perwerdigar, Chünki Sen méni pestin yuqiri kötürdüng, Düşmenlirimni üstümdin xushallandurmiding. **2** I Perwerdigar Xudayim, men Sanga nale kötürdüim, Sen méni saqaytting. **3** I Perwerdigar, Sen tehtisaradin jénimni élip chiqting, Hanggha chüshidighanlar arisidin manga hayat bérip saqliding. (Sheol h7585) **4** Perwerdigargha küy éytinglar, i Uning ixlasmen bendiliri, Uning pak-muqeddeslikini yad étip teshekkür éytinglar. **5** Chünki Uning ghezipi deqiqide ötip kétidu, Shapaiti bolsa ömürwayet bolidu; Yigha-zar kéchiche qonup qalsimu, Xushalliq tang seher bilen teng kélidu. **6** Men bolsam öz rahet-paraghitimde: «Menggüge tewrenmey muqim turimen» — dédim. **7** Perwerdigar, shapaiting bilen, méning téghimni mustehkem turghuzghaniding; Emma Sen didaringni qachurup yoshurdung; Men alqaade bolup kettim; **8** Men Sanga nale-peryad kötürdüim, i Perwerdigar; Men [Sen] Rebke iltija qildim: — **9** — Méning qénim tökülüp, hanggha kirsem néme paydisi bardur? Topa-chang Séni medhiyilemdü? U heqiqitigini jakarliyalamdü? **10** Anglighaysen, i Perwerdigar, manga shepket körsetkeysen; I Perwerdigar, manga yadremde bolghaysen! **11** Sen matem qayghusini ussul oynashlarga aylandurdung; [Haziliq] böz kiymimni salduriwétip, Manga xushalliqni belwagh qilip baghliding; **12** Shunga méning rohim süküit qilmay, Sanga küyler oqusun! I Perwerdigar, méning Xudayim, Sanga ebedil'ebedgiche teshekkürlerni éytimen!

31 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Sen Perwerdigarni, men bashpanah qildim; Méni héchqachan yerge qaritip qoymighaysen; Öz heqqaniyliqning bilen méni azad qilip qutquzghaysen; **2** Manga qulaq salghaysen, méni tézrek qutquzuwalghaysen; Manga qoram tash, Özümni qoghdaydighan qorghanliq qel'e bolghaysen. **3** Chünki Sen méning uyultéshim, méning qorghinimdursen; Shunga Öz naming üçün méni yétekligaysen, méni bashlighaysen. **4** Manga yoshurun sélin'ghan tuzaqtin qedemlirimni tartqaysen; Chünki Sen méning bashpanahimdursen. **5** Men rohimni qolunggha tapshurdum; Sen manga nijatliq qilip hörlükke chiqarghansen, i Perwerdigar, heq Tengri. **6** Yalghan ilahlarga choqunidighanlardin yirginip keldim; Men bolsam Perwerdigargha étiqad qilimen. **7** Özgermes muhebbiting bilen xushal bolup shadlinimen; Chünki méning xarliqimni kördüngsen; Jénimning azap-oqubetliridin xewer taptim. **8** Méni düşmenlirimning qoligha chüshürmiding, Belki putlirimni kengri jaygha turghuzdung. **9** I Perwerdigar, manga rehime-shepket körsetkeysen, Chünki béshingha külpet chüshiti; Derd-elemdin közüim tégüshey dep qaldi, Jénim, wujudummu shundaq. **10** Hayatim qayghu-hesret bilen, Yillirim ghem-ghusse bilen uprawatidu. Gunahim tüpeylidin maghdurum kétey dep qaldi, Ustixanirim sizip ketti. **11** Men reqiblimning iza-ahaniqige qaldim, Yéqinlirim aldida téximu shundaq; Tonushlirimghimu bir wehime boldum; Kochida méni körgenlermu mendin dajip qachidu. **12** Hemmeylen méni ölgen ademdek, könglidin

chiqirip tashlashti; Puchuq chinidek bolup qaldim. 13 Chünki nurgunlarning töhmetlerini anglidim, Wehime terep-terepder turidu; Ular manga hujum qilishqa meslihetlishiwatidu, Jénimni élishqa qest qilishiwatidu. 14 Biraq men Sanga tayinimen, i Perwerdigar; «Sen méning Xudayim!» — dedim. 15 Méning künlirim Séning qolungdidur; Méni düshmenlirimning qolidin hem manga ziyankeshlik qilghuchilardin qutquzghaysen. 16 Qulunggha didaringning jilwisini chüshürgeysen; Özgermes muhebbiting bilen manga nijatliq ata qilghaysen. 17 I Perwerdigar, méni yerge qaritip qoymighaysen; Chünki men Sanga iltija qildim; Reziller yerge qarap qalsun; Ularning tehtisara zuwani tutulsun; (Sheol h7585) 18 Yalghan lewler zuwandin qalsun! Ular heqqaniylarni xalighanche mazaq qilip tekeburluq bilen sözlimekte! 19 Özüngni bashpanah qilghanlar üçün insan balilirining köz aldida körsetken iltipatliring, Yeni Özüngdin qorqidighanlar üçün, saqlighan iltipat-németliring neqeder moldur! 20 Sen ularni insanlarning suyuqestliridin Öz huzurungdiki yoshurun dalda jaygha alisen; Sen ularni til-ahanelterdin sayiwiningde yoshurup qoyisen. 21 Perwerdigargha teshekkür-medhiyeler yollansun! Chünki U özgermes muhebbitini zulmetlik bir sheherde ajayib nimayen qildi! 22 Chünki men dekke-dükkide hoduqup: — Séni, méni közidin chiqirip qoydimikin, dep qorqqanidim; Halbuki, men nale kötürüp yélin'ghinimda, peryadimgha qalub salding. 23 Perwerdigarni söyümler, i Uning barliq mömin bendiliri! Perwerdigar Özige sadiqlarni qoghdaydu, Hem tekeburluq bilen ish qilghuchilarning qilmishlirini öz béshigha hesilep qayturidu! 24 I Perwerdigarni telmürüp kütkenler, Jigerlik bol, qelbing merdane qilinsun!

32 Dawut yazghan «Masqil»: — Itaetsizlikliri kechürüm qilin'ghan, Gunahliri yépilghan kishi bextliktur! 2 Perwerdigar rezillikliri bilen hésablashmaydighan, Rohida héchqandaq hiylilik yoq kishi bextliktur! 3 Men [gunahimni iqrar qilmay], sükkütte turuwalghanidim, Kün boyi ahu-pighan ichide, Söngelirim chirip ketti; 4 Chünki méni basqan qolung manga kéche-kündüz éghir boldi; Yazdiki qurghaqchilikteq yilikim qaghjirap ketti. (Sélah) 5 Emdi gunahimni Séning aldingda étirap qildim, Qebihlikimni Sendin yoshuriwermeydighan boldum; Men: «Perwerdigargha asiyligirimin étirap qilimen» — dedim, Shuning bilen Sen méning rezil gunahimni kechürüm qilding. (Sélah) 6 Shunga Séni tapalaydighan peytte, Herbir ixlasmen Sanga dua bilen iltija qilsun! Chong topanlar örlep, téship ketkende, [Sular] shu kishige hergiz yéqinlashmaydu. 7 Sen méning dalda jayimdursen; Sen méni zulumdin saqlaysen; Etrapimni nijatliq naxshiliri bilen qaplaysen! (Sélah) 8 — «Men sen méngishqa tégishlik yolda séni yétekleymen hem terbiyleymen; Méning közim üstingde bolushi bilen sanga nesihet qilimen. 9 Eqli yoq bolghan at yaki éshektek bolma; Ularini chekleshke tizginleydighan yügen bolmisa, Ular hergiz sanga yéqin kelmeydu». 10 Rezillerge chüshüdighan qayghu-hesretler köptur, Biraq méhir-shepgetler Perwerdigargha tayan'ghan kishini chöräydeydu; 11 I heqqaniylar, Perwerdigar bilen shadlinip

xursen bolunglar; Köngli duruslar, xushalliqdin tentene qilinglar!

33 Ey heqqaniylar, Perwerdigar üçün tentene qilinglar! Medhiyilesh duruslar üçün güzel ishtur. 2 Rawab bilen Perwerdigarni medhiyilenglar; Ontargha tengkesh bolup, uninggha küylerni éytinglar. 3 Uninggha atap yéngi bir munajat-naxshini éytinglar; Mahirliq bilen chélip, awazinglarni yuqiri yangritinglar. 4 Chünki Perwerdigarning sözi berheqtur; Uning barliq ishliri wedilirige sadaqetliktur. 5 U heqqaniyet hem adaletni yaxshi körgüchidur; Yer-zémin Perwerdigarning méhribanliqi bilen tolghandur. 6 Perwerdigarning sözi bilen asmanlar yaritilghan, Uning aghzidiki nepes bilen ularning barliq qoshunlirimuyartilghandur; 7 U déngizdiki sularni bir yerge yighip döwileydu; U okyanlarni ambarlar ichide saqlap turidu; 8 Pütkül yer yüzidikiler Perwerdigardin eymensun; Dunyadiki pütün jan igiliri Uningdin qorqup, hörmetlisun; 9 Chünki Uning bir sözi bilenla ish pütürülgenidi; Uning bir emri bilenla dégenliri berpa qilin'ghanidi. 10 Perwerdigar ellerning pilanini tosiwétidu; U qowmlarning xiyallirini bikar qiliwétidu. 11 Perwerdigarning nesiheti menggüge turidu; Qelbidiki oyli dewardin-dewrge ishqa ashurulidu. 12 «Perwerdigar bizning Xudayimizdur» deyidighan qowm bextliktur! Yeni Öz mirasi bolushqa tallighan xelq bextliktur! 13 Perwerdigar ershtin yerge nezer salidu, U pütkül insanlarni körtüp turidu. 14 Turalghusidin yer yüzidikilerning hemmisige qaraydu; 15 U ularning herbirining qelbirlini Yasighuchidur; Ularning barliq ishlirini dengsep chiqquchidur. 16 Padishah bolsa qoshunlirining köplüki bilen ghalib bolalmaydu; Palwan özining zor küchi bilen özini qutquzalmaydu; 17 Tolpargha tayinip xewp-xeterdin qutquzulush bihudilikdur, U zor küchi bilen héchkimni qutquzalmaydu; 18 Mana, ularning jénini ölümdin qutquzush üçün, Qehetchilikte ularni hayat saqlash üçün, Perwerdigarning közi Özidin eyminidighanlarning üstide turidu, Özining özgermes muhebbitige ümid baghlighanlarning üstide turidu. 20 Bizning jénimiz Perwerdigargha telmüridu; Bizning yarmechimiz, Bizning qalqinimiz U bolidu. 21 Shunga Uning bilen qelbimiz shadlinip kétidu; Chünki Uning muqeddes namigha tayinip ishenduq. 22 I Perwerdigar, biz Sangila ümid baghlighanimizdek, Séning özgermes muhebbitingmu üstimizde bolghay!

34 Dawut yazghan küy: — (Dawut Abimelek [padishahning] aldida yürüsh-turushini bashqiche qiliwalghanda, [Abimelek] uni heydiwetken waqitta yazghan) Men herqandaq waqitlarda Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturimen; Uni medhiyilesh aghzimdin chüshmeydu. 2 Qelbin Perwerdigarni iptixarlinip medhiyeleydu, Möminler buni anglap shadliqta bolidu. 3 Men bilen bille Perwerdigarni ulughlanglar, Birlikte Uning namigha medhiyeler yangritayli. 4 Perwerdigarni izdidim, U méning duayimni ijabet qildi, Méni basqan barliq wehime-qorquchilirimdin qutquzdi. 5 [Möminler] Uninggha telmürüp nurlandi; Yüzli yerge qaritilmidi. 6 [Men] péqir-bichare [Uninggha] nida qildi, Perwerdigar anglap, méni hemme awarichiliklerdin qutquzdi. 7

Perwerdigarning Perishtisi Uningdin eyminidighanlarni qoghdap etrapigha chédirini tikidu, Ularni qutquzidu. **8** Perwerdigarning méhrimbanliqini tétip, bilgín, Uninggha ishinip tayan'ghan adem némidégen bextliktur! **9** I Uning muqeddés bendiliri, Perwerdigardin eymininglar! Chünki Uningdin eyminidighanlarning héch nersisi kem bolmas. **10** Küchlük arslanlar ozuqsiz qélip ach qalsimu, Emma Perwerdigarni izdigüchilerning héchbir yaxshi nersisi kem bolmas. **11** Kélinglar balilirim, manga qulaq sélinglar; Men silerge Perwerdigardin eyminishni ógítip qoyay. **12** Hayatni etiwarlaydighan kishi kim? Kimning uzun we yaxshi künlarni körgüsi bar? **13** Undaqtá tilingni yamanliqtin tartip yür, Lewliring mekkarliqtin néri bolsun; **14** Yamanliqtin ayrilip yiraq bolup, güzel emellerni qilip yür; Aman-xatirjemlikni izdep, uni qoghlap yür. **15** Perwerdigarning közi heqqaniylarning üstide turidu, Uning quliqui ularning iltijalirigha ochuq turidu; **16** Perwerdigarning chirayi rezilik qilghuchilargha qarshi chiqar, Ularning herqandaq nam-xatirilirini yer yüzidin élip tashlar; **17** Heqqaniylar iltija qilidu, Perwerdigar anglaydu, ularni barliq azab-musheqqetliridin qutquzidu; **18** Perwerdigar köngli sunuqlargha yéqindur, Rohi ézilgenlerni qutquzidu. **19** Heqqaniylar duch kelgen awarichilikler köptur; Biraq Perwerdigar ularni bularning hemmisidin qutquzidu. **20** [U heqqaniyning] söngéklirini saq qalduridu, Ulardin birsimu sunup ketmeydu. **21** Yamanliqning özi rezilerni óltüridu; Heqqaniylargha nepretlidighanlar gunahta qalidu. **22** Perwerdigar Öz qullirining janlirini bedel tölep hörlükke chiqiridu; Uninggha tayan'ghanlardin héchkimge gunah békitilmeydu.

35 Dawut yazghan küy: — I Perwerdigar, men bilen élishqanlar bilen élishqaysen; Manga jeng qilghanlarga jeng qilghaysen! **2** Qolunggha sipar we qalqan alghin; Manga yardemde ornungdin turghaysen; **3** Neyzini sughurup, méni qoghlawatqanlarning yolini tosqaysen; Méning jénimgha: «Men séning nijatliqingdurmen!» — dégeysen! **4** Méning hayatimgha chang salmaqchi bolghanlar yerge qaritilip shermende bolghay; Manga qest eyligenler keynige yandurulup reswa bolghay. **5** Ular goya shamalda uchqan samandek tozup ketkey; Perwerdigarning Perishtisi ularni tarqitiwetkey! **6** Ularning yoli qarangghu we téyilghaq bolghay, Perwerdigarning Perishtisi ularni qoghliwetkey! **7** Chünki ular manga orunsiz oratuzaq teyyarlidi; Jénimni sewebsiz élishqa ular uni kolidi. **8** Halaket tuydurmastin ularning beshigha chüshkey, Özi yoshurun qurghan torgha özi chüshkey, Halaketke yiqilghay. **9** U chaghda jénim Perwerdigardin söyünidu, Uning nijatliq-qutquzushidin shadlinidu! **10** Méning hemme ustixanlirim: — «I Perwerdigar, kimmu Sanga tengdash kélelisen?» — deydu, — «Sen ézilgen möminlerni küchliklarning changgilidin, Ézilgenler hem yoqsullarni ularni bulighuchilardin tartiwélip qutquzisen». **11** Yawuz, yalghan guwahchilar qopup, Xewirim bolmighan gunahlar bilen üstümdin shikayet qilmaqta. **12** Ular méning yaxshiliqimgha yamanliq qilip, Méni panahsiz yétim qilip qoyghanidi! **13** Lékin men bolsam, ular késel bolghanda, Bözni yögep kiyiwaldim; Ularni dep roza tutup, özümni töwen

qildim; Emdi duayim bolsa hazir baghrimgha yénip keldi! **14** Men bu ishlardin dost yaki qérindishimning beshigha chüshken ishqa oxshash meýüslinip yürdüm, Men öz anisigha haza tutqandek, beshimni sélip yürdüm. **15** Biraq men putliship ketkinimde, Ular xushal bolushup ketkenidi, Bir yerge jem boldi; Derweqe jem bolushup mushu zorawanlar manga qarshi chiqishti, Biraq xewirim yoq idi. Ular méni pare-pare qilish chüchün toxtimay zerbe bérishiti. **16** Xuddi bir chishlem poshkal üstide chaqchaq we talash qilghan xudasizlardek, Ular manga chishlirini ghuchurlitip xiris qilishiti. **17** I Reb, qachan'ghiche perwa qilmaysen? Jénimni ularning halakitidin qutquzghaysen, Méning birdinbir hayatimni [mushu] yirtquch shirlarning aghzidin tartiwalghaysen! **18** Zor jamaet arisida men Sanga teshekkür éytimen; Nurghunlighan xelq arisida Séni medhiyileymen. **19** Yalghan seweb bilen manga reqib bolghanlarni üstümdin shadlandurmighaysen; Mendin sewebsiz nepretlen'genlerni özara köz qisishturmighaysen! **20** Ular dostane söz qilmaydu, Zémindiki tinchliqperwerlerge pitne-ighwa toqumaqta. **21** Ular manga qarap éghizini yoghan échip: «Way-way! Kütkünimizni öz közimiz bilen körüwalduq!» — déyishidu. **22** I Perwerdigar, Sen bularni körüp chiqting, sükut qilmighaysen; I Reb, mendin Özüngni yiraqlashturmighaysen; **23** Qozghalghaysen, Men üçhün höküm chiqirishqa oyghan'ghaysen, I méning Xudayim — Rebbim! **24** Méning ishim üstide öz heqqaniyliqing boyiche höküm chiqarghaysen, i Perwerdigar Xudayim; Ularni méning [ongushsizlikimdin] shadlandurmighaysen! **25** Ular könglide: «Wah! Wah! Ejeb obdan boldi!» — déyishmisun; Yaki: «Uni yutuwettuq!» — déyishmisun. **26** Méning ziyinimdin xushal bolghanlar yerge qaritilip shermende bolghay; Méningdin özlirini üstün tutquchilarning kiyim-kéchiki xijalet we nomussuzluq bolsun! **27** Méning heqqaniyliqimdin söyün'genler tentene qilip shadlansun! Ular hemishe: «Öz qulining aman-ésenlikige söyün'gen Perwerdigar ulughlansun!» — dégey. **28** Shu chaghda méning tilim kün boyi heqqaniyliqing toghruluq sözleydu, medhiyilerni yangritidu.

36 Neghmichilerning beshigha tapshurulup oqulsun dep, Perwerdigarning quli Dawut yazghan küy: — Rezil ademning asiyligi méning qelbimde bir besharetni peyda qilidu: — «Uning neziride Xudadin qorqidighan ish yoqtur!». **2** Chünki u öz-özini maxtayduki, U öz-özige: — «Mende gunah tépilmaz, qilghinim yirginchlik ish emestur!» — deydu. **3** Aghzidiki sözler qebihlik we hiyligerliktur; Peziletlik ish qilish parasitidin u alliburun mehrumdur. **4** U ornida yataqandimu gunahni közleydu; U durus bolmighan yolgha méngishni irade qilidu; Yamanliqtin héch nepretlenmeydu. **5** I Perwerdigar, özgermes muhebbiting ershlerge taqishidu; Heqiqet-sadiqliqing bulutlarga yétidu! **6** Heqqaniyliqing büyük taghlardek, Hökümliring tilsimatliq chongqur dengizlardektur. I Perwerdigar, Sen ademler we haywanlarni saqlighuchidursen; **7** Séning özgermes muhebbiting neqeder qimmatliktur, i Xuda! Shunga insan baliliri qanatliring sayiside panahlinidu. **8** Ular öyüngdiki mol dastixandin toyghuche behrimen bolidu; Sen ulargha huzur-halawetliringning deryasidin ichküzen.

9 Chunki Sendila bardur hayatliq buliq; Nurungda bolup nurni körimiz. **10** Ah, Özüngni tonup, bilgenlerge muhebbitngni, Köngli duruslarghimu heqqaniyliqningni körsitishni dawamlashturghaysen. **11** Tekebburlarning putining manga hujum qilishigha yol qoymighaysen; Rezillerning qoli méni ornundan qoghliwetmisun; **12** Mana, yamanliq qilghuchilar yiqildi! Ghulitiwétildi, ornidin qayta turalmaydu!

37 Dawut yazghan küy: — Yamanliq qilghuchilar tüpeylidin özüngni köydürme, Nakeslerge heset qilma. **2** Chunki ular ot-chöplerdek tézla üzüp tashlinidu, Yumran ösümlüklerge oxshash tozup kétidu. **3** Perwerdigargha tayan, tiriship yaxshiliq qil, Zéminda makanliship yashap, Uning wapa-heqiqitini ozuq bilip huzurlan. **4** «Perwerdigarni xursenlikim» dep bilgin, U arzu-tilekliringge yetküzidu. **5** Yolungni Perwerdigargha amanet qil; Uninggha tayan, U choqum [tilikingni] ijabet qilidu. **6** U heqqaniyliqningni nurdek, Adalitingni chüshitiki quyashtek chaqnitidu. **7** Perwerdigarning aldida tinch bolup, Uni sewrchanliq bilen küt; Haramdin ronaq tapqan adem tüpeylidin, Yaman niyetliri ishqqa ashidighan kishi tüpeylidin özüngni köydürme. **8** Achchiqingdin yan, ghezeptin qayt, Özüngni köydürme; U peqet séni yamanliqqa élip beridu. **9** Chunki yamanliq qilghuchilar zémindin üzüp tashlinidu; Perwerdigargha telmürüp kütkenler bolsa, Zémin'gha igidarchiliq qilidu. **10**: Közni yumup achquchila, rezil adem halak bolidu; Uning makanigha sepsélip qarısang, u yoq bolidu. **11** Biraq yawash-möminler zémin'gha mirasliq qilidu, We cheksiz arambexshlikdin huzurlinidu. **12** Rezil adem heqqaniygha qest qilidu; Uninggha chishlirini ghuchurlitip xiris qilidu; **13** Lékin Reb uninggha qarap külidu; Chunki [Reb] uning béshigha kélidighan künni köridu. **14** Yawashlar we yoqsullarni yiqitish üçün, Yoli duruslarni qirip tashlash üçün, Reziller qilichini ghilipidin sughurup élip, Oqyasining kirichini tartip teyyarlidi. **15** Lékin qilichi bolsa öz yurikige sanjilidu, Oqyaliri sunduruwétilidu. **16** Heqqaniylardiki «az», Köpligen yamanlarning bayliqliridin ewzeldur. **17** Chunki rezillerning bilekliri sundurulidu; Lékin Perwerdigar heqqaniylarni yöleydu; **18** Perwerdigar köngli duruslarning künlirini bilidu; Ularning mirasi menggüge bolidu. **19** Ular éghir künlerde yerge qarap qalmaydu; Qehetchiliktimu ular toq yüridu. **20** Biraq reziller halak bolidu; Perwerdigar bilen qarshilashquchilar chimenzardiki gül-giyahdek tozup kétidu; Ular tügeydu; Is-tütündek tarqilip tügeydu. **21** Rezil adem ötné élip qayturmaydu; Emma heqqaniy adem méhribanliq bilen ötné béridu; **22** Chunki [Perwerdigar] rehmet qilghanlar zémin'gha ige bolidu, Biraq uning lenitige uchrighanlar üzüp tashlinidu; **23** Merdane ademning qedemliri Perwerdigar teripidindur; [Reb] uning yolidin xursen bolidu. **24** U téyilip ketsimu, yiqilip chüshmeydu; Chunki Perwerdigar uning qolini tutup yölep turidu. **25** Men yash idim, hazir qérip qaldim; Lékin heqqaniylarning tashliwétilgenlikini, Yaki perzentlirining nan tiligenlikini esla körgen emesmen; **26** U kün boyi merd-méhriban bolup ötné béridu; Uning ewladirimu xelqge beriket yetküzidu. **27** Yamanliqni tashlanglar, yaxshiliq qilinglar, Menggü yashaysiler! **28** Chunki Perwerdigar adaletni söyidu, U Öz mömin

bendilirini tashlimaydu; Ular menggüge saqlinidu; Lékin rezillerning ewladliri üzüp tashlinidu. **29** Heqqaniylar yer-jahan'gha ige bolidu, Ebedil'ebedgiche uningda makan tutup yashaydu. **30** Heqqaniy ademning aghzi danaliq jakarlaydu; Uning tili adil hökümlerni sözleydu; **31** Qelbide Xudaning [muqeddes] qanuni turidu; Uning qedemliri téyilip ketmes. **32** Reziller heqqaniy ademni paylap yüridu; Ular uni öltürgüdek peytini idzep yüridu. **33** Lékin Perwerdigar uni düşmenning changgiligha chüshürmeydu; Yaki hökümdé uni gunahqa pütmeydu. **34** Perwerdigarni telmürüp küt, Uning yolini ching tutqin; U séning mertiwengni kötürüp, zémin'gha ige qilidu, Reziller halak qilin'ghanda, Sen buni körisen. **35** Men rezil ademning zomigerlik qiliwatqinini kördüm, U xuddi aynighan baraqsan yapyéshil derextek ronaq tapqan. **36** Biraq u ötüp ketti, Mana, u yoq boldi; Men uni idzisemmu, U tépilmaydu. **37** Mukemmel ademege nezer sal, Durus insan'gha qaral! Chunki bundaq ademning axir köridighini arambexsh xatirjemlik bolidu. **38** Itaetsizler bolsa birlikte halak bolishidu; Ularning kélechiki üzülidu; **39** Biraq heqqaniylarning nijatliq Perwerdigardindur; U éghir künlerde ularning küchlük panahidur. **40** Perwerdigar yardem qilip ularni saqlaydu; U ularni rezillerdin saqlap qutquzidu; Chunki ular Uni bashpanahi qilidu.

38 Dawut yazghan küy: — (Eslime üçün) **1** Perwerdigar, ghezippingde tenbih bermigeysen, Qehringde méni jazalimighaysen! **2** Chunki oqliring méni zeximlendürüp sanjidi, Qolung üstümdin qattiq basti. **3** Qattiq gheziping tüpeylidin etlirimde héch saqliq yoq, Gunahim tüpeylidin ustixanlirimda aram yoqtur. **4** Chunki gunahlim boyumdin tashti; Ular kötürelmigüsiz éghir yüktek méni bésiwaldi. **5** Exmeqliqimdin jarahetlirim sésip, shewelrey ketti. **6** Azabtın bellirim tolimu pükülüp ketti, Kün boyi ghemge pétip yürimen! **7** Chatiraqlirim otqa taldi, Etlirimning saq yéri yoqtur. **8** Men tolimu halsirap, ézilip kettim; Qelbindiki azab-qayghu tüpeylidin hörkireymen. **9** Reb, barliq arzuym köz aldingdidur; Uh tartishlirim Sendin yoshurun emes; **10** Yürikim jighildap, halimdin kettim; Közlimning nuri öchti. **11** Yar-buraderlirimmu méni urghan waba tüpeylidin, özlirini mendin tartti; Yéqinlirimmu mendin yiraq qachti. **12** Jénimni almaqchi bolghanlar tuzaq quridu; Manga ziyanni qestligenler zehirini chachmaqta; Ular kün boyi hiyle-mikirlerni oylimaqta. **13** Lékin men gas ademdek anglimaymen, Gacha ademdek aghzimni achmaymen; **14** Berheq, men angliyalmaydighan gaslardek bolup qaldim; Aghzimda qilidighan reddiye-tenbih yoq. **15** Chunki ümidimni Sen Perwerdigargha baghlidim; Reb Xudayim, Sen iltjayimgha ijabet qilisen. **16** Chunki men: — «Ular méning üstümge chiqip maxtanmighay; Bolmisa, putlirim téyilip ketkende, ular shadlinidu» — dédim men. **17** Chunki men deldengship, tügishey dep qaldim, Azabim köz aldimdin ketmeydu. **18** Chunki men öz yamanliqimni iqrar qilimen; Gunahim üstide qayghurimen. **19** Lékin düşmenlirim jushqun hem küchliktur; Qara chaplap, manga nepretlen'genlerning sani nurghundur. **20** Wapagha japa qilidighanlar bolsa, men bilen qarshilishidu; Chunki men yaxshiliqni közlep,

intilimen. **21** I Perwerdigar, mendin waz kechmigeysen! I Xudayim, mendin yiraqlashmighaysen! **22** I Reb, méning nijatliqim, Manga chapsan yordam qilghaysen!

39 Neghmichilerning beshi Yedutun'gha tapshurulghan, Dawut yazghan küy: — «Tilim gunah qilmissun dep, Yollirimga diqqet qilimen; Reziller köz aldimda bolsa, men aghzimgha bir köshek salimen» — dégenidim. **2** Men süküt qilip, zuwan sürmidim, Hetta yaxshiliq toghrisidiki sözlernimu aghzimdin chiqarmidim; Biraq dil azabim téximu qozghaldi. **3** Könglümde zerdem qaynidi, Oylan'ghanséri ot bolup yandi; Andin tilim ixtiyarsiz sözlep ketti. **4** I Perwerdigar, öz ejilimni, Künlirimning qanchilik ikenlikini manga ayan qilghin; Ajiz insan balisi ikenlikimni manga bildürgin. **5** Mana, Sen künlirimni peqet nechche ghérichla qilding, Séning aldingda ömrüm yoq hésabidur. Berheq, barliq insanlar tik tursimu, peqet bir tiniqla, xalas. (Sélah) **6** Berheq, herbir insanning hayati xuddi bir kölenggidur, Ularning aldirap-saldirashliri bihude awarichilikdur; Ular bayliqlarni toplaydu, lékin kéyin bu bayliqlarni kimning qoligha jughlindighanliqini bilmeysu. **7** I Reb, emdi men némini kütimen? Méning ümidim sangila baghliqtur. **8** Méni barliq asiyligirimdin qutquzghaysen, Méni hamaqetlerning mesxirisige qaldurmighaysen. **9** Süküt qilip zuwan sürmidim; Chünki mana, mushu [jazani] Özüng yürügüzsen. **10** Méni salghan wabayingni mendin néri qilghaysen; Chünki qolungning zerbisi bilen tügishay dep qaldim. **11** Sen tenbihliring bilen kishini öz yamanliqi üçün terbiyiliginde, Sen xuddi nersilerge küye qurti chüshkendek, uning izzet-ghururini yoq qiliwétisen; Berheq, herbir adem bir tiniqla, xalas. (Sélah) **12** I Perwerdigar, duayimni anglighaysen, Peryadimgha qulaq salghaysen! Köz yashlirimgha süküt qilmighaysen! Chünki men pütkül ata-bowilirimdek, Séning aldingda yaqa yurtluq, musapirimen, xalas! **13** Manga tikken közüngni mendin néri qilghaysenki, Men barsa kelmes jaygha ketküche, Méni bir'az bolsimu rahettin behrimen qilghaysen.

40 Dawut yazghan küy: — Perwerdigargha telmürüp, küttüm, küttüm; U manga églip peryadimni anglidi. **2** U méni halaket orikidin, Shundaqla patqaq laydin tartiwalidi, Putlirimni uyultash üstige turghuzup, Qedemlimni mustehkem qildi. **3** U aghzimgha yéngi naxsha-munajatni, Yeni Xudayimizni medhiyileshlerni saldi; Nurghun xelq buni körüp, qorquidu, Hem Perwerdigargha tayinidu. **4** Tekebburlardin yordam izdimeydighan, Yalghanchiligha ézip ketmeydighan, Belki Perwerdigarni öz tayanchisi qilghan kishi bextliktur! **5** I Perwerdigar Xudayim, Séning biz üçün qilghan karametliring we oy-niyetliringni barghanséri köpeytip, san-sanaqsiz qilghansen, Kimmu ularni bir-birlep hésablap Özüngge [rehmet qayturup] bolalisun! Ularni sözlep bashtin-axir bayan qilay désem, Ularni sanap tügitish mumkin emes. **6** Ne qurbanliq, ne ash hediyele Séning telep-arzuuyung emes, Biraq Sen manga [sezgür] qulaqlarni ata qilding; Ne köydürme qurbanliq, ne gunah qurbanliqini telep qilmiding; **7** Shunga jawab berdimki — «Mana men keldim!» — dédim. Oram yazma desturda men toghruluq püttilgen: — **8** «Xudayim, Séning könglüngdiki iradeng méning xursenlikimdur; Séning

Tewrat qanunung qelbimge pütüklüktur». **9** Büyük jamaet arisida turup men heqqaniyliqni jakarlidim; Mana bularni özümde qilche élip qalghum yoqtur, I Perwerdigar, Özüng bilisen. **10** Heqqaniyliqni qelbimde yoshurup yürmidim; Wapadarliqingni we nijatliqingni jakarlidim; Özgermes muhebbiting we heqiqitingni büyük jamaetke héch yoshurmastin bayan qildim. **11** I Perwerdigar, méhribanliqliringni mendin ayimighaysen; Özgermes muhebbiting we heqiqiting herdaim méni saqlighay! **12** Chünki sansiz külpetler méni oriwalidi; Qebhliklirim méni bésiwélip, körelmeydighan boldum; Ular beshimdiki chéchimdin köp, Jasaritim tügiship ketti. **13** Méni qutquzushni toghra tapqaysen, i Perwerdigar! I Perwerdigar, téz kélip, manga yordam qilghaysen! **14** Méning hayatimgha chang salmaqchi bolghanlar biraqla yerge qaritilip reswa qilinsun; Méning ziyinimdin xursen bolghanlar keynige yandurulup shermende bolghay. **15** Méni: — «Wah! Wah!» dep mesxire qilghanlar öz shermendilikidin alaqsade bolup ketsun! **16** Biraq Séni izdigüchilerning hemmisi Sende shadlinip xushal bolghay! Nijatliqingni söygenler hemishe: «Perwerdigar ulughlansun» déyishkey! **17** Men ézilgen hem yoqsul bolsammu, Biraq Reb yenila méni yad étidu; Sen méning Yardemchim, méning azad qilghuchim; I Xudayim, kéchikmey kelgeysen!

41 Neghmichilerning beshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Ghérib-ajizlarga ghemxorluq qilghan kishi neqeder bextlik-he! Eghir künlerde Perwerdigar uninggha panah bolidu. **2** Perwerdigar uni qoghdap, uni aman saqlaydu; U zéminda turup bextiyar yashaydu; Sen uni dushmanlirining ixtiyarigha chüshürmeysen! **3** Orun tutup zeipliship yatqinida, Perwerdigar uninggha derman bolidu; Sen uning yatqan orun-körpilirini raslap tüzeshtürüp turisen. **4** Men iltiya qilip: — «I Perwerdigar, manga méhribanliq körsetkeysen, Jénimgha shipaliq bergeysen; Chünki men aldingda gunah qildim» — dédim. **5** Dushmanlirim men toghruluq: — «U qachanmu ölüp, nami-nesli qurup kéter?» — dep manga yamanliq tileydu. **6** Birsini méni körgili kelgen bolsa, U aldatchi sözlerni qilidu; Ular keynimdin könglide shumluq toplay, Andin sirtlarga chiqip shu ishlarni tarqitip po atidu; **7** Manga öch bolghanlarning hemmisi manga qarita özara kusurlishidu, Ular manga ziyankeshlik qestide bolidu. **8** Ular: «Uning beshigha jin-shey-tandin bir késel chaplashti; Emd u orun tutup yétip qaldi; U qaytidin turalmaydu» — déyishidu. **9** Hetta sirdishim dep ishen'gen qedinas dostum, Men bilen hemdastixan bolup tuzumni yégenmu manga put atti. **10** Biraq Sen Perwerdigar, manga rehim qilghaysen; Dushmanlirimdin intiqam élishqa, Méni turghuzghaysen; **11** Dushmanimning üstümdin ghelibe qilip shadlanmighininidin, Séni mendin söyünidu, dep bilimen. **12** Biraq manga kelsek, durus bolghanliqimdin, sen méni yöleysen; Sen méni menggü Öz huzurungda qed kötürütküzüp turghuzisen. **13** Israilning Xudasi Perwerdigargha ebedil'ebedgiche teshekkür-medhiye qayturulghay! Amin! Amin!

42 Neghmichilerning beshigha tapshurulup oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan «Masqil»: — Kéyik ériqlardiki sugha teshta bolghandek,

Jénim sanga teshnadur, i Xuda. **2** Méning jénim Xudagha, hayat Tengriye intizardur; Ah, men qachanmu Xudaning huzurida körinüşke müyesser bolimen? **3** Méning kéche-kündüz yéginim kôz yashlirim bolup kelgen; Xeqler kün boyi mendin: «Xudaying qeyerde?» dep soraydu. **4** Ôtken künlerni eslep, Jénimning derdlirini tóküwatimen (Men köpchilik bilen kétiwétip, Xudaning öyige tentene qilip méngip, Xushalliqta Hemdusana oqup, naxsha éytip, Héytnei tebrikliken top-top qoshundek, jamaet bilen bille barattim!). **5** — I jénim, Sen ténimde némishqa bundaq qayghurisen? Némishqa ichimde bundaq meyüslinip ketting? Xudagha ümid baghla; Chünki Uning jamalidin chiqqan nijatliqtin, Men Uni yenila ulughlaymen, — Méning Xudayimni! **6** Jénim ichimde meyüslinip ketti; Shunga men Séni séghinimen; Hetta musapirliqta Iordan deryasi boyidiki wadilarda, Hermon taghlirida, Mizar téghidimu Séni séghinimen. **7** Séning sharqiratmilirlirning awazlirigha, Chongqur hang bilen chongqur hang maslishop hörkirimekte. Séning hemme dolqunlirning hem qaynam-tashqinlirning ménî gherq qildi. **8** Kündüzi Perwerdigar özgermes muhebbitini [manga] buyruydu, Kéchiliri Uning naxshisi, We hem hayatim bolghan Tengriye qilghan dua manga hemrah bolidu. **9** Men Qoram Téshim bolghan Xudagha: — «Ménî némishqa untup qalding? Men némishqa dushmaning zulumigha uchrup, Hemishe azab chékip yürüwatimen?» — deymen. **10** Söngeklimirni ezegdek reqiblrîm ménî mesxire qilip eyibleydu; Ular kün boyi mendin: «Xudaying qeyerde?» — dep sorimaqta. **11** I jénim, ténimde némishqa bundaq qayghurisen? Némishqa ichimde bundaq meyüslinip ketting? Xudagha ümid baghla; Chünki men Uni yenila medhiyileymen, Yeni chirayimgha salametlik, nijatliq ata qilghuchi Xudayimni medhiyileymen! U méning Xudayimdur!

43 I Perwerdigar, men toghruluq hökim chiqarghaysen, Dewayimni eqidisiz bir xelq aldida sorighaysen; Ménî hiyliger hem qebih ademdin qutuldurghaysen. **2** Chünki Sen panahgahim bolghan Xudadursen; Némishqa ménî tashlawetkensen? Némishqa dushmaning zulumigha uchrup, Hemishe azab chékip yürüwatimen?» — deymen. **3** Öz heqiqiting we nurungni ewetkin, Ular ménî yéteklige! Ménî muqeddes téghinggha, Makaninggha élip kelgey! **4** Shuning bilen men Xudaning qurban'gahi aldigha baray, Yeni méning cheksiz xushluqum bolghan Tengrining yénigha baray; Berheq, chiltar chélip Séni medhiyileymen, i Xuda, méning Xudayim! **5** I jénim, sen némishqa bundaq qayghurisen? Némishqa ichimde bundaq biaram bolup kétsen? Xudagha ümid baghla! Chünki men Uni yenila medhiyileymen, Yeni chirayimgha salametlik, nijatliq ata qilghuchi Xudayimni medhiyileymen!

44 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan «Masqil»: — I Xuda, öz qulaqlirimiz bilen angliduq, Atilirimiz bizge bayan qilip, Öz künliride, yeni qedimki zamanlarda Séning qilghan zor ishlirini uqturghanidi; **2** Sen [ata-bowilirimizning aldida] Öz qolung bilen yat ellerni qoghliwétip, Ularning [zéminigha ata-bowilirimizni] orunlashturdung; Yat qowmlargha apet

chüshürüp, ularni tarqitiwetting. **3** Berheq, bowilirimiz zéminni öz qilichi bilen alghini yoq, Öz biliki bilen özlirini qutquzhinimu yoq; Bu belki Séning ong qolung, Séning biliking we jamalingning nurining qilghinidur; Chünki Sen ulardin xursenlik taptig. **4** Sen Özüng méning padishahimdursen, i Xuda, Sen Yaqup üçün ghelibilir buyrughuchidursen. **5** Sen arqiliq biz reqiblrîmizni heydiwétimiz; Naming bilen özimizge qarshi turghanlarni cheyleymiz; **6** Chünki öz oqyayimgha tayanmaymen, Qilichimmu ménî qutquzalmaydu. **7** Chünki Sen bizni reqiblrîmizdin qutquzdung, Bizge öch bolghanlarni yerge qarattig. **8** Xudani kün boyi iptixarlinip maxtaymiz; Namingni ebedil'ebedgiche medhiyileymiz. (Sélah) **9** Biraq Sen [hazir] bizni tashlawétip ahanetke qaldurdung; Qoshunlirimiz bilen jengge bille chiqmaysen. **10** Sen reqiblrîmiz aldida bizni chékindürdüg; Bizni öchmenlerge xalighanche talan-taraj qildurdung. **11** Soyushqa tapshurulghan qoylardek, bizni ulargha tapshurdung, Eller arisigha bizni tarqitiwetting. **12** Sen Öz xelqingni bikargha sétiwetting, Uning qimmitidin Özüng héch béyip ketmidig; **13** Sen bizni qoshna ellerning mesxirisige qaldurghansen; Etrapimizdikilerge ahanet, zangliq obyékti qildingsen. **14** Sen bizni eller arisida söz-chöchekke qoydungsén, Yat qowmlar bizge bash chayqiship qarashmaqta. **15** Mesxire hem kupurluq éytquchilarning awazi tüpeylidin, Dushmanler we öch alghuchilar tüpeylidin, Kün boyi uyatim aldimdin ketmeydu, Yüzümnig nomusi ménî chirmiwaldi. **17** Mana bularning hemmisi béshimizgha chüshiti; Biraq biz Séni untumiduq, Yaki ehdingge héch asiylig qilmiduq; **18** Qelbimiz héch yanmidi, Sanga sadaqetsizlik qilmiduq, Qedemlirimiz yolungdin héch ézip ketmidi. **19** Biraq Sen bizni chilböriler makanida ezdig, Bizge ölüim sayisini chaplashturdung. **20** Eger biz Xudayimizning namini untughan bolsaq, Yaki yat bir ilahqa qol kötürgen bolsaq, **21** Xuda Sen choqum buni sürüşte qilmas idingmu, Qelbtiki sirlarni bilip turidighan tursang? **22** Biraq Sen tüpeyli biz kün boyi qirilmagtimiz; Boghuzlinishni kütüp turghan qoylar kebi hésablanmagtimiz. **23** Oyghan, i reb! Némishqa uxlap yatisen? Ornungdin tur, bizni menggüge tashlawetmigeysen! **24** Némishqa yüzüngni bizdin yoshurisen? Némishqa külpetlirimizge, uchrighan zululirimizgha pisent qilmaysen? **25** Qarighina, jénimiz tupraqta béghirlap yürüdu; Ténimiz yerge chaplashti; **26** Ornungdin turup bizge yardemde bolghaysen! Özüngning özgermes muhebbiting sewebidin, Bizlarni hörlükke chiqarghaysen!

45 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Niluperler» dégen ahangda oqulsun dep, Korahning oghullirigha tapshurulghan, «söyümlük yar üçün» dégen «Masqil» munajat-naxsha: — Qelbimdin güzel ish toghrisida sözler urghup chiqmaqta; Padishahqa béghishighan munajitimni éytimen; Tilim goya mahir shairning qelimidur; **2** Insan baliliri ichide sen eng güzeldursen; Lewliring shapaet bilen toldurulghandur; Shunga Xuda sanga menggüge rehmet qildi. **3** I büyük bolghuchi, Qilichingni asqin yéninggha, Heywiting we shanu-shewkiting bilen! **4** Heqiqet, kemterlik hem adaletni algha sürüşke atlan'ghiningda,

Shanu-shewket ichide ghelibe bilen algha bas! Shuning bilan ong qolung özingge karamet qorqunchluq ishlarni körsitudi! **5** Séning oqlirig ötkürdur, Ular padishahning düşmenlirining yurikige sanjilidu; Pütün eller ayighinggha yiqitilidu. **6** Séning texting, i Xuda, ebedil'ebedlikdur; Padishahliqingdiki Shahane hasang, adaletning hasisidur. **7** Sen heqqaniyliqni söyüp, rezillikke nepretlinip kelgensen; Shunga Xuda, yeni séning Xudaying, séni hemrahlingdin üstün qilip shadliq méyi bilen mesih qildi. **8** Séning kiyimliringdin murmekki, muetter we darchin hidi kélidu; Pil chishi sarayliridiki sazadilarning tarliq sazleri séni xursen qilidu. **9** Padishahlarning melikiliri hörmətlik kénizekliringning qatarididur; Xanishing Ofirdiki sap altun [zibu-zinetlerni] taqap ong qolungda turidu; **10** «Anglighin, i qizim, körgin, sözlirimeg qulaq salghin; Öz qebileng we ata jemetingni untup qal! **11** Shuning bilen padishah güzel jamalatingga meptun bolidu; U séning xojang, sen uninggha sejde qil». **12** Tur shehirining qizi [aldingda] sowgha bilen hazir bolidu; Xalayıq arisidiki baylar séning shapaingni kütidu; **13** Shahane qizning ichki dunyasi pütünley parlaqtur, Uning kiyimlirimu zer bilen keshtilen'gen; **14** U keshtilik kiyimler bilen padishahning huzurigha keltürüldü; Keynidin uninggha qoldash kénizeklermu bille yéninggha élip kélididu; **15** Ular xushal-xuram, shadliq ichide bashlap kélididu; Ular birlikte padishahning ordisigha kirishidu. **16** «Ata-bowiliringning ornigha oghulliring chiqidu; Sen ularni pütkül jahan'gha hakim qilisen. **17** Men séning namingni ewladidin-ewladqa yad etküzimen; Shunglashqa barliq qowmlar séni ebedil'ebedgiche medhiyileydu».

46 Neghmichilarning béshigha tapshurulup, «Pak qizlar üçün» dégen ahangda oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan küy: — Xuda panahghimiz we qudritimizdur; Külpetler chüshken haman hazir bolidighan bir yadembidur. **2** Shunga yer-zémin öngtürülüp, taghlar güimürülüp dengiz teglirige chüshüp ketsimu, Uning dolqunliri shawqunlinip qaynam bolsimu, Örkeshliri bilen taghlar silkinip ketsimu, Qorqmaymiz. (Sélah) **4** Xudaning shehirini — Yeni Hemmidin Aliy Bolghuchi makanlashqan muqeddes jayni, Xursen qilidighan éqinliri shaxlighan bir derya bardur. **5** Xuda uning otturisididur; U yer hergiz tewrimeydu; Xuda tang étish bilenla uninggha yademege kélidu. **6** [Barliq] eller qaynap, padishahliqlar titrep ketti; U awazini qoyuwetken haman, Yer érip kétidu. **7** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar biz bilen bille; Yaqupning Xudasi égez qorghinimizdur! (Sélah) **8** Kélinglar, Perwerdigarning qilghanlirini körünglar! U yer yüzide qilghan karamet weyranchiliklarni körünglar! **9** U, jahanning u chétigiche bolghan urushlarni toxtitudu; U oqyalarni sunduridu, Neyzilerni oshtuwétidu, Jeng harwilirini otta köydüriwétidu. **10** U: «Toxtash, méning Xuda ikenlikimni bilip qoyush! Men pütkül eller arisida ulughlinimen; Men yer yüzide «büyük» dep qarilimen» — deydu. **11** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar biz bilen bille, Yaqupning Xudasi bizning égez qorghinimizdur!

47 Neghmichilarning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan küy: —

Barliq qowmlar, Xudani alqishlanglar! Uninggha yuqiri awazinglar bilen xushalliq tentenisini yangritinglar! **2** Chünki Hemmidin Aliy Bolghuchi, Perwerdigar, dehshetlik we heywetlikdur, Pütkül jahanni sorighuchi büyük Padishahtur. **3** U bizge xelqlarni boysundurup, Bizni el-milletler üstige hakim qilidu. **4** U biz üçün mirasimizni tallap, Yeni Özi söygen Yaqupning pexri bolghan zéminni békutip berdi. (Sélah) **5** Xuda tentene sadasi ichide, Perwerdigar sunay sadasi ichide yuqirigha kótürüldi; **6** Xudagha naxsha-küy éytinglar, naxsha-küy éytinglar! Padishahimizgha naxsha-küy éytinglar, naxsha-küy éytinglar! **7** Xuda pütkül jahanning padishahidur; Zéhninlar bilen uninggha naxsha-küy éytinglar! **8** Xuda eller üstide höküim süridu; U Özining pak-muqeddeslikining textide olturidu. **9** El-yurtlarning kattiliri jem bolup, Ibrahimning Xudasining xelqige qoshuldu; Chünki jahandiki barliq qalqanlar Xudagha tewedur; U neqeder aliydur!

48 Neghmichilarning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan küy: — Ulughdur Perwerdigar, Xudayimizning shehiride, Uning muqeddesliki turghan taghda, U zor medhiyelerge layiqdur! **2** Égizlikidin körkem, Zion téghi, Pütkül jahanning xursenlikidur; Shimaliy terepliri güzeldur, Büyük padishahning shehiridur! **3** Xuda qorghanlirida turidu, Bu yerde U égez panahgah dep tonulidu; **4** Mana, padishahlar yighildi, Ular sheherni bésip ötüp, jem boldi. **5** [Sheherni] körüpla ular alaqzade boldi; Dekke-dükkiye chüshüp beder qéchishti. **6** U yerde ularni titrek basti, Tolghaq yégen ayaldek ular azablandi; **7** Sen Tarshishtiki kémilerni sherg shamili bilen weyran qiliwetting. **8** Qulqimiz anglighanni, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning shehiride, Xudayimizning shehiride, Biz hazir öz közimiz bilen shundaq kördüq; Xuda menggüge uni mustehkem qilidu. (Sélah) **9** Biz séning muqeddes ibadetxanang ichide turup, i Xuda, Özgermes muhebbitingni séghindüq. **10** Naminggha layiqdur, Jahanning chet-chetlirigiche yetküzülgen medhiyiliring, i Xuda; Séning ong qolung heqqaniyliq bilen tolghan. **11** Séning adil hökümliringdin, Zion téghi shadlan'ghay! Yehuda qizliri xushal bolghay! **12** Zion téghini aylinip méngip, Etrapida seyli qilinglar; Uning munarlirini sanap béqinglar; **13** Kéyinki ewladqa uni bayan qilish üçün, Sépil-istihkamlirini köngül qoyup közitinglar, Qorghanlirini közdin kechürünglar. **14** Chünki bu Xuda ebedil'ebed bizning Xudayimizdur; U ömürwayet bizning yétekchimiz bolidu!

49 Neghmichilarning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan küy: — I barliq xelqler, köngül qoyup anglanglar! Yer yüzide turuwatqanlar, qulaq sélinglar! **2** Meyli addiy puqra, ya ésilzadiler, Ya bay, ya gadaylar bolsun, hemminglar anglanglar! **3** Aghzim danaliqui sözleydu, Dilim eqilge uyghun ishlarni oylap chiqidu. **4** Qulqim hékmetlik temsilni zen qoyup anglaydu, Chiltar chélip sirliq sözni échip bérimen. **5** Éghir künlerde, méni qiltaqqa chüshürmekchi bolghanlarning qebihlikliri etrapimda bolsimu, Men némishqa qorqidikenmen? **6** Ular bayliqlirigha tayinidu, Mal-mülükilirining zorluqi bilen chongchiliq qilidu; **7** Insan menggüge yashap, Gör-hangni

körmesliki üçün, Héchkim öz buraderining hayatini pul bilen qayturuwalmaydu; We yaki Xudagha uning jénini qutuldurghudek bahani bérelmeydu; (Chünki uning jénining bahasi intayin qimmat, We bu baha boyiche bolghanda, menggüge qerz tapshurushi kérektur) **10** Hemmige ayanki, danishmen ademlermu ölidu; Hemme adem bilen teng, nadan we hamaqetler bille halak bolidu, Shundaqla ular mal-dunyasini özgilerge qaldurup kétidu. **11** Ularning könglidiki oy-pikirler shundaqki: «Öy-imaritimiz menggüge, Makan-turalghulirimiz dewrdin-dewrgiche bolidu»; Ular öz yerlirige ismlirini nam qilip qoyidu. **12** Biraq insan özining nam-izzitide turiermeydu, U halak bolghan haywanlardek kétidu. **13** Ularning mushu yoli del ularning nadanliqidur; Lékin ularning keynidin dunyagha kelgenler, yenila ularning éytqan sözlirige apirin oquydu. (Sélah) **14** Ular qoylardek tehtisaragha yatquzulidu; Ölüim ularni öz ozuqi qilidu; Etisi seherde duruslar ularning üstidin höküim yürüzidu; Ularning güzelligi chiritilishqa tapshurulidu; Tehtisara bolsa ularning heywetlik makanidur! (Sheol **h7585**) **15** Biraq Xuda jénimni tehtisaraning ilkidin qutquzidu; Chünki U méni qobul qilidu. (Sélah) (Sheol **h7585**) **16** Birsı báyip kétip, Aile-jemetining abruyi ösüp ketsimu, Qorqma; **17** Chünki u ölgende héchnersisini élip kételmeydu; Uning shóhriti uning bilen bille [görge] chüshmeydu. **18** Gerche u ömür boyi özini bextlik chaghlighan bolsimu, (Berheq, kishiler ronaq tapqiningda, elwette séni hamam maxtaydu) **19** Axiri bérıp, u yenila ata-bowilirlirining yénigha kétidu; Ular menggüge yoruqluqni körelmeydu. **20** Insan izzet-abruyda bolup, lékin yorutulmis, Halak bolidighan haywanlargha oxshash bolidu, xalas.

50 Asaf yazghan küy: — Qadir Xuda, yeni Perwerdigar éghiz échip, Künciqishtin künpétishqiche yer yüzidikilerge murajiet qildi. **2** Güzellikning jeshiri bolghan Zion téghidin, Xuda julalidi. **3** Xudayimiz kélidu, U hergizimu süküt ichide turmaydu; Uning aldida yewetküchi ot kélidu; Uning etrapida zor boran-chapqun qaynaydu. **4** Öz xelqini soraq qilish üçün, U yuqiridin asmanlarni, Yernimu guwahliqqa chaqiridu: — «Méning mömin bendilirimni, Yeni Men bilen qurbanliq arqiliq ehde tüzgüchilerni huzurumgha chaqirip yighinglar!» **6** Asmanlar uning heqqaniyilighini élan qilidu, Chünki Xuda Özi soraq qilghuchidur! (Sélah) **7** «Anglanglar, i xelqim, Men söz qilay; I Israil, Men sanga heqiqetni éytip qoyayki, Menki Xuda, séning Xudayingdurmen. **8** Hazir eyibliginim séning qurbanliqliring sewebidin, Yaki hemishe aldimda sunulidighan köydürme qurbanliqliring sewebidin emes; **9** Men séning éghilingdin héchbir öküzni, Qotanliringdin héchbir tékini almaqchi emesmen. **10** Chünki ormanliqlardiki barliq haywanatlar Manga mensuptur, Minglighan taghdiki mal-waranlarmu Méningkidur; **11** Taghlardiki pütün uchar-qanatlarni bilimen, Daladiki barliq janivarlar Méningkidur. **12** Qarnim achsimu sanga éytmaymen; Chünki alem we uninggha tolghan hemme nersiler Méningkidur. **13** Ejeba, Men öküzning göshini yemdimen? Tékining qénini ichemdimen? **14** Qurbanliq süpitide Xudagha teshekkürlerni éyt; Hemmidin Aliy Bolghuchigha qilghan wedengge wapa qil. **15** Béshinggha kün chüshkende

Manga murajiet qil; Men séni qutuldurimen, Sen bolsang Méni ulughlighaysen». **16** Lékin rezillerge Xuda shundaq deydu: — «Méning emirlirimni bayan qilishqa néme heqqing bar? Ehdemni tilgha alghudek sen kim iding? **17** Sen Méning telimlirimdin yirgending, Sözlirimni ret qilding emesmu? **18** Oghrini körseng, sen uningdin zoq alding, Zinaxorlar bilen shérik bolding; **19** Aghzingdin yaman gep chüshmeydu; Tiling yalghanchiliqni toquydu. **20** Öz qérindishingning yaman gépini qilip olturisen, Anangning oghligha töhmet qilisen. **21** Sen bu ishlarni qilghiningda, Men ün chiqarmidin; Derweqe, sen Méni özüngge oxshash dep oyilding; Lékin Men séni eyiblep, Bu ishlarni köz aldingda eyni boyiche sanga körsitimen. **22** — I, Tengrini untughanlar, buni köngül qoyup anglanglar! Bolmisa, silerni pare-pare qiliwétimen; Héchkim silerni qutquzalmaydu. **23** Biraq qurbanliq süpitide rehmet éytqanlarning herqaysisi Manga sherep keltiridu; Shundaq qilip, uninggha Öz nijatliqimni körsitishimge yol teyyarlighan bolidu.

51 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy. Bu [küy] Natan peyghember uning yénigha kélip, uni Bat-Shéba bilen bolghan zinaxorluqi toghruluq eyibligendin kéyin yézilghan: — Özgermes muhebbiting bilen, i Xuda, manga méhir-sheppet körsetkeysen! Rehimdilliqirlirning köplüki bilen asiylilirimni öchürüwetkeysen! **2** Méni qebhlikimdin yiltizimgiche yuwetkeysen, Gunahimdin méni tazilighaysen. **3** Chünki men asiylilirimni tonup iqar qildim; Gunahim hemishe köz aldimda turidu. **4** Séning aldingda, peqet Séning aldingdila gunah ötküzüp, Neziringde rezil bolghan ishini sadir qildim; Shu wejedin, Sen [méni eyiblep] sözliseng, adilliqing ispatlinidu; [Méni] soraq qilghiningda, Özüngning pakliqi ispatlinidu. **5** Mana, men tughulghinimdila, yamanliqta idim, Anamning qarnida peyda bolghinimdila men gunahta boldum. **6** Berheq, Sen ademlerning chin qelbidin semimiylik telep qilisen; Ichimdiki yoshurun jaylirimda Sen manga danieliqni bildürisen. **7** Méni [gunahlirimdin] zofa bilen tazilighaysen, Hem men pak bolimen; Méni pakpakiz yughaysen, men qardinmu aq bolimen. **8** Manga shad-xuram awazlarni anglatqaysen; Shuning bilen Sen ezgen ustixanlirim yene shadlinidu. **9** Gunahlirimdin chirayingni yoshurup, Yamanliqlirimni öchürüwetkeysen. **10** Mende pak qelb yaratqaysen, i Xuda; Wujumdiki sadiq rohimni yéngilighaysen. **11** Méni huzurungdin chiqiriwetmigeysen; Méningdin Muqeddes Rohingni qayturuwalmighaysen. **12** Ah, nijatliqingdiki shadliqni manga yéngibashtin hés qildurghaysen; Itaetmen roh arqiliq méni yöligeysen. **13** Buning bilen men itaetsizlerge yolliringni ögitey, We gunahkarlar yéninggha qaytidu. **14** Qan töküsh gunahidin méni qutuldurghaysen, I Xuda, manga nijatliq bergüchi Xuda, Shuning bilen tilim heqqaniyilighingni yangritip küyleydu. **15** I Rebbim, lewirimni achqaysen, Aghzim medhiyiliringni bayan qilidu. **16** Chünki Sen qurbanliqni xush körmeysen; Bolmisa sunar idim; Köydürme qurbanliqlardimnu xursenlik tapmaymen. **17** Xuda qobul qilidighan qurbanliqlar sunuq bir rohtur; Sunuq we ézilgen qelbni Sen kemsitmeysen, i Xuda; **18** Shapaiting bilen Zion'gha méhribanliqni körsetkeysen; Yérusalémning sépillirini yéngibashtin bina qilghaysen! **19** U chaghda Sen

heqqaniyligdin bolghan qurbanliqlardin, köydürme qurbanliqlardin, Pütünley köydürülgen köydürme qurbanliqlardin xursenlik tapisen; U chaghda ademler qurban'gahinggha buqa-öküzlerni teqdim qilishidu.

52 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan «Masqil»; Édomluq Doeg Saul padishahning yénigha béríp: «Dawut Aximelekning öyige kirdi» dep ayghaqchilik qilghandin kéyin yézilghan: — I nochi batur, Néme üçhün rezillikidingdin maxtinisen? Tengrining özgermes muhebbiti menggüliktur. **2** Ötkür ustira kebi, Tiling zeher chachmaqchi, U yalghanchilik toquwatidu. **3** Sen yaxshiliqning ornida yamanliqni, Heq sözleshning ornida yalghanchiliqni yaxshi körisen; **4** Haman ademni nabut qilidighan sözlerni yaxshi körisen, I aldamchi till! **5** Berheq, Tengri oxshashla séni menggüge yoqitidu; U séni tutuwalidu, yeni öz chédiringdin tartip chiqidu; Tiriklarning zéminidin séni yiltizingdin qomurup tashlaydu. (Sélah) **6** Heqqaniylar buni körüp qorqushidu, We uni mesxire qilip küliüp: — **7** «Qaranglar, Xudan öz yölénchisi qilmighan adem, Peqet öz bayliqlirining köplükiye tayan'ghan adem; U ach közlüki bilen küchlendi» — deydu. **8** Men bolsam Xudaning öyide ösken baraqsan zeytun derextekmen, Men Xudaning özgermes muhebbitige menggüge tayinimen. **9** Men Sanga ebedil'ebed teshekkür éytimen; Chünki Sen bu ishlarni qildingesen; Mömin bendiliring aldida naminggha telmürüp kütimen; Mushundaq qilish eladur.

53 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Maxalat ahangida Dawut yazghan «Masqil»: Exmeq kishi könglide: «Hécbir Xuda yoq» — deydu. Ular chirikliship, Nepretlik qebih ishlarni qilishti; Ularning ichide méhribanlik qilghuchi yoqtur. **2** Xuda ershte turup, insan balilirini közitip: «Bu insanlarning arisida, insapni chüshinidighan birersi barmidu? Xudani izdeydighanlar barmidu? **3** Hemme adem yoldin chiqti, Hemme adem chirikliship ketti, Méhribanlik qilghuchi yoqtur, hetta birimu. **4** Nanni yégendek Méning xelqimni yutuwalghan, Qebihlik qilghuchilarning bilimi yoqmidu?» — deydu. Ular Perwerdigargha hécbir iltija qilmaydu. **5** Qorqudek héch ish bolmisimu, Mana ularni ghayet zor qorqunch basti; Chünki Xuda séni qorshawgha alghanlarning ustixanlirini parchilap chéchiwetti; Sen ularni xijilliqqa qoydung; Chünki Xuda ularni neziridin saqit qildi. **6** Ah, Israilning nijatliqi Ziondin chiqip kelgen bolsa idi! Xuda Öz xelqini asaritidin chiqirip, azadliqqa érishtürgen chaghda, Yaqup shadlinidu, Israil xushal bolidu!

54 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen oqulsun dep, Dawut yazghan «Masqil» (Zif shehiridiki Saul padishahning yénigha béríp: «Dawut bizning mushu yurtimizgha möküwalghan, sili bilmemdila?» dep ayghaqchilik qilghandin kéyin yézilghan): I Xuda, Öz naming bilen méni qutquzhaysen; Zor qudring bilen dewayimni sorighaysen. **2** I Xuda, duayimni anglighaysen; Aghzimdiki sözlerge qulag salghaysen. **3** Chünki yat ademler manga hujum qilishqa ormidin turdi; Zomigerler méning jénimni owlimaqtá; Ular Xudani nezirige héch ilmaydu. (Sélah) **4** Qara, Xuda manga yardem qilghuchidur; Reb jénimni yöleydighanlar

arisididur. (Sélah) **5** U dushmanlirimning yamanliqini öziye qayturidu; [I Xuda], Öz heqiqiting bilen ularni üzüp tashlighaysen. **6** Men Sanga xalis qurbanliqlar sunimen; Namingni medhiyeleymen, i Perwerdigar; Shundaq qilish eladur. **7** Chünki U méni barliq balaqazalardin qutquzdi; Dushmanlirimning meghlubiyitini öz közum bilen kördüm.

55 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen oqulsun dep, Dawut yazghan «Masqil»: — I Xuda, duayimni anglighaysen; Tilikimdin özüngni qachurmighaysen, **2** Manga qulag sélip, jawab berseysen; Men dad-peryad ichide kézip, Ah-zar chékip yürimen; **3** Sewebi dushmanning tehditliri, rezillerning zulumliri; Ular bëshingha awarichiliklarni tökidü; Ular ghezeplinip manga adawet saqlaydu. **4** Ichimde yürükim tolghinip ketti; Ölüim wehshetliri wujudumni qapladi. **5** Qorqunch we titrek bëshingha chüshti, Dehsheht méni chömkiwaldi. **6** Men: — «Kepterdek qanitim bolsichu kashki, Uchup béríp aramgha tapar idim» — dédim. **7** — «Yiraq jaylarga qéchip, Chöl-bayawarlarda makanlishar idim; (Sélah) **8** Boran-chapqunlardin, Qara quyundin qéchip, panahgahgha aldirar idim!». **9** Ular ni yutuwetkeysen, i Reb; Tillirini bölüwetkeysen; Chünki sheher ichide zorawanliq hem jédelxorluqni kördüm. **10** Ular kéche-kündüz sépillér üstide ghadiiyp yürmekte; Sheher ichini qabahet we shumluq qapladi. **11** Haram arzu-hewesler uning ichide turidu, Saxtiliq we hiyle-mikirlilik, kochilardin ketmeydu. **12** Eger dushman méni mesxire qilghan bolsa, uninggha sewr qilattim; Biraq méni kemsitip, özini maxtighan adem manga öchmenlerdin emes idi; Eger shundaq bolghan bolsa, uningdin özümni qachurattim; **13** Lékin buni qilghan sen ikenlikingni — Méning buradirim, sirdishim, eziz dostum bolup chiqishingni oylimaptimen! **14** Xalayiqqa qétilip, Xudaning öyige ikkimiz bille mangghaniduq, Özara shérin paranglarda bolghaniduq; **15** Mushundaq [satqunlarni] ölüm tuyuqsiz chöchitiwetsun! Ular tehtisaragha tirik chüshkey! Chünki ularning makanlirida, ularning arisida rezillik turmaqtá. (Sheol h7585) **16** Lékin men bolsam, Xudagha nida qilimen; Perwerdigar méni qutquzidu. **17** Etigini, axshimi we chüshte, Derdimni töküp peryad kötürimen; U jezmen sadayingha qulag salidu. **18** U manga qarshi qilin'ghan jengdin méni aman qilidu; Gerche köp ademler méni qorshawgha alghan bolsimu. **19** Tengri — ezeldin textte olturup kelgüchi! [U nalemni] anglap ularni bir terep qilidu; (Sélah) Chünki ularda héch özgirishler bolmide; Ular Xudadin héch qorqmaydu. **20** [Héliqi buradirim] özi bilen dost bolghanlarga musht kötürdi; Öz ehdisini buzup tashlidi. **21** Aghzi sériq maydinmu yumshaq, Biraq köngli jengdur uning; Uning sözliri yaghdinmu siliq, Emeliyette sughurup alghan qilichlardur. **22** Yükiüngni Perwerdigargha tashlap qoy, U séni yöleydu; U heqqaniylarni hergiz tewretmeydu. **23** Biraq, sen Xuda ashu rezillerni halaket hangigha chüshürisen; Qanxorlar we hiyligerler ömrining yériminimu körmeydu; Biraq men bolsam, sanga tayinimen.

56 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup, «Xilwettiki dub derexliridiki paxtek» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan «Mixtam»

küy (Filistiyler Gat shehiride uni esirge alghanda yézilghan): — I Xuda, manga shepget körsetkeysen, Chünki insanlarning nepsi yoghinap méni qoghlimaqta; Kün boyi ular men bilen jeng qilip méni basmaqta; 2 Méni közligen reqiblimning nepsi yoghinap kün boyi méni qoghlimaqta; Manga heywe qilip jeng qilghuchilar intayin köptür! 3 Men qorqqan künümde, Men Sanga tayinimen. 4 Men söz-kalamini ulugh dep medhiyeleydighan Xudagha, Xudaghila tayinimen; Men qorqmaymen; Nahayiti bir et igisi méni néme qilalisun? 5 Ular kün boyi sözlirimni burmilaydu, Ularning barliq oyi manga ziyankeshlik qilishtur; 6 Ular top bolup ademni qestiliship, yoshurunidu; Péyimgе chüshüp, jénimni élishni kütidu. 7 [Gunah] bilen gunahni yépip qachsa bolamdu? Ghezipping bilen ellerni yerge urghaysen, i Xuda! 8 Méning sersanliqlirimni özüng sanap kelgen; Közdin aqqan yashlirimni tulumunggha toplaп saqlighaysen; Bular deptirgende pütüklük emesmu? 9 Shuning bilen men Sanga nida qilghan künde, Düşmenlirim chékinidu; Men shuni bildimki — Xuda men tereptidur! 10 Xudani — Uning söz-kalamini ulughlaymen! Perwerdigarni — Uning söz-kalamini ulughlaymen! 11 Xudanila tayanchim qildim — Men qorqmaymen, nahayiti shu bir insan méni néme qilalisun? 12 Sanga qilghan wedilirimge wapa qilimen, i Xuda; Sanga teshekkür qurbanliqlirini sunimen. 13 Chünki Sen jénimni ölümdin qutuldurghaysen; Sen putlirimni putlishishtin saqlimamsen? Shuning bilen men Xudaning huzurida, tirikler turidighan yoruqluqta mangimen.

57 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Halak qilmighaysen» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan «Mixtam» küyi, (u Saul padishahtin qéchip, öngkürde yoshurunuwalghan chaghda yézilghan): — I Xuda, manga shepget körsetkeysen, Manga shepget körsetkeysen, Chünki jénim Séni panahim qildi. Mushu balayi'apet ötüp ketküche, qanatliring sayiside panah tapimen. 2 Xudagha, yeni Hemmidin Aliy Bolghuchigha, Özüm üçün hemmini orunlaydighan Tengrige nida qilimen; 3 U ershtin yardem ewetip méni qutquzidu; Manga qarap nepsi yoghinap, méni qoghlawatqanlarni U reswa qilidu; (Sélah) Xuda Öz méhir-shepqiti we heqiqitini ewetidu! 4 Jénim shirlar arisida qaldi; Men nepisi yalqun kebi bolghanlar arisida yatimen! Adem baliliri — Ularning chishliri neyze-oqlardur, Ularning tili — ötkür qilichtur! 5 I Xuda, ershlerdin yuqiri ulughlan'ghaysen, Shan-sheriping yer yüzini qaplighay! 6 Ular qedemlirimge tor qurdi; Jénim égilip ketti; Ular méning yolumgha orek kolighanidi, Lékin özliri ichige chüshüp ketti. 7 Iradem ching, i Xuda, iradem ching; Men medhiye naxshilarni éytip, Berheq Séni küyleymen! 8 Oyghan, i rohim! I neghme-sazlirim, oyghan! Men seher quyashinimu oyghitimen! 9 Men xelq-milletler arisida séni ulughlaymen, i Reb; Eller arisida Séni küyleymen! 10 Chünki özgermes muhebbitin ershlerge yetküdek ulughdur; Heqiqiting bulutlarga taqashti. 11 I Xuda, ershlerdin yuqiri ulughlan'ghaysen, Shan-sheriping yer yüzini qaplighay!

58 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Halak qilmighaysen» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut

yazghan «Mixtam» küyi: — I qudret igiliri, siler heqiqeten adaletni sözlewatasiler? I insan baliliri, adil höküm chiqiramsiler? 2 Yaq, siler könglülerde yamanliq teyyarlaysiler; Yer yüzide öz qolunglar bilen qilidighan zorawanliqni ölchewatisiler. 3 Rezilller anisining qorsiqidila ézip kétidu; Ular tughulupla yoldin adiship, yalghan sözleydu. 4 Ularning zehiri yilanning zehiridur; Ular öz quligini pütük qilghan gas kobra yilande, 5 Meyli yilanchilar shunche chirayliq séhirlisimu, U ney awazigha qet'iy qulaq salmaydu. 6 I Xuda, ularning aghzidiki chishlirini sunduruwetkeysen! Mushu yash shirlarning tongkay chishlirini chéqiwetkeysen, i Perwerdigar! 7 Ular éqip ketken sulardek ötüp ketkey; Ular oqlarni chenlep atqanda, Oqliri uchsiz bolup ketkey! 8 Qulule yol mangghanda izi yoqilip ketkende, Ular yoqap ketsun; Ayalning chüshüp ketken hamilisidek, Ular kün körmisun! 9 Qazan yantaqlarning issiqini sezgüche, (Meyli ular yumran pétı, yaki ot tutashqan bolsun) U ularni tozutiwétidu. 10 Heqqaniy adem [Xudaning] intiqamini körgende xushal bolidu; Öz izlirini rezillerning qénida yuyidu. 11 Shunga ademler: «Derweqe, heqqaniylar üçün in'am bardur; Derweqe yer yüzide höküm yürügüzgüchi bir Xuda bardur» — deydu.

59 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Halak qilmighaysen» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan «Mixtam» küyi; (bu [küy] Saul padishah Dawutning öyini közleshke paylaqchilarni ewetip, uni öltürüwetmekchi bolghan chaghda yézilghan): — I Xudayim, düşmenlirimning changgilidin qutquzhaysen; Manga qarshi turghanlardin méni ézigde aman saqlighaysen. 2 Méni yamanliq qilghuchilar changgilidin qutquzuwalghaysen, Qanxor ademlerdin méni qutquzhaysen. 3 Chünki mana, ugar jénimni élish üçün paylirmaqta, Zorawanlar manga qarshi top bolushup qestleshmekte; Bu [qilghini] mende bolghan birer asiylig üçün emes, Yaki gunahim üçün emes, i Perwerdigar; 4 Mende héch sewenlik bolmisimu, ular yürügür manga qarshi sep salidu; Méning yardimimge kélishe oyghan, [Halimni] nezingerge alghaysen. 5 I Perwerdigar, samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Israilning Xudasi, Barliq el-yurtlarni sotlap-jazalashqa ornungdin turghaysen; Qestleshni niyet qilghüchilarning héchqaysisigha rehim qilmighaysen. (Sélah) 6 Ular kéchisi qaytip kélip, ghaljir ittek ghazh-ghuzh qilip, Sheherni aylinip laghaylap yürmekte. 7 Qara, ularning aghzidin éqiwatqan shölgeylirini! Lewliridin qilichlar chiqip turidu; Ular: «Kim angliyalaydu?» — deydu. 8 Lékin Sen Perwerdigar ularni mesxire qilisen; Barliq ellerni mazaq qilisen! 9 I méning küchüm Bolghuchi! Men Sanga telmürüp qarap yürimen; Chünki Xuda méning yuqiri panahgahimdur. 10 Manga özgermes muhebbitin körsetküchi Xuda méning aldimda mangidu; Xuda manga düşmenlerning meghlubiyitini körsitidu. 11 Biraq, [i Xuda], bularni qetl qilmay turghay; Bolmisa méning xelqim Séni untuydu. Öz küchüng bilen ularni sersan qilghaysen, Ularning béshini éghirlashturghaysen; I Reb, bizning qalqinimiz! 12 Ulangin aghzining buzuqluqi tüpeylidin, Lewlirining sözliri tüpeylidin, Ulardin chiqiwatqan qarghashlar hem

aldamchiliklar tüpeylidin, Ular öz tekebburluqi ichide tuzaqqa chüshkey! **13** Ghezipping bilen bu ishlarğa xatime bergesen, Xatime bergesen! Shuning bilen ular yoq bolidu; Shuning bilen yer yüzining chet-chetlirigiche Xudaning heqiqeten Yaqupqa hökümdarlıq qilidighanlıqi ayan bolghay! (Sélah) **14** Derweqe, ular hazirghiche kéchisi qaytip kélip, ghaljir ittek ghazh-ghuzh qilip, Sheherni aylinip laghaylap yüridu. **15** Itlardek ular ozuq izdep her yerde qatraydu; Qarni toymighuche huwlap yürmekte; **16** Lékin men bolsam qudritingni küyleymen, Berheq, seherlerde özgermes muhebbitingni naxsha qilip yangritimen; Chünki Sen men içün yuqiri qorghhan, Éghir künlirimde panahgah bolup kelgensen. **17** I méning küchüm Bolghuchi, Sanga küylerni éytimen; Chünki Xuda méning yuqiri qorghinimdur, Manga özgermes muhebbet körsetküchi Xudayimdur.

60 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup, «Guwahlıq niluperi» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan «Mixtam» küyi: — (Dawut Aram-Naharaim we Aram-Zobahdiki Suriyelikler bilen jeng qilghanda, [uning serdari bolghan] Yoab jengge qayta bérıp, «Shor wadisi»da Édomdikilerdin on ikki ming eskerni qilichlıghan chaghda yézilghan) I Xuda, Sen bizni chetke qaqting; Bizni pare-pare qiliwetting, Sen bizdin renjiding; Emdi bizni yéninggha qayturghin! **2** Sen zéminni tewritip yériwetkeniding; Emdi uning bösüklerini saqayqtaysen; Chünki u deldengship ketti! **3** Sen Öz xelqingge külpet-xarlıqlarni körgüzdüing; Sen bizge alaqazadilikning sharabini ichküzdüing. **4** Sen Özüngdin eyminidighanlarğa tugh tiklep bergensen; U heqiqetni ayan qilishqa kötürüliidu. (Sélah) **5** Öz söygenlirig niyatlıq tépishi üçün, Ong qolung bilen qutquzhaysen, [Duayimni] jabet qilghaysen. **6** Xuda Öz pak-muqeddeslikide shundaq dégen: — «Men tentene qilimen, Men Shekem diyarini bölüp bérimen, Sukkot wadisini [teqsım qilishqa] ölcheymen. **7** Giléad Manga mensuptur, Manassehmu Manga mensuptur; Efraim bolsa bëshimdiki dubulghamdur, Yehuda Méning emr-perman chiqarghuchimdur; **8** Moab Méning yuyunush jawurumdur; Édomgha choruqumni tashlaymen; Filistiye, Méning sewebimdin tentene qilinglar!» **9** Kim Méni bu musthekman sheherge bashlap kirelisun? Kim Méni Édomgha élip baralisun? **10** I Xuda, Sen bizni rasttinla chetke qaqtingmu? Qoshunlirimiz bilen bille jengge chiqmamsen? **11** Bizni zulumlardin qutulushqa yardemleshkeysen, Chünki insanning yordimi bikardur! **12** Xuda arqılıq biz choqum baturluk körstimiti; Bizge zulum qilghuchilarni cheyligüchi del U Özidur!

61 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup, tarlıq sazlar bilen oqulsun dep Dawut yazghan küyi: — I Xuda, peryadimni anglihaysen; Duayimgha qulaq salghaysen! **2** Yerning chet-chetliride turup, Yürikim zeipliship ketkende, Men Sanga murajiet qilimen: — Sen meni özüm din yuqiri Qoram Tashqa yétekleysen! **3** Chünki Sen manga panahgah, Düşminim aldida musthekman munar bolup kelgensen. **4** Men chédiringni menggülik turalghum qilimen; Qanatlırigh sayiside panah tapimen. (Sélah) **5** Chünki Sen, i Xuda, qesemlirimni anglingid; Özüngdin eyminidighanlarğa

tewe mirasni mangimu berdingsen. **6** Padishahning künlirige kün qoshup uzartisen; Uning yilliri dewrdin dewrgiche bolidu. **7** U Xudaning aldida menggü höküim süridu; Uni aman saqlashqa muhebbet we heqiqetni békıtip teminligeysen; **8** Shuning bilen aldingda ichken qesemlirimge her küni emel qilimen; Men namingni menggü küyleymen!

62 Neghmichilerning bëshı Yedutun'gha tapshurulghan, Dawut yazghan küyi: — Jénim Xudaghila qarap sükütte kütidu; Méning niyatlıqım uningdındur. **2** Peqet Ula méning qoram téshim we méning niyatlıqım, Méning yuqiri qorghinimdur; Men unchilik tewrinip ketmeymen. **3** Siler qachan'ghiche shu ajiz bir insan'gha hujum qilisiler? Hemminglar qingghiyip qalghan tamni, Irghanglap qalghan qashani ghulatqandek, uni ghulatmaqchisiler? **4** Uni shöhret-heywıtidin chüshürüwétishtin bashqa, ularning héch mesliheti yoqtur; Yalghanchiliqlardin xursen ular; Aghzida bext tiligini bilen, Ular ichide lenet oquydu. (Sélah) **5** I jénim, Xudaghila qarap sükütte kütin; Chünki méning ümidim Uningdındur. **6** Peqet U méning qoram téshim hem méning niyatlıqım, Méning yuqiri qorghinimdur; Men tewrinip ketmeymen. **7** Niyatlıqım hem shan-shöhritim Xudagha baghliqtur; Méning küchüm bolghan qoram tash, méning panahgahim Xudadidur. **8** I xalayiq, Uninggha herdaim tayininglar! Uning aldida ich-baghırlıqlarni tökünglar; Xuda bizning panahgahimizdur! (Sélah) **9** Addiy bendiler peqet bir tınıq, Ésilzadilermu bir aldım söz xalas; Tarazigha sélinsa ularning qilche salmıqı yoq, Bir tınıqtınmu yéniktur. **10** Zomigerlikke tayanmanglar; Bulangchiliqtin xam xiyal qilmanglar, Baylıqlar awusimu, bulargha könglünglarni qoymanglar; **11** Xuda bir qétim éytqanki, Mundaq déginini ikki qétim anglıdimki: — «Küch-qudret Xudagha mensuptur». **12** Hem i Reb, Sanga özgermes muhebbetmu mensuptur; Chünki Sen herbir kishige öz emilige yarisha qayturisen.

63 Dawut yazghan küyi (u Yehudadiki chöl-bayawanda bolghan chaghda yézilghan): — I Xuda, Sen méning ilahimdursen, Teshnaliq bilen Sény izdidim! Men qurghaq, changqaq, susız zémında turup, Jénim Sanga intizar, etlirim telmürüp intilarki — **2** Muqeddes jayında Sanga köz tikip qarighinimdek, Men yene zor qudriting we ulughluqungni körsem! **3** Özgermes muhebbiting hayattinmu ezizdur; Lewlirim Sény medhiyileydu; **4** Shu sewebtin tirik bolsamla, Sanga teshekkür-medhiye oquymen, Séning namingda qollirimni kötürime. **5** Jénim nazunémetlerdin hem maylıq göshlerdin qanaetlen'gendek qanaetlendi; Aghzim échilip xush lewlirim Sanga medhiyilerni yangritidu; **6** Ornunda yétip Sény esliginimde, Tün kéchilerde Sény séghinip oylinimen. **7** Chünki Sen manga yardemde bolup kelgensen; Séning qaniting sayiside shad-xuramliqta naxshilarni yangritimen. **8** Méning jénim Sanga ching chaplıship mangıdu, Séning ong qolung méni yölimekte. **9** Biraq jénimni yoqıtishqa idawatqanlar yer tektilirige chüshüp kétidu. **10** Ularning qéni qilich tighida töküliidu, Ular chilbörilerge yem bolidu. **11** Lékin padishah Xudadin shadlinidu; Uning nami bilen qesem

qilghanlarning hemmisi rohlinip shadlinidu; Chünki yalghan sözlüghichlerning zuwani tuwaqlinidu.

64 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — 1 Xuda, ahlirimni kötürgende, méni anglighaysen! Hayatimni dushmaning wehshilikidin qughdighaysen! 2 Qara niyetlerning yoshurun suyiqlastiridin, Yamanliq eyilgichi qagha-quzghunlardin aman qilghaysen. 3 Ular tillirini qilchtek ötkür bilidi; Mukemmel ademni yoshurun jaydin étish üçün, Ular oqini betligendek zeherlik sözini teyyarlidi. Ular qilche eyemnemey tuyuqsiz oq chiqiridu. 5 Ular betniyette bir-birini righbetlendürüp, Yoshurun tuzaq qurushni meslihetliship, «Bizni kim köreleytti?» — déyishmekte. 6 Ular qebihlikke intilip: — «Biz izdinip, etrapliq bir tedbir tépici chiqtuq!» — deydu; Insanning ich-bahsi we qelbi derweqe chongur we [bilip bolmas] bir nersidur! 7 Lékin Xuda ulargha oq atidu; Ular tuyuqsiz zeximlinidu. 8 Ular öz tili bilen putlishidu; Ular körgenlerning hemmisi özi néri tartidu. 9 Hemme ademni qorqunch basidu; Ular Xudaning ishlirini bayan qilidu, Berheq, ular uning qilghanlirini oylinip sawaq alidu. 10 Heqqaniylar Perwerdigarda xushal bolup, Uninggha tayinidu; Köngli durus ademler rohlinip shadlinidu.

65 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy-naxsha: — Zionda, medhiye süküt ichide Séni kütidu, i Xuda; Sanga qilghan wede emelge ashurulidu. 2 1, dua Anglighuchi, Séning aldinggha barliq et igiliri kélidu. 3 Gunahliq ishlar, asiylirimiz, [Kelkün basqandek] mendin ghalip kélidu; Lékin Sen ularni yéyip kechürüm qilisen; 4 Sen tallap Özüngge yéqinlashturghan kishi némidégen bextlik! U hoyliliringda makanlishidu; Bizler Séning makaningning, yeni muqeddes ibadetxanangning berikitidin qanaet tapimiz; 5 Sen heqqaniyliqni namayan qilidighan karamet we dehshet ishlar bilen bizge jawab, 1 nijatliqimiz bolghan Xuda, Pütkül yer-déngizlarning chet-chetliridikilergiche tayanchi Bolghuchi! 6 Béling qudret bilen baghlan'ghan bolup, Küchüng bilen taghlarni berpa qilghansen; 7 Déngizlarning örkeshligen shawqunlirini, Dolqunlarning shawqunlirini, Hemde ellerning chuqanlirini tinjitquchisen! 8 Jahanning chet-chetliride turuwatqanlar karametliringdin qorqudu; Sen küंचीqishtikilerni, künpétishtikilerni shadlandurisen; 9 Yer yüzining [ghémini yep] yoqlap kélip, uni sughirisen, Uni tolimu munbetleshtürisen. Xudaning derya-ériqliri sugha tolghandur; Shundaq qilip sularni teyyarlap, Kishilerni ashliq bilen teminleysen. 10 Térilghu étizlarning chöneklirini sugha qandurisen, Qirlirini tarashlaysen, Tupraqni mol yéghinlar bilen yumshitisen; Uningda ün'genlerni beriketleysen. 11 Sen némétliringni yilning hosuligha taj qilip qoshup bérisen; Qedemliringdin bayashatliq heryan'gha tamidu; 12 Daladiki yaylaqlarghimu tamidu; Tagh-dawanlar shat-xoramliqni özlirige belwagh qilidu; 13 Kölemler qoy padiliri bilen kiyin'gen, Jilghilar maysilargha qaplinidu; Ular xushalliqla bilen tentene qilidu, Berheq, ular naxshilarni yangritishidu!

66 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen oqulsun dep, küy-naxsha: — Pütkül jahan, xushalliqla bilen Xudagha tentene qilinglar! 2 Uning namining ulughluqini naxsha qilip jakarlanglar, Uning medhiyilirini shereplik qilinglar! 3 Xudagha: «Séning qilghanliring neqeder qorqunchluqtur! Qudriting zor bolghach, Dushmanliring aldingda zeipliship teslim bolidu; 4 Barliq yer yüzidikiler Sanga sejde qilip, Séni küylep, naxsha éytishidu; Ular namingni küylep naxsha qilip éytidu» — denglar! (Sélah) 5 Kélinglar, Xudaning qilghanlirini körünglar; Insan baliliri aldingda qilghan karametliri qorqunchluqtur. 6 U déngizni quruqluqqa aylandurdu; [Ejdarlirimiz] deryadinmu piyade ötti; Biz u yerde uningdin xursen bolduq. 7 U qudriti bilen menggü höküm süridu; Uning közliri ellerni közitip turidu; Asiylig qilghuchilar meghrurlanmisun! (Sélah) 8 1 qowmlar, Xudayimizgha teshekkür-medhiye éytinglar; Uninggha bolghan medhiye-humduanalarni yangritinglar! 9 U jénimizni hayatliq ichige tikken, Putlirimizni téyildurushlarga yol qoymaydu. 10 Chünki Sen, i Xuda, bizni siniding; Kümüşni otta tawlighandek bizni tawlidin. 11 Sen bizni torgha chüshürdüg; Bélimizge éghir yükni yükliqing. 12 Xeqlerni bëshimizgha mindürdüg; Biz ot we kelkünni bésip öttuq; Sen axir bizni kengrichilikke chiqarding. 13 Men köydürme qurbanliqlarni élip öyüngge kirey; Sanga qilghan qesemliringe emel qilimen; 14 Berheq, bëshimgha kün chüshkende lewlim chiqarghan, Éghizim éytqan wedilirimni emelge ashurimen. 15 Men Sanga bordaq mallarni köydürme qurbanliq qilip sunimen, Qochqarlarning yéghini xush puritip köydürimen; Öküw we öchkilerni ekilip sunimen. (Sélah) 16 Xudadin eymin'güchi hemminglar, kélinglar, qulaa sélinglar! Uning men üçün qilghan karametlirini bayan qilimen; 17 Aghzim échip uninggha peryad köttürdüm, Uning ulughluqini jakarlighan medhiyiler tilimda boldi. 18 Könglüme gunahni közlep yürgen bolsam, Reb [duayimni] anglimighan bolatti. 19 Biraq Xuda anglidi; U duayimgha qulaa saldi. 20 Xudagha teshekkür-medhiye yaghdurulsun! U méning duayimni yandurmidi, Hem mendin özgermes muhebbitini élip ketmidi!

67 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen chélsün, dep yézilghan küy-naxsha: — Xuda bizge méhir-sheppet körsitip, bizni beriketlep, Öz jamalining nurini üstimizge chachqay! (Sélah) 2 Shundaq qilghanda yolung pütkül jahanda, Qutuldurush-nijatliqig barliq eller arisida ayan bolidu. 3 Barliq qowmlar Séni medhiyiligei, i Xuda; Barliq qowmlar Séni medhiyiligei! 4 Jimi qowmlar xushalliqla bilen tentene qilip küyligei, Chünki Sen xelq-milletlerge adilliq bilen höküm chiqirisen, Yer yüzidiki taipilerni, Sen yétekleysen; (Sélah) 5 Barliq qowmlar Séni medhiyiligei, i Xuda; Barliq qowmlar Séni medhiyiligei! 6 We yer-zémin köklirini ündüridu; Xuda, bizning Xudayimiz, bizni beriketleydu; 7 Xuda bizni beriketleydu; Shuning bilen yer yüzndikiler chet-yaqilarghiche uningdin eyminishidu!

68 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy-naxsha: — Xuda ornidin turdi, dushmanlirini tiripiren qiliwétidu! Uninggha

öchmenler Uning aldidin beder qachidu! **2** Is-tütek uchurulgahdek, ularni uchurup yoyitisen, Moma otta éritilgének, Reziller Xudaning aldida halak bolidu. **3** Biraq heqqaniylar xushallinidu, Ular Xuda aldida rohlinip, Tentene qilib shadlinidu. **4** Xudagha küyler éytinglar, Uning namini naxsha qilib yangritinglar; Chöl-bayawanlarga Min'güchige bir yolni kötürüp yasanglar; Uning nami «Yah»dur; Uning aldida shadlininglar. **5** Yétimlarga ata bolghuchi, Tul xotunlarning dewasini sorighuchi, Öz muqeddes makanida turghan Xudadur. **6** Xuda ghériblarni öy-ochaqliq qilidu; U mehbuslarni awlatliqqa chiqiridu; Lékin asiylarni qaghjiaraq yerde qaldiridu. **7** I Xuda, Öz xelqingning aldida mangghiningda, Chöl-bayawandin ötüp seper qilghiningda, (Sélah) **8** Xudaning huzuri aldida, Yeni Israilning Xudasining huzuri aldida, Yer-jahan tewrinip, Asmanlarmu yéghin yaghdurdi; Awu Sinay téghimu tewrinip ketti. **9** Sen, i Xuda, Öz mirasing [bolghan zémin-xelq] üstige xasiyetlik bir yamghur yaghdurdung; Ular halsizlan'ghanda ularni küchlendürdüng. **10** Séning baqqan padang u yerge makanlashti; Méhribanliqighi bilen möminler üçün teyyarlik qilding, i Xuda! **11** Reb emr qildi; Uni jakarlighuchi qiz-ayallar némidégen zor bir qoshundur! **12** «Padishahlar hem qoshunliri beder qéchishti, beder qéchishti!» — [déyishti]; Öyde olturghan qiz-ayallar bolsa oljilarni bölishiwalidu; **13** Silér qoy baqqanda padilar arisida yatqan bolsanglarmu, Zémininglar emdi qanatlirigha kümüş sepken, Peyliri parqaraq altun bilen bézelgen paxtektek bolidu; **14** Hemmige Qadir Xuda padishahlarni zéminde tiripiren qiliwetkende, Yer Zalmon téghidiki qardek aqirip ketti. **15** Bashan téghi qudretlik bir tagh, Bashan téghi égiz choqqiliri köp bir taghdur; **16** Ey égiz choqqiliq taghlar, Néme üçün Xuda Öz makani qilishni xalighan taghqa heset bilen qaraysiler? Derweqe, Perwerdigar shu taghda mengü turidu! **17** Xudaning jeng harwiliri tümen-tümen, Milyon-milyondur; Reb ular arisida turidu; Sinay téghidiki muqeddes jayda turidu. **18** Sen yuqirigha kötürüldung, Insanlarni tutqun qilghuchilarni Özüng esir qilib élip ketting; Yah Xuda ularning arisida turushi üçün, Hetta asiylighi qilghanlar [arisida turushi] üçünmu, Sen insan arisida turup iltipatlarni qobul qilding. **19** Reb medhiyilensun; Chünki U her küni yüklirimizni kötürmekte; Yeni nijatliqimiz bolghan Tengir! (Sélah) **20** Bizning Tengrimiz birdinbir nijatkar Tengridur; Rebge, yeni Perwerdigarghila, ölümge baghliq ishlar tewedur. **21** Berheq, Xuda Öz dushmanlirining béshini yaridu, Öz gunahlirida dawamlıq kétiwéridighanlarning chachliq kallisini U chaqidu. **22** Reb mundaq dédi: «[Öz xelqimni] Bashan diyarindinmu, Déngizlarning chongqur jayliridinnu qayturup kélimen; **23** Shundaq qilib [sen xelqim]ning puti qan'gha, Yeni dushmanlirining qénigha milinidu, Iltiriningning tili buningdinmu nésiwisini [yalaydu]». **24** Ular Séning mangghanliringni kórdi, i Xuda; Yeni méning Ilahim, méning Padishahimning muqeddes jayigha kirip mangghanlirini kórdi; **25** Aldingda munajatchilar, keyningde chalgchular mangdi, Otturisida dapchi qizlar bar idi: **26** «Jamaetlerde Xuda Rebge teshekkür-medhiye éytinglar, — I Israil bulaqilridin chiqqanlar!» —

déyishti. **27** U yerde ularning bashlamchisi bolghan kichik Binyamin qebilisi mangdi; Yehuda emirliri, zor bir top ademler, Zebulunning emirliri, Naftalining emirlirimu bar. **28** Séning Xudaying küchüingni buyrup békitken; Özüng biz üçün qilghiningni mustehkemligeysen, i Xuda! **29** Yérusalémdiki muqeddes ibadetxanang wejedin, Padishahlar Sanga atap hediyelemleri élip kélidu; **30** Ah, héliqi qomushluqtiki [yirtquch] janiwarni, Küchlüklerning topini, Taipilerdiki torpaqlarnimu eyibligeysen; Andin ularning herbiri kümüş tenggilerni ekilip Sanga tiz püküshidu; Urushxumar xelqlarni tiripiren qiliwetkeysen! **31** Mötiwer elchiler Misirdin kélidu, Éfiopiye bolsa Xudagha qarap qollirini tézdin kötüridu. **32** I yer yüzidiki el-yurtlar, Xudani naxsha bilen medhiyilenglar; Rebni medhiyilep küylerni éytinglar! (Sélah) **33** Asmanlarning üstige, Qedimdin bar bolghan asmanlarning üstige Min'güchi toghruluq küy éytinglar! Mana, U awazini anglitidu, Uning awazi küchlüktur! **34** Xudani küchlük dep bilip jakarlanglar, Uning heywisi Israil üstide, Uning küchi bulutlarda turidu; **35** I Xuda, muqeddes jayliringdin sürlük körünisen! Israilning birdinbir Tengrisi! Xelqke küch-qudret bergüchi bolsa, Udur! Xudagha teshekkür-medhiye oqulsun!

69 Neghmichilerning bëshigha tapshuruluq, «Niluperler» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Méni qutquzhaysen, i Xuda! Sular jénimdin ötti; **2** Turghudek jay yoq chongqur patqaqliqqa chöküp kettim; Suning chongqur yérige chüshüp kettim, Kelkün méni gherq qildi. **3** Peryadlirimdin halimdin kettim; Gallirim qurup ketti; Xudayingha telmürüp, közümdin kétey dep qaldim; **4** Sewebsiz manga öch bolghanlar chachlirimdinmu köptur; Méni yoqatmaqchi bolghanlar, Qara chaplap men bilen dushmanlishidighanlar küchlüktur; Shu chagha özüm bulimighan nersini qayturimen. **5** I Xuda, méning nadanliqim özüngge ayan; Méning qebihlikirim Sendin yoshurun emestur. **6** Méning sewebimdin, i Reb, samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Özüngge umid baghap kütken yerge qarap qalmighay; I Israilning Xudasi, Özüngni izdigichiler méning sewebimdin shermende bolmighay; **7** Chünki Séni dep men reswachiliqqa uchridim; Shermendilik yüzümge chaplandi. **8** Men öz qérindashlirimgha yat, Anamning balilirigha yaqa yurtluq boldum. **9** Chünki méni [muqeddes] öyüngge bolghan otluq muhebbet chulghuwalghanidi; Sanga haqaret qilghanlarning haqaretlirimu méning üstümge chüshiti; **10** Men yighlidim, jénim roza tutti, Bumu manga eyib dep qaraldi. **11** Men bözni kiymim qilp kiysen, Shuning bilen ularning söz-chöchikige qaldim. **12** Sheher qowuqida olturghanlarning tene gépige qaldim, Meyxorlarning naxshisining témissi boldum. **13** Biraq men shepqitingni körsetken waqtingda duayimni sanga nishanlidim, i Perwerdigar; I Xuda, özgermes muhebbitingning zorluqidin, Nijatliq ishenchide manga jawab bergeysen; **14** Méni patqaqliqtin qutquzuwalghaysen, Méni chöktürmigeysen; Manga öchmen bolghanlardin, Suning chongqur yéridin qutulduqhaysen; **15** Kelkün sulirigha méni gherq qildurmighaysen; Déngiz teglirigimu méni yutquzmighaysen; [Tégi] yoq hangning méni hap

étip aghzini yumuwélishigha yol qoymighaysen! **16** Duayimni ijabet qilghaysen, i Perwerdigar, Chünki özgermes muhebbiting yaxshidur; Mol rehimdiliqing bilen manga yüzlen'geysen; **17** Jamilingni qulungdin yoshurmighaysen; Chünki béshimgha kün chüshti; Tézdin manga jawab bergeysen. **18** Jénimgha yéqinlashqaysen, Uninggha hemjemet-qutquzhuchi bolghaysen; Düşmenlirim aldida méni hörlükke chiqarghaysen; **19** Özüng méning reswaliqta hem hörmetsizlikte qalghinimni, Qandaq haqaretlen'ginimni bilisen; Reqiblirimning hemmisi Özüngge ayandur. **20** Haqaret qelbimni pare qildi; Men qayghuga chömüp kettim; Azghine hédashliqqa telmürgen bolsammu, yoq boldi; Teselli bergüchilernimu izdidim, lékin birsinimu uchritalmidim. **21** Berheq, ular ozuqumgha öt süyi, Ussuzluqumgha sirkini berdi. **22** Ularning dastixini özlirige qiltaq, Ularning halawiti qapqan bolghay. **23** Közliri torliship körmeydighan bolup ketkey; Bel-putlirini titrekke salghaysen; **24** Qehringni ularning üstige chüshürgeysen, Ghezippingning otliri ulargha tutashqay; **25** Ularning makani xarabe bolghay, Chédirliri kölderep qalghay; **26** Chünki ular Sen urghan'gha téximu ziyankeshlik qilmaqta; Sen zeximlendürgenlarning azabigha gep bilen azab qoshmaqta. **27** Ularning gunahigha gunah qoshqaysen, Heqqaniyliqning néwisiwige ularni érishtürmigeysen. **28** Ular hayatliq deptiridin öchürülgey; Heqqaniylarning qatarigha pütülmige. **29** Biraq men bolsam bir ézilgen derdmen; Nijatliqing, i Xuda, méni yuqirigha kötürüp qutquzhay; **30** Men munajat oqup Xudaning namini medhiyileymen; Teshekkürler bilen uni ulughlaymen; **31** Bu bolsa Perwerdigarni xursen qilish üçün, Öküz teqdim qilghandin eweldur; Münggüz-tuyaqliri saq torpaq bergendimnu artuqtur. **32** Yawash möminler buni körip xushal bolidu; Xudani izdigenler — Qelbinglar yéngilidur. **33** Chünki Perwerdigar yoqsullarning iltijasini anglaydu, Özige tewe esir qilin'ghanlarni u kemsitmeydu; **34** Asman-zémin Uni medhiyilisun! Déngiz-okyanlar hem ulara yürgüchi barliq janiwarlar Uni medhiyileye! **35** Chünki Xuda Zionni qutquzidu; Yehudaning sheherlirini qayta bina qilidu; Ular ashu yerde oltraqliship, igilik tikleydu. **36** Uning qullirining nesilliri uninggha miras bolidu, Uning namini söygenler u yerlerde makanlishidu.

70 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «eslitish üçün» oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Perwerdigar, méni qutquzushqa aldirighaysen! Perwerdigar, téz kélip manga yardem qilghaysen! **2** Méning jénimni izdewatqanlar yerge qaritilip reswa qilinsun; Méning ziyinimdin xursen bolghanlar keynige yandurulup shermende bolghay. **3** Méni: — «Wah! Wah!» dep mesxire qilghanlar öz shermendilikidin keynige yan'ghay! **4** Biraq Séni izdügichilerning hemmisi Sende shadlinip xushal bolghay! Nijatliqingni söygenler hemishe: «Xuda ulughlansun» déyishkey. **5** Biraq men ézilgenmen, hem yoqsulmen; Yénimgha tézdin kel, i Xuda! Sen méning yardemchim, méning azad qilghuchim; I Perwerdigar, kéchikmey kelgeysen!

71 Sendin, Perwerdigardin panah tapimen; Méni hergiz yerge qaratmighaysen. **2** Öz

heqqaniyliqingda méni qutuldurghaysen; Manga qulaq salghaysen, Méni qutquzhaysen! **3** Manga özüm daim panahlinidighan turalghu qoram tash bolghaysen; Sen méni qutquzushqa buyruq chüshürgeysen; Chünki Sen égiz téshim, qorghinimdursen. **4** Xudayim, méni rezillerning qolidin, Heqqaniyetsez, rehimsiz ademdin azad qilghaysen; **5** Chünki Sen méning ümidimdursen, i Reb Perwerdigar, Yashliqimdin tartipla méning tayanchimdursen; **6** Baliyatqudiki waqittin bashlap men Sanga tayinip keldim, Özüng méni anamning qarnidin chiqarghuchisen; Medhiyemning témisi bolsa herdaim Sen toghruluqtur. **7** Men nurghunlarga gheyriy yaki karamet sanaldim; Chünki Sen méning mustehkem panahgahimdursen. **8** Aghzim kün boyi medhiyiliring hem shan-sheripingge tolidu; **9** Emdi qérighinimda méni tashlimighaysen; Maghdurum ketkinde, mendin waz kechmigeysen. **10** Chünki düşmenlirim manga qarshi sözlashedu; Jénimni élishqa közlewatqanlar qestliship: — **11** «Xuda uningdin waz kechti; Uni qoghlap tutuwélinglar, Chünki qutuldurudighanlar yoqtur» — déyishidu. **12** I Xuda, mendin yiraqlashmighaysen; I Xudayim, manga yardemge téz kelgeysen! **13** Jénimgha küshende bolghanlar shermende bolup yoqitilsun; Ziyinimgha intilgenler reswaliq hem shermendichilik bilen qaplansun; **14** Biraq men bolsam, izchil ümidte bolimen, Séni téximu medhiyileymen. **15** Heqqaniyliqing, nijatliqing aghzida kün boyi bayan qilinidu; Bular san-sanaqsizdur, bilginimdin köp artuqtur. **16** Men Reb Perwerdigarning büyük ishlerini jakarlighan halda kélimen; Séning heqqaniyliqingni yad étip jakarlaymen — Peqet Séningkinila! **17** I Xuda, Sen yashliqimdin tartip manga ögitip kelgensen; Bügün'ge qeder Séning qilghan karamet ishlerini jakarlap kéliwatimen. **18** Emdi hazir men qérip, aq chachliq bolghinimda, i Xuda, Men bu dewrge [küchlik] bilikingni [jakarlighuche], Kéler ewladning hemmisige qudritingni ayan qilghuche, [Méni tashliwetmigeysen]! **19** I ulugh karamet ishlarini qilghan Xuda, Heqqaniyliqing pelekke taqashti; Sanga kimmu oxshash bolalisun! **20** Sen manga köp hem éghir külpetlerni körsetkenikensen, Méni qaytidin yéngilaysen, yer tegliridin qayturup élip chiqisen; **21** Sen méning izzet-hörmitimni téximu yuqiri qilip, Her tereptin manga teselli bérisen. **22** Men Séni rawab chélip medhiyileymen, Séning heqiqitini medhiyileymen, i Xudayim; Chiltar chélip Séni küyleymen, i Sen, Israilning Muqeddisi! **23** Sanga küyler éytqinimda, lewlim tentene qilidu, Özüng hörlükke chiqarghan jénimnu shundaq rohlinip éytidu; **24** Tilim kün boyi heqqaniyliqing toghrisida söyleydu; Chünki manga yamanliq qilmaqchi bolghanlar yerge qaritilip reswa qilinedu.

72 Sulayman üçtin: — I Xuda, padishahqa hökümlirini tapshurghaysen; Padishahning oghligha Öz heqqaniyliqingni bergesen. **2** Shundaq bolghanda u Öz xelqing üçün heqqaniyliq bilen, Sanga tewe ézilgen möminler üçün adilliq bilen höküm chiqiridu; **3** Taghlar xelqge tinch-amanliq élip kélidu, Édirilqlarmu heqqaniyliq bilen shundaq qilidu. **4** Padishah xelq arisidiki ézilgenlerge adil hökümlerni chiqiridu; U namratlarning balilirini qutquzidu,

Zalimlarni bitchit qilidu. **5** Shundaq bolghanda kün we ay yoq bolup ketmisila, Ewladtin-ewladqa xelq Sendin yamghidin. **6** U bolsa goya yéngidin orghan otlaqqa yaqinhan yamghurdek, Yer sughiridighan höl-yéghinlardek chüshidu. **7** Uning künliride heqqaniylar ronaq tapidu; Ay yoq bolghuche tinch-amanliq téship turidu. **8** U déngizdin-déngizlarchiche, [Efrat] deryasidin yer yüzining chetlirigiche höküm süridu. **9** Chöl-bayawanda yashawatqanlar uning aldida bash qoyidu; Uning düshmenliri topilarni yalaydu. **10** Tarshishning we arallarning padishahliri uninggha hediyele teqdim qilidu, Shéba we Sébaning padishahlimu sowghatlar sunidu. **11** Derweqe, barliq padishahlar uning aldida sejde qilidu; Pütkül eller uning xizmitide bolidu; **12** Chünki u peryad kötürgen yoqsullarni, Panahsiz ézilgenlerni qutulduridu; **13** U yoqsul-ajizlarcha ichini aghritidu, Yoqsullarning jénini qutquzidu; **14** Ularning jénini zulum-zomigerliktin hörlükke chiqiridu, Ularning qéni uning neziride qimmetliktur. **15** [Padishah] yashisun! Shébaning altunliridin uninggha sunulidu; Uning üçhün dua toxtawsiz qilinidu; Uninggha kün boyi bext tilinidu; **16** Yer yüzidiki hosul mol bolidu, Hetta tagh choqqiliridimu shundaq bolidu. [Migh-migh] chüshken méwiler Liwandiki ormanlardek tewrinidu; Sheherdikiler bolsa daladiki ot-yéshilliqtek güllinidu; **17** Uning nami menggüge öchmeydu, Uning nami quyash yoqalghuche turidu; Ademler uning bilen özlirige bext tileydu, Barliq eller uni bextlik dep atishidu. **18** Israilning Xudasi, Perwerdigar Xudagha teshekkür-medhiye bolghay! Karamet ishlarni Yaratquchi yalghuz Udur! **19** Uning shereplik namigha menggüge teshekkür-medhiye oqulsun! Uning shan-shöhriti pütkül dunyani qaplighay! Amin! We amin! **20** Yessening oggli Dawutning dualiri shuning bilen tamam boldi.

73 Asaf yazghan küy: — Derweqe Xuda Israilgha, Qelbi sap bolghanlarcha méhribandur; **2** Lékin özüm bolsam, putliship yiqilip chüshüshke tasla qaldim; Ayaghlirim téyilip ketkili qil qaldi; **3** Chünki rezillerning ronaq tapqanliqini körip, Hakawurlarcha heset qildim; **4** Chünki ular ölümdide azablar tartmaydu, Eksiche téni mezmüt we saghlam turidu. **5** Ular insan'gha xas japani körmeydu, Yaki xeqlerdek balay'apetke uchrinmaydu. **6** Shunga meghrurluq marjandek ulargha ésilidu, Zorluq-zomigerlik tondek ulargha chaplishidu. **7** Ular semrip ketkenlikidin közliri tompiyip chiqti; Ularning qelbidiki xiyaletr heddiddin éship kétidu. **8** Bashqilarni mesxire qilip zeherlik söyleydu; Halini üstün qilip diwinip, doq qilidu. **9** Ular aghzini pelekke qoyidu, Ularning tilliri yer yüzini kézip yürüdu. **10** Shunga [Xudaning] xelqi mushulargha mayil bolup, Ularning dégenlirini su ichkendek axirighiche ichip: — **11** «Tengri qandaq bileleytti?», «Hemmidin Aliy Bolghuchida bilim barmu?» — deydu. **12** Mana bular rezillerdur; Ular bu dunyada rahat-paraghetni köridu, Bayliqlarni toplaydu. **13** «Ah, heqiqeten bikardin-bikar könglümni paklanduruptimen, Gunahsiz turup qolumni artuqche yuyup keptimen; **14** Bikargha kün boyi japa chekiptimen; Shundimu her seherde [wijdanning] eyibige uchrup keldim!». **15** Biraq men: — «Bundaq [désem], Bu dewrdiki perzentliringge asiqliq qilghan bolmamdimen?» — dedim. **16** Ularni

kallamdin ötküzey désem, Közümg shundaq éghir köründi. **17** Tengri muqaddes jaylirigha kirgüche shundaq oyldim; Kirgendila [yamanlarning] aqiwitini chüshendim. **18** Derweqe Sen ularni téyilghaq yerlerge orunlashturisen, Ularni yiqitip pare-pare qiliwétisen. **19** Ular közni yumup achquchila shunche parakende bolidu, Dehshetler ularni bésip yoqitidu! **20** Sen i Reb, chüshstin oyghan'ghandek oyghinip, Ornungdin turup ularning siyaqini közge ilmayisen. **21** Yürekliirim qaynap, Ichlirim sanjilghandek bolghan chaghda, **22** Özümni héchnéme bilmeydighan bir hamaqet, Aldingda bir haywan ikenlikimni bilip yettim. **23** Halbuki, men hemishe Sen bilen bille; Sen méni ong qolumdin tutup yölidig; **24** Öz nesiheting bilen méni yétekleysen, Shansheripngni namayan qilghandin kéyin, Axirida Sen méni özüngge qobul qilisén. **25** Ershte Sendin bashqa méning kimim bar? Yer yüzide bolsa Sendin bashqa héchkimge intizar emesmen. **26** Etlirim hem qelbim zeplishidu, Lékin Xuda qelbimdiki qoram tash hem menggülik nésiwemdur! **27** Chünki mana, Sendin yiraq turghanlar halak bolidu; Wapasizliq qilghan pahishe ayaldek Sendin waz kechkenlerning herbirini yoqitisén. **28** Biraq men üçhün, Xudagha yéqinlishish ewzeldur! Uning barliq qilghan ishlirini jakarlash üçhün, Reb Perwerdigarni tayanchim qildim.

74 Asaf yazghan «Masqil»: — I Xuda, Sen némishqa menggüge bizni tashliwetting? Némishqa ghezipingni tütün chiqarghandek Öz yayliqingdiki qoyliringgha chiqirisen? **2** Özüng rene tölep azad qilghan jamaitingni, Yeni Öz mirasing bolushqa qedimde ulargha hemjemet bolup qutquzghan qebilini, Özüng makan qilghan Zion téghini yadinggha keltürgeysen! **3** Qedemliringni mushu menggülik xarabliqlargha qaratqaysen, Düşmenler muqaddes jayning gumran qilghan barliq nersilerge [qarighaysen]; **4** Reqlibling jamaetgahingning otturida hör-pör qilidu; Möjizatlar saqlan'ghan orun'gha ular öz tughlirini tikti. **5** Herbiri özlirini körsitiship, palta oynitip orman kesküchidek, **6** Ular hazir [muqaddes jayningdiki] neqishlerni ala qoymay, palta-bolqilar bilen chéqiwetti; **7** Ular muqaddes jayinggha ot qoydi; Öz namingdiki makanni bulghap, yer bilen teng qiliwetti. **8** Ular könglide: «Biz bularning hemmisini yoqitayli» dep, Tengri muqaddes zémindiki jamaetgahlirining herbirini köydürüwetti. **9** Bizge esletme bolghan möjizatlarni héch körelmeymiz; Peyghemberlermu kelmeske ketti; Arimizdimu bu ishlarning qachan'ghiche bolidighanliqini bilidighan birsi yoqtur. **10** Qachan'ghiche, i Xuda, reqibing Séni mesxire qilidu? Düşmen namingni menggüge haqaretlemdu? **11** Sen qolungni, yeni ong qolungni némishqa tartiwalisen? Qolungni qoynungdin élip, ularni yoqatqaysen! **12** Biraq Xuda qedimdin padishahim bolup kelgen, Yer yüzining otturisida qutquzushlarni élip barghuchi Udur. **13** Sen déngiz süyini küchüng bilen böldung, Sulardiki ejdihalarning bashlirini yarding. **14** Déngizdiki léwiatanning bashlirini chéqip, Uning göshini ozuq qilip chöldiki yawayilargha bölüp berding. **15** Yerni yerip bulaqlarni, ériqlarni aqquzdung, Sen toxtimay éqiwatqan deryalarni qurutuwetting. **16** Kün Séning, tünmu Séningkidur; Ay bilen quyashni orunlashturdung.

17 Yer yuzining chégralirini belgiliding; Yaz bilen qishni — Sen shekillendürding. 18 Shuni ésingde tutqaysen, i Perwerdigar: — Bir düşmen Séni mesxire qildi, Hamaqet bir xelq namingni haqaretlidi. 19 Paxtikingni yirtquch haywanlarga tutup bermigeysen; Ézilgen möminlirining hayatini menggü untumighaysen. 20 Öz ehdengge qarighaysen, Chünki zémindiki qarangghu bulung-puchqaqlar zorluq-zumbuluqning turalghuliri bilen toldi. 21 Ézilgüchilerni nomus bilen yandurmighaysen; Ézilgenler, yoqsullar namingni medhiyilgey. 22 Ornungdin turghin, i Xuda, Öz dewayingni sorighaysen; Hamaqet kishining Özüngni kün boyi mesxire qiliwatqinini ésingde tutqaysen. 23 Düşmenlirining chuqanlirini untumighaysen; Sanga qarshi qozghalghanlarning dawrangliri toxtimay kötürülmekte.

75 Neghmichilerning bëshigha «Halak qilmighaysen» dégen ahangda oqulsun dep tapshurulghan, Asafning küy-naxshisi: — Sanga teshekkür éytimiz, i Xuda, teshekkür éytimiz! Chünki naming bizge yéqindur; Buni, qilghan karametliring ispatlap jakarlaydu. 2 [Menki Perwerdigar]: — «Men békitken waqitni ixtiyarimga alghinimda, Adalet bilen soraq qilimen; 3 Yer hem yerning üstide turawatqanlar tewrinip tursimu, Uning tüwrükliirni turghuzghuchi Özümdürmen» — dédi. (Sélah) 4 Maxtan'ghanlarga: — «Maxtanmanglar», Hem rezillerge «Münggüzüngni kötürme» — dédim; 5 «Münggüzüngni yuqiri kötürme; Boynungni qattiq qilip ghadiyip sözime!» 6 Chünki kötürülüş sherqtin yaki gherbtin emes, Yaki yenubtinmu kelmeydu; 7 Chünki Xuda sotchidur; U birisini kötüridu, birisini chüshüridu. 8 Chünki Perwerdigarning qolida bir qedeh turidu; Uningdiki sharab köpüklishiwatidu; U ebjesh sharab bilen toldi; Xuda uningdin tökidu; Derweqe yer yüzidiki barliq reziller uning dughini qoymay ichiwétidu; 9 Men bolsam, menggüge guwahliq bérimen: — Yaqupning Xudasigha küylerni éytimen. 10 «Men rezillerning münggüzilirining hemmisini késip tashlaymen; Biraq heqqaniylarning münggüziliri kötürüldü!».

76 Neghmichilerning bëshigha, tarliq sazlarda chélinsun dep tapshurulghan, Asafning küy-naxshisi: — Yehudada Xuda tonulghandur; Uning nami Israilda ulughdur. 2 Uning panahiy jayi Salémde, Zion téghida Uning makani bar. 3 U yerde U otluq oqlarni, Qalqan, qilich hem jeng qorallirini chéqip tashlidi. (Sélah) 4 Özüng ow-olja taghliridin neqeder shereplik, neqeder elasen! 5 Baturlar bulandi; Ular uzun uyuggha ketti; Palwanlarning héchqaysisi öz qolini kötürelmidi. 6 Séning eyiblishing bilen, i Yaqupning Xudasi, Jeng harwisi hem atlar ölüktek uxlitildi. 7 Sendin, Sendin qorqush kérektur; Ghezeplen'giningde kim aldingda turalisun? 8 Yer yüzidiki barliq yawash möminlerni qutquzush üçün, Sen Xuda soraq qilishqa ornungdin turghan waqtingda, Asmandin hökümmi chiqirip anglatquzdung; Yer bolsa wehimige chüshür, süküt qildi. (Sélah) 10 Chünki insanlarning qehri Sanga shöhret keltüridu; Ularning qalghan qehri Sanga belwagh bolidu. 11 Perwerdigar Xudayinglarga qesem qilip, emel qilinglar; Uning etrapidiki yurttikiler qorqushi kérek bolghuchigha

hediyeler sunsun; 12 U emirlerningmu rohini sunduridu; U yer yüzidiki padishahlarga dehshektiktur.

77 Neghmichilerning bëshisi Yedutun'gha tapshurulghan, Asaf yazghan küy: — Awazim Xudagha kötürüldi, men peryad qilimen; Awazim Xudagha kötürüldi, U manga qulaq salidu. 2 Bëshimgha kün chüshkende, men Rebnı izdidim; Kéchiche qolunni [duagha] kötürüp, bosh qoymidim; Jénim tesellini xalimay ret qildi. 3 Men Xudani eslep séghindim, ah-zar qildim; Séghinip oylinip, rohim parakende boldi. (Sélah) 4 Sen méning közümi yumdurmiding; Chongqur gheshtlik ilkide bolghanliqimdin sözliylemeyttim. 5 Men: «Kona zamandiki künlerni, Qedimki yillarni xiyal qilimen; 6 Kéchilerde éytqan naxshamni esleymen; Könglümde chongqur xiyal sürimen» — [dédim]; Rohim intilip izdimekte idi; 7 — «Reb menggüge tashliwétimdu? U qaytidin iltipat körsetmemdu? 8 Uning özgermes muhebbiti emdi menggüge tügep kettimu? Uning wedisi ewladtin-ewladqiche inawetsiz bolamdu? 9 Tengri méhir-shepqiini körsitishni üntudimu? U ghezeplinip Öz rehimbilliqini toxtitwettimu?». (Sélah) 10 Andin men mundaq dédim: — «Bundaq désem bolmaydu, bu [étiqadimning] ajizliqi emesmul Hemmidin Aliy Bolghuchining ong qolining yillirini, Yeni Yahning qilghanlirini — yad étimen; Qedimdin buyanqi karametlirini esleymen. 12 Séning barliq ishligenliring üstide séghinip oylinimen; Séning qilghanliring üstide istiqalet qilimen; 13 I Xuda, yolung bolsa pak-muqeddesliktidur; Xudadek ulugh bir ilah barmidur? 14 Möjiziler Yaratquchi ilahdursen; El-milletler ara Sen küchüngni namayan qilding. 15 Öz biliking bilen Öz xelqingni, Yeni Yaqup we Yüsüpning perzentlirini hörlükke chiqarghansen; (Sélah) 16 Sular Séni kördi, i Xuda, sular Séni kördi; Titrek ularni basti, Déngiz tegliri patiparaq boldi. 17 Qara bulutlar sularni töküwetti; Asmanlar zor sadasini anglatti; Berheq, Séning oqliring terep-terepke étildi. 18 Güldürmamangning awazi qara quyunda idi, Chaqmaqlar jahanni yorutti; Yer yüzi alaqqade bolup tewrendi. 19 Séning yolung okyan-déngizlarda, Qedemliring chongqur sulardidur, Ayagh izliringni tappili bolmaydu. 20 Sen qoy padisini baqqandek, Musa we Harunning qoli bilen Öz xelqingni yétekliging».

78 Asaf yazghan «Masqil»: — I Méning xelqim, telimimni anglanglar, Aghzimdiki sözlerge qulaq sélinglar. 2 Men aghzimni bir temsil bilen achimen, Qedimki tépishmaqlarni élan qilimen. 3 Biz bularni anglighan, bilgen, Ata-bowilirimiz ularni bizge éytip bergen. 4 Biz bularni ularning ewladliridin yoshurmaymiz, Kélidighan dewrge Perwerdigarning medhiylirini, Uning küch-qudritini, Uning qilghan karamet ishlerini bayan qilimiz. 5 Chünki U Yaqupta bir agah-guwahni békitken, Israilda bir qanunni ornatqan; U ata-bowilirimizgha bularni öz perzentlirige ögitishni buyrugghan; 6 Shundaq qilip kéler dewr, Yeni tughulidighan balalarmu bularni bilsun, Ualarmu ornidin turup öz balilirigha bularni ögetsun; 7 Perzentliri ümidini Xudagha baghlisun, Tengrining qilghanlirini untumusun, Belki Uning emrlirige kirsun; 8 Ular ata-bowilirigha oxshimisun dep, Yeni jahil hem asiy bir dewr, Öz qelbini

durus qilmighan, Rohi Tengriye wapaqliqta turmighan bir dewrge oxshimisun dep, U shundaq [buyrug'handur]. **9** Mana Efraimning ewladliri, Qorallan'ghan oqyachilar bolsimu, Jeng künide septin yandi. **10** Ular Xudaning ehdisini tutmide, Belki Uning Tewrat-qanunida méngishni ret qildi. **11** Ular Uning qilghanlirini, Özlrige körsetken karametlirini untudi. **12** U Misirning zéminida, Zoanning dalasida, Ularning ata-bowlirining köz aldida möjizilerni körsetkenidi; **13** U déngizni bölüwétip, Ularni otturisidin ötküzgen; Sularni döwe-döwe qilip tiklidi. **14** U kündüzde bulut bilen, Kéchide ot nuri bilen ularni yéteklidi. **15** Chöl-bayawanda tashlarni yériwetti, Chongqur surlardin urghup chiqqandek ichimlikni mol qildi; **16** U xada tashtin östeng-éqinlarni hasil qildi, Suni deryalardek aqquzdi. **17** Biraq ular yene Uning aldida gunah qiliwerdi, Chölde Hemmidin Aliy Bolghuchigha asiqliq qildi. **18** Ular könglide Tengriini sinidi, Nepsini qandurushqa yémeklikni telep qildi. **19** Ular Xudani haqaretlep: — «Tengri chöl-deshtte dastixan salalamdu? **20** Mana U qoram tashni uruwidi, Sular urghup, Éqinlar bulaqtek téship chiqti; Emdi U bizge nanmu bérelemdu? Öz xelqini gösh bilen teminliyelemdu?» — déyishti. **21** Shuning bilen Perwerdigar anglap, ghezeplendi; Yaqupqa ot tutashti, Israilgha achchiqi kötürüldi; **22** Chünki ular Xudagha ishenmide, Uning nijatliqigha ular tayanmide, **23** U ershtin bulutlarni buyrup, Asman derwayinlirini achqanidi; **24** U ular üstige «manna»ni yaghdurup, Ulargha ershtiki ashliqni bergenidi; **25** Shuning bilen insanlar küch igilirining nénini yégenidi; U ulargha qan'ghuche ozuqni ewetkenidi. **26** Emdi U asmanda sherq shamili chiqirip, Küchi bilen jenub shamilini élip keldi; **27** U göshni chang-tozandek ular üstige chüshürdi, Déngizlar sahilidiki qumlardek uchar-qanatlarini yaghdurdi. **28** U bularni ularning bargahining otturisigha, Chédirlirining etrapigha chüshürdi. **29** Ular bolushiche yep toyushti, Chünki ularning nepsi tartqinini [Xuda] ulargha keltirgenidi. **30** Lékin ular nepsi tartqinidin téxi zérikmeyle, Göshni éghizlirida téxi chaynawatqinidila, **31** Xudaning ghezipi ulargha qarita qozghaldi; U ulardin eng qametliklirini qiriwetti, Israilning serxil yashlirini yerge uruwetti. **32** Mana, shundaq bolsimu, Ular yenila dawamlıq gunah qiliwerdi, Uning möjizilirige téxichila ishenmide; **33** Shunga U ularning künlirini bihudilikte, Yillirini dekke-dükkilik ichide tügetküzdü. **34** U ularni öltürgili turghanda, Andin ular Uni izdidi; Ular yolidin yénip, intilip Tengriini izdidi; **35** Ular Xudaning ularning uyuлтéshi ikenlikini, Hemmidin Aliy Bolghuchi Tengriining ularning hemjemet-qutquzhuchisi ikenlikini ésiğe keltürdi. **36** Biraq ular aghzi bilen Uninggha xushamet qildi, Tili bilen Uninggha yalghan söz qildi; **37** Chünki ularning köngli Uninggha sadiq bolmide, Ular Uning ehdisini ching tutmide. **38** Biraq U yenila rehimdil idi; Qebihlikini kechürtip, ularni yoqatmide; U qayta-qayta Öz ghezipidin yandi, U qehrini qozghighini bilen hemmini tökmide. **39** U ularning peqet et igilirini, Ketse qaytip kelmes bir nepes ikenlikini yad etti. **40** Ular chöl-deshtte shunche köp qétim Uning achchiqini keltürdi. Shunche köp qétim bayawanda könglige azar berdi! **41** Berheq, ular qaytidin yoldin chetnep Tengriini sinidi, Israildiki Muqeddes Bolghuchining yürikini zéde qildi.

42 Ular Uning qolini [eslimidi]; Ularni zomigerning changgilidin hörlükke qutquzghan küni, Qandaq qilip Misirda karametlerni yaritip, Zoan dalasida möjizilerni körsetkinini ésidin chiqardi. **44** U [Misirliqlarning] deryalirini, éqinlirini qan'gha aylandurup, Ularni ichelmes qilip qoydi; **45** Ularning arisigha neshterlik chiwinlarni top-topi bilen ewetti, Halak qilar paqlarni mangdurdi; **46** Ularning ziraetlirini képinek qutlirigha tutup bérıp, Mehsulatlirini chéketkilerge berdi; **47** Üzümlar tallirini möldür bilen urdurup, Enjürilirini qiraw bilen üshshütiwetti. **48** U kalilirini möldürge soqturup, Mallirini chaqmaq otlirida [köydürüwetti]. **49** U ulargha ghezipining dehshtlikini — Qehrini, achchiqini hem éghir külpetlerni, Balayi'apet élip kélidighan bir türküm perishtilernimu chüshürdi. **50** U Öz ghezipi üçün bir yolni tüzlep qoydi; Ularning jénini ölümün ayimay, Belki hayatini wabagha tapshurdi; **51** U Misirda barliq tunji tughulghan balilarni, Hamning chédirlirida ularning ghururi bolghan tunji oghul balilirini qiriwetti. **52** U padichidek Öz xelqini Misirdin seperge atlandurup, Chöl-bayawandin ularni qoy padisidek bashlap mangdi; **53** Ularni aman-ésen yétekligeche, Ular qorqunchtin xaliy bolup mangdi; Düşmenlirini bolsa, déngiz yutup ketti. **54** U ularni Öz muqeddes zéminining chégrasigha, Ong qoli igiliwalghan bu taghliqqa élip keldi. **55** U ellerni ularning aldidin qoghliwétip, Zémin üstige tana tartquzup ölchep, ulargha teqsım qildi; Israil qebililirini ularning chédirlirigha olturaqlashturdi. **56** Biraq ular Xudani, Hemmidin Aliy Bolghuchini sinap achchiqlandurdi, Uning tapshurghan guwah-agahlirini tutmide; **57** Belki ata-bowliridek yoldin téyip asiqliq qildi, Xain ogyadek qéyip ketti. **58** Ular éğızlikte qurghan ibadetgahlar bilen Uning ghezipini qozghidi, Oyma butliri bilen Uning yürikini örtidi. **59** Xuda ularni anglap ghezeplendi, Israildin intayin yirgendi. **60** U Shilohdiki makanini, Yeni U insan arisida turghan chédirni tashlap ketti, **61** Özining qudret belgisini bulap kétishke, Shan-sheripini ishghaliyetchilerning qoligha berdi; **62** Öz xelqini qilichqa tapshurdi, Özining mirasi bolghanlardin intayin ghezeplendi. **63** Ot ularning yigitlirini yalmidi, Qizliri toy naxshilirida maxtlamaytti. **64** Ularning kahniliri qilich astida yiqildi, Lékin tul xotunliri haza tutmide. **65** Andin Reb birsı uyqudin oyghandek oyghandi, Sharabtin jasaretlen'gen palwandek towlıdi. **66** U reqiblirini urup chékindürüp, Ularni tügimes reswagha qaldurdi. **67** Yüsüning chédirini shallap, ret qildi; Efraim qebilisini tallimidi; **68** Belki Yehuda qebilisini, Yaxshi körgen Zion téghini tallidi. **69** [Shu yerde] muqeddes jayini tagh choqqiliridek, Yer-zéminni ebediy ornatqandek mezmüt bina qildi; **70** U Öz quli Dawutni tallap, Uni qoy qotanliridin chaqiriwaldi; **71** Qozilirini émitidighan saghliqlarni egiship béqishtin ayrip, Uni Öz xelqi Yaqupni, mirasi bolghan Israilni béqishqa chiqardi. **72** Dawut ularni qelbidiki durusluqı bilen baqti, Qolining epchilliki bilen ularni yéteklidi.

79 Asaf yazghan küy: — I Xuda, eller Öz mirasinggha bösüp kirdi; Ular Séning muqeddes ibadetxanangni bulghidi; Yérusalénni döwe-döwe xarabilerge aylandurdi. **2** Ular qulliringning jesetlirini asmandiki uchar-qanatlargha yem qilip, Mōmin bendiliringning etlirini daladiki haywanatlarga tashlap

berdi. **3** Ular xelqingning qanlirini Yérusalém etrapida sudek aqquzdi, Jესetlirini kömgili birer ademmu qaldurmidi. **4** Qoshnilirimiz aldida reswagha qalduq. Etrapimizdikilergé mesxire we mazaq obyékti bolduq. **5** Qachan'ghiche, i Perwerdigar? Sen menggüge ghezpepinemsen? Séning yüriking ot bolup örtiniwéremdu? **6** Qehringni Séni tonumighan eller üstige, Namingni bilmighan padishahliqlar üstige tökkeysen! **7** Chünki ular Yaqupni yalmap, Uning makanini xarabilikke aylanduruwetti. **8** Atabowilirimizning qebihliklirini bizge hésablimighaysen; Rehimdilliqiliring bizning yénimizgha chapsan kelgey! Chünki biz intayin pes ehwalgha chüshürülduq. **9** Öz namingning shöhriti üçün bizge yárdem qilghaysen, i nijatliqimizning Xudasi, Naming üçün bizni qutquzhaysen, gunahlimimizni kafaret qilip kechürgeysen; **10** Eller némishqa: «Ularning Xudasi qeyerde?» dep mazaq qilishidu? Qulliring tökken qan qerzining hésabi eller arisida, köz aldimizda qilinsun. **11** Esirlerning ah-zarliri aldinggha kelgey; Bilikingning ulughluqi bilen, ölümgé buyrulghanlarni saqlighaysen. **12** I Reb, yat qoshnilirimizning Sanga qilghan zor haqaratini yette hesse qoshup özlirige, Yeni ularning ichi-baghrigha qayturghaysen; **13** Shundaq qilip, Séning xelqing — Özüng baqqan qoyliring bolghan bizler, Sanga menggüge teshekkürler éytimiz, Ewladtin ewladqiche Séning mehdiyiliringni ayan qilimiz.

80 «Niluperler» dégen ahangda; bir guwahliq; Asaf yazghan küy: — Qulaq salghaysen, i Israilning padichisi, Yüsüpni qoy padisidek béqip yéteklighuchi; I kérublar otturisida Olturghuchi, Nurlan'ghaysen! **2** Efraim, Binyamin, Manassehlarning aldida qudritingni qozghighaysen, Bizlarni qutquzhili kelgeysen! **3** I Xuda, bizni Öz yéninggha qayturghaysen! Jamalingning nurini chachqaysen, shunda biz qutquzulimiz! **4** I Perwerdigar, samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Xelqingning dualirigha bolghan ghezipping qachan'ghiche yalqunlap turidu? **5** Sen köz yashlirini ulargha ozuq ornida qilding, Köz yashlirini qachaqachilap ulargha ichküzdung. **6** Bizni qoshnilirimizgha talashqa qoydung; Düşmenlirimiz bizni mesxire qilishidu. **7** I samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Bizni Öz yéninggha qayturghaysen! Jamalingning nurini chachqaysen, shunda biz qutquzulimiz! **8** Sen Misirdin bir tüp üzüm köchitini élip kelding; Yat ellerni heydiwétip, ornigha uni tikting. **9** Uning aldida yerni keng achting; U chongqur yiltiz tartip, pütün zémin'gha yéyildi. **10** Uning sayisi taghlarni qapildi; Ghollii qudrétlik kédír dereksiridek östi; **11** U shaxlirini déngizghiche, Pileklirini [Efrat] deryasi boyirighiche uzartti. **12** Sen némishqa uning qashalirini buzup, Méwisini ötüp kétiwatqanlarning üzüp élishigha yol qoydung? **13** Mana ormanliqitki yawa tongguzlar uni yériwatidu, Daladiki haywanatlar uningdin ozuqlinidu. **14** I samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Sendin ötünimizki, Yénimizgha qaytqaysen! Ershtin halimizgha nezer salghaysen, Kélip bu üzüm télidin xewer alghaysen! **15** Yeni ong qolung tikken bu yiltizdin, Özüng üçün mezmüt yétishtürgen bu oghlungdin xewer alghaysen! **16** Mana u otta köydürüldi, Késiwétildi; Yüzüngdiki tenbihy qarashingni körtip ular halak

bolmaqta; **17** Qolungni ong qolungdiki ademge, Yeni Özüng üçün mezmüt yétishtürgen Insan oghligha qondurghaysen; **18** Shundaq qilghanda biz Sendin hergiz chékinmeymiz; Bizni yéngilighaysen, shunda biz namingni chaqirip Sanga iltija qilimiz. **19** I Perwerdigar, samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Bizni Öz yéninggha qayturghaysen! Jamalingning nurini chachqaysen, shunda biz qutquzulimiz!

81 Neghmichilerning beshigha tapshurulup «Gittif»ta chélinusun dep, Asaf yazghan küy: — Küch-quwwitimiz bolghan Xudagha küy éytip yangritinglar, Yaqupning Xudasigha shadlinip tentene qilinglar! **2** Naxshini yangritip, dapni élip, Yéqimliq chiltar hem rawabni chélinglar! **3** Yéngi ayda, belgen'gen waqitta, Bayram-héyt künimizde naghra-sunay chélinglar! **4** Chünki bu Israil üçün bekítilgen belgilime, Yaqupning Xudasining bir permanidur. **5** U Misir zéminida yürüş qilghanlirida, (Shu yerde biz chüshenmeydighan bir tilni anglap yürettuq) U buni Yüsüpke guwah qilip berdi; **6** — «Uning müsirisini yúktin saqit qilding, Uning qoli séwet kötürüshdin azad boldi; **7** Qistaqchiliqta nida qilding, Men séni azad qilding; Güldürmama chiqqan mexpiy jaydin sanga jawab berdim; «Meribah» suliri boyida séni sinidim». (Sélah) **8** — «Tingsha, xelqim, Men séni guwahlar bilen agahlundurmen; I Israil, Manga qulaq salsang idi! **9** Arangda yat ilah bolmisun, Yat eldiki ilahqa bash egmigini! **10** Séni Misirdin élip chiqqan Perwerdigar Xudayingdurmen; Aghzingni yoghan ach, Men uni toldurimen. **11** — Biraq xelqim sadayimgha qulaq salmidi, Israilning Manga baghlan'ghusi yoq idi; **12** Shunga Men ularni öz tersaliqigha qoyuwettim; Ular öz meslihetliri bilen méngiwéretti. **13** — Ah, Méning xelqim Manga qulaq salsa idi! Israil Méning yollirimda yürse idi! **14** Ularning düşmenlirini tézla éğıldürer idim, Qolunni reqliblige burap, ularni basar idim. **15** Perwerdigargha nepretlen'güchiler Uning aldida zeipliship boysunar idi; Ularning shu axiriti menggüge bolatti; **16** Sanga ashbughdayning eng ésilini yégüzer idim, Berheq, qoram tashtin hesel aqquzup séni qandurar idim».

82 Asaf yazghan küy: — Xuda Öz ilahiy mejliside turup riyasetchilik qilidu, U ilahlar arisida höküm chiqiridu; **2** — Qachan'ghiche siler naheq höküm chiqirisiler, Qachan'ghiche rezillerge yüz-xatire qilisiler? (Sélah) **3** Gadaylar we yétim-yésirlarning dewasini soranglar, Ézilgenler hem hajatmenlerge adaletni körsitinglar; **4** Miskinler hem namratlarni qutquzunglar, Ularni rezillerning changgilidin azad qilinglar! **5** Ular bularni bilmey we chüshenmey zulmette kézip yürmekte, Shunga yerning ulliri tewrenmekte. **6** Men éyttim: — «Siler ilahlarsiler, Hemminglar Hemmidin Aliy Bolghuchining oghulliri siler; **7** Shundaq bolsimu siler insan'gha oxshash ölisiler, Herqandaq emir-begke oxshashla yiqilisiler». **8** — Turghin, i Xuda, yer-yüzini soraq qilghaysen! Chünki Sen barliq ellerge waris bolghuchisen!

83 Asafning küy-naxshisi: — I Xuda, ün chiqarmay turuwalma, Jim turuwalma, sükiit qilip turuwalma, i Tengrim! **2** Chünki mana, Séning düşmenliring dawrang qilmaqta, Sanga öchmenler bash kötürmekte.

3 Ular quwluq bilen Séning xelqingge suyiquest qilidu, Séning himaye qilip qedirigenliring bilen qarshilishishni meslihetlishidu. **4** Ular: — «Yürüngerlar, ularni millet qataridin yoq qilayli! Israilning nami ikkinchi tilgha élinmisun!» — démekte. **5** Ular hemnepes, hemdil meslihetleshti; Ular Sanga qarshi ittipaq tüzdi. **6** Mana, Édom we Ismailarning chédirliri, Moab hem Hagriylar; **7** Gebal, Ammon, we Amalek; Filistiye hemde Tur ahaliliri, **8** Asuriyemu ulargha qoshuldi; Ular Lut oghullirigha yar-yölek bolup kelgen. (Sélah) **9** Sen Kishon deryasida Midiyanilargha, Sisérageha we Yabin'gha qandaq taqabil turghan bolsang, Ularghimu shundaq qilghaysen; **10** Bular En-Dor yézisida qirilghanidi, Yer üçün tizek-oghutqa aylan'ghanidi. **11** Ularning emirlirini Oreb we Zéebeke, Ularning dahiylirini Zebah hem Zalmunnagha oxshash qilghaysen; **12** Chünki ular: «Xudaning chimen-yaylaqlirini özimizge mültük qiliwalayli!» — dep éytqan. **13** I Xudayim, ularni domiliniidighan qamghaqtek, Shamalda uchurulghan saman kebi soruwetkeysen. **14** Ot ormanliqqa tutashqan'gha oxshash, Yalqun taghlarni köydürge'ge oxshash, **15** Sen yene ularni borining bilen qoghlighaysen, Qara quyuning bilen wehimige salghaysen; **16** Ularning Séning namingni izdishi üçün, Ularning yüzirini sherm-haya bilen chömdürgeysen, i Perwerdigar! **17** Ular nomustin ebediy shermende bolsun, Jahan'gha reswa bolup yoqitilsun. **18** Ular bilsunki, Naming Perwerdigar bolghan Senla pütkül jahandiki Eng Aliy Bolghuchidursen.

84 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Gittif»ta chélinusun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan küy: — Mekanliring neqeder ezizdur, Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar! **2** Jénim Perwerdigarning hoylilirigha teshna bolup, Séghinip hetta halidin kétidu, Dilim we etlim hayat Tengrige telmürüp nida qilidu; **3** Mana, hetta mubarek quchqachmu bir makanni tapqan, Qarlighachmu özige hem bala tughidighan uwa yasaydighan jayni tapqan, — Yeni Séning qurban'gahliringdin, I samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, — Méning Padishahim, méning Xudayim! **4** Séning öyüngde turuwatqanlar bextliktur! Ular üzlüksiz Séni medhiyileydu. (Sélah) **5** Küch-qudriti Sendin bolghan kishi bextliktur — Qelbide kötürülme yollar bolghanlar; **6** Yigha wadisidin ötkende, Ular uni bulaqliqqa aylandurdu; Berheq, küz yamghurliri uni beriketlerge tolduridu. **7** Ular küchige-küch ulap méngiwéridu; Herbiri Zion'gha yétip kélip, Xudaning huzurida hazir bolidu. **8** I samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, duayimni anglighaysen; I Yaqupning Xudasi, qulaq salghaysen! (Sélah) **9** Qara, i qalqinimiz bolghan Xuda, Özüng mesih qilghiningning yüzige iltipat bilen qarighin! **10** Chünki Séning hoyliliringda ötken bir kün Bashqa yerde ötken ming künden eladur; Rezilarning chédirliride yashighandin köre, Xudayimning öyining bosughisida turghinim yaxshidur. **11** Perwerdigar Xuda quyash we qalqandur, Perwerdigar shapaet we shan-shöhret beخش étidu; Durus mangghanlaridin U herqandaq iltipatni héch ayimaydu; **12** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, Bextliktur Sanga tayan'ghan insan!

85 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan küy: — Sen Öz zéminingha iltipat körsitip, Yaqupni sürgünlüktin qayturghaniding, i Perwerdigar. **2** Xelqingning qebihlikini kechürüm qilip, Barliq gunahlririni yapqaniding. (Sélah) **3** Sen pütün qehringni ichingge qaytuwélip, Ghezipingning eshediylikidin yan'ghanidsen. **4** Emdi bizni Öz yéninggha qayturghaysen, i nijatliqimiz bolghan Xuda! Bizge bolghan achchiqinggha hay bergeysen! **5** Sen bizge ebediy ghezeplinemen? Ewladtin-ewladqiche ghezipingni sozamen? **6** Xelqing Özüngdin shadlinishi üçün, Bizni qaytidin yéngilimamsen? **7** Bizge özgermes muhebbitingni körsetkeysen, i Perwerdigar, Bizge nijatliqingni ata qilghaysen! **8** Tengri Perwerdigarning némilerni deydighanliqigha qulaq salay; Chünki U Öz xelqige, Öz mömin bendilirige aman-xatirjemlikni söyleydu; Ular yene hamaqetlikke qaytmisun! **9** Zéminimizda shan-shöhretning turushi üçün, Derheqiqet, Uningdin eyminidighanlarga Uning nijatliqi yéqindur; **10** Özgermes muhebbet we heqiqet özara körüshti; Heqqaniyet we aman-xatirjemlik bir-birini söyüshti; **11** Heqiqet yerdin üüp chiqmaqta, Heqqaniyet ershlerdin qaraydu. **12** Perwerdigar beriket béridu, Zéminimiz hosulini béridu; **13** Heqqaniyet Uning aldida mangidu, Uning qedemlirige yol hazirlaydu!

86 Dawutning duasi: Quliqingni men terepe tutqin, i Perwerdigar, manga jawab bergeysen; Chünki men ézilgen we hajetmendurmen. **2** Jénimni saqlighaysen, Chünki men Sanga mömindurmen; I Sen Xudayim, Sanga tayan'ghan qulungni qutquzghaysen; **3** Manga méhir-shepget körsetkeysen, i Reb, Chünki men kün boyi Sanga nida qilimen. **4** Qulungning jénini shad qilghin, Chünki jénim Sanga telmürüp qaraydu; **5** Chünki Sen Reb, méhriban, kechürümchan Sen! Özenge iltija qilghanlarning hemmisige zor méhir-muhebbet körsetküchidursen! **6** Méning duayingha qulaq salghin, i Perwerdigar, Yélinishlirimning sadasini anglighaysen; **7** Béshimgha kün chüshkende, Men Sanga iltija qilimen, Chünki Sen manga jawab bérissen. **8** Ilahlar arisida Séning tengdishing yoqtur, i Reb; Qilghan ishlingningmu tengdishi yoqtur. **9** Sen yaratqan barliq eller kélip séning aldingda sejde qilidu, i Reb, Namingni ulughlaydu. **10** Chünki Sen nahayiti büyüksen, Möjizilerni Yaratquchidursen; Sen Xudadursen, yalghuz Senla. **11** Öz yolungni manga ögetkeysen, i Perwerdigar, We Séning heqiqitingde yürimen; Naminggha hörmet-eyminishte bolushum üçün, qelbimni pütün qilghaysen. **12** Ya Rebbim Xuda, pütün qelbim bilen Séni medhiyileymen, Ebedil'ebed namingni ulughlaymen. **13** Chünki manga bolghan méhir-muhebbiting zordur, Sen tehtisaraning tegliridin jénimni qutquzisen; (Sheol h7585) **14** I Xuda, tekebburlar manga qarshi kötürildi, Eshediylerning jamaiti jénimni izdimekte, Ular Séni nezirige almeydu! **15** Emma Sen, Reb, rehimdil we shepgetlik ilahsen, Asanliqche achchiqlanmaymen, Méhir-muhebbet hem heqiqet-sadiqliqing téship turidu. **16** Men terepe burulup, shepget körsetkeysen; Öz qulunggha küchüngni bergeysen, Dédikingning oghlini qutquzghaysen! **17** Manga öchmenlerning uni körüp xijil bolushi üçün, Iltipatingni körsitidighan bir alametni manga körsetkin;

Chünki Sen Perwerdigar, manga yardem qilding, Manga teselli bérp kelgensen.

87 Korahning oghulliri üçün yézilghan küy-naxsha: — Uning uli bolsa muqeddes taghlardidir. **2** Perwerdigar Zionning derwazilirini sóyidu, Yaqupning barliq makan-jayliridimni ewzel kóridu; **3** Séning sheripingge ulugh ishlar éytilmaqta, i Xudaning shehiri! (Sélah) **4** «Méni tonup bilgenler arisida Rahab bilen Babilni tilgha alimen; Mana Filistiye, Tur bilen Éfiopiye; Mana bu adem shu yerde tughulghan» — deymen. **5** Berheq, Zion toghruluq shundaq éytilidu: — «Bu adem, palanchi-pokunchi uningda tughulghan, Hemmidin Aliy Bolghuchining Ózi uni mustehkemleydu». **6** Xelq-qowmlarni xatiriligini Perwerdigar: — «Bu kishi bu yerde tughulghan» — dep alahide xatirige yézip qoyidu. (Sélah) **7** Naxshichilar, usulchilar shuni teng éytidu: — «Méning barliq bulaq-menbelirim séningdudur!»

88 Korahning oghulliri üçün yézilghan küy-naxsha: — Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Maxalat-léanot» ahangida oqulsun dep, Ezraliq Héman yazghan «Masqil»: — **1** Perwerdigar, nijatliqim bolghan Xuda, Kéche-kündüz Sanga nale qilip keldim. **2** Duayim Séning aldinggha kirip ijabet bolsun; Nidayimgha qulaq salghaysen; **3** Chünki derdlerdin jénim toyghan, Hayatim tehtisaragha yéqinlashqan, (Sheol h7585) **4** Hanggha chüshüwatqanlar qatarida hésablinimen; Küch-madari qurughan ademdek bolup qaldim. **5** Ölükler arisigha tashlan'ghanmen, Qirilip qebride yatqanlardek; Sen ularni yene eslimeysen, Ular qolungdin üzüp élinip yiray qilin'ghan. **6** Sen méni hangning eng tégige, Zulmetlik jaylarga, déngizning chongqur yerlirige chömdürdüng. **7** Qehring üstümge éghir yüktek basti, Barliq dolqunliring bilen méni qiyning. **8** Mendin dost-buraderlirimni yiraqlashturdung; Ularin mendin yirgendürdüng; Men qamalghanmen, héch chiqalmaymen. **9** Közlim azab-oqubettin xireleshti; Her küni Sanga nida qilimen, i Perwerdigar, Qollirimni Sanga kötürüp keldim. **10** Ölüklerge möjize körsitersenmu? Merhumlar ornidin turup Sanga teshekkür éytarmu? **11** Özgermes muhebbiting qebride bayan qilinarmu? Halaket diyarida sadiqliq-heqiqiting maxtilarmu? **12** Karametliring zülmette tonlarmu? Heqqaniyliqing «untulush zémini»de bilinermu? **13** Biraq men bolsam, Perwerdigar, Sanga peryad kötürimen, Tang seherde duayim aldinggha kiridu. **14** i Perwerdigar, némige jénimni tashliwetting? Némige jamalingni mendin yoshurdung? **15** Yashliqingdin tartip men ézilgen, bimarðurmen; Wehshetliringni körüwérp héch halim qalmidi. **16** Qehring üstümdin ötti; Wehimiliring méni nabut qildi. **17** Ular kün boyi tashqin suliridek méni orawaldi, Tamamen méni chömdürdi. **18** Jan dostlirimni, aghinilirimni méningdin yiraqlashturdung, Méning eziz dostum bolsa qarangghuluqtur!

89 Ezraliq Étan yazghan «Masqil»: — Perwerdigarning özgermes muhebbitini ebediy küyleymen, Aghzinda dewrdin-dewrgiche heqiqet-sadaqitingni ayan qilimen. **2** Chünki men: Özgermes muhebbet menggüge tiklinip mangidu, Sen heqiqet-sadaqitingni ershiylada mustehkemlewatisen — dep

bildim; **3** Sen dédingki: — «Men talliwalghinim bilen ehde tüzgenmen; Qulum Dawutqa qesem qildim: — **4** Séning ewladinni menggü dawam qildurimen, Textingni ewladtin-ewladqa qurup chiqimen». (Sélah) **5** Hem asmanlarmu Séning möjjiziliringni tebrikleydu, i Perwerdigar, Muqeddeslerning jamaitide ular heqiqet-sadaqitingni medhiyileydu; **6** Chünki asmanlarda Perwerdigarning tengdishi barnu? Qudret Igisining oghulliri arisida Perwerdigargha oxshaydighan kim bar? **7** Tengrining heywisi muqeddeslerning mejlisidikilerni qattiq titritidu, Uning etrapidikilerning hemmisi üçün U qorqunchluqtur. **8** i Perwerdigar, samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Qudretlik Yah, Sanga oxshaydighan kim bar? Etrapingda heqiqet-sadaqiting turuqluqtur. **9** Déngizning meghrurluqi üstidin höküm sürisen, Dolqunliri örkeshligende, sen ularni tinchlandurisen; **10** Rahabni ölgüdek yanjidingsen, Küchlük biliklik bilen düşmenliringni tiripren qilip tarqitiwetting. **11** Asmanlar séningki, yermu Séningkidur, Jahan hem uninggha tolghan hemmini berpa qilding. **12** Shimal we jenubni, ularni yaratqansen, Tabor we Hermon choqqiliri namingni yangritip küyler. **13** Qudretlik bilek séningkidur; Küchlüktur Séning qolung, ong qolung hem kötürüklüktur. **14** Textingning uli heqqaniyliq hem adalettur, Muhebbet hem heqiqet-sadaqet daim didaring aldida mangidu. **15** Tentene sadasini bilgen xelq bextlikur; Ular Séning jamalingning nurida mangidu, i Perwerdigar! **16** Ular namingda kün boyi shad bolar, Heqqaniyliqingda ular kötürüldi. **17** Chünki ularning küchining shan-sheripi özüngdursen, Séning iltipating bilen münggüzimiz kötürüldi. **18** Chünki Perwerdigar bizning qalqinimiz, Israildiki Muqeddes Bolghuchi Shahimizdur. **19** Sen burun Öz mömin bendengge ghayibane alamette körünüp söz qilip shuni dégenidingsen: — «Men bir ezimet üstige yordimimni qondurdum, El arisidin men talliwalghan birsini kötürdim; **20** Qulum Dawutni taptim, Muqeddes méyim bilen Men uni mesih qilip tiklidim. **21** Qolum uninggha yar bolushqa békitilgen, Bilikim uni küchlendüridu. **22** Düşmen uningdin héch alwan-séliq almaydu, Peskesh adem uni qistimaydu; **23** Belki Men reqiblrini uning aldida yanjyimen, Uni öch körgenlerni yer bilen yeksan qilimen; **24** Öz heqiqet-sadaqitim hem méhir-muhebbitim uninggha yar bolar, Hem Méning namim bilen uning münggüzi kötürüldi. **25** Men uning qolini déngiz üstide, Ong qolini deryalar üstide qoyimen. **26** U Méni chaqirip deyduki: — «Sen méning Atam, méning Tengrim, Nijatliqim bolghan qoram téshimdursen!». **27** Men yene uni Méning tunji oghlum dep, Dunya padishahliridin eng yuqurisi qilimen. **28** Méning muhebbitimni uning üçün ebediy qaldurimen, Méning ehdem uning bilen mehkem turidu; **29** Men uning neslini ebediyleshtürimen, Uning textini asmanning künliridek dawam qildurimen. **30** Mubada oghulliri Tewrat-qanunumdin chiqip, Hökümlirim boyiche yürme, **31** Belgilimilirimni buzsa, Emrliringe itaet qilmisa, **32** — U waqitta itaetsizlikini tayaq bilen, Gunahini yara-jarahet bilen jazalaymen. **33** Lékin muhebbitimni uningdin üzüp qoymaymen, Heqiqet-sadaqitinge xiyaret qilmaymen; **34** Men tüzgen ehdemni esla buzmaymen, Lewlirimdin

chiqqanlarini héch özgertmeymen. **35** Men bir qétim pak-muqaddeslikimga qesem ichtim — Dawutqa qeti yalghan sözlimeymen: — **36** «Uning ewladi ebediy dawamlishar; Uning texti köz aldimdiki qoyash kebi turar; **37** U ay kebi menggülik mustehkemliner, Asmandiki turghun guwahchidek mezmur turar». (Sélah) **38** Biraq Sen bularni chetke qéqip, ténip ketting; Sen mesih qilghan padishahqa qattiq ghezeplendimg. **39** Qulung bilen tüzgen ehdidin waz kechting, Uning tajini yerge tashlap dagh tegküzdung. **40** Uning barliq tam-pasillarini yiqitip, Qel'elirini xarabilikke aylandurdung. **41** Yoldin ötüwatqanlarning hemmisi uni bulimaqta, U barliq qoshniliri aldida reswa boldi. **42** Uni ezgenlarning ong qolini yuqiri kötürdüng, Pütkül düşmenlarini xushal qilding. **43** Berheq, Sen uning qilichining bisini qayriwetting, Jengde uni tik turghuzmiding. **44** Uning julaligini yooqitip, Uning textini yerge örüttinges. **45** Yashliq künlirini Sen qisqartting, Uni xijaletke chömdürdüng. (Sélah) **46** Qachan'ghiche, i Perwerdigar? Özüngni ebediy yoshuriwéremsen? Qehring ot kebi menggü yanarmu? **47** Manga nisbeten, ömürning qis ickenlikini este tutqin! Némishqimu barliq insan balilirini bihudilikke yaratqansen? **48** Qéni, qaysi adem yashap ölümnü körmeydiken? U jénini tehtisaraning changgilidin qutquzalamdiken? (Sélah) (**Sheol h7585**) **49** Sen heqiqet-sadaqitingde Dawutqa qesem ichten, Awwalqi méhir-muhebbetler qeyerde qaldi, ya Rebbim? **50** Qulliring uchrawatqan mesxirlarni yad etkeysen, i Reb — Men ichimde pütkül küchlük ellarning mazaqlirini kötürüp yürimen — **51** Düşmenlarningning Özüng mesih qilghanning qedemlarini qanchilik mesxirligini, i Perwerdigar, yad etkeysen! **52** Perwerdigargha menggüge teshekkür-medhiye qayturulsun! Amin! Amin!

90 Xudaning adimi bolghan Musaning duasi: — Ya Rebbim, Sen barliq dewrde bizge makan bolup kéliwatisen; **2** Taghtar wujudqa kelmestin burun, Sen yer we alemni shekillendürmestin burun, Ezeldin ebedigiche Tengridursen. **3** Sen insanini tupraqqa aylandurup: — «Hey, insan baliliri, qaytinglar!» — deysen. **4** Mana, Séning neziringde ming yil — Ötüp ketken tünügünki bir kün, Tündiki bir jésektur, xalas. **5** Sen ademlerni su tashqinidek élip ketisen, Ular ötüp ketken bir uyqudek, Tang seherde ütüp chiqqan ot-chöpke oxshaydu — **6** Etigende ular kökirip ünidu, Kéchisi bolsa késilip, soliship kéter. **7** Chünki biz ghezipping bilen yoqaymiz, Qehring bilen dekke-dükkide qalimiz. **8** Sen qebihlikirimizni köz aldinggha, Yoshurun qilmishlirimizni jamalingning nuri aldigha qoydung. **9** Barliq künlirimiz derghezipping astida ötüp kétidu, Yillirimizni bir uh tartish bilenla tügitimiz. **10** Ömrimizning yilliri yetmish yil, Maghdurimiz bar bolsa seksen yil; Biraq ularning pexri japa we bihudiliktur; Hayat tézlik bilen üzer, Mana, biz uchup ketquq. **11** Sanga bolghan hörmet-eyminishning az-köplüke qarap hésablinidighan, Achchiqingning shidditini kim bilsun? **12** Shunga könglimizni danaligha qoyushimiz üçün, Künlirimizni sanashni bizge ögetkeysen! **13** Yénimizgha qaytqaysen, i Perwerdigar, Séni qachan'ghiche...?! Qulliringgha rehim qilghaysen! **14** Bizni etigende özgermes muhebbiting bilen qandurghaysen; Undaqt

barliq künlirimizde küylerni yangritip shadlinimiz. **15** Sen bizni japagha chömgen künlerge asasen, qilpetni körgen yillirimizgha asasen yene xursen qilghin! **16** Ulugh ishliring qulliringgha körün'gey, Shanu-shewkiting ularning oghullirighimu ashkara bolghay! **17** Perwerdigar Xudayimizning shérin merhemiti üstimizde bolghay, Qolimizning ishlirini üstimizge beriketlik qilghaysen, Berheq, qolimizning ishlirini beriketlik qilghaysen!

91 Eng Aliy Bolghuchining mexpiy jayida turghuchi, Hemmige qadiring sayiside aramxuda yashaydu. **2** Men Perwerdigarni: — «Méning bashpanahim, Méning qorghinim; Méning Xudayim, Uninggha tayinimen» — deymen. **3** Berheq, U qiltaqchining toziqidin séni qutulduridu, Shum waba-qazadin hem xalas étidu. **4** U peyliri bilen séni yapidu; Qanatliri astida panah tapisen; Uning heqiqiti sanga qalqan hem istihkamdur. **5** Sen ne kéchidiki wehimidin, Ne kündüzi uchuwatqan oqtin, **6** Ne qaranghuluqta kezgüchi wabadin, Ne chüsh waqtida weyranchiliq qilghuchi halakettin qorqmaysen. **7** Séning yéningda mingi yiqilip, Ong yéqingda on mingi ghulap chüshsimu, Lékin bala-qaza sanga yéqinlashmaydu. **8** Sen peqet közliring bilen béqip, Pasiqlargha bérilgen jazani körisen. **9** Perwerdigarni panahim dep bilgining üçün, Hemmidin Aliy Bolghuchini makan qilghining üçün, **10** Béshinggha héch palaket chüshmeydu, Héch waba chédiringgha yéqinlashmaydu. **11** U Öz perishtilirige séning heqqingde emr qilidu, Shuning bilen ular pütkül yolliringda séni saqlaydu. **12** Ayighing tashqa urulup ketmesliki üçün, Ular séni qollirida kötürüp yüridu. **13** Shir we kobra yilan üstidin bésip ötisen, Arslan we ejdihani dessep-cheyleysen. **14** «U Manga muhebbitini baghlighanliqi üçün, Men uni qutuldurimen; U namimni ten alghini üçün yuqirida saqlaymen. **15** U Manga nida qilidu, Men uninggha jawab bérimen; Éghir kün uni basqanda uning bilen bille bolimen; Men uni xalas qilip, izzet-hörmetke sazawer qilimen. **16** Uzaq ömür bilen uni qandurimen, Hem nijatliqimni uninggha körsitimen».

92 Shabat küni üçün bir küy-naxsha: — Perwerdigargha teshekkür éytish, Namingni küylesh eladur, i Hemmidin Aliy Bolghuchi! **2** Özgermes muhebbitingni seherde, Kéchilerde bolsa, heqiqet-sadaqitingni jakarlash, **3** On tarliq saz we rawabni chélip, Chiltar bilen munluq ahangda chélish eladur! **4** Chünki Sen Perwerdigar, Öz qilghining arqiliq méni xursen qilding, Qolliringning qilghanliri bilen men rohlinip naxsha éytimen. **5** Perwerdigar, qilghan ishliring némidegen ulughdur! Oyliring nahayiti chongqurdur! **6** Bighem kishi buni bilmes, Hamaqet buni chüshenmes, **7** Reziller ot-chöptek aynighanda, Qebihlik qilghuchilarning hemmisi güllen'gende, Menggü halak bolup kétidighanlar shulardur! **8** Lékin Sen, i Perwerdigar, ebedil'ebed üstün turisen. **9** Chünki mana düşmenliring, i Perwerdigar, Mana düşmenliring yoqilidu; Barliq qebihlik qilghuchilar tiripiren qiliwétildu! **10** Münggüzümni yawayi buqiningkidek kötürisen; Béshim yéngi may sürkep, mesih qilindu. **11** Méni qest qilghanlarning [meghlubiyyitini] öz közum köridu; Manga qarshilishishqa qozghalghan rezillik qilghuchilarning [ten bergenlikinimu] qulqim anglaydu. **12** Heqqaniy adem xorma derixi kebi güllép-yashnaydu;

U Liwandiki kédér derixidek ósıdu. **13** Perwerdigarning öyige tikilgenler, Xudayimizning hoylilirida güllinidu; **14** Ular qérighandimu yene méwé bérıdu, Suluq hem yéshil ular; **15** Shuning bilen ular Perwerdigar durustur, dep ispatlaydu; U méning qoram téshimdur, Uningda héch naheqlik yoqtur!

93 Perwerdigar höküm sürıdu! U heywetni kiyim qilip kiygen; Perwerdigar kiyyin'gen, U béli ni qudrét bilen baghlig'han; Berheq, shunga dunya mezmıt qilin'ghan, U tewenmes esla. **2** Séning texting qedımdıla berpa qilin'ghan; Sen ezeldin bar bolghuchisen! **3** Kelkün-tashqınlar öz sadasını kötürdi, i Perwerdigar, Kelkün-tashqınlar öz sadasını kötürdi! Kelkün-tashqınlar urghuchi dolqunlirini yuqırı kötürdi! **4** Köp slarning shawqunliridin, Déngiz-okyandiki qudrétlik dolqunlardan, Üstün turghan Perwerdigar qudrétlikdur! **5** Séning agah-guwahlıqliring némidégen ishenchlikdur! Künlér yoq bolghuche, i Perwerdigar, Öyüngge pak-muqeddeslik ebedil'ebed rawadur.

94 I itiqamlar alghuchi Tengri, Perwerdigar! I itiqamlar alghuchi Tengri, parlighaysen! **2** Kötürülgın, Özüngni kötürgin, i jahanni Soraq Qilghuchi, Meghrurlargha jazasını bergin! **3** Qachan'ghiche reziller, i Perwerdigar, Qachan'ghiche reziller tentene qilip yürıwérıdu? **4** Qachan'ghiche hakawurlarche sözlep walaqshıydu, Qebihlik qilghuchılarning hemmisi yoghan gep qilip yürıdu? **5** Ular xelqingni ézıdu, i Perwerdigar, Séning mirasinggha jebir-japa salmaqta. **6** Tul ayal we ghérıp-musapirlarnı qırıp, Yétım-yésirlarnı óltürüp: — **7** «Yah körmeydu», «Yaqupning Xudasi köngül bölmeıdu», — deydu. **8** Siler köngül qoyunglar, i elning hamaqetliri! Exmeqlér, qachan dana bolısiler? **9** Qulaqni tikligüchining Özi anglimamdu? Közni Yasighuchining Özi körmemdu? **10** Ellerni terbiyiligüchi, İnsan'gha eqıl-bilim ógetküchining Özi ademni eyiblimemdu? **11** Perwerdigar insanning oy-xıyallirining tutamı yoqluqini bilıdu. **12** Sen terbiyilgen adem bextlikdur, i Yah, Yeni Sen Tewrat-qanunungdin eqıl ógıtidighan kishi bextlikdur! **13** Shundaq qilip, takı pasıqlar üçün orek kolan'ghuche — Sen uni yaman künlérdin xatırjem saqlaysen. **14** Chünki Perwerdigar Öz xelqini terk etmeydu, Yaki Öz mirasidin waz kechmeydu. **15** Chünki höküm-perman hoquqı haman adaletke qaytıdu, Barlıq dili duruslar bolsa, uning keynidin mangıdu. **16** Men üçün yamanlar bilen qarshilishishqa kim ornidin turıdu? Men üçün qebihlik qilghuchılar bilen qarshilishishqa kim meıydan'gha chıqıdu? **17** Eger Perwerdigar manga yardeıde bolmighan bolsa, Jénim baldur chıqıp süküť diyarida yatar idi. **18** Ayıghım putlıshay déginide, Özgermes muhebbiting, i Perwerdigar, méni yólıdı. **19** Ichimdiki köpligen ghem-endishiler arisida, Séning teselliliring jénimni söyündürdi. **20** Insapsızlıqni qanun'gha aylanduridighan, Ach köz ólturghan bir text, Sen bilen alaıde bolamdu? **21** Ular heqqaniylarning jénigha hujum qilishqa yıghilıdu, Bigunah qanni tökidighan hökümlerni chıqarmaqta. **22** Bıraq Perwerdigar méning égez qorghınım bolıdu; He, méning Xudayım panah Qoram Téshimdur. **23** U ularning qebihlikini öz beshigha salıdu, Uların

öz yawuzluqliri bilen ularni üzüp tashlaydu, Berheq, Perwerdigar Xudayımız ularni üzüp tashlar.

95 Kélinglar, Perwerdigarnı yangritıp küyleyli, Nijatlıqımız bolghan Qoram Téshimizgha tentene qılayli! **2** Teshekkürler bilen uning aldigha kéleyli, Uninggha küyler bilen tentene qılayli! **3** Chünki Perwerdigar — büyük bir ilahtur, Pütkül ilahlar üstidiki büyük bir Padishahtur. **4** Yerning tegliri Uning qolidıdu, Taghlarning choqqilirimı Uningkidur. **5** Déngiz Uningki, U uni yaratqan; Quruqluqni Uning qolliri shekillendürdi. **6** Kélinglar, Uninggha bash urup seıde qılayli, Perwerdigar Yaratquchimiz aldida tiz pükeyli! **7** Chünki U bizning Xudayımızdur, Biz bolsaq Uning yaylıqidiki xelq, Uning qoli baqıdighan qoylarmız. Bügün, eger Uning awazını anglısanlar, **8** Eyni chaghlarda Meribahda bolghandek, chöl-bayawandiki Massahda bolghan künde, Yürikınglarnı jahıl qılmanglar! **9** Mana shu yerde ata-bowıllırlınglar Méni sinıdı, ispatlıdı hem qilghınımnı kördi. **10** Men qırıq yıl shu dewrdin bızır bolup: — «Bular könglıde adashqan bir xelqtur, Méning yollirimni héch bilip yemınglar» — dedım. **11** Shunga Men ghezeplinip qesem ichip: — «Ular hergez Méning aramaghimgha kirmeydu» — dedım.

96 Perwerdigargha atap yéngi naxsha éytinglar! Pütkül yer yüzi, Perwerdigarnı küylenglar! **2** Perwerdigargha naxsha éytinglar, namıgha teshekkür-medhiye qayturunglar, Nijatlıqını her küni élan qilinglar! **3** Uning shan-shöhritini eller arisida, Uning möjizilirini barlıq xelqler arisida jakarlanglar! **4** Chünki Perwerdigar ulugh, zor medhiyelerge layıqtur! U barlıq ilahlardan üstün, Uningdin qorqush kérektur; **5** Chünki barlıq xelqlerning ilahlrı — Butlar xalas, Bıraq Perwerdigar asman-peleknı yaratqandur. **6** Shanı-shewket we heywet Uning aldida, Muqeddes jayıda qudrét we güzellik körünıdu. **7** Perwerdigargha [teelluqını] bergeysiler, i el-qebillér, Perwerdigargha shan-shöhret we qudrétı bergeysiler! **8** Perwerdigargha Öz namıgha layıq shan-shöhretı bergeysiler; Sowgha-salam élip hoylilirigha kiringlar! **9** Perwerdigargha pak-muqeddeslikning güzellikeyde seıde qilinglar; Pütkül yer-yüzi, Uning aldida titrenglar! **10** Eller arisida élan qilinglar: — «Perwerdigar höküm sürıdu! Shunga mana, dunya mezmıt qilin'ghan, u tewenmes esla. U adıllıq bilen xelqler üstide höküm chıqırıdu. **11** Asmanlar shadlansun, yer-jahan xush bolsun, Déngiz-okyan we uninggha tolghan hemme chuqan selıp jush ursun! **12** Dalalar hem ulardiki hemme yayrisun! U chaghada ormandiki pütkül derexler Perwerdigar aldida yangritıp naxsha éyťıdu; **13** Chünki mana, U kélıdu! U jahanni soraq qilishqa kélıdu; U alemni adıllıq bilen, Xelqlerni Öz heqiqet-sadaqitide soraq qıladı.

97 Perwerdigar höküm sürıdu! Yer-zémin xush bolsun, Köpligen arallar shadlansun! **2** Bulutlar we qaranghuluq Uning etrapıdudur, Heqqaniyet we adalet textining ulıdu; **3** Uning aldida ot yalqunı yürıdu, Etrapıtki düşmenlirini köydürüp tashlaydu; **4** Uning chaqmaqlırı jahanni yoruttı, Yer bunı körip titrep ketti; **5** Perwerdigarning aldida, Pütkül zéminning ıgisining aldida, Taghlar momdek érip kétıdu. **6**

Asmanlar Uning heqqaniyatini jakarlaydu, Barliq xelqler Uning shan-sheripini kōridu. **7** Oyma heykellerge choqun'ghanlar, Butlar bilan maxtinip yūrgūchilarning hemmisi uyatta qalidu. Barliq ilahlar, Uninggħa sejde qilinglar! **8** Séning hōkümliring sewebidin, i Perwerdigar, Zion anglap shadlandi, Yehuda qizliri xush boldi. **9** Chūnki Sen Perwerdigar pūtkūl yer yūzi ūstidiki eng aliysidursen; Sen barliq ilahlarin neqeder yuqirdursen! **10** Perwerdigarni sōygenler, yamanliqtin nepretlininglar! U mōmin bendilirining jénidin xewer alidu, Rezillarning changgilidin xalas qilidu. **11** Heqqaniylar ūchūn nur, Dili duruslar ūchūn shadliq tērilghandur; **12** Perwerdigardin shadlininglar, i heqqaniylar, Uning pak-muqeddeslikini yad ētip teshekkūr ēytinglar!

98 Dawut yazghan kūy: — Perwerdigargħa atap yéngi naxsha ēytinglar; Chūnki U karamet mōjizilerni yaratti; Uning ong qoli hem muqeddes biliki Ōzige zeper-nijat keltürdi. **2** Perwerdigar Ōz nijatliqini ayan qildi; Heqqaniyatini ellerning kōz aldida ashkara kōrsetti. **3** U Israil jemetige bolghan mēhir-muhebbitin hem heqiqet-sadaqitini ēsige aldi, Zéminning chet-yaqilirimu Xudayimizning nijatliqini kōrdi. **4** Perwerdigargħa awazinglarni kōtūrūnglar, pūtkūl yer yūzi; Tentene qilip awazinglarni kōtūrūnglar, naxsha ēytinglar! **5** Perwerdigargħa chiltar chēlip naxsha ēytinglar, Chiltar bilen, kūyning sadasi bilen! **6** Kanay hem sunay awazliri bilen, Padishah bolghan Perwerdigar aldida tentene qilinglar; **7** Dēngiz-okyan hem uninggħa tolghan hemme jush urup, Jahan hem uningda yashawatqanlar shawqunlisun! **8** Kelkün-tashqınlar chawak chalsun; Perwerdigar aldida tagħlar qoshulup tentene qilip naxsha ēytsun; **9** Chūnki mana, U yerni soraq qilishqa kēlidu; U alemni adilliq bilen, Xelqlerni Ōz heqiqet-sadaqitide soraq qilidu.

99 Perwerdigar hōkūm sūridu! Xelqler titrisun! U kērublar otturisida olturidu; Yer-jahan zilzilige kelsun! **2** Perwerdigar Zionda bōyūktur, U barliq xelqler ūstide turidighan aliydur. **3** Ular ulugh we sūrlük namingni medhiyileydu; U pak-muqeddestur! **4** Padishahning qudriti adaletke bēghishlan'ghandur; Ōzüng durusluqni mehkem ornatqansen; Sen Yaqup arisida adalet we heqqaniyet yūrgūzgen. **5** Perwerdigar Xudayimizni ulughlanglar! Textiperi aldida ēgilip sejde qilinglar — U muqeddestur! **6** Uning kahinliri arisida Musa we Harun bar idi, Namini chaqirghanlar ichide Samuilu hazir idi; Ular Perwerdigargħa iltija qilip, chaqirdi, U ulargħa jawab berdi. **7** Xuda bulut tūwrūkide ulargħa sōzlidi; Ular U tapshurghan agah-guwahliqlargħa hem nizam-belgilimige emel qilishatti. **8** I Perwerdigar Xudayimiz, Sen ulargħa jawab berding; Yaman qilmishlirigha yarisha jaza bergen bolsangmu, Sen ularni kechūrgūchi ilah iding. **9** Perwerdigar Xudayimizni ulughlanglar! Uning muqeddes téghida ēgilip sejde qilinglar! Chūnki Perwerdigar Xudayimiz muqeddestur!

100 Teshekkūr ēytish ūchūn yēzilghan kūy: — I pūtkūl yer-jahan, Perwerdigargħa awazinglarni kōtūrūnglar! **2** Xushalliq bilen Perwerdigarning xizmitide bolunglar, Huzurigha tentene-naxshilar bilen

yēqinlishinglar! **3** Bilip qoyunglarki, Perwerdigar heq Xudadur; Bizni yaratqan Uning Ōzidur, biz emes! Biz uning xelqidurmiz, Ōz yaqliqda baqqan qoylirdurmiz. **4** Derwazilirigha teshekkūr ēytishlar bilen, Hoylilirigha medhiyeler bilen kiringlar; Uni medhiyilep, namigha teshekkūr-medhiye qayturinglar! **5** Chūnki Perwerdigar mēhribandur; Uning mēhir-muhebbiti ebedil'ebedgiche, Uning heqiqet-sadaqiti ewladtin-ewladqichidur!

101 Dawut yazghan kūy: — Men ōzgermes muhebbet hem adalet toghruluq naxsha ēytimen, Séni, i Perwerdigar, naxshilar bilen kūyleymen. **2** Men mukemmel yolda ēhtiyat bilen ish kōrimen; Sen qachanmu yéningħa kēlisen!? Ōz ōy-ordamda sap kōngül bilen yūrimen. **3** Héch pasiq nersini kōz aldingħa keltürmeymen, Yoldin chetnigenlerning qilmishlirigha nepretlinimen; Bundaqlar manga héch yēpishmas esla. **4** Egri kōngül méningdin yiraq kētidu, Héch rezillikni tonughum yoqtur. **5** Kimki ōz yéqinining keynidin tōhmet qilghan bolsa, Men uni yoqitimen; Nezir ūstün, dili tekebbur ademni men sighdurmaymen; **6** Kōzlerim zémindiki mōminlerdidur, Ular ordamda men bilen bille tursun! Kim mukemmel yolda mangsa, u méning xizmitimde bolidu. **7** Aldamchiliq yūrgūzgenlerning ōy-ordamda orni bolmaydu, Yalghan sōzligerning kōz aldimda turmaydu. **8** Perwerdigarning shehiridin yamanliq qilghuchilarni ūzūp tashlash ūchūn, Her seherde zémindiki barliq rezil adamlarni yoqitimen.

102 Ézilgenning duasi: U halidin ketkende, dad-peryadini Perwerdigar aldigha tökkende: — Duayimni aldinghaysen, i Perwerdigar; Peryadim aldingħa yētip kirsun! **2** Yüzüngni mendin qachurmighaysen; Qisilghan künümde manga qulaq salghaysen; Men nida qilghan künde, manga téz jawab bergin! **3** Mana, künlirim is-tütektek tügep kētidu, Ustixanlirim otun-choghlargħa oxshash kōydil! **4** Yürükim zexme yep chōpler xazan bolghandek qurup ketti, Hetta nénimni yēyishni untudum. **5** Men ahu-zar tartqanliqimdin, Etlirim süngelirimge chapliship qaldi. **6** Chöl-bayawandiki saqiyqushtek, Weyranchiliqta qonup yūrgen huwqushqa oxshaymen. **7** Uxlimay segek turup kōzettimen; Ōzgide yalghuz qalghan qushqach kebimen. **8** Düşmenlirim kün boyi méni mesxire qilmaqta, Méni haqaretligenler ismimni lenet ornida ishletmekte. **9** Qehring hem achchiqing tüpeylidin, Külni nan dep yewatimen, Ichimlikimni kōz yéshim bilen arilashturimen; Chūnki Sen méni kōtūrūp, andin yerge urdung. **11** Künlirim quyash uzartqan kōlenggidek yoqulay dep qaldi, Ōzüm bolsam chōpler xazan bolghandek qurup kettim. **12** Lékin Sen, Perwerdigar, ebediy turisen, Séning nam-shōhriting dewrdin-dewrgichidur. **13** Sen ornungdin turisen, Zion'gha rehim qilisen; Chūnki uninggħa shepset kōrsitish waqti keldi, He, waqit-saiti yētip keldi! **14** Chūnki qulliring uning tashliridin xursenlik tapidu, Hem tupriqighimu ichini aghritidu; **15** Eller Perwerdigarning namidin, Yer yüzidiki shahlar shan-sheripingdin eyminidu. **16** Mana, Perwerdigar Zionni qaytidin qurghanda, U Ōz shan-sheripide kōrünüdu! **17** U ghērib-miskinning duasigha étibar bēridu; Ularning duasini hergiz kemsitmeydu. **18** Bular kelgūsi bir ewlad

üchün xatirilinidu; Shuning bilen kelgüside yaritilidighan bir xelq Yahnı medhiyeleydu; **19** Chünki U esirlarning ah-zarlırını anglay dep, Ölümgge buyrulghanlarnı azad qilay dep, Ğizdiki muqeddes jayidin Ğnship nezer saldı, Ershlerdin Perwerdigar yerge qarıdı; **21** Shundaq qılıp, ular Perwerdigarning xızmetide bolaylı dĕgende, Yeni el-memliketler jem yıghılghan waqtıda — Perwerdigarning nami Zionda, Uning sherepliri Yérusalémda jakarlinidu! **23** Bıraq U ménı yolda maghdursızlandurup, Künlirimni qısquarttı. **24** Men: «Tengrim, ömrünnıng yérımıda ménı élip ketme!» — dĕdim. — «Séning yilliring dewrdin dewrgichidur, **25** Sen yernı elmisaqtinla berpa qilghansen, Asmanlarnı hem qolliring yasıghandur; **26** Ular yoq bolup kĕtidu, Bıraq Sen dawamlıq turıwérısen; Ularning hemmisi kiyimdekonirap kĕtidu; Uları kóna ton kebi almashtursang, Shunda ular kiyim-kĕchek yengĕshlĕn'gendek yengĕshlinidu. **27** Bıraq Sen özgermıgüchıdursen, Yilliringning tamamı yoqtur. **28** Qulliringning balilirimu turıwérıdu, Ularning ewladı huzuringda mezmıt yashaydu!».

103 Dawut yazghan küy: — Perwerdigargha teshekkür qaytur, i jénim; I pütün wujudum, Uning muqeddes namıgha teshekkür qaytur! **2** Perwerdigargha teshekkür qaytur, i jénim, Untuma uning barlıq méhrimbanlıq-beriketlirini; **3** U pütkül qebihliklirini kechüridu, Barlıq kĕsellirıngge dawa qıladı; **4** Hayatingni hangdin hörlükke qutquzıdu, Béshinggha méhir-muhebbet hem rehımdilliqlarnı taj qılıp kiygüzıdu. **5** Könglüngni nazunémetler bilen qandurıdu; Yashlıqing bürkütnıngkidek yéngilınıdu. **6** Perwerdigar barlıq ézilgenler üchün heqqaniylik hem adaletni yürgüzıdu; **7** U Öz yollirini Musagha, Qılghanlırını Israillargha namayan qılghan. **8** Perwerdigar rehımdil we shepqetlıktur, U asanlıqche achçıqlanmaydu, Uning méhir-muhebbiti téshıp turıdu. **9** U uzun'ghiche eyiblewermeydu, Yaki ta menggüge ghezıpe turıwermeydu. **10** U bizge gunahlırimızgha qarita muamilide bolghan emes, Bizge qebihliklirimızge qarita téghishlikini yandurghan emes. **11** Asman yerdin qanchilik éğiz bolsa, Uningdin qorqıdighanlargha bolghan muhebbitimu shunchilik zordür. **12** Sherq gherbtin qanchilik yıraқта bolsa, Bizdiki asiylıqlarnımu shunche yıraqlashturdı. **13** Ata balilirigha qandaq köyün'gen bolsa, Perwerdigarmu Özidin qorqıdighanlargha shundaq méhribandur. **14** Chünki U Özı bizning jismimizni bilidu, Tupraqtin ıkenlikimizni U ésiğe alıdu. **15** İnsan bolsa — uning künliri ot-chöpke oxshaydu, Daladiki güldĕk ünüp chiqıp chĕchĕkleıdu; **16** Uning üstidin shamal uchup ótidu, U yoq bolıdu, esliıy mekanımu uni qayta tonumaydu. **17** Lékin Özidin qorqıdighanlargha, Öz ehdisıge wapa qılghanlargha, Körsetmilirini orunlash üchün ularnı éside tutqanlargha, Perwerdigarning méhir-muhebbiti ezeldin ebedighe, Heqqaniyiti ewladtin ewladlırigichidur. **19** Perwerdigar textını ershte qurghan, Uning selteniti hemmining üstidin höküm sürıdu; **20** I söziğe qulaq salghuchi, Kalamini ijra qılghuchi, qudrıti zor bolghan Uning perishtiliri, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturunglar! **21** I siler, Uning barlıq qoshunliri, Iradisini ada qılghuchi xızmetkarlırı, Perwerdigargha teshekkür-

medhiye qayturunglar! **22** I, Uning barlıq yasıghanlırı, Hökümranlıqı astidiki barlıq jaylarda Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturunglar! I ménıng jénim, Perwerdigargha teshekkür qaytur!

104 Perwerdigargha teshekkür-medhiye qaytur, i jénim! I Perwerdigar Xudayım, itayın ulughsen; Shanı-shewket we heywet bilen kiyin'gensen; **2** Libas bilen pürken'gendek yoruqluqqa pürken'gensen, Asmanlarnı chédir perdisi kebi yayghansen. **3** U yuqırıqı rawaqlirining limlirini sulargha ornattıqan, Bulutlarnı jeng harwisi qılıp, Shamal qanatlırı üstide mangıdu; **4** U perishtilirini shamallar, Xızmetkarlırını ot yalquni qıladı. **5** Yernı U ulliri üstige ornattıqan; U esla tewrinip ketmeydu. **6** Libas bilen oralghandek, uni chongqur déngizlar bilen orıghansen, Sular taghlar choqqiliri üstide turdı. **7** Séning tenbihing bilen sular beder qachtı, Güldürmamangning sadasidin ular tézdin yandı; **8** Taghlar örlĕp chıqtı, Wadılar chüşhüp ketti, [Sular] Sen békıtken jaygha chüşhüp ketti. **9** Ular téship, yernı yene qaplımisun dep, Sen ulargha cheklime qoyghansen. **10** [Tengri] wadılarda bulaqlarnı échip urghutıdu, Suliri taghlar arisida aqıdu. **11** Daladiki herbir janiwargha ussuluq bérıdu, Yawayı éshekler ussuzluqını qandurıdu. **12** Köktiki qushlar ularning boyıda qonıdu, Dırex shaxlırı arisida sayraydu. **13** U yuqırıdiki rawaqliridin taghlarnı sughirıdu; Yer Séning yasıghanlıringning méwiliridin qandurulıdu! **14** U mallar üchün ot-chöplĕrni, İnsanlar üchün köktatlarnı östürıdu, Shundaqla nannı yerdin chiqırıdu; **15** Ademning könglini xush qılıdighan sharaıbnı, İnsan yüzini parqiritidighan maynı chiqırıdu; Insanning yürıkege nan bilen quwwet bérıdu; **16** Perwerdigarning dırexlırı, Yeni Özı tikken Liwan kédır dırexlırı [su ichip] qanaetlinidu. **17** Ene ashular arisıgha qushlar uwa yasaydu, Leylek bolsa, archa dırexlırını makan qıladı. **18** Éğiz choqqılar tagh öchkilirining, Tik yarlar sughurlarning panahı bolıdu. **19** Pesillĕrni békıtmek üchün U aynı yarattı, Quıyash bolsa pétishini bilidu. **20** Sen qarangghuluq chüşhürısen, tün bolıdu; Ormandiki janiwarlarning hemmisi uningda shipir-shipir kĕzip yürıdu. **21** Arslanlar olja ızdep hörkireydu, Tengridin ozuq-tülük sorishıdu; **22** Quıyash chiqıpla, ular chĕkinidu, Qaytıp kirip uwilırıda yatıdu. **23** İnsan bolsa öz ishıgha chiqıdu, Ta kechkiche méhnette bolıdu. **24** I Perwerdigar, yasıghan herxil nersiliring neqeder köptur! Hemmisini hékmet bilen yaratqansen, Yer yüzi ijat-baylıqliring bilen toldı. **25** Ene büyük bipayan déngiz turıdu! Uningda san-sanaqsız ghuzh-ghuzh janiwarlar, Chong we kichik haywanlar bar. **26** Shu yerde kĕmilĕr qatnaydu, Uningda oynalımisun dep sen yasıghan léwıatanımu bar; **27** Waqtıda ozuq-tülük bergin dep, Bularning hemmisi Sanga qaraydu. **28** Ulargha berginingde, tériwalıdu, Qolungni achqıningdila, ular nazunémetlerge toyıdu. **29** Yüzüngni yoshursang, ular dekke-dükıke chüşıdu, Rohlırını alsang, ular jan üzüp, Yene tupraqqa qaytıdu. **30** Rohıngni ewetkiningde, ular yaritilıdu, Yer-yüzi yéngi [bir dewr bilen] almishıdu. **31** Perwerdigarning shan-shöhriti ebedıydu, Perwerdigar Öz yaratqanlıridin kursen bolıdu. **32** U yerge baqqınıda, yer titreydu, Taghlargha teğkinıdu, ular tüitın chiqırıdu. **33** Hayatla bolıdikenmen, Perwerdigargha naxsha

éytimen; Wujudum bolsila Xudayimni küyleymen. **34** U sürgen oy-xiyallirimdin süyünse! Perwerdigarda xushallinimen! **35** Gunahkarlar yer yüzidin tügitilidu, Reziller yoq bolidu. I jénim, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qaytur! Hemdusana!

105 Perwerdigargha teshekkür éytinglar, Uning namini chaqirip iltija qilinglar, Uning qilghanlirini xelqler arisida ayan qilinglar! **2** Uninggha naxshilar éytip, Uni küylenglar; Uning pütkül karamet möjizilirini üstide séghinip oylininglar. **3** Muqeddes namidin pexirlinip danglanglar, Perwerdigarni izdigüchilerning köngli shadlansun! **4** Perwerdigarni hemde Uning küichini izdenglar, Didar-huzurini toxtimay izdenglar. **5** Uning yaratqan möjizilirini, Karamet-alametlirini hem aghzidin chiqqan hökümlirini este tutunglar, **6** I Uning quli Ibrahim nesli, Özi tallighanliri, Yaqupning oghulliri! **7** U, Perwerdigar — Xudayimiz, Uning hökümliri pütkül yer yüzididir. **8** Özi tüzgen ehdisini ebediy yadida tutidu — Bu Uning ming ewladqiche wedishleshken sözidir, — **9** Yeni Ibrahim bilen tüzgen ehdisi, Ishaqqa ichken qesimidur. **10** U buni Yaqupqimu nizam dep jezmleshtürdi, Israilgha ebediy ehde qilip bérir: — **11** «Sanga Qanaan zéminini bérimen, Uni mirasing bolghan nésiweng qilimen», — dédi, **12** — Gerche shu chaghada ularning sani az, Étiwargha élinmighan, shu yerdiki musapirlar bolsimu. **13** Ular u yurttin bu yurtqa, Bu eldin u qebilge kézip yürdi; **14** U héchkimning ularni ézishige yol qoymidi, Ular ni dep padishahlarghimu tenbih bérir: — **15** Men mesih qilghanlirimgha tegme, Peyghemberlirimge yaman ish qilma! — dédi. **16** U ashu yurtqa acharchiliqni buyrudi, Tirek bolghan ash-nanni qurutuwettti. **17** U ulardin burun bir ademni ewetkenidi, Yüsüp qul qilip sétilghanidi. **18** Uning putliri zenjirde aghridi, Uning jéni tömürge kirip qisildi; **19** Shundaqla ta öziye éytilghan wehiy emelge ashurulghuche, Perwerdigarning söz-kalami uni sinap tawlidu; **20** Pirewn ademlirini ewetip uni boshatquzdi, Qowmlarning hökümdari uni hörlükke chiqardi. **21** Uni öz ordisigha ghojidar qilip qoydi, Pütün mal-mülkige bashliq qilip teyinlep, **22** Öz wezirilirini uning ixtiyarida bolup terbiyilinishke, Aqsqaallirigha danaliq ögitishke tapshurdi. **23** Shuning bilen Israil Misirgha keldi, Yaquplar Hamning zéminida musapir bolup yashidi. **24** [Perwerdigar] Öz xelqini köp nesillik qilip, Ezgüchiliridin küchlük qildi. **25** U [Misirliqlarning] qelbide Öz xelqige nepret hasil qildi, Ular ni Öz qullirigha hiyle-mikirlilik bolushqa mayil qildi. **26** U Öz quli bolghan Musani, Özining tallighini Harunni yollidi. **27** Ular [Misirda] ilahiy alametlerni ayan qilip, Ham zéminida uning möjizilirini ornatti. **28** Perwerdigar qaranghuluqni ewetip, [Zéminni] zulmetke qaplitwettti; [Misirliqlar] Uning emrige qarshi turghan emesmu? **29** U ularning sulirini qan'gha aylandurdi, Béliqlirini qurutiwettti. **30** Ularining yerlirini mizh-mizh paqilar basti, Shah-emirlirining hujrilirighimu ular tolup ketti. **31** U bir söz bilenla, ghuzh-ghuzh chiwinlar bésip keldi; Hemme bulung-puchqaqlarda ghing-ghing uchar chümüülir. **32** U yamghurning ornigha möldür yaghdurup, Bu zémin'gha yalqunluq ot chüshürdi. **33** U üzüm tallirini, enjur derexlirini urdi, Zémindiki

derexlerni sunduruwettti. **34** U bir söz qilishi bilenla, chéketkiler keldi, Sansiz yutqur hasharetler mizhildap, **35** Zéminida bar bolghan giyahlarni yutuwettti, Étizlarning barliq hosullirini yep tügetti. **36** [Axirda] zéminidiki barliq tunji tughulghanlarni, Ularining ghururi bolghan birinchi oghul balilirini qiriwettti. **37** Öz xelqini bolsa, altun-kümüşlerni köttügüzüp chiqardi, Qebiliride birsimu yiqilip chüshüp qalghini yoq. **38** Ularining chiqqinigha Misir xushal boldi, Chünki ularning wehimisi [Misirliqlargha] chüshiti. **39** U ulargha bulutni sayiwen bolushqa, Otni tünde nur bolushqa berdi. **40** Ular soridi, U bödinilerni chiqardi, Ular ni samawiy nan bilen qandurdi. **41** U tashni yardi, sular bulduqlap chiqti; Qaqasliqta deryadek aqti. **42** Chünki U bergen muqeddes sözini, Öz quli Ibrahimni este tutti. **43** U xelqini shad-xuramliq bilen, Öz tallighinini shadiyane tenteniler bilen [azadliqqa] chiqardi. **44** U ulargha ellerning zéminlirini bérir, Ular ni xelqning ejir-méhnatligige muyesser qildi, **45** Bu, ularning Uning belgilimilirini tutup, Qanunlirigha itaet qilishi üçhün idi! Hemdusana!

106 Hemdusana! Perwerdigargha teshekkür éytinglar! Chünki U méhribandur, ebediydur Uning méhir-muhebbiti. **2** Perwerdigarning qudretlik qilghanlirini kim sözlep béreleydu? Uning bar shan-shöhritini kim jakarlap béreleydu? **3** Bextliktur adaletni tutqan, Daim heqqaniyliqni yürügzen kishi! **4** Xelqingge bolghan himmiting bilen méni esligeysen, i Perwerdigar; Nijatliqing bilen yénimgha kélip xewer alghin! **5** Shuning bilen, Sen tallighanlirining berikittini körey, Öz élingning shadliqi bilen shad bolay, Öz mirasing [bolghan xelqing] bilen pexirlinip, yayrap yürey! **6** Biz ata-bowilirimiz qatarida gunah ötküzduq, Qebihlik qilduq, yamanliq eyliduq. **7** Misirda turghan ata-bowilirimiz möjiziliringni nezirige almay, Köp méhribanliqliringni ésiqe almidi; Belki déngizda, Qizil Déngiz boyida isyan kötürdi. **8** Biraq U qudritimni namayan qilay dep, Öz nami üçhün ularni qutquzdi. **9** Uning Qizil Déngizgha tenbih bérishi bilen, U quppuruq boldi; Xuddi qaghjiray chöllüktin yéteklep mangghandek, U ularni déngiz tegliridin [quruq] ötküzdü. **10** Ular ni öch körgenlerning qolidin hörlükke chiqardi, Ularigha hemjemet bolup dühmen changgilidin qutquzdi. **11** Yawlarni sular basti, Ularining héchbirsu saq qalmidi. **12** Shundila ular Uning sözlirige ishench qildi; Ular Uni küylidi. **13** Ular Uning qilghanlirini shunche téz untudi, Nesihetini kütmidi; **14** Belki dalada ach közlükke baladek bérildi, Chöl-bayawanda Tengrini sinidi. **15** Shunga U sorighinini ulargha berdi, Biraq jüdetküchi bir késelni janlirigha tegküzdü. **16** Ular bargahda Musagha heset qildi, Xudaning muqeddes bendisi Harunnimu körelmidi. **17** Yer échilip Datanni yutuwettti, Abiramni ademliri bilen qapsiwaldi. **18** Egeshküchiliri arisida ot yéqildi; Yalqun rezillerni köydüriwettti. **19** Ular Horeb téghida mozay butni yasidi, Quyma heykelge sejde qilip, **20** Özlirining pexir-shöhriti bolghuchining ornigha, Ot-chöp yeydighan öküzning süritini almashturdi. **21** Misirda ulugh ishlarni körsetken Nijatkaru Tengrini ular untudi. **22** Derweqe, Ham diyarida möjiziler yaratqan, Qizil Déngiz boyida qorqunchluq ishlarni körsetken Xudani [untudi]. **23** U ularni halak qilimen désgenidi

— Öz talligini Musa qehrini yandurush üçün Uning aldisida arichi bolup tik turmighan bolsa, — Derweqe shundaq qilghan bolar idi. **24** Ular yene güzel zéminni kemsitip ret qildi, Uning wedisige ishenmidi; **25** Belki chédirlirida qaqshap yürüp, Perwerdigarning awazigha qulaq salmidi. **26** Shunga U ulargha qesem qilip qol kötürüp: — Silerni chölde yiqitip tügeshtürimen — **27** Ewladliringlarnimu eller arisida yiqitip tügeshtürüp, Yaqa yurtlar ara tarqitwétimen» — dédi. **28** Ular Baal-Péor butqa özini étip choqunup, Ölüklerge atighan qurbanliqlarni yédi. **29** Ular qilmishliri bilen Uning achchigini keltürdi, Ular arisida waba qozghaldi; **30** Finihas turdi-de, höküim yürüzdü, Shuning bilen waba tosuldi; **31** Bu ish [Finihasqa] heqqaniyet dep hésablandi, Uning nesligimu ewladidin ewladighiche, ebediy shundaq hésablandi. **32** Ular yene [Perwerdigarni] méribah suliri boyida ghezepke keltürdi, Ularning sewebidin Musaghimu zerer yetti; **33** Chünki ular uning rohini térikürtüdi, Uning lewli bixestilikte gep qilip saldi. **34** Ular Perwerdigarning emrige xilapliq qilip, [Shu] yerdiki qowmlarni yoqatmıdı; **35** Belki yat eller bilen ariliship, Ularning qiliqlirini ögendı; **36** Ularning butlirigha choqundı, Bular özlirige bir tuzaq bolup chiqti; **37** Chünki ular öz oghul-qizlirini soyup, jinlarga qurbanliqqa béghishlidi. **38** Shundaq qilip ular bigunah qanni, Yeni Qanaandiki butlarga atap qurbanliq qilip, öz oghul-qizlirining qénini tökti; Zémını qan'gha bulghinip ketti. **39** Ular öz qilmishliri bilen bulghandi; Qiliqliri bilen pahishe ayaldek buzuldi. **40** Shunga Perwerdigar Öz xelqidin qattiq ghezeplendi, U Öz mirasidin yirgendi; **41** Ularni yat ellerning qoligha berdi, Ulargha öchmenler ular üstidin höküimranliq qildi. **42** Düşmenliri ularni ezdi, Ular yaw qoli astida égilip püküldi. **43** Köp qétim [Perwerdigar] ularni qutquzdi; Biraq ular bolsa, öz xahishliri bilen Uninggha asiqliq qildi, Ular öz qebihlikli bilen pes halgha chüshiti. **44** Shundaqtimu U ularning nale-peryadini anglighanda, Ularning jebir-japalirigha étibar berdi; **45** Hem ular bilen tüzgen ehdisini eslidi, Zor méhir-shepqiti bilen, ghezipidin yandi, **46** U ularni sürgün qilghanlarning qelbide rehım oyghatti. **47** Bizni qutquzghaysen, i Perwerdigar Xudayimiz! Muqeddes naminggha teshekkür éytsishqa, Tentene qilip Séni medhiyilesheke, Bizni eller arisidin yéninggha yighiwalghaysen! **48** Israilning Xudasi bolghan Perwerdigargha, Ezeldin ta ebedigiche teshekkür-medhiye qayturulsun! Pütkül xelq «Amin» désun! Hemdusana!

107 Ah, Perwerdigargha teshekkür éytinglar! Chünki U méhribandur, ebediydur Uning méhir-muhebbiti! **2** Perwerdigar yaw qolidin qutquzghanlar, U hemjemet bolup qutquzghan xelqi buni dawamlıq bayan qilsun — **3** Yeni U sherq bilen gherbtin, shımal bilen jenubtin, Herqaysi yurtlardin yighiwélin'ghanlar buni éytsun! **4** Ular chöl-bayawanni kézip pinhan yolda adashti, Adem makanlashqan héchbir sheherni tapalmastin. **5** Ach hemde ussuz bolup, Jéni chiqay dep qaldi. **6** Andin Perwerdigargha peryad qildi, U ularni musheqqetliridin azad qildi. **7** Makanlashqudek sheherge yetküche, U ularni tüz yolda bashlidi. **8** Ular Perwerdigargha teshekkür éytsun! Uning özgermes

muhebbiti üçün, Insan balilirigha körsetken möjiziliri üçün! **9** Chünki U changqighan köngülni qandurdi, Ach qalghan janni ésil nemetler bilen tuldurdi. **10** Zülmette, ölüm kölenggiside yashighanlar, Tömür kishen sélinip, azab chekkenlerni bolsa, **11** (Chünki ular Tengrining emirlirige qarshiliq qildi, Hemmidin Aliy Bolghuchining nesihetini kemsitti) **12** — U ularni japa-musheqqet tartquzup kemter qildi, Ular putliship yiqildi, ulargha yardemge birsimu yoq idi. **13** Andin Perwerdigargha yélinip peryad qildi, U ularni musheqqetliridin azad qildi. **14** Ularni zulmet hem ölüm sayisidin chiqirip, Ularning zenjir-asaretlirini sundurup tashlidi. **15** Ular Perwerdigargha teshekkür éytsun! Uning özgermes muhebbiti üçün, Insan balilirigha körsetken möjiziliri üçün! **16** Mana U mis derwazilarni pare-pare qilip, Tömür taqaqlarni késip tashlidi. **17** Hamaqetler öz itaetsizlik yolliridin, Qebihlikliridin azablarigha uchraydu; **18** Könglide herxil ozuq-tülüktin bizar bolup, Ölüm derwazilirigha yéqinlishidu. **19** Andin Perwerdigargha yélinip peryad qilidu, U ularni musheqqetliridin azad qilidu. **20** U söz-kalamini ewetip, ularni saqaytidu, Ularni zawallıqliridin qutuzidu. **21** Ular Perwerdigargha teshekkür éytsun! Uning özgermes muhebbiti üçün, Adem balilirigha körsetken möjiziliri üçün! **22** Qurbanliq süpitide teshekkürler éytsun, Uning qilghanlirini tenenilik naxshilar bilen bayan qilsun! **23** Kémilerde déngizgha chüshüp qatnıghuchılar, Ulugh sularda tirikchilik qilghuchılar, **24** Bular Perwerdigarning ishlerigha guwahchidur, Chongqur okyanda körsetken karametlerni körgüchidur. **25** Chünki U bir söz bilenla shiddetlik shamalni chiqirip, Dolqunlirini örkeshlitidu; **26** Kémichiler asman-pelek öreydu, Sularning tehtilirige chüshidu, Dehshettin ularning jéni érip kétidu. **27** Ular mest ademdek eleng-seleng irghanglaydu, Herqandaq eqil-charisi tügeydu; **28** Andin Perwerdigargha yélinip peryad qilidu, U ularni musheqqetliridin azad qilidu. **29** U boranni tinchitidu, Su dolqunlirimu yini bolidu. **30** Shuning bilen ular tinchliqidin shadlinidu; U ularni teshna bolghan aramghaigha yéteklep baridu. **31** Ular Perwerdigargha teshekkür éytsun! Uning özgermes muhebbiti üçün, Insan balilirigha körsetken möjiziliri üçün! **32** Ular xelqning jamaitidimu Uni ulughlisun, Aqsqaqallar mejliside Uni medhiyilisun. **33** U deryalarni chölge, Bulaqlarni qaqasliqqa aylanduridu. **34** Ahalisining yamanliqi tüpeylidin, Hosulluq yerni shorluq qilidu. **35** U yene chöl-bayawanni kölge, Changqay yerni bulaqlargha aylanduridu; **36** Achlarni shu yerge jaylashturup, Ular olturaqlashqan bir sheherni berpa qilidu; **37** Ular étizlarni heydep-térip, üzümzarlarni berpa qilidu; Bular hosul-mehsulatni mol béridu. **38** U ulargha beriket béridu, Shuning bilen ularning sani xélila éship baridu, U ularning mal-waranlirini héch azaytmaydu. **39** Ular yene jebir-zulum, bala-qaza hem derd-elemge yoluqup, Sani aziyıp, püküldü. **40** U ésilzadiler üstige kemsitishlirini tökidü, Yolsiz desht-sehrada ularni sergerdan qilidu; **41** Lékin miskin ademni jebir-zulumdin yuqiri kötürüp saqlaydu, Uning aile-tawabatini qoy padisidek köp qilidu. **42** Buni köngli duruslar körüp shadlinidu; Pasiqlarning aghzı étیلidu. **43** Kimki dana bolsa, bularni bayqısun, Perwerdigarning méhir-shepqetlirini chüshensun!

108 Dawutning küy-naxshisi: — Iradem ching, i Xuda, iradem ching; Men medhiye naxshilirini éytip, Berheq, Séni küyleymen, pütün rohim bilen! **2** I neghme-sazlirim, oyghan! Men seher quyashinimu oyghitimen! **3** Xelq-milletler arisida Séni ulughlaymen, i Perwerdigar; Eller arisida Séni küyleymen! **4** Chünki özgermes muhebbiting ershlerge yetküdike ulughur; Heqiqiting bulutlarga taqashti. **5** I Xuda, shan-shöhriting ershlerdin yuqiri ulughlan'ghay, Shan-sheriping yer yüzini qaplighay! **6** Öz söygenliringning nijatliq tépishi üçün, Ong qolung bilen qutquzhaysen, Duayimni ijabet qilghaysen. **7** Xuda Öz pak-muqaddeslikide shundaq dégen: — «Men tentene qilimen, Men Shekem diyarini bölüp bérimen, Sukkot wadisini [teqsim qilishqa] ölcheymen. **8** Giléad Manga mensuptur, Manassehmu Manga mensuptur; Efraim bolsa béshimdiki dubulghamdur, Yehuda Méning emr-perman chiqarghuchimdur; **9** Moab Méning yuyunush jawurumdur; Édomgha chorughumni tashlaymen; Men Filistiye üstidin tentene qilimen!» **10** Kim Méni bu musthekem sheherge bashlap kirelisun? Kim Méni Édomgha élip baralisun? **11** I Xuda, Sen bizni rasttinja chetke qaqtigmu? Qoshunlirimiz bilen bille jengge chiqmamsen? **12** Bizni zulumlardin qutulushqa yordemleshkeysen, Chünki insanning yordimi bikardur! **13** Xuda arqiliq biz choqum baturluq körsitimiz; Bizge zulum qilghuchilarni cheyligüchi del U Özidur!

109 Neghmichilarning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — I medhiyemning Igisi Xudayim, jim turma! **2** Mana rezillarning aghzi, mekklarlarining aghzi köz aldında yoghan échildi; Ular yalghanchi til bilen manga qarshi sözlidi. **3** Nepretlik sözler bilen méni chulghap, Ular bikardin-bikar manga zerbe bermekte. **4** Muhebbitim üçün ular manga qarshi shikayetchi boldi, Men bolsam — duagha bérildim. **5** Yaxshiliqim üçün yamanliq, Söyüm üçün nepret qaytardi. **6** Herbirining üstide rezil bir adem teyinligeysen, Uning ong yénida bir dewager tursun. **7** U soraq qilin'ghanda eybdar bolup chiqsun, Duasi gunah dep hésablansun. **8** Künliri qisqa bolsun, Mensipini bashqisi igilisun. **9** Baliliri yétim qalsun, Xotuni tul bolsun. **10** Oghullari sergerdan tilemchi bolsun, Turghan xarabilikliridin nan izdep. **11** Jazanixor uning igiligi üstige tor tashlisun, Méhnet ejrini yatlar bulap-talisun. **12** Uninggha méhribanliq körsitidighan birsi bolmisun, Yétim qalghan balilirigha iltipat qilghuchi bolmisun. **13** Uning nesli qurutulsun; Kéler ewladida namlari öchürülsun. **14** Atabowiliringning qebhlikining eybliri Perwerdigarning yadida qalsun, Anisining gunahi öchürülmisun. **15** Bularning eybliri daim Perwerdigarning köz aldida bolsun, Shuning bilen U ularning nam-emilini yer yüzidin öchürüp tashlaydu. **16** Chünki [rezil kishi] méhribanliq körsitishni héch ésige keltürmidi, Belki ézilgen, yoqsul hem dili sunuqlarni öltürmekke qoghlap keldi. **17** U lenet oqushqa amraq idi, Shunga lenet uning béshigha kélidu; Bext tilesheke rayi yoq idi, Shunga bext uningdin yiraq bolidu. **18** U lenetlerni özige kiyim qilip kiygen; Shunga bular aqqan sudek uning ich-baghrigha, Maydek, söngelkiriye kiridu; **19** Bular uninggha yépin'ghan tonidek, Herdaim baghlan'ghan belwéghidek

chaplansun. **20** Bular bolsa méni eyibligüchilerge Perwerdigarning békitken mukapati bolsun! Méning yaman gépimni qilghanlarning in'ami bolsun! **21** Biraq Sen, Perwerdigar Rebbim, Öz naming üçün méning teripimde bir ish qilghaysen, Méhir-muhebbiting ela bolghachqa, Méni qutquzhaysen; **22** Chünki men ézilgen hem hajetmendurmen, Qelbim xeste boldi. **23** Men quyash uzartqan kölengidek yoqilay dep qaldim, Chéketke qéqiwétilgendek chetke qéqiwétildim. **24** Roza tutqinimdin tizlirim kétidu, Etlirim sizip kétidu. **25** Shunglashqa men ular aldida reswa boldum; Ular manga qarashqanda, béshini silkishmekte. **26** Manga yordemleshkeysen, I Perwerdigar Xudayim, Özgermes muhebbiting boyiche méni qutquzhaysen; **27** Shuning bilen ular buning Séning qolungdiki ish ikenlikini, Buni qilghuchining Sen Perwerdigar ikenlikini bilsun. **28** Ular lenet oquwersun, Sen bext ata qilghaysen; Ular hujum qilishqa turganda, xijalette qalsun, Biraq qulung shadlansun! **29** Méni eyibligüchiler xijalet bilen kiyinsun, Ular öz shermendilikini özlirige ton qilip yépinsun. **30** Aghzimda Perwerdigargha zor teshekkür-medhiye qaytürimen; Berheq, köpchilik arisida turup Uni medhiyileymen; **31** Chünki qatnamning jénini gunahqa békitmekchi bolghanlardin qutquzush üçün, [Perwerdigar] uning ong yénida turidu.

110 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar méning Rebbimge: — «Men séning dushmanliringni textipering qilghuche, Ong yénimda olturghin» — dédi. **2** Perwerdigar qudritingni körsitidighan shahane hasangni Ziondin uzitidu; Dushmanliring arisida höküm sürgin! **3** Küchüngni körsitidighan künde, Öz xelqing xalis qurbanliq kebi pida bolidu; Muqeddes heywitingde, Shu yashliq dewringdikidek, Sanga hazirmu shebnemler sehnerning baliyatusidin yéngi chiqqandek chüshidu; **4** Perwerdigar shundaq qesem ichti, Hem buningdin yanmaydu: — «Sen ebedil'ebedgiche Melkizedekning tipidiki bir kahindursen». **5** Ong teripingde bolghan Reb ghezipini körsetken künde padishahlarni urup parepare qiliwétidu; **6** U eller arisida sotlaydu; Jay-jaylarni jesetler bilen tolduridu; Keng zéminning béshini yaridu; **7** U yolda ériqtin su ichidu; U shunga kishining béshini yölügüchi bolidu.

111 Hemdusana! Köngli duruslarning meshripide, Hem jamaette turup, Perwerdigargha pütün qelbim bilen teshekkür éytmen. **2** Perwerdigarning yasighanliri ulughdur; Bulardin xursen bolghanlar izdinip ularni sürüstürmekte. **3** Uning ejri sherep we heywettur, Uning heqqaniyliqi menggüge turidu. **4** U Öz möjizilirini yad etküzidu; Perwerdigar muhebbetlik hem rehimdilliktur. **5** U Özidin eyminidighanlarni ash bilen teminleydu; Öz ehdisini hemishe yad étidu. **6** U emelliridiki qudrisini Öz xelqige körsitip, Bashqa ellerning miras-zéminini ulargha teqdim qildi. **7** Uning qoli qilghanliri heqiqet-sadaqet we adilliqdur; Uning barliq körsetmiliri ishenchlikte. **8** Bular ebedil'ebedgiche inawetliktur; Heqiqette hem durusluqta chiqirilghandur. **9** U Öz xelqige nijatliq ewetti; Öz ehdisini emr qilip menggüge békitti; Muqeddes hem sürliktur Uning nami. **10** Perwerdigardin qorqush danaliqning bashlinishidur;

Uning hokimlirini tutqanlarning hemmisi yorutulghan ademlerdur; Uning medhiyisi menggü turidu.

112 Hemdusana! Perwerdigardin eyminidighan, Uning emlirini zor xursenlik dep bilidighan adem bextliktur! **2** Uning nesli zéminda turup küch-qudretlik bolidu; Duruslarning dewri bextlik bolidu. **3** Uning öyide dölet hem bayliqlar bolidu; Heqqaniyliqi menggüge turidu. **4** Qaranghuluqta turghan durus ademege nur peyda bolidu; U shepquqluk, rehimidil hem heqqaniydu. **5** Keyrxah, ötné bérp turidighan ademning bexti bolidu; U öz ishlirini adilliq bilen yürüzidu. **6** Berheq, u ebediy tewritilmeydu; Heqqaniy adem menggüge eslinidu. **7** U shum xewerdin qorqmaydu; Uning köngli toq halda, Perwerdigargha tayan'ghan. **8** Dili mehkem qilin'ghan, u qorqmaydu; Axirida u reqibirlirining meghlubiyitini köridu. **9** U öziningkini merdlerche tarqatqan, Yoqsullargha béridu; Uning heqqaniyliqi menggüge turidu; Uning münggüzi izzet-shöhret bilen kötürüldü. **10** Rezil adem buni körüp chidimaydu, Chishlirini ghujurlitidu, u érip kétidu; Rezillerning arzu-hewisi yoqitilidu.

113 Hemdusana! Medhiyilenglar, i Perwerdigarning qulliri, Perwerdigarning namini medhiyilenglar! **2** Hazirdin bashlap, ebedil'ebedgiche, Perwerdigarning namigha teshekkür-medhiye qayturulsun! **3** Kün chiqardin kün patargha, Perwerdigarning nami medhiyilinishke layiqtur! **4** Perwerdigar ellerdin yuqiri kötürüldi; Shan-sheripi ershlerdin yuqiridur. **5** Kimmu Perwerdigar Xudayimizgha teng bolalisun — Öz makani yuqirida bolsimu, **6** Asmanlargha hem yerge qarash üçün, Özini töwen qilghuchigha? **7** Namrat kishini U topa-changdin kötüridu; Qighliqtin yoqsulni yuqirilitidu; **8** Uni ésilzadiler qatarigha, Yeni Öz xelqining ésilzadiliri arisigha olturghuzidu; **9** U tughmas ayalni öyge orunlashturup, Uni oghullarning xushal anisi qilidu. Hemdusana!

114 Israil Misirdin, Yaqup jemeti yat tilliq ellerdin chiqqanda, **2** Shu chaghda Yehuda [Xudaning] muqeddes jayi, Israil uning seltinini boldi, **3** Déngiz buni körtüp beder qacti, Iordan deryasi keynige yandi; **4** Taghlar qochqarlardek, Döngler qozilardek oynaqlidi. **5** Ey déngiz, sen néme boldung, qachqili? Iordan deryasi, yolungdin yan'ghili? **6** Taghlar qochqarlardek, Döngler qozilardek oynaqlighili? **7** I yer yüzi, Rebning jamalidin, Yaqupning Xudasining jamalidin tewren; **8** U qoram tashni kölçekke, Chaqmaq téshini mol bulaq sulirigha aylanduridu.

115 Bizge emes, i Perwerdigar, bizge emes — Özgermes muhebbiting üçün, heqiqet-sadaqiting üçün, Öz naminggha shan-sherep keltürgeysen. **2** Eller némishqa «Ularning Xudasi qeyerde?» dep [mazaq] qilishidu? **3** Biraq Xudayimiz bolsa ershlerdidur; Némini xalisa, U shuni qilghandur. **4** Ularning butliri bolsa peqet kümüş-altundin ibaret, Insanning qolliri yasighinidur, xalas. **5** Ularning aghzi bar, biraq söziyelmeydu; Közliri bar, körmeydu; **6** Qulaqliri bar, anglimaydu, Burni bar, puriyalmaydu; **7** Qolliri bar, siliyalmaydu; Putliri bar, mangalmaydu; Kaniyidin

héchbir sada chiqarmaydu. **8** Ularni yasighanlar ulargha oxshashtur, Ulargha tayan'ghanlarmu shundaqtur. **9** I Israil, Perwerdigargha tayininglar; U silerge yadrem qilghuchinglar hem qalqininglardur. **10** I Harun jemeti, Perwerdigargha tayininglar; U silerge yadrem qilghuchi hem silerning qalqininglardur. **11** Perderdigardin eyminidighanlar, Perwerdigargha tayininglar; U silerge yadrem qilghuchi hem qalqininglardur. **12** Perwerdigar bizni eslep keldi; U bext ata qilidu; U Israil jemetige bext ata qilidu; U Harun jemetige bext ata qilidu; **13** Perwerdigardin eyminidighanlarga, Chongliri hem kichiklirigimu bext ata qilidu. **14** Perwerdigar silerge qoshlap béridu, Silerge hem perzentliringlarga; **15** Silerge Perwerdigar teripidin bext ata qilin'ghan, Asman-zéminni Yaratquchidin beriketlen'gen! **16** Asmanlar bolsa insan balilirigha tapshurghandur. **17** Ölükler Yahni medhiyiliyelmeydu, Sükut diyarigha chüshüp ketkenlermu shundaq; **18** Biraq bizler hazirdin bashlap Yahqa ebedil'ebedgiche teshekkür-medhiye qayturimiz! Hemdusana!

116 Men Perwerdigarni söyimen, Chünki U méning awazimni, yélinishirimni anglighan. **2** Chünki U quligini manga saldi, Shunga men barliq künirimde Uninggha iltija qilip chaqirimen. **3** Ölüm asaretliri méni chirmiwaldi; Tehtisaraning derdliri méni tutuwaldi; Men péshkellikke yoluqtum, elem tarttim; (Sheol h7585) **4** Shuning bilen men Perwerdigarning namigha toxtimay nida qildim: — [Sendin ötünimen, i Perwerdigar, Jénimni qutuldurghaysen! **5** Shepquqluk Perwerdigar, heqqaniydu; Xudayimiz rehimdildur. **6** Perwerdigar nadanni saqlaydu; Men xarab ehwalgha chüshürüldüm, U méni qutquzdi. **7** Hey jénim, qaytidin xatirjem bol; Chünki Perwerdigar séxiylik, méhribanliq körsetti; **8** Chünki Sen jénimni ölümdin, közlirimni yashlardin, Ayaghlirimni putlishishtin qutquzghansen. **9** Men Perwerdigar aldida tiriklerning zéminda mangimen; **10** Ishe'n'ginim üçün mundaq söz qilghanmen: — «Men qattiq xar qilin'ghanmen». **11** Jiddiyleshkinimdin: — «ademlerning hemmisi yalghanchil!» — Dégenmen. **12** Manga körsetken barliq yaxshilirlirini men néme bilen Perwerdigargha qayturimen? **13** — Nijatliq qedehini qolunggha alimen, We Perwerdigarning namini chaqirip iltija qilimen; **14** Men qilghan qesemlirimni Perwerdigar aldida ada qilimen; Berheq, Uning barliq xelqi aldida ularni ada qilimen. **15** Perwerdigarning neziride, Öz mömin bendilirining ölümi qimmetlik ishtur! **16** Ah Perwerdigar, men berheq Séning qulungdurmen; Men Séning qulungdurmen, dédikingning oggli ikenmen; Sen méning asaretlirimni yeshkensen; **17** Men Sanga teshekkür qurbanliqlirini sunimen, Perwerdigarning namini chaqirip iltija qilimen; **18** Men qilghan qesemlirimni Perwerdigar aldida ada qilimen; Berheq, Uning barliq xelqi aldida ularni ada qilimen; **19** Perwerdigarning göyning hoyilirlida, Séning otturungda turup, i Yérusalém, [Qesemlirimni ada qilimen]! Hemdusana!

117 Perwerdigarni medhiyilenglar, barliq eller; Hemme xelqler, Uni maxtanglar! **2** Chünki bizge baghlighan özgermes muhebbiti ghelbiliktur;

Hem Perwerdigarning heqiqet-sadaqiti menggültkur!
Hemdusana!

118 Perwerdigargha teshekkür éytinglar, chünki U méhribandur; Uning méhir-muhebbiti menggüdur! **2** Israil: «Uning méhir-muhebbiti menggüdur» — désun! **3** Harun jemeti: «Uning méhir-muhebbiti menggüdur» — désun! **4** Perwerdigardin qorqidighanlar: «Uning méhir-muhebbiti menggüdur» — désun! **5** Qistaqta qélip Yahgha nida qildim; Yah jawab bérip, méni kengri-azadilikte turghuzdi. **6** Perwerdigar men tereptidur, men qorqmaymen; Insan méni néme qilalisun? **7** Perwerdigar manga yardem qilghuchilar arisida bolup, méning teripimdidur; Öchmenlirimning meghlubiyitini körimen. **8** Perwerdigarni bashpanahim qilish, Insan'gha tayinishtin ewzeldur; **9** Perwerdigarni bashpanahim qilish, Emirlerge tayinishtin ewzeldur. **10** Barliq eller méni qorshiwaldi; Biraq Perwerdigarning nami bilen ularni halak qilimen; **11** Ular méni qorshiwaldi; berheq, qorshiwaldi; Biraq Perwerdigarning nami bilen men ularni halak qilimen; **12** Ular herilerdek méni qorshiwaldi; Ular yéqilghan yantaq otidek tézla öchürüldi; Chünki Perwerdigarning nami bilen men ularni halak qilimen. **13** Sen [düşmen] méni zerb bilen itterding, Yiqilghili tas qaldim; Biraq Perwerdigar manga yardemde boldi. **14** Küchüm we naxsham bolsa Yahdur; U méning nijatliqim boldi! **15** Heqqaniylarning chédirlirida shadliq we nijatliqning tenteniliri yangritilmaqta; Perwerdigarning ong qoli zeper quchmaqta! **16** Perwerdigarning ong qoli éviz kötürülgen! Perwerdigarning ong qoli zeper quchmaqta! **17** Men ölmeymen, belki yashaymen, Yahning qilghanlirini jakarlaymen. **18** Perwerdigar manga qattiq terbiye bergen bolsimu, Biraq U méni ölümge tapshurmidi. **19** Heqqaniyet derwazilirini manga échip béringlar; Men kirimen, Yahni medhiyileymen. **20** Bu Perwerdigarning derwazisidur; Heqqaniylar buningdin kiridu! **21** Men sanga teshekkür éytimen; Chünki Sen manga jawab qayturdung, Hem méning nijatliqim boldung. **22** Tamchilar tashliwetken tash bolsa, Burjek téshi bolup tiklendi. **23** Bu ish Perwerdigardindur, Bu közimiz aldida karamet boldi. **24** Bu Perwerdigar yaratqan kündur; Biz uningda shadlinip xursen bolimiz. **25** Qutquzhaysen, i Perwerdigar, Sendin ötünimen; Sendin ötünimen, bizni yashnatqaysen! **26** Perwerdigarning namida Kelgüchige mubarek bolsun! Biz Perwerdigarning öyide turup sanga «Mubarek!» dep towliduq. **27** Perwerdigar Tengridur; U üstimizge nur bergen; Héytliq qurbanliqni tanilar bilen baghlanglar, — Qurban'gahning münggüzlirige ilip baghlanglar. **28** Sen méning ilahimdursen, Men Sanga teshekkür éytimen; Méning Xudayim, men Séni ulughlaymen. **29** Perwerdigargha teshekkür éytinglar; Chünki U méhribandur; Uning méhir-muhebbiti menggüdur!

119 (Alef) Yolda mukemmel bolghanlar, Perwerdigar Tewrat-qanunida mangidighanlar bextliktur! **2** Uning agah-guwahilirini tutqanlar, Uni chin qelbi bilen izdigenler, **3** Héchbir heqsizliqni qilmighanlar bextliktur! Ular uning yollarida mangidu. **4** Körsetmiliringge estayidil emel qilishimiz üçün, Özüng ularni békitkensen. **5** Ah, yollirinning yönlishi

belgilimiliringge emel qilishqa békitilgey! **6** Shuning bilen barliq emr-permanliringni etiwarisam, Men yerge qarap qalmaymen. **7** Séning heqqaniy hökümliringni öginip, Durus köngüldin Sanga teshekkür éytimen. **8** Men belgilimiliringni choqum tutimen; Méni pütünley tashliwetmigeysen! **9** (Bet) Yash bir yigit qandaq qilip öz yolini pak tatalaydu? Séning söz-kalamingni anglap emel qilish bilenla. **10** Pütün qelbim bilen men Séni izdidim; Méni emrliringdin adashturmighaysen; **11** Gunah qilip Sanga qarshi chiqmasliqim üçün, Sözüngni könglümge mehkem püküwaldim. **12** Mubarekdursen Perwerdigar, Manga Öz belgilimiliringni ögetkeysen. **13** Lewlirim bilen men bayan qilimen, Aghzingdiki barliq hökümliringni. **14** Türlük bayliqlardin shadlan'ghandek, Agah-guwahliqliringgha egeshken yolda shadlandim. **15** Men körsetmiliring üstide séghinip oylinimen; Izliringgha qarap oylinimen. **16** Belgilimiliringni xursenlik dep bilimen; Söz-kalamingni untumaymen. **17** (Gimel) Qulunggha méhribanliqni körsetkeysen, shuning bilen men yashaymen, Kalaminggha boysunimen. **18** Tewrat-qanunungdin karamet sirlarni körtüşüm üçün, Közlirimni achqaysen! **19** Men bu dunyada musapirimen; Emrliringni mendin yoshurmighaysen. **20** Hökümliringge herqachan intizar bolup, Yürükim ézilip kétey dep qaldi. **21** Sen lenetke buyrulghan tekebburlargha tenbih bérisen, Ular emrliringdin adiship kétidu. **22** Mendin ahanet hem mesxirini yiraqqa ketküzgeysen; Chünki agah-guwahliqliringni tutimen. **23** Emirler olturup yaman gépimni qilishmaqta; Séning qulung bolsa belgilimiliring üstide séghinip oylaydu. **24** Séning agah-guwahliqliring méning xursenlikim, Méning meslihetchilirimdur. **25** (Dalet) Méning jénim tupraqqa yépisghan; Söz-kalaming boyiche méni yéngilandurghaysen. **26** Öz yollirimni aldingda ochuq bayan qildim, Sen manga jawab berding; Manga belgilimiliringni ögetkeysen. **27** Méni körsetmiliringning yolini chüshinidighan qilghaysen, Andin men karametliring üstide séghinip oylinimen. **28** Jénim qayghu bilen érip kétidu; Söz-kalaming boyiche méni küchlendürgeysen. **29** Mendin aldamchi yolni néri qilghaysen; Shepquet qilip manga Tewrat-qanunungni béghishlighaysen; **30** Men heqiqet-sadaqet yolini talliwaldim; Hökümliringni aldinda qoydum. **31** Agah-guwahliringni ching tutimen; Perwerdigar, méni uyatqa qaldurmighaysen. **32** Sen méning qelbimni keng-azade qilishing bilen, Emrliring yoligha egiship yügürimen. **33** (Xé) I Perwerdigar, belgilimiliringning yolini manga ayan qilghaysen; Men uni axirighiche tutimen. **34** Méni yorutqaysen, men Tewrat-qanunungni tutimen, Shundaqla pütün qelbim bilen uninggha emel qilimen. **35** Méni emrliringning yolida mangidighan qilghaysen; Chünki ularni xursenlik dep bilimen. **36** Méning qelbimni shexsiy menpeetke emes, Belki agah-guwahliqliringgha mayil qilghaysen. **37** Közlirimni saxtini körtishtin yandurghaysen; Méni yolungda janlandurghaysen; **38** Sen qulunggha bolghan wedengni emelge ashurghaysen; Shuning bilen xeqler Sendin eyminidu. **39** Men qorqqan shermendilikni néri ketküzgeysen; Chünki Séning hökümliring eladur. **40** Mana, men körsetmiliringge teshna bolup keldim; Öz heqqaniyitingde méni janlandurghaysen; **41** : (Waw) We méhir-muhebbetliring yénimgha kelsun, i Perwerdigar;

Wedeng boyiche nijatliqning yénimgha kelsun; 42 Shunda mende méni mesxire qilghuchigha bergüdek jawab bolidu; Chünki sözüngge tayinimen. 43 We aghzimdin heqiqetning sözi élip tashlimighaysen; Chünki hökümliringge ümid baghlidim; 44 Shunda men Séning Tewrat-qanunungni her qachan tutimen, Berheq, ebedil'ebedgiche tutimen; 45 Shunda men azadlikte mangimen; Chünki körsetmiliringni izdidim. 46 Shunda men padishahlar aldida agah-guwahliqliring toghruluq sözleymen, Bu ishlarda men yerge qarap qalmaymen. 47 We emrliringni xursenlik dep bilimen, Chünki ularni söyüp keldim; 48 Men söyüp kelgen emrliringge qollirimi sozup intilimen, We belgilimiliring üstide séghinip oylinimen. 49 (Zain) Sen qulunggha bergen sözüngni, Yeni manga ümid béghishlighan kalamingni esligeysen. 50 U bolsa derdimge bolghan tesellidir; Chünki söz-wedeng méni janlandurdi. 51 Tekebburlar eshediy haqaretligini bilen, Lékin Tewrat-qanunungdin héch chetnimidim. 52 Qedimde békitilgen hökümliringni yadimgha keltürdüm, i Perwerdigar, Shundaq qilip özümge teselli berdim. 53 Tewrat-qanunungni tashliwetken reziller wejedin, Otluc ghezep mende qaynap tashti. 54 Musapir bolup turghan jayimda, Körsetmiliring méning naxshilirim boldi. 55 Kéchide, i Perwerdigar, namingni eslep yürdüm, Tewrat-qanunungni tutup keldim. 56 Men buninggha nésip boldum, Chünki men körsetmiliringke itaet qilip keldim. 57 (Xet) Özüng méning nésiwemdursen, i Perwerdigar; «Séning söz-kalamingni tutay» — dédim. 58 Men pütün qelbim bilen didaringgha intilip yelindim; Wedeng boyiche manga shapaet körsetkeysen. 59 Men yolliring üstide oylandim, Ayaghlirimni agah-guwahliqliringgha qaritip buridim. 60 Men aldiridim, héch kéchikmidim, Séning emrliringge emel qilishqa. 61 Rezillerning asaretliri méni chirmiwalghini bilen, Men Tewrat-qanunungni héch untumdim. 62 Heqqaniy hökümliring üçün, Tün kéchide teshekkür éytqili qopimen. 63 Men Sendin qorqidighanlarning, Körsetmiliringge egeshkenlerning hemmisining ülptidurmen. 64 Jahan, i Perwerdigar, Séning özgermes muhebbiting bilen toldi; Manga belgilimiliringni ögetkeysen. 65 (Tet) Söz-kalaming boyiche, i Perwerdigar, Öz qulunggha méhribanliqni körsitip kelgensen. 66 Manga obdan perq étishni we bilimni ögetkeysen; Chünki men emrliringge ishendim. 67 Men azabqa uchrashitin burun yoldin azghan, Biraq hazir sözüngni tutimen. 68 Sen méhribandursen, méhribanliq qilisen, Manga belgilimiliringni ögetkeysen. 69 Tekebburlar manga qara chaplashti; Biraq körsetmiliringge pütün qelbim bilen itaet qilimen. 70 Ularning qelbi tuymas bolup ketti; Biraq men bolsam Tewrat-qanunungni xursenlik dep bilimen. 71 Azabqa uchrighinim yaxshi boldi, Shuning bilen belgilimiliringni ögendim. 72 Men üçün aghzingdiki qanun-telim, Minglighan altun-kümüsh tenggidin ewzeldur. 73 (Yod) Séning qolliring méni yasighan, méni mustehkemli; Méni yurutqaysen, emrliringni öginimen. 74 Sendin eyminidighanlar méni körtüp shadlidu; Chünki men söz-kalaminggha ümid baghlap keldim. 75 I Perwerdigar, Séning hökümliringning heqqaniy ikenlikini, Wapadarliqingdin méni azabqa salghiningni bilimen. 76 Ah, qulunggha bergen wedeng boyiche, Özgermes muhebbiting teselliyim bolsun. 77 Méning yashishim üçün, Rehimdilliqning yénimgha kelsun; Chünki Tewrat-qanunung méning xursenlikimdur. 78 Tekebburlar xijalette qalsun; Chünki ular manga yalghanchiliq bilen tetürlük qilghan; Men bolsam, körsetmiliring üstide séghinip oylinimen. 79 Sendin eyminidighanlar men terepke burulup kelsun; Agah-guwahliqliringni bilgenlermu shundaq bolsun. 80 Könglüm belgilimiliringde mukemmel bolsun; Shuning bilen yerge qarap qalmaymen. 81 (Kaf) Jénim nijatliqninggha telmürüp halidin kétey dewatidu; Men söz-kalaminggha ümid baghlidim. 82 Közüм söz-wedengge telmürüp tügishey dédi, «Sen qachanmu manga teselli bétersen» — dep. 83 Chünki men islinip qurup ketken tulumdek boldum, Biraq belgilimiliringni untumaymen. 84 Qulungning künliri qanche bolidu? Manga ziyankeshlik qilghanlarni qachan jazalaysen? 85 Tekebburlar manga orilarni kolighan; Bu ishlar Tewratinggha muxalipdur; 86 Séning barliq emrliring ishenchlikdur; Ular yolsizliq bilen méni qistimaqta; Manga yardem qilghaysen! 87 Ular méni yer yüzidin yoqatqili qil qaldi; Biraq men bolsam, körsetmiliringdin waz kechmidim. 88 Özgermes muhebbiting boyiche méni janlandurghaysen, We aghzingdiki agah-guwahliqliringni tutimen. 89 (Lamed) Menggüge, i Perwerdigar, Söz-kalaming ersherde békitilgendur. 90 Séning sadaqiting dewrdin-dewrgichidur; Sen yer-zéminni muqim békitkensen, u mewjut bolup turidu. 91 Séning höküм-qanuniyetliring bilen bular бүgünki kündimu turidu; Chünki barliq mewjudatlar Séning xizmitingdidur. 92 Séning Tewrat-qanunung xursenlikim bolmighan bolsa, Azabimda yoqap kéter idim. 93 Men Séning körsetmiliringni hergiz untumaymen; Chünki mushular arqliq manga hayatliq berding; 94 Men Séningkidurmen, méni qutquzghaysen; Chünki men körsetmiliringni izdep keldim. 95 Reziller méni halak qilishni kütmekte; Biraq men agah-guwahliqrini könglümde tutup oylaymen. 96 Men hemme mukemmellikning chéki bar dep bilip yettim; Biraq Séning emr-kalaming cheksiz kengdur! 97 (Mem) Ah, méning Tewrat-qanununggha bolghan muhebbitim neqeder chongqurdur! Kün boyi u méning séghinip oylaydighimdur. 98 Emrliring herdaim men bilen bille turghachqa, Méni düşmenlirimdin dana qilidu; 99 Barliq ustazlirimdin köp yorutulghanmen, Chünki agah-guwahliqrining séghinishimdur. 100 Men qérilardin köprek chüshinimen, Chünki körsetmiliringge itaet qilip keldim. 101 Söz-kalaminggha emel qilishim üçün, Ayaghlirimni hemme yaman yoldin tarttim. 102 Hökümliringdin héch chiqmidim; Chünki manga ögetken Sen özüngdursen. 103 Sözliring tilimgha shunche shérin tétiydu! Aghzimda heseldin tatliqtur! 104 Körsetmiliringdin men yorutuldum; Shunga barliq saxta yolni öch körimen. 105 (Nun) Söz-kalaming ayighim aldidiki chiragh, Yolumgha nurdur. 106 Qesem ichtim, emel qilimenki, Men heqqaniy hökümliringni tutimen. 107 Zor azab-oqubetlerni chektim, i Perwerdigar; Söz-kalaming boyiche méni janlandurghaysen. 108 Qobul qilghaysen, i Perwerdigar, aghzimdiki xalis qurbanliqlarni, Manga hökümliringni ögetkeysen. 109 Jénimni aliqinimda daim élip yürimen, Biraq Tewrat-qanunungni peqet untumaymen. 110 Reziller men

üchün qiltaq qurdi; Biraq körsetmiliringdin adashmidim. **111** Agah-guwahliqlirngni miras qilib menggüge qobul qildim; Chünki ular könglümning shadliqidur. **112** Men könglümni belgilimiliringge menggüge [emel qilishqa], Yeni axirghiche emel qilishqa mayil qildim. **113** (Sameq) Ala köngüllerni öch körüp keldim; Söyginim bolsa, Tewrat-qanunungdur. **114** Sen méning dalda jayim, méning qalqanimdursen; Söz-kalaminggha ümid baghlidim. **115** Men Xudayimning emrlirige emel qilishim üchün, Mendin néri bolunglar, i rezillik qilghuchilar! **116** Yashishim üchün, Wedeng boyiche méni yöligeysen; Ümidimning aldida méni yerge qaratmighaysen. **117** Méni qollap qowwetligeysen, shunda men aman-ésen yürimen; We belgilimiliringni herdaim qedirleymen. **118** Belgilimiliringdin azghanlarning hemmisini neziringdin saqit qilding; Chünki ularning aldamchiliq quruqtur. **119** Sen yer yüzidiki barliq rezillerni dashqaldek shallap tazilaysen; Shunga men agah-guwahliqlirngni söyimen. **120** Etlirim Séningdin bolghan eyminishtin titreydu; Hökümliringdin qorqup yürimen. **121** (Ayin) Men durus hökümlerni we adaletni yürügüzüd; Méni ezgüchilerge tashlap qoymighaysen; **122** Öz qulung üchün yaxshiliqqa kapalet bolghaysen; Tekebburlargha méni ezgüzimigeysen. **123** Közüim nijatliqinggha teshna bolup, Hem heqqaniyiting toghruluq wedengge telmürüp tügishey dep qaldi; **124** Özgermes muhebbiting bilen qulunggha muamile qilghaysen; Belgilimiliringni manga ögetkeysen. **125** Men Séning qulungdurmen; Agah-guwahliqlirngni bilip yétishim üchün méni yorutqaysen. **126** Perwerdigar heriketke kélish waqti keldi! Chünki ular Tewrat-qanunungni bikar qiliwétidu. **127** Shu sewebtin emrliringni altundin artuq söyimen, Sap altundin artuq söyimen; **128** Shunga hemme ishlarni bashquridighan barliq körsetmiliringni toghra dep bilimen; Barliq saxta yolni öch körimen. **129** (Pé) Agah-guwahliqliring karamettur; Shunga jénim ulargha egishidu. **130** Sözliringning yéshimi nur élip kélidu; Nadanlarnimu yorutidu. **131** Aghzimni échip hasirap kettim, Chünki emrliringge teshna bolup keldim. **132** Namingni söygenlerge bolghan aditing boyiche, Jamalingni men terepke qaritip shepget körsetkeysen. **133** Qedemlirimni sözüng bilen toghrilighaysen; Üstümge héch qebihlikni höküm sürgüzimigeysen. **134** Méni insanning zulumidin qutuldurghaysen, Shuning bilen Séning körsetmiliringge itaet qilimen. **135** Jamalingning nurini qulungning üstige chachturghaysen; Manga belgilimiliringni ögetkeysen. **136** Közlirimdin yash ériqliri aqidu, Chünki insanlar Tewrat-qanununggha boysunmaydu. **137** (Tsade) Heqqaniydursen, i Perwerdigar; Hökümliring toghridur. **138** Sen agah-guwahliqlirngni heqqaniyliqta buyrughan; Ular tolimu ishenchlikur! **139** Otluq muhebbitim özümni yoqitidu, Chünki méni xar qilghuchilar sözliringge pisent qilmaydu. **140** Sözüng toluq sinap ispatlan'ghandur; Shunga qulung uni söyidu. **141** Men tériqtekturmen, kemsitilgenmen, Biraq körsetmiliringni untumaymen. **142** Séning heqqaniyiting ebediy bir heqqaniyettur, Tewrat-qanunung heqiqettur. **143** Péshkellik we azab manga chirmishiwaldi; Biraq emrliring méning xursenliklirimdur. **144** Séning agah-guwahliqlirngning heqqaniyliqi ebediydur; Yashighin dep, méni yorutqaysen. **145** (Kof) Men pütün qelbim

bilen Sanga nida qildim, i Perwerdigar; Manga jawab bergeysen; Men belgilimiliringni tutimen. **146** Men Sanga nida qilimen; Méni qutquzhaysen; agah-guwahliqliringgha egishimen. **147** Men tang atmay ornundin turup peryad kötürimen; Söz-kalaminggha ümid baghlidim. **148** Wediliring üstide séghinip oylinish üchün, Tündiki jésekler almashmay turup közüim échilidu. **149** Özgermes muhebbiting boyiche awazimni anglighaysen; i Perwerdigar, hökümliring boyiche méni janlandurghaysen. **150** Qebih niyetke egeshkenler manga yéqinlashti, Ular Tewrat-qanunungdin yiraqtur. **151** i Perwerdigar, Sen manga yéqin turisen; Barliq emrliring heqiqettur. **152** Uzundin béri agah-guwahliqliringdin ögendimki, Ularni menggüge inawetlik qilghansen. **153** (Resh) Méning xar bolghinimni körgeysen, méni qutuldurghaysen; Chünki Tewrat-qanunungni untumidim. **154** Méning dewayimni sorighaysen, hemjemet bolup méni qutquzhaysen; Wedeng boyiche méni janlandurghaysen. **155** Nijatliq rezillerdin yiraqtur; Chünki ular belgilimiliringni izdimeydu. **156** Rehimdilliqiring köptur, i Perwerdigar; Hökümliring boyiche méni janlandurghaysen. **157** Manga ziyankeshlik qilghuchilar hem méni xar qilghuchilar köptur; Biraq agah-guwahliqliringdin héch chetnimidim. **158** Men asiyliq qilghuchilargha qarap yirgendim, Chünki ular sözüngni tutmaydu. **159** Séning körsetmiliringni shunche söygenlikimni körgeysen; Özgermes muhebbiting boyiche méni janlandurghaysen, i Perwerdigar. **160** Söz-kalamingni mujessemligende andin heqiqet bolur; Séning herbir adil hökümtüing ebediydur. **161** (Shiyn) Emirler bikardin-bikar manga ziyankeshlik qilidu; Biraq yürikum kalaming aldidila titreydu. **162** Birsu zor olja tapqandek, Wedengdin xushallinimen. **163** Saxtiliqdin nepretlinip yirginimen; Söyginim Tewrat-qanunungdur. **164** Heqqaniy hökümliring tüpeylidin, Künde yette qétim Séni medhiyileymen. **165** Tewratingni söygenlerning zor xatirjemliki bar; Héç nerse ularni putliyalmas. **166** Men nijatliqinggha ümid baghlap küttüm, i Perwerdigar, Emrliringge emel qilib. **167** Jénim agah-guwahliqliringgha egishidu, Ularni intayin söyimen. **168** Barliq yollirim aldingda bolghach, Körsetmiliring hem agah-guwahliqliringgha egishimen. **169** (Taw) Méning peryadim aldinggha yéqin kelsun, i Perwerdigar; Kalaming boyiche méni yorutqaysen. **170** Yélinishim aldinggha kelsun; Wedeng boyiche méni qutuldurghaysen. **171** Manga belgilimiliringni ögitishing üchün, Lewlirimdin medhiyiler urghup chiqidu. **172** Tilim sözüngni küylep naxsha éytidu, Chünki emrliringning hemmisi heqqaniydur. **173** Qolung manga yardemge teyyar bolsun; Chünki men körsetmiliringni tallawaldim. **174** Men nijatliqinggha telmürüp teshna bolup keldim, i Perwerdigar; Séning Tewrating méning xursenlikimdur. **175** Jénim yashisun, u Séni medhiyileydu, Séning hökümliring manga yardem qilsun. **176** Men yoldin adashqan qoydek temtirep qaldim; Qulungni izdigeysen; Chünki emrliringni untup qalghinim yoq.

120 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Béshimga kün chüshkende men Perwerdigargha nida qildim; U manga jawab berdi. **2** i Perwerdigar, jénimni yalghan sözleydighan lewlerdin, Aldamchi tildin

qutuldurghaysen. **3** Sanga néme bérlidu, Sanga néme qoshulushi kérek, Ey aldanchi til? **4** — Palwan atqan ötkür oqlar, Archa choghiliri sanga tegsun! **5** Meshek diyarida musapir bolup yashighiningha, Kédar chédiriliri arisida turghiningha halimga way! **6** Men tinchliqqa öchler arisida uzundin buyan turuwatimen; **7** Men tinchliqperwermen; Biraq gep qilsam, ular urushimizla, deydu.

121 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Közlimni taghlar terepke kötürüp qaraymen; Méning yardimim qeyerdin kélur? **2** Méning yardimim Perwerdigardindur; Asman-zéminni Yaratquchidindur. **3** U putungni héch téyildurmaydu; Séni saqlighuchi héch mügdimeydu! **4** Mana, qara, Israilni saqlighuchi hem mügdimeydu, hem uxlimaydu! **5** Perwerdigar séning saqlighuchingdur; Perwerdigar ong yéningdiki sayiwendur. **6** Quyash kündüzde, ay kéchide sanga zerer yetküzmeydu; **7** Perwerdigar barliq yamanliqtin séni saqlaydu; U jénigini saqlaydu; **8** Perwerdigar chiqishingni, kirishingni, Buningdin kéyin ebedil'ebedgiche saqlaydu.

122 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Ular manga: «Perwerdigarning öyige chiqayli» — déginide, Shadlandim. **2** Putlirimiz derwaziliring ichide turushqa nésip boldi, i Yérusalém! **3** I Yérusalém, sen jipsilashturulup retlik sélin'ghan bir sheherdursen; **4** Qebililer u yerge chiqidu, Yahning qebililiri chiqidu; Israilgha bérligen körsetme boyiche, Perwerdigarning namigha teshekkür éytish üçün chiqidu. **5** Chünki u yerde höküm chiqirishqa textler sélinde, Dawutning jemetidikilerge textler sélinde. **6** Yérusalémning aman-xatirjemlikini izdep dua qilinglar; Séni söygenler ronaq tapidu. **7** Istihkamliring ichide aman-xatirjemlik bolsun, Ordiliring ichide awat-aramliq bolsun! **8** Qérindashlirim hem yar-buraderlirim üçün, Men: «Aman-xatirjemlik ichingde bolsun» — deymen. **9** Perwerdigar Xudayimizning öyi üçün, Séning ronaq tépishinggha intilimen!

123 «Yuqirigha chiqish naxshisi» I ershlerde Turghuchisen, Sanga bëshimni kötürüp qaraymen; **2** Mana, qulliringning közi öz xojayinining qollirigha qandaq qarighan bolsa, Dédeklerning közi öz sahibesining qollirigha qandaq qarighan bolsa, Bizning közimiz Perwerdigar Xudayimizgha shundaq qaraydu. Ta bizge shepquet körsetküche qaraydu. **3** Bizge shepquet körgüzgeysen, i Perwerdigar, Bizge shepquet körgüzgeysen; Chünki biz yetküche xorluq tartqanmiz. **4** Jénimiz ghojamlarning mazaqlirini, Hakawurlarning xorluqlirini yetküche tartqandur.

124 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Eger biz terepte turghini Perwerdigar bolmighan bolsa, — Ah, Israil shundaq désun — **2** Biz terepte turghini Perwerdigar bolmighan bolsa, Kishiler bizge hujumgha qozghalghanda, **3** Ularning ghezipi bizge tutashqanda, — Shu chaghda ular bizni tirik yutuwetetti; **4** [Shu chaghda] sular bizni gherq qiliwetetti; Kelkün bëshimizdin ötetti; **5** Dawalghughan sular bëshimizdin ötetti! **6** Perwerdigargha teshekkür-medhiye bolghay! Ularning chishlirigha ow bolushqa bizni qoyup bermidi. **7** Jénimiz

tutquchilarning basmiqidin qéchip chiqqan qushtek qachti; Basmaq sunduruluq, biz qachtuq! **8** Érishken yardimimiz Perwerdigarning namididur, Asman-zémin Yaratquchining namididur!

125 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Perwerdigargha tayan'ghanlar Zion téghidektur; Uni tewretkili bolmaydu, U menggülik turidu. **2** Yérusalém! Taghlar uning etrapini orughan, Hem Perwerdigar hazirdin ta ebedgiche Öz xelqining etrapini oraydu. **3** Chünki rezillerning hoquq hasisi heqqaniylarning nésiwisini bashqurmaydu; Bolmisa heqqaniylarmu qollirini qebihlikke uzartishi mumkin. **4** Perwerdigar, méhribanlarga méhribanliq qilghaysen; Köngli duruslarchimu shundaq bolsun. **5** Biraq egri yollargha burulup ketkenlerni bolsa, Perwerdigar ularni qebihlik qilghuchilar bilen teng shallaydu. Israilgha aman-xatirjemlik bolghay!

126 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Perwerdigar Ziondin sürgün bolghanlarni qayturup kelgende, Biz chüsh körgendekla bolduq; **2** Aghzimiz külkige, Tilimiz shadlinishqa toldi; Shu tapta eller arisida ular: — «Perwerdigar ulargha zor ishlarni qilip berdi» — déyishti. **3** Perwerdigar derweqe biz üçün zor ishlarni qildi, Biz bulardin shadlinimiz. **4** Jenubtiq quruq ériqlar [shar-shar sulargha] aylandurulghandek, Biz tutqunlarnimu öz erkimizge qayturgghaysen, i Perwerdigar; **5** Köz yashlirini éqitip térighanlar shadliq bilen orar; **6** Yighlap yürüp chachdighan uruqni kötürgen kishi, Berheq, shadliq-tentene bilen orighan baghlirini kötürüp qaytip kélidu.

127 «Yuqirigha chiqish naxshisi»; Sulayman yazghan kiy: — Perwerdigar Özi öy salmisa, Salghuchilar bikardin-bikar uninggha ejir singdüridu; Perwerdigar sheherni saqlimisa, Közetchiler bikardin-bikar oyghaq turidu. **2** Silerning seherde ornunglardin qopushunglar, Kech bolghanda yétishinglar, Japa-musheqqetni nandek yéginirlap bikardin-bikardur; Chünki U Öz söyginiye uyquni béridu. **3** Mana, balilar Perwerdigardin bolghan mirastur, Biliyatquning méwisi Uning mukapatidur; **4** Yashliqta tapqan balilar, Baturdayn qolidiki oqlardek bolidu. **5** Oqdéni mushular bilen tolghan adem bextliktur; [Sheher] derwazisida turup dushmanler bilen sözlishiwatqinida, Ular yerge qarap qalmaydu.

128 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Perwerdigardin qorqidighanlar, Uning yollirida mangidighanlarning herbiri bextliktur! **2** Chünki sen öz qolungning ejrini yeysen; Bextlik bolisen, ronaq tapisen; **3** Ayalig bolsa öyüing ichide méwilik üzüim télidek bolidu; Baliliring dastixaningin chöridep, zeytun derexliridek tizilip olturidu; **4** Mana, Perwerdigardin qorqidighan kishi shundaq bextni köridu. **5** Perwerdigar sanga Zion téghidin bext ata qilghay; Sen ömrüing boyiche Yérusalémning awatliqini körgeysen; **6** Perzentliringning perzentlirini körgeysen; Israilgha aram-tinchliq bolghay!

129 «Yuqirigha chiqish naxshisi» «Yashliqimdin tartip ular köp qétim méni xar qilip keldi» — Ah, Israil hazir buni désun — **2** «Ular

yashliqimdin tartip köp qétim méni xar qilip keldi, Biraq üstümdin ghelebe qilghan emes. **3** Qosh heydigüchiler dümbemde heydegen, Chöneklirini intayin uzun tartqan». **4** Perwerdigar heqqaniydu; U rezillerning asaretlirini sunduruwetti; **5** Ular shermende bolup arqisigha yandurulsun, Ziondin nepretlinidighanlarning hemmisil! **6** Ular ögzide ünüp chiqqan chöptek bolsun; Üzülmey turupla soliship kétidighan; **7** Ot-chöp orighuchigha uningdin bir tutammu chiqmaydu; Bagh baghlighuchigha bir quchaqmu chiqmaydu; **8** Ötüp kétéwatqanlarmu: «Perwerdigarning berikiti üstinglarda bolghay; Perwerdigarning nami bilen silerge bext tileymiz!» — dégen salamni héch bermeydu.

130 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Chongqur yerlerdin Sanga peryard kötürimen, i Perwerdigar; **2** I Reb, awazimni anglighaysen; Qulaqliringni yélinish sadayimgha salghaysen; **3** Eger Sen Yah, qebihliklerni sürüştürüp sanisang, Emdi Reb, kim tik turalaydu? **4** Biraq Sendé meghpiret-kechürüm bardur; Shunga Sendin eyminishke bolidu. **5** Perwerdigarni küttüwatimen; Jénim küttüwatidu; Uning söziye ümid baghlidim. **6** Tün jésekichilirining seherge bolghan teshnasidin artuq, Berheq, tün jésekichilirining seherge bolghan teshnasidin artuq, Jénim Rebke teshna bolup küttmekte. **7** I Israil, Perwerdigargha ümid baghlanglar; Chünki Perwerdigarda özgermes muhebbet bardur; Uningda zor nijatliqlarmu bar; **8** U Israilni barliq qebihlikliridin bedel tölep qutquzidu.

131 «Yuqirigha chiqish naxshisi»; Dawut yazghan küy: — I Perwerdigar, könglüm tekebbur emes, Nezirimmu üstün emes; Men chong ishlar bilenmu, Yaki chamim yetmeydighan karamet ishlar bilenmu meshghul bolmaymen; **2** Berheq, anisining quchida yatqan emchehtin ayrilghan balidek, Öz jénimni bésiwélap tinchlandurdum; Könglüm ichimde emchehtin ayrilghan balidektur. **3** Israil Perwerdigargha ümid baghlisun; Hazirdin bashlap, ebedil'ebedgiche!

132 «Yuqirigha chiqish naxshisi» I Perwerdigar, Dawut üçün u tartqan barliq jebir-japalarni yad etkeysen; **2** U Perwerdigargha qandaq qesem ichken, Yaquptiki qudret Igisige qandaq wede qilghan: — **3** «Perwerdigargha turar jayni, Yaqupning qudretlik Igisige makanni tapmighuche, Öyümdiki hujriga kirmeymen, Kariwattiki körpemege chiqmaymen, Közüme uyquni, Qapaqlirigha mügdeshni bermeymen». **6** Mana, biz uning xewirini Efratahdá angliiduq; Uni ormanliq étizlardin taptuq; **7** Uning turar jaylirigha béríp kireyli, Uning textiperi aldida sejde qilayli; **8** Ornungdin turghin, i Perwerdigar, Sen qudrirtingning ipadisi ehde sanduqung bilen, Öz aramgahinggha kirgin! **9** Kahinliring heqqaniyliq bilen kiyindürülsun, Mömin bendiliring tentenilik awazni yangratsun! **10** Qulung Dawut üçün, Özüng mesih qilghiningning yüzini yandurmighaysen; **11** Perwerdigar Öz heqiqiti bilen Dawutqa shu qesemni qildi, U uningdin héch yanmaydu: — U: — «Öz pushtingdin chiqqan méwidin birsini textingde olturghuzimen; **12** Perzentliring Méning ehdemni, Hem Men ulargha ögitedighan agah-guawahlirinni tutsa, Ularning perzentliri menggüge

textingde olturidu» — dégen. **13** Chünki Perwerdigar Zionni tallighan; U Öz makani üçün uni xalighan. **14** Mana U: — «Bu menggüge bolidighan aramgahimdu; Mushu yerde turimen; Chünki Men uni xalaymen. **15** Men uning rizqini intayin zor beriketleymen; Uning yoqsullirini nan bilen qandurimen; **16** Uning kahinlirigha nijatliqni kiygüzimen, Uning mömin bendiliri shadliqtin tentenilik awazni yangritidu. **17** Men bu yerde Dawutning münggüzini bixlandurimen; Özümning mesih qilghinim üçün yoruq bir chiragh békittenmen; **18** Uning dushmanlirige shermendilikni kiygüzimen; Emma uning kiygen taji béshida ronaq tapidu» — dédi.

133 «Yuqirigha chiqish naxshisi»; Dawut yazghan küy: — Qara, mana, qérindashlar birlikte turush némidégen yaxshi, némidégen shérindur! **2** U Harunning béshigha tökülüp, saqlidın aqqan awu qimmatlik maydek, U Harunning saqlidın éqip, Kiyim-kéchekning yaqisigha chüshken qimmatlik maygha oxshaydu; **3** U yene Hermon téghidiki shebnemning Zion taghlirigha chüshüshige oxshaydu; Chünki shu yerde Perwerdigar beriketni — Yeni menggülik hayatni buyrughan!

134 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Mana, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturunglar, I, kéchiche Perwerdigarning öyide turidighan, Perwerdigarning barliq qulliri! **2** Muqeddes jayda turup qolliringlarni kötürüp Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturunglar! **3** Asman-zéminni Yaratquchi Perwerdigar silerni Ziondin beriketleygi!

135 Hemdusana! Perwerdigarning namini medhiyilenglar, Uni medhiyilenglar, Perwerdigarning qulliri! **2** Uni medhiyilenglar, Perwerdigarning öyide turghanlar, Xudayimizning hoylilirida turghanlar! **3** Yahni medhiyilenglar, chünki Perwerdigar méhribandur; Uning namigha küy éytinglar; Chünki mushundaq qilish shérindur; **4** Chünki Yah Yaqupni Öziningki bolushqa, Israilni Öz mirasi bolushqa talliwaldi. **5** Chünki özüim bilimenki, Perwerdigar ulughdur; Rebbimiz barliq ilahlardin üstündür. **6** Perwerdigar néme ishni muwapıq körgen bolsa, U asmanlarda, Zéminda, Déngizlarda hem uning barliq tegliridimu shuni qilghandur. **7** U yer chetliridin bulut-tumanlarni örilitidu; Yamghurlargha chaqmaqlarni hemrah qilidu; Shamalni Öz xeziniliridin chiqiridu. **8** U Misirdiki tunji oghullarni halak qildi, Insanlarning bolsun, haywanlarning bolsun hemmini urup halak qildi. **9** U alametlerni, möjizlerni aranglarga ewetti, i Misir; Pirewn we uning hemme qulliri üstige ewetti. **10** U ulugh ellerni uruwetti, Quदretlik padishahlarni öltürüwetti; **11** Amoriylarning padishahi Sihonni, Bashanning padishahi Ogni, Qanaandiki barliq padishahliqlarni uruwetti. **12** Ularning zémimini miras qilip, Öz xelqi Israilgha miras bolushqa teqdim qildi. **13** Séning naming, Perwerdigar, menggüge, Shöhret-xatireng dewrdin-dewrgichidur. **14** Chünki Perwerdigar Öz xelqining dewasini soraydu; Öz qullirigha rehim qilidu. **15** Ellerning butliri bolsa peqetla kümüş-altundin ibarettur, Ularni insanning qolliri yasighandur, xalas. **16** Ularning aghzi bar, biraq sözimeydu; Közliri bar, biraq körmeymdu; **17** Qulaqliri bar, biraq anglamaydu,

Aghzida héch nepes yoqtur. **18** Ularni yasighanlar ulargha oxshap qalidu, Ulargha tayan'ghanlarmu shundaqtur. **19** Israil jemeti, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturinglar; Harun jemeti, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturinglar; **20** Lawiy jemeti, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturinglar; Perwerdigardin qorqidighanlar, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturinglar! **21** Yérusalémde makanlashqan Perwerdigargha Ziondin teshekkür-medhiye éytilsun! Hemdusana!

136 Perwerdigargha teshekkür éytinglar, U méhribandur; Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **2** ilaharning ilahigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **3** Reblerning Rebbige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **4** Zor karametlerni birdinbir Yürgüzguchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **5** Eqil-paraset arqliq asmanlarni Yasighuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **6** Zéminni sular üstide sozup Turghuzghuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **7** Ulugh nur jisimlerini Yasighuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **8** Kündüzni bashquridighan quyashni Yasighuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **9** Kéchini bashqurdighan ay hem yultuzlarni Yasighuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **10** Ularning tunjilirini urup, Misirgha zerb bergüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **11** Israilni ular arisidin chiqarghuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **12** Küchlük qol hem uzatqan bilek bilen ularni Chiqarghuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **13** Qizil dengizni bölek-bölek Bölgüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **14** Hem Israilni uning ottarisidin Ötküzgüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **15** Qizil dengizda Pirewnni qoshunliri bilen süpürüp tashlighuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **16** Öz xelqini chöl-bayawandin Yétekligüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **17** Büyüük padishahlarni Uruwetküchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **18** Hem meshhur padishahlarni Öltürgüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **19** Jümlidin Amoriylarning padishahi Sihonni Öltürgüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **20** — Hem Bashan padishahi Ogni Öltürgüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **21** Ularning zéminini miras üçün Bergüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **22** Buni bendisi Israilgha miras qilip bergüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **23** Halimiz xarab ehwalda, bizlerni Esliğüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **24** Bizni ezgenlerdin qutuldurghuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **25** Barliq

et igilirige ozuq Bergüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür; **26** Ershlerdiki Tengrige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggültkür!

137 Babildiki derya-ériqlar boyida biz olturduq; Zionni esliginimizde, berheq yigha kötürduq; **2** Chiltarimizni arisidiki sögetlerge ésip qoyduq. **3** Chünki bizni sürgün qilghanlar bizdin naxsha telep qildi; Bizni zarlatquchilar bizdin tamasha telep qilip: — «Hey, Zion naxshiliridin birni bizge éytqina» — déyishti. **4** Yaqa yurtta turup Perwerdigarning naxshisini qandaqmu éytayli? **5** Ey Yérusalém, men séni untusam, Ong qolum [maharitini] untusun! **6** Séni eslimisem, — Yérusalémni eng chong xursenlikimdin ewzel körmisem — Tilim tanglayimgha chapliship qalsun! **7** Perwerdigar, Édom baliliridin hesab alghanda, Yérusalémning bëshigha chüshken küni yadinggha keltürgeysen; Chünki ular: «Uni yer bilen yeksan qilinglar, Uligliche yer bilen yeksan qilinglar!» déyishti. **8** I bulinish aldida turghan Babil qizi, Bizge qilghan qilmishlirini özüngge qayturghuchi bextliktur! **9** Bowaqliringni élip tashqa atquchi kishi bextliktur!

138 Dawut yazghan küy: — Pütün qelbim bilen Sanga teshekkür éytimen; Barliq ilahlar aldida Séni küylemen. **2** Pak-muqeddeslikning ibadetxanisigha qarap bash urimen, Özgermes muhebbiting hem heqiqet-sadaqiting üçün namining tebrikleymen; Chünki Sen pütün nam-shöhritingdinmu bekrek, wedengde turidighiningni ulugh qilghansen. **3** Sanga nida qilghan künde, manga jawab bergensen; Jénimgha küch kirgüzüp, méni righbetlendürgensen. **4** Aghzindiki sözlerni anglighanda, i Perwerdigar, Jahandiki barliq shahlar Séni medhiyileydu; **5** Ular Perwerdigarning yollarida yürüp naxsha éytidu, Chünki ulughdur Perwerdigarning shan-sheripi. **6** Chünki Perwerdigar aliydur; Biraq U hali bolsarlgha nezer salidu; Tekebularni bolsa U yiraqtin tonup yétidu. **7** Zulmet-musheqqetler arisida mangghan bolsammu, Sen méni janlandurisen; Düşmenlirimning ghezipini tosushqa qolungni uzartisen, Ong qolung méni qutquzidu. **8** Perwerdigar manga tewe ishlarni pütüküzidu; Méhir-muhebbiting, i Perwerdigar, menggültkür; Öz qolliring yasighanni tashlap ketmigeysen!

139 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — I Perwerdigar, Sen méni tekshürüp chiqting, Hem méni bilip yetting; **2** Özüng olturghinimni, turghinimni bilisen; Yiraqta turuqluq könglümdikini bilisen. **3** Basqan qedemlirimni, yatqanlirimni ötkemengdin ötküzding; Barliq yollirim Sanga ayandur. **4** Berheq, tilimgha bir söz kéle-kelmestinla, i Perwerdigar, Mana Sen buni eyni boyiche bilmey qalmaysen. **5** Sen méni aldi-keynimdin orap turisen, Qolungni méning üstümge qondurghansen. **6** Bundaq bilim manga shunchilik tilsimat bilinidu! Shundaq yüksekk, men uni bilip yételmeydikenmen. **7** Rohingdin néri bolushqa nelergimu baralayttim? Huzurungdin özümni qachurup nelerge baralayttim? **8** Asmanlarga chiqsam, mana Sen ashu yerde; Tehtisarada orun salsammu, mana

Sen shu yerde; **(Sheol h7585)** 9 Seherning qanatlini élip uchup, Déngizning eng chet yerliride tursam, 10 Hetta ashu jayda qolung méni yétekleydu, Ong qolung méni yöleydu. 11 Men: «Qarangghuluq méni yapsa, Etrapimdiki yoruqluq choqum kéche bolidu» — désem, 12 Qarangghuluqmu Sendin yoshurunalmaydu, Kéchimu Sanga kündüzdek aydingdur, Qarangghuluqmu [Sanga] yoruqtéktur. 13 Berhek, Sen méning ichilirimni yasighansen; Anamning qorsiqida méni toqughansen; 14 Men Séni medhiyileymen, Chünki men sürlük we karamet yasalganmen; Séning qilghanliring karamet tilsimattur; Buni jénim obdan bilidu. 15 Men yoshurun jayda yasalganinimda, Yer tegliride epchillik bilen toqulup shekillendürülginimde, Ustixanlirim Sendin yoshurun emes idi. 16 Ezalirim téxi apiride bolmighan künlerde, Ular yasiliwatqan künlerde, Közüng téxi shekillenmigen jismimni körüp yetkenidi; Ularning hemmisi alliburun deptirinde yézilghanidi. 17 Ah Tengrim, oyling manga neqeder qimmatliktur! Ularning yighindisi shunche zordur! 18 Ular ni sanay désem, ular déngizdiki qumlardinmu köptur; Uyqudin közümnü achsam, men yenila Sen bilen billurumen! 19 Ah, Sen rezillerni öltürüwetseng iding, i Xudal Qanxor kishiler, mendin yiraq bolush! 20 Chünki ular Séning toghruluq hiylilik bilen sözleydu; Séning sheherliring ular teripidin azduruldi. 21 Sanga öchmen bolghanlarga, i Perwerdigar, menmu öchqu? Sanga qarshi chiqqanlarga menmu yirginimen'ghu? 22 Ulargha chish-tirniqimghiche öchturmen; Ular ni öz düşmenlirim dep hésablaymen. 23 Méni közitip tekshürgeysen, i Tengrim! Méning qelbimni bilip yetkeysin! Méni sinap, ghemlik oyilirimni bilgeysen; 24 Mende [Özüngge] azar bergüdek yolning bar-yoqluqini körgeysen; We méni mengüülük yolunda yétekligeysen!

140 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Rezil ademdin, i Perwerdigar, méni azad qilghaysen; Zorawan kishidin méni saqlighaysen. 2 Ular könglide yamanlarni oylimaqta; Ular her küni jem bolushup urush chiqarmaqchi. 3 Tilini yilanningkidek ittik qilidu; Kobra yilanning zehiri lewli astida turidu; (Sélah) 4 Rezil ademning qolliridin méni aman qilghaysen, i Perwerdigar; Putlirimni putlashni qestleydighan zorawan kishidin saqlighaysen. 5 Tekebburlar men üçün qiltaq, tanilarni yoshurup teyyarlidi; Yol boyida tor yaydi, Men üçün tuzaqlarni saldi; (Sélah) 6 Men Perwerdigargha: «Sen méning Tengrimdursen» — dédim; Yélinishlirim sadasigha qulaq salghaysen, i Perwerdigar; 7 Perwerdigar Reb nijatqimning küchidur; Sen jeng künde béshimni yépip qoghdighansen. 8 Rezil ademning ümidini ijabet qilmighaysen, i Perwerdigar; Ularning hiylilirini aqquzmighaysen; Bolmisa özlirini chong tutuwalidu. (Sélah) 9 Méni qorshiwalghanlarning bolsa, Lewliridin chiqqan shumluq ularning öz béshigha chüshsun; 10 Üstige choghlar yaghdurulsun; Ular otqa, Qaytidin chiqalmighudek hanglarga tashliwétilsun; 11 Tili chéqimchi ademning yer yüzide orni bolmisen; Balay'apet zorawanlarni tügeshküche owlaydu; 12 Men bilimenki, Perwerdigar ézilgenlerning dewasini soraydu, Yoqsulning heqqini élip béridu; 13 Berheq,

heqqaniylar naminggha teshekkür éytidu; Köngli duruslar huzurunda yashaydu.

141 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar, men Sanga nida qildim; Yénimgha tézdin kelgeysen; Sanga nida qilghinimda awazimni anglighaysen. 2 Duayimni anglighinimda, Sanga sunulghan xushbudek yéqimlik bolsun, Qolunning kötürülüshi sunulghan kechlik qurbanliqteq qobul bolsun. 3 Aghezim aldida közetchi turghuzghaysen, i Perwerdigar; Lewlirim derwazisini saqlighaysen; 4 Könglümni héchqandaq yaman ishqa, Qebihlik qilghuchilargha shérik bolup, rezillik qilishqa mayil qilmighaysen. Méni ularning németliridin héch yégüzmegeysen! 5 Heqqaniy adem méni ursun — Bu manga méhribanliqtur; Manga tenbih bersun — Bu bolsa, béshim ret qilmaydighan, quyulghan ésil maydek bolidu. Chünki méning duayim yenila shularning rezilliklirige qarshi bolidu. 6 Ularning hakimliri tik yarladin tashliwétilgende, [Xelq] méning sözlirimni anglaydu; Chünki bu sözler shérindur. 7 Birsí otun yarghanda yerge chéhilghan yérindilardek, Mana, ustixanlirimiz tehtisara ishiki aldida chéchiwétildi; **(Sheol h7585)** 8 Berheq, közlirim Sangila tikilip qaraydu, Perwerdigar Rebbim; Sanga tayinimen; Jénimni xarab qilip tashliwetmigeysen. 9 Ularning manga salghan qiltiqidin, Qebihlik qilghuchilarning tuzaqliridin méni saqlighaysen; 10 Reziller özining torlirigha yiqilsun, Men bolsam — ötüp kétimen.

142 Dawut gharda yoshurunup turghan waqitta yazghan «Masqil»: — Men Perwerdigargha awazimni anglitip nale-peryad kötürimen; Perwerdigargha awazim bilen yélinimen; 2 Uning aldida dad-zarlirimni tökimen; Uninggha awarichilikimni éytimen. 3 Rohim ichimde tügishey dep qalghanda, Shu chaghda basqan yolumni bilgensen; Men mangghan yolda ular manga qiltaq saldi. 4 Ong yénimgha qarap baqqaysen; Etrapimda méni tonuydighan adem yoqtur; Panahgha yoqap ketti; Héch adem jénimgha köyünmeydu. 5 Men Sanga peryard köttürdüm, i Perwerdigar; Sanga: «Sen méning Bashpanahimsen, Tiriklerning zéminida bolghan Nésiwemdursen» — dédim. 6 Méning peryadimgha qulaq salghaysen; Chünki men intayin xarab ehwalgha chüshürüldüm; Méni qoghliguchilirimdin qutuldurghaysen; Chünki ular mendin küchlüktur. 7 Séning namingni tebriklishim üçün, Jénimni türmidin chiqarghaysen; Heqqaniylar etrapimda olisidur; Chünki Sen manga zor méhribanliq körsitisen.

143 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar, duayimni anglighaysen; Yélinishlirimgha qulaq salghaysen; Heqiqet-sadaqitinding hem heqqaniyitingde manga jawab bergeysen. 2 Öz qulungni soraqqa tartishqa turmighaysen; Chünki neziringde tiriklerning héchbiri heqqaniy ispatlanmaydu. 3 Chünki düşmen jénimgha ziyankeshlik qilmaqta, U hayatimni depense qildi; Méni xuddi ölgili uzun bolghanlardek, Qarangghu jaylarda turushqa mejbur qilidu. 4 Shunga rohim ichimde tügishey dep qaldi; Ichimde qelbim sundi. 5 Men qedimki künlerni esleymen; Séning barliq qilghanliring üstide séghinip oylinimen; Qolliring ishligenlirini

xiyalimdin ötküzimen. **6** Qollirimni Sanga qarap sozup intilimen; Jénim changqighan zémindék Sanga teshnadur. (Sélah) **7** Manga tézdin jawab bergeysen, i Perwerdigar; Rohim halidin kétidu; Didaringni mendin yoshurmighaysen; Bolmisa men hanggha chüshidighanlardek bolimen. **8** Méhir-muhebbitingni tang seherde anglatqaysen; Chünki tayan'ghinin Sen; Méngishim kérek bolghan yolni manga bildürgeysen; Chünki jénim Sanga telmürüp qaraydu; **9** Méni qutuldurghaysen, i Perwerdigar, dushmanlirimdin; Bashpanah izdep Séning yéninggha qachimen. **10** Öz iradengge emel qilishimqa méni ögetkeysen; Chünki Sen méning Xudayimdursen; Séning méhriban Rohing méni tüptüz zéminda yétekligei; **11** Öz nam-shöhriting üçün méni janlandurghaysen, i Perwerdigar; Öz heqqaniyitingde jénimni awarichilikdin azad qilghaysen. **12** Hem méhir-shepquitingde dushmanlirimni üzüp tashliwetkeysen; Jénimni xar qilghanlarning hemmisini halak qilghaysen; Chünki men Séning qulungdurmen.

144 Dawut yazghan küi: — Qollirimgha jeng qilishni, Barmaqlirimgha urushni ögitidighan, Méning Qoram Téshim Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturulsun! **2** Méning özgermes shepquitim we méning qorghinim, Méning égiiz munarim we nijatkarim, Méning qalqinim we tayan'ghinin, men Uningdin himaye tapimen; U Öz xelqimni qol astimda boysundurghuchidur! **3** I Perwerdigar, Sen uningdin xewer alidikensen, adem dégen zadi néme? Uning toghruluq olaydikensen, insan balisi dégen néme? **4** Adem bolsa bir nepesturla, xalas; Uning künliri ötüp kétiwatqan bir kölenggidur, xalas. **5** I Perwerdigar, asmanlarni égidürüp chüshkeysen; Taghlargha tégipl ulardin i-tüték chiqarghaysen; **6** Chaqmaqlarni chaqquzup ularni tarqitiwetkeysen; Oqliringni étip ularni qiyqas-süren'ge salghaysen; **7** Yuqiridin qolliringni uzitip, Méni azad qilghaysen; Méni ulugh sulardin, Yaqa yurttikilerning changgilidin chiqarghaysen. **8** Ularning aghzi quruq gep sözleydu, Ong qoli aldamchi qoldur. **9** I Xuda, men Sanga atap yéngi naxsha éytimen; Ontargha tengkesh bolup Sanga küylerni éytimen. **10** Sen padishahlargha nijatliq-ghelibe béghishlaysen; Qulung Dawutni ejellik qilichtin qutuldurisen. **11** Méni qutuldurghaysen, yat yurttikilerning qolidin azad qilghaysen; Ularning aghzi quruq gep sözleydu, Ong qoli aldamchi qoldur. **12** Shundaq qilip oghullirimiz yashliqida puxta yétilgen köchetlerge oxshaydu, Qizlirimiz ordiche neqishlen'gen tüwrüklardek bolidu; **13** Ashliq ambarlirimiz toldurulup, Türlük-türlük ozuqlar bilen teminleydighan, Qoylirimiz otlaqlirimizda minglap, tümenlep qozilaydighan; **14** Kalilirimiz boghaz bolidighan; Héchkim bésip kirmeydighan, héchkim [jengge] chiqmaydighan; Koxilirimizda héch jédelghowgha bolmaydighan; **15** Ehlwli shundaq bolghan xelq némidégen bextliktur! Xudasi Perwerdigar bolghan xelq bextliktur!

145 Medhiye: Dawut yazghan küi: — Men Séni medhiyilep ulughlaymen, Xudayim, i Padishah; Naminggha ebedil'ebedgiche teshekkür-medhiye qayturimen. **2** Herküni Sanga teshekkür-medhiye qayturimen, Naminggha ebedil'ebedgiche teshekkür-

medhiye qayturimen! **3** Ulughdur Perwerdigar, zor medhiyilerge layiqdur! Uning ulughluqini süshtürüp bolghili bolmas; **4** Bir dewr yéngi bir dewrge Séning qilghanlirini maxtaydu; Ular qudretlik qilghanlirini jakarlaydu; **5** Men heywitingning shereplik julaliqini, We karamet möjizilirini séghinip sözleymen; **6** : Shuning bilen ular qorqunchluq ishlirning qudrisini bayan qilidu; Memmu ulugh emellirini jakarlaymen! **7** Ular zor méhribanliqning eslep, uni mubareklep tarqitidu, Heqqanliyliq toghruluq yuqiri awazda küyleydu. **8** Perwerdigar méhir-shepquetik hem rehimdildur; Asan ghezeplenmeydu, U zor méhir-muhebbetliktur; **9** Perwerdigar hemmige mehrabanur; Uning rehimdilliqi barche yaratqanlirining üstididur; **10** Séning barliq yasighanlirini Séni medhiyileydu, i Perwerdigar, Séning mömin bendiliring Sanga teshekkür-medhiye qayturidu. **11** Ular padishahliqning sherpidin xewer yetküzidu, Küch-qudritingni sözleydu; **12** Shundaq qilip insan balilirigha qudretlik ishliring, Padishahliqning shereplik heywisi ayan qilinidu. **13** Séning padishahliq ebediy padishahliqtur, Selteniting ewladdin-ewladqichidur. **14** Perwerdigar yiqilay dégenlerning hemmisini yöleydu, Égilip qalghanlarning hemmisini turghuzidu. **15** Hemmeylenning közliri Sanga tikilip kütidu; Ulargha öz waqtda rizqini teqsim qilip bérisen; **16** Qolungni échishing bilenla, Barliq jan igilirining arzusini qandurisen. **17** Perwerdigar barliq yollirida heqqaniydur, Yasighanlirining hemmisige muhebbetliktur. **18** Perwerdigar Özige nida qilghanlarning hemmisige yéqindur, Özige heqiqette nida qilghanlarning hemmisige yéqindur; **19** U Özidin eyminidighanlarning arzusini emelge ashuridu; Ularning peryadini anglap ularni qutquzidu. **20** Perwerdigar Özini söygenlerning hemmisidin xewer alidu; Rezillerning hemmisini yoqitidu. **21** Aghzim Perwerdigarning medhiyisini éytidu; Barliq et igiliri ebedil'ebed uning muqdesde namigha teshekkür-medhiye qayturghay!

146 Hemdusana! I jénim, Perwerdigarni medhiyile! **2** Men hayat bolsamla, Perwerdigarni medhiyileymen; Wujudum bar bolsila Xudayimgha küi éytimen. **3** Ésilzadilergimu, Insan balisighimu tayanmanglar, Ularda héch medet-nijatliq yoqtur. **4** Mana, uning nepisi kétidu, U öz tupriqigha qaytip kétidu; Shu kündila arzu-niyetliri yoqap kétidu. **5** Yaqupning Tengrisi medetkari bolghan adem, Perwerdigar Xudasini öz ümidi qilghan adem bextliktur! **6** U asmanlarni, zéminni, Dégizni hem uningda bar mewjudatlarni yaratqandur; U heqiqet-sadaqette menggü turidu; **7** Ézilgüchiler üçün U höküim süridu; Ach qalghanlarga nan béridur. Perwerdigar mehbuslarni azad qilidu; **8** Perwerdigar korlarning közlirini achidu; Perwerdigar égilip qalghanlarni turghuzidu; Perwerdigar heqqaniylarni söyidu. **9** Perwerdigar musapirlardin xewer alidu; Yétim-yésirlarni, tul xotunni yöleydu; Biraq rezillerning yolini egri-bügrü qilidu. **10** Perwerdigar menggüge höküim süridu; I Zion, séning Xudaying dewrdin-dewrgiche höküim süridu! Hemdusana!

147 Hemdusana! Yahni medhiyilenglar! Berheq, bundaq qilish shérindur; Xudayimizni küylenglar! Medhiye oqush insan'gha yarishidu. **2**

Perwerdigar Yérusaléمنى bina qilmaqta; Israilning sürgün qilin'ghanlirini U yighip kélidu; **3** U köngli sunuqlarni dawalaydu; Ularning yarilirini tangidu. **4** U yultuzlarning sanini sanaydu; Ularning hemmisige bir-birlep isim qoyidu. **5** Ulughdur Rebbimiz, zor qudretliktur; Uning chüshinishi cheksizdur. **6** Perwerdigar yawash möminlerni yölep kötüridu; Reziillerni yergiche töwen qilidu. **7** Perwerdigargha teshekkürler bilen naxsha éytinglar; Küylerni chiltargha tengshep éytinglar! **8** U asmanni bulutlar bilen qaplitidu, Zémin'gha yamghurni békitidu, Taghlarda ot-chöplerni östüridu; **9** Mallargha ozuq, Tagh qaghisining chüjiliri zarlighanda, ulargha ozuq béridu; **10** At küchidin U zoq almaydu; Ademning chebdes putlirini xursenlik dep bilmeydu; **11** Perwerdigar belki Özidin eyminidighanlarni, Özining özgermes muhebbitige ümid baghlig'hanlarni xursenlik dep bilidu. **12** Perwerdigarni maxtanglar, i Yérusalém; Xudayingni medhiyile, i Zion. **13** Chünki U derwaziliringning taqaqlirini mehkem qilidu; Séningde turuwatqan perzentliringge bext-beriket berdi. **14** U chet-chégraliringda aram-tinchliq yürügüzidu, Séni bughdayning éssili bilen qanaetlendüridu. **15** U Öz emr-bésharetlirini yer yüzige ewetidu; Uning söz-kalami intayin téz yürügüridu. **16** U aq qarni yungdek béridu, Qirawni küllerdek tarqitidu. **17** Uning muzini nan uwaqliridek qilib parchiliwétidu; Uning soghuqi aldid kim turalisun? **18** U sözini ewetip, ularni éritidu; Uning shamilini chiqirip, sularni aqquzidu. **19** U Öz söz-kalamini Yaqupqa, Belgilimilirini hem hökümlirini Israilgha ayan qilidu; **20** U bashqa héchbir elge mundaq muamile qilmighandur; Uning hökümlirini bolsa, ular bilip baqqan emes. Hemdusana!

148 Hemdusana! Perwerdigarni asmanlardin medhiyilenglar; Yuqiri joylarda Uni medhiyilenglar; **2** Uni medhiyilenglar, barliq perishtiliri; Uni medhiyilenglar, barliq qoshunliri! **3** Uni medhiyilenglar, i quyash hem ay, Uni medhiyilenglar, hemme parlaq yultuzlar; **4** Uni medhiyilenglar, asmanlarning asmanliri, Asmandin yuqiri joylashqan sular! **5** Bular Perwerdigarning namini medhiyilisun; Chünki U buyrug'han haman, ular yaratilghandur; **6** U ularni ebedil'ebedgiche turghuzdi; Ular üçhün waqti ötmeydighan belgilimini buyrug'han. **7** Perwerdigarni zémindin medhiyilenglar, Déngizdiki barliq ejdihalar, déngizning barliq tegliri; **8** Ot, möldüz, qar, tuman, Uning sözige emel qilidighan judunluq shama; **9** Taghlar hem barliq döngler, Méwilik derekler, barliq kédir derexliri, **10** Yawayi haywanlar, barliq mal-waranlar, Ömiligüchiler hem uchar-qanatlar; **11** Jahan padishahliri we barliq qowmlar, Emirler hem yer yüzidiki barliq hakim-sotchilar; **12** Hem yigitler hem qizlar, Bowaylar we yashlar, — **13** Hemmisi Perwerdigarning namini medhiyilisun; Chünki peqetla Uning nami aliyydur; Uning heywiti yer hem asmandin üstün turidu. **14** Hem U Öz xelqining münggüzini, Yeni barliq muqeddes bendilirining medhiyisini éviz kötürgüzgen; Ular Israil baliliri, Özige yéqin bir xelqtur! Hemdusana!

149 Hemdusana! Perwerdigargha atap yéngi bir naxshini oqunglar; Mömin bendilerning jamaitide Uning medhiyisini éytinglar! **2** Israil

öz Yaratquchisidin shadlansun; Zion oghulliri öz Padishahidin xush bolghay! **3** Ular Uning namini ussul bilen medhiyilisun; Uninggha küylerni dap hem chiltargha tengshep éytsun! **4** Chünki Perwerdigar Öz xelqidin söyüner; U yawash möminlerni nijatliq bilen bézeydu; **5** Uning mömin bendiliri shan-sherepte rohlinip shad bolghay, Orunlirida yétip shad awazini yangratqay! **6** Aghzida Tengrige yüksek medhiyiliri bolsun, Qollirida qosh bisliq qilich tutulsun; **7** Shuning bilen ular eller üstidin qisas, Xelqlerge jaza beja yürügüzidu; **8** Ellerning padishahlirini zenjirler bilen, Aqsöngelirini tömür kishenliri bilen baghlaydu; **9** Ularning üstige pütülgen höküمنى beja keltüridu — Uning barliq mömin bendiliri mushu sherepke nésip bolidu! Hemdusana!

150 Hemdusana! Tengrini Uning muqeddes jayida medhiyilenglar; Qudriti parlap turidighan ershlerde Uni medhiyilenglar; **2** Uni qudretlik ishliri üçhün medhiyilenglar; Ghayet ulughluqi üçhün Uni medhiyilenglar; **3** Uni burgha sadasi bilen medhiyilenglar; Uni rawab hem chiltar bilen medhiyilenglar; **4** Uni dap hem ussul bilen medhiyilenglar; Uni tarliq sazlar hem ney bilen medhiyilenglar; **5** Uni jarangliq changlar hem yangraq changlar bilen medhiyilenglar; **6** Barliq nepes igiliri Yahni medhiyilisun! Hemdusana!

Pend-nesihetler

1 Israil padishahi Dawutning oghli Sulaymanning pend-nesihetliri: — **2** Bu pend-nesihetler sanga eqil-paraset, edep-exlaqni oʻgʻitip, sēni ibretlik sōzlarni chūshinidighan qilidu; **3** sanga danaliq, heqqaniylik, pem-paraset we durusluqning yoloruq-terbiyasini qobul qilduridu. **4** Bu [pend-nesihetler] nadanlarni zērek qilip, yashlarni bilimlik we sezgūr qilidu; **5** bulargha qulaq sēlishi bilen danalar bilimini ashuridu, yorutulghan kishiler tēximu dana mesihetke ērishidu, **6** shundaqla pend-nesihetler hem temsillarning menisini, danishmenlarning hēkmetliri hem tilsim sōzlarini chūshinidighan qilinidu. **7** Perwerdigardin qorqush bilimning bashlinishidur; Exmeqler danaliqui we terbiyini kōzge ilmaydu. **8** I oghlum, atangning terbiyasige qulaq sal, anangning sōz-nesihetidin ayrilma; **9** chūnki ular sēning bēshinggha taqalghan gūl chembirek, boyninggha ēsilghan marjan bolidu. **10** I oghlum, yamanlar sēni azdursa, ulargha egeshmigin. **11** Eger ular: — Yūr, tuzaq qurup adem ōltireyli; Yoshuruniwēlip, birer bigunah kelgende urayli! **12** Tehtisaradek ularni yutuwētyli, Saq bolsimu, hanggha chūshkenlerdeklarni yiqitayli; **(Sheol h7585)** **13** Ulardin xilmuxil qimmetlik mal-dunyagha iye bolup, Ōylirimizni olja bilen tuldurimiz. **14** Biz bilen shērik bol, Hemyanimiz bir bolsun, dēse, — **15** I oghlum, ulargha yoldash bolma, Ōzüngni ularning izidin nēri qil! **16** Chūnki ularning putliri rezillike yūgūridu, Qolini qan qilish üçün aldiraydu. **17** Herqandaq uchar qanat tuyup qalghanda tuzaq qoyush bika awarichilikur; **18** Lékin bular del ōz qēnini tōkūsh üçün saqlaydu; Ōz janlirigha zamin bolushni kütidu. **19** Nepsi yoghinap ketken herbir ademning yollirining aqiwi mana shundaq; [Haram mal-dunya] ōz igilirining jēnini alidu. **20** [Büyik] danaliq kochida ochuq-ashkara xitab qilmaqta, Chong meydanlarda sadasini anglatmaqta. **21** Kocha doqmushlirida ademlerni chaqirmaqta, Sheher derwazilirida sōzlarini jakarlimaqtā: — **22** I saddilar, qachan'ghiche mushundaq nadanliqqa bērilisiler? Mesxire qilghuchilar qachan'ghiche mesxirilikdin huzur alsun? Exmeqler qachan'ghiche bilimdin nepretlensun?! **23** Tenbihliringe qulaq sēlip mangghan yolunglardin yan'ghan bolsanglar idi! Rohimni silerge tōküp bērettim, Sōzlarimni silerge bildürgen bolattim. **24** Lékin chaqirsam, anglimidinglar; Qolumni uzartsam, hēchqaysinglar qarimidinglar. **25** Nesihetlirimning hemmisige perwa qilmidinglar, Tenbihimni anglashni qilche xalimidinglar. **26** Shunga, bēshinglarga balayiqaza kelgende külemen, Wehime silerge yētishi bilen mesxire qilimen. **27** Halaket ēlip kelgen wehime üstünglerge chūshkende, Weyranchilik silerge quyuntazdek kelgende, Siler ēghir qayghugha we azabqa muptila bolghininglarda — **28** U chaghta mushu kishiler mendin ōtūnup chaqiridu, Men perwa qilmaymen, Méni telmürüp izdisimu, tapalmaydu. **29** Ular bilimga nepretlen'ginidin, Perwerdigardin eyminishni tallimighinidin, **30** Méning nesihetimni qilche qobul qilghusi qulluqidin, Tenbihimimu perwa qilighininglardin, **31** Ular ōz bēshini yeydu, ōz

qestliridin toluq azab tartidu; **32** Chūnki saddilarning yoldin chiqishi ōz jēnigha zamin bolidu; Exmeqler rahetlik turmushidin ōzlarini halak qilidu. **33** Lékin manga qulaq salghanlar aman-ēsen yashaydu, Balayiqazalardin, ghem-endishlerdin xaliy bolup, xatirjem turidu.

2 I oghlum, eger sōzlarimni qobul qilsang, Nesihetlirimni qelbingge pükseng, **2** Egerde danaliqqa qulaq salsang, Yoruqluqqa ērishishke kōngül berseng, **3** Eger eqil-parasetke teshna bolup iltiya qilsang, Yoruqluqqa ērishish üçün yuqiri awazda yēlinsang, **4** Eger kümüşhke intilgende intilseng, Yoshurun gōherni izdigende izdiseng, **5** Undaqta Perwerdigardin [heqiqiy] qorqushni bilidighan bolisen, We sanga Xudani tonush nēsip bolidu. **6** Chūnki Perwerdigar danaliq bergūchidur; Uning aghzidin bilim yoruqluq chiqidu. **7** U durus yashawatqanlar üçün mol hēkmet teyyarlap qoyghandur, U wijdanliq ademler üçün qalqandur. **8** U adiliq qilghuchilarning yollarini asraydu, Ixlasmen bendilirining yolini qoghdaydu. **9** U chaghta heqqaniylik, adiliq we durusluqni, Shundaqla herqandaq gūzel yolni chūshinidighan bolisen. **10** Danaliq qelbingge kirishi bilenla, Bilim kōnglūngge yēqishi bilenla, **11** Pem-paraset sēni qoghdaydu, Yoruqluq sēni saqlaydu. **12** Ular sēni yaman yoldin, Tili zeher ademlerdin qutquzidu; **13** Yeni toghra yoldin chetnigenlerdin, Qarangghu yollarda mangidighanlardin, **14** Rezillik qilishni huzur kōridighanlardin, Yamanliqning ziyanlirini xushalliq dep bilidighanlardin, **15** Yeni egri yollarda mangidighanlardin, Qingghir yolda mangidighanlardin qutquzidu. **16** [Danaliq] sēni buzuq ayaldin, Yeni shirin sōzler bilen azdurmaqchi bolghan namehrem ayallardin qutquzidu. **17** [Bundaq ayallar] yash waqtida tegken jorisini tashlap, Xuda aldidiki nikah qesimini untughan wapasilardindur. **18** Uning ōyige baridighan yol ōlūmge apiridighan yoldur, Uning mangidighan yollari ademni erwahlar makanigha bashlaydu. **19** Uning qēshigha barghanlarning birimu qaytip kelgini yoq, Ularni birimu hayatliq yollirigha ērishkini yoq. **20** [Shularni chūshenseng] yaxshilarning yolida mangisen, Heqqaniylarning yollarini tutisen. **21** Chūnki durus adem zēminda yashap qalalaydu, Mukemmel kishi bu yerde makanlashalaydu. **22** Lékin reziller zēmindin üzup tashlinidu, Wapasizlar uningdin yuluwētilidu.

3 I oghlum, telimimni untuma, Dégenlirimni hemishe kōnglūngde ching tut. **2** Chūnki u sanga beriketlik künler, uzun ōmür we xatirjemlik qoshup bēridu. **3** Méhriban we heq-semimiy bolushtin waz kechme, Bularni boyninggha ēsiwal, Qelbingge pūtiwal. **4** Shundaq qilghanda Xuda we bendilarning neziride iltipatqa layiq bolisen, danishmen hēsabinisen. **5** Ōz eqilginge tayanmay, Perwerdigargha chin qelbing bilen tanu'ghin; **6** Qandaqla ish qilsang, Perwerdigarni tonushqa intil; U sanga toghra yollarni kōrsitidu. **7** Ōzüngni eqilliq sanima; Perwerdigardin eyminip, yamanliqtin yiraq bol. **8** Shundaq qilghiningda, bu ishlar derdingde derman, Ustixanliringgha yilik bolidu. **9** Perwerdigarning hōrmitini qilip mal-dunyayingdin hediyelelarni sun'ghin, Étizingdin tunji chiqqan mehsulatliringdin Uninggha atighin; **10** Shundaq qilghiningda, ambarliring ashliqqa tolup tashidu, Sharab

kölchekliringde yéngi sharab éship-téship turidu. **11** I oghlum, Perwerdigarning terbiyisige biperwaliq qilma, Uning tenbihidin bezme. **12** Chünki, ata eziz körgen oghligha tenbih-terbiye bergende, Perwerdigar kimni söygen bolsa uninggha tenbih-terbiye béridu. **13** Danaliqqa muyesser bolghan kishi, Yoruqluqqa ige bolghan kishi némidégen bextlik-he! **14** Chünki danaliqning paydisi kümüshning paydisidin köptur, Qimmiti sap altunningkidinmu ziyadidur. **15** U leel-yaqutlardin qimmatliktur, Intizar bolghan herqandaq nersengdin héchbirimu uninggha teng kelmeştir. **16** Danaliqning ong qolida uzun ömür, Sol qolida bayliq we shöhret bardur. **17** Uning yollari sanga xush puraqtuyulur, Uning barliq teriqiliri séni aram tapquzur. **18** U özini tapqan ademge «hayatliq derixi»dur, Uni ching tutqan kishi némidégen bextlik! **19** Perwerdigar danaliq bilen yer-zéminni berpa qildi, Hékmét bilen asmanni ornatti. **20** Uning bilimi bilen yerning chongqur qatlamli yérildi, Hemde bulutlardin shebnem chüshti. **21** I oghlum! [Danaliq bilen bilimni] közüngdin chiqarma, Pishqan hékmét we pem-parasetni ching tut. **22** Shuning bilen ular jéninggha jan qoshidu, Boynunggha ésilghan ésil marjandek sanga güzellik qoshidu. **23** Shu chaghda yolungda aman-ésen mangalaysen, Yolda putlashmayesen. **24** Yatqanda héch némidin qorqmayesen, Yétishish bilenla tatliq uxlaysen. **25** Béshinggha deyshtelik wehime chüshkende qorqmighin, Rezillerning weyranchiliqidin ghem qilmighin! **26** Chünki Perwerdigar séning tayanchingdur, U putungni qapqanlardin néri qilidu. **27** Peqet qolungdin kelsila, hajetmenlerdin yaxshiligni ayimighin. **28** Qolum-qoshnilirining séningdin ötne sorap kirse, «Qayit kétip, ete kelgin, ete bérey» — démigín. **29** Qoshnanggha ziyankeshlik niyitide bolma, Chünki u sanga ishinip yéningda xatirjem yashaydu. **30** Birsí sanga ziyani yetküzmigen bolsa, Uning besen sewesiz majiralashma. **31** Zulumxor kishige heset qilma, Uning yol-tedbirilridin héchnémini tallima. **32** Chünki qingghir yollarni mangidighanlar Perwerdigarning neziride yirginchliktur, Lékin Uning sirdash dostluqi durus yashawatqan ademge teelluqtur. **33** Perwerdigarning leniti rezillik qilghuchining öyididur, Lékin U heqqaniy ademning öyige bext ata qilur. **34** Berheq, mesxire qilghuchilarni U mesxire qilidu, Lékin kichik péil kishilerge shepset körstitidu. **35** Danalar shöhretke warisliq qilidu, Lékin hamaqetler reswa qilidu.

4 I oghullar, atanglarning nesihetlerini anglanglar, Köngül qoysanglar, Yoruqluqqa érishisiler. **2** Chünki silerge ögitedighanlirim yaxshi bilimdur, Körsetmilirimdin waz kechmenglar. **3** Chünki menmu atamning yumran balisi idim, Anamning arzuluc yalghuz oghli idim, **4** Atam manga ögitip mundaq dédi: — Sözlirimni ésingde tut; Körsetmilirimge riaye qil, Shuning bilen yashnaysen. **5** Danaliqni alghin, eqil tap, Éytqan sözlirimni untuma, ulardin chiqma. **6** [Danaliqtin] waz kechme, u séni saqlaydu; Uni söygin, u séni qoghdaydu. **7** Danaliq hemme ishning béshidur; Shunga danaliqni alghin; Barliqningni serp qilib bolsangmu, eqil tapqin. **8** [Danaliqni] ezizligin, u séni kötüridu, Uni ching quchaqlighanda, séni hörmetke sazawer qilidu. **9** Béshinggha taqalghan gül chembirektek [sanga güzellik

élip kélidu], Sanga shöhretlik taj in'am qilidu. **10** I oghlum, qulaq salghin, sözlirimni qobul qilghin, Shunda ömrüingning yilliri kör bolidu. **11** Men sanga danaliq yolini ögitey, Séni durusluq yollarigha bashlay. **12** Mangghiningda qedemliring cheklenmeydu, Yüğürseng yiqilip chüshmeysen. **13** Alghan terbiyengni ching tut, Qolungdin ketküzmigin; Obdan saqlighin uni, Chünki u séning hayatindur. **14** Yaman ademler mangghan yolgha kirme, Rezillerning izini basma. **15** Ularning [yolidin] özüngni qachur, [Yoligha] yéqin yolima; Uningdin yandap ötüp ket, Néri ketkin. **16** Chünki [yamanlar] birer rezillik qilmighuche uxliyalmas, Birersini yiqitmighuche uyuski kelmes. **17** Yamanliq ularning ozuqidur, Zorawanlıq ularning sharabidur. **18** Lékin heqqaniylarning yoli goya tang nuridur, Kün chüsh bolghuche barghanséri yoruydu. **19** Yamanlarning yoli zulmet kéchidek qapqarangghu, Ular yiqilip, némige putliship ketkinini bilmeydu. **20** I oghlum, sözlirimni köngül qoyub angla, Geplirime qulaq sal. **21** Ularni közüngde tutqin, Yürikingning qétida qedirlep saqlighin. **22** Chünki sözlirim tapqanlar üçün hayattur, Ularning pütün ténige salamatliktur. **23** Qelbingni «hemmidin eziz» dep sap tut, Chünki barliq hayat ishliri qelbtin bashlinidu. **24** Aghzignin egri geptin yiraq tart, Lewliring ézitquluqtin néri bolsun. **25** Közüngni aldinggha tüz tikkin, Nezirignin aldinggha toghra tashla; **26** Mangidighan yolungni obdan oylan'ghin, Shundaq qilsang ishliring puxta bolidu. **27** Onggha, solgha qaymighin; Qedemlirignin yamanliq yolidin néri tart.

5 I oghlum, danaliqimgha köngül qoyghin, Idraklik sözlirimge qulaq salghin. **2** Shundaq qilghiningda ishqa sezgürlük bilen qaraydighan bolisen, Lewliring pem-parasettin ayrilmaydu. **3** Chünki buzuc xotunning aghzidin hesel tamidu, Lewliri zeytun yéghidin siliqtur; **4** Lékin uning aqiwiti kekrdek achchiq, Ikki bisliq qilchete ötkür. **5** Uning qedemliri ölüm girdawigha élip baridu, Tutqan yoli görge bashlaydu. (Sheol h7585) **6** Hayatliq yolini qilche bilgüm yoq dep, Basqan qedemliri turaqsiz bolidu, Nege baridighanliqini héch bilmeydu. **7** Shunga, i oghullirim, sözlirimni köngül qoyup anglanglar, Méning dégenlirimdin chiqmanglar. **8** Undaq xotundin yiraq qach! Ishiki aldighimu yéqin yolima! **9** Bolmisa, izzet-abruyungni bashqilargha tutquzup qoyisen, [Yashliq] yillirignin rehimsizlerning qoligha tapshurisen! **10** Yat ademler bayliqlirining bilen özini tolduridu, Japaliq ejirliriningning méwisi yaqa yurtluqning öyige ötüp kétédu; **11** Ejilinde nale-peryad kötüriginde, Ezayibeding yem bolghanda, **12** Shu chaghda sen: — «Ah, nesihetlerdin némanche nepretlen'gendimen! Könglümde tenbihlerni némanche kemsitkendimen! **13** Némishqa ustazlirimning sözini anglimighandimen? Manga terbiye bergenlerge qulaq salmighandimen? **14** Jemiyettimu, jamaet aldidimu herxil nomusqa qalghandek boldum!» — dep qalisen. **15** Özüingning kölkichingdiki suni ichkin, Öz buliingdin éqiwatqan sudin huzurlan. **16** Bulaqlirining urghup her yerge tarqilip ketse [bolamdu]? Ériqlirigndiki sular kochilarda éqip yürse bolamdu? **17** Bular sangila xas bolsun, Yat kishilerge tegmisun! **18** Buliing bext-beriketlik bolghay! Yashliqingda alghan xotunung bilen huzurlan.

19 U chishi k y ktek chirayliq! Jerendek söyümlük! Uning baghridin hemishe qanaette bolghaysen, Uning qaynaq m hebbitidin daim xushhalliqa patqaysen. **20** I oghlum, n mishqa yat ayalgha sheyda bolisen? N mishqa yat xotunning qoynigha  z ngni atisen? **21** Ch nki insanning hemme qilghanliri Perwerdigarning k z aldida ashkaridur, U uning hemme mangghan yollarini tarazigha s lip turidu. **22** Yaman ademning  z qebihlikliri  zini tuzaqqa ch sh r du, U  z gunahi bilen sirtmaqqa  linidu. **23** U yolyoruqtin mehrum bolghanliqidin j n din ayrilidu, Ch k din ashqan hamaqetliki t peylidin yoldin  zip k tidu.

6 I oghlum, eger dostunggha borun bolghan bolsang, Yat kishining qerzini t leshke qol b r ship wede bergen bolsang, **2** Eger  z s z ngdin ilin'ghan bolsang,  z wedeng bilen baghlinip qalsang, **3** U y qiningning qoligha ch shkenliking  ch n, Amal qilip  z ngni uningdin qutquz — Derhal y qiningning y nigha b rip,  z ngni kemter tutup [shu ishtin] xaliy qilishni  t n p sora. **4** Jeren shikarchining qolidin qutulushqa tirishqandek, Qush owchining qolidin chiqishqa tirishqandek, Qutulmighuche uxlap yatma, Hetta  gdep arammu alma. **6** I hurun, ch m lining y nigha b rip [uningdin  gen], Uning tirikchilik yollarigha qarap dana bol. **7** Ularning bashliqi, emeldar, h k mdari yoq bolsimu, **8** L kin ular yazda yilning  htiyaji  ch n ash toplivalidu, Hosul peslide ozuq teyyarliwalidu. **9** I hurun, qachan'ghiche uxlap yatisen? Qachan ornungdin turisen? **10** Sen: — Birdem k z yumuwalay, birdem uxliwalay, Birdem qolumni qoshturup y tiwalay, — deysen. **11** L kin uxlap yataqanda, miskinlik qaraqchidek k lip s ni basidu, Yoqsulluq xuddi qoralliq bulangchidek hujumgha  tidu. **12** Erzimes, peyli buzuq adem hemmila yerde yalghan  ytip, peslikni sözleydu. **13** U k z qisip, Putliri bilen ishare qilip, Barmaqliri bilen k rsitidu; **14** K nglide aldamchiliqla yatidu, U daim rezillikning koyida bolidu, Hemmila yerde j del-majira t rydu. **15** Shunga uninggha békitilgen balay'i'qaza uni tuyuqsiz basidu, U biraqla dawalighusiz yanjilidu. **16** Perwerdigar nepretlinidighan alte nerse bar, Berheq, yette nerse Uninggha yirginchliktur. **17** Ular bolsa, Tekebburluq bilen qaraydighan k z, Yalghan s zleydighan til, Bigunahlarning q nini t k zidighan qol, **18** Suyiqest oylaydighan k ng l, Yamanliq qilishqa t z y g reydighan putlar, **19** Yalghan s zleydighan saxta guwahchi, Burader-q rindashliri arisigha b lg nchilik salghuchi kishidur. **20** I oghlum, atangning emrige emel qil; Anangning k r t msidin chiqma. **21** Ularning s zini qelbinge t ngip, Ularni boynunggha marjandek qilip  siwal. **22** Yolgha chiqqiningda ular s ni y tekleysu, Uxlighiningda ular s ni saqlaydu, Uyqudin oyghan'ghiningda ular s ni xewerlend ridu. **23** Chünki [Xudaning] permani yoruq chiragh, Uning muqeddes qanuni nurdur; Terbiyening tenbihliri bolsa hayatliq yolidur. **24** Ular s ni buzuq xotundin saqlighuchi, Yat xotunning sh rin s zlidiridin yiraq qilghuchidur. **25** Uning guzellikige könglüngni baghlimighin, Uning qash-k z oynitishi s ni esirge almisun. **26** Chünki buzuq ayallar tüpeylidin ademler bir parche nar'ghimu zar bolidu, Yat ademning [zinaxor] ayali bolsa kishining qimmetlik j nini

 zige ow qiliwalidu. **27** Otni qoynunggha salsang,  z kiyimignı k yd rm sen? **28** Choghnıg  stide dessep mangsang putunıgı k yd rm sen? **29** Bashqilarning ayali bilen bir orunda yatidighan kishi shundaq bolidu; Kim uninggha t gip ketse aqiwitidin qutulalmaydu. **30** Ach qalghanda qorsiqini toyghuzush  ch n oghriliq qilghan kishini bashqilar kemsitmeydu; **31** Shundaq turuqluq u tutulup qalsa, Igisige yettini töleshke toghra k lidu; U  z  yidiki hemme nersisini tapshuridu. **32** Halbuki, bashqilarning xotuni bilen zina qilghuchi uningdinmu [better bolup], tolimu ghepletliktur; Undaq qilghuchi  z- zini halak qilidu. **33** U zexmet yeydu, sheremde bolidu, Uning reswasi h ch  ch r lmeydu. **34** Ch nki k nlesh oti  rni derghezepke kelt ridu, Intiqam alghan k nide u h ch rehım qilmaydu. **35** T lem puli b rey d sengmu u qobul qilmaydu, Herqanche sowgha-salam bersengmu uni b s qturghili bolmaydu.

7 I oghlum, s zlirime emel qil, Tapshuruqlirimni y rikingde saqla. **2** Tapshuruqlirimga emel qilsang, yashnaysen; Telimlirimni k z qarichuqunıgı asriqandek asra. **3** Ularni barmaqiliringgha t ngip qoy, Qelb taxtanggha y ziwal. **4** Danaliqu, sen hede-singlim, d gin, Pem-parasetni «tughqinim» dep chaqir. **5** Shundaq qilsang, ular s ni yat xotundin yiraqlashturidu, Aghzidin siliq söz chiqidighan yochun ayaldin n ri qilidu. **6** [Bir q tim] öyning d rize k znekliridin tashqirigha qarighinimda, **7** Birnechche yash, sadda yigitlerni kördüm, Ularning ichidin bir eqilsizni k r p qaldim, **8** U kocha boylap buzuq [xotun turushluq] doqmushtin  t p, Andin uning  yi terepke qarap mangdi. **9** Kechqurun qarangghu chüshkende, Zulmet k che, ay qarangghusida [ishiki aldidin  tti]. **10** Mana,  ydin bir xotun chiqip uni k t waldi; Kiyimi pahishe ayallarningkidek bolup, Niyiti hiyle-mikir idi. **11** Aghzi bishem-hayasiz, nahayiti jahil bir xotun, U  yide turmaydu, **12** Birde meh llide, birde meydanlarda, U kochilardiki her doqmushta paylap yüridu. **13** H liqi yash yigitni tartip, uni s y p, Nomussizlarche uninggha: — **14** « y mde «inaqliq qurbanliq» g shi bar, Men bügün Xudagha qesem qilghan qurbanliqni qildim, **15** Shunga men sizni chaqirghili chiqtim, Didaringizgha t p n p izdidim. Emdi sizni t p waldim! **16** Karwitimgha Misirning keshtilik, yolluq libas yapquchlirini yaptim. **17** Orun-k rpiliringme xush pura q murmekki, muetter we qowzaq darchinlarni chachtim. **18** K ling, tang atquche muhebbetlisheyli, oynap huzurlinayli, K nglimiz qan'ghuche  zara eysh-ishret qilayli, **19**  rim  yde yoq, yiraq seperge chiqip ketti. **20** U bir hemyan pul  lip ketti, Ay tolghuche u  yge kelmeydu» — d di. **21** Ayal k p sh rin s zliri bilen rasa qiziqturdi, Chirayliq gepliri bilen uni esir qiliwaldi. **22** Soyushqa  lip mangghan  k zdek, Hamaqet kishi kishen bilen jazagha mangghandek, Qiltaqqa chüshken qushtek, Yigit uning keynidin mangdi. Jigirini oq t ship  tmiguche, U bu ishning hayatigha zamin bolidighanliqini h ch bilmeydu. **24** I oghullirim, sözlirimni k ng l qoyup anglanglar, D genliringme qulaq s linglar, **25** Qelbinglarni bundaq xotunning yoligha ketk zmenglar, Uning aldam xaltsigha chüshüp ketmenglar. **26** Bundaq ayal nurghun kishilerni yiqitip yarilandurghan, Uning boghuzlighan ademliri tolimu k ptur, **27** Uning  yi bolsa tehtisaraning

kirish éghizidur, Ademni «halaket méhmanxanisi»gha chüshürüsh yolidur. (Sheol h7585)

8 [Qulaq sal,] danaliq chaqiriwatmamdu? Yoruqluq sada chiqiriwatmamdu? **2** Yollarning égiz jayliridin, Doqmushlardin u orun alidu, **3** Sheherge kiridighan qowuqlarning yénida, Herqandaq derwaza éghizlirida u murajiet qilmaqta: — **4** «I mótiwerler, silerge murajet qilimen, Hey, adem baliliri, sadani siler üçün qilimen, **5** Gödek bolghanlar, zéreklikni öginiwélinglar, Exmeq bolghanlar, yoruqluqqa érishinglar! **6** Manga qulaq sélinglar, Chünki güzel nersilerni dep bérimen, Aghzimni échip, durus ishlarni [silerge] yetküzimen. **7** Éytqanlirim heqiqettur, Aghzim rezilliktin nepretlinidu; **8** Sözlirimning hemmisi heq, Ularda héchqandaq hiyligerlik yaki egitimlik yوقتur. **9** Ularning hemmisi chüshen'genler üçün éniq, Bilim alghanlar üçün durus-toghridur. **10** Kümüşke érishkendin köre, nesihetlirimni qobul qilinglar, Sap altunni élishtin köre bilimni élinglar. **11** Chünki danaliq leel-yaqutlardin ewzel, Herqandaq etiwarlir nersengmu uninggha teng kelmestur. **12** Men bolsam danaliqmen, Zéreklik bilen bille turimen, Istiqamettin kélip chiqqan bilimni ayan qilimen. **13** Perwerdigardin eyminish — Yamanliqqa nepretlinish démecktur; Tekebburluq, meghrurluq, yaman yol hem shum éghizni öch körimen. **14** Mende obdan meslihetler, pishqan hékmet bar; Men dégen yoruqluq, qudret mendidur. **15** Padishahlar men arqiliq höküm süridu, Mensiz hakimlar adil höküm chiqarmas. **16** Men arqiliqla emirler idare qilidu, Aliyanablar, yer yüzidiki barliq soraqchilar [toghra] höküm qilidu. **17** Kimki méni söyse, menmu uni söyimen, Méni telmürüp izdigenler méni tapalaydu; **18** Mende bayliq, shöhret, Hetta konirimas, köchmes dölet we heqqaniyetmu bar. **19** Mendin chiqqan méwe altundin, Hetta sap altundin qimmetliktur, Mendin alidighan daramet sap kümüshstinmu üstündur. **20** Men heqqaniyet yoligha mangimen; Adalet yolining otturida yürimenki, **21** Méni söygenlerni emeliy nersilerge miras qildirimen; Ularning xezinilirini toldurimen. **22** Perwerdigar ishlini bashlishidila, Qedimde yasighanliridin burunla, Men uninggha tewedurmen. Ezeldin tartipla — muqeddemde, Yer-zémin yaritilmastila, Men tiklen'genmen. **24** Chongqur hanglar, déngiz-okyanlar apiride bolushtin awwal, Men meydan'gha chiqirilghanmen; Mol su urghup turidighan bulaqlar bolmastinla, **25** Égiz taghtar öz orunlirigha qoyulmastinla, töpilikler shekillenmestinla, [Perwerdigar] bipayan zémin, keng dalalarni, Alemning esliyidiki topa-changlirininimu téxi yaratmastinla, Men meydan'gha chiqirilghanmen. **27** U asmanlarni bina qiliwatqinida, Déngiz yüzige upuq siziqini siziwatqinida, Ershte bulutlarni orunlashturup, Chongqur déngizdiki bulaq-menbelerni musthekemlewatqinida, Déngiz sulirini békitken dairidin éship ketmisun dep perman chüshüriwatqinida, Bipayan zéminning ullirini quruwatqinida, Men u yerde idim; **30** Shu chaghda goya usta bir hünerwendek Uning yénida turghanidim, Men herdaim Uning aldida shadlinattim, men Uning kündilik dil'arami idim; **31** Men Uning alimudin, yer-zéminidin shadlinip, Dunyadiki insanlardin xursenlik tépép yürettim, **32** Shunga i balilar, emdi manga qulaq

sélinglar; Chünki yollirimni ching tutqanlar neqeder bext tapar! **33** Alghan nesihetke emel qilip, Dana bolghin, uni ret qilma. **34** Sözüme qulaq sélip, Herküni derwazilirim aldidin ketmey, Ishiklirim aldida méni kütidighan kishi neqeder bextliktur! **35** Kimki méni tapsa hayatni tapidu, Perwerdigarning shepqitige nésip bolidu. **36** Lékin manga gunah qilghan herkim öz jénigha ziyan keltüridu, Méni yaman körgenler ölümni dost tutqan boldur.

9 Danaliq özige bir öy sélip, Uning yette tüwrikini ornatti. **2** U mallirini soyup, Ésil sharablarini arilashturup teyyarlap, Ziyapet dastixinini yaydi; **3** Dédeklini [méhman chaqirishqa] ewetti, Özi sheherning eng égiz jaylirida turup: **4** «I saddilar, bu yerge kélinglar, — dep chaqiriwatidu; Nadanlarga: **5** Qéni, nanlirimdin éghiz tégip, Men arilashturup teyyarlaghan sharablardin ichinglar; **6** Nadanlar qataridin chiqip, hayatqa érishinglar, Yoruqluq yolida ménginglar», — dewatidu. **7** Hakawurlargha tenbih bergüchi ahanetke uchraydu, Qebihlerni eyibligüchi özige dagh keltüridu. **8** Hakawurlarni eyiblime, chünki u sanga öch bolup qalidu; Halbuki, dana kishini eyibliseng, u séni söyidu. **9** Dana ademge dewet qilsang, eqli téximu toluq bolidu; Heqqaniy ademge durus yol körsetseng, Bilimi téximu ashidu. **10** Perwerdigardin eyminish danaliqning bashlinishidur, Muqeddes bolghuchini tonush yoruqluqtur. **11** Men [danaliq] sende bolsam, künliringni uzartimen, Ömrüningning yilliri köpiyer. **12** Sende danaliq bolsa, paydini köridighan özüngsen, Danaliqui mazaq qilsang ziyan tartidighanmu özüngsen. **13** Nadan xotun aghazi biseremjan, eqilsizdur, Héchnéme bilmestur. **14** U ishik aldida olturup, Sheherning eng égiz jaylirida orun élip, **15** Udul ötüp kétiwatqanlarga: **16** «Kimki sadda bolsa, bu yerge kelsun!» — dewatidu, We eqilsizlerni: **17** «Oghriliche ichken su tatliq bolidu, Oghrilap yégen nan temlik bolidu!» — dep charqiwatidu. **18** Lékin chaqirilghuchi ölüklerning uning öyide yatqanliqidin bixewerdur, Uning [burunqi] méhmanlirining alliqachan tehtisaraning teglirige chüshüp ketkenlikini u sezmes. (Sheol h7585)

10 Padishah Sulaymanning pend-nesihetliri: — Dana oghul atisini shad qilar; Eqilsiz oghul anisini qayghu-hesretke salar. **2** Haram bayliqlarning héch paydisi bolmas; Heqqaniyet insanni ölümün qutuldurar. **3** Perwerdigar heqqaniy ademning jénini ach qoymas; Lékin u qebihlerning nepsini boghup qoyar. **4** Hurunluq kishini gaday qilar; Ishchanliq bolsa bayashat qilar. **5** Yazda hosulni yighiwalghuchi — dana oghuldur; Lékin orma waqtida uxlap yatquchi — xijaletke qalduridighan oghuldur. **6** Beriket heqqaniy ademning béshigha chüsher; Emma zorawanliq yamanlarning aghzigha urar. **7** Heqqaniy ademning yadikari mubarektur; Yamanlarning nami bolsa, sésiq qalar. **8** Dana adem yolyoruq-nesihetlerni qobul qilar; Kot-kot, nadan kishi öz ayighi bilen putlishar. **9** Ghubarsiz yürgen kishining yürüsh-turushi turaqliqtur, Yollirini egri qilghaning kiri axiri ashkarilidur. **10** Köz isharetini qilip yüridighanlar ademni daghda qaldurur; Kot-kot, nadan kishi öz ayighi bilen putlishar. **11** Heqqaniy ademning aghzi hayatliq buliqidur, Emma zorawanliq yamanning aghzigha urar. **12** Öchmenlik jédel qozghar; Méhir-muhebbet hemme

gunahlarni yapar. **13** Eqil-idraqlik ademning aghzidin danaliq tépilar; Eqilsizning dümbisige palaq téger. **14** Dana ademler bilimlarni ziyade toplar; Lékin exmeqning aghzi uni halaketke yéqinlashturar. **15** Mal-dunyaliri goya mezmüt sheherdek bayning kapalitidur; Miskinni halak qilidighan ish del uning namratliqidur. **16** Heqqaniylarning ejirliri jan'gha jan qoshar, Qebihlarning hosuli gunahnila köpeytishtur. **17** Nesihetni anglap uni saqlighuchi hayatliq yoligha mangar; Tenbihlerni ret qilghan kishi yoldin azghanlardur. **18** Adawet saqlighan kishi yalghan sözlimey qalmas; Töhmät chaplighanlar exmeqtur. **19** Gep köp bolup ketse, gunahtin xaliy bolmas, Lékin aghzigha ige bolghan eqilliqdur. **20** Heqqaniy ademning sözi xuddi sap kümüş; Yamanning oyiliri tolumu erzimestur. **21** Heqqaniy ademning sözliri nurghun kishini quwwetler; Exmeqler eqli kemlikidin öler. **22** Perwerdigarning ata qilghan berikiti ademni döletmen qilar; U berikitige héchbir japa-musheqqet qoshmas. **23** Exmeq qebihlikni tamasha dep biler; Emma danaliq yorutulghan kishining [xursenlikidur]. **24** Yaman kishi némidin qorqsa shuningggha uchrar; Heqqaniy ademning arzusi emelge ashurular. **25** Yaman adem quyundek ötüp yoqar; Lékin heqqaniy adem menggülik uldektur. **26** Adem achchiq su yutuwalghandek, Közige istütek kirip ketkendek, Hurun ademni ishqa ewetkenmu shundaq bolar. **27** Perwerdigardin eyminish ömürni uzun qilar, Yamanning ömri qisqartilar. **28** Heqqaniy ademning ümidi xursenlik élip kéler; Lékin rezilning kütkini yoqqa chiqar. **29** Perwerdigarning yoli durus yashawatqanlarga bashpanahdur; Qebihlik qilghuchilarga bolsa halakettur. **30** Heqqaniylarning ornı mustehkemdur; Yamanlar zeminida uzun turmas. **31** Heqqaniy ademning aghzidin danaliq chiqar; Lékin shumluq til késip tashlinar. **32** Heqqaniy ademning sözi kishige mok xushyaqar; Yaman ademning aghzidin shumluq chiqar.

11 Yalghan taraza Perwerdigargha yirginchlikdur; Adil jing téshi Uni xursen qilar. **2** Tekebburluq bilen birge shermendichilik egiship kéler; Lékin danaliq kichik péillargha hemrah bolar. **3** Toghrilarning semimiylikini özi yétekler; Lékin kazzaplarning egrilikini özi weyrar qilar. **4** Xudaning ghezep künde mal-dunyaning paydisi bolmas; Lékin heqqaniyet ademni ölümdin qutquzar. **5** Kamil ademning heqqaniyliqini özi tüz yolgha bashlar; Yaman adem öz yamanliqidin yiqilar. **6** Durus ademlerning heqqaniyliqini özlirini qutquzar; Lékin kazzaplar öz hiyle-neyringidin tutular. **7** Rezil adem ölse, uning ümidi yoqqa chiqar; Gunahkarning ümidi axiri quruq qalar. **8** Heqqaniy adem qiyinchiliqtin xaliy qilinlar; Rezil adem uning ornigha tutular. **9** Munapiqlar öz aghzi bilen yéqinini buzar; Lékin heqqaniylar bilimi bilan qutquzular. **10** Heqqaniy adem ronaq tapsa, sheher xush bolar; Rezil adem halak bolsa, xelq tentene qilar. **11** Toghrilarning beriket tileshliri bilen sheher gülliner; Lékin rezillerning tili bilen weyrar bolar. **12** Öz yéqinini sökidighan kishi — eqilsizdur; Emma yorutulghan adem aghzini yighar. **13** Gep toshughuchi mexpiyetlerni ashkarilar; Sadiq adem amanetke xiyaret qilmas. **14** Yolyoruk kem bolsa, el-yurt yiqilar; Ulugh bir meslihetchi bolsa, el nijat tapar. **15** Yatqa borun bolghan kishi ziyar tartmay qalmas; Qol bériship képil bolushni yaman körgen kishining quligini tinch bolar. **16** Shapaetlik ayal

izzet-hörmetni qoldin bermes; Zorawanlar bayliqni qoldin bermes. **17** Rehimdil öz-özi bext yaritar; Rehimsiz öz témini aghritar. **18** Yaman ademlerning alghan ish heqqi ularni aldar, beriketsiz bolar; Emma heqqaniyet tériqhuchi adem emeliy in'am alar. **19** Heqqaniyet ademge hayatliq tapquzar; Yamanliqni közlep yüridighan kishi ölümgé yüz tutar. **20** Niyiti buzuq kishi Perwerdigargha yirginchlikdur; Emma yoli diyanetlik kishiler uning xursenlikidur. **21** Qol tutushup birleshimu, yamanlar jazagha tartilmay qalmas; Lékin heqqaniylarning nesli nijat tapar. **22** Chirayliq emma tétiqsiz xotun, Choshqining tumshuqigha altun halqa salghandektur. **23** Heqqaniylarning arzusi peqet yaxshi méwe élip kéler; Yamanlarning kütkini ghezep-neprettur. **24** Biraw merdlerche tarqatsimu, gülliner; Yene biraw bérishke tégishlikini ayisimu, peqet namratlishar. **25** Merd adem etliler; Bashqilarni sugharghuchi özümu sughirilar. **26** Ashliqni satmay bésiwalghan kishi elning lenitige uchraydu; Lékin ashliqni sétip bergüchige beriket tiliner. **27** Yaxshiliqni izdep intilgen adem shapaet tapar; Yamanliqni izdigen adem özi yamanliq körer. **28** Öz mal-duniyasigha tayan'ghuchi yiqilar; Heqqaniy kishi yopurmayteq kökirer. **29** Öz öyige azarchilik salghan kishi shamalgha miras bolar; Eqilsiz adem aqilanining quli bolup qalar. **30** Heqqaniyning béridighan méwisi «hayatliq derixi»dur; Dana kishi köngüllirni [hayatliqqa] mayil qilar. **31** Qaranglar, heqqaniy adem bu dunyada [sewenlikni üçün] bedel tölgen yerde, Reziller bilen gunahkarlarning aqiwiti qandaq bolar?

12 Kimki terbiyini qedirlese, bilimnima söygüchidur; Lékin tenbihke nepretlen'gen nadan-hamaqettur. **2** Yaxshi niyetlik adem Perwerdigarning iltipatigha érisir; Emma Perwerdigar hiyle-mikirikil ademning gunahini békiter. **3** Ademler yamanliq qilip amanliq tapalmas; Lékin heqqaniylarning yiltizi tewrenmes. **4** Peziletlik ayal érinig tajidur; Emma uni uyatqa salghuchi xotun uning ustixinini chiriter. **5** Heqqaniy ademning oy-pikri durus hökim chiqirar; Yamanlarning nesihetliri mekharliqtur. **6** Yamanlarning sözliri qan tökidighan qiltaqtur; Lékin durusning sözi ademni qiltaqtin qutuldurur. **7** Yamanlar aghdurulup, yoqilar; Lékin heqqaniylarning öyi mezmüt turar. **8** Adem öz zériklikni maxdashqa sazawer bolar; Egri niyetlik kishi közge ilinmas. **9** Péqir turup xizmetkari bar kishi, Özini chong tutup ach yürgen kishidin yaxshidur. **10** Heqqaniy adem öz ulighinimu asrar; Emma rezil ademning bolsa hetta rehimdilliqimu zalimliqtur. **11** Tiriship tériqchilik qilghan déhqanning qorsiqi toq bolar; Emma xam xiyallargha bérilgen kishining eqli yoqtur. **12** Yaman adem yamanliq qiltiqini közlep olturar; Emma heqqaniy ademning yiltizi méwe bérir turar. **13** Yaman adem öz aghzining gunahidin tutular; Heqqaniy adem musheqqet-qiyinchiliqtin qutular. **14** Adem öz aghzining méwisidin qanaet tapar; Öz qoli bilan qilghanliridin uninggha yandurular. **15** Exmeq öz yolini toghra dep biler; Emma dewetke qulaq salghan kishi aqilanidur. **16** Exmeqning achchiqi kelse, tézla biliner; Zérek kishi haqaretke sewr qilar, setchilikni ashkarilimas. **17** Heqiqetni éytqan kishidin adalet biliner; Yalghan guwahliq qilghuchidin aldamchilik biliner.

18 Bezilarning yéniklik bilen éytqan gépi ademge sanjilghan qilichqa oxshar; Biraq aqilanining tili derdke dermandur. **19** Rastchil menggü turghuzilidu; Lewzi yalghan bolsa birdemliktur. **20** Yamanliqning koyida yürgüchining könglide hiyle saqlan'ghandur; Amanliqni dewet qilghuchilar xushallıqqa chömer. **21** Heqqaniy ademning béshigha héch külpet chüshmes; Qebihler balayi'qazagha chömüler. **22** Yalghan sözleydighanning lewliri Perwerdigargha yirginchliktur; Lékin lewzide turghanlarga U apirin éytar. **23** Pemlik adem bilimini yoshurar; Biraq exmeq nadanlıqini jakarlar. **24** Tirishchan qol hoquq tutar; Hurun qol alwan'gha tutular. **25** Köngülning ghem-endishisi kishini mükcheyter; Lékin méhribane bir söz kishini rohlandurar. **26** Heqqaniy kishi öz dosti bilen birge yol izder; Biraq yamanlarning yoli özlrini adashdurar. **27** Hurun özi tutqan owni pishurup yéyelmes; Biraq etiwarliq bayliqlar tirishchan'gha mensuptur. **28** Heqqaniyliqning yolida hayat tépilar; Shu yolda ölüm körünmestur.

13 Dana oghul atisining terbiyisige köngül qoyar; Mesxire qilghuchi tenbihke qulaq salmas. **2** Adem durus éghizining méwisidin huzurlinar; Tuzkorlar zorawanlıqqa hewes qilip zorawanlıqqa uchrar. **3** Sözde éhtiyatchan kishi jénini saqlap qalar; Aghzi ittik halaketke uchrar. **4** Hurunning arzu-tiliki bar, lékin érishelmes; Lékin tirishchan etliner. **5** Heqqaniy adem yalghanchiliqtin yirginer; Qebih bolsa sésip, shermende bolar. **6** Yoli durusni heqqaniyet qoghdar; Lékin gunahkarni rezillik yiqitar. **7** Beziler özi bay körsetkini bilen emeliyette quruq sölettur; Beziler özi yoqsul körsetkini bilen zor baylıqliri bardur. **8** Öz bayliqi görüge tutulghan bayning jénigha ara turar; Biraq yoqsullar héch wehimini anglimas. **9** Heqqaniy ademning nuri shadlinip parlar; Biraq yaman ademning chirighi öchürüler. **10** Kibirlikтин peqet jédel-majirala chiqar; Danalıq bolsa nesihetni anglihanlar bilen billidur. **11** Ishlimey tapqan haram bayliq beriketsizdur; Ter töküp halal tapqan gülliner. **12** Telmürginige kütüp érishelmeslik köngülni sunuq qilar, Lékin teshnaliqta érishkini «hayatliq derixi»dur. **13** [Xudaning] kalam-sözige pisent qilmighan adem gunahning tölimige qerzdar bolar; Lékin permanni qedirigen adem yaxshiliq körer. **14** Aqilanining telimi hayatliq bergüchi bulaqtur, U séni ölüm tuzaqılrıdın qutuldur. **15** Aqilanilik ademni iltipatqa érishtürer; Biraq tuzkorlarning yoli egri-bügi, japalıq bolar. **16** Pem-parasetlik adem bilimi bilen ish körer; Hamaqet öz nadanlıqini ashkarilar. **17** Rezil alaıqıchi bala-qazagha uchrar; Sadiq elchi bolsa derdke dermandur. **18** Terbiyeni ret qilghan adem namratlıshıp uyatqa qalar; Emma tenbihni qobul qilghan hörmetke érisher. **19** Emelge ashqan arzu kishige shérin tuyular; Lékin exmeqler yamanlıqni tashlashni yaman körer. **20** Aqilaniler bilen bille yürgen Dan. bolar; Biraq exmeqlerge hemrah bolghan nale-peryadta qalar. **21** Bala-qaza gunahkarlarning keynidin bésip mangar; Lékin heqqaniylar yaxshiliqning ejrini tapar. **22** Yaxshi adem perzentlırining perzentlırige miras qaldurar; Gunahkarlarning yighqan mal-dunyalıri heqqaniylar üçün toplinar. **23** Yoqsulning tashlandıq yéri mol hosul bérer, Lékin adaletsizlikтин u weyrar bolar. **24** Tayaqni ayighan kishi oghlıni yaxshi körmes; Balini söygen kishi

uni estayidil terbiyilep jazalar. **25** Heqqaniy adem köngli qanaet tapquche ozuq yer; Yamanning qorsiqi ach qalar.

14 Herbir dana ayal öz ailisini awat qilar; Exmeq ayal ailisini öz qoli bilen weyrar qilar. **2** Durusluq yolida mangidighan kishi Perwerdigardin qorqar; Qingghir yolda mangghan kishi [Xudani] közge ilmas. **3** Exmeqning tekebbur aghzi özige tayaq bolar; Aqilanining lewliri özi qoghdar. **4** Ulagh bolmisa, éghil pak-pakiz turar; Biraq öküzning küchi bolghandila [sanggha] ashliq tolar. **5** Ishenchlik guwahchi yalghan éytmas; Saxta guwahchi yalghan gepni nepetek tinar. **6** Hakawurlar danalıq izdep tapalmas; Biraq yorutulghan ademge bilim élish asan'gha chüsher. **7** Birawning aghzida bilim yoqluqini bilip yetkende, Uningdin özüngni néri tart. **8** Eql-parasetlik kishining danalıqı öz yolını oylinishtidur; Exmeqlarning eqilsizlikı bolsa özlirining aldınışidur. **9** Exmeqler bolsa «itaetsizlik qurbanlıqı»ni közge ilmaydu, Heqqaniylar arisida bolsa iltipat tépilar. **10** Köngüldiki derdni peqet özila kötüreler; Köngüldiki xushluqımu bashqılar shérik bolalmas. **11** Yamanning öyi örülüp chüsher; Heqqaniy ademning chédiri güllinip kéter. **12** Adem balisigha toghridek körünidighan bir yol bar, Lékin aqiwi halaketke baridighan yollardur. **13** Oyun-külke bolsa qelbtiki ghem-qayghuni yapar, Xushallıq ötüp ketkende, ghem-qayghu yenila qalar. **14** Toghra yoldin burulup yan'ghan adem haman öz yolidin toyar; Yaxshi adem öz ishidin qanaetliner. **15** Saddilar hemme gepke ishinip kéter; Lékin pem-parasetlik kishi herbir qedemni awaylap basar. **16** Dana adem éhtiyatchan bolup awarichilikтин néri kéter; Exmeq hakawurluq qilip, özige ishinip aldigha mangar. **17** Térikkek exmeqliq qilar; Neyrengwaz adem nepretke uchrar. **18** Saddilar exmeqliqqa warisliq qilar; Pem-parasetlikler bilimni öz taji qilar. **19** Yamanlar yaxshilarning aldida igiler; Qebihler heqqaniyning derwaziliri aldida [bash urar]. **20** Namrat kishi hetta öz yéqinighimu yaman körünér. Bayning dosti bolsa köptur. **21** Yéqinini pes körgen gunahkardur; Lékin miskinlerge rehim qilghan beriket tapar. **22** Yamanlıq oylihanlar yoldin adashqanlardin emesmu? Biraq yaxshiliq oylihanlar rehim-shepqet, heqiqet-sadiqliqqa muyesser bolar. **23** Hemme méhnettin payda chiqar; Biraq quruq paranglar ademni mohtajlıqta qaldurar. **24** Aqilaniler üçün baylıqlar bir tajdur; Exmeqlarning nadanlıqidin peqet yene shu nadanlıqla chiqar. **25** Heqqaniy guwahlıq bergüchi kishilarning hayatini qutqazar; Yalghan-yawıdaq sözleydighan [guwahchi] yalghan gepni nepetek tinar. **26** Perwerdigardin qorqidighanning küchlük yölenchüki bar, Uning balilirimu himayige ige bolar. **27** Perwerdigardin qorqush hayatning bulıqidur; U kishini ejellik tuzaqılrıdın qutqazar. **28** Padishahning shan-sheripi puqrasining köplikidındur; Puqrasining kemliki emirning halakitidur. **29** Éghir-bésiq kishi intayın aqıl kishidur; Chéchilghaq exmeqliqni ulughlar. **30** Xatirjem köngül tenning saqlıqidur; Hesret chékish bolsa söngeklerni chiritar. **31** Miskinni bozek qilghuchi — Perwerdigargha haqaret qilghuchidur; Hajetmenlerge shapaet qilish Uni hörmetligenliktur. **32** Yaman öz yamanlıqı ichide yiqitilar; Heqqaniy adem hetta sekratta yatqandimu xatirjem bolar. **33** Yorutulghan

kishining kōnglide danaliq yatar; Biraq exmeqning kōnglidikisi ashkara bolmay qalmas. **34** Heqqaniyet herqaysi elni yuqiri kōtirer; Gunah herqandaq milletni nomusqa qaldurar. **35** Padishahning iltipati eqilliq xizmetkarning bēshigha chūsher; Biraq uning ghezipi nomusta qaldurghuchi uyatsiz xizmetkarining bēshigha chūsher.

15 Mulayim jawab ghezepni basar; Qopal sōz achchiqni qozghar. **2** Aqilanilarning tili bilimni jari qilar; Exmeqning aghzi quruq gep tōker. **3** Perwerdigarning kōzi her yerde yūrer; Yaxshi-yamanlarni kōrtip turar. **4** Shipa yetküzguchi til xuddi bir «hayatliq derixi»dur; Tili egrilik kishining rohini sundurar. **5** Exmeq atisining terbiyisige pisent qilmas; Lékin atisining tenbihige qulaq salghan zerek bolar. **6** Heqqaniyning öyide göherler kōptur; Biraq yamanning tapawiti öziye awarichilik tapar. **7** Dananing lewliro bilim tarqitar; Exmeqning kōnglidin héch bilim chiqmas. **8** Yamanlarning qurbanliqi Perwerdigargha yirginchliktur; Duruslarning duasi Uning xursenlikidur. **9** Yamanlarning yoli Perwerdigargha yirginchliktur; Lékin heqqaniyetni intilip izdigichini U yaxshi kōrer. **10** Toghra yoldin chiqqanlar azabliq terbiyini kōrer; Tenbihge öch bolghuchi öler. **11** Tehtisara we halaket Perwerdigarning kōz aldida ochuq turghan yerde, Insan kōnglidiki oy-pikirmi qandaqmu Uningdin yoshuralisun?! (Sheol h7585) **12** Hakawur tenbih berguchini yaqturmas; U aqilanilerdin nesihet élishqa barmas. **13** Kōngül shad bolsa, xush chiray bolar; Derd-elem tarta, rohi sunar. **14** Yorutulghan kōngül bilimni izder; Eqilsizning aghzi nadanliqni ozuq qilar. **15** Ézilgenlarning hemme künliri teste öter; Biraq shad kōngül herkünini héytekte ötküzer. **16** Zor bayliq bilen biyarnliq tapqandin, Azgha shükür qilip, Perwerdigardin ewzel. **17** Neypret ichide yégen bordaq göshte qilin'ghan katta ziyapettin, Méhir-muhebbet ichide yégen kōktat ewzel. **18** Térikke kishi jédel chiqirar; Eghir-bésig talash-tartishlarni tinchlandurar. **19** Hurunning yoli tikenlik qashadur, Durus ademning yoli kōtörülgen yoldak daghdamdur. **20** Dana ogul atisini shad qilar; Eqilsiz adem anisini kemsiter. **21** Eqli yoq kishi exmeqliqi bilen xushdur; Yorutulghan kishi yolini toghrilap mangar. **22** Meslihetsiz ish qilghanda nishanlar emelge ashmas; Meslihetchi kōp bolghanda muddialar emelge ashurular. **23** Kishige jayida bergen jawabidin xush bolar, Del waqtida qilghan sōz neqeder yaxshidur! **24** Hayatliq yoli eqilliq kishini yuqirigha bashlayduki, Uni chongqur tehtisaradin qutqazar. (Sheol h7585) **25** Perwerdigar tekebburning öyini yuluwéter; Biraq U tul xotunlarga pasillarni turghuzar. **26** Yamanlarning oy-pikri Perwerdigargha yirginchliktur; Biraq sap dilning sözliri söyümlüktur. **27** Ach kōz kishi öz ailisige awarichilik keltürer; Para élishqa nepretlen'gen kishi kün kōrer. **28** Heqqaniy adem qandaq jawab bērishte qayta-qayta oylinar; Yaman ademning aghzidin shumluq tōküler. **29** Perwerdigar yaman ademdin yiraqtur; Biraq U heqqaniyning duasini anglar. **30** Xush kōzler kōngülni shadlandurar; Xush xewer ustixanlarga gösh-may qondurar. **31** Hayatliqqa élip baridighan tenbihke qulaq salghan kishi danalarning qataridin orun alar. **32** Terbiyeni ret qilghan öz jénini xar qilar; Tenbihge qulaq

salghan yorutular. **33** Perwerdigardin qorqush ademge danaliq ögiter; Awwal kemterlik bolsa, andin shōhret kéler.

16 Kōngöldiki niyetler insan'gha tewedur; Biraq tilning jawabi Perwerdigarning ilkididur. **2** Insan özineng hemme qilghan ishini pak dep biler; Lékin qelbdiki niyetlerni Perwerdigar tarazigha sélip tartip kōrer. **3** Niyet qilghan ishliringni Perwerdigargha tapshurghin, Shundaq qilghanda pılanliring piship chiqar. **4** Perwerdigar barliq mewjudiyetning herbirini melum meqset bilen apiride qilghan; Hetta yamanlarnimu balay'apet küni üçhün yaratqandur. **5** Tekebburluqqa tolghan kōngüllerning herbiri Perwerdigargha yirginchliktur; Qol tutushup birleshsimu, jazasiz qalmas. **6** Muhebbet-shepquet we heqiqet bilen gunahlar kafaret qilinip yéplar; Perwerdigardin eyminish ademlerni yamanliqtin xaliy qilar. **7** Ademning ishliri Perwerdigarni xursen qilsa, U hetta dūshmenlirininimu uning bilen inaqilashturar. **8** Halal alghan az, Haram alghan kōptin ewzeldur. **9** Insan kōnglide öz yolini toxtitar; Emma qedemlirini toghrilaydighan Perwerdigardur. **10** Hetta padishahning lewliroge qaritip epsun oqulsimu, Uning aghzi toghra hōkümdin chetnimes. **11** Adil taraza-mizanlar Perwerdigargha xastur; Taraza tashlirining hemmisini U yasighandur. **12** Padishah rezillik qilsa yirginchliktur, Chūnki text heqqaniyet bilenla mehkem turar. **13** Heqqaniy sözligen lewler padishahlarning xursenlikidur; Ular durus sözlügichilerni yaxshi kōrer. **14** Padishahning qehri goya ölümneng elchisidur; Biraq dana kishi [uning ghezipini] tinchlandurar. **15** Padishahning chirayining nuri kishige jan kirgüzer; Uning shepqi waqtida yaghqan «kéyinki yanghur»dur. **16** Danaliq élish altun élishtin neqeder ewzeldur; Yorutulushni tallash kümüşni tallashin shunche üstündur! **17** Durus ademning égez kōtörülgen yoli yamanliqtin ayrilishtur; Öz yoligha éhtiyat qilghan kishi jénini saqlap qalar. **18** Meghrurluq halak bolushtin awwal kéler, Tekebburluq yiqilishtin awwal kéler. **19** Kemter bolup miskinler bilen bardi-keldide bolush, Tekebburlar bilen haram mal bölüşkendin ewzeldur. **20** Kimki ishni pem-paraset bilen qilsa payda tapar; Perwerdigargha tayan'ghan bolsa, bext-saadet kōrer. **21** Kōngli dana kishi segek atilar; Yéqimliq sözler ademlerning dilimini ashurar. **22** Pem-paraset öziye ige bolghanlarga hayatliqning buliqidur; Eqilsizlerge telim bermekning özi eqilsizliktur. **23** Aqilane kishining qelbi aghzidin eqil chiqirar; Uning lewziye bilimni ziyade qilar. **24** Yéqimliq sözler goya heseldur; Kōngüllerni xush qilip ten'ge dawadar. **25** Adem balisigha toghridek kōrünüdighan bir yol bar, Lékin aqiwiti halaketke baridighan yollardur. **26** Ishligüchining ishtiyyi uni ishqa salar; Uning qarni uninggha heydekchilik qilar. **27** Muttehem kishi yaman gepni kolap yūrer; Uning lewliro lawuldap turghan otqa oxshar. **28** Egri adem jédel-majira tughdurghuchidur; Gheywetchi yéqin dostlarni ayriwéter. **29** Zorawan kishi yéqin adimini azdurar; Uni yaman yolgha bashlap kirer. **30** Kōzini yumuwalghan kishi yaman niyetni oylar; Léwini chishligen kishi yamanliqqa teyyardur. **31** Heqqaniyet yolida aqarghan chach, Ademning shōhret tajidur. **32** Asan achchiqlimaydighan

kishi palwandin ewzeldur; Özini tutuwalghan sheher alghandinmu üstündur. **33** Chek étekke tashlan'ghini bilen, Lékin netijisi pütünley Perwerdigardindur.

17 Qurbanliq göshlirige tolghan jédellik öydin, Bir chishlem quruq nan yep, köngül tinchliqta bolghan ewzel. **2** Xizmetkar chéwer bolsa, xojisining nomusta qoyghuchi oghlini bashqarur; Kelgüsida u xojining oghli qatarida turup uning mirasni teqsim qilar. **3** Sapal qazan kümüşni tawlar, chanaq altunni tawlar, Biraq ademning qelbini Perwerdigar sinar. **4** Qebih kishi yaman sözlerge ishiner; Yalghanchi pitnichilerning sözige qulaq salar. **5** Miskinlerni mesxire qilghuchi, özini Yaratquchini haqaretligüchidir; Bashqilarning bextsizlikidin xushal bolghan kishi jajasiz qalmas. **6** Qérilarning newriliri ularning tajidur; Perzentlerning pexri ularning atilidur. **7** Exmeq yarishiq gep qilsa uninggha yarashmas; Mötiwer yalghan sözlise uninggha téximu yarashmas. **8** Para — uni bergüchining neziride ésil bir göherdur; Goya uni negila ishletse muweppeqiyetke érishidighandek. **9** Bashqilarning xataliqni yoputup kechürgen kishi méhir-muhebbetni közler; Kona xamanni sorighan kishi yéqin dostlarni düşmen qilar. **10** Aqilanige singgen bir éghiz tenbih, Exmeqqe urulghan yüz derridin ünümlüktur. **11** Yamanlar peqet asiylıqni közler; Uni jazalashqa rehimsiz bir elchi ewteler. **12** Exmiqane ish qiliwatqan nadan kishige uchrap qalghandin köre, Baliliridin ayrilghan éyiqqa yoluqup qalghan yaxshi. **13** Kimki yaxshiliqqa yamanliq qilsa, Ishikidin bala-qaza néri ketmes. **14** Jédelning bashlinishi tosmını su élip ketken'ge oxshaydu; Shunga jédel partlashtin awwal talash-tartishtin qol üzgin. **15** Yamanni aqlighan, Heqqaniygga qara chaplighan, Oxshashla Perwerdigargha yirginchlikdur. **16** Exmeqning köngli danalıqni etiwarlimisa, Qandaqmu uning qolida danalıqni sétiwalghudek puli bolsun? **17** [Heqiyiq] dost herdaim sangha muhebbet körsiter, [Heqiyiq] qérindash yaman kününg üçün yardemge dunyagha kelgendur. **18** Eqilsiz kishi qol bérıp, Yéqini üçün képil bolidu. **19** Jédelge amraq gunahqa amraqtur; Bosughini égiz qilghan halaketni izder. **20** Niyiti buzulghan yaxshiliq körmes; Tilida heq-naheqni astin-üstün qilghuchi balagha yoluqar. **21** Bala exmeq bolsa, ata ghem-qayghugha patar; Hamaqetning atisi xushalliq körmes. **22** Shad köngül shipaliq doridek ten'ge dawadur; Sunuq roh-dil ademning yilikini qurutar. **23** Chirik adem yeng ichide parını qobul qilar; U adaletning yolini burmilar. **24** Danalıq yorutulghan kishining köz aldida turar; Biraq eqilsizning közi xiyalkeshlik qilip qutupta yürer. **25** Galwang bala atini azabgha salar; Uni tughquchiningmu derdi bolar. **26** Heqqaniylargha jerimane qoyushqa qet'iy bolmas; Emirlerni adaletni qollighini üçün dumbalashqa bolmas. **27** Bilimi bar kishi kem sözlük bolar; Yorutulghan adem qaltis éghir-bésiq bolar. **28** Hetta exmeqmu az sözlise dana hésablinar; Tilini tizginligen kishi danishmen sanilar.

18 Köpchiliktin ayrilip yalghuz yürigen kishi haman öz nepsige chogh tartar; Herqandaq chin hékmetke haman jan-jehli bilen qarshi chiqar. **2** Exmeq yorutulushqa qiziqmas; Qiziqidighini peqet öz oyighanlirini körsitishla, xalas. **3** Yaman kishi kelse, nepretmu peyda bolar; Nomussiz ish iza-ahanettin

ayrilmas. **4** Ademning sözliri chongqur sulargha oxshar; Danalıq buliqi ériq süyidek örkeshlep aqar. **5** Yaman'gha yan bésishqa, Soraqta heqqaniygga uwal qilishqa qet'iy bolmas. **6** Exmeqning lewliri uni jédelge bashlar; Uning aghzi «Méni dumbala» dep tekliplilar. **7** Exmeqning aghzi öz bésishga halakettur; Uning lewliri öz jénigga qapqandur. **8** Gheywetxorning sözliri herxil nazunémetlerdek, Kishining qelbige chongqur singdürüler. **9** Ishida hurun bolghan kishimu, Buzghunchi bilen ülpetdash bolidu. **10** Perwerdigarning nami mezmüt munardur; Heqqaniylar uning ichige yügürüp kirip yuqirida aman bolar. **11** Bay adem mal-dunyasını «musthekem shehirim» dep biler; Neziride özini saqlaydighan égiz sépildek turar. **12** Bitchit bolushtin awwal, köngülge tekebburluq kéler; Awwal kemterlik bolsa, andin shöhret kéler. **13** Sözni anglimay turup, aldirap jawab bergen, Exmeqliqni körsitip özini xijalette qaldurur. **14** Tendiki aghriq azabigha ademning öz rohi berdashliq bergüzer; Biraq rohi sun'ghan bolsa uni kim kötürer? **15** Yorutulghanning qelbi bilime érishmekte, Aqilanining qulaqliri bilimni izdimekte. **16** Sowghat öz igisige ishikni daghdan échip bérer; Uni chong erbablar aldigha yetküzür. **17** Dewa qilghanda, awwal sözlügüchining sözliri orunluq körünür; Lékin qarshi terep soal qoyup ishni sürüştürür. **18** Chek tashlash jédellerni tügiter; Ghojilarning arisidiki ishnimu hel qilar. **19** Renjigen qérindashning könglini élish musthekem shehneri élishtinmu tes; Jédel-majira qorghanning taqaq-baldaqirigha oxshashtur. **20** Adem [durus] sözligenlikidin qorsiqi toq bolar; Öz könglidin chiqqan sözliridin mol hosul alar. **21** Hayat-mamat tilning ilkididur; Kimki uning tesirini etiwarlisa uning méwisidin yer. **22** Xotunni tallap alghan kishi yaxshiliq tapidu, U Perwerdigarning merhimitige érishken bolidu. **23** Miskinler pes awazda yelinip sözler; Bay bolsa qopallıq bilen jawab bérer. **24** Dostni köp tutqan kishi xarab bolar; Lékin qérindashinmu yéqin baghlan'ghan bir dost bardur.

19 Peziletlik yolda mangghan kembeghel, Hiyliger sözlük exmeqtin yaxshidur. **2** Yene, gheyriti bar kishi bilimsiz bolsa bolmas; Aldirangghu yoldin chiqar. **3** Kishining exmeqliqi öz yolını astin-üstün qiliwéter; Shundaq turuqluq u könglide Perwerdigardin renjip aghrinar. **4** Baylıq dostni köp qilar; Miskinler bar dostidinmu ayrilip qalar. **5** Yalghan guwahliq qilghan jazalanmay qalmas; Yalghan éytquchimu jazadin qutulalmas. **6** Tola adem séxiyidin iltipat közler; Sowghat bérıp turghuchigha hemme kishi dosttur. **7** Namratlashqandin qérindashlirimu zériker; Uning dostliri téximu yiraq qachar; Yalwurup qoghlisimu, ular tépilmas. **8** Pem-parasetke érishküchi özige köyünür; Nurni saqlighan kishining bexti bolar. **9** Yalghan guwahliq qilghan jazalanmay qalmas; Yalghan éytquchimu halak bolar. **10** Heshemetlik turmush exmeqqe yarashmas; Qulning emeldarlar üstidin höküm sürüshi téximu qamlashmas. **11** Danishmenlik igisini asanlıqche achchiqlanmaydighan qilar; Xatalıqni yoputup kechürish uning shöhritidur. **12** Padishahning ghezpi shirning huwlisigha oxshash dehsheklik bolar; Uning shepqiti yumran ot-chöpke chüshken shebnemdek shérindur.

13 Exmeq oghul atisi üçhün bala-qazadur; Urushqaq xotunning zarhlashliri toxtimay témp chüshken tamche-tamche yéghin'gha oxshastur. **14** Öy bilen mal-mülük ata-bowilardin mirastur; Biraq pem-parasetlik xotun Perwerdigarning iltipatidindur. **15** Hurunluq kishini gheplet uyqugha gherq qilar; Bikar telep acharchiliqning derdini tartar. **16** [Perwerdigarning] emrige emel qilghan kishi öz jénini saqlar; Öz yolliridin hézi bolmighan kishi öler. **17** Kembeghellerge rehimdilliq qilghan, Perwerdigargha qerz bergen bilen barawerdur; Uning shepqitini [Perwerdigar] qayturar. **18** Perzentingning terbiyeni qobul qilishigha ümidwar bolup, Uni jazalap terbiye béríp turghin; Lékin uni ölgüche xar bolsun dégüchi bolma. **19** Qehrlik kishi jaza tartar; Uni qutquzmaqchi bolsang, qayta-qayta qutquzushung kérek. **20** Nesihetni anglighin, terbiyeni qobul qilghin, Uning qilghanda kéyinki künliringde dana bolisen. **21** Kishining könglide nurghun niyetler bar; Axirida peqet Perwerdigarning dalalet-hidayitidin chiqqan ish aqar. **22** Kishining yéqimliqi uning méhir-muhebbitidindur; Miskin bolush yalghanchiliqtin yaxshidur. **23** Perwerdigardin eyminish kishini hayatqa érishtürer; U kishi xatirjem, qot yashap, bala-qaza chüshürülüşhidin xaliy bolar. **24** Hurun qolini sunup qachigha tiqqini bilen, Ghizani aghzigha sélisqimu hurunluq qilar. **25** Hakawurgha qilin'ghan tayaq jazasi saddigha qilin'ghan ibrettur; Yorutulghan kishige bérilgen tenbih, Uning bilimini téximu ziyade qilar. **26** Atisining mélini bulighan, Anisini öyidin heydep chiqarghan, Reswaliq, iza-ahanet qaldurghuchi oghuldur. **27** I oghul, nesihetke quliqingni yupuruwalsang, Eqilning telimliridin yiraqlashqinidur. **28** Peskeshe guwahchi adaletni mazaq qilghuchidur; Yaman ademning aghzi rezillikni yutar. **29** Hakawurlar üçhün jazalar teyyardur, Exmeqlarning dümbisige uridighan qamcha teyyardur.

20 Sharab kishini reswa qilar, Haraq kishini ghaljirlashtur; Kimki uninggha bérilip ézip ketse, eqilsizdur. **2** Padishahning ghezipi shirning hörkirishge oxshash qorqunchluqtur; Uning achchiqini keltürgen, öz jénigha jaza chüshürer. **3** Özini majiradin néri qilish kishining izzitidur; Biraq herbir exmeq özini basalmas. **4** Hurun adem qishta yer heydimes; Yighim waqtda yoqluqta qélip ashliq tiler. **5** Kishining könglidiki oy-niyetliri chongqur sugha oxshastur; Yorutulghan adem ularni tartip alalaydu. **6** Özini sadiq deydirghanlar köptur; Biraq ishenchlik bir ademni kim tapalisun? **7** Heqqaniy adem diyanetlik yolda mangar; Uning perzentlirige bext-beriket qaldurular! **8** Padishah adalet textide olturghanda, Hemme yamanliqni közi bilen qoghlaydu. **9** Kim özini gunahdin tazilandim, Wijdanim paklandi, déyeleydu? **10** Ikki xil taraza téshi, Ikki xil küre ishlitish, Oxshashla Perwerdigargha yirginchliktur. **11** Hetta bala öz xisliiti bilen biliner; Uning qilghanlirining pak, durus yaki emesliki heriketliridin körünüp turar. **12** Köridighan közni, anglaydighan qulaqni, Her ikkisini Perwerdigar yaratti. **13** Uyqugha amraq bolma, namratliqqa uchraysen; Közüngni échip oyghaq bol, néning mol bolar. **14** Xéridar mal alghanda: «Nachar iken, nachar iken!» dep qaqshaydu; Élip ketkendin kéyin [«Ésil nerse, erzan aldim» dep] maxtinidu. **15** Altun bar, leel-yaqutlarmu köptur; Biraq

bilimni béghishlighan lewler némidégen qimmetlik göherdur! **16** Yatqa képil bolghan kishidin qerzge tonini tutup alghin; Yat xotun'gha kapalet bergen kishidin kapalet puli al. **17** Aldap érishken tamaq tatliqtur; Kéyin, uning yégin shéghil bolar. **18** Pilanlar meslihet bilen békitiler; Pishqan körsetme bilen jeng qilghin. **19** Gep toshughuchi sirlarni ashkarilar; Shunga walaqtekkür bilen arilashma. **20** Kimki ata-anisini haqaret qilsa, Uning chirighi zulmet qarangghusida öcher! **21** Téze érishken miras haman beriketlik bolmas. **22** Yamanliqqa yamanliq qayturay déme; Perwerdigargha tayinip küt, U derdingge yéter. **23** Ikki xil taraza téshi Perwerdigargha yirginchliktur; Saxta ölchem qet'iy yarimas. **24** Insanning hayatliq qedemlirini Perwerdigar belgileydu; Undaqta insan öz musapisini nedin bilsun? **25** Bir nersisini yéniklik bilen «[Xudagha] atalghan!» dep wede bérish, Qesemlerdin kéyin ikkilinip qayta oylinis, Öz jénini qiltaqqa chüshürgen'ge barawer. **26** Dana padishah yamanlarni topanni sorughandek soruwétidu, Xaman tepkendek tuluq bilen yanjiwéter. **27** Ademning roh-wijdani — Perwerdigarning chirighidur, U qelbning herbir teglirini tekshürüp perq éter. **28** Méhir-sheppet we heqiqet padishahni saqlaydu; U méhir-sheppet bilenla öz textini musthekemleydu. **29** Yash yigitlerning qawulluqi ularning pexridur; Qérlarning izziti aq chachliridur. **30** Terbiye yariliri yamanliqni tazilap chiqirar, Tayaq izliri ich-baghirmi taza qilar.

21 Padishahning köngli ériqlardiki sudek Perwerdigarning qolidur; [Perwerdigar] qeyerge toghrilisa, shu terepke mangidu. **2** Insan özining hemme qilghan ishini toghra dep biler; Lékin Perwerdigar qelbdiki niyetlerni tarazigha sélip tartip körer. **3** Perwerdigarning neziride, Heqqaniyliq bilen adalet yürgüzüsh qurbanliq qilishin eweldur. **4** Tekebbur közler, meghrur qelb, yamanlarning chirighi — hemmisi gunahtur. **5** Estayidil kishilerning oyiliri ularni peqet bayashatliqqa yétékler; Chéchilangghularning oyiliri bolsa, ularni peqet yoqsuzluqqa yétékler. **6** Yaghlima til bilen érishken bayliqlar, Ölümini izdep yürgenler qoghlap yürgen bir tütünla, xalas. **7** Yamanlarning zalimliqi özlirini chirmiwalar; Chünki ular adalet yolida méngishni ret qilghan. **8** Jinayetkar mangidighan yol nahayiti egridur; Sap dil ademning herikiti tüptüzdur. **9** Soqushaq xotun bilen [azade] öyde bille turghandin köre, Ögzining bir bulungida [yalghuz] yétip qopqan yaxshi. **10** Yaman kishining köngli yamanliqqila hérisemendur; U yéqinighimu shapaet körsetmes. **11** Hakawurning jazagha tartilishi, bilimsizge ibret bolar; Dana kishi qobul qilghan nesihetlerdin téximu köp bilim alar. **12** Heqqaniy Bolghuchi yamanning öyini közler; U haman yamanlarni yamanliqqa qoyup yiqitar. **13** Miskinlerning nalisigha quliquini yoputup kari bolmighuchi, Axiri özi peryad kötürer, Biraq héchkim perwa qilmas. **14** Yoshurun sowghat ghezepni basar; Yeng ichide bérilgen para qehr-ghezepni peseyter. **15** Adaletni beja keltürüş heqqaniylarning xushallidur, Biraq yamanliq qilghuchilargha wehimidur. **16** Héket yolidin ézip ketken kishi, Erwahlarning jamaiti ichidikilerdin bolup qalar. **17** Tamashagha bérilgen kishi namrat qalar; Yagh chaynashqa, sharab ichishke amraq béyimas. **18** Yaman adem heqqaniy adem üçhün görü

pulining ornida qalar; [Ézilgen] duruslarning ornigha iplaslar qalar. **19** Soqushqar we térikke ayal bilen ortaqt turghandin, Chöl-bayawanda yalghuz yashighan yaxshidur. **20** Aqilanining öyide bayliq bar, zeytun may bar; Biraq exmeqler tapqinini utturluq buzup-chachar. **21** Heqqaniyet, méhribanliqni izdigüchi adem, Hayat, heqqaniyet we izzet-hörmetke érisher. **22** Dana kishi küchlikler shehirining sépiligha yamishar, Ularning tayanchi bolghan qorghinini ghulitar. **23** Öz tiligha, aghzigha ige bolghan kishi, Jénini awarichiliklerdin saqlap qalar. **24** Chongchiliq qilghanlar, «Hakawur», «hali chong», «mazaqchi» atilar. **25** Hurun kishi öz nepsidin halak bolar, Chünki uning qoli ishqqa barmas; **26** Nepsi yaman bolup u kün boyi teme qilip yürer; Biraq heqqaniy adem héchnémini ayimay sediqe qilar. **27** Yaman ademning qurbanliqi Perwerdigargha yirinchiliktur; Rezil gherezde epkélín'gen bolsa téximu shundaqtur! **28** Yalghan guwahliq qilghuchi halak bolar; Eyni ehwalni anglap sözligen kishining sözi ebedgiche aqar. **29** Yaman adem yüzini qélin qilar; Durus kishi yolini oylap puxta basar. **30** Perwerdigargha qarshi turalaydighan héchqandaq danaliq, eqil-paraset yaki tedbir yoqtur. **31** Atlar jeng küni üçhün teyyar qilin'ghan bolsimu, Biraq ghelibe-nijat peqet Perwerdigardindur.

22 Yaxshi nam zor bayliqqa ige bolushtin ewzel; Qedir-qimmet altun-kümüshtin üstündur. **2** Gaday bilen bay bir zéminda yashar; Her ikkisini yaratqan Perwerdigardur. **3** Zérek kishi bala-qazani aldin körüp qachar; Saddilar aldigha bérip ziyat tartar. **4** Özini töwen tüpüt, Perwerdigardin eyminishning berikiti — bayashatliq, izzet-hörmet we hayattur. **5** Hiyligerlarning yolida tikenler, tuzaqlar yatar; Öz yoligha hézi bolghan kishi ulardin yiraq bolar. **6** Baligha kichikide mijezige qarap durus terbiye berseng, Chong bolghanda u shu yoldin chiqmas. **7** Baylar miskinlerni bashqurur; Qerzdar qerz igisining qulidur. **8** Naheqliq uruqini chachqanning alidighan hosuli balayi'apettur; Uning ghezep-heywisi chüsher. **9** Séxiy adem beriket tapar; Chünki u miskinlerge öz nénidin bölüp bergüchidur. **10** Hakawurni qoghliwetseng, jédel-majira béslar; Kélishmeslikler we shermendichilikler tüger. **11** Pak niyetni qedirleydighan kishining sözliri güzeldur; Shunga padishah uning bilen dost bolar. **12** Perwerdigarning közi ilim-heqiqetni saqlar; U iplaslarning sözlirini échip tashlap bikar qilar. **13** Hurun adem: «Tashqirida bir shir turidu, Kochigha chiqsam öltürülmen!» — deydu. **14** Zinaxor ayalning aghzi chongqur bir oridur; Perwerdigar narazi bolghan kishi uninggha chüshüp kéter. **15** Nadanliq sebebi balilarning qelbige baghlaghliqtur; Biraq terbiye tayiqi buni uningdin yiraq qilar. **16** Miskinlerni ézish bilen bay bolghan, We baylarga sowghat sunidighan kishi, Axiri peqet yoqsulluqta qalar. **17** Qulaq sal, sanga aqilanilarning sözlirini ögitey; Köngül qoyup bilimimni ögen'gin. **18** Ularni qelbingde ching tutsang, Ular sanga shérin bolar, Lewliringde sep bolup teyyar turidu. **19** Chin qelbing bilen Perwerdigargha tayinishing üçhün, Bügin [bu hékmetlik sözlerni] bashqa birsige emes, Belki sanga yetküzdum. **20** Uningdin mana ottuzni yazdim, Buning ichide nesihetler hem bilim bar. **21** Bular bilen heqiqetning sözlirining derweqe heqiqet ikenlikini bileysen, We shundaq qilip

séni ewetküchilerge heqiqetning sözliri bilen jawab qayturalaysen. **22** Yoqsuldin bulap alma, u kembeghel tursa, Ajiz möminlerni soraq ornida bozek qilma. **23** Chünki Perwerdigar ularning dewasini kötürer, Ulardin bulap alghanlardin bulap alar. **24** Mijezi ittik adem bilen dost bolma, Qehrlik adem bilen arilashma, **25** Bolmisa, uning yaman yolini öginip qélip, qiltaqqa chüshisen. **26** Bashqilargha [képil bolup] qol bergüchilerdin bolma, Qerzlerni töleshke kapalet bergüchilerdin bolma; **27** Séning qayturalighudek nerseng bolghan bolsa, Ular orun-körpilirigini bikardin-bikar astingdin élip ketmigen bolattil. **28** Ata-bowiliring pasilni belgilep bergen kona chégra tashlirini yökime. **29** Ishni estayidil we chaqaqan béjiridighan kishini körgenmiding? U pes ademlerning xizmitide bolmas; Padishahlarning aldisida turar.

23 Katta erbab bilen hemdastixan bolsang, Aldingdiki kim ikenlikini obdan oylan. **2** Ishtiying yaman bolsa, Gélinggha pichaq tenglep turghandek özüngni tart. **3** Uning nazunémetlirini tama qilma, Ular adem aldaydighan tamaqlardur. **4** Bay bolimen dep özüngni upratma; Özüngning zéhningni bu ishqqa qaratma. **5** [Bayliqlargha] köz tikishing bilenla, ular yoq bolidu; Pul-mal derweqe özige qanat yasap, Xuddi bürküttek asman'gha uchup kéter. **6** Ach közning nénini yéme, Uning ésil nazunémetlirini tama qilma; **7** Chünki uning köngli qandaq bolghandek, özimu shundaq. U aghzida: — Qéni, alsila, ichsile! — désimu, Biraq könglide séni oylighini yoq. **8** Yégen bir yutum taannimu qusuwétisen, Uninggha qilghan chirayli sözliringmu bikargha ketken bolidu. **9** Exmeqqe yol körsitip salma, Chünki u eqil sözliringni közge ilmas. **10** Qedimde békitken yerning pasil tashlirini yökime, Yétimlarning étizlirighimu ayagh basma; **11** Chünki ularning Hemjemet-Qutquzguchisi intayin küchliktur; U Özni ular üçhün üstüngdin dewa qilar. **12** Nesihetke köngül qoy, Ilim-bilimlerge qulaq sal. **13** Balanggha terbiye bérishdin érinme; Eger tayaq bilen ursang, u ölüp ketmeydu; **14** Sen uni tayaq bilen ursang, Belkim uni tehtisaradin qutquziwalisen. (Sheol h7585) **15** I oghlum, dana bolsang, Méning qelbim qanche xush bolar idi! **16** Aghzingda orunluq sözler bolsa, ich-ichimdin shadlinimen. **17** Gunah sadir qilghuchilargha reshk qilma, Herdaim Perwerdigardin eyminishte turghin; **18** Shundaq qilghiningda jezman köridighan yaxshi küning bolidu, Arzu-ümidning bikargha ketmes. **19** I oghlum, sözümgé qulaq sélip dana bol, Qelbingni [Xudaning] yoligha bashlighin. **20** Meyxorlarga arilashma, Nepsi yaman göshxorlar bilen bard-keldi qilma; **21** Chünki haraqkesh bilen nepsi yaman axirida yoqsulluqta qalar, Gheplet uyqusigha patqanlarga jende kiyimni kiygüzer. **22** Séni tapqan atangning sözini angla, Anang qérighanda uninggha hörmetsizlik qilma. **23** Heqiqetni sétiwal, Uni hergiz sétiwetme. Danaliq, terbiye we yorutulushnimu al. **24** Heqqaniy balining atisi chong xushalliq tapar; Dana oghulni tapqan atisi uningdin xursen bolar. **25** Ata-anangni söyündürüp, Séni tughqan anangni xush qil. **26** I oghlum, qelbingni manga tapshur; Közliringmu hayatliq yollirimgha tikilsun! **27** Chünki pahishe ayal chongqur oridur, Buzuq yat ayal tar zindandur; **28** Ular qaraqchidek mökiwélip, Insaniyet arisidiki wapasizlarni köpeyter. **29** Kimde azab bar? Kimde derd-elem? Kim

jédel ichide qalar? Kim nale-peryad kötürer? Kim sewebsiz yarinlar? Kimning közi qizirip kéter? **30** Del sharab üstide uzun olturghan, Elbesh sharabtin tétishqa aldirighan meyxorlar! **31** Sharabning ajayib qizilliqigha, uning jamdiki julaligigha, Kishining gélidin shundaq siliq ötkenlikige meptun bolup qalma! **32** Axirida u zeherlik yilandeke chéqiwaliyu, Oq yilandeke neshtirini sanjiydu. **33** Köz aldingda ghelite menzirler körünidu, Aghzingdin qalaymiqan sözler chiqidu. **34** Xuddi déngiz-okyanlarda leylep qalghandek, Yelkenlik kémining moma yaghichi üstide yatqandek bolisen. **35** Sen choqum: — Birs méni urdi, lékin men yarilanmidim! Birs méni tayaq bilen urdi, biraq aghriqini sezmidim! — deysen. Biraq sen yene: «Hoshumgha kelsemla, men yenila sharabni izdeymen! — deysen.

24 Yamanlarga reshk qilma, Ular bilen bardikeldi qilishni arzu qilma; **2** Chünki ularning köngli zorawanliqlila oylar; Ularning aghzi azar yetküztüshni sözler. **3** Aile bolsa danaliq asasida berpa qilinlar; Chüshinish bilen musthekemlinar. **4** Bilim bilen öyning xaniliri herxil qimmatlik, ésil göherlerge toldurular. **5** Dana adem zor küchke igidur; Bilimi bar adem qudrisini ashurar. **6** Puxta nesihetler bilen jeng qilghin; Ghelibe bolsa Birdinbir Ulugh Meslihetchi bilen bolar. **7** Danaliq eqilsiz ademge nisbeten tolimu égez, chüshiniksizdur; [Chonglar] sheher derwazisi aldigha yigilighanda u zuwan achalmas. **8** Eskilikni niyetligen adem «suyiqestchi» atilar. **9** Exmeqliqtin bolghan niyet gunahdur; Hakawur kishi ademlerge yirinchilikdur. **10** Béshinggha éghir kün chüshkende jasaretsiz bolsang, Küchsiz hésablinisen. **11** [Sewebsiz] ölümgé tartilghanlarni qatquzghin; Boghuzlinish xewpide turghanlardin yardem qolungni tartma; **12** Eger sen: «Bu ishtin xewirimiz yoqtur» déseng, Her ademning könglini tarazigha Salghuchi buni körmesmu? Jénigini hayat Saqlighuchi uni bilmesmu? U herbir insan balsining öz qilghanliri boyiche ularning özige yandurmasmu? **13** I oghlum, hesel [tapsang] istimal qil, u yaxshidur. Here könikidin alghan hesel bolsa tatliq tétiydu; **14** Danaliq bilen tonushsang, umu könglüngge shuningdek bolar; Uni tapqiningda jezmen yaxshi köridighan kününg bolidu, Arzu-ümidning bikargha ketmes. **15** I rezil adem, heqqaniyning öyige yoshurun hujum qilishni kütme, Uning turalghusini bulighuchi bolma! **16** Chünki heqqaniy yette qétim yiqilip chüsher, Biraq axiri yene ornidin turar. Lékin rezil kishi külpét ichige putliship chüsher. **17** Reqibing yiqilip ketse xush bolup ketme, Düşmining putliship chüshse shadlanma; **18** Perwerdigar buni körgende, Bu qilqingni yaxshi körmey, Belkim ghezipini reqibingge chüshürmesliki mumkin. **19** Yamanlar [rawaj tapsa], biaram bolup ketme; Rezillerge reshk qilma. **20** Chünki yamanlarning kélechiki yoqtur, Uning chirighimu öchürüler. **21** I oghlum, Perwerdigardin qorqqin, padishahnimu hörmet qil. Qutratquchilar bilen arilashma. **22** Bundaq kishilerge kélidighan balayi'apet ushtumtut bolar, [Perwerdigar bilen padishahning] ularni qandaq yoqitidighanliqini bilemsen? **23** Bularnu aqilanilerning sözliridur: — Sot qilghanda bir terepke yan bésish qet'iy bolmas. **24** Jinayetchige: «Eyibisiz sen» dep höküm chiqarghan

kishige, Xelqler lenet éytar; El-yurtlar uningdin nepretlinar. **25** Biraq ular jinayetchining gunahini échip tashlighan kishidin xursen bolar, Ular uninggha bext-saadet tilisher. **26** Durus jawab bergüchi, Goyaki kishining lewlrige söygüchidur. **27** Awwal sirtta ishliringning yolini hazirlap, Étiz-ériqliringni teyyarla, Andin öyügni salghin. **28** Yéqininggha qarshi asassiz guwahliq qilma; Aghzingdin héch yalghanchiliq chiqarma. **29** «U manga qandaq qilghan bolsa, menmu uninggha shundaq qilimen, Uning manga qilghinini özige yandurimen», dégüchi bolma. **30** Men hurunning étizliqidin öttim, Eqilsizning üzümlarliqi yénidin mangdim, **31** Mana, her yéridin tikenler ösüp chiqqan, Xoxilar yer yüzini bésip ketken, Qoruq témi örülüp ketken! **32** Ular ni körgech, obdan oylandim; Körginimdin sawaq aldım: — **33** Sen: «Yene birdem közüمنى yumuwalay, Yene birdem uxliwalay, Yene birdem put-qolunim almap yétiwalay» — déseng, **34** Namratliq bulangchidek séni bésip kéler, Hajetmenlik qalqanliq eskerdek sanga hujum qilar.

25 Töwende bayan qilinidighanlirimu Sulaymanning pend-nesihetliri; bularni Yehudaning padishahi Hezekiyaning ordisidikiler köchürüp xatiriligen: — **2** Perwerdigarning ulughluqi — Özining qilghan ishini ashkarilimighinida; Padishahlarning ulughluqi — bir ishning sirini yésheliginide. **3** Ershning égziklikini, Zéminning chongqurluqini, We padishahlarning könglidikini mölcherlep bilgili bolmas. **4** Awwal kümüshning poqi ayrilip tawlansa, Andin zerger nepis bir qacha yasap chiqar. **5** Awwal padishahning aldidiki rezil xizmetkarliri qoghliwétilse, Andin uning texti adalet üstige qurular. **6** Padishahning aldida özügni hemmining aldi qilip körsetme, [Uning aldidiki] erbablarning ornida turuwalma; **7** Ornungni özüngdin yuqiri janabqa bérıp, uning aldida pegahqa chüshürülgeningdin köre, Özgilerning séni törgé tekliq qilghini yaxshidur. **8** Aldirap dewagha barmighin, Mubada bérıp, yéqining [üstün chiqip] séni let qilsa, qandaq qilisen? **9** Yéqining bilen munazirilehseng, Bashqilarning sirini achma. **10** Bolmisa, buni bilgüchiler séni eyibleydu, Sésiq namdin qutulalmaysen. **11** Waqtijayida qilin'ghan söz, Kümüsh ramkilargha tizilghan altun almildur. **12** [Qulaqqa] altun halqa, nepis altundin yasalghan zinnet buyumi yarashqandek, Aqilanining agahlandurushi köngül qoyghaning qulighiga yarishar. **13** Xuddi orma waqtidiki tomuzda [ichken] qar süyidek, Ishenchlik elchi özi ewetküchilerge shundaq bolar; U xojayinlirining köksi-qarnini yashartar. **14** Yamghuri yoq bulut-shamal, Yalghan sowghatni wede qilip maxtan'ghuchigha oxshashtur. **15** Uzun'ghiche sewrtaqet qilinsa, hökümdarmu qayil qilinlar, Yumshaq til söngeklerdinmu öter. **16** Sen hesel tépiwaldingmu? Uni peqet toyghuchila ye, Köp yéseng yanduruwétisen. **17** Qoshnangning bosughisigha az desse, Ular sendin toyup, öch bolup qalmisun. **18** Yalghan guwahliq bilen yéqinigha qara chaplighuchi, Xuddi gürze, qilich we ötkür oqqa oxshashtur. **19** Sunuq chish bilen chaynash, Tokur put [bilen méngish], Külpét künide wapasiz kishige ümid baghlihandektur. **20** Qish künide kishilerning kiyimini salduruwétish, Yaki suda üstige achchiq su quyush, Qayghuluq kishining aldida naxsha éytqandektur. **21** Düşminingning qorsiqi ach bolsa, Nan ber; Ussighan

bolsa su ber; **22** Shundaq qilsang, bëshigha kömür choghini toplan salghan bolisen, We Perwerdigar bu ishini sanga yanduridu. **23** Shimal teperin chiqqan shamal qattiq yamghur élip kelgende, Chéqimchi shum chirayni keltürer. **24** Soqushqaq xotun bilen [azade] öyde bille turghandin köre, Ögzing bir bulungida [yalghuz] yétip-qopqan yaxshi. **25** Ussap ketken kishige muzdek su bérilgende, Yiraq yurttin kelgen xush xewer mu ene shundaq bolar. **26** Pétiqdilip süyi léyip ketken bulaq, Süyi bulghiwétilgen quduq, Rezillerge yol qoyghan heqqaniy adenge oxshastur. **27** Heselni heddidin ziyade yéyish yaxshi bolmas; Biraq ulughluqni izdeshning özi ulugh ishtur. **28** Özini tutalmaydighan kishi, Weyran bolghan, sépilsiz qalghan sheherge oxshaydu.

26 Yazda qar yéghish, Orma waqtida yamghur yéghish qamlashmighandek, Izzet-hörmet exmeqqe layiq emestur. **2** Leylep uchup yürgen quchqachte, Uchqan qarlighach yerge qonmighandek, Sewebsiz qarghish kishige ziyani keltürelmes. **3** Atqa qamcha, éshekke noxta lazim bolghinidek, Exmeqning dümbisige tayaq layiqtur. **4** Exmeqning exmiqane gépi boyiche uninggha jawab bermigin, Jawab berseng özüng uninggha oxshap qélising mumkin. **5** Exmeqning exmiqane gépi boyiche uninggha jawab bergin, Jawab bermiseng u özining exmeqligini eqilliql dep chaghlar. **6** Öz putini késiwetkende, Öz bëshigha zulmet tiligende, Exmeqtin xewer yollashmu shundaq bir ishtur. **7** Tokurning kargha kelmigen putliridek, Exmeqning aghzigha sélin'ghan pend-nesihetmu bikar bolur. **8** Salghigha tashni baghlap atqandek, Exmeqqe hörmet bildürishmu exmiqane ishtur. **9** Exmeqning aghzigha sélin'ghan pend-nesihet, Mestning qoligha sanjilghan tikendektur. **10** Öz yéqinlirini qarisisgha zeximlendürgen oqaychidek, Exmeqni yaki udul kelgen ademni yallap ishletken xojayinmu oxshashla zeximlendürgüchidur. **11** It aylinip kélip öz qusuqini yalighandek, Exmeq exmeqligini qaytilar. **12** Özini dana chaghlap memnun bolghan kishini kördüngmu? Uninggha ümid baghlamaqtin exmeqqe ümid baghlamaq ewzeldur. **13** Hurun adem: — «Tashqirida dehshehtlik bir shir turidu, Kochida bir shir yüridu!» — dep [öydin chiqmas]. **14** Öz mujuqida échilip-yépilip turghan ishikke oxshash, Hurun kariwatta yétip u yaq-bu yaqqa örülmekte. **15** Hurun qolini sunup qachigha tiqqini bilen, Ghizani aghzigha sélishtinmu ériner. **16** Hurun özini pem bilen jawab bergüchi yette kishidinmu dana sanar. **17** Kochida kéliwétip, öziye munasiwetsiz majiragha arilashqan kishi, Itning quligini tutup sozghan'gha oxshash xeterge duchar bolar. **18** Öz yéqinlirini aldap «Peqet chaqchaq qilip qoydum!» deyidighan kishi, Otqashlarni, oqlarni, herxil ejellik qorallarni atqan telwige oxshaydu. **20** Otun bolmisa ot öcher; Gheywet bolmisa, jédel béislar. **21** Choghlar üstige chachqan kömürdek, Ot üstige qoyghan otundek, jédelchi jédelni ulghaytar. **22** Gheywetxorning sözliri herxil nazunémetlerdek, Kishining qelbighe chongqur singdürüler. **23** Yalqunluq lewler rezil köngüllerge qoshulghanda, Sapal qachigha kümüş hel bergen'ge oxshastur. **24** Adawet saqlaydighan adem öchini gepliri bilen yapsimu, Könglide qat-qat suyiqet saqlaydu. **25** Uning sözi chirayliq bolsimu, ishinip ketmigin; Qelbide

yette qat iplasliq bardur. **26** U öchmenlikini chirayliq gep bilen yapsimu, Lékin rezilliki jamaetning aldida ashkarilinar. **27** Kishige ora kolighan özi kösher; Tashni domilatqan kishini tash dumilap qaytip kélip uni yanjar. **28** Saxta til özi ziyankeshlik qilghan kishilerge nepretliner; Xushamet qilghuchi éghiz ademni halaketke ittirer.

27 Etiki kününg toghruluq maxtanma, Chünki bir küni néme bolidighiningnimu bilmeysen. **2** Séni bashqilar maxtisun, Öz aghzing mundaq qilmisun, Yat adem séni maxtisun, Öz lewliring undaq qilmisun. **3** Tash éghir, qum xéli jing basar, Biraq exmeq keltüridighan xapichiliq ikkisiyin téximu éghirdur. **4** Ghezep rehimsizdur, Qehr bolsa kelkündek ademni éqitip kéter, Biraq kim hesetxorluq aldida taqabil turalisin? **5** Ashkara eyiblesh yoshurun muhebbettin eladur. **6** Dostning qolidin yégen zeximler sadiqliqtin bolidu; Biraq düshmenning söyüshliri hiylgerliktur. **7** Toq kishi hesel könikidinmu bizardur, Ach kishige herqandaq achchiq nersimu tatliq biliner. **8** Yurt makanidin ayrilghan kishi, Uwisidin ayrilip yürgen qushqa oxshar. **9** Etir we xushbuy köngülün achar, Jan köyer dostning semimiy mesliheti kishini righbetlendürer. Jan köyer dostning semimiy, xushxuy mesliheti kishini xush qilur. **10** Öz dostungni, atangning dostinimu untuma; Bëshinggha kün chüshkende qérindishningning öyige kirip yélinma; Yéqindiki dost, yiraqtiki qérindashtin ela. **11** I oghlum, dana bol, könglümni xush qil, Shundaq qilghiningda méni mesxire qilidighanlargha jawab béreleymen. **12** Zérek kishi bala-qazani aldin körip qachar; Saddilar aldigha bérp ziyani tartar. **13** Yatqa képil bolghan kishidin qerzge tonini tutup alghin; Yat xotun'gha kapalet bergen kishidin kapalet puli al. **14** Qaq seherde turup, yuqiri awazda dostigha bext tiligenlik, Özini qarghash hésablinar. **15** Yamghurluq kündiki toxtimay chüshken tamche-tamche yéghin, We soqushqaq xotun bir-birige oxshastur. **16** Uni tizgenlesh boranni tosqan'gha, Yaki yaghni ong qol bilen changgalighan'gha oxshastur. **17** Tömürni tömürge bilise ötkürleshkende, Dostlarmu bir-birini ötkürleshdürer. **18** Enjür köchitini perwish qilghuchi uningdin enjür yeydu; Xojayinini asrap kütken qul izzet tapidu. **19** Suda ademning yüzi eks etkende, Insanning qelbining qandaqliq öz yénidiki kishi arqiliq biliner. **20** Tehtisara we halaket hergiz toymighandek, Ademning [ach] közliri qanaet tapmas. (Sheol h7585) **21** Sapal qazan kümüşni, chanaq altunni tawlar, Adem bolsa maxtalghanda sinilar. **22** Exmeqni bughday bilen birge sendelde talqan qilip soqsangmu, Exmeqligi yenila uningda turar. **23** Padiliringning ehwalini obdan bilip tur, Mal-waranliringdin yaxshi xewer al; **24** Chünki bayliqning menggü kapaliti bolmas, Taj-textmu dewrdin-dewrgiche turamdu? **25** Qurughan chöpler orulghandin keyin, Yumran chöpler ösüp chiqqanda, Tagh baghrhidinmu yaway chöpler yighilghanda, **26** Shu chaghda qozilarning yungliri qirqilip kiyiming bolar; Öchkilerni satqan pulgha bir étiz kéler, **27** Hemde öchkilerning sütiri séning hem aildikiliringning ozuqluqini, Dédekliringning qorsiqini teminleshkimu yéter.

28 Yamanlar héchkim qoghlimisimu qachar; Biraq heqqaniylar shir yürek batur kéler. **2** Yurtta

gunahlar köpeyse, uning emirliri köp almishar, Lékin uni sorighuchi yorutulghan we bilimlik bolsa, yurt amanmuqim uzun turar. **3** Miskinlerge zulum séliwatqan bir kembehel, Xuddi [ziraetlerni] yatquzup dénni qoymaydighan qara yamghurgha oxshaydu. **4** Tewrat qanunidin waz kechkenler yamanlarni yaxshi dep maxtar; Biraq qanunni tutqushlar ulargha qarshi küresh qilar. **5** Reziller adaletni chüshennes; Biraq Perwerdigarni izdigüchiler hemme ishni chüshiner. **6** Peziletlik yolda mangghan miskin kishi, Saxta, ikki yüzime bay ademdin yaxshidur. **7** Tewrat-qanunigha itaet qilghan yigit eqilliq oghuldur; Biraq nan qépilargha hemrah bolghuchi atisini nomusqa qaldurar. **8** Jazanixorluq qilip yuqiri ösüm arqiliq bayliqlar tapqan kishi, Axirida bularni miskinlerge xeyrixahliq qilghuchining qoligha ötküzüsh üchün toplighandur. **9** Kimki Tewrat-qanunini anglamaymen dep quligini yopursa, Hetta dualirimu leniti bolup qalar. **10** Kimki duruslarni yaman yolgha azdursa, Özi kolighan orisigha özi chüsher; Biraq pak-diyanelik adem yaxshiliqqa mirasxor bolar. **11** Bay derweqe özini dana sanar; Biraq yorutulghan miskin uni haman körüp yéter. **12** Heqqaniylar ghalibiyetlik bolsa, Jahanni tentene qaplar; Biraq yamanlar mertiwige chiqsa, xalayiqlar özlirini qachurar. **13** Öz gunahlarini yoshurghan kishi ronaq tapmas; Biraq ularni tonup iqrar qilip, ulardin waz kechken kishi rehim-shepgetke érisher. **14** [Perwerdigardin] herdam qorqup yürgen kishi shunche bextliktur! Biraq könglini tash qilghan balayi'apetke qalar. **15** Hörkirep turghan shir, Yaki [owni izdep] kéziwatqan éyiq qandaq bolsa, Yoqsul puqralarning üstidiki rezil hakimmu shundaqtur. **16** Yorutulmighan emir haman zor bir zalim bolup chiqar, Biraq haram bayliqlargha nepretlense, textide uzun olturar. **17** Qan tökken kishi qerz bilen hanggha qarap yügürer; Uni héchkim tosmisun! **18** Semimi, diyanelik yolda mangghan qutular; Ikki yolda mangghan saxta kishi ularning biride haman yiqilip chüsher. **19** Öz yérige tiriship ishligen déhqanning néni yétip ashar; Biraq bikar yürüp xam xiyallarni qoghligghan kishining yoqsulluqi mol bolar! **20** Rastchil kishining bexti köpiyer; Biraq bay bolushqa aldirighan kishi jazadin géchip qutulalmas. **21** Birige yan bésish qet'iy bolmas; Chünki beziler hetta bir burda nan üçünmu gunah ötküzer. **22** Nepsi toymas kishi bayliqlarni közlep aldiraydu, U namratliqning öz bésigha chüshidighininin bixewerdur. **23** Bashqilarning xataliqini ochuq eyibligen kishi, Haman xushamet qilghuchigha qarighanda köprek iltipat tapar. **24** Atanisining teelluqatini oghrilap, «Bu héchqandaq gunah emes» dégen kishi, Halak qilghuchining shérکیدur. **25** Nepsi toymighur kishi jédél-majira tériydu; Biraq Perwerdigargha tayan'ghan kishi etliner. **26** Özining könglige ishen'gen kishi exmeqtur; Biraq danaliq bilen mangghan nijat tapar. **27** Namratlarga xeyrxahliq qilidighan kishi mohtajliq tartmas; Lékin hajetmenni körsimu körmeske salghan kishi köpligen qarghishqa uchrar. **28** Yamanlar mertiwige chiqsa, xalayiqlar özlirini qachurar; Lékin ular zawal tapsa, heqqaniylar rawaj tapar.

29 Qayta-qayta eyiblinip turup yene boyni qattiliq qilghan kishi, Tuyuqsizdin dawalighusiz yanjilar.

2 Heqqaniylar güllense, puqralari shadlinar, Qebihler hoquq tutsa puqra nale-peryad kötürer. **3** Danaliqni söygen oghul atisini xush qilar; Biraq pahishilerge hemrah bolghan uning mal-mülkini buzup-chachar. **4** Padishah adalet bilen yurtini tinch qilar; Biraq baj-séliq salghan bolsa, uni weyran qilar. **5** Öz yéqinigha xushamet qilghan kishi, Uning putlirigha tor teyyarlap qoyghandur. **6** Rezil ademning gunahi özi qapqan yasap qurar; Biraq heqqaniy kishi naxshilar bilen shadlinar. **7** Heqqaniy kishi miskinning dewasigha köngül bölür; Biraq yamanlar bolsa bu ishni chüshennes. **8** Hakawur kishiler sheherni qutritip dawalghutar; Biraq aqilaniler achchiq ghezeplerni yandurar. **9** Dana kishi exmeq bilen dewalashsa, Exmeq hürpiyidu yaki külidu, netijisi haman tinchliq bolmas. **10** Qanxorlar pak-diyaneliklerge nepretliner; Duruslarning jénini bolsa, ular qestler. **11** Exmeq herdam ichidiki hemmini ashkara qilar; Biraq dana özini bésiwalar. **12** Hökümdar yalghan sözlerge qulaq salsa, Uning barliq xizmetkarliri yaman ögenmey qalmas. **13** Gaday bilen uni ezgüchi kishi bir zéminda yashar; Her ikkisinin közini nurlandurghuchi Perwerdigardur. **14** Yoqsullarni diyanelik bilen sorighan padishahning bolsa, Texti menggitge mehkem turar. **15** Tayaq bilen tenbih-nesihet balilargha danaliq yetküzér; Biraq öz meylige qoyup bérilgen bala anisini xijaletke qaldurar. **16** Yamanlar güllinip ketse, naheqlik köpiyer; Lékin heqqaniylar ularning yiqilghinini körer. **17** Oghlungni terbiyeliseng, u séné aram tapquzar; U könglüngni söyündürer. **18** [Perwerdigarning] wehiysi bolmighan elning puqraliri yoldin chiqip bashpanahsiz qalar; Lékin Tewrat-qanunigha emel qilidighan kishi bextliktur. **19** Qulni söz bilenla tüzetkili bolmas; U sözüngni chüshen'gen bolsimu, étibar qilmas. **20** Aghzini basalmaydighan kishini körgenmu? Uningdin ümid kütkendin, exmeqtin ümid kütüsh eweldur. **21** Kimki öz qulini kichikidin tartip öz meylige qoyup berse, Künlerning biride uning bésigha chiqar. **22** Térikke kishi jédél-majira qozghap turar; Asan achchiqlinidighan kishining gunahliri köptur. **23** Meghrurluq kishini pes qilar, Biraq kemterlik kishini hörmetke érishtürer. **24** Ogri bilen shérík bolghan kishi öz jénigha dühmendur; U soraqchining [guwah bérishke] agahlandurushini anglisimu, lékin rast gep qilishqa pétinalmas. **25** Insan balisidin qorqush ademni tuzaqqa chüshüridu; Biraq kimki Perwerdigargha tayan'ghan bolsa, u bixeter kötürüler. **26** Köp kishiler hökümdardin iltipat izdep yürer; Biraq ademning heq-rizqi peqet Perwerdigarningla qolididur. **27** Naheqler heqqaniylargha yirginchliktur; Durus yolda mangghan kishiler yamanlarga yirginchliktur.

30 Töwendikiler Yakehning ogli Agurgha wehiy bilen kelgen sözlerdur: Bu adem Itiyelge, yeni Itiyel bilen Ukalgha mundaq sözlerni dégen: — **2** Men derweqe insanlar arisidiki eng nadini, haywan'gha oxshashturmen; Mende insan eqli yoq. **3** Danaliqni héch ögenmidim; Eng Pak-Muqeddes Bolghuchi heqqidimu sawatim yoqtur. **4** Kim ershke kötürülgen, yaki ershtin chüshken? Kim shamalni qolirida tutqan? Kim sularni Öz tonigha yögep qoyghan? Kim yer-zémning chégralirini belgiligen? Uning ismi néme? Uning Oghlining ismi

néme? Bilemsen-yoq? **5** Tengrining herbir sözi sinilip ispatlinap kelgundur; U Özige tayan'ghanlarning hemmisini qoqhaydighan qalqandur. **6** Uning sözlirige héch nerse qoshma; Undaq qilsang, U séné eyibleydu, Séning yalghanchiliqing ashkarilidur. **7** 1 [Xudayim], Sendin ikki nersini tileymen; Men ölgüche bularni mendin ayimighaysen: — **8** Saxtilige we yalghanchiligni mendin yiray qilghaysen; Méni gadaymu qilmay, baymu qilmay, belki éhtiyajimga layiqqa riziq bergeysen. **9** Chünki ziyade toyup ketsem, Sendin yéni: «Perwerdigar dégen kim?» — dep qélisim mumkin. Yaki gaday bolup qalsam, oghriliq qilip, Sen Xudayimning namigha dagh keltürüshim mumkin. **10** Xojayinining aldaida uning quli üstidin shikayet qilma, Bolmisa u séné qarghap lenet qilidu, eyibkar bolisen. **11** Öz atisini qarghaydighan, Öz atisigha bext tilimeydighan bir dewr bar, **12** Özini pak chaghlaydighan, emeliyette meynetchilikidin héch yuyulmighan bir dewr bar, **13** Bir dewr bar — ah, kibirlikidin neziri némidégen üstün, Hakawurluqidin hali némidégen chong! **14** Uning ajizlar we yuqsullarni yalmap yutuwtédighan chishliri qilichteq, Éziq chishliri pichaqték bolghan bir dewr bar! **15** Zülükning ikki qizi bar, ular herdaim: «Bergin, bergin» dep towlishar. Hergiz toyunmaydighan üç nerse bar, hergiz qanaetlenmeydighan töt nerse bar, ular bolsimu: — **16** Gör, tughamas xotunning qarni, Sugha toyunmighan qurghaq Yer. We hergiz «boldi, toydum» démeydighan ottin ibaret. (Sheol h7585) **17** Atisini mesxire qilidighan, Anisini kemsitidighan közni bolsa, Qagha-quzghunlar choqular, Bürkütning ballirimu uni yer. **18** Men üçün intayin tilsimat üç nerse bar; Shundaq, men chüshinelmeydighan töt ish bar: — **19** Bürkütning asmandiki uchush yoli, Yilanning tashta béghirlap mangidighan yoli, Kémining déngizdiki yoli we yigitning qizgha ashik bolushtiki yolidur. **20** Zinaxor xotunning yolimu shundaqtur; U bir némini yep bolup aghzini sürtiwetken kishidek: «Men héchqandaq yamanliqni qilmidim!» — deydu. **21** Yer-zémin üç nerse astida biaram bolar; U kötürelmeydighan töt ish bar: — **22** Padishah bolghan qul, Tamaqqa toyghan hamaqet, **23** Nepretke patqan, erge tegken xotun, Öz xanimining ornini basqan dédek. **24** Yer yüzide téni kichik, lékin intayin eqilliq töt xil janiwar bar: — **25** Chömüliler küchlük xelq bolmisimu, biraq yazda ozuq teyyarliwélisni bilidu; **26** Sughurlar özi ajiz bir qowm bolsimu, xada tashlarning arisigha uwa salidu; **27** Chéketkilerning padishahi bolmisimu, lékin qatar tizilip retlik mangidu; **28** Keslenchükni qol bilen tutuwalghili bolidu, Lékin xan ordilirida yashaydu. **29** Qedemliri heywetlik üç janiwar bar, Kishige zoq bérp mangidighan töt nerse bar: — **30** Haywanatlar ichide eng küchlük, héch némidin qorqmas shir, **31** Zilwa beyge iti, Téke, We puqraliri qollaydighan padishahdur. **32** Eger sen exmeqliq qilip özüngni bek yuqiri оруn'gha qoyuwalghan bolsang, We yaki telwe bir oyda bolghan bolsang, Qolung bilen aghzingni yum! **33** Kala süti qochulsa sériq may chiqar; Birining burni mijilsa, qan chiqar; Adawet qozghap intiqam oylisha jédél-majira chiqar.

31 Töwendikiler, padishah Lemuelge uning anisi arqiliq wehiy bilen kelgen sözlerdur; anisi bu sözlerni uninggha ögetken: **2** 1 oghlum, i méning amriqim, qesemler bilen tiligen arzuluxum, men sangam néme dey? **3** Küch-quwwitingni ayal-xotunlar teripige serp qilmighin; Yaki padishahlarnimu weyran qilidighan ishlargha bérilgüchi bolma! **4** 1 Lemuel, sharab ichish padishahlargha layiq emes, Emirlergimu haraqaq xumar bolush yarashmas. **5** Bolmisa ular sharab ichip, [muqeddes] belgilimilerni untup, Bozek bendilerning heqqini astin-üstün qiliwétishi mumkin. **6** Küchlük haraq ölgüsü kelgenlerge, hesretke chömgenlerge bérilsun! **7** Ular sharabni ichip, miskinlikini untup, Qaytidin derd-eliminini ésige keltürmisun! **8** Özliri üçün gep qilalmaydighanlargha aghzingni achqin, Halak bolay dégenlerning dewaside gep qil. **9** Sükit qilma, ular üçün lilla höküm qil, Ézilgenlerning we miskinlerning derdige derman bol. **10** Peziletlik ayalni kim tapalaydu? Uning qimmiti leel-yaqutlardinmu zor éship chüshidu. **11** Érining köngli uninggha tayinip xatirjem turidu, U bolghachqa érinig alghan oljisi kem emestur! **12** U ömür boyi érige wapadar bolup yaxshiliq qilidu, Uni ziyar'gha uchratmaydu. **13** U qoy yungu we kendir tépip, Öz qoli bilen jan dep ejir qilidu. **14** U soda kémilirige oxshash, [Ailini béqishtiki] ozuq-tülüklerini yiray jaylardin toshuydu. **15** Tang yorumasta u ornidin turidu, Ailisdikilerge yémeklik teyyarlaydu, Xizmetkar-dédeklerge nésiwisini teqsim qilidu. **16** U bir parche étizni özi körüp alidu; Qoli bilen yighqan daramettnin u bir üzümzar bina qilidu. **17** [Ishqa qarap] u bélini küch bilen baghlar, Bileklirini küchlendürer; **18** Öz ishining paydiliqligha közi yéter, Kéchiche chirighini öchürmey ish qilar. **19** U qolliri bilen chaqni chörer, Barmaqliri yip urchuqini tutar. **20** Ajizlarga yadrem qolini uzatar; Hajetmenlerge qollirini sozar. **21** Qar yaghqanda u ailisi toghruluq endishe qilmaydu, Öyidikilerning hemmisige qizil kiyimler kiydürülgen. **22** Kariwat yapquchilirini özi toquydu; Özining kiyim-kéchekliri kanap we sösün rextindur. **23** Érining sheher derwazilirida abruyi bar; Shu yerde u yurttiki aqsqaqallar qataridin оруn alidu. **24** U nepis kanaptin kiyim-kécheq tikip uni satidu; Belwaghlarni tikip sodigerlerni teminleydu. **25** Kiyimi küch-qudret we izzet-hörmettur; U kélechekke ümid bilen külüp qaraydu. **26** Aghzini achsila, dana söz qilidu, Tilida méhribane nesihetler bar. **27** Ailisdiki ishlardin daim xewer alidu, Bikargha nan yémeydu. **28** Perzentliri ornidin turup uninggha bext-beriket tileydu; Érimu mubareklep uni maxtap: — **29** «Pezilet bilen yashighan ayallar köptur, Biraq sen ularning hemmisidinmu éship chüshisen» — deydu. **30** Güzellik séhri aldanchidur, Hösn-jamalnu peqet bir köpük, xalas, Peqet Perwerdigardin qorqidighan ayalla maxtilidu! **31** U öz méhnitining méwiliridin behrimen bolsun! Ejirliri uni derwazilarda hörmet-shöhretke érishtürsun!

Hékmet toplighuchi

1 Yérusalémda padishah bolghan, Dawutning og'li «Hékmet toplighuchi»ning sözliri: — **2** «Bimenilik üstige bimenilik!» — deydu «Hékmet toplighuchi» — «Bimenilik üstige bimenilik! Hemme ish bimeniliktur!» **3** Quyash astida tartqan japoridin insan néme paydigha érishe? **4** Bir dewr ötidu, yene bir dewr kélidu; Biraq yer-zémin menggüge dawam qilidu; **5** Kün chiqidu, kün patidu; We chiqidighan jaygha qarap yene aldirap mangidu. **6** Shamal jenubqa qarap soqidu; Andin burulup shimalgha qarap soqidu; U aylinip-aylinip, Herdaim öz aylanma yoligha qaytidu. **7** Barliq deryalar déngizgha qarap aqidu, biraq déngiz tolmaydu; Deryalar qaysi jaygha aqqan bolsa, Ular yene shu yerge qaytidu. **8** Barliq ishlar japagha tolghandur; Uni éytip tügetküchi adem yoqtur; Köz körüshün, Qulaq anglashtin hergiz toymaydu. **9** Bolghan ishlar yene bolidighan ishlardur; Qilghan ishlar yene qilinidu; Quyash astida héchqandaq yéngilik yoqtur. **10** «Mana, bu yéngi ish» dégili bolidighan ish barmu? U beribir bizdin burunqi dewrlerde alliqachan bolup ötkén ishlardur. **11** Burunqi ishlar hazir héch eslenmeydu; We kelgüsida bolidighan ishlarmu ulardin kéyin yashaydighanlarning ésigé héch kelmeydu. **12** Menki hékmet toplighuchi Yérusalémda Israigha padishah bolghanmen; **13** Men danaliq bilen asmanlar astida barliq qilin'ghan ishlarni qétirqip izdeshe köngül qoydum — Xulasem shuki, Xuda insan balilirining öz-özini bend qilip upritish üçün, ulargha bu éghir japani teqdim qilghan! **14** Men quyash astidiki barliq qilin'ghan ishlarni körtüp chiqtim, — Mana, hemmisi bimenilik we shamalni qoghlighandek ishtin ibaretur. **15** Egrini tüz qilghili bolmas; Kemni toluq dep sanighili bolmas. **16** Men öz könglümde oylinip: «Mana, men ulughlinip, mendin ilgiri Yérusalém üstige barliq höktüm sürgenlerdin köp danaliqqa érishtim; méning könglüm nurghun danaliq we bilimge érishti» — dédim. **17** Shuning bilen danaliqni bilishke, shuningdek telwilik we exmiqanilikni bilip yétishke köngül qoydum; mushu ishimu shamal qoghlighandek ish dep bilip yettim. **18** Chünki danaliqning köp bolushi bilen azab-oqubetmu köp bolidu; bilimini köpeytküchining derd-elimimu köpiydu.

2 Men könglümde: «Qéni, men özümgé tamashining temini tétighuzup baqimen; könglüm échilsun!» — dédim. Biraq mana, bumu bimeniliktur. **2** Men külke-chaqchaqqa «Telwilik!» we tamashigha «Uning zadi néme paydisi?» — dédim. **3** Könglümde öz bedinimni sharab bilen qandaq rohlandurghili bolidighanliqini (danaliq bilen özümni yétekligén halda) bilishke bérilip izdendim, shuningdek «sanaqliq künliride insan balilirigha yaxshiliq yetküzidighan néme paydiliq ishlar bar?» dégen tügünni yeshsem dep exmiqanilikni qandaq tutup yétishim kéreklikini itilip izdidim. **4** Men ulugh quruluslarga kirishtim; özüm üçün öylerni saldım; özüm üçün üzümzarlarni tiktım; **5** Özüm üçün shahane bagh-baghchilarni yasidım; ularda herxil méwe bérédighan derexlerni tiktım; **6** Özüm üçün ormandiki baraqsan derexlerni obdan sughirish üçün, kölcheklerni yasap chiqtim; **7**

Qullargha we dédeklerge ige boldım; öyümde ulardin tughulghanlarmu méningki idi; Yérusalémda mendin ilgiri bolghanlarning hemmisiningkidin köp mal-waralar, qoy we kala padilirim bar boldi. **8** Öz-özümge altun-kümüşlerni, padishahlarning hem herqaysi ölkilerning herxil etiwarliq alahide göherlirini yigdim; qiz-yigit naخشichilargha hemde adem balilirining dilköyerlirige, yeni köpligen güzel kénizeklerge ige boldım. **9** Ulugh boldım, Yérusalémda mendin ilgiri bolghanlarning hemmisidin ziyade ronaq taptım; shundaq bolghini bilen danaliqim mendin ketmidi. **10** Közlirimge néme yaqqan bolsa, men shu uningdin ayimdim; öz könglümge héchqandaq uxshalliqni yaq démidim; chünki könglüm barliq ejrimdin shadlandi; mana, bular öz ejrimdin bolghan nésiwem idi. **11** Andin öz qolam yasighanlirining hemmisige, shundaqla singdürgen ejrimning netijisige qarasma, mana, hemmisi bimenilik we shamalni qoghlighandek ish idi; bular quyash astidiki héch paydisi yoq ishlardur. **12** Andin zéhnimni yighip uni danaliqqa, telwilik we exmiqanilikke qarashqa qoydım; chünki padishahtin kéyin turidighan adem néme qilaydu? — qilsimu alliqachan qilin'ghan ishlardin ibaret bolidu, xalas! **13** Shuning bilen nur qarangghuluqtin ewzel bolghandek, danaliqning bigherezlikdin ewzellikini körip yettim. **14** Dana kishining közliri béshidur, exmeq bolsa qarangghuluqta mangidu; biraq ulargha oxshash birla ishning bolidighanliqini chüshinip yettim. **15** Könglümde: «Exmeqke bolidighan ish mangimu oxshash bolidu; emdi méning shundaq dana bolushumning zadi néme paydisi?!» — dédim. Andin men könglümde: «Bu ishimu oxshashla bimeniliktur!» — dédim. **16** Chünki menggüge dana kishi exmeqke nisbeten héch artuq eslenmeydu; chünki kelgüsidediki künlerde hemme ish alliqachan untulup kétidu; emdi dana kishi qandaq ölidu? — Exmeq kishi bilen bille! **17** Shunga men hayatqa öch boldım; chünki quyash astida qilin'ghan ishlar manga éghir kéletti; hemmisi bimenilik we shamalni qoghlighandek ish idi. **18** Shuningdek men quyash astidiki barliq ejrimge öch boldım; chünki buni mendin kéyin kelgen kishige qaldurmasliqqa amalim yoq idi. **19** Uning dana yaki exmeq ikenlikini kim bilidu? U beribir men japaliq bilen singdürgen hemde danaliq bilen ada qilghan quyash astidiki barliq ejrim üstige höküm süridu. Bum u bimeniliktur. **20** Andin men rayimdin yandım, könglüm quyash astidiki japa tartqan barliq ejrimdin ümidsizlinip ketti. **21** Chünki ejrini danaliq, bilim we ep bilen qilghan bir adem bar; biraq u ejrini uninggha héch ishlamigen bashqa birsining nésiwisi bolushqa qaldurushi kérek. Bum u bimenilik we itayin achchiq külpettur. **22** Chünki insan quyash astida özini upritip, özining barliq emgidin we könglining itilishliridin némige ige bolidu? **23** Chünki uning barliq künliri azabliqtur, uning ejri gheshliktur; hetta kéchide uning köngli héch aram tapmaydu. Bum u bimeniliktur. **24** Insan üçün shuningdin bashqa yaxshi ish yoqki, u yeyishi, ichishi, öz jénini öz ejridin huzur aldurushidin ibaretur; buni Xudaning qolidindur, dep körip yettim. **25** Chünki uningsiz kim yéyelisun yaki bésp ishliyisun? **26** Chünki u öz nezirige yaqidighan ademge danaliq, bilim we shadliqni ata qilidu; biraq gunahkar

adenge u mal-mülük yighip-toplashqa japaliq emgекni béridu, shuningdek u yighip-topligini Xudaning neziride yaxshi bolghan'gha tapshuridighan qilidu. Bumu bimenilik we shamalni qoghlighandek ishtin ibarettur.

3 Herbir ishning muwapiq pesli bar, asmanlar astidiki hemme arzuning öz waqtimu bar; **2** Tughlulushning bir waqti bar, ölüshningmu bir waqti bar; Tikish waqti bar, tikilgenni söküş waqti bar; **3** Öltürüş waqti bar, saqaytish waqti bar; Buzush waqti bar, qurush waqti bar; **4** Yighlash waqti bar, külüş waqti bar; Matem tutush waqti bar, ussul oynash waqti bar; **5** Tashlarni chöriwétish waqti bar, tashlarni yighip-toplash waqti bar; Quchaqlash waqti bar, quchaqlashtin öзинi tartish waqti bar; **6** Izdesh waqti bar, yoqaldi dep waz kéchish waqtimu bar; **7** Yirtish waqti bar, tikish waqti bar; Süküt qélish waqti bar, söz qilish waqti bar; **8** Söyüş waqti bar, nepretlinish waqti bar; Urush waqti bar, tinchliq waqti bar. **9** Ishligen öz ishliginidin néme payda alidu? **10** Men Xuda insan balilirigha yükliген, ishlep japa tartish kérek bolghan ishini körgenmen. **11** U herbir ishning waqti kelgende güzel bolidighanliqini békitken; u yene menggülükni insanlarning könglige salghan; shunga, insan Xudaning öz hayatigha bashtin axirighiche némini békitkenlikini bilip yetmestur. **12** Insanlarga hayatida shadlinish we yaxshiliq qilishtin bashqa ewzel ish yoq iken dep bilip yettim. **13** Shundaqla yene, herbir kishining yéyish-ichishi, özining barliq ejridin huzur élishi, mana bu Xudaning sowghisidir. **14** Xudaning qilghanlirining hemmisi bolsa, menggülük bolidu, dep bilimen; uninggha héchnersini qoshushqa we uningdin héchnersini éliwétishke bolmaydu; Xudaning ularni qilghanlirining sewebi insanni Özidin eymindürüshdur. **15** Hazir bolghanliri ötkendimu bolghandur; kelgüsida bolidighan ish alliqachan bolghandur; Xuda ötken ishlarni soraydu. **16** Men quyash astida yene shu ishini kördümki — soraq ornida, shu yerde hélihém rezillik turidu; heqqaniyliq turush kérek bolghan jayda, mana rezillik turidu! **17** Men könglümde: «Xuda heqqaniy hem rezil ademni soraqqa tartidu; chünki herbir arzu-meqset we herbir ishning öz waqti bar» — dedim. **18** Men könglümde: — Bundaq bolushi insan balilirining sewebidindur; Xuda ularni sinimaqchi, [bu ishlar] ular özlirining peqet haywanlarga oxshash ikenlikini körüshi üçün bolghan, dep oyldim. **19** Chünki insan balilirining béshigha kélidighini haywanlarghimu kélidu, ularning köridighini oxshash bolidu. Ulardin aldinqisi qandaq ölgen bolsa, kéyinkisimu shundaq ólidu, ularda oxshashla birla nepes bardur. Insanning haywanlardin héch artuqchiliq yoq; chünki hemme ish bimeniliktur. **20** Ularning hemmisi bir jaygha baridu; hemmisi topa-changdin chiqqan, hemmisi topa-changgha qaytidu. **21** Kim adem balilirining rohini bilidu? U yuqirigha chiqamdu, buni kim bilidu? Haywanlarning rohi, u yer téggice chüshemdu, kim bilidu? **22** Shuning bilen men insanning öz ejridin huzurlinishidin artuq ish yoqtur, dep kördüm; chünki mana, bu uning nésiwisidir; chünki uni özidin kéyin bolidighan ishlarni körüshke kim élip kélidu?

4 Andin men qaytidin zéhnimni yighip quyash astida daim boluwatqan barliq zorluq-zumbuluqni kördüm;

mana, ézilgenlerning köz yashliri! Ulargha héch teselli bergüchi yoq idi; ularni ezgenlerning küchlük yölenchüki bar idi, biraq ézilgenlerge héch teselli bergüchi yoq idi. **2** Shunga men alliqachan ölüp ketken ölgüchilerni téxi hayat bolghan tiriklerdin üstün dep teriplidim; **3** shundaqla bu ikki xil kishilerdin bextlik téxi apiride bolmighan kishidur; chünki u quyash astida qilin'ghan yamanliqlarni héch körüp baqmighan. **4** Andin men barliq ejir we barliq xizmetning utuqliridin shuni körüp yettimki, u insanning yéqinini körelmeslikidin bolidu. Bumu bimenilik we Shamalni qoghlighandek ishtur. **5** Exmeq qol qoshturup, öz göshini yeydu. **6** Japa chékip shamalni qoghlap ochumini toshquzimen dégendin, changgilini toshquzup xatirjemlikte bolush eladur. **7** Men yene zéhnimni yighip, quyash astidiki bir bimenilikni kördüm; **8** birsi yalghuz, tikendek bolsimu, shundaqla ne oghli ne aka-ukisi bolmisimu — biraq uning japasining axiri bolmaydu, uning közi bayliqlargha toymaydu. U: «Men bundaq japaliq ishlep, jénimdin zadi kimgе yaxshiliq qaldurimen?» — dégenni sorimaydu. Bumu bimenilik we éghir japadin ibarettur. **9** Ikki birdin yaxshidur; chünki ikki bolsa emgikidin yaxshi in'am alidu. **10** Yiqilip ketse, birsi hemrahini yölep köttüridu; biraq yalghuz halette yiqilip ketse, yöligüdek bashqa birsi yoq bolsa, bu kishining haligha way! **11** Yene, ikkisi bille yatsa, bir-birini illitidu; lékin birsi yalghuz yatsa qandaq illitilsun? **12** Yene, biraw yalghuz bir ademni yéngiwalghan bolsa, ikkisi uninggha taqabil turalaydu; shuningdek üç qat arghamcha asan üzülses. **13** Kembeghel emma aqil yigit yene nesihetning etiwarini qilmaydighan qéri exmeq padishahtin yaxshidur; **14** Chünki gerche u bu padishahning padishahliqida kembeghel bolup tughulghan bolsimu, u zindandin textke olturushqa chiqti. **15** Men quyash astidiki barliq tiriklerning ashu ikkinchini, yeni [padishahning] ornini basquchini, shu yigitni qollaydighanliqini kördüm. **16** Barliq xelq, yeni ularning alida turghan barliq puqalar sanaqsiz bolsimu, biraq ulardin kéyinkiler yigittinmu razi bolmaydu; bumu bimenilik we shamalni qoghlighandek ishtur.

5 Xudaning öyige barghanda, awaylap yürigin; exmeqlerche qurbanliqlarni sunush üçün emes, belki anglap boysunush üçün yéqinlashqin; chünki exmeqler rezillik qiliwatqini bilmeydu. **2** Aghzingni yéniklik bilen achma; könglüng Xuda alida birnémini éytishqa aldirmisun; chünki Xuda ershlerde, sen yer yüzidursen; shunga sözliring az bolsun. **3** Chünki ish köp bolsa chüshmu köp bolghandek, gep köp bolsa, exmeqning gépi bolup qalidu. **4** Xudagha qesem ichseng, uni ada qilishni kéchiktürme; chünki U exmeqlerdin huzur almaydu; shunga qesimingni ada qilghin. **5** Qesem ichip ada qilmighandin köre, qesem ichmesliking tüzüktur. **6** Aghzing téningni gunahning ixtiyarigha qoyuwetmisun; perishte alida: «Xata sözlep saldım» déme; némishqa Xuda gépingdin ghezeplinip qolliring yasighanni halak qilidu? **7** Chünki chüsh köp bolsa bimenilikmu köp bolidu; gep köp bolsimu oxshashtur; shunga, Xudadin qorqqin! **8** Sen namratlarning ézilgenlikini yaki yerlik mensepdarlarning heq-adaletni zorawanlarche qayrip qoyghanliqini körseng, bu ishlardin heyran qalma;

chünki mensepdardin yuqiri yene birsi közlimekte; we ulardinmu yuqirisi mu bardur. **9** Biraq némila bolmisun yer-tupraq hemme ademge paydiliqtur; hetta padishahning özümu yer-tupraqqa tayinidu. **10** Kümüşke amraq kümüşke qanmas, bayliqlargha amraq öz kirimige qanmas; bumu bimeniliktur. **11** Mal-mülük köpeyse, ularni yégüchilermu köpiyidu; mal igisige ularni közlep, ulardin huzur élishidin bashqa néme paydisi bolsun? **12** Az yésun, köp yésun, emgekchining uyqusi tatliqtur; biraq bayning toqluqi uni uxlatmas. **13** Men quyash astida zor bir külpetni kördüm — u bolsimu, igisi öziye ziyan yetküzdighan bayliqlarni topashtur; **14** shuningdek, uning bayliqliri balayi'apet tüpeylidin yoqilishidin ibarettur. Undaq ademning bir ogli bolsa, [oghlining] qoligha qaldurghudek héchnémisi yoq bolidu. **15** U apisining qorsiqidin yalingach chiqip, ketkendimu yalingach péti kétidu; u özining japaliq emgikidin qoligha alghudek héchnémini épketelmeydu. **16** Mana bumu éghir elemlik ish; chünki u qandaq kelgen bolsa, yene shundaq kétidu; emdi uning shamalgha érishish üçün emgek qilghinining néme paydisi? **17** Uning barliq künliride yep-ichkini qarangghuluqta bolup, gheshtlik, késelliki we xapiliq köp bolidu. **18** Mana némining yaramliq we güzel ikenlikini kördüm — u bolsimu, insanning Xuda uninggha teqdim qilghan ömrining herbir künliride yéyish, ichish we quyash astidiki barliq méhnitidin huzur élishtur; chünki bu uning nésiwisidur. **19** Xuda herbirsini bayliqlargha, mal-dunyagha ige bolushqa, shuningdek ulardin yéyishke, öz rizqini qobul qilishqa, öz emgikidin huzur élishqa mu'yesser qilghan bolsa — mana bular Xudaning sowghitidur. **20** Chünki u ömridiki téz ötidighan künliri üstide köp oylanmaydu; chünki Xuda uni könglining shadliqi bilen bend qilidu.

6 Quyash astida bir yaman ishni kördüm; u ish ademler arisida köp körüldü — **2** Xuda birsige bayliqlar, mal-dunya we izzet-hörmet teqsim qildi, shuning bilen uning öz köngli xalighinidin héchnersisi kem bolmide; biraq Xuda uninggha bulardin huzur élishqa mu'yesser qilmidi, belki yat bir adem ulardin huzur alidu; mana bu bimenilik we éghir azabtur. **3** Birsi yüz bala körüp köp yil yashishi mumkin; biraq uning yil-künliri shunchilik köp bolsimu, uning jéni bextni körmise, hetta görni körmigen bolsimu, tughulup chachrap ketken bowaq uningdin ewzeldur demen. **4** Chünki chachrighan bala bimenilik bilen kélidu, qarangghuluqta kétidu, qarangghuluq uning ismini qaplaydu; **5** U künnimu körmigen, bilmigen; biraq héch bolmighanda u birinchisige nisbeten aram tapqandur. **6** Berheq, héliqi kishi hetta ikki hesse ming yil yashighan bolsimu, biraq bextni körmise, ehwali oxshashtur — herbir kishi oxshash bir jaygha baridu emesmu? **7** Ademning tartqan barliq japasi öz aghzı üçündür; biraq uning ishtihasi hergiz qanmaydu. **8** Shundaqta dana kishining exmeqtin néme artuqchiliqi bolsun? Namrat kishi bashqilar aldida qandaq méngishni bilgen bolsimu, uning néme paydisi bolsun? **9** Közning körüshi arzu-hewesning uyan-buyan yürüşidin ewzeldur. Bundaq qilishmu bimenilik we shamali qoghlighandek ishtur. **10** Ötüp ketken ishlarning bolsa aliqachan nami békitilip atalghan; insanning néme ikenlikimu ayan bolghan;

shunga insanning özidin qudretlik bolghuchi bilen qarshilishishgha bolmaydu. **11** Chünki gep qanche köp bolsa, bimenilik shunche köp bolidu; buning insan'gha néme paydisi? **12** Chünki insanning ömrude, yeni uning sayidek tézla ötidighan menisiz ömridiki barliq künliride uninggha némining paydiliq ikenlikini kim bilsun? Chünki insan'gha u ketkendin kéyin quyash astida néme ishning bolidighanliqini kim dep béreلسun?

7 Yaxshi nam-abroy qimmetlik tutiyadin ewzel; ademning ölüsh küni tughulush künidin ewzeldur. **2** Matem tutush öyige bérish ziyapet-toy öyige bérishtin ewzel; chünki ashu yerde insanning aqiwiti ayan qilinidu; tirik bolghanlar buni könglige püküshi kérek. **3** Gheshtlik külkidin ewzeldur; chünki chirayning perishanliqi bilen qelb yaxshilinidu. **4** Dana kishining qelbi matem tutush öyide, biraq exmeqning qelbi tamashining öyididur. **5** Exmeqlerning naxshisini anglighandin köre, dana kishining tenbihini anglighin; **6** Chünki exmeqning külkisi qazan astidiki yantaqlarning paraslishidek, xalas; bumu bimeniliktur. **7** Jebir-zulum dana ademni nadan'gha aylanduridu, Para bolsa qelbni halak qilidu. **8** Ishning ayighi béshidin ewzel; Sewr-taqetlik roh tekebbur rohtin ewzeldur. **9** Rohingda xapa bolushqa aldirima; Chünki xapiliq exmeqlerning baghrida qonup yatidu. **10** «Némishqa burunqi künlér hazarqi künlérdin ewzel?» — déme; chünki séning bundaq sorighining danaliqtin emes. **11** Danaliq mirasqa oxshash yaxshi ish, quyash nuri körgüchilerge paydiliqtur. **12** Chünki danaliq pul panah bolghandek, panah bolidu; biraq danaliqning ewzelliki shuki, u öz igilirini hayatqa érishtüridu. **13** Xudaning qilghanlirini oylap kör; chünki U egri qilghanni kim tüz qilalisun? **14** Awat künde huzur al; we yaman künidimu shuni oylap kör: — Xuda ularning birini, shundaqla yene birinimu teng yaratqandur; shuning bilen insan özi ketkendin kéyin bolidighan ishlarni bilip yételmeydu. **15** Men buning hemmisini bimene künlirimde körüp yettim; heqqaniy bir ademning öz heqqaniyliqi bilen yoqilip ketkenlikini kördüm, shuningdek rezil bir ademning öz rezilliki bilen ömrini uzaratqanliqini kördüm. **16** Özüngni dep heddidin ziyade heqqaniy bolma; we özüngni dep heddidin ziyade dana bolma; sen öz-özüngni alaqaqde qilmaqchimisun? **17** Özüngni dep heddidin ziyade rezil bolma, yaki exmeq bolma; öz ejiling toshmay turup ölmekchimisun? **18** Shunga, bu [agahni] ching tut, shuningdin u [agahnimu] qolungdin bermigining yaxshi; chünki Xudadin qorqidighan kishi her ikkisi bilen utuqluq bolidu. **19** Danaliq dana kishini bir sheherni bashquridighan on hökümrandin ziyade küchlük qilidu. **20** Berheq, yer yüzide daim méhribanliq yürüzidighan, gunah sadir qilmaydighan heqqaniy adem yoqtur. **21** Yene, xeqlerning hemmila gep-sözlirige anche diqqet qilip ketme; bolmisa, öz xizmetkarining sanga lenet oqughanliqini anglap qélishim mumkin. **22** Chünki könglünde, özüngningmu shuninggha oxshash bashqilargha köp qétim lenet qilghanliqini obdan bilisen. **23** Bularning hemmisini danaliq bilen sinap baqtim; men: «Dana bolimen» désemmu, emma u mendin yiray idi. **24** Barliq yüz bergen ishtar bolsa eqlimizdin yiray, shuningdek intayin sirliqtur; kim uni izdep bilip yételisun? **25** Men chin könglümdin danaliq we eqliy bilimni bilishke, sürüştürüshke we izdeshke, shundaqla

rezillikning exmeqliqini, exmeqliqning telwilik ikenlikini bilip yétishke zéhnimni yigdim. **26** Shuning bilen köngli tor we qiltaq, qolliri asaret bolghan ayalning ölümidin achchiq ikenlikini bayqidim; Xudani xursen qilidighan kishi uningdin özi qachuridu, biraq gunahkar adem uninggha tutulup qalidu. **27** Bu bayqighanlirimgha qara, — deydu hékmet toplighuchi — pakitlarni bir-birige baghlap sélishturup, eqil izdidim; **28** méning qelbim uni yenila izdimekte, biraq téxi tapalmidim! — Ming kishi arisida bir durus erkekin taptim — biraq shu ming kishi arisidin birmu durus ayalni tapalmidim. **29** Mana körgin, méning bayqighanlirim peqet mushu birla — Xuda ademni esli durus yaratqan; biraq ademler bolsa nurghunlighan hiyle-mikirlarni izdeydu.

8 Kim dana kishige teng kéleleydu? Kim ishlarni chüshendürishni bilidu? Kishining danaligi chirayini nurluq qilidu, yüzining süri yorutidu. **2** Padishahning permanigha qulaq sélisingni dewet qilimen; bolupmu Xuda aldida ichken qesem tépuylidin shundaq qilghin. **3** Uning aldidin chiqip kétishke aldirima; yaman bir dewani qollashta ching turma; chünki padishah némini xalisa shuni qilidu. **4** Chünki padishahning sözi hoquqtur; kim uninggha: «Özliri néme qilila?» — déyelisun? **5** Kim [padishahning] permanini tutqan bolsa héch yamanliqni körmeydu; dana kishining köngli hem peytini hem yolni pemliyeleydu. **6** Chünki herbir ish-arzuning peyti we yoli bar; insan kéyinki ishlarni bilmigeche, uning derd-elimi özi qattiq basidu. Kim uninggha qandaq bolidighanliqini éytalisun? **8** Héchkim öz rohigha ige bolalmas, yeni héchkimning öz rohini özide qaldurush hoquqi yoqtur; héchkimning ölish küni özi qolida tutush hoquqi yoqtur; shu jengdin qéchishqa ruxset yoqtur; rezillik rezillikke bérilgüchilerni qutquzmas. **9** Bularning hemmisini körüp chiqtim, shundaqla quyash astida qilin'ghan herbir ishqa, ademning adem üstige hoquq tutqanliqi bilen ulargha ziyan yetküzidighan mushu waqitqa köngül qoydum. **10** Shuningdek rezillerning depne qilin'ghanliqini kördüm; ular eslide muqaddes jaygha kirip-chiqip yüretti; ular [muqaddes jaydin] chiqipla, rezil ishlarni qilghan shu sheher ichide maxtilidu téxi! Bumu bimenilikur! **11** Rezillik üstidin hüküm tézdin beja keltürülmigeche, shunga insan balilirining köngli rezillikni yürgüzishke pütünley bérilip kétidu. **12** Gunahkar yüz qétim rezillik qilip, künlirini uzartsimu, Xudadin qorqidighanlarning ehwalı ulardin yaxshi bolidu dep bilimen; chünki ular uning aldida qorquidu. **13** Biraq rezillerning ehwalı yaxshi bolmaydu, uning künliri sayidek tézla ötüp, künliri uzartilmaydu, chünki u Xuda aldida qorqmaydu. **14** Yer yüzide yürgüzilgen bir bimenilik bar; beshigha rezillerning qilghini boyiche kün chüshidighan heqqaniy ademler bar; beshigha heqqaniy ademlerning qilghini boyiche yaxshiligh chüshidighan rezil ademlermu bar. Men bu ishni bimenilik dedim. **15** Shunga men tamashini teriplidim; chünki insan üçün quyash astida yéyish, ichish we huzur élishtin yaxshi ish yoqtur; shundaq qilip uning emgikidin bolghan méwe Xuda teqdim qilghan quyash astidiki ömrining barliq künliride öziye hemrah bolidu. **16** Könglümni danalighi we yer yüzide qilin'ghan ishlarni bilip yétish üçün qoyghanda,

shundaqla Xuda qilghan barliq ishlarni körginimde shuni bayqidim: — Insan hetta kéche-kündüz közlirige uyquni körsetmisimu, quyash astidiki barliq ishi bilip yételmeydu; u uni chüshinishke qanche intilse, u shunche bilip yételmeydu. Hetta dana kishi «Buni bilip yettim» désimu, emeliyette u uni bilip yetmeydu.

9 Men shularning hemmisini éniqlash üçün köngül qoydum; shuni bayqidimki, meyli heqqaniy kishi yaki dana kishi bolsun, shundaqla ularning barliq qilghanliri Xudaning qolidur, dep bayqidim; insan özige muhebbet yaki nepretning kélidighanliqini héch bilmeydu. Uning aldida herqandaq ish bolushi mumkin. **2** Hemme ademege oxshash ishlar oxshash péti kélidu; heqqaniy we rezil kishige, méhriban kishige, pak we napak, qurbanliq qilghuchi we qurbanliq qilmighuchighimu oxshash qismet bolidu; yaxshi ademege qandaq bolsa, gunahkargha shundaq bolidu; qesem ichküchige we qesem ichishtin qorquchighimu oxshash bolidu. **3** Mana hemmige oxshashla bu ishning kélidighanliqi quyash astidiki ishlar arisida külpelik ishtur; uning üstige, insan balilirining köngülliri yamanliqqa tolghan, pütün hayatida könglide telwilik turidu; andin ular ölgenlerge qoshulidu. **4** Chünki tiriklerge qoshulghan kishi üçün bolsa ümid bar; chünki, tirik it ölgen shirdin ela. **5** Tirikler bolsa özlirining ölidighanliqini bilidu; biraq ölgenler bolsa héchnémini bilmeydu; ularning héch in'ami yene bolmaydu; ular hetta ademning ésidin kötürülüp kétidu, qayta kelmeydu. **6** Ularning muhebbiti, nepriti we hesetxorluqimu alliqachan yoqalghan; quyash astida qilin'ghan ishlarning héchqaysidin ularning menggüge qayta nésiwisi yoqtur. **7** Barghin, néningni xushalliq bilen yep, sharabingni xushxuyluq bilen ichkin; chünki Xuda alliqachan mundaq qilishdingin razi bolghan. **8** Kiyim-kéçekliring herdaim ap'aq bolsun, xushbuy may beshidingin ketmisun. **9** Xuda sanga quyash astida teqsim qilghan bimene ömrüning barliq künliride, yeni bimenilikte ötküzgen barliq künliride, söyümlük ayaling bilen bille hayattin huzur alghin; chünki bu séning hayatingdiki nésiweng we quyash astidiki barliq tartqan japayingdiki ejridur. **10** Qolung tutqanni barliq küchüing bilen qilghin; chünki sen baridighan tehtisarada héch xizmet, meqset-pilan, bilim yaki hékmet bolmaydu. **(Sheol h7585)** **11** Men zéhnimni yighip, quyash astida kördümki, musabiqide ghelibe yeltapan'gha bolmas, ya jengde ghelibe palwan'gha bolmas, ya nan dana kishige kelmes, ya bayliqlar yorutulghanlarga kelmes, ya iltipat bilimliklerge bolmas — chünki peyt we tasadipiyliq ularning hemmisige kélidu. **12** Berheq, insanmu öz waqti-saitini bilmeydu; béliqlar rehimsiz torga élin'ghandek, qushlar tapan-tuzaqqa ilin'ghandek, bulargha oxshash insan baliliri yaman bir künde tuzaqqa ilinidu, tuzaq beshigha chüshidu. **13** Men yene quyash astida danalighingni bu misalini kördüm, u méni chongur tesirledürdi; **14** Kichik bir sheher bar idi; uninggha qarshi büyük bir padishah chiqip, uni qorshap, uninggha hujum qilidighan yoghan poteylerni qurdi. **15** Biraq sheherdin namrat bir dana kishi tépilip qaldi; u uni öz danaligi bilen qutuldu; biraq kéyin, héchkim bu namrat kishini ésige keltürmedi. **16** Shuning bilen men: «Danaligh küch-qudrettin ewzel»

— dédim; biraq shu namrat kishining danaligi kéyin közge ilinmaydu, uning sözliri anglanmaydu. **17** Dana kishining jimjitliqta éytqan sözliri exmeqler üstidin hoquq sürgüchining warqirashliridin éniq anglinar. **18** Danalig urush qoralliridin ewzeldur; biraq bir gunahkar zor yaxshiligni halak qilidu.

10 Xuddi ölük chiwinler ettarning etirini sésitiwétidighandek, azraqqine exmeqliq tarazida danalig we izzet-hörmettinmu éghir toxtaydu. **2** Danalighing köngli onghga mayil, exmeqningki solgha. **3** Exmeq kishi hetta yolda méngiwatqandimu, uning eqli kem bolghachqa, u exmeq ikenlikini hemmige ayan qilidu. **4** Hökümdarning sanga achchiqi kelse, ornungdin istépa berme; chünki tinch-sewrichanliq xata-sewenlikdin bolghan zor xapiligni tinchitidu. **5** Quyash astida yaman bir ishni kördumki, u hökümdardın chiqqan bir xata ishtur — **6** exmeqler yuqiri mensepte, shuning bilen teng baylar pes orunda olturidu; **7** men qullarning atqa min'genlikini, emirlerning qullardek piyade mangghanliqini kördüm. **8** Orni kolighan kishi uninggha yiqilishi mumkin; tamni buzghan kishini yılan chégishi mumkin; **9** tashlarni yótkigen kishi tash teripidin yarilinishi mumkin; otun yaridighan kishi xewpke uchraydu. **10** Palta gal bolsa, birsi tighini bilimise, paltini küchep chépushqa toghra kélidu; biraq danalig ademni utuq-muweppeqiyetke érishtüridu. **11** Yılan oynitilmay turup, yilanchini chaqsa, yilanchigha néme payda? **12** Dana kishining sözliri shepquktur; biraq exmeqning lewli özi yutidu. **13** Sözlirining béshi exmeqliq, ayighi rezil telwiliktur; **14** emma exmeq yenila gepni köpeytidu. Biraq héchkim kelgüsini bilmeydu; uningdin kéyinki ishlarni kim uninggha éytalisun? **15** Exmeqler japasi bilen özlirini upritidu; chünki ular hetta sheherde baridighan yolnimu bilmeydu. **16** I zémin, padishahing bala bolsa, emirliring seherde ziyapet ötküzse, halinggha way! **17** I zémin, padishahing mötiwerning oghli bolsa we emirliring keyp üçün emes, belki özi quwwetlesh üçün muwapiq waqtda ziyapet ötküzse, bu séning bexting! **18** Hurunluqtin öyning torusi ghulay dep qalidu; qollarning boshluqidin öydin yamghur ötidu. **19** Ziyapet külke üçün teyyarlinar, sharab hayatni xush qilar; lékin pul hemme ishni hel qilar! **20** Padishahqa lenet qilma, hetta oyungdimu tillima; hujrangdimu baylarni tillima; chünki asmandiki bir qush awazingni taritidu, bir qanat igisi bu ishni ayan qilidu.

11 Nanliringni sulargha ewet; köp künlerdin kéyin uni qaytidin tapisen. **2** Bir ülüshni yette kishige, sekkizigimu bergin; chünki yer yüzide néme yamanliq bolidighanliqini bilmeysen. **3** Bulutlar yamghurgha tolghan bolsa, özlirini zémin üstige boshitidu; derex shimal terepke örülse, yaki jenub terepke örülse, qaysi terepke chüshken bolsa, shu yerde qalidu. **4** Shamalni közitidighanlar tériqchiliq qilmaydu; bulutlarga qaraydighanlar orma ormaydu. **5** Sen shamalning yolini bilmiginingdek yaki boyida barning hamilisining ustixanlirining baliyatqada qandaq ösidighanliqini bilmiginingdek, sen hemmini yasighuchi Xudaning qilghinini bilmeysen. **6** Seherde uruqungni térighin, kechtimu qolungni ishtin qaldurma; chünki

néme ishning, u yaki bu ishning paydiliq bolidighanliqini we yaki her ikkisinin oxshashla yaxshi bolidighanliqini bilmeysen. **7** Nur shérin bolidu, aptapni körüşmu huzurluq ishtur. **8** Shunga birsi köp yil yashighan bolsa, bularning hemmisidin huzur alsun. Halbuki, u yene qarangghuluq künlirini éside tutsun, chünki ular köp bolidu; kelgüsidi ishlarning hemmisi bimeniliktur! **9** Yashliqdingin huzur al, i yigit; yashliqning künliride könglüng özüngge xushalliqni yetküzgey; könglüng xalighini boyiche we közliring körgini boyiche yürgin; biraq shuni bilginki, bularning hemmisi üçün Xuda séni soraqqa tartidu. **10** Emdi könglüngdin gheshtlikni élip tashla, téningdin yamanliqni néri qil; chünki baliq we yashliqmu bimeniliktur.

12 Emdi yaman künler béshinggha chüshmigüche, shundaqla sen: «Bulardin héch huzurum yoqtur» dégen yillar yéqinlashmighuche yashliqningda Yaratquchingni ésingde ching tut; **2** quyash, yoruqluq, ay we yultuzlar qarangghuliship, yamghurdin kéyin bulutlar qaytip kelmigüche uni ésingde tutqin. **3** Shu küni «öyning közetchiliri» titrep kétidu; palwanlar égilidu, ezgüchiler azliqidin toxtap qalidu, dérizilerdin sirtqa qarap turghuchilar ghuwaliship kétidu; **4** kochigha qaraydighan ishikler étildu; tügmenning awazi pesiydu, kishiler qushlarning awazini anglisila chöchüp kétidu, «naxshichi qizlar»ning sayrashliri sus anglinidu; **5** kishiler égzidin qorqudu, kochilarda wehimiler bar dep qorqup yüridu; badam derixi chichekleydü; chékette ademge yük bolidu, shindir méwisi solishidu; chünki insan menggülik makanigha kétidu we shuning bilen teng, matem tutquchilar kochida aylinip yüridu; **6** kümüş tana üzilgüche, altun chine chéqilghuche, aptuwa bulaq yénida pare-pare bolghuche, quduqtiki chaq kardin chiqquche, **7** topa-chang esli tupraqqa qaytquche, roh özi bergen Xudagha qaytquche — Uni ésingde tutqin! **8** Bimenilik üstige bimenilik! — deydu hékmet toplighuchi — «Bimenilik üstige bimenilik! Hemme ish bimeniliktur!» **9** Shuningdek, hékmet toplighuchi dana bolupla qalmastin, u yene xelqge bilim ögitetti; u oylinip, köp pend-nesihetlerni tarazigha sélip, retlep chiqti. **10** Hékmet toplighuchi yéqimliq sözlerni tépishqa intilgen; ushbu yézilghini bolsa durus, heqiqet sözliridin ibarettur. **11** Dana kishining sözliri xizxa oxshaydu, ularning yighindisi ching békutilgen mixtektur. Ular Birla Padichi teripidin bérilgendur. **12** Uning üstige, i oghlum, bulardin sirt herqandaq yézilghanlardin pexes bol; chünki köp kitablarning yézilishining ayighi yoq, shuningdek köp öginish tenni upritidu. **13** Biz pütün ishqa diqqet qilayli; Xudadin qorqqin we uning emr-permanlirigha emel qilghin; chünki bu insanning toluq mejburiyitidur; **14** chünki adem qilghan herbir ish, jümlidin barliq mexpiy ishlar, yaxshi bolsun, yaman bolsun, Xuda ularning soriqini qilidu.

Küylarning küyi

1 «Küylarning küyi» — Sulaymanning küyi. **2** «U otluq aghzi bilan meni söysun; Chunki séning muhebbiting sharabtin shérindur. **3** Xushpuraqtur séning etirlirini; Quylulghan puraqliq may séning namingdur; Shunglashqa qizlar séni söyidu. Könglümni özingga mehliya qilghaysen — Biz sanga egiship yügüreyli! — Padishah meni öz hujrilarigha ekirgey!» **4** «Biz sendin xushal bolup shadlinimiz; Séning muhebbetlirini sharabtin artuq eslep teripleymiz». **5** «Ular séni durusluq bilen söyidu». — «Qara tenlik bolghinim bilen chirayliqmen, i Yérusalém qizliri! Berheq, Kédarliqlarning chédirliridek, Sulaymanning perdeliridek qarimen. **6** Manga tikilip qarimanglar, Chunki qaridurmen, Chunki aptap meni köydürdi; Anamning oghulliri mendin renjigen; Shunga ular meni üzümlarlarini baqquchi qildi; Shunga öz üzümlarimni baqalmighanmen». **7** «Hey, jénim söyginim, déGINE, Padangni qeyerde baqisen? Uni kün qiyamida qeyerde aram alghuzisen? Hemrahilirning padiliri yénida chümperdiklik ayallardek yürüshümnüning néme hajiti?» **8** «I qiz-ayallar arisidiki eng güzili, eger sen buni bilmiseng, Padamning basqan izlirini bésip méngip, Padichining chédiri yénida öz oghlaqlirini ozuqlandurghin». **9** «I söyümlüküm, men séni Pirewnning jeng harwilirigha qétilghan bir baytalgha oxshattim; **10** Séning mengziliring tizilghan munchaqlar bilen, Boynung marjanlar bilen güzeldur. **11** Biz sanga kümüş közler quylulghan, Altundin zibuzinnetlerni yasap bérimiz». **12** «Padishah toy dastixinida olturghinida, sumbul melhimim puraqa chachidu; **13** Méning söyümlüküm, u manga bir monek murmekkidur, U kökslirim arisida qonup qalidu; **14** Méning söyümlüküm manga En-Gedidiki üzümlarlarida ösken bir ghunche xéne gülidektur». **15** «Mana, sen güzel, amriqim! Mana, sen shundaq güzel! Közliring paxteklerningkidektur!» **16** «Mana, sen güzel, söyümlüküm; Berheq, yéqimliq ikensen; Bizning orun-körpimiz yéshildur; **17** Öyimizdiki limlar kédér derixidin, Wasilirimiz archilardindur.

2 Men bolsam Sharun otliqidiki zepiran, xalas; Jilghilarda ösken bir niluper, xalas!» **2** «Tiken-jighanlar arisidiki niluperdek, Mana insan qizliri arisida méning amriqim shundaqtur!» **3** «Ormandiki derexler arisida ösken alma derixidek, Oghul balilar arisididur méning amriqim. Uning sayisi astida shérin alemche söyünüp olтурdum; Uning méwisi manga dilim tétdi; **4** U meni sharabxanigha élip kirdi; Uning üstimde kötürgen tughu muhebbettur. **5** Méni kishmish poshkallar bilen quwwetlenglar; Almilar bilen meni yéngilaturunglar; Chunki muhebbettin zeipliship kettim; **6** Uning sol qoli béshim astida, Uning ong qoli meni silawatidu. **7** I Yérusalém qizliri, Jerenler we daladiki marallarning hörmiti bilen, Silerge tapilaymenki, Muhebbetning waqit-saiti bolmighuche, Uni oyghatmanglar, qozghimanglar!» **8** «Söyümlükümning awazi! Mana, u kéliwatidu! Taghlardin sekrep, Édirlardan oynaqlap kéliwatidu!» **9** Méning söyümlüküm jeren yaki yash bughidektur; Mana, u bizning öyning témining keynide turidu; U dérizilerdin qaraydu, U penjire-penjirilerdin marap baqidu». **10** «Méning söyümlüküm manga söz qilip

mundaq dédi: — «Ornungdin tur, amriqim, méning güzilim, men bilen ketkin; **11** Chunki mana, qish ötüp ketti, Yamghur yéghip tügidi, u kétip qaldi; **12** Yer yüzide güller köründi; Naxshilar sayrash waqti keldi, Zéminimizda paxtekning sadasi anglanmaqta; **13** Enjür derixi qishliq enjürlirini pishurmaqta, Üzümlar talliri chécheklep öz puriqini chachmaqta; Ornungdin tur, méning amriqim, méning güzilim, men bilen ketkin! **14** Ah méning paxtikim, Qoram tash yériqi ichide, Qiya daldisida, Manga awazingni anglatqaysen, Chunki awazing shérin, jamaling yéqimliqtur!» **15** «Tülkilerni tutuwalayli, Yeni üzümlarlarini buzghuchi kichik tülkilerni tutuwalayli; Chunki üzümlarlarimiz chéchecklimekte». **16** «Söyümlüküm méningkidur, men uningkidurmen; U niluperler arisida padisini béqiwatidu». **17** «Tang atquche, Kölenggiler qéchip yoqighuche, Manga qarap burulup kelgin, i söyümlüküm, Hijranliq taghliri üstidin sekrep kélidighan jeren yaki bughidek bolghin!».

3 «Orun-körpemde yétip, kéche-kéchilerde, Jénimning söyginini izdep telmürüp yattim; Izdidim, biraq tapalmayttim; **2** Men hazir turup, sheherni aylinay; Kochilarda, meydanlarda, Jénimning söyginini izdeymen» — dédim; Izdidim, biraq tapalmayttim; **3** Sheherni charlighuchi jésekchiler manga uchridi, men ulardin: — «Jénimning söyginini kördünglarmu?» — dep soridim. **4** — Ulardin ayrilipla jénimning söyginini taptim; Uni anamning öyige, Öz qorsiqida meni hamilalar bolghanning hujrisigha élip kirmigüche, Uni tutuwélip qet'iy qoyup bermeyttim». **5** «I Yérusalém qizliri, Jerenler we daladiki marallarning hörmiti bilen, Silerge tapilaymenki, Muhebbetning waqit-saiti bolmighuche, Uni oyghatmanglar, qozghimanglar». **6** «Bu zadi kim, chöl-bayawandin kéliwatqan? Is-tüték tüwrükliridek, Mürmekki hem mestiki bilen puritilghan, Etirpurushning herxil ipar-enberliri bilen puritilghan?» **7** «Mana, uning textirawani, U Sulaymanning öziningdur; Etrapida atmish palwan yürüdu, Ular Israilidiki baturlardindur. **8** Ularning hemmisi öz qilichini tutuqluq, Jeng qilishqa terbiyilen'genlerdur; Tünlerdiki weswesilerge teyyar turup, Hemmisi öz qilichini yanpishigha asidu». **9** «Sulayman padishah özi üçün alahide bir shahane sayiwenlik kariwat yasighan; Liwandiki yaghaclardin yasighan. **10** Uning tüwrükliri kümüshstin, Yölenchüki altundin, Sélinchisi bolsa sösün rexttin; Ichi muhebbet bilen bézelgen, Yérusalém qizliri teripidin. **11** Chiqinglar, i Zion qizliri, Sulayman padishahqa qarap béqinglar, Toy bolghan künide, Köngli xushal bolghan künide, Anisi uninggha tajni kiygüzgen qiyapette uninggha qarap béqinglar!»

4 «Mana, sen güzel, söyümlüküm! Mana, sen güzel! Chümperden keynide közliring paxteklerdeken, Chachliring Giléad téghi baghrida yatqan bir top öchkilerdektur. **2** Chishliring yéngila yuyulushtin chiqqan qirqlighan bir top qoylardek; Ularning hemmisi qoshkézek tughqanlardin, Ular arisida héchbiri kem emestur. **3** Lewliring pereng tal yiptek, Gepliring yéqimliqtur; Chümbiling keynide chékiliring parche anardur. **4** Boynung bolsa, Qoralxana bolushqa teyyarlighan Dawutning munaridektur, Uning üstige

ming qalqan ésiqliqtur; Ularning hemmisi palwanlarning siparlidir. **5** Ikki köksüng xuddi ikki maraldur, Niluper arisida ozuqliniwatqan jerenning qoshkézeklidir; **6** Tang atquche, Kölenggiler qéchip yoqighuche, Men özümni murmekke téghigha, Mestiki döngige élip kétimen. **7** Sen pütünley güzel, i söyümlüküm, Sende héch dagh yoqtur». **8** «Liwandin men bilen kelgin, i jörem, Men bilen Liwandin kelgin — Amanah choqqisidin qara, Sénir hem Hermon choqqiliridin, Yeni shirlar uwiliridin, Yilpizlarning taghliridin qara!» **9** «Sen könglümni alamet söyündürdüg, i singlim, i jörem, Közüngning bir lep qilip qarishi bilen, Boynungdiki marjanning bir tal halqisi bilen, Könglümni söyündürdüg. **10** Séning muhebbiting némidégen güzel, i singlim, i jörem! Séning muhebbetliring sharabtin shunche shérin! Séning etirlirningning puriqi herqandaq tétitqudin peyzidur! **11** Lewliring, i jörem, here könikidek témitidu, Tiling astida bal we süt bar; Kiyim-kéçekliriningning puriqi Liwanning puriqidur; **12** Sen péchetlen'gen bir baghdursen, i singlim, i jörem! Étiklik bir bulaq, yépiqliq bir fontandursen. **13** Shaxliring bolsa bir anarlıq «Éren baghchisi»dur; Uningda qimmatlik méwiler, Xéne sumbul ösümlükliri bilen, **14** Sumbullar we iparlar, Kalamus we qowzaqdarchin, Herxil mestiki derexliri, Murmekke, muetter bilen hemme ésil tétitqular bar. **15** Baghlarda bir fontan sen, Hayatliq sulirini bérighan, Liwandin aqidighan bir bulaqsen». **16** «Oyghan, shimaldiki shamal; Kelgin, i jenubtiki shamal! Méning béghim üstidin uchup ótkey; Shuning bilen tétitquliri sirtqa pura chachidu! Söyümlüküm öz béghigha kirsun! Özining qimmatlik méwilirini yésun!»

5 «Men öz béghimgha kirdim, Méning singlim, méning jörem; Murmekkemni tétitqulirim bilan yighdim, Here könikimni hesilim bilan yédim; Sharabimni sütlim bilan ichtim». «Dostlirim, yenglar! Ichinglar, kömlünger xalighanche ichinglar, i ashiq-meshuqlar!» **2** «Men uxlawattim, biraq könglüm oyghaq idi: — Söyümlükümning awazi! Mana, u ishikni qéqiwatidu: — «Manga échip ber, i singlim, i amriqim; Méning paxtikim, méning ghubarsizim; Chünki béshim shebnem bilen, Chachlirim kéchidiki némlik bilen hól-hól bolup ketti!» **3** «Men töshek kiyimlirimni séliwetken, Qandaqmu uni yene kiyiwalay? Men putlirimni yudum, Qandaqmu ularni yene bulghay?» **4** Söyümlüküm qolini ishik tóshükidin tiqti; Méning ich-baghliriling uninggha telmürüp ketti; **5** Söyümlükümge échishqa qoptum; Qollirimdin murmekki, Barmaqlirimdin suyuq murmekki témidu, Taqaqning tutquchiliri üstige témidu; **6** Söyümlükümge axtim; Biraq söyümlüküm burulup, kétip qalghanidi. U söz qilghanda rohim chiqip ketkenidi; Uni izdidim, Biraq tapalmidim; Uni chaqirdim, biraq u jawab bermidi; **7** Sheherni aylinidighan jésekhiler méni uchritip méni urdi, méni yarilandurdi; Sépillardiki kózetchiler chümperdemni mendin tartiwaldi. **8** I Yérusalém qizliri, söyümlükümni tapsanglar, Uninggha néme deysiler? Uninggha, söyining: «Men muhebbettin zepliship kettim! — dédi, denglar». **9** «Séning söyümlüküningning bashqa bir söyümlükün qandaq artuq yéri bar, I, ayallar arisidiki eng güzili? Séning söyümlüküningning bashqa bir söyümlükün qandaq artuq yéri bar? — Sen bizge shundaq tapilighan'ghu?». **10** «Méning söyümlüküm

ap'aq we parqiraq, yürekliq ezimet, On ming arisida tughdek körünérlik; **11** Uning béshi sap altundindur, Budur chachliri atning yaylidek, Tagh qaghisidek qara. **12** Uning közliri éqinlar boyidiki baxteklerde, Süt bilen yuyulghan, Yarishiqida qoyulghan; **13** Uning mengziliri bir teshtek puraqliq ösümlüktektur; Aynighan yéqimliq güllükte; Uning lewliri niluper, Ular suyuq murmekkini témitidu; **14** Uning qolliri altun turubilar, Ichige béril yaqutlar quyulghan. Qorsiqi neqishlik pil chishliridin yasalghan, Kök yaqutlar bilen bézelgen. **15** Uning putliri mermer tüwrükle, Altun üstige tiklen'gen. Uning salapiti Liwanningkidek, Kédir derexliridek körkem-heywetlik; **16** Uning aghazi bekmu shérindur; Berheq, u pütünley güzeldur; Bu méning söyümlüküm, — Berheq, bu méning amriqim, I Yérusalém qizliri!»

6 «Séning söyümlüküning nege ketkendu, Qiz-ayallar arisida eng güzel bolghuchi? Séning söyümlüküning qeyerge burulup ketti? Biz sen bilen bille uni izdeyil!» **2** «Méning söyümlüküm öz béghigha chüшти, Tétitqu otashliqlarha chüшти. Baghlarda ozuqlinishqa, Niluperlerni yighishqa chüшти. **3** Men méning söyümlükümningkidurmen, We söyümlüküm méningkidur; U öz padisini niluperler arisida baqidu» **4** «Sen güzel, i söyümlüküm, Tirzah shehiridek güzel; Yérusalémdek yéqimliq, Tughlarni kötürgen bir qoshunde heywetliktursen; **5** Ah, közliringni mendin ketküzin! Chünki ular méning üstümdin ghalib kéliwatidu; Chachliring Giléad téghi baghrida yatqan bir top öchkilerdektur. **6** Chishliring yéngila yuyulustin chiqqan qirqlighan bir top qoylardek; Ularning hemmisi qoshkézek tughqanlardindur; Ular arisida héchbiri kem emestur; **7** Chümbiling keynide chékiliring parche anardur. **8** Atmish xanish, seksen kénizekmu bar; Qizlar sanaqsiz; **9** Biraq méning paxtikim, ghubarsizim bolsa birdinbirdur; Anisidin tughulghanlar ichide tengdashsiz bolghuchi, Özini tughquchining tallighinidur. Qizlar uni körüp, uni bextlik dep atashti, Xanishlar we kénizeklermu körüp uni maxtashti. **10** «Tang seher jahan'gha qarighandek, Aydek güzel, aydingdek roshen, Illiq quyashtek yoruk, Tughlarni kötürgen qoshunlardek heywetlik bolghuchi kimdur?» **11** «Méghizlar béghigha chüшту, Jilghidiki gül-giyahlarni körüshke, Üzümlü télining bixlighan-bixlimighanliqini körüshke, Anarlarning chéchekligen-chécheklimigenlikini körüshke; **12** Biraq bile-bilmey, Jénim méni kötürüp, Ésil xelqimning jeng harwiliri üstige qoyghaniken». **13** «Qaytqin, qaytqin, i Shulamit — Qaytqin, qaytqin, bizning sanga qarighumiz bardur!» «Siler Shulamitning némisige qarighunglar bar?» «Ikki bargah» ussulgha chüshken waqtidikidek uninggha qaraymiz!»

7 «I shahzadining qizi, Keshliringde séning qedemliring némidégen güzel! Tolghighan yampashliring göherlerde, Chéwer hünérwen qolining hüniridur. **2** Kindiking yumulaq bir qedehtur; Uning ebjesh sharabi kem emes; Qorsiqing bughday döwisidur, Etrapigha niluperler olishidu. **3** Ikki köksüng ikki maralde, jerenning qoshkézikidur; **4** Boynung pil chishliridin yasalghan munardur; Közliring Bat-Rabbim qowuqi boyidiki Heshbon kölchekliridek, Burnung

Demeshqqa qaraydighan Liwan munaridektur; 5 anglatquzghaysen». 14 «I söyümlüküm, téz bole, Jeren Üstüngde béshing Karmel téghidek turidu; Béshingdiki örüme chachliring söösün rengliktur, Padishah büdür chachliringning mehbusidur. 6 I söyginim, huzurlar üçün shunche güzel, shunche yéqimliqtursen! 7 Séning boyung palma derixidek, Köksüing üzüm ghunchiliridektur. 8 Men: — «Palma derixi üstige chiqimen, Shaxlirini tutup yamishimen; Köksiliring derweqe üzüm tal ghunchiliridek, Burnungning puriqi almilardek, tanglayliringning temi eng ésil sharabdektur...». 9 «...méning söyümlükümning gélidin siliq ötüp, Lewler, chishlardin téyilip chüshsun...! 10 Men méning söyümlükümningkidurmen, Uning teqazzasi manga qaritilidu». 11 «I söyümlüküm, kéleyli, Étizlarga chiqayli; Yézilarda tünep kéleyli, 12 Üzümarliqqa chiqishqa baldur orundin turayli, Üzüim tallirining bixlighan-bixlimighanliqini, Chécheklarning échilghan-échilmighanliqini, Anarlarning berq urghan-urmighanliqini köreyli; Ashu yerde muhebbetlirimni sanga béghishlaymen. 13 Muhebbetgüller ashu yerde öz puriqini puritidu; Ishiklirimiz üstide herxil ésil méwe-chiwiler bardur, Yéngi hem konimu bardur; Sen üçün ularni toplap teyyarlidim, i söyümlüküm!»

8 «Ah, apamning köksini shorighan inimdek bolsang idi! Séni talada uchritar bolsam, söyettim, We héchkim méni kemsitmeytti. 2 Men séni yétekleyttim, Apangning öyige élip kirettim; Sen manga telim béretting; Men sanga tétitqu sharabidin ichküzettim; Anarlirimning sherbitidin ichküzettim. 3 Uning sol qoli béshim astida bolatti, Uning ong qoli méni silaytti!». 4 «Silerge tapilaymenki, i Yérusalém qizliri — «Uning waqit-saiti bolmighuche, Siler muhebbetni oyghatmanglar, qozghimanglar!» 5 «Daladin chiqiwatqan bu zadi kim? Öz söyümlükige yölinip?» «Men alma derixi astida séni oyghatqanidim; Ashu yerde apang tolghaq yep séni dunyagha chiqarghanidi; Ashu yerde séni tughquchi tolghaq yep séni chiqarghanidi». 6 «Méni könglüngge möhürdek, Bilikingge möhürdek basqaysen; Chünki muhebbet ölümdék küchlüktur; Muhebbetning qizghinishi tehtisaradek rehimsiz; Uningdin chiqqan ot uchqunliri, — Yahning dehshetlik bir yalqunidur! (Sheol h7585) 7 Köp sular muhebbetni öchürelmeydu; Kelkünler uni gherq qilalmaydu; Birs: «Öy-teelluqatlirimning hemmisini bérp muhebbetke érishimen» dése, Undaqta u adem kishining neziridin pütünley chüshüp kétidu». 8 «Bizning kichik singlimiz bardur, Biraq uning köksi yoqtur; Singlimizgha elchiler kelgen künide biz uning üçün néme qilimiz?» 9 «Eger u sépil bolsa, Biz uninggha kümüsh munar salimiz; Eger u ishik bolsa, Biz uni kédir taxtaylar bilen qaplaymiz». 10 «Özüim bir sépildurmen, Hem méning köksilirim munarlardektur; Shunga men uning köz aldida xatirjemlik tapqan birsidek boldum». 11 «Sulaymanning Baal-Hamonda üzümzari bar idi, Üzümarini baghwenlerge ijarige berdi; Ularning hemmisi méwisi üçün ming tengge apirip bérishi kérek idi; 12 Özüimning üzümzarim mana méning aldinda turidu; Uning ming tenggisi sanga bolsun, i Sulayman, Shuningdek ikki yüz tengge méwisini baqquchilargha bolsun». 13 «Hey baghlarda turghuchi, Hemrahlar awazingni anglighusi bar; Mangimu uni

Yeshaya

1 Uzziya, Yotam, Ahaz we Hezekiyalar Yehudagha padishah bolghan waqitlarda, Yérusalém we Yehuda toghrisida, Amozning oggli Yeshaya körgen ghayibane wehiy-alametler: — **2** «I asmanlar, anglanglar! I yer-zémin, qulaq sal! Chünki Perwerdigar söz éytti: — «Men balilarni béqip chong qildim, Biraq ular Manga asiyliq qildi. **3** Kala bolsa igisini tonuydu, Éshekmu xojayinining oqurigha [mangidighan yolni] bilidu, Biraq Israil bilmeydu, Öz xelqim héch yorutulghan emes. **4** Ah, gunahkar «yat el», Qebihlikni toplaп özige yúkligen xelq, Rezillerning bir nesli, Nijis bolup ketken balilar! Ular Perwerdigardin yiraqliship, «Israildiki Muqaddes Bolghuchi»ni közige ilmidi, Ular keynige yandi. **5** Némishqa yene dumbalan'ghunglar kélidu? Némishqa asiyliq qiliwérisiler? Pütün bashliringlar aghrip, Yürikinglar pütünley zeipliship ketti, **6** Béshinglardin ayighinglarchiche saq yéringlar qalmidi, Peqet yara-jarahet, ishshiq we yiring bilen toldi, Ular tazilanmighan, téngilmighan yaki ulargha héch melhem sürülmigen. **7** Wetininglar chölleshti; Sheherliringlar köyüp weyrane boldi; Yer-zémininglarni bolsa, yatlar köz aldinglardila yutuwéliwatidu; U yatlar teripidin depense qilinip chölliship ketti. **8** Emdi üzümwargha sélin'ghan chéllidek, Terxemeklikke sélin'ghan kepidek, Muhasirige chüshken sheherdek, Zionning qizi zeip qaldurildi. **9** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar bizge azghine «qaldisi»ni qaldurmighan bolsa, Biz Sodom shehirige oxshap qalattuq, Gomorra shehirining haligha chüshüp qalattuq. **10** I Sodomning hökümlirini, Perwerdigarning sözini anglap qoyunglar, «I Gomorraning xelqi, Xudayimizning qanun-nesihitige qulaq sélinglar! **11** Siler zadi néme dep Manga atap nurgunlighan qurbanliqlarni sunisiler?» — deydu Perwerdigar. — «Men köydürme qochqar qurbanliqlinglardin, Bordaқ malning yaghliridin toyup kettim, Buqilar, paqlanlar, tékilerning qanliridin héch xursen emesmen. **12** Siler Méning aldimgha kirip kelgininglarda, Silerdin hoyla-aywanlirimni shundaқ dessep-cheyleshni kim telep qilghan? **13** Bihude «ashliq hediye»lerni élip kélishni boldi qilinglar, Xushbuy bolsa Manga yirginchlik bolup qaldi. «Yéngi ay» héytleri we «shabat kün»lirige, Jamaet ibadet sorunlirigha chaqirilishlarga — Qisqisi, qebihlikte ötküzülgen daghdughiliq yighilishlarga chidighuchilikim qalmidi. **14** «Yéngi ay» héytinglardin, békitilgen héyt-bayriminglardin qelbim nepretlinidu; Ular manga yük bolup qaldi; Ularни kütürüp yürüshтин charchap kettim. **15** Qolunglarni kütürüp duagha yayghininglarda, Közümnü silerdin élip qachimen; Berheq, köplep dualarni qilghininglarda, anglimaymen; Chünki qolliringlar qan'gha boyaldi. **16** Özünglarni yuyup, paklinglar; Qilmishliringlarning rezilikini köz aldimdin néri qilinglar, Rezillikni qilishtin qolunglarni üzünglar; **17** Yaxshiliq qilishni ögininglar; Adilliqni izdenglar, Zomigerlerge tenbih béringlar, Yétim-yésirlerni naheqliqtin xalas qilinglar, Tul xotunlarning dewasini soranglar. **18** Emdi kélinglar, biz munazire qilishayli, deydu Perwerdigar, Silerning gunahinglar qip-

qizil bolsimu, Yenila qardek aqiridu; Ular qizil quruttek toq qizil bolsimu, Yungdek ap'aq bolidu. **19** Eger itaetmen bolup, anglisanglar, Zémindiki ésil mehsulattin behrimen bolisiler; **20** Biraq ret qilip yüz örisenglar, Qilich bilen ujuqturulisiler» — Chünki Perwerdigar Öz aghzi bilen shundaқ dégen. **21** Sadiq sheher qandaқmu pahishe bolup qaldi? Eslide u adalet bilen tolghanidi, Heqqaniyliq uni makan qilghanidi, Biraq hazir qatillar uningda turuwatidu. **22** Kümüşhüing bolsa dashqalgha aylinip qaldi, Sharabinggha su ariliship qaldi; **23** Emirliring asiyliq qilghuchilar, Oghrilargha ülpet boldi; Ularning herbiri parigha amraq bolup, Sogha-salamlarni közlep yürmekte; Ular yétim-yésirler üçün adalet izdimeydu; Tul xotunlarning dewasi ularning aldigha yetmeydu. **24** Shunga — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar — Yeni Israildiki qudrét Igsi éyttidu: — Men küshendilirimni [jazalap] puxadin chiqimen, Düşmenlirimdin qisas alimen; **25** Qolumni üstüingge tegküzüp, Séni tawlap, sendiki dashqalni teltöküs tazilaymen, Sendiki barliq arilashmilarni élip tashlaymen. **26** Hökümlran-soraqchiliringlarni awwalqidek, Meslihetchiliringlarni desleptikidek halgha keltürimen. Kéyin sen «Heqqaniyliqning Makani», «Sadiq Sheher» — dep atilisén. **27** Emdi Zion adilliq bilen, We uninggha qaytip kelgenler heqqaniyliq bilen qutquzulup hör qilinidu. **28** Biraq asiyalar we gunahkarlar birdek ujuqturulidu, Perwerdigardin yüz örgüchiler bolsa halak bolidu. **29** Shu chaghda siler teshna bolghan dub derexliridin nomus qilisiler, Tallighan baghlardin xijil bolisiler. **30** Chünki özünglar xuddi yopurmaqliri qurup ketken dub derixidek, Susiz quruq bir baghdek bolisiler. **31** Shu küni küchi barlar otqa sham piliki, Ularning ejri bolsa, uchqun bolidu; Bular her ikkisi tengla köyüp kétidu, Ularни öchürüshke héchkim chiqmaydu.

2 Bular Amozning oggli Yeshaya Yérusalém we Yehuda toghrisida körgen kalamdur: — **2** Axir zamanlarda, Perwerdigarning öyi jaylashqan tagh taghlarning béshi bolup békitalidu, Hemme döng-égizlктin üstün qilip kütürüldi; Barliq eller uninggha qarap éqip kélisidu. **3** Nurgun xelq-milletler chiqip bir-birige: — «Kélinglar, biz Perwerdigarning téghigha, Yaqupning Xudasining öyige chiqqayli; U Öz yolliridin bizge ögitidu, Biz Uning teriqilirlide mangimiz» — déyishidu. — Chünki qanun-yolyoruq Ziondin, Perwerdigarning söz-kalami Yérusalémdin chiqidighan bolidu. **4** U eller arisida höküml chiqiridu, Nurgun xelqlerning heq-naheqlirige késim qilidu; Buning bilen ular qilichlirini sapan chishliri, Neyzilirini orghaq qilip soqushidu; Bir el yene bir elge qilich kütürmeydu, Ular hem yene urushni ögenmeydu. **5** — «I Yaqup jemetidikiler, Kélinglar, Perwerdigarning nurida mangayli!» **6** — Sen Öz xelqing bolghan Yaqup jemetini tashlap qoydung; Chünki ular sherqtiки xurapatlar bilen toldurildi; Ular Filistiylerdeк pal salidu; Ular chet'ellikler bilen qol tutushidu; **7** Zémini bolsa altun-kümüşke tolup ketti; Bayliqliri tügimes; Yer-zémini atlarghimu tolup ketti, Jeng harwiliri hem tügimes; **8** Zémini butlar bilenmu qilip bolup ketti; Ular öz qolliri bilen yasighanlirigha, Barmaqliri bilen shekillendürgenlirige sejde qilishidu. **9** Shuning bilen puqralar égildürüldi, Mötiwerlermu

töwen qilinidu; Sen ularning qeddini ruslimaysen hem héch kechürüm qilmaysen. **10** Emdi Perwerdigarning wehshitidin, Heywisining shan-sheripidin özüngni qachur, [Xada] tashlar ichige kiriwal, Topa-changlar ichige möküwal! **11** Chünki ademning tekebbur közliri yerge qaritilidu, Insanlarning hakawurluqi pes qilinidu; Shu künde yalghuz Perwerdigarlarla üstün dep medhiyilinidu. **12** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning shundaq bir küni teyyar turidu: — Shu küni herbir tekebbur we memedanlarning üstige, Özini yuqiri sanighanlarning üstige chüshidu (Shuning bilen ularning hemmisi pes qilinidu), **13** Shuningdek Liwanning égez, pelekke yétidighan barliq kédir derexlirining üstige, Bashandiki barliq dub derexlirining üstige, **14** Égez taghlarning hemmisi, Yuqiri kötürülgen barliq dönglerning üstige, **15** Herbir heywetlik munarning üstige, Herbir mustehkem sépiling üstige, **16** Tarshishtiki herbir soda kémisining üstige, Shundaqla barliq güzel kéme gewdisining üstige shu küni chüshüshke teyyar turidu. **17** Ademlarning körengliki töwen qilinip chüshürülüp, Insanlarning tekebburluqi pes qilinidu, Shu künde yalghuz Perwerdigarlarla üstün dep medhiyilinidu. **18** Butlar bolsa hemmisi közdin yoqilidu. **19** Perwerdigar yerni dehshehtlik silkindürüşke ornidin turidighan chaghda, Ular özlirini Uning wehshitidin, Uning heywisining shan-sheripidin qachurup, Xada tash gharlirining ichige, Yer yüzidiki öngkürlerge kiriwalidu; **20** Shu künde kishiler öziye choqunushqa yasighan kümüş butliri we altun butlirini qarighu chashqanlarga we sheperenglerge tashlap béridu; **21** Perwerdigar yerni dehshehtlik silkindürüşke ornidin turidighan chaghda, Ular özlirini Uning wehshitidin, Uning heywisining shan-sheripidin qachurup, Xada tash chaklirining ichige, Yarlarning yériqlirigha kiriwalidu; **22** Ümidinglarni nepisi dimighidila turidighan insandin üzünglar, Chünki insan zadi néme idi?!

3 Chünki, qara! Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar, Yérusalém we Yehudagha quwwet we yölenchük bolghan [barliq nersilerni yoq qilidu], — Yeni quwwet bolghan pütkül ash-nan, Yölenchük bolghan hemme su, **2** Palwan we leshker, Sotchki we peyghember, Palchi we aqsqaq, **3** Ellik béshi, mötiwer we meslihetchi, Hünerwen ustalar we jadu qilghuchilarni yoq qilidu. **4** — «[Ularning ornigha] yashlarni emeldar qilimen, Betxuy balilar ularning üstidin idare qilidu. **5** Puqralar birbirini ézidu, Herbiri qoshnisi teripidin ézilidu; Balilar qérilargha, Muttehemler mötiwerlerge edepsizlik qilidu; **6** Shu küni birsi ata jemetidiki qérindishini tutuwélip, uninggha: — «Sizning kiyim-kéchikiz bar; bizge yétékchi bolung, bu xarabiler qolingiz astida bolsun», — deydu; **7** Jawaben qolini kötürüp [qesem ichip]: «Derdinglarga derman bolalmaymen; Öyüdimu ya ash-nan ya kiyim-kéchek yoq; Méni xelqge yétékchi qilmanglar!» — deydu. **8** Chünki Yérusalém putlishidu-chüshkünlishidu, Yehuda bolsa yiqilidu; Sewebi, ularning tili we illetliri Perwerdigargha qarshi chiqip, Sherep Igisining közliri aldida isyankarlıq qıldı. **9** Ularning chirayi özlirige qarshi guwahliq béridu; Ular Sodom shehiridek gunahini héch yoshurmay, Ochuq-ashkara jakarlaydu. Ularning jénigha way! Ular yamanlıqni öz

béshigha chüshürgen! **10** Heqqaniylargha éytqinki, Ular aman-ésenlikte turidu, Ular öz emllirining méwisini yeydu; **11** Rezillerge way! Béshigha yamanlıq chüshidu, Chünki öz qoli bilen qilghanliri öziye yanidu. **12** Méning xelqimde bolsa, balilar ularni xar qilidu, Ayallar ularni idare qilidu; I xelqim! Silerni yéteklewatqanlar silerni azduridu, Ular mangidighan yollirninglarni yoq qilidu. **13** Perwerdigar Öz dewasini sorashqa orun alidu, Xelq-milletler üstidin höküm chiqirishqa öre turidu; **14** Perwerdigar Öz xelqining aqsqaqliri we emirliri bilen dewaliship, ulargha: — Üzümrarni yep tügetkenler siler özünglar, Ajiz möminlerdin alghan olja öyünglarda yatidu, deydu. **15** — Silerning xelqimni ashundaq ézip, Ajiz möminlerning yüzlirige dessep zadi néme qilghininglar? — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar. **16** Perwerdigar yene mundaq dédi: — «Zion qiz-ayalliri tekebburluq qilip, Qash-kirpiklirini süzip, Közlirini oynitip, naz qilip taytangliship, Putlirini jildirlitip méngip yürishidu; **17** Shunga Reb Zion qiz-ayallirining bash choqqilirini taz qilidu, Perwerdigar ularning uyat yerlirini échiwétidu». **18** Ashu küni Reb ularni güzelligidin mehrum qilidu; — Ularning oshuq jildiraqlirini, Bash jiyeklirini, ay shekillik marjanlirini, **19** Halqilirini, bilezüklirini, chümperde-chachwanlirini, **20** Romallirini, oshuq zenjirlirini, potilirini, etirdanlirini, tiltumarlirini, **21** Üzüklirini, burun halqilirini, **22** Héytliq tonlirini, yopuqlirini, pürkenjilirini, hemyanlirini, **23** Eyneklirini, ap'aq ich köyneklirini, sellilirini we tor perdilirining hemmisini élip tashlaydu. **24** Emdi shundaq boliduki, Etir puriqining ornigha betbuyluq; Potining ornida arghamcha, Chirayliq yasighan chachlirining ornida taz béshi, Kélishken tonning ornida böz rextler, Güzelligining ornida daghmal tamghisi bolidu. **25** Séning yigitliring qilichlinip, Baturliring jengde yiqilidu. **26** [Zionning] qowuqliri zar kötürüp matem tutidu; **U** yalingachlan'ghan halda yerge olturup qalidu.

4 Shu küni yette ayal bir erni tutuwélip, uningdin: — «Biz öz nénimizni yeymiz, öz kiyim-kécheklirimizni kiyimiz; peqet bizni reswaliqtin xalas qilish üçün, bizni namingizgha tewe qilishingizni ötinimiz!» — deydu. **2** Shu küni «Perwerdigarning shéxi» uning güzelligi hem sheripini körsetküchi bolidu, Zémin bergen méwe bolsa, Qéchip qutulghan Israildikilerge shöhret we güzellik keltüridu. **3** Hem shundaq ish boliduki, Zionda qalghanlar, Yérusalémde toxtitilghanlar, Yeni Yérusalémde hayat dep tizimlan'ghanlarning hemmisi pak-muqeddes dep atilidu. **4** Shu chaghda Reb adalet yürgüzgüchi roh hem köydürgüchi roh bilen, Zion qizlirining pasiliqini yuyup, Yérusalémning qan daghlirini tazilaydu. **5** Shu chaghda Perwerdigar kündüzde Zion téghidiki herbir öy, Shundaqla barliq ibadet sorunlarning üstige is-tütek we bulut, Kechte bolsa ot yalqunining julasini yaritidu; Chünki shan-sherepning üstide sayiwen bar bolidu. **6** Shu küni, kündüzde tomuz issiqqa saye qilidighan, Xeterdin panahlinidighan, boran-yamghurlargha dalda bolidighan bir sayiwenlik kepe bolidu».

5 Men öz söygen yarimggha, Méning söyümlüküm üçün öz üzümrarni toghruluq bir küy éytip bérey; Söyümlükümning munbet bir döng üstide üzümrarni

bar idi; **2** U hemme yérini kolap tashlarni élip tashlidi, Eng ésil üzümlar teli tikt; U üzümlar otturisigha közitish munari saldi, Üzümlar ichidimu sharap kölkchiki qazdi, Andin üzümdin yaxshi hosul kütti; Biraq buning ornigha, üzümlar achchiq üzümlarnila berdi. **3** Qéni, i Yérusalémdikiler we Yehudaning ademliri, Men bilen üzümlarinning otturisidin höküm chiqiringlar! **4** Méning üzümlarimda qilghudek yene néme ishim qaldi? Yaxshi üzümlarni kütkinimde, Némishqa peqet achchiq üzümlarnila chiqirip berdi? **5** Emdi hazir Öz üzümlarimni néme qilidighinimni silerge éytip bérey: — Uning chitlaqlirini élip tashlaymen, u yutuwtétilidu; Uning tamllirini chéqip ghulitimen, u cheylinidu. **6** Men uni chöllükke aylandurimen; Héchkim uni chatap-putap, perwish qilmaydu; Jighanlar we tikenler uningda östip chiqidu; Bulutlarga uning üstige héch yamghur yaghdurmanglar dep buyruymen. **7** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning üzümlari — Israil jemeti, Uning xushalliqi bolghan ösümlük bolsa — Yehudadikilerdur; U adalet méwisini kütken, Biraq mana emdi zulum kördi; Heqqaniyliqni kütken, Biraq mana emdi nale-peryad boldi! **8** Xeqlerge héch orun qaldurmay öyni-öyge, étizni-étizgha ulighanlarga way! Özünglarni yalghuz zéminda qaldurmaqchimisiler? **9** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar méning qulighigha mundaq dédi: — «Köpligen öyler, Derweqe heywetlik, heshemetlik öyler ademzensiz, xarab bolidu. **10** Berheq, qiriq moluq üzümlar peqet alte küp sharab béridu, Ottuz küre dan bolsa peqet üç küre hosul béridu. **11** Mey ichishke aldirap tang atqanda ornidin turghanlarga, Qaranggghu chüshishige qarimay, sharabtin keyp bolghuche bésip olturghanlarga way! **12** Ularning ziyapetliride chiltar we lira, tembur we ney, sharabmu bar; Biraq ular Perwerdigarning qilghanlirigha we qol ishlirigha héch étiwar qilmaydu. **13** Shu sewebtin öz xelqim bilimdin xewersiz bolghanliqi tüpeylidin sürgün bolup kétidu; Ésilzadiliri échirqiship, Puqraliri ussuzluqtin qurup kétidu. **14** Shunga tehtisara nepsini yoghinitip, Aghzini hang achidu; Ularning shöhretliri, top-top ademliri, qiqas-süren körtügüchiliri we neghme oynighuchiliri biraqla ichige chüshüp kétidu. (Sheol h7585) **15** Puqralar égidürüldü, Mötiwerlermu töwen qilinidu, Tekebburlarning közliri yerge qaritilidu; **16** Biraq samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar adalet yürgüzginide üstün dep medhiyilinidu, Pak-muqeddes bolghuchi Tengri heqqaniyiligidin pak-muqeddes dep bilinidu. **17** Shu chaghda qozilar öz yaylaqlirida turghandek otlaydu, Musapirlarmu baylarning weyrane öyliride ozuqlinidu. **18** Qebihlikni aldamchiliqning yipliri bilen, Gunahni harwa arghamchisi bilen tartqanlarga way! **19** Yeni: «[Xuda] aldirisun! Ishlirini Özi ittikek ada qilsun, Shuning bilen biz uni köreleymiz! «Israildiki Muqeddes Bolghuchi»ning niyet qilghini yéqinlaship ishaq ashurulghay, Biz uni biliwalayli!» — dégenlerge way! **20** Yamanni yaxshi, yaxshini yaman dégüchilerge, Qaranggghuluqni nurning, nurni qaranggghuluqning ornigha qoyghuchilarga, Achchiqni tatliqning, tatliqni achchiqning ornigha qoyghuchilarga way! **21** Özlirini dana dep chaghlighanlarga, Öz nezirde özlirini eqilliq dep qarighanlarga way!

22 Sharab ichishke batur bolghanlarga, Haraqni ebjesh qilishda qehriman bolghanlarga, **23** Yeni para üchün rezillerni aqlap, Shuning bilen heqqaniylarning adalitin ret qilghuchilarga way! **24** Shunga, ot yalqunliri samanlarni yutuwetkendek, Yalqunlarda menggenler soliship yoqalghandek, Ularning yiltizliri chirip kétidu, Gül-chéhekiliri chang-tozangdek tozup kétidu; Chünki ular samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning yolyorug-qanunini chetke qaqqan, Israildiki Muqeddes Bolghuchining söz-kalamini közge ilmighanidi. **25** Shunga Perwerdigarning ghezipi Öz xelqige qarap qaynaydu, U ulargha qarap qolini kötürüp, ularni urup yiqitidu. Taghlar tewrinip kétidu; Ölükler exletlerde kochilar otturisida döwe-döwe bolidu. Mushundaq ishlar bolsimu, Uning ghezipi yenila yanmaydu, Sozghan qoli yenila qayturulmay turidu. **26** U yiraqtiki ellarni chaqirip tughni kötüridu, U yer yüzining chet yaqisidin bir elni üshqirtip chaqiridu; Mana ular tézdin aldirap kélidu! **27** Ulardin héchbiri charchap ketmeydu, Putlishopmu ketmeydu. Héchbiri mügdimeydu, uxlimaydu, Baghlighan belwaghliridin héchbiri boshimaydu, Choruqlirining boghquchilridin héchbiri üzülmeydu; **28** Ularning oqliri ittik, Barliq oqyalirining kirichliri tartilip teyyar turidu, Atlirining tuyaqiliri chaqmaq téshidek bolidu, [Jeng harwilirining] chaqliri qoyuntazdek aylinidu; **29** Ularning hörkireshliri shirminghidek bolidu, Ular arslanlardek hörkirishidu, Derweqe, ular owgha érishkende ghazh-ghuz qilip hörpiyishidu; Owni qutquzghudek héchkim bolmay, Ular uni élip kétidu. **30** Shu küni ular dengizlar hörküriegendek owgha hörkirishidu; Eger birersi yer-zémin'gha qarighudek bolsa, Peqet qaranggghuluq, derd-elemnila köridu! Herqandaq nur bulut-tuman teripidin ghuwalishidu.

6 Uzziya padishah alemdin ötkén yili men Rebni kördüm; U intayin yuqiri kötürülgén bir textte olтурatti; Uning toni muqeddes ibadetxanigha bir kelgenidi. **2** Uning üstide saraflar perwaz qilip turatti; Herbirining alte tal qaniti bar idi; Ikki qaniti bilen u yüzini yapatti, Ikki qaniti bilen u putini yapatti, We ikki qaniti bilen u perwaz qilip turatti. **3** Ulardin biri bashqa birsige: — «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, muqeddes, muqeddes, muqeddestur! Barliq yer yüzini shan-sheripig bolghan!» — dep tolawatatti. **4** Towlighuchining awazidin derwazining késhekliri tewrinip ketti, Öy is-tütek bilen qaplandi. **5** Shuning bilen men: — «Özümgé way! Men tügeshtim! Chünki men lewlril napak ademmen hem napak lewlik xelq bilen ariliship turup, Öz közüim bilen Padishahqa, yeni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha qaridim!» — dédim. **6** Shuning bilen saraflardin biri qolida qurban'gahtin bir choghni laxshigirgha qisip élip, yénimgha uchup keldi; **7** u uni aghzimgha tegküzüp: — «Mana, bu lewlrining tegdi; séning qebihliking élip tashlandi, gunahing kafaret bilen kechürüm qilindi» — dédi. **8** Andin men Rebning: — «Men kimni ewetimen? Kim Bizge wekil bolup baridu?» dégen awazini anglidim. Shuning bilen men: — «Mana men! Méni ewetkeysen» — dédim. **9** We U: «Barghin; mushu xelqqé mundaq dep éytqin: —

«Siler anglashni anglaysiler, biraq chüshenmeysiler; Körüşni körüsiler, biraq bilip yetmeysiler. **10** Mushu xelqning yurikini tash qilgin; Ularning qulaqlirini éghir, Közlirini kor qilgin; Bolmisa, ular közliri bilen köreleydighan, Quliqi bilen angliyalaydighan, Köngli bilen chüshineleydighan qilinip, Yolidin yandurulup saqaytilghan bolatti». **11** Andin men: — «Reb, bu ehwal qachan'ghiche dawamlashidu?» — dep soriwidim, U jawaben: — «Ta sheherler xarab qilinip ahalisiz, Öyler ademzatsiz, Zémin pütünley chölge aylinip bolghuche, **12** Perwerdigar ademlerini yiraqlargha yötkep, Zémindiki tashliwétilgen yerler köp bolghuche bolidu» — dédi. **13** «Halbuki, zéminda ademlerning ondin birila qalidu; Ular [zémin'gha] qaytip kélip yene yutuwétilidu, Késilgen bir dub yaki arar derixining kótikidek bolidu; Kótek bolsa «muqeddes nesil» bolur.

7 Yehuda padishahi Ahaz (Uzziyaning newrisi, Yotamning oghli) textke olturenghan künliride, mundaq ish boldi: — Suriyening padishahi Rezin we Israil padishahi Remaliyaning oghli Pikah Yérusalémgha qarshi jeng qildi, lékin üstünlükke érishelmidi. **2** Dawutning jemetige: — «Suriye Efraim bilen ittipaqilish birleshme qoshun qurdi» — dégen xewer keldi. Shuning bilen padishah jemetidikilerning köngli we xelqining köngli ormanlar shamalda silkinip ketkenden silkinip ketti. **3** Andin Perwerdigar Yeshayagha mundaq dédi: — «Sen we oghlung Shéar-Jashub chiqip, kir yughuchilarning étizining boyidiki yolgha, yuqiri kölchek norining béshigha béríp, ashu yerde Ahaz bilen körüşkin. **4** Sen uninggha: — «Sen éhtiyat bilen könglüngni toq tut! Bu ikki köymes otqashning kótikidin, yeni Rezin hem Suriyening we Remaliyaning oghlining deshti-ghzepliridin qorqma, yürekzadi bolup ketme! **5** Chünki Suriye, Efraim we Remaliyaning oghli séni qestlep: — **6** «Biz Yehudagha bésip kirip, parakendichilik tughdurup, özimiz üçün talan-taraj qilip, uninggha bir padishahni, yeni Tabeelning oghlini tikleyli!» dégenidi. **7** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Bu söz aqmaydu, héch emelge asmaydu; **8** Chünki Suriyening béshi Demeshq shehiri we Demeshq shehiringining béshi Rezindur, xalas; We atmish besh yil ichide Efraim shundaq bitchit boliduki, ularni «bir xelq» dégli bolmaydu; **9** We Efraimning béshi Samariye shehiridur, Samariye shehiringining béshi Remaliyaning oghlidur, xalas; Siler bulargha ishenmisenglar, mustehkemlenmeysiler» — dégin». **10** Perwerdigar yene Ahazgha söz qilip: — **11** «Özüng üçün bësharet sora; meyli yerning tégede yaki pelekning qeride bolsun sorawer» — dédi. (Sheol h7585) **12** Biraq Ahaz jawaben: «Men hem sorimaymen hem Perwerdigarni sinaqta qoymaymen» — dédi. **13** Andin [Yeshaya]: — Emdi i Dawut jemetidikiler, anglap qoyunglar, ademlerning sewr-taqitini qoymighininglarni az dep, siler Xudayimning sewr-taqitini qoymighiliwatamsiler? **14** Shunga Reb Özi silerge bir bësharet béridu: — Mana, pak qiz hamilidar bolup bir oghul tughidu; u uning ismini «Immanué» dep ataydu. **15** Yaxshiliqni tallap, yamanliqni ret qilishni bilgüche u pishlaq we bal yeydu. **16** Chünki bu yash bala yaxshiliqni tallap, yamanliqni ret qilishni bilgüche, sen nepretlinidighan bu ikki padishahning yer-zéminliri

tashlinip qalidu. **17** Chünki Perwerdigar séning we atangning jemetige Efraim Yehudadin ayrilghan kündin buyan bolup baqmighan qattiq künlerni chüshüridu. U künler bolsa Asuriyening padishahidin ibarettur! **18** Shu küni Perwerdigar Misirning pinhan ériqliridiki pashilarni we Asuriyediki herilerni üshqirtip chaqiridu; **19** ularning hemmisi kélip herbir xilwet jilghilargha, tashlarning herbir arachlirigha, hemme yantaqlargha we hemme yaylaqlargha ghuzhzhide qonushidu. **20** Ashu küni, Reb Efrat deryasining nérisidin ijarige alghan bir ustira bilen, yeni Asuriye padishahi bilen chach chüshüridu; mushu ustira bashning chéchini, putning tüklirini we saqalnimu chüshürüp ghirdaydu; **21** shu künlérde bir kishi yash bir siyir we ikki qoy baqidu, **22** ularning shunche köp süt berginidin u sériq may yeydu; derweqe, zéminda qalghanlarning hemmisi sériq may we bal yeydu. **23** We shundaq boliduki, her téli bir kümshü tenggige yaraydighan, ming téli bar üzümlarlıq bolghan herbir jay jighanliqqa we tikkenlikke aylinip kétidu; **24** Ashu yerge ademler peqet oqya kötürüp kélidu, chünki pütkül zémin jighanliqqa we tikenlikke aylinip kétidu. **25** Ilgiri ketmen chépilghan herbir taghlij jilghilargha bolsa, — ular u yerlerge jighanlardin we tikenlerdin qorqup barmaydu; Bu yerler peqet kalilarni otlitidighan, Qoylar dessep-cheyleydighan jaylar bolup qalidu, xalas.

8 Perwerdigar manga: — «Chong bir taxtayni qolunggha élip, éniq herpler bilen: — «Maxar-Shalal-Xash-Baz» dep yazghin» — dédi. **2** Men shundaq qilip özümge «ishenchlik guwahchilar» süpitide mushuni xatirleshke kahin bolghan Uriya we Yerebeqiyanning oghli Zekeriyani chaqiriwaldim. **3** Andin men ayal peyghember bilen bille yattim. Shundaq qilip u hamilidar bolup, bir oghul tughdi. Shuning bilen Perwerdigar manga: — «Uning ismini «Maxar-Shalal-Xash-Baz» dep atighin; **4** chünki bala «Dada, apa» dep chaqirishni bilgüche, Demeshq bayliqliri we Samariyediki olja Asuriye padishahi teripidin bulap élip kétilidu» — dédi. **5** Perwerdigar yene manga söz qilip mundaq dédi: — **6** «Mushu xelq Shiloah östingidiki lerzan éqiwatqan sularni ret qilip, Ularning orinda Rezin we Remaliyaning oghlidin xursen bolghachqa, **7** Shunga mana, Reb ularning üstige dolqunlap aqidighan, elwek Efrat deryasining sulirini, — Yeni Asuriyening padishahini toluq heywe-shöhriti bilen élip kélidu; U deryadek barlıq ériq-östengirlidin téship kétidu, Hemme qirghaqlirini bösüp tashlaydu; **8** U taki Yehudaghiche shiddet bilen téship, hetta boynighiche kélidu; U qanatlırini yayghanda pütkül zémininggha saye bolup chüshidu, i Immanué! **9** — Ghezepliniwéringlar, i eller, biraq sundurulisiler! Jahanning barlıq chet jaylıri qulaq sélinglar! [Jeng üçün] bélinglarni baghlawéringlar, sundurulisiler! [Jeng üçün] bélinglarni baghlawéringlar, sundurulisiler! **10** Pilanlingarni tüziwéringlar, u bikargha kétidu; Meslihetinglarni qilıwéringlar, umu aqmaydu; Sewebi — Immanué! **11** Chünki Perwerdigar küchlük qolini manga tegküzüp, Méning bu xelqning yolida mangmasliqimgha yolyorıq bérıp, mundaq söz qildi: — **12** «Mushu kishiler köp ishlarda «suyiqest bar» dése, siler bolsanglar «suyiqest bar» dep yürmenglar; Ularning qorqqinidin siler qorqmanglar, Yaki héch wehimige chüshmenglar; **13** Peqet samawi qoshunlarning

Serdari bolghan Perwerdigarnila hemmidin üstün dep bilinglar; U silerning Qorqidighininglar bolsun, Silerning wehimenglar bolsun! **14** U bir muqeddes panahgah bolidu, Hemde Israildiki ikki jemet üçün putlikashang tash, ademni yiqitidighan qoram tash, Yérusalémdikiler üçünmu qiltaq we tapantuzaq bolidu; **15** Ulardin köpler [Uninggha] putliship, yiqilip, yanjilip, qiltaqqa chüshüp, esirge élinidu». **16** — «Bu guwahnamini yögep, Tewrat qanunini méning muxlisirim arisida péchetlep qoyghin. **17** Men bolsam, yüzini Yaqup jemetidin yoshuruwatqan Perwerdigarni kütimen; We men uni telmürüp saqlaymen. **18** Qaranglar, manga we Perwerdigar manga bergen ballilargha, Biz Zion téghini Öz makani qilghan samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Israilda namayan qilghan bésharef we karametlerning süpitidurmiz». **19** — Bashqilar silerge: — «Biz wicher-wicher, gudung-gudung qilidighan «erwahlarni chaqirghuchi»lar we daxanlardin yol sorayli» — dése, siler jawab béríp: — «Bir xelqning öz Xudasini izdep yol sorishi kérek emesmu? Tiriklerning ölüklerdin yol sorishi toghrimu?!» — denglar. **20** — Tewrat qanuni we guwahname asas qilinsun! Mushularni asas qilip söz qilmisa, ulargha tang nuri chüshmeydu! **21** Eksiche, ular qsililghan, ach halda zéminni kézip yürishidu; ach qalghan chaghda, ular ghezeplinip asman'gha qarap, padishahini hem Xudasini qarghap tillaydu; **22** ular yerde qarasa, mana, japa-musheqqet, qarangghu-zulmet, hesret-nadamet we parakendichilik turidu; Ular qap-qarangghuluqqa heydiwétiledi.

9 Biraq, hesret-nadametke qalghanlarga zulmet bolıwermeydu; U ötken zamanlarda Zebulun zémimini we Naftali zémimini xar qildurghan; Biraq kelgüsıde U mushu yerni, yeni «yat ellerning makani» Galiliyege, jümlidin «dengiz yoli» boyidiki jaylar we Iordan deryasining qarshi qirghaqlirigha shan-shöhret keltüridu; **2** Qarangghuluqta méngip yürgen kishiler zor bir nurni kördi; Ölüm sayisining yurtida turghuchilargha bolsa, Del ularning üstige nur parlidi. **3** — Sen elni awuttung, Ularning shadlıqını ziyade qilding; Xelqler hosul waqıtida shadlan'ghandek, Jeng olısını üleshtürgen waqıtta xushalıqqa chömgendek, Ular aldingda shadlinip kétidu. **4** Chünki Midiyanıń [üstidin ghelibe qilghan] kün'ge oxshash, Sen uninggha sélın'ghan boyunturuqni, Mürisige chüshken epkeshni, Ularıne ezgüchining tayiqını sundurup tashliwetting. **5** Chünki [leshkerlerning] urushta kiygen herbir ötükliri, Qan'gha milen'gen herbir tonliri bolsa peqetla ot üçün yéqılghu bolidu. **6** Chünki biz üçün bir bala tughuldi; Bizge bir ogul ata qilindi; Hökümranlıq bolsa uning zimmisige qoyulidu; Uning nami: — «Karamet Meslihetchi, Qudretlik Tengri, Menggülik Ata, aman-xatirjemlik Igisi Shahzade» dep atilidu. **7** U Dawutning textige olturghanda we padishahlıqıgha hökümranlıq qilghanda, Shu chaghdin bashlap ta ebedil'ebedigiche, Uni adalet hem heqqaniylik bilen tikleydu, shundaqla mezmüt saqlaydu, Uningdin kélidighan hökümranlıq we aman-xatirjemlikning éshishi pütmes-tügimes bolidu. Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning otluq muhebbiti mushularni ada qilidu. **8** Reb Yaqup jemetige bir söz ewetti, U pat arida Israilgha chüshidu, **9** Barlıq xelq, yeni

Efraim we Samariyedikiler shu [sözning] toghrılıqını bilgen bolsimu, Lékin könglide tekeburlıshıp yoghanlıq qilip, ular: — **10** — «Xishlar chüshüp ketti, Biraq ularning ornigha yonulghan tashlar bilen qayta yasaymız; Éren derexliri késilip boldi, Biraq ularning ornida kédır derexlirini ishlitimiz» — déyishidu; **11** Shunga Perwerdigar Rezinning küshendilirini [Israilgha] qarshi küchlendürdi, [Yaqupning] düshmenlirini qozghidi. **12** Sherqtin Suriyelikler, gherebte Filistiyler, Ular aghzini hangdek échip Israilni yutuwalidu. Ishlar shundaq déyilgendek bolsimu, Uning ghezipi yenila yanmaydu, Sozghan qoli yenila qayturulmay turidu. **13** Biraq xelq özlirini Urghuchining yénigha téxi yénip kelmidi, Ular samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarni izdimeywatidu. **14** Shunga Perwerdigar bir kün ichide Israilning béshi we quyruqını, Palma shéxi we qomushını késip tashlaydu; **15** Moysipit we möhteremler bolsa bashtur; Yalghanchılıq óğitidighan peyghember — quyruqtur. **16** Chünki mushu xelqning yétekchiliri ularni azduridu, Yétekle'n'güchiler bolsa yutuwélinip yoqilidu. **17** Shunga Reb ularning yigitliridin xursenlik tapmaydu, Yétim-yésirliri we tul xotunlirigha rehım qilmaydu; Chünki herbiri iplase we rezilik qilghuchi, Hemme éghzidin chiqqini pasılıqtur. Hemmisi shundaq bolsimu, Uning ghezipi yenila yanmaydu, Sozghan qoli yenila qayturulmay turidu. **18** Chünki rezilik otték köyidu, U jighan we tikenlerni yutuwalidu; U ormannıń barqasan jayliri arisida tutishidu, Ular is-tüteklik tüwrük bolup purqirap yuqirigha öreydu; **19** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning derghezipi bilen zémin köydürüp tashlinidu, Xelq bolsa otning yéqılghusi bolidu, xalas; Héchkim öz qérindishini ayap rehım qilmaydu. **20** Birsı ong terepte gösh késip yep, toymaydu, Sol tereptin yalmap yepmu, qanaetlenmeydu; Herkim öz bilikini yeydu; **21** Menasseh Efraimni, Efraim bolsa menassehni yeydu; Uning üstige ikkisimu Yehudagha qarshi turidu. Hemmisi shundaq bolsimu, Uning ghezipi yenila yanmaydu, Sozghan qoli yenila qayturulmay turidu.

10 Qebihlik qanunlirini tüzgüchilerge, Azablıq perman-hökümlerni yazghuchilargha way! **2** Tul xotunlarnı oljimiz qilayli, Yétim-yésirlarnı bulap-talayli dep, Ular miskinlerge adaletni bermey, Xelqimdiki ajiz-bécharilerdin hoquqını bulap kétidu. **3** Hésab alidighan künide, Yeni yiraqtın kelgen tuyuqsız balayı'apet künide, Néme qilisiler? Kimdin bashpanahlıq izdep yürisiler? Baylıq-shöhritinglarnı nege amanet qoyisiler? **4** Ulargha esirler arisida zongziyıp olturushtin, Yaki öltüringlenler arisida yiqilishtin bashqa héchnéme qalmidil! Hemmisi shundaq bolsimu, Uning ghezipi yenila yanmaydu, Sozghan qoli yenila qayturulmay turidu. **5** Qoligha ghezipimning toqmiqi tutquzulghan, Özümning derghezipimning tayiqı bolghan Asuriyelikke way! **6** Men uni xudasız bir «yat el»ge, Derghezipim qaritilghan xelqime zerbe bérishke ewetimen; Uninggha olja tutuwélishqa, Gheniyemetni bulashqa, [Xelqimni] kochilardiki lay-patqaqlarnı dessigendek desseshke buyruymen. **7** Biraq [Asuriyelikning] közde tutqını mushu emes, U shundaq héch oylighan emes. Uning oyilighini weyrın qilish, Köp döletlerni yoqitishtin ibaretur. **8** U:

— «Méning serdarlarimningmu hemmisi padishahlarga barawer emesmu? **9** Kalno shehiri Karkémish shehirige, Xamat shehiri Arpad shehirige, Samariye shehiri Demeshq shehirige oxshash emesmu? **10** Mebudliri Samariyening we Yérusalémningkidin ulugh bolghini bilen, Méning qolum mushu mebudqa tewe bolghan padishahliqlargha ige bolushqa yetküdek tursa, **11** Samariye we uning mebudlirini qandaq qilghan bolsam, Yérusalém we uning mebudlirini oxshashla shundaq qilmamdimen?» — deydu. **12** Biraq Reb Zion téghi we Yérusalémda pütkül jaza ishini pütüküzüp bolghandin kéyin, U: — «Men Asuriye padishahining könglidiki bashbashtaqliqning aqiwitini [uninggha chüshürimen], Uning közliridiki kibirlik nezerlirini jazalaymen» deydu. **13** Chünki u: — «Bu ishlarni öz qolumning küchi bilen, Öz danaligim bilen men qilghanmen; Chünki men eqilixturmen; Men ellerning pasillirini yoqattim, Ularning xezinilirini buliwaldim, Textke olturghanlarni batur kebi chüshürüp tashlidim; **14** Men qolumni bir qush uwisigha uzatqandek ellerning bayliqlirigha uzattim, Birsu tashliwételgen tuxumlarni tergendek men pütkül dunyani yighqanmen; Ulardin héchbirimu qanatlini palaqlatmadi, Tumshuqini achmide, Yaki chuk-chuk qilib awaz chiqarmidi» — deydu. **15** Palta özini ishletküchisige lap atsa bolamdu? Here heridigüchige pochiliq qilsa bolamdu? Shundaq ish iken, xuddi tayaq özini kötürügüchisini oynitalisa bolidighandek, Xuddi hasa yaghach emes bolghuchini kötürgendek bolatti emesmu?! **16** Shunga samawi qoshunlarning Sardari bolghan Reb Perwerdigar shu [Asuriyelkning] palwanliri arisigha oruqlitish késilini ewetidu, Uning shan-sheripining astida lawuldap yalqunlaydighan bir otni yaqidu. **17** «Israilning Nuri»ning Özi ot, Uningdiki Muqeddes Bolghuchi yalqun bolidu, U bir kün ichide uning jighanliri we tikenlirini köydürüp, yutuwalidu. **18** Hem uning ormanzarliq we bagh-étizlirining shan-sheripini, jan we ténni köydürüp küll qilwétidu; Ular beyni jüdep kétiwatqan késel ademdek bolup qalidu. **19** Buning bilen ormanzarliqtiki derexlerning qép qalghini shunche az boliduki, Kichik bala ularni sanap xatirileyeydu. **20** Shu küni shundaq boliduki, Israilning qaldi xelqi, yeni Yaqupning jemetidin qéchip qaytqanlar özlirini urghuchigha ikkinchi tayanmaydu; belki ular heqiqeten Perwerdigar, yeni «Israildiki Muqeddes Bolghuchi»gha tayinidu. **21** Berheq, bir «qaldi» qaytip kélidu, Yeni Yaqupning «qaldisi» qudretlik Tengrining yénigha qaytip kélidu. **22** Israil, xelqing dengizdiki qumdek köp bolghini bilen, Peqet bir qaldisi qaytidu; [Chünki] heqqaniylik bilen yürgüzülgén, bir halaketning téship üstünglarga chüshüshi békitilgendur; **23** Chünki bir halaketni — békitilgen bir halaketni samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigar pütkül yer yüzide emelge ashuridu. **24** Shunga samawi qoshunlarning Sardari bolghan Reb Perwerdigar mundaq deydu: — « — I Zion téghida turghan xelqim, Asuriyedin qorqma! U séné tayaq bilen uridighan, We Misirliqlardek sanga qarap hasisini köttüridighan bolsimu, **25** Peqet azghine waqit ötüshi bilenla, Silerge qaratqan mushu derghezipim tügep, Ghezipimni ulargha halaket chüshsun dep qaritimen. **26** Samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigar bolsa, ulargha qamcha bilen hujum qozghaydu; Ularning

hali «Orebning qoram téshi»da bolghan Midiyan qirghinchiliqdek halette bolidu; U hasisini dengizgha qaritip, Uni Misirliqlarning üstige kötürgendek köttüridu; **27** Andin shu künde shundaq boliduki, Uning yüki mürengdin, Boyunturuqi boynungdin élip tashlinidu; Mayliring sewebidin, Boyunturuq sundurup yoqitilidu. **28** Mana, ular Ayatqa yétip, Migronidin ötkén, Mixmashta yük-taqilirini qoyup qoyidu; **29** Ular bosugha-dawandin ötkén, Gébada qonup qalidu; Ramah titrep kétidu; Saulning yurti Gibéahdikiler bolsa qéchip ketken; **30** I Gallimning qizi, peryadingni kötür! Hey Laish, anglap qoy! I bichare Anatot! **31** Madmenah bolsa qachti; Gébindikiler beder qachti; **32** Shu kün ötmigüche ular Nob döngide toxtap qalidu; Ashu yerde u Zion qizining téghigha, Yeni Yérusalémdeki döngge qarap mushtini oynitidu. **33** Mana, samawi qoshunlarning Sardari bolghan Reb Perwerdigar chong shaxlarni shiddet bilen késiwtidu; Shuning bilen égez öskenler késip yiqitilidu; Hali üstünler pesleshtürüldü. **34** U tömür [qorallar] bilen ormanliqning Baraqsan yerlirini késip qaqsliq qilwétidu; Liwan bolsa ulugh birsi teripidin yiqitilidu.

11 We bir tal nota Yessening derixining kötikidin ünüp chiqidu; Uning yiltizidin ünüp chiqqan bir shax köp méwe béridu. **2** We Perwerdigarning Rohi, Yeni danaligning we yorutushning Rohi, Nesihet we küch-qudretning Rohi, Bilim we Perwerdigardin eyminishning Rohi uning üstige chüshüp turidu; **3** Uning xursenliki bolsa Perwerdigardin eyminish ibaret bolidu; U közi bilen körginige asasen höküm chiqarmaydu, Yaki quliqui bilen anghlighinigha asasen késim qilmaydu. **4** U namratlarga heqqaniylik bilen höküm chiqiridu, Yer yüzidiki miskin-möminler üçün adalet bilen késim qilidu. U jahanni aghzidiki zakon tayaqi bilen uridu, Rezillerni lewlriridin chiqqan nepesi bilen öltüridu. **5** Uning belwéghi heqqaniylik, Chatraqliq bolsa sadiqliq bolidu. **6** Böre bolsa qoza bilen bille turidu, Yilpiz ogqlaq bilen bille, Mozay, arslan we bordaq kala bilen bille yatidu; Ular ni yétligüchi kichik bir bala bolidu. **7** Kala éyiq bilen bille ozuqlinidu, Ularning baliliri bille yétishidu, Shir bolsa kalidek saman yeydu. **8** Emmeydighan bala kobra yilanning töshükige yéqin oynaydu, Emchehtin ayrilghan bala qolini zeherlik yilanning owisigha tiqidu; **9** Méning muqeddes téghimning hemme yeride héch ziyankeshlik bolmaydu; Héch buzhunchilik bolmaydu; Chünki xuddi sular dengizni qaplighandek, Pütkül jahan Perwerdigarni bilish-tonush bilen qaplinidu. **10** Shu künde «Yessening Yiltizi» herqaysi el-milletler üçün tugh süpitide kötürülüp turidu; Barliq eller Uni izdep kélip yighilidu; We U aramgha tallighan jay shan-sherepke tolidu. **11** Shu küni Reb ikkinchi qétim Öz xelqining saqlan'ghan qaldisini qayturush üçün, yeni Asuriye, Misir, Patros, Kush, Élam, Shinar, Xamat we dengizdiki yiraq arallardin qayturush üçün Öz qolini yene uzartidu. **12** U ellerni chaqirish üçün bir tugh kötüridu; shundaq qilib U yer yüzining chet-chetliridin Israilning ghériblirini jem qilib, Yehudadin tarqilip ketkenlerni yighidu. **13** Shuning bilen Efraimgha bolghan hesetxorluq yoqaydu, Yehudani xarlighanlarmu züüp tashlinidu; Efraim Yehudagha heset qilmaydu, Yehuda bolsa Efraimni xorlimaydu. **14** Biraq ular gherb terepte

Filistiyelarning mürisige uchup chüshidu; Ular birlikte sherqtiki xelqerdin olja alidu; Ular Édom we Moab üstige qollirini uzatidu; Ammoniylarmu ulargha béqinidu. **15** Perwerdigar Misirdiki déngizning «tili»ni yoq qilidu; U küchlük pizhghirin shamal bilen [Efrat] deryasining üstige qolini béghirlitip uchuridu, Uni adem ayighi quruq halda méngip ötküdek yette ériq qilip uridu; **16** Shuning bilen Öz xelqining qaldisi üçhün, Misirdin chiqqan künide Israil üçhün teyyarligan yolgha oxshash, Asuriyede qalghanlar üçhün ashu yerdin kélidighan bir kötürülgen ézig yol bolidu.

12 — We shu küni sen: — I Perwerdigar, men Séni medhiyileymen; Sen manga ghezeplen'gining bilen, Ghezipping mendin yöktilip ketti, We sen manga teselli berding. **2** Mana, Tengri méning nijatimdur; Men Uninggha tayinimen, qorqmaymen, Yah Perwerdigar méning küchüm we naxshamdur; U yene méning nijatim boldi, — deysen. **3** — Shadliq bilen siler nijatliq quduqliridin su tartisiler. **4** Shu künide siler: — «Perwerdigargha rehmet éytinglar, Uning namini chaqirip nida qilinglar; Uning emellirini xelqer arisida ayan qilinglar, Uning namining zor abruy tapqanliqini jakarlanglar. **5** Perwerdigargha küyler éytinglar, Chünki U ulugh ishlarni qilghan; Mana bu pütkül jahan'gha ayan qilinsun! **6** Ziondikiler, tentene qilip jar sélinglar; Chünki aranglarda turghan Israildiki Muqeddes Bolghuchi büyükür!» — deysiler.

13 Amozning oghli Yeshaya körgen, shundaqla uninggha yüklen'gen Babil toghrisidiki wehiy: — **2** [Babil] aqsöngeliklirining qowuqlardin ötüp kirishi üçhün, Qaas tagh üstide tugh kötüringlar, Ular ni yuqiri awazda chaqiringlar, Qolunglarni pulanglitip isharet qilinglar. **3** Men bolsam, mexsus tallighanliringha buyruq chüshürgenmen, Öz palwanlirimni, yeni tekebburluqtin yayrap ketken ademlirimni ghezipimni beja keltürüske chaqirdim. **4** Anglanglar, büyük bir elning ademliridek top-top ademlerning taghlarda yangratqan qiyqas-sürenlirini, Hemme el-yurtlar we padishahliqlar [jengge] yighilip dolqunlatqan qaynam-tashqinliqni! Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar qoshunlarni jengge yighidu. **5** Ular, yeni Perwerdigar we Öz ghezipping qoralliri, Yiraq yurttin, hetta asmanlarning qeridinnu pütkül jahanni halak qilishqa kelgen. **6** Peryad chékip huwlanglar! Chünki Perwerdigarning küni yéqinlashti; U Hemmige qadirdin kélidighan halakettek kélidu. **7** Buningdin herbir qol boshiship kétidu, Hemme ademning yürüki érip kétidu. **8** Ular wehimige chüshidu; Azab-oqubet we qayghu-hesret ularni qaplaydu, Tolghiqi tutqan ayaldek ular tolghinip kétidu, Ular bir-birige wehime ichide tikilip qarishidu; Yüzli bolsal yalqundek qizirip kétidu. **9** Mana Perwerdigarning küni kélidu, Shu kün jimi yer-jahanni weyrar qilishqa, Rehimsiz bolup, ghezep we qehr bilen tolghandur; U gunahkarlarni jahandin yoqitidu. **10** Chünki asmandiki yultuzlar hem yultuz türkümliri nurini bermeydu; Quyash bolsa chiqipla qaranggulushidu, Aymu héch yorundaydu. **11** Men dunyani rezilliki üçhün, Qebihlerni gunahliri üçhün jazalaymen; Hakawurlarning tekebburluqini tügel yoqitimen; Zorawanlarning kibirlirini pes qilimen. **12** Men insanlarni sap altundin az qilimen, Ademni

hetta Ofirdiki altundin az qilimen. **13** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning ghezipide, Uning qaynighan qehrlik künide, Men [Xuda] asmanlarni tewritimen, Yer bolsa öz ornidin yöktilidu; **14** Shunga owlan'ghan bir jerendek, Héchkim yighmaydighan bir padidek, Herbirsiz öz el-jamaitini izdep ketmekchi bolidu, Herbirsiz öz yurt-makanigha qachmaqi bolidu; **15** Qéchip tutulghanlarning hemmisi sanjip öltürüldi; Esirge chüshkenlermu qilichlinidu. **16** Ularning balilirimu köz aldida pare-pare qilinidu; Ularning öyliri bulang-talang qilinidu, Ayallirimu ayagh asti qilinidu. **17** Mana, Men ulargha qarshi turushqa Médialiqarni qozghaymen, Ular kümüshlerge héch qarimaydu, Altundin bolsa ular zoq almaydu. **18** Ularning oqyaliri yigitlerni ötme-töshük qiliwétidu, Ular baliyatquning méwisige héch rehim qilmaydu, Közliri balilarni héch ayimaydu. **19** Padishahliqlarning göhiri, Kaldiylarning pexirlindighan güzelligi bolghan Babil bolsa, Xudaning Sodom we Gomorra sheherlirini örüwetkinige oxshash bolidu. **20** U yerde héchkim hergiz turmaydu, Dewrdin-dewrgiche u ademzatsiz qalidu. Erebler bolsa shu yerde chédir tikmeydu, Malchilar padilirini shu yerde yatquzmaydu. **21** Biraq chöl-bayawandiki janiwarlar shu yerde qonidu, Ularning [xarab] öylirige huwlaydighan mexluqlar tolidu, Huwqushlar shu yerde makanlishidu, «Öchke jin»lar sekrep oynaqlishidu. **22** Yawayi itlar qel'e-qorghanlarda, Chilböriler uning heshemetlik ordilirida huwlishidu, Berheq, uning waqti toshushqa az qaldi, Uning künliri uzun'gha barmaydu.

14 Chünki Perwerdigar Yaqupqa rehimdillik körsitidu, Yene Israilni tallaydu; U ularni öz yurt-zéminida makanlashturidu. Shuning bilen yat ademler ular bilen birliship, Yaqup jemetige qoshulidu. **2** Herqaysi el-milletler ularni élip öz yurtigha apiridu; Israil jemeti bolsa Perwerdigarning zéminida ulargha qul we dédek süpitide igidarchiliq qilidu; Ular özlirini tutqun qilghanlarni tutidu; Özlirini ezenlerning üstidin idare qilidu. **3** We shundaq boliduki, Perwerdigar silerge azabtin, sarasimdin we esir bolup mejburlan'ghan musheqqetlik qulluqtin aramliq bergen künide, **4** Siler Babil padishahi toghrisida mundaq maqal-temsilni éytsiler: — «Qara, bu jazanixor qandaq halak boldi, Talan-taraj qilip altun toplighuchi qandaq yoqaldi! **5** Perwerdigar rezillerning hasisini, Hakimlarning zakon tayiqini, **6** Yeni xelq-milletlerni achchiqi bilen üzlüksiz urghanni, Ellerge ghezep qilip tizginsiz ziyankeshlik qilghanni sunduruwetti. **7** Pütkül yer yüzi aram tépip tinclinidu; Ular naxsha éytip tentene kélidu. **8** Qarighaylar bolsa halingdin shadlinidu, Liwandiki kédirlarmu: — «Sen görüngde yatquzulghandin kéyin, Héchbir kesküchi bizni qorqatmaydu!» — deydu. **9** Sen chüshüshügh bilen tehtisaradikiler seni qarshi élishqa sarasime bolup kétidu; Sen üçhün ölüklerning rohliri, Jahandiki jimiki «öchke jinlar» qozghilidu; Ellerning hemme padishahliri textliridin turghuzulidu; **(Sheol h7585)** **10** Ularning hemmisi sanga qarap mundaq deydu: — «Séning halingmu bizlerningkidek boshap kettimu? Bizge oxshash bolup qalgingmuse?» **11** Séning shanu-heywating chiltariliringning awazliri bilen bille

tehtisaragha chüshürülüp tügidi; Astingda chiwin qurti mizhildap kétédu, Üstüngni sazanglar qaplap kétédu. **(Sheol h7585)** 12 I Cholpan, Seher balisi, Sen qandaq qilip asmandin yiqilip chüshkensen! I téxi ötkendila ellerni yerge yiqitquchi, Sen yer yüzige tashliwétilding! 13 Sen eslide könglüngde: — «Men asmanlarga chiqimen, Textimni Xudaning yultuzliridin üstün qilimen; Men jamaatning téghida, Yeni shimal tereplerdimu oltureimen; 14 Men bulutlarning ézig jayliridin yuqirigha örleymen; Hemmidin Aliy bilen teng bolimen!» — déding. 15 Halbuki sen tehtisaragha, Chongqur hangning tégilirige chüshürülding». **(Sheol h7585)** 16 Séni körgenler sanga yéqindin sinchilap qarap: — «Jahanni zilzilige keltürgen, padishahliqlarni titretken adem mushumidu? 17 Yer yüzini chöl-bayawan qilip, Uningdiki sheherlerni ghulatqan, Tutqan esirlerni öz yurtigha héch qoyup bermigen mushumidu?» — déyishidu. 18 Mana ellerning shahirliri birimu qalmay «shan-sheep»te, [qarangghuluqtiki] öz öyide yétishidu, 19 Biraq sen kemsitilgen [chirigen] bir shax kebi, Öltürülgenlerning döwisi astida, Qilich bilen sanjilghan, hangning tehtige chüshidighanlarga oxshash, Ayagh astida dessep-cheylen'gen ölüktek, Öz görüngdin mehrum bolup tashliwétilding. 20 Sen ashu padishahlar bilen birge depne qilinmaysen, Chünki öz yurtungni weyran qilghansen, Öz xelqingni öltürüwetkensen; Rezillik qilghuchilarning nesli hergiz yene tilgha élinmaydu. 21 Ata-bowilirining qebihlikliri tüpeylidin, Uning oghullirini qetl qilishqa teyyar qilinglar; Shundaq qilghanda, ular ornidin turup yer-jahanni ishghal qilmaydu, Yer yüzini sheherge toshquzuwételmeydu. 22 Chünki Men ulargha qarshi chiqimen, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, — Men Babildin uning namini we uning qalduqlirini, nesil-perzentlirini üzüp tashlaymen, — deydu Perwerdigar, 23 — We uni huwqushning makanigha, sazliqlargha aylandurimen; Halaket süpürgisi bilen uni süpürtüp tashlaymen, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar. 24 Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar mundaq qesem ichkenki, — Men qandaq oylisam, shundaq bolidu; Qandaq meqsetni könglümge püksem, shu tiklinidu, 25 Meqsimtüm Öz zéminimda Asuriyelikni qiyma-chiyma qilishtin ibaret; Öz taghlirimda uni dessep-cheyleymen; U salghan boyunturuq xelqimning boynidin, U artqan yük mürisidin élip tashlinidu. 26 Mana bu pütkül yer yüzü toghruluq irade qilin'ghan meqsettur, Mana bu barliq ellerning üstige uzartilghan qoldur. 27 Perwerdigar mundaq meqsetni pükkeniken, Kim uni tosalisun? Uning qoli uzartilghaniken, kim uni yanduralisun? 28 Ahaz padishah ölgen yilida mundaq wehiy yökendi: — 29 I Filistiye, hemminglar, «Bizni urghan tayaq sundi» dep shadlanmanglar; Chünki yilanning yiltizidin zeherlik bir yılan chiqidu, Uning nesli bolsa dehshetlik uchar yılan bolidu. 30 Shuning bilen yoqsullarning tunji baliliri ozuqlinidu, Möminler bolsa tinch-amanliqta yatidu; Biraq Men yiltizingni acharchiliq bilen yoqitimen Qalghan qisimgmu u tereptin öltürüldü. 31 Shunga i qowuq, nale kötürgin, I sheher, peryad chekin! I Filistiye, sen bolsang érip ketkensen! Chünki shimal tereptin is-tüteklik bir tüwrük örleydu; Uning yigilghan qoshunlirida héchkim sepsiz qalmaydu. 32 Emdid bu elning elchilirige qandaq

jawab bérish kérek? — «Zionni tikligüchi Perwerdigardur; Uning xelqi ichidiki ézilgüchiler uningdin bashpanah tapidu» — dégin!»

15 Moab toghrisida yüklen'gen wehiy; Halaketlik bir kechtila, Moabtiki Ar shehiri weyran qilinidu; Halaketlik bir kechtila, Moabtiki Kir shehiri yoq qilinidu; 2 Yigha-zarlar kötürüsh üçün, Mana u butxanisigha, Dibon'gha, shundaqla [barliq] ézigliklirige chiqti; Moab Nébo we Medeba sheherliri üçün peryad kötüridu; Hemme bashlar taqir körünidu, Jimiki saqallar késilip chüshürüldi. 3 Kochilarda ular böz kiyidu; Ögziliride, meydanlirida, herbir adem köz yashlirini yaghdurup peryad kötüridu. 4 Heshbon'gha, Éléalsh sheherlirige yigha olishidu, Awazliri Yahaz shehirigimu yétip baridu. Shunga Moabning eskerlirimu nida qilidu; Uning wujud-baghrini titrek basidu. 5 Méning qelbimmu Moab üçün yigha-zar kötüridu; Ularning qachqunliri Zoargha hem Eglat-Shéli-Shijagha beder qachidu; Mana ular topliship, yighlighan péti Luhitqa chiqidighan dawan yoli bilen yuqirigha mandidu, Horonaimga chüshidighan yolda turup halakettin nale-zar kötüridu. 6 Chünki Nimrimdiki sular qurup kétédu, Ot-chöpler soliship, Gül-giyah tügep kétédu; Héch yap-yéshilliq qalmaydu. 7 Shunga ular bayliqliri, tapqan-terginini yighip «Terek wadisi»din ötmekchi bolidu; 8 Ularning kötürgen yighisi Moabning chégrasigha, Ahu-zarliri eglaimgha, Pighanliri Beer-élimgha yétidu. 9 Dimonning suliri qan'gha tolup kétédu, Chünki Dimonning üstige téximu köp balayi'apetni toplaymen; Chünki Moabning qachqunliri hem zéminida qalghanliriningmu üstige bir shirni ewetimen.

16 «Emdi [ghelle-paraq] qozisini Séla [rayondin] élip, Chöl-bayawandin ötüp zéminlarning hökümrarigha, Yeni Zion qizining téghigha ewetkin!» 2 Uwisidin chuwalup patiparaq bolup ketken qushlardek, Moab qizliri Arnon deryasining kéchikliride [alazaqade] yüridu. 3 «Paraset bilen höküm qilinglar!» 4 «[I Zion qizi], sayingizni chüshürüp chüshitki yoruqluqni tün qarangghusidek qiling, Shu ghériblarni yoshurup qoyghaysiz; Qoghlán'ghanlarni ashkarilap qoymighaysiz! Méning Moabdiki musapirlirimni özingiz bilen bille turghuzghaysiz, Ular üçün weyran qilghuchining aldida bashpanah bolghaysiz!». 5 «[Ötünüşünglar toghra], chünki ezgüchi yoqilidu, Halaket yoq bolidu, Ezgüchilarning hemmisi zéminidin yoqilidu. Özgermes méhir-shepget bilen bir text tiklinidu; «Dawutning chédiri» ichidiki shu text üstide birsi olturedu. U bolsa, heqiqeten adalet yürüzidighan, shundaqla adaletni izdeydighan, Heqqaniyliqni ilgiri süridighan bolidu. 6 — Biz Moabning hakawurluqi toghrisida angliduq (u intayin hakawur!), Yeni uning hakawurluqi, tekebburluqi, nochiliq qilidighanliqi toghrisida angliduq; Biraq uning chong gepliri bikar bolidu! 7 Shunga Moab Moab üçün zar yighlaydu; Ularning hemmisi zar-zar yighlaydu; Qayghu-hesretke chömüp Kir-Haresetning «kishmish poshkalliri» üçün zar-zar yighlanglar! 8 Heshbon rayonidiki étizlar, Sibmahdiki üzüm tallirimu yiglep kétédu; Ellerning emirliri uning serxil ösümlüklerini buzup cheyleydu; Ular eslide Yaazergiche yétip, chöl-dalalarni kezgenidi; Pélekliiri sozulup, «[Ölük] Déngiz»ning nérisigha yetti. 9 Shunga

Men Yaazarning zar-yighisi bilan bille Sibmahning üzüüm téli üçhün yighlaymen; I Heshbon, Éléalah, Öz köz yashlirimen bilen silerni sughirimen! Chünki yazlık méwilingge, hosulung üstige tentene bir sada yangritilidu. **10** Xushalliq méwilik baghlardin mehrum qilinip, Shadliqmu yoq qilinidu; Üzümarliqlarda ne naxsha awazliri anglanmaydu, Ne tentene qilinmaydu; Dessigüchiler üzüüm kölcheklirini cheylimaydu. Chünki Men üzüüm kölchekliridiki xushal warqirashlarni toxtattim. **11** Shunga ich-baghrilirim Moab üçhün chalghan chiltardek aghrip mungluq yangraydu, Ichim Kir-Heresdikiler üçhünmu shundaq; **12** Shundaq boliduki, Moab özini upritip dua qilgılı özüning «yuqiri ornı»gha chiqip kelgende, Yaki dua qilgılı «muqeddes öyi»ge kirgende, U muweppeqiyetke érishelmeydu. **13** Mana mushu sözlerni Perwerdigar Moab toghruluq burun éytqan. **14** Biraq hazir Perwerdigar shundaq deydu: — «Üch yıl ichide medikar hésablighandek, Moabning köpligen qoshun-ahalisi bolghini bilen, Uning pexirlen'gen shöhriti yeksan bolidu; Ularning qalduqliri bolsa intayin az we halsiz bolidu».

17 Demeshq toghruluq yüklen'gen wehiy: — Mana, Demeshq sheher bolup turuweremey, nahayiti bir döwe xarabiliqqa aylandurulidu. **2** Aroerdiki sheherler ademzatsiz bolup, Qoy padilirigha qaldurulidu, Ular tinch-aman yatidu, Ularnı qorqutqudek héchbir ademmü körünmeydu. **3** Efraimda bolsa, qorghanlıq sheherler yoqilidu, Demeshqning shahane hoquqi, Suriyening qalduqliri yoqilidu; Ular «Israilning shöhriti»dek yoq bolidu. — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **4** Shu küni shundaq boliduki, Yaqupning shöhriti susliship, Ténidiki sémiz etler sizip kétidu. **5** Ularning hali bolsa ormichi bughday orghandin kéyin, Yeni biliki bilen yighip orghandin kéyin, Hetta Refayim jilghisida ademler bashaqlarnı tergenden kéyinki haletke oxshash, [qalghini yoq déyerlik bolidu]; **6** Halbuki, yene azraq tergüdek bashaq, Zeytun derixi silkin'gendin kéyin, Eng uchida ikki-üch tal méwe, Köp méwiligen shaxlirida töd-besh tal méwe qaldurulidu, — deydu Israilning Xudasi bolghan Perwerdigar. **7** — Shu küni insan bolsa Yaratquchisigha nezirini tikidu, Közi Israildiki Muqeddes Bolghuchida bolidu. **8** Ular öz qurban'gahlirigha, yeni öz qoli bilen yasighanlirigha, Yaki barmaqlari bilen shekillendürgenlirige héch qarimaydu, Ne «Asherah»larga ne «kün tüwrükliri»ge héch ümid baghlamaydu. **9** Shu künide uning qorghanlıq sheherliri, Eslidiki Israilarning aldisda chatqalliqa we taqir taghlargha aylandurulghan xarabe sheherlerdek, Hemmisi weyran bolup kétidu. **10** Chünki nijating bolghan Xudani untup qalding, Küchüng bolghan «Qoram Tash Bolghuchi»ni eslimiding; Shunga sen «serxil» ösümlüklerni tikip qoyghining bilen, We yaqa yurttiki üzüüm talirini tikkingin bilen, **11** Ularnı tikken künila yashartqining bilen, Tikken etisila ularnı chéchekletkingin bilen, Hosuligha érishken künide, u peqet bir patman dawalighusiz qayghu-hesret bolidu, xalas! **12** Hey! Köp xelqlarning chugan-sürenliri! Ular déngiz-okyanlarnı urghutup dolqunlardék shawqunlarnı kötüridu, Ah, ellerning qaynam-tashqinliri! Dolqunlan'ghan küchlük sulardek

ular qaynam-tashqinlarnı kötüridu. **13** Eller ulugh sularning qaynam-tashqinliridek dolqunlinip kétidu; Biraq U ularning dekkisini bérishi bilenla, ular yiraqqa beder qéchip kétidu. Ular taghdiki ot-chöplerning toptoplanliri shamalda yiraqlargha uchuruwétilgende, Qara quyun aldisda chang-tozanglar quyun bolghandek heydiwétilidu! **14** Kechte — wehime! Tang seherde — yoq biraq! Mana bizni bulap ketkenlerning nésiwisi, Bizdin olja-gheniymet éliwalghanlarning aqiwitidur!

18 Ah, Éfiopiye deryalirining boyiridiki qanatlarınq wızıldighan awazliri bilen qaplan'ghan yer-zémin! — Sen qomush kémiler üstide elchilerni déngizdin ötküzüp ewetisen; — I yel tapan xewerchiler, Égiz boyluq hem siliq térilik bir elge, Yiraq-yéqinlarga qorqunch bolidighan bir milletke, Zémini deryalar teripidin bölün'gen, Küchlük, tajawuzchi bir elge [qaytip] béringlar! **3** Jahanda turuwatqanlarning hemmisi, Jimiki yer yüzidikiler! Taghlarda bir tugh kötürülgendila, Köringlar! Kanay chélin'ghandila, Anglanglar! **4** Chünki Perwerdigar manga mundaq dédi: — Men tinchliqta turimen, Nur üstide yalildap turghan issiqtek, Issiq hosul mezgilidiki shebnemlik buluttek, Öz turalghumda közitimen; **5** Chünki hosul élish aldisda, Üzüüm chéchekligidin kéyin, Chéchekler üzüüm bolghanda, U putighuchi pichaqlar bilen bixlarnı késip, Hem shaxlirini késip tashlaydu. **6** Ular yighishturulup taghdiki alghur qushlarga, Yer yüzidiki haywanlarga qaldurulidu. Alghur qushlar ulardin ozuqlinip yazni ötküzidu, Yer yüzidiki haywanlar ular bilen qishni ötküzidu. **7** Shu künide samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha bir sowghat élip kelinidu; Yeni égiz boyluq hem siliq térilik bir millettin, Yiraq-yéqinlarga qorqunch bolidighan bir eldin, Zémini deryalar teripidin bölün'gen, Küchlük, tajawuzchi bir millettin kérilidu; Samawi qoshunlarning Serdari Perwerdigarning nami bolghan jaygha, Yeni Zion téghigha élip kelinidu.

19 Misir toghruluq yüklen'gen wehiy: — Mana, Perwerdigar téz uchidighan bulut üstige minip, Misirgha yétip kélidu; Misirdiki butlar uning aldisda tewrinip kétidu, Misirning yürüki bolsa ichidin érip kétidu. **2** — «We Men Misirliqlarnı bir-birige qarshi qutritimen; Ularning hemmisi öz qérindashlirigha qarshi turishidu, Öz qoshniliri bilenmu soqishidu; Sheher bilen sheher, Padishahlıq bilen padishahlıq bir-birige qarshi urishidu; **3** We Misirning rohi öz ichidin yoqap kétidu; Men ularnı meslihetsiz qaldirimen; Shunga ular butlarnı we erwahlarnı, Erwahlarnı chaqirghuchilarnı hem palchilarnı izdep meslihet soraydu; **4** Men Misirliqlarnı rehimsiz bir hökümranning qoligha tapshurimen; Esheddıy bir padishah ularning üstidin hökümranlıq qilidu» — dep jakarlaydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar; **5** Hem sular «déngiz»din yoqaydu, Deryasi qaghjirap pütünley qurup kétidu; **6** Deryalarnı sésiqchiliq qaplaydu, Misirning östeng-qanalliri qaghjirap tügeydu; Qomushlar hem yékenler solishidu; **7** Nil deryasi boyidiki yerler, Nil deryasining quyulush aghzidiki yerler gıyahsız qalidu, Nil deryasi boyidiki ziraetlerning hemmisi qurup, tozup, yoqilidu. **8** Béliqchilar bolsa zar qaqshaydu; Nil deryasigha qarmaq tashlighuchilarning hemmisi nale kötüridu; Sularning

üstige tor yayghuchilarning béshi sanggilap kétidu. 9 Zighirchilar hem libas toqughuchilar xijaletchilikte qalidu, 10 Jemi yetning «tüwrük»liri pare-pare bolup, Medikarlarning könglimu yérin bolidu. 11 Tolimu exmeq Zoan shehirining emeldarlari! Pirewnning eng dana meslihetchiliridin exniqane meslihetler chiqidul Siler qandaqmu Pirewn'ge: — «Men bolsam danalarning ewladi, Qedimki padishahlarning neslidurmen!» — dewatqansiler téxi? 12 [Misir], séning danishmenliring hazir qéni? Ular danishmen bolsa, samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigarning Misir toghruluq némilerni könglige pükkenlikini sanga ayan qilsun! 13 Zoan shehirining emeldarlari nadanlashti, Memfis shehirining emeldarlari aldini petti; Misir qebililirining «burjek tash»liri bolsa ularni éziqturup qoydi. 14 Perwerdigar ularning arisigha bir qaymuqturghuchi rohni arilashturiwetti; Shunga birsi mest bolup öz qusuqida téyilip eleng-seleng bolghandek, Ular Misirdikilerni her bir ishida eleng-seleng qiliwetti. 15 Shuning bilen Misirgha, Bash, quyuq, palma shéxi yaki qomushlar qilalighudek héchqandaq amal qalmaydu. 16 Shu küni Misirdikiler qiz-ayallargha oxshap qalidu, Samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigar qolini ularning üstige tenglishi bilen titrep qorqidu, 17 Hemde Yehuda zémimi bolsa Misirgha wehime bolup qalidu; Chünki samawi qoshunlarning Sardari bolghan Reb Perwerdigarning békitken iradisi tüpeylidin, Yeni Uning özlirige qaritilghan iradisi tüpeylidin, Kimgé Yehudaning gépi qilinsila shu chöchüydu. 18 Shu küni Qanaanning tili sözleydighan, We samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigargha béqinip sadiqliq qesimi qilidighan Misirning besh shehiri bolidu; Ular din biri «Halak shehiri» dep atilidu. 19 Shu küni Misirning zémimi otturisida Perwerdigargha atalghan bir qurban'gah, Hem chégrasida Perwerdigargha atalghan bir tüwrük bolidu. 20 Bular bolsa samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigargha hem belge hem shahit bolidu; Chünki ezgüchiler tüpeylidin ular Perwerdigargha nale kötürgen bolidu; U ularni erkinlikke chiqiridighan bir qutquzghuchi hem qoghdighuchini ewetidu. 21 Perwerdigar Misirliqlargha tonutulup ayan qilinidu; Shu küni Misir Perwerdigarni tonuydu; Ular uninggha qurbanliq ashliq hediye liri bilen ibadet qilidu; Ular Perwerdigargha qesem ichidu we uninggha emel qilidu. 22 Perwerdigar Misirni uridu; U ularni uridu hem saqaytidu; Shuning bilen ular Perwerdigarning yénigha qaytidu, U ularning dua-tilawitini qobul qilip ularni saqaytidu. 23 Shu küni Misirdin Asuriyege mangidighan, égez kötürülgen tüz yol échilidu; Asuriyelikler Misirgha kiridu, Misirliqlar Asuriyege kiridu; Misir Asuriye bilen bille [Xudaning] xizmet-ibaditide bolidu. 24 Shu küni Israil Misir we Asuriye bilen bir bolup, Üchisi, yer yüzidikilerge bext yetküzgüchiler bolidu. 25 Samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigar ulargha bext ata qilip: — «Xelqim bolghan Misirgha, Öz qolumning ijadi bolghan Asuriyege We Öz mirasim bolghan Israilgha bext yar bolsun!» — deydu.

20 Asuriyening [sardari bolghan] «Tartan» Ashdod shehirige kélip muhasire qilghan yili Asuriye padishahi Sargon uni ewetken (u Ashdodqa qarshi jeng

qilip uni ishghal qildi): — 2 — Shu chaghda Perwerdigar Amozning ogli Yeshaya arqiliq söz qilghanidi. U uninggha: — «Chatriqingdin böz ich tambilingni séliwet, putungdiki keshingni séliwet» — dégenidi; U shundaq qildi; yalingach we yalang ayagh méngip yürdi. 3 We Perwerdigar axirida mundaq dédi: — «Méning qulum Yeshaya Misir we Éfiopiye toghruluq xewer bérighan bésharet hem karamet süpitide bolush üchün yalingach hem yalang ayagh üç yil méngip yürgende, 4 Oxshashla Misirliq esirler we Éfiopiyelik sürgünler yash bolsun, qéri bolsun, yalingach hem yalang ayagh, kasisi ochuq halda Asuriye padishahi teripidin Misirni shermendilikte qaldurup, yalap ép kétilidu. 5 Ular bolsa qorqushup, öz tayanchisi bolghan Éfiopiyedin we pexri bolghan Misirdin ümidisizlinip kétidu. 6 Shuning bilen bu déngiz boyidikiler: — «Mana bu Asuriye padishahining weswesidin qorqup bashpanahliq izdep barghan tayanchimizghu, bizler emdi qandaqmu qutulalaymiz?» — déyishidu».

21 «Déngizning chöl-bayawini» toghrisida yüklen'gen bir wehiy: — «Jenub terepte qoyuntazlar ötüp kéliwatqandek, Dehshetlik zémindin bir némiler kéliwatidu!». 2 — Azabliq bir wehiy-körünüş manga ayan qilindi; Xain xainliq qiliwatidu, Bulangchi bulangchiliq qiliwatidu. «I Élam, ornungdin tur, chiq! Média, muhasire qilip qorshiwal!» Uning sewebidin kötürülgen hemme nale-peryadlarni tügitiwettim. 3 — Shunga ich-baghrim aghriq-azab bilen toldi, Tolghiqi tutqan ayalning azablidrek, Körgenliridin tolghini p kettim, Anglighinimdin parakende boldum. 4 Shunga könglüm parakende bolup hasirap kettim, Méni dehshet qorqunch basti; U men zoq alidighan kéchini sarasime bolidighan kéchige aylandurdi. 5 Ular distaxan we gilem-körpilernimu salidu; Ular yéyishidu, ichishidu; «Hey ésilzadiler, ornunglardin turup qalqanni maylanglar!» 6 Chünki Reb manga: — «Barghin, körgenlirini eyni boyiche éytidighan bir közetchini texpel qoyghin» — dégenidi. 7 — «U jeng harwilirini, jüp-jüp atliq eskerlerni, Jeng harwilirini éshekler bilen, Jeng harwilirini tögiler bilen körgende, U diqqet bilen, nahayiti diqqet bilen közetsun!» 8 U jawaben shirdek towliidi: — «Reb, men közet munarida üzlüksiz kün boyi turimen, Her kéchide közette turimen; 9 — We mana, u jeng harwiliri jüp-jüp atliq eskerler bilen kéliwatidu!» We yene jawab bérup shundaq dégen: — «Babil bolsa yiqildi, yiqilip chüshti, We U ularning ilahlirining her bir oyma mebudlirini yerge tashlap pare-pare qiliwetti!». 10 — I Méning tépilgen danlirim, Méning xaminimidiki bughdaylirim, Israilning Xudasi, samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigardin anglighanni silerge éytip berdim! 11 «Dumah» toghruluq yüklen'gen wehiy; Birs i Séirdin kélip mendin: — «I közetchi, kéchining qanchiliki ötti? I közetchi, kéchining qanchiliki ötti?» — dep soraydu. 12 Közetchi jawaben mundaq deydu: — «Seher kélidu, kéchimü kélidu; Yene sorighing bolsa, yene kélip sora; Yolungdin qaytip manga yéqin kel!» 13 Erebiyening kéchisi toghruluq yüklen'gen wehiy: — «I Dédanliqlarning karwanliri, siler Erebiyediki janggald a qonup qalisiler; 14 Ussap ketkenlerge su apirip béringlar! I Témadikiler, nanlirlinglarni élip qachqanlarni küttüwelinglar! 15 Chünki ular qilichlardin, Ghilaptin élin'ghan qilichtin,

Kérligen oqyadin, Urushning azabidin qachidu. **16** Chunki Reb manga shundaq dégen: — Bir yil ichide medikar héssablaghandek, Andin Kédarning bar sheripi yoqilidu, **17** Oqyachilarning qalduqliri, Yeni Kédarning palwanbatur bolghan oghulliri az qalidu; Chunki Perwerdigar, Israilning Xudasi shundaq söz qilghan».

22 Alamet körünüş bérilgen jilgha toghrisida yüklen'gen wehiy: — Siler hemminglar ögzilerning üstige chiqiwalghininglar zadi néme qilghininglar? **2** Siler xushalliq debdebisini kötüridighan, Warangchurunggha tolghan yurt, Shadlinidighan sheher; Silerdin öltürülenler qilich bilen chépilghan emes, Yaki jenglerde ölgen emes; **3** Emirlirlarning hemmisi biraqla qéchishti; Ular oqyasiz esir boldi; Yiraqqa qachqan bolsimu, Silerdin tépiwélin'ghanlarning hemmisi birlikte esir boldi. **4** Shunga men: — «Neziringlarni méningdin élinglar; Méni qattiq yighlashqa qoyunglar; Xelqimning bulinip kétishi toghruluq manga teselli bérishke aldirap özünglarni upratmanglar» — dédim. **5** Chunki samawi qoshunlarning Sirdari bolghan Reb Perwerdigardin «Alamet körünüş bérilgen jilgha»ning béshigha bir kün chüshidu, U bolsa awarichilik bolidighan, Ayagh asti qilinip pétiqidilidighan, Ademler qaymuqturulidighan, Sépil soqulup chéqilidighan, Taghlargha qarap yalwurup chiqiraydighan bir küni bolidu. **6** Élam jeng harwiliri we ademliri bilen, atliq eskerliri bilen oqdanni kötürüp kélidu, Kir bolsa qalqanni échip teyyar qilidu. **7** We shundaq boliduki, Eng güzel jilghiliring jeng harwiliri bilen tolup kétidu, Atliq eskerler derwazang aldida sep tartip turidu. **8** Ular Yehudaning üstidiki qalqanni élip tashlaydu; Biraq sen [Zion] shu künide «Orman sarayi»diki qorallargha ümid baghlighansen; **9** Siler Dawutning shehiring bösülgen jaylirining köp ikenlikini körüp, Pestiki kölcek sulirini bir yerge yighip su ambiri qildinglar; **10** Yérusalémdeki öylerni sanap, ulardin bezilirini buzup sépilni musthekkemlesh üçün ishlettinglar, **11** Shundaqla kona kölchektiki sularni ikki sépil otturisigha yighip ambar qildinglar; Biraq mushularni Yaratquchigha héch qarimidinglar, Burundin burun bularni Shekillendürüp Békitküchige héch ümid baghlimidighlar! **12** Shu küni samawi qoshunlarning Sirdari bolghan Reb Perwerdigar silerni yighlap matem tutushqa, Chachni chüshürtüp paynekbash bolushqa, Böz kiyim kiyishke murajiet qildi. **13** Biraq bularning ornida, mana xushalliq we shadliq, Kalilarni soyush, qoylarni boghuzlash, Göshlerni yéyish, sharablarni ichish, «yeyli, icheyli, chunki ete dunyadin kétimiz» — déyishler boldi! **14** Samawi qoshunlarning Sirdari bolghan Reb Perwerdigar teripidin quliqimgha ayan qilindiki, «Berheq, mushu gunah siler ölmigüche kechürülmeysu» — deydu samawi qoshunlarning Sirdari bolghan Reb Perwerdigar. **15** Samawi qoshunlarning Sirdari bolghan Reb Perwerdigar mana shundaq deydu: — «Barghin, mushu ghojidar, Ordini bashquridighan mushu Shebnaning yénigha kirgin, uninggha: — **16** Sanga mushu yerde néme bar? Yaki mushu yerde kiming bar? Birsí égzilikke özi üçün bir gör qazghandek, Özi qoram tashlin bir qonalghimu yonughandek, Özüng üçün bir gör kolidighmu? **17** Mana hey palwan, Perwerdigar séni öz changgiligha élip, ching

siqimdap, **18** Andin pomdaqtek séni bipayan, yiraq bir zémin'gha tashliwétidu. Sen ashu yerde ölsen, Hem ashu yerde heywetlik jeng harwiliringmu qalidu, I ghोजangning jemetige shermendilik keltürgüchi! **19** Men séni mensipingdin éliwétimen, Shuning bilen séni ornungdin chüshürüwétimen. **20** Shu künimu shundaq boliduki, Men Hilqiyaning ogli Öz qulum bolghan Éliakimni chaqirimen; **21** Séning tonungni kiydürimen, Séning potang bilen uning bélini ching qilimen; Hökümraniqlingni uning qoligha tapshurimen; Shuning bilen U Yérusalémdikilerge we Yehuda jemetige ata bolidu. **22** Dawut jemetining achquchini men uning müriside qoyimen; U achsa, héchkim ételmeysu, Etse, héchkim achalmaydu. **23** Men uni muqim bir jaygha qozuq qilip békitimen; U bolsa atisining jemeti üçün shereplik hoquq-text bolidu; **24** Xelq uning üstige atisining jemetining barliq shöhretlirini yükleydu; Yeni barliq uruq-nesillirini, Barliq kichik qacha-quchilarni, Piyale-jamlardin tartip barliq küp-idishlarchighe asidu. **25** Shu künide — deydu samawi qoshunlarning Sirdari bolghan Reb Perwerdigar: — muqim jaygha békitilgen qozuq bolsa, égilip kétidu we késip tashlinidu; Uning üstige ésilghan yükler üzüp tashlinidu», — Chunki Perwerdigar shundaq dégenidi.

23 Tur toghruluq yüklen'gen wehiy: — I Tarshishtiki kémiler, ah-zar kötürünglar! Chunki U xarab qilindi, Shu yerde öy yoq, portmu yoq. Séprus arilidin bu xewer [kémidikiler]ge ayan qilinidu. **2** Zidondiki sodigerler déngizdin ötü silerni teminlep keldi, i araldikiler, Emdí shük bolunglar! **3** Shihordiki bipayan sular üstidin yötkigen danlar, Yeni Nil deryasining hosuli Turning daramiti bolghanidi; U ellerning baziri bolghanidi! **4** I Zidon, xijale bol, Chunki déngiz — yeni Turgha qorghhan bolghan déngiz deyduki: — «Mende héch tolghaq bolmide, héch tughmidim, Yigitlarni yaki qizlarni héch baqmighandekmen!» **5** Mushu xewer Misirgha yetkende, Ualarmu bu xewer xuddi turgha kelgendeq qattiq azablinidu. **6** — Siler déngizdin ötüp Tarshishqa kétinglar! I déngiz boyidikiler, ah-zar kötürünglar! **7** Silerning qedim eyyamdin bar bolghan, Shad-xuramliqqa tolghan shehiringlar mushumu?! Mana ularning putliri özlirini musapir qilishqa yiraqlargha kötürüp baridu! **8** Tajlarni iltipat qilghuchi bolghan, Sodigerliri emirler bolghan, Dellalliri jahanda abruyluqlar héssablan'ghan turning bu teghdirini kim békitken? **9** — Bularni békitküchi samawi qoshunlarning Sirdari Perwerdigardur! Meqsiti bolsa shan-shöhretin kélip chiqqan jimi tekebburluqni reswa qilish, Jahandiki jimiki yüz-abruyluqlarni pesleshtürüshün ibaret! **10** Tarshishning qizi, Nil deryasidek öz zéminingda erkin-azade yayral! Chunki [Turidin] kelgen tizgin hazir yoq. **11** Chunki Perwerdigar qolini déngiz üstige uzitip, Döletlarni tewritidu. U Qanaan toghruluq emr qilghan, Uningdiki qel'e-qorghhanlarni yoqutulsun dep perman chüshürgen. **12** We: — «I basqunchiliqqa uchirighan Zidon qizi, Sen ikkinchi héch tentene qilmaysen, Ornungdin turup, Séprus ariligha ötüp ketkin, Hetta shu yerde sen héch aram tapmaysen» — dédi. **13** Qaranglar, Babil-kaldiylerning zéminini! Bu yerning xelqi bolup baqmighandek qilidu; Asuriye

uni chöl-bayawan janiwarliri üçün makan qilghan; Poteylerni yasap, ularning saray-ordilirini weyran qilip, xarabilikke aylanduruwetken. **14** I Tarshishtiki kémiler, ah-zar kötüringlar! Chünki qorghininglar xarab qilindi. **15** We shu küni boliduki, Padishahning künlerni hésablighinidek, Tur yetmish yil untulidu. Yetmish yil ötkendin kéyin, Turning ehwalı pahishe ayalning naxshisidek bolidu; **16** Chiltarnı élip, sheherni aylinip yür, I untulghan pahishe ayal! Özüngge yene xeqning diqqitini tartay déseng, Yéqimlıq bir pede chélip, köprek naxshılarnı éyt! **17** Emdi shundaq boliduki, Yetmish yilning ötüshi bilen, Perwerdigar Turnı yoqlaydu; Shuning bilen u yene özinı jıarige bérıp, Yer yüzidiki hemme padishahlıqlar bilen yene buzuqchılıq qıladı; **18** Shuning bilen uning mallırı we özinı sétıp, tapqan pulı bolsa Perwerdigargha atılıp muqeddes bolidu; U xezinige sélınmaydu yaki toplanmaydu, Chünki uning mushu sodısı bolsa Perwerdigarning aldidı turghanlar üçün ayrim qılınıdu; U ulargha qan'ghuche yep-ichishke, shundaqla ularning ésil kıyım-kécheklırı üçün ishıltilidu.

24 Mana, Perwerdigar yer yüzini berbat, weyran qilip, Uni astin-üstın qılıwétıp, Uningda turuwatqanlarnı terep-terepke tarqıtıdu; **2** Shu waqıtta shundaq boliduki, Xelqler qandaq bolsa, kahin shundaq bolidu; Qul qandaq bolsa, xojayını shundaq bolidu; Dédek qandaq bolsa, ayal xojayını shundaq bolidu; Sétiwalghuchi qandaq bolsa, sétiwetküchi shundaq bolidu; Ötne alghuchi qandaq bolsa, ötne bergüchi shundaq bolidu; Ösüm alghuchi qandaq bolsa, ösüm bergüchi shundaq bolidu. **3** Yer yüzı pütünley berbat qılınıdu, Pütünley bulang-talang qılınıdu; Chünki Perwerdigar mushu sözni qıldı. **4** Yer yüzı matem tutıdu, u zeıplıshıdu, Jahan halsızılınıp zeıplıshıdu, Yer yüzidiki beg-törilermu halidın kétédu. **5** Yer-zémin ózide turuwatqanlar terıpıdın bulghınıdu; Chünki ular körsetme-qanundın chetligen; [Tebietning] qanunıyet-tertipını ózgertıwetken, Menggülük ehđinimu yoqqa chıqırıwetken. **6** Shunga lenet yer yüzını yutuwalıdu, Uningda turuwatqanlar «gunahı bar» dep hésablınıdu, Shunga yer yüzidıkiler yutuwélinıdu, İnsanlar az qalıdu. **7** Yéngi sharab tügey dep qaldı, Üzüim tallırı bolsa solıshıp kétédu; Keypliktin könglı xush ademlermu uh tartıshıdu; **8** Daplarning shox sadalırı toxtaydu, Köngül échiwatqanlarning warang-churunglırimu tügeydu, Chiltarning shadlıq munglırimu toxtaydu. **9** Sharab ichkenlerningmu naxshısı yoqaydu; Haraq ichkenlerge haraq achchiq tuyulıdu. **10** Tertipsız, menisız sheher buzulıdu; Héchkim kirmisun dep hemme öyler étilıdu; **11** Kochılarda sharab üçün nale-peryad kötürülıdu; Bar shad-xuramlıq tütekke aylinıdu; Yer-zémındı shadlıq yoqaydu. **12** Sheherde peqet weyranchılıqla qalıdu, Derwaza bolsa chéqılghan, Hemmısı — xarab bolıdu! **13** Chünki xelq-milletlerning arısıda, Yer-jahanning otturısıda shundaq bolıduki, Zeytun derixını qaqqandın kéyin qép qalghan zeytunlardek, Üzüim hosulını yighıwalghandın kéyin tergüdek birnechchıla üzüm qalghandek, bir qaldısı qaldurulıdu. **14** [Qaldılar] bolsa awazlırını yuqırı kötürıdu; Perwerdigarning heywisige qarap tentene qılıdu; Ular dengız tereptin süren salıdu. **15** Shunga Perwerdigarnı sherqtımu,

Israilning Xudası Perwerdigarning namını gherbtiki yıraq arallardımu ulughlanglar; **16** Jahanning chet-chetlırídın biz naxshılarnı anglıduq; — «Heqqanıy Bolghuchıgha shan-sherep bolsun!» Bıraq men shundaq dédim: — «Ah, méning yadangghuluquq! Méning yadangghuluquq! Halımgha way! Chünki xainlar xainlıq qılıwatıdu; Berheq, xainlar nomussızlarche xainlıq qılıwatıdu! **17** I yer yüzide turuwatqan insanlar! Wehime, ora we tuzaq béshinggha chüshıdu; **18** We shundaq bolıduki, Wehime sadasıdın qachqanlar orıgha chüshıdu, Orıdın chıqqan bolsa tuzaqqa tutulıdu. Chünki asmandiki dériziler échilıdu, Yer ullırı tewrep kétédu. **19** Yer mutleq deızılınıp kétédu, Yer pütünley pare-pare bolup kétédu, Yer dehshetlik tewrinıdu. **20** Yer mest ademdek ileng-sileng mangıdu; Xuddı lapastek irghangship qalıdu. Chünki uningdiki asiylıq gunahı özinı qattıq basıdu, U yıqılıp, ikkinchi turalmaydu. **21** Shu künide shundaq bolıduki, Perwerdigar yuqırıda turghan qoshunlarnı yuqırıda, We yer yüzidiki padishahlarnı yer yüzide jazalaydu. **22** Ular orekke yıghılídıghan bir top esirlerdek yıghıwélinıdu, Gundıxanıgha solap qoyulıdu. Nurghun künlerdın kéyin ular jazalınıdu. **23** Ay uyatlıqta qalıdu; Künmu xijıl bolup körünmeydu; Chünki samawı qoshunlarning Sedarı bolghan Perwerdigar Zion téghıda, yeni Yérusalémıda selténitını yürğüzıdu; Uning shan-sheripi Öz aqsqaallırı aldidı parlaydu!

25 Perwerdigar, Sen méning Xudayım; Men Séni üstün dep medhiyileymen, Men Séning namingni mubarekleymen, Chünki Sen karamet ishlarını, Sadiqlıq we heqiqet ichide qedimdin buyan qelbingge pükkenliringni beja keltürgensen. **2** Chünki Sen sheherni xarabilik, Qel'e-qorghanlıq yurtını xarab, Yatların ordısını sheher bolalmas qilghansen, U ikkinchi hergiz qurulmaydu. **3** Shunga héliqi küchlük xelq Séni ulughlaydu, Esheddiy ellerning héliqi shehiri Sendin qorqıdu; **4** Chünki Sen miskinlerge qorghın, Yoqsullarning derdi-hajıtıge qorghın, Boran'gha dalda, Issıqqa saye bolghansen; Chünki esheddiylerning zerbe dolqunı tamgha urulghan borandek, Qaghjıraq yernı basqan ıssıq hawadek boldı. Bıraq ıssıq hawa bulut sayısı bilen tosulghandek, Sen yatların chuqan-sürenlirini peseytisen; Esheddiylerning ghelibe naxshısı pes qılınıdu. **6** We mushu taghda samawı qoshunlarning Sedarı bolghan Perwerdigar barlıq qowmlar üçün zıyapet qılıdu — Maylıq yémeklikler, Süzdürölgen kona sharablar, Yiliki toq maylıq yémeklikler, Süzdürölgen, yaxshi saqlan'ghan kona sharablardı bolghan zıyapet bolıdu; **7** We U mushu taghda hemme qowmlarnı yapidıghan chümperdini, Barlıq ellernı yapidıghan yapıqchini yoqıtıdu; **8** U ölümni menggüge yutup yoqıtıdu! Reb Perwerdigar herbır yüzdiki yashlarnı sürtıwétıdu; Pütkül yer-zémin aldidı Öz xelqining shermendilikini élip tashlaydu; Chünki Perwerdigar shundaq éytqan. **9** We shu künide déyilıduki: — «Mana, Xudayımız mushu, biz Uninggha telmürüp kelgen, U bizni qutquzıdu; Mana, mushu Perwerdigardur, biz Uninggha telmürüp kelgen, Biz shadlınıp Uning nijat-qutuldurushidin xursen bolimız». **10** Chünki mushu taghda Perwerdigarning qolı qonup turıdu; We saman azgalda tézek bilen cheylen'gendek, Moab Uning putlırı astıda cheylinıdu; **11** [Moab] ashu [tézeklik] azgalđın üzüp chıqısh üçün qolını kéridu,

Biraq uning qoli chéwer bolghini bilen, [Reb] uning tekebburluqini pes qilidu. **12** U sépillirningning égiz mudapielik qorghanlarini ghulitip, Yer bilen yeksan qilip, Topa-changgha aylanduridu.

26 Shu künide Yehudaning zéminida munu naxsha éytiledi: — «Mustehkem bir shehirimiz bar; U nijatliqni uninggha sépil we tirekler qilip békitip qoyidu. **2** Wapadarliqta ching turghan heqqaniy elning kirishi üçün, Derwazilarni échip béringlar! **3** Kim özining eqide, oy-xiyali Sanga baghligghan bolsa, Sen uni mutleq xatirjemlikte saqlaysen; Chünki u Sanga ishench-étiqad baghligghandur. **4** Menggüge Perwerdigargha tayininglar; Chünki Yah Perwerdigar heqiqeten ebedil'ebedlik bir qoram tashtur. **5** Chünki U yuqirida turghanlarni peske chüshüridu; Ashu aliý sheherni, U pes qilidu; Uni yerge chüshürüp, Topa-changgha aylanduridu. **6** U put bilen cheylinidu; U möminlarning putliri, Miskinlarning qedemliri bilen cheylinidu! **7** Heqqaniyning yoli bolsa tüzdur; I Eng Tüz Yolluq Bolghuchi, Sen heqqaniy adem üçün uning yolini ong qilisen. **8** I Perwerdigar, biz derheqiqet Séning hökümlirningning yolida méngip, Séni kütüp kelduq; Jénimizning teshnaliq shudurki, naming we shöhriting ashun! **9** Wujudum bilen kéchilerde Sanga teshna boldummen; Berheq, tang seherlerdimu rohim bilen ich-ichimdin Séni izdidim; Chünki hökümlirning yer yüzide körtün'gen bolsa, Yer yüzidikiler heqqaniylıqni öginidu. **10** Rezil ademge rehim körsitilsimu, U yenila heqqaniylıqni ögenmeydu; Hetta durusluq turghan zéminimu u yenila adilsizliq qiliwéridu, Perwerdigarning shanu-shewkitini körmeydu. **11** I Perwerdigar, qolung kötürildi, Biraq ular körmeydu. Halbuki, Öz xelqingge bolghan otluq muhebbitingni ular köridu hem xijil bolidu; Küshendiliring üçün [teyyarlan'ghan] ot ularni berheq yutuwétidu. **12** I Perwerdigar, Sen bizge xatirjemlik nésip qilisen; Chünki bizning emellirimizning hemmisini özüng wujuqa chiqarghansen. **13** Derweqe, i Perwerdigar Xudayimiz, ilgiri Sendin bashqa «rebler» üstimizdin hökümraniq qilghan; Emdilikte peqet Sanga tayinipla namingni eslep tilgha alimiz. **14** Ular bolsa öldi, qaytidin yashimaydu; Erwah bolup ketti, qayta tirilmeydu; Chünki Sen ularni jazalap yoqatting, Ular ademlerning ésidimu qilche qaldurmiding. **15** Sen elni ulghaytqansen, i Perwerdigar; Elni ulghaytqansen, Özüngge shan-sherep keltürgensen; Zéminning chégralirini herterepke uzartqansen. **16** I Perwerdigar, ular derd-elem ichide qalghanda, Séni izdidi; Terbiyilik jazalishning ularning beshigha chüshkende, Ular ah urup, pichirlap bir duani qildi: — **17** «Boshinsh alalda turghan, tolghiqi tutup, aghriqtin warqirghan bir hamilidar ayaldek, Biz Séning aldingda shundaq bolduq, i Perwerdigar. **18** Biz ikki qat bolup, Tolghaqa chüshtuq, Biraq peqet yella chiqarduq; Yer yüzidikiler üçün héch nijat-qutquzushni yetküzmiduq; Duniyadiki ademler héch tughulmidi». **19** «Sanga tewe ölgen ademler yashaydu; Méning jesitimning [tirilishi bilen teng] ularmu tirilidu. I topa-changda yatqanlar, oyghinip naxsha yangritinglar! Shebniming tang seherning shebnimidektur; Yer-zémin özide ölgenlerni tughup béridu. **20** I xelqim, kélinglar, Öyüglargha kirip, keyninglardin ishiklerni étip qoyunglar; Méning

derghezipim ötküche, özüngni bir demlik yoshuruwal. **21** Chünki qara, Perwerdigar Öz jayidin chiqip, Yer yüzidikilerning gunahini özlirige qayturmaqchi; Yer bolsa üstige tökülgen qanlarni ashkarilaydu, Özide öltürülgenlerni hamani yépiwermeydu.

27 Shu künide Perwerdigar Özining dehshtelik, büyük we küchlük shemshiri bilen uchqur yilan léwiatanni, Yeni tolghan'ghuchi yilan léwiatanni jazalaydu; U yene déngizda turghan ejdihani öltüridu. **2** Shu künü sap sharab bérédighan bir üzümzar bolidu! U toghruluq naxsha éytinglar! **3** Özüim Perwerdigar uni saqlaymen; Men her deqiye uni sughirimen; Birsini uninggha ziyani yetküzmisun dep kéche-kündüz saqlaymen. **4** Ghezep Mende qalmidi; Ah, Manga qarshi jeng qilidighan tikenler yaki jighanlar bolsaidil! Undaq bolsa Men ulargha qarshi yürüş qilattim, Ular yigishiturup köydürüwétettim! **5** Bolmisa u Méni bashpanahliq qilip tutsun; U Men bilen birlikte xatirjemlikte bolsun, Derheqiqet, u Men bilen birlikte xatirjemlikte bolsun! **6** Kelgisi künderde, Yaqup yiltiz tartidu; Israil bixlinip, chéchekeleydu, Ular pütkül yer yüzini méwe-chéwe bilen qaplaydu. **7** [Perwerdigar Israilni] urghanlarni urghanchilik [Israilni] urup baqqanmu? U qirghanlardek [Israil] qirilip baqqanmu? **8** Sen ularni eyibligende ölchemdin töwen jazalap ularni paliwetkensen; Sherq shamili chiqqan künide U Uning zerblik shamili bilen ularni qoghliwetken. **9** Emdi shu yol bilen Yaqupning qebihlik kechürüm qiliniduki, — Uning gunahining élip tashlan'ghanliqining pishqan méwisi shu boliduki: — U qurban'gahtiki hemme tashlarni kukum-talqan qilidu, «Asherah»larni we «kün tüwrükliri»ni zadila turghuzmaydu. **10** Chünki mustehkemlen'gen sheher ghérib bolup qalidu, Ademzatsiz makan hem tashliwétilgen bayawandek bolidu; Shu yerde mozaý ozuqlinidu, Shu yerde yétip, uning shaxlirini yeydu. **11** Uning shaxliri solishish bilen üzülidu; Ayallar kélip ularni otun qilip köydürüwétidu. Chünki bu bir yorutulmighan xelq; Shunga ularni Yaratquchi ulargha rehim qilmaydu; Ular shi Shekillendürgüchi ulargha sheppet körsetmeydu. **12** We shu küni shundaq boliduki, Perwerdigar Efrat deryasining éqimliridin tartip Misir wadisighiche her yerni silkiydu, We siler bir-birlep térip yigihélinisiler, I Israil baliliri! **13** We shu küni shundaq boliduki, Büyük kanay chélinidu; Shuning bilen Asuriye zéminida tügishey dep qalghanlar, We Misir zéminida musapir bolghanlar kélidu; Ular Yérusalémde muqeddes tagh üstide Perwerdigargha ibadet qilidu.

28 Efraindiki meyxorlarning beshidiki tekebburluq bilen taqiwalghan güllük tajigha way! Munbet jilghining beshigha taqiwalghan, Yeni ularning soliship qalghan «pexri» bolghan güligé way! I sharabning esiri bolghanlar! **2** Mana, Reb bir küch we qudrét igisini hazirlidi; U bolsa, möldürlük judun hem weyran qilghuchi borandek, Dehsht bilen tashqan kelkün suliridek, Esheddiylar [tajni] yerge uridu. **3** Efraindiki meyxorlarning beshidiki tekebburluq bilen taqiwalghan güllük taji ayagh astida cheylinidu; **4** We munbet jilghining beshida taqiwalghan, Ular «pexri» bolghan soliship qalghan güli bolsa, Baldur pishqan enjürdek bolidu; Uni körgen kishi körüpla, Qoligha élip kap

éti yutuwalidu. **5** Shu künide, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar Öz xelqining qaldisi üçün shereplik bir taj, Shundaqla körkem bir chembirek bolidu. **6** U yene höküm chiqirishqa olturghanlarga toghra höküm chiqarghuchi Roh, We derwazida jengni chékindürgüchige küch bolidu. **7** Biraq bularmu sharab arqiliq xatalashti, Haraq bilen éziqip ketti: — Hem kahnin hem peygamber haraq arqiliq éziqip ketti; Ular sharab teripidin yutuwlín'ghan; Ular haraq tüpeylidin eleng-seleng bolup éziqip ketti; Ular aldín körüshün adashti, Höküm qilishda éziqishti; **8** Chünki hemme dastixan bosh orun qalmay qusuq we nijaset bilen taldi. **9** «U kimgé bilim ögetmekchidu? U zadi kimni mushu xewerni chüshinidighan qilmaqchidu?» **10** Éghizlandurulghanlarga emesmu?! Emchektin ayrilghan bowaqlargha emesmu?! Chünki xewer bolsa wezmuwez, wezmuwezduz, Qurmuqur, qurmuqurdur, Bu yerde azraq, Shu yerde azraq bolidu... **11** Chünki dududlaydighan lewler we yat bir til bilen U mushu xelqge söz qilidu. **12** U ulargha: — «Mana, aram mushu yerde, Hali yoqlarni aram aldurunglar; Yéngilinish mushudur» — dégen, Biraq ular lehnémini anglashni xalimighan. **13** Shunga Perwerdigarning sözi ulargha: — «Wezmuwez, wezmuwezduz, Qurmuqur, qurmuqurdur. Mushu yerge azraq, Shu yerge azraq bolidu; Shuning bilen ular aldigha kétiwétip, Putliship, onгда chüshidu, Sundurulup, Tuzayqa chüshüp tutulup qalidu. **14** — Shunga hey siler mazaq qilghuchilar, Yérusalémde turghan mushu xelqni idare qilghuchilar, Perwerdigarning sözini anglap qoyunglar! **15** Chünki siler: — «Biz ölüm bilen ehde tüzduq, Tehtisara bilen bille bir kélishim békittuq; Qamcha tashqindek ötüp ketkende, U bizge tegmeydu; Chünki yalghanchiliqni bashpanahimiz qilduq, Yalghan sözler astida möküniwalduq» — dédinglar, **(Sheol h7585)** **16** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Zionda ul bolush üçün bir Tash, Sinaqtin ötküzilgen bir tash, Qimmetlik bir burjek téshi, Ishenchlik hem muqim ul téshini salghuchi Men bolimen. Uninggha ishinip tayan'ghan kishi héch hoduqmaydu, aldiramaydu. **17** We Men adaletni ölchem tanisi qilimen, Heqqaniyliqni bolsa tik ölchgüch yip qilimen; Möldür bashpanahi bolghan yalghanchiliqni süpürüp tashlaydu, We kelkün möküwalghan jayini téship epkétidu. **18** Shuning bilen ölüm bilen tüzgen ehdenglar bikar qiliwétidu; Silerning tehtisara bilen békitken kélishimiglar aqmaydu; Qamcha tashqindek ötüp ketkende, Siler uning bilen cheyliwétilisiler. **(Sheol h7585)** **19** U ötüp kétishi bilenla silerni tutidu; Hem seher-seherlerde, Hem kéche-kündüzlerdimu u ötüp turidu, Bu xewerni peqet anglap chüshinishing özila wehimige chüshüsh bolidu. **20** Chünki kariwat sozulup yétishqa qisqiliq qilidu, Yotqan bolsa adem tügülüp yatsimu tarliq qilidu. **21** Chünki Perwerdigar Öz ishini, Yeni Özining gheyriy emilini yürgüzüsh üçün, Özige yat bolghan ishni wujudqa chiqirish üçün, Perazim téghida turghinidek ornidin turidu, U Gibéon jilghisida ghezeplen'ginidek ghezeplinidu; **22** Shunga mazaq qilghuchilar bolmanglar; Bolmisa, kishenliringlar ching bolidu; Chünki men samawi qoshunlarning Sordari bolghan Reb Perwerdigardin bir halaket toghrisida,

Yeni pütkül yer yüzige qet'iylik bilen békikten bir halaket toghrisidiki xewerni anglighanmen. **23** — Qulaq sélinglar, awazimni anglanglar; Tingshanglar, sözlirimni anglanglar. **24** Yer heydigüchi déhqan térish üçün yerni kün boyi heydemdu? U pütün kün yerni aghdurup, Chalmilarni ézemdu? **25** U yerning yüzini tekshiligidin kéyin, Qaraköz bediyanini tashlap, Zirini chéchip, Bughdayni taplarda sélip, Arpini térishqa békittilgen jaygha, Qara bughdayni étiz qirlirigha térimamdu? **26** Chünki uning Xudasi uni toghra höküm qilishqa nesihet qilidu, U uninggha ögitidu. **27** Berheq, qaraköz bediyan chishlik tirna bilen tépilmeydu; Tuluq zire üstide heydelmeydu; Belki qaraköz bediyan bolsa qamcha bilen soqulidu, Zire bolsa tömür-tayaq bilen urulup dan ajritilidu. **28** Un tartishqa dannı ézish kérek, emma [déhqan] uni menggüge tépéwermeydu; U harwa chaqliri yaki at tuyaqliri bilen uni menggüge tépéwermeydu; **29** Mushu ishmu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigardin kélidu; U nesihet bérishde karamet, Danaliqta ulughdur.

29 Arielge, Dawut öz makani qilghan Arielge way! Yene bir yil yillargha qoshulsun, Héyt-bayramlar yene aylinip kelsun; **2** Biraq Men derdelemni Arielge keltürimen; Dad-peryadlar kötürülüp anglinidu; U Manga heqiqeten bir «Ariel» bolidu. **3** Chünki Men séni qapsap chédirlar tiktürüp, Séni qamal qilip muhasire istihkamirini salimen, Poteyliri bilen séni qorshiwalimen. **4** Shuning bilen pes qilinisen, Sen yer tégidin sözleydighan, Gepliring pestin, yeni topa-changdin kélidighan, Awazing erwahlarni chaqirghuchinidek yer tégidin chiqidu, Sözliring topa-changdin shiwiwirlap chiqqandek bolidu; **5** Shu chaghda düshmenliringning topi xuddi yumshaq topa-changlardek, Yawuzlarning topi shamal uchurup tashlaydighan topandek tozup kétidu. Bu ish birdinla, tuyusiz bolidu! **6** Emdi samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar séning yéninggha kélidu; Güldürmama, yer tewresh, küchlük shawqun, quyuntaz, boran we yutuwalghuchi ot yalqunlar bilen sendin hésab alidu. **7** Shundaq qilip Arielge qarshi jeng qilidighan, Yeni uninggha we qel'e-qorghanlıq mudapielerge jeng qiliwatqan barliq ellerning nurghunlighan qoshunliri kéchisi körgen chüshitiki körünüshtek yoqap kétidu. **8** Ach qalghan birsi chüsh körgende, Chüshide bir néme yeydu; Biraq oyghansa, mana qorsiqi quruq turidu; Changqighan birsi chüsh körgende, Chüshide su ichidu; Biraq oyghansa, mana u halidin kétidu, U yenila usuzluqqa tesna bolidu; Mana Zion téghigha qarshi jeng qiliwatqan ellerning nurghunlighan qoshunliri del shundaq bolidu. **9** Emdi arisaldi boliwérp, Qaymuqup kétinglar! Özünglarni qarighu qilip, qarighu bolunglar! Ular mest boldi, biraq sharabtin emes! Ular ilengliship qaldi, biraq haraqtin emes! **10** Chünki Perwerdigar silerge gheplet uyqusi basquchi bir rohnı tökup, Közünglarni étiwetti; U peygamberler we bash-közünglar bolghan aldın körgüchilernimu chümkiwetti. **11** Mushu körgen pütkül wehiy bolsa, siler üçün péchetliwétilgen bir yögime kitabdek bolup qaldi; Xeq kitabini sawatliq birsige bérp: — «Oqup bérishingizni ötüminen» — dése, u: — «Oquyalmaymen, chünki péchiti bar iken»

— deydu. **12** Kitab sawatsiz birsige bérlip: — «Oqup bérishingizni ótünimen» — déylse, u: — «Men sawatsiz» — deydu. **13** We Reb mundaq deydu: — «Mushu xelq aghzi bilen Manga yéqinlashqanda, Tili bilen Méni hörmetligende, Biraq qelbi bolsa Mendin yiraq turgachqa, Mendin bolghan qorqushi bolsa, peqet insan balisning petiwaliroidinla bolidu, xalas; **14** Shunga mana, Men mushu xelq arisida yene bir karamet körsitimen; Karamet bir ishni karamet bilen qilimen; Shuning bilen ularning danishmenlirining danaligi yoqilidu; Ularining aqillirining eqiliri yoshurunuwalghan bolidu». **15** Özining pükken niyetlirini Perwerdigardin yoshurush üçün astin yerge kiriwalghan, Öz ishlirini qarangghuluqta qilidighan, We «Bizni kim köridu» we «Kim bizni bilgen» dégenlerge way! **16** Ah, silerning tetürlükünglar! Sapalchini séghiz laygha oxshatqili bolamdu? Shundaqla ish özi Ishligüchige: «U Méni ishlimgen», Yaki shekillendürölgen özi Shekillendürgüchige: «Uning eqli yoq» dése bolamdu?! **17** Chünki qisqa waqit ichidila, Liwan méwilik baghgha aylandurulmamdu? Méwilik bagh bolsa orman heسابlanmamdu? **18** Shu künide gaslar shu yögime kitabning sözlirini anglaydighan, Qarighular zulmet hem qarangghuluqtin chiqip közliri köridighan bolidu; **19** Möminler bolsa Perwerdigardin téximu xursen bolidu; İnsanlar arisidiki miskinler Israildiki Muqeddes Bolghuchidin shadlinidu. **20** Rehimsiz bolghuchi yoqaydu, Mazaq qilghuchi ghayib bolidu; Qebihlik pursitini kütidighanlarning hemmisi halak qilinidu; **21** Mana [mushundaq ademler] ademni bir söz üçünla jinayetchi qilidu, Derwazida turup rezilikke tenbih bergüchi üçün tuzaq teyyarlap qoyidu, Heqqaniy ademning dewasini sewabsiz bikar qiliwétidu. **22** Shunga Ibrahim üçün bedel tölep qutquzghan Perwerdigar Yaqupning jemeti toghruluq mundaq deydu: — «Hazir bolsa Yaqup xijilliqqa qalmaydu, Hazir bolsa u tit-tit bolup chirayi tatirip ketmeydu; **23** Chünki [Yaqup] qolunning ishligen emili bolghan, öz arisida turghan ewladlirini körgen waqtida, Ular namimni muqeddes dep ulughlaydighan, Yaqupning Muqeddes Bolghuchisini pak-muqeddes dep bilidighan, Israilling Xudasidin qorqidighan bolidu. **24** Rohi ézip ketkenler yorutulidighan, Qaqshap yürgenler nesihet-bilim qobul qilidighan bolidu.

30 «Asiy oghullarning ehwaligha way!» — deydu Perwerdigar, — «Ular pilanlarni tüzmekchi, biraq Mendin almaydu; Ular mudapie tosuqini berpa qilidu, Biraq u Méning Rohim emes; Shundaq qilip ular gunahi üstige gunah qoshuwalidu. **2** Ular Mendin héch sorimayla Misirgha yol aldi; Pirewnning qaniti astidin panah izdep, Misirning sayisige ishinip tayinidu yene! **3** Chünki Pirewnning qaniti bolsa silerni yerge tashlap let qilidu. Misirning sayisige ishinip tayinish silerge bash qétimchilik bolidu. **4** Pirewnning emirliri Zoan shehirde bolsimu, Uning elchiliri Hanes shehirige herdaim kélip tursimu, **5** Awam hemmisi özige paydisi bolmaydighan, Héch yardimi we paydisi tegmeydighan, Belki let qilip yerge tashlaydighan, Hetta reswa qilidighan bir xelqtin nomus qilidighan bolidu. **6** Negewdiki ulaghlar toghrisida yüklen'gen wehiy: — Ular japalig, derd-elemlik zémindin ötidu; Shu yerdin chishi shirlar

we erkek shirlar, Char yilan we wehshiy uchar yilanmu chiqidu; Ular bayliqlirini ésheklerning dümbisige, Göherlirini töge lokkiligraha yüklep, Özlirige héch payda yetküzmeydighan bir xelqing yénigha kötürüp baridu. **7** Misir! Ularining yardimi bikar hem quruqtur! Shunga Men uni: «Héchnémini qilip bermeydighan Rahab» dep atighanmen. **8** — Emdi bu sözning kelgüsi zamanlar üçün, Guwahliq süpitide ebedil'ebedge turuwérisi üçün, Hazir bérp buni hem tash taxtigha hem yögime kitabqa yézip qoyghin. **9** Chünki bular bolsa asiy bir xelq, Naehli oghullar, Perwerdigarning Tewrat-terbiyisini anglashni xalimaydighan oghullardur. **10** Ular aldin körgüchilerge: — «Wehiyni körmenglar!», We peyghemberlerge: «Bizge toghra bésharetlerni körsetmenglar; Bizge ademni azade qilidighan, yalghan bésharetlerni körsitinglar; **11** Senler [durus] yoldin chiqish, Toghra teriqidin ayirish! Israildiki Muqeddes Bolghuchini aldimizdin yoq qilish!» — deydu. **12** — Emdi Israildiki Muqeddes Bolghuchi mundaq deydu: — «Chünki siler mushu xewerni chetke qéqip, Zulumni yölénchük qilip, Burmilan'ghan yolgha tayan'ghininglar tüpeylidin, **13** Shunga mushu qebihlik silerge égez tanning bir yériqidek bolidu, Tam plutiyp qalghanda, u biraqla uni chéqiwétidu; **14** Xuddi sapal chine héch ayimay chéqiwétilgende U uni chéqiwétidu; Uningdin hetta ochaqtin chogh alghudek, Baktin su usqudek birer parchissimu qalmaydu». **15** Shunga Reb Perwerdigar, Israildiki Muqeddes Bolghuchi mundaq deydu: — «Yénimgha towa bilen qaytip kélip aram tapisiler, qutquzulisiler; Xatirjemlikte hem aman-ésenlikte küch alisiler!», — Biraq siler ret qilghansiler. **16** Siler: — «Yaq, biz atlargha minip qachimiz» — dédinglar, Shunga siler rast qachisiler! We «Biz chapqur ulaghlargha minip kétimiz» — dédinglar; — Shunga silerni qoghlighuchilarmu chapqur bolidu. **17** Minginglar birining wehimisidin qachisiler; Beshining wehimiside [hemminglar] qachisiler; Qéchip, tagh üstidiki yégane bayraq xadisidek, Döng üstidiki tughek qalisiler. **18** We shunga silerge méhir-sheppet körsitimen dep, Perwerdigar kütidu; Shunga U silerge rehim qilimen dep ormidin qozghilidu; Chünki Perwerdigar höküm-heqiqet chiqarghuchi Xudadur; Uni kütkenlerning hemmisi bextliktur! **19** Chünki xalayıq yenila Zionda, yeni Yérusalémda turidu; Shu chaghda siler yene héch yighlimaysiler; Kötürgen nalengde U Özini sanga intayin sheppetlik körsitidu; U nalengni anglisila, jawab béridu. **20** Reb silerge nan üçün mishküllükni, Su üçün azab-oqubetni bersimu, Shu chaghda séning Ustazing yene yoshuruniwermeydu, Belki közüng Ustazingni köridu; **21** Siler ong terepke burulsanglar, Yaki sol terepke burulsanglar, Quliqing keyningde: — «Yol mana mushu, uningda méninglar!» dégen bir awazni anglaysen. **22** Shu chaghda siler oyulghan mebudliringlarga bérilgen kümüş helge, Quyma mebudliringlarga bérilgen altun helgimu dagh tegküzisiler; Siler ularni adet latisini tashlighandek tashliwétip: — «Néri tur» — deysiler. **23** U sen tériydighan uruqung üçün yanghur ewetidu; Yerdin chiqidighan ashliq-mehsulat hem küch-quwwetlik hem mol bolidu; Shu küni malliring keng-azade yaylaqlarda yaylaydu; **24** Yer heydigen kala we éshekler bolsa, Gürjek we ara bilen sorughan,

tuzlan'ghan helep yeydu. **25** Chong qirghinchilik bolghan küni, Yeni munarlar örülgen küni, Herbir ulugh taghda we herbir égez döngde bolsa, Enharlar we ériqlar bolidu. **26** Perwerdigar Öz xelqining jarahitini tangidighan, Ularining qamcha yarisini saqaytqan shu künide, Ay sholisi quyash nuridek bolidu, Quyash nuri bolsa yette hesse küchlük bolidu, Yeni yette kündiki nurgha barawer bolidu. **27** Mana, Perwerdigarning nami yiraqtin kélidu, Uning qehri yalqunlinip, Qoyuq is-tütekliki kötürüldü; Lewliri ghezepke tolup, Tili yutuwalghuchi yan'ghin ottek bolidu. **28** Uning nepesi xuddi téship boyun'gha yétidighan kelkündek bolidu, Shuning bilen U ellerni bimenilikni yoqtuqchi ghelwir bilen tasqaydu, Shundaqla xelq-milletlarning aghzigha ularni azduridighan yügen salidu. **29** Muqeddes bir héyt ötküzülgen kéchidikidek, könglülglardin naxsha urghup chiqidu, Israilha uyultash bolghan Perwerdigarning téghigha ney nawasi bilen chiqqan birsining xushalliqidek, könglülglar xushal bolidu. **30** Perwerdigar heywetlik awazini yangritidu; U qaynighan qehri, yutuwalghuchi yalqunluq ot, güldürmamiliq yanghur, boran-shawqun, möldürler bilen Öz bilikini sozup körsitidu. **31** Chünki Perwerdigarning awazi bilen Asuriye yanjilidu, — Bashqilarni urush tayiqi [bolghan Asuriye] yanjilidu! **32** We Perwerdigar teyyarligghan kaltek bilen her qétim uni urghanda, Buninggha daplar hem chiltarlar tengkesh qilinidu; U qolini oynitip zerb qilip uning bilen küresh qilidu. **33** Chünki Tofet qedimdin tartip teyyar turghanidi; Berheq, padishah üçün teyyarlan'ghan; [Perwerdigar] uni chongqur hem keng qilghan; Otunliri köp yalqunluq bir gülxan bar, Perwerdigarning nepesi bolsa güngüürt éqimidek uni tutashturidu.

31 — Yardem izdep Misirgha barghanlarning haligha way! Ular atlargha tayinip, Köp bolghanliqidin jeng harwilirigha, Intayin küchlük bolghanliqidin atliq eskerlerge ishinip ketti! Biraq Israildiki Muqeddes Bolghuchigha qarimaydu, Perwerdigarni izdimeydu. **2** Biraq Umu danadur! U külpet élip kélidu, Dégenlirini qayturuwalmaydu; U buzuqlarning jemetige, Shundaqla qebihlik qilghuchilargha yademde bolghanlargha qarshi ormidin qozghilidu. **3** Misirliqlar Tengri emes, ademler xalas; Ularning atliri bolsa rohtin emes, ettin xalas; Perwerdigar bolsa qolini uzartidu, Yardem bergüchi bolsa putlishidu; Yardem bérilgüchi bolsa yiqilidu; Ular hemmisi biraqla yoqilidu. **4** Chünki Perwerdigar manga mundaq dégen: — «Owni tutuwalghan shir yaki arslanni bir terep qilishqa top-top padichilar chaqirilghanda, Shir yaki arslan ularning awazliridin héch qorqmay, Shawqunliridin héch hoduqmay, Belki owni astigha bésiwélip ghar-ghur talighinidek, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarmu oxshashla Zion téghi we égziklikliri üçün chüshüp jeng qilidu. **5** Üstide perwaz qilidighan qushlardek samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Öz qaniti astigha Yérusalémni alidu; Qaniti astigha élip, Zionni qutquzidu; Uning «ötüp kétishi» bilen Zion nijatliqqa érishidu. **6** Silér dehshetlik asiylip qilghan Ilgelarning yénigha towa qilip qaytinglar, I Israil baliliri! **7** Chünki shu künide insanlar herbiri özi üçün öz qoli bilen yasighan

kümüş butlarni we altun butlarni: — «Gunahtur!» dep tashliwétidu». **8** «Shu chaghda Asuriye qilich bilen yiqilidu, Biraq baturning qilichi bilen emes; Bir qilich uni yutuwalidu, biraq qilich adettiki ademningki bolmaydu; U jénini élip qilichtin qachmaqchi bolidu, Arisidiki yigitliri alwan'gha sélinidu. **9** Wehimidin uning «ul téshi» yoqaydu; Uning serdarliri jeng tughidin alaqzadilishidu» — dep jakarlaydu Zionda oti köyiwatqan, Yérusalémnda xumdéni yalqunlawatqan Perwerdigar.

32 Mana, heqqaniyliq bilen hökümranliq qilghuchi bir padishah chiqidu; Emirler bolsa toghra höküm chiqirip idare qilidu. **2** Hem shamalgha dalda bolghudek, Boran'gha panah bolghudek, Qaghjiraj jaygha ériq-sulardek, Changqap ketken zémin'gha qoram tashning sayisidek bolghan bir adem chiqidu. **3** Shuning bilen körgüchilarning közliri héch torlashmaydu, Anglaydighanlarning quliqu éniq tingshaydu; **4** Bengbashning köngli bilimni tonup yétidu, Kékechning tili téz hem éniq sözleydu. **5** Pesendiler emdi peziletlik dep atalmaydu, Piqsiq iplaslar emdi merd dep atalmaydu, **6** Chünki pesende adem peslikni sözleydu, Uning köngli buzuqchiliq teyyarlaydu, Iplasliq qilishqa, Perwerdigargha dagh keltürishke, Achlarning qorsiqini ach qaldurushqa, Changqighanlarning ichimlikini yoqitiwétishke niyetlinidu. **7** Berheq, iplas ademning tedbirliri qebihtur; U qestlerni pemlep olturidu, Möminlerni yalghan gep bilen, Yoqsulning dewasida gep qilip uni weyran qilishni pemlep olturidu. **8** Peziletlik ademning qilghan niyetliri berheq peziletlikdur; U pezilette muqim turidu. **9** Ornunglardin turup, i xatirjem ayallar, awazimni anglanglar! I endishisiz qizlar, sözlirime qulaq sélinglar! **10** Bir yil öte-ötmeyla, i bighem ayallar, Parakende qilinisiler! Chünki üzüim hosuli bikargha kétidu, Méwe yighish yoq bolidu. **11** I xatirjem ayallar, titrenglar! I endishisiz qizlar, patiparaq bolunglar! Kiyiminglarni séliwétinglar, özinglarni yalang qilinglar, chatriqinglarga böz baghlanglar! **12** Güzel étiz-baghar üçün, Méwilik üzüim talliri üçün meydenglarga urup hesret chékinglar! **13** Üstide tiken-yantaqlar ösidighan öz xelqimning zémini üçün, Shad-xuram öyler, warang-churung qilip oynaydighan bu sheher üçün qayghurunglar! **14** Chünki orda tashlinidu, Ademler bilen liq tolghan sheher ademzatsiz bolidu, Istihkam we közet munarliri uzun zaman'ghiche peqetla yawayi éshekler zoq alidighan, Qoy padiliri ozuqlinidighan boz yerler bolidu. **15** Taki Roh bizge yuqiridin tökülgüche, Dalalar méwilik bagh-étizlar bolghuche, Méwilik bagh-étizlar ormanzar dep hésablan'ghuche shu péti bolidu. **16** Shu chaghda adalet dalani, Heqqaniyliq méwilik bagh-étizlarni makan qilidu. **17** Heqqaniyliqtin chiqidighini xatirjemlik bolidu, Xatirjemlikning netijisi bolsa menggüge bolidighan aram-tinchliq we aman-ésenlik bolidu. **18** Shuning bilen méning xelqim xatirjem makanlarda, Ishenchlik turalghularda we tinch aramgahlarda turidu. **19** Orman késilip yiqitilghanda möldür yaghsimu, Sheher pütünley yer bilen yeksan qiliwétilsimu, **20** Su boyida uruq tériguchilar, Kala we ésheklerni keng dalagha qoyuwétidighanlar bextlikdur!

33 I özüng bulang-talang qilinmighan, bashqilarni bulang-talang qilghuchi, Bashqilar sanga asiylip

qilmighan, Özüng asiyliq qilghuchi, Séning halinggha way! Sen bulang-talangi boldi qilishing bilen, Özüng bulang-talang qilinisen; Sen asiyliqni boldi qilishing bilen, Özüng asiyliqqa uchrasen; **2** I Perwerdigar, bizge méhir-shepget körsetkeysen; Biz Séni ümid bilen kütüp kelduq; Ötünimizki, Sen her seher [Israilgha] küchlük bilek-qol, Qiyinchiliq peytliride nijatimiz bolghaysen. **3** Top-top ademlerning ghowgha-chuqanliridin xelqler beder qachidu; Sen [Xuda] qeddingni tik qilishing bilen eller pitirap kétidu; **4** Chéketke lichinkiliri ot-köklerni yighip yewalghandek, Silerge békitip bérilgen olja yighiwélinidu; Chéketkiler uyan-buyan yügürgendek ademler olja üstide uyan-buyan yügürüshidu. **5** Perwerdigar üstün turidu, Berheq, Uning turalghusi yuqiridur; U Zion'gha adalet we heqqaniyliq toldurdi; **6** U bolsa künlirninglarning tinch-amanliqi, nijatliq, danaliq we bilimning bayliqliri bolidu; Perwerdigardin qorqush Uning üçün göherdur. **7** Mana, ularning palwanliri sirtta turup nale-peryad kötüridu; Sühl-ehde tüzgen elchiler qattiq yighlishidu; **8** Yollar ademsiz qaldi; Ötkünchi yolchilar yoq boldi; U ehдини buzup tashlidi; Sheherlerni közige ilmaydu, Ademlerni héch etiwarmilamaydu. **9** Zémin matem tutidu, zeplishidu; Liwan xijalettin solishidu; Sharon chöl-bayawan'gha aylandi; Bashan we Karmel bolsa qirip tashlandi. **10** Mana hazir ornumdin turimen, — deydu Perwerdigar, — Hazir Özümni üstün körsitimen, Hazir qeddinni kötürimen. **11** — Silerning boyunglarda quruq ot-chöpla bar, Paxal tughisiler; Öz nepesliringlar ot bolup özünglarni yutuwtédu; **12** Eller bolsa hak köydürülgendek köydürilidu; Orulghan jighan-tikenlerdek otta köydürüwtédu. **13** — I yiraqtikiler, Méning qilghanlirimni anglanglar; Yéqindikiler, Méning küch-quдрitimni tonup yétinglar. **14** Ziondiki gunahkarlar qorqudu; Wehime iplaslarni bésiwalidu. [Ular]: «Arimizdiki kim menggülik yutqur Ot bilen bille turidu? Kim ebedil'ebed yalqunlar bilen bir makanda bolidu?» — deydu. **15** — «Heqqaniyliq yolida mangidighan, Durus-lilla gep qilidighan, Zalimliqtin kelgen haram paydigha nepretlinidighan, Parilarni sun'ghuchilarni qolini pulangshitip ret qilidighan, Qanning gépi bolsila quliqini yopurup anglimaydighan, Peslik-rezillikke qarashni ret qilip, közini qachuridighan; **16** U yuqirini makan qilidu; Qoram tashlar uning qorghini bolup, Yuqiri uning bashpanahi bolidu; Öz risqi uninggha bérilidu, Uning süyi kapaletlik bolidu». **17** — «Közliring Padishahni güzellikide köridu; Közliring uzun'gha sozulghan zémin'gha nezer salidu. **18** Könglüng wehime toghrisida chongqur oygha patidu; Royxetchi beg qéni? Oljini ölcheydighan tarazichi beg qéni? Istihkam-munarlarni sanighuchi beg qéni? **19** Qaytidin esheddiy xelqni körmeysen, — Sen angqiralmaydighan, boghuzida sözleydighan, Duduqlap gep qilidighan, gépini chüshinelmeydighan bir xelqni ikkinchi körmeysen. **20** Ibadet héytirimiz ötküzüldighan sheher Zion'gha qara; Séning közüng Yérusalémning tinch-aman makan bolghanliqini, Qozuqliri hergiz yulunmaydighan, Taniliri hergiz üzülmeydighan, Ikkinchi yökeltmeydighan chédir bolghanliqini köridu; **21** Shu yerde Perwerdigarning shan-sheripi bizge körünidu, — U Özï deryalar, keng östengler éqip turidighan bir jay bolidu; Palaqlar bilen heydelgen héchqandaq kéme u jayda qatnımaydu,

We yaki héch heywetlik kéme u jaydin ötmeydu; **22** Chünki Perwerdigar bizning nijatkar-hakimimiz, Perwerdigar bizge qanun Bergüchidur, Perwerdigar — bizning Padishahimiz, U bizni qutquzidu! **23** Séning tana-arghamchiliring boshighan bolsimu, [Israil] yelken xadising turumini musthekem qilalmisimu, Yelkenni yéyip chiqiralmisimu, U chaghda zor bir olja üleshtürüldü; Hetta aqsaq-tokurlarnu oljini alidu. **24** Shu chaghda shu yerde turghuchi: «Men késel» démeydu; Shu jayni makan qilghan xelqning gunahliri kechürüm qilinidu.

34 Yéqin kélinglar, i eller, anglanglar! I qowm-xelqler, qulaq sélinglar! Yer-zémin we uningdiki barliq mewjudatlar, Jimi alem we uning ichidin chiqqan hemme mewjudatlar, Tingshanglar! **2** Chünki Perwerdigarning barliq ellerge qarita ghezipi bar, Uning derghezipi ularning barliq qoshunlirigha qarshi turidu; U ularni halaketke püttip qoyghan, Ularni qirghinchiliqqa tapshuruwetken; **3** Ulardin öltürülgenler sirtqa tashliwétilidu, Jesetliridin sésiqchiliq puraydu, Taghlar ularning qéni bilen éritilidu; **4** Asmanlardiki jimiki jisim-qoshunlar chirip yoq bolidu, Asmanlar yögime kitabdek türüldü; Üzüm télining yopurmaqliri xazan bolup, soliship chüshkendek, Yiglep ketken enjür shéxidin chüshkendek, Ularning jimiki jisim-qoshunliri yiqilidu; **5** Chünki shemshirim asmanlarda [qan bilen] sughuruldu; Qaranglar, shemshirim Méning halaket lenitimgé uchrichan xelqge, Yeni Édom üstige jazalash üçün chüshidu; **6** Perwerdigarning bir shemshiri bar; U qan'gha boyaldi; U yaghliq nersilerning yéghi bilen, Öchke-qozilarning qéni bilen, Qochqar bökikining yéghi bilen ozuqlandurulghan; Chünki Perwerdigarning Bozrah shehiride bir qurbanliqi, Édomda zor bir qirghinchiliqi bar. **7** Mushu qirghinchiliqlar bilen yawayi kalilar, Torpaqlar we küchlük buqıllarnu yiqilidu. Ularning zémini qan'gha chömüldü, Topa-changliri yagh bilen mayliship kétidu. **8** Chünki Perwerdigarning qisas alidighan bir küni, Zion dewasidiki hésab alidighan yili bar. **9** [Édomdiki] éqınlar qarimaygha, Uning topliri güngürtke aylandurulidu; Zémini bolsa köyiwatqan qarimay bolidu. **10** Uning otı kéche-kündüz öchürülmeydu; Is-tütekliрі menggiğe örléydu; U dewrdin-dewrgiche xarabilikte turidu; Héchkim ikkinchi u yerge ayagh basmaydu. **11** Chöl huwqushi we chirqirighuchi huwqushlar uni igiliwalidu; Chong huwqush we qagha-quzghunlar shu yerde uwiłaydu; Xuda uninggha «tertipsizlik-bimenilikni ölcheydighan tana»ni, We «qup-quruqluqni ölcheydighan tik öchligüch»ni tartidu. **12** Birsı kélip [Édomning] ésilzadilirini padishahliqini [idare qilishqa] chaqırsa, Ulardin héchkim bolmaydu; Uning emirliri yoq qiliwétilgen bolidu. **13** Ordilirida tikenler, Qel'e-qorghanlirida chaqqaq-jighanlar ösüp chiqidu; U chilbörilerning makani, «Huwqushlarning ordisi» bolidu. **14** Shu yerde chöl-bayawandiki janiwarlar, yawayi itlar jem bolidu; Herbir «öchke jin» öz qérindishigha towlaydu; Tün mexluqliri shu yerde makanlıshidu, Uni özige aramgah qilip turidu. **15** «Oq yılan» shu yerde uwiłaydu, Uning sayısida tuxumlaydu, Balilirini yighip baqıdu. Qorultaz-tapqushlar herbiri öz jüpi bilen shu yerde toplınıdu; **16**

Perwerdigarning yögime kitabidin izdep oqup baqqin; Ulardin héchbiri chüshüp qalmaydu; Héchqaysisining öz jorisi kem bolmaydu; Chünki Özining aghzi ulargha buyrughan; Uning Öz Rohi ularni toplighan. **17** Chünki [Perwerdigar] Öz ular üçhün chek tashlap, Öz qoli bilen zémin'gha tana tartip ulargha teqsim qilip bergen; Ular uninggha menggüge igidarliq qilidu, Dewrdin-dewrgiche shu yerni makan qilidu.

35 — Dala hem qaghjirap ketken joylar ular üçhün xushal bolidu; Chöl-bayawan shadlinip zepirandek chéchekeleydu; **2** U berq urup chéchekeleydu, Shadliqqa shadliq qoshulup tentene qilidu; Liwaning shan-sheripi, Karmel we Sharondiki güzellig we sür uninggha bérilidu; Ular Perwerdigarning shan-sheripini, Xudayimizning güzelligi we heywiti kórüdu. **3** Ajiz qollarni küchlendürümlar, Égilip mangidighan tizlarni chingitinglar; **4** Yürüki aghqanlarga: — «Ching turunglar! Qorqmanglar! Mana, Xudayinglarga qarap béqinglar; Qisas kélidu — Xudaning hésab élish küni kélidul U Öz kélidu, silerni qutquzidul!» — dengli **5** Andin qarighuning közi échilidu, Gasning qulaqlari ochuq qilinidu, **6** Andin aqsaq-tokurlar kéyikte oynaqlap sekreydu; Gachining tili naxsha éytidu; Chünki dalada sular, Chöl-bayawarlarda derya-éqinlar urghup tashidu; **7** Pizghirin chöl-jezire kölchekke, Changqighan yerler bulaqlargha aylinidu; Chilbörilarning makani — ular yatqan jay, Qomush we yékenler ösüp, chimenlikke aylinidu. **8** Shu yerde égez kötürülgan bir yol, Tüptüz bir yol bolidu; U «pak-muqeddeslikning yoli» dep atilidu; Napaklar uningdin ötüshke bolmaydu, Shu yol mexsus shular üçhün békitilip yasalghanki, — Hetta nadanlarmu uningda ézip ketmeydu; **9** Shu yerde shir bolmaydu, Uning üstige héch yirtquch haywan chiqmaydu; (Ular shu yerde héch tépilmaydu) — Nijat arqiliq hörlükke chiqqanlar shu yerde mandu! **10** Perwerdigarning bedel tölep qutquzghanlari qaytip kélidu, Küylerni éytip Zion'gha yétip kélidu; Ularning bashlirigha menggülik shad-xuramliq qonidu; Ular xushalliq we shadliqqa chömgen bolidu; Qayghu-hesret hem uh-nadametler beder qachidu.

36 Hezekiyaning on tötinchi yili shundaq boldiki, Asuriye padishahi Sennaxérib Yehudaning barliq qel'e-qorghanliq sheherlirige hujum qilip chiqip, ularni ishghal qildi. **2** Andin Asuriye padishahi «Rab-Shakeh» [dégen sardarni] chong bir qoshun bilen Laqish shehiridin Yérusalémgha ewetti. U Kir yughuchilarning étizining boyidiki yolda, yuqiri kölchekning norining bëshigha kélip turdi. **3** Shuning bilen Hilqiyaning oggli, ordini bashquridighan Eliakim, ordining diwanbégi bolghan Shebna we Asafning oggli, orda mirzibégi bolghan Yoahlar uning yénigha keldi **4** we Rab-Shakeh ulargha mundaq dédi: — Siler Hezekiyagha: — «Ulugh padishah, yeni Asuriye padishahi sanga mundaq dédi, denglar: — «Séning mushu ishen'gen tayanching zadi némiti? Sen: (u peqet gepla, xalas!) — «Urush qilish tedbir-meslihitimiz hem küchimiz bar» — deysen; sen zadi kimgé tayinip manga qarshi ökte qopisen? **6** Mana, sen yériqi bar ashu qomush hasa, yeni Misirgha tayinisen! Birsini uninggha yölsené, uning qoligha sanjip kiridu; mana Misir padishahi Pirewn'ge

tayan'ghanlarning hemmisi shundaq bolidu! **7** Eger sen manga: «Biz Xudayimiz bolghan Perwerdigargha tayinimiz» — déseng, Hezekiya özi Yehudadikilerge we Yérusalémdikilerge: «Siler peqet Yérusalémdeki mushu ibadetgah aldidila Perwerdigargha ibadet qilishinglar kérek» dep, shu [Perwerdigargha] atalghan «yuqiri jaylar»ni hem qurban'gahlarni yoq qiliwettighu? Ular ashu Perwerdigarning yuqiri jaylari emesmidi? **8** Emdi xojam Asuriye padishahi bilen bir toxtamgha kel: — «Eger sende atqa mineligidek eskerliring bolsa, men sanga ikki ming atni bikargha bérey!» **9** Sendé undaqlar bolmisa, xojamning emeldarlarining eng kichiki bolghan bir leshker bëshini qandaqmu chékindüreysiler?! Sen jeng harwiliri we atlarni élish üçhün Misirgha tayinisen téxi! **10** Men emdi mushu zéminni halak qilish üçhün Perwerdigarsiz keldimmu? Perwerdigar derweqe manga: «Mushu zéminni halak qilishqa chiqqin!» — dédi! **11** Eliakim, Shebna we Yoah Rab-Shakehge: — «Péqirlirigha aramiy tilida sözlisile; biz buni chüshinimiz. Bizge ibraniy tilida sözlimisile, gepliri sépilda turghanlarning quligha kirmisun!» — dédi. **12** Biraq Rab-Shakeh: — «Xojam méni mushu gepni xojanglarga we silerghe éytishqa ewetkenmu? Mushu gepni siler bilen birlikte sépilda olturghanlarga déyishke ewetken emesmu? Chünki ular siler bilen birlikte öz poqini yégüchi hem öz süydükini ichküchi bolidu!» — dédi. **13** Andin Rab-Shakeh ibraniy tilida yuqiri awaz bilen: — «Ulugh padishah, yeni Asuriye padishahining sözlirini anglap qoyunglar!» — dep warqiridi. **14** «Padishah mundaq deydu: — «Hezekiya silerni aldap qoymisun! Chünki u silerni qutquzalmaydu. **15** Uning silerni: — «Perwerdigar bizni jezman qutquzidu; mushu sheher Asuriye padishahining qoligha chüshüp ketmeydu» dep Perwerdigargha tayandurushigha yol qoymanglar!». **16** Hezekiyagha qulaq salmanglar; chünki Asuriye padishahi mundaq deydu: — «Men bilen sühliliship, men terepke ötünglar; shundaq qilsanglar herbiringlar özünglarning üzüm baringidin hem özünglarning enjür derixidin méwe yeysiler, herbiringlar öz su kölchikinglardin su ichisiler; **17** ta men kélip silerni bughdayliq hem sharabliq bir zémin'gha, néni bar hem üzümzarliri bar bir zémin'gha, — zémininglarga oxshash bir zémin'gha apirip qoyghuche yep-ichiweyinglar! **18** Hezekiyaning silerge: — «Perwerdigar bizni qutquzidu» dep ishendürushige yol qoymanglar! El-yurtlarning ilah-butlirining biri öz zéminini Asuriye padishahining qolidin qutquzghanmu? **19** Xamat we Arpad dégen yurtlarning ilah-butliri qéni? Sefarwaim shehirining ilah-butliri qéni? Ular Samariyeni méning qolumdin qutquzghanmu?! **20** Mushu el-yurtlarning ilah-butliridin öz zéminini qutquzghan zadi kim bar? Shundaq iken, Perwerdigar Yérusalémni méning qolumdin qutquzalamdu?» **21** Anglighuchilar sükut qilip uninggha jawaben héchqandaq bir söz qilmidi; chünki padishahning buyruqi shuki: — «Uninggha jawab bermenglar». **22** Andin Hilqiyaning oggli, ordini bashquridighan Eliakim, orda diwanbégi Shebna we Asafning oggli, orda mirzibégi Yoahlar kiyim-kécheklarini yirtiship, Hezekiyaning yénigha kélip, Rab-Shakehning geplirini uninggha uqturdi.

37 Shundaq boldiki, Hezekiya buni anglighanda, kiyim-kécheklarini yirtip, özini böz bilen qaplap Perwerdigarning öyige kirdi. **2** U Hilkıyaning oggli, ordini boshquridighan Éliakim, orda diwanbégi Shebna we kahinlarning aqsqaqlirini böz yépinchaqlighan péti Amozning oggli Yeshaya peyghemberge ewetti. **3** Ular uninggha: — «Hezekiya mundaq deydu: — «Balilar tughulay dep qalghanda anining tughqudek hali qalmighandek, mushu kün külpét chüshidighan, reswa we mazaq qilinidighan bir kündür. **4** Öz xojisi bolghan Asuriye padishahi tirik Xudani mazaq qilishqa ewetken Rab-Shakehning geplirini Perwerdigar Xudaying nezirige élip tingshisa, bularni anglighan Perwerdigar Xudaying shu gepler üçün uning dekkisini bétermikin? Shunga qép qalghan qaldılar üçün awazingni kütürüp, bir duayingni berseng?» — dédi. **5** Shu gepler bilen Hezekiyaning xizmetkarlari Yeshayaning aldigha keldi. **6** Yeshaya ulargha: — «Xojayinglarga: — «Perwerdigar mundaq dédi: — «Asuriye padishahining chaparmenlirining sen anglighan ashu manga kupurluq qilghuchi gepliridin qorqma; **7** Mana, Men uninggha bir rohnı kirgüzimen; shuning bilen u ighwani anglap, öz yurtigha qaytidu. U öz zéminida turghanda uni qilich bilen óltürgüzimen» — denglar» — dédi. **8** Rab-Shakeh kelgen yoli bilen qaytip mangghanda, Asuriye padishahining Laqish shehiridin chékin'genlikini anglap, uning yéningha keldi; Asuriye padishahi Libnah shehirige qarshi jeng qiliwatqanidi. **9** Andin padishah: «Éfiopiye padishahi Tirhakah sizge qarshi jeng qilmaqchi bolup yolgha chiqti» dégen xewerni anglidi. Shu xewerni anglighanda u yene Hezekiyagha elchilerni mundaq xet bilen ewetti: — **10** «Siler Yehuda padishahi Hezekiyagha mundaq denglar: — «Sen tayinidighan Xudayingning sanga: «Yérusalém Asuriye padishahining qoligha tapshurulmaydu» déginige aldanma; **11** Mana, sen Asuriye padishahlrining hemme el-yurtlarni néme qilghanlrini, ularni ilah-butlirigha atap halak qilghanliqini anglighansen; emdi özüng qandaqmu qutquzulisen? **12** Ata-bowilirim halak qilghan ellerni bolsa, ularning ilah-butliri qutquzghanmu? Gozan, Haran, Refez shehiridikilernichu? Télassarda turghan Édenlernichu? **13** Xamat padishahi, Arpad padishahi, Sefarwaim, Xéna hem Iwwah sheherlirining padishahliri qéni?»». **14** Hezekiya xetni ekelgüchilerning qolidin élip oqup chiqti. Andin u Perwerdigarning öyige kirip, Perwerdigarning aldigha xetni yéyip qoydi. **15** Hezekiya Perwerdigargha dua qilip mundaq dédi: — **16** «I kérublar otturısında turghan, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi: — Sen Özüngdursen, jahandiki barliq el-yurtlarning üstidiki Xuda peqet Özüngdursen; asman-zéminni Yaratquchisen. **17** I Perwerdigar, quliqingni töwen qilip anglighaysen; közüngni achqaysen, i Perwerdigar, körgeysen; Sennaxéribning adem ewetip menggü hayat Xudani haqaretlep éytqan hemme geplirini anglighaysen! **18** I Perwerdigar, Asuriye padishahliri heqiqeten hemme yurtlarni we shulargha béqindi bolghan yurtlarnimu xarabe qilip, **19** Ularning ilah-butlirini otqa tashliwetken; chünki ularning ilahliri ilah emes, belki insan qoli bilen yasalghanlar, yaghach we tash, xalas; shunga Asuriyelikler ularni halak qildi. **20** Emdi, i Perwerdigar

Xudayimiz, jahandiki barliq el-yurtlarga Séning, peqet Séningla Perwerdigar ikenlikingni bildürish üçün, bizni uning qolidin qutquzghaysen!». **21** Shuning bilen Amozning oggli Yeshaya Hezekiyagha söz ewetip mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Sen Manga Sennaxérib toghruluq dua qilishing bilen, **22** Perwerdigarning uninggha qarita dégen sözi shudurki: — «Pak qiz, yeni Zionning qizi séni kemsitidu, Séni mazaq qilip külidu; Yérusalémning qizi keyningge qarap béshini chayqaydu; **23** Sen kimni mazaq qilip kupurluq qilding? Sen kimge qarshi awazingni kütürüp, Neziringni üstün qilding? Israildiki Muqeddes Bolghuchigha qarshi! **24** Qullaring arqilighi sen Rebnı mazaq qilip: — «Men nurghunlighan jeng harwilirim bilen tagh choqqilirigha, Liwan tagh baghirlirigha yétip keldimki, Uning égiz kédır derexlirini, ésil qarighaylirini késiwétimen; Men uning eng yuqiri égizlikige yamiship chiqip, Uning eng bük-baraqsan ormanzarliqigha kirip yétimen. **25** Özüm quduq kolap su ichtim; Putumning uchidila men Misirning barliq derya-östenglirini qurutuwettim — déding. **26** — Sen shuni anglap baqmighanmidig? Uzundin buyan Men shuni bekittenmenki, Qedimdin tartip shekillendürgenmenki, Hazir uni emelge ashurdumki, Mana, sen qel'e-qorghanlıq sheherlerni xarabilerge aylandurdug; **27** Shuning bilen u yerde turuwatqanlar küchsisizlip, Yerge qaritip qoyuldi, shermende qilindi; Ular étizdiki otték, Yumran kök chöplerdek, Ögizdiki ot-chöpler ösmey qurup ketkendek boldi. **28** Biraq séning olturghiningni, ornungdin turghiningni, chiqip-kirginingni we Manga qarshi ghaljirliship ketkingingni bilimen; **29** Manga qarshi ghaljirliship ketkenlikingning, hakawurliship ketkenlikingning quliqingha yetkini tüpeylidin, Men qarmiqimni burningdin ötküzimen, Yüginimni aghzinggha salimen, Özüng kelgen yol bilen séni qayturimen. **30** I [Hezekiya], shu ish sanga alamet bésharet boliduki, — Mushu yili özlükidin öksen, Ikkinchi yili shulardin chiqqanlarnu riziqinglar bolidu; Üchinchi yili bolsa tériysiler, orisiler, üzüm köchetlirini tikisiler; Ulardin chiqqan méwilerni yeysiler. **31** Yehuda jemetidiki qutulghan qaldisi bolsa yene töwen'ge qarap yiltiz tartidu, Yuqirigha qarap méwe béridu; **32** Chünki Yérusalémdin bir qaldisi, Zion téghidin qéchip qutulghanlar chiqidu; Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning otluq muhebbiti mushuni ada qilidu. **33** Shunga Perwerdigar Asuriye padishahi toghruluq mundaq deydu: — U ne mushu sheherge yétip kelmeydu, Ne uninggha bir tal oqmu atmaydu; Ne qalqanni kütürüp aldigha kelmeydu, Ne uninggha qarita qashalarnimu yasamaydu. **34** U qaysi yol bilen kelgen bolsa, Shu yol bilen qaytidu we mushu sheherge kelmeydu, — deydu Perwerdigar. **35** — Chünki Özüm üçün we Méning qulum Dawut üçün bu sheherni etrapidiki sépildek qoghdap qutquzimen». **36** Shuning bilen Perwerdigarning Perishtisi chiqip, Asuriyeliklarning bargahida bir yüz seksen besh ming eskerni urdi. Mana, kishiler etigende ormidin turghanda, ularning hemmisining ölgenlikini kördi! **37** Shunga Asuriye padishahi Sennaxérib chékinip, yolgha chiqip, Ninewe shehirige qaytip turdi. **38** Shundaq boldiki, u öz buti Nisroqning butxanısında uninggha choqunuwatqanda, ogghuliri Adrammelek hem Sharézer uni qilichlap

öltürivetti; andin ular Ararat dégen yurtqa qéchip ketti. Uning oghli Ésarhaddon uning ornida padishah boldi.

38 Shu künlerde Hezekiya ejel keltürgüchi bir késelge muptila boldi. Amozning oghli Yeshaya peyghember uning qéshigha béríp, uninggha: — Perwerdigar mundaq deydú: — Öyüing toghruluq wesiyet qilghin; chünki ejel keldi, yashimaysen, — dédi. **2** Hezekiya yüzini tam terepke qilip Perwerdigargha dua qilip: **3** — I Perwerdigar, Séning aldingda heqiqet we pak dil bilen méngip yürgenlikimni, neziring aldingda durus bolghan ishlarni qilghanliqimni eslep qoyghaysen, — dédi. We Hezekiya yiglap éqip ketti. **4** Andin Perwerdigarning sözi Yeshayagha yétip mundaq déyildi: — **5** Béríp Hezekiyagha mundaq dégin: — Perwerdigar, atang Dawutning Xudasi mundaq deydú: — «Duayingni anglidim, kóz yashliringni kördüm; mana, künliringge yene on besh yil qoshimen; **6** Shuning bilen Men séni we bu sheherni Asuriye padishahining qolidin qutquzimen; Men sépil bolup bu sheherni qoghdaymen. **7** Shuning bilen Perwerdigarning Özi éytqan ishini jezmen qilidighanliqini sanga ispatlash üçün Perwerdigardin mundaq bésharetlik alamet boliduki, **8** Mana, Men quyashning Ahaz padishah qurghan pelempey üstige chüshken sayisini on qedem keynige yandurimen». Shuning bilen quyashning chüshken sayisi on basquch keynige yandi. **9** Yehuda padishahi Hezekiya késel bolup, andin késilidin eslige kelgendin kéyin mundaq xatirilerini yazdi: **10** — «Men: «Ömrümning otturisida tehtisaraning derwazilirigha béríwatimen, Qalghan yillirimdin mehrum boldum» — dedim. (Sheol h7585) **11** Men: — «Tiriklerning zéminida turup Xudayim Yahní, Yahní körelmeydighan, Shundaqla «hemme nerse yoq bolghan» jayda turghanlar bilen bille turup, insannimu körelmeydighan boldum» — dedim. **12** Méning turalghum charwachining chédiridek özümдин yótkilip ketti; Men bapkar öz toqughinini túrtüwetkindek hayatimni túriwettim; U méni toqush destigahidin késiwettti; Tang bilen kech ariliqida Sen [Xuda] jénimni alisen; **13** Tang atquche men kütüp, özümni tinchlaturup yürimen, Biraq U shirgha oxshash hemme söngékirimni sundurghandek qilidu; Tang bilen kech ariliqida Sen [Xuda] jénimni alisen. **14** Men qarlighach yaki turnidek wichirlap yürimen; Paxtektek ah-uh urimen; Közlim yuqirigha qarash bilen ajizliship kétidu; I reb, méni zulum basti! Jénimgha képil bolghin! **15** Néme désen bolar? Chünki U manga söz qildi we Özi mushu ishni qildi! Jénim tartqan azab tüpeylidin men bar yillirimda qedemlimrimni sanap bésip awaylap mangimen. **16** I Reb, ademler mushundaq sawaqlar bilen yashishi kérek; Rohim mushu sawaqlardin hayatini tapidu; Sen méni eslimge keltürüp, méni hayat qilding! **17** Mana, özümning bext-tinchliqim üçün azab üstige azab tarttim; Manga bolghan söygüng tüpeylidin jénimni halaket hangidin chiqardingsen; Sen hemme gunahlimrimni keynigge chörüwettingsen. **18** Chünki tehtisara Sanga rehmet éytalmaydu; Ölüim Séni medhiyiliymeydu; Hanggha chüshiwatqanlar Séning heqiqet-wapaliqinggha ümid baghliyalmaydu. (Sheol h7585) **19** Özüm бүгүн qilghinimdek Sanga rehmet éydidighanlar tirikler, tiriklerdu; Ata bolghuchi oghullirigha heqiqet-wapaliqingni bildüridu. **20**

Perwerdigar méni qutquzushqa niyet baghlighandur; Biz bolsaq, qalghan ömrimizde her küni Perwerdigarning öyide saz chélip medhiye naxshlirimni éytimizl». **21** (Yeshaya bolsa: — «Enjür poshkili teyyarlap, yarisigha chaplanglar, u eslige kélidu», dégenidi **22** we Hezekiya: — «Méning Perwerdigarning öyige chiqidighanliqimni ispatlaydighan qandaq bésharetlik alamet bérilidu?» dep sorighanidi).

39 Shu peyette Baladanning oghli Babil padishahi Mérodaq-Baladan Hezekiyaning késel bolup yétip qalghanliqini hem eslige kelgenlikini anglighachqa, Hezekiyagha xetlerni hediye bilen ewetti. **2** Hezekiya elchilerni xushalliq bilen kütüp, uning xezine-ambarlarida saqlan'ghan nersilerini kórsetti; yeni kümüşni, altunni, dora-dermanlarni, serxil maylarni, sawut-qorallarni saqlaydighan öyning hemmisini we bayliqlirining barliqini kórsetti; uning ordisi we yaki pütkül padishahliqi ichidiki nersilerdin Hezekiya ulargha kórsetmigen birimu qalmidi. **3** Andin Yeshaya peyghember Hezekiyaning aldigha béríp, uningdin: — «Mushu kishiler néme dédi? Ular séni yoqlashqa nedin kelgen?» — dep soridi. Hezekiya: — «Ular yiraq bir yurttin, yeni Babilidin kelgen», dédi. **4** Yeshaya yene: — «Ular ordangda némini kórdi?» dep soridi. Hezekiya: — «Ordamda bar nersilerni ular kórdi; bayliqlirimning arisidin ulargha kórsetmigen birimu qalmidi» — dédi. **5** Yeshaya Hezekiyagha mundaq dédi: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning sözini anglap qoyghin: — **6** — Mana shundaq künler kéliduki, ordangda bar nersiler we бүгүн'ge qeder atabowiliring toplan, saqlap qoyghan hemme nerse Babilgha élip kélidú; héchnerse qalmaydu — deydú Perwerdigar, **7** — hemde [Babilliqlar] oghulliriningni, yeni özüngdin bolghan ewladliringni élip kétidu; shuning bilen ular Babil padishahining ordisida aghwat bolidu. **8** Shuning bilen Hezekiya öz-özige: «Öz künlirimde bolsa aman-tinchliq, [Xudaning] heqiqet-wapaliqi bolidiken'ghu» dep, Yeshayagha: — «Siz éytqan Perwerdigarning mushu sözi yaxshi iken» — dédi.

40 Xelqinge teselli béringlar, teselli béringlar, depla yüridu Xudayinglar; **2** Yérusalémning qelbige söz qilip uninggha jakarlanglarki, Uning jebir-japaliq waqti axirlashti, Uning qebihlik kechürüm qilindi; Chünki u Perwerdigarning qolidin barliq gunahlirining ornigha ikki hessilep [méhir-shepqtini] aldi. **3** Anglanglar, dalada birsining towlighan awazini! «Perwerdigarning yolini teyyarlanglar, Chöl-bayawanda Xudayimiz üçün bir yolni kótürüp tüptüz qilinglar! **4** Barliq jilghilar kótürüldü, Barliq tagh-döngler pes qilinidu; Egri-toqaylar түzlinidu, Ongghul-dongghul yerler tekshilinidu. **5** Perwerdigarning shan-sheripi kórünidu, We barliq ten igiliri uni teng kórdü; Chünki Perwerdigarning Öz aghzi shundaq söz qilghan!». **6** — Anglanglar, bir awaz «jakarla» deydú; Jakarlighuchi bolsa mundaq sorap: — «Men némini jakarlaymen?» — dédi. [Jawab bolsa: —] «Barliq ten igiliri ot-chöptur, xalas; We ularning barliq wapaliqi daladiki gülge oxshash; **7** Ot-chöp solishidu, gül xazan bolidu, Chünki Perwerdigarning Rohi üstige püwleydu; Berheq, [barliq] xelqmu ot-chöptur! **8** Ot-chöp solishidu, gül xazan bolidu; Biraq Xudayimizning

kalam-sözi menggüce turidu!» **9** — I Zion'gha xush xewer élip kelgüchi, yuqiri bir taghqa chiqqin; Yérusalémgha xush xewerni élip kelgüchi, Awazining küchep kötürgin! Uni kötürgin, qorqmighin! Yehudaning sheherlirige: — «Mana, Xudayinglarga qaranglar» dégin! **10** Mana, Reb Perwerdigar küch-quдрitide kéliwatidu, Uning biliki Özi üçün hoquq yürgüzidu; Mana, Uning alghan mukapati Özi bilen bille, Uning Özining in'ami Özige hemrah bolidu. **11** Qoychidek U Öz padisini baqidu; U qozilarni bilek-qoligha yighidu, ularni quchaqlap mangidu, Émitküchilerni U mulayimliq bilen yétekleidu. **12** Kim derya-okyanlarning sulirini ochumida ölchep belgilgen, Asmanlarni ghérichlap békitken, Jahanning topa-changlirini misqallap salghan, Taghlarni tarazida tarazilap, Dönglerni jingda tartip ornatqan? **13** Kim Perwerdigarning Rohigha yoloruq bergen? Kim Uninggha meslihetchi bolup ögetken? **14** U kim bilen meslihetleshen, Kim Uni eqilliqlap terbiyeligen? Uninggha höküm-heqiqet chiqirish yolida kim yétekligen, Yaki Uninggha bilim ögetken, Yaki Uninggha yorutulush yolini kim körsetken? **15** Mana, Uning aldida el-yurtlar Uninggha nisbeten chélekte qalghan bir tamcha sudek, Tarazida qalghan topa-changdek hésablinidu; Mana, U arallarni zerriche nersidek qoligha alidu; **16** Pütkül Liwan bolsa [qurban'gah] otigha, Uning haywanliri bolsa bir köydürme qurbanliqqa yetmeydu. **17** El-yurtlar uning aldida héchnerse emestur; Uninggha nisbeten ular yoqning ariliqida, Quruq-menisiz dep hésablinidu. **18** Emdi siler Tengrini kimgé oxshatmaqchisiler? Uni némige oxshitip sélishiturisiler? **19** [Bir butqimu?!] Uni hünerven qélipqa quyup yasaydu; Zerger uninggha altun hel béridu, Uninggha kümüsh zenjirlerni soqup yasaydu. **20** Yoqsullarning béghishlighudek undaq hediyliri bolmisa, chirimeydighan bir derexni tallaydu; U lingship qalmighudek bir butni oyup yasashqa usta bir hünerven izdep chaqiridu. **21** Siler bilmemisiler? Siler anglap baqmighanmusiler? Silerge ezeldin éyilmighanmidu? Yer-zémin apiride bolghandin tartip chüshenmeywatamsiler? **22** U yer-zéminning chembirikining üstide olturidu, Uningda turuwatqanlar uning aldida chaqchiqlardek turidu; U asmanlarni perdidék tartidu, Ulni xuddi makan qilidighan chédirdek yayidu; **23** U emirlerni yoqqa chiqiridu; Jahandiki sotch-beglerni artuqche qilidu. **24** Ular tikildimu? Ular téridimu? Ulnarning gholi yiltiz tarttimu? — Biraq U üstigila püwlep, ular soliship kétidu, Quyun ularni topandék élip tashlaydu. **25** Emdi Méni kimgé oxshatmaqchisiler? Manga kim tengdash bolalisun?» — deydu Muqeddes Bolghuchi. **26** Közliringlarni yuqirigha kötürüp, qaranglar! Mushu mewjudatlarni kim yaratqandur? Ulni kim türküm-türküm qoshunlar qilip tertiplik epchiqudu? U hemmisini nami bilen bir-birlep chaqiridu; Uning küchining ulughluqi, quдрitining zorluqi bilen, Ulnardin birimu kem qalmaydu. **27** — Némishqa shuni dewérisen, i Yaqup? Némishqa mundaq sözlewérisen, i Israil: — «Méning yolum Perwerdigardin yoshurundur, Xudayim méning dewayimgha éren qilmay ötiwéridu!»? **28** Siler bilmigenmusiler? Anglap baqmighanmusiler? Perwerdigar — Ebedil'ebedlik Xuda, Jahanning qerilirini Yaratquchidur! U ya halsizlanmaydu, ya charchimaydu; Uning oy-bilimining tégige hergiz

yetkili bolmaydu. **29** U halidin ketkenlerge quдрet béridu; Maghdursizlarga U berdashliqni hessilep awutidu. **30** Hetta yigitler halidin kétip charchap ketsimu, Baturlar bolsa putliship yiqilsimu, **31** Biraq Perwerdigargha telmürüp kütkenlerning küchi yéngiliniidu; Ular bürkütlerdek qanat kérip órleydu; Ular yügürüp, charchimaydu; Yolda méngip, halidin ketmeydu!

41 — «I arallar, süküt qilip Méning aldimgha kélinglar; Xelqlermu küchini yéngilisun! Ular yéqin kelsun, söz qilsun; Toghra höküm qilish üçün özara yéqinlashayli!» **2** «Kim sherqtiki birsini oyghitip, Uni heqqaniyliqlap bilen Öz xizmitige chaqirdi? U ellerni uning qoligha tapshuridu, Uni padishahlar üstidin hökümraniqlap qilduridu; Ulni uning qilichigha tapshurup topa-changgha aylanduridu, Ulni uning oqyasi aldida shamal uchurghan paxal-topandék qilidu. **3** U ularni qoghlivétip, Putini yerge tegküzmey dégüdek mangidu, aman-ésenlik ichide ötiwéridu; **4** Elmisagtin tartip dewrlerni «Barliqqa kel» dep chaqirip, Bularni békítip ada qilghan kim? Men Perwerdigar Awwal Bolghuchidurmen, Axiri bolghanlar bilenmu bille Bolghuchidurmen; Men dégen «U»durmen. **5** Arallar shu ishlarni körüp qorqishidu; Jahanning chet-chétidikiler titrep kétidu; Ular bir-birige yéqinlaship, aldigha kélidu; **6** Ulnarning herbiri öz qoshnisigha yadrem qilip, Öz qérindishigha: «Yürekli bol!» — deydu. **7** Shuning bilen neqqashchi zergerni righbetlendüridu, Méalni yapilaqlap bolqa oynatquchi sendelni bagzhan bilen soqquchini righbetlendürüp: «Kepsherligini yaxshi!» deydu; Shuning bilen uni lingship qalmisun dep butning putini mixlar bilen békítidu. **8** Biraq sen, i qulum Israil, I Özüm tallighan Yaqup, Ibrahim Méning dostumning ewladi: — **9** Men jahanning qeridin élip kelgen, Yerning eng chetliridin chaqirighinin sen ikensen; Men sanga «Sen méning qulumdursen, Men séni tallighan, Séni hergiz chetke qaqqamaymen» — dégenidim. **10** — Qorqma; chünki Men sen bilen billidurmen; Uyan-buyan qarap hodquqmanlar; Chünki Men séning Xudayingdurmen; Men séni kücheytimen, Berheq, Men sanga yadremde bolimen! Berheq, Men Özümning heqqaniyliqimni bildürgüchi ong qolum bilen séni yöleymen. **11** Mana, sanga qarap ghaljirlishep ketkenlerning hemmisi xijil bolup shermende bolidu; Sanga shikayet qilghuchilar yoq déyerlik bolidu, halak bolidu. **12** Sen ularni izdiseng, héch tapalmaysen; Sen bilen dewalashquchilar — Sanga qarshi urush qilghuchilar yoq déyerlik, héch bolup baqmighandék turidu. **13** Chünki Men Perwerdigar Xudaying ong qolungni tutup turup, sanga: — «Qorqma, Men sanga yadremde bolimen!» deymen. **14** Qorqma, sen qurt bolghan Yaqup, Israilning baliliri! Men sanga yadremde bolimen!» — deydu Perwerdigar, yeni séning Hemjemet-Qutquzhuching, Israildiki Muqeddes Bolghuchi. **15** Mana, Men séni köp hem ötkür chishliq yéngi bir dan ayrighuchi tirna qilimen; Sen taghlarni yanjip, ularni pare-pare qilwétisen, Dönglernimu köküm-talqan'gha aylanduruwétisen. **16** Sen ularni soraysen, Shamal ularni uchurup kétidu, Quyun ularni tarqitwétidu; We sen Perwerdigar bilen shadlinisen, Israildiki Muqeddes Bolghuchini iptixarlinip medhiyeleysen. **17** Bozekler we yoqsullar su izdeydu,

lékin su yoq; Ularning tili ussuzluqtin qaghjirap kétidu; Men Perwerdigar ularni anglaymen; Men Israilning Xudasi ulardin waz kechmeymen. **18** Men qaqs égzikliklerde deryalarni, jlghilar ichide bulaqlarni achimen; Dalani kölchekke aylandurimen, Tatirang yerdin sularni urghutup su bilen qaplap bérimen. **19** Dalada kédír, akatsiye, xadas we zeytun derexlarini óstürüp bérimen; Chól-bayawanda archa, qarighay we boksus derexlarini birge tikimen; **20** Shundaq qilip ular bularni körtüp, bilip, oylinip: — «Perwerdigarning qoli mushularni qilghan, Israildiki Muqeddess Bolghuchi uni yaratqan!» dep teng chüshinishidu. **21** — Muhakimilirlarni otturigha qoyunglar, deydu Perwerdigar; — Küchlük sewebirlirlarni chiqiringlar, deydu Yaqupning Padishahi. **22** — [Butlirlar] élip kirilsun, Bizge némilerning yüz bérídighanliqini éytsun; Ilgiriki ishlarni, ularning üjür-büjürlirigiche köz aldimizda körsetsun, Shundaqla bulardin chiqidighan netijilerni bizge bildürüş üçün éytip bersun; — Yaki bolmisa, kelgüsidi ishlarni anglap bileyli; **23** Silerning ilahlik ikenliklarni bilishimiz üçün, Kéyinki yüz bérídighan ishlarni bizge bayan qilunglar; Qandaqla bolmisa, Bizni hang-tang qilip uni teng köridighan qilish üçün, Birer yaxshi ish yaki yaman bir ishni qilinglar! **24** Mana, siler yoqning ariliqida, Ishliginglarnu yoq ishtur; Silerni tallighuchi bir lenitidur. **25** Birsini shimal tereptin qozghidim, u kélidu; U künciqishtin Méning namimni jakarlap kélidu; U birsi hak layni dessigende, sapalchi lay cheyligende emeldarlarning üstige hujum qilidu; **26** Bizge uqturush üçün, kim muqeddemdin buyan buni éytqan? Yaki Bizni «U heqiqettur» déguzüp bu ishtin burun uni aldın'ala éytqan? Yaq, héchkim éytmaydu; Berheq, héchkim bayan qilmaydu; Sözünglarni angliyalighuchi berheq yoqtur! **27** Men deslepte Zion'gha: — «Mushu ishlargha köz tikip turunglar! Köz tikip turunglar!» dédim, Yerusalamgha xush xewerni yetküzüchüni ewetip berdim. **28** Men qarisam, shular arisida héchkim yoq — Meslihet bergüdek héchkim yoq, Shulardin sorisam, jawab bergüdek héchkimmu yoq. **29** Qaranglar, ular hemmisi quruq; Ularning yasighanlari yoq ishtur, Quyma mebudliri quruq shamaldek menisizdur.

42 Qaranglar, mana Men yöleydighan Öz qulumghal Jénimning xushalliqi bolghan Méning tallighinim; Men Öz Rohimni uning wujudigha qondurimen, Shuning bilen u ellige höküm-heqiqetni yetküzüp béridu. **2** U ne warqirap-jarqirimaydu, ne chuqan kötürmeydu ne awazini kochilarda anglatmaydu. **3** Taki u ghelibe bilen toghra hökümlerni chiqarghuche, Yanjilghan qomushni sundurmaydu, Tütep öcheý dep qalghan pilikni öchürmeydu; **4** Höküm-heqiqetni yer yüzide tiklimigüche, U halsizlanmaydu, köngli yanmaydu; Arallarmu uning perman-qanunini telmürüp kutidu. **5** Asmanlarni yaritip ularni kergen, Yer-zeminni hem uningdin chiqanlarni yayghan, Uningda turuwatqan xelqpe nepes, Uning üstide méngiwatqanlarga roh bergüchi Tengri Perwerdigar mundaq deydu: — **6** Menki Perwerdigar séni heqqaniyliq bilen shuninggha chaqirghanmenki, — Séning qolungni tutimen, Séni qoghdap saqlaymen, Hem séni xelqpe ehde süpitide, Ellerge bir nur qilip bérimen; **7** Qarighu

közlerni échishqa, Zindandin mehbuslarni, Türmiide qarangghuluq ichide olturghanlarni qutquzushqa séni [ewetimen]. **8** Men Perwerdigardurmen; Méning namim shudur; Shan-sheripimni bashqa birsige, Manga tewe bolghan medhiyini oyma mebudlarga bermeymen. **9** Mana, aldinqi ishlar bolsa emelge ashurulghan; Silerge yéngi ishlarni jakarlaymen; Ular téxi yüz bermigüche, Men ularni silerge bayan qilimen. **10** — Perwerdigargha yéngi naxsha éytinglar, I déngizda yürgenler hem uning ichidiki hemme mewjudatlar, Arallar hem ulara turghanlarmu, Jahanning chet-chetliridin Uni medhiyilenglar! **11** Dala hem uningdiki sheherler, Kédar qebilisidikiler turghan kentler awazini kötürsun, Séladikiler yuqiri awazda naxsha éytsun, Taghlarning choqqiliridin tentene qilsun! **12** Ular Perwerdigarni ulughlisun, Uning medhiyliri arallardimu jakarlansun. **13** Perwerdigar palwandeq Chiqidu, Batur leshkerdek otluq muhebbitini qozghaydu; U warqiraydu, berheq shirdek hörkireydu; Düşmenliri üstige zor küch-qudritini körsitidu. **14** — «Men ebedil'ebed sükütte turup keldim; Jim turup özümni bésiwélip keldim; Biraq hazir tolghiqi tutqan ayaldek ichiqlap towlaymen; Hem hasiraymen hem ingraymen! **15** Men taghlarni hem dönglerni chölderitimen, Ularning hemme yéshilliqirini qurutiwétimen; Deryalarni arallargha aylanduruwétimen; Kölcheklernimu qaghjiritimen. **16** Qarighularni özi bilmegen bir yol bilen apirip qoyimen, Ular ular bilmigen yollarda yétekleymen; Ularning aldida qarangghuluqni nur, Egri-toqay yerlerni tüptüz qilimen. Men mushu ishlarni qilmay qalmaymen, Ulardin héch waz kechmeymen. **17** Oyma mebudlarga tayan'ghanlar, Quyma mebudlarga: «Siler ilahlimizdur» dégenler bolsa, Ular yoldin yandurulmay qalmaydu, Qattiq shermende qilinidu. **18** — «Anglanglar, i gaslar! Qarighular, körüsh üçün qaranglar! **19** Méning qulumdin bashqa yene kim qarighu? Méning ewetken «elchim»din bashqa yene kim gas? Kim Men bilen ehdileshkende shunche qarighudu? Kim Perwerdigarning qulidek shunche qarighudu? **20** Sen nurghun ishlarni körgining bilen, Biraq neziringge héch almaysen; Uning quliqi échilghini bilen, U anglimaydu. **21** Perwerdigar Öz heqqaniyliqni üçün layiq kördiki, Tewrat-qanunini ulugh hem shan-shereplik dep көrsetti. **22** Biraq shular bolsa olja élin'ghan hem bulang-talang qilin'ghan bir xelqtur; Ularning hemmisi ora-tuzaqta tutulghan, Gündixanilarga qamiliq ghayib bolidu; Ular gheniyet bolidu, Héchkim qutquzmaydu; Ular olja bolidu, Héchkim: «Qayturup bérish!» démeydu. **23** Biraq aranglarda kim buninggha qulaq salsun? Kim bularni anglap kelgüsi zamanlarga köngül qoysun? **24** Emdi kim Yaqupni olja qilghan? Kim Israilni bulangchilargha tapshurup bergen? Buni qilghini bolsa, biz gunah qilip kemsitken Perwerdigar emesmu? Chünki ular Uning yollarida méngishni xalimaytti; Yaki Uning qanunigha itaet qilmaytti. **25** Shunga U ular üstige ghezep-qehrini, Urushning zorawanlıqini töküp chüshürdi; Bular uning etrapigha ot tutasturdi; Biraq u tonup yetmidi; Bular uni köydürdi, biraq u héch sawaq almidi.

43 Biraq hazir i Yaqup, séni Yaratquchi Perwerdigar, I Israil, séni Shekillendürgüchi mundaq deydu:

— «Qorqma; chunki Men sanga hemjemet bolup séni qutquzghan; Séni Öz namim bilen atighanmen; Sen Méningkidursen! **2** Sen sulardin ötkiningde, Men sen bilen bille bolimen; Deryalardin ötkiningde, ular séni gherq qilmaydu; Sen otta méngip yürüningde, sen köymeysen; Yalqunlar üstüngde ot almaydu. **3** Chunki Men bolsam Xudaying Perwerdigar, Israildiki Muqeddes Bolghuchi, Qutquzhuchingdurmen; Séni qutuldurush üçün Misirni bedel qilip berdim, Ornunggha Éfiopiye hem Sébani almashturdum. **4** Sen nezirimde qimmatlik bolghachqa, Men sanga izzet-hörmet keltürgen hem séni söygen; Shunga Men yene ornunggha ademlerni, Jénunggha xelqlarni tutup bérimen; **5** Qorqma, chunki Men sen bilen billedurmen; Men neslingni sherqtin, Séni gherbtin yighip epkélimen; **6** Men shimalgha: — «Tapshur ularni!» Wejenubqa: — «Ularini tutup qalma! Oghullirimni yiraqtin, qizirimni jahanning chet-chetliridin epkélip ber; **7** Méning namim bilen atalghan herbirsini, Men Öz shan-sheripim üçün yaratqan herbirsini epkélip ber!» — deymen, «Men uni shekillendürdüm, Men uni apiride qildim!». **8** U «közi bar» qarighu xelqni, Yeni «quliqi bar» gaslarni aldigha élip keldi. **9** — «Barliq eller yighilsun, Xelqler jem bolsun! Ulardin kimmu mundaq ishlarni jakarliyalisun? Yeni kim mushundaq «ilgiriki ishlarni» [aldin'ala] bizge anglitip baqqan? Bar bolsa, özlirini ispatlashqa guwahchilirini aldigha keltürsun; Bolmisa, ular bu ishlarni anglighandin kéyin: — «Bu bolsa heqiqet!» dep étirap qilsun! **10** Siler [xelqim] Méning guwahchilirim, Hem Men tallighan qulum [men üçün] guwahchidur, Shundaq iken, siler Méni tonup, Manga ishinip, Hem chüshinip yetkeysilerki: — «Men dégen «U»durmen, Mendin ilgiri héch ilah shekillenmigen, Hem Mendin kéyinmu héch shekillenmeydu; **11** Men, Men Perwerdigardurmen; Mendin bashqa Qutquzhuchi yoqtur». **12** — Aranglarda «yat ilah» bolmighan waqitta, Men [meqsitimni] jakarlighan, Men qutquzghan hem shu ishlarning dangqini chiqarghanmen; Shunga siler Méning Tengri ikenlikimge guwahchisiler, — deydu Perwerdigar. **13** «Berheq, ezeldin buyan Men dégen «U»durmen, Méning qolumdin héchkim héchkimni qutquzalmaydu; Men ish qilsam, kim tosalisun? **14** Hemjemet-Qutquzhuchinglar bolghan Perwerdigar, Israildiki Muqeddes Bolghuchi mundaq deydu: — Silerni dep Men Babilni jazalatquzup, Ularning hemmisini, jümlidin kaldiylerni, Qachqun süpitide özliri xushalliq bilen pexirlen'gen kémilerge olturushqa chüshüriwétimen. **15** Men bolsam Perwerdigar, silerge Muqeddes Bolghuchi, Israilni Yaratquchi, silerning Padishahinglardurmen. **16** Déngizdin yolni chiqarghuchi, Dawalghughan sulardin yol achquchi Perwerdigar mundaq deydu: — **17** (U jeng harwisini we atni, qoshun-küchlerni chiqarghuchidur: — Ular biraqla yiqilidu, turalmaydu; Ular öchüp qalghan, chiragh pilikidek öchürülgen) **18** — Mushu ötkén ishlarni eslimenglar, Qedimki ishlar toghruluqmu oylanmanglar; **19** Chunki mana Men yéngi bir ishni qilimen; U hazirla barliqqa kélidu; Siler uni körmey qalamsiler?! Men hetta dalalardimu yol achimen, Chöl-bayawanda deryalarni barliqqa keltürimen! **20** Daladiki haywanlar, chilböriler hem huwqushlar Méni ulughlaydu; Chunki Men Öz xelqim, yeni Öz tallighinimgha ichimlik teminleshke, Dalalarda sularni, Chöl-bayawanlarda

deryalarni chiqirip bérimen. **21** Men mushu xelqni Özüm üçün shekillendürgenmen; Ular Manga bolghan medhiyilerni éytip ayan qilidu. **22** Biraq, i Yaqup, sen namimni chaqirghining bilen Özümni izdimiding, I Israil, eksiche sen Mendin könglüng yénip harsinding; **23** Sen élip kelgen «köydürme qurbanliq» qoyliringni Manga qilghan emes, «Inaq qurbanliq»liring bilen Méni hörmetligen emessen; Men «ashliq hediye»ni qilish bilen séni «qulluq»qa qoymaqchi emessen, Xushbuy yéqip séni harsindurmaqchi bolghan emesmen! **24** Sen pulni xejlep Manga héch égir élip kelmigensen, Sen «Inaq qurbanliq»liringning yéghi bilen Méni razi qilip qanaatlendürgen emessen; Eksiche sen gunahliring bilen Méni qulluqqa qoymaqchi bolghansen, Itaetsizliking bilen Méni harsindurdung. **25** Men, Men Özüm üçünla séning asiylqliringni öchüriwetküchimen, Men séning gunahliringni ésimge keltürmeymen. **26** Emdi ötmüshüng toghruluq Méni eslitip qoyghin, Munazire qilishayli, Özüngni aqlighudek géping bolsa dewergin! **27** Birinchi atang gunah qilghan; Séning sherhchiliring bolsa Manga asiqliq qildi. **28** Shunga Men ibadetxanamdiki yéteklighuchilerni napak qilimen, Hemde Yaqupni halak lenitige uchrashqa, Israilni reswachiliqta qaldurushqa békittim.

44 Biraq hazir, i Yaqup Méning qulum, I Méning tallighinim Israil, angla! — **2** Séni yasighan, baliyatqudin tartipla séni shekillendürgen, sanga yardemde bolghuchi Perwerdigar mundaq deydu: — «Qorqma, i Méning qulum Yaqup, i Méning tallighinim «Yeshurun», qorqma! **3** Chunki Men ussap ketkenning üstige suni, Qaghjiraq yerning üstige kelkünlerni quyup bérimen; Nesling üstige Rohimni, Perzentliring üstige berikitimni quyimen; **4** Ular yumran chöpler arisidin, Ériq-östengler boyidiki mejnun tallardek ösüdu; **5** Birs: «Men Perwerdigargha tewemen» — deydu, Yene birsi bolsa Yaqupning ismi bilen özini ataydu; Yene bashqa birsi qoli bilen: «Men Perwerdigargha tewemen» dep yazardu, Shundaqla Israilning ismini özining ismige yandash qoshidu. **6** Israilning padishahi Perwerdigar, Yeni Israilning hemjemet-qutquzhuchisi, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Men bolsam Tunji hem Axiridurmen; Mendin bashqa héch ilah yoqtur. **7** Qéni, kim Méning qedimki xelqimni tiklep békittinimdek bir ishni jakarlap, aldin'ala bayan qilip, andin uni Méning aldimgha Mendek tiklep goyalaydu? Qéni, kim kéyinki ishlarni, kelgüsida bolidighan ishlarni aldin'ala bayan qilalisun! **8** Qorqmanglar, sarasimige chüshüp ketmengler! Men ilgiri mushularni silerge anglitip, aldin bayan qilghan emesmu? Mushu toghruluq siler Méning guwahchilirimdursiler. Mendin bashqa ilah barmu? Berheq, bashqa Qoram Tash yoq; héchbiridin xewirim yoqtur. **9** Oyulghan mebudni shekillendürgenlerning hemmisining ehmiyiti yoq; Ularning etiwarlighan nersilirining héch paydisi yoqtur; Mushulargha bolghan «guwahchilar» bolsa, özliri qarighu, héchnémini bilmes; Derweqe netijisi ularning özlirige shermendilikdur. **10** Kim bir «ilah»ni shekillendürgen bolsa, Héch paydisi yoq bir mebudni quyghan, xalas! **11** [Mebudning] barliq hemrahiliri shermende bolidu; Mebudni yasighuchilar

bolsa ademdur, xalas; Ularning hemmisi yig'ilip, ornidin turup körsun, Olar qorqushup, shermendichilikke qalidu. **12** Mana tömürchi saymanlarini [qoligha élip], Choghlar üstide [mushu nersini] bazghanlari bilen soqup shekillendüridu; Andin u küchlük qoli bilen uninggha ishleydu; Biraq uning qorsiqi échip maghduridin qalidu; Su ichmey u halsizlinip kétidu. **13** Yaghachchi bolsa yaghach üstige ölchesh yipini tartidu; U qelem bilen üstige endize sizidu; Uni rende bilen rendileydu; U yene perka bilen sizip jiyaydu; Axirda u uni ademning güzelligike oxshitip insan teqi-turqini shekillendüridu; Shuning bilen u öyde turushqa teyyar qilinidu. **14** Mana u bir küni özi üçün kédir derexlini késishke chiqidu! (U eslide archa we dub derexlini élip özi üçün ormanliq arisigha tikip chong qilghanidi; U qarighaymu tikkenidi, yamghur uni ündürdi). **15** Mushu yaghachlardan otun élinidu; Birsini uningdin élip, issinidu; Mana, u ot yéqip, nan yéqiwatidu; U yene uningdin élip bir ilahni yasaydu hem uninggha ibadet qilidu; Uni oyulghan mebud qilip uninggha bash uridu. **16** Démek, yérimini otta köydüriwétidu; Yérimi bilen gösh yeydu; U kawab qilip qan'ghuche yeydu; Berheq, u issinip, öz-özige: — «Ah, rahetlinip issindimmen, otni köriwatimen!» — deydu. **17** Biraq qalghini bilen u bir ilahni yasaydu; Bu uning mebud bolidu; U uning aldigha yiqilip ibadet qilidu; U uninggha dua qilip: «Méni qutquzhaysen; Chünki sen méning ilahimdursen» — deydu. **18** Bu [kishiler] héch bilmeydu, héch chüshenmeydu; Chünki u ularni körmisun dep közlini, Ularni chüshenmisun dep könglini suwaq bilen suwiwetken. **19** Ulardin héchbiride mushularni könglige keltürüp: — «Yaghachning yérimini men otta köydürdüm, Yérimining choghlini üstide men nan yaqtım; Men kawabmu qilip yewaldım; Qalghinini bir lenetlik nerse qilamtim? Men bir parche yaghachqa bash uramtim!» — dégudek héch bilim yaki yorutulush yoqtur. **20** Uning yégin küllerdur! Uning köngli éziqturulghan! U öz-özini azurdı! Shuning bilen u özining jénini qutquzalmaydu, Yaki: «Méning ong qolunda bir saxtiliq bar emesmu?» — déyelmeydu. **21** Mushu ishlarni ésingde tut, i Yaqup, i Israil, chünki sen Méning qulumdursen; Men séni yasap shekillendürdüm; Sen Méning qulumdursen, i Israil, Sen Méning ésimdin héch chiqmaysen! **22** Itaetsizliklirning bulutni öchürüwetkendek, Gunahlirningni tumanni öchürüwetkendek öchürüwettim; Méning yéninggha qaytip kel; Chünki Men séni hemjemetlik qilip hörlükke sétiwaldım. **23** I asmanlar, naxsha éytinglar, chünki Perwerdigar shu ishni qilghan! I yerning tégiliri, shadlinip, yangranglar! I taghlar, ormanlar we ulardiki herbir derexler, Yangritip naxshilar éytinglar! Chünki Perwerdigar Yaqupni hemjemetlik qilip hörlükke sétiwaldı, U Israil ariliq güzelligini körsitidu!». **24** «Séning Hemjemet-Qutquzhuching bolghan, séni baliyatquda yasap shekillendürgen Perwerdigar mundaq deydu: — Men bolsam hemmini Yaratquchi, Asmanlarni yalghuz kergenmen, Öz-özümdinla yer-zéminni yayghan Perwerdigardurmen; **25** (U bolsa yalghan [peyghemberlerning] bésharetlini bika qilghuchi, Palchilarni qaymuqturghuchi, Danalarni yolidin yandurghuchi, Ularning bilimlerini nadanliqqa aylandurghuchi; **26** Öz qulining sózini

emelge ashurghuchi, Rosul-elchilirining nesihetlirini muweppeqiyetlik qilghuchi, Yérusalémgha: «Sen ahalilik bolisen», Yehuda sheherlirige: «Qaytidin qurulisiler; xarabeglarni eslige keltürimen» — dégüchi; **27** Chongqur déngizgha: «Quruq bol, Deryalirningni qurutimen» — dégüchi; **28** Hem Qoresh toghrisida: «U Méning qoy padichim, u Méning könglündikige toluq emel qilip, Yérusalémgha: «Qurulisen», Hem ibadetxanigha: «Séning ulung sélinidu» deydu» — dégüchidur): —

45 Perwerdigar Özi «mesih qilghini»gha, Yeni ellerni uninggha béqindurush üçün Özi ong qolidin tutup yöligen Qoreshke mundaq deydu: — (Berheq, Men uning aldida padishahlarning tamblini yeshtürüp yalingachlitimen, «Qosh qanatliq derwazilar»ni uning aldida échip bérimen, Shuning bilen qowuqlar ikkinchi étilmeydu) — **2** «Men séning aldigha méngip égziliklarni tüz qilimen; Mis derwazilarni chéqip tashlaymen, Tömür taqalqlirini sunduruwétimen; **3** We sanga qarangghuluqtiki göherlerni, Mexpiy jaylarda saqlan'ghan yoshurun bayliqlarni bérimen; Shuning bilen özüngge isim qoyup séni chaqirghuchini, Yeni Men Perwerdigarni Israilning Xudasi dep bilip yétisen. **4** Men Öz qulum Yaqup, Yeni Öz tallighinim Israil üçün, Ismingni özüim qoyghan; Sen Méni bilmigining bilen, Men yenila sanga isim qoydum. **5** Men bolsam Perwerdigar, Mendin bashqa biri yoq; Mendin bashqa Xuda yoqtur; Sen Méni tonumighining bilen, Men bélingni baghlap chingittimki, **6** Künchiqishtin künpétishqiche bolghanlarning hemmisi Mendin bashqa héchqandaq birining yoqluqini bilip yétidu; Men bolsam Perwerdigar, bashqa biri yoqtur. **7** Nurni shekillendürgüchi, qarangghuluqni Yaratquchidurmen, Bext-xatirjemlikni Yasighuchi, balayi'apetni Yaratquchidurmen; Mushularning hemmisini qilghuchi Men Perwerdigardurmen». **8** — «I asmanlar, yuqiridin yaghdurup béringlar, Bulutlarmu heqqaniyliq töküp bersun; Yer-zémin échilsun; Nijat hem heqqaniyliq méwe bersun; Zémin ikkisini teng östürsun! Men, Perwerdigar, buni yaratmay qoymaymen». **9** — «Öz Yaratqushisining üstidin erz qilmaqchi bolghan'gha way! U yer-zémindiki chine parchiliri arisidiki bir parchisi, xalas! Séghiz lay özini shekillendürgüchi sapalchigha: — «Sen néme yasawatisen?» dése, Yaki yasighining sanga: «Séning qolung yoq» dése bolamdu? **10** Öz atisigha: «Sen néme tughdurmaqchi?» Yaki bir ayalgha: — «Séni néming tolghiqi tutti?» — dep sorighan'gha way! **11** Israildiki Muqeddes Bolghuchi, yeni uni Yasighuchi Perwerdigar mundaq deydu: — Emdi kelgüsi ishlar toghruluq sorimaqchimisiler yene? Öz oghullirim toghruluq, Öz qolunda ishliginim toghruluq Manga buyruq bermekchimisiler!? **12** Men peqetla yer-zéminni yasighan, uninggha insanni Yaratquchidurmen, xalas! Öz qolum bolsa asmanlarni kergen; Ularning samawi qoshunlirininimu sepke salghanmen. **13** Men uni heqqaniyliq bilen turghuzghan, Uning barliq yollirini tüz qildim; U bolsa shehirimni quridu, Ne heq ne in'am sorimay u Manga tewe bolghan esirlerni qoyup béridu» — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **14** Perwerdigar mundaq deydu: — «Misirning mehsulatlırı, Éfiopiyaning we égez boyluqlar

bolghan Sabiyliqlarning malliri sanga ötidu; Ular özliri séningki bolidu, Sanga egiship mandidu; Özliri kishen-zenjirlen'gen péti sen terepke ötidu, Ular sanga bash urup sendin iltija bilen ötünp: — «Berheq, Tengri sende turidu, bashqa biri yoq, bashqa héchqandaq Xuda yoqtur» dep étirap qilidu. **15** «I Israilning Xudasi, Nijatkar, derheqiqet Özini yoshuruwalghuchi bir Tengridursen!». **16** Ular hemmisi istisnasiz xijil bolup, shermende bolidu; Mebudni yasighanlar shermende bolup, birlikte kétip qalidu; **17** Israil bolsa Perwerdigar teripidin menggülik nijat-qutulush bilen qutquzulidu; Ebedil'ebedigiche xijil bolmayisiler, Héch shermendichilikni körmeyisiler. **18** Chünki asmanlarni yaratqan, yer-zéminni shekillendürüp yasighan, uni mezmüt qilghan Xuda bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — (U uni quruq-menisiz bolushqa emes, belki ademzatning turalghusi bolushqa yaratqanidi) «Men bolsam Perwerdigar, bashqa biri yoqtur; **19** — Men mexpiy halda yaki zémindiki birer qarangghu jayda söz qilghan emesmen; Men Yaquppa: «Méni izdishinglar bihudilik» dégen emesmen; Men Perwerdigar heq sözleymen, Tüz gep qilmen; **20** Yighilinglar, kélinglar; I ellerdin qachqanlar, jem bolup Manga yéqinlishinglar; Özi oyghan butni kötürüp, héch qutquzalmaydighan bir «ilah»qa dua qilip yüridighanlarning bolsa héch bilimi yoqtur. **21** Emdi ular öz geplirini bayan qilish üçün yéqin kelsun; Meyli, ular meslihetliship baqsun! Kim mushu ishni qedimdinla jakarlighanidi? Kim uzundin béri uni bayan qilghan? U Men Perwerdigar emesmu? Derweqe, Mendin bashqa héch ilah yoqtur; Hem adil Xuda hem Qutquzghuchidurmen; Mendin bashqa biri yoqtur. **22** I yer-zéminning chet-yaqliridikiler, Manga telpünüp qutquzulunglar! Chünki Men Tengridurmen, bashqa héchbiri yoqtur; **23** Men Özüm bilen qesem ichkenmen, Mushu söz heqqaniylik bilen aghzimdin chiqti, hergiz qaytmaydu: — «Manga barliq tizlar pükülidu, Bargiz tillar Manga [itaet ichide] qesem ichidu». **24** Shu chaghda: «Heqqaniylik we küch bolsa peqet Perwerdigardidur» — déyilidu, Kishiler del Uningla qéshigha kélidu; Ghaljirliship, uninggha ghezeplen'genlarning hemmisi shermende bolidu. **25** Israilning ewladlirining hemmisi Perwerdigar teripidin heqqaniy qilinidu, We ular Uni danglishidu.

46 Bel bolsa tiz pükti, Nébo éngishiwatidu; Ularning mebudliri ulaghlarning zémmissige, kalilarning zimmissige chüshti; Siler kötürgen nersiliringlar emdi ulaghlargha artilghan bolup, Halsiz ulaghlargha éghir yük bolidu! **2** Ular éngishidu, birlikte tiz pükishidu; Ular mushu yükni qutquzalmaydu, Belki özliri esirge chüshidu. **3** I Yaquppning jemeti, Shundaqla Israil jemetining qaldisi, Ananglarning qorsiqidiki chaghdin tartip üstümge artilghanlar, Baliyatqudiki chaghdin tartip kötürülüp kelgenler, — Manga qulaq sélinglar! **4** Siler qérighuchimu Men yenila shundaqturmen, Chéchinglar aqarghuchimu Men silerni yüdüp yürimen; Silerni yasighan Mendurmen, silerni kötürimen; Silerni yüdüp qutquzimen. **5** Emdi Méni kimgé oxshatmaqchi, Yaki kimni Manga teng qilmaqchisiler? Uni Manga oxshash dep, Siler kimni Men bilen sélishturmaqchisiler? **6** Ular bolsa hemyanidin altunni chéchip bérip, Kümüşnimu

tarazigha salidu, Bir zergerni yalliwalidu, U bir mebudni yasap béridu; Ular yiqilidu, derweqe choqunidu! **7** Ular uni mürisige artidu, Uni kötürüp, öz ornigha qoyidu; Andin u ashu yerde öre turidu; U ornidin qozghilalmaydu; Birsini uninggha yélinip tileydu, Lékin u jawab bermeydu; U kishini awarichilikidin qutquzmaydu. **8** Mushu ishlarni ésinglarda tutunglar; Shundaqla özünglarni heqiqiy erkeklerek körsitinglar; I, itaetsizler, Buni ésinglarga keltürünglar; **9** Ilgiriki ishlarni, yeni qedimdin bolghan ishlarni ésinglarga keltürünglar; Chünki Men Tengridurmen, bashqa biri yoqtur; Men Xudadurmen, Manga oxshashlar yoqtur; **10** Men: «Méning bekiktinim orunlinidu, Könglümge barliq pükkenlerni emelge ashurmay qoymaymen» dep, Ishning netijisini bashtila, Aldin'ala téxi qilinmighan ishlarni ayan qilip éytquchidurmen; **11** Künciqishstin yirtquch bir qushni, Yeni könglümge pükkinimni ada qilghuchi bir ademni yiraq yürtin chaqirghuchidurmen. Berheq, Men söz qilghan, Berheq, Men uni choqum emelge ashurimen; Buni niyet qilghanmen, Berheq, Men uni wujudqa chiqirimen. **12** I heqqaniyliqtin yiraq ketken jahillar, Manga qulaq sélinglar; — **13** Men heqqaniyliqimni yéqin qilimen, U yiraqlashmaydu; Shuningdek Méning nijatim hem kéchikmeydu; Men Zion'gha nijat yetküzip, Israilgha julaliq-güzellikimni tiklep bérimen».

47 «I Babilning pak qizi, kélip topa-changgha oltur; I kaldiylerning qizi, textsiz bolup yerge oltur! Chünki sen «latapatlik we nazuk» dep ikkinchi atalmaysen. **2** «Tügmen téshini chörüp, un tart emdi, Chümperdenigni échip tashla, Könglikingni séliwet, Pachiqingni yalingachla, Deryalardin su kéchip öt; **3** Uyatliqing échilidu; Berheq, nomusunggha tégilidu; Men intiqam alimen, Héchkimni ayap qoymaymen. **4** Bizning Hemjemet-Qutquzghuchimiz bolsa, «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar» Uning nami; U Israildiki Muqeddes Bolghuchidur. **5** I kaldiylerning qizi, süküt qélip jim oltur, Qarangghuluqqa kirip ket; Chünki buningdin kéyin ikkinchi «seltentlerning xanishi» dep atalmaysen. **6** Men Öz xelqimdin ghezeplendim, Shunga Özümning mirasimni bulghiwettim, Shuning bilen ularni qolunggha tapshurup berdim; Sen bolsang ulargha héchqandaq rehim körsetmiding; Yashan'ghanlarning üstigimu boyunturuqlarni intayin éghir qilip salding; **7** Shuning bilen sen: — «Men menggüge xanish bolimen» dep, Mushu ishlarni könglüngdin héch ötküzmidim; Ularning aqiwitini héch oylap baqmidsengen. **8** Emdi hazir, i endishisiz yashap kelgüchi, Öz-özige: «Menla bardurmen, mendin bashqa héchkim yoqtur, Men hergiz tul ayalning japasini yaki balilardin mehrum bolushning japasini tartmaymen» — dégüchi, I sen eysh-ishretke bérilgüchisen, Shuni anglap qoy: — **9** «Del mushu ikki ish, — Balilardin mehrum bolush we tulluq — Bir deqiqide, bir kün ichidila béshinggha teng chüshidu; Nurghunlighan jadugerlikliring tüpeylidin, Bek köp epsunliring üçün ular toluq béshinggha kélidu. **10** Chünki sen özüngning rezillikingge tayan'ghansen, Sen «Héchkim méni körmeydu» — déding; Séning dnalinqing we biliming özüngni éziqturur, Sen könglüngde: — «Menla bardurmen, mendin bashqa biri yoqtur» —

dédning. **11** Biraq balayi'apet séni bésip kélidu; Sen uning kélip chiqishini bilmeysen; Halaket bëshinggha chüshidu; Sen héchqandaq «hamiy puli» bilen uni tosalmeysen; Sen héch kütmigen weyranchilik tuyuqsiz séni bésip chüshidu. **12** Emdi qéni, yashliqingdin tartip özüngni upritip kelgen epsunliringni, Shundaqla nurhunlighan jadugerlikliringni hazir oqup turiwer; Kim bilsun, sen ulardin payda körüp qalamsen? Birer némini tewritip qoyalarsen herqachan?! **13** Sen alghan meslihetliring bilen halsizlinip ketting; Emdi asmanlarga qarap tebir bergüchiler, Yultuzlarga qarap palchilik qilghuchilar, Yéngi aylarni közitip munejjimlik qilip ishlarni 'aladin'ala éytquchilar' ornidin teng turup bëshinggha chüshidighanlardin séni qutquzsun! **14** Mana, ular paxaldek bolup kétidu; Ot ularni köydiwétidu; Ular özlirini yalqunning qolidin qutquzalmaydu; Biraq ularda ademni issitqudek héch kömür, Yaki adem issin'ghudek héch gülxan yoqtur! **15** Séni aware qilghan, Yashliqingdin tartip sende soda qilghanlar sanga mushundaq paydisiz bolidu; Herbiri öz yolini izdep kétip qalidu; Séni qutquzghudek héchkim yoqtur.

48! Yaqupning jemeti, «Israil»ning ismi bilen atalghanlar, «Yehuda bulaqliri»din chiqqansiler, Perwerdigarning namini ishlitip qesem qilghuchisiler, Israilning Xudasini tilgha alghuchisiler, Biraq bular heqiqet hem heqqaniylıqtin emes! Munularni anglap qoyunglar: — **2** (Chünki ular «muqeddes sheher»ning namini ishlitip özlirige isim qilidu, Téxi Israilning Xudasigha «taynar»mish! Uning nami bolsa samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigardur!) **3** Men burunla «ilgiriki ishlar»ni aldin'ala bayan qildim; Ular Öz aghzimdin chiqqan, Men ularni anglatting; Men bularni tuyuqsiz wujudqa chiqirip, Ular emelge ashuruldi; **4** Chünki Men séning jahilliqingni, boynungning peylirining tömür, Yüzüngning dapték ikenlikini bildim; **5** Séning: «Méning butum mushularni qildi», Yaki «Oyma mebudum, quyma mebudum bularni buyrudi» — démesliking üçün, Shunga Men baldur mushularni sanga bayan qildim; Ish yüz bergüche ularni sanga anglitip turdum. **6** Sen bularni anglighansen; Emdi ularning hemmisini körüp baq! Buni rast dep étirap qilmamsiler? Men bayatin «yéngi ishlar»ni, yeni saqlinip yoshurun'ghan ishlarni bayan qildim, Sen bularni bilgen emessen. **7** Séning: «Derweqe, méning ulardin baldur xewirim bar idi» démesliking üçün, Ular burun emes, hazirla yaritilidu; Mushu künden ilgiri sen ularni anglap baqmighansen. **8** Berheq, sen qulaq salmiding, Berheq, sen xewermu almiding, Berheq, séning qulighing xéli burunla échilmay éttiklik qaldi; Chünki Men séning wapasizliq qiliwéridighanliqingni, Baliyatqudiki chéghingdin tartip «asiy» dep atilidighanliqingni bildim. **9** Öz namim üçün ghezipimni kéchiktürimen, Shöhririm üçün séni üzüp tashlimaymen dep ghezipimni bésiwaldim; **10** Qara, Men séni tawlidim, Biraq kümüşni tawlighandek tawlandurmiding; Men azab-oqubetning xumdanida séni talliwaldim; **11** Öz sewebimdin, Öz sewebimdin Men mushuni qilimen; Méning namingha dagh tegse qandaq bolidu? Men Özümning shan-shöhritimni bashqa birsige ötküzüp bermeymen. **12** I Yaqup, I chaqirghinin Israil! Manga qulaq salghin;

Men «U»durmen; Men Tunjidurmen, berheq hem Axirqidurmen; **13** Méning qolum yer-zémanning ulini salghin, Ong qolum asmanlarni kergen; Men ularni chaqirsamla, ular jem bolup ornidin turidu. **14** Hemminglar, jem bolup yighilinglar, anglap qoyunglar; [Butlar] arisida qaysisi mushundaq ishlarni bayan qilghan? Perwerdigar yaxshi körgen kishi bolsa uning könglidiki ishlarni Babilda ada qilidu, Uning bilek-qoli kaldiylerning üstige zerb bilen chüshidu; **15** Men, Men söz qilghanmen; Derheqiqet, Men uni chaqirdim; Men uni aldigha chiqiriwaldim; Uning yoli muweppeqiyetlik bolidu. **16** — Manga yéqin kélinglar, mushuni anglap qoyunglar; Men ezeldin sözümnü yoshurun qilghan ernes; [Sözüm] emelge ashurulghinidimu yenila shu yerde bolghanmen; Hazir bolsa Reb Perwerdigar we Uning Rohi Méni ewetti! **17** Hemjemet-nijatkarıng Perwerdigar, Israildiki Muqeddes Bolghuchi mundaq deydu: — «Özüngge payda bolsun dep sanga Ögetküchi, Sanga tégishlik bolghan yolda séni yétekligüchi Men Perwerdigar Xudayingdurmen; **18** Sen Méning permanliringha qulaq salghan bolsang'idi! Undaq bolghanda bext-xatirjemlik deryadek, Heqqaniylıqing déngiz dolqunliridek bolatti! **19** Séning nesling bolsa uning qumliridek, Ich-qarningdin chiqqan perzentliring qum danchiliridek sansız bolatti! Ularning ismi Méning aldimda hergiz öchürüwétilmeydighan yaki yoqitiwétilmeydighan bolatti! **20** Babilin chiqinglar, kaldiylerdin qéchip kétinglar! Naxsha awazlirini yangritip mushuni jakarlanglar, Bu xewerni anglinglar, Jahanning chet-yaqilirighiche uni yetküzüp mundaq denglar: — «Perwerdigar Öz quli Yaqupni hemjemetlik qilip qutquzdı! **21** Ular chöl-bayawanlardin ötkende héch ussap qalmidi; U sularni tashtin aqquzup berdi; Berheq, U tashni yarghuzdi, sular uningdin urghup chiqti!». **22** «Reziller üçün» — deydu Perwerdigar, «bext-xatirjemlik yoqtur».

49 «I arallar, méning gépimni anglanglar, Yiraqtiki el-yurtlar, manga qulaq sélinglar! Baliyatqudiki chéghimdin tartip Perwerdigar méni chaqirdi; Apanning qorsiqidiki chéghimdin tartip U méning ismimni tilgha aldi; **2** U aghzimni ötkür qilichtek qildi; Öz qolining sayisi astida méni yoshurup keldi, Méni siliqlan'ghan bir oq qildi; U méni oqdénigha sélip saqlidi, **3** We manga: «Sen bolsang özüngde Méning güzellik-julaliqim ayan qilinidighan Öz qulum Israildursen» — dédi». **4** Emma men: — «Méning ejrim bikargha ketti, Héchnémige érishmey küch-maghdurumni quruq serp qildim; Shundaqtimu bahalinishim bolsa Perwerdigardindur, Méning ejrimnimu Xudayingha tapshurdum» — dédim; **5** Emdi méni Öz quli bolushqa, Yaqupni towa qilip uning yénigha qayturushqa méni baliyatquda shekillendürgen Perwerdigar mundaq deydu: — (Israil qayturulup yénigha toplanmighan bolsimu, Men yenila Perwerdigarning neziride shan-sherepke ige boldum, Shuningdek Xudayim méning küchümdur) **6** — U mundaq deydu: — «Séning Yaqup qebililirini [gunahtin qutquzup] turghuzushqa, Hemde Israildiki «saqlan'ghan sadiqlar»ni bextke qayturushqa qulum bolushung sen üçün zerrichilik bir ishtur; Men téxi séni ellerge nur bolushqa, Yer yüzining chet-yaqilirighiche nijatim bolushung üçün séni atidim». **7** Emdi Israilning hemjemet-qutquzghuchisi,

uningdiki Muqaddes Bolghuchi Perwerdigar mundaq deydu: — Ademler ich-ichidin nepretlinidighan kishige, Yeni köpchilik lenitip dep qarighan, Emeldarlarga qul qilin'ghan kishige mundaq deydu: — «Sözide turghuchi Perwerdigar, Yeni séni tallighan Israildiki Muqaddes Bolghuchining sewebidin, Padishahlar közlirini échip körüp ornidin turidu, emeldarlarmu bash uridu; **8** Perwerdigar mundaq deydu: — «Shapaet körsitilidighan bir peyitte duayingni ijabet qilishni békitkenmen, Nijat-qutquzulush yetküzüldighan bir künide Men sanga yordemde bolushumni békitkenmen; Men séni qoghdaymen, Séni xelqimge ehde süpitide bérimen; Shundaq qilip sen zéminni eslige keltürisen, [Xelqimni] xarabe bolup ketken mirasirigha warisliq qildurisen, **9** Sen mehbussarlarga: «Buyaqqá kelinglar», Qarangghuluqta olturghanlarga: «Nurgha chiqinglar» — deysen; Ular yollar boyidimu otlap yüridu, Hetta herbir taqir taghlardin ozuqluq tapidu; **10** Ular ach qalmaydu, ussap ketmeydu; Tomuz issiqmu, quyash teptimu ularni urmaydu; Chünki ulargha rehim qilghuchi ularni yétekleydu, U ulargha bulaqlarni boylitip yol bashlaydu. **11** Shuningdek Men barliq taghlirimni yol qilimen, Méning yollirim bolsa égez kötürüldi. **12** Mana, mushu kishiler yiraqtin kéliwatidu, Mana, bular bolsa shimaldin we gherbtin kéliwatidu, Hem mushular Sinim zémindinmu kéliwatidu. **13** Xushallıqtın towlanglar, i asmanlar; I yer-zémin, shadlan; Naxshilarni yangritinglar, i taghlar; Chünki Perwerdigar Öz xelqige teselli berdi, Özining xar bolghan péqir-möminlirige rehim qilidu. **14** Biraq Zion bolsa: — «Perwerdigar mendin waz kechti, Rebbim méni untup ketti!» — deydu. **15** Ana özi émitiwatqan bowıqını untuyalamdu? Öz qorsiqidin tughqan oghligha rehim qilmay turalamdu? Hetta ular untughan bolsimu, Men séni untuyalmaymen. **16** Mana, Men séni Öz alqanlirimgha oyup pütkenmen; [Xarabe] tamliring herdaim köz aldimdidur. **17** Oghul baliliring [qaytishqa] aldiriwatidu; Eslide séni weyran qilghanlar, xarab qilghanlar séningdin yiraq kéliwatidu; **18** Béshingni égez kötürüp etrapinggha qarap baq! Ularning hemmisi jem bolup qéshinggha qaytip kéliwatidu! Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Perwerdigar, Sen ularni özüngge zibu-zinnetler qilip kiysisen; Toyi bolidighan qizdek sen ularni taqaysen; **19** Chünki xarabe hem chölderep ketken jayliring, Weyran qilin'ghan zémining, Hazir kélip, turmaqchi bolghanlar tüpeylidin sanga tarchiliq qilidu; Eslide séni yutuwalghanlar yiraqlap ketken bolidu. **20** Séningdin juda qilin'ghan baliliring bolsa sanga: — «Mushu jay turushumgha bek tarchiliq qilidu; Manga turghudek bir jayni boshitip berseng!» — deydu; **21** Sen könglüngde: — «Men balilirimdin ayrılıp qalghan, Ghérib-musapir we sürgün bolup, uyan-buyan heydiwétilgen tursam, Kim mushularni manga tughup berdi? Kim ularni béqip chong qildi? Mana, men ghérib-yalghuz qaldurulghanmen; Emdi mushular zadi nedin kelgendur?» — deysen. **22** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men ellerge qolumni kötürüp isharet qilimen, El-milletlerge körünidighan bir tughni tikleymen; Ular oghulliringni quchiqida élip kélididu; Ular qizliringni hapash qilip kélidu. **23** Padishahlar bolsa, «Ataq dadiliring, » Xanishlar bolsa inik'aniliring bolidu; Ular sanga béshini yerge tegküzip tezim qilip, Putliring

alidikiki chang-topinimu yalaydu; Shuning bilen sen Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisen; Chünki Manga ümid baghlap kütkenler hergiz yerge qarap qalmaydu. **24** Oljini baturlardin éliwalghili bolamdu? Heqqaniyet jazasi sewebidin tutqun qilin'ghan bolsa qutuldughili bolamdu? **25** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Hetta baturlardin esirlernimu qayturualghili, Esheddiylerdin oljini qutquziwalghili bolidu; We sen bilen dewalashqanlar bilen Menmu dewalishimen, Shuning bilen baliliringni qutquzup azad qilimen. **26** Séni ezigchilerni öz göshi bilen özini ozuqlandurimen; Ular yéngi sharab ichkenek öz qéni bilen mest bolup kétidu; Shundaq qilip barliq et igiliri Men Perwerdigarning séning Qutquzghuching hem Hemjemet-Nijatkarıng, Yaquptiki qudret Igsi ikenlikimni bilip yétidu.

50 Perwerdigar mundaq deydu: — Men qoyuwetken ananglarning talaq xéti qéni? Manga qerz bergüchilerning qaysisigha silerni sétiwetkenmen? Mana, siler öz gunahliringlar arqiliq öz-özünglarni sétiwetkensiler; Silerning asiylıqliringlar tüpeylidin ananglar qoyuwétilgenidi. **2** Men silerdinmu soraymen: Men kelginimde, némishqa héch adem chiqimidi? Men chaqirghininimda, némishqa héchkim «Mana men» dep jawab bermidi? Hörlükke chiqirishqa qolum qisqiliq qilamdu? Qutquzghudek küchüm yoqmıdu? Mana, Men bir eyiblepla dengizni qurutup, Deryalarni chölge aylanduruwétimen; Su bolmighachqa ularning béliqliri sésip kétidu, Ussuzluqtin ölidu; **3** Asmanlarni qariliq bilen kiydürimen, Ularning kiyim-kécheklarini [qara] bözdin qilimen. **4** «Reb Perwerdigar méning japa chekkenlerning könglini yasashni bilishim üçün manga telim-terbiye alghuchilarning tilini teqdim qildi; U méni her seher oyghitip turidu, Terbiyilen'genlerning qatarida méning qulıqimni oyghitidu. **5** Reb Perwerdigar qulıqimni achi; Men bolsam itaetsizlik qilimdim, Yaki yolidin bash tartmidim. **6** Dümbemni sawighuchilargha, Mengzilrimni tük yulghuchilargha tutup berdim; Xorluq hem tükürüşlerdin yüzümni qachurmidim; **7** Biraq Reb Perwerdigar yordimimde bolidu; Shunga men yerge qarap qalmaymen; Shunga men [niyitimni qet'iy qilip] yüzümni almastek ching qildim; Xijjilliqqa qaldurulmaydighanliqimni bilimen. **8** Méni Aqlighuchi yénimdidur; Kim manga erz-shikayet qilalisun? Bar bolsa birlikte dewalishayli; Kim méning üstümdin eyiblemekchi bolsa, Aldingha kelsun! **9** Manga yordemde bolghuchi Perwerdigardur; Emdi méni erz qilalaydighan kimken? Ularning hemmisi bir tal kiyimde eskirep kétidu; Perwaniler ularni yutuwétidu. **10** — «Aranglarda Perwerdigardin qorqidighan, Uning qulning sözige itaet qilidighan kim bar? Qarangghuluqta mangidighan, yoruqluqi bolmighan kishi bolsa, Perwerdigarning namigha ishinip xatirjemlensun, Xudasigha yölensun! **11** Mana, özliri üçün ot yaqidighan, Etrapinglarni mesh'eller bilen oraydighan hemminglar! Qéni, öz otunglarning nurida, Özünglar yaqqan mesh'eller arisida ménginglar; Biraq siler shuni qolumdin alisilerki: — «Azab-hesret ichide yatisiler!».

51 «I heqqaniylıqqa intilgüchiler, Perwerdigarni izdigüchiler, Manga qulaq sélinglar: — Silerni yonup chiqarghan tashqa, Silerni kolap chiqarghan

orekke nezer sélinglar; **2** Atanglar Ibrahimgha, silerni tughup bergen Sarahqa nezer sélinglar; Chünki Men uni yalghuz chéghida chaqirdim, Uninggha bext ata qildim, Hem uni awundurdum. **3** Chünki Perwerdigar Zion'gha teselli bermey qoymaydu; Uning barliq xarabe yerlirige choquq teselli béridu; U choquq uning janggallarini Éren baghchiside, Uning chöl-bayawanlarini Perwerdigarning béghidek qilidu; Uningdin xushalliq hem shad-xuramliq, Rehmetler hem naxsha awazliri tépiledi. **4** Méning xelqim, gépimni anglanglar, Öz élim, manga qulaq sélinglar; Chünki Mendin bir qanun-telim kélidu, We Men höküim-heqiqitimni el-yurtlar üçün bir nur qilip tikleymen. **5** Méning heqqaniyliqim silerge yéqin, Méning nijatim yolgha chiqti; Méning bileklirim el-yurtlarga höküim-heqiqetni élip kélidu; Arallar Méni kütüp umid baghlaydu, Ular Méning bilikimge tayinidu. **6** Béshinglarni kötürüp asmanlarga, Astinglarda turghan yer-zémin'ghimu qarap béqinglar; Chünki asmanlar is-tütekke ghayib bolidu, Yer-zémin bolsa bir tal kiyimdek konirap kétidu; Uningda turuwatqanlarmu oxshashla ölidu; Biraq nijatim bolsa ebedil'ebedgichidur, Méning heqqaniyliqim hergiz yanilmaydu. **7** I heqqaniyliqimni bilgenler, Könglige qanun-telimimni pükken xelq, Manga qulaq sélinglar; Insanlarning haqaretliridin qorqmanlar, Ulardiki kupurluq we ghaljirlashlardin patiparaq bolup ketmenlar; **8** Chünki küye ularni kiyimni yewalghandek yewalidu, Qurt yung yewalghandek yewalidu; Biraq heqqaniyliqim ebedil'ebedgichidur, Méning nijatim dewrdin-dewrgichidur. **9** Oyghan, oyghan, küchni özüngge kiyim qilip kiygeysen, i Perwerdigarning Biliki! Qedimki waqitlarda, Ötken zamanlardiki dewrlerde oyghan'ghiningdek oyghan! Rahabni qiyma-chiyma qilip chépiwetken, Ejdiyani sanjip zeximlendürgen esli Sen emesmu? **10** Déngizni, dehshetlik hanglardiki sularni qurutiwétip, Déngizning tégilirini Sen hemjemetlik qilip qutquzghanlarning ötüsh yoli qilghan Özüng emesmu? **11** Shunga Perwerdigar bedel tölep qutquzghanlar qaytip kélidu, Ular naxshilarni éytip Zion'gha yétip kélidu; Ularning bashlirigha menggülük shad-xuramliq qonidu; Ular xushalliq we shadliqqa érishidu; Qayghu-hesret hem uh-nadametler beder qachidu. **12** Silerge teselli bergüchi Özüim, Özümürmen; Ölüsh aldida turghan bir insandin, Téni ot-chöplerge aylinip kétidighan insan balisidin qorqup ketkining némissi? **13** Asmanlarni kergen, Yer-zéminning ulini salghan Yasighuching Perwerdigarni untup yürisen, Shundaqla kün boyi halaket yürügümekchi bolghan zalimning qehrudin toxtawsiz qorqup yürisen; Emdi zalimning qehri qéni? **14** Bash egken esir bolsa tézdin boshitilidu; U hanggha chüshmeydu, shuning bilen ölmeydu, Uning risqimu tügep qalmaydu. **15** Men bolsam déngizni qozghap, dolqunlarni hörkiretküchi Perwerdigar Xudayingdurmen; «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar» Méning namimdur; **16** We asmanlarni tikleshke, Yer-zéminning ulini sélishqa, We Zion'gha: «Sen Méning xelqimdur» déyishke, Men sözüمنى aghzinggha quyghanmen, Sen [qulumni] qolumning sayisi bilen yapqanmen. **17** I Perwerdigarning qolidiki qehrlik qedehni ichiwetken Yérusalém, Oyghan, oyghan, ornungdin tur; Ademni wehimige salghuchi jam-qedehni sen ichting, biraqla kötürüwetting; **18** Uning tughup bergen barliq baliliri arisida uni yétekligüdek

héchkim yoq, Uning béqip chong qilghan barliq baliliridin uning qolini tutup yölügüdek héchbirimu yoq. **19** Bu ikki ish béshinggha chüshiti — (Kim sen üçün ich aghritip yighlar?! — Bulangchiliq hem weyranchiliq, Acharchiliq hem qilich; Menmu sanga teselli béreleymenmikim? **20** Séning baliliring halsizlinip hoshidin ketti, Torgha chüshken jerendek herbir kochining doqmushida yatidu; Ular Perwerdigarning qehri bilen, Xudayingning tenbilhi bilen toldurildi; **21** Shunga hazir buni anglap qoy, i xar bolghan, — Mest bolghan, biraq sharab bilen emes: — **22** Öz xelqining dewasini yürügüzgüchi Rebbing Perwerdigar, Yeni séning Xudaying mundaq deydu: — «Mana, Men qolungdin ademni wehimige salidighan jam-qedehni, Yeni qehrimge tolghan qedehni éliwaldim; Sen ikkinchi uningdin héch ichmeysen; **23** Men uni séni xarlawatqanlarning qoligha tutquzimen; Ular sanga: «Biz üstüngdin dessep ötimiz, égilip tur» dédi; Shuning bilen sen téningni yer bilen teng qilip, Üstüngdin ötküchiler üçün özüngni kochidiki yol qilding».

52 — Oyghan, oyghan, i Zion, küchüngni kiyiwal, I Yérusalém, muqeddes sheher, güzel kiyim-kéçekliringni kiyiwal; Chünki bundin bashlap sünnet qilinmighanlar yaki napaklar ichtingge ikkinchi kirmeydu. **2** Topa-changdin chiqip özüngni silkiwet; Ornungdin tur, olturuwal, i Yérusalém; Özüngni boynungdiki zenjirlerdin boshitiwetkin, i tutqun bolghan Zion qizil! **3** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler özünglarni pulsiz sétiwetkensiler; Pulsiz qayturup sétiwélinisiler». **4** Chünki mundaq deydu Reb Perwerdigar: — Xelqim deslepte Misirgha musapir süpitide chüshkeniken, Shundaqla yéqinda Asuriye ularni ezgen yerde, **5** (Emdi hazir xelqim pulsiz élip kélin'ginide, — deydu Perwerdigar) Méning karim bolmamdiken? Ular üstidin hökümraniq qilghuchilar ularni zar qaqshatqan, — deydu Perwerdigar, — Shundaqla namim bolsa kün boyi toxtawsiz haqaretlen'gen tursa, Méning karim bolmamdiken?! **6** Shunga Öz xelqim Méning namimni bilidu; Shunga shu küni ular Méning «U» ikenlikimni, shundaqla ulargha: «Kör, Méni!» deydighanliqimni bilidu. **7** Taghlar üstide xush xewer élip kelgüchining ayaghiliri némidégen güzel-he! U aram-xatirjemlikni jakarlaydu, Bextlik xush xewerni élip kélidu, Nijat-qutulushni élan qilidu, U Zion'gha: «Xudaying hemmige höküim sürüdu!» **8** Közetchiliringning awazini angla! Ular awazini kötüridu, Naxshilarni yangritip towlaydu; Chünki Perwerdigar Zionni élip qaytqanda, ular öz közi bilen köridu! **9** I Yérusalémning xarabiliri, naxshilarni yangritip tentene qilinglar! Chünki Perwerdigar Öz xelgige teselli bergen, U Yérusalémni hemjemetlik qilip qutquzghan! **10** Perwerdigar ellerning hemmisining aldida Öz muqeddes Bilikini échip ayan qilghan; Shuning bilen yer-zéminning barliq chet-yaqiliri Xudayimizning nijat-qutulushini köridu. **11** Chiqip kétinglar, chiqip kétinglar; Héch napak nersige tegmey shu yerdin chiqip kétinglar; Uning otturisidin chiqip kétinglar; Perwerdigarning muqeddes qacha-quchilirini kötürgüchiler; özünglarni pak tutunglar; **12** Chünki siler aldirighan péti emes, Patiparaq qachqan péti emes chiqip kétésiler; Chünki Perwerdigar aldinglarda mangidu, Israilning Xudasi arqa muhapizetchinglar bolidu. **13** « — Körünglarki, Méning qulum danalig bilen ish köridu, U [alem aldida]

kötürüldi, yuqiri orun'gha chiqirilidu, nahayiti aliy orun'gha érishtürüldi. **14** Lékin nurghun kishiler sêni körüp, intayin heyran qélishidu, — Chünki uning chirayi bashqa herqandiqiningkidin köp zeximlen'gen, [Qulning] qiyapiti shu derijide buzuwétilgenki, uningda hetta adem siyaqimu qalmighan! **15** U shu yol bilen nurghun ellerning üstige [qan] chachidu. Hetta shahpadishahlarmu uning karamitidin aghzini tutupla qalidu; Chünki özlirige ezeldin éytilmighanni ular köreleydu, Ular ezeldin anglap baqmighanni chüshineleydu.

53 Bizning xewirimizge kimmu ishen'gen? Hem «Perwerdigarning Biliki» bolghuchi kimgimu ayan qilin'ghan? **2** U bolsa [Perwerdigarning] aldida xuddi yumran maysidek, Yaki xuddi qaghjiraq tupraqta tartqan bir yiltizdek ósüdu; Uningda jezbidarliq yaki heywe yoq bolidu, Biz uni körginimizde, uning bizni jelb qilghudek teqi-turqimu yoq bolidu. **3** U kishiler teripidin kemsitilidu, ular uningdin yiraqlashidu; U köp derd-elemlik adem bolup, Uninggha azab-oqubet yar bolidu; Shuning bilen uningdin yüzler qachurulidu; U kemsitilidu, biz uni héch nersige erzimes dep hésabliduq. **4** Biraq emeliyette bolsa, U bizning qayghu-hesritimizni kötürdi, Azab-oqubetlirimizni öz üstige aldi. Biz bolsaq, bu ishlarni u wabagha uchrighanliqidin, Xuda teripidin jazalinip urulghanliqidin, Shundaqla qiyin-qistaqqa élin'ghanliqidin dep qariduq! **5** Lékin u bizning asiylig'limiz tüpeylidin yarilandi, Bizning gunahlimiz üçün zeximlendi; Uning jazalinish bedilige, biz aram-xatirjemlik taptuq, Hem qamchidin bolghan yariliri arqiliq biz shipamu taptuq. **6** Hemmimiz xuddi qoylardek yoldin ézip, Herbirimiz özimiz xalighan yolgha mangghaniduq; Biraq Perwerdigar hemmimizning qebihlikini uning üstige yighip yüklidi. **7** U qiynilip, azab chekken bolsimu éghiz achmıdı; U xuddi boghuzlashqa yétilep méngilghan paqlandek boghuzlashqa élip méngildi, Shundaqla yung qirighuchilar aldida qoy ün-tinsiz yatqandek, u zadila éghiz achmıdı. **8** U qamap qoyulup, heq soraqtin mehrum bolup élip kétildi, Emdi uning ewladini kimmu bayan qilalisun?! Chünki u tiriklarning zéminidin élip kétildi, Méning xelqimning asiyligi üçün u waba bilen uruldi. **9** Kishiler uni reziller bilen ortaqlar bir görge bekitten bolsimu, Lékin u ölümidde bir bay bilen bille boldi, Chünki u héchqachan zorawaniqlıq qilip baqmighan, Uning aghzidin birer éghizmu hiyle-mikirlik söz tépilmas. **10** Biraq uni ézishni layiq körgen Perwerdigardur; U uni azabga chömüldürgüzdi. Gerche u öz jénini gunahni uyuyidighan qurbanliqlar qilghan bolsimu, Lékin u özining uruq-ewladlirini choqum körüp turidu, Shundaqla uning köridighan künliri uzatılıdu; We Perwerdigarning köngli sóyünidighan ishlar uning ilkinda bolup, rawaj tépim emelge ashurulidu. **11** U özi tartqan japaning méwisini körüp memnun bolidu; Heqqaniy bolghuchi Méning qulum özining bilimliri bilen nurghun kishilerge heqqaniyliqni yetküzidu. Chünki u ularning qebihliklerini öziye yüklialidu. **12** Bu ishliri üçün Men shu «nurghun kishiler»ni uninggha hediye qilip nésiwisi qilimen, Shuning bilen u özi küchliklerni ghenimet süpitide üleshtürüp bérیدighan bolidu; Chünki u ta ölüshke qeder «[sharab hediye]»ni tökkendek, öz jénini tutup berdi, Shundaqla özining asiylig' qilghuchilarning qatarida sanilishigha yol qoydi.

Shuning bilen u nurghun kishilarning gunahini öz üstige aldi, Özini asiylig' qilghuchilarning ornigha qoyup ular üçün dua qildi».

54 — Tentene qil, i perzent körmigen tughmas ayall! Naxshilarni yanqrat, shadlinip towla, i tolghaq tutup baqmighan ayall! — Chünki ghérib ayalning baliliri éri bar ayalningkidin köptur! — deydu Perwerdigar, — **2** Chédiringning ornini kéngeytip, Turalghuliringning étiklirini ular yaysun; Küchüngni héch ayimay chédir taniliringni uzartqin, Qozuqliringni chingaytqin; **3** Chünki sen ong we sol terepke kéngiyisen; Séning ewlading bashqa ellerni igeleydu; Ular ghérib sheherlerni ahalilik qilidu. **4** Qorqma, chünki sen héch xijalette bolmayisen, Héch uyatqa qaldurulmayisen, Chünki yerge héch qaritilip qalmayisen, Chünki yashliqingdiki xijilchanliqni untaysen, Tulluqungning ahanitini héch ésingge keltürelmeysen. **5** Chünki sêni yaritip Shekillendürgüchining bolsa séning éring, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Uning nami; Hemjemet-Qutquzhuching bolsa Israildiki Muqeddes Bolghuchi, U barliq yer-zéminning Xudasi dep atilidu. **6** Chünki Perwerdigar sêni chaqirdi, — Xuddi éri özidin waz kechken, köngli sunuq bir ayaldek, Yashliqida yatliq bolup andin tashliwétilgen bir ayalni chaqirghandek chaqirdi» — deydu séning Xudaying; **7** Men bir deqiye sendin ayirilip kettim, Biraq zor köyümchanliqlar bilen sêni yénimgha yighimen; **8** Ghezipimning téshishi bilen Men bir deqiqla yüzümni sendin yoshurup qoydu; Biraq menggülik méhir-muhebbitim bilen sanga köyümchanliqlar körsitimen» — deydu Hemjemet-Qutquzhuching Perwerdigar. **9** Mushu ishlar xuddi Nuh [peyghember] dewridiki topan suliridek bolidu — Men Nuh dewridiki sular ikkinchi yer yüzini bésip ötmeydu dep qesem ichkinimde, — Men shundaq qesem ichkenmenki, Sendin ikkinchi ghezeplenmeymen, Sanga ikkinchi tenbih bermeymen. **10** Chünki taghlar yoqlidu, Dönglermu yöktilip kétidu, Biraq méhir-muhebbitim sendin hergiz ketmeydu, Sanga aram-xatirjemlik bergen ehdemmu sendin néri bolmaydu» — deydu sanga köyümchanliqlar qilghuchi Perwerdigar. **11** I xar bolghan, boranda uyan-buyan chayqalghan, héch teselli qilinmighan [qiz], Mana, Men tashliringni rengdar sémont lay bilen qirlaymen, Kök yaqutlar bilen ulungni salimen; **12** Parqirag munarliringni leellerdin, Derwaziliringni chaqnaq yaqutlardin, Barliq sépilliringni jawahiratlardin qilip yasaymen. **13** Séning baliliringning hemmisi Perwerdigar teripidin ógitilidu; Baliliringning aram-xatirjemliki zor bolidu! **14** Sen heqqaniyliqlar bilen tiklinisen; Sen zulumdin yiraq, (Chünki sen héch qorqmaysen) Wehshettinmu yiraq turghuchi bolisen, Chünki u sanga héch yéqinlashmaydu. **15** Mana, birersi hamam yighilip sanga hujum qilsa, (Biraq bu ish Méning ixtiyarimda bolghan emes), Kimki yighilip sanga hujum qilsa séning sewebingdin yiqilidu. **16** Mana, kömür otini yelpütüp, Öziye muwapiqlar bir qoralni yasighuchi tömürchini Men yaratqanmen, Hem xar qilish üçün halak qilghuchinimu Men yaratqanmen; **17** Sanga qarshi yasalghan héchqandag qoral kargha kelmeydu; Sanga erz-shikayet qilghuchi herbir tilni sen mat qilisen. Mana

shular Perwerdigarning qullirining alidighan mirasidur! Ularning heqqaniyliqi bolsa mendindur!

55 Hoy! Barliq ussap ketkenler, Sugha kélinglar! Puli yoqlar, kélinglar, ash-nan sétiwélip yenglar; Mana kélinglar, ne pul ne bedel tölimeyla sharab hem süt sétiwélinglar; 2 Némishqa heqiqiy ash-nan bolmaydighan nersige pul xejleysiler? Ejiringlarni ademni héch qanaetlendürmeydighan nersiler üçhün serp qilisiler? Gépimni köngül qoyup anglanglar, yaxshisidin yenglar, Könglünglar molchiliqtin qanaetlinidu; 3 Manga qulaq sélinglar, yénimgha kélinglar; Anglanglar, jéninglar hayatqa érishidu; We Men siler üçhün menggülik bir ehde tüzüp bérimen: — Shu ehde — Dawutqa wede qilin'ghan méhir-shepgetlerdur! 4 Mana, Men uni el-yurtlarga guwahchi süpitide, El-yurtlarga yétekchi hem serkerde süpitide teqdim qildim — 5 — «Mana, sen özüngge yat bir elni chaqirisen, Séni bilmigen bir el yénimgha yügürtüp kélidu; Sewebi bolsa Perwerdigar Xudaying, Israildiki Muqeddes Bolghuchining Özidur; Chünki U séni ulughlap sanga güzélik-julaliqu ni yar qildi». 6 — Izdenglar Perwerdigarni, U Özini tapquzmaqchi bolghan peyitte; U yéqin turghan waqtida uninggha nida qilinglar! 7 Rezil adem öz yolini, Naheq adem öz oy-xiyallirini tashlisun, Perwerdigarning yénimgha qaytip kelsun, U uninggha rehimdillik körsitidu; Xudayimizning yénimgha qaytip kelsun, U zor kechürüm qilidu. 8 Chünki Méning oyilghanlirim silerning oyilghanliringlar emes, Méning yollirim bolsa silerning yolliringlar emestur; 9 Chünki asman yerdin qanche yuqiri bolghinidek, Mana Öz yollirim silerning yolliringlardin, Méning oyilghanlirim silerning oyilghanliringlardin shunche yuqiridur. 10 Yamghur hem qar asmandin chüshüp, Yer yüzini sughirip uni kökertip, chécheqlitip, Téghuchigha uruqni, yégüchige ash-nanni teminligüche qaytmaydighanek, 11 Mana Méning aghzimdin chiqqan söz-kalamim shundaqtur; Öz könglümdeki emelge ashurmighuche, Uni ewetish meqsitimgé toluq yetmigüche, U Özümge bikardin-bikar qaytmaydu. 12 Chünki siler shad-xuram halda chiqisiler; Aram-xatirjemlikte yétekinlip chiqisiler; Taghlar hem döngler silerning aldinglarda naxsha yangritidu, Dalalardiki barliq del-dexler chawak chélisiship tentene qilidu; 13 Yantaqlikning ornida qarighay, Jighanliqning ornida xadas derixi ösidu; Mushular bolsa Perwerdigargha bir nam keltüridu, Menggüge üzülmés karamet bolidu.

56 Perwerdigar mundaq deydu: — Adalet hem hidayette ching turunglar, Heqqaniyliqni yürügiwéringlar; Chünki Méning nijatim yéqinlashti, Heqqaniyliqim ayan qilinay dewatidu, 2 Mushularni qilghuchi kishi, Mushularda ching turghuchi insan balisi — Shabat künini bulghimay pak-muqeddes saqlighuchi, Qolini herqandaq rezilliktin tartquchi kishi némidegen bextliktur! 3 Özini Perwerdigargha baghligan yat yurtluq adem: — «Perwerdigar choqum méni öz xelqidin ayriwétidu!», Yaki aghwat bolghan kishi: — «Mana, qaqsahl bir derexmen!» degüchi bolmisun. 4 Chünki Perwerdigar: — Men Öz «shabat künlirim»ni saqlaydighan, Könglümdeki ishlarni tallighan, Ehdemde ching turidighan aghwatlarga mundaq deymenki: — 5 Men ulargha Öz öyümde, Yeni Öz tamlirim ichide orun

hem nam-ataq ata qilimen; Mushu nam-ataq oghul-qizliri barlarningkidin ewzeldur; Men ulargha üzülmés, menggülik namni bérimen. 6 Perwerdigarning xizmitide bolushqa, Uning namigha séghinishqa, Uning qulliri bolushqa Perwerdigargha özi baghligan, Shabat künini bulghimay pak-muqeddes saqlighan, Ehdemni ching tutqan yat yurtluqning perzentlirini bolsa, 7 Ularimu Öz muqeddes téghimgha élip kélimen, Méning duagah bolghan öyümde ularni xushal qilimen; Ularning köydürme qurbanliqliri hem teshekkür qurnanliqliri Méning qurban'gahim üstide qobul qilinidu; Chünki Méning öyüm «Barliq el-yurtlar üçhün dua qilinidighan öy» dep atilidu. 8 Israildin tarqilip ketken ghériblarni yighip qayturidighan Reb Perwerdigar: — Men yene uninggha bashqilarni, Yeni yighilip bolghanlarga bashqilarnimu qoshup yighimen! — deydu. 9 — 1 dalalardiki barliq haywanlar, kélip ozuqtin élinglar, Ormanliqtiki barliq haywanlar, kélinglar! 10 [Israilning] közetchiliri hemmisi qarighu; Ular héch bilmeydu; Hemmisi qawashni bilmeydighan gacha itlar, Chüshekep yatidighan, uyqugha amraqlar! 11 Mushu itlar bolsa nepsi yaman, toyghanni bilmeydu, Ular bolsa [xelmini] «baquuchi»larmish téxi! Ular yorutulusni héch bilmeydu, Ularning hemmisi xalighanche yol tallap qéyip ketken, Birsimu qalmay herbiri öz menpeitini közlep yürüchiler! 12 Ular: «Qéni, sharab keltürimen, Haraqni qan'ghuche icheyli; Etimu bolsa bügünkidek bolidu, Téximu molchiliq bolidu yene!» — dewéridu.

57 Heqqaniy adem alemdin ötidu, Héchkim buninggha köngül bölmeydu; Méhriban ademler yighip élip kétilidu, Biraq héchkim oylap chüshinelmeyduki, Heqqaniy ademler yaman künlarni körmisun dep yighip élip kétilidu. 2 U bolsa aram-xatirjemlik ichige kiridu; Yeni özlirining durus yolida mangghan herbir kishi, Öz ornida yétip aram alidu. 3 Biraq senler, i jaduger ayalning baliliri, Zinaxor bilen pahishe ayalning nesli; Buyaqaq yéqin kélinglar; 4 Silér kimni mazaq qiliwatisiler? Yaki kimge qarshi aghzinglarni kalchaytip, Tilinglarni uzun chiqirisiler? Silér bolsanglar asiylıqtin törelgen balılar, Aldamchiliqning nesli emesmusiler? 5 Herbir chong derek astida, Herbir yéshil derek astida shehwaniyliq bilen köyüp ketküchi, Kichik balılarni jilghilarigha hem xada tashlarning yéqirlirigha élip soyghuchisiler! 6 Ériqtiki siliqlan'ghan tashlar arisida séning nésiweng bardur; Shular, shularla séning teqsimatingdur; Shundaq, sen ulargha atap «sharab hediyesi»ni quyup, Ulargha «ashliq hediye»nimu sunup berdingghu; Emdi mushulargha razi bolup Özümni bésiwalsam bolamti? 7 Sen yuqiri, égiz bir tagh üstide orun-körpe sélip qoydung, Sen ashu yerdimu qurbanliqlarni qilishqa chiqting. 8 Ishiklerning keynige we keyni késhéklerige «esletmilirgen»ni békitip qoydung, Chünki sen Mendin ayriding, Sen yalingachlinip ornunggha chiqting; Orun-körpengni kéngeytip [xéridarliring] bilen özüng üçhün ehdielshing; Ularning orun-körpisige könglüng chüshiti, Sen ularda küch-hoquqni körüp qalding. 9 Sen zeytun méyi hediysisini élip, Etirlirning üstibéshingge bolushigha chéchip, Padishahning aldigha barding; Elchiliringni yiraqqa ewetip, Hetta tehtisaragha yetküche özüngni pes qilding. (Sheol h7585) 10 Sen bésip mangghan barliq

yollirigda charchighining bilen, Yene: «Poq yeptimen, boldi bes!» dep qoymiding téxi, Ézip yürüşke yenila küchüngni yigding, Héch jaq toymiding. **11** Sen zadi kimdin yürəkzade bolup, qorqup yürisen, Yalghan gep qilib, Méni ésingge héch keltürmey, Könglüngdin héch ötküzmiding. Men uzun'ghiche süktüte turup keldim emesmu? Sen yenila Mendin héch qorqup baqmiding! **12** Séning «heqqaniyliq»ni Men «töhpiliring»ni bayan qilimen: — Ularning sanga héch paydisi yoqtur! **13** Chirquirighanliringda sen yighip toplighan [butlar] kélip séni qutquzsun! Biraq shamal püw qilib ularning hemmisini uchurup kétidu, Bir nepesla ularni élip kétidu; Biraq Manga tayan'ghuchi zémin'gha mirasliq qilidu, Méning muqeddes téghimga igidarchiliq qilidu. **14** [Shu chaghda]: — «Yolni kötürünglar, kötürünglar, uni teyyarlanglar, Xelqimning yolini boshitip barliq putlikashanglarni élip tashlanglar» déyilidu. **15** Chünki nami «Muqeddes» Bolghuchi, Yuqiri hem Aliy Bolghuchi, Ebedil'ebedgiche hayat Bolghuchi mundaq deydu: — «Men yuqiri hemde muqeddes jayda, Hem shundaqla rohi sunuq hem kichik péil adem bilen bille turimenki, Kichik péil ademning rohini yéngilaymen, Dili sunuqning könglini yéngilaymen. **16** Chünki Men hergiz menggüge erz qilib eyiblimeymen, Hem ebedil'ebedgiche ghezeplenmeymen; Shundaq qilsam insanning rohi Méning aldimda susliship yoqaydu, Özüm yaratqan nepes igiliri tügishidu. **17** Uning öz nepasaniyetlik qebihlikide Men uningdin ghezeplini, uni urghanmen; Men uningdin yoshurun turup, uninggha ghezeplen'genlikim bilen, U yenila arqisigha chékin'giniche öz yolini méngiwerdi; **18** Men uning yollirini körüp yetken teqdirdimu, Men uni saqaytmen; Hem uni yétekleymen, Men lewlarning méwisini yaritimen, Uninggha we uningdiki hesret chekküchilerge yene teselli bérimen; Yiraq turuwatqan'gha, yéqin turuwatqan'ghimu mutleq aram-xatirjemlik bolsun! We Men uni saqaytmen! **20** Biraq reziller bolsa tinchilinishni héch bilmeydighan, Dolqunliri lay-latqilarni urghutuwatqan, Dawalghuwatqan déngizdektur. **21** Rezillerge, — deydu Xudayim — héch aram-xatirjemlik bolmas.

58 — Nida qilib jakarlighin, Awazingni qoyup bérip bolushiche towla, Awazingni kanaydek kötür, Méning xelqimge ularning asiyligini, Yaqupning jemetige gunahlarini bayan qilghin. **2** Biraq ular Méni her küni izdeydighan, Heqqaniyliqni yürütüzdighan, Méning yollirimni bilishni xushalliq dep bilidighan, Xudasining höküim-permanlarini tashliwetmeydighan bir elge oxshaydu; Ular Mendin heqqaniyliqni békitidighan höküim-permanlarni soraydu; Ular Xudagha yéqinlishishni xursenlik dep bilidu. **3** [Andin ular]: — «Biz roza tuttuq, Emdi némishqa sen közüngge ilmiding? Biz jénimizni qiyniduq, Emdi némishqa buningdin xewiring yoq?» — [dep soraydu]. — Qaranglar, roza küni öz könglünglardikini qiliwérisiler, Xizmetchilirlarningni qattiq ishlitisiler; **4** Silarning roza tutushliringlar jenggi-jédel chiqirish üçünmu? Qebih qolliringlar musht bilen adem urushni meqset qilghan oxshimamdu? Hazirqi roza tutushlirlarning meqsiti awazinglarni ershlerde anglitish emestur! **5** Men tallighan shu roza tutush küni — Ademlarning jénini qiynaydighan künmu? Béshini

qomushtek éqip, Astigha böz we küllerni yéyish kérek bolghan künmu? Siler mushundaq ishlarni «roza», «Perwerdigar qobul qilghudek bir kün» dewatamsiler? **6** Mana, Men tallighan roza mushuki: — Rezillik-zulurning asaretlirini boshitish, Boyunturuqning tasmlirini yéshish, Ézilgenlerni boshitip hör qilish, Herqandaq boyunturuqni chéqip tashlash emesmi? **7** Ash-néningni achlargha üleshtürüshüing, Hajetmen musapirlarni himaye qilib öyüngge apirishing, Yalingachlarni körginingde, uni kiydürüshüing, Özüngni özüng bilen bir jan bir ten bolghanlardin qachurmasliqingdin ibaret emesmu? **8** Shundaq qilghanda nurung tang seherdek wallide échilidu, Salametliking tézdin eslige kélip yashnaysen; Heqqaniyliqing aldingda mangidu, Arqangdiki muhapizetching bolsa Perwerdigarning shan-sheripi bolidu. **9** Sen chaqirsang, Perwerdigar jawab béridu; Nida qilisen, U: «Mana Men!» deydu. Eger aranglardin boyunturuqni, Tengleydighan barmaqni, Hem töhmet geplirini yoq qilsang, **10** Jénningni achlar üçün pida qilsang, Ézilgenlarning hajetliridin chiqsang, Shu chaghda nurung qarangghuluqta kötürüldü; Zulmiting chüshtek bolidu; **11** Hem Perwerdigar séning daimliq yétekligüching bolidu, Jénningni qurghaqchiliq bolghan waqtidimu qamdaydu, Ustixanliringni kücheytidu; Sen sughirilidighan bir bagh, Suliri urghup tügimeydighan, ademni aldimaydighan bir bulaq bolisen; **12** Sendin törelgenler kona xarabilarni qaytidin qurup chiqidu; Nurghun dewrlar qaldurghan ullarni qaytidin kötürisen, Shuning bilen «Bösülgen tamrlarni qaytidin yasighuchi, Kocha-yol we turalghularni eslige keltürgüchi» dep atilisen. **13** Eger sen shabat künide qedemliringni sanap mangsang, Yeni Méning muqeddes künümde özüngningki könglüngdikilerni qilmay, Shabatni «xushalliq», Perwerdigarning muqeddes küni «hörmetlik kün» dep bilseng, Hem Uni hörmetlep, Öz yollirigda mangmay, Öz bilgingningni izdimey, Quruq parang salmisang, **14** Undaqta Perwerdigarni könglüngning xushalliqi dep bilisen, Hem Men séni yer yüzidiki yuqiri jaylarga min'güzüp mangdurimen; Atang Yaqupning mirasi bilen séni ozuqlandurimen — Chünki Perwerdigar Öz aghzi bilen shundaq söz qildi.

59 — Qaranglar, Perwerdigarning qoli qutquzalmighudek küchsiz bolup qalghan emes; Yaki Uning quligini anglimighudek éghir bolup qalghan emes; **2** Biraq silarning qebihlikinglar silerni Xudayinglardin yiraqlashturdi, Gunahinglar Uning yüzini silerdin qachurup Uninggha tiliklinglarni anglatquzmidi. **3** Chünki qolliringlar qan bilen, Barmaqliringlar qebihlik bilen milen'gen, Lewliringlar yalghan gep éytqan, Tilinglar kaldirlap qériship sözligen; **4** Heqqaniyliq terepte sözligüchi yoqtur, Heqiqet terepte turidighan höküim sorighuchi yoqtur; Ular yoq bir nersige tayinip, aldanchiliq qilmaqta, Ularning qorsiqidiki ziyandash, Ularning tughuwatqini qebihlik; **5** Ular char yilanning tuxumlarini töredüridu, Ömüchükning torini torlaydu, Kim uning tuxumlarini yése ölüdu; Ulardin biri chéqilsa zeherlik yilan chiqidu. **6** Ularning torliri kiyim bolamaydu; Özliri ishligenliri bilen özlirini yapalmaydu; Ishligenliri bolsa qebih ishlardur; Ularning qolida zorawanliq turidu; **7** Qedemliri yamanliq terepke

yügüridu, Gunahsiz qanni töküshke aldiraydu, Ularning oyilari qebihlik toghrisidiki oylardur; Barghanla yerde weyranchilik we halaket tépiledi. **8** Tinchliq-aramliq yollari ular héch tonumaydu; Yürüshliride héch heqiqet-adalet yoqtur; Ular yollarini egri-toqay qiliwaldi; Kim bularda mangghan bolsa tinch-aramliqni körmeydu. **9** — Shunga heqiqet-adalet bizdin yiraq turidu; Heqqaniyliq yetip bizni chümkigen emes; Nurni kütimiz, biraq yenila qarangghuluq! Birla ghil-pal parlighan yoruqluqnimu kütimiz, Yenila zulmette mangimiz. **10** Qarighulardek biz tamni silashturup izdeymiz, Közsiz bolghandek silashturimiz; Gugumda turghandek chüshümü putliship kütimiz, Chet yaqlarda ölüklerek yürimiz. **11** Éyiaqlardek nere tartimiz, Paxteklerdeq qattiq ah urimiz; Biz höküim-heqiqetni kütüp qaraymiz, biraq u yoq; Nijat-qutulushni kütimiz, biraq u bizdin yiraqtur; **12** Chünki itaetsizlikrimiz aldinda köpiyip ketti, Gunahlikrimiz bizni eyible guwahliq béridu; Chünki itaetsizlikrimiz herdaim biz bilen billidur; Qebihlikrimiz bolsa, bizge roshendur: — **13** Chünki Perwerdigargha itaetsizlik qilmaqtimiz, wapasizlik qilmaqtimiz, Uningdin yüz örimektimiz, Zulumni hem asiyligini terghip qilmaqtimiz, Yalghan sözlerni oydurup, ich-ichimizdin sözlimektimiz; **14** Adalet-xalisliq bolsa yoldin yénip ketti; Heqqaniyliq yiraqta turidu; Chünki heqiqet kochida putliship kétidu; Durus-diyanetningmu kirgüdek yéri yoqtur. **15** Shuning bilen heqiqet yoqay dep qaldi; Özümni yamanliqtin néri qilay dégen adem xeqning olja nishani bolup qaldi! **16** Hem Perwerdigar kördi; Höküim-heqiqetning yoqluqi Uning neziride intayin yaman bilindi. We U [amal qilghudek] birmu ademning yoqluqini kördi; [Gunahkarlarga] wekil bolup dua qilghuchi héchkimning yoqluqini körip, azablinip köngli parakende boldi. Shunga Uning Öz Biliki özige nijat keltürdi; Uning Öz heqqaniyliqi Özini qollap chidamliq qildi; **17** U heqqaniyliqni qalqan-sawut qildi, Béshigha nijatliq dubulghisini kiydi; Qisas libasini kiyim qildi, Muhebbetlik qizghinliqni ton qilip kiydi. **18** Ademlarning qilghanlari boyiche, u ulargha qayturidu; Reqiblirige qehr chüshüridu, Düşmenlirige ishliniri qayturidu, Chet arallardikilergimu u ishliniri qayturidu. **19** Shuning bilen ular gherbte Perwerdigarning namidin, Künchiqishta Uning shan-sheripidin qorqidur; Düşmen kelkündek bésip kirginide, Emdil Perwerdigarning Rohi uninggha qarshi bir tughni kütürüp béridu; **20** Shuning bilen Hemjemet-Qutquzhuchi Zion'gha kélidu, U Yaqup jemetdikiler arisidin itaetsizlikni yénip towa qilghanlarga yéqinlishidu, — deydu Perwerdigar. **21** Men bolsam, mana, Méning ular bilen bolghan ehmed shuki, — deydu Perwerdigar — «séning üstüngge qonup turghan Méning Rohim, shundaqla Men séning aghzingha quyghan söz-kalamim bolsa, Buningdin bashlap ebedil'ebedgiche öz aghzingdin, neslingning aghzidin yaki neslingning neslining aghzidin hergiz chüshmeydu! — deydu Perwerdigar.

60 — Ornungdin tur, nur chach! Chünki nurung yetip keldi, Perwerdigarning shan-sheripi üstüngde kütürüldi! **2** Chünki qarangghuluq yer-zéminni, Qapqara zulmet el-yurtlarni basidu; Biraq Perwerdigar üstüngde kütürüldi, Uning shan-sheripi séningde körinidu; **3** Hem eller nurung bilen, Padishahlar

séning kütürülgen yoruqluqung bilen mangidu. **4** Béshingni kütür, etrapinggha qarap baq; Ularning hemmisi jem bolup yigihilidu; Ular yéninggha kélidu, — Oghulliring yiraqtin kélidu, Qizliring yanzashlarga artilip kütürüp kélidin. **5** Shu chaghda körisen, Közliring chaqnap kétidu, Yürekling tipcheklep, ich-ichingge patmay qalisen; Chünki déngizdiki bayliqlar sen terepke burulup kélidu, Ellerning mal-dunyaliri yéninggha kélidu. **6** Top-top bolup ketken tögiler, Hem Midiyan hem Efahdiki taylaqlar séni qaplaydu; Shébadikilerning hemmisi kélidu; Ular altun hem xushbuy élip kélidu, Perwerdigarning medhiyilirini jakarlaydu. **7** Kédarning barliq qoy padiliri yéninggha yigihilidu; Nébayotning qochqarliri xizmitingde bolidu; Ular Méning qobul qilishimgha ériship qurban'gahimgha chiqirilidu; Shuning bilen güzellik-julaliqimni ayan qilidighan öyümni güzelleshtürim. **8** Kepterxanilirigha qaytip kelgen kepterlerdeq, Uchup kéliwatqan bulutteq kéliwatqan kimdu? **9** Chünki arallar Méni kütidu; Shular arisidin oghulliringni yiraqtin élip kélishe, Öz altun-kümüşlirini bille élip kélishe, Tarshishtiki kémiler birinchi bolidu. Ular Xudaying Perwerdigarning namigha, Israildiki Muqeddes Bolghuchining yénigha kélidu; Chünki U sanga güzellik-julaliq keltürdi. **10** Yat ademlarning baliliri sépillirini quridu, Ularning padishahliri xizmitingde bolidu; Chünki ghezipimde Men séni urdum; Biraq shapaitim bilen sanga rehimehranliq körsettim. **11** Derwaziliring herdaim ochuq turidu; (Ular kéche-kündüz étilemeydu) Shundaq qilghanda ellerning bayliqlirini sanga élip kelgili, Ularning padishahlirini aldindigha yéteklep kelgili bolidu. **12** Chünki sanga xizmette bolushni ret qilidighan el yaki padishahliq bolsa yoqilidu; Mushundaq eller pütünley berbat bolidu. **13** Méning muqeddes jayimni güzelleshtürüshke, Liwanning sheripi, — Archa, qarighay we boksus derexlirining hemmisi sanga kélidu; Shundaq qilip ayighim turghan yerni shereplik qilimen. **14** Séni xarlighanlarning baliliri bolsa aldindigha égilginiche kélidu; Séni kemsitkenlerning hemmisi ayighinggha bash uridu; Ular séni «Perwerdigarning shehiri», «Israildiki Muqeddes Bolghuchining Zioni» dep ataydu. **15** Sen tashliwétilgen hem nepretke uchrichanliqig üçün, Héchkim zéminingdin ötmigen; Emdilikte Men séni menggülik bir shan-shöhret, Ewladewladlarning bir xursenliki qilimen. **16** Ellerning süitini émisen, Padishahlarning emchikidin emgendek [méhir-shepqitige] érishsen; Shuning bilen sen Men Perwerdigarni özüngning Nijatkarining hem Hemjemet-Qutquzhuchining, «Yaquptiki qudret Igsi» dep bilisen. **17** Misning ornigha altunni, Tömürning ornigha kümüşni epkélip almashturimen; Yaghnachning ornigha misni, Tashlarning ornigha tömürni epkélip almashturimen; Séning hakimliringni bolsa tinch-aramliq, Begliringni heqqaniyliq qilimen. **18** Zéminingda zorawaniqling héch sadasi bolmaydu, Chégraliring ichide weyranchilik we halaketmu yoq bolidu; Sen sépillirini «nijat», Derwaziliringni «medhiye» dep ataysen. **19** Ne quyash kündüzde sanga nur bolmaydu, Ne aynig julasi sanga yoruqluq bermeydu; Belki Perwerdigar séning menggülik nurung bolidu, Séning Xudaying güzel julaliqing bolidu. **20** Séning quyashing ikkinchi patmaydu,

Éying tolinluqidin yanmaydu; Chünki Perwerdigar séning menggülik nurung bolidu, Hesret-qayghuluq künliringge xatime béridu. **21** Séning xelqingning hemmisi heqqaniy bolidu; Yer-zémin'gha menggüige igidarchiliq qilidu; Ularning Méning güzel julaliqimni ayan qilishi üçhün, Ular Öz qolum bilen tikken maysa, Öz qolum bilen ishliginim bolidu. **22** Sebiy bala bolsa minggha, Eng kichiki bolsa ulugh elge aylinidu, Menki Perwerdigar bularni öz waqtida tézdin emelge ashurimen.

61 «Reb Perwerdigarning Rohi méning wujudumda, Chünki Perwerdigar méni ajiz ézilgenlerge xush xewerler yetküzüshke mesihligen. U méni sunuq köngüllerni yasap saqaytishqa, Tutqunlarga azadliqni, Chüshep qoyulghanlarga zindanning échiwétildighanliqini jakarlashqa ewetti; **2** Perwerdigarning shapaet körsitidighan yilini, Hem Xudayimizning qisasliq künini jakarlashqa, Barliq qayghu-hesret chekkenlerge teselli bérishke méni ewetti. **3** Ziondiki hesret-qayghu chekkenlerge, Küllerning ornigha güzelligini, Hesret-qayghuning ornigha sürkilidighan shad-xuramliq méyini, Gheshlik-meyüslük rohining ornigha, Medhiye tonini kiydürüshke méni ewetti; Shundaq qilip ular «heqqaniyliqning chong derexliri», «Perwerdigarning tikken maysiliri» dep atilidu, Ular arqiliq uning güzelligi-julaliq ayan qilinidu. **4** Ular qedimki xarabzarliqlarni qaytidin quridu, Eslide weyran qilin'ghan jaylarni qaytidin tikleydu, Xarabe sheherlerni, dewrdin-dewrge weyranlıqta yatqan jaylarni yéngibashtin quridu; **5** Yaqa yurtluqlar turguzulup, padiliringni baqidu; Yatlarning baliliri qoshchiliringlar, üzümliliringlar bolidu. **6** Biraq siler bolsanglar, «Perwerdigarning kahinliri» dep atilisiler; Siler toghrhanglarda: «Ular Xudayimizning xizmetkarliri» déyilidu; Ozuqliringlar ellerning bayliqliri bolidu, Siler ularning shan-shereplirige ortaq bolisiler. **7** Xorlinip, shermendilikte qalghininglarning ornigha ikki hesse nésiwengler béridu; Reswa qilin'ghanliqning ornigha ular teqsimatida shadlinip tentene qilidu; Shuning bilen ular zémin'gha ikki hessilep igidarchiliq qilidu; Menggülik shad-xuramliq ularningki bolidu. **8** Chünki Men Perwerdigar toghra höküm, heqiqetni ezizleymen; Köydürme qurbanliq qilishda herqandaq bulangchiliq we aldanchiliqqa nepretlinimen; Men ulargha heqiqet bilen tégishlikini qayturup bérimen; Men ular bilen menggülik bir ehдини түзимен. **9** Shundaq qilip ularning neslining dangqi eller arisida, Perzentlirining dangqi xelqi-alem arisida chiqidu; Ularни körgenlerning hemmisi ularni tonup étirap qiliduki, «Ular bolsa Perwerdigar bext ata qilghan nesildur». **10** — «Men Perwerdigarni zor shad-xuramliq dep bilip shadlinimen, Jénim Xudayim tüpeylidin xushallinidu; Chünki toy qilidighan yigit öziǵe «kahinliq selle» kiyiwalghandek, Toy qilidighan qiz leel-yaqutlar bilen öziǵni perdazliǵandek, U nijatliqning kiyim-kéchikini manga kiydürdi, Heqqaniyliq toni bilen méni pürkendürdi. **11** Chünki zémin özining bixini chiqarghindek, Bagh özide térilghanlarni ündürgindek, Reb Perwerdigar oxshashla barliq ellerning aldida heqqaniyliqni hem medhiyini ündüridu».

62 — «Taki Zionning heqqaniyliqi julalinip chaqnap chiqquche, Uning nijati lawuldawatqan mesh'eldek chiqquche, Zion üçhün héch aram almaymen, Yérusalém üçhün hergiz süküti qilmaymen; **2** Hem eller séning heqqaniyliqingni, Barliq padishahlar shan-sheripingni köridu; Hem sen Perwerdigar Öz aghzi bilen sanga qoyidighan yéngi bir isim bilen atilisén, **3** Shundaqla sen Perwerdigarning qolida turgan güzel bir taj, Xudayingning qolidiki shahane bash chembiriki bolisen. **4** Sen ikkinchi: «Ajrashqan, tashliwétilgen» dep atalmaysen, Zémining ikkinchi: «Weyran qilip tashliwétilgen» dep atalmaydu; Belki sen: «Méning xushalliqim del uningdal», dep atilsén, Hem zémining: «Nikahlan'ghan» dep atilidu; Chünki Perwerdigar sendin xushalliq alidu, Zémining bolsa yatliq bolidu. **5** Chünki yigit qizgha baghlan'ghandek, Oghulliring sanga baghlinidu; Toy yigiti qizdin shadlan'ghandek, Xudaying séningdin shadlinidu. **6** Men sépilliringda közetчилerni békitip qoydum, i Yérusalém, Ular kündüzmu hem kéchisimu aram almaydu; i Perwerdigarni esletküchi bolghanlar, süküti qilmanglar! **7** U Yérusalémni tikligüche, Uni yer-jahanning otturisida rehmet-medhiyilerning sewebi qilghuche, Uninggha héch aram bermenglar!». **8** Perwerdigar ong qoli hem Öz küchi bolghan biliki bilen mundaq qesem ichti: — «Men ziraetliringni düshmenliringge ozuq bolushqa ikkinchi bermeymen; Japa tartip ishligen yéngi sharabnimu yatlarning perzentliri ikkinchi ichmeydu; **9** Ziraetlerni orup yighqanlar özlirila uni yep Perwerdigarni medhiyileydu; [Üzümlerni] üzgenler muqeddes öyümning seynalirida ulardin ichidu». **10** — Ötünglar, derwazilardin ötünglar! Xelqing yolini түз qilip teyyarlanglar! Yolni kötürünglar, kötürünglar; Tashlarni élip tashliwétünglar; Xelq-milletler üçhün [yol körsitidighan] bir tughni kötürünglar. **11** Mana, Perwerdigar jahanning chet-yaqilirigha mundaq dep jakarlidi: — Zion qizigha mundaq dep éytqin: — «Qara, séning nijat-qutulushung kéliwatidu! Qara, Uning Özi alghan mukapiti Özi bilen bille, Uning Özining in'ami Özige hemrah bolidu. **12** We xeqler ularni: «Pak-muqeddes xelq», «Perwerdigar hemjemetlik qilip qutquzghanlar» deydu; Sen bolsang: «Intilip izdelgen», «Héch tashliwétilmigen sheher» dep atilsén.

63 «Bozrah shehiridin chiqqan, üstibéshi qéniq qizil renglik, Kiyim-kéchekliri qaltis-karamet, Zor küch bilen qol sélip méngiwatqan, Édomdin mushu yerge kéliwatquchi kim?» «Heqqaniylik bilen sözlüǵüchi Men, Qutquzushqa küch-qudretke Ige Bolghuchidurmen». **2** «Üstibéshingdikisi némishqa qizil, Qandaqsige kiyim-kéchekliring sharab kölchikini cheyligüchiningkige oxshap qaldı?». **3** «Men yalghuz sharab kölchikini cheylidim; Bar el-yurtlardan héchkim Men bilen bille bolghini yoq; Men ularni ghezipimde cheylidim, Qehrimde ularni dessiwettim; Ularning qanliri kiyim-kécheklirim üstige chachridi; Méning pütün üstibéshim boyaldi; **4** Chünki qelbimge qisas küni pükülgenidi, Shundaqla Men hemjemetlirimni qutquzidighan yil keldi; **5** Men qarisam, yardem qilghudek héchkim yoq idi; Héchkimning qollimaydighanliqini körüp azablinip könglüm parakende boldi; Shunga Öz bilikim Özümge

nijat keltürdi; Öz qehrim bolsa, Méni qollap Manga chidam berdi; 6 Shuning bilan el-yurtlarni ghezipimde dessiwetkenmen, Qehrimde ularni mest qiliwettim, Qanlirini yerge tökiwettim». 7 «Men Perwerdigarning shepqteliri toghruluq eslitip sözleymen; Perwerdigarning medhiyege layiq qilghanliri, Uning rehimdillilirligha asasen, Uning nurhunlighan shepqtelirige asasen, Perwerdigarning bizge qilghan iltipatliri, Israil jemetige iltipat qilghan zor yaxshilirliri toghruluq eslitip sözleymen; 8 U ularni: — «Ular Méning xelqim, Aldamchilik qilmaydighan balilar» dep, Ularning Qutquzhuchisi boldi. 9 Ularning barliq derdlirige Umu derdashi idi; «Uning yüzidiki Perishtisi» bolsa ularni qutquzghan, U Öz muhebbiti hem rehimdilliqi bilan ularni hemjemetlik qilip qutquzghan; Ashu qedimki barliq künlerde ularni Özige artip kötürgen; 10 Biraq ular asiyliq qilip Uning Muqeddes Rohigha azar berdi; Shunga ular din yüz örüp U ularning dushmanige aylinip, Ulargha qarshi jeng qildi. 11 Biraq U: — «Musa peygembirim! Méning xelqim!» dep eyni künlerni eslep toxtidi. Emdi Öz [padisi bolghanlarni] padichiliri bilen dégzidin chiqiriwalghuchi qéni? Özining Muqeddes Rohini ularning arisigha turghuzup qoyghuchi qéni? 12 Uning güzel shereplik biliki Musaning ong qoli arqiliq ularni yetekligichi boldi, Öz üchün menggülik bir namni tiklep, Ular aldida ularni bölüwtüküchi, 13 Ular ni dalada erkin kézip yürüdighan attek, Héch putlashturmay ularni déngizning chongqur yerliridin ötküzgüchi qéni? 14 Mallar jilghigha otlashqa chüshkende, Perwerdigarning Rohi ulargha aram berdi; Sen Özüng güzel-shereplik bir namgha érishish üchün, Sen mushu yollar bilen xelqingni yetekliding. 15 Ah, asmanlardin neziringni chüshürgin, Séning pak-muqeddesliking, güzellik-sheriping turghan makaningdin [halimizgha] qarap baq! Qéni otluq muhebbiting we küch-qudriting!? Ichingni aghritishliring, rehimdilliliring qéni? Ular manga kelgende bésilip qaldimu? 16 Chünki gerche Ibrahim bizni tonumisimu, Yaki Israil gerche bizni étirap qilmisimu, Sen hamam bizning Atimiz; Sen Perwerdigar bizning Atimizdursen; Ezeldin tartip «Hemjemet-Qutquzhuchimiz» Séning namingdur. 17 I Perwerdigar, némishqa bizni yolliringdin azdurghansen? Némishqa Özüngdin qorqushtin yandurup könglimizni tash qilghansen!? Qulliring üchün, Öz mirasing bolghan qebililer üchün, Yénimizgha yénip kelgesen! 18 Muqeddes xelqing peqet azghine waqitla [tewelikige] ige bolalighan; Düşmenlirimiz muqeddes jayingni ayagh asti qildi; 19 Shuning bilan biz uzundin buyan Sen idare qilip baqmighan, Séning naming bilen atilip baqmighan bir xelqtek bolup qalduq!

64 2 Ah, Sen asmanlarni yirtiwétip, Yerge chüshken bolsang'idi! Taghlar bolsa yüzüng aldida érip kététti! Mana mushundaq bolghanda tuturuqqa ot yaqqandek, Ot suni qaynatqandek, Sen namingni düşmenliringge ayan qilghan bolatting, Eller yüzügingdinla titrep kététti! 3 Sen biz kütming dehshetlik ishlarni qilghan waqtingda, Sen chüshkeniding; Yüzügingdin taghlar rastla érip ketti! 4 Sendin bashqa Özige telmürüp kütkenler üchün ishligichi bir Xudani, Ademler ezeldin anglap baqmighan, Qulaqqa yétip baqmighan,

Köz körüp baqmighandur! 5 Sen heqqaniyliqni yürüzüshni xursenlik dep bilgen ademning, Yeni yollirigha méngip, Séni séghin'ghanlarning hajitidin chiqquchi hemrahdursen; Biraq mana, Sen ghezepke boldung, Biz bolsaq gunahta bolduq; Undaq ishlar uzun boliwerdi; Emdi biz qutquzulamduq? 6 Emdi biz napak bir nersige oxshash bolduq, Qiliwatqan barliq «heqqaniyetlirimiz» bolsa bir ewret latisighila oxshaydu, xalas; Hemmimiz yopurmaqtek xazan bolup kettuq, Qebihliklirimiz shamaldek bizni uchurup tashliwetti. 7 Séning namingni chaqirip nida qilghuchi, Iltipatingni tutushqa qozgalghuchi héch yوقتur; Chünki Sen yüzügingni bizdin qachurup yoshurdung, Qebihliklirimizdin bizni solashturghuzdung. 8 Biraq hazir, i Perwerdigar, Sen bizning Atimizdursen; Biz séghiz lay, Sen bizning sapalchimizdursen; Hemmimiz bolsaq qolungda yasalgandurmiz; 9 I Perwerdigar, bizge qaratqan ghezipingni zor qilmighaysen, Qebihlikni menggüliche eslep yürmigin; Mana, qarighin, hemmimiz Séning xelqingdurmiz! 10 Muqeddes sheherliring janggal, Zionmu janggal bolup qaldi; Yérusalém weyran boldi; 11 Ata-bowimiz Séni medhiyiligen jay, Pak-muqeddeslik, güzel-parlaqliq turalghusi bolghan öyimiz bolsa ot bilen köyüp kül boldi; Qedir-qimmetlik nersilirimizning hemmisi weyran qiliwétildi. 12 Mushu ishlar aldida Özügingni chetke alamsen, i Perwerdigar? Sükit qilip turamsen? Bizni bolushiche xar qilip uriwéremsen?»

65 Ezeldin Méni izdimigenlerge Méni sorash yolini achtigim; Men Özümge intilmigenlerge Özümni tapquzdum. Méning namim bilan atalmighan yat bir elge Men: — «Manga qara, Manga qara» — dédim. 2 Biraq yaman yolda mangidighan, Özining pikir-xiyaligha egiship mangidighan, Asiyliq qilghuchi bir xelqge bolsa Men kün boyi qolumni uzitip itilip keldim. 3 Yeni baghlarda qurbanliq qilip, Ular ni xishliq supilar üstidimu köydürtip, Köz aldimdila zerdemge tégidighan bir xelq; 4 Ular qebriler arisida olturidu, Mexpiy jaylardimu tünep olturidu; Ular choshqa göshini yeydu, Qazan-qachilirida herqandaq yirginchilik nersilerning shorpsi bar. 5 Ular: «Özüging bilen bol, Manga yéqinlashquchi bolma; Chünki men sendin pakmen» — deydu; Mushular dimighimgha kirgen is-tütek, Kün boyi öchmey turidighan ottur! 6 Mana, Méning aldima pütüklük turiduki: — Men sükit qilip turmaymen — deydu Perwerdigar — Belki hem silerning qebihliklirlarni, Shundaqla tagh choqqilirida isriq yaqqan, Döngler üstidimu Méni haqaretligen atabowilirlarning qebihliklirini birlikte qayturimen, — Shularni öz quchaqlirigha qayturimen; Berheq, Men ilgiriki qilghanlirini öz quchaqlirigha ölchep qayturimen. 8 Perwerdigar mundaq deydu: — Sapaq üzümming «sarqindi shirne»si körün'gende, Xeqlerning: «Uni cheyliwétip weyran qilmisun, chünki uningda beriket turidu» déginidek, Men Öz qullirimning sewebidinla shundaq qilimenki, Ularning hemmisini weyran qilmaymen. 9 Shundaq qilip Men Yaquptin bir nesilni, Yehudadinmu taghlirigha bir igidarni chiqirimen; Shuning bilan Méning tallighanlirim [zémín'gha] ige bolidu, Méning qullirim shu yerde makanlishidu. 10 Méni izdigen xelqim üchün, Sharon bolsa yene qoy padilirigha qotan, Axor bolsa kala padilirigha qonalghu bolidu. 11 Biraq Perwerdigarni tashlap, Muqeddes

téghimni untughuchi, «Teley» [dégen but] üçhün dastixan salghuchi, «Teqdir» [dégen but] üçhünmu ebjes sharaibni quyup qachilarni toldurghuchisiler, **12** Men silerni qilichqa «teqdir» qildim, Silerning hemminglar qirghinchiliqta bash égisiler; Chünki Men chaqirdim, siler jawab bermidinglar; Men söz qildim, siler qulaq salmidinglar; Eksiche nezirimde yaman bolghanni qiliwatisiler, Men yaqturmaydighanni tallighansiler. **13** Shunga, Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Méning qullirim yeydu, Siler ach qalisiler; Mana, Méning qullirim ichidu, Biraq siler ussuz qalisiler; Mana, Méning qullirim shadlinidu, Siler shermendilikte qalisiler; **14** Mana, könglidiki shad-xuramliqtin qullirim naxsha éytidu, Siler köngüldiki azabtın zar-zar yighlaysiler, Roh-qelb sunuqluqidin nale-peryad kötirisiler. **15** Isminglarni Méning tallighanlirimgha lenet bolushqa qaldurisiler. Reb Perwerdigar séni öltüridu, Hem uning qullirigha bashqa bir ismini qoyup béridu. **16** Shuning üçhün kimki özige bir bextni tilise, «Amin» dégüchi Xudaning nami bilen ashu bextni tileydu; Kimki qesem ichmekchi bolsa, Emdi «Amin» dégüchi Xudaning nami bilen qesem ichidu; Chünki burunqi derd-elemler untulghan bolidu, Chünki ularni közümdin yoshurdum. **17** Chünki qaranglar, Men yéngi asmanlarni we yéngi zéminni yaritimén; Ilgiriki ishlar héch eslenmeydu, Hetta eske kelmeydu. **18** Eksiche siler Méning yaritidighanliqimdin xushallininglar; Menggüge shad-xuramliqta bolunglar, Chünki Men Yérusalénni shad-xuramliq, Uning xelqini xushalliq bergüchi qilip yaritimén. **19** Özümму Yérusalémdin shad-xuramliqta bolimen, Shundaqla Öz xelqimdin xushallinimen; Uningda ne yigha awazi, Ne nale-peryadlar ikkinchi anglanmaydu. **20** Uningda yene birneche künlük chachrap ketken bowaq bolmaydu, Yaki waqti toshmay waqitsiz ketken boway bolmaydu; Yüz yashqa kirgen bolsa «yigit» sanilidu, Shuningdek gunahkar yüz yashqa kirip ölgen bolsa «Xudaning lenitige uchrighan» dep hésablinidu. **21** Ular öylerni salidu, ularda turidu; Ular üzümlarlni berpa qilidu, ulardin méwe yeydu; **22** Ular yasighan öylerde, bashqa birsi turmaydu; Tikilgen üzümlarlardin, bashqa birsi méwe élip yémeydu; Chünki xelqimning künliri derekning ömrdek bolidu; Méning tallighanlirim özliri öz qoli bilen yasighanliridin öz ömrde toluq behrimen bolidu. **23** Ularning qilghan emgiki bikargha ketmeydu; Yaki ularning baliliri tughulghanda kélechiki toghruluq wehime mewjut bolmaydu; Chünki ular Perwerdigar bext ata qilgan nesidler, Ularning perzentlirimu shundaq. **24** We shundaq boliduki, Ular nida qilip chaqirmastinla, Men ijabet qilimen; Ular dua qilip sözlewatinidila, Men ularni anglaymen. **25** Böre hem paqlan bilen bille ozuqlinidu; Shir bolsa kalidek saman yeydu; Yilanning rizqi bolsa topa-changla bolidu. Méning muqeddes téghimning hemme yéride héch ziyankeshlik bolmaydu; Héch buzghunchiliq bolmaydu, deydu Perwerdigar.

66 «Perwerdigar mundaq deydu: — «Asmanlar Méning textim, Zémin bolsa ayaghlirimgha textiperimdur, Emdi Manga qandaq öy-imaret yasimaqchisiler? Manga qandaq yer aramgha bolalaydu? **2** Bularning hemmisini Méning qolum yaratqan, ular shundaq bolghachqila barliqqa kelgen emesmidi? — deydu Perwerdigar, — Lékin Men nezirimni shundaq bir ademge salimen: — Mönin-

kemter, rohi sunuq, Sözlirimni anghlighanda qorqup titrek basidighan bir ademge nezirimni salimen. **3** Kala soyghan kishi ademnimu öltüridu, Qozini qurbanliq qilghan kishi itning boynini sundurup öltüridu; Manga hediye tutquchi choshqa qéninimu tutup bermekchidur; Duasini eslitishke xushbuy yaqquchi mebudqimu medhiye oquydu; Berheq, ular özi yaqturidighan yollarini tallighan, Köngli yirginchlik nersiliridin xursen bolidu. **4** Shunga Menmu ularning külpetlirini tallaymen; Ular del qorqidighan wehimilerni béshigha chüshürimen; Chünki Men chaqirghinimda, ular jawab bermidi; Men söz qilghinimda, ular qulaq salmidi; Eksiche nezirimde yaman bolghanni qildi, Men yaqturmaydighanni tallidu». **5** «I Perwerdigarning sözi aldida qorqup titreydighanlar, Uning déginini anglanglar: — «Silerni namimgha [sadiq bolghanliqlar] tüpeylidin chetke qaqqanlar bolsa, Yeni silerdin nepretlinidighan qérindashliringlar silerge: — «Qéni Perwerdigarning ulughluqi ayan qilinsun, Shuning bilen shadliqlinglarni köreleydighan bolimiz!» — dédi; Biraq shermendilikte qalghanlar özliri bolidu. **6** Anglanglar! — sheherdin kelgen chuqan-sürenler! Anglanglar! — ibadetxanidin chiqqan awazni! Anglanglar! — Perwerdigar Öz düşmenlirige [yamanliqlirini] qayturuwatidu!» **7** — Tolghiqi tutmayla u boshinidu; Aghriqi tutmayla, oghul bala tughidu! **8** Kimning mushundaq ish toghruluq xewiri bardu? Kim mushundaq ishlarini körüp baqqan? Zémin bir xelqni bir kün ichidila tughidighan ish barmu? Deqiye ichidila bir elning tughulushi mumkinmu? Chünki Zionning emdila tolghiqi tutushigha, u oghul balilirini tughdi! **9** Birsini boshinish halitige keltürgen bolsam, Men balini chiqarghuzmay qalamtim? — deydu Perwerdigar, Men Özüm tughdurghuchi tursam, baliyatquni étiwétemdimen? — deydu Xudaying. **10** Yérusalém bilen bille shad-xuramliqta bolunglar; Uni söygüchiler, uning üçhün xushallininglar! Uning üçhün qayghu-hesret chekkenler, Uning bilen bille shadliq bilen shadlininglar! **11** Chünki siler uning teselli béridighan emchekliridin énip qanaetlinisiler; Chünki siler qan'ghuche ichip chiqisiler, Uning shan-sheripining zorluqidin könglünglar xursen bolidu». **12** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Men uninggha tashqan deryadek aram-xatirjemlikni, Téship ketken éqimdek ellerning shan-shereplirini sunup bérimen; Siler émisiler, Siler yanpashqa élinip kötürülsiler, Étekte ekiltilisiler. **13** Xuddi ana balisigha teselli bergende, Men shundaq silerge teselli bérimen; Siler Yérusalémde tesellige ige bolisiler. **14** Siler bularni körgende könglünglar shadlinidu, Söngekliringlar yumran ot-chöptek yashnap kétidu; Shuning bilen Perwerdigarning qoli Öz qullirigha ayan qilinidu, U düşmenlirige qehrini körsitidu. **15** Chünki ghezipini qehr bilen, Tenbihini ot yalqunliri bilen chüshürüshi üçhün, Mana, Perwerdigar ot bilen kélidu, U jeng harwiliri bilen quyundek kélidu. **16** Chünki ot bilen hem qilich bilen Perwerdigar barliq et igitirini soraq qilip jazalaydu; Perwerdigar öltürgenler nurghun bolidu. **17** «Baghchilar»gha kirish üçhün pakizlinip, Özlirini ayrim tutup, Otturida turghuchining gépige kirgenler, Shundaqla choshqa göshini, yirginchlik bolghanni, jümlidin chashqanlarni yeydighanlar bolsa jimisi teng tügishidu — deydu

Perwerdigar. **18** Chünki ularning qilghanliri hem oylishanliri Méning aldimdidur; Biraq barliq eller, hemme tilda sözleydighanlarning yighilidighan waqti kélidu; Shuning bilen ular kélip Méning shan-sheripimni köridu; **19** We Men ularning arisida bir karamet belgini tikleymen; Hem ulardin qéchip qutulghanlarni ellerge ewetimen; Nam-shöhritimni anglimighan, shan-sheripimni körüp baqmighan Tarshishqa, Liwiyege, oqyachiliqta dangqi chiqqan Ludqa, Tubal, Grétsiyege hem yiraq chetlerdiki arallargha ularni ewetimen; Ular eller arisida Méning shan-sheripimni jakarlaydu.

20 Shuning bilen Israillar «ashliq hediye»ni pakiz qachilargha qoyup Perwerdigarning öyige élip kelgendek, Shular bolsa, Perwerdigargha atap béghishlighan hediye süpitide qérindashlirlarning hemmisini ellerdin élip kélidu; Ular ni atlargha, jeng harwilirigha, sayiwenlik harwa-zembillerge, qéchirlargha hem nar tögilerge mindürüp muqeddes téghimgha, yeni Yérusalémgha élip kélidu, — deydu Perwerdigar. **21** Hem Men ulardin bezilirini kahnlar hem Lawiylar bolushqa tallaymen — deydu Perwerdigar. **22** Chünki Men yaritidighan yéngi asmanlar hem yéngi zémin Özümning aldida daim turghandek, Séning nesling hem isming turup saqlinidu.

23 Hem shundaq boliduki, yéngi aymu yéngi ayda, Shabat künimu shabat künide, Barliq et igiliri Méning aldimgha ibadet qilghili kélidu — deydu Perwerdigar.

24 — Shuning bilen ular sirtqa chiqip, Manga asiyliq qilghan ademlerning jesetlirige qaraydu; Chünki ularni yewatqan qurtlar ölmeydu; Ular ni köydürüwatqan ot öchmeydu; Ular barliq et igilirige yirginchlik bilinidu.

Yeremiya

1 Binyamin qebilisi zéminidiki Anatot yézisida turuwatqan kahinlardin bolghan Hilqiyaning oggli Yeremiyaning sözliri [töwende xatirilinidu]: — **2** Yehuda padishahi, Amonning oggli Yosiyaning künliride, yeni u textke olturgan on üçinchi yilida [Yeremiyaqha] Perwerdigarning sözi keldi; **3** Yehuda padishahi Yosiyaning oggli Yehoakimning künliride hemde Yehuda padishahi Yosiyaning oggli Zedekiyaning on birinchi yilining axirighiche, yeni shu yilning beshinchi éyida Yérusalémlikiler sürgün qilin'ghuche uninggha Perwerdigarning sözi yene kélip turdi. **4** Perwerdigarning sözi manga kélip: **5** — Anangning qorsiqida séni apiride qilishtin ilgirila Men séni bilettim; sen baliyatqudin chiqishtin burun séni Özünge atap, ellerge payghamber bolushqa tiklidim, — déyildi. **6** Men bolsam: — Apla, Perwerdigar! Men gep qilishni bilmeymen; chünki men gödek balidurmen, dédim. **7** Lékin Perwerdigar manga: — Özüngni gödek bala, déme; chünki Men séni kimgé ewetsem, sen shulargha barisen; we Men séni néme de dep buyrusam, sen shuni deysen. **8** Ulardin qorqma; chünki séni qutquzush üçün Men sen bilen billidurmen, — dédi. **9** We Perwerdigar qolini sozup aghzimgha tegküzd; Perwerdigar manga: Mana, Öz sözlirimni aghzimgha qoydum; **10** Qara, mushu küni Men séni yulush, söküsh, halak qilish we örüş, qurush we térip östürüş üçün eller we padishahliqlar üstige tiklidim, — dédi. **11** We Perwerdigarning sözi manga kélip: «Yeremiya, némini körüwatisen?» — déyildi. Men: «Badam derixining shéxini körüwatimen» — dédim. **12** Perwerdigar manga: «Körgining yaxshi boldi; chünki Men sözümnü emeliylilishisi üçün sözümnü közitip turimen» — dédi. **13** We Perwerdigarning sözi manga ikkinchi qétim kélip: «Némini körüwatisen?» — déyildi. Men: «Poruq-poruq qaynatwatqan, aghzi shimal teripidin qiyasayghan bir qazanni kördüm» — dédim. **14** Perwerdigar manga: — Külpet shimal tereptin kélip bu zéminda turuwatqanlarning hemmisi üstige bösüp kélidu — dédi. **15** — Chünki mana, Men shimaliy padishahliqlarning barliq jemetlirini chaqirimen, — deydu Perwerdigar; — ular kélidu, padishahlar herbiri öz textini Yérusalém qowuqliri aldigha sélip, hemme sépillargha we Yehudaning barliq sheherlirige hujumgha teyyarlinidu; **16** shuning bilen Men [Yehudadikilerning] barliq rezillikliri üçün ularning üstidin hökümlerni jakarlaymen; chünki ular Mendin waz kéchip, bashqa ilahlargha xushbuy yéqip, öz qolliri yasighanlirigha choqundi. **17** Sen emdi bélingni baghlap ornungdin turup, sanga buyrughanlirimning hemmisini ulargha éyt; ular aldida hoduqup ketmigin; bolmisa Men séni ular aldida hoduqturimen. **18** Qara, Men бүгүн séni Yehudaning padishahlirigha, emirlirige, kahinlirigha hem pütkül zémin xelqige qarshi turguchi musthekem sheher, tömür tüwrük we mis sépillardek tiklidim. **19** Ular sanga qarshi jeng qilidu, lékin séning üstüngdin ghelebe qilamaydu — Chünki Men séni qutquzush üçün sen bilen billidurmen, — deydu Perwerdigar.

2 Emdi Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** Bérip Yérusalémlikilerning qulaqlirigha mundaq jar salghin: — «Perwerdigar mundaq deydu: — Men séning yash waqtingdiki wapadarliqingni, yeni qizning ashqiqigha bolghan muhebbitidek séning chöl-bayawanda, yeni térlimighan yerlerde Manga egiship yürgenlirigini séning üçün esleymen. **3** Shu chaghda Israil xelqi Perwerdigargha pak, alahide atalgan, ular uning öz hosulining tunji méwisi dep qaralghanidi; ularni yewalmaqchi bolghanlarning hemmisi gunahkar dep hésablan'ghanidi hem ularning bashlirigha balay'i'apet chüshkenidi, — deydu Perwerdigar. **4** Perwerdigarning sözini anglanglar, i Yaqupping jemeti, Israil jemetining barliq aile-tawabiatliri: — **5** Perwerdigar mundaq deydu: — Ata-bowiliringlar Mende zadi qandaq adaletsizliklerni bayqaptu, ular Mendin shunche yiraqlashidu? Ular némishqa bimene butlarga bash urup, özliri bimene bolup ketti? **6** Ular héchqachan: «Bizni Misir zéminidin qutquzup chiqirip, bayawandin, yeni chöl-desht we tik azgallar bilen qaplan'ghan jaylardin, qurghaqchiliq we ölüm sayisi orap turgan yerlardin, ademzat ötmeydighan hemde insan turmaydighan shu bayawandin bizni ötküzgen Perwerdigar qéni?» dep sorap qoyushmaptighu? **7** Men silerni méwisi hem molchiliqidin huzurlinish üçün munbet bir zémin'gha élip kelgenmen; siler kélip zéminimni bulghidurup, Méning mirasimni yirginchlik bir nersige aylandurup qoyduglar. **8** Kahinlar: «Perwerdigar qéni?» dep héch sorap qoymidi; Tewrat-qanun ijrachiliri méni héch tonumidi; xelq padichiliri manga asiylq qildi; payghamberler bolsa Baalning namida bésharet berdi, ularning hemmisi héch paydisiz bimene nersilerge egiship ketti. **9** Shunga siler bilen dewalashmaqchimen, baliliringlar hem baliliringlarning baliliri bilen dewalishimen, — deydu Perwerdigar; **10** — siler Siprustiki dengiz boylirigha ötüp béqinglar, Kédargha tekshürishke adem ewetip béqinglar — mushundaq bir ish zadi bolup baqqanmu-yoq dep körtip béqinglar — **11** Qaysi bir el öz ilahilirini (ular héch ilah emes, elwette) özgerkenmu? Lékin Méning xelqim özlirining shan-sheripi Bolghuchisini bolsa paydisiz-bimene bir nersige almashturgan. **12** Buninggha ejebliyinglar, i asmanlar; hang-tang bolunglar! Sarasimige chüshünglar! Chöchünglar! — deydu Perwerdigar, **13** — chünki Méning xelqim ikki rezil ishni qildi; ular hayatliq su menbesi bolghan Mendin waz kechti; andin özliri üçün su azgallirini, yeni su turmaydighan yériq su azgallirini yonup chiqti. **14** Israil esli qulmidi? U xojayinning öyide tughulghan qulmidi? Némishqa emdi u oljigha aylinip qaldı? **15** Yash shirlar uni olja qilip horkiridi; ular awazini qoyuwetti; ular [Israil] zéminini weyrane qildi; sheherliri köydürüldi, ademzatsiz qaldi. **16** Uning üstige hetta Nof we Tahpanes shehridikilermu choqqangni yériwetti. **17** Bu ishlarni özüng keltürüp chiqarghan emesmu? — Chünki sanga yol bashlawatqinida Perwerdigar Xudayingdin waz kechkeniding. **18** Emdi бүгүнкү күнде yene Shihor deryasining süyini ichish üçün Misirning yolini basqining némissi? [Efrat] deryasining süyini ichish üçün Asuriyening yolini basqining némissi? **19** Öz rezilligiz özüngge sawaq élip kélidu, özüngning

yénimdin chetnep ketkining özüngge tenbih bolidu; emdi séning Perwerdigar Xudayingdin was kechking we Méning qorqunchumning sende bolmasligining intayin rezil hemde zerdapqa tolghan ish ikenlikini bilip qoy, — deydu Reb, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **20** Chünki sen qedimdinla Men sanga salghan boyunturuqni buzup, uning rishtini üzüp tashliwetkensen; sen: «Qulluqungda bolmaymen!» déding. Chünki barliq döng-égizlikte we barliq yéshil derex astida sen pahishe ayaldek kérilip yatqansen. **21** Lékin Men bolsam séni esli ésil sortluq üzüm télidin, serxil uruqtin tikkenidim; sen Manga nisbeten qandaqmu yat we yawa bir sésiq üzüm téligha aytinip qalding? **22** Chünki sen shulta bilen yuyunsangmu, köp aqartquch sopun ishletsengmu séning qebihliking Méning aldimda téxi dagh bolup turidu, — deydu Reb Perwerdigar. **23** Sen qandaqmu: «Men héch bulghan'ghan emmesen, men «Baallar»gha héch egeshmidim!» déyeleysen? Jilghida mangghan yolungni körüp baq, qilmishliringni iqrar qil — sen öz yollirida uyan-buyan qatrap yüridighan chaqqaq hinggandursen! **24** Sen chöl-bayawan'gha adetlen'gen, hewisi qozghalghanda shamalni purap yüridighan bir yawayi mada éshksen! Küyligende kim uni tosalisun? Uni izdigen hanggilar özlirini héch upratmaydu; shu waqitlarda uni izdep tapmaq asandur. **25** [I Israil], [bikar yügürüp], putungni ayaghsiz, gélingni ussuluqsiz qilip qoyma! Lékin sen buninggha: «Yaq! Xam xiyal qilmal Chünki men bu yat [ilahlarni] yaxshi körüp qaldim, ularning keynidin mangimen!» — déding. **26** Oghri tutulup qélip xijaletke qalghandek, Israil jemetimu xijaletke qalidu — yeni özliri we ularning padishahliri, kahninliri we peyghemberliri — **27** ular yagbach kötikige: «Atam!» we tashqa: «Sen méni tughdurdung!» deydu; chünki ular yüzini Manga qaratmay, eksiche Manga arqisini qildi; lékin külpet bëshigha chüshkende ular: «Ornungdin turup, bizni qutquzhaysen!» deydu. **28** Emdi özüngge yasighan ilahliring qéni? Külpet bëshinggha chüshkende séni qutquzalaydighan bolsa, ular ornidin tursun! — Chünki sheherliring qanche köp bolsa butliringmu shunche köptur, i Yehuda! **29** Némishqa siler Men bilen dewagha chüshmekchisiler? Siler hemminglar Manga asiyliq qilghansiler, — deydu Perwerdigar. **30** Baliliringni bikardin bikar urup qoydum; ular héch terbiyini qobul qilmidi. Öz qiliching yirtquch shirdek peyghemberliringni yewetti. **31** I bu dewr kishiliri Perwerdigarning sözige köngül qoyunglar! Men Israilgha chöl-bayawan yaqi qapqarangghuluq basqan zémín bolup baqqanmu? Méning xelqim némishqa: «Negila barsaq öz erkimiz; emdi yéninggha yene kelmeymiz!» — deydu? **32** Qiz zibu-zinnetlirini untuyalamdu? Toy qilidighan qiz toy kiyimlirini untuyalamdu? Lékin öz xelqim san-sanaqsiz künliride Méni untudi. **33** Sen ishq izdep baridighan yollargha shunche mahir bolup ketting! Berheq, hetta eng buzuq ayallargha yolliringni körsetting. **34** Uning üstige tonungning peshliride gunahsiz namratlarning qéni bar! Sen ularni témingni téship oghriliqqa kirgini üçün öltürdingmu?! Ishlarning hemmisi shundaq tursimu, **35** sen téxi: «Mende gunah yoq; [Reb] mendin renjiwermeydu!» deysen. Bilip qoy! Men üstüngdin höküm chiqirimen, chünki sen: «Men gunah sadir qilmidim!» — dewérisen. **36** Sen némishqa

bunchiwala uyan-buyan qatrap ala köngüllük qilisen? Sen Asuriye teripidin yerge qaritilghandek Misir teripidinmu yerge qaritilsen. **37** Berheq, sen Misirdin qolliringni bëshinggha alghan péti chiqisen; chünki Perwerdigar sen yölenchük qilghanlarni chetke qaqt; sen ulardin héch payda körmeysen.

3 Shundaq déyiliduki, birsi ayalini qoyuwetse, ayal uningdin ajrashsa we kéyin u bashqa erge yatliq bolghan bolsa, birinchi éri uning bilen qayta yarishiwalسا bolamdu? Bundaq ish bu zéminni mutlek bulghimamdu? Lékin sen shunche köp ashniliring bilen buzuqluq qilip turup yene yénimgha qaytay dewatamsen téxi? **2** Bëshingni kötürüp yuqirigha qarap baq; — Sen zadi nede yat ilahlar bilen buzuqluq ötküzmingensen?! — Sen chöl-bayawanda kütip olturghan erebdek ularni yollar boyi kütip olturghansen; zéminni buzuqluqliring we rezilliking bilen bulghighansen. **3** Shuning üçün qattiq yamghurlar tutup qélinip sanga bérilmidi hemde «kéyinki yamghurlar» yaghmidi. Lékin sende téxi pahishe ayalning qélin yüzü bar, iza tartishni héch bilgüing yoqtur. **4** Hetta sen bayatin Manga: «I Atam, yashliqimdin bashlap manga yétekchi hemrah bolup kelding!» — deysen, we: — **5** «U herdaim ghezipini saqlamdu? U ghezipini axirghiche tutamdu?» — deysen. Mana, sen shundaq dégingning bilen, lékin sen qolungdin kélisiche rezillik qilghansen. **6** Yosiya padishahning künliride Perwerdigar manga: «Wapasiz Israilning néme qilghanliqini kördüngmu? U barliq égiz taghqa chiqip hem barliq yéshil derex astigha kirip shu yerlerde pahishide buzuqluq qilghan» — dédi. **7** — «Men: U bularning hemmisini qilghandin kéyin, choqum yénimgha qaytip kélidu, — dédim; lékin u qaytip kelmidi. Uning asiy singlisi, yeni Yehuda buni kördi; **8** lékin wapasiz Israilning barliq zina qilghanliri tüpeylidin uninggha talaq xétini bérup uni qoyuwetkinimni körüp, asiy singlisi Yehuda qorqmidi, belki özimu bérup pahishilik qildi. **9** Shundaq boldiki, öz buzuqchiliqini shunche kichik ish dep qarighachqa, u hetta yagbach we tash bilen zina qilip zéminni bulghiwetti. **10** Bularning hemmisige qarimay Israilning asiy singlisi Yehuda téxi pütün köngli bilen emes, peqet saxtiliq bilen yénimgha qaytip kelgende boluwaldi, — deydu Perwerdigar. **11** Perwerdigar manga mundaq dédi: — «Wapasiz Israil özi asiy Yehudadin heqqaniy körsetti. **12** Barghin, shimalgha qarap bu sözlerni jakarlap mundaq dégin: — «Qaytip kel, i yoldin chiqquchi Israil, — deydu Perwerdigar — we Men sanga qapiqimni qayta türmeymen; chünki Men rehimdil, — deydu Perwerdigar — Men ghezipimni menggüge saqlap turmaymen. **13** Peqet séning qebihlikingni, — Perwerdigar Xudayinggha asiyliq qilghanliqingni, uyan-buyan qatrap yürüp özüngni herbir yéshil derex astida yat ilahlargha béghishliqlighanliqingni, shuningdek awazimgha héch qulaq salmighanliqingni iqrar qilsangla [Mendin rehim-shepget körisen] — deydu Perwerdigar. **14** Qaytip kélinglar, i yoldin chiqquchi balilar, — deydu Perwerdigar — chünki Men silerni heqiqiy söygüchidurmen; [siler shundaq qilsanglarla] Men silerdin tallighanlarni, yeni herqaysi sheherdin birdin, herqaysi jemettin ikkidin puqrani Zion'gha qayturup kélimen. **15** Men silerge könglumdikidek xelq padichilirini teqsim qilimen; ular silerni danaliq-bilim, eqil-paraset bilen béqip

ozuqlanduridu. **16** Shundaq boliduki, shu künlerde siler zéminda köpiyib, köp perzentlik bolghininglarda, — deydu Perwerdigar, — siler: «Perwerdigarning ehde sanduqil» dep yene tilgha almaysiler; u héch ésinglarga kelmeydu, uni héch eslimeysiler we uni héch séghinimaysiler; siler bashqa bir sanduqnu yasimaysiler. **17** Shu tapta ular Yérusalémni «Perwerdigarning texti» dep ataydu; barliq eller uninggha yighilidu, — yeni Perwerdigarning namigha, Yérusalémgha yighilidu; ular qelbidiki rezil jahilliqigha qaytidin héch egiship mangmaydu. **18** Shu künlerde Yehuda jemeti Israil jemeti bilen birlikte mandidu; ular shimal zémindin bille chiqip Men ata-bowilirigha miras bolushqa teqdim qilghan zémin'gha kélidu. **19** Men: «Men séni balilirim qatirigha qoyup, sanga güzel zéminni, yeni köpligen ellerning zéminliri arisidiki eng körkem jayni miras qilip ata qilishni shunchilik xalayttim!» — dédim, we: «Sen Méni «méning atam» deysen, we Mendin yüz örümeysen!» — dédim. **20** Lékin berheq, asiyliq qilghan ayal öz jörisidin ayrilghandek, siler Manga asiyliq qilghansiler, i Israil jemeti, — deydu Perwerdigar. **21** Yuqiri jaylardin bir awaz anglinidu! U bolsa Israil jemetidikilerning yig'ha-peryadliri; chünki ular öz yolini burmilighan, Perwerdigar Xudasini untug'han. **22** — Qaytip kélinglar, ey yoldin chiqquchi balilar; Men silerning yoldin chiqip kétishlirlargha shipa bolimen. — «Mana, biz yéninggha barimiz; chünki Sen Perwerdigar Xudayimizdursen» — denglar! **23** — Berheq, ézigliklerde hem taghlarda anglitilghan [butpereslikning] qiyqas-sürenliri bihude ishtur! Berheq, Israilning qutquzush-nijati Perwerdigar Xudayimizdinladur. **24** Lékin yashliqimizdin tartipla, ata-bowilirimizning ejrini, yeni ularning kala-qoy padilirini, qiz-oghullirini ashu uyat-nomus yep ketken; **25** Netijide biz uyat-xijilliq ichide yattuq, qalaymiqanchiliq we alaqaadilik bizni qapliwaldi; chünki yashliqimizdin tartip бүгүнкү күн'ge qeder biz we ata-bowilirimiz hemmimiz Perwerdigar Xudayimiz aldida gunah sadir qilip kelduq, Perwerdigar Xudayimizning awazigha héch qulaq salmiduq.

4 — «Bu yollirimdin burulay!» déseng, i Israil — deydu Perwerdigar — Emdi Méning yénimgha burulup qaytip kell Eger bu yirginchlikliringni közümdin néri qilsang, we shundaqla yoldin yene ténep ketmiseng, **2** — eger sen: «Perwerdigarning hayati bilen!» dep qesem ichkingide, u qesem heqiqet, adalet we heqqaniylik bilen bolsa, undaqta yat ellermu Uning namida özlirige bext tilishidu we Uni özining pexir-shöhriri qilidu. **3** Chünki Perwerdigar Yehudadikiler we Yérusalémdikilerge mundaq deydu: — «Boz yéringlarni chépip aghdurunglar; tikenlik arisigha uruq chachmanglar! **4** Özliringlarni Perwerdigarning yolida sünnet qilinglar; qelbinglarni sünnet qilinglar, i Yehudadikiler we Yérusalémda turuwatqanlar! — Bolmisa, Méning qehrim partlap ot bolup silerni köydüriwétidu; qilmishlirlarning rezilliki tüpeylidin uni öchüreleydighan héchkim chiqmaydu. **5** — Yehudada mushularni élan qilip, Yérusalémde: — «Zémin-zéminda kanay chélinglar!» — dep jakarlanglar; «Yighilinglar! Mustehkem sheherlerge qéchip kireyli!» — dep nida qilinglar! **6** Zionni körsitidighan bir tug'ni tiklenglar; derhal qéchinglar, kéchikip qalmanglar!

Chünki Men külpet, yeni zor bir halaketni shimaldin élap kéli-men. **7** Shir öz chatqalliqidin chiqti, «ellerni yoqatquchi» yolgha chiqti; u öz jayidin chiqip zéminingni weyran qilishqa kélidu; sheherliring weyran qilinip, ademzatsiz bolidu. **8** Bu sewebtin özliringlarga böz kiyim oranglar, dad-peryad kötürüp nale qilinglar! Chünki Perwerdigarning qattiq ghezipi bizdin yanmidil! **9** Shu küni shundaq boliduki, — deydu Perwerdigar, — padishahning yüriki, emirlerning yürikimu su bolup kétidu, kahninlar alaqqade bolup, peyghemberler teejüplinidu. **10** — Andin men: — Ah, Reb Perwerdigar! Berheq Sen bu xelqni, jümlidin Yérusalémni: «Siler amantinch bolisiler» dep aldiding; emeliyette bolsa qilich jan'gha yétip keldi, dédim. **11** — Shu chaghda bu xelqqe we Yérusalémgha mundaq déyilidu: «Chöl-bayawandiki ézigliklerdin chiqqan issiq bir shamal xelqimning qizining yoligha qarap chüshidu; lékin u xaman sorushqa yaki dan ayrishqa muwapiq kelmeydu! **12** — Buningdin esheddiy bir shamal Mendin chiqidu; mana, Men hazir ulargha jaza hökümlirini jakarlaymen. **13** Mana, u top bulutlardek kélidu, uning jeng harwiliri qara quyundektur, uning atliri bürtkülderin tézduq! — «Halimizgha way! Chünki biz nabut bolduq!» **14** — «I Yérusalém, öz qutulushung üçün qelbingni rezilliktin yuyuwet; qachan'ghiche könglünge bihude oy-xiyallarni püküp turisen? **15** Chünki Dan diyaridin, Efraimiki ézigliklerdinmu azab-külpetni élan qilidighan bir awaz anglitilidu: — **16** Ular: Ellerge élan qilinglar, Yérusalémghimu anglinglar: — Mana, qorshawgha alghuchilar yiraq yurttin kéliwatidu! Ular Yehuda sheherlirige qarshi jeng chuqanlirini kötürüshke teyyar! — deydu. **17** Étizliqni mudapie qiliwatqanlardek, ular Yérusalémni qorshiwalidu; chünki u Manga asiyliq qilghan, — deydu Perwerdigar. **18** Séning yolung we qilmishliring mushularni öz béshinggha chüshürdi; bu rezillikning aqiwitidur; berheq, u azabliqtur, yürikinggimu sanjiydu!». **19** — [Men]: «Ah, ich-baghrim! Ich-baghrim! Tolghaqa chüshüm! Ah, könglüm azablandi! Yürikim düpüldewatidu, süküti qilip turalmaymen; chünki men kanayning awazini anglaymen; jeng chuqanliri jénimgha sanjidi. **20** Apet üstige apet chüshit! Pütkül zémin weyran boldi; chédirlirim deqideq berbat qilindi, perdilirim hayt-huytning ichide yirtip tashlandi! **21** Qachan'ghiche tug'hqa qarap turushum, jeng awazlirini anglishim kérek?» — [dédim]. **22** — «Chünki Méning xelqim nadandur; ular Méni héch tonumighan; ular eqli yoq balilar, ular héch yorutulmighan; rezillike nisbeten ular danadur, emma yaxshiliqqa nisbeten ular bilimsizdur». **23** — «Men yer yüzige qaridim; mana, u shekilsiz we qup-quruq boldi; asmanlarghimu qaridim, u nursiz qaldi; **24** taghlargha qaridim, mana, ular zilzilge keldi, barliq döngler esheddiy silkinip ketti. **25** Qarap turuwerdim, we mana, insan yoq idi, asmandiki barliq uchar-qanatlar mu özlirini daldigha aldi. **26** Men qaridim, mana, bagh-étizlar chöl-bayawan'gha aylandi, barliq sheherler Perwerdigar aldida, yeni uning qattiq ghezipi aldida weyran boldi. **27** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — «Pütkül zémin weyran bolidu; emma Men uni pütünley yoqatmaymen. **28** Buning tüpeylidin pütkül yer yüzü matem tutidu, yuqirida asman qariliq bilen qaplinidu; chünki Men shundaq söz qildim, Men shundaq niyetke kelgenmen;

Men uningdin ökünmeymen, uningdin héch yanmaymen; **29** atliqlar we oqyalqlarning shawqun-süreni bilen herbir sheherdikiler qéchip kétidu; ular chatqallqlargha kirip möküwalidu, tashlar üstige chiqiwalidu; barliq sheherler tashlinip ademzatsiz qalidu. **30** — Sen, i halak bolghuchi, néme qilmaqchisen? Gerche sen pereng kiyimlerni kiygen bolsangmu, altun zibu-zinnetlerni taqighan bolsangmu, köz-qashlirning osma bilen perdadzighan bolsangmu, özüngni yasighining bikardur; séning ashiqlirning séni kemsitidu; ular jéniningni izdewatidu. **31** Chünki men tolghaqq chühshiken ayalningkidek bir awazni, tunji balini tughqandikidek azabdan bolghan Zion qizining awazini anglawatimen; u qollarini sozup: «Halimgha way! Bu qatillar tüpeylidin halimdin kettim!» dep hasirimaqta.

5 [Perwerdigar]: — Yérusalémning reste-kochilirida uyan-buyan aylinip yügürtümlar, obdan körüp biliwélinglar; meydanliridin izdep körümlar; adalet bilen ish köridighan, wedisiye turushqa intilidighan birla ademni tapsanglar, shunda men bu [sheherni] kechürimen! **2** Gerche ular: «Perwerdigarning hayati bilen!» dep qesem ichken bolsimu, ular yalghandin sözleydu, [dédi]. **3** — I Perwerdigar, közüng adalet-bitereplikni izdep yüridu emesmu? Sen bularni urdung, lékin ular azablanmaydu; Sen ularni nabut qilip tügeshtürding, lékin ular terbiye qobul qilishni ret qilip keldi; ular yüzlirini tashtin qattiq qildi, ular yolidin yénishni ret qilidu. **4** — men: «Shühhisizki, bundaq qilghanlar peqet namratlar, ular nadanlar; chünki ular Perwerdigarning yolini, Xudasining höküm-körsetmilirini bilmeydu» — dédim. **5** — «Men mötiwerlerning yénigha bérup ulargha sözleymen; chünki ular Perwerdigarning yolini, Xudasining höküm-körsetmilirini bilidu». Biraq ularmu boyunturuqni üzü-l-késil buzup, rishtilirini üzüp tashlighan. **6** — Shunga ormandin chiqqan bir shir ularni öltüridu, bayawandin chiqqan bir böre ularni weyran qilidu; yilpiz sheherlerge qarap paylaydu; sheherlerdin chiqqan herbiri titma-titma qilinidu; chünki ularning asiyliliri köpiyip, wapasizliqliri awuydu. **7** Men zadi némige asasen séni kechürimen? Séning baliliring Mendin waz kéchip, Xuda emeslerge qesem ichmekte; Men hemme hajetliridin chiqqan bolsammu, lékin ular zinaxorluq qilip, pahishilerning öyige top-top bolup méngiwatidu. **8** Ular semrigen ishqwaz ayghirlar, ular herbiri öz yéqinining ayaligha hewes qilip kishnewatidu. **9** Bu ishlar tüpeylidin ularni jazalimay qoyamdım? — deydu Perwerdigar, — Méning jénim mushundaq bir eldin qisas almay qoyamdu? **10** Uningüzüm chünekilridin ötüp, tallirini weyran qilinglar; lékin ularni pütünley nabut qilmanglar; shaxlirini qirip tashlanglar, chünki ular Perwerdigargha tewe emestur; **11** chünki Israil jemeti we Yehuda jemeti Manga mutleq wapasizliq qildi, — deydu Perwerdigar. **12** Ular: «U héchnéme qilmaydu! Bizge héch apét chühshmeydu; ne qilich ne qehetchilikni körmeymiz!» — dep Perwerdigardin ténip ketti. **13** Peyghemberler bolsa peqet bir shamaldin ibaret bolidu, xalas; [Perwerdigarning] söz-kalami ularda yoqtur; ularning sözliri öz bëshigha yansun! **14** Shunga Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda manga mundaq deydu: — Bu xelq mushu sözni

qilghini üçün, mana, Men aghzinggha salghan sözlirimni ot, bu xelqni otun qilimenki, ot ularni köydürtüp tashlaydu. **15** — Mana, Men yiraqtin bir elni élip kélimen, i Israil jemeti, — deydu Perwerdigar, — U küchlük bir el, qedimiy bir el, tilini sen bilmeydighan we geplirini sen héch chühshemeydighan bir el bolidu; **16** ularning oqdéni yoghan échilghan bir gördur; ularning hemmisi batur palwanlardur. **17** Ular hosulingni we néningni yep kétidu, oghul-qizliriningni yep kétidu, kala-qoy padiliringni yep kétidu,üzüm talliriningni we enjur derexliriningni yep kétidu; ular sen tayan'ghan mustehkem sheherliriningni qilich bilen weyran qilidu. **18** Halbuki, — deydu Perwerdigar, — shu künlerdimu silerni pütünley tügeshtürmeymen. **19** Shu chaghda [xelqing]: «Perwerdigar Xudayimiz némişhqa mushu ishlarning hemmisini bëshimizgha chühshürgen?» — dep sorisa, emdi sen [Yeremiya] ulargha: «Siler Mendin yüz örüp, öz zémininglarda yat ilahlarning qulluqida bolghininglardek, siler öz wetininglar bolmighan bir zéminda yat bolghanlarning qulluqida bolisiler» — dégin. **20** — Yaqupning jemetide shuni jakarlighinki we Yehuda arisida shuni élan qilghinki, **21** «Buni anglanglar, i nadan we eqli yooq, közi turup körmeydighan, quliqu turup anglimaydighan bir xelq: — **22** Mendin qorqamamsiler? — deydu Perwerdigar, — Déngiz süyi üçün sahilni menggülik cheklime qilip, «Bu yerdin ötme» dep békitken Méning aldimda tewrimemsiler? Mana, dolqunliri örkeshligini bilen ular sahil üstidin héch ghelibe qilmaydu; shawqunlighini bilen bu chektin hergiz halqip ötelmeydu. **23** Lékin bu xelqning jahil we asiylig köngli bardur; ular yoldin chiqip öz bëshimchilik qilip ketti. **24** Ular könglide: «Öz waqtida yamghurlarni, yeni awwalqi hem keyinki yamghurlarni Bergüchi, bizge hosul peslini békitip aman-ésen Saqlighuchi Perwerdigar Xudayimizdin eymineyli» dégeni héch démeydu. **25** Silerning qebihlikliringlar mushu ishlarni silerge nésip qilmighan; silerning gunahliringlar silerdin beriketni mehrum qilghan. **26** Chünki xelqim arisida reziller bardur; ular pistirmida yatqan qiltaqchilardék paylap yüridu; ular tuzaq sélip, ademlerni tutuwalidu. **27** Tutqan qushlarga tolghan qepetek, ularning öyliri aldanchiliqtin érishken mallar bilen tolghan; ular shu yol bilen büyük hem bay bolup ketti. **28** Ular semrip, parqirap ketti; berheq, ular rezil ishlarni qilishqa mahir bolup ketti; ular öz menpeetini közlep xeqlerning dewasini, yétim-yésirlerning dewasini sorimaydu; namratlarning hoquqini qoghdaydighan hökümini ular chiqarmaydu. **29** Bu ishlar tüpeylidin ularni jazalimay qoyamdım?! — deydu Perwerdigar, — Méning jénim mushundaq bir eldin qisas almay qoyamdu? **30** Zéminda intayin qorqunchluq we yirginchliq bir ish sadir qilin'ghanki — **31** Peyghemberler yalghan-saxta bësharetlerni bermekte; kahinlar bolsa öz hoquq dairisini kéngeytip hökümraniq qilmaqta; Méning xelqimmu bu ishlarni yaqturidu. Lékin bularning aqiwitide qandaq qilisiler?

6 Jéniglarni qutquzush üçün Yérusalém shehiridin qéchinglar, i Binyamin jemetidikiler! Tekoa yézisida kanay chélinglar! Beyt-Hakkeremde is signalini kötürümlar! Chünki balayi'apét, yeni dehshetlik halaket shimal tereptin peyda bolidu. **2** Zion qizi, yeni nazinin sahibjamalni, men nabut qilimen. **3** Yérusalémgha qarshi

chiqiwatqan pada baqquchilarmu öz padilirini épkelidu; ular Yérusalénni qorshawgha élip chédirlirini tikidu; ularning hemmisi ózi igiligen jayda pada baqudu. **4** [Ular]: «Uninggha qarshi jengge teyyarlininglar! Turunglar, chüsh waqtidin paydilinip hujum qilayli!», «Apla! Kün patay dep qaptu, kechtiki sayiler uzirawatidu!» — [deydu], [andin]: **5** «Shunga, kéchiche hujum qilip chiyayli, uning mustehkem ordilirini yoqitayli!» — deydu. **6** — Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar ulargha mundaq deydu: — Derexlerni késip, ular bilen Yérusalém etrapida döng-poteylerni yasanglar; chünki u jazalanmisa bolmaydighan sheherdur; uningda barliq ishlar zulum-zomigerliktur. **7** Quduq óz sulirini urghutup chiqarghandek, umu rezilliklirini urghutup chiqarmaqta; uningdin zulmet-zorawaniq we halaket sadaliri anglanmaqta; méning köz aldında hemishe aghriq-késeller hem yarilan'ghanlar peyda bolmaqta. **8** I Yérusalém, telim-terbiye qobul qil; bolmisa jénim sendin waz kéchidu, — bolmisa, Men séni xarabilik, ademzatsiz bir zémín qiliwétimen. **9** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar manga mundaq deydu: — Ular üzüüm télini pasangdighuchilardek Israilning qaldisini pasangdaydu; shunga sen üzüüm üzgüchidek üzüüm télidiki shaxlar üstidin yene bir qétim qolungni ötküzgin! **10** [Men]: — Men hazir kimgé söz qilip agahlanduray? Ulardin anglighudek zadi kim bar? Mana, ularning qulaqliri sünnét qilinmighan, ular héch angliyalmaydu. Mana, Perwerdigarning sözi ulargha éghir kélidu; ulargha héch xushyaqmaydu, — [dédim]. **11** — Qelbim Perwerdigarning ghezep otliri bilen tolup tashti; uni ichimge sighdurushtin halsirap kettim; uni kochidiki balilar, yigitlerning meshrep sorunlirigha tökkeysen. Er-ayallar, qérilar hem yashan'ghanlarmu buningdin mustesna bolmisun! **12** — Ularning öyliri, étizliri ayalliri bilen bille özgilerge tapshurulidu; chünki Men qolumni zémindikilerge sozimen, — deydu Perwerdigar. **13** — Chünki eng kichikidin chongighiche ularning hemmisi achközlükke bérilgen; peyghemberdin kahin'ghiche hemmisi oxshashla aldanchilik qilidu; **14** ular: «Aman-ésenlik! Aman-ésenlik!» dep xelqimning qizining yarisini susluq bilen qol uchida chala téngip qoydi. Lékin aman-ésenlik yoqtur! **15** Ular yirginchilik ishlarni sadir qilghinidin xijil boldimu? — Yaq, ular héch xijil bolmide, hetta qizirishnimu ular héch bilmeydu. Shunga ular yiqilip ölgenler ichide yiqilip ölidu; ularni jazalashqa kelginimde ular putliship kétidu, — deydu Perwerdigar. **16** Shunga Perwerdigar [Öz xelqige] mundaq deydu: — Siler töt acha yolda turuwatisiler; shunga yolunglarni obdan körüp qoyunglar, qedimki, yaxshiliqqa élip barghan yollarni sorap, ularda ménginglar; shundaq qilghanda jéninglar obdan aram tapidu. Lékin ular: «Biz shularda mangmaymiz!» — deydu. **17** Men: Silerge «Kanayning agah sadasigha qulaq sélinglar!» deydighan agah bergüchi közetчилerni tiklidim; lékin siler: «Qulaq salmaymiz» dédinglar. **18** Shunga i eller, anglanglar; guwahchilar bolup ular arisida bolidighan ishlarni bilip qoyunglar! **19** Angla, i yer-zémín! Qara, Men bu xelqning bëshigha külpét, yeni ularning oy-xiyallirining aqiwitini chüshürimen; chünki ular sözlirime qulaq salmighan; Méning Tewrat-qanunumni bolsa, ular chetke qaqqan. **20** — Emdi zadi néme meqsette Shébadin

chiqqan xushbuy, yiraq yurttin élip kélín'gen égir Manga sunulidu? Köydürme qurbanliqliringlar qobul qilarliq emes, silerning «teshekkür qurnanliq»liringlar Méni xursen qilmaydu. **21** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men bu xelq aldigha putlikashanglarni salimen; shuning bilen hem atilar hem oghullar bille putlishidu; qoshnilar we dostlar oxshashla nabut bolidu. **22** Perwerdigar mundaq deydu: — Qara, shimaliy zémindin bir xelq kélidu, yer yüzining eng qeriliridin ulugh bir el qozghilidu; **23** ular oqya we qilich bilen qorallinidu; ular zalim, héch rehim qilmaydu; ularning awazi déngiz dolqunidek shawqunlaydu; ular atlargha minidu, jenggiwar ademlerdek sep-sep bolup turidu; ular sanga qarshi jeng qilishqa kélidu, i Zion qizi! **24** «Biz ular toghruluq xewer angliduq; qolimiz boshiship ketti; gheshtlik, tolghaqta qalghan ayaldek azab bizni tutti» — [dédim]. **25** «Dalagha chiqmanglar, yollar bilen mangmanglar, chünki dushmaning qilichi bar, terep-terepderni wehime basidu. **26** I xelqimning qizi, sen özüngge böz kiyim kiyiwal, küller ichide éghinap yat; özüngning bir tal oghlungdin juda bolghandek qattiq yighlap matem tut; chünki bulang-talang qilghuchi bizge qarap tuyuqsiz kélidu». **27** [Perwerdigar manga]: — Men séni roda sinighuchi qilip tiklidim, xelqim bolsa xuddi tekshürüldighan rodidek bolidu; séni ularning yollirini közitip sinashqa tiklidim, — [dédi]. **28** — Ularning herbiri asiyning asiysi, ular töhmet chaplap uyan-buyan qatrap yürmekte; ular mis we tömürning özüdu, hemmisi chirip ketkendur; **29** tömürchining körükimu köyüp ketti, qoghushun bolsa otta yem boldi; rodini éritip tawlash baskar boldi; xelqim yamanlardin xaliy bolmide. **30** Ular «dashqal küümish» dep atilidu; chünki Perwerdigar ularni ret qildi.

7 Perwerdigardin Yeremiyagha mundaq bir söz keldi: — **2** Perwerdigarning öyidiki derwazida turup mushu sözni jakarlap: «Perwerdigarning sözini anglanglar, i Perwerdigargha ibadet qilish üçün mushu derwazalardin kiritwatqan barliq Yehudalar!» — dégin. **3** — «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Yolliringlar hem qilmishlirlinglarni tüzitinglar; shundaq bolghanda Men silerni mushu yerde muqim turghuzimen. **4** «Perwerdigarning ibadetxanisi, Perwerdigarning ibadetxanisi, Perwerdigarning ibadetxanisi del mushudur!» dep aldanchi sözlerge tayinip ketmenglar. **5** Eger siler heqiqeten yolliring hem qilmishlirlinglarni tüzetsenglar, — eger kishiler we qoshnanglar arisida adalet yürüzsenglar, **6** — eger siler musapir, yétim-yésir hem tul xotunlarni bozek qilishtin, mushu yerde gunahsiz qanlarni töküishtin, — shundaqla özünglargha ziyan yetküzüp, bashqa ilahlargha egiship kétishtin qol üzsenglar, — **7** shundaq qilghininglarda Men silerni mushu yerde, yeni Men ata-bowilirlinglargha qedimdin tartip menggügiche teqdim qilghan bu zéminda muqim turidighan qilimen. **8** Lékin mana, siler héchqandaq payda yetküzmeydighan aldanchi sözlerge tayinip ketkensiler. **9** Emdi néme dégülük?! Oghriliq, qatilliq, zinaxorluq qilip, saxta qesem ichip, Baalgha isriq yéqip we siler héch tonumighan yat ilahlargha egiship, **10** andin Méning namimda

atalghan mushu öyge kirip Méning aldimda turup: «Biz qutquzulghan!» demsiler?! Mushu lenetlik ishlarda turuwérish üçün qutquzulghanmusiler?! **11** Méning namimda atalghan mushu öy silerning neziriglarida bulangchilarning uwisimu?! Mana, Men Özüm bu ishlarni körgenmen, — deydu Perwerdigar. **12** Shunga, Men eslide Öz namimda talrghu qilghan Shiloh dégen jaygha béríp, xelqim Israilning rezilliki tüpeylidin uni néme qiliwetkenlikimni körtüp béqinglar! **13** Emdi hazir, siler mushundaq qilmishlarni sadir qilghininglar tüpeylidin, — deydu Perwerdigar, — Men silerge tang seherde ornundin turup söz qilip keldim, lékin siler héch qulaq salmidinglar; Men silerni chaqirdim, lékin siler Manga jawab bermidinglar — **14** emdi Men Shilohdiki öyni qandaq qilghan bolsam, siler tayan'ghan, shundaqla namim qoyulghan bu öyni we Men silerge hem ata-bowiliringlarga teqdim qilghan bu zéminnimu shundaq qilimen; **15** Men silerning barliq qérindashliringlar, yeni Efraimning barliq neslini heydiwetkinimdek silernimu közümdin yirap heydeymen. **16** Emdi sen, [Yeremiya], bu xelq üçün dua qilma, ular üçün nale-peryad kötürme yaki tilek tilime, Méning aldimda turup ularning [gunahlarini] héch tilime, chünki Men sanga qulaq salmaymen. **17** Ularning Yehuda sheherliride we Yérusalém kochilirida néme qilghanlarini körüwatmamsen? **18** Balilar otun téridu, atilar ot qalaydu, ayallar qesten Méni renjitisheke «Asmanning Xanishi» üçün poshkallarni sélisheke xémirni yughuridu, shuningdek yat ilahlarga «sharab hediye»lerni quyidu. **19** Azablinip ghezepilindighini Menmu? — deydu Perwerdigar; — Öz yüzlirige sherm chaplap, azablinidighini özliri emesmu? **20** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Méning ghezipim we qehrim mushu jaygha töküldü; insan üstige, haywan üstige, daladiki derekler üstige, tupraqiki méwiler üstige töküldü; u hemmini köydüridu, uni héch öchürelmeydu. **21** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Bériwéringlar, köydürme qurbanliqliringlarni bashqa qurbanliqlargha qoshup qoyunglar, barliq göshlirini yewélinglar! **22** Chünki Men ularni Misir zémninidin qutquzup chiqarghan künide ata-bowiliringlarga «köydürme qurbanliq»lar yaki bashqa qurbanliqlar toghrisida gep qilmighan we yaki emr bermigenidim; **23** belki Men ulargha mundaq emr qilip: «Awazimgha qulaq sélینگlar, shundaq qilip Men silerning Xudayinglar bolimen, siler Méning xelqim bolisiler; Men özünglarga yaxshiliq bolsun dep buyrughan barliq yolda ménginglar» — dep buyrughanidim. **24** Lékin ular héch anglimighan, Manga héch qulaq salmighan, belki öz rezil könglidiki jahilliqlar bilen öz xiyal-xahishlirigha egiship méngiwergen; ular aldigha emes, belki keynige mangghan. **25** Ata-bowiliringlar Misir zémninidin chiqqandin tartip бүгүнкү күн'ge qeder Men qullirim bolghan peyghemberlerni yéninglarga ewetip keldim; Men herküni tang seherde ornundin turup ularni ewetip keldim. **26** Lékin xelqim anglimighan, héch qulaq salmighan; ular boynini qattiq qilghan; rezillikte ata-bowiliridin éship ketken. **27** Sen bu sözlerni ulargha éytisen; lékin ular sanga qulaq salmaydu; sen ularni [towa qilishqa] chaqirisen, lékin ular jawab bermeydu. **28** — Sen ulargha: — «Perwerdigar

Xudasining awazini anglimighan we héch tüzitishni qobul qilmighan xelq del mushu!» — deysen. Ulardin heqiqet-wapaliq yoqap ketti; bu ularning éghizidimmu üzülip ketti. **29** Chéchingni chüshürüp uni tashliwet; yuqiri jaylarda bir mersiye oqughin; chünki Perwerdigar Öz ghezipini chüshürmekchi bolghan bu dewrni ret qilip, uningdin waz kechti. **30** Chünki Yehudadikiler köz aldimda rezillik qilghan, — deydu Perwerdigar, — ular Méning namimda atalghan öyge yirginchlik nersilerni ekirip uni bulghighan; **31** we öz oghul-qizlirini otta qurbanliq qilip köydürüş üçün «Hinnomning oghli»ning jilghisidiki Tofetning yuqiridiki jaylarni qurghan; bundaq ishni Men héch buyrumighanmen, u oyumgha héch kirip baqmighandur. **32** Shunga, mana, shundaq künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — «Tofet» yaki «Ibn-Hinnomning jilghisi» emdi héch tilgha élinmaydu, belki «Qetl jilghisi» déyilidu; chünki ular Tofette jesetlerni yer qalmighuche kömidu. **33** Bu xelqning jesetliri asmandiki uchar-qanatların we zémindiki janiwarların taami bolidu; ularni ölüklérdin qorqutup heydeydighan héchkim bolmaydu. **34** Men Yehuda sheherliridin hem Yérusalém sheherliridin oyun-tamashining sadasini, shad-xuramliq sadasini we toyi boluwatqan yigit-qizining awazini mehrum qilimen; chünki zémin weyrane bolidu.

8 Shu chaghda, — deydu Perwerdigar, — ular Yehudaning padishahlirining ustixanlirini, ularning emirlirining ustixanlirini, kahinlarning ustixanlirini, peyghemberlerning ustixanlirini we Yérusalémde turghanlarning ustixanlirini görilridin élip chiqiridu; **2** shundaq qilip ular bularni quyash, ay we asmanlardiki barliq jisimlar astida yayidu; chünki ular bularni söygen, bularning qulluqida bolghan, bulargha egeshken, bularni izdigen, bulargha choqun'ghan; ularning jesetliri bir yerge héch yighilmaydu, héch kömülmeydu; ular zémin yüzide oghut bolup yatidu. **3** Men bulardin qalghanlirini heydigen jaylarda, bu rezil jemettin barliq tirik qalghanlar hayatning ornigha mamatni tallaydu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **4** Emdi sen ulargha mundaq dégin: Perwerdigar mundaq deydu: — Ademler yiqilsa qaytidin turmamdu? Birsı yoldin chiqip ketse qaytip kelmemdü? **5** Némishqa Yérusalémdeki bu xelq hemishe yoldin chiqish bilenla yénimdin yiraqlap kétidu? Ular aldamchiliqni ching tutidu, yénimgha qaytip kélishe ret qilidu. **6** Men köngül qoyup anglidim; lékin ular durusluqni sözlimeydu; ularning rezillikliridin: «Men zadi némilerni qilip qoydum?!» dep towa qilidighan héchkim yoq; at jengge burulup étilghandek herbirsı öz yoligha burulup étilidu. **7** Hetta asmandiki leylekmu özige békítılgen waqtılirini bilidu; paxtek, qarlıghach we turnıarmu köchüp kélidighan waqtılirini ésıde tutidu; lékim Méning xelqim Men Perwerdigarning ulargha békítkenlirimni héch bilmeydu. **8** Silér qandaqmı: «Biz danadurmız, Perwerdigarning Tewrat-qanunı bizde bardur!» deysiler? Mana, berheq, ólima-köchürgüchılerning yalghanchı qelımı unı burmilighan. **9** Danishmenler xijil bolidu, ular yerge qarap qaldı; mana, ular Perwerdigarning sözını chetke qaqqandin kéyin, ularda zadi néme danalıq qalidu? **10** Shunga Men ularning ayallirini bashqılargha, ularning

étizlrini yéngi igilirige tapshurup bérimen; chunki eng kichikidin chonghichice ularning hemmisi achközlükke bérilgen; peyghemberdin kahin'ghiche hemmisi saxta ish köridu. **11** Ular: «Aman-ésenlik! Aman-ésenlik!» dep xelqimning qizining yarisini susluq bilen qol uchida chala téngip qoydi. Lékin aman-ésenlik yoqtur! **12** Ular yirginchlik ishlarni sadir qilghininidin xijil boldimu? — Yaq, ular héch xijil bolmidei, hetta qizirishnimu ular héch bilmeydu. Shunga ular yiqilip ölgenler ichide yiqilip ölidu; ularni jazalashqa kelginimde ular putliship kétidu, — deydu Perwerdigar. **13** Men ularning hosulini élip tashlaymen, — deydu Perwerdigar;üzüm yéda üzüm, enjür derixide enjürler héch qalmidi; yopurmaqlari soliship ketti; Men ulargha néme béghishlighan bolsam, emdi shular ularin ötküzüwélinidu. **14** «Biz némishqa mushu yerde bikaq olturuwérimiz? Yighilayli, musthekem sheherlerge kirip shu yerlerde [küresh qilip] tügisheylil! Chunki Perwerdigar Xudayimiz bizni tügeshtürüp, bizge öt süyini berdi; chunki biz Perwerdigar aldida gunah sadir qilduq. **15** Aman-tinchliqni ümid qilip kütüp kelduq, lékin héch yaxshiliq bolmidei; shipa waqtini kütüq, lékin mana, wehime basti! **16** Düşmen atirlirining xartildashliri Dan zéminidin tartip anglanmaqta; ayghirlirining kishneshliri pütkül zéminni qorqitip tewretmekte. Ular zémin we uningda turuwatqan hemmini, sheherni we uningda turuwatqanlarning hemmisini yoqitishqa kélidu!». **17** — Mana, Men aranglarga yılanlarni, yeni héchkim séhirliyelmeidighan zeherlik yılanlarni ewetimen, ular silerni chaqidu» — deydu Perwerdigar. **18** [Men]: «Méning derd-elimim dawalighusiz! Yürikim zeyipliship ketti!» — [dédim]. **19** «Mana, xelqimning qizining intayin yiraq yurtin kötürilgen peryadining sadasi! [Ular]: «Perwerdigar Zionda emesmu? Zionning padishahi u yerde turmamdu?!» — [deydu]. «Némishqa emdi ular Méni oyma mebudliri bilen, erzimes yat nersiler bilen ghezeplendüridu?!» **20** — «Orma waqti ötüp ketti, yaz tügidi, lékin biz bolsaq yenila qutqulmiduq!» **21** «Xelqimning qizining sunuq yarisi tüpeylidin özüm sunuqmen; matem tutimen; Dekke-dükke méni bésiwaldi, — **22** Giléadta tutiya tépilmamdiken? U yerde téwip yoqmiken? Némishqa emdi méning xelqimning qizigha dawa tépilmaydu?!».

9 Ah, méning béshim suning béshi, Közüm yashning buliqi bolsiidi! Undaqta xelqimning qizi arisidiki öltürülgenler üçün kéche-kündüz yighlayttim! **2** Ah, men üçün chöl-bayawanda yoluchilar chüshkidek bir turalghu bolsiidi! Undaqta xelqimni tashlap, ularin ayrilghan bolattim! Chunki ularning hemmisi zinaxorlar, Munapiqlarning bir jamaitidur!» **3** — Ular oqyachi leshkerler oqayini égidürgendek tilini yalghanchiliqqa égidürüşke teyyarlighan; ular zéminda üstünlük qazan'ghan, biraq bu semimiylik bilen bolghan emes; ular rezillik üstige rezillik qilghan, Méni héch tonup bilmigen» — deydu Perwerdigar. **4** — Herbiringlar öz yéqiniglardin hézi bolunglar, qérindashlirlinglarga héch tayanmanglar; chunki herbir qérindash peqetla aldighuchi, xalas, herbir yéqinliring bolsa töhmetxorluqta yürmekte. **5** Ular herbiri öz yéqinlirigha aldanchiliq qilmaqta, héchkim heqiqetni sözlimeydu; ular öz tilini yalghan sözleshke ögitidu,

ular qebihlikte özlirini upritidu. **6** Ular jebir-zulum üstige jebir-zulum qilmaqta, aldanchiliqtin yene bir aldanchiliqqa ötmekte; ular Méni tonushni ret qilidu, — deydu Perwerdigar. **7** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men ularni éritip tawlap sinaymen; xelqimning qizining rezillikige Manga bashqa yol qalmidimu? **8** Ularning tili ejel oqidor; u aldanchiliqni sözleydu; herbir éghiz sözide yéqini bilen tinch-amanliqni sözleydu, lékin könglide qiltaq teyyarlaydu. **9** Bu ishlar tüpeylidin ularni jazalimay qoyamdin? — deydu Perwerdigar, — Méning jénim mushundaq bir eldin qisas almay qoyamdu? **10** «Taghlardiki yaylaqlar üçün yigha we nale-peryad kötürimen, Daladiki otaqlar üçün mersiye oquymen; Chunki ular köyüp kettiki, héchkim u yerdin ötmeydu; Kalilarning hörkireshliri anglanmaydu; Hem asmandiki uchar-qanatlar hem haywanatlar mu qéchip, Shu yerdin kettik!». **11** — Men Yérusalémni xarablashqan top-top döwe, chilbörilerning bir turalghusi qilimen; Yehuda sheherlirini adem turmaydighan derijide wayrane qilimen. **12** — Kim bu ishlarni chüshinishke danishnen bolidu? Kim Perwerdigarning aghzidin söz élip bularni chüshendüreleydu? Némishqa zémin weyrane, héchkim ötmigüdek, köyüp chöl-bayawandek bolup ketti? **13** Perwerdigar deydu, — Chunki ular Men ular aldigha qoyghan Tewrat-qanunni tashliwetken, Méning awazimgha qulaq salmighan we uningda mangmighan, **14** Belki öz qelbidiki jahilliqqa egeshken, ata-bowiliri ulargha ögetkendek Baallarning keynige egiship ketken, **15** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men bu xelqke kekrini yégüzimen, ulargha öt süyini ichküzimen, **16** ularni ular yaki ata-bowiliri ilgiri héch tonumaydighan eller arisigha tarqitimen; Men ularni yoqatquche ularning keynidin qoghlashqa qilichni ewetimen. **17** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Köngül qoyunglar, matemchi ayallarni kélishe chaqiringlar, yighlashqa eng usta bolghan qiz-ayallarni chaqirip kélishe adem ewetinglar! **18** — Berheq, ular téz kelsun, biz üçün zor yigha kötürsunki, bizning közlirimizdinmu yashlar taramlap tökülsun, chanaqlirimizdinmu yash tamchiliri aqsun — **19** chunki Ziondin yigha awazi anglinip: — «Biz qanchilik bulang-talang qilinduq! Qanchilik shermende bolduq! Ular turalghulirimizni örüwetti, biz zéminimizni tashliduq!» — déyilidu. **20** Perwerdigarning sözini anglanglar, i ayallar, Uning aghzidiki sözge qulaq sélinglar; Qizinglarga yighlashni ögitinglar, Herbiringlar yéqinirlargha mersiye oqutunglar; **21** Chunki ölüm bolsa dérizilirimizdin yamiship kirgen, Orda-istihkamlirimizghimu kirgen; U balilarni kochilardin, Yigitlerni reste-meydanlardin yulup tashlighan. **22** [Yéqinirlinglarga] uqturup: «Perwerdigar mundaq deydu: — Berheq, jestetler dalada tézektek yiqilidu; Ular ormichining orghiqining astigha yiqilghan, Lékin héchkim yighmaydighan bashaqtek yerge chéchildu!» — denglar! **23** Perwerdigar mundaq deydu: — Dana kishi danalighi bilen, küchlük kishi küchlükligi bilen, bay bayliqliri bilen pexirlinip maxtanmisun; **24** pexirlinip maxtighuchi bolsa shuningdin, yeni Méni, yer yüzide méhir-muhebbet, adalet we heqqaniyliqni yergüzügüchi

Men Perwerdigarni tonup yetkenlikidin pexirlinip maxtansun; chunki Méning xursenlikim del mushu ishlardindur, — deydu Perwerdigar. **25** Mana, shundaq künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men xetne qilmighanlarni xetne qilin'ghanlar bilen bille jazalaymen; **26** yeni Misir, Yehuda, Édom, Ammoniylar we Moabiylar, jumladin chöl-bayawanda turuwatqan, chéke chachlirini chüshürüwette ellerni jazalaymen; chunki bu ellerning hemmisi xetnisizdur; Israilning barliq jemetimu könglide xetnisizdur.

10 Perwerdigarning silerge éytqan sözige qulaq sélinglar, i Israil jemeti: — **2** Perwerdigar mundaq deydu: — Ellerning yollirini ögenmenglar; gerche eller asmandiki hadise-alametlerdin qorqup dekke-dükkige chömgen bolsimu, siler bulardin héch chöchüp ketmenglar. **3** Chunki ellerning qaide-yosunliri bimeniliktur; hemmisi ormanliqtin késilgen derextin, yaghachchining iskinisi bilen oyulghan nersige asalan'ghandur. **4** Ular buni altun-kümüsh bilen helleydu; uni yiqilmisun dep ular bolqa, mixlar bilen békitidu. **5** Bundaq butlar terxemeklikte turidighan bir qaranchuqtur, xalas; ular héch söziylmeydu; ular bashqilar teripidin kötürülüşü kérek, chunki ular mangalmaydu. Ulardin qorqmanglar; chunki ular rezillik qilalmaydu, ularning qolidin yaxshilik qilishmu kelmeydu. **6** — Sanga oxshaydighan héchkim yoq, i Perwerdigar; Sen ulugh, küch-qudriting bilen naming ulughdur. **7** Kim Sendin qorqmay turalisun, i barliq eller üstige hökümrän padishah! Chunki bu Sanga tégishliktur; chunki ellerdiki danishmenler arisida we barliq padishahliqlar arisida Sanga oxshash héchkim yoqtur. **8** [Ellerning] hemmisi istisnasiz eqli yoq, nadanlardur; bu erzimesler yaghachtur, xalas! Ular telim bérelemdur? **9** Soqup yalpaqlan'ghan kümüş Tarshishtin élip kelinidu; altunmu Ufazdin élip kelinidu; andin hünerven we zergirlerning qoli bu yasighinigha kök we sösin rexst bilen kiyim kiygüzidu — bularning hemmisi shühbixizki, danishmen ustilarning ejridur! **10** Lékin Perwerdigar Xudaning Özï heqiqettur; U hayat Xudadur, menggüllükning Padishahidur; Uning ghezipi aldida yer-zémin titreydu; eller Uning qehrini kötürelmeydu. **11** Ulargha mundaq dégin: «Asman bilen zéminni yaratmighan ilahlar, ular zémin yüzidin we asman astidin yoqaydu!». **12** [Perwerdigar bolsa] yer-zéminni küch-qudriti bilen yasighan, Alemni danalig bilén berpa qilghan, Asmanlarni eqil-parasiti bilen yayghuchidur. **13** U awazini qoyuwette, asmanlarda sular shawqunlaydu; U yer chetliridin bulut-tumanlarni örlitidu; U yamghurlargha chaqmaqlarni hemrah qilib békitidu, We shamalni öz xeziniliridin chiqiridu. **14** Mushu kishilerning herbiri eqilsiz, bilimdin mehrumlardur; Zergirlerning herbiri özliri oyghan bul teripidin sherhendige qalidu; Chunki uning quyma heykili yalghanchilik, ularda héch tiniq yoqtur. **15** Ular bimenilerdur, mazaq obyektidur; Jazalinish waqti ularning üstige kelgende, ular yoqitilidu. **16** Yaqupning Nésiwisi Bolghuchi bulardek emestur, Chunki barliq mewjudatni yasighuchi Shudur; Israil bolsa Uning Öz mirasi bolghan qebilidur; Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Uning namidur. **17** Zémindin chiqishqa yük-taqingni

yighishturup al, i muhasirige élin'ghuchi qiz; **18** chunki Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men bu waqitta zémindikilerni élip u yerdin chöriwétimen we ularning köngli tonup yetküche azar bérimen!». **19** Jarahitim üçün halimgha way! Méning yaram dawalighusizdur! Biraq eslide men: «Bu peqet bir késellik, xalas, uninggha chidighudekmen» — deptikenmen. **20** Méning chédirim halak boldi, barliq tanilirim üzüldi; balilirim mendin juda bolup, ular yoq boldi; chédirimni qaytidin sozup tikküdek, chédir perdilirini asqudek héchkim qalmidi. **21** Chunki xelq padichiliri eqilsiz bolup, Perwerdigarni izdep yol sorimaydu; shunga ular danishmenlerde ish körelmeydu, ularning barliq padisi tarqilip ketti. **22** Anglanglar! Bir gepning shepisi! Mana, u kélidu, shimaliy zémindin chiqqan zor bir chuqan-süren! Yehudaning sheherlirini bir weyrane, chilbörilerning turalghusigha aylandurghuchi kélawatidu! **23** Bilimenki, i Perwerdigar, insanning öz yolini békitishi öz qolida emestur; méngiwatqan ademning özide qedemlirini xalighanche tashlash qudriti bolmastur; **24** Perwerdigar, méni tüzigeysen, lékin gheziping bilen emes, adil höküming bilen tüzigeysen; bolmisa Sen méni yoqqa barawer qilisen. **25** Qehringni Séni tonumaydighan eller hemde naminggha nida qilmaydighan jemetler üstige tökkeysen; chunki ular Yaqupni yep ketken; berheq, ular uni yutup tügeshtürüp, turghan jayini mutleq weyrän qilghan.

11 Yeremiyagha Perwerdigardin kelgen söz mundaq idi: **2** — Bu ehdingin sözlirige qulaq sélinglar; shundaqla Yehuda kishilirige, Yérusalémde turuwatqanlarga ularni yetküzünglar, **3** — sen Yeremiya ulargha mundaq éytqin: — Perwerdigar, Israilning Xudasi mundaq deydu: — Bu ehdingin sözlirige kim boysunnisa u lenette qalidu; **4** Men bu ehдини ata-bowilirlarni Misir zéminidin, yeni tömür tawlaydighan xumdandin qutquzup chiqarghan künide ulargha tapilap: «Awazimgha qulaq sélip, bu sözlerge, yeni Men silerge tapshurghan barliq emrlerge emel qilinglar; shundaq qilghininglarda, siler Méning xelqim bolisiler, Men silerning Xudayinglar bolimen; **5** shundaq bolghinida Men ata-bowilirlargha: «Silerge süit hem bal éqip turidighan bir zémin teqdim qilimen» dep ichken qesemni emelge ashurimen» — dégenidim. Siler бүгүнкү күнде del shu zéminda turuwatisiler! Men bolsam jawaben «Amin, Perwerdigar!» — dédim. **6** Perwerdigar manga mundaq dédi: — Yehudaning sheherliride, Yérusalémning kochilirida bu sözlerni jakarla: — Bu ehdingin barliq sözlirige qulaq sélip emelge ashurunglar! **7** Chunki Men ata-bowilirlargha Misir zéminidin qutquzup chiqarghan künidin бүгүнкү күн'giche «Méning awazimgha qulaq sélinglar!» dep jékilep agahlandurup kélawatimen; Men tang sheherde ornundin turup ularni agahlandurup keldim. **8** Lékin ular héch anglimighan yaki qulaq salmighan; ularning herbiri rezil köngülliridiki jahilliqa egiship mangghan; shuning bilen Men bu ehdidiki barliq sözlerni ularning béshigha chüshürdü; Men bularning hemmisini ulargha tapilighanmen, lékin ular héch emelge ashurmighan. **9** Perwerdigar manga mundaq dédi: — Yehudadikiler we Yérusalémde turuwatqanlarning arisida bir suyiquest bayqaldi; **10** ular sözlirimni anglashni ret qilghan

ata-bowilirlirining qebihliklirige qaytip ketti; ularning ibaditide bolayli dep bashqa ilahlargha egiship ketti. Israil jemeti hem Yehuda jemeti ata-bowiliri bilen tüzen ehademni buzdi. **11** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men ularning üstige héch qutulalmas apét chüshürimen; ular Manga peryad kötüridu, lékin Men ularni anglimaymen. **12** Andin Yehudaning sheherliri we Yérusalémda turuwatqanlar isriq yéqip choqun'ghan butlarni izdep ulargha peryad kötüridu; lékin apét chüshken waqtida ular bularni héch qutquzmaydu. **13** Chünki sheherliring qanche köp bolghanséri, butliring shunche köp boldi, i Yehuda; Yérusalémning kochiliri qanche köp bolghanséri, siler «yirginchilik bolghuchi»gha shunche qurban'gahlarni qurdunglar, yeni Baalgha isriq yéqish üçün qurban'gahlarni berpa qildinglar. **14** Emdi sen, [i Yeremiya], bu xelq üçün dua qilma, ular üçün héch peryad yaki tilawet qilma; chünki apét béshigha chüshüshi bilen ular Manga nida qilghan waqtida Men ularni anglimaymen. **15** — Méning söyümlük xelqimning öyümdé turushigha néme heqqi? Chünki köpinchinglar özünlarning rezil meqsetlirige yétishke orunisiler; siler rezilikinglar emelge ashqanda xursen bolsanglar, undaqta «muqeddes göshler» mushu asiyliqlinglarni silerdin élip tashliyalamdu? **16** Perwerdigar ismingni «Yapyéshil, mol méwilik, baraqsan zeytun derixi» dep atighanidi; lékin [Perwerdigar] derekke shawqunlaydighan zor bir otni salidu we shaxliri yoq qilinidu. **17** Chünki séni tikken samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar sanga qarap külpét békitip jakarlighan; sewebi, Israil jemeti we Yehuda jemeti özining menpeetini közlep rezililik qilip, Baalgha isriq yéqip, Méning ghezipimni keltürdi. **18** «Perwerdigar manga xewer yetküzdi, shuning bilen men chüshendim; U manga ularning qilmishlirini ayan qildi; **19** men bolsam xuddi boghuzlashqa yétilep mangghan könük paqlandek idim; men esli ularning manga qarap: «Dereksi méwisi bilen yoqitayli, uning ismi qayta eske héch keltürülmisun, uni tirikler zéminidin üzüp tashlayli» dégen qestlirini héch bilmeyttim; **20** lékin Sen, i adil höküm Chiqarghuchi, ademning wijdan-qelbini Sinighuchi, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Séning ularning üstige chüshüridighan qisasingni öz közüim bilen körüşke nésip qilghaysen; chünki dewayimni Sangila ayan qilip tapshurdum». **21** Shuning bilen Perwerdigar [manga] mundaq dédi: — «Perwerdigarning namida bésharet berme, bolmisa jéning qolimizda tügishidu» — dep sanga doq qilip yürgen Anatottiki ademler jéningni izdep yüridu. Emdi ular toghrisida mundaq sözüim bar: — **22** — bu ishqa qarap samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq dédi: — Mana, Men ularni jazalaymen; yigitler qilich bilen ölidu, oghul-qizliri bolsa qehetchilik bilen ölidu. **23** Ulardin héchbir qaldisi qalmaydu; chünki Men ular jazalinidighan yilida, shu Anatottiki ademler üstige apét chüshürimen.

12 Men dewayimni aldinggha élip kelsem, adil bolup kelding, i Perwerdigar; lékin Sen bilen Öz hökümliring toghruluq sözleshmekchimen; némishqa rezillerning yoli ronaq tapidu? Asiyliq qilghuchilarning hemmisi némishqa kengri-azadilikke turidu? **2** Sen ularni yer yüzige tikkensen, ularmu yiltiz tartqan;

ular ösüp güllinidu, ular méwileydu; Sen ularning aghzigha yéqin oxshaysen, lékin wijdanidin yiraqsen; **3** lékin Sen, i Perwerdigar, méni bilisen; Men méni körüp kelgensen, Özüngge bolghan sadiqliqimni sinighaysen. Ularni boghuzlashqa békitilgen qoylardek ayrip sörep chiqqaysen, ularni qetl künige ayrighaysen. **4** Zémin qachan'ghiche qaghjiraydu, étizdiki ot-chöpler qachan'ghiche qurghan halette turidu? Zéminde turuwaqanlarning rezilliki tüpeylidin haywanlar hem uchar-qanatlar qachan'ghiche yoqap tügeydu? Chünki bu xelq: «[Xuda] aqiwitimizni héch körmeydu» dewatidu. **5** — Sen yügürgen leshekler bilen besleshkende, ular séni halsiratqan bolsa, emdi sen atlar bilen beslesheng qandaq bolar? Sen peqet aman-tinchliqta turghan zéminida xatirjem bolup [Manga] ishinisen, emdi jordan deryasi boyidiki qoyuq chatqalliqlarda qandaq yürisen? **6** Chünki héttä öz qérindashliring, atangning jemetimu sanga asiyliq qilghan. Ular mu séni yoqitish üçün awazini qoyup bergen. Gerche ular sanga méhirlik sözlerni qilghan bolsimu, ulargha ishenme!» **7** — Özüm ailemdin waz kéchimen, mirasimni tashliwétimen, jan-jigirimni dühshenlirining qoligha tapshurimen. **8** Méning mirasim [bolghan xelq] bolsa Manga ormanliqtiki bir shirge oxshash bolup qaldi; ular Manga qarshi awazini kötürdi; shunga Men ularni yaman körimen. **9** Méning mirasim Manga sar-bürküt yaki chilbördek bolup qaldi emesmu? Lékin uning etrapigha bashqa sar-bürkütler olashmaqtal Béringlar, ularni yewétishke barliq daladiki haywanlarni yighip kélinglar! **10** Nurghunlighan xelq padichiliri üzümlarimni halak qilidu, ular Méning nésiwemni ayagh asti qilidu, ular Méning yeqimliq nésiwemni ghérib bir chöl-bayawan'gha aylanduridu; **11** ular uni ghérib qiliwétidu; u Méning aldimda ghérib hem qaghjiraq turidu; pütkül zémin ghérib qalidu; emma héch adem buninggha könglini bölmeydu. **12** Chöl-bayawandiki barliq égzizlikler üstige halak qilghuchilar ghuzhuldap chiqip kélidu; chünki Perwerdigarning qilichi zéminning bir chétidin yene bir chétigiche hemmini yutidu; héch et igisining tinch-xatirjemliki bolmaydu. **13** [Xelqim] bughdayni térigghan bolsimu, lékin tékenlerni oriydu; ular özlirini upratqini bilen, payda körmeydu; shunga [nachar] mehsulatliringlar tüpeylidin, Perwerdigarning qattiq ghezipi tüpeylidin, yerge qarap qalisiler. **14** Menki Perwerdigar Öz xelqim Israilni waris qilghan mirasqa changgal salghan, zémininimning hemme rezil qoshniliri toghruluq mundaq deymen: — Mana, Men ularni Öz zéminidin yulup alimen, shuningdek Yehuda jemetini ular arisidin yuluwalimen; **15** lékin shundaq boliduki, ularni yuluwalghandin kéyin Men bu yoldin yénip, ulargha ichimni aghritimen, ularning herbirini Öz mirasigha, herbirini Öz zéminigha qayturimen. **16** Shundaq qilip, eger (ular ötkende xelqimge Baalning ismigha qesem ichishni ögetkendek) köngül qoyup xelqimning yollirini ögense, jümlidin Méning namimgha qesem ichishni ögense, — emdi ulargha xelqim arisidin [muqim] orun bérip, ular güllendürüldü. **17** Biraq ular anglimisa, Men shu elni mutleq yulup tashlaymen, — deydu Perwerdigar.

13 Perwerdigar manga mundaq dédi: — Barghin, kanap ich tambalni al, bélingge baghla; lékin

uni sugha chilima. **2** Shunga Perwerdigar manga dégendem men bir ich tamalni aldim we bélimge baghlap qoydum. **3** Emdi Perwerdigarning sözi ikkinchi qétim manga kélip mundaq déyildi: — **4** «Sen pulgha alghan, bélingge baghlan'ghan ich tamalni élip, ornungdin tur, Fratqa béríp shu yerde tashning yérigiqha yoshurup qoy». **5** Shunga men bardim we Perwerdigar manga buyrughandek uni Fratqa yoshurup qoydum. **6** Kóp künler ötkendin kéyin, Perwerdigar manga: «Ornungdin tur, Fratqa béríp, Men sanga shu yerge yoshurushqa buyrughan ich tamalni qolunggha al» — dédi. **7** Shunga men Fratqa bardim; men yoshurghan yerdin ich tamalni kolap chiqirip qolunggha aldim; mana, ich tambal sésip chirip ketkenidi, pütünley kiygüsiz bolghanidi. **8** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **9** Perwerdigar mundaq deydu: — Men Yehudaning pexrini we Yérusalémning chong pexrini mushu halda yoqitimen; **10** Méning sözlirimni anglashni ret qilghan, könglidiki jahilliqida mangidighan, bashqa ilahlarning qulluqida bolup, ulargha ibadet qilishqa intilidighan bu rezil xelq pütünley kardın chiqqan bu ich tambalga oxshash bolidu. **11** Chünki xuddi ich tambal ademning chatiriqigha ching baghlan'ghandek, ularmu Manga [yéqin] bir xelq bolsun, Manga nam-abruy, medhiye we shan-sherep keltürsun dep, Men Israilning pütkül jemetini we Yehudaning pütkül jemetini Özümgge ching baghlاندurghanmen — deydu Perwerdigar, — lékin ular héch qulaq salmıdı. **12** Ulargha mushu sözni dégin: — Israilning Xudasi bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Hemme sharab idishi sharab bilen tolushi kérek». Ular sanga: «Ejeba, hemme sharab idishi sharab bilen tolushi kéreklikini obdan bilmemdug?» — deydu; **13** Sen ulargha mundaq deysen: «Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, men bu zémında barlıq turuwatqanlarnı, Dawutqa wekil bolup uning textige olturghan padishahlarnı, kahınlarnı we peyghemberlernı hemde Yérusalémda barlıq turuwatqanlarnı mestlik-bihoshluq bilen toldurimen. **14** Men ularni bir-birige, yeni ata bilen oghullirininı oxshashla bir-birige soqushqa salimen, — deydu Perwerdigar; — Men ulargha ichimni aghritmaymen, ularni ayimaymen, ulargha rehım qilmaymen; ularni nabut qilishqa héchnerse méni tosumaydu. **15** Anglanglar, qulaq sélinglar, hali chong bolmanglar; chünki Perwerdigar söz qilghan. **16** Emdi U béshinglarga zulmet chüshürgiche, putunglar zawal chüshken taghlarda putlashqandek putlashquche, U siler ızıgden nurnı ölüm sayisigha, qapqarangghuluqqa aylandurghuche, Perwerdigar Xudayinglarga layıq shan-sherep qayturunglar! **17** Buni anglimisanglar, silerning hakawurluqlar tüpeylidin jénım yoshurunche yighlaydu; achchiq yighlap köz yashlırim éqıp tashidu; chünki siler, i Perwerdigarning padisi, sürgün qılınısiler. **18** Padishah we xanishqa: «Textinglardin chüshüp yerge olturunglar; chünki körkem tajlırınlar béshinglardin chüshürülıdu» — dégin. **19** Jenubdiki sheherler qorshıwélnıp taqıladı; ularni achidighan héchkim bolmaydu; pütkül Yehuda sürgün bolıdu; ularning hemmisi esirge chüshüp sürgün bolıdu. **20** Béshingni kötür, [i Zion], shımaldin chiqqanlarga qara; sanga tapshurılghan pada, yeni yéqimlıq padag nege ketkendu? **21** [Perwerdigar] séni bashqurushqa

dostliringni békitkinide sen néme déyeleytting? Esi özıng ulargha bashqurushni ögetken tursang! Shu tapta tolghaq tutqan ayaldek azab-oqubetler séni tutmamdu? **22** Sen eger könglüngde: Bu ishlar némishqa béshimgha chüshıti? — dep sorısang, bu ishlar qebihliking intayın éghir bolghanlıqıdin boldı — köyniking saldurup tashlandı, yotiliring zoranawlıqta ashkarılandı. **23** Éfiopiyelek qara térisini özgertelemdu? Yaki yilpiz chipar tenggilirini özgertelemdu? Undaq bolghanda siler rezillikni qilishqa kön'genlermu yaxshılıqni qılayıdighan bolısiler! **24** Emdi chöl-bayawandiki shamal heydiwetken samandek Men silernı heydep chachimen. **25** Bu séning aqıwıting bolıdu, Men sanga békitken nésiweng, — deydu Perwerdigar; chünki sen Méni untughansen, yalghanchılıqqa tayan'ghansen. **26** Shunga Men köynikingning peshlırını yüzüing üstige kötürüp tashlaymen, nomusung körülıdu. **27** Ah, séning zinaliring, ayghırningkidek posur kishneshliring, éğızliklerde we étizlarda bolghan buzuqchılıqliringning peskeshlik! — Barlıq yirginchlikliringni kördüm! Halınggha way, i Yérusalém! Sen pak qılınıshni qachan'ghiche ret qılmaqchisen?!

14 Yeremiyağa chüshken, Perwerdigarning qurghaqchılıqlar toghruluq sözi: — **2** Yehuda matem tutıdu, uning derwaziliri zawalgha yüz tutmaqta, xelq yerge chaplıship qarılıq tutıdu; Yérusalémdın nale-peryad kötürülmekte. **3** Mötiwerleri chaparmenlırını su ekilishke ewetidu; ular su azgallırigha barıdu, lékin héch su tapalmaydu; ularning küpliri quruq qaytıp kélidu; ular yerge qarap qalıdu, sarasimige chüshidu; ular béshini yépip töwen sanggilitidu. **4** Héch yamghur bolmıghachqa yer yüzı yérilip ketti; yer heydigüchiler yerge qarap béshini yépip töwen sanggilitidu. **5** Maral bolsa dalada bala qozılaydu, andın qozısidın waz kéchidu; chünki ot-chöp yoq. **6** Yawa éshekler éğızliklerde turup chılbürilerde hasırap kétidu; ozuq ızdep közliri qarangghulıship kétidu, chünki ozuq yoq. **7** — I Perwerdigar, qebihliklirimiz bizni eyiblep guwahlıq bergini bilen, Özüngning naming üçün bir ishni qilghaysen! Chünki bizning yolgundın chiqıp kétishimiz intayın köptur; biz Séning aldingda gunah sadır qılduq. **8** I Israilning Arzusi, külpet chüshkende ularning qutquzghuchisi Bolghuchi, Sen némishqa bizge zéminimizdiki musapırdek, bir kéchila qonmaqchi bolghan bir yoluchidek bolisen? **9** Némishqa héch amalsız kishidek, héchkimni qutquzalmaydighan bir palwan'gha oxshash bolisen? Lékin Sen, i Perwerdigar, arimizda turisen, biz Séning naming bilen atalghandurmiz; bizdin waz kéchip ketme! **10** Perwerdigar mushu xelqqe mundaq deydu: — Ular derheqiqat [mendın] tézip, kézishke amraqtur; ular qedemlırını [yaman yoldın] héch tızgınlımeydu; Perwerdigarning ularđın héchqandaq xursenlikı yoq; emdi hazir ularning qebihlikini ésigе keltürüp ularning gunahlırını jazalaydu. **11** Andın Perwerdigar manga: — Bu xelqning bextberikiti üçün dua qılma — dédi. **12** — Ular roza tutqanda, peryadini anglımaymen; ular köydürme qurbanlıqlarnı ashlıq hediyeleer bilen sun'ghanda, Men ularni qobul qilmaymen; Men ularni qıleh, qetchilik we wabalar arqılıq yoqitimen. **13** Men bolsam: —

Ah, Reb Perwerdigar! Mana, peyghemberler ulargha: «Siler qilichni héch körmeyisiler, qehetchilikkimu duch kelmeyisiler; chunki Men bu yerde silerning aman-ésenlikinglarga kapaletlik qilimen» deydu, — dédim. **14** Emdi Perwerdigar manga mundaq dédi: — Peyghemberler Méning namimda yalghan bésharetler béridu; Men ularni ewetmigenmen, ularni buyrug'han emesmen, we ulargha gap qilghinim yoq. Ular silerge saxta körünüş, palchiliq, erzimes nersiler toghruluq öz könglidiki xam xiyallarni éytip bésharet bermekte. **15** Shunga Perwerdigar: — Méning namimda bésharet bériwatqan, Men ewetmigen, yeni: «Qilich we qehetchilik bu zémin'gha héch kelmeydu» deydiqan peyghemberler toghruluq: — bu peyghemberler qilich we qehetchilik bilen yoqitilidu; **16** ular bésharet bergen xelqning bolsa, qilich we qehetchilik tüpeylidin jesetliri Yérusalém kochilirigha tashliwétilidu; ularning özlirini, ayallirini, qiz-oghullirini köngüdek héchkim qalmaydu; Men ularning rezillikini öz béshigha tökimen. **17** Sen ulargha shu sözni éytisen: — «Közlirimdin kéche-kündüz yash toxtimisun; chunki méning pak qizim bolghan xelqim yarisi bösülgendek qattiq bir zerb yep, intayin éghir yarilandi», — deydu. **18** Men dalagha chiqsam, mana qilichtin óltürülgenler; sheherge kirsem, mana qehetchiliktin soliship ketkenler! Chunki peyghember hem kahin her ikkisila bilimsiz-nadan bolup, ular zéminda öz sodisi bilenla bolup ketti. **19** Sen Yehudadin némishqa waz kechting? Jéning Ziondin Zériktimu? Sen némishqa bizni shunche dawalighusiz derijide urghaniding? Biz aram-tinchliqni küttuq, lékin héch qutluq künlér yoqtur; shipaliq bir waqitni küttuq, lékin mana dekke-dükke ichididurmiz! **20** I Perwerdigar, rezillikimizni, ata-bowilirimizning qebihlikini tonup iqrar qilimiz; chunki Séning aldingda gunah sadir qilduq. **21** Özüng naming üçün [Yérusalémni] közüngge ilmay qoymighaysen; shan-shereplik texting bolghan jayni reswa qilmighaysen; ehdegni ésinge keltirgeysen, uni buzmighaysen! **22** Eller choqunidighan «erzimesler» arisida yamghur yaghdurghuchi barmidu? Yéghinni asmanlar özlirila béremdu? [Bularni emelde körsetküchi] Sen emesmu, i Perwerdigar Xudayimiz! Shunga Séni telpünüp kütimiz; chunki Senla bularni qilghuchidursen.

15 Perwerdigar manga mundaq dédi: — «Musa yaki Samuil [peyghemberler] aldimda turghan bolsimu, könglüm bu xelqge héch qarimaytti. Ular köz aldimdin ketküziwet! Ular Mendin néri chiqip ketsun! **2** Eger ular sendin: «Biz nege chiqip kétimiz?» dése, sen ulargha: «Perwerdigar mundaq deydu: — Ölüme békitilgenler ölüme, qilichqa békitilgenler qilichqa, qehetchilikke békitilgenler qehetchilikke, sürgün bolushqa békitilgenler sürgün bolushqa kétidu» — deysen. **3** Chunki Men töt xil jaza bilen ularning üstige qilishimen, — deydu Perwerdigar, — óltürüş üçün qich, titma-titma qilish üçün itlar, yutush we halak qilish üçün asmandiki uchar-qanatlar we yer-zémindiki haywanatlarni jaza bolushqa békittim; **4** Yehuda padishahi Hezekiyaning oghli Manassehning Yérusalémda qilghanliri tüpeylidin Men ularni yer yüzidiki barliq padishahliqlar arisida wehimige salghuchi bir obyekt qilimen. **5** Chunki kim sanga ichini aghritidu, i

Yérusalém? Kim sen üçün ah-zar uridu? Kim ehwalingni sorashqa yolda toxtap yéningg'ha baridu? **6** Sen Méni tashliwetkensen, — deydu Perwerdigar, — sen chékinip ketting; Men üstüngge qolunni sozup séni nabut qilishqa turdum; Men [sanga] ichimni aghritishtin halsirap kettim. **7** Shunga Men ularni zémindiki sheher qowuqlirida yelpügüch bilen soriwétimen; Men ularni balilardin juda qilimen we xelqimni nabut qilimen; ular öz yolliridin héch yanmidi. **8** Köz aldimda ularning tul xotunliri déngiz qumlriridin köpiyip kétidu; chüsh waqtida Men ulargha, yeni yigitlerning anisigha bir halak qilghuchini élip kélimen; Men ushtumtuq ularning béshigha derd we wehime chüshürimen. **9** Yette balini tughqan ana soliship tiniqidin qalay dep qalidu; küpkündüzde bu anining quyashi tuyuqsiz [meghripke] patidu; u shermende bolup xorluq-haqaretlerge uchraydu. Ular din qalghanlarni bolsa Men dushmanler alaida qilichqa tapshurimen, — deydu Perwerdigar. **10** Ah, ana, halimg'ha way, chunki sen méni pütkül zémin bilen qarishilishidighan bir adem, ular bilen élishidighan bir adem süpitide tughqansen! Men ulargha ösümge qerzmu bermidim, yaki ular din ösümge qerzmu aldim; lékin ularning herbiri méni qarshaydu! **11** Perwerdigar mundaq dédi: — Berheq, Men bextingge séni azad qilimen; külpet we balayi'apet bolghan künde Men sanga dushmaneni chirayliq uchrashturimen. **12** Tömür sunamdu? Shimaldin chiqqan tömür, yaki mis sunamdu? **13** Belki qilghan barliq gunahliring tüpeylidin, u chétingdin bu chétinggiche Men bayliqliring hem xeziniliringni olja bolushqa heqsiz tapshurimen; **14** Men séni dushmanliring bilen bile sen héch bilmeydighan bir zémin'gha ötküzimen; chunki ghezipimde bir ot qozghaldi, u üstüngge chüshüp séni köydüridu. **15** I Perwerdigar, Sen halimni bilisen; méni ésingde tutqaysen, manga yéqin kélip mendin xewer alghaysen we manga ziyankeshlik qilghuchilardin intiqamimni alghaysen; Sen ulargha sewr-taqet körsetküng bolsimu, méni yoqatmighaysen! Méning Séni dep xorliniwaqanliqimni bilgeysen. **16** Sözliringge ériship, ularni yewaldim; sözliring hem méni shadlandurghuchi we qelbimning xushalliqi bolghan; chunki men Séning naming bilen atalghanmen, i Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda! **17** Men bezme qilghuchilarning sorunida oynap-külüp olturmidim; Séning méni tutqan qolung tüpeylidin yalghuz olturdum; chunki Sen méni [ularning qilghanliri bilen] qattiq ghezeplendürdüm. **18** Méning azabim némishqa toxtimaydu, méning yaramning dawasi yoq, némishqa shipa tapmaydu? Sen manga xuddi «aldamchi ériq» we tuyuqsiz ghayib bolidighan sulardek bolmaqchisen? **19** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Sen hazirqi halitingdin yénip yénimgha qaytsang, Men qaytidin séni aldimdiki xizmette turushqa yandurup kélimen; sen qimmatlik [sözler] bilen erzimes [sözlerni] perqlendüreliseng, sen yene aghzimdek bolisen; bu xelq sen terepke qaytip kelsun, lékin sen ularning teripige hergiz qaytmasliqning kérek; **20** We Men séni bu xelqge nisbeten mistin qopurulghan, mustehkem bir sépil qilimen; ular sanga hujum qilidu, lékin ular üstüngdin ghelebe qilalmaydu; chunki Men séni qutquzushqa, ular din xalas qilishqa sen bilen billidurmen, — deydu Perwerdigar. **21** — Berheq, Men séni rezillerning changgilidin qutquzimen;

esheddiylarning changgilidan qutquzidighan nijatkaring bolimen.

16 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** Sen ayal zatini emringge almaysen, shundaqla mushu zéminda ogul-qiz perzent tapmaysen. **3** Chünki Perwerdigar bu yerde tughulghan ogul-qizlar, bu zéminda ularni tughqan anilar we ularni tughdurghan atilar toghrisida mundaq deydu: — **4** Ular elemlik késeller bilen ölidu; ular üçün héch matem tutulmaydu, ular kömülmeidu; ölükliri tézektek tupraq yüzide yatidu, ular qilich, qetchilik bilen yep kétiledi; jesetliri asmandiki uchar-qanatlar we zémindiki haywanatlar üçün ozuq bolidu. **5** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Sen [Yeremiya], haza boluwatqan héchbir öyge kirme, yaki ölgenler üçün ah-zar kötürish yaki ökünüşke barma; chünki Men bu xelqtin xatirjemlikimni, méhir-muhebbitimni we rehimdillikirimni élip tashlidim, — deydu Perwerdigar. **6** Ulughlardin tartip peslergiche bu zéminda ölidu; ular yerge kömülmeidu; héchkim ular üçün ah-zar kötürmeidu, yaki ularni dep, ya etlirini tilmaydu, ya chachlirini chüshürüwetmeidu; **7** ular qariliq tutqanlarni yoqlap, nan oshtumaydu, ölgenler üçün köngül sorimaydu; ata-anisi ölgenler üçün héchkim teselli qedehini sunmaydu. **8** Sen bolsang el-yurt bilen bilke yep-ichishke toy-bezme bolghan öygimu kirme; **9** chünki samawi qoshunlarning Sedarı bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men öz künliringlarda we öz köz aldinglarda, bu yerdin tamashining sadasini, shad-xuramliq sadasini we toyı boluwatqan yigit-qizning awazlirini toxtitimen. **10** Shundaq boliduki, sen bu xelqge bu sözlarning hemmisini éytqiningda, ular sendin: «Némishqa Perwerdigar mushundaq zor bir külpetni béshimizgha chüshürüşke békikten? Bizning qebihlikimiz zadi néme? Perwerdigar Xudayimiz alaida zadi sadır qilghan néme gunahimiz bardu?» — dep soraydu. **11** Emdi sen ulargha mundaq deysen: — Chünki ata-bowiliringlar Mendin waz kechken, — deydu Perwerdigar, — hemde bashqa ilahlargha egiship ularning qulluqida bolghan, ulargha choqun'ghan; ular Mendin waz kechken, Tewrat-qanunumni héch tutmighan; **12** siler bolsanglar, ata-bowiliringlardin téximu better qilghansiler; mana, herbiringlar öz rezil könglidiki jahilliqning keynige kirip, Manga héch qulaq salmighansiler; **13** Shunga Men silerni bu zémindin élip, siler yaki ata-bowiliringlar héch bilmeydighan bashqa bir zémin'gha tashlaymen; siler shu yerde kéche-kündüz bashqa ilahlarning qulluqida bolisiler; chünki Men silerge héch méhirni körsetmeymen. **14** Shunga mana, shu künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — «Israilarni Misir zémindin qutquzup chiqarghan Perwerdigarning hayati bilen!» dégen qesem qaytidin ishiltilemeidu, **15** belki [shu künlérde] «Israilarni shimaliy zémindin we Özı ularni heydigen barliq zéminlerdin qutquzup chiqarghan Perwerdigarning hayati bilen!» dep qesem ichilidu. Chünki Men ularni ata-bowilirigha teqdim qilghan zéminigha qayturimen. **16** Halbuki, mana hazir bolsa, Men nurghun béliqchilarni ewetip ularni tutquzushqa chaqirimen, — deydu Perwerdigar; — andin nurghun owchilarni ewetip ularni qoghlap owlashqa chaqirimen; ular ularni herbir taghdin,

herbir égziklitten, qiya tashlarning ghar-qisilchaqliridin tépiwalidu. **17** Chünki közlirim ularning barliq yollari üstide turidu; ular aldimda héch suqnalimidi, ularning qebihlikı közlirimdin héch yoshurulmıdi. **18** Lékin Men awwal ularning qebihlikini we gunahini béshigha hesilep qayturimen; chünki ular zéminimni yirginchlik nersilerning ölükliri bilen bulghighan, Méning mirasimni lenetlik nersiliri bilen toldurghan. **19** — I Perwerdigar, Sen méning küchüm we qorghinimsen, azab-oqubet künide bashpanahimsen. Eller bolsa yer yüzining chet-chetliridin yéninggha kélidu we: «Berheq, ata-bowilirimiz yalghanchilik hem bimenilikke mirasxorluq qilghan; bu nersilerde héch payda yoqtur. **20** Insanlar öz-özige xudalarni yasıyalamdu?! Lékin yasighini Xuda emestur!» — deydu. **21** — Shunga, mana, Men bu qétim [bu rezil xelqge] shuni obdan bildürimen, — ulargha Méning qolum we küch-qudritimni obdan bildürimen; shuning bilen ular Méning namimning Perwerdigar ikenlikini bilidu!

17 Yehudaning gunahi almas uchluq tömür qelem bilen tashtaxtay kebi yürekliрге we qurban'gahliridiki münggüzlerge oyulghan; **2** balilirimu yéshil derexler boyida tiklen'gen, égziz döngler üstide yasighan [butlirining] qurban'gahlirini we «Asherah»lirini herdaim séghinidu. **3** Men taghliringlarda we étizliringlarda, hem bayliqliringni hem xeziniliringni, — séning «yuqiri jaylar»ingmu buning sirtida emes — bu chétingdin u chétinggiche bolghan gunahning tüpeylidin olja bolushqa tapshurimen; **4** Özüngning shori, Men sanga teqdim qilghan mirasing qolungdin kétidu; Men sen tonumaydighan bir zéminda séni dushmanliringning qulluqigha tapshurimen; chünki siler ghezzipime ot yéqip uni qozghighansiler; u menggüge köyidu. **5** Perwerdigar mundaq deydu: — Ademge tayan'ghan, ademning et-küchini tayanchi qilghan, qelbi Perwerdigardin chetnigen ademning haligha lenet bolsun! **6** U chöl-bayawanda ösken qara archa chatqilidek bolidu; bext-yaxshilik kelsimu u buni körmeydu; u belki chöldiki qaghjiraq yerlerde, ademzatsız shorluq bir zéminda turidu. **7** Perwerdigargha tayan'ghan, Perwerdigarni tayanch qilghan adem bext-beriketlik bolidu! **8** U sular boyida tiklen'gen, ériq boyida keng yiltiz tartqan derexdek; pizhghirim issiqtin u qorqmaydu; uring yopurmaqliri hemishe yéshildur; qurghaqchilik yili u solashmaydu we méwe bérishtin qalmaydu. **9** Qelb hemmidin aldamchi, uring dawasi yoqtur. Kimmu uni chüshinelisun? **10** Menki Perwerdigar insan qelbini közitip tekshürimen; herbirsige öz yollari boyiche, qilghan emellirining méwisi boyiche teqsim qilish üçün, insan wıdanini sinaymen. **11** Xuddi özi tughmighan tuxumlarni bésiwalghan kekliktek, haramdin bayliqlargha érishken kishimu shundaq bolidu; künlirining yérini ötmeyla érishkinidin ayırıldu, u axirida exmeq bolup chiqidu. **12** Shan-shereplik bir text, ezeldin yuqirigha tiklen'gen, del bizning bashpanahimiz bolghan jaydur; **13** i Perwerdigar, Sen Israilning ümidisen! Sendin waz kechken hemmeylen yerge qarap qalidu; Sendin yiraqlashqanlar tupraqta yatqanlar arisida tizimlinidu; chünki ular hayatliq sulirining menbesi bolghan Perwerdigardin waz kechken. **14** Méni saqaytqın, i Perwerdigar, men shuning bilen jezmen saqaytilimen!

Méni qutquzghin, shuning bilan jezmen qutquzulimen! — Chünki Özing méning medhiyemdursen! **15** Mana, ular manga: — Perwerdigarning söz-béshariti qéni?! Qéni, u emelge ashurulsun! — deydu. **16** Lékin men bolsam, Sanga egeshkinimde «pada baqquchi» bolushtin héch qachqan emesmen, we ejel kükini héch arzu qilmighanmen, — Sen bilisen! Aghzimdin barliq chiqqanlar Séning yüz aldingda bolghan. **17** Manga wehime bolmighaysen; külpelik künde Sen méning bashpanahimdursen. **18** Manga ziyankeshlik qilghuchilar yerge qarap qalsun, lékin méni yerge qaratmighaysen! Ular dekke-dükkige chüshsun, lékin méni dekke-dükkige chüshürmigeysen; ularning béshigha külpet kükini chüshürgeysen; ularni ikki hessilik halaket bilen üzü-késil pachaqlap tashlighaysen! **19** Perwerdigar manga mundaq dégen: — Barghin, Yehuda padishahliri sheherge kiridighan we chiqidighan «Xelqning baliliri» dégen derwazida, hemde Yérusalémning barliq derwazilirida turghin, ulargha mundaq dégin: — **20** Perwerdigarning sözini anglanglar, i mushu derwazilardin kiridighan Yehudaning padishahliri, barliq Yehuda we Yérusalémda turuwatqan xalayıq! **21** Perwerdigar mundaq deydu: — Öz jénıqlargha hézi bolunglar! «shabat» künde héchqandaq yükni kütürmenglar, Yérusalémning derwaziliridin héchnersini épikirmenglar; **22** shabat künliride öyliringlardin héch yükni kütürüp élip chiqmanglar, we héchqandaq emgek qilmanglar; belki Men ata-bowiliringlarga buyrughinimdek, shabat kükini Özümge atalghan muqeddes bir kün dep qaranglar. **23** Lékin ular héch anglimighan yaki qulaq salmighan, belki anglimasliqqa hem terbiyini qobul qilmasliqqa boynini qattiq qilghan. **24** Shundaq boliduki, siler awazimni köngül qoyup anglisanglar, — deydu Perwerdigar, — yeni shabat künde sheher derwaziliridin héch yükni élip kirmisenglar we héch emgek qilmasliq arqılıq shabat küni Manga pak-muqeddes bir kün hésablisanglar, **25** bu sheher derwaziliridin Dawutning textige olturidighan padishahliri we emirliri jeng harwillirigha olturup we atlargha minip kiridu; ular, ularning emirliri, Yehudadikiler we Yérusalémda turuwatqanlarmu kirip-chiqishidu; bu sheher menggü awat bolidu. **26** Shundaq qilsanglar, xelqler Yehuda sheherliridin, Yérusalém etrapidiki yézilardin, Binyaminning zéminidin, [gherbtiki] «Shefelah» éğızlikidin, jenubtiki [taghiqtin], Yehudadiki jenubiy bayawanlardin Perwerdigarning öyige «köydürme qurbanlıqlar», «inaqlıq qurbanlıqliri», «ashlıq hediye»ler we xushbuylarni tutup, [Perwerdigargha bolghan] rehmetlirini éytishqa kiridighan bolidu. **27** Lékin siler Manga qulaq salmisanglar, yeni shabat küni Özümge pak-muqeddes hésablimay, shabat künde Yérusalémning derwaziliridin yük kütürüp kirsenglar, emdi Men derwazilargha bir ot yaqimen, u Yérusalémdiki ordilarni yewétidu, uni héch öchürelmeydu.

18 Bu söz Perwerdigardin Yeremiyagha kélip, mundaq déyildi: — **2** «Ornungdin tur, sapalchining öyige chüshkin, Men sanga sözlirimni anglitimen». **3** Shunga men sapalchining öyige chüsh tum; we mana, sapalchi ghaltek üstide bir nersini yasawatqanidi. **4** U séghiz laydin yasawatqan qacha turup-turup qoli astida buzulatti. Shu chaghda sapalchi shu laydin

özi layıq kórgen bashqa bir qachini yasaytti. **5** We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **6** «! Israil jemeti, bu sapalchi qilghandek Men sanga qilalmamdım? — deydu Perwerdigar. — Mana, séghiz layning sapalchining qolida bolghinigha oxshash, siler Méning qolumdisiler, i Israil jemeti. **7** Bezide Men melum bir el, melum bir memliket toghruluq, yeni uning yulunushi, buzulushi we halak qilinishi toghruluq sözleymen; **8** shu chagh Men agahlandurghan shu el yamanlıqidin towa qilip yansa, Men ulargha qilmaqqi bolghan yamanlıqtin yanimen. **9** Men yene bezide melum bir el, melum bir memliket toghruluq, yeni uning qurulushi we tikip östürülüşhi toghruluq sözleymen; **10** shu chagh shu el köz aldımda yamanlıq qilip awazimni anglımisa, Men yene ulargha wede qilghan, ularni beriketlimekki bolghan yaxshılıqtin yanimen. **11** Emdi hazir Yehudadikilerge we Yérusalémda turuwatqanlargha mundaq dégin: — «Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men silerge yamanlıq teyyarlawatimen, silerge qarshi bir pilan tüziwatimen; shunga herbiringlar rezil yolunglardin yéninglar, yolliringlarni we qilmishliringlarni tüzitinglar. **12** — Lékin ular: «Yaq! Xam xiyal qilma! Biz öz pilanlirimizgha egishiwérımiz, öz rezil könglimizdiki jahilliqimiz boyiche qiliwérımiz» — deydu. **13** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Eller arisidin: «Kim mushundaq ishni anglap baqqan?!» dep soranglar. «Pak qız» Israil dehshtelik yirinchlik ishni qilghan! **14** Liwan qarlıri aydaladiki qiyalıqtin yoqap kétemdu? Uning yiraqtin chüshken muzdek suliri qurup kétemdu? **15** Lékin Méning xelqim bolsa Méni untughan; ular yoq bir nersilerge xushbuı yaqidu; mana, bular ularni yashawatqan yolidin, yeni qedimdin bolghan yollardin putlashturup, kütürülüp tüz qilinmighan bir yolda mangdurghan. **16** Shuning bilen ularning zéminini dehshtet basidighan hem daim kishiler ush-ush qilidighan obyekt qilidu; uningdin ötüwatqanlarning hemmisini dehshtet bésip, béshini chayqishidu. **17** Men xuddi sherqtin chiqqan shamaldek ularni düshmen aldida tarqitiwétimen; Men balayı'apet künde ulargha yüzümni emes, belki arqamni qilimen». **18** Kishiler: «Kélinglar, Yeremiyagha qest qilaylı; chünki ya kahnınlardin qanun-terbiye, ya danishmenlerdin eqil-nesihet ya peyghemberlerdin söz-bésharet kemlik qilmaydu. Kélinglar, tilimizni bir qilip uning üstidin shikayet qilaylı, uning sözliridin héchqaysisigha qulaq salmaylı» — déyishti. **19** — I Perwerdigar, manga qulaq salghaysen; manga qarshılıshidighanlarning dewatqanlirini anglighaysen. **20** Yaxshılıqqa yamanlıq qilish bolamdu? Chünki ular jénım üçün ora kolighan; men ulargha yaxshi bolsun dep, ghezipingni uların yandurush üçün Séning aldingda [dua qilip] turghanlıqimni ésingde tutqaysen. **21** Shunga baliliringni qehetchilikke tapshurghaysen, qilichning bisigha élip bergeysen; ayalliri baliliridin juda qilinip tul qalsun; erliri waba-ölüm bilen yoqalsun, yigitler jengde qilichlansun. **22** Ularning üstige basmichilarni élip kelginingde öyliridin nale-peryad anglansun; chünki ular méni tutushqa ora kolighan, putlirim üçün qismaqlarni yoshurun salghan. **23** Emdi Sen, i Perwerdigar, ularning méni qetl qilishqa bolghan qestlirining hemmisini obdan bilisen; ularning qebihliklirini kechürmigeysen, ularning

gunahlarini közüng aldidin yumighaysen; belki ular Séning aldingda yiqitilsun; ghezipping chüshken künide ularni bir terep qilghaysen.

19 Perwerdigar mundaq deydu: — Barghin, sapalchidin bir sapal kozini alghin; andin elning aqsqaqalliridin we kahinlarning aqsqaqalliridin birnechchini apirip, **2** «Sapal parchiliri» derwazisigha yéqin bolghan «Hinnomning oghlining qilghisi»gha béríp shu yerde Men sanga éytidighan sözlerni jakarlighin. **3** Mundaq dégin: — Perwerdigarning sözini anglanglar, i Yehudaning padishahliri we Yérusalémdikiler! Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men mushu yerge balayı'apetni chüshürimenki, kimki uni anglisila qulaqliri zingildap kétidu. **4** Chünki bu xelq Mendin waz kéchip, bu yerni Manga «yat» qilghan, uningda ne özliri, ne ata-bowiliri, ne Yehuda padishahliri héch tonumighan bashqa ilahlargha xushbuy yaqqan; ular bu yerni gunahsizlarning qanliri bilen toldurghan. **5** Ular Baalgha öz balilirini köydürme qurbanliqlar süpitide köydürüş üçün Baalning «yuqiri jaylar»ini qurghan; Men bundaq bir ishni héchqachan buyrup baqmighan, héch éytimighan, u hergiz oyumgha kirip baqmighan. **6** Shunga mana, shundaq künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — bu yer kelgüsile «Tofet», yaki «Hinnomning oghlining qilghisi» dep atalmaydu, belki «Qetl qilghisi» dep atilidu. **7** Men bu yerde Yehuda hem Yérusalémning pilan-tedbiriliri quruq qiliwétimen; Men ularni dühmenlirining qilichi bilen, yeni janlirini izdigüchilerning qolida yiqitimen; Men jesetlirini asmandiki uchar qanatlargha we yer-zémindiki haywanatlargha ozuq bolushqa bériwétimen. **8** Men bu sheherni dehshet basidighan hem kishiler ush-ush qilidighan obyekt qilimen; uningdin ötüwatqanlarning hemmisi uning barliq yara-wabaliri tüpeylidin dehshet bésip üshqirtidu. **9** Men ularni dühmenlirining hem janlirini izdigüchilerning qattiq qistaydighan qorshawining bésimi astida oghullirining göshini hem qilzirining göshini yeydighan qilimen, ularning herbiri öz yéqinining göshini yeydu. **10** Emdi sen özüng bilen bille aparghan hemrahlingning köz aldida héliqi kozini chéqiwetkin; **11** shundaq qilip ulargha mundaq dégin: — Samawı qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Birsı sapalchining kozisini qaytidin héch yasiyalminghudek derijide chéqiwetkinidek Menmu bu xelq we bu sheherni shundaq chéqiwétimen. Ular jesetlirini Tofette kömidu, hetta kömgüdek yer qalmighuche. **12** Men bu yerni we buningda turuwatqanlarnimu mushundaq qilimen, — deydu Perwerdigar, — bu shehni Tofette oxshash qilimen. **13** Yérusalémdiki öyler we Yehuda padishahlirining öyliri, — yeni ularning ögizliride turup asmandiki barliq yultuz-seyyarilerge xushbuy yaqqan we Mendin bashqa yat ilahlargha «sharab hediye»lerni tökken barliq öyliri xuddi Tofet dégen jaydek bulghan'ghan jaylar bolidu. **14** We Yeremiya Perwerdigar uni bësharet bérishke ewetken Tofettin qaytip kélip, Perwerdigarning öyining hoylisigha kirip turup barliq xelqge mundaq dédi: **15** — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men bu sheher we

uning barliq sheherlirige qarap éytqan balayı'apetning hemmisini ularning bëshigha chüshürimen; chünki ular boynini qattiq qilip Méning sözlirimni héchqachan anglimighan.

20 Emdi Immerning oghli, kahin Pashxur — u Perwerdigarning öyide «amanliq saqlash bégi»mu idi, Yeremiyaning bu bësharetlerni bergenlikini anglidi. **2** Pashxur Yeremiya peyghemberni urghuzdi we uning putini Perwerdigarning öyidiki «Binyaminning yuqiri derwazisi»ning yénidiki taqaqqa saldi. **3** Ikkinchi küni, Pashxur Yeremiyanı taqaqtin boshatti; Yeremiya uninggha: — Perwerdigar ismingni Pashxur emes, belki «Magor-missabib» dep atidi, dédi. **4** — Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men séni özüngge we barliq aghiniliringge wehime salghuchi obyekt qilimen; ular dühmenlirining qilichi bilen yiqilidu; sen öz közüng bilen buni körisen; Men barliq Yehudani Babil padishahining qoligha tapshurimen; u ularni Babilgha sürgün qilip élip kétidu hemde ularni qilich bilen uridu. **5** Men bu sheherning hemme bayliqliri — barliq mehsulatliri, barliq qimmet nersiliri we Yehuda padishahlirining barliq xeziniliri dühmenlirining qoligha tapshurimen; ular ularni olja qilip buliwélip Babilgha élip kétidu. **6** Sen bolsang, i Pashxur, hemme öydikiliring birge sürgün bolup kėtisiler; sen Babilgha kélisen; sen shu yerde dunyadin kėtisen, shu yerge kömülisen; sen hem séning yalghan bësharetliringge qulaq salghan aghiniliringmu shundaq bolidu. **7** I Perwerdigar, Sen méni qayil qilip [peyghemberlikke] köndürdüng, men shundaqla köndürüldüm; Sen mendin zor kelding, shundaqla ghelibe qilding; men pütün kün tapa-tenining obyekt bolimen; hemme kishi méni mazaq qilidu. **8** Men qachanla söz qilsam, «Zorawanliq hem bulangchilik kélidu» dep jakarlishim kérek; shunga Perwerdigarning sözi méni pütün kün ahanet we mesxirining obyekt qilidu. **9** Lékin men: «Men uni tilgha almaymen, we yaki Uning nami bilen ikkinchi söz qilmaymen» désem, Uning sözi qelbimde lawuldap ot bolup, söngekliringe qapsalghan bir yalqun bolidu; ichimgé sighdurushqa halim qalmay, éytmay chidap turalmaymen. **10** Shundaq, qiliwérimen, gerche men nurghun kishilerning pichirlashqan qestlirini anglisammu; terep-tereplerni wehime basidu! «Uning üstidin erz qilinglar! Uning üstidin erz qilayli!» dep, barliq ülpet-hemrahlim putliship kétishimni paylap yürmekte; ular «U belkim aldinar, shundaq bolghanda biz uning üstidin ghelibe qilimiz, uningdin intiqam alalaymiz» déyishiwatidu. **11** Lékin Perwerdigar bolsa qudretlik we dehshetlik bir palwande men bilen billidu; shunga manga ziyankeshlik qilghuchilar putliship ghelibe qilalmaydu; ular muweppeqiyet qazanmighachqa, qattiq xijil bolup yerge qarap qalidu; ularning bu reswachiligi menggülik bolup, hergiz untulmaydu. **12** Emdi Sen, i heqqaniylarnı sinaydighan, insanning wijdani we qelbini köridighan samawı qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, ularning üstige bolghan qisasingni manga körgüzgeysen; chünki men dewayimni aldinggha qoyghanmen. **13** Perwerdigarnı küy éytıp maxtanglar, Uni medhiyilengler; chünki U namrat kishini rezillik qilghuchilardan qutquzghan. **14** Méning

tugʻulgan künümge lenet bolsun; apam méni tugʻqan künü mubarek bolmisun! **15** Atamgha xewer élip: «sanga oghul bala tugʻuldi!» dep uni alamet shadlandurghan ademge lenet bolsun! **16** Bu adem Perwerdigar rehim qilmay ghulatqan sheherlerde bolsun; u etigende nale, chüshste alaqzadlik chuqanlirini anglisun — **17** chünki u méni baliyatqudin chüshkinimdila öltürüwetmigen; apam méning görüm bolsiidi, uning qorsiqi men bilen teng hemishe chong bolsiidi! **18** Némishqa men japamusheqqet, azab-oqubetni körtüşke, künlirimni xijalet-ahamet ichide ötküzüşke baliyatqudin chiqqandimen?

21 Padishah Zedekiya Malkiyaning oghli Pashxurni hem Maaséyahning oghli, kahin Zefaniyani ewetkende, Yeremiyaqha Perwerdigardin töwendiki munu bir söz keldi: — **2** ([Ular]: «Biz üçün Perwerdigardin yarem sorighin; chünki Babil padishahi Néboqadnesar bizge hujum qilidu; Perwerdigar Özining [ötkenki] karamet qilghan ishliri boyiche, bizgimu oxshash muamile qilip, uni yénimizdin yandurarmikin?» — [dep soridi]. **3** Yeremiya ulargha: — Zedekiyaqha mundaq denglar, — (dédi) **4** — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men qolliringlar tutqan, silerni qorshiwalghan Babil padishahi hem kaldiylerge sélip sirtida jeng qilishqa ishlitidighan, jeng qorallirlarni qayriwétimen we bularni bu sheherning otturisiga yighiwalimen; **5** Men Özümму sozulghan qolum we küchlik bilikim bilen, ghezipim bilen, qehrim bilen we hessilen'gen achchiqim bilen silerge jeng qilimen! **6** Men bu sheherde turuwatqanlarni, insan bolsun, haywan bolsun urimen; ular dehshtelik bir waba bilen ölidu. **7** Andin kéyin, — deydu Perwerdigar, — Yehuda padishahi Zedekiyan, xizmetkarlirini, xelqni, yeni bu sheherde wabadin, qilichtin we qehetchilikdin qélip qalghanlar bolsa, Men ularni Babil padishahi Néboqadnesarni qoligha, ularning dushmanlirining qoligha we jénini izdigichilerning qoligha tapshurimen; Néboqadnesar ularni qilich tighi bilen uridu; u ne ularni ayimaydu, ne ulargha ichini héch aghritmaydu, ne rehim qilmaydu. **8** Lékin sen bu xelqke mundaq déyishing kérek: «Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men aldinglarda hayat yoli we mamat yolini salimen; **9** kim bu sheherde qalmaqchi bolsa, qilich, qehetchilik we waba bilen ölidu; lékin kim sheherdin chiqip, silerni qorshiwalghan kaldiylerge teslim bolsa, u hayat qalidu; uning jéni öziqe alghan oljidek bolidu. **10** Chünki Men bu sheherge yaxshiliq üçün emes, belki yamanliq qilish üçün yüzümni qaratquzdum, — deydu Perwerdigar; u Babil padishahining qoligha tapshurulidu, u uni ot sélip köydüriwétidu. **11** We Yehuda padishahining jemeti toghruluq Perwerdigarning sözini anglanglar: — **12** I Dawutning jemeti, Perwerdigar mundaq deydu: — her etigende adalet bilen höküm chiqiringlar, bulan'ghan kishini ezgüchining qolidin qutquzunglar; bolmisa, qilghanlirlarning rezilliki tüpeylidin, qehrim partlap, ottek hemmini köydürüdi; uni öchüreleydighan héchkim bolmaydu; **13** Mana, Men sanga qarshidurmen, i jilgha üstide, tüzlengliktiki qiyada olturghuchi, yeni «Kim üstimizge chüshüp hujum qilalisun, kim öylirimizge bésip kirelisun?!» dégüchi, — deydu Perwerdigar. **14** Men silerning qilmishlarning méwisi boyiche silerge

yéqinliship jazalaymen, — deydu Perwerdigar; we Men uning ormanliqida bir ot yaqimen, u bolsa uning etrapidiki hemmini köydürüp tügitidu.

22 Perwerdigar manga mundaq dédi: «Barghin, Yehuda padishahining ordisigha chüshüp bu sözni shu yerde qilghin: — **2** Perwerdigarning sözini angla, i Dawutning textige olturghuchi, Yehuda padishahi — Sen, elemdar-xizmetkarliring we mushu derwazilardin kirip-chiqidighan xelqing, — **3** Perwerdigar mundaq deydu: Adalet we heqqaniylik yürgüzünglar; bulan'ghan kishini ezgüchining qolidin qutquzunglar; musapirlarni, yétim-yésirlerni we tul xotunlarni héch xarlimanglar yaki bozek qilmanglar, gunahsiz qanlarni bu yerde tökmenglar. **4** Siler bu emrlerge heqiqeten emel qilsanglar, emdi Dawutning textige olturghan padishahlar, yeni ular, ularning emeldar-xizmetkarliri we xelqi jeng harwilirigha olturup we atlargha minip bu öyning derwaziliridin kirip chiqishidu. **5** Biraq siler bu sözlerni anglimisanglar, Men Öz namim bilen qesem ichkenki, — deydu Perwerdigar, — bu orda bir xarabe bolidu. **6** Chünki Perwerdigar Yehuda padishahining öyi toghruluq mundaq deydu: — Sen Manga xuddi Giléad, Liwanning choqqisidek bolghining bilen, berheq Men séni bir chöl-bayawan, ademler waz kechken sheherlerdeq qilimen. **7** Men herbiri yaxshi qorallan'ghan weyran qilghuchilarni sanga qarshi ewetimen; ular «ésil kédirliriningni» késiwétip, otqa tashlaydu. **8** Nurgun eller bu sheherdin ötip, herbiri yéqinidin: «Némishqa Perwerdigar bu ulugh sheherni bundaq qilghandu?» dep soraydu. **9** We ular jawaben: «Chünki ular Perwerdigar Xudasining ehdisidin waz kéchip, bashqa ilahlargha choqunup ularning qulluqigha kirgen» — deydu. **10** Ölgininge yiglimanglar, uning üçün ah-zarlimganglar; belki sürgün bolghini üçün qattiq yiglanglar, chünki u öz yurtigha héchqachan qaytip kelmeydu. **11** Chünki Yehuda padishahi Yosiyanning oghli, yeni atisi Yosiyanning ornigha textige olturghan, bu yerdin sürgün bolghan Shallum toghruluq Perwerdigar mundaq deydu: U hergiz bu yerge qaytmaydu; **12** chünki u esir qilinip apirilghan yurtta ölidu, u bu zéminni ikkinchi körmeydu. **13** Öyini adilsizliq bilen, balixana-rawaqlirini adaletsizlik bilen qurghanning haligha way! U qoshnisini bikar ishlipti, emgikige héchqandaq heq bermeydu; **14** u: «Özümgé kengtasha bir ordini, azade rawaqlar bilen qoshup salimen; tamlirigha dérizilerni keng chiqirimen; tamlirini kédír taxtaylar bilen bézeymen, öylirini pereng sirlaymen» — deydu. [Uning haligha way!] **15** Sen kédír yaghichidin yasalghan taxtaylarni chaplap, [ata-bowilirlar] bilen besleshseng qandaqmu padishah bolushqa layiq bolisen? Séning atang yep-ichishke teshekkür éytip, adalet we durus ishlarni yürgüzgen emesmu? Shunga u buning yaxshiliqini körgen. **16** U möminlarning we namratlarning dewasini toghra sorighan; shunga xelqing ehwalı yaxshi idi. Bundaq ish Méni tonushtin ibaret emesmu?» — deydu Perwerdigar. **17** — Biraq közüng we könglüng bolsa peqet öz jazane-menpeetingge érishish, gunahsizlarning qénini töküsh, zorluq-zumbuluq we bulangchiliq qilish peytini közlep tikligendur. **18** Shunga Perwerdigar Yehuda padishahi Yosiyanning oghli Yehoakim toghruluq

mundaq deydu: — Xelq uning ölümidе: «Ah, akam! Ah, singim!» dep ah-zarlar kōturmeydu; yaki uning üçün: «Ah, bégim! Ah, uning heywisil» dep ah-zarlar kōturmeydu; **19** u éshеkning depnisidek kōmüldü, jesiti Yérusalém derwazilirining sirtigha chōrüp tashlinidu. **20** Liwan'gha chiqip peryad qil, Bashanda awazingni kōtūr, Abarimning choqiliridinmu nale kōtūr; chünki sening «ashniliring»ning hemmisi nabut qilindi. **21** Men aman-ésen turghiningda sanga agahlandurdum; lékin sen: «Anglimaymen!» — déding. Yashliqingdin tartipla bundaq qilib Méning awazingha qulaq salmasliq del sening yolung bolup kelgen. **22** Shamal barliq «baqquchi»liringgha «baqquchi» bolup ularni uchurup kétidu, shuning bilen ashniliring sürgün bolushqa chiqidu; berheq, sen shu chaghda barliq rezilliking tüpeylidin xijil bolup reswa bolisen. **23** I «Liwan»da turghuchi, kédir derexliri üstige uwilghuchi, sen tolghaqtan ayalning azablaridek, derd-elemeler beshinggha chüshkende qanchilik ingrap kétersen! **24** Öz hayatim bilen qesem ichimenki, — deydu Perwerdigar, — sen Yehoakimning oggli Koniya hetta ong qolumdiki mōhürlik üzüк bolsangmu, Men sēni shu yerdin yulup tashlaymen; **25** Men sēni jénining izdigüchilerning qoligha we sen qorqqan ademlerning qoligha, yeni Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha we kaldiyerning qoligha tapshurimen. **26** Men sēni hem sēni tughqan anang ikkinglarni özünghar tughulmighan yat bir yurtqa chōriwétimen; siler shu yerde ólisiler. **27** Jénighar qaytip kélishe shunche teshna bolghan bu zémin'gha bolsa, siler hergiz qaytip kélémeysiler. **28** Koniya dégen bu kishi chéqilghan, nezerge élinmaydighan sapal kozimu? Héchkim qarimaydighan bir qachimu? Emdi némishqa ular, yeni u we uning nesli bolghanlar chōriwétilgen, ular tonumaydighan bir yurtqa tashliwétilidu? **29** I zémin, zémin, zémin, Perwerdigarning sōzini angla! **30** Perwerdigar mundaq deydu: — Bu adem «perentsiz, öz künde héch ghelibe qilalmighan bir adem» dep yazghin; chünki uning neslidin héchqandaq adem ghelibe qilib, Dawutning textige olturup Yehuda arisida hōküm sürmeydu.

23 Méning yayliqimdiki qoylarni halak qilghuchi we tarqitiwetküchi pada baqquchilarning haligha way! — deydu Perwerdigar. **2** Shunga Israilning Xudasi bolghan Perwerdigar Öz xelqini shundaq béqiwatqan baqquchilargha mundaq deydu: «Siler Méning padamni tarqitiwetkensiler, ularni heydiwetkensiler we ularni izdimigensiler we ulardin héch xewer almighansiler; mana, Men silerning qilmishlirlarning rezillikini öz beshinglarga chüshürimen, — deydu Perwerdigar — **3** we padamning qaldisini bolsa, Men ularni heydiwetken barliq padishahliqlardin yighimen, ularni öz yaylaqlirigha qayturimen; ular awup köpiyidu. **4** Men ularning üstige ularni heqiqiy baqidighan baqquchilarni tikleymen; shuning bilen ular ikkinchi qorqmaydu yaki parakende bolmaydu, ulardin héchqaysisi kem bolmaydu, — deydu Perwerdigar. **5** Mana, shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men Dawut üçün bir «Heqqaniy Shax»ni östürüp tikleymen; u padishah bolup danalig bilen hōküm sürüp, zéminda adalet we heqqaniyliq yürgüzidu. **6** Uning künliride Yehuda

qutquzulidu, Israil aman-tinchliqta turidu; u shu nami bilen atiliduki — «Perwerdigar Heqqaniyliqimiz». **7** Shunga mana, shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — «Israillarni Misir zémninidin qutquzup chiqarghan Perwerdigarning hayati bilen!» dégen qesem qaytidin ishlitilmeydu, **8** belki shu künlerde «Israillarni shimaldiki zémindin we Özi ularni heydigen barliq padishahliqlardin qutquzup chiqarghan Perwerdigarning hayati bilen!» dep qesem ichilidu. Andin ular öz yurtida turidu. **9** Peyghemberler toghruluq: — Méning kōnglüm ich-baghrimda sunuqtur; sōngeklirimning hemmisi titreydu; men mest bolghan adem, sharab teripidin yéngilgen ademge oxshaymen; bundaq bolushum Perwerdigar we Uning pak-muqeddes sōzliri tüpeylidindur; **10** chünki zémin bolsa zinaxorlarga tolghan; ularning yügürüshliri toghra yolda emes; ularning hoquqi heqqaniyliq yolida emes. Shunga [Perwerdigarning] leniti tüpeylidin zémin qaghjiraydu; daladiki ot-chōp solishidu; **11** chünki hem peyghember hem kahin haram boldi; hetta Öz öyümdimu ularning rezil qilmishlirini bayqidim, — deydu Perwerdigar. **12** — Shunga ularning yoli ózlige qaranghuluqta mangidighan, téyilghaq yollardek bolidu; ular bu yollarda putliship, yiqilidu; chünki ular jazalinidighan yilida Men ularning beshigha yamanliq chüshürimen, — deydu Perwerdigar. **13** Men awwal Samariyediki peyghemberlerde exmeqliqni kōrgenmen; ular Baalning namida besharet bérip, xelqim Israilni azdurghan; **14** biraq Yérusalémdeki peyghemberlerdimu yirginchlik bir ishni kōrdum; ular zinaxorluq qilidu, yalghanliqta mangidu, rezillik qilghuchilarning qolini kücheytiduki, netijide héchqaysisi rezillikidin yanmaydu; ularning hemmisi Manga Sodomdek, [Yérusalém]da turuwatqanlar Manga Gomorradek boldi. **15** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar peyghemberler toghruluq mundaq deydu: — Mana, Men ularni emen bilen ozuqlandurimen, ulargha öt süyini ichküzimen; chünki Yérusalémdeki peyghemberler haramliqning menbesi bolup, haramliq ulardin pütkül zémin'gha tarqilip ketti. **16** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Silerge besharet bériwatqan peyghemberlerning sōzlige qulaq salmanglar; ular silerni bimenilikke yétékleydu; ularning sōzliri Perwerdigarning aghzidin chiqqan emes, belki öz kōnglide tesewwur qilghan bir kōrünüshni sōzlewatidu. **17** Ular Perwerdigarning sōzini kōzige ilmaydighanlarga: «Siler aman-tinchliqta turisiler» deydu we öz kōnglining jahilliqida mangidighanlarning herbirige: «Héchqandaq yamanliq beshinglarga chüshmeydu» — deydu. **18** Biraq ulardin qaysi bisi Perwerdigarning kéngishide Uning sōz-kalamini bayqap chüshinish we anglash üçün turghan? Ulardin kim Uning sōzini qulaq sélip anglighan? **19** Mana, Perwerdigardin chiqqan bir boran-chapqun! Uningdin qehr chiqti; berheq, dehshetlik bir qara quyun chiqip keldi; u pirqirap rezillerning beshigha chüshidu. **20** Uning kōnglidiki niyetlirini ada qilib toluq emel qilghuche, Perwerdigarning ghezipi yanmaydu; axirqi künlerde siler buni obdan chüshinip yétisiler. **21** Men bu peyghemberlerni ewetmigenmen, lékin ular xewerni jar qilishqa qatrigghan; Men ulargha sōz qilmidim, lékin ular besharet bergen. **22** Halbuki, ular Méning kéngishimde turghan bolsa,

Méning xelqimge sözlirimni anglatquzghan bolsa, emdi xelqimni rezil yolidin we qilmishlirining rezillikidin yandurghan bolatti. **23** Men peqet bir yerdila turidighan Xudamu? — deydu Perwerdigar; — Men yiraq-yiraqlardiki herjayda turidighan Xuda emesmu? **24** Birsı yoshurun jaylarda möküwalsa Men uni körelmemdimen? — deydu Perwerdigar; — asman-zémin Men bilen toldurulghan emesmu? — deydu Perwerdigar. **25** Men Méning namimda yalghan bésharetler béridighan peyghemberlerning: «Bir chüsh kördüm! Bir chüsh kördüm!» dégenlirini anglidim; **26** bundaq peyghemberler yalghan bésharetlerni béridu, ular ózining könglidiki ézitqu tesewwurliridin peyghemberler bolushiwalghan. Emdi ular bundaq ishlarnı qachan'ghiche könglige pükidu? **27** Ular herbiri qachan'ghiche öz yéqinigha éytqan chüshliri arqiliq (xuddi ata-bowilirining Baalgha choqunup namimni untughinigha oxshash) xelqimge namimni untuldurushni pemleydu? **28** Chüshni körgen peyghember, chüshni éytip bersun; Méning sözümnı anglihan kishi bu sözümnı estayidilliq bilen sözlisun; paxalning bughday bilen sélishturghuchilik némesi bardu? — deydu Perwerdigar. **29** — Méning sözümnı xuddi köydürgüchi bir ot we tashni chaqidighan bazghan emesmu? — deydu Perwerdigar. **30** Shunga mana, Men peyghemberlerge qarshidurmen, — deydu Perwerdigar, — ularning herbiri öz yéqinidin «Méning sözlirim»ni oghrilap doramchiliq qilidu. **31** Mana, Men peyghemberlerge qarshidurmen, — deydu Perwerdigar, — ular öz tillirini chaynap: «[Perwerdigar] deydu...» dep bésharet béridu. **32** Mana, yalghan chüshlerni bésharet qilip bularnı yetküzüp, yalghanchiliq we bashbashtaqliqi bilen Méning xelqimni azdurghanlarga qarshidurmen, — deydu Perwerdigar; — Men ularni ewetmigenmen, ularni buyrughan emesmen; ular bu xelqge héchqandaq payda yetküzmeýdu, — deydu Perwerdigar. **33** Emdi yaki bu xelq, yaki peyghember, yaki kahin sendin: Perwerdigarning sanga yükligen sözi néme?» dep sorisa, sen ulargha: «Qaysı yük?! Men silerni Özümدين yiraq tashlaymen, — deydu Perwerdigar. **34** «Perwerdigarning yükligen sözi» deyidighan herqaysı peyghember, kahin yaki xelq bolsa, Men bu kishini öyidikiler bilen teng jazalaymen. **35** Emdi silerning herbiringlar öz yéqinidin we herbiringlar öz qérindishidin mushundaq: «Perwerdigar néme jawab berdi?» we «Perwerdigar néme dédi?» dep sorishinglar kérek. **36** Siler «Perwerdigarning yükligen sözi» dégenni qaytidin aghzinglarga almaysiler; chünki herbiringlarning öz sözi öziye yük bolidu; chünki siler Xudayimiz, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, tirik Xudaning sözlirini burmilighansiler. **37** Herbiringlar peyghemberdin mushundaq: «Perwerdigar sanga néme dep jawab berdi?» we «Perwerdigar néme dédi?» dep sorishing kérek. **38** Lékin siler: «Perwerdigarning yükligen sözi» dewergininglar tüpeylidin, mana Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki siler: «Perwerdigarning yükligen sözi» dewérisiler we Men silerge: «Perwerdigarning yükligen sözi» démengler» dep xewer ewetkenmen, **39** shunga mana, Men silerni pütünley untuymen, Men silerni silerge we ata-bowiliringlarga teqdim qilghan sheher bilen teng yüzümdin yiraq tashlaymen; **40** Men üstünglarga

menggü reswachiliq we hergiz untulmaydighan menggülik shermendilikni chüshürimen!

24 Babil padishahi Néboqadnesar Yérusalémdin Yehoakimning oggli, Yehuda padishahi Yekoniyah, Yehuda emir-shahzadiliri, hünerwenler we tömürchilerni esirge élip Babilgha sürgün qilghandin kéyin, Perwerdigar manga Öz ibadetxanisi aldidi iki séwet enjürni «mana kör» dep körsetken. **2** Bir séwette deslepki pishqan enjürdek intayin yaxshi enjürler bar idi; ikkinchi séwette yégli bolmaydighan, intayin nachar enjürler bar idi. **3** Andin Perwerdigar manga: «Néme kördüng, Yeremiya?» — dep soridi. Men: «Enjürlerni kördüm; yaxshiliri bolsa intayin yaxshiken; nacharliri yégli bolmaydighan, intayin nachar iken» — dédim. **4** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **5** Israilning Xudasi bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Men Yehudadin sürgün bolghanlarni, yeni Méning bu yerdin kaldiylerning zéminigha ewetkenlirimni bu yaxshi enjürlerdeq yaxshi dep qaraymen; **6** Men ulargha yaxshi bolsun dep közümnı ulargha tikimen we ularni bu zémin'gha qayturimen; Men ularni ghulitip tashlimaymen, belki ularni qurimen; ularni yulup tashlimaymen, belki tikip östürimen. **7** Men ulargha Méning Perwerdigar ikenlikimni bilidighan, Méni tonuydighan bir qelbni teqdim qilimen; shuning bilen ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen; chünki ular pütün qelbi bilen yénimgha qaytidu. **8** Lékin nachar enjürler, yeni yégli bolmaydighan, intayin nachar enjürler qandaq bolghan bolsa, — deydu Perwerdigar, — Berheq, Men Yehuda padishahi Zedekiyanı, emir-shahzadilirini we Yérusalémdikilerning qalghan qismini, bu zéminda qalghanlarni we Misirda turuwatqanlarni shuninggha oxshash qilimen; **9** Men ularni yer yüzidiki barliq padishahliqlargha wehime salghuchi bir obyekt bolushqa, külpette chüshüshke tapshurimen; men ularni heydiwetken barliq jaylarda ularni reswachiliqning obyektı, söz-chöchek, tapa-tenining obyektı we lenet sözliri bolushqa tapshurimen. **10** Men ulargha hem ata-bowilirigha teqdim qilghan zémindin yoqitilghuche ular arisigha qilich, qehetchilik we wabani ewetimen.

25 Yosiyaniyning oggli, Yehuda padishahi Yehoakimning tötinchi yilida (yeni Babil padishahi Néboqadnesarning birinchi yilida) Yehudaning barliq xelqi toghruluq Yeremiyağa kelgen söz, — **2** Bu sözni Yeremiya peyghember Yehudaning barliq xelqi we Yérusalémda barliq turuwatqanlarga éytip mundaq dédi: — **3** Amonning oggli, Yehuda padishahi Yosiyaniy on üçinchi yilidin bashlap бүгүнкү күн'гиче, bu yigirme üç yıl Perwerdigarning sözi manga kélip turghan we men tang seherde ornumdin turup uni silerge sözlep keldim, lékin siler héch qulaq salmidinglar; **4** we Perwerdigar silerge barliq xizmetkarliri peyghemberlerni ewetip kelgen; U tang seherde ornidin turup ularni ewetip kelgen; lékin siler qulaq salmay héch anglimidinglar. **5** Ular: «Siler herbiringlar yaman yolunglardin we qilmishlirlarning rezillikidin towa qilip yansanglar, Men Perwerdigar silerge we ata-bowiliringlarga qedimdin tartip menggüliche teqdim qilghan zéminda turuwérisiler. **6** Bashqa ilahlargha

egiship ularning qulluqida bolup choqunmanglar; Méni qolliranglar yasighanlar bilen ghezeplendürmenglar; Men silerge héch yamanliq keltürmeymen» — dep jakarlighan. **7** Lékin siler Manga qulaq salmidinglar, Méni qolliranglar yasighanlar bilen ghezeplendürüp özünglarga ziyan keltürdänglar, — deydu Perwerdigar. **8** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler Méning sözlirimge qulaq salmighan bolghachqa, **9** mana, Men shimaldiki hemme jemetlerni we Méning qulumni, yeni Babil padishahi Néboqadnesarni chaqirtimen, ularni bu zémin'gha, uningda barliq turuwaqanlarga hemde etrapniki hemme ellerge qarshilishsha élip kélimen; Men [mushu zémindikiler we etrapniki ellerni] pütünley weyran qilip, ularni tolimu wehimilik qilimen hem ush-ush obyékti, daimliq bir xarabilik qilimen; **10** Men ulardin tamashining sadasini, shad-xuramliq sadasini, toyi boluwaqan yig'it-qizining awazini, tügmen téshining sadasini we chiragh nurini mehrum qilimen; **11** bu pütükül zémin weyrane we dehshet salghuchi obyekt bolidu, we bu eller Babil padishahining yetmish yil qulluqida bolidu. **12** We shundaq boliduki, élinish yil toshqanda, men Babil padishahining we uning yétimigh bëshigha, shundaqla Kaldiylarning zémini üstige öz qebihlikini chüshürüp, uni menggüge xarabilik qilimen. **13** Shuning bilen Men shu zémin üstige Men uni eyibligen barliq sözlirinni, jümlidin bu kitapta yézilghanlarni, yeni Yeremiyaning barliq ellerni eyibligen bësharetlerini chüshürimen. **14** Chünki köp eller hem ulugh padishahlar [bu padishah hem qowmlirininimu] qul qilidu; Men ularning qilghan ishliri we qolliri yasighanliri boyiche ularni jazalaymen. **15** Chünki Israilning Xudasi Perwerdigar manga [alamet körünüshte] mundaq dédi: — Méning qolumdiki ghezipimge tolghan qedehni élip, Men séni ewetken barliq ellerge ichküzgin; **16** ular ichidu, uyan-buyan irghanglaydu we Men ular arisigha ewetken qilich tüpeylidin sarang bolidu. **17** Shunga men bu qedehni Perwerdigarning qolidin aldim we Perwerdigar méni ewetken barliq ellerge ichküzdüm, **18** — yeni Yérusalémgha, Yehudaning sheherlirige, uning padishahlarigha we emir-shahzadilirige, yeni ularni бүгүнкү күндикидеки bir xarabe, wehime, ush-ush obyékti bolushqa hem lenet sözliri bolushqa qedehni ichküzdüm; **19** Misir padishahi Pirewn'ge, xizmetkarlarigha, emir-shahzadilirigha hem xelqige ichküzdüm; **20** barliq shalghut eller, uz zéminidiki barliq padishahlar, Filistiyelarning zéminidiki barliq padishahlar, Ashkélondikiler, Gazadikiler, Ekrondikilerge we Ashdodning qalduqlirigha ichküzdüm; **21** Edomdikiler, Moabdikiler we Ammoniylar, **22** Turning barliq padishahliri hem Zidonning barliq padishahliri, déngiz boyidiki barliq padishahlar, **23** Dédandikiler, Témadikiler, Buzdikiler we chéke chachlirini chüshürüwetken eller, **24** Erebiyediki barliq padishahlar we chöl-bayawanda turuwaqan shalghut ellerning barliq padishahliri, **25** Ziridiki barliq padishahlar, Élamdiki barliq padishahlar, Médialqlarning barliq padishahliri, **26** shimaldiki barliq padishahlargha, yiraqtiki bolsun, yéqindiki bolsun, bir-birlep ichküzdüm; jahandiki barliq padishahliqlargha ichküzdüm; ularning arqidin Shéshaqning padishahimu [qedehni] ichidu. **27** Andin sen ulargha: «Israilning

Xudasi, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Ichinglar, mest bolunglar, qusunglar, Men aranglarga ewetken qilich tüpeylidin yiqilip qaytidin des turganglar» — dégin. **28** We shundaq boliduki, ular qolungdin élip ichishni ret qilsa, sen ulargha: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Siler choqum ichisiler!» — dégin. **29** Chünki mana, Men Öz namim bilen atalghan sheher üstige apet chüshürgili turghan yerde, siler jazalanmay qalamsiler? Siler jazalanmay qalmaysiler; chünki Men yer yüzide barliq turuwaqanlarning üstige qilichni chüshüshke chaqirimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **30** Emdi sen [Yeremiya], ulargha mushu bësharetning sözlirining hemmisini jakarlighin: — Perwerdigar yuqiridin shirdek hörkireydu, Öz muqeddes turalghusidin U awazini qoyuwétidu; U Öz turuwaqan jayi üstige hörkireydu; U üzüim cheyligüchiler towlighandek yer yüzide barliq turuwaqanlarni eyiblep towlaydu. **31** Sadasi yer yüzining chetlirigiche yétidu; Chünki Perwerdigarning barliq eller bilen dewasi bar; U et igilirining hemmisi üstige höküm chiqiridu; Rezillerni bolsa, ularni qilichqa tapshuridu; — Perwerdigar shundaq deydu. **32** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, balayi' apet eldin elge hemmisi üstige chiqip tarqilidu; Yer yüzining chet-chetliridin dehshetlik buran-chapqun chiqidu. **33** Perwerdigar öltürgenler yerning bir chétidin yene bir chétigiche yatidu; ulargha matem tutulmaydu, ular bir yerge yighilmaydu, héch kömülmeydu; ular yer yüzide tézektek yatidu. **34** I baqquchilar, zarlanglar, nale kötürünglar! Topa-chang ichide éghininglar, i pada yétekchiliri! Chünki qirghin qilinish künliringlar yétip keldi, Men silerni tarqitiwétimen; Siler örülgen ésil chinidek parche-parche chéqilisiler. **35** Pada baqquchilirining bashpanahi, Pada yétekchilirining qachar yoli yoqap kétidu. **36** Baqquchilarning azabliq peryadi, Pada yétekchilirining zarlashliri anglinidu; Chünki Perwerdigar ularning yaylaqlirini weyran qilay dewatidu; **37** Perwerdigarning dehshetlik ghezipi tüpeylidin, Tinchliq qotanliri xarabe bolidu. **38** Perwerdigar Öz uwisini tashlap chiqqan shirdektur; Ezgüchining wehshiylikli tüpeylidin, We [Perwerdigarning] dehshetlik ghezipi tüpeylidin, Ularning zémini weyrane bolmay qalmaydu.

26 Yehuda padishahi Yosiyaning ogli Yehoakim textke olturghan mezigilning bëshida shu söz Perwerdigardin kélip mundaq déyildi: — **2** Perwerdigar mundaq deydu: — Sen Perwerdigarning öyining hoylisida turup ibadet qilish üçün Perwerdigarning öyige kirgen Yehudaning barliq sheherliridikilerga Men sanga buyrughan herbir sözlerni jakarlighin; eynen éytqin! **3** Ular belkim anglap qoyar, herbiri öz rezil yolidin yanar; shundaq qilsa, Men qilmishlirining rezilliki tüpeylidin bëshigha külpet chüshürmekchi bolghan niyitimdin yanimen. **4** Sen ulargha mundaq dégin: — «Perwerdigar mundaq deydu: — Manga qulaq salmay, Men silerning aldinglarga qoyghan Tewrat-qanununda mangmisanglar, **5** Men tang seherde ornumdin turup ewetken xizmetkarlirim bolghan peyghemberlerning sözlirini anglimisanglar (siler ulargha héch qulaq salmay kelgensiler!), **6** undaqla,

Men Shilohni qanday qilgan bolsam, emdi bu öynimu shuninggacha oxshash qilimen, bu sheherni yer yuzidiki barliq ellerga lenet sözi qilimen». **7** Shuning bilan kahinlar, peyghemberler we barliq xelq Yeremiyaning bu sözlirini Perwerdigarning öyide jakarliganliqini anglidi. **8** Shundaq boldiki, Yeremiya barliq xelqqa Perwerdigar uningga tapilighan bu sözlarning hemmisini éytip bergendin kéyin, kahinlar we peyghemberler we barliq xelq uni tutuwélip: «Sen choqum ölüshüing kérek!» — dedingiz? — dedí. Shuning bilan Perwerdigarning öyidiki barliq xelq Yeremiyaqqa doq qilib uni oriwélishiti. **10** Yehuda emirliri bu ishlarni anglidi; ular padishahliq ordisdin chiqip Perwerdigarning öyige kirdi, Perwerdigarning öyidiki «Yéngi derwaza»da sotqa olturdi. **11** Kahinlar we peyghemberler emirlerge we xelqqa sözlep: «Bu adem ölümgé layiq, chünki siler öz qulaqliringlar bilan anglihandek u mushu sheherni eyiblep besharet berdi» — dedí. **12** Andin Yeremiya barliq emirlerge we barliq xelqqa sözlep mundaq dedí: — «Perwerdigar méni bu öyni eyiblep, bu sheherni eyiblep, siler anglihan bu barliq sözler bilan besharet bérishke ewetken. **13** Hazir yollirlinglarni we qilmishinglarni tüzitinglar, Perwerdigar Xudayinglarning awazini anglanglar! Shundaq bolghanda, Perwerdigar silerge jakarligan külpettin yanidu. **14** Lékin men bolsam, mana, qolliringlardimen; manga közünglerge néme yaxshi we durus körülse shundaq qilinglar; **15** peqet shuni bilip qoyunglarki, méni öltürüwetsengler gunahsiz qanning jazasini öz beshinglarga, bu sheherge we uningda turuwatqanlarning beshigha chüshürsiler; chünki déginim heq, Perwerdigar heqiqeten bu sözlarning hemmisini qulaqliringlarga déyishke méni ewetken». **16** Emirler we barliq xelq kahinlarga we peyghemberlerge: «Bu adem ölümgé layiq emes; chünki u Perwerdigar Xudayimizning namida bizge sözlidi» — dedí. **17** Andin zémindiki bezi aqsqaqallar ornidin turup xelq kéngishige mundaq dedí: — **18** «Moreshetlik Mikah Yehuda padishahi Hezekiyaning künliride barliq Yehuda xelqige besharet béríp: — «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Zion téghi étizdek aghdurulidu, Yérusalém döng-töpiler bolup qalidu, «Öy jaylashqan tagh» bolsa, Ormanliqning otturisidiki yuqiri jaylarla bolidu, xalas» — dégenidi. **19** Yehuda padishahi Hezekiya we barliq Yehuda xelqi Mikahni ölümgé mehkum qilghanmu? Hezekiya Perwerdigardin qorqup, Perwerdigardin ötüng'en emesmu? We Perwerdigar ulargha qilmaqchi bolup jakarligan külpettin yan'ghan emesmu? Biz [bu yoldin yanmisaq] öz jénimiz üstige zor bir külpetni chüshürgen bolmamdimiz?». **20** (Perwerdigarning namida Yeremiyaning barliq dégenliridek bu sheherni we bu zéminni eyiblep besharet bergen, Kiriát-Yéarimliq Shemayaning oggli Uriya isimlik yene bir adem bar idi. **21** Padishah Yehoakim we barliq palwanliri, barliq emirliri uning sözlirini anglihande, padishah uni öltürüshke intilgen; lékin Uriya buni anglihande qorqup, Misirgha qachti. **22** Lékin Yehoakim chaparmenlerni, yeni Akborning oggli Enlatan we bashqilarni Misirgha

ewetken; **23** ular Uriyani Misirdin élip chiqip padishah Yehoakimning aldigha aparghan; u uni qilichlap, jesitini puqralarning görlikige tashliwetken). **24** — Halbuki, shu chaghda Shafanning oggli Ahikam ularning Yeremiyaning ölümgé mehkum qilib xelqning qoligha tapshurmasliqi üçün, uni qollidi.

27 Yehuda padishahi Yosiyaning oggli Zedekiyaning textke olturghan deslepki mezzilide, shu söz Yeremiyaqqa Perwerdigardin kélip mundaq déyildi: — **2** Perwerdigar manga mundaq dedí: — Asaretler we boyunturuqlarni yasap öz boynunggha sal; **3** bu boyunturuqlarni Édomning padishahigha, Moabning padishahigha, Ammoniylarning padishahigha, Turning padishahigha we Zidonning padishahigha Yérusalémgha, Yehuda padishahining aldigha kelgen ularning öz elchilirining qoli arqiliq ewetkin; **4** herbirini öz xojayinlirigha shundaq bir xewerni yetküzüshke buyrughin: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Öz xojayinlirlargha mundaq denglar: — **5** Men zémín we zémín yüzide turuwatqan ademler we haywanlarni zor qudritim we sozulghan bilikim bilen yaratqanmen; we kim közümgé layiq körünse, bularni shulargha teqdim qilimen. **6** Hazir Men bu zémínlarning hemmisini Babil padishahi, Méning qulum bolghan Néboqadnesarning qoligha tapshurdum; hetta daladiki haywanlarnimu uning qulluqida bolushqa teqdim qildim. **7** Barliq eller uning, oghlining hem newrisining qulluqida bolidu; andin öz zémínining waqti-saiti toshqanda, köp eller we ulugh padishahlar unimu qulluqqa salidu. **8** Shundaq boliduki, qaysi el yaki padishahliq Babil padishahi Néboqadnesarning qulluqida bolushni, yeni boynini Babil padishahining boyunturuqi astigha qoyushni ret qilsa, Men shu elni Néboqadnesarning qoli arqiliq yoqatquzghe qilich, qehetchilik we waba bilen jazalaymen, — deydu Perwerdigar. **9** — Siler bolsanglar, «Babil padishahining qulluqida héch bolmaysiler» dégen peyghemberlirlinglarga, palchilirlinglarga, chüsh körgüchilirlinglarga, rem achquchilirlinglarga yaki jadugirlirlinglarga qulaq salmanglar; **10** chünki ular silerge yalghanchilik qilib besharet béridu; [geplirige kirsenglar], silerni öz yurtunglardin sürgün qilidu; chünki Özüim silerni yurtunglardin heydeymen, siler nabut bolisiler. **11** Lékin qaysi el boynini Babil padishahining boyunturuqi astigha qoyup qulluqigha kirse, shu elni öz yurtida turghuzimen, ular uningda tériqchilik qilib yashaydu. **12** — Men Yehuda padishahi Zedekiyaqghimu shu sözler boyiche mundaq dedim: «Boynunglarni Babil padishahining boyunturuqi astigha qoyup uning we uning xelqining qulluqida bolsanglar, hayat qalisiler. **13** Emdi némishqa Perwerdigarning Babil padishahining qulluqigha boysunmighan herqaysi eller toghrisida déginidek, sen we xelqing qilich, qehetchilik we waba bilen ilmekchi bolisiler? **14** Peyghemberlerning: «Babilning qulluqida bolmaysiler» dégen sözlirige qulaq salmanglar; chünki ular silerge yalghanchiliqtin besharet qilidu. **15** Men ularni ewetken emes, — deydu Perwerdigar, — lékin ular Méning namimda yalghandin besharet béridu; bu sözlarning aqiwiti shuki, Men silerni yurtunglardin heydiwétimen, shuningdek nabut

bolisiler; siler we silerge bésharet bergén peyghemberler nabut bolisiler». **16** Andin Men kahinlarga we bu barliq xelqge mundaq dédim: — Perwerdigar mundaq deydu: — Silerge bésharet bérédighan peyghemberlerning: «Mana, Perwerdigarning öyidiki qimmetlik qacha-quchilar pat arida Babilin qayturulidu» dégen sözlirige qulaq salmanglar; chunki ular silerge yalghanchiliqtin bésharet qilidu. **17** Ulargha qulaq salmanglar; Babil padishahining qulluqida bolsanglar, hayat qalisiler; bu sheher némishqa weyran bolsun? **18** Eger bular heqiqeten peyghemberler bolsa hem Perwerdigarning sözi ularda bolsa, ular hazir Perwerdigarning öyide, Yehuda padishahining ordisida we Yérusalémning özide qalghan qimmetlik qacha-quchilar Babilgha élip kétilmisun dep samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha dua-tilawet qilsun! **19** Chunki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar ikki [mis] tüwrük, [mis] «dégiz», das harwiliri we bu sheherde qalghan [qimmetlik] qacha-quchilar toghruluq mundaq deydu: — **20** (bularni bolsa Babil padishahi Néboqadnesar Yehoakimning oggli Yehuda padishahi Yekoniya hni Yehudadiki we Yérusalémdeki barliq ésilzad-emirler bilen teng Yérusalémdin Babilgha sürgün qilghanda u élip ketmigenidi) **21** Berheq, Israilning Xudasi Perwerdigarning öyide, Yehuda padishahining ordisida we Yérusalémde qalghan [qimmetlik] qacha-quchilar toghruluq samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — **22** Ularmu Babilgha élip kétilidu; ular Men ulardin qaytidin xewer alidighan kün'giche shu yerde turidu, — deydu Perwerdigar: — shu waqit kelgende, Men ularni élip bu yerge qayturup bérimen.

28 Shu yilda, Yehuda padishahi Zekeriya textke olturghan deslepki mezgilde, yeni tötinchi yili, beshinchi ayda, Azzurning oggli, Gibéon shehiridiki Hananiya peyghember, kahinlar we barliq xalayiql aldida Perwerdigarning öyide manga: — **2** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — «Men Babil padishahining boyunturuqini sunduriwettim! **3** Babil padishahi Néboqadnesar mushu yerdin épketken, Babilgha aparghan, Perwerdigarning öyidiki qacha-quchilarning hemmisini bolsa, ikki yil ötmeyla Men mushu yerge qayturup épkelimen; **4** we Men Yehuda padishahi, Yehoakimning oggli Yekoniya hni Yehudadin Babilgha sürgün qilin'ghanlarning hemmisi bilen teng mushu yerge qayturup bérimen, — deydu Perwerdigar, — chunki Men Babil padishahining boyunturuqini sunduriwétimen!» — dédi. **5** Andin Yeremiya peyghember kahinlar we Perwerdigarning öyide turghan barliq xalayiql aldida Hananiya peyghemberge söz qildi. **6** Yeremiya peyghember mundaq dédi: «Amin! Perwerdigar shundaq qilsun! Perwerdigar séning bésharet bergén sözliringni emelge ashursunki, U Özining öyidiki qacha-quchilar we Yehudadin Babilgha sürgün qilin'ghanlarning hemmisini mushu yerge qaytursun! **7** Lékin öz quliqinggha we barliq xelqning quliqigha sélip qoyulidighan méning bu sözüمنى angla! **8** — Méning we séningdin burun, qedimdin tartip bolghan peyghemberlermu nurghun padishahliqlar we ulugh

döletler toghruluq, urush, apet we wabalar toghruluq bésharet béríp kelgen; **9** tinchliq-awatliq toghruluq bésharet bergén peyghember bolsa, shu peyghemberning sözi emelge ashurulghanda, u heqiqeten Perwerdigar ewetken peyghember dep tonulghandur!»). **10** Andin Hananiya peyghember Yeremiya peyghemberning boynidiki boyunturuqni élip uni sunduriwetti. **11** Hananiya xelq aldida söz qilip: «Perwerdigar mundaq deydu: — Men shuninggha oxshash, ikki yil ötmeyla Babil padishahi Néboqadnesarning boyunturuqini barliq ellerning boynidin élip sunduriwétimen!» — dédi. Shuning bilen Yeremiya peyghember chiqip ketti. **12** Hananiya peyghember Yeremiya peyghemberning boynidiki boyunturuqni élip uni sunduriwetkendin bir'az kéyin, Perwerdigarning sözi Yeremiya ghaga kélip mundaq déyildi: — **13** Barghin, Hananiya ghaga mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Sen yaghachtin yasalghan boyunturuqni sundurghining bilen, lékin uning ornigha tömürdin bolghan boyunturuqni sélip qoydung! **14** Chunki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Men shuninggha bu barliq ellerning boynigha tömürdin yasalghan boyunturuqni salimenki, ular Babil padishahi Néboqadnesarning qulluqida bolidu; berheq, ular uning qulluqida bolidu; Men uninggha hetta daladiki haywanlarnimu teqdim qilghanmen». **15** Andin Yeremiya peyghember Hananiya peyghemberge: «Qulaq sal, Hananiya! Perwerdigar séni ewetken emes! Sen bu xelqni yalghanchiliqqa ishendürgensen! **16** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: Mana, Men séni yer yüzidin ewetiwétimen! Sen del mushu yilda ölsen, chunki sen ademlerni Perwerdigargha asiyliq qilishqa dewet qilghansen». **17** Hananiya peyghember del shu yili yettinchi ayda öldi.

29 Yeremiyaning Yérusalémdin sürgün bolghanlar arisidiki hayat qalghan aqsqaqallargha, kahinlarga, peyghemberlerge we Néboqadnesar esir qilip Babilgha élip ketken barliq xelqge Yérusalémdin yollighan xéti: — **2** (xet padishah Yekoniya h, xanish, wezirler, Yehuda we Yérusalémdeki shahzade-emirler we hünerwenler Yérusalémdin ketkendin kéyin, **3** Shafanning oggli Elasa hning we Hilqiyanning oggli Gemariyaning qoli bilen yollan'ghan — Yehuda padishahi Zedekiya bu kishilerni Babil padishahi Néboqadnesarning aldigha yollighan). Yollighan xet mundaq: — **4** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi Yérusalémdin Babilgha sürgün'ge ewetkenlerning hemmisige mundaq deydu: — **5** Öylerni qurunglar, ularda turunglar; baghlarni berpa qilinglar, ularning méwisini yenglar; **6** öylininglar, oghul-qizliq bolunglar; oghulliringlar üçün qizlarni élip béringlar, qizliringlarni erlerge yatliq qilinglar; ularmu oghul-qizliq bolsun; shu yerde köpiyinglarki, aziyip ketmenglar; **7** Men silerni sürgün'ge ewetken sheharning tinch-awatliqini izdenglar, uning üçün Perwerdigargha dua qilinglar; chunki uning tinch-awatliqi bolsa, silermu tinch-awat bolisiler. **8** Chunki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Aranglardiki peyghemberler we silerning palchiliringlar silerni aldap qoymisun; siler ulargha

körgüzgen chüshlerge qulaq salmanglar; **9** chunki ular Méning namimda yalghandin bésharet béridu; Men ularni ewetken emesmen, — deydu Perwerdigar. **10** Chunki Perwerdigar mundaq deydu: — Babilgha békitilgen yetmish yil toshqanda, Men silerning yéninglarga kélip silerge iltipat körsitimenki, silerni mushu yurtqa qayturushum bilen silerge qilghan shapaetlik wedemni ada qilimen; **11** Chunki Özümning siler toghruluq pilanlirimni, apet élip kélidighan emes, tinch-awatliq élip kélidighan, axirda silerge ümidwar kélecekni ata qilidighan pilanlirimni obdan bilimen, — deydu Perwerdigar. **12** Shuning bilen iler Manga nida qilip, yénimgha kélip Manga dua qilisiler we Men silerni anglaymen. **13** Siler Méni izdeysiler we Méni tapisiler, chunki siler pütün qelbinglar bilen Manga intilidighan bolisiler. **14** Men Özümni silerge tapquzimen, — deydu Perwerdigar — we Men silerni sürgünlüktin qayturup eslige keltürimen, Men silerni heydiwetken barliq ellerdin we heydiwetken barliq jaylardin yighimen, — deydu Perwerdigar, — Men silerni élip, esli sürgün qilip ayrighan yurtqa qayturimen. **15** Siler: «Perwerdigar bizge Babilda peyghemberlerni tiklidi» désenglar, **16** emdi Perwerdigar Dawutning textige oltureghan padishah we bu sheherde turuwatqan barliq xelq, yeni siler bilen bille sürgün qilinmighan qérindashliringlar toghruluq shuni deydu: — **17** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men ularni azablaydighan qilich, qehetchilik we waba ewetimen; shuning bilen ularni xuddi sésighan, yégili bolmaydighan nachar enjürlerdeq qilimen; **18** ularni qilich, qehetchilik we waba bilen qoghlaymen, ularni yer yüzidiki barliq padishahliqlargha heydep apirimen; ularni shu elerge wehime, lenet, dehshet, ush-ush qilinidighan we reswa qilinidighan obyekt qilimen. **19** chunki Men tang seherde ornumdin turup, xizmetkarlirim bolghan peyghemberlerni ewetip sözlirimni ulargha éytqinim bilen, ular qulaq salmighan; siler [sürgün bolghanlarmu] héch qulaq salmighansiler, — deydu Perwerdigar. **20** Lékin i siler sürgün bolghanlar, Men Yérusalémdin Babilgha ewetkenler, Perwerdigarning sözini anglanglar: — **21** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Méning namimda silerge yalghandin bésharet béridighan Kolayaning oggli Ahab toghruluq we Maaséyahning oggli Zedekiya toghruluq mundaq deydu: — Mana, Men ularni Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha tapshurimen, u ularni köz aldinglarda ölüme mehküm qilidu; **22** shuning bilen ular misal qilinip Babilda turghan Yehudadiki barliq sürgün qilin'ghanlarning aghzida: «Perwerdigar séné Babil padishahi Néboqadnesar otta kawab qilghan Zedekiya we Ahabdek qilsun!» dégen lenet sözi bolidu; **23** chunki ular Israil ichide iplasliq qilghan, qoshnilarning ayalliri bilen zina qilghan we Méning namimda yalghan sözlerni, Men ulargha héch tapilmighan sözlerni qilghan; Men bularni Bilgüchi we guwah Bolghuchidurmen, — deydu Perwerdigar. **24** «Sen Yeremiya Nehelemlik Shémayagha mundaq dégin: — **25** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Chunki sen öz namingda Yérusalémdiki barliq xelqke, kahin bolghan Maaséyahning oggli Zefaniyagha we barliq

kahinlarga xetler yollighining tüpeylidin, — **26** [sen Zefaniyagha mundaq yazghan]: «Perwerdigar séné kahin Yehuyadaning ornigha kahin tikligen emesmu? U séné Perwerdigarning öyide shuninggha nazaretchi qilghanki, bésharet béridighan peyghember boluwatqan herbir telwini bésish üçün puti we boynigha taqaq sélisling kérek. **27** Emdi sen némishqa silerge özeni peyghember qiliwalghan Anatotluq Yeremiyanı eyiblimiding? **28** Chunki u hetta Babilda turuwatqan bizlergimu: «Shu yerde bolghan waqtinglar uzun bolidu; shunga öylerni sélinglar, ularda turunglar, baghlarni berpa qilinglar, ularning méwisini yenglar» dep xet yollidil!» **29** — Zefaniya mushu xetni Yeremiya peyghember aldida oqudi. **30** Andin Perwerdigarning sözi Yeremiya kélip mundaq déyildi: — **31** Barliq sürgün bolghanlarga xet yollap mundaq dégin: — Perwerdigar Nehelamliq Shemaya toghruluq munaq deydu: Chunki Men uni ewetmigen bolsammu, Shémayaning silerge bésharet bérıp, silerni yalghanchiliqqa ishendürgenliki tüpeylidin, **32** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Nehelamliq Shémayani nesli bilen bille jazalaymen; mushu xelq arisida uning héchqandaq nesli tépilmaydu; u Men Öz xetlirni üçün qilmaqchi bolghan yaxshiliqni héch körmeydu, — deydu Perwerdigar: — chunki u ademlerni Manga asiyliqqa qutratti.

30 Perwerdigardin Yeremiya kelen söz: — **2** Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Men sanga hazir deyidighan mushu barliq sözlirimni yazmigha yazghin; **3** Chunki mana, shundaq künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men xelqim Israil hem Yehudani sürgünlüktin qayturup eslige keltürimen, ularni ata-bowilirligha teqdim qilghan zémín'gha qayturimen, ular uninggha ige bolidu. **4** Perwerdigarning Israil toghruluq we Yehuda toghruluq dégen sözliri töwendikidek: — **5** Chunki Perwerdigar mundaq deydu: — Anglitilidu alaqadilik hem qorqunchluqning awazi, Bolsun nede aman-tinchliq! **6** Soranglar, shuni körüp béqinglarki, er bala tughamdu? Men némishqa emdi tolghaqa chüshken ayaldek herbir er kishining chatiriqini qoli bilen tutqanliqini körimen? Némishqa yüzliri tatirip ketkendu? **7** Ayhay, shu küni dehshetliktur! Uninggha héchqandaq kün oxshimaydu; u Yaqupning azab-oqubet künidur; lékin u uningdin qutquzulidu. **8** Shu künde emelge ashuruliduki, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, — Men uning boyunturuqini boynungdin élip sunduruwétimen, asaretlirining buzup tashlaymen, yat ademler uni ikkinchi qulluqqa chüshürmeydu. **9** Shuning ornida ular Perwerdigar Xudasining hemde Men ular üçün qaytidin tikleydighan Dawut padishahining qulluqida bolidu. **10** Emdi sen, i qulum Yaqup, qorqma, — deydu Perwerdigar; — alaqzade bolma, i Israil; chunki mana, Men séné yiraq yerlerdin, sening neslingni sürgün bolghan zémindin qutquzimen; Yaqup qaytip kélidu, aram tépıp azade turidu we héchkim uni qorqutmaydu. **11** Chunki Men séné qutquzush üçün sen bilen billidurmen, — deydu Perwerdigar; — Men séné tarqitiwetken ellerning hemmisini tügeshtürsemmu, lékin séné pütünley tügeshtürmeymen; peqet üstüngdin höküm chiqirip terbiye-sawaq bérimen; séné jazalaymay

qoyup qoymaymen. **12** Chunki Perwerdigar mundaq deydu: Séning zédeng dawalighusiz, séning yarang bolsa intayin éghirdur. **13** Séning dewayingni soraydighan héchkim yoq, yarangni tanghuchini yoqtur, sanga shipaliq dorilar yoqtur; **14** séning barliq ashniliring séni untughan; ular séning halingni héch sorimaydu. Chunki Men séni dúshmendek zerb bilen urghanmen, rehimsiz bir zalimdek sanga sawaq bolsun dep urghanmen; chunki séning qebihliking heddi-hésabsiz, gunahliring heddidin ziyade bolghan. **15** Némishqa zédeng tüpeylidin, derd-eliming dawalighusiz bolghanliqi tüpeylidin peryard kötürsen? Qebihlikingning heddi-hésabsiz bolghanliqidin, gunahliring heddidin ziyade bolghanliqidin, Men shularni sanga qilghanmen. **16** Lékin séni yutuwalghanlarning hemmisi yutuwélinidu; séning barliq küshendiliring bolsa sürgün bolidu; séni bulighanlarning hemmisi bulang-talang qilinidu; séni ow qilghanlarning hemmisini owlinidighan qilimen. **17** Chunki Men sanga téngiq téngip qoyimen we yariliringni saqaytimen — deydu Perwerdigar; — chunki ular séni: «Ghérib-bichare, héchkim halini sorimaydighan Zion del mushudur» dep haqaretligen. **18** Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Yaqupning chédirlirini sürgünlükten qayturup eslige keltürimen, Uning turalghuliri üstige rehim qilimen; Sheher xarabiliri ul qilinip qaytidin qurulidu, Orda-qel'e öz joyida yene ademzatliq bolidu. **19** Shu jaylardin teshekkür küyliri we shad-xuramliq sadaliri anglinidu; Men ularni köpeytimenki, ular emdi azaymaydu; Men ularning hörmitini ashurimen, ular héch pes bolmaydu. **20** Ularining baliliri qedimdikidek bolidu; ularning jamaiti aldimda mezmut turghuzulidu; Ularini xorlighanlarning hemmisini jazalaymen. **21** Ularining béshi özliridin bolidu, Ularining höküim sürgüchisi özliri otturisdin chiqidu; Men uni öz yéningha keltürimen, shuning bilen u Manga yéqin kélidu; Chunki yéningha kelgüchi [jénini] tewekkül qilghuchi emesmu? — deydu Perwerdigar. **22** — Shuning bilen siler Méning xelqim bolisiler, Men silerning Xudayinglar bolimen. **23** Mana, Perwerdigardin chiqqan bir boran-chapqun! Uningdin qehr chiqti; Berheq, dehshetlik bir qara quyun chiqip keldi; U pirqirap rezillerning bésigha chéshidu. **24** Könglidikey niyetlirini ada qilip toluq emel qilghuche, Perwerdigarning qattiq ghezipi yanmaydu; Axirqi künlérde siler buni chüshinip yétisiler.

31 Shu waqitta, — deydu Perwerdigar, — Men Israilning jemetlirining Xudasi bolimen, ular Méning xelqim bolidu. **2** Perwerdigar mundaq deydu: — Qilichtin aman qalghan xelq, yéni Israil, chöl-bayawanda iltipatqa ige bolghan; Men kélip ularni aram tapquzimen. **3** Perwerdigar yiray yurtta bizge körünüp: «Men séni menggü bir muhebbet bilen söyüp keldim; shunga Men özgermes méhribanliq bilen séni Özümge tartip kelgenmen. **4** Men séni qaytidin qurimen, shuning bilen sen qurulisen, i Israil qizi! Sen qaytidin dapliringni élip shad-xuram qilghanlarning usullirigha chiqisen. **5** Sen qaytidin Samariyening taghliri üstige üzümzarlar tikisen; ularni tikküchiler özliri tipik, méwisini özliri yeydu. **6** Chunki Efraimning égzilikide turghan közetchiler: «Turunglar, Perwerdigar Xudayimizgha ibadet qilishqa Zion'gha chiqayli!» — dep nida kötüridighan küni kélidu. **7** Chunki Perwerdigar mundaq deydu: — Yaqup

üchün shad-xuramliq bilen naxsha éytinglar, Ellerning béshi bolghuchi üchün ayhay kötürtinglar; Jakarlanglar, medhiye oqup: «I Perwerdigar, Séning xelqingni, Yéni Israilning qaldisini qutquzghaysen!» — denglar! **8** Mana, Men ularni shimaliy yurtlardin épkelimen, Yer yüzining chet-chetliridin yighimen; Ular arisida emalar we tokurlar bolidu; Hamilidar we tughay dégenler bille bolidu; Ular ulugh bir jamaet bolup qaytip kélidu. **9** Ular yigha-zarlar kötürüp kélidu, Ular dua-tilawet qilghanda ularni yétekleymen; Men ularni ériq-östengler boyida, héch putlashmaydighan tüz yol bilen yétekleymen; Chunki Men Israilgha ata bolimen, Efraim bolsa Méning tunji oghlumdur. **10** Perwerdigarning sözini anglanglar, i eller, Déngiz boyidiki yiray yurtlarga: — «Israilni tarqatquchi uni qaytidin yighidu, Pada baqquchi padisini baqqandek U ularni baqidu; **11** Chunki Perwerdigar Yaqupni bedel tölep qutuldurghan, Uninggha Hemjemet bolup özidin zor küchlük bolghuchining changgilidin qutquzghan!» — dep jakarlanglar. **12** Ular kélip Ziondiki égziliklerde shad-xuramliqta towlaydu, Perwerdigarning iltipatidin, yéni yéngi sharabtin, zeytun méyidin, mal-waraning qoziliridin berq uridu; Ularining jéni xuddi mol sughirlighan baghdek bolidu, Ular ikkinchi héch solashmaydu. **13** Shu chaghda qizlar ussulda shadlinidu, Yigitler we moysipitlarmu teng shundaq bolidu; Chunki Men ularning ah-zarlirini shad-xuramliqqa aylandurimen; Men ulargha teselli béríp, derd-elimining ornigha ularni shadliqqa chömdürimen. **14** Men kahinlarni molchiliq bilen toyghuzimen, Xelqim iltipatingha qanaet qilidu, — deydu Perwerdigar. **15** Perwerdigar mundaq deydu: — Ramah shehiride bir sada, Achchiq yigha-zarning pighani anglinidu, — Bu Rahilening öz baliliri üchün kötürgen ah-zarliri; Chunki u baliliri bolmighachqa, tesellini qobul qilmay pighan kötüridu. **16** Perwerdigar [uninggha] mundaq deydu: — Yigha-zaringni toxtat, közliringni yashlardin tart; chunki munu tartqan japayingdin méwe bolidu, — deydu Perwerdigar; — ular düshmenning zéminidin qaytidu; **17** berheq, kélechiking ümidlik bolidu, — deydu Perwerdigar; — we séning baliliring yene öz chégrisidin kirip kélidu. **18** Men derweqe Efraimning özi toghruluq ökünüp: «Sen bizge shash torpaqqa terbiye bergendek sawaq-terbiye berding; Emdi bizni towa qildurghaysen, Biz shuning bilen towa qilip qaytip kélimiz, Chunki Sen Perwerdigar Xudayimizdursen; **19** Chunki biz towa qildurulushimiz bilen heqiqeten towa qilduq; Biz özimizni tonup yetkendin kéyin, yotimizni urduq; Biz yashliqimizdiki [qilmishning] sherm-hayasi tüpeylidin nomus qilip, xijalette qalduq» — dégenlikini anglidim. **20** — Efraim Manga nisbeten jan-jiger balam emesmu? Chunki Men uni eyibligen teqdirdimu, uni herdaim könglümde séghinimen; Shunga ich-baghrim uninggha aghriwatidu; Men uninggha rehim qilmisam bolmaydu, — deydu Perwerdigar. **21** — Shunga özüngge yol belgilirini békutip qoyghin; Sen sürgün'ge mangghan yolgha, shu kötürülgén yolgha köngül qoyup diqqet qilghin; Hazir shu yol bilen qaytip kel, i jan-jigirim Israil qizi, Mushu sheherliringge qarap qaytip kel! **22** Sen qachan'ghiche ténep yürisen, i yoldin chiqquchi qizim? Chunki Perwerdigar yer yüzide yéngi ish yaritidu: — Ayal kishi baturning etrapida yépişip xewer alidu! **23** Samawi

qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Men ularni sürgünlükün qayturup eslige keltürginimde Yehudaning zeminida we sheherleride xeqler yene [Yerusalém toghruluq]: «Perwerdigar seni bextliq qilghay, i heqqaniyliq turghan jay, pak-muqeddeslikning téghil» deydighan bolidu. **24** Shu yerde Yehuda — sheherliridikiler, déhqanlar we pada baqquchi köchmen charwichilar hemmisi bille turidu. **25** Chünki Men hérip ketken jan igilirining hajitidin chiqimen, herbir halidin ketken jan igilirini yéngilanderimen. **26** — Men [Yeremiya] buni anglap oyghandim, etrapqa qaridim, nahayiti tatliq uxlaptimen. **27** Mana, shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men Israil jemetide we Yehuda jemetide insan neslini we haywanlarning neslini térip östürimen. **28** Shundaq boliduki, Men ularni yulush, söküsh, halak qilish, aghdurush üçün, ulargha nezirimni salghandek, Men ularni qurush we tipik östürish üçünmu ulargha nezirimni salimen, — deydu Perwerdigar. **29** Shu künlerde ular yene: «Atilar achchiq-chüchük üzümlerni yégen, shunga balilarning chishi qériq sézilidu» dégen mushu maqalni héch ishletmeydu. **30** Chünki herbirsi öz gunahi üçün ölüdu; achchiq-chüchük üzümlerni yégenlarning bolsa, özining chishi qériq sézilidu. **31** Mana, shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men Israil jemeti we Yehuda jemeti bilen yéngi ehde tüzimen; **32** bu ehde ularning ata-bowiliri bilen tüzgen ehdege oxshamaydu; shu ehдини Men ata-bowilirini qolidin tutup Misirdin qutquzup yétekliginimde ular bilen tüzgenidim; gerche Men ularning yoldishi bolghan bolsammu, Méning ular bilen tüzishken ehdemni buzghan, — deydu Perwerdigar. **33** Chünki shu künlerdin kéyin, Méning Israil jemeti bilen tüzidighan ehdem mana shuki: — Men Öz Tewrat-qanunlirimni ularning ichige salimen, Hemde ularning qelbigimu yazimen. Men ularning Ilahi bolimen, Ular mu Méning xelqim bolidu. **34** Shundin bashlap héchkim öz yéqinigha yaqi öz qérindishigha: — «Perwerdigarni tonughin» dep ögitip yürmeydu; chünki ularning eng kichikidin chongighiche hemmisi Méni tonup bolghan bolidu; chünki Men ularning qebhlikini kechürimen hemde ularning gunahini hergiz ésige keltürmeymen, — deydu Perwerdigar. **35** Quayashni kündüzde nur bolsun dep bergen, ay-yultuzlarni kéchide nur bolsun dep belgiligen, dolqunlirini sharqiritip déngizni qozghaydighan Perwerdigar mundaq deydu (samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar Uning namidur): — **36** — Mushu belgiligenlirim Méning aldimdin yoqap ketse, — deydu Perwerdigar, — emdi Israilning ewladlirimu Méning aldimdin bir el bolushtin menggüge qélishi mumkin. **37** Perwerdigar mundaq deydu: — Yuqirida asmanlar mólcherlense, töwende yer ulliri tekshürülüp bilinse, emdi Men Israilning barliq ewladlirining qilghan hemme qilmishliri tüpeylidin ulardin waz kéchip tashlighuchi bolimen, — deydu Perwerdigar. **38** Mana, shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — sheher mexsus Manga atilip «Hananiyelning munari»din «Doqmush derwazasi»ghiche qaytidin qurulidu; **39** elchem tanisi qaytidin ölchesh üçün shu yerdin «Gareb döngi»giche, andin Goatqa burulup sozulidu; **40** jesetler we [qurbanliq] külliri tashlinidighan pütkül

jilgha, shundaqla Kidron deryasighiche hem sherqke qaraydighan «At derwazisi»ning doqmushighiche yatqan étizlarning hemmisi Perwerdigargha pak-muqeddes dep hésablinidu; sheher qaytidin héch yulup tashlanmaydu, hergiz qaytidin aghdurup tashlanmaydu.

32 Yehuda padishahi Zedekiyaning oninchi yili, Yeremiyağa Perwerdigardin kelgen söz töwende xatirilen'gen (shu yil Néboqadnesarning on sekkizinchisi yili idi; **2** Shu chaghda Babil padishahining qoshuni Yerusalémni qorshuwalghanidi; Yeremiya peyghember bolsa Yehuda padishahining ordisidiki qarawullarning hoylisida qamap qoyulghanidi. **3** Chünki Yehuda padishahi Zedekiya uni eyblep: «Némishqa sen: «Mana, Men bu sheherni Babil padishahining qoligha tapshurimen; u uni ishghal qilidu; Yehuda padishahi Zedekiya kaldiylarning qolidin qéchip qutulalmaydu; chünki u Babil padishahining qoligha tapshurulmay qalmaydu; u uning bilen yüz turane sözlishidu, öz közi bilen uning közi qaraydu. U Zedekiyanı Babilgha apiridu, u men uningha yéqinliship toluq bir terep qilghuche shu yerde turidu, deydu Perwerdigar; siler kaldiylar bilen qarshilashsanglarmu ghelibe qilalmaysiler! — deydu Perwerdigar» — dep bésharet bérissen?» — dep uni qamap qoyghanidi). **6** Yeremiya: — Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi — dédi: — **7** Mana, taghang Shallumning ogli Hanameel yéninggha kélip: «Özüng üçün Anatottiki étizimni sétiwal; chünki uni sétiwélishqa séning hemjemetlik hoququq bar» — deydighan bolidu. **8** Andin Perwerdigarning dégindek taghamning ogli Hanameel, qarawullarning hoylisida yéninggha kélip manga: «Binyaminning zeminidiki méning Anatottiki étizimni sétiwalghaysen; chünki hemjemet hoquqi séningkidur; özüng üçün sétiwal» — dédi; andin men buning heqiqeten Perwerdigarning sözi ikenlikini bilip yettim. **9** Shunga men taghamning ogli Hanameeldin Anatottiki bu étizni sétiwaldim; pulni, yeni on yette shekel kümüshni girge sélip ölchidim. **10** Men toxtam xétige imza qoyup, üstige möhürni bésip péchetlidim; buninggha guwahchilarni guwah bergizdum, kümüshni tarazigha saldım; **11** toxtam xétini qolumgha aldım, — birside soda tüzümi we shertliri xatirilinip péchetlen'gen, yene birsi péchetlenmigenidi — **12** we men taghamning ogli Hanameelning köz aldida, bu soda xétige imza qoyghan guwahchilar we qarawullarning hoylisida olturghan Yehudiylarning hemmisi aldida xetlerni Maaséyahning newrisi, Nériyaning ogli bolghan Baruqqa tapshurdım. **13** Ularining aldida men Baruqqa mundaq tapilap dédim: — **14** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Bu xetlerni, yeni péchetlen'gen we péchetlenmigen bu toxtam xetlirini élip, bular uzun waqıtiche saqlansun dep sapal idish ichige salghin; **15** Chünki samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Kelgüsida bu zéminda hem öyler, hem étizlar, hem üzümlarlar qaytidin sétiwélinidu. **16** Men toxtam xétini Nériyaning ogli bolghan Baruqqa tapshurghandin kéyin, Perwerdigargha dua qilip mundaq dédim: — **17** «Ah, Reb Perwerdigar! Mana, Sen asman-zéminni Özüngning zor qudritle we sozulghan bilikile bilen yasighansen;

Sanga héchqanday ish tes emestur; **18** Sen mingligan kishilerga rehim-shepget körsitisen hemde atilarning qebihlikining jazasini mu kéyin balilirining qoynigha qayturusen; ah Sen ulugh, Qudret Igisi Tengridursen — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Séning namingdur; **19** oy-nishanlirinda ulugh, qilghan ishlirinda qudretliksen; közliring bilen insan balilirining öz yolliri we qilghanlirining méwisi boyiche herbirige [inam yaki jaza] qayturusu üçün, ularning barliq yollirini közlighüchidursen; **20** — Sen бүгünki күн'giche Misir zéminida, Israil ichide hem barliq insanlar arisida möjizilik alametlerni hem karametlerni ayan qilip kelgensen; shunglashqa бүгүн'giche Séning naming éghizdin-éghizgha tarqilip kelmekte. **21** Sen möjizilik alametler, karametler qudretlik qolung, sozulghan biliking we dehshetlik wehshet arqiliq Öz xelqing Israilni Misir zéminidin chiqarghansen; **22** Sen ulargha ata-bowilirigha teqdim qilimen dep qesem qilghan, süt hem bal éqip turidighan bu zéminni teqdim qilghansen. **23** Ular derweqe zémin'gha kirip uninggha ige bolghan; lékin ular Séning awazinggha qulag salmighan, Tewrat-qanunungda mangmighan; ulargha emr qilghanlarning héchqaysisigha emel qilmighan; shunga Sen bu külpetlerning hemmisini ularning béshigha chüshürgensen. **24** Mana, sheherni bésip kirish üçün sépilgha sélip chiqirilghan dönglük-poteylerge qarighaysen! Qilich, qehetchilik we waba tüpeylidin sheher hujum qiliwatqan kaldiylerning qoligha tapshurulmay qalmaydu; Sen aldın'ala éytqining hazir emelge ashuruldi; mana, Özüng körisen. **25** Lékin Sen, i Reb Perwerdigar, gerche sheher kaldiylerning qoligha tapshurulidighan bolsimu, manga: «Özüng üçün étizni kümüşke sétiwal we buni guwahchilargha körgüzgin!» — déding». **26** Andin Perwerdigarning sözi Yeremiyağa kélip mundaq déyildi: — **27** Mana, Men Perwerdigar, barliq et igilirining Xudasidurmen; Manga tes chüshidighan birer ish barmidu? **28** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men bu sheherni kaldiylerning qoligha we Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha tapshurimen; ular uni igilwalidu. **29** Bu sheherge hujum qiliwatqan kaldiyler uninggha bésip kirip ot qoyup uni köydüriwétidu; ular sheherdikilerning öylirini mu köydüriwétidu; ular bu öylerning ögziliri üstide Méni ghezeplendürüp Baalgha isriq yaqqan, yat ilahlargha «sharab hediye»lerni quyghan. **30** Chünki Israillar we Yehudalar yashliqidin tartip köz aldimda peqet rezillikla qilip kelmekte; Israillar peqetla öz qolliri yasighanlar bilen ghezipimni qozghighandin bashqa ish qilmighan, — deydu Perwerdigar. **31** Chünki bu sheher qurulghan künidin tartip бүгünki күн'giche Méning ghezipim we qehrimni shundaq qozghighuchi bolup keldiki, Men uni Öz yüzüm aldidin yoqatmisam bolmaydu. **32** Israillar we Yehudalar — ular we ularning padishahliri, emirliri kahinliri, peyghemberliri, Yehuda ademliri we Yérusalémde turuwatqanlarning méni ghezeplendürgen barliq rezilliki tüpeylidin [sheherni yoqitimen]. **33** Ular Manga yüzini qaratqan emes, belki Manga arqisini qilip tetür qarighan; gerche Men tang seherde ornumdin turup ulargha ögetken bolsammu, ular anglimay telim-terbiyini qobul qilishni ret qilghan. **34** Ular Öz namim

bilen atalghan öyde yirginchlik butlirini sélip uni bulghighan; **35** ular öz oghul-qizlirini ottin ötküzüp «Molek»ke atap qurbanliq qilish üçün «Hinnomning oghlining jilghisi»diki, Baalgha béghishlan'ghan «yuqiri jaylar»ni qurup chiqqan; Men ularning bundaq ish qilishini zadi buyrup baqmighanmen; ularning Yehudani gunahqa patquzup, mushundaq lenetlik ish qilsun dégen oy-niyette héchqachan bolup baqmighanmen. **36** Siler mushu sheher toghruluq: «Derheqiqet, u qilich, qehetchilik we waba arqiliq Babil padishahining qoligha tapshurulidu!» — dewatisiler; lékin Perwerdigar — Israilning Xudasi mushu sheher toghruluq hazir mundaq deydu: — **37** Mana Men, Men ularni ghezipim, qehrim we zor achchiqim bilen heydiwetken barliq padishahliqlardin yighimen; Men ularni qaytidin mushu yerge épkelimen, ularni aman-tinchliqta turghuzimen. **38** Ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen. **39** Men ular we ularдын кэyin bolghan balilirini barliq künliride Mendin eyminip yaxshiliq körsun dep, ulargha bir qelb, bir yolni ata qilimen. **40** Men ulargha iltipat qilishtin qolunni ikkinchi üzmeslikim üçün ular bilen menggülik bir ehde tüzimen; ularning qaytidin yénimdin chetlimeslikini üçün Men qelbige qorqunchumni salimen. **41** Men ulargha yaxshiliq ata qilishtin huzur élip shadlinimen we pütün qelbim, pütün jénim bilen ularni mushu zémin'gha tikip turghuzimen! **42** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Men xuddi bu xelqning béshigha bu dehshetlik külpetning hemmisini chüshürginimdek, Men ular toghruluq wede qilghan barliq bext-beriketlerni ularning üstige chüshürimen; **43** Siler mushu zémin toghruluq: «U weyrane, ademzatsiz we haywanatsizdur; kaldiylerning qoligha tapshurulghan!» deysiler. Lékin kelgüside uningda étizlar qaytidin sétiwélinidu! **44** Binyaminning yurtida, Yérusalémning etrapidiki yézilirida, Yehudaning sheherliride, [jenubteki] taghliq sheherliride, gherbtiki «Shefelah» égzilikidiki sheherlerde, [Yehudaning] jenubiy bayawanliridiki sheherlerdimu kishiler qaytidin kümüşke étizlarni sétiwalidu, toxtam xetlirige imza qoyidu, möhürlep, guwahchilarni guwahqa hazir qilidu; chünki Men ularni sürgünlüktin qayturup eslige keltürimen — deydu Perwerdigar.

33 Yeremiya téxi qarawullarning hoylisida qamap qoyulghan waqtda, Perwerdigarning sözi uninggha ikkinchi qétim kélip mundaq déyildi: — **2** Ishni qilghuchi Men Perwerdigar, ishni shekillendürgüchi hem uni békittüchi Menki Perwerdigar mundaq deymen — Perwerdigar Méning namimdur — **3** Manga iltija qil, Men sanga jawab qayturimen, shundaqla sen bilmeydighan, büyük hem tilsimat ishlarni sanga ayan qilimen. **4** Chünki [düşmenning] döng-poteylirige hem qilichigha taqabil turushqa istihkamlar qilish üçün chéqilghan bu sheherdiki öyler we Yehuda padishahlirining ordiliri toghruluq Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — **5** «Kaldiyler bilen qarshilishimen» dep sheherge kirgenlerning hemmisi, peqet Men ghezipim we qehrimde uriwetkenlerning jesetliri bilen bu öylerni toldurush üçün kelgenler, xalas. Chünki Men ularning barliq rezilliki tüpeylidin yüzümini bu sheherdin örüp yoshurghanmen. **6** Halbuki mana, Men bu sheherge shipa

qilip derdige derman bolimen; Men ularni saqaytimen, ulargha cheksiz arambexsh hem heqiqetni yéship ayan qilimen. **7** Men Yehudani hem Israilni sürgündin qayturup eslige keltürimen; ularni awwalqidek qurup chiqimen. **8** Men ularni Men bilen qarshiliship gunahqa pétip sadir qilghan barliq qebihlikidin paklandurimen, Méning aldimda gunahqa pétip, Manga asiylip qilghan barliq qebihlikirini kechürimen; **9** yer yüzidiki barliq eller Men ulargha yetküzgen barliq iltipadni anglaydu, shuning bilen bu [sheher] kishini shadlandurup, Özümge medhiyelerni qozghap, shan-sherep keltürüp nam-shöhret hasil qilidu; eller Men ulargha yetküzgen barliq iltipat we arambexshlikdin [Mendin] qorqup titreydighan bolidu. **10** Perwerdigar mundaq deydu: — Siler mushu yer toghruluq: «U bir xarabilik, ademzatsiz we haywanatsiz boldi!» deysiler — durus. Lékin xarabe bolghan, ademzatsiz, ahalisiz, haywanatsiz bolghan Yehudaning sheherliride we Yérusalém kochilirida **11** yene tamashining sadasi, shad-xuramliq sadasi we toyi boluwatqan yigit-qizning awazi anglinidu, shundaqla Perwerdigarning öyige «teshekkür qurbanliqlirini» aparghanlarning «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha teshekkür éytinglar, chünki Perwerdigar méhribandur, uning muhebbiti menggüliktur» deydighan awazliri qaytidin anglinidu; chünki Men sürgün bolghanlarni qayturup zémindiki awlatiqni eslige keltürimen, — deydu Perwerdigar. **12** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Xarabe bolghan ademzatsiz we haywanatsiz bolghan bu yerde we uning barliq sheherliride qoy baqquchilarning öz padilirini yatquzidighan qotanaliri qaytidin bar bolidu. **13** [Jenubiy] taghliqtiki sheherlerde, [gherbteki] Yehudaning «Shefelah» églizlikidiki sheherlerde, jenubiy bayawanlardiki sheherlerde, Binyaminning yurtida, Yérusalémning etrapidiki yézilirida we Yehudaning sheherlirimu qoy padiliri ularni sanighuchining qoli astidin qaytidin ötidu, — deydu Perwerdigar. **14** Mana, shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men Israil jemetege hem Yehuda jemetege éytqan shepquettik wedemge emel qilimen. **15** Shu künler we u chaghda Men Dawut neslidin «Heqqaniy Shax»ni zéminda östürüp chiqirimen; U zéminda toghra höküm we heqqaniyliq yürüzidu. **16** Shu künlerde Yehuda qutquzulidu, Yérusalém arambexshte turidu; [shu chaghda] Yérusalém: «Perwerdigar heqqaniyliqimizdur» dégen nam bilen atilidu. **17** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Dawutning Israil jemetegege textige olturushqa layiq nesli üzülip qalmaydu, **18** yaki Lawiylardin bolghan kahinlardin, «köydürme qurbanliq», «ashliq hediye» we bashqa qurbanliqlarni Méning aldimda daim sunidighan adem üzülip qalmaydu. **19** Perwerdigarning sözi Yeremiyagha kélip mundaq déyildi: — **20** Perwerdigar mundaq deydu: — Siler Méning kündüz bilen tüzgen ehdemni we kéche bilen tüzgen ehdemni buzup, kündüz we kéchini öz waqtida kelmeydighan qilip qoysanglar, **21** shu chaghda Méning Qulum Dawut bilen tüzgen ehdem buzulup, uninggha: «Öz textingge höküm süridighan bir oghlung daim bolidu» déginim emelge ashurulmaydu we xizmetkarlirim, kahinlar bolghan Lawiylar bilen tüzgen ehdem buzulghan bolidu. **22** Asmanlardiki qoshunlar

bolghan yultuzlarni sanap bolghili bolmighandek, déngizdiki qumlarni ölchep bolghili bolmighandek, men qulum Dawutning neslini we Özümge xizmet qildighan Lawiylarni köpeytemen. **23** Perwerdigarning sözi Yeremiyagha kélip mundaq déyildi: — **24** Bu xelqning: «Perwerdigar Öz tallighan bu ikki jemettin waz kéchip, ularni tashlidi» déginini bayqimidingmu? Shunga ular Méning xelqimni: «Kelgüsidede héch bir el-dölet bolmaydu» dep közge ilmaydu. **25** Perwerdigar mundaq deydu: — Méning kündüz we kéchini békikten ehdem özgirip ketse, yaki asman-zémindiki qanuniyetlerni békitmigen bolsam, **26** Men Yaqupning neslidin we Dawutning neslidin waz kéchip ularni tashlaydighan bolimen, shuningdek Ibrahim, Ishaq we Yaqupning nesli üstige höküm sürish üçün [Dawutning] neslidin adem tallimaydighan bolimen! Chünki berheq, Men ularni sürgünlüktin qayturup ularni eslige keltürimen, ulargha rehimdillik körsitimen.

34 Babil padishahi Néboqadnesar, pütün qoshuni we hökümraniqligha béqin'ghan barliq padishahliqlar we ellerning hemmisi Yérusalémgha we uning etrapidiki barliq sheherlerge jeng qilghan waqtida, Perwerdigardin Yeremiyagha kelgen söz: — **2** Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Zedekiyaning yénigha bérup uninggha mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, bu sheherni Babil padishahining qoligha tapshurimen, u uninggha ot qoyup köydüriwétidu. **3** Sen bolsang, uning qolidin qachalmaysen; belki sen tutulup uning qoligha tapshurulisen; séning közliring Babil padishahining közlirige qaraydu, uning bilen yüz turane sözlishisen we sen Babilgha sürgün bolup kétisen. **4** Lékin, i Yehuda padishahi Zedekiya, Perwerdigarning sözini angla; Perwerdigar séning tughrangda mundaq deydu: — Sen qilich bilen ölmeysen; **5** sen aman-tinchliqta ölisen; ata-bowiliring bolghan özüngdin ilgiriki padishahlar üçün matem tutup xushbuy yaqqandek ular oxshashla sen üçünmu [xushbuy] yaqidu; ular sen üçün: «Ah, shahim!» dep matem tutidu; chünki Men shundaq wede qilghanmen, — deydu Perwerdigar. **6** Andin Yeremiya peyghember bu sözlerning hemmisini Yehuda padishahi Zedekiya Yérusalémda éytti. **7** Shu chaghda Babil padishahining qoshuni Yérusalémda we Yehudadiki qalghan sheherlerde, yeni Laqishta we Azikahta jeng qiliwatatti; chünki Yehudadiki mustehkem sheherler arisidin peqet bularla ishghal bolmighanidi. **8** Padishah Zedekiya [qullirimizgha] azadliq jakarlayli dep Yérusalémdikilerning hemmisi bilen ehдини késip tüzgendin kéyin, Perwerdigardin töwendiki bu söz Yeremiyagha keldi **9** (ehde boyiche herbiri öz ibraniy qullirini, er bolsun, qiz-ayal bolsun, qoyuwétishi kérek idi; héchqaysisi öz qérindishi bolghan Yehudiyni qulluqta qaldurmasliqi kérek idi. **10** Ehdige qoshulghan barliq emirler we barliq xelq shuninggha, yeni herqaysimiz öz quli yaki dédikini qoyuwéteyli, ularni qulluqta qaldurwermeyli dégen sözige boysundi. Ular boysunup ularni qoyuwetti. **11** Lékin uningdin kéyin ular bu yoldin yénip qoyuwetken qul-dédeklerni özige qayturuwaldi. Ular bularni qaytidin mejburiy qul-dédek qiliwaldi). **12** — Shu chaghda Perwerdigarning sözi Yeremiyagha kélip mundaq déyildi: — **13** Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Men ata-

bowilirlinglarni Misirning zéminidin, yeni «qulluq öyi»din chiqarghinimda, ular bilan ehde tüzgenidim; **14** [shu ehde boyiche] herbiringlar yettinchi yilida silerge özini satqan herqaysi qérindishinglar bolghan ibranii kishilirini qoyuwétishinglar kérek; u qulluqungda alte yil bolghandin kéyin, sen uni azadliqqa qoyuwétishing kérek, dégenidim. Lékin ata-bowilirlinglar buni anglamay héch qulaq salmighan. **15** Lékin siler bolsanglar, [shu yaman yoldin] yénip, köz aldında durus ishni körüp, herbiringlar öz yéqinigha «azad bol» dep jakarlidinglar, shuningdek Öz namim bilen atalghan öyde ehde tüzüdinglar; **16** lékin siler yene yénip Méning namimgha dagh keltürüp, herbiringlar öz rayigha qoyuwetken qulni hem ixtiyarigha qoyuwetken dédekni qayturuwélip qaytidin özünglarga qul-dédek bolushqa mejburldidinglar. **17** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Siler manga qulaq salmidinglar, herbiringlar öz qérindishinglarga, herbiringlar öz yéqinigha azad bolunglar dep héch jakarlimidinglar; mana, Men silerge bir xil azadliqni — yeni qilichqa, wabagha we qehetchilikke bolghan bir azadliqni jakarlaymen; silerni yer yüzidiki barliq padishahliqlargha bir wehshe basquchi qilimen. **18** Shuning bilen Men ehdimni buzghan, köz aldında késip tüzgen ehdingin sözlirige emel qilmighan kishilerni bolsa, ular özliri soyup ikki parche qilib, otturisdin ötkén héliqi mozaidek qilimen; **19** Yehudaning emirliri we Yérusalémning emirliri, ordidiki elemdarlar, kahinlar, shuningdek mozaidekning ikki parchisining otturisdin ötkén barliq xelqni bolsa, **20** Men ularni dushmanlirining qoligha, jénini izdigüchilerning qoligha tapshurimen; shuning bilen jesetliri asmandiki uchar-qanatlargha we zémindiki haywanlargha ozuq bolidu; **21** Yehuda padishahi Zedekiya we uning emirlirininimu dushmanlirining qoligha, jénini izdigüchilerning qoligha, shundaqla silerge hujum qilishtin chikinip turghan Babil padishahining qoshunining qoligha tapshurimen. **22** Mana, Men emr qilimen, — deydu Perwerdigar, we ular bu sheher aldigha yene kélidu; ular uninggha hujum qilib ot qoyup köydüriwétidu; we Men Yehudaning sheherlirini weyrane, héch ademzatsiz qilimen.

35 Yehuda padishahi Yosiyanning oggli Yehoakimning künliride, Perwerdigardin Yeremiyağa söz kélip: — **2** «Rekabning jemetidikilerning yénigha béríp ular bilen sözlishep ularni Perwerdigarning öyige apirip, uning kichik öylirining birige tekliq qilib ularning aldigha sharab tutqin» — déyildi. **3** Shuning bilen men Xabazziniyaning newrisi, Yeremiyaning oggli Jaazaniyani, uning ukilirini we barliq bala-chaqilirini, shuningdek Rekabning pütükl jemetini élip kélishe chiqtim; **4** Men ularni Perwerdigarning öyige, Igdaliyaning oggli, Xudaning adimi bolghan Hananning oghullirigha tewelik öyge apardim; bu öy emirlerning öyining yénida, Shallumning oggli, ishikbaqar Maaséyahning öyining üstide idi; **5** men Rekabning jemetidikilerning aldigha sharabqa liq tolghan piyaliler we qedehlarni qoyup ulargha: «Sharabqa éghiz téginglar!» — dédim. **6** Ular manga mundaq dédi: «Biz sharabni ichmeymiz; chünki ejdadimiz Rekabning oggli Yonadab bizge: «Siler we oghul-ewladliringlar zadi sharab ichmenglar; **7** yene kélip öylerni qurmanglar,

ne uruq térimanglar, ne üzümlarlarni tikmenglar, ne bulardin héchqaysisigha zadi ige bolmanglar; barliq künliringlarda chédirlarda turunglar; shuning bilen siler turuwatqan zéminda uzun künlerni körísiler» — dep emr qaldurghan. **8** Shuning bilen bizning ejdadimiz Rekabning oggli Yonadabning: «Barliq küntüngerde zadi sharab ichmenglar» dégen awazigha qulaq sélip, biz we bizning ayallirimiz hem oghul-qizlirimiz uning emrige toluq emel qilib kelgenmiz; **9** biz yene turghudek öylerni salmighan; bizde héch üzümlar, étiz, uruq dégenler yoq; **10** belki biz chédirlarda turup kelduq, ejdadimiz Yonadabning bizge barliq emr qilghanlirigha emel qilib kelduq. **11** Lékin Babil padishahi Néboqadnesar zémín'gha bésip kirgende, shundaq ish boldiki, biz: «Barayli, Kaldiylarning qoshuni hem Suriyaning qoshunidin qéchip Yérusalém shehirige kireyli» — déduq. Mana shu sewebtin Yérusalémda turuwatimiz». **12** Andin Perwerdigarning sözi Yeremiyağa kélip mundaq déyildi: — **13** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Barghin, Yehudadikiler we Yérusalémda turuwatqanlarga mundaq dégin: — Buningdin terbiye almamsiler, shuningdek Méning sözlirimge qulaq salmamsiler? — deydu Perwerdigar. **14** — Mana, Rekabning oggli Yonadabning oghul-perzentlirige «sharab ichmenglar» dep tapilighan sözlirige emel qilinip kelgen; bügünki kün'giche ular héch sharab ichip baqmighan, chünki ular atisining emrige itaet qilghan. Lékin Men tang seherde ornumdin turup silerge söz qilib kelgen bolsammu, siler Manga héch qulaq salmighansiler. **15** Men tang seherde ornumdin turup qullirim bolghan peyghemberlerni ewetip: «Herbiringlar hazir öz rezil yolunglardin yénip, qilmishinglarni tüzitinglar, bashqa ilahlargha egiship choqunmanglar; shundaq qilsanglar Men ata-bowilirlinglarga teqdim qilghan zéminda turuwérisiler» dep kelgenmen; lékin siler Manga qulaq salmay héch anglimighansiler. **16** Berheq, Rekabning oggli Yonadabning ewladliri atisining ulargha tapilighan emrige emel qilghan; lékin bu xelq Manga héch qulaq salmighandur. **17** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men Yehudaning üstige hem Yérusalémning üstige Men aldin'ala éytqan barliq balayi'apetni chüshürimen; chünki Men ulargha söz qilghan, lékin ular anglimighan; Men ularni chaqirghan, lékin ular jawab bermigen». **18** Andin Yeremiya Rekab jemetige mundaq dédi: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Chünki siler atanglar Yonadabning emrige itaet qilib, barliq yolyoruqlirini tutup, silerge tapilighanlirining hemmisi boyiche ish körüp kelgensiler, — **19** emdi samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Rekabning oggli Yonadabning neslidin aldında xizmet qilghuchi hergiz üzülip qalmaydu.

36 Yehuda padishahi Yosiyanning oggli Yehoakimning tötinchii yili, Yeremiyağa Perwerdigardin töwendiki söz keldi: — **2** Özüngge oram qeghez alghin; uninggha Yosiyanning künliride sanga söz qilghinimdin tartip bügünki kün'giche Men Israilni eyibligen, Yehudani eyibligen hem barliq ellerni eyibligen, sanga éytqan sözlerning hemmisini yazghin. **3** Yehudaning

jemeti belkim Men bëshigha chüshürmekchi bolghan barliq balayi'apetni anglap, herbiri özlirining rezil yolidin yanarmikin; ular shundaq qilsa, Men ularning qebihlikini we gunahini kechürüm qilimen. **4** Shuning bilen Yeremiya Nériyaning oggli Baruqni chaqirdi; Baruq Yeremiyaning aghzidin chiqqanlarini anglap Perwerdigarning uninggha éytqan sözlirining hemmisini bir oram qeghezge yézip berdi. **5** Yeremiya Baruqqa tapilap mundaq dédi: — Özüm qamap qoyulghanmen; Perwerdigarning öyige kirishimge ruxset yoq; lékin özing bérip kirgin; **6** Perwerdigarning öyide roza tutqan bir künde, sen aghzimdin chiqqanlarini anglap yazghan, Perwerdigarning bu oram yazmida xatirilen'gen sözlirini xelqning qulaqlirigha yetküzgin; hemme sheherlerdin kelgen Yehudadikilerning quliqighimu yetküzgin. **7** Ular belkim Perwerdigar aldigha dua-tilawitini qilip herbiri özlirining rezil yolidin yanarmikin; chünki Perwerdigarning bu xelqge agahlandurghan ghezipi we qehri dehshetliktur. **8** Nériyaning oggli Baruq Yeremiya peyghember uninggha tapilighinining hemmisini ada qilip, Perwerdigarning öyide Perwerdigarning sözlirini oqup jakarladi. **9** Yehuda padishahi Yosiyanning oggli Yehoakim textke olturghan beshinchi yili toqquzinchi ayda shundaq boldiki, barliq Yérusalémdikiler hemde Yehuda sheherliridin chiqip Yérusalémgha kelgen barliq xelq üçün, Perwerdigar aldida bir mezigil roza tutushimge kérek dep élan qilindi. **10** Shu waqit Baruq Perwerdigarning öyige kirip, pütükchi Shafanning oggli Gemariyaning öyide turup, Yeremiyaning sözlirini barliq xelqning quliqigha yetküzüp oqudi; bu öy Perwerdigarning öyining yuqiriqi hoylisidiki «Yéngi derwaza»gha joylashqanidi. **11** Shafanning newrisi, Gemariyaning oggli Mikah bolsa yazmidin Perwerdigarning sözlirining hemmisige qulaq saldi. **12** Andin u padishahning ordisigha chüshüp pütükchining öyige kiriwidi, mana, emirlerning hemmisi shu yerde olturatti; pütükchi Elishama, Shémayaning oggli Délaya, Akborning oggli Elnatan, Shafanning oggli Gemariya we Hananiyaning oggli Zedekiya qatarliq barliq emirler shu yerde olturatti. **13** Shuning bilen Mikah Baruqning sözligenlarini xelqning quliqigha yetküzüp oqughanda özi anglihan barliq sözlerni ulargha bayan qildi. **14** Shuning bilen barliq emirler Kushining ewrisi, Shelemiyaning newrisi, Netaniyaning oggli Yehudiyni Baruqning yénigha ewetip uninggha: «Sen xelqning quliqigha yetküzüp oqughan oram yazmini qolunggha élip yénimizgha kel» — dédi. Shuning bilen Nériyaning oggli Baruq oram yazmini qoligha élip ularning yénigha keldi. **15** Ular uninggha: «Oltur, uni quliqimizgha yetküzüp oqup ber» — dédi. Baruq uni ulargha anglitip oqudi. **16** Shundaq boldiki, ular barliq sözlerni anglihan, alaqade bolup bir-birige qariship: «Bu sözlerning hemmisini padishahqa yetküzmisek bolmaydu» — dédi. **17** Andin Baruqtin: «Bizge dégin emdi, sen bu sözlerning hemmisini qandaq yazding? Ularni Yeremiyaning öz aghzidin anglingmu?» — dep soridi. **18** Baruq ulargha: «U bu sözlerning hemmisini öz aghzi bilen manga éytti, men oram qeghezge siyah bilen yazdim» — dédi. **19** Emirler Baruqqa: «Barghin, sen we Yeremiya möküwélinglar. Qeyerde bolsanglar héchkinge bildürmenglar» — dédi. **20** Shuning bilen ular oram yazmini pütükchi Elishamaning

öyige tiqip qoyup, ordigha kirip padishahning yénigha kélip, bu barliq sözlerni uning quliqigha yetküzdi. **21** Padishah Yehudiyni yazmini élip kélishke ewetti, u uni Elishamaning öyidin épkelidi. Yehudiyni padishahning quliqigha we padishahning yénida turghan barliq emirlerning qulaqlirigha yetküzüp oqudi. **22** Shu chagh toqquzinchi ay bolup, padishah «qishliq öy»ide olturatti; uning aldidiki ochaqta ot qalaqlidi idi. **23** Shundaq boldiki, Yehudiyni uningdin üç-töt sehini oqughanda, padishah qelemtirashi bilen bu qismini késip, yazmining hemmisini bir-birlep otta köyüp yoqighuche ochaqtiki otqa tashlidi. **24** Lékin bu barliq sözlerni anglihan padishah yaki xizmetkarlirining héchqaysisi qorqmidi, ulardin kiyim-kéçeklirini yirtqanlar yoq idi. **25** Uning üstige Elnatan, Délaya we Gemariyalar padishahtin oram yazmini köydürmeslikini öttin'genidi, lékin u ulargha qulaq salmadi. **26** Padishah bolsa shahzade Yérahmeel, Azrielning oggli Séraya we Abdeelning oggli Shelemiyan pütükchi Baruqni we Yeremiya peyghemberni qolgha élishqa ewetti; lékin Perwerdigar ularni yoshurup saqlidi. **27** Padishah Baruq Yeremiyaning aghzidin anglap yazghan sözlerni xatiriligen oram yazmini köydürüwetkendin kéyin, Perwerdigarning sözi Yeremiyağa kélip mundaq déyildi: — **28** Yene bir oram qeghezni élip, uninggha Yehuda padishahi Yehoakim köydürüwetken birinchi oram yazmida xatirilen'gen barliq sözlerni yazgin. **29** We Yehuda padishahi Yehoakimgha mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: — Sen bu oram yazmini köydürüwetting we Méning toghruluq: Sen buninggha: «Babil padishahi choqum kélip bu zéminni weyrn qilidu, uningdin hem insanni hem haywanni yoqitidu» — dep yézishqa qandaqmu pétinding?» — déding. **30** Shunga Perwerdigar Yehuda padishahi Yehoakim toghruluq mundaq deydu: — Uning neslidin Dawutning textige olturushqa héch adem bolmaydu; uning jesiti sirtqa tashliwétilip kündüzde issiqta, kéchide qirawda ochuq yatidu. **31** Men uning we neslining bëshigha, xizmetkarlirining bëshigha qebihlikining jazasini chüshürimen; Men ularning üstige, Yérusalémدا turuwatqanlarning üstige hem Yehudaning ademliri üstige Men ulargha agahlandurghan barliq külpetlerni chüshürimen; chünki ular Manga héch qulaq salmighan. **32** Shuning bilen Yeremiya bashqa bir oram qeghezni élip Nériyaning oggli Baruqqa berdi; u Yeremiyaning aghzigha qarap Yehuda padishahi Yehoakim otta köydürüwetken oram yazmida xatirilen'gen hemme sözlerni yazdi; ular bu sözlerge oxshaydighan bashqa köp sözlernimu qoshup yazdi.

37 Babil padishahi Néboqadnesar Zedekiyanı Yehudaning zéminigha padishah qildi; shuning bilen u Yosiyanning oggli Yehoakimning oggli Koniyaning ornigha höküm süridi. **2** U, yaki xizmetkarliri, yaki zémindiki xelq Perwerdigarning Yeremiya peyghember arqiliq éytqan sözlirige héch qulaq salmadi. **3** Padishah Zedekiya Shelemiyaning oggli Yehukalni hem kahin Maaséyahning oggli Zefaniyani Yeremiya peyghemberning yénigha ewetip uninggha: «Perwerdigar Xudayimizgha biz üçün dua qilghaysen» — degüzdi **4** (shu chaghda Yeremiya zindanda qamaqlıq emes idi; u xelq arisigha chiqip-kirishke erkin idi. **5** Pirewnning

qoshuni Misirdin chiqqanidi; Yérusalénni qorshiwalgan Kaldiylar bularning xewirini anglap Yérusalémdin chékinip ketkenidi). **6** Andin Perwerdigarning sózi Yeremiya peyghemberge kélip mundaq déyilidi: — **7** Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Silerni manga iltija qildurup izdeshke ewetken Yehuda padishahigha mundaq denglar: « Mana, silerge yardem bérimiz dep chiqip kelgen Pirewnning qoshuni bolsa, öz zéminigha, yeni Misirgha qaytip kétidu. **8** Andin Kaldiylar bu sheherge qaytip kélip jeng qilip uni ishghal qilidu, uni ot qoyup köydürüwétidu. **9** Perwerdigar mundaq deydu: — Öz-özünglarni aldap: «Kaldiylar bizdin chékinip ketken» — démgenglar; ular ketken emes! **10** Chünki gerche siler özünglarcha jeng qilidighan Kaldiylarning toluq qoshunini uruwetken bolsanglarmu we ularningkidin peqet yarilan'ghanlarla qalghan bolsimu, ularning herbiri yenila öz chédiridin turup bu sheherni ot qoyup köydürüwetken bolatti. **11** Pirewnning qoshuni tüpeylidin Kaldiylarning qoshuni Yérusalémdin chékinip turghan waqitta, shu weqe yüz berdi: — **12** Yeremiya Binyamindiki zémin'gha yol élip, shu yerdiki yurtdashlari arisidin, néziwisini igilesh üçün Yérusalémdin chiqqanda, **13** u «Binyamin derwazisi»gha yetkende, Hananiyaning newrisi, Shelemiyaning oggli közet bégi Iriya shu yerde turatti; u: «Sen Kaldiylerge chékinip teslim bolmaqchisen!» dep uni tutuwaldi. **14** Yeremiya: «Yalghan! Men Kaldiylar terepke qéchip teslim bolmaqchi emesmen!» — dédi. Lékin u uninggha qulaq salmadi; Iriya Yeremiyanı qolgha élip uni emirler aldigha apardi. **15** Emirler bolsa Yeremiyadin ghezepinip uni urghuzup, uni diwanbégi Yonatanning öyidiki qamaqxanigha solidi; chünki ular shu öyni zindan'gha aylandurghanidi. **16** Yeremiya zindandiki bir gundixanigha qamılıp, shu yerde uzun künler yatqandin kéyin, **17** Zedekiya padishah adem ewetip shu yerdin ordisigha élip keldi. U shu yerde astirtin uningdin: «Perwerdigardin söz barmu?» dep soridi. Yeremiya: «Bar; sen Babil padishahining qoligha tapshurulisen» — dédi. **18** Yeremiya Zedekiya padishahqa iltija qilip: — «Men sanga yaki xizmetkarlırlinggha yaki bu xelqge néme gunah qilghinimigha, bu zindan'gha qamap qoydunglar? **19** Silerge bésharet bérıp: «Babil padishahi sanga yaki bu zémin'gha jeng qilishqa chiqmaydul!» dégen peyghemberliringlar qéni?» — dédi **20** — «Emdi i padishah teqsir, sözliringe qulaq sélishingni ötünimen; iltijayim aldingda ijabet bolsun, dep ötünimen; diwanbégi Yonatanning öyige méni qaytquzmighaysen; sen undaq qilsang, shu yerde ölimen». **21** Zedekiya padishah perman chüshürüp, Yeremiyanı qarawullarning hoylisida turghuzushni, shuningdek sheherdiki hemme nan tügep ketmisila, uninggha herkünı «Naway kochisi»din bir nan bérilishni tapilidi; shuning bilen Yeremiya qarawullarning hoylisida turdi.

38 Mattanning oggli Sefatiya, Pashxurning oggli Gedaliya, Shemeliyaning oggli Jukal we Malkiyaning oggli Pashxurlar bolsa Yeremiyaning xelqge: — **2** «Perwerdigar mundaq deydu: — Bu sheherde qélip qalghan ademler bolsa qilich, qehetchilik we waba bilen ölidu; lékin kimki chiqip Kaldiylerge teslim bolsa hayat qalidu; jéni öziqe oljidek qalidu; u hayat qalidu. **3** Perwerdigar mundaq deydu: — Bu sheher choqum Babil padishahining qoshunining

qoligha tapshurulidu, u uni ishghal qilidu» — dewatqan sözlirini anglidi. **4** Emirler padishahqa: «Silidin ötünimiz, bu adem ölümge mehkum qilinsun; chünki némishqa uning bu sheherde qélip qalghan jenggiwar leshkerlarning qollirini we xelqning qollirini ajiz qilishigha yol qoyulsun? Chünki bu adem xelqning menpeetini emes, belki ziyinini izdeydu» — dédi. **5** Zedekiya padishah: «Mana, u silerning qollirilinglarcha tapshuruldi; silerning yolunglarni tosqudek men padishah qanchilik bir adem idim?» — dédi. **6** Shuning bilen ular Yeremiyanı tutup qarawullarning hoylisidiki shahzade Malkiyaning su azgiligha tashliwetti; ular Yeremiyanı arghamchilar bilen uninggha chüsherdi; azgaldı bolsa su bolmay, peqet patqaqla bar idi; Yeremiya patqaqqa pétip ketti. **7** Emma padishahning ordisidiki bir aghwat Éfiopiyelik Ebed-Melek Yeremiyaning su azgiligha qamap qoyulghanlıqını anglidi (shu chaghdı padishah bolsa «Binyamin derwazisi»da olturatti). **8** Ebed-Melek ordidin chiqip padishahning yénigha bérıp uninggha: **9** «! padishahi'alem, bu ademlerning Yeremiya peyghemberge barlıq qilghini, uni su azgiligha tashliwetkini intayın esebiy rezilliktur; u ashu yerde qehetchilikten ölip qalidu; chünki sheherde ozuqtülük qalmidi» — dédi. **10** Padishah Éfiopiyelik Ebed-Melekke buyruq bérıp: «Mushu yerdin ottuz ademni özüng bilen élip bérıp, Yeremiya peyghemberni ölip ketmesliki üçün su azgilidin élip chiqarghin» — dédi. **11** Shuning bilen Ebed-Melek ademlerni élip ulargha yétekchilik qilip, padishahning ordisidiki xezinining astidiki öyge kirip shu yerdin lata-puta we jul-jul kiyimlerni élip, shularni tanılar bilen azgalgha, Yeremiyaning yénigha chüshürüp berdi. **12** Éfiopiyelik Ebed-Melek Yeremiyağa: — Bu lata-puta we jondaq kiyimlerni qoltuqliring hem tanılar arisigha tiqip qoyghin — dédi. Yeremiya shundaq qildi. **13** Shuning bilen ular Yeremiyanı tanılar bilen tartıp, su azgilidin chiqardi; Yeremiya yenila qarawullarning hoylisida turdi. **14** Padishah Zedekiya adem ewetip Yeremiya peyghemberni Perwerdigarning öyidiki üçinchi kirish ishikige, öz yénigha aparghuzdi. Padishah Yeremiyağa: — Men sendin bir ishni sorimaqchimen; uni mendin yoshurmighaysen — dédi. **15** Yeremiya Zedekiyağa: «Men uni sanga ayan qilsam, sen méni jezmen ölümge mehkum qilmaysen? Men sanga meslihet bersem, sen anglımaysen!» — dédi. **16** Padishah Zedekiya Yeremiyağa astirtin qesem ichip uninggha: «Bizge jantiniq ata qilghan Perwerdigarning hayati bilen qesem ichimenki, men séni ölümge mehkum qilmaymen, yaki séni jéningni izdigüchi kishilarning qoligha tapshurmaymen» — dédi. **17** Yeremiya Zedekiyağa: Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Sen ixtiyaren Babil padishahining emirlirining yénigha chiqip teslim bolsang, jéning hayat qalidu we bu sheher otta köydürüwétilmeydu; sen we öydikiliring hayat qalisiler. **18** Lékin sen chiqip Babil padishahining emirlirige teslim bolmisang, bu sheher kaldiylerning qoligha tapshurulidu, ular uninggha ot qoyup köydürüwétidu, sen ularning qolidin qachalmaysen — dédi. **19** Padishah Zedekiya Yeremiyağa: «Men Kaldiylerge chiqip teslim bolghan Yehudiylardin qorqimen; Kaldiylar belkim méni ularning

qoligha tapshurushi, ular méni qiyin-qistaq qilishi mumkin» — dedi. **20** Yeremiya mundaq dedi: — Ular sáni tapshurmaydu. Sendin ötünimenki, gépimge kirip Perwerdigarning awazigha itaet qilghaysen; shundaq qilsang sanga yaxshi bolidu, jéning hayat qalidu. **21** Lékin sen chiqip teslim bolushni ret qilsang, Perwerdigar manga ayan qilghan ish mundaq: — **22** mana, Yehuda padishahining ordısında qalghan barliq qiz-ayallar Babil padishahining emirlirining aldigha élip kétilidu. Shuning bilen bu [qiz-ayallar] sanga [tene qilip]: «Séning jan dostliring séni éziqturdi; ular séning üstüngdin ghelibe qildi; emdi hazir putliring patqaqqa pitip ketkende, ular yüz örüp sanga arqisini qildil» — deydu. **23** Séning barliq ayallaring hem baliliring kaldiylerge élip kétilidu. Sen özüng ularning qolidin qachalmaysen; chünki sen Babil padishahining qoli bilen tutuwélinisen, shundaqla sen bu sheherning otta köydürüwétilishige sewebchi bolisen. **24** Zedekiya Yeremiyağa mundaq dedi: — Sen bu söhbitimizni bashqa héchkinge chandurmighin, shundila sen ölmeysen. **25** Emirler méning sen bilen sözleshkinimni anglap yéninggha kélip sendin: «Séning padishahqa néme dégenliringni, shundaqla uning sanga qandaq sözlerni qilghanliqini bizge éyt; uni bizdin yoshurma; shundaq qilsang biz séni öltürmeymiz» dese, **26** undaqla sen ulargha: «Men padishahning aldigha: «Méni Yonatanning öyige qaytquzmighaysen, bolmisa, men shu yerde ölmen» — dégen iltijayimni qoyghanmen» — deysen. **27** Derweqe emirlarning hemmisi Yeremiyaning yénigha kélip shuni soridi; u ulargha padishah buyrughan bu barliq sözler boyiche jawab berdi. Shuning bilen ular jimip kétip uning yénidin chiqip ketti; chünki bu ish héchkinge chandurulmighanidi. **28** Shundaq qilip Yérusalém ishghal qilin'ghuche Yeremiya qarawullarning hoylisida turdi.

39 Yérusalém ishghal qilin'ghanda töwendiki ishlar yüz berdi: — Yehuda padishahi Zedekiyaning toqquzinchi yili oninchi ayda, Babil padishahi Néboqadnesar we barliq qoshuni Yérusalémgha jeng qilishqa kélip uni muhasirige aldi; **2** Zedekiyaning on birinchi yili, tötinchi ayning toqquzinchi künide, ular sheher sépildin bösüp kirdi. **3** Shuning bilen Babil padishahining emirlirining hemmisi, yeni Samgarliq Nergal-Sharezer, bash xezinichi Nébu-Sarséqim, bash séhirger Nergal-sharezer we Babil padishahliqining bashqa emeldarliri kirip «Ottura derwaza»da olturdi. **4** Yehuda padishahi Zedekiya we barliq jenggiwarleshkerler ularni körüp qachmaqchi bolup, tün kéchide sheherdin beder tikiwétishti; u padishahning baghchisi arqiliq, «ikki sépil» ariliqidiki derwazidin chiqip [Jordan jilghisidiki] «Arabah tüzlenglik»ge qarap qéchishti. **5** Kaldiylarning qoshuni ularni qoghlap Yérixo tüzlenglikide Zedekiyağa yétiship uni qolgha élip Xamat zéminidiki Riblah shehirige, Babil padishahi Néboqadnesarning aldigha apardi; u shu yerde uning üstidin höküim chiqardi. **6** Babil padishahi Riblah shehiride Zedekiyaning oghullirini köz aldida öltürüwetti; Babil padishahi Yehudadiki barliq mötiwerlernimu öltürüwetti. **7** U Zedekiyaning közlirini oyup, uni Babilgha apirish üçün mis kishenler bilen kishenlep qoydi. **8** Kaldiylar padishahning

ordisini we puqralarning öylirini ot qoyup köydürüp Yérusalémning sépillirini kömürüp tashlidi. **9** Shahane qarawul bégi Nébuzar-Adan sheherde qélip qalghan bashqa xelqni, özige teslim bolup chiqqanlarni, yeni qalghan xelqning hemmisini qolgha élip, Babilgha sürgün qildi. **10** Halbuki, qarawul bégi Nébuzar-Adan Yehuda zéminida héch teweliki bolmighan bezi namratlarni qaldurdi; shu chaghta u ulargha üzümlar we étilarni teqsimlep berdi. **11** Babil padishahi Néboqadnesar Yeremiya toghruluq qarawul bégi Nébuzar-Adan arqiliq: «Uni tépim uningdin xewer al; uninggha héch ziyan yetküzme; u némini xalisa shuni uninggha qilip ber» — dep perman chüshürgenidi. **13** Shunga qarawul bégi Nébuzar-Adan, shundaqla bash xezinichi Nébushazban, bash séhirger Nergal-Sharezer we Babil padishahining bashqa bash emeldarlirining hemmisi adem ewetip **14** Yeremiyanı «Qarawullarning hoylisi»din élip Shafanning newrisi, Ahikamning oghli Gedaliyaning öz öyige apirishi üçün uning qoligha tapshurghuzdi. Lékin Yeremiya puqralar arisida turdi. **15** Yeremiya «Qarawullarning hoylisi»da qamap qoyulghan waqtda, Perwerdigarning sözi uninggha kélip mundaq déyilgenidi: — **16** Barghin, Éfiopiyelik Ebed-Melekke mundaq dégin: «Samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men öz sözlirimni mushu sheher üstige chüshürimen; awat-halawet emes, belki balayi'apet chüshürimen; shu küni bu ishlar öz közüng aldida yüz béridu. **17** Lékin shu küni Men séni qutquzimen, — deydu Perwerdigar; — Sen qorqidighan ademlerning qoligha tapshurulmaysen; **18** chünki Men choqum séni qutquzimen; sen qilichlanmaysen, belki öz jéning özüngge oljidek qalidu; chünki sen Manga tayinip kelgensen — deydu Perwerdigar».

40 Qarawul bégi Nébuzar-Adan uni Ramah shehiridin qoyuwetkende, Perwerdigar Yeremiyağa söz qildi. U chaghta Nébuzar-Adan Yérusalém hem Yehudadiki barliq esirlerni élip Babilgha sürgün qilmaqchi idi; Yeremiyanı ularning arisida zenjir bilen baghlan'ghan halda élip méngilghanidi. **2** Qarawul bégi Yeremiyanı bir chetke tartip uninggha mundaq dedi: «Perwerdigar Xudaying mushu yerge balayi'apet chüshürimen dep agahlاندurdi; **3** Mana, Perwerdigar Öz déginı boyiche shundaq qilip uni keltürdi; chünki siler Perwerdigar aldida gunah sadir qilghansiler we uning awazigha qulaq salmighansiler; shunga bu ish béshinglarga chüшти. **4** Lékin men qolungni ishkellen'gen zenjirlerdin yéship séni qoyuwétimen; men bilen bille Babilgha bérish sanga muwapiq körünse, qéni kel, men sendin xewer alimen; emma men bilen bille Babilgha bérishni muwapiq emes dep qarisansang, kérek yoq. Mana, pütkül zémin aldingda turidu; qeyerge bérish sanga layiq, durus körünse shu yerge barghin». **5** Yeremiya téxi yénidin mangmay turup, Nébuzar-Adan uninggha: «Boldi, Shafanning newrisi, Ahikamning oghli Gedaliyaning yénigha qayt; Babil padishahi uni Yehudadiki sheherlerge hökümranlıq qilishqa belgiligen; xelq arisida uning bilen bille turiwer, yaki herqandaq bashqa yerge baray déseng shu yerge barghin» — dedi. Shuning bilen qarawul bégi uninggha ozuq-tülük hemde bir sowghat bérıp uni qoyuwetti. **6** Shuning bilen Yeremiya Mizpah shehirige,

Shafanning newrisi, Ahikamning oggli Gedaliyaning yénig'ha keldi; u uning bilen bille, pusralar arisida turdi. **7** Dalada qalghan Yehudaning leshker bashliqliri hem leshkerliri Babil padishahining Shafanning newrisi, Ahikamning oggli Gedaliyani zémin üstige hökümrانliq qilishqa belgilengenlikini, shuningdek uning'gha Babilgha sürgün bolmighan zémindiki yoqsul er-ayallar bala-chaqiliri bilen tapshurulghanliqini anglap qaldi; **8** shuning bilen bu leshker bashliqliri ademliri bilen Mizpah shehirige, Gedaliyaning yénig'ha keldi; bashliqliri bolsa Netaniyaning oggli Ishmail, Karéahning oghulliri Yohanan hem Yonatan, Tanxumetning oggli Séraya, Netofatliq Efayning oghulliri we Maakatliq Birsining oggli Yezaniya idi. **9** Shafanning newrisi, Ahikamning oggli Gedaliya ular we ademlirige: «Kaldiylerge béqinishtin qorqmanglar; zéminda oltureqliship Babil padishahig'ha béqininglar, shundaq qilsanglar silerge yaxshi bolidu. **10** Men bolsam Kaldiylér zémin'gha kelgende [silerge] wekil bolup ularning aldida turush üçün Mizpah shehiride turimen; siler bolsanglar, sharab, enjür-xormilar we zeytun méyi mehsulatlririni élip küp-idishinglarga qoyunglar, özünglar tutqan sheherlerde turiwéringlar» — dep qesem ichti. **11** Oxshashla Moabda, Ammoniylar arisida, Édomda hem bashqa herbir yurtlarda turghan Yehudiylar mu Babil padishahi Yehudada xelqning bir qaldisini qaldurghan we ular üstige hökümrانliq qilishqa Shafanning newrisi, Ahikamning oggli Gedaliyani belgilengen dep anglidi; **12** shuning bilen barliq Yehudiylar heydep tarqitiwétilgen hemme jay-yurtlardin qaytip, Yehuda zéminig'ha, Mizpah shehirige, Gedaliyaning yénig'ha keldi. Ular sharab, enjür-xormilarning mehsulatlririni zor kengrichilikte aldi. **13** Karéahning oggli Yohanan we dalada qalghan leshkerlarning barliq bashliqliri Mizpah shehirige, Gedaliyaning yénig'ha kélip uning'gha: **14** «Sen Ammoniylar padishahi Baalis Netaniyaning oggli Ishmailni séni öltürüşke ewetkenlikini bilmemsen?» — déyishti. Lékin Ahikamning oggli Gedaliya ularning gépige ishenmidi. **15** Karéahning oggli Yohanan Mizpahda Gedaliyag'ha astirtin söz qilip: «Manga ruxset qilghaysen, bashqilar uningdin xewer tapquche men béríp Netaniyaning oggli Ishmailni öltüre; héchkim buni bilmeydu. Uning séni öltürüp, shuning bilen etraping'gha yighilghan Yehudadikilerning hemmisi tarqitiwétilip, Yehudaning qaldisi yoqitiwétilishining néme hajiti bar?» — dédi. **16** Biraq Gedaliya Karéahning oggli Yohanan'gha: «Sen undaq qilma; chünki sen Ishmail toghruluq yalghan éytiwatisen» — dédi.

41 Emdi yettinchi ayda shundaq boldiki, shahzade, shundaqla padishahning bash emeldarlriridin biri bolghan Elishamaning newrisi, Netaniyaning oggli Ishmail on adem élip Mizpahgha, Ahikamning oggli Gedaliyaning yénig'ha keldi; ular shu yerde, yeni Mizpahda nan oshup ghizalan'ghanda, **2** Netaniyaning oggli Ishmail hem u épkelgen on adem ornidin turup, Ahikamning oggli Gedaliyag'ha qilich chapti; ularning shundaq qilishi Babil padishahi Yehuda zémini üstige hökümrانliqqa belgilengenni öltürüshün ibaret idi. **3** Ishmail Mizpahda Gedaliyag'ha hemrah bolghan barliq Yehudiylar we shu yerde turuwatqan barliq Kaldiy

jenggiwar leshkerlerni öltürüwetti. **4** Shundaq boldiki, Gedaliyani öltürüwetkendin kéyin, ikkinchi künigiche héchkim téxi uningdin xewer tapmighanidi, **5** mana Sheqem, Shiloh hem Samariyedind seksen adem yétip keldi. Ular saqilini chüshürgen, kiyimlririni yirtqan, etlririni tilghan, Perwerdigarning öyige sunushqa qolida hediyelemleri hem xushbuyni tutqan halda kelgenidi. **6** Netaniyaning oggli Ishmail ularni qarshi élishqa mangghiniche yighilghan'gha sélip Mizpahdin chiqti; ulargha: «Merhemet, Ahikamning oggli Gedaliya bilen körtüshüşke apirimen» — dédi. **7** Shundaq boldiki, ular sheher otturisig'ha yetkende, Netaniyaning oggli Ishmail we uning bilen bille bolghan ademler ularni öltürüp jesetlririni su azgiligha tashliwetti. **8** Halbuki, ular arisidin on adem Ishmailgha: «Bizni öltürüwetme, chünki dalada bizning yoshurup qoyghan bug'ha, arpa, zeytun méyi we hesel qatarliq ozuq-tülükimiz bar» — dédi. Shunga u qolini yighip, buraderliri arisidin ularni öltürmide. **9** Ishmail öltürgen ademlerning jesetlririni tashliwetken bu azgal bolsa, intayin chong idi; uni esli padishah Asa Israil padishahi Baashadin qorqup kolap yasighanidi. Netaniyaning oggli Ishmail bu azgalni jesetler bilen tuldurdi. **10** Ishmail Mizpahda turghan xelqning qaldisining hemmisini, jümolidin qarawul bégi Nébuzar-Adan Ahikamning oggli Gedaliyag'ha tapshurghan padishahning qizliri we Mizpahda qalghan barliq kishilerni esirge élip ketti; Netaniyaning oggli Ishmail ularni esirge élip Ammoniylarning qéshig'ha ötüshke yol aldi. **11** Karéahning oggli Yohanan we uning qéshidiki hemme leshker bashliqliri Netaniyaning oggli Ishmail sadir qilghan barliq rezilliktin xewer tapti; **12** shuning bilen ular barliq ademlririni élip Netaniyaning oggli Ishmailgha jeng qilishqa chiqti; ular Gibéondiki chong köl boyida uning bilen uchashti. **13** Ishmailning qolida turghan barliq xelq Karéahning oggli Yohanan hem uning hemrahiliri bolghan barliq leshker bashliqlirini körgende xushal boldi. **14** Ishmail Mizpahdin élip ketken barliq xelq yoldin yénip, Karéahning oggli Yohannaning yénig'ha keldi. **15** Lékin Netaniyaning oggli Ishmail sekkiz adimi bilen Yohananidin qéchip, Ammoniylar teripige ötüp ketti. **16** Andin Karéahning oggli Yohanan hem uning hemrahiliri bolghan barliq leshker bashliqliri Netaniyaning oggli Ishmail Ahikamning oggli Gedaliyani öltürgendin kéyin Mizpahdin élip ketken xelqning qaldisining hemmisini öz qéshig'ha aldi; u ularni, yeni jenggiwar leshkerler, qiz-ayallar, balilar we orda emeldarlririni Gibéondin élip ketti. **17** Ular Kaldiylerdin özlirini qachurush üçün Misirgha qarap yol élip Beyt-Lehemge yéqin bolghan Gérut-Qimxamda toxtap turdi. **18** Sewebi bolsa, ular Kaldiylerdin qorqatti; chünki Babil padishahi zémin üstige hökümrانliqqa belgilengen Ahikamning oggli Gedaliyani Netaniyaning oggli Ishmail öltürüwetkenidi.

42 Barliq leshker bashliqliri, jümolidin Karéahning oggli Yohanan hem Hoshayaning oggli Yezaniya we eng kichikidin chongig'iche barliq xelq **2** Yereimiya peyghemberning yénig'ha kélip uningdin: «Telipimizni ijabet qilghaysen, Perwerdigar Xudaying'gha xelqning qaldisi bolghan bizler üçün dua qilghaysenki (közüng körginidek burun köp bolghan bizler hazir intayin az qalduq), **3** Perwerdigar Xudaying bizge mangidighan

yoʻl, qilidighan ishni koʻrsatkey» — dep iltiya qildi. **4** Yeremiya peyghamber ulargha: «Maqul! Mana, men Perwerdigar Xudayinglarga soʻzliringlar boyiche dua qilimen; shundaq boliduki, Perwerdigar silerge qandaq jawab berse, men uni silerge hechnemisini qaldurmay toluqi bilan bayan qilimen» — dedi. **5** Ular Yeremiya: «Perwerdigar Xudaying séni ewetip bizge yetküzidighan sözning hemmisige emel qilmissaq, Perwerdigar bizge heqiqiy, gépide turudighan guwahchi bolup eyiblisun!» — dedi. **6** «Biz séni Perwerdigar Xudayimizning yénigha ewetimiz; jawab yaxshi bolsun yaman bolsun, uning awazigha itaet qilimiz; biz Xudayimizning awazigha itaet qilghanda, bizge yaxshi bolidu». **7** Shundaq boldiki, on künden kéyin, Perwerdigarning sözi Yeremiya keldi. **8** U Karéahning ogʻli Yohanan, leshker bashliqlirining hemmisi we eng kichikidin chongighiche barliq xelqni chaqirip **9** ulargha mundaq dedi: — «Siler méni telipinglarni Israilning Xudasi Perwerdigarning aldigha yetküzüshke ewetkensiler. U mundaq dedi: — **10** «Siler yenila mushu zéminda turiwersenglarla, Men silerni qurup chiqimen; silerni ghulatmaymen; Men silerni tikip östürimen, silerni yulmaymen; chünki Men béshinglarga chüshürgen balayi'apetke ökünimen. **11** Siler qorqidighan Babil padishahidin qorqmanglar; uningdin qorqmanglar, — deydu Perwerdigar, — chünki Men silerni qutquzush üçün, uning qolidin qutuldurush üçün siler bilen bilé bolimen. **12** Men silerge shundaq rehimdilliqni körsitimenki, u silerge rehimi qilidu, shuning bilen silerni öz zémininglarga qaytishqa yoʻl qoyidu. **13** Biraq siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq salmay «Bu zéminda qet'iy turmaymiz» — désenglar **14** we: «Yaq. biz Misir zéminigha barayli; shu yerde ne urushni körmeymiz, ne kanay-agah signalini anglamaymiz, ne nan'gha zar bolmaymiz; shu yerde yashaymiz» — désenglar, **15** emdi Perwerdigarning sözini anglanglar, i Yehudaning bu qaldisi bolghan siler: Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — «Siler Misirgha kirip, shu yerde olturaqlashishqa qet'iy niyetke kelgen bolsanglar, **16** emdi shundaq boliduki, siler qorqidighan qilich Misirda silerge yétishiwalidu, siler qorqidighan qehetchilik Misirda silerge egiship qogʻlap baridu; shu yerde siler ölisiler. **17** Shundaq boliduki, Misirgha kirip shu yerde turayli dep qet'iy niyet qilghan adamlarning hemmisi qilich, qehetchilik we waba bilen ölidu; ularning héchqaysisi tirik qalmaydu we yaki Men béshigha chüshürdighan balayi'apettin qutulalmaydu. **18** Chünki samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Ghezipim we qehrim Yérusalémdikilarning béshigha chüshürülgendek, siler Misirgha kirgininglarda, qehrim béshinglarga chüshürüldu; siler lenetke qalidighan we dehshet basidighan obyekt, lenet sözi hem reswachiliqning obyekt bolisiler we siler bu zéminni qaytidin héch körmeysiler. **19** Perwerdigar siler, yeni Yehudaning qaldisi toghruluq: «Misirgha barmanglar!» — dégen. — Emdi shuni bilip qoyunglarki, men bügünki künide silerni agahlandurdum!». **20** — Silerning méni Perwerdigar Xudayinglarning yénigha ewetkininglar «Perwerdigar Xudayimizgha biz üçün dua qilghaysen; Perwerdigar Xudayimiz bizge néme dese,

bizge yetküzüp berseng biz shuning hemmisige emel qilimiz» dégüzginginglar özünglarni aldap jéninglarga zamin bolushtin ibaret boldi, xalas. **21** Men bügünki künde silerge Uning déginini éytip berdim; lékin siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha we yaki Uning méni silerning yéninglarga ewetken héchqaysi ishta Uninggha itaet qilmidinglar. **22** Emdi hazir shuni bilip qoyunglarki, siler olturaqlashayli dep baridighan joyda qilich, qehetchilik we waba bilen ölisiler».

43 Shundaq boldiki, Yeremiya ularning Xudasi Perwerdigarning hemme sözlirini barliq xelqge éytip tügetti (Xudasi Perwerdigar Yeremiyaning ulargha bu barliq sözlerni éytish üçün ewetken), — **2** shuning bilen Hoshiyaning ogʻli Azariya we Karéahning ogʻli Yohanan we shundaqla barliq hali chong adamlar Yeremiya mundaq dedi: — «Sen yalghan éyitwatisen! Xudayimiz Perwerdigar séni bizge: «Siler Misirda olturaqlashish üçün barmanglar!» déyishke ewetken emes; **3** belki Nériyaning ogʻli Baruq choqum séni bizge qarshilasturup, bizni Kaldiylarning qoligha tapshurushqa küshkürtmekte; shuning bilen ular bizni ölümge mehkom qilidu yaki bizni Babilgha sürgün qilidu». **4** Shuning bilen Karéahning ogʻli Yohanan, leshker bashliqlirining hemmisi we barliq xelq Perwerdigarning: «Yehuda zéminida turup qélinglar» dégen awazigha qulaq salmidi; **5** belki Karéahning ogʻli Yohanan we barliq leshker bashliqliri heydiwétilgen barliq ellerdin Yehuda zéminida olturaqlashishqa qaytip kelgen Yehudaning pütün qaldisini, **6** yeni erler, qiz-ayallar, balilar we padishahning qizlarini, jümlidin qarawul bégi Nébuzar-Adan Ahikamning ogʻli Gedaliyagha tapshurghan herbir kishini hemde Yeremiya peyghamber hem Nériyaning ogʻli Baruqni élip, **7** Misir zéminigha kirip keldi; ular Perwerdigarning emrige itaet qilmidi. Ular Tahpanes shehirige yétip keldi. **8** Perwerdigarning sözi Yeremiya Tahpaneste kélip mundaq déyildi: — **9** Yehudiylarning köz aldida, qolunggha birneche chong tashlarni élip Pirewning Tahpanestiki ordining kirish yoʻlining yénidiki xishliq yoldiki séghiz laygha kömüp yoshurup, **10** ulargha mundaq dégin: — Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men Méning qulum bolghan Babil padishahi Néboqadnesarni chaqirip épkélimen, u men kömüp yoshurghan bu tashlar üstige öz textini salidu; ularning üstige shahane chédirini yéyip tikidu. **11** U kélip Misir zéminida jeng qilidu; ölümge békitlengiler ölidu; sürgün bolushqa békitlengiler sürgün bolidu; qilichqa békitlengiler qilichlinidu. **12** Men Misirdiki butlarning öylirige ot yaqturghuzimen; u ularni köydürüp, butlarini élip sürgün qilidu; qoy padichisi öz tonini kiygendek Néboqadnesarmu Misir zéminini özige kiyiwalidu; u shu yerdin aman-ésen chiqidu. **13** U Misir zéminidiki «Quyash ibadetxanasi»diki tüwrüklarni chéqiwétidu; u Misirdiki butlarining öylirige ot qoyup köydüriwétidu.

44 Misirda turghan, yeni Migdolda, Tahpaneste, Nofta we [Misirning jenubiy teripi] Patros zéminida turghan barliq Yehudiylar toghruluq bu söz Yeremiya kélip mundaq déyildi: — **2** «Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning

Xudasi mundaq deydu: — Men Yérusalém hem Yehudadiki himme sheherler üstige chüshürgen barliq balay'apetni körgensiler; mana, ularning sadir qilghan rezilliki tüpeylidin бүгүнки күнде ular xarabilik bolup, ademzatsiz qaldi; chünki ular ne özliri, ne siler, ne ata-bowiliringlar bilmeydighan yat ilahlargha choqunushqa, xushbuy yéqishqa bérip, Méni ghezeplendürgen. 4 Men tang sheherde ornumdin turup qullirim bolghan peyghemberlerni silerge ewetip: «Men nepretlinidighan bu yirginshilik ishni qilghuchi bolmanglar!» — dep agahlandurghanmen. 5 Lékin ular itaet qilmighan, héch qulaq salmighan; ular rezillikidin, yat ilahlargha xushbuy yéqishtin qolini zadi üzmigen. 6 Shuning bilen qehrim hem ghezipim [ulargha] tökülgén, Yehudadiki sheherlerde hem Yérusalémdiki reste-kochilarda yéqilghan, köygen; ular бүгүнки күнде weyrane we xarabilik bolup qaldi. 7 Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Siler némishqa öz-özünglarga zor külpét keltürmekchisiler, özünglarga héchqandaq qaldi qaldurmay özünglardin, yeni Yehudaning ichidin er-ayal, bala-bowaqarni üzmekchisiler!? 8 Némishqa öz qolliringlarning yasighini bilen, siler olturaqlashqan Misir zéminida yat ilahlargha xushbuy yéqip Méni ghezeplendürisiler? Shundaq qilip siler halak bolup yer yüzidiki barliq eller arisida lenet sözi we reswa qilinidighan bir obyekt bolisiler. 9 Siler Yehuda zéminida hem Yérusalémning reste-kochilirida sadir qilin'ghan rezillikni, yeni ata-bowiliringlarning rezillikini, Yehuda padishahlining rezillikini we ularning ayallirining rezillikini, silerning öz rezilliklarni hem ayallirirlarning rezillikini untup qaldirgarmu? 10 Бүгүнки күн'ге qeder xelqinglar özini héch töwen tutmidi, Mendin héch qorqmidi, ular Men silerning aldinglarga hem ata-bowiliringlarning aldigha qoyghan Tewrat-qanununda yaki belgilimilirinde héch mangghan emes. 11 Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men béshinglarga külpét chüshürüp, barliq Yehudani halak qilghuche silerge yüzümn qaritimen; 12 Men Misir zéminigha shu yerde olturaqlashayli dep qet'iy niyet qilghan Yehudaning qaldisigha qol salimen, ularning hemmisi Misir zéminida tügishidu; Misir zéminida yiqilidu; ularning eng kichikidin chongighiche qilich bilen, qehetchilik bilen ölüdu; ular qilich bilen we qehetchilik bilen ölüdu, ular lenet oqulidighan we dehshet basquchi obyekt, lenet sözi hem reswa qilinidighan bir obyekt bolidu. 13 Men Misir zéminida turuwatqanlarni Yérusalémni jazalighandek qilich bilen, qehetchilik bilen we waba bilen jazalaymen; 14 shuning bilen Misir zéminida olturaqlashayli dep shu yerge kirgen Yehudaning qaldisidin Yehuda zéminigha qaytishqa héchqaysisi qachalmaydu yaki héchkim qalmaydu; shu yerge qaytip olturaqlashishqa intizar bolsimu, qachalighan az bir qismidin bashqiliri héchqaysisi qaytmaydu». 15 Andin öz ayallirining yat ilahlargha xushbuy yaqidighanliqini bilgen barliq erler, we yénida turghan barliq ayallar, — zor bir top ademler, yeni Misirning [shimaliy teripi we jenubiy teripi] Patrostin kelgen barliq xelq Yeremiyagha mundaq jawab berdi:

— 16 «Sen Perwerdigarning namida bizge éytqan sözge kelsek, biz sanga héch qulaq salmaymiz! 17 Eksiche biz choqum öz aghzimizdin chiqqan barliq sözlerge emel qilimiz; özimiz, ata-bowilirimiz, padishahlimiz we emirlirimiz Yehudadiki sheherlerde hem Yérusalémdiki reste-kochilarda qilghinidek bizler «Asmanlarning xanishi»gha xushbuy yéqiwérimiz we uninggha «sharab hediye»lerni quyuwérimiz; chünki eyni chaghda bizning nénimiz pütün bolup, toqquzimiz tel, héch külpetni körmey ötkén. 18 Emma «Asmanlarning xanishi»gha xushbuy yéqishni we uninggha «sharab hediye»lerni quyushni toxtatqanimizdin bashlap, bizning himme nersimiz kem bolup, qilich bilen hem qehetchilik bilen halak bolup kelduq. 19 Biz ayallar «Asmanlarning xanishi»gha xushbuy yaqqinimizda we uninggha «sharab hediye»lerni quyghinimizda, bizning uninggha oxshitip poshkallarni étishimizni hem uninggha «sharab hediye»lerni quyushimizni erlirimiz qollimighanmu?». 20 Yeremiya barliq xelqge, hem erler hem ayallargha, mushundaq jawabni bergenlerning hemmisige mundaq dédi: — 21 — «Perwerdigarning éside qélip könglige tegken ish del siler, ata-bowiliringlar, padishahlinglar, emirliringlar shundaqa zémindiki xelqing Yehudadiki sheherlerde hem Yérusalémdiki reste-kochilarda yaqqan xushbuyi emesmu? 22 Axirida Perwerdigar silerning qilmishinglarning rezillikige hem sadir qilghan yirginchilik ishliringlarga chidap turalmighan; shunga zémininglar бүгүнки күndikidek xarabilik, ademni dehshet basquchi, lenet obyekt we ademzatsiz bolghan. 23 Sewebi, siler xushbuy yaqqansiler, Perwerdigarning aldida gunah sadir qilip, Uning awazigha qulaq salmay, Uning ne Tewrat-qanunida, ne belgilimiliride ne agah-guwahliqlirida héch mangmighansiler; shunga бүгүнки күndikidek bu balay'apet béshinglarga chüshiti». 24 Yeremiya barliq xelqge, bolupmu barliq ayallargha mundaq dédi: — «I Misirda turghan barliq Yehuda Perwerdigarning sözini anglanglar! 25 Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Siler ayallar öz aghzinglar bilen: «Biz «Asmanlarning xanishi»gha xushbuy yéqish, uninggha «sharab hediye»lerni quyush üçün ichken qesemlirimizge choqum emel qilimiz» dégensiler we uninggha öz qolliringlar bilen emel qilghansiler. Emdi qesimiglarda ching turiwéringlar! Qesimiglarga toluq emel qiliwéringlar! 26 Lékin shundaq bolghanda, i Misirda turghan barliq Yehuda Perwerdigarning sözini anglanglar! Mana, Men Özümning ulugh namim bilen qesem qilghanmenki, — deydu Perwerdigar, — Misirning barliq zéminida turuwatqan Yehudaliq héchqaysi kishi Méning namimni tilgha élip: «Reb Perwerdigarning hayati bilen!» dep qaytidin qesem ichmeydu. 27 Mana, Men ularning üstige awat-halawet emes, belki balay'apet chüshürüş üçün ularni közlewatimen; shunga Misirda turuwatqan Yehudadiki barliq kishilerning hemmisi tügügüche qilich we qehetchilik bilen halak bolidu. 28 Qilichtin qutulup qachqanlar bolsa intayin az bir top ademler bolup, Misir zéminidin Yehuda zéminigha qaytip kélidu; shuning bilen Misir zéminigha olturaqlashayli dep kelgen Yehudaning qaldisi kimning sözining, Méningki yaki ularning inawetlik bolghanliqini ispatlap bilip yétidu. 29 Méning silerni bu yerde

jazalaydighanliqimgha, Méning sözlirimning choqum silerge külpet keltürmey qoymaydighanliqini bilishinglar üçün silerge shu aldin'ala bësharet boliduki, — deydu Perwerdigar, **30** — Mana, Méning Yehuda padishahi Zedekiyani uning düshmini, jénini qoghlap izdigen Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha tapshurghinimdek Men oxshashla Misir padishahi Pirewn Xofrani öz düshmenlirining qoligha hemde jénini izdigen kishilerning qoligha tapshurimen — deydu Perwerdigar».

45 Yehuda padishahi Yehoakimning tötinchi yili, Nériyaning oggli Baruq Yeremiyaning aghzigha qarap bu sözlerni oram qeghezge yazghinida, Yeremiya peyghember uninggha bu sözni éytqan: — **2** «Israilning Xudasi Perwerdigar sen Baruq toghruluq mundaq deydu: — **3** Sen: «Halimgha way! Chünki Perwerdigar qayghumgha derd-elem qoshup qoydi; men ah-zarlar qilishtin charchidim, zadila aram tapalmidim!» — déding. **4** — [Yeremiya], sen uninggha mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men qurup chiqqanlirimni hazir ghulitimen, Men tikkenlirimni, yeni bu pütkül jahanni hazir yulup tashlaymen. **5** Men bundaq qilghan yerde sen özüng üçün ulugh ishlarni izdishingge toghra kélemdu? Bularni izdime; chünki mana, Men barliq et igiliri üstige balayi'apet chüshürimen, — deydu Perwerdigar, — lékin jéniningni sen baridighan barliq yerlerde özüngge olja qilip bérimen».

46 Yeremiya peyghemberge kelgen Perwerdigarning eller toghruluq sözi töwende: — **2** Misir toghruluq: Efrat deryasi boyidiki Karkémish shehirining yénida turuwatqan, Pirewn-Neqoning qoshuni toghruluq (bu qoshunni Babil padishahi Néboqadnesar Yehuda padishahi Yehoakimning tötinchi yili bitchit qilghan): — **3** «Qalqan-siparlarni élip sepke chüshünglar! Jengge chiqishqa teyyarlinglar! **4** Atlarni harwilargha qétinglar! Atliringlarga mininglar! Bëshinglarga dubulgha sélip septe turunglar! Neyziliringlarni bilep ittiklitinglar! Sawut-quyaqlarni kiyiwélinglar! **5** Lékin Men némini körimen?! — deydu Perwerdigar; — Mana, mushu [leshkerler] dekke-dükkige chüshüp chékinidu; batur-palwanlari bitchit qilinip keynige qarimay beder qachidu! Terep-tereplerni wehime basidu! — deydu Perwerdigar. **6** — Emdi eng chaqqanlarmu qachalmaydu, batur-palwanlarmu aman-ésen qutulup qalmaydu; mana, shimal teripide, Efrat deryasi boyida ular putliship yiqilidu! **7** Suliri deryalardek özlirini dolqunlitip, Nil deryasi [kelkün kebi] kötürülgendek özi kötürgen kimdur!? **8** Suliri deryalardek özlirini dolqunlitip, Nil deryasidek özi kötürgen del Misir özidu; u: «Men özümni kötürüp pütkül yer yüzini qaplaymen; men sheherler hem ulara turuwatqanlarni yoqitimen!» — deydu. **9** Étilinglar, i atlar! He dep algha bésip chépinglar, i jeng harwiliri! Qalqan kötürgen Éfiopiye hem Liwiyedikiler, oqyalirini égildürgen Lidiyedikiler, palwan-baturlar jengge chiqsun! **10** Lékin bu kün bolsa samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning künidur; u qisasliq bir kün, yeni Öz yawliridin qisas alidighan küni bolidu; Uning qilichi kishilerni toyghuche yutidu; u qan'ghuche ularning qanlirini ichidu; chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigarning shimaliy zéminda, Efrat deryasi

boyida qilmaqchi bolghan bir qurbanliqi bar! **11** Giléadqa chiqip tutiya izdep tap, i Misirning qizil Lékin sen özüngge nurghun dorilarni alsangmu bikar; sen üçün héch shipaliq yoqtur! **12** Eller xijaliting toghruluq anglaydu, séning peryadliring pütkül yer yüzige pur kétidu; palwan palwan'gha putlishidu, ikkisi teng meghlup bolup yiqilidu! **13** Perwerdigarning Babil padishahi Néboqadnesarning Misir zéminighe tajawuz qilip kirishi toghruluq Yeremiya peyghemberge éytqan sözi: — **14** Misirda jakarla, Migdolda élan qil, Nofta we Tahpanestimu élan qil: Ching tur, jengge bel baghla; chünki qilich etrapingdikilerni yutuwatidu; **15** Séning baturliring némishqa süpürüp tashlinidu? Ular ching turalmaydu; chünki Perwerdigar ularni septin ittirip yiqitiwétidu. **16** U ularin köplirini putlashturidu; berheq, ular qachqanda bir-birige putliship yiqilidu; shuning bilen ular: «Bole, turayli, zomigerning qilichidin qéchip öz xelqimizge we ana yurtimizgha qaytip kéteyli!» — deydu; **17** Shu yerge [qaytqanda] ular: «Misir padishahi Pirewn peqet bir qiyqas-süren, xalas! U peytini bilmey ötküziwetti!» — deydu. **18** Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Padishah, nami samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — taghlar arisida Tabor téghi bolghandek, Karmel téghi déngiz boyida [asman'gha taqiship] turghandek birsi kélidu. **19** Emdi sen, i Misirda turuwatqan qiz, süngün bolushqa laiyiq yök-taqlarni teyyarlap qoy; chünki Nof xarabe bolup köydürüldü, héch ademzatsiz bolidu. **20** Misir bolsa chirayliq bir inektur; lékin uni nishan qilghan bir kökiyün kéliwatidu, shimaldin kéliwatidu! **21** Uning arisidiki yallanma leshkerler bolsa bordaq torpaqlardek bolidu; ularmu arqigha burulup, birlikte qéchishidu; ular ching turuwalmaydu; chünki külpetlik kün, yeni jazalinish küni ularning bëshigha chüshken bolidu. **22** [Misirning] awazi yilanningkidek «küsh-küsh» qilip anglinidu; chünki [düşmen] qoshunliri bilen atlinip, otun kesküchilerdek uninggha qarshi paltilarni kötürüp kélidu. **23** Ormanliqi qoyuqluqidin kirgüsi bolsimu, ular uni késip yiqitidu, — deydu Perwerdigar, — chünki kesküchiler chéketke topidin köp, san-sanaqsiz bolidu. **24** Misirning qizi xijalette qaldurulidu; u shimaliy elning qoligha tapshurulidu. **25** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men No shehiridiki but Amonni, Pirewnni, shundaqla Misir we uning ilahliri bilen padishahlirini jazalaymen; berheq, Pirewn we uninggha tayan'ghanlarning hemmisini jazalaymen; **26** Men ularni ularning jénini izdigüchiler, yeni Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha hem xizmetkarlirining qoligha tapshurimen. Biraq kéyin, [Misir] qedimki zamanlardak qaytidin ahalilik bolidu — deydu Perwerdigar. **27** Lékin sen, i qulum Yaqup, qorqma, alaqzade bolma, i Israil; chünki mana, Men séni yirap yurttin, neslingni sürgün bolghan zémindin qutquzup chiqirimen; shuning bilen Yaqup qaytip, xatirjemlik we arambexste turidu, héchkim uni qorqutmaydu. **28** Qorqma, i qulum Yaqup, — deydu Perwerdigar, — chünki Men sen bilen bilidurmen; Men séni tarqitiwetken ellerning hemmisini tügeshtürsemmu, lékin séni pütünley tügeshtürmeymen; peqet üstüngdin

höküm chiqirip terbiye-sawaq bérimen; séni jazalaymay qoymaymen.

47 Pirewn Gaza shehirige zerbe bérishtin ilgiri, Yeremiya peyghemberge kelgen, Perwerdigarning Filistiyler toghrisidiki sözi: — **2** Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, shimaldin [dolqunluq] sular örleydu; ular téship bir kelkün bolidu; u zémin we uningda turghan hemmining üstidin, sheher we uningda turuwatqanlarning üstidin tashqin bolup basidu; shuning bilen uning ademliri nale-peryad kötüridu, zéminda barliq turuwatqanlar [azabtin] nale-zar qilidu; **3** tolparlirining tuyaqlirining taraqlashlirini, jeng harwilirining taraqlashlirini, chaqlirining güldürleshlirini anglap, atilar öz balilridin xewer élishqimu qolliri boshap, arqighimu qarimaydu. **4** Chünki barliq Filistiylerni nabut qilidighan kün, hem Tur we Zidonni ulargha yardemde bolghudek barliq qalghan ademlerdin mehrum qilidighan kün yétip keldi; chünki Perwerdigar Filistiylerni, yeni Krét arilidin chiqip kelgenlerning qalduqini nabut qilidu. **5** Gazaning üsti taqirlıq bolidu; Ashkelon shehiridikiler dang qétip qalidu; qachan'ghiche etlirlinglarni tilisiler, i Filistiye küchlriridin aman qalghanlar? **6** Apla, i Perwerdigarning qilichi, sen qachan'ghiche tinmayسن? Öz qininggha qaytqın, aram élip tinchlan'ghin! **7** Lékin u qandaqmu toxtiyalisun? Chünki Perwerdigar uninggha perman chüshürgen; Ashkelon shehirige hem déngiz boyidikilerge zerb qilishqa uni békiktendur!

48 Moab toghruluq: Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Néboning haligha way! Chünki u xarabe qilinidu; Kiriatayim xijaletke qaldurulup, ishghal qilinidu; yuqiri qorghan bolsa xijaletke qaldurulup alaözade bolup ketti. **2** Moab yene héch maxtalmaydu; Heshbonda kishiler uninggha: «Uni el qataridin yoqitaylı» dep suyiquest qilidu; senmu, i Madmen, tügeshtürülsen; qilich séni qoghlaydu. **3** Horonaimdin ah-zarlar kötürülüdu: — «Ah, weyranchilik, dehshetlik patiparaqchilik!» **4** Moab bitchit qilindi! Uning kichikliridin peryadlırı anglinidu. **5** Berheq, Luhitqa chiqidighan dawan yolidin toxtimay yighilar kötürülüdu; Horonaimgha chüshidighan yolda halaketkin azablıq nale-peryadlar anglinidu. **6** Qéchinglar, jénınglarnı élip yügürünglar! Chöldiki bir chatqal bolunglar! **7** Chünki sen öz qilghanliringgha we baylıqliringgha tayan'ghanlıqıng tüpeylidin, senmu esirge chüshisen; [butung] Kémosh, uning kahinliri hem emirliri bilen bile sürgün bolidu. **8** Weyran qilghuchi herbir sheherge jeng qilidu; sheherlerdin héchqaysı qéchip qutulmaydu; Perwerdigar dégendek jilghimu xarabe bolidu, tüzlenglikmu halaketke yüzlinidu. **9** Daldigha bérıp qéchış üçün Moabqa qanatlarını bérınglar! Chünki uning sheherliri xarabilik, ademzatsız bolidu **10** (Perwerdigarning xızmitini köngül qoyup qılmıghan kishi lenetke qalsun! Qılıchini qan töküştin qaldurghan kishi lenetke qalsun!). **11** Moab yashlıqıdan tartıp keng-kushade yashap aranglırı üstide tin'ghan sharabtek endishisız bolup kelgen; u héchqachan küptin küpke quyulghan emes, yaki héch sürgün bolghan emes; shunga uning temi bırıx bolup, purıqı héch özgermıgen. **12** Shunga, — deydu Perwerdigar, — Men uning yénigha

ularni öz küpidin tökidighan tökküchilerni ewetimen; ular uning küplirini quruqdaydu, uning chögünlirini chéqiwétidu. **13** Ötkende Israil jemeti öz tayanchisi bolghan Beyt-El tüpeylidin yerge qarap qalghandek Moabmu Kémosh tüpeylidin yerge qarap qalidu. **14** Siler qandaqmu: «Biz batur, jenggiwar palwanmız!» — déyeleysiler? **15** Moabning zémını xarabe qilinidu; [düşmen] ularning sheherlirining [sépillirigha] chiqidu; uning ésil yigitliri qetl qilinışqa chüshidu, — deydu padishah, yeni nami samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **16** — Moabning halakiti yéqınlashtı, uning külpiti bëshigha chüshüşhe aldıraydu. **17** Uning etrapidiki hemmeylen uning üçün ah-zar kötürünger; uning nam-shöhritini bilgenler: «Küchlük shahane hasisi, güzel tayiqimu shunche sunduruldıghul!» — denglar. **18** Shan-shöhritingdin chüshüp qaghıjrap ketken yerde oltur, i Dibonda turuwatqan qız; chünki Moabni halak qilghuchi sanga jeng qilishqa yétip keldi; u istihkam-qorghanliringni berbat qilidu. **19** Yol boyida közet qil, i Aroerde turuwatqan qız; beder tikiwatqan erdin we qéchiwatqan qızdin: «Néme boldı?» dep sora; **20** «Moab xijaletke qaldı, chünki u bitchit qilindi!» [dep jawab bérilidu]. Ah-zar tartıp nale-peryad kötürünger; Arnonda: «Moab halak qilindi» — dep jakarlanglar. **21** Jaza hökümi tüzlenglik jaylırı üstige chiqırıldı; Holon, Yahaz we Mefaat üstige, **22** Dibon, Nébo hem Beyt-Dıblataim üstige, **23** Kiriatayim, Beyt-Gamul hem Beyt-Méon üstige, **24** Kériot, Bozrah hem Moabdiki yıra-q yéqın barlıq sheherlerning üstige chiqırıldı. **25** Moabning Münggüzi késiwétıldı, uning biliki sundurulıdu, — deydu Perwerdigar. **26** — Uni mest qilinglar, chünki u Perwerdigargha alıda hakawurluq qilghan; Moab öz qusuqıda éghınap yatsun, shuning bilen reswa qılınsun. **27** Chünki sen [Moab] Israilni mazaq qilghan emesmu? U oghrılar qatarıda tutuwélin'ghanmu, sen uni tilgha alsangla bëshingni chayqaysen?! **28** Sheherlerdin chiqıp tash-qiyalar arısını turalghu qilinglar, i Moabda turuwatqanlar; ghar aghzıda uwılgıhan paxtektek bolunglar! **29** Biz Moabning hakawurluqı (u intayın hakawur!), yeni uning tekebburluqı, hakawurluqı, könglıdiki meghrur-körenglikı toghrisıda anglıduq. **30** Men uning nochılıq qılıdighanlıqını bilimen, — deydu Perwerdigar, — biraq [nochılıqı] kargha yarımaydu; uning chong gepliri bikar bolıdu. **31** Shunga Men Moab üçün zar yıghlaymen, Moabning hemmisi üçün zar-zar kötürimen; Kir-Xaresettikiler üçün ah-pıghan anglinidu. **32** I Sibmahtiki üzüim téli, Men Yaazerning zar-yıghısı bilen teng sen üçün yıghlaymen; séning pélekrling sozulup, eslide «Ölük déngiz»ning nérigha yetkenidi; ular eslide Yaazer shehirigichimu yetkenidi. Lékin séning yazlıq méwırliringge, üzüim hosulung üstige buzghuchi bésıp kélidu. **33** Shuning bilen shadıq we xushalıq Moabning bagh-étizliridin we zémınidin mehrum qilinidu; Men üzüim kölcheklerdin sharabni yoqitimen; üzüim cheyilgüchılerning tentene awazlırı qaytidin yangrımaydu; awazlar bolsa tentene awazlırı emes, jeng awazlırı bolıdu. **34** Chünki nale-peryadlar Heshbondın kötürölüp, Yahazghiche we Éléalahghiche yétidu; nale awazlırı Zoardin kötürölüp, Horonaimghiche we Eglat-Shélisıyahghiche yétidu; hetta Nimrimdiki sularmu qurup kétidu. **35** Men Moabta «yuqırı jaylar»da

qurbanliq qilgʻuchilarni we yat ilahlargha xushbuy yaqquchilarni yoqitimen, — deydu Perwerdigar. **36** — Shunga Méning qelbim Moab üçhün neydek mungluq mersiye kötüridu; Méning qelbim Kir-Herestikiler üçhünmu neydek mungluq mersiye kötüridu; chünki u igiliwalghan bayliq-xeziniler yoqap kétidu. **37** Hemme bash taqir qildurulghan, hemme saqal chüshürilgen; hemme qol titma-titma késilgen, hemme chatiraqqa böz kiyilgen. **38** Moabning barliq öy ögziliri üstide we meydanlarda matem tutushtin bashqa ish bolmaydu; chünki Men Moabni héchkimge yaqmaydighan bir qachidek chéqip tashlaymen, — deydu Perwerdigar. **39** — ular pighandin zarlishidu; [Moab] shunchilik pare-pare qiliwétiliduki, u xijalettin köpchilikke arqisini qilidu; Moab etrapidiki hemme teripidin reswa qilinidighan, wehime salghuchi obyekt bolidu. **40** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, birsü bürküttek qanatlarini kérip [perwaz qilip], Moab üstige shungghup chüshidu. **41** Sheherliri ishghal bolidu, istihkamlar igiliwélinidu; shu küni Moabniki palwanlarning yürüki tolghaqqacha chüshken ayalning yürükidek bolidu. **42** Moab el qataridin yoqitilidu; chünki u Perwerdigar aldisida hakawurluq qilghan; **43** wehshet, ora we qiltaq béshinglargha chüshüshni kütmekte, i Moabda turuwatqanlar, — deydu Perwerdigar. **44** — wehshettin qachqan origha yiqilidu; oridin chiqqan qiltaqqa tutulidu; chünki uning üstige, yeni Moab üstige jazalinish yilini chüshürimen — deydu Perwerdigar. **45** Qachqanlar Heshbon [sépilining] daldisida turup amalsiz qalidu; chünki Heshbondin ot, hem [mehrüm] Sihon [padishah]ning zémini otturisidin bir yalqun patlap chiqidu we Moabning chékilirini, soqushqaq xelqning bash choqqilirini yutuwalidu. **46** Halinggha way, i Moab! Kémoshqa tewe bolghan el nabut boldi; oghulliring esirge chüshidu, qizliring sürgün bolidu. **47** Lékin, axirqi zamanlarda Moabni sürgünlükidin qayturup eslige keltürimen, — deydu Perwerdigar. Moab üstige chiqiridighan höküm mushu yergiche.

49 Ammoniylar toghruluq. Perwerdigar mundaq deydu: — Israilning perzentliri yoqmiken? Uning mirasxorliri yoqmidu? Emdi némishqa Milkom Gadning zéminigha warisliq qildi, Milkomgha tewe bolghan xelq némishqa Gadning sheherliride turidu? **2** Shunga mana, shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Ammoniylarning Rabbah shehiride jeng sadalirini anglitimen; u xarabilik döng bolidu; tewe sheherliri ot qoyup küydürülidu; Israil qaytidin özlirini igiliwalghanlarga igidarchiliq qilidu, — deydu Perwerdigar. **3** — Zarlanglar, i Heshbon! Chünki Ayi shehiri xarabe qilin'ghan! Rabbah qizliri, özünglargha böz rextni baghlap matem tutunglar; sépil ichide uyan-buyan patiparaq yügürünglar; chünki Milkom we uning kahinliri, uninggha tewelik emirliri sürgün bolidu. **4** Némishqa küch-heywittingni danglesen? Séning küchüng éqip kétéwatidu, i: «Kim manga yéqinlishishqa pétinalsun?» dep öz bayliqliringgha tayan'ghan, asiqliq qilghuchi qiz! **5** Mana, Men barliq etrapingdikilerdin wehshet chiqirip üstüנגge chüshürimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar, — shuning bilen siler herbiringlar heydiwétilisiler, aldi-keybingge qarimay qachisiler; qachqanlarni yene yighghuchi héchkim bolmaydu. **6** Lékin kéyinki künlerde,

Ammoniylarni sürgünlükidin qayturup eslige keltürimen, — deydu Perwerdigar. **7** Édom toghruluq: Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Témanda hazir danaliq tépilmamdu? Danishmenliridin nesihet yoqap kettimu? Ularning danaligini dat bésip qalghanmu?! **8** Burulup qéchinglar, pinhan jaylardin turalghu téyip turunglar, i Dédanda turuwatqanlar! Chünki Men Esawgha téghshlik balayi'apetni, yeni uni jazalaydighan küni beshigha chüshürimen. **9** Üzüim üzgüchiler yéninggha kelsimu, ular azraq wasaglarni qaldiridu emesmu? Oghrilar kéchilep yéninggha kirsimu, ular özlirige chushluqla buzup, oghrila yidu emesmu? **10** Men Esawni yalingachliwétimen, u yoshurun'ghudek jay qalmighuche dalda jaylirini échip tashlaymen; uning nesli, qérindashliri hem qoshniliri yoqaydu; u özi yoq bolidu. **11** Lékin yétim-yésirlirigini qaldir, Men ularning hayatini saqlaymen; tul xotuninglar Manga tayansun. **12** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, [ghezipimning] qedehidin ichishke téghshlik bolmighanlar choqum uningdin ichmey qalmaydighan yerde, sen jazalanmay qalamsen? Sen jazalanmay qalmaysen; sen choqum uningdin ichsen. **13** Chünki Öz namim bilen qesem ichkenmenki, — deydu Perwerdigar, — Bozrah dehshet basidighan hem reswa qilinidighan bir obyekt, xarabilik we lenet sözi bolidu; uning etrapidiki sheherliri daimliq xarabilik bolidu. **14** Men Perwerdigardin shu bir xewerni anglashqa muýesser boldum, — we bir elchi eller arisigha ewetilgenidi — U: «Uninggha hujum qilishqa yighilinglar! Uninggha jeng qilishqa ornunglardin turunglar!» — dep xewer béridu. **15** Mana, Men séni eller arisida kichik, Insanlar arisida kemsitilgen qilimen. **16** Séning özgilerge dehshet salidighanliq, Könglüngdiki tekebburluqung özüngni aldap qoydi; Hey tik qiyaning yéqirliri ichide turghuchi, Turalghung éğızlikning yuqiri teripide bolghuchi, Gerche sen changgangan bürkütningkidek yuqiri yasisangmu, Men shu yerdin séni chüshüriwétimen, — deydu Perwerdigar. **17** — We Édom tolimu wehimilik bolidu; Édomdin ötidighanlarning hemmisi uning barliq yara-wabaliri tüpeylidin wehimige chüshüp, ush-ush qilidu. **18** Sodom, Gomorra we ularning etrapidiki sheherliri bilen birge örwétilgendek Édommu shundaq bolidu, — deydu Perwerdigar, — héchkim shu yerde turmaydu, insan baliliri shu yerde olturaqlashmaydu. **19** Mana, Iordan deryasidiki chawarchatqalliqtin chiqip, daim éqip turidighan shu sular boyidiki yaylaqtiki [qoylarni] tarqatqan bir shirdek Men [Édomdikilerni] beder qachquzimen. Emdi kimni xalisam Men uni Édomning üstige tikleymen; chünki Manga kim teng kéleleydu? Kim Méningdin hásab élishqa Méni chaqiralaydu? Méning aldimda turalaydighan pada baqquchi barmu? **20** Shunga Perwerdigarning Édomni jazalashtiki meqsitini, shuningdek Témandikilerni jazalash niyyitini anglanglar: ularning kichiklirimu tartip épéktilidu; berheq, qilmishliri tüpeylidin Perwerdigar uning yayliqini weyrane qilidu. **21** Ularning yiqilip ketken sadasini anglap yer yüzidikiler tewrinip kétidu; nale-peryadliri «Qizil déngiz»ghiche anglinidu. **22** Mana, birsü bürküttek qanat yéyip perwaz qilip, Bozrah üstige shungghup chüshidu. Shu küni Édomdiki palwanlarning yürüki tolghaqqacha chüshken ayalning yürükidek bolidu.

23 Demeshq toghruluq: — Xamat, Arpad shehiridikiler xijaletke qaldurilidu; chunki ular shum xewer anglaydu; ularning yuriki shu bolup kétidu; dawulghup ketken dengizdek ular héch tinchlinalmaydu. **24** Demeshq zeipleshti, qéchishqa burulidu; uni wehime basidu; azablar tolghaqa chüshken ayalni tutqandek, azab we derd-qayghu uni tutidu. **25** Nam-dangqi chiqqan yurt, Men huzur alghan sheher shu derijide tashliwétilgen bolidu! **26** Shunga uning yigitliri kochilirida yiqilidu, jenggiwar palwanlar shu küni yoqitilidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar; **27** — hem Men Demeshqning sépilige bir ot yaqimen, u Ben-Hadadning ordilirini yutuwalidu. **28** Babil padishahi Néboqadnesar yenggen Kédar toghruluq hem Hazorning padishahliqliri tughuluq söz: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Ornungdin tur, Kédargha hujum qilip, sherqtiki ademlerni bulang-talang qill!» — déyilidu; **29** Hujum qilghanlar ularning chédiriliri hem padilirini élip kétidu; ularning chédir perdiliri, barliq qachachucha, tögilirini bulap kétidu; xeq ulargha: «Tereptereplerni wehime basidu!» dep warqiraydu. **30** Qéchip kétinglar, beder tikip pinhan jaylardan turalghu tép turunglar, i Hazordikiler, — deydu Perwerdigar, — chunki Babil padishahi Néboqadnesar silerge jeng qilishqa qest qilghan, silerge qarap niyiti buzulghan. **31** — Ornungdin tur, sépil-derwazilargha ige bolmighan aramxuda yashap, tinch-aman turghan elge jeng qilishqa chiq; ular yalghuz turidu — deydu Perwerdigar, **32** — ularning tögiliri olja, top-top mal-waranliri gheniyet bolidu; Men chéke chachilirini chüshürgenlerni töt shamalgha tarqitimen, ularning béshigha her etrapidin külpet chüshürimen, — deydu Perwerdigar; **33** — Hazor bolsa chilbörilerning turalghusi, menggüge weyrane bolidu. Héchkim shu yerde turmaydu, insan baliliri shu yerde olturaqlashmaydu. **34** Yehuda padishahi Zedekeya textke olturghan deslepki waqitlirida, Yeremiya peyghemberge kelgen Perwerdigarning sözi mundaq idi: — **35** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Élamning gholluq küchi bolghan oqyasini sundurimen. **36** Asmanlarning töt chétidin töt shamalni chiqirip Élamning üstige chüshürimen; Men ularni bu töt shamalgha tarqitimen; shuning bilen Élamdin heydelgenlerning barmaydighan el-memliketler qalmaydu. **37** Men Élamni dushmanliri aldida hem jénini izdigüchilerning aldida dekke-dükkige chüshürimen; dehshtelik ghezipimni béshigha töküp, külpetlerni chüshürimen; ularni berbat qilghuche Men qilichni ularning keynidin qoghlashqa ewetimen. **38** Men Öz textimni Élamda tikleymen, shu yerdin padishahi we shahzadilirini yoq qilimen, — deydu Perwerdigar. **39** — Lékin axirqi zamanlarda, Men Élamni sürgünlükidin qayturup eslige keltürimen, — deydu Perwerdigar.

50 Perwerdigar Yeremiya peyghember arqiliq Babil toghruluq, yeni Kaldiylerning zémini toghruluq éytqan söz: — **2** Eller arisida shu xewerni élan qilip jakarlanglar, tügh kötürunglar; jakarlanglar, uni yoshurmanglar! — «Babil ishghal qilindi; Bel bolsa xijaletke qaldurildi, Marduk patiparaq bolup ketti; Babilning oyma butliri xijaletke qaldurildi, yirginchlik nersiliri patiparaqchilikka chüshiti!» — denglar. **3** Chunki shimaldin uninggha jeng qilmaqchi bolghan bir el

kélidu; u uning zéminini weyran qilidu, héchkim shu yerde turmaydu; insan hem haywanmu qéchip kétidu, ular yoq bolidu. **4** Shu künlerde, shu chaghda, — deydu Perwerdigar, — Israil xelqi kélidu, ular hem Yehuda xelqi bilen bille kélidu, ular yighlighan halda méngip Perwerdigar Xudasini izdeshe kélidu. **5** Ular Zionning yolini soraydu, yüzlirini uninggha qaritip: «Hergiz untulmas menggülik bir ehde bilen özimizni Perwerdigargha baghlayli» — deydu. **6** — Méning xelqim azghan qoylardur; ularning baqquchiliri ularni azdurghan, ularni taghlarda ténitip yürgen; ular taghdin döngge kézip yürüp, öz aramghani untughandur. **7** Ular ni uchratqanlarning hemmisi ularni yep ketken, küshendiliri ular toghruluq: «Bizde [bu ishlarda] héch gunah yoq, chunki ular ata-bowilirining ümidi bolghan Perwerdigar, yeni heqqaniyliqning yaylaq-turalghusi bolghan Perwerdigarning aldida gunah sadir qilghan!» — dégen. **8** [I xelqim], Babil otturisidin qéchinglar, kaldiylerning zéminini tashlap chiqinglar, padini yétekligüchi tékilerdek bolunglar. **9** — Chunki mana, shimaliy zémindin Babilgha hujum qilmaqchi bolghan zor bir top ulugh ellerni qozghaymen; ular özlirini uninggha qarshi sepke qoshidu; shuning bilen Babil shu yerdin chiqqanlar teripidin esirge chüshidu. Ular oqlirining hemmisi batur mergenlerningkidék bolidu; ularning héchqaysisi jengdin quruq qol kelmeydu. **10** Kaldiye bolsa olja bolidu; olja alghan barliq bulughuchilar uningdin qanaetlinidu, — deydu Perwerdigar; **11** — Chunki siler shadlan'ghansiler, siler yayrap ketkensiler, i mirasim bolghan [xelqimni] bulang-talang qilghuchilar! Chunki siler chémende turghan mozaylardek sekrigensiler, ayghirlardek xushalliqtin kishnigensiler! **12** Emdi ana [yurtung] zor xijaletke qaldurilidu; reswachiliq séni tughghuchini qaplaydu; mana, u ellerning dashqili, — bir janggal, qaghjiray yér we chöl-bayawan bolup qalidu. **13** Perwerdigarning ghezipi tüpeylidin, uning héch ahalisi bolmaydu, belki toluq tashliwétilgen bolidu; Babildin ötidighanlarning hemmisi uning barliq yara-wabaliri tüpeylidin wehimige chüshüp ush-ush qilidu. **14** Babilgha jeng qilish üçün uning etrapida sepke tizilinglar, barliq oqyachilar; uninggha étinglar, oqlarni héch ayimanglar; chunki u Perwerdigar aldida gunah sadir qilghan. **15** Uning etrapida jeng chuqanlirini kötürunglar; u teslim bolup qol kötüridu; munarliri örtüldü, sépilliri ghulitilidu; chunki bu Perwerdigarning alghan qisasidur. Uningdin qisas élinglar; u bashqilargha néme qilghan bolsa uningghimu shuni qilinglar. **16** Babildin uruq tériguchi hem hosul waqtidiki orghaq salghuchilarni yoq qilinglar; zulumkarning qilichining qorqunchi tüpeylidin bularning herbiri öz élige qaytip, herbiri öz ana yurtigha qachsun! **17** Israil tarqitiwétilgen qoy padisidur; shirlar ularni heydiwetken; deslepte Asuriyening padishahi ularni yep ketken, axirida bu Babil padishahi Néboqadnesar uning ustixanlirini ézip ghajilighan. **18** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men Asuriyening padishahining yénigha kélip, uni jazalighinimdek, men Babil padishahini hem zéminini jazalaymen. **19** Men Israilni qaytidin öz yayliqigha qayturimen, u Karmel téghida, Bashan zéminida ozuqlinidu, uning jéni Efraim téghi üstide hem

Giléad zéminida qanaetlinidu. **20** Shu künlerde, shu chagha, — deydu Perwerdigar, — Israilning qebihlik i dzelse, héch tépilmaydu; Yehudaning gunahlari izdelse, héch tépilmaydu; chunki Men qaldurghan qaldisini kechürüm qilimen. **21** — Méraitaimning zéminigha zerb bilen jeng qilishqa, Pékodka turuwatqanlarchimu jeng qilishqa chiqinglar; ularni weyran qilinglar, qalduqinimu halak qilinglar, — deydu Perwerdigar, — Men némini sanga buyrughan bolsam shuni ada qilinglar. **22** Jeng sadaliri [Babil] zéminida anglinidu; u zor halaketning sadasidur! **23** Eslide pütkül yer yüzini urghan bazghan shu derijide sundurup chéqiwétildighu! Babil eller arisida shunche bir dehsheet basquchi bolup chiqqantighu! **24** Men sanga tuzaq qurdum; sen, i Babil, héch bilmeyla uninggha tutuldu; Perwerdigar bilen qarshilishishing tüpeylidin sen tépiliptutuldu. **25** Perwerdigar qoral ambirini échip, ghezipidiki qorallirini élip chiqardi; chunki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar kaldiylerning zéminida qildighan ishi bardur. **26** Uning her chet-chetliridin kélip uninggha hujum qilinglar, ambarlirini échiwétenglar; öñchilerni döwiligeng uni xarabe-xarabe qilip döwilep weyran qilinglar; uning héchnémisini qaldurmanglar! **27** Uning barliq torpaqlirini öltürüwétenglar! Ular soyulushqa chühsun! Ularning haligha way! Chunki ularning küni, yeni jazalinish waqti yétip keldi. **28** Anglanglar! Zion'gha kélip, Perwerdigar Xudayimizning qisasini, yeni ibadetxanisi üçün alghan qisasini jakarlaydighan, Babil zéminidin qachqan panah izdigüchilerning awazini anglanglar! **29** Babilgha hujum qilish üçün oqyachilarni, yeni barliq kamanni egüküchilerni chaqiringlar; Babilning etrapida bargah qurup qorshiwétenglar; héchkimni qachquzmanglar; öz qilmishini öz beshigha chüshüringlar; u némilerni qilghan bolsa, uningghimu shuni qilinglar; chunki u Perwerdigargha — Israildiki Muqeddes Bolghuchigha qarshi körenglep ketkenidi. **30** Shunga uning yigitliri kochilirida yiqilidu; shu künide uning barliq jengchi palwanliri yoqitilidu, — deydu Perwerdigar. **31** Mana, Men sanga qarshidurmen, i körenglep ketkuchi, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — chunki séning kününg, yeni Men yéninggha yéqin kélip jazalaydighan kün yétip keldi; **32** körenglep ketkuchi putliship yiqilidu, héchkim uni qaytidin yölep turghuzmaydu; berheq, Men uning sheherlirige ot yaqimen, u uning etrapidikilerning hemmisini köydürüp yutup kétidu. **33** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Israilar Yehudalar bilen bille ézilip xorluqni körgen; ularni esir qilghanlar ularni qattiq qamap tutqanidi; ularni qoyuwétishni ret qilghan. **34** Lékin ularning Hemjemet-Qutuzghuchisi küchlüktur; samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar ularning dewasini estayidilliq bilen soraydu, shuning bilen U ularning zéminigha aramlıq béridu, Babildikilerge aramsizliq yetküzidu. **35** Kaldiyler üstige, Babilda turuwatqanlar üstige hemde Babilning emirliri we danishmenliri üstige qilich chüshidu, — deydu Perwerdigar; **36** qilich palchilar üstige chüshkende, ular hamaqet-exmeqlerde körünidu; qilich ularning palwanliri üstige chüshüp, ular patiparaq bolup kétidu; **37**

qilich ularning atliri üstige, jeng harwiliri üstige, ularning sepilride turghan barliq yatleshkerler üstige chüshidu, ular ayallardek bolidu; qilich xeziniliri üstige chüshidu, ular bulang-talang qilinidu. **38** Qurghachchiliq ularning suliri üstige chüshüp, ular qurup kétidu; bularning sewebi zémini oyma butlarga tolup, ular qorqunchluq mebudlar tüpeylidin telwishop ketken. **39** Shunga chöldiki janiwarlar we chilböriler birlikte shu yerde turidu; shu yerde huwqushlar makanlishidu; u menggüge ademzatsiz bolidu, dewrdin-dewrghe héch ahaliik bolmaydu. **40** Xuda Sodom we Gomorrani etrapidiki sheherliri bilen bille örüwetkinidek, héchkim shu yerde turmaydu, insan baliliri shu yerde oltureqlashmaydu, — deydu Perwerdigar. **41** — Mana, shimaldin bir xelq, ulugh bir el chiqip kélidu; yer yüzining chet-chetliridin nurghun padishahlar qozghilidu. **42** Ular oqya hem neyzini tutup qorallinidu; ular wehshiy, héch rehim körsetmeydighan bolidu; atlirigha min'gende ularning awazliri déngizdek shawqunlaydu; ular jengge atlatqan ademlerde sep-sep bolup, sanga hujum qilmaqchi, i Babil qizi! **43** Babil padishahi ularning xewirini anglapla qolliri titrep boshap kétidu; ghem-qayghu uni tutidu, tolghaqa chüshken ayaldek azablar uni bésiwalidu. **44** Mana, Iordan deryasi boyidiki chawar-chatqalliqtin chiqip, daim éqip turidighan shu sular boyidiki yaylaqtiki qoylarni tarqatqan bir shirdek Men Babildikilerni beder qachquzimen. Emdi kimni xalisam Men uni uning üstige tikleymen; chunki Manga kim teng kéleleydu? Kim Méningdin hésab élishqa Méni chaqiralaydu? Méning aldinda turalaydighan pada baqquchi barmu? **45** Shunga Perwerdigarning Babilni jazalashtiki meqsitini, shuningdek kaldiylerning zéminini jazalash niyyitini anglanglar: Ularning kichiklirimu tartip épkétildu; berheq, qilmishliri tüpeylidin [Perwerdigar] uning yayliqini weyrane qilidu. **46** Babilning ishghal qilin'ghanliqini anglap yer yüzü tewrinip kétidu; uning nale-peryadi barliq ellergiche anglinidu.

51 Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Babilni soqidighan hem «Leb-kamay»da turuwatqanlarni soqidighan bitchit qilghuchi shamalni qozghap chiqirimen; **2** Men Babilgha yat ademlerni ewetimen; ular uni soruwétidu, zéminini yer bilen yeksan qiliwétidu; uning beshigha külpet chüshken künide ular uninggha terep-tereptin qarshilishishqa kélidu. **3** Uning oqyachilirigha kirichni tartqudek, ornidin turghuchilargha dubulgha-sawut kiygüdek purset bermenglar; uning yigitlirining héchqayisisini ayap qosyunglar; uning pütkül qoshunini bitchit qilinglar. **4** Kaldiylerning zéminida sanjilghanlar, kochilirida qilichlan'ghanlar yiqilsun! **5** Chunki Israil yaki Yehudamu öz Xudasi teripidin, yeni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar teripidin tashliwétilgen emes; chunki [Babilning] zémini Israildiki Muqeddes Bolghuchi aldida sadir qilghan gunah bilen tolghandur. **6** [Barliq eller], Babil ichidin qéchinglar, öz jénigllarni élip beder qéchinglar! Uning qebihlikige chétilip qélip halak bolmanglar; chunki bu Perwerdigarning qisas alidighan waqtidur; U qilmishini öz beshigha qayturidu. **7** Babil Perwerdigarning qolidiki pütkül jahanni mest qilghuchi altun qedeh bolghan; eller uning sharibidin ichken; eller shuning bilen sarang bolup ketken. **8** Babil tuyuqsiz

yiqilip bitchit bolidu; uninggha ah-zar kötüringlar! Uning azabliiri üçün tutiya élinglar; u belkim saqaytilarmikin? **9** — «Biz Babilni saqaytmaqchiduiq, lékin u saqaymidi; uningdin waz kéchip hemmimiz öz yurtimizgha qaytayli; chünki uning üstige chiqirilidighan höküm jazasi asman'gha taqiship, kökke yétidu». **10** — «Perwerdigar heqqaniyliqimizni barliqqa keltürgendur; kéleyli, Zionda Perwerdigar Xudayimizning qilghan ishini jakarlayli!» **11** — Oqlarni uchlanglar! Qalqanlarni tutunglar! Perwerdigar Médianing padishahlinining rohini urghutti; chünki Uning niyiti Babilgha qarshidur, uni berbat qilish üçündür; bu Perwerdigarning qisasidur, yeni Uning ibadetxanisi üçün alghan qisasidur. **12** Babilning sépillirigha qaritip jeng tughini kötüringlar; közetni téximu chingraq qilinglar, közetchilerni [Babilni chöriditip] septe turghuzunglar; bökürtme qoyunglar; chünki Perwerdigar Babildikilerning jazasi toghruluq némilerni dégen bolsa, U shuni könglide pempe, uni ada qilidu. **13** — I elwek sular üstide turghuchi, bayliqliri nurghun bolghuchi, ejiling yétip keldi, jéning ölchinip üzülish waqti toshiti. **14** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar Özi bilmen qesem qilip: «Top-top chékétkilerdek Men séni ademler bilen tudurimen; ular séning üstüngdin ghelebe tentenilirini kötüridu» dédi. **15** — U bolsa yer-zéminni küch-qudriti bilen yasap, Alemni danaliqui bilen berpa qilip, Asmanlarni eqil-parasiti bilen yayghuchidur; **16** U awazini qoyuwetse, asmanlarda sular shawqunlaydu; U yer chetliridin bulut-tumanlarni örlitidu; U yamghurlargha chaqmaqlarni hemrah qilip békítidu, Shamalni Öz xeziniliridin chiqiridu. **17** Bu [butpereslerning] herbiri eqilsiz, bilimdin mehrumlardur; Herbir zergir ézi oyghan but teripidin shermendige qalidu; Chünki uning quyma heykili yalghanchiliq, Ularda héch tiniq yoqtur. **18** Ular bimenilerdur, mazaq obyektidur; Ularning üstige jazalinish waqti kelgende, ular yoqitilidu. **19** Yaqupping nésiwisi Bolghuchi bulardek emestur; Chünki hemmini yasighuchi Shudur; Israil bolsa Uning Öz mirasi bolghan qebilisidur; Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar Uning namidur. **20** Sen [Israil] Méning görzem, Méning jeng qoralimdursen; Séning bilen Men ellerni bitchit qilimen, Séning bilen padishahliqlarni tarmar qilimen; **21** Séning bilen hem at hem at min'güchini bitchit qilimen; Séning bilen hem jeng harwisi hem heydigüchisini bitchit qilimen; **22** Séning bilen hem er hem ayalni bitchit qilimen; Séning bilen hem qéri hem yashlarni bitchit qilimen; Séning bilen hem yigit hem qizni bitchit qilimen; **23** Séning bilen hem padichi hem qoy padisini bitchit qilimen; Séning bilen hem déhqan hem boyunturuqqa qétilghan kalilirini bitchit qilimen; Séning bilen hem waliyar hem hökümanlarni bitchit qilimen. **24** — Men köz aldinglarda Babilning hem barliq kaldiylerning Zionda qilghan barliq rezillikini öz béshigha chüshürüp yandurimen, — deydu Perwerdigar. **25** — Mana, Men sen [Babilgha] qarshimen, i pütkül yer yüzini halak qilghuchi tagh; Men qolumni üstüנגge sozup, Séni tik yarlardin ghulitip, Domilitip chüshürüp, séni köyüp tügigen bir yanar tagh qilimen, — deydu Perwerdigar. **26** Shuning bilen ular sendin büjrek chiqirish üçünmu tash talpamaydu, Yaki ul üçünmu héchyerdin tash talpamaydu; Chünki sen menggüge

bir weyrane bolisen, — deydu Perwerdigar. **27** — Zéminda jeng tughini kötüringlar, Eller arisida kanay chélinglar; Babilgha jeng qilishqa ellerni teyyarlanglar; Ararat, minni we Ashkinaz padishahliqlirini chaqirip yighinglar; Uninggha hujum qilghuchi qoshunlarga bir serdar békitinglar; Atlarni top-top chékétke léchinkiliridek zémin'gha türkümlep chiqiringlar; **28** Uninggha jeng qilishqa ellerni teyyarlanglar, — Médialiqlarning padishahlari, waliyliri we barliq hökümdarilirini, shundaqla u höküm sürgen zéminlarning barliq ademilirini teyyarlanglar! **29** Shuning bilen yer yüzi tewrinip azablinidu; chünki Perwerdigarning Babilgha qarshi baghligan niyetliri, yeni Babilning zéminini héch adem turmaydighan chöl-bayawan qiliwétish niyiti emelge ashmay qalmaydu. **30** Babilniki palwanlar urushtin qol üzidu; Ular qorghanlirida amalsiz olturidu; Ularning dermani qalmaydu, Ular ayallardek bolup qalidu; Uning turalghulirigha ot qoyulidu; Derwaza salasunliri sundurulidu. **31** Yügürtip kéliwatqan bir chaparmen yene bir chaparmen'ge, bir xewerchi yene bir xewerchige Babil padishahining aldidila uchriship qélip uninggha: — «Siling pütkül sheherliri u chettin bu chetkiche ishghal qilindi; **32** Derya kéchikliri igiliwélindi, Qomushluqlar otta köydürüldi, Palwanliri dekke-dükkiye chüshüshti!» — dep jakarlishidu. **33** Chünki samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Babilning qizi tekshilini chingdildighan waqti bolghan xamandek bésilidu; Birdemdila, uning hosuli orulidighan waqti yétip bolidu! **34** Zionda turghuchi qiz: — «Babil padishahi Néboqadnesar méni yutup, Méni ghajilap ezgen; U ichimni boshitilghan qachidek qilip qoyghan; U ejdihadek méni yutup, Özini nazu-németlimim bilen toyghuzghan, Méni quruqdap pak-pakiz qiliwetken. Manga, méning téninge qilghan zorawanliq Babilning béshigha chüshürülsun» — deydu, We Yérusalém: «Méning qanlirim Kaldiye turghuchilarning béshigha tökülsun» — deydu. **36** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men séning dewayingni soraymen, Sen üçün qisas alimen; Men uning déngizini qurutimen, buliqini qaghjiritimen. **37** Babil bolsa dówe-dówe xarabiler, Chilbörilerning turalghusi bolidu; Zémini ademni dehshet basidighan hem daim ush-ush qilinidighan obyekt bolidu, Héch adem shu yerde turmaydu. **38** Ularning hemmisi yash shirlardek huwlisidu, Arslanlardek bir-birige xiris qilishidu; **39** Ularning keypiyati qizip kettende, Men ulargha bir ziyapet teyyarlap qoyimenki, ularni mest qiliwétimen; shuning bilen ular yayrap-yashnap kétidu, — andin menggüge uyqugha gherq bolup, qaytidin héch oyghanmaydu, — deydu Perwerdigar. **40** Boghuzlashqa yétilgen qozilardek we bille yétilen'gen qochqarlar hem tékilerdek Men ularni boghuzlashqa chüshürimen. **41** Shéshaqning ishghal qilin'ghanliqigha qara! Pütkül yer yüzining pexrining tutulghanliqigha qara! Babilning eller arisida ademni dehshet basidighan obyékti bolghanliqigha qara! **42** Déngiz Babil üstidin örlep ketti; U nurghunlighan dolqunlar bilen gherq boldi. **43** Uning sheherliri ademni dehshet basidighan obyekt, Qaghjiraq yer, bir chöl, héchkim turmaydighan zémin boldi; Héchqandaq insan balisi qaytidin shu

yerlardin o'tmeydu. **44** Men Babilda Belni jazalaymen; Men uning aghzidin yutuwalghinini yanduriwalimen; Eller qaytidin uninggha qarap éqip kélishtmeydu; Berheq, Babilning sépil ghulap kétidu. **45** Uning otturisidin chiqinglar, i xelqim! Herbinglar Perwerdigarning qattiq ghezipidin öz jéniglarini élip beder qéchinglar! **46** Siler zéminda angliniawatqan pitne-ighwadin yürikinglarni su qilmanglar we qorqmanglar; Bu yil bir pitne-ighwa, kéler yili yene bir pitne-ighwa chiqidu; Zéminda zulum-zorawanliq partlaydu, hökümdarlar hökümdarlargha qarshi chiqidu. **47** Shunga mana, shu künler kéliduki, Men Babilniki oyma mebudlarni jazalaymen; Shuning bilen uning pütükül zémini xijaletké qaldurulidu, Uningda öltürülgenler uning ichide yiqilidu; **48** Shuning bilen asman we zémin we ularda bar bolghanlar Babil üstidin shadliqtin yangraydu; Chünki shimaldin halak qilghuchilar uninggha jeng qilishqa kélidu — deydu Perwerdigar. **49** Babil tüpeylidin pütükül yer yüzidiki öltürülgenler yiqilghandek, Babil Israilda öltürülgenler tüpeylidin Babil yiqilmay qalmaydu. **50** Qilichtin qachqanlar, yiraq kétinglar, hayal bolmanglar; Chet yerlerdin Perwerdigarni séghininglar, Yérusalémni ésinglarga keltüringlar. **51** «Biz xijaletké qalduq, chünki haqaretke uchriduq; Shermendichilikdin yüzimiz töküldi; Chünki yat ademler Perwerdigarning öyidiki muqeddes joylarga bésip kirdil». **52** Shunga shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men uningdiki oyma mebudlarni jazalaymen; Uning pütükül zémini boyida yarilinip jan helqumida ingrishidu. **53** Babil asmanlarga köttürülgen bolsimu, Uning yuqiri istihkam-qorghini mustehkemlen'gen bolsimu, Lékin Méningdin uninggha halak qilghuchilar yétip baridighan boldi, — deydu Perwerdigar. **54** Babilin nale-peryadning awazi, Kaldiylarning zéminidin zor halaketning sadasi köttürüldü. **55** Chünki Perwerdigar Babilni halak qilmaqchi bolidu; U uningdin warang-churunglirini yoqtidu; Sularning dolqunlari örkeshlewatqan sulardek sharqiraydu, Ularning awazi shawqunlap kélidu. **56** Chünki halak qilghuchi uninggha, yeni Babilgha jeng qilishqa kélidu, Shuning bilen uning palwanliri esirge chüshidu; Ularning oqyaliri sundurulidu; Chünki Perwerdigar — qisaslar alghuchi Tengridur; U yamanliqni yandurmay qalmaydu. **57** — Men uning emirliri, danishmenliri, waliyliri, hökümdarliri we palwanlirini mest qilimen; Ular menggüce uxlaydu we qaytidin héch oyghanmaydu — deydu Padishah, — Nami samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar. **58** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Babilning keng sépilliri yer bilen yeksan qilinidu, Uning égez derwaziliri pütünley köydürüldü; Shuning bilen ellerning jan tikip tapqan méhniti bihude bolidu, El-yurtlarning özlirining japaliq ejiri peqet otqa yéqilghu bolidu. **59** Yehuda padishahi Zedekiya textke olturghan tötinchi yili, Babilgha barghinida Mahséyahning newrisi, Nériyaning oggli Séraya Zedekiyağa hemrah bolup barghan (Séraya bash ghojidar idi). Yeremiya peyghember uninggha söz tapilghan. **60** Yeremiya oram qeghezge Babilning béshigha chüshidighan barliq külpetlerni, — yeni Babil toghruluq pütüklük bu barliq sözlerni yazghanidi; **61** we Yeremiya Sérayağa mundaq dédi: — Sen Babilgha

yétip barghanda, bu sözlerning hemmisini oqup chiqip we: — **62** «Perwerdigar, Sen bu jay toghruluq: — Men uni yeksan qilimenki, uningda héchkim, ne insan ne haywan turmaydighan, menggüce bir weyrane bolidu — dégensen» — deysen; **63** shundaq qilip bu yazmini oqup chiqqandin kéyin, uninggha tash téngip, Efrat deryasining otturisigha chörüwet, **64** we: «Men uning üstige chüshürmekchi bolghan külpeter tüpeylidin, Babil [shu tashqa] oxshashla gherq bolup qaytidin örlimeydu; ular halidin kétidu» — deysen. Yeremiyaning sözliri mushu yerde tügidi.

52 Zedekiya Yehudagha padishah bolghanda yigirme bir yéshida idi; u Yérusalémda on bir yil höküim sürdi. Uning anisi Libnahliq Yeremiyaning qizi bolup, ismi Hamutal idi. **2** U [padishah] Yehoakimning qilghinidek, Perwerdigarning nezirde tüzel ishlarni qildi. **3** Perwerdigarning Yérusalémgha hem Yehudagha qaratqan ghezipi tüpeylidin, Perwerdigar ularni Öz huzuridin heydiwetküche bolghan ariliqta, töwendiki ishlar yüz berdi. Birinchidin, Zedekiya Babil padishahigha isyan körtüdi. **4** Shundaq boldiki, uning seltenitining toqquzinchi yili oninchi ayning oninchi künide Babil padishahi Néboqednesar pütükül qoshunigha yétekchilik qilip Yérusalémgha hujum qilishqa keldi; ular uni qorshiwélip bargah qurup, uning etrapida qasha-poteylerni qurushiti. **5** Shuning bilen sheher Zedekiyaning on birinchi yilighiche muhasiride turdi. **6** Shu yili tötinchi ayning toqquzinchi küni sheherde éghir qehetchilik hemmini basqan we zémindikiler üçünmu héch ash-ozuq qalmighanidi. **7** Sheher sépili bösüldi; barliq jenggiwar leshkerler qachmaqchi bolup, tün kéchide sheherdin beder tikiwétishti. Ular padishah baghchisigha yéqin «ikki sépil» ariliqidiki derwazidin kétishti (Kaldiylar bolsa sheherning hemme teripide bar idi). Ular [Iordan jilghisidiki] «Arabah tüzlenglikni» boylap qéchishti. **8** Lékin Kaldiylarning qoshuni padishahni qoghlap Yérixo tüzlenglikide Zedekiyağa yétishti; uning pütün qoshuni uningdin tarqilip ketkenidi. **9** We ular padishahni tutup, Xamat zéminidiki Riblah shehirige, Babil padishahining aldigha apardi; u [shu yerde] uning üstidin höküim chiqardi. **10** Babil padishahi Zedekiyaning oghullirini uning köz aldida qetl qildi; u Yehudaning barliq emirlirininimu Riblah shehiride qetl qildi; **11** andin Zedekiyaning közlirini oyuwetti; Babil padishahi uni mis kishenler bilen baghlap Babilgha élip kélip, ölgüche zindan'gha qamap qoydi. **12** Beshinchi ayning oninchi künide (bu Babil padishahi Néboqadnesarning on toqquzinchi yili idi) Babil padishahining xizmitide bolghan, pasiban bégi Nébuzar-Adan Yérusalémgha yétip keldi. **13** U Perwerdigarning öyini, padishahning ordisini we sheherdiki barliq öylerni köydüriwetti; barliq beheyyet imaretlerge u ot qoyup köydüriwetti. **14** We pasiban bégi yétekchilikidiki Kaldiylarning pütükül qoshuni Yérusalémning etrapidiki pütükül sépilini örüwetti. **15** Pasiban bégi Nébuzar-Adan zémindiki eng namrat kishilerdin bir qismini, sheherde qalghan bashqa kishilerni, Babil padishahi terepke qéchip teslim bolghanlarni we qalghan hünerwenlerni esir qilip ularni élip ketti. **16** Lékin pasiban bégi Nébuzar-Adan zémindiki eng namratlarning bir qismini üzümarliqlarni

perwish qilishqa we tériqchilik qilishqa qaldurdi. **17** Kaldiylar Perwerdigarning öyidiki mistin yasalgan ikki tüwrükni, das tegliklirini we Perwerdigarning öyidiki mistin yasalgan «déngiz»ni chéqip, barliq mislirini Babilgha élip ketti. **18** Ular yene [ibadette ishilitilidighan] idishlar, gürrjek-belgürrjekler, laxshigirlar, qachilar, piyale-texsiler hem mistin yasalgan barliq eswablarni élip ketti; **19** daslar, xushbuydanlar, qachilar, küldanlar, chiraghdanlar, piyaliler we jam-qedehlerni bolsa, altundin yasalgan bolsimu, kümüshstin yasalgan bolsimu, ularning hemmisini pasiban bégi élip ketti. **20** Sulayman padishah Perwerdigarning öyi üçün mistin yasatqan ikki tüwrük we «déngiz», shundaqla uning tegiligi bolghan on ikki buqini u élip ketti; chünki bu mis saymanlarning éghirliqini ölchesh mumkin emes idi. **21** Ikki tüwrük bolsa, herbirining égziligi on sekkiz gez, aylanmisi on ikki gez kéletti; herbirining ichi kawak bolup, misning qélinliqi töt barmaq idi. **22** Tüwrükning üstidiki béshi bolsa mis bolup, égziligi besh gez idi; uning pütün aylanmisi tor sheklide hem anar nusxisi bilen bézelgenidi, hemmisi mistin idi; ikkinchi tüwrükmu uninggha oxshash bolup, umu anar nusxisi bilen bézelgenidi. **23** Herbir tüwrükning béshining yanlirida toqsan alte anar nusxisi bar idi; torda jemi bolup yüz anar nusxisi bar idi. **24** Pasiban bégi Nébuzar-Adan bolsa bash kahin Séraya, orunbasar kahin Zefaniya we ibadetxanidiki üç neper ishikbaqarnimu esirge aldi. **25** U sheherdin leshkerlerni bashquridighan bir aghwat emeldarni, sheherdin tapqan orda meslihetchiliridin yettini, yerlik xelqni leshkerlikke tizimlighuchi, yeni qoshunning serdarining katipini we sheherdin atmish neper yerlik kishini tutti. **26** Pasiban bégi Nébuzar-Adan bularni Babil padishahining aldigha, Riblahgha élip bardi. **27** Babil padishahi Xamat zéminidiki Riblahda bu kishilerni qilichlap öltürüwetti. Shu yol bilen Yehuda öz zéminidin sürgün qilindi. **28** Néboqadnesar sürgün qilghan kishilerning sani mundaq idi: — yettinchi yili üç ming yigirme üç Yehudiy; **29** Néboqadnesarning on sekkizinch yili u Yérusalémdin sekkiz yüz ottuz ikki kishini sürgün qildi; **30** Néboqadnesarning yigirme üçinch yili pasiban bégi Nébuzar-Adan Yehudiylardin yette yüz qiriq besh kishini sürgün qildi; jemi bolup sürgün qilin'ghanlarning sani töt ming alte yüz kishi idi. **31** Shundaq boldiki, Yehuda padishahi Yehoakin sürgün bolghan ottuz yettinchi yili on ikkinchi aynning yigirme beshinchi küni shu ish yüz berdi: Ewil-Mérodaq Babilgha padishah bolghan birinchi yili, u Yehuda padishahi Yehoakinning qeddini kötürüp, uni zindandin chiqardi; **32** u uninggha mulayim söz qilip, uning ornini Babilda uning bilen birge turghan bashqa padishahlarning ornidin yuqiri qildi; **33** shuning bilen Yehoakin zindandiki kiyimlirini séliwétip, ömrining qalghan herbir künide herdaim padishah bilen bille hemdastixan bolushqa muyesser boldi. **34** Uning nésiwisi bolsa, Babil padishahining uninggha béghishlighan daimliq iltipati idi; bu iltipat kündilik idi, yeni u uninggha taki alemdin ötkiche ömrining herbir küni muyesser qilin'ghan.

Yeremiyaning yigah-zarliri

1 (Alef) Ah! Ilgiri ademler bilan liq tolghan sheher, Hazir shunche yigane olturidu! Eller arisida katta bolghuchi, Hazir tul xotundek boldi! Ölkiler üstidin höküim sürgen melike, Hashargha tutuldi! **2** (Bet) U kéchiche achchiq yigah kötürmekte; Mengzide köz yashliri taramlimaqtá; Ashniliri arisidin, Uninggha teselli bérídighan héchbiri yoqtur; Barliq dostliri uninggha satqunluq qildi, Ular uninggha dúshmen bolup ketti. **3** (Gimel) Yehuda jebir-japa hem éghir qulluq astida, Sürgünlükke chiqti; U eller arisida musapir boldi, Héch aram tapmaydu; Uni qoghlihuchilarning hemmisi, Uninggha yétishiwélp, uni tar yolda qistaydu; **4** (Dalet) Héchkim héytlargha kelmigenlikni tüpeylidin, Zion'gha barídighan yollar matem tutmaqtá. Barliq qowuqliri chölderep qaldi, Kahinliri ah-zar kötürmekte, Qizliri derdelem ichididur; Özi bolsa, Qattiq azablanmaqtá. **5** (Xé) Küshendiliri uninggha xojayin boldi, Dúshmenliri ronaq tapmaqtá; Chünki uning köpligen asiyliliri tüpeylidin, Perwerdigar uni jebir-japagha qoydi. Uning baliliri kelmeske ketti, Küshendisige esir bolup sürgün boldi. **6** (Waw) Barliq hörmét-shöhriti Zionning qizidin ketti; Emirleri yaylaqni tapalmighan kiyiklerdeq boldi; Ularning owchidin özini qachurgludek héch dermani qalmidi. **7** (Zain) Xarlan'ghan, sergerdan bolghan künliride, Xelqi küshendisining qoligha chüshken, Héchkim yádem qolini sozmighan chaghda, Yérusalém qedimde özige tewe bolghanlirini, Qimmetlik bayliqlirini yadigha keltürmekte; Küshendiliri uninggha mesxirilik qaraytti; Küshendiliri uning nabut bolghanliqini mesxire qilishti. **8** (Xet) Yérusalém esheddi éghir gunah sadir qilghan; Shuning bilen u haram boldi; Uning yalingachliqini körgechke, Uni hörmetligenler hazir uni kemsitidu; Uyatta, uh tartqiniche u keynige buruldi. **9** (Tet) Uning öz heyzliri éteklirini bulghiwetti; U aqiwitini héch oyilmighandur; Uning yiqilishi ajayib boldi; Uninggha teselli bergüchi yoqtur; — «Ah Perwerdigar, xarlan'ghinimgha qara! Chünki dúshmen [halimdin] maxtinip ketti!» **10** (Yod) Küshendisi qolini uning qimmetlik nersiliri üstige sozdi; Özining muqeddes jayigha ellerning bésip kirgenlikini kördi; Sen esli ularni ibadet jamaitinghe «kirishke bolmaydu» dep men'i qilghan'ghul! **11** (Kaf) Bir chishlem nan izdep, Uning xelqining hemmisi uh tartaqtá; Jénini saqlap qélish üçünla, Ular qimmetlik nersilirini ashliqqa tégishti. «Ah Perwerdigar, qara! Men erzimes sanaldim. **12** (Lamed) Ey ötüp kétiwatqanlar, Bu siler üçün héch ish emesmu? Qarap baq, méning derd-elimimdek bashqa derd-elem barmidu? Perwerdigar otluq ghezipini chüshürgen künide, Uni méning üstümge yúklidi. **13** (Mem) U yuqiridin ot yaghdurdi, ot söngeklirimdin ötüp köydürdi. U ularning üstidin ghelibe qildi. U putlirim üçün tor-tuzaqni qoyup qoydi, Méni keynimge yandurdi, U méni nabut qildi, Kün boyi U méni zeipleshtürdi. **14** (Nun) Asiylilirim boyunturuq bolup boynumgha baghlendi; Qolliri tanini ching chigip chamberchas qiliwetti; Asiylilirim boynumgha artildi;

U dermanimni mendin ketküzdi; Reb méni men qarshiliq körsitelmeydighanlarning qollirigha tapshurdi. **15** (Sameq) Reb barliq baturlirimni otturumdila yerge uruwetti; U méning xil yigitlirimni ézishke, Üstümdin höküim chiqirishqa kéngesh chaqirdi. Reb goya üzüm kölkchikidiki üzümlerni cheyligendek, Yehudaning pak qizini cheyliwetti. **16** (Ayin) Mushalar tüpeylidin taramlap yiglimlaqtimen; Méning közlirim, méning közlirimdin su éqiwatidu; Manga teselli bergüchi, jénimni eslige keltürgüchi mendin yiraqtur; Balilirimning köngli sunuqtur, Chünki dúshmen ghelibe qildi. **17** (Pé) Zion qolini sozmaqtá, Lékin uninggha teselli bergüchi yoq; Perwerdigar Yaqup toghruluq perman chüshürdi — Qoshniliri uning küshendiliri bolsun! Yérusalém ular arisida nijis nerse dep qaraldi. **18** (Tsade) Perwerdigar heqqaniydur; Chünki men Uning emrige ixlapliq qildim! Ey, barliq xelqler, anglanglar! Derdlirimge qaranglar! Pak qizlirim, yash yigitlirim sürgün boldi. **19** (Kof) Ashnilirimni chaqirdim, Lékin ular méni aldighanidi; Jan saqlighudek ozuq-tülük izdep yürüp, Kahinlirim hem aqsqaqallirim sheherde nepestin qaldi. **20** (Resh) Qara, i Perwerdigar, chünki azar chékiwatimen! Heddidin ziyade asiylq qilghinim tüpeylidin, Ich-baghrim qiyiniliwatidu, Yürikim örtlip ketti. Sirtta qilich [anisinis balisidin] juda qildi, Öylirimde bolsa ölüm-waba höküim sürmekte! **21** (Shiyn) [Xeqler] ah-zarlirimni anglidi; Lékin teselli bergüchim yoqtur; Dúshmenlirimning hemmisi külpitimdin xewerda bolup, Bu qilghiningdin xushal boldi; Sen jakarlighan künni ularning béshigha chüshürgeysen, Shu chaghda ularning hali méningkidek bolidu. **22** (Taw) Ularning barliq rezillikini köz aldiningha keltürgeysen, Barliq asiylilirim üçün méni qandaq qilghan bolsang, Ularghimu shundaq qilghaysen; Chünki ah-zarlirim nurghundur, Qelbim azabtin zeipliship ketti!

2 (Alef) Reb ghezep buluti bilen Zion qizini shundaq qapildi! U Israilning sherep-julasini asmandin yerge chörüwetti, Ghezipi chüshken künide Öz textiperini héch éside qaldurmidi. **2** (Bet) Reb Yaqupning barliq turalghulirini yutuwwetti, héch ayimidi; U qehri bilen Yehudaning qizining qel'e-qorghlanlirining hemmisini ghulatti; U padishahliqni emirliri bilen nomusqa qoyup, Yer bilen yeksan qiliwetti. **3** (Gimel) U qattiq ghezepke Israilning hemme münggüzilirini késiwetti; Dúshmennu tosughan ong qolini Uning aldidin tartiwalidi; Lawuldap köygen öz etrapini yep ketküchi otték, U Yaqupni köydürüwetti. **4** (Dalet) Dúshmendek U oqyasini kerdi; Uning ong qoli étishqa teyyarlan'ghanidi; Közige issiq körtün'genlarning hemmisini küshendisi kebi qirdi; Zion qizining chédiri ichide, Qehrini otték yaghdurdi; **5** (Xé) Reb dúshmendek boldi; U Israilni yutuwalidi, Ordilirining hemmisini yutuwalidi; Uning qel'e-qorghlanlirini yoqatti, Yehudaning qizida matem we yigah-zarlarni köpeytti. **6** (Waw) U Uning kepisini baghchini pachaqlatqandek pachaqlatti; U ibadet sorunlirini yoqitiwetti; Perwerdigar Zionda héyt-bayramlar hem shabatlarini [xelqining] ésidin chiqiriwetti; Ghezep oti bilen padishah hem kahinni chetke qéqiwetti. **7** (Zain) Reb qurban'ghani tashliwetti, Muqeddes jayidin waz kechti; U Ziondiki ordilarning sépillirini dúshmenning qoligha tapshurdi; Hetta

Perwerdigarning öyide, Ular héyt-ayem künidikidek tentene qilishti! **8** (Xet) Perwerdigar Zion qizining sépilini chéqiwétishni qarar qilghan; U uninggha [halak] ölchem tanisini tartip qoqqan; U qolini chéqishtin héch üzmid; U hem istihkamlarni hem sépilni zarlatt; Ikkisi teng halsirap qayghurmaqta. **9** (Tet) Uning derwaziliri yer tégige gherq bolup ketti; U uning tömür-taqaqlirini pare-pare qiliwetti. Padishahi hem emirliri eller arisigha palandi; Tewrattiki terbiye-yolyorup yoqap ketti, Peyghemberliri Perwerdigardin wehiy-körünüşlerni izdep tapalmaydu. **10** (Yod) Zion qizining aqsqaqliri, Yerde zuwan sürmey olturmaqta; Ular bashlirigha topa-chang chéchishti; Ular bélige böz yögwélishti; Yérusalémning pak qizlirining bashliri yerge kirip ketküdek boldi. **11** (Kaf) Méning közlirim taramlighan yashlirimdin halidin ketti; Ichi-baghrilirim zerdapgha toldi; Jigirim yeri yüzige tökülüp pare-pare boldi, Chünki xelqimning qizi nabut qilindi, Chünki sheher kochilirida narsidiler hem bowaqlar hoshsiz yatmaqta. **12** (Lamed) Ular sheher kochilirida yarilan'ghanlardek halidin ketkende, Anilirining quchida yétip jan talashqanda, Anilirigha: «Yémek-ichmek nede?» dep yalwurmushmaqta. **13** (Mem) Men derdinge guwahchi bolup, séni némige oxshitarmen? Séni némige sélishturarmen, i Yérusalém qizi? Sanga teselli bérishte, némini sanga teng qilarmen, i Zionning pak qizi? Chünki séning yarang déngizdek cheksizdur; Kim séni saqaytalisun? **14** (Nun) Peyghemberlirining sen üçün körgenliri bimenilik hem exmeqliqtur; Ular séning qebihlikingni héch ashkare qilmidi, Shundaq qilip ular sürgün bolushungning aldini almdi. Eksiche ularning sen üçün körgenliri yalghan bésharetler hem ézitquluqlardur. **15** (Sameq) Yéningdin ötüwatqanlarning hemmisi sanga qarap chawaklishidu; Ular üshqirtip Yérusalémning qizigha bash chayqashmaqta: — «Güzellikning jewhiri, pütkül jahanning xursenliki» dep atalghan sheher mushumidu?» **16** (Pé) Barliq düshmenliring sanga qarap aghzini yoghan échip [mazaq qilmaqta], Ush-ush qiliship, chishlirini ghuchurlatmaqta; Ular: «Biz uni yutuwalduq! Bu berheq biz kütken kündür! Biz buni öz közimiz bilen körishke muyyesser bolduq!» — démekte. **17** (Ayin) Perwerdigar Öz niyetlirini ishqashurd; Qedimdin tartip Özining békitken sözige emel qildi; U héch rehim qilmay ghulatti; U düshmennii üstüngdin shadlandurdi; Küshendiliringning münggüzini yuqiri kötürdi. **18** (Tsade) Ularning köngli Rebge nida qilmaqta! I Zion qizining sépilini Yashliring deryadek kéche-kündüz aqsun! Özüngge aram berme; Yash tamchiliring taramlashtin aram almisun! **19** (Kof) Tün kéchide ornungdin tur, Kechte jések bashlinishi bilen nida qill Könglüngni Rebning aldigha sudek tök; Narsidiliringning hayati üçün uninggha qollirini kötür! Ular barliq kochiliring doqmushida qehetchilikdin halidin ketmekte. **20** (Resh) Qara, i Perwerdigar, oylap baqqaysen, Sen kimge mushundaq muamile qilip baqqan?! Ayallar öz méwirliri — erke bowaqlirini yéyishke bolamdu? Kahin hem peyghemberni Rebning muqeddes jayida öltürüshke bolamdu?! **21** (Shiyn) Yashlar hem qérilar kochilarda yétishmaqta; Pak qizlirim we yash yigitlirim qilichlinip yiqildi; Ularni ghezipping chüshken künide qirdingsen; Ularni héch ayimay soydungsan. **22** (Taw)

Sen héyt-bayram künide jamaetni chaqirghandek, Méni terep-tereplerdin béshishqa wehimilerni chaqirding; Perwerdigarning ghezep künide qachqanlar yaki tirik qalghanlar yoq idi; Özüm erkilitip chong qilghanlarni düshminim yep ketti.

3 (Alef) Men uning ghezep tayiqini yep jebir-zulum körgen ademdurmen. **2** Méni U heydiwetti, Nurgha emes, belki qarangghuluqqa mangurdurdi; **3** Berheq, U kün boyi qolini manga qayta-qayta hujum qildurdi; **4** (Bet) Etlirimni we térlirimni qaqshal qiliwetti, Söngeklirimni sunduruwetti. **5** U manga muhasire qurdi, Öt süyi we japa bilen méni qapsiwaldi. **6** U méni ölgili uzun bolghanlardek qapqarangghu jaylarda turushqa mejbur qildi. **7** (Gimel) U méni chiqalmaydighan qilip chitlap qorshiwaldi; Zenjirimni éghir qildi. **8** Men warqirap nida qilsammu, U duayimni héch ishtimidi. **9** U yollirimni jipsilashqan tash tam bilen tosuwaldi, Chighir yollirimni egri-toqay qiliwetti. **10** (Dalet) U manga paylap yatqan éyiqtek, Pistirmida yatqan shirdektur. **11** Méni yollirimdin burap témta-titma qildi; Méni tügeshtürdi. **12** U oqyasini kérip, Méni oqining qarisi qildi. **13** (Xé) Oqdénidiki oqlarni böreklirime sanjitquzdi. **14** Men öz xelqime reswa obyékti, Kün boyi ularning mesxire naxshisining nishani boldum. **15** U manga zerdabni toyguche yutquzup, Keker süyini toyguche ichküzdi. **16** (Waw) U chishlirimni shéghil tashlar bilen chéqiwetti, Méni küllerde tügüldürdi; **17** Jénim tinch-xatirjemlikdin yiraqlasturuldi; Arambexshning néme ikenlikini untup kettim. **18** Men: «Dermanim qalmdi, Perwerdigardin ümidim qalmdi» — dedim. **19** (Zain) Méning xar qilin'ghanlirimni, sergedan bolghanlirimni, Emen we öt süyini [yep-ichkinimni] ésingge keltürgeysen! **20** Jénim bularni herdaim eslewatidu, Yerge kirip ketküdek bolmaqta. **21** Lékin shuni könglümge keltürüp esleymenki, Shuning bilen ümid qaytidin yanidu, — **22** (Xet) Mana, Perwerdigarning özgermes méhribanliqliri! Shunga biz tügeshmiduq; Chünki Uning rehimdillilirining ayighi yoqtur; **23** Ular her sheherde yéngilinidu; Séning heqiqet-sadiqliging tolumu moldur! **24** Öz-özümge: «Perwerdigar méning nésiwemdur; Shunga men Uninggha ümid baghlaymen» — deymen. **25** (Tet) Perwerdigar Özini kütkenlerge, Özini izdigen jan igisige méhribandur; **26** Perwerdigarning nijatini kütüş, Uni süküt ichide kütüş yaxshidur. **27** Ademning yash waqtida boyunturuqni kötürüshi yaxshidur. **28** (Yod) U yégane bolup süküt qilip oltursun; Chünki Reb buni uninggha yükledi. **29** Yüzini topa-tupraqqa tegküzsun, — Éhtimal, ümid bolup qalar? **30** Mengizini urghuchigha tupsun; Til-ahanelarni toyguche ishitsu! **31** (Kaf) Chünki Reb ebedil-ebed insandin waz kechmeydu; **32** Azar bergen bolsimu, Özgermes méhribanliqlirining molluğu bilen ichini aghritidu; **33** Chünki U insan balilirini xar qilishni yaki azablashni xalighan emestur. **34** (Lamed) Yer yüzidiki barliq esirlerni ayagh astida yanjishqa, **35** Hemmidin Aliy Bolghuchining aldida ademni öz heqqidin mehrum qilishqa, **36** Insan'gha öz dewasida uwal qilishqa, — Reb bularning hemmisige guwahchi emesmu? **37** (Mem) Reb uni buyrumighan bolsa, Kim déginini emelge ashuralisun? **38** Külpetler bolsun, bext-saadet

bolsun, hemmisi Hemmidin Aliy Bolghuchining aghzidin kelgen emesmu? **39** Emdi tirik bir insan néme dep aghrinidu, Adem balisi gunahlirining jazasidin néme dep waysaydu? **40** (Nun) Yollirimizni tekshürüp sinap bileyli, Perwerdigarning yénigha yene qaytayli; **41** Qollirimizni könglimiz bilen bille ershtiki Tengrige kötüreyli! **42** Biz itaetsizlik qilip sendin yüz öriduq; Sen kechürüm qilmiding. **43** (Sameq) Sen özügni ghezep bilen qaplap, bizni qoghliding; Sen öltürdüg, héch rehim qilmiding. **44** Sen Özügni bulut bilen qaplighansenki, Dua-tilawet uningdin héch ötelmes. **45** Sen bizni xelqler arisida dashqal we nijaset qilding. **46** (Pé) Barliq dushmanlirimiz bizge qarap aghzini yoghan échip [mazaq qildi]; **47** Üstimizge chüshti alaquadilik we ora-tuzaq, Weyranchiliq hem halaket. **48** Xelqimning qizi nabut bolghini üçün, Közümdin yashlar östeng bolup aqmaqta. **49** (Ayin) Közü yashlarni üzülmey töküwatidu, Ular héch toxtiyalmaydu, **50** Takı Perwerdigar asmanlardin töwen'ge nezer sélip [halimizgha] qarighuche. **51** Méning közüm Rohimgha azab yetküzmekte, Shehirimning barliq qizlirining Hali tüpeylidin. **52** (Tsade) Manga sewesbiz dushman bolghanlar, Méni qushtek hedep owlap keldi. **53** Ular orida jénimni üzmeckchi bolup, Üstümge tashni chöridi. **54** Sular bëshimdin téship aqti; Men: «Üzüp tashlandim!» — dédim. **55** (Kof) Hangning tüwlriridin namingni chaqirip nida qildim, i Perwerdigar; **56** Sen awazimni angliding; Qutuldurushqa nidayimgha quliqingni yupurwalmighin! **57** Sanga nida qilghan künide manga yéqin kelding, «Qorqma» — déding. **58** (Resh) I reb, jénimning dewasini özüng soriding; Sen manga hemjemet bolup hayatimni qutquzdung. **59** I Perwerdigar, manga bolghan uwalliqni kördüngsen; Men üçün höküim chiqqarghaysen; **60** Sen ularning manga qilghan barliq öchmenliklirini, Barliq qestlirini kördüngsen. **61** (Shiyn) I Perwerdigar, ularning ahanetlirini, Méni barliq qestligenlirini anglidingsen, **62** Manga qarshi turghanlarning shiwiylashlirini, Ularning kün boyi keynimdin kusur-kusur qilishqanlirini anglidingsen. **63** Olturghanlirida, turghanlirida ulargha qarighaysen! Men ularning [mesxire] naxshisi boldum. **64** (Taw) Ularning qolliri qilghanliri boyiche, i Perwerdigar, bëshigha jaza yandurgghaysen; **65** Ularning köngüllirini kaj qilghaysen! Bu séning ulargha chüshidighan leniting bolidu! **66** Ghezep bilen ularni qoghlighaysen, Ular ni Perwerdigarning asmanliri astidin yoqatqaysen!

4 (Alef) Ah! Altun shunche julasiz bolup ketti! Sap altun shunche tutuq bolup ketti! Muqeddes öydiki tashlar herbir kochining bëshigha tökülüp chéchildi! **2** (Bet) Zionning oghulliri shunche qimmatlik, Sap altun'gha tégishküsiz idi, Hazir sapal kozilardek, Sapalchining qoli yasighanlirichilikmu [qimmiti yoq] dep qariliwatidu! **3** (Gimel) Hetta chilböriler emchikini tutup bérıp balilirini émitidu; Lékin méning xelqim chöldiki tögiqushlarga oxshash rehimsiz boldi. **4** (Dalet) Bowaqning tili ussuzluqtin tangliyigha chaplishiwatidu; Kichik balilar nan tilimekte, Héchkim ulargha oshtup bermeywatidu. **5** (Xé) Nazunémetlerni yep kön'genler kochilarda sarghiyıp yürüdu; Sösün kiyim kiydürülüp chong qilin'ghanlar tézeklikni quchaqlap yétiwatidu. **6** (Waw) Xelqimning qizining qebihlikige chüshken jaza Sodomning gunahining jazasidin éghirdur; Chünki

Sodom biraqla örüwétilgenidi, héch ademning qoli uni qiynimighanidi. **7** (Zain) Xelqimning «Nazariy»liri bolsa qardin sap, süttin aq, téni qizil yaqutlardin parqiray idi, Teqi-turqi kök yaquttek idi. **8** (Xet) Hazir chirayliri qurumdin qara; Kochilarda kishiler toniyalmighudek bolup qaldi; Bir tére-bir ustixan bolup qaldi; U qaqshalliship yaghachteq bolup ketti. **9** (Tet) Qilichte öltürülgenler qehetchilikke ölgenlerdin bextliktur; Chünki ular qaqshal bolup ketmekte, Tupraqning méwiliri bolmighachqa yiqitilmaqta. **10** (Yod) Baghri yumshaq ayallar öz qolliri bilen balilirini qaynitip pishurdi; Xelqimning qizi nabut qilin'ghinida balilar ularning göshi bolup qaldi. **11** (Kaf) Perwerdigar qehrini chüshürüp pighandin chiqti, Otluq ghezipini tökti; Zionda bir ot yéqip, Uning ullirini yutuwetti. **12** (Lamed) Yer yüzidiki padishahlar we jahanda barliq turuwatqanlar bolsa, Ne küshende ne dushmanning Yérusalémning qowuqliridin bösüp kiridighanliqigha ishenmeytti. **13** (Mem) Halbuki, peyghemberlirining gunahliri tüpeylidin, Kahnirining qebihlikliri tüpeylidin, Ularning [Zionda] heqqaniylarning qanlirini tökkenlikli tüpeylidin, — Bu ish [bëshigha] chüshti! **14** (Nun) Hazir ular qarghulardek kochilarda ténép yürmekte, Ular qan'gha bulghan'ghanki, Héchkim kiyimlirige tegküchi bolmaydu. **15** (Sameq) Xeq ulargha: «Yoqulush! Napaklar! Yoqulush! Yoqulush, bizge tegküchi bolushma!» dep warqirishmaqta. Ular qéchip terep-terepe sergerdan bolup ketti; Lékin eller: «ularning arimizda turushigha bolmaydu!» — dewatidu. **16** (Pé) Perwerdigar Özi ularni tarqitiwetti; U ularni qayta nezirige almaydu; Kahinlarning hörmiti qilinmide, Yashan'ghanlarmu héch méhribanliq körmide. **17** (Ayin) Közimiz yadennini bihude küttip halidin ketti; Derweqe bizni qutquzalmighan bir elni küttip közet munarlirimizda turup kelduq. **18** (Tsade) Dushmanlirimiz izimizdin qoghlap yürdi; Shunga kochilarda yürelmeyttuq; Ejilimiz yéqinlashti, künlirimiz tsoshti; Chünki ejilimiz keldi! **19** (Kof) Péyimizge chüshkenler asmandiki bürkütlerdin ittik; Taghlardimu bizni qoghlap yügürdi, Bayawandimu bizni böktürmide paylashti. **20** (Resh) Jénimizning nepisi bolghan, Perwerdigarning Mesih qilghini ularning ora-tuzaqlirida tutuldi; Biz u toghrisida: «uning sayiside eller arisida yashaymiz» dep oyilduq! **21** (Shiyn) I uz zéminida turghuchi, Édomning qizi, xushal-xuram yayrighin! Lékin bu [jaza] qedehi sangimu ötidu; Senmu mest bolisen, yalingachlinisen! **22** (Taw) Qebihlikning jazasigha Xatime bérilidu, i Zion qizi; U séni sürginlikke qayta élip ketmeydu; Lékin, i Édom qizi, u séning qebihlikingni jazalaydu; U gunahliringni échip tashlaydu!

5 Bëshimizgha chüshkenlerni ésingge keltürgeysen, i Perwerdigar; Qara, bizning reswachiliqta qalghinimizni neziringge alghaysen! **2** Mirasimiz yatlarga, Öylirimiz yaqa yurtluqlargha tapshuruldi. **3** Biz yétim-yésirler, atisizlar bolup qalduq; Anilirimizmu tul qaldi. **4** Ichidighan suni sétiwélisimiz kérek; Otunni peqet pulgha alghili bolidu. **5** Bizni qoghlighuchilar tap basturup kéliwatidu; Halsirap, héch aram tapalmaymiz. **6** Jan saqlighudek bir chishlem nanni dep, Misir hem Asuriyeghe qol bérıp boysun'ghanniz. **7** Ata-bowilirimiz gunah sadir qilip dunyadin ketti; Biz bolsaq, ularning

qebhlikining jazasini kötürüshke qalduq. **8**   stimizdin h  k  m s  rg  chiler qullardur; Bizni ularning qolidin azad qilghuchi yoqtur. **9** Dalada qilich tüpeylidin, N  nimizni t  pishqa j  nimizni tewekkul qilmaqtimiz. **10** T  rimiz tonurdek qiziq, Achliq tüpeylidin qizitma bizni basmaqta. **11** Zionda ayallar, Yehuda sheherliride pak qizlar ayagh asti qilindi. **12** Emirler qolidin dargha   sip qoyuldi; Aqsaqallarning hörmiti h  ch qilinmidi. **13** Yash yigitler yarghunchaqt   japa tartmaqta, Oghul balilirimiz otun yüklerni y  d  p deldengship mangmaqta. **14** Aqsaqallar sheher derwazisida olturmas boldi; Yigitler neghme-nawadin qaldi. **15** Shad-xuramliq k  nglimizdin ketti, Ussul oynishimiz matemge aylandi. **16** B  shimizdin taj yiqildi; Halimizgha way! Chünki biz gunah sadir qilduq! **17** Buning tüpeylidin y  reklirimiz mujuldi; Bular tüpeylidin közlirimiz qarangghulashti — **18** — Zion t  ghigha qarap közlirimiz qarangghulashti, Chünki u chölderep ketti, Chilb  re uningda paylap yürmekte. **19** Sen, i Perwerdigar, menggüge h  k  m sürisen; Texting dewrdin-dewrge dawamlishidu. **20** Sen n  mishqa bizni daim untuysen? N  mishqa shunche uzun'ghiche bizdin waz k  chisen? **21** Bizni y  ninggha qayturghaysen, i Perwerdigar! Shundaq bolghanda biz qaytalaymiz! K  nlirimizni qedimkidek eslige keltürgeysen, **22** — Eger sen bizni mutleq chetke qaqmighan bolsang, Eger bizdin cheksiz ghezeplenmigen bolsang!

Ezakiyal

1 Ottuzinchi yili, tötinchi ayning beshinchi künide, men Kéwar deryasig'ha sürgün qilin'ghanlar arisida turghan mezgilde, mana asmanlar échilip, men Xudaning alamet körünüşlirini kördüm. **2** Tötinchi ayning beshinchi küni — Yehoakinning sürgün bolghanliqining beshinchi yili idi — **3** Kaldiylarning zéminida, Kéwar deryasi boyida, Buzining oghli Ezakiyal kahin'gha Perwerdigarning sözi keldi — shu yerde Perwerdigarning qoli uning wujudig'ha qondi. **4** Men kördüm, manal Shimaldin boran-chapqun kötürüldi; yoghan bir bulut we uni orap turghan bir ot, uning etrapida bir yoruqluq julalinip turatti; otturisdin, yeni shu ot ichidin, issiqtin julalan'ghan parqiraaq mistek bir körünüş kördü. **5** Yene uning otturisdin, töt hayat mexluq kördü; ularning körünüşhi shundaq idiki: — ularda insanning qiyapiti bar idi; **6** ularning herbirining töttin yüzi bar idi; herbirining töttin qaniti bar idi. **7** Ularining tüptüz putliri bar idi; tapanliri bolsa mozayning tuyaqlirig'ha oxshaytti; ular parqiritilghan mistek parlap turatti. **8** Töt yénida, qanatliri astida insanningkidek birdin qoli bar idi; tötisining herbirining töttin yüzi we töttin qaniti bar idi; **9** ularning qanatliri bir-birige tutash idi; ular yürgende héchyaqqa burulmaytti; ular hemmisi udul aldigha yüretti. **10** Ularining yüz körünüşliri insanningkidek idi; u tötisining ong teripide shirningkidek yüzi bar idi; tötisining sol teripide buqiningkidek yüzi bar idi; tötisining bürkütningkidek yüzimu bar idi. **11** Ularining yüzliri ene shundaq idi. Qanatliri yuqirida kérilip turatti; herbirining ikki qaniti ikki teripidiki mexluqning qanitig'ha tutishatti; yene ikki qaniti öz ténini yéyip turatti. **12** Ularining herbiri udulgha qarap mangatti; ularda bolghan roh nege barimen dése, ular shu yerge mangatti; ular mangghanda héchqaysi terepke burulmaytti. **13** Hayat mexluqlarning qiyapiti bolsa, köyüp yalqunlap turghan otning choghidek, mesh'ellerdek idi; mushu ot uyan-buyan aylinip mexluqlar arisida yüretti; ot intayin yalqunluq idi, ottin chaqmaqlar chéqip turatti; **14** hayat mexluqlar chaqmaqtek pal-pul qilip uyaqtin-buyaqqa yügürüp turatti. **15** Men hayat mexluqlarg'ha qaridim, mana hayat mexluqlarning herbirining yénida yerde turidighan, ularning yüzige udullan'ghan birdin chaq turatti; **16** chaqlarning shekli we yasilishi béril yaqutning körünüşhide idi; tötisining bixilla körünüşhi bar idi; ularning shekli we yasilishi bolsa, chaqning ichide chaq bardek idi. **17** Mexluqlar mangghanda, ular yüzlen'gen töt teripining hemmisige udul mangatti; mangghanda ular héch burulmaytti. **18** Chaqlarning ultangliri bolsa, intayin égez hem dehshehtlik idi; ular tötisining ultanglirining pütün etrapi közler bilen tolghanidi. **19** Hayat mexluqlar mangghanda, chaqlar ularg'ha yandiship mangatti; hayat mexluqlar yerdin kötürülgende, chaqlarmu kötürületti. **20** Roh nege mang dése, ular shu yerge mangatti — démek, ularning rohi [Rohqa] egiship mangatti. Chaqlar ular bilen teng kötürületti; chünki mexluqlarning rohi chaqlirida idi. **21** Mexluqlar mangghanda, chaqlarmu mangatti; mexluqlar toxtighanda, chaqlarmu toxtaytti; ular yerdin kötürülginde, chaqlarmu ularg'ha qoshulup

teng kötürületti; chünki hayat mexluqlarning rohi chaqlarda idi. **22** Hayat mexluqlarning bashliri üstide bir yoghan köz yetküsiz gümbezge oxshaydighan bir nerse turatti; u xrustaldek dehshehtlik parqirap, ularning béshi üstide yéyilip turatti. **23** Bu gümbezdek nersining astida ularning qanatliri kérilip, bir-birige tégiship turatti; herbir mexluqning öz ténining ikki yénini yapidighan ikkidin qaniti bar idi. **24** Ular mangghanda, men qanatlirining sadasini anglidim — u ulugh sularning sharqirighan sadasidek, Hemmige Qadarning awazidek — qoshunning yürüş qiliwatqan chagh'diki sürenshawqunlirining sadasidek idi; ular toxtap turghan chaghlarda, ular qanatlirini töwen'ge chüshüretti. **25** We ularning béshi üstidiki gümbezdek nerse üstidin bir awaz anglandi. Ular toxtap turghan chaghlarda, ular qanatlirini töwen'ge chüshüretti. **26** Ularining béshi üstidiki gümbezdek nerse üstide, kök yaqut kebi bir textning siymasi turatti; bu text siymasining üstide, tolimu yuqirida, insan qiyapitide körün'gen bir zat turatti. **27** We men bu zatni bélining üsti teripining turqi mistek parqirghan, etrapini ot orap turghan qiyapettiki bir körünüşte kördüm; we bélining asti teripining turqi, otning qiyapitide idi, uning etrapida küchlük yoruqluq turatti. **28** Bu etrapida turghan küchlük yoruqluqning körünüşhi bolsa, yamghurluq künidiki bulutta peyda bolghan hesen-hösening körünüşhidek idi. Bu bolsa Perwerdigarning shan-sheripining qiyapitining körünüşhi idi. Buni körüpla men düm yiqildim; we men sözlewatqan birsining awazini anglidim.

2 We U manga: I insan oghli, ornungdin des tur, we Men sanga söz qilimen, — dédi. **2** U manga söz qilghanda, Roh manga kirip, méni des turghuzdi; we men manga söz qilghuchining awazini anglap turdum. **3** We U manga: — «I insan oghli, Men séné Israil balilirig'ha, yeni Manga asiqliq qilghan asiya «yat eller»ge ewetimen; bügün'ge qeder hem ular hem ularning ata-bowliri Manga yüz örüp asiqliq qilip kelmekte», — dédi. **4** — «Bu balilar bolsa nomussiz we köngli qattiqtur; Men séné ularg'ha ewetimen; sen ularg'ha: «Reb Perwerdigar shundaq deydu!» — dégin — **5** shuning bilen ular meyli qulaq salsun, salmisun (chünki ular asiqliq qilidighan bir jemet) — özliri arisida heqiqiy bir peyghemberning turghanliqini tonup yétidu. **6** Emdi sen, i insan oghli, gerche sanga tiken-jighanlar hemrah bolsimu, we sen chayanlarning arisida tursangmu, ulardin qorqma, we sözliridinmu qorqma; shundaq, ularning sözliridin qorqma, we zerdilik qarashliridin dekke-dükkige chüshme; chünki ular asiya bir jemettur. **7** Sen ular tingshisun, tingshimisun Méning sözlirimni ularg'ha yetküz; chünki ular asiqliq qilghuchilardur. **8** We sen, i insan oghli, sanga éytqan sözliringe qulaq sal; bu asiya jemettek tetür bolmighin; aghzingni échip, Men sanga berginimni yégin». **9** — Men qarisam, mana manga sozulghan bir qol turuptu; we mana, uningda bir oram yazma turuptu. **10** U köz aldimdä uni échip yéyip qoydi; uning aldi-keynining hemme yérig'e xet yézilghanidi; uninggha yézilghanliri mersiye, matem sözliri we derd-elemleridin ibaret idi.

3 We U manga: — I insan oghli, érishkiningni yégin; bu yazmini yep, bérp Israil jemetige söz qilghin, dédi. **2** Shuning bilen men aghzimni ahtim, U manga yazmini yéguzdí. **3** U manga: — I insan oghli, qorsiqingni toq qilip, ichi-baghringni Men sanga bergen bu oram yazma bilen toldurghin, — dédi. Shuning bilen men yédim, aghzimda u heseldekt tatliq idi. **4** We U manga mundaq dédi: «I insan oghli, barghin, Israil jemetige barghin, Méning sözlirimni ulargha yetküzgin. **5** Chunki sen gheyriy yéziqtiki yaki tili tes bir elge emes, belki Israil jemetige ewetilding; **6** — gheyriy yéziqtiki hem tili tes, sözlirini chüshen'g'li bolmaydighan kóp ellerge ewetilmiding; Men séni shulargha etketken bolsam, ular sanga qulaq salatti! **7** Biraq Israil jemeti sanga qulaq salmaydu, chunki ularning héchbiri Manga qulaq sélishni xalimaydu; chunki pütün Israil jemetining qapiqi tong we köngli qattiqtur. **8** Mana, Men yüzüngni ularning yüzirlige qarshi tashtek, we séning péshanengni ularning péshanilriga qarshi tashtek qildim. **9** Berheq, séning péshanengni chaqmaq téshidin qattiq, hetta almastek qildim. Ulardin qorqma, we ular tüpeylidin dekke-dükkige chüshme; chunki ular asiy bir jemettur». **10** We U manga: — I insan oghli, Méning sanga éytmaqchi bolghan hemme sözlirimni könglüngge püküp qoyghin, ularni köngül qoyup anglighin. **11** We hazir barghin, sürgün bolghanlarga, yeni öz élingdikilerge söz qil, ular anglisun, anglimisun ulargha: «Reb Perwerdigar shundaq deydul» — dégin! — dédi. **12** Shuning bilen Roh méni kötürdi, men arqamdin zor sharqirighan bir awazni anglidim — «Perwerdigarning shan-sheripige teshekkür-medhiye öz jaylirida oqulsun!» — **13** — Hayat mexluqlarning qanatlarining bir-birige tégishken awazi, we ularning yénidiki chaqlarning awazlari beheywet sharqirag bir sada idi. **14** We Roh méni kötürüp, yiraqqa apardi; we men qattiq azab, rohimdiki ghezep bilen bardim, we Perwerdigarning qoli Méning wujudumda küchlük idi. **15** Shuning bilen men Té-Abib shehrida sürgün bolghanlar, yeni Kéwar deryasi boyida turghanlarning yénigha yétip keldim; men ular turghan jayda olturdum; ularning arisida yette kün hang-tang qétip olturdum. **16** Mana yette kün toshup, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déydildi: — **17** «I insan oghli, Men séni Israil jemeti üçün közetchi qilip tiklidim; sen Méning aghzimdin sózni anglap, ulargha Mendin bolghan agahni yetküzgin. **18** Men rezillerge: «Sen jezmen ölisen» — désem, biraq sen uni agahlandurmisang — yeni bu rezil ademni hayatqa érishsun dep rezil yolidin yandurup, uni hayatqa érishsun dep agahlandurmisang, shu rezil adem öz qebihlikide ölüdu; biraq Men uning qéni üçün sendin hésab alimen. **19** Biraq sen ashu rezil ademni agahlandursangmu, u rezillikidin, yeni öz rezil yolidin yannisa, u öz qebihlikide ölüdu; lékin sen öz jéningni qutquzup qalisen. **20** Yaki bolmisa bir heqqaniy adem öz heqqaniyliqidin yénip, qebihlik qilidighan bolsa, uning aldigha chomaq salsam, u ölüdu; chunki sen uni agahlandurmiding, u öz gunahida ölüdu, we u qilghan heqqaniy ishlar eslenmeydu; biraq uning qéni üçün sendin hésab alimen. **21** We eger sen heqqaniy ademni gunah sadir qilma dep agahlandurup tursang, we u gunah sadir qilmisa, u chaghda u jezmen hayat qalidu, chunki u agahqa köngül qoydi; shuning bilen sen öz

jéningni qutquzup qalisen». **22** We Perwerdigarning qoli Méning wujudumda turatti; U manga: — Ornungdin tur, tüzlenglikke barghin, Men shu yerde sen bilen sözlishimen, — dédi. **23** Shuning bilen men ornumdin turup, tüzlenglikke chiqtim; we mana, men Kéwar deryasi boyida turup körgen shan-shereptek, Perwerdigarning shan-sheripi shu yerde turatti; körüpla men düm yiqildim. **24** We Roh ichimge kirip méni tik turghuzdi; U manga söz qilip mundaq dédi: — «Barghin, öyge kirip özüngni bend qilghin. **25** We sen, i insan oghli, mana, ular arghamchilarni üstüngge sélip, ular bilen séni baghlaydu; buning bilen sen talagha chiqalmay, el-yurt ichige héch kirelmeysen. **26** Shundaqla ulargha tenbih bergüchi bolmasliqig üçün, Men séni gacha qilip, tilingni tangliyinggha chaplashturimen; chunki ular asiy bir jemettur. **27** We Men sen bilen sözleshkinimde, aghzingni échip, sen ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydul» deysen; kim anglaymen dése anglisun, kim anglimaymen dése anglimisun; chunki ular asiy bir jemettur.

4 Emdi sen, i insan oghli, bir késekni élip öz aldinggha qoyghin; uning üstige bir sheherni — yeni Yérusalémni oyup qoyghin. **2** Andin uni muhasirige élip, uninggha poteylarni qurup, sépilgha chiqidighan bir dönglük yasap, uning etrapigha bargahlarni tikip we sépilni bösküchi bazghanlarni tiklep qoyghin. **3** Bir tömür taxtini élip, uni özüng bilen sheherning arisigha tikle; yüzüngni uninggha qaritip tikle; u muhasirige élinidu, sen özüng uni muhasirige alisen; bu ishning özi Israil jemetige bésharet bolidu. **4** We sen, sol yéninggha yanpashlap yatqin; Israil jemetining qebihlikini öz üstüngge qoy; solgha yanpashlap qanche kün yatsang, sen shunche kün ularning qebihlikini kötürisen. **5** Men sanga yétish kérek bolghan künlarni ularning qebihlik qilghan yilliri boyiche, yeni üç yüz toqsan kün qilip bekittenmen; shuning bilen sen Israil jemetining qebihlikini kötürisen. **6** Bu künlér tügigendin kéyin, sen yene ong yanpashlap yétip, Yehuda jemetining qebihlikini kötürisen; sanga qiriq künni bekittenmen, herbir kün bir yilni ipadileydu. **7** We sen yüzüngni Yérusalémning muhasirisige qaritip, yéningni türgen halda, uni eyiblep bésharet bérisen; **8** we mana, Men üstüngge arghamchilarni salimenki, sen muhasirining künlirini tügetmigüche uyan-buyan'gha héch örülmeysen. **9** We sen özüngge bughday, arpa, purchaq, qizil mash tériq we qara bughdaylarni élip bir idish ichige sal; we buningdin özüng üçün tamaq teyyarlaysen; sen buni yanpashlap yatqan künlérde, yeni üç yüz toqsan künde yeysen; **10** sen yeydighan tamaq bolsa miqdari boyiche her küni yigirme shekeldin bolushi kérek; sen uni belgilen'gen waqitlarda yeysen; **11** we [her küni] sunimu norma boyiche, yeni altidin bir hin ichisen; [her kündiki] belgilen'gen waqitlarda ichisen. **12** Sen uni arpa kömichi sheklide qilip yeysen; sen uni ularning köz aldida insan nijasiti üstide pishurisen». **13** Perwerdigar: «Israillar Men ularni heydep chiqiridighan eller arisida turup shu haram yolda öz nénini haram yeydu» — dédi. **14** Andin men: «I Perwerdigar! Men özümmi héchqachan bulghap qoymidim, we yashliqimdin tartip бүгүн'ge qeder men özi ölgendin, yaki yirtquqlar boghup qoyghan nersidin héch yémigenmen; héchqandaq yirginchlik

gòshke aghzim tégip baqmighan!» — dédim. **15** We U manga: «Mana, Men sanga insanning nijasitining ornigha kalining tézikini berdim; sen néningni shuning üstide pishurisen» — dédi. **16** We U manga: «I insani oghli, mana Men Yérusalémda ulargha yölénchük bolghan nanni qurutiwétimen; ular nanni tarazigha sélip, uni teshwish ichide yeydu, suni ölchem bilen alaquizilik ichide ichidu; **17** Chünki nan we su ulardin qalidu; ular bir-birige qariship dehshet basidu, öz qebihlikidin qurup kétidu».

5 «We sen, i insan oghli, özüng ötkür bir qilichni al; uni ustira süpitide ishlitip, chéching we saqilinggha sürtüp qoy; andin tarazini élip alghan chachlarni teng bölgün. **2** Muhasire künliri tüügende, üchtin birini sheher ichide köydürgin; yene üchtin birini élip sheher etrapigha chépiwetkin; yene üchtin birini shamalgha soriwetkin; Men bir qilichni sughurup ularni qoghlaymen. **3** Sen yene ulardin birnechche talni élip tonungning péshige tiqip qoyghin; **4** bulardin yene nechche talni élip ot ichige tashlap köydüriwetkin; bulardin pütün Israil jemetige ot tutiship kétidu». **5** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, bu Yérusalém; Men uni ellerning del otturisiqha orunlashturdum; bashqa memliketler uning öpchöriside turidu; **6** Biraq u Méning hökümlirimge qarshiliship rezillikte ellerdinmu ashuruwetti, belgilimilirimge qarshilishishta öpchörisidiki memliketlerdinmu ashuruwetti; chünki Méning hökümlirimni ular ret qildi, Méning belgilimilirim bolsa, ularda aqmaydu. **7** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki siler öpchörenglerdiki ellerdinmu bekrek bashbashtaqlıq qilghanliqlinglardin, Méning belgilimilirimde mangmasliqlinglardin we hökümlirimni tutmasliqlinglardin, hetta öpchörenglerdiki ellerning hökümliridimu mangmasliqlinglar tüpeylidin, **8** Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men Özümki sanga qarshimen, [i Yérusalém]; séning aranggha ellerning köz alidila jazalarni yürgüzimen; **9** We séning barlıq yirginchlikliring tüpeylidin arangda Özüm qilip baqmighan hemde kelgüsi ikkinchi qilmaydighan ishni qilimen. **10** Shuning bilen atilar öz balilirini yeydighan bolidu, balilar öz atilirini yeydighan bolidu; we Men sanga jazalarni yürgüzimen, we séning barlıq qalghanliringning hemmisini her tereptin chiqqan shamalgha soriwétimen. **11** Shunga, Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — chünki sen Méning muqeddes jayimni özüngning barlıq lenetlik nersiliring hem barlıq yirginchlikliring bilen bulghighining tüpeylidin, berheq, Men silerni qirghin qilimen; közum sanga rehim qilmaydu, ichimnimu sanga aghritmaymen. **12** Sheherdikilerdin üchtin bir qismi waba késili bilen ölidu hemde aranglarda bolidighan acharchiliqtin bëshini yeydu; üchtin bir qismi öpchörenglerde qilichlinidu; we Men üchtin bir qismini her tereptin chiqqan shamalgha soriwétimen, andin bir qilichni ghilaptin sughurup ularni qoghlaymen. **13** Shuning bilen Méning ghezipim bésiqidu, Méning qehrinni ularning üstige chüshürüp qon'ghuzup, pighandin chiqimen; Men Öz qehrinni ular üstige töküp tügetkendin keyin, ular Men Perwerdigarning rezillikke chidimaydighan otumdin söz qilghanliqimni tonup

yétidu. **14** We Men séning öpchörengdiki eller arisida hemde ötüp kétéwatqanlarning köz aldida séni weyrane qilimen we mesxire obyékti qilimen; **15** séning üstüingge ghezep hem qehr we qehrlik eyibler bilen jazalarni yürgüzginimde sen öpchörengdiki ellerge xorluq we tapa-tenining obyékti, bir ibret hem alaqazadilik chiqarghuchi bolisen; chünki Men Perwerdigar shundaq söz qildim! **16** Men ulargha halaket élip kelgüchi, acharchiliq zeherlik oqlirini yaghdurghinimde, silerning üstüinglardiki acharchiliqni kücheytimen, we yölénchük bolghan néningni qurutiwétimen. **17** We üstüinglarga öz baliliringlarni özünglardin juda qilidighan acharchiliq hem yirtquch haywanlarni ewetimen; waba késilliri we qan tökküchiler aranglarga yamrap kétidu; üstüinglarga qilich chüshürimen; Menki Perwerdigar söz qildim!».

6 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan oghli, Israilning taghlirigha yüzüingni qaritip ularni eyiblep mundaq dep bësharet bergin: — **3** «Israilning taghliri, Reb Perwerdigarning sözini anglap qoyunglar: Reb Perwerdigar taghlar we éğızliklerge, wadilar we jilghilargha mundaq deydu: — Mana, Men üstüinglarga bir qilichni chüshürüp, «yuqiri jay»liringlarni weyrane qilimen. **4** Shuning bilen silerning qurban'gahliringlar weyrane bolidu, «kün tüwrük»liringlar buzulidu; silerdin öltürülgenlerni butliringlarning aldigha tashlaymen. **5** Israilardin bolghan ölüklerni öz butliri aldigha yatquzimen; qurban'gahliringlar etrapigha ustixanilirini chéchiwétimen. **6** Siler turghan barlıq joylarda sheherler yer bilen yeksan qilinidu, «yuqiri jaylar» weyrane bolidu; shuning bilen qurban'gahliringlar halak bolidu, butliringlar chéqilip yoqilidu, «kün tüwrük»liringlar késilip ghulitilidu, we hemme yasighininglar yoq qiliwétilidu; **7** We öltürülgenler aranglarda yiqilishi bilen, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **8** Biraq Men silerdin bir qaldini qaldurimen; chünki yat memliketlerge tarqitwétilgininglarda, silerdin eller arisida qilichtin qutulup qalghanlar bolidu. **9** We silerdin [qilichtin] qutulup qalghanlar sürgün qilin'ghan memliketlerde Mendin yan'ghan wapasiz qelbliri we butlirigha pahishiwazlardek hewes qilghan közliri bilen baghrimni pare-pare qilghanliqini ésiqe keltüridu; shuning bilen ular qilghan rezillikliri hem yirginchlik qilmishliri tüpeylidin öz-özliridin nepretlinidu. **10** We ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; Men mushu külpetini silerning bëshinglarga chüshürimen dégenlikim bikardin-bikar emes». **11** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Aliqingni-aliquinggha urup, putung bilen yerni tepkin: «Israil jemetining barlıq qebih, yirginchlik qilmishliri üchün way! Chünki ular qilich, acharchiliq we waba késili bilen yiqilidu» — dégin! **12** Yiraqta turghan wabadin ölidu; yéqinda turghan qilich bilen yiqilidu; hem tirik qalghan, yeni muhasirige chüshken kishi acharchiliqtin ölidu; shuning bilen méning ulargha bolghan qehrinni chüshürüp pighandin chiqimen. **13** Emdi ulardin öltürülgenler öz butliri arisida, ularning qurban'gahliri etrapida, öz butlirigha xushbuy yaqqan her bir éğız döng üstide, tagh choqqilirida, barlıq yéshil derek we baraqsan dub astida

yatqan chaghda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **14** We Men Öz qolumni ularning üstige sozimen, ular her turghan joylirida zéminni Diblattiki chöl-bayawandin better weyran qiliwétimen. Andin ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

7 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** «Sen angla, i insan oghli, Reb Perwerdigar Israil zéminigha mundaq dédi: Xatime! Zéminning töt bulungigha xatime bérilidu! **3** Sanga hazir xatime bérilidu! Öz ghezipimni béshinggha chüshürimen, öz yolliring boyiche üstüingge höküm chiqirip jazalap, özüngning barliq yirginchlik ishliringni öz béshinggha yandurimen. **4** Méning közüim sanga rehim qilmaydu hem ichimnimu sanga aghritmaymen; eksiche öz yolliringni béshinggha yandurimen, öz yirginchlikliring öz arangda bolidu; andin siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler». **5** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Balayi'apet! Héch bolup baqmighan balayi'apet kélidu! Mana, u keldi! **6** Xatime, xatime! U sanga qarshi qozghaldi! Mana, u kéliwatidu! **7** Halaket yéninggha keldi, i zéminda turghuchi; waqit-saiti toshti, ashu kün yéqinlashti; xushalliq warqirashliri emes, belki dawalghuluq bir qiyqas-süren taghlarda anglinidu. **8** Men tézla qehrimni üstüingge tökup, sanga qaratqan ghezipim bilen pighandin chiqimen; Men öz yolliring boyiche üstüingge höküm chiqirip jazalap, özüngning barliq yirginchlikliringni béshinggha qayturup chüshürimen. **9** Méning közüim sanga rehim qilmaydu hem ichimnimu sanga aghritmaymen; Men öz yolliringni béshinggha yandurimen, we öz yirginchlik ishliring öz aranggha chüshidu; shuning bilen siler özünglarni urghuchining Men Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **10** Mana, ashu kün! Mana u keldi! Halaket chiqip yüriwatidu! — tayaq bixlandi, hakawurluq chécheqliq! **11** Zorawanliq yétilip rezillik tayiq bolup chiqti; ularningkidin héchnerse qalmaydu — ularning ademler topidin, dölet-bayliqliridin yaki heywisidin héchnéme qalmaydu. **12** Waqit-saiti keldi, küni yéqinlashti; alghuchi xushal bolup ketmisun, satquchi matem tutmisun; chünki qattiq ghezep mushu bir top kishilerning hemmisining üstige chüshidu. **13** Chünki gerche alghuchi bilen satquchi tirik qalsimu, satquchi özi sétiwetkinige qaytidin ige bolmaydu; chünki bu top kishiler toghruluq körün'gen bésharet inawetsiz bolmaydu; ulardin héchqaysisi qebihlikni bilen öz hayatini saqliyalmaydu. **14** Ular kanayni chélip hemmini teyyarlidi, biraq héchkim jengge chiqmaydu; chünki Méning ghezipim mushu bir top kishilerning hemmisige qaritilghan. **15** Talada qilich, ichide waba we acharchiliq turidu; dalada bolghan kishini qilich, sheherde bolghan kishini bolsa, waba we acharchiliq uni yutuwétidu. **16** We ulardin qutulup qélip bulardin qachqanlar taghlarda yürüp herbiri öz qebihlikni üçün jilghidiki paxteklerdek buquldap matem tutidu. **17** Herbirining qoli dermansizlinidu, tizliri süydük bilen chilik-chilik hól bolup kétidu; **18** Ular özige böz kiyimini baghlaydu, wehshet ularni basidu; herqaysining yüzide xijalet, bashliri taqir körünidu. **19** Ular öz kümüshlirini kochilargha tashlaydu, ularning altunliri bulghan'ghan nersidek bolidu; ularning altun-kümüshliri Perwerdigar ghezipini körsetken

künide ularni qutquzmaydu; ular bulardin achliqini qanduralmaydu, qorsiqini tolduralmaydu, chünki bu nersiler ulargha ademlerni putlasturidighan qebihlik boldi. **20** U Uning güzel bézekini heywe bilen tiklidi; biraq ular uning ichide yirginchlik mebudlarni hemde lenetlik nersilirini yasidi; shunga Men uni ular üçün paskinchiliqqa aylandurimen. **21** Men uni olja süpitide yat ademlerning qoligha, ghenimet qilip yer yüzidiki rezillerge tapshurimen; ular buni bulghaydu. **22** Men yüzümni ulardin örüymen, we kishiler Méning eziz jayimni bulghaydu; zorawanlar kirip u yerni bulghaydu. **23** Zenjirni teyyarlanglar; chünki zémin qanliq jinayetlerge, sheher zorawanliqqa tolghan. **24** Shunga Men eller ichidiki eng rezilini keltürimen, ular ularning öylirige ige bolidu; Men zomigerlerning hakawurluqini yoqitimen; ularning «muqeddes joyliri» bulghinidu. **25** Wehshet kéliwatidu! Ular tinch-amanliqni izdeyidighan bolidu, biraq héch tapalmaydu. **26** Apet üstige apet, shum xewer üstige shum xewer kélidu; ular peyghemberdin bésharet soraydu, biraq kahinlardin Tewratning bilimi, aqsqaqallardin, moysipitlerdin nesihat yoqap kétidu. **27** Padishah matem tutidu, shahzade ümidsizlikke chömülüdu, zémindiki xelqlerning qollari titrep kétidu; Men ularni öz yolliri boyiche bir terep qilimen, öz hökümliri boyiche ulargha höküm chiqirip jazalaymen; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

8 Altinchi yili, altinchi aynning beshinchi künide shundaq emelge ashuruldiki, men öz öyümde olturghinimda, Israilning aqsqaqallirimu méning aldimda olturghinida, Reb Perwerdigarning qoli wujudumgha chüshiti. **2** Men qaridim, mana, otning qiyapitide bir zatning körünüshi turatti; bélining töwini ot turqida turatti; bélining üsti bolsa julalighan yoruqluq, qizitilghan mis parqirighandek körünüş turatti. **3** U qolning körünüşidek bir shekilni sozup, béshimdiki bir tutam chachni tutti; Roh méni asman bilen zémin otturisigha kötürüp, Xudaning alamet körünüşliride Yérusalémgha, yeni ibadetxanining shimalgha qaraydighan ichki derwazisining bosughisigha apardi. Aшу yer «pak-muqeddeslikke qarshilashqan mebud», yeni Xudaning pak-muqeddes ghezipini qozghaydighan mebud turghan jay idi. **4** Mana, men tüzlenglikte körgen alamet körünüşte, Israilning Xudasining shan-sheripi shu yerde turatti. **5** U manga: — I insan oghli, béshingni kötürüp shimal terepke qarap baq, dédi. Men béshimni kötürüp shimal terepke qaridim, mana, qurban'gahning derwazisining shimaliy teripide, bosughida shu «pak-muqeddeslikke qarshilashqan mebud» turatti. **6** We u manga: — I insan oghli, ularning bundaq qilmishlirini — Israil jemetining Méni muqeddes jayimdin yiraq ketküzdighan, mushu yerde qilghan intayin yirginchlik ishlarni körisen, — dédi. **7** We U méni ibadetxana hoylisining kirish éghizigha apardi, men qaridim, mana, tamda bir töshük turatti. **8** U manga: — I insan oghli, tamni kolap teshkin, dédi. Men tamni kolap teshitim, mana, bir ishik turatti. **9** U manga: — Kirgin, ularning mushu yerde qilghan rezil yirginchlik ishlirini körüp baq, dédi. **10** Men kirip qaridim, mana, etrapidiki tamlargha neqish qilin'ghan herxil ömilügichi

hem yirginchlik haywanlarni, Israil jemetining hemme butlirini kördüm. **11** We bularning aldisida Israil jemetining yetmish aqsaqili turatti. Ularning otturisida Shafanning oggli Jaazaniya turatti; ularning herbiri qolida öz xushbuydenini tutup turatti; xushbuy quyuq buluttek örlep chiqti. **12** We U manga: — I insan oggli, Israil jemetidiki aqsqaqallarning qarangghuluqta, yeni herbirining öz mebud neqish qilin'ghan hujrisida néme qilghanliqini kördümgü? Chünki ular: «Perwerdigar bizni körmeydu; Perwerdigar zéminni tashlap ketti» — deydu, — dédi. **13** We U manga: — Biraq sen ularning téximu yirginchlik qilmishlirini körisen, dédi. **14** U méni Perwerdigarning öyining shimaliy derwazisining bosughisigha apardi; mana, shu yerde «Tammuz üçün matem tutup» yighlawatqan ayallar olturatti. **15** We U manga: — I insan oggli, sen mushularni kördümgü? Biraq sen téximu yirginchlik ishlarni körisen, — dédi. **16** We U méni Perwerdigarning öyining ichki hoylisigha apardi. Mana, Perwerdigarning ibadetxanisining kirish yolida, péshaywan we qurban'gahning otturisida, yigirme besh adem, Perwerdigarning ibadetxanisigha arqisini qilip sherqce qarap quyashqa choquniwatatti. **17** We U manga: — I insan oggli, sen mushularni kördümgü? Yehuda jemeti özi mushu yerde qilghan yirginchlik qilmishlirini yénik dep, ular yene buning üstige zéminni jebir-zulum bilen toldurup méning achchiqimni qayta-qayta qozghatsa bolamdu? We mana, ularning yene shaxni burnigha tutiwatqinigha qara! **18** Shunga Men qehr bilen ularni bir terep qilimen; Méning közüim ulargha rehim qilmaydu, ichimnimu ulargha aghritmaymen; ular quliqimgha yuqiri awazda nida qilsimu, ularni anglimaymen, — dédi.

9 U quliqimgha küchlik bir awazda towlap: — Yéqin kélinglar, sheherge mes'ul bolghuchilar, herbiringlar öz halaket qoralinglarni qolunglarga tutunglar, — dédi. **2** We mana, alte kishining [ibadetxanining] shimaligha qaraydighan «Yuqiri derwaza» tereptin kéliwatqinini kördüm. Herbirisi qolida bitchit qilghuchi qoralini tutqan; ularning otturisida yénigha pütükchining siyahdéní ésiqliq turghan, kanap kiyimlarni kiygen birsi bar idi; we ular [ibadetxanigha] kirip, mis qurban'gahning yénida turdi. **3** Shu chaghda Israilning Xudasining shan-sheripi esli turghan kérubtin kötürölüp öyning bosughisida turdi. Perwerdigar yénigha pütükchining siyahdéní ésiqliq turghan, kanap kiyimlarni kiygen kishini chaqirip uninggha: — **4** Sheherning otturisidin, yeni Yérusalémning otturisidin ötüp, sheher ichide ötküzülen barliq yirginchlik ishlar tüpeylidin ah-nadamet chekken kishilerning péshanlirige bir belge salghin, — dédi. **5** We manga anglitip bashqa kishilerge: — Bu kishining keynidin sheherni kézip, ademlerni qiringlar; közünglar rehim qilmissun, ulargha ichinglarni aghritmanglar! **6** Birnimu qoymay hemmini — qérilar, yash yigit-qizlar, bowaq-balilar we ayallarni qoymay öltürüwétinglar; peqet belge qoyulghan kishilerge yéqinlashmanglar; bu ishni öz muqeddes jayimdin bashlanglar, — dédi. Shunga ular Xudaning öyi aldisida turghan héliqi aqsqaqallardin bashlanghan. **7** We U ulargha: — Öyni bulghanglar, hoylilirini öltürülgenler bilen toldurunglar; emdi béringlar! — dédi. Shuning bilen ular

chiqip sheher boyiche ademlerni qirishqa bashlidi. **8** We shundaq boldiki, ular ademlerni qirghinida, men yalghuz qaldim; özümni yerge düm tashlidim we: — Ah, Reb Perwerdigar! Sen Yérusalémgha qaritilghan qehringni tökkende Israilning barliq qaldisini halak qilamsen? — dédim. **9** We U manga: — Israil we Yehuda jemetining qebihlik intayin rezil; chünki ular: «Perwerdigar zéminni tashlap ketti; Perwerdigar bizni körmeydu» — deydu. **10** «Men bolsam, Méning közüim ulargha rehim qilmaydu, ichimnimu ulargha aghritmaymen; Men ularning yolini öz beshigha chüshürimen, — dédi. **11** We mana, yénigha pütükchining siyahdénini asqan, kanap kiyimlarni kiygen kishi qilghan ishni melum qilip: «Manga Sen buyrugghan ishni orundidim» — dédi.

10 Men qaridim, mana, kérublarning béshi üstidiki gümbez üstide, kök yaqutning qiyapitidek bir textning körünüşü turatti; **2** We [textke Olturghuchi] kanap kiyimlarni kiygen kishige: «Kérublarning astidiki chaqlarning arisigha kir, qolliringni kérublar arisida köyüwatqan choghlargha toldurup, ularni sheher üstige chéchiwet» — dédi. Men qaridim, u shundaq qilishqa bashlidi. **3** Bu kishi kirgende kérublar öyning ong teripide turatti; [shan-shereplik] bulut öyning ichki hoylisini toldurdi. **4** We Perwerdigarning shan-sheripi kérub üstidin chiqip, öyning bosughisigha kelgenidi; öy bulutqa toldi, hoyla bolsa Perwerdigarning shan-sheripining julaliqigha chömgen. **5** Kérublarning qanatlrining sadasi hemmidin qadimning sözligen chaghidiki awazidek bolup, sirtiki hoyligha anglinip turatti. **6** We shundaq boldiki, [Reb] kanap kiyimlarni kiygen kishige: «Chaqlar arisidin, yeni kérublar arisidin ot alghin» — dep buyrugghanida, u kirip bir chaqning yénida turdi. **7** We kérublardin biri öz qolini kérublar otturisdiki otqa sozup uningdin ot élip, kanap kiyimlarni kiygen kishining qollirigha saldi; u buni élip chiqip ketti. **8** (Kérublarning qanatlrini astida, ademning qollirining qiyapiti körünüp turatti). **9** Men qaridim, mana, kérublarning yénida töt chaq bar idi, bir kérubning yénida bir chaq, yene bir kérubning yénida yene bir chaq turatti; chaqlarning qiyapiti bolsa béril yaqutning körünüşide idi. **10** Ularning shekli bolsa, tötilisining oxshash idi, yeni chaq ichide chaq bardek körünetti. **11** Kérublar mangghanda, ular yüzlen'gen tötila terepke udul qarap mangatti; mangghanda ular héch burulmaytti, belki béshi qaysi terepke qarighan bolsa, ular shu terepke mangatti; ular mangghanda héch burulmaytti. **12** Ularning pütün téni, dümbiliri, qolliri, qanatlriri we ularning chaqlirimu, yeni tötisige tewe chaqlarning etrapı közler bilen tolghanidi. **13** Chaqlarni bolsa: «pirqiraydighan chaqlar!» — dep atighini özi quliqim bilen anglidim. **14** Herbir kérubning töt yüzi bar idi; birinchisi kérubning yüzi, ikkinchisi ademning yüzi, üçinchisi shirning yüzi, tötinchisi bürkütning yüzi idi. **15** Kérublar yuqirigha örlidi. Bular del men Kéwar deryasi boyida körgen hayat mexluqlar idi. **16** Kérublar mangghanda, chaqlarmu ulargha yandiship mangatti; kérublar yerdin örleshke qanatlrini kötürginide, chaqlarmu ularning yénidin bulurup ketmeytti. **17** Ular turghanda, chaqlarmu turatti; ular kötürülgende, chaqlarmu ular bilen kötürületti; chünki hayat mexluqlarning rohi chaqlarda idi. **18**

We Perwerdigarning shan-sheripi öyning bosughisi üstidin chiqip, kërublar üstide turdi; **19** Kërublar qanatlini kèrip, kòz aldimda yerdin kòtùrildi; ular öydin chiqqanda, chaqlarimu ularning yénida idi; ular Perwerdigarning öyining sherqiy derwazisida turatti; Israilning Xudasining shan-sheripi ularning üstide yuqiri turatti. **20** Bular bolsa del men Kéwar deryasi boyida kòrgen, Israil Xudasining astida turghan mexluqlar idi; ularning kërublar ikenlikini bildim. **21** Ularining herbirining tòttin yüzi, herbirining tòttin qaniti, qanatlini astida insan qoli siyaqidiki qollari bar idi. **22** Ularining yüzlirining qiyapiti bolsa, ular men Kéwar deryasi boyida kòrgen yüzler idi; ularning turqi we yüzliri men kòrgen'ge oxshash idi; ularning herbiri öz uduligha qarap mangatti.

11 Roh méni kòtùrup, Perwerdigarning öyining sherqiy, yeni sherqqe qaraydighan derwazisigha apardi; we mana, derwazining bosughisida yigirme besh adem turatti; men ularning otturisida awamning aqsaqili bolghan, Azzurning oghli Jaazaniya hem Benayaning oghli Pilatiyani kòrdüm. **2** We U manga: — I insan oghli, qebihlikni oylap chiqquchi, mushu sheherde rezil meslihet bergüchi ademler del bulardur. **3** Ular: «Öylerni sélishe waqti yéqinlashti emesmu? Bu sheher bolsa qazan, biz bolsaq, ichidiki gösh» — deydu. **4** Shunga ularni eyiblep bésharet bergin; — Bésharet bergin, i insan oghli — dédi. **5** Shuning bilen Perwerdigarning Rohi wujudumgha urulup chüshüp, manga söz qilghan: «Perwerdigar mundaq deydu» — dégin. «Silerning shundaq déginglarni, i Israil jemeti; könglünglerge pükken oy-pikringlarni, Men bilimen. **6** Siler mushu sheherde adem öltürishni köpeytkensiler; siler restekochilarni öltürilgenler bilen toldurghansiler». **7** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler öltürgen kishiler bolsa, del shu göshür, sheher bolsa qazandur; biraq silerni bolsa uningdin tartiwalimen. **8** Siler qilichtin qorqup kelgensiler, we Men üstünglarga bir qilich chüshürimen» — deydu Reb Perwerdigar. **9** «Shuning bilen Men silerni sheherdin tartiwélip, yat ademlerning qoligha tapshurimen, silerning üstünglardin höküm chiqirip jazalaymen. **10** Siler qilichlinip yiqilisiler; Israil chégralarida üstünglarga höküm chiqirip jazalaymen; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **11** Bu sheher siler üçün «qazan» bolmaydu, hem silermu uningki «gösh»i bolmaysiler; Men Israil chégralarida üstünglardin höküm chiqirip jazalaymen. **12** We siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler; siler Méning belgilimilirimde yürmigen, hökümlirim boyiche mangmighansiler, belki öpchörenglardiki ellerning hökümliri boyiche mangghansiler». **13** Shundaq boldiki, Men bésharet bériwatqinimda, Benayaning oghli Pilatiya jan üzdi. Men düm yiqildim: «Ah, Reb Perwerdigar! Sen Israilning qaldisini pütünley yoqatmaqchimisun?» — dep qattiq awazda nida qildim. **14** Perwerdigarning sözi manga kèlip mundaq déyildi: — **15** I insan oghli, Yérusalémda turuwatqanlarning: «Perwerdigardin yiraq kétinglar! Chünki mushu zémin bizgila miras qilip teqdim qilin'ghan!» dégen gépi, sening qérindashliring, yeni sening qérindashliring bolghan sürgünlerge hem Israilning pütkül jemetige qaritip éytilghan. **16** Shunga

ulargha mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Gerche Men ularni yiraq yerlerge, eller arisigha yòtkiwetken hem memliketler ichige tarqitiwetken bolsammu, ular barghan yerlerdimu Men Özüm ulargha kichikkine bir pak-muqeddés bashpanah bolimen». **17** Shunga mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men silerni ellerdin yighimen, tarqitiwételgen memliketlerdin silerni jem qilimen, andin Israil zéminini silerge qayturup teqdim qilimen. **18** Shuning bilen ular u yerge qaytip kèlidu, ular barliq lenetlik nersilerni hem barliq yirginchlik ishlirini u yerdin yoq qilidu. **19** Men ulargha bir qelbni bérimen, ichinglarga yéngi bir rohnli salimen; Men ularning ténidin tashtek qelbni élip tashlaymen, ulargha méhrlik bir qelbni bérimen. **20** Shuning bilen ular Méning belgilimilirimde yürüdu, Méning hökümlirimni ching tutup ulargha emel qilidu. Ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen. **21** Biraq köngülliri lenetlik nersilerge we yirginchlik qilmishlirigha béghishlan'ghanlar bolsa, Men ularning yollirini öz béshigha chüshürimen», — deydu Reb Perwerdigar». **22** Kërublar qanatlini yaydi, ularning chaqliri öz yénida turatti; Israilning Xudasining shan-sheripi ular üstide yuqiri turatti; **23** we Perwerdigarning shan-sheripi sheherning otturisidin chiqip, sheherning sherq teripidiki tagh üstide toxtidi. **24** Shuning bilen Roh méni kòtùrup, Xudaning Rohi bergen bu kòrünüshe méni Kaldiyege, yeni sürgün bolghanlarga apardi; shuan men kòrgen bu kòrünüsh mendin ketti. **25** Shuning bilen men sürgün bolghanlarga Perwerdigar manga kòrssetken barliq ishlarni sözlep berdım.

12 Perwerdigarning sözi manga kèlip mundaq déyildi: — **2** I insan oghli, sen asiy bir jemet arisida turisen; ularning kòrüşke kòzi bar emma kòrmeydu, anglashqa quliqu bar, emma anglamaydu, chünki ular asiy bir jemetdur. **3** We sen, i insan oghli, sürgün bolghuchining yük-taqlirini teyyarlap qoyghin; we kündüzde ularning kòz aldida sürgün bolghuchidek öz jayingdin bashqa jaygha barghin. Gerche ular asiy bir jemet bolsimu, éhtimalliqi yoq emesi, ular chüshinip yétidu. **4** Kündüzde ularning kòz aldida sürgün bolushqa teyyarlighan yük-taqlardek yük-taqliringni élip chiq; andin kech kirey dégende ularning kòz aldida sürgün bolidighan kishilerdek jayingdin chiqip ketkin; **5** tamni kolap téship, yük-taqliringni élip chiqqin; **6** ularning kòz aldida buni mürüngge élip, gugumda kòtùrup chiqip ketkin; yerni kòrelmesliking üçün yüzüngni yapqin; chünki Men séni Israil jemetige bésharet qildim. **7** We men buyrulghan boyiche shundaq qildim; kündüzde men sürgün bolghuchi kishidek yük-taqlirimni élip chiqtim; we kech kiringende qolum bilen tamni kolap téship, yül-taqlirimni chiqirip, gügümde ularning kòz aldida müremge élip kòtùrup mangdim. **8** Etigende Perwerdigarning sözi manga kèlip mundaq déyildi: — **9** «I insan oghli, Israil jemeti, yeni asiy bir jemet, sendin: «Bu néme qilghining» dep sorighan emesmu? **10** Ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Bu yüklen'gen wehiy Yérusalémdiki shahzade hem shu yerdiki barliq Israil jemetidikiler toghruluqtur» — dégin. **11** Ulargha: «Men siler üçün bésharet. Men qandaq qilghan bolsam, emdi ularghimu shundaq ishlarni qildurulidu; ular esir bolup

sürgün bolidu» — dégin. **12** Ular arisidiki shahzade öz yûk-taqlirini gugumde mûriside kôtûrûp chiqidu; ular tamni kolap têshup tôshûktin nersilirini chiqiridu; u öz yûzini yéyip zéminni kôrelmeydighan bolidu. **13** Shuning bilen Öz torumni uning üstige yayimen, u Méning qiltiqimda tutulidu; Men uni Kaldiylarning zémini bolghan Babilgha apirimen, biraq u u yerni öz kôzi bilen kôrmeydu; u shu yerde ôlidu. **14** Uninggha yordemleshken ôpchôrisidikilarning hemmisini hem barliq qoshunlirini Men barliq shamalgha tarqitiwétimen; Men qilichni ghilaptin sughurup ularni qoghlaymen. **15** Men ularni eller arisigha tarqitiwetkinimde, memliketler ichige taratqinimda ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **16** Biraq ularning ichidiki az bir qismini, qilich, acharchilich hem waba késilidin xalas qilimen; meqsitim shuki, ulargha ôzliri baridighan ellerde ôzlige yirginchilik qilmishlirini étirap qildurushtin ibaret; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu». **17** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **18** «Insan oggli, öz néningni titrigen halda yégin, süyüngni dir-dir qilip ensirigen halda ichkin; **19** hem shu zémindiki kishilerge mundaq dep éytqin: «Reb Perwerdigar Yérusalémdikiler we Israil zéminder turuwatqanlar toghruluq mundaq deydu: «Ular öz nénni ensiresh ichide yeydu, süyini dekke-dükkide ichidu; chunki zéminder turuwatqanlarning jebir-zulumi tüpeylidin, u yer hemmisi yeksan qilinidu. **20** Ahalilik sheherler xarabe bolup, zémin weyrane bolidu; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler». **21** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **22** «I insan oggli, Israil zéminder: «Künler uzartilidu, herbir alamet kôrünüshu yéqinlashti» — dégin. **24** Chunki Israil jemetide yalghan «alamet kôrünüsh» yaki ademni uchurudighan palchiliqlar qayta bolmaydu. **25** Chunki Men Perwerdigardurmen; Men söz qilimen, hem qilghan sözüm choqum emelge ashurulidu, yene kéchiktürülmeydu. Chunki silerning künliringlarda, i asiy jemet, Men söz qilimen hem uni emelge ashurimen» — deydu Reb Perwerdigar». **26** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **27** «I insan oggli, mana, Israil jemetidikiler séning toghruluq: «U kôrgen alamet kôrünüshler uzun künlerdin kényinki waqitlarni kôrsitidu, u bizge yiraq kelgüsi toghruluq besharet béridu» — deydu. **28** Shunga ulargha: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Méning sözlirimdin héchqaysi yene kéchiktürülmeydu, belki qilghan sözüm emelge ashurulidu, deydu Reb Perwerdigar» — dégin».

13 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** «I insan oggli, sen Israilning besharet bergüchi peyghemberliri, yeni öz tesewwuri bilen besharet bergüchilerni eyiblep besharet béríp: «Perwerdigarning sözini anglanglar!» — dégin. **3** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Öz rohigha egiship mangidighan, héch wehiyni kôrmigen hamaqet peyghemberlarning haligha way! **4** I Israil, séning peyghemberliring xuddi xarabiler arisida yûrúwatqan tülkilerdek boldi. **5** Siler bôstülgén

jaylarga chiqmighansiler, uning Perwerdigarning künide bolidighan jengde puxta turushi üçün Israil jemetining buzulghan témini héch yasimdinglar. **6** «Perwerdigar mundaq deydu» dégüchiler bolsa peqet saxta bir kôrünüshni we yalghan palni kôrgenlerdin ibaretur; Perwerdigar ularni ewetmigén; biraq ular öz sözining emelge ashurulushini ümid qilidu. **7** Siler «Perwerdigar mundaq deydu» dégingirlarda, Men héch söz qilmighan tursam, siler saxta bir «alamet kôrünüsh»ni kôrgén, yalghan palni éytqan emesmu? **8** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler oydurma sözligeninglar, yalghan «alamet kôrünüsh»lerni kôrgeninglar tüpeylidin, emdi mana, Men silerge qarshimen, — deydu Reb Perwerdigar, **9** — Méning qolum saxta «alamet kôrünüsh»ni kôrgén we yalghan palni éytqan peyghemberler bilen qarshilishidu; ular öz xelqimning kégishide olurmaydu, ular Israil jemetining nesebnamisi xatirlenmeydu; ular Israilning zémingha héch kirgüzülmeydu; shuning bilen siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **10** Berheq, ular tinch-amanliq bolmighandimu «tinch-amanliq» dep jar sélip, xelqimni éziqturghanliq üçün, birsî népiz ara tamni qopursa, ular kélip peqet uni hak suwaq bilen aqartip qoyghanliq üçün — **11** Tamni hak suwaq bilen aqartiwatqanlarga: «Bu tam yiqilidu!» dégin! Kelkündek bir yamghur yaghidu! I yoghan möldürler, siler chüshisiler! Dehshtelik bir shamal chiqidu; **12** we mana, tam ôrülüp chüshkende, xeq silerdin: «Siler bu tamni suwighan hak suwaq qéni!» dep sorimandu? **13** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Ôz qehrim bilen dehshtelik bir shamal partlitip chiqirimen; Méning achchiqimdin kelkündek bir yamghur we hemmini halak qilidighan qehrlik möldürler yaghidu. **14** Shuning bilen Men siler hak suwaq bilen aqartqan tamni ghulitip, uning ulini ashkare qilip, uni yer bilen yeksan qilimen; u ghulap chüshkende, siler uning arisida halak bolisiler; we Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **15** Shundaq qilip Men qehrimni tam hem uni hak suwaq bilen aqartqanlarning üstige chüshürüp pighandin chiqimen; we: «Tam yoq boldi, shundaqla uni hak suwaq bilen aqartqanlar, yeni Yérusalém toghruluq besharet bergüchi, héch tinch-amanliq bolmighandimu u toghruluq tinch-amanliqni kôrsetten «alamet kôrünüsh»ni kôrgén Israilning peyghemberlirim yoq boldi» — deymen». **17** «Emdi sen, i insan oggli, öz tesewwuri boyiche besharet bergüchi öz xelqning qizlirigha yüzüngni qaritip, ularni eyiblep besharet béríp mundaq dégin: — **18** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Ôz béghishlirining herbirige [sêhirlik] bilezüklerni qadap, janlarni tuzaqqa élish üçün herqandaq égez-pakar ademlerning beshigha perenchini yasighanlarga way! Emdi siler öz xelqimning janlirini tuzaqqa chüshürüp, janliringlarni saq qaldurimiz dewatamsiler? **19** Nechke tutam arpa, nechke chishlem nanni dep siler Manga kupurluq qilip, yalghan sözge qulaq salidighan Méning xelqime yalghanchiliqlinglar arqiliq ôlmeske téghishliklirini ôltürüp, tirik qalmasliqqa téghishliklirini hayat qaldurmaqchimisiler? **20** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men silerning qushlarni tuzaqqa chüshürgendek kishilerni tuzaqqa chüshürgüchi sêhirlik «téngiq»liringlarga qarshimen,

Men ularni biliklarning yirtip tashlaymen; shuning bilan siler qushlarni tuzaqqa chüshürgende tutqan kishilerni erkinlikke uchuriwétimen. **21** Men silerning perenjilirlarnimu yirtip tashliwétip, xelqimni qolunglardin qutquzimen; ular yene qolunglarda olja bolup turmaydu; shuning bilan siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **22** Siler yalghanchiliq bilen, Özüm azar bermigen heqqaniy ademlerning könglige azar bergenliklaring üçün, shundaqla rezil ademlerning hayatini saqlap qutquzushqa ularni rezil yolidin yandurmay, eksiche ularning qolini kücheytkeninglar üçün, **23** siler quruq «alamet közüñish»lerni ikkinchi bolup körmeyisler, yaki yalghan palchiliq qilmaysiler; Men Öz xelqimni qolunglardin qutquzimen; shuning bilan siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler».

14 Israil aqsqaqallirining beziliri Méning yénimgha kélip aldimda olturushti. **2** We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **3** «I insan oghli, mushu ademler öz butlirini könglige tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikni köz aldigha qoyghanidi. Emdi ularning Méni izdep Mendin yol sorishini qobul qilamdimen? **4** Emdi ulargha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Israil jemetidiki könglide öz butlirini tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikni köz aldigha qoyup, andin peyghember aldigha kélidighan herbir ademni bolsa, Menki Perwerdigar uninggha butlirining köplüki boyiche jawab qayturimen. **5** Shundaq qilip Men Israil jemetining könglini Özümge igildurimen; chunki ular barliq butliri bilen Manga yat bolup ketti». **6** — Shunga Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Towa qilinglar! Butliringlardin yénip [yénimgha] qaytip kelinglar! Barliq yirginchlik qilmishinglardin yüzüglarni örünglar! **7** Chunki Israil jemetidiki özlirini Mendin ayrip, öz butlirini könglide tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikni köz aldigha qoyup, andin Mendin sorash üçün peyghemberning aldigha kélidighan herqaysi adem yaki shuninggha oxshash Israilda turuwatqan herqaysi musapirlar bolsa, Menki Perwerdigar Özüm ulargha jawab qayturimen; **8** Men mushu kishini bir agah beshariti qilip uni söz-chöchekke qaldurushqa yüzümni uninggha qarshi qilimen; Men xelqimning arisidin uni üzüp tashlaymen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **9** Biraq peyghember özi éziqturulup, bir besharetlik söz qilghan bolsa, u chaghda Özüm Perwerdigar shu peyghemberni ézitqughu uchatqanmen; We uninggha qarshi qolumni uzartip, uni xelqim arisidin halak qilimen. **10** Ular qebihlikining jazasini tartidu; peyghemberge bérilidighan jaza bilen sorighuchigha bérilidighan jaza oxshash bolidu. **11** Shuning bilen Israil jemeti yene Mendin chetnep ketmeydu, yaki yene asiylirliri bilen özlirini bulhimaydu; ular Méning xelqim, we Men ularning Xudasi bolimen» — deydu Reb Perwerdigar». **12** We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **13** «I insan oghli, melum bir zémin Manga asiylip qilip gunah qilghanda, Men shuning bilen qolumni uninggha qarshi uzartip, ularning yölenchüki bolghan nénini qurutuwétip, uning üstige acharchiliqni ewetimen hem insan we haywanlarni uningdin üzimen; **14** emdi u

chaghda Nuh, Daniyal we Ayuptin ibaret üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular öz heqqaniyliqi tüpeylidin peqet öz janlirinila saqliyalghan bolatti — deydu Reb Perwerdigar. **15** Eger Men zémindin yirtquch haywanlarni ötküzsem, ular uni baliliridin juda qilsa, haywanlar tüpeylidin uningdin ötküchi héchbir adem bolmay, u weyrane bolsa, **16** emdi Men öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — mushu üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghulliri ne qizlirini qutquzalmaytti; ular peqet öz janlirini qutquzalaytti, zéminning özi weyrane péti qalatti. **17** Yaki bolmisa Men shu zémin'gha qilichni chüshürup, uningdin insan hem haywanni üzüwetken bolsam, **18** emdi hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — mushu üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghulliri ne qizlirini saqlap qutquzalmaytti; ular peqet öz janlirini qutquzalaytti. **19** Yaki bolmisa Men shu zémin'gha waba késilini chüshürup, Öz qehrimni qan töktürülüşini bilen üstige töksem, uningdin insan hem haywanni üzüwetken bolsam, **20** emdi hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — Nuh, Daniyal we Ayuptin ibaret üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghlini ne qizini qutquzalmaytti; ular peqet heqqaniyliqi bilen öz janlirini qutquzalaytti. **21** Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Emdi shundaq bolghandin kéyin, insan hem haywanni üzüwétish üçün Yérusalémgha töt jazayimni, yeni qilich, acharchiliq, yirtquch haywan we waba késilini chüshürsem qandaq bolar? **22** Biraq mana, uningda qélip qalghanlar bolidu, yeni oghul-qizlar uningdin chiqirilip qutquzulidu; mana, ular silerning yéninglarga chiqip, siler ularning yolliri hem qilmishlirini körüp yétisiler; shuning bilen siler Men Yérusalémgha chüshürgen külpét, yeni uninggha chüshürülgen barliq ishlar toghruluq teselli alisiler; **23** emdi siler ularning yolliri hem qilmishlirini körgininglarda, ular silerge teselli épkelidu; siler Méning uningda barliq qilghan ishlimni bikardin-bikar qilmighanliqimni tonup yétisiler, — deydu Reb Perwerdigar».

15 We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** «I insan oghli,üzüm téli yaghichining bashqa derex yaghachliridin néme artuqchiliqi bar, uning shéxining ormandiki derexler arisida néme alahidiligi bar? **3** Uningdin birer jabduqni yasashqa matérial alghanning paydisi barmu? Uningdin chinilerni asqudek qozuqni yasighili bolamdu? **4** Mana, u otqa yéqilghu bolghanda, ot uning ikki uchini köydürgende, otturisiimu yérin köygende, emdi uni birer ishqa ishletkili bolamdu? **5** Mana, u saq bolghanda, héchqandaq ishqa ishletkili bolmighan yerde, emdi ot uni köydürtip yep ketkende, uni birer ishqa ishletkili bolamdu? **6** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men ormandiki derexler arisidiki üzüm télining yaghichini otqa tapshurghininimdek, Yérusalémda turuwatqanlarni otqa tapshurimen. **7** Yüzümni ulargha qarshi qilip qaritimen; ular bir ottin chiqsa, bashqa bir ot ularni yewétidu. Öz yüzümni ulargha qarshi bolup qaratqanda, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **8** Ular qilmighan wapasizliqliri tüpeylidin men zéminni weyrane qilimen» — deydu Reb Perwerdigar».

16 We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan og'li, özining yirginchlik qilmishlarini Yérusalémning yüzige sélip mundaq dégin: — **3** Reb Perwerdigar Yérusalémga mundaq deydu: «Séning esliy zating we tughulushung Qanaaniylarning zéminida bolghan; séning atang Amoriy, apang Xittiy qiz idi. **4** Séning tughulushug'ha kelsek, sen tughulghan kününgde kindiking késilmigen, sen suda yuyulup pakiz qilinmighan; héchkim sanga tuz sürkmigen yaki séni zakilimighan. **5** Héchkimning közi mushu ishlar üçün sanga rehim qilmighan yaki ichini sanga aghrimighan; eksiche sen dalag'ha tashliwétilgensen, chünki tughulghan kününgde kemsitilgensen. **6** Shu chag'ha Men yéningdin ötüp kétéwétip, séni öz qéningda éghinap yatqiningni körge; we Men öz qéningda yatqan halitingde sanga: «Yashighin!» — dédim. Berheq, sen öz qéningda yatqan halitingde Men sanga: «Yashighin!» — dédim. **7** Men séni daladiki ot-chöplerdek anyittim; sen ösüp xéli boy tartip chirayliq bézilip wayig'ha yetting; köksiliring shekillendi, chachliring üzün östi; biraq sen téxi tughma-yalingach iding. **8** Men yene yéningdin ötüwétip sanga qaridim; mana, ishq-muhebbet mezgiling yétip keldi; sen tonumning peshini üstüngge yéyip qoyup, yalingachliqingni ettim; Men sanga qesem ichip, sen bilen bir ehde tüzdim, deydu Reb Perwerdigar, we sen Méningki boldung. **9** Men séni su bilen yuyup, qéningni téningdin yuyuwétip, sanga puraqliq mayni sürttüm. **10** Men sanga keshtilik könglekni kiygüzüp, ayighing'ha delfin térisidin tikken keshlerni saptim; séni népis kanap bilen orap, yipek bilen yéyip qoydum. **11** Séni zibu-zinnetler bilen perdzalidim, qolliring'gha bileziklerni, boynung'gha marjanni taqap qoydum; **12** burnung'gha halqini, qulaqliring'gha zirilerni, beshing'gha güzel tajni kiygüzdim. **13** Shundaq qilip sen altun-kümüş bilen perdzaliding; kiyim-kéchekliring népis kapap, yipek we keshtilik rexttin idi. Yéginging aq un, bal hem zeytun méyi idi; sen intayin güzel bolup, xanish mertiwisige kötürüldung. **14** Güzelliking tüpeylidin ellerde dangqing chiqti; chünki Men sanga körkemlikimni béghishlishim bilen güzelliking kamaletke yetti, — deydu Reb Perwerdigar. **15** — Biraq sen güzellikingge tayinip, dangqingdin paydilinip pahishe boldung; sen herbir ötküchi kishige pahishe muhebbetliringni töktüng; güzelliking uning boldi! **16** Sen kiyim-kéchekliringdin élip özüng üçün renggareng bételgen «yuqiri jaylar»ni yasap, andin ularning üstide buzuqluq qilghansen. Bundaq ishlar yüz bérıp baqmighan, we ikkinchi yüz bermeydu! **17** Sen Men sanga béghishlighan güzel zibu-zinnetlirim we altun-kümüşüm bilen erkek mebudlarni yasap ular bilen buzuqluq qilghansen. **18** Sen öz keshtilik kiyimliringni élip ularg'ha kiygüzdüng; Méning méyim we Méning xushbuyumni ularg'ha sunup béghishliding; **19** Men özüngge bergen nénimni, Men sanga ozuqqa bergen aq an, zeytun méyi we balni bolsa, sen ularning aldigha xushpuraq hediye süpitide atap sundung; ishlar del shundaq idi! — deydu Reb Perwerdigar. **20** — Uning üstige sen Özüng tughup bergen qiz-oghulliringni élip, mebudlarning ozuqi bolsun dep ularni qurbanliq qilding. Séning buzuqluqung azliq qilghandek, **21** sen Méning balilirimni soyup ularni ottin ötküzüp mebudlarg'ha atap qoydug'ghu? **22** Séning barliq yirginchlik qilmishliring

hem pahishe buzuqluqliringda, sen yashliqingda tughma-yalingach bolup öz qéningda éghinap yatqan künliringni héchqachan ésingge keltürmiding. **23** Emdi séning bu rezillikliringdin kéyin — (Way, haling'gha way! — deydu Reb Perwerdigar) **24** sen yene özüng üçün bir peshtaq qurup, herbir meydan'gha bir «yuqiri jay»ni yasiding; **25** sen herbir kochining beshida «yuqiri jay»ingni silding; sen öz güzellikingni yirginchlik qilip, téningni herbir ötküchige tutup, putungni échip özüngni bérıp pahishe buzuqluqungni köpeytting. **26** Sen ishqwaz erliki chong qoshnang bolghan Misirliqlar bilen buzuqluq ötküzdüng; Méning achchiqimni qozghap, pahishe buzuqluqungni köpeytting. **27** We mana, Men Öz qolumni üstüngge uzartip, séning nésiwengni azaytip qoydum. Men séningdin nepretlimidighan, buzuq yolungdin nomus qilip chöchigenlarning, yeni Filistylarning qizliringing qolig'ha tapshurdum. **28** Sen yene qanmay yene Asuriylikler bilen buzuqluq ötküzdüng; buzuqluq ötküzgendin kéyin yene qanaet qilmiding. **29** Shunga sen sodigerning zémini, yeni Kaldiye bilen bolghan buzuqluqungni köpeytip, buningdin yene qanaet qilmiding. **30** Mushundaq barliq ishlarni, yeni nomussiz pahishe ayalning ishlirini qilisen, némanche suyuq séning qelbing! — deydu Reb Perwerdigar, **31** Özüngning peshtiqingni her kochining beshida quridighan, herbir meydanda «yuqiri jay»ingni yasaydighan! Uning üstige sen pahishe ayaldek emes iding, chünki sen heqni neziringge almaytting! **32** I wapasiz ayal, éringing ornida yat ademlerge köngül bérédighan! **33** Xeqler pahishe ayalgha hemishe heq béridu; biraq sen ashniliringni buzuqluq muhebbetliridin huzur élishqa heryandin yéning'gha kelsun dep ularning hemmisige üstek bérıp in'am qilisen; **34** buzuqluqta sen bashqa ayallarning eksisen, chünki héchkim séning buzuq muhebbitingni izdep kelmidi; sen üstek berding, héch heq sanga bérilmidi — sen heqiqeten ularning eksisen! **35** Shunga, i pahishe ayal, Perwerdigarning sözini angla! **36** — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Séning tenggiliring tökülüp, ashniliring bilen bolghan buzuqluqliring bilen séning uyat yéring ashkarilan'ghanliqi tüpeylidin, barliq yirginchlik mebudliring tüpeylidin, ularg'ha atap sun'ghan baliliringning qéni tüpeylidin — **37** shunga mana, Men séning özüngge eysh-ishret menbesi qilghan, barliq söygen hem barliq nepretlen'gen ashniliringni yighimen — Men ularni sanga qarshi chiqirip etirapingdin yighip, séning uyat yéringni ularg'ha ashkare qilimen, ular séning barliq uyat yéringni köridu. **38** Shuning bilen séni buzuqluq qilghan hem qan tökken ayallarni jazalighandek jazalaymen; Men qehr bilen, ottek ghezippingning telipi bilen üstüngge qanliq jazani chüshürimen; **39** We Men séni ularning qolig'ha tapshurimen; ular séning peshtaqliringni ghlutidu, séning «yuqiri jay»liringni chéqip tashlaydu; ular kiyim-kéchikingni üstüngdin saldurup tashlap, güzel zibu-zinnetliringni bulap-talap, séni tughma-yalingach qalduridu. **40** Ular sanga qarshi bir top kishilerni yighip épékidu, ular séni chalma-késekel qilidu hem séni qilichliri bilen chépiwétidu. **41** Ular öyliringni ot bilen köydüridu, köp ayallarning köz aldida üstüngge jazalarni chüshüridu; shuning bilen Men séni pahishe ayal bolushtin qaldurimen; sen yene héchqandaq «muhebbet heqqi»ni bermeysen. **42** Shuning bilen Men sanga qaratqan qehrimni toxtitimen,

Méning muqaddaslikimdin chiqqan ghezep sendin kétidu; Men tinchlinip qayta achchiqlanmaymen. **43** Sen yashliq künliringni ésingge keltüriming, eksiche mushu qilmishliring bilen Méni ghezplendürdüg; shunga mana, öz yolungni öz béshinggha qayturimen, — deydu Reb Perwerdigar, — shuning bilen bu buzuqluqni bashqa yirginchlik qilmishliring üstige qoshup ikkinchi qilmaysen. **44** Mana, maqallarni ishlitidighanlarning hemmisi sen toghruluq: «Anisi qandaq bolsa, qizi shundaq bolar» dégen bir maqalni tilgha alidu. **45** Sen öz éri hem baliliridin nepretlen'gen anangning qizidursen; hem öz erliri hem baliliridin nepretlen'gen acha-singilliringning ariliqidikisen; séning anang bolsa Hittiy, séning atang Amoriy idi. **46** Séning achang bolsa sol teripingde turghan Samariye, yeni u we uning qizliri; singling bolsa ong teripingde turghan Sodom we uning qizliri. **47** Sen ne ularning yolliridida mangmighan, ne ularning yirginchlik qilmishliri boyiche ish qilmighansen; Yaq! Belki qisqighine bir waqit ichide sen barliq yolliringda ular din buzuq bolup ketting. **48** Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — singling Sodom, yeni u yaki qizliri sen yaki séning qizliringning qilmishliridek qilmidi; **49** Mana, mushu singling Sodomning qebihlikli — u we qizliringning tekebbuluqi, nanliri mol, endishisiz azadilik künliride ajiz-namratlarning qolini héch kücheymigenlikli idi. **50** Ular tekebburliship, Méning aldimda yirginchlik ishlarni qildi; Men buni körginimde, ularni yoqattim. **51** Samariye bolsa séning gunahliringning yérimidekmu gunah sadir qilmidi; halbuki, sen bolsang yirginchlik qilmishliringni ularningkidin köp awutup qilding; shundaq qilip sen yirginchlik qilmishliring tüpeylidin acha-singlingni xuddi heqqaniydek köründürgeniding. **52** Sen eslide öz acha-singlingning üstidin höküim qilghuchi iding; emdi senmu, öz shermendilikini kötürüp yür! Séning ularningkidin téximu nepretlik gunahliring tüpeylidin ular sendin heqqaniy köridü; shunga senmu acha-singlingni heqqaniy körsetkining tüpeylidin xijaletké qélip shermendilikini kötürüp yür! **53** We men ularni sürgündin, yeni Sodom hem qizlirini sürgündin, Samariye hem qizlirini sürgündin chiqirip, shundaqla ularning arisigha sürgün bolghanliringni chiqirip sürgünlükтин eslige keltürimen; **54** shuning bilen ulargha teselli berginingde, sen öz shermendilikini kötürisen, séning barliq qilmishliring tüpeylidin xijaletké qalisen. **55** Séning acha-singling, Sodom hem qizliri esli haligha, Samariye hem qizlirimu esli haligha kélidu; senmu we séning qizliring esli halinglarga kélisiler. **56** Séning rezillik pash qilinmay, tekebburluqta yürgen kününgde, singling Sodom aghzhinda söz-chöçek bolghan emesmidi? Emdi hazir sen özüng Suriye qizliri we uning etrapidikilerning hemmisi hemde Filistiye qizliri, yeni séni közge ilmaydighan etrapindikilerning mazaq obyektli bolup qaliding. **58** Sen buzuqluqung, yirginchlik qilmishliringning jazasini kötürisen, deydu Perwerdigar. **59** Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Öz qilghanliring, yeni ichken qesemingni kemsitip, ehдини buzghanliq boyiche séni bir terep qilimen; **60** Halbuki, Men séning bilen yashliq künliringde tüzgen ehdimen esleymen, hem sen bilen menggülik bir ehde tüzimen. **61** Shuning bilen sen özüngdin

chong achiliring hemde séningdin kichik singilliringni tapshuruwalghiningda, sen yolliringni ésingge keltürüp xijaletké qalisen; chünki mushu [acha-singilliringni] sanga qizlar süpitide tapshurimen; biraq bu ishlar séningdiki ehde tüpeylidin bolmaydu. **62** Men Öz ehdemni sen bilen tüzimen, sen Méning Perwerdigar ikenlikimni bilisen; **63** shuning bilen séni kechürüm qilghinimda, sen qilmishliringni ésingge keltürüp xijil bolup, shermendiliking tüpeylidin qaytidin aghzhingni héch achmaysen» — deydu Reb Perwerdigar.

17 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** I insan oghli, bir tépishmaqni otturigha qoyup, Israil jemette bir temsilni sözlep bérup mundaq dégin: — **3** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Keng qanatliq, zich renggareng uzun peylik chong bir bürküt Liwan'gha kélip, shu yerdiki égiz kédir derixining uchidiki shaxni aldi; **4** U eng yuqiri yumran bixini üzüwélip, uni sodigerning zéminigha apirip, tijaretchilerning shehirige tiktı. **5** U yene zémindin bashqa uruqni élip baghliq bir étizgha tiktı; uni mol sular boyida sélip, süget télidek tiklidi. **6** U ösüp, keng yéyilip, pes boyluq üzüim téli bolup chiqti; uning shaxliri [bürküt] terepke qarap östi, yiltizlirimu uning astigha sozuldi. Shu yol bilen u üzüim téli bolup, shaxlandi, bixlandi. **7** Emdi keng qanatliq, zich peylik yene bir chong bürküt peyda boldi; we mana, bu üzüim téli «U méni sugharsun» dep, tikilgen chönekliridin yiltizlirini uninggha qarap tarttı, shaxlirini uninggha qarap sozdi; **8** Mana, u obdan shaxlap méwe bersun, ésil üzüim téli bolsun dep munbet étizda, mol sular boyigha tikilgenidi». **9** Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «U ronaq tapamdu? Uni qaqshal qiliwétish üçün [bürküt] yiltizlirini yulup, méwisini késiwetmemdu? Uning yumran yopurmaqliri xazan bolidu; shu chaghada uni yiltizliridin yuluwélishqa küchlik bir bilek yaki nurghun xeqlerning héch kériki bolmaydu. **10** Emdi hetta qaytidin tikilgen bolsa, ronaq tapamdu? Sherq shamili uninggha tegkendila taza qaghjirap ketmemdu? U tikilip ösken chönekliride qaghjirap kétidu». **11** We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **12** «Asiy jemettin: «Mushu ishlarning menisini bilemsiler?» dep sorap, ulargha mundaq dégin: «Mana, Babil padishahi Yérusalémgha kélip, uning padishahi hem shahzadilirini élip özi bilen Babilgha qayturup apardı. **13** Shu waqıtta u padishahning neslidin bir kishini élip uning bilen ehde tüzüp uninggha qesem ichküzdı. U yene zémindiki ésil-mötiwer bolghanlarni uning bilen élip ketti; **14** meqset, padishahliqning töwen ajiz halette bolup, qeddini rusliyalmay, peqet uning ehdisini tutushi bilen jénini jan etküzüş üçün idi. **15** Biraq u Misir bizge atlar hem chong qoshunni teminlisun dep elchilirini shu yerge ewetip, uninggha asiqliq qildi. Emdi u ronaq tapamdu? Mundaq ishlarni qilghuchi tirik qalamdu? U ehдини buzup tirik qalamdu? **16** Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — berheq u özi padishah qilghan padishahning zéminide, — yeni uning qesimini kemsitken, ehdisini buzghan héliqi padishahning zéminide, — uning yénida, Babilning otturısında ölüdu. **17** Bolidighan jengde, ular kélip nurghun kishilerni qirish üçün [sépilgha] chiqidighan dönglükleri sélip, poteylerni qurghanda, Pirewn küchlik qoshun hem nurghunlighan eskerlerni bashlap kelsimu, uning üçün

héchnéme qilip bérelmeydu. **18** U qesemni kemsitip, ehдини buzdi; mana, u qol éliship söz berdi, biraq u mushu ishlarni qildi; shunga u tirik qéchip qutulalmaydu». **19** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men hayatim bilen qesem qilimenki, berheq, u kemsitken qesimim hemde buzghan ehdemni bolsa, bularni öz béshigha kiygüzimen. **20** Men Öz torumni üstige yéyip tashlaymen, u Méning qiltiqimda tutulidu; Men uni Babilgha apirimen hemde shu yerde Manga qilghan mutleq wapasziligi üçhün uning üstige höküim chiqirip jazalaymen. **21** Uning bilen bille barliq qachqanlar, barliq qoshunliri qilich bilen yiqilidu; bulardin qalghanlar herbir shamalgha tarqitilidu; shuning bilen siler Menki Perwerdigarning söz qilghanliqini tonup yétisiler». **22** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Menmu éyiz kédirning uchidin bix élip tikimen; uning yapyash shaxchilirining uchidin yumran birsini üzüp, éyiz heywetlik tagh üstige tikimen; **23** Israil éyizlikidiki taghqa Men uni tikimen; u obdan shaxlap, méwe béríp, ésil kédir derixi bolidu; uning astigha herqandaq uchar-qanatlar qonidu; uning shaxlirining sayisida ular qonup turidu; **24** shuning bilen daladiki barliq derekler biliduki, Menki Perwerdigar éyiz derexni pes qildim, pes derexni éyiz qildim, yéshil derexni qaghjirattim, qaqshal derexni kökertip baraqsan qildim; Menki Perwerdigar mundaq söz qildim we shuni ada qilimen».

18 We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** «Israil zémini toghruluq siler: «Atilar achchiq-chüchük üzümlerni yése, balilarning chishi qériq sézilidu» dégen mushu maqalni ishletidighan kishiler zadi néme démekchisiler? **3** Men hayatim bilen qesem qilimenki, deydu Reb Perwerdigar, siler Israil ichide mushu maqalni qaytidin ishletmeysiler. **4** Mana, barliq janlar Méningkidur; atining jéni Méningkidek, balining jénimu Méningkidur; gunah sadir qilghuchi jan igisi bolsa, u ölüdu. **5** Birsi heqqaniy bolsa, adilliq we adalet yürüzidighan bolsa, **6** — u ne taghlar üstide butqa atalghan taamni yémigen, ne Israil jemetidiki butlarga bash kötürüp ulardin tilimigen, ne qoshnisining ayalini héch buzghan, ne ay körgende ayalgha yéqin kelmigen **7** ne héchbirige zulum-zumbuluq ishletmigen, belki qerzdardin kapalet alghanni qayturidighan, bulangchiliq qilmighan, öz nénini ach qalghanlarga teqsim qilip bergen, yéling-yalingachqa kiyim kiygüzgen; **8** pulni ösümge bermeydighan, jazane almaydighan, belki qolini qebihliktin tartip, ikki adem arisida durus höküim chiqiridighan; **9** Méning belgilimilirimde mangidighan, bashqilargha adil muamile qilish üçhün hökümlirimni tutidighan bolsa — mana mushu kishi heqqaniy, u jezmen hayat bolidu, deydu Reb Perwerdigar. **10** Egerde öz pushti bolghan, zorawanliq qilghuchi, qan tökküchi bolghan, shundaq yamanliqlarning birini öz qérindishigha qilghan, hemde yuqiriq yaxshiliqning héchqaysini qilmighan, bir oggli bolsa, — yeni taghlar üstide butqa atalghan taamni yégen, qoshnisining ayalini buzghan, **12** ajiz-namratlarga zulum-zumbuluq ishletken, bulangchiliq qilghan, qerzdardin kapalet alghanni qayturmighan, butlarga bash kötürüp ulardin tiligen, yirginchlik ishlarni qilghan, **13** pulni ösümge bergen, jazane alghan bir oggli bolsa — emdi u hayat qalamdu? U hayat qalmaydu; u mushundaq yirginchlik

qilmishlarni qilghini üçhün u jezmen ölüdu; uning öz qéni öz béshi üstige chüshidu. **14** Biraq mana, mushu kishimu bir oggul tapsa, u atisining sadir qilghan barliq gunahlarini körgen bolsimu, hem körgini bilen shundaq qilmisa **15** — yeni taghlar üstide butqa atalghan taamni yémigen, Israil jemetidiki butlarga bash kötürüp ulardin tilimigen, qoshnisining ayalini buzghan, **16** héchbirige zulum-zumbuluq ishletmigen, qerzdardin kapalet élishni héch özige tutmighan, bulangchiliq qilmighan, öz nénini ach qalghanlarga teqsim qilip bergen, yéling-yalingachqa kiyim kiygüzgen, **17** öz qolini qebihliktin tartidighan, pulni ösümge bermigen, ösüm-jazane almighan, belki Méning hökümlirimge emel qilidighan, belgilimilirimde mangidighan bolsa — u öz atisining qebihlikni tüpeylidin ölmeydu, u jezmen hayat bolidu. **18** Uning atisi bolsa, zulum-zumbuluq ishletken, öz qérindishigha bulangchiliq qilghan, öz xelqi arisida natoghra ishlarni qilghanliqi tüpeylidin, mana u öz qebihlikni ichide ölüdu. **19** Siler: «Némishqa ogul atisining qebihlikining jazasini kötürmeydu?» dep soraysiler; biraq ogul adilliq hem adaletni yürüzgen, Méning barliq belgilimilirimni tutup ulargha emel qilghan; u jezmen hayat bolidu; **20** gunah sadir qilghuchi jan igisi ölüdu. Ogul atisining qebihlikining jazasini kötürmeydu, we yakı ata oghlining qebihlikining jazasini kötürmeydu; heqqaniy kishining heqqaniyliqi öz üstide turidu, rezil kishining rezilliki öz üstide turidu; **21** we rezil kishi barliq sadir qilghan gunahlaridin yénip towa qilip, Méning barliq belgilimilirimni tutup, adilliq hem adaletni yürüzidighan bolsa, u jezmen hayat bolidu, u ölmeydu. **22** Uning sadir qilghan barliq itaetsizlikliri uning hésabigha eslenmeydu; u qilghan heqqaniyliqi bilen hayat bolidu. **23** Men rezil ademning ölümidin huzur alamdimen? — deydu Reb Perwerdigar. Eksiche, mendiki huzur uning öz yolidin yénip towa qilghanliqlidin emesmu? **24** Heqqaniy kishi öz heqqaniyliqidin yénip, qebihlik qilghan, rezil ademlerning yirginchlik qilmishliri boyiche ish qilghan bolsa, u hayat qalamdu? Uning qilghan heqqaniyliqliridin héchqaysisi eslenmeydu; ötküzgen asiyliq, sadir qilghan gunah ichide, u ölüdu. **25** Emma siler: «Rebning yoli adil emes» deysiler; emdi, i Israil jemeti, anglanglar; Méning yolum adil emesmu? Silerning yolliringlar adilsizlik emesmu? **26** Heqqaniy kishi heqqaniyliqidin yénip, qebihlikni ötküzgen bolsa, u ölüdu; ötküzgen qebihlikni bilen u ölüdu. **27** Hem rezil adem ötküzgen rezillikidin yénip towa qilip, adilliq hem adalet yürüzidighan bolsa, u öz jénini hayat saqlaydu. **28** Chünki u oylinip, barliq ötküzgen itaetsizlikliridin yandi; u jezmen hayat bolidu, u ölmeydu. **29** Lékin Israil jemeti «Rebning yoli adil emes» deydu; i Israil jemeti, Méning yollirim adil emesmu? Adil bolmighini silerning yolliringlar emesmu? **30** Shunga Men üstünlargha, yeni herbiringlarni öz yolliringlar boyiche höküim chiqirip jazalaymen, i Israil jemeti, deydu Reb Perwerdigar. Qaytip yénimgha kélinglar, barliq itaetsizlikliringlardan yénip towa qilinglar; shuning bilen qebihlik silerge qiltaq bolmaydu. **31** Özünglardin barliq ötküzgen itaetsizlikliringlarni tashliwétinglar, özünglarga yéngi qelb we yéngi rohni tiklenglar; némishqa ölmekchisiler, i Israil jemeti? **32** Chünki ölidighan kishining ölümidin

manga huzur yoqtur, deydu Reb Perwerdigar; shunga yolunglardin yénip towa qilip hayot bolunglar!».

19 — «Emdi sen, Israil shahzadilirige bir mersiyeni aghzingha élip mundaq dep oqughin: — **2** «Shirlar arisida anang qandaq bir chishi shir idi! U yash shirlar arisida yatqan, u arslanlirini béqip quwwetlidi. **3** U arslanliridin birini chong qildi, u yash shir bolup chiqti; U owni tutup yirtishni ógendi; U ademlernimu yewétetti. **4** Eller uningdin xewer anglidi; U ularning ora toziqida tutuwélindi; Ular uning burnigha ilmekni sélip, Misir zéminigha épketti. **5** Chish shir ózining arminini bikar kütinini, Ümidning yoqalghanliqini körtip, U bashqa bir arslinini élip, Uni béqip yash shir qildi; **6** U shirlar arisida uyan-buyan kezdi; U yash shir bolup, Owni tutup yirtishni ógendi; U ademlernimu yewétetti. **7** U ularning istihkamlirini buzup, Ularining sheherlirini xarabe qiluwetti; Zémin we uning üstidiki hemmisi uning hörkirigen awazi bilen dekke-dükkige chüshti. **8** Andin eller uning etrapidiki rayonlardin kélip uninggha qarshi chiqti; Ular uning üstige torini yéyip tashlidi; U ularning ora toziqida tutuwélindi. **9** Ular burnigha ilmek sélip qepeske solidi; Uni Babilning padishahigha apardi; Ular uni torlirigha éliwaldi; Shuning bilen uning awazi Israil taghlirida qaytidin anglanmaydu. **10** Séning anang üzümrizingda bir üzüüm téli idi; U su boyida tiklen'genidi; Sularning molluqidin, U intayin méwilik, köp shaxlik boldi. **11** Uning küchlük shaxliri bar idi, Höküm sürgüchilerning shahane hasilirigha layiq idi; Uning boyi bulutlardinmu égiz kökke taqashti, U égizliki we shaxlirining nurghunliqi bilen körünerlik idi; **12** Biraq u qehr bilen yulundi, U yerge tashlandi, Sherq shamili méwisini qurutiwetti; Uning küchlük shaxliri sunduruldi, qaghjirap ketti; Ot ularni yutuwaldi. **13** Hazir u chöl-bayawanda, Changqaq, susiz bir yerde tikildi; **14** Uning shaxlirining birsidin ot chiqip, Uning bixliri hem méwisini yutuwaldi; Shuning bilen uningda hökümdarning shahane hasisi bolghudek küchlük shéxi qalmidi. Bu sözler mersiyedur, bular peqet mersiye üçünla ishilitildi».

20 Yettinchi yili, beshinchi aying oninchi küni shundaq boldiki, Israilning bezi aqsqaqalliri Perwerdigarni izdep uningdin sorighili méning áldimgha kélip olturdi. **2** We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **3** I insan oghli, Israilning aqsqaqallirigha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Siler Mendin sorighili keldinglar? Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — Men silerning Mendin sorishinglarcha yolgha qoymaymen. **4** Emdi ularning üstige höküm chiqiramsen, i adem balisi, höküm chiqiramsen? Ulargha ata-bowilirlirning yirginchlik qilishlirini ayan qilip ulargha mundaq dégin: — **5** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men Israilni tallighan künide, Yaqup jemetining neslige qol kötürüp qesem qilip, Misir zéminida Özümni ulargha ayan qilghininimda, yeni ulargha qol kötürüp qesem qilip ulargha: «Men Perwerdigar séning Xudayingdurmen» déginimde **6** — shu küni Men ularni Misir zéminidin chiqirip ular üçün alahide izdep tapqan süt hem bal éqip turidighan, hemme zémin arisidiki eng güzel zéminning güli bolghan

zémin'gha kirgüzüsh üçün, qol kötürüp qesem qildim; **7** Men ulargha: «Herbiringlar öz közünglar áldidiki nepretlik nersilerni tashliwétinglar, Misirning butliri bilen özünglarni bulghimanglar; Men Perwerdigar Xudayinglardurmen» — dédim. **8** Lékin ular Manga asiyliq qilip Manga qulaq sélishti xalimaytti; héchqaysisi ne öz közi áldidiki nepretlik nersilerni tashliwétmide, ne Misirning butliridin héch ayrimlidi. Andin Men qehrimni Misir zémini ichide ulargha töküp, ulargha qaratqan achchiqimni basimen, dédim — **9** halbuki, namimning ular turghan eller arisida bulghanmasliqi üçün, Öz namim üçün heriket qildim; chünki Men bu ellerning köz aldida ularni Misirdin chiqirishim bilen Özümni ayan qilghanidim; **10** shunga Men ularni Misir zéminidin [toluq] chiqirip, chöl-bayawan'gha apardim. **11** We Men belgilimilirimni bérip, Öz hökümlirimni ulargha ayan qildim — ulargha emel qilidighan kishi ularning sewebidin hayatqa érishidu. **12** Özüm hem ular arisidiki bésharet bolsun dep, Méning ularni pak-muqeddes qilidighan Perwerdigar ikenlikimni bilishi üçün «shabat kün»lirimni ulargha béghishlidim; **13** lékin Israil jemeti chöl-bayawanda Manga asiyliq qildi; chünki ular Méning belgilimilirimde mangmide, Méning hökümlirimni chetke qaqtı (eger ademler bu emrlerge emel qilsa, u ularning sewebidin hayatqa érishidu) we Méning «shabat kün»lirimni qattiq bulghidi; Men ularning üstige chöl-bayawanda ular halak qilin'ghuche qehrimni tökimen dédim — **14** halbuki, namimning eller arisida bulghanmasliqi üçün, Öz namim üçün heriket qildim; chünki Men bu ellerning köz aldida ularni Misirdin qutquzup chiqarghanmen. **15** Men yene chöl-bayawanda ulargha süt hem bal éqip turidighan, hemme zéminning güli bolghan zémin'gha kirgüzmeymen dep, qolumni kötürüp qesem qilimen dédim **16** (chünki ularning qelbi butlirigha egiship ketkechke, Méning belgilimilirimni chetke qaqqan, Méning hökümlirimde mangmighan, Méning «shabat kün»lirimni buzghan); — **17** halbuki, közüm ulargha rehim qilip ularni halak qilmidim yaki ularni chöl-bayawanda tügeshtürmidim. **18** Men chöl-bayawanda ularning balilirigha mundaq dédim: «Ata-bowilirlarning belgimiliride mangmanglar, ne ularning hökümlirini tutmanglar ne butliri bilen özünglarni bulghimanglar. **19** Men Perwerdigar Xudayinglardurmen; Méning belgilimilirimde méngip, Méning hökümlirimni tutup ulargha emel qilinglar; **20** Méning «shabat kün»lirimni pak-muqeddes dep etiwarlanglar; u silerning Méning Perwerdigar Xudayinglar ikenlikimni bilishinglar üçün Men we siler otturimizdiki bir bésharettur. **21** Lékin balilirimu Manga asiyliq qildi; ular ne Méning belgilimilirimde mangmighan ne Méning hökümlirimni tutmighan (birsı ulargha emel qilsa, u ular bilen hayatqa érishidu) ular Méning «shabat kün»lirimni bulghighan; shunga Men qehrimni ular üstige töküp ulargha qaratqan achchiqimni chüshürüp pighandin chiqimen, dédim; **22** lékin jazadin qolumni tartip, namimni ellerning köz aldida bulghanmisun dep Öz namim üçün heriket qildim; Men bu ellerning köz aldida ularni Misirdin qutquzup chiqarghanmen. **23** Chöl-bayawanda Men qolumni kötürüp ulargha silerni eller arisigha tarqitimen, memliketler ichige taritimen dep qesem qilimen,

dédim; **24** chunki ular Méning hokümlirimni ada qilmighan, belgilimilirimni chetke qaqqan, Méning «shabat künlirimni buzghan; ular közlirini atabowilirining butlirigha tikmekte idi; **25** shunga Men ulargha yaxshi bolmighan belgilimilerni, ularni hayatqa élip barmaydighan hokümlerni béghishlidim; **26** we ularni öz-özdin seskendürüp, Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétishi üçün, Men ularni öz hediyliri arqiliq bulghidim, chunki ular hediye süpitide barliq tunji balilirini atap qoyatti. **27** Shunga, i insan oghli, Israil jemetige söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Ata-bowiliringlar shu ishtimu Manga kupurluq qilghanki, ular Manga wapasizliq qilghan; **28** ular Men Öz qolumni kötürüp: «Mushu zéminni silerge bérimen» dep qesem qilghan yerge kirgende, ular shu yerdiki udul kelgen herbir yuqiri döng hem baraqsan derexni körüpla shu joylarda ular qurbanliqlirini qilip, Méni achchiqlanduridighan hediylerni qilatti; ular shu yerdimu «xushpuraq hediye»lirini puritip, «sharab hediye»lirini töketti; **29** shuning bilen Men ulardin: «Siler chiqidighan bu yuqiri jay dégen néme?» dep soridim; shunga бүгүн'ge qeder uning ismi «Bamah»dur. **30** Shunga Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler ata-bowiliringlarning yolida özliringlarnimu bulghimaqchimisiler? Ularning nepretlik qilmishlirigha egiship buzuluq qilmaqchimisiler? **31** Emdi siler hediyliringlarni sunup, öz oghulliringlarni ottin ötküzgende, siler yenila бүгүн'ge qeder özüglarni barliq butliringlar bilen bulghawatisiler; emdi Men silerning Méni izdep sorishlirlargha yol qoyamdimen, i Israil jemeti?! Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men silerning Méni izdep sorishlirlargha yol qoymaymen! **32** Shuningdek silerning könglülenglerdiki «Biz yat ellerdek, bashqa yurtlardiki jemetlerdek yaghash hem tash mebudlarga choqunimiz» dégen koyunglar emelge ashurulmaydu! **33** Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, Men berheq küchlik qol, uzartqan bilikim hem töküp yaghdurghan qehrim bilen üstüglardin hokümranliq qilimen. **34** Men küchlik qol, uzartqan bilikim hem töküp yaghdurulghan qehr bilen silerni ellerdin chiqirip épkélimen, tarqitilghan memliketlerdin silerni yighimen; **35** silerni ellerge tewe bolghan chöl-bayawan'gha kirgüzüp, shu yerde üstüglardin yüz turane hoküm chiqirip jazalaymen; **36** atabowiliringlarning üstidin Misir zéminidiki chöl-bayawan'gha hoküm chiqirip jazalghinimdek, silerning üstüglardin yüz turane hoküm chiqirip jazalaymen, deydu Reb Perwerdigar. **37** Men silerni hasa astidin ötküzüp, ehlining rishtisige baghladurimen. **38** Men aranglardin Manga wapasizliq qilghan asiylarni shallap chiqirimen; ularni turuwatqan jaylardin chiqirimen, biraq ular Israil zéminigha kirmeydu; shuning bilen siler Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **39** — Emdi siler bolsanglar, i Israil jemeti, Reb Perwerdigar silerge mundaq deydu: — Manga qulaq salmaymiz désenglar, bériwéringlar, herbiringlar öz butliringlarga choquwiwéringlar! Biraq siler yene hediyliringlar hem mebudliringlar bilen Méning namimni ikkinchi bulghimaysiler! **40** Chunki Méning

muqeddes téghimda, yeni Israilning égzilikidiki taghda, — deydu Reb Perwerdigar, — barliq Israil jemeti, ularning hemmisi Manga zéminde turup xizmet qilidu; Men u yerde ularni qobul qilimen we u yerde Men silerdin «kötürme hediye»liringlarni, tunji hosul bolghan köktat-méwiliringlarni, shundaqla barliq muqeddes dep ayrip béghishlighan nesriliringlarni telep qilimen. **41** Men silerni eller arisidin chiqirip, memliketlerdin élip yighqinimda, ésil xushbuydek silerni qobul qilimen; shuning bilen ellerning köz aldida aranglarda Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsitimen. **42** Ata-bowiliringlarga qolumni kötürüp: «Mushu zéminni silerge bérimen» dep qesem qilghan Israil zéminigha silerni kirgüzginimde, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler. **43** Siler u yerde öz yolliringlarni we özüglarni bulghighan barliq qilmishliringlarni esleysiler; shuning bilen ötküzgen rezil ishiringlar tüpeylidin siler öz-özüglarni közge ilmayisiler, öz-özüglardin nepretlinisiler. **44** Men rezil yolliringlarga asasen emes, yaki buzuq qilmishliringlarga asasen emes, belki Öz namim üçün silerge shepquetik muamile qilghandin kéyin, i Israil jemeti, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler, — deydu Reb Perwerdigar. **45** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **46** I insan oghli, yüzügnü Téman shehirige qaritip, jenubtikilerni eyiblep, Negew ormanlik dalasini eyibleydighan besharet béríp, — **47** Yeni Negew ormanlik dalasigha mundaq dégin: — Perwerdigarning sözini angla; Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men sanga bir ot yaqimen; u sendiki hemme yéshil derexni hemde hemme qaqqshal derexni yewétidu; yalqunluq ot héch öchmeydu, jenubtin shimalghiche pütkül yer yüzi uning bilen köyüp kétidu; **48** barliq et igiliri Menki Perwerdigar uni yaqqanliqimni körüp yétidu; u héchqachan öchürülmeydu!». **49** We men: — Ah, Perwerdigar! Ular men toghruldu; «U peqet temsillernila sözlewatidu» deydu! — dédim.

21 We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **21** insan oghli, yüzügnü Yérusalémgha qaritip, «muqeddes jaylar»ni eyiblep, Israil zéminini eyiblep besharet béríp, **3** Yeni Israil zéminigha mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men sanga qarshidurmen; qilichimni ghilaptin sughurup, sendin hem heqqaniylar hem rezillerni üzüp tashlaymen. **4** Men sendin hem heqqaniylar hem rezillerni üzüp tashlimaqqi bolghinim üçün, qilichim barliq et igiliri, yeni jenubtin shimalghiche bolghan hemmeylen bilen qarshilishishgha ghilaptin chiqidu; **5** shuning bilen barliq et igiliri Menki Perwerdigarning Öz qilichimni ghilaptin sughurghanliqimni tonup yétidu; qilich ghilapqa qaytidin yénip kirmeydu. **6** Emdi uh tartqin, i insan oghli; ich-baghring échishqudek derd-elem bilen ularning köz aldida uh-zar qil. **7** We shundaq boliduki, ular sendin: «Némishqa uh tartisen?» dep sorighanda, sen ulargha: «Bolghan shum xewer tüpeylidin! Mana, u kélidu! Barliq yürekler érip, barliq qollar boshap kétidu, barliq rohlar zeyishlip, barliq tizlar süydük bilen chilik-chilik höl bolup kétidu; mana u kéliwatidu! U yétip keldi! — deydu Reb Perwerdigar» — dégin. **8** We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **9** I insan oghli, besharet béríp mundaq dégin: — Reb

Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, bir qilich, bir qilich, bislan'ghan, parqiritilgan! **10** U zor qirghinchilik üçün bislan'ghan, uni yaltirashqa parqiratqan; Öz oghlumning shahane hasisi herqandaq addiy tayaqni kemsitkenlikni tüpeylidin, xushal bolup kêtishimizge toghra kélémdü? **11** U qilichni parqiritilishqa, qol bilen tutushqa békikten; Qilich bilen'gen, parqiritilgan, Qetl qilghuchining qoligha tutquzushqa teyyarlan'ghandur! **12** Nale-peryad köttürüp pighan chekkin, i insan oghli, Chünki [qilich] Méning xelqimge qarshi chiqqan; U Israilning barliq shahzadilirige qarshi chiqqan; Ular Öz xelqim bilen teng qilichqa tapshurulghan; Shunga xanpishinggha qattiq urup qoyghin! **13** Chünki sinaq keldi; emdi bu «shahane hasa» bashqa yaghachlarni kemsitkini bilen, u beribir tügishidu emesmu? — deydu Reb Perwerdigar. **14** — Emdi sen, i insan oghli, bésharet bergin, chawak chalghin! Qilich ikki qétim, iç qétim urup qirsun! U qirghuchi qilich, ularni her tereptin qorshiwalghan zor qetl qilghuchi qilichtur! **15** Ularning yürekliirini érisun dep, ularin nurgunliri putliship ketsun dep, Men ularning barliq derwazilirigha tehdit salghuchi qilichni qaritip qoydum. Way! U chaqmaqtek parqiritilghan, u qirishqa sughurulghan; **16** i qilich, ong terepke ötkür bol! Sol terepke burulup chap! Bisingni qeyerge qaratqan bolsa shu yerge chap! **17** Menki Perwerdigar Öz qolum bilen chawak chalimen, Öz qehrimni töküp pighandin chiqimen; Menki Perwerdigar shundaq söz qildim. **18** We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **19** Sen i insan oghli, Babil padishahining qilichining méngishigha teyyarlan'ghan ikki yolni békutip qoyghin; ikkilisi bir zémindin chiqidighan bolsun; [Yérusalém] shehirige mangidighan yolning béshida bir yol belgisini tiklep qoyghin; **20** yeni qilichning yétip kélishi üçün Ammoniylarning Rabbah shehirige bir yol hemde Yehudagha, yeni istihkami mestehkem Yérusalém shehirige yene bir yolni békutip qoyghin; **21** chünki Babilning padishahi acha yolda, yeni ikki yolning béshida pal achquzidu; u oqlarni silkiydu, «köchme mebudlar»din soraydu, jigerni tekshüridu. **22** Emdi sépilni bösküchi bazghanlarni tikleshni, qan töküshke perman qilishni, jeng élan qilip towlashni, derwazilargha urulghuchi bazghanlarni tikleshni, sépilgha chiqidighan dönglükleri yasashni, poteylerni qurushni, Yérusalémi [muhasirige élishni] körsitidighan pal uning ong qoligha chüshidu; **23** gerche bu pal ulargha yalghan körün'gini bilen, ular ichken qesemler tüpeylidin, Yehudadikilerni changgiligha alsun dep padishah ularning qebihlikini ésige keltüridu. **24** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: Silerning asiyliginglar ashkarilini, barliq qilmishliringlarda gunahliringlar körün'gechke, qebihlikinglarni eske keltürgininglar tüpeylidin — yeni özünglar pash qilinip eske élin'ghininglar tüpeylidin, siler qolgha élinisiler. **25** Emdi sen, i Israilning munapiq hem rezil shahzadisi, qebihlikingning jazalinish waqtisai toshqinida, köridighan küning kélidu! **26** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Sellini uningdin éliwet, tajni éliwet; ishlar öz pétida turiermeydu; pes turghanni égez qil, égez turghanni pes qil; **27** uning [textini] örüwet, örüwet, örüwet! Uning hoquqining Igisi kelmigüche, u yene mewjut bolmaydu; Men uni Uninggha teqdim qilimen. **28** Emdi i insan oghli, bésharet bérup mundaq

dégin: — Reb Perwerdigar Ammoniylar we ularning mazaqliri toghrisida mundaq deydu: «Bir qilich, bir qilich qetl qilishqa sughurulghan; u ademni yewéshke, chaqmaqtek yaltirashqa parqiritilghan!» — dégin! **29** Chünki palchilar sen qilich toghrungda quruq alamet körünüshlerni körip, sen üçün yalghandin bir pal salidu; rezillerning köridighan küni kelgende, qebihlikning jazalinish waqtisai toshqanda, bular séni shu qirilghan rezillerning boyunliri üstige qoshup yatquzidu! **30** Bu qilichni öz ghilapigha qayturup sal! Men séning üstüngge özüng yaritilghan jayda, yeni sen törülgen jayda höküm chiqirip jazalaymen. **31** Shuning bilen Men üstüngge qehrimni töküp yaghdurup, Ghezipping oti qilip püwleymen; Men séni qatilliqqa mahir yawuz ademlerning qoligha tapshurup bérimen; **32** Sen otqa yéqilghu bolisen; Séning qéning öz zéminingde tökülidu; Sen qaytidin eslenmeysen; Chünki Menki Perwerdigar söz qilghan.

22 Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** Emdi sen, i insan oghli, qanliq sheher üstige höküm chiqarmamsen? Höküm chiqarmamsen? Emdi uning yirginchilik qilmishlirini yüzige sélip mundaq dégin: — **3** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Öz jaza küning kélishi üçün öz ichide qan tökküchi sheher, özini bulghash üçün özi mebudlarni yasighan sheher — **4** Sen tökken qan tüpeylidin gunahkar boldung, yasighan mebudlar tüpeylidin özüngni bulghiding; sen öz jaza künliringni yéqinlashturdung, yilliringni toshurdung; shunga Men séni ellerge reswa, barliq memliketlerge mazaqning obyékti qildim. **5** Sanga yéqindikiler hemde sendin yiraqtikiler séni mazaq qilidu, i qiya-chiyagha tolghan betnamliq sheher! **6** Israilning shahzadiliri, her birining hoquqidin paydlinip ichingde qandaq qan tökkenlikige qara! **7** Séning ichingde ular ata-anisini közge ilmighan; aranglarda musapirlargha zulum-zumbuluq qilghan, yétim-yésirler hem tul xotunlarga uwal qilghan; **8** Méning pakmuqeddes nersilirimni sen kemsikten, Méning «shabat kün»lirimni bulghap buzghansen; **9** séning ichingde qan'gha teshna töhmetxor ademler bolghan; ular taghlar üstide butpereslik éshini yégen; séning ichingde ular buzuqluq pesendilik qilghan; **10** sende öz atisining nomusigha tegkenler bar; ay körgen qiz-ayallarni ayagh asti qilghanlarmu bar. **11** Birs qoshnisining ayali bilen yirginchlik buzuqluq qilghan; yene birs öz kélisini buzup shehwaniyet qilghan; sende bolghan yene birs öz singlisigha, yene atisining qizigha basqunchilik qilghan. **12** Ular qan töküsh üçün aranda «sowghatlar»ni qobul qilghan; sen ösüm-jazane alghan; sen öz qoshniliringdin haramni mejburiy yuluwélip, Méni untughansen — deydu Reb Perwerdigar. **13** We mana, Men haramni mejburiy yuluwélisinggha we sen öz aranda tökken qanlarga qarap qolumni-qolumga urdum! **14** Men séni bir terep qilidighan künderdimu yüriking yenila toq, qolliring ching turieremdu? Menki Perwerdigar söz qildim, Özüm uni ada qilimen. **15** Men séni eller arisigha tarqitimen, memliketler ichige taritimen, otturanda bolghan pesendilikkege xatime bérimen. **16** Emdi sen özüng arqiliq ellerning köz aldida bulghinisen, andin Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen. **17** Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi:

— **18** I insan oghli, Israil jemeti Manga xuddi dashqal bolup chiqti; ularning hemmisi xumdanda qalghan mis, qeley, tömür we qoghushunlardur; ular kümüshning poqi bolup chiqti. **19** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Hemminglar dashqal bolup chiqqachqa, mana emdi Men silerni Yérusalém otturisigha yighimen; **20** kishiler üstige ot püwlep, ularni éritip tawlash üçün kümüsh, mis, tömür, qoghushun we qeleyni xumdan ichige yighqandek, Men ghezipim we qehrim bilen silerni yighip [sheher] ichige sélip silerni éritimen. **21** Shundaq, Men silerni yighip, ghezipimning otini üstünglerge püwleymen, siler uning otturida érip kétisiler; **22** kümüsh xumdanda éritilgendek, siler sheher otturida éritilisiler; we siler Menki Perwerdigarning Öz qehrimni üstünglerge tökkenlikimni tonup yétisiler. **23** Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **24** I insan oghli, sheherge mundaq dégin: — Ghezep chüshken künde sen paklandurulmighan, yamghur chüshmigen bir zéminsen. **25** Öz oljisini titma qilidighan, hörkireyidighan shirdek ularning peyghemberleri uningda suyiquest ishlitidu; ular janlarni yewétidu; xezinilerni, qimmetlik nersilirini buliwalidu; ular uning otturidiki tul xotunlarni köpeymekte. **26** Uning kahinliri Tewrat-qanunumni buzup tashlap, pak-muqeddes nersilirimni bulghighan; ular pak-muqeddes bilen addiy nersilerni perq qilmaydu; ular «shabat kün»lirimeg közini yumup yüridu; shuning bilen ular arisida Manga betnam chaplinidu. **27** Uning ichidiki shahzadiler xuddi oljisini titma qilidighan börilerde; ular qan töküshidu, janlarni nabut qilishidu, haram menpeetni bulishidu. **28** Uning peyghemberleri ularning [qilmishilirini] «hak suwaq» keltirüp, «Reb Perwerdigar mundaq deydu!» dep saxta körünüshlerni körüwélep, pal sélip yalghanchiliq yetküzidu; lékin Perwerdigar ulargha söz qilghan emes. **29** Zémindiki addiy puqralarmu jebir-zulum qiliship, bulang-talang qilidu; ular ajiz-namratlarni bozek qilip, musapirlargha zulum sélip uwal qilidu. **30** Men ular arisidin tamni qaytidin yasitip bérnidighan, Méni ularning zéminini weyrar qilishimdin yanduridighan, uning yériqini etküdek, Méning aldima turidighan arichi bir ezimetni izdep keldim; biraq héchbirni tapalmidim. **31** Shunga Men qehrimni üstige tökimen; ghezipimning oti bilen Men ularni halak qilimen; Men ularning yollirini öz bëshigha qayturimen, — deydu Reb Perwerdigar.

23 Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** I insan oghli, bir anidin tughulghan ikki ayal bar iken; **3** ular Misir zéminide pahishilik qilghan; ular yashliqta pahishilik qilghan; shu yerde ularning köksiliri mijjilqip, qizliq emчек topchiliri silan'ghan. **4** Ularning isimliri bolsa, chongining Oholah, kichikining Oholibah idi; ular Méningki idi; ular oghul-qizlarni tughqan. Samariye bolsa Oholah, Yérusalém Oholibahdur. **5** Oholah Méningki bolghan teqdirdimu yene buzuqluq qilghan — u ashiqlirigha, yeni qoshniliri bolghan Asuriylerge pes arzu-heweslerde bolghan; **6** kök kiyim kiygen, emeldar-hökümdarlar, hemmisi kélishken yigitler, atqa min'gen chewendazlar idi. **7** U öz buzuqluqini ularning üstige béghishlaghan; ularning hemmisi Asuriyening ésilzadiliri idi; öz arzu-heweslirini barliq qozghatqanlar bilen we ularning barliq mebudliri bilen u özini bulghighan. **8** U yenila Misirda bolghan pahishilikliridin waz kechmidi;

chünki uning yashliqida ashu yerdikiler uning bilen bille yatti, qizliq köksilirini silap, öz buzuqluqlirini uning üstige tökti. **9** Shunga Men uni öz ashnilirining, yeni uning arzu-heweslirini qozghatqan Asuriylarning qoligha tapshurdum; **10** ular uning nomusini ashkarilap, uning oghul-qizlirini élip kétip, uni qilichlap öltürüwetti; u ayallar arisida [yaman] ataqqa qaldı; uning üstige höküml chiqirilip jazalandı. **11** Uning singlisi Oholibah buni körüp turupmu, arzu-hewesliride hedisidin téximu buzuq, pahishilikliri hedisiningkidin köp bolup ketti. **12** U öz qoshniliri bolghan Asuriylerge pes arzu-heweslerni qozghatqan; ular emeldar-hökümdarlar, heshemetlik sawut, formilarni kiygen, atqa min'gen chewendazlar, ularning hemmisi kélishken yigitler idi. **13** Men uning bulghinip ketkenlikini kördüm; ular ikkilisi bir yolluq idi. **14** U uning pahishiliklirini ashurdi; chünki u tamda pereng bilen süretlen'gen ademlerni, yeni Kaldiylarning resimlirini kördi; **15** ularning belliri potilar bilen oralghan, bëshigha quyruqluq selliler kiyilgen; ularning hemmisileshker bëshidek, yeni tughulghan yurti Kaldiyeedik Babillilarning qiyapitide idi. **16** U shuan ulargha qarap ularning shehwanı hewsini qozghighan, shuning bilen ularni izdep Kaldiyege elchilerni ewetken. **17** Shuning bilen Babillilarning uninggha, yeni uning ashniliq orun-körpilirige yéqin kélip, uni öz zinaliri bilen bulghighan; u özini ular bilen bille bulghighandın kéyin uların bizar boldı. **18** U öz buzuqluqlirini ochuq qilip, nomusini ashkarilishi bilen, jénim hedisidin yirgen'gendek uningdinmu yirgendi. **19** Biraq u yene özining yashliq künlirini, yeni Misir zéminida buzuqluq pahishilik qilghan künlirini ésiqge keltirüp öz buzuqluqlirini téximu köpeytti. **20** Uning erliki éshek medekliridek, meniysi atlarningkidek bolghan Babilning pahishiwaz erkeklirige qarap hewesliri qozghaldi. **21** Sen yashliqingdiki buzuqluqliringgha, yeni yashliqingda Misirlilarning emçekliringni silighinigha yene tesna bolup telmürdüg. **22** Shunga, i Oholibah, — deydu Reb Perwerdigar — Mana, Men jénning hazir bizar bolghan ashniliriningni özینگge qarshi qozghitimen, ularni sen bilen qarshilishishqa hemme teripingdin élip kélimen; **23** Babillilq, barliq Kaldiylar, Pékodlar, Shoalar, Koallar hemde Asuriylarning hemmisini ular bilen teng qozghaymen; ularning hemmisi kélishken yigitler, emeldar-hökümdarlar, ulugh begler we janablar, hemmisi atqa min'gen chewendazlardur; **24** ular qoral-yaraqlar, jeng harwiliri, yük harwiliri hem zor bir top xelqer bilen sanga qarshi chiqidu; ular özlirini hemme teripingde sipar-qalqanlar we dubulghalarni kiyip sanga qarshi seprass bolidu; bëshinggha chüshidighan téghshlik jazani ulargha tapshurimen, ular öz hökümliri boyiche jazalaydu. **25** Men muqeddeslikimdin chiqqan ghezepni sanga qaritimen; shuning bilen ular qehr bilen séni bir terep qilidu. Ular séning burnung we qulaqliringni késiwétidu; sendin axirqi qalghanlar qilichlinidu; ular oghul-qizliringni élip kétidu, sendin yenila qalghanlar otta yutuwétilidu. **26** Ular sendin kiyim-kéçekliringni éliwélep, güzel zibu-zinnetliringni bulaydu. **27** Shuning bilen Men sende Misir zéminida bashlan'ghan buzuqluqliringni we pahishilikliringni toxtitimen; sen bu ishlargha yene telmürmeysen, Misirni qayta eslimeysen. **28** — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: —

Mana, Men séni özüng nepretlen'genlarning qoligha, yeni jéning yirgen'genlarning qoligha tapshurimen; 29 ular séni öchmenlik bilen bir terep qilib, barliq ejirlirningni élip kétép, séni tughma-yalingach qaldurup, pahishiliklirningning nomusini ashkarilaydu. Sen eller bilen pahishilik qilghanliqning, ularning mebudliri bilan özüngni bulghighanliqning tüpeylidin, séning buzuqluqlirig hem pahishiliklirig bularni béshinggha chüshürdi. 31 Hedengning yolida özüng mangghansen; shunga Men uningdiki qedeini séning qolungghimu tutquzdum. 32 — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Hedengning qedeini, chongqur we chong bir qedeini senmu ichisen; sen reswa bolup mazaq qilinisen, chunki uning hejimi chongdur; 33 sen dehshetlik we halaket qedeini, yeni hedeng Samariyening qedeini bilen mestlik hem derd-elemge toldurulisen; 34 sen uni ichiwétip yene yalaysen, hetta uning parchilirinimu ghajilaysen, andin köksilirinimu yulup tashlaysen; chunki Men shundaq söz qildim, deydu Reb Perwerdigar. 35 Shuning üçün Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chunki sen Méni untup arqanggha tashliwetkenlikning üçün, shunga öz buzuqluqung hem pahishiliklirningning jazasini köttürisen. 36 We Perwerdigar manga mundaq dédi: — I insan oghli, sen Oholah we Oholibamah üstige höküm chiqirarsen? Emdi ulargha öz yirginchilik qilmishlirini ayan qilib körsetkin. 37 Chunki ular buzuqluq qildi; qolliri qan boldi; ular öz butliri bilan buzuqluq qilib, uning üstige Manga tughqan öz balilirini ularning ozuqi süpitide qurbanliq qilib ötküzüp béghishlidi. 38 Uning üstige ular Manga shundaq ish qilghanki, oxshash bir künde ular Méning muqeddes jayimni bulghap, «shabat kün»lirimni buzghan. 39 Chunki ular öz balilirimni butlirigha soyghan chaghda, ular oxshash bir künde muqeddes jayimni bulghashqa kirdi; mana, ular Méning öyüm otturida shundaq qilghan. 40 Uning üstige ademlerni yiraqtin chaqirdi, ularni élip kélishe elchi ewetti; mana, ular keldi; sen ularni dep yuyunup, köz-qashliriggha osma qoyup, özüngni zibuzinnetler bilen perdzaliding; 41 heshemetlik bir diwanda olturdung, uning aldigha üstige Méning xushbuyum hem zeytun méyim qoyulghan dastixanni qoydug; 42 gheimsiz yürigen bir top kishilarning awazi uningda anglandi; chüprende ademler bilen bille chöl-bayawandin Sébaiylarmu élip kélindi; ular [hede-singilning] qollirigha bilezükler, béshigha chirayliq tajlarni saldi. 43 Emdi Men zina-buzuqluqlar bilen uprap qérighan pahishe toghruluq: «Ular emdi uning bilen buzuqluq qiliwersun; chunki u heqiqeten [pahishe]» — dédim. 44 — Shuning bilen ular pahishe ayalgha yéqinlashqandek uninggha yéqin bérip bille yatti; ular shundaq qilib Oholah we Oholibamah bu ikki buzuq ayalgha yéqinliship bille yatti. 45 Biraq heqqaniy ademler ularni zinaxor ayallarni we qan tökküchi ayallarni jazalighan'gha oxshash, ularning üstige höküm chiqirip jazalaydu; chunki ular zinaxor ayallar, ularning qolliri qandur. 46 Chunki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Bir top ademlerni ulargha qarshi chiqirip élip kélimen, ularni heryan'gha heydiwétishke we bulangchilik qilishqa tapshurimen. 47 Bu top kishiler ularni tashlar bilen chalma-késeek qilib, qilichliri bilen chépip soyidu; ular ularning oghul-qizlirini öltüridu, öylirini ot bilen köydüriwétidu.

48 Shuning bilen Men zéminde buzuqluqqa xatime bérimen; shuning bilen barliq ayallar silerdin sawaq élip silerning buzuqluqlirigni dorimaydu. 49 Ular buzuqluqungni öz béshinggha qayturup chüshüridu, we siler mebudlirlirlargha chétishliq bolghan gunahlarni köttürisiler; siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

24 Toquzinchi yili, oninchi aynning oninchi küni, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — 2 I insan oghli, bu künni, del mushu künnning chilasini yéziwalghin; chunki del mushu künde Babilning padishahi Yérusalémni muhasirige aldi. 3 Asiy jemetning aldigha bir temsilini qoyup mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Qazanni otning üstige qoyunglar, ot üstige qoyunglar, uninggha su qoyunglar; 4 gösh parchiliri, herbir ésil gösh parchilirini, put we qolini uninggha yighip sélinglar; ésil ustixanlarnimu qoshunglar; 5 qoy padisidin eng ésilirini élinglar; ustixanlarni pishurushqa uning astigha otun topla qoyunglar; uni qattiq qaynitunglar, uningdiki ustixanlar obdan qaynisun. 6 — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Qanxor sheherning haligha, yeni dat basqan qazan'gha, héch déti ketmeydighan qazan'gha way! Uningdiki hemmini birdin-birdin al; uninggha nésiwe chéki tashlanmisun! 7 Chunki u tökken qan uning otturida turidu; u qanni topa bilen kömgili bolghudek yerge emes, belki taqir tash üstige tökti. 8 Qehrimni qozghash, intiqam élish üçün, u tökken qanning yépilmasliqi üçün taqir tash üstige qaldurdum. 9 Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Qanxor sheherning haligha way! Menmu uning otun döwisini yoghan qilimen! 10 Otunni döwilenglar, otni yiqip chuxchulanglar, gösh obdan pishsun, dora-dermeklerni qoshunglar, ustixanlar köyüp ketsun! 11 Andin qazanni qizitip, uningdiki misni qipqizil qilinglar, ichidiki dagh-kirlar éritilip, uning déti chiqiriwétilish üçün uni quruq péti choghlar üstige qoyunglar! 12 Uning qilghan awarichilikliri Méni upratti; Lékin uning qélin déti uningdin ketmidi; Shunga uning déti otta turiwersun! 13 Séning paskinichilikingde buzuq pahishilik bardur; Men séni pakizlimaqchi boldum, lékin sen paskinichiliqtin pakizlandurulmaymen déding; emdi qehrimni üstüngge tökup toxtatmighuche sen paskinichiliqtin pakizlandurulmaymen. 14 Menki Perwerdigar shundaq söz qildim; u emelge ashurulidu, Men uni ada qilimen; Men ne buningdin yanmaymen, ne héch sanga ichimni aghritmaymen, ne uningdin ökünmeymen; ular séning yollirig we qilmishlirig boyiche üstüngge höküm chiqirip jazalaydu — deydu Reb Perwerdigar. 15 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — 16 «I insan oghli, Men séning söyümlük köz qarichuqungni bir urush bilen sendin élip kétimen; biraq sen héch matem tutma, héch yighlima, héch köz yéshi qilma; 17 süküti ichide uh-zar tartisen; ölgüchi üçün héch haza tutma; sellengni béshinggha orap, keshlirigini putunggha baghlighin; yüzüngning töwinini yépiwetme, ademler épbergen nandin yéme». 18 Shuning bilen Men etigende xelqke söz qildim; kechqurunda ayalim öldi. Ikkinchi küni etigende men buyrulghini boyiche ish qildim. 19 Emdi xalayıq manga:

«Séning bu qilghan ishliringning némini kórsetkenlikini dememsen?» dédi. **20** Men ulargha mundaq dédim: — Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **21** Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Men Öz muqeddes jayimni, yeni sen pexirlen'gen küch-tayanchingni, közünglarni xushal qilghuchi, jéninglar teshna bolghan nersini bulghay dewatimen; silerning keyninglarda qalghan qiz-oghullar qilich bilen yoqilidu. **22** Shu tapta siler Men [Ezakiyal] hazir qilghinindek qilisiler; siler yüzünglarning töwinini yapmaysiler, ademler épbergen nandin yémeysiler; **23** sellenglar béshinglarda, keshinglar ayaghliringda boliwéridu; siler héch matem tutmaysiler yaki héch yighlimaysiler; siler qebihlikliringlar ichide soliship, bir-biringlarga qariship uh-zar tartisiler. **24** Shundaq qilip Ezakiyalning özi silerge bésharet bolidu; u qandaq qilghan bolsa, siler shundaq qilisiler; bu ish emelge ashurulghanda, siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **25** — We sen, i insan oggli, Men ulardin küch-istihkamini, ular pexirlen'gen güzek göhrini, söyümlük köz qarichuqlirini, jan-jégiri bolghan qiz-oghullirini ulardin mehrum qilidighan künide, **26** — yeni shu künide, sanga bu xewerni quliqingha yetküzüsh üçün bir qachqun yéninggha kelmemdü? **27** Shu künide aghzing échilghan bolidu, sen bu qachqun bilen sözlshisen, yene héch gacha bolmaysen; shundaq qilip ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

25 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan oggli, yüzüngni Ammoniylargha qaritip, ularni eyiblep bésharet béríp mundaq dégin: — **3** — Ammoniylargha mundaq dégin — Reb Perwerdigarning sözini anglanglar! Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Méning muqeddes jayim bulghan'ghanda, Israil zémini weyran qilin'ghanda, Yehuda jemeti sürgün qilin'ghanda sen ulargha qarap: «Wah! Yaxshi boldi!» dégining tüpeylidin, **4** emdi mana, Men séni sherqtiki ellerning igidarchilighiga tapshurimen; ular séning arangda bargah qurup, arangda chédirilirini tikidu; ular méwilirining yep, süttügni ichidu. **5** Men Rabbah shehirini tögiler üçün otlaq, Ammoniylarning yérini qoy padiliri üçün aramgah qilimen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **6** — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki sen Israil zéminigha qarap chawak chélip, putungni tépcheklitip, qelbingdiki pütün öchmenlik bilen xush bolghanliqig tüpeylidin, **7** emdi mana, Men üstüngge qolumni uzartip, séni ellige olja bolushqa tapshurimen; Men séni xelqer ichidin üzimen, memliketler ichidin yoqitimen; Men séni halak qilimen; shuning bilen sen Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen. **8** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki Moab we Séirning: «Yehuda peqet barliq bashqa eller bilen oxshash, xalas» dégini tüpeylidin, **9** shunga mana, Men Moabning yénini — chégrasidiki shehirlerni, zéminining pexri bolghan Beyt-Yeshimot, Baal-Méon we Kiriatayim shehirliridin bashlap yéríp achimen; **10** ularni Ammoniylarning zémini bilen bille sherqtiki ellige tapshurimen; Men Ammoniylarning yene eller arisida eslenmesliki üçün, ularning igidarliqigha tapshurimen; **11** we Moab üstige höküim chiqirip jazalaymen; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **12** Reb Perwerdigar mundaq

deydu: — chünki Édom Yehuda jemeticidin öch élip yamanliq qilip, shuningdek éghir gunahkar bolghini tüpeylidin, intiqam alghinni tüpeylidin, **13** — emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men Édomgha qolumni sozimen; shuning bilen uni zéminidin ademler hem haywanlardin mehrum qilimen; Men uni Téman shehiridin tartip weyran qilimen; ular Dédan shehirigiche qilich bilen yiqilidu. **14** Shuning bilen Men xelqim Israilning qoli arqiliq Édom üstidin Öz intiqamimni alimen; ular Méning achchiqim hem qehrim boyiche Édomda ish qilidu; Édomiylar Méning intiqamimning néme ikenlikini bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar. **15** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Filistiyler intiqam niyiti bilen heriket qilip, kona öchmenliki bilen Yehudani yoqitayli dep ich-ichidin öch alghini tüpeylidin, **16** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Filistiyening üstige qolumni uzartimen; Men Keretiyelerni qiriwétimen, déngiz boyidikilerning qalduqlirini mu weyran qilimen. **17** Men ularning üstige qehrilik tenbihlerni chüshürüp qattiq intiqam alimen; ularning üstidin intiqam alghinimda ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

26 On birinchi yili, ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan oggli, Turning Yérusalém toghruluq: «Wah! Yaxshi boldi! Ellerning derwazisi bolghuchi weyran boldi! U manga qarap qayrilip échildi; uning weyran qilinishi bilen özümni toyghuzimen!» dégini tüpeylidin, **3** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, i Tur, Men sanga qarshimen, déngiz dolqunlarni qozghighandek, köp ellerni sen bilen qarshilishqa qozghaymen; **4** ular Turning sépillirini berbat qilip, uning munarilirini chéqip yoqitidu. Uning üstidiki topilirini qirip tashlap, uni taqir tash qilip qoyimen. **5** U peqet déngiz otturisdiki torlar yéyilidighan jay bolidu; chünki Men shundaq söz qildim, deydu Reb Perwerdigar; u eller üçün olja bolup qalidu. **6** Uning quruqluqta qalghan qizliri qilich bilen qirilidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **7** — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Tur bilen qarshilishishqa Babil padishahi Néboqadnesar, yeni «padishahlarning padishahi»ni, atlar, jeng harwiliri bilen, atliq chewendazlar, qoshun we zor bir top ademler bilen shimal teripidin chiqirip épkelimen. **8** U quruqluqta qalghan qizlirini qilich bilen soyidu, sanga muhasire poteylirini quridu, sépilgha chiqidighan dönglükni yasaydu, sanga qarap qalqanlirini kötüridu. **9** U sépilliringgha bösükchi bazghanlarni qaritip tikleydu, qoral-paltiliri bilen munarilirini chéqip ghulitidu. **10** Uning atlirining köplükidin ularning kötürgen chang-topisi séni qaplaydu; sépilliri bösülgen bir sheherge bösüp kirgendek u séning qowuqliringdin kirgende, sépilliring atliq eskerlerning, chaqlarning hem jeng harwilirining sadasi bilen tewrinip kéti. **11** Atlirining tuyaqiliri bilen u barliq reste-kochiliringni cheyleydu; u puqraliringni qilich bilen qiridu, küchlük tüwrükliring yerge yiqilidu. **12** Ular bayliqlirini olja, mal-tawarilirini ghenimet qilidu; ular sépilliringni buzup ghulitip, heshemetlik öylirini xarabe qilidu; ular séning tashliring, yaghachlimliring we topa-changliringni déngiz suliri ichige

tashlaydu. **13** Men naxshliringning sadasini tügitemen; chiltarliringning awazi qaytidin anglanmaydu. **14** Men séni taqir tash qilimen; sen torlar yéyilidighan bir jay bolisen, xalas; sen qaytidin qurulmaysen; chunki Menki Perwerdigar shundaq dégenmen, deydu Reb Perwerdigar. **15** Reb Perwerdigar Turgha mundaq deydu: — Sen ghulap ketkinginde, yarilan'ghanlar ah-zarlighinida, otturunga qirghin-chapqun qilin'ghanda, déngizning chet yaqiliri tewrinip ketmemdu? **16** Déngizdiki shahzadiler textliridin chüshüp, tonlirini bityaqqa tashlap, keshtilik kiyim-kécheklirini séliwétidu; ular özlirini qorqunch-titrek bilen pürkeydu; ular yerge oturup, héch toxtawsiz titrep, sanga qarap sarasimige chüshidu. **17** Ular sen üçün bir mersiyei oqup sanga mundaq deydu: — «I ahaleng déngizdikilerdin bolghan, dangqi chiqqan, Déngiz üstidin küchlük höküm sürgen, Öz wehshetliringni barliq déngizda turuwatqanlarga salghan sheher! Sen we senda turuwatqanlar neqeder halak bolghan! **18** Hazir séning ghulap ketken kününgde, Déngiz boyidikiler titrep kétidu; Déngizdiki arallar we qirghaqtikiler séning yoq bolup ketkinginingdek dekke-dükkige chüshüp qaldi». **19** — Chunki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Men séni ademzatsiz sheherlerde, xarabe sheher qilghinimda, Men üstüngge déngiz chongqurluqlirini chiqirip séni chökürginimde, Ulugh sular séni bésip yapqanda, **20** Shu tapta Men séni hanggha chüshkenler bilen bille chüshürimen, Qedimki zamandikilerning qatarigha chüshürimen; Séni yerning tégiliride turghuzimen; Séningde qaytidin ademzat bolmasliqi üçün, Séni qedimki xarabiler arisigha, Hanggha chüshkenler bilen bille bolushqa chüshürimen; Biraq tiriklerning zeminida bolsa güzellik tiklep qoyimen; **21** Men séni bashqilargha bir agahi-wehshet qilimen; Sen qaytidin héch bolmaysen; Ular séni izdeydu, biraq sen menggüge tépilmaysen» — deydu Reb Perwerdigar.

27 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** Sen, i insan ogli, Tur toghruluq bir mersiyei aghzinggha élip uninggha mundaq dégin: — **3** I déngizlarning kirish aghzida turuqluq, déngiz boyliridiki köp eller bilen sodilashquchi, Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «I Tur, sen «Méning güzellikim kamaletke yetti!» déding. **4** Séning chégraliring bolsa déngizlarning otturida idi; Séni yasighanlar güzellikningni kamaletke yetküzdü. **5** Ular barliq taxtayliringni Sénirdiki qarighaylardin yasighan; Sanga moma üçün ular Liwandin kédir derixini épkelgen; **6** Palaqliringni Bashandiki dub derexliridin yasighan; Palubangni semshit derexliridin yasap, Kupros déngiz boyidiki pil chishi bilen neqishligen. **7** Yelkening Misirdin keltürülgen keshtilik libastin yasalghan, u sanga tugh bolghan; Sayiwining bolsa déngiz boyidiki Élishahdiki kök we sösin rextlerdin idi; **8** Zidondikiler hem Arwadtikiler séning palaq urghuchiliring idi; Sende bolghan danishmenler, i Tur, séning yol bashlighuchiliring idi. **9** Gebaldiki aqsqaqallar we uning danishmenliri sende bolup, kawakliringni étetti; Déngiz-okyandiki barliq kémiler we ularning déngizchiliri mal almashturushga yéninggha kéletti. **10** Parslar, Luditikiler, Liwiyedikiler qoshun'gha tizimlinip, séning leshkerliring bolghan; Ular qalqan-dubulghilirini üstüngge ésip, séni heywetlik qilghan; **11** Arwadtikiler qoshuning bilen

her teripinde sépilliringda turup közette bolghan; Gammadtikilermu munarliringda turghan; Ular qalqan-qorallirini etrapinggha, sépilliringgha ésip qoyghan; Ular güzellikningni kamaletke yetküzgen; **12** Tawarliringning mol bolghanliqidin Tarshish sanga xéridar bolghan; Mehsulatliringgha ular kümüş, tömür, qeley, qoghushun tégiship bergen. **13** Jawan, Tubal we Meshek sen bilen soda qilghan; Ular tawarliringgha adamlarning janliri, mis qacha-qazanlarni tégishken. **14** Torgamah jemetidikiler mehsulatliring üçün atlar, jeng atliri we qéchirlarni tégiship bergen. **15** Dédandikiler sen bilen sodilashqan; Déngiz boyliridiki köp xelq sanga xéridar bolghan; Ular sanga dendan, ebnuş yaghichini töligen; **16** Suriye qol hünerliringning mol bolghanliqidin sanga xéridar bolghan; Ular mehsulatliringgha mawi yaqutlar, sösin rextlerni, keshtilerni, nepis kanap rextlerni, marjanlarni, qizil yaqutlarni tégiship bergen. **17** Yehuda we Israil zéminidikilerdinmu sen bilen sodilashquchilar bolghan; Tawarliringgha ular Minnitning bughdayliri, péchiniler, hesel, zeytun méyi, melhem dorilarni tégiship bergen. **18** Demeshq qol hünerliringning mol bolghanliqidin, Herxil bayqliring tüpeylidin sanga xéridar bolup sanga Xelbonning sharablirini, aq yunglarni tégiship bergen. **19** Wédan we Uzaldin chiqqan Jawandikiler mehsulatliringgha soqulghan tömür, qowzaqdarchin, égirni tégishkenidi. **20** Dédan sanga at toqumilirini tégiship bergen; **21** Erebiistan we Kédardiki barliq shahzadiler sanga xéridar boldi; Sanga paxlanlar, qochqarlar we öchkilerni tégiship bergen. **22** Shéba hem Raamahdiki sodigerler sen bilen tijaret qilghan; Mehsulatliringgha ular herxil serxil tétitqular, qimmatlik jawahiratlar we altun almashturup bergen. **23** Haran, Kanneh, Édendikiler we Shéba, Ashur, Xilmadtiki sodigerler sen bilen tijaret qilghan; **24** Ular sanga heshemetlik kiyim-kéчек, sösin rextler we keshtiler, rengmureng gilemlerni tégiship bergen; Bularning hemmisi tügünchiliniq tana-arghamchilar bilen ching baghlinip, bazaringgha kirdi. **25** Tarshishtiki kémiler tawarliringni kötürgen karwanlardek bolghan; Shuning bilen sen déngiz-okyanning baghrida mal bilen toldurulup, itayin éghirliship ketkensen; **26** Séning palaq orghuchiliring séni ulugh sulargha apardi; Sherq shamili séni déngiz-okyanning baghrida pare-pare qiliwetti; **27** Séning mal-mülükliring, bazarliring, déngizchiliring we yol bashlighuchiliring, Kawakliringni etküchiler, sen bilen sodilashqan sodigerler, sende bolghan barliq leshkerliring, Jümlidin arangda toplan'ghan adamlarning hemmisi sen örülüp ketken kününgde örülüp déngiz-okyanning qoynigha gherq bolup kétidu. **28** Yol bashlighuchiliringning ah-zarliridin daladikiler tewrep kétidu. **29** Palaq orghuchilarning hemmisi, Déngizchilar, déngizda barliq yol bashlighuchilar öz kémiliridin chüshidu; Ular quruqluqta turidu; **30** Ular sanga qarap awazini anglitip, Qattiq ah-zar kötüridu; Ular topa-chang chiqirip béshigha chachidu; Ular küller ichide éghinaydu. **31** Ular séni dep chachlirini chüshürüp özlirini taz qilip, böz kiyimlerge oraydu; Ular qattiq matem tutup sen üçün zor derd-elem ichide yighlaydu. **32** Ular ah-zarlirini kötürginide sen üçün bir mersiyei oqup, sen toghruluq haza qilip

mundaq deydu: — «Tur déngiz-okyanlar otturida, hazir jimjit qilin'ghan! Esli kim uninggha teng kéleyletti? **33** Mehsulatliring déngiz-okyanlardin ötüp ketkende, Sen köp xelqlerni qanaatlendürgen; Bayliqliring we tawarliringning molluqi bilen yer yüzidiki padishahlarni béyitqansen. **34** Sen sularning chongqur tégide déngiz-okyanlar teripidin pare-pare qilin'ghanda, Tawarliring hem arangda bolghan top-top ademliringmu örölüp gherq bolup ketti. **35** Barliq déngiz boyidikiler sanga qarap alaqqade bolghan; Ularning padishahlari dehshet qorqup, ularning yüzlirini sur basqan. **36** Xelqler arisidiki sodigerler sanga qarap «ush-ush» qildi; Sen özüng bir wehshet iding, emdi qaytidin bolmayesen».

28 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan oggli, turning shahzadisige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Séning özüngni chong tutup: «Men bir ilahturmen; Men Xudaning textige, yeni déngiz-okyanlarning baghrida olturimen», dégensen; (Biraq sen insan, Xuda emessen!) Sen öz könglüngni Xudaning köngli dep oylap qalding. **3** Mana, sen Daniyalidin danasen; Héchqandaq sir sendin yoshurun emes; **4** Danaliqing we eqling bilen sen bayliqlargha ige boldung, Altun-kümüshni xeziniliringge toplan qoydung; **5** Tijarette bolghan zor danaliqing bilen bayliqliringni awuttung; Bayliqliring tüpeylidin özüngni chong tutting: — **6** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Sen öz könglüngni Xudaning köngli dep oylap ketkenlikingdin, **7** Emd mana, Men yat ademler, Yeni ellerning dehshitini üstüngge épkélimen; Ular danaliqingning parlaqligini yoqitishqa qilichlirini sughurup, Shan-sheripingni bulghaydu; **8** Ular séni hanggha chüshüridu; Shuning bilen sen déngiz-okyanlarning qoytida öltürülgenlerning ölümide ölesen. **9** Emd séni öltürgüchining aldida: «Men Xuda» — demsen? Biraq sen özüngni sanjip öltüridighanning qoli astida Tengri emes, insan bolup chiqisen. **10** Sen yat ademlerning qolida xetne qilinmighanlarga layiq bolghan ölüm bilen ölesen; Chünki Men shundaq söz qilghan», — deydu Reb Perwerdigar. **11** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **12** I insan oggli, Turning padishahi toghruluq awazingni kötürüp bu mersiyeni aghzinggha élip uninggha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Sen, kamaletning jewhiri bolghan, Danaliqqa tolghan, güzellighe kamaletke yetkeniding; **13** Sen Érem baghchisi, yeni Xudaning baghchisida bolghansen; Herbir qimmatlik tashlar, yeni qizil yaqut, sériq göher we almas, béril yaqut, aq héqiq, anartash, kök yaqut, zumret we kök qashtash sanga yögek bolghan; Yaqut közliring we neqqashliring altun ichige yasalghan; Sen yaritilghan küningde ular teyyarlan'ghanidi. **14** Sen bolsang mesihlen'gen muhapizetchi kérub idingsen, Chünki Men séni shundaq békitenidim; Sen Xudaning muqeddes téghida bolghansen; Sen otluq tashlar arisida yüretting; **15** Sen yaritilghan kündin béri, sende qebhlik peyda bolghuche, yolliringda mukemmel bolup kelgeniding. **16** Qilghan sodiliringning köp bolghanliqidin sen zorluq-zumbuluq bilen tolup, gunah sadir qilghan; Shunga Men séni Xudaning téghidin haram nerse dep tashliwetkenmen; Men séni, i muhapizetchi kérub, otluq tashlar arisidin

heydep yoqatqanmen; **17** Séning könglüng güzelliging bilen tekebburliship ketti; Parlaqliqing tüpeylidin sen danaliqingni bulghighansen; Men séni yerge tashliwettim; Padishahlar séni körip yétishi üçün Men séni ular aldida yatquzdum. **18** Séning qebihlikliringning köplüki tüpeylidin, Qilghan sodangning adilsizliqi tüpeylidin, Öz muqeddes jayliringni bulghighansen; Men özüngdin bir otni chiqardim, U séni köydürüp yewetti; Shuning bilen sanga qarap turghanlarning hemmisining köz aldida, Men séni yerde qalghan küllerge aylanduruwettim. **19** Séni tonughanlarning hemmisi sanga qarap sarasimide qalidu; Sen özüng bir wehshet bolup qalding, emdi qaytidin bolmayesen». **20** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **21** I insan oggli, yüzüngni Zidon'gha qaritip uni eyiblep bésharet bérip mundaq dégin: — **22** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men sanga qarshi, i Zidon; Özüm arangda ulughlinimen; Men uning üstige höküm chiqirip jazalighinimda, Özümni uningda pak-muqeddes ikenlimni körsetkinimde, Ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **23** Men ulargha wabani ewitip, reste-kochiliri qan aqquzimen; Uninggha qarshi chiqqan qilichning her etrapida bolghanliqidin otturida öltürülgenler yiqilidu; Shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; **24** Ular yene Israil jemetini közge ilmighan etrapidikiler arisida, Israil üçün ademni sanjighuchi jighan yaki derd-elemlik tiken bolmaydu; Shuning bilen ular Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu». **25** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men ular tarqitilghan eller arisidin Israil jemetini qaytidin yighqinimda, ularda ellerning köz aldida Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsetkinimde, emdi ular Men Öz qulum bolghan Yaqupqa teqdim qilghan, özining zéminida olturidu; **26** ular uningda tinch-amanliq ichide yashap, öylerni sélip üzümzarlarni tikidu; Men ularni közge ilmaydighan etrapidikilerning hemmisining üstige höküm chiqirip jazalighinimda, ular tinch-amanliq ichide turidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar, ularning Xudasi ikenlikimni bilip yétidu».

29 Oninchi yili, oninchi ayning on ikkinchi künde Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan oggli, yüzüngni Misir padishahi Pirewn'ge qaritip uni we Misirning barliq ehlini eyiblep bésharet bérip munu sözlerni dégin: — **3** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «I öz-özige: «Bu derya özümning, men uni özüm üçün yaratqanmen» dégüchi bolghan, öz deryaliri otturida yatqan yoghan ejdiha Misir padishahi Pirewn, mana, Men sanga qarshimen! **4** Men qarmaqlarni éngeliringge sélip, deryaliringdiki béliqlarni öz qasiraqliringgha chaplashturup séni deryaliring otturisdin chiqirimen; deryaliringdiki barliq béliqlar qasiraqliringgha chaplashidu. **5** Men séni, yeni sen we deryaliringdiki barliq béliqlarni chöl-bayawan'gha tashlaymen; sen dalagha chüshüp yiqilisen. Héchkim séni yighmaydu, depne qilmaydu; Men séni yer yüzidiki haywanlar, asmandiki uchar-qanatlarining ozuqi bolushqa teqdim qilimen. **6** Shuning bilen Misirda barliq turuwatqanlar Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; chünki ular Israil jemetige «qomush hasa» bolghan. **7** Ular séni qol bilen tutqanda, sen

yérilip, ularning pütkül mürlirini tiliwetting; ular sanga tayan'ghanda, sen sunup, pütkül bellirini mitkut qiliwetting». **8** Endi Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men üstüngge bir qilich chiqirip, sendiki insan we haywanlarni qiriwétimen. **9** Misir zémini weyrane we xarabiler bolup qalidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; chunki Pirewn: «Nil deryasi méningki, men uni yaratqanmen» dégenidi. **10** Shunga mana, Men sanga hem séning deryalirigha qarshimen; Men Misir zéminini Migdoldin Sewen'giche, yeni Éfiopiye chégrasighiche pütünley xarabe-weyrane qiliwétimen. **11** Qiriq yil ichide, insanning yaki haywanning ayighi uni bésip ótmeydu we uningda héch adem turmaydu. **12** Men Misir zéminini weyran qilin'ghan zéminlar arisida weyran qilimen; we uning sheherliri xarabe qilin'ghan sheherler arisida qiriq yil weyran bolidu; Men Misirliqlarni eller arisigha tarqitiwétimen, ularni memliketler arisigha taritimen». **13** Biraq Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Qiriq yilning axirida Men Misirliqlarni tarqitilghan ellerdin yighip qayturimen; **14** Men Misirni sürgündin eslige keltürüp, ularni Patros zéminigha, yeni tughlugin zémin'gha qayturimen; ular shu yerde töwen derjilik bir memliket bolidu. **15** U memliketler arisida eng töwen turidu; u qaytidin özini bashqa eller üstige kötürmeydu; Men ularni peseytimenki, uqaytidin bashqa eller üstidin höküim sürmeydu. **16** [Misir] qaytidin Israil jemetining tayançisi bolmaydu; eksiçe ular daim Israil üçün uningdin panah izdesh gunahining esletmisi bolidu; andin ular Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu». **17** Yigirme yettinchi yili, birinchi ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **18** I insan oghli, Babil padishahi Néboqadnesar Turgha jeng qilishta qoshunini qattiq japaliq emgekke saldi; shuning bilen herbir bash taqir bolup ketti, herbir müre sürkilip yéghir bolup ketti; biraq ne u ne qoshuni Tur bilen qarshilashqan emgekke héchqandaq heq almidi; **19** shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Misir zéminini Babil padishahi Néboqadnesargha teqdim qilimen; u uning bayliqlirini élip, oljisini bulap, ghenimitini tutup élip kétidu; bular uning qoshuni üçün ish heqqi bolidu. **20** Men uninggha [Turgha] jeng qilghanning ish heqqi üçün Misir zéminini teqdim qildim; chunki ular Méni dep ejir qildi, — deydu Reb Perwerdigar. **21** — Men shu künde Israil jemeti üçün bir münggüz östürüp chiqirimen, we sen [Ezakiyalning] aghzignin ular arisida achimen; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu.

30 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan oghli, bésharet béríp: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler dad-peryad sélip: «Way shu künli!» — denglar!» — dégin. **3** Chunki kün yéqinlashti; berheq, Perwerdigarning küni, bulutlar qaplan'ghan kün yéqinlashti; u ellerning béshigha chüshidighan kündür. **4** Shuning bilen bir qilich Misir üstige chüshidu; öltürülgenler Misirda yiqilghanda, uning zor bayliqliri bulinip ketkende, uning ulliri ötürülüp chüshkende, Éfiopiyelikler derd-elem tartidu. **5** Éfiopiyeye, Put, Lud, barliq Erebiye, Liwiye we ehde qilin'ghan

zémindikilermu Misir bilen bille qilichlinidu. **6** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Misirni qollaydighanlar yiqilidu; uning küchidin bolghan pexri yerge chüshidu; Migdoldin Sewen'giche bolghan xelq qilichlinidu, — deydu Reb Perwerdigar. **7** — Ular weyran qilin'ghan zéminlar arisida weyran qilinu; uning sheherliri xarabe qilin'ghan sheherler arisida yatidu. **8** Shuning bilen, Men Misirgha ot salghinimda, uning yardimide bolghanlar sundurulghanda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; **9** Shu kün elchiler Éfiopiye qorqitish üçün kémilerde olturup mendin chiqidu; Misirning béshigha chüshken kündeqlarighimu azab-oqubet chüshidu; mana, u kéliwatidu! **10** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men yene Misirning top-top ademirini Babil padishahi Néboqadnesarning qoli bilen tügitimen. **11** U we uning bilen kelgen xelqi, yeni ellerning arisidiki eng dehshtelik zéminni halak qilishqa élip kelinidu; ular Misir bilen qarshilashqa qilichlarni sughurup, zéminni öltürülgenler bilen tolduridu. **12** Men Nil deryalirini qurutimen, We zéminni rezil ademlerning qoligha sétiwétimen; Zémin we uningda turghan hemmini yat ademlerning qolida weyrane qilimen; Menki Perwerdigar shundaq söz qilghan». **13** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men Nof shehiridin butlarni yoqitimen, oyghan mebudlarnimu yoqitimen; Misir zéminidin qaytidin shahzade bolmas; Men Misir zéminini qorqunchqa chüshürimen. **14** Men Patros shehirini weyrane qilip, Zoan shehiride ot salimen, No shehiri üstidin höküim chiqirip jazalaymen. **15** Misirning istihkami bolghan Sin shehirining üstige qehrimni tökimen; No shehirining top-top ademirini qiriwétimen. **16** Men Misirda bir ot salimen; Sin azablardin tolghinip kétidu; No shehiri bösülidu, Nof shehiri her kün yawlarga yüzlinidu. **17** Awen we Pibeset sheherlidiki yigitler qilichlinidu; bu sheherler sürgün qilinidu. **18** Méning shu yerde Misirning boyunturuqlirini sundurghinimda, Tahpanes shehiride kün qaranggulushidu; uningda öz küchidin bolghan pexri yoqilidu; bir bulut uni qaplaydu; uning qizliri sürgün qilinidu. **19** Men shundaq qilip Misir üstidin höküim chiqirip jazalaymen; we shular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu». **20** On birinchi yili, birinchi ayning yettinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **21** I insan oghli, Men Misir padishahi Pirewnning bilikini sundurdum; we mana, u dawalinishta téngilmidi, yaki qilich tutushqa téngiq bilen küçeytilmide. **22** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men Misir padishahi Pirewn'ge qarshimen; Men uning bileklirini, hem küchlük bolghinini hem sundurulghan bilikini üzütéwétimen; shuning bilen qilichini qolidin chüshürmen; **23** Misirliqlarni ellerge tarqitiwétimen, memliketler arisigha taritimen. **24** Men Babil padishahining qolini küçeytip, qilichimni uning qoligha tutquzimen; Men Pirewnning bileklirini sundurimenki, u Babil padishahi aldida ejili toshqan yarilan'ghan ademdek küh-zarlar bilen ingraydu. **25** Men Babil padishahining bileklirini küçeytmen, we Pirewnning bilekliri sanggilap qalidu; Men Öz qilichimni Babil padishahining qoligha tutquzghinimda, u uni Misir zémini üstige sozghinida, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; **26** we Men Misirliqlarni eller

arisigha tarqitimen, memliketler ichige taritimen; we ular Méning Perwerdigar ikenlimni tonup yétidu.

31 On birinchi yili, üçinchi aying birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan oggli, Misir padishahi Pirewn'ge we uning top-top ademlirige mundaq dégin: — Emdi sen büyüklüküde kim sen bilen teng bolalaydu? **3** Mana, Asuriyemu Liwandiki bir kédir derixi idi; uning ormanliqqa saye bergen güzel shaxliri bolup, u intayin égez boyluq idi; uning uchi bulutlarga taqashqanidi; **4** Sular uni yoghan qilip, chongqur bulaqlar uni égez qilip östürgendi; ériqliri uning tüwidin, etrapidin éqip ötetti, ular öz östengilirini daladiki barliq derexlergiche ewetkenidi. **5** Shuning bilen, u bixlan'ghan waqitta, mol sular bilen égezlikli barliq derexlerdin égez bolghan, uning shaxliri köpeygen we shaxchiliri uzun bolghan; **6** asmandiki barliq uchar-qanatlar uning shaxlirida uwilighan, shaxchiliri astida daladiki barliq janiwarlar balilighan; uning sayisi astida barliq ulugh eller yashighan. **7** Shundaq bolup uning shaxliri kéngiyip, u büyüklükide güzelleshen; chünki uning yiltizliri mol sulargha yetken. **8** Xudaning baghchisidiki kédir derexlermu uni tosalmaytti; qarighaylar uning shaxliridek, chinar derexliri uning shaxchiliridekmu kelmeytti; Xudaning baghchisidiki héchqandaq derex güzelligi uninggha oxshamaytti. **9** Men uni shaxlirining köplüki bilen güzel qilghanmen; Xudaning baghchisida bolghan barliq derexler, yeni Éremdiki derexler uningdin heset qilghanidi. **10** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki u özini égez kötürüp, uchini bulutlarga taqashturup uzartqanliqi, égezlikidin könglining tekeburlashqanliqi tüpeylidin, **11** emdi Men uni üzü-késil bir terep qilishqa uni ellerning arisidiki mustebitning qoligha tapshurdum; Men uni rezilliki tüpeylidin heydep chetke qaqqandim. **12** Yat ademler, yeni eller arisidiki eng wehshiler uni késip tashlidi. Shaxliri taghlar we barliq jilghalargha yiqilip, uning shaxchiliri zémindiki barliq jiralargha sundurulup yatidu; yer yüzidiki xelqler uning sayisidin chiqip uningdin néri ketti. **13** Uning yiqilghan ghohi üstige asmandiki barliq uchar-qanatlar qonup yashaydu; daladiki barliq janiwarlar shaxliri üstide turidu. **14** Buning meqsiti, sulardin sughirilidighan derexlarning héchbiri özini égez kötürmisun, yaki uchini bulutlarga taqashurmusun, yaxshi sughirilidighan derexlarning héchbiri undaq égezlikke kötürülmisun üçündür; chünki ularning hemmisi ölümgé békitilgen — yerning tégilirige chüshüshke békitilgenlarning, öldighan adem balilirining, hanggha chüshidighanlarning qatarididur. **15** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — U tehtisaragha chüshken künide, Men üning üçün bir matem tutquzghanmen; chongqur sularni étiwétip uning bulaq-ériqlirini tosuetkenmen; shuning bilen uning ulugh suliri tizginlen'gen. Men Liwanni uning üçün qariliq kiygüzdüm; uning üçün daladiki barliq derexler soliship ketti. (Sheol h7585) **16** Men uni hanggha chüshidighanlar bilen bille tehtisaragha tashliwetkinimde, uning yiqilghan chaghdiki sadasi bilen ellerni tewritiwettim; shuning bilen Érem baghchisidiki barliq derexler, Liwandiki serxil we eng ésil derexler,

yaxshi sughirilighan hemme derexler yer tégiliride turup teselli tapqan. (Sheol h7585) **17** Uning sayiside turghanlar we eller arisida uni qollaydighanlar uning bilen teng tehtisaragha, qilich bilen öltürülgenlarning yénigha chüshken. (Sheol h7585) **18** Qéni éyte, Érem baghchisidiki derexlarning qaysisi shan-sherep we güzelligi sen [Misirgha] teng kéleleytti? Biraq senmu Érem baghchisidiki derexler bilen teng yer tégilirige chüshürülisen; sen xetne qilinmighanlar arisida, qilich bilen öltürülgenler bilen bille yatisen; mana bu Pirewn we uning top-top ademlirining hemmisining nésiwisidur, deydu Reb Perwerdigar.

32 On ikkinchi yili, on ikkinchi aying birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** I insan oggli, Misir padishahi Pirewn üçün bir mersiyei aghzininggha élip uninggha mundaq dégin: — Sen özüngni eller arisida bir shirgha oxshatqansen, biraq sen déngiz-okyanlar arisidiki bir ejdihasen, xalas; sen palaqliship ériqlirini éship tashturup, sulirini ayaghliring bilen chalghitip, deryalirini léyitip qoydug. **3** — Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Köp ellerning top-top ademliri aldida Öz torumni üstüngge yéyip tashlaymen; ular séni torumda tutup tartishidu. **4** Men séni quruqluqta qaldurup, dalagha tashlaymen; asmandiki barliq uchar-qanatlarni üstüngge qondurup, yer yüzidiki janiwarlarni séningdin toyundurimen; **5** göshüingni taghlar üstige qoyimen, jilghilarni pütkül ezaying bilen toldurimen; **6** Men qéningning éqishliri bilen zéminni hetta taghlarghichimu sughirimen; jiralardan sen bilen toshup kétidu. **7** Nurungni öchürginimde, Men asmanlarni tosuetimen, yultuzlarni qara qilimen; quyashni bulut bilen qaplaymen, ay nur bermeydu. **8** Asmanlardiki barliq parlaydighan nurlarni üstüngde qara qilip, zéminingge qaranghuluqni qaplaymen, deydu Reb Perwerdigar. **9** Men eller arisigha, yeni sen tonumighan memliketler arisigha séning halaktin [qalghan ademliringni] élip ketkinimde, köp ellerning yürükini biaram qilimen; **10** Men köp ellerni sen bilen alaqzade qilimen, ularning padishahliri sanga qarap dehshetlik qorqishidu; Men qilichimni ularning köz aldida oynatqinimde, yeni séning yiqilghan künigide ularning herbiri öz jan qayghusida her deqige tewrinidu. **11** — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Babil padishahining qilichi üstüngge chiqidu. **12** Palwanlarning qilichliri bilen Men séning top-top ademliringni yiqitimen; ularning hemmisi eller arisidiki mustebitlerdur; ular Misirning pexrini yoqitidu, uning top-top ademliri qurutuwétilidu. **13** Men zor sular boyidin barliq haywanlirimu halak qilimen; insan ayighi qaytidin ularni chalghatmaydu, haywanlarning tuyaqiliri qaytidin ularni léyitmaydu. **14** Shuning bilen Men ularning sulirini tindurimen; ularning ériqlirini süpsüzük maydek aqturimen, deydu Reb Perwerdigar. **15** — Men Misir zémimini weyrane qilginimde, zémin özining barliqidin mehrum bolghinida, Men uningdiki barliq turuwatqanlarni uruwetkinimde, emdi ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **16** — Bu bir mersiye; ular uni oquydu — Ellerning qiziliri matem qilip uni oquydu; mersiyei ular Misir we uning barliq

top-top ademlirige oquydu, — deydu Reb Perwerdigar. **17** On ikkinchi yili, ayning on beshinchi künide [yene] shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **18** I insan oggli, Misirning top-top ademliri üçhün ah-zar chekkin; shuningdek ularni, yeni uni küchlik ellerning qizliri bilen bille töwen'ge, hanggha chüshidighanlarga hemrah bolushqa yer tégilirige chüshürüp tashliwet; **19** güzelligi sen kimdin artuq iding? Emdi chüshüp, xetne qilinmighan bilen bille yat! **20** Ular qilich bilen öltürülgenler arisigha yiqilidu; qilich sughuruldi; u we uning top-top ademlirining hemmisi sörep apiriwétilsun! **21** Emdi palwanlarning arisidiki batur-ezimetler tehtisaraning otturisida turup [Misir] we uni qollighanlarga söz qilidu: ««Mana, ular chüshiti, ular jim yatidu — xetne qilinmighanlar, qilich bilen öltürülgenler!»». **(Sheol h7585)** **22** — Mana, shu yerdidur Asuriye we uning yighilghan qoshuni; uning göriliri öz etrapidur; mana ularning hemmisi öltürülgen, qilichlan'ghan. **23** Ularning göriliri chongqur hangning tégididur; uning yighilghan qoshuni öz göri etrapida turidu; ular tiriklarning zéminida ademlerge wehshet salghanlar — bularning hemmisi öltürülgen, qilichlan'ghan. **24** Mana Élam we uning görining etrapida turghan uning barliq top-top ademliri; ularning hemmisi öltürülgen, qilichlan'ghan, ular xetne qilinmighan péti yer tégilirige chüshkenler — yeni tiriklarning zéminida ademlerge öz wehshitini salghanlar! Biraq hazir ular hanggha chüshkenler bilen bille iza-ahametke chömidu. **25** Kishiler uning üçhün öltürülgenler arisida, top-top ademliri arisida bir orun raslihan; xelqning göriliri uning etrapidur; ularning hemmisi xetne qilinmighanlar, qilichlan'ghanlar; shunga ular hanggha chüshkenler bilen bille iza-ahametke qalidu; ular öltürülgenler arisigha yatquzulidu — gerche tiriklarning zéminida ularning wehshiti ademlerge sélin'ghan bolsimu! **26** Mana shu yerde Meshek bilen Tubal barliq top-top ademliri bilen turidu; ularning göriliri öz etrapidur; ularning hemmisi xetne qilinmighanlar, qilichlan'ghanlar — gerche ular tirik turuwatqanlarning zéminida öz wehshitini ademlerge salghan bolsimu! **27** Ular jeng qoralliri bilen tehtisaragha chüshken, qilichliri öz béshi astigha qoyulghan, xetne qilinmay turup yiqilghan palwanlar arisida yatmaydu; ularning qebihlikliri öz ustixanliri üstide bolidu — gerche ular tiriklarning zéminida baturlarchimu wehshet salghan bolsimu! **(Sheol h7585)** **28** Sen [Pirewnmu] xetne qilinmighanlar arisida tarmar bolup, qilich bilen öltürülgenler arisida yatisen. **29** Mana shu yerde Édom, uning padishahliri, barliq shahzadilirimu; ular küchlik bolsimu, qilichlan'ghanlar bilen bille yatquzulidu; ular xetne qilinmighanlar arisida, hanggha chüshidighanlar bilen bille yatidu. **30** Mana shimaldiki shahzadiler, hemmisi; mana barliq Zidondikiler, öltürülgenler bilen bille chüshken; gerche öz küchi bilen wehshet salghan bolsimu, ular hazir xijalette qaldi; ular xetne qilinmighan bolup, qilichlan'ghanlar arisida yétip, hanggha chüshidighanlar bilen bille xijaletke qalidu. **31** Pirewn bularni köridu, shuningdek özining qilichlan'ghan top-top ademliri toghruluq, yeni özi we qoshuni toghruluq ulardin teselli alidu, — deydu Reb Perwerdigar. **32** — Gerche Men uning wehshitini tirik

turuwatqanlarning zéminigha saldurghan bolsammu, biraq u xetne qilinmighanlar arisigha, qilich bilen öltürülgenler arisigha yatquzulidu, — yeni Pirewn we uning barliq top-top ademliri, — deydu Reb Perwerdigar.

33 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** I insan oggli, el-yurtungdikilerge söz yetküzüp ulargha mundaq dégin: — Men qilichni melum bir zémin üstige chiqarghinimda, zémindiki xelq öz arisidin bir ademni tétip uni közetchi bekéitse, — **3** u qilichning zémin üstige chiqqanliqini körüp, kanay chélip xelqni agahlandursa, **4** kimdikim kanay awazini anglap, agahni almisa, qilich kélip uni élip ketse, emdi uning qéni öz béshi üstige bolidu. **5** U kanay awazini anglap, agahni almighan; shunga uning qéni özige bolidu; u agah alghan bolsa, jénini qutquzghan bolatti. **6** Biraq közetchi qilichning kéliwatqini körüp, kanay chalmay, xelqni agahlandurmisa, emdi qilich kélip ular arisidin birawni élip ketse, undaqta u öz qebihlikide élip kétilidu; biraq uning qéni üçhün Men közetichidin hésab alimen. **7** Emdi, i insan oggli, Men séni Israil jemeti üçhün közetchi dep bekittenmen; sen Méning aghzimdin xewer anglap, ulargha Mendin agah yetküzisen. **8** Men rezil ademge: «I rezil adem, sen choqum ölesen» désem, we özüng bu rezilni yolidin yandurushqa söz qilmay uni agahlandurmisan, u rezil öz qebihlikide ölidu; biraq uning qéni üçhün sendin hésab alimen. **9** Biraq sen rezilni yolidin yénish toghruluq agahlandursang, u yolidin yanmisa, u öz qebihlikide ölidu; biraq özüng öz jénningni qutquzup qalisen. **10** Emdi sen, i insan oggli, Israil jemetige söz qilip: — Siler: «Bizning itaetsizliklirimiz we gunahlimiz beshimizdidur, biz ular bilen zeipliship kéliwatimiz; emdi biz qandaqmu hayatqa érishimiz?» deysiler. **11** Ulargha sözümnü yetküzüp: «Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men rezil ademning ölümidin héch xursenlikim yoqtur; peqet ularni rezil yolidin yénip hayatqa érishsun deymen; rezil yolliringlardin yéninglar, yéninglar! Némishqa ölgünglar kélidu, i Israil jemeti?!» — dégin. **12** We sen, i insan oggli, el-yurtungdikilerge mundaq dégin: — Heqqaniy ademning heqqaniyliq asiyliq qilghan künide uni qutquzmaydu; hem rezil adem bolsa, u öz rezillikidin yan'ghan künide rezillikidin yiqilmaydu; heqqaniy adem gunah sadir qilghan künide, u eslidiki heqqaniyliq bilen hayatta turiwermeypdu. **13** Men heqqaniygha: «Sen berheq hayatqa érishsen» déginimde, u öz heqqaniyliqigha tayinip qebihlik sadir qilsa, emdi uning heqqaniy ishliridin héchqaysisi eslenmeydu; eksiche u ötküzgen qebihlik tûpeylidin ölidu. **14** Emdi men rezilge: «Sen choqum ölesen» désem, biraq u gunahidin yénip, köz aldimda adalet we heqqaniyliqni yürürse — **15** Rezil adem qerzge kapaletke alghan nersini qayturup berse, — bulangchiliqta alghanni qayturup berse — qebihlik sadir qilmay, hayat belgilimilride mangsa — emdi u berheq hayatqa ige bolidu, u ölmeydu. **16** Uning sadir qilghan gunahliridin héchqaysisi eslenmeydu; u adalet we heqqaniyliqni yürürgén — u berheq hayatqa ige bolidu. **17** Biraq el-yurtungdikiler: «Rebning yoli hemmige barawer emes» deydu; emeliyette ularning yoli bolsa hemmige barawer emes. **18** Heqqaniy adem

öz heqqaniylikdin yénip, qebihlikni sadir qilsa, u buningda ölidu. **19** Rezil adem öz rezillikidin yénip, adalet we heqqaniyliq yürgürse, bu ishlardin hayatqa ige bolidu. **20** Lékin siler: «Rebning yoli hemmige barawer emes» deysiler; i Israil jemeti, Men herqaysinglarga öz yolliringlar boyiche üstünglerge höküm chiqirimen! **21** We shundaq boldiki, sürgün bolghan on ikkinchi yili, oninchi aynning beshinchi künide, Yérusalémdin qachqan birsi yénimgha kélip: «Sheher bösüldi!» — dédi. **22** Emdi qachqan ademning yétip kélishining aldinqi axshimida Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qon'ghanidi; shuning bilen U aghzimni échip qoydi; aghzim échilip, men yene gacha bolmidedim. **23** We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **24** I insan oghli, Israil zémindiki xarabe jaylarda turuwatqanlar: «Ibrahim peqet bir adem turupmu bu zémín'gha miras bolghanidi; biraq biz köp ademimiz; emdi zémín beribir bizge teqdim qilindi» — dep éytivatidu. **25** Shunga ulargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler göshni qan bilen yeysiler; siler öz mebudliringlarni bash kötürüp izdeysiler; siler qan töküwatisiler; emdi siler zémín'gha miras bolamsiler? **26** Siler qilichinglarga tayinisiler, siler yirginchlik ishlarni chiqirisiler, herbiringlar öz qoshnisining ayaligha buzuqchiliq qilidu. Emdi siler zémín'gha miras bolamsiler?» **27** Ulargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: Men hayatim bilen qesem qilimenki, berheq, xarabe jaylarda turuwatqanlar qilichlinip yiqilidu; dalada qalghanni yawayi haywanlarning yewétishke tapshurimen; istihkamlar we gharlarda turghanlarmu waba késilidin ölidu. **28** Men zéminni weyrane we chöl-bayawan qilimen; uning küchidin bolghan pexri yoqilidu; Israilning taghliri weyrane boliduki, ulardin ötküchi héchbir adem bolmaydu. **29** Ularning yürgüzgen yirginchlik qilmishliri tüpeylidin Men zéminni weyrane we chöl-bayawan qilghinimda ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu». **30** — Emdi sen bolsang, i insan oghli, el-yurtungdikiler herdaim séni aghzigha élip öylirining tamlirining yénida we derwazilarda sözlep bir-birige hem herbiri öz qérindishigha sen toghruluq: «Qéni béríp, Perwerdigardin néme söz barkin, anglap kéyleyli!» — deydu. **31** Ular jamaet süpitide yénimgha kélip, Méning xelqimning süpitide aldingda olturidu; ular sözliringni anglaydu, biraq ulargha emel qilmaydu; ular aghzi bilen sanga muhebbet körsitidu, biraq köngli haram menpeetke tartidu; **32** mana, sen ular üçün peqet yéqimqli awaz bilen, sazliri obdan tengshilip éytilghan muhebbet naxshisisen, xalas; ular sözliringni anglaydu, biraq ulargha emel qilmaydu. **33** Emdi buning hemmisi emelge ashurulghinida (u berheq emelge ashurulidu!) ular bir peyghemberning ularning arisida bolghanliqini tonup yétidu».

34 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** I insan oghli, bésharet béríp Israilni baqquchi padichilarni eyiblep mundaq dégin: — Padichilargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Özlirinila béqiwatqan Israilning padichirining haligha way! Padichilarning padisini ozuqlandurush kérék emesmu? **3** Siler yéghini özünglar yeysiler, yungini özünglar kiysiler; bordalghan ésil malni soyusiler; lékin qoylarni

baqmaysiler. **4** Ajizlarni kücheytminglar, késellerni saqaytmidinglar, zeximlen'genlarni téngip qoymidinglar, tarqilip ketkenlerni qayturup ekelmidinglar, ézip ketkenlerni izdep barmidinglar; eksiche siler zorluq-zumbuluq we rehimsizlik bilen ular üstidin höküm sürüp kelgensiler. **5** Ular padichisiz bolup tarqilip ketti; ular tarqilip kétip daladiki barliq haywanlarga ozuq bolup ketti. **6** Méning qoylirim barliq taghlar arisidin, her yuqiri ézigizlik üstide ténep ketti; Méning qoylirim pütkül yer yüzige tarqip ketti, biraq ularni tépishqa tirishquchi yaki izdigüchi yoq idi. **7** Shunga, i padichilar, Perwerdigarning sözini anglanglar: — **8** Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Qoylirimning padichisi bolmighachqa, ular ow bolup qaldi, daladiki herbir haywan'gha ozuq boldi; chünki Méning padichilirim Öz padamni izdimeydu, ular peqet özlirini baqidu, Méning qoylirimni baqmaydu. **9** — Shunga, i padichilar, Perwerdigarning sözini anglanglar! **10** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men padichilargha qarshimen; Men Öz qoylirimning hésabini ulardin alimen, we ularni padini béqishtin toxtitimen; shuning bilen padichilar özlirini mu baqmaydu; we Men qoylirimni ulargha yene ozuq bolmisun üçün ularning aghzidin qutuldurimen. **11** Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Özüm öz qoylirimni izdep ularning halini soraymen; **12** padichi özining qoyliri arisida, tarap ketken qoylarni tépép baqqadek, Menmu qoylirimni izdep baqimen; ular bulutluq qarangghu künde tarilip ketken herbir jaylardin Men ularni qutuldurimen. **13** Men ularni xelqlerdin épkelimen, ularni memliketlerdin yighimen, öz zéminigha apirimen; Men ularni Israil taghliri üstide, ériq-üstengler boyida we zémindiki barliq turalghu jaylarda baqimen; **14** Men ularni ésil chimenzarda baqimen; Israil taghliri ularning yayliqi bolidu; ular shu yerde obdan yaylaqta yatidu; Israil taghliri üstide, munbet chimenzarda ozuqlinidu. **15** Men Özüm Öz padamni baqimen, ularni yatquzimen, — deydu Reb Perwerdigar. **16** — Men yoldin ténep ketkenlerni izdeymen, tarqilip ketkenlerni qayturimen; zeximlen'genlarni téngip qoyimen, ajizlarni kücheytmen; biraq semrigenler we küchliklerni yoqitimen; padamni adalet bilen baqimen. **17** Emdi silerge kelsem, i Méning padam, Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men qoy we qoy arisida, qochqarlar we tékiler arisida höküm chiqirimen. **18** Emdi silerning yaxshi chimenzarni yégininglar azliq qilip, chimendiki qalghan ot-chöplerni ayaghliringlar bilen cheyliwétishinglar kérékmu? Siler süpsüzük sulardin ichkendin kéyin, qalghinini ayaghliringlar bilen léyitiwétishinglar kérékmu? **19** Shunga Méning qoylirimgha silerning ayaghliringlar cheyliwetkenni yéyishtin, ayaghliringlar dessep léyitiwetkenni ichishtin bashqa amal yoq. **20** Shunga Reb Perwerdigar ulargha mundaq deydu: — Mana Men, Men Özüm semrigen qoylar we oruq qoylar arisida höküm chiqirimen. **21** Chünki siler müre-yanpashliringlar bilen ittirip, münggüzliringlar bilen ularni terep-terepke tarqitiwetküche üsisiler, **22** — Men ularni yene ow obyékti bolmisun dep Öz padamni qutquzimen; we Men qoy we qoy arisida höküm chiqirimen. **23** Men ularning üstige bir padichini tikleymen, u ularni baqidu; u bolsa Méning qulum Dawut;

u ularni béqip, ulargha padichi bolidu; **24** we Menki Perwerdigar ularning Xudasi bolimen, Méning qulum Dawut ular arisida emir bolidu; Menki Perwerdigar shundaq söz qildim. **25** Men ular bilen aman-xatirjemlik béghishlaydighan ehдини түзүп, yirtquch haywanlarni zémindin tügitimen; ular bixeter bolup janggaldä turidu, ormanliqlarda qonup uxlaydu. **26** Men ularni hem évizlikim etrapidiki jaylarni beriketlik qilimen; yamghur-yéghinlarni öz peslide yaghdurimen; bular beriketlik yamghurlar bolidu. **27** Daladiki derexler méwilirini, tupraq ündürmilirini béridu; ular öz zéminida bixeter turidu; Men ularning boyunturuq-asaretlerini sundurup, ularni qulluqqa tutqanlarning qolidin qutuldurghinimda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu. **28** Ular yene ellerge ow bolmaydu, yer yüzidiki haywanlar yene ularni yewetmeydu; ular bixeter turidu, héchkim ularni qorqatmaydu. **29** Men ular üçün dangqi chiqqan alahide bir bostanliq jayni teminleymen; ular qaytidin zéminda acharchiliqta yiglep qalmaydu, yaki qaytidin ellerning mazaq obyékti bolmaydu. **30** Andin ular Menki Perwerdigar Xudasining ular bilen bilde bolidighanliqimni we özlirining, yeni Israil jemetining Méning xelqim bolidighanliqini bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar. **31** — Emdi siler bolsanglar, i Méning qoylirim, Méning chimenzarimdeki qoylirim, insanlardursiler, xalas; Men bolsam silerning Xudayinglardurmen — deydu Reb Perwerdigar.

35 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **21** insan ogli, yüzügni Séir téghigha qaritip, bésharet bérip uni eyiblep mundaq dégin: — **3** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, i Séir téghi, Men sanga qarshimen; Men qolumni üstüנגge uzartip, séni bir weyrane we chöl-bayawan qilimen. **4** Men sheherlirining xarabe qiliwétimen, we sen weyrane bolisen; andin sen Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen. **5** Chünki sen menggüge öchmenlik saqlap kelgensen, Israillarning béshigha külpét chüshken künide, qebihlikning jazalinish waqti-saiti toshqanda, ularni qilich küchige tapshurup bergenlikning tüpeylidin, **6** Shunga Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men sanga qan tökülüşni bekittim; qan séni qoghlaydu. Sen qan töküshün nepretlenmigenlikning tüpeylidin, emdi qan séni qoghlap yüridu. **7** Men Séir téghini weyrane we chöl-bayawan qilip, uningdin bésip ötküchi hem uninggha qaytquchini üzüp tashlaymen. **8** Men uning taghlirini öltürülgenliri bilen toldurimen; séning évizlikliringde, séning jilghiliringda, séning barliq jiraliringda qilich bilen öltürülgenler yiqilidu. **9** Men séni menggüge weyrane qilimen; séning sheherliring ademzatsiz bolidu; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **10** — Chünki sen: «Bu ikki el, ikki memliket Méningki bolidu, biz ulargha ige bolimiz» dégingen tüpeylidin — gerche Men Perwerdigar shu yerde bolghan bolsammu —, **11** emdi Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men séning nepritingdin chiqqan achchiqing boyiche we hesiting boyiche sanga muamile qilimen; Men üstüנגge höküm chiqirip jazalishim bilen, Men ular arisida Özümni körsitimen. **12** Shuning bilen séning Israil taghlirigha qarap: «Ular weyran boldi, ular bizge yem bolushqa teqdim qilindi» dégen barliq haqaretlirigni Men Perwerdigarning anglighinimni

senler tonup yétisiler. **13** Uning üstige aghzinglarda siler Manga qarshi chiqip özünglarni chong körsitip, Manga kupurluq qilghan sözünglarni köpeytkensiler; Men ularni anglidim. **14** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Pütkül yer yüzü shadlinip ketkinide, Men séni weyrane qilimen. **15** Israil jemetining mirasi weyran qilin'ghanda buningdin sen shadlan'ghiningdek, Menmu sanga shundaq qilimen; senmu, i Séir téghi we barliq Édom — silerning barliqinglar weyrane bolidu; we [Édomiyalar] Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

36 Emdi sen, i insan ogli, Israil taghlirigha bésharet bérip mundaq dégin: — Israil taghliri, Perwerdigarning sözini anglanglar: — **2** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Düşmenning silerge qarap: «Wah! Menggü yuqiri jaylar bizge teelluq boldi!» dégin tüpeylidin, **3** shunga bésharet bérip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Berheq, chünki ular silerni weyrane qilip, ellerdin qalghanlirigha tewe qilishqa heryandin silerni ezgenlik tüpeylidin, we siler eller arisida söz-chöcheq we töhmet obyékti bolup qalghanliqinglardin, **4** emdi shunga, i Israil taghliri, Reb Perwerdigarning sözini anglanglar: — Reb Perwerdigar ellerdin qalghanlirigha olja hem mazaq obyékti bolup qalghan taghtar, évizlikler, jiralar we jilghilargha, weyrän bolghan xarabiler we tashliwétilgen sheherlerge mundaq deydu: — **5** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Xushal bolushup qelbidiki pütün öchmenlik bilen Méning zéminimni özlirige teelluq bolushqa bekítip, uni bulang-talang qiliwalayli dégen ellerdin qalghanlirigha we Édomdikilerning hemmisige berheq, Men [Öz xelqimge] bolghan qizghinliqimdin chiqqan achchiq otida söz qildim: — **6** Israil zémini toghruluq bésharet bérip, taghtar, évizlikler, jiralar we jilghilargha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Öz [xelqimge bolghan] qizghinliqimdin qehrim bilen söz qildim — chünki siler ellerning mazaq-ahanelirini yégensiler. **7** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men qolumni kötürüp shundaq qesem ichkenki, berheq, etraplardingiki eller özining mazaq-ahanelirini özi ishitidu. **8** Lékin siler, i Israil taghliri, shaxlinisiler, xelqim Israilgha méwe bérísiler; chünki ular pat arida qaytip kélidu. **9** Chünki mana, Men siler teripinglardurmen; Men silerge qaraymen, siler yumshitisiler hem térilisiler. **10** We Men üstünglerde ademlerni, yeni Israilning pütkül jemetini, ularning barliqini köpeytemen; sheherler ahali bolidu, xarabiler qaytidin qurulidu. **11** Men üstünglerde adem hem haywanlarni köpeytemen, ular awup nesil köridu; Men ötken zamanlardikidek silerni olturaqliq qilimen; berheq, halinglarni eslikidkin ewzel qilimen; siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler. **12** Men üstünglerde ademlerni, yeni xelqim Israilni mandurimen; ular silerge igidarchiliq qilidu, siler ularning mirasi bolisiler; siler yene ularni balilirdin juda qilmaysiler. **13** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki ularning silerge: «Siler ademlerni yeysiler, öz élinglarni balilardin juda qilghansiler!» dégin tüpeylidin, **14** emdi siler yene ademlerni yémeysiler, öz élinglarni balilirdin yene juda qilmaysiler, deydu Reb Perwerdigar.

15 — Men silerge yene ellerning mazaq-ahanelirini anglatqumaymen; siler ellerning tapa-tenisini yene k  t  rmeysiler, siler    élinglarni qaytidin yiqitmaysiler, — deydu Reb Perwerdigar. **16** Perwerdigarning s  zi manga k  lip shundaq déyildi: — **17** I insan ogʻli, Israil jemeti    zéminida turghan chagʻhlarda, ular   z yoli hem qilmishliri bilan uni bulghighan; Méning aldimda ularning yoli ay k  rgen ayalning napakliq  gha oxshash. **18** Shunga z  min  gha tökken qan   ch  n, zéminni mebudliri bilan bulghighanliqi   ch  n, Men qehrimni ular   stige t  ktum; **19** Men ularni eller arisigha tarqitiwettim, ular memliketler ichige tarilip ketti; Men ularning yolliri hem qilmishliri boyiche ularning   stige h  k  m chiqardim. **20** Ular baridighan herqaysi ellerge kelgende, ular toghrisida: «Bular Perwerdigarning xelqi, biraq ular Uning zéminidin chiqqan!» — déyilgende, ular yenila Méning pak-muqeddes namimni bulghighan; **21** Biraq Men Israil jemeti barghan herqaysi eller arisida bulghan  ghan pak-muqeddes namim   ch  n k  ng  l b  ld  m. **22** Shunga Israil jemetige mundaq d  gin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men bu ishini silerni dep emes, i Israil jemeti, belki siler barghan herqaysi eller arisida siler bulghighan   z pak-muqeddes namim   ch  n qilimen. **23** Men eller arisida bulghan  ghan, Özümning b  y  k namimni pak-muqeddes dep körsitimen; namimni del siler ular arisida bulghighan; ularning k  z aldida Men   z  mni silerning aranglarda pak-muqeddes körsetkinimde, eller Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar. **24** Men silerni eller arisidin   lip, memliketler ichidin yighip, silerni   z zémininglarga qayturimen. **25** — Men süpsüzük suni üstünglarga chachimen, buning bilen siler pak bolisiler. Silerni hemme paskiniliqlarning we butliringlarning paklaymen. **26** Men silerge y  ngi qelb bérimen, ichinglarga y  ngi bir roh salimen; t  ninglardiki tash y  rekni   lip tashlap, m  hrlik bir qelbni ata qilimen. **27** Méning Rohimni ichinglarga kirgüzüp, silerni emr-permanlirim boyiche mangghuzimen, hökümlirimni tutquzimen, shuning bilen ularga emel qilisiler; **28** siler Men ata-bowliringlarga teqdim qilghan zéminida yashaysiler; Méning qowmim bolisiler, Men silerning Xudayinglar bolimen. **29** Men silerni barliq paskinichilikdin qutquzimen; Men bughdayni awun bolushqa buyruymen; üstünglerge h  ch acharchiliqni qoymaymen; **30** Men derexlarning méwisini we étizdiki mehsulatlarni awutimenki, siler acharchiliq tüpeyldin eller arisida shermende bolmaysiler. **31** Siler rezil yolliringlar we nachar qilmishliringlarni eslep, qebihlikliringlar we yirginchlik qilganliringlar   ch  n   z-  z  nglardin yirginisiler. **32** Silerge melum bolsunki, bu ishini qilishim siler   ch  n emes, — deydu Reb Perwerdigar, —   z yolliringlar   ch  n xijil bolup shermende bolunglar, i Israil jemeti. **33** — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men qebihliklarningdin pakligan k  nide, Men sheherlerni ahaliilik qilimen, xarabe qalghan jaylarnu qaytidin qurulidu. **34** Weyran qilin  ghan z  min   t  p kétiwatqan herbiring k  z aldida weyrane k  r  nsimu, u qaytidin térilidu. **35** Shuning bilen ular: «Bu weyran qilin  ghan z  min xuddi   rem baghchisidek boldi; xarabe, weyran qilin  ghan sheherler hazir mustehkemlendi, ahaliilik boldi» — deydu. **36**

We etrapida qalghan eller Menki Perwerdigarning buzulghan jaylarni qurghuchi hem weyrane qilin  ghan yerlerni qaytidin t  righuchi ikenlikimni bilip y  tidu; Menki Perwerdigar söz qildim, buninggha emel qilimen. **37** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men yenila Israilning jemetining bu ishlarni tileydighan dualawetlirige ijabet qilghuchi bolimen; Men qoy padisidek ularning ademilirini awutimen; **38** Muqeddes dep ayrilghan qurbanliq qoy padisidek, b  kitilgen h  yt-bayramlirigha b  ghishlan  ghan qoy padisi Y  rusal  mgha toldurulghandek, xarabe bolghan sheherler qaytidin adem padiliri bilen toldurulidu; ular M  ning Perwerdigar ikenlikimni bilip y  tidu.

37 Perwerdigarning qoli wujudumgha qondi; Perwerdigar m  ni Rohi bilen k  t  r  p chiqip, bir jilghining ottarisigha turghuzdi; u yer s  ngeklerge taldi. **2** U m  ni s  ngekler etrapidin uyaq-buyaqqa ötküzdi; mana, bu ochuq jilghida [s  ngekler] intayin nurghun idi; we mana, ular intayin qurup ketkenidi. **3** U mendin: — I insan ogʻli, bu s  ngekler qaytidin yashnamdu? — dep soridi. Men: — I Reb Perwerdigar, sen bilisen, — d  dim. **4** U manga: I insan ogʻli, bu s  ngekler üstige b  sharet b  rip mundaq d  gin: «I quruq s  ngekler, Perwerdigarning sözini anglanglar! **5** Reb Perwerdigar bu s  ngeklerge mundaq deydu: — Mana, Men silerge bir roh-nepes kirgüzimen, we siler hayat bolisiler. **6** Men   st  nglerge pey-singirlerni salimen, silerni t  re bilen yapimen, silerge roh-nepes kirgüzimen; we siler M  ning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler». **7** Shunga men buyrulghini boyiche b  sharet berdim; men b  sharet b  rishimge, bir shawqun k  t  r  ldi, mana jalaq-julaq bir awaz anglandi, s  ngekler jipsiliship, bir-birige qoshuldi. **8** Men k  rdum, mana, pey-singirler we et ularning üstige k  lip ularni qapldi; biraq ularda h  ch roh-nepes bolmide. **9** U manga: — I insan ogʻli, roh-nepeske b  sharet b  rip mundaq d  gin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: T  t tereptin shamal kelgeysiler, i roh-nepes, we mushu   lt  r  lgenler tirilsun   ch  n ularning üstige p  wlemler» — d  di. **10** Shunga men buyrulghandek b  sharet b  riwidim, roh-nepes ularga kirdi-de, ular hayat bolup tik turdi — b  y  k bir qoshun  gha aylandi. **11** We U manga: — I insan ogʻli, bu s  ngekler bolsa Israilning p  t  n jemetidir. Mana, ular: «Bizning s  ngeklirimiz qurup ketti, ümidimiz üzüldi; biz tügeshtuq!» — deydu. **12** Shunga b  sharet b  rip ularga mundaq d  gin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men g  r  nglerni   chip, silerni g  r  nglerdin chiqirimen, i Méning xelqim, silerni Israil zéminigha   lip kirimen; **13** Men g  r  nglerni achqinimda, silerni g  r  nglerdin chiqarghinimda, i Méning xelqim, siler M  ning Perwerdigar ikenlikimni bilip y  tisiler. **14** We Men   z Rohimni silerge kirgüzimen, siler hayat bolisiler; we Men silerni   z z  mininglarda turghuzimen; siler Menki Perwerdigarning shundaq sözni qilip, shuni ada qildi, dep bilip y  tisiler». **15** Perwerdigarning sözi manga k  lip mundaq d  yildi: — **16** I insan ogʻli, bir tayaqni   lip, uning   stige «Yehuda we uning hemrahliri bolghan Israilar   ch  n» dep yazghin; yene bir tayaqni   lip, uning   stige «Efraim we uning hemrahliri bolghan pütün Israil jemetidikiler   ch  n» dep yazghin; **17** we ularni bir-birige

ulap qoy; ular qolungda bir bolsun. **18** Xelqimdikiler sendin: «Bu ishlar bilan némini chüshendürmekchi bizde dep bermensen?» dep sorisa, **19** ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men Efraimning we uninggha hemrah bolghan Israil qebililirining qoli tutqan Yüsüpnüng tayiqini élip, uni Yehudaning tayiqigha qoshup ulap, ularni birla tayaq qilimen; ular Méning qolumda bir tayaq bolidu. **20** Sen yazghan tayaqlarni ularning köz aldida qolungda tutup ulargha shundaq dégin: — **21** «Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Mana, Men Israil balilirini barghan eller arisidin élip, ularni heryandin yighip öz zéminigha épkélimen. **22** Men ularni Israil taghlirining üstide bir el qilimen; bir padishah ularning hemmisige padishah bolidu; ular qaytidin ikki el bolmaydu, yaki qaytidin ikki padishahliqqa héch bölünmeydu. **23** Ular özlirini qaytidin ularning mebudliri, lenetlik ishliri yaki asiylıqlirining héchqayisisi bilen héch bulghimaydu; Men ularni gunah ötküzgen oltauqlashqan jayliridin qutquzup, ularni paklandurimen; ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen. **24** We méning qulum Dawut ulargha padishah bolidu; ularning hemmisining birla padichisi bolidu; ular Méning hökümlirimde méngip, Méning belgilimilirimni tutup ulargha emel qilidu. **25** Ular Méning qulum Yaqupqa teqdim qilghan, ata-bowiliringlar turup kelgen zéminda turidu; ular uningda turidu — ular, ularning baliliri, we balilarning baliliri menggü turidu — Méning qulum Dawut ularning shahzadisi bolidu. **26** Men ular bilen aman-xatirjemlik béghishlaydighan bir ehde tüzimen; bu ular bilen menggülik bir ehde bolidu; Men ularni jayida makanlashturup awutimen; we Méning muqeddes qayimni ular arisigha menggüge tikleymen. **27** Méning turalghu jayim ularda bolidu; Men ularning Xudasi bolimen, ular Méning xelqim bolidu. **28** Méning pak-muqeddes jayim ular arisida menggüge tiklen'gende, emdi eller Özü Perwerdigarning Israilni pak-muqeddes qilghuchi ikenlikimni bilip yétidu».

38 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** İnsan oggli, yüzüngni Magog zéminidiki Rosh, Meshek we Tubalning emiri Gogqa qaritip uni eyiblep bésharet bérip shundaq dégin: — **3** Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Mana, i Gog, — Rosh, Meshek we Tubalning emiri, Men sanga qarshimen; **4** Men séni arqinggha yandurup, éngikingge ilmeklerni sélip, sen we pütün qoshunungni — atlar we atlıq eskerlerni, hemmisi totuq qorallan'ghan, sipar-qalqanlarni kötürgen, qilich tutaq top-top kishilerni jengge chiqirimen; **5** Pars, Éfiopiye we Put, hemmisi qalqan-dubulgha bilen qorallinidu **6** — Gomér we uning barlıq top-top ademliri, shimalning eng qeridin kelgen Torgamah jemeti we uning barlıq top-top ademliri, bu köp eller sanga hemrah bolup bille bolidu. **7** Özüngni teyyarla; sen we sanga yighilghan barlıq top-top ademliring teyyarlan'ghan pétida bol; sen ulargha nazarechilik qilisen. **8** Köp künlerdin kéyin sen [jengge] chaqirilisen; sen axirqi yillarda qilichtin qutquzulghan, köp ellerdin yighilghan xelqning zéminigha, yeni uzundin béri weyran qélinip kelgen Israil taghlirigha hujum qilisen; uning xelqi ellerdin yighilghan bolup, ularning hemmisi aman-ésen turiwéridu; **9** sen, barlıq top ademliring we sanga hemrah bolghan nurghun eller bilen bille algha bésip, boran-chapqunde kélisen;

sen yer yüzini qaplıghan bulutte bolisen». **10** — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Shu küni shundaq boliduki, könglünge bashqiche xiyyallar kirip, sen rezil hiyle-neyrengni oylap chiqisen; **11** sen: «Men sépilsiz yéza-kentler jaylashqan zémin'gha bésip kirimen; men aman-ésen turuwatqan bir xelqge yéqinlishimen — ularning hemmisi sépilsiz, taqaqsız we derwazisiz turuwatidu», deysen, — **12** «Shuning bilen oljilarni élip, bulang-talang qilimen; qolumni eslide weyran bolup emdilikte makanlıq bolghan jaylarga, ellerdin yighilghan, mal-dunyagha ige bolghan, dunyaning kindikide yashawatqan xelqge qarshi qilimen». **13** Shu tapta Shéba, Dédan, Tarshishtiki sodigerler barlıq yash shirliri bilen sendin: «Sen olja élishqa keldingmu? Sen top-top ademliringni bulang-talang qiliwélishqa — altun-kümüshni élip kétishke, mal-dunyani élip kétishke, zor bir oljigha érishiwélishqa yighdingmu?» — dep soraydu. **14** Shunga bésharet bergin, i insan oggli, Gogga shundaq dégin: — Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Méning xelqim Israil aman-ésen bolidighan küni, sen bilip yetmensen? **15** Sen öz jayingdin, yeni shimalning eng chet jayidin chiqisen, sen we sanga hemrah bolghan nurghun eller, hemmisi atlıq bolup, top-top ademler, chong qoshun bolisen. **16** Sen yer yüzini qaplıghan bulutte xelqim Israilgha qarshi chiqisen — bu axirqi zamanlarda bolidu — Men séni öz zéminigha qarshilishshqa chiqirimen; shundaq qilip Men sen arqılıq, i Gog, ellerning köz aldida Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsetkende, ular Méni tonuydu. **17** — Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Men qedimki zamanlarda qullirim bolghan Israildiki peyghemberler arqılıq bésharet qilghan birsi sen emesmu? Ular shu künlerde, shundaqla köp yillardin béri, Méning séni xelqimge qarshilishshqa chiqiridighanliqim toghruluq bésharet bergen emesmu? **18** We shu küni, yeni Gog Israil zéminigha qarshi chiqqan küni shundaq boliduki, — deydu Reb Perwerdigar, — ghezipim bilen Méning qehrim örlep chiqidu. **19** Méning [Öz xelqimge] bolghan qizghinliqimdin, ghezep bilen shundaq söz qilghanmenki, Israil zéminida zor yer tewresh bolidu; **20** shuning bilen dengizdiki béliqlar, asmandiki uchar-qanatlar, daladiki haywanlar, yer yüzidiki ömiligüchi haywanlar we yer yüzide turghan barlıq insanlar Méning yüzüm aldida tewrinip kétidu; taghlar örülüp, tik yarlar ghulap kétidu, barlıq tamlar yerge örülüp chüshidu. **21** Men barlıq taghlirimda uning bilen qarshilishshqa bir qilich chaqirimen, — deydu Reb Perwerdigar, — herbirsining qilichi öz qérindishige qarshi chiqidu. **22** Men waba késili we qan töktüş bilen uninggha höküm chiqirip jazalashqa kirishimen; Men uninggha, uning qoshunliri üstige, uninggha hemrah bolghan nurghun eller üstige dehshtetlik yamghur, zor möldür tashliri, ot we gün'gürt yaghdurimen; **23** Men Özümni ulughlap, Özümni pak-muqeddes dep körsitimen; we nurghun ellerning köz aldida namayan bolimen, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

39 «Emdi sen, i insan oggli, Gogni eyiblep bésharet bérip shundaq dégin: — Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Mana, i Gog, — Rosh, Meshek we Tubalning emiri, Men sanga qarshimen; **2** Men séni arqinggha yandurup, yétkilep, séni shimalning eng qeridin chiqirimen, Israilning taghliri üstige

tajawuz qildurimen; **3** Men oqyayingni sol qolungdin urup tashlighuziwétimen; oqlirining ong qolungdin chüshüriwétimen; **4** sen Israil taghlirining üstige yiqilisen; sen we séning barliq qoshunliring, sanga hemrah bolghan eller yiqilisiler; Men séni barliq yirtquch uchar-qanatlarğa gösh, daladiki barliq haywanlarğa ow bolushqa teqdim qildim. **5** Sen dalada yiqilisen; chunki Men shundaq söz qildim, — deydu Reb Perwerdigar. **6** Men Magog üstige we déngiz boyida aman-ésen turghanlarğa ot yaghdurimen; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **7** Méning pak-muqeddes namimni xelqim Israil arisida tonutimen; pak-muqeddes namimning qaytidin bulghinishqa qet'iy qol qoymaymen; eller Méning Perwerdigar, Israilda turghan Muqeddes Bolghuchisi ikenlikimni bilip yétidu. **8** Mana, u kélidu! Bu ishlar choqum bolidu, — deydu Reb Perwerdigar, — bu del Men éytqan künidir. **9** Israil sheherliride turuwatqanlar chiqip qorallarni, jümlidin sipar-qalqanlar, oqyalar, toqmaqlar we neyzilerni köydürüp ot qalaydu — ular bular bilen yette yil ot qalaydu. **10** Daladin héch otun élinmaydu, ormanlardin héch yaghach késilmeysu; chunki ular qorallarni ot qalashqa ishlitidu; ular özliridin olja tutqanlarni olja tutidu, özlirini bulang-talang qilghanlarni bulang-talang qilidu, — deydu Reb Perwerdigar. **11** We shu künide shundaq boliduki, Israil zéminidin, yeni déngizning sherqiy qirghiqidin ötidgehanlarning jilghisidin Gogga bir yerlik bolushi üçün bir orunni bérimen; bu yerlik bolsa ötküchilerning yolini tosidu; ular shu yerde Gog we uning barliq top-top ademlirini kömidu; u «Hamon-Gog jilghisi» dep atilidu. **12** Israil jemeti zéminini halal qilish üçün, ularni yette ay kömidu; **13** zémindiki barliq xelq ularni yerlikke qoyidu; shuning bilen Özüm ulughlan'ghan mushu künide bu ish ularğa sherep bolidu, — deydu Reb Perwerdigar. **14** Ular birnechche ademni zéminni dawamlıq arılap, tajawuzchılarning zémin yüzide qalghan jesetlirini kömüshke alahide ishni qilish üçün ayıridu; ular shu yette ay tügigende, andin jesetlerni izdesh xızmitini bashlaydu. **15** Bu «zémindin ötküchiler» aylinip yüridu; eger birsi ademning ustixinini körgen bolsa, u uning yénigha bir belge tikleydu; «izdep kömgüchiler» uni Hamon-Gog jilghisigha depne qilghuche belge turidu. **16** ([jilghida] «Hamonah» dep atalghan bir sheher bolidu). Ular shu yol bilen zéminni paklaydu». **17** — «We sen, i insan oggli, Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Herqandaq uchar-qanatlar, daladiki barliq haywanlarğa mundaq dégin: «Yighiliship kélinglar, Men silerge qilmaqchi bolghan qurbanliqimgha, yeni Israil taghliri üstide qilin'ghan chong qurbanliqqa heryandin jem bolunglar! Siler shu yerde gösh yep, qan ichisiler. **18** Siler baturlarning göshini, yer yüzidiki shahzadilarning qénini — qochqarlarning, öchkilerning, torpaqlarning qénini ichisiler — ularning hemmisi Bashandiki bordalghan mallardur! **19** Siler Men silerge qilmaqchi bolghan qurbanliqimdin, toyghuche may yep, toyghuche qan ichisiler! **20** Siler dastixinimda atlar we jeng harwisidikiler, baturlar, barliq jengchi palwanlar bilen toyunisiler» — deydu Reb Perwerdigar. **21** — we Men Öz shan-sheripimni eller arisigha körsitimen, barliq eller Méning yürgüzgen jazalirimni we ularning üstige qoyghan qolumni köridu. **22** We shu kündin tartip Israil

jemeti Méning Perwerdigar, ularning Xudasi ikenlikimni bilip yétidu. **23** Eller Israil jemetining qebihliki, Manga asiqliq qilghanliqı tüpeylidin sürgün bolghanliqini bilip yétidu; mana, Men yüzümni uların yoshurup, ularni düşmenlirining qoligha tapshurdum; ularning hemmisi qilichlinip yiqildi. **24** Uların paskinichiliqı we asiylıqlırı boyiche Men ularni bir terep qildim, yüzümni uların yoshurdum». **25** Shunga Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Men hazir Yaqupni sürgün bolghanliqidin eslige qayturup, pütkül Israil jemeti üstige rehim qilip, Öz pak-muqeddes namim üçün otluq qızghinliqimni körsitimen. **26** Öz zéminida aman-ésen turghinida, héchkim ularni qorqutmaydighan chagh kelgende, Men ularni ellerdin qayturup, düşmenlirining zéminliridin yighqinimda, we köp ellerning köz aldida Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsetkinimde, shu chaghda ular xijalitini we Mendin yüz örüp qilghan asiylıqlıqın barlıq gunahını kötüridu; **28** ular Méning ularni eller arisigha sürgün qildurghanliqim tüpeylidin, we andin uların héchqaysısını shu yerde qaldurmay öz zéminigha yighqanliqim tüpeylidin, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu; **29** we Men yüzümni uların qayta héch yoshurmaymen; chunki Men Israil jemeti üstige Öz Rohimni quyghan bolimen, — deydu Reb Perwerdigar.

40 Bizning sürgün bolghanliqimizning yigirme beshinchi yili, yilning beshida, aynıng oninchi künide, yeni sheher bösülgendin on töt yil keyin — del ashu künide Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qondi, we U méni [sheherge] apardı. **2** Xudaning alamet körünüşliride U méni Israil zéminigha apirip, intayin égiz tagh üstige orunlashturdi; taghning jenubiy teripide sheherdek bir quruluş turatti. **3** U méni shu yerge apardı; mana qolida kanap tanisi we ölchem xadisini tutqan, hissing körnüşide bolghan bir kishi; u derwazida turatti. **4** Bu kishi manga: «Insan oggli, közliring bilen körüp, qulıqıng bilen anglap, könglüngni men sanga körsitidighan barlıq ishlargha baghlighin; chunki buning sanga körsitilishi üçün sen mushu yerge élip kélinding. Israil jemetige barlıq körginingni ayan qil». **5** We mana, ibadetxanining hemme teripide tam bar idi. U kishining qolida alte gezlik ölchem xadisi bar idi; shu chaghdiiki «bir gez» bir gez bir alıqan'gha toghra kéletti. U tamning kenglikini ölchidi, bir «xada» chiqti; égziliki bolsa, bir «xada» chiqti. **6** U sherqqe qaraydighan derwazigha kélip, uning pelempeylirige chiqti; uning bosughisining kenglikini ölchidi, u bir xada chiqti. Yene bir teripining kengliki bir xada chiqti. **7** [Derwazining ichidiki] herbir «oyuq öy»ning uzunluqi bir xada, kengliki bir xada idi; oyuq öylerning ariliqi besh gez idi; derwazining ichidiki bosugha, yeni ichkirige qaraydighan dehlizning aldidiki bosughining [ikki teripining] uzunluqi [ayrim-ayrim] bir «xada» chiqti; **8** u derwazining ichkirige qaraydighan dehlizni ölchidi, [uzunluqi] bir xada chiqti. **9** U derwazining dalinining uzunluqini ölchidi, sekiz gez chiqti; uning keshikining yénidiki tamning qélinliqi ikki gez chiqti. Mushu dalan ichkirige qaraytti. **10** Sherqqe qarighan derwazining ichide, u teripide üçtin, bu teripide üçtin oyuq öyler bar idi. Üchilisi oxshash ölchemde idi; üç öyning ikki yan témi

oxshash qélinliqta idi. **11** U derwazini ólchidi, kenglikini on gez chiqti; uning jemi uzunluqi on üç gez idi. **12** Bu yandiki oyuq óylarning aldida bir gez qélinliqtiki bir tosmata tam bar idi, we u yandiki oyuq óylarning aldida bir gez qélinliqta bir tosmata tam bar idi; heryandiki oyuq óylarning kenglikini alte gez idi. **13** U derwazining jemi kenglikini, yeni bu tereptiki oyuq óyning ógzisining [arqa lédwini] u tereptiki oyuq óyning ógzisining [arqa lédwighiche] yigirme besh gez chiqti; bu tereptiki oyuq óyning ishiki bilen u tereptiki oyuq óyning ishiki bir-birige qarishatti. **14** U ichki hoyligha kirish éghizidiki tüwrüklerni ólchidi; ularning égziligi atmash gez chiqti; derwaza témi bu hoylining tüwrüklirini orap turganidi. **15** Derwazining tüwidin dalanning ichki éghizighiche ellik gez chiqti. **16** Oyuq óylarning herbirining udul témidá, shundaqla oyuq óylarning ariliqida, dalanning yénida oxshashla rojekler bar idi; mushu rojekler sirtigha qarap tariyip mangghan idi; herbir ariliqtiki tam-tüwrüklerge palma derexliri neqqishlen'genidi. **17** U méní sirtqi hoyligha apardi; mana, kichik xanilar, we sirtqi hoylini chörídep yasalghan tash taxtayliq supa; supining üstige ottuz kichik xana sélín'ghan. **18** Bu tash taxtayliq supa hoylidiki derwazilargha tutashqan, uning kenglikini ularning uzunluqigha barawer idi; bu «pes tash supa» idi. **19** U töwenki derwazining ichi teripidin ichki hoylining sirtqi témighiche bolghan ariliqni ólchidi; sherq we shimal tereplerningmu yüz gez chiqti. **20** Andin sirtqi hoyligha kiridighan, shimalgha qaraydighan derwazining uzunluqi we kenglikini ólchidi. **21** Uning bu teripide üçtin oyuq óy, u teripide üçtin oyuq óy bar idi; uning tüwrükliri, dalanliri birinchi derwaziningkige oxshash idi; uning uzunluqi ellik gez, kenglikini yigirme besh gez. **22** Uning dériziliri, dalanliri, palma derex neqishliri sherqqa qaraydighan derwaziningkige oxshash idi; kishiler uning yette basquchluq pelempeyi bilen chiqatti; uning dalini ichkiriqe qaraytti. **23** Ichki hoylida shimal we sherqtiki derwazilargha udul biridin derwaze turatti; u derwazidin derwazighiche ólchidi, yüz gez chiqti. **24** U méní jenub terepke apardi; mana, jenubqimu qaraydighan bir derwaza bar idi; u uning tüwrükliri, dalanlirini ólchidi, ular bashqilirigha oxshash idi. **25** Derwazining we dalinining etrapidiki dériziler bashqilirigha oxshash idi; uning uzunluqi ellik gez, kenglikini yigirme besh gez idi. **26** Uninggha chiqidighan yette basquch bar idi; uning dalini ichkiriqe qaraytti; uning tüwrükliride palma derixining neqishi bar idi, u terepte biri, bu terepte biri bar idi. **27** Ichki hoyligha kiridighan, jenubqa qaraydighan bir derwaza bar idi; u jenubiy terepte derwazidin derwazigha ólchidi, yüz gez chiqti. **28** U méní ichki hoyligha jenubiy derwazidin ekirdi; we jenubiy derwazini ólchidi; uning ólchemliri bashqa derwazilerningkige oxshash idi. **29** Uning oyuq óyliri, ariliq tamliri, dalinining ólchemliri bashqiliriningkige oxshash idi; uning we dalinining etraplirida dériziler bar idi; uning uzunluqi ellik gez, kenglikini yigirme besh gez idi. **30** Etrapida uzunluqi yigirme besh gez, kenglikini besh gez etrapida dalini bar idi. **31** Uning dalini bolsa sirtqi hoyligha qaraytti; uning kirish éghizidiki ikki yan tüwrükide palma derexlarning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempeyi bar idi. **32** U méní ichki hoylida sherq terepke apardi; u tereptiki derwazini

ólchidi; uning ólchemliri bashqilirigha oxshash idi. **33** Uning oyuq óyliri, ariliq tamliri, dalinining ólchemliri bashqiliriningkige oxshash idi; uning we dalinining etraplirida dériziler bar idi; uning uzunluqi ellik gez, kenglikini yigirme besh gez idi. **34** Uning dalini bolsa sirtqi hoyligha qaraytti; uning [kirish éghizining] u we bu teripidiki tüwrükide palma derexlarning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempeyi bar idi. **35** U méní shimaliy derwazigha apardi, we uni ólchidi; uning ólchemliri bashqilirigha oxshash idi. **36** Uning oyuq óyliri, ariliq tamliri, dalanliri [bashqilirigha] oxshash idi; etrapida dériziler bar idi. Uning uzunluqi ellik gez, uning kenglikini yigirme besh gez idi. **37** Uning dalinidiki tüwrüklér sirtqi hoyligha qaraytti; uning [kirish éghizidiki] ikki yan tüwrükide palma derexlarning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempeyi bar idi. **38** Herbir derwaza [ikki] tüwrükining yénida ishiklik kichik óy bar idi; ular shu óylerde köydürme qurbanliqlarni yuyatti. **39** Derwazining dalinida uyanda ikkidin shire, buyanda ikkidin shire bar idi; ular shirelerning üstide köydürme qurbanliq, gunah qurbanliq we itaatsizlik qurbanliqlirini soyidu. **40** Shimaliy derwazining dalinining kirish éghizidiki pelempeyning bir yénida ikki shire bar idi; dalanning kirish éghizining yene bir yénida ikki shire bar idi. **41** Shuningdek derwazining u yénida töt shire, bu yénida töt shire bar idi — jemi sekkiz joza bar idi; ular ularning üstide qurbanliqlarni soyidu. **42** Yene tashtin yonup yasalghan, uzunluqi bir yérím gez, kenglikini bir yérím gez, égziligi bir gez kélidighan töt shire bar idi; ularning üstige köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni soyidighan qoral-eswablar qoyulidu. **43** Derwaza ichide, tamliri üstige bir aliqan uzunluqtiki jüp ilmeklik kanarlar békítílgen. Shireler üstige qurbanliq göshliri qoyulidu. **44** Ichki hoyla ichide we ichki derwazining sirtida medhiye naxshichiliri üçün ikki kichik óy bar idi; biri shimaliy derwazining yénida, jenubqa yüzlen'gen; yene biri jenubiy derwazining yénida, shimalgha yüzlen'genidi. **45** U manga: «Jenubqa yüzlen'gen óy kahnilar, yeni ibadetxanigha mes'ullar üçündür. **46** Jenubqa yüzlen'gen óy kahnilar, yeni qurban'gah wezipisige mes'ullar üçündür. Bular bolsa Zadokning jemetining oghul perzentliri; shularla Lawiy jemetidiler arisidin Perwerdigarning yénigha xizmitide bolushqa kireleydu» — dédi. **47** U hoylini ólchidi; uzunluqi yüz gez, kenglikini yüz gez, töt chasiligi idi; qurban'gah bolsa muqeddesxana aldida turatti. **48** U méní muqeddesxanining dalinigha apardi; u dalan éghizining ikki yénidiki tamlarning uzunluqini ólchidi; bir tereptikisi besh gez, yene bir tereptikisi besh gez chiqti; dalan éghizining [ózi on töt gez idi]; dalan éghizidiki tamning [ichki teripining] kenglikini bu teripi üç gez, u teripi üç gez idi. **49** Dalanning kenglikini yigirme gez, uzunluqi on bir gez idi; uninggha chiqidighan pelempey bar idi; tüwrükimu bar idi, u yénida biri, bu yénida biri bar idi.

41 U méní [muqeddesxanidiki] muqeddes jayning aldigha apardi; u jayning kirish éghizining ikki teripidiki yan tamni ólchidi, her ikkisinin qélinliqi alte gez chiqti. **2** Kirish éghizining kenglikini bolsa on gez idi; muqeddes jayning kirish éghizidiki toghra tamning ichki teripining kenglikini ólchidi, her ikkisi besh gez

chiqti; u muqaddes jayning uzunluqini ölçidi, qiriq gez chiqti; uning kengliklari yigirmе gez chiqti. **3** U ichkirige qarap mandgi, eng muqaddes jaygha kirish éghizidiki toghra tamning kengliklari ikki gez; éghizining kengliklari alte gez idi; [ikki tereptiki] toghra tamning uzunluqi bolsa, yette gez idi. **4** U muqaddes jayning keynidiki «eng muqaddes jay»ning uzunluqini ölçidi, yigirmе gez chiqti; kenglikimu yigirmе gez idi. U manga: «Bu eng muqaddes jay» — dédi. **5** U muqaddesxanining témini ölçidi, qélinliqi alte gez chiqti; yandiki kichik xanilarning bolsa, kengliklari töt gez idi; kichik xanilar muqaddesxanini chöridеп sélin'ghanidi. **6** Yénidiki kichik xanilar üç qewetlik, bir-birige üstileklik idi, her qewette ottuzdin xana bar idi; kichik xanilarning limlari muqaddesxanining témigha chiqip qalmasliqi üçtün, limlar kichik xanilarning sirtqi témigha békitilgenidi. **7** Yuqirilighanséri muqaddesxanining etrapidiki kichik xanilar kengiyip barghanidi; chünki muqaddesxanining etrapida quruluş bolghanliqtin bina égzilgenséri xanilar kéngeygen. Shu sewebtin muqaddesxanimu égzilgenséri kéngeygen. Töwendiki qewettin yuqiridiki qewetkiche otturidiki qewet arqiliq chiqidighan pelempey bar idi. **8** Men muqaddesxanining égzitulluq supisi barliqini kördüm; u hem yénidiki kichik xanilarning uli idi; uning égzitulluq toptoghra bir «xada» idi, yeni alte «chong gez» idi. **9** Yénidiki xanilarning sirtqi témining qélinliqi besh gez idi. Muqaddesxanining yénidiki kichik xanilar bilen [kahinlarning] hujriliri ariliqidiki bosh yerning kengliklari yigirmе gez idi; bu bosh yer muqaddesxanining hemme teripide bar idi. **11** Yénidiki kichik xanilargha kirish éghizi bolsa bosh yerge qaraytti; bir kirish éghizi shimalgha, yene biri jénubqa qaraytti. Supa üstidiki xanilarni chöridighan bosh yerning kengliklari besh gez idi. **12** Gherbke jaylashqan, bosh yerge qaraydighan binaning uzunluqi yetmiş gez idi; binaning sirtqi témining qélinliqi besh gez; uning kengliklari toqsan gez idi. **13** Héliqi kishi muqaddesxanining özi ölçidi; uning uzunluqi yüz gez idi. Bosh yerning kengliklari [yüz gez idi], binaning tamirlari qoshulup jemi kengliklari yüz gez idi. **14** Muqaddesxanining aldi teripi we sherqqe jaylashqan hoylisining kengliklari yüz gez idi. **15** U [muqaddesxanining] keynidiki bosh yerge qaraydighan binaning kenglikini, jümlidin u we bu teripidiki karidorni ölçidi, yüz gez chiqti. Muqaddesxanining «muqaddes jay»i bilen ichki «eng muqaddes jay»i we sirtqa qaraydighan dalini bolsa, yaghach taxtaylar bilen bézelgen; uning bosughiliri, ichidiki üç jayning etrapidiki rojekliri hem dehlizliri bolsa, bosughisidin tartip hemme yer, poldin dérizilerigiche yaghach taxtaylar bilen bézelgen (dériziler özi rojeklik idi). **17** Dalandin ichki «eng muqaddes jay»ghiche bolghan torus, ichki we sirtqi «muqaddes jay»ning tamirlirining hemme yéri kérub we palma derexliri bilen ölchemlik neqishlen'genidi. Her ikki kérub arisida bir palma derixi neqishlen'genidi; herbir kérubning ikki yüzi bar idi. **19** Kérubning insan yüzi bu tereptiki palma derixi neqishighe qaraytti; shir yüzi u tereptiki palma derixi neqishighe qaraytti; pütkül muqaddesxanining [ichki] hemme teripi shundaq idi; **20** dalanning poldin tartip torusighiche, shuningdek «muqaddes jay»ning tamirligha kérublar we palma derexliri neqish qilin'ghan.

21 «Muqaddes jay»ning ishik késhekliri bolsa, töt chasiliq idi; «eng muqaddes jay» aldidiki ishik késheklirimu oxshash idi. **22** «[Muqaddes jay]ning» égzitulluq üç gez, uzunluqi ikki gez bolghan qurban'gahi yaghachtin yasalgan; uning burjekliri, yüzi we tamirlirining hemmisi yaghachtin yasalgan; héliqi kishi manga: «Bu bolsa Perwerdigarning aldisida turidighan shiredur» — dédi. **23** [Muqaddesxanining] «muqaddes jay» hem «eng muqaddes jay»ning herbirining qosh qanatliq ishiki bar idi. **24** Herbir qanatining ikki qatlimi bar idi; bu ikki qatlam qatlinatti; bu tereptiki qanatining ikki qatlimi bar idi; u tereptikisiningmu ikki qatlimi bar idi. **25** Ularning üstige, yeni «muqaddes jay»ning ishikliri üstige, tamirlarning üstini neqishligendek, kérublar we palma derexliri neqishlen'genidi; sirtqi dalanning aldisida yaghachtin yasalgan bir aywan bar idi. **26** Dalanning u we bu teripide rojekler we palma derex neqishliri bar idi. Muqaddesxanining yénidiki kichik xanilar we aldidiki aywanning sheklimu shundaq idi.

42 U méni sirtqi hoyligha, shimal teripige apardi; u méni yene «bosh yer»ge tutashqan, ibadetxanining shimaliy uduligha jaylashqan kichik xanilargha apardi. **2** Xanilarning jemi uzunluqi yüz gez idi; ularning kirish yoli shimalgha qaraytti; [xanilarning] jemi kengliklari ellik gez idi. **3** Xanilar ichki hoyligha tewe yigirmе gez kengliktiki «bosh yer»ge qaraytti, shundaqla sirtqi hoyligha tewe «tash taxtayliq supa»ning udulida idi. Üch qewetlik xanilarning karidorining bir teripidiki xanilar yene bir teripidiki xanilarning udulida idi. **4** Xanilarning aldisida on gez kenglikte, yüz gez uzunluqta bir karidor bar idi. Xanilarning ishikliri shimalgha qaraytti; **5** yuqiridiki xanilar töwendiki we otturidiki öylerdin tar idi; chünki karidorlar köp orunni igiliwalghanidi. **6** Xanilar üç qewetlik idi; biraq hoyligha tutash xanilarningkidek tüwrükliri bolmighachqa, üçinchi qewettiki xanilar astinqi qewettiki we otturidiki xanilardin tar idi. **7** Sirttiki xanilarning yénidiki, yeni hoylini xanilardin ayrip turidighan sirtqi tamning uzunluqi ellik gez idi. **8** Sirtqi hoyligha tutashqan xanilarning bolsa, jemi uzunluqi ellik gez idi; mana, muqaddesxanigha qaraydighan teripining uzunluqi yüz gez idi. **9** Bu xanilar astida, sirtqi hoylidin kiridighan, sherq terepke qaraydighan bir kirish yoli bar idi. **10** Ibadetxanining jénubiy teripide, sherqiy teripige qaraydighan ichki hoylidiki tamning kengliklari bilen teng bolghan, «bosh yer»ge tutashqan, ibadetxanining özi qaraydighan xanilar bar idi; **11** Ularning aldimu bir karidor bar idi; ular shimalgha qaraydighan xanilargha oxshaytti. Ularning uzunluqi we kengliklari, barliq chiqish yolliri, shekli we ishikliri oxshash idi. **12** Jénubqa qaraydighan bir yürüş xanilarning ishiki aldidiki karidorning béshida bir kirish yoli bar idi; bu kirish yolimu sherqqe qaraydighan tamning yénida idi. **13** We u manga: «[ibadetxanining hoylidiki] «bosh yer»ge tutashliq bu shimaliy we jénubiy yürüş xanilar bolsa, muqaddes xanilardur; Perwerdigargha yéqinlashalaydighan kahinlar shu yerlerde «eng muqaddes hediye»ni yeydu. Ular shu yerlerde «eng muqaddes hediye»ni, yeni ashliq hediye, gunah qurbanliqlirini we itaetsizlik qurbanliqlirini qoyidu; chünki shu yerler muqaddestur. **14** Kahinlar Xuda aldigha kirgendin kéyin, ular

«muqaddes jay»din biwasite sirtqi hoyligha chiqmaydu, belki shu yerge xizmet kiyimini sélip qoyidu, chunki bu kiyimlar muqaddestur. Ular peqet boshqa kiyimlarni kiyip, andin jamaet turghan yerge chiqidu» — dédi. **15** U shundaq qilib ibadetxanining ichki kölimini ölchigendin kéyin, u méni sherqqe qaraydighan derwazidin chiqardi we etrapidiki tamni ölchidi. **16** U sherqiy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. **17** U shimaliy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. **18** U jenubiy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. **19** U gherbiy teripige burulup, ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. **20** U töt teripini ölchidi; etrapida awam bilen pak-muqaddes bolghan jaylarni ayrip turidighan, uzunluqi besh yüz [xada], kenglik besh yüz [xada] tam bar idi.

43 U méni derwazigha, yeni sherqqe qaraydighan derwazigha apardi; **2** Mana, Israilning Xudasining shan-sheripi sherq tereptin keldi; Uning awazi ulugh sularning sharqirighan sadasidek idi; yer yüzi uning shan-sheripi bilen yorutuldi. **3** Men körgen bu alamet körünüş bolsa, u sheharni halak qilishqa kelgen qétimda körgen alamet körünüştekte boldi; alamet körünüşler yene men Kéwar deryasi boyida turup körgen alamet körünüştekte boldi; men düm yiqildim. **4** Perwerdigarning shan-sheripi sherqqe qaraydighan derwaza arqliq ibadetxanigha kirdi; **5** Roh méni kötürüp, ichki hoyligha apardi; mana, Perwerdigarning shan-sheripi ibadetxanini toldurdi. **6** Héliqi kishi yénimda turghanda, ibadetxanining ichidin Birsining sözligen awazini anglidim; **7** U manga: — I insan oghli, bu Méning textim sélín'ghan jay, Men ayagh basidighan, Men Israilar arisida menggüge turidighan jaydur; Israil jemetidikiler — ularning özliri yaqi padishahliri buzuqluqi bilen yaqi «yuqiri jaylar»da padishahning jesetliri bilen Méning pak-muqaddes namimni yene héch bulghimaydu. **8** Ular öz bosughisini Méning bosughimning yénigha, ishik keshikini Méning ishik keshikimning yénigha salghan, ular bilen Méni peqet bir tamla ayrip turatti, ular Méning pak-muqaddes namimni yirginchlikliri bilen bulghighan. Shunga Men ghezipim bilen ularni yoqitiwettim. **9** Emdi hazir ular buzuqluqini, padishahlarning jesetlirini Mendin yiraq qilsun; we Men ular arisida menggüge turimen. **10** — Emdi sen, i insan oghli, Israil jemetining öz qebhlikliridin xijalet bolushi üçhün bu öyni ulargha körsitip bergin; ular kallsida ibadetxanini ölchep baqsun. **11** Egerde ular öz qilghanliridin xijil bolsa, emdi sen mushu öyning sheklini, uning sélinishini, chiqish yollirini, kirish yollirini we barliq layihisini we barliq belgilimilirini, — shundaq, barliq sheklini we barliq qanunlirini ayan qilib bergin; ularning pütkül sheklini éside tutushi hem uning belgilimilirige emel qilishi üçhün, uni ularning köz aldigha yazghin. **12** Ibadetxanining qanuni shundaq bolidu: U turghan taghning choqisining békitilgen pasilghiche bolghan dairisi «eng muqaddes» bolidu; mana, bu ibadetxanining qanunidir. **13** Qurban'gahning «[chong] gez»de ölchen'gen ölchemliri shundaq idi: — bu gez bolsa bir gez qoshulghan bir aliqan bolidu. Qurban'gahning etrapidiki ulining égziligi bir gez, kenglik bir gez, etrapidiki girwiki bolsa bir aliqan idi.

Mana bu qurban'gahning uli idi. **14** Uning ulidin astinqi tekchigiche ikki gez, kenglik bir gez idi; bu «kichik tekche»din «chong tekche»giche töt gez, kenglik bir gez idi; **15** qurban'gahning ot supisida töt münggüz choqchiyip chiqip turatti. **16** Qurban'gahning ot supisining uzunluqi on ikki gez, kenglik on ikki gez bolup, u töt chasiliq idi. **17** Yuqiri tekchigichimu töt chasiliq idi, uzunluqi on töt gez, kenglik on töt gez; etrapidiki girwiki bolsa yérin gez idi; astining kenglik bir gez idi; uninggha chiqidighan pelemptiy sherqqe qaraytti. **18** U manga shundaq dédi: — I insan oghli, Reb Perwerdigar shundaq deydu: Bu qurban'gah üstige köydürme qurbanliqlarni sunush we üstige qan sépish üçhün uni yasighan künide, shular uning belgilimiliri bolidu: — **19** sen Lawiy qebilisidin bolghan, yeni Méning xizmitimde bolush üçhün Manga yéqinlishidighan Zadok neslidikilerdin bolghan kahinlarga gunah qurbanliqi süpitide yash bir torpaqni bérisen; **20** sen uning qénidin azraq élip qurban'gahning münggüzliklige, chong tekchining töt burjikige hem etrapidiki girwekliri üstige sürisen; shuning bilen sen uni pakizlap we uninggha kafaret qilisen. **21** Sen gunah qurbanliqi bolghan torpaqni élip uning jesitini «muqaddes jay»ning sirtida bolghan, ibadetxanidiki alahide békitilgen jayda köydürisen; **22** ikkinchi künide sen gunah qurbanliqi süpitide béjirim bir tékini sunisen; ular qurban'gahni torpaq bilen paklandurghandek téke bilen uni paklaydu. **23** Sen uni paklighandin kéyin, sen béjirim yash bir torpaq, qoy padisidin béjirim bir qochqarni sunisen; **24** sen ularni Perwerdigarning aldigha sunisen; kahinlar ularning üstige tuz sépиду we ularni Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq süpitide sunidu. **25** Yette kün sen her küni gunah qurbanliqi süpitide bir tékini sunisen; ular béjirim yash bir torpaqni, qoy padisidin béjirim bir qochqarnimu sunidu. **26** Ular yette kün qurban'gah üçhün kafaret qilib uni paklaydu; shuning bilen ular uni pak-muqaddes dep ayriydu. **27** Bu künler tügigende, sekkizinci küni we shu künden kéyin, kahinlar silerning köydürme qurbanliqlirine ularni we inaqliq qurbanliqlirine ularni qurban'gah üstige sunidu; shuning bilen Men silerni qobul qilimen, — deydu Reb Perwerdigar.

44 We u méni ibadetxanining sherqqe qaraydighan derwazisigha apardi; u étiklik idi. **2** Perwerdigar manga: — Bu derwaza étiklik turidu; u échilmaydu, héchkim uningdin kirmeydu; chunki Perwerdigar, Israilning Xudasi uningdin kirgen; shunga u étiklik qalidu. **3** Peqet shahzade, shahzadilik süpiti bilen shu derwazining [karidorida] olturup Perwerdigar aldida nan yéyishke bolidu; u [derwazining] dalinidin kiridu we shu yoldin chiqidu, — dédi. **4** U méni shimaliy derwazidin chiqirip ibadetxanining aldigha apardi; men kördüm, mana, Perwerdigarning shan-sheripi Perwerdigarning öyini toldurdi; men düm yiqildim. **5** Perwerdigar manga shundaq dédi: — Insan oghli, Méning sanga Perwerdigarning öyining barliq belgilimiliri hem qanunliri toghruluk éytidighanlirimning hemmisini köngül qoyup közing bilen kör, quliqing bilen angla; ibadetxanining kirish yoli we muqaddes jayning chiqish

yollirini köngül qoyup ésingde tut. **6** Andin asiylargha, yeni Israil jemetige shundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Yirginchlik qilmishlirlinglarga boldi bes, i Israil jemeti! **7** Siler barliq yirginchlik qilmishlirlinglardin sirt, Manga nan, qurbanliq méyi we qénini sun'ghininglarda, siler yat ademlerni, qelbide xetne qilinmighan, ténde xetne qilinmighanlarni méning muqeddes jayimda, yeni Méning öyümde turup uni bulghashqa kirgüzdinglar; ular ehdemni buzdi. **8** Siler Méning pak-muqeddes nersilirimge mes'uliyet bilen sadiq bolmay, belki muqeddes jayimda özümlarning ornigha mes'ul bolushqa [yat ademlerni] ishq qoydinglar». **9** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Israil arisida turghan yat ademlerdin, yeni qelbide xetne qilinmighan, ténde xetne qilinmighan herqandaq yat ademning Méning muqeddes jayimgha kirishige bolmaydu **10** lékin Israilning Mendin ézip kétishi bilen, Mendin yiraqlaship azghan, mebudlirigha intilgen Lawiy jemetidikiler öz qebihlikining jazasini tartidu; **11** halbuki, ular yenila muqeddes ornunda, öy derwazilirida nazarethilik qilidighan we öy xizmitide bolidighan xizmetkarlar bolidu; ular xelq üçün köydürme we bashqa qurbanliqlarni soyidu; ular xelqning xizmitide bolup ularning aldida turidu. **12** Emma xelq mebudlirigha choqun'ghanda, ular xelqning shu ishlirida, ularning xizmitide bolghanliq, shuning bilen Israil jemetini qebihlikke élip baridighan putlikashang bolghanliq tüpeylidin, shunga Men ulargha qolumni köttürüp qesem ichkenmenki, — deydu Reb Perwerdigar, — ular qebihlikining jazasini tartidu. **13** Shunga ular Men üçün kahinliq wezipisini öteshke Méning yénimgha yéqin kelmeydu, yaqi Méning muqeddes nersilirimge, «eng muqeddes» nersilirimge yéqin kelmeydu; ular belki öz xijalitini we yirginchlik qilmishlirining jazasini tartishi kérek. **14** Biraq Men ularni öyning özining mulazimitige, uning barliq xizmitige we uningda qilinidighan barliq ishlargha mes'ul qilimen. **15** Biraq Israil Mendin ézip ketkende, Öz muqeddes jayimgha qarashqa sadiq kahinlar, yeni Lawiylar bolghan Zadokning ewladilir — ular xizmitimde bolushqa yénimgha yéqin kélidu; ular qurbanliqlarning méyini we qénini sunushqa Méning aldida turidu, — deydu Reb Perwerdigar. **16** Ular muqeddes jayimgha kiridu, Méning xizmitimde bolushqa dastixinimgha yéqin kélidu; ular Méning tapshuruqumgha mes'ul bolidu. **17** We shundaq boliduki, ular ichki hoyla derwaziliridin kirgende, kanap kiyimni kiyishi kérek; ichki hoyla derwazilirida yaqi muqeddesxana aldida xizmette bolghanda, ularda herqandaq yungdin bolghan nerse bolmaydu; **18** béshigha kanaptin tikilgen selle, bélining töwinige kanaptin tambal kiyidu; ular ademni terlitidighan héchqandaq nersini kiyimesliki kérek. **19** Ular xelqning aldigha sirtqi hoyligha chiqqanda, ular xizmet kiyimlirini séliwétip, ularni muqeddes «kichik xanilar»gha qoyup qoyidu; ular xelqning bu kiyimlirining pak-muqeddeslikige tégip kétip ziyar'gha uchrimasliqi üçün bashqa kiyimlarni kiyishi kérek. **20** Ular chachlirini chüshürtiwetmesliki, yaqi chachlirini uzun qoyuwetmesliki lazim; ular peqet qisqa chach qoyushi kérek. **21** Ichki hoyligha kirgende héchqaysi kahin sharab ichmesliki kérek. **22** Ular tul yaqi ajrashqan ayalni öz emrige almasliqi kérek; ular

Israil neslidin bolghan pak qizni, yaqi kahindin tul qalghan ayalni élishqa bolidu. **23** Ular xelqimge pak-muqeddes bilen addiyning perqini ögütidu, ulargha halal bilen haramni qandaq perq étishni körsitidu. **24** Erzdewalarda ular höküm chiqirish ornida bolidu; ular bularning üstige öz hökümlirim boyiche höküm chiqiridu; Men békitken barliq héyt-bayramlirim toghrisidiki qanun-belgilimilirimni tutidu; ular Méning «shabat kün»lirimni pak-muqeddes dep etiwarlisi kérek. **25** Özini napak qilmasliqi üçün ular ölükning yénigha héch barmasliqi kérek; halbuki, ölgen atisi, anisi, oghli, qizi, aka-ukisi yaqi éri yoq acha-singlisi üçün ular özini napak qilishqa bolidu. **26** Özini paklandurghandin kéyin, uninggha yene yette kün sanilishi kérek; **27** u muqeddes jaygha kirgende, yeni muqeddes jayda xizmette bolushqa ichki hoyligha kirgen shu künide, u özi üçün gunah qurbanliqini sunushi kérek, — deydu Reb Perwerdigar. **28** Bu ulargha miras bolidu: — Men Özüm ulargha miras bolimen; siler ulargha Israil zéminidin héchqandaq igilikni teqsim qilmaysiler; Men ularning igiligi bolimen. **29** Ular ashliq hediye, gunah qurbanliqi we itaetsizlik qurbanliqliridin yeydu; Israilda mexsus Xudagha atalghan herqandaq nerse ularningki bolidu. **30** Tunji chiqqan herqandaq mehsulatarning ésili, barliq we herqandaq «kötürme hediye»ler kahinlar üçün bolidu. Siler [arpa-bughdiylarning] hosulining tunji xémirini kahin'gha teqdim qilishlirigha kérek; shuning bilen bext-beriket öyünglerge ata qilinidu. **31** Kahinlar özlügidin ölgen, yaqi yirtquchlar boghup qoyghan héchqandaq haywan yaqi uchar-qanatlaridin yéyishke bolmaydu.

45 Siler zéminni miras qilip bölüş üçün chek tashlap teqsim qilghininglarda, siler «kötürme hediye» süpitide zémindiki muqeddes bir ülüshni Perwerdigargha atap sunisiler. Uning uzunluqi yigirme besh ming [xada], kengliki yigirme ming [xada] bolidu. Bu parche yer her tereptiki chigrisighiche muqeddes hésablinidu. **2** U yerdin besh ming [xada] uzunluqtiki, besh ming [xada] kengliktiki töt chasiliq yer muqeddes jaygha ayrilidu; uning etrapida bosh yer bolush üçün ellik gezlik kengliktiki yer bölünidu. **3** Bu ülüstün sen uzunluqi yigirme besh ming [xada], kengliki on ming [xada] bolghan yerni ölchep bölisen; buning ichi muqeddes jay, eng muqeddes jay bolidu. **4** Bu yer zéminning muqeddes ülüshi bolidu; u muqeddes jayning xizmitide bolghan, yeni Perwerdigarning xizmitide bolushqa yénigha yéqin kélidighan kahinlar üçün bolidu; u ularning öyliri üçün, shundaqla muqeddes jayning orunlishishi üçün muqeddes orun bolidu. **5** Uningdin sirt yene uzunluqi yigirme besh ming gez, kengliki on ming gez bolghan yer, öyning xizmitide bolidighan Lawiylarning igiligi, yeni özliri turidighan sheherliri üçün bolidu. **6** Siler bu «kötürme hediye» bolghan muqeddes ülüshning yénidin sheher üçün kengliki besh ming [xada], uzunluqi yigirme besh ming [xada] yerni bölüp békitisiler. Bu pütkül Israil jemeti üçün bolidu. **7** Shahzadining ülüshi bolsa, bu muqeddes ülüshning ikki teripige tutishidu, shundaqla sheherge tewe jayning ikki teripige tutishidu, yeni gherbiy teripi gherbke qaraydighan, sherq teripi sherqke qaraydighan ikki parche yer bolidu; bu parche yerlarning jemi

uzunluqi qebililarning ülushining uzunluqi bilan parallél bolidu. **8** Bu yer shahzadilirm Israil zémindiki igiliki bolidu; we Méning shahzadilirm xelqimni yene héch ezmeydu; zémin Israil jemetige, qebililiri boyiche bölüp teqsim qilinidu. **9** Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Boldi bes, i Israil shahzadiliri! Jebir-zulum we bulang-talangi özünglardin néri qilip, toghra höküm chiqirip adalet yürügüzüglar; Méning xelqimni qayta yéridin heydiwetküchi bolmanglar, — deydu Reb Perwerdigar. **10** Silerde toghra mizan, toghra efah, toghra «bat» bolsun. **11** «Efah» we «bat» bolsa bir ölchem bolsun; shuning bilen bat xomirning ondin birige, efah xomirning ondin birige barawer bolsun; xomir bolsa ular ikkisi üçün ölchem bolsun. **12** Bir shekel bolsa yigirme «gerah» bolsun. Yigirme shekel, yigirme besh shekel, on besh shekel qoshulup silerge «mina» bolidu. **13** Bu silerning [shahzade üçün] «ködürme hediye»nglar bolidu; bir «xomir» bughdaydin altidin bir efah bughday, bir «xomir» arpidin altidin bir efah arpa sunisiler; **14** zeytun méyi bolsa, «bat» bilen ölchinish, her bir «kor»din ondin bir bat sunisiler (bir «kor» on «bat» yaki bir «xomir» bolidu, chunki on bat bir xomir bolidu). **15** Israilning süyi mol yaylaqliridin, her ikki yüz tuyaq padigha birdin paxlan sunisiler — bular bolsa, «ashliq hediye», «köydürme qurbanliq», «inaqliq qurbanliq»lar bolup, Israilar üçün kafaret qilish üçün bolidu, — deydu Reb Perwerdigar. **16** Zémindiki xelqning hemmisini Israilning shahzadisige sun'ghan bu «ködürme hediye»ge töhpi bolidu. **17** Shahzadining wezipisi bolsa, héytlerge, «yéngi ay»larga, «shabat kün»lerge, jümlidin Israil jemetining barliq «ibadet sorun»lirigha köydürme qurbanliqlar, ashliq hedieler we sharab hedielerni teminleshtin ibaret; Israil jemeti üçün kafaret élip kélidighan gunah qurbanliqi, ashliq hediye, köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqlirini teminligüchi del shu bolidu. **18** Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Birinchi ayning birinchi künide sen béjirim yash bir torpaqni alisen, uning bilen sen muqeddes jayni paklaysen. **19** Kahin bu gunah qurbanliqining qénidin élip ibadexanining ishiq késheklirige, qurban'gahning yuqiri tekhisidiki töt burjekke we ichki hoylining derwazisining kirish yolining késheklirige süridu; **20** shuningdek yoldin azghanlar yaki nadanlar üçün sen shu ayning yettinchi künide oxshash ish qilishing kérek; shuning bilen sen ibadexana üçün kafaret qilisen. **21** Birinchi ayning on tötinchi künide siler «ötüp kétish» héyti, yette künlük bir héytini ötküzisiler; pétir nanni yéyish kérek. **22** Shu küni shahzade özi we zémindiki barliq xelq üçün gunah qurbanliqi süpitide bir torpaqni sunidu. **23** Héytning yette künining herbiride u Perwerdigargha köydürme qurbanliqni, yeni yette küning herbiride yette torpaq we yette qochqarni, hemmisini béjirim halda sunidu; her küni gunah qurbanliqi üçün bir tékini sunidu. **24** U her bir torpaqqa bir efah ashliq hediye, her bir qochqargha bir efah ashliq hediye qoshup sunidu; her bir efah un'gha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. **25** Yettinchi ayning on beshinchi künide bashlan'ghan héytta, héytning yette künining herbiride u mushundaq gunah qurbanliqliri, köydürme qurbanliqlar, ashliq hedielerni we zeytun méyi qatarliqlarni oxshash sunushi kérek.

46 Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Ichki hoylining sherqqe qaraydighan derwazisi alte «ish küni»de étiklik bolidu; biraq shabat künide u échilidu; we «yéngi ay» bolghan künliride u échilidu. **2** Shahzade sirttin shu derwazining dalinining yoli bilen kiridu, u kirish éghizining késhek témi tüwde turidu; kahinlar bolsa uning üçün köydürme qurbanliqini, inaqliq qurbanliqlirini sunidu; u derwazining bosughisida sejde qilidu andin chiqidu; biraq derwaza kechkiche étilmeydu. **3** Zémindiki xelqmu shabat künliride we «yéngi ay»larda shu derwazining kirish éghizining tüwde turup Perwerdigar aldida sejde qilidu. **4** Shabat künide shahzade Perwerdigargha sun'ghan qurbanliq bolsa alte béjirim paxlan, bir béjirim qochqar bolidu. **5** Bulargha qoshulidighan ashliq hedieler qochqargha bir efah, paxlanlarga bolsa chaminig yétishiche bolidu; her bir efah un'gha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. **6** «Yéngi ay»ning künide u sun'ghan qurbanliq yash bir béjirim torpaq, alte paxlan, bir qochqar bolidu; ularning hemmisi béjirim bolidu. **7** Bulargha ashliq hedielerni qoshup sunidu; torpaqqa bir efah, qochqargha bir efah, paxlanlarga chaminig yétishiche bolidu; her bir efah un'gha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. **8** Shahzade kirgende, derwazining dalini bilen kiridu, we shu yol bilen chiqidu. **9** Zémindiki xelq héyt künliride békitilgen «ibadet sorun»lirigha Perwerdigar aldigha kirgende, sejde qilishqa shimaliy derwazidin kirgen kishi jenubiy derwazidin chiqidu; jenubiy derwazidin kirgen kishi shimaliy derwazidin chiqidu; u kirgen derwazidin chiqmaydu, belki uduligha méngip chiqidu. **10** Xelq kirgende shahzade ular bilen bille kiridu; ular chiqqanda, bille chiqidu. **11** Héyt-bayramlarda we «ibadet sorun»lirida bolsa, u qoshumche sun'ghan ashliq hedieler torpaqqa bir efah, qochqargha bir efah, paxlanlarga bolsa chaminig yétishiche bolidu; her bir efah un'gha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. **12** Shahzade Perwerdigargha xalis köydürme qurbanliqni yaki xalis inaqliq qurbanliqlirini sunmaqchi bolsa, emdi sherqqe qaraydighan derwaza uning üçün échilidu; shabat künide qilghandek, u öz köydürme qurbanliqini we inaqliq qurbanliqlirini sunidu; u qaytip chiqidu; chiqqandin kéyin derwaza étilidu. **13** Her künde sen Perwerdigargha köydürme qurbanliq süpitide bir yashliq béjirim paxlanni sunisen; sen her etigini teyyarlap bérisen. **14** Her etigende sen uninggha qoshup ashliq hediye, yeni undin altidin bir efah we unni maylashqa zeytun méyidin üçtin bir hin teyyarlaysen; bu Perwerdigargha ebediy belgilime bilen békitilgen ashliq hediye bolidu. **15** Ular her etigende paxlanni, uning ashliq hediyesini zeytun méyi bilen ebediy köydürme qurbanliq süpitide sunidu. **16** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Shahzade öz mirasidin oghullirining birsige sowgha qilghan bolsa, emdi u yene ashu oghlining öz oghul-ejdadliri üçün bolidu; miras yoli boyiche u ularning igiliki bolidu. **17** Biraq u öz mirasidin uning xizmetkarlirining birige sowgha bergen bolsa, u uningki «xalas qilish yili»ghiche bolidu; shu chaghda u shahzadige qayturulidu; [shahzadining mirasi] esli öz oghullirighila mensup bolidu. **18** We shahzade xelqge jebir-zulum sélip, ularni mirasidin heydiwetmeydu; u oghullirigha öz igilikdin miras

teqsim qilidu; shuning bilan Méning xelqim öz igilikidin tarqitilmaydu. **19** Andin [héliqi kishi] méni shimalgha qaraydighan, kahinlar üçhün bolghan muqaddes «kichik xanilar»gha derwazining yénidiki kirish yoli bilen apardi; mana, uning gherb teripide mexsus bir jay bar idi; **20** u manga: «Bu kahinlar itaetsizlik qurbanliqlirini we gunah qurbanliqlirini qaynitidighan hem ashliq hediyeelerni pishuridighan jaydur; bu jayni bekítishtiki meqset, xelqning bu ashlarining pak-muqaddeslikige tégip kétip ziyan'gha uchrmasliqi üçhün, ular bu [ashlarni] sirtqi hoyligha élip chiqmaydu. **21** U méni sirtqi hoyligha apirip, méni hoylining töt bulungidin ötküzdi; mana, hoylining herbir bulungida [kichik] hoyla bar idi. **22** Hoylining töt bulungida, uzunluqi qiriq gez, kengliki ottuz gez bolghan tosmá tamliq hoylilar bar idi; bu töt hoylining ölchemliri oxshash idi. **23** Bu töt hoyla ichide etrapida tash taxtayliq tekche bar idi; tekche astida hemme etrapida qazan qaynitidighan [ot qalaydighan] jayliri bar idi. **24** U manga: «Bular «gösh qaynitish öyliri», mushu yerlerde öyning xizmitide bolghanlar xelqning qurbanliqlirini qaynitidu» — dédi.

47 [Héliqi kishi] méni öyning derwazisigha qayta apardi. Mana, ibadetxanining bosughisidin sular sherqqe qarap éqip chiqiwatatti; chünki öyning aldi sherqqe qaraytti. Sular öyning astidin, ong teripidin, qurban'gahning jenubiy teripidin éqip chüshetti. **2** U méni shimalgha qaraydighan derwazisidin chiqardi; u méni aylandurup sherqqe qaraydighan derwazining sirtigha apardi; mana, sular ong teripidin éqip turatti. **3** Héliqi kishi qolida ölchigüch tanini tutup, sherqqe qarap mandgi; u ming gez ölchidi, andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning oshuqigha chiqatti. **4** U yene ming gez ölchidi; andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning tizlirigha yetti. U yene ming gez ölchidi; andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning béligé chiqatti. **5** U yene ming gez ölchidi; u men ötelmeydighan derya bolup chiqti; chünki sular örlep ketti; uningda su üzgili bolatti, u ötkili bolmaydighan derya bolup chiqti. **6** U mendin: «Insan oghli, buni körgensen?» dep soridi; andin méni deryaning qirghiqigha qayturup apardi. **7** Qirghaqqá qayttim, mana, deryaning qirghiqida, u we bu qétida, intayin köp derexler bar idi. **8** U manga mundaq dédi: «Bu sular yurtning sherqige chiqidu; shu yerdin ular Arabah tüzlenglikige chüshüp, andin déngizgha kiridu. Ular déngizgha éqip kirishi bilen, déngiz suliri saqaytilidu. **9** We shundaq boliduki, bu «jüp derya» qaysi yerge éqip kelse, shu yerdiki barliq su üzidighan janiwarlar yashaydu; déngizda nurghun béliqlar bolidu; chünki sular shu yerge éqip kélidu, we déngiz suliri saqaytilidu; derya nege aqsa, shu yerning hemmisi hayatqa ige bolidu. **10** We shundaq boliduki, béliqchilar déngiz boyida turidu; En-Gedidin En-Eglaimighe ularning torliri yéyilidighan jayliri bolidu; déngiz béliqlirining «Ottura déngiz»dikidek bek köp sortliri bolidu; **11** biraq uning zey-sazliqliri saqaytilmaydu; ular shorluq bolushqa tapshurulidu. **12** Derya boyida, u we bu qétida, ozuq bolidighan herxil derexler ösidu. Ularning yopurmaqliri solashmaydu, ular méwisiz qalmaydu; ular her ayda yéngidin méwileydu; chünki uni sughiridighan sular muqaddes jaydin chiqidu; ularning méwisi ozuq,

ularning yopurmaqliri dora-dermanlar bolidu. **13** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Töwende Israilning on ikki qebilisige zémin miras süpitide bölünip teqsim qilinip chégralar ayiridu; Yüsiüping qebilisige ikki ülüsh bölünidu. **14** Men qolumni kötürüp ata-bowiliringlarga qesem ichkendek, siler bir-biringlarga barawerlik bilen zéminni miras bolushqa bölisiler; u silerge miras bolidu. **15** Zémanning [töt] teripining chégrasi mundaq: Shimaliy teripi, «Ottura déngiz»din bashlinip Xetlonning yolini boylap, Zedad shehirining kirish éghizighiche bolidu; **16** u Xamat, Bérotah, Sibraim (Demeshq bilen Xamatning chégrisining otturisida), Hawranning chégrisida bolghan Xazar-Hattikon sheherlirini öz ichige alidu; **17** shuningdek «Ottura déngiz»din bashlan'ghan chégra Hazar-Énan'ghiche sozulidu; u Demeshqning chégrisini boylap, Xamatning shimaliy rayonining chégrasigha tutishidu; bu bolsa shimaliy teripi bolidu. **18** Sherq teripining chégrisi, Hawran bilen Demeshqning otturisidin bashlinip, Giléad we Israil zémimini bölüp turidighan Iordan deryasi bolidu. Siler buningdin «Ölük déngiz»ghiche miraslarni bölüp ölcheysiler. Bu bolsa sherq teripi bolidu. **19** Jenubiy teripi bolsa, Tamar shehiridin Méribah-Qedesh deryasining éqinlirighiche, andin Misir wadisidin «Ottura déngiz»ghiche sozulidu. Bu jenubiy chégra bolidu. **20** Gherbiy teripi bolsa «Ottura déngiz»ning özi, Xamat rayonigha kirish éghizighiche bolidu; bu gherbiy chégrisi bolidu. **21** Siler bu zéminni Israilning qebilisi boyiche öz-aranglarda ülüshüshünger kérek. **22** Shundaq bolush kérekki, siler öz-aranglar we aranglarda olturaqlashqan, aranglarda baliliq bolghan musapirlarga uni miras bolushqa chek tashlap bölisiler; ular silerge nisbeten wetinide tughulghan Israillarga oxshash bolushi kérek. Ular siler bilen teng chek tashlap Israil qebililiri arisidin miras alsun. **23** Musapir qaysi qebile arisida olturaqlashqan bolsa, siler shu yerdin uninggha miras teqsim qilisiler, deydu Reb Perwerdigar.

48 Töwende qebililer nami boyiche tizimlinidu; shimal teripide Dan qebilisining bir ülüshi bar. Uning chégrisi Israil zémнинining shimaliy chégrisimu bolidu; u Xetlonning yolini boylap, Xamat rayonigha kirish éghizighiche we Hazar-Énan shehirighe sozulghan (Hazar-Énan Demeshq chégrisigha yandash bolup, Demeshqning shimaliy teripidiki Xamat shehirining yénida). Uning ülüshi sherqtin gherbkiche sozulghandur. **2** Danning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Ashir qebilisining bir ülüshidur. **3** Ashirning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Naftali qebilisining bir ülüshidur. **4** Naftalining chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Manasseh qebilisining bir ülüshidur. **5** Manassehning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Efraim qebilisining bir ülüshidur. **6** Efraimning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Ruben qebilisining bir ülüshidur. **7** Rubenning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Yehuda qebilisining bir ülüshidur. **8** Yehudaning chégrisigha tutashqan, sherqtin gherbkiche sozulghan zémin, silerning «kötürme hediye»nglar bolidu; uning kengliki yigirme besh ming [xada], uning uzunluqi qebililerge teqsim qilin'ghan ülüstikidek bolidu; muqaddes jay

uning del otturisida bolidu. **9** Siler Perwerdigargha alahide atighan «kötürme hediye» bolsa, uzunluqi yigirme besh ming [xada], kenglikli on ming [xada] bolidu. **10** Bu muqeddes «kötürme hediye» kahilar üçün bolidu. Shimaliy teripining uzunluqi yigirme besh ming [xada], gherbiy teripining kenglikli on ming [xada], sherqiy teripining kenglikli on ming [xada], jenubiy teripining uzunluqi yigirme besh ming [xada] bolidu; Perwerdigarning «muqeddes jay»i uning del otturisida bolidu. **11** Bu yer Zadok ewladliridin bolghan, pak-muqeddes dep ayrilghan kahinlar üçün bolidu. Israil ézip ketkende, ular Lawiylar ézip ketkendenk ézip ketmigen, belki Men tapshurgan mes'uliyetke sadiq bolghanidi. **12** Shuning bilen bu alahide «kötürme hediye» bolghan yer bolsa pütün «kötürme hediye» bolghan zéminning ichidin bolup, ulargha nisbeten «eng muqeddes bir nerse» dep bilinsun. U Lawiylarning ülüshige tutashqan bolidu. **13** Kahinlarning ülüshining chégrisigha tutash bolghan yer Lawiylarning ülüshi bolidu. Uning uzunluqi yigirme besh ming [xada], kenglikli on ming [xada]. Pütkül uzunluqi yigirme besh ming [xada], kenglikli on ming [xada] bolidu. **14** Ular uningdin yerni héch satmaydu yaki almashturmaydu. Ular bu zéminning ésilini bashqilargha héch ötküzmeypdu; chünki u Perwerdigargha muqeddes dep atalghan. **15** Qalghan yer, kenglikli besh ming [xada], uzunluqi yigirme besh ming [xada], adettiki yer bolup, sheher üçün, yeni öyler we ortaq bosh yer üçün bolidu. Sheher uning otturisida bolidu. **16** Sheherning ölchemliri mundaq bolidu; shimaliy teripi töt ming besh yüz [xada], jenubiy teripi töt ming besh yüz [xada], sherqiy teripi töt ming besh yüz [xada], we gherbiy teripi töt ming besh yüz [xada] bolidu. **17** Sheherning bosh yerliri bolsa, shimalgha qaraydighan teripi ikki yüz ellik [xada] kenglikte, jenubqa qaraydighan teripi ikki yüz ellik [xada] kenglikte, sherqqa qaraydighan teripi ikki yüz ellik [xada] kenglikide, gherbke qaraydighan teripi ikki yüz ellik [xada] kenglikte bolidu. **18** Qalghan ikki parche yer muqeddes «kötürme hediye» bolghan yerge tutiship uninggha parallél bolidu. Ularning uzunluqi sherqqa qaraydighan teripi on ming [xada], gherbke qaraydighan teripi on ming [xada]; bular muqeddes «kötürme hediye» bolghan yerge tutishidu; bularning mehsulatleri sheherning xizmitide bolghanlarni ozuqlanduridu. **19** Uni tériydighanlar, yeni sheherning xizmitide bolghanlar Israilning barliq qebililiri ichidin bolidu. **20** Pütkül «kötürme hediye» bolsa uzunluqi yigirme besh ming [xada], kenglikli yigirme besh ming [xada] bolidu; siler bu töt chasiliq muqeddes «kötürme hediye»ge sheherge tewe jaylarnimu qoshup sunisiler. **21** Muqeddes «kötürme hediye» bilen sheherning igidarchiliqidiki yerning u we bu teripidiki qalghan zéminler shahzade üçün bolidu. «Kötürme hediye»ge yandash sherqtin sherqqa sozulghan yigirme besh ming [xada] kengliktiki yer we gherbtin gherbke sozulghan yigirme besh ming [xada] kengliktiki yer [qebililerning] ülüshlirige parallél bolup, bular shahzade üçündür; muqeddes «kötürme hediye», jümlidin ibadetxanining muqeddes jayi ularning otturisida, **22** shuningdek Lawiylarning ülüshi we sheherning igilikimu shahzadaning tewelikining otturisida bolidu. Yehudaning chégrisi we Binyaminning chégrisining otturisida

bolghan bu zéminlar shahzade üçün bolidu. **23** Qalghan qebililerning ülüshliri bolsa: — Binyamin qebilisi üçün sherqtin gherb terepke sozulghan bir ülüshi bolidu. **24** Binyaminning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Shiméon qebilisining bir ülüshidur. **25** Shiméonning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Issakar qebilisining bir ülüshidur. **26** Issakarning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Zebulun qebilisining bir ülüshidur. **27** Zebulunning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Gad qebilisining bir ülüshidur. **28** Gadning yan teripi, yeni jenubiy teripi, pütkül zéminning jenubiy chégrisi Tamar shehiridin Méribah-Qedesh deryasining éqinlirighiche, andin [Misir] wadisini boylap «Ottura déngiz»ghiche sozulidu. **29** Bu siler Israilning qebililirige miras bolushqa chek tashlap bölidighan zémin bolidu; bular ularning ülüshliri, — deydu Reb Perwerdigar. **30** Töwende sheherning chiqish yolliri bolidu; uning shimaliy teripining kenglikli töt yüz ellik [xada] bolidu; **31** sheherning qowuqliri Israilning qebililirining nami boyiche bolidu; shimaliy teripide üç qowuq bolidu; biri Rubenning qowuqi bolidu; biri Yehudaning qowuqi bolidu; biri Lawiyning qowuqi bolidu; **32** sherqiy teripining kenglikli töt yüz ellik [xada], uningda üç qowuq bolidu; biri Yüstüpnung qowuqi bolidu; biri Binyaminning qowuqi bolidu; biri Danning qowuqi bolidu. **33** Jenubiy teripining ölchimi töt yüz ellik [xada], uningda üç qowuq bolidu; biri Shiméonning qowuqi bolidu; biri Issakarning qowuqi bolidu; biri Zebulunning qowuqi bolidu. **34** Sherqiy teripining kenglikli töt yüz ellik [xada], uningda üç qowuq bolidu; biri Gadning qowuqi bolidu; biri Ashirning qowuqi bolidu; biri Naftalining qowuqi bolidu. **35** Jemiyl bolup uning aylanmisi on sekkiz ming [xada] bolidu; shu kündin bashlap sheherning nami: «Perwerdigar shu yerde» bolidu.

Daniyal

1 Yehuda padishahi Yehoyakim textke olturup üçinchi yili, Babil padishahi Néboqadnesar Yérusalémgha hujum qilip uni muhasire qiliwaldi. **2** Rey Yehudaning padishahi Yehuyakimni, shundaqla Xudaning öyidiki qacha-quchilarning bir qismini uning qoligha tapshurup berdi. U esirlerni Shinar zéminigha, özi choqunidighan mebudning butxanisigha élip bardi we bulap kelgen qacha-quchilarni butxanining xezinisige qoydi. **3** Padishah Néboqadnesar bash aghwat ghojidari Ashpinazgha esirge chüshken Israillar ichidin xan jemetidikilerdin we ésilzade yigitlerdin birnechchidin tallap élip chiqishni buyrudi. **4** Bu yashlar nuqsansiz, kélisken, danishmen-uqumushluq, mol bilimlik, mutepekkur, orda xizmitide bolushqa layaquetlik, yene kélip kaldiylarning ilim-penlirini hem tilini ögineleydighan bolushi kérek idi. **5** Padishah ular toghrisida ular üç yilghiche her küni padishah yeydighan nazu-németler we sharablar bilen ozuqlandurulun, muddet toshqanda padishahning aldida xizmette bolsun dep békitti. **6** Tallan'ghan Yehuda qebilisidiki yashlardin Daniyal, Hananiya, Mishaél we Azariyalar bar idi. **7** Aghwat béshi ulargha yéngi isimlar, yeni Daniyalgha Belteshasar, Hananiyagha Shadrak, Mishaélgha Mishak, Azariyagha Ebednégo dégen ismlarni qoydi. **8** Daniyal padishah belgiligen nazu-németler we shahane sharabli bilén özini [Xuda aldida] napak qilmasliqqa bel baghlidi; shunga u aghwat béshidin özining napak qilınmasliqigha yol qoyushini iltimas qildi. **9** Emdi Xuda aghwat béshini Daniyalgha iltipat we shapaet körsitidighan qilghanidi. **10** Lékin aghwat béshi Daniyalgha: — Men öz ghojam padishahtin qorqimen. Silerning yémek-ichmikinglarni u ézi belgiligen; u eger silerni bashqa qurdash yigitlerdekg saghlam chiray emes iken dep qarisa, undaqta siler padishahqa méning kallamni aldurghuchi bolisiler, — dédi. **11** Shuning bilén Daniyal kélip aghwat béshi öziye we Hananiya, Mishaél we Azariyalargha teyinligen ghojidardin telep qilip: **12** — Keminilirini umach, köktat we su bilénla béqip on künlik sinaq qilsila. **13** Andin bizning chirayimiz bilén padishahning ésil tamiqini yégen yigitlerning chirayini sélishturup baqsila, andin közitishliri boyiche keminilirige ish körgeyla! — dédi. **14** Ghojidar ularning gépige kirip, ularni on kün sinap körüşke maqul boldi. **15** On kündin kéyin qarisa, ularning chirayliri padishahning nazu-németlirini yégen yigitlerningkidinmu nurluq we tolghan körtüdi. **16** Shuningdin kéyin ghojidar ulargha padishah belgiligen nazu-németlerni we ichishke belgiligen sharabni bermey, ularning ornida umach, köktatlarni bérishke bashlidi. **17** Bu töt yigitni bolsa, Xuda ularni herxil edebiyat we ilim-meripette danishmen we uqumushluq qildi. Daniyalmu barliq ghayibane alametler bilén chüshlerge tebir bérishke parasetlik boldi. **18** Padishah belgiligen muddet toshqinida, aghwat béshi yigitlerning hemmisini Néboqadnesarning aldigha élip bardi. **19** Padishah ular bilén bir-birlep sözleshti; yash yigitlerning héchqaysisi Daniyal, Hananiya, Mishaél we Azariyalargha yetmidi. Shunga bu töteylan padishahning xizmitide qalidi.

20 Padishahqa danaliq-hékmet kérek bolghanda yaki yorutush kérek bolghan herqandaq mesilige jawab izdigende, ularning jawabi uning seltenitidiki barliq remchi-palchi yaki pir-ustazliriningkidin on hesse toghra chiqatti. **21** Daniyal Pars padishahi Qoresh textke olturghan birinchi yilghiche ordida dawamliq turdi.

2 Néboqadnesar textke olturup ikkinchi yili, birnechche chüsh kördi; uning rohi parakende bolup, uyqusi qachti. **2** Shunga padishah remchi-palchi, pir-ustaz, jaduger we kaldiy muneyjimlerni chüshlirige tebir bérishke chaqirishni buyrudi. Ular kélip padishahning aldida turdi. **3** Padishah ulargha: — Men bir chüsh kördüm, bu chüshning menisini bilishke könglüm nahayiti tit-tit boluwatidu, — dédi. **4** Andin kaldiyler padishahqa (aramiy tilida): — Aliyliri menggü yashighayla! Qéni keminilirige chüshlirini éytqayla, biz tebir bérimiz, — dédi. **5** Padishah kaldiylerge: — Mendin buyruq! Siler awwal körgen chüshümni éytip andin tebir bérishinglar kérek. Undaq qilmisanglar qiyma-chiyma qiliwétlisiler, güyüglar hajetxanigha aylanduruwétlidul! **6** Lékin chüshümni éytip, uninggha tebir bérilisenglar mendin sowghatlar, in'amlar we aliyy izzettin muyesser bolisiler. Emdi chüshümni éytinglar, tebir béringlar! — dédi. **7** Ular padishahqa yene bir qétim: — Aliyliri chüshlirini éytqayla, andin özlirige tebirini éytip bérimiz, — dédi. **8** Bu chaghda padishah jawaben: — Shübbisiziki, siler permanimdin qaytmaydighinimni bilgechke, waqitni keynige sürüwatisiler. **9** Lékin chüshümni éytip bermisenglar, silerge peqet buyruqumla qalidu. Chünki siler waqt ehwalni özgertidu, dep bilip özara til biriktürüp, yalghanchiliq qilip méni aldimaqchi bolisiler. Shunga chüshümni éytsanglar, andin chüshümge heqiqeten tebir béréleydighanliqlinglarni shu chaghdila bilimen, — dédi. **10** Kaldiylar padishahqa jawaben: — Dunyada aliylirining sorighan ishini éytip béréleydighan héchbir adem yoqtur. Héchqandaq padishah, uning qandaq ulugh yaki küchlik bolushidin qet'iynezer, remchi-palchi, pir-ustaz yaki kaldiy muneyjimlerde mundaq telepni qoyghan emes. **11** Chünki aliylirining sorighanliri heqiqeten alamet müshkül, ilahlardin bashqa héchkim uni ayan qilalmaydu. Lékin ilahlarning makani insanlar arisida emes, — dédi. **12** Padishah qattiq ghezeplinip achchiqlan'ghan halda, Babil ordisidiki barliq danishmenlerni öltürüşni emr qildi. **13** Shuning bilén padishahning barliq danishmenlerni öltürüş toghrisidiki buyruqi chüshürüldi. Shunga [xizmetkarliri] Daniyal we uning dostlirininimu öltürüş üçün izdidi. **14** Shu chaghda Daniyal Babildiki danishmenlerni öltürüş emrini ijra qilghili chiqqan padishahning xususiy muhapizetchiler bashliqi Arioqqa aqilane we danishmenlerche jawab qayturup **15** uningdin: — Padishahning chüshürgen permani néme üçün shunche jiddiy? — dep soridi. Arioq ehwalni Daniyalgha éytip berdi. **16** Daniyal derhal padishah aldigha kirip, padishahtin chüshige tebir bergüdek waqt bérishni telep qildi. **17** Andin Daniyal öyige qaytip, ehwalni dostliri Hananiya, Mishaél we Azariyalargha éytip berdi. **18** U ulardin ershtiki Xudadin bu chüshning siri toghruluq rehim-sheppet iltija qilip, men Daniyal we dostlirim tötimizning Babildiki bashqa danishmenler bilén bille

halak qilinmasliqimizni tilenglar, dep telep qildi. **19** Andin kéchide Daniyalga ghayibane körünüshte shu sirning yéshimi wehiy qilindi. Shuning bilan Daniyal ershtiki Xudagha hemdusanalar oqup mundaq dédi: **20** «Xudaning nami ebedil'ebed medhiyilen'gey! Chünki danaliq we küch-qudret Uningkidur. **21** U waqit, pesillerni Özgertküchidur; U padishahlarni yiqitidu, We padishahlarni tikleydu; U danalargha danaliq, aqilanilargha hékmet béridu. **22** U chongqur we sirliq ishlarni ashkarilighuchidur, Qarangghuluqqa yoshurun'ghan ishlarni yaxshi bilgüchidur, Nur hemishe Uning bilen billidur. **23** I manga danaliq we küch bergen ata-bowilirimning Xudasi, Sanga shükür we hemdusanalar éytay! Sen hazirla biz dua qilghan ishni manga ashkariliding, Padishahning sorighan ishini bizge körsitip berding». **24** Andin Daniyal padishah Babildiki danishmenlarni öltürüshke teyinligen Arioqning aldigha bérip uninggha: — Babildiki danishmenlarni öltürmigeyla. Méni padishahning aldigha bashlap kirgeyla, men padishahning chüshige tebir bérey, — dédi. **25** Arioq shuan Daniyalni padishah Néboqadnesarning aldigha bashlap kirip, padishahqa: — «Men Yehudiy esirlér ichidin alyilirining chüshige tebir béreleydighan bir kishini taptim» — dédi. **26** Padishah Daniyal (Belteshasar depmu atilidu)gha: «Sen méning körgen chüshümni ayan qilip, uninggha tebir bérelemsen? — dédi. **27** Daniyal padishahning aldida turup shundaq jawab berdi: — I alyiliri, sili sorighan bu sirni danishmen, pir-ustaz, remchi-palchi we munejjimlar özlirige yéship béreلمeydu. **28** Biraq ershte sirlarni ashkarilighuchi bir Xuda bar. U bolsa alyilirigha axirqi zamanning künliride néme ishlarning bolidighanliqini ayan qildi. Emdi özlirining chüshini, yeni alyiliri uxlawatqanda körgen ghayibane alametlerni éytip bérey: — **29** — I alyiliri, sili uxlashqa yatqanda kelgisidiki ishlarni oylap yattila. Sirlarni birdinbir Ashkarilighuchi özlirige yüz bérédighan ishlarni körsetti. **30** Manga kelsek, bu sirning manga ayan qilin'ghini méning bashqa jan igiliridin artuq hékmetke ige bolghanliqimdin emes, belki bu chüshning tebirini, shundaqla shah alyilirining köngülliridiki oylirini özlirige melum qilish üçündür. **31** — Ey alyiliri, sili ghayibane alametle özlirining aldilirida turghan gigant bir heykelni kördile. Bu heykel nahayiti gewdilik bolup, zor nur chaqnay turidighan heywetlik hem qorqunchluq idi. **32** Heykelning béshi ésil altundin, kökriki we qolliri kümüshdin, bel we saghriliri mistin, **33** Yuta-pachiqi tömürdin, puti tömür bilen layning arilashmisidin yasalghan. **34** Özliri uni körüwatqan chaghlirida, adem qoli bilen qézilmighan bir tash kélip heykelge urulup uning tömür bilen layning arilashmisidin yasalghan putini chéqiwetti. **35** Uningdiki tömür, lay, mis, kümüş, altunlar shuan parche-parche qilinip, shamal ularni beeyni yazliq xamandiki topilarni uchurghandek, qayta héch tépilmighudek qilip uchuriwetti. Lékin héliqi tash yoghinap, pütkül jahanni qapligan ghayet zor bir taggha aylandi. **36** Körgen chüshliri mana shudur. Emdi biz özlirige bu chüshning menisini yéship bérimiz. **37** Ey alyiliri, özliri pütkül padishahlarning bir padishahi, ershtiki Xuda silige padishahliq, nopuz, küch we shöhret ata qildi. **38** Insan baliliri, haywanatlar, uchar-qanatlar meyli

qeyerde tursun, Xuda ularni qollirigha tapshurup silini ularning hemmisige hakim qildi. Sili u heykelning altun béshidursila. **39** Özliridin kéyin yeni bir padishahliq kélidu. Lékin u silining padishahliqlirigha yetmeydu. Uningdin kéyin üçinchi bir padishahliq, yeni mis padishahliq kélip pütkül yer yüzige hakim bolidu. **40** Uningdin kéyinki tötinchi padishahliq bolsa tömürdek mustehkem bolidu. Tömür barliq bashqa nersilerni chéqiwétip boysundurghinidek, shuninggha oxshash bu tömür padishahliq öz aldinqi padishahlarning hemmisini ézip chéqiwéti. **41** Özliri körgendek tömür bilen séghiz layning arilashmisidin yasalghan put we barmaqlar bu padishahliqning bölünme bolup kétédighini körsitidu. Biraq bu padishahliq tömürdek küchke ige bolidu, chünki sili körgendek, tömür bilen lay arilashqan. **42** Tömür bilen layning arilashmisidin yasalghan putning barmaqliri u padishahliqning bir qismining küchiydighanliqini, bir qismining ajizlishidighanliqini körsitidu. **43** Özliri tömür bilen layning arilashqanliqini kördile. Bu u [padishahliqning hökümdarliri padishahliqning] puqraliri bilen ittipaqlashmaqchi bolghanliqini körsitidu. Lékin tömür lay bilen arilashmighandek, birliship kétéلمeydu. **44** U [axirqi] padishahlar textte olтурghan mezgilde, ershtiki Xuda yimirlimes bir padishahliq berpa qilidu. Bu padishahliq hergiz bashqa bir xelqge ötmeydu; eksiche u bu bashqa padishahliqlarni üzü-késil gumran qilip, özi menggü mezmüt turidu. **45** Özliri adem qoli bilen qézilmighan bir tashning taghdin chiqqini we uning heykeldiki tömür, mis, lay, kümüş, altunni chéqiwetkenlikini kördile. Shunga ulugh Xuda alyilirigha kelgüsida yüz bérédighan ishlarni bildürgen. Körgen chüshliri choquq emelge ashidu, bérilgen tebir mutleq ishenchliktur. **46** Andin padishah Néboqadnesar özini yerge étip Daniyalga sejde qildi we uninggha hediye bérip xushpuraq-isriq sélishni emr qildi. **47** Padishah uninggha: — Derweqe, séning Xudaying ilahlar ichide eng ulugh ilah, padishahlarning xojisi we sirlarni ashkarilighuchi iken, chünki sen bu sirni yeshting! — dédi. **48** Andin padishah Daniyalning mertiwisini yuqiri qilip, uninggha nurghun ésil sowghatlarni teqdim qildi. U uni pütkül Babil ölkisige hakim bolushqa teyinli di we uni Babildiki danishmen-eqildarlarning bash aqsaqili qildi. **49** Daniyalning padishahtin telep qilishi bilen, padishah Shadrak, Mishak we Ebednégolarni Babil ölkisining memuriy ishlirini idare qilishqa teyinli di. Daniyal özi orda xizmitide qaldi.

3 Padishah Néboqadnesar altundin égzizliki atnish gez, kenglikli alte gez kélidighan bir heykel yasap, Babil ölkisining Dura tüzlenglikige ornatti. **2** Padishah barliq wezir, waliy, hakim, meslihetchi, xezinichi, sotchi, soraqchilarni shundaqla herqaysi ölkilerdiki bashqa emeldarlarning hemmisini padishah Néboqadnesar ornatqan bu altun heykelni öz ilahigha atash murasimigha qatnishishqa perman chüshürdi. **3** Shuning bilen wezirler, waliylar, hakimlar, meslihetchiler, xezinichiler, sotchilar, soraqchilar, shundaqla herqaysi ölkilerdiki bashqa emeldarlarning hemmisi atash murasimigha jem boldi. Ular heykelning aldida turdi. **4** Jakarchi yuqiri awaz bilen: — Ey herqaysi el-yurt, herqaysi taipilerdin kelgenler, her xil tilda sözlishidighan qowmlar, **5** siler sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman

we bashqa herxil sazlarining awazini anglighan haman, yerge bash urup padishah Néboqadnesar ornatqan altun heykelge sejde qilinglar. **6** Kimki bash urup sejde qilmisa, shuan dehshtetlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlinidu, — dep jakarlidi. **7** Shunga, sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarining awazini anglighan haman herqaysi el-yurt, herqaysi taipilerdin kelgen, herxil tilda sözlshidighan qowm yerge bash urup Néboqadnesar ornatqan altun heykelge sejde qilisht. **8** U chaghda, bezi kaldiyler aldigha chiqip Yehudiylar üstidin erz qildi. **9** Ular padishah Néboqadnesargha: — I aliyliri, menggü yashighayla! **10** Aliyliri sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarining awazini anglighan haman hemmayen yerge bash urup altun heykelge sejde qilsun, **11** shundaqla kimki yerge bash urup sejde qilmisa, u dehshtetlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlansun dep perman qilghanidila. **12** Sili Babil ölkisining memuriy ishlerini bashqurushqa teyinligen birnechche Yehudiy, yeni Shadrak, Mishak, Ebednégolar bar; i aliyliri, bu ademler silige hörmetsizlik qiliwatidu. Ular padishahning ilahlirining ibaditide bolmidi yaki padishah ornatqan altun heykelgimu sejde qilmaydu, — dédi. **13** Shuni anglap padishah Néboqadnesar derghezep bolup, Shadrak, Mishak, Ebednégolarni öz aldigha keltürishni emr qildi. Shuning bilen ular bu üçheyleni padishah aldigha epkeldi. **14** Néboqadnesar ulargha: — Shadrak, Mishak, Ebednégolar, siler rasttin méning ilahlirining xizmitide bolmidinglarmu hem men ornatqan altun heykelge sejde qilmidinglarmu? **15** Hazir siler sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarining awazini anglighan haman, men yasatqan heykelge sejde qilishqa teyyar tursanglar, yaxshi. Lékin sejde qilmisanglar, siler derhal dehshtetlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlinisiler. Shu chaghda qandaq ilah kélip silerni changgilimdin qutquzuwalidikin, qéni?! — dédi. **16** Shadrak, Mishak, Ebednégolar padishahqa jawaben: — I Néboqadnesar, bu ishta biz özimizni aqlishimiz hajetsiz. **17** Biz sejde qilip kéliwatqan Xudayimiz bizni dehshtetlik yalqunlap turghan xumdanin qutquzalaydu; i aliyliri, U choqum özlirining ilkidin bizni qutquzidu. **18** Lékin bizni qutquzmighan teqdirdimu, aliylirige melum bolsunki, biz yenila ilahlirining xizmitide bolmaymiz we sili ornatqan altun heykelge sejde qilmaymiz, — dédi. **19** Buni anglighan haman padishah Néboqadnesarining teri buzulup, Shadrak, Mishak, Ebednégolargha qattiq ghezependi. Shuning bilen ademlirige xumdanni adettikidin yette hesse qattiq qizitishni buyrudi. **20** U qoshunidikin eng qawul palwanlarga Shadrak, Mishak, Ebednégolarni baghlap, dehshtetlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlashni buyrudi. **21** Shuning bilen ular tonliri, ishtanliri, selliliri we bashqa libas kiyimliri sélinmighan halda baghlinip dehshtetlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlandi. **22** Padishahning emrining qattiqliqi bilen xumdanidiki ot intayin yalqunlap yénipt turatti, shunglashqa xumdanin chiqiwatqan yalqun Shadrak, Mishak, Ebednégolarni kötürgen eskerlerni köydürüp tashlidi. **23** Shundaq qilip Shadrak, Mishak, Ebednégo üçheylen baghlaqliq halda dehshtetlik yalqunlap turghan xumdan'gha chüshüp ketti. **24** Andin Néboqadnesar chöchgüen halda onridin

chachrap turup, meslihetchi weziriridin: — Biz baghlap ot ichige tashlighinimiz üç adem emesmu? — dep soridi. — Ular jawaben «Shundaq, i aliyliri! — dédi. **25** Padishah jawaben: — Mana, men töt ademning baghlaqsiz halda ot ichide erkin méngip yürüwatqinini körüwatimen'ghu, ular qilche köygendek emes; hemde tötinchi kishi ilahlarning oghlidek turidu! — dédi. **26** Shuning bilen Néboqadnesar dehshtetlik yalqunlap turghan xumdanining aghzigha yéqin kélip: — Shadrak, Mishak, Ebednégo! Hemmidin Aliy ilahning qulliri, chiqinglar, mayaqqa kélinglar! — dep tovlidi. Shuning bilen Shadrak, Mishak we Ebednégo ottin chiqti. **27** Barliq wezirler, waliylar, hakimlar we padishahning meslihetchi wezirleri yighilip kélisip bu üçheylen'ge tikiliship qarashiti; ularning qilche köygen yéri yoq idi, chach-saqallirimu köymigen, kiyim-kéçeklirimu shu péti idi, üsti-béshidimu is-tütünnung puriqi yoq idi. **28** Néboqadnesar mundaq dédi: — Shadrak, Mishak, Ebednégolarning Xudasigha shükür-sanalar bolghay! U Öz perishtisini ewetip, Özige tayan'ghan qullirini qutquziwaldi. Ular özlirining ilahidin bashqa héchqandaq ilahqa xizmet qilmasliq üçün we yaki bash urup sejde qilmasliq üçün, peqet öz Xudayimizning ibaditide bolimiz dep padishahning permanigha xilapliq qilip hayatini tewekkul qildi. **29** Emdi men shundaq perman chüshürimenki: Qaysi el-yurt bolsun, qaysi talpelerdin kelgen bolsun, qaysi tilda sözlshidighanlar bolsun, Shadrak, Mishak, Ebednégolarning Xudasigha qara chaplaydiken, pütün téni qiyma-chiyma qilinsun, öyliri hajetxanigha aylandurulsun! Chünki bundaq qutquzalaydighan bashqa ilah yoq. **30** Shuning bilen padishah Shadrak, Mishak, Ebednégo üçheyleni östürüp, Babil ölkiside yuqiri mensepke teyinlidi.

4 «Menki padishah Néboqadnesardin yer yüridiki herbir el-yurtqa, herqaysi taipilerge, herxil tillarda sözlshidighan qowmlargha aman-ésenlik éship-téship turghay! **2** Hemmidin Aliy Xuda manga körsetken alametlerni we karametlerni jakarlashni layiqaptim. **3** Uning körsetken möjizilik alametliri némédégen ulugh! Uning karametliri némédégen qaltis! Uning padishahlıqı pütmes-tügimestür, Uning hakimliqi dewrdin-dewrgiche dawamlishidu! **4** Menki Néboqadnesar öyümde bixaraman olturghinimda, ordamda bayashat turmush köchürwatqinimda, **5** méni intayin qorqitiwetken bir chüshni kördüm, ornumda yatqinimda béshimdiki oylar we kallamdiki ghayibane alametler méni alaqqade qildi. **6** Babildiki barliq danishmenlerni aldigha chaqirishqa perman bérıp, ularning chüshümge tebir bérishini buyrudim. **7** Shuning bilen barliq remch-palchi, pir-ustaz, kaldiyler we munejjimler kélishti. Men chüshümni éytip berdim, lékin ular manga tebirini bérelmidi. **8** Lékin axirda Daniyal kirdi (uning yene bir ismi Belteshasar bolup, méning ilahimning namigha asasen qoyulghan). Muqeddes ilahlarning rohi uningda iken. Men chüshümni éytip, uninggha: **9** — Ey palchilarning bashliqi Belteshasar, muqeddes ilahlarning rohi sende ikenlikini, sanga héchqandaq sir tes kelmeydighanliqini bildim, shunga méning körgen chüshümdiki ghayibane alametlerni chüshendürgeysen, shundaqla uninggha tebir bergeysen, — dédim. **10** —

Men ornumda yatqinimda kallamda mundaq ghayibane alametlarni kórdum: Mana, yer yüzining oturisida bir tüp derex bar iken; u tolimu éğızmish. **11** U barghanséri chong hem mezmüt öšüp, asman'gha taqishiptu, u dunyaning chetlirigimu körünidiken. **12** Uning yopurmaqliri chirayliq, méwisi intayin mol iken. Uningda pütkül dunyagha yetküdek ozuq bar iken. Uning astida daladiki haywanlar sayidashidiken, shaxlirida asmandiki uchar-qanatlar makan qilidiken; méwisidin barliq et igilirimu ozuqlinidiken. **13** Ornumda yétip, kallamda körgen ghayibane alametlarni körüwatimen, mana, asmandin bir közetchi muekkel, yeni muqeddes bir perishte chüshüp, **14** mundaq jakarladi: — «Derexni késip, shaxlirini qirqip, yopurmaqlirini we méwilirini qéqip chüshürüp chéchiwétinlar. Derex tüwidiki yawayi haywanlar uningdin yiraqlashsun, uning shaxliridiki qushlar tézip ketsun. **15** Yerde peqet kötükünila yiltizi bilen, mis we tömür bilen chemberlep, yumran ot-chöpler bilen bille dalada qaldurunglar. U asmandiki shebnemdin chiliq-chiliq hól bolup tursun. Uning nésiwisi ot-chöp yeydighan yawayi haywanlar bilen bille bolsun. **16** Ademiy eqlidin mehrum qilinip, uninggha yawayi haywanlarning eqli bérisun, shundaqla shu halette «yette waqit» tursun. **17** Dunyadiki jan igiliri Hemmidin Aliy Bolghuchining insannlarning padishahliqning hemmisini idare qilidighanliqi, shundaqla uning padishahliq hoquqini özi tallighan kishi (meyli u héchnémige erzmese adem bolsimu)ge bérédighanliqini bilsun dep, bu höküim qarighuchi muekkelarning permani bilen, yeni muqeddes perishtilarning qarar buyruqi bilen belgilen'gendur». **18** — Men padishah Néboqadnesar mana shundaq chöshni kórdum. Ey Belteshasar, chüshümge tebir bergeysen. Padishahliqimdiki danishmenler ichide men üçün buninggha tebir béreleydighan birmu adem chiqmidi. Lékin sen tebir béreleysen, chünki eng muqeddes ilahlarning rohi sende iken. **19** Shuning bilen Belteshasar depmu atalghan Daniyal bir haza heyranliqta alaqqade boldi we chüsh toghrisida oylap tolimu biaram boldi. Padishah: — Ey Belteshasar, bu chüsh we uning tebiri séni alaqqade qilmisun, — dédi. Belteshasar jawaberi: — I aliyliri, bu chüsh silidin nepretlen'genlerge bolsun, uning tebiri özlirige emes, düshmenlirige chüshkey! **20** Barghanséri öšüp mezmüt bolghan, éğızliki asman'gha taqishidighan, pütkül dunyagha körünidighan, yopurmaqliri chirayliq, méwisi intayin mol bolghan, pütkül dunyagha yetküdek ozuq bolidighan, sayisida yawayi haywanlar turidighan, shaxlirida uchar qushlar makan qilidighan derek bolsa, yeni sen körgen derek — del özliridir, i aliyliri! — Chünki sili chong we mezmüt östila; silining heywetliri éship pelekke yetti; hökümranlıqliri yer yüzining chetlirige yétip bardı. **22** — Chünki sili chong we mezmüt östila; silining heywetliri éship pelekke yetti; hökümranlıqliri yer yüzining chetlirige yétip bardı. **23** Aliyliri qarap turghan waqitlirida asmandin bir qarighuchi, yeni bir muqeddes perishte chüshüp: «Bu derexni késip, xarab qilinglar. Xalbuki, yerde kötükünila yiltizi bilen qaldururp, mis we tömür bilen chemberlep, yumran ot-chöpler bilen bille dalada qaldurunglar. U asmandiki shebnemdin chiliq-chiliq hól bolup tursun. «Yette waqit»

béshidin ötkiche uning nésiwisi ot-chöp yeydighan yawayi haywanlar bilen bille bolsun, — depu. **24** — I aliyliri, chüshlirining menisi mana shu — Bular bolsa Hemmidin Aliy Bolghuchining permani bilen xojam padishahning béshigha chüshidighan ishlar — **25** Özliri kishiler arisidin heydiwétilip, yawayi haywanlar bilen bille yashaydila, kalilardek ot-chöp bilen ozuqlandurulidila, dalada asmandiki shebnemdin chiliq-chiliq hól bolup turidila. Taki sili Hemmidin Aliy Bolghuchining pütkül insan padishahliqini idare qilidighanliqini we Uning hoquqini Özi tallighan herqandaq kishige bérédighanliqini bilip yetküche, yette waqit bashliridin ötidu. **26** «Derexning kötikini yiltizi bilen yerde qaldurunglar» dep buyrulghaniken, özliri ershlarning hemmini idare qilidighanliqini bilip yetkendin kéyin padishahliqliri özlirige qayturulidu. **27** Shunga i aliyliri, méning nesihitim silige layiq körülgey, gunahliridin qol üzgeyla, ishta heqqaniy bolghayla, qebihlikliridin toxtap kembeghellerge rehimdillik qilghayla. Shundaq qilghandila belkim dawamlıq güllep yashnimamdila? **28** Bu ishlarning hemmisi padishah Néboqadnesarning béshigha chüshiti. **29** On ikki aydin kéyin, u Babilniki padishahliq ordinsining ögziside seyle qiliwétip: **30** — Qaranglar, men öz izzitim we shan-shöhritim namayan qilinsun dep, shahane ordamning jaylishishi üçün zor küchüm bilen yasighan heywetlik Babil shehiri mushu emesmu? — dédi. **31** Uning sözi aghzidin téxi üzülmeyla, asmandin bir awaz chüshüp: — Ey padishah Néboqadnesar, bu söz sanga keldi: Padishahliq sendin élındi. **32** Sen kishiler arisidin heydiwétilip, yawayi haywanlar bilen bille makan qilisen we kalilardek ot-chöp yeysen; sen Hemmidin Aliy Bolghuchining insan padishahliqini idare qilidighanliqini we Uning hoquqini Özi tallighan herqandaq kishige tutquzidighanliqini bilip yetküche yette waqit béshingdin ötüp kétidu — déyildi. **33** Bu söz Néboqadnesarda shuan emelge ashti. U kishiler arisidin heydiwétilip, kalilardek ot-chöp yep, téni shebnemdin chiliq-chiliq hól bolup ketti. Uning chachliri bürkütning peyliridek, tirnaqliri qushning tirnaqliridek öšüp ketti. **34** Emdi shu künler toshqanda, men Néboqadnesar asman'gha köz tikip qariwidim, eqil-hoshum eslige keldi. Men Hemmidin Aliy Bolghuchigha hemdusana éytip, Menggü Hayat Turghuchini medhiyilep, hörmet eylidim. Uning hakimliqi menggülik hakimliqtur; Uning padishahliqi ewladtin-ewladqidur. **35** Uning aldisa yer yüzidiki barliq insannlar héchnémge hesablanmaydu; Ershtiki qoshunlar we zémindiki insannlar arisida U néme qilishni xalisa shuni qilidu; Uning qolini kim tosalisun yaki Uningdin «Néme qilisen?» dep sorashqa jür'et qalisun? **36** Shuanla eqil-hoshum eslige keldi; padishahliqimning shan-sheripi, izzitim, padishahliq heywemmu eslige keltürüldi. Meslihetchi weziririm we emir-ésilzadilirim méni izdep keldi. Padishahliqim mustehlemlendi; burunqindinmu zor heywige yéngibashtin igde boldum. **37** Emdi menki Néboqadnesar ershtiki Padishahqa hemdusana oquymen, Uni téximu ulughlaymen we Uni izzetleymen: — Uning qilghanliri heqtur, Uning yolliri toghridur; Uning tekebburluq yolida mangghanlarning heywisini chüshürüsh qudriti bardur!».

5 Bir küni padishah Belshazar emir-ésilzadilerdin ming kishini tekliq qilip katta ziyaret béríp, ularning aldida sharab ichip, eysh-ishret keypini súrdi. **2** Padishah Belshazar sharabni tétip kórtip, ózi, emir-ésilzadiliri, óz xotun-kénizekliring sharabni atisi Néboqadnesar Yérusalémdiki muqeddes ibadetxanidin oljigha alghan altun-kümüştin yasalghan jam-qachilarda ichishige shu jam-qachilarni élip chiqishni buyrudi. **3** [Newkerler] derhal béríp Xudaning Yérusalémdiki muqeddes ibadetxanasidin élip kélín'gen altun jam-qachilarni élip chiqti; padishahning ózi, emir-ésilzadiliri, uning xotunlari we kénizekliri ularda sharab ichti. **4** Ular sharab ichkech, altun, kümüş, mis, tömür, yaghach we tashlardin yasalghan butlarni medhiyileshti. **5** Del shu peyette adem qolining besh barmiqi peyda bolup, chiraghdanning udulidiki ordining tam suwiqigha xet yézishqa bashladi. Padishah xet yazghan qolning kórün'gen qismini kórip, **6** chirayi tatirip, könglide intayin alaqzade bolup ketti. Put-qolliri boshiship, putliri titrep ketti. **7** Padishah qattiq warqirap, pir-ustazlar, kaldiyler we munejimplarni chaqirishni buyrudi. Babilniki danishmenler kelgen haman padishah ulargha: — Kimki tamdiki bu xetlerni oqup menisini manga dep bérelise, uninggha sösün renglik bir ton kiygüzülüp, boynigha altun zenjir ésilip, padishahliqta üçinchi mertiwé bérilidu, — dédi. **8** Padishahning danishmenlirining hemmisi ordigha hazir boldi; Lékin ular ne xetlerni oquyalmaytti ne padishahqa menisini chüshendürüp bérelmeytti. **9** Belshazar téximu alaqzade bolup, chirayi téximu tatirip ketti. Emir-ésilzadilermu qandaq qilishni bilelmey qaldi. **10** Padishah we emir-ésilzadilerning warqirashqan awazini anglighan xanish ziyapet zaligha kirip, padishahqa mundaq dédi: — I aliyliri, menggü yashighayla! Alaqzade bolup ketmigeyle, chirayliri tatirap ketmigeyle. **11** Padishahliqlirida bir kishi bar, uningda muqeddes ilaharning rohi bar, atiliri texttiki waqtida, bu kishide yoruqluq, danaliq we eqil-paraset, yeni ilahlargha xas eqil-paraset namayan qilin'ghanidi. Atiliri Néboqadnesar, yeni padishah atiliri uni pütün remchipalchilar, pir-ustazlar, kaldiyler we munejimplarning béshi qilip teyinligen. **12** Bu kishide alahide bir rohiy xususiyet, bilim, hékmet, chüshlerge tebir béreleydighan, tépishmaqlarni yésheleydighan we tügünsirlarni achalaydighan qabiliyet bar idi. Shu kishining ismi Daniyal bolup, padishah uninggha Belteshasar depmu isim qoyghan. Shunga bu Daniyal chaqirtilsun, u choqum bu xetlerning menisini yéship béridu. **13** Shuning bilen Daniyal padishahning aldigha élip kélindi, padishah Daniyalidin: — Padishah atam Yehuda ölkisidin sürgün qilip kelgen Yehudiylar ichidiki héliqi Daniyal senmu? — dep soriwidi, **14** — Sen toghruluq xewirim bar, sende muqeddes ilahlarning rohi, shundaqla yoruqluq, danaliq we alahide eqil-paraset bar iken dep anglidim. **15** Endi danishmenler we pir-ustazlarni tamdiki xetni oqup, menisini manga chüshendürüp bersun dep aldimgha chaqirtip kélindi; Lékin bu ishning sirini héchqaysisi yéship bérelmide. **16** Biraq sen toghruluq anglighanmenki, sen sirlarni chüshendüreleydikensen we tügünlerni yésheleydikensen. Eger bu xetlerni oqup, menisini chüshendürüp béreliseng, sanga sösün renglik ton kiygüzüldü, boynunggha altun zenjir ésilidu,

padishahliqta üçinchi derijilik mertiwige érishisen, — dédi. **17** Daniyal padishahqa mundaq jawab berdi: — Aliylirining in'amliiri ózlidirde qalsun, mukapatlirini bashqa kishige bergeyle. Emdilikte men aliylirigha bu xetni oqup, menisini chüshendürüp bérey. **18** — I aliyliri, Hemmidin Aliy Xuda atiliri Néboqadnesargha padishahliq, ulughluq, shan-sherep we heywet berdi. **19** Uninggha bérilgen ulughluqtin herqaysi el-yurt, herqaysi taipiler we herxil tilda sözlshidighan qowmlarning hemmisi uning aldida titrep qorqup turatti; u kimni xalisa shuni óltüretti, kimni xalisa shuni tirik qoyatti; kimni xalisa shuni mertiwilik qilatti, kimni xalisa shuni pes qilatti. **20** Lékin u könglide tekeburliship, roh-qelbide meghrurlinip mijezi tersaliship, padishahliq textidin chüshürülüp, izzitidin mehrum qilindi. **21** U kishiler arisidin heydwétilip, uninggha yawayi haywanlarning eqli bérildi. U yawa éshekler bilen bille makanliship, kalilardek ot-chöp yégüzüldi, téni shebnemdin chiliq-chiliq hól bolup ketti, taki u Hemmidin Aliy Xudaning insan padishahliqini idare qilidighanliqini we u padishahliqning hoquqini Ózi tallighan herqandaq kishige béridighanliqini bilip yetküche shu halette boldi. **22** Ey Belshazar, Néboqadnesarning ogghli turup ózliri bularning hemmisidin xewerliri bolsimu, lékin ózlirini töwen qilmidila. **23** Eksiche tekeburliship ershtiki Rebge qarshi turdila. Sili Uning muqeddes ibadetxanasidin olja alghan jam-qachilarni élip kélip, ózliri, emir-ésilzadiliri, óz xotunlari we kénizeklirimu ularda sharab ichtinglar andin kórmeydighan, anglamaydighan we héchnémini chüshenmeydighan altun, kümüş, mis, tömür, yaghach we tashlardin yasalghan butlarni medhiyilidile. Halbuki, silining nepeslirini Óz qolida tutqan we silining barliq heriketlirini Óz ilkide tutqan Xudani ulughlimidila. **24** Shunga, Xuda bu qolning kórün'gen qismini ewetip bu xetlerni yazdirdi. **25** Bu xetler: «Méné, méné, tekkel, upharsin» dégendin ibaret. **26** Buning chüshendürülüshi: — «Méné» — Xuda silining padishahliqlirining hésabini qilip, uni ayaghlashurdurdi. **27** «Tekel» — sili tarazida tartiliwidila, kem chiqti. **28** «Peres» — padishahliqliri parchilinip, Médialiqlar bilen Parslarga tewe qilindi. **29** Shuning bilen Belshazar derhal newkerlirige emr qiliwidi, ular Daniyalgha sösün renglik tonni kiydürüp, boynigha altun zenjirni ésip qoydi; u u toghruluq: «Padishahliq ichide üçinchi derijilik mertiwige ige bolsun» dep jakarladi. **30** Shu kéche kaldiylerning padishahi Belshazar óltürüldi. **31** Padishahliq bolsa Médialiqlar Dariusning qoligha ótti. U texminen atmish ikki yashta idi.

6 Padishah Darius pütün padishahliqni idare qilish üçün bir yüz yigirme wezirni herqaysi yurtlarni bashqurushqa teyinleshti muwapiq kórdi. **2** Buningdin bashqa u bu wezirlerni nazaret qilip, bu wezirlerning hésabini élish, shundaqla padishahning hoquq-menpeeti ziyan'gha uchrimisin dep Daniyal we bashqa ikki kishini nazaretchilikke teyinli. **3** Daniyalda alahide bir rohiy xususiyet bar bolghachqa, u bashqa nazaretchilerdin we wezirlerdin iqtidarliq chiqti. Shunga padishah uni pütkül padishahliqni idare qilishqa teyinlimekchi boldi. **4** Shuning bilen bashqa nazaretchi we wezirler uning padishahliqti muemuriy ishleridin sewenlik izdidi. Lékin ular erz qilghudek héchqandaq bahane-seweb

yoki sewenlik tapalmidi. Chünki Daniyal diyanetlik we ishenchlik bolup, uningdin qilche kemchilik yaki sewenlik chiqiralmighanidi. **5** Shunga shu ademler özara: — Daniyalning Xudasining qanunigha munasiwetlik ishleridin bashqa, uningdin eyibligiüdek héchqandaq bahane tapalmaymiz, — déyishti. **6** Shunga ular özara til biriktürüp padishahning aldigha kirip: — Padishah Darius aliyliri menügü yashighayla! **7** Aliylirining padishahliqliridiki barliq nazaretchi, waliy, wezir, meslihetchi, hakim we emeldarlar birlikte meslihetleshtuq; herqandaq kishi ottuz kün ichide herqandaq ilahqa herqandaq dua-tilawet qilishqa we yaki herqandaq kishidin bir nerse tileshe ruxset bolmisun, i aliyliri, peqet silidinda tilishi ruxset bolsun dégen shahane yarliqning chüshürülüshini layiq kördüq. Bu perman qet'iy bolsun, kimki bu perman'gha xilapliq qilsa, u shirlar öngkürige tashlansun! **8** Emdi, i aliyliri bu permanni bekítip chüshürgeyla, uning özgertilmesliki üçün yarliqnamige imza qoyghayla; chünki Média we Pars qanuni boyiche, perman chiqirilishi bilenla özgertishke bolmaydu, — dédi. **9** Shuning bilen Darius permanni bekítip yarliqnamigha qol qoydi. **10** Daniyal bu yarliqnamige imza qoyulghanliqini anglap, öyige qaytti. Uning öyining ögziside bir balixana bolup, dérizisi Yérusalémgha qaraydighan bolup, ochuq turatti. U aditi boyiche dérizining aldida tizlinip olturup, her künü üç qétim Xudagha dua-tilawet qilip shükür éytatti. **11** Lékin héliqi ademler bille kélip Daniyalning Xudagha dua we tilawet qiliwatqini kördi. **12** Andin ular birlikte padishahning aldigha bérip perman toghrisida gep échip: — I aliyliri, özliri: Ottuz kün ichide özliridin bashqa herqandaq ilahdin yaki herqandaq insandin birer némini tiligen herqandaq kishi shirlar öngkürige tashlansun, dégen bir perman'gha imza qoyghan emesmu? — dep soridi. Padishah: — Derweqe shundaq qildim, Média we Pars qanuni boyiche permanni özgertkili bolmaydu, — dédi. **13** Andin ular padishahqa jawaben: — Yehudadin esir élip kélín'gen kishilerdin héliqi Daniyal, i aliyliri, silini we sili imza qoyghan permanni közge ilmaydu, belki her künde üç qétim öz dua-tilawitini qiliwatidu, — déyishti. **14** Buni angliqan padishah öz-özige kayip, köngül qoyup Daniyalni qutqushushqa amal tapmaqchi bolup, u kün patquche herxil qutquzush amali üstide izdinip yürdi. **15** Lékin axirda u kishiler yene özara til biriktürüp padishahning aldigha jem bolup uninggha: — I aliyliri, özlirige melumki, Médialar we Parslarning qanuni del shuki, padishahning bekítken herqandaq qarari yaki permanini özgertishke bolmaydu, — déyishti. **16** Shuning bilen padishahning emr qilishi bilen Daniyal tutup kélinip, shirlar öngkürige tashlandi. Padishah Daniyalgha: — Sen üzüldürmey ibadet qildighan Xudaying séni qutquwalidu! — dédi. **17** Bir tash élinip, öngküning aghzi uning bilen étildi; Daniyalning ishlerigha héchkim arilashmisun dep uni padishah öz möhürü we uning emir-emeldarlarining möhürleri bilen möhürlidi. **18** Andin padishah ordigha qaytip kélip kéchüni roza tutup ötküzdü; özining toqal-kénizekliridin héchqaysisini öz yénigha keltürmedi, u kéchiche uxliyalmidi. **19** Tang étishi bilenla padishah ornidin turup, aldirap shirlar öngkürige bardı. **20** Padishah öngkürge yéqinliship azablan'ghan halda Daniyalni chaqirip: — Ey Daniyal,

Menggü Hayat Xudaning quli, sen üzülmis ibadet qildighan Xudaying séni shirlardin qutquwalimidu? — dep towlıdı. **21** Daniyal jawaben: — I aliyliri, menggü yashighayla! **22** Xudayingning perishtisini ewetip shirlarning aghzini yumdurushi bilen ular manga héch ziyan-zexmet yetküzelmedi; chünki U mendin héchqandaq eyib körmidi. Aliylirining aldidimu men héchqandaq ziyan yetküzgüdek ish qilmidim, — dédi. **23** Buni anglap padishah intayin xushal bolup, ademlerini Daniyalni öngkürdin élip chiqishni buyrudi. Shuning bilen ular Daniyalni öngkürdin élip chiqti. Uningdin qilche zéde-zexmet tapalmidi; chünki u Xudasigha tayan'ghanidi. **24** Andin padishah buyruq chüshürdi, [newkerliri] Daniyalning üstidin shikayet qilghanlarning hemmisini tutup, ularni bala-chaqiliri we xotunliri bilen qoshup shirlar öngkürige tashliwetti. Ular öngkür tégige chüshüp bolmayla shirlar étilip kélip, ularning ustixanlirininu chaynap qiyma-chiyma qiliwetti. **25** Shu ishtin kéyin Darius padishah yer yüzide turuwatqan herqaysi el-yurt, hemme taipiler, her tilda sözlshidighan qowmlarning hemmisige mundaq pütük chüshürdi: — «Hemminglarga amanliq éship-téship turghay! **26** Men ushbu yarliqni chüshürimenki, padishahliqimdiki herbir yurttiki puqralar Daniyalning Xudasi aldida titrep qorqsun! — Chünki U Menggü Hayat Xudadır, Menggü mustehkem özgermestur, Uning padishahliqi halak qilinmas, Uning hakimiyiti ebedil'ebedgiche bolidu. **27** U bala-qazadin qoghdaydu we qutquzidu, U asmanlardimu, yer yüzidimu alamet-karametlerni yaritidu, U Daniyalni shirlarning changgilidin qutquzdi». **28** Daniyalning bolsa shu ishlardin kéyin Darius höküm sürgen mezgilde, shundaqla Pars padishahi Quresh höküm sürgen waqitlarda ishliri rawan yürüshiti.

7 Belshazar Babilgha padishah bolghan birinchi yili Daniyal ornida yétip chüshide birnechche ghayibane alametlerni kördi. U chüshide körgenlirini mundaq yekünlep xatirliwaldi: — **2** Kéchide körgen ghayibane körünüshte menki Daniyal shuni kördümki, asmanning töt teripidin shamal chiqip, «Ulugh Déngiz» yüzige urulmaqta idi. **3** Déngizdin shekilliri bir-birige oxshamaydighan töt zor mexluq chiqti. **4** Birinchi mexluq shirgha oxshaytti, lékin bürkütning qaniti bar idi. Men uninggha qarap turghinimda, qanatlıri yulundi; andin u yerdin kötürülüp, ikki puti yerge dessitilip ademdek turghuzulup, uninggha insaniy bir qelb bérildi. **5** Mana yene bir mexluq, yeni ikkinchisi éyiqqa oxshaytti. Uning bir teripi ikkinchi bir teripidin égzilitildi. Uning chishliri üç qowurghini chishlep turatti, bir awaz uninggha: «Ornungdin tur, göshni yéyishingche yewal!» — dédi. **6** Qarap turghinimda, mana yene bir mexluq peyda boldi. U yilpizgha oxshaytti, dümbiside qushningkidek töt qaniti bar idi; uning béshi töt idi. Uninggha hakimlik hoquqi bérildi. **7** Uningdin kéyin kéchidiki ghayibane körünüşlerde qarap turghinimda, mana tötinchi bir mexluq peyda boldi. U intayin qorqunchluq, dehshetlik we ajayib küchlük idi. U yoghan tömür chishliri bilen owni chaynap ézip yutup, qalduqini putliri bilen dessep-cheyleytti. U aldinqi barliq mexluqqa oxshimaytti; uning on münggüzi bar idi. **8** Men bu münggüzlerni köziwatqinimda,

mana münggüzlerning arisidin yene bir kichik münggüz ösüp chiqti. Bu kichik münggüzning aldida eslidiki münggüzlerdin üchi yuluwétildi. Bu kichik münggüzning ademningkidek közi we chong sözleydighan aghzi bar idi. **9** Men qarap turghinimda, u yerge birnechche textning qoyulghanliqini kördüm; ularning biride, «Ezeldin Bar Bolghuchi» orun élip olturuptu. Uning kiyimliri qardek ap'aq, chachliri ap'aq qoza yungidek idi. Uning texti ot lawuldap turghan yalqunlar bolup, lawuldap köyüwatqan ot chaqlirining üstide idi. **10** Uning aldidin goya rawan éqip turghan deryadek ot yalquni lawuldap éqip turatti; Uning xizmitide turghuchilar tümen minglighan idi, Uning aldida yüz milyonighan hazir turghuchilar bar idi. Soraq bashlan'ghanliqi jakarlinip, desturlar échildi. **11** Héliqi kichik münggüzning yoghan geplerni qiliwatqan awazidin diqqitim shuninggha tartilip qarap turattim. Qarap turghinimda, tötinchi mexluq öltürülüp, uning jesiti halak qilinip, otqa tashlap köydürülüşke tapshurildi. **12** Qalghan üç mexluq bolsa, hakimiyitidin mehrum qilindi, lékin ularning ömri yene bir mezigil uzartildi. **13** Kéchidiki ghayibane körünüşlerde mana, men goya Insan Oghligha oxshash bir zatning asmandiki bulutlar bilen kelginini kördüm. U «Ezeldin Bar Bolghuchi»ning yénigha béríp, uning aldigha hazir qilindi. **14** Her el-yurt, her taipe, her xil tilda sözlshidighan qowmlar uning xizmitide bolsun dep, seltenet, shöhret we padishahliq hoquqi uninggha bérildi. Uning selteniti menggü solashmas seltenettur, uning padishahliqi menggü halak qilinmas. **15** Menki Daniyalning wujudum, dil-rohim bek biaramliqqa chömdi, kallamdiki ghayibane alametler méni intayin alaqzade qildi. **16** Men yéqin turghuchilardin birining aldigha béríp, bu ghayibane alametlerning heqiqiti toghruluq soridim. U manga tebir béríp chüshendürüp mundaq dédi: — **17** «Bu töt zor mexluq kelgüsida dunyada bash kötüridighan töt padishahni körsitidu. **18** Lékin Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendiliri padishahliq hoquqini qobul qilidu, ular uninggha menggü igidarchiliq qilidu, ebedil'ebedgiche shundaq bolidu». **19** Men bashqa üç mexluqqa oxshimaydighan tötinchi mexluq, yeni zor qorqunchluq, tömür chishliq, mis tirnaqliq, owni chaynap ézip yutup, andin qalduqlirini ayaghliri bilen dessep-cheyleydighan héliqi mexluq toghrisidiki heqiqetni, **20** shundaqla uning béshidiki on münggüzining we kéyin ösüp chiqqan kichik münggüz toghrisidiki heqiqetni téximu éniq bilmekchi boldum — uning, yeni héliqi kichikining aldida eslide bar bolghan bashqa üç münggüz yuluwétilgen, közliri we yoghan gep qilidighan aghzi bar bolup, ene bashqa münggüzlerge qarighanda téximu heywetlik idi. **21** Qarap turghinimda, u kichik münggüz Xudaning muqeddes bendiliri bilen jeng qilip ulardin üstünlükke ige boldi; **22** «Ezeldin Bar Bolghuchi» kelgende, höküm qilish hoquqi Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendilirige bérildi. Shuning bilen békitilgen waqti kélip, [Xudaning] muqeddes bendiliri padishahliq hoquqini ötküzilwaldi. **23** [Tebir bergüchi] chüshendürüp yene mundaq dédi: — «tötinchi mexluq kelgüsü dunyada bash kötüridighan tötinchi bir padishahliq bolup, u bashqa herqandaq padishahliqlargha oxshimaydu. U pütkül dunyani yutup, uni ayagh asti qilip, kukum-talqan qilidu. **24** On münggüz

bolsa, bu padishahliqtin chiqidighan hökümranlıq qilidighan on padishahni körsitidu. Kéyin yene bir padishah maydan'gha chiqidu, u ilgiriki padishahlargha oxshimaydu; u üç padishahni öziye boysunduridu. **25** U Hemmidin Aliy Bolghuchigha qarshi kupurluq sözlerni qilidu hemde Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendilirini halsizlanduridu. U kaléndarni, héyt-ayemlerni we muqeddes qanunlarni özgertiwétishni qestleydu. Xudaning muqeddes bendiliri «üch yérím waqit» uning hökümranlıqigha tapshurulidu. **26** Andin Xudaning soti échilidu, buning bilen uning idare qilish hoquqi tartiwélinip, menggülik üzül-késil yoqitilidu. **27** Lékin uning padishahliqining hoquqi, yeni dunyadiki herqaysi padishahliqlarning selteniti we shöhriti Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendilirige, yeni Xudaning Öz xelqige ötküzülüdu. Uning padishahliqi menggü bir padishahliqtur, dunyadiki pütün hökümdarlar Uning xizmitide bolup uninggha itaet qilidu». **28** Bu ish mana mushu yergiche boldi. Menki Daniyal, öz oyirim özümnü alaqzade qildi, chirayim tatirip ketti. Biraq bu ishni qelbimde püküp saqlidim.

8 Padishah Belshazar textke olturup üçinchi yili, menki Daniyal ikkinchi bir ghayibane alametni kördüm. **2** Ghayibane körünüşte, özümnü élam ölkisidiki Shushan qel'eside kördüm. Körünüşte men Ulay chong östingi boyida idim. **3** Béshimni kötürüp qarislam, ikki münggüzi bar bir qochqarning chong östeng aldida turghanliqini kördüm. Uning münggüzi égiz bolup, bir münggüz yene biridin égiz idi; égizrek bolghan münggüz yene birsidin kéyinrek ösüp chiqqanidi. **4** Men qochqarning gherb, shimal we jenub tereplerge üsüwatqinini kördüm. Héchqandaq haywan uninggha teng kélmeytti we héckim héckimni uning changgilidin qutquzalmaytti. U néme qilishni xalisa, shuni qilatti, barghanséri heywetlik bolup kétiwatatti. **5** Men bu toghruluq oylawatattim, mana, gherb tereptin bir téke putliri yerge tegmigen halda pütün jahanni kézip yügürüp keldi. Uning ikki közi arisigha körünlerlik chong bir münggüz ösüp chiqqanidi. **6** U men deslep körgen héliqi östeng boyida turghan ikki münggüzlik qochqargha qarap qehri bilen shiddetlik étildi. **7** Men uning qochqargha yéqin kélip, ghezep bilen qochqarni üsüp ikki münggüzini sunduriwetkenlikini kördüm. Qochqarning qarshiliq kórsetküdek madari qalmighanidi, téke uni yerge yiqitip, dessep-cheylidi, tékining changgilidin uni qutquziwalidighan adem chiqmidi. **8** Téke barghanséri heywetlik bolup ketti; lékin u xéli küchiyp bolghanda, chong münggüzi sunup chüshüp, eslidiki jayidin asmandiki töt shamalgha qarap turidighan, közge körünlerlik töt münggüz ösüp chiqti. **9** Bu töt münggüzning ichidiki biridin yene bir münggüz ösüp chiqti. U kichik münggüz ösüp intayin heywetlik boldi, jenub, sherq tereplerge we «güzél zémin»gha qarap tesir küchini kényeytti. **10** U intayin heywetlik bolup, hetta samawiy qoshundikilerge hujum qilghudek derijige yetti, samawiy qoshundikilerdin we yultuzlardin birmunchisini yerge tashlap, ularning üstige dessidi **11** (u tolumu meghrurlinip, hetta samawiy qoshunning Serdari bilen teng bolmaqchi bolup, ibadetxanida Serdargha atap kündilik qurbanliq sunushni emeldin qaldurdi, hemde

Serdarning ibadetxanisidiki «muqaddes jay»ni weyran qiliwetti. **12** Asiyliq tüpeylidin Xudaning xelqi we kündilik qurbanliq chong münggüzge tapshurulidu. U heqiqetni ayagh asti qilidu; uning barliq ishlari nahayiti ongushluq boldi. **13** Keynidin, bir muqaddes [perishtining] söz qilghanliqini anglidim, shuning bilen yene bir muqaddes [perishte] söz qilghan [perishtidin]: — Ghayibane alamette körün'gen bu weqeler, yeni «weyran qilghuchi» asiyliq, kündilik qurbanliqning emeldin qaldurulushi, hemde muqaddes ibadetxanidiki «muqaddes jay»ning hem Xudaning xelqining ayagh asti qilinishi qanchilik waqit dawamlashidu? — dep sorighanliqini anglidim. **14** Héliqi perishte manga jawaben: — Bu ishlar ikki ming üç yüz kéche-kündüz dawamlashidu. Bu mezgildin kéyin muqaddes ibadetxanidiki «muqaddes jay» pakizlinip eslige keltürülidu, — dédi. **15** Bu ghayibane körünüşni körgendin kéyin, menki Daniyal uning menisini oylawatqinimda, mana, aldimda ademning qiyapitide birsı peyda bolup öre turdi. **16** Ulay östingining otturisdin: — Ey Jebrail, bu ademe ghayibane alametni chüshendürtip ber, — dégen bir ademning küchlük awazini anglidim. **17** [Jebrail] yénimgha keldi. Kelgende, men nahayiti qorqup kétip yerge yiqilip düm chüshüm. U manga: — Ey insan oghli, sen shuni chüshinishing kérekki, bu ghayibane alamet axir zaman toghrisidur, — dédi. **18** U gep qiliwatqanda men bihosh halda yerde düm yatattim. Lékin u manga shundaq bir yénik tégipla méni turghuzdi we manga mundaq dédi: — **19** «Men hazir sanga [Xudaning] ghezipi kelgen mezgilde kéyinki ishlarning qandaq bolidighanliqini körsitip bérey. Chünki bu ghayibane alamet zamanlarning békitilgen axirqi nuqtisi toghrisidur. **20** Sen körgen ikki münggüzlük qochqar Média bilen Pars padishahlini körsitidu. **21** Yawa téke bolsa Grétsiye padishahliqi bolup, közining otturisdiki közge körünlerlik münggüz bolsa, uning birinchi padishahidur. **22** U münggüz sunup ketkendin kéyin ornidin ösüp chiqqan héliqi töt münggüz bu elning töt padishahliqqa bölünidighanliqini körsitidu. Biraq ularning küchi birinchi padishahliqqa yetmeydu. **23** Bu padishahliqlarning axirqi mezgilde, asiyliq qilghuchilarning gunahi toshushi bilen tolumu nomussiz, chigish mesililerni bir terep qilalaydighan bir padishah meydan'gha chiqidu. **24** Uning küchi xéli zor bolidu, lékin emeliyette bu küch özlükidin chiqmaydu; u misli körülmigen weyranchiligni keltürüp chiqiridu. Uning ishlari jezmen ongushluq bolup, némini xalisa shuni qilayaldu. U küchlüklerni we [Xudaning] muqaddes mömin xelqini yoqitidu. **25** Öz ustatliqi bilen uning nazartı astida herqandaq hiyle-mikirlik xéli ronaq tapidu. U könglide tekebburliship özini chong tutidu; bashqilarning özlirini bixeter hés qilghan waqtidin paydilinip tuyuqsız zerb qilip nurghun kishilerni halak qilidu; u hetta ochuqtin ochuq «Emirlerning Emiri»ge qarshi chiqidu. Lékin u axirda insanlarning qolisiz halak qilinidu. **26** Sanga ayan qilin'ghan, axshamdin etigen'giche dawamlashqan bu ghayibane alamet emelge ashmay qalmaydu. Lékin sen uni waqtinche mexpiy tut. Chünki u köp künlér kéyinki kelgisi heqqididur». **27** Menki Daniyal maghdurumdin qélip, birnechke kün aghrip yétip qaldim. Kéyin ornumdin turup yenila padishahning ishlerida boldum. Lékin bu ghayibane

alamet könglümni parakende qiliwetkenidi. Uning menisini yéshleydighan adem yoq idi.

9 Médialıq Ahashwéroshning oghli Dariusning birinchi yilida (u kaldiylerning zémínigha padishah qilindi) **2** Yeni textke olturghan birinchi yili menki Daniyal muqaddes yazmilarnı oqushum bilen Perwerdigarning Yeremiya peyghemberge yetküzgen kalaw-béshariti boyiche, Yérusalémning xarab bolidighan jaza mezgili yetmish yil ikenlikini chüshinip yettim. **3** Shuning üçün men Reb Xudayimgha roza tutup, böz rextke yögünip, kült-topida olturup, uninggha yélinip dua-tilawet qilish bilen izdinishke bel baghlidim. **4** Men Perwerdigar Xudayimgha dua qilip, gunahirimizni iqrar qilip mundaq dédim: — «Ah Reb, i Sény Öz emrliringge itaet qilghuchilargha wede-ehdengde wapadar bolup, özgermes méhringni üzlüksız körs etküchi ulugh, sürlik Tengrim! **5** Biz gunah sadır qilduq, qebihlik qilduq; rezillik bilen Sénying emr-hökümliringdin waz kéchip, Sanga asiyliq qilduq. **6** Shundaqla Sénying naming bilen padishahlimiz, emirlirimiz, ata-bowilirimiz we pütkül zémindiki xelqge söz-kalamingni yeküzgen qulliring bolghan peyghemberlerge zadi qulaq salmiduq. **7** I Reb, heqqaniyet Sendila tépilidu, lékin Sanga asiyliq we wapasızliq qilghanlıqımız tüpeylidin, bizge, yeni Yehudalargha, Yérusalémdikilerge we barlıq Israillargha, yéqında bolsun, yiraqta bolsun, Sen bizlerni sürgünlikke heydiwetken barlıq yurtlarda bolsun, peqet бүгүнкідек yüzimizni kötürelmigiüdek shermendilikla qaldi. **8** I Reb, bizge, yeni padishahlimizgha, emirlirimizge we ata-bowilirimizghimu yüzimizni kötürelmigiüdek shermendilik qaldi; chünki biz Sénying aldingda gunah sadır qilduq. **9** I Reb Xudayimiz, biz Sanga asiyliq qilghan bolsaqmu, Sendin yenila rehimdillik we meghpiret-kechürümler tépilidu. **10** Biz Sen Perwerdigar Xudayimizning awazigha qulaq salmay, qulliring bolghan peyghemberler arqılıq aldimizgha qoyghan qanun-hökümliringde héch mangmiduq. **11** Pütkül Israil Sénying Tewrat-qanununggha xilaplıq qilip, awazinggha qulaq salmay Sényingdin yüz öridi. Derweqe, Sénying qulung Musagha chüshürölgen Tewrat-qanunida pütülgen lenet hemde uning qesemyadidiki jazalar üstimizge yaghduruldi; chünki biz Sénying aldingda gunah sadır qilduq. **12** Sen Özüng bizge we üstimizdin hökümdarlıq qilghuchimizgha qarita dégenliringge emel qilip bizge zor éghir külpetni keltürdüng; chünki Yérusalémde qilin'ghan ishlar asman astidiki herqandaq bashqa yurtta ezeldin qilin'ghan emes! **13** Musagha tapılan'ghan Tewrat-qanunida pütülgendek, bu pütün külpet bizge chüshürölgen bolsimu, i Perwerdigar Xudayimiz, lékin biz qebihlikirimizdin qol üzüp, heqiqitngni chüshinip yetidighan qilghaysen dep téxiche Sendin iltipatingni ötünmiduq. **14** Derweqe Sen Perwerdigar shu külpetni teyyarlap saqlap, bizning üstimizge chüshürdüng; chünki Sen Perwerdigar Xudayimiz, barlıq qilghan ishleringda adil bolup kelding; biraq awazinggha qulaq salmiduq. **15** Emdi, Öz küchlük qolung bilen xelqingni Misirdin élip chiqting, shunglashqa бүгүнкідек Özüngge nam-shöhret tikliding, i Reb Xudayimiz, — biz gunah sadır qilduq, biz rezillik qilduq! **16** Ötünimen, i Reb, pütkül heqqaniyliqinggha uyghun, Yérusalém shehiringge,

yeni muqeddes téghinggha bolghan qehr-ghezippingni toxtatqaysen! Chünki bizning ötküzgen gunahlimiz we ata-bowilirimizning qilghan qebihliklirining wejidin, Yérusalém we xelqing barliq etrapnikilirimizning haqaret obyékti bolup qalduq. **17** Emdi i Xudayimiz, qulungning dua we teleplirige qulaq salghaysen, Özüng üçün weyran qilin'ghan muqeddes jayingni jamalingni körsitip yorutqaysen. **18** I Xudayim, qulaq sélip anglighaysen! Bizning we Séning naming bilen atalghan sheherning béshigha kelgen külpetlerge nezer salghaysen! Bizning Sanga iltija qilghinimiz özimizning qandaqtur heqqaniy ish qilghanliqimizdin emes, belki Séning zor rehimdilliqiringgha tayan'ghanliqimiz sewibidindur. **19** I Reb, anglighaysen! I Reb, kechürgeysen! Qulaq sélip anglap amal qilghaysen! Özüngning nam-shöhriting üçün emdi texir qilmighaysen! Chünki Séning bu shehiring we bu xelqing Öz naming asasida atalghanidi!». **20** Men duayimni dawamlashturup, özüm we xelqim Israilning gunahlinini iqrar qilip hemde Xudayimning muqeddes téghi üçün Perwerdigar Xudayimgha yélinip, **21** téxi dua qiliwatqinimda, deslepte manga ghayibane alamette köri'n'gen Jebrail dégen zat yéningha kélip manga qolini tegküdi. Men shu chaghda tolimu charchap ketkenidim. U kechlik qurbanliq sunush waqti idi. **22** Jebrail manga eqil bérp mundaq dédi: — «I Daniyal, men séni yorutup, ishlarni chongqur chüshineleydighan qilishqa keldim. **23** Sen Xudagha iltija qilishqa bashlashing bilenla, jawab-kalam bérildi; sen intayin söyülgen adem bolghachqa, men sanga uning jawab-kalamini yetküzgili keldim. Emdi bu jawab-kalam üstide puxta oylan'ghin, ghayibane körünüşni köngül qoyup chüshen'gin: **24** — [Xuda] teripdin «yetmish hesse «yette waqit»» séning xelqing bilen muqeddes shehiring üstige békitletgen. Bu waqitlar itaetsizliklerni tizginlesh, gunahlarni tügitish, qebihlik üçün kafaret keltürüş, menggülik heqqaniyliqni üstün orun'gha qoyush, bu ghayibane alamet bilen peyghemberlerning söz-kalamirini emelge ashurush hemde muqeddes ibadetxanidiki «eng muqeddes jay» yéngibashtin mesihlinish üçün békitletgendur. **25** Shuni bilishing we chüshinishing kérekki, Yérusalémni yéngibashtin eslige keltürüp bina qilish buyruqi jakarlan'ghandin tartip, Mesih dégen emir meydan'gha chiqquche yette hesse «yette waqit» qoshulghan atmish ikki hesse «yette waqit» ötidu. Yérusalém shehiri yéngibashtin bina qilinip, meydan-kochilar we sépil-istihkam barliqqa keltürüldü, emma bu biseremjan künlérde bolidu. **26** Bu atmish ikki «yette waqit» mezgili ötkendin kéyin Mesih üzüp tashlinidu, uningda héchnerse qalmaydu. Kelgüsida bolidighan emirning xelqi bu sheher bilen muqeddes ibadetxanini gumran qilidu. Bu aqiwet kelkündek bésip kélidu; axirighiche jengler dawamlashidu; u yerde bolidighan weyranchiliqlar békitletgendur. **27** U [emir Xudaning] xelqining köp qismi bilen axirqi bir «yette waqit»ta bir [dostluq] ehdisni takamul qilidu, lékin bu «yette waqit»ning yérimigha kelgende, u [ibadetxanidiki] qurbanliq we ashliq hediyelelerini sunushni emeldin qalduridu. U chaghda «weyran qilghuchi yirginchlik nomussizliq» [muqeddes ibadetxanining] eng égjiz yajigha qoyulidu. Taki balayi'apet, [yeni Xuda] békitten külpet

weyran qilghuchi kishining béshigha yaghdurulghuche shu yerde turidu».

10 Qoresh Parsqa seltenet qilghan üçinchi yili, Daniyal (yene bir ismi Belteshasar bolghan)gha bir xewer wehiy qilindi. U xewer ishenchliktur — lékin nahayiti qattiq jeng judunliri toghrisidur. Daniyal bu xewerni chüshendi we ghayibane alamet toghrisida chüshenchige ige boldi. **2** U chaghda menki Daniyal toluq üç hepte ah-zar kötürüp matem tuttum. **3** Üch heptigiche héchqandaq nazu-német yémidim, gösh yémidim, sharab ichmidim we téninge puraqliq may sürmidim. **4** Birinchi ayning yigirme töttinchi küni, men ulugh derya, yeni Dijle deryasining boyida turup, **5** béshimni kötürüp közümnü asman'gha tiktım, kanap kiyip, bélige Ufadziki sap altun kemer baghlighan bir ademni kördüm. **6** Uning téni sériq yaqttek julalini, yüzliri chaqmaqtek yaltirlap, közliri yénip turghan ottek chaqnaytti; uning put-qolliri parqirap turidighan mistek walildaytti; awazi zor bir top ademning awazidek jaranglaytti. **7** Ghayibane körünüşni yalghuz menki Daniyalla kördüm, yénimdikiler alametni körmigenidi. Emma zor bir wehime ularni bésip, intayin titrep kétishti, möküniüwalghudek yerni izdep qéchip ketti. **8** U yerde özüm yalghuz qélip bu karamet ghayibane körünüşni kördüm. Qilche maghdurum qalmidi, chirayım qattiq özgirip ölük ademdek bolup qaldım, put-qollirimda bir'azmu maghdur qalmidi. **9** Lékin uning awazini anglidim. Uning awazini anglighan haman yerge yiqilip düm chüshüttüm, hoshumdin kettim. **10** Mana, tuyuqsız bir qol manga tegdi, méni shuan yölep yerge töt putluq qilip turghuzdi. **11** Shu zat manga: — Ey Daniyal, intayin söyülgen adem! Sözlirimni köngül qoyup anglap chüshen'gin, öre turghin! Chünki men séning yéninggha ewetildim, — dédi. U bu sözni qilishi bilen, men titrigen haldada ornumdin turdum. **12** Shuning bilen u manga mundaq dédi: — «Ey Daniyal, qorqma; chünki sen Xudayingning aldida chüshinishke érishishke, özüngni töwen tutushqa köngül qoyghan birinchi künden buyan séning dua-talawitiging ijabet qilindi; éytqanliring üçün men yéninggha ewetildim. **13** Lékin, «Pars padishahliqining emiri» manga qarshi chiqip yolumni yigirme bir kün tosuwaldi. Men Pars padishahlining yénida özüm yalghuz qalghachqa, bash emirlerdin biri Mikail manga yadrem qilghili keldi. **14** Men sanga axirqi zamanlarda xelqingning béshigha kélidighan ishlarni chüshendürgili keldim. Chünki bu ghayibane alamet köp künlér kéyinki kelgüsü toghrisidur». **15** U manga bu gepni qiliwatqanda, peqetla yerge qarghinimche zuwan sürelmey turup qaldım. **16** Mana, goya ademge oxshaydighan birsi qolini uzitip lewirimni silap qoywidi, men aghzimni échip aldimda turghuchigha: — Teqsir, bu ghayibane körünüştin ich-ichimdin azablinimen, maghdurumdin kettim. **17** Teqsirimning kemine qulliri qandaqmu sili teqsirim bilen sözlishishke pétinalayttım? Chünki hazirla maghdurum tügep, nepesim üzüldü, — dédim. **18** Andin goya ademge oxshaydighan biri méni yine bir qétim silap, maghdur kirgüzdi. **19** we: — I intayin söyülgen adem, qorqma! Sanga aman-xatirjemlik bolghay. Gheyretlik bol, emdi gheyretlik bol! — dédi. U shu sözni déyishi bilenla manga téximu maghdur kirdi.

Men: — Teqsir yene söz qilghayla, chünki sili manga maghdur kirgüzдила, — dédim. **20** U mundaq dédi: — «Méning qéshinggha némige kelgenlikimni bilemsen? Men emdi qaytip béríp, «Parstiki emir» bilen jeng qilimen; men u yerge barghandin kéyin, «Grétsiyediki emir» meydan'gha chiqidu. **21** Lékin men bérishtin awwal heqiqetning kitabida pütülgen wehiylerni men sanga bayan qilimen. Bu ishlarda silerning emiringlar Mikaildin bashqa, manga yarem bérídighan héchkim yoq.

11 Men Médialiq Darius padishah bolghan birinchi yilidila, uni musthekkemlesh hem kücheytish üçün ornundin qozghalghanidim. **2** Emdi men sanga heqiqetni éytip bérey: — Buningdin kéyin Parsqa yene üç padishah hökümrانliqqa chiqidu; kéyin tötinchi padishah chiqip, bashqa padishahlardinmu köptin köp mal-dunyani toplaydu; u mal-dunyaliridin qudret téyip, hemme yurtlarni Grétsiyeye jeng qilishqa qozghaydu. **3** Uningdin kéyin küchlük bir padishah meydan'gha chiqidu. U zor padishahliqni idare qilip, némini xalisa shuni qilidu. **4** Lékin u hoquq yürgüzüwatqinida, padishahliq parchilinip asmanning töt shamal teripige bölünüp kétidu. Uning textige ewladliri warisliq qilalmaydu, kéyinki padishahliq u höküim sürgen waqtidikidek küchlük bolmaydu; chünki uning padishahliq aghdurulup, bashqilargha tewe bolup kétidu. **5** Uningdiki serdarlarning ichidin biri «jenubiy padishah» bolup küchiyidu; lékin yene bir serdar uningdinmu küchlük bolidu we ózining téximu chong padishahliqini soraydu. **6** Birnechche yil ötkendin kéyin, [jenubiy padishah shimaliy padishah] bilen ittapaq tüzidu; jenubiy padishahning qizi shu ittapaqni musthekkemlesh üçün shimaliy padishahning yénigha baridu. Lékin kéyin bu qiz érishken hoquqidin mehrum qilinidu; shimaliy padishah ózimu hoquqini qolida tutalmay, mezmüt turalmaydu. Bu qiz we uni élip kelgenler, uning balisi hem shu waqitlarda uni qollighuchilarning hemmisige satqunluq qiliduni. **7** Halbuki, uning [ata jemet] tughqinidin biri qoshunning hoquqini qoligha élip [padishah bolup], shimaliy padishahning qorghinigha bésip kirip, ulargha qarshi hujum qilip chong ghelibe qilidu. **8** U ularning ilah-butliri, quyma mebudliri we butxaniliridiki altunkümüshtin yasalghan jam-qachilarni Misirgha élip kétidu. U birnechche yil shimaliy padishahtin ózini néri qilidu. **9** Shimaliy padishah jenubiy padishahning zéminigha bésip kiridu, lékin axiri óz yurtigha chékinidu. **10** Shimaliy padishahning shahzadiliri qozghilip, zor qoshun teshkilleydu. Shahzadilerdin biri kelkündek kélip jenubqa bésip kiridu. Kéyin u yene jeng qilip, düshmen qorghinighichimu bésip kiridu. **11** Jenubiy padishah qattiq ghezpete qoshun tartip jengge atlinip, shimaliy padishahqa hujum qilidu. Shimaliy padishah zor bir qoshunni jengge salidu, lékin uning shu zor qoshuni meghlup bolup esirge élinidu. **12** Shu zor qoshunning esirge élinishi bilen jenubiy padishah intayin meghrurlinidu. U tümenligen ademlerni yoqitidu, biraq uning ghelibisi uzun dawamlashmaydu. **13** Chünki shimaliy padishah yurtigha qaytip, burunqidinmu köp we küchlük qoshun teshkilleydu. Békitilgen yillar toshqandin kéyin u zor qudretlik qoshunni köp teminatlar bilen

qoshup bashlap kélidu. **14** U chaghda nurghun kishiler jenubiy padishahqa qarshi turup uninggha qarshi qozghilang kötüridu. [I Daniyal —] séning xelqing ichidiki zorawanlar mushu ghayibane alamettiki bésahretni emelge ashurmaqchi bolup, yoghanchiliq qilidu, lékin ular meghlup bolidu. **15** Shimaliy padishah potey sélip musthekkem sheherni muhasire hujumi qilip bésivalidu. Jenubdiki küchler, hetta eng xil qoshunlarmu berdashliq bérilmeydu, ularning qarshiliq qilghudek küchi qalmaydu. **16** Shimaldiki tajawuzchi bolsa ózi xalighanche ish qilidu, uninggha héchkim qarshiliq qilalmaydu. U «güzel zémin»ni ishghal qilidu; uning qolida uni weyrان qilghuchi küch bolidu. **17** [Shimaliy padishah] bel baghlap padishahliqidiki barliq küchlerni seperwer qilip [Misirgha] yol alidu; u [Misir] bilen ehde tüzidu, ózi ehdi turghandek qilidu. Biraq [Misirning] hakimiyyitini aghdururush üçün u ayallirining bir qizini [Misir] padishahigha béridu. Lékin [qizi] atisi terepte turmaydu, uni qollimaydu. **18** Kéyin u déngiz boyidiki yurtlarga hujum qilip, nurghun ademlerni esirge alidu. Lékin yat bir serdar uning kishilerni xar qilishlrini chekleydu we eksiche, uning bu xarlashlrini ózige yanduridu. **19** U óz yurtidiki qorghanlarga chékinip kélidu. Lékin axirida u putlinip yoqilip kétidu. **20** Kéyin uning ornigha yene bir padishah textke olturidu; u padishahliqning eng shan-shereplik jayigha bir zalim alwangbégni ewetidu. Lékin u uzun ötmeyla, malimanchiliqmu bolmay, jengmu bolmay öltürüldü. **21** — «Shuningdin kéyin pes bir adem uning ornigha chiqip shimaliy padishahliqni alidu; emma padishahliqning hörmét-shöhriti uninggha héch tewe bolmaydu, dep qarilidu; lékin u xelqing asayishliq peytdin paydilinip, yalaqchiliq wasitiliri bilen hakimiyyetni tartivalidu. **22** Zéminigha kelkündek bésip kirgen küchlerni u hem kelkündek hujum qilip yoqitidu, shuningdek u hettaki «[Xudaning] ehdiside békitilgen emir»nimu yoqitidu. **23** Shertname tüzüsh arqliq u bashqa yurtlarni aldaydu; ademliri kichik bir qoshun bolsimu, lékin uning küchi awup-awup, qudret tapidu. **24** U xalayiqlarning asayishliq peytdin paydilinip, eng bay ölkilerge tajawuz qilip kirip, atiliri yaki atilirining atiliri zadi qilip baqmighan ishlarni qilidu, yeni u oljni, ghenimetlerni we nurghun bayliqlarni qol astidikilirige üleshtürtüp béridu; melum bir mezigiliche qorghanlarchimu hujum qilish qestide bolidu. **25** U óz küchini ishqa sélip chong gheyret bilen qozghilip, zor qoshunni bashlap, jenubiy padishahqa hujum qilidu. Jenubiy padishahmu nahayiti zor qudretlik bir qoshun bilen jengge atlinidu. Lékin jenubiy padishah xainlarning yoshurun suyiqestige uchrup, muweppeqiyet qazinalmaydu. **26** Chünki uning nazu-németlirini yégenler uni yiqitidu. Uning qoshuni hemme yerge tarqilidu; nurghunliri öltürüldü. **27** Kéyin, bu ikki padishah bir-birini qestliship, yaman niyet bilen bir dastixanda tamaq yéyiship, bir-birige yalghan gep qilishidu; lékin bu ishar héchkimge payda yetküzmeydu, chünki bu ishlarning axiri peqet belgilgen waqittila bolidu. **28** [Shimaliy padishah] nurghun mal-mülüklerni élip óz yurtigha qaytidu. U könglide Xudaning xelqi bilen tüzgen muqeddes ehdi qashiri turidu; shuning bilen u ehdi qashiri heriketlerni qilip, andin óz yurtigha qaytidu. **29** Belgilgen waqitta shimaliy

padishah yenila jenubqa tajawuz qilidu; lékin bu qétimqi ehwal ilgirikige we yene kélip eng axirqi qétimqisidiki bilenmu oxshimaydu. **30** Chünki Kittim arilidin chiqqan kémiler hujum qilip kélidu. Shunga u derd-elem bilen chékinidu we [Xudaning] Öz xelqi bilen tüzgen muqeddes ehdisige qarap intayin ghezepinidu, uninggha qarshi xalighinini qilidu; shundaqla chékinip yan'ghanda muqeddes ehdisige asiqliq qilghuchilarni etiwaraydu. **31** Uning teripide turghan birnechche küchler qorghhan bolghan muqeddes ibadetxanini bulghaydu, «kündilik qurbanliq»ni emeldin qalduridu we «weyran qilghuchi yirginchlik nomussizliq»ni uning ornigha qoyidu. **32** U muqeddes ehdisige xainliq qilghuchilarni xushameti-hiyliyerlik bilen chirikeshtüridu; lékin öz Xudasini dost tutquchi xelq bolsa qeyserlik bilen heriket qilidu. **33** Xelq ichidiki aqillar nurghun qérindashlirigha telim yetküzidu; lékin birnechche künler ularning beziliri qilichta yiqilidu, otta köydürülüp öltürülidu, zindan'gha chüshidu yaki bulang-talanggha uchraydu. **34** Yiqilghan waqitlirida, Xudaning xelqi azghine yardemge ige bolidu. Emma nurghun kishler ularning qatirigha xushameti-hiyliyerlik bilen soqunup kiridu. **35** Bezi aqillar yiqilidu. Lékin ularning yiqilishi özlirining sinilishi, tawlinish-tazilinishi, qiyamet künigiche paklinishi üçündür. Chünki axiret Xuda belgiligen waqittila kélidu. **36** Shimaliy padishah öz meyliche qiliwéridu; u tekebburliship, özini herqandaq ilahlardinmu ulughlap üstün qoyup, hetta hemme ilahlarning ilahi Bolghuchigha ajayib kupurluq söz qilidu; taki Xudaning ghezipi toluq tökülgen künigiche u dawamlıq zor ronaq tapidu. Chünki Xudaning békitkini emelge ashmay qalmaydu. **37** Bu padishah atabowiliri choqun'ghan ilahlarghimu pisent qilmaydu, ayallarghimu héchqandaq hewes qilmaydu. Emeliyette u herqandaq ilahni hörmetlimeydu, chünki u özini herqandaq ilahın ulugh dep qaraydu. **38** Bularning ornida u «küchler ilahi»ni hörmetleydu; uning atabowilirimu ezeldin choqunmighan bu ilahni bolsa u altun, kümüş, yaqut we bashqa qimmetlik sowghatlarni teqdim qilip hörmetleydu. **39** U eng mustehkem qorghhanlarni shundaq bir gheyriy ilahqa tayinip igileydu. Kimki uning hökümraniqligha béqinsa, u shulargha shereplik mensep béridu, ularni köpchilikni bashquridighan qilidu we in'am süpitide yer-zéminni teqsim qilip béridu. **40** Axir zaman kelgende, jenubiy padishah esker chiqirip uninggha hujum qilidu. Shimaliy padishah jeng harwiliri, atlıq eskerler we nurghun kémiler bilen quyundek uninggha qayturma zerbe béridu. U barlıq yurtlarga tajawuz qilip, kelkündek téship keng yer-zéminlarni basidu. **41** U hetta «güzel zémin»gha bésip kiridu; nurghun eller azdurulup yiqitilidu. Lékin bular, yeni Édomlar, Moablar we Ammonlarning chongliri uning qolidin qutulup qalidu. **42** Shimaliy padishah barlıq döletlerge qolini sozidu, Misir zéminimu qéchip qutulalmaydu. **43** U Misirning altun-kümüş baylıqliri we bashqa qimmet bahalıq buyumlrini talan-taraj qilidu. Liwiyelekler we Éfiopiyelekler uninggha boysunup egishidu. **44** Kéyin sherq we shimaldin kelgen shepiler uni alaqzade qilidu. U téximu derghezep bolup nurghun kishini qirghinchiliq qilip öltürimen dep jeng qozghaydu. **45** We déngizlarning otturısında, körkem muqeddes tagh

teripige orda chédirlirini tikidu. Lékin uning ejili shu yerde toshidu we héchkim uni qutquzmaydu».

12 — «U chaghda, qérindashliringni «qoghđighuchi ulugh emir» Mikail meydan'gha chiqidu. Bir azablıq mezig bolidu; yurt-dölet barlıqqa kelgendin buyan, shundaq chong balayı'apetlik mezig bolup baqmighan. Biraq shu chaghda xelqing qutquzulidu; ularning ichidiki nami hayatlıq deptirige pütülgenlerning hemmisi nijatlıqqa érishidu. **2** Tupraqta yatqan ölüklardin nurghunliri tirilidu. Ular menggülik hayattin behrimen bolidu; qalghanliri nomusta hem menggülik reswachiliqqa tirilidu. **3** Aqillar asmandiki gümbüzdek parlaq julalinidu; nurghun kishilerni heqqaniylyq yoligha bashlap kirgenler yultuzlarga oxshash ebedil'ebed parlap turidu». **4** U manga yene: — I Daniyal, sen emdi bu sözlerni toxtat; mezkur kitabning taki dunyaning axirqi künligiriche shu péti turushi üçün uni pichetlep möhürliwetkin. Nurghun kishiler uyan-buyan yüridu we bilim ashidu, — dédi. **5** Menki Daniyal kördümki, mana ikki zat, biri deryaning bu teripide, yene biri deryaning u teripide turuptu. **6** Ulardin biri derya süyi üstide turghan aq kanap kiyim kiygen zattin: — Bu karamet ishlar tügigiche qanchilik waqit kétidu? — dep soridi. **7** U derya süyi üstide turghan, kanap kiyim kiygen zat ong we sol qolini asman'gha qaritip kötürüp, Menggü Hayat Bolghuchining nami bilen qesem qilip: — Bir waqit, ikki waqit, qoshumche yérim waqit kétidu. [Xudaning] muqeddes xelqini parchilighuchi xorluq axirlashqanda, bu ishlar tügeydu, — dédi. **8** Uning sözini anglighan bolsammu, menisini chüshenmidim. Shunga men: — Teqsir, bu ishlarning aqiwiti qandaq bolidu? — dep soridim. **9** U manga mundaq dédi: — «Ey Daniyal, yolunggha mang, chünki bu sözler axir zaman'ghiche mexpiy tutulup yépiqliq turidu. **10** Nurghun kishiler tazilininu, paklinidu we tawlinidu. Reziller bolsa, dawamlıq rezillik qiliwéridu; ulardin héchkim buni chüshinelmeydu, biraq aqillar chüshinidu. **11** Kündilik qurbanlıq sunushni emeldin qaldurghan kündin tartip, yeni «weyran qilghuchi yirginchlik nomussizliq» qoyulghan waqittin bashlap, bir ming ikki yüz toqsan kün ötidu. **12** Axirghiche sadiq bolup, bir ming üç yüz ottuz besh künni küttip ötküzgenler némidégen bextlik-he! **13** Emma sen bolsang, axirghiche yolungda néngiwerghin. Sen aram tapisen, we künlerning axirida nésiwengge muyesser bolushqa qayta tirilisen».

Hoshiya

1 Perwerdigarning kalami — Uzziya, Yotam, Ahaz we Hezekiyalar Yehudagha, Yoashning oggli Yeroboam Israilga padishah bolghan waqitlarda, kalam Beering oggli Hoshiyagha keldi; **2** Perwerdigarning Hoshiya arqliq kelgen sözining bashlinishi — Perwerdigar Hoshiyagha: «Barghin, pahishilikke bérilgen bir ayalni emringge alghin, pahishiliktin bolghan balilarni öz qolunggha alghin; chünki zémin Perwerdigardin waz kéchip pahishilikke pütünley bérildi» dédi. **3** Shuning bilen u bérp Diblainning qizi Gomerni emrige aldi; ayal uningdin hamilidar bolup bir ogul tugdhi. **4** Perwerdigar uninggha: «Uning ismini «Yizreel» dep qoyghin; chünki yene azghina waqit ötkende, Men «Yizreel»ning qénining intiqamini Yehuning jemeti üstige qoyimen we Israil jemetining padishahliqigha xatime bérimen. **5** We shu künide emelge ashuruliduki, Men Israilning oqyasini Yizreel jilghisida sundiriwétimen». **6** [Gomer] yene hamilidar bolup, qiz tugdhi. Perwerdigar Hoshiyagha: «Uning ismini «Lo-ruhamah» dep qoyghin; chünki Men Israil jemetige ikkinchi rehim qilmaymen, ularni qet'iy kéchürüm qilmaymen; **7** Biraq Yehuda jemetige rehim qilimen we ularning Xudasi bolghan Perwerdigar arqliq ularni qutquzimen; ularni oqyasiz, qilichsiz, jengsiz, atlarsiz we atliq eskersiz qutquzimen» — dédi. **8** Gomer Lo-ruhamahni emchektin ayrighandin kéyin yene hamilidar bolup ogul tugdhi; **9** [Reb]: «Uning ismini: «Lo-ammi» dep qoyghin; chünki siler Méning xelqim emes we Men silerge [Perwerdigar] bolmaymen» dédi. **10** — Biraq Israilning balilirining sani déngizdiki qumdek bolup, uni ölçigili yaki sanighili bolmaydu; «Siler méning xelqim emessiler» déyilgen jayda shu emelge ashuruliduki, ulargha: «[Siler] tirik Tengrining oghulliri!» — déyilidu. **11** Israil baliliri we Yehuda baliliri birge yighilidu, özlirige birla bashni tikleydu we turghan zémindin chiqidu; chünki «Yizreelning küni» ulughdur! Aka-ukilirlinglarga «Ammi! [Méning xelqim!]!» we singillirlinglarga «Ruhamah! [rehim qilin'ghan!]» — denglar!

2 — Ananglarga dewayimni yetküzüp, uning bilen dewalishinglar; chünki u Méning ayalim emes we Men uning éri emes; u pahishilik turqini chirayidin, zinaxorluq haletlirini köksining arisidin yaqatsun! **3** Bolmisa, Men uni qip-yalingach qilib qoyimen, tughulghan künidikidek anidin tughma qilib qoyimen; Men uni xuddi chöl-bayawan'gha oxshash qilimen, Uni bir qaghjiraq yerge aylandurimen, uni ussuzluq bilen öltürimen; **4** Uning balilirigha rehim qilmaymen, Chünki ular pahishiliklerdin törelgen balilardur. **5** Chünki ularning anisi pahishilik qilghan, Ularni qarnida kötürügüchi nomussizliq qilghan; Chünki u: «Men manga nan we süyümnü, yung we kanapimni, zeytun méyim we ichimlik-sharablimni teminligüchi ashnilirimgha itilip ularni qoghlishimen» — dédi. **6** — Shunga mana, Men yolungni tiken-jighanliqlar bilen chitlap qorshiwalimen, [Israilning] etrapini tam bilen tosimen, u chighir yollarini tapmaydighan bolidu. **7** Shuning bilen u ashnilirini qoghlaydu, biraq ulargha yétishelmeydu; Ularni izdeydu,

tapalmaydu; Shunglashqa u: «Men bérp birinchi érimni tépip, uning yénigha qaytimen; chünki ehwalim бүгүңкидин yaxshi idi» — deydu. **8** — U ziraetlerni, yéngi sharab we zeytun méyini teminligüchining Men ikenlikimni, Özliri «Baal» butlarni yasashqa ishletken kümüş-altunni köp qilghuchining Men ikenlikimni zadi bilmidi. **9** Shunga Men qaytp kélimen, uningdiki ziraetlimni öz waqtda, Yéngi sharablimni öz peslide élip kétimen, Özümdiki ularning yalingachliqini yépishqa kéreklik yung-kanaplimni bermey qayturup kétimen; **10** Hazir Men uning nomussizliqini ashnilirining köz aldida ashkarilaymen, Héchkim uni qolumdin qutquzalmaydu. **11** Shundaq qilib uning tamashalirigha xatime bérimen; Uning héytirigha! Uning «yéngi ay»lirigha! Uning «shabat»lirigha! Qisqisi, uning barliq «jamaet ibadet sorun»lirigha xatime bérimen! **12** We Men uning üzüm tallirini we enjür derexlirini weyran qilimen; U bularni: «Bular bolsa ashnilirim manga bergen ish heqqilirimdur!» dégenidi; Men bularni janggalgha aylandurimen, yawayi haywanlar ularni yep kétidu. **13** Men uning béshigha «Baal»larning künlirini chüshürimen; Chünki u [shu künliride] ulargha isriq salatti, U özini üzükliri we zibuzimnetliri bilen perdalap, Ashnilirini qoghliship, Méni untudi — deydu Perwerdigar. **14** Shunga mana, Men uning könglini alimen, Uni dalagha élip kélimen, könglige sözleymen. **15** Shundaq qilib Men uninggha shu yerde üzümzarlirini qayturimen, «Aqor jilghisi»ni «kümid ishiki» qilib bérimen; Andin u shu yerde yashliq künliridikidek, Misir zéminidin chiqqan kündek küy-naxsha éytidu. **16** We shu küni emelge ashuruliduki, — deydu Perwerdigar — «Sen Méni «érim» dep chaqirisen, Ikkinchi Méni «Baal»im demeysen. **17** Chünki Men «Baal»larning namirlirini séning aghzingdin élip tashlaymen, Ular bu nami bilen ikkinchi héchqandaq eslenmeydu. **18** Shuning bilen Men ular üçhün daladiki haywanlar, asmandiki uchar-qanatlar we yer yüzidiki ömüligüchiler bilen ehde tüzimen; Men oqya, qilich we jengni sundurup zémindin élip tashlaymen; [xelqimni] aman-ésen yatquzimen. **19** Shundaq qilib Men séni ebedil'ebed Özümge baghlaymen; heqqaniyiqta, méhir-muhebbette, rehim-shep-qetlerde séni Özümge baghlaymen; **20** Sadaqetlikte séni Özümge baghlaymen, shuning bilen sen Perwerdigarni bilip yétisen. **21** We shu künide emelge ashuruliduki, «Men anglaymen» — deydu Perwerdigar, — «Men asmanlarning telipini anglaymen, bular yer-zémning telipini anglaydu; **22** Yer-zémin ziraetlerning, yéngi sharab we zeytun méyining telipini anglaydu; we bular «Yizreel»ning telipini anglaydu! **23** We Men Özüm üçhün uni zéminda tériymen; Men «Lo-ruhamah»gha rehim qilimen; Men «Lo-ammi»gha: «Méning xelqim!» deymen; we ular Méni: «Méning Xudayim!» — deydu.

3 We Perwerdigar manga: — Yene barghin, ashni teripidin söyülgen, zinaxor bir ayalni söygin; gerche Israilar yat ilahlar teripige éghip ketken, «kishimish poshkal»larni söygen bolsimu, [Men] Perwerdigar ulargha körsetken söygümdék sen uni söygin, — dédi **2** (shunga men on besh kümüş tengge, bir xomir bughday we yérim xomir arpigha uni özümge qayturualdim; **3** Men uninggha: «Sen men üçhün uzun künlér kütsen; sen pahishilik qilmaysen, sen bashqa erningki bolmaysen;

menmu sen üçhün oxshashla séni kütimen» — dédim). **4** — «Chünki Israilar uzun künler padishahsiz, shahzadisiz, qurbanliqsiz, «tüwrük»siz, «efod»siz we héch öy butlirisiz kütüp turidu. **5** We kéyinrek, Israil baliliri qaytip kélidu we Perwerdigar bolghan Xudasini hem Dawut padishahini izdeydi; künlerning axirida ular tewrinip eyminip Perwerdigarning yénigha, shundaqla Uning méhrabanliqigha qarap kélidu».

4 Perwerdigarning sözini anglanglar, i Israil baliliri; chünki Perwerdigarning zéminda turuwatqanlar bilen qilidighan dewasi bar; chünki zéminda héch heqiqet, héch méhrabanliq, Xudani héch bilish-tonush yoqtur; **2** Qarghash-tillash, yalg'hanchiliq, qatilliq, oghriliq, zinaxorluq — bular zéminda yamrap ketti; qan üstige qan töküldü. **3** Mana sha sewebtin zémin matem tutidu, uningda turuwatqanlarning hemmisi jüdep kétidu; ular daladiki haywanlar hem asmandiki uchar-qanatlar bilen bille jüdep kétidu; berheq, déngizdiki béliqlarmu yep kétidu. **4** Emdi héchkim dewa qilishmisun, héchkim eyibleshmisun; chünki Méning dewayim del sen bilen, i kahin! **5** Sen kündüzde putliship yiqilisen; peyghembermu sen bilen kéchide teng putliship yiqilidu; we Men anangni halak qilimen. **6** Méning xelqim bilimsizliktin halak qilindi; we senmu bilimni chetke qaqqanikensen, Menmu séni chetke qaqqimenki, sen Manga yene héch kahin bolmayesen; Xudayingning qanun-körsetmisini untug'hanliqig tüpeylidin, Menmu séning balilirining untuymen. **7** Ular köpeygenséri, Manga qarshi köp gunah sadir qildi; Men ularning shan-sheripini shermendichilikke aylanduruwétimen. **8** Ular xelqimning gunahini yeydighan bolghachqa, Ularning jéni [xelqimning] qebihlikige intizar bolidu. **9** We xelqim qandaq bolsa, kahinlarmu shundaq bolidu; Men [kahinlarning] tutqan yollarini öz üstige chüshürimen, öz qilmishlirini bëshigha qayturimen. **10** Ular yeydu, biraq toymaydu, Ular pahishilik qilidu, biraq héch köpeymeydu; Chünki ular Perwerdigarni tingshashni tashlap ketti, **11** Özlirini pahishilik, sharab we yéngi sharabqa béghishlidi; Bu ishlar ademning eqil-zéhni bulap kétidu. **12** Xelqim öz tayiqidin yolyoruq soraydu, Ularning hasisi ulargha yol körsitemish! Chünki pahishilikning rohi ularni azduridu, Ular Xudasining himayisi astidin pahishilikke chiqip, **13** Tagh choqqilirida qurbanliq qilidu, Döng-égizliklerde, shundaqla sayisi yaxshi bolghachqa dub we térek we qariyaghachlar astidimu isriq salidu; Shunga qizliringlar pahishilik, kélinalinglarmu zinaxorluq qilidu. **14** Men qizliringlarni pahishilikliri üçhün, Yaki kélinalinglarni zinaxorluqliri üçhün jazalimaymen; Chünki [atilir] özlirimu pahishiler bilen sirtqa chiqidu, «Butxana pahishe»liri bilen bille qurbanliq qilidu; Shuning bilen yorutulmighan bir xelq yiqitilidu. **15** Sen, i Israil, pahishilik qilishning bilen, Yehuda gunahqa chétitilip qalmisun! Ne Gilgalgha kelmenglar, ne «Beyt-Awen»ge chiqmanglar, Ne «Perwerdigarning hayati bilen!» dep qesem qilmanglar. **16** Chünki tersa bir qisir inekte, Israil tersaliq qilidu; Perwerdigar qandaqmu paxlanni baqqandek, ularni keng bir yaylaqta ozuqlandursun? **17** Efraim butlarga chaplashti; Uning bilen héchkimning kari bolmisun! **18** Ularning sharabi tügishi bilenla, Ular özlirini pahishilikke béghishlaydu; Ularning ésilzadiliri

nomussizliqqa esebiylerche meptun boldi. **19** Bir shamal-roh ularni qanatliri ichige oriwaladi, Ular qurbanliqliri tüpeylidin iza-ahanelte qalidu.

5 Buni anglanglar, i kahinlar, Tingshanglar, i Israil jemeti, Qulaq sélinglar, i padishahning jemeti; Chünki bu höküm silerge békitilgen; Chünki siler Mizpah shehiride bir qiltaq, Tabor téghida yéyilghan bir tor bolghansiler. **2** Asiy ademlermu qirghin-chapqun'gha chöküp ketti; Biraq Men ularning hemmisini jazalighuchi bolimen. **3** Efraimni bilimen, Israil mendin yoshurun emes; Chünki i Efraim, sen hazir pahishilik qilding, Israil bulghan'ghandur. **4** Ularning qilmishliri ularni Xudasining yénigha qaytishigha qoymaydu; Chünki pahishilikning rohi ular arisididur, Ular Perwerdigarni héch bilmeydu. **5** Israilning tekebburluqi özige qarshi guwahliq bermekte; Israil we Efraim öz qebihlik bilén yiqilip kétidu; Yehudamu ular bilen teng yiqilidu. **6** Ular qoy padiliri we kala padilirini élip Perwerdigarni izdeshe baridu; Biraq ular Uni tapalmaydu; chünki U Özini tartip ularin yiraqlashti. **7** Ular Perwerdigargha asiqliq qildi, Chünki ular balilarni haramdin tughdurghan; Emdi «yéngi ay» ularni nésiwiliri bilen yep kétidu. **8** Gibéahta sunayni, Ramahda kanayni chélinglar; Beytawende agah signalini anglitinglar; Keyningdel Qara, i Binyamin! **9** Efraim eyiblinidighan künide weyrane bolidu; Mana, Israil qebililiri arisida békitilgen ishni ayan qildim! **10** Yehudaning emirliri pasil tashlarni yökigüchige oxshashtur; Men ular üstige ghezipimni sudek töküwétimen. **11** Efraim xorlan'ghan, jazayimda ézilgen, Chünki u öz bëshimchiliq qilip «paskiniliq»ni qoghlap yürdi. **12** Shunga Men Efraimga küye qurti, Yehuda jemetige chiritküch bolimen. **13** Emdi Efraim özining késilini, Yehuda öz yarisini körgende, Efraim Asuriyelikni izdep bardi, «Jédelxor padishah»gha telipini yolladi; Biraq u hem silerni saqaytalmaytti, Hem yaranglarnimu dawaliyalmaytti. **14** Chünki Men Efraimga shirdek, Yehuda jemetige arslanek bolimen; Men, yeni Menki, ularni titma-titma qiliwétip, kétip qalimen; Ular élip kétémen, qutqalaydighan héchkim chiqmaydu; **15** Men kétémen, ular gunahini tonup yétip, yüzümni izdimigüche öz jayingha qaytip turimen; Bëshigha kün chüshkende ular Méni intilip izdeydi.

6 «Kélinglar, Perwerdigarning yénigha qaytayli; Chünki U titma-titma qiliwetti, biraq saqaytidu; Uruwetti, biraq bizni téngip qoyidu. **2** U ikki künden kéyin bizni janlanduridu; Üchinchi küni U bizni tirildüridu, Biz Uning yüzi aldisida hayat yashaymiz! **3** We biz Uni bilidighan bolimiz! Biz Perwerdigarni tonush hem bilish üçhün intilip qoghlaymiz! Uning bizni qutquzushqa chiqishi tang seherning bolushidek muqerrir; U yénimizgha yamghurdek, yer-zéminni sughiridighan «kéyinki yamghur»dek chüshüp kélidu!». **4** I Efraim, séni qandaq qilsam bolar? I Yehuda, séni qandaq qilsam bolar? Chünki yaxshiliqlar seherdiki bir parche buluttek, Tézdin yoqap kétidighan shebnemdektur. **5** Shunga Men peyghemberler arqiliq ularni chépiwetken; Aghzimdiki sözler bilen ularni öltürüwetkenmen; Méning höküümü tang nuridek chiqidu. **6** Chünki Men qurbanliqlardin emes, belki méhir-muhebbettin,

Köydürme qurbanliqlardın köre, Xudani tonush hem bilishtin xursenlik tapimen. **7** Biraq ular Adem'atidek ehdige itaetsizlik qilghan; Ular mana shu yol bilen Manga asiyliq qilghan. **8** Giléad bolsa qebihlik qilghuchilarning shehiri; U qan bilen boyalghan. **9** Qaraqchilar ademni paylighandek, Kahinlar topi Shekemge baridighan yolda qatilliq qilmaqta; Berheq, ular iplasliq qilmaqta. **10** Israil jemetide yirginchlik bir ishni kördüm; Efraimning pahishiliki shu yerde tépilidu, Israil bulghandi. **11** Yene sangimu, i Yehuda, térighan [gunahliringning] hosuli békitilgendur!

7 Men Öz xelqimning asaritini buzup tashlap, azadliqqa érishtürey dégende, Men Israilni saqaytay dégende, Emdi Efraimning qebihlikli, Samariyening rezillikimu ashkarilidü; Chünki ular aldanchilik qilidu; Oghrilar bolsa bösüp kiriwatidu, Qaraqchilar topi sirtta bulangchilik qiliwatidu. **2** Ular könglide Méning ularning barliq rezilliklerini ésimde tutqanliqimni oylimaydu; Hazir ularning qilmishliri özlirini qistawatidu; Bu ishlar köz aldimdidur. **3** Ular padishahni rezillikliri bilen, Emirlerni yalghan gepliri bilen xursen qilidu; **4** Ularning hemmisi zinaxorlar; Ular naway ot salghan tonurdek; Naway xémirni yughurup, xémir bolghuche uning otini yene ulghaytmaydu; **5** Padishahimiz [tebriklen'gen] künide, emirler sharabning keypi bilen özlirini zeipleshitürdi; [Padishah] bolsa mazaq qilghuchilar bilen qol élishishqa intildi! **6** Chünki ular könglini tonurdek qizitip suyiqest püküp qoyghanidi; Kéchiche ularning ghezipi choghlinip turidu; Seherdila u yan'ghan ottek yalqunlap kétidu. **7** Ularning hemmisi tonurdek qizitqur, ular öz soraqchilirini yep kétidu; Ularning barliq padishahlari yiqildi — Ulardin héchkim ménı nida qilip chaqirmaydu! **8** Efraim yat qowmlar bilen ariliship ketti; U «örülmigen yep qoturmach»dektur. **9** Yat ademler uning küchini yep ketti, biraq u héch sezmaydu; Berheq, [béshining] u yer-bu yéride aq chachlar körünidu, biraq u héch bilmeydu; **10** Shuning bilen Israilning tekebburluqi öziq qarshi guwah béridu; Ular Perwerdigar Xudasining yénigha qaytmaydu; Yaki shundaq ishlar [béshigha] chüshken bolsimu, yenila Uni izdimeydu. **11** Efraim héch eqli yoq nadan bir paxtektek; Misirgha qarap sayraydu, Asuriyeni izdep baridu; **12** Ular barghanda, ularning üstige torumni tashlaymen; Xuddi asmandiki uchar-qanatlarni torgha chüshürgendek ularni chüshürimen; [Bu xewer] ularning jamaitige yétishi yenilenla, ularni jazalaymen. **13** Ulargha way! Chünki ular Mendin yiraqliship ténip ketti! Ular halak bolsun! Chünki ular Manga wapasizliq qildi! Men ularni qutquzup hörlükke chiqiray dégende, Ular Men toghruluq yalghan gep qilidu! **14** Ular ornida yétip nale qilghanda, Manga könglide héch nida qilmidi; Ularning jamatke yighilishi peqet ash we yéngi sharab üçündür, xalas; Ular Mendin chetlep ketti. **15** Berheq, Men esli ularni terbiyilighenmen, Ularning bileklirini chéniqturup kücheytüzgenimdi; Biraq ular Manga qarshi yamanliq qestlewatidu. **16** Ular buruldi — biraq burulushi Hemmidin Aliy Bolghuchigha qaytish üçün emes; Ular aldanchi bir oqyagha oxshash. Ularning emirliri özlirining ghaljirane til-ahaneltiri wejedin qilichlinidu; Bu ish Misir zéminida ularni mexsirige qalduridu.

8 Kanayni aghzingha salghin! Perwerdigarning öyi üstide bir qorultaz aylinip yüridu! Chünki ular Méning ehdemni buzghan, Tewrat-qanunumgha itaetsizlik qilghan. **2** Ular Manga: «I Xudayim, biz Israil xelqi Séni tonuymiz!» dep warqiraydu. **3** Israil yaxshiliq-méhribanliqni tashliwetken; Shunga dushman uni qoghlaydu. **4** Ular özliri padishahlarni tikligen, biraq Men arqiliq emes; Ular bezilerni emir qilghan, biraq uningdin xewirim yoq; Ular öz jénigha zamin bolush üçün, Özlirige butlarni kümüş-altunliridin yasighan. **5** I Samariye, séning moziyeng séni tashliwetti! Méning ghezipim ulargha qozghaldi; Ular qachan'ghiche pakliqtin yiraq turidu? **6** Shu nerse Israildin chiqqan'ghu — Uni bir hünérwen yasighan, xalas; u Xuda emes; Samariyening moziyi derweqe pare-pare chéqiwétildü! **7** Chünki ular shamal téridi, shunga qara quyunni oridu! Ularning shadisida héch bashaqlar yoq, u héch ash bermeydu; Hetta ash bergen bolsimu, yat ademler uni yutuwalghan bolatti. **8** Israil yutuwélindi; Ular yat eller arisida yarimas bir qacha bolup qaldi; **9** Chünki ular yalghuz yürgen yawayi éshektek Asuriyeni izdep chiqti; Efraim «ashna»larni yalliwalldi. **10** Gerche ular eller arisidin «yalliwalghan» bolsimu, Emdi Men ularni yighip bir terep qilimen; Ular tézla «Emirlerning shahi»ning bésimi astida tolghinip kétidu. **11** Efraim «gunah qurbanliq»liri üçün qurban'gahlarni köpeytkini bilen, Bular gunah qozghaydighan qurban'gahlar bolup qaldi. **12** Men uning üçün Tewrat-qanunumda köp tereplime nersilerni yazghan bolsammu, Ular yat bir nerse dep hésablanmaqta. **13** Ular qurbanliqlargha amraq! Ular Manga qurbanliqlarni qilip, göshidin yeydu, Biraq Perwerdigar bulardin héch xursenlik almaydu; U ularning qebihlikini hazir ésige keltürtüp, Gunahlrini öz béshigha chüshüridu; Ular Misirgha qaytidu! **14** Chünki Israil öz Yasighuchisini untup, «ibadetxana»larni quridu; Yehuda bolsa istihkamlashturulghan sheherlerni köpeytken; Biraq Men ularning sheherliri üstige ot ewetimen, Ot bularning qel'e-ordilirini yep kétidu.

9 I Israil, yat el-yurtlardek xushal bolup shadlinip ketmenglar; Chünki sen Xudayingdin chetnep pahishilikke bérilding; Herbir xamanda sen pahishe heqqige amraq bolup ketting. **2** Xaman we sharab kölchiki ularni baqalmaydu; Yéngi sharab uni yerge qaritip qoyidu. **3** Ular Perwerdigarning zéminida turiwermeydu; Efraim belki Misirgha qaytidu, Ular Asuriyede haram tamaqni yeydu. **4** Ular Perwerdigargha héch «sharab hediye»lerni quymaydu, Ularning qurbanliqliri uninggha héch xursenlik bolmaydu; ularning néni matem tutquchilarning nénidek bolidu; Uni yégen herkim «napak» bolidu; Bu nan hergiz Perwerdigarning öyige kirmeydu. **5** Emdi «jamaetlerning [ibadet] sorunliri» künide, «Perwerdigarning héyti» bolghan künide qandaq qilarsiler? **6** Chünki mana, ular hetta halakettin qachqan bolsimu, Misir ularni yighiwélip, Andin Mémfis shehiri ularni kömüp qoyidu. Ularning qedirlik kümüş buyumlrini bolsa, chaqqaqlar igiliwalidu; Ularning chédirlirini yantaq-tikenler basidu. **7** Emdi hésablashish künliri keldi, Yamanliq qayturidighan künlér keldi; Israil buni bilip yetsun! Séning qebihlikning köplüki tüpeylidin, Zor nepriteng bolghini tüpeylidin,

Peyghember «exmeq», rohqa tewe bolghuchi «sarang» dep hisoblanidu. **8** Peyghember bolsa Efraim üstige Xudayim bilen bile turghan közetgidur; Biraq uninggha barliq yollirida qiltaqlar qoyulghan, Xudasining öyidimu nepret uni kütmekte. **9** Gibéahning künliridikidek ular özlirini chongqur bulghighan, U ularning qebihlikini ésige keltüridu, Ularining gunahlarini jazalaydu. **10** — Chöl-bayawanda üzüim uchrup qalghandek, Men sen Israilni tapqan; Enjür derixide tunji pishqan méwini körgendek, ata-bowilirlarni yaxshi körgenmen; Andin ular «Baal-Péor»ni izdep bardi, Özlirini ashu nomusluq nersige béghishlidi, Ular özlirining «söygüchisi»ge oxshash yirginchlik boldi. **11** Efraimning bolsa, shan-sheripi qushtek uchup kétidu — Xuddi tughulush bolup baqmighandek, Hamile bolup baqmighandek, Boyida apiride bolush bolup baqmighandek! **12** Hetta ular perzentlirini chong qilghan bolsimu, Men lékin ularni birini qaldurmay juda qilimen; Berheq, ulardin ayrilip ketkinimdin kéyin, ularning haligha way! **13** Men körginimde, Efraimning ehwalı chimenzarda tiklen'gen bir «Tur shehiri»dek idi; Biraq Efraim balilirini qetl qilghuchigha chiqirip béridu. **14** Ularigha bergin, i Perwerdigar — zadi néme bergining tüzüük? — Ularigha bala chüshüp kétidighan baliyatqu, quruq emcheklerni bergin! **15** Ularining barliq rezillikini Gilgaldin tapqili bolidu; Chünki Men shu yerde ulardin nepretlendim; Ularining qilmishlirining rezilliki tüpeylidin, Ularini öyümdin heydiwétimen; Men ularni yene söymeymen; Ularining emirlirining hemmisi tersaliq qilidu. **16** Efraim emdi uruwétildi; Ularining yiltizi qaghjirap ketti, ular héch méwe bermeydu; Hetta ular méwe bersimu, Baliyatqusining söyümlük méwilirini öltürüwétimen. **17** Méning Xudayim ularni chetke qaqtı, Chünki ular uninggha qulaq salmidi; Ular eller arisida sersan bolidu.

10 Israil baraqsan bir üzüim télidur; U özi üçün méwe chiqiridu; Méwisi köpeygenséri u qurban'gahlarnimu köpeytken; Zéminining éşilliqidin ular «ésil» but tüwrüklirini yasidi. **2** Ularining köngli ala; Ularining gunahkarlıqı hazir askariliniidu; U ularning qurban'gahlirini chéqip ghulitidu, Ularining but tüwrüklirini buzuwétidu. **3** Chünki ular pat arida: «Bizde padishah yoq, chünki Perwerdigardin qorqmıduq; Padishahimiz bar bolsimu, u bizge néme qilip béridu?» — deydighan bolidu. **4** Ular geplerni qiliwéridu, ehдини түзүп qoyup yalghandin qesem ichidu; Shunga ular arisidiki dewalishishlar étizdiki chöneklerge shumbuya ünüp ketkendek bolidu. **5** Samariyede turawatqanlar «Beyt-Awen»ning moziyi üçün ghem-endishige chüshidu; «[Beyt-Awen]»[dikiler] derweqe uning üstige matem tutidu, Uning «butperes kahin»lirimu uning üçün shundaq qilidu; Ular «Beyt-Awen»ning «shan-sheripi» üçün azablinidu, Chünki u sürgün qilindi! **6** Berheq, shu nersé «Jédelxor padishah» üçün hediye qilinip, Asuriyege kötürülüp kétildi; Efraim iza-ahanelte qalidu, Israil öz «eqli»din xijil bolidu. **7** Samariyening bolsa, padishahi déngiz dolqunliri üstidiki xeshektek yoqilip ketti; **8** «Awen»diki «yuqiri jaylar», yeni «Israilning gunahı» bitchit qilinidu; Qurban'gahlirini tiken-jighanlar basidu; Ular taghlargha: «Üstimizni yépinglar!», dönglüklerge: «Üstimizge örülüp

chüshünglar!» — deydu. **9** — I Israil, Gibéahning künliridin bashlap sen gunah qilip kelding; Ishlar shu péti turwerid; Rezillikning baliliri üstige qilin'ghan jeng ularni Gibéahta bésiwetmidimu? **10** Men xalghinimda ularni jazalaymen; Ular ikki gunahı tüpeylidin esirge chüshüşke toghra kelgende, Yat qowmlar ulargha hujum qilishqa yigihilidu. **11** Efraim bolsa köndürülgen bir inektur, U xaman tépishke amraq; Men uning chiraylıq gedinini uprashtin ayap keldim; Biraq hazir uninggha boyunturuq sélip heydeymen; Yehuda yer heydisun! Yaqup özi üçün yerni timilishi kérek. **12** Özünglarga heqqaniyliq bilen tétinglar, Méhir-muhebbet ichide hosul alisler; Boz yéringlarnı chanaп échinglar; Chünki Perwerdigarnı izdesh waqti keldi, — Ta U üstünglarga heqqaniyliqni yaghdurghuche! **13** [Biraq] siler rezillikni aghdurdunglar, Qebihlik hosulini ordunglar, Yalghanchiliqning méwisini yédinglar; Chünki sen öz yolunggha, yeni baturlirningning köplükige ishinip tayanding; **14** Qowmliring arisida chuqan-süren kötürüldü; Shalman jeng künde Beyt-Arbelni berbat qilghandek, Barliq qorghanchilar berbat qilinidu; (shu küni [Beyt-Arbeldiki] ana-balilar tengla parepare qiliwétilmigenmu?) — **15** Emdı uchigha chiqqan rezillikning tüpeylidin, Oxshash bir kün séning béshinggha chüshürüldü, i Beyt-El! Tang sheherdila Israilning padishahi pütünley üzüp tashlinidu.

11 Israil bala chéghida, Men uni söydüm, Shuning bilen oghlumni Misirdin chiqishqa chaqirdim. **2** Biraq ular [xelqimni] chaqiriwidi, Ular derhal huzurumdin chiqip ketti; Ular «Baal»larga qurbanlıq qilishqa bashlidi, Oyma mebudlarga isriq saldı. **3** Efraimgha méngishni ögetküchi Özüm idim, Uning qolini tutup we yölep — Biraq özi saqaytquchining Men ikenlikimni nar bilmedi. **4** Men adimetichilikning köyünüş rishtiliri bilen, Söygüning tarliri bilen ularning könglini tartıwaldım; Men ulargha xuddi éngikidin boyunturuqni éliwetküchi birsidek bolghanmen, Égilip Özüm ularni ozuqlandurghanmen. **5** Ular Misirgha qaytidighan bolmamdı? Asuriyelik derweqe ularning padishahi bolidighan emesmu? — Chünki ular yénimgha qaytishni ret qıldı! **6** Qilich uning sheherliride heryan oynitilidu; [Derwazisidiki] tömür baldaqlarnı weyran qilip yep kétidu; Bu öz eqillirining kasapitidur! **7** Berheq, Méning xelqim Mendin chetlep kétishke meptun boldi; Ular Hemmidin Aliy Bolghuchigha nida qilip chaqirsimu, Lékin héchkim ularni kötürmeydu. **8** Men qandaqmu séni tashlap qoyimen, i Efraim? Men qandaqmu séni [düşmen'ge] tapshurimen, i Israil?! Qandaqmu séni Admah shehiridek qilimen?! Séni qandaqmu Zeboim shehiridek bir terep qilimen?! Qelbim ich-baghrimda qaynap kétiwatidu, Méning barliq rehımdilliqim qozghiliwatidu! **9** Ghezipimning qehrini yürgüzmeymen, Ikkinchi yene Efraimni yoqatmaymen; Chünki Men insan emes, Tengridurmen, — Yeni arangda bolghan pak-muqeddes Bolghuchidurmen; Men derghezep bilen kelmeymen. **10** Ular Perwerdigarning keynidin mangidu; U shirdek hörkireydu; U hörkirigende, emdi baliliri gherbtin titrigen halda kélidu; **11** Ular Misirdin qushtek, Asuriye zéminidin paxtektek titrigen halda chiqip kélidu; Shuning bilen ularni öz öylirige makanlashturimen, — deydu Perwerdigar. **12** Efraim

Méni yalghan gepliri bilen kömwétidu; Yehudamu Tengrige, yeni ishenchlik, Pak-Muqeddes Bolghuchigha tuturuqsiz boldi.

12 Efraimning yéginu shamaldur, U sherq shamilini qoghlap yüridu; U künlép yalghanchiliq, zulum-zorluqni köpeymekte; Ular Asuriye bilen ehde tüzidu, Shuningdek Misirgha may «soghiliri» kötürüp apirilidu. **2** Perwerdigarning Yehuda bilenmu bir dewasi bar; U Yaqupni yolliri boyiche jazalaydu; Uning qilmishlirini öz üstige qayturidu. **3** U baliyatquda turup akisini tapinidin tutuwalghan, Öz küchi bilen Xuda bilen élishqan; **4** U berheq Perishte bilen éliship, ghelibe qildi; U yighlidi, Uninggha dua-tilawet qildi; [Xuda] uni Beyt-Elde tépiwaldi, We shu yerde bizge söz qildi; **5** — Yeni Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, — «Perwerdigar» bolsa Uning xatire namidur! **6** Shunga sen, Xudaying arqiliq, Uning yénigha qayt; Méhribanliq we adaletni qolungdin berme, Xudayinggha ümid baghlap, Uni izchil küttin. **7** Mana bu sodiger! Uning qolida aldanchiliq tarazisi bar; U bozek qilishqa amraqtur. **8** Efraim: «Men derweqe béyidim, Özüme köp bayliqlarni toplidim; Biraq ular barliq ejirlirimde mendin héch gunahiy qebihlikni tapalmaydu!» — deydu. **9** Biraq Misir zéminidin tartip Men Perwerdigar séning Xudaying bolghanmen, Men séni yene «[kepiler] héyt»dikidek chédirlarda turghuzimen! **10** «Men peyghemberlerge söz qilghanmen, Alamet körünüshlerni köpeykenmen, Shundaqla peyghemberler arqiliq temsillerni körsetkenmen. **11** Giléad qebihmu? Ular berheq peqet yarimaslardur! Ular Gilgaldá torpaqlarni qurbanliq qilidu; Ularning qurban'gahliri derweqe étiz qirliridiki tash dówiliridek köptur! **12** (Yaqup Suriyege qéchip ketti, Shu yerde Israil xotun élish üçün ishligen; Berheq, xotun élish üçün u qoylarni baqqanidi). **13** Perwerdigar yene peyghember arqiliq Israilni Misirdin chiqirip qutquzghan, Peyghember arqiliq uningdin xewermu alghan. **14** Efraim [Xudaning] qehrini intayin qattiq qozghighan; Uning Rebbi u tökken qan qerzni uning gedinige artidu, Shermendilik-ahanetini öz béshigha qayturidu.

13 [Burun] Efraim söz qilghanda, kishiler hörmetlep titrep kététti; U Israil qebililiri arisida kötürülgen; Biraq u Baal arqiliq gunah qilip öldi. **2** Ular hazir gunahning üstige gunah sadir qilmaqta! Özlirige kümüshliridin quyma mebularni, Öz eqli oylap chiqqan butlarni yasidi; Bularning hemmisi insan qurbanliqini qilghuchilar, mozaqlarni söyüp qoyunglar! déyilidu. **3** Shunga ular seherdiki bir parche buluttek, Tézdin ghayip bolidighan tang seherdiki shebnemdek, Xamandin qara quyunda uchqan paxalde, Tünglükthin chiqqan istütetek [tézdin] yoqap kétidu. **4** Biraq Misir zéminidin tartip Men Perwerdigar séning Xudaying bolghanmen; Sen Mendin bashqa héch ilahni bilmeydighan bolisen; Mendin bashqa qutquzghuchi yoqtur. **5** Men chöl-bayawanda, qurghaqchiliqning zéminida sen bilen tonushtum; **6** Ular ozuqlandurulup, toyun'ghan, Toyun'ghandin kéyin könglide tekebburliship ketken; Shunga ular Méni untughan. **7** Emdi Men ulargha shirdek bolimen; Yilpizdek ularni yol boyida paylap kütimen; **8**

Küchükiliridin mehrum bolghan éyiqtek Men ulargha uchrup, Yürek chawisini titiwétimen; Ularni chishi shirdek neq meydanda yewétimen; Daladiki haywanlar ularni yirtiwétidu. **9** Séning halakiting, i Israil, del Manga qarshi chiqqanliq, Yeni Yardemchingge qarshi chiqqanliqningdin ibaretur. **10** Emdi barliq sheherliringde sanga qutquzghuchi bolidighan padishahing qéni? Séning soraqchi-hakimliring qéni? Sen bular toghruluq: «Manga padishah we shahzadilarni teqdim qilghaysen!» dep tiligen emesmu? — **11** Men ghezipim bilen sanga padishahni teqdim qilghanmen, Emdi uni ghezipim bilen élip tashlidim. **12** Efraimning qebihlik ching orap-qachilan'ghan; Uning gunahi jughlinip saqlan'ghan; **13** Tolghaq basqan ayalning azabliri uninggha chüshidu; U eqilsiz bir oghuldur; Chünki baliyatquning aghzi échilghanda, u hazir bolmighan! **14** Men bedel tölep ularni tehtisaraning küchidin qutuldurimen; Ulargha hemjemet bolup ölümdin qutquzimen; Ey, ölüm, séning wabaliring qéni?! Ey, tehtisara, séning halaketliring qéni?! Men buningdin pushayman qilmaymen! (Sheol h7585)

15 [Efraim] qérindashliri arisida «méwilik» bolsimu, Sherqtin bir shamal chiqidu, Yeni Perwerdigarning chöl-bayawandin chiqqan bir shamili kélidu; [Efraimning] buliqi qurup kétidu, uning su béshi qaghjirap kétidu; U [shamal] xezinisidiki barliq nepis qacha-quchilarni bulang-talang qilidu. **16** Samariyening öz gunahi öz zimmisige qoyulidu; Chünki u öz Xudasigha boynini qattiq qilghan; Ular qilich bilen yiqilidu, Bowaqiliri parepare qilip chéqiwétilidu, Hamilidar ayalliri yériwétilidu.

14 I Israil, Perwerdigar Xudayingning yénigha ikkilenmey qaytip keli! Chünki öz qebihliking bilen putliship yiqilghansen. **2** Özünglar bilen bille sözlerni épkelinglar, Perwerdigarning yénigha qaytinglar; Uninggha: — «Barliq qebihlikni kéchürgeysen, Shapaet bilen bizni qobil qilghaysen, Shuning bilen biz Sanga lewlimimizdiki «buqa [qurbanliqlar]»ni tutimiz — denglar. **3** — «Asuriye bizni qutquzmaydu, Atlargha minmeymiz; Biz hergiz öz qolimiz yasighinigha: — «Xudayimiz!» démeymiz; Chünki Sendinla yétim-yésirlar rehimshep qetapdu». **4** — Men ularni «arqigha chékinishliri»din saqaytimen, Men ularni chin könglümdin xalap söyimen; Chünki Méning ghezipim uningdin yandi. **5** Men Israilgha shebnemdek bolimen; U niluperdek berq uridu, Yiltizliri Liwan [kédír] derixidek yiltiz tartidu; **6** Uning bixliri shaxlap yéyilidu, Uning güzelligi zeytun derixidek, Puriqi Liwan [kédiriningkidek] bolidu. **7** Xelq qaytip kélip, uning sayisi astida olturidu; Ular ziraetlerde yashnaydu, Üzim télidek chéchekeleydu; Liwanning sharabliri [aghzida qalghandek], éside shérin qalidu. **8** Efraim: «Méning butlar bilen yene néme karim!» — deyidighan bolidu. «Men uninggha jawab berimen, uningdin xewer alimen! «Men yapyésil bir qarighaydurmen». «Séning méweng Mendindur!» **9** Kim dana bolup, bu ishlarni chüshiner? Chéchen bolup, bularni biler? Chünki Perwerdigarning yolliri durustur, Heqqaniylar ularda mangidu; Biraq itaetsizler ularda putliship yiqilidu.

1 Perwerdigarning Pétauélning oghli Yoélgha chüshken sözi: — **2** «I qérilar, anglanglar; Zéminda barliq turuwatqan hemmeylen, qulaq sélinglar; Öz künliringlarda yaqi ata-bowiliringlarning künliridimu shundaq bir ish bolup baqqanmu? **3** Baliliringlarga shuni éytip béringlar, Baliliringlar öz balilirigha éytsun, Ualarmu kéler dewrge éytsun: — **4** «Chishligüchi qurt» qaldurghanni chéketke yep boldi, Chéketke qaldurghanni chéketke lichinkiliri yep boldi, Chéketke lichinkiliri qaldurghanni «weyranchi qurt»lar yep boldi. **5** Ey, haraqkeshler, oyghinip qattiq yighlanglar, Huwlishinglar, i sharab ichküchiler, Yéngi sharab tüpeylidin — Chünki u aghzingdin élip tashlandi. **6** Chünki bir xelq, küchlük, sansizlighan xelq, Zéminim üstige bésip keldi; Uning chishliri bolsa shirning chishliri, Uningda shirning hinggang chishliri bardur; **7** U Méningüzüm tallirimni weyrane qiliwetti, Enjür deriximning qowzaqlirini siyriwetti, Ular ni yalingachlap, tashliwetti; Ular nung shaxliri aqliwétildi. **8** Yashliqidiki éri üçün matem tutup böz kiyimlerge oran'ghan newjuwandek qattiq pighan chékinglar; **9** Perwerdigarning öyi «ashliq hediye»din hem «sharab hediye»lerdin mehrum qilindi; Kahirilar, yeni Perwerdigarning xizmetchiliri matem tutidu. **10** Étizlar chölderep ketti, Zémin matem tutidu; Chünki ziraetler ghazan boldi, Yéngi sharab qurup ketti, Zeytun méyi qaghjiridi. **11** Hey déhqanlar, uyulunglar; Bughdaylar hem arpilar üçün yalwurunlar, iüzümchiler, Chünki étizlarning hosulliri qurup ketti. **12** Üzüim téli qaghjirap ketti, Enjür derixi soliship qaldi, Anar derixi, xorma palmisi hem alma deriximu, Daladiki barliq derexler soliship ketti; Berheq, shadliqmu adem balilirida soliship ketti. **13** Bélinglarni baghlanglar, peryad oqunglar, i kahirilar; Huwlanglar, i qurban'gahning xizmetchiliri; Kéchiche böz kiyimlarni kiyip düm yétinglar, i Xudaning xizmetchiliri; Chünki Xudayinglarning öyidin «ashliq hediye» hem «sharab hediye»üzülip qaldi. **14** «Roza tutayli» dep [Xudagha] mexsus bir mezigilni aytinglar, Jamaetke mexsus yighilimiz, dep jakarlanglar; Aqsqaqallarni, zéminda turuwatqanlarning hemmisini Perwerdigar Xudayinglarning öyige yighip, Perwerdigargha nale kötürünglar! **15** «Ah, shu küni! Chünki Perwerdigarning küni yéqinlashti, U Hemmige Qadir teripidin halaket bolup kélidu. **16** Mana, ghiza köz aldimizdin élip tashlandi emesmu? Shadliq, xushalliq Xudayimizning öyidin élip tashlandi emesmu? **17** Uruqlar topa-chalmilar astida chirip ketti, Ambarlar xarabileshti, Boghuzxanilar ghulap chüshiti; Chünki ziraetler ghazang boldi. **18** Charpaylar shundaq hörkiriship ketti! Kala padiliri patiparaq boldi, Otlag ni tapalmighach; Qoy padilirimu özi «gunahimiz bar» dégendek meyüslendi; **19** Ah, Perwerdigar, nida qilimen Sanga; Chünki ot yalqunliri janggaldiki ot-chöplerni yewetti, Yalqun daladiki barliq derexlerni köydürüwetti. **20** Daladiki haywanlarmu Sanga nida qilidu, Chünki ériq-östengler qurup ketti, Ot-yalqun janggaldiki ot-chöplerni yewetti.

2 Zion téghida kanay chélinglar, Muqeddes téghimda agah signalini anglinglar; Zéminda turghuchi hemmeylen dir-dir titrisun; Chünki Perwerdigarning küni kélidu, u yéqindidir. **2** U küni bolsa qarangghu hem sür küni, Bulutlar qaplan'ghan hem qapqarangghu zulmet küni, — tang seher taghlar üstige yéyilghandek, Zor hem küchlük bir xelq kélidu; Ulargha oxshash bolghuchilar bolup baqmighan, Ulardin kéyinmu, dewrdin-dewrge yene bolmaydu. **3** Ularning aldida köydürgüchi ot mangidu, Ularning keynide bolsa bir yalqun köydürüp ötidu; Kélishdin burun zémin «Éren baghchisi»dek, Biraq ularning tapini tegkindin kéyin gül-giyahsiz chöl-bayawan bolidu; Berheq, ulardin héchnéme qéchip qutulalmaydu. **4** Ularning qiyapiti atqa oxshaydu, Atliq leshkerdek chapidu. **5** Jeng harwiliri güldürligendek sada bilen ular tagh choqqiliridin sekrep ötidu; Paxalni parasalp köydürgen ot awazidek taraslap mangidu, Debebilik sep tüzep turghan küchlük qoshundek yürüdu, **6** Ularning aldida eller qattiq azablinidu, Hemme chiray tatirip kétidu. **7** Ular palwanlardek yürüdu; Jengchilerdek sépildin artilip ötidu; Hemmisi öz aldigha qarap yürüş qilidu; Sepilirini héch buzmaydu. **8** Héchqaysisi öz qérindishini qistimaydu; Herqaysisi öz yolida mangidu; Qorallargha étilsimu, yarilanmay ötüp mangidu; **9** Sheherning hemme yérigé chépushidu; Sépil üstide yürürip yürüdu; Öylerge yamiship chiqidu; Dérizilerdin oghridék kiridu. **10** Ular aldida yer-zéminni titrek basidu, Asmanlar tewrinip kétidu; Quayash hem ay qarangghuliship kétidu, Yultuzlar julasini qayturuwalidu. **11** Perwerdigar Öz qoshuni aldida awazini qoyuwétidu, Chünki Uning bargahi payansizdur; Uning sözini orunlighuchi küchliktur; Chünki Perwerdigarning küni ulugh, intayin dehshetliktur; Kim uni kötürelisun? **12** Biraq hetta hazirmu, — deydu Perwerdigar, — Chin könglüngler bilen, rozilar bilen, yighilar bilen matem tutup Méning yénimgha qaytip kélinglar; **13** Kiyim-kéchikinglarni emes, belki yürek-baghringlarni tilip, Perwerdigar Xudayinglarning yénigha qaytip béringlar; Chünki U méhir-shepquletlik hem rehimdil, Asan ghezeplenmeydu, zor méhir-muhebbetliktur, Yamanliqtin yanidighan [Xuda]dur. **14** Kim bilidu, U jazalashdin yénip, rehim qilip birer beriketni, Perwerdigar Xudayinglarga sun'ghudek birer «ashliq hediye» hem «sharab hediye»ni qaldurup kétemdu téxi? **15** Zion téghida kanay chélinglar, «Roza tutayli» dep [Xudagha] mexsus bir mezigilni aytinglar, Jamaetke mexsus yighilimiz, dep jakarlanglar; **16** Elni yighinglar, jamaetni paklandurunglar, Aqsqaqallarni jem qilinglar, balilarni, émiwatqanlarnimu yighinglar; Toy qiliwatqan yigit öz öyidin, Yatliq bolidighan qiz hujrisidin chiqsun; **17** Kahirilar, yeni Perwerdigarning xizmetchiliri aywan bilen qurban'gah otturisida yigha-zar kötürsun, Ular éytsunki, «I Perwerdigar, Öz xelqingge ichingni aghritqaysen, Öz mirasingni xorluqtin saqlap, Ular ni ellerge söz-chöçek bolushqa qoymighaysen; El-yurtlar arisida: «Ular nung Xudasi qéni?» déyilmisun». **18** Andin Perwerdigar Öz zéminigha otluq muhebbitini, Öz xelqige rehimshepquetni körsetti; **19** Perwerdigar jawaben Öz xelqige mundaq dédi: — «Mana, Men silerge bughday, yéngi sharab we zeytun méyini ewetimen, Siler bulardin qandurulisiler; We Men silerni qaytidin eller arisida

shermende qilib qoymaymen; **20** Hem shimaldin kelgüchini silerdin yiraq qilib, Uning aldi qismini sherqiy dengizg'ha, Keyni qismini gherbiy dengizg'ha qoghliwétimen; Uni chöl bir zémin'ga heydiwétimen; Uning sésizliqi purap turidu, Pasiq hidi chiqidu; Chünki u «chong ishlarni qilghuchimen» dep özini ulugh qilmaqqchi bolidu. **21** Qorqma, i zémin; Shadlinip xushal bol; Chünki Perwerdigar ulugh ishlarni qilghan. **22** I daladiki haywanlar, qorqmanglar; Chünki chöllüktiki ot-chöpler berq urmaqta; Derex méwisini bermekte, Enjür derixi, üzüm téli toluq hosul béridu. **23** Hem siler, Zionning baliliri, shadlinip Perwerdigar Xudayinglardin xursen bolunglar; Chünki U heqqaniylik boyiche silerge «awwalqi yamghurlar»ni béridu; U silerge höl-yéghin béridu, Yeni bashta bolghandek «awwalqi yamghurlar» hem «kéyinki yamghurlar»ni yaghduridu. **24** Xamanlar bughdayg'ha tolghan bolidu, Idish-küpler yéngi sharab hem maylarga tolup tashidu. **25** We Men silerge chéketkiler, chéketke lichinkiliri, «weyranchi qurt»lar, «chishligüchi qurt»lar, Yeni Men aranglarga ewetken ulugh qoshunum yégen yillarni qayturup bérimen; **26** Siler bolushiche yep, qandurulsiler, Shuningdek silerge karamet ishlarni körsetken Perwerdigar Xudayinglarning namini medhiyileysiler; Shuning bilen Méning xelqim hergiz yene xijaletké qalmaydu. **27** Siler Méning Israil ichide turghanliqimni, Shundaqla Menki Perwerdigar silerning Xudayinglar ikenlikimni, Mendin bashqa héchkim bolmaydighanliqini bilisiler; Shuning bilen Méning xelqim hergiz yene xijaletké qalmaydu. **28** Hem kéyin, Men Öz Rohimni barliq et igiliri üstige quyimen; Silerning oghul-qizliringlar bésharet béridu, Qérliringlar alamet chüshlerni köridü, Yigitliringlar ghayibane alamet körünüshlerni köridü; **29** Berheq, shu künlerde qullar üstigimu, dédekler üstigimu Rohimni quyimen. **30** Men asmanlarda, zéminde karametlerni, Qan, ot, is-tüték tüwrüklirini körsitimen. **31** Perwerdigarning ulugh hem dehshtelik küni kelmigüche, Quyash qarangg'holuqqa, Ay qan'gha aylandurulidu. **32** Hem shundaq emelge ashuruliduki, Perwerdigarning namini chaqirip nida qilghanlarning hemmisi qutquzulidu; Chünki Perwerdigar déginidek, Zion téghida hem Yérusalém'da, Hemde Perwerdigar chaqirmaqqchi bolghan «qaldisi»lar üçün qutquzush-nijat bolidu.

3 Chünki mana, shu künlerde, shu peyette, Men Yehuda hem Yérusalémni asarettin qutuldurup, azadliqqa érishtürginimde, **2** Men barliq ellernimu yighip, Ulni «Yehoshafat jilghisi»gha chüshürimen; Shuning bilen ularning xelqimni eller arisig'ha tarqitiwetkenlikidin, Zéminimni bölüp parchiliwetkenlikidin, Ulni ashu yerde Méning mirasim, yeni xelqim Israil tüpeylidin soraqqa tartimen. **3** Uning üstige ular Méning xelqimni dog'ha tikip chek tashlighan; Bir yigitni bir pahishe ayalg'ha almashturghan, Bir qizni «sharab ichimiz» dep sharab üçün almashturghan. **4** Hey, Tur hem Zidon, Filistiyening barliq rayonliri, Men silerni néme qiliptimen? Siler Mendin öch almaqchimusiler? (Biraq Mendin öch alimiz désenglar, öchni tézla öz béshinglarga qayturup bérimen!) **5** Kümüşlirim, altunlirimni buliwalghininglar tüpeylidin, Güzel göherlirimni öz butxaniliringlarga aparghininglar

tüpeylidin, **6** Yehuda baliliri hem Yérusalémning balilirini öz chégrasidin yiraq qilmaq üçün ularni Gréklarg'ha sétiwétkinginlar tüpeylidin, **7** Mana, Men ularni siler sétiwetken joyda ornidin turghuzimen, Hemde qilghininglarni öz béshinglarga qayturimen. **8** Oghul-qizliringlarni Yehuda balilirining qolig'ha sétiwétimen, Ular shularni yiraqtiki bir elge, yeni Shabiyaqlarg'ha sétiwétidu; Chünki Perwerdigar söz qilghan. **9** Shuni eller arisida jakarlanglarki, «Jengge teyyarlininglar, Palwanlarni qozghanglar, Jengchilerning hemmisi yéqinlashsun, Jengge hazir bolsun; **10** Sapan chishlirini qilich qilib, Orghaqliringlarni neyze qilib soqushunglar; Ajiz ademmu: «Men küchlük» désun; **11** Etraptiki hemme eller, tézdin kélinglar, Hemminglar shu yerge jem bolunglar!». «Özüngning küchlükliringni ashu yerge chüshürgeysen, ah Perwerdigar!» **12** «Eller qozghilip «Yehoshafat jilghisi»gha kelsun; Chünki Men shu yerde olturup etraptiki hemme ellerni soraqqa tartimen. **13** Orghaqni sélinglar, Chünki ziraet pishti; Kélinglar, chüshüp cheylenglar, Chünki sharab kölchekliri liq tushuqtur, Idish-küpler tolup tashidu. Chünki ularning rezilliki zordur» **14** Ah, nurghun, nurghun kishiler «Qarar jilghisi»da! Chünki Perwerdigarning küni «Qarar jilghisi»gha yéqinlashti. **15** Quyash hem ay qarangg'holuship kétidu, Yultuzlar öz julasini qayturuwalidu. **16** Perwerdigar Ziondin hörkireydu, Yérusalémnin awazini qoyuwétidu; Asmanlar, zéminlar silkinidu; Lékin Perwerdigar Öz xelqige bashpanah, Israil balilirig'ha küch-himaye bolidu. **17** Shuning bilen siler Menki Perwerdigarning silerning Xudayinglar ikenlikimni, Öz muqeddes téghim Zionda turidighanliqimni bilisiler; Yérusalém pak-muqeddes bolidu, Uningdin héch yat ademler yene ötmeydu. **18** Hem shu küni emelge ashuruliduki, Tag'hlar yéngi sharabni témitidu, Döng-égizliklerdin süt aqidu, Yehudadiki barliq ériq-östenglerde liq su aqidu; Perwerdigarning öyidin bir bulaq chiqidu, Shittim jilghisini sughiridu. **19** Misir bolsa bir chöllük, Édom ademzatsiz bir chöl-bayawan bolidu, Ularning Yehuda balilirig'ha qilghan zulum-zorawanliqi tüpeylidin, Ular bularning zéminida bigunah qanlarni tökkenlikli tüpeylidin. **20** Biraq Yehuda menggüge turidu, Yérusalém dewrdin-dewrgiche qalidu; **21** Hem Men ularni tökken qanlarning paklandurulmighan gunahliridin paklandurimen; Chünki Perwerdigar Zionda makanlashqandur.

Amos

1 Uzziya Yehudagha, Yoashning oghli Yeroboam Israilga padishah bolghan waqitlarda, yer teweshtin ikki yil ilgiri, Tekoadiki charwichilar arisidiki Amosning Israil toghruluq éytqan sözliri: — **2** U: «Perwerdigar Zion téghidin hörkireydu, Yérusalémnin awazini qoyuwétidu; Padichilarning otlamliri matem tutidu, Karmel choqqisi ghazanglishidu» — dédi. **3** Perwerdigar mundaq deydu: — «Demeshqning üç gunahi, berheq töt gunahi üçhün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki ular Giléadtikilerni tömür tirniliq söremler bilen soqqanidi; **4** Shundaqla Hazaelning öyige bir ot ewetimen, U Ben-Hadadning ordilirini yutuwalidu. **5** Demeshq derwazisidiki tömür baldaqni sunduriwétimen, Awen jilghisida turghuchini, Beyt-Édene shahane hasisini tutquchini üzüp tashlaymen; Suriyening xelqi esirge chüshüp kirgha élip kétilidu, — deydu Perwerdigar. **6** Perwerdigar mundaq deydu: — «Gaza shehirining üç gunahi, berheq töt gunahi üçhün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki ular Édomgha tapshurup bérishke, barliq tutqunlarni esir qilip élip ketti. **7** Hem Men Gazaning sépiligha ot ewetimen, U uning ordilirini yutuwalidu; **8** Men Ashdodta turghuchini, Ashkélon shahane hasini tutquchini üzüp tashlaymen, Ekron shehirige qarshi qol kötürmen; Filistiyelarning qalduqi yoqilidu, — deydu Reb Perwerdigar. **9** Perwerdigar mundaq deydu: — «Turning üç gunahi, berheq töt gunahi üçhün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki ular barliq tutqunlarni Édomgha tapshuruwetti, Shundaqla qérindashliq ehdisini ésige almidi. **10** Hem Men Turning sépiligha ot ewetimen, Ot uning ordilirini yutuwalidu. **11** Perwerdigar mundaq deydu: — «Édomning üç gunahi, berheq töt gunahi üçhün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki u barliq rehim-shepetni tashliwétip, Qilich bilen öz qérindishini qoghligan; U yirilghudek ghezep bolup, Derghezipte bolghan halitini hemishe saqlaydu; **12** Hem Men Téman shehirige ot ewetimen, Ot Bozrahning ordilirini yutuwalidu». **13** Perwerdigar mundaq deydu: — «Ammonning üç gunahi, berheq töt gunahi üçhün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki ular chégrimizni kéngeytimiz dep, Giléadtiki hamilidar ayallarning qorsaqilirini yériwetti. **14** Hem Men Rabbahning sépiligha ot yaqimen, Jeng künide qiya-chiyalar ichide, Qara quyunning künide qattiq boran ichide, Ot uning ordilirini yutuwalidu; **15** Hem ularning padishahi esirge chüshidu, — U emirliri bilen bille esirge chüshidu, — deydu Perwerdigar.

2 Perwerdigar mundaq deydu: —«Moabning üç gunahi, berheq töt gunahi üçhün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki u Édomning padishahining ustixanilirini köydürüp hak qiliwetti. **2** Hem Men Moab üstige ot ewetimen, Ot Kériotning ordilirini yutuwalidu; We Moab chuqan-sürenler bilen, qiya-chiyalar bilen, kanay sadasi bilen ölüdu. **3** We Men ularning hakimini arisidin üzüp tashlaymen, Uning emirlirini uning bilen bille öltürüwétimen, — deydu Perwerdigar. **4** Perwerdigar mundaq deydu:

— «Yehudaning üç gunahi, berheq töt gunahi üçhün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki ular Perwerdigarning Tewrat-qanunini kemsitti, Uningdiki belgilimilerge emel qilmidi; Ularining saxtiliqliri özlirini adashturup qoydi; ularning atabowilirimu bulargha egiship mangghanidi. **5** Hem Men Yehuda üstige ot ewetimen, Ot Yérusalémning ordilirini yutuwalidu. **6** Perwerdigar mundaq deydu: — Israilning üç gunahi, berheq töt gunahi üçhün, uni jazasidin qayturmaymen, Chünki ular heqqaniylarni kümüshke sétiwetti, Yoqsul ademni bir jüp choruqqa sétiwetti; **7** Ular namratlarning bésheidiki chang-topilirini bosh qoyuwetmeydu, Ajiz möminlerning nésiwisini qayriwalidu; Ata-bala ikkisi Méning muqeddes namimni bulghap, oxshash bir qizning yénigha teng baridu. **8** Ular [qizlarni] hemme qurban'gahning yénigha élip bérup, Qerzge renige qoyghan kiyim-kéchekler üstide ular bilen yatidu; Ular öz ilahining öyide jerimane bilen alghan sharabni ichmekte. **9** Biraq Men Amoriylarni ularning aldidin halak qilghanmen, Amoriylar kédir derixidek égez, dub derixidek küchlük bolghan bolsimu, Men üstidin uning méwisini, astidin yiltizilirini halak qildim. **10** Hem Amoriylarning zéminini igilishinglar üçhün, Silerni Misir zéminidin élip chiqip, Qiriq yil chöl-bayawanda yéteklidim. **11** Silerning oghulliringlardin bezilirini peyghember bolushqa, Yigitliringlardin bezilirini «Nazariy» bolushqa turghuzdum. Shundaq emesmu, i Israil baliliri? — deydu Perwerdigar. **12** Biraq siler Nazariylargha sharab ichküzdunglar, Hem peyghemberlerge: «peyghemberlik qilmanglar» — dep buyrudunglar. **13** Mana, Men silerni basimen, Xuddi liq önce bésilghan harwa yerni basqandek, silerni bésip turimen; **14** Hem chapqurlarningmu qachar yoli yoqaydu, Palwan öz küchini ishlitelmeydu, Zeberdes batur öz jénini qutquzalmaydu. **15** Oqyani tutquchi tik turalmaydu; Yeltapan qachalmaydu, Atqa min'güchi öz jénini qutquzalmaydu. **16** Palwanlar arisidiki eng jigerlik baturmu shu künide yalingach qéchip kétidu, — deydu Perwerdigar.

3 Perwerdigar silerni eyiblep éytqan bu söz-kalamni anglanglar, i Israil baliliri, Yeni Men Misir zéminidin élip chiqarghan bu pütkül jemet: — **2** «Yer yüzidiki barliq jemetler arisidin peqet silerni tonup keldim; Shunga üstünglarga barliq qebihlikliringlarning [jazasini] chüshürimen». **3** Ikki kishi bir niyette bolmisa, qandaqmu bille mangalisun? **4** Oljisi yoq shir ormanda hörkiremdu? Arslan héchnémimi almighan bolsa uwisida huwlamdu? **5** Tuzaqta yemchük bolmisa qush yerge yiqilamdu? Alghudek nerse bolmisa, qismaq yerdin étilip chiqamdu? **6** Sheherde [agah] kaniyi chélinsa, xelq qorqamdu? Perwerdigar qilmighan bolsa, sheherge yamanliq chüshemdu? **7** Reb Perwerdigar Öz qulliri bolghan peyghemberlerge awwal ashkarilimay turup, U héch ish qilmaydu. **8** Shir hörkirgen tursa, kim qorqmaydu? Reb Perwerdigar séz qilghanda, kim [Uning] béshtaritini yetküzmey turalaydu? **9** Ashdodtiki qel'e-ordilarda, Shundaqla Misirdiki qel'e-ordilarda élan qilip: — «Samariye taghliri üstide yigilhinglar, Uning otturisidiki zor qiyaq-sürenlerni, Uning ichidiki jebir-zulumlarni körüp béqinglar» — denglar. **10** — Ular heq

ish qilishni bilmeydu — deydu Perwerdigar, — Ular ordilorigha zulum-zorawonlik bilan tartiwalganlarini hem oljilarni jughlighuchilar! **11** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana bir yawl! U zéminni qorshiwalidi! U mudapiengni élip tashlaydu, Qel'e-ordiliring bulang-talang qilinidu. **12** Perwerdigar mundaq deydu: — Padichi shirning aghzidin qoyning ikki putini yaki quligining bir parchisini qutquzup alghandek, Samariyide olturghan Israilarmu shundaq qutquzulidu, — Sheherde peqet kariwatning bir burjiki, Diwandiki bir parche Demeshq libasila qalidu! **13** — Anglanglar, Yaqupning jemetide guwahlik béringlar, — deydu Reb Perwerdigar, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Xuda, **14** — Men Israilning asiyliqlirini öz bëshigha chüshürgen künide, Beyt-El shehirining qurban'gahlirininimu jazalaymen; Qurban'gahning burjekliridiki münggüzler késiwtétilip yerge chüshürüldü. **15** Men «Qishliq Saray» we «Yazliq Saray»ni biraqla uruwétimen; Pil chishi öylernu yoqilip kétédu, Köpligen öyler tügishidu, — deydu Perwerdigar.

4 **1** Bashediki inekler, Samariye téghida turup, namratlarni xarlawatqan, miskinlerni éziwatqanlar, Xojilirigha: «[Sharabni] élip kélinglar, biz ichimiz» deydirghanlar, Bu sözni anglanglar; — **2** Reb Perwerdigar Öz pak-muqeddesliki bilen qesem ichkenki, Mana, bëshinglarga shundaq künler chüshiduki, U silerni ilmekler bilen, Neslinglarni changgaklar bilen élip kétédu. **3** Hem siler [ayallar] herbiringlar sépilning shoraliridin qisilip ötüp, Udul méngip tikiwétisiler; We siler Harmon terepke chörüwétisiler, — deydu Perwerdigar. **4** Emdi Beyt-Elge kélinglar, asiyliq qilinglar! Gilgaldimu asiyliqni köpeytinglar! Etigende qurbanliqliringlarni, Her üçinchi küni silerning «ondin bir» ültüs öshiriliringlarni élip kélinglar, **5** «Teshekkür qurbanliqni»ni xémirturuch bilen bille köydürünger — Siler «xalis qurbanliqlar»inglarni jakarlap maxtinip yürünger; Chünki bundaq qilishqa amraqsiler, i Israilar! — deydu Reb Perwerdigar. **6** «Men hemme sheherliringlarda «chishning pakizliqni»ni chüshürdüim, Hemme yéringlarda silerni ash-nan'gha bolghan hajetmen qildim; Biraq siler yenila yénimgha qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; **7** Hosulgha üç ayla qalghan bolsimu, silerdin yamghurni tartiwélip bermidim; Bir sheher üstige yamghur yaghdurdum, Yene bir sheherge yaghdurmidim; Bir parche yer üstige yamghur yaghdı; Yene bir parche yer yamghursiz qaghjirap qaldi; **8** Shuning bilen ikki, üç sheherning [puqraliri] su tilep bashqa bir sheherge elengship bardi, Lékin qanmidi; Biraq siler yénimgha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; **9** Men silerni judun hem hal apiti bilen urdum; «Ghajilighuchi qurt»lar nurghunlighan béghinglar, üzümzarliringlar, enjür derexliringlar hem zeytün derexliringlarni yep ketti; Biraq siler yénimgha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; **10** Men aranglarga Misirgha chüshürüngen apetlerde apetni ewettim; Yigitliringlarni qilich bilen öltürgüzdüim, Atliringlarni olja bolushqa qoyuwettim; Men qarargahinglardin [jesetlerning] sésiqchiliqini purutuwettim, Uni dimighinglarmimu kirgüzdüim, Biraq siler yénimgha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; **11** Men aranglardin bezilerni Xuda Sodom we Gomorra sheherlirini örüwetkinidek örüwettim, Shuning bilen siler ottin tartiwélin'ghan bir chuchula

otundek bolup qal dinglar; Biraq yénimgha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; **12** Shunga Men sanga shundaq qilishim kérek dewatimen, i Israil; Men buni sanga qilidighanliqim tüpeylidin, Xudaying bilen körüshüshke teyyarlan, i Israil! **13** Chünki mana, taghlarni Shekillendürgüchi, Shamalni Yaratquchi, Insan'gha özlirining oy-pikrining néme ikenlikini Ayan Qilghuchi, Tang seherni qarangghuluqqa Aylandurghuchi, Yer yüzidiki yuqiri jaylarning üstide dessep yürüğüchi del Shudur, Perwerdigar, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Xuda Uning namidur!

5 **1** Israil jemeti, bu sözni, Yeni Men sen toghruluq oquydighan bir mersiye anglap qoy: — **2** «Pak qiz Israil yiqildi; U qaytidin ornidin turmaydu; U öz tupriqigha tashlan'ghan, Uni turghuzup yölüğüchi yoqtur». **3** Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — [Israilning] ming [leshker] chiqqan bir shehirining yüz [leshkirila] tirik qalidu; Yüz leshker chiqqan bir shehirining Israil jemeti üçün on [leshkirila] tirik qalidu; **4** Chünki Perwerdigar Israil jemetige mundaq deydu: — Méni izdenglar, hayatqa érishisiler; **5** Beyt-Elni izdimenglar, Gilgalghimu barmanglar, Beer-Shébagha seper qilmanglar; Chünki Gilgal esirge élinip sürgün qilinmay qalmaydu, Beyt-El yoqqa chiqidu. **6** Perwerdigarni izdenglar, hayatqa érishisiler; Bolmisa U Yüsüp jemeti ichide ot kebi partlap, uni yep kétédu, Hem Beyt-Elde otni öchürgüdek adem tépilmaydu. **7** **1** Adaletni emen'ge aylandurghuchi, Heqqaniyliqni yerge tashlighuchilar, **8** Siler Orion yultuz türkümi we Qelb yultuz topini Yaratquchi, Öüm kölengisini tang nurigha Aylandurghuchi, Kündüzni qarangghuluq bilen kéchige Aylandurghuchi, Déngizdiki sularni chaqirip, ularni yer yüzige Quygghuchini izdenglar; Perwerdigar Uning namidur. **9** U baturlar üstige tuyuqsiz halaketni partlitidu, Istihkam üstige halaket chüshüridu. **10** Shu [Israilar] sheher derwazisida tenbih bér idighanlarga öch, Durus sözleydighanlardin yirginidu. **11** Emdi siler namratlarni ézip, Ulardin bughdıy «hediye»lerni aldinglar! Oyulghan tashlardin öylerni saldinglar, Biraq ular turmayisiler; Siler güzel üzümzarlarni berpa qilghansiler, Biraq ularning sharabini ichelmeysiler. **12** Chünki silerning asiyliqliringlarning qanchilik köplükini, Silerning gunahinglarning qanchilik zor ikenlikini obdan bilimen; Ular heqqaniy ademni ézidu, Ular para yeydu, Sheher derwazisida miskinlerning heqqini qayriwalidu. **13** Shunga bundaq dewrde «pemlik adem» süküt qilidu; Chünki u rezil bir dewrdur. **14** Hayat yashash üçün yamanliqni emes, méhribanliq-yaxshiliqni izdenglar; Shundaq bolghanda siler déginginlardek, Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar heqiqeten siler bilen bille bolidu. **15** Yamanliqtin nepretlininglar, méhribanliq-yaxshiliqni söyünger, Sheher derwazisida adaletni ornitinglar; Shundaq qilghanda Perwerdigar, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Xuda belkim Yüsüpning qaldisigha shapaet körsiter. **16** Shunga Perwerdigar, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Xuda Reb mundaq deydu: — «Barliq keng reste-bazarlarda ah-zarlar anglinidu; Ular hemme kochilarda «Way... way!...» dep awazini kötüridu; Ular déhqanlarnimu matem tutushqa, Ah-zarlar kötürüğüchi «ustilar»ni

yiglashqa chaqiridu. **17** Hem barliq üzümzarlardimu ah-zarlar kötürüldü; Chunki Men Özüm aranglardin ötüp kêtimen» — deydu Perwerdigar. **18** Perwerdigarning künige teqezzar bolghan silerge way! Perwerdigarning küni silerge qandaq aqiwetlerni keltürer? U yoruqluq emes, belki qarangghuluq élip kélidu. **19** U küni birsi shirdin qéchip, éyiqqa uchrap, Andin öyige kirip, qoli bilen tamgha yölen'gende, Yılan uni chaqqandek bir ish bolidu! **20** Perwerdigarning küni yoruqluq emes, belki qarangghuluqla élip kélidu emesmu? Uningda peqet qarangghuluqla bolup, yoruqluq héch bolmaydighu?! **21** Héytlinglarga nepretlinimen, ulardin bizar boldum, ibadet sorunliringlarning puriqini purighum yoq. **22** Chunki siler Manga «köydürme qurbanliq»lar hem «ash hediye»liringlarni sunup atisanglarmu, Men ularni qobul qilmaymen; Silerning bordaq malliringlar bilen qilghan «inaqliq qurbanliqliringlar»gha qarimaymen. **23** Mendin munajatliringlarning sadalirini épékétinglar, Chiltarliringlarning küylirini anglimaymen; **24** Buning ornida adalet xuddi sharqiratmidek, Heqqaniyliq ebediy aqidighan éqimdek dolqunlisun! **25** Siler chöl-bayawandiki qiriq yilda qilghan qurbanliq-hediyelerni Manga élip keldinglarmu, i Israil jemeti?! **26** Berheq, siler «Sukkot» dégen padishahinglar, hem «Qium» dégen butliringlarni, yeni «Yultuz ilahi»nglarni kötürüp mangdinglar! **27** Emdi Men silerni esir qilip, Demeshqtin yiraqlargha sürgün qildurimen, — deydu «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda» dégen nam bilen atalghan Perwerdigar.

6 I Zionda xatirjem olturghanlar hem Samariye téghigha tayinip aman-ésen yashighanlar! I ellerning kattisining erbabliri! Israil jemeti silerni izdep kélidu — Silerning halinglarga way! **2** [Siler xelqge]: — «Kalneh shehirige béríp körünglar; Shu yerdin «biyüik Xamat» shehirige béringlar, Andin Filistiylerning shehiri Gatqa chüshüp béqinglar; Bular silerning ikki padishahliqlinglardin ewzelmu? Ularning chégrisi silerningkidin kengmu?» — [dep maxtinip sözleysiler]. **3** I yaman künni kéchiktürmekchi bolghanlar! Siler jebir-zulunning hökümranlıqini ornitip, uni özünglarga yéqin qilmaqchi bolisiler, **4** Pil chishida neqishlen'gen kariwatlar üstide yatisiler, Diwanliringlar üstide kérilip yatisiler, Pada topidin paxlanlarni, Kala qotanliridin mozayni tallap yeysiler, **5** Chiltar ahangigha tengkesh qilip éytisiler, Dawuttekk özünglarga sazlarini ijad qilisiler, **6** Sharabni chinilep-chinilep ichisiler, Özünglarga serxil mayliq etirlerni sürisiler, — Biraq könglünglar Yüsüp jemetining ziyar-zexmiti üçün héch azablanmaydu! **7** Shunga ular tunji esirge chüshkenler arisida esirge élinidu; Kérilip yatqanlarning eysh-ishriti axirlisidu. **8** Reb Perwerdigar Öz hayati bilen qesem qilghanki, — deydu Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, — Men Yaqupning ghururidin bizar boldum, Uning orda-istihkamliridin nepretlinimen; Men bu sheherni, shundaqla uuningdiki hemmini düshmen'ge tengla ötküzüp bérimen; **9** We emelge ashuruliduki, Bir öyde on adem bolup qalsa, bu oneylenmü ölidu. **10** Eger melum bir ölgüchining tughqini, yeni ölgüchining jesitini köydürüshe me'sul kishi ustixanlarni kötürüp öydin chiqiwétip, öy ichidiki yene birsidin: — «Qéshingda

yene birsi barmu?» dep sorisa, u «Yoq» deydu, Andin [tughqini] yene: «Sükit! Perwerdigarning namini tilgha élishimizgha bolmaydu!» — deydu. **11** Sewebi, Perwerdigar buyruq chüshüridu, We chong öyni pare-pare qiliwétidu, Kichik öynimu chak-chékidin yéríp chéqiwétidu. **12** Atlar tash üstide chapalamdu? Ademler ashu yerni kalilar bilen aghduralamdu? Biraq siler adaletni öt süyige, Heqqaniyliqning méwisini emen'ge aylandurghansiler — **13** — Yoq bir nersidin shadlinip ketkensiler, «Öz küchimizge tayinip qudretke ige bolghanmiz» — dégensiler. **14** Chunki mana, i Israil jemeti, — deydu Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, — Men siler bilen qarshilishidighan ber elni turghuzimen; Ular Xamat shehirining dawinidin Arabah éqimighiche silerni xarlaydu.

7 Reb Perwerdigar manga körsettiki — Kéyinki ot-chöp bash tartqan waqtda, mana U chéketkilerni yasidi (bu padishah öziye ot-chöp orghandin kéyinki, ikkinchi qétimlik ot-chöp ösken waqit idi) **2** hem shundaq boldiki, chéketkilér zémindiki ot-chöpni qaldurmay yewetkendin kéyin, men: — «I Reb Perwerdigar, ötüñüp qalay, kechürgeysen! Yaqup qandaqmu chidiyalaydu? U kichik tursal!» — dédim. **3** Perwerdigar emdi undaq qilishtin yandi: «Emdi undaq bolmaydu» — dédi Perwerdigar. **4** Reb Perwerdigar manga körsetti — Mana, Reb Perwerdigar [xelqi] bilen küresh qilishqa otni chaqirdi; Ot hetta chongqur déngiznimu qurutti, Miras bolghan zéminnimu yep ketti; **5** Emdi men: — «I Reb Perwerdigar, ötüñüp qalay, toxtighaysen! Yaqup qandaqmu chidiyalaydu? U kichik tursal!» — dédim. **6** Perwerdigar shundaq qilishtin yandi: «Emdi undaq bolmaydu» — dédi Reb Perwerdigar. **7** Emdi U manga [mundaq bir ishni] körsetti — We mana, Reb tik ölgüchüch yip bilen qopurulghan tam tüwde, Qolida tik ölgüchüch yipni tutqiniche turatti; **8** we Perwerdigar mendin: — «Amos, némini kördüng?» dep soridi. Men: «Tik ölgüchüch yipni» — dédim. Reb: «Men yene Öz xelqim Israil otturisigha tik ölgüchüch yipni tikleymen; Men yene ularni jazalimay ötüp ketmeymen; **9** Hem Ishaqning «yuqiri jayliri» halak bolidu, Israilning tawapgahliri weyran qilinidu; Yeroboam jemetige qilich bilen hujum qilishqa ornundin turimen» — dédi. **10** Shuning bilen Beyt-Eldiki kahin Amaziya Israil padishahi Yeroboamgha xewer yollap: — «Amos Israil jemeti arisida turupmu silige suyuqest qildi; zémin uning qilghan barliq geplirini kötürelmeydu. **11** Chunki Amos: — «Yeroboam qilichta ölidu, Israil esirge élinip Öz zéminidin sürgün bolmay qalmaydu!» — deydu» — dédi. **12** Andin Amaziya Amosqa: — Hey aldin körgüchi! Bes, yoqal, Yehuda zéminigha qach, ashu yerde bësharet béríp, shu yerde nan téyip ye! **13** Biraq Beyt-Elde yene bësharet berme; chunki u padishahning tawapgahi, shahliq öydur, — dédi. **14** Amos Amaziyağa jawab béríp mundaq dédi: — «Men esli peygamber emes idim, yaki peygamberning oghlimu emesmen; belki men bir charwichi, shundaqla éren derexlirining méwisini tergüchi idim. **15** Biraq pada béqiwatqan chéghimda Perwerdigar méni Öz ilkige aldi we manga: «Barghin, xelqim Israilgha bësharet ber» — dédi. **16** Emdi, i Amaziya, Perwerdigarning söziye qulaq sal! Sen manga: «Israilni eyibleyidighan bësharetlerni berme, Ishaq jemetini eyibleyidighan sözlerni éytma»,

dédning. **17** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — «Séning ayalning sheherde pahishe bolidu, oghul-qizliring qilich bilen qirilidu we zémining ólcheshtanisi tartilishi bilen parchilinidu; sen napak bir zéminda ólisen; we Israil esirge élinip óz zéminidin sürgün bolmay qalmaydu».

8 Reb Perwerdigar manga mundaq bir ishni kórsetti; mana, bir séwet yazliq méwe. **2** Andin U mendin: Amos, némini kórdung? — dep soridi. Men: «Bir séwet yazliq méwini» — dedim. Perwerdigar manga: Emdi xelqim Israilgha zawal yetti; Men yene ularni jazalimay ótúp ketmeymen, — dédi. **3** — Shu küni ordidiki qizlarning naxshiliri qiya-chiyalargha aylinidu, — deydu Reb Perwerdigar; — Jesetler köp bolidu; ular jay-jaylarda sirtqa tashlinidu. Sükütl! **4** Buni anglanglar, hey miskinlarni ezgüchiler, Zémindiki ajiz möminlerni yoqatmaqchi bolghanlar! — **5** «Ashliqimizni satmaqchi iduq, yéngi ay qachanmu axirlishar, Bughday yaymisini achattuq, shabat küni qachan tüger?» — deydiqanlar, — Shundaqla «efah»ni kichik qilip, «shekel»ni chong élip, Aldamchilik üchün tarazini yalghan qilghanlar! **6** — Namratlarni kümüşke, Miskin ademni bir jüp choruqqa sétiwalmaqchi bolghanlar, Bughdayni süpüründisi bilen qoshup satmaqchi bolghanlar! **7** Perwerdigar Yaqupning ghururi bilen shundaq qesem qildiki, — Berheq, Men hergiz ularning qilghanliridin héchbirini untumaymen! **8** Zémin bu ishlardin tewrinip ketmemdu? We uningda turuwaqtanlarning hemmisi matem tutmamdu? U Nil deryasidek örlep kétidu, U Misir deryasidek örkeshlep, andin chöküp kétidu. **9** Shu küni shundaq emelge ashuruliduki, — deydu Reb Perwerdigar, — Quyashni chüshste patquzimen, Zéminni shu ochuq künde qaranggghulashturimen. **10** Héytlinglarni musibetke, Hemme naxshiliringlarni ah-zarlargha aylanduriwétimen; Hemme ademning chatriqi üstini böz rext bilen orighuzimen, Herbir ademning bëshida taqirliq peyda qilimen; Bu matemni yekke-yégane bir oghulning matimidek, Héytning axirini derd-elemlik bir kün qiliwétimen. **11** Mana, shundaq künlér kéliduki, — deydu Reb Perwerdigar, Zémin'gha qehetchilikni ewetimen, — — Nan'gha bolghan qehetchilik emes, yaki sugha bolghan changqashmu emes, belki Perwerdigarning söz-kalamini anglashqa bolghan qehetchilikni ewetimen. **12** Shuning bilen ular déngizdin déngizgha, shimaldin sherqqe kézip mangidu, Ular Perwerdigarning söz-kalamini izdep uyan-buyan yürüp, uni tapalmaydu. **13** Shu küni güzel qizlar hem yigitlermu usuzluqtin halidin kétidu; **14** Hem Samariyening gunahining [nami] bilen qesem ichkenler, Yeni «Ilahingning tiriklikli bilen, i Dan», yaki «Beer-Shébadiki [ilahi] tirik yol bilen!» dep qesem ichkenler bolsa — Ular yiqilidu, ornidin hergiz qaytidin turalmaydu.

9 Men Rebning qurban'gahning yénida turghinini kórdum; U mundaq dédi: — — Tüwrüklarning bashlirini urunglar, bosughilar silkin'giche urunglar, Ular [ibadetxanidikilarning] bashlirigha chüshürüp, pare-pare qilinglar! Men shu [butperesler]din eng axirda qalghanlirininimu qilich bilen óltürimen; Ulardin qachay dégenler qachalmaydu, Ulardin qutulay dégenler qutulup chiqalmaydu. **2** Ular tehtisara ichige téship

kirse, qolum ashu yerdin ularni tartip chiqiridu; Ular asman'gha yamiship chiqsa, Men shu yerdin ularni tartip chüshürimen; **(Sheol h7585)** **3** Ular Karmel choqqisigha möküwalsimu, Men ularni izdep shu yerdin alimen; Ular déngiz tégide nezirimdin yoshurunuwalghan bolsimu, Men yilanni buyruymen, u ularni chaqidu; **4** Düşmenlirige esirge chüshken bolsimu, Men shu yerde qilichni buyruymen, u ularni óltüridu; Men yaxshiliqni emes, belki yamanliqni yetküzüsh üchün közlirimni ulargha tikimen. **5** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar, Zémin'gha tegküchi bolsa del Uning Özidur; U tégishi bilenla, zémin érip kétidu, uningda turuwaqtanlarning hemmisi matem tutidu; Zémin Nil deryasidek örlep kétidu — Misirning deryasidek [örkeshlep], andin chöküp kétidu. **6** Rawaqilrini ershlerge sélip, asman gümbizini yer yüzige békitküchi Shudur; Déngizdiki sularni chaqirip, ularni yer yüzige quyghuchi Udur; Perwerdigar Uning namidur. **7** Siler Manga nisbeten Éfiopiye balilirigha oxshash emesmu, i Israil baliliri? Men Israilni Misirdin élip chiqarghan emesmu? Filistiyerni Krét arilidin, Suriyeliklerni Kir shehiridin chiqarghan emesmu? **8** Qaranglar, Reb Perwerdigarning közi «gunahkar padishahliq» üstige chüshiti — Men yer yüzidin uni yoqitimen; Lékin Men Yaqup jemetini toluq yoqitiwetmeymen, — deydu Perwerdigar. **9** Chünki qaranglar, Men buyruq chüshürimen, Shuning bilen xuddi birsi dannı ghelwirde tasqighandek, Israil jemetini eller arisida tasqaymen, Biraq ulardin eng kichikimu yerge chüshüp ketmeydu. **10** [Halbuki], xelqimning barliq gunahkarliri, yeni: «Külpet bizge hergiz yéqinlashmaydu, bëshimizgha chüshmeydu» dégüchiler qilich tégide ölidu. **11** Shu küni Men Dawutning yiqilghan kapisini yéngibashtin tikleymen, Uning yériqlirini étimen; Uni xarabiliktin ongshap, Eyni zamandiki pétidek qurimen. **12** Shuning bilen ular Édomning qaldisigha hemde namim bilen atalghan barliq ellerge igidarchilik qilidu, — deydu buni béjirgüchi Perwerdigar. **13** Mana shundaq künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Yer heydigüchi hosul yighquchigha yétishiwalidu, Üzümlerni cheyligüchi uruq chachquchigha yétishiwalidu; Taghlar yéngi sharabni témitip, Barliq döng-égizlikler érip kétidu. **14** We xelqim Israilni asarettin qutuldurup, azadliqqa érishtürimen; Ular xarab sheherlerni qayta qurup, ularda makanlishidu; Ular üzümzarlarni tikip, ularning sharabini ichidu; Ular baghlarni berpa qilip, méwisini yeydu. **15** Men ularni óz zémini üstige tikimen, Ular Men ulargha ata qilghan zémindin hergiz qaytidin yuluwétilmaydu — deydu Perwerdigar séning Xudaying.

Obadiya

1 Obadiya korgan alamet körünüş: — Reb Perwerdigar Édom toghruluq mundaq deydu: — (Biz Perwerdigardin bu xewerni anglashqa muyesser bolduq) — «Bir elchi eller arisigha ewetilidi; U: «Ornuqlardin turunglar, biz uninggha qarshi jeng qilish üçün turayli!» — dep xewer béridu. **2** Mana, Men séni eller arisida kichik qildim; Sen [eller arisida] qattiq kemsitilgen xelq bolisen! **3** Hey tik qiyaning yériqliri ichide turghuchi, Turalghusi yuqiri bolghuchi, Könglünde: «Kim méni yerge chüshürelisun?!» déğüchi, Könglündiki tekebburluq özüngni aldap qoydi! **4** Sen bürküttek özüngni yuqiri kötürsengmu, Changgangni yultuzlar arisigha tizsangmu, Men shu yerdin séni chüshürtiwétimen, — deydu Perwerdigar. **5** Bulangchilar qéshinggha kelsimu, Oghrilar kéchilep yéninggha kirsimu, (Hey, shunche üzüp tashlinisen!) Ular özlirige chushluqla oghrilaytti emesmu? Üzüp üzgüchiler yéninggha kelsimu, azraq wasanglarni qalduridu emesmu? **6** Biraq Esawning teelluqati qandaq axturuldi! Uning yoshurun bayliqliri qandaq tépip chiqildi! **7** Barliq ittitaqdashliring séni chégrayingghiche heydiwétidu; Sen bilen inaq ötkenler séni aldap, üstüngdin ghelibe qilidu; Néningni yégenler sanga qiltaq quridu; [Sen] derweqe yorutulmighandursen! **8** Men shu küni, — deydu Perwerdigar, — Édomdin danishmenlerni, Esawdin eqil-parasetni yoqatmamdimen? **9** Shuning bilen palwanliring parakende bolidu, i Téman, Shuning bilen Esawning téghidiki herbir adem qirghinchiliqta qetl qilinidu. **10** Ukang Yaqupqa qilghan zulum-zorawanliqning tüpeylidin, Iza-ahanet séni qaplaydu; Sen menggüge üzüp tashlinisen. **11** Sen bir chette [perwasiz] qarap turghan küni, Yeni yaqa yurttikiler [buradiringning] mülkini bulap ketken küni, Taipiler uning derwaziliridin kirip Yérusalém üstige chek tashlighan küni, Sen ularning bir ezasigha oxshash bolghansen. **12** Biraq qérindishingning apetlik künige perwasiz qarap turmasliqning kérek idi, Yehudaning balilirining halaket künide xushal bolup ketmeslikning kérek idi; Külpetlik künide aghzingni yoghan qilmasliqning kérek idi; **13** Öz xelqimni apet basqan künide, ularning derwazisigha kirmeslikning kérek idi; Ular ni apet basqan künide ularning derd-elemige érensiz qarap turmasliqning kérek idi, Apet basqan künide qolungni mal-mülkige sozmasliqning kérek idi; **14** Sen sheherdin qéchip qutulghanlarni üzüp tashlash üçün acha yolda turmasliqning kérek idi; Külpet basqan künide uningdin qutulup qalghanlarni düşmen'ge tapshurmasliqning kérek idi. **15** Chünki Perwerdigarning küni barliq eller üstige chüshüshke yéqin qalghandur; Séning bashqilargha qilghiningdek, sangimu shundaq qilinidu; Sanga tégishlik jaza öz béshinggha chüshidu; **16** Chünki sen Öz muqeddes téghimda [ghezipimni] ichkiningdek, Barliq ellermu shundaq toxtawsiz ichidu; Berheq, ular ichidu, yutidu, Andin ular héch mewjut emestek yoqap kétidu. **17** Biraq Zion téghi üstide panah-qutquzulush bolidu, Tagh pak-muqeddes bolidu; Yaqup jemetingning teelluqatli ri özi ge tewe bolidu; **18** We Yaqup jemeti ot, Yüsüp jemeti yalqun, Esaw jemeti ulargha paxal bolidu; [Ot we yalqun] Esaw jemeti ichide

yéqilip, ularni yutup kétidu; Esaw jemetidin héchbirsi qalmaydu; Chünki Perwerdigar shundaq söz qilghan. **19** [Yehudaning] jenubidikiler Esawning téghigha ige bolidu; Shefelah tüzlenglikdikiler Filistiylerning zéminigha ige bolidu, Berheq, ular Efraimning dalasi hem Samariyening dalasigha ige bolidu; Binyamin Giléadqa ige bolidu; **20** Sürgün bolghanlardin qélip qalghan Israilardin terkib tapqan bu qoshun Qanaandikilerge tewe bolghan zémin'gha Zarefatqiche ige bolidu; Sefaradta sürgünde turghan Yérusalémdikiler bolsa jenubtiki sheherlerge ige bolidu. **21** Andin Zion téghi üstige qutquzghuchilar chiqidu, Ular Esaw téghi üstidin höküm süridu; Shuning bilen padishahliq Perwerdigargha tewe bolidu!

Yunus

1 Perwerdigarning sözi Amittayning oghli Yunusqa yétip kélip mundaq déyildi: — **2** «Ornungdin tur, derhal Ninewe dégen ashu büyüik sheherge béríp, awazingni kótürüp u yerdikilerni agahlandurghin; chünki ularning rezillikliri Méning közüme qadilip turidu». **3** Biraq Yunus ornidin turup Perwerdigarning yüzidin özini qachurush üçün Tarshish dégen yurtqa ketmekchi boldi. Shunga u Yoppa shehirige béríp, Tarshishqa baridighan kéme tépíp, kirasini tölep uninggha chüshti we kémichiler bilen birlikte Tarshishqa béríp, Perwerdigarning yüzidin özini qachurmaqchi boldi. **4** Perwerdigar bolsa zor bir boranni déngizgha tashlidi; shunga déngizda dehshetlik qara boran chiqip, kéme parchiliniy kettiki tas qaldı. **5** Kémichiler bolsa bek qorqup kétip, herqaysisi öz ilahligha xitab qilip dua qilishti; ular kémini yéniklisun dep uningdiki yük-taqlarni déngizgha tashliwetti. Biraq Yunus bolsa, kémining asti qewitige chüshüwélip, shu yerde ölüktek uxlawatqanidi. **6** Kéme bashliq uning yénigha kélip uninggha: «Ey, uxlawatqan kishi, bu qandaq qilighining? Ornungdin tur, ilahingni séghiniy nida qil! Kim bilidu, ilahingning neziri chüshüp bizni halakettin qutquzup qalamdu téxi?» — dédi. **7** Ular bir-birige: — Kélinglar, bu külpetning kimning wejidin bëshimizgha chüshkenlikini békítish üçün chek tashlayli, — déyishti. Shundaq qilip ular chek tashlashti; axirda chekte Yunus chiqip qaldı. **8** Ular uningdin: — Qéni, éyt, bëshimizgha chüshken bu külpet kimning sewebidin boluwatidu? Séning tirikchiliking néme? Nedin kelding? Qaysi el, qaysi millettin sen? — dep soridi. **9** U ulargha: — Men bolsam ibraniy millitidin, ershlerdiki Xudadin, yeni déngizni, yer-zéminni yaratqan Perwerdigardin qorquychimen, dédi. **10** Bu söz ularni intayin qorquitiwetti. Ular: «Sen zadi néme ish qilghan?» — dep soridi [chünki ular uning Perwerdigarning yüzidin qachqanliqini bilgenidi, chünki ular buni uning öz aghzidin anglighanidi]. **11** Ular uningdin: — Emdi biz séni qandaq qilsaq déngiz biz üçün tinclinidu? — dep soridi; chünki déngiz dolquni barghanséri ewj élip kėtiwatatti. **12** U ulargha: — Méni kótürüp déngizgha tashliwéttinglar, shu chaghda déngiz siler üçün tinclinidu; chünki bilimenki, bu zor boran méning sewebimdin silerge chüshti, — dédi. **13** Biraq bu ademler küchep palaq urup qirghaqa yétishke tirishti; emma yételmidi, chünki déngiz qérishqandek téximu dolqunlap kėtiwatatti. **14** Ular Perwerdigargha iltija qilip peryad kótürüp: — Ah Perwerdigar, Sendin ötünimiz, bu ademning jénini alghanliqimizni bizdin kormigeysen! Bigunah bir ademning qénini töküshning gunahini üstimizge qoymighaysen! Chünki Sen Perwerdigar Özüngning xalighiningni qilding! — dep nida qildi. **15** Shuning bilen ular Yunusni kótürüp élip déngizgha tashliwetti; déngiz dolqunlinishtin shuan toxtidi. **16** Shuning bilen bu ademler Perwerdigardin qattiq qorqti; ular Perwerdigargha atap qurbanliq qilip qesem ichishti. **17** Biraq Perwerdigar Yunusni yutuwelishqa yoghan bir béliqni ewetkenidi. Yunus bolsa bu béliqning qarnida üç kéche-kündüz turdi.

2 Yunus béliqning qarnida turup Perwerdigargha mundaq dua qildi: — **2** «Men derd-elimindin Perwerdigargha peryad kótürdüm, U manga ijabet qildi. Men tehtisaraning tektidin peryad qildim, Sen awazimgha qulaq salding. (Sheol h7585) **3** Chünki Sen méni déngiz tektige, déngiz qarnigha tashliwetting, Kelkün éqinliri méni arisigha éliwaldi, Séning barliq dolqunliring hem örkeshliring üstümdin ötüp ketti; **4** We men: «Men neziringdin tashliwétilgenmen; Biraq men yenila muqeddes ibadetxananggha qarap ümid bilen telmürimen» — dédim. **5** Ular méni yutup ketküdek derijide oriwaldi, Déngiz tekti méni qapsiwaldi; Déngiz chöpliri bëshimgha chirmishiwaldi. **6** Men taghlarning teglirigiche chüshüp kettim; Yer-zémin tégidiki taqaqlar méni ebedil'ebedkiche qamap qoydi; Halbuki, Sen jénimni hang ichidin chiqarding, i Perwerdigar Xudayim. **7** Jénim ichimde halidin ketkende Perwerdigarni ésimge keltürdüm, Duayim Sanga yétip, Muqeddes ibadetxananggha kirip keldi. **8** Bimene erzimes butlarga choqun'ghanlar özige nésip bolghan méhribanliqtin mehrum bolidu. **9** Biraq men bolsam teshekkür sadayim bilen Sanga qurbanliq qilimen; Men ichken qesemlirimni Séning aldingda ada qilimen. Nijat-qutquzush Perwerdigardindur!» **10** Perwerdigar béliqqa buyrudi, béliq Yunusni quruqluqa qey qildi.

3 Perwerdigarning sözi ikkinchi qétim Yunusqa yétip mundaq déyildi: — **2** «Ornungdin tur, Ninewe dégen ashu büyüik sheherge béríp, Men sanga tashpurghan xewerni ulargha jakarla». **3** Yunus ornidin turup Perwerdigarning sözi boyiche Ninewe shehirige bardı. Ninewe bolsa nahayiti büyüik bir sheher bolup, sheherning özila üç künlik yol idi. **4** Yunus sheher ichige kirip bir kün mangdi, u: — Qiriq kündin kéyin, Ninewe shehiri weyran qilinidu! — dep jakarlidi. **5** Ninewedikiler Xudaning sözige ishendi. Ular roza tutulsun dep élan qilip, mötiwerlerdin tartip eng kichikigiche ularning hemmisi böz kiyim kiydi. **6** Bu söz padishahqa yetkende, umu textidin turup, tonini tashlap böz kiyim kiyip küllükke kirip olturdi. **7** U yene emri arqiliq pütkül Ninewe shehirige munularni jakarlidi: — «Padishah hem aqsöngeklerning yarliqi boyiche, Ninewe shehiridiki héchqandaq adem, at-ulagh, kala, qoy padiliri héchnersige éghiz tegmisun; héchnersini yémisun, sumu ichmisun. **8** Herbir adem we haywan böz kiysun, herbiri Xudagha qattiq peryad kótürsun; herbiri yaman yoldin yansun, herbiri qolini zorawanliqtin üzsun; **9** kim bilidu, buning bilen Xuda qattiq ghezipidin yénip bizni halak qilmasmikın?» **10** Shuning bilen Xuda ularning emellirini, yeni yaman yollarin yan'ghanliqini kórip, ulargha qaratqan bala-qazani chüshürüshtin yénip, shu baliyaqazani chüshürmide.

4 Emma bu ish Yunusni intayin narazi qilip, uni qattiq ghezeplendürdi. **2** U Perwerdigargha: — «Ah, Perwerdigar, öz yurtumdiki chaghda Séning shundaq qilidighanliqingni démigenmidim? Shunga men eslide Tarshishqa qachmaqchi bolghanmen; chünki men bilimenki, Sen méhir-shepquyetlik, rehimdil, asan ghezeplenmeydighan, chongqur méhribanliqqa tolghan, kishilerning bëshigha külpet chüshürüshtin yan'ghuchi Xudadursen. **3** Emdi Perwerdigar, jénimni mendin élip

ket, ölüm men üçün yashashtin ewzel» — dédi. **4** Perwerdigar uningdin: — Bundaq achchiqlan'ghining toghrimu? — dep soridi. **5** Andin kéyin Yunus sheherdin chiqip, sheharning sherqiy teripige bérıp olturdi. U shu yerde özige bir chelle yasap, sheherde zadi néme ishlar bolarkin dep uning sayiside olturdi. **6** Perwerdigar Xuda Yunusni öz parakendichilikidin qutquzush üçün, uning béshigha saye chüshsun dep uninggha bir kichik derexni östürüp teyyarlidi. Yunus kichik derextin intayin xursen boldi. **7** Biraq ikkinchi küni tang atqanda Xuda bir qurtıni teyyarlap ewetti. Qurt bu kichik derexni pilikige zerbe qilip uni qurutuwetti. **8** Kün qizarghanda, Xuda intayin issiq bir sherq shamilini teyyarlidi; kün teptini Yunusning béshigha chüshürdi, uni halidin ketküzdı. U özige ölüm tilep: — Ölüm men üçün yashashtin ewzel, — dédi. **9** Biraq Xuda uningdin: — Séning ashu kichik derex sewebidin shundaq achchiqlinishing toghrimu? — dep soridi. U jawab bérıp: — Hee, hetta ölgüdek achchiqim kelgini toghridur, — dédi. **10** Perwerdigar uninggha mundaq dédi: — «Sen héch ejringni singdürmigen hem özüng östürmigen bu kichik derexke ichingni aghritting; biraq u bir kéchidila özi ösüp, bir kéchidila qurup ketti; **11** Emdi Méning ong qoli bilen sol qolini perq ételmeydighan yüz yigirme ming adem olturaqlashqan, shundaqla nurghun mal-waranlirimu bolghan Ninewedek bundaq büyük sheherdikilerge ichimni aghritip rehim qilishimgha toghra kelmemdu?».

Mikah

1 Perwerdigarning sözi — Yotam, Ahaz we Hezekiya Yehudagha padishah bolghan künlerde Moreshetlik Mikahgha kelgen: — U bularni Samariye we Yérusalém toghrisida körgen. **2** Anglanglar, i xelqler, hemminglar! Qulaq sal, i yer yüzi we uningda bolghan hemminglar: — Reb Perwerdigar silerni eyiblep guwahliq bersun, Reb muqeddes ibadetxanasidin silerni eyiblep guwahliq bersun! **3** Chünki mana, Perwerdigar Öz jayidin chiqidu; U chüshüp, yer yüzidiki yuqiri joylarni cheyleydu; **4** Uning astida taghlar érip kétidu, jilghilar yérilidu, Xuddi mom otning aldida érigendek, Sular tik yardin tökülgendek bolidu. **5** Buning hemmisi Yaqupning itaetsizlik, Israil jemetidiki gunahlar tüpeylidin bolidu; Yaqupning itaetsizlik nedin bashlan'ghan? U Samariyedin bashlan'ghan emesmu? Yehudadiki «yuqiri joylar»[ni yasash] nedin bashlan'ghan? Ular Yérusalémdin bashlan'ghan emesmu? **6** Shunga Men Samariyeni étizdiki tash döwisidek, Özüm talliri tikishke layiq joy qiliwétimen; Men uning tashlirini jilghigha domilitip tashlaymen, Uning ullirini yalingachlaymen; **7** Uning barliq oyma mebudliri para-para chéqiwétilidu; Uning pahishilikdin érishken barliq hediylirini ot bilen köydürüldü; Barliq butlirini weyrane qilimen; Chünki u pahishe ayalning heqqi bilen bularni yighip toplidi; Ular yene pahishe ayalning heqqi bolup qaytip kétidu. **8** Bular üçün men ah-zar kötürimen, Men huwlaymen; Yalingayaq, yalingach déghüdek yürimen; Men chilbörilerdek huwlaymen; Howqushlardek matem tutup yürimen. **9** Chünki uning yairiliri dawalighusizdur, U hetta Yehudaghichimu yétip, Xelqimning derwazisigha, yeni Yérusalémghiche yamridi. **10** Bu [apetni] Gat shehiride sözlimgenlar, qet'iy yighlimanglar; Beyt-le-Afrah shehiride topa-changda éghinanglar! **11** I Shafirda turuwatqan qiz, yalingachliq we sheremdilik ichide [esirlikke] öt; Zaananda turuwatqan qizlar talagha héch chiqqan emes; Beyt-Ezel ah-zarlar kötürmekte; «[Xuda] sendin muqim jayingni élip kétidu!» **12** Marotta turuwatqan qiz yaxshiliqqa telmürüp tit-tit boluwatidu; Biraq yamanliq Perwerdigardin Yérusalém derwazisigha chüshiti. **13** Tulparni jeng harwisigha qat, i Laqishta turuwatqan qiz; (Laqish bolsa, Zion qizigha gunahning bashlan'ghan yeri idi!) Chünki sende Israilning itaetsizlik tépiliidu. **14** Shunga sen xushlishish hediylirini Moreshet-Gat shehirige bérisen; Aqzibning dukandariliri Israil padishahlarigha yalghanchiliq yetküzidu; **15** Men téxi sanga bir «mirasxor» epkelimen, i Mareshah shehiride turuwatqan qiz; Israilning shan-sheripi Adullaghimu chüshüp kélidu. **16** Özüngni taqirbash qil, Zoqung bolghan balilar üçün chéchingni chüshürüwet; Qorultazdek aydingbashliqingni kéngeyt, Chünki ular sendin ayrilip sürgün bolushqa ketti.

2 Ornida yétip qebihlikni oylaydighanlarga we yamanliq eyilgüchilerge way! Peqet ularning qolidin kelsila, ular tang étishi bilenla uni ada qilidu; **2** Ularning achköz közi étizlarga chüshsila, ular zorawanliq qilip buliwalidu; Öylergimu qiziqipla qalsa, bularnimu élip kétidu; Ular batur kishinimu jemeti bilen bulaydu, Ademni öz mirasliri bilen qoshup changgiligha

kirgüziwalidu. **3** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men bu ailige qarap, boyunliringlardan chiqiralmaydighan yaman bir [boyuntururqni] oylap teyyarliwatimen; Siler emdi gididiy mangmaysiler; Chünki shu künler yaman künler bolidu. **4** Shu küni ular siler toghrirlarda temsilni tilgha élip, échinishliq bir zar bilen zarlaydu: — «Biz pütünley bulang-talang qilinduq; U xelqimning nésiwisini bashqilargha bölüwetti; Uni mendin shunche dehshetlik mehrum qildil! U étizlirimizni munapiqqa teqsim qilip berdil! **5** Shunga Perwerdigarning jamaiti arisidin, Silerde chek tashlap zémin üstige tana tartip nésiwe bölgüchidin birsimu qalmaydu. **6** Ular: «bésharet bermenglar!» — dep bésharet béridu! Eger [peyghemberler] bu ishlar toghruluq bésharet bermise, emdi bu ar-nomus bizdin hergiz ketmeydu! **7** I Yaqup jemeti, «Perwerdigarning Rohi sewr-taqetsizmu? Bu ishlar rast uning qilghanlirimu?» — dégili bolamdu? Méning sözlirim durus mangghuchigha yaxshiliq keltürmemdu? **8** Biraq tünügünla Méning xelqim hetta düshmendek ornidin qozghaldi; Siler xatirjemlikte yoldin ötüp kétéwatqanlarning tonini ich kiyimliri bilen salduruwalisilerki, Ular ni xuddi urushtin qaytqanlardek [kiyimsiz] qaldurisiler. **9** Xelqim arisidiki ayallarni özlirining illiq öyliridin qoghlaysiler; Ularning yash balilirini siler Méning güzel göhirimdin menggüge mehrum qilisiler. **10** Ornunglardin turup néri kétinglar; Chünki halaketni, Yeni azabliq bir halaketni keltürdighan napakliq tüpeylidin, Bu yer silerge tewe aramgha bolmaydu. **11** Eger bihudilikte, yalghanchiliqta yürgen birsu yalghan gep qilip: — «Men sharab we haraqqa tayinip silerge bésharet bérimen» — dése, Mana, u shu xelqge peyghember bolup qalidu! **12** Men choqum séni bir pütün qilip uyushturimen, i Yaqup; Men choqum Israilning qaldisini yighimen; Men ularni Bozrahdiki qoylardek, Öz yayliqida yighilghan bir padidek jem qilimen; Ular adimining köplükidin warang-churungluqqa tolidu. **13** Bir «bösup ötküchi» ularning aldigha chiqip mangidu; Ular bösup chiqip, qowuqqa yétip bérup, uningdin chiqti; Ular bösup chiqti, Yeni qowuqqa yétip bérup, uningdin chiqti; Ularning Padishahi ularning aldida, Perwerdigar ularning aldigha ötüp mangidu.

3 Men mundaq dédim: «Anglanglar, i Yaqupning hakimliri, Israil jemetining emirliri! Adil hökümni bilish silerge xas emesmu? **2** I yaxshiliqni öch körgüchi, Yamanliqni yaxshi körgüchiler — Siler Öz xelqimdin térisini, Ustixanliridin göshini yulidighan, Ularning göshini yeydighan, Térisi soyulghuche üstidin sawaydighan, Ustixanlirini chaqidighan, Ular ni qazan'gha teyyarlighandek, Dashqazandiki göshni toghrighandek toghraysiler! **4** Buningdin kéyin ular Perwerdigargha nida qilidu, Biraq U ularni anglamaydu; Ularning qilmishliridiki her türlük qebihlikni üçün, U chaghda U yüzini ular din qachurup yoshuridu! **5** Perwerdigar Öz xelqini azdurghuchi peyghemberler toghruluq mundaq deydu: — (Ular chishliri bilen chishleydu, «Aman-tinchliq!» dep warqiraydu, Kimerkim ularning gélini maylimisa, Shulargha qarshi urush hazirlaydu!) **6** — Shunga silerni «alamet körünüş»ni körmeydighan bir kéche, Pal salghili bolmaydighan qarangghuluq basidu; Peyghemberler üçün quyash

patidu, Kün ular üstide qara bolidu; **7** «Alamet körünüşni körgüchiler» shermende bolidu, Palchilar yerge qaritidu; Ularning hemmisi kalpuklirini tosüp yüridu; Chünki Xudadin héch jawab kelmeydu. **8** Biraq men berheq Perwerdigarning Rohidin küchke tolghanmen, Yaqupqa özining itaetsizlikini, Israilgha uning gunahini jakarlash üchün, Toghra hökümlerge hem qudretke tolghanmen. **9** Buni anglanglar, ötünimen, i Yaqup jemetining hakimliri, Israil jemetining emirliri! Adil höküme öch bolghanlar, Barliq adaletni burmileydighanlar, **10** Zionni qan töktüş bilen, Yérusalémi heqqaniyetsizlik bilen quridighanlar! **11** [Zionning] hakimliri parilar üchün höküim chiqiridu, Kahinlar «ish heqqi» üchün telim béridu; «Peyghemberler» pul üchün palchiliq qilidu; Biraq ular «Perwerdigargha tayinar»mish téxi, We: — «Perwerdigar arimizda emesmu? Bizge héch yamanliq chüshmeydu» — déyishidu. **12** Shunga silerning wejenglardin Zion téghi étizdek aghdurulidu, Yérusalém döng-töpilik bolup qalidu, «Öy jaylashqan tagh» bolsa ormanliqning otturisidiki yuqiri jaylardekla bolidu, xalas.

4 Biraq axirqi zamanda, Perwerdigarning öyi jaylashqan tagh taghlarning béshi bolup békitilidu, Hemme döng-égizliktin üstün qilinip kötürüldü; Barliq xelqler uninggha qarap éqip kélishidu. **2** Nurghun qowm-milletler chiqip bir-birige: — «kélinglar, biz Perwerdigarning téghigha, Yaqupning Xudasining öyige chiqip kéyleyli; U öz yollaridin bizge ögitidu, we biz uning izlirida mangimiz» — déyishidu. Chünki qanun-yolyoruk Ziondin, Perwerdigarning söz-kalami Yérusalémdin chiqidighan bolidu. **3** U bolsa köp xelq-milletler arisida höküim chiqiridu, U küchlük eller, yiraqta turghan ellerning heq-naheqlirige késim qilidu; Buning bilen ular öz qilichlirini sapan chishliri, Neyzilirini orghaq qilip soqushidu; Bir el yene bir elge qilich kötürmeydu, Ular hem yene urush qilishni ögenmeydu; **4** Belki ularning herbiri öz üzüim téli we öz enjür derixi astida olturidu, We héchkim ularni qorqatmaydu; Chünki samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Öz aghzi bilen shundaq éytti. **5** Barliq xelqler öz «ilah»ining namida mangsimu, Biraq biz Xudayimiz Perwerdigarning namida ebedil'ebedigiche mangimiz. **6** Shu künide, — deydu Perwerdigar, — Men méyip bolghuchilarni, Heydiwétilgenlarni we Özüm azar bergenlarni yighimen; **7** We méyip bolghuchini bir «qaldi», Heydiwétilgenni küchlük bir el qilimen; Shuning bilen Perwerdigar Zion téghida ular üstidin höküim süridu, Shu kündin bashlap menggüigiche. **8** We sen, i padini közetküchi munar, — Zion qizining égziklik, [padishahliq] sanga kélidu: — Berheq, sanga eslidiki hoquq-hökümranliq kélidu; Padishahliq Yérusalém qizigha kélidu. **9** Emdi sen hazir nömishqa nida qilip nale kötürisen? Sende padishah yoqmidi? Séning mushawiringmu halak bolghanmidi, Ayalni tolghaq tutqandek azablar séni tutuwalghanmidi? **10** Azabqa chüsh, tolghaq tutqan ayaldek tughushqa tolghinip tirishqin, i Zion qizi; Chünki sen hazir sheherdin chiqisen, Hazir dalada turisen, Sen hetta Babilghimu chiqisen. Sen ashu yerde qutquzulisen; Ashu yerde Perwerdigar sanga hemjemet bolup dushmanliringdin

qutquzidu. **11** We hazir nurghun eller: — «U ayagh asti qilinip bulghansun! Közimiz Zionning [izisini] körsün!» — dep sanga qarshi jeng qilishqa yighilidu; **12** Biraq ular Perwerdigarning oyirlirini bilmeydu, Uning nishanini chüshenmeydu; Chünki öñchilerni xaman'gha yighqandek U ularni yighip qoydi. **13** Örnungdin turup xamanni tep, i Zion qizi, Chünki Men münggüzüingni tömür, tuyaqirlingni mis qilimen; Nurghun ellerni soquq pare-pare qiliwétisen; Men ularning ghenimitini Perwerdigargha, Ularning mal-dunyalirini pütkül yer-zémin Igisige béghishlaymen.

5 Emdi özünglar qoshun-qoshun bolup yighilinglar, i qoshun qizi; Chünki birsiz bizni muhasirige aldi; Ular Israilning hakim-soraqchisining mengzige hasa bilen uridu; **2** (Sen, i Beyt-Lehem-Efratah, Yehudadiki minglighan [sheher-yézilar] arisida intayin kichik bolghan bolsangmu, Sendin Men üchün Israilgha Hakim Bolghuchi chiqidu; Uning [huzurumdin] chiqishliri qedimdin, Yeni ezeldin bar idi) **3** Shunga tolghaq tutqan ayal tughup bolghuche, U ularni [dushmanlirige] tashlap qoydu; Shu chaghda Uning qérindashliri bolghan qaldisi Israilarning yénigha qaytip kélidu. **4** U bolsa Perwerdigarning küchi bilen, Perwerdigar Xudasining namining heywitide padisini béqishqa ornidin turidu; Shundaq qilip ular mezmur turup qalidu; Chünki U shu chaghda yer yüzining qerilirigiche ulugh dep bilinidu. **5** We bu adem aram-xatirjemlikimiz bolidu; Asuriyelik zéminimizgha bösüp kirgende, Ordilirimizni dessep cheyligende, Biz uninggha qarshi yette xelq padichisini, Sekkiz qabiliyetlik yetekchini chiqirimiz; **6** Ular Asuriye zéminini qilich bilen, Nimrodning zéminini ötkelliride xarabe qilidu; We Asuriyelik zéminimizgha bösüp kirgende, Chégrimiz ichini cheyligende, U adem bizni uning qolidin qutquzidu. **7** We Yaqupning qaldisi nurghun xelqler arisida Perwerdigardin chüshken shebnemdek bolidu, Chöp üstige yaghqan yamghurlardek bolidu; Bular insan üchün kéchikmeydu, Adem balilirining [ejrini] küttü turmaydu. **8** Yaqupning qaldisi eller arisida, Yeni nurghun xelqler arisida ormandiki haywanlar arisidiki shirdek bolidu, Qoy padiliri arisidiki arslanlek bolidu; Shir ötkende ularning arisidin, Héchkim qutquzup alalmighudek cheylep desseydu, Titma-tit qilip yirtiwétidu. **9** Qolung küshendiliring üstige kötürüldü, Barliq dushmanliring üzüp tashlinidu. **10** Shu künide shundaq boliduki, — deydu Perwerdigar, Men aranglardin barliq atliringni üzüp tashlaymen, Jeng harwiliringni halak qilimen. **11** Zéminigdkiki sheherliringni yoqitimen, Barliq istihkamliringni ghulitimen. **12** Séhirlerni qolungdin üzüp tashlaymen; Silerde palchilar bolmaydu. **13** Men oyma mebudliringni, «But tüwrük»liringlarni otturungdin üzüp tashlaymen; Sen öz qolungning yasighinigha ikkinchi bash urmaysen. **14** Arangdin «Ashérah»liringni yuluwétidu, We sheherliringni halak qilimen; **15** We [Manga] qalaq salmighan ellerning üstige achchiq we dergezep bilen intiqamni yürgüzimen.

6 Perwerdigarning néme dewatqinini hazir anglanglar: — «Örnungdin tur, taghlar aldida dewayingni bayan qil, Égziliklerge awazingni anglatqin». **2** «1 taghlar, We siler, yer-zéminning özgermes ulliri, Perwerdigarning dewasini anglanglar; Chünki Perwerdigarning Öz xelqi

bilen bir dewasi bar, U Israil bilen munaziliship eyibini körsetmekchi; **3** I xelqim, Men sanga zadi n me qildim? S ni n me ishta bizar qiliptimen? Méning xataliqim toghruluq guwahliq b rishkin! **4** Chünki Men s ni Misir zéminidin  lip chiqardim, S ni qulluq makanidin hörlükke qutquzdum; Aldingda y tekleshke Musa, Harun we Meryemlerni ewettim. **5** I xelqim, Perwerdigarning heqqaniyliqlirini bilip y tishinglar  ch n, Moab padishahi Balakning qandaq niyitining barliqini, Béorning oggli Balaamning uninggha qandaq jawab bergenlikini, Shittimdin Gilgalghiche n me ishlar bolghanliqini hazir  singlarga keltüringlar. **6** — Men emdi n mini k t r p Perwerdigar aldigha k limen? N mem bilen Hemmidin Aliy Bolghuchi Xudaning aldida  gilimen? Uning aldigha köydürme qurbanliqlarni, Bir yilliq mozaylarni  lip k lemdim? **7** Perwerdigar minglighan qochqarlardan, T menligen zeytun m yi deryaliridin huzur alamdu? Itaetsizlikim  ch n tunji balamni, T nimning pushtini j nimning gunahigha atamdimen!? **8** I insan, U sanga n me ishning yaxshi ikenlikini körsetti, Berheq, Perwerdigar sendin n me telep qilghanliqini körsetti — Adaletni yürgüzüsh, M hribanliqni söyüsh, S ning Xudaying bilen bille kemterlik bilen m ngishtin bashqa yene n me ishing bolsun? **9** Perwerdigarning awazi sheherge xitab qilip chaqiridu; (Pem-danaliq bolsa naminggha h rmet bilen qaraydu!) Emdi h k m paliquini we uni B kitkinini anglanglar: — **10** Rezil ademning  yide rezilliktin alghan bayliqlar yene barmidu? Kem  lcheydighan yirginchlik ölchem yene barmidu? **11** Biadil taraza bilen, Bir xalta saxta taraza tashliri bilen pak bolalamdim? **12** Chünki sheherning bayliri zorawanliq bilen tolghan, Uning ahalisi yalghan gep qilidu, Ularning aghzidiki tili aldamchidur. **13** Shunga Men s ni urup k sel qilimen, Gunahliring tüpeylidin s ni xarabe qilimen. **14** Yeysen, biraq toyunmaysen, Otturangda ach-boshluq qalidu, Sen m lk ngni  lip y tkimekchi bolisen, Biraq saqliyalmayssen; Saqlap qaldurghining bolsimu, uni qilichqa tapshurimen. **15** T riysen, biraq hosul almayssen; Zeytunlarni cheyleysen, biraq özüngni méyini sürtüp mesih qilalmaysen, Y ngi sharabni cheylep chiqirisen, Biraq sharab ichelmeysen. **16** Ch nki «Omrining belgilimiliri»ni, «Ahabning jemetidikiler qilghanliri»ni tutisen; Sen ularning nesihetliride mangisen, Shuning bilen Men s ni xarabe, Sende turuwatqanlarning hemmisi isqirtish obyékti qilimen; Sen xelqimdiki shermendichilikni k t risen.

7 Méning halimggha way! Ch nki men xuddi yazdiki méwiler yighilip,  z m hosulidin kéyinki wasangdin k yin ach qalghan birsige oxshaymen, Y g dek saqlap yoqtur; J nim teshna bolghan tunji enj r yoqtur! **2** Ixlasm n kishi z mindin yoqap ketti, Ademler arisida durus birsimu yoqtur; Ularning hemmisi qan k t shke paylimaqta, Herbiri  z q rindishini tor bilen owaydu. **3** Rezillikni puxta qilish  ch n, Ikki qoli uninggha teyyarlan'ghan; Emir «inam»ni soraydu, Soraqchimu shundaq; M tiwer janab bolsa  z j nining nepsini ashkara  ytip béridu; Ular jem bolup rezillikni toqushmaqta. **4** Ularning eng  sili xuddi jighandek, Eng durusi bolsa, shoxiliq tosuqtin betterdur. Emdi k zetchiliring [qorqup]

kütken k n, Yeni [Xuda] sanga yéqinlap jazalaydighan k ni y tip keldi; Ularning alaqazde bolup k tidighan waqti hazir keldi. **5**  lpitingge ishenme, Jan dostunggha tayanma; Aghzingning ishiqini quchiqingda yatquchidin y pip y r. **6** Chünki oghul atisigha bih rmetlik qilidu, Qiz anisigha, K lin q yn anisigha qarshi qozghilidu; Kishining d shmenliri  z  yidiki ademliridin ibaret bolidu. **7** Biraq men bolsam, Perwerdigargha qarap  mid baghlaymen; Nijatimni bergüchi Xudani k timen; Méning Xudayim manga qulaq salidu. **8** Manga qarap xush bolup ketme, i d shiminim; Gerche men yiqilip ketsemmu, yene qopimen; Qarangguluqta oltursam, Perwerdigar manga yoruqluq bolidu. **9** Men Perwerdigarning ghezipige chidap turimen — Chünki men Uning aldida gunah sadir qildim — U méning dewayimni sorap, men  ch n h k m chiqirip y rg zg che k timen; U m ni yoruqluqqa chiqiridu; Men Uning heqqaniyliqlirini k rmen. **10** We méning d shiminim buni k ridu, Shuning bilen manga: «Perwerdigar Xudaying q ni» d gen aynali shermendilik basidu; M ning k z m uning [meghlubiyitini] köridu; U kochidiki patqaqtek dessep cheylinidu. **11** — S ning tam-s pilliring qurulidighan künide, Shu künide sanga b kitilgen pasiling yiraqlargha y tkilidu. **12** Shu künide ular y ninggha külidu; — Asuriyedin, Misir sheherliridin, Misirdin [Efrat] deryasighiche, d ngizdin d ngizghiche we taghdin taghghiche ular y ninggha külidu. **13** Biraq yer yüzi bolsa özining üstide turuwatqanlar tüpeylidin, Yeni ularning qilmishlirining m wisi tüpeylidin xarabe bolidu. **14** —  z xelqingni, yeni ormanda, Karmel otturisida yalghuz turuwatqan öz mirasing bolghan padini, Tayaq-hasang bilen ozuqlandurghaysen; Qedimki künlerdikidek, Ular Bashan hem Gil ad chimenzarlarida qaytidin ozuqlansun! **15** — Sen Misir z minidin chiqqan künlerde bolghandek, Men ulargha karamet ishlarni k rsitip bérimen. **16** Eller buni k r p barliq heywisidin xijil bolidu; Qolini aghzi  stige yapidu, Qulaqliri gas bolidu; **17** Ular yilandek topa-changni yalaydu; Yer y zidiki  milig chilerdek  z t sh kliridin titrigen p ti chiqidu; Ular qorqup Perwerdigar Xudayimizning yénigha kélidu, We s ning t peylingdinmu qorqidu. **18** Qebihlikni kech ridighan,  z mirasi bolghanlarning qaldisining itaetsizlikidin  tidighan Tengridursen, U achchiqini menggüge saqlawermeydu, Chünki U m hir-muhebbetni xushalliq dep bilidu. Kim sanga tengdash ilahdur? **19** — U yene bizge qarap ichini aghritidu; Qebihliklirimizni U dessep cheyleydu; Sen ularning barliq gunahlirini d ngiz teglirige tashlaysen. **20** — Sen qedimki künlerdin b ri ata-bowilirimizgha qesem qilghan heqiqet-sadaqetni Yaqupqa,  zgermes muhebbetni Ibrahimgha yetküzüp k rsitisen.

Nahum

1 Ninewe shehiri toghrisida yüklen'gen wehiy — Elkoshluq Nahum korgan alamet körinush xatirilen'gen kitab. **2** Perwerdigar otluq muhebbetlik, intiqam alghuchi bir Xudadur; Berheq, Perwerdigar bir intiqam alghuchi, Derghezep Igisidur; Perwerdigar yawliridin intiqam alidu, Düşmenliri üçhün adawat saqlaydu. **3** Perwerdigar asanliqche achchiqlanmaydu, Küch-qudrette ulughdur, Gunahi barni héch aqlimaydu; Perwerdigar — Uning yoli qara quyunda we borandidur, Bulutlar Uning ayaghliri purqiratqan chang-tozangdur. **4** U déngizgha tenbih bérip uni quruq qilidu, Barliq deryalarni qurutiwétidu; Bashan qaghjirap kétidu, Karmelmu hem shundaq bolidu; Liwandiki gül-giyahmu qaghjiraydu. **5** Taghtar uning aldisa titrep kétidu, Döngler érip kétidu, Yer yüzi Uning huzuri aldigha kötürülüdu, Jahan hem uningda barliq yashawatqanlarmu shundaq bolidu. **6** Kim Uning ghezipi aldisa tik turalisun? Kim Uning achchiqining dehshitide qeddini kérip turalisun? Uning derghezipi otték tökülüdu, Uning aldisa tashlar yérilidu. **7** Perwerdigar méhribandur, külpelik künde bashpanahdur; Özige tayan'ghanlarni U bilidu. **8** Biraq éship tashqan kelkün bilen shu yerni pütünley tügeshtürüdu, Qarangguluq uning düşmenlirini qoghlaydu. **9** Silér Perwerdigar bilen qarshiliship néme oylawatisiler? U ishliringlarni pütünley tügeshtürüdu; Yamanliq silerdin ikkinchi qétim chiqmaydu. **10** Ular qamghaqtek bir-birige chirmishiwalghan bolsimu, Öz haraqliridin süzme bolup ketken bolsimu, Ular quruq paxaldek pütünley yep kétilidu. **11** Sendin Perwerdigargha rezillik oyilghuchi chiqqanidi, U Iblisning bir nesihetchisidur. **12** Perwerdigar mundaq deydu: — «Ularning teyyarliqlari toluq, sani zor köp bolsimu, Ular oxshashla üzüp tashlinidu, Shundaqla kelmeske kétidu; Men sanga azar qilghinim bilen, [i xelqim], Qaytidin sanga azar qilmaymen. **13** Hazir Men uning boyunturuqini boynungdin sundurup éliwatimen, We asaretliringni bösüp tashlaymen. **14** Perwerdigar sen toghruluq perman chüshürgenki, Séning naming qaytidin térimleydu; Butungning öyidin Men oyma heykel, quyma heykelni yoqitimen; Men qebrengni teyyarlawatimen, Chünki sen pesendidursen. **15** Mana taghtar üstide, xush xewerni élip kelgüchining ayaghlirigha, Aram-xatirjemlikni jakarlighuchining ayaghlirigha qara! Héytlingrini tebrikle, i Yehuda, ichken qesemliringni ada qil; Chünki u rezil bolghuchi zéminingdin ikkinchi ötmeydu; U pütünley üzüp tashlan'ghan bolidu.

2 Bitchit qilidighan birsi köz aldingghila keldi; Emdi istihkam üstide közet qil, Yolgha qara, bélingni baghla, küchliringni yighip téximu kücheyt! **2** (Chünki Perwerdigar Yaqupning shan-sheripini eslige keltürdi, Uni Israilning shan-sheripige layiq derijide eslige keltürdi; Chünki quruqdighuchilar ularni quruqdap qoyghanidi, Ularning üzüml tal shaxlirini weyran qilghanidi). **3** [Bitchit qilghuchining] palwanlirining qalqanliri qizil boyaldi, Uning baturliri perengde kiygüzüldi; Teyyarliq künide, jeng harwiliri polatning julasida yaltirap kétidu, Neyziler oynitilidu; **4** Jeng harwiliri kochilarda güldüriliship chépishwatidu;

Keng yollarda bir-birige soqulidu; Ularning qiyapiti mesh'ellerdek bolidu, Ular chaqmaqlardek yügürüshidu. **5** [Serdar] emirlirige emr chüshürüdu; Ular yürüş qilghinida aldirighinidin bir-birige putliship mangidu; Ninewening sépiligha qarap aldiraydu, [Bashlirigha] bolsa «muhasire qalqini» teyyarlinidu. **6** «Deryalarning derwaziliri» échilidu, [Padishahning] ordisi érip kétidu. **7** Xuzabning bolsa uyatliri échilidu — [Düşmen] teripidin yalap épéktilidu, Dédeklixi xuddi paxteklarning sadasidek ah-uh tartip, Meydilirini urup kétidu. **8** Ninewe apiride bolghandin béri köl süyidek [tinch] bolup keldi, Biraq ular hazir qéchip kétidu... Ey toxta! Ey toxta! — Biraq héchkim keynige qarimaydu. **9** Kümüshlerni buliwélinglar, altunlarni buliwélinglar; Chünki uning shewketlik xezinisidiki qimmet qacha-quchilirining sani yoqtur. **10** U quruqdalghan, weyran qilin'ghan, berbat bolghan! Yürüki érip kétidu, Tizliri bir-birige jalaqlap tegmekte; Belliri tolghaq tutqandek tolghinidu, Barliq yüzler tatirip kétidu. **11** Qéni, shirlarning uwişi? Yash shirlar ozuqlinidighan jay, Shir, chishi shir, shir arslini héchkimdin qorqmay yürgen jay qéni? **12** Shir öz arslanlirini qandurushqa owlarni titma-titma qilghanidi, Chishi shirliri üçhün owlarni boghqanidi; Öngkürlirini ow bilen, uwlirini olja bilen toshquzghanidi. **13** Mana, Men sanga qarshimen, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar; Men séning jeng harwilirigini is-tütékke aylandurup köydürüwétimen; Qilich yash shirlirigini yewatidu, Owangni yer yüzidin élip tashlaymen; Elchiliringning awazliri qayta héch anglanmaydu.

3 Qanliq sheherge way! U yalghanchiliq, zulum-zorawanliq bilen tolghan, U olja élishtin héch qol üzgen emes! **2** Ah, qamchining qarsildashliri! Chaqlirining daqangshiwatqan, Atlarning chapchilighini, Pingildap kétéwatqan jeng harwilirining sadaliri! **3** Qara, atliq leshkerlarning qangqishliri, Qilichlarning walildashliri, Neyzilarning paildashliri, Öltürülenlarning köplüki, Ölükler döwe-döwel! Jesetlengen sani yoqtur; Ular jesetlerge putlishidu. **4** — Séhirlarning piri u, — Ellerni pahishiwazliqi, Jemetlerni séhirliri bilen sétiwétidu; Sen shérinsuxen pahishining nurghun pahishilikliri tüpeylidin, **5** Mana, Men sanga qarshiliship chiqqanmen, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, Könglikningning étikini qayrip yüzüנגge yépip, séni ashkarilaymen, Ellerge uyat yerliringni, Padishahliqlargha nomusungni körsitimen. **6** Üstüנגge nijasetni tashlaymen, Séni shermendichilikte qaldurimen, Séni reswa qilimen. **7** We shundaq boliduki, Séni körgenlarning hemmisi sendin qéchip: — «Ninewe weyran qilindi! Uning üçhün kim haza tutidu?» — deydu; Men sanga teselli bergüchilerni nedin tépip bérimen? **8** Sen deryalarning otturisida turghan, Etrapida sular bolghan, Istihkami déngiz bolghan, Sépili déngiz bolghan No-Amon shehiridin ewzelmusen? **9** Éfiopiyemu, Misirmu uning küch-qudriti idi, Ularning küchi cheksiz idi; Put hem Liwiyelikler uninggha yardemchi idi; **10** Umu élip kétilip, esirlikke chüshken; Barliq kocha béshida bowaqilari chörüp tashliwétildi; Ular uning mötiwerliri üçhün chek tashlidi, Uning

barliq erabliri zenjirde baghlan'ghanidi. **11** Senmu mest bolisen; Sen möküüwalisen; Sen düshmendin himaye izdep yürisen; **12** Séning barliq istihkamliring xuddi tunji méwige kirgen enjür derixining enjürlirige oxshaydu; Birla silkise, ular yégüchining aghzigha chüshidu. **13** Mana, xelqing shehiringde qiz-ayallardek bolup qaldi; Zéminingning qowuqliri düshmenliringge keng ichilidu; Ot tömür taqaqliringni yep kétidu. **14** Emdi muhasirige teyyarliq qilip su tartip qoy! Qorghanliringni mustehkemle! Séghiz topidin lay étip, Hak layni cheylep qoy! Xumdanni raslap qoy! **15** Ot séni shu yerde yep kétidu; Qilich séni üzüp tashlaydu; U séni chéketke lichinkisidek yewatidu; Emdi özüngni chéketke lichinkiliridek köp qil, Chéketkidek özüngni zor köp qil! **16** Sen sodigerliringni asmandiki yultuzlardin köp qilding; Mana, chéketke lichinkisi qanat chiqirip, uchup kétidu! **17** Séning erabliring chéetkilerdek, Serdarliring mijir-mijir chaqchiqizlardek bolidu; Mana ular soghuq künide chitlar ichige kiriwélip makan qilidu; Quyash chiqqanda, ular qéchip kétidu, Barghan yérini tapqili bolmaydu. **18** Chohanliring mügdep qaldi, i Asuriyening padishahi; Séning aqsöngekliring jim yatidu; Xelqing taghlar üstige tarqilip ketti, Héchkim ularni yighmaydu; **19** Séning yarang dawasiz, Séning zexming éghirdur; Xewiringni anglighanlarning hemmisi üstüngdin chawak chalidu; Chünki toxtawsiz rezilliking kimning béshigha kelmigendu?

Habakkuk

1 Habakkuk peyghember kōrgen, uninggha yūklen'gen wehiy: — **2** Ah Perwerdigar, qachan'ghiche men Sanga nida qilimen, Sen anglimaysen? Men Sanga: «Zulum-zorawanliq!» dep nale-peryad kōtürimen, Biraq Sen qutquzmaysen. **3** Sen nēmishqa manga qebihlikni kōrgüzisen, Nēmishqa japa-zulumgha qarap turisen? Chünki bulangchiliq, zulum-zorawanliq kōz aldimdidur; Jenggi-jédeller bar, Dewalar kōpeymekte. **4** Shunga qanun palech bolup qaldi, Adalet meydan'gha héch chiqmaydu; Chünki reziller heqqaniy ademni qistimaqta; Shunga hōkümler burmilinip chiqirilidu. **5** Eller arisida bolidighan bir ishni kōrüp béqinglar, obdan qaranglar, heyrานุစုး qélinglar! Chünki silerning dewringlarda bir ish qilimenki, Birs silerge bayan qilghan teghdirdimu siler ishenmeytinglar. **6** Chünki mana, Men héliqi mijezi osal hem aldıraqsan el kaldiylerini ornidin turghuzimen; Esli öziǵe tewe emes makanlarni igilesh üçün, Ular yer yüzining kengri jaylirini bésip mangidu; **7** Ular özlirining déǵinini héساب qilidu hem öziǵe xalighanche yuqiri tutidu; **8** Ularning atlari yilpizlardin ittik, Kechte owgha chiqidighan bōrilerdin esheddiydur; Atliq leshkerler atlirini meghrurane chapchitidu; Atliq leshkerler yiraqtin kélidu, Ular owgha shungghughan bürküttek uchup yüridu. **9** Ularning hemmisi zulum-zorawanliqqa kélidu; Ularning top-top ademliri yūzlirini aldigha békitip, algha basidu, Esirlerni qumdek kōp yighidu. **10** Berheq, u padishahlarni mazaq qilidu, Emirlernimu nezirige almaydu; U hemme istihkamlarni mexsire qilidu, Chünki u topa-tupraqlarni dōwe-dōwe qilip, ularni ishghal qilidu. **11** Shundaq qilip u shamaldek ghuyuldap ötidu, Heddidin éship gunahkar bolidu; Uning bu küch-qudriti öziǵe ilah bolup sanilidu. **12** Sen Ezeldin Bar Bolghuchi emesmu, i Perwerdigar Xudayim, méning Muqeddes Bolghuchim? Biz ölmeymiz, i Perwerdigar; Sen uni jazayingni beja keltürüş üçün békitkensen; Sen, i Qoram Tash Bolghuchi, uni [bizge] ibret qilip tüzitishke belgiligensen. **13** Séning kōzüǵe shunche ghubarsiz idiki, Rezillike qarap turmayttig; Emdi nēmishqa Sen munapiqliq qilghanlarga qarap turisen, Reziller özidin adil bolghan kishini yutuwalghinida, nēmishqa süküt qilisen? **14** Sen ademlerni xuddi déǵgizdiki béliqlardek, Xuddi özliri üstide héch yétekligüchisi yoq ömiligüchi haywanlarga oxshash qilisen; **15** Shu [kaldiy kishi] ularning hemmisini changgikigha ilindiridu, Ular ni öz tori bilen tutuwalidu, Ular ni yighma torigha yighidu; Shuning bilen xushal bolup shadlinidu; **16** We torigha qurbanliq sunidu, Yighma torigha isriq salidu, Chünki shular arqiliq uning nésiwisi mol, Némethli lezzetlik boldi. **17** Emdi u shu teriqide torini toxtawsiz boshitiwerse, Shu teriqide ellerni héch rehim qilmay qiriwerse bolamdu?

2 «Emdi men öz kōzitimde turiwérimen, Özümni munar üstide des tikleymen, Uning manga néme deydiǵanliqini, Shuningdek özüim bu dad-peryadim toǵhruluq qandaq téǵishlik jawab tépishim kéréklikini bilishni kütüp turimen». **2** Hem Perwerdigar jawaben manga mundaq dédi: — «Oqughanlar yügürsün üçün, Bu kōrün'gen alametni yéziwal; Uni taxtaylar üstige éniq

oyup chiq; **3** Chünki bu kōrün'gen alamet kelǵusidiki békitilgen bir waqit üçün, U ademlerge axiretni telpündüridu, U yalghan gep qilmaydu; Uzun'ghiche kelmey qalsimu, uni kütin; Chünki u jezmen yétip kélidu, héch kéchikmeydu. **4** Qara, tekebburliship ketküchini! Uning qelbi öz ichide tüz emes; Biraq heqqaniy adem öz étiqad-sadiqliqi bilen hayat yashaydu. **5** Berheq, sharab uninggha satqunluq qilidu, — U tekebbur adem, öyde tinim tapmaydu, Hewisini tehtisaradek yoghan qilidu; U ölümdék héchqachan qanmaydu; Öziǵe barliq ellerni yighidu, Hemme xelqni öziǵe qaritiwalidu. (Sheol h7585) **6** Bularning hemmisi kéyin u toǵhruluq temsilni sözlep, Kinayilik bir tépishmaqnı tilgha alidu: — «Özining emesni méning dep qoshuwalghuchigha way! (Bundaq ishlar] qachan'ghiche bolidu?) Görüǵe qoyghan nersiler bilen öziǵe chingdighuchigha way!» **7** Sendin jazane-qerz alghuchilar biraqla qozghalmamdu? Séni titretküchiler biraqla oyghanmamdu? Andin sen ulargha olja bolmamsen? **8** Sen nurghun ellerni bulang-talang qilghanliqning tüpeylidin, Hem kishilerning qanliri, zémin, sheher hem uningda turuwatqan hemmeylen'ge qilghan zulum-zorawanliqning tüpeylidin, Saqlinip qalghan eller séni bulang-talang qilidu; **9** Halaket changgilidin qutulush üçün, Uwamni yuqirigha salay dep, Nepsi yoghinap öz jemetige haram menpeet yighquchigha way! **10** Nurghun xelqlerni weyran qilip, Öz jemetinghe ahanet keltürdüǵ, Öz jéninggha qarshi gunah sadir qilding. **11** Chünki tamdin tash nida qilidu, Yaghachlardin lim jawab béridu: — **12** Yurt ni qan bilen, Sheherni qebihlik bilen qurghuchigha way!» **13** Mana, xelqlerning jan tikip tapqan méhnitining peqet otqa yéqilghu qilin'ghanliq, El-yurtlarning özlirini bihude halsiratqanliq, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigardin emesmu? **14** Chünki xuddi sular déǵgizni qaplighandek, Pütün yer yūzi Perwerdigarni bilip-tonush bilen qaplanidu. **15** Öz yéqininggha haraqni ichküzgüchige — Uning uyat yérige qarishig üçün, Tulumungdin quyup, uni mest qilghuchi sanga way! **16** Shan-sherepning ornida shermendichilikke tolisen; Özüǵmu ich, Xetniliking ayan bolsun! Perwerdigarning ong qolidiki qedeş sen terepe burulidu, Shan-sheripningning üstini reswayipeslik basidu. **17** Liwan'gha qilghan zulum-zorawanliq, Shundaqla haywanlarni qorqitip ulargha yetküzgen weyranchiliqmu, Kishilerning qanliri, zémin, sheher hem uningda turuwatqan hemmeylen'ge qilghan zulum-zorawanliq tüpeylidin, Bular séning mijiǵingni chiqiridu. **18** Oyma mebudning néme paydisi, Uni uning yasighuchisi oyup chiqqan tursa? Quyma mebudningmu we uninggha tewe saxta telim bergüchining néme paydisi — Chünki uni yasighuchi öz yasighinigha taynidu, Démek, zuwansiz «yoq bolghan nersiler» ni yasaydu? **19** Yaghachqa «Oyghan!» dégen ademge, Zuwansiz tashqa «Ture!» dégen'ge way! U wez éytamdu? Mana, u altun-kümüsh bilen hellendi, Uning ichide héch nepes yoqtur. **20** Biraq Perwerdigar Öz muqeddes ibadetxanisisidur! Pütkül yer yūzi Uning aldida süküt qilsun!

3 Habakkuk peyghemberning duasi, «Shiggaon» ahangida: — **2** «Perwerdigar, men xewiringni anglidim, eyminip qorqtum. I Perwerdigar, yillar arisida ishingni qaytidin janlandurghaysen, Yillar

arisida ishingni tonutqaysen; Derghezepte bolghiningda rehimdilliqni ésingge keltürgeysen! **3** Tengri Témandin, Pak-Muqeddes Bolghuchi Paran téghidin keldi; (Sélah) Uning shan-sheripi asmanlarni qaplidi, Yer yüzi uning medhiyiliri bilen toldi; **4** Uning parqiraqligi tang nuridek boldi, Qolidin chaqmaq chaqqandek ikki nur chiqti; Shu yerde uning küch-quдрiti yoshurunup turidu. **5** Uning aldidin waba, Putliridin choghdek yalqun chiqmaqta idi; **6** U turup yer yüzini mölcherlidi; U qariwidi, ellerni dekke-dükkige saldi; «menggü taghlar» pare-pare qilindi, «ebediy döng-égizlikler» égildürüldi, Uning yolliri bolsa ebediydur. **7** Men Kushan qebilisining chédirlirining parakendichilikte bolghanliqini, Midiyan zéminidiki perdilerni titrek basqanliqini kördüm. **8** Perwerdigar deryalargha achchiqlandimikin? Séning ghezipping deryalargha qaritildimikin? Qehring déngizgha qaritildimikin? Atliringgha, nijat-qutquzushni épkelidighan jeng harwiliringgha minip kelgen'ghusen! **9** Séning oqyaying ayan qilindi, Sözüng boyiche, [Israil] qebililirige ichken qesemliring üçün ayan qilindi! (Sélah) Sen yer yüzini derya-kelkünler bilen ayriwetting. **10** Taghlar Séni körüp, azablinip tolghinip ketti; Dolqunlap aqqan sular kelkündek ötüp ketti; Chongqur déngiz awazini qoyuwétip, Qollirini yuqirigha örl etti. **11** Étilghan oqliringning parqiray nurini körüp, Palildighan neyzengning yoruqluqini körüp, Quayash hem ay öz turalghusida jim turdi. **12** Sen achchiqingda yer yüzidin ötüp yürüş qilding; Ellerni ghezippingde ziraetni soqqandek soqtung; **13** Öz xelqingning nijat-qutquzulushi üçün, Sen Öz Mesihing bilen bille nijat-qutquzush üçün chiqting; Ulini boynighiche échip tashlap, Rezilning jemetining bëshini urup-yanjip, uningdin ayriwetting; (Sélah) **14** Sen uning neyziliri bilen serdarlirining bëshigha sanjiding; Ular dehshetlik qara quyundek méni tarqitiwétishke chiqti, Ularning xushalliqi ajiz möminlerni yoshurun jayda yalmap yutushtin ibarettur! **15** Sen atliring bilen déngizdin, Yeni döwe-döwe qilin'ghan ulugh sulardin ötüp mangding! **16** Men bularni anglidim, ichi-baghrimni titrek basti; Awazni anglap kalpuklirim dir-dir qildi, Ustixanlirim chirip ketkendek boldi, Putlirimni titrek basti; Chünki men külpetlik künide, Yeni öz xelqimge tajawuz qilghuchi bésip kirgen künidimu, Sewr-xatirjemlikte turushum kérek. **17** Chünki enjür derixi chécheklimisimu, Üzüм tallirida méwe bolmisimu, Zeytun derixige qilghan ejir yoqqa chiqqan bolsimu, Étizlar héch hosul bermigen bolsimu, Qotandin qoy padisi üzülgen bolsimu, Éghilda kala padisi yoq bolsimu, **18** Men haman Perwerdigardin shadlinimen, Manga nijatimni bergüchi Xudayimdin shadliqqa chömülimen, **19** Perwerdigar, Reb, méning küch-quдрitimdur; U méning putlirimni kéyikningkidek qilidu; Méni yuqiri jaylirimda mangghuzidu! (Bu küy neghmichilerning bëshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen oqulsun).

Zefaniya

1 Amonning oghli Yosiya Yehudagha padishah bolghan waqitlarda, Hezekiyaning chewrisi, Amariyaning ewrisi, Gedaliyaning newrisi, Kushining oghli Zefaniyagha yetken Perwerdigarning sözi: — **2** Men yer yüzidin hemmini qurutuwétimen, — deydu Perwerdigar; **3** — Insan hem haywanni qurutuwétimen, Asmandiki uchar-qanatlar hem déngizdiki béliqlarni, Barliq putlikashanglarni rezil ademler bilen teng qurutuwétimen, Insaniyetni yer yüzidin üzüp tashlaymen, — deydu Perwerdigar. **4** — Shuning bilen Men Yehuda üstige, Barliq Yérusalémdikiler üstige qolumni sozimen; Mushu yerde «Baal»ning qalduqini, «Qémar»larning namini kahinlar bilen bille üzüp tashlaymen; **5** Shundaqla ögzide turup asmandiki jisimlarga bash uridighanlarni, Perwerdigargha bash urup, shundaqla Uning nami bilen qesem qilip turup, «Malkam»ning nami bilenmu qesem qilidighanlarni, **6** Perwerdigardin tezgenlerni, Perwerdigarni izdimeydighan yaki Uningdin yol sorimighanlarnimu üzüp tashlaymen. **7** Reb Perwerdigarning huzuri aldida süküti qilinglar; Chünki Perwerdigarning küni yéqindur; Chünki Perwerdigar qurbanliqni teyyarlidi, U méhmanlarni «taharet qildurup» halal qildi; **8** Perwerdigarning qurbanliqining künde shundaq boliduki, Men emirlerni, padishahlarning oghullirini we yat ellerning kiyimlerini kiyiwalghanlarning hemmisini jazalaymen; **9** Shu küni Men bosughidin dessimey atlaydighanlarni, Yeni zulum-zorawanlıq hem aldanchilıqqa tayipin, xojayinlirining öylirini tolduridighanlarni jazalaymen. **10** Shu künde, — deydu Perwerdigar, «Béliq derwazisi»din «Waydad», «Ikkinchi mehelle»din hörkiresher, Döng-égizliklerdin ghayet zor «gum-gum» qilip weyran qilin'ghan awazlar anglinidu. **11** «Hörkirenglar, i «Oymanlıq mehelligi»dikiler; Chünki «sodiger xelq»ning hemmisi qilichlandi, Kümüş bilen chingdalghanlar qirildi!» **12** — We shu chaghta shundaq boliduki, Men Yérusalémmi chiraghlar bilen axturimen, Arzangliri üstide tin'ghan sharabtek turghan endishisiz ademlerni, Yeni könglide: «Perwerdigar héch yaxshiliqni qilmaydu, yamanliqnimu qilmaydu» dégenlerni jazalaymen. **13** Emdi bayliqliri olja, Öyliri berbat bolidu; Ular öylerni salghini bilen, Ular da turmaydu; Üzümlarlni berpa qilghini bilen, Ularning sharabini ichmeydu. **14** Perwerdigarning ulugh küni yéqindur; Berheq yéqindur, intayin téz yétip kélidu; Angla, Perwerdigarning küning sadasi! Yétip kelgende palwanmu elemlik warqiraydu. **15** Shu küni qehr élip kélidighan bir kün, Külpelik hem derd-elemlik bir kün, Weyranchilik hem berbatlıq chüshidighan bir kün, Zulmetlik hem sürlik bir kün, Bulutlar hem qap-qarangghuluq bilen qaplan'ghan bir kün, **16** Istihkamlashqan sheherlerge, épilning égez poteylirige hujum qilidighan, Kanay chélinidighan, agah signali kötürüldighan bir kün bolidu. **17** Men ademler üstige külpetlerni chüshürimen, — Ular qarighulardek yüridu; Chünki ular Perwerdigargha qarshi gunah qildi; Ularning qanliri topa-changdek, Ularning üçhey-qérinliri poqtek tökülidu; **18** Perwerdigarning qehri chüshken künde

altun-kümüşhliri ularni qutquzalmaydu; Belki pütkül jahan Uning ghezep oti teripidin yewétilidu; Chünki U barlıq yer yüzidikilerning üstige mutleq bir halaket, dehshehtlik bir halaket chüshüridu.

2 Yighilinglar, özünglarni yighilinglar, i nomussiz «yat el», **2** Yarlıq chiqquche, Kün topandek téz ötüp ketküche, Perwerdigarning achchiq ghezipi üstinglerge chüshküche, Perwerdigarning ghezipini élip kélidighan kün üstinglerge chüshküche, **3** Perwerdigarni izdenglar, i Uning hökümlirini ada qilghan zémindiki kemterler; Heqqaniylıqni izdenglar, kemterlikni izdenglar; Éhtimal siler Perwerdigarning ghezipi bolghan künde panah tapqan bolisiler. **4** Chünki Gaza tashlan'ghan bolidu, Ashkelon weyrane bolidu; Ular Ashdodtikilerni chüsh bolmayla heydiwétidu; Ekron yulup tashlinidu. **5** Déngiz boyidikiler, yeni Qéret élidikilerge way! Perwerdigarning sözi sanga qarshidur, i Qanaan, Filistiylarning zémini! Ahaleng qalmighuche Men séni halak qilimen. **6** Déngiz boyi padichilar üçün chimenzar, Qoy padiliri üçün qotamlar bolidu; **7** Déngiz boyi Yehuda jematining qaldisi igidarchilıqida bolidu; Ashu yerde ular ozuqlinidu; Ashkelonning öyliride ular kech kirgende yatidu, Chünki Perwerdigar Xudasi ularning yénigha bérip ulardin xewer élip, Ularni asarettin azadlıqqa érishtüridu. **8** Men Moabning deshimini, Ammoniylarning haqaretlirini anglidim; Ular shundaq qilip Méning xelqimni mazaq qilip, Ularning chégralirini paymal qilip maxtinip ketti. **9** Shunga Men Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi, Moab jezmen xuddi Sodomdek, Ammoniylar xuddi Gomorradek bolidu — Yeni chaqqaqlar we shorluqlar qaplan'ghan jay, daim bir chöl-jezire bolidu; Hem xelqimning qaldisi ulardin olja alidu, Qowmimning qalghanliri bulargha ige bolidu. **10** Ularning tekebburluqidin bu ish béshgha kélidu, Chünki ular samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigarning xelqini mazaq qilip maxtinip ketti. **11** Perwerdigar ulargha dehshehtlik bolidu; Chünki U yer yüzidiki butlarning hemmisini qurutiwétidu; Shuning bilen eller, barlıq chet araldikiler herbiri öz joyida Uninggha ibadet qilidu. **12** I Éfiopiylar, silermu Méning qilichim bilen öltürülsiler. **13** U qolini sozup shimalgha tegküzüp, Asuriyeni halak qilidu, Ninewe shehirini weyrane, chöl-bayawandek qehetchilik jay qilidu. **14** Uning otturısında charwa padiliri, Shundaqla haywanlarning herxilliri yatidu; Chöl huwqushi, chirqirighuchi huwqushlar uning tüwrük bashlırida qonidu; Dézililridin sayrashlar anglinidu; Bosughilirida weyranlıq turidu; Chünki U buning kédır yaghach neqishlirini chuqqhiliqta qalduridu; **15** Mada bu endishisiz yashap kelgüchi shad-xuram sheher, Könglide: «Menla bardurmen, mendin bashqa biri yoqtur» dégen sheher — U shunchilik bir weyrane, haywanlarning bir qonalghusi bolup qaldighul Uningdin ötüwatqanlarning hemmisi üshqirtidu, Qolini silkiydu.

3 Asiyliq qilghuchi, bulghan'ghan, jebir-zulum yetküzgüchi sheherge way! **2** U awazni anglimidi, terbiyini qobul qilmidi; Perwerdigargha tayanmıdi, Xudasigha yéqinlashmıdi. **3** Uning otturısında bolghan emirlirining hemmisi hörkireydighan shirlar, Uning

soraqchiliri bolsa kechliki owlaydighan, etigini ghajilighudek héchnerse qaldurmaydighan bōrilerdur; **4** Uning peyghemberliri wezinsiz, asiy kishiler; Uning kahinliri muqeddes ibadetxanini bulghaydighanlar, Tewrat-qanunigha buzghunchilik qilidighanlar. **5** Heqqaniy Perwerdigar uning otturisididir; U héch heqqaniyetsizlik qilmaydu; Her etigende adil hōkūmini ayan qilidu; Hōkūmide kemchilik yoqtur; Biraq namerd adem héch nomusni bilmeydu. **6** — Men ellerni üzüp tashliwetkenmen, Ularning istihkam poteyliri weyranidir; Kochilirini héchbir adem ötmigüdek qilip xarabe qilghanmen; Sheherliri ademzatsiz, héch turghuchisi yoq qilinip halak bolghan. **7** Men: «Peqet Mendin qorqunglar, terbiyini qobul qilinglar» — dédim. Shundaq bolghanda uninggha hemme békitkenlirim chüshürtülmey, makani héch xaniweyran bolmas. Biraq ular baldurla ornidin turup, hemme ishlorini haram qiliwetti. **8** Shunga Méni kütünglar, — deydu Perwerdigar, Men guwahliq bérishke ornumdin qozghalghan kün'giche — Chünki Méning qararim — ellerni yighish, Padishahliqlarni jem qilishtin ibaretki, Ularning üstige qehrimni, Hemme dehshtelik achchiqimni béshigha töküsh üçündür. Chünki yer yüzining hemmisi achchiq ghezipimning oti bilen köydürüwétilidu. **9** Chünki shu tapta barliq ellerning Perwerdigarining namigha nida qilip chaqirishi üçün, Uning xizmitide bir jan bir ten bolushi üçün, Men ularning tilini sap bir tilgha aylandurimen, **10** Chünki Éfiopiye deryalirining nérisedin Méning dualawetchilirim, Yeni Men tarqatqanlarning qizi, Manga sunulghan hediyesi épkélidu. **11** Shu küni sen Manga asiyliq qilghan barliq qilmishliring tüpeylidin iza tartip qalmaysen; Chünki shu tapta Men tekebburluqungdin xushallinip ketkenlerni arangdin élip tashlaymen, Shuning bilen sen muqeddes téghim tüpeylidin halingni ikkinchi chong qilmaysen; **12** We Men arangda kemter hem miskin bir xelqni qaldurimen, Ular Perwerdigarning namigha tayinidu. **13** Israilning qaldisi ne qebihlik qilmaydu, Ne yalghan sözlimeydu, Ne ularning aghzidin aldamchi til tépilmaydu; Ular belki ozuqlinip, yatidu, Héchkim ularni qorqutmaydu. **14** Yayrap-yashna, i Zion qizi! Tentene qilip warqira, i Israil! Pütün qelbing bilen xushal bolup shadlan, i Yérusalémning qizi! **15** Perwerdigar séni jazalaydighan hōkümlerni élip tashlidi, Düşminingni qayturuwetti; Israilning padishahi Perwerdigar arangdidur; Yamanliqni ikkinchi kōrmeysen. **16** Shu küni Yérusalémgha éytiliduki, «Qorqma, i Zion! Qolliring boshap, sanggilap ketmisun! **17** Perwerdigar Xudaying arangda, Qutquzidighan qudret Igisidir! U shadliq bilen üstüngde shadlinidu; Öz méhir-muhebbitide aram alidu; Üstüngde naxshilar éytip yayrap-yashnaydu. **18** Jemiyet sorunliridiki nomussiz ibadet tüpeylidin aranglardin azablan'ghanlarni yighimen; Bularning shermendilikliri ulargha éghir kéletti. **19** Mana, Men shu tapta séni xarlighanlarning hemmisini bir terep qilimen, Aqsaq bolghan qizni qutquzimen; Talagha heydiwétilgen qizni yighimen; Del ular xorlan'ghan barliq zéminlarda ularni [Özümg] medhiye keltürgüchi, shōhret bolghuchi qilip tikleymen. **20** Men shu tapta, yeni silerni yighqan waqitta, silerni [öyge] épkélimen; Chünki Men kōz aldinglarda silerni asarettin azadliqqa

Hagay

1 Darius padishahning ikkinchi yili, altinchi ayning birinchi kuni, Perwerdigarning sözi Hagay payghember arqiliq Shéaltielning ogʻhli, Yehudaning waliysi Zerubbabelge hem Yehozadakning ogʻhli, bash kahin Yeshuagha keldi: — **2** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Bu xelq: «Waqti kelmidi, Perwerdigarning öyini qurush waqti téxi kelmidi» — deydu. **3** We Perwerdigarning sözi Hagay payghember arqiliq kélip mundaq déyildi: — **4** Bu öy téxichila xarabe tursa, bu siler taxtaydin bézelgen öyliringlarda yashaydighan waqitmu? **5** Mana, Perwerdigar mundaq deydu: — — Qiliwatqininglar üstide köngül qoyup oylininglar! **6** Térigʻhininglar köp, yigʻhwalidighininglar az; Yeysiler, biraq toymaysiler; Ichisiler, biraq qanmaysiler; Kiyisiler, biraq héchqandaq illimaysiler; Ish heqqi alghuchi bolsa, Xuddi ish heqqini tóshük hemyan'gha salghan'gha oxshashtur. **7** — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Qiliwatqininglar üstide köngül qoyup oylininglar! **8** Taghqa chiqip, yaghachni élip kélinglar, öyni qurunglar; shundaq qilsanglar Men uningdin xursen bolimen, shan-sherepke érishimen, — deydu Perwerdigar. **9** — Siler köpni küttunglar, mana, érishininglar az boldi; uni öyge épkelgininglarda, Men uni püwlep yoqattim; bu néme üçün? — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — — Chünki Méning öyümning xarabe bolghinigha qarimay, öz öyünglarni [sélissha] yügürüşüp yürüwatisiler. **10** Shunga üstinglarda asmanlar shebnemni bermeydu, zéminmu hosulini bermeydu; **11** Men zémin'gha, taghqa, ziraelterge, yéngi sharablarga, zeytun méyigha, tupraqning ündürmilirige, insanlarga, mal-waranlarga we qollardiki barliq ejirlerge qurghaqchiligni chaqirdim. **12** Shuning bilen Shéaltielning ogʻhli Zerubbabel hem Yehozadakning ogʻhli bash kahin Yeshua we xelqning qaldisining hemmisi Perwerdigar Xudasining awazigha, shuningdek Perwerdigar Xudasining Hagay payghemberni ewetishi bilen, uning sözlerige qulaq saldi; xelq Perwerdigar aldida qorqti. **13** Andin Perwerdigarning elchisi Hagay Perwerdigarning xewirini xelqge yetküzüp: — «Men siler bilen billidurmen» — deydu Perwerdigar, — dédi. **14** We Perwerdigar Shéaltielning ogʻhli, Yehudaning waliysi Zerubbabelning rohini, shundaqla Yehozadakning ogʻhli, bash kahin Yeshuaning rohini hem xelq qaldisining herbirining rohini qozghidi; ular samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Xudasining öyige kélip ishlidi. **15** Bu Darius padishahning ikkinchi yili, altinchi ayning yigirme tötinchisi kuni idi.

2 Yettinchi ayning yigirme birinchi kuni, Perwerdigarning sözi Hagay payghember arqiliq kélip mundaq déyildi: **2** — «Shéaltielning ogʻhli, Yehudaning waliysi Zerubbabelge, Yehozadakning ogʻhli, bash kahin Yeshuagha hemde xelqning qaldisigha söz qilip ulardin: — **3** «Aranglardin eyni chaghdiki shan-sherepte bolghan bu öyni körgenlerdin kim bar? Siler hazir uninggha qandaq qaraysiler? Neziringlarda u héchnémige erzimeydu, shundaqmu?» — dep sorighin. **4** — Biraq

hazir, i Zerubbabel, jasaretlik bol, — deydu Perwerdigar, — Yehozadakning ogʻhli, bash kahin Yeshua, jasaretlik bol; zémindiki barliq xelq, jasaretlik bolup ishlenglar, — deydu Perwerdigar. — chünki Men siler bilen billidurmen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **5** — Misirdin chiqqan waqtinglarda silerge ehde qilghan sözüüm we Méning Rohim aranglarda turup keldi; hergiz qorqmanglar. **6** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — — Yene peqet azghina waqittin kéyin Men asmanlar, yer yüzi, déngiz hem quruqluqni tewritimen; **7** Men barliq ellerni tewritimen; netijide ellerning serxil etiwar nersiliri élip kelinidu. Men mushu öyni shan-sherepke toldurimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **8** — Kümüş Méningki, altun Méningki, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **9** — Bu öyning kéyinki shan-sheripi eslikidikin zor bolidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — we Men mushu yerde aramlık-xatirjemlikni ata qilimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar». **10** Darius padishahning ikkinchi yili, toqquzinchi ayning yigirme tötinchisi kuni, Perwerdigarning sözi Hagay payghember arqiliq kélip mundaq déyildi: — **11** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Kahinlarga söz qilip ulardin Tewrat-qanuni toghruluq: — **12** «Birsi tonining étikide [Xudagha] atalghan gösh»ni kötürüp kėtiwatqinida, uning étiki nan'gha, umachqa, sharabqa, zeytun maygha yaki herqandaq ash-ozuqqa mundaqla tégip ketse, undaqa u nersiler «[Xudagha] atalghan» bolamdu?» — dep sorighin». Kahinlar jawaben: «Yaq» — dédi. **13** We Hagay: «Birsi jesetke tégip «napak» bolghan bolsa, u bu ash-ozuqning qaysibirige tegse, undaqa ash-ozuq napak bolamdu?» — dep soridi. Kahinlar jawaben: «U napak bolidu» — dédi. **14** Andin Hagay jawaben mundaq dédi: — «Perwerdigar: «Emdi bu xelq, bu «yat el» Méning aldimdimu shundaqtur, ularning qollarida ishlen'genlirining hemmisimu shundaqtur, shuningdek ularning shu yerde Manga herbir sun'ghanlirimu napaktur» — deydu. **15** — Emdi hazir köngül qoyup oylinglar — Bügünin bishlap, mushu waqittin tartip körünglar — taki Perwerdigarning ibadetxanisidiki tash üstige yene bir tal tash qoyulghuche, **16** shuningdin ilgiriki künlerde, birsi «yigirme küre»lik bir döwe ashliqni alghili kelgende, mana peqet on kürila chiqti; birsi sharab küpidin ellik komzek alghili kelse, mana peqet yigirme komzek chiqti. **17** Men qolliringlar bilen ishligen barliq ishliringlarda silerni judun, hal we möldür apetliri bilen urup keldim; biraq siler yénimgha qaytmidinglar. **18** Emdi ötünimenki, köngül qoyup oylinglar — bu kün, yeni toqquzinchi ayning yigirme tötinchisi künidin bishlap, mushu waqittin tartip, — yeni Perwerdigarning ibadetxanisining qayta qurulusini bashlighan künidin kéyinki ishlargha köngül qoyup oylinglar; **19** danlar ambargha yighildimu? Üzüüm talliri, enjür, anar hem zeytun derexliri héch méwe bermidi. Biraq Men bu kündin bishlap silerni beriketleymen». **20** We Perwerdigarning sözi shu ayning yigirme tötinchisi kuni Hagaygha ikkinchi qétim kélip mundaq déyildi: — **21** — Yehudagha waliy bolghan

Zerubbabelge söz qilip mundaq dégin: — «Men asmanlarni, zéminni tewritishke temshiliwatimen; **22** Padishahliqlarning textini örüwétimen, ellerning padishahliqlirining küchini yoqitimen; jeng harwiliri hem uning üstide olturghanlarni örüwétimen; atlar we atliq eskerler, ularning herbiri öz qérindishining qilichi bilen mollaq atquzulidu. **23** Shu künide — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Men séni, yeni Shéaltielning oghli Zerubbabelni alimen, — deydu Perwerdigar — andin séni xuddi möhürlük üzükümdék qilimen; chünki Men séni talliwaldim, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar».

Zekeriya

1 Darius padishahning ikkinchi yili sekkizinchida, Perwerdigarning sözi Iddoning newrisi, Berekiyaning oghli Zekeriya peyghemberge kélip mundaq déyildi: — **2** — «Perwerdigar ata-bowilirlarninglardin intayin qattiq ghezeplendi. **3** Shunga sen ulargha: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: — «Méning yénimgha qaytip kélinglar, Men silerning yéninglarga qaytip kélimen» deydu», — dégin. **4** — Ata-bowilirlardek bolmanglar; chünki ilgiriki peyghemberler ulargha: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: — Rezil yollirlarninglardin, rezil qilmishlirlarninglardin yénip towa qilinglar, dégen», — dep jakarlighan. Biraq ular Manga qulaq salmighan, boysunmighan, — deydu Perwerdigar. **5** — Silerning ata-bowilirlar hazir qéni? Peyghemberler bolsa, menggü yashamdu? **6** Lékin Méning peyghemberlerge buyrugan sözlirim we belgilimilirim, ata-bowilirlarning bëshighimu chüshken emesmidi?». Shuning bilen ular yolidin yénip: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar yollirimiz we qilmishlirimiz boyiche bizni qandaq qilimen dése, shundaq qildi, — dégen. **7** Darius padishahning ikkinchi yili, on birinchi ay, yeni «Shébat éyi»ning yigirme tötinchi küni, Perwerdigarning kalami Iddoning newrisi, Berekiyaning oghli Zekeriya peyghemberge keldi. U mundaq bësharetni kördi: — **8** Men kéchide [alamet körünüshlerni] kördüm; mana, toruq atqa min'gen bir ademni kördüm; u chongqur oymanliqtiki xadas derexliri arisida turatti; uning keynide toruq, ala-taghil we aq atlar bar idi. **9** Men uningdin: «Teqsir, bular néme?» — dep soridim. Men bilen sözlshiwatqan perishte manga: «Men sanga bularning néme ikenlikini körsitimen» — dédi. **10** Xadas derexliri arisida turghan zat jawaben: «Bular Perwerdigarning yer yüzini uyan-buyan kézishke ewetkenliri» — dédi. **11** Bu atlar xadas derexliri arisida turghan Perwerdigarning Perishtisige jawab qilip: «Biz yer yüzide uyan-buyan kézip kelduq; mana, pütkül yer yüzü tiptinch, aramliqta turuwatidu» — dédi. **12** Perwerdigarning Perishtisi jawaben: «I samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, qachan'ghiche sen bu yetmish yildin béri achchiqlinip kéliwatqan Yérusalém we Yehudaning sheherlirige rehim qilmaysen?» — dédi. **13** Perwerdigar men bilen sözlshiwatqan perishtige yéqimliq sözler, teselli bergüchi sözler bilen jawab berdi. **14** Shuning bilen men bilen sözlshiwatqan perishte manga mundaq dédi: «Sen mundaq jakarlighin: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: «Yérusalém we Zion'gha bolghan otluq muhebbitimdin yirikim lawildap köyidu! **15** Shuning bilen Men erkin-azadilikte yashawatqan ellerge qattiq ghezeplinimen; chünki Men [xelqimge] sella ghezeplinip qoyiwidim, ular heddidin éship [xelqimge] zor azar qildi», deydu. **16** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: «Men Yérusalémgha rehim-shepquetler bilen qaytip keldim; Méning öyüm uning ichide qurulidu» — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — «we Yérusalém üstige «ölchem tanisi» yene tartilidu». **17** — Yene mundaq jakarlighin: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan

Perwerdigar mundaq deydu: Méning sheherlirim yene awatlishidu, Perwerdigar yene Zion'gha teselli béridu we Yérusalémni yene tallivalidu». **18** Andin men bëshimni kötürdüm, mana töt münggüzni kördüm. **19** Men bilen sözlshiwatqan perishtidin: «Bular néme?» dep soridim. U manga: «Bu Yehuda, Israil we Yérusalémni tarqitiwetken münggüzlerdur» — dédi. **20** We Perwerdigar manga töt hünervenni körsetti. **21** Men: «Bu [hünervenler] néme ish qilghili keldi?» dep soridim. U: «Mana bular bolsa Yehudadikilerni héchkim qeddini rusliyalymighudek derijide tarqitiwetken münggüzler; biraq bu [hünervenler münggüzlerni] dekke-dükkige chüshürgili, yeni ellerning Yehudaning zéminini tarqitiwétish üçün kötürgen münggüzlerini yerge tashliwetkili keldi!» — dédi.

2 Andin men bëshimni kötürüp, mana qolida ölchem tanisini tutqan bir ademni kördüm **2** we uningdin: «Nege barisen?» dep soridim. U manga: «Men Yérusalémni ölchigili, uning kenglikli we uzunluqini [ölchep] bilgili barimen» — dédi. **3** Mana, men bilen sözlshiwatqan perishte chiqti; yene bir perishte uning bilen körüshüshke chiqti **4** we uninggha mundaq dédi: — Yügür, bu yash yigitke söz qil, uninggha mundaq dégin: — «Yérusalém özide turuwatqan ademlerning we mallarning köplükidin sépilsiz sheherlerdek bolidu. **5** — we Men Perwerdigar uning etrapigha ot-yalqun sépili, uning ichidiki shan-sheripi bolimen. **6** — Hoy! Hoy! Shimaliy zémindin qéchinglar, — deydu Perwerdigar, — chünki Men silerni asmandiki töt tereptin chiqqan shamaldek tarqitiwetken, deydu Perwerdigar». **7** — Hey! I Babil qizi bilen turghuchi Zion, qachqin! **8** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Öz shan-sheripini dep U Méni silerni bulang-talang qilghan ellerge ewetti; chünki kim silerge chéqilsa, shu Özining köz qarichoqigha chéqilghan bolidu. **9** Chünki mana, Men Öz qolumni ularning üstige silkiymen, ular özlerige qul qilin'ghuchilargha olja bolidu; shuning bilen siler samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Méni ewetkenlikini bilisiler. **10** Naxshilarni yangritip shadlan, i Zion qizi; chünki mana, kéliwatimen, arangda makanlishimen, deydu Perwerdigar, **11** — we shu künide köp eller Perwerdigargha baghlinidu, Manga bir xelq bolidu; arangda makanlishimen we siler samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Méni ewetkenlikini bilisiler; **12** shuningdek Perwerdigar Yehudani Özining «muqeddes zémini»da nésiwisi bolushqa miras qilidu we yene Yérusalémni tallivalidu. **13** Barliq et igiliri Perwerdigar aldida sükit qilsun! Chünki U Özining muqeddes makanidin qozghald!»

3 Andin u manga Perwerdigarning Perishtisi aldida turuwatqan bash kahin Yeshuani, shuningdek Yeshuaning ong teripide uning bilen düşmenlishishke turghan Sheytanni körsetti. **2** Perwerdigar Sheytan'gha: «Perwerdigar séni eyiblisun, i Shaytan! Berheq, Yérusalémni tallialghan Perwerdigar séni eyiblisun! Bu [kishi] ottin tartiwélin'ghan bir chuchula otun emesmu?» — dédi. **3** Yeshua bolsa paskina kiyimlerni kiygen halda Perishtining aldida turatti. **4** U Uning aldida turuwatqanlarga: «Bu paskina kiyimni uningdin

salduriwétinglar» — dédi we uninggha: «Qara, Men qebihlikingni sendin élip kettim, sanga héytliq kiyim kiygüzdü» — dédi. **5** Men: «Ular béshigha pakiz bir sellini orisun!» — dédim. Shuning bilen ular pakiz bir sellini uning béshigha orap, uninggha kiyim kiydürdi; Perwerdigarning Perishtisi bir yanda turatti. **6** We Perwerdigarning Perishtisi Yeshuagha mundaq jékildi: — **7** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Eger yollirimda mangsang, tapilighinimni ching tutsang, Méning öyümni bashqurisen, hoylirimgha qaraydighan bolisen; sanga yénimda turuwatqanlarning arisida turush hoquqini bérimen. **8** — I bash kahin Yeshua, sen we séning aldingda olturghan hemrahliring anglanglar (chünki ular bésharetlik ademler): — Mana, Men «Shax» dep atalghan qulumni meydan'gha chiqirimen. **9** Mana, Men Yeshuaning aldigha qoyghan tashqa qara! — Bu bir tashning üstide yette köz bar; mana, Men uning neqishlirini Özüm oyimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — we Men bu zéminning qebihlikini bir kün ichidila élip tashlaymen. **10** Shu küni, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — herbiringlar öz yéqininglarni üzüm téli we enjür derixi astigha olturushqa teklipl qilisiler».

4 Andin men bilen sözlshiwatqan perishte qaytip kélip méni oyghitiwetti. Men xuddi uyqusidin oyghitiwételgen ademdek bolup qaldim; **2** U mendin: «Némini kördüng?» dep soridi. Men: «Mana, men pütünley altundin yasalghan bir chiraghdanni kördüm; uning üsti teripide bir qacha, yette chirighi we yette chiraghqa tutishidighan yette neyche bar iken; **3** uning yénida ikki zeytun derixi bar, birsi ong terepte, birsi sol terepte», dédim. **4** Andin jawaben men bilen sözlshiwatqan perishtidin: «I teqsir, bular néme?» — dep soridim. **5** Men bilen sözlshiwatqan perishte manga jawaben: «Bularning néme ikenlikini bilmemen?» — dédi. Men: «Yaq, teqsir» — dédim. **6** Andin u manga jawaben mundaq dédi: «Mana samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Zerubbabelge qilghan sözi: «Ish küch-qudret bilen emes, iqtidar bilen emes, belki Méning Rohim arqiliq pütidu! — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **7** — I büyük tagh, sen zadi kim? Zerubbabel aldida sen tüzlenglik bolisen; u [ibadetxanining] eng üstige jipsima tashni qoyidu, shuning bilen uninggha: «Iltipatliq bolsun! Iltipat uninggha!» dégen towlashlar yangrap anglinidu». **8** Andin Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **9** «Zerubbabelning qoli mushu öyning ulini saldi we uning qollari uni püttüridu; shuning bilen siler samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Méni ewetkenlikini bilisiler. **10** Kim emdi mushu «kichik ishlar bolghan kün»ni közge ilmisun? Chünki bular shadlinidu, — berheq, bu «yette» shadlinidu, — Zerubbabelning qoli tutqan tik ölchem téshini körgende shadlinidu; bu «[yette]» bolsa Perwerdigarning pütkül yer yüzige sepsélip qarawatqan közliridur. **11** Men jawaben perishtidin: «Chiraghdanning ong we sol teripide turghan ikki zeytun derixi néme?» dep soridim; **12** we ikkinchi qétim soalni qoyup uningdin: «Ularning yénidiki ikki

altun neyche arqiliq özlükidin «altun» quyuwatqan shu ikki zeytun shéxi néme?» dep soridim. **13** U mendin: «Bularning néme ikenlikini bilmemen?» dep soridi. Men: «Yaq, teqsir» — dédim. **14** U manga: «Bular pütkül yer-zéminning Igisi aldida turuwatqan «zeytun méyida mesih qilin'ghan» ikki oghul balidur» — dédi.

5 Andin men yene béshimni kötürüp, mana bir uchar oram yazmini kördüm. **2** U mendin: «Némini kördüng?» dep soridi. Men: «Bir uchar oram yazmini kördüm; uzunluqi yigirme gez, kengliki on gez iken» — dédim. **3** U manga: «Bu bolsa pütün zémin üstige chiqirilghan lenettur; chünki herbir oghriliq qilghuchi bu teripige yézilghini boyiche üzüp tashlinidu; we qesem ichküchilerning herbiri u teripige yézilghini boyiche üzüp tashlinidu». **4** — «Men bu [yazmini] chiqirimen» — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, «we u oghrining öyige hemde namim bilen yalghandin qesem ichküchining öyige kiridu we shu öyde qonup uni yaghach-tashliri bilen qoshupla yewétidu». **5** Andin men bilen sözlshiwatqan perishte chiqip manga: «Emdi béshingni kötürgin, némining chiqiwatqinini körüp baq» — dédi. **6** Men: «U néme?» — dep soridim. U manga: «Bu chiqiwatqan «efah» séwitidur», we: «Bu bolsa [shu rezillerning] pütün zémindiki qiyapitidur» — dédi. **7** Efah séwitining aghzidin dumilaq bir qoghushun kötürüldi, mana, efah séwiti ichide bir ayal olturatti. **8** U: «Bu bolsa, rezillik»tur» — dep, uni efah séwiti ichige qayturup tashlap, efahning aghzigha éghir qoghushunni tashlap qoydi. **9** Béshimni kötürüp, mana ikki ayalning chiqanliqini kördüm; shamal ularning qanatlarini yelpütüp turatti (ularning leylekningidek qanatlari bar idi); ular efahni asman bilen zéminning otturisigha kötürdi. **10** Men bilen sözlshiwatqan perishtidin: «Ular efahni nege kötürüp mangidu?» — dep soridim. **11** U manga: Ular efah üçün «Shinar zémini»da bir öy sélishqa ketti; öy berpa qilin'ghandin kéyin, efah séwiti shu yerde öz turalghusigha qoyulidu, — dep jawab berdi.

6 Andin mana, men yene béshimni kötürüp, ikki tagh otturisidin töt jeng harwisining chiqqanliqini kördüm. Taghlar bolsa mis taghlar idi. **2** Birinchi jeng harwisidiki qizil atlar idi; ikkinchi jeng harwisidiki qara atlar idi; **3** üçinchi jeng harwisidiki aq atlar, tötinchi jeng harwisidiki küchlük chipar atlar idi. **4** Men jawaben men bilen sözlshiwatqan perishtidin: «Teqsir, bular néme?» — dep soridim. **5** Perishte manga jawaben: «Bular pütkül yer-zéminning Igisining huzuridin chiqqan asmanlarning töt rohi. **6** Qara atlar qétilghan harwa shimaliy zéminlar terepke kiridu; aqlar ularning keynidin mangidu; chiparlar bolsa jenubiy zéminlar terepke mangidu. **7** Andin mushu küchlük atlar chipar yer yüzide uyaq-buyaq kézishke aldiraydu» — dédi. U ulargha: «Ménginglar, yer yüzide uyaq-buyaq ménginglar» — dédi; ular yer yüzide uyaq-buyaq mangdi. **8** We U manga ünlük awazda: «Qara, shimaliy yer-zéminlar terepke mangghanlar Méning Rohimdiki achchiqni shimaliy zémin terepte bésiqturdi» — dédi. **9** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **10** Sürgün bolup kelgenlerdin, yeni Helday, Tobiya we Yedayadin sowghatlarni qobul qilghin; shu küni ular Babildin kélip

chüshken öyge, yeni Zefaniyaning oghli Yosiyaning öyige kirgin; **11** shundaq, kumüşh we altunni qobul qilghin, bulardin chambersiman bir tajni toqup we tajni Yehozadakning oghli bash kahin Yeshuaning bëshigha kiygüzgin; **12** we Yeshuagha: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: Qaranglar, «Shax» dep atalghan insan! U öz tüwidin ornida shaxlinip, Perwerdigarning ibadetxanisini quridu» — dégin. **13** «Berheq, Perwerdigarning ibadetxanisini qurghuchi del shu bolidu; u shu shahane shan-sherepni zimmisige élip, öz textige olturup höküm süridu; u textke olturidighan kahin bolidu; xatirjemlik-aramliqni élip kélidighan hemkarliq ular ikkisi arisida bolidu. **14** Mushu chambersiman taj Perwerdigarning ibadetxanisida Xelem, Tobiya, Yedayalargha we Zefaniyaning oghlining méhribanliqigha bir esletme üçün qoyulidu. **15** We yiraqta turuwatqanlar kélip Perwerdigarning ibadetxanisini qurush xizmitide bolidu; shuning bilen siler samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Méni ewetkenlikini bilisiler; eger Perwerdigarning awazini köngül qoyup anglisanglar bu ish emelge ashurulidu».

7 Darius padishahning tötinchi yili toqquzinchi ay, yeni «Xislew»ning tötinchi küni, Perwerdigarning sözi Zekeriyağa keldi. **2** Shu chaghada Beyt-El shehiridikiler Shérezer we Regem-Meleklerni Perwerdigardin iltipat sorashqa ewetkenidi. **3** Beyt-Eldikiler: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning öyidiki kahinlardin, shuningdek peyghemberlerdin: «Herbirimiz köp yillardin béri qilghinimizdek, beshinchi ayda herbirimiz yenila özimizni bashqilardin ayrip, yig hazargha olturushimiz kérekmu?» — dep soranglar» dep tapilghanidi. **4** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déydiki: — **5** «Zémindiki barliq turuwatqan xelqge hem kahinlarga söz qilip mundaq sorighin: — «Siler mushu yetmish yildin béri beshinchi ay we yettinchi aylarda roza tutup yig hazar qilghinilarda, siler manga, heqiqeten manga roza tuttunglarmu? **6** Yégininglar, ichkininglar, bu peqet özünglar üçünla yep-ichkininglardin ibaret boldi emesmu? **7** Bular Yérusalém we uning etrapidikisi sheherliri ahalilik bolghan, taza awatlashqan chaghlarda, jenubiy Yehuda we töwen tüzlenglik ahalilik bolghan chaghlarda, Perwerdigar burunqi peyghemberler arqiliq jakarlighan sözler emesmu? **8** Perwerdigarning sözi Zekeriyağa kélip mundaq déydiki: — **9** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Heqiqiy adaletni yürgüzünglar, bir-biringlarga méhir-muhebbet we rehim-sheqqet körsitinglar, **10** tul xotun we yétim-yésirlarni, yat ademler we namratlarni bozek qilmanglar; héchkim öz qérindishigha könglide yamanliq oylimisun. **11** Biraq [ata-bowiliringlar] anglashni ret qilghan, ular jahilliq bilen boynini tolghap, anglimasqa qulaqlirini éghir qilghan; **12** ular Tewrat qanunini we samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Öz Rohi bilen burunqi peyghemberler arqiliq ewetken sözlirini anglimasliq üçün könglini almastek qattiq qilghanidi; shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigardin intayin qattiq ghezep chüshken; **13** shundaq boldiki, Men ularni chaqirghanda ular

anglashni ret qilghandek, ular chaqirghanda Menmu anglashni ret qildim» — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, **14** — «we Men ularni ular tonumaydighan barliq eller arisigha qara qayun bilen tarqitiwettim; ularning kétishi bilen zémin weyran bolghan, andin uningdin ötkenlermu, qaytqanlarmu bolghan emes; chünki ularning sewebidin illiq zémin weyrane qilin'ghan».

8 We samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déydiki: — **2** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: «Méning Zion'gha baghlighan otluq muhebbitim qaynap tashti; Méning uninggha baghlighan otluq muhebbitim tüpeylidin [uning düshmenlirige] ghezipim qaynap tashti. **3** Perwerdigar mundaq deydu: «Men Zion'gha qaytip keldim, Yérusalémning otturisiida makanlishimen; Yérusalém «Heqiqet shehiri» dep atilidu, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning téghi «Muqeddes Tagh» dep atilidu. **4** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: «Qéri boway-momaylar yene Yérusalémning kochilirida olturidighan bolidu; künliri uzun bolup, herbiri hasisini qolida tutup olturidu; **5** sheherning kochiliri oynawatqan oghul-qiz balilar bilen liq tolidu. **6** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Bu ish shu künlerde bu xelqning qaldisining köziğe ajayib karamet körünidighini bilen, u Méning közüme karamet körünemdu?» — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **7** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men Öz xelqimni sherqiy zéminlardin, gherbiy zéminlardin qutquzimen; **8** Men ularni élip kélimen, ular Yérusalémda makanlishidu; ular Méning xelqim, Men heqiqet we heqqaniylikta ularning Xudasi bolimen». **9** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning öyining uli sélin'ghan künide hazir bolghan peyghemberlerning aghzidin mushu künlerde bayan qiliniwatqan munu sözlerni ishiwatiwatisiler, muqeddes ibadetxanining quruluşigha qolunglar küchlik qilinsun! **10** Chünki shu künlerdin ilgiri insan üçün ish heqqi yoq, at-ulagh üçünmu ish heqqi yoq idi; jebir-zulum tüpeylidin chiqquchi yaki kirgüchi üçün aman-ésenlik yoq idi; chünki Men herbir ademni öz yéqinigha düshmenleshtürdüm; **11** biraq Men bu xelqning qaldisigha burunqi künlerdikidek bolmaymen, deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar; **12** chünki uruq hosulluq bolidu, üzümler téli méwileydu, tupraq ündürmilirini béridu, asmanlar shebnemilirini béridu; shuning bilen men bu xelqning qaldisigha mushularning hemmisini ige qildurimen. **13** Shundaq emelge ashurulidiki, siler eller arisida lenet bolup qalghininglarning eksiche, i Yehuda jemeti we Israil jemeti, Men silerni qutquzimen, siler [ulargha] bext-beriket bolisiler; qorqmanglar, qolliringlar küchlik qilinsun! **14** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Silerning ata-bowiliringlar Méning ghezipimni qozghighanda Méning silerge yamanliq yetküzüsh oyida bolghinim we shu [jaza] yolidin yanmighinimdek — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar

— **15** Men hazir, mushu künlerde yene Yérusalém we Yehuda jemetige yaxshiliq yetküzüsh oyida boldum; qorqmanlar. **16** Mushu ishlarga emel qilinglar: — Herbiringlar öz yéqininglarga heqiqetni sözlenglar; derwaziliringlarda heqiqetke, aman-tinchliqqa uyghun hökümlerni yürgüzüinglar; **17** héchkim könglide öz yéqinigha yamanliq oylimisun; héchqandaq yalghan qesemge shérík bolmanglar; chünki Men del bularning hemmisige nepretlinimen, deydu Perwerdigar. **18** We samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **19** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Tötinchí aydiki roza, beshinchí aydiki roza, yettinchi aydiki roza we oninchi aydiki roza Yehuda jemetige xushaliq we shad-xuramliq, bextlik ibadet sorunliri bolidu; shunga heqiqet we xatirjemlik-tinchliqni söyüinglar. **20** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Nurghun qowmlar we köp sheherlarning ahalisi yene mushu yerge kélidu; **21** bir sheherde turuwatqanlar bashqa bir sheherge béríp ulargha: «Perwerdigardin iltipat tileshe, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigarni izdesheke téz barayli; menmu barimen!» — deydinglar bolidu. **22** Köp qowmlar we küchlik eller Perwerdigardin iltipat tileshe, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigarni izdesheke Yérusalémgha kélidu. **23** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Shu künlerde herxil tilda sözleydighan ellerdin on neper adem chiqip Yehudiy bir ademning tonining étikini tutuwélip uninggha: «Biz sen bilen barayli; chünki Xudani sen bilen billidur, dep angliduq» — deydu.

9 Perwerdigarning sözidin yüklen'gen bésharet — Xadraq zémini we Demeshq üstige qonidu (chünki Perwerdigarning neziri ademler we Israilning barliq qebililiri üstidur); **2** U bulargha chégridash bolghan Xamatqa, Tur we Zidon üstigimu qonidu. Tur tolimu «dana» bolghachqa, **3** özi üçün qorghan qurghan, kümüşni topidek, sap altunni kochilardiki patqaqtek döwilep qoyghan. **4** Mana, Reb uni mal-malduyasidin ayriwétidu, uning küchini déngizda yoy qilidu; u ot teripidin yep kélidu. **5** Ashkélon buni körtip qorqidu; Gazamu körtip azablinip tolghinip kétidu; Ekronmu shundaq, chünki uning arzu-ümid i tozup kétidu; padishah Gazadin yoqap kétidu, Ashkélon ademzatsiz qalidu. **6** Shuning bilen Ashdodta haramdin bolghan birsi turidu; Men Filistiylarning meghrurluqi we pexrini yoqitimen. **7** Men aghzidin qanlarni, uning haram yégen yirginchlik nersilerni chishliri arisidin élip kétéimen; andin qélip qalghanlar bolsa, ular Xudayimizgha tewe bolup, Yehudada yolbashchi bolidu; Ekronning orni Yebus qebilisidikilerge oxshash bolidu. **8** Men qoshun tüpeylidin, yeni ötüp ketküchi we qaytip kelgüchi tüpeylidin Öz öyüm etrapida chédirimni tiktürimen; ezgüchi qaytidin uningdin ötmeydu; chünki Öz közüim bilen közitimen. **9** Zor shadlan, i Zion qizil! Tentenelik nida qil, i Yérusalém qizil! Qaranglar, padishahing yéninggha kélidu; U heqqaniy we nijatliq bolidu; Kemter-mömin bolup, Mada éshekke, yeni éshek texiyige minip kélidu; **10** Shuning bilen Men jeng harwilirini Efraimdin, Atlarni Yérusalémdin mehrum qiliwétimen; Jeng oqyasimu élip

tashlinidu. U bolsa ellerge xatirjemlik-tinchliqni jakarlap yetküzidu; Uning hökümrانliqi dengizdin dengizghiche, [Efrat] deryasidin yer yüzining chetlirigiche bolidu. **11** Emdi séni bolsa, sanga chüshürülgen ehde qéni tüpeylidin, Men arangdiki mehbuslarni susiz orektin azadliqqa chiqirimen. **12** Mustehkem jaygha qaytip kélinglar, i arzu-ümidning mehbusliri! Bütün Men jakarlap éytimenki, tartqan jazaliringning eksini ikki hessilep sanga qayturimen. **13** Chünki Özüm üçün Yehudani oqyadek égildürdüm, Efraimni oq qilip oqyagha saldım; Men ogul baliliringni ornidin turghuzimen, i Zion — ular séning ogul baliliringgha qarshi jeng qilidu, i Grétsiyel! I Zion, Men séni palwaning qolidiki qilchek qilimen. **14** Perwerdigar ularning üstide körünidu; Uning oqi chaqmaqtek étip uchidu. Reb Perwerdigar kanayni chalidu; U jenubtiki dehshetlik qara quyunlarni bille élip yürüş qilidu. **15** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar ular üçün mudapie bolidu; ular salgha tashlirini kukum qilip, dessep cheyleydu; ular ichiwélip, sharab keypini sürgenlerdeq qiyqas-süren kötüridu; ular [qan'gha] milen'gen qurban'gahning бүрjekliridek, [qan'gha] toldurulghan qachilardek bolidu. **16** Shu küni Perwerdigar bolghan ularning Xudasi ularni Özüm baqqan padam bolghan xelqim dep bilip qutquzidu; chünki ular taj göherliridek Uning zémini üstide kötürülüdu. **17** Shunche zordur Uning méhribanliqi, shunche qaltistur Uning güzelligi! Ziraetler yigitlerni, yéngi sharab qizlarni yashnitidu!

10 Perwerdigardin «kéyinki yamghur» peslide yamghurni telep qilinglar; Perwerdigar chaqmaqlarni chaqturup, ulargha mol yamghurlarni, shuningdek herbirige étizda ot-chöplerni béridu. **2** Chünki «öy butliri» bimene geplerni éytqan, palchilar yalghan «alamet»lerni körgen, tuturuqsiz chüshlerni sözligen; ular quruq teselli béridu. Shunga xelq qoy padisidek ténep ketti; ular padichisi bolmighachqa, azar yémekte. **3** Méning ghezipim padichilargha qozghaldi; Men mushu «téke» [yétekchilerni] jazalaymen; chünki samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar Öz padisidin, yeni Yehuda jemetidin xewer élishqa keldi; U jengde ularni Özining heywetlik étidek qilidu. **4** Uningdin [yeni Yehudadin] «Burjek Téshi», uningdin «Qozuq», uningdin «Jeng Oqyası», uningdin «Hemmige hökümrانliq Qilghuchi» chiqidu. **5** Shuning bilen ular jengde, [düşmenlerni] kochilardiki patqaqni dessigendek cheyleydighan palwanlardek bolidu; ular jeng qilidu, chünki Perwerdigar ular bilen billidur; ular atliq eskerlernimu yerge qaritıp qoyidu. **6** Men Yehuda jemetini kücheytimen, Yüsüpnig jemetini qutquzimen; Men ularni qaytidin olturaqlashishqa qayturimen; chünki Men ulargha rehim-shepqetni körsitimen. Ular Men héchqachan tashliwetmigendek bolidu; chünki Men ularning Xudasi Perwerdigarmen; Men ulargha jawab bérimen. **7** Efraimdikiler palwande bolidu, köngülliri sharab keypini sürgenlerdeq xushallinidu; ularning baliliri buni körtip xushallinidu; ularning köngli Perwerdigardin shadlinidu. **8** Men üshqirtip, ularni yighimen; chünki Men ularni bedel tölep hörlükke chiqirimen; ular ilgiri köpiyip ketkendek köpiyidu. **9** Men ularni eller arisida uruqtek chachimen; andin ular Méni yiraq jaylarda esleydu; shuning bilen ular

baliliri bilen hayat qélip, qaytip kélidu. **10** Men ularni qaytidin Misir zémínidin élip kélimen, Asuriyedinnu chiqirip yighimen; ularni Giléad we Liwan zémínigha élip kirgizim; yer-zémin ularni patquzalmay qalidu. **11** Shundaq qilip, U jebir-japa déngizidin ötüp, déngizdiki dolqunlarni uridu; Nil deryasining tegliri qurup kétidu; Asuriyening meghrurluqi we pexri pes qilinidu, Misirdiki shahane hasimu yoqilidu. **12** Men ularni Perwerdigar arqiliq kücheytimen; ular Uning namida mangidu, deydu Perwerdigar.

11 I Liwan, ot séning kédír derexliringni yep kétishi üchün, derwaziliringni ach! **2** Waysanglar, i qarighaylar, chünki kédír yiqildi, éúb derexler weyran qilindi; waysanglar, i Bashandiki düb derexliri, chünki baraqsan orman yiqitildi! **3** Padichilarning waysighan awazini angla! Chünki ularning sheripi [bolghan chimen-yaylaq] weyran qilindi; arslanlarning hörkirigen awazini angla! Chünki Iordan deryasining pexri bolghan [bük-baraqsanliq] weyran qilindi. **4** Perwerdigar Xudayim mundaq deydu: — Boghuzlashqa békitilgen padini baqqin! **5** Ular ni sétiwalghanlar ularni boghuzliwetkende héch gunahkar dep qaralmaydu; ularni sétiwetkenler: «Perwerdigargha shükri! Chünki béyip kettim!» — deydu; ularning öz padichiliri ulargha ichini héch aghritmaydu. **6** Chünki Men zéminda turuwatqanlarga yene ichimni héch aghritmaymen, deydu Perwerdigar; — we mana, Men ademlerni, herbirini öz yéqinining qoligha we öz padishahining qoligha tapshurimen; mana, bular zéminni xarab qilidu, Men ularni bularning qolidin héch qutquzmaymen. **7** Shunga men «boghuzlashqa békitilgen pada»ni béqip turdum, bolupmu padining arisidiki miskin möminlerni baqtim. Men özümgé ikki tayaqni aldim; birinchisini «shapaet», ikkinchisini «rishte» dep atidim; shuning bilen men padini baqtim. **8** Shuningdek Men bir ay ichide üç padichini halak qildim; Méning jénim bu [xelqtin] bizar boldi we ularning jéni Méni öch kördi. **9** Men: «Men silerni baqmaymen; öley dep qalghanliri ölip ketsun; halak bolay dep qalghanliri halak bolsun; tirik qalghanlarning hemmisi bir-birining göshini yésun» — dédim. **10** Men «shapaet» dégen tayiqimni élip sunduriwettim, shuningdek Méning barliq eller bilen bolghan ehedimni sunduruwettim. **11** Ehdé shu küni bikar qiliwétildi; shunga pada arisidiki manga diqqet qilghan miskin möminler buning Perwerdigarning sözi ikenlikini bilip yetti. **12** We men ulargha: «Muwapiq körsenglar, méning ish heqqimni béringlar; bolmisa boldi qilinglar» — dédim. Shunga ular méning ish heqqimgé ottuz kümüsh tenggini tarazigha saldi. **13** We Perwerdigar manga: «Mana bu ular Manga békitken qaltis baha! Uni sapalchining aldigha tashlap ber!» dedi. Shuning bilen men ottuz kümüsh tenggini élip bularni Perwerdigarning öyide, sapalchining aldigha chöriwettim. **14** Andin men Yehuda bilen Israilning qérindashliqini üzüsh üchün, ikkinchi tayiqimni, yene «rishte»ni sunduruwettim. **15** Andin Perwerdigar manga mundaq dedi: «Sen emdi yene erzimes padichining qorallirini al. **16** Chünki mana, Men zéminda bir padichini ornidin turghuzimenki, u halak bolay dégenlerdin xewer almaydu, ténep ketkenlerni izdimeydu, yarilan'ghanlarni saqaytnaydu, saghlamlarnimu baqmaydu; u belki semrigenlarning göshini yeydu, hetta tuyaqlirini yirip yeydu. **17** Padini

tashliwetken erzimes padichining haligha way! Qilich uning biliki we ong közige chüshidu; uning biliki pütünley yigileydu, uning ong közi pütünley qarangghuluship kétidu.

12 Perwerdigarning Israil toghruluq sözidin yüklen'gen bésharet: — Asmanlarni yayghuchi, yerning ulini salghuchi, ademning rohini uning ichide Yasighuchi Perwerdigar mundaq deydu: — **2** Mana, Men Yérusalémni etrapidiki barliq ellerge kishilerni dekke-dükkige salidighan apqur qilimen; Yérusalémgha chüshidighan muhasire Yehudaghimu chüshidu. **3** Shu küni emelge ashuruliduki, Men Yérusalémni barliq ellerge éghir yük bolghan tash qilimen; kim uni özige yüklise yarilanmay qalmaydu; yer yüzidiki barliq eller uninggha jarig qilishqa yighilidu. **4** Shu küni Men hemme atlarni sarasimige sélip, atliqlarni sarang qilip urimen; biraq Yehuda jemetini közümdé tutimen; ellerdiki herbir atni bolsa korluq bilen uruwétimen. **5** Shuning bilen Yehudaning yolbashchiliri könglide: «Yérusalémnda turuwatqanlar samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, ularning Xudasi arqiliq manga küch bolidu» deydu. **6** Shu küni Men Yehudaning yolbashchilirini otunlar arisidiki otandek, öñchiler arisidiki mesh'eldek qilimen; ular etrapidiki barliq ellerni, yeni ong we sol terpidikilerni yewétidu; Yérusalémdikiler yene öz jayida, yeni Yérusalém shehiride turidighan bolidu. **7** Perwerdigar awwal Yehudaning chédirlirini qutquzidu; sewebi — Dawut jemetining shan-sheripi hem Yérusalémnda turuwatqanlarning shan-sheripi Yehudaningkidin ulughlanmasliqi üchündür. **8** Shu küni Perwerdigar Yérusalémnda turuwatqanlarni qoghdaydu; ularning arisidiki elengship qalghanlarmu shu küni Dawuttek palwan bolidu; Dawut jemeti bolsa Xudadek, yeni ularning aldidiki Perwerdigarning Perishtisidek küchlik bolidu. **9** Shu küni emelge ashuruliduki, Yérusalémgha jeng qilishqa kelgen barliq ellerni halak qilishqa kirishimen. **10** We Men Dawut jemeti we Yérusalémnda turuwatqanlar üstige shapaet yetküzgüchi we shapaet tiligüchi Rohni quyimen; shuning bilen ular özliri sanjip öltürgen Manga yene qaraydu; birsining tunji ogli üchün matem tutup yigha-zar kötürgendek ular Uning üchün yigha-zar kötüridu; yekke-yégane oghlidin juda bolghuchining derd-elem tartqinidek ular uning üchün derd-elem tartidu. **11** Shu küni Yérusalémda ghayet zor yigha-zar kötürülüdu, u Megiddo jilghisidiki «Xadad-Rimmon»da kötürülgen yigha-zardek bolidu. **12** Zémin yigha-zar kötüridu; herbir aile ayrim halda yigha-zar kötüridu. Dawut jemeti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda, Natan jemeti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda; **13** Lawiy jemeti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda; Shimey jemeti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda; **14** barliq tirik qalghan aililer, yeni herbir aile ayrim-ayrim halda we ularning ayalliri ayrim halda yigha-zar kötüridu.

13 Shu küni Dawut jemeti hem Yérusalémnda turuwatqanlar üchün gunahni we paskiniliqni yuyidighan bir bulaq échilidu. **2** Shu küni shundaq boliduki, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — Men mebudlarning namilirini zémindin yoqitimenki, ular yene héch eslenmeydu; we Men

peyghemberlarni we paskina rohnimu zémindin chiqirip yôtkiwétimen. **3** Shundaq emelge ashuruliduki, bireylen yenila peyghemberchilik qilip bésharet bérey dése, uning ôzini tughqan ata-anisi uninggha: «Sen hayat qalmaysen; chünki Perwerdigarning namida yalghan gep qiliwatisen» deydu; andin ôzini tughqan ata-anisi uni bésharet bériwatqinidila sanjip ôltüridu. **4** Shu küni shundaq boliduki, peyghemberlerning herbiri ôzliri bésharet bériwatqanda kôrgen kôrünüshdin xijil bolidu; ular xeqni aldash üchün ikkinchi chupurluq chapanni kiymeydu; **5** U: «Men peyghember emes, men peqet tériqchimen; chünki yashliqimdin tartip tupraq bilen tirikchilik qiliwatisen» — deydu. **6** Emdi birsi uningdin: «Hey, emdi séning meydengdiki bu zexmetler néme?» — dése, u: «Dostlirimning öyide yarilinip qaldim» — dep jawab béridu. **7** Oyghan, i qilich, Méning padichimgha, yeni Méning shérikim bolghan ademge qarshi chiq, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar; — Padichini uruwet, qoylar patiparaq bolup tarqitiwétilidu; Men qolumni kichik péillarning üstige chüshürüp turghuzimen. **8** Zéminda shundaq emelge ashuruliduki, — deydu Perwerdigar, — üchtin ikki qismi qirilib ôlidu; biraq üchtin bir qismi uningda tirik qalidu. **9** Andin Men üçinchi qismini otqa kirgüzimen, ularni kümüş tawlighandek tawlaymen, altun sinalghandek ularni sinaymen; ular Méning namimni chaqirip nida qilidu we Men ulargha jawab bérimen; Men: «Bu Méning xelqim» deymen; ular: «Perwerdigar méning Xudayim» — deydu.

14 Mana, Perwerdigargha xas kün kélidu; [u küni] arangdin mal-mülküning bulang-talang qilinip bölüshüwélinidu. **2** Men barliq ellerni Yérusalémgha jeng qilishqa yighimen; sheher ishghal qilinidu, öyler bulang-talang qilinip, qiz-ayallar ayagh-asti qilinidu; sheharning yérini esirge chüshüp sürgün qilinidu; tirik qalghan xelq sheherdin élip kétilemeydu. **3** Andin Perwerdigar chiqip shu eller bilen urushidu; U Uning jeng qilghan künidikidek urushidu. **4** Uning putliri shu küni Yérusalémning sherqiy teripining eng aldi bolghan Zeytun téghida turidu; shuning bilen Zeytun téghi otturidin sherq we gherb terepke yérilidu; zor yoghan bir jilgha peyda bolidu; taghning yérimi shimal terepke, yérimi jenub terepke yôtkilidu. **5** We siler Méning taghlirimning del mushu jilghisi bilen qachisiler; chünki taghlarning jilghisi Azelgiche baridu; siler Yehuda padishahi Uzziyaning künliride bolghan yer tewreshke qachqininglardek qachisiler. Andin Perwerdigar Xudayim kélidu; hemde Sen bilen barliq «muqeddes bolghuchilar»mu kélidu! **6** Shu küni shundaq boliduki, nur toxtap qalidu; parlaq yultuzlarmu qarangghuliship kétidu; **7** Biraq u Perwerdigargha melum bolghan alahide bir kün, ya kéche ya kündüz bolmaydu; shundaq emelge ashuruliduki, kech kirgende, alem yorutulidu. **8** Shu küni shundaq boliduki, hayatliq suliri Yérusalémdin éqip chiqidu; ularning yérimi sherqiy déngizgha, yérimi gherbiy déngizgha qarap aqidu; yazda we qishta shundaq bolidu. **9** Perwerdigar pütkül yer yüzi üstide padishah bolidu; shu küni peqet bir «Perwerdigar» bolidu, [yer yüzide] birdinbir Uningla nami bolidu. **10** Gébadin Yérusalémning jenubidiki

Rimmon'ghiche bolghan pütün zémin «Arabah»dek tüzlenglikke aylandurulidu; Yérusalém bolsa «Binyamin derwazisi»din «Birinchi derwaza»ghiche we yene «Burjek derwazisi»ghiche, «Hananiyelning munari»din padishahning sharab kôlcheklirigiche yuqiri kôtürüldü, lékin sheher yenila ôz jayida shu péti turidu; **11** Ademler yene uningda turidu. «Halak permani» yene héch chüshürülmeydu; Yérusalém xatirjemlikte turidu. **12** We Perwerdigar Yérusalémgha jeng qilghan barliq ellerni urushqa ishletken waba shundaq boliduki, ular öre bolsila göshliri chirip kétidu; közliri chanaqlirida chirip kétidu; tilliri aghzida chirip kétidu. **13** Shu küni shundaq boliduki, ularning arisigha Perwerdigardin zor bir alaqqadilik chüshidu; ular herbiri ôz yéqinining qolini tutushidu, herbirining qoli yéqinining qoligha qarshi kôtürüldü. **14** Yehudamu Yérusalémda jeng qilidu; etrapidiki barliq ellarning mal-mülükleri jem qilip yighilidu — san-sanaqsiz altun-kümüş we kiyim-kéчекler bolidu. **15** At, qéchir, töge, éshek, shundaqla ularning bargahlirida bolghan barliq mal-waranlar üstige chüshken waba yuqiriqu wabagha oxshash bolidu. **16** Shundaq emelge ashuruliduki, Yérusalémgha jeng qilishqa kelgen hemme ellerdin barliq tirik qalghanlar her yili Yérusalémgha, padishahqa, yeni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha ibadet qilishqa we «kepiller héyti»ni tebrikleshke chiqidu. **17** Shundaq boliduki, yer yüzidiki qowm-jemetlerdin padishahqa, yeni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha ibadetke chiqmighanlar bolsa, emdi ularning üstige yamghur yaghamaydu. **18** Misir jemeti chiqip hazir bolmisa, ularghimu yamghur bolmaydu; biraq Perwerdigar «kepiller héyti»ni tebrikleshke chiqmaydighan barliq eller üstige chüshüridighan waba ularghimu chüshürüldü. **19** Bu Misirning jazasi, shundaqla «kepiller héyti»ni tebrikleshke chiqmaydighan barliq ellarning jazasi bolidu. **20** Shu küni atlarning qongghuraqliri üstige «Perwerdigargha atilip pakmuqeddes bolsun!» dep yézilidu; Perwerdigarning öyidiki barliq qacha-quchilarmu qurban'gah aldidiki qachilargha oxshash hésablinidu; **21** Yérusalémdiki we Yehudadiki barliq qacha-quchilarmu Perwerdigargha atilip pakmuqeddes bolidu; qurbanliq qilghuchilar kélip ularni élip qurbanliq göshlirini pishuridu; shu küni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning öyide «qanaanliq-sodiger» ikkinchi bolmaydu.

Malaki

1 Perwerdigardin Malakigha yüklen'gen wehiy, u arqiliq Israilgha kelgen: — **2** — Men silerni söyüp keldim — deydu Perwerdigar, — biraq siler: «Sen bizni qandaqmu söyüp kelding?» — deysiler. Esaw Yaqupqa aka bolghan emesmu? — deydu Perwerdigar, — biraq Yaqupni söydüm, **3** Esawgha nepretlendim; uning taghlirini chöl qildim, mirasini chöl-bayawandiki chilbörilerga tapshurup berdim. **4** Eđom: «Biz weyran qilindug, biraq biz xarabileshten jaylarni qaytidin qurup chiqimiz» — dese, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — — Ular quridu, biraq Men öriymen; xeqler ularni «Rezillikning zémini», «Perwerdigar menggüge ghezeplinidighan el» dep ataydu. **5** Silerning közliringer buni körüp: «Perwerdigar Israil chégrasining sirtida ulughlandi!» — deysiler. **6** — Oghul atisini, qul igisini hörmetleydu; emdi Men ata bolsam, hörmitim qéni? Ige bolsam, Mendin bolghan eyminish qéni? — samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar silerge shundaq deydu, i Méning namimni kemsitken kahinlar! Biraq siler: «Biz néme qilip namingni kemsituptuq?» — deysiler. **7** Siler qurban'gahim üstige bulghan'ghan ozuqni sunisiler; andin siler: «Biz néme qilip séni bulghap qoyduq?» — deysiler; emeliyette siler: «Perwerdigarning dastixinining tayini yoqtur» — deysiler. **8** Kor malni qurbanliqqa sunsanglar, bu qebihlik emesmu? Tokur yaki késel malni qurbanliqqa sunsanglar, bu qebihlik emesmu? Hazir buni séning waliyengha sunup baq; u sendin xursen bolamdu? Sanga yüz-xatire qilamdu? — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar. **9** — Emdi, qéni, siler Tengridin bizge shepset körsetkeysen dep ötüniüp béqinglar; qolunglardin mushalar kelgendin kéyin, U silerdin herqandiqinglarni qobul qilamdu? — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar. **10** — Aranglardin derwazilarni étip qoyghudek birsi chiqmamdu? Shundaq bolghanda siler qurban'gahimda bikardin-bikar ot qalap yürmeyttinglar. Méning silerdin héch xursenlikim yoq, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, — we qolunglardin héchqandaq «ashliq hediye»ni qobul qilmaymen. **11** Kün chiqardin kün patargha Méning namim eller arisida ulugh dep qarilidu; herbir jayda namimga xushbuy sélinidighan bolidu, pak bir «ashliq hediye» sunulidu; chunki namim eller arisida ulugh dep qarilidu, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar. **12** Biraq siler bolsanglar: «Perwerdigarning dastixini bulghan'ghan, uning méwisi, yeni ash-ozuqi nepretlik» — déginglarga, siler uni haram qilisiler; **13** we siler: «Mana, némidégen awarichilik!» deysiler we Manga qarap dimighinglarni qaqisiler, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, — siler yarilan'ghan, tokur hem késel mallarni élip kélisiler. Qurbanliq-hediyelerni shu péti élip kélisiler; Men buni qolunglardin qobul qilamdimen? — deydu Perwerdigar. **14** Berheq, padisida qochqar turup, Rebke qilghan qesimini ada qilish üçün bulghan'ghan nersini qurbanliq qilidighan aldarmchi lenetke qalidu; chunki Men ulugh Padishahdurmen, namim eller arisida hörmetlinidighan

bolidu, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar.

2 — Emdi, hey kahinlar, bu emr-perman silerge chüshiti: — **2** Siler anglimisanglar, namimga shan-sherep keltürüşke köngül qoymisanglar, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, — Men aranglarga lenetni chüshürtüp ewetimen; silerning beriketliringlarchimu lenet qilimen. Berheq, Men alliqachan ulargha lenet oqudum, chunki siler [sheripimge] köngül qoymidinglar. **3** Mana, Men uruqliringlarga tenbih bérimen, silerning yüzinglerge poq, héytinglardiki poqni sürimen; birsi silerni shu poq bilen bille apirip tashlaydu. **4** Shuning bilen siler Méning silerge bu emrni ewetkenlikimni bilisiler, meqset, Méning Lawiy bilen tüzgen ehdmning saqliniwérishi üçündür, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar. **5** — Méning uning bilen tüzgen ehdm hayatliq hem aram-xatirjemlik élip kélidu; uni Mendin qorqsun dep bularni uninggha berdim; u Mendin qorqup namim aldida titrigenidi. **6** Aghzidin heqiqetning telim-terbiyisi chüshimigen, lewlrardin naheqliq tépilmighan; u aramlıq-xatirjemlik hem durusluqta Men bilen bille mangghan, nurghun kishilerni qebihlikten yandurghan. **7** Chunki kahinning lewliri ilim-bilimni saqlishi kérek, xeqler uning aghzidin Tewrat-qanunini izdishi lazim; chunki u samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigarning elchisidir. **8** — Biraq siler yoldin chetnep kettinglar; siler nurghun kishiler üçün Tewrat-qanunini putlikashanggha aylanduruwettinglar; siler Lawiy bilen tüzülgen ehdiyi buzghansiler — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, **9** — shunga Men silernimu pütün xelq aldida nepretlik we peskesh qildim, chunki siler yollirimni tutmighan, shundaqla Tewrat-qanunini ijra qilghanda bir terepke yan basqan. **10** — Bizde bir ata bar emesmu? Bizni Yaratquchi peqet birla Tengri emesmu? Emdi némishqa herbirimiz öz qérindishimizgha wapasisizliq qilip, atabowilirimiz bilen tüzgen ehdisini bulghaymiz? **11** Yehuda wapasisizliq qildi, Israilda hem Yérusalémde yirginchlik bir ish sadir qilindi; chunki Yehuda Perwerdigar söygen muqeddes jayini bulghap, yat bir ilahning qizini emrige aldi. **12** Undaq qilghuchi, yeni azdurghuchi bolsun, azdurulghuchi bolsun, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigargha «ashliq hediye»ni élip kelgüchi bolsun, Perwerdigar ularni Yaqupning chédirilridin üzüp tashlaydu. **13** Siler shuningdek shundaq qilisilerki, qurban'gahni köz yashliri, yigha, ah-zarlar bilen qaplaysiler — chunki U qurbanliq-hediyelerga héch qarimaydighan boldi, uningdin héch razı bolmay qolunglardin qobul qilmaydighan boldi. **14** Biraq siler: «némishqa?» dep soraysiler. — Chunki Perwerdigar sen we yashliqingda alghan ayaling otturisida guwahchi bolghanidi; sen uninggha wapasisizliq qilding, gerche u séning hemrahing we sen ehde tüzgen ayaling bolsimu. **15** Xuda [er-ayalni] bir qilghan emesmu? Shundaqla, buninggha Rohini qaldurghan emesmu? [Xuda] némishqa ularni bir qildi? Chunki U ular din ixlasmén perzent kütkenidi. Emdi herbiringlar öz qelb-rohinglarga diqqet qilinglar, héchqaysi yashliqta alghan ayaligha wapasisizliq qilmisun! **16** Chunki Men

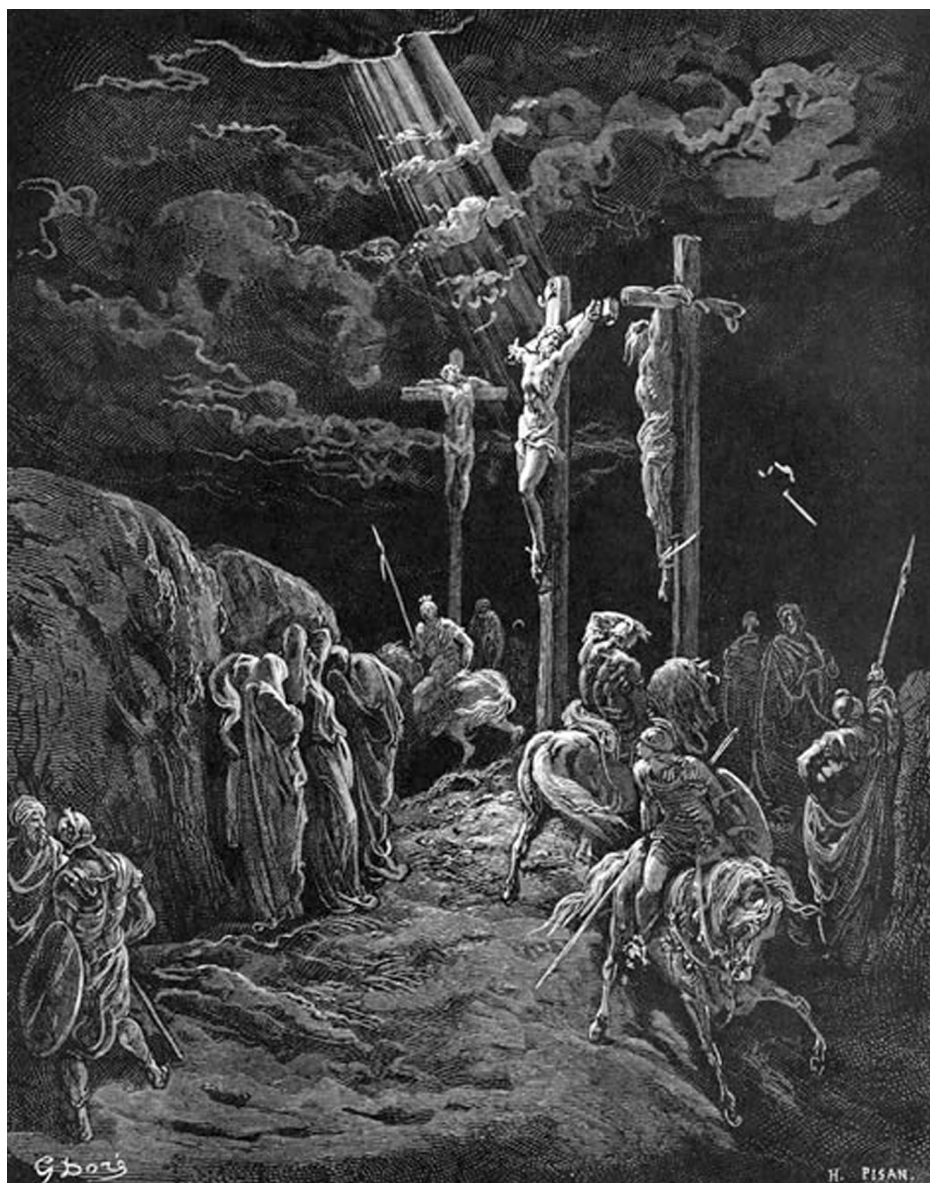
talaq qilishqa o'chturmen, deydu Israilning Xudasi Perwerdigar, — shuningdek öz tonigha zomburluq chaplashturualghuchigha o'chmen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. — shunga qelb-rohinglarga diqqet qilinglar, héchqaysinglar wapasizliq qilmanglar! **17** — Siler sözliringlar bilen Perwerdigarning sewr-taqitini qoymidinglar, andin siler: «Biz néme qilip Uning sewr-taqitini qoymaptuq?» — deysiler. Sewr-taqitini qoymighanliqinglar bolsa del: «Rezillik qilghuchi Perwerdigarning neziride yaxshidur, U ulardin xursen bolidu»; yaki «Adaletni yürgüzgüchi Xuda zadi nedidur?» — déginginlerde bolmamdur!

3 — Mana emdi Men Öz elchimni ewetimen, u Méning aldimda yol teyyarlaydu; siler izdigen Reb, yeni siler xursenlik dep bilgen ehde Elchisi Öz ibadetxanisigha tuyuqsiz kiridu; mana, U kéliwatidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **2** — Biraq Uning kelgen künide kim chidiyalisun? U körün'gende kim turalisun? Chünki U tawlighuchining oti, kirchining aqartquch sholtisidek bolidu; **3** U kümüshni tawlighuchi hem érigidighuchidek tawlap olturidu; Lawiyning balilirini saplashturidu, ularni altun-kümüshni tawlighandek tawlaydu; shuning bilen ular Perwerdigargha heqqaniyliqta qilin'ghan qurbanliq-hediyeni sunidu. **4** Andin Yehuda hem Yérusalémning qurbanliq-hediyiliri Perwerdigargha kona zamanlardikidek, ilgiriki waqitlardikidek shérin bolidu. **5** Men hésab élishqa silerge yéqin kélimen; Men séhirgerlerge, zinaxorlarga, yalghan qesem ichküchilerge, medikarlarning heqqini tutuwélp bozek qilghuchilargha, tul xotunlar hem yétim-yésirlarni xarlighuchilargha, yat adamlarni öz heqqidin ayriwetküchilerge, shuningdek Mendin héch qorqmighanlarga tézdin eyibligüchi guwahchi bolimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **6** Chünki Menki Perwerdigar özgermesturmen; shunga siler, i Yaqupning oghulliri, tügeshmigensiler. **7** — Ata-bowliringlarning künliridin tartip siler belgilimilirimdin chetnep, ularni héch tutmighansiler. Méning yénimgha qaytip kélinglar, Men yéninglarga qaytimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — biraq siler: «Biz qandaqmu qaytip kélimiz?» — deysiler. **8** Adem Xudaningkini bulisa bolamdu? — Biraq Manga Méningkini bulap keldinglar. Siler yene: «Biz qandaqsige Sanga bulangchiliq qiliwatimiz» — deysiler. Siler «ondin bir» ülish öshrilinglarni hem «kötürme hediye»ni sun'ghininglarda shundaq qilisiler! **9** Siler éghir bir lenetke qaldinglar, chünki Manga bulangchiliq qiliwatisiler — siler bu pütkül «yat el» shundaq qiliwatisiler! **10** Emdi öyümde ashliq bolush üçün pütkül «ondin bir» ülish öshrini ambargha élip kélinglar we shundaqla Méni sinap béqinglar, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Men asmanning dérizilirini chong échip silerge patquzalmighudek bir beriketni töküp bérédighanliqimni körüp baqmamsiler? **11** Shundaq bolghandila Men silerni dep yene yalmighuchini eyibleymen, u topriqinglardiki méwilerni weyran qilmaymen; silerning bagh-étizliringlardiki tal üzümler waqitsiz tökülüp

ketmeydu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **12** — Shuning bilen barliq eller silerni bextlik dep ataydu, chünki yéringlar ademni huzurlanduridighan bir zémin bolidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **13** — Silerning sözliringlar Manga qattiq tegdi, deydu Perwerdigar, — biraq siler yene: «Biz sen bilen qarshilishidighan néme söz qilduq?» — deysiler. **14** — Siler: «Xudaning xizmitide bolush bihudilikturn» hem: «Uning tapshuruqini ching tutushimiz we samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar aldida matem tutqan kishilerdek yürüşimizning néme paydisi?» — deysiler, **15** hem shuningdek: «Tekebburlarni bextlik dep ataymiz; rezillik qilghuchilar ronaq tapidu; ular berheq Xudani sinaydu, biraq qutulup kétidu» — deysiler. **16** Perwerdigardin eyminidighanlar [buni anglap] pat-pat bir-biri bilen mungdashti; Perwerdigar uni nezirige aldi, sözlirini anglidi. Shuning bilen Perwerdigarning aldida Uningdin qorqup, Uning namini séghin'ghanlar üçün esletme bolghan bir xatire kitab yézildi. **17** — Bu kishiler bolsa Özümning alahide göherimni yig'han künide Méningki bolidu — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — we Men xuddi adem öz xizmitide bolghan oghligha ichini aghritqandek ulargha ichimni aghritimen. **18** Siler qaytip kélisiler we heqqaniylar bilen rezillerni, Xudaning xizmitide bolghanlar bilen bolmighanlarni perq ételeysiler.

4 — Chünki mana shu kün, xumdandek köydürgüchi kün kélidu; herbir tekebburluq qilghuchi hem herbir rezillik qilghuchi paxaldek bolidu; shu kélidighan kün ularni köydürüwétidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — ulargha ne yiltiz ne shax qaldurulmaydu. **2** Lékin namindin eyminidighan siler üçün, qanatlirida shipa-derman élip kélidighan, heqqaniyliqni parlitidighan Quyash ornidin turidu; siler talagha chiqip bordaq mozaylardek qiyghitip oynaysiler; **3** siler rezillerni cheylep dessiwétisiler; ular Men teyyarlighan künide tapininglar astida küil bolidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **4** — Men Horeb téghida pütkül Israil üçün qulum Musagha buyrug'han qanunni, yeni belgilimiler hem hökümlerni yadlinglarda tutunglar. **5** — Mana, Perwerdigarning ulugh hem dehshetlik küni kélishtin awwal Men silerge Ilyas peyghemberni ewetimen. **6** U atilarning könglini balilargha mayil, balilarning könglini atilargha mayil qilidu; undaq bolmighanda Men kélip yer yüzini qarghash bilen uruwétimen.

NEW TESTAMENT

Eysa: — I Ata, ularni kechürgin, chünki ular özining néme qiliwatqanliqini bilmeydu, — dédi.

[Leshkerler] chek tashlap, uning kiyimlirini bölüşüwaldi.

Luqa 23:34

Matta

1 Bu Ibrahinning oghli we Dawutning oghli bolghan Eysa Mesihning nesebname kitabidir: — **2** Ibrahimdin Ishaq törelди, Ishaqtin Yaqup törelди, Yaqup Yehuda we uning aka-ukilirining atisi boldi; **3** Yehudadin Tamar arqiliq Perez we Zerah törelди; Perezdin Hezron törelди, Hezrondin Ram törelди, **4** Ramdin Amminadab törelди, Amminadabdin Nahshon törelди, Nahshondin Salmon törelди, **5** Salmondin Rahab arqiliq Boaz törelди, Boazdin Rut arqiliq Obed törelди, Obedtin Yesse törelди, **6** Yessedin Dawut padishah törelди. Dawuttin Uriyaning ayali arqiliq Sulayman törelди, **7** Sulaymandin Rehaboam törelди, Rehaboamdin Abiya törelди, Abiyadin Asa törelди, **8** Asadin Yehoshafat törelди, Yehoshafattin Yehoram törelди, Yehoramdin Uzziya törelди, **9** Uzziyadin Yotam törelди, Yotamdin Ahaz törelди, Ahazdin Hezekiya törelди, **10** Hezekiyadin Manasseh törelди, Manassehdin Amon törelди, Amondin Yoshiya törelди; **11** Babilgha sürgün qilin'ghanda Yoshiyadin Yekonyah we uning aka-ukiliri törelди. **12** Babilgha sürgün bolghandın kėyin, Yekonyahdin Shealtiel törelди, Shealtieldin Zerubbabel törelди, **13** Zerubbabeldin Abihud törelди, Abihuddin Eliaqim törelди, Eliaqimdin Azor törelди, **14** Azordin Zadok törelди, Zadoktin Aqim törelди, Aqimdin Elihud törelди, **15** Elihudtin Eliazar törelди, Eliazardin Mattan törelди, Mattandin Yaqup törelди, **16** Yaquptin Meryemning ėri bolghan Yüsüp törelди; Meryem arqiliq Mesih atalghan Eysa tughuldi. **17** Shundaq bolup, Ibrahimdin Dawutqiche bolghan ariliqta jemi on töt ewlad bolghan; Dawuttin Babilgha sürgün qilin'ghiche jemi on töt ewlad bolghan; we Babilgha sürgün qilinishtin Mesih kelgüiche jemi on töt ewlad bolghan. **18** Eysa Mesihning dunyagha kėlishi mundaq boldi: — Uning anisi Meryem Yüsüpke yatliq bolushqa wede qilin'ghanidi; lėkin tėxi nikah qilinmayla, uning Muqeddes Rohtin hamilidar bolghanliqi melum boldi. **19** Lėkin uning [bolghusi] ėri Yüsüp, durus kishi bolup, uni jemi yet aldida xijaletke qaldurushni xalimay, uningdin astirtin ajriship kėtishni niyet qildi. **20** Emma u mushu ishlarni oylap yürginide, mana Perwerdigarning bir perishtisi uning chüshide körünüp uninggha: — Ey Dawutning oghli Yüsüp, ayalıng Meryemni öz emringge ėlishın qorqma; chüнки uningda bolghan hamile Muqeddes Rohtin kelgen. **21** U bir oghul tughidu, sen uning ismini Eysa dep qoyghin; chüнки u öz xelqini gunahlıridin qutquzidu» — dėdi. **22** Mana bularning hemmisi Perwerdigarning peyghember arqiliq dėgenlirining emelge ashurulush üçün bolghan, dėmek: — **23** «Pak qiz hamilidar bolup bir oghul tughidu; ular uning ismini Immanuel (menisi «Xuda biz bilen bille») dep ataydu». **24** Yüsüp oyghinip, Perwerdigarning shu perishtisining dėgini boyiche qilip, Meryemni emrige aldi. **25** Lėkin Meryem boshan'ghuche u uninggha yėqinlashmıdi. Bu Meryemning tunjisi idi; Yüsüp uninggha Eysa dep isim qoydı.

2 Eysa Hėrod padishah hėküm sürgen künlerde Yehudiye ۆlkisining Beyt-Lehem yėzısında dunyagha kelgendin kėyin, mana bezi danishmenler meshriqtin Yėrusalėmgha yėtip kėlip, puqralardin: **2** Yehudiylarning [yėngidin] tughulghan padishahi qeyerde? Chüнки biz

uning yultuzining kőtürölgenlikini kórduq. Shunga, uninggha sejde qilghili kelduq, — dėyishti. **3** Buni anglihan Hėrod padishah, shuningdek pütkül Yėrusalėm xelqimu alaqaızilikke chüшти. **4** U pütkül bash kahinlar we xelqning Tewrat ustazlırını chaqirıp, ulardin «Mesih qeyerde tughulushi kėrek?» — dep sorıdı. **5** Ular: «Yehudiyeđiki Beyt-Lehem yėzısında bolushi kėrek, — chüнки peyghember arqiliq shundaq pütölgen: — **6** «I Yehudiye zėminidiki Beyt-Lehem, Xelqing Yehudiye yėtekchilirining arisida eng kichiki bolmaydu; Chüнки sendin bir yėtekchi chiqıdu, U xelqim Israillarning baqquchisi bolidu» — dėyishti. **7** Buning bilen, Hėrod danishmelerni mexpiy chaqirtıp, yultuzning qachan peyda bolghanlıqını sürüştürüp bilıwaldı. **8** Andin: «Bėrip balını sürüşte qilip tėpinglar. Tapqan haman qaytıp manga xewer qilinglar, menmu uning aldigha bėrip sejde qilip kėley» — dep, ularni Beyt-Lehemge yolgha saldı. **9** Danishmenler padishahning sızını anglap yolgha chiqtı; we mana, ular sherqte kórgen hėliqi yultuz ularning aldida yol bashlap mangı we bala turghan yerge kėlip toxtıdı. **10** Ular hėliqi yultuzni kórğinidin intayın qattiq shadlınishti. **11** hem ۆye kirip, balını anisi Meryem bilen kórip, yerge yiqilip uninggha sejde qilishti. Andin, xezinilirini ėchip, altun, mestiki, murmekki qatarlıq sowghatlarını sunushti. **12** Ulargha chüshide Hėrodning yėnigha barماسlıq toghrisidiki wehiy kelgenlikı üçün, ular bashqa yol bilen öz yurtigha qaytıshı. **13** Ular yolgha ketkendin kėyin, Perwerdigarning bir perishtisi Yüsüpning chüshide kórünüp: Ornungdin tur! Bala we anisi ikkisini ėlip Misirgha qach. Men sanga uqturghuche u yerde turghin. Chüнки Hėrod balını yoqıtishqa izdep kėlıdu — dėdi. **14** Shuning bilen u ornidin turup, shu kėchila bala we anisi ikkisini ėlip Misirgha qarap yolgha chiqtı. **15** U Hėrod ۆlgüche shu yerde turdı. Shundaq boldiki, Perwerdigarning peyghember arqiliq aldin ėytqan: «Oghlumni Misirdin Men chaqırdım» dėgen sızı emelge ashuruldı. **16** Hėrod bolsa danishmenlerdin aldan'ghanlıqını bilip, qattiq ghezeplendi. U danishmenlerdin ėniqlighan waqıtqa asasen, ademlerini ewetip Beyt-Lehem yėzi we etrapidiki ikki yash we uningdin töwen yashtiki oghul balılarning hemmisini ۆltürguzdı. **17** Shu chaghada Yeremiya peyghember arqiliq ėytilghan munu sız emelge ashuruldı: — **18** «Ramah shehiride bir sada, Achchiq yigha-zarning pighani anglanar, Bu Rahilening baliliri üçün kötürgen ah-zarlırı; Balilirining yoq qiliwėtilgini tüpeylidin, Tesellini qobul qilmay pighan kötüridu». **19** Emdi Hėrod ۆlgendin kėyin, Xudaning bir perishtisi Misirda turghan Yüsüpning chüshide kórünüp uninggha: — **20** Ornungdin tur! Bala we anisini ėlip Israil zėminigha qaytı Chüнки balining jėnini almaqchi bolghanlar ۆldi, — dėdi. **21** Buning bilen Yüsüp ornidin turup bala we anisini ėlip Israil zėminigha qaytı. **22** U Arxėlausning atisi Hėrod padishahning ornigha textke olturup Yehudiye ۆlkisige hėkümranlıq qiliwatqinidin xewer tėpip, u yerge qaytıshın qorqtı; we chüshide uninggha bir wehiy kėlip, Galiliye zėminigha bėrip, **23** Nasaret dep atilidighan bir yėzıda olturaqlashti. Shuning bilen peyghemberler arqiliq: «U Nasaretlik dep atilidu» dėylgini emelge ashuruldı.

3 Shu chaghlarda, chömüldürgüchi Yehya Yehudiyediki chöl-bayawan'gha kélip **2** kishilerghe: — Towa qilinglar! Chünki ersh padishahliqi yéqinliship qaldil! — dep jakarlashqa bashlidi. **3** Chünki [chömüldürgüchi Yehya] bolsa ilgiri Yeshaya peyghember bésharitime körsetken kishining del özi bolup: — «Bayawanda towlaydighan bir kishining: Rebning yolini tayyarlanger, Uning chighir yollirini tüptüz qilinglar! — dégen awazi anglinidu». **4** Yehya [peyghember] töge yungidin qilin'ghan kiyim kiygen, bélige kön tasma baghlig'hanidi. Yeydighini bolsa chéketkiler bilen yawa here hesili idi. **5** Emdi Yérusalém shehiri, pütün Yehudiye ölkisi we pütkül Jordan derya wadisine etrapidiki kishiler uning aldigha kélisip, **6** gunahlarini iqrar qilishti we uning özlirini Jordan deryasida chömüldürüsini qobul qilishti. **7** Lékin Perisiy we Saduqi mezhipidikilerdin köplirining uning chömüldürüsini qobul qilgihili kelgenlikini körginide u ulargha: — Ey yilanlarning baliliri! Kim silerni [Xudaning] chüshüsh aldida turghan ghezpidin qéchinglar dep agahlاندurdi?! **8** Emdi towigha layiq méwini keltüringlar! **9** We öz ichinglarda: «Bizning atimiz bolsa Ibrahimdur!» dep xiyal qilip yürmenglar; chünki Men shuni silerge éytip qoyayki, Xuda Ibrahimgha mushu tashlardinmu perzentlerni apiride qilalaydu. **10** Palta alliqachan derexlarning yiltizigha tenglep qoyuldi; yaxshi méwe bermeydighan herqasi derexler késilip otqa tashlinidu. **11** Men derweqe silerni towa qilishinglar üçün sug'ha chömüldürimen. Lékin mendin kéyin kelgüchi zat mendin qudretliktur. Men hetta uning keshini kötürüshkimu layiq emesmen; u silerni Muqeddes Rohqa hem otqa chömüldürüdu. **12** Uning sorughuchi küriki qolida turidu; u öz xaminini [topa-samandin] teltöküs tazilaydu, sap bughdayni ambargha yighidu, emma topa-samanni öchmes otta köydürüwétidu, — dédi. **13** Shu waqitta, Eysa Yehyadin chömüldürülüşni qobul qilish üçün Galiliye ölkisidin Jordan deryasi boyigha, uning yénigha keldi. **14** Biraq Yehya chömüldürülüşke unimay uni tosup: — Esl chömüldürülüşni men sendin qobul qilishim kérek idi, biraq sen méning aldimg'ha kepsen'ghu? — dédi. **15** Lékin Eysa uninggha jawaben: — Hazirche shuninggha yol qoyghin; chünki heqqaniylighning barliq [teleplirini] emelge ashurush üçün, shundaq qilishimizgha toghra kélidu, — dédi. Shuning bilen, Yehya uninggha yol qoydi. **16** We Eysa chömüldürülüp bolupla, sudin chiqti; u sudin chiqishi bilen mana, ershler uninggha échilip, Xudaning Rohi kepter qiyapitide ershtin chüshüp, üstige qonuwatqanliqini kördi. **17** We mana, ershtin bir awaz: — «Bu Méning söyümlük oghlum, Men uningdin toluq xursenmen!» — dep anglandi.

4 Andin Eysa Rohning yétekchilikide Iblisning sinaq-azdurushlirigha yüzlinish üçün chöl-bayawan'gha élip bérildi. **2** U qiriq kéche-kündüz roza tutqandin kéyin, uning qorsiqi échip ketkenidi. **3** Emdi azdurughuchi uning yénigha kélip uninggha: — Eger sen rasttinla Xudaning Oghli bolsang, mushu tashlarni nan'gha aylinishqa buyrughin! — dédi. **4** Lékin u jawaben: — [Tewratta]: «Insan peqet nan bilenla emes, belki Xudaning aghzidin chiqqan herbir söz bilenmu yashaydu» dep pütülgén, — dédi. **5** Andin Iblis uni muqeddes sheherge élip béríp,

ibadetxanining eng égiz jayigha turghuzup uninggha: **6** — Xudaning Oghli bolsang, özüngni peske tashlap baqqin! Chünki [Tewratta]: «[Xuda] Öz perishtilirige séning heqqingde emr qilidu»; we «putungning tashqa urulup ketmesliki üçün, ular séni qollarida kötürüp yürüdu» dep pütülgén — dédi. **7** Eysa uninggha: «Tewratta yene, «Perwerdigar Xudayingni sinighuchi bolma!» depmu pütülgén — dédi. **8** Andin, Iblis uni nahayiti égiz bir taghqa chiqirip, uninggha dunyadiki barliq padishahliqlarni sherepliri bilen körsitip: **9** Yerge yiqilip manga ibadet qilsang, bularning hemmisini sanga bérüwétimen, — dédi. **10** Andin Eysa uninggha: — Yoqal, Sheytan! Chünki [Tewratta]: «Perwerdigar Xudayingghila ibadet qil, peqet Uningla ibadet-xizmitide bol!» dep pütülgén, — dédi. **11** Buning bilen Iblis uni tashlap kétip qaldi, we mana, perishtiler kélip uning xizmitide boldi. **12** Emdi [Eysa] Yehyaning tutqun qilin'ghanliqini anglap, Galiliyege yol aldi. **13** U Nasaret yézisini tashlap, Zebulun we Naftali rayonidiki [Galiliye] déngizi boyidiki Kepernahum shehirige kélip orunlashti. **14** Shundaq qilip, Yeshaya peyghember arqiliq éytilghan shu bésharet emelge ashuruldi, démek: — **15** «Zebulun zémini we Naftali zémini, Jordan deryasining nériqi teripidiki «déngiz yoli» boyida, «Yat ellarning makani» bolghan Galiliyede, **16** Qarangghuluqta yashighan xelq parlaq bir nurni kördi; Deni ölüm kölenggisining yurtida olturghuchilargha, Del ularning üstige nur chüshiti». **17** Shu waqittin bashlap, Eysa: «Towa qilinglar! Chünki ersh padishahliqi yéqinliship qaldil!» — dep jar qilishqa bashlidi. **18** [Bir küni], u Galiliye déngizi boyida kétéwétip, ikki aka-uka, yeni Pétrus depmu atilghan Simon isimlik bir kishini we uning inisi Andiriyasni kördi. Ular béliqchi bolup, déngizgha tor tashlawatatti; **19** u ulargha: — Méning keynimdin ménginglar — Men silerni adem tutquchi béliqchi qilimen! — dédi. **20** Ular shuan béliq torlirini tashlap, uninggha egiship mangdi. **21** U shu yerdin ötip, ikkinchi bir aka-ukini, yeni Zebediyning oghulliri Yaqup we inisi Yuhannani kördi. Bu ikkisi kémide atisi Zebediy bilen torlirini ongshawatatti. U ularnimu chaqirdi. **22** Ular derhal kémini atisi bilen qaldurup uninggha egiship mangdi. **23** We Eysa Galiliyening hemme yérini kézip, uning sinagoglirida telim béríp, Xudaning padishahliqining xush xewirini jakarlaytti, xelq arisida herxil késellerni we ajiz-méyiplarni saqaytti. **24** U toghruluq xewer pütkül Suriye ölkisige tarqaldi; u yerdiki xalayıq herxil bimarlarni, yeni hertürlük késeller we aghriq-silaqlarni hemde jin chaplashqanlarni, tutqaqliq we palech késilige griptar bolghanlarni uning aldigha élip kélishti; we u ularni saqaytti. **25** Galiliye, «on sheher» rayoni, Yérusalém, Yehudiye we Jordan deryasining u qétidin kelgen top-top ademler uninggha egiship mangdi.

5 Mushu top-top ademlerni körüp u bir taghqa chiqti; u u yerde olturghinida, muxlisiri uning yénigha keldi. **2** U aghzini échip ulargha telim bérishke bashlidi: — **3** Mubarek, rohta namrat bolghanlar! Chünki ersh padishahliqi ulargha tewedur. **4** Mubarek, pighan chekkenler! Chünki ular teselli tapidu. **5** Mubarek, yawash-möminler! Chünki ular yer yüzige mirasxordur. **6** Mubarek, heqqaniyliqqa ach we teshnalar! Chünki ular toluq toyunidu. **7** Mubarek, rehimdillarl! Chünki

ular rehimi kórídu. **8** Mubarek, qelbi pak bolghanlar! Chünki ular Xudani kórídu. **9** Mubarek, tinchliq terepdarlari! Chünki ular Xudaning perzentliri dep atilidu. **10** Mubarek, heqqaniylik yolida ziyankeshlikke uchrighanlar! Chünki ersh padishahliqi ulargha tewedur. **11** Mubarek, men üçün bashqilarning haqaret, ziyankeshlik we hertürlik töhmitige uchrisinglar; **12** shad-xuram bolup yayranglar! Chünki ershlerde katta in'am siler üçün saqlanmaqta; chünki silerdin iliriki peyghemberlergimu ular mushundaq ziyankeshliklerni qilghan. **13** Siler yer yüzidiki tuzdursiler. Halbuki, eger tuz öz temini yoqatsa, uninggha qaytidin tuz temini qandaqmu kirgüzgili bolidu? U chaghda, u héchnémige yarimas bolup, tashlinip kishilerning ayighi astida dessilishtin bashqa héchi ishqa yarimaydu. **14** Siler dunyaning nuridursiler. Tagh üstige sélin'ghan sheher yoshurunalmaydu. **15** Héchkim chiraghni yéqip qoyup, üstige séwetni kömtürüp qoymas, belki chiraghdanning üstige qoyidu; buning bilen, u öy ichidiki hemme ademlerge yoruqluq béridu. **16** Shu teriqide, siler nurunglarni insanlar aldida shundaq chaqnitiglarki, ular yaxshi emelliriglarini körüp, ershtiki ataglarni ulughlisun. **17** Méni Tewrat qanunini yaki peyghemberlerning yazghanlirini bikar qilghili keldi, dep oylap qalmanglar. Men ularni bikar qilghili emes, belki emelge ashurghili keldim. **18** Chünki men silerge shuni berheq éytip qoyayki, asman-zémin yoqimighuche, uningda pütülgénler emelge ashurulmighuche Tewratniki «yod» bir herp, hetta birer chékitmu bikar qilinmaydu. **19** Shu sewebtin, Tewrat qanunining eqidilirige, hetta uning eng kichikliridin birini bikar qilip, we bashqilargha shundaq qilishni ögütidighan herkim ersh padishahliqida eng kichik hésablinidu. Emma eksiche, Tewrat qanuni eqidilirige emel qilghanlar we bashqilargha shundaq qilishni ögetküchiler bolsa ersh padishahliqida ulugh hésablinidu. **20** Chünki men silerge shuni éytip qoyayki, heqqaniyliklarning Tewrat ustazliri we Perisiylerningkidin ashmisa, ersh padishahliqigha héchqachan kirelmeysiler. **21** Burunqilargha «Qatilliq qilma, qatilliq qilghan herqandaq adem soraqqa tartilidu» dep buyrulghanliqini anglighansiler. **22** Biraq men özüm shuni silerge éytip qoyayki, öz qérindishigha bikardin-bikar achchiqlan'ghanlarning herbirimu soraqqa tartilidu. Öz qérindishini «exmeq» dep tillighan herkim aliy kéngeshmide soraqqa tartilidu; emma qérindashlirini «telwe» dep haqaretligen herkim dozaxning otigha layiq bolidu. (Geenna **q1067**) **23** Shuning üçün, sen qurban'gha aldigha kélip [Xudagha] hediye atimaqchi bolghiningda, qérindishining séningdin aghrin'ghan yéri barliq yadinggha kelse, **24** hediengni qurban'gha aldigha qoyup turup, awwal qérindishing bilen yarishawl, andin kélip hediengni ata. **25** Eger üstüngdin dewa qilmaqchi bolghan birsi bolsa, uning bilen birge yolda bolghiningda uning bilen tézdin yariship, dost bolghin. Bolmisa, u séni soraqchigha, soraqchi bolsa gundipaygha tapshuridu, sen zindan'gha solitiwétilisen. **26** Men sanga shuni berheq éytip qoyayki, [qerzingning] eng axirqi bir tiyininimu qoymay tölimigüche, shu yerdin chiqalmaysen. **27** Siler «Zina qilmanglar» dep buyrulghanliqini anglighansiler. **28** Biraq men özüm shuni silerge éytip qoyayki, birer

ayalgha shehwaniy niyet bilen qarighan kishi könglide u ayal bilen alliqachan zina qilghan bolidu. **29** Eger emdi ong közüng séni gunahqa azdursa, uni oyup tashliwet. Chünki pütün bediningning dozaxqa tashlan'ghininidin köre, bediningdiki bir ezaying yoq qilin'ghini köp ewzel. (Geenna **q1067**) **30** Eger ong qolung séni gunahqa azdursa, uni késip tashliwet. Chünki pütün bediningning dozaxqa tashlan'ghininidin köre, bediningdiki bir ezaying yoq qilin'ghini köp ewzel. (Geenna **q1067**) **31** Yene: — «Kimdikim ayalini talaq qilsa, uninggha talaq xétini bersun» depmu buyrulghan. **32** Biraq men özüm shuni silerge éytip qoyayki, kimdikim öz ayalining buzuqluq qilmishidin bashqa [herqandaq ishni bahane qilip] uni talaq qilsa, emdi uni zinagha tutup bergen bolidu; talaq qilin'ghan ayalni emrige alghan kishimu zina qilghan bolidu. **33** Siler yene burunqilargha «Qesimingdin yanma, Perwerdigargha qilghan qesimingge emel qil» dep buyrulghanliqini anglighansiler. **34** Biraq men özüm shuni silerge éytip qoyayki, qet'i'y qesem qilmanglar; ershni tilgha élip qesem qilmanglar, chünki ersh Xudaning textidur; **35** yaki yerni tilgha élip qesem qilmanglar, chünki yer yüzi Xudaning textiperidur. Yérusalémi tilgha élipmu qesem qilmanglar, chünki u yer ulugh padishahning shehiridur. **36** Hetta öz béshinglarni tilgha élipmu qesem qilmanglar, chünki silerning chéchinglarning bir télinimu aq yaki qara rengege özgertish qolunglardin kelmeydu. **37** Peqet déginginlar «Bolidu», «bolidu», yaki «Yaq, yaq, bolmaydu» bolsun. Buningdin ziyadisi rezil bolghuchidin kélidu. **38** Siler «Közge köz, chishqa chish» dep buyrulghinini anglighansiler. **39** Biraq men özüm shuni silerge éytip qoyayki, eski bilen teng bolmanglar. Kimdekim ong mengzingge ursa, sol mengzingnimu tutup ber; **40** we birsi üstüngdin dewa qilip, könglikingni almaqchi bolsa, chapiningnimu ber. **41** Birsi sanga [yük-taqini yüdküzüp] ming qedem yol yürüşke zorlasa, uning bilen ikki ming qedem mang. **42** Birsi sendin tilise, uninggha ber. Birsi sendin ötné-yérin qilmaqchi bolsa, uninggha boynungni tolghima. **43** Siler «Qoshnangni söygin, dushmaningge nepretlen» dep éytilghanni anglighan. **44** Biraq men özüm shuni silerge éytip qoyayki, silerge dushmanlik bolghanlarga méhir-muhabbet körsitinglar, silerdin nepretlen'genlerge yaxshiliq qilinglar, silerge ziyankeshlik qilghanlarga dua qilinglar. **45** Shundaq qilghanda, ershtiki Ataglarning perzentliridin bolisiler. Chünki U quyashining nurini yaxshilarghimu we yamanlarghimu chüshüridu, yamghurnimu heqqaniylarghimu, heqqaniyetsizlergimu yaghduridu. **46** Eger siler özünglarga muhabbet körsetenlergila méhir-muhabbet körsetsenglar, buning qandaqmu in'amgha érishküchiliki bolsun? Hetta bajgirlarmu shundaq qiliwatmandu? **47** Eger siler peqet qérindashliringlar bilenla salam-sehet qilishsanglar, buning néme peziliti bar? Hetta yat elliklermu shundaq qilidighu! **48** Shunga, ershtiki Ataglar mukemmel bolghinidek, silermu mukemmel bolunglar.

6 Hézi bolunglarki, xeyr-saxawetlik ishliringlarni bashqilarning aldida köz-köz qilmanglar. Bundaq qilsanglar, ershtiki Ataglarning in'amgha érishelmeyisiler. **2** Shunga xeyr-saxawet qilghiningda,

dawrang salma. Saxtipezlerla sinagoglarda we kochilarda ademlerning maxtishigha érishish üçün shundaq qilidu. Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, ular közligen in'amigha érishken bolidu. **3** Lékin sen, xeyr-saxawet qilghiningda ong qolungning néme qiliwatqini sol qolung bilmisun. **4** Shuning bilen xeyr-saxawitg yoshurun bolidu we yoshurun ishlarni körgüchi Atang sanga buni qayturidu. **5** Dua qilghan waqtingda, saxtipezlerdek bolma; chünki ular bashqilargha köz-köz qilish üçün sinagoglar yaki töt kocha éghizida turuwélip dua qilishqa amraqtur. Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, ular közligen in'amigha érishken bolidu. **6** Lékin sen bolsang, dua qilghan waqtingda, ichkiri öyge kirip, ishikni yépip, yoshurun turghuchi Atanggha dua qilinglar; we yoshurun körgüchi Atang buni sanga qayturidu. **7** Dua-tilawet qilghanda, [butperes] yat elliklerdikidek quruq geplerni tekrarlawermenglar. Chünki ular déngelirimiz köp bolsa [Xuda] tiliginimizni choqum ijabet qilidu, dep oylaydu. **8** Shunga, siler ularni dorimanglar. Chünki Atanglar silerning éhtiyajinglarni siler tilimestin burunla bilidu. **9** Shuning üçün, mundaq dua qilinglar: — «I asmanlarda turghuchi Atimiz, Séning naming muqeddes dep ulughlan'ghay. **10** Padishahliq kelgey, Iradeng ershte ada qilin'ghandek yer yüzidimu ada qilin'ghay. **11** Bügünki nénimizni bügün bizge bergeysen. **12** Bizge qerzdar bolghanlarni kechürinimizdek, Senmu qerzlimizni kechürgeysen. **13** Bizni azdurlushlarga uchratquzmighaysen, Belki bizni rezil bolghuchidin qutuldurghaysen». **14** Chünki siler bashqilarning gunah-sewenliklerini kechürsenglar, ershtiki Atanglarmu silerni kechüridu. **15** Biraq bashqilarning gunah-sewenliklerini kechürmisenglar, ershtiki Atanglarmu gunah-sewenlikliringlarni kechürmeydu. **16** Roza tutqan waqtinglarda, saxtipezlerdek tatirangghu qiyapetke kiriwalmanglar. Ular roza tutqini köz-köz qilish üçün chiraylini solghun qiyapette körsidu. Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, ular közligen in'amigha érishken bolidu. **17** Emdi sen, roza tutqiningda, chachliringni maylap, yüzüngni yuyup yür. **18** Shu chaghd, roza tutqining insanlarga emes, belki peqet yoshurun turghuchi Atangghila körünidu; we yoshurun körgüchi Atang uni sanga qayturidu. **19** Yer yüzide özünglarga bayliqlarni toplananglar. Chünki bu yerde ya küye yep kétidu, ya dat basidu yaki oghrilar tam téship oghrilap kétidu. **20** Eksiche, ershte özünglarga bayliqlar toplananglar. U yerde küye yémeydu, dat basmaydu, oghrimu tam téship oghrilamaydu. **21** Chünki bayliqning qeyerde bolsa, qelbingmu shu yerde bolidu. **22** Tenning chirighi közdur. Shunga eger közüng sap bolsa, pütün wujudung yorutulidu. **23** Lékin eger közüng yaman bolsa pütün wujudung qarangghu bolidu. Eger wujudungdiki «yoruqluq» emeliyette qarangghuluq bolsa, u qarangghuluq némidégen qorqunchluq-hel! **24** Héchkim [birla waqitta] ikki xojayinning qulluqida bolmaydu. Chünki u yaki buni yaman körüp, uni yaxshi köridu; yaki buninggha baghlinip, uninggha étibarsiz qaraydu. [shuninggha oxshash], silerning hem Xudaning, hem mal-dunyaning qulluqida bolushunglar mumkin emes. **25** Shunga men silerge shuni éytip qoyayki, hayatinglarga kéreklik yémek-ichmek yaki

uchanglarga kiyidighan kiyim-kéchekning ghémini qilmanglar. Hayatliq ozuqtin, ten kiyim-kéchektin eziz emesmu? **26** Asmandiki uchar-qanatlarga qaranglar! Ular térimaydu, ormaydu, ambarlarga yighmaydu, lékin ershtiki Atanglar ularnimu ozuqlanduridu. Siler ashu qushlardin köp eziz emesmu? **27** Aranglarda qaysinglar ghem-qayghu bilen ömrüglarni birer saet uzartalaysiler? **28** Silerning kiyim-kéchekning ghémini qilishlarning néme hajiti?! Daladiki néluperlarning qandaq ösidighanliqigha qarap béqinglar! Ular emgekmu qilmaydu, chaq égirмейdu; **29** lékin silerge shuni éytayki, hetta Sulayman toluq shan-sherepte turghandimu uning kiyinishi niluperlarning bir gülchilikmu yoq idi. **30** Emdi Xuda daladiki bügün échilsa, etisi qurup ochaqqa sélinidighan ashu gül-giyahlarni shunche bézigen yerde, silerni téximu kiyindürmesmu, ey ishenchi ajizlar! **31** Shunga «néme yeymiz», «néme ichimiz», «néme kiyimiz?» dep ghem qilmanglar. **32** Chünki yat eldikiler mana shundaq hemme nersige intilidu, emma ershtiki Atanglar silerning bu hemme nersilerge mohtajliqlinglarni bilidu; **33** shundaq iken, hemmidin awwal Xudaning padishahliqi we heqqaniyliqigha intilinglar. U chaghd, bularning hemmisi silerge qoshulup nésip bolidu. **34** Shuning üçün, etining ghémini qilmanglar. Etining ghémi etige qalsun. Her künni derdi shu kün'ge tushluq bolidu.

7 Bashqilarning üstidin höküm qilip yürmenglar. Shundaqta [Xudaning] hökümige uchrimaysiler. **2** Chünki siler bashqilar üstidin qandaq baha bilen höküm qilsanglar, [Xudamu] silerning üstüinglardin shundaq baha bilen höküm chiqiridu. Siler bashqilarni qandaq ölchem bilen ölchisenglar, [Xudamu] silerni shundaq ölchem bilen ölcheydu. **3** Emdi néme üçün buradiringning közidiki qilni körüp, öz közüngdiki limni bayqiyalmaysen?! **4** Sen qandaqmu buradiringgha: «Qéni, közüngdiki qilni éliwétey!» déyeleysen? Chünki mana, özüngning közide lim turidu!? **5** Ey saxtipez! Awwal özüngning közidiki limni éliwet, andin éniq körüp, buradiringning közidiki qilni éliwételeysen. **6** Muqeddes nersini itlarga bermenglar, yaki ünchermerwayitliringlarni tongguzlarning aldigha tashlap qoymanglar. Bolmisa, ular bularni putlirida dessep, andin burulup silerni talaydu. **7** Tilenglar, silerge ata qilinidu; izdenglar, tapisiler; ishikni chékinglar, échilidu. **8** Chünki herbir tiligüchi tiliginige érishidu; izdigüchi izdiginini tapidu; ishikni chekküchilerge ishik échilidu. **9** Aranglarda öz oghli nan telep qilsa, uninggha tash bérédighanlar barmu?! **10** Yaki béliq telep qilsa, yilan bérédighanlar barmu? **11** Emdi siler rezil turupmu öz perzentliringlarga yaxshi iltipatlarni bérishni bilgen yerde, ershtiki Atanglar Özidin tiligenlerge yaxshi nersilerni téximu iltipat qilmasmu? **12** Shunga her ishta bashqilarning özünglarga qandaq muamile qilishini ümid qilsanglar, silermu ulargha shundaq muamile qilinglar; chünki Tewrat qanuni we peyghemberlarning telimatiliri mana shudur. **13** Tar derwazidin kiringlar. Chünki kishini halaketke élip baridighan derwaza keng bolup, yoli kengtasha we daghdamdur, we uningdin kiridighanlar köptur. **14** Biraq hayatliqqa élip baridighan derwaza tar, yoli qistang bolup, uni tapalaydighanlarmu az. **15** Aldinglarga qoy térisige

oriniwélip kelgen, ichi yirtquch chilböridek bolghan saxta peyghemberlerdin hoshyar bolunglar. **16** Siler ularni méwiliridin tonuwalaysiler. Tikendin üzümler, qamghaqtin enjürler alghili bolamdu? **17** Shuninggha oxshash, her yaxshi derex yaxshi méwe béridu, por derex nachar méwe béridu. **18** Yaxshi derex nachar méwe bermeydu, por derex yaxshi méwe bermeydu. **19** Yaxshi méwe bermeydighan herbir derex késilip otqa tashlinidu. **20** Shuningdek, mushundaq kishilerni méwiliridin tonuwalaysiler. **21** Manga «Rebbim, Rebbim» dégenlerning hemmisila ersh padishahliqigha kirelmeydu, belki ershte turghuchi Atamning iradisini ada qilghanlarla kireleydu. **22** Shu künide nurghun kishiler manga: «Rebbim, Rebbim, biz séning naming bilen wehiy-bésharetlerni yetküzdüq, séning naming bilen jinlarni qoghliuq we naming bilen nurghun möjizilerni körsettüq» deydu. **23** Halbuki, u chaghda men ulargha: «Silerni ezeldin tonumaymen. Közümdin yoqilinglar, ey itaetsizler!» dep élan qilimen. **24** Emdi herbiri bu sözlirimni anglap emel qilghan bolsa, u öz öyini qoram tash üstige salghan pem-parasetlik kishige oxshaydu. **25** Yamghur yighip, kelkün kélip, boran chiqip soqsimu, u öy örülmidi; chünki uning uli qoram tashning üstige sélin'ghan. **26** Biraq sözlirimni anglap turup, emel qilmaydighan herbiri öyini qumning üstige qurghan exmeqke oxshaydu. **27** Yamghur yaghqanda, kelkün kelgende, boran chiqqanda shu öy örülip ketti; uning örülüshi intayin dehshetlik boldi! **28** We shundaq boldiki, Eysa bu sözlirini axirlashturghandin kéyin, bu top-top xalayiq uning telimlirige heyranuhes bolushti. **29** Chünki uning telimliri Tewrat ustazliriningkige oxshimaytti, belki tolimu nopuzluq idi.

8 U taghdin chüshkende, top-top kishiler uninggha egiship mangdi. **2** We mana, maxaw késili bar bolghan bir kishi uning aldigha kélip, béshini yerge urup tizlinip: — Teqsir, eger xalisingiz, méni késilimdin pak qilaysiz! — dédi. **3** Eysa uninggha qolini tegküzüp turup: — Xalaymen, pak bolghin! — déwidi, u ademning maxaw késili shuan pak bolup saqaydi. **4** Eysa uninggha: — Hazir bu ishni héchkimge éytma, belki udul béríp kahin'gha özüngni körsitip, ularda bir guwahliq bolush üçün, Musa bu ishta emr qilghan hediye-qurbanliqni sun'ghin, — dédi. **5** U Kepernahum shehirige barghanda, [rimliq] bir yüzbéshi uning aldigha kélip, uningdin yélinip: **6** — Teqsir, chakirim palech bolup qélip, bek azablinip öyde yatidu, — dédi. **7** Men béríp uni saqaytip qoyay, — dédi Eysa. **8** Yüzbéshi jawaben: — Teqsir, torusumning astigha kirishingizge layiq emesmen. Peqet bir éghizla söz qilip qoyysingiz, chakirim saqiyp kétidu. **9** Chünki menmu bashqa birsining hoquqi astidiki adammen, méning qol astimda leshkerlirim bar. Birige bar désem baridu, birige kel désem, kélidu. Qulumgha bu ishni qil désem, u shu ishni qilidu, — dédi. **10** Eysa bu geplerni anglap, heyran boldi. Özi bille kelgenlerge: — Men silerge shuni berheq éytıp qoyayki, bundaq ishenchni hetta Israillar arisidimu tapalmighanidim. **11** Silerge shuni éytayki, nurghun kishiler künchiqish we künpétishtin kélip, ersh padishahliqida Ibrahim, Ishaq we Yaquplar bilen bir dastixanda olturidu. **12** Lékin bu padishahliqning öz perzentliri bolsa, sirtta qarangghuluqqa tashlinip, u

yerde yigha-zarlar kötüridu, chishlirini ghuchurlitidu, — dédi. **13** Andin, Eysa yüzbéshigha: — Öyüngge qayt, ishen'gingdek sen üçün shundaq qilinidu, dédi. Héliqi chakarning késili shu peytte saqaytildi. **14** Eysa Pétrusning öyige barghanda, Pétrusning qéynanisining qizip orun tutup yétip qalghini kördi. **15** U uning qolini tutiwidi, uning qizitmisini yandi. [Ayal] derhal ornidin turup, Eysani kütüshke bashlidi. **16** Kech kiringende, kishiler jin chaplashqan nurghun ademlerni uning aldigha élip kélishti. U bir éghiz söz bilenla jinlarni heydiwetti we barliq késellerni saqaytti. **17** Buning bilen, Yeshaya peyghember arqiliq yetküzligen: «U özi aghrıq-silaqlirimizni kötürdi, késellirimizni üstige aldi» dégen söz emelge ashuruldi. **18** Eysa özini oriwalghan top-top kishilerni körip, [muxlisirigha] déngizning u qétigha ötüp kétishni emr qildi. **19** Shu chaghda, Tewrat ustazliridin biri kélip, uninggha: — Ustaz, sen qeyerge barsang, menmu sanga egiship shu yerge barimen, — dédi. **20** Eysa uninggha: — Tülkilerning öngkürliri, asmandiki qushlarning uwiliri bar; biraq Insan'oghlining béshini qoyghudek yérimu yoq, — dédi. **21** Muxlisiridin yene biri uninggha: — Reb, méning awwal bérıp atamni yerlikke qoyushumgha ijazet bergeysen, — dédi. **22** Biraq Eysa uninggha: — Manga egeshkin, we ölükler öz ölüklirini yerlikke qoysun, — dédi. **23** U kémige chüshiti, muxlisirimu chüshüp bille mangdi. **24** We mana, déngiz üstide qattiq boran chiqip ketti; shuning bilen dolqunlar kémidin halqıp kémini gherq qiliwétey dep qaldi. Lékin u uxlawatatti. **25** Muxlislar kélip uni oyghitip: — I ustaz, bizni qutuldurghaysen! Biz halaket aldida turimiz — dédi. **26** — Némishqa qorqisiler, i ishenchi ajizlar! — dédi u we ornidin turup, boran-chapqun'gha we déngizgha tenbih bérıwidi, hemmisi birdinla tinchidi. **27** Muxlislar intayin heyran bolup, bir-birige: — Bu zadi qandaq ademdu? Hetta boran-chapqunlar we déngizmu uninggha boysunidiken-he! — dep kétishti. **28** Eysa déngizning u qétidiki Gadaraliqlarning yurtigha barghinida, jin chaplashqan ikki kishi görürlidin chiqip uninggha aldigha keldi. Ular shunche wehshiy idiki, héchkim bu yerdin ötüshke jür'et qilalmaytti. **29** Uni körgende ular: — I Xudaning Ogihli, séning biz bilen néme karing! Sen waqıt-saiti kelmeyla bizni qiznighili keldingmu? — dep towlıdi. **30** Shu yerdin xéli yiraqta chong bir top tongguz padisi otlap yüretti. **31** Jinlar emdi uninggha: — Eger sen bizni qoghliwetmekchi bolsang, bizni tongguz padisi ichige kirgüzüwetkeysen, — dep yalwurushiti. **32** U ulargha: — Chiqlinglar! — déwidi, jinlar chiqip, tongguzlarning ténige kiriwaldi. Mana, pütkül tongguz padisi tik yardin étılıp chüshüp, sularda gherq boldi. **33** Lékin tongguz baqquchilar beder qéchip, sheherge krip, bu ishning bash-axirini, jümlidin jin chaplashqan kishilerning kechürmishlirini xalayiqqa éytıp bérishiti. **34** We mana, pütün sheherdikiler Eysa bilen köriushkili chiqti. Ular uni körgende, uning özlirining shu rayonidin ayrılıp kétishini ötüdi.

9 Shuning bilen u kémige chüshüp déngizdin ötüp, özi turghan sheherge qaytip keldi. **2** We mana, kishiler zembilge yatquzulghan bir palechni uning aldigha élip keldi. Eysa ularning ishenchini körip héliqi palechke: — Oghlum, yüreklik bol, gunahliring kechürüm qilindi, — dédi. **3** Andin mana, Tewrat ustazliridin beziliri könglide:

«Bu adem kupurluq qiliwatidu!» dep oyildi. **4** Ularning könglide néme oylawatqanliqini bilgen Eysa ulargha: — Néme üçün könglänglarda rezil oylarda bolisiler? **5** «Gunahling kechürüm qilindi» déyish asanmu yaki «Ornungdin tur, mang!» déyishmu? — dédi we yene ulargha: — **6** Emma hazir silerning Insan'oghlining yer yüzide gunahlarni kechürüm qilish hoquqigha ige ikenlikini bilishinglar üçün, — u paleh késelge: — Ornungdin tur, orun-körpengni yighishturup öyüngge qayt, — dédi. **7** Héliqi adem ornidin turup öyige qaytti. **8** Buni körgen top-top ademler qorqushup, insanlarga bundaq hoquqni bergen Xudani ulughlashti. **9** Eysa u yerdin chiqip aldigha kétiwétip, baj yigdhigan orunda olturghan, Matta isimlik bir [bajgirni] kördi. U uninggha: — Manga egeshkin! — dédi. We Matta ornidin turup, uninggha egeshti. **10** We shundaq boldiki, Eysa [Mattaning] öyide méhman bolup dastixanda olturghanda, nurgun bajgilar we gunahkarlarnu kirip, Eysa we uning muxlisiri bilen hemdastixan boldi. **11** Buni körgen Perisiyler uning muxlisirigha: — Ustazinglar némishqa bajgir we gunahkarlar bilen bir dastixanda yep-ichip olturidu?! — dédi. **12** Bu gepni anglighan Eysa: — Saghlam ademler emes, belki bimarlar téwipqa mohtajdur. **13** Siler béríp [muqeddes yazmilardiki]: «Izdeydinghinim qurbanliqlar emes, belki rehim-shepget» déyilgen shu sözning menisini öginginlar; chünki men heqqaniylarni emes, belki gunahkarlarni chaqirghili keldim, dédi. **14** Shu waqitlarda, Yehya [peyghemberning] muxlisiri Eysaning yénigha kélip uninggha: — Némishqa biz we Perisiyler pat-pat roza tutimiz, lékin sizning muxlisiringiz tutmaydu? — dep sorashti. **15** Eysa jawaben: — Toyi boluwatqan yigit téxi toyda hemdastixan oltughan chaghda, toy méhmanlari haza tutup oltursa qandaq bolidu? Emma shu künler kéliduki, yigit ulardin élip kétilidu, ular shu künde roza tutidu. **16** Héchkim kona könglekke yéngi rexttin yamaq salmaydu. Undaq qilsa, yéngi yamaq [kiriship], kiyimni tartip yirtiwtédu. Netijide, yirtiq téximu yoghinap kétédu. **17** Shuningdek, héchkim yéngi sharabni kona tulumlarga qachilimaydu. Eger undaq qilsa, [sharabning échishi bilen] tulumlar yérilip kétidu-de, sharabmu tökülüp kétidu hem tulumlarnu kardin chiqidu. Shuning üçün kishiler yéngi sharabni yéngi tulumlarga qachilaydu; shundaq qilghanda, her ikkilisi saqlinip qalidu. **18** U [Yehyaning muxlisirigha] bu sözlerni qiliwatqan waqtida, mana bir hökümdar kélip, uning aldigha bash urup: — Méning qizim hazirla ölüp ketti; emma siz béríp uninggha qolingizni tegküzüp qoysingiz, u tirilidu, dédi. **19** Eysa ornidin turup, muxlisiri bilen bille uning keynidin mandgi. **20** We mana, yolda xun tewresh késilige griptar bolghinigha on ikki yil bolghan bir ayal Eysaning arqisidin kélip, uning tonining péshini silidi. **21** Chünki u ichide «Uning tonini silisamla, choqum saqiyip kétimen» dep oylighanidi. **22** Emma Eysa keynige burulup, uni körüp: — Qizim, yürekli bol, ishenching séni saqaytti! dédi. Shuning bilen u ayal shu saette saqaydi. **23** Emd Eysa héliqi hökümdarning öyige kirgende, ney chéliwatqan we haza tutup waysawatqan kishiler topini körüp, **24** ulargha: — Chiqip kétinglar, bu qiz ölmidi, belki uxlawatidu, dédi. [Shuni anglap] köpchilik uni mesxire qildi. **25** Kishiler chiqiriwétilgendin kéyin, u

qizning yénigha kirip, uning qolini tutiwidi, qiz ornidin turdi. **26** Bu toghrisidiki xewer pütün yurtta pur ketti. **27** Eysa u yerdin chiqqanda, ikki qarighu uning keynidin kélip: — I Dawutning oggli, bizge rehim qilghaysiz! — dep nida qilishti. **28** U öyge kirgendin kéyin, shu ikki qarighu uning aldigha keldi. Eysa ulardin: — Siler méning bu ishqa qadir ikenlikimge ishinemsiler? — dep soridi. — I Rebim, ishinimiz, — dep jawab berdi ular. **29** U qolini ularning közlerige tegküzüp turup: — Ishenchinglar boyiche bolsun! déwidi, **30** Ularning közliri échildi. Eysa ulargha: Bu ishni héchkimge éytmanlar! dep qattiq tapilidi. **31** Lékin ular u yerdin chiqipla, uning nam-shöhritini pütkül yurtqa yéyiwetti. **32** Ular chiqip kétéwatqanda, kishiler jin chaplashqan bir gachini uning aldigha élip keldi. **33** Uninggha chaplashqan jinning heydilishi bilenla, héliqi adem zuwan'gha keldi. Xalayıq intayin heyranuhes bolup: — Bundaq ish Israilda zadi körülüp baqmighan, — déyishti. **34** Lékin Perisiyler: — U jinlarni jinlarning emirige tayinip qoghlaydiken, déyishti. **35** We Eysa barliq sheher we yéza-qishlaqlarni kézip, ularning sinagogilirida telim béríp, ersh padishahliqidiki xush xewerni jakarlidi we herxil késellerni we herxil méyip-ajizlarni saqaytti. **36** Lékin u top-top ademlerni körüp ulargha ich aghritti, chünki ular xarlinip padichisiz qoy padiliridek panahsiz idi. **37** Shuning bilen u muxlisirigha: — Hosul derweqe köp iken, biraq [hosul élish üçün] ishleydighanlar az iken. **38** Shunga hosulning Igisidin, Öz hosulningi yighiwélshqa ishlemchilerni jiddiy ewetkeysen, dep tilenglar, — dédi.

10 U on ikki muxlisini yénigha chaqirip, ulargha napak rohlarni qoghlash we herbir késellikni hem herbir méyip-ajizni saqaytish hoquqini berdi. **2** On ikki rosulning isimliri töwendikiche: Awwal Pétrus depmu atilidighan Simon we uning inisi Andiriya, andin Zebediyning oggli Yaqup we uning inisi Yuhanna, **3** Filip we Bartolomay, Tomas we bajgir Matta, Alfayning oggli Yaqup we Lebbaus depmu atilidighan Taday, **4** milletperwer dep atalghan Simon we kéyin Eysagha satqunluq qilghan Yehuda Ishqariyot. **5** Eysa bu on ikkisini [xelqning arisigha] mundaq tapilap ewetti: — Yat élliklerning yollirigha chiqmanglar, yaki Samariyeliklerning sheherlirigimu kirmenglar, **6** belki ténigen qoy padiliri bolghan Israil jemetidikiler arisigha béringlar. **7** Barghan yéringlarda: «Ersh padishahliqi yéqinliship qaldı!» dep jakarlanglar. **8** Aghriq-silaqlarni saqaytinglar, ölüklerni tirildürünglar, maxaw késellirini saqaytinglar, jinlarni heydiwétünglar. Silerge shapaet xalis bérilgendur, silermu xalis iltipat qilinglar. **9** Belwéghinglarga altun, kümüş we mis pullarni baghap élip yürmenglar. **10** Seper üçün birla yektektin bashqa ne xurjun, ne kesh, ne hasa éliwalmanglar. Chünki xizmetkar öz ish heqqini élishqa heqliqtur. **11** Herqaysi sheher yaki yézigha barghan waqtinglarda, aldi bilen shu yerde kimning hörmetke layiq mótiwer ikenlikini soranglar; shundaq kishini tapqanda, u yerdin ketküche uning öyidila turunglar. **12** Birer öyge kirgininglarda, ulargha salam béringlar. **13** Eger u alidikiler [hörmetke] layiq mótiwer kishiler bolsa, tiligen amanliqinglar ulargha ijabet bolsun; eger ular layiq bolmisa, tiligen amanliqinglar özünglarga qaytsun. **14** Silerni qobul qilmighan,

sözlinglarni anglimighan kimdekim bolsa, ularning öyidin yaki shu sheherdin ketkinglarda, ayighinglardiki topini qéqiwétinglar. **15** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, qiyamet künide Sodom we Gomorra zéminidikilerning hali shu sheherdikilerningkidin yénik bolidu. **16** Mana, men silerni qoylarni bōrilarning arisigha ewetkendik ewetimen. Shunga, yilande sezgür, paxtektek sap dilliq bolunglar. **17** Insanlardin pexes bolunglar; chünki ular silerni tutuwélp sot mehkimilirige tapshurup béridu, sinagogilirida qamchilaydu. **18** Ular we shundaqla yat ellikler üçün bir guwahliq bolushqa, siler méning sewebimdin emirler we padishahlar aldigha élip bérilip soraqqa tartilisiler. **19** Lékin ular silerni soraqqa tartqan waqtida, qandaq jawab bérish yaki néme jawab bérishtin ensirep ketmenglar. Chünki shu waqti-saitide éytish tégishlik sözler silerge teminlinidu. **20** Chünki sözlügiçi özünglar emes, belki Atanglarning rohi siler arqiliq söyleydu. **21** Qérindash qérindishigha, ata balisigha xainliq qilip, ölümge tutup béridu. Balilarmu ata-anisigha qarshi chiqip, ularni ölümge mehkum qilduridu. **22** Shundaqla siler méning namim tüpeylidin hemme ademning nepritige uchraysiler. Lékin axirghiche berdashliq bergenler bolsa qutquzulidu. **23** Ular silerge bu sheherde ziyankeshlik qilsa, yene bir sheherge qéchiq béringlar. Chünki men silerge shuni berheq éytip qoyayki, Insan'oghli qaytip kelgiçe siler Israilning barliq sheherliniri arilash [wezippinglar] tügimeydu. **24** Muxlis ustazidin, qul xojayinidin üstün turmaydu. **25** Muxlis ustazigha oxshash bolsa, qul xojayinigha oxshash bolsa razi bolsun. Ular öyning igisini «Beelzibul» dep tillighan yerde, uning öyidikilirini téximu qattiq haqaretlimemdu? **26** Shunga ulardin qorqmanglar; chünki héchqandaq yépiq qoyulghan ish ashkarilanmay qalmaydu, we héchqandaq mexpiy ish ayan bolmay qalmaydu. **27** Méning silerge qaranghuda éytidighanlirimni yoruqta éytiwéringlar. Quliqinglarga pichirlap éytilghanlarni ögzilerde jakarlanglar. **28** Tenni öltürsimu, lékin ademning jan-rohini öltürelmeydighanlardin qorqmanglar; eksiche, ten we jan-rohni doaxta halak qilishqa qadir bolghuchidin qorqunglar. **(Geenna g1067)** **29** Ikki qushqachni bir tiyin'ge sétiwalghili bolidughu? Lékin ulardin birimu Atanglarsiz yerge chüshmeydu. **30** Emma siler bolsanglar, hetta herbir tal chéchinglarmu sanalghandur. **31** Shunga, qorqmanglar. Siler nurghunlighan qushqachtinmu qimmetliktursiler! **32** Shunga, méni insanlarning aldida étirap qilghanlarning herbirini menmu ershtiki Atamning aldida étirap qilimen; **33** Biraq insanlarning aldida mendin tan'ghanlarning herbiridin menmu ershtiki Atam aldida tanimen. **34** Méning dunyagha kélishimni tinchliq élip kélish üçündür, dep oylap qalmanglar. Men tinchliq emes, belki qilichni yürgürüşke keldim. **35** Chünki méning kélishim «Oghulni atisigha, qizni anisigha, kélinni qéynanisigha qarshi chiqirish» üçün bolidu. **36** Shuning bilen «Ademning dushmanlari öz alisisidiki kishiler bolidu». **37** Ata-anisini mendinmu eziz kōridighanlar manga munasip emestur. Öz oghul-qizini mendinmu eziz kōridighanlarmu manga munasip emes. **38** Özining kréstini kōtürüp, manga egeshmigenlermu manga munasip emes. **39** Öz hayatini ayaydighan kishi uningdin

mehrum bolidu; men üçün öz hayatidin mehrum bolghan kishi uninggha érishidu. **40** Silerni qobul qilghanlar ménimu qobul qilghan bolidu; méni qobul qilghanlar bolsa méni ewetküchinimu qobul qilghan bolidu. **41** Bir peyghemberni peyghemberlik salahiyitide qobul qilghan kishi peyghemberge xas bolghan in'amgha érishidu. Heqqaniy ademni u heqqaniy iken dep bilip qobul qilghanlar heqqaniy ademge xas bolghan in'amgha érishidu. **42** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, méning bu shakichiklirimdin eng kichiki birini méning muxlisim dep bilip uninggha hetta peqet birer chine soghuq su bergen kishimu jezmen özige layiq in'amin mehrum bolmaydu.

11 Eysa on ikki muxlisigha bu ishlarni tapilap bolghandin kéyin, özimu shu yerdiki herqaysi sheherlerde telim bérish we [Xudaning kalamini] jakarlash üçün u yerdin ketti. **2** Zindan'gha solan'ghan Yehya [peyghember] Mesihning qilghan emellirini anglap, muxlisirini ewetip, ular arqiliq Eysadin: **3** «Kélishi muqerrer zat özüngmu, yaki bashqa birisini küttishimiz kérekmu?» — dep soridi. **4** Eysa ulargha jawab bérip mundaq dédi: — Yehyaning yénigha qaytip bérp, öz anglawatqanliringlarni we kōrūwatqanliringlarni bayan qilip — **5** Korlar kōreleydighan we tokurlar mangalaydighan boldi, maxaw kēsili bolghanlar saqaytildi, gaslar angliyalaydighan boldi, ölgenlermu tirildürüldi we kembeghellerge xush xewer jakarlandi» — dep éytinglar **6** we [uninggha yene]: «Mendin gumanlanmay putliship ketmigen kishi bolsa bextliktur!» dep qoyunglar, — dédi. **7** Ular ketkende, Eysa top-top ademlerge Yehya toghruluq sözleshke bashlidi: — «Siler esli [Yehyani izdep] chölge barghininglarda, zadi némini kōrgili bardinglar? Shamalda yelpünüp turghan qomushnimu? **8** Yaki ésil kiyyin'gen bir erbabnimu? Mana, ésil kiymilerni kiyyenler xan ordiliridin tépilidughu! **9** Emdi siler néme kōrgili bardinglar? Bir peyghembernimu? Durus, emma men shuni silerge éytip qoyayki, [bu bolsa] peyghemberdinmu üstün bir bolghuchidur. **10** Chünki [muqeddes yazmildardiki]: — «Mana, yüz aldinggha elchimni ewetimen; U sening aldingda yolungni teyyarlaydu» — dep pütülgen söz del uning toghrisida pütülgendur. **11** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, ayallardin tughulghanlar arisida chōmüldürgüchi Yehyadinmu ulughi turghuzulghini yoq; emma ersh padishahliqidiki eng kichik bolghinimu uningdin ulugh turidu. **12** Emma chōmüldürgüchi Yehya otturigha chiqqan künlerdin bügünki kün'giche, ersh padishahliqigha kirish yoli shiddet bilen échildi we kishiler uni shiddet bilen tutuwalidu. **13** Chünki barliq peyghemberlarning bésharet bérish xizmiti, shundaqla Tewrattiki yazmilar arqiliq bésharet yetküzülüş xizmiti Yehya bilen axirlisidu. **14** We eger shu sözni qobul qilalisanglar, «[qaytip] kélishi muqerrer bolghan Ilyas [peyghember]» bolsa, [Yehyaning] özidur. **15** Anglighudek quliqi barlar buni anglisun! **16** Lékin bu dewrdiki kishilerni zadi kimlerge oxshitay? Ular xuddi reste-bazarlarda olturwélp, bir-birige: **17** «Biz silerge sunay chélip bersekmu, ussul oynimidinglar», «Matem pedisige chélip bersekmu, yigha-zar qilmidinglar» dep [qaqshaydighan

tuturuqsiz] balilarga oxshaydu. **18** Chünki Yehya kélip ziyapette olturmaytti, [sharab] ichmeytti. Shuning bilen, ular: «Uninggha jin chaplishiptu» déyishidu. **19** Insan'oghli bolsa kélip hem yeydu hem ichidu we mana, ular: «Taza bir toymas we bir meyxor iken. U bajgirlar we gunahkarlarning dosti» déyishidu. Lékin danaliq bolsa öz perzentliri arqiliq durus dep tonulidu». **20** Andin u özi köp möjizilerni körsetken sheherlerde turuwatqanlarni towa qilmighanliqi üçün eyiblep, mundaq dédi: — **21** Halinglarga way, ey Qorazinliqlar! Halinglarga way, ey Beyt-Saidaliqlar! Chünki silerde körsitilgen möjiziler Tur we Zidon sheherliride körsitilgen bolsa, u yerlerdikiler xéli burunla böz kiyimige yögünip, külgé milinip towa qilghan bolatti. **22** Men silerge shuni éytip qoyayki, qiyamet künide Tur we Zidondikilerning köridighini silerningkidin yénik bolidu. **23** Ey ershke kötürilgen Kepernamluqlar! Siler tehtisaragha chüshürilsiler. Chünki aranglarda yaritilghan möjiziler Sodomda yaritilghan bolsa, u sheher бүгүн'giche halak bolmighan bolatti. **(Hadēs g86)** **24** Emma men silerge shuni éytip qoyayki, qiyamet künide Sodom zéminidikilerning köridighini silerningkidinmu yénik bolidu. **25** Shu waqitlarda, Eysa bu ishlarga qarap mundaq dédi: — Asman-zémin Igisi i Ata! Sen bu [heqiqetlerni] danishmen we eqilliqdardin yoshurup, sebiy balilarga ashkarilighanliqig üçün Sanga medhiyiler oquymen! **26** Berheq, i Ata, neziringde bundaq qilish rawa idi. **27** Hemme manga Atamdin teqdim qilindi; Oghulni Atidin bashqa héchkim tonumaydu, we Atinimu Oghul we Oghul ashkarilashni layiq körgen kishilerdin bashqa héchkim tonumaydu. **28** Ey japakeshler we éghir yük yüklen'gen hemminglar! Méning yénimgha kélinglar, men silerge aramliq bérey. **29** Méning boyunturuqumni kiyip, mendin ögininglar; chünki men mömin we kemtermen; shundaq qilghanda, könglünglar aram tapidu. **30** Chünki méning boyunturuqumda bolush asan, méning artidighan yüküm yéniktur.

12 Shu chaghlarda bir shabat küni, Eysa bughdayliqlardin ötip kétiwatatti. Qorsiqi échip ketken muxlisiliri bashaqlarni üzup, yéyishke bashlidi. **2** Lékin buni körgen Perisiyler uninggha: — Qara, muxlisiliring shabat küni Tewratqa cheklen'gen ishni qiliwatidu, déyishti. **3** Biraq u ulargha: — Dawut we uning hemrahilirining ach qalghanda néme qilghanliqini [muqeddes yazmilardin] oqumighanmusiler? **4** U Xudaning öyige kirip, [Xudagha] atalghan, shundaqla özi we hemrahilirigha nisbeten Tewrat qanuni boyiche yéyishke bolmaydighan «teqdim nanlar»ni [sorap élip], ularni [hemrahiliri] bilen bille yégen. Eslide bu nanlarni peqet kahinlarning yéyishigila bolatti. **5** Siler Tewrattin shuni oqup baqmighansilerki, ibadetxanida ishleydighan kahinlar shabat künliri ishlep shabat tertipini buzsimu, gunahqa buyrulmaydu. **6** Biraq men shuni silerge éytip qoyayki, bu yerde ibadetxanidinmu ulugh birsi bar. **7** Emdilikte eger siler [Xudaning] [muqeddes yazmilarda]: «Izdeydinghinim qurbanliqlar emes, belki rehim-shepquet» déyilgen shu sózining menisini bilgen bolsanglar, bigunah kishilerni gunahkar dep békitmeytinglar. **8** Chünki Insan'oghli shabat küningin Igisidir. **9** U u yerdin ayrilip, ularning sinagogigha kirdi. **10** We mana, u yerde bir qoli yégilep qalghan bir adem bar

idi. Ular uning üstidin erz qilishqa seweb tapmaqchi bolup uningdin: — Shabat küni késel saqaytish Tewrat qanunigha uyghunmu? — dep soridi. **11** Lékin u ulargha mundaq jawab berdi: — Birersinglarning qoyi shabat küni origha chüshüp ketse, uni derhal tartip chiqiriwalmaydighan adem barmidu? **12** Insan bolsa qoydin shunche etibarliqtur! Shunga, shabat küni yaxshiliq qilish Tewrat qanunigha uyghundur. **13** Andin u héliqi késelge: — Qolungni uzat, — dédi. U qolini uzitishi bilenla qoli ikkinchi qoligha oxshash eslige keltürüldi. **14** Biraq Perisiyler tashqirigha chiqip, uni qandaq yoqitish heqqide meslihet qilishti. **15** Emma Eysa buni biliwélp u yerdin ayrildi. Top-top kishiler uninggha egiship mangdi. U ularning hemmisini saqaytti; **16** andin ulargha özining salahiyitini ashkarilimasliqini qattiq tapilidi. **17** Buning bilen Yeshaya peyghember arqiliq yetküzülgen munu sözler emelge ashurildi: **18** — «Qaranglar, mana Men tallighan Öz qulum! Méning söyümlükim, dilimning söyün'gini! Men Öz Rohimni uning wujudigha qondurimen, Shuning bilen u ellerge höküüm-heqiqetni jakarlaydu. **19** U ne talash-tartish qilmaydu ne chuqan kötürmeydu, Kochilarda uning kötürgen awazini héch anglighuchi bolmaydu. **20** Taki u ghelibe bilen toghra hökümlerni chiqarghuche, Yanjilghan qomushni sundurmaydu, Tütep öchey dep qalghan pilikni öchürmeydu; **21** We eller uning namigha ümid baghlaydu». **22** Shu chaghada, birin aldigha jin chaplishiwalghan kor we gacha biri élip kélini. U uni saqaytti, kor gachini sözliyeleydighan we köreleydighan qildi. **23** Barliq xalayiq heyran bolushup: — Ejeba, bu Dawutning oghlimidu? — déyishti. **24** Lékin Perisiyler bu sözni anglap: — U peqet jinlarning emiri bolghan Beelzibubqa tayinip jinlarni qoghliwétidighan, déyishti. **25** Lékin u ularning néme oylawatqanliqini bilip ulargha mundaq dédi: — Öz ichidin bölünüp özara soqushqan herqandaq padishahliq weyran bolidu; herqandaq sheher yaki aile öz ichidin bölünüp özara soqushsa zawalligha yüz tutidu. **26** Eger Sheytan Sheytanni qoghlisha, u öz-öziye qarshi chiqqan bolidu. Undaqta, uning padishahliqi qandaqmu put tirep turalisun? **27** Eger men jinlarni Beelzibulgha tayinip qoghliсам, silerning perzentliringlar kimgé tayinip jinlarni qoghlaydu?! Shunga ular siler toghruluq höküim chiqarsun! **28** Lékin men Xudaning Rohigha tayinip jinlarni qoghlighan bolsam, undaqta Xudaning padishahliqi derweqe üstünglarga chüshüp namayan boldi. **29** Bir kishi küchtüggür birsining öyige kirip, uning mal-mülkini qandaq bulap kételisun? Peqet u shu küchtüggürni awwal baghliyalisa, andin öyini bulang-talang qilalaydu. **30** Men terepte turmighanlar manga qarshi turghuchidur. Men terepke [adamlarni] yighmighuchilar bolsa tozutuwetküchidur. **31** Shuning üçün men silerge shuni éytip qoyayki, insanlarning ötküzgen hertürlük gunahliri we qilghan kupurluqlirining hemmisini kechürishke bolidu. Biraq Muqeddes Rohqa kupurluq qilish héch kechürilmeydu. **32** Insan'oghligha qarshi söz qilghan kimdekim bolsa kechürümge érisheleydu; lékin Muqeddes Rohqa qarshi gep qilghanlar bolsa bu dunyadimu, u dunyadimu kechürümge érishelmeydu. **(aiōn g165)** **33** Derex yaxshi bolsa, méwisimu yaxshi bolidu — yaki derex por bolsa, méwisimu nachar

bolidu; chunki herqandaq dereh öz méwisidin bilinidu.

34 Ey yılanlarning perzentliri! Siler rezil tursanglar, aghzinglardin qandaqmu yaxshi söz chiqsun? Chunki ademning qelbide néme tolup tashqan bolsa éghizdin shu chiqidu. **35** Yaxshi adem öz yaxshi xezinisidin yaxshi nersilerni chiqiridu. Yaman adem yaman xezinisidin yaman nersilerni chiqiridu. **36** Men silerge shuni éytip qoyayki, insanlar qilghan herbir éghiz quruq sözi üçün soraq küni hésab béridu. **37** Chunki öz sözliring bilen ya heqqaniy ispatlinisen, ya sözliringlar bilen gunahkar dep békitilisen. **38** Shu chaghda bezi Tewrat ustazliri we Perisiyler uninggha jawaben: Ustaz, sendin bir möjizilik alamet körgümüz bar, — dédi. **39** Lékin u ulargha mundaq jawab berdi: — Rezil hem zinaxor bu dewr bir «alamet»ning köristilishini istep yürüdu. Biraq bu dewrdikilerge «Yunus peyghemberde körtülgen möjizilik alamet»tin bashqa héchqandaq möjirilik alamet körsitilmeydu. **40** Chunki Yunus peyghember yoghan béliqning qorsiqida üç kéche-kündüz yatqandek, Insan'oghlimu oxshashla üç kéche-kündüz yerning baghrida yatidu. **41** Soraq küni Ninewe shehiridikiler bu dewrdikiler bilen teng qopup, bu dewrdikilerning gunahlarini békitidu. Chunki ular Yunus [peyghember] jakarligan xewerni anglap, [yamanliqidin] towa qilghan; we mana, mushu yerde Yunus [peyghember]dinmu ulugh birsi turidu! **42** Soraq küni «Jenubtiki ayal padishah»mu bu dewrdikiler bilen teng tirilip, ularning gunahlarini békitidu. Chunki u Sulaymanning dana sözlirini anglash üçün yer yüzining chétidindin kelgen; we mana, hazir mushu yerde Sulaymandinmu ulugh birsi turidu. **43** Napak roh birawning ténidin chiqiriwétilgendin kéyin, u qurghaq dalalarni chörgilep yürüp, birer aramgahni izdeydu, biraq tapalmaydu **44** we: «Men chiqqan makanimga qaytay» deydu. Shuning bilen qaytip kélip, shu makanining yenila bosh turghanliqini, shundaqla pakiz tazilan'ghanliqini we retlen'genlikini bayqaydu-de, **45** bérip ózidinmu better yette jinni bashlap kélidu; ular kirip bille turidu. Buning bilen héliqi ademning kéyinki hali burunqidinmu téximu yaman bolidu. Bu rezil dewrdikilerning halimu mana shundaq bolidu. **46** U toplashqan xalayiqqa dawamlıq sözlewatqanda, mana, anisi bilen iniliri kélip, uning bilen sözleshmekchi bolup tashqirida turushti. **47** Shuning bilen bireylen uninggha: — Aningiz we iniliringiz siz bilen sözlishimiz dep tashqirida turidu, — dédi. **48** Lékin u jawaben shu xewerni yetküzgen kishidin: «Kim méning anam, kim méning inilirim?» — dep soridi. **49** Andin u qolini sozup muxlisirini körsitip: — Mana méning anam, mana méning inilirim! **50** Chunki kim ershtiki Atamning iradisini ada qilsa, shu méning aka-inim, acha-singlim we anamdur, — dédi.

13 Shu küni Eysa öydin chiqip, déngiz boyida olturatti. **2** Etrapigha top-top ademler olishiwalghachqa, u bir kémige chiqip olturdi. Pütkül xalayiq bolsa déngiz boyida turushatti. **3** U ulargha temsiller bilen nurghun hékmetlerni éytip birip, mundaq dédi: — Mana, uruq chachquchi uruq chachqili [étizgha] chiqiptu. **4** Uruq chachqanda uruqlardin beziliri chighir yol üstige chüshüptu, qushlar kélip ularni yep kétiptu. **5** Beziliri téshi köp, topisi az yerlerge chüshüptu. Tupriqi

chongqur bolmighachqa, tézla ünüp chiqiptu, **6** lékin kün chiqishi bilenla aptapta köyüp, yiltizi bolmighachqa qurup kétiptu. **7** Beziliri tikenlerning arisigha chüshüptu, tikenler ösüp maysilarni boghuwaptu. **8** Beziliri bolsa yaxshi tupraqqa chüshüptu. Ularning beziliri yüz hesse, beziliri atmish hesse, yene beziliri ottuz hesse hosul bériptu. **9** Quliqi barlar buni anglisun! **10** Muxlisiri kélip, uningdin: — Sen néme üçün ulargha temsiller arqiliq telim bérisen? — dep soridi. **11** U ulargha mundaq jawab berdi: — Siler ersh padishahliqining sirlirini bilishke muyesser qilindinglar, lékin ulargha nésip qilinmide. **12** Chunki kimde bar bolsa, uninggha téximu köp bérilidu, uningda molchiliq bolidu; emma kimde yoq bolsa, hetta uningda bar bolghanlirimu uningdin mehrum qilinidu. **13** Ulargha temsil bilen sözlishimning sewebi shuki, ular qarisimu körmeydu, anglisimu tingshimaydu hem heqiqiy chüshenmeydu. **14** Buning bilen Yeshaya peyghember éytqan besharettiki munu sözler emelge ashuruldi: — «Siler anglashni anglaysiler, biraq chüshenmeysiler; Qarashni qaraysiler, biraq körmeysiler. **15** Chunki mushu xelqingni yürükini may qaplap ketken, Ular anglighanda qulaqlirini éghir qiliwalghan, Ular közlirini uxlighandek yumuwalghan; Undaq bolmisidi, ular közliri bilen körüp, Quliqi bilen anglap, Köngli bilen chüshinip, Öz yolidin yandurulushi bilen, Men ularni saqaytqan bolattim. **16** Lékin, közliringlar bextliktur! Chunki ular köridu; quliqinglar bextliktur! Chunki ular anglaydu. **17** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, burunqi nurghun peyghemberler we heqqaniy ademler silerning körgininglarni körishke intizar bolghan bolsimu ularni kormigen; silerning anglighininglarni anglashqa intizar bolghan bolsimu ularni anglimighan. **18** Emdi uruq chachquchi toghrisidiki temsilning menisini anglanglar: **19** Eger biri [ersh] padishahliqining söz-kalamini anglap turup chüshenmise, Sheytan kélip uning könglige chéchiqlan sözni élip kétidu. Bu del chighir yol üstige chéchiqlan uruqlardur. **20** Tashliq yerlerge chéchiqlan uruqlar bolsa, ular söz-kalamni anglap, xushallıq bilen derhal qobul qilganlarni körsitidu. **21** Halbuki, qelbide héch yiltiz bolmighachqa, peqet waqitliq mewjut bolup turidu; söz-kalamning wejedin qiyinchiliq yaki ziyankeshlikke uchrighanda, ular shuan yoldin chetnep kétidu. **22** Tikenlerning arisigha chéchiqlighini shundaq ademlerni körsyetkenki, ular söz-kalamni anglighini bilen, lékin bu dunyaning endishiliri we bayliqning éziqturushi [qelbidiki] söz-kalamni boghuwétidu-de, ular hosulsiz qalidu. (aïñ g165) **23** Lékin yaxshi yerge chéchiqlan uruqlar bolsa — söz-kalamni anglap chüshen'gen ademlerni körsitidu. Bundaq ademler hosul béridu, birsi yüz hesse, birsi atmish hesse, yene birsi ottuz hesse hosul béridu. **24** U ularning aldida yene bir temsilni bayan qildi: — Ersh padishahliqi xuddi étizigha yaxshi uruqni chachqan bir ademge oxshaydu. **25** Emma kishiler uyqugha chömgen chaghda, dushmani kélip bughdai arisigha kürmek uruqlirini chéchiwétip, kétiptu. **26** Emdi maysilar ösüp, bashaq chiqarghanda, kürmekmu ashkarlinishqa bashlaptu. **27** Xojayinning chakarlıri kélip uninggha: — «Ependi, siz étizingizgha yaxshi uruq chachqan emesmidingiz? Kürmekler nedin kélip qaldi?» deptu. **28** Xojayin: «Buni

bir dushman qilgan» — depu. Chakarlar uningdin: «Siz bizni bérup ularni otivétinglar dèmeckimu?» — dep soraptu. **29** «Yaq, » — depu xojayin, «undaq qilghanda kürmeklerni yulghanda, bughdaylarnimu yuluwétishinglar mumkin. **30** Bu ikkisi orma waqtighiche bille össun, orma waqtida, men ormichilargha: — Aldi bilen kürmeklerni ayrip yighip, baghlap köydürüşke qoyunglar, andin bughdaylarni yighip ambiringha ekiringlar, deymen» — depu xojayin. **31** U ulargha yene bir temsilni éytti: — Ersh padishahliqi xuddi bir adem qoligha élip étizigha chachqan qicha uruqigha oxshaydu. **32** Qicha uruqi derweqe barliq uruqlarning ichide eng kichik bolsimu, u herqandaq ziraettin égiz ösüp, derex bolidu, hetta asmandiki qushlarmu kélip uning shaxlirida uwulaydu. **33** U ulargha yene bir temsilni éytti: — Ersh padishahliqi xuddi bir ayal qoligha élip üç jawur unning arisigha yoshurup, taki pütün xémir bolghuche saqlighan échitqugha oxshaydu. **34** Eysa bu ishlarning hemmisini temsiller bilen köpchilikke bayan qildi. U temsilsiz héchqandaq telim bermeytti. **35** Buning bilen peyghember arqiliq aldin'ala éytilgan munu sözler emelge ashurildi: — «Aghzimni temsil sözlesh bilen achimen, Alem apiride bolghandin béri yoshurunup kelgen ishlarni élan qilimen». **36** Shuningdin kéyin, u köpchilikni yolgha séliwétip öyge kirdi. Muxlisilari yénigha kélip uningdin: — Étizliqtiki kürmek toghrisidiki temsilni bizge sherhlep berseng, — dep öttüdi. **37** U emdi ulargha jawab bérup mundaq dédi: — Yaxshi uruqni chachqan kishi insan'oghli dur. **38** Étizliq bolsa — dunya. Yaxshi uruq bolsa [ersh] padishahliqining perzentlidir, lékin kürmek rezil bolghuchining perzentlidir. **39** Kürmek chachqan dushman — Iblis tur. Orma orush waqti — zaman axiridir. Ormichilar — perishtiler dur. (aiñon g165) **40** Kürmekler yulunup, otta köydürüwétilginidek, zaman axiridimu ene shundaq bolidu. (aiñon g165) **41** Insan'oghli perishtilirlini ewetip, ular insanlarni gunahqa azdurguchilarning hemmisini, shundaqla barliq itaetsizlik qilghuchilarni öz padishahliqidin shallap chiqip, **42** xumdanning lawulap turghan otigha tashlaydu. U yerde yigha-zarlar kötürülüdu, chishlirlini ghuchurlitidu. **43** U chaghda heqqaniylar Atisining padishahliqida xuddi quyashtek julalinidu. Anglihudex quligha barlar buni anglisun! **44** — Ersh padishahliqi xuddi étizda yoshurulghan bir xezinige oxshaydu. Uni tépiwalghuchi xezinini qaytidin yoshurup, xezinining shad-xuramlighi ichide bar-yoqini sétiwétip, shu étizni sétiwalidu. **45** Yene kélip, ersh padishahliqi ésil ünche-merwayitlarni izdigen sodigerge oxshaydu. **46** Sodiger nahayiti qimmat bahaliq bir merwayitni tapqanda, qaytip bérup bar-yoqini sétiwétip, u merwayitni sétiwalidu. **47** — Yene kélip, ersh padishahliqi dengizgha tashlinip herxil béliqlarni tutidighan torgha oxshaydu. **48** Tor toshqanda, [béliqchilar] uni qirghaqqa tartip chiqiridu. Andin olturup, yaxshi béliqlarni ilghiwélip, qachilargha qachilap, erzimeslerni tashliwétidu. **49** Zaman axirida shundaq bolidu. Perishtiler chiqip, rezil kishilerni heqqaniy kishiler arisidin ayriydu (aiñon g165) **50** we xumdanning lawulap turghan otigha tashlaydu. U yerde yigha-zarlar kötürülüdu, chishlirlini ghuchurlitidu. **51** Eysa ulardin: — Bu ishlarning hemmisini chüshendigharmu? dep soridi. Chüshenduq, — dep jawab berdi ular. **52**

Andin u ulargha: — Shunga, ersh padishahliqining telimige muyesser bolup muxlis bolghan herbir Tewrat ustazi xuddi xezinisidin yéngi hem kona nersilerni élip chiqip tarqatquchi öy xojayinigha oxshaydu, — dédi. **53** Eysa bu temsillerni sözlep bolghandin kéyin, shundaq boldiki, u yerdin ayrilip, **54** öz yurtigha ketti we öz yurtidiki sinagotga xelqge telim bérishke kirishiti. Buni anglighan xalayıq intayin heyran bolushup: — Bu ademning bunchiwala danalighi we möjize-karametliri nedin kelgendu? **55** U peqet héliqi yaghachchining oghli emesmu? Uning anisining ismi Meryem, Yaqup, Yüsüp, Simon we Yehudalar uning iniliri emesmu? **56** Uning singillirlirining hemmisi bizning arimizdighu? Shundaq iken, uningdiki bu ishlarning hemmisi zadi nedin kelgendu? — déyishetti. **57** Shuning bilen ular uninggha heset-bizar bilen qaridi. Shunga Eysa ulargha mundaq dédi: — Herqandaq peyghember bashqa yerlerde hörmetsiz qalmaydu, peqet öz yurti we öz öyide hörmetke sazawer bolmaydu. **58** Ularning iman-ishenchsizlikidin u u yerde köp möjize körsetmide.

14 U chaghlarda, Hérod hakim Eysaning nam-shöhritidin xewer tépip, **2** xizmetkarlirige: — Bu adem chömüldürgüchi Yehya bolidu, u ölümdin tirilgen bolsa kérek. Shuning üçün mushu alahide qudretler uningda küchini körsetmekte, — dédi. **3** Hérodning bundaq déyishining sewebi, u [ögey] akisi Filipning ayali Hérodiyening wejidi Yehyani tutqun qilip, zindan'gha tashlighanidi. **4** Chünki Yehya Hérodqa [tenbih bérıp]: «Bu ayalni tartiwélishing Tewrat qanunigha xilaptur» dep kelgenidi. **5** Hérod [shu sewebtin] Yehyani öltürmekchi bolghan bolsimu, biraq xalayıqtin qorqqanidi, chünki ular Yehyani peyghember, dep biletti. **6** Emma Hérodning tughulghan küni tebriklen'gende, ayali Hérodiyening qizi otturigha chiqip ussul oynap berdi. Bu Hérodqa bek yaqti; **7** shuning üçün u uninggha: — Hernéme tiliseng shuni sanga bérey, dep qesem qildi. **8** Lékin qiz anisining küshkürtüshi bilen: — Chömüldürgüchi Yehyaning kallisini élip, bir texpisge qoyup ekelsile, — dédi. **9** Padishah buninggha hesret chekken bolsimu, qesemliri tüpeylidin we dastixanda olturghanlar wejidi, [kallisini] élip kélinglar, dep buyrudi. **10** U adem ewetip, zindanda Yehyaning kallisini aldurdi. **11** Shuning bilen kallisi bir texpisge qoyulup, qizning aldigha élip kélinidi. Qiz buni anisining aldigha apardi. **12** [Yehyaning] muxlisiliri bolsa bérıp, jesetni élip depne qildi; andin bérıp Eysagha bu ishlarni xewer qildi. **13** Eysa bu xewerni anglap, özi yalghuz pinhan bir jaygha kétey dep bir kémige olturup u yerdin ayirdi. Xalayıq buning xewirini tapqanda, etraptki sheherlerdin kélisip, uning keymidin piyade mangdi. **14** U [qirghaqqal] chiqip ketkinide, zor bir top adamlarni körüwidi, ulargha ich aghritip, ularning aghriqlirini saqaytti. **15** Kech kirgende, muxlisiliri uning yénigha kélip: — Bu chöl bir jay iken, waqitmu bir yerge bérıp qaldi. Xalayıqni yolgha séliwetken bolsang, andin ular kentlerge bérıp özlirige ozuq sétiwalsun, — dédi. **16** Lékin Eysa ulargha: — Ularning kétishining hajiti yoq, özünghar ulargha ozuq béringlar, — dédi. **17** Lékin muxlislar: — Bizde besh nan bilen ikki dane béliqtin bashqa héch nersa yoq, — déyishti. **18** U: — Ularni manga élip kélinglar, dédi. **19** U

xalayiqli chöplükning üstide olturushqa buyrughandin keyin, besh nan bilen ikki béliqni qoligha élip, asman'gha qarap [Xudagha] teshekkür éytti. Andin nanlarni oshtup muxlisirigha berdi, muxlisirlari xalayiqa üleshtürüp berdi. **20** Hemmeylen yep toyundi. [Muxlislar] éship qalghan parchilarni liq on ikki séwette tériwaldi. **21** Ozuqlan'ghanlarning sani ayallar we balilardin bashqa texminen besh ming kishi idi. **22** Arqidila, u muxlisirigha: Özüm bu xalayiqli yolgha séliwétimen, angghuche siler kémige olturup, déngizning qarshi qirghiqigha ötüp turunglar, dep buyrudi. **23** Xalayiqli yolgha séliwetkendin keyin, u dua qilish üçün özi xilwet taghqa chiqti. Kech kirgendimu u yerde yalghuz qaldi. **24** Bu chaghda, kéme qirghaqtin xéli köp chaqirim yürigenidi, lékin shamal qarshi yönlishitin chiqiwatqachqa, kéme dolqunlar ichide chayqilip turatti. **25** Kéche tötinche jésék waqtida, u déngizning üstide méngip, muxlisirlari terepke keldi. **26** Muxlislar uning déngizning üstide méngip kéliwatqanliqini körüp, alaqzade bolup: — Alwasti iken! — dep qorqup chuqan sélishiti. **27** Lékin Eysa derhal ulargha: — Yürekli bolunglar, bu men, qorqmanglar! — dédi. **28** Pétrus buninggha jawaben: — I Reb, bu sen bolsang, su üstide méngip yéniggha bérishimgha emr qilghaysen, — dédi. **29** Kel, — dédi u. Pétrus kémidin chüshüp, su üstide méngip, Eysagha qarap kétiwatatti; **30** lékin boranning qattiq chiqiwatqanliqini körüp qorqup, sugha chöküşke bashlidi: — Reb, méni qutuzualghaysen! — dep warqiridi. **31** Eysa derhal qolini uzitip, uni tutuwaldu we uninggha: — Ey ishenchi ajiz bende, némishqa guman qilding? — dédi. **32** Ular kémige chiqqanda, shamal toxtidi. **33** Kémide olturghanlar uning aldigha kélip sejde qilip: — Berheq, sen Xudaning Ogihli ikensen, — déyishti. **34** Ular déngizning qarshi teripige ötkende, Ginnisaret yurtida [quruqluqqa] chiqti. **35** U yerdiki ademler uni tonup qélip, etrapitiki barliq jaylarga xewer ewetti; shuning bilen kishiler barliq bimarlarni uning aldigha élip keldi; **36** ular uningdin bimarlarning héchbolmighanda uning tonining péshige bolsimu qolini tegküzwélisigha yol qoyushini ötündi. Uninggha qolini tegküzgenlerning hemmisi sellimaza saqaydi.

15 Bu chaghda, Tewrat ustazliridin we Perisiylardin beziliri Yérusalémdin kélip Eysaning aldigha bérüp: **2** — Muxlisliring némishqa ata-bowilirimizning en'enilirige xilapliq qilidu? Chünki ular qollarini yumay tamaq yeydiken'ghu, — dédi. **3** Lékin u ulargha mundaq jawab berdi: — Silerchu, siler némishqa en'animizni saqlaymiz dep Xudaning emrige xilapliq qilisiler? **4** Chünki Xuda: «Ata-anangni hörmet qil» we «Atisi yaki anisini haqaretlenler ölümge mehkum qilinsun» dep emr qilghan. **5** Lékin siler: — Herqandaq kishi «Atisi yaki anisigha: — Men silerge yadrem bergüdek nersilerni alliqachan [Xudagha] atiwettim — désila, **6** uning ata-anisigha hörmet-wapadarliq qilish mejburiyiti qalmaydu, — deysiler. Buning bilen en'en'englarni dep, Xudaning emrini yoqqa chiqiriwettinglar. **7** Ey saxtipezler! Yeshaya peyghember bergen mushu bésharet toptoghra siler toghruluq iken: — **8** «Mushu xelq aghzida méni hörmetligini bilen, Biraq qelbi mendin yiraq. **9** Ular manga bihude ibadet qilidu. Ularning ögetken telimliri peqet insanlardin chiqqan petiwalarla, xalas». **10** Andin

u xalayiqli yénigha chaqirip, ulargha: — Qulaq sélinglar hem shuni chüshininglarki, **11** Insanni napak qilidighini aghzidin kiridighini emes, belki aghzidin chiqidighinidur, — dédi. **12** Keyin muxlisirlari uning aldigha kélip: — Séning bu sözüngni Perisiyler anglap, uningdin bizar bolup renjigenlikini bildingmu? — dédi. **13** Lékin u mundaq jawab qayturdi: — Ershtiki Atam tikmigen herqandaq ösümlük yiltizidin yulunup tashlinidu. **14** Siler ulargha pisent qilmanglar; ular korlarga yol bashlaydighan korlardur. Eger kor korga yol bashlisa, her ikkisi origha chüshüp kétiidu. **15** Lékin Pétrus uninggha: — Baya éytqan temsilni bizge chüshendürüp bergeysen, — dédi. **16** Lékin u: — Silermu téxiche chüshenchige érishimidinglar?! — dédi. **17** Éghizgha kirgen barliq nersilerning ashqazan arqiliq teret bolup chiqip kétidighanliqini téxi chüshenmemsiler? **18** Lékin éghizdin chiqidighini qelbtin chiqidu, insanni napak qilidighinimu shudur. **19** Chünki yaman oylar, qatilliq, zinaxorluq, buzuqchilik, oghriliq, yalghan guwahliq we töhmet qatarliqlar qelbtin chiqidu. **20** Insanni napak qilidighanlar mana shulardur; yuyulmighan qollar bilen tamaq yéyish insanni napak qilmaydu. **21** Eysa u yerdin chiqip, Tur we Zidon sheherlirining etrapidiki yurtlarga bardu. **22** Mana, u chet yerlerdin kelgen qananiy bir ayal uning aldigha kélip: — I Reb! Dawutning ogihli, halimgha rehim qilghaysiz! Qizimgha jin chaplishiwalghaniken, qiynilip kétiwatidu! — dep uninggha nida qilip zarlidi. **23** Lékin u u ayalgha bir éghizimu jawab bermidi. Muxlisirlari uning yénigha kélip: — Bu ayalni yolgha salsang! Chünki u keynimizdin egiship yalwurup nida qiliwatidu, — dédi. **24** Emdi u jawab bérüp: — Men peqet yoldin ténigen qoy padiliri bolghan Israil jemetidikilerge ewetilgenmen, — dédi. **25** Emma héliqi ayal uning aldigha kélip sejde qilip: — Reb, manga yadrem qilghaysen! — dep yalwurdu. **26** U uninggha: — Balilarning nénini kichik itlarga tashlap bérish yaxshi emes, — dédi. **27** Lékin héliqi ayal: — Durus, i Reb, biraq hetta itlarnu xojayiningin dastixinidin chüshken uwaqlarni yeydighu, — dédi. **28** Shuning bilen Eysa uninggha: — Ey xanim, ishenching küchlük iken! Tiliginingdek bolsun! — dédi. U ayalning qizi shuan saqiyip ketti. **29** Eysa u yerdin chiqip, Galiliye déngizining boyidin ötüp, taghqa chiqip olturdu. **30** Uning aldigha top-top xalayiqli yighildi. Ular tokur, qarighu, gacha, cholaq we nurghun bashqa xil késellernimu élip kélip, uning ayighi aldigha qoyushti; u ularni saqaytti. **31** Shuning bilen xalayiqli gachilarning sözliyeleydighan bolghanliqini, cholaqlarning saqayghinini, tokurlarning mangghanliqini we qarighularning köridighan bolghanliqini körüp, heyran boldi we Israilning Xudasini ulughlidi. **32** Andin Eysa muxlisirlirini yénigha chaqirip: — Bu xalayiqa ichim aghriydu; chünki ular üç künden béri yénimda boldi, yégüdek bir nersisimu qalmidi. Ular ni öylirige ach qayturushni xalimaymen, yolda halidin kétéshi mumkin, — dédi. **33** Muxlislar uninggha: — Bu chölde bunchiwala ademni toyghuzghudek köp nanni nedin tapimiz? — déyishti. **34** Eysa ulardin: Qanche néninglar bar? — dep soridi. — Yette nan bilen birnechche tal kichik béliq bar, — déyishti ular. **35** Buning bilen u xalayiqli yerde olturushqa buyrudi. **36** Andin, yette nan bilen béliqlarni qoligha élip [Xudagha] teshekkür éytip, ularni oshtup muxlisirigha

berdi, muxlislar xalayıqqa üleshtürdi. **37** Hemmayen toyguche yédi; andin [muxlislar] éshıp qalghan parchilarnı yighıp yette chong séwetni toshqıladı. **38** Tamaq yégenlerning sani balılar we ayallardin bashqa töt ming kishi idi. **39** U xalayıqni yolgha salghandin kéyin, kémige chüshüp, Magadan yurtining chet yerlirige bardı.

16 Emdi perisiyler bilen Saduqiylar uni sinash meqsitide yénigha kélip, uningdin bizge asmandin möjizilik bir alamet körsetseng, dep telep qilishti. **2** Biraq Eysa ulargha mundaq dédi: — Kechqurun siler qizil shepeqni körginilarda, «Hawa ete ochuq bolidu» deysiler **3** we etigende: «Bügün boran chiqıdı, chünki asmanning renggi qizil hem tutuq», deysiler. Asman renggi-roynı perq ételeysiler-yu, lékin bu zamanda yüz bériwatqan alametlerni perq ételmeysiler! **4** Rezil hem zinaxor bu dewr «möjizilik bir alamet»ning körstilisini istep yürüdü. Biraq bu [dewrdikilerge] «Yunus peyghemberde körülgen möjizilik alamet»din bashqa héchqandaq möjizilik alamet körstilmeydu. Andin u ularni tashlap chiqıp ketti. **5** Muxlisleri [déngizning] u qétigha ötkinide, nan éliwélisni untughanidi. **6** Eysa ulargha: — Hoshiyar bolunglar, Perisiyler bilen Saduqiylarning échtıqusidin éhtiyat qilinglar, — dédi. **7** [Muxlislar] özara mulahiziliship: — Nan ekelmigenlikimiz üçün buni dewatsa kérek, — déyishti. **8** Eysa ularning néme [déyishiwatqanliqini] bilip mundaq dédi: — Ey ishenchi ajizlar! Néme üçün nan ekelmigenlikinglar toghrisida mulahize qilisiler? **9** Téxiche chüshenmidinglarmu? Besh nan bilen besh ming kishining [toyguzulghanliqı], qanche séwet ozuq yighiwalghanliqinglar ésinglardin chiqıtu? **10** Yette nan bilen töt ming kishining [toyguzulghanliqı], yene qanche chong séwet ozuq yighiwalghanliqinglarmu ésinglardin chiqıtu? **11** Siler qandaqmu méning silerge: «Perisiyler bilen Saduqiylarning échtıqusidin éhtiyat qilinglar» déginimning nan toghruluq emeslikini chüshenmeysiler? **12** Muxlislar shundila uning nandiki échtıqudin emes, belki Perisiyler bilen Saduqiylarning telimidin éhtiyat qilishni éytqanliqini chüshinip yetti. **13** Eysa Qeyseriye-Filippi rayonigha kelginide, u muxlisleridin: Kishiler men Insan'oghlini kim dep bilidiken, — dep soridi. **14** Muxlisleri: — Beziler séni chömüldürgüchi Yehya, beziler Ilyas [peyghember] we yene beziler Yeremiya yaki bashqa peyghemberlerdin biri dep bilidiken, — dep jawab berdi. **15** U ulardin: — Emdi silerchu? Siler méni kim dep bilisiler? — dep soridi. **16** Simon Pétrus: — Sen Mesih, menggüülük hayat Xudaning Oghli ikensen, — dep jawab berdi. **17** Eysa uninggha: — Bextliksen, i Yunus oghli Simon! Buni sanga ayan qilghuchi héch et-qan igisi emes, belki ershtiki Atamdur. **18** Men sanga shuni éytayki, sen bolsang Pétrusdursen. Men jamaitimni bu uyultash üstige qurimen. Uning üstidin tehtisaraning dewazilirimu ghalib kélelmeydu. (Hadēs g86) **19** Ersh padishahliqining achquchilirini sanga tapshurimen; sen yer yüzide némini baghlisang ershtimu baghlan'ghan bolidu, sen yer yüzide némini qoyup berseng, ershtimu qoyup bérilgen bolidu, — dédi. **20** Bu sözlerni éytıp bolup, u muxlislerigha özining Mesih ikenlikini héchkimge tinmasliqni tapilidi.

21 Shu waqıttin bashlap, Eysa muxlislerigha özining Yérusalémgha kétishi, aqsqaqallar, bash kahınlar we Tewrat ustazliri teripidin köp azab-oqubet tartishi, óltürülüşü muqerrer bolghanliqini, shundaqla üçinchi küni tirildürüldighanliqini ayan qilishqa bashlıdı. **22** Shuning bilen Pétrus uni bir chetke tartıp, uni eyiblep: — Ya Reb, sanga rehım qilin'ghay! Béshinggha bundaq ishlar qet'iy chüshmeydu! — dédi. **23** Lékin u burulup Pétrusqa qarap: — Arqamgha öt, Sheytan! Sen manga putlikashangsen, séning oyilghanliring Xudaning ishliri emes, insanning ishliridir, — dédi. **24** Andin Eysa muxlislerigha mundaq dédi: Kimdekim manga egishishni xalisa, özidin waz kéchip, özining kréstini kütürüp manga egeshsun! **25** Chünki öz jénini qutquzmaqchi bolghan kishi choqum jénidin mehrum bolidu, lékin men üçün öz jénidin mehrum bolghan kishi uninggha érishidu. **26** Chünki bir adem pütün dunyagha ige bolup jénidin mehrum qalsa, buning néme paydisi bolsun?! U némisini jénigha tégishsun?! **27** Chünki Insan'oghli Atisining shan-sheripi ichide perishtiliri bilen kélish aldida turidu; we u hemme ademning öz emellirige tushluq jawab qayturidu. **28** Men silerge shuni berheq éytıp qoyayki, bu yerde turghanlarning arisidin ölümining temini tétishtin burun jezmen Insan'oghlining öz padishahliqı bilen kelgenlikini köridighanlar bardur.

17 We alte kúndin kéyin, Eysa Pétrus, Yaqup we Yaqupning inisi Yuhannani ayırıp élip, égiz bir taghqa chiqtı. **2** U yerde uning siyaqi ularning köz aldida ózgirip, yüzi quyashtek parlıdı, kiymiliri nurdek ap'aq bolup chaqnıdı. **3** We mana, [muxlisarlgha] Musa we Ilyas [peyghemberler] uning bilen sözlishiwatqan halda köründi. **4** Shuning bilen Pétrus Eysagha: — I Reb, bu yerde bolghinimiz némidégen yaxshi! Xalisang, birini sanga, birini Musagha, yene birini Ilyasqa atap bu yerge üç kepe yasayli! — dédi. **5** Uning gépi tügimeyla, mana nurluq bir bulut ularni qaplıwaldı. Mana, buluttin: «Bu Méning söyümlük Oghlumdur, Men uningdin xursenmen. Uninggha qulaq sélinglar!» dégen awaz anglandı. **6** Muxlislar buni anglap özlirini yerge tashlap düm yétip wehimige chüshti. **7** Biraq Eysa kélip, ulargha qolini tegküzüp: Qopunglar, qorqmanglar, — dédi. **8** Ular bëshini kütürüp qariwıdı, Eysadin bashqa héchkimni kormıdı. **9** Taghdin chüshüwétip, Eysa ulargha: — Insan'oghli ölümdin tirildürülmigüche, bu alamet körünüşni héchkimge éytmanglar, — dep tapilidi. **10** Andin muxlisleri uningdin: — Tewrat ustazliri néme üçün: «Ilyas [peyghember Mesih kélishtin] awwal qaytıp kélishi kérek» déyishidu? — dep sorashti. **11** U ulargha jawaben: — Ilyas [peyghember] derweqe [Mesihтин] awwal kélidu, hemme ishni ornigha keltüridu. **12** Emma men silerge shuni éytıp qoyayki, ilyas allıqachan keldi, lékin kishiler uni tonumıdı, belki uninggha xalighanche muamile qildi. Shuninggha oxshash, Insan'oghlimu ularning qollarida azab chékish aldida turidu, — dédi. **13** Shu chaghda muxlislar uning chömüldürgüchi Yehya toghrisida sözlewatqanliqini chüshendi. **14** Ular xalayıqning yénigha barghinida, bir kishi uning aldigha kélip, tizlinip: **15** Reb, oghlumgha ichingni aghrıtqaysen! Chünki uning tutqaqlıq késili bar bolghachqa, zor azab chékiwatidu; chünki u daim otning yaki suning

ichige chüshüp kétidu. **16** Uni muxlisiringgha élip kelgenidim, saqaytalmidi, — dédi. **17** Eysa jawaben: — Ey étiqadsiz we tetür dewr, siler bilen qachan'ghiche turay?! Men silerge yene qachan'ghiche sewr qilay? — Balini aldimgha élip kélinglar — dédi. **18** Shuning bilen Eysa [jin'gha] tenbih bériwidu, jin balidin chiqip ketti, balimu shuan saqaydi. **19** Kéyin, Eysa ayrim qalghanda, muxlislar uning yénigha kélip: — Biz néme üçün jinni qoghliwételmiduq? — dep sorashti. **20** U ulargha: — Ishenchinglar bolmighanliq üçün. Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, silerde qicha uruqidek zerriche ishench bolsila, siler awlu taghqa: «Bu yerdin u yerge köch» désenglar, köchidu; shundaqla silerge mumkin bolmaydighan héch ish bolmaydu. **21** Biraq, bundaq jinlarni dua qilish we roza tutush bilen bolmisa heydigili bolmaydu — dédi. **22** Ular Galiliye ölkisinde aylinip yüriginide, Eysa ulargha: — Insan'oghli [satqunluqtin] insanlarning qoligha tapshurulidu; **23** ualar uni öltüridu, lékin üçinchi küni u tirilidu, — dédi. Buni anglap muxlislar éghir ghem-qayghugha chömüp ketti. **24** Andin ular Kepernahum shehirige kelginide, [ibadetxana] «ikki draqma» [béjini] yighquchilar Pétrusning yénigha kélip: — Ustazinglar «ikki draqma»ni tölemdu? — dep soridi. **25** Töleydu, — dédi Pétrus. Lékin u öyge kirgishigila, téxi bir néme démostila Eysa uningdin: — Simon, séningche bu dunyadiki padishahlar kimlerdin baj alidu? Öz perzentliridinmu, yaki yatlaridinmu, — dep soridi. **26** Pétrus uninggha: Yatlaridin, — déwidu, Eysa uninggha: — Undaqa, perzentler [bajdin] xaliy bolidu. **27** Biraq [baj yighquchilargha] putlikashang bolmasliqimiz üçün, déngizgha bérup qarmaqni tashla. Tutqan birinchi béliqni élip, aghzini achsang, töt draqmiliq bir tengge pul chiqidu. Uni élip men we sen ikkimizning [béji] üçün ulargha ber, — dédi.

18 Bu chaghda, muxlislar Eysaning yénigha kélip: Ersh padishahliqida kim eng ulugh? — dep soridi. **2** Eysa yénigha kichik bir balini chaqirip, uni otturida turghuzup, mundaq dédi: **3** — Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, öt yolluglaridin yénip, kichik balilardek sebiy bolmisanglar, ersh padishahliqigha hergiz kirelmeysiler. **4** Emdi kim özini bu kichik balidek kichik péil tutsa, u ersh padishahliqida eng ulugh bolidu. **5** Bundaq kichik bir balini méning namimda qobul qilsa, u méni qobul qilghan bolidu. **6** Lékin manga étiqad qilghan bundaq kichiklerdin birini [gunahqa] putlashturghan herqandaq ademni, u boynigha yoghan tügmen téshi ésilghan halda déngizning tégige chöktürüwétilgini ewzel bolatti. **7** Insanni gunahqa putlashturidighan ishlar tüpeylidin bu dunyadikilerning haligha way! Putlashturidighan ishlar muqerrir bolidu; lékin shu putlashturghuchi ademning haligha way! **8** Eger emdi qolung yaki putung séni gunahqa putlashtursa, uni késip tashliwet. Chünki ikki qolung yaki ikki putung bar halda dozaxiki otqa tashlan'ghiningdin köre, cholaq yaki tokur halda hayatliqqa kirgining ewzeldur. (**aiōnios g166**) **9** Eger közüng séni gunahqa putlashtursa, uni oyup özüngdin néri tashliwet. Ikki közüng bar halda dozaxiki otqa tashlan'ghiningdin köre, birla közüng bilen bolsimu hayatliqqa kirgining ewzeldur. (**Geenna g1067**) **10** — Bu sebiy kichiklarning héchbirigimu sel

qarashtin hézi bolunglar. Chünki shuni silerge éytayki, ularning ershtiki perishtiliri ershtiki Atamning jamalini herdaim körüp turidu. **11** Chünki Insan'oghli halaketke azghanlarni qutquzghili keldi. **12** Qandaq qaraysiler? Birawning yüz tuyaqa qoy bolup, uningdin biri ézip toptin chüshüp qalsa, u toqsan toqquz qoyini taghlargha qoyup qoyup, héliqi azghan qoyini izdeydidu? **13** We eger uni tépiwalsa, men silerge shuni berheq éytip qoyayki, u qoy üçün bolghan xushalliqi azmighan toqsan toqquziningkidin zor bolidu. **14** Shuninggha oxshash, bu sebiy kichiklarning herqandiqning halaketke ézip qélishi ershtiki Atanglarning iradisi emestur. **15** — Emdi eger qérindishang sanga ziyar sélip gunah qilsa, uning yénigha bérup ikkinglar xaliy chaghda sewenlikini körsitip qoy. Qérindishang sözüngni anglisa, uni [ézishtin] qayturualghan bolisen. **16** Lékin anglimisa, yene bir-ikki [guwahchini] élip, uning yénigha barghin. Shundaq qilip, hemme ish ikki-üch guwahchingning sözi bilen qilinsun. **17** Lékin eger [qérindishang] ularning sözigimu qulaq salmisa, ehwalni jamaetke yetküzüp éytqin. Eger u jamaetkilerge qulaq salmisa, uni yat ellik yaki bajgir qatarida körünglar. **18** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, siler yer yüzide némini baghlisanglar, ershtimu shu baghlan'ghan bolidu we siler yer yüzide némini qoyup bersenglar, ershtimu qoyup bérilgen bolidu. **19** Men yene shuni silerge berheq éytip qoyayki, yer yüzide aranglarin héqqi özliri tiligen bir ish toghruluq qelbi bir bolup herqandaq nersini tilep dua qilsa, ershtiki Atam ularning tilikini ijabet qilidu. **20** Chünki ikki yaki üçeylen méning namim bilen qeyerde yigilghan bolsa, men shu yerde ularning arisida bolimen. **21** Andin Pétrus uning aldigha kélip: — I Reb, qérindishimning manga ziyar sélip ötküzgen qanche qétimliq gunahini kechürüshüm kérek? Yette qétimmu? — dédi. **22** Eysa uninggha mundaq dédi: — Men sanga shuni éytip qoyayki, yette qétim emes, yetmiş hesse yette qétim! **23** Ersh padishahliqi chakarliri bilen hésab-kitab qilmaqchi bolghan bir padishahqa oxshaydu. **24** Hésab-kitabni bashlighinida, uninggha on ming talant pul qerzdar bolghan bir chakar keltürülüptu. **25** Chakarning töligüdek héchnersisi bolmighachqa, xojisi chakarning özini, xotun bala-chaqisi we bar-yoqini sétip, qerzini töleshini buyruptu. **26** Shunga chakar uning aldida yerge yiqilip bash urup: «Xojam, manga kengchilik qilghayla, men pütün qerzimni choqum töleymen» dep yalwuruptu. **27** Chakarning xojisi uninggha ich aghritip, uni qoyup bérup, qerzini kechürüm qilptu. **28** Lékin chakar u yerdin chiqip, özige yüz dinar qerzdar bolghan yene bir chakar buradirini uchritiptu. Uni tutuwélip, boynini boghup turup: «Qerzni töle!» deptu. **29** Buning bilen bu chakar buradiri yerge yiqilip uningdin: «Manga kengchilik qil, qerzni choqum qayturimen» dep yalwuruptu. **30** Lékin u unimaptu we: «Pütün qerzni tölimigüche zindanda yatisen» dep uni zindan'gha tashliptu. **31** Bundaq ishning yüz bergenlikini körgen bashqa chakarlar intayin azablinip xojisining aldigha bérup, ehwalni bashtin-axir sözlep bériptu. **32** Buning bilen xojisi héliqi chakarni chaqirtip: «Ey rezil chakar! Manga yélin'ghanliqning üçün shunche köp qerzingning hemmisini kechürüdmü. **33** Men sanga ich aghritqinimdek, senmu chakar buradiringge ich aghritishinggha toghra kelmedu?!» deptu. **34**

Buning bilan xojisi ghezepliniq uni pütün qerzini tölöp bolghuche adem qiy'nghuchi gundipaylarning tölöp turushqa tapshurup bériptu. **35** Shuninggha oxshash, eger herbiringlar öz qérindashlirlarini chin dilinglardin kechürmisenglar, ershtiki Atammu silerge oxshash muamile qilidu.

19 Shundaq boldiki, Eysa bu sözlerni éytip bolghandin kéyin, Galiliye ölkisidin ayrilip, Yehudiye ölkisining chet yerlirige, yeni Iordan deryasining u qétidiki yurtlarga bardı. **2** Top-top ademler uninggha egiship kelgen bolup, u ularni shu yerdila saqaytti. **3** Emdi bezi Perisiyler uning yénigha kélip uni qiltaqqa chüshürüş meqsitide uningdin: — Bir ademning herqandaq sewebtin ayalini qoyuwétishi Tewrat qanunigha uyghunmu? — dep soridi. **4** Shuning bilen u jawaben mundaq dédi: — [Tewrattin] shuni oqumidirlarmu, muqeddemde insanlarni Yaratquchi ularni «Er we ayal qilip yaratti» we **5** «Shu sewebtin er kishi ata-anisidin ayrilidu, ayali bilen birliship ikkisi bir ten bolidu». **6** Shundaq iken, er-ayal emdi ikki ten emes, belki bir ten bolidu. Shuning üçün, Xuda qoshqanni insan ayrimisun. **7** Perisiyler uningdin yene: — Undaqta, Musa [peyghember] néme üçün [Tewrat qanunida] er kishi öz ayaligha talaq xétini bersila andin uni qoyuwétishke bolidu, dep buyrughan? — dep sorashti. **8** U ulargha: — Tash yüreklikinglardan Musa [peyghember] ayalliringlarni talaq qilishqa ruxset qilghan; lékin alemning bashlimida bundaq emes idi. **9** Emdi shuni silerge éytip qoyayki, ayalini buzuqluqtin bashqa birer seweb bilen talaq qilip, bashqa birini emrige alghan herqandaq kishi zina qilghan bolidu. **10** Muxlislar uninggha: — Eger er bilen ayali otturisidiki ehwal shundaq bolsa, undaqta öylenmeslik yaxshi iken, — dédi. **11** U ulargha: — Bu sözni hemmila adem emes, peqet nésip qilin'ghanlarla qobul qilalaydu. **12** Chünki anisining baliyatqusidin tughma bezi aghwatlar bar; we insan teripidin axta qilin'ghan bezi aghwatlarmu bar; we ersh padishahliq üçün özi aghwat qilghanlarmu bar. Bu sözni qobul qilayadighanlar qobul qilsun! — dédi. **13** Qolungni tegküzüp dua qilghaysen dep, beziler kichik balilirini uning aldigha élip keldi. Biraq muxlislar élip kelgenlerni eyibildi. **14** Emma Eysa: — Balılar méning aldimgha keltürölsün, ularni tosmanglar. Chünki ersh padishahliq del mushundaqlargha tewedur, — dédi. **15** We qollirini ulargha tegküzgendin kéyin, u u yerdin ayrildi. **16** Mana, bir küni birsi uning aldigha kélip: — Ustaz, men qandaq yaxshi ishni qilsam, menggülik hayatqa érishimen? — dep soridi. (aïōnios g166) **17** U uninggha: — Némishqa mendin yaxshiliq toghrisida soraysen? «Yaxshi bolghuchilar» bolsa peqet birila bar. Emma hayatliqqa kirimen déseng, emrlerge emel qil, — dédi. **18** Qaysi emrlerge deysen? — dep soridi u. Eysa uninggha: — «Qatilliq qilma, zina qilma, oghriliq qilma, yalghan guwahliq berme, **19** ata-ananggha hörmet qil we qoshnangni özüngni söygenek söy» — dédi. **20** Yash yigit uninggha: — Bularning hemmisige emel qilip kéliwatimen. Emdi manga yene néme kem? — dédi. **21** Eysa uninggha: — Eger mukemmel bolushni xalisang, bérıp bar-yoqungni sétip, pulini kembeghellerge bergin. Shuning bilen ershte xezineng bolidu. Andin kélip manga egeshkin, — dédi. **22** Yigit mushu sözni anglap,

qayghugha chömüp u yerdin kétip qaldi. Chünki uning mal-mülki nahayiti köp idi. **23** Eysa muxlislirigha: — Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, baylarning ersh padishahliqigha kirishi tesliktila bolidu. **24** We yene shuni silerge éytayki, tögining yingnining közidin ötüşü bay ademning Xudaning padishahliqigha kirishidin asandur! — dédi. **25** Muxlislar buni anglap intayin bek heyran bolushup: — Undaqta, kim nijatqa érisheleydu? — dep sorashti. **26** Emma Eysa ulargha qarap: — Bu ish insan bilen wujudqa chiqishi mumkin emes, lékin Xudagha nisbeten hemme ish mumkin bolidu, — dédi. **27** Buning bilen Pétrus uninggha: — Mana, biz hemmidin waz kéchip sanga egeshuq! Biz buning üçün némege érishimiz? — dep soridi. **28** Eysa ulargha mundaq dédi: — Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, alemdeki hemme qaytidin yéngilan'ghinida, insan'oghli shanliq textide olturghan waqtida, manga egeshken siler on ikki textte olturup, Israillarning on ikki qebilisige hökim chiqirisiler. **29** Méning namim dep öyler, aka-uka, achasingil qérindashliri, ata-anisi, ayali, baliliri yaki yer-zéminlardin waz kechenlerning hemmisi ulargha yüz hesse artuq érishidu we menggülik hayatqa miras bolidu. (aïōnios g166) **30** Lékin shu chaghda nurghun aldida turghanlar arqigha ötüdu, nurghun arqida turghanlar aldigha ötüdu.

20 — Chünki ersh padishahliq bir yer igisige oxshaydu. Igisi üzümarliqida ishleshke ademlerni yallash üçün tang seherde sirtqa chiqiptu. **2** U ishlemchiler bilen künlüki üçün bir kümüş dinardin bérishke kélisip, ularni üzümarliqigha ewetiptu. **3** Saet toqquzlarda u yene sirtqa chiqip, bazarda bikar turghan bashqa kishilerni körüptu. **4** Ulargha: «Silermu üzümarliqingha béringlar, heqqinglarga tégishlikini bérimen» — deptu. **5** Ular üzümarliqqa bériptu. Chüshte we saet üçtimu u yene chiqip yene shundaq qiliptu. **6** Lékin [kechqurun] saet beshlerde chiqqanda u yerde turghan yene bashqilarni körüp, ulardin: «Néme üçün bu yerde kün boyi bikar turisiler?» dep soraptu. **7** Ular: «Bizni héhkim yallimidi» dep jawab qayturuptu. U ulargha: «Undaqta, silermu üzümarliqingha bérıp ishlanglar» — deptu. **8** Kech bolghanda, üzümarliq igisi ghoidarigha: «Ishlemchilerni chaqirip, eng axirida kelgenlerdin bashlap eng awwal kelgenlergiche hemmisining ish heqqini ber» deptu. **9** Awwal kechqurun saet beshte ishqa kelgenler kélip, herbiri bir kümüş dinardin éliptu. **10** Eng awwal yallap kélín'genlerning nöwiti kelgende, ular: Téximu köp ish heqqi alimizghu, dep oylishti; biraq ularmu bir kümüş dinardin éliptu. **11** Ular ish heqqini alghini bilen yer igisidin aghrinip: **12** «Bu axirda kelgenler peqet bir saetla ishlidi, biraq siz ularni kün boyi japaliq we qattiq issiqni chekken bizler bilen barawer hésabdingizghu, dep ghudurishti. **13** Lékin [yer igisi] ularning birige jawab qayturup: «Burader, sanga naheqliq qilghinin yoq! Sen bilen bir kümüş dinargha kélismigenmiduq? **14** Heqqingni élip qaytip ketkin. Bu axirda kelgen'gimu sanga oxshash bergüm bar. **15** Özümningkini özüm bilgenche ishliitish hoququm yoqmu? Séxiy bolghanliqingha közüng qiziriwatamdu? **16** Shundaq qilip «Aldida turghanlar arqigha ötüdu, arqida

turghanlar aldigha ötidu»; chünki chaqirilghanlar köp, emma tallan'ghanlar az bolidu. **17** Eysa Yérusalémgha chiqiwétip, yolda on ikki muxlisini bir chetke tartip, ulargha mundaq dédi: **18** — Mana biz hazir Yérusalémgha chiqip kétiwatimiz. Insan'oghli bash kahinlar we Tewrat ustazlirigha tapshurulidu. Ular uni ölümgé mehkum qilidu **19** andin uni mesxire qilip, qamchilap we kréstleshke yat elliklerge tapshuridu. Lékin u üçinchin küni qayta tirilidu. **20** Shu chaghda, Zebediyning oghullirining anisi ikki oghlini élip, Eysaning aldigha kélip uningdin bir ishni telep qilmaqchi bolup sejde qildi. **21** Néme teliping bar? — dep soridi u. Ayal uninggha: — Shuni emr qilghaysenki, séning padishahliqingda bu ikki oghlumdin biri ong yéningda, biri sol yéningda oltursun, — dédi. **22** Eysa ulargha jawaben: — Siler néme telep qiliwatqinilarni bilmeywatisiler. Men ichishke temshelgen qedejni ichelemsiler? Icheyleymiz, — déyishti ular. **23** U ulargha: — Siler heqiqetnmu méning qedehimdin ortaq ichisiler. Biraq ong yaki sol yénimda olturush nésiwisi méning ixtiyarimda emes, belki Atam kimlerge teyyarligan bolsa, shulargha nésip bolidu. **24** [Qalghan] on muxlis buningdin xewer tapqanda, ikki qérindishidin xapa boldi. **25** Lékin Eysa ularni yénigha chaqirip, mundaq dédi: — Silerge melumki, ellerdiki hökümrarlar qol astidikidikiler üstidin buyruqwasliq qilip hakimiyet yürgüzidu, we ularning hoquqdarliri ularni xojayinlarche idare qilidu. **26** Biraq silerning aranglarda shundaq bolmisun; belki silerdin kim üstün bolushni xalisa, silerning xizmitinglarda bolsun; **27** we kim aranglardikilerning aldinqisi bolushni xalisa, silerning qulunglar bolsun. **28** Insan'oghlimu derweqe shu yolda köpchilik xizmitimde bolsun démey, belki köpchilikning xizmitide bolay we jénimni pida qilish bedilige nurghun ademlerni hörlükke érishtürey dep keldi. **29** Ular Yérixo shehiridin chiqqanda, zor bir top ademler uninggha egiship mangdi. **30** We mana, yol boyida olturghan ikki ema Eysaning u yerdin ötüp kétiwatqinini anglap: — I Reb, Dawutning oghli, bizge rehim qilghaysen, — dep towlidi. **31** Köpchilik ularni «Ün chiqarmanglar!» dep eyibildi. Lékin, ular: — Ya Reb, i Dawutning oghli, bizge rehim qilghaysen! — dep téximu qattiq towlidi. **32** Eysa qedimini toxtitip, ularni chaqirip: — Siler üçün néme ish qilip bérishimni xalisiler? — dep soridi. **33** Ya Reb, közlerimiz échilsun! — déyishti ular. **34** Eysa ulargha ich aghritip, qolini ularning közlerine tegküziwidi, közliri shuan eslige kélip kórüdighan boldi; ular derhal uninggha egiship mangdi.

21 Ular Yérusalémgha yéqinlaship, Zeytun téghining étikidiki Beyt-Fagi yézisigha kelginide, Eysa ikki muxlisigha munularni taplap aldin ewetti: **2** — Siler udulunglardiki yézigha béringlar. Barsanglarla, baghlaqliq bir éshek we uning yénidiki bir texeyni kórisiler. Ular ni yéship aldingha yétilep kélinglar. **3** Eger birsi silerge bir néme dése, «Rebning bulargha hajiti chüshiti» dengar, u derhal ularni qoyup béridu. **4** Bu pütün weqe peyghember arqiliq éytilghan munu sözlerni emelge ashurush üçün boldi: — **5** «Zion qizigha éytinglar: — Mana, Padishahing kéliwatidu, Kemter-mömin bolup, minip bir ésheke, Boyunturuqluq éshekning texiyige, Kéliwatidu yéninggha séning». **6**

Emdi héliqi ikki muxlis béríp Eysaning tapilighinidek qildi. **7** Éshek bilen texeyni yétilep kélip, üstige yépincha-chapanlirini saldi we u üstige mindi. **8** Emdi top-top kishiler yépincha-chapanlirini yolgha payandaz qilip saldi; yene bir qismi derex shaxlirini késip yolgha yayatti. **9** Aldida mangghan we keynidin egeshken top-top xalayiq: — «Dawutning oghligha hosanna bolghay! Perwerdigarning namida kelgüchige mubarek bolsun! Ershielada teshekkür-hosannalar oqulsun!» — dep warqirishatti. **10** U Yérusalémgha kirgende, pütkül sheher lertzige keldi. Kishiler: — Bu zadi kimdu? — déyishti. **11** Xalayiq: — Bu Galiliye ölkisidiki Nasaretlik peyghember Eysa, dep jawab bérishetti. **12** Emdi Eysa ibadexana hoylilirigha kirip, u yerde élim-sétim qiliwatqanlarning hemmisini heydep chiqardi. Pul téghishkühilerning shirelirini we paxtek-kepter satquchilarning orunduqlirini örüp, **13** ulargha: — [Muqeddes yazmilarda] [Xudaning] «Méning gyüm dua-tilawetxana dep atilidu» dégen sözi pütülgen; lékin siler uni bulangchilarning uwisigha aylanduruwapsiler! — dédi. **14** Ibadetxana hoylilirida bolghanda qarighu we tokular uning aldigha keldi, u ularni saqaytti. **15** Lékin bash kahinlar bilen Tewrat ustazliri uning yaratqan möjizilirini körtüp we balilarning ibadexanida: «Dawutning oghligha hosanna-teshekkürler bolghay!» dep towlighinini anglap ghezeplendi. **16** Ular uninggha: — Bu balilarning néme dewatqanlirini aylawatamsen? — dep soridi. U ulargha: — Anglawatimen! Siler [muqeddes yazmilardin] shuni oqup baqmighanki, «Özüngge kichik balilar we bowaqlarning tilliridin medhiye sözlirini mukemmel qilding» dédi. **17** Andin u ulardin ayrilip, sheherdin chiqip Beyt-Aniya yézisigha béríp, shu yerde qondi. **18** Emdi seherde, sheherge qaytip kétiwatqanda, uning qorsiqi achqanidi. **19** U yol boyidiki bir tüp enjür derixini körtüp, uning yénigha bardı. Lékin derextin yopurmaqtın bashqa héch nerse tapalmay, uninggha qarap: — Hazirın bashlap sendin menggü méwe bolmisun! — déwidi, enjür derixi shuan qurup ketti. (**aiñon g165**) **20** Muxlislar buni körtüp teejüplinip: — Enjür derixi némanche tézla qurup ketti! — dédi. **21** Eysa ulargha jawab berdi: — Men silerge shuni berheq éytıp qoyayki, eger héch guman bolmay ishenchinglar bar bolsa, enjür derixide bolghan ishlar bolupla qalmay, belki siler hetta bu taghqa: «Bu yerdin kötürülüp déngizgha tashlan!» désenglar, u shundaq bolidu, dédi. **22** Dua qilip némini tilisenglar, ishenchinglar bolsila, shulargha érishisiler. **23** U ibadexana hoylilirigha kirgendin kéyin, kishilerge telim bériwatqanda, bash kahinlar we aqsqaqallar uning aldigha kélip: — Sen qiliwatqan bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatisen? Sanga bu hoquqni kim bergen? — dep sorashti. **24** Eysa ulargha jawab béríp: — Men awwal silerge bir soal qoyay. Eger siler jawab bersenglar, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni éytimen. **25** Yehya yürgüzgen chömüldürüş nedin kelgen? Ershtinmu, yaki insanlardinmu? — dep soridi. Ular ózara mulahize qiliship: — Eger «Ershtin kelgen» dések, u bizge: «Undaqta, siler néme üçün uninggha ishenmidinglar?» deydu. **26** Eger: «Insanlardin kelgen» dések, xelqtin qorqimiz, chünki ular hemmisi Yehyani peyghember dep bilidu — déyishti. **27** Buning bilen, ular Eysagha: Bilmeymiz, — dep jawab bérishiti. —

Undaqt, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni éytmaymen, — dédi u ulargha. **28** Emdi bu ishq qandaq qaraysiler? Bir ademning ikki oghli bar iken. U birinchi oghlining yénigha kélip: «Oghlum, bügün üzümarliqimgha bérp ishligin» deuptu. **29** «Barmaymen» deuptu u, lékin kéyin pushayman qilip yenila bériptu. **30** U ikkinchi oghlining yénigha kélip uningghimu shundaq deuptu. U: «Xop ependim, baray» deuptu-yu, lékin barmaptu. **31** Bu ikkiyenning qaysisi atisining iradisini ada qilghan bolidu? — Birinchi oghli, — dep jawab berdi ular. Eysa ulargha mundaq dédi: — Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, bajgırlar bilen pahishiler Xudaning padishahliqigha silerdin burun kirmekte. **32** Chünki gerche Yehya [peyghember] silerge heqqaniyet yolini ayan qilghili kelgen bolsimu, siler uninggha ishenmidinglar; lékin bajgırlar bilen pahishiler uninggha ishendı. Siler buni körüp turup, hetta kéyinki waqıtlarda yolunglardin pushayman qilmay uninggha ishenmidinglar. **33** Yene bir temsilni anglanglar: Bir yer igisi bir üzümarlıq berpa qilip, etrapini kóztaptu. U uningda bir sharab kölkichi qéziptu we bir közet munari yasaptu. Andin u üzümarlıqni baghwenlerge ijarige bérıp, özi yaqa yurtqa kétéptu. **34** Üzüml pesli yéqinlashqanda, öziye tégishlik hosulni éliwélış üçün qullirini baghwenlerning yénigha ewetiptu. **35** Lékin baghwenler qullirini tutup, birini dumblaptu, birini óltürüwétiptu, yene birini chalmakéseq qiliptu. **36** U yene bir qétim aldinqidinmu köp qullirini ewetiptu, biraq baghwenler ularghimu oxshash muamile qiliptu. **37** Axirda, u «Oghlumnighu hörmet qilar» dep, oghlini ewetiptu. **38** Lékin baghwenler oghulni körüp, özara: «Bu bolsa mirasxor; kélinglar, uni óltürüwétip mirasini igiliwalayli» déyishiptu. **39** Shuning bilen ular uni tutup üzümarlıqning sirtigha tashlap óltürüwétiptu. **40** Emdi üzümarlıqning igisi kelgende, shu baghwenlerni qandaq qilar? **41** Ular uninggha: — Bu rezil ademlerni wehshiylik bilen yoqıtıdu. Üzümarlıqni bolsa méwilirini óz waqıtıda öziye tapshurıdighan bashqa baghwenlerge ijarige bérıdu, — dep jawab bérıştı. **42** Eysa ulardin sorıdı: — Muqeddes yazmılardiki munu sözlerni oqup baqmıghanmusiler?: — «Tamchilar tashliwetken tash bolsa, Burjek téshi bolup tiklendi. Bu ish Perwerdigardındur, Bu közimiz aldida karamet bir ishtur». **43** Shu sewebtin silerge shuni éytıp qoyayki, Xudaning padishahliqi silerdin tartıwélinip, uninggha muwapiq méwilerni bérıdighan bashqa bir elge ata qilinıdu. **44** Bu «tash»qa yıqlighan kishi parepare bolup kétıdu; lékin bu tash herkimning üstige chüşshe, uni kukum-talqan qiliwétıdu. **45** Bash kahınlar we Perisiyler uning éytqan temsillirini anglap, ularni ózlırige qarıtıp éytqanlıqini chüşhendı. **46** Uni tutush yolini izdigen bolsimu, lékin xalayiq uni peyghember dep qarighachqa, ulardin qorqushti.

22 Eysa ulargha yene temsiller bilen mundaq dédi: **2** Ersh padishahliqi xuddi óz oghli üçün toy ziyapitini teyyarlıghan bir padishahqa oxshaydu. **3** U chakarlırini toy ziyapitige teklipl qilin'ghanlarni chaqırışqa ewetiptu, lékin ular kélışke unımaptu. **4** U yene bashqa chakarlırini ewetip, ulargha tapılap: «Chaqırılghanlarga: — Mana, men ziyapitimni teyyar qildim; méning torpaqlirim, bordaq mallirim soyuldi,

hemme nerse teyyar. Ziyapetke merhemet qilghay, deydu, dep éytinglar, — deuptu. **5** Biraq ular tekliplini étibargha almay, birsi étizliqigha ketse, yene biri sodisigha kétéptu. **6** Qalghanlıri bolsa [padishahning] chakarlırini tutuwélinip, xorlap óltürüwétiptu. **7** Padishah buni anglap qattıq ghezeplinipl, eskerlırini chiqırıp, u qatıllarni yoqıtıp, ularning shehirige ot qoyuwétiptu. **8** Andin u chakarlırigha: «Toy ziyapiti teyyar boldı, lékin chaqırılghanlar [méhmanlıqqa] munasip kelmidi. **9** Emdı siler acha yollargha bérıp, udul kelgen ademlerning hemmisini toy ziyapitige teklipl qilinglar» deuptu. **10** Buning bilen chakarlar yollargha chiqıp, yaxshi bolsun, yaman bolsun, udul kelgenliki ademlerning hemmisini yighıp ekeptu. Toy soruni méhmanlar bilen liq toluptu. **11** Padishah méhmanlar bilen körüşkili kirgende, u yerde ziyapet kiyimi kiymigen bir kishini körüptu. **12** Padishah uningdin: «Burader, ziyapet kiyimi kiymey, bu yerge qandaq kirding?» dep soraptu, biraq u kishi jawab bérilmey qaptu. **13** Padishah chakarlırigha: «Uni put-qolliridin baghlap, téshidiki qarangghuluqqa achıqıp tashlanglar! U yerde yigha-zarlar kótürülıdu, chishlırini ghuchurlıtidu» deuptu. **14** Chünki chaqırılghanlar köp, lékin tallan'ghanlar azdur. **15** Buning bilen Perisiyler u yerdin chiqıp, qandaq qilip uni óz sözi bilen tuzaqqa chüşürüş heqqide meslihetleshti. **16** Ular muxlıslirini Hérodning terepdarlıri bilen bile uning yénigha ewetip: — Ustaz, silini semimiy adem, kishilerge Xudaning yolini sadiqlıq bilen ógitip kéliwatıdu we ademlerge qet'iy yüz-xatire qilmay héchkimge yan basmaydu, dep bilimiz. **17** Qéni, qandaq oylayla? [Rim impératorı] Qeyserge baj-séliq tapshurush Tewrat qanunigha uyghunmu-yoq? — déyıştı. **18** Lékin Eysa ularning rezil niyyitini bilip: — Ey saxtıpezler, méni némishqa sinımaqchısiler? **19** Qéni, bajgha tapshurulıdighan bir tengge manga kórsitinglar, — dédi. Ular bir dinar pulini ekeldi. **20** U ulardin: — Buning üstidiki süret we nam-isim kimning? — dep sorıdı. **21** Qeyserning, — dep jawab berdi ular. U ulargha: — Undaq bolsa, Qeyserning heqqini Qeyserge, Xudaning heqqini Xudagha tapshurunglar, — dédi. **22** Ular bu sözni anglap, heyran bolup qélıştı-de, uning yénidin kétip qaldı. **23** Shu küni, «Ölgenler tirilmeydu» deydiğhan Saduqıylar uning aldigha kélip qıstap soal qoydı: **24** — Ustaz, Musa [peyghember Tewratı]: «Bir kishi perzentsız ölıp ketse, uning aka yaki inisi tul yenggisini emrige élip, qérındishi üçün nesil qaldurushi lazı» dep tapilighan. **25** Burun arimizda yette aka-uka bar idi. Chongi öylen'gendin kéyin ölıp ketti. Perzent körmigenliktin, ayalini ikkinchi qérındishining emrige qaldurdı. **26** Biraq ikkinchisidiki ehwalımu uningkıge oxshash boldı, andin bu ish üçinchiside taki yettinchi qérındashqiche oxshash dawamlashti. **27** Axirda, u ayalımu ölıp ketti. **28** Emdı tirilish künide bu ayal yette aka-ukining qayısısining ayalı bolıdu? Chünki uni hemmisi emrige alghan-de! **29** Eysa ulargha mundaq jawab berdi: — Siler ne muqeddes yazmıların ne Xudaning qudrıtini bilmıgenlikinglar üçün azghansiler. **30** Chünki ölımdin tirilgende insanlar öylenmeydu, erge tegmeydu, belki Xudaning ershtiki perishtilirige oxshash bolıdu. **31** Emdı ölımdin tirilish mesilisi heqqide Xudaning silerge éytqan: **32** «Men Ibrahim, Ishaq we Yaquplarning Xudasıdurmen!» dégen shu sözini oquמידigharmu?

Xuda ölüklerning emes, belki tiriklarning Xudasidir!».

33 Bu sözni anglighan xelq uning telimidin heyranuhes qélishiti. **34** Perisiyler uning Saduqiylarning aghzini tuvaqlighanliqini anglap, bir yerge jem bolushti. **35** Ularning arisidiki bir Tewrat-qanun ustazi uni sinash meqsitide uningdin: **36** — Ustaz, Tewrat qanunidiki eng muhim emr qaysi? — dep qistap soridi. **37** U uninggha mundaq dédi: — «Perwerdigar Xudayingni pütün qelbing, pütün jéning, pütün zéhnning bilen söygin» **38** — eng ulugh, birinchi orunda turidighan emr mana shu. **39** Uninggha oxshaydighan ikkinchi emr bolsa «Qoshnangni özüngni söygendek söy». **40** Pütün Tewrat qanuni we peyghemberlarning sözliri bu ikki emрге ésilghan halda mangidu. **41** Perisiyler jem bolup turghan waqitta, Eysa ularardin: **42** — Mesih toghrisida qandaq oylawatisiler? U kimning oghli? — dep soridi. Dawutning oghli, — déyishti ular. **43** U ulargha mundaq dédi: Undaқта, néme üchün [Zeburda] Dawut uni Rohta «Rebbim» dep atap, — **44** «Perwerdigar méning Rebbimge éyttiki: — «Men séning dushmanliringni ayighing astida dessetküche, Ong yénimda olturghin!» — deydu? **45** Dawut [Mesihni] shundaq «Rebbim» dep atighan tursa, emdi u qandaqmu Dawutning oghli bolidu? **46** We héchkim uninggha jawaben bir éghizmu söz qayturalmidi; shu kündin étibaren, héchkim uningdin soal sorashqimu pétinalmidi.

23 Bu sözlerdin kéyin, Eysa top-top xalayıqqa we muxlisilirigha mundaq dédi: **2** — Tewrat ustazliri we Perisiyler Musa peyghemberning [höküim chiqirish] ornida olturghan bolidu. **3** Shunga, ularning silerge éytqan hemme sözlirige köngül qoyup, dégenlirini qilinglar. Lékin ularning qilghanliridek qilmanglar; chünki ular özlirining déginige özliri emel qilmaydu, **4** Belki ular kötürelmigiúdek éghir yüklerni baghlap ademlerning zimmisige artip qoyidu. Emma özliri bu yüklerni kötürishke birmu barmiqini midiriltishni xushyaqmaydu. **5** Ular hemme emellirini insanlarga köz-köz qilish üchünla qilidu; chünki ular «ayet qaplırı»ni keng qilip chigiwélp, tonlirining chuchilirini uzun sanggilip qoyidu; **6** ular ziyapetlerde törde, sinagoglarda aldinqi orunlarda olturushqa, **7** bazarlarda kishilerning ulargha bolghan [uzun] salamlirigha we özlirini «Ustaz, ustaz» dep atashlirigha amraq kélidu. **8** Biraq siler bolsanglar «Ustaz» dep atilishni qobul qilmanglar; chünki silerning yalghuz birla ustazinglar bar we hemminglar qérindashtursiler. **9** Yer yüzide héchqandaq kishini «Atam» démenglar, chünki peqet birla Atanglar, yeni ershte Turghuchi bardur. **10** Siler «muellim» dep atilishnimu qobul qilmanglar, chünki peqet birla muellim, yeni Mesihning özi bardur; **11** belki aranglarda eng mertiwilik bolghan kishi silerning xizmitinglarda bolidu. **12** Özini yuqiri tutmaqchi bolghini töwen qilinidu, özini töwen tutqini yuqiri qilinidu. **13** Biraq halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Siler ersh padishahliqining ishikini insanlarga taqap kéliwatisiler! Ya özünglar kirmeyisiler, ya kirishni istiglening kirishige yol qoymaysiler. **14** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Siler tul ayallarning mal-dunyasini yewatisiler, shundaqtimu bashqilar alalda teqwadar körünsek dep, uzundin-uzun dua qilisiler. Shunga,

siler téximu éghir jazagha tartilisiler. **15** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Siler birla ademni étiqadlinglarga kirgüzish üchün, déngiz we quruqluqni kézip chiqisiler. Biraq u kishi kirgüzülgendin kéyin, siler uni özliringlardin ikki hesse better bolghan dozaxning perzentli qilip yétishtürüp chiqisiler. (Geenna g1067) **16** Halinglarga way, ey qarighu yolbashchilar! Siler: «Herqandaq kishi ibadetxana bilen qesem qilsa, héchnémisi yoq, biraq ibadetxanidiki altunni tilgha élip qesem qilghanlar qesimide turushqa qerzdar bolidu» deysiler. **17** Ey exmeqler, korlar! Altun ulughmu yaki altunni muqeddes qilghan ibadetxanimu? **18** Siler yene: «Herkim qurban'gah bilen qesem qilsa, héchnémisi yoq, biraq qurban'gah üstidiki hediye ni tilgha élip qesem qilghanlar qesimide turushqa qerzdar bolidu» deysiler. **19** Ey korlar! Hediye ulughmu yaki hediye muqeddes qilghan qurban'gahmu? **20** Shunga, qurban'gahni tilgha élip qesem qilghuchi bolsa hem qurban'gah bilen hem uning üstidiki barliq nersiler bilen qesem qilghan bolidu. **21** Ibadetxanini tilgha élip qesem qilghuchimu hem ibadetxanini, hem «ibadetxanida Turghuchimu»ni tilgha élip qesem qilghan bolidu. **22** Ershni tilgha élip qesem qilghuchi Xudaning texti we textte olturghuchining nami bilen qesem qilghan bolidu. **23** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Chünki siler hetta yalpuz, arpibediyan we zirilerning ondin bir ülüshini öshre qilip Xudagha ataysiler-yu, biraq Tewrat qanunining téximu wezinlik terepliri bolghan adalet, rehimdillik we sadiqlıqni étibargha héch almayisiler. Awwal mushu ishlarni orundishinglar kérek, andin shu ishlarnimu ada qilmay qoymasliqinglar kérek. **24** Ey qarighu yolbashchilar! Siler [chinenglerdiki] pashini süzüp éliwétisiler, lékin birer tögini pütün péti yutuwtisiler! **25** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Siler chine-qachilarning téshinila yuyup pakizlighininglar bilen ularning ichi hertürlük hérislik we ishretpereslikke tolghan. **26** Ey qarighu Perisiy! Awwal chine-qachining ichini pakla, shundaқта téshimu pak bolidu! **27** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Siler aqartip qoyulghan, sirti chiraylıq körünidighan lékin ichi ölüklerning ustixanliri we herxil napak nersilerge tolghan qebrilerge oxshaysiler. **28** Shuningdek téshinglardin insanlarning alalda heqqaniy ademlerdek körünisiler, lékin ichinglar saxtipezlik we itaetsizlik bilen tolghan. **29** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Chünki siler peyghemberlarning qebrilirini yasap kéliwatisiler, heqqaniylarning mazarlirini bézep kéliwatisiler **30** we siler: «Ata-bowilirimizning zamanida yashighan bolsaq iduq, ularning peyghemberlarning qénini töküshlirige shérik bolmayttuq» — deysiler. **31** Shunga siler öz sözünglar bilen özünglarning peyghemberlerni öltürgenlerning ewladliri ıkenlikinglarga guwahliq berdinglar. **32** Undaқта, ata-bowiliringlar bashlighan qilmishlirini toluqlanglar! **33** Ey yılanlar! Zeherlik yılanlarning nesilliri! Dozax jazasidin qandaqmu qutulalarsiler? (Geenna g1067) **34** Shunga mana, silerge peyghemberler, danishmenler we alimlarni ewetip turimen. Siler ularning bezilirini kréstlep öltürisiler, bezilirini sinagogliringlarda derrije basisiler, sheherdin

sheherge qoghlaysiler. **35** Shundaq qilib, heqqaniy Habilning qan qerzidin tartip taki siler ibadetxanidiki muqaddes jay bilen qurban'gahning arilqida öltürgen Berekiyaning oggli Zekeriyaning qan qerzigiche, heqqaniylarning yer yuzide éqitilghan barliq qan qerzliri bu dewrning bëshigha chüshürüldi. **36** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, shu qilmishlarning jazasining hemmisi mushu dewrning bëshigha chüshidi. **37** Ey Yérusalém, Yérusalém! Peyghemberlerni öltüridighan, özige ewetilgen elchilerni chalma-késeq qilidighan sheher! Mékiyan chüjilirini qanat astigha yighqandek perzentlingrni qanche qétim qoynumgha almaqchi boldum, lékin siler unimidinglar! **38** Mana, emdi gyünglar silerge xarabe bolup qalidu! **39** Chünki men shuni silerge éytip qoyayki, siler: «Perwerdigarning namida kelgüchige mubarek bolsun!» démigüche, siler ménii qaytidin héch körelmeysiler.

24 Eysa ibadetxanidin chiqip, aldigha kéliwatqanda, muxlisiri yénigha kélip uning diqqitini ibadetxana binalirigha tartmaqchi boldi. **2** U ulargha: — Mana bularning hemmisini körüwatamsiler? Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu yerde bir tal tashmu tash üstide qalmaydu, hemmisi qaldurulmay gumran qilinidu, — dédi. **3** U Zeytun téghida olturghanda, muxlisiri astighina uning yénigha kélip: — Bizge éytqinchu, bu dégenliring qachan yüz béridu? Séning [qaytip] kélishing we zamanning axirini körsitidighan qandaq alamet bolidu? — dep sorashti. **(aiōn g165)** **4** Eysa ulargha jawaben mundaq dédi: — Hézi bolunglarki, héchkim silerni azdurup ketmisun. **5** Chünki nurghun kishiler méning namimda kélip: «Mesih men bolimen» dep, köp ademlerni azduridu. **6** Siler urush xewerliri we urush shepilirini anglaysiler, bulardin alaqaade bolup ketmenglar, chünki bu ishlarning yüz bérishi muqerrir. Lékin bular axiret emes. **7** Chünki bir millet yene bir millet bilen urushqa chiqidu, bir padishahliq yene bir padishahliq bilen urushqa chiqidu. Jay-jaylarda acharchiliq, wabalar we yer tewreshler yüz béridu. **8** Lékin bu ishlarning yüz bérishi «tughutning tolghiqining bashlinishi» bolidu, xalas. **9** Andin kishiler silerni tutup azab-oqubetke sélip, öltüridu, méning namim wejidin pütkül eller silerdin nepretlinidu. **10** Shuning bilen nurghunlar étiqadidin tanidu, bir-birini tutup béridu we bir-birige öchmenlik qilidu. **11** Nurghun saxta peyghemberler meydan'gha chiqip, nurghun kishilerni azduridu. **12** Itaetsizlik-rezilliklarning köpiyishi tüpeylidin, nurghun kishilerdiki méhir-muhebbet sowup kétidu. **13** Lékin axirgiche berdashliq bergenler qutquzulidu. **14** Barliq ellerge agah-guwahliq bolsun üçün, [Xudaning] padishahliqi heqqidiki bu xush xewer pütkül dunyagha jakarlinidu; andin zaman axiri bolidu. **15** Daniyal peyghember qeyt qilghan «weyran qilghuchi yirginchlik nomussizliq»ning muqaddes jayda turghunini körgininglarda (kitabxan bu sözning menisini chüshen'gey), **16** Yehudiye ölkiside turuwatqanlar taghlargha qachsun; **17** ögzide turghan kishi öyidiki nerse-kéréklirini alghili chüshmeyle [qachsun]. **18** Étizliqta turghan kishimu chapinini alghili öyige yanmisun. **19** U künlerde hamilalar ayallar we bala émitiwatqanlarning haligha way! **20** Qachidighan waqtinglarning qish yaki shabat künige toghra kélip qalmasliqi üçün dua qilinglar. **21** Chünki u chaghda

dunya apiride bolghandin mushu chaghqiche körülüp baqmighan hem kelgüsdimu körülmeidighan dehsheulik azab-oqubet bolidu. **22** U künler azaytilmisa, héchqandaq et igisi qutulalmaytti; lékin [Xudaning] Öz tallighanliri üçün u künler azaytilidu. **23** Eger u chaghda birsi silerge: «Qaranglar, bu yerde Mesih bar!» yaki «[Mesih] ene u yerde!» dése, ishenmenglar. **24** Chünki saxta mesihler we saxta peyghemberler meydan'gha chiqidu, qaltis möjizilik alametler we karametlerni körsitidu; shuning bilen eger mumkin bolidighan bolsa, hetta [Xuda] tallighanlarnimu azduratti. **25** Mana, men bu ishlar yüz bérishtin burun silerge uqturup qoydum. **26** Shuning üçün, birsi silerge: «Qaranglar, u chöl-bayawanda!» dése, u yerge barmanglar. «Qaranglar, u ichkiridiki öylerde!» dése, ishenmenglar. **27** Chünki chaqmaq sherqtin gherbke yalt-yult qilip qandaq chaqqaq bolsa, Insan'oghlining kélishi shundaq bolidu. **28** Chünki jeset qaysi yerde bolsa, u yerdimu quzghunlar toplishidu! **29** U künlerdiki azab-oqubetler ötüp ketken haman, quyash qariyidu, ay yoruqluqini bermeydu, yultuzlar asmandin tökülüp chüshidu, asmandiki küchler lerzige kélidu. **30** Andin Insan'oghlining alamiti asmandin körünüdu; yer yüzidiki pütkül qebililer yigha-zar kötürüshidu. Ular Insan'oghlining küch-qudret we ulugh shan-sherep ichide asmandiki bulutlar üstide kéliwatqanliqini köridu. **31** U perishtilirini zor jarangliq bir kanay sadasi bilen ewetidu, ular uning tallighanlirini dunyaning töt bulungidin, asmanning bir chétidin yene bir chétigiche heryerdin yighip bir yerge jem qilidu. **32** Enjür derixidin mundaq temsilni biliwélinglar: — Uning shaxliri kökirip yopurmaq chiqarghanda, yazning yéqinlap qalghanliqini bilisiler. **33** Xuddi shuningdek, [men baya dégenlirimning] hemmisini körgininglarda, uning yéqinlap qalghanliqini, hetta ishik aldida turuwatqanliqini biliwélinglar. **34** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu alametlerning hemmisi emelge ashurulmay turup, bu dewr ötmeydu. **35** Asman-zémin yoqilidu, biraq méning sözlirim hergiz yoqalmaydu. **36** Lékin shu küni we waqit-saitining xewirini bolsa, héchkim bilmeydu — hetta ershtiki perishtilermu bilmeydu, uni peqet Atamla bilidu. **37** Emdi Nuh peyghemberning künliride qandaq bolghan bolsa, Insan'oghli [qaytip] kelgendimu shundaq bolidu. **38** Chünki topan kélishidin ilgiriki künlerde, Nuh kémige kirip olturghan kün'giche, [shu zamandiki] kishiler yep-ichip, öylinip we yatliq bolup kelgenidi. **39** Topan tuyuqsiz kélip hemmisini gherq qilghuche, kishiler bu ishning uningdin xewersiz bolup turghan'gha oxshash, Insan'oghlining qaytip kélishimu shundaq bolidu. **40** U küni, étizda ikki kishi turghan bolidu; ulardin biri élip kételidu, yene biri qaldurulidu; **41** ikki ayal tügmen bëshida turup un tartiwaqan bolidu; ulardin biri élip kételidu, yene biri qaldurulidu. **42** Shuning üçün, hoshyar bolunglar, chünki Rebbinglarning qaytip kélidighan waqti-saitini bilmeysiler. **43** Lékin shuni bilinglarki, eger öy igisi oghrining kéchisi qaysi jésekte kélidighanliqini bilgen bolsa, segek turup oghrining öyni téship kirishige hergiz yol qoymaytti. **44** Shuninggha oxshash, silermu teyyar turunglar. Chünki Insan'oghli siler oylimighan waqit-saette qaytip kélidu! **45** Xojayini öz öyidikilerge mes'ul qilip, ulargha ozuq-tülükini waqti-waqtida teqsim qilip bérishke teyinligen ishenchlik we

pemlik chakar kim bolidu? **46** Xojayin [öyige] qaytqanda, chakirining shundaq qiliwatqiningni üstige kelse, bu chakarning bextidur! **47** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, xojayin uni pütün igilikini bashqurushqa qoyidu. **48** Lékin mudaba shu chakar rezil bolup könglide: «Xojayinim hayal bolup qalidu» dep oylap, **49** bashqa chakar buraderlirini bozek qilishqa we haraqkeshlerge hemrah bolup yep-ichishke bashlisa, **50** shu chakarning xojayini kütülmigen bir küni, oylimighan bir waqitta qaytip kélidu **51** we uni késip ikki parche qilip, uning nésiwisini saxtipezler bilen oxshash teqdırde békítidu. Shu yerde yigha-zarlar kütürüldü, chishlirini ghuchurlitidu.

25 U waqitta, ersh padishahliqı xuddi qollirigha chiraghlarnı élip toyı bolghan yigitni qarshi élishqa chiqqan on qız qoldashqa oxshaydu. **2** Bu qızlarning beshi pemlik, beshi bolsa pemsiz. **3** Pemsiz qızlar chiraghlirini alghan bolsimu, yénigha may éliwalmaptu. **4** Pemlik qızlar bolsa chiraghliri bilen bille qachilirida maymu éliwaptu. **5** Yigit kéchikip kelgechke, ularning hemmisini uyqu bésip uxlap qaptu. **6** Yérım kéchide: «Mana, yigit keldi, qarshi élishqa chiqinglar!» dégen awaz angliniptu. **7** Buning bilen bu qızlarning hemmisi ornidin turup chiraghlirini perleptu. **8** Pemsiz qızlar pemlik qızlarga: «Chiraghlirimiz öchüp qalghiliwatidu, méyinglardin béringlarchu» deptu. **9** Biraq pemlik qızlar: «Yaq, bolmaydu! Bersek, bizgimu hem silergimu yetmesliki mumkin. Yaxshisi, özinglar [may] satquchilarning yénigha bérıp sétiwélinglar!» deptu. **10** Lékin ular may sétiwaghlili kétéwatqanda, yigit kélip qaptu, teyyar bolup bolghan qızlar uning bilen birlikte toy ziyapitige kiriptu. Ishik taqiliptu. **11** Kéyin qalghan qızlar qaytip kélip: «Ghojam, ghojam, ishikni échiwetkeyla!» deptu. **12** Biraq u: «Silerge berheq éytayki, men silerni tonumaymen» dep jawab bériptu. **13** Shuning üçün segek bolunglar, chünki men Insan'oghlining kélidighan künini ne saitini bilmeysiler. **14** [Ershe padishahliqı] xuddi yaqa yurtqa chiqmaqchi bolup, öz chakarlirini chaqirıp dunyasini ulargha tapshurghan ademge oxshaydu. **15** U adem herbir chakarning qabiliyitige qarap, birsige besh talant, birsige ikki talant, yene birsige bir talant kümüş tengge bérıp, yaqa yurtqa yol aptu. **16** Besh talant tengge alghan chakar bérıp oqet qilip, yene besh talant tengge payda tépiptu. **17** Shu yolda ikki talant tengge alghinimu yene ikki talant tengge payda aptu. **18** Lékin bir talant tengge alghini bolsa bérıp yerni kolap, xojayini bergen pulni kömüp yoshurup qoyuptu. **19** Emdi uzun waqt ötkendin kéyin, bu chakarlarning ghojisi qaytip kélip, ular bilen hesablıshiptu. **20** Besh talant tengge alghini yene besh talant tenggini qoshup élip kélip: «Ghojam, sili manga besh talant tengge tapshurghandila. Qarsila, yene besh talant tengge payda aldim» deptu. **21** Xojayini uninggha: «Obdan boptu! Yaxshi we ishenchlik chakar ikensen! Men sanga hawale qilghan kichikine ishta ishenchlik bolup chiqting, séni köp ishlargha qoyimen. Kel, xojayiningning xushalliqigha ortaq bol!» deptu. **22** Ikki talant tengge alghinimu kélip: «Ghojam, sili manga ikki talant tengge tapshurghandila. Qarsila, yene ikki talant tengge payda aldim» deptu. **23** Xojayini uninggha: «Obdan boptu! Yaxshi we ishenchlik chakar ikensen! Men sanga hawale

qilghan kichikine ishta ishenchlik bolup chiqting, séni köp ishlargha qoyimen. Kel, xojayiningning xushalliqigha ortaq bol!» deptu. **24** Andin, bir talant tengge alghinimu kélip: «Ghojam, silining ching adem ikenliklirini biletimm, chünki özliri térimighan yerdin hosulni oruwalalayla, hemde uruq chachmighan yerdinmu xaman alila. **25** Shunga qorqup, silining bergen bir talant tenggilirini yerde kömüp yoshurup qoyghanidim. Mana pullirini alsila» deptu. **26** Ghojisi uninggha: «Ey, rezil, hurun chakar! Sen méni térimighan yerdin oruwalıdighan, uruq chachmighan yerdin xaman alidighan adem dep bilip, **27** héch bolmighanda pulumni jazanixorlarga amanet qoyushung kérek idighu! Shundaq qilghan bolsang men qaytip kelgende pulumni ösümi bilen alghan bolmamtim?! **28** Shunga, uning qolidiki talant tenggini élip, on talant tengge bar bolghan'gha béringlar! **29** Chünki kimde bar bolsa, uninggha téximu köp bérilidu, uningda molchiliq bolidu; emma kimde yoq bolsa, hetta uningda bar bolghanlirimu uningdin mehrum qilinidu. **30** Bu yaramsiz chakarnı téshidiki qarangghuluqqa achiqip tashlanglar! U yerde yigha-zarlar kütürüldü, chishlirini ghuchurlitidu» deptu. **31** Insan'oghli öz shan-sheripi ichide barlıq perishtiliri bilen bille kelginide, shereplik textide olturidu. **32** Barlıq eller uning aldigha yighilidu. Padichi qoylarnı öchkilerdin ayrighinidek u ularni ayriydu; **33** u qoylarnı on yénigha, öchkilerni sol yénigha ayriydu. **34** Andin Padishah on yénidikilerge: «Ey Atam bext ata qilghanlar, kelinglar! Alem apiride bolghandin béri siler üçün teyyarlan'ghan padishahliqqa waris bolup ige bolunglar! **35** Chünki ach qalghinimda siler manga yémeklik berdinglar, ussuz qalghinimda ussuluq berdinglar, musapir bolup yüriginimde öz öyünlerge aldinglar, **36** yalingach qalghinimda kiydürdünglar, késel bolup qalghinimda halimdin xewer aldinglar, zindanda yatqinimda yoqlap turdünglar» — deydu. **37** U chaghda, heqqaniy ademler uninggha: «I Reb, biz séni qachan ach körüp ozuq berduq yaki ussuz körüp ussuluq berduq? **38** Séni qachan musapir körüp öyümizge alduq yaki yalingach körüp kiygüzduq? **39** Séning qachan késel bolghiningni yaki zindanda yatqiningni körüp yoqlap barduq?» dep soraydu. **40** We Padishah ulargha: «Men silerge berheq shuni éytayki, mushu qérindashlirimdin eng kichikidin birsige shularni qilghininglarmu, del manga qilghan boldunglar» dep jawab béridu. **41** Andin u sol yénidikilerge: «Ey lenitiler, közümdin yoqilinglar! Sheytan bilen uning perishtilirige hazirlan'ghan menggü öchmes otqa kiringlar! (aiónios g166) **42** Chünki ach qalghinimda manga ozuq bermidinglar, ussuz qalghinimda ussuluq bermidinglar; **43** musapir bolup yüriginimde öz öyünlerge almidinglar, yalingach qalghinimda kiydürmidinglar, késel bolghinimda we zindanda yatqinimda yoqlimidinglar» deydu. **44** U chaghda, ular: «I Reb, séni qachan ach, ussuz, musapir, yalingach, késel yaki zindanda körüp turup xizmitingde bolmiduq?» deydu. **45** Andin padishah ulargha: «Men silerge berheq shuni éytayki, mushulardin eng kichikidin birsige shundaq qilmighininglar mangimu qilmighan boldunglar» dep jawab béridu. **46** Buning bilen ular menggülik jazagha kirip kétidu, lékin heqqaniylar bolsa menggülik hayatqa kiridu. (aiónios g166)

26 Eysa bu sözlarni qilip bolghandin kéyin, muxlisirigha: **2** — Silerge melumki, ikki künden kéyin «ötüp kêtish héytı» bolidu, shu chaghda Insan'oghli kréstlinish üçün tutup bérilidu, — dédi. **3** Bash kahinlar we aqsqaqallar Qayafa isimlik bash kahinning sariyida jem bolushti. **4** Ular Eysani qandaq qilip hiyle-neyreng bilen tutup öltürüş toghrisida meslihet qilishti. **5** Biraq ular: — Bu ish héyt-ayem künleri qilinmisun. Bolmisa, xelq arisida malimanchilik chiqishi mumkin, — déyishti. **6** Emdi Eysa Beyt-Aniya yézisida, «Simon maxaw»ning öyide bolghinida, **7** bir ayal uning yénigha kirdi. U aq qashtéshi shéshide nahayiti qimmatlik etirni élip kelgen bolup, Eysa dastixanda olturghanda, etirni uning bëshigha quydi. **8** Lékin muxlislar buni körüp xapa bolushup: — Zadi némishqa bundaq israpchilik qilinidu? **9** Chünki bu etirni köp pulgha sétip, pulini kembeghellerge sediqe qilsa bolattighu! — déyishti. **10** Lékin Eysa ularning könglidikini bilip ulargha: — Bu ayalning könglini néme dep aghritisiler? Chünki u men üçün yaxshi bir ishni qildi. **11** Chünki kembegheller daim silerning aranglarda bolidu, lékin méning aranglarda bolushum silerge daim nésip bolirmeydu! **12** Bu ayalning bu etirni bedinige quyushi méning depne qilinishingha teyyar bolushum üçün boldi. **13** Men silerge berheq shuni éytıp qoyayki, bu xush xewer pütkül dunyaning qeyride jakarlansa, bu ayal eslinip, uning qilghan bu ishi teriplinidu, — dédi. **14** Bu ishtin kéyin, on ikkiylendin Yehuda Ishqariyot isimlik biri bash kahinlarning aldigha bérıp: **15** — Uni tutup bersem, manga néme bérísiler? — dédi. Ular uning aldigha ottuz kümüş tengge qoydi. **16** Yehuda shuningdin étibaren uni tutup bérishke muwapiq purset izdeshke bashlidi. **17** Pétir nan héytining birinchi küni, muxlislar Eysaning yénigha kélip: — Ötüp kêtish héytining tamiqini yéyishing üçün qeyerde teyyarlashimizni xalaysen? — dep soridi. **18** U ulargha: — Sheherge kirip palanchining öyige bérıp uninggha: «Ustaz: — Waqit-saitim yéqinlaship qaldi, ötüp kêtish héytini muxlisirim bilen birlikte séning öyüngde ötküzey — deydu» dep éytinglar, — dédi. **19** Muxlislar Eysaning tapilighinidek ötüp kêtish héytining tamiqini shu yerde teyyarlaridi. **20** Kechqurun, u on ikkiylen bilen dastixanda olturdi. **21** Ular ghizaliniwatqanda u: — Men silerge berheq shuni éytıp qoyayki, aranglardiki bireylen manga satqunluq qilidu, — dédi. **22** [Buni anglap] ular intayin qayghugha chömüp, bir-birlep uningdin: — Ya Reb, men emestimen? — dep sorashqa bashlidi. **23** U jawaben: — Qolidik nanni men bilen teng tawaqqa tögürgen kishi, manga satqunluq qilghuchi shu bolidu. **24** Insan'oghli derweqe [muqeddes yazmilarda] özi toghrisida pütülginidek [ölümge] kétidu; biraq Insan'oghlining tutup bérilishige wastichi bolghan ademning haligha way! U adem tughulmighan bolsa yaxshi bolatti! — dédi. **25** Uninggha satqunluq qilidighan Yehuda: — Ustaz, men emestimen? — dep soridi. U uninggha: — Özüng déding jumu, — dédi. **26** Ular ghizaliniwatqanda, Eysa bir nanni qoligha élip [Xudagha] teshekkür-hemodusana éytqandin kéyin, uni oshtup, muxlisirigha üleshtürüp berdi we: —Élinglar, yenglar, bu méning ténim, — dédi. **27** Andin, qoligha jamni élip [Xudagha] teshekkür-hemodusana éytıp, uni muxlisirigha tutup: — Hemmeylen buningdin ichinglar.

28 Bu méning nurghun ademlarning gunahlirining kechürüm qilinishi üçün töküldighan, yéngi ehдини түзидighan qénimdur. **29** Lékin men shuni silerge éytayki, Atamning padishahliqida siler bilen birlikte yéngidin sharabtin ichmigüche, üzüm télining sherbitini hergiz ichmeymen, — dédi. **30** Ular medhiye küyini éytqandin kéyin talagha chiqip, Zeytun téghigha qarap kétishti. **31** Andin Eysa ulargha: — Bügün kéche siler hemminglar méning tüpeylimdin tandurulup putlishisiler, chünki [muqeddes yazmilarda]: — «Men padichini uruwétimen, Padidiki qoylar patiparaq bolup tarqitiwétilidu» dep pütülgén. **32** Lékin men tirilgendin kéyin Galiliyge silerdin burun barimen, — dédi. **33** Pétrus uninggha jawaben: — Hemmeylen séning tüpeylingdin tandurulup putlashsimu, men hergiz putlashmaymen, dédi. **34** Eysa uninggha: — Men sanga berheq shuni éytıp qoyayki, bügün kéche xoraz chillashtin burun, sen mendin üç qétim tanisen, — dédi. **35** Pétrus uninggha: — Sen bilen bille ölüshüm kérek bolsimu, sendin hergiz tanmaymen, — dédi. Qalghan muxlislarning hemmisimu shundaq déyishti. **36** Andin Eysa ular bilen bille Gétsimane dégen yerge keldi. U muxlisarlgha: «Men u yaqqa bérıp dua-tilawet qilip kelgüche, mushu joyda olturup turunglar» dédi. **37** U Pétrusni, shundaqla Zebediynning ikki oghlini birge élip mangdi we qattiq azablanıp, köngli tolimu perishan bolushqa bashlidi. **38** U ulargha: — Jénim ölidighandek bekmu azablanmaqta. Siler bu yerde qélip, men bilen birlikte oyghaq turunglar, — déwidi, **39** We sel nériraq bérıp, özini yerge étip düm yétip dua qilip: — I Atam, mumkin bolsa, bu qedeh mendin ötüp ketsun! Lékin bu ish men xalighandek emes, sen xalighandek bolsun, — dédi. **40** U muxlislarning yénigha qaytip kelginide, ularning uxlap qalghanliqini körüp, Pétrusqa: — Men bilen bille birer saetmu oyghaq turalmidinglarmu?! **41** Éziqturulushstin saqlinish üçün, oyghaq turup dua qilinglar. Roh pidakar bolsimu, lékin kishining etliri ajizdur, — dédi. **42** U ikkinchi qétim bérıp, yene dua qilip: — I Atam, eger men bu qedehni ichmisem u mendin ketmise, undaqta séning iradeng ada qilinsun, — dédi. **43** U ularning yénigha [qaytip] kelginide, yene uxlap qalghanliqini kördi, chünki ularning közliri uyqugha ilin'ghanidi. **44** Shuning bilen u ularin ayrilip üçinchi qétim bérıp, yene shu sözler bilen dua qildi. **45** Andin u muxlislarning yénigha kélip ulargha: — Siler téxiche uxlawatamsiler, téxiche dem éliwatamsiler? Mana, waqit-saiti yéqinlashti; Insan'oghli gunahkarlarning qoligha tapshurulidu. **46** Qopunglar, kéteyli; mana, manga satqunluq qilidighan kishi yéqin keldi! — dédi. **47** Uning sözi téxi tügimeyli, on ikkiylendin biri bolghan Yehuda keldi; uning yénida bash kahinlar we xelq aqsqaqalliri teripidin ewetilgen, qilich-tohmaqlarni kötürgen zor bir top adem bar idi. **48** Uninggha satqunluq qilghuchi ular bilen aliburun isharetni békítip: «Men kimni söysem, u del shudur. Siler uni tutunglar» dep kélishkenidi. **49** U udul Eysaning aldigha bérıp: — Salam, ustaz! — dep uni söyüp ketti. **50** Eysa uninggha: — Aghinem, néme dep kelding? — dédi. Shuning bilen, héliqi ademler yopurulup kélip, Eysagha qol sélip, uni tutqun qildi. **51** We mana, Eysaning yénidikilerdin bireylen qilichini sughurup, bash kahinning chakirigha uruwidi, uning qilichini shilip chüshürüwetti. **52** Eysa

uningha: — Qilichingni qinigha sal, qilich kötürgenler qilich astida halak bolidu. **53** Yaki meni Atisigha nida qilalmaydighan boldi, dep oylap qaldingmu?! Shundaq qilsamla U manga shuan on ikki qisimdin artuq perishte mangdurmamdu? **54** Biraq men undaq qilsam, muqeddes yazmilardiki bu ishlar muqerrir bolidu dégen bésharetler qandaqmu emelge ashurulsun? — dédi. **55** Shu peyette Eysa toplashqan ademlerge qarap: — Bir qaraqchini tutdighandek qilich-tohmaqlarni kötürtüp meni tutqili kepsilerghu? Men her küni ibadetxana hoylilirida siler bilen bille olturup telim bérettim, lékin siler u chaghda meni tutmidinglar. **56** Lékin bu pütün ishlarining yüz bérishi peyghemberlarning muqeddes yazmilirida aldın éytqanlirining emelge ashurulushi üçün boldi, — dédi. Bu chaghda, muxlislarning hemmisi uni tashlap géchib kétishti. **57** Emdi Eysani tutqun qilghanlar uni bash kahin Qayafaning aldigha élip bérishiti. Tewrat ustazliri bilen aqsqaqlarnu u yerde jem bolushqanidi. **58** Pétrus uninggha taki bash kahinning sariyining [hoylisighiche] yiraqtin egiship kélip, ishning aqiwétini körüş üçün ichkirige kirip, qarawullarning arisida olturdi. **59** Bash kahinlar, aqsqaqlar we pütün aliy kéngeshme ezaliri Eysani ölüm jazasigha mehkuim qilish üçün, yalghan guwah-ispát izdeytti. **60** Nurghun yalghan guwahchilar otturigha chiqqan bolsimu, ular bulardin héchqandaq ispatqa érishelmidi. Axirida, ikki yalghan guwahchi otturigha chiqip: **61** — Bu adem: «Men Xudaning ibadetxanisini buzup tashlap, üç kün ichide qayta qurup chiqalaymen» dégen, dédi. **62** Bash kahin ornidin turup, uninggha: — Qéni, jawab bermemsen? Bular séning üstüngdin zadi qandaq guwahliqlarni bériwatidu? — dédi. **63** Lékin Eysa süküt qilip turiverdi. Bash kahin uninggha: — [Menggü] hayat bolghuchi Xuda bilen séning qesem qilishingni buyruymenki, bizge éyt, Xudaning Oghli Mesih senmu? — dédi. **64** Eysa mundaq jawab qayturdi: — Shundaq, séning déginidek. Lékin shunimu silerge éytayki, buningdin kéyin siler Insan'oghlining Qadir Bolghuchining ong yénida olturidighinini we köktiki bulutlar üstide kélidighinini körisiler. **65** Shuning bilen bash kahin tonlirini yirtip tashlap: — U kupurluq qildi! Emdi bashqa herqandaq guwahchining néme hajiti? Mana, özünglar bu kupurluqni anglidinglar! **66** Buninggha néme deysiler? — dédi. — U ölüm jazasigha layiqtur! — dep jawab qayturushti ular. **67** Buning bilen ular uning yüzige tükürüp, uninggha musht atqili turdi. Beziliri uni kachatlap: **68** — Ey Mesih, peyghemberchilik qilmamsen, éytip baqqina, séni kim urdi? — déyishti. **69** Emdi Pétrus sarayning tashqiriqi hoylisida olturatti. Bir dédek uning yénigha kélip: — Sen Galiliyelik Eysa bilen birge idingghu, — dédi. **70** Lékin u hemmeylenning aldida inkar qilip: — Séning néme dewatqanliqingni chüshenmidim! — dédi. **71** Andin u dalan'gha chiqqanda, uni körgen yene bir dédek u yerde turghanlarga: — Bu ademmu Nasaretlik Eysa bilen birge idi, — dédi. **72** U yene inkar qilip: — Men u ademni tonumaymen! — dep qesem ichti. **73** Bir'azdin kéyin, u yerde turghanlar Pétrusning yénigha kélip uninggha: — Shühbisizki, sen ularning biri ikensen, chünki teleppuzung séni pash qilidu, — déyishti. **74** [Pétrus] qattiq qarghashlar bilen qesem qilip: — U ademni zadi tonumaymen! — déyishigila xoraz chillidi. **75** Pétrus Eysaning: «Xoraz chillashtin burun,

sen mendin üç qétim tanisen!» dégen sözini ésiğe aldi. U tashqirigha chiqip, qattiq yigha-zar kötürdi.

27 Tang atqandila, pütün bash kahinlar bilen xelq aqsqaqalliri Eysani ölümge mehkuim qildurush üçün meslihetleshti. **2** Ular uni baghlap apirip, waliy Pontius Pilatusqa tapshurup berdi. **3** Uninggha satqunluq qilghan Yehuda uning ölümge höküim qilin'ghanliqini körüp, bu ishlarga pushayman qildi we bash kahinlar bilen aqsqaqallargha ottuz kümüş tenggini qayturup bérir: **4** — Men bigunah bir janning qéni tökülishke satqunluq qilip gunah ötküzdüm, — dédi. Buninggha bizning néme karimiz? Öz ishingni bill! — déyishti ular. **5** Yehuda kömüş tenggilerni ibadetxanining ichige chöriwetti we u yerdin kétip, talagha chiqip, ésilip ölüwaldi. **6** Bash kahinlar kömüş tenggilerni yigihwélip: — Bu xun tölümi bolghan [tenggilerdur], ularni ibadetxanining xezinisige qoyush haram, — déyishti. **7** Ular özara meslihetliship, bu pullar bilen yaqa yurtluqlargha yerlik bolsun dep, sapalchining bir parche étizliqini sétiwaldi. **8** Shunga bu yer hazirghiche «qanliq étiz» dep atilip kelmekte. **9** Shu ish bilen Yeremiya peyghember teripidin burun éytilghan munu bésharet emelge ashurildi: — «Israil xelqi uning üçün bahalap békikten bahasini, Yeni ottuz kümüş tenggini ular élishti, **10** We Perwerdigar manga körsetkende, Sapalchining étizini sétiwélisigha xeljeshti». **11** Emdi Eysa waliyning aldigha turghuzuldi. Waliy uningdin: — Sen Yehudiylarning padishahimu? — dep soridi. Éytqinidek, — dédi Eysa. **12** Lékin bash kahinlar we aqsqaqallar uning üstidin erz-shikayit qilghanda, u bir éghizimu jawab bermidi. **13** Buning bilen Pilatus uninggha: — Ularning séning üstüngdin qilghan shunche köp shikayetlirini anglamaywatamsen? — dédi. **14** Biraq u [Pilatusqa] jawaben [shikayetlarning] birsigimu jawab bermidi. Waliy buninggha intayin heyran qaldi. **15** Her qétimliq [ötip kétish] héytida, waliyning xalayiq telep qilghan bir mehbusni ulargha qoyup bérish aditi bar idi. **16** Eyni waqitta, [rimliqlarning] Barabbas isimlik atiq chiqqan bir mehbusi [zindanda] idi. **17** Xalayiq jem bolghanda, Pilatus ulardin: — Kimni silerge qoyup bérishimni xalaysiler? Barabbasnimu yaki Mesih dep atalghan Eysanimu? — dep soridi. **18** (chünki u [bash kahin qatarliqlarning] hesetxorluqi tüpeylidin uni tutup bergenlikini biletti). **19** Pilatus «soraq texti»de olturghanda, ayali uninggha adem ewetip: — U heqqaniy kishining ishigha arilashmighin. Chünki tünügün kéche uning sewebidin chüshümde köp azab chektim, — dep xewer yetküzdi. **20** Lékin bash kahinlar we aqsqaqallar bolsa xalayiqni maqul qilip, Barabbasni qoyup bérishni we Eysani yoqitishni telep qildurdi. **21** Waliy jawaben ulardin yene: — Silerge bu ikkisining qaysisini qoyup bérishimni xalaysiler? — dep soridi. Barabbasni, — déyishti ular. **22** Pilatus emdi: — Undaq bolsa, Mesih dep atalghan Eysani qandaq bir terep qilay? — dédi. Hemmeylen: — U kréstlensun! — déyishti. **23** Pilatus: — Némishqa? U zadi néme yamanliq ötküzüptu? — dep soridi. Biraq ular téximu qattiq warqiriship: U kréstlensun! — dep turuwélishti. **24** Pilatus sözliwérishning bihude ikenlikini, belki buning ornigha malimanchilik qilidighanliqini körüp, su élip, köpchilikning aldida qolini yughach: — Bu

heqqaniy ademning qénigha men jawabkar emesmen, buninggha özünglar mes'ul bolunglar! — dédi. **25** Pütün xelq jawaben: — Uning qéni bizning üstimizge we balilirimizning üstige chühsun! — déyishti. **26** Buning bilen Pilatus Barabbasni ulargha chiqirip berdi. Eysani bolsa qattiq qamchilatqandin kéyin, kréstleshke [leshkerlirige] tapshurdi. **27** Andin waliyning leshkerliri Eysani uning ordisigha élip kirip, pütün leshkerler topini bu yerge uning etrapigha yigdi. **28** Ular Eysani yalingachlap, uchisigha pereng renglik ton kiydürüshti. **29** Tikenlik shaxchilarni örüp bir taj yasap, bëshigha kiydürdi we ong qoligha bir qomushni tutquzdi. Andin uning aldigha tizlinip: «Yashighayla, Yehudiylarning padishahil!» dep mazaq qilishti. **30** Uninggha tükürüshti, qomushni élip uning bëshigha urushti. **31** Uni shundaq mazaq qilghandin kéyin, tonni saldurup, uchisigha öz kiyimlirini kiydürdi we kréstlesh üçün élip méngishti. **32** Ular tashqirigha chiqqinida, Kurini shehirilik Simon isimlik bir kishini uchritip, uni tutup kélip Eysaning kréstini uninggha mejburiy kötürgüzdü. **33** Ular Golgota, yeni «Bash söngék» dégen yerge kelgende, **34** [Eysagha] ichish üçün kekre süyi arilashturulghan achchiq sharab berdi; lékin u uni tétip baqqandin kéyin, ichkili unimidi. **35** Leshkerler uni kréstligendin kéyin, chek tashlaship kiyimlirini özara bölüşüwdü. **36** Andin u yerde olturup uninggha közetchilik qildi. **37** Ular uning bëshining yuqiri teripige «Bu Eysa, Yehudiylarning padishahidur» dep yézilghan shikayetname taxtiyini bekitti. **38** [Eysa] bilen teng ikki qaraqchimu kréstke mixlan'ghan bolup, biri ong teripide, yene biri sol teripide idi. **39** Bu yerdin ötkenler bashlirini chayqiship, uni haqaretlep: **40** — Qéni, sen ibadetxanini buzup tashlap, üç kün ichide qaytidin yasap chiqidighan adem, emdi özüngni qutquze! Xudaning Oghli bolsang, krésttin chüshüp baqqina! — déyishti. **41** Bash kahinlarmu, Tewrat ustazliri we aqsqaqallar bilen birge uni mesxire qilip: **42** — Bashqilarni qutquzuptiken, özini qutquzalmaydu. U Israilning padishahimish! Emdî krésttin chüshüp baqsunchu, andin uninggha étiqad qilimiz. **43** U Xudagha tayan'ghan! Xuda uni ezizlise, hazir qutquzup baqqay! Chünkü u: «Men Xudaning Oghli» dégenidi, — déyishti. **44** Uning bilen teng kréstlen'gen qaraqchilarmu uni shundaq haqaretleshti. **45** Emdî künning altinchi saittidin toqquzinchi saittigiche pütkül zéminni qarangghuluq basti. **46** Toqquzinchi saetlerde Eysa yuqiri awazda: «Éli, éli, lema sawaqtani?» yeni «Xudayim, Xudayim, méni némishqa tashliwetting?» dep qattiq nida qildi. **47** U yerde turghanlarning beziliri buni anglap: Bu adem Ilyas [peyghember]ge murajiet qiliwatidu, — déyishti. **48** Ularning ichidin bireylen derhal yügürüp bérp bir parche bulutni ekélip, uni achchiq sharabqa chilap, qomushning uchigha sélip uninggha ichküzüp qoydi. **49** Biraq bashqilar: — Toxta! Qarap baqayli, Ilyas [peyghember] kélip uni qutquzup qalarmikin? — déyishti. **50** Eysa yuqiri awaz bilen yene bir warqiridi-de, rohini qoyuwetti. **51** We mana, shu deqide ibadetxanining [ichkiri] perdisi yuqiridin töwen'ge ikki parche bölüp yirtildi. Yer-zémin tewrinip, tashlar yérilip, **52** Qebriler échildi (U tirilgendin kéyin, [ölümde] uxlawatqan nurghun muqeddes bendilerning tenlirimu tirildi; ular qebrilerdin chiqti we muqeddes sheherge kirip, u yerde nurghun

kishilerge köründi). **54** Emdî Eysani közet qiliwatqan yüzbéshi hem yénidiki leshkerler yerning tewrishini we bashqa yüz bergen hadisilerni körüp, intayin qorqushup: — U heqiqeten Xudaning Oghli iken! — déyishti. **55** U yerde yene bu ishlargha yiraqtin qarap turghan nurghun ayallarmu bar idi. Ular eslide Eysaning xizmitide bolup, Galiliyedín uninggha egiship kelgenidi. **56** Ularning arisida Magdalliq Meryem, Yaqup bilen Yüsüpnig anisi Meryem, Zebediynning oghullirining anisimu bar idi. **57** Kechqurun, Arimatiyaliq Yüsüp isimlik bir bay keldi. Umu Eysaning muxlisiridin idi. **58** U Pilatusning aldigha bérp, Eysaning jesitini telep qildi. Pilatus jesetni uninggha tapshurushqa emr qildi. **59** Yüsüp jesetni élip, pakiz kanap rext bilen orap képenlidi. **60** we uni özi üçün qiyada oydurghan yéngi qebrisige qoydi. Andin qebrining aghzigha yoghan bir tashni domilitip qoyup, kétip qaldi. **61** (shu chaghdá Magdalliq Meryem bilen yene bir Meryemmu u yerde, qebrining udulida olturatti). **62** Emdî etisi, yeni «Teyyarlash küni» ötkendin kéyin, bash kahinlar bilen Perisiyler jem bolushup Pilatusning aldigha kélip: **63** — Janabliri, héliqi aldámchining hayat waqtida: «Men öüp üçinchi küni tirilimen» dégini ésimizde bar. **64** Shuning üçün, qebri üçinchi künigiche mehkem qoghdilishi üçün emr bergeysiz. Undaq qilinmisa, muxlisiri kélip jesetni oghrilap kétip, andin xelqge: «U ölümدين tirildi» déyishi mumkin. Bundaq aldámchiliq aldinqisidimnu better bolidu, — déyishti. **65** Pilatus ulargha: — Bir guruppa közetchi leshkerni silerge tapshurdum. Qebrini qurbinglarning yétishiche mehkem qoghdanglar, — dédi. **66** Shuning bilen ular [közetchi leshkerler] bilen bille bérp, tashni péchetlep, qebrini muhapizet astigha qoydi.

28 Shabat küni ötüp, heptining birinchi küni tang atay dégende, Magdalliq Meryem bilen yene bir Meryem qebrini körüshke keldi. **2** We mana, yerler tuyuqsiz qattiq tewrep ketti; chünkü Perwerdigarning bir perishtisi asmandin chüshüp, [qebri]ge bérp, tashni bir chetke domilitip, üstide olturghanidi. **3** Perishtining qiyapiti chaqmaqtek, kiyimliri qardek ap'aq idi. **4** Közetchiler uningdin shunche qorqushtiki, titriship, ölüktek qétipla qaldi. **5** Perishte ayallargha qarap: — Qorqmanglar! Silerning kréstlen'gen Eysani izdewatqininglarni bilimen. **6** U bu yerde emes; u özi éytqandek tirildürildi. Kélinglar, Reb yatqan jayni körünglar; **7** andin derhal bérp uning muxlisirigha: «U ölümدين tiriliptu. We mana, u silerdin awwal Galiliyege baridiken, uni shu yerde köridikensiler» denglar. Mana men bularni silerge éytip berdim, — dédi. **8** Shunga ayallar hem qorqunch hem zor xushalliq ichide qebridin derhal ayrilip, uning muxlisirigha xewer bérishke yügürüshti. **9** Ular muxlisirini xewerlendürüşke mangghanda, mana Eysa ularning aldigha chiqip: — Salam silerge! — dédi. Ularmu aldigha bérp, uning putigha ésilip, uninggha sejde qildi. **10** Andin Eysa ulargha: — Qorqmanglar! Bérp qérindashlirimgha: Galiliyege béringlar, dep uqturunglar, ular méni shu yerde köridu, — dédi. **11** Ayallar téxi yolda kétiwatqanda, mana közetchilerning beziliri sheherge kirip, bolghan weqelerning hemmisi toghrisida bash kahinlargha xewer qildi. **12** [Bash kahinlar] aqsqaqallar bilen bir yerge

yigʻilip meslihetleshkendin kéyin, leshkerlerge bek kóp pul béríp: **13** — Siler: «Uning muxlisliri kéchisi kélip, biz uxlawatqanda uning jesitini oghrilap ekétiptu» — denglar. **14** Eger bu xewer waliyning quliqigha yétip qalsa, biz uni qayil qilip silerni awarichiliktin saqlaymiz — dédi. **15** Shundaq qilip, leshkerler pulni aldi we özlirige tapılan'ghandek qildi. Shuning bilen bu gep bügün'giche Yehudiyalar arisida tarqilip kelmekte. **16** On bir muxlis Galiliyege béríp, Eysa ulargha béqitken taghqa chiqishti. **17** Ular uni körginide uninggha sejde qilishti; lékin beziliri gumanlinip qaldi. **18** Eysa ularning yénigha kélip, mundaq dédi: — Ershte we yer yüzide barliq hoquq manga bérildi. **19** Shuning üçün, béríp pütkül ellerni [özümge] muxlis qilip yétishtürünglar, shundaqla ularni Ata, Oghul we Muqeddes Rohning namigha tewe qilip chömüldürtip, **20** ulargha men silerge tapilighan barliq emrlerge emel qilishni ögitinglar. We mana, men zaman axirighiche her küni siler bilen bille bolimen. (aiōn q165)

Markus

1 Xudaning oghli Eysa Mesihning xush xewirining boshlinishi: **2** Yeshaya peyghemberning yazmisida xatirilen'gendet: — «Mana, aldingda elchimni ewetimen. U séning yolungni aldin'ala teyyarlaydu. **3** Anglanglar, dalada birsining towlghan awazini! U: «Perwerdigarning yolini teyyarlanglar, Uning üçhün chighir yollarini tüptüz qilinglar!» — deydu». **4** Kishilerni chömüldürüş élip baridighan Yehya [peyghember] chöl-bayawanda peyda bolup, gunahlargha kechürüm élip kélidighan, towa qilishni bildüridighan [sugha] «chömüldürüş»ni jakarlashqa bashlidi. **5** Pütün Yehudiye ölkisidikiler we pütkül Yérusalém shehiridikiler uning aldigha chiqip, gunahlarini iqrar qilishi bilen uning teripidin lordan deryasida chömüldürüldi. **6** Yehya bolsa töge yungidin qilin'ghan kiyim kiygen, bélige kön tasma baghliganidi; yémeklik chéketke bilen yawa here hesili idi. **7** U mundaq dep jakarlaytti: — Mendin qudretlik bolghan biri mendin kéyin kélidu. Men hetta éngiship keshlirining boghquchini yéshishkimu layiq emesmen! **8** Men silerni sughila chömüldürimen, lékin u silerni Muqeddes Rohqa chömüldüridu. **9** Shu künlérde shundaq boldiki, Eysa Galiliye ölkisining Nasaret shehiridin kélip, Yehya teripidin lordan deryasida chömüldürüldi. **10** U sudin chiqandila, asmanlarning yéripil, Rohning kepter qiyapitide chüshüp, öz üstige qonuwatqanliqini kördi. **11** Shuning bilen asmanlardin: «Sen Méning söyümlük Oghlum, Men sendin toluq xursenmen!» dégen bir awaz anglandi. **12** We Roh derhal uni chöl-bayawan'gha süylep chiqardi. **13** U chölde qiriq kün turup, Sheytan teripidin sinilip turatti. U shu yerde yawayi haywanlar bilen bille idi; shu künlérde perishtiler uning xizmitini qildi. **14** Emdi Yehya solan'ghandin kéyin, Eysa Galiliye ölkisige bérp: «Waqit-saiti toshiti, Xudaning padishahliqi yéqinlashti! Towa qilinglar, xush xewerge ishininglar!» dep Xudaning padishahliqining xush xewirini jakarlashqa bashlidi. **16** [Shu künlérde] u Galiliye dengizi boyida kétiwétip, Simon bilen inisi Andriyasni kördi. Ular béliqchi bolup, dengizgha tor tashlawatatti. **17** Eysa ulargha: — Méning keynimdin ménginglar, men silerni adem tutquchi béliqchi qilimen! — dédi. **18** Ular shuan torlarini tashlap, uninggha egiship mangdi. **19** U shu yerdin bir'az ötüp Zebediyning oghli Yaqupni inisi Yuhanna bilen kördi. Bu ikkisi kémide turup torlarini onghawatatti. **20** U shuan ularnimu chaqirdi. Ular atisi Zebediyni medikarlar bilen bille kémide qaldurup, özliri uning bilen mangdi. **21** Ular KeperNahum shehirige kirdi. Shabat küni u udul sinagogqa kirip, telim bérishke bashlidi. **22** Xalayiq uning telimige heyranuhes bolushti. Chünki uning telimliri Tewrat ustazliriningkige oxshimaytti, belki tolimu nopuzluq idi. **23** Sinagogta napak roh chaplashqan bir adem bar idi. **U: 24** — I Nasaretlik Eysa, biz bilen karing bolmisun! Sen bizni yoqatqili keldingmu? Men séning kimlikingni bilimen, sen Xudaning Muqeddes bolghuchisisen! — dep towaytti. **25** Lékin Eysa [jin'gha] tenbih bérp: — Aghzingni yum, bu ademdin chiq! — dédi. **26** Napak roh héliqi ademning témini tartishturup, qattiq warqirighiniche uningdin chiqip ketti. **27** Xalayiq hemmisi buningdin intayin

heyran bolup, özara ghulghula qiliship: — Bu qandaq ish? Yéngi bir telimghu! Chünki u hoquq bilen hetta napak rohlarghimu buyruq qilalaydiken, ularmu uning sözige boysunidiken, — déyishti. **28** Buningdin uning shöhriti shu hamam pütün Galiliye ölkisining etrapigha pur ketti. **29** Ular sinagogdin chiqip, Yaqup we Yuhanna bilen Simon we Andriyasning öyige bardı. **30** Emma Simonning qéynanisi qizitma ichide yétip qalghanidi. Ular derhal uning ehwalini [Eysagha] éytti. **31** U ayalning qéshigha bérp, qolidin tutup, yölep öre turghuzdi. Uning qizitmisı derhal yandi we u ularni kütüşke kirishiti. **32** Kechqurun kün patqanda, kishiler barliq aghriqlarni we jin chaplashqanlarni uning aldigha élip kélishti. **33** Pütün sheherdikiler ishik aldigha toplashqanidi. **34** Shuning bilen u her türlik késellerge griptar bolghan nurghun kishilerni saqaytti we nurghun jinlarni kishilerdin heydiwetti. Lékin u jinlarning gep qilishqa yol qoymidi, chünki ular uning kim ikenlikini bilishetti. **35** Etisi etigen tang téxi atmastinla, u ornidin turup, [sheherdin] chiqip, xilwet bir jaygha bérp dua-tilawet qildi. **36** Simon bilen uning mehramlari uni izdep chiqti. **37** Uni tapqanda: — Hemme adem séni izdishiwatidu! — déyishti. **38** U ulargha: — Bashqa yerlerge, etrapniki yézilarghimu söz-kalamni jakarlashim üçhün barayli. Chünki men del mushu ish üçhün kélisim, — dédi. **39** Shundaq qilip, u pütkül Galiliye ölkisini aylinip, sinagoglirida söz-kalamni jakarlaytti hemde jinlarni kishilerdin heydiwétetti. **40** Maxaw késili bar bir kishi uning aldigha kélip yélinip, tizlinip turup: — Eger xalisingiz, méni késilimdin pak qilaysiz! — dep ötündi. **41** Eysa ichi aghriqhach qolini sozup uninggha tegküzüp turup: — Xalaymen, pak qilin'ghin! — déwidi, **42** shu söz bilenla maxaw késili derhal bimardin kétip, u pak qilindi. **43** U uninggha: — Hazir bu ishni héchkimgé éytma, belki udul bérp [mes'ul] kahin'gha özüngni körsitip, kahinlarda guwahliq bolush üçhün, Musa bu késeldin paklan'ghanlarga emr qilghan [qurbanliqlarni] sun'ghin, — dep uni qattiq agahlandurup yolgha saldi. **45** Biraq u adem chiqip, bu ishni köp yerlerde jar sélip, keng yéyiwetti. Shuning bilen Eysa héchqandaq sheherge ochuq-ashkara kirelmey, belki sheherler sirtidiki xilwet jaylarda turushqa mejbur boldi; xalayiq her tereptin uning yénigha toplishatti.

2 Birnechke künden kéyin u qaytidin Kepernahumgha kirdi. U öydiken, dégen xewer tarqiliwidi, **2** shunche köp adem u yerge yighildiki, hetta ishik aldidimu put dessigüdek yer qalmighanidi. U ulargha söz-kalam yetküzüwatatti. **3** Mana shu esnada, birnechke adem uning aldigha bir palechni élip keldi; uni ulardin töti kötürüp ekelgenidi. **4** Ademning köplükidin uninggha yéqinlashmay, ular uning üstidin ögzini téship, töshük achqandin kéyin palechni zembil bilen [Eysaning aldigha] chüshürdi. **5** Emdi Eysa ularning ishenchini körtüp palechke: — Balam, gunahling kechürüm qilindi, — dédi. **6** Lékin u yerde olturghan bezi Tewrat ustazliri könglide gumaniy soallarni qoyup: **7** «Bu adem néme üçhün mundaq deydu? U kupurluq qiliwatidighu! Xudadin bashqa kimmu gunahlarni kechürüm qilalusun?» déyishti. **8** Eysa shuan rohida ularning köngülliride shundaq gumaniy soallarni qoyuwatqanliqini bilip yétip, ulargha mundaq dédi: — Silér köngülde némishqa shundaq

soallarni qoyisiler? **9** Mushu palechke: «Gunahling kechürüm qilindi!» déyish asanmu, yaki «Ornungdin tur, zembil-körpengni yigishiturup mang!» déyish asanmu? **10** Emma hazir silerning Insan'oghlining yer yüzide gunahlarni kechürüm qilish hoquqigha ige ikenlikini bilishinglar üçhün, — U palech késelge: **11** — Sanga éytayki, ornungdin tur, zembil-körpengni yigishiturup öyüngge qayt! — dédi. **12** U derhal ornidin des turup, zembil-körpisini yigishitardi we hemmeylenning köz aldida [öydin] chiqip ketti. Hemmeylen qattiq heyran qélip Xudani ulughliship: — Mushundaq ishni ezeldin körip baqmighaniduq, — déyishti. **13** U yene déngiz boyigha qarap mangdi. Kishiler topi uning etrapigha olishiwaldi. U ulargha telim berdi. **14** U yoldin ötüp kétéwatqanda, baj alidighan orunda olturghan Alfayning oghli Lawiyni körip, uninggha: — Manga egeshkin, — dédi. U ornidin turup, uninggha egeshti. **15** We shundaq boldiki, u [Lawiyning] öyide dastixanda olturghanda, nurghun bajgirlar we gunahkarlar Eysa we uning muxlisiliri bilen hemdastixan boldi. Bundaq kishiler xéli köp idi, ularmu uninggha egeshkenidi. **16** Emdi Tewrat ustazliri we Perisiyler uning gunahkarlar we bajgirlar bilen bir dastixanda olturghanliqini körip, muxlisilirigha: — U némishqa bajgir we gunahkarlar bilen bir dastixanda yep-ichip olturidu?! — déyishti. **17** Buni anglighan Eysa ulargha: — Saghlam adem emes, belki bimarlar téwipqa mohtajdur. Men heqqaniylarni emes, belki gunahkarlarni chaqirghili keldim, — dédi. **18** Emdi Yehyaning muxlisiliri bilen Perisiyler roza tutuwatatti. Beziler uning aldigha kélip: — Némishqa Yehyaning muxlisiliri we Perisiylerning muxlisiliri roza tutidu, lékin séning muxlisiliring tutmaydu? — dep sorashti. **19** Eysa jawaben mundaq dédi: — Toyi boluwatqan yigit téxi toyda hemdastixan olturghan chaghda, méhmanliri roza tutup oltursa qandaq bolidu? Toyi boluwatqan yigit toyda bolsila, ular héchqandaq roza tutalmaydu. **20** Emma shu künlér kéliduki, yigit ulardin élip kétidü, ular shu künde roza tutidu. **21** Héchkim kona könglekke yéngi rexttin yamaq salmaydu. Undaq qilsa, yéngi yamaq [kiriship], kona kiyimni tartishturup yirtiwétidu. Netijide, yirtiq téximu yoghinap kétidu. **22** Héchkim yéngi sharabni kona tulumlarga qachilimaydu. Eger undaq qilsa, sharabning [échishi bilen] tulumlar yérilip kétidu-de, sharabmu tökülüp kétidu hem tulumlarmu kardin chiqidu. Shuning üçhün yéngi sharab yéngi tulumlarga qachilinishi kérek. **23** Bir shabat küni shundaq boldiki, u bughdayliqlardin ötüp kétéwatatti. Uning muxlisiliri yolda méngiwatqanda bashaqlarni üzüshke bashlidi. **24** Perisiyler uninggha: — Qara, ular némishqa shabat küni [Tewrat] cheklen'gen ishni qilidu? — déyishti. **25** U ulargha: — [Padishah] Dawutning özi we hemrahiliri hajetmen bolghanda, yeni ach qalghanda néme qilghanliqini [muqeddes yazmilaridin] oqumighanmusiler? **26** — Démek, Abiyatar bash kahin bolghan waqtida, u Xudaning öyige kirip, Xudagha atalghan, Tewratqa peqet kahinlarning yéyishigila bolidighan namlarni [sorap] yégen, shundaqla hemrahilirighimu bergen? — dédi. **27** U ulargha yene: — Insan shabat küni üçhün emes, shabat küni insan üçhün yaritildi. **28** Shuning üçhün, Insan'oghli shabat küningimü Igisidur, — dédi.

3 U yene sinagogqa kirdi. Shu yerde bir qoli yigilep ketken bir adem bar idi. **2** [Perisiyler] Eysaning üstidin erz qilayli dep shabat künde késal saqaytidighan-saqaytmaydighanliqini paylap yüretti. **3** Eysa qoli yigilep ketken ademege: — Ornungdin turup, otturigha chiqqin! — dédi. **4** Andin, sinagogdikilerdin: — Tewrat qanunigha uyghun bolghini shabat küni yaxshiliq qilishmu, yaki yamanliq qilishmu? Janni qutquzushmu yaki halak qilishmu? — dep soridi. Lékin ular zuwan sürüshmidi. **5** U ghezep bilen etrapigha nezer sélip ulargha köz yügürtüp, ularning tash yüreklikidin qayghurdi. Andin u késelge: — Qolungni uzat, — dédi. U qolini uzitwidi, qoli eslige keltürildi. **6** Emdi Perisiyler derhal sirtaq chiqip, uni qandaq yoqitish toghrisida Hérod [padishahning] terepdarliri bilen meslihet qilishqa bashlidi. **7** Andin Eysa muxlisiliri bilen bille u yerdin ayrilip déngiz boyigha ketti; Galiliye ölkisidin chong bir top ademler uninggha egiship bardı; shundaqla uning qilghan emellirini anglighan haman, pütün Yehudiye ölkisidin, Yérusalém shehiridin, Idumiya ölkisidin, Iordan deryasining qarshi teripidin, Tur we Zidon sheherlirining etrapidiki jaylardin zor bir top ademlermu uning yénigha kélishti. **9** U ademlerning köplikidin özi qistap qoymisun dep muxlisilirigha kichik bir kémining uninggha yéqin turushini tapildi. **10** Chünki u nurghun bimarlarni saqaytqini tüpeylidin herqandaq waba-késelliklerge griptar bolghanlarning hemmisi uninggha [qolunni] bir tegküziwalsam dep qistaship kéliskenidi. **11** Napak rohlar [chaplishiwalganlar] qachanla uni korse, uning aldigha yiqilip: «Sen Xudaning Oghlisin!» dep warqirishatti. **12** Lékin u [napak rohlargha] özining kim ikenlikini ashkarilimasliqqa qattiq tenbih bérıp agahlanduratti. **13** U taghqa chiqip, özi xalighan kishilerni yénigha chaqirdi; ular uning yénigha kélishti. **14** U ulardin on ikkisini özi bilen bille bolushqa, söz-kalamni jakarlashqa, **15** késellerni saqaytish we jinlarni heydesh hoquqigha ige bolushqa tallap bekitti. **16** U [békitken on ikki kishi]: Simon (u uninggha Pétrus dep isim qoyghan), **17** Zebediyning oghli Yaqup we uning inisi Yuhanna, (u ularni «Binni-Regaz», yeni «Güldürümama oghulliri» depmu atighan), **18** Andriyas, Filip, Bartolomay, Matta, Tomas, Alfayning oghli Yaqup, Taday, milletperwer dep atalghan Simon **19** we uninggha satqunluq qilghan Yehuda Ishqariyotlardin ibaret. **20** U öyge qaytip kelgendin kéyin, u yerge yene shunche nurghun ademler toplandiki, ularning hetta ghizalan'ghudekmu waqti chiqmıdi. **21** [Eysaning] ailsidikiler buni anglap, uni tutup kélishe bérishti. Chünki ular uni «Eqlini yoqitiptu» dégenidi. **22** Yérusalémdin chüshken Tewrat ustazliri bolsa: «Uningda Beelzibub bar», we «U peqet jinlarning emirige tayinip jinlarni qoghliwétidiken», déyishti. **23** Shuning üçhün u [Tewrat ustazlirini] yénigha chaqirıp, ulargha temsillerni ishlipt mundaq dédi: — Sheytan Sheytanni qandaqmu qoghlisun? **24** Eger padishahliq öz ichidin bölünüp özara soqushqan bolsa shu padishahliq put tirep turalmaydu; **25** shuningdek eger bir aile öz ichidin bölünüp özara soqushsa shu aile put tirep turalmaydu. **26** Eger Sheytan öz-özige qarshi chiqip bölünse, u put tirep turalmay, yoqalmay qalmaydu. **27** Héchkim küchtüggür birsining öyige kirip, uning mal-mülkini bulap kételmeydu — peqet u shu küchtüggürni

awwal baghliyalisa andin öyini bulang-talang qilaydu. **28** Shuni silerge berheq éytip qoyayki, insan baliliri ötküzgen türlük gunahilirining hemmisini, shundaqla ular qilghan kupurluqlirining hemmisini kechürüshke bolidu. **29** Biraq kimdikim Muqeddes Rohqa kupurluq qilsa, ebedil'ebedgiche héch kechürilmeýdu, belki menggülik bir gunahning hökümi astida turidu. (**aiñon g165, aiñonios g166**) **30** [Eysaning bu sözi] ularning «uninggha napak roh chaplishiptu» dégini üçün [étylghanidi]. **31** Shu waqıtta uning anisi bilen iniliri keldi. Ular sirtida turup, uni chaqirishqa adem kirgüzdi. **32** Bir top xalayıq uning etrapida olturatti. Ular: — Mana, aningiz, iniliringiz sizni izdep sirtta turidu, — déyishti. **33** Eysa ulargha jawaben: — Kim méning anam, kim méning inilirim? — dédi. **34** Andin, u öpchüriside olturghanlarga qarap mundaq dédi: Mana bular méning anam we inilirim! **35** Chünki kimki Xudaning iradisini ada qilsa, shu méning akanim, acha-singim we anamdur.

4 U yene dengiz boyida [xelq] telim bérishke bashlidi. Uning etrapigha zor bir top ademler olishiwalgachqa, u bir kémige chiqip dengizda olturdi; pütkül xalayıq bolsa dengiz qirghiqida turushatti. **2** U ulargha temsil bilen nurghun ishlarni ógetti. U telim bérıp mundaq dédi: **3** — Qulaq sélinglar! Uruq chachquchi uruq chachqili [étizgha] chiqiptu. **4** Uruq chachqanda uruqlardin beziliri chighir yol boyigha chüshüptu, qushlar kélip ularni yep kétipu. **5** Beziliri tupriqi az tashliq yerge chüshüptu. Topisi chongqur bolmighanliqtin, tézla ünüp chiqiptu, **6** lékin kün chiqish bilenla aptapta köyüp, yiltizi bolmighachqa qurup kétipu. **7** Beziliri tikenlerning arisigha chüshüptu, tikenler ösüp maysilarni boghuwélip, ular héch hosul bermeytu. **8** Beziliri bolsa, yaxshi tupraqqa chüshüptu. Ular ösüp awup chong bolghanda hosul bériptu. Ularning beziliri ottuz hesse, beziliri atmish hesse, yene beziliri yüz hesse hosul bériptu. **9** — Anglighudek qulıqı barlar buni anglisun! — dédi u. **10** U uning etrapidikiler hem on ikkiyen bilen yalghuz qalghanda, ular uningdin temsiller toghruluq sorashti. **11** U ulargha mundaq dédi: — Xudaning padishahliqining sirini bilishke siler nésip boldunglar. Lékin sirttikilerge hemme ish temsiller bilen uqturulidu; **12** buning bilen: «Ular qarashni qaraydu, biraq körmeýdu; Anglashni anglaydu, biraq chüshenmeydu; Shundaq bolmisidi, ular yoldin yandurulushi bilen, Kechürüm qilinatti» [dégen söz emelge ashurulidu]. **13** Andin u ulargha: — Siler mushu temsilnimu chüshenmidinglarmu? Undaqa, qandaqmu bashqa herxil temsillerni chüshineylesiler? — dédi. **14** Uruq chachquchi söz-kalam chachidu. **15** Üstige söz-kalam chéchalghan chighir yol boyi shundaq ademlerni körsetkenki, ular söz-kalamni anglighan haman Sheytan derhal kélip ularning qelbige chéchalghan söz-kalamni élip kétidu. **16** Buninggha oxshash, tashliq yerlerge chéchalghan uruqlar bolsa, söz-kalamni anglighan haman xushaliq bilen qobul qilghanlarni körsitidu. **17** Halbuki, qelbide héch yiltiz bolmighachqa, peqet waqitliq turidu; söz-kalamning wejedin qiyinchiliq yaki ziyankeshlikke uchrighanda, ular shuan yoldin chetnep kétidu. **18** Tikenlerning arisigha chéchalghini shundaq bezi ademlerni körsetkenki, bu ademler söz-kalamni anglighini bilen, **19** lékin könglige

bu dunyaning endishiliri, bayliqlarning éziqturushi we bashqa nersilerge bolghan hewesler kiriwélip, söz-kalamni boghuwétidu-de, u héch hosul chiqarmaydu. (**aiñon g165**) **20** Lékin yaxshi tupraqqa chéchalghan uruqlar bolsa — söz-kalamni anglishi bilen uni qobul qilghan ademlerni körsitidu. Bundaq ademler hosul béridu, birsi ottuz hesse, birsi atmish hesse, yene birsi yüz hesse hosul béridu. **21** U ulargha yene mundaq dédi: — Chiragh séwet yaki kariwat astigha qoyulush üçün keltürilemdu? **22** Chünki yoshurulghan héchqandaq ish ashkarilamay qalmaydu, shuningdek herqandaq mexpiy ish yüz bergendin kéyin ayan bolmay qalmaydu. **23** Anglighudek qulıqı barlar buni anglisun! **24** Anglighanliringlarga köngül bölümlar! Chünki siler [bashqılargha] qandaq ölchem bilen ölchisenglar, silergimu shundaq ölchem bilen ölchep bérilidu, hetta uningdinmu köp qoshup bérilidu. **25** Chünki kimde bar bolsa, uninggha téximu köp bérilidu; emma kimde yoq bolsa, hetta uningda bar bolghanlirimu uningdin mehrum qilinidu. **26** U yene mundaq dédi: — Xudaning padishahliqi yene birsining tupraqqa uruq chachqinigha oxshaydu: **27** u uxlaydu, orundin turidu, kéche-kündüzler öttüwérıp, uruq bix urup ösиду. Lékin chachquchi qandaq yol bilen ösıdighanliqini bilmeýdu. **28** Tupraq özlükidin hosul béridu; uruq awwal bix uridu, kéyin bash chiqiridu, axirda bashaqlar toluq dan tutidu. **29** Dan pishqanda, [chachquchi] derhal orghaq salidu, chünki hosul waqti kelgen bolidu. **30** U yene mundaq dédi: — Xudaning padishahliqini némige oxshitimi? Yaki qandaq bir temsil bilen süretlep béreleymiz? **31** U goya bir tal qicha uruqigha oxshaydu. U yerge térilghanda, gerche yer yüzidiki barliq uruqlarning ichide eng kichiki bolsimu, **32** térilghandin kéyin, herqandaq ziraettin égiz ösüp shundaq chong shaxlayduki, asmandiki qushlarmu uning sayisige qonidu. **33** U shuninggha oxshash xalayıq anglap chüshineligüdek nurghun temsiller bilen söz-kalamni yetküzdi. **34** Lékin temsil keltürmey turup ulargha héchqandaq söz qilmaytti. Lékin öz muxlisiliri bilen yalghuz qalghinida, ulargha hemmini chüshendürüp bér etti. **35** Shu küni kech kirgende, u ulargha: — Dengizning u qétigha öteyli, — dédi. **36** Ular xalayıqni yolgha séliwetkendin kéyin, uni kémide olturghan péti élip yürüp kétishti. Ular bilen bille mangghan bashqa kémilermu bar idi. **37** We mana, esheddiy qara quyun chiqip ketti; shuning bilen dolqunlar kémini urup, su halqıp kirip, kémige toshay dep qalghanidi. **38** Lékin u kémining ayagh teripide yastuqqa bash qoyup uyqugha ketkenidi. Ular uni oyghitip: — I ustaz, halak boluwatqinimizgha karing yoqmu? — dédi. **39** U ornidin turup, boran'gha tenbih bérıp, dengizgha: «Tinchlan! Jim bol!» déwidi, boran toxtap, chongqur bir jimjitliq höküm sürdi. **40** — Némishqa shunche qorqisiler? Silerde qandaqsige téxiche ishench bolmaydu? — dédi u ulargha. **41** Ularni intayin zor bir qorqunch basti, ular bir-birige: — Bu adem zadi kimdu? Hetta shamal we dengizmu uninggha itaet qildiken-he! — dep kétishti.

5 Ular dengizning u qétigha, Gadaralıqlarning yurtigha yétip bardi. **2** U kéminin chüshüshi bilenla, napak roh chaplashqan bir adem gör öngkürliridin chiqip,

uning aldigha keldi. **3** U adem öngkürlarni makan qilghan bolup, uni héchkim hetta zenjirler bilenmu baghliyalmaytti. **4** Chunki köp qétim put-qolliri kishen-zenjirler bilen baghlan'ghan bolsimu, u zenjirlarni üzüwétip, kishenlerni chéqiwetkenidi; héchkim uni boysunduralmighanidi. **5** U kéche-kündüz mazarliqta we taghlar arisida toxtawsiz warqirap-jarqirap yüretti, öz-özini tashlar bilen késip yarilanduratti. **6** Lékin u Eysani yiraqtin körüp, uning aldigha yügürüp béríp, sejde qildi **7** we qattiq awazda warqirap: — Hemmidin aliý Xudaning Oghli Eysa, séning méning bilen néme karing! Xuda heqqi, sendin ötüñüp qalay, méni qiynima! — dédi **8** (chunki Eysa uninggha: «Hey napak roh, uningdin chiq!» dégenidi). **9** U uningdin: — Isming néme? — dep soridi. — Ismim «qoshun» — chunki sanimiz köp, — dep jawab berdi u. **10** We u Eysadin ularni bu yurttin heydiwetmigeysen, dep köp ötüñüp yalwurdi. **11** Tagh baghrida chong bir top tongguz padisi otlap yüretti. **12** Jinlar uninggha: — Bizni mushu tongguzlarga ewetkin, ularning ichige kirip kétishke yol qoyghaysen, — dep yalwurushti. **13** Eysa derhal yol qoydi. Shuning bilen napak rohlr chiqip, tongguzlarning ténige kirishi bilenla, tongguzlar tik yardin étip chüshüp, dëngizgha gherq boldi. Ular ikki minggha yéqin idi. **14** Tongguz baqquchilar bolsa u yerdin qéchip, sheher-yézilarda bu ishlarni pur qildi. Shu yerdikiler néme ish yüz bergenlikini körgili chiqishti. **15** Ular Eysaning yénigha keldi we ilgiri jinlar chaplishiwalghan héliqi ademning kiyimlarni kiyip, es-hoshi jayida olturghinini — yeni «qoshun jinlar» chaplashqan shu ademni körüp, qorqup kétishti. **16** Bu weqeni körgenler jinlar chaplashqan ademde néme yüz bergenlikini we tongguzlarning aqiwitini xelqge bayan qilip berdi. **17** Buning bilen xalayıq Eysagha: Yurtlirimizdin chiqip ketkeysen, dep yalwurusgha bashlidi. **18** U kémige chiqiwatqanda, ilgiri jinlar chaplashqan héliqi adem uningdin: Menmu sen bilen bille baray, dep ötüñdi. **19** Lékin u buninggha unimay: — Öz öydikiliring we yurtdashliringning yénigha béríp, ulargha Perwerdigarning sanga shunchilik ulugh ishlarni qilip bergenlikini, Uning sanga rehım-sheppet körsetkenlikini xewerlendürgin, — dédi. **20** U qaytip béríp, Eysaning öziqe qandaqlugh ishlarni qilghanliqini «On sheher rayoni»da jar qilishqa bashlidi. Buni anglighanlarning hemmisi tolimu heyran qélishti. **21** Eysa qaytidin kéme bilen dëngizning u qétigha ötkende, zor bir top xalayıq uning yénigha yighildi; u dëngiz boyida turatti. **22** Mana, melum bir sinagogning chongı Yairus isimlik bir kishi keldi. U uni körtip ayighigha yiqilip: — Kichik qizim öley dep qaldi. Béríp uninggha qolliringizni tegküzüp qoyingiz, u saqiyp yashighay! — dep qattiq yélindi. **24** Eysa uning bilen bille bardi. Zor bir top xalayıqmu oliship qistashqan halda keynidin méngishti. **25** Xun tewresh késilige gırıptar bolghinigha on ikki yil bolghan bir ayal bar bolup, **26** u nurghun téwiplarning qolida köp azab tartip, bar-yoqini xejlep tügetken bolsimu, héchqandaql unümi bolmay, téximu éghirliship ketkenidi. **27** Bu ayal Eysa heqqidiki geplerni anglap, xalayıqning otturısidin qıstılıp kélip, arqa tereptin uning tonini sildi. **28** Chunki u könglide: «Uning tonini silisamla saqaymay qalmaymen» dep oylihanidi. **29** Xun shuan toxtap, ayal késel azabidin saqaytilghanliqini öz ténide

sezdi. **30** Eysa derhal wujudidin qudretning chiqqanliqini sézip, xalayıqning ichide keynige burulup: — Kiyimimni silighan kim? — dep soridi. **31** Muxlisleri uninggha: — Xalayıqning özıngni qıstap méngiwatqanliqini körtip turuqluq, yene: «Méni silighan kim?» dep soraysen'ghu? — déyishti. **32** Biraq Eysa özini silighuchini tépish üçün téxiche etrapigha qarawatatti. **33** Özide néme ishning yüz bergenlikini sezgen ayal qorqup-titrigen halda kélip uning aldigha yiqildi we uninggha heqiqiy ehwalni pütünley éytı. **34** U uninggha: — Qizim, ishenching séni saqaytti! Tinch-xatirjemlikte qayt! Késilingning azabidin saqayghin, — dédi. **35** U bu sózni qiliwatqanda, sinagogning chongining öyidin beziler kélip uninggha: Qizingiz öldi. Emdı ustazni némishqa yene aware qilisiz?! — déyishti. **36** Lékin Eysa bu sözlerni anglap derhal sinagogning chongigha: Qorqmighin! Peqet ishenchte boll! — dédi. **37** U peqet Pétrus, Yaqup we Yaqupning inisi Yuhanna bilen yolgha chiqti; bashqa héchkimning özi bilen bille bérishigha yol qoymıdi. **38** U sinagogning chongining öyi aldigha kelgende, qiyqas-chuqanni, xalayıqning qattiq nale-peryad we ah-zar kötürgenlikini körtip, **39** öyge kirip ulargha: — Némishqa qiyqas-chuqan we ah-zar kötürısiler? Bala ölmeptu, uxlap qaptu, — dédi. **40** Ular uni mesxire qilishti; lékin u hemmeylenni tashqirigha chiqiriwétip, balining atanisini we öz hemrahlırını élip, bala yatqan öyge kirdi. **41** U balining qolını tutup, uninggha: «Talita kumi» dédi. Bu sózning menisi «Qizim, sanga éytimenki, ornungdin tur» dégenlik idi. **42** Qiz derhal ornidin turup mangdi (u on ikki yashta idi). Ular bu ishqa mutleq heyran qélishti. **43** U ulargha bu ishni héchkinge éytmasliqni qattiq tapilidi, shundaqla qizgha yéğüdek birnéme bérishni éytı.

6 U u yerdin kétip, öz yurtigha keldi. Uning muxlisirimu uninggha egiship bardi. **2** Shabat küni kelgende, u sinagogda telim bérishke kirishti. Telimini anglighanlardin köp adem intayin heyran bolushup: — Bu adem bulargha nedin érishkendu? Uninggha mushundaqla dnalıq qandaq bérilgen? Uning qolida mushundaqla möjiziler qandaq yaritilidighandu? **3** U héliqi yaghachchi emesmu, Meryemning oghli, shundaqla Yaqup, Yose, Yehuda we Simonlarning akisighu? Uning singillirimu bu yerde arimizda turuwatmamdu? — déyishti. Shuning bilen ular uninggha heset-bizarlıq bilen qaridi. **4** Shuning bilen Eysa ulargha: — Herqandaql peyghember bashqa yerlerde hörmetsiz qalmaydu, peqet öz yurti, öz uruq-tughqanliri arisida we öz öyide hörmetke sazawer bolmaydu, — dédi. **5** Shuning bilen qollirini birqanche bimarning üstige tegküzüp, ularni saqaytqandin bashqa, shu yerde u héchqandaql möjize yaritalmıdi. **6** We u ularning iman-ishenchsizlikidin heyran qaldi. **7** Andin u etrapıki yéza-kentlerni aylinip telim berdi. U on ikkiylenni yénigha chaqirdi we [xel arisigha] ikki-ikkidin ewetishke bashlidi. U ulargha napak rohlarni heydeshe hoquqini berdi; **8** we ulargha: — Seperde yéninglarga hasidin bashqa nerse éliwalmanglar, ne xurjun ne nan éliwalmanglar, belwaghqa pulmu salmanglar, **9** putunglarga keshlerni kiyinglar, biraq ikki yekte kiyiwalminglar, — dep tapilidi. **10** U yene: — [Bir yurtqa barghininglarda],

kimning öyige [qobul qilinip] kirsenglar, u yurttin ketküche shu öyida turunglar. **11** Qaysi yerdikiler silerni qobul qilmissa, shundaqla sözlängani anglimissa, u yerdin ketkinglarda, ulargha agah-guwah bolsun üçün ayivhinglardiki topini qéqiwétinglar! — dédi. **12** Shuning bilen ular yolgha chiqip, kishilerni gunahlirigha towa qilishqa jar sélip ündidi. **13** Ular nurghun jinlarni heydidi, nurghun bimarlarni zeytun méyi bilen mesih qilip saqaytti. **14** Uning nami meshhur bolghachqa, Hérod padishah uning heqqide anglap: «Bu adem [choqum] ölümdin tirilgen Chömlüdürgüchi Yehyadur. Shuning üçün mushu alahide qudretler uningda küchini körsitidu» deytti. **15** Bashqilar: «U Ilyas [peyghember]» dése, yene beziler: «Burunqi peyghemberlerdek bir peyghember bolsa kérek» déyishetti. **16** Biraq bularni anglighan Hérod: — Men kallisini alghan Yehyaning özi shu — u ölümdin tirilip! — dédi. **17** Hérodning bundaq déyishining sewebi, u [ögey] akisi Filipning ayali Hérodiyening wejedin adem ewetip Yehyani tutup, zindan'gha tashlighanidi. Chünki u shu ayal bilen nikahlan'ghanidi; Yehya Hérodqa [tenbih bérrip]: «Akangning ayalini tartiwélishing Tewrat qanunigha xilap» dep qayta-qayta dégenidi. **19** Shuning üçün Hérodiye Yehyagha adawet saqlaytti; uni öltürmekchi bolghan bolsimu, lékin shundaq qilalmaytti. **20** Chünki Hérod Yehyani diyanetlik we muqeddes adem dep bilip, uningdin qorqatti, shunglashqa uni qoghdaytti; u uning sözlirini anglighan chaghilirida alaqazade bolup kétetti, lékin yenila sözlirini anglashqa amraq idi. **21** Emma [Hérodiye kütken] peyt axir yétip keldi; Hérod tughulghan künide öz emeldarlari, mingbeshiliri we Galiliye ölkisidiki katta erbablarni ziyapet bilen kütiwaldi; **22** héliqi Hérodiyening qizi sorun'gha chüshüp ussul oynap berdi. Bu Hérod we hemdastixan bolghanlarga bekmu yarap ketti. Padishah qizgha: — Mendin néme telep qilsang, shuni bérimen, — dédi. **23** Andin u qesem qilip yene: — Mendin néme telep qilsang, hetta padishahingning yérimini désengmu shuni bérimen, — dédi. **24** Qiz sirtqa chiqip, anisidin: — Néme telep qilay? — dep soriwidi, anisi: — Chömlüdürgüchi Yehyaning kallisini telep qil, — dédi. **25** Qiz derhal padishahning aldigha aldirap kirip: — Chömlüdürgüchi Yehyaning kallisini hazirla bir textsige qoyup ekilishirini xalaymen, — dédi. **26** Padishah buninggha nahayiti hesret chekken bolsimu, qesemliri tüpeylidin we dastixanda olturghanlar wejedin, uninggha bergen sözidin yan'ghusi kelmidi. **27** Shunga padishah derhal bir jallat ewetip, uning kallisini élip kélishti emr qildi. Jallat zindan'gha bérp Yehyaning kallisini élip, **28** uni bir textsige qoyup, qizning aldigha élip kélip uninggha berdi. Qiz uni anisigha tapshurdi. **29** Bu ishni anglighan Yehyaning muxlisiliri kélip, jetsini élip kétip bir qebrige qoydi. **30** Qaytip kelgen rosullar Eysaning yénigha yighildi, néme qilghanliri hem néme telim bergenlirini uninggha melum qilishti. **31** Kélip-kétiwatqanlar nahayiti köplikidin ulargha tamaqlinishqimu waqit chiqmidi. Shunga u ulargha: — Yürünglar, men bilen xilwet bir jaygha bérp, birdem aram élinglar, — dédi. **32** Buning bilen ular kémige chüshüp, xilwet bir chöl yerge qarap mangdi. **33** Biraq nurghun kishiler ularning kétiwatqanliqini bayqap, ularni tonuwéliwidi, etraptki barliq sheherlerdin piyade yolgha chiqip, yügürüp,

ulardin burun u yerge bérp yighilishti. **34** Eysa kémidin chüshüp, zor bir top ademni körüp, ularning padichisiz qoy padisidek bolghanliqigha ich aghritti. Shunga u ulargha köp ishlarni ögitishke bashlidi. **35** Kech kirip qalghanda, muxlisiliri uning yénigha kélip: — Bu chöl bir jay iken, kech kirip ketti. **36** Xalayıqni yolgha séliwetken bolsang, ular etraptki kent-qishlaqlargha bérp, özlirige nan sétiwalsun; chünki ularda yéğüdek nerse yoq, — dédi. **37** Lékin u ulargha jawaben: — Ulargha özünglar ozuq béringlar, — dédi. Muxlislar uningdin: — Ikki yüz kümüş dinargha ulargha nan ekélp ularni ozuqlanduramduq? — dep soridi. **38** Eysa ulargha: — Qanche néninglar bar? Bérp qarap béqinglar, — dédi. Ular qarap baqqandin kéyin: — Beshi bar iken, yene ikki béliqimu bar iken, — déyishti. **39** U ulargha kishilerni top-top qilip yéshil chimende olturghuzushni buyrudi. **40** Xalayıq yüzdin, elliktin sep-sep bolup olturushti. **41** U besh nan bilen ikki béliqni qoligha élip, asman'gha qarap [Xudagha] teshekkür-medhiye éytti, andin nanlarni oshtup, köpchilikke tutup bérish üçün muxlisilirigha bérp turatti; ikki béliqnimu hemmeylen'ge tarqitip berdi. **42** Hemmeylen yep toyundi. **43** [Muxlislar] éship qalghan nan we béliq parchilirini liq on ikki séwetke tériwaldi. **44** Nanlarni yégen erlerning sanila besh mingche idi. **45** Bu ishtin kéyinla, u muxlisilirigha özüm bu xalayıqni yolgha séliwétimen, angghiche siler kémige olтурup, déngizning qarshi qirghiqidiki Beyt-Saïda yézisigha ötüp turunglar, dep buyrudi. **46** Ular ni yolgha séliwetkendin kéyin, u dua-tilawet qilish üçün taghqa chiqti. **47** Kech kirgende, kéme déngizning otturisigha yetkenidi, u özi yalghuz quruqluqta idi. **48** U muxlisilirining palaqni küchep uruwatqanliqini kördi; chünki shamal tetür yónilishte chiqqanidi. Kéche tötinchi jések waqtida, u déngizning üstide méngip, muxlisiliri terepke keldi we ularning yénidin ötüp kétidighandek qilatti. **49** Lékin ular uning déngizning üstide méngip kéliwatqanliqini körüp, uni alwasti oxshaydu, dep oylap chuqan sélishti. **50** Chünki ularning hemmisi uni körüp sarasimige chüшти. Lékin u derhal ulargha: — Yüreklilik bolunglar, bu men, qorqmanglar! — dédi. **51** U kémige, ularning yénigha chiqqandila, shamal toxtidi. Ular buningdin hoshidin ketküdek derijide qattiq heyran qélisip, némini oylashni bilmeytti; **52** chünki ular nan bérish [mójizisini] téxiche chüshenmigenidi, ularning qelbi bixud halette turatti. **53** Ular déngizning qarshi teripige ötüp, Ginnisaret dégen yurttta [quruqluqqa] chiqip, kémini baghlap qoydi. **54** Ular kémidin chüshüshi bilenla, [xalayıq] uni derhal tonuwélip, **55** etraptki hemme jaylarga yügürtüshüp bardı we «U palanchi yerge chüshüptu» dep anglishi bilenla, bimarlarni zembilge sélip, shu yerge [uning aldigha] élip bérishiti. **56** U meyli yéza, meyli sheher yaki qishlaqlargha barsun, xelq aghriqlarni bazarlarga élip chiqip yatquzatti; ular uningdin aghriqlar héch bolmighanda séning yépinchangning péshige bolsimu qolini tegküzüwalsaq dep ötüdi. Uninggha qolini tegküzenlerning hemmisi saqaydi.

7 Bu chaghda, Perisiyler we Tewrat ustazliridin beziliri Yérusalémdin kélip uning aldigha yighildi; **2** shu Perisiyler we Tewrat ustazliri uning muxlisiridin bezilirining tamaqni qolini yumay, yeni «napak» halda

yewatqanliqini körüp, uningdin: — Muxlisliring némishqa ata-bowilirimizning en'enilirige riaye qilmay, belki yuyulmighan qolliri bilen tamaq yeydu? — dep sorashiti (chünki Perisiyler we pütün Yehudiylar ata-bowiliri teripidin qaldurulghan en'enini ching tutqachqa, awwal qollirini estayidilliq bilen yumisa, tamaq yémeydu. Shuningdek bazardin qaytip kelgendimu, ular qol yumay birmise yémeydu. Uningdin bashqa, piyale-qedeh, das-chögün we mis qachilar we diwanlarni yuyush toghrisida tapshurulghan nurgunlighan en'enilerdimu ching turidu). **6** U ulargha jawab bérip mundaq dédi: — Yeshaya peyghember siler saxtipezler toghrangelarda aldin'ala toptoghra bésharet bergen! [uning] yazmisida pütülgende: — «Mushu xelq aghzida Méni hörmetligini bilen, Biraq qelbi Mendin yiraq; **7** Ular Manga bihude ibadet qilidu. Ularning ögetken telimliri peqet insanolardin chiqqan petiwalarla, xalas». **8** Chünki siler Xudaning emrini tashlap qoyup, insanolarning en'enisini ching tutiwalidikensiler — das-chögün, piyale-qedehlarni yuyush we shuninggha oxshap kétidighan nurgun bashqa ishlarni en'ene qilip yürisiler. **9** U ulargha yene mundaq dédi: — Siler özlirninglarning en'enisini ching tutimiz dep Xudaning emrini epchillik bilen bir chetke qayrip qoydunglar! **10** Chünki Musa [peyghember]: «Ata-anangni hörmet qil» we «Atisi yaki anisini haqaretligenler ölümgé mehkum qilinsun» dep emr qilghan. **11** Lékin siler: — Birs! «Atisi yaki anisigha: — Men silerge yarem bergüdek nersilerni alliqachan «qurban qilip» Xudagha atiwettim — désila, **12** shu kishining ata-anisining halidin xewer élishgha bolmaydu, dep ögütisiler. **13** Shundaq qilip, siler [ewladliringlarga] tapshurghan en'en'englarni dep Xudaning emrini yoqqa chiqiriwettinglar, we shuninggha oxshash köp ishlarni qilisiler. **14** Andin xalayıqni yene yénigha chaqirip, ulargha: — Hemminglar manga qulaq sélinglar we shuni chüshininglarki, **15** insanning sirtidin ichige kiridighan nersilerning héchqandiqi uni napak qilmaydu, belki öz ichidin chiqidighan nersiler bolsa, ular insanni napak qilidu. **16** Anglghudek qulıqı barlar buni anglisun! — dédi. **17** U xalayıqtın ayırılıp öyge kirgende, muxlisiri uningdin bu temsil heqqide soridi. **18** U ulargha: — Silermu téxiche chüshenmey yürüwatamsiler?! Sirttin insanning ichige kiridighan herqandaq nersining uni napak qilamaydighanliqini tonup yetmeywatmamsiler? **19** [Sirttin kirgen nerse] insanning qelbigé emes, ashqazinigha kiridu, andin u yerdin teret bolup tashlinidu, — dédi (u bu gepni déyish bilen, hemme yémekliklerni halal qiliwetti). **20** U yene söz qilip mundaq dédi: — Insanning ichidin chiqidighimila, insanni napak qilidu. **21** Chünki shular — yaman niyetler, zinaxorluq, jinsiy bazuqluqlar, qatilliq, oghriliq, achkózlük, rezillikler, aldamchilik, shehwaniylik, hesetxorluq, til-ahamet, tekebburluq we hamaqetlikler insanning ichidin, yene uning qelbidin chiqidu **23** — bu rezil ishlarning hemmisi insanning ichidin chiqip, özi napak qilidu. **24** U ornidin turup u yerdin ayırılıp, Tur we Zidon etrapidiki rayonlarga bardi we bir öyge kirdi. Gerche u buni héchkim bilmisun dégen bolsimu, lékin yoshurup qalalmidi. **25** Derweqe, napak roh chaplashqan kichik bir qizning anisi uning toghrisidiki xewerni anglighan haman yétip kélip, uning ayighigha yiqildi **26** (ayal Yunanlıq bolup, Suriye ölkisidiki Fenikiy

millitidin idi). U uningdin qizidin jinni heydiwétishni ötündi. **27** Lékin Eysa uninggha: — Aldi bilen balilar qorsiqini toyghuzsun; chünki balilarning némini kichik itlarga tashlap bérish toghra emes, — dédi. **28** Lékin u buninggha jawaben: — Durus, i Reb, biraq hetta itlarmu üstel astida turup balilardin chüshken nan uwaqlirini yeydighu, — dédi. **29** Eysa uninggha: — Séning mushu sözüng tüpeylidin yolunggha qayt, jin qizingdin chiqip ketti, — dédi. **30** Ayal öyige qaytip kelgende, mana qız kariwatta yatatti, jin uningdin chiqip ketkenidi. **31** Eysa yene Tur we Zidon shehirining etrapidiki rayonlardin chiqip, «On sheher» rayoni otturisidin ötüp, yene Galiliye déngizigha keldi. **32** Xalayıq uning aldigha tili éghir, gas bir ademni élip kélip, uning uchisigha qolungni tegküzüp qoysang, dep ötünişti. **33** U u ademni xalayıqtın ayırıp bir chetke tartıp, barmaqılrını uning qulaqlırigha tiqti, tükürüp, [barmaqını] uning tiligha tegküzdı. **34** Andin u asman'gha qarap uh tartıp xorsin'ghandin kéyin, u ademege: «Effata» (menisi «éçil») dédi. **35** U ademning qulaqlırı derhal éçilip, tilimu éçilip rawan gep qilishqa bashlıdı. **36** Eysa ulargha buni héchkimgé éytmaslıqni tapılıdı. Lékin ulargha herqanche tapılighan bolsimu, bu xewerni yenila shunche keng tarqıtwetti. **37** Xalayıq [bu ishqa] mutleq heyran qélışıp: — U hemme ishlarnı qaltis qilidiken! Hetta gaslarnı anglaydighan, gachılarnı sözleydighan qilidiken, — déyishti.

8 Shu künlerde, yene zor bir top xalayıq yighılghanıdı. Ularning yégüdek héchnémisi bolmıghachqa, u muxlisirini yénigha chaqırıp: **2** — Bu xalayıqqa ichim aghrıydu. Chünki ular méning yénimda turgılı üç kün boldı, ularda yégüdek héchnersimu qalmıdı. **3** Ularnı öylirige ach qorsaq qaytursam, yolda halidin kétishi mumkin. Chünki beziliri yıraqtın kelgeniken, — dédi. **4** Muxlisiri buninggha jawaben: — Bundaq xilwet bir jayda bu kishilerni toydurghudek nanni nedin tapqılı bolsun? — déyishti. **5** — Qanche néninglar bar? — dep sorıdı u. Yette, — déyishti ular. **6** Buning bilen u xelqni yerde olturushqa buyrıdı. Andin yette nanni qoligha aldı we [Xudagha] teshekkür-medhiye éytıp oshup, köpchilikke tutushqa muxlisirigha berdi. Ular xalayıqqa üleshtürüp berdi. **7** [Muxlislar]da yene birqanche kichik béliqmu bar idi. U Xudagha teshekkür éytıp ularni beriketlep, muxlisirigha üleshtürüp bérishni éytti. **8** Xalayıq toyghuche yédi; ular éship qalghan parchılarnı yette séwetke tériwaldı. **9** Yégenler töt mingche kishi idi. U ularni yolgha saldı, **10** andin muxlisiri bilen bille derhal kémige chüshüp, Dalmanuta tereplirige bardi. **11** Perisiyler chiqıp, uni sinash meqsitide uningdin bizge asmandin bir möjizilik alamet körsetseng, dep telep qılıshıp, uning bilen munazirileshkili turdı. **12** U ichide bir ulugh-kichik tinip: — Bu dewr némishqa bir «möjizilik alamet»ni istep yürüdu? Shuni silerge berheq éytıp qoyayki, bu dewrgé héchqandaq möjizilik alamet körsitilmeydu, — dédi. **13** Andin ulardin ayırılıp, yene kémige chiqıp, déngizning u chétige ötüp ketti. **14** Muxlislar nan élip kélishti untughan bolup, kémide bir tal nandin bashqa yeydighini yoq idi. **15** U ularni agahlandurup: — Éhtiyat qilinglar, Perisiylerning échıtusı we Hérodning échıtusidin hézi bolunglar, — dédi. **16** Muxlislar ózara mulahiziliship: — Uning bundaq déyishi nan ekelmigenlikimizdin bolsa kérek, — déyishti. **17** Eysa

ularning néme [déyishiwatqanliqini] bilip: — Némishqa nan yoqluqi toghrisida mulahize qilisiler? Siler téxiche pem-paraset yaki chüshenchige ige bolmidinglarmu? Qelbliringlar téximu bixudiliship kétiwatamdu? **18** Köziunglar turup körmeywatamsiler? Quliqinglar turup anglimaywatamsiler? Esinglarda yoqmu? **19** Besh ming kishige besh nanni oshutughinimda, parchilargha liq tolghan qanche kichik séwetni yighiwaldinglar? — dédi. — On ikkini, — jawab berdi ular. **20** — Yette nanni töt ming kishige oshutughinimda, parchilargha liq tolghan qanche séwetni yighiwaldinglar? — dédi u. — Yettini, — Jawab berdi ular. **21** U ulargha: — Undaqta, qandaqsige siler téxi chüshenmeysiler? — dédi. **22** Ular Beyt-Saida yézisigha keldi; xalayıq bir kor ademni uning aldigha élip kélip, uninggha qolungni tegküzüp qoysang, dep ötüindi. **23** U kor ademning qolidin tutup yézining sirtigha yétilep bardı; uning közlirige tikürüp, üstige qollirini tegküzüp: — Birer nerse köriwatamsen? — dep soridi. **24** U béshini kötürüp: — Kishilerni köriwatimen; ular xuddi méngip yürüwatqan dereklerdek köriüwatidu, — dédi. **25** Andin u qaytidin qollirini u ademning közlirige tegküzdı. U közlirini échiwidi, közliri eslige kélip, hemme nersini éniq kördi. **26** Eysa uni öyige qayturup: — Yézighimu kirme, yaki yézidiki héchkimge bu ishni uqturma, — dep tapilidi. **27** Eysa muxlisiliri bilen chiqip Qeyseriye-Filippi rayonigha qarashliq kent-yézilargha bardı. Yolda u muxlisiridin: — Kishiler méni kim deydu? — dep soridi. **28** Ular uninggha: — Beziler séni Chömlüdürgüchi Yehya, beziler Ilyas [peygember] we yene beziler ilgiriki peygemberlerdin biri dep qaraydiken, — dep jawab bérishiti. **29** U ulardin: — Emdi silerchu, siler méni kim dep bilisiler? — dep soridi. Pétrus jawaben: — Sen Mesihdursen, — dédi. **30** U ulargha özi toghruluq héchkimge tinmasliqni jiddiy tapilidi. **31** Shuning bilen u Insan'oghlining nurghun azab-oqubet tartishi, aqsqaallar, bash kahinlar we Tewrat ustazliri teripidin chetke qéqilishi, öltürülishi we üç künden kéyin tirildürülüşü muqerrir ikenlikini [muxlisirigha] ögitishke bashlidi. **32** U bu ishni ochuq-ashkara sözlep berdi. Buning bilen Pétrus uni bir chetke tartip, uni eyblesheke bashlidi. **33** Lékin u burulup muxlisirigha qarap, Pétrusni eyiblep: — Arqamgha öt, Sheytan! Séning oyliqlanliring Xudaning ishliri emes, insanning ishliridur, — dédi. **34** Andin muxlisiliri bilen xalayiqnimu chaqirip mundaq dédi: — Kimdekim manga egishishni niyet qilsa, özidin kéchip, özining kréstini kötürüp manga egeshsun! **35** Chünki kimdekim öz jénini qutquzay dése, choqum uningdin mehrum bolidu; lékin kimdekim men üçün we xush xewer üçün öz jénidin mehrum bolsa, uni qutquzidu. **36** Chünki bir adam pütkül dunyagha ige bolup, jénidin mehrum qalsa, buning néme paydisi bolsun? **37** U némisini jénigha tégishsun?! **38** Chünki kimdekim zinaxor we gunahkar bu dewr aldida mendin we méning sözlirimdin nomus qilsa, Insan'oghlimu atisining shan-sheripi ichide muqeddes perishtiler bilen bille kelginide, uningdin nomus qilidu.

9 U ulargha yene: — Men silerge shuni berheq éytıp qoyayki, bu yerde turghanlarning arisidin ölümnıng temini tétishtin burun jezmen Xudaning padishahliqining küch-qudret bilen kelgenlikini

körیدighanlar bardur. **2** We alte künden kéyin, Eysa Pétrus, Yaqup we Yuhannani ayrip élip, ézig bir taghqa chiqti. U yerde uning siyaqi ularning köz aldidila özgirip, **3** kiyimliri yer yüzidiki héchbir aqartquchimu aqartalmighudek derijide parqirap qardek ap'aq boldi. **4** Ularning köz aldidila Musa we Ilyas [peygemberler] tuyuqsız köründi; ular Eysa bilen sözlishiwatqanidi. **5** Pétrus bu ishqa jawaben Eysagha: — Ustaz, bu yerde bolghinimiz intayin yaxshi boldi! Birini sanga, birini Musagha, yene birini Ilyasqa atap bu yerge üç kepe yasayli! — dédi **6** (chünki Pétrus néme déyishini bilmey qalghanidi, chünki ular qorquchqa chömüp ketkenidi). **7** Tuyuqsız bir parche bulut ularni qapliwaldi we buluttin: «Bu Méning söyümlük Oghlumdur; uninggha qulaq sélinglar!» dégen awaz anglandi. **8** Ular lappide etrapigha qarishiwdi, lékin yene héchkimni körmidi, öz yénida peqet Eysanila kördi. **9** Ular taghdin chüshiwatqanda, Eysa ulargha, Insan'oghli ölümdin tirildürülmigüche, körgenlirini héchkimge éytmasliqni emr qilip tapilidi. **10** Ular uning bu sözini könglige püküp, «ölümdin tirilish» dégenning zadi néme ikenlik heqqide özara mulahizleshti. **11** Ular uningdin yene: — Tewrat ustazliri néme üçün: «Ilyas [peygember Mesih kélishtin] awwal qaytip kélishi kérek» déyishidu? — dep sorashti. **12** U ulargha jawaben: — Ilyas [peygember] derweqe [Mesihdin] awwal kélidu, andin hemme ishni ornigha keltüridu; emdi némishqa muqeddes yazmilarda Insan'oghli köp azab-oqubet chékidu we xorlinidu, dep pütülgén? **13** Lékin men silerge shuni éytayki, Ilyas [peygember] derheqiqet keldi we del muqeddes yazmilarda u heqqide pütülgende, kishiler uninggha némini xalisa shundaq qildi. **14** Ular muxlislarning yénigha qaytip barghinida, zor bir top ademlerning ularning etrapigha olishiwalghanliqini, birneche Tewrat ustazlirining ular bilen munazire qilishiwatqanliqini kördi. **15** Uni körgen pütün xalayiq intayin heyran bolushti we yügürüp kélip uning bilen salamlashti. **16** U ulardin: — Ular bilen néme toghruluq munazire qilishiwatisiler, — dep soridi. **17** Xalayiqdin bireylen uninggha: — Ustaz, men oghlumni séning aldigha élip keldim, chünki uninggha gacha qilghuchi bir roh chaplishiwalghan. **18** Her qétim roh uni chirmiwalsa, uni tartishturup yiqitidu, shuning bilen balining aghzi köpükliship, chishliri kiriship kétidu; qaqshal bolup qalidu. Muxlisiringdin jinni heydiwetkeysiler dep tilidim, biraq ular qalalmidi, — dédi. **19** U jawaben: — Ey étiqadsız dewr, siler bilen qachan'ghiche turay?! Men silerge yene qachan'ghiche sewr qilay? — Balini aldigha élip kelinglar — dédi. **20** Ular balini uning aldigha élip keldi. Eysani köriush bilenla roh balining pütün bedinini tartishturuwetti. Bala yiqilip, aghzidin köpük chiqqan péti yerde yumilap ketti. **21** U balining atisidin: — Bu ish béshigha kelginige qanche uzun boldi? — dep soridi. U: — Kichikidin tartip shundaq, **22** jin uni halak qilish üçün köp qétim otqa we sugha tashlidi. Emdi bir amal qilalisang, bizge ich aghritip shapaet qilghaysen! — dédi. **23** Eysa uninggha: — «Qilalisang!» deysen'ghul! Ishenchte bolghan ademge hemme ish mumkindur! — dédi. **24** Balining atisi derhal: — Men ishinimen; ishenchsizlikimge medet qilghaysen! — dédi yighlap nida qilip. **25** Emdi Eysa köpchilikning

yügürüşüp kelgenlikini körüp, héliqi napak rohqa tenbih bérip: — Ey ademni gas we gacha qilghuchi rohl! Buyruq qilimenki, uningdin chiq, ikkinchi kirgüchi bolma! — dédi. **26** Shu haman jin bir chirqiridi-de, balini dehshetlik tartishturup, uningdin chiqip ketti. Bala ölüktek yétip qaldi, xalayiqning köpinchisi «U öldi!» déyishti. **27** Lékin Eysa balini qolidin tutup yölidi, bala ornidin turdi. **28** Eysa öyge kirgendin kéyin, muxlisleri uning bilen yalghuz qalghanda uningdin: — Biz néme üçtün jinni heydiwételmiduq? — dep sorashti. **29** U ulargha: — Bu xil [jin] dua we rozidin bashqa yol bilen chiqirilmas, — dédi. **30** Ular shu yerdin ayrilip, Galiliyedín ötüp kétiwatatti. Biraq u buni héchkimning bilishini xalimaytti. **31** Chünki u muxlisirigha: — Insan'oghli insanlarning qoligha tapshurulup, ular uni öltüridu. Öltürülüp üç kündin kéyin u tirilidu, — dégen telimni bériwatatti. **32** Lékin [muxlislar] bu sözni chüshenmide hemde uningdin sorashqimu pétinalmide. **33** U KeperNahum shehirige keldi. Öyge kirgende u ulardin: — Yolda néme toghrisida mulahizileshtinglar? — dep soridi. **34** Lékin ular bir shük turdi, chünki ular yolda qaysimiz eng ulugh dep bir-biri bilen mulahizileshtenide. **35** U olturup, on ikkeylenni yénigha chaqirip, ulargha: — Kim birinchi bolushni istigen bolsa, shu hemmeylenning eng axirqisi we hemmeylenning xizmetkari bolsun, — dédi. **36** Andin u kichik bir balini otturida turghuzdi we uni quchiqigha élip turup, ulargha mundaq dédi: **37** — Kim méning namimda mushundaq kichik balini qobul qilsa, méni qobul qilghan bolidu. Kim méni qobul qilsa, u méni emes, belki méni ewetküchini qobul qilghan bolidu. **38** Yuhanna uninggha: — Ustaz, séning naming bilen jinlarni heydewatqan birisini kördüq. Lékin u biz bilen birge sanga egeshkenlerdin bolmighachqa, uni tostüq, — dédi. **39** Lékin Eysa: — Uni tosmanglar. Chünki méning namim bilen bir möjize yaratqan birsi arqidinla méning üstümdin yaman gep qilishi mumkin emes. **40** Chünki bizge qarshi turmighanlar bizni qollighanlardur. **41** Chünki men silerge shuni berheq éytip qoyayki, Mesihke mensup bolghanliqlar üçtün, méning namimda silerge hetta birer piyale su bergen kishimu éz in'amigha érishmey qalmaydu. **42** Lékin manga ótaq qilghan bundaq kichiklerdin birini gunahqa putlashturghan herqandaq ademni, u boynigha yoghan tügmen téshi ésilghan halda déngizgha tashliwétilgini ewzel bolatti. **43** Eger emdi qolung séni gunahqa putlashtursa, uni késip tashliwet. Chünki ikki qolung bar halda dozaxqa, yeni öchürölmes otqa kirginingdin köre, cholaq halda hayatliqqa kirgining ewzeldur. **(Geenna g1067)** **44** Chünki dozaxta shularni [yeydighan] qurt-qongghuzlar ölmeydu, yalqunluq ot öchmeydu. **45** Eger emdi putung séni [gunahqa] putlashtursa, uni késip tashliwet. Chünki ikki putung bar halda dozaxqa, yeni öchürölmes otqa tashlan'ghiningdin köre, tokur halda hayatliqqa kirgining ewzel. **(Geenna g1067)** **46** Chünki dozaxta shularni [yeydighan] qurt-qongghuzlar ölmeydu, yalqunluq ot öchmeydu. **47** Eger közüng séni [gunahqa] putlashtursa, uni oyup tashliwet. Ikki közüng bar halda otluq dozaxqa tashlan'ghiningdin köre, singar közlük bolup Xudaning padishahliqigha kirgining ewzel. **(Geenna g1067)** **48** Chünki dozaxta shularni [yeydighan] qurt-qongghuzlar ölmeydu, yalqunluq ot öchmeydu. **49**

Hemme adem ot bilen tuzlinidu we herbir qurbanliq tuz bilen tuzlinidu. **50** Tuz yaxshi nersidir. Halbuki, eger tuz öz tuzluqini yoqatsa, uninggha qaytidin tuz temini qandaqmu kirgüzgili bolidu? Özünglarda tuz tépilsun we bir-biringlar bilen inaqliqta ötünglar.

10 U u yerdin qozghilip, Yehudiye ölkisi terepliridin ötüp, Iordan deryasining u qétidiki rayonlarchimu bardu. Top-top ademler yene uning etrapigha olishiwalghanidi. U aditi boyiche ulargha telim bérishke bashlidi. **2** Bezi Perisiyler uning yénigha kélip uni qiltaqqa chüshürüsh meqsitide uningdin: — Bir ademning ayalini talaq qilishi Tewrat qanunigha uyghunmu? — dep soridi. **3** Lékin u jawaben: — Musa [peyghember] silerge néme dep buyrughan? — dédi. **4** Ular: — Musa [peyghember] kishining ayalini bir parche talaq xéti yézipla talaq qilishigha ruxset qilghan, — déyishti. **5** Eysa ulargha: — Tash yüreklikinglardin u silerge bu emrni pütken; **6** Lékin Xuda alem apiride bolghinida [insanlarni] «Er we ayal qilip yaratti». **7** «Shu sewebtin er kishi ata-anisidin ayrilidu, ayal bilen birlishep **8** ikkilisi bir ten bolidu». Shundaq iken, er-ayal emdi ikki ten emes, belki bir ten bolidu. **9** Shuning üçtün, Xuda qoshqanni insan ayrimisun, — dédi. **10** Ular öyge qaytip kélip kirgende, muxlisleri uningdin bu heqte soridi. **11** U ulargha: — Ayalini talaq qilip, bashqa birini emrige alghan kishi ayaligha gunah qilip zina qilghan bolidu. **12** Érini qoyuwétip, bashqa erge tegken ayalmu zina qilghan bolidu, — dédi. **13** Qolungni tegküzgeysen dep, kishiler kichik balilirini uning aldigha élip kéliwatatti. Biraq muxlislar élip kelgenlerni eyibildi. **14** Buni körgen Eysa achchiqlinip, muxlisirigha: Balilar aldimgha kelsun, ularni tosmanglar. Chünki Xudaning padishahliqi del mushundaqlargha tewedur. **15** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, Xudaning padishahliqini sebiy balidek qobul qilmisa, uninggha hergiz kirelmeydu, — dédi. **16** Shuning bilen u balilarni quchiqigha élip, ulargha qollarini tegküzüp bext tilidi. **17** U yolgha chiqqanda, birsi uning aldigha yügürüp kélip, uning aldida tizlinip uningdin: — I yaxshi ustaz, men qandaq qilsam menggütlük hayatqa mirasliq qilimen? — dep soridi. **(aiōnios g166)** **18** Lékin Eysa uninggha: — Méni némishqa yaxshi deysen? Peqet biridin, yeni Xudadin bashqa héchkim yaxshi emestur. **19** Sen Tewrattiki «Zina qilma, qatilliq qilma, oghriliq qilma, yalghan guwahliq berme, xiyamet qilma, ata-anangni hórmet qil» dégen perhiz-perzlerni bilisen, — dédi. **20** U adem jawaben: — Ustaz, bularning hemmisige kichikimdin tartip emel qilip kéliwatimen, — dédi. **21** Eysaning uninggha qarap muhebbiti qozghaldi we uninggha: — Sendé yene bir ish kem. Bérip pütün mal-mülkingni sétip, pulini yoqsullargha bergin we shundaq qilsang, ershte xezineng bolidu; andin kélip kréstni kötürüp manga egeshkin! — dédi. **22** Lékin mushu sözni anglap, uning chirayi tutulup, qayghugha chömüp u yerdin ketti. Chünki uning mal-dunyasi nahayiti köp idi. **23** Andin Eysa chörisige sepsélip qarap, muxlisirigha: — Mal-dunyasi köplerning Xudaning padishahliqigha kirishi némidégen teslikte bolidu-he! — dédi. **24** Muxlislar uning sözlirige itaytin heyran bolushti, lékin Eysa ulargha yene jawaben: — Balilirim, mal-mülükke tayan'ghanlar üçtün Xudaning

padishahliqigha kirish némidégen tes-he! **25** Tögingning yingningning közidin ötüshi bay ademning Xudaning padishahliqigha kirishidin asandur! — dédi. **26** Ular buni anglap intayin bek heyran bolushup, bir-biridin: Undaqt, kim nijatqa érisheleydu? — dep sorashti. **27** Eysa ulargha qarap: — Bu ish insan bilen wujudqa chiqishi mumkin emes, lékin Xuda üçün mumkin emes bolmaydu; chünki Xudagha nisbeten hemme ish mumkin bolidu, — dédi. **28** Buning bilen Pétrus uninggha: — Mana, biz bolsaq, hemmini tashlap sanga egeshtuq!? — dégili turdi. **29** Eysa uninggha jawaben mundaq dédi: — Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, men üçün we xush xewer üçün öyi, aka-ukiliri, achasingilliri, atisi, anisi, ayali, baliliri yaki yer-zéminliridin waz kechkenlerning hemmisi **30** bu zamanda bularning yüz hessisige, yéni öy, aka-uka, acha-singil, ana, balilar we yer-zéminlarga (ziyankeshlikler qoshulghan halda) muyesser bolmay qalmaydu we kélidighan zamandimu menggülik hayatqa érishmey qalmaydu. (aïñ **g165**, aïñios **g166**) **31** Lékin shu chaghda nurghun aldida turghanlar arqigha ötidu, nurghun arqida turghanlar aldigha ötidu. **32** Ular Yérusalémgha chiqidighan yolda idi, Eysa hemmining aldida kéliwatatti. [Muxlisiri] bek heyran idi hemde uninggha egeshkenlermu qorqunch ichide kéliwatatti. Eysa on ikkeylenni yene öz yénigha tartip, ulargha öz béshigha chüshidighanlirini uqturushqa bashlap: **33** — Mana biz hazir Yérusalémgha chiqip kéliwatimiz. Insan'oghli bash kahnlar we Tewrat ustazlirigha tapshurulidu. Ular uni ölümge mehkum qilidu we yat elliklerge tapshuridu. **34** Ular bolsa uni mesxire qilip, qamchilap, uning üstige töküridu we uni öltüridu. Lékin üç kündin keyin u qayta tirilidu, — dédi. **35** Zebediyning oghulliri Yaqup bilen Yuhanna uning aldigha kélip: — Ustaz, sendin néme tilisek orundap berseng, dep ötünimiz, — déyishti. **36** U ulargha: — Silerge néme qilip bérishimni xalaysiler? — dédi. **37** — Sen shan-sheripinge bolghiningda, birimizni ong yéningda, birimizni sol yéningda olturghuzghaysen, — déyishti ular. **38** Eysa ulargha jawaben: — Néme telep qilghanliqlinglarni bilmeywatisiler. Men ichidighan qedehni ichilemsiler? Men qobul qilidighan chömüldürüshni silermu qobul qilalamsiler? **39** — Qilalaymiz, — déyishti ular. Eysa ulargha: — Derweqe, men ichidighan qedehimni silermu ichisiler we men qobul qilidighan chömüldürülüş bilen chömüldürülisiler. **40** Biraq ong yaki sol yénimda olturushqa nésip bolush méning ilikimde emes; belki kimlerge teyyarlan'ghan bolsa, shulargha bérilidu, — dédi. **41** Buningdin xewer tapqan [qalghan] on [muxlis] Yaqup bilen Yuhannadin xapa bolushqa bashlidi. **42** Lékin Eysa ularni yénigha chaqirip, mundaq dédi: — Silerge melumki, yat eller üstidiki hökümrän dep hésablan'ghanlar qol astidiki xelq üstidin buyruqwazliq qilip hakimiyet yürgüzidu, we hoquqdarliri ularni xojayinlarche idare qilidu. **43** Biraq silerning aranglarda bundaq ish bolmaydu; belki silerdin kim mertiwilik bolushni xalisa, u silerning xizmitinglarda bolsun; **44** we kim aranglarda birinchi bolushni istise, u hemme ademning quli bolsun. **45** Chünki Insan'oghlimu derweqe shu yolda köpchilik méning xizmitimde bolsun démey, belki köpchilikning xizmitide bolay we jénimni pida qilish bedilige nurghun ademlerni hörlükke chiqiray dep

keldi. **46** Ular Yérixo shehirige keldi. [Eysa] muxlisiliri we zor bir top ademler bilen bille Yérixodin chiqqan waqitta, Timayning Bartimay isimlik qarighu oghli yol boyida olturup, tilemchilik qiliwatatti. **47** U «Nasaretlik Eysa»ning u yerde ikenlikini anglap: — I Dawutning oghli Eysa, manga rehim qilghaysen! — dep towlashqa bashlidi. **48** Nurghun ademler uni «Ün chiqarma» dep eyiblidi. Lékin u: — I Dawutning oghli, manga rehim qilghaysen, — dep téximu ünlük towlidi. **49** Eysa toxtap: Uni chaqiringlar, — dédi. Shuning bilen ular qarighuni chaqirip uninggha: — Yüreklik bol! Ornungdin tur, u séné chaqiriwatidu! — déyishti. **50** U adem chapinini sélip tashlap, ornidin des turup Eysaning aldigha keldi. **51** Eysa jawaben uningdin: — Sen méni néme qil deysen? — dep soridi. Qarighu: — I igem, qayta köridighan bolsam'idi! — dédi. **52** Eysa uninggha: — Yolunggha qaytsang bolidu, étiqadeng séné saqaytti, — déwidi, u shuan köreyedighan boldi we yol boyi Eysagha egiship mangdi.

11 Ular Yérusalémgha yéqinlaship, Zeytun téghining étikidiki Beyt-Fagi we Beyt-Aniya yézilirigha yéqin kelginide, u ikki muxlisigha aldın mangdurup ulargha: — Siler udulunglardiki yézigha béringlar. Yézigha kiripla, adem balisi minip baqmighan, baghlaqlıq bir texeyni kórisiler. Uni yéshıp bu yerge yétipel kélinglar. **3** Eger birsı silerdin: «Némishqa bundaq qilisiler?» dep sorap qalsa, «Rebning buninggha hajiti chüshti we u hélila uni bu yerge ewetip béridu» — denglar, — dep tapilidi. **4** Ular kétép acha yol üstidiki öyning derwazisi sirtida baghlaghılıq turghan bir texeyni kórdi. Ular tanini yeshti. **5** U yerde turghanlardın beziler: — Texeyni yéshıp néme qilisiler? — déyishti. **6** Muxlislar Eysanın buyrughinidek jawab berdi, héliqi kishiler ulargha yol qoydi. **7** Muxlislar texeyni Eysanın aldigha yétipel kélip, üstige öz yépincha-chapanlirini tashlidi; u üstige mindi. **8** Emdı nurghun kishiler yépincha-chapanlirini yolgha payandaz qilip saldi; bashqiliri derexlerdin shax-shumbılarnı késip yolgha yaydı. **9** Aldida mangghan we keynidin egeshkenler: «Hosanna! Perwerdigarning namida kelgüchige mubarek bolsun! **10** Atimiz Dawutning kélidighan padishahliqigha mubarek bolsun! Ershielada teshekkür-hosannalar oqulsun!» — dep warqirishatti. **11** U Yérusalémgha bérıp ibadetxana hoylilirigha kirdi; we etrapidiki hemmini közdin kechürgendin keyin, waqıt bir yerge bérıp qalgachqa, on ikkeylen bilen bille yene Beyt-Aniyagha chiqti. **12** Etisi, ular Beyt-Aniyadin chiqqanda, uning qorsiqı échip ketkenidi. **13** Yiraqtiki yopurmaqlıq bir tüp enjür derixini bayqap, uningdin birer méwe tapalarnemikın dep yénigha bardı; lékin tüwige kelgende yopurmaqtın bashqa héch nerse tapalmıdı. Chünki bu enjür pishidighan pesil emes idi. **14** U derexke söz qilip: — Buningdin keyin menggü héchkim sendin méwe yémigey! — dédi. Muxlisirimu buni anglıdı. (aïñ **g165**) **15** Ular Yérusalémgha keldi; u ibadetxana hoylilirigha kirip, u yerde élim-sétim qiliwatqanlarnı heydesheke bashlidi we pul tégishkúchılerning shirelirini, paxtek-kepter satquchılarning orunduqlirini örüwetti; **16** we héchkimning héchqandaq mal-buyumlarnı ibadetxana hoyliliridin kötürüp ötüshige yol qoymıdı. **17** U xelqqe: — Muqeddes yazmilarda: «Méning öyüm barlıq eller üçün dua-tılawetxana dep atilidu» dep pütülgen emesmu? Lékin siler uni bulangchılarning

uwisigha aylanduruwetninglar! — dep telim bashlidi. **18** Bash kahinlar we Tewrat ustazliri buni anglap, uni yoqitishning charisini izdeshke bashlidi; pütkül xalayiq uning telimige teejuplinip qalghachqa, ular uningdin qorqatti. **19** Kechqurun, u [muxlisiliri] [bilen] shehning sirtig'ha chiqip ketti. **20** Etisi seherde, ular enjür derixining yénidin ötip kétiwétip, derexning yiltizidin qurup ketkenlikini bayqashti. **21** [Derexni halitini] ésige keltürgen Pétrus — Ustaz, qara, sen qarighan enjür derixi qurup kétiptu! — dédi. **22** Eysa ulargha jawaben mundaq dédi: — Xudaning ishenchide bolunglar. **23** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, kimdekim bu taghqa: Bu yerdin kötürülüp déngizgha tashlan!» dése we shundaqla qelbide héch guman qilmay, belki éyqtinining emelge éshishigha ishench bar bolsa, u éyqtan ish uning üçün emelge ashidu. **24** Shu sewebtin men silerge shuni éytemenki, dua bilen tiligen herbir nerse bolsa, shuninggha érishtim, dep ishinglar. Shunda, tiligininglar emelge ashidu. **25** We ornunglardin turup dua qilghininglarda, birsersige ghuminglar bolsa, uni kechürünglar. Shuning bilen ershtiki Atanglarmu silerning gunahliringlarni kechürüm qilidu. **26** Lékin siler bashqilarni kechürüm qilmisanglar, ershtiki Atanglarmu silerning gunahliringlarni kechürüm qilmaydu. **27** Ular Yérusalémgha qaytidin kirdi. U ibadetxana hoylilirida aylinip yürgende, bash kahinlar, Tewrat ustazliri we aqsqaqallarning yénigha kélip: **28** — Sen qiliwatqan bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatisen? Sanga bu ishlarni qilish hoquqini kim bergen? — dep soridi. **29** Eysa ulargha jawaben: — Menmu silerdin bir soal soray. Silerninggha jawab bersenglar, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni éytip bérimen: **30** — Yehya yürüzgen chömüldürüş bolsa, ershtinmu, yaki insannardinmu? Manga jawab bersenglarchu! **31** Ular özara mulahize qiliship: — Eger «Ershtin kelgen» dések, u bizge: «Undaqta, siler néme üçün Yehyagha ishenmidinglar?» deydu. **32** Eger: «Insannardin kelgen» dések, ... bolmaydu! — déyishti (chünki barliq xelq Yehyani peyghember dep qarighachqa, ular xelqtin qorqatti). **33** Buning bilen, ular Eysagha: — Bilmeymiz, — dep jawab bérishiti. — Undaqta, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni éytmaymen, — dédi u ulargha.

12 Andin, u ulargha temsiller bilen sözleshke bashlidi: — Bir kishi bir üzümarliq berpa qilip, etrapini chitlaptu; u bir sharab kölchiki qéziptu we bir közet munarini yasaptu. Andin u üzümarliqni baghwenlerge ijarige bérıp, özi yaqa yurtqa kétiptu. **2** Üzüm pesli kelgende, baghwenlerdin üzümarliqtiki méwilerdin [téghishlikini] ekélush üçün bir qulini ularning yénigha ewetiptu. **3** Lékin ular uni tutuwélip dumbalap, quruq qol qayturuptu. **4** Xojayin yene bir qulni ularning yénigha ewetiptu. Uni bolsa ular chalma-késeq qilip, bash-közini yérıp, haqaretlep qayturuptu. **5** Xojayin yene birsini ewetiptu. Lékin uni ular öltürüptu. U yene tola qullarni ewetiptu, lékin ular bezilirini dumbalap, bezilirini öltürüptu. **6** Xojayinning yénida peqet uning söyümlük bir oghlila qalghachqa, ular oghlumnighu hörmét qilar dep, u uni eng axiri bolup baghwenlerning yénigha ewetiptu. **7** Lékin shu baghwenler özara: «Bu

bolsa mirasxor; kélinglar, uni öltürüwéteyli, shuning bilen mirasi bizningki bolidu!» déyishti. **8** Shunga ular uni tutup öltürüp, üzümarliqning sirtig'ha tashliwétiptu. **9** Emdi üzümarliqning xojayini qandaq qilidu? U özi kélip baghwenlerni öltüridu we üzümarliqni bashqilargha béridu. **10** Emdi siler muqeddes yazmilardin munu ayetni oqup baqmighanmusiler? — «Tamchilar tashliwetken tash bolsa, Burjek téshi bolup tiklendi. **11** Bu ish Perwerdigardindir, Közimiz aldida karamet bir ishtur» **12** Ular uning bu temsilni özlirige qaritip éytqanliqini chüshendi; shunga ular uni tutush yolini izdeshti; halbuki, xalayiqtin qorqushup, uni tashlap kétip qaldi. **13** Shuningdin kéyin, ular birnechke Perisiy we Hérodning terepdarlirini uni öz sözi bilen qiltaqqa chüshürüş meqsitide uning aldigha ewetti. **14** Ular kélip uninggha: — Ustaz, silini semimiy adem, ademlerge qet'iy yüz-xatire qilmaydu, héchkimge yan basmaydu, belki kishilerge Xudaning yolini sadiqliq bilen ögitip kéliwatidu, dep bilimiz. [Siliche], [Rim impératori] Qeyserge baj-séliq tapshurush Tewrat qanunigha uyghunmu-yoq? **15** Zadi baj tapshuramduq-tapshurmamduq? — déyishti. Lékin u ularning satipezlikini bilip ulargha: — Némishqa méni sinimaqchisiler? Manga bir «dinar» pulni ekélinglar, men körüp baqay, — dédi. **16** Ular pulni élip keldi, u ulardin: — Buning üstidiki sûret we nam-isim kimning? — dep soridi. — Qeyserning, — déyishti ular. **17** Eysa ulargha jawaben: — [Unga bolsa], Qeyserning heqqini Qeyserge, Xudaning heqqini Xudagha tapshurunglar, — dédi. Shuning bilen ular uninggha intayin heyran qélishti. **18** Andin «Ölgenler tirilmeydu» deydighan Saduqiylar uning aldigha kélip qistap soal qoydi: **19** — Ustaz, Musa [peyghember] Tewratta bizge: «Bir kishi ölüp kétip, ayali tul qélip, perzent körmigen bolsa, uning aka yaki inisi tul qalghan yenggisini emrige élip, qérindishi üçün nesil qaldurushi lazim» dep yazghan. **20** Burun yette aka-uka bar idi. Chongi öylinip perzent qaldurmayla öldi. **21** Ikkinchi qérindishi yenggisini emrige élip, umu perzent körmey öldi. Üchinchisining ehwalimu uningkiye oxshash boldi. **22** Shu teriqide yettisi oxshashla uni élip perzent körmey ketti. Axirida, u ayalmu alemdin ötti. **23** Emdi tirilish künide ular tirilgende, bu ayal qaysisining ayali bolidu? Chünki yettisining hemmisi uni xotunluqqa alghan-de! — déyishti. **24** Eysa ulargha mundaq jawab berdi: — Silerning muqeddes yazmilarni ne Xudaning qudrutini bilmegenlikinglar sewebidin mushundaq azghan emesmusiler? **25** Chünki ölümdin tirilgende insannlar öylenmeydu, erge tegmeydu, belki ershtiki perishtilerge oxshash bolidu. **26** Emdi ölgenlerning tirilishi mesilisi heqqide [Tewratta], yeni Musagha chüshürülgén kitabtiki «tikenlik» weqeside, Xudaning uninggha qandaq éyqtinini, yeni: «Men Ibrahimning Xudasi, Ishaqning Xudasi we Yaqupning Xudasidurmen!» déginini oqumidinglarmu? **27** U öliklerning Xudasi emes, belki tiriklerning Xudasidur! Shunga silerni qattiq ézip ketkensiler! **28** Ulagha yéqin kelgen, munazirleshkenlirini anglighan we Eysaning ulargha yaxshi jawab bergenlikini körgen bir Tewrat ustazi uningdin: — Pütün emrlerning ichide eng muhimi qaysi? — dep soridi. **29** Eysa mundaq jawab berdi: — Eng muhim emr shuki, «Anglighin, ey Israil! Perwerdigar Xudayimiz bolghan Reb birdur. **30**

Perwerdigar Xudayingni pütün qelbing, pütün jéning, pütün zéhning we pütün küchübing bilen söygin». Mana bu eng muhim emr. **31** Uninggha oxshaydighan ikkinchi emr bolsa: — «Qoshnangni özüngni söygendeك söy». Xéhqandaq emr bulardin üstün turmaydu. **32** Tewrat ustazi uninggha: — Toghra éyttingiz, ustaz, heqiqet boyiche sözlidingiz; chünkü U birdur, Uningdin bashqisi yoqtur; **33** insanning Uni pütün qelbi, pütün eqli, pütün jéni we pütün küchi bilen söyiüshi hem qoshnisinimu özi söygendeك söyiüshi barliq köydürme qurbanliqlar hem bashqa qurbanliq-hediyeleldinmu artuqtur. **34** Eysa uning aqilanilik bilen jawab berginini körtip: — Sen Xudaning padishahliqidin yiraq emessen, — dédi. Shuningdin kéyin, héchkim uningdin soal sorashqa pétinalmidi. **35** Ibadetxana hoylilirida telim bergende, Eysa bulargha jawaben mundaq soalni otturigha qoydi: Tewrat ustazlirining Mesihni «Dawutning oghli» déginini qandaq chüshiniler? **36** Chünkü Dawut özi Muqeddes Rohta mundaq dégen'ghu: — «Perwerdigar méning Rebbimge éyttiki: — «Men séning dühmenliriniqni textipering qilghuche, Méning ong yénimda olturghin!». **37** Dawut [Mesihni] shundaq «Rebbim» dep atighan tursa, emdi [Mesih] qandaqmu [Dawutning] oghli bolidu? U yerdiki top-top xelq uning sözini xursenlik bilen anglaytti. **38** U ulargha telim berginide mundaq dédi: — Tewrat ustazliridin hoshyar bolunglar. Ular uzun tonlarni kiyiyalghan haldada kérip yürüşke, bazarlarda kishilerning ulargha bolghan [uzun] salamlirigha, **39** sinagoglarda aldinqi orunlarda, ziyapetlerde törde olturushqa amraq kélidu. **40** Ular tul ayallarning barliq öy-bésatilirini yewalidu we köz-köz qilip yalghandin uzundin-uzun dualar qilidu. Ularning tartidighan jazasi téximu éghir bolidu! **41** U ibadetxanidikisi sediqe sanduqining udulida olturup, uninggha pullirini tashlawatqan xalayiqqa qarap turatti. Nurgun baylar uninggha xéli köp pul tashlashti. **42** Namrat bir tul ayalmu kélip, tiyinning töttin biri qimmitidiki ikki leptonn tashlidi. **43** U muxlisirini yénigha chaqirip, ulargha mundaq dédi: — Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu namrat tul ayalning iane sanduqigha tashlighini bashqilarning hemmisining tashlighanliridin köptur. **44** Chünkü bashqilar özlirining éship tashqanliridin sediqe qildi; lékin bu ayal namrat turupmu, özining bar-yoqini — tirikchilik qilidighinining hemmisini sediqe qilip tashlidi.

13 U ibadetxanidin chiqiwatqanda, muxlisiridin biri uninggha: — Ustaz, qara, bu némidégen heywetlik tashlar we imaretler-he! — dédi. **2** Eysa uninggha jawaben: — Sen bu heywetlik imaretlerni kördümgü? Bir tal tashmu tash üstide qalmaydu, hemmisi qaldurulmay gumran qilinidu, — dédi. **3** U Zeytun téghida, yeni ibadetxanining udulida olturghanda, Pétrus, Yaqup, Yuhanna we Andriyaslar uningdin astighina: **4** — Bizge éytqinchu, bu ishlar qachan yüz béridu? Bu barliq weqelarning yüz béridighanliqini körsitidighan néme alamet bolidu? — dep sorashti. **5** Eysa ulargha jawaben söz bashlap mundaq dédi: — Hézi bolunglarki, héchkim silerni azdurup ketmisun. **6** Chünkü nurgun kishiler méning namimda kélip: «Mana özüim shudurmen!» dep, köp ademlerni azduridu. **7** Siler urush xewerliri we urush shepilirini anglighininglarda, bulardin alaqzade bolup

ketmenglar; chünkü bu ishlarining yüz bérishi muqerrer. Lékin bu zaman axiri yétip kelgenlikni emes. **8** Chünkü bir millet yene bir millet bilen urushqa chiqidu, bir padishahliq yene bir padishahliq bilen urushqa chiqidu. Jay-jaylarda yer tewreshler yüz béridu, acharchiliqlar we qalaymiqanchiliqlar bolidu. Mana bu ishlarining yüz bérishi «tughutning tolghiqining bashlinishi» bolidu, xalas. **9** Siler bolsanglar, özünglarga pexes bolunglar; chünkü kishiler silerni tutqun qilip sot mehkimilirige tapshurup béridu, sinagoglarda qamchilinisiler. Siler méning sewebimdin emirler we padishahlar aldigha élip bérilip, ular üçün bir guwahliq bolsun dep soraqqa tartilisiler. **10** Lékin bulardin awwal xush xewer pütkül ellerge jakarlinishi kérek. **11** Emdi ular silerni apirip [soraqqa] tapshurghanda, néme déyish heqqide ne endishe ne mulahize qilmanglar, belki shu waqit-saitide silerge qaysi gep bérilse, shuni éytinglar; chünkü sözlügiuchi siler emes, Muqeddes Rohtur. **12** Qérindash qérindishigha, ata balisigha xainliq qilip ölümge tutup béridu. Balilarmu ata-anisi bilen zitliship, ularni ölümge mehkum qilduridu. **13** Shundaqla siler méning namim tüpeylidin hemme ademning nepritige uchraysiler, lékin axirghiche berdashliq bergenler qutquzulidu. **14** «Weyran qilghuchi yirginchlik nomussizliq»ning özi turushqa tégishlik bolmighan yerde turghinini körgininglarda, (kitabxan bu sözning menisini chüshen'gey) Yehudiye ölkiside turuwatqanlar taghlargha qachsun. **15** Ögzide turghan kishi öyige chüshmey yaki öyidiki birer némini alghili ichige kirmey [qachsun]. **16** Étizlarda turuwatqan kishi bolsa chapinini alghili öyige yannimsun. **17** U künlerde hamilard ayallar we bala émitiwatqanlarning haligha way! **18** [Qachidighan] zaqtinlarning qishqa toghra kélip qalmasliqi üçün dua qilinglar. **19** Chünkü u chaghda Xuda yaratqan dunyaning apiride qilin'ghandin buyan mushu chaghqiche körülp baqmighan hem kelgüsidiu körülmeydighan zor azab-oqubet bolidu. **20** Eger Perwerdigar u künlarni azaytmisa, héchqandaq et igisi qutulalmaydu. Lékin U Öz tallighanliri üçün u künlarni azayttidu. **21** Eger u chaghda birsi silerge: «Qaranglar, bu yerde Mesih bar!» yaki «Qaranglar, u ene u yerde!» dese, ishenmenglar. **22** Chünkü saxta mesihler we saxta peyghemberler meydan'gha chiqidu, möjizilik alametler we karametlerni körsitidu; shuning bilen eger mumkin bolidighan bolsa, ular hetta [Xuda] tallighanlarni hem azduridu. **23** Shuning üçün, siler hoshyar bolunglar. Mana, men bu ishlarining hemmisini silerge aldin'ala uqturup qoydum. **24** Emdi shu künlerde, shu azab-oqubet ötüp ketken hamam, quyash qariyidu, ay yoruqluqini bermeydu, **25** yultuzlar asmandin tökülüp chüshidu, asmandiki küchler lertzige kélidu. **26** Andin kishiler insan'oghlining ulugh küch-qudret we shan-sherep bilen bulutlar ichide kéliwatqanliqini köridü. **27** U öz perishtilirini ewetidu, ular uning tallighanlirini dunyaning töt teripidin, zéminning chetliridin asmanning chetlirigiche yighip jem qilidu. **28** — Enjür derixidin mundaq temsilni biliwélinglar: — Uning shaxliri kökirip yopurmaq chiqarghanda, yazning yéqinlap qalghanliqini bilisiler. **29** Xuddi shuningdek, [men baya dégenlirimning] yüz bériwatqanliqini körgininglarda, uning yéqinlap qalghanliqini, hetta ishik alalda turuwatqanliqini

biliwélinglar. **30** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu alametlerning hemmisi emelge ashurulmay turup, bu dewr ótmeýdu. **31** Asman-zémin yoqilidu, biraq méning sózlimin hergiz yoqalmaydu. **32** Lékin shu küni yaki waqit-saiti toghruluq xewerni héchkim bilmeydu — hetta ne ershtiki perishtilermu bilmeydu, ne oghul bilmeydu, uni peqet Atila bilidu. **33** Hoshiyar bolunglar, segek bolup dua qilinglar, chünki u waqit-saetning qachan kélidighanliqini bilmeysiler. **34** Bu xuddi yaqa yurtqa chiqmaqchi bolghan ademning ehwaligha oxshaydu. Yolgha chiqidighan chaghda, u qullirigha öz hoquqini béqitip, herbirige öz wezipisini tapshuridu we derwaziwennimgmu segek bolushini tapilaydu. **35** Shuningdek, silermu segek bolunglar; chünki öyning igisini [qaytip] kélidighan waqtining — kechqurunmu, tün yérimimu, xoraz chillighan waqitmu yaki seher waqitmu — uni bilelmeysiler; **36** u tuyuqsiz kelgende, silerning uxlawatqinlarning üstige chüshmisun! **37** Silerge éytqinimni men hemmeylen'ge éytimen: Segek turunglar!

14 «Ötüp kétish» héyti we «pétir nan héyti»gha ikki kün qalghanidi. Bash kahinlar we Tewrat ustazliri uni hiyle-neýreng bilen tutup óltürüshning charisini izdeytti. **2** Chünki ular: — Bu ish héyt-ayem künliri qilinmisun. Bolmisa, xelq arisida malimanchilik chiqishi mumkin, — déýishetti. **3** Emli u Beyt-Aniya yézisida, «Simon maxaw»ning öyide dastixanda olтурghanda, aq qashtéshi shishide nahayiti qimmatlik sap sumbul etirni kötürüp kelgen bir ayal uning yénigha kirdi. Ayal aq qashtéshi shéshini chéqip, etirni Eysaning beshigha quydi. **4** Lékin beziler buninggha xapa bolushup, bir-birige: — Bu etir néme dep shundaq israp qiliniidu? **5** Chünki bu etirni üç yüz dinardin artuq pulgha satqili bolatti, puli kembeghellerge sediqe qilinsa bolmamti! — déýishti. Ular ayalgha shundaq tapa-tene qilghili turdi. **6** Lékin Eysa ulargha: — Uning ixtiyarigha qoyunglar, néme dep uning könglini aghritisiler? U méning üstümge yaxshi ish qildi. **7** Chünki kembegheller daim aranglarda bolidu, xalighan waqitlarda ulargha xeyr-saxawat körsiteysiler; lékin méning aranglarda bolushum silerge daim nésip boliwermeydu! **8** Ayal chaminig yétishiche qildi; u méning bedinimning depne qilinishigha aldın'ala teyyarliq qilip, uninggha etir-may quyup qoydi. **9** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu xush xewer pütkül dunyaning qeyéride jakarlansa, bu ayal eslinip, uning qilghan bu ishi teriplinidu, — dédi. **10** Shu waqitta, on ikkiylendin biri bolghan Yehuda Ishqariyot uni ulargha tutup bérish meqsitide bash kahinlarning aldigha bardi. **11** Ular buni anglap xushal bolup ketti we uninggha pul bérishke wede qilishti. Yehuda uni tutup bérishke muwapiq purset izdep yüretti. **12** Pétir nan héytining birinchi küni, yeni ötüp kétish héytining qurbanliq [qozisi] soyulidighan küni, muxlislar uningdin: — Ötüp kétish héytining [tamiqini] yéyishing üçün bizning qeyerge bérıp teyyarlashimizni xalaysen? — dep soridi. **13** U muxlisiridin ikkiylenni aldın mangghuzup ulargha: — Sheherge kiringlar, u yerde kozida su kötürüwalghan bir er kishi silerge uchraydu. Uning keynidin ménginglar. **14** U adem nege kirse shu öyning igisige: «Ustaz: Muxlisirim bilen ötüp kétish

héytining tamiqini yeydighan méhmanxana qeyerde? — dep sorawatidu» — denglar. **15** U silerni bashlap üstünki qewettiki retlen'gen seremjanlashturulighan chong bir éghiz öyni körsitidu. Mana shu yerde bizge teyyarliq qilip turunglar, — dédi. **16** Muxlislar yolgha chiqip sheherge kirip, yoluqqan ishlarning hemmisi u éytqandek boldi. Shu yerde ular ötüp kétish héytining tamiqini teyyarlashti. **17** Kech kirgende, u on ikkeylen bilen öyge keldi. **18** Ular dastixanda olturup ghizalan'ghanda Eysa: — Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, aranglardiki bireylen, men bilen bille ghizaliniwatqan birsi manga satqunluq qilidu, — dédi. **19** Ular [bu sözdin] qayghugha chömüp, bir-birlep uningdin: — Men emestimen? — dep soridi. Yene birsi: — Men emestimen? — dédi. **20** Lékin u ulargha: — [Shu kishi] on ikkeylenning biri, yeni qolidiki nanni men bilen teng tawaqqa tögürgüchi bolidu. **21** Insan'oghli derweqe özi toghrisida [muqeddes yazmilarda] pütülgendek alemdin kétidu; biraq Insan'oghlining tutup bérilishige wasitichi bolghan ademning haligha way! U adem tughulmighan bolsa uninggha yaxsi bolatti! — dédi. **22** Ular ghizaliniwatqanda, Eysa bir nanni qoligha élip teshekkür éytqandin kéyin, uni oshtup, muxlisirigha üleshtürüp berdi we: — Élinglar, bu méning ténim, — dédi. **23** Andin u qoligha jamni élip [Xudagha] teshekkür éytqandin kéyin, uni muxlisirigha sundi. Ularning hemmisi uningdin ichishti. **24** U ulargha: — Bu méning qénim, nurghun ademler üçün tökülidighan, yéngi ehдини түзidighan qénimdur. **25** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, Xudaning padishahliqida yéngidin sharabtin ichidighan kün'giche, üzüm télining sherbitini hergiz ichmeymen, — dédi. **26** Ular bir medhiye küyini éytqandin kéyin talagha chiqip, Zeytun téghigha qarap kétishti. **27** Andin Eysa ulargha: Siler hemminglar tandurulup putlisisiler, chünki [muqeddes yazmilarda]: «Men padichini uruwétimen, Qoylar patiparaq bolup tarqitwétilidu» dep pütülgün. **28** Lékin men tirilgendin kéyin Galiliyege silerdin burun barimen, — dédi. **29** Lékin Pétrus uninggha: — Hemmeylen tandurulup putlashsimu, men hergiz putlashmaymen, dédi. **30** Eysa uninggha: — Men sanga berheq shuni éytip qoyayki, bügün, yeni bügün kéche xoraz ikki qétim chillighuche, sen mendin üç qétim tanisen, — dédi. **31** Lékin Pétrus téximu qet'yilik bilen uninggha: — Sen bilen bille ölidighan ish kérek bolsimu, sendin hergiz tanmaymen, — dédi. Qalghan hemmisimu shundaq déýishti. **32** Andin ular Gétsimane dégen bir jaygha keldi. U muxlislarga: — Men dua-tilawet qilip kelgüche, mushu yerde olturup turunglar, dédi. **33** U Pétrus, Yaqup we Yuhannani birge élip mangdi we sür bésip, roh-qelbide tolimu perishan bolushqa bashlidi. **34** U ulargha: — Jénim ölidighandek bekmu azablanmaqta. Siler bu yerde qélip, oyghaq turunglar, — dédi. **35** U sel nérirag bérıp, özi yerge étip düm yatti we mumkin bolsa, u deqiqining öz beshigha chüshmey ötüp kétishi üçün dua qilip: **36** — I Abba Ata, Sanga hemme ish mumkindur; bu qedeñni mendin ötküzüwetkeysen! Lékin bu ish men xalighandek emes, sen xalighandek bolsun, — dédi. **37** U [ücheylenning] yénigha qaytip kelginide, ularning uxlap qalghanliqini körüp, Pétrusqa: — Ey Simon, uxlawatamsen?! Bir saetmu oyghaq turalmidingmu?! **38** Éziqturulusthin saqlinish

üchün, oyghaq turup dua qilinglar. Roh pidakar bolsimu, lékin kishining etliri ajizdur, — dédi. **39** Andin u yene bérip, oxshash sözler bilen qaytidin dua qildi. **40** U ularning yénigha qaytip kelginide, ularning yene uxlap qalghanliqini kórdi, chünki ularning közliri uyqugha ilin'ghanidi. Ular uninggha néme déyishini bilmeý qaldi. **41** U üçinchi qétim ularning yénigha qaytip ulargha: — Siler téxiche uxlawatamsiler, téxiche dem éliwatamsiler? Emdi boldi bes! Waqit-saiti keldi; mana, Insan'oghli gunahkarlarning qoligha tapshuruldi! **42** Qopunglar, kéteyli; mana, manga satqunluq qilidighan kishi yéqin keldi! — dédi. **43** We shu deqide, uning sözi téxi tügimeyla, mana, on ikkeylindin biri bolghan Yehuda keldi; uning yénida bash kahinlar, Tewrat ustazlari we aqsqaqallar teripidin ewetilgen qilich-toqmaqlarni kötürgen zor bir top adem bar idi. **44** Uninggha satqunluq qilghuchi ular bilen alliburun isharetni békitip: «Men kimni sössem, u del shudur. Siler uni tutup, yalap élip kétinglar» dep kélishtenidi. **45** U kélip udul [Eysaning] aldigha bérip: — Ustaz, ustaz! — dep uni sösüp ketti. **46** Ular uninggha qol sélip, uni tutqun qildi. **47** We uning yénida turghanlardin bireylen qilichini sughurup, bash kahinning chakirigha uruwidi, uning qiliqini shilip chüshürüwetti. **48** Eysa jawaben ulargha: — Bir qaraqchini tutidighandek qilich-toqmaqlarni kötürüp méni tutqili kepsilerghu? **49** Men her küni ibadetxana hoylilirida siler bilen bille bolup telim béréttim, lékin siler u chaghda méni tutmidinglar. Lékin bu ishlarining yüz bérishi muqeddes yazmilarda aldindin püttilgenlerning emelge ashurulushi üçün boldi, — dédi. **50** Bu chaghda, hemmeylen uni tashlap qéchip kétishti. **51** Peqet uchisigha kanap rext yépinchaqliwalghan bir yigit uning keynidin egiship mangdi. Yash eskerler uni tutuwéliwidi, **52** lékin u kanap rextin boshinip, yalingach péti ulardin qéchip ketti. **53** Emdi ular Eysani bash kahinning aldigha élip bérishiti. Bash kahinlar, barliq aqsqaqallar bilen Tewrat ustazlirimu u yerge uning yénigha yighildi. **54** Pétrus uninggha taki bash kahinning sarayidiki hoynining ichigiche yiraqtin egiship keldi; u qarawullar bilen bille otrning nurida otsinip olturdi. **55** Bash kahinlar we pütün aliy kéngeshme ezaliri Eysani ölümge mehkum qilish üçün, guwah-ispat izdidi, emma tapalmidi. **56** Chünki nurghun kishiler uni erz qilip yalghan guwahchiliq bergen bolsimu, ularning guwahliqliri bir-birige udul kelmeytti. **57** Bezi ademler ornidin turup, uning üstidin erz qilip yalghan guwahliq bérip: **58** — Biz uning: «Insan qoli bilen yasalgan bu ibadetxanini buzup tashlap, insan qoli bilen yasalmighan bashqa bir ibadetxanini üç kün ichide yasap chiqimen» dégenlikini angliduq, — dédi. **59** Hetta ularning bu heqtiki guwahliqlirimu bir-birige mas kelmidi. **60** Andin bash kahin hemmeylenning aldida ornidin turup, Eysadin: — Qéni, jawab bermemen? Bular séning üstüngdin zadi qandaq guwahliqlarni bériwatidu? — dep soridi. **61** Lékin Eysa shük turup, héchqandaq jawab bermidi. Bash kahin uni qistap yene uningdin: — Sen Mubarek Bolghuchining Ogghli Mesihmusen? — dep soridi. **62** Shundaq, men özüm, — dédi Eysa, — we siler kéyin Insan'oghlining Qudret Igisining ong yénida olturidighanliqini we asmandiki bulutlar bilen kélidighanliqini kórisiler. **63** Shuning bilen bash kahin tonlirini yirtip tashlap: — Emdi bashqa herqandaq

guwahchining néme hajiti? **64** Özünglar bu kupurluqni anglidinglar! Emdi buninggha néme deysiler? — dédi. Ularining hemmisi u ölüm jazasigha buyrulsun, dep höküm chiqirishiti. **65** Andin beziliri uninggha tükürüshke bashlidi, yene uning közlirini téngip, mushtlap: «Qéni, [peyghemberchilik] [qilip] bésharet bére!» déyishti. Qarawullarmu uni shapilaq bilen kachatlidi. **66** Pétrus sarayning töwenki hoylisida turghanda, bash kahinning dédekliridin biri kélip, **67** issinip olturghan Pétrusni körüp, uninggha tikilip qarap: — Senmu Nasaretlik Eysa bilen bille idingghu, — dédi. **68** Lékin u ténip: — Séning néme dewatqanliqingni bilmidim hem chüshenmidim, — dédi-de, tashqirigha, derwazining aywanigha chiqip turdi. Shu esnada xoraz bir chillidi. **69** Uni yene körgen héliqi dédek yene u yerde turghanlarga: — Bu ulardin biri, — dégili turdi. **70** [Pétrus] yene inkar qildi. Bir'azdin kéyin, u yerde turghanlar Pétrusqa yene: — Berheq, sen ularning birisen. Chünki senmu Galiliyelik ikensen'ghu?! — déyishti. **71** Lékin u qattiq qarghashlar bilen qesem qilip: — Siler dewatqan héliqi ademni tonumaymen! — dédi. **72** Del shu chaghda xoraz ikkinchi qétim chillidi. Pétrus Eysaning özi: «Xoraz ikki qétim chillighuche, sen mendin üç qétim tanisen» dégen sözini ésiqe aldi; we bularni oylap yiglap ketti.

15 Etisi tang étishi bilenla, bash kahinlar aqsqaqallar, Tewrat ustazlari we pütkül aliy kéngeshmidikiler bilen meslihetliship, Eysani baghlap apirip, [waliy] Pilatusqa tapshurup berdi. **2** Pilatus uningdin: — Sen Yehudiylarning padishahimu? — dep soridi. U jawaben: — Eytqiningdek, — dédi. **3** Bash kahinlar uning üstidin qayta-qaytidin erz-shikayetlerni qilishti. **4** Pilatus uningdin yene: — Jawab bermemen? Qara, ular üstüngdin shunchiwala shikayet qiliwatidu? — dep soridi. **5** Biraq Eysa yenila héch jawab bermidi; Pilatus buninggha intayin heyran qaldi. **6** Her qétimliq [ötüp kétish] héytida, xalayıq qaysibir mehbusni telep qilsa, waliy uni qoyup bérretti. **7** Eyni waqitta, zindanda Barabbas isimlik bir mehbus bar idi. U özi bilen bille topilang kötürgen hemde topilangda qatilliq qilghan nechcheylen bilen teng solan'ghanidi. **8** Xalayıq chuqan-süren sélip waliydin burun hemishe ulargha qilghinidek yene shundaq qilishini tileshti. **9** Pilatus ulargha: — Siler Yehudiylarning padishahini qoyup bérishimni xalamsiler? — dédi **10** (chünki u bash kahinlarning hesetxorluqi tüpeylidin uni tutup bergenlikini biletti). **11** Lékin bash kahinlar xalayıqni: «Buning ornigha, Barabbasni qoyup ber» dep telep qilishqa küshkürtti. **12** Pilatus jawaben ulardin yene: — Undaq bolsa, siler «Yehudiylarning padishahi» dep atighan kishini qandaq bir terep qil dewatisiler? — dédi. **13** — Ular yene awazini kötürüp: — Uni kréstligin! — dep warqirishatti. **14** Pilatus ulargha: — Némishqa? U néme rezillik ötküzüptu? — dédi. Biraq ular téximu ghaljirliship: — Uni kréstligin! — dep warqirashiti. **15** Shunga Pilatus, xalayıqni razi qilmaqchi bolup, Barabbasni ulargha chiqirip berdi. Eysani bolsa qamchilatqandin kéyin, kréstlesh üçün [leshkerlirige] tapshurdi. **16** Andin leshkerler Eysani waliy ordisdiki seynagha élip kirip, pütün leshkerler topini bu yerge jem bolushqa chaqirdi. **17** Ular uning uchisigha sösün renglik ton kiydürüshti, andin ular tikenlik shaxchilardin

toquqhan bir tajni béshigha kiygüzdi. **18** Andin uni mubareklep: «Yashighayla, i Yehudiylarning padishahi!» déyishti. **19** Andin beshigha qomush bilen hedep urup, uninggha qarap tükürüshti we uning aldida tiz püküp, sejde qilisht. **20** Ular uni shundaq mazaq qilghandin kéyin, uningdin söstin tonni salduruwétip, uchtisigha öz kiyimlerini kiydürdi; andin ular uni kréstlesh üçün élip chiqisht. **21** Kurini shehiridin bolghan, Simon isimlik bir kishi yézidin kélip, u yerdin ötüp kétiwatatti (bu kishi Iskender bilen Rufusning atisi idi). [Leshkerler] uni tutup kélip, [Eysaning] kréstini uninggha mejburiy kötürgüzdi. **22** Ular Eysani Golgota (terjimisi, «bash söngek») dégen yerge élip keldi; **23** andin ular uninggha ichish üçün murmekki arilashturulghan achchiq sharab berdi; lékin u uni qobul qilmidi. **24** Ular uni kréstligendin kéyin, kiyimlerini özara bölüşüwélsh üçün, herqaysisining ülüşhini békítishke herbir kiyimning üstige chek tashlidi. **25** Uni kréstligen waqit künnig üçinchi saiti idi. **26** Uni eyibligen shikayetnamide «Yehudiylarning padishahi» dep pütülgénidi. **27** Ular uning bilen teng ikki qaraqchinimu kréstlidi, biri ong teripide, yene biri sol teripide idi. **28** Shundaq qilip, muqeddes yazmildiki: «U jinayetchilerning qatarida sanaldi» dégen söz emelge ashuruldi. **29** U yerdin ötkénler bashlirini chayqiship, uni haqaretlep: — Uhuy, sen ibadetxanini buzup tashlap, üç kün ichide qaytidin yasap chiqidighan adem, **30** emdi özüngni qutquzup krésttin chüshüp baqqina! — déyishti. **31** Bash kahinlar bilen Tewrat ustazlirimu özara shundaq mesxire qilip: — U bashqilarni qutquzuptiken, özini qutquzalmaydu. **32** Israilning padishahi bolghan Mesih emdi krésttin chüshüp baqsunchu, shuni körsekle uninggha étiqad qilimiz! — déyishti. Uning bilen teng kréstlen'genlermu uni shundaq haqaretleshti. **33** Emdi [künnig] altinchi saiti kelgende, pütkül zéminni qarangghuluq qaplidi we toqquzinchi saitigiche dawam qildi. **34** Toqquzinchi saette Eysa yuqiri awaz bilen: «Éloi, Éloi, lama shawaqtani?», menisi: — «Xudayim, Xudayim, méni némishqa tashliwetting?» dep qattiq nida qildi. **35** U yerde turuwatqanlarning beziliri buni anglap: — Mana, u ilyas peyghemberge nida qiliwatidu, — déyishti. **36** Ulardin bireylen yügürüp bérp, bir parche bulutni achchiq sharabqa chilap, qomushning uchigha sélip uninggha ichküzüp: — Toxtap turunglar! Qarap baqayli, ilyas [peyghember] uni chüshürgili kélermekin? — dédi. **37** Eysa qattiq warqiridi-de, rohini qoyuwetti. **38** We [shu esnada] ibadetxanining ichkiri perdisi yuqiridin töwen'ge ikki parche bölüp yirtildi. **39** Emdi uning udulida turghan yüzbéshi uning qandaq nida qilip rohini qoyuwetkenlikini körip: — Bu adem heqiqeten Xudaning oggli iken! — dédi. **40** U yerde yene bu ishlargha yiraqtin qarap turuwatqan birneche ayallarmu bar idi. Ularning arisida Magdalliq Meryem, kichik Yaqup bilen Yosening anisi Meryem we Salomilar bar idi. **41** Ular eslide Eysa Galiliye ölkiside turghan waqitta uninggha egiship, uning xizmitide bolghanlar idi; bulardin bashqa uning bilen Yérusalémgha birge kelgen yene nurgun ayallarmu [uning ehwaligha] qarap turatti. **42** Kechqurun kirip qalghanda («teyyarlash küni», yeni shabat künnig aldinqi küni bolghachqa), **43** aliy kéngeshmining tolimu mötiwer ezasi, Arimatyalıq Yüsüp bar idi. Umu Xudaning padishahliqini kütüwatqan bolup, jür'et qilip [walyi]

Pilatusning aldigha kirip, uningdin Eysaning jesitini bérishni telep qildi. **44** Pilatus Eysaning alliqachan ölgenlikige heyran boldi; u yüzbéshini chaqirip, uningdin Eysaning ölginige xéli waqit boldimu, dep soridi. **45** Yüz beshidin ehwalni uqqandin kéyin, Yüsüpke jesetni berdi. **46** Yüsüp ésil kanap rext sétiwélip, jesetni [krésttin] chüshürüp kanap rextte képenlidi we uni qiyada oyulghan bir qebrige qoydi; andin qebrining aghzigha bir tashni domilitip qoydi. **47** We Magdalliq Meryem bilen Yosening anisi Meryem uning qoyulghan yérini körüwaldi.

16 Shabat küni ötüshi bilenla, Magdalliq Meryem, Yaqupning anisi Meryem we Salomilar bérp Eysaning jesitige sürüş üçün xushpuraqlıq buyumlarni sétiwalidi. **2** Heptening birinchi küni ular bek baldur, tang seherde ornidin turup, kün chiqishi bilen qebrige bard. **3** Ular özara: «Bizge qebrining aghzidiki tashni kim domilitiship bérer?» déyishti. **4** Lékin ular bashlirini kötürüp qariwidi, tashning bir yan'gha domilitiwétilginini kördi — eslide u tash nahayiti yoghan idi. **5** Ular qebrige kirgende, ong terepte olurgan, aq ton kiygen, yash bir ademni kördi, we qattiq dekke-dükkige chüshiti. **6** Lékin u ulargha: — Dekke-dükkige chüshmenglar. Siler kréstlen'güchi Nasaretlik Eysani izdewatisiler. U tirildi, u bu yerde emes. Mana ular uni qoyghan jay! **7** Lékin béringlar, uning muxlisilirigha we Pétrusqa: «U Galiliyege silerdin awwal baridiken; u silerge éytqinidek, siler uni shu yerde köridikensiler» denglar, — dédi. **8** Ular qebiridin chiqiqla beder qacti. Ularni titrek bésip hoshini yoqitay dégenidi; bek qorqup ketkechke, héchkimge héchnémini éytmedi. **9** (note: **The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20**), Eysa heptening birinchi küni tang seherde tirilgendin kéyin, awwal Magdalliq Meryemge köründi. U eslide uningdin yette jinni heydiwetkenidi. **10** Meryem chiqip, matem tutup yigiliship turghan, burun uning bilen bille bolghanlarga xewer berdi. **11** Uning tirik ikenlikini we Meryemge körün'genlikini anglighanda, ular ishenmidi. **12** Bu ishlardin kéyin, u ularning ichidiki yézigha kétiwatqan ikkiylen'ge bashqa siyaqta köründi. **13** Bularmu qalghanlarning yénigha qaytip, ulargha xewer qilghan bolsimu, lékin ular bularghimu ishenmidi. **14** Andin on bireylen dastixanda olturup ghizaliniwatqanda, u ulargha köründi we ularning étiqadsizliqi we tash yürekliki üçün ularni tenbih bérp eyiblidi; chünki ular özining tirilginini körgerlerge ishenmigenidi. **15** U ulargha mundaq dédi: — Pütkül jahan'gha bérp, yaritilghuchilarning herbirige xush xewerni jakarlanglar. **16** Étiqad qilip, chömüldürüşni qobul qilghanlar qutquzulidu. Étiqad qilmighanlar bolsa gunahqa béktilidu. **17** Étiqad qilghanlarning izlirigha mushundaq möjizilik alametler egiship hemrah bolidu: — ular Méning namim bilen jinlarni heydiwétidu; ular yéngi tillarda sözleydu, **18** ular yilanlarni qollirida tutidu, herqandaq zehirlik nersini ichsimu, ulargha zerer yetküzmeydu; qollirini bimarlarga tegküzüp qoysa, késelliri saqiyp kétidu. **19** Shunga Reb ulargha bu sözlerni qilip bolghandin kéyin, asman'gha kötürüldi, Xudaning ong yénida olurtu. **20** Muxlislar chiqip, her yerge bérp xush xewerni jakarlap yürdi. Reb ular bilen

teng ishlep, söz-kalamigha hemrah bolup egeshken
möjizilik alametler bilen uninggha ispat berdi.

Luqa

1 Gerche nurghun ademler arimizda mutleq ishenchlik dep qaralghan ishlarni toplan yézishqa kirishken bolsimu, **2** (xuddi söz-kalamgha bashtin-axir öz közi bilen guwahchi bolghanlar, shundaqla uni saqlap yetküzgüchilerning bizge amanet qilghan bayanlaridek), **3** menmu barliq ishlarni bashtin tepsiliy tekshürüp éniqlighandin kéyin, i hörmetlik Téofilus janablari, silige bu ishlarni tertipi boyiche yézishni layiq taptim. **4** Buningdin meqset, sili qobul qilghan telimlarning mutleq heqiqet ikenlikige jezm qilishlari üçündür. **5** Yehudiye ölkisige padishah bolghan Hérod seltenet qilghan künliride, «Abiya» kahinliq nöwitiidin bir kahin bar bolup, ismi Zekeriya idi. Uning ayalimu Harunning ewladidin bolup, ismi Élizabit idi. **6** Ular ikkisi Xudaning alidida heqqaniy kishiler bolup, Perwerdigarning pütün emr-belgiliimiliri boyiche eyibisz mangatti. **7** Emma Élizabit tughmas bolghachqa, ular perzent körmigenidi. Uning üstige ular ikkisi xélila yashinip qalghanidi. **8** U öz türkümidiki kahinlar arisida [ibadetxanida] nöwetchilik wezipisini Xuda aldida ada qiliwatqanda, **9** [shu chaghdik] kahinliq aditi boyiche, ular Perwerdigarning «muqeddes jay»igha kirip xushbuy sélissha muayesser bolushqa chek tashlaghanda shundaq boldiki, chek uninggha chiqti. **10** Emdi u xushbuy séliwatqan waqtida, jamaet tashqirida turup dua qilishiwatatti. **11** Tuyuqsiz Perwerdigarning bir perishtisi uninggha xushbuygahning ong teripide körtüdi. **12** Uni körgen Zekeriya hodup qorqunchqa chömüp ketti. **13** Biraq perishte uninggha: — Ey Zekeriya, qorqmighin! Chünki tiliking ijabet qilindi, ayaling Élizabit sanga bir oghul tughup béridu, sen uning ismini Yehya qoyghin. **14** U sanga shad-xuramliq élip kélidu, uning dunyagha kélishi bilen nurghun kishiler shadlinidu. **15** Chünki u Perwerdigarning neziride ulugh bolidu. U héchqandaq haraq-sharab ichmesliki kérek; hetta anisining qorsiqidiki waqtidin tartipmu Muqeddes Rohqa toldurulghan bolidu. **16** U Israilardin nurghunlirini Perwerdigar Xudasining yénigha qayturidu. **17** U [Rebning] aldida Iliyas peyghemberge xas bolghan roh we küch-qudrette bolup, atilarning qelblirini balilargha mayil qilip, itaetsizlerni heqqaniylarning aqilanilikige kirgüzüp, Reb üçün teyyarlan'ghan bir xelqni hazir qilish üçün uning aldida mangidu, — dédi. **18** Zekeriya bolsa perishtidin: Menmu qéril qalghan, ayalimmu xéli yashinip qalghan tursa, bu ishni qandaq jezm qilalaymen? — dep soridi. **19** Perishte jawaben: — Men Xudaning huzurida turghuchi Jebraelmen. Sanga söz qilishqa, bu xush xewerni sanga yetküzüshke men ewetildim. **20** Waqit-saiti kelgende choqum emelge ashurulidighan bu sözlirimge ishenmigenlikning tüpeylidin, bu ishlar emelge ashurulghan küinighe mana sen tiling tutulup, zuwan'gha kélelmeysen, — dédi. **21** Emdi jamaet Zekeriyani küttüp turatti; ular u muqeddes jayda néme üçün bunchiwala hayal boldi, dep heyran qalghili turdi. **22** U chiqqanda ulargha gep qilalmidi; uning ulargha qol isharetlirini qilishidin, shundaqla zuwan sürelmigenlikidin ular uning muqeddes jayda birer alamet körtünüşni körgenlikini chüshinip yetti. **23**

Shundaq boldiki, uning [ibadetxanidiki] xizmet mudditi toshushi bilenla, u öyige qaytti. **24** Derweqe, birnechche kündin kéyin uning ayali Élizabit hamilidar boldi; u besh ayghiche tala-tüzge chiqmay: **25** «Emdi Perwerdigar méning halingha nezirini chüshürüp, méni xalayi arisida nomusqa qélishtin xalas qilip, manga bu künlerde shunchilik shapaet körsetti» — dédi. **26** [Élizabit hamilidar bolup] alte ay bolghanda, perishte Jebrael Xuda teripidin Galiliye ölkisidiki Nasaret dégen bir sheherge, pak bir qizning qéshigha ewetildi. Qiz bolsa Dawut [padishahning] jemetidin bolghan Yüsüp isimlik bir kishige déyiship qoyulghanidi; qizning ismi bolsa Meryem idi. **28** Jebrael uning aldigha kirip uninggha: — Salam sanga, ey shepquyetke muayesser bolghan qiz! Perwerdigar sanga yardur! — dédi. **29** U perishtini körgende, uning sözidin bek hoduqup ketti, könglide bundaq salam sözi zadi némini körsitidighandu, dep oylap qaldi. **30** Perishte uninggha: — Ey Meryem, qorqmighin. Sen Xuda aldida shepquyet tapqansen. **31** Mana, sen hamilidar bolup bir oghul tughisen, sen uning ismini Eysa dep qoyisen. **32** U ulugh bolidu, Hemmidin Aliy Bolghuchining ogli dep atilidu; we Perwerdigar Xuda uninggha atisi Dawutning textini ata qilidu. **33** U Yaqupning jemeti üstige menggü seltenet qilidu, uning padishahliq tügimestur, — dédi. (aion g165) **34** Meryem emdi perishtidin: — Men téxi er kishige tegmigen tursam, bu ish qandaqmu mumkin bolsun? — dep soridi. **35** Perishte uninggha jawaben: — Muqeddes Roh séning wujudinggha chüshidu we Hemmidin Aliy Bolghuchining küch-qudriti sanga saye bolup yéqinlishidu. Shunga, sendin tughulidighan muqeddes [perzent] Xudaning Ogli dep atilidu. **36** We mana, tughqining Élizabitu yashinip qalghan bolsimu, oghulgha hamilidar boldi; tughmas déyilgüchining qorsaq kötürginige hazir alte ay bolup qaldi. **37** Chünki Xuda bilen héchqandaq ish mumkin bolmay qalmaydu, — dédi. **38** Meryem: — Mana Perwerdigarning dédikimen; manga sözüng boyiche bolsun, — dédi. Shuning bilen perishte uning yénidin ketti. **39** Meryem shu künlerde ornidin qopup aldirap Yehudiye taghliq rayonidiki bir sheherge bardi. **40** U Zekeriyaning öyige kirip, Élizabitha salam berdi. **41** We shundaq boldiki, Élizabit Meryemning salimini anglighandila, qorsiqidiki bowaq oynaqlap ketti. Élizabit bolsa Muqeddes Rohqa toldurulup, yuqiri awaz bilen tentene qilip mundaq dédi: — Qiz-ayallar ichide bextliktursen, qorsiqingdiki méwimu bextliktur! **43** Manga shundaq [sherep] nedin keldikin, Rebbimning anisi bolghuchi méni yoqlap keldi! **44** Chünki mana, saliming quliqimgha kirgendila, qorsiqimdiki bowaq söyütip oynaqlap ketti. **45** Ishe'gen qiz neqeder bextliktur; chünki uninggha Perwerdigar teripidin éytilghan söz jezmen emelge ashurulidul! **46** Meryemmu xush bolup mundaq dédi: — «Jénim Rebni ulughlaydu, **47** rohim Qutquzghuchim Xudadin shadlandi, **48** Chünki U dédikining miskin haligha nezer saldi; chünki mana, shundin bashlap barliq dewrlér méni bextlik dep ataydu; **49** Chünki Qadir Bolghuchi men üçün ulugh ishlarni emelge ashurdi; Muqeddestur Uning nami. **50** Uning rehim-shepqiti dewrdin-dewrgiche Özidin qorqidighanlarning üstididur, **51** U biliki bilen küch-qudritini namayan qildi, U tekebburlarni könglidiki niyet-xiyalliri ichidila tarmar

qildi. **52** U küchlik hökümdarlarni textidin chüshürdi, Péqirlarni éjiz kötürdi. **53** U achlarni nazi-németler bilen toyundurdi, Lékin baylarni quruq qol qayturdi. **55** U ata-bowilirimizgha éytqinidek, Yeni Ibrahim hem uning neslige menggü wede qilghinidek, U Öz rehimi-shepqitini éside tutup, Quli Israilgha yadengen keldi». (aiǝn g165) **56** Meryem Élizabıtning yénida üç ayché turup, öz öyige qayttı. **57** Élizabıtning tughutining ay-küni toshup, bir oghul tughdi. **58** Emdi uning qolum-qoshniliri we uruq-tughqanliri Perwerdigarning uninggha körsetken méhir-shepqitini shunche ulghaytqanliqini anglap, uning bilen teng shadlandi. **59** We shundaq boldiki, bowaq tughulup sekkizkün bolghanda, xalayıq balining xetnisini qilghili keldi. Ular uninggha Zekeriya dep atisining ismini qoymaqchi bolushti. **60** Lékin anisi jawaben: — Yaq! Ismi Yehya atalsun — dédi. **61** Ular uninggha: — Biraq uruq-jemetingiz ichide bundaq isimdikiler yoqqul! — déyishti. **62** Shuning bilen ular balining atisidin perzentingizge néme isim qoyushni xalaysiz, dep isharet bilen sorashti. **63** U bir parche [móm] taxtayni ekilishni telep qilip: «Uning ismi Yehyadur» dep yazdı. Hemmeylen intayin heyran qélishtı. **64** Shuan uning aghzi échildi, uning tili yéshilip, zuwan'gha keldi we shuning bilen Xudagha teshekkür-medhiye éyttı. **65** Ularning öpchürisidikilerning hemmisini qorqunch bastı; Yehudiye taghliq rayonlirida bu ishlarning hemmisi el aghzida pur ketti. **66** Bu ishlardin xewer tapquchilarning hemmisi ularni könglige püküip: «Bu bala zadi qandaq adem bolar?» déyishti. Chünki Perwerdigarning qoli derweqe uninggha yar idi. **67** Shu chaghda balining atisi Zekeriya Muqeddes Rohqa toldurulup, wehiy-bésharetni yetküzüp, mundaq dédi: — **68** «Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-medhiye oqulsun! Chünki U Öz xelqini yoqlap, ulardin xewer élip, bedel tölep ularni hör qildi. **70** U qedimdin béri muqeddes peyghemberlirining aghzi arqiliq wede qilghinidek, Quli bolghan Dawutning jemeti ichidin bir üçün bir nijat münggüzini östürtüp turghuzdı; Bu zat bizni düşmenlirimizdin we bizni öch köridighanlarning qolidin qutquzguchi nijattur. (aiǝn g165) **72** U shu yol bilen ata-bowilirimizgha iltipat eylep, Muqeddes ehdisini emelge ashurush üçün, Yeni atimiz Ibrahimgha bolghan qesimini éside tutup, Bizni düşmenlirining qolidin azad qilip, Barliq künlirimizde héchkimdin qorqmay, Öz aldida ixlasménlik we heqqaniylik bilen, Xizmet-ibaditide bolidighan qildi. **76** Emdi sen, i balam, Hemmidin Aliy Bolghuchining peyghembiri dep atilsen; Chünki sen Rebning yollirini teyyarlash üçün Uning aldida mangisen. **77** Wezipeng uning xelqige gunahlirining kechürüm qilinishi arqiliq bolidighan nijatning xewirini bildürüshür; **78** Chünki Xudayimnizning ichi-baghridin urghup chiqqan shepqetler wejedin, Qarangghuluq we ölüm kölenggisini ichide olturghanlarni yorutush üçün, Putlirimizni amanliq yoligha bashlash üçün, Ershtin tang shepiqi üstimizge chüshüp yoqlıdı. **80** Bala bolsa öshp, rohta küchlendirüldi. U Israil jamaitining aldida namayan qilin'ghuche chöllerde yashap keldi.

2 Emdi shu künlérde, [Rim impératorı] Qeyser Awghustustin barliq xelqtin baj élish üçün ularning royxéti tizimlansun dep perman chüshıti. **2** Tunji qétimlik

bu nopus tizimlash Kiriniyus Suriye ölkisini idare qilip turghan waqıtida élip bérilghanıdı. **3** Shuning bilen hemme adem nopusqa tizimlinish üçün öz yurtlirigha qaytish kérek boldı. **4** Yüsüpmu Dawut [padishahning] jemetidin bolghachqa, shundaqla uning biwasite ewladi bolghachqa, Galiliye ölkisidiki Nasaret shehiridin ayrılıp, Yehudiye ölkisidiki, Dawutning yurti Beyt-Lehem dégen sheherge ketti. **5** Nopusqa tizimlinish üçün layiqi, bolghusi ayali Meryemmu bilé bardi. Meryem hamilidar bolup, qorsiqı xélila yoghinap qalghanıdı. **6** We shundaq boldiki, ular Beyt-Lehemde turghan waqıtida Meryemning tughutining ay-küni toshup qaldı. **7** Biraq sarayda ulargha orun bolmighachqa, Meryem shu yerde tunji oghlini tughqanda uni zakılap, éghildiki oqurgha yatquzdi. **8** Shu yerning etrapidiki bezi padichılar dalada turatti; ular kéchiche tünep, padisigha qaraytti. **9** We mana, Perwerdigarning bir perishtisi ularning aldida turatti; Perwerdigarning barlıq sheripi ularning etrapini yorutuwetti. Ular intayin bek qorqup ketti. **10** Biraq perishte ulargha: — Qorqmaqılar! Chünki mana, pütün xelqqé xushallıq bolidighan bar xush xewerni silerge élan qilimen. **11** Chünki bügün Dawutning shehiride siler üçün bir Qutquzguchi tughuldi. U — Reb Mesihdur! **12** [Uni] tépishinglar [üchün] shu alamet bolıduki, bowaqni zakılan'ghan halda bir oqurda yatqan pétide tapisiler, — dédi. **13** Birdinla, perishtining etrapıda zor bir top samawi qoshundikiler peyda bolup, Xudani mehiylep: **14** «Ershielada Xudagha shan-sherepleri bolghay! Yer yüzide bolsa u söyünidighan bendilirige aram-xatirjemlik bolsun!» déyishti. **15** Perishtiler ulardin ayrılıp asman'gha chiqip kétiwıdı, padichılar bir-birige: — Beyt-Lehemge yol élip, Perwerdigar bizge uqturghan, emelge ashurghan bu ishni körip kéleyli, — déyishti. **16** Shuning bilen ular aldirap sheherge bérıp, Meryem bilen Yüsüpmi we oqurda yatqan bowaqni izdep taptı. **17** Padichılar [bowaqni] körgendin kéyin, özlirige uning heqqide éytılghan sözlerni keng tarqıtıwetti. **18** Buni anglighanlarning hemmisi padichılarning dégenlirige intayin heyran qélishtı. **19** Meryem bolsa bu ishlarning hemmisini könglige püküip, chongqur oylinip yüretti. **20** Padichılar körgen we anglighanlirining hemmisi üçün Xudani ulughlap, medhiye oqushqan péti qaytishti; barliq ishlar del ulargha xewerlendürülgendek bolup chiqqanıdı. **21** Bowaqni xetne qilish waqti, yeni sekkizinchi küni toshqanda, uninggha Eysa dep isim qoyuldi. Perishte bu isimni u téxi anisining baliyatqusida apiride bolmayla qoyghanıdı. **22** Emdi Musa [peyghemberge] chüshürilgen qanun boyiche Yüsüp bilen Meryemning paklinish waqti toshqanda ular balini Perwerdigargha atap tapshurush üçün Yérusalémgha élip bardi. **23** (Perwerdigarning Tewrat qanunida: «Barliq tunji oghul Perwerdigargha muqeddes mensup atilishi kérek» dep yézılghinidek) **24** we shundaqla Perwerdigarning Tewrat qanunida déyilginı boyiche, bir jüp paxtek yaqi ikki kepter bachkisini qurbanlıqqa sunush kérek idi. **25** We mana shu chaghlarda, Yérusalémda Siméon isimlik bir kishi turatti. U hem heqqaniy we ixlasmén adem bolup, «Israilgha Teselli Bergüchi»ni intizarlıq bilen kütkenıdı. Muqeddes Roh uning wujudigha yar idi. **26** U Muqeddes Rohın kelgen wehiydin ózining Perwerdigarning Mesihini körmigüche ölüm körmeydighanliqini bilgenıdı. **27**

U Muqaddes Rohning boshlashi bilan ibadetxanining [hoylilirigha] kirdi; ata-anisi Tawratga békítílgen adetni béjírish üçün bowaqq Eysani kótürüp kirgende, **28** Siméon üçün qachiq qiligha élip, Xudagha teshekkür-medhiye oqup mundaq dédi: — **29** «Emdi, i Igem, hazir sözüng boyiche qulungning bu alemdin xatirjemlik bilen kétishige yol qoyghaysen; **30** Chünki öz közüim Séning nijatıngni kördi, **31** Uni barlıq xelqler aldida hazirlighansen; **32** U ellige wehiy bolidighan nur, We xelqing Israilning shan-sheripidur!» **33** Balining ata-anisi bala heqqide éytılghanlırigha intayın heyran qélishti. **34** Siméon ulargha bext tilep, apisi Meryemge mundaq dédi: — Mana! Bu bala Israildiki nurghun kishilerning yiqılıshi we nurghun kishilerning kótürülüşü üçün teyinlendi, shundaqla kishiler qarshi chiqıp haqaretleydighan, [Xudaning] bësharetlik alamiti bolidu. **35** Shuning bilen nurghun kishilerning könglidiki gherezlıri ashkarilınıdu — we bir qılıchımu séning könglünge sanjılıdu! **36** Shu yerde Ashir qebilisidin bolghan Fanuılning qızı Anna isimlik xéli yashan'ghan bir ayal peyghembermu bar idi. U qız waqtıda erge tegkenden kéyin uning bilen yette yıl bile yashap, **37** andın seksen töt yıl tul turghan idi. U ibadetxana hoylıridin chıqmay, kéche-kündüz roza tutushlar we dualar bilen Xudagha ibadet qilatti. **38** U del shu peyette yétip kélip Perwerdigargha teshekkür éytti, hemde Yérusalémğa nijat-hörlükni kütüwatqan barlıq xalayıqqa bala toghrisida söz qıldı. **39** [Yüsüp] bilen [Meryem] Tewratga békítılgen barlıq ishlarnı ada qilghandin kéyin, Galiliyege, öz shehiri Nasaretke qaytti. **40** Bala bolsa öşüp, dana-aqılanilik bilen tolup, rohta küchlendirüldi, Xudaning méhir-shepqitimu uning üstide idi. **41** Uning ata-anisi her yılı «ötüp kétish héyti»da Yérusalémğa baratti. **42** Eysa on ikki yashqa kirgen yılı, ular uni élip, héytning aditi boyiche yene chiqıp bardı. **43** Héyt künlirini ötküzgendin kéyin, ular öyige qarap kétéwatqanda, bala Eysa Yérusalémğa qaldı. Ata-anisining bu ishtin xewiri yoq idi, **44** belki uni seperdash-hemrahlıri bilen bile kéliwatıdu, dep oylap, bir kün yol yürdi. Andın ular uni uruq-tughqanları we dost-buraderlıri arisidin izdesheke bashlıdı; **45** izdep tapalmay, ular keynige yénip Yérusalémğa bérıp yene izdildi. **46** We shundaq boldiki, üçinchi küni ular uni ibadetxana hoylisida Tewrat ustazlırining arisida olturup, ularning telimlırını anglawatqan hem uların soal sorawatqanning üstide taptı. **47** Uning sözlirini anglıghanlarınıng hemmisi uning chüshenchisige we bergen jawablırigha intayın heyran qélishti. **48** Ata-anisi uni körüp nahayiti heyranuhes bolushti, uning anisi uninggha: — Way balam! Némishqa bizge shundaq muamile qilding? Atang ikkimiz parakende bolup séni izdep kelduq! — dédi. **49** U ulargha: — Némishqa méni izdidinglar? Ejeba, méning Atamning ishlerida bolushum kéreklikimni bilmemtinglar? — dédi. **50** Lékin ular uning ulargha éytqınıni chüshenmıdı. **51** Andın u ular bilen Nasaretke qaytti we ularning gépige izchil boysunatti. Lékin anisi bu ishlarınıng hemmisiını könglige püküp qoydı. **52** Shundaq qılıp, Eysa aqılanilik-danalıqta we qamette yétılıp, Xuda we kishiler aldida barghanséri sóyülmekte idi.

3 Rim impératori Tibérius Qeyserning seltenitining on beshchini yılı, Pontius Pilatus Yehudiye ölkisining waliysi, Hérod xan Galiliye ölkisining hakimi, Hérod xanning inisi Filip xan Ituriye we Traxonitis ölkisining hakimi, Lisanyas xan Abiliniy ölkisining hakimi bolghanda, **2** Hannas hem Qayafa bash kahnliq qılıwatqanda, Xudaning söz-kalamı chölde yashawatqan Zekerıyaning oglı Yehyagha keldi. **3** U Jordan deryası wadisidiki barlıq rayonlarnı kézıp, kishilerge gunahlargha kechürüm élip kélidighan, towa qilishni bildüridighan [sugha] «chömüldürüş»ni jakarlashni bashlıdı. **4** Xuddi Tewrattiki Yeshaya peyghemberning sözliri xatirilen'gen qisimda pütülgende: «Bayawanda towlıghuchi bir kishining: Rebning yolını teyyarlanglar, Uning yollirini tüz qilinglar! — dégen awazi anglandı. **5** Barlıq jılghılar taldurulıdu, Barlıq tagh-döngler pesitilıdu; Egri-toqay jaylar tüzlinıdu, Ongghul-dongghul yerler tekshi yollar qılınıdu. **6** Shundaq qılıp, barlıq et ıgırlı Xudaning nijatını köreleydighan bolıdu! — dep towlaydu». **7** Yehya emdi aldigha chömüldürüşni qobul qilishqa chiqqan top-top xalayıqqa: — Ey zeherlik yılan baliliri! Kim silerni [Xudaning] chüshüş aldida turghan heqzipidin qéchinglar dep agahlandurdi?! **8** Emdi towigha layıq méwılerni keltüringlar! We öz ichinglarda: «Bizning atımiz bolsa Ibrahimdur!» dep xıyal eylimenglar; chünki men shuni silerge éytıp qoyayki, Xuda Ibrahimgha mushu tashlarınımu perzentlerni yarıtıp béréleydu. **9** Palta allıqachan derexlerning yiltızigha tenglep qoyuldi; yaxshi méwe bermeydighan herqandaq derexler késip otqa tashlınıdu!» — dédi. **10** [Uning etrapıgha] toplashqan kishiler emdi uningdin: — Undaqa, biz qandaq qilishimiz kérek? — dep sorıdı. **11** U jawaben: — Ikki qur chapını bar kishi birini yoq kishige bersun, yeydighını bar kishimu shundaq qılsun, — dédi. **12** Bezi bajgırlarmu chömüldürüşni qobul qilghılı uning aldigha kélip: — Ustaz, biz qandaq qılımız? — dep sorıdı. **13** U ulargha: — Belgizn'gendin artuq baj almanglar, — dédi. **14** Andın bezi leshkerlermu uningdin: — Bizchu, qandaq qilishimiz kérek? — dep sorashti. U ulargha: — Bashqılarnıng pulını zorawanlıq bilen éliwalmanglar, héchkimge yalghandin shikayet qilmanglar we ish heqqinglarga razi bolunglar, — dédi. **15** Emdi xelq teqezzalıqa bolup hemmeylen könglide Yehya toghruluq «Mesih mushu kishimıdu?» dep oylashti. **16** Yehya hemmeylen'ge jawaben: — Men silerni derwege sugha chömüldürimen. Lékin mendin qudretlik bolghan birsi kélidu; men hetta keshlırining boghquchını yéshishkimu layıq emesmen! U silerni Muqaddes Rohqa hem otqa chömüldürıdu. **17** Uning soroghuchi küriki qolıda turıdu; u öz xaminini topa-samandın teltöküs tazılaydu, sap bughdaynı ambargha yıghıdu, emma topa-samannı öchmes otta köydürüwétıdu, — dédi. **18** Emdi shundaq köp bashqa nesihetler bilen Yehya xush xewerni xelqge yetküzdi. **19** [Kéyin], hakim Hérod [ögey] akisining ayalı Hérodiyeni [tartıwalghanlıq] tüpeylidin we shuningdek uning barlıq bashqa rezil qılмышlırı üçün Yehya terıpıdin eyiblen'gen, **20** Hérod bu barlıq rezillikining üstige yene shuni qıldiki, Yehyani zıdan'gha tashlıdı. **21** Shundaq boldiki, hemme xelq Yehyadın chömüldürüşni qobul qilghanda, Eysamu chömüldürüşni qobul qıldı. U dua qılıwatqanda, asmanlar yérılıp, **22** Muqaddes Roh kepter

siyaqida chüshüp uning üstige qondi. Shuning bilen asmandin: «Sen Méning söyümlük Oghlum, Men sendin toluq xursenmen!» dégen bir awaz anglandi. **23** Eysa öz [xizmitini] bashlighanda, ottuzgha kirip qalghanidi. U (xeqning neziride) Yüsüpning oghli idi; Yüsüp Xéliyning oghli, **24** Xéliy Mattatning oghli, Mattat Lawiyning oghli, Lawiy Melkiyning oghli, Melkiy Yannayning oghli, Yannay Yüsüpning oghli, **25** Yüsüp Mattatiyaning oghli, Mattatiya Amosning oghli, Amos Nahumning oghli, Nahum Héslining oghli, Hésli Naggayning oghli, **26** Naggay Mahatning oghli, Mahat Mattatiyaning oghli, Mattatiya Sémeýning oghli, Sémeý Yüsüpning oghli, Yüsüp Yudaning oghli, **27** Yuda Yoananning oghli, Yoanan Résaning oghli, Résa Zerubbabelning oghli, Zerubbabel Salatiyelning oghli, Salatiyel Nériyning oghli, **28** Nériy Melkiyning oghli, Melkiy Addining oghli, Addi Qosamning oghli, Qosam Élmadamning oghli, Élmadam Érning oghli, **29** Ér Yosening oghli, Yose Eliézerning oghli, Eliézer Yorimning oghli, Yorim Mattatning oghli, Mattat Lawiyning oghli, **30** Lawiy Siméonning oghli, Siméon Yehudaning oghli, Yehuda Yüsüpning oghli, Yüsüp Yonanning oghli, Yonan Eliaqimning oghli, **31** Eliaqim Méléahning oghli, Méléah Mennaning oghli, Menna Mattataning oghli, Mattata Natanning oghli, Natan Dawutning oghli, **32** Dawut Yessening oghli, Yesse Obedning oghli, Obed Boazning oghli, Boaz Salmonning oghli, Salmon Nahshonning oghli, Nahshon Amminadabning oghli, **33** Amminadab Aramning oghli, Aram Hézronning oghli, Hézron Perezning oghli, Perez Yehudaning oghli, **34** Yehuda Yaqupning oghli, Yaqup Ishaqning oghli, Ishaq Ibrahimning oghli, Ibrahim Terahning oghli, Terah Nahorning oghli, **35** Nahor Sérugning oghli, Sérug Raghuning oghli, Raghu Pelegning oghli, Peleg Éberning oghli, Éber Shélahning oghli, **36** Shélah Qainanning oghli, Qainan Arpaxshadning oghli, Arpaxshad Shemning oghli, Shem Nuhning oghli, Nuh Lemexning oghli, **37** Lemex Metushelahning oghli, Metushelah Hanoxning oghli, Hanox Yaredning oghli, Yared Mahalalilning oghli, Mahalalil Qénanning oghli, **38** Qénan Énoshning oghli, Énosh Sétning oghli, Sét Adem'atining oghli, Adem'ata bolsa, Xudaning oghli idi.

4 Andin Eysa Muqeddes Rohqa tolup, Iordan deryasidin qaytip kélip, Roh teripidin chöl-bayawan'gha élip bérildi. **2** U u yerde qiriq kün Iblis teripidin sinaldi. U bu künlérde hécherse yémidi. Künler ayaghlashqanda, uning qorsiqi taza achqanidi. **3** Emdi Iblis uninggha: — Sen eger Xudaning Oghli bolsang, mushu tashqa: «Nan'gha aylan!» dep buyrughin — dédi. **4** Eysa uninggha jawaben: — [Tewratta]: «Insan peqet nan bilenla emes, belki Xudaning herbir sözi bilenmu yashaydu» dep yézilghan, — dédi. **5** Iblis yene uni égiz bir taghqa bashlap chiqip, bir deqiqe ichide dunyadiki barliq döletlerni uninggha körsetti. **6** Iblis uninggha: — Men bu hakimiyetning hemmisini we uninggha tewe barliq shanushewketlerni sanga teqdim qilimen; chünki bular manga tapshurulghan, men uni kimge bérishni xalisam, shuninggha bérimen. **7** Eger bash qoyup manga sejde qilsang, bularning hemmisi séningki bolidu, — dédi. **8** Eysa uninggha jawab bérıp: — [Tewratta]: «Perwerdigar Xudayingghila ibadet qil, peqet Uningla

qulluqida bol!» dep yézilghan, — dédi. **9** Andin Iblis uni Yérusalémgha élip bardı we uni ibadexanining eng égiz jayigha turghuzup: — Xudaning Oghli bolsang, özünig peske tashlap baqqin! **10** Chünki [Tewratta]: «[Xuda] Öz perishtilirige séni qoghdash heqqide emr qilidu»; **11** we, «Putungning tashqa urulup ketmesliki üçün, ular séni qollarida kötürüp yüridu» dep yézilghan, — dédi. **12** Eysa uninggha: — «[Tewratta]: «Perwerdigar Xudayingni sinighuchi bolma!» depmu yézilghan, — dédi. **13** Iblis barliq sinashlarni ishlitip chiqqandin kéyin, uni waqtinche tashlap kétip qaldi. **14** Eysa Rohning küch-qudriti ichide Galiliye ölkisige qaytip keldi. Shuning bilen uning xewer-shöhriti etraptiki herbir yurtlarga tarqaldi. **15** U ularning sinagoglirida telim bérgili turdi we ularning ulughlashlirigha sazawer boldi. **16** U özi béqip chong qilin'ghan yurti Nasaretke kélip, shabat küni adettikidek sinagogqa kirdi we shundaqla [muqeddes yazmilarni] oqushqa öre turdi **17** we Tewrattiki «Yeshaya» dégen qisim uninggha tapshuruldi. U oram yazmini échip, munu sözler yézilghan yerni téyip oqudi: **18** — «Perwerdigarning Rohi méning wujudumda, chünki U meni toqusullargha xush xeweler yetküzüshke mesih qildi. Tutiqlarlarga azadliqni, We korlarga körüş shıpasini jakarlashqa, Ézilgenlerni xalas qilishqa, Perwerdigarning shapaet körsitidighan yilini jakarlashqa meni ewetti». **20** U yazmini türüwétip, sinagog xizmetchisige qayturup bérıp, olturdi. Sinagogta olturghanlarning hemmisining közliri uninggha tikilip turatti. **21** U köpchilikke: — Mana bu ayet bügün qulıqlıqlargha anglan'ghinida emelge ashurulmaqta, — dédi. **22** Hemmisi uning yaxshi gépini qiliship, uning aghzidin chiqıwatqan shapaetlik sözlirige heyran qélıshıp: — Bu Yüsüpning oghli emesmu? — déyishti. **23** U ulargha: — Shübhısızkı, siler manga «Ey téwıp, awwal özünigı saqaytl!» dégen temsilni keltürüp, «Xewer tapqinimizdek, Kepernahum shehiride néme ishlar yüz bergen bolsa, mushu yerdimu, öz yurtungdimu shularni körsetmemsen?» dewatisiler, — dédi. **24** — Biraq shuni silerge berheq éytıp qoyaykı, héchqandaq peyghember öz yurti teripidin qobul qilin'ghan emes. **25** Men silerge shu heqiqetni eslitimenki, Ilyas [peyghember]ning waqıtı, asman uda üç yıl alte ay étilip, dehshtelik bir qehetchilik barliq zéminni basqanda, Israilda nurghun tul ayallar bar idi; **26** biraq Ilyas ularning héchqaysisining qéshigha emes, belki Zidonning Zarefat shehiridiki bir tul ayalning qéshighila ewetilgen. **27** We [shuninggha oxshash], Élisha peyghemberning waqıtı, Israilda maxaw késilige griptar bolghanlar nurghun bolsimu, lékin Suriyelik Naamandin bashqa, héchqaysisi saqaytilghan emes! — dédi. **28** Sinagodikiler bu sözlerni anglap, hemmisi qattiq ghezeplendi; **29** ormindin turushup, uni sheherdin heydep chiqirip, shu sheher jaylashqan taghning léwige echiqip, tik yardin tashliwetmekchi bolushti. **30** Lékin u ularning arisidin bimalal ötüp, öz yoligha chiqip ketti. **31** U Galiliye ölkisining Kepernahum dégen bir shehirige chüshti, u yerde shabat künliride xelqge telim bérétti. **32** Ular uning telimige heyran qélishti, chünki uning sözi tolimu nopuzluq idi. **33** Emdi sinagogta napak jinning rohi chaplashqan bir kishi bolup, [uningdiki jin] qattiq awazda: **34** — Ey Nasaretlik Eysa, séning biz bilen néme karing?! Bizni yoqatqili keldingmu?

Men séning kimlikingni bilimen, Xudaning Muqaddes Bolghuchisen! — dep towlap ketti. **35** Lékin Eysa jin'gha tenbih bérip: — Aghzingni yum! Uningdin chiq! — déwidi, jin héliqi ademni xalayıq otturısında yiqitiwétip, uningdin chiqip ketti. Lékin uninggha héch zerer yetküzmedi. **36** Hemmeylen buningdin qattiq heyran bolushup, bir-birige: — Bu zadi qandaq ish! U derweqe hoquq we qudret bilen napak rohlargha emr qılısila, ular chiqip kétidiken, — déyishti. **37** Shuning bilen uning xewer-shöhriti etrapniki herbir yurtlarga tarqaldi. **38** Eysa sinagogtin chiqip, Simonning öyige kirdi. Lékin Simonning qéynanisi éghir tep késili bolup qalghanidi; ular Eysadin uning hajitidin chiqishini ötündi. **39** U ayalning bëshida turup, tepke tenbih bériwidi, tep shuan uningdin ketti. U derhal ornidin turup, ularni kütüşke bashlidi. **40** Kün pétishi bilenla, kishiler herxil késellerge giriptar bolghan yéqinliri bolsila, ularni uning aldigha élip kélishti. U ulargha bir-birlep qolini tegküzüp, ularni saqaytti. **41** Kishilerge chaplashqan nurhun jinlar ulardin chiqip: «Sen Xudaning Oghli!» dep towlap kettetti. Lékin u ulargha tenbih bérıp, söz qılıshigha yol qoymidi; chunki ular uning Mesih ikenlikini biletti. **42** Kün chiqishi bilen, u sheherdin chiqip, pinhan bir jaygha ketti. Biraq top-top xalayıq uni izdep yüretti; ular uni tapqanda aldigha kélip, uni arimizda qalsun dep kétéshidin tosmaqchi bolushti. **43** Lékin u ulargha: — Xudaning padishahliqining xush xewirini bashqa sheher-yézilarghimu yetküzüşüm kérek; chunki men del bu ishqa ewetilgenmen, — dédi. **44** Shuning bilen u Galiliyediki sinagoglarda telim bérıp yüriwirdi.

5 Shundaq boldiki, u Ginnisaret kölining boyida turghanda, xalayıq Xudaning söz-kalamini anglash üçün uning etrapigha oliship qistiliship turatti. **2** U köl boyida turghan ikki kémini kördi. Béliqchilar bolsa kémidin chüşüp, [qirghaqta] torlirini yuyushuwatatti. **3** U kémilerdin birige, yeni Simonningkige chiqip, uningdin kémini qirghaqtin sel yiraqlitishni iltimas qildi. Andin u kéimde olturup top-top xalayıqqa telim berdi. **4** Sözi tügigendin kéyin, u Simon'gha: — Kémini chongqurraq yerge heydep bérıp, béliqlarni tutushqa torliringlarni sélinglar, — dédi. **5** Simon uninggha jawaben: — Ustaz, biz pütün kéchiche japa tartip héch nerse tutalmiduq. Biraq séning sözüng bilen torni salsam salay, dédi. **6** Ular shundaq qiliwidi, nurhun béliqlar torga chüşti; tor sökölüşke bashlidi. **7** Shuning bilen ular bashqa kémidiki shériklarini yademege kélishe isharet qilishti. Ular kélip, [béliqlarni] ikki kémige liq qachiliwidi, kémiler chöküp kétey dep qaldi. **8** Simon Pétrus bu ishni körüp, Eysaning tizliri aldida yiqilip: — Mendin yiraqlashqaysen, i Reb! Chunki men gunahkarmen! — dédi. **9** Chunki bunche köp béliq tutulghanliqidin u we uninggha hemrah bolghanlirini heyranlıq basqanidi. **10** We Simonning shérikliri — Zebediyning oghulliri Yaqup bilen Yuhannamu hem shundaq heyran qaldi. Emdi Eysa Simon'gha: — Qorqmighin, buningdin kéyin sen adem tutquchi bolisen — dédi. **11** Ular kémilerni qirghaqa chiqirip, hemme nersini tashlap qoyup, uninggha egiship mangdi. **12** Shundaq boldiki, u sheher-yézilarning biride bolghanda, mana shu yerde, pütün bedinini maxaw bésip ketken bir adem bar idi; u Eysani

körüpla uning ayighigha özini étip uningdin: — Teqsir, eger sen xalisang, méni saqaytip pak qilalaysen! — dep yalwurdı. **13** Eysa qolini sozup uninggha tegküzüp turup: — Xalaymen, paklan'ghin! — déwidi, bu ademning maxaw késili derhal uningdin ketti. **14** Eysa uninggha: — Hazir bu ishni héchkimge éytma, belki udul bérıp kahin'gha özüngni körsitip, ularda bir guwahlıq bolush üçün, Musa bu ishta emr qilghandek özüngning saqaytilghining üçün bir [qurbanlıqni] sun'ghin, — dédi. **15** Lékin u toghrisidiki xewer téximu tarqilip pur ketti; shuning bilen top-top xelq uning sözini anglash we óz aghriq-késellirini saqaytishi üçün uning aldigha yighilip kélétti. **16** Halbuki, u pat-pat ulardin chékinip chöllük yerlerge bérıp dua qilatti. **17** Shu künlerning biride shundaq boldiki, u telim bériwatqanda, yénida Perisiyler we Tewrat ehliliri olturatti. Ular Galiliye, Yehudiye ölkilirining herqaysi yéza-qishlaqliri we Yerusalemdin kelgenidi. Perwerdigarning késellerni saqaytish küch-qudriti uninggha yar boldi. **18** Shu peyitte, mana birqanche kishi zembilge yatquzulghan bir palechni kütürüp keldi. Ular uni uning aldigha ekirishke intilishti. **19** Biraq ademlarning toliliqidin késelni ekirishke amal tapamay, ular ögzige élip chiqip, ögzidiki kahishlarni échip, késelni öyning ichige zembilde yatqan halda xalayıqning otturısına, Eysaning aldigha chüşürdi. **20** U ularning ishenchini körüp [palechke]: — Burader, gunahling kechürüm qilindi! — dédi. **21** Tewrat ustazliri bilen Perisiyler köngülliride: — Bundaq kupurluq sözligen bu adem kimdur?! Xudadin bashqa gunahlarni kechüreleydighan kim bar? — dep oyashti. **22** Biraq Eysa ularning könglide eyib izdeshlirini bilip yétip, jawaben: — Siler könglirligarda némishqa eyib izdeysiler? **23** «Gunahling kechürüm qilindi!» déyish asanmu yaki «Ornungdin tur, mang!» déyishmu? **24** Emma hazir silerning Insan'oghlining yer yüzide gunahlarni kechürüm qilish hoquqigha ige ikenlikini bilishlirig üçün, — U palech késelge: — Sanga éytayki, ornungdin tur, ornungni yighishturup öyüngge qayt! — dep buyrudi. **25** Héliqi adem derhal ularning aldida ornidin des turup, özi yatqan zembilni élip, Xudani ulughlighiniche öyige qaytti. **26** Hemmeylenni dehshetlik heyranlıq basti; ular Xudani ulughliship, qorqunchqa chömgen halda: — Biz бүгün tilsimat ishlarni kördüq! — déyishti. **27** Bu ishlardin kéyin, u yolgha chiqip, Lawiy isimlik bir bajgirni kördi. U baj yighidighan orunda olturatti. U uninggha: — Manga egeshkin! — dédi. **28** U ornidin turup, hemmini tashlap, uninggha egeshti. **29** Lawiy öyide uninggha katta bir ziyapet berdi. Ular bilen zor bir top bajgırlar we bashqılarmu shu yerde hemdastixan bolghanidi. **30** Biraq Perisiyler we ularning éqimidiki Tewrat ustazliri ghudunghshup uning muxlisirliriga: — Siler némishqa bajgir we gunahkarlar bilen bir dastixanda yep-ichip olturisiler?! — dep aghrinishti. **31** Eysa ulargha jawaben: — Saghlam ademler emes, belki késel ademler téwıppqa mohtajdur. **32** Men heqqanıylarni emes, belki gunahkarlarni towigha chaqirghili keldim, — dédi. **33** Andin ular uningdin: — Némishqa Yehyaning muxlisiliri daim roza tutup dua-tilawet qilidu, Perisiylerning muxlisirimu shundaq qilidu, lékin séning muxlisliring yep-ichipla yürıdighul! — dep sorashti. **34** U ulargha: — Toyi boluwatqan yigit

toyda toy méhmanlari bilan hemdastixan olturghan chaghda ularni roza tutquzalamsiler? **35** Emma shu künler kéliduki, yigít ulardin élip kétildi, ular shu künlerde roza tudidu. **36** U ulargha bir temsilmu keltürdi: — Héchkim yéngi könglektin yirtip, uni kona könglekke yamaq qilmaydu. Undaq qilsa, yéngi könglekniyu yirtqan bolidu, shundaqla yéngidin alghan yamaqmu kona könglekke mas kelmeýdu. **37** Shuningdek, héchkim yéngi sharabni kona tulumlarga qachilamaydu. Undaq qilsa, yéngi sharabning [köpüshi bilen] tulumlar yérilidu-de, sharabmu tökülüp kétidu; tulumlarmu kardin chiqidu. **38** Shunga yéngi sharab yéngi tulumlarga qachilinish kérek, shundaqta ikkilisi saqlinip qalidu. **39** Uning üstige, héchkim kona sharabtin kéyin yéngisini ichishni xalimaydu, chunki u: «Boldi, konisi yaxshi!» deydu.

6 Ikkinchi «muhim shabat küni», u bughdayliqlardin ötüp kétéwatatti. Uning muxlisiri bashaqlarni üzüwélip, aliqinida uwulap yewatatatti. **2** Lékin buni körgen bezi Perisiyler ulargha: — Siler némishqa shabat küni Tewratqa cheklen'gen ishni qilisiler? — déyishti. **3** Eysa ulargha jawaben: — Siler hetta Dawut [peyghember] we uning hemrahlirining ach qalghanda néme qilghanliqini [muqeddes yazmilardin] oqumighanmusiler? **4** Démek, u Xudaning öyige kirip, [Xudagha] atalghan, [Tewratqa] kahinlardin bashqa herqandaq ademning yéyéshi cheklen'gen «teqdim nanlar»ni [sorap] élip yégen we hemrahlirighimu bergin — dep jawab berdi. **5** Axirida u ulargha: — Insan'oghli shabat küningimni Igisidur, — dédi. **6** Yene bir shabat küni shundaq boldiki, u sinagogga kirip telim bériwatatti. Sinagogta ong qoli yigilep ketken bir adem bar idi. **7** Emdi Tewrat ustazliri bilen Perisiyler uning üstidin erz qilghudek birer ishni izdep tapayli dep, uning shabat künimu késel saqaytidighan-saqaytmaydighanliqini paylap yürüshetti. **8** Biraq Eysa ularning könglidikini bilip, qoli yigilep ketken ademge: — Ornungdin tur, otturigha chiqiqin! — déwidi, héliqi adem ornidin qopup shu yerde turdi. **9** Andin Eysa ulargha: — Silerdin sorap baqaychu, Tewratqa uyghun bolghini shabat küni yaxshiliq qilishmu, yaki yamanliq qilishmu? Janni qutquzushmu yaki jan'gha zamin bolushmu? — dep soridi. **10** Etrapidikilerning hemmisige nezer salghandin kéyin, u héliqi ademge: — Qolungni uzat, — dédi. U shundaq qilishi bilenla qoli eslige keltürülüp ikkinchi qoligha oxshash boldi. **11** Lékin ular ghezeptin hoshini yoqitip, Eysagha qandaq taqabil turush toghrisida meslihetlishishke bashlidi. **12** Shu künlerde shundaq boldiki, u dua qilishqa taghqa chiqti we u yerde Xudagha kéchiche dua qildi. **13** Tang atqanda, muxlisirini aldigha chaqirip, ularning ichidin on ikkiylenni tallap, ularni rosul dep atidi. **14** Ular: Simon (Eysa uni Pétrus depmu atighan) we uning inisi Andiriyas; Yaqup we Yuhanna, Filip we Bartolomay, **15** Matta we Tomas, Alfayning ogli Yaqup we milletperwer dep atalghan Simon, **16** Yaqupning ogli Yehuda we kéyin uninggha satqunluq qilghan Yehuda Ishqariyotlar idi. **17** Eysa [rosulliri] bilen taghdin chüshüp, bir tüzlenglikte turatti. Shu yerde nurghun muxlisiri hemde pütkül Yehudiye ölkisidin we Yérusalémdin, Tur we Zidon sheherlirige qaraydighan dengiz boyidiki yurtlardin top-top kishiler yigilishti. Ular uning

telimlirini anlash we késellirige shipaliq izdesh üçhün kelgenidi. **18** Napak rohlardin azablan'ghanlarmu shipaliq tépisti. **19** Bu top-top ademlerning hemmisi qollirini uninggha tegküzüwélishqa intiletti; chunki küch-qudret uning wujudidin chiqip ularning hemmisige shipaliq bériwatatti. **20** Shuning bilen u beshini kötürüp muxlisirigha qarap mundaq dédi: — «Mubarek, ey yoqsullar! Chunki Xudaning padishahliqi silerningkidur. **21** Mubarek, ey hazir ach qalghanlar! Chunki siler toluq toyunisiler. Mubarek, ey yighlawatqanlar! Chunki külidighan bolisiler. **22** Kishiler Insan'oghlining wejedin silerdin nepretlene, silerni özliridin chetke qaqs, silerge töhmet-haqaret qilsa, naminglarni rezil dep qarghisa, silerge mubarek! **23** Shu küni shadlinip tentene qilip sekrenglar. Chunki mana, ershte bolghan in'aminglar zordur. Chunki ularning ata-bowiliri [burunqi] peyghemberlergimu oxshash ishlarni qilghan. **24** — Lékin halinglarga way, ey baylar! Chunki siler alliqachan rahet-paraghitlinglarga ige boldunglar! **25** Halinglarga way, ey qarni toyun'ghanlar! Chunki siler ach qalisiler. Halinglarga way, ey küliwatqanlar! Chunki haza tutup yighlaysiler. **26** Hemmeylen silerni yaxshi dégende, halinglarga way! Chunki ularning ata-bowilirimu [burunqi] saxta peyghemberlerge shundaq qilghan». **27** — Biraq manga qulaq salghan silerge shuni éytip qoyayki, dushmanliringlarga méhir-muhebbet körsitinglar; silerge och bolghanlarga yaxshiliq qilinglar. **28** Silerni qarghiganlarga bext tilenglar; silerge yaman muamilide bolghanlarchimu dua qilinglar. **29** Birs mengzingge ursa, ikkinchi mengzingnimu tutup ber; birsi chapiningni éliwalimen dése, könglikingnimu ayimay bergin. **30** Birs sendin birnéme tilise, uninggha bergin. Birs séning birer nersengni élip ketse, uni qayturup bérishni sorima. **31** Bashqilarning özünglarga qandaq muamile qilishini ümid qilsanglar, silermu ulargha shundaq muamile qilinglar. **32** Eger siler özünglarni yaxshi körgenlarga méhir-muhebbet körsetsenglar, undaqda silerde néme shapaet bolsun? Chunki hetta gunahkarlarmu özini yaxshi körgenlerge méhir-muhebbet körsitidighu. **33** Eger siler özünglarga yaxshiliq qilghanlarchila yaxshiliq qilsanglar, undaqta silerde néme shapaet bolsun? Chunki hetta gunahkarlarmu shundaq qilidighu! **34** Eger siler qerzni «choqum qayturup béridu» dep oylighanlarga bersenglar, undaqta silerde néme shapaet bolsun? Chunki hetta gunahkarlarmu eynen qayturup alimiz dep bashqa gunahkarlarga qerz béridighu! **35** Lékin siler bolsanglar, dushmaninglarchimu méhir-muhebbet körsitinglar, yaxshiliq qilinglar, bashqilarga örne beringlar we «Ular bizge bérnéme qayturidu» dep oylimanglar. Shu chaghda, in'aminglar zar bolidu we siler Hemmidin Aliy Bolghuchining perzentliri bolisiler. Chunki u tuzkorlarga we rezillergimu méhribanliq qilidu. **36** Atanglar méhriban bolghinidek silermu méhriban bolunglar. **37** — Bashqilarning üstidin höküm qilip yürmenglar. Bolmisa, siler [Xudaning] hökümige uchraysiler. Bashqilarni gunahqa békitmenglar we silermu gunahqa békitilmeysiler. Bashqilarni kechüringlar we silermu kechürüm qilinisiler. **38** Béringlar we silergimu bérilidu — hetta chong ölchigüchke liq chingdap, silkip toldurulup üstidin téship

chüshkidek derijide qoynunglarga töküp bérilidu. Siler bashqilargha qandaq ölchem bilen ölchep bersenglar, silergimu shundaq ölchem bilen ölchep bérilidu. **39** Andin u ulargha temsil éytip mundaq dédi: — Qarighu qarighuni yétilep mangalamdu? Undaq qilsa, her ikkisi orekke chüshüp ketmemdu? **40** Muxlis ustazidin üstün turmaydu; lékin takamullashturulghini ustazigha oxshash bolidu. **41** Emdi néme üçün buradiringning közidiki qilni körüp, öz közüngdiki limni bayqiyalmaysen?! **42** Sen qandaqmu öz közüngde turghan limni körmey turup buradiringgha: «Qéni, közüngdiki qilni éliwétey!» déyeleysen?! Ey saxtipez! Awwal özüngning közidiki limni éliwet, andin éniq körüp, buradiringning közidiki qilni éliwételeysen. **43** Chünki héchqandaq yaxshi derex yaman méwe bermeydu, héchqandaq yaman derexmu yaxshi méwe bermeydu. **44** Herqandaq derexni bergen méwisidin perq etkili bolidu. Chünki tikendin enjürni üzgili bolmas, yantaqtinüzüm üzgili bolmas. **45** Yaxshi adem qelbidiki yaxshiliq xezinisidin yaxshiliq chiqiridu; rezil adem qelbidiki rezillik xezinisidin rezillikni chiqiridu. Chünki qelb némige toldurulghan bolsa, éghizdin shu chiqidu. **46** — Siler némishqa méni «Reb! Reb!» deysiler-yu, biraq silerge éytqanlirimgha emel qilmaysiler? **47** Emise, méning aldimgha kélip, sözlirimni anglap emel qilghan herkimning kimgé oxshighanliqini silerge körsitip bérey. **48** U xuddi chongur kolap, ulini qoram tashning üstige sélip öy salghan kishige oxshaydu. Kelkün kelgende, su éqimi u öyning üstige zerb bilen urulghini bilen, uni midir-sidir qilalmidi, chünki u puxta sélin'ghan. **49** Lékin sözlirimni anglap turup, emel qilmaydighan kishi bolsa, quruq yerning üstige ulsiz öy salghan kishige oxshaydu. [Kelkün] éqimi shu öyning üstige urulushi bilen u örülüp ketti; uning örülüshi intayin dehshtetlik boldi!

7 Eysa köpchilikke bu sözlerning hemmisini qilip bolghandin kéyin, Kepernahum shehirige [qayta] kirdi. **2** U yerde melum bir yüzbéshining etiwarliq quli éghir késel bolup, sekratta yatatti. **3** Yüzbéshi Eysaning xewirini anglap, birneche Yehudi y aqsqaalni uning yénigha bérp, uning kélip qulini qutquzushi üçün ötünişke ewetti. **4** Ular Eysaning aldigha kelgende uninggha: — Bu ishni tiligüchi bolsa, tilikini ijabet qilishingizgha heqiqeten erziydighan adem. **5** Chünki u bizning [Yehudiyl] elimizni yaxshi köridu we hetta biz üçün bir sinagogmu sélip berdi, — dep jiddiy qiyapette ötüniştü. **6** Eysa ular bilen bille bardı. Biraq öyige az qalghanda, yüzbéshi Eysaning aldigha birneche dostini ewetip uninggha mundaq dégüzdi: — «Teqsir, özlirini aware qilmisila, özlirining torusunning astigha kélishlirige erzimeymen. **7** Shunga özümnimu silining aldiriligha bérishqa layiq hésablimidim. Sili peqet bir éghiz söz qilip qoysila, qulum saqiyip kétidu. **8** Chünki menmu bashqa birsining hoquqi astidiki ademmen, qol astimdima leshkerlim bar. Birige bar désem baridu, birige kel désem, kélidu; qulumgha bu ishni qil désem, u shu ishni qilidu». **9** Eysa bu gepni anglap [yüzbéshigha] teejjüblendı. U burulup keynige egeshken xalayiqqa: Derweqe, hetta Israildimu bundaq zor ishenchni tapalmighanidur! — dédi. **10** Yüzbéshi ewetken kishiler qaytip barghanda, késel bolghan qulning

sellimaza saqayghanliqini kördi. **11** Bu ishtin kéyin u Nain dégen bir sheherge bardı. Uning muxlisiri we yene top-top kishiler uninggha egiship mangdı. **12** U sheher qowuqigha yéqinlashqanda, mana kishiler jinaza kötürüp chiqiwatqanıdı. Ölgüchi anisining yekke-yégane ogħlı idi, uning üstige anisi tul ayal idi. Sheherdin chong bir top adem ayalgha hemrah bolup chiqqanıdı. **13** Reb uni körüp, uninggha ichini aghritip: — Yighlimighin, — dédi. **14** Shuning bilen u ötip, tawutqa qolını tegküziwıdı, tawut kötürgenler toxtıdı. U: — Yigit, sangá éytimen, oyghan! — dédi. **15** Ölgüchi bolsa ruslinip tik olturdı we gep qilishqa bashlıdı. [Eysa] uni anisigha tapshurup berdı. **16** Hemmeyleni qorquch bésip, ular Xudani ulughlap: — «Arimızda ulugh bir peyghember turghuzıldı!» we «Xuda Öz xelqini yoqlap keldi!» — déyishti. **17** Uning toghrisidiki bu xewer pütün Yehudiye zémini we etrapniki rayonlargha tarqılıp ketti. **18** Yehyaning muxlisiri emdi bu barlıq ishlarning xewirini uninggha yetküzdı. Yehya muxlisiridin ikkiyleni özige chaqırıp, **19** Uları Eysaning aldigha ewetip: «Kélisli muqerrer zat özüngmu, yaki bashqa birsini kütüşimiz kérekmu?» dep sorap kélishe ewetti. **20** Ular Eysaning aldigha bérp: — Chömlüdürgüchi Yehya bizni sendin: «Kélisli muqerrer zat özüngmu, yaki bashqa birsini kütüşimiz kérekmu?» dep sorap kélishe yéninggha ewetti — dédi. **21** Del shu waqıtta [Eysa] aghriq-silaq we késel-waba basqan we yaman roħlar chaplashqan nurghun kishilerni saqaytti we nurghun qarighularni köridighan qıldı. **22** Shuning bilen u [Yehyaning muxlisirigha]: — Siler qaytıp bérp, Yehyagha öz anglıghan we körgenliringlar toghruluq xewer yetküzüp — «Korlar köreleydighan we tokurlar mangalaydighan boldı, maxaw késili bolghanlar saqaytıldı, gaslar angliyalaydighan boldı, ölgenlermu tirildürıldı we kembeghellerge xush xewer jakarlandı» — dep éytinglar. **23** [Uninggha yene]: «Mendin gumanlanmay putliship ketmigen kishi bolsa bextliktur!» dep qoyunglar, — dédi. **24** Yehyaning elchiliri ketkendin kéyin, u top-top ademlerge Yehya toghruluq söz échip: — «Siler [burun Yehyani izdep] chölge barghininglarda, zadı némını körgili bardinglar? Shamalda yelpünüp turghan qomushnimu? **25** Yaki ésil kiyim kiyyen bir erbabnimu? Mana, ésil kiyimlerni kiyyen, eysh-ishret ichide yashaydighanlar padishahlarning ordiliridin tépildudighu! **26** Emdi siler néme körgili bardinglar? Bir peyghembernimu? Durus, emma men shuni silerge éytip qoyayki, [bu bolsa] peyghemberdinmu üstün bir bolghuchidur. **27** Chünki [muqeddes yazmılardiki]: — «Mana, yüz aldinggha elchimni ewetimen; U séning aldingda yolungni teyyarlaydu» — dep yézilghan söz mana del uning toghrisida yézilghandur. **28** Chünki men silerge shuni éytip qoyayki, ayallardin tughulghanlar arisida Yehyadinmu ulugħı yoq; emma Xudaning padishahlıqidiki eng kichik bolghinimu uningdin ulugh turidu **29** (emdi [Yehyani] anglıghan puqralar, hetta bajgırlarmu Xudaning yolını toghra dep Yehyaning chömlüdürüşini bilen chömlüdürülgenidi. **30** Lékin Perisiyler we Tewratshunaslar Yehyaning chömlüdürüşini qobul qilmay, Xudaning özlirige bolghan meqset-iradisini chetke qaqqanıdı). **31** Lékin bu zamanning kishilirini zadı kimlerge oxshatay? Ular kimlerge oxshaydu? **32** Ular xuddi reste-

bazarlarda olturuvélip, bir-birige: «Biz silerge sunay chélip bersekmu, ussul oynimidinglar», «Matem pedisige chélip bersekmu, yigha-zar qilmidinglar» dep [qaqshaydighan tuturuqsiz] balilargha oxshaydu. **33** Chünki Chö müldürgüchi Yehya kélip ziyapette olturmeytti, [sharab] ichmeytti. Shuning bilen siler: «Uninggha jin chaplishiptu» déyishisiler. **34** Insan'oghli bolsa kélip hem yeydu hem ichidu we mana siler: «Taza bir toymas we meyxor iken. U bajgirlar we gunahkarlarning dostidur» déyishisiler. **35** Lékin danaliq bolsa özining barliq perzentliri arqliq durus dep tonulidu». **36** Perisiylardin biri uningdin öyümde méhman bolsingiz dep öttüdi. Emdi u Perisiyning öyige kirip dastixanda olturdi. **37** We mana, u sheherde buzuq dep tonulghan bir ayal Eysaning bu Perisiyning öyide dastixanda olturganliqini anglap, aq qashteshidin yasalghan bir qutida murmekki élip keldi. **38** U yighlighan péti uning keynide, putigha yéqin turup, köz yashliri qilip, putlirini hól qiliwetti; andin chachliri bilen uning putlirini értip qurutti hem putlirini toxtimay söyüp, üstige etir sürdi. **39** Emdi uni chaqirghan Perisiy bu ishni körüp, ichide: «Bu adem rast peygamber bolghan bolsa, öziye tégiwatqan bu ayalning kim we qandaq ikenlikini biletti. Chünki u bir buzuq!» dep oyildi. **40** Shuning bilen Eysa uninggha jawaben: — Simon, sanga deydighan bir gépim bar, — dédi. — Éyting, ustaz, — dédi Simon. **41** — Ikki adem melum bir qerz igisige qerzdar iken. Biri besh yüz kümüş dinargha, yene biri bolsa ellik kümüş dinargha qerzdar iken. **42** Lékin her ikkisinin qerzni qayturghili héchnersisi bolmighachqa, qerz igisi méhribanliq qilip her ikkisinin qerzini kechürtür qiptu. Séningche, ularning qaysisi uni bekrek söyidu? — dep soridi Eysa. **43** Simon jawaben: — Méningche, [qerzi] köprek kechürtür qilin'ghan kishi, — dédi. — Toghra höküim qilding, — dédi Eysa. **44** Andin héliqi ayalgha burulup, Simon'gha: — Bu ayalni kördüngmu? Men öyüngge kirginim bilen, sen putlirimni yuyushqa su bermigeniding; lékin u köz yéshi bilen putlirimni yudi we chéchi bilen értip qurutti. **45** Sen méni salam bérip söymiding; lékin u men kirgendin tartip putlirimni söyüshdin toxtimidi. **46** Sen béshimghimu may sürkimigeniding; biraq u méning putlirimgha murmekkini sürkep qoydi. **47** Shunga shuni sanga éytip qoyayki, uning nurghun gunahliri kechürüm qilindi. Chünki mana, uning körsetken méhir-muhebbiti chongqur emesmu? Emma kechürümi az bolghanlarning méhir-muhebbetni körsitishimu az bolidu, — dédi. **48** Andin u ayalgha: — Gunahliring kechürüm qilindi, — dédi. **49** Ular bilen hemdastixan olturghanlar könglide: «Kishilarning gunahlarinimu kechürüm qilghuchi bu adem zadi kimdu?» déyishti. **50** Eysa héliqi ayalgha: — Étiqadig séni qutquzdi; aman-xatirjemlik bilen qaytqin! — dédi.

8 Kéyin, [Eysa] shu yurtlarni kézip, shehermu-sheher, yézimu-yéza Xudaning padishahliqining xush xewirini élan qilip jakarladi; on ikkiyenmu uning bilen birge bardı. **2** Uning bilen bille barghanlardin yene yaman rohlardin we aghriq-silaqlardin saqayitghan bezi ayallarmu bar idi; ularning arisida özidin yette jin heydep chiqirilghan Meryem (Magdalliq dep atalghan), **3** Hérod [xan]ning saray ghojidari Xuzaning ayali Yoanna, Suzanna we bashqa nurghun ayallarmu

bar idi. Bular öz mal-mülükliri bilen u [we uning muxlisirining] hajetliridin chiqatti. **4** Chong bir top ademler yighilghanda, shundaqla herqaysi sheherlerdin kishiler uning yénigha kelgende, u ulargha bir temsil sözlep berdi: **5** — «Uruq chachquchi uruq chachqili [étizgha] chiqiptu. Uruq chachqanda, uruqlardin beziliri chighir yol üstige chüshüp, dessilip kétiptu we asmandiki uchar-qanatlar kélip ularni yep kétiptu. **6** Bashqa beziliri tashliq yerge chüshüptu. Yerde nemlik bolmighachqa, ünüp chiqqini bilen qurup kétiptu. **7** Bashqa beziliri tikenlerning arisigha chüshüptu, tikenler mayisilar bilen teng ösüp mayisilarni boghuwaptu. **8** Bashqa beziliri bolsa yaxshi tupraqqa chüshüptu. Ün'gendin kéyin, yüz hesse hosul bériptu». Bularni dégendin kéyin u yuqiri awaz bilen: — Anglighudek quliqi barlar buni anglisun! dep towldi. **9** Kéyin uning muxlisiri uningdin: — Bu temsilning menisi néme? — dep soridi. **10** U ulargha mundaq dédi: — Xudaning padishahliqining sirilirini bilish silerge nésip qilindi. Biraq bu ishlar qalghan bashqilargha temsiller bilenla éytilidu. Meqsiti shuki, «Ular qarisimu körmeydu, anglisimu chüshenmeydu». **11** Emdi temsilning menisi mundaq: — Uruq bolsa, Xudaning söz-kalamidur. **12** Chighir yol boydikiler bolsa mushular: Ular söz-kalamni anglaydu; lékin Iblis kélip, ularning ishinip qutquzulushining aldini élishi üçün ularning qelbidiki sözni élip kétidu. **13** Tashliq yerge chüshken uruqlar söz-kalamni anglihan haman xushalliq bilen qobul qilghanlarga temsil qilin'ghan. Ularda yiltiz bolmighachqa, peqet bir mehel ishinip, andin sinaq-müshküllik waqti kelgende, [étiqadatin] téyilip kétidu. **14** Tikenlikke chüshken uruqlar bolsa shundaq ademlerni körsetkenki, sözni anglihan bolsimu, yolgha chiqqandin kéyin bu panyiy hayattiki endishiler, bayliqlar we halawetlerning éziqturushliri bilen boghulup, uruq pishmay hosul bermeydu. **15** Lékin yaxshi tupraqqa chéchiqlan uruqlar bolsa — söz-kalamni anglap, seminiy we yaxshi qelbi bilen uni tutidighanlarni körsitidu; bundaq ademler sewrchanliq bilen hosul béridu. **16** Héchkim chiraghni yéqip qoyup üstige idishni kömtürtip qoymas yaki kariwat astigha turghuzmas, belki chiraghning üstige qoyidu; buning bilen öyge kirgenler yoruqluqni köridu. **17** Chünki yoshurulghan héchqandaq ish ashkarilanmay qalmaydu, we héchqandaq mexpiy ish ayan bolmay, yoruqluqqa chiqmay qalmaydu. **18** Shuning üçün, anglishinglarning qandaq ikenlikige köngül qoyunglar! Chünki kimde bar bolsa, uninggha téximu köp bérilidu; emma kimde yoq bolsa, hetta bar dep hasablaghinimu uningdin mehrum qilinidu. **19** Emdi uning anisi we iniliri uning bilen körishkili keldi. Lékin adem nurghun bolghachqa, yénigha kéelmigenidi. **20** Shuning bilen birsi uninggha: — Aningiz we iniliringiz siz bilen körtüshimiz dep, sirta turidu, — dédi. **21** Lékin u jawaben: — Méning anam we aka-uka qérindashlirim bolsa Xudaning sözini anglap, uninggha emel qilghuchilardur, dédi. **22** We shundaq boldiki, shu künlernin biri, u muxlisiliri bilen bir kémige chüshüp, ulargha: — Kölning u qétigha barayli, — dédi. Shuning bilen ular yolgha chiqti. **23** Kéme kétiwatqanda u uyqugha ketkenidi. Kölge tuyuqsiz qara boran kélip, kémige su toshup kétép, ular xewpte qaldi. **24** Muxlislar kélip uni oyghitip: — Ustaz,

ustaz, tūgʻishidighan bolduq! — dēdi. Lēkin u ornidin turup, boran'gha we dawlghughan dolqunlarga tenbih berdi; hemmisi toxtap, tinch boldi. **25** U muxlisirigha qarap: — Ishenchinglar nege ketti? — dēdi. Ular hem qorqushup, hem bekmu heyran bolup, bir-birige: — Bu adem zadi kimdu, buyruq qilsa, hetta shamallar we dolqunlarnu uninggha boysunidikēn-he! — dep kētishti. **26** Shuning bilen ular Galiliyening udlidiki Gerasaliqlarning yurtigha yētip bardi. **27** U qirghaqqa chiqishi bilenla, uzundin bēri jinlar chaplashqan, sheherdin kelgen melum adem uning aldigha keldi. Bu adem kiyim kiyમે, hēch öyde turmay, görler arisida yashaytti. **28** Lēkin u Eysani körüpla warqirap, uning ayighigha yiqilip qattiq awaz bilen: — Hemmidin Aliy Xudaning Oghli Eysa, sēning men bilen nēme karing! Sendin ötünimēnki, mēni qiyнима! — dep towlap ketti. **29** Chünki Eysa napak rohning uningdin chiqishini buyruwatatti (chünki jin nurghun qētim uni tutuwalghanidi; u chaghlarda kishiler uning put-qollarini kishen-zenjirler bilen baghlap uni qamap qoyghan bolsimu, u zenjirlarni üzüp qēchip chiqqan we jin teripidin chöl-bayawanlarga heydiwētīlgenidi). **30** Eysa bu ademdin: — Isming nēme? — dep soriwidi, u: — Ismim «Qoshun», — dēdi. Chünki nurghun jinlar uning ichige kirip chaplishiwalghanidi. **31** Emdi ular Eysadin özlirini tēgi yoq hanggha kētküzmeslikni ötünp yalwurdı. (*Abyssos g12*) **32** Shu yerde tagh baghrida chong bir top tongguz padisi ozuqliniwatatti. Jinlar Eysagha yalwurup, tongguzlarning tēnige kirishke ijazet bērishini ötündi. U ulargha ijazet berdi. **33** Jinlar shu ademdin chiqip, tongguzlarning tēnige kiriwaldi; shuning bilen pütkül tongguz padisi tik yardin ētilip chüshüp, kölge gherq boldi. **34** Tongguzlarni baqquchilarnu bu weqēni körüp u yerdin qēchip, sheher-yēzilarda bu xewerni tarqatti. **35** Xalayıq zadi nēme ish bolghanliqini körgili chiqti; Eysaning aldigha kelgende, shu yerde özidin jinlar chiqqan hēliqi ademning kiyim-kēchēkni kiyip, es-hoshi jayida halda Eysaning ayighi aldida olturghinini kördi; ular qorqup kētishti. **36** Bu weqēni körgerlernu jinlar chaplashqan ademning qandaq saqaytilghinini köpchilikke teswirlep berdi. **37** Andin Gerasaliqlarning yurtidikiler we etrapidiki barliq kishiler uning ularning arisidin kētishini ötünishti. Chünki dehshetlik qorqunch ularni basqanidi. Shunga u kēmige chüshüp, qaytishqa yol aldi. **38** Emma jinlar özidin chiqip ketken hēliqi adem uninggha, Men sen bilen bilē kētey, — dep yalwurdı. Lēkin u uni yolgha sēlip: **39** — Öyüngge qaytip bērip, Xudaning sanga shunche chong ishlarni qilip bergenlikini yetküzgin, — dēdi. U adem qaytip bērip, pütkül sheherni arilap, Eysaning öziye shunche chong ishlarni qilip bergenlikini ēlan qildi. **40** Eysa qaytip kelginide, shundaq boldiki, xalayıq uni xushalliq bilen qarshi ēlishti; chünki hemmeylen uning qaytip kēlishini kütüp turatti. **41** We mana, bir kishi, sinagogning chongi bolghan Yairus isimlik kishimu Eysaning aldigha kēlip ayighigha özini ētip, uning öyide bērishini ötündi. **42** Chünki uning on ikki yashliq yalghuz qizi sekratta idi. Eysa u yerge barghinida, top-top kishiler uning etrapigha zich oliship uni qistishatti. **43** Arisida xun tewresh kēsilige giriptar bolghinigha on ikki yil bolghan bir ayal bar idi; u bar-yoqini tēwiplargha xejlep tügetken bolsimu,

hēchqaysisidin shıpa tapmighaniken. **44** U [Eysaning] arqisidin kēlip, uning tonining pēshini siliwidi, shuan xun toxtidi. **45** Eysa: — Manga qol tegküzgen kim? — dep soridi. Hemmeylen inkar qilghanda, Pétrusmu we uning bilen bolghanlarnu: — Ustaz, xalayıq top-top bolup töt etrapingni oliship, sēni qistishiwatqan yerde, sen «Manga tegken kim?», dep soraysen'ghu? — dēdi. **46** Lēkin Eysa: — Yaql Birsı manga tegdi; chünki wujudumdin qudretning chiqip kētiwatqinini sezdim, — dēdi. **47** Hēliqi ayal özining yoshurup qalalmaydighanliqini bilip, titrigen halda uning aldigha yiqildi we köpchilik aldida özining nēme sewebtin Eysagha qol tegküzgenlikini, shundaqla shuan qandaq saqayghanlikini ēytti. **48** Eysa uninggha: — Yürekli bol, qizim, ishenching sēni saqayttıl Aman-xatirjemlik bilen mangghin! — dēdi. **49** U söz qiliwatqanda, sinagog chongining öyidin chiqqan bireylen kēlip sinagog chongigha: — Qizingiz jan üzdi. Emdi ustazni kayitmighin, — dēdi. **50** Lēkin Eysa buni anglap uninggha: — Qorqmighin! Peqet ishenchte bol, u saqiyp kētidu, — dēdi. **51** U öyge barghanda Pétrus, Yuhanna, Yaqup we qizning ata-anisidin bashqa hēchkimning özi bilen bilē öyge kirishige ruxset qilmidi. **52** U yerdikiler xemmisi qizgha matem tutup yigha-zar kōtürüwatatti. Lēkin u: — Boldi, yighlimanglar! Chünki qiz ölmidi, peqet uxlap qaptı! — dēdi. **53** Ular bolsa qizning alliqachan jan üzdi dep bilgechke, uni mesxire qildi. **54** Lēkin u ularni chiqiriwētip, qizning qolidin tartip: — Balam, ornungdin tur, — dep chaqirdi. **55** [Qizning] rohi qaytip kēlip, u derhal ornidin turdi. U qizgha yēgüdek birnēme bērishni ēytti. **56** Qizning ata-anisi intayin heyran qēlishti. Lēkin u ulargha bu ishni hēchkimge ēytmasliqni tapilidi.

9 Eysa on ikkiylenni chaqirip, ulargha barliq jinlarni heydiwētish we kēsellerni saqaytishqa qudret we hoquq berdi. **2** Andin ularni Xudaning padishahliqini jar qilish we kēsellerni saqaytishqa ewetti. **3** U ulargha: — Siler seper üchün hēch nerse almanglar, ne hasa, ne xurjun, ne nan, ne pul ēliwalmanglar; birer artuq yektekmu ēliwalmanglar. **4** We qaysı öyge [qobul qilinip] kirsenglar, u yurtin ketküshe shu öyde turunglar. **5** Emdi qaysı yerdiki kishiler silerni qobul qilmisa, u sheherdin chiqqinighalarga ulargha agah-guwah bolsun üchün ayighinglardiki topinimu qēqiwētinglar! — dēdi. **6** Muxlislar yolgha chiqip, yēza-qishlaqlarni arilap xush xewerni ēlan qilip, hemme yerde kēsellerni saqaytti. **7** Emdi Hérod hakim uning barliq qilghanliridin xewer tēpıp, qaymuqup qaldi. Chünki beziler: «Mana Yehya ölümidin tiriliptı!» dēse, **8** yene beziler: «İlyas peyghember [qayta] peyda boldı» we yene bashqilar: «Qedimki peyghemberlerdin biri qaytidin tiriliptı!» deytti. **9** Hérod: «Men Yehyaning kallisini aldurghanidim, emdi men mushu gēpini anglawatqan zat zadi kimdu?» — dēdi. Shuning bilen u uni körüş pursitini izdidi. **10** Rosullar bulsa qaytip kēlip, özlirining qilghan ishlirining hemmisini Eysagha melum qildi. U ularni ēlip, xupiyane halda Beyt-Saida dēgen sheherdiki xilwet bir yerge keldi. **11** Bıraq xalayıq buningdin xewer tēpıp uninggha egiship keldi. U ularni qarshi ēlip, ulargha Xudaning padishahliqi toghrisida sözlidi we shipagha mohtajlarni saqaytti. **12** Kün olturay dēgende, on ikkiylen uning

aldigha kélip uninggha: — Xalayıqni yolgha salsang, ular etraptki yéza-qishlaqlargha we étizlargha bérıp qon'ghudek joylar we ozuq-tülük tapsun; chünki mushu yer chöllük shen, — dédi. **13** Lékin u ulargha: — Ulargha özünglar ozuq béringlar, — dédi. — Bizde peqet besh nan bilen ikki béliqtin bashqa nerse yoq. Bu barlıq xelqke ozuq-tülük sétiwélip kélemduq?! — déyishti ular. **14** Chünki shu yerde yigihilghan erlerningla sani besh mingche idi. U muxlislargha: — Xalayıqni elliktin-elliktin bölüp olturghuzunglar, — dédi. **15** Ular uning déginiche qilip hemmeylenni olturghuzdi. **16** Eysa besh nan bilen ikki béliqni qoligha élip, asman'gha qarap [Xudagha] teshekkir éytip ularni beriketldi. Andin ularni oshtup, xalayıqqa sunup bérish üçün muxlislarigha berdi. **17** Hemmeylen yep toyundi. Andin shulardin éship qalghan parchilirini on ikki séwetke yighip qachilidi. **18** We shundaq boldiki, u özi yalghuz dua qiliwatqanda, muxlisleri yénida turatti. U ularin: — Xalayıq méni kim deydu? — dep soridi. **19** Ular jawaben: — Beziler séni Chömüldürgüchi Yehya, beziler Ilyas [peyghember], we yene beziler qedimki peyghemberlerdin biri tirilip tu deydu, — dédi. **20** U ularin: — Silerchu? Siler méni kim dep bilisiler? — dep soridi. Pétrus jawab bérıp: — Sen Xudaning Mesihidursen, — dédi. **21** U ulargha qattiq jékilep, bu ishni héchkimge tinmanglar, dep tapilidi. **22** — Chünki Insan'oghlining nurghun azab-oqubet tartishi, aqsaqallar, bash kahinlar we Tewrat ustazlari teripidin chetke qéqilishi, öltürülüşhi we üç künden kéyin tirildürülüşhi muqerrer, — dédi. **23** Andin u ularning hemmisige mundaq dédi: — Kimdekim manga egishishni niyet qilsa, özidin kéchıp, her küni özining kréstini kötürüp manga egeshsun! **24** Chünki kimdekim öz hayatini qutquzmen deydi, choqum uningdin mehrum bolidu, lékin men üçün öz hayatidin mehrum bolghan kishi hayatini qutquzidu. **25** Chünki bir adem pütün dunyagha ige bolup, özini halak qilsa yaqi özidin mehrum qalsa, buning néme paydis bolsun?! **26** Chünki kimdekim mendin we méning sözlirimdin nomus qilsa, Insan'oghli özining shan-sheripi ichide, uning Atisining we muqeddes perishtilerning shan-sheripi ichide qaytip kelginide uningdinmu nomus qilidu. **27** Lékin men derheqiqet silerge shuni éytip qoyayki, bu yerde turghanlarning arisidin ölümning temini tétishtin burun jezmen Xudaning padishahliqini köridighanlar bardur. **28** Bu sözlerdin texminen sekkiz kün kéyin shundaq boldiki, u Pétrus, Yuhanna we Yaqupni élip, dua qilish üçün bir taghaq chiqti. **29** U dua qiliwatqanida, uning yüzining qiyapiti özgerdi we kiyimliri ap'aq bolup chaqmaqtek chaqnidi. **30** We mana, ikki adem peyda bolup uning bilen sözlishiwatqanidi; ular Musa we Ilyas [peyghemberler] idi. **31** Ular parlaq jula ichide ayan bolup, uning bilen Yérusalémda ad qilidighan «dunyadin ötüp kétish»i toghrisida söhbetleshti. **32** Emdi Pétrus we uning hemrahlirini xéli ügidek basqanidi; lékin ularning uyqusı toluq échilghanda uni uning shan-sheripini we uning bilen bille turghan ikki ademzatni kördi. **33** We shundaq boldiki, bu ikkisi Eysadin ayriiliwatqanda, Pétrus özining némini dewatqanliqini bilmigen halda Eysagha: — Ustaz, bu yerde bolghinimiz intayin yaxshi boldi! Birini sanga, birini Musagha, yene birini Ilyasqa atap bu yerge üç kepe yasayli, — dédi. **34** Lékin u bu

geplerni qiliwatqanda, bir parche bulut peyda bolup ularni qapliwaldi; ular bulut ichige kirip qalghinida qorqushup ketti. **35** Buluttin tuyusiz bir awaz anglinip: — Bu Méning söyümlük Oghlumdur. Uninggha qulaq sélinglar! — dédi. **36** Awaz anglan'ghandin kéyin, qarisa, Eysa özi yalghuz qalghanidi. Ular süküt qilip qélishti we shu künlerde özliri körgen ishlaridin héchqaysisini héchkimge éytmedi. **37** Etisi, ular taghdin chüshken waqtida, zor bir top kishiler uni qarshi aldi. **38** Mana, topning arisidin bireylen warqirap: — Ustaz, ötünüp qalay, oghlumgha ichingni aghritip qarap qoyghaysen! Chünki u méning birla balam idi. **39** Mana, uni daim bir roh tutuwélip, u özichila warqirap-jarqirap kétidighan bolup qaldi; u uning bedinini tartishturup, aghzidin aq köpük keltürüwétidu. [Jin] uni daim déğüdek qiynap, uninggha héch aram bermeydu. **40** Men muxlislingizdin rohnı heydiwétishni ötüniwidim, biraq ular undaq qilalmidi, — dédi. **41** Eysa jawaben: — Ey étiqadsiz we tetür dewr, siler bilen qachan'ghiche turup, silerge sewr qilay? — Oghlungni aldimgha élip kelgin — dédi. **42** Bala téxi yolda kéliwatqanda, jin uni yiqitip, pütün bedinini tartishturdi. Eysa napak rohqa tenbih bérıp, balini saqaytti we uni atisigha qayturub berdi. **43** Hemmeylen Xudaning shereplik küch-qudritige qin-qinigha patmay teejüplendi. Hemmisi Eysaning qilghanlirigha heyran qélisish turghanda, u muxlislarigha mundaq éytti: **44** — Bu sözlerni qulaqlirigha obdan singdürüp qoyunglar. Chünki Insan'oghli pat arida [satqunluqtin] insanlarning qoligha tapshurup bérilidu, — dédi. **45** Biraq ular bu sózni chüshinelmedi. Buning menisi ular chüshinip yetmisun üçün ularin yoshurulghanidi. Ular uningdin bu söz toghruluq sorashqimu pétinalmidi. **46** Emdi muxlislar arisida ularin kimning eng ulugh bolidighanliqi toghruluq talash-tartish peyda boldi. **47** Emma Eysa ularning könglidiki oylarnı körüp yétip, kichik bir balini élip yénida turghuzup, **48** ulargha: — Kim méning namimda bu kichik balini qobul qilsa, méni qobul qilghan bolidu we kim méni qobul qilsa, méni ewetküchini qobul qilghan bolidu. Aranglarda özini eng töwen tutqini bolsa ulugh bolidu, — dédi. **49** Yuhanna jawaben uninggha: — Ustaz, séning naming bilen jinlarni heydewatqan birsini kördüq. Lékin u biz bilen birge sanga egeshmigenliki tüpeylidin, uni tostuq, — dédi. **50** Lékin Eysa uninggha: — Uni tosmanglar. Chünki kim silerge qarshi turmisa silerni qollighanlardindur, — dédi. **51** We shundaq boldiki, uning asman'gha élip kétidighan künlirining toshushigha az qalghanda, u qet'iylik bilen yüzini Yérusalémgha bérishqa qaratti. **52** [Shuning üçün] u aldın elchilerni ewetti. Ular yolgha chiqip, uning kélishige teyyarliq qilish üçün Samariye ölkisidiki bir yézigha kirdi. **53** Biraq u yüzini Yérusalémgha qaratqanliqi tüpeylidin yézidikiler Eysani qobul qilmidi. **54** Uning muxlisleridin Yaqup bilen Yuhanna bu ishni körip: — I Reb, ularni köydürüp yoqitish üçün Ilyas peyghemberdek asmandin ot yéghishini chiqirishimizni xalamsen? — dédi. **55** Lékin u burulup ularni eyiblep: «Siler qandaq rohtin bolghanliqinglarnı bilmeydikensiler» — dédi. **56** Andin ular bashqa bir yézigha ötüp ketti. **57** We shundaq boldiki, ular yolda kéliwatqanda, birsı uninggha: — I Reb, sen qeyerge barma, men sanga egiship mangimen,

— dédi. **58** Eysa uninggha: — Tülkilerning öngkürliri, asmandiki qushlarning uwiliri bar. Biraq Insan'oghlining béshini qoyghudek yérimu yoq, — dédi. **59** U yene bashqa birsige: — Manga egeshkin! — dédi. Lékin u: — Reb, awwal bérip atamni yerlikke qoyghili ijazet bergeysen, — dédi. **60** Lékin Eysa uninggha — Ölükler öz ölüklirini kömsun! Biraq sen bolsang, bérip Xudaning padishahliqini jakarlighin, — dédi. **61** Yene birs: — Ey Reb, men sanga egishimen, lékin awwal öyümge bérip, öydikilirim bilen xoshlishishimga ijazet bergeysen, — dédi. **62** — Kim qolida qoshning tutquchini tutup turup keynige qarisa, u Xudaning padishahliqigha layiq emestur, — dédi.

10 Bu ishlardin kéyin, Reb muxlislardan yene yetmishini teyinlep, özi barmaqchi bolghan barliq sheher-yézilargha ikki-ikkidin özidin burun ewetti. **2** U ulargha mundaq tapilidi: — Yighilidighan hosul derweqe köp, lékin hosulni yighquchi ishlemchiler az iken. Shunga hosul Igisidin köprek ishlemchilerni Öz hosulungni yighishqa ewetkeysen, dep tilenglar. **3** Ménginglar! Men qozilarni bōrilerning arisigha ewetkende silerni ewetimen. **4** Hemyan, xurjun we keshler almanglar; yolda kishiler bilen salamlishishqa [toxtimanglar]. **5** Qaysi öyge kirsenglar, aldi bilen: «Mushu öydikilerge aramliq bolghay!» denglar. **6** U öyde «aramliq igisi» bolsa, tilgen aramliqlanglar shu öyge qonidu; eger bolmisa, u aramliq özünglarga yanidu. **7** Andin chüshken öyde turup yōtkelmengler, shu öydikilerning berginini yep-ichinglar, chūnki ishlemchi öz ish heqqini élishqa heqlitqur. U öydin bu öyge yōtkilip yūrmenglar. **8** Siler qaysi sheherge kirsenglar, ular silerni qobul qilsa, ular aldinglarga néme qoysa shuni yenglar. **9** U yerdiki késellerni saqaytip, ulargha: «Xudaning padishahliqi silerge yéqinlashti!» denglar. **10** Biraq siler qaysi sheherge kirsenglar, ular silerni qobul qilmisa, ularning reste-kochilirigha chiqip köpchilikke: **11** «Silerge agah bolsun üçün hetta shehirlarning ayighimizgha chaplashqan topisinimu qéqip chüshürüwétimiz! Halbuki, shuni bilip qoyunglarki, Xudaning padishahliqi silerge [rasttinla] yéqinlashti!» — denglar. **12** Men silerge éytip qoyayki, shu küni hetta Sodom shehiridikilerning köridighini bu sheherdikilerningkidin yénik bolidu. **13** Halinglarga way, ey qorazinliqlar! Halinglarga way, ey Beyt-Saidaliqlar! Chūnki silerde körsitilgen möjiziler Tur we Zidon sheherleride körsitilgen bolsa, u yerlerdikiler xéli burunla bōzge yōginip, külge milinip towa qilghan bolatti. **14** Qiyamet künide Tur we Zidondikilerning köridighini silerningkidin yénik bolidu. **15** Ey ershke kōtūrūlgen Kephernahumluqlar! Siler tehtisaragha chüshürülsiler! **(Hades g86)** **16** [U muxlisligha yene]: — Kimdekim silerni tingshisa, ménimu tingshighan bolidu; kimdekim silerni chetke qaqsa, ménimu chetke qaqqa bolidu; kim meni chetke qaqqa bolsa, meni ewetküchinimu chetke qaqqa bolidu, — dédi. **17** Yetmish muxlis xushal-xuramliq ichide qaytip kélip: — I Reb! Hetta jinlarmu séning naming bilen bizge boysunidiken! — dep melum qildi. **18** U ulargha: — Men Sheytanning asmandin chaqmaqtek chüshüp ketkenlikini dösepmen. **19** Mana, men silerge yilan-chayanlarni kessep yanishqa we düshmenning barliq küch-qudrisini bésip tashlashqa

hoquq berdim. Héchqachan héchqandaq nerse silerge zerer yetküzelmeydu. **20** Lékin siler rohlarning silerge boysun'ghanliqi tüpeylidin shadlanmanglar, belki naminglarning ershlerde pütülgenliki tüpeylidin shadlininglar, — dédi. **21** Shu waqitta, Eysa rohta xushallinip mundaq dédi: «Asman-zémin Igisi i Atal Sen bu heqiqetlerni danishmen we eqilliqlardin yoshurup, sebebi balilargha ashkarilighanliqig üçün séni medhiyileymen! Berheq, i Ata, neziringde bundaq qilish rawa idi. **22** Hemme manga Atamdin teqdim qilindi; Oghulning kimlikini Atidin bashqa héchkim bilmeydu, we Atiningmu kimlikini Oghul we Oghul ashkarilashni layiq körgen kishilerdin bashqa héchkim bilmeydu». **23** Andin u muxlisligha burulup, ulargha astighina: Siler körüwatqan ishlarni körgen közler neqeder bextliktur! **24** Chūnki men silerge shuni éytip qoyayki, nurhun peyghemberler we padishahlar siler körgen ishlarni körüşke intizar bolghini bilen ularni körmigen; we siler anglawatqan ishlarni anglashqa intizar bolghini bilen, ularni anglap baqmighan, — dédi. **25** We mana, Tewrat ustazliridin biri ornidin turup Eysani sinimaqchi bolup: — Ustaz, menggülik hayatqa waris bolmaq üçün néme ishni qilishim kérek? — dep soridi. **(aiōnios g166)** **26** U jawaben: — Tewrat qanunida néme pütülgen? Buninggha özüng qandaq qaraysen? — dédi. **27** Héliqi kishi jawaben: — «Perwerdigar Xudayingni pütün qelbin, pütün jénig, pütün küchüng we pütün zéhnig bilen söygin»; we «Qoshnangni özüngni söygende söy» — dédi. **28** Eysa uninggha: — Toghra jawab berding. Mana shundaq qilsang hayat bolisen, — dédi. **29** Lékin özi heqqaniy dep ispatlimaqqi bolup, Eysadin yene sorap: — Emdi «Méning qoshnam» kimdur? — dédi. **30** Eysa jawaben mundaq dédi: — Bir adem Yérusalémidin Yérixo shehirige chüshüwétip, yolda qaraqchilarning qoligha chüshüp qaptu. Qaraqchilar uning kiyim-kéçeklirini salduruwélip, uni yarilandurup, chala ölük halda tashlap kétéptu. **31** We shundaq boldiki, melum bir kahin shu yoldin chüshüwétip, héliqi ademni körüp, yolning u chéti bilen méngip ötip kétéptu. **32** Shuningdek bir Lawiyliq [rohaniy] bu yerge kelgende, yénigha kélip qarap qoyup, yolning u chéti bilen méngip ötip kétéptu. **33** Lékin seperde bolghan bir Samariyelik héliqi ademning yénigha kelgende, uni körüpla ich aghritiptu. **34** we aldigha bérip, jarahetlirige may we sharab quyup, téngip qoyuptu. Andin uni öz ulighiqa mindürüp, bir saraygha élip bérip, u yerde halidin xewer aptu. **35** Etisi yolgha chiqqanda, ikki kümüş dinarni élip saraywen'ge bérip: «Uninggha qarap qoyung, buningdin artuq chiqim bolsa, qaytishimda sizge töleymen» deptu. **36** [Emdi Eysa héliqi ustazdin]: — Séningche, bu üç adem ichide qaysisi qaraqchilarning qoligha chüshken héliqi kishige [heqiqiy] qoshna bolghan? — dep soridi. **37** — Uninggha méhribanliq körsetken kishi, — dep jawab berdi u. Eysa uninggha: — Undaq bolsa, sen hem bérip shuninggha oxshash qilghin, — dédi. **38** We shundaq boldiki, u [muxlisli bilen bile] yolda kétéwétip, melum bir yézigha kirdi. U yerde Marta isimlik bir ayal uni öyige chaqirip méhman qildi. **39** Martaning Meryem isimlik bir singlisi bar idi. U Eysaning ayighi aldida olturup, uning söz-kalamini tingshiwatatti. **40** Emdi méhmanlarni kütüş ishlirining köplükidin kōngli bölünüp ketken Marta

Eysaning aldigha kélip: — I Reb, singlimning méni méhman kütikli yalghuz tashlap qoyghinigha karing bolmamdu? Uni manga yardemlishishke buyrughin! — dédi. **41** Lékin Eysa uninggha jawaben: — Ey Marta, Marta, sen köp ishlarning ghémini yep aware bolup yüriwatisen. **42** Biraq birla ish zörürdür; we Meryem shuningdin özige nésiwe bolidighan yaxshi ülishni tallidi; bu hergiz uningdin tartiwélinmaydu — dédi.

11 Emdi shundaq boldiki, u bir yerde dua qiliwatatti; dua ayaghlashqanda, muxlisiridin biri uningdin: — I Reb, Yehya öz muxlisirigha ögetkinidek, senmu bizge dua qilishni ögetseng, — dédi. **2** U ulargha mundaq dédi: — Dua qilghininglarda, mundaq denglar: «I Ata, Séning naming muqeddes dep ulughlan'ghay. Séning padishahliqig kelgey. **3** Her künlük nénimizni bizge herkünni bergeysen. **4** Bizge qerzdar bolghan herkimni kechürünimizdek, Senmu gunahlimizni kechürgeysen. Bizni azdurulushlarga uchratquzmighaysen». **5** U sözini [dawam qilip] ulargha mundaq dédi: — Silerning ichinglardin biringlarning bir dosti bolup, yérim kéchide uning qéshigha béríp: Ey dostum, manga üç nan ötne bergin; **6** chünki manga seperdin bir dostum keldi we uning aldigha qoyghudek bir nersem qalmaptu, dése, **7** u öyining ichide turup: «Méni aware qilmighin, ishik taqaqliq, balilar orunda yénimda yatidu. Sanga élip bérishke qopalmaymen», déyishi mumkin. **8** Silerge shuni éytimenki, gerche u uning dosti bolush süpiti bilen bérishke ornidin turmisimu, uning xijil bolmay qayta-qayta yalwuruishi bilen u choquq ornidin turup, qanche lazim bolsa uninggha béridu. **9** Shuning üçün men silerge éytayki, tilenglar, silerge ata qilinidu; izdenglar, tapisiler. Ishikni chékinglar, échilidu. **10** Chünki herbir tiligüchi tiliginige érishidu; izdigüchi izdigini tapidu; ishikni chekkichilergé ishik échilidu. **11** Aranglarda ata bolghuchilar öz ogihli nan telep qilsa, uninggha tash bérídighanlar barmu? Yaki béliq telep qilsa, yilan bérídighanlar barmu? **12** Tuxum telep qilsa, chayan bérídighanlar barmu? **13** Emdi siler rezil turup öz perzentliringlarga yaxshi iltapatlarni bérishni bilgen yerde, ershtiki Ata Özidin tiligenlerge Muqeddes Rohni téximu ata qilmasmu? **14** Emdi u bir kishidin «ademni gacha qilghuchi» jinni heydiwetkende, shundaq boldiki, jin uningdin chiqqanda, gacha zuwan'gha keldi. Xalayıq buninggha intayin heyran bolushti. **15** Biraq ulardin beziliri: «U jinlarni jinlarning emiri bolghan Beelzebulgha tayinip heydiwétidu» — dédi. **16** We bashqa beziler uni sinash meqsitide uningdin bizge asmandin bir möjizilik alamet körsetseng, dep telep qilghili turdi. **17** Lékin u ularning néme oylawatqanliqini bilip ulargha mundaq dédi: — Öz ichidin bölünüp özara soqushqan herqandaq padishahliq weyran bolidu; we herqandaq aile öz ichidin bölünüp özara soqushsa zawallıqqa yüz tutidu. **18** Shuninggha oxshash, eger Sheytan öz-özige qarshi chiqqan bolsa, undaqa, uning padishahliqi qandaqmu put tirep turalisun? Chünki siler méni, «Jinlarni Beelzebulgha tayinip heydeydiken» deysiler. **19** Eger men jinlarni Beelzebulgha tayinip qoghlasam, silerning perzentliringlar kimge tayinip jinlarni qoghlaydu? Shunga ular siler toghruluq höküim chiqarsun! **20** Lékin men Xudaning barmiqi bilen jinlarni qoghlasam, undaqa Xudaning padishahliqi

üstünlargha chüshüp namayan bolghan bolidu. **21** Toluq qorallan'ghan küchtünggür öz öyini qoghdap turghanda, uning mal-mülki aman qalidu; **22** Lékin uningdin küchtünggür biri uning üstige hujum qilip uni yengse, uning tayan'ghan qorallirini tartiwalidu we mal-mülükirini olja qilip özidikilergé teqsim qilip béridu. **23** Men terepte turmighanlar manga qarshi turghuchidur. Men terepte [adamlarni] yighmighuchilar bolsa tozutuwetküchidur. **24** Napak roh birawning ténidin chiqiriwétilishi bilen, u qurghaq jaylarni chörgilep yürüp birer aramgahni izdeydu; biraq tapalmighandin kéyin, «men chiqqan makanimgha qaytay!» deydu. **25** Shuning bilen qaytip kélip, shu makanining pakiz tazilan'ghanliqini we retlen'genlikini bayqaydu-de, **26** béríp özidinmu better yette rohni bashlap kélidu; ular kirip bille turidu. Buning bilen héliqi ademning kéyinki hali burunqidinmu téximu yaman bolidu. **27** We shundaq boldiki, u bu geplerni qiliwatqanda, köpchilik arisida bir ayal awazini kötürüp: — Séni kötürgen qorsaq we émitken emchek bextliktur! — dédi. **28** Biraq u jawaben: — Belki Xudaning sözini anglap, Uninggha itaet qilidighanlar bextliktur! — dédi. **29** Shu chaghda, top-tap adamlar uning etrapigha olashqanda, u mundaq sözleshke bashlidi: — Bu dewr derweqe rezil bir dewrdur; u möjizilik bir alametning körsitilishni istep yürüdu. Biraq buninggha «Yunus peyghemberde körülgen möjizilik alamet»tin bashqa héchqandaq ikkinchi bir alamet körsitilmeydu. **30** Chünki Yunus peyghemberning özi Ninewe shehiridikilergé alamet-karamet bolghinigha oxshash, Insan'oghlimu bu dewrge yene shundaq bolidu. **31** Qiyamet küni «Jenubtin kelgen ayal padishah»mu bu dewrdikiler bilen teng tirilip, ularning gunahlrini békítidu. Chünki u Sulaymanning dana sözlirini anglash üçün yer yüzining chétidin kelgen; we mana, Sulaymandinmu ulugh birsi mushu yerde turidu. **32** Qiyamet küni Ninewelikler bu dewrdikiler bilen teng qopup, bu dewrdikilerning gunahlrini békítidu. Chünki Ninewelikler Yunus peyghember jakarlighan xewerni anglap towa qilghan; we mana, Yunus peyghemberdinmu ulugh birsi mushu yerde turidu! **33** Héchkim chiraghni yéqip qoyup, uni yoshurun jayda qoymas, yaki üstige séwetni kömtürüp qoymas, belki chiraghdanning üstige qoyidu; buning bilen öyge kirgenler yoruqluqni köridu. **34** Tenning chirighi közdur. Shunga eger közüng sap bolsa, pütün wujudung yorutulidu. Lékin eger közüng xunük bolsa pütün wujudung qarangghu bolidu. **35** Shuning üçün hézi bolghinki, wujudungdiki «yoruqluq» qarangghuluq bolmisun! **36** Emdi eger barche wujudung yoruq bolsa we uning héch yéri qarangghu bolmisa, wujudung xuddi chiragh parlaq nuri bilen séni yorutqandek tamamen ayding bolidu. **37** Eysa söz qiliwatqanda, bir Perisiy uni öyige ghizagha teklipl qildi. Shuning bilen u öyge kirip, dastixanda olturdi. **38** Lékin héliqi Perisiy uning tamaqtin ilgiri qol yumighinini körüp, intayin heyran boldi. **39** Lékin Reb uninggha: — Emdi siler ey Perisiyler, chine-qachilarning téshinila yuyup pakizlighininglar bilen ichinglar hertürlük hérislik we rezillikke tolghandur. **40** Ey nadanlar, téshini Yaratquchi ichinimu yaratqan emesmu?! **41** Emdi öz ich-ichinglardin xeyrxahliq qilinglar we mana, hemme nerse silerge

pakiz bolidu. **42** Halinglarga way, ey Perisiylar! Chünki siler hetta yalpuz bilan suzapping we herxil dora-dermanlarning ondin birini ôshre qilib Xudagha ataysiler-yu, biraq adalet we Xudaning muhebbitini héch étibargha almay kétiwérisiler. Derweqe, awwal mushu ishlarni orundishinglar kérek, andin shu ishlarnimu ada qilmay qoymasliqlargha kérek. **43** Halinglarga way, ey perisiylar! Chünki siler sinagoglarda aldinqi orunlarda olturushqa, bazarlarda kishilerning silerge bolghan [hórmetlik] salamlirigha amraqsiler. **44** Silerge way! Chünki siler xuddi kishiler kétiwétip, üstige dessep sélipmu sezmay ötip ketken görlerge oxshaysiler! — dédi. **45** Tewrat ehiliridin biri uninggha: — Ustaz, bularni éytqining bizgimu haqaret boldi! — dédi. **46** U uninggha mundaq jawab berdi: — Silergimu way, ey Tewrat ehiliri! Chünki siler köttüremigüdek éghir yükleri ademlerning zimmisige artip qoyisiler-yu, emma özünglar bu yükleri köttürüshke birmu barmiqinglarni tegküzmeyisiler! **47** Silerge way! Chünki peyghemberlerning qebrilirini yasap kéliwatisiler, lékin ata-bowliringlar ularni öltürdi. **48** Shuning bilen siler ata-bowliringlar qilghanlirigha razi bolghanliqlargha guwahliq béisiler. Chünki ular peyghemberlarni öltürdi we siler ularning qebrilirini yasaysiler. **49** Bu sewebtinmu Xudaning danaligi deyduki: «Men ulargha peyghemberler we rosullarni ewetimen we bulardin bezilirini ular öltüridu we bezilirini ziyankeshlik bilen qoghliwétidu». **50** Shuning bilen dunya apiride bolghandin buyanqi barliq peyghemberlerning tökülgen qan qerzliri, yeni Habilning tökülgen qénidin tartip taki [ibadetxanidiki] qurban'gah bilen muqeddes jay ariliqida qetl qilin'ghan [kahin] Zekeriyaning tökülgen qénighiche barliq qan qerzler üçün mushu dewrdikilerdin hésab élinidu. Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bularning hemmisi mushu dewrdin élinidighan bolidu! **52** Halinglarga way, ey Tewrat ehiliri! Chünki hékmet xezinisining achquchini élip turup, özünglar uning ichige kirmidighan we kirey dégenlernimu kirqüzmidighanlar. **53** U shu yerdin chiqqandin kéyin, Tewrat ustazliri bilen Perisiylar uning bilen qattiq qarshiliship, uninggha köp ishlarni muzakirilishishke qistidi **54** we uning üstidin shikayet qilishqa sözidin birer eyib tépiwélishqa paylap yúretti.

12 Shu chaghlarda, minglighan kishiler yighilip, bir-birini dessiwetküdek qista-qistang bolushup ketkende, u awwal muxlisilirigha söz qilib mundaq dédi: — Perisiylarning échitqusidin, yeni saxtipezlikidin hoshyar bolunglar. **2** Chünki yoshurulghan héchqandaq ish ashkarilanmay qalmaydu, we héchqandaq mexpiy ish ayan bolmay qalmaydu. **3** Shunga silerning qarangghuda éytqanliringlar yoruqta anglinidu; öyning ichkiride xupiyane pichirlashqanliringlarmu ögzilerde jakarlinidu. **4** Men siler dostlirimgha shuni éytimenki, tenni öltürüp, bashqa héch ish qilalmaydighanlardin qorqmanglar. **5** Lékin men silerge kimdin qorqushunglar kéreklikini körsitip qoyay: Öltürgendin kéyin, dozaxqa tashlashqa hoquqluq bolghuchidin qorqunglar; berheq silerge éytay — Uningdin qorqunglar! (Geenna g1067) **6** Besh qushqach ikki tiyin'ge sétilidighu? Lékin ularning héchbirimu Xuda teripidin untulup qalghini yoq. **7** Lékin hetta herbir tal chéchinglarmu sanalgandur. Shundaq

iken, qorqmanglar; siler nurghunlighan qushqachtin qimmatliksiler! **8** — Biraq men silerge shuni éytip qoyayki, kim meni insanlarning aldida étirap qilsa, Insan'oghlimu uni Xudaning perishtiliri aldida étirap qilidu. **9** Biraq insanlarning aldida meni tonumighan kishi, Xudaning perishtiliri aldidimu tonulmaydu. **10** Insan'oghligha qarshi söz qilghan herqandaq kishi kechürümge érisheleydu; lékin Muqeddes Rohqa kupurluq qilghuchi bolsa kechürümge érishelmeydu. **11** Lékin kishiler silerni sinagoglarga yaki hökümdarlar we emeldarlarning aldigha élip béríp soraqqa tartqanda, «[Erzge] qandaq jawab bersem?» yaki «Néme désem bolar?» dep endishe qilmanglar. **12** Chünki néme déyish kéreklikini shu waqti-saitide Muqeddes Roh silerge ögitidu. **13** Köpchilik arisidin bisi uninggha: — Ustaz, akamgha [atimizdin] [qalghan] mirasni men bilen teng ilishishke buyrughayla — dédi. **14** Lékin u uninggha jawaben: — Burader, kim meni silerning üstütlargha sotchi yaki üleshtürgüchi qildi? — dédi. **15** U köpchilikke qarap: — Pexes bolup özünglarni herxil tamaxorluqtin saqlanglar. Chünki insanning hayati uning mal-mülüklirining köplükiye baghliq emestur, dédi. **16** Andin u ulargha mundaq bir temsilni éytip berdi: — «Bir bayning yéri mol hosul bériptu. **17** U könglide «Qandaq qilay? Chünki bunchiwala hosulni qoyghudek yérin yoq» — dep oylaptu. **18** Andun u: — «Mundaq qilay: — Hazirqi ambarlirimni chuwwuwétip, téximu chongini yasap, barliq mehsulatirim we bashqa mal-mülüklirimni shu yerge yighip saqlay! **19** Andin öz-özümge: «Ey jénim, yighip saqlighan, köp yil yetküdek németliring bar, rahet ichide yep-ichip xush bolghin!» deydinghan bolimen» dep oylaptu. **20** Lékin Xuda uninggha: «Ey exmeq, бүгүн kéchila jénung sendin telep qilib élinidu; undaqta bu toplighining kimgé qalidu?» deptu. **21** Xudaning aldida döletmen bolmay, özige xezine yighqanning hali shundaq bolar». **22** Andin u muxlisilirigha mundaq dédi: — Shuning üçün men silerge shuni éytip qoyayki, turmushunglar toghruluq, néme yermiz yaki néme kiymemiz, dep endishe qilmanglar. **23** Chünki hayatliq yémekliktin, ten kiym-kécheektin eizidur. **24** Quzhunlarga qaranglar! Ular térimaydu we yighmaydu, ularning ambar, iskilatlimu yoq. Lékin Xuda ularnimu ozuqlanduridu. Siler qushlardin qanchilik eziz-he! **25** Aranglarda qaysinglar ghem-qayghu bilen ömrünglarni birer saet uzartalaysiler? **26** Eger shunchilik kichikkine ishmu qolunglardin kelmise, néme üçün qalghan ishlar toghrisida ghem-endishe qilisiler? **27** Néluperlerning qandaq ösidighanliqigha qarap béqinglar! Ular emgekmu qilmaydu, chaqmu égirmeydu; lékin silerge shuni éytayki, hetta Sulayman toluq shan-sherepte turghandimu uning kiyinishi niluperlarning bir gülichilikimu yoq idi. **28** Ey ishenchi ajizlar! Emdi Xuda daladiki бүгүн échilsa, etisi qurup ochaqqa sélinidighan ashu gül-giyahlarni shunche bézigen yerde, silerni téximu kiyindürmesmu?! **29** Shundaq iken, néme yeymiz, néme ichimiz dep bash qaturmanglar, héchnémidin endishe qilmanglar. **30** Chünki herqaysi eldikiler mana shundaq hemme nersilerge intilidu. Biraq Atanglar silerning bu nersilerge mohtajliqlinglarni bilidu; **31** shundaq iken, Uning padishahliqigha intilinglar we u chaggha, bularning himmisi silerge qoshulup

nésip bolidu. **32** Qorqomanglar, i kichik pada! Chünki Atanglar padishahliqni silerge ata qilishni xush kórdi. **33** Mal-mülkünglarni sétip, [kembehellergel] xeyrxahliq qilinglar. Özünglarga uprimaydighan hemyan, ersherde hergiz tügep ketmeydighan bir xezine hazirlanglar; — shu yerde oghri yéqin kelmeydu, küye yep yoqap ketmeydu. **34** Chünki bayliqlinglar qeyerde bolsa, qelbinglarmu shu yerde bolidu. **35** Siler bélinglarni ching baghlap, chiraghliringlarni yandurup turunglar; **36** xuddi xojayinining toy ziyapitidin qaytip kélishini kütüp turghan chakarlardek, herdaim teyyar turunglar. Shuning bilen xojayin kélip ishikni qaqqanda, chakarlar derhal chiqip ishikni achidighan bolidu. **37** Xojayin qaytip kelgende, chakarlirining oyghaq, teyyar turghanliqini kórse, bu chakarlarning bextidur! Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, xojayin ózi bélini baghlap, ularni dastixan'gha olturghuzup, ularning aldigha kélip shexsen ózi ularni kütüwalidul! **38** We eger xojayin ikkinchi yaki üçinchi jésekte kelsimu, chakarlirining shundaq oyghaqliqini kórse, bu ularning bextidur! **39** Lékin shuni bilip qoyunglarki, eger öy igisi oghrining kéchide qaysi waqitta kélidighanliqini bilgen bolsa, u oyghaq turup oghrining öyge téship kirishige hergiz yol qoymaytti! **40** Shuning üçün silermu herdaim teyyar turunglar; chünki Insan'oghli siler oylimighan waqit-saette qaytip kélidu. **41** Pétrus uningdin: — I Reb, sen bu temsilni bizgila qaritip éytingmu yaki hemmeylen'ge qaritipmu? — dep soridi. **42** Reb mundaq dédi: — Xojayin öz öyidilikerge mes'ul qilip, ulargha tégishlik bolghan ashliqni waqti-waqtida teqsim qilip bérishke teyinleydighan ishenchlik we pemlik ghojidar kim bolidu? **43** Xojayin öyige qaytqanda, chakirining shundaq qiliwatqiniining üstige kelse, bu chakarning bextidur! **44** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, xojayin uni pütün igilikini bashqurushqa qoyidu. **45** Lékin mubada shu chakar könglide: «Xojayinim hayal bolup qalidu» dep, bashqa chakarlar we dédeklerni bozek qilishqa we yep-ichip, mest bolushqa bashlisa, **46** Shu chakarning xojayini kütülmigen bir küni, oylimighan bir waqitta qaytip kélidu we uni késip ikki parche qilip, uning nésiwisini étiqadsizlar bilen oxshash teqdirde békítidu. **47** Emdü xojayinining iradisini bilip turup, teyyarlinip turmighan we xojayinining iradisi boyiche qilmighan chakar bolushigha tayaq yeydu. **48** Biraq xojayinining iradisini bilmey turup, tayaq yéyishke tégishlik ishlarni qilghan chakar azraq tayaq yeydu. Kimge köp bérilse, uningdin telep qilinidighini köp bolidu. Chünki ademler kimge köp amanet qoyghan bolsa, uningdin telep qilidighinimu köp bolidu. **49** Men yer yüzige ot tashlap tutashturushqa keldim we bu otning tutishishighe neqeder teqezzaml! **50** Lékin men aldi bilen bir chömüldürülüş bilen chömüldürülüşüm kérek we bu chömüldürülüşüm emelge ashurulghuche intayin qiyinilen! **51** Siler méni yer yüzige tinchliq élip keldimikin, dep oylap qaldinglarmu? Yaq, men shuni silerge éytayki, tinchliq emes, bölünüş élip keldim! **52** Chünki buningdin kéyin, bir öydiki besh kishi bölünidu; üçü ikkisige qarsi we ikkisi üçhige qarshi bölünidu. **53** Ata oghligha we oghul atisigha, ana qizigha we qiz anisigha, qéynana kelinige we kelin qéynanisigha qarshi turidu. **54** Eysa yene toplashqan ademlerge mundaq dédi: — Siler künpétish tereptin bulutning chiqqini

körsenglar, derhal «yamghur yaghidu» deysiler, we derweqe shundaq bolidu. **55** Jenub tereptin shamalning chiqqini körsenglar, «Hawa issiydu» deysiler we derweqe shundaq bolidu. **56** Ey saxtipezler! Siler yer bilen kökning renggini perq ételeysiler-yu, qandaqsige bu zamanni perq ételmeysiler?! **57** Emdü némişhqa qaysi ishlarning durus ikenlikige özünglar höküm qilip baqmaysiler?! **58** Chünki dewagiring bilen birge sotchi aldigha barghiningda, uning bilen yolda kéliwatqiningda, uning bilen yariship dost bolushqa intilgin; bolmisa, u séni sotchigha, sotchi bolsa gundipaygha tapshuridu we gundipay séni zindan'gha tashlaydu. **59** Men sanga shuni éytip qoyayki, [qerzingning] eng axirqi bir tiyininimu qoymay tölimigüche, shu yerdin hergiz chiqalmaysen.

13 Shu chaghda, birnechche adem uninggha [waliy] Pilatusning bir qisim Galiliyeliklarning qénini töküp, ularning qanlirini ular qiliwatqan [ibadetxanidiki] qurbanliqning qanliri bilen arilashturghanliqini melum qildi. **2** U ulargha jawaben mundaq dédi: — Ularning bu azablarni tartqini üçün bu Galiliyeliklerni bashqa Galiliyeliklerdin gunahi éghir dep qaramsiler? **3** Men silerge éytayki, undaq emes! Belki siler towa qilmisanglar, hemminglarmu oxshash aqiwette halak bolisiler. **4** Siloam mehellsidiki munar örülüp chüshüp, on sekkiz kishini bésip öltürüp qoyghan, siler ularni Yérusalémda turuwatqan bashqlardin qebih, dep qaramsiler? **5** Men silerge éytayki, undaq emes! Belki siler towa qilmisanglar, hemminglarmu oxshash aqiwette halak bolisiler. **6** Andin u bu temsilni sözlep berdi: — Melum bir kishining üzümarliqida tikilgen bir tüp enjür derixi bar iken. U u derextin méwe izdep keptu, lékin héch méwe tapalmaptu. **7** U baghwen'ge: «Qara, üç yildin béri bu enjür derixidin méwe izdep kéliwatimen, biraq bir talmu méwe tapalmidim. Uni késiwet! U néme dep yerni bikardin-bikar igilep turidu?» deptu. **8** Lékin baghwen: «Xojayin, uninggha yene bir yil tegmigeyle. Bu waqit ichide uning tüwidiki toplarni boshitip, oghutlap baqay. **9** Eger kéler yili méwe berse, yaxshi xop! Biraq bermise, késiwetkeyla» deptu baghwen. **10** Bir shabat küni, u bir sinagoga telim bériwatatti. **11** Mana shu yerde on sekkiz yildin béri zeipleshtürgüchi bir jin teripidin tutulup, dömhiciy öre turalmaydighan bir ayal bar idi. **12** Eysa uni körgende, yénigha chaqirip: — Xanim, sen bu zeiplikingdin azad boldung! — dédi. **13** Andin u qolini uning uchisigha qoyuwidi, ayal derhal ruslinip tik turup, Xudani ulughlidi. **14** Biraq sinagogning chongi Eysaning shabat küni késil saqaytqiniidin ghezepinip, köpchilikke: — Ademler ish qilish kérek bolghan alte kün bar, shu künlérde kélip saqaytinglar; lékin shabat künde undaq qilmanglar, — dédi. **15** Shunga Reb uninggha mundaq jawab berdi: — Ey saxtipezler! Herbiringlar shabat küni torpaq we éshikinglarni oqurdin yéship, sugharghili bashlimamsiler?! **16** Emdü Sheytan mana on sekkiz yil boghup kelgen, Ibrahimning bir qizi bolghan bu ayal del shabat künde bu sirtmaqtin boshitilsa, bu shabat küningin yarishiqi bolmamdu?! **17** U mushu sözni qilghanda, uninggha qarshi chiqqanlar xijaletke qaldi; biraq xalayıq uning qiliwatqan hemme ajayıq ishleridin shadlinip yayridi. **18** U sözini [dawamlashturup] mundaq dédi: — Xudaning padishahliqi némige oxshaydu? Men

uni némige oxshitay? **19** U goya bir tal qicha uruqigha oxshaydu; birsi uni élip öz béghida térighanidi; u ösüp yoghan derex boldi; asmandiki uchar-qanatlar kélip uning shaxlirida uwulidi. **20** U yene: — Xudaning padishahliqini némige oxshitay? U xuddi échitqugha oxshaydu; bir ayal uni qoligha élip, üç jawur unning arisigha yoshurup, taki pütün xémir bolghuche saqlidi, — dédi. **22** [Eysa] Yérusalémgha qarap sepirini dawamlashturup, bésip ötkén herqaysi sheher-yézilarda telim béríp mangdi. **23** Bireylen uningdin: — I teqsir, qutquzulidighanlarning sani azmu? — dep soridi. Eysa köpchilikke mundaq jawab berdi: **24** — Siler tar ishtikin kirishke küresh qilinglar. Chünki men silerge shuni éytayki, nurghun ademler kirey dep izdensimu, emma kirelmeýdu. **25** Öyning igisi ornidin turup ishikni taqighandin kéyin, siler tashqirida turup ishikni qéqíp: «Reb, bizge achqin!» dep yalwurgihli turghininglarda, u silerge jawaben: «Silerning neliklarni bilmeymen» — deydu. **26** Andin siler: «Biz séning aldingda yégen, ichken, senmu bizning kochilirimizda telim bergen» désenglar, **27** u yene jawaben: «Silerning neliklarni bilmeymen, mendin néri kétinglar, ey qebihlik qilghuchilar!» deydu. **28** Siler Ibrahim, Ishaq, Yaqup we barliq peygamberlerning Xudaning padishahliqi ichide ikenlikini, özünglarning sirtqa tashliwétilgininglarni körgininglarda, yigha-zarlar kötürülüdu, chishlar ghuchurlaydu. **29** U chaghda, kishiler meshriq bilen meghribtin we shimal bilen jenubtin kélisip, Xudaning padishahliqida dastixanda olturidu. **30** Shuning bilen mana, shu chaghda aldida turghanlardin arqigha ótidighanlar, arqida turghanlardin aldigha ótidighanlar bar bolidu. **31** Del shu waqitta birneche Perisiyler Eysaning aldigha kélip uninggha: — Mushu yerdin chiqip özüngni nérigha al. Chünki Hérod séni óltürmekchi, — dédi. **32** U ulargha: — Béríp shu túlkige éytinglar: Mana men jinlarni heydiwétip, бүгүн we ete shipa béerimen we üçinchi küni takamullashturulim, denglar. **33** Halbuki, бүгүн we ete we ögünlükke méngip yürüşüm kérektur; chünki héch peygamberning óltürülüşü Yérusalémdin bashqa héchqandaq jayda mumkin bolmas. **34** Ey Yérusalém, Yérusalém! Peyghamberlerni óltüridighan we sanga ewetilgenlerni chalma-kések qilidighan sheher! Men qanche qétimlap mékiyan öz chüjilirini qanat astigha alghandek séning baliliringni qoynumgha almaqchi boldum, lékin siler xalimidinglar. **35** Mana öyünglar tashlinip weyrane bolup qalidu; we men silerge shuni éytip qoyayki, siler «Perwerdigarning nami bilen kelgüchige mubarek bolghay!» démigüche, méni yene körelmeysiler.

14 We shundaq boldiki, bir shabat küni u Perisiylerdin bolghan bir hökümdarning öyige ghizagha bardı; emdi ular uni paylap yürüwatatti. **2** We mana, u yerde suluq ishshiq késilige griptar bolghan bir adem bar idi. **3** Eysa Tewrat ehiliri we Perisiylerdin: — Shabat küni késel saqaytish Tewrat qanunigha uyghunmu-yoq? — dep soridi. **4** Biraq ular lam-jim démidi. U héliqi késelge qolini tegküzüp, saqaytip yolgha saldi. **5** Andin u ulardin yene: — Aranglardin biringlarning mubada shabat künide éshiki ya kalisi quduqqa chüshüp ketse, uni derhal tartip chiqarmaydighan zadi kim

bar? — dep soridi. **6** We ular uning bu sözlirige héch jawab bérelmide. **7** Eysa chaqirilghan méhmanlarning ózlige tördin orunlarni qandaq tallighinani körüp, ulargha mundaq bir temsilni éytip berdi: **8** — Birsi séni toy ziyapitige teklipl qilsa, törde olturmighin. Bolmisa, sendin hörmetlikrek birsi teklipl qilin'ghan bolsa, **9** U chaghda séni we uni chaqirghan sahibxana kélip sanga: «Bu kishige orun bergeysiz» dep qalsa, sen xijalette qélip pegahgha chüshüp qalisen. **10** Lékin sen chaqirilghanda, béríp pegahda olturghin. Shuning bilen séni chaqirghan sahibxana kélip: «Ey dostum, yuqirgha chiqing» déyishi mumkin we shuning bilen séning bilen dastixanda olturghanlarning hemmisining aldida sanga izzet bolidu. **11** Chünki herkim özi üstün tutsa töwen qilinidu we kimdekim özi töwön tutsa üstün qilinidu. **12** U özi méhman'gha chaqirghan sahibxanigha mundaq dédi: — Méhmanni tamaqqa yaki ziyapetke chaqirghiningda, dost-burader, qérindash, uruq-tughqan yaki bay qolum-qoshniliringni chaqirmighin. Chünki ularmu séni méhman'gha chaqirip, merhemitingni qayturushi mumkin. **13** Shuning üçün ziyapet bérey déseng, ghérib-ghurwa, méyip-nakar, aqsaq-cholaq, kor-emalarni chaqirghin. **14** we bext-beriket körisen; chünki u kishilarning yaxshiliqingni qayturushning amali yoqtur. Shuning bilen heqqaniylarning qayta tirilgen künide qilghining özüngge qayturulidu. **15** Uning bilen hemdastixan olturghanlardin biri bu sözlerni anglap, uninggha: — Xudaning padishahliqida ghizalan'ghuchilar némidégen bextlik-he! — dédi. **16** Biraq u uninggha jawaben mundaq dédi: — Bir kishi katta ziyapetke tutush qilip, nurghun méhmanlarni chaqirip qoyuptu. **17** Dastixan sélin'ghan shu saette, chakirini ewetip, chaqirilghan méhmanlarga: «Merhemet, hemme nerse teyyar boldi!» dep éytiptu. **18** Biraq, méhmanlarning hemmisi barmasliqqa bir-birlep özre-bahane körsetkili turuptu. Birinchisi uninggha: «Men hélika bir parche yer sétiwalghanidim, béríp körüp kelmisem bolmaydu. Méni epu qilghayla, baralmaymen» deptu. **19** Yene biri: «Men besh qoshluq öküz sétiwaldim, hazir béríp ularni sinap körişüm kérek. Méni epu qilghayla, baralmaymen» deptu. **20** Yene birsi: «Men yéngi öylen'gen, shunga baralmaymen» deptu. **21** Chakar qaytip kélip, bu ishlarni xojayinigha melum qiptu. Xojayin ghezeplen'gen halda chakirigha: «Derhal sheherning chong-kichik kochilirigha kirip, ghérib-ghurwa, méyip-nakar, aqsaq-cholaq we kor-emalarni mushu yerge yigip kel!» deptu. **22** Andin chakar qaytip kélip: «Xojayin, emr berginingdek ada qilindi, we yene bosh orun bar!» deptu. **23** Shuning bilen xojayin chakargha: — «Öyüm méhmanlarga tolush üçün yézilardiki chong-kichik yollarni, mehelilerni arilap, udul kelgen adimning zorlap élip kelgin! **24** Chünki men silerge shuni éytayki, bashta chaqirilghan ademlerning héchqaysisi dastixinimdin tétimaydu», deptu. **25** Emdi top-top ademler uninggha hemrah bolup kétiwatatti. U burulup ulargha qarap mundaq dédi: **26** — Manga egeshkenler [manga bolghan söyüshliridin] öz atisi we anisi, ayali we baliliri, aka-ukiliri we achasingilliri, hetta öz jéninimu yaman körmise manga muxlis bolalmas. **27** Kimdekim özining kréstini yüdüp manga egeshmise u manga muxlis bolalmas. **28** Aranglardin birsi munar salmaqchi bolsa, aldi bilen olturup bu

quruluşni pütükgüzdek xirajet özümdə barmu-yoq dep hesab qilmasmu? **29** Uндаq qilmighanda, ulni sélip pütüküzelmise, körgenlerning hemmisi mazaq qilip: «Bu adem binani bashlap qoyup pütüküzelmidi» — démey qalmaydu. **31** Yaki bir padishah yene bir padishah bilen jeng qilghili chiqsa aldi bilen olturup: — Méning üstümge kélidighan yigirme ming kishilik qoshun igisige men on ming eskirim bilen taqabil turalarmenmu? dep mólcherlep körmemdu?! **32** Eger u «Soqushalmaymen» dep oylisa, düşmen téxi yiraqtiki chagha elchi ewetip, sulh shertlirini soraydu. **33** Shuninggha oxshash, silerdin kimdekim [könglde] özining bar-yoqi bilen xoshlashmisa, manga muxlis bolalmas. **34** Tuz yaxshi nersidir; halbuki, tuz öz temini yoqatsa, uninggha qaytidin tuz temini qandaqmu kirgüzgili bolidu? **35** U tupraqqa ishlitishke yaki oghutqa arilashTURUSHqimu yarimay, talagha tashlinidu. Anglighudek quliqu barlar buni anglisun!

15 Emdi bajgirlar we bashqa gunahkarlarning hemmisi uning sözini anglashqa uning etrapigha olashmaqta idi. **2** Lékin Perisiylar bilen Tewrat ustazlari ghudungshup: — Bu adem gunahkarlarni qarshi alidu we ular bilen hemdastixan olturidu! — déyishti. **3** Shunga u ulargha munu temsilni sölzlep berdi: **4** — Eger aranglarda bireylenning yüz tuyaq qoyi bolup, ulardin biri yitip ketse, toqsan toqquzini chölde qoyup qoyup yitip ketkinini tapquche izdimesmu? **5** Uni tépiwalghanda, shadlan'ghan halda mürisige artidu; **6** andin öyige élip kélip, yar-buraderliri bilen qolum-qoshnilirini chaqirip, ulargha: «Men yitken qoyumni tépiwaldim, méning bilen teng shadlininglar!» deydu. **7** Men silerge shuni éytayki, shuninggha oxshash, towa qiliwatqan bir gunahkar üçün ershte zor xursenlik bolidu; bu xursenlik towigha mohtaj bolmighan toqsan toqquz heqqaniy kishidin bolghan xursenlikdin köp artuqtur. **8** — Yaki bir ayalning on kümüş dinari bolup, bir dinarni yoqitip qoysa, chiraghni yéqip, taki uni tapquche öyni süpürüp, zen qoyup izdimesmu? **9** Uni tapqanda yar-burader, qolum-qoshnilirini chaqirip, ulargha: «Méning bilen teng shadlininglar, chünki men yoqitip qoyghan dinarimni tépiwaldim» — deydu. **10** Men silerge shuni éytayki, shuninggha oxshash towa qiliwatqan bir gunahkar üçün Xudaning perishtilirining arisida xursenlik bolidu. **11** U sözini dawam qilip mundaq dédi: — Melum bir ademning ikki oggli bar iken. **12** Kichik oggli atisigha: «Ey ata, mal-mülükting tégishlik ülüshümni hazirla manga bergin» dep éytiptu. We u öz mal-mülüklerini ikkisige teqsim qilip bériptu. **13** Uzun ötmeyla, kichik oggli bar-yoqini yigishiturup, yiraq bir yurtqa seper qiliptu. U u yerde eysh-ishretlik ichide turmush kechürüp mal-dunyasini buzup-chéchiptu. **14** Del u bar-yoqini serp qilip tügetken waqıtta, u yurtta qattiq acharchiliq bolup, u xélila qisilchiliqta qaptu. **15** Shuning bilen u bérp, shu yurtning bir puqrasigha medikar bolup yalliniptu; u uni étizliqigha choshqa béqishqa ewetiptu. **16** U hetta qorsiqini choshqilarning yémi bolghan purchaq posti bilen toyghuzushqa teqezza boptu; lékin héchkim uninggha héchnerse bermeptu. **17** Axir bérp u hoshini tépip: «Atamning shunche köp medikarlirining aldidin yémek-ichmek éship-téship turidu; lékin men bolsam bu yerde achliqtin öley dep

qaldim! **18** Ornumdin turup, atamning aldigha bérp uninggha: Ey ata, men ershning aldidimu we séning aldingdimu gunah qildim. **19** Emdi séning oghlung atilishqa layiq emesmen. Méni medikarliring süpitide qobul qilghaysen! — deymen» dep oylaptu. **20** Shuning bilen ornidin turup atisining aldigha qaytip méngiptu. Lékin atisi yiraqtinla uni körüp uninggha ichi aghritip, aldigha yügürüp chiqip, uning boynigha ésilip uni söyüp kétiptu. **21** Oggli: «Ata, men ershning aldidimu, séning aldingdimu gunah qildim. Emdi séning oghlung atilishqa layiq emesmen» — deptu. **22** Biraq atisi chakarlirigha: «Derhal eng ésil tonni ekélip uninggha kiydürünglar, qoligha üzük sélinglar, putlirigha ayagh kiydürüngler; **23** we bordaq torpaqni ekélip soyunglar; andin obdan yep, rawurus tebrikleyle! **24** Chünki méning bu oghlum ölgenidi, tirildi, yitip ketkenidi, tépildi!» — deptu. Andin ular tebrikleškili bashlaptu. **25** Emdi chong oggli étizgha ketkeniken. U qaytip kéliwétip öyge yéqin kelgende neghme-nawa bilen ussulning awazini anglaptu. **26** U chakarlardin birini chaqirip, uningdin néme ish boluwatqinini soraptu. **27** Chakar uninggha: Ukang keldi we atang uni saq-salameat tépiwalghanliqi üçün bordaq torpaqni soydi» deptu. **28** Lékin [chong oggli] xapa bolup, öyge kirgili unimaptu. We atisi chiqip uning öyge kirishini ötüñüptu. **29** Emma u atisigha jawab bérp: «Qara! Men shunche yildin béri quldek xizmitingde boldum, esla héchbir emringdin chiqip baqmidim. Biraq sen manga el-aghinilirim bilen xush qilghili héchqachan birer oghlaqmu bermiding! **30** Lékin séning mal-mülüklingirni pahishilerge xejlep tügetken bu oghlung qaytip kelgende, sen uning üçün bordaq torpaqni soyupsen» — deptu. **31** Biraq atisi yene uninggha: «Ey oghlum, sen herdaim méning yénimdisen we méning barliqim séningkidur. **32** Emdi tebriklep shadlinishqa layiqtur; chünki bu séning ukang ölgenidi, tirildi, yoqilip ketkenidi, tépildi» — deptu.

16 U muxlisirigha yene mundaq dédi: — Bir bayning bir ghojidari bar iken. Birsı baygha: «Bu ghojidarizing mal-mülkingizni buzup chachtı» dep shikayet qiptu. **2** U ghojidarni chaqirip, uninggha: «Méning séning toghrangda anglihanlirim zadi qandaq gep? Ghojidarliqingdiki hesab-kitabni éniq tapshur; chünki mundin kéyin sen ghojidar bolmayssen» — deptu. **3** Ghojidar emdi öz ichide: «Néme qilay? Chünki xojayinim méni ghojidarliqtin mehrum qilidu. Ketmen chapay désem unchilik maghdur yoq, tilemchilik qilay désem nomus qilimen. **4** He, taptim! Ghojidarliqtin qalghinimda kishilerning méni öylirige qarshi élishi üçün, néme qilishimni emdi bildim» dep **5** öz xojayinigha qerzdar bolghanlarni birdin-birdin chaqirip kélip, birinchisidin: «Xojayinimgha qanchilik qerzingiz bar?» dep soraptu. **6** We qerzdar: «Yüz tung zeytun méyi» dep jawab bériptu. Ghojidar uninggha: «Mana, hésabat deptiringizni élip, bu yerde olturup ellik tunggha özgertiwéting!» deptu. **7** Andin u yene birige: «Sizchu, qanchilik qerz boldingiz?» dep soraptu. U: «Yüz küre bughday» dep jawab bériptu. Ghojidar uninggha: «Hésabat deptiringizni élip seksen kürige özgertiwéting!» deptu. **8** Shuning bilen uning xojayini semimiyetsiz ghojidarning bu ishtiki pemlikliki üçün uninggha qayil bolup maxtaptu. Chünki bu dunyaning perzentliri öz dewride nurning perzentliridin

pemliktur. **(aiōn g165)** 9 We men silerge shuni éytip qoyayki, «Naheq dunyagha tewe mal-dunya» arqiliq özünglarga dost tutunglar; shundaq qilsanglar, mal-dunya kargha kelmeydighan bolghan [künide] shu dostlar silerni ebediy makanlarga qarshi alidu. **(aiōnios g166)** 10 Kimki kichikkine ishta sadiq bolsa, chong ishtimu sadiq bolidu; we kimki kichikkine ishta semimiyetsiz bolsa, chong ishtimu semimiyetsiz bolidu. 11 Shunga eger «naheq dunyagha tewe bolghan mal-dunya»da sadiq bolmisanglar, kim silerge heqiqiy bayliqlarni tapshursun? 12 We bashqilarning nersiliride sadiq bolmisanglar kim silerge özünglarning nersisini bersun? 13 Héchkim ikki xojayin'gha teng xizmet qilalmaydu. Chünki u yaki buni yaman körüp, uni yaxshi köridü; yaki buninggha özini pütünley béghishlap, uninggha étibarsiz qaraydu. [Shuninggha oxshash], silerningmu birla waqitta hem Xudaning, hem mal-dunyaning qulluqida bolushunglar mumkin emes. 14 Emdi Perisiyler (ular pulgha amraq idi) bularning hemmisini anglap Eysani mesxire qilishti. 15 We u ulargha mundaq dédi: — «Siler özünglarni ademlarning aldida heqqaniy qilip körsetküchidsiler; lékin Xuda qelbinglarni bilidu. Chünki ademlarning arisida qerindilidighini Xudaning neziride yirinchliktur. 16 Tewrat qanuni we peyghemberlarning yazmiliri [chömlüdürgüchi] Yehyaghiçe hidayet bolup keldi; shu waqittin bashlap Xudaning padishahliqining xush xewiri jakarlinip keliwatidu; [padishahliqqa] kirmekchi bolghanlarning herbiri uninggha bösiüp kiriwélishi kérektur. 17 Lékin asman bilen zéminning yoq qiliwétilishi Tewratning bir chékiti bikar qilinishtin asandur. 18 — Her kim öz ayalini talaq qilip bashqa birini alsa zina qilghan bolidu we kimki öz eridin talaq qilin'ghanni alsa zina qilghan bolidu». 19 — Burun bir bay adem bar idi; u sösün renglik ton we kanap kiyimlerni kiyip, herkünü eysh-ishret ichide tentene qilatti. 20 We pütün ezayini chaqa-jaharet bésip ketken Lazarus isimlik bir yoqsul bar idi; u bayning derwazisining aldigha [herkünü] yatquzup qoyulatti. 21 Uning dastixinidin chüshüp qalghan parchi-puratlardan qorsiqini toyghuzghushqa teszna idi. Halbuki, itlar kélip uning yarilirini yalaytti. 22 Emdi shundaq boldiki, yoqsul oldi we perishtiler uni Ibrahimning quchiqigha apardi. Bay hem ölüp depne qilindi; 23 we tehtisarada qattiq qynilip, bëshini kötürüp, yiraqtin Ibrahimni we uning quchiqidiki Lazarusni körüp: **(Hadēs g86)** 24 «Ey ata Ibrahim, manga rehim qilghaysen! Lazarusni ewetkeysen, u barmiqining uchini sugha chilap, tilimgha témitip sowutqay. Chünki men bu ot yalqunida qattiq azabliniwatimen!» dep warqirap yalwurdı. 25 Lékin Ibrahim mundaq dédi: «Ey oghlum, hayat waqtingda halawetni yetküche körginingni we Lazarusning derd-bala tartqinini yadinggha keltürgin. Hazir u teselli tapti, emma sen azab tartiwatisen. 26 We bulardin bashqa, biz bilen silerning ariliqimizda yoghan bir hang békilitgendurki, bu yerdin siler terepke öteyli dégenler ötelemes we andin biz terepke ötimiz dégenler ötelmes». 27 Emdi bay yene: «Undaqta, i ata, sendin [Lazarusni] atamning öyige ewetishingni ötüminen. 28 Chünki méning besh aka-ukam bar; ularning bu azab-oqubetlik yerge kelmesliki üçün [Lazarus] ularni qattiq agahlاندurup qoysun» — dédi. 29 Biraq Ibrahim

jawab bérıp uninggha: «Ularda Musa we [bashqa] peyghemberlarning [agah-guwahliqi] bar; ular shularni anglisun» — dédi. 30 Lékin u: «Yaq, i Ibrahim ata, eger ölgenlerdin biri tirilip ularning aldigha barsa, ular towa qilidu» — dédi. 31 Emma Ibrahim uninggha: «Eger ular Musa we [bashqa] peyghemberlarning [guwahliqini] anglimisla, hetta ölgenlerdin birsı tirilsimu, ular yenila ishinishti ret qilidu» — dédi.

17 U muxlisirigha mundaq dédi: — Insanni putlashturidighan ishlar bolmaydu; lékin shu putlashturush wasitichisi bolghan ademning haligha way! 2 Bundaq ademning bu kichik balilardin birini [gunahqa] putlashturghan bolsa, boynigha tügmen téshi ésilghan halda dengizgha tashliwétilgini ewzel bolatti. 3 Özünglarga agah bolunglar! Eger qerindishing gunah qilghan bolsa, uninggha tenbih-nesihet qilghin. U towa qilsa uni epu qilghin. 4 Mubada u bir kün ichide sanga yette mertiwé gunah qilsa we yette mertiwé yéninggha kélip: Towa qildim, dése, uni yenila epu qilghin. 5 Shuning bilen rosullar Rebge: Ishench-étiqadimizni ashurghin, — déyishti. 6 We Reb ulargha mundaq dédi: — Silerde qicha uruqidek zerriche ishench bolsa idi, siler awu üjme derixige: «Yiltizingdin qomurulup, dengizgha köchüp tikil!» désenglar, u sözünglarni anglap köchetti. 7 Lékin aranglardin kimning yer heydeydighan yaki mal baqidighan bir quli bolsa we u étizliqtin qaytip kelgende, uninggha: «Tézrek kélip dastixanda olturghin», deyidighanlar barmu? 8 U belki uninggha: «Méning tamiqinni teyyar qil, men yep-ichip bolghuche bélingni baghlap méni kötkin, andin özüng yep-ichkin, démesmu? 9 Qul emr qilin'ghinidek qilghini üçün xojayin uninggha rehmet éytamdu? Méningche, éytamaydu. 10 Shuninggha oxshash, silermu özünglarga emr qilin'ghanning hemmisini ada qilghininglardin kéyin: Biz erzimes qullarmiz; biz peqet tégishlik burjimizni ada qilduq, xalas», deyidighan bolisiler. 11 We shundaq boldiki, u Yérusalémgha chiqip kétéwatqanda, Samariye bilen Galiliyening otturisidin ötüp, 12 bir kentke kirginide maxaw késlige griptar bolghan on adem uninggha uchrıp, yiraqta toxtap, 13 awazlirini kötürüp: Ey Eysa, ustaz, bizge rehım qilghaysen, dep ötündi. 14 Ularnı körgende u ulargha: Bérıp özünglarnı kahinlarga körsitinglar, dédi. We shundaq boldiki, ular yolda kétéwatqanda, [maxawdin] paklandi. 15 Ulardin bireylen özining saqayghinini körgende yuqiri awaz bilen Xudani ulughlap, keynige burulup, qaytti. 16 U kélip Eysaning ayighigha yiqilip düm yétip teshekkür éytti. U Samariyelik idi. 17 Eysa bu ishqa qarap: Pak qilin'ghanlar on kishi emesmidı? Qalghan toqquzeylen qéni? 18 Bu yat ellik musapirdin bashqa, Xudagha hemdusana oqughili héchkim qaytip kelmeptighu?! — dédi. 19 Andin u héliqi ademege: — «Ornungdin tur, yulunggha mangghin! Étiqadig seni saqayttıl» — dédi. 20 [Bir kün] Perisiyler uningdin: «Xudaning padishahliqi qachan kélidu?» dep sorighanda u ulargha jawab bérıp mundaq dédi: — Xudaning padishahliqining kélislini köz bilen körgili bolmas; 21 kishiler: «Qaranglar, u mana bu yerde!» yaki «U yerde!» déylmeydu. Chünki mana, Xudaning padishahliqi aranglardidur. 22 Kéyin u muxlisirigha yene mundaq dédi: — «Shundaq künler kéliduki, siler Insan'oghlining künliridin birer küni bolsimu körtishke

teshna bolisiler, lékin körelmeysiler. **23** Shu chaghda kishiler silerge: «Mana u bu yerde!» we yaki «Mana u u yerde!» deydu; siler ne barmanglar ne ularning keynidan yügürmenglar. **24** Chünki goya asmaning bir chétidin chaqmaq chéqip yene bir chétigiche yorutidighandek, Insan'oghlining öz künide hem shundaq bolidu. **25** Lékin u awwal köp azab-oqubetlerni tartishi bu dewrdikiler teripidin chetke qéqilishi muqerrerdur. **26** We Nuh [peyghemberning] künliride qandaq bolghan bolsa, Insan'oghlining künliride hem shundaq bolidu. **27** Taki Nuh kémige kirip olturghan kün'giche, kishiler yep-ichip, öylinip we yatliq bolup kéliwatqanidi; andin topan kélip hemmisini halak qildi. **28** Hem yene, Lutning künliride qandaq bolghan bolsa shundaq bolidu — kishiler yep-ichip, soda-sétiq qilib, tériqchilik qilatti we öylerni salatti. **29** Lékin Lut Sodom shehiridin chiqqan künü, asmandin ot bilen güngürt yéghip, [bu sheherdikilerning] hemmisini halak qildi. **30** Emdi Insan'oghli ashkara bolidighan künde ene shundaq bolidu. **31** Shu künü, herkim ögzide turup, nerse-kérekliroi öyide bolsimu, alghili chüshmisun; we shuninggha oxshash kimki étizliqta bolsa [öyige] héch yannimisun. **32** Lutning ayalini yadinglarga keltüringlar! **33** Kimki öz hayatini qutquzmaçchi bolsa, uningdin mehrum bolidu, lékin öz hayatidin mehrum bolghan kishi uninggha érishidu. **34** Silerge shuni éytayki, u kéchide ikki adem bir orunda yatidu; ularidin biri élip kétilidu, yene biri qaldurulidu. **35** Ikki ayal yarghunchaq béshida turup un tartiawatqan bolidu; ularidin biri élip kétilidu, yene biri qaldurulidu». **37** We ular uninggha jawaben: Ey Reb, bu ishlar qeyerde yüz béridu? — dep soridi. U ulargha: Jeset qaysi yerde bolsa, quzghunlar shu yerge toplishidu!

18 We u ulargha, boshashmay, herdaim dua qilip turush kéreklikli toghrisida bir temsil keltürüp mundaq dédi: **2** — «Melum sheherde bir sotchi bar iken. U Xudadinmu qorqmaydiken, ademlergimu perwa qilmaydiken. **3** Shu sheherde bir tul ayal bar iken we u daim sotchingin aldigha kélip: «Eybkardin heqqimni élip bergin» dep telep qilidiken. **4** U xéli waqitqiche uni ret qiptu; biraq kéyin könglide: Xudadinmu qorqmaymen, ademlergimu perwa qilmaymen, **5** lékin bu tul xotun méni aware qilip kétiwatidu, uning manga chaplishiwélip méni halimdin ketküziwetmesliki üçün herhalda uning dewayini sorap qoyay!» — dep oylaptu». **6** Reb: Qaranglar, adaletsiz bu sotchingin néme dégenlirige! **7** U shundaq qilghan yerde, Xuda Özige kéche-kündüz nida qiliwatqan tallighan bendilirige qandaq qilar? Gerche Xuda Öz bendilirige hemderd bolush bilen birge [rezillikke] uzun'ghiche sewr-taqet qilsimu, axirida bendilirining derdige yetmesmu? **8** Men silerge éytayki: U ularning derdige yétip nahayiti tézla heqqini élip béridu! Lékin Insan'oghli kelgende yer yüzide iman-ishenç tapalamdu? — dédi. **9** U özlirini heqqaniy dep qarap, bashqilarni közige ilmaydighan bezilerge qaritip, mundaq bir temsilni éytti: **10** — Ikki adem dua qilghili ibadetxanigha bériptu. Biri Perisiy, yene biri bajgir iken. **11** Perisiy öre turup öz-özige mundaq dua qiliptu: — «Ey Xuda, méning bashqa ademlerdek bulangchi, adaletsiz, zinaxor we hetta bu bajgirdek bolmighinin üçün sanga shükür! **12** Her heptide

ikki qétim roza tutimen we tapqanlirimning ondin bir ülüşini sediqe qilimen». **13** Biraq héliqi bajgir yiraqta turup béshini kötürüp asman'gha qarashqimu pétinalmay meydisiqe urup turup: «Ey Xuda, men mushu gunahkargha rehim qilghaysen!» — deptu. **14** Men silerge shuni éytayki, bu ikkiylendin [Perisiy] emes, belki [bajgir] kechürümge ériship öyige qaytiptu. Chünki herkim özini üstün tutsa töwen qilinar, lékin kimki özini töwen tutsa üstün kötürüler. **15** Emdi qolini tegküzsün dep, kishiler kichik balilirinimu uning aldigha élip kéletti. Lékin buni körgeñ muxlislar ularni eyibledi. **16** Emma Eysa balilarni yénigha chaqirip: Kichik balilarni aldimgha kelgili qoyunglar, ularni toshushmanglar. Chünki Xudaning padishahliqi del mushundaqlardin terkib tapqandur. **17** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki: Kimki Xudaning padishahliqini sebiy balidek qobul qilmisa, uninggha hergiz kirelmeydu, — dédi. **18** Melum bir hökümdar Eysadin: I yaxshi ustaz, menggülik hayatqa waris bolmaq üçün néme ishni qilishim kérek, — dep soridi. **(aiönios g166)** **19** Lékin Eysa: Méni néme üçün yaxshi deysen? Yaxshi bolghuchi peqet birla, yeni Xudadur. **20** Emrlerni bilisen: — «Zina qilma, qatilliq qilma, oghriliq qilma, yalghan guwahliq bermey, atangni we anangni hörmet qil» — dédi. **21** — Bularning hemmisige kichikimdin tartip emel qilip kéliwatimen, — dédi u. **22** Eysa buni anglap uninggha: — Sende yene bir ish kem. Pütkül mal-mülkingni sétip, pulini yoqsullargha üleshtürüp bergin we shundaq qilsang, ershte xezineng bolidu; andin kélip manga egeshkin! — dédi. **23** Emma u bu gepni anglap tolumu qayghugha chömüp ketti; chünki u nahayiti bay idi. **24** Tolimu qayghugha chömüp ketkenlikini körgeñ Eysa: — Maldunyasi köplerning Xudaning padishahliqigha kirishi némidegeñ tes-he! **25** Tögingin yingnining közidin ötüshi bay ademning Xudaning padishahliqigha kirishidin asandur! — dédi. **26** Buni anglighanlar: — Undaq bolsa, kim nijatqa érishelisun? — déyishti. **27** Emma u jawaben: — Insanlarga mumkin bolmighan ishlar Xudagha mumkindur — dédi. **28** Emdi Pétrus: — Mana, biz bar-yoqimizni tashlap sanga egeshtuq!? — dédi. **29** U ulargha: — Men silerge berheq shuni éytayki, Xudaning padishahliqi üçün öy-waq ya ata-anisi ya qérindashliri ya ayali ya baliliridin waz kechkenlerning herbiri **30** bu zamanda bulargha köp hessilep muyesser bolidu we kélidighan zamandimu menggülik hayatqa érishmey qalmaydu. — dédi. **(aiön g165, aiönios g166)** **31** Andin u on ikkeylenni öz yénigha élip ulargha mundaq dédi: — Mana, biz hazir Yérusalémgha chiqiwatimiz we peyghemberlerning Insan'oghli toghrisida pütkenlirining hemmisi [shu yerde] emelge ashurulidu. **32** Chünki u yat ellerning qoligha tapshurulidu we ular uni mesxire qilip, xarlaydu, uning üstige tüküridu; **33** ular uni qamchilighandin kéyin öltürüwétidu; we u üçinchi künü qayta tirilidu, — dédi. **34** Biraq ular bu sözlerdin héchnémini chüshenmide. Bu sözning menisi ulardin yoshurulghan bolup, uning néme éytqinini bilelmey qaldi. **35** We shundaq ish boldiki, u Yérixo shehirige yéqinlashqanda, bir kor kishi yolning boyida olturup tilemchilik qiliwatatti. **36** U köpchilikning ötüp kétiwatqanliqini anglap: — Néme ish bolghandu? — dep soridi. **37** Xe q uninggha: — Nasaretlik Eysa bu yerdin

ötüp kétivatidu, — dep xewer berdi. **38** — I Dawutning oghli Eysa, manga rehım qilghaysen! — dep warqirap ketti u. **39** We Eysaning aldda mėngiwatqanlar uni: — Shük oltur! dep eyibleshti. Biraq u: — I Dawutning oghli, manga rehım qilghaysen! — dep téximu qattiq warqiridi. **40** Eysa qedimini toxtitip, uni aldigha bashlap kélishti buyrudi. Qarighu uninggha yéqin kelgende u uningdin: **41** — Sen meni néme qılıp ber, deysen? — dep soridi. — I Rebbim, qayta köridighan bolsam'idil! — dédi u. **42** Eysa uninggha: — Köridighan bolghin! Étiqading séni saqaytti, — dédi. **43** We uning közi shuan échildi; u Eysagha egiship, yol boyi Xudani ulughlap mangdi. We barlıq xalayıqu buni körip Xudagha medhiye oqudi.

19 U Yérixo shehirige kirip uningdin ötüp kétivatatti. **2** Mana shu yerde Zakay isimlik bir kishi bar idi. U «bash bajır» bolup, intayın bay idi. **3** U Eysaning qandaq adem ikenlikini körüşke purset izdewatatti, lékin boyi pakar bolghachqa, xelqing tolliliqidin uni körelmeytti. **4** Shunga u aldi terepke yügürüp bérıp, uni körüş üçün bir tüp üjme derixige yamiship chiqti; chünki Eysa u yol bilen öptetti. **5** We Eysa u yerge kelgende yuqirigha qarap uni körtip uninggha: — Zakay, chapsan chüşkin! Chünki men bugün séning öyüñde qonushum kérek, — dédi. **6** U aldirap chüşüp, xushallıq bilen uni [öyide] méhman qildi. **7** Bu ishni kórgen xalayıqning hemmisi: U gunahkar kishiningkide qon'ghili kirip ketti! — dep ghotuldiship ketti. **8** Lékin Zakay ornidin turup Rebge: — I Rebbim, mana, mülküñning yerimini yoqsullargha bérimen; eger birawnı yalghandin shikayet qılıp uningdin birnéme ündürüwalghan bolsam birige tötni qayturimen, — dédi. **9** Buning bilen Eysa uninggha [qarap]: — Bügün nijat bu öyge kirdi. Chünki bu kishi hem Ibrahimning oghlidur! **10** Chünki İnsan'oghli ézip ketkenlerni izdep qutquzghili keldi, — dédi. **11** Xalayıq bu sözlerni tingshawatqanda u yene söz qılıp bir temsilni qoshup éytti. Chünki u Yérusalémgha yéqinlashqanidi we ular: «Xudaning padishahlıqı derhal namayan bolidighul?» — dep oylashqanidi. **12** Shunga u mundaq dédi: Bir aqsöñgeq padishahlıq textige ériship kélış üçün yiraq bir yurtqa qarap yolgha chiqti. **13** [Awwal] u ózining on qulini chaqirıp, ulargha on tillani üleshtürüp bérıp: «Men qaytip kelgüche [buning bilen] oqet qilinglar» — deptu. **14** Biraq öz yurt puqraliri uninggha öch bolghachqa, keynidin elchilerni ewetip: «Bu kishining üstimizge padishah bolushini xalimaymız!» deptu. **15** We u padishahlıq mensipige ériship qaytip kelgende shundaq boldiki, herbirining tijaret bilen qanche payda tapqinini bilmekchi bolup, pulini tapshurghan héliqi qullirini öz aldigha chaqirtıptı. **16** We awwalqisi kélip: «I xojam, sili bergen tilla on tilla payda qildi» deptu. **17** «Yaraysen, ey yaxshi qul! Sen kichikkine ishta ishenchlik chiqqanliqıg üçün on sheherge hakim bolghin» — deptu xojayın uninggha. **18** Ikkinchisi kélip: «I xojam, sili bergen tilla besh tilla payda qildi» deptu. **19** Xojayın uninggha hem: «Sen hem besh sheherge hakim bolghin» deptu. **20** Lékin yene birsi kélip: «I xojam, mana sili bergen tillal! Buni yaghliqqa chigip bir jayda qoyup saqlidim. **21** Chünki sili qattiq adem ikenla, sili amanet qilmighanliridin payda ündürüp, özliri térimighanliridin hosul yighila. Shuning üçün silidin qorqtım» deptu.

22 Emma [xojayini] uninggha: «Ey eski qul, sanga öz aghzingdin chiqqan sözliring boyiche höküim qılay. Sen méning amanet qilmay ündürüwalidighan, térimay turup yighiwalidighan qattiq adem ikenlikimni bilip turup, **23** néme üçün méning pulumni xezinichilerge amanet qoymiding? Men qaytip kelgende, uni ösümi bilen almasmidin?» — deptu. **24** Andin u yénidikilerge: «Uningdiki tillani élip on tilla tapqan qulgha béringlar!» dep buyruptu. **25** Ular uninggha: «I xoja, uning on tillasi tursal!» — deptiken, **26** [højayın yene mundaq deptu]: «— Chünki men silerge shuni éytayki, kimde bar bolsa, uninggha téximu köp bérilidu; emma kimde yoq bolsa, hetta uningda bar bolghanlirimu uningdin mehrum qilinidu. **27** Emdi üstige padishah bolup höküim sürüşümni xalimighan düşmenlirimni bolsa, ularni keltürüp, méning aldimda qetl qilinglar». **28** U bu ishlarni éytqandin kéyin, Yérusalémgha chiqishqa aldigha qarap mangdi. **29** We shundaq boldiki, u Zeytun téghining étikidiki Beyt-Fagi we Beyt-Aniya yézilirigha yéqin kelginide, ikki muxlisigha munularni tapilap aldin ewetti: **30** — Siler udulunglardiki yézigha béringlar. U yerge kiripla hésh adem balisi minip baqmighan, baghlaqlıq bir texeyni kórisiler. Uni yéshıp bu yerge yétilep kélinglar. **31** Eger birsi silerdin: «Némishqa buni yéshisiler?» dep sorap qalsa, siler uninggha: «Rebning buninggha hajiti chüşti» — denglar. **32** Shuning bilen ewetilgenler bérwidı, ish del u ulargha éytqandek boldi. **33** Ular texeyni yéshiwatqanda, uning igiliri ulardin: — Texeyni némishqa yéshisiler? — dep soridi. **34** Ular: — Rebning uninggha hajiti chüşti, — dédi. **35** Ular uni Eysaning aldigha yétilep keldi; we yépinchachapanlirini texeyning üstige sélip, Eysani yölep üstige mindürdi. **36** U kétép barghinida, xelqler yépinchachapanlirini yolgha payandaz qılıp saldi. **37** We u Zeytun téghidin chüşhüş yoligha yéqinlashqanida, pütkül muxlislar jamaiti shadlinip, öz közi bilen kórgen qudretlik möjiziler üçün awazini kórtürüp: «Perwerdigarning namida kelgen padishah mubarektur! Asmanlarda tinch-inaqlıq tiklen'gey, ershielada shan-sherep ayan bolghay!» dep towliship Xudagha medhiye oqushqa bashlıdı. **39** Lékin topning ichide bezi Perisiyler uninggha: — Ey ustaz, muxlisliringgha [mushu gepliri üçün] tenbih ber! — déyishti. **40** Biraq u ulargha jawaben: — Silerge shuni éytayki, bular jim turghan bolsa, hetta bu tashlarmu chuqan sélisqan bolatti, — dédi. **41** Emdi u sheherge yéqinlashıp uni körip, uning üçün yighlap mundaq dédi: **42** — [I Yérusalém!] Sen bügün, bu künüñde, tinch-amanlıqıg üçün néme kérek bolghinini bilseng idi! Kashki, bu ishlar hazir kózlingdin yoshurundur. **43** Chünki shundaq künler beshinggha kéliduki, düşmenliring etrapingni qasha-istihkam bilen qorshap séni qamap töt tereptin qıstaydu. **44** Ular séni we [sépling]ning ichingdiki baliliringni yer bilen yeksen qılıp, hetta tashni tashning üstidimu qaldurmaydu; chünki [Xuda]ning séni yoqlighan peytini bilip yetmidig. **45** We u ibadetxana hoyllirigha kirip, u yerde élim-sétim qiliwatqanlarni heydep chiqirıp, **46** ulargha: — Muqeddes yazmilarda: «Méning öyüm dua-tilawetxana bolidu» dep pütülgen bolsimu, lékin siler uni «bulangchilarning uwisi» qiliwaldinglar! — dédi. **47** Shu waqıtlarda u herkünı ibadetxanida telim bérretti. Bash kahnılar, Tewrat

ustazliri we yurt chongliri uni yoqitishqa amal izdidi. **48** Lékin ular qandaq qol sélishti bilmeytti, chunki barliq xelk uning sózini tingshash uchün uninggha qattiq yépisqanidi.

20 We shu künlerdin bir küni u ibadetxanining hoylilirida xelqge telim bérip xush xewerni élan qiliwatqanda, bash kahinlar we Tewrat ustazliri bilen aqsqaqallar uning aldigha kélip uningdin: **2** — Bizge éytqin: Sen qiliwatqan bu ishlarni qaysi hoquqqa asasen qiliwatisen? Sanga bu hoquqni kim bergen? — dep soridi. **3** U ulargha jawab bérip: — Memnu silerdin bir ishni soray; siler manga éytip béringlarchu, **4** — Yehya yürgüzgen chömlüdürtish ershtinmu, yaki insanlardinmu? — dep soridi. **5** Ular özara mulahize qiliship: — Eger «Ershin kelgen» dések, u bizge: «Undaqta, siler néme üçün [Yehyagha] ishemidinglar?» deydu. **6** Eger: «Insanlardin kelgen» dések, bu barliq xalayıq bizni chalma-kések qilip öltüridu. Chunki ular Yehyaning peyghember ikenlikige ishendürilgen, — déyishti. **7** We ular: — [Uning] [hoquqning] qeyerdin kelgenlikini bilmeymiz, — dep jawab bérishiti. **8** Eysa ulargha: — Undaqta, memnu bu ishlarni qaysi hoquqqa asasen qiliwatqanliqimni éytmaymen, — dédi. **9** U xalayıqqa munu temsilni sözleshke bashlidi: — «Bir kishi bir üzümarliq berpa qilip, uni baghwenlerge ijarige bérip, özi yaqa yurtqa bérip u yerde uzun waqit turuptu. **10** Üzümlerni yighidighan mezigil kelgende baghwenlerning üzümarliqtiki méwidin uninggha bérishke qulliridin birini ularining yénigha ewetiptu. Lékin baghwenler uni urup-dumbalap quruq qol yanduruwétiptu. **11** U yene bashqa bir qulni ewetiptu. Lékin ular unimu dumbalap, xarlap, yene quruq qol qayturuwétiptu. **12** U yene üçinchisini ewetiptu; ular unimu urup yarilandurup, talagha heydep chiqiriwétiptu. **13** [Axirda] üzümarliqning xojayini: «Qandaq qilsam bolar? Söyümlük oghlumni ewetey; ular uni körse, héch bolmighanda uning hörmitini qilar?» deytu. **14** Biraq baghwenler uning oghlini körüp bir-biri bilen meslihetliship: «Bu bolsa mirasxor; kélinglar, uni jayliwéteyli, andin miras bizningki bolidu» déyishti. **15** Shuning bilen ular uni üzümarliqning sirtigha achıqıp öltürüwétiptu. Emdi bundaq ehwalda üzümarliqning xojayini ularni qandaq qilidu? **16** U kélip u baghwenlerni yoqitip üzümarliqni bashqilargha tapshuridu». Xalayıq buni anglap: — Bunday ishlar hergiz bolmisun! — déyishti. **17** Lékin u ulargha közlirini tikip mundaq dédi: — Undaq bolsa, muqeddes yazmilarda «Tamchilar tashliwetken tash bolsa, Burjek téshi bolup tiklendi» dep yézilghan söz zadi némini kórsitidu? **18** Bu «tash»qa yiqilghan kishi pare-pare bolup kétidu; lékin bu tash herkimning üstige chüshse, uni kukum-talqan qiliwétidu. **19** Bash kahinlar we Tewrat ustazliri uning bu temsili özlirige qaritıp éytqanliqini bilip shu haman uninggha qol sélishti yolini izdidi; lékin ular xalayıqtin qorqushti. **20** Shunga ular uning keynidin marap, uni [Rim] waliyisining hökümranlıqida soraqqa tartishqa tapshurush üçün birnechche adamlarni sétiwélip, soqunup kirishke ewetti. Ular semimiy qiyapetke kiriwélip, uning sózidin yochuq izdep yüretti. **21** Ular uninggha mundaq soal qoydi: — Ey ustaz, silini durus sóz qilidighan we durus telim bérighan, héchqandaq ademning yüz-

xatirisini [qet'iy] qilmaydighan, belki Xudaning yolini sadiqliq bilen ógitip kéliwatqan adem dep bilimiz. **22** [Rim impératori] Qeyserge baj-séliq tapshurush Tewrat qanunigha uyghunmu-yoq?». **23** Emma u ularning hiylisini körüp yétip ulargha: — Némishqa méni sinimaqchisiler? **24** Manga bir kümüş dinar kórsitinglar. Buning üstidiki süret we nam-isim kimning? — dédi. Ular uninggha: Qeyserningki, — dédi. **25** We u ulargha: — Undaq bolsa, Qeyserning heqqini Qeyserge, Xudaning heqqini Xudagha tapshurunglar, — dédi. **26** Ular xalayıqning aldida uning sözliridin uni tutuwalghudek héchqandaq yochuq tapalmidi. Ular uning bu jawabigha heyranuhes bolup, zuwani tutuldi. **27** We «ölgenler tirilmeydu» dep inkar qilidighan Saduqiylarning beziliri uning aldigha kélip soal qoyup mundaq dédi: **28** — Ustaz, Musa [peyghember Tewratqa] bizge: «Ayali bar, emma perzent körmigen kishi ölüp ketse, ölgüchining aka yaki inisi tul qalghan yenggisini emrige élip, qérindishi üçün nesil qaldurushi kérek» — dep yazghan. **29** Emdi yette aka-uka bar idi. Chongı öylen'gendin kéyin perzent körmey alemdin ötti. **30** İkkinchi qérindishi ayalini emrige élip, perzent körmey alemdin ötti. **31** Andin üçinchisi uni aldi; shundaq qilip, yettisi uni emrige élip perzent körmey öldi. **32** Hemmisidin kéyin ayalmu öldi. **33** Emdi tirilish künide bu ayal ularning qaysisiningki bolar? Chunki yettisi uni xotunluqqa alghan-de?! **34** Eysa ulargha mundaq jawab berdi: — Bu alemning perzentliri öylinidu, yatliq bolidu. (aiön g165) **35** Lékin u alemdin nésiwe bolushqa, shundaqla ölüklernin tirilishke layiq sanalghanlar öylenmeydu, yatliq bolmaydu. (aiön g165) **36** Chunki ular yene ölmeydu, perishtilerge oxshash bolidu; «ölümdin tirilishtin tughulghan perzentler» bolghachqa, ular Xudaning oghulliridir. **37** Emdi ölgenlerning tirildürülüşini hetta Musa [peyghember] özimu ayan qilghan; chunki [Tewratiki] «tikenlik» dégen weqening xatiriside u Perwerdigarni: «Ibrahimning Xudasi, Ishaqning Xudasi we Yaqupning Xudasi» dep bayan qilghan. **38** U ölüklerning Xudasi emes, belki tiriklerning Xudasidir; chunki uninggha nisbeten hemmeylen tiriktur! **39** Shuning bilen Tewrat ustazliridin birqanchisi baha bérip: — Ustaz, yaxshi éytting, — dédi. **40** Chunki ularin héchkim yene uningdin soal sorashqa jür'et qilalmidi. **41** Emdi u ulargha soal qoydi: — Kishiler Mesihni qandaqsige Dawutning oghli deydu? **42** Chunki Dawut özi Zeburda: Perwerdigar méning Rebbimge éyttiki: — «Men séning dushmanliringni textipering qilghuche, Méning ong yénimda olтурghin!» — dégen'ghu? **44** Emma Dawut uni «Rebbim» dep chaqirghan yerde, undaqta u qandaqmu uning oghli bolidu? **45** We barliq xalayıq qulaq sélip anglawatqanda, u muxlisirigha mundaq dédi: — **46** — Tewrat ustazliridin hoshyar bolunglar. Ular uzun tonlarni kiyiwalghan halda ghadiyip yürüşke, bazarlarda kishilerning ulargha bolghan salamlirigha, sinagoglarda aldinqi orunlarda, ziyapetlerdimu törde olтурushqa amraq kélidu. **47** Ular tul ayallarning barliq öy-bésatlarini yewalidu we köz-köz qilip yalghandin uzundin-uzun dualar qilidu. Ularning tartidighan jazasi téximu éghir bolidu!

21 U béshini kötürüp qariwidi, baylarning öz sediqilirini [ibadetxanidiki] iane sanduqigha

tashlighinini kórdi. **2** U yene sanduqqa ikki tiyinni tashlawatqan bir namrat tul ayalnimu kórdi. **3** Shuning bilen u: — Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu namrat tul ayalning tashlighini hemmeylenningkidin köptur. **4** Chünki ularning hemmisi özlirining ashqanliridin iane qilip, Xudagha atighan sadiqlerge qoshup tashlidi; lékin bu ayal namratliqigha qarimay, özining tirikchilik qilidighinining hemmisini iane qilip tashlidi. **5** We beziler ibadexanining nepis tashlar we Xudagha sunulghan hediyele bilan qandaq bézelgenlik toghrisida sözlishti. **6** — Siler köriwatqan bu barliq nersilerge nisbeten, shu künler kéliduki, hetta bir tal tashmu tash üstide qaldurulmay, hemmisi gumran qilinidu, — dédi. **7** Ular uningdin: — Ustaz, bu dégenliring qachan yüz béridu? Bu ishlarning yüz bériddighanliqini ayan qilidighan qandaq alamet bolidu? — dep soridi. **8** U mundaq dédi: — Azdurulup kétishtin hézi bolunglar. Chünki tola kishiler méning namimni sétip: «Mana özüm shudurmen!» we «Ashu waqit yéqinlashti!» deydu. Shunga ularning keynige kirmenglar. **9** Siler urush we topilanglarning xewirini anglighan waqtinglardimu wehimige chüshmenglar; chünki bu ishlarning awwal yüz bérishi muqerr. Lékin bular, zaman axiri yétip keldi, dégenlik emes. **10** Andin u yene mundaq dédi: — Bir millet yene bir millet bilen urushqa chiqidu, bir padishahliq yene bir padishahliq bilen urushqa chiqidu. **11** Jay-jaylarda shiddetlik yer tewreshler, acharchiliqlar we wabalar bolidu, [yer yüzide] wehshetler we asmanda heywetlik alametler körinidu. **12** Biraq bu herbir weqeler yüz bérishtin ilgiri, kishiler silerge qol sélip tutqun qilidu we silerge ziyankeshlik qilip, silerni sinagoglarning soraqlirigha tapshuridu, zindanlarga tashlaydu; ular méning namim tüpeylidin silerni padishah we hökümdarlarning aldigha élip baridu, **13** we buning bilen [ularning aldida] guwahlik bérish pursitling chiqidu. **14** Uning üçhün erze qandaq jawab bérish toghrisida aldin'ala héch oylanmasliqqa qelbinglarda qet'iy niyet qilinglar. **15** Chünki men silerge barliq dushmanliringlar reddiye we ret qilalmighudek pasahetlik til we danishmenlik ata qilimen. **16** Hetta ata-ana, aka-uka, uruq-tughqan we yar-buraderliringlarmu silerge xainliq qilip tutup béridu we ular aranglardiki beziliringlarni öltüridu. **17** Siler méning namim tüpeylidin hemme ademning nepritige uchraysiler. **18** Halbuki, béshinglardiki bir tal chachimu halak bolmaydu! **19** Sewr-chidamliq bolghininglarda, jéninglarga ige bolalaysiler. **20** — Lékin Yérusalémning [dushman] qoshunliri teripidin qorshiwélin'ghanliqini körgininglarda, uning weyran bolush waqti yéqinlash qaptu, dep bilinglar. **21** U chaghda Yehudiye ölkiside turuwatqanlar taghlargha qachsun, sheher ichide turuwatqanlar uningdin chiqip ketsun, yézilarda turuwatqanlar sheherge kirmisun. **22** Chünki shu chagh «intiqaq jazasini tartidighan künler»dur; shuning bilen [muqeddes yazmilarda] barliq pütülgeler emelge ashurulidu. **23** Emdi shu künlerde hamilidar ayallar we bala émitidighanlarning haligha way! Chünki bu zéminda éghir qischilik bolidu we [ershtiki] ghezep bu xelqning béshigha chüshidu; **24** Ular qilichning bisida yiqitilidu we tutqun qilinip, barliq ellerge élip kétilidu; «yat ellerning waqti» toshquche,

Yérusalém yat ellerning ayagh astida qalidu. **25** — Quayash, ay, yultuzlardimu alametler bolidu; yer yüzidiki eller arisida déngiz-okyanlarning güldürilishidin we dolqunlarning dawalghushliridin parakendichilik bolidu. **26** Ademler qorqup, yer yüzige kélidighan apetlerni wehime ichide küttüp es-hoshini yoqitidu; chünki asmandiki küchler lerzige kélidu. **27** Andin kishiler Insan'oghlining küch-qudret we ulugh shan-sherep bilen bir bulut ichide kéliwatqanliqini köridu. **28** Lékin bu alametler körünüşke bashlighanda, qeddinglarni ruslap béshinglarni kötürünglar, chünki bu silerni azad qilishtiki nijat yéqinlashti, dégenliktur. **29** U ulargha mundaq bir temsili sözlep berdi: — Enjür derixi we bashqa barliq derexlerge qaranglar. **30** Ularning yéngidin bixlan'ghanda ulargha qarap, özünglar yazning yétip kélishige az qalghanliqini bilisiler. **31** Shuningdek, baya déyilgen alametlerning yüz bériwatqanliqini körgininglarda, Xudaning padishahliqining yéqin qalghalnlighini bilinglar. **32** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu alametlerning hemmisi emelge ashurulmay turup, bu dewr ötmeydu. **33** Asman-zémin yoqilidu, biraq méning sözlirim hergiz yoqalmaydu. **34** — Lékin özünglarga agah bolunglar, köngülliringlar eysishret, meyxorluq we tirikchilikning ghem-endishiliri bilen bixudlashmisun, shu küni üstünglarga tuyuqsiz chüshmisun. **35** Chünki u goya tuzaqtek barliq yer yüzide herbir turuwatqanlarning béshigha chüshidu. **36** Shunga herqandaq waqitlarda hoshyar bolunglar, yüz bérish aldida turuwatqan bu ishlardin özünglarni qachurup Insan'oghli aldida hazir bolup turushqa layiq hésablinish üçhün herdaim dua qilinglar, — dédi. **37** Emdi u kündüzliri ibadexanida telim bér etti, axshamliri sheherdin chiqip, kéchini Zeytun téghi dep atalghan taghda ötküzetti. **38** We barliq xelq uning telimini anglighili tang seherde ibadexanigha kirip, uning yénigha kéletti.

22 Emdi pétir nan héyti («ötüp kétish héyti» depmu atilidu) yéqinlaship qalghanidi. **2** Bash kahinlar we Tewrat ustazliri uni ölüme mehkum qilishqa amal izdep yüretti; chünki ular xelqtin qorqatti. **3** Shu peyette on ikkiylendin biri bolghan, Ishqariyot dep atalghan Yehudaning könglige Sheytan kirdi. **4** U bérıp bash kahinlar we ibadexana pasiban begliri bilen Eysani qandaq qilip ulargha tutup bérish üstide meslihetleshti. **5** Ular intayin xush bolup, Yehudagha pul bérishke kélishti. **6** Yehuda maqul bolup, uni xalayıqtin ayrim qalghanda ulargha tutup bérishke muwapiq purset izdeshe kirishti. **7** Emdi pétir nan héytining [birinchi] küni yétip kelgenidi. Shu küni «ötüp kétish héyti»gha atap qurbanliq [qoza] soyulatti. **8** Shuning bilen Eysa Pétrus bilen Yuhanngah: — Bérıp bizge ötüp kétish héytining [qozisini] birge yégili teyyarlanglar, — dep ularni ewetti. **9** — Qeyerde teyyarlashimizni xalaysen? — dep soridi ular. **10** U ulargha mundaq dédi: — Sheherge kirsenglar, mana u yerde kozida su kötürülwalgan bir er kishi silerge uchraydu. Uning keynidin méngip u kirgen öyge kiringlar. **11** We öy igisige: «Ustaz: — Muxlsilirim bilen ötüp kétish héytining tamigini yeydighan méhmanxana öy qeyerde? — dep sorawatidu» denglar. **12** U silerni bashlap üstünki qewettiki retlen'gen seremjanlashturulghan chong bir éghiz öyni körsitidu. Mana shu yerde teyyarliq qilip

turunglar. **13** Shuning bilan ikkisi bériwidi, hemme ishlar uning éytniqinde bolup chiqti. Ular shu yerde ötüp kétish héytining tamiqini teyyarlashti. **14** Emdi waqtisaiiti kelgende, Eysa dastixanda olturdi; on ikki rosul uning bilan bille olturushti. **15** Andin u ulargha: — Men azab chékishtin ilgiri, siler bilan ötüp kétish héytining bu tamiqigha hemdastixanda bolushqa tolumu intizar bolup kelgenidim. **16** Chünki silerge éytayki, bu héyt ziyapitining [ehmiyiti] Xudaning padishahliqida emelge ashurulmighuche, men buningdin qayta yémeymen, — dédi. **17** Andin u bir jamni qoligha élip, teshekkür éytti we muxlisirligha: — Buni élip aranglarda teqsim qilip [ichinglar]. **18** Chünki shuni éytayki, mundin kéyin Xudaning padishahliqi kelmigüche, hergiz üzüim sherbitidin qet'iy ichmeymen, — dédi. **19** Andin u bir tal nanni qoligha élip, Xudagha teshekkür éytti we uni oshtup, ulargha üleshtürüp bérip: — Bu méning siler üçün pida bolidighan ténimdur. Méni eslep turush üçün buningdin yenglar, — dédi. **20** U shuningdek tamaqtin kéyinki jamni qoligha élip mundaq dédi: — Bu jamdiki sharab méning siler üçün töküldighan qénimda bolghan yéngi ehdidur. **21** Lékin mana, méni tutup bergüchining qoli méning bilen bir dastixandadi. **22** We Insan'oghli derweqe özi toghrisida békitilgende [alemdin] kétidu; biraq Insan'oghlining tutup bérilishige wasitichi bolghan ademning haligha way! **23** Andin muxlislar bir-biridin: — Arimizda zadi kim mushundaq ishni qilishi mumkin? — dep munazirige chüshüp kétishti. **24** Emdi ularning arisida qaysimiz eng ulugh sanilishimiz kérek dégen talash-tartish payda boldi. **25** U ulargha mundaq dédi: — Ellerdiki padishahlar qol astidiki xelq üstidin buyruqquwazliq qilip idare qildu, ularning üstidiki hoquqdarliri «xelqperwer» dep atilidu. **26** Biraq siler shundaq bolmanglar; belki aranglardiki eng mertiwiliki özini eng kichikidek hésablisun we yétekchi bolghanlar [hemmeylen'ge] xizmetkardek bolsun. **27** Kim mertiwilik, dastixanda olturghannu yakı dastixandiki kütüküchimu? Dastixanda olturghini emesmu? Biraq men bolsam aranglarda xizmitinglarda bolghuchi kütüküchidekturmen. **28** Siler bolsanglar, béshimgha sinaqlar kelgende bashtin-axir men bilen bille hemrah bolghansiler. **29** We xuddi Atam manga padishahliq hoquqi békitkende, men silergimu shundaq békitimen. **30** Shuning bilen siler méning padishahliqimda men bilen bir dastixanda yep-ichisiler we textlerde olturup, Israilning on ikki qebilisi üstidin höküm chiqirisiler. **31** Reb yene [Pétrusqa]: — «Ey Simon, Simon! Mana, Sheytan hemminglarni xuddi bughday tasqighandek tasqap sinashni tiligen. **32** Lékin étiqading yoqimisun dep sanga dua qildim. Emdi sen towa qilip tüz yolgha qaytqandin kéyin, qérindashliringni musthekkeligin» — dédi. **33** — I Reb, — dédi Pétrus, — Men sen bilen bille zindan'gha tashlinip, bille ölümge bérishqa teyyarmen! **34** U uninggha: — I Pétrus, sanga éytayki, бүгүн xoraz chillighuche, sen «Uni tonumaymen» dep mendin üç qétim tanisen, dédi. **35** Andin, u ulardin: — Silerni hemyansiz, xurjunsiz we keshsiz [seperge] ewetkinimde silerning birer nersenglar kem bolup qalghanmu? — dep soridi. Ular: — Yaq, dédi. **36** Shuning bilen u ulargha: — Lékin hazir her kimning hemyani bolsa, uni alsun; shundaq hem xurjuni bolsa, uni alsun we bir

kimning qilichi bolmisa, chapinini sétip birdin qilich alsun. **37** Chünki men silerge shuni éytayki, [muqeddes yazmilarda]: «U jinayetchiler qatarida sanilidu» dep pütülgen söz mende choqum emelge ashurulidu. Chünki méning toghramdiki barliq ishlar toluq emelge ashmay qalmaydu — dédi. **38** — I Reb, qarighin, bu yerde ikki qilich bar iken, dédi ular. — Boldi, yétidu! — dédi u ulargha. **39** Andin u chiqip, aditi boyiche Zeytun téghigha yol aldi; uning muxlisliri uninggha egiship bardı. **40** U yerge yétip barghanda u ulargha: — Azdurulmasliqlar üçün dua qilinglar, — dédi. **41** Andin, ulardin bir tash étimiche nérairaq bérıp, tizlinip turup: **42** — I Ata, xalisang, bu qedehni mendin élip ketkeysen. Lékin méning emes, belki Séning iradeng ada qilinsun — dep dua qildi; **43** we asmandin bir perishte uninggha körünüp uni quwwetlendürdi. **44** U qattiq azabta tolghinip téximu ixlasliq bilen dua qiliderdi. Buning bilen uning terliri yerge tökülgen qan tamchiliridek chüshüshke bashlidi. **45** Andin duasini tügitip, ornidin turup, muxlislirining yénigha keldi. Ularning ghemge chöküp halsizlinip mügdep qalghanliqini körüwidi, ulargha: **46** — Uxlap qalghininglar némis? Azdurulushnin saqlinish üçün qopup dua qilinglar, — dédi. **47** Uning sözi téxi ayaghlashmastinla, bir top ademler payda boldi. Ularni bashlap kelgüchi on ikkeylendin biri bolghan Yehuda dégen kishi idi; u Eysagha [salam bérıp] söygili qéshigha bardı. **48** Eysa uninggha: — Ey Yehuda, bir söyüsh bilen Insan'oghlini tutup béersenmu? — dédi. **49** We Eysaning etrapidikiler néme ish yüz bérédighanliqini bilip yétip: — I Reb, qilich bilen uraylimu? — dédi. **50** We ulardin biri [qilichini kötürüp], bash kahinning chakirigha urup, ong quligini shiliwetti. **51** Biraq Eysa buninggha jawaben: — Boldi, toxtal! — dédi; u qolini uzitip quligigha tegküzüp, uni saqaytti. **52** Eysa özini tutqili kelgen bash kahinlar, pasiban begliri we aqsqaqallargha qarap: — Bir qaraqchini tutidighandek qilich-tohmaqlarni kötürüp kespilersghu? **53** Muqeddes ibadetxanida her küni siler bilen bille idim, siler qol salmidinglar. Hazir bu silerge tewe bolghan waqit-saettur we qarangguluqning höküm sürüshidur — dédi. **54** Ular Eysani tutuwélip, bash kahinning öyige élip kélishti. Pétrus yiraqtin egiship chöridi. **55** Emdi ular hoylining otturisida ot yéqip chöriside [issini] olturghanda, Pétrus ularning arisigha kirip olturdi. **56** Andin otning nurida uning olturghinini körgen bir dédek uninggha tikilip qarap turup: — Bu ademmu Eysa bilen bille idi, — dédi. **57** Lékin u tézip: — Ey xotun, uni tonumaymen! — dédi. **58** Andin uzun ötmey, yene bireylen uni körüp: — Senmu ulardin ikensen, — dédi. Lékin Pétrus: — Ey burader, undaq emesmen! — dédi. **59** Andin bir saetche ötkende bashqa bireylen: — Derheqiqet, bu hem uning bilen bille idi; chünki umu Galiliyeliktur, — dep ching turuwaldi. **60** Lékin Pétrus: — Hey burader, néme dewatqiningni bilmeymen! — dédi. We uning sözi ayaghlashmastinla, xoraz chillidi. **61** Emdi Reb keynige burulup, Pétrusqa tikilip qarap qoydi. Shuning bilen Pétrus Rebning sözini, yeni: «Bügün xoraz chillashtin ilgiri sen mendin üç qétim tanisen» dégenlikini yadigha keltürdi. **62** We u tashqirigha chiqip qattiq yighlap ketti. **63** Emdi Eysani tutup turuwatqanlar uni mesxire qilishqa we sawap-dumbilashqa bashlidi; **64** uning közlrini téngip uningdin: — Séni urghan kimdu?

Qéni, bésharet bergin! — dep sorashti **65** we uninggha buningdin bashqa yene nurghun haqaretlerni yaghdurdi. **66** Tang atqanda, xelq aqsqaqliri, yeni bash kahinlar we Tewrat ustazliri yigihilishti. Ular uni öz kéngeshmisige élip béríp **67** uningdin: — Éyte, sen Mesihmu? — dep sorashti. U ulargha jawaben: — Silerge éytsammu, qet'iy ishenmeysiler. **68** Silerdin birer soal sorisam, héch jawab bermeyisiler. **69** Lékin bu waqittin bashlap Insan'oghli Hemmige Qadiringning ong yénida olturidu, — dédi. **70** — Undaqa, sen Xudaning Oghli ikensen-de? — déyishti ular. U: — Déginginglardek men shudurmen! — dep jawab berdi. **71** Shuning bilen ular: — Emdi bashqa guwahchiliqning bizge néme hajiti? Chunki ózimiz uning öz aghzidin chiqqinini angliduq! — déyishti.

23 Andin [kéngeshmidikilerning] hemmisi ornidin turushup, uni [waliy] Pilatusning aldigha élip bérishiti. **2** U yerde ular uning üstidin shikayet qilip: — Ózini Mesih, yeni padishah dep atiwélip, xelqimizni azdurup we qutritip, Qeyserge baj-séliq tapshurushni tosqan bu ademni bayqap uni tuttuq, — déyishti. **3** Pilatus uningdin: — Sen Yehudiylarning padishahimusen? — dep soridi. U: — Éytqiningdek, — dep jawab berdi. **4** Andin Pilatus bash kahinlar bilen köpchilikke: — Bu ademdin birer shikayet qilghudek ishni tapalmidim, — dédi. **5** Lékin ular téximu qet'iy halda: — U Galiliyedín tartip taki bu yergiche, pütkül Yehudiyedimu telim bérish bilen xelqni qutritidu. **6** Pilatus «Galiliye» dégen sózni anglap: — Bu kishi Galiliyelikmu? — dep soridi **7** we uning Hérod [xanning] idare qilghan ölkidin kelgenlikidin xewer tépip, uni Hérodqa yollap berdi (u künlerde Hérodmu Yérusalémida idi). **8** Hérod Eysani körgende intayin xushal boldi. Chunki u uzundin béri uninggha dair köp ishlarni anglap, uningdin bir möjize körish ümidide bolup, uni körish pursitini idawatatti. **9** U Eysadin köp soallarni soridi, lékin u Hérodqa bir éghizmu jawab bermidi. **10** Bash kahinlar we Tewrat ustazliri yéqin turup uning üstidin he dep erz-shikayet qiliwatatti. **11** Hérod xan we uningleshkerliri uni xarlap mesxire qiliship, uninggha shahane ton-kiyim kiydürüp, uni yene Pilatusning aldigha qayturup yollidi. **12** Mana shu kündin bashlap, Pilatus bilen Hérod dost bolup qaldi; chunki ilgiri ular arisida adawet bolghanidi. **13** Waliy Pilatus bash kahinlarni, [Yehudiy] hökümdarlarni we xalayiqni yighip, **14** ulargha: — Siler bu ademning üstidin «Xelqni azduridu we qutritidu» dep shikayet qilip uni aldimgha tartip keldinglar. Mana, men silerning aldinglarda uni soraq qilghinim bilen, uningdin siler shikayet qilghan jinayetlerdin birinimu tapalmidim. **15** Hérodmu tapmidi; chunki men silerni uning aldigha ewettim. Mana, uningda ölümge layiq héchqandaq jinayet yoq iken. **16** Shunga men uni jazalap, andin qoyup bérimen, — dédi **17** (uning her qétimliq [ötüp kétish] héytida, [Yehudiy] [mehbuslardin] birini ulargha qoyup bérish mejburiyiti bar idi). **18** Lékin köpchilik tengla chuqan sélisip: — Buni yoqiting! Bizge Barabbasni qoyup bering! — déyishti **19** (Barabbas bolsa sheherde topilang kötürgenlik we qatilliq qilghanliqi üçün zindan'gha tashlan'ghan mehbus idi). **20** Shuning bilen Pilatus Eysani qoyup bérishni xalap, köpchilikke yene söz qilghili turdi. **21** Lékin ular jawaben yene chuqan

sélisip: — Kréstligin, uni kréstligin! — dep warqirashti. **22** [Pilatus] üçinchi qétim ulargha: — Némishqa? U zadi néme yamanliq qilghan? Men uningdin ölümge layiq héch jinayet tapalmidim. Shuning üçün men uni jazalap, qoyup bérimen, — dédi. **23** Biraq ular yenila he dep chuqan sélisip: «U kréstlensun!» dep telep qilip ching turuwaldi. Ularning hemde bash kahinlarning chuqanliri axir küchlük keldi. **24** Pilatus ularning telipi boyiche ada qilinsun dep höküim chiqardi. **25** We ularning tiliginini, yeni topilang kötürüş we qatilliq üçün zindan'gha tashlan'ghanni qoyup béríp, Eysani ularning xahishigha tapshurup berdi. **26** We ular uni élip kétéwatqanda, yolda Kurini shehirilik Simon isimlik bir kishi sehradín kéliwatatti; ular uni tutuwélip, kréstni uninggha kötürüzüp, Eysaning keynidin mangdurdı. **27** Eysaning keynide zor bir top xelq, shundaqla uninggha échinip yig'ha-zar kötürüshiwatqan ayallarmu egiship kéliwatatti. **28** Lékin Eysa keynige burulup ulargha: — Ey Yérusalémning qizliri! Men üçün yighlimanglar, belki özünglar we baliliringlar üçün yighlanglar! **29** Chunki silerge shundaq éghir künler kéliduki, kishiler: «Tughmaslar, bala kötürmigen qorsaqlar we émitmigen emchekler bextliktur!» — déyishidu. **30** Shu chaghdá kishiler taghlargha: «Üstimizge örül!», dönglüklerge: «üstimizni yap!» dep nida qilishidu. **31** Chunki ademler yapyéshil derexke shundaq ishlarni qilghan yerde, qurup ketken derexke néme ishlar bolar?! — dédi. **32** Ikki jinayetchimu ölümge mehkum qilin'ghili uning bilen teng élip kélín'genidi. **33** We ular «bash söngék» dep atalghan jaygha kelgende, u yerde uni we yene ikki jinayetchini, birini uning ong yénida we yene birini sol yénida kréstke tartti. **34** Eysa: — I Ata, ularni kechürgin, chunki ular özining néme qiliwatqanliqini bilmeydu, — dédi. [Leshkerler] chek tashlap, uning kiyimlirini bölüşüwaldi. **35** Xalayiq qarap turatti, Yehudiy hökümdarlarmu yénida turup uninggha dimighini qéqip mesxire qilip: Bashqilarni qutquzuptiken! Eger u rasttin Xudaning Mesih, Uning tallialighini bolsa, ózini qutquzup baqsun! — déyishti. **36** Leshkerlermu uni mesxire qiliship, Yénigha béríp uninggha sirke tanglep: **37** — Eger sen Yehudiylarning Padishahi bolsang, özüngni qutquzup baq! — déyishti. **38** Uning üstidiki [taxtaygha] grékche, latinche we ibraniche herpler bilen: «Bu kishi Yehudiylarning Padishahidur» dep yézıp qoyulghanidi. **39** Uning bilen bille kréstke tartilghan ikki jinayetchining biri uni haqaretlep: — Sen Mesih emesmidig? Emdi özüngnimu, biznimu qutquze! — dédi. **40** Biraq yene biri uning gépige tenbih béríp: Sen özing oxshash hökümnig tégide turup Xudadin qorqamansen? **41** Bizning jazalinishimiz heqlik, chunki óz qilmishirimizning tégishlik jazasini tarttuq; lékin bu kishi héchqandaq natoghra ish qilmighan'ghul — dep jawab berdi. **42** Andin, u Eysagha: — I Reb, padishahliqning bilen kelginingde, méni yad qilghin, — dédi. **43** Eysa uninggha: — Berheq, men sanga éytayki, бүгүн sen men bilen bille jennette bolisen, — dédi. **44** Hazir altinchi saet bolup, pütün zéminni toqquzinchi saetkiche qarangguluq basti. **45** Quayash nurini bermidi we ibadetxanining perdisi tosattin otturisidin yirtilip ikki parche bolup ketti. **46** Eysa qattiq awaz bilen nida qilghandin kéyin: — I Atal

Rohimni qolungga tapshurdum, — dédi-de, tiniqi toxtap, jan üzdi. **47** U yerde turghan yüzbéshi yüz bergem ishlarni körüp: — Bu adem heqiqetden durus adem iken! — dep Xudani ulughlidi. **48** We bu menzirini körushke yig'ilghan barliq xelq yüz bergem ishlarni körüp kökreklirige urup öylirige qaytishti. **49** We uni tonuydighan barliq kishiler we Galiliyeden uninggha egiship kelgen ayallar yiraqta turup, bu weqelerge qarap turdi. **50** We mana shu yerde kéngeshmidikilerdin Yüsüp isimlik biri bar idi. U özi aqköngül we adil adem bolup, ularning meslihetige we qilghinigha qoshulmighanidi. Özi Yehudiye ölkisidiki Arimatiya dégen bir sheherdin bolup, Xudaning padishahlini telmürüp kütetti. **52** U özi Pilatusning aldigha bérıp Eysaning jesitini bérishni telep qildi; **53** We uni kréstin chüshürüp kanap bilen képenlep, qoram tashtin oyup yasalgan, héchkim qoyulmighan bir qebrige depne qildi. **54** Bu «teyyarliq küni» bolup, shabat küni yéqinliship qalghanidi. **55** We uning bilen Galiliyeden kelgen ayallar [Yüstüpke] egiship, qebrini we uning jesetining qandaq qoyulghinini kördi. **56** Andin yénip bérıp etirler we xush puraqliq buyumlarni teyyar qildi we [Tewrattiki] emr boyiche shabat küni aram élishti.

24 Emdi heptening birinchi künide tang yuray dep qalghanda, ayallar özliri teyyarligan etirlerni élip, qebrige keldi. **2** Ular qebrining aghzidiki tashning domiliwétilgenlikini kördi; **3** we qebrige kirip qariwidi, Reb Eysaning jesiti yoq turatti. **4** We shundaq boldiki, ular buningdin patiparaq bolup turghanda, mana, nur chaqnap turidighan kiyimlerni kiygen ikki zat ularning yénida tuyuqsız peyda boldi. **5** Ayallar qattiq wehimge chüshüp, yüzilirini yerge yéqishti. Ikki zat ulargha: — Nème üçün tirik bolghuchini ölgenlerning arisidin izdeysiler? **6** U bu yerde emes, belki u tirildi! U téxi Galiliyede turghan waqıtida, uning silerge némini éytqinini, yeni: «Insan'oghlining gunahkar ademlerning qoligha tapshurulup, kréstlinip, üçinchi küni qayta tirilishi muqerrerdur» dégenirini eslep béqinglar! — dédi. **8** We ular uning [del] shundaq déginini ésiqe élishti; **9** we qebridin qaytip, bu ishlarning hemmisini on bireylen'ge, shundaqla qalghan muxislarning hemmisige yetküzdı. **10** Rosullargha bu ishlarni yetküzgüchiler bolsa Magdalliq Meryem, Yoanna we Yaqupning anisi Meryem hemde ular bilen bile bolghan bashqa ayallar idi. **11** Lékin [ayallarning bu éytqanliri] ulargha epsanidek bilindi, ular ularning sözlirige ishenmidi. **12** Biraq Pétrus ormidin turup, qebrige yügürüp bardı. U éngiship qebre ichige qariwidi, yalghuz kanap képenlikning tilim-tilim parchilirini körüp, yüz bergem ishlargha teejjüplinip öyge qaytip ketti. **13** We mana, shu künde ulardin ikkiylen Yérusalémdin on bir chaqirim yiraqliqtiki Émayus dégen kentke kétip baratti. **14** Ular yüz bergem barliq ishlar toghrisida sözliship kétiwatatti. **15** We shundaq boldiki, ular sözliship-mulahiziliship kétiwatqanda, mana Eysa özi ulargha yéqinliship kélip, ular bilen bile mangdi; **16** lékin ularning közliri uni tonushtin tutuldi. **17** U ulardin: — Kétiwétip nème ishlar toghrhuluq munazire qilishiwatisiler? — dep soridi. Ular qayghuluq qiyapette toxtap, **18** ulardin Kliyopas isimlik biri jawab bérıp: — Yérusalémde turupmu, mushu künlerde shu yerde

yüz bergem weqelerdin birdinbir xewer tapmighan musapir sen oxshimamsen?! — dédi. **19** We u ulardin: — Nème weqeler boldı? — dep soridi. «Nasaretlik Eysagha munasiwetlik weqeler!» — dédi ular, — «U özi Xudaning aldidimu, barliq xelqning aldidimu emelde we sözde qudretlik bir peyghember bolup, **20** bash kahinlar we hökümdarlimiz uni ölüm hökümige tapshurup, kréstletti. **21** Biz esliye uni Israilgha hemjemet bolup azad qilidighan zat iken, dep ümid qilghaniduq. Lékin ishlar shundaq boldı, hazir bu weqeler yüz berginige üçinchi kün boldı; **22** yene kélip, arimzdiki birnechche ayal hem bizni hang-tang qalduruwetti. Chünki ular бүgün tang seherde qebrige bériptiken, **23** uning jesitini tapmalay qaytip kélip: «Bizge birnechche perishte ghayibane körünishte ayan bolup, «U tirik!» dédi» dep éytiptu. **24** Buning bilen arimizdin birnechcheylem qebrige bérıp, ehwalning del ayallarning éytqinidek ikenlikini bayqaptu. Lékin uni ularmu körmeytu». **25** Eysa ulargha: — Ey nadanlar, peyghemberlerning éytqanlirining hemmisige ishinishke qelbi gallar! **26** Mesihning öziqe xas shan-sheripige kirishtin burun, mushu japa-musheqqetlerni beshidin ötküzüshi muqerrer emesmi? — dédi. **27** Andin pütün Tewrat-Zeburdin, Musa we bashqa barliq peyghemberlerning yazmiliridin bashlap u özi heqqide aldin pütülgenlirini ulargha sherh bérıp chüshendürdi. **28** Ular baridighan kentke yéqinlashqanda, u yiraqraq bir yerge baridighandek turatti. **29** Lékin ular uni tutuwélip: — Kech kirip qaldı, héllila kün olturidu. Biz bilen bile qonup qalghin, — dep ötündi. Shuning bilen u ular bilen qon'ghili öyge kirdi. **30** We shundaq boldiki, u ular bilen dastixanda olturghanda, nanni qoligha élip, Xudagha teshekkür éytti, andin nanni oштup ulargha tutti. **31** Ularning közliri shuan échilip, uni tonudi; shuning bilen u ularning aldidin ghayib boldi. **32** Ular bir-birige: — U yolda biz bilen parangliship, bizge muqeddes yazmilargha sherh bergende, yürekbaghrimiz goya ottek yanmidimu?! — déyishti. **33** We ular shu haman turup Yérusalémgha qaytip keldi. Ular ikkisi on bireylen bilen ularning hemrahilirining bir yerge yig'ilip turghinining üstigila chüshiti, ular: «Reb rasttin tiriliptu. U Simon'gha körünüptu!» déyishiwatatti. **35** Shuning bilen ular ikkiylenmu yolda yüz bergem ishlarni we u nanni oshtuwatqanda uning özlirige qandaq tonulghinini köpchilikke sözlep berdi. **36** We ular bu ishlar üstide sözlshiwatqanda, [Eysa] özi tosattin ularning otturisida peyda bolup: — Silerge aman-xatirjemlik bolghay! — dédi. **37** Ular birer rohni uchrattuqmu nème, dep xiyal qilip, alaqzade bolushup wehimige chüshiti. **38** U ulargha: — Némige shunche alaqzade bolup kettinglar? Némishqa qelbinglarda shek-guman chiqip turidu? **39** Qollirimga we putlirimgha qarap béqinglar! Méning özüm ikenlikimni bilinglar! Méni tutup köringlar, rohning et bilen söngiki yoq, lékin mende barliqini körisiler, — dédi. **40** We shundaq dégech ulargha put-qolini körsetti. **41** Ular xushluqtin [közlige] ishen'güsi kelmey heyranuhes turghinida u ulardin: — Silerning bu yerde yéğüdek nersenglar barmu? — dep soridi. **42** Ular bir parche béliq kawipi we bir parche hesel kónikini uninggha sunuwidi, **43** u élip ularning aldida yédi. **44** Andin u ulargha: — Mana bu men siler bilen bolghan waqtimda silerge éytqan: «Musa xatiriligen

Tewrat qanuni, peyghamberlarning yozmiliri we Zeburda méning toghramda pütülgenning hemmisi choqum emelge ashurulmay qalmaydu» dégen sözlirim emesmu? — dédi. **45** Shuning bilen u muqeddes yazmilarni chüshinishi üçün ularning zéhinlirini achi **46** we ulargha mundaq dédi: — [Muqeddes yazmilarda] shundaq aldin pütülgenki we shu ish Mesihning özige toghra keldiki, u azab chékip, üçinchi künide ölgenler arisidin tirilidu, **47** andin uning nami bilen «Towa qilinglar, gunahlarning kechürümige muyesser bolunglar» dégen xewer Yérusalémdin bashlap barliq ellerge jakarlinidu. **48** Siler emdi bu ishlargha guwahchidursiler. **49** We mana, men Atamning wede qilghinini wujudunglarga ewetimen. Lékin siler yuqiridin chüshidighan küch-qudret bilen kiygüzülgüche, sheherde kütüp turunglar». **50** We u ularni Beyt-Aniya yézisighiche bashlap bardi we qollirini kütürüp ularni beriketlidi. **51** We shundaq boldiki, ularni beriketligende u ulardin ayrilip asman'gha kütürüldi. **52** Ular uninggha sejde qilishti we zor xushal-xuramliq ichide Yérusalémgha qaytip kélip, **53** herdaim ibadetxanida turup Xudagha shükür-sana oqushup turdi.

Yuhanna

1 Muqaddemde «Kalam» bar idi; Kalam Xuda bilen bille idi hem Kalam Xuda idi. **2** U muqaddemde Xuda bilen bille idi. **3** U arqliq barliq mewjudatlar yaratildi we barliq yaratilganlarning héchbiri uningsiz yaratilgan emes. **4** Uningda hayatliq bar idi we shu hayatliq insanalarga nur élip keldi. **5** We nur qarangg'huluqta parlaydu we qarangg'huluq bolsa nurni héch bésip chüsheligen emes. **6** Bir adem Xudadin keldi. Uning ismi Yehya idi. **7** U guwahliq bérish üçün, yeni hemme insan özi arqliq ishendürilsun, dep nurgha guwahchi bolushqa kelgenidi. **8** [Yehyaning] özi shu nur emes, belki peqet shu nurgha guwahliq bérishke kelgenidi. **9** Heqiqiy nur, yeni pütkül insanni yorutquchi nur dunyagha kéliwatqanidi. **10** U dunyada bolghan we dunya u arqliq barliqqa keltürilgen bolsimu, lékin dunya uni tonumidi. **11** U özingkilerge kelgen bolsimu, biraq uni öz xelqi qobul qilmidi. **12** Shundaqtimu, u özini qobul qilghanlar, yeni öz namigha étiqad qilghanlarning hemmisige Xudaning perzenti bolush hoquqini ata qildi. **13** Uni qobul qilghan mushular ya qandin, ya etlerdin, ya insan iradisidin emes, belki Xudadin törelgen bolidu. **14** Kalam insan boldi hem arimizda makanlashti we biz uning shan-sheripige qaridug; u shan-sherep bolsa, Atining yénidin kelgen, méhir-shepget we heqiqetke tolghan birdinbir yégane Oghliningkidur. **15** (Yehya uninggha guwahliq béríp: — Mana, men [silerge]: «Mendin kéyin kelgüchi mendin üstündür, chünki u men dunyagha kélishtin burunla bolghanidi» déginim del mushu kishidur! — dep jar qildi) **16** Chünki hemmimiz uningdiki tolup tashqanlardin iltipat üstige iltipat alduq. **17** Chünki Tewrat qanuni Musa [peyg'hember] arqliq yetküzülgenidi; lékin méhir-shepget we heqiqet Eysa Mesih arqliq yetküzüldi. **18** Xudani héchkim körüp baqqan emes; biraq Atining quchigida turghuchi, yeni birdinbir Oghul Uni ayan qildi. **19** Yérusalémdiki Yehudiylar Yehyadin «Sen kimsen?» dep sürüshte qilishqa kahinlar bilen Lawiylarni uning yénigha ewetkende, uning ulargha jawaben bergen guwahliqi mundaq idi: **20** U étirap qilip, héch ikkilenmey: — «Men Mesih emesmen» — dep éniq étirap qildi. **21** Ular uningdin: — Undaqta özüng kim bolisen? Ilyas [peyg'hember]musen? — dep soridi. — Yaq, men u emesmen, — dédi u. — Emise, sen héliqi peyg'hembermusen? — dep soridi ular. U yene: — Yaq! — dédi. **22** Shunga ular uningdin: — Undaqta, sen zadi kim bolisen? Bizni ewetkenlerge jawab bérishimiz üçün, [bizge éytqin], özüng toghruluq néme deysen? — dep soridi. **23** Yehya mundaq jawab berdi: — Yeshaya peyg'hember burun éytqandek, chölde «Rebning yolini tüz qilinglar» dep towlaydighan awazdurmen! **24** Emdi [Yérusalémdin] ewetilgenler Perisiylerdin idi. Ular yene Yehyadin: — Sen ya Mesih, ya Ilyas yaki héliqi peyg'hember bolmisang, néme dep kishilerni sugha chömüldürisen? — dep soridi. **26** Yehya ulargha mundaq dep jawab berdi: — Men kishilerni sughila chömüldürimen, lékin aranglarda turghuchi siler tolumighan birsi bar; **27** u mendin kéyin kelgüchi bolup, men hetta uning keshining boghquchini yéshishkimu layiq emesmen! **28** Bu

ishlar Iordan deryasining sherqiy qétidiki Beyt-Aniya yézisida, yeni Yehya peyg'hember kishilerni [sugha] chömüldürüwatqan yerde yüz bergenidi. **29** Etisi, Yehya Eysaning özige qarap kéliwatqanliqini körüp mundaq dédi: — Mana, pütkül dunyaning gunahlrini élip tashlaydighan Xudaning qozisi! **30** Mana, men [silerge]: «Mendin kéyin kelgüchi birsi bar, u mendin üstündür, chünki u men dunyada bolushtin burunla bolghanidi» déginim del mushu kishidur! **31** Men burun uni bilmisemmu, lékin uni Israilgha ayan bolsun dep, kishilerni sugha chömüldürgili keldim. **32** Yehya yene guwahliq béríp mundaq dédi: — Men Rohning paxtek halitide asmandin chüshüp, uning üstige qon'ghanliqini kördüm. **33** Men eslide uni bilmigenidim; lékin meni kishilerni sugha chömüldürüşke Ewetküchi manga: «Sen Rohning chüshüp, kimning üstige qon'ghanliqini körseng, u kishilerni Muqaddes Rohqa chömüldürgüchi bolidul» dégenidi. **34** Men derweqe shu ishni kördüm, shunga uning heqiqeten Xudaning Oghli ikenlikige guwahliq berdim! **35** Etisi, Yehya ikki muxlisi bilen yene shu yerde turatti. **36** U [u yerdin] méngip kétiwatqan Eysani körüp: — Qaranglar! Xudaning qozisi! — dédi. **37** Uning bu sózini angqlighan ikki muxlis Eysaning keynidin méngishti. **38** Eysa keynige burulup, ularning egiship kéliwatqinini körüp ulardin: — Néme izdeysiler? — dep soridi. Ular: — Rabbi (bu [ibraniye söz bolup], «ustaz» dégen menide), qeyerde turisen? — dédi. **39** — Béríp köringlar, — dédi u. Shuning bilen, ular béríp uning qeyerde turidighanliqini kördi we u küni uning bilen bille turdi (bu waqit shu küning oninchi saiti idi). **40** Yehya [peyg'hemberning] yuqiriqi sózini anglap, Eysaning keynidin mangghan ikkiylenning biri Simon Pétrusning inisi Andriyas idi. **41** Andriyas awwal öz akisi Simonni tépip, uninggha: — Biz «Mesih»ni taptuq! — dédi («Mesih» ibraniye söz bolup, grék tilida «Xristos» dep terjime qilinidu) **42** we akisini Eysaning aldigha élip bardı. Eysa uninggha qarap: Sen Yunusning oghli Simon; buningdin kéyin «Kifas» dep atilisen, — dédi (menisi «tash»tur). **43** Etisi, Eysa Galiliye ölkisige yol almaqchi idi. U Filipni tépip, uninggha: — Manga egiship mang! — dédi **44** (Filip Beyt-Saidalig bolup, Andriyas bilen Pétrusning yurtdishi idi). **45** Filip Natanielni tépip, uninggha: — Musa peyg'hember Tewratla we bashqa peyg'hemberlermu [yazmilirida] bésharet qilip yazghan zatni taptuq. U bolsa Yüsüpning oghli Nasaretlik Eysa iken! — dédi. **46** Biraq Nataniyel: — Nasaret dégen jaydin yaxshi birnéme chiqamdu? — dédi. Kélip körüp baq! — dédi Filip. **47** Eysa Nataniyelning özining aldigha kéliwatqanliqini körüp, u toghruluq: — Mana, ichide qilche hiyle-mikrısı yoq heqiqiy bir Israilli! — dédi. **48** Nataniyel: — Méni qeyérimdin bilding? — dep soridi. Eysa uninggha jawab berdi: — Filip séni chaqirishtin awwal, séning enjür derixining tüwde olturghanliqingni körgenidim, — dédi. **49** Nataniyel jawaben: — Ustaz, sen Xudaning Oghli, Israilling Padishahisen! — dédi. **50** Eysa uninggha jawaben: — Séni enjür derixining tüwde körgenlikimni éytqanliqim üçün ishiniwatamsen? Buningdinmu chong ishlarni körisen! — dédi **51** we yene: — Berheq, berheq silerge éytıp qoyayki, siler asmanlar échilip, Xudaning perishtilirining Insan'oghlining üstidin chiqip-chüshüp yüridighanliqini körisiler! — dédi.

2 Üchinchí küni, Galiliyediki Kana yézisida bir toy boldi.

Eysaning anisi [Meryem] u yerde idi **2** hem Eysa we uning muxlisirimu toygha teklipl qilin'ghanidi. **3** Toyda sharab tügep qalghanda, Eysaning anisi uninggha: — Ularning sharabli ri tügep qaptu, — dédi. **4** Eysa uninggha: — Xanim, méning sen bilen néme karim? Méning waqtisaitim téxi kelmidi, — dédi. **5** Anisi chakarlargha: — U silerge néme qil dése, shuni qilinglar, — dédi. **6** Emdi shu yerde Yehudiylarning taharet aditi boyiche ishli tilidighan, herbirige ikki-üch tungdin su sighidighan alte tash küp qoyulghanidi. **7** Eysa chakarlargha: — Küplerge su toldurunglar, — dédi. Ular küplerni aghzighiche toldurushti. **8** Andin u ulargha yene: — Emdi buningdin usup toy bashqurghuchigha béringlar, — dédi. Ular uni apirip berdi. **9** Toy bashqurghuchi sharabqa aylandurulghan sudin tétip körgende (u uning qeyerdin keltürülgenlikini bilmedi, emma buni su toshughan chakarlal biletti) toy bashqurghuchi toyi boluwatqan yigitni chaqirip, **10** uninggha: — Herbir [toy qilghuchi] yaxshi sharabni toyning béshida quyidu, andin méhmanlar qan'ghuche ichkendin kéyin, nachirini quyidu. Ejeba, sen yaxshi sharabni mushu chaghqiche saqlapsen! — dédi. **11** Bu bolsa, Eysa körsetken möjizilik alametlerning deslepki bolup, Galiliyening Kana yézisida körsitilgenidi. Buning bilen u özining shan-sheripini ayan qildi, we uning muxlisiri uninggha étiaqd qildi. **12** Bu ishtin kéyin u, anisi, iniliri we muxlisiri bilen Kepernahum shehirige chüshüp, u yerde birnechche kün turdi. **13** Yehudiylarning «ötüp kétish héytig'gha yéqin qalghanda, Eysa Yérusalémgha bardí. **14** U ibadetxana [hoylilirida] kala, qoy we kepter-paxtek satquchilarni hem u yerde olturghan pul tégishküchilerni kördi. **15** U tanidin qamcha yasap, ularning hemmisini qoy-kaliliri bilen qoshup ibadetxanidin heydep chiqardi. Pul tégishküchilerning pullirini chéchip, shirelirini örtüwetti **16** we paxtekepter satquchilargha: — Bu nersilerni bu yerdin élip kétish! Atamning öyini soda-sétiq öyi qilishiwalma! — dédi. **17** Buni körgen muxlisiri [Zeburda] mundaq pütülgini ésiqe élishtí: «Séning [muqeddes] öyüngge bolghan otluq muhebbitim özümni chulghiwaldi!». **18** Shuning bilen Yehudiylar u ishlargha inkas bildürüp uningdin: — Bundaq ishlarni qilghanikensen, qéni, bizge néme möjizilik alametni körsitip bérisen?! — dep soridi. **19** Eysa ulargha jawab bérip: — Ushbu ibadetxanini chuwuwetsenglar, men üch kün ichide uni yéngiwashtin qurup chiqimen, — dédi. **20** Shuning bilen bu Yehudiylar yene uninggha: — Bu ibadetxanini yasawatqili hazirghiche qiriq alte yil bolghan tursa, sen uni qandaqsige üch kündila qurup chiqalaysen?! — dédi. **21** Halbuki, uning «ibadetxana» dégini uning öz ténini körsetkenidi. **22** Shunga, u ölümdin tirilgendin kéyin, muxlisiri uning bu déginini ésiqe aldi we shundaqla muqeddes yazmildardiki bu heqtiki bésharetke hemde Eysaning éytqan söziqe ishendi. **23** Ötüp kétish héytida, nurg'hun kishiler uning Yérusalémda körsetken möjizilik alametlerni körgen bolup, uning namigha étiaqd qilishiti. **24** Lékin Eysa pütükl insanlarning [qelbining] qandaq ikenlikini bilgechke, özini ulargha tapshurmaytti. **25** Insan toghruluq héchkimning uninggha guwahliq

bérishining hajiti yoq idi; chünki u insanlarning qelbide néme bar ikenlikini özi biletti.

3 Yehudiylar [kéngeshmisining] Perisiylerdin bolghan Nikodim isimlik bir yollashchisi bar idi. **2** Bu adem bir kéchisi Eysaning aldigha kélip: — Ustaz, séning Xudadin kelgen bergüchi ikenlikingni bilimiz. Chünki Xuda uning bilen bille bolmisa, héchkimning sen körsetken bu möjizilik alametlerni körsitishi qet'iy mumkin emes, — dédi. **3** Eysa uninggha jawaben: — Berheq, berheq, men sanga shuni éytip qoyayki, héchkim yuqiridin tughulmighiche, Xudaning padishahliqini körelmes! — dédi. **4** Nikodim: — Adem qérighinida qandaqmu qaytidin tughulsun? Anisining qorsiqigha qayta kirip tughulushi mumkinmu?! — dep soridi. **5** Eysa mundaq jawab berdi: — Berheq, berheq, men sanga shuni éytip qoyayki, hem sudin, hem Rohtin tughulmighiche, héchkim Xudaning padishahliqigha kirelmes! **6** Ettin tughulghan bolsa ettur; rohtin tughulghan bolsa rohtur. **7** Sanga: «Yuqiridin tughulushunglar kérek» déginimge heyran qalma. **8** Shamal xalighan terepke soqudu, sen uning awazini anglaysen, lékin qeyerdin kélip, qeyerge baridighini bilmeysen. Rohtin tughulghan herbirimu shundaqtur. **9** Nikodim yene jawaben Eysagha: — Bu ishlal qandaqmu mumkin bolar? — dédi. **10** Eysa uninggha jawaben mundaq dédi: — «Sen Israilning ölímasi turup, bunimu bilmemen? **11** Berheq, berheq, men sanga shuni éytip qoyayki, biz bilginimizni éytimiz we körginimizge guwahliq bérimiz, lékin siler bizning guwahliqimizni qobul qilmaysiler. **12** Silerge zémindiki ishlarni éytsam ishenmigen yerde, ershtiki ishlarni éytsam qandaqmu ishinisiler? **13** Özi ershte bolup, ershtin chüshküchidin, yeni Insan'oghli din bashqa héchkim ershke chiqmide. **14** Musa chölde [tuch] yilanni kötürgende, Insan'oghlimu oxshashla shundaq éviz kötürülishi kérek. **15** Shundaq bolghanda, uninggha étiaqd qilghanlarning hemmisi halak bolmay, menggülik hayatqa érisheleydu». (aiónios g166) **16** Chünki Xuda dunyadiki insanlarni shu qeder söyiduki, Özining birdinbir yégane Oghlini pida bolushqa berdi. Meqsiti, uninggha étiaqd qilghan herbirining halak bolmay, menggülik hayatqa érishishi üchündür. (aiónios g166) **17** Xuda Oghlini dunyadiki insanlarni gunahqa békítish üchün emes, belki ularning u arqiliq qutquzulushi üchün dunyagha ewetti. **18** Kimki uninggha étiaqd qilghuchi bolsa, gunahqa békítilmeydu; lékin étiaqd qilmighuchi bolsa alliqachan gunahqa békítilgendur; chünki u Xudaning yekke-yégane Oghlining namigha étiaqd qilmighan. **19** We gunahqa békítish sewebi mana shuki, nur dunyagha kelgen bolsimu, insanlar nurni emes, belki qarangghuluqni yaxshi kördi; chünki ularning emelliri rezil idi. **20** Chünki rezillik qilghuchi herbiri nurni yaman körüp we özining qilghan-etkenlirining ashkara qilinmasliqi üchün nurg'ha kelmeydu; **21** lékin heqiqetni yürügzüchi bolsa, emellirini Xudagha tayinip qilghanliqi ayan bolsun dep, nurg'ha kélidu. **22** Bu ishlardin kéyin, Eysa muxlisiri bilen Yehudiye zéminigha bardí; u u yerde ular bilen bille turup, kishilerni chömüldürdi. **23** Shu chaghda Yehya [peyghembermu] Salim yézisining yénidiki Aynon dégen yerde kishilerni chömüldürüwatatti. Chünki u yerning stiyi mol idi.

Kishiler uning aldigha kélishop, chömlüdüürüshni qobul qilishatti **24** (chünki shu chaghda Yehya téxi zindan'gha tashlanmighanidi). **25** [shu waqitlarda] Yehyaning muxlisleri bir Yehudiy kishi bilen taharet qadiliri toghrisida bes-munazire qiliship qaldi. **26** Andin muxlislar Yehyaning yénigha kélip: — Ustaz, Iordan deriyasining u qétida sen bilen birge bolghan, özüng [teriplep] guwahliq bergen héliqi kishi mana hazir özi kishilerni chömlüdüürüwatidu, we hemme adem uning yénigha kétishiawatidu, — dédi. **27** Yehya mundaq jawab berdi: — Eger uninggha ershtin ata qilinmighan bolsa, insan héchnersige ige bolalmaydu. **28** Méning silerge: «Men Mesih emes, peqet uning aldaida ewetlengenmen» déginimge özünglar guwahchisiler. **29** Kélinchekni emrige alghuchi yigittur; qoldishi yigitning awazini kütidu; qoldash uning awazini anglap, qelbide tolimu xursen bolidu. Shuninggha oxshash, mendimu xursenlik tolup tashidu. **30** Uning yüksilishi, méning ajizlishishim muqerrerdur. **31** Üstündin kelgüchi hemmidin üstündür. Zémindin kelgüchi zémín'gha tewe bolup zémindiki ishlarni sözleydu. Ershtin kelgüchi hemmidin üstündür; **32** özining [ershte] körgen we anglihanliri bolsa, u bular toghruluq guwahliq béridu; biraq héchkim uning guwahliqini qobul qilmaydu. **33** [Halbuki], kimki uning guwahliqini qobul qilghan bolsa, Xudaning heq ikenlikigimu möhürini basqan bolidu. **34** Chünki Xuda ewetkini Xudaning sözlirini sözleydu; chünki Xuda Rohni [uninggha] ölchem bilen kemlep bermes. **35** Ata Oghulni söyidu we hemme ishlarni uning qoligha tapshurghandur. **36** Oghulgha étiqad qilghuchi menggülik hayatqa igidur. Lékin Oghulgha itaet qilmighuchi hayatni héch körmeydu, belki Xudaning ghezipi shundaqlarning üstide turidu. (aiōnios g166)

4 Emdi Perisiylerning «Eysaning muxlis qilip chömlüdürgenliri Yehyaningkidin köp iken» dégen xewerni anglihinini Reb uqqandin kéyin **2** (emeliyette Eysa özi emes, muxlisleri chömlüdüretti) **3** u Yehudiye ölksidini chiqip yene Galiliyege ketti. **4** Emdi u yol üstide Samariye ölksidini ötüshi kérek idi. **5** Shuning bilen u Yaqup öz oghli Yüstüpke bergen yerge yéqin bolghan Samariyening Sixar dégen bir shehirige keldi. **6** Shu yerde «Yaqupning quduqi» bar idi. Eysa sepiride charchighinidin quduqning qéshigha kélip olturdi. Bu texminen altinchi saet idi. **7** Eysaning muxlisleri yémeklik sétiwélishe üçün sheherge kirip ketkenidi. Shu chaghda, Samariyelik bir ayal su alghili keldi. Eysa uninggha: — Manga ichkili su bergin, — dédi. **9** Ayal uningdin: — Özingiz Yehudiy tursingiz, mendek Samariyelik bir ayaldin qandaqlarche ichkili su telep qilip qaldingiz? — dep soridi (chünki Yehudiylar Samariyelikler bilen héchqandaq bardi-keldi qilmaytti). **10** Eysa uninggha jawaben: — Eger sen Xudaning sowghitining némiliki we sendin su sorighuchining kim ikenlikini bilsengidi, undaqtu sen uningdin tileytting we u sanga hayatliq süyini bér etti. **11** Ayal uningdin: — Teqsir, su tartqudek héchnersingiz bolmisa, uning üstige quduq chongqur tursa, hayatliq süyini nedin alisiz? **12** Ejeba, bu quduqni bizge [miras] qaldurghan atimiz Yaqutning ulughmuisiz? Bu quduqtin özi, oghulliri we mal-waranlirimu su ichken — dédi. **13** Eysa uninggha jawaben: — Bu suni

ichken herkim yene ussaydu. **14** Emma men bérédighan suni ichküchi herkim menggüge ussima ydighan bolidu we belki men uninggha bérédighan su uning ichide uni menggülik hayatliqqa élip baridighan, urghup chiqidighan bir bulaq bolidu, — dédi. (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Ayal: — Teqsir, manga bu sudin bergeysizki, men yene ussima ydighan we mushu yerge su tartqili ikkinchi kelgüchi bolmaydighan bolay! — dédi. **16** Eysa: — Bérp éringni bu yerge chaqirip kelgin, — dédi. **17** — Érim yoq, — dep jawab berdi ayal. — Érim yoq dep, rast éytting. **18** Chünki besh erge tegding we hazir sende bolghini séning éring emes. Buni toghra éytting! — dédi Eysa. **19** Ayal uninggha: — Teqsir, emdi kördümki, siz eslide peyghember ikensiz! **20** Ata-bowilirimiz bu taghda ibadet qilip kelgen, lékin siler [Yehudiylar] «Ibadetni Yérusalémda qilish kérek!» dewalisilerghu? — dédi. **21** Eysa uninggha mundaq dédi: — Xanim, manga ishen'gin, shundaq bir waqit-saiti kéliduki, silerning Atigha ibadet qilishinglar üçün ne bu taghda yaki ne Yérusalémda bolushunglarning hajiti qalmaydu. **22** Siler ibadet qilghininglarni bilmeysiler; biraq biz kimge ibadet qilghinimizni bilimiz. Chünki nijat-qutquzulush Yehudiylar arqiliq bolidu. **23** Lékin shundaq bir waqit kélidu — we shundaqla hazir keldiki, heqiqiy ibadet qilghuchilar Atigha roh we heqiqet bilen ibadet qilidu. Ata Özige ene shundaq heqiqiy ibadet qilghuchilarni izdimekte. **24** Xuda rohtur we uninggha ibadet qilghuchilar roh we heqiqet bilen Uninggha ibadet qilishi kérektur. **25** Ayal uninggha: — Mesihning, yeni «Kristos» dégenning kélidighanliqini bilimen. U kelgende, bizge hemme ishlarni éytip béridu — dédi. **26** Eysa uninggha: — Sen bilen sözlishe watquchi men del shudurmen! — dédi. **27** Shu chaghda uning muxlisleri qaytip keldi. Ular uning bir ayal bilen sözlishe watqanliqigha hang-tang qélishiti; lékin héchqaysisi uningdin: «Uningdin néme izdeysen?» yaki «Némishqa uning bilen sözlishe?» depmu sorimidi. **28** Shuning bilen ayal kozisini tashlap qoyup, sheherge qaytip bérp, kishilerge: **29** — Yürünglar, hayatimda qilghanlirimning hemmisini manga éytip bergen bir kishini körüp kélinglar. Ejeba, Mesih shumidu? — dédi. **30** Buning bilen xalayiq sheherdin chiqip, Eysaning aldigha kélishti. **31** Shu ariliqta muxlisleri uninggha: — Ustaz, bir nerse yewalsangchu? — dep ötünişti. **32** Lékin u ulargha: — Méning siler bilmeydighan bir yémeklikim bar, — dédi. **33** Muxlislar bir-birige: — Ejeba, birsi uninggha yégili bir nerse ekélip bergenmidu? — déyishti. **34** Eysa ulargha mundaq dédi: — Méning yémeklikim — méni Ewetküchining iradisini emelge ashurush we uning [manga tapshurghan] xizmitini tamamlashtur. **35** — Siler: «Hosul yéghishqa yene töt ay qaldi» dewatmamsiler? Mana, silerge éy tayki, béshinglarni köttürüp étizlarga qaranglar, ziraetler sarghiyip orushqa teyyar boldi! **36** We ormichi ish heqqini alidu we menggülik hayatqa toplan'ghan hosulni yighidu, shuning bilen térihuchi bilen ormichi teng shadlinidu. (aiōnios g166) **37** Chünki bu ishta «biri tériydu, yene biri yighidu» dégen söz emelge ashurulidu. **38** Men silerni özünglar emgek singdürmigen hosulni yighishqa ewettim; bashqilar emgek qildi we siler ularning emgikining méwisini élishqa nésip boldunglar. **39** Shu sheherdiki nurghun Samariyelikler héliqi ayalning:

«U hayotimda qilganlirimning hemmisini manga éytip berdi» dégen guvahlqí sózini anglap, Eysagha étiqad qildi. **40** Shunga, ular uning aldigha kélip, uning kéliri bilen bille turushini ótúntúshkili turdi; shuning bilen u u yerde ikki kún turdi. **41** Uning sóz-kalami arqilqí téximu kóp adem uninggha étiqad qildi. **42** Ular ayalgha: — Bizning étiqad qilishimiz emdi séning sózling sewebidin emes, chünki ózimiz uni angliduq we bilduqki, dunyaning Qutquzhuchisi del shu kishidur! — déyishti. **43** Bu ikki kúndin kéyin u shu yerdin chiqip Galiliyege qarap mangdi **44** (chünki Eysa ózi: «Hécbir peyghembérning óz yurtida izziti yoqtur» dep guvahlqí bergenidi). **45** Shuning bilen u Galiliyege kelginide, Galilielikler uning [ótip kétish] héytida Yérusalémda qilghan emellirining hemmisini kórgechke, uni qarshi élishiti (chünki ularmu héytqa chiqqanidi). **46** Emdi Eysa bu qétim Galiliyediki Kana yézisigha yene bardi (u del shu yerde suni sharabqa aylandurghanidi). [Shu künlerde], Kepernahum shehiride oghli késel bolup yatqan bir orda emeldari bar idi. **47** U Eysaning Yehudiyeidin Galiliyege kelgenlikini anglap, uning aldigha bardi we: — [Öyümge] chüshüp, sekratta yatqan oghlumni saqaytip bergeyla! — dep toxtimay iltiya qildi. **48** Shuning bilen, Eysa uninggha: — Siler [Galilielikler] möjizilik alametler we karametlerni kórmigüche, héch étiqad qilmaysiler! — dédi. **49** Orda emeldari Eysagha: — Teqsir, balam ólmeste chüshkeyla! — dédi. **50** Eysa uninggha: — Barghin, oghlung hayat qaldi! — dédi. Héliqi adem Eysaning éytqan sózige ishinip, öyige qarap mangdi. **51** Yolda kétip barghinida, uning qulliri aldigha chiqip, baliliri hayat, dep uqturdi. **52** Emeldar ular din oghlining qaysi saettin bashlap yaxshilinishqa yüzlen'genlikini soriwidi, ular: — Tünügün yettinchi saette qizitmisí yandi, — déyishti. **53** Balining atisi buning del Eysaning ózige: «Oghlung hayat qaldi!» dégen saet ikenlikini bilip yetti. Shuning bilen ózi pütkül ailisidikiler bilen bille étiqad qilishiti. **54** Bu Eysaning Yehudiyeidin Galiliyege kelgendin kéyinki kórsetken ikkinchi möjizilik alamiti idi.

5 Bu ishlardin kéyin, Yehudiylarning bir héyti yétip keldi we Eysa Yérusalémgha chiqti. **2** Yérusalémdeki «Qoy derwazisi»ning yénida ibraníy tilida «Beyt-Esda» dep atilidighan bir kólchek bolup, uning etrapida besh péshaywan bar idi. **3** Bu péshaywanlar astida bir top bimarlar, yeni qarighu, tokur we palechler yétishatti. Ular u yerde yétip kólchekning süyining chayqilishini kütetti. **4** Chünki bir perishte melum waqitlarda kólchekke chüshüp suni urghutidiken; su urghughanda kólchekke birinchi bolup chüshken kishi ózini basqan herqandaq késeldin saqiyidiken. **5** Emdi u yerde ottuz sekkiz yildin béri aghriq azabi tartqan bir bimar bar idi. **6** Eysa bu ademning shu yerde yatqinini kórdi we uning uzundin shu halette ikenlikini bilip, uningdin: — Saqiyishni xalamsen? — dep soridi. **7** Bimar uninggha jawaben: — Teqsir, su chayqalghanda méni sugha chüshüridighan adimim yoq. Men chüshey dégüche, bashqilar méning aldimda chüshüwalidu, — dédi. **8** Eysa uninggha: — Ornungdin tur, orun-körpengni yighishturup mangghin! — dédi. **9** Héliqi adem shuan saqiyip, orun-körpisini yighishturup kótürüp mangdi. Shu kúni shabat kúni idi. **10** Shunga [bezi] Yehudiylar saqayghan kishige:

— Bügün shabat kúni tursa, orun-körpengni kótürüsh [Tewrat]ta sanga men'i qilin'ghan! — dédi. **11** Lékin u ulargha jawaben: — Méni saqaytqan kishi ózi manga: «Orun-körpengni yighishturup mangghin» dégenidi! — dédi. **12** Ular uningdin: — Emdi sanga: «Orun-körpengni yighishturup mangghin» dégen kishi kim iken? — dep sorashti. **13** Biraq saqayghan adem uning kim ikenlikini bilmeytti. Chünki u yerde adem kóp bolghanliqtin, Eysa ózini daldigha élip, astighina kétip qaldi. **14** Bu ishlardin kéyin Eysa héliqi ademni ibadetxanida tétip uninggha: — Mana, saqayding. Emdi qayta gunah sadir qilma, béshinggha téximu éghir külpet chüshüp qalmisun! — dédi. **15** Héliqi adem Yehudiylarning qéshigha bérip, ózini saqaytqan Eysa ikenlikini uqturdi. **16** Eysa bu ishlarni shabat kúni qilghanliqi üçhün, Yehudiylar uninggha ziyankeshlik qilishqa bashlidi. **17** Lékin Eysa ulargha: — Atam ta hazirghiche toxtimastin ish qilip kelmekte, menmu ishleymen! — dédi. **18** Shu sewebtin Yehudiylar uni óltürüshke téximu urunatti; chünki u shabat künining qaidisini buzupla qalmastin, yene Xudani «Atam» dep chaqirip, ózini Xudagha barawer qilghanidi. **19** Shunga Eysa ulargha jawaben mundaq dédi: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, Oghul özlükidin héchnéme qilalmaydu, belki peqet Atining néme qiliwatqanliqini kórip, andin shu ishni qilidu. Ata néme ish qilsa, Oghulmu shu ishni oxshashla qilidu. **20** Chünki Ata Oghulni sóyidu we Ózining qilidighan barliq ishlirini uninggha ayan qilidu hem silerni heyran qaldurushqa bulardin téximu zor we ulugh ishlarni uninggha ayan qilidu. **21** Chünki ólgenlerni Ata qandaq tirildürüp, ulargha hayatliq ata qilghan bolsa, Oghulmu shuninggha oxshash ózi xalighan kishilerge hayatliq ata qilidu. **22** Shuningdek, Ata Ózi héchkimning üstidin höküim chiqarmaydu, belki barliq höküim ishlirini Oghulgha tapshurghan. **23** Buningdin meqset, — insanlarning hemmisi Atigha hörmet qilghandek, Oghulghimu oxshashla hörmet qilishi üçhündür. Kimki Oghulni hörmetlimise, uni ewetküchi Atinimu hörmetlimigenlerdin bolidu. **24** — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, sözümnü anglap, méni Ewetküchige ishen'gen herkim menggülik hayatqa érishken bolidu; u adem soraqqa tartilmaydu, belki ölümdin hayatliqqa ótken bolidu. **(aiōnios g166)** **25** — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, ölüklerning Xudaning Oghlining awazini anglaydighan waqit-saiti yétip kelmekte, shundaqla hazir keldiki, anglihanlar hayatliqqa ige bolidu. **26** Chünki Ata Özide qandaq hayatliqqa ige bolsa, Oghulghimu özide shundaq hayatliqqa ige bolushni ata qildi **27** we yene uninggha soraq qilish hoquqinimu berdi, chünki u Insan'oghli dur. **28** Buninggha teejiüp qilmanglar; chünki barliq görde yatqanlar uning awazini anglaydighan waqit kélidu **29** we ular shuan yerlikliridin chiqishidu, yaxshiliq qilghanlar hayatqa tirilidu, yamanliq qilghanlar soraqqa tartilishqa tirilidu. **30** Men özlükümdin héchnéme qilalmaymen, peqet [Atamdin] anglihanim boyiche höküim qilimen; we méning höküümüm heqqaniydur, chünki méning izdigimni özümning iradisí emes, belki méni ewetküchining iradisini emelge ashurushtur. **31** — Eger özüüm üçhün özüüm guvahlqí bersem guvahlqim heqiqet hésablanmaydu. **32** Lékin men

üchün guwahliq bérídighan bashqa birsi bar. Uning manga bérídighan guwahliqining rastliqini bilimen.

33 Siler Yehyagha elchi ewetkingirlarda, u heqiqetke guwahliq bergén **34** ([emeliyette], manga insanning guwahliqini qobul qilishimning kériki yoq; méning [Yehya toghruluq] shundaq éytiwaqinim peqetla silerning qutquzulushunglar üchündür). **35** [Yehya] bosa köyüp nur chéchip turghan bir chiragh idi we siler uning yoruqida bir mezigil shadlinishqa razi boldunglar. **36** Lékin Yehyaning men üchün bergén guwahliqidinmu ulugh bir guwahliq bar. U bolsimu, ata manga ada qilishqa tapshurghan emeller, yeni men qiliwatqan emeller, bular méning toghramda Atining méni ewetkinge guwahliq bérídu. **37** We méni ewetken Ata Özimu men üchün guwahliq bergendür. Siler héchqachan uning awazini anglimidinglar, qiyapitini körmidinglar **38** we uning söz-kalamı silerning ichinglardin onr almidi; chünki Uning ewetkini bolsa, uninggha ishenmysiler. **39** Muqeddes yazmilarnı qétirqénip oqup olturisiler; chünki ulardin menggülik hayatqa ige bolduq, dep qaraysiler. Del bu yazmilar men üchün guwahliq bergüchidür. (**aiōnios g166**) **40** Shundaqtimu siler yenila hayatliqqa érishish üchün méning yénimgha kélisni xalimaysiler. **41** Men insanlarning maxtishini qobul qilmaymen; **42** lékin men silerni bilimenki, ichinglarda Xudaning muhebbiti yoq. **43** Men Atamning nami bilen kelgenmen, emma siler méni qobul qilmaysiler. Halbuki, bashqa birsi öz nami bilen kelse, siler uni qobul qilisiler. **44** Siler bir-biringlardin izzet-shöhret qobul qilisiler-yu, yégane Xudadin kelgen izzet-shöhretke intilmisenglar, undaqa siler qandaqmu étiqad qilaysiler?! **45** Biraq méni üstimizdin Atigha shikayet qilidu, dep oylinanglar. Üstinglardin shikayet qilghuchi men emes, belki siler ümid baghligghan Musa [peyghemberdur]. **46** Chünki eger siler rasttin Musa [peyghemberge] ishen'gen bolsanglar, mangimu ishen'gen bolattinglar. Chünki u [muqeddes yazmilarda] men toghruluq pütkendür. **47** Lékin uning pütkenlirige ishenmisenglar, méning sözlirimge qandaqmu ishinisiler?!

6 Bu ishlardin kéyin, Eysa Galiliye déngizi (Tibériyas déngizi depmu atilidu)ning u qétigha ötti. **2** Zor bir top xalayıq u késellerni saqaytqan möjizilik alametlirini kördi we uning keyninin egiship mangdi. **3** Eysa taghqa chiqip, u yerde muxlisiliri bilen bille olturdi. **4** U chaghda Yehudiylarning héyti, yeni «ötüp kétish héyti»gha az qalghan waqit idi. **5** Eysa béshini kötürüp, zor bir top xalayıqning özining aldigha kéliwatqanliqini körip, Filiptin: — Bulargha yeydighan'gha nanni nedin alimiz? — dep soridi **6** (lékin u bu sözni Filipni sinash üchün éytqanidi. Chünki u özining néme qilidighanliqini biletti). **7** Filip jawaben: — Ikki yüz dinargha nan alsaqmu, herbirige kichikine bir chishlemdin yéyishkimu yetmeydu! **8** Muxlislardin biri, yeni Simon Pétrusning inisi Andriyas Eysagha: **9** — Bu yerde kichik bir oghul bala bar, uningda besh arpa nan bilen ikki kichik béliq bar. Lékin shunche köp xelqge bu néme bolidu?! — dédi. **10** Eysa: — Köpchilikni olturghuzunglar, — dédi (u yerde ot-chöp mól öskenidi). Shuning bilen er kishiler olturdi; ularning sani besh mingche bar idi. **11** Eysa nanlarni qoligha élip,

[Xudagha] teshekkür éytqandin kéyin, olturghanlarga üleshtürüp berdi. Béliqlarnimu shundaq qildi; köpchilik xalighanche yédi. **12** Hemmeylen yep toyun'ghanda, u muxlisilirigha: — Ashqan parchilarni yighinglar, héch nerse zaye bolmisun, — dédi. **13** Shuning bilen ular besh arpa nénidin yep ashqan parchilirini on ikki séwetke toldurup yighiwalidi. **14** Emdi xalayıq Eysaning körsetken bu möjizilik alamitini körip: «Dunyagha kélisni muqerrer bolghan peyghember heqiqeten mushu iken!» déyishti. **15** Shuning bilen Eysa ularning kélip özini padishah bolushqa zorlimaqchi bolghanliqini bilip, ulardin ayrilip, qaytidin taghqa yalghuz chiqip ketti. **16** Kechqurun, Eysaning muxlisiliri déngiz boyigha chüshüshti. **17** Ular bir kémige olturup, déngizning u qétidiki Kepernahum shehirige qarap yol élishti (qarangghu chüshüp ketkenidi we Eysa téxiche ularning yénigha kelmigenidi). **18** Qattiq boran chiqip, déngiz dolqunlap kötürülüwatatti. **19** Muxlislar palaq urup on-on bir chaqirimche mangghanda, Eysaning déngizning üstide méngip kémige yéqinlashiwatqanliqini körip, qorqushup ketti. **20** Lékin u ulargha: — Bu men, qorqmanglar! — dédi. **21** Shuni anglap ular uni kémige chiqiriwalghusi keldi; u kémige chiqipla, kéme derhal ular baridighan yerge yétip bardı. **22** Etisi déngizning u teripide qalghan xalayıq [aldinqi küni] u yerde Eysaning muxlisiliri chiqqan kémidin bashqa kémining yoqluqini, Eysaning muxlisiliri shu kémige chiqqanda, Eysaning ular bille chiqmighanliqini, belki muxlislirining özlirila ketkenlikini körgenidi. **23** Halbuki, birnechche kéme-qolwaq Tibériyas shehiridin Reb teshekkür éytqandin kéyin xelq nan yégen yerge yéqin kélip toxtıdı. **24** Shuning bilen xalayıq Eysaning we muxlislirining u yerde yoqluqini körüpla, kémilerge olturup, Eysani izdigili Kepernahum shehirige mangdi. **25** Ular uni déngizning u teripide téyip uninggha: — Ustaz, bu yerde qachan kelding? — dep sorashti. **26** Eysa ulargha jawaben: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytıp qoyayki, siler méni möjizilik alametlerni körgenlikinglar üchün emes, belki nanlardin yep toyun'ghininglar üchün izdeysiler. **27** Buzulup kétidighan paniy ozuqluqqa emes, belki menggü hayatliqqa baqiy qalidighan ozuqluqqa intilip ishlenglar; buni Insan'oghli silerge bérıdu; chünki uni Ata, yeni Xuda Özi möhürlep testiqlighan, — dédi. (**aiōnios g166**) **28** Shuning bilen ular uningdin: — Némige intilip ishlisek andin Xudaning ish-xizmitide ishligen bolimiz? — dep sorashti. **29** Eysa ulargha jawab bérıp: — Xudaning ish-xizmiti del shuki, U ewetkinge étiqad qilishinglardur, — dédi. **30** Shuning bilen ular yene: — Undaq bolsa sen bizni körip özüngge ishendürgüdek qandaq möjizilik alamet yarıtisen? Zadi néme ish qilip bérisen? **31** Ata-bowilirimiz chölde yürgende, [Zeburda]: «U ulargha ershtin chüshürülgen nan teqdim qildi» dep pütülgende, «manna»ni yégen — déyishti. **32** Eysa ulargha mundaq dédi: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytıp qoyayki, silerge asmandin chüshken nanni bergüchi Musa emes, belki méning Atamdur; U [hazirmu] silerge asmandin chüshken heqiqiy nanni bériwatıdu. **33** Chünki Xudaning néni bolsa pütkül dunyagha hayatliq ata qilidighan, ershtin chüshküchidur. **34** — Teqsir, hemishe bizge shu nanni bérıp turghaysen! — déyishti ular. **35** Eysa ulargha mundaq dédi: — Hayatliq

néni özümduymen! Méning yénimgha kelgen herkim héchqachan ach qalmaydu, manga étiaq qilghan herkim héchqachan ussimaydu. **36** Lékin silerge éytqinimdek, siler méni körgen bolsanglar, étiaq qilmaywatisiler. **37** Ata manga tapshurghanlarning herbiri yénimgha kélidu we méning yénimgha kelgenlerdin héchqaysisini hergiz tashliwetmeymen. **38** Chünki öz irademni emes, belki méni Ewetküchining iradisini emelge ashurush üçün ershtin chüshütüm. **39** Méni Ewetküchining iradisi bolsa del shuki, uning manga tapshurghanliridin héchbirini yittürmey, belki axirqi küni ularning hemmisini tirildürüşümdin ibaret. **40** Chünki méning Atamning iradisi shuki, Oghulgha köz tikip qarap, uninggha étiaq qilghanlarning herbirini menggülik hayatqa érishtürüshur; we men axirqi küni ularni tirildürimen. **(aiñios g166)** **41** Emdi Yehudiylar Eysaning: «Ershtin chüshken nan özümduymen!» déginini üçün uninggha narazi bolup ghotuldishishqa bashlidi: **42** — «Bu Yüsüpning oghli Eysa emesmu? Atisinimu, anisinimu tonuydighan tursaq, yene qandaqlarche: — «Ershtin chüshütüm!» désun?» — déyishetti ular. **43** Eysa jawaben ulargha mundaq dédi: — [Méning toghramda] özara ghotuldashmanglar. **44** Méni ewetken Ata Özi kishilarning qelbini tartquzmisa, héchkim méning yénimgha kélelmeydu; méning yénimgha kelgen herbirini axirqi küni tirildürimen. **45** Peyghemberlarning yazmilirida: «Ularning hemmisige Xuda teripidin ögitilidu» dep pütülgendur. Shunga, Atining [sözini] tingshigghan we uningdin ögen'gen herbiri méning yénimgha kélidu. **46** Biraq bu birerkim Atini körgen dégenlik emes; peqet Xudaning yénidin kelgüchi bolsa, u Atini körgendur. **47** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, manga étiaq qilghuchi menggülik hayatqa igidur. **(aiñios g166)** **48** Hayatliq néni özümduymen. **49** Ata-bowiliringlar chöllerde «manna» yégin bilen yenila öldi. **50** Lékin mana, ershtin chüshken nan del shundaqki, bisi uningdin yégen bolsa ölmeypdu. **51** Ershtin chüshken hayatliq néni özümduymen; kimdekim bu nandin yése, ebedil'ebedgiche yashaydu. Men bérédighan shu nan bolsa méning et-ténimdur, pütkül dunyadikiler hayatqa ige bolsun dep, men uni atimaqchimen. **(aiñ g165)** **52** Bu söz bilen Yehudiylar özara talash-tartish qilishqa bashlap: — Bu adem bizning yéyishimizge özining et-ténini qandaq bérelisun?! — déyishetti. **53** Shunga Eysa ulargha mundaq dédi: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, siler Insan'oghlining et-ténini yémigüche we qénini ichmigüche, silerde hayatliq bolmaydu. **54** Et-ténimni yégüchi we qénimni ichküchi menggülik hayatqa érishken bolidu we men uni axirqi küni tirildürimen. **(aiñios g166)** **55** Chünki et-ténim heqiqiy ozuqluq, qénim bolsa heqiqiy ichimlikdur. **56** Et-ténimni yégüchi we qénimni ichküchi mende yashaydu we menmu uningda yashaymen. **57** Hayat Ata méni ewetken we men Atining bolghanliqidin yashawatqinimdek, méni yégüchi kishi hem méning wasitem bilen yashaydu. **58** Mana bu ershtin chüshken nandur. Bu nan ata-bowiliringlar yégen «[manna]»dek emes; chünki ular «[manna]»ni yéyishi bilen öldi; biraq bu nanni istémal qilghuchi bolsa menggü yashaydu! **(aiñ g165)** **59** Bu sözlerni u Kepernahumdiki sinagogda telim berginide éytqanidi.

60 Shuning bilen uning muxlisiridin nurghunliri buni anglighanda: — Bu telim bek éghir iken! Buni kim anglap kötürelisun? — déyishti. **61** Biraq öz ichide muxlisirining bu toghrisida ghotuldashqini bilgen Eysa ulargha: — Bu sözüim silerni taydurdimu? **62** Emdi mubada Insan'oghlining esli kelgen jaygha kötürülüwatqini körsenglar, qandaq bolar?! **63** [Insan'gha] hayatliq bergüchi — Rohtur. Insanning etliri bolsa héchqandaq payda bermeydu. Men silerge éytqan sözlirim bolsa hem rohtur we hem hayatliqtur. **64** Lékin aranglardin étiaq qilmighan beziler bar, — dédi (chünki Eysa étiaq qilmighanlarning we özige satqunluq qilidighanning kim ikenlikini bashtila biletti). **65** Shuning bilen u mundaq dédi: — Men shu sewebtin silerge shuni éyttimki, Atamdin ata qilinmisa, héchkim méning yénimgha kélelmeydu! **66** Shu waqittin tartip muxlisiridin xéli köpi chékinip chiqip, uning bilen yene mangmaydighan boldi. **67** Shunga Eysa on ikkiylendin: — Silermu, hem [mending] kétishni xalamsiler? — dep soridi. **68** Simon Pétrus uninggha jawab qilip: — I Reb, biz kimning yénigha kététtuq? Menggü hayatliq sözliri sendilidur! **(aiñios g166)** **69** We shuninggha ishenduq we shuni bilip yettuqchi, sen Xudaning Muqeddes Bolghuchisidursen! — dédi. **70** Eysa ulargha jawaben: — Men siler on ikkinglarni tallidim emesmu, biraq aranglarda bisi Iblistur! — dédi **71** (uning bu déginini Ishqariyotluq Simonning oghli Yehudani körsетенди, chünki Yehuda on ikkiylenning biri bolghini bilen, kéyin özige satqunluq qilidu).

7 Bu ishlardin kéyin, Eysa Galiliyede aylinip yürdi. U Yehudiyede aylinip yürüshni xalimaytti, chünki [shu yerdiki] Yehudiylar uninggha qest qilmaqchi idi. **2** Bu chaghda, Yehudiylarning «kepiler héyti»gha az qalghanidi. **3** Shunga Eysaning iniliri uninggha: — Mushu yerdin ayripil Yehudiyege barghin, shuning bilen muxlisiringmu [karamet] emelliringni köreleydu! **4** Chünki özini xelq-alemege tonutmaqchi bolghan héchkim yoshurun jayda ish qilmaydu. Bu emellerni qiliwatqanikensin, özüngni dunyagha köset! — déyishti. **5** Chünki uning inilirimu uninggha étiaq qilmighanidi. **6** Shunga Eysa ulargha: — Méning waqit-saitim téxi kelmidi. Lékin silerge nisbeten herwaqit munasiptur. **7** Bu dunyadiki kishiler silerge hergiz öch bolmaydu; lékin méni öch köridu. Chünki men ularning qilmishlirini rezil dep guwahliq bériwatimen. **8** Siler bu héytqa bériweringlar. Men bu héytqa barmaymen, chünki méning waqit-saitim téxi yétip kelmidi, — dédi. **9** Eysa bu sözlerni qilip, Galiliyede qaldı. **10** Eysaning iniliri héytqa chiqqandin yéyin, u özimu uninggha bardı. Emma ashkara emes, yoshurun bardı. **11** Héytta Yehudiylar uni izdep: «U qeyeridur?» dep sorawatatti. **12** Kishiler arisida uning toghrisida köp ghulghula boldı. Beziler uni: «Yaxshi adem!» dese, yene beziler: «Yaq, u xalayiqni azduruwatidu!» déyishti. **13** Biraq Yehudiy [chongliridin] qorqup, héchkim ochuq-ashkare uning gépini qilmaytti. **14** Héytning yérini ötkende, Eysa ibadetxana hoylilirigha kirip xelqqa telim bérishke bashlidi. **15** Yehudiylar: — Bu adem héchqandaq telim almighan turuqluq, uning qandaqmu munche köp bilimi bolsun? — dep hang-tang qélishti. **16** Eysa ulargha: — Bu telimler méning emes, belki méni Ewetküchiningkidur. **17** Uning iradisige emel qilishqa öz iradisini baghligghan

herkim bu telim toghruluq — uning Xudadin kelgenlikini yoki özlükümdin éyitwatqanliqimni bilidu. **18** Öz aldigha sözligen kishi öz shan-sheripini izdeydu, lékin özini ewetküchining shan-sheripini izdeydidighan kishi heq-sadiqtur, uningda heqqaniysizliq yoqtur. **19** Musa [peyghember] silerge Tewrat qanunini tapshurghan emesmu? Lékin héchqaysinglar bu qanun'gha emel qilmaywatisiler! Némishqa méni öltürmekchi bolisiler? — dédi. **20** Köpchilik: — Sanga jin chaplishiptu! Séni öltürmekchi bolghan kim iken? — déyishti. **21** Eysa ulargha mundaq jawab berdi: — Men bir karametni yaritishim bilen hemminglar hang-tang qelishtinglar. **22** — Emdi Musa [peyghember] silerge xetne qilish toghruluq emr qaldurghan (emeliyette bolsa xetne qilish Musa peyghemberdin emes, ata-bowilardin qalghan), shunga siler shabat küniqe [toghra kélip qalsimu] shu küniade ademning xetnisini qiliwérisiler. **23** Emdi Tewrat qanunigha xilapliq qilinnisun dep shabat küniade adem xetne qilin'ghan yerde, men shabat küniade bir ademni sellimaza saqaytsam, siler néme dep manga achchiqlinilisiler? **24** Sirtqi qiyapetke qarap höküim qilminglar, belki heqqaniy höküim qilinglar! **25** U waqitta Yérusalémliqlarning beziliri: — [Chonglar] öltürmekchi bolghan kishi bu emesmidi? **26** Ashkara sözlewatsimu, uninggha qarshi héch nerse démidighu! Derweqe, aqsqaqallarning uning Mesih ikenlikini bilip yetkenmu? **27** Halbuki, bu ademning qeyerdin kelgenlikini biz éniq bilimiz. Lékin Mesih kelgende, uning qeyerdin kelgenlikini héchkim bilmestighu, — déyishti. **28** Shunga Eysa ibadetxana hoylisida telim bériwétip, yuqiri awaz bilen mundaq dédi: — Siler méni tonuymiz hemde méning qeyerdin kelgenlikimnimu bilimiz, [dewatisiler]?! Biraq men özlükümdin emes, men méni Ewetküchidin [keldim], U heqtur; biraq siler Uni tonumaysiler. **29** Men Uni tonuymen. Chünki men Uning yénidin keldim, méni U ewetti. **30** Shunga ular uni tutush yolini izdeytti, lékin héchkim uninggha qol salmidi; chünki uning waqit-saiti téxi yétip kelmigenidi. **31** Lékin xalayıq arisidiki nurghun kishiler uninggha étiqad qildi. Ular: «Mesih kelgende bu kishi körsetken möjizilik alametlerdin artuq [möjize] yaritalarmu?!» déyishti. **32** Perisiyler xalayıqning u toghruluq ghuqhula boluwatqan bu gep-sözlirini anglidi; shuning bilen Perisiyler bilen bash kahinlar uni tutush üçün birnechche qarawullarni ewetti. **33** Shuning bilen Eysa: — Yene bir'az waqit siler bilen bille bolimen, andin méni Ewetküchining yénigha kétimen. **34** Méni izdeysiler, lékin tapalmaysiler. Men baridighan yerge baralmaysiler, — dédi. **35** Buning bilen, Yehudiylar bir-birige: — U biz tapalmighudek qeyerlerge barar? Grékler arisidiki tarqaq Yehudiy muhajirlarning yénigha bérıp, gréklargha telim bérémdighandu? **36** «Méni izdeysiler, lékin tapalmaysiler. Men baridighan yerge baralmaysiler» dégini némisidu? — déyishti. **37** Héytning axirqi hem eng katta küni, Eysa ornidin turup, yuqiri awaz bilen: — Kimdekim ussisa, méning yénimgha kélip ichsun! **38** Manga étiqad qilghuchi kishining xuddi muqeddes yazmilarda éytilghinidek, ich-baghridin hayatliq süyining deryaliri éqip chiqidu! — dep jakarlidi **39** (u bu sözni öziqe étiqad qilghanlarga ata qilinidighan Muqeddes Rohqa qarita éytqanidi. [Xudaning] Rohi téxi héchkimge ata qilinimghanmidi, chünki Eysa téxi shan-sheripige

kirmigenidi). **40** Xalayıq ichide beziler bu sözni anglap: — [Kélishi muqerrer bolghan] peyghember heqiqeten mushu iken! — déyishti. **41** Beziler: «Bu Mesih iken!» déyishetti. Yene beziler bolsa: «Yaq, Mesih Galiliyedin kélettimu? **42** Muqeddes yazmilarda, Mesih [padishah] Dawutning neslidin hem Dawutning yurti Beyt-Lehem yézisidin kélidu, déyilmigenmidi?» — déyishti. **43** Buning bilen, xalayıq uning wejidin ikkige bölünüp ketti. **44** Beziliri uni tutayli dégen bolsimu, lékin héchkim uninggha qol salmidi. **45** Qarawullar [ibadetxanidin] bash kahinlar bilen Perisiylerning yénigha qaytip kelgende, ular qarawullargha: — Néme üçün uni tutup kelmidinglar? — dep sorashti. **46** Qarawullar: — Héchkim héchqachan bu ademdek sözligen emes! — dep jawab bérishiti. **47** Perisiyler ulargha jawaben: — Silermu azduruldunglarmu? **48** Aqsqaqallardin yaki Perisiylerdin uninggha étiqad qilghanlar bolghanmu?! **49** Lékin Tewrat qanunini bilmeydighan bu chüprendiler lenetke qalidu! — déyishti. **50** Ularning arisidin biri, yeni burun axshamda Eysaning aldigha kelgen Nikodim ulargha: **51** — Tewrat qanunimiz awwal kishining néme qilghinini ózidin anglap bilmez turup, uninggha höküim chiqiramdu! **52** Ular jawab qilip: — Senmu Galiliyedinmu? [Muqeddes yazmilarni] kör, qétirquinip oqup baq, Galiliyedin héchqandaq peyghember chiqmaydu! — dédi. **53** Shuning bilen [ularning] herbiri öz öyige ketti.

8 Eysa bolsa Zeytun téghigha chiqip ketti. **2** Etsi seherde, u yene ibadetxana hoylilirigha kirdi we xalayıqning hemmisi uning yénigha kélishkenidi. U olturup, ulargha telim bérishke bashlidi. **3** [Shu chaghda], Tewrat ustazliri bilen Perisiyler zina qilip tutulup qalghan bir ayalni uning aldigha élip kélishti. Ular ayalni otturigha chiqirip, **4** uningdin: — Ustaz, bu ayal del zina üstide tutuwélindi. **5** Musa [peyghember] Tewrat qanunida bizge mushundaq ayallarni chalmakéseq qilip öltürüshni emr qilghan. Emdi senche, uni qandaq qilish kérek? — dep sorashti. **6** Emdi ularning bundaq déyishtiki niyiti, uni tuzaqqa chüshürüp, uning üstidin erz qilghudek birer bahane izdesh idi. Emma Eysa éngiship, barmiqi bilen yerge bir némilerni yazghili turdi. **7** Ular shu soalni toxtimay sorawatatti, u ruslinip ulargha: — Aranglardiki kim gunahsiz bolsa, [bu] [ayalgha] birinchi tashni atsun! — dédi. **8** Andin u yene éngiship, yerge yézishni dawamlashturdi. **9** Ular bu sözni anglap, aldi bilen yashan'ghanliri, andin qalghanliri bir-birlep [hemmisi] u yerdin chiqip kétishti. Axirida Eysa otturida öre turghan héliqi ayal bilen yalghuz qaldi. **10** Eysa ruslinip turup, shu ayaldin bashqa héchkimni körmigen bolup, uningdin: Xanim, sanga héliqi shikayet qilghanlar qéni? Séni gunahqa békitedighan héchkim chiqmidimu? — dep soriwidi, **11** — Hezretliri, héchkim chiqmide, — dédi ayal. Eysa: — Memnu séni gunahqa békitemeymen. Barghin, buningdin kéyin yene gunah qilmighin! — dédi. **12** Shunga Eysa yene köpchilikke söz qilip: — Dunyaning nuri özümdurmen. Manga egeshenken qarangghuluqta mangmaydu, eksiche hayatliq nurigha érishidu, — dédi. **13** Perisiyler: — Sen özüngge özüng guwahliq bérıwatisen. Shunga séning guwahliqıng rast hésablanmaydu, — déyishti. **14** Eysa ulargha jawaben mundaq dédi: — Hetta men özümqe guwahliq bersemmu, guwahliqim

heqtur, chunki men özümning qeyerdin kelgenlikimni we qeyerge baridighanlikimni bilimen. Lékin siler qeyerdin kelgenlikimni we qeyerge baridighanlikimni bilmeysiler. **15** Siler et igilirining ölchimi boyiche höküim qilisiler. Biraq men héchkimning üstige höküim qilmaymen. **16** Men höküim qilsammu, höküümüm heqiqiydur; chunki men yalghuz emes, belki meni ewetken Ata [bu ishta] men bilen billidir. **17** Silerge tewe bolghan Tewrat qanunida: «Ikki ademning guwahliqi bolsa rast hésablinidu» dep pütülgendur. **18** Rast, men özüm toghramda özüm guwahliq bérimen, we meni ewetken Atimu méning toghramda guwahliq béridu. **19** Ular uningdin: — Atang qeyerde? — dep sorashti. Eysa ulargha jawab bérp: — Siler ya meni tonumaysiler, ya Atamni tonumaysiler; meni tonughan bolsanglar, Atamnimu tonuyttunglar, — dédi. **20** Eysa bu sözlerni ibadetxanida telim berginide, sediqe sanduqining aldida turup éytqanidi. Biraq héchkim uni tutmidi, chunki uning waqit-saiti téxi yétip kelmigenidi. **21** Shuning bilen u ulargha yene: Men bu yerdin kétimen; siler meni izdeysiler, lékin öz gunahinglar ichide ölisiler. Men kétidighan yerge siler baralmaysiler, — dédi. **22** Buning bilen Yehudiylar: — U: «Men kétidighan yerge siler baralmaysiler» deydu. Bu uning özi öltürüwalimen déginimidu? — déyishti. **23** Eysa ulargha: — Siler töwendindursiler, men yuqiridindurmen. Siler bu dunyadindursiler, men bu dunyadin emesmen. **24** Shuning üçün silerge: «Gunahliringlar ichide ölisiler» dédim. Chunki siler méning «[Ezeldin] Bar Bolghuchi» ikenlikimge ishenmisenglar, gunahliringlar ichide ölisiler, — dédi. **25** Sen zadi kim? — dep sorashti ular. Eysa ulargha: — Bashta silerge néme dégen bolsam, men shu. **26** Özümning silerning toghranglarda we üstünglardin höküim qilidighan nurghun sözlirim bar; lékin meni Ewetküchi heqtur we men Uningdin némini anglighan bolsa, bularnila dunyadikilerge uqturup éytimen, — dédi. **27** Ular uning özlirige éytqanlirining Ata toghruluq ikenlikini chüshinelmedi. **28** Shunga Eysa mundaq dédi: Siler Insan'oghlini kötürgendin kéyin, méning «[Ezeldin] Bar Bolghuchi» ikenlikimni bilisiler we shundaqla héch ishni özlükümdin qilmighanlikimni, peqet Atining manga ögetkininila sözligenlikimnimu bilisiler. **29** Méni Ewetküchi men bilen billidir, U meni esla yalghuz qoymidi, chunki men hemishe Uni xursen qilidighan ishlarni qilimen. **30** Eysa bu sözlerni qiliwatqan chaghning özide, nurghun kishiler uninggha étiqad qildi. **31** Eysa özige étiqad qilghan Yehudiylargha: — Eger méning söz-kalamimdin chiqmay tursanglar, méning heqiqiy muxlisirim bolghan bolisiler, **32** we heqiqetni bilisiler we heqiqet silerni azadliqqa érishtüridu, — dédi. **33** Ular jawaben: — Biz Ibrahimning neslimiz, — héchqachan héchkimning qulluqida bolmiduq. Sen qandaqsige: Azadliqqa érisiler, deysen? — dédi. **34** Eysa ulargha jawab bérp: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, gunah sadir qilghan kishi gunahning qulidur. **35** Qul ailide menggü turmaydu, lékin oghul menggü turidu. **(aiñon g165)** **36** Shuning üçün Oghul silerni azad qilsa, heqiqiy azad bolisiler. **37** Silerning Ibrahimning nesli ikenlikinglarni bilimen. Biraq meni öltürmekchi boluwatisiler, chunki méning sözüm ichinglardin orun almidi. **38** Men Atamning yénida körgenlirimni éytiwatimen; siler bolsanglar öz

atanglardin körgenliringlarni qiliwatisiler! **39** Ular jawab bérp: — Bizning atimiz Ibrahimdur, — dédi. Eysa ulargha: — Eger Ibrahimning perzentliri bolsanglar, Ibrahimning emellirini qilghan bolattinglar! **40** Biraq hazir eksiche meni, yeni Xudadin anglighan heqiqetni silerge yetküzgen ademni öltürüshke qestleysiler. Ibrahim undaq ishni qilmighan. **41** Siler éz atanglarning qilghinini qiliwatisiler! — dédi. — Biz haramdin bolghan emesmiz! Bizning peqet birla atimiz bar, U bolsa Xudadur! — déyishti ular. **42** Eysa ulargha: — Atanglar Xuda bolghan bolsa, meni söygen bolattinglar; chunki men Xudaning baghridin chiqip, bu yerge keldim. Men özlükümdin kelgen emesmen, belki Uning terpidin ewetilgenmen. **43** Sözlirimni némishqa chüshenmeysiler? Éniqki, méning söz-kalamim quliqinglarga kirmeywatidu! **44** Siler atanglar Iblistin bolghansiler we uning arzu-heweslirige emel qilishni xalaysiler. U alem apiride bolghandin tartip qatil idi we uningda heqiqet bolmighachqa, heqiqette turmighan. U yalghan sözligende, öz tebiitidin sözleydu, chunki u yalghanchi we shundaqla yalghanchiliqning atisidu. **45** Lékin men heqiqetni sözligimim üçün, manga ishenmeysiler. **46** Qaysinglar meni gunahi bar dep delillileyisiler, qéni? Heqiqetni sözlisem, néme üçün manga ishenmeysiler? **47** Xudadin bolghan kishi Xudaning sözlirini anglaydu; siler ularni anglimaysiler, chunki siler Xudadin bolghan emessiler! **48** Yehudiylar uninggha jawaben: — Ejeba, bizning séni: «Samariyelik hem jin chaplashqan adem»sen déginimiz toghra emesmu? — déyishti. **49** Eysa jawaben: — Manga jin chaplashqini yoq, belki men Atamni hörmet qilimen; lékin siler manga hörmetsizlik qiliwatisiler. **50** Men öz shan-sheripimni izdimeymen; lékin buni izdigüchi hem [uning üstidin] höküim qilghuchi Birsu bar. **51** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, méning söz-kalamimni tutidighan kishi ebedil'ebed ölüim körmeydu. **(aiñon g165)** **52** Shuning bilen Yehudiylar uninggha: — Sanga derweqe jin chaplashqanlikini emdi bilduq! Hetta [hezriti] Ibrahim we peyghemberlermu ölgen tursa, sen qandaqsige: «Méning söz-kalamimni tutidighan kishi ebedil'ebed ölüim tétimaydu» deysen? **(aiñon g165)** **53** Ejeba, sen atimiz Ibrahimdin ulughmusen? U öldi, peyghemberler hem öldi!? Sen özüngni kim qilmaqchisen? **54** Eysa jawaben mundaq dédi: — Eger men özümni ulughlisam, undaqta ulughluqum héchnerse hésablanmaytti. Biraq meni ulughlighuchi — siler «U bizning Xudayimiz» dep ataydighan Atamning Özidur. **55** Siler Uni tonumidinglar, lékin men Uni tonuymen. Uni tonumaymen désem, silerdek yalghanchi bolattim; biraq men Uni tonuymen we Uning söz-kalamini tutimen. **56** Atanglar Ibrahim méning künümni köridighanliqidin yayrap-yashnidi hem derweqe uni aldinala körüp shadlandi. **57** — Sen téxi ellik yashqa kirmey turup, Ibrahimni kördüngmu? — déyishti ular. **58** Eysa ulargha: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, Ibrahim tughulmastila, men Bar Bolghuchidurmen! — dédi. **59** Buning bilen ular uni chalma-késeq qilghili qollirigha yerdin tash aldi; lékin Eysa ulargha körtinmey, ularning otturisdin ötüp ibadetxanidin chiqip ketti.

9 We u yolda kétiwétip, tughma qarighu bir ademni kördi. **2** Muxlisiri uningdin: — Ustaz, kim gunah qilip

uning qarighu tughulginigha seweb bolghan? U özimu ya ata-anisimu? — dep sorashti. **3** Eysa mundaq jawab berdi: — Özi yaki ata-anisining gunah sadir qilghanliqidin emes, belki Xudaning Öz emelliri uningda ayan qilinsun dep shundaq bolghan. **4** Kunning yoruqida, méni Ewetküchining emellirini ada qilishim kérek. Kech kirse, shu chaghada héchkim ish qilalmaydu. **5** Men dunyada turghan waqtimda, dunyaning nuri özümürmen. **6** Bu sözlerni qilghandin kéyin, u yerge tükürüp, tükürüktin lay qilip, layni héliqi ademning közlige sürüp qoydi **7** we uninggha: «Siloam kölkichi»ge bérip yuyuwetkin» dédi («Siloam» [ibraniyeche söz bolup], «ewetilgen» dégen menini bildüridu). Shuning bilen héliqi adem bérip yuyuwidi, közi köridighan bolup qaytip keldi. **8** Qoshniliri we u ilgiri tilemchilik qilghinida uni körgerler: — Bu olturup tilemchilik qilidighan héliqi adem emesmu? — déyiship ketti. **9** Beziler: «Hee, shu iken» dese, yene beziler: «Yaq, u emes, lékin uninggha oxshaydiken» déyishti. Biraq u özi: — Men del shu kishi bolimen! — dédi. **10** — Undaqta közliring qandaq échildi? — dep sorashti ular. **11** U jawaben mundaq dédi: — Eysa isimlik bir kishi [tükürükidin] lay qilip közlerime sürüp qoyuwidi, manga: «Siloam kölkichige bérip yuyuwetkin» dégenidi. Men bérip yuyuwidim, köreleydighan boldum. **12** — U hazir qeyerde? — dep sorashti ular. — Bilmeymen, — dédi u. **13** Xalayiqligiri qarighu bolghan bu ademni Perisiylerning aldigha élip berishti **14** (eslide Eysa lay qilip bu ademning közlerini achqan kün del shabat küni idi). **15** Shuning bilen Perisiyler qaytidin bu ademdin qandaq köreleydighan bolghinini soriwidi, u ulargha: — U közlirime lay [sürüp] qoydi, men yuyuwidim we mana, köreleydighan boldum! — dédi. **16** Shuning bilen Perisiylernin beziliri: — U adem Xudaning yénidin kelgen emes, chünki u shabat künni tutmaydu, — déyishti. Yene beziliri: — U gunahkar adem bolsa, qandaqlarche bundaq möjizilik amatlerni yaritalaytti? — déyishti. Buning bilen ularning arisida bölünüş peyda boldi. **17** Ular qarighu ademdin yene: — U közliringni échiptu, emdi sen u toghruluq néme deysen? — dep sorashti. U: — U bir peyghember iken, — dédi. **18** Yehudiylar köreleydighan qilin'ghan kishining ata-anisini tépip kelmigüche, burun uning qarighu ikenlikige we hazir köreleydighan qilin'ghanliqigha ishenmeytti. Shunga ular uning ata-anisini chaqirtip, **19** ularidin: — Bu silerning oghlungarmu? Tughma qarighu, dewattinglar? Emdi hazir qandaqlarche köreleydighan bolup qaldi? — dep sorashti. **20** Ata-anisi ulargha: — Uning bizning oghlimiz ikenlik, shundaqla tughulushidinla qarighu ikenlikini bilimiz; **21** lékin hazir qandaqlarche köreleydighan bolup qalghanliqini, közlerini kim achqanliqini bilmeymiz. U chong adem tursa, [buni] özidin soranglar, u özi dep bersun, — dep jawab berdi. **22** Ata-anisining shundaq déyishi Yehudiylardin qorqqanliqi üçün idi; chünki Yehudiylar kimdekim Eysani Mesih dep étirap qilsa, u sinagog jamaitidin qoghlap chiqirilsun dep qarar qilghani. **23** Shu sewebtin uning ata-anisi: «U chong adem tursa, [buni] özidin soranglar» dégenidi. **24** Perisiyler eslide qarighu bolghan ademni yene chaqirip uninggha: — Xudagha shan-sherep bérip [qesem qil]! Biz bu ademning gunahkar ikenlikini bilimiz, — déyishti. **25** U mundaq jawab berdi: — U gunahkarmu, emesmu,

bilmeymen. Biraq men shu birla ishni bilimenki, qarighu idim, hazir köreleydighan boldum. **26** Ular uningdin yene bir qétim: — U séni qandaq qildi? Közliringni qandaq achti? — dep sorashti. **27** U jawaben: — Silerge alliqachan éyttim, biraq qulaq salmidinglar. Siler néme dep qaytidin anglashni xalap qaldinglar? Silermu uning muxlisiliri bolay dewatamsiler?! — dédi. **28** Buning bilen, ular uni qattiq tillap: — Sen héliqining muxlisi! Biz bolsaq Musa [peyghemberning] muxlisirimiz. **29** Xudaning Musagha sözligenlikini bilimiz; lékin bu némining bolsa qeyerdin kelgenlikinimu bilmeymiz, — déyishti. **30** Héliqi adem ulargha mundaq jawab qayturdi: — Ajayip ishqu bu! Gerche siler uning qeyerdin kelgenlikini bilmigininglar bilen, u méning közlerimni achti. **31** Biz bilimizki, Xuda gunahkarlarning tileklirini anglamaydu; biraq Özige ixlasmén bolup iradisige emel qilghuchilarningkini anglaydu. **32** Dunya apiride bolghandin tartip, birersining tughma qarighuning közini achqanliqini anglap baqqan emes. (aiñon g165) **33** Eger bu adem Xudadin kelmigen bolsa, héchnéme qilalmighan bolatti. **34** Ular uni: — Sen tüptin gunah ichide tughulghan turuqluq, bizge telim bermekchimusen? — déyiship, uni [sinagogtin] qoghlap chiqiriwétishti. **35** Eysa ularning uni [sinagogtin] qoghlap chiqarghanliqini anglap, uni izdep tépip: Sen, Xudaning Oghligha étiqad qilamsen? — dep soridi. **36** U jawaben: — Teqsir, u kim? Men uninggha étiqad qilay, — dédi. **37** — Sen hem uni kördüng hem mana, hazir sen bilen sözlisiwatqan del shuning özi, — dédi Eysa uninggha. **38** Héliqi adem: — I Reb, étiqad qilimen! — dep, uninggha sejde qildi. **39** — Men korlarni köridighan bolsun, köridighanlarni kor bolsun dep bu dunyagha höküim chiqirishqa keldim, — dédi Eysa. **40** Uning yénidiki bezi Perisiyler bu sözlerni anglap uningdin: — Bizmu kormu? — dep sorashti. **41** Eysa ulargha: — Kor bolghan bolsanglar, gunahinglar bolmaytti; lékin siler hazir «körüwatimiz» déginginglar üçün silerge gunah hésabliniwéridu, — dédi.

10 Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, qoy qotinigga ishiktin kirmey, bashqa yerdin yamiship kirgen kishi oghri we qaraqchidur. **2** Ishiktin kiridighan kishi bolsa qoylarning padichisidir. **3** Ishik baqar uninggha ishikni échip béridu we qoylar uning awazini anglap tonuydu, u öz qoylirining isimlerini bir-birlep chaqirip ularni sirtqa bashlap chiqidu. **4** U qoylirining hemmisini sirtqa chiqirip bolup, ularning aldida mangidu, qoylarmu uning keynidin egiship méngishidu; chünki ular uning awazini tonuydu. **5** Lékin ular yat ademning keynidin mangmaydu, belki uningdin qachidu; chünki ular yatlarining awazini tonumaydu. **6** Eysa bu temsilni ulargha sözlep bergini bilen, lékin ular uning özlirige néme dewatqanliqini héch chüshenmidi. **7** Shunga Eysa ulargha yene mundaq dédi: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, qoylarning ishiki özümürmen. **8** Mendin ilgiri kelgenlerning hemmisi oghri we qaraqchidur, lékin qoylar ulargha qulaq salmidi. **9** Ishik özümürmen. Men arqiliqligiri qutquzulidu hem kirip-chiqip, ot-chöplerni tépip yéyeleydu. **10** Oghri bolsa peqet oghrilash, öltürüsh we buzush üçünla kélidu. Men bolsam ularni hayatliqqa érishsun we shu hayatliqi mol bolsun dep keldim. **11** Yaxshi padichi özümürmen. Yaxshi padichi qoylar üçün öz jénini pida qilidu. **12**

Lékin medikar undaq qilmaydu. U belki ne qoylarning igisi ne padichisi bolmighachqa, bōrining kelginini kōrse, qoylarni tashlap qachidu we bōre kēlip qoylarni titip tiripren qilwétidu. **13** Emdi medikar bolsa peqet heqqini dep ishlep, qoylarga kōngül bōlmeý beder qachidu. **14** Yaxshi padichi özümdurmen. Ata méni tonighinidek men atini tonughinimdek, men özümmingkilerni tonuymen we özümmingkilerni méni tonuydu; qoylar üçhün jénim pida. **16** Bu qotandin bolmighan bashqa qoylirimmu bar. Ular nimu élip bashlishim kérek we ularmu awazimni anglaydu; shuning bilen bir pada bolidu, shundaqla ularning bir padichisi bolidu. **17** Ata méni shu sawebtin sōyiduki, men jénimni qayturuwélisim üçhün uni pida qilimen. **18** Jénimni héchkim mendin alalmaydu, men uni öz ixtiyarim bilen pida qilimen. Men uni pida qilishqa hoquqluqmen we shundaqla uni qayturuwélisqimu hoquqluqmen; bu emrni Atamdin tapshuruwalghanmen. **19** Bu sōzler tüpeylidin Yehudiylar arisida yene bölünüş peyda boldi. **20** Ulardin kōp ademler: — Uninggha jin chaplishiptu, u jōylwatidu, néme üçhün uning sōzige qulaq salghudeksiler? — déyishti. **21** Yene beziler bolsa: — Jin chaplashqan ademing sōzliri bundaq bolmaydu. Jin qandaqmu qarighularning kōzilirini achalisun?! — déyishti. **22** Qish pesli bolup, Yérusalémde «Qayta béghishlash héyti» ötküzülüwatatti. **23** Eysa ibadetxanidiki «Sulaymanning péshaywinida aylinip yūretti. **24** Yehudiylar uning etrapigha olishiwélip: — Bizni qachan'ghiche tit-tit qilip tutuqluqta qaldurmaqchisen? Eger Mesih bolsang, bizge ochuqini éyt, — déyishti. **25** Eysa mundaq jawab berdi: — Men silerge éyttim, lékin ishenmeysiler. Atamning nami bilen qilghan emellirimning özi manga guwahliq béridu. **26** Biraq men silerge éytqinimdek, siler étiqad qilmidinglar, chünki méning qoylirimdin emessiler. **27** Méning qoylirim méning awazimni anglaydu, men ularni tonuymen we ular manga egishidu. **28** Men ulargha menggülik hayat ata qilimen; ular esla halak bolmaydu. Héchkim ularni qolumdin tartiwalalmaydu. (aïñ 165, aïñios 166) **29** Ular ni manga teqdim qilghan atam hemmidin üstündür we héchkim ularni atamning qolidin tartiwalalmaydu. **30** Men we Ata [eslidinla] birdurmiz. **31** Buning bilen Yehudiylar yene uni chalma-késekek qilishmaqchi bolup, yerdin qollirigha tash élishti. **32** Eysa ulargha: — Atamdin kelgen nurghun yaxshi emellerni silerge kōrsettim. Bu emellerning qaysisi üçhün méni chalma-késekek qilmaqchisiler? — dédi. **33** — Séni yaxshi bir emel üçhün emes, belki kupurluq qilghining üçhün chalma-késekek qilimiz. Chünki sen bir insan turuqluq, özüñni Xuda qilip kōrsetting! — dédi Yehudiylar jawaben. **34** Eysa ulargha mundaq jawab berdi: — Silerge tewe muqeddes qanunda «Men éyttim, siler ilaharsiler» dep pütülgan emesmu? **35** Xuda öz sōz-kalamini yetküzgenlerni «ilahlar» dep atighan yerde (we muqeddes yazmilarda éytilghini hergiz küchtin qalmaydu) **36** néme üçhün Ata Özige xas-muqeddes qilip panyu dunyagha ewetken zat «Men Xudaning Oghlimen» dése, u toghruluq «kupurluq qilding!» deysiler? **37** Eger Atamning emellirini qilmisam, manga ishenmenglar. **38** Biraq qilsam, manga ishenmigen halettimu, emellerning özlirige ishinenglar. Buning bilen Atining mende ikenlikini, méningmu Atida ikenlikimni

heq dep bilip étiqad qilidighan bolisiler. **39** Buning bilen ular yene uni tutmaqchi boldi, biraq u ularning qolliridin qutulup, u yerdin ketti. **40** Andin u yene Iordan deryasining u qétigha, yene Yehya [peyghember] deslipide ademlerni chömüldürgen jaygha bérup, u yerde turdi. **41** Nurghun kishiler uning yénigha keldi. Ular: — Yehya héch möjizilik alamet kōrsetmigen, lékin uning bu adem toghrisida barliq éytqanliri rast iken! — déyishti. **42** Shuning bilen nurghunlighan kishiler bu yerde uninggha étiqad qildi.

11 Lazarus dégen bir adem késel bolup qalghanidi. U Meryem we hedisi Marta turghan, Beyt-Aniya dégen kentte turatti **2** (bu Meryem bolsa, Rebge xushbuy mayni sürkigen, putlirini öz chachliri bilen értip qurutqan héliqi Meryem idi; késel bolup yatqan Lazarus uning inisi idi). **3** Lazarusning hediliri Eysagha xewerchi ewetip: «I Reb, mana sen sōygen [dostung] késel bolup qaldi» dep yetküzdi. **4** Lékin Eysa buni anglap: — Bu késeldin ölip ketmeydu, belki bu arqiliq Xudaning Oghli ulughlinip, Xudaning shan-sherip ayan qilinidu — dédi. **5** Eysa Marta, singlisi we Lazarusni tolimu sōyetti. **6** Shunga u Lazarusning késel ikenlikini anglighan bolsimu, özi turuwtan joyda yene ikki kün turdi. **7** Andin kéyin u muxlisirigha: — Yehudiyege qayta barayli! — dédi. **8** Muxlisiri uninggha: — Ustaz, yéqindila [u yerdiki] Yehudiylar séni chalma-késekek qilmaqchi bolghan tursa, yene u yerge qayta baramsen? — déyishti. **9** Eysa mundaq dédi: — Kündüzde on ikki saet bar emesmu? Kündüzi yol mangghan kishi putlashmas, chünki u bu dunyaning yoruqini kōridu. **10** Lékin kéchisi yol mangghan kishi putlishar, chünki uningda yoruqluq yوقت. **11** Bu sōzlerni éytqandin kéyin, u: — Dostimiz Lazarus uxlap qaldi; men uni uyusidin oyghatqili barimen, — dep qoshup qoydi. **12** Shunga muxlisar uninggha: — I Reb, uxlighan bolsa, yaxshi bolup qalidu, — dédi. **13** Halbuki, Eysa Lazarusning ölümü toghruluq éytqanidi, lékin ular u dem élishtiki uyquni dewatidu, dep oylashti. **14** Shunga Eysa ulargha ochuqini éytip: — Lazarus öldi, — dédi. **15** — Biraq silerni dep, silerning étiqad qilishinglar üçhün, [uning qéshida] bolmighanliqimgha xushalmen. Emdi uning yénigha barayli, — dédi. **16** «Qoshkézek» dep atilidighan Tomas bashqa muxlisdashlirigha: — Bizmu uning bilen bille barayli hem uning bilen bille öleyli, — dédi. **17** Eysa muxlisiri bilen Beyt-Aniyagha barghanda, Lazarusning yerlikke qoyulghinigha alliqachan töt kün bolghanliqi uninggha melum boldi. **18** Beyt-Aniya Yérusalémgha yéqin bolup, uningdin alte chaqirimche yiraqliqta idi, **19** shuning bilen nurghun Yehudiylar Marta bilen Meryemge inisi toghrisida teselli bergili ularning yénigha kelgenidi. **20** Marta emdi Eysaning kéliwatqinini anglapla, uning aldigha chiqtı. Lékin Meryem bolsa öyide olturup qaldi. **21** Marta emdi Eysagha: — I Reb, bu yerde bolghan bolsang, inim ölmigen bolatti. **22** Hélihém Xudadin némini tiliseng, Uning sanga shuni bérédighanliqini bilimen, — dédi. **23** — Ining qayta tirilidu, — dédi Eysa. **24** Marta: — Axirqi künide, yene tirilish künide uning jezmen tirilidighanliqini bilimen, — dédi. **25** Eysa uninggha: — Tirilish we hayatlıq men özümdürmen; manga étiqad qilghuchi kishi ölsimu, hayat bolidu; **26** we hayat turup, manga étiqad qilghuchi ebedil'ebed ölmes; buninggha ishinemsen? (aïñ 165) **27** U uninggha: —

Ishinimen, i Reb; séning dunyagha kélishi muqerrer bolghan Mesih, Xudaning Ogʻli ikenlikingge ishinimen. **28** Buni dep bolup, u bérp singlisi Meryemni astighina chaqirip: — Ustaz keldi, séni chaqiriwatidu, — dédi. **29** Meryem buni anglap, derhal ornidin turup, uning aldigha bardí **30** (shu peyette Eysa téxi yézigha kirmigen bolup, Marta uning aldigha méngip, uchiriship qalghan yerde idi). **31** Emdí [Meryemge] teselli bériwatqan, öyde uning bilen olturghan Yehudiylar uning aldirap qopup sirtqa chiqip ketkinini körip, uni qebrige bérp shu yerde yigʻa-zar qilghili ketti, dep oylap, uning keynidin méngishti. **32** Meryem emdi Eysa bar yerge barghanda uni körip, ayighigha özi étip: — I Reb, bu yerde bolghan bolsang, inim ölmigen bolatti! — dédi. **33** Eysa Meryemning yigʻa-zar qilghinini, shundaqla uning bilen bille kelgen Yehudiy xelqning yigʻa-zar qilishqinini körgende, rohida qattiq pighan chékip, köngli tolimu biaram boldi we: **34** — Uni qeyerge qoydunqlar? — dep soridi. — I Reb, kélip körgin, — déyishti ular. **35** Eysa köz yéshi qildi. **36** Yehudiy xelqi: — Qaranglar, u uni qanchilik söygen! — déyishti. **37** We ular din beziliri: — Qarighuning közini achqan bu kishi késsel ademni ölümdin saqlap qalalmasmidi? — déyishti. **38** Eysa ichide yene qattiq pighan chékip, qebrining aldigha bardí. Qebri bir ghar idi; uning kirish aghzigha chong bir tash qoyuqluq idi. **39** Eysa: — Tashni éliwétinlar! — dédi. Ölgüchining hedisi Marta: — I Reb, yerlikke qoyghili töt kün boldi, hazir u purap ketkendu, — dédi. **40** Eysa uningha: — Men sanga: «Étiqad qilsang, Xudaning shan-sheripini körisen» dégenidimghu! — dédi. **41** Buning bilen xalayıq tashni éliwetti. Eysa közlini asman'gha tikip mundaq dua qildi: — I Ata, tilikimni anglighining üçün sanga teshekkür éytimen. **42** Tileklirimni hemishe anglaydighanliqini bilimen; lékin shundaq bolsimu, etrapimdiki mushu xalayıq séning méni ewetkenlikingge ishensun dep, buni éytiwatimen! **43** Bu sözlerni qilghandin kéyin, u yuqiri awazda: — Lazarus, tashqirigha chiq! — dep towlidi. **44** Ölgüchi qol-putliri képenlen'gen, éngiki téngilghan halda tashqirigha chiqti. Eysa ulargha: — Képenni yéshiwétip, uni azad qilinglar! — dédi. **45** Meryemning yénigha pete qilip kélip, uning emillirini körgen Yehudiylar ichidin nurghunliri uningha étiqad qildi. **46** Lékin ularning ichide beziliri Perisiylarning yénigha bérp, Eysaning qilghan ishliniri melum qilishi. **47** Shunga bash kahinlar we Perisiylar Yehudiylarning kéngeshmisini yighip: — Qandaq qilishimiz kérek? Bu adem nurghun möjizilik alametlerni yariwatiwatu. **48** Uningha shundaq yol qoyup bériwersek, hemme adem uninggha étiqad qilip kétidu. Shundaq bolghanda, Rimliqlar kélip bu bizning jayimiz we qowmimizni weyran qiliwétidu! — déyishti. **49** Ularning ichide biri, yeni shu yili bash kahin bolghan Qayafa: — Siler héchnémini bilmeydikensiler! **50** Pütün xelqning halak bolushining ornigha, birla ademning ular üçün ölüshining ewzellikini chüshinip yetmeydikensiler, — dédi **51** (bu sözni u özlükidin éytmighanidi; belki u shu yili bash kahin bolghanliqi üçün, Eysaning [Yehudiy] xelqi üçün, shundaqla peqet u xelq üçünla emes, belki Xudaning her yan'gha tarqilip ketken perzentlirining hemmisini bir qilip uyushturush üçün ölidighanliqidin aldın besharete bérp shundaq dégenidi). **53** Shuning bilen ular meslihetlaship, shu

kündin bashlap Eysani öltürüwétishni qestlidi. **54** Shuning üçün Eysa emdi Yehudiylar arisida ashkara yürmeytti, u u yerdin ayrilip chölge yéqin rayondiki Efraim isimlik bir shehiringe bérp, muxlisiri bilen u yerde turdi. **55** Emdí Yehudiylarning «ötüp kétish héyti»gha az qalghanidi. Nurghun kishiler taharetni ada qilish üçün, héyttin ilgiri yézilardin Yérusalémgha kélishti. **56** Shuning bilen bille shu kishiler Eysani izdeshti. Ular ibadetxanida yighilghanda bir-birige: — Qandaq oylawatisiler? U héyt ötküzgili kelmesmu? — déyishti. **57** Bash kahinlar bilen Perisiylar bolsa uni tutush üçün, herkimning uning qeyerdilikini bilse, melum qilishi toghruluq perman chiqarghanidi.

12 Ötüp kétish héytidin alte kün ilgiri, Eysa özi ölümdin tirildürgen Lazarus turuwatqan jay — Beyt-Aniyagha keldi. **2** Shu wejidin ular u yerde uninggha ziyapet berdi. Marta méhmanlarni kütüwatatti; Lazarus bolsa Eysa bilen hemdastixan bolghanlarning biri idi. **3** Meryem emdi nahayiti qimmat bahaliq sap sumbul etirdin bir qadaq ekilip, Eysaning putlirigha quydi andin chachliri bilen putlirini értip qurutti. Etirning xush puriqi öyni bir aldi. **4** Lékin uning muxlisiridin biri, yeni uninggha pat arida satqunluq qilghuchi, Simonning ogʻli Yehuda Ishqariyot: **5** — Némishqa bu [qimmat bahaliq] etir kembeghellerge sediqe qilip bérilishke üç yüz dinargha sétilmidi? — dédi **6** (u bu sözni kembeghellerning ghémini yégenlikni üçün emes, belki ogʻri bolghanliqi üçün dégenidi; chünki u [muxlislarning ortaq] hemyanini saqlighuchi bolup, daim uninggha sélin'ghinidin oghrilwalatti). **7** Emdí Eysa: — Ayalni öz ixtiyarigha qoyghin! Chünki u buni méning depne künüm üçün teyyarlıq qilip saqlighandur; **8** chünki kembeghellér hemishe siler bilen bille bolidu, lékin men hemishe siler bilen bille bolmaymen, — dédi. **9** Zor bir top Yehudiylar uning shu yerde ikenlikidin xewer tépip, shu yerge keldi. Ularining kélishi yalghuz Eysani depla emes, yene u ölümdin tirildürgen Lazarusnıu körish üçün idi. **10** Lékin bash kahinlar bolsa Lazarusnıu öltürüşni meslihetleshkenidi; **11** Chünki uning sewebidin nurghun Yehudiylar özliridin chékinip Eysagha étiqad qiliwatatti. **12** Etisi, «[ötüp kétish] héyti»ni ötküzishke kelgen zor bir top xalayıq Eysaning Yérusalémgha keliwatqanliqini anglap, **13** qollirigha xorma shaxlirini tutushqan halda uni qarshi alghili chiqishti we: «Teshekkür-hosanna! Perwerdigarning namida kelgüchi, Israilning padishahigha mubarek bolghay!» dep warqirashti. **14** Eysa bir texeyni tépip, uninggha mindi; xuddi [muqeddes yazmilarda] mundaq pütülgendek: — **15** «Qorqma, i Zion qizi! Mana, Padishahing éshek texiyige minip kéliwatidu!». **16** Eyni chaghda uning muxlisiri bu ishlarni chüshenmeytti, lékin Eysa shan-sherepte ulughlan'ghandin kéyin, bu sözlarning uning toghruluq pütülgenlikini, shundaqla bu ishlarning derweje uningda shundaq yüz bergenlikini ésiğe keltürdi. **17** Emdí u Lazarusni qebiridin chaqirip tirildürgen chaghda uning bilen bille bolghan xalayıq bolsa, bu ishqa guwahlik bériwatatti. **18** Eysa yaratqan bu möjizilik alametnıu anglighachqa, uni qarshi élishqa shu bir top ademler chiqishqanidi. **19** Perisiylar bolsa bir-birige: — Qaranglar,

[barliq] qilghininglar bikar ketti! Mana emdi pütkül jahan uninggha egeshmekte! — déyishti. **20** Ötüp kêtish héytida ibadet qilghili kelgenler arisida birnechche grêklarmu bar idi. **21** Bular emdi Galiliyening Beyt-Saida yézisidin bolghan Filipning yénigha kélip: — Ependim, biz Eysa bilen kôrûshsek, — dep telep qilishti. **22** Filip béríp buni Andriyasqa éytti. Andin Andriyas we Filip ikkisi Eysagha melum qildi. **23** Lékin Eysa ulargha jawaben mundaq dédi: — «Insan'oghlining shan-sherepte ulughlinidighan waqit-saiti yétip keldi. **24** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, bughday déni tupraq ichige chüshüp ölmigüche, özi yenila yalghuz qalidu; lékin ölse, mol hosul béridu. **25** Kimdekim öz hayatini ayisa uningdin mehrum bolidu; lékin bu dunyada öz hayatidin nepretlense, uni menggülik hayatliqqa saqliyalaydu. (aiōnios g166) **26** Kimdekim xizmitimde bolushni xalisa, manga egeshsun. Men qeyerde bolsam, méning xizmetchimmu shu yerde bolidu. Kémdekim méning xizmitimde bolsa, Ata uninggha izzet qilidu. **27** Hazir jénim qattiq azabliniwatidu. Men néme déyishim kérek? «Ata, méni bu saettin qutquzhin!» deymu? Lékin men del mushu waqit-saet üçün keldim. **28** Ata, naminggha shan-sherep keltürgin!». Shuan, asmandin bir awaz anglinip: — Uninggha shan-sherep keltürdüm we yene uninggha shan-sherep keltürimen!» — déyildi. **29** Buni anglihan shu yerde turghan xalayıq: — Hawa güldürlidi, — déyishti. Yene beziler bolsa: — Bir perishte uninggha gep qildi, — déyishti. **30** Eysa bolsa jawaben: — Bu awaz méni dep emes, silerni dep chüshiti. **31** Emdi dunyaning üstige höküm chiqirilish waqti keldi; hazir bu dunyaning hökümdarining tashqirigha qoghlinish waqti keldi. **32** We men bolsam, yerning üstidin kôtürülginimde, pütkül insanlarni özümgë jelp qilip tartimen, — dédi **33** (uning buni dégini özining qandaq ölüm bilen ölidighanliqini kórsetkini idi). **34** Xalayıq buninggha jawaben uningdin: — Biz muqeddes qanundin Mesihning ebedighe qalidighinini anglihan; sen qandaqsige «Insan'oghli kôtürülüshi kérek» deysen?! Bu qandaqmu «Insan'oghli» bolsun? — dep soridi. (aiōn g165) **35** Shunga Eysa ulargha: — Nurning aranglarda bolidighan waqti uzun bolmaydu. Shunga qarangghuluqning silerni bésiwalmisliqi üçün, nur bar waqtida [uningda] ménginglar; qarangghuluqta mangghan kishi özining qeyerge kétéwatqanliqini bilmeydu. **36** Nur aranglarda bar waqtta, uninggha ishinglar; buning bilen nurning perzentlari bolisiler, — dédi. Eysa bu sözlerni qilghandin kéyin, ulardin ayrılıp yoshurunuwaldi. **37** Gerche u ularning köz aldida shunche tola möjizilik alamet kórsetken bolsimu, ular téxi uninggha étiqad qilmidi. **38** Shuning bilen Yeshaya peyghemberning yazmisida aldin'ala kórstitilgen bésharet del emelge ashurdi: «I Perwerdigar, bizning yetküzgen xewirimizge kimmu ishen'gen? Hem «Perwerdigarning biliki» Bolghuchi kingimu ayan qilin'ghan?» **39** Xalayıqning étiqad qilmighinining sewebi del shuki (xuddi Yeshaya peyghember yene aldin'ala éytqandek): «[Perwerdigar] ularning közlirini kor, Qelbini tash qildi; Meqset, ularning közlirining körüp, Qelbining chüshinip, [Gunahliridin] yénishining aldinı élish üçündür; Bolmisa, Men ularni saqaytqan bolattim, — [deydu Perwerdigar]». **41** Bu sözlerni Yeshaya [peyghember] [Mesihning]

shan-sheripini kôrüp uninggha qarita aldin'ala söz qilghinida éytqanidi. **42** Wehalenki, gerche hetta Yehudiya aqsqaqalliridinmu nurghunliqan ademler uninggha étiqad qilghan bolsimu, ular Perisiylar wejedin qorqup, özlirining sinagogtin qoghlap chiqiriwétilmisliki üçün uni étirap qilmidi. **43** Buning sewebi, ular insanlardin kélidighan izzet-shöhretni Xudadin kélidighan izzet-shöhrettin yaxshi kôretti. **44** Biraq Eysa yuqiri awaz bilen mundaq dédi: — Manga étiqad qilghuchi mangila emes, belki méni Ewetküchige étiqad qilghuchidur. **45** Kimki méni körgüchi bolsa, méni Ewetküchini körgüchi bolidu. **46** Men manga étiqad qilghuchilar qarangghuluqta qalmisun dep, nur süpitide dunyagha keldim. **47** Birsı sözlirimni anglap, ularni tutmisa, uni soraqqa tartmaymen; chünki men dunyadikilerni soraqqa tartqili emes, belki dunyadikilerni qutquzhili keldim. **48** Biraq méni chetke qaquchuni, shundaqla sözlirimni qobul qilmighanni bolsa, uni soraqqa tartquchi birsi bar. U bolsimu, men éytqan söz-kalamimdur. U axirqi küni uni soraqqa tartidu. **49** Chünki men özlükümdin sözliginim yoq, belki méni ewetken Ata méning némini déyishim we qandaq sözlishim kéreklikige emr beren. **50** Uning emrining menggülik hayatliq ikenlikini bilimen. Shunga némini sözlisem, Ata manga buyrughinidek sözleymen. (aiōnios g166)

13 Ötüp kêtish héytidin ilgiri, Eysa bu dunyadin ayılıp, Atining yénigha baridighan waqit-saetning yétip kelgenlikini bildi we shuning üçün bu dunyadiki öz ademlirige kôrsitip kelgen méhir-muhebbitini axirgiche toluq kôrsitip turdi. **2** Emdi kechlik tamaq yéyliwatqanidi; Iblis alliburun Simonning oghli Yehuda Ishqariyotning könglige Eysagha satqunluq qilish weswesisini salghanidi. **3** Eysa Atining her ishini uning qoligha tapshurghinini, we özining Xudaning yénidin kélip, Xudaning yénigha qaytidighanliqini bilgechke, **4** dastixandin turup, ton-könglikini yéship, bir löngege bilen belini baghlidi. **5** Andin jawurgu su quyup, muxlislarning putlirini yuyushqa we bélige baghlihan löngege bilen sürtüp qurutushqa bashlidi. **6** Nöwet Simon Pétrusqa kelgende, Pétrus uninggha: — I Reb, putumni sen yusang qandaq bolghini?! — dédi. **7** Eysa uninggha: — Néme qiliwatqinimni hazir bilmeysen, lékin kéyin bilisen, — dédi. **8** Pétrus: — Sen méning putumni yusang hergiz bolmaydu! — dédi. Eysa uninggha jawaben: — Séni yumisam, méning bilen teng nésiweng bolmaydu, — dédi. (aiōn g165) **9** Simon Pétrus: — I Reb, undaqta peqet putlirimnıla emes, qollirimnimu, beshimnimu yughaysen! — dédi. **10** Eysa uninggha: — Bedini yuyulup, tamamen pakiz bolghan adem peqet putlirini yusila qayta yuyunushining hajiti bolmaydu. Siler pakiz, lékin hemminglar emes, — dédi **11** (chünki u özi kinning tutup béridighanliqini biletti; shuning üçün u «Hemminglarla pakiz emes» dégenidi). **12** Shuning bilen u ularning putlirini yuyup bolghandin kéyin, ton-könglikini kiyp, yene dastixan'gha olturup ulargha mundaq dédi: — Silerge néme qilghinimni uqtunglarmu? **13** Siler méni «Ustav» we «Reb» deysiler we rast éytsiler, men shundaqturmen. **14** Eger men Reb we ustazlarnı turuqluq, putlirlarnı yughanikenmen, silermu bir-biringlarning putlirini yuyushunglar kérek.

15 Men silerge qilghandek silerningmu hem shundaq qilishinglar üçhün bu ülgini qaldurdum. **16** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, qul xojayinidin üstün turmaydu, elchimu özini ewetküchidin üstün turmaydu. **17** Bu ishlarni bilgenikensiler, shundaq qilsanglar bextlikisiler! **18** Men bularni hemminglarga qaritip éytmidim. Men tallighanlirimni bilimen, lékin [muqeddes yazmilarda] aldin pütülgén: «Men bilen hemdastixan bolup nénimni yégenmu manga put attil!» dégen bu söz emelge ashurulmay qalmaydu. **19** Men bu ish yüz bérishtin awwal uni silerge éytip qoyayki, u ishlar yüz bergende méning «Bar Bolghuchi» ikenlikimge ishinisiler. **20** Berheq, berheq, silerge shuni éytip qoyayki, kimki men ewetken herqandaq birsini qobul qilghan bolsa, méni qobul qilghan bolidu; we méni qobul qilghuchilar méni Ewetküchini qobul qilghan bolidu. **21** Eysa bu sözlerni éytqandin kéyin, rohta qattiq pighan chékip, mundaq guwahliq berdi: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, aranglarda bireylen manga satqunluq qilidu! **22** Muxlislar kimni dewatqanliqini bilelmey, bir-birige qarashiti. **23** Emdi dastixanda muxlisiridin biri Eysaning meydisige yólinip yatqanidi; u bolsa «Eysa sóyidighan muxlis» idi. **24** Simon Pétrus uningdin [Eysaning] kimni dewatqinini sorap béqishini isharet qildi. **25** Shuning bilen u Eysaning meydisige yólinip turup uningdin: — I Reb, u kimdur? — dep soridi. **26** Eysa jawab berip: — Bu bir chishlem nanni ashqa tögürüp kimge sunsam, shudur, — dedi. Shuning bilen u bir chishlem nanni [ashqa] tögürüp, Simonning oghli Yehuda Ishqariyotqa sundi. **27** Yehuda nanni éliwidi, Sheytan uning ichige kirdi. — Qilidighiningni chapsan qil, — dedi Eysa uninggha. **28** (Emdi dastixanda olturghanlarning héchqaysisi uning [Yehudagha] bu sözlerni néme üçhün déginini bilmidi. **29** Yehuda ularning ortaq hemyanini tutqini üçhün, beziler Eysa uninggha: «Bizge kéreklik héytliq nersilerni élip kel» yaki «Kembeghellerge shur nerse ber» dewatsa kérek, dep oylashti). **30** Yehuda bu bir chishlem nanni élipla tashqirigha chiqip ketti (bu chagh kéche idi). **31** Yehuda tashqirigha chiqip ketkendin kéyin, Eysa mundaq dedi: — Emdi Insan'oghli ulughlinidighan waqit-saet yétip keldi we Xuda u arqiliq ulughlinidu. **32** We eger Xuda uningda ulughlansa, Xudamu Özide uni ulughlaydu, shundaqla derhal uni ulughlaydu. **33** Balilirim, siler bilen bille bolidighan yene azghina waqtim qaldi. Siler méni izdeysiler, lékin méning Yehudiylargha: «Men baridighan yerge siler baralmaysiler» dep éyqtinimdek, buni silergimu éytimen. **34** Silerge yéngi bir emr tapshurimenki, «biringlarni sóyünglar». Silerni sóyginimdek, silermu biringlarni sóyünglar. **35** Aranglarda biringlarga méhir-muhebbitinglar bolsa, hemme adem silerning méning muxlisirim ikenlikinglarni bilidu. **36** Simon Pétrus uningdin: — I Reb, qeyerge barisen? — dep soridi. Eysa jawaben: — Men kétidighan yerge hazirke egiship baralmaysen, lékin kéyin manga egiship barisen, — dedi. **37** Pétrus uninggha: — I Reb, néme üçhün hazir séning keyningdin egiship baralmaymen? Sen üçhün jénimni pida qilay! — dedi. **38** Eysa jawaben mundaq dedi: — Men üçhün rasttinla jéniningni pida qilamsen? Berheq,

berheq, sanga éytip qoyayki, xoraz chillighuche, sen mendin üç qétim tanisen!

14 Könglülarni parakende qilmanglar! Xudagha ishinisiler, mangimu ishininglar. **2** Atamning öyide nurhun makanlar bar. Bolmighan bolsa, buni silerge éytqan bolattim; chünki men biringlarga orun teyyarlash üçhün shu yerge kétip barimen. **3** Men silerge orun teyyarlighili baridighanikenmen, choqum qaytip kélip, silerni özümge alimen; shuning bilen, men qeyerde bolsam, silermu shu yerde bolisiler. **4** Siler méning qeyerge kétidighanliqimni we u yerge baridighan yolni bilisiler. **5** Tomas uninggha: — I Reb, séning qeyerge kétidighanliqini bilmeymiz. Shundaq iken, yolni qandaq bilimiz? — dedi. **6** Eysa uninggha: — Yol, heqiqet we hayatliq özümduimen. Méningisiz héchkim Atining yénigha baralmaydu. **7** Eger méni tonughan bolsanglar, Atamnimu tonughan bolattinglar. Hazirdin bashlap uni tonudunglar hem uni kördünglar, — dedi. **8** — I Reb, Atini bizge körsitip qoysangla, shu kupaye, — dedi Filip. **9** Eysa uninggha mundaq dedi: — «I Filip, siler bilen birge bolghinimgha shunche waqit boldi, méni téxiche tonumidingmu? Méni körgen kishi Atini körgen bolidu. Shundaq turuqluq, sen némishqa yene: «Bizge Atini körsetkeysen» deysen? **10** Men Atida, Ata mende ikenlikige ishenmensen? Silerge éytqan sözlirimni özlükümdin éytqinim yoq; belki mende turuwatqan Ata Öz emellirini qiliwatidu. **11** Méning Atida bolghanliqimgha, Atining mende bolghanliqigha ishininglar. Yaki héchbolmighanda, méning qilghan emellirimdin manga ishininglar. **12** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, manga ishen'gen kishi méning qiliwatqan emellirimni qilalaydu; we bulardinmu téximu ulugh emellerni qilidu, chünki men Atining yénigha [qaytip] kétimen. **13** We Atining Ogghulda ulughlinishi üçhün, herménini méning namim bilen tilisenglar, shularni ijabet qilimen. **14** Méning namim bilen herqandaq nersini tilisenglar, men silerge shuni ijabet qilimen». **15** — «Méni sóysenglar, emlirime emel qilisiler. **16** Menmu Atidin tileymen we U silerge bashqa bir Yardemchi ata qilidu. U siler bilen ebedigiche birge bolidu. (aïñ g165) **17** U bolsimu Heqiqetning Rohidur. Uni bu dunyadikiler qobul qilalmaydu, chünki Uni ne körmeydu, ne tonumaydu. Biraq siler Uni tonuysiler, chünki U siler bilen bille turuwatidu hem silerde makan qilidu. **18** Men silerni yétim qaldurmaymen, yéninglarga yene qaytip kélimen. **19** Azghina waqittin kéyin, bu dunya méni körmeydu, lékin siler körüisiler. Men hayat bolghanliqim üçhün, silermu hayat bolisiler. **20** Shu künde méning Atamda bolghanliqim, silerning mende bolghanliqinglar we menmu hem silerde bolghanliqimni bilisiler. **21** Kim emlirimge ige bolup ularni tutsa, méni sóygüchi shu bolidu. Méni sóygüchini Atammu sóyidu, menmu uni sóyimen we özümni uninggha ayan qilimen». **22** Yehuda (Yehuda Ishqariyot emes) uningdin: — I Reb, sen özünghi bu dunyadikilerge ayan qilmay, bizgila ayan qilishing qandaq ish? — dep soridi. **23** Eysa uninggha jawaben mundaq dedi: — «Birkim méni sóyse, sözüمنى tutidu; Atammu uni sóyidu we [Atam] bilken ikkimiz uning yénigha béríp, uning bilen bille makan qilizim. **24** Méni sóymeydighan kishi sözlirimni tutmaydu; we

siler anglatqan bu söz bolsa méning emes, belki méni ewetken Atiningkidur. **25** Men siler bilen bille boluwatqan chéghimda, bularni silerge éyttim. **26** Lékin Ata méning namim bilen ewetidighan Yardemchi, yeni Muqaddes Roh silerge hemmini ógitudu hem méning silerge éytqan hemme sözlirimni ésinglarga keltüridu. **27** Silerge xatirjemlik qaldirimen, öz xatirjemlikimni silerge bérimen; méning silerge berginim bu dunyadikilerning berginidek emestur. Könglünglarni parakende qilmanglar we jür'etsiz bolmanglar. **28** Siler méning: «Men [silerdin] ayrilip kétimen, kéyin yéninglarga yene qaytip kélimen» déginimni anglidinglar. Méni söygen bolsanglar, Atining yénigha kétidighanliqim üçün xursen bolattinglar. Chünki Ata mendin ulughdur. **29** Silerning bu ishlar yüz berginide ishinishinglar üçün bu [ishlar] yüz bérishdin awwal silerge éyttim. **30** Mundin kéyin siler bilen köp sözleshmeymen; chünki bu dunyaning hökümdari kélích aldida turidu we mendin kirgüdek héch yochuq tapalmaydu. **31** Lékin bu dunyaning ademlirining méning Atini söyidighanliqimni bilishi üçün Ata manga néme emr qilghan bolsa, men del shuni emelge ashurimen. Turunglar, bu joydin kéteyli.

15 — «Heqiqiy üzüim téli» özümdurmen, Atam bolsa baghwendur. **2** Baghwen mendiki méwe bermeydighan herbir shaxni késip tashlaydu. Méwe bergenlirini bolsa téximu köp méwe bersun dep, pak qilip putap turidu. **3** Emdi siler men silerge yetküzgen sözüim arqiliq alliburun pak boldunglar. **4** Siler mende izchil turunglar, menmu silerde izchil turimen. Shax talda turmay, özi méwe bérelmeydighinidek, silermu mende izchil turmisanglar, méwe bérelmeysiler. **5** «Üzüim téli» özümdurmen, siler bolsanglar shaxliridsiler. Kim mende izchil tursa, menmu shundaqla uningda turghinimda, u köp méwe béridu. Chünki mensiz héchnémini qilalmaysiler. **6** Birsu mende turmisa, u [kéreksiz] shaxtek tashlinip, qurup kétidu. Bundaq shaxlar yighip kelinip otqa tashlinidu. **7** Siler mende izchil tursanglar we sözlirim silerde izchil tursa, némini telep qilsanglar, silerge shu ijabet bolidu. **8** Silerning köp méwi bérishinglar, shundaqla méning muxlisirim ikenlikinglarni ispatlashinglar bilen shan-sherep Atamgha keltürüldü. **9** Atam méni söyginidek, menmu silerni söydüm; méning méhir-muhebbitimde izchil turunglar. **10** Eger emrlirimni tutsanglar, xuddi men Atanning emrlirini tutqan we hemishe uning méhir-muhebbitide turghinimdek, silermu hemishe méning méhir-muhebbitimde turisiler. **11** Méning xushalliqim silerde bolsun we shuningdek xushalliqinglar tolup tashsun dep, men bularni silerge éyttim. **12** Méning emrim shuki, men silerni söyginimdek, silermu bir-biringlarni söyünglar. **13** İnsanlarning öz dostliri üçün jénini pida qilishtin chongquq méhir-muhebbiti yoqtur. **14** Silerge buyrughan emrlirimni ada qilsanglar, méning dostlirim bolisiler. **15** Emdi mundin kéyin men silerni «qul» dep atimaymen. Chünki qul xojayinining néme qiliwatqini bilmeydu. Uning ornigha silerni «dost» dep atidim, chünki Atamdin anglihanlirimning hemmisini silerge yetküzdüm. **16** Siler méni talghininglar yoq, eksiche men silerni tallidim we silerni bérp méwe bersun hemde méwiliringlar daim saqlansun, méning

namim bilen Atidin néme tilisenglar, u silerge bersun dep silerni tiklidim. **17** Silerge shuni emr qilimenki, bir-biringlarni söyünglar. **18** Bu dunyadikiler silerdin nepretlense, silerdin awwal mendin nepretlen'genlikini bilinglar. **19** Silermu bu dunyadikilerdin bolghan bolsanglar, bu dunyadikiler silerni özimizningki dep, söygen bolatti. Biraq siler bu dunyadin bolmighachqa, belki men silerni bu dunyadin ayrip tallighanliqim üçün, emdi bu dunyadikiler silerdin nepretlinidu. **20** Men silerge éytqan sözni ésinglarda tutunglar: «Qul xojayinidin üstün turmaydu». Ular manga ziyankeshlik qilghan bolsa, silergimu ziyankeshlik qilidu. Méning sözüimni tutqan bolsa, ular silerningkinimu tutidu. **21** Biraq méning namim tüpeylidin ular silergimu shu ishlarning hemmisini qilidu, chünki ular méni Ewetküchini tonumaydu. **22** Eger men kélip ulargha söz qilmighan bolsam, ularda gunah yoq dep hésablinatti. Lékin hazir gunahi üçün ularning héch bahanisi yoqtur. **23** Kimdekim mendin nepretlense Atamdinmu nepretlen'gen bolidu. **24** Men ularning arisida bashqa héchkim qilip baqmighan emellerni qilmighan bolsam, ularda gunah yoq dep hésablinatti. Lékin ular hazir [emellirini] körgen turuqluq, yenila hem mendin hem Atamdin nepretlendi. **25** Lékin bu ishlar ulargha tewe bolghan Tewrat qanunida: «Héhqandaq sewesizla mendin nepretlendi» dep pütülgen söz emelge ashurulushi üçün shundaq yüz berdi. **26** Lékin men silerge Atining yénidin ewetidighan Yardemchi, yeni Atining yénidin chiqquchi Heqiqetning Rohi kelgende, U manga guwahliq béridu. **27** Silermu manga guwahliq bérísiler, chünki siler bashtin tartip men bilen bille boldunglar.

16 Silerning putliship ketmeslikinglar üçün bularni silerge éyttim. **2** Ular silerni sinagoglarning jamaatiridin qoghlap chiqiriwétidu; hemde shundaq bir waqit-saet kéliduki, silerni öltürgüchi özini Xudagha xizmet qiliwatimen, dep hésablaydu. **3** Ular bularni ya Atini, ya méni tonumighanliq üçün qilidu. **4** Lékin men bu ishlarni silerge éyttimki, waqit-saiti kelgende, men shundaq aldin'ala éytqimni ésinglarga keltüreleysiler. **5** — Men bashta bularni silerge éytmidim, chünki men siler bilen bille idim. Lékin emdi méni ewetküchining yénigha qaytip kétimen. Shundaq turuqluq, araglardin héchkim mendin: «Nege kétisen?» dep sorimaywatidu. **6** Eksiche, silerge bularni éytqinim üçün, qelbinglar qayghugha chömüp ketti. **7** Emma men silerge heqiqetni éytip qoyayki, méning kétishim silerge paydliqtur. Chünki eger ketmisem, Yardemchi silerge kelmeydu. Emma ketsem, Uni silerge ewetimen. **8** U kelgende, bu dunyadikilerge gunah toghrisida, heqqaniylik toghrisida we axiret soriqi toghrisida heqiqetni bilgüzidu. **9** U ularni gunah toghrisida bilgüzidu, chünki ular manga étiqad qilmidi. **10** Ular ni heqqaniylik toghrisida [bilgüzidu], chünki Atanning yénigha qaytip barimen we siler méni yene körelmeysiler. **11** Ular ni axiret soriqi toghrisida [bilgüzidu], chünki bu dunyaning hökümdari üstige höküim chiqirildi. **12** Silerge éytidighan yene köp sözlirim bar idi; lékin siler ularni hazirche kötürelmeysiler. **13** Lékin U, yeni Heqiqetning Rohi kelgende, U silerni barliq heqiqetke bashlap baridu.

Chünki U özlükidin sözlimeydu, belki némini anglighan bolsa, shuni söyleydu we kelgüsida bolidighan ishlaridin silerge xewer béridu. **14** U méni ulghaydu; chünki U mende bar bolghanni tapshuruwélip, silerge jakarlaydu. **15** Atida bar bolghanning hemmisi hem méningkidur; mana shuning üçün men: «U mende bar bolghanni tapshuruwélip, silerge jakarlaydu» dep éyttim. **16** Az waqittin kéyin, méni körmeysiler; we yene bir'az waqit ötkendin kéyin, méni qayta körisiler, chünki men Atamning yénigha kétimen». **17** Shunga muxlislarining beziliri bir-birige: — Bizlerge: — «Az waqittin kéyin, méni körmeysiler; yene bir'az waqit ötkendin kéyin, méni qayta körisiler» we yene «Chünki men Atamning yénigha kétimen» dégini néme déginidu? **18** «Az waqittin kéyin» dégen sözining menisi néme? Uning némilerni dewatqanlirini bilmiduq, — déyishidu. **19** Eysa ularning özidin némini sorimaqchi bolghinini bilip ulargha mundaq dédi: — «Méning «Az waqittin kéyin, méni körmeysiler; yene bir'az waqit ötkendin kéyin, méni körisiler» déginimning menisini bir-biringlardin sorawatamsiler? **20** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, siler yigha-zar kütürüsiler, lékin bu dunyadikiler xushal bolushup kétidu; siler qayghurisiler, lékin qayghuliringlar shadliqqa aylinidu. **21** Ayal kishi tughutta azablinidu, chünki uning waqit-saiti yétip kelgen; lékin bowiqi tughulup bolghandin kéyin, bir perzentning dunyagha kelgenlikining shadliqi bilen tartqan azabini untup kétidu. **22** Shuninggha oxshash, silermu hazir azabliniwatisiler, lékin men siler bilen qayta körüshimen, qelbinglar shadlinidu we shadliqlinglarni héchkim silerdin tartiwalamaydu. **23** Shu künde siler mendin héchnerse sorimaysiler. Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, méning namim bilen Atidin némini tilisenglar, u shuni silerge béridu. **24** Hazirghiche méning namim bilen héchnéme tilimidinglar. Emdid tilenglar, érishisiler, buning bilen shadliqlinglar tolup tashidu! **25** Silerge bularni temsiller bilen éytip berdim. Biraq shundaq bir waqit kéliduki, u chaghda silerge yene temsiller bilen sözlimeymen, Ata toghruluq silerge ochuq éytimen. **26** Shu küni tilekliringlarni méning namim bilen iltija qilisiler. Men siler üçün Atidin telep qilimen, dep éytmaymen; **27** chünki Ata özimu silerni söyidu; chünki siler méni söyisiler we méning Xudaning yénidin kelgenlikimge ishendinglar. **28** Men Atining yénidin chiqip bu dunyagha keldim; emdi men yene bu dunyadin kétip Atining yénigha barimen». **29** Muxlisleri: — Mana sen hazir ochuq éytwatisen, temsil keltürüp sözliding! **30** Biz séning hemmini bilginingni, shundaqla héchkimning sendin soal sorishining hajiti yoqluqini emdi bilip yettuq. Shuningdin séning Xudaning yénidin kelgenlikimge ishenduq, — déyishti. **31** Eysa jawaben ulargha: — Hazir ishendinglarmu? **32** Mana, shundaq waqit-saiti kéley dep qaldi, shundaqla kélip qaldiki, hemminglar méni yalghuz tashlap herbiringlar öz yolliringlarga tarqilip kétisiler. Biraq men yalghuz emesmen, chünki Ata men bilen bilidu. **33** Silerning mende xatirjemlikke ige bolushunglar üçün bularni silerge éyttim. Bu dunyada turup azab-oqubet tartisiler, emma gheyretlik bolunglar! Men bu dunya üstidin ghelibe qildim!

17 Eysa bu sözlerni qilghandin kéyin, közlirini ershke tikip, mundaq dua qildi: — **1** Ata, waqit-saet yétip keldi; Sen Oghlungni ulughlatquzhaysen; buning bilen Oghlungmu Séni ulughlatquzidu; **2** yeni, uning Sen uninggha tapshurghan insanlarga menggülik hayata qilishi üçün, uninggha pütkül et igiliridin üstün hoquq ata qilghiningdek, uni ulughlatquzhaysen. (aiōnios g166) **3** Menggülik hayat shuki, birdinbir heqiqiy Xuda — Séni we Sen ewetken Eysa Mesihni tonushtin ibarettur. (aiōnios g166) **4** Men Séning emel qilishim üçün tapshurghan ishingni orundishim bilen Séni yer yüzide ulughlatquzdim. **5** **I** Ata, Séning alem apiride bolushtin burun men Özüngning yénigha ige bolghan shan-sherep bilen méni Özüngning yénigha ulughlatquzhaysen. **6** Sen bu dunyadin manga tallap bergen ademlerge Séning namingni ayan qildim. Ular Séningki idi, Sen ularni manga berding we ular Séning söz-kalamingni tutup keldi. **7** Ular hazir Sen manga bergen hemme nersilerning Séningdin kelgenlikini bildi. **8** Chünki Sen manga tapshurghan sözlerni ulargha yetküzdüm; ularmu bularni qobil qildi, shuning bilen Sendin chiqqinimni heqiqeten bilip yetti hemde Séning méni ewetkenlikingimu ishendi. **9** Bulargha dua qilimen; bu dunyadiki ademlerge emes, belki Sen manga bergen ademlerge dua qilimen; chünki ular Séningkidur. **10** Méning barliqim Séningkidur we Séning barliqing bolsa méningkidur we men ularda sherep taptim. **11** Men emdi bu dunyada turiwermeymen; lékin ular bu dunyada qaldi we men Séning yénigha kétéwatimen. **1** muqeddes Ata, Sen manga bergen naming arqliq ularni saqlighinki, biz ikkimiz bir bolghinimizdek, ularmu bir bolghay. **12** Men ular bilen bille bolghan waqtimda, Sen manga bergen naming bilen ularni saqlidim hem qoghdidim; we muqeddes yazmilardiki bésharetning emelge ashurulushi yolida, ularning ichidin halaketke xas bolghan kishidin bashqa birimu yoqalmidi. **13** Mana emdi séning yénigha barimen. Méning shadliqim ularda tolup tashsun dep, bu sözlerni dunyadiki waqtimda sözlidim. **14** Men ulargha söz-kalamingni tapshurdum. Men bu dunyadin bolmighinimdek, ularmu bu dunyadin bolmighini üçün, bu dunyaning ademliri ularidin nepretlinidu. **15** Ular bu dunyadin ayriwetkeysen dep tilimeymen, belki ularni rezil bolghuchidin saqlighaysen, dep tileymen. **16** Men bu dunyadin bolmighinimdek, ularmu bu dunyadin emestur. **17** Ular ni heqiqet arqliq Özüngge muqeddes qilip atighuzghaysen, chünki söz-kalaming heqiqettur. **18** Sen méni dunyagha ewetkingidek, menmu ularni dunyagha ewettim. **19** Ular mu heqiqette muqeddes qilinip Özüngge atalsun dep, özümni Sanga xas ataymen. **20** Men yalghuz ular üçünla emes, yene ularning sözi arqliq manga étiqad qilidighanlar üçünmu dua qilimen. **21** Ularning hemmisi bir bolghay; **i** Ata, Sen mende, men Send bolghandek, ularmu Bizde bir bolghay; shundaq bolghanda, bu dunyadikiler méni Séning ewetkenlikimge ishiniu. **22** Sen manga ata qilghan shan-sherepni ulargha ata qildimki, biz ikkimiz bir bolghandek, ularmu bir bolghay; **23** yeni men ularda, sen mende bolup, ular birlikte kamil qilin'ghay. Shu arqliq bu dunyadikiler méni ewetkenlikingni hem méni söygingidek ularnimu söygenlikingni bildi. **24**

I Ata, Sen manga bergenliringning hemmisining men bolghan yerde men bilen birge bolushini, shundaqla méning shan-sheripimni, yeni Sen alem apiride bolushtin burun méni söygenlikning üçhün, manga bergen shan-sherepni ularning körüşhini xalaymen. **25** I heqqaniy Ata, bu dunyadikiler séni tonumighan, emma men Séni tonuymen we bularimu méni Séning ewetkenlikini bildi. **26** We men Séning namingni ulargha ayan qildim we yene dawamlıq ayan qilimen. Shuning bilen, Séning manga körsetken méhir-muhebbiting ularda bolidu we menmu ularda bolay.

18 Eysa bularni éytqandin kéyin, muxlisiri bilen bille tashqirigha chiqip Kidron jilghisining u qétigha ötti. U yerde bir baghche bar idi. Eysa bilen muxlisiri u baghchige kirdi. **2** Uninggha satqunluq qilidighan Yehudamu u yerni biletti, chünki Eysa muxlisiri bilen pat-pat u yerde yighilip olturatti. **3** Shuning bilen Yehuda bir top Rim leshkerli bilén bash kahinlar hem Perisiyler ewetken qarawullarni bashlap bu yerge keldi. Ularning qollarida panus, mesh'el we qorallar bar idi. **4** Eysa beshigha chüshidighanlarning hemmisini bilip, ularning aldigha chiqip: — Kimni izdeysiler? — dep soridi. **5** Nasaretlik Eysani, — dep jawab bérishiti ular. Eysa ulargha: — Mana men bolimen, — dédi. (Uninggha satqunluq qilghan Yehudamu ularning arisida turatti). **6** Eysa: «Mana men bolimen» déwidi, ular arqisigha yénip yerge yiqilishti. **7** Shuning bilen Eysa ulardin yene bir qétim: — Kimni izdeysiler? — dep soridi. — Nasaretlik Eysani, — déyishti ular. **8** Eysa: — Silerge éytinghu, men shu bolimen. Eger izdigininglar men bolsam, bularni ketkili qoyunglar, — dédi. **9** Buning bilen özining: «[Ata], Sen manga bergenlerdin héchqaysisini yittürmidim» dégen sözi emelge ashuruldi. **10** Simon Pétrusning yénida bir qilich bolghach, u shuan uni sughurup, bash kahinning chakirigha birni urup, ong quligini shilip chüshürüwetti. Chakarning ismi Malkus idi. **11** Eysa Pétrusqa: — Qilichni ghilapqa sal! Ata manga tapshurghan qedehni ichmemdim? — dédi. **12** Shuning bilen, leshkerler topi bilen mingbéshi hem Yehudiylarning qarawulliri Eysani tutup baghlashti. **13** Andin uni aldi bilen Annasning aldigha élip bérishiti. Annas bolsa shu yili bash kahin bolup turghan Qayafaning qéynatisi idi. **14** Burun Yehudiy kéngeshmisidikilerghe: «Pütün xelqning [halak bolushining] ornigha, birla ademning ular üçhün halak bolushi yaxshi» dep meslihet bergén kishi del shu Qayafa idi. **15** Emdi Simon Pétrus bilen yene bir muxlis Eysaning keynidin egiship barghanidi. U muxlis bash kahin'gha tonush bolghachqa, bash kahinning sariyigha Eysa bilen teng kirdi. **16** Lékin Pétrus bolsa derwazining sirtida qaldi. Shunga bash kahin'gha tonush bolghan héliqi muxlis tashqirigha chiqip, derwaziwen qiz bilen sözliship, Pétrusni ichkirige bashlap kirdi. **17** Derwaziwen bolghan shu dédek Pétrustin: — Senmu bu ademning muxlisiridin emesmu? — dep soridi. Yaq, emes, — dédi Pétrus. **18** Emdi hawa soghuq bolghanliqi üçhün, chakarlar we qarawullar shaxardin gülxan yaqqan bolup, uning chöriside issinip turushatti. Pétrusmu ularning yénida turup issindi. **19** Bash kahin bolsa Eysadin muxlisiri toghruluq we telimi toghruluq soal sorashqa bashlidi. **20** Eysa uninggha jawaben mundaq berdi: —

Men xelq-alem aldida ashkara söz qilghanmen, barliq Yehudiylar yighilidighan sinagoglarda we ibadetxanida daim telim bérıp keldim, men yoshurun héchnéme démidim. **21** Bularni némishqa mendin soraysen? Éytqan sözlirimni anglihanlardin sorighin; mana, ular néme dégenlikimni bilidu. **22** Eysa bu sözlerni qilghanda, yénida turghan qarawullardin biri uni bir kachat urup: — Bash kahin'gha mushundaq jawab qayturarsen? — dédi. **23** — Eger yaman söz qilghan bolsam, uning yaman ikenlikini köpchilikning aldida körsetkin. Emma éytqanlirim durus bolsa, méni néme üçhün urisen? — dédi Eysa uninggha. **24** Buning bilen Annas uni baghlaqliq péti bash kahin Qayafagha yollidi. **25** Simon Pétrus [otning] aldida issinip turuwatqanidi. [Yénidikiler]: — Senmu uning muxlisiridin emesmidig? — déyishti. — Yaq, emesmen, — dep tandi Pétrus. **26** U yerde bash kahinning chakarlaridin, Pétrus quligini késip tashlighan kishige tughqan birsi bar idi. U Pétrusqa: — Baghchide séni uning bilen bille körgenidimghu?! — dédi. **27** Pétrus yene tandi. Del shu chaghda xoraz chillidi. **28** Andin ular Eysani Qayafaning yénidin rimliq waliyning ordisigha élip keldi (shu chaghda tang atqanidi). Uni élip kelgen [Yehudiylar] bolsa özimizni napak qilip bulghimayli dep, ordigha kirmidi. Bolmisa ötüp kétish héytining dastixinidin ghizalinalmaytti. **29** Shunga [waliy] Pilatus sirtqa chiqip, ularning aldigha bérıp ulargha: — Bu ademning üstidin néme erz qilisiler? — dep soridi. **30** Ular: — Bu adem jinayetchi bolmisa, uni sizge tapshurmighan bolattuq, — dep jawab bérishiti. **31** — Uni özünglar élip kétip, öz qanununglar boyiche höküim chiqiringlar! — dédi Pilatus ulargha. Yehudiylar: — Bizning héchkimni ölüme mehkum qilish hoquqimiz yoq tursa, — déyishti. **32** Bu ishlar Eysaning özi qandaq ölüim bilen ölüdighini toghrisidiki aldin éytqan besharetlik sözining emelge ashurulushi üçhün yüz berdi. **33** Andin Pilatus yene ordisigha kirip, Eysani chaqirtip, uningdin: — Sen Yehudiylarning padishahimu? — dep soridi. **34** Eysa uninggha: — Bu soalni özüng sorawatamesen, yaki bashqilar men toghruluq sanga shundaq éytqanmu? — dédi. **35** — Men bir Yehudiyimu?! Séni manga tapshurghanim öz xelqing we bash kahinlarghu! Nème [jinayet] ötküzgeniding? — dédi Pilatus. **36** Eysa jawaben: — Méning padishahliqim bu dunyagha tewe emestur. Eger bu dunyagha tewe bolghan bolsa, xizmetchilirim méning Yehudiylargha tapshurulmasliqim üçhün jeng qiliwatqan bolatti. Halbuki, méning padishahliqim bu yerge tewe emestur, — dédi. **37** Shunga Pilatus uninggha: — Undaqt, sen padishahmu? Eysa jawaben: — Shundaq, éyqtiningdek, padishahmen. Men shuninggha tughulghanmen, we shuninggha dunyagha keldim: — heqiqetke guwahliq bérishim üçhündin ibaretur. Heqiqetke tewe bolghan herbir kishi bolsa méning awazimgha qulaq salidu, — dédi. **38** Pilatus uningdin: — «Heqiqet» dégen néme? — dep soridi. Pilatus mushularni dep, yene tashqirigha, Yehudiylarning aldigha chiqip ulargha: — Men uningdin héchqandaq jinayet tapalmidim. **39** Lékin her yili ötüp kétish héytida siler üçhün [mehbuslardin] birni qoyup bérish qaidem bar. Shunga bu «Yehudiylarning padishahi»ni silerge qoyup bérishimni xalamsiler? — dédi. **40** Ularning hemmisi jawab bérıp: — Bu ademni emes, Barabbasni

qoyup béring! — dep qiyqas-süren sélishi (Barabbas bolsa bir qaraqchi idi).

19 Shuning bilan, Pilatus Eysani élip bérıp qamchilatti. **2** Leshkerler tikenlik shaxlarni örüp, bir taj yasap, uning bëshigha kiydürüşti we uninggha [shahane] sösün renglik bir ton kiydürüp, **3** uning aldigha kélip: — Yashighayla, i Yehudiylarning «padishahi!» — dep mesxire qiliship, uning yüzige qayta-qayta kachat saldi. **4** Pilatus bolsa yene ordisdin chiqip, xalayiqqa: — Mana! Uningdin héchqandaq jinayet tapalmighanliqimni bilishinglar üçün, uni silerning aldinglarga élip chiqtim, — dédi. **5** Buning bilen Eysa bëshigha tikenlik taj we uchisigha sösün ton kiygüzülgén haldá tashqirigha élip chiqildi. Pilatus ulargha: — Qaranglar, u ademge! — dédi. **6** Bash kahinlar we qarawullar uni körüp: — Uni kréstleng, kréstleng! — dep warqirashti. Pilatus ulargha: — Uni élip bérıp özünglar kréstlenglar! Chünki men uningdin héchqandaq jinayet tapalmidim! — dédi. **7** Yehudiylar uninggha jawaben: — Bizde shundaq bir qanun bar. Shu qanunimizgha asasen u ölümge mehkum qilinishi kérek, chünki u özini Xudaning Ogihli dep atiwaldi. **8** Pilatus bu sözni anglap téximu qorqup, **9** yene ordisigha kirip, Eysadin: — Sen zadi qeyerdin kelgen? — dep soridi. Lékin Eysa uninggha jawab bermidi. **10** Shunga Pilatus uninggha: — Sen manga gep qilmaysen? Sény qoyup bérishke hoququq barliqini, shundaqla kréstleshkimu hoququq barliqini bilmaysen? — dédi. **11** Eysa jawaben: — Sanga ershtin bérilmigen bolsa, méning üstümdin héchqandaq hoququq bolmighan bolatti. Shuning üçün méni sanga tapshurup bergen ademning gunahi téximu éghirdur, — dédi. **12** Shu chaghdin tartip, Pilatus uni qoyuwétishke amal izdeytti. Lékin Yehudiylar warqiriship: — Bu ademni qoyuwetsingiz, siz Qeyserning dosti bolmighan bolisiz! Özini padishah dégen herbir kishi Qeyserge qarshi chiqqan bolidu! — dep chuqan sélishti. **13** Pilatus bu sözlerni anglap, Eysani tashqirigha chiqardi we «tash taxtayliq hoyla» dep atalghan, ibraniy tilida «Gabbata» dep atalghan yerde «soraq texti»ge olturdi. **14** (u waqit ötüp kétish héytining teyyarliq küningin altinchi saiti etrapida idi). Pilatus Yehudiylargha: Mana bu silerning padishahinglardur! — dédi. **15** Lékin ular warqiriship: — Yoqiting, yoqiting, uni kréstleng! — dédi. Pilatus ulargha: — Méni padishahinglarni kréstlign, demsiler? — dédi. Bash kahinlar jawaben: — Qeyserdin bashqa héchqandaq padishahimiz yoqtur! — dep [towlashti]. Buning bilen Pilatus uni kréstleshke ulargha tapshurup berdi. **16** [Leshkerler] Eysani élip mangdi. U öz kréstini yüdüp, «Bash söngek jayi» (ibraniy tilida «Golgota») dégen yerde bardi. **18** Ular uni shu yerde yene ikki kishi bilen teng kréstke tartti; bu teripide birs, u teripide birs we Eysa ularning otturisida kréstke tartildi. **19** Pilatus taxtigha élan yézıp kréstke békítip qoydi. Uninggha: — «Nasaretlik Eysa — Yehudiylarning padishahi» dep yézilghanidi. **20** Eysa kréstlinidighan yer sheherge yéqin bolghachqa, nurghun Yehudiylar taxtidiki sözlerni oqudi. Taxtidiki sözler ibraniyche, latinche we grékche yézıqta yézilghanidi. **21** Shunga Yehudiylarning bash kahinliri Pilatusqa: — «Yehudiylarning padishahi» dep yazmang, belki «U özini men Yehudiylarning padishahi, dégen»

dep yézıng, — déyishti. **22** Biraq Pilatus jawaben: — Yazidighanni yézıp boldum! — dédi. **23** Leshkerler Eysani kréstligendin kéyin, uning kiyimlirini élip, tötké bölüp, herbir leshker bir ülüshtin élishti; ular hem ichidiki uzun köngleknimu élishti; lékin bu könglek tikilmigen, üstidin ayighighiche bir pütün toqulghanidi. **24** Shuning üçün leshkerler bir-birige: — Buni yirtmayli, belki chek tartishayli, kimgé chiqsa shu alsun, — déyishti. Bu ishlar muqeddes yazmılardiki munu sözler emelge ashurulush üçün yüz berdi: — «Ular méning kiyimlirimni öz arisida üleshti, Méning könglikime érishish üçün chek tashlashti». Derweqe, leshkerler shundaq qilishti. **25** Eysaning kréstining yénida anisi, anisining singlisi, Klopasning ayali Meryem we Magdalliq Meryemler turatti. **26** Eysa anisi bilen özi söyidighan muxlisining birge turghanliqini körüp, anisigha: — I xanim, mana séning oghlung! — dédi. **27** Andin u bu muxlisqa: — Mana séning anang! — dédi. Shundin étibaren, u muxlis uni özining öyide turghuzdi. **28** Andin Eysa hemme ishlarning tamam bolghinini bilip (muqeddes yazmılardiki bësharet emelge ashurulush üçün): — Ussap kettim! — dédi. **29** U yerde sirke sharab bilen toldurulghan bir koza bar idi. Ular bir parche bulutni sirke sharabqa chilap, bir lépekgül gholigha baghlap, Eysaning aghzigha tenglidi. **30** Eysa sirke sharabni ichkendin kéyin: — Tamam boldi! — dédi-de, bëshini töwen qilip, rohini tapshurup berdi. **31** U küni [ötüp kétish héytining] teyyarliq küni bolghachqa, kréstlen'genlerning jesetlirini shabat künde kréstte qaldururmasliq üçün (shabat küni «ulugh kün» hésablan'ghachqa) Yehudiylar Pilatustin kréstlen'genlerning putlirini chéqip andin jesetlirini krésttin tézrek chüshürüwétishni telep qildi. **32** Shuning bilen leshkerler bérıp Eysa bilen bille kréstlen'gen birinchi andin ikkinchi ademning putlirini chaqti. **33** Lékin Eysagha kelgende, uning alliqachan ölgenlikini kördi, shuning bilen uning putini chaqmidi. **34** Emma leshkerlerdin biri uning biqingha neyzini sanjiwdi, shuan qan we su éqip chiqti. **35** Buni körgüchi silerning ishinishinglar üçün guwahliq béridu; körgüchining guwahliqi heqtur, u özining éytqanlirini heq dep bilidu. **36** Bu ishlarning hemmisi muqeddes yazmılarda: «Uning bir tal söngekimu sundurulmaydu» we yene bir bësharette: «Ular özliri sanjighan ademge qaraydu» dep aldın éytilghanlarni emelge ashurush üçün yüz berdi. **38** Bu ishlardin kéyin, Arimatiyalıq Yüsüp Pilatustin Eysaning jesitini élip kétishni telep qildi (Yüsüp Eysaning muxlisiliridin idi, lékin Yehudiylardin qorqqini üçün buni mexpiy tutatti); Pilatus ruxset berdi, shuning bilen Yüsüp bérıp Eysaning jesitini élip ketti. **39** Burun bir kéchisi Eysaning yénigha kelgen héliq Nikodimmu murmekki bilen sebre arilashturulghan xushbuw dora-dermandin yüz jingche élip, [uning] [bilen bille] keldi. **40** Ikkiylen Eysaning jesitini Yehudiylarning depne qilish aditi boyiche dora-dermanlarni chéchip, kanap rextler bilen orap képenlidi. **41** Eysa kréstlen'gen yerde bir bagh bolup, baghning ichide téxi héchkim yerlenmigen yéngi bir bosh yerlik bar idi. **42** Bu Yehudiylarning héytining teyyarliq küni bolghachqa hem bu yerlik yéqin jayda bolghanliqı üçün, ular Eysani shu yerlikke qoydi.

20 Heptining birinchi kuni tang seher, Magdalliq Meryem qebrige bardi we qebrining aghzidiki tashning éliwétlengenlikini kórdi. **2** Shunga u yügüriniche kélip Simon Pétrus we Eysa sóygen héliqi muxlisning yénigha kélip, ulargha: — Ular Rebni qebriidin yótkiwétiptu, uni qeyerge qoyghinini bilmiduq! — dédi. **3** Pétrus bilen héliqi muxlis tashqirigha chiqip, qebrige qarap yol aldi. **4** Ikkiyen teng yügürüp mangdi, lékin héliqi muxlis Pétrustin téz yügürüp, qebrige birinchi bolup yétip bardi. **5** U éngiship ichige qarap, kanap képenlerning u yerde yéyiliq turghanliqini kórdi, lékin ichkige kirmidi. **6** Uninggha egiship kelgen Simon Pétrus yétip kélip, qebrige kirdi we u yerde yéyiliq turghan kanap képenlerni, **7** shundaqla Eysaning beshigha oralghan yaghlignimu kórdi. Yaghlıq képenler bilen bir yerde emes, belki ayrim yerde yögeklik turatti. **8** Andin qebrige awwal kelgen héliqi muxlisu qebrige kirip, ehwalni körüp ishendi **9** (chünki ular uning ölümün qayta tirilishining muqerrerliki heqqide muqeddes yazmılardiki besharetni téxiche chüshenmeytti). **10** Shuning bilen ikkiyen öz turalghulirigha qaytishiti. **11** Emma Meryem bolsa qebrining sirtida turup yighlawatatti. U yighlap turup qebrining ichige éngiship qariwidi, **12** mana aq kiyim kiygen ikki perishte turatti; ularning biri Eysaning jesiti qoyulghan yerning bash teripide, yene biri ayagh teripide olturatti. **13** Ular Meryemdin: — Xanim, némishqa yighlaysen? — dep soridi. — Rebbimni élip kétiptu, uni nege qoyghanliqini bilelmeywatimen, — dédi u ulargha. **14** U shu sözlerni qilipla, keynige buruluwidi, Eysaning shu yerde turghanliqini kórdi. Lékin u uning Eysa ikenlikini bilmedi. **15** Eysa uningdin — Xanim, némishqa yighlaysen, kimni izdeysen? — dep soridi. Meryem uni baghwen shu, dep oylop: — Teqsir, eger uni siz shu yerdin yótkiwetken bolsingiz, qeyerge qoyghanliqingizni éytıp bergeysiz. Men uni élip kétimen, — dédi. **16** Meryem! — dédi Eysa uninggha. Meryem burulupla, ibraniy tilida: — Rabboni! — dédi (bu söz «ustaz» dégen menide). **17** Eysa uninggha: — Manga ésilimghin! Chünki men téxi atamning yénigha chiqmidim. Bérıp qérindashlirimgha: Méni «Silerningmu Atanglarning, yeni méning Atamning, silerning Xudayinglarning, yeni méning Xudayimning yénigha chiqimen!» deydu, — dep yetküzgin, dédi. **18** Shuning bilen Magdalliq Meryem muxlisların yénigha bérıp, ulargha: «Rebni kórdüm!» dédi we shundaqla Eysa öziğe éytqan u sözlerni ulargha yetküzdi. **19** Shu kuni kechte, yeni heptining birinchi kuni kechte, Yehudiylardin qorqqanliqi üçün muxlislar yighilghan öyde ishiklirini him taqiwalghanidi; shu waqitta, Eysa kélip ularning otturısında [körünüp], öre turghan halda ulargha: — Silerge aman-xatirjemlik bolghay! — dédi. **20** Buni dep, qollarini we biqinini ulargha kórsetti. Shuning bilen muxlislar Rebni körginidin shadlandi. **21** Shunga Eysa ulargha yene: — Silerge aman-xatirjemlik bolghay! Ata méni ewetkinidek, menmu silerni ewetimen, — dédi. **22** Bu sözni éytqandin kéyin, u ularning üstige bir püwlep: — Muqeddes Rohni qobul qilinglar. **23** Kimning gunahlırini kechürsenglar, uning gunahi kechürüm qilinidu; kimning gunahlırini tutuwalsanglar, shuning gunahi tutuwélinidu! — dédi. **24** Emma u ikkiyenning biri, yeni «qoshkézek» dep atalghan Tomas Eysa kelgende

ularning yénida emes idi. **25** Shunga bashqa muxlislar uninggha: — Biz Rebni kórduq! — déyishti. Lékin Tomas ulargha: — Uning qollarida mixlarning izini körmigüche, mixlarning izigha öz barmiqimni we biqinigha öz qolunni tiqip baqmighuche, hergiz ishenmeymen, — dédi. **26** Sekkiz künden kéyin, muxlislar yene shu öy ichide jem bolghanda, Tomasmu ular bilen bile idi. Ishikler taqaqliq tursimu, Eysa kélip ularning arisida turup: — Silerge aman-xatirjemlik bolghay! — dédi. **27** Andin u Tomasqa: — Barmiqingni bu yerge tegküzüp, qollirimgha qara. Qolungni uzitip, biqinimgha tiqip, gumanda bolmay, ishen'güchi bolghin! — dédi. **28** Tomas uninggha: — Méning Rebbim hem méning Xudayimsen! — dep jawab berdi. **29** Eysa uninggha: — Méni körgenliking üçün ishending. Körmey turup ishen'güchiler bextliktur! — dédi. **30** Eysa muxlislirining aldida bu kitapta xatirilenmigen bashqa nurghun möjizilik alametlernimu kórsetti. **31** Lékin mushular silerni Eysaning Mesih, shundaqla Xudaning Oghli ikenlikige ishensun hem bu arqiliq [uninggha] étiqad qilip, uning nami arqiliq hayatliqqa érishsun, dep yézildi.

21 Bu ishlardin kéyin, Eysa Tibériyas déngizining boyida muxlislirigha yene bir qétim kóründi. Uning bu qétimqi körünishi mundaq boldi: **2** Simon Pétrus, «qoshkézek» dep atalghan Tomas, Galiliyedeki Kanaliq Nataniyel, Zebediyning oghulliri we bashqa ikki muxlis bile idi. **3** Simon Pétrus: Men béliq tutqili barimen, — dédi. Köpchilik: Bizmu sen bilen bile barimiz, — déyishti. Ular tashqirigha chiqip, kémige olturdi, lékin shu bir kéche héchnerse tutalmidi. **4** Tang atay déginide, Eysa qirghaqtı turatti, biraq muxlislar uning Eysa ikenlikini bilmedi. **5** Shunga Eysa: — Balılar, silerde yégüdek bir nerse yoqqu? — dep soridi. — Yoq, — dep jawab berdi ular. **6** Eysa ulargha — Torni kémining ong teripige tashlanglar, shundaq qilsanglar tutisiler, — dédi. Shuning bilen ular torni [shu yaqqa] tashlap, shundaq köp béliq tuttiki, hetta torni tartip chiqirilmay qaldi. **7** Eysa sóygen muxlis Pétrusqa: — Bu Rebqu! — dédi. Simon Pétrus uning Eysa ikenlikini anglap, tonini öziğe yögep (chünki [bélining astı] yalingach idi) özini déngizgha tashlıdı. **8** Qirghaqtin anche yiraq emes bolup, texminen ikki yüz gez yiraqliqta bolghachqa, qalghan muxlislar béliq bilen tolghan torni tartıp kichik kémisi bilen qirghaqqı keldi. **9** Ular qirghaqqı chiqqanda, shaxardin yéqilghan, üstide béliq qoyuqluq gülxanni we nanni kórdi. **10** Eysa: — Emdı tutqan béliqinglardin ekélinglar, — dédi. **11** Simon Pétrus [kémige] chiqip, torni qirghaqqı tartıp chiqardi. Tor chong béliqlar bilen tolghan bolup, jemi bir yüz élik üç béliq bar idi. Béliq shunche köp bolghini bilen, tor yirtılmighanidi. **12** Eysa: — Kélinglar, nashta qilinglar, — dédi. Muxlisların ichidin héchkim uningdin: — Sen kim bolisen? — dep sorashqa pétinalmıdı. Chünki ular uning Reb ikenlikini bildi. **13** Eysa nanni ekili ulargha berdi hem béliqlarnimu shundaq qıldı. **14** Mana bu Eysaning ölgendın kéyin tirilip, özini muxlislirigha üçinchi qétim ayan qilishi idi. **15** Ular nashta qilghandin kéyin, Eysa Simon Pétrustin: — Yunusning oghlı Simon, sen méni bulardinmu chongqur söyemsen? — dep soridi. — Shundaq Reb, méning séni söyidighanliqimni sen bilisen! — dédi Pétrus. Eysa

uninggha: Undaqa, qozilirimni otlitip baq! — dédi. **16** U ikkinchi qétim yene uningdin: — Yunusning oghli Simon, méni söyemsen? — dep soridi. Pétrus yene: — Shundaq, Reb, méning séni söyidighanliqimni bilisen, — dédi. Eysa uninggha: — Undaqa, qoylirimni baq, — dédi. **17** Üchinchi qétim uningdin yene: — Yunusning oghli Simon, méni söyemsen? — dep soridi. Pétrus Eysaning üçinchi qétim özidin: «Méni söyemsen?» dep sorighanliqigha köngli yérim bolup: — Reb, sen hemmini bilisen, séni söyidighanliqimnimu bilisen, — dédi. Eysa uninggha: — Undaqa, qoylirimni otlat. **18** Berheq, berheq, sanga shuni éytip qoyayki, yash waqtingda bélingni özüng baghlap, qeyerge baray déseng shu yerge mangatting; lékin yashan'ghanda, qolliringni uzitisen we bashqa birsi séni baghlap, sen xalimaydighan yerge élip kétidu, — dédi. **19** Eysa bu sözni Pétrusning qandaq ölüş arqiliq Xudagha shan-sherep keltüridighanliqini éniq bildürüş üçün éytti. Andin, uninggha yene: — Manga egeshküchi bolghin, — dédi. **20** Pétrus keynige burulup, Eysa söyidighan muxlisning egiship kéliwatqanliqini kórdi (bu muxlis kechlik tamaqta Eysaning quchiqigha yölinip: «I Reb, séni tutup béridighan kimdu?» dep sorighan muxlis idi). **21** Pétrus uni körüp, Eysadin: — I Reb, bu adem kéyin qandaq bolar? — dep soridi. **22** Eysa uninggha: — Eger men qayta kelgüche uning turup qélishini xalisammu, séning buning bilen néme karing?! Manga egeshküchi bolghin, — dédi. **23** Buning bilen qérindashlar arisida «Héliqi muxlis ölmeydu» dégen gep tarqaldi. Lékin Eysa Pétrusqa: «U ölmeydu» démigenidi, belki peqet: «Eger men qayta kelgüche uning turup qélishini xalisammu, séning buning bilen néme karing?!» dégenidi. **24** Bu ishlargha guwahliq bergüchi hemde bu ishlarni xatiriligüchi ene shu muxlistur. Uning guwahliqining heqiqet ikenlikini bilimiz. **25** Eysa bulardin bashqa nurghun ishlarnimu qilghanidi; eger ularning hemmisi bir-birlep yézilghan bolsa, méningche yézilghan kitablar pütkül alemning özige sighmaytti!

Rosullarning paaliyetliri

1 I [hörmetlik] Téofilos, men deslep yazghan bayan Eysa özi tallighan rosullargha Muqeddes Roh arqiliq emrlerni tapshurup asman'gha kütürülgen kün'güche bolghan uning barliq emelliri hem barliq telim bérishlirining bashlanmisi toghrisida idi. **3** U azab-oqubetlerni tartqandin kéyin, ulargha köp ispatlar bilen özining tirik ikenlikini körsetken; u ulargha qiriq kün ichide körün'gen bolup, Xudaning padishahligigha ait ishlar toghruluq sözlep bergen; **4** we ular bilen jem qilin'ghanda mundaq emr qildi: — «Yérusalémdin ayrilmay, siler mendin anglighan, Atining wedisini kütümlar. **5** Chünki Yehuda suda chömlüdürgen, lékin siler bolsanglar köp künler ötmey Muqeddes Rohta chömlüdürlisiler». **6** Rosullar [uning bilen] jem qilin'ghanda, uningdin: — I Reb, sen mushu waqitta Israilning padishahligini eslige keltürmekchimusen? — dep sorashqa bashlidi. **7** U ulargha mundaq dédi: — Ata Öz hoquqigha asasen békitten waqit-peytlerni silerning bilish nésiwenglar yoq. **8** Biraq Muqeddes Roh üstünlargha chüshkende siler küch-qudretke ige bolisiler, Yérusalém, pütün Yehudiye we Samariye boyiche hem jahanning chetlirigiche manga guwahchi bolisiler. **9** U bu sözlerni qilip bolup, ular qarap turghanda kütürüldi, bir parche bulut uni arigha aldi-de, u ularning neziridin ghayib boldi. **10** U asman'gha kütürülgende, ular közlrini kökke tikip qarashqanda, mana tuyuqsiz ularning yénida aq kiyim kiygen ikki adem peyda bolup: **11** — Ey Galiliyelikler, némishqa öre turghininglarche asman'gha qarap qaldinglar? Siler silerdin ayrilip ershke kütürülgen shu Eysaning asman'gha qandaq kütürülginini körgen bolsanglar, yene shu halda qaytip kélidu, — dédi. **12** Andin ular Yérusalémgha yéqin, uningdin bir chaqirimche yiraqliqtiki Zeytun téghidin Yérusalémgha qaytip keldi. **13** Ular sheherge kirip, özleri turuwatqan öyning üstünki qewitidiki bir öyge chiqti. Shu yerde Pétrus, Yuhanna, Yaqup, Andiriyas, Filip, Tomas, Bartolomay, Matta, Alfayning oghli Yaqup, «milletperwer» Simon we [yene bir] Yaqupning oghli Yehuda bar idi. **14** Bular bir jan bir dil bolup üzüldürmey bérilip dua-tilawet qilishti; bu ishta bir yerge jem bolghanlardan birqanche ayal, jümlidin Eysaning anisi Maryem hemde Eysaning inilirimu bar idi. **15** Shu künlerning biride, Pétrus qérindashlar otturisida öre turup (jem bolushqanlar bir yüz yigirmige yéqin idi) mundaq dédi: **16** — Qérindashlar, Eysani tutqanlarga yol bashlighuchi bolghan Yehuda heqqide Muqeddes Rohning buning Dawut arqiliq aldin éytqan muqeddes yazmildardiki sözliri emelge éshishi muqerrir idi. **17** Chünki [Yehuda]mu arimizdin biri hésablan'ghan we [Xudaning] bu xizmitidin nésiwisi bar idi **18** (u qilghan qebihlikning in'amidin érishken pulgha bir parche yer sétiwalghanidi, u shu yerde bésichilap yiqilip, üçey-qérini chuwulup ketti; **19** bu ish pütkül Yérusalémdikilerge melum bolup, ular u yerni öz tili bilen «Haqeldema» dep atashti. Buning menisi «qan tökülgén yer» dégenliktur) **20** Chünki Zeburda [Yehudagha]

[qaritilghan] munu sözler pütülgen: — «Uning turalghusi chölge aylansun, Uningda héch turghuchi bolmisun!» We: — «Uning yétekchilik ornigha bashqa birsi chiqsun!» **21** Shuning üçün, Reb Eysaning tirilgenlikige biz bilen teng guwahliq bérishi üçün, bir kishini tallishimiz kérek. Bu kishi Eysa arimizda yürgen künlérde, Yehya [peyghember]din chömlüdürlisni qobul qilghan kündin bashlap taki asman'gha kütürülgen kün'giche biz bilen bashtin-axir bille bolghan kishilerdin bolushi kérek, — dédi. **23** Shuning bilen ular Yüsüp (yene Barsabas depmu atalghan, yene bir ismi Yustus) bilen Mattiyas dégen ikki kishini békítip, mundaq dua qilishti: **24** — Sen, i hemme ademning qelbini bilgüchi Perwerdigar! Yehuda téyilip bu xizmet we rosulluqtin mehrum bolup özige xas bolghan yerge ketti. Emdi u tashlap qoyghan xizmet we rosulluqning nésiwisige ige bolushqa bu ikkiylendin qaysisini tallighanliqningni körsetkeysen! **26** Andin ular bu ikki kishige chek tashlawidi, chek Mattiyasqa chiqti. Shuning bilen u on bir rosul bilen bir qatardin оруn alghan hésablandi.

2 Emdi «orma héyt» küning waqti-saiti toshqanda, bularning hemmisi Yérusalémde bir yerge jem bolghanidi. **2** Asmandin tuyuqsiz küchlük shamal soqqandek bir awaz anglinip, ular olтуруwatqan öyni bir aldi. **3** Ot yalqunidek tillar ulargha körünüp, ularning herbirining üstige tarqilip qondi. **4** Ularning hemmisi Muqeddes Rohqa toldurulup, Roh ulargha söz ata qilishi bilen ular namelum tillarda sözlighi turdi. **5** U chaghda, asman astidiki barliq ellerdin kelgen nurgun ixlasmen Yehudiy erlermu Yérusalémde turuwatqanidi. **6** Emdi [étiqadchilarning] bu awazi anglinip, top-top ademler shu yerge jem bolushti hemde [étiqadchilarning] özleri turushluq jaydiki tillarda sözlishiwatqanliqini anglap, téngirqap qélishti. **7** Ular heyran bolup teejjüplinip: — Qaranglar, sözlishiwatqanlarning hemmisi Galiliyeliklerghu? **8** Qandaqlarche ularning bizning ana yurtimizdiki tillirimizda sözlishiwatqanliqini anglawatqandimiz? **9** Arimizda Partiyalar, Médialar, Élamlar, shundaqla Mésopotamiye, Yehudiye, Kapadokiya, Pontus, Asiya, **10** Frigiye hem Pamfiliye, Misir, Liwiye Kuringe yéqin jayliridin kelgenler, shuningdek mushu yerde musapir bolup turuwatqan Rim shehiridin kelgenler — Yehudiylar bolsun, Tewrat étiqadigha kirgenler bolsun, Krétlar we Ereblar bolsun, hemmimiz ularning Xudaning qilghan ulugh emellirini bizning ana tillirimizda sözlewatqanliqini anglawatimiz! — déyishti. **12** Ular hang-tang qélip alaqazadilik bilen bir-birige: — Bu zadi qandaq ishtu? — déyishti. **13** Emma beziler: — Bular yéngi sharab bilen obdanla mest bolup qaptul — dep mesxire qilishti. **14** Emma Pétrus qalghan on bireylen bilen ornidin turup, awazini kütürüp köpchilikke mundaq dédi: — Ey Yehudiyedikiler we Yérusalémde barliq turuwatqanlar! Bu ish silerge melum bolghayki, sözlirime qulaq sélinglar! **15** Bular siler oylihandek mest emes, chünki hazir peqet etigen saet toqquz boldi. **16** Emeliyette bu del Yoél peyghember arqiliq aldin éytilghan shu ishtur: **17** — «Xuda mundaq dédi: «Men axirqi künlérde Öz Rohimni barliq et igitli üstige quyimen; Silerning oghul-qizliringlar wehiylik bésharet

yetküzidu, Silerning yigitliringlar ghayibane alamet körünüshlarni köridu; Silerning qeriliringlar alamet chüshlarni köridu; **18** Berheq, shu künlérde qullirim üstigimu, dédekirim üstigimu Rohimni quyimen, ular bésharet yetküzidu. **19** Men yuqirida asmanlarda karamet ishlar, töwende, zéminda möjizilik alametlerni, Qan, ot, is-tütek tüwrüklirini körsitimen. **20** Rebning ulugh hem karamet-shereplik küni bolmighuche, Quayash qaragghuluqqa, Ay qan'gha aylandurulidu. **21** Hem shu chaghda shundaq emelge ashuruliduki, Rebning namini chaqirip nida qilghanlarning hemmisi qutquzulidu». **22** Ey Israillar, mushu sözlerni anglanglar. Nasaretlik Eysa bolsa, Xuda aranglarda u arqiliq körseten qüdrétlik emeller, karametler we möjizilik alametler bilen silerge testiqilghan bir zat — bu ishlar hemminglarga melum — **23** u kishi Xudaning békitken meqsiti we aldın'ala bilishi boyiche satqunluqqa uchrat tupur bérilgendin kéyin, siler uni Tewrat qanunisiz yürgen ademlerning qoli arqiliq kréstlep öltürgüzdinglar. **24** Lékin Xuda uni ölümnin azablarning ilkidin azad qilip qayta tirildürdi. Chünki ölümnin uni tutqun qilishi hergiz mumkin emes. **25** Dawut [Zeburda] u toghruluq mundaq aldın éytqan: «Men Perwerdigarni herdaim köz aldında körüp kéliwatimen; U ong yénimda bolghachqa, Men hergiz tewrenmeymen. **26** Shunga méning qelbim xushallandi, Méning tilim shadlinip yayridi; Méning ténim ümid-arzu ichide turidu; **27** Chünki Sen jénimni tehtisarada qaldurmaysen, Shundaqla Séning Muqeddes Bolghuchunggha chirishlarni körgüzmeysen. (Hadēs 986) **28** Sen manga hayat yollirini körsetskensen; Huzurung bilen méni shad-xuramliqqa tolup tashquzisen». **29** Qérindashlar, men atimiz [padishah] Dawut toghruluq héch ikkilenmey shuni éytimenki, u öldi we uning qebrisi bügünki kün'giche arimizda bar. **30** Emdi u peyghember bolup, Xudaning uning textige olturushqa öz pushtidin bireylenni turghuzushqa qesem bilen wede bergenlikini biletti. **31** U Mesihning [jögendin kéyin] tirildürüldighinini aldın'ala körüp yetken we bu munasiwet bilen Mesihning tehtisarada qaldurulmaydighinini we téning chirimeydighinini tilgha alghan. (Hadēs 986) **32** Xuda del bu Eysani ölümdin tirildürdi, we hemmimiz bu ishning guwahchilirimiz. **33** U Xudaning ong yénida shan-sherep ichide olturghuzulup, shundaqla Ata wede qilghan Muqeddes Rohni qobul qilip, hazir körüwatqan hem anglawatqanliringlarni töküp [bizlerge] chüshürdi. **34** Chünki Dawut özi ershke chiqqan emes; lékin u munu sezlerni [Zeburda] éytqan: — «Perwerdigar méning Rebbimge éyttiki: — «Men séning düşmenliringni textipering qilmighuche, Méning ong yénimda olturghin!»». **36** Shuning üçün, pütkül Israil jemetidikler shuni qet'iy bilunsunki, Xuda siler kréstligen del ushu Eysani hem Reb hem Mesih qilip tiklidi!». **37** Bu sözler anglihanlarning yurikige sanjilghandek qattiq tegken bolup ular Pétrus we bashqa rosullardin: — I qérindashlar, undaqta biz néme qilishimiz kérek? — dep sorashti. **38** Pétrus ulargha: — Towa qilinglar, herbiringlar Eysa Mesihning namida gunahliringlarning kechürüm qilinishi üçün chömüldürüshni qobul qilinglar we shundaq qilsanglar Xudaning iltipati bolghan Muqeddes Roh silerge ata qilinidu. **39** Chünki bu wede silerge we silerning

baliliringlarga, yiraqta turuwatqanlarning hemmisige, yeni Perwerdigar Xudayimiz özi qe qe chaqirghanlarning hemmisige ata qilinidu. **40** Pétrus yene nurghun bashqa sözler bilen ularni agahlandurup ulargha: — Silér özünglarni bu iplaw dewrdin qutquzunglar! — dep jékilidi. **41** Shuning bilen uning sözini qobul qilghanlar chömüldürülshti. Shu küni [jamaetke] qoshulghanlar üç mingche kishi idi. **42** Ular özlirini izchil halda rosullarning telimige, [étiqadchilarning] birlik-hemdemlikige, nanni oshtushqa we dualargha béghishlidi. **43** We qorqunch ularning herbiringning üstige chüshiti we rosullarning wasitisi bilen nurghun karametler we möjizilik alametler yüz berdi. **44** Pütün étiqadchilar dawamlıq jem bolup bille yashap, barlıqini orta q tutushti. **45** Ular mal-mülüklerini sétip, pulini herkimning éhtiyaigha qarap hemmisige teqsim qilishatti. **46** Ular her küni ibadetxana hoylisigha bir niyette jem bolushatti, öy-öylérde xushal-xuramliq we aq köngüllük bilen orta q ghizaliniship, nanni oshtup yéyiship, **47** Xudagha medhiye oqushatti; ular pütkül xalayiqning izzitige sazawer boldi. Reb her küni qutquzuluwatqanlarni jamaetke qoshatti.

3 Bir küni ibadetxanida dua qilinidighan waqıtta, yeni chüshünin kéyin saet üçte, Pétrus bilen Yuhannamu ibadetxanigha chiqip barghanidi. **2** Shu peyette bir tughma tokur ademmu bu yerge élip kéliniwatqanidi. Her küni, kishiler uni ibadetxanigha kirgenlerdin sediqe tilisun dep, ibadetxanidiki «Güzel derwaza» aldigha ekélip qoyatti. **3** U Pétrus bilen Yuhannaning ibadetxanigha kirip kétiwatqinini körüp, uların sediqe tilidi. **4** Pétrus bilen Yuhanna uninggha nezirini saldi. Pétrus uninggha: — Bizge qara! — dédi. **5** U uların bir nerse kütüp, közlirini üzmey qarap turatti. **6** Biraq Pétrus uninggha: — Mende altun yaki kümtüsh yoq; lékin qolunda barini sanga bérey. Nasaretlik Eysa Mesihning nami bilen, ornungdin turup mang! — déwdi, **7** uni ong qolidin tartip, yölep turghuzdi. U ademning put we oshuq béghishliri shuan küchlendürülp, **8** ornidin des turup méngishqa bashlidi. U méngip we sekrep, Xudagha medhiye oqughan halda ular bilen bille ibadetxana hoylisigha kirdi. **9** Barlıq xalayiq uning méngip Xudagha medhiye oqughanlıqini körüp **10** uning ibadetxanidiki «güzel derwaza» aldida sediqe tilep olturidighan héliqi adem ikenlikini tonup, uningda yüz berginige heyranuher bolup dang qétip qélishiti. **11** [Saqayghan kishi] Pétrus bilen Yuhannagha ching ésilip turuwalganda, heyran bolushqan barlıq xelq ularning yénigha [ibadetxanidiki] «Sulayman péshaywini» dégen yerge yügürüp kélishti. **12** Bu ehwalni körgen Pétrus xalayiqqa mundaq dédi: — I Israillar! Bu ishqa némanche heyran bolisiler? Biz xuddi öz küch-kudritimiz yaki ixlasmenlikimizge tayinip bu ademni mangdurghandek bizge némanche tikilip qaraysiler? **13** Emeliyette bolsa, ata-bowilirimizning Xudasi, yeni Ibrahim, Ishaq we Yaqupning Xudasi Öz xizmetkari bolghan Eysani shan-sherep bilen ulughlighan. Biraq silér bolsanglar uni [rimliqlargha] tutup berdinglar; andin [waliy] Pilatus uni qoyup bérishni höküm qilghandin kéyin, silér Pilatusning aldida uningdin ténip ret qilishtinglar. **14** Mana silér Muqeddes we Heqqaniy Bolghuchidin ténip, uni ret qilip [Pilatusin] uning

ornigha bir qatilni qoyup bérishni telep qildinglar. **15** Shundaq qilib, hayatliqni barliqqa Keltürgüchini óltürdinglar! Biraq Xuda uni ólümdin tirildürdi, biz mana buninggha guwahchidurmiz. **16** Mana uning namigha qilghan étiaq arqiliq, uning nami siler körüwatqan we tonuydighan bu ademge derman kirgüzdi; uning arqiliq bolghan étiaq u kishini köz aldinglarda sellimaza saq-salamet qildi. **17** Emdi qérindashlar, silerning we shuningdek silerning bashliqlirininglarningmu bu ishni gheplette qilghanliqlarini bilimen. **18** Lékin Xuda barliq peyghemberlerning aghzi bilen aldın'ala jakarlighanlirini, yeni uning Mesihining azab-oqubet tartidighanliqini shu yol bilen emelge ashurdi. **19** Shuning üçün gunahinglarning öchürüwétilishi üçün hazir towa qilip yollirninglardin burulunglar! Shundaq qilghanda, insanlarning jénini yéngilanduridighan pesil-künler Perwerdigarning huzuridin chiqip kélidu. **20** we u siler üçün aldın tiklen'gen Mesih, yeni Eysani qéshinglarga qaytidin ewetidu. **21** Hazirche bolsa, Xudaning desleptiki zamanlardin tartip muqeddes peyghemberlirining aghzi bilen éytqinidek, hemme mewjudatlar yéngilindighan waqit kelmigüche, ershler uni qobul qilip, uninggha makan bolidu. **(aiñ g165)** **22** Musa derweqe mundaq dégenidi: — «Perwerdigar Xudayinglar öz qérindashliringer arisidin manga oxshash bir peyghember turghuzidu. Uning silerge éytqan barliq sözlirini anglap, uninggha toluq itaet qilishinglar kérek! **23** Chünki bu peyghemberning sözini anglimaydighanlarning herbiri xelq qataridin üzip tashlinidu». **24** Derweqe, Samuil [peyghember] we uningdin kéyin kélip bésharetlerni yetküzgen peyghemberlerning hemmisi bu künler toghrisida aldın éytqan. **25** Siler bu peyghemberlerning perzentlirisiler we Xuda ata-bowanglar bilen tüzgen ehদিনing perzentliridursiler — bu ehde boyiche Xuda Ibrahimgha: «Séning nesling arqiliq yer yüzidiki barliq aile-jemetlerge bext-beriket ata qilinidu» dep wede bergen. **26** Shunga Xuda herbiringlarni öz rezillikliringerlardin qayturup, silerge bext-beriket ata qilish üçün, xizmetkari Eysani turghuzup, uni awwal silerge ewetti.

4 Pétrus bilen Yuhanna xalayıqqa gep qiliwatqanda, kahinlar, ibadetxana qarawullirining bashliqi we Saduqiylar ularning yénigha kélip qaldi. **2** Ular [rosullarning] xalayıqqa telim bérishi, jümlidin «Eysaning wasitisi bilen ölgenler tirildürilidu» dep jakarlighini üçün intayin esebiyleshti. **3** Ular ularni tutqun qilip, etisigiche türmige solap qoydi, chünki kech kirip qalghanidi. **4** Lékin jar qilin'ghan söz-kalamni anglihanlarning köpi étiaq qildi; shuning bilen étiaq qilghan ernalarning sanila besh minggha yetti. **5** Etisi, [Yehudiylarning kéngeshmisidiki] bashliqlar, aqsqaqallar we Tewrat ustazliri Yérusalémda toplandi. **6** Ularning arisida bash kahin Annas, Qayafas, Yuhanna, Iskender we bash kahinning bashqa jemetidikiler bar idi. **7** Ular [Pétrus bilen Yuhannani] arisigha turghuzup: — Siler bu ishni qaysi küch-qudretke tayinip yaki kimning nami bilen qildinglar? — dep soridi. **8** Pétrus Muqeddes Rohqa toldurulghan halda ulargha mundaq dédi: Xelqning hökümrarliri we Israilning aqsqaqalliri! **9** Eger biz bügün bu tokur ademge körsetken yaxshi

emel hem uning qandaq saqaytilghanliqi seweblik soraqqa tartilghan bolsaq, **10** siler we pütkül Israil xelqi shuni bilsunki, siler kréstligen, emma Xuda ölümdin tirildürgen Nasaretlik Eysa Mesihning nami bilen, uning [küch-qudriti] arqiliq bu kishi mushu yerde aldinglarda pütünley saq-salamet turidu! **11** Bu [Eysa] bolsa, [muqeddes yazmilarda] [pütülgende], del siler tamchilar étibarsiz dep tashliwetken, biraq burjek téshi bolup tiklen'gen tashtur. **12** Uningdin bashqa héchkimde nijatliq yoq, chünki pütkül asman astida insanlar arisigha teqdim qilin'ghan, Eysadin bashqa bizni qutquzidighan héchqandaq bir nam yoqtur. **13** Pétrus bilen Yuhannaning bu jüritini körgen hökümrانlar ularning oqumighan adettiki ademlerdin ikenlikini bilip, heyran bolushti; ularning burun Eysa bilen bille bolghanliqinimu bildi. **14** Uning tüstige, saqayghan héliqi ademning ularning yénida turuwatqanliqini körüp, ular héchqandaq gep yanduralmidi. **15** Shuning bilen hökümrانlar ularni kéngeshmidin chiqishqa buyrudi. Andin bir-biri bilen meslihetliship: **16** — Bularni qandaq qilimiz? Chünki ularning wasitisi bilen xéli körürnerlik möjizilik bir alamet yüz bergenlikni pütkül Yérusalémdikilerge ayan boldi we biz uni inkar qilishqa amalsizimiz. **17** Lékin bu ishning xelq ichide téximu keng yéyilip ketmesliki üçün, ulargha bundin kéyin bu ademning namida héchkimge héchnéme démeslikke agah-tehdit salayli! — déyishti. **18** Shuning bilen ularni chaqirtip, bundin kéyin Eysaning namida héch sözlimeslik yaki telim bermeslikni qet'y buyrudi. **19** Lékin Pétrus bilen Yuhanna: — Xudaning aldida silerge itaet qilish toghrimu yaki Xudaghimu, buninggha özünglar bir néme denglar! **20** Emma biz bolsaq, körgen we anglihanlirimizni éytmay turalmaymiz! — dep jawab berdi. **21** [Hökümrانlar] bolsa xalayıqtin qorqup, ularni jazalashqa layiq seweb tapalmay, ulargha téximu tehdit sélip, qoyup berdi. Chünki xalayıq bolghan weqe tüpeylidin Xudani ulughlighanidi. **22** Chünki bu saqaytilish möjizilik alamiti körsitilgen kishining yéshi qiriqtin ashqanidi. **23** Ular qoyup bérilgendin kéyin, öz hemrahlirining yénigha qaytip kélip, bash kahinlar we aqsqaqallarning qilghan sözlirini bashtin-axir köpchilikke uqturdi. **24** Ular buni anglighanda, awazini bir niyet bir dil bilen Xudagha kötürüp mundaq nida qildi: — I Igimiz, Sen asman-zémin, dengiz-okyanlarni we ulardiki barliq mewjudatlarni yaratqan Xudadursen. **25** Sen Muqeddes Roh bilen xizmetkaring bolghan Dawutning aghzi arqiliq mundaq dégen'ghu: «Eller némishqa chuqan salidu? Néme üçün bikardin-bikar suyiquest oylaydu? **26** Dunyadiki padishahlar sep tartip, Emeldarlar yighiliship, Perwerdigar we Uning Mesihni bilen qarshilishqa jem bolushti». **27** — Chünki derweqe del bu sheherde Hérod hem Pontius Pilatus, yar ellikler hem Israil xelqliri birliship, Sen mesihligen muqeddes xizmetkaring Eysagha qarshi chiqip toplan'ghanidi, **28** shuning bilen küch-qudriting we iradeng boyiche Sen burunla némingne emelge ashurulushini bekitten bolsang, ular shularni qilghan. **29** Emdi i Perwerdigar, ularning séliwatqan tehditlirini körgeysen, qullirningni söz-kalamingni toluq yüreklik bilen sözlep yetküzidighan qilghaysen; **30** késellerni saqaytishqa qolungni uzitip, muqeddes xizmetkaring Eysaning namida möjizilik alametler we karametlerni

yaratqaysen. **31** Ularning duasi ayaghlashqanda, ular turghan yer tewirip ketti. Ular hemmisi Muqeddes Rohqa toldurilub, Xudaning söz-kalamini yûreklik sözlep yetküzishke boshlidi. **32** Top-top étiqadchilar bir jan-bir dil, bir meqsette idi. Héchkim özige tealluq pul-mélini «özümning» démeytti, belki hemmisige ortaq idi. **33** Rosullar zor küch-quddet bilen Reb Eysaning tirilgenlikige guwahliq béretti. Xudaning zor méhri-shepqiti ularning hemmisining üstige qondi. **34** Ularning arisidikilarning héchnémige hajiti chüshmeytti. Chünki yer-zémin, öy-jay igidariliri bolghanlar ularni sétip, pulini élip kélip **35** rosullarning ayighi aldigha qoyatti; andin herkimning éhtiyajigha qarap teqsim qilinnatti. **36** Ularning ichide Lawiy qebilisidin bolghan, Siprusta tughulghan Yüsüp isimlik birsi bar idi (rosullar uni Barnabas, yene «Righbetlendürgüchi oghul bala» dep atighan); **37** uningmu bir parche étizi bar idi; u shu yolda uni sétip, pulini élip rosullarning ayighi aldigha tapshurdi.

5 Emdi Ananiyas isimlik yene bir ademmü ayali Safira bilen bir parche yérini satti. **2** Ananiyas pulning bir qismini özige qaldurdi, yene bir qismini élip kélip, rosullarning ayighi aldigha qoydi. Ayalimu buningdin toluq xewerlar idi. **3** Biraq Pétrus uninggha: — Ananiyas, némishqa qelbingni Sheytanning ilkige tapshurup, Muqeddes Rohqa yalghan éytip, yer satqan pulning bir qismini özüngge qaldurdung? **4** Yer sétilmighanda, séningiz emesmidi? Sétilghandin kéyin, pulmu öz ixtiyarigha bolmamtı? Shundaq turuqluq, némishqa qelbingde bu ishni niyet qilding? Sen insanlarga emes, belki Xudagha yalghan éytting! — dédi. **5** Ananiyas bu sözlerni anglighan haman yiqilip jan üzdi. Bu ishni anglighuchilarni qattiq qorqunch basti. **6** Emdi yash yigitler ornidin turup jesetni képenlep, sirtqa apirip depne qildi. **7** Texminen üç saettin kéyin, [Ananiyasning] ayali kirip keldi; biraq u bolghan weqedin xewersiz idi. **8** Pétrus uningdin: — Manga éytqin, siler yerni mushu pulgha sattinglarmu? — dep soridi. — Shundaq, mushunchilik pulgha sattug, — dep jawab berdi u. **9** Pétrus: — Siler néme üçün Muqeddes Rohni sinashqa til biriktürdünglar? Qara, éringni depne qilip kelgenlarning putliri ishk tüwide turidu, ular sénimu ekétidu! — dédi. **10** Umu shuan uning ayaghliri aldigha yiqilip, jan berdi. Héliqi yash yigitler kirip, uning ölgenlikini kórdi; ular unimu élip bérıp érinig yénigha depne qildi. **11** Pütün jamaetni, shundaqla bu ishni anglighanlarning herbirini qattiq qorqunch basti. **12** Rosullarning qoli arqliq xelq ichide nurghun möjizilik alametler we karametler körsitildi. (Barliq [étiqadchilar] bir niyette bolup ibadetxanidiki «Sulayman péshaywini»da daim jem bolatti. **13** Biraq bashqa kishiler ulargha qoshulushqa jür'et qilamaytti; emma xalayıq ularni intayin hörmetleytti. **14** Shundaqtimu, étiqad qilghuchilar barghanséri köpiyip, hem erler hem ayallar top-top bolup Rebge qoshulghili turdi). **15** Shuning bilen kishiler hetta Pétrus ötüp kétiwatqanda héchbolmighanda uning sayisi bolsimu üstige chüshsun dep, késellerni kochilargha élip chiqip körpe we zembillerge yatquzup qoyatti. **16** Yene top-top kishiler Yérusalém etrapidiki sheher-yézilardin késellerni we napak rohlar chaplishiwalghan kishilerni élip kéletti.

Ularning hemmisi saqiyp qaytishatti. **17** Bash kahin we uning terepdarliri, yeni Saduqi mezhepidikiler qozghilip bu ishlargha ghezeplinip, **18** rosullarni tutqun qilip, qamaqxanigha qamidi. **19** Lékin shu kéche, Rebning bir perishtisi qamaqxanining derwazilirini échip, rosullarni élip chiqip, ulargha: **20** — Siler ibadetxana hoylisigha kirip, xalayıqqa bu hayatliq toghrisidiki hemme sözlerni jakarlanglar — dep tapilidi. **21** Rosullar bu sözni anglap, tang atqanda ibadetxana hoylisigha kirip, kishilerge telim bérishke boshlidi. Bash kahin we uning terepdarliri kelgende, ali kéngeshmidikiler we Israillarning barliq aqsqaqallirini jem bolushqa chaqirdi. Andin [rosullarni] élip kelsun dep qamaqxanigha adem ewetti. **22** Lékin sipahlar zindan'gha yétip barghanda, rosullarning u yerde yoqluqini bayqap qaytip bérıp, kéngeshmidikilerge: **23** — Biz barsaq, zindan mehkm taqaqliq turuptu, qarawullarmu derwazilirida kózette turuptu. Lékin derwazilarni échip qarisaq, ichide birmu adem yoql — dep melumat berdi. **24** Bu xewerni anglighan ibadetxanidiki [mes'ul] kahin hem qarawullarning bashliqi we bash kahinlar: — «Emdi bu ish zadi qandaq bolup kéter?» déyiship alaqzadilikke chömdi. **25** Del shu chaghada, bir kishi kirip: — Qaranglar, siler zindan'gha qamighan ademler ibadetxana hoylisida turup xalayıqqa telim bérivatidighul — dep xewer qildi. **26** Buning bilen, héliqi qarawullar bashliqi sipahilirini bashlap bérıp, [rosullarni] élip keldi. Biraq ular xalayıq bizni chalma-kések qilishi mumkin dep qorqup, ulargha zorluq ishletmidi. **27** Ular [rosullarni] élip kelgendin kéyin, ularni kéngeshmidikiler aldida turghuzdi. Bash kahin ularni soraq qilip: **28** — Biz esli silerni bu namda kishilerge telim bermenglar, dep qattiq agahlاندurghaniđu. Lékin mana, siler yene shu telimlingar bilen pütükl Yérusalémni qaplidinlar hemde bu kishining qan qerzini bizge artmaqchi boluwatisiler! — dédi. **29** Lékin Pétrus we [bashqa] rosullar jawab bérıp mundaq dédi: — Insan'gha emes, Xudagha itaet qilish kérek! **30** Siler tutup yagbachqa ésip öltürgen Eysani, ata-bowimizning Xudasi tirildürdi. **31** Xuda Israil xelqini towa qilishqa we gunahlirining kechürülisheki muýesser qilish üçün, uni ulughlap Yétekchi hem Qutquzghuchi süpitide Özining ong yénigha kötürüp olturghuzdi. **32** Biz bu ishlargha guwahchilarmiz; shundaqla Xuda Özige itaet qilghuchilargha ata qilghan Muqeddes Rohmu bu ishlargha guwahchidir. **33** Ular bu sözlerni anglap qelbiga sanjilghandek bolup [rosullarni] öltürishke meslihetleshti. **34** Lékin kéngeshme ichide pütün xelqning hörmitige sazawer bolghan Perisiy mezhipidiki Gamaliyel isimlik bir Tewrat ölimasi bar idi. U ornidin turup: — Ular birde sirtqa chiqirip turunglar, — dep buyrudi. **35** Andin u [kéngeshmidikilerge] mundaq dédi: — Ey Israillar, siler bu kishilerni bir terep qilishqa özünglarga éhtiyat qilinglar! **36** Ilgiri, héliqi Tewdas isimlik özini chong tutup otturigha chiqqanidi. Uninggha texminen töt yüz adem qoshuldi. Biraq u özi öltürüldi we barliq egeshküchiliri tarqilip kétip, uning ishi yoqqa chiqti. **37** Andin kéyin nopus tizimlash künliride, Galiliyelik Yehudamu bash kötürüp chiqip, bir top kishini tolap özige egeshdürgen. Umu yoqitilip, barliq egeshküchilirimu tarqitiwétilgen. **38** Emdi silerge nesihitim shuki: Bu kishiler bilen karinglar bolmisun! Ular ni ixtiyarigha qoyup béringlar. Chünki eger bu

éqim yaki bu ish peqet insandin kelgen bolsa, jezmen yoqqa chiqidu. **39** Lékin eger Xudadin bolsa, siler ularni yoqitalmaysiler! Hetta özünglar Xudagha hujum qilghuchilar bolup chiqisiler! **40** Aliy kéngeshmidikiler nesihtetni qobul qildi; ular rosullarni chaqirtip kirip, ularni qamchilip, ulargha hergiz Eysaning namida sözlimeslikni agahlاندurdi. Andin ularni qoyup berdi. **41** Rosullar emdi kéngeshmining otturisisdin chiqip, özlirining mubarek nam üçhün xorluq azabi chékishke layiq körülgenlikidin shadlandi. **42** Ular yenila her küni ibadetxana hoylisida we öymu-öy béríp telim bérishtin we «Eysa — Mesihdur!» dégen xush xewerni jakarlashtin héch toxtimidi.

6 Shu künlerde, muxlislarning sani barghanséri köpiyip, grékche sózleydighan Yehudiylar yerlik ibraniiy qérindashlarga: — Kündilik ozuq-tülük teqsim qilinista arimizdiki tul ayallar étibargha élinmide, dep naraziliq bildürüshti. **2** Shunga, on ikkiylen pütkül muxlisarni chaqirip yighip, ulargha mundaq dédi: — Bizning Xudaning söz-kalamini yetküzüsh xizmitini tashlap qoyup, ozuq-tülük teqsim qilish bilen bolup kétishimiz toghra bolmaydu. **3** Shuning üçhün, i qérindashlar, aranglardiki nam-abruyi bar, Muqeddes Rohqa we danaliqqa tolghan yette kishini ilghap tallanglar, we biz ularni bu ishqqa mes'ul qilimiz. **4** Biz bolsaq, özimizni dua qilish we söz-kalamning xizmitide bolushqa béghishlaymiz. **5** Bu meslihet xalayıqning hemmisini xush qildi. Shuning bilen ular iman-ishenchke we rohqa tolghan Istipan isimlik bir ademni tallidi, we yene Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parménas hemde burun Tewrat étiqadigha kirgen Antakyalıq Nikolasni tallap, **6** ularni rosullarning aldigha élip chiqti. Rosullar ularning [bu xizmetni qilishi üçhün] qollirini ularning üstige tegküzüp turup, dua qilishiti. **7** We Xudaning söz-kalamı dawamlıq tarqaldi; Yérusalémdiki muxlislarning sanımu barghanséri zor derijide köpeydi. Nurghun kahinlarmu [Mesih] étiqadigha itaet qilishqa kirishiwatatti. **8** We Istipan [Xudaning] méhir-shepqiti we küch-quдрitige tolghan bolup, xelq ichide karametler we zor möjizilik alametlerni kórsetti. **9** Biraq «Qulluqtin chiqqan hörler» dep atalghan sinagogtiki beziler, yeni Kurini we Iskenderiye sheherliri we Kilikiye hem Asiya ölkiliridin kelgen bezi [Yehudiylar] Istipan'gha qarshi chiqip, uning bilen munazire qilishqa bashlıdı. **10** Lékin ular u söz qilghanda uningda bolghan danalıq we rohqa taqabil turushqa amalsız qaldi. **11** Buning bilen ular bezi ademlerning aghzini maylap: — Biz bu ademning Musa we Xudagha qarita kupurluq sözligenlikini anglıduq, — dégenini ularning aghzigha saldı. **12** Ular mushundaq qılıp xalayıqni, aqsqaqallarnı we Tewrat ustazlırını qutratti; andin Istipanning aldini tosıp uni tutqun qılıp, aliy kéngeshmige élip bardı. **13** Ular saxta guwahchılarnı otturigha chiqirip mundaq déğüzdi: — Bu adem bu muqeddes jaygha we Tewrat qanunigha qarshi sözlerni qilishtin toxtımaydu. **14** Chünki biz uning héliqi Nasaretlik Eysa toghruluq: «U bu jayni weyran qilidu we Musa peyghember bizge tapshurghan en'eniwi qaide-yosunlirimizni özgertidu!» dégenlikini anglıduq. **15** Kéngeshmide olturghanlarning hemmisi Istipan'gha köz

tipik qarighinida, uning chirayining perishtiningkidek parqiray ıkenlikini kórdi.

7 Bash kahin Istipandin: — Bularning éytqanliri rastmu? — dep sorıdı. **2** Istipan mundaq jawab berdi: — Qérindashlar we ata-bowılar, sözümgе qulaq sélinglar! Atimız Ibrahim téxi Méspotamiye rayonida turuwatqanda, yeni Haran shehirige köchüp makanlishishtin ilgiri, shan-sherepning Igisi Xuda uninggha ayan bolup: **3** «Sen öz yurtung we uruq-jemetingdin ayrılıp chiqip, Men sanga körsitidighan zémin'gha barghin» dégenidi. **4** Buning bilen u Kaldiylarning zéminini tashlap, Haran shehirige bérıp olturaqlashti. Atisi ölgendin kéyin, Xuda uni bu zémin'gha, yeni siler hazir turuwatqan zémin'gha yötkep keldi. **5** U waqıtta, [Xuda] uninggha bu zémindin miras bermidi, hetta uningqa tewe put qoyghudekmu bir yer bermigenidi. Gerche u téxiche perzent körmigen bolsimu, [Xuda] bu zéminni uninggha we uning neslige ıgiliki bolush üçhün bérishke wede qildi. **6** Andin Xuda uninggha mundaq dédi: «Séning nesilliring yaqa yurtta musapir bolup turidu, shu yurttikiler ularni qul qılıp töt yüz yıl xorlaydu. **7** Biraq ularni qulluqqa salghan elni jazalaymen», dédi Xuda, «we uningdin kéyin, [mesilliring] u yerdin chiqip, bu yerde Méning ibadet-xizmitimde bolidu». **8** Kéyin Xuda Ibrahim bilen belgisi xetne bolghan ehдини түзген, shuning bilen Ishaq uningdin tórelди; [Ibrahim] uni sekkizinchı künü xetne qildi; shundaq qılıp Ishaqtin Yaqup [tórelди], Yaquptin on ikki «qebile atisi» [tórelди]. **9** Kéyin, «qebile atiliri» inisi Yüsüpke heset qılıp, uni Misirgha qulluqqa sétiwetti. Lékin Xuda uning bilen bille bolup, **10** uni barlıq jebir-japalardin qutquzup, uni Misir padishahi Pirewnning neziride iltipatqa ıge qılıp, uninggha danishmenlik ata qildi. Padishah uni Misirgha bash wezir, ordisigha bash ghojidar qildi. **11** Kéyin, éghir acharchılıq pütkül Misir we Qanaan yerlirini bésip, zor qiyinchilik boldi. Ata-bowilirimız ozuq-tülük tapalmıdı. **12** Yaqup emdi Misirda ashlıq barlıqını anglıghan bolup, [oghullirini], yeni ata-bowilirimizni u yerge birinchi qétim ewetti. **13** İkkinchi qétim barghanda, Yüsüp akilirigha özini ashkarıladı. Shuning bilen Yüsüpnıng jemetidikiler Pirewn padishahqa melum boldı. **14** Andin Yüsüp atisi Yaqupning aldigha xewer yetküzüp, uni pütün aile-jemeti bilen, jemi yetmiş besh kishini Misirgha özige chaqırdı. **15** Shuning bilen Yaqup Misirgha chüshiti we shu yerde öldi; kéyin [uningdin bolghan] ata-bowilirimızmu shu yerde öldi. **16** Ularıning jesetliri kéyin Shekem shehirige qayturulup, Ibrahim burun Hamorning oghulliridin melum pulgha sétiwalghan, Shekemdiki bir yerlikke qoyuldi. **17** Lékin Xuda Ibrahimgha esli qilghan wedining waqtı yéqınlashqanda, Misirda turuwatqan [Israil] xelqining nopusi xéli köpeygenidi. **18** U waqıtta, Yüsüptin xewiri bolmıghan yéngi bir padishah Misirda textke chiqti. **19** Bu padishah qowmimizgha hiyle-mikirler bilen muamile qılıp, ata-bowilirimizni ézip xorlıdı, hetta ularni öz bowaqılrını hayat qaldurmaslıqı üçhün tashlıwétishke mejbur qildi. **20** Musa mana shu chaghlarda tughulghanıdı. U Xudaning aldida alahide yéqimlıq bala bolup, atisining öyide üç ay béqildi. **21** Kéyin u sırtqa qoyup qoyulghanda, Pirewnning qizi uni [sudin] élip, öz oghlı qılıp chong qildi. **22** Musa

Misirliqlarning barliq bilim-hékmiti bilan terbiyilinin, sözde we emelde intayin qabilyetlik adem bolup chiqti. **23** Lékin uning tughulghinigha qiriq yil toshqanda, öz qérindashliri bolghan Israillarning haligha yétish niyitige keldi. **24** U ulardin birining uwal qilinip bozek qiliniwatqanliqini körüp, uni qoghdap, xarlan'ghan kishi üçün intiqam élip xarlighuchi Misirliqni óltürdi. **25** Chünki u öz qérindashlirini: — Xuda méning qolum arqliq bizge qutquzush yolini achqan dep chüshinidighu, dep oylighanidi. Lékin ular buni chüshenmidi. **26** Etisi, Musa ularning arisidiki bir urush-jédelni körüp, arisigha kirip yasashurmaqchi bolup: Siler qérindash turup, némishqa bir-biringlarga yolsizliq qiliwatisiler? — dédi. **27** Biraq qérindashini yolsiz bozek qilghan kishi uni chetke ittiriwétip: — Kim séni bizge bash hem soraqchi bolsun deptu?! **28** Ménimu tünügünki Misirliqni óltürgende óltürmekchimusen? — dédi. **29** Musa bu sózni anglap qorqup, Misirdin qéchip Midiyan zéminigha bérir, u yerde musapir bolup turup qaldi. U shu yerde ikki oghul perzent kördi. **30** Qiriq yil toshqandin kéyin, Sinay téghining yénidiki chölde, köyüwatqan bir chatqalliqling ot yalqunida bir perishte uninggha kördi. **31** Bu ghayibane körtünishni körgen Musa uninggha intayin heyran bolup qaldi; buning qandaq ish ikenlikini biley dep yéqinraq barghanda Perwerdigarning awazi anglinip: **32** «Men séning ata-bowiliringning Xudasi, yeni Ibrahim, Ishaq we Yaqupning Xudasidurmen» dédi. Musa qorqunchta titrep, qarashqimu jür'et qilalmidi. **33** Perwerdigar uninggha yene: — Ayighingni séliwet; chünki sen turuwatqan yer muqeddestur. **34** Men derheqiqet Misirda turuwatqan xelqning xarliniawatqanliqini kördüm, ularning nale-peryadlirini anglidim. Shunga men ularni élip chiqqili chüshütüm. Emdî barghin, men séni Misirgha ewetey!» dédi. **35** Mana héliqi kishiler: «Kim séni bizge bash hem soraqchi bolsun deptu?!» dep ret qilghan del mushu Musani, Xuda uninggha chatqalliqa körin'gen perishting qoli bilen Israillargha hem bash hem qutquzghuchi bolushqa ewetti. **36** Ene shu Musa xelqge yétekchilik qilip, ularni [Misirdin] chiqardi hemde Misir zéminida, Qizil déngizning boyida we qiriq yilni ótküzgen chölde karametlerni we möjizilik alametlerni körsetti. **37** Ene shu Musa özi Israillargha: «Xuda qérindashliringlar arisidin manga oxshash bir peyghemberni tikleydu» dégenidi. **38** Chöl-bayawandiki jamaetke hemrah bolghan, Sinay téghida öziye söz qilghan perishte bilen bille bolghan, ata-bowilirimiz bilen bille bolghan hemrah del ene shu idi; hayatliq bexsh yetküzdighan wehiylerni bizge yetküzüsh üçün qobul qilghuchi bolghan del ene shu idi; **39** shundaq bolsimu, ata-bowilirimiz uninggha itaet qilishni xalimay, uni chetke qéqip, könglide Misirgha qaytishni arzu qildi; **40** shunga ular Harun'gha: — «Bizge yol bashlaydighan ilahlarni yasap bergin! Chünki bizni Misir zéminidin élip chiqqan héliqi Musaning néme bolup ketkenlikini bilelmiduq» dédi. **41** Shuning bilen shu künlerde ular mozay sheklide bir but yasap, bu mebudqa atap qurbanliq sundi. Shundaq qilip ular öz qolliri bilen yasighan bir nersini xushal-xuramliq bilen tebrikleshe kirishiti. **42** Lékin Xuda ulardin yüzini örüp, ularni asmandiki yultuz qoshunlirigha qochunushqa qoyup berdi. Shuning bilen peyghembercherning muqeddes

yazmisida pütülgedek, [Xuda ularni mundaq eyibildi]: — «Siler chöl-bayawanda bolghan qiriq yil jeryanida qilghan qurbanliq-hediylerni heqiqeten Manga élip kelgenmusiler, i Israil jemeti? **43** Berheq, siler choqunush üçün yasighan mebudlar, yeni «Moloq»ning chédiri hem butung bolghan «Remfan»ning yultuz belgisini kötürüp mangdinglar; emdi Men silerni esir qilip Babilin yiraqqa sürgün qildurimen». **44** Ata-bowilirimiz chöldin kezgen waqti, «höküim-guwahliq» chédiri ularning otturısında tiklen'genidi; u del Musagha söz-kalam Yetküzgüchining buyrughinidek, körsitilgen örnek boyiche yasalganidi. **45** Shu ibadet chédirini ata-bowilirimiz ilgiridikilerdinmu igidarchiliqigha tapshurup, Yeshuaning yetekchilikide, Xuda ularning aldidila qoghlighan ellerning zéminlirini bésiwalghinida, uni bu yerge élip kelgen; chédir shundaqla [padishah] Dawutning zamanighiche turghan. **46** Dawut Xudaning shapaitige ériship, Yaqupning Xudasi üçün bir muqim makan sélishqa ijazet sorighan. **47** Biraq kéyin, [Xuda] üçün ibadetxana salghan [Dawut emes], emeliyette Sulayman boldi. **48** Halbuki, Hemmidin Aliy Bolghuchi insanning qolliri bilen yasighan makanlarda turmaydu; xuddi peyghember mundaq déginidek: — **49** «Asmanlar Méning textim, Zémin bolsa ayaghlirimgha textiperdur, Emdî Manga qandaq öy-imaret yasimaqchisiler? Manga qandaq yer aramgah bolalaydu? **50** Bularning hemmisini Méning qolum yaratqan emesmidi?» **51** — Ey, boyni qattiq, yüriki we quliqi xetnisiz bolghanlar! Siler Muqeddes Roh bilen daim qarshilishisiler; siler ata-bowiliringlar néme qilghan bolsa, shuni oxshash qiliwatisiler! **52** Peyghemberlerdin zadi qaysisigha ata-bowiliringlar ziyankeshlik qilip baqmighan? Shundaq qilip ular «Heqqaniy Bolghuchi»ning kélidighanliqini aldin jakarlighuchilarni óltürüshken. Emdî u özi hazir kelgende, siler uninggha satqunluq qilghuchi we qatil bolup chiqtinglar, **53** I siler Tewrat qanunini perishtilerning emir-tapilighanliri bilen tapshuruwélap turup, uninggha emel qilmighuchilar!» **54** [Istipanning] bu sózlirini anglighan [aliy kengeshmidikiler] yürikige [xenjer] sanjilghandek bolup, uninggha chishlirini ghuchurlatti. **55** Lékin u bolsa Muqeddes Rohqa tolghan, közlirini kökke tikip, Xudaning julasini, shundaqla uning ong yénida Eysaning turghanliqini körüp, **56** — Qaranglar! Asmanlar échilip, Insan'oghlining Xudaning ong yénida turghanliqini körüwatimen! — dédi. **57** Ular buninggha qulaqlirini qolliri bilen étiwélap, awazini qattiq kötürüp warqiriship birlikte uninggha yopurulup kéliwidi, **58** uni sheherning sirtigha ittirip chiqirip, chalma-késeq qilishqa bashlidi. [Uni erz qilghan] guwahchilar [uni chalma-késeq qilishtin awwal] chapanlirini Saul isimlik bir yashning puti aldidla qoyup qoyushiti. **59** Ular Istipanni chalma-késeq qilghinida u: — I Reb Eysa, méning rohimni qobul qilghaysen! — dep nida qildi. **60** Andin u tizlinip turup qattiq awaz bilen: — I Reb, bu gunahning hésabini ulardin almighaysen, — dédi. U bu sózni qilip bolupla jan üzüp uxlap ketti.

8 Istipanning óltürülüşini Saulmu qollaytti. Shu künden bashlap, Yerusalemdiki jamaetke qaritilghan dehshetlik ziyankeshlik qozghaldi. Rosullarning bashqa barliq jamaettikiler Yehudiye we Samariyening herqaysi

yurtlirigha tarqilip k  tishdi. **2** Bezi ixlasmen kishiler Istipanni depne qilip, uninggha qattiq yig  a-zarlarni k  t  r  shdi. **3** L  kin Saul jamaetke weyranchilik s  lip,   ym  y  q axturup, er-ayalgha qarimay ularni sürüp chiqip zindan  gha tashladi. **4** Emdi tarqilip ketkenler tarqalghan yurtlarda k  zip söz-kalamning xush xewirini jakarlidi. **5** Ularning ichidin Filip bolsa Samariyening melum bir shehirige b  rip, yerlik kishilerge Mesihni jakarlidi. **6** Top-top kishiler uni anglap hemde u körsetken möjizilik alametlerni k  r  p, bir jan bir dili bilen uning s  zlidirige qulaq saldi. **7** Chünki napak rohlar bolsa chaplishiwalghan kishilerdin qattiq warqirighiniche chiqip ketti. Nurghun palech, tokurlarmu saqaytildi; **8** zor shad-xuramlik shu sheherni qapladi. **9** U sheherde esli jaduger-s  hirgerlik bilen shughulliniwatqan Simon isimlik bir adem bar idi; u shu yol bilen pütkül Samariyedikilerni hang-tang qaldurup, özini qaltis zat körsetmekchi bolup kelgenidi. **10** P  qirdin tartip ambalghiche ularning hemmisi uninggha ixlas qilishi uning uzundin b  ri jaduger-s  hirgerliki bilen ularni hang-tang qaldurup kelgeniliki tüpeylidin idi. **12** L  kin emdi Filip Xudaning padishahliqi we Eysa Mesihning nami toghrisidiki xush xewerni jakarlighinida ular uning s  zlidirige ishendi we erler bolsun, ayallar bolsun chömüldürüshni qobul qildi. **13** Simon   zimu ishendi. U chömüldürülgen bolup, hemishe Filipning yénida y  rdi hemde [Filip] k  rsitiwatqan möjizilik alametler we qudretlik ishlargha qarap, intayin heyran boldi. **14** Yérusalémdiki rosullar Samariyeliklarning Xudaning s  zini qobul qilghanliqini anglap, Pétrus bilen Yuhannani ulargha ewetti; **15** ikkiylen u yerge chüshüshi bilenla, ularni Muqeddes Rohning at qilin  ghuchisi bolsun dep dua qildi. **16** Chünki Muqeddes Roh t  xi ularning héchqaysisigha ch  shmigenidi; ular peqet Reb Eysaning nami bilen ch  m  ld  r  lgenidi. **17** Pétrus bilen Yuhanna ularning üstige qolini tegk  z  shi bilen, Muqeddes Roh ulargha at qilindi. **18** L  kin Simon Muqeddes Rohning rosullarning qolini tegküzüp qoyushi bilen at qilin  ghanliqini k  r  p, ulargha pul tenglep: **19** — Bu k  ch-qudrettin mangimu b  ringlarki, menmu herkimning üstige qollarimni tegk  zsem, uninggha Muqeddes Roh at qilinsun, — d  di. **20** L  kin P  trus uninggha mundaq jawab berdi: — Xudaning bu iltipatini pulgha s  tialghili bolidu, dep oylighining   ch  n, pulung sen bilen teng halaketke barsun! **21** S  ning bu ishta h  ch hesseng yaki n  siweng yoqtur! Chünki s  ning niyiting Xuda aldida durus emes! **22** Shunga, bu rezillikgingdin towa qilip, Rebting, mumkin bolsa k  ngl  mdiki bu niyitim kechürüm qilin  ghay, dep   t  n! **23** Chünki s  ning achchiq hesetke tolup, heqqaniysizliqning asaritida ikenliking manga melum. **24** Simon ulargha: — Men   ch  n Rebding   t  ninglarki, siler   ytqan ishl  rdin h  chbiri b  shimgha kelmigei! — d  di. **25** P  trus bilen Yuhanna yene shu yerde agah-guwahliq b  rip Rebning söz-kalamini yetk  zgending k  yin, Samariyening nurghun y  za-kentlidirige b  rip xush xewer yetk  zgech, Y  rusal  mgha qaytip ketti. **26** Shu waqitta, Xudaning bir perishtisi Filipqa: — Ornungdin turup jenubqa qarap Y  rusal  mdin Gaza shehirige mangidighan yol bilem.

mangl! — dédi (shu yol choldiki yoldur). **27** Shunga Filip ormidin turup yolg'ha chiqti. We mana, yolda Éfiopiyeye ayal padishahi Kandasning bir emeldari, pütkül xezinine mes'ul Éfiopiyelik aghwat wezir turatti. U Yérusalémgha Xudag'ha ibadet qilg'hili barghanidi; hazir qaytish yolida özining jeng harwisida olturup, Yeshaya peyghemberning yazmisini oquwatatti. **29** Roh Filipqa — Bu harwining yénig'ha béríp uninggha yéqinlashqin, — dédi. **30** Filip yügürüp béríp, [wezirning] Yeshaya peyghemberning yazmisidin oquwatqanliniri anglap, uningdin: — Oquwatqiningizni chüshiniwatamsiz? — dep soridi. **31** Wezir uninggha: — Biri manga chüshendürüp bermise, men qandaqmu chüshineleymen?! — dep, Filipni harwisig'ha chiqip yénida olturushqa öttüdi. **32** U oquwatqan yazma qismi bolsa: «U goya boghuzlashqa yétilep méngilghan qoydek boghuzlashqa élip méngildi, Qirqighuchi aldida ün-tinsiz yatqan qozidek, u zadila éghiz achmidi. **33** U xorlinidu, u heq soraqtin mehrum boldi, Emdi uning ewladini kimmu bayan qilalisun?! Chünki hayati yer yúzidin élip kétildi». **34** Aghwat Filiptin: — Dep bersingiz, peyghemberning bu sözi kimg'e qaritip éytilghan? Özigimu yaki bashqa birsigimu? — dep soridi. **35** Filip aghzini échip shu yazmining shu qismidin bashlap, uninggha Eysa toghrisidiki xush xewerni jakarlap berdi. **36** Ular yolda kétéwétip, su bar bir yerge kelgende, aghwat: — Mana bu yerde su bar iken. [Mushu yerdila] chömüldürülüşümge qandaq tosalghu bar? — dédi. **38** U harwini toxtitishni buyrudi. Filip we aghwat ikkisi bilge sug'ha chüshüp, uni chömüldürdi. **39** Ular sudin chiqqanda, Rebning Rohi Filipni kötürüp élip ketti. Aghwat uni qayta körmidi, emma u shadlinip yolini dawamlashturdi. **40** Filip bolsa Ashdod shehiride peyda boldi; u shu yurni kézip, shu yerdin Qeyseriye shehiriye kelgüche bolghan hemme sheherlerde xush xewer jakarlidi.

9 Emma [shu chaghlar] Saul her nepiside Rebnig muxlislirigha téxiche izchil qirghinchilik tehditliri séliwatqan peyt idi. U Bash kahinning aldigha béríp, **2** Demeshq shehiridiki sinagoglarcha tewsiye xéti yézíp bérishni soridi. Shundaq bolghanda, u Demeshqte [Mesih] yolidikilerdin birersini, meyli er bolsun, ayal bolsun tépiwalsila, baghlap tutqun qilip, Yérusalémgha élip kélishke ruxset bolatti. **3** Saul yolgha chiqip, Demeshq shehirige yéqinlashqanda, tuyuqsiz asmandin küchlük bir nur chüshüp, uning etrapini yorutuwetti. **4** U yerge yiqildi we ózige: — Saul, Saul! Manga némishqa ziyankeshlik qilisen? — dégen bir awazni anglidi. **5** — I Reb, sen kimsen? — dep soridi u. Awaz: — Men sen ziyankeshlik qiliwatqan Eysadurmen. **6** Ornungdin tur, sheherge kir, néme qilishig kéréklikli sangá éytip bérilidu» — dédi. **7** Uning bilen bille mangghan ademler awazni anglisimu, héchkimni körelmigecheke, shu yerde ün chiqiralmay turupla qaldi. **8** Saul yerdin turup közlirini échip qaridi, lékin héch nersini körelmidi. Memrahiliri uni qolidin yétiple Demeshqge élip kirdi. **9** U üch kün'giche közi körmes bolup ne yémidi ne ichmidi. **10** Demeshqte Ananiyas isimlik melum bir muxlis bar idi. Reb uninggha bir ghayibane körünüshte körünüp uni: — Ananiyas! — dep chaqirdi. — Mana men, i Reb, — dep jawab berdi u. **11** Reb uninggha: — Sen derhal «Tüz» dep atalgan kochigha béríp, Yehudaning óvidin

Tarsusluq Saul isimlik birini sorap tap; chünki mana, u dua-tilawet qiliwatidu. **12** U dua qiliwatqinida, ghayibane körünüshe Ananiyas isimlik bir kishining kélip, közini köridighan qilish üçün üstige qolini tegküzenlikini kördi, — dédi. **13** Ananiyas: — I Reb, men bu ademning xewirini nurghun kishilerdin anglidim, u Yérusalémdiki muqeddes bendiliringge shunche köp ziyan-zexmet yetküzgen! **14** Hazir u mushu yerde naminggha nida qilghanlarning hemmisini tutup baghlash üçün bash kahinlardin hoquq aptu — dédi. **15** Lékin Reb uninggha: — Bariwer! Chünki u namimni ellerning we ularning padishahlirining hem Israillarning aldisa ayan qilish üçün özümge alahide tallighan bir eswabtur. **16** Chünki men uninggha namim üçün qanchilik azab-oqubetlerni tartishining muqerrer ikenlikini ayan qilimen, — dédi. **17** Buning bilen Ananiyas bérp, shu öyge kirdi; u qollarini Saulning üstige tegküzip uninggha: — Qérindash Saul, Reb, yeni bu yerge kéliwatqan yolungda sangä körün'gen Eysa, közlirini köreleydighan bolsun dep we séning Muqeddes Rohqa toldurulushung üçün méni sheksen özi ewetti, — déwidi, **18** Saulning közliridin xuddi béliq qasiridek bolghan bir nersiler chüshüp, közliri échilip köreleydighan boldi. U ornidin turup, chömlüdüshni qobul qildi. **19** U ghizalan'ghandin keyin, quwwetlinip maghdurgha kirdi. **20** [Saul] Demeshqtiki muxlislarning yénida birnechche kün turdi we waqitni ötküzmei sinagoglarga kirip, «U kishi Xudaning Oghlidur» dep Eysani jakarlashqa bashlidi. **21** Uni anghlanlar sözliridin intayin heyran bolushup: — Bu adem Yérusalémda bu namgha nida qilghuchilarni qattiq weyran qilghan héliqi adem emesmu? Bu yergimu mushundaqlarni baghlap bash kahinlarga tutup bérish meqsitide kelgenmdu? — déyishti. **22** Lékin Saulning qayil qilish küchi barghanséri éship, Eysaning Mesih ikenlikini ispatlap Demeshqtiki Yehudiylarni parakendichilikke chömdürdi. **23** Köp künlerdin keyin, Yehudiylar Saulni yoqatmaqqa qest qilmaqchi boldi. **24** Lékin Saul ularning suyuqetidin xewer tapti; uni tutup öltürüsh üçün ular kéche-kündüz shehning qowuqlirida paylap yürdi. **25** Lékin muxlislar bir küni kéchide uni chong séwetke olturghuzup, sépil [kamaridin] chüshürdi. **26** Saul Yérusalémgha yétip bérp, u yerdiki muxlislarga qoshulmaqchi boldi, lékin ularning hemmisi uning muxlis ikenlikige ishenmey, uningdin qorqti. **27** Biraq Barnabas uni élip bérp, rosullar bilen körishtürdi. U ulargha Saulning Demeshqning yolida Rebni qandaq körgenlikini, Rebningmu uninggha gep qilghanliqini chüshendürdi we uning Demeshqte Eysaning namida qandaq jür'etlik bilen söz-kalam yetküzenlikini uqturdi. **28** Buning bilen, Saul Yérusalémda rosullar bilen billes ochuq-ashkare yürüp, yüreklik halda Rebning namida söz-kalam yetküzetti. **29** U yene grékche sözlshidighan Yehudiylar bilenmu sözlshish munazirilishetti; netijisi, ular uninggha qest qilmaqchi boldi. **30** Qérindashlar bu ishtin xewer tépép, uni Qeyseriye shehirige élip bérp, andin u yerdin Tarsus dégen sheherge yolgha saldi. **31** U chaghda, pütkül Yehudiye, Galiliye we Samariyediki jamaetler [bir mezzil] tinchliqqa ériship, [étiqadta] quruldi; Rebning qorqunchida méngip, Muqeddes Rohning righbet-tesellisi bilen ularning sanlirimu barghanséri köpemyekte idi. **32** Shu waqitlarda shundaq boldiki, Pétrus herqaysi

jaylarni arilap yürgende, Lidda shehiridiki muqeddes bendilernimu yoqlashqa chüshiti. **33** U yerde u Enéyas isimlik bir ademni uchratti. Bu adem palech bolup, orun tutup yatqili sekkiz yil bolghaniken. **34** Pétrus uninggha: — Enéyas, Eysa, yeni Mesih bolghuchi séni saqaytidu. Ornungdin turup, palisingni yighishtur! — dédi. U derhal ornidin turdi. **35** [Enéyasni] körgen Lidda shehiridiki we Sharon rayonidiki kishilarning hemmisi towa qilip Rebge baghlandi. **36** Yoppa shehiride bolsa Tabita isimlik bir ayal muxlis bar idi (uning ismi grékchide «Dorkas» idi). U herdaim yaxshi emeller we xeyr-saxawetlik ishlargha bériletti. **37** Shu künlerde shundaq boldiki, u késel bolup, ölip ketti. Kishiler jesetni yuyup, üstünki qewettiki bir öyge yatquzup qoydi. **38** Yoppa shehiri Lidda shehirige yéqin bolghachqa, Yoppadiki muxlislar Pétrusning Liddada ikenlikini anglap, uning aldigha ikki adem ewetti. Ular: «Hayal bolmay yénimizgha kelseng!» — dep yélinidi. **39** Pétrus ornidin turup ular bilen billes Yoppagha bardı. Yoppagha yétip kélishi bilen ular uni üstünki qewettiki öyge bashlap chiqti. Barliq tul ayallar Pétrusning etrapigha oliship, yigha-zar qiliship uninggha Dorkasning ular bilen billes bolghan waqitda özlirige tikip bergen könglek-kiyimlerini körsitishiti. **40** Lékin Pétrus hemmeylenni chiqiriwétip, tizlinip olturup dua qildi. Andin u jesetke qarap: — Tabita, ornungdin tur! — dédi. Tabita közini échip, Pétrusni körip, ornida olturdi. **41** Pétrus uninggha qolini uzatıp uni yölep turghuzdi we muqeddes bendiler bilen tul ayallarni chaqirıp, Dorkasni ulargha tirik tapshurup berdi. **42** Bu xewer pütkül Yoppagha tarqilip, nurghun kishiler Rebge étiqad qildi. **43** Shundaq boldiki, Pétrus Yoppada Simon isimlik bir könchining öyide uzun künler turdi.

10 Qeyseriye shehiride Korniliy isimlik bir adem bolup, u [Rim] qoshunidiki «Italiyelikler» qismining yüzbéshi idi. **2** U ixlasmen adem bolup, özi we pütkül öyidiki kishi Xudadin qorqatti. U merdlik bilen namratlarga xeyr-saxawet qilip, daim Xudagha dua-tilawet qilatti. **3** Bir küni chüshthin keyin saet üçlerde, u ghayibane bir körünüshe Xudaning bir perishtisining özinig yénigha kelgenlikini ochuq kördi. Perishte uni: — Korniliy! — dep chaqirdi. **4** Korniliy uninggha közlirini tikip qattiq chöchüp: — Teqsir, néme ish? — dep soridi. Perishte uninggha: — Séning dualiring we xeyr-saxawetlik ishliring Xuda aldigha esletme qurbanliqtek bérp yetti. **5** Emdu sen Yoppagha adem ewetip, Pétrus depmu atilidighan Simon isimlik ademni chaqirtip kel. **6** U Simon isimlik bir könchining öyide méhman bolup turuwatidu. Simonning öyi déngiz boyida, — dédi. **7** Uninggha sözligen perishte ketkendin keyin, Korniliy öydiki xizmetchilerdin ikkini we daim yénida turup xizmet qilghuchilar ichidiki ixlasmen bir leshkerni chaqirdi. **8** Barliq ishlarni chüshendürgendin keyin, ularni Yoppagha ewetti. **9** Etisi ular seper qilip sheherge yéqinlashqanda, chüsh waqti bolup, Pétrus dua qilish üçün ögzige chiqti. **10** Uning qorsiqi échip kétép, bir nerse yey dédi. Biraq ular ghiza teyyarlawatqanda, ghayibane bir alamet Pétrusni oruwalı. **11** U asman échilip, töt burjigidin baghlan'ghan halda yer yüzige chüshürülüwatqan keng distaxandek bir nersini kördi. **12** Distaxanda herxil töt putluq haywanlar,

yer béghirlighuchilar, asmandiki uchar-qanatlaru bar idi. **13** Uninggha bir awaz angladi: — «Ornungdin tur, Pétrus, ulardin soyup yel!» **14** — Yaq, Reb, hergiz bolmaydu! Men héchqachan héchqandaq napak yaki haram nersini yégen emesmen! — dédi Pétrus. **15** Awaz ikkinchi qétim kélip uninggha: — Xuda halal dep paklighanni sen haram déme! — déyildi. **16** Bu ish üç qétim yüz bérp, andin dastixandek bolghan shu nerse derhal asman'gha élip chiqip kétildi. **17** Pétrus körgen ghayibane alametning menisi toghrisida qaymuqup turghanda, mana Korniliy ewetken kishiler Simonning öyini tépip, derwaza aldida turatti. **18** Ular birsini chaqirip, uningdin Pétrus depmu atlidighan Simon dégen birsu bu yerde turamdu? — dep soridi. **19** Pétrus téxiche shu ghayibane alametning menisi üstide oyliniwatqanda, Roh uninggha: — Mana, séni üç adem izdep keldi. **20** Ornungdin tur, peske chüsh, héch ikkilenmey ular bilen bille barghin. Chünki ularni ewetküchi Men! — dédi. **21** Pétrus peske chüshüp, héliqi ademlerge: — Siler izdigen kishi mana men bolimen. Bu yerge kélisish sewebinglar némikin? — dédi. **22** Ular jawaben: — Heqqaniy bir adem, Xudadin qorqidighan, shundaqla pütkül Yehudiylar xelqi teripligen Korniliy isimlik rimliq yüzbéshi muqeddes bir perishte teripidin sizni öyige chaqirtip, sizdin söz-kalam anglashqa emr qilin'ghan! — dédi. **23** Shunga Pétrus ularni öyge tekliq qilip, qondurup méhman qildi. Etisi ornidin turup u ular bilen bille yolgha chiqti. Yoppadiki qérindashlardin beziliri ulargha hemrah bolup mangdi. **24** Ikkinchi küni, ular Qeyseriyege yétip bardu. Emdi Korniliy tughqanliri we yéqin yarbura derlirini öyige chaqirip, Pétruslarni teqqezarlik bilen kütüp turatti. **25** Pétrus öyge kirgende, Korniliy aldigha chiqip, ayighigha özi étip sejde qildi. **26** Lékin Pétrus [derhal] uni yölep turghuzup: — Ornungdin turghin! Menmu bir insan, xalas! — dédi. **27** U Korniliy bilen gep qilghach öyge kiriwidi, öyning ichige yighilghan top-top ademlerni kórdi. **28** U ulargha: — Silerge melumki, biz Yehudiylarning yat elliklerdin birsu bilen bardu-keldi qilishi yaki öylirige kirishi Tewrat qanun-eqidilirimizge xilap. Lékin Xuda manga héchqandaq ademni napak yaki haram demeslikim kéreklikini ayan qildi. **29** Shuning üçün siler adem ewetip méni chaqirghanda, héch ret qilmay aldinglarga keldim. Emdi soray, méni néme dep chaqirdinglar? — dédi. **30** Korniliy mundaq dédi: — Töt küning aldida бүгünki mushu waqitqiche roza tutqanidim; saet üçlerde men öyde dua qiliwatattim. Tuyuqsiz kiyimliridin nur chaqnap turidighan bir adem aldima peyda bolup öre turdu: **31** «Korniliy! Duaying ijabet qilindi we xeyr-saxawetlik ishliring Xuda aldigha esletme qurbanliqtek yetti. **32** Shunga Yoppagha adem ewetip, Pétrus depmu atlidighan Simon isimlik ademni chaqirtip kel. U déngiz boyida oltraqluq Simon isimlik bir könchining öyide méhman bolup turuwatidu» dédi. **33** Shuning üçün, derhal özlirini chaqirip kélishe adem ewetkenidim. Özliri külbemge kélip yaxshi qildila! Emdi biz hermeylen Xuda özlirige emr qilghan barliq sözlerni anglash üçün Xudaning aldida hazir turuwatimiz. **34** Pétrus aghzini échip mundaq dédi: — Berheq, men Xudani héchqandaq ademge yüz-xatire qilmaydu, dep chüshinip yettim; belki her eldin bolghanlar ichide Uningdin qorqidighan we heqqaniyet

yürgüzidighan kishi bolsila, Uning aldida meqbuldur. **36** Xuda Israil xelqige yetküzgen söz-kalam, yeni Eysa Mesih arqiliq (u pütkül mewjudalargha Rebdu) inaq-jatirjemlik jakarlan'ghan xush xewer silerge melumghu; **37** Silerningmu Yehya [peyghember] chömlüdürlüsh chaqirigini yetküzgendin tartip, Galiliyedinde bashlap pütkül Yehudiye zéminlirida Nasaretlik Eysa toghruluq guwahliqtin — yeni Xudaning qandaq qilip uni Muqeddes Roh we küch-qudret bilen mesihligenlik, shuning bilen u hemme yerni kézip, yaxshi emellerni qilip, Iblisning ilkide bolghanlarning hemmisini saqaytqanliqidin xewiringlar bardur. Chünki Xuda uning bilen bille idi. **39** Bizmu uning hem Yehudiylarning zéminida hem Yérusalémida qilghan pütün emellirining guwahchiliri. Ular uni yaghachqa ésishi bilenmu öltürdi. **40** Biraq üçinchi küni, Xuda uni qayta tirildürüp namayan qildi. Biraq hemme kishilerge emes, peqet Xuda Özi aldi bilen tallighan guwahchilar, yeni u ölümdin tirilgendin kéyin uning bilen hemdastixan bolghan bizlarning arimizda namayan qildi. **42** U bizge xelqge xush xewer yetküzüshni we özingiz Xuda teripidin tirikler we ölgenlerning soraqchisi qilinip teyinlen'güchi ikenlikini jakarlashni emr qildi. **43** Barliq peyghemberler uninggha guwahliq bérduki, herkim uninggha étiqad qilghan bolsa uning nami arqiliq gunahliri kechürüm qilinidu. **44** Pétrus téxi bu sözlerni qiliwatqanda, Muqeddes Roh söz-kalamni anglawatqan hemme kishige chüshiti. **45** Pétrus bilen bille kelgen xetnilik bolghan ishen'güchilerning herbiri Muqeddes Rohning yat ellerdikilergimu ata qilinip tökülgünlükini körüp bek heyran bolushti. **46** Chünki ularning [karamet namelum] tillarda sözlëship Xudani ulughlihanliqini anglidi. Shunga Pétrus: **47** — Mushu kishiler bizge oxshash Muqeddes Rohni qobul qilghuchi bolghan bolsa, kim ularning sugha chömlüdürlüshni qobul qilishini tosalisun?! — dédi. **48** Shuning bilen u ularning Rebning namida chömlüdürlüshini buyrudi. Andin ular Pétrusning ular bilen birneche kün turushini öttüdi.

11 Rosullar we pütkül Yehudiyediki bashqa qérindashlar [yat] elliklarningmu Xudaning söz-kalamini qobul qilghanliqini anglidi. **2** Shunga, Pétrus Yérusalémgha qaytqanda, xetnilik bolghan [ishen'güchiler] uni eyibke buyrup: **3** — Sen xetne qilinmighan ademlerning öyide méhman bolup, ular bilen hemdastixan boldung?! — dédi. **4** Biraq Pétrus pütün ishni bashtin-axirighiche ulargha bir-birlep chüshendürüp **5** mundaq dédi: — Yoppa shehiride dua qiliwatqinimda, ghayibane körünüş méni oriwélip, bir alametni kórdüm. Keng dastixandek bir nerse töt burjikidin baghlan'ghan halda asmandin chüshüp, méning yénimda toxtidi. **6** Uninggha köz tikip qariram, ichide herxil töt putluq haywanlar, yawayi haywanatlar, yer béghirlighuchilar, asmandiki uchar-qanatlaru bar iken. **7** Andin: «Ornungdin tur Pétrus, ulardin soyup yel!» dégen bir awazni anglidim. **8** Men: «Yaq Reb, hergiz bolmaydu! Men héchqachan herqandaq napak yaki haram nersini aghzimgha alghan emesmen!» dédim. **9** Biraq manga yene: «Xuda halal dep paklighan nersini sen haram déme!» dégen awaz angladi. **10** Bu ish üç qétim shundaq tekrarlinip, axir bularning hemmisi asman'gha qaytidin tartip kétildi. **11** Mana del shu chaghda, Qeyseriyedinde méni chaqirishqa ewetilgen üç kishi men

turghan öyning aldigha keldi. **12** Muqeddes Roh méni héch ikkilnmay ular bilen bille bérishqa buyrudi. Mushu alte qérindashmu men bilen bille bardi. [Qeyseriyege yétip kélip], héliqi ademning öyige kirduq. **13** Bu kishi bizge özining öyide payda bolup turghan bir perishtini qandaq körgenlikini éytti. Perishte uninggha: «sen Yoppagha adem ewetip, Pétrus depmu atilidighan Simon isimlik bir ademni chaqirtip kel, **14** u sanga séni we pütkül ailengge nijatliq yetküzdighan bir xewerni éytip béridu» dégeniken. **15** Men gepni bashlighinimda, Muqeddes Roh xuddi bashta bizning üstimizge chüshkinidek, ularghimu chüshkti. **16** Shu chaghda, Rebning söz-kalamini, yeni: «Yehya kishilerni sugha chömlüdürgen, lékin siler bolsanglar Muqeddes Rohqa chömlüdüsililer» déginini ésimge aldim. **17** Shunga, eger Xuda emdi mushulargha biz Reb Eysa Mesihke étiaq qilghinimizdin kéyin bizge bergen iltipatqa oxshash iltipat qila qilghan bolsa, Xudani tosalghudek men zadi kim idim? **18** Ular bu sözlerni anglighanda, eyibleshtin toxtap, Xudagha medhiye oqup: — Berheq, Xuda ellergimu hayatliqqa élip baridighan towa qilishni nésip qilip! — déyishti. **19** U chaghda, Istipanning ishi bilen ziyankeshlikke uchrup herqaysi jaylarga tarqilip ketkenler Fenikiye rayoni, Siprus arili we Antakya shehiri qatarliq jaylarghiche yétip bérup, bu jaylarda söz-kalamni peqet Yehudiylarghila yetküzetti. **20** Lékin ular din Siprus arili we Kurini shehiridin kelgen beziler Antakya shehirige barghanda, Reb Eysaning xush xewirini Gréklergimu yetküzdü. **21** Rebning qoli ular bilen bille bolup, tolimu nurghun kishiler ishinip towa qilip Rebge baghlendi. **22** Bu xewer Yérusalémdiki jamaetning quligigha yétip keldi. Shuning bilen aril Barnabasni Antakyaghiche arilap ötüshe ewetti. **23** Barnabas yétip bérup, Xudaning méhir-shepqitini körüp, xushal boldi. U ularning hemmisini jan-dilidin qet'iylik bilen Rebge ching baghlinishqa righbetlendürdi. **24** Chünki u Muqeddes Rohqa we iman-ishenchke toldurulghan bolup, yaxshi bir adem idi. Shuning bilen zor bir top ademler Rebge qoshuldi. **25** Shuning bilen Barnabas Tarsus shehirige Saulni izdep bardi. **26** Uni téyip Antakyagha élip keldi; shundaq boldiki, ikkiylen jamaet bilen bille saq bir yil yighilip, nurghun ademege telim berdi. Muxlislarning «Xristianlar» dep tunji atilishi Antakyadin bashlandi. **27** U künlerde bezi peyghemberler Yérusalémdin Antakyagha chüshüp keldi. **28** Bulardin Agabus isimlik bireylen otturigha chiqip, Rohning wehiyini yetküzüp, qattiq bir acharchiliqning pütkül dunyani basidighanliqini aldin éytti (bu acharchiliq derweqe «Klawdiyus Qeyser» höküm sürgen waqitta yüz berdi). **29** Buning bilen [Antakyadiki] muxlislarning herbiri öz qurbigha qarap pul yighip, Yehudiye turuwatqan qérindashlarga yardem bérishni qarar qildi. **30** Ular bu qararni ada qilip, ianini Barnabas we Saulning qoli arqiliq [Yehudiye yedi jamaet] aqsqaallirigha yetküzüp berdi.

12 Shu chaghlarda, Hérod padishah jamaettikilerdin bezilirige ziyankeshlik qilmaqchi bolup ulargha qol saldi. **2** U Yuhannaning akisi Yaqupni qilichlap öldürdi. **3** Özining bu qilghan ishinig Yehudiylargha yaqqanliqini körüp, u Pétrusnimu tutqun qildurdu (shu chaghda «pétir nan héyti» mezgili idi). **4** Pétrusni tutqandin kéyin, uni zindandigha tashlap, töt leshker bir guruppa qilin'ghan töt qarawul topigha tapshurdi. Paxsa héyttin

kéyin, Hérod uni xalayiqliq aldida soraq qilmaqchi idi. **5** Shunga Pétrus zindanda tutup qélindi. Lékin jamaat Xudagha jan-dil bilen uning üçhün dua qilishiawatatti. **6** Emdi Hérod uni élip chiqip sot qilishning aldinqi kéchisi, Pétrus ikki zenjir bilen baghlaqliq péti, ikki qarawulning otturisi uxlawatatti; ishikning sirtidimu birnechche qarawul zindanni közet qiliwatatti. **7** We tuyuqsiz Rebning bir perishtisi körünüp, bir nur kamérni yorutti. Perishte Pétrusning biqinigha noqup: — Téz tur! — dep oyghatti. Uning qolliridiki zenjir shu hamam boshap chüshüp ketti. **8** Perishte uninggha: — Bélingni baghliwal! Keshingnimu kiyl! — dédi. Pétrus uning déginini qildi. Andin u: — Chapiningni yépinchaqlap keynimdin mang! — dédi. **9** Pétrus uninggha egiship [kamérdin] chiqti. Biraq u perishtining wasitisi bilen boluwatqan bu ishlarning rastliqini bilmey, belki bir ghayibane körünüş körüptimen, dep oylawatatti. **10** Ular birinchi we ikkinchi közetidin ötüp, zindanning sheherge chiqidighan tömür derwazisigha barghanda, derwaza ular üçhün özlükidin échilip ketti. Ular chiqip, bir kochidin ötkende, perishte tuyuqsiz uning yénidin ketti. **11** Shu chaghda, Pétrus ésiqe kélip, öz-özi: «Derweqe emdi Reb Öz perishtisini ewetip, méni Hérodning qolidin we Yehudi xelqining kütkenlirining hemmisidin qutquzuptu, dep bildim» — dédi. **12** Heqiqiy ehwalni chüshinip yetkende, u Markus depmu atilidighan Yuhannaning anisi Meriyemning öyige bardi. U yerde nurghun kishiler yighilip dua-tilawet qiliwatatti. **13** U derwazining ishikini qaqqanda, Roda isimlik bir dédek awazni anglap chiqti. **14** U Pétrusning awazini tonup, xushalliqidin ishikni échishqimu ülgürmey yügürüp kélip, hemmeylen'ge: — Pétrus derwaza aldida turidu! — dep xewer qildi. **15** Lékin ular: — Sarang bolup qaldingghul! — déyishti. Biraq u: — Rast shundaq, dep turuwaldi. Ular: — U uning perishtisi bolsa kérek! — déyishti. **16** Biraq Pétrus derwazini qéqiwirdi. Ular chiqip derwazini échip, uning özini körgende hemmeylen hang-tang bolushti. **17** Pétrus ulargha ün chiqarmasliqqa qol ishariti qilip, ulargha Rebning özini zindandin qandaq élip chiqqanliqini éytip berdi. Andin kéyin, u: — Bu xewerni Yaqupqa we qérindashlarga yetküzüp qoyunglar, — dep, özi u yerdin bashqa yerge ketti. **18** Tang atqanda, qarawullar Pétrus zadi néme boldi dep sarisimige chüshkti. **19** Hérod uni izdep uning iz-dérikini tapalmighachqa, qarawullarni soraq qilip, ularni ölümge mehkum qilishni buyrudi. Bu ishtin kéyin, u Yehudiye yedin chüshüp Qeyseriye shehirige bérup shu yerde turdi. **20** Eslide Hérod [xan] bilen Tur we Zidondikiler arisida qattiq jédél bar idi. Halbuki, Tur we Zidondikiler birliship, Hérodning aldigha keldi. Uning bilen yariwélwésh üçhün ular aldi bilen xanning Bilastus isimlik shexsiy ghojidarini özlirige yar-yölek bolushqa qayil qilghanidi. Chünki bu yurttikiler ashliqni xanning ilkidiki jaylardin alatti. **21** Belgilen'gen körüshüsh künide Hérod shahane tonlirini kiyip, soraq textide olturup, ulargha nutuq sözlidi. **22** Anglighan xelq: — Bu ademning awazi emes, belki bir ilahning awazidir! — dep warqirashti. **23** Shuan Perwerdigarning bir perishtisi xanni urdi; chünki u shan-sherepni Xudagha béghishlimidi. Netijide, u qurtqa yem bolup öldi. **24** Emma Xudaning söz-kalamini dawamlıq berq urup kéngeydi. **25** Barnabas bilen Saul Yérusalémda

ianilirini tapshurush xizmatini ada qilghandin kéyin, Antakyagha qaytip ketti. Ular Markus depmu atilidighan Yuhannani билe élip bardı.

13 Antakyadiki jamaet ichide bezi peyghemberler we telim bergüchiler bar idi. Ular Barnabas, «Qara» depmu atilidighan Shiméon, Kurinilik Lukius, Hérod xan bilen билe chong bolghan Manaen we Saullar idi. **2** Ular Rebning ibaditide bolup roza tutuwatqan bir mezigilde, Muqeddes Roh ulargha: — Barnabas bilen Saulni Men ularni qilishqa chaqirghan xizmet üçün Manga ayrip qoyunglar, — dédi. **3** Shuning bilen, ular yene roza tutup dua qilghandin kéyin, ikkiylenning üstige qollarini tegküzüp uzitip qoydı. **4** Ular Muqeddes Roh teripidin ewetilgen bolup, Selyukiye shehirige bérıp, u yerdin kémige chiqıp Siprus ariligha qarap yolgha chiqtı. **5** Salamis shehirige yétip kélip, ular Yehudiylarning sinagoglirida Xudaning söz-kalamini yetküzishke bashlıdı. Yuhanna ularning yaremchisi idi. **6** Ular pütün alralni arilap chiqıp, Pafos shehirige keldi. Ular u yerde Baryeshua isimlik bir kishi bilen uchriship qaldı. U séhirger bolup, saxta peyghember bolghan bir Yehudiy idi. **7** U kishi bu [aralning] rimlik waliyisi Sérgiyus Pawlusning hemrahi idi. Waliy uqumushluq bir kishi bolup, Barnabas bilen Saulni chaqirtıp, Xudaning söz-kalamini anglimaqchi boldı. **8** Lékin héliqi séhirger (uning gréčke ismi Elimas bolup, «séhirger» dégen menide) ulargha qarshi chiqıp, waliyning rayini étiqadtin qayturushni urunmaqta idi. **9** Biraq Muqeddes Rohqa toldurulghan Saul (yene «Pawlus» depmu atilidu) héliqi séhirgerge tikilip qarap **10** uninggha: — Ey, qelbing herxil hiyligerlik we aldanchilik bilen tolghan Iblisning oggli, hemme heqqaniyliqning düshmini! Perwerdigarning tüz yollarini burmilashni zadi toxtatmansen?! **11** Emdi Rebning qoli üstünge chüshiti! Közliring kor bolup, bir mezgıl künning yorquqini körelmeysen! — dédi. Shuan, bir xil tuman we qaragghuluq uni bastı. U yolni silashturup, kishilerdin méni qolumdin yétilenglar, dep iltija qilatti. **12** Yüz bergen ishni körgen waliy Rebning telimige qattiq heyran bolup, Uninggha étiqad qıldı. **13** Pawlus bilen uning hemrahiliri kémige chiqıp, Pafostin Pamfiliye ölkisidiki Perge shehirige bardı. U yerde Yuhanna uların ayrılıp Yérusalémgha qaytti. **14** Pawluslar bolsa Perge shehiridin chiqıp, dawamlıq méngip Pisidiye rayonidiki Antakya shehirige bérıp, shabat küni sinagogqa kirdi. **15** Tewrat qisimliridin we peyghemberlerning yazmiliridin oqulghandin kéyin, sinagogning chongliri ularni chaqirtıp: — Qérindashlar, eger xalayıqqa birer nesihat sözünglar bolsa, éytinglar, — dédi. **16** Pawlus ornidin turup, qol ishiritip qılıp, xalayıqqa mundaq dédi: — Ey Israillar we Xudadin qorqqanlar, qulaq sélinglar! **17** Bu Israıl xelqining Xudasi ata-bowilirimizni tallidi; ular Misirda musapir bolup yashighan waqıtlarda ularni ulugh qıldı, Özining égiz kötürgen biliki bilen ularni Misirdin qutquzup chiqti. **18** U chölde ulargha texminen qırıq yıl ghemxorluq qıldı **19** andin Qanaan zémınidiki yette elni yoqitıp, ularning zémınlirini ulargha miras qılıp berdi. **20** Bu ishlargha aldi-keyni bolup texminen töt yüz ellik yıl ketti. Kéyin, taki Samuil peyghember otturigha chiqqiche, u ulargha batur hakimlarnı tiklep berdi. **21**

Andin ular bizge bir padishahni bersiken, dep [Samuil peyghemberdin] tilidi. Shuning bilen Xuda ulargha Binyamin qebilisidin Kish isimlik ademning oggli Saulni tiklep berdi. U qırıq yıl höküm sürdi. **22** Biraq [Xuda] Saulni seltenitidin chüshürüp, ulargha Dawutni padishah qılıp turghuzup berdi. Xuda uning heqqide guwahlıq bérıp: «Köglümdikidek bir ademni, yeni Yessening oggli Dawutni taptım. U Méning toluq irademge emel qıldı», — dédi. **23** Özi wede qilghandek Xuda bu ademning neslidin Israıl xelqige bir Qutquzghuchi tiklep berdi — u bolsa Eysaning özidur! **24** U xelqning otturisigha chiqishtin alwwal, Yehya [peyghember] chiqıp, barlıq Israıl xelqini towa qilishni [bildüridighan] chömüldürishni qobul qilinglar, dep jakarlidi. **25** Yehya [peyghember] wezipini tamamlighanda, xalayıqqa mundaq dégenidi: «Siler méni kim dep bilisiler? Men siler kütken zat emesmen. Biraq mana, mendin kéyin birsi kélidu, men hetta uning ayagh keshlirini yéshishkimi layıq emesmen!» **26** Ey qérindashlar, Ibrahimning jemetining nesilliri we aranglardiki Xudadin qorqqanlar, bu nijatlıqning söz-kalamı silerge ewetildi! **27** Yérusaléma turuwatqanlar we ularning hakimliri [Eysani] tonumay, uning üstidin gunahkar dep höküm chiqarghini bilen, her shabat küni oqulidighan peyghemberlerning aldin éytqan sözlirini emelge ashurdi. **28** Gerche ular uningdin ölüm jazasigha höküm qilishqa tégishlik birer gunah tapalmighan bolsimu, waliy Pilatustın yenila uni ölümge mehkum qilishni ötündi. **29** Ular [bu] [ishlarnı qılıp] muqeddes yazmilarda uning heqqide aldin pütülgennerning hemmisini [özliri bilmigen halda] emelge ashurghandin kéyin, uning jesitini krésttin chüshürüp, bir qebrige qoydı. **30** Lékin Xuda uni ölümدين tirildürdi! **31** Tirilgendin kéyin, u burun özi bilen Galiliyedin Yérusalémghiche egiship kelgenlerge köp künlér ichide [nechke qétim] körünüp turdı. Bu kishiler hazir [Israıl] xelqige uning guwahchiliri boluwatidu. **32** Bizmu ata-bowilirimizgha qılın'ghan wedining xush xewirini silerge hazir jakarlaymız — Xuda Eysani [arimizda] tiklep, bu wedini ularning ewladliri bolghan bizlerge emelge ashurdi. Bu heqte Zeburning ikkinchi küyide aldin'ala mundaq pütülgén: «Sen Méning Ogghum, Özüm séné бүгүнкү күніде tughdurdum». **34** Emdilikte Xudaning Eysagha chirishni qayta körgüzmeý ölümدين tirildüridighanliqi heqqide u [muqeddes yazmilarda] mundaq aldin éytqan: «Dawutqa wede qilghan méhir-shepqetlerni silerge ata qilimen!» **35** Shunga yene bu heqte yene bir ayette: — «[I Xuda], Séning muqeddes Bolghuchunggha ténining chirishini körgüzmeysen». **36** Chünki Dawut derweqe Xudaning iradisı boyiche öz dewri üçün xizmet qılıp, öz ata-bowilirigha qoshulup ölümde uxlap uning ténı chirip ketkenidi. **37** Lékin Xuda ölümدين tirildürgüchi bolsa chirishni héch körmidi. **38** Emdi shunga siler shuni bilishinglar kérekki, i qérindashlar, hazir gunahlardin kechürüm qilinish yoli del shu kishi arqılıq silerge jakarlaniwatidu. **39** Musa peyghemberge chüshürilgen Tewrat qanuni bilen siler xalas bolalmaywatqan ishlardin uninggha étiqad qilghuchılar u arqılıq xalas qilinip heqqaniy qilinidu! **40** Shunga, peyghemberler aldin éytqan shu balayı'apet béshinglarga chüshmesliki üçün éhtiya qilinglar! — **41** «Qaranglar, i mazaq qilghuchılar, heyranuhes bolup

halak bolunglar! Chunki silerning künliringlarda bir ish qilimenki, Uni birsi silerge élan qilsimu siler shu ishqha hergiz ishenmeysiler!» **42** Pawlus bilen Barnabas sinagogdin chiqiwatqanda, jamaet ulargha kélerki shabat küni bu ishlar heqqide yene sözleshni yélini. **43** Sinagogtiki jamaet tarqalganda, nurghun Yehudiylar we Xudadin qorqqan Tewratqa étiqad qilghan Yehudiy emeslermu Pawlus bilen Barnabasqa egeshti. Ikkisi ulargha söz qilib, ularni Xudaning méhir-shepqqitide ching turushqa dewet qildi. **44** Kéyinki shabat küni, pütün sheher xelqi déğüdek Xudaning söz-kalamini anglighili kélishiti. **45** Biraq bundaq top-top ademlerni körgen Yehudiylar hesetke chömüp, Pawlusning sözlirige qarshi tetür gep qilib, uninggha töhmet qildi. **46** Emdi Pawlus bilen Barnabas téximu yüreklik halda mundaq dédi: — Xudaning söz-kalamini aldi bilen siler [Yehudiy xelqige] yetküziush kérek idi. Lékin siler uni chetke qéqip özünglarni menggülik hayatqa layiq körmigendin kéyin, mana biz [silerdin] burulup ellersge yüzlinimiz! **(aiónios g166)** **47** Chunki Perwerdigar [muqeddes yazmilarda] bizge mundaq buyrughan: — «Men Séni [yat] ellersge nur bolushqa, Yer yüzining chet-yaqilirighiche nijatliq bolushung üçün Séni atidim». **48** Ellerdikiler bu sözni angla, xushal bolushup Rebning söz-kalamini ulughlashti; menggülik hayatqa érishishke békitilgenlarning hemmisi étiqad qildi. **(aiónios g166)** **49** Shundaq qilib, Rebning söz-kalami pütükl zémín'gha tarqaldi. **50** Biraq Yehudiylar Xudadin qorqqan yuqiri tebiqilik ayallarni hem sheher mötiwerlirini qutritip, Pawlus bilen Barnabasqa ziyankeshlik qilghuzup, ular ikkisini öz yurtliridin qoghlap chiqardi. **51** Emma Pawlus bilen Barnabas ulargha qarap ayaghliridiki topini qéqishturuwétip, Konya shehirige qarap mangdi. **52** [Antakyadiki] muxlislar bolsa xushalliqqa hemde Muqeddes Rohqa tolduruldi.

14 Konya shehiride shundaq boldiki, Pawlus bilen Barnabas Yehudiylarning sinagogigha kirgende, jamaetke shundaq sözlidiki, netijide Yehudiylar we gréklerdinmu nurghan kishiler étiqad qildi **2** (halbuki, ishenmigen Yehudiylar [yat] elliklarning köngüllirini zehierlep, ularni qérindashlarga qarshi turushqa qutratti). **3** Shunga [Pawlus bilen Barnabas] u yerde xéli uzun turup, Rebege tayinip yüreklik halda [xush xewerni] jakarladi; Reb ularning qolliri bilen möjizilik alametler we karametlerni körsitip öz méhir-shepqqitining söz-kalamigha guwahliq berdi. **4** Buning bilen sheher xelqi ikkige bölünüp kétip, beziliri Yehudiylar terepte, beziliri bolsa rosullar terepte turdi. **5** Axirda, bir qisim yat ellikler bilen Yehudiylar arisida (öz bashliqliri bilen birlikte) rosullarni qiynap, chalma-késeq qilish qutratquluqi bash kötürdi. **6** Lékin ular bu ishtin xewer tépip, shu yerdin qéchip Likawunya rayonidiki Listra we Derbe sheherliri hemde etrapniki yurtlarga qarap mangdi. Ular shu yerlerde xush xewerni dawamlıq jakarlawerdi. **8** Shu chaghda, Listra shehiride putlirida maghduri yoq, héch méngip baqmighan bir tughma palech olturatti. **9** Pawlus söz qiliwatqanda, bu adem uninggha qulaq sélip olturatti. Pawlus uninggha köz tikip uning saqaytilishigha ishenchi barliqini körip yétip, **10** yuqiri awaz bilen: — Ornungdin des tur! — dédi. Héliqi adem shuan ornidin des turup méngishqa bashlidi. **11** Lékin Pawlusning bu ishini

körgen top-top ademler Likawunya tili bilen: — Ilahlar insan qiyapitige kirip arimizgha chüshüptu! — dep warqiriship ketti. **12** Ular Barnabasni «Ilah Zéus» dep atashti we Pawlusni sözleshte bashlamchi bolghachqa uni «Ilah Hérnis» dep atashti. **13** Sheherning sirtida «Zéus Ilah»ning butxanisi bar idi. Shu [butxanidiki] kahin sheher derwazisigha öküz we gül chembireklerni élip kélip, xelq bilen bile rosullargha atap qurbanliq qilmaqchi boldi. **14** Lékin rosullar Barnabas bilen Pawlus bu ishni angla, kiyim-kécheklärini yirtqan halda, köpchilikning arisigha yügürüp kirip, warqirap mundaq dédi: **15** — Xalayıq, bu ishlarni néme dep qiliwatisiler?! Biz silerge oxshash héssiyattiki insanlarmiz! Biz silerge bu erzimes nersilerni tashlap, asman-zémín, déngiz-okyan we ulardiki barliq mexluqlarni Yaratquchi hayat Xudaghila ibadet qilishinglar kérek dep jakarlawatimiz! **16** Burunqi dewrlerde, u herqaysi ellersni öz yollarida méngishqa yol qoyghan. **17** Shundaq bolsimu, U Özini ispatlaydighan guwahliqni qaldurmighan emes. Chunki U hemishe silerge shapaet körsitip, yamghurni öz waqıtida ershtin yaghdurup mol hosul ata qilib, ash-tamaq bilen silerni toyghuzup, qelbinglarni xushalliqqa chömdürüp keldi. **18** Hetta ular bu sözlerni qilghan bolsimu, xalayıqning ulargha atap qurbanliq qilishini aranla tosuwaldu. **19** Lékin Antakya we Konya sheherliridin bezi Yehudiylar kélip, kishilerni özlirige qayil qilishi bilen, xelq Pawlusni chalma-késeq qildi, andin uni öldi dep qarap, sheher sirtigha sörep achiqip tashliwetti. **20** Lékin muxlislar uning etrapigha olashqanda, Pawlus ornidin turup, sheherge qaytip kirdi. Eti, u Barnabas bilen bile Derbe shehirige ketti. **21** Emdi ular Derbe shehiride xush xewer jakarlap, nurghun adamlarni [Mesihge] muxlis bolushqa kirgüzgendin kéyin, ikkiylen Listra, Konya we Antakya sheherlirige qaytip bardı. **22** Ular u yerlerde muxlislarning qelblirini kücheytip, ularni étiqadta ching turushqa righbetlendürüp, shundaqla: — Biz Xudaning padishahliqigha kirishke nurghun japa-musheqqetlerni béshimizdin ötküzüshimiz muqerrer bolidu, — dep nesihet qildi. **23** Ular yene herqaysi jamaet ichide aqsqaqallarni tallap belgilep, dua qilish we roza tutush arqiliq ularni özliri étiqad baghligghan Rebege tapshurdi. **24** Ikkiylen Pisidiye rayonidin ötip Pamfiliye ölkisige keldi. **25** Ular Perge shehiride söz-kalamni yetküzendin kéyin, Attalya shehirige bardı. **26** Andin u yerdin kémige chiqip, [Suriyediki] Antakyagha qarap ketti. Ular eslide shu yerde özliri hazir tamamlighan bu wezipini ada qilishqa [jamaettikiler teripidin] Xudaning méhri-shepqqitige tapshurulghanı. **27** Qaytip kelgende, ular jamaetni bir yerge jem qilghanda, ulargha Xudaning özliri arqiliq qilghan barliq emellirini, shundaqla Xudaning qandaq qilib ellersge étiqadning bir ishikini achqanliqini sözlep berdi. **28** Ular u yerde muxlislar bilen bile uzun megil turdi.

15 Shu chaghlarda beziler Yehudiye ölkisidin kélip, [Antakyadiki] qérindashlarga: — Silér Musa [peyghemberge] tapshurulghan yosun boyiche xetne qilinishni qobul qilmisanglar, qutquzulmaysiler! — dep telim bérishke bashlidi. **2** Bu ish toghrisida chong majira chiqqan bolup, Pawlus bilen Barnabas ikkiylen shu kishiler bilen keskin munazire qilishqandin kéyin, [qérindashlar] Pawlusni, Barnabasni, shundaqla ularning

arisidin birnechcheylenni bu mesile toghrisida rosullar we aqsqaqallar bilen körüshüshke Yérusalémgha barsun dep bekítgen. **3** Shundaq qilip ular jamaet teripidin yolgha sélinip, sepiride Fenikiye rayoni we Samariye ölkisini bésip ótup, barghanla yéride ellerningmu towa qilip [étiqad] yoligha kirgenlikini tepsiliy sözlidi. Bu xewer barliq qérindashlarni zor shadliqqa chömgüzdí. **4** Pawluslar Yérusalémgha kelginide, ular jamaetlikiler, rosullar we aqsqaqallar teripidin qarshi élinip, köpchilikke Xudaning ózliri arqiliq barliq qilghan emellirini bayan qilip berdi. **5** Lékin Perisiy mezhipidikilerdin étiqad yoligha kirgen beziler ornidin turushup: — Mushu [yat elliklerni] xetne qilish kérek, shundaqla ulargha Musagha chüshürülgen Tewrat qanunigha emel qilishi kéreklikini jékileshe kérek! — dedí. **6** Shunga rosullar bilen aqsqaqallar bu mesilini muzakire qilish üçün jem bolushti. **7** Uzun söhbetlishishtin kéyin, Pétrus ornidin turup mundaq dedí: — Qérindashlar, desleptiki künlerde Xudaning ichinglardin méni tallap méning aghzim arqiliq xush xewerdiki söz-kalamni yat elliklerge anglitip ularning étiqad qilishida wasite qilishqa bekítkenlikidin xewiringlar bar. **8** We insanlarning qelbini bilgüchi Xuda Muqeddes Rohni bizge ata qilghinidek, ularghimu ata qildi. **9** Shundaq qilip, Xuda ularni biz bilen héchqandaq perqlendürmey, ularning qelblirini étiqad arqiliq pak qildi. **10** [Ehwal mana shundaq iken], emdi siler néme üçün ózimiz we ata-bowilirimizmu kötürelmigen bir boyunturuqni muxlislarning boynigha artmaqchi bolup, Xudani sinimaqchi bolisiler?! **11** Emdilikte, biz bolsaq Reb Eysaning méhir-shepqitige tayinip ulargha oxshash qutquzulim, dep ishinimiz. **12** [Bu sözdin kéyin], Barnabas bilen Pawlus chiqip, Xuda ózliri arqiliq yat elliklerning arisida körsetken barliq möjizilik alametlerni we karametlerni bayan qilip berdi; köpchilik ulargha qulaq sélip sükütte turdi. **13** Ularning sözi tügigendin kéyin, Yaqup mundaq dedí: — Qérindashlar, manga qulaq sélinglar! **14** Bayatin Shiméon Xudaning yat elliklernimu bashtinla shapaet bilen yoqlap, ularning arisidin Öz nami üçün bir xelq chiqiridighanliqini chüshendürüp ótti. **15** Peyghemberlerning éytqanlirimu buninggha uyghun kélidu, xuddi [muqeddes yazmilarda] munu sözler pütülgendek: — **16** — ««Mushu ishlardin kéyin, Men qaytip kélip, Dawutning yiqilghan chédirini yéngibashtin qurup tikleymen, Uning xarabiliklerini qayta bina qilip, eslige keltürimen. **18** Shundaq qilip, jahandiki bashqa insanlarmu, yeni Méning namim bilen atalghan barliq eller Méni izdep tapidu» deydu bu ishlarni emelge Ashurghuchi we shundaqla ularni ezeldin ayan qilip kelgen Perwerdigar!» (aión g165) **19** — Shuning üçün xulasem shuki, yat ellikler arisidin towa qilip Xudagha étiqad baghliganlarga aware-éghirchilik sélip qoymasliqimiz kérek; **20** peqet ulargha: «Butlarga atilip bulghan'ghan nersilerni yéyishtin, jinsiy buzuqluqdin, qanni we boghup soyulghan haywanlarning göshliridinmu yéyishtin néri bolunglar» dep tapilap, bar parche xet yazayli. **21** Chünki qedimki dewrlerdin tartip her sheherde shabat künide sinagoglarda Musa [peyghember]ning éytqanliri oqulup, uning körsetmiliri ógitilip kelgen. **22** Shuning bilen rosullar, aqsqaqallar, shundaqla Yérusalémdiki pütkül jamaetlikiler öz arisidin birnechke ademni tallap,

ularni Pawlus we Barnabas bilen bille Antakyagha ewetishni layiq kórdi. Elside qérindashlar ichide bashlamchi bolghan Yehuda (Barsabas depmu atilidu) bilen Silaslar buninggha tallandi. **23** Xet bolsa ulargha tapshuruldi, uningda mundaq yézilghanidi: — «I Antakya, Suriye we Kilikiyede turuwatqan yat ellik qérindashlar, — [Yérusalémdiki] qérindashliringlardin, rosullar bilen aqsqaqallardin silerge salam! **24** Arimizdin bezi kishiler chiqip yéninglarga béríp, sözliri bilen silerni biaramliqqa sélip könglünglarni parakende qilip qoyghanliqini angliduq. Lékin biz ulargha héchqandaq söz-emr qilmiduq. **25** Shu sewebtin, biz bu ishta oyylirimiz bir yerdin chiqqandin kéyin, arimizdin tallan'ghan birnechcheylenni söyümlük Barnabas we Pawlusimiz bilen bille yéninglarga ewetishni qarar qilduq. **26** Bu ikkiylen Rebbimiz Eysa Mesihning nami üçün hayatini xeterge tewekkül qilghan kishilerdur. **27** Shunga biz Yehuda bilen Silasni yazghanlirimizni silerge öz aghzi bilenmu sözlep bersun dep, yéninglarga ewettuq. **28** Gepning poskallisigha kelsek, Muqeddes Rohqa, shundaqla bulgerimu shu layiq körün'genki, töwendiki zörür bolghan ishlardin sirt, silerge héchqandaq bashqa ishni yüklemislikimiz kérek: **29** — Butlarga atalghan nersilerdin, qanni we boghup soyulghan haywanlarning göshliridin yéyishtin we jinsiy buzuqluqtin néri bolush — siler mushu birnechke ishtin saqlansanglar, yaxshi qilghan bolisiler. Aman-xatirjem bolunglar!» **30** Shundaq qilip, ular [qérindashlar] teripidin yolgha sélinip, Antakyagha bardi. U yerde pütün jamaetliklerni yighip, xetni ulargha tapshurdi. **31** Ular xetni oqup, uningdin bolghan righbettesellidin zor shadlandi. **32** Yehuda we Silaslar ózirimu peyghemberlerdin bolup, qérindashlarni nurghun söz-nesihetler bilen righbetlendürüp, ularni quwwetlendürdi. **33** [Yehuda we Silaslar] u yerde bir mezgilni ötküzgendin kéyin, Antakyadiki qérindashlarning sepirige amanliq tilgen halda uzitishi bilen, ular ózlirini ewetken [Yérusalémdikilerning] qéshigha qaytti. **34** Lékin Pawlus we Barnabas Antakyada qélip, bashqa nurghun qérindashlarning hemkarliqida telim béríp Rebning söz-kalamidiki xush xewirini jakarlap turdi. **36** Lékin yene birnechke künlardin kéyin Pawlus Barnabasqa: Biz burun Rebning söz-kalamini yetküzgen hemme sheher-yézilargha béríp, qérindashlarning yénigha béríp, halini sorap kéyleyli, — dedí. **37** Barnabas bolsa Yuhanna (Markusmu déyilidu)ni bille élip barmaqchi bolghanidi. **38** Biraq Pawlus aldinqi qétim Pamfiliye ölkiside ulardin ayrilip ketken, Rebning xizmitide ular bilen bille [dawamlıq] seper qilmighan Markusni yene élip bérishni aqilanilik emes dep qaridi. **39** Shuning bilen ikkiylen otturisida bek keskin itxilap bolup, axir béríp ular bir-biridin ayrilip kétishti. Barnabas Markusni élip, kémige olturup Siprus ariligha ketti. **40** Pawlus bolsa Silasni tallidi; qérindashlarning ikkiylenni Xudaning shapaetige amanet qilishi bilen u ikkisi yolgha chiqti. **41** U emdi Suriye we Kilikiye ölkilirini arilap ótup, [herqaysi joylarda] jamaetlerni quwwetlendürdi.

16 Andin u Derbe we Listra sheherlirigimu bardi. Mana, shu yerde étiqadchi Yehudiy bir ayalning oghli, Timotiyy isimlik bir muxlis bar idi. Uning atisi

bolsa grék idi. **2** Listra we Konya sheherliridiki qérindashlarning hemmisi uning toghruluq yaxshi guwahlik béretti. **3** Pawlus uni ózi bilen bille élip mangmaqchi boldi. Biraq bu yerdiki Yehudiylarning hemmisi [Timotiyning] atisining grék ikenlikini bilgechke, Pawlus uni élip xetne qildurdi. **4** Ular sheher-yézilardin ótkech, Yérusalémdeki rosullar bilen aqsaqallar [yat ellerge] békitken belgilimilerni ularning riaye qilishi üçün tapshurdi. **5** Shundaq qilib, jamaetler étiqadta kücheytilip, sanlirimu künden-kün'ge köpeydi. **6** Muqeddes Roh ularning Asiya ölkiside söz-kalamni jakarlishigha yol qoymighan bolup, Pawluslar emdi Frigiye we Galatiya rayonliridin ötüp, **7** Misiey rayonigha kelgendin kéyin, Bitiniye ölkisige kirmekchi boldi. Biraq Eysaning Rohi ulargha bundaq qilishiqimu yol qoymidi. **8** Shuning bilen ular Misiyedin ötüp, déngiz boyidiki Troas shehirige chüshiti. **9** Shu küni kechte, Pawlusqa bir ghayibane körünüş körünüp, Makédoniyelik bir kishi uning aldida öre turup: — [Déngizdin] ötüp, Makédoniyege kélip, bizge yarem bergeysen! — dep ötündi. **10** U bu körünüşni körgendin kéyin, Reb bizni jezmen u kishilerning qéshigha bérup, ulargha xush xewer jakarlashqa chaqirghan, dégen xulasige kélip, derhal Makédoniyege bérishqa teyyarlanduq. **11** Biz kémige chiqip, Troastin yolgha chiqip, Samodrak ariligha qarap yol aldud we etisi [Makédoniyediki] Néapolis shehirige yetip barduq. **12** U yerdin Makédoniyening shu rayonidiki Filippi dégen muhim shehirige öttuq. Bumu Rimdiki bir mustemlike sheher idi. Biz bu yerde birnecheche kün turduq. **13** Shabat küni, [sheher] derwasidisidin chiqip derya sahilige barduq; chunki biz u yerde dua-tilawet qilidighan bir jay bar dep oylduq; derweqe shundaq boldi. Biz olturup, u yerge yighilghan ayallargha sözleshke bashliduq. **14** Ularning ichide sösün rext sodisi qilidighan, Tiyatira shehirilik, Xudadin qorqidighan Lidya isimlik bir ayal bar idi. Reb uning qelbini Pawlusning éytqanlirini qobul qilishqa achti. **15** U ailisidikiler bilen chömüldürülgen bolup bizdin ötüüp: — Eger siler méni [heqiqeten] Rebge étiqad qilghuchi dep bilsengler, méning öyümge bérup turunglar! — dep ching turup bizni maqullatti. **16** Bir küni biz shu dua qilidighan jaygha kétip barghinimizda, bir dédek bizge yoluqtı; bu qizgha pal salghuchi bir jin chaplishiwalghanidi; dédek xojayinlirigha pal sélishe yoli bilen nurghun payda tépib bergenidi. **17** U yol boyi Pawlus we bizge egiship: — Bu kishiler Hemmidin aliy Xudaning qulliri, ular silerge nijatliq bir yolini jakarlaydu! — dep warqirap mangdi. **18** U uda köp künler shundaq warqiridi. Bu ish Pawlusning qelbini azablap, u qizgha burulup, jin'gha: — Eysa Mesihning nami bilen buyruymenki, uningdin chiq! — déyishigila, jin shuan chiqip ketti. **19** Dédekning xojayinliri uninggha baghligghan pul tépish ümidining yoqqa chiqqanliqini körüp, Pawlus bilen Silasqa qol sélip, ularni bazar meydanigha sörep, hökümdarlarning aldigha élip bardı. **20** Ular ikkiylenni soraqchi emeldarlarning aldigha chiqirip: — Bu ademler Yehudiylar bolup, shehirimizni qalaymıqanlashturuwetmekte. **21** Biz bolsaq rimliqlarmiz, ular qanunimizgha xilap bolghan we qobul qilishqa yaki yürütüzishke bolmaydighan qaide-yosunlarni terghib qiliwatidu! — dep shikayet qildi. **22** Toplan'ghan xalayiqmu ulargha hujum qilishqa

qozghaldi; soraqchi emeldarlar ularning kiyimlirini yirtip yalingachlap, kaltek bilen dumbilashqa emr chüshürdi. **23** Ikkiylenni kaltek bilen köp dumbilighandin kéyin, ularni zindan'gha tashlidi we shundaqla gundipayni qattiq közitishke buyrudi. **24** U buyruqni tapshuruwélishe bilen ularni zindanning ichkiriidiki kamérgha solap, putlirigha ishel saldı. **25** Tün yérimde, Pawlus bilen Silas dua qilib, Xudagha medhiye kiyirlini éytiwatatti. Bashqa mehbuslar bolsa qulqa sélip anglawatatti. **26** Tuyuqsız qattiq yer tewresh yüz berdi; zindanning ullirimu tewrinip ketti we zindanning hemme ishikliri shuan échilip, herbir mehbusning kishenlirimu chüshüp ketti. **27** Gundipay uyqudin oyghinip, zindanning ishiklirining ochuq turghanliqini körüp, mehbuslar qéchip kétipu dep oylap, qilichini sughurup élip, ózini óltürüwalmaqchi boldi. **28** Lékin Pawlus qattiq awazda: — Özüngge zerer yetküzme, hemmimiz bar! — dep warqiridi. **29** Gundipay: Chiraghlarni keltürünglar dep towap ichkige étilip kirip, titrigen halda Pawlus bilen Silasning ayighigha yiqildi. **30** Andin ularni tashqirigha élip chiqip: — Qutquzulushum üçün néme qilishim kérek? — dep sorıdı. **31** Reb Eysagha étiqad qilghin, we shundaq qilsang, özüng hem ailengdiklermu qutquzulidu! — dédı ular. **32** Shuning bilen, ikkiylen uninggha we uning barliq ailisidikilerge Rebning söz-kalamini yetküzdi. **33** Kéche shu saatning ózidila [gundipay] ularni bashlap chiqip, yarilirini yuyup tazilidi; andin u derhal ailisidikiler bilen chömüldürüşni qobul qildi; **34** ikkiylenni öz öyige bashlap kélip, ularning aldigha dastixan saldı. U pütkül ailisidikiler bilen Xudagha étiqad qilghanliqtin zor shadlandı. **35** Etisi etigende, soraqchi emeldarlar yasawullarni zindan'gha ewetip: — U ikkiylenni qoyuwétinglar! — dep buyrudi. **36** Gundipay Pawlusqa bu sözni yetküzüp: — Soraqchi emeldarlar ikkinglarni qoyuwétishe yarliqini chüshürdi. Siler emdi zindandin chiqip, tinch-aman yolunglarga chiqinglar, — dédı. **37** Biraq Pawlus yasawullargha: — Biz Rim puqraliri bolsaqmu, emeldarlar bizni soraq qilmayla xalayiqning aldida kaltek bilen dumbalap, zindan'gha tashlidi. Emdi ular hazir bizni yoshurunche qoghlimaqchimu? Yaq, bundaq qilsa bolmaydu! Emeldarlar ózliri kélip bizni chiqarsun! — dédı. **38** Yasawullar bu sözlerni soraqchi emeldarlargha yetküzdi. Ular ikkiylenning Rim puqrasi ikenlikini anglap qorqup ketti; **39** ularning könglini élishqa [zindan'gha] bérup, ularni zindandin élip chiqqandın kéyin, sheherdin chiqip kétishe qayta-qayta ötündi. **40** Ikkiylen zindandin chiqishi bilen Lidyanning öyige bardı; andin u yerde qérindashliri bilen körüşüp, ularni righbetlendürgendin kéyin, yolgha chiqip ketti.

17 Ular sepirini dawam qilib Amfipolis we Apolloniya sheherliridin ötüp, Tésalonika shehirige keldi. U yerde Yehudiylarning sinagogi bar idi. **2** Pawlus aditi boyiche ularning arisigha kirip, uda üç shabat küni u yerde jem bolghanlar bilen muqeddes yazmilarni sherhlelep munaziriliship, **3** ulargha Mesihning azab-oqubetler tartqandin kéyin ölümündin tirilishi muqerrer dep chüshendürdi hem ispatlidi we: — Men silerge jakarlighan mushu Eysa dél Mesihning Özi shu! — dédı. **4** [Yehudiylarning] ichidin beziler qayil bolup ishinip, Pawlus bilen Silasqa qoshuldi; shundaqla Xudadin

qorqidigan Gréklerdin zor bir top ademler we az bolmighan yuqiri tebiqidiki grék ayallarmu shundaq ishendi. **5** Biraq Yehudiylar buninggha heset qilib, birneche qebih ademlerni yighip, bir top kishilerni toplan, sheherni astin-üstün qiliwetti. Yehudiylar Pawlus bilen Silasni sheher xelq [kéngeshmisige] tapshurup bérish üçün ularni tutush meqsitide Yason isimlik birsining öyige basturup bardı. **6** Lékin ular ikkiylenni tapalmay ular Yason we bashqa birneche qérishdashni sheher emeldarlarining aldigha tartip apirip: — Jahanni astin-üstün qiliwetken ashu ademler mushu yergimu yétip keldi; **7** Yason ularni öyide qobul qildi. Ular Eysa isimlik bashqa bir padishah bar dep jakarlap, Qeyserning permanlirigha qarshi chiqiwatidu! — dep chuqan sélishti. **8** Ular bu sözler bilen xalayiqni we sheher emeldarlarini dekke-dükkige sélip qoydi. **9** Emeldarlar Yason we bashqa tutup kélín'genlerdin kapalet puli alghandin kéyin, ularni qoyuwetti. **10** Qérindashlar hayal bolmay Pawlus bilen Silasni shu küni kéchide Bériya shehirige ewetiwetti. Ular u yerge yétip barghanda, Yehudiylarning sinagogigha kirdi. **11** U yerdiki [sinagogdikiler] Tésalonikadikilerga qarighanda ésil xisletlik bolup, söz-kalamni qiziqip anglidi we ularning éytqanlirining toghra yaki xataliqini éniqalap bilish üçün, herkünü muqeddes yazmilarni qétirquinip izlendi. **12** Netijide, ulardin nurghun Yehudiylar, ésilzade grék ayallardin bir qismi we shundaqla xéli köp grék erler étiqad qildi. **13** Lékin Tésalonikadiki Yehudiylar Xudaning söz-kalamining Pawlus arqiliq Bériyadimu jakarlaniwatqinini anglap, u yergimu bérıp topilang kótürmekchi bolup, ammuni qutratti. **14** Shuning bilen qérindashlar Pawlusni derhal déngiz boyigha ewetiwetti. Silas bilen Timotiylar bolsa Bériyada qaldi. **15** Pawlusni uzitip mangghanlar uni Afina shehirigiche élip bardı. Andin ular Pawlusning: — «Siler Silas bilen Timotiylar mumkinqeder méning yéningha tézraq kelsun dep yetküzüp qoyunglar» dégen tapshuruqini élip, [Bériyagha] qaytip keldi. **16** Pawlus Afina shehiride Silas bilen Timotiyni kütüp turghanda, pütkül sheherdikilerning butpereslikke bérilip ketkenlikini körüp, rohi qattiq azablandi. **17** Shunga u sinagogda Yehudiylar we Xudadin qorqidighanlar bilen hem shuningdek herkünı bazarda uchrighanla kishiler bilen munazirilishetti. **18** «Épikurlar» we «Stoiklar» dep atalghan bezi peylasoplarmu uning bilen munazirilishishke bashlidi. Ulardin beziler: — Bu bilermen pochi néme dep jöylüwatidu? — déyishti. Yene beziler Pawlusning Eysa we ademlerning ölümündin tirildürüldighanliqi heqqidiki xush xewerni jakarlaghanliqidin: — U yat ilahlarning terghibatchisi oxshaydu! — déyishti. **19** Shunga, ular Pawlusni élip [Aréopagus] dégen [kéngesh] meydanigha apirip: — Sen tarqitiwatqan yéngi telimning néme ikenlikini bizmu bilesek qandaq? **20** Chünki sen bezi gheyriy ishlarni quliqimizgha yetküziwatisen, biz ularning menisi zadi néme ikenlikini bilgüimiz bar, — déyishti **21** (emdi Afinalar we u yerde turuwatqan chet'elliklarning hemmisi waqtini birer yéngiliqni yetküzüsh yaki anglashtin bashqa ishq serp qilmaytti). **22** Shunga Pawlus Aréopagus meydanining otturisigha chiqip mundaq dédi: Ey Afina xelqi! Silerning her jehettin jin-ilahlargha choqunushqa qattaq bérilgenliklarni

kördüm. **23** Chünki hemme yerni arilap, silerning tawapghahlinglarni közdin kechürginimdep, üstige «Namelum bir Xudagha atalghan» dep pütülgen béghishlimisi bar yene bir qurban'gahni kördüm. Emdi men siler tonumay turup ibadet qiliwatqan shu [Xudani] mana hazir silerge tonushturup jakarlay. **24** Pütkül alemni we uningdiki barliq mewjudatlarni yaratqan Xuda asman-zémning Igsi bolup, insanlarning qoli bilen yasalghan ibadetxanilarda turmaydu, **25** yaki birer nersige hajiti chüshkendek insanlarning qollirining ejrige mohtaj emestur, chünki U özi hemme janiwargha hayatliq, nepes, shundaqla [éhtiyajliq bolghan] hemme nersini ata qilidu. **26** U birla ademdin insaniettki barliq milletlarni barliqqa keltürdi, ularni pütün yer yüzige orunlashturup, ulargha xas bolghan peyt-pesiller hemde turidighan jaylirining pasillirini aldın belgilep berdi. **27** Bularning meqsiti «Insanlar méni izdisun, belkim silashturup tapsun» dégeniktur. Emeliyette, u héchqaysimizdin yiraq emes. **28** Chünki biz Uningda yashaymiz, heriket qilimiz we Uningda wujudimiz bardur; aranglardiki bezi shairlar éytqinidek: «Biz Uning neslidurmiz!». **29** Shunga, Xudaning nesli bolghachqa, biz Tengri Bolghuchini altun-kümüş yaki tashtin yasalghan, hünernerwening mahariti we tesewwuri bilen oyulghan birer nersige oxshaydu, dep oylimasliqimiz kérek. **30** Shunga Xuda burunqi zamanlardikilerning shundaq ghepletlik waqtirlirini neziridin saqit qilghini bilen, lékin бүгүнкү күнде U hemmila yerde pütün insanlarni gunahlirigha towa qilishqa emr qilmaqtal! **31** Chünki U özi tikligen insan arqiliq pütkül dunyani heqqaniyliq bilen soraq qilidighan bir künini belgilidi; U uni ölümündin tirildürgenlikni bilen bu ishning muqerrir ikenlikige ispat bergenidi. **32** [Pawlusning] «ölgenlarning tirilishi» heqqide éytqanlirini anglighanda beziler uni mesxire qilishqa bashlidi. Yene beziler: — Bu ish heqqide sendin yene anglayli, — dédi. **33** Buning bilen, Pawlus meydandin chiqip ketti. **34** Biraq beziler uninggha qoshulup, étiqad qildi. Bularning ichide «Aréopagus» kéngeshme hey'etliridin biri bolghan Diyonisiyus we Damaris isimlik bir ayal, shuningdek bashqa birqanche kishimu bar idi.

18 Bu ishlardin kéyin, Pawlus Afina shehiridin ayirilip Korint shehirige bardı. **2** U u yerde Pontus ölkiside tughulghan Akwila isimlik bir Yehudiy bilen uning ayali Priskillani uchratti. Ular [Rim] [impératori] Klawdiyusning barliq Yehudiylar Rim shehiridin chiqip kétishi kérek, dégen yarliqi seweblik yéqında Italiyedın kelgenidi. Pawlus ular bilen tonushup, **3** ular bilen kesipdash bolghachqa, bille turup ishlidi (chünki ular chédirchiliq bilen shughullinatti). **4** Herbir shabat künide u Yehudiylarning sinagogigha kirip, Yehudiylar we gréklar bilen munaziriliship ularni [Xudaning söz-kalamigha] qayil qilishqa tirishatti. **5** Biraq Silas bilen Timotiylar Makédoniyedın kelgendin kéyin, Pawlus söz-kalamni yetküzüshke aldiridi, jan köydürüp Yehudiylargha: — Eysa — Mesihning Özidur, dep guwahliq berdi. **6** Lékin, ular uninggha qarshi chiqip uni haqaretlidi. Buning bilen Pawlus péshini qéqip, ulargha: — Öz qéninglar öz béshinglargha chüshsun! Men buninggha jawabkar emesmen! Bүгүндін bashlap,

men [silerdin burulup] yat elliklarga barimen, — dédi. **7** Buning bilan Pawlus ulardin ayrilip, Titiyus Yustus isimlik, Xudadin qorqidighan bir kishining öyige bérıp turdi. Uning öyi sinagogning yénida idi. **8** Emdi sinagogning chongi Krispus pütün ailisidikiler bilen Rebge étıqad qıldı. Nurghun Korintlıqlarmu bu xewerni anglap, étıqad qılıp chömüldürüşni qobul qıldı. **9** Reb kéchide Pawlusqa bir ghayibane körünüş arqılıq wehiy yetküzıp uninggha: — Qorqma, süküť qılmay sızle, **10** chünki Men sen bilen bille. Héchkim sanga qol sélip zerer yetküzmeıydu, chünki Méning bu sheherde nurghun kishilirim bar, — dédi. **11** Shuning bilen Pawlus u yerde bir yıl alte ay turup, u yerdiki kishiler arisida Xudaning söz-kalamini ögetti. **12** Emma Galliyo Axaya ölkisining waliysi bolghan waqıtıda, Yehudiylar birlishep Pawlusni tutup Galliyońing «soraq texti»ning aldigha apirip, uning üstidin: Bu adem kishilerni qanun'gha xılap halda Xudagha ibadet qılıshqa qayıl qılıwatıdu! — dep shikayet qıldı. **14** Pawlus aghzını achay dep turushigha, waliy Galliyo Yehudiylarğa: — Derwege, i Yehudiylar, bu shikayitling birer naheqliq yaki éghir jinayet toghrisida bolghan bolsa, sewrchanlıq bilen silerge qulaq salsam orunluq bolatti. **15** Biraq bu ish [peqet] bezi nam-isimlar, sızler we özüńglarning [Tewrat] qanuninglar üstide talash-tartishlarga chétishliq iken, uni özüńglar bir terep qilinglar! Men bundaq ishlarga soraqchi bolmaymen! — dédi. **16** Shuning bilen u ularni soraq texti aldidin heydep chiqardi. **17** Xalayıq sinagogning chongi Sosténisni tutuwélip, soraq textining aldida qattiq urghili turdi. Biraq [waliy] Galliyo bu ishlarning héchqaysisigha qılche pisent qılmıdı. **18** Pawlus Korint shehiride yene köp künlerni ötküzgendin kéyin, qérindashlar bilen xoshliship, Priskilla we Akwilalarning hemrahlıqıda kémige olturup, Suriyege qarap ketti. [Yolgha chiqishtin ilgiri] u Kenqriya shehiride Xudagha ichken bir qesimidin chachlirini chüshürüwetkenıdı. **19** Ular Efesus shehirige barghandin kéyin, u Priskilla we Akwilani qaldurop qoyup özi [shu yerdiki] sinagogqa kirip, Yehudiylar bilen munazirileshti. **20** Ular uni uzunraq turushqa telep qılıwıdı, u qoshulmay, **21** «Men qandaqla bolmisun kéler héytni Yérusalémıda ötküzmeıy; andin Xuda buyrusa, silerning yéninglarga yene kélimen», — dep ular bilen xoshliship, Efesusın káme bilen yolgha chiqti. **22** U Qeyseriye shehiride kémidin chüshüp, [Yérusalémgha] chiqip jamaet bilen hal sorashqandin kéyin, Antakya shehirige chüshüp ketti. **23** Antakyada bir mezgıl turghandin kéyin, u yene yolgha chiqip Galatiya we Frigiye yurtlirini bir-birlep arilap, barghanla yéride barlıq muxlislarning étıqadını quwwetlıdı. **24** Bu arıda, Iskenderiye shehiride tughulghan Apollos isimlik bir Yehudi Yefesus shehirige keldi. U natiq adem bolup, muqeddes yazmılardin xélila chongur sawatı bar adem idi. **25** U Rebning yoli toghruluq telim alghan bolup, otluq roh bilen Eysa heqqıde eynen sızlep telim béretti. Biraq uning xewiri peqet Yehya [peyghember]ning yürgüzgen chömüldürüşı bilen cheklinetti. **26** U sinagogda yüreklik sızleshke bashlıdı. Uni anglıghan Priskilla bilen Akwila uni öyige élip bérıp, uninggha Xudaning yolını téximu tepsiliy chüshendürdi. **27** Kéyin, Apollos Axaya ölkisige barmaqchi bolghanda, [Efesusluq] qérindashlar [Axayadıki] muxlislarga xet

yézıp, ulardin Apollosni qarshi élishni bekmu telep qıldı. U shu yerge bérıp, Xudaning méhir-shepqiti arqılıq étıqad qilghanlarga qoshulup, ulargha zor yardemde boldi. **28** Chünki u xelq-alem aldida Yehudiylar bilen munaziriliship, ulargha küchlük reddiye bérıp, muqeddes yazmılarnı sherhlishi bilen Mesihning Eysa ikenlikini ispatlap berdi.

19 Apollos Korint shehiridiki waqıtıda, Pawlus seper qılıp, ichki quruqluq arqılıq Efesus shehirige keldi. U yerde bezi muxlislar bilen uchrichip, **2** ulardin: — Siler étıqad qilghininglarda, Muqeddes Roh silerge ata qilin'ghanmu? — dep sorıdı. — Yaq, biz hetta Muqeddes Roh bar dégenni zadı anglimaptikenmız, — dep jawab berdi ular. **3** Pawlus yene: — Undaqta, siler qandaq chömüldürülüşte chömüldürülgensiler? — dep sorıdı. — Biz Yehya [peyghember] yetküzgen chömüldürülüşni qobul qılduq, — dédi ular. **4** Pawlus: — Yehya [peyghember] xelqge yetküzgen chömüldürülüş bolsa gunahlarğa towa qilishni bildürıdighan chömüldürülüş bolup, ulargha özıdin kéyin kelgüchıge, yeni Eysagha étıqad qılısh kéreklikini tapilghanıdı, — dédi. **5** Ular buni anglap, Reb Eysaning namıda chömüldürülüşni qobul qıldı. **6** Pawlus qolını ularning üstıge tegküzüp turushi bilen, Muqeddes Roh ulargha chüшти. Buning bilen ular namelum tillarda sızleshke hem peyghemberlerche wehiy-bésharetlerni yetküzüşke bashlıdı. **7** Ular texminen on ikki erkek kishi idi. **8** Pawlus üç ay dawamıda [Efesus shehiridiki] sinagogqa kirip, yüreklik bilen söz qılıp, ular bilen Xudaning padishahlıqıdiki ishlar toghrisida munaziriliship qayıl qılıshqa tirishti. **9** Lékin beziliri jahilliq qılıp ishinishni ret qılıp, xalayıq aldida [Rebning] yoligha haqaret keltürgende, Pawlus ulardin chiqıp, muxlislarnımu ayırıp chiqti. U herkünı Tirannus isimlik ademning léksiyanisida munazire-muzakire ötküzdi. **10** Bu ish ikki yıl dawamlashti. Netijide, Asiya ölkisidiki pütün xelq, Yehudiylar bolsun, Grékler bolsun hemmeylen Rebning söz-kalamini anglıdı. **11** Xuda Pawlusning qolliri arqılıq karamet möjizilerni yaratti. **12** Kishiler hetta qol yaghlıq we pertuqlarnı Pawlusning téńıge tegküzüp, andin késellerning yénıgha apirip, ularning üstıge yapatti. Netijide, késeller saqiyp, yaman rohlar ulardin chiqıp kététti. **13** Lékin shu etrapta yürıdighan, «jinkesh» Yehudiylarin bezilirimu Reb Eysaning namini ishliťıp baqqusi kélip, jin chaplashqanlar üstide turup jinlarga: «Pawlus jakarlawatqan Eysaning namidin sanga qattiq buyruq bérimen!» deydighan boldi. **14** Bu ishni qilidighanlarning arisida Skéwa isimlik bir Yehudi yash kahinning yette oghlımu bar idi. **15** Lékin [ular qoghliwetmekchi bolghan] yaman Roh ulargha jawaben: — Eysanı tonuymen, Pawlustın xewirim bar, biraq özüńglar kim bolısiler?! — déwıdı, **16** yaman Roh chaplıshıwalghan kishi ulargha étılıp chiqıp, ularni urup shama qılıp, ularning üstidin ghalib keldi. Ular yalingach we yarılan'ghan halda öydin qéchıp chiqıp ketti. **17** Bu ish Efesus shehiride turuwatqan barlıq Yehudiylar we Gréklergimu melum bolup, qorqunch hemmisini bastı we Reb Eysanning namı ulughlandı. **18** Netijide, nurghun étıqadchılar burunqı qilghanlırını iqrar qılıp, aldigha chiqti. **19** Séhirgerlik qilghanlardin nurghun ademler özlirining séhirgerlik kitab-palnamilirini ekélip

[bir yerge dōwlep], kōpchilikning aldisida kōydūrishi. Bu kitablarning qimmiati jemi ellik ming kūmūsh tenggige yētetti. **20** Shundaq qilip, Rebning sōz-kalami kūchge iḡe bolup, berq urup ūstīnlūkke ōtti. **21** Bu ishlar yūz bergendin kēyin, Pawlus kōnglide, Makédoniye we Axaya ōlkisidin ōtūp Yérusalēmgha bérishqa niyet baghlidi. U: — U yerge barghandin kēyin, Rim shehirini kōrūp kélīshim kérék, — dēdi. **22** Shuning bilēn, u ōzige yārdemde boluwatqanlardin Timoti y bilēn Érastus ikkiylenni Makédoniyege ewetiwētip, ōzi yene bir mezelḡi Asiya ōlkiside turdi. **23** Del shu chaghda, [Efesus shehiri] [Rebning] yoli toghruluq éghir malimachilik kōtūrildi. **24** Ayal ilah Artémisni sūretlep kūmūsh tekche-heykellerni yasighuchi Dimitriy isimlik bir zerger bar idi. Uning bu ishi hūnerwenlerge kōp payda tapquzatti. **25** Dimitriy hūnerwenlerni we shuninggha oxshash ishlar bilēn shughulliniwatqan bashqa ustilarni yighip, ulargha: — Buraderler, bizning gūllinishimizning bu ish bilēn baghliq ikenlikini bilisiler; **26** hazir héliqi Pawlusning nēme ishlarni qilip yūrgenlikini anglighan hem kōrgen bolushunglar kérék. U: «Qol bilēn yasiwalghan nersiler ilahlar emes» déyish bilēn, peqet Efesusta emes, belki pūtkūl Asiya ōlkiside dēḡūdek nurhunlighan kishilerni qayil qilip, azdurup burawatidu. **27** Emdi hazir bizning bu sodimizgha betnam chaplash xewpi bolupla qalmay, belki bōyūk ayal ilah Artémisning butxanisimu erzimes dep qarilip, hetta Asiya ōlkisi we pūtkūl jahan ibadet qilidighan [bu ayal ilahimizning] shan-sheripimu yoqilish xewpige duch kéliwatidu! — dēdi. **28** Bu sōzlerni anglighan kōpchilik ghezepke chōmūp, qayta-qayta: — Efesusluqlarning Artémisimiz bōyūktur! — dep chuqan kōtūrishke bashlidi. **29** Buning bilēn pūtkūl sheher malimatang bolup ketti. Xalayıq Pawlusning seperdashliridin Makédoniyelik Gayus we Aristarxuslarni tutup sōrep, sērک meydanigha tengla yopurulup mangdi. **30** Pawlus xalayıq arisigha kirmekchi bolghanidi, lēkin muxlislar uning kirishige yol qoymidi. **31** Hetta Pawlusning dostliri bolghan ōlke emeldarliridin bēzilirimu uninggha xewer yetküzūp, uni sērک meydanigha bérishqa tewekkūl qilmasliqqa jēkilidi. **32** Emdi beziler buni dep warqirisa, beziler uni dep warqiriship, pūttin sorun warang-churunggha taldi; kishilerning kōpinchisi ōzlirining nēmige yighilghanliqinimu bilmeytti. **33** Yehudiylar Iskender isimlik ademni aldigha ittirip chiqiriwidi, kōpchilik uni aldigha turghuzdi. Iskender kōpchilikke qol ishariti qilip, [Yehudiylarni] aqlimaqchi boldi. **34** Biraq kōpchilik uning Yehudi y ikenlikini bilip qēlip, hemmisi tengla: — Efesusluqlarning Artémisimiz bōyūktur! — dep ikki saetche chuqan kōtūrūp turushti. **35** Axirda, sheherning bash mirzisi xalayıqni tinchlandurup mundaq dēdi: — Ey Efesusluqlar! Biz Efesusluqlarning shehirining bōyūk Artémisning butxanisining we uning asmandin chūshken sūritining qoghdighuchisi ikenlikini bilmeydighan kim bar! **36** Bu ishlarni inkar qilalmighaniken, ōzinglarni bēsiwēlishinglar, bashbashtaqliq qilmasliqinglar kérék. **37** Chūnki siler bu kishilerni bu yerge [soraqqa tartishqa] élip keldinglar; lēkin ular ya butxanilarni bulghuchilar ya bizning ayal ilahimizgha kupurluq qilghuchilardin emes. **38** Eger Dimitriy we uninggha qoshulghan hūnerwenlerning

melum bir kishining ūstidin shikayiti bolsa, soraqxanilar ochuq turmaqta we soraqchi waliylarmu bar. Ular shu yerlerde bir-biri bilēn dewalashsun; **39** we bashqa birer mesililiringlar bolsa, resmii sorunda bir terep qilinishi lazim. **40** Biz emdi yene bōyūnki weqeni topilang dep erz qilinish xewpide turuwatimiz; chūnki bu malimanchliqning héch sewebi kōrsitilmigechke, hēsabinimu bērelmeymiz-de! **41** Bu sōzlerni qilip bolup, u yighilghan xalayıqni tarqitiwetti.

20 Topilang bēsiqqandin kēyin, Pawlus muxlislarni chaqirip, ularni righbetlendürdi we ular bilēn xoshliship, Makédoniyege qarap ketti. **2** U shu etraptki yurtlarni arilap, étiqadchilarni nurhun sōz-telimler bilēn righbetlendürgendin kēyin, Yunan'gha bērip, **3** u yerde ūch ay turdi. Pawlus kēmige olturup Suriyege mangay dep turghanda, Yehudiylarning uni ōltūrūsh suyiḡesti bilēn qēlip, u Makédoniye arqiliq [quruqluq bilēn] qaytip kētish qararigha keldi. **4** Uninggha hemrah bolghanlar Bériyalıq Pirrusning ogli Sopatér, Tésalonikaliqlardin Aristarxus bilēn Sékundes, Derbelik Gayus, Timoti y we Asiya ōlkisidin Tikikus bilēn Trofimusalr idi. **5** Ular awwal Troas shehirige bērip, bizning yētip bérishimizni kütüp turdi. **6** Biz bolsaq «pétir nan héyti» künliridin kēyin, Filippi shehiridin kēmige olturup, besh kündin kēyin Troasqa kēlip, ular bilēn uchrashtuq we u yerde yette kün turduq. **7** Heptining birinchi künı, biz nan oshtushqa jem bolghanda, Pawlus etisi ketmekchi bolghachqa, jamaetke sōz qilishqa bashlidi; sōzini tūn yérimgiche uzartti. **8** Biz jem bolghan yuqiriqi qewettiki öyde nurhun qara chiraghlar yēnip turatti. **9** Ewtikus isimlik bir yigit dērizide olturghanidi. Pawlus sōzlep xēli bir yerge barghanda, uni mügdek bēsiwatqanidi. Andin u gherq uyqugha kētip, u üçinchi qewettin yerge yiqilip chūшти. Kōpchilik uni yerdin kōtūrūp qarisa, u ölüp bolghanidi. **10** Pawlus peske chūshūp, uning ūstige étilip, quchaqlap turup: Azablanmanglar, u tirikken! — dēdi. **11** Qaytidin öyge chiqip, nanni oshtup yégendin kēyin, Pawlus ular bilēn tang atqache uzun sōzleshti we u bu yerdin yolgha chiqti. **12** [Troastikiler] bolsa héliqi yigitni öyige hayat apirip qoydi. Ular buningdin cheksiz teselli tapti. **13** Biz bolsaq Pawlustin burun Assos shehirige kēme bilēn barduq. Chūnki Pawlus shu yerge piyade baray, siler mendin awwal yētip bērip, u yerde mēni kēmige éliwēlishni kütünglar, dep orunlashturghanidi. **14** Assosta u biz bilēn uchrashqandin kēyin biz uni kēmige élip Mitulin shehirige kelduq. **15** Andin shu yerdin chiqip, etisi Xiyos arilining uduligha kēlip turduq. Üchinchi künı Samos ariligha yētip kelduq we Trogillium shehiride qonduq; uning etisi Milétus shehirige barduq. **16** Chūnki Pawlus Asiya ōlkiside kōp waqitni ōtküzüwmetleslik üçün, dēngiz sepiride Efesusta toxtimay ōtūp kētishni qarar qilghanidi. Sewebi, u «orma héyti» künini mumkinqeder Yérusalēmda ōtküzūsh üçün aldiraytti. **17** Emdi Milétus shehiridin Efesusqa adem ewetip, jamaettiki aqsaqallarni chaqirdi. **18** Ular kelgendin kēyin, u ulargha mundaq dēdi: — Men Asiya ōlkisige ayagh basqan birinchi kündin tartip, siler bilēn qandaq ōtkenlikim herbiringlarga melum. **19** Rebning xizmitide her terepte kemter bolup, kōz yashirim tōkülgenlikini, shundaqla Yehudiylarning suyiḡestliri tüpeylidin bēshimdin ōtken

sinaqlarda chidighanliqimni bilisiler, **20** we yene meylli ammiwi sonurlarda bolsun yaki öy-öylerde bolsun, silerge telim berginimde, silerge paydiliq bolsila héchnémini ayimay jakarlap, **21** Yehudiylar hem Gréklergimu Xuda aldida towa qilish we Rebbimiz Eysa Mesihge étiqad qilish kéreklikige guwahliq bérip jékiligenlikim hemminglarga melum. **22** Hazir mana, rohta baghlan'ghan halda Yérusalémgha kétivatimen. U yerde néme ishlarning béshimgha chüshidighanliqini uqmaymen; **23** Peqet shuni bilimenki, Muqeddes Roh men barchanla sheherlerde zindan kishenliri we azab-oqubetlerning méni kütüp turidighanliqini aldin éniq éytip kelmekte. **24** Lékin men öz musapemni tamamlashim, Reb Eysadin tapshuruwalghan xizmetni ada qilishim, yeni Xudaning méhir-shepqiti toghrisidiki xush xewerning toluq guwahchisi bolushum üçün, öz hayatimni qilche ayimaymen. **25** Men siler bilen ariliship, hemminglar arisida yürüp Xudaning padishahliqini jakarladim; emdi mana manga melumki, buningdin kéyin silerdin héchkim yüzümni qayta körelmeysiler. **26** Shuning üçün, бүгүн silerge guwahliq qilip éytip qoyayki, men héchbirining qénigha qerzdar emesmen. **27** Chünki men Xudaning toluq meqset-iradisini qilche élip qalmay silerge bayan qilip yetküziishtin bash tartmidim. **28** Muqeddes Roh silerni Xudaning jamaitini béqish üçün Uning padisi ichide yétékchi qilip tikligenidi; emdi özünglarga hem Öz Oghlining qéni bilen sétiwalghan barliq padisigha segek bolunglar! **29** Chünki manga ayanki, men ketkendin kéyin, chilböriler aranglarga kirip, padini héch ayimaydu, **30** hemde hetta aranglardinmu beziler muxislarni özlirige tartiwélish üçün heqiqetni burmilighan türlüq ishlarni sözleydu. **31** Shunga, segek bolunglar, méning üç yil kéche-kündüz démey, herbiringlarga köz yashlirim bilen toxtimay nesihet bérip turghanliqimni ésinglarda tutunglar. **32** Emdin men silerni Xudagha we Uning méhir-shepqet yetküzdighan söz-kalamigha tapshurimen. Bu söz-kalam étiqadinglarni qurushqa hem pak-muqeddes qilin'ghan barliq xelqi arisida iltipat qilinidighan mirastin silerni nésip qilishqa qadirdur. **33** Men héchqachan héchkimdin kiyim-kécheq yaki altun-kümüsh tama qilip baqmighanmen. **34** Silerge melumki, men ikki bilikimge tayinip, özümning we hemrahlimning hajitidin chiqtim. **35** Bundaq qilip herbir ishlarda men silerge mushundaq ejir-emgek arqiliq ajiz-hajetmenlerge yardem bérish lazimliqini, shundaqla Reb Eysa özi éytqan: «Bermek almaqtinmu bextliktur» déginini ésinglardin chiqarmasliqlinglar kéreklikini körsettim. **36** Bu sözlerni qilip bolup, u hemmeylen bilen birlikte tizlinip olturup dua qildi. **37** Hemmeylen qattiq yighliship ketti; Pawlusning boynigha éshilip quchaqlap, qizghin söyüshti. **38** Ularni eng azablaghini Pawlusning, «Buningdin kéyin yüzümni qayta körelmeysiler» dégen sözi boldi. Kéyin, ular uni kémige chiqirip uzitip qoydi.

21 Andin biz ulardin ajriliq chiqqandin kéyin, kème bilen udul Qos ariligha qarap yol alduq. Etisi, Rodos ariligha, u yerdin Patara shehirige barduq. **2** Patara Fenikiye rayonigha baridighan bir kémini tépép, uninggha olturup yolgha chiqtuq. **3** Siprus arili körün'gendin kéyin, uni sol teripimizde qaldurop ötüp, Suriyege qarap méngip, Tur shehiride quruqluqqa

chiqtuq. Chünki kème bu yerde yük chüshürmekchi idi. **4** U yerde muxislarni tépép, ularning yénida yette kün turduq. Ulargha Muqeddes Rohning wehiysi kélip, ular Pawlusqa ayighing Yérusalémgha basmisun, dep nesihet qildi. **5** Biraq biz u yerde turush waqtimiz toshqanda, sepirimizni dawamlashturduq. Ularning hemmisi, jümlidin xotun-baliliri bizni sheherning sirtighiche uzitip chiqti. Hemmimiz déngiz boyida tizlinip olturup bille dua qilduq. **6** Quचाqlaship xoshlashqandin kéyin, biz kémige chiqtuq, ular öylirige qaytishti. **7** Tur shehiridin déngiz sepirimizni dawamlashturup, axirida Pitolimays shehirige kelduq. U yerdiki qérindashlar bilen körüshüp, ularning yénida bir kün turduq. **8** Etisi, u yerdin ayrilip, Qeyseriye shehirige kelduq. Biz burun [Yérusalémdik] «yette xizmetkar»din biri bolghan, xush xewerchi Filipning öyige bérip qonduq. **9** Bu kishining téxi yatliq qilinmighan, bésaret-wehiylarni yetküzdighan töt qizi bar idi. **10** Biz u yerde birnechche kün turghandin kéyin, Agabus isimlik bir peyghember Yehudiye ölkisidin chüshiti. **11** Bu kishi bizning aldimizgha kélip, Pawlusning belwégini qoligha élip, özining put-qolini baghlap: — Muqeddes Roh mundaq deydu: — Yehudiylar bu belwaghning igisini Yérusalémda mushundaq baghlap, yat elliklerning qoligha tapshuridu! — dédi. **12** Bularni anglap, hem biz hem shu yerlik kishiler bilen birlikte Pawlustin Yérusalémgha barmighin dep ötünduq. **13** Lékin Pawlus jawaben: — Siler némishqa bunchiwalay yighlap, yürükimni ézisiler? Men Yérusalémda Reb Eysaning nami üçün tutqun bolushla emes, shu yerde ölishkimu teyyarmen, — dédi. **14** Biz uni qayil qilamay, axirida süküti qilip: — Rebnings iradisi ada qilinsun! — déduq. **15** Bu künlardin kéyin, yük-taqimizni yighishturup, Yérusalémgha chiqip barduq. **16** Qeyseriyelik muxislardin birnechchisi biz bilen seperdash boldi; ular Minason isimlik bir kishining öyide qonimiz dep uni birge élip mangdi; bu kishi Siprusluq, qéri muxlis idi. **17** Yérusalémgha yetkende qérindashlar bizni xushalliq bilen qarshi aldi. **18** Etisi, Pawlus biz bilen bille Yaqupni körgili bardi. Yaqup bilen aqsqaqallarning hemmisi u yerge yighilghanidi. **19** Pawlus ular bilen salamlashqandin kéyin, Xudaning özining xizmiti arqiliq eller arisida qilghan ishliniri bir-birlep ulargha tepsiliy éytip berdi. **20** Bularni anglighanda, ular Xudagha medhiye oqudi, andin Pawlusqa: — Körüwatisen, i qérindishim, Yehudiylar ichide qanche minglinghan étiqad qilghuchilar bar! Ularning hemmisi Tewrat qanunigha [emel qilishqa] intayin qizghin iken. **21** Ular séning toghrangda: «U ellerning arisida yashighan pütün Yehudiylargha Musa [peyghemberge] tapshurulghinidin yénishni, yeni balilirini xetne qildurmasliqni, Yehudiylarning en'enilirige riaye qilmasliqni ögitidu» dep anglidi. **22** Emdin qandaq qilish kérek? Chünki xalayi choquq séning bu yerge kelgenlikingni anglap qalidu. **23** Shunga bizning déginimizdek qilghin: Arimizda qesem ichken töt adem bar. **24** Sen ularni élip, ular bilen birlikte [Tewratiki] tazilinish qaidisidin ötüp, ularning [qurbanliq] chiqimlirini özüng kötürgin, andin ular chachlirini chüshüreleydu. Buning bilen, hemmeylen sen toghruluq anglihanlirining hemmisining rast emeslikini we séning özüng Tewratqa tertipi boyiche

riaye qiliwatliqningni bilip yétidu. **25** Emma ellerdin bolghan étiqadchilargha kelsek, biz ulargha peqetla butlarga atalgan nersilerni yemeslik, qanni we boghup soyulghan haywanning göshinimu yéyishtin we jinsiy buzuqluqtin özlirini saqlash toghruluq qararimizni ötkenki xet arqiliq uqturduq. **26** Buning bilen, Pawlus u kishilerni élip, etisi özi ular bilen bille tazilinish qaidisini ötküzüshiti; andin u ibadexanigha kirip, [kahinlarga] özlirining paklinish mudditining qachan toshudighanliqi, yeni herqaysisi üçün qurbanliq qilinishning qaysi küni bolidighanliqini uqturup qoydi. **27** Yette künlük muddet toshushqa az qalghanda, Asiya ölkisidin kelgen bezi Yehudiylar Pawlusni ibadexanida körüp, xalayıqni qutritip, uninggha qol sélip: **28** — Ey Israillar, yardemde bolunglar! Hemme yerdila, hemme ademge xelqimizge, Tewrat qanunigha we ibadexanigha qarshi sözlerni öğitiwatqan adem del shu. Uning üstige, u yene Gréklerni ibadexanimizgha bashlap kirip, bu muqeddes jayni bulghidi! — dep chuqan kötürdi **29** (ularning bundaq déyishining sewebi, eslide ular sheherde Efesusluq Trofimusuning Pawlus bilen bille bolghanliqini körgenidi we Pawlus uni ibadexanigha bashlap kirgen, dep oylighanidi). **30** Shuning bilen, pütün sheher zilzilige keldi. Xalayıq terep-tereptin yügürüp kélip, Pawlusni tutup, ibadexanidin sörep élip chiqti. Ibadexanining derwaziliri derhal taqiwétildi. **31** Bu top adem Pawlusni [urup] öltürüwetmekchi bolup turghanda, pütükl Yérusalémni malimanchiliq qaplap ketkenlikli toghrisidiki bir xewer u yerde turushluq [Rim] qismining mingbëshigha yetküzildi. **32** Mingbêshi derhal lesheker we birnechche yüzbêshini élip, top-top ademlerni basturushqa yügürüp keldi. Mingbêshi we eskerlerni körgen xalayıq Pawlusni urushtin toxtidi. **33** Mingbêshi aldigha ötüp, leshekerlerni Pawlusni tutup ikki zenjir bilen baghlashqa buyrudi. Andin u: — Bu adem kim? U néme gunah qildi? — dep soridi. **34** Lékin [toplanghichilarning] ichide beziler uni dése, beziler buni déyiship warqirishatti. Malimanchiliq tüpeylidin mingbêshi heqiqiy ehwalni éniqlashqa amalsiz qélip, axir Pawlusni qel'ege élip kétishni buyrudi. **35** Lékin Pawlus qel'ening pelempeyige kelgende, toplanghichilar téximu zorawanliship ketkechke, leshekerler uni kötürüşke mejbur boldi. **36** Chünki ularning keynidin top-top ademler egiship méngip: — U yoqitilsun! — dep warqirishatti. **37** Kelege ekirilishige az qalghanda, Pawlus mingbêshigha: — Sizge bir éghiz söz qilsam bolamdikin? — dep soridi. Mingbêshi: — Grékche bilemsen? **38** Undaqt, ilgiri isyan kötürüp, «xenjerchi qatillar»din töt ming ademni bashlap chölge qéchip ketken héliqi Misirliq emesmusen? — dep soridi. **39** Lékin Pawlus: — Men Yehudiy, Kilikiye ölkisidiki ulugh sheher Tarsusning puqrasimen. Xalayıqqa birnechche éghiz söz qilishimga ijazet qilishingizni ötünimen, — dedi. **40** [Mingbêshi] ijazet bériwidi, Pawlus pelempeyde turup, xalayıqqa qol ishariti qildi. Qattiq jimjitliq basqanda, u ibraniy tilida sözleshke bashlap: —

22 — Qérindashlar we ata-bowilar! Emdi özümni aqlash sözlirimge qulaq salghaysiler, — dedi. **2** Ular Pawlusning ibraniy tilida sözligenini anglap, téximu jim bolushti. U sözini dawam qildi: **3** — Men bir Yehudiy,

Kilikiyediki Tarsus shehiride tuguldum; lékin bu sheherde béqip chong qilindim, Gamaliyelning qol astida ata-bowilirimizgha tapshurulghan Tewrat qanunining zir-zewerlirini qoymay öginip telim-terbiye aldım. Men silerning бүгүн bolghininglarga oxshash, Xuda yoligha intayin qizghin idim. **4** Men bu yoldikilerni hetta öltürüşkiche ziyankeshlik qilip, ularni er-ayal démey tutqun qilip zindan'gha saldurdım. **5** Bu toghruluq bash kahin we aliy kéngeshmidiki barliq aqsqaqallarmu manga guwahchidur. Men ularin Demeshqitki [Yehudiy] qérindashlarga yézilghan xetlerni tapshuruwélip, shu yerde turuwatqan bu [yoldikilerni] jazalash üçün, ularni tutqun qilip Yérusalémgha apirimem dep yolgha chiqqanidim. **6** Emdi shundaq boldiki, seper qilip Demeshqke yéqinlashqanda, chüshke yéqin, tuyuqsız asmandin küchlük bir nur chüshüp, etrapimni yorutuwetti. **7** Men yerge yiqilip kettim, andin manga: «Saul, Saul, Manga némishqa ziyankeshlik qilisen?» dégen awazni anglidim. **8** «I Reb, sen kimsen?» dep sorisam, U manga: — «Men sen ziyankeshlik qiliwatqan Nasaretlik Eysadurmen!» dedi. **9** Men bilen bille méngiwatqanlar u nurni körgen bolsimu, lékin manga qilghan sözlerni chüshemdim. **10** Men yene, «I Reb, néme qilishim kérek?» dep sorisam, Reb manga, «Ornungdin tur, Demeshqke kir, shu yerde sen ada qilish békitilgen ishlarning hemmisi toghruluq sanga éytip bérilidi!» dedi. **11** Héliqi nurning julaligidin közlirim körmes bolup qaldi. Yénimdikiler qolumdin yéteklep, Demeshqke élip kirdi. **12** U yerde Tewrat qanunigha ixlas baghlighan, Demeshqitki barliq Yehudiylarning hörmitige sazawer bolghan Ananiyas isimlik bir kishi bar idi. **13** U kélip, yénimda turup: «Qérindash Saul, bëshingni kötürüp qara!» dedi. Men shuan bëshimni kötürüp qarap uni kördüm. **14** U manga: «Ata-bowilirimizning Xudasi séni iradisini bilishing, Heqqaniy Bolghuchini körüşhüng we uning aghzidin chiqqan awazni anglishing üçün alliqachan tallidi. **15** Chünki sen pütün insanlar aldida körgen-anglighanliringgha Uning guwahchisi bolisen! **16** Shundaq iken, sen yene némige hayal bolisen? Ornungdin turup, Uning namigha nida qilip chömüldürülüp, gunahliringni yughuzghin!» dedi. **17** Shundaq boldiki, Yérusalémgha qaytip kelginimdin kéyin, ibadexanida dua qiliwatqinimda, bir ghayibane körünüş méni oruwalidi. **18** we [Rebning] manga: «Chapsan bol, Yérusalémidin derhal ket. Chünki ular séning manga qilghan guwahliqningni qobul qilmaydu!» dewatqanliqini kördüm. **19** Men, «I Reb, ular méning Sanga étiqad qilghanlarni zindan'gha solap, herbir sinagoglarga kirip ularni urghanliqimni bilidi. **20** Séning guwahching bolghan Istipanning qéni tökülginide, menmu yénida turup uni öltürgenlerning qilimshlirigha qoshuluq, ularning kiyimlirige qarap berdim!» — dedim. **21** Biraq u manga: «Ketkin! Séni yiraqtiki ellerge ewetimen!» — dedi. **22** Pawlus mushu sözni déğüche xalayıq uninggha qulaq séliwatatti. Lékin buni anglap ular awazini kötürüp: — Undaq bir kishi yer yüzidin yoqitilsun! U tirik turushqa layiq emes! — dep chuqan sélishti. **23** Ular chirqiriship, chapan-yépinchilirini sélip tashlap, topa-chang soruwatqanda, **24** mingbêshi Pawlusni qel'ege élip kirip kétishke emr qiliwidi, xalayıqning uninggha néme üçün bundaq chuqan salidighanliqini éniqlash üçün

leshkerlirige uni qamchilap soraq qilishni buyrudi. **25** Lékin ular Paulusni qamchilash üçün g'ulachlitip baghlig'anda, u yénida turghan yüzbéshiga: — Bir Rim puqrasini jinayiti békítilmeyla qamchilashinglar qanun'gha uyghunmu? — dédi. **26** Bu sózni anglighan yüzbéshi mingbéshining aldigha béríp: — Siz néme ish qilay dewatisiz? Chünki u kishi Rim puqrasi iken! — dédi. **27** Mingbéshi Paulusning aldigha béríp, uningdin: — Manga éytqın, sen rasttinla Rim puqrasimu? — dep soridi. — Rast, dédi u. **28** — Men nahayiti yuqiri bahada mushu puqraliqqa ige boldum, — dédi mingbéshi. Paulus: Emma men tughulushumdinla shundaq! — dédi. **29** Shuning bilen, uni soraqqa tartmaqchi bolghan leshkerler derhal uningdin ózlrini chetke aldi. Mingbéshimu uning Rim puqrasi ikenlikini bilip, uni baghlatqanlıq tüpeylidin qorqup ketti. **30** Mingbéshi Yehudiylarning Paulusning üstidin qilghan shikayitining heqiqi sewebini bilish üçün, etisi uni yéshıp, bash kahinlar we pütün aliy kéngeshmidikilerning bir yerge yig'ilishini buyrudi. Andin Paulusni élip kélip, ularning aldigha turghuzdi.

23 Paulus aliy kéngeshme hey'etlirige tikilip turup: Qérindashlar, men bugün'giche Xudaning aldida pak wijdanda méngip keldim, — dédi. **2** Buni anglighan bash kahin Ananiyas [Paulusning] yénida turghanlarga uning aghzigha urushni buyrudi. **3** Paulus uninggha: — Xuda séni uridu, ey aqartilghan tam! Sen u yerde méni Tewrat qanuni boyiche soraqqa tartishqa olturisen, lékin Tewrat qanunigha xilap halda méni urunglar dep buyrudingghu?! — dédi. **4** — Sen Xudaning bash kahinigha ashundaq haqaret keltüresen?! — déyishti yénida turghanlar. **5** Paulus: — I qérindashlar, men uning bash kahin ikenlikini bilmeptimen. Chünki Tewrat: «Xelqingni idare qilghuchining yaman gépini qilma!» déyilgen, — dédi. **6** Lékin Paulus ularning bir qismining Saduqi, yene bir qismining Perisiylar ikenlikini bilip, aliy kéngeshmede yuqiri awaz bilen: — Qérindashlar, men bolsam Perisiylardin bolimen we Perisiylarning perzentimen. Men ölgenler qayta tirilishqa baghlig'han ümid toghruluq bu yerde soraqqa tartiliwatimen! — dep warqirdi. **7** U bu sózni déyishi bilenla, Perisiylar bilen Saduqiylar arisida jédel-ghowgha qozghilip, kéngeshmidikiler ikkige bölünüp ketti. **8** (chünki Saduqiylar ölgenlarning qayta tirilishi, yaki perishte yaki rohlar mewjut emes, deydu. Lékin Perisiylar hemmisini étirap qilidu). **9** Buning bilen qattiq bir chuqan-süren kötürülüp, Perisiy terepdari bolghan bezi Tewrat ustazlari ornidin turup: — Biz bu ademdin héchqandaq eyib tapalmiduq! Bir roh yaki perishte uninggha söz qilghan bolsa néme boptu! — dep qattiq munazirlashti. **10** Chuqan-süren téximu küchiyp ketkechke, mingbéshi [Yehudiylarning] Paulusni tartishturup titma-titma qiliwétishidin qorqup, qisimgha zalgha chüshüp uni ularning arisidin zorluq bilen tartip chiqip, qel'ege ekirip kétishini buyrudi. **11** Shu küni kéchisi, Reb Paulusning yénida turup: — Jasaretlik bol! Chünki Yérusalémda Men toghramdiki ishlargha toluq guwahliq berginingdek, Rim shehiridimu shundaq guwahliq qilishning muqerrir bolidu! — dédi. **12** Etisi etigende, Yehudiylar Paulusni óltürüshni qestlep, uni óltürmigüchhe héchnerse yémeymiz, ichmeymiz,

dep ózlrige leniti bir qesemni qilishti. **13** Bu suyiquest qesimini ichkenler qiriq nechche kishi idi. **14** Ular bash kahinlar we aqsaaqlarning aldigha béríp: — Biz Paulusni óltürmigüchhe héchnerse tétimasliqqa qattiq qesem ichtuq. **15** Hazir siler we aliy kéngeshme uning ishlirini téximu tepsiliy tekshürüshni bahane qilip, wekil ewitip uni kéngeshmige élip kélishni mingbéshidin telep qilinglar. U bu yerge yéqin kelmeyla uni jayliwétishke teyyar turimiz, — dédi. **16** Lékin Paulusning singlisining og'li böktürmidin xewer tépip qel'ege kirip, Paulusqa melum qilip qoydi. **17** Buning bilen Paulus yüzbéshiliridin birini chaqirtip, uninggha: — Bu balini mingbéshi bilen körüştürüp qoyingiz. Chünki uninggha melum qilidighan ishi bar iken, — dédi. **18** Yüzbéshi uni élip mingbéshining aldigha bashlap kirip: — Mehbús Paulus méni chaqirtip, bu balini siz bilen körüştürüp qoyushumni telep qildi. Chünki uning sizge melum qilidighan ishi bar iken, — dédi. **19** Mingbéshi uni qolidin tutup, bir chetke tartip: — Manga melum qilidighan néme ishing bar? — dep soridi. **20** U jawaben mundaq dédi: — Yehudiylar Paulusning ishlirini tepsiliy tekshüréyde dep seweb körstitip ózlrigin eke uni aliy kéngeshmige élip bérishni telep qilish üçün til biriktürüshti. **21** Ulargha qayil bolmighayla, chünki qiriqtin artuq adem uni paylap turidu. Ular Paulusni óltürmigüchhe héchnerse yémeymiz, ichmeymiz, dégen qarghish qesimige baghliniptu. Ular hazir ózlrining ularning telipige maqul bolushlrini kütüp turidu. **22** Mingbéshi uninggha: — Bu ishni manga melum qilghanliqingni héchkimge tinma! — dep tapilap, balini qaytardi. **23** Mingbéshi yüzbéshidin ikkini chaqirtip: — Ikki yüz piyade leshker, yetmish atliq leshker we ikki yüz neyziwaz leshkerni bugün kéche saet toqquzda Qeyseriye shehirige qarap yolgha chiqishqa hazirlanglar! **24** Shuning bilen bille, Paulusni waliy Félixning yénigha saq-salamat yetküzüsh üçün, uning minishige ulaghlarni teyyarlanglar! — dep buyrudi. **25** Mingbéshi [Félixke] mundaq bir xet yazdi: — **26** «Hörmetlik waliy Félix janablig'igha Klawdiyus Lisiyastin salam! **27** Ushbu ademni Yehudiylar tutuwalghan bolup, uni óltürmekchi bolghanda, uning Rim puqrasi ikenlikini bilip yétip, qismini bashlap béríp uni qutquzdum. **28** Men ularning bu kishi üstidin qilghan shikayitining néme ikenlikini éniqlimaqchi bolup, uni Yehudiylarning aliy kéngeshmisige élip bardim. **29** Emeliyette ularning üstidin qilghan shikayitining ózlrining Tewrat qanunigha dair detalash mesililerge munasiwetlik ikenlikini bayqidim, biraq uningdin ölüm jazasi bérishke yaki zindan'gha tashlashqa layiq birer shikayet qilghudek ishni tapalmidim. **30** Kéyin, Yehudiylarning uni óltürüwétish qestide yürüwatqanlıq heqqidiki axbarat manga melum qilin'ghanda, derhal uni silige yollattim we shuning bilen bille, uninggha erz qilghuchilarning ózlrining aldida shikayetlrini éytishini buyrudum. Xeyr!». **31** Leshkerler emdi buyruq boyiche Paulusni kéchilep Antipatris shehirige yetküzdü. **32** Etisi, atliq leshkerler Paulusni élip méngishqa qaldurulup, qalghan leshkerler [Yérusalémdiki] qel'ege qaytip keldi. **33** Atliqlar Qeyseriyege kirip, xetni waliygha tapshurdi we Paulusnimu uning aldida hazir qildi. **34** Waliy xetni oqughandin kéyin, Paulusning qaysi ölkidin ikenlikini

sorap, uning Kilikiyedin kelgenlikini bilip, **35** Uninggha: — Üstügingdin erz qilghuchilar kelgende ishliringni toluq anglaymen, — dédi we uni Hérod xanning ordisida nezerbend qilip qoyushni buyrudi.

24 Besh kündin kéyin, bash kahin Ananiyas aqsqaqallardin birnechcheyley we Tertullus isimlik bir adwokat bilen Qeyseriyege chüshüp, Pawlus toghhrisidiki resmiy shikayetlirini waliygha sundi. **2** Pawlus chaqirtip, Tertullus uning üstidin shikayet qilip mundaq dédi: — Hörmetlik Féliks janabliri! Biz özlirining qol astilirida her tereptin aman-ésenlikke nésip bolup kelmektimiz we aldın körerlikliri bilen xelqimiz arisida dana islahatlar barliqqa keltürülmekte, biz bu ishlardin her waqit, her jayda toluq minnetdarliq bilen behriman boluwatimiz. **4** Biraq öz waqitlirini köp élip qoymasliqim üçün, shepquletliri bilen sözimizni qisqila anglashlirini ötünp soraymen. **5** Chünki biz shuni tonup yettuqki, bu adem balaxor bolup, pütkül jahandiki Yehudiylar arisida majira-topilang peyda qilishni küshkürtküchi, shundaqla «Nasaretlikler» dep atalghan mezhepning kattiwashliridin biridir. **6** U bizning ibadetxanimiznimu bulghimaqchi bolghanidi. Shunga, biz uni tutuwalduq we uni öz qanunimiz boyiche sotlayttuq. Lékin mingbéshi Lisiyas esheddiy zorluq bilen uni qollirimizdin tartiwaldi we uninggha erz qilghuchilarni özlirining aldigha kélishe buyrughanidi. **8** Uni soraq qilip körsile, bizning uninggha qilghan erzlimizning toghhriliqini bilip yetidila! **9** Sorunda bolghan Yehudiylarnu uning éytqanlirigha qoshulup: Rast, rast, dep shikayetni kücheytti. **10** Waliy Pawlusqa söz qilghin dep qol isharitini qilghanda, u mundaq dédi: — Men silining uzun yillardin béri bu xelqni sorap kelgenliklirini bilgechke, xatirjemlik bilen aldilirida özüim toghramda jawab bérimen. **11** Asanla bileleydikli, men Yérusalémgha ibadet qilishqa barghinimdin hazirghiche peqet on ikki künla ötti. **12** Ular méning ibadetxanida birer adem bilen munazirileshkinimni körmigen, yaki sinagoglarda yaki sheherde ammini topilanggha qutratqanliqimnimu héch körmidi. **13** Ular yene hazir janablirigha méning üstümdin qilghan shikayetlirige héch ispatmu keltürelmeydu. **14** Biraq silige shuni étirap qilimenki, men ular «mezhep» dep atighan yol bilen méngip, Tewratta we peyghemberlerning yazmilirida pütülgenlerningmu hemmisige ishinip, atabowilirimning Xudasingha ibadet qilimen. **15** Méning Xudagha baghligghan ümidim barki (bu kishilermu bu ümidni tutidu), kelgüsida hem heqqaniylarning hem heqqaniysizlarning ölümidin tirilishi bolidu. **16** Shu sewebtin, özüim hemishe Xuda aldimu, insanlar aldimu pak ywdanliq bolushqa intilimen. **17** Men [Yérusalém] ayrilghili xéli yillar bolghan bolup, bu qétim u yerge öz xelqimge xeyr-sediq yetküzüp bergili we Xuda aldigha hediye sun'ghili barghanidim. **18** Men bu ishlarda boluwatattim, beziler méni tazilinish qaidisini ada qilip bolghan chaghda ibadetxana hoylisida uchratti; lékin men etrapingha adem toplighinimmu yoq, malimanchiliq chiqarghinimmu yoq. **19** Emeliyette méni uchratqanlar bolsa Asiya ölkisidin kelgen bezi Yehudiylar idi; ularning üstümdin shikayetliri bar bolsa, esli ular özliri kélip, silining aldilirida erz qilishqa

toghra kéletti. **20** Bolmisa, mushu sorundikiler aliyy kéngeshme aldida turghinimda, méningdin qandaq jinayet tapqanliqini éytip baqsun! **21** Peqet mundaq bir ish bolghanidi: — Men ularning aldida, «Bügünki künde ölgenlerning qayta tirilishi toghruluq silerning soriqlinglarga tartilghanmen!» dep warqirighanidim. **22** [Rebning] yoli toghruluq tepsiliy xewiri bar bolghan Féliks soraqni toxtitip, ulargha: — Mingbéshi Lisiyas kelgende dewayinglar toghhrisidiki hökümmi chiqirimen, — dédi. **23** U yüzbéshigha Pawlusni nezerbend astigha élip, emma uninggha bir'az kengchilik qilip, dost-buraderlirining herqaysisining uning hajetliridin chiqishini tosmighin, dep buyrudi. **24** Birnechke kündin kéyin, waliy Féliks ayali Drusila bilen bille keldi (Drusila Yehudiyy idi). U Pawlusni chaqirtip, uningdin Mesih Eysagha étiqad qilish yoli toghruluq anglidi. **25** Pawlus heqqaniy yashash, özüni tutuwélishe, qiyamet künüdiki soal-soraq qilinishlar toghhrisida sözlewattqanda, Féliks wehimige chüshüp uninggha: — Hazirche qaytip tursang bolidu. Kéyin manga peyt kelgende, yene chaqirtimen, — dédi. **26** U shuning bilen bir waqitta Pawlusning para bérishini ümid qilatti. Shuning üçün, uni imkanqeder pat-pat chaqirtip, uning bilen sözlisetti. **27** Lékin ikki yil toshqanda, Féliksning ornigha Porkiyy Féstus waliy boldi. Féliks Yehudiylargha iltipat körsitip ularning könglini élish üçün Pawlusni solaqta qaldurdi.

25 Féstus [Yehudiye] ölkisige kirip, üç kündin kéyin Qeyseriyedin chiqip Yérusalémgha barghanidi. **2** Bash kahinlar bilen Yehudiylarning mötiwerliri uning aldida Pawlusning üstidin resmiy shikayet qilip, uningdin iltipat sorap, adem ewitip Pawlusni **3** Yérusalémgha élip kélishe ötündi. Meqsiti, ular yol üstide bökürtme teyyarlap Pawlusni öltürüsh idi. **4** Féstus buni anglap ulargha: — Pawlus hazir Qeyseriyede solaqta turiversun. Men yéqinda u yerge qaytip ketmekchimen. **5** Aranglardin hoquqdar bolghanlar men bilen bille chüshsun. Eger uning birer eyibi bolsa, ular shu yerde shikayet qilsa bolidu, — dep jawab berdi. **6** Féstus ularning ichide sekkiz-on kündin artuq turmay, Qeyseriyege qaytip chüshiti. Etisi soraq textige olturup, Pawlusni élip kélishe buyrudi. **7** Pawlus kelgende, Yérusalém]din chüshken Yehudiylar uning etrapigha oliship, uninggha nurghun éghir jinayetler bilen qarilap shikayetlerni qildi. Biraq bularning héchqaysisigha ispat körsitip bérelmide. **8** Pawlus özini aqlap: — Men héchqaysi ishta Yehudiylarning qanunigha, ibadetxanisigha yaki [impérator] Qeyserge qarshi birer jinayetmu sadir qilmidim, — dédi. **9** Lékin, Féstus Yehudiylarning könglini élishqa, ulargha iltipat körsietmekchi bolup Pawlustin: — Yérusalémgha bérp, u yerde méning aldimda bu shikayetlerge asasen sotlinishqa razi bolamsen? — dep soridi. **10** Lékin Pawlus jawab bérp mundaq dédi: — Men hazir Qeyserning soraq texti aldida turimen. Méni soraq qilishqa téghishlik yer mana mushu. Özlirige éniq melum bolghandek, men Yehudiylargha héchqandaq naheqliq qilmidim. **11** Eger jinayitim bolsa, shundaqla ölümge layiq birer ish qilghan bolsam, men özümi ölüm]din qachurmaymen. Biraq ularning méning üstümdin qilghan shikayetlirining asasi bolmisa, héchkimning méni ulargha tapshurup bérishke heqqi yoq. Men Qeyserge murajiet qilimen! **12** Andin Féstus

meslihetchiliri bilan sözleshkenden keyin, Pawlusqa: — Sen Qeyserge murajiet qilding — uning aldigha emdi barisen! — dedi. **13** Birnechke künden keyin, Agrippa xan bilen [singlisi] Berniki Féstusqa tebrik-salamgha Qeyseriyege keldi. **14** U yerde uzun künler turghandin keyin, Féstus Pawlusning ishini xan'gha melum qilip: — Bu yerde Féliks qaldurup ketken bir mehbus bar. **15** Men Yérusalémgha barghinimda, Yehudiy bash kahinliri bilen aqsqaqalliri uning üstidin shikayet qilip, mendin uni jazagha mehkum qilishimni telep qilishti. **16** Men ulargha, erz qilin'ghuchi erz qilghuchilar bilen yüzlestürülüp, uninggha özi aqlash pursiti bérimlikhe, uni jazagha tapshurush rimliqlarning aditi emestur, dep éyttim. **17** Shunga ular men bilen bille bu yerge kelgendin keyin, men waqitni keynige sozmay, etisila soraq textige olturup u kishini ekilishni buyrudum. **18** Erz qilghuchilar orunliridin turghanda, ularning uning üstidin shikayet qilganhlari méning oyilghinimdek rezil ishlar emes idi, **19** Belki ularning öz ibadet tüzümi toghruluq we Eysa isimlik bir kishi heqqide melum talash-tartish melililiri bar iken. U kishi ölgen bolup, Pawlus bolsa u tirildi deydimen. **20** Bu mesililerni zadi qandaq éniqlashni bilemey, men Pawlustin Yérusalémgha bérp, u yerde bu ishlar toghruluq soraqqa tartilishqa razi bolush-bolmasliqini sorighanidim. **21** Pawlus solaqta turup impéror janablrining soraq qararini chiqirishini murajiet qilghandin keyin, men uni Qeyserning aldigha ewetküche, solaqta tutup turushni buyrudum. **22** Agrippa Féstusqa: — Méningmu bu kishining sözlirini anglap baqqum bar, — dedi. — Ete anglaysiz, — dedi u. **23** Shuning bilen etisi, Agrippa bilen Berniki heywet bilen ammiyiy yighin zaligha kirip keldi, mingbeshilar we sheher kattiwashlirimu ular bilen bille kirip kélishti. Féstus emr qiliwidi, Pawlus élip kirildi. **24** Féstus mundaq dedi: — Agrippa padishah aliyliri we mushu sorun'gha yighilghan janablar! Bu kishini körüwatisiler. Hem Yérusalémda hem bu yerde pütün Yehudiy ahalisi uning toghruluq erz qilip manga murajiet qilip, u tirik qaldurushqa bolmaydul — dep churqirashqanidi. **25** Lékin men uningdin ölüm jazasi bérishke téghilik birer jinayet tapalmidim. Hazir bu kishi impéror janablrigha murajiet qildi. Shuning bilen uni [Rimgha] ewetishni qarar qildim. **26** Biraq uning heqqide ghohamgha melum qilip yazghudek ish yoq. Shuning bilen ehwalni resmий tekshürüp birer yazghudek melumatqa ige bolush meqsitide uni herbizirining aldigha, bolupmu sili, Agrippa padishah aliylirining aldigha élip keldim. **27** Chünki mehbusni sotqa ewetkende, uning üstidin qilin'ghan shikayetlerni éniq körsetmeslik manga nisbeten orunluq emestek bilinidu.

26 Shuning bilen, Agrippa Pawlusqa: — Özüngning gépingni qilishinggha ruxset, — dedi. Pawlus qolini sozup özi aqlashqa bashlidi: **2** — I Agrippa xan, бүгүн aldirlida Yehudiyar méning üstümdin shikayet qilghan pütün ishlar toghruluq jawab bérish pursitige nésip bolghanliqim üçün, bolupmu özlirining Yehudiylarning adetliri we ularning arisidiki talash-tartishliridin xewerlari bolghanliqi üçün özümni bextlik hésablaymen! Shuning üçün dégenlirimni sewrchanliq bilen anglap béqishlirini ötünimen. **4**

Méning deslepki waqitlirimda, yeni kichikimdin tartip öz élimde, Yérusalémda yürüş-turushumning qandaq ikenliki Yehudiylarning hemmisige ayan. **5** Ular shu deslepki waqitmdin béri méni tonughachqa (eger xalisaidi, shuninggha guwahliq béretti), méning ibadet tüzümidiki eng telepchan mezhepning shertliri boyiche yashap, yeni Perisiy bolup ömrümni ötküzginimni bilidu. **6** Emdi men Xuda ata-bowilirimizgha qilghan wedige baghligghan ümidim tüpeylidin hazir soraq qiliniwatimen. **7** Shu [wedining] nésiwisige yetishni bizning pütkül on ikki qebilimiz kéche-kündüz toxtawsiz Xudagha ibadet qilip ümid qilmaqta. I aliyliri, Yehudiylarning méning üstümdin qilghan shikayetliri del shu ümidke baghliqtur! **8** [Xalayiq], Xuda ölgenlerni tirildürse, néme üçün ishinishke bolmaydu, dep qaraysiler? **9** Derweqe, özümму eslide Nasaretlik Eysaning namigha qarshi nurghun ishlarni qilishim kérek dep qayil idim **10** we Yérusalémda ene shundaq ishlarni qilghanidim. Bash kahinlardin hoquq élip, özüm Xudaning nurghun muqeddes bendilirini zindan'gha tutup bergen, ular ölümge höküm qilin'ghandimu, höküme awaz qoshqanidim. **11** Men hemme sinagoglarda köp qétim ularni izdep tépiz jalap, kupurluq gep qilishqa zorlighanidim. Men ulargha telwilerche öch bolup, hetta yaqa yurttki sheherlerge bérp, ulargha ziyankeshlik qilghanidim. **12** Bu ishlarda bolup bash kahinlar bergen toluq wekillik hoquqi bilen Demeshq shehirige qarap seper qiliwatattim. **13** Chüsh waqtida yolda kétiwétip, asmandin chüshken, quyash nuridinmu küchlük bir nurning etrapimni we bille kétiwatqanlarni yorutuwetkenlikini kördüm. **14** Hemmimiz yerge yiqilghan bolup men ibraniy tilida éytilghan: «Ey Saul, Saul! Manga némishqa ziyankeshlik qilisen? Séni zixlashlarga qarshi tepmiking sen üçün tes kélidu!» dégen bir awazni anglidim. **15** Men: — «I Reb, sen kimsen?» dep sorisam, Reb manga: «Men sen ziyankeshlik qiliwatqan Eysadurmen! **16** Emdi ornungdin tur; chünki Men séni sen körgen ishlargha hemde Özüm sanga ayan qilin'ghinimda köridighan ishlargha xezinichi ghohidar we guwahliq bergüchi bolushqa tiklesh üçün, sanga ayan boldum. **17** Men séni öz xelqingning hem ellerning qolidin qutquzimen — chünki men séni yat elliklerning közlirini échip, ularning qarangghuluqtin yoruqluqqa, Sheytanning ilkidin Xudagha baghlinishqa burulushi üçün ularning arisigha ewetimen. Shuning bilen ular gunahlrining kechürümige, shundaqla Manga étiqad qilish arqiliq pak-muqeddes qilin'ghanlarning arisida mirasqa muyesser bolidu» — dedi. **19** Shunga, i Agrippa aliyliri, men ershtin kelgen bu ghayibane körünüşke itaetsizlik qilmidim. **20** Belki aldi bilen Demeshq xelqige, andin Yérusalém shehiridikilerga, pütün Yehudiye ölkisidikilerga hemde yat elliklergimu, «Towa qilip, Xudagha baghlininglar, shundaqla towa qilishqa uyghun emellerni körsitinglar» dep jakarlap xewer yetküzüp keldim. **21** Bu ishlar tüpeylidin Yehudiylar méni ibadetxana hoylisida tutup, mushtlap öltürüwetmekchi bolushti. **22** Lékin бүгүн'giche Xudaning yadrem-meditige muyesser bolup men ching turuwatimen, töwendikiler bolsun yuqiridikiler bolsun hemmeylen'ge guwahliq bérp keldim. Guwahliqim del peyghemberler

hem Musa özi bësharet qilip éytqanliridin bashqa nerse emes — **23** démek, Mesih jezman azab-oqubet chékip, tunji bolup ólúmdin tirilgúchi bolup [Yehudiy] xelqige hem pütkül ellergimu yoruqluq jakarlaydu. **24** Pawlus bu ishlarni éytip ózini shundaq aqlash jawabini bergende, Féstus yuqiri awaz bilen uninggha: — Pawlus, sarang bolupsen! Bilimingning köpliki eqlingni azduruptu! — dédi. **25** Lékin Pawlus: — Sarang emesmen, i Féstus janabliri, men belki heqiqetke uyghun hem salmiqi bar sözlerni jar qilimen. **26** Chünki [Agrippa] aliylirining bu ishlardin xewiri bar. Men uninggha yüreklik bilen ochuq sözlewatimen, chünki bu ishlarning héchqaysisining uningdin yoshurun emesliqige ishinimen. Chünki bu ish bulung-puchqaqlarda qilin'ghan emes! **27** — Ey Agrippa aliyliri, ózliri peyghemberlerning éytqanlirigha ishinemdila? Men ishinidighanliqlirini bilimen! — dédi. **28** Agrippa Pawlusqa: — Sen méni mushunchilik qisqighina waqitta xristian bolushqa qayil qilmaqchimusen? — dédi. **29** Pawlus: — Meyli qisqa waqit ichide yaki uzun waqitta bolsun, peqet ózlrining emes, belki бүгүн sözümnü anglighuchilarning hemmisi manga oxshash bolghay (peqet mendiki zenjirler silerde bolmisun!) dep Xudadin tileymen, — dédi. **30** Shuning bilen [Agrippa] xan, shundaqla waliy, Berniki we ular bilen bille olturghanlar orunliridin turup, **31** [zaldin] chiqip, bir-birige: — Bu kishining ölümige yaki türmige solashqa tégishlik héchbir jinayiti yoq iken! — déyishti. **32** Agrippa Féstusqa: — Bu adem Qeyserge murajiet qilmighan bolsa, qoyup bérilse bolidikentuq! — dédi.

27 Bizning Italiyege déngiz yoli bilen bérishimiz qarar qilin'ghandin kéyin, emeldarlar Pawlus bilen bashqa birnechche mehbusni «Awghustus qismi»diki Yuliyus isimlik bir yüzbéshigha tapshurdi. **2** Biz Adramittiumning bir kémisige chiqtuq. Kéme Asiya ólkisining déngiz boyliridiki sheherlerge baratti. Tésalonika shehiridin bolghan Makédoniyelik, Aristarxus isimlik bir kishi biz bilen hemseper boldi. **3** Etisi biz Zidon shehirige yétip kelduq. Yuliyus Pawlusqa kengchilik qilip, shu yerdiki dost-buraderlirining yénigha bérup ularning ghemxorliqini qobul qilishigha ruxset qildi. **4** Biz u yerdin yene déngizgha chiqtuq. Shamallar qérishqandek qarshi teripimizdin chiqqanliqi üçün, Siprus arilining shamalgha dalda teripi bilen mangduq. **5** Kilikiye we Pamfiliye ólkilirining udulidiki déngizdin ötüp, Likie ólkisidiki Mira shehirige kelduq. **6** Shu yerde yüzbéshi Iskenderiye shehiridiki Italiyege baridighan bashqa bir kémini tépip, bizni uninggha chiqirip qoydi. **7** Déngizda köp künler nahayiti asta méngip, teslikte Kinidos shehirining uduligha kelduq. Shamal mingish yónilishimizni tosughachqa, Krét arilining shamaldin dalda teripi bilen méngip, Salmoniy [yérim arili]din ötüp, **8** déngizda teslikte ilgirilep qirghaqni boylap, Laséya shehirige yéqin bolghan «Güzel aramgha» dep atilidighan bir yerge kelduq. **9** Seper bilen xéli waqitlar ötüp, roza küni aliqaqhan ötken bolghachqa, déngizda seper qilish xeterlik idi. Shunga Pawlus köpchilikke nesihet qilip: **10** — Buraderler, bu seperning balayi'apet we éghir ziyan bilen tügeydighanliqini körüwatimen; mal we kémidin mehrum bolupla qalmaq, seper öz jénimizghimu zamin bolidul! — dep agahlاندurdi. **11** Biraq yüzbéshi bolsa

Pawlusning söziye ishenmey, kéme bashliqi bilen kéme igisining söziye ishendi. **12** Uning üstige, bu portmu qishlashqa muwapiq jay bolmighachqa, köpchilik yene déngizgha chiqip, mumkinqeder Féniks shehirige yétip bérup, shu yerde qishlashni quwwetlidi. Féniks bolsa Krét arilidiki bir déngiz porti bolup, bir teripi gherbiy jenubqa we bir teripi gherbiy shamalgha qaraytti. **13** Jenubtin meyin shamal chiqiwatatti, köpchilik nishanimizgha yétidighan bolduq dep, lenggerni éliwétip, kémini Krét arilining qirghiqini boylap heydep mangdi. **14** Lékin uzun ötmey, araldin qattiq «sherqiy shamaldin kelgüchi» dep atilidighan esheddiy qara boran chiqip ketti. **15** Kéme buranning qamalligida qalghachqa, uni shamalgha yüzlendürelmey, boranning meyliche méngishigha qoyup berduq. **16** Klawda dégen kichik bir aralning shamalgha dalda teripige ötüwélip, qolwaqni kémige chiqiriwélip, ararla uni saqlap qalalidu. Andin kémichiler kémini arghamchilar bilen sirtidin orap baghliwaldi. Kémining Sirtis dep atalghan déngiz astidiki tash-qum dówilirige qéqilip pétip qélishidin qorqup, tormuz lenggerlirini chüshürüp, kémini shamalning heydishige qoyup berdi. **18** Boran üstimizge shiddetlik soqqachqa, etisi malni déngizgha tashlashqa bashladi. **19** Üchünchi künide ular öz qolliri bilen kémidiki qoral-jabduqlirini déngizgha tashliwetti. **20** Köp künlergiche ya kün ya yultuzlar körünmey, boran-chapqun yenila shiddetlik üstimizge toxtimay soquwergechke, axirda qutulup qélis ümidimizmu yoqqa qalqanidi. **21** Kémidikiler birnerse yémiginige köp künler bolghandin kéyin, Pawlus ularning arisida turup: — Buraderler, siler baldurla méning gépimge qulaq sélip Krétin déngizgha chiqmasliqinglar kérek idi. Shundaq qilghan bolsanglar bu balayi'apet we ziyan-zexmetlerge uchrighan bolattinglar. **22** Lékin emdi silerni gheyretlik bolushqa dewet qilimen. Chünki aranglarda héchqaysinglar jénidin ayrilghini yoq, peqet kémidinla mehrum qalisiler. **23** Chünki men tewe bolghan we ibadet-xizmitini qilip kelgen Xudaning bir perishtisi tünütgün kéche yénimgha kélip **24** manga: «Pawlus, qorqma! Sen Qeyserning aldigha bérup turushung kérek; we mana, Xuda shapaet qilip sen bilen bile seper qilghanlarning hemmisining jénini tiliginingni sanga ijabet qildil!» dédi. **25** Shuning üçün ey ependiler, gheyretlik bolunglar; chünki Xudagha ishinimenki, manga qandaq étylghan bolsa shundaq emelge ashurulidu. **26** Biraq biz melum aralning qirghiqigha urulup kétishimiz muqerrir bolidu. **27** Sepirimizning on tötinchi küni kéchisi, kéme Adriatik déngizida leyple yürüwatqan bolup, tün nispide, kémichiler quruqluqqa yéqinlap qéliptuq, dep oyildi. **28** Ular chongqurluqni ölchesh arghamchisini déngizgha chüshürüp, suning chongqurluqini ölchep körgenidi, yigirme ghulach chiqtı. Sen aldigha méngip yene ölchiwidi, on besh ghulach chiqtı. **29** Ular kémining xada tashlarga urulup kétishidin qorqup, kémining keynidin töt lenggerni tashliwétip, tang etishni telmürüp kütüp turdi. **30** Lékin kémichiler kémidin qachmaqchi bolup kémining beshidinmu lenggerni élip tashliwéteyli dep bahane körsitip, qolwaqni déngizgha chüshürdi. **31** Pawlus yüzbéshi we leshkerlerge: — Bu [kémichiler] kémide qalmsa, siler qutulalmaysiler! — dédi. **32** Buning bilen leshkerler kémidiki qolwaqning arghamchilirini

késip, uni leylitip qoydi. **33** Tang atay dégende, Pawlus hemmeylenni bir'az ghizaliniwêlishqa dewet qildi. U: — Silerning dekke-dükke ichide héchnéme yémey turghininglarga on töt kün boldi. **34** Emdi bir'az ghizalinishinglarni ötünimen. Chünki hayat qélishinglar üçhün mushundaq qilishqa toghra kélidu; chünki héchqaysinglarning bëshidiki bir tal moymu ziy'an'gha uchrinmaydu! — dédi. **35** Bu sözni qilip bolup, u qoligha bir parche nanni élip, köpchilikning aldida Xudagha teshekkür éytip oshtup yédi. **36** Shuning bilen hemmeylen gheyretlinip ghizalinishqa bashlidi **37** (kémide biz jemiý ikki yüz yetmiş alte kishi iduq). **38** Hemmeylen qorsaqilirini toqlighandan kéyin, kémini yéniklitish üçhün, kémidiki bughdaylarnimu déngizgha tashliwetti. **39** Tang atqanda, kémichiler quruqluqning ne ikenlikini tonumidi. Lékin uningdiki bir qumluq qoltuqni bayqap, kémini bir amal qilip shu yerde uruldurup quruqluqqa chiqarmaqchi boldi. **40** Ular aldi bilen lenggerlerni boshiwétip, ularni déngizgha tashliwetti. Shuning bilen bir waqitta, kémining ikki yönilish paliqining baghlirini boshitip, ularni chüshürüwetti. Andin kémining bëshidiki yelkeni shamalgha chiqirip, kémini qumluqning qirghiqigha qaritip mangurdurdi. **41** Emdi ikki éqim bir-birige uchrashqan yerge kirip qélip, ular kémini qiraaqqa soqturwaldi; kémining bëshide déngiz tégige urulup pétip, midirilmay qaldi, lékin kémining arqa teripi dolqunlarning xerbisi bilen chuwwulup kétishke bashlidi. **42** Leshkerler mebuslarning sugha sekrep qéchip kétishining aldini élish üçhün, hemmisini óltürüwtemekchi boldi. **43** Lékin yüzbéshi Pawlusni qutquzushni xalighan bolup, leshkerlarning bundaq qilishigha yol qoymidi. U aldi bilen su üzüshni bilidighanlarning sugha chüshüp qirghaqa chiqishini, **44** qalghanlarning bezilirini taxtaylarga, bezilirini kémining chuwwulup ketken parchilirigha ésilip, qirghaqa chiqishini buyrudi. Shundaq boldiki, hemmeylen qutulup saq-salamet quruqluqqa chiqti.

28 Biz qutulup saq-salamet qirghaqa chiqqandin kéyin, u aralning Malta dep atilidighanliqini bildi. **2** Yerlik xelq bizge intayin méhribanliq bilen muamile qildi; chünki u chaghda yamghur yéghip, hawa soghuq bolghachqa, ular gülxan yéqip bizni kütüwaldi. **3** Pawlus bir baghlam otun térip kélip otqa tashliwidi, issiqdin étirilip chiqqan bir zeherlik yılan uning qolini chishliginiche chaplishiwaldi. **4** Shu yerlikler Pawlusning qoligha yépiship turghan yilanni körüp, bir-birige: — Bu adem choqum bir qatil iken! Déngizdin qutulup chiqqan bolsimu, «Adilliq» uning tirik qélishigha yol qoymidi, — déyishti. **5** Lékin Pawlus yilanni otning ichige silkup atti, özi bolsa héchqandaq zexim yémidi. **6** Xelq uninggha bedini ishship kétidu yaki u tuyusiz yiqilip ólidu dep qarap turatti. Lékin uzun waqit qarap turup, uningda héchqandaq binormal haletning bolmighanliqini körüp, oyilghinidin yénip: — Bu bir ilah bolsa kérek! — déyishti. **7** U yerning etrapidiki yurtta, aral bashliqi (Publiýus dep atalghan)ning birneche yer-étizliri bar idi. U bizni öyige bashlap, üch kün qizghin méhman qilip kütti. **8** U chaghda shundaq boldiki, Publiýusning atisining qizitmisi örlep, tolghaq bolup yétip qalghaniken. Pawlus uning yénigha kirip, dua qilip üstige qolini tegküzip, uni saqaytip qoydi. **9** Shuningdin

kéyin araldiki qalghan késellerning hemmisi uning aldigha kélip, saqaytildi. **10** Ular bizning hörmitimizge nurghun sowghatlarni béghishlighan bolup, axirida bu yerdin yene yolgha chiqqan waqtimizda, bizni yolgha lazimliq nerse-kérékler bilen teminlidi. **11** Malta arilida Iskenderiyedin kelgen, bëshigha «Samawiy Qoshkézek» ilahlining neqishliri oyulghan bir kéme qishlighanidi. Aralda üch ay turghandin kéyin, bu kéme bilen yolgha chiqtuq. **12** Sirakoza shehirige kélip, u yerde üch kün turduq. **13** Andin aylinip méngip, [Italiyediki] Régiyum shehirige kelduq. Etisi shamal yönilishi ózgirip jenubtin chiqishi bilen, ikkinchi küni Putéoli shehirige yétip kelduq. **14** U yerde birneche qérindashlarni taptuq, ularning ötünüshliri bilen biz ularda bir hepte turduq. Shundaq qilip biz Rim shehirige yétip kelduq. **15** Kéliwatqanliqimizdin xewer tapqan shu yerdiki qérindashlar bizni qarshi élish üçhün sheherdin chiqip hetta «Apiýus baziri»ghiche, [beziliri] «Üch Saray»ghiche kelgenidi. Pawlus ularni körgende, Xudagha rehmet éytip, gheyretlendi. **16** Rim shehirige kirginimizde, yüzbéshi mebuslarni orda qarawul bégige tapshurdi; lékin Pawlusning birla közetküchi leshker bilen bir öyde ayrim turushigha russet qilindi. **17** Üch künden kéyin, u u yerdiki Yehudiylarning kattiwashlirini özi bilen körüshüshke chaqirdi. Ular jem bolghanda, u mundaq dédi: — Qérindashlar! Men xelqimizge yaki ata-bowilirimizdin qaldurulghan örp-adetlerge qarshi héchqandaq ish qilmighan bolsam, Yérusalémda turghinimda tutqun qilinip rimliqlarning qoligha tapshuruldum. **18** Rimliqlar méni soraqqa tartip, mende ölüm jazasigha mehkum qilghudek birer jinayet bolmighachqa, méni qoyuwetmekchi boldi. **19** Lékin Yehudiylar buninggha qarshiliq bildürgechke, Qeyserge murajiet qilishqa mejbur boldum. Bularni déginim bilen, bu méning öz xelqim üstidin shikayitim bar dégenlikim emes. **20** Shu sewebtin men siler bilen yüz körüshüsh we bu heqte silerge éytish üçhün silerni shu yerge chaqirdim. Chünki bu zenjir bilen baghlinishning sewebi del Israilning kütken ümididir. **21** Ular Pawlusqa: — Biz bolsaq Yehudiýedin sen toghruluq xet almiduq, yaki u yerdin kelgen qérindashlarning héchqaysisimu sen toghruluq birer yaman xewer ekelmidi yaki yaman gépingni qilmidi. **22** Lékin séning pikiriringni anglihumiz bar. Chünki hemme yerde kishilerning [sen tewe bolghan] bu mezhepke qarshi sözlewatqanliqidin xewirimiz bar! — déyishti. **23** Shuning bilen ular Pawlus bilen körüshüshke bir künni békitti. U küni nurghun kishiler uning turalghusigha kelgenidi; u tang atqandin kechkiche ulargha [söz-kalamni] sherhle, Xudaning padishahliq heqqide toluq guwahliq bérip, Tewrat hem peyghemberlarning yazmiliridin neqil keltürüp, ularni Eysa toghruluq qayil qilishqa küchidi. **24** Uning sözlirige beziler ishendürüldi, beziler ishinishni ret qildi. **25** Ular Pawlusning mundaq bir sözni qilishi bilen ózara kélisilmey qaytip ketti. U mundaq dédi: — Muqeddes Roh Yeshaya peyghember arqliq ata-bowilirimizgha munu sözni del jayida éytqan: **26** — «Barghin; mushu xelqqa mundaq dep éytqin: — «Siler anglashni anglaysiler, biraq chüshenmeysiler; Körüshni körüsiler, biraq bilip yetmeysiler. **27** Chünki mushu xelqning yürükini may qaplap ketken, Ular

anglighanda qulaqlirini éghir qiliwalghan, Ular közlirini yumuwalghan; Undaq bolmisidi, ular közliri bilen körüp, Quliqi bilen anglap, Köngli bilen chüshinip, Öz yolidin yandurulushi bilen, Men ularni saqaytqan bolattim»».

28 Shunga bilishinglar kérekki, Xudaning bu nijatliqi yat elliklerge ewetiliwatidu. Ular bolsa uninggha qulaq salmay qalmaydu! — dédi. U bu sözlerni éytqanda Yehudiylar öz-ara qattiq talash-tartish qiliship ketti.

30 [Pawlus] özi ijarige alghan öyde toluq ikki yil turdi we bu yerde uning bilen körüshüshke kelgen hemme kishilerni qobul qilip, **31** tolimu yürekliq bilen hem héch tosalghugha uchrinmay, Xudaning padishahliqini jar qilip, Reb Eysa Mesihke dair heqiqetlerni yetküzüp telim berdi.

Rimliqlargha

1 Rosulluqqa tallap chaqirilgan, Xudaning xush xewirini jakarlashga ayrip teyinlen'gen, Mesih Eysaning quli bolghan menki Pawlustin salam! **2** Xuda bu xush xewerning kélishtini xéli burunla peyghemberliri arqiliq muqaddes yazmilarda wede qilghanidi. **3** Bu xush xewer Öz Oghli, yeni Rebbimiz Eysa Mesih toghrisidur; jismaniy jehtetin U Dawutning neslidin tughulghan; birdinbir pak-muqaddes Roh teripidin ölümdin tirildürülüş arqiliq «küch-qudret Igsi Xudaning Oghli» dep körsitilip békitilgen; **5** U arqiliq, shundaqla Uning nami üçün barliq eller arisida Xudagha étiqadtin bolghan itaetmenlik wujudqa keltürülüşke biz méhir-shepqetke we rosulluqqa muyesser bolduq; **6** Siler ular arisida, Eysa Mesih teripidin chaqirilghansiler. **7** Shunga, Xuda söygen we U «muqaddes bendilirim» dep chaqirghan Rim shehiridiki hemminglarga, Atimiz Xudadin we Rebbimiz Eysa Mesihdin méhir-shepqet we aman-xatirjemlik bolghay! **8** Aldi bilen men Eysa Mesih arqiliq hemminglar üçün Xudayimgha teshekkür éytimen; chünki silerning étiqadinglar pütkül alemge pur ketti. **9** Öz Oghli toghrisidiki xush xewerde chin roh-qelbim bilen men xizmitni qiliwatqan Xuda Öz méning dualirimda silerni shunche üzlüksiz eslep turganliqimgha guwahtur. **10** Men dualirimda, mumkin qeder Xudaning iradisi bilen silerning yéninglarga bérishqa axir muyesser bolushqa hemishe ötünimen. **11** Chünki men silerni birer rohiy iltipatqa ige qilish arqiliq mustehkemlesh üçün siler bilen körishüshke intayin teqqazmen; **12** yeni, men aranglarda bolsam, bir-birimizning étiqadidin özara teselli we ilham alalaymiz démekchimen. **13** Qérindashlar, men silerning shuni bilishinglarni xalaymenki, bashqa yerdiki elliklerning arisida xizmitim méwe bergende, silerning aranglardimu xizmitimning méwe bérishi üçün yéninglarga bérishni köp qétim niyet qildim, lékin bügün'giche tosalghugha uchrup kéliwatimen. **14** Men herqandaq ademlerge, meyli Yunanliqlar we yat taipilergé, danishmen we nadanlarga bolsun, hemmisige qerzdarmen. **15** Shuning üçün imkaniyet manga yar bersila men Rimdiki silergimu xush xerwerni yetkiüzüp bayan qilishqa qizghinmen. **16** Chünki men Mesih toghrisidiki bu xush xewerdin hergiz jijil bolmaymen! Chünki u uninggha ishen'güchilirining hemmisini, aldi bilen Yehudiylarni, andin kéyin Gréklerni nijatqa érishtüridighan Xudaning küch-qudritidur! **17** Chünki [xush xewerde] étiqadqa asalan'ghan, Xudaning birxil heqqaniyliq étiqad qilghuchilargha wehiy qilin'ghandur. [Muqaddes yazmilarda] yézilghinidek: — «Heqqaniy adem ishench-étiqadi bilen hayat bolidu». **18** Chünki heqqaniyetsizlik bilen heqiqetni basidighan insanlarning barliq iplasliqigha we heqqaniyetsizlikige nisbeten Xudaning qaratqan ghezipi ershtin ochuq wehiy qilinmaqta. **19** Chünki insanlar Xuda toghrisida bileydighan ishlar ularning köz aldida turidu; chünki Xuda hemmini ulargha ochuq körsitip bergen **20** (chünki dunya apiride bolghandin béri Xudaning közge körünmes özgichilikliri, yeni menggülik qudriti we birdinbir Xuda ikenlikli Özï yaratqan mewjudatlar

arqiliq ochuq körülmekte, shundaqla buni chüshinip yetkili bolidu. Shu sewebtin insanlar héch bahane körsitelmeydu) (**aidios g126**) **21** — chünki insanlar Xudani bilsimu, uni Xuda dep ulughlimidi, Uninggha teshekkür éytmedi; eksiche, ularning oy-pikiriliri bimene bolup, nadan qelbi qarangghuliship ketti. **22** Özlirini danishmen qilip körsetsimu, lékin eqilsiz bolup chiqti; **23** chirimas Xudaning ulughluqining ornigha chirip ölidighan ademzatqa, uchar-qanatlargha, töt ayaghliq haywanlarga we yer béghirliqhuchilargha oxshaydighan butlarni almashturup qoyghanidi. **24** Shunga Xuda ularni qelbidiki shehwaniy hewesliri bilen iplasliq qilishqa, shundaqla bir-birining telnirini nomusqa qaldurushqa qoyup berdi. **25** Ular Xuda toghrisidiki heqiqetni yalghan'gha aylandurdi, Yaratquchining ornigha yaritilghan nersilerge choqunup, tawap-taet qilghanidi. Halbuki, Yaratquchigha teshekkür-medhiye menggüge oqulmaqta! Amin! (**aiön g165**) **26** Mana shuning üçün, Xuda ularni peskesh shehwaniy heweslerge qoyup berdi. Hetta ayallarmu tebiy jinsiy munasiwetni gheyriy munasiwetke aylandurdi; **27** shuningdek, erlermu ayallar bilen bolidighan tebiy jinsiy munasiwetlerni tashlap, bashqa erlerge shehwaniy hewesler bilen köyüp pishidighan boldi. Erler erler bilen shermendilikke kirishti we netijide ularning muxalip qilmishliri öz beshigha chiqti. **28** Ular Xudani bilishtin waz kéchishni layiq körgenlikli tallighanliqi üçün, Xuda ularni buzuq niyetlerge we nalayiq ishlarni qilishqa qoyup berdi. **29** Ular herxil heqqaniyetsizlik, rezillik, nepsaniyetchilik, öchmenlikke chömüp, hesetxorluq, qatilliq, jédelxorluq, mekkarliq we herxil betniyetler bilen taldi. Ular ighwager, **30** töhmextor, Xudagha nepretlinidighan, kibirlik, maxtanchaq, chongchi, herxil rezilliklerni oylap chiqiridighan, ata-anisining sözini englimaydighan, **31** yorutulmighan, wediside turmaydighan, köyümsiz we rehimsiz insanlardur. **32** Ular Xudaning shulargha bolghan adil hökümünü, yeni shundaq ishlarni qilghuchilarning ölümge layiq ikenlikini éniq bilsimu, bu ishlarni özliri qilip qalmay, belki shundaq qilidighan bashqilardin söyünüp ularni alqishlaydu.

2 Emdi ey bashqilarning üstidin höküm qilidighan insan, kim bolushungdin qet'iynezer bahane körsitelmeysen; chünki bashqilar üstidin qaysi ishta höküm qilsang, shu ishta öz gunahingni békitisen. Chünki ey hökümchi, sen özüngmu ulargha oxshash ishlarni qiliwatisen. **2** Bizge melumki, Xudaning undaq ishlarni qilghanlar üstidin höküm chiqirishi [mutleq] heqiqetke asalan'ghandur. **3** Shunga, i shundaq ishlarni qilghanlar üstidin höküm chiqarghuchi, shundaqla shuninggha oxshash ishlarni qilghuchi insan, özüng Xudaning hökümidin qachalaymen dep xiyal qilamsen? **4** Yaki Xudaning méhribanliqining séni towa qilish yoligha bashlaydighanliqini héch bilme, uning méhribanliqi, keng qorsaqliqi we sewr-taqitining molluqigha sel qarawatamsen? **5** Eksiche, towa qilmaydighan jahilliqing we tash yüreklikingdin, Xuda adil hökümünü ayan qilidighan ghezeplik küni üçün sen öz beshinggha chüshidighan ghezipini toplawatisen. **6** Xuda herkimge öz emellirige yarisha ish köridü. **7** Yaxshi ishlarni

sewrchanliq bilen qilip, shan-sherep, hörmət-éhtiram we baqiylıqni izdigenlerge U menggülik hayat ata qilidu; (aïñios 166) **8** Lékin shexsiyetchilerge, heqiqetke ten bermey, eksiche heqqaniyetsizlikke egeshkenlerge ghezep-qehr yaghdurulidu; **9** yamanliq qilidighan barliq jan igisige, aldi bilen Yehudiylargha, andin Gréklerge külpet we derd-elem chüshidu; **10** biraq, barliq yaxshiliq qilghuchilargha, aldi bilen Yehudiylargha, andin Gréklerge shan-sherep, hörmət-éhtiram we aman-xatirjemlik teqdim qilinidu. **11** Chünki Xudada ademning yüz-xatirisini qilish yoqtur. **12** — chünki Tewrat qanunini bilmey gunah sadir qilghanlarning herbiri Tewrat qanunining hökümige uchrimsimu, [eyibke uchrıp] halak bolidu; Tewrat qanunini bilip turup gunah sadir qilghanlarning herbiri bu qanun boyiche soraqqa tartilidu **13** (chünki Xudaning aldida qanunni anglihanlar emes, belki qanun'gha emel qilghuchilar heqqaniy hêsablinidu. **14** Chünki Tewrat qanunini bilmeydighan ellikler tebiy halda bu qanun'gha uyghun ishlarni qilsa, gerche bu qanundin xewersiz bolsimu, Tewrat qanuni ularda körün'gen bolidu. **15** Ularning bu qilghanliri öz qelblirige qanun teleplirining pütüklük ikenlikini körsitidu; shuningdek, ularning wijdanlirimu özlirige heqiqetning guwahchisi bolup, oy-pikirliri özini eyibleydu yaki özini aqlaydu) **16** — men yetküzüp kéliwatqan bu xush xewerge asasen Xudaning Eysa Mesih arqiliq insanlarning qelbide pükken mexpı ishlar üstidin höküm chiqiridighan künide [yuqirida éytilghan ishlar choqum yüz bérıdu]. **17** Senchu, eger özingni Yehudiy dep atap, Tewrat qanunigha ümid baghlap, Xudagha tewemen dep maxtansang, **18** qanundin öginip uning iradisini bilip, ésil bilen pesni perq etken bolsang, **19** Tewrat qanunidin bilim we heqiqetning jewhirige ige boldum dep qarap, özüngni korlarga yol bashlighuchi, qarangghuda qalghanlarga mayak, nadanlarga ögetküchi, gödeklerge ustaz dep ishen'gen bolsang — **21** emdi sen bashqilargha telim bérısenu, özüngge bermemsen? Oghriliq qilmanglar dep wez éytısenu, özüng oghriliq qilamsen? **22** «Zina qilmanglar» — dep wez éytiysenu, özüng zina qilamsen? Butlardin nepretlinisenu, özüng butxanilardiki nersilerini bulang-talang qilamsen? **23** Tewrat qanuni bilen maxtinisenu, özüng shu qanun'gha xilapliq qilip, Xudagha dagh keltüremsen?! **24** Xuddi [muqeddes yazmilarda] yézilghinidek: «Silerning qilmishinglar tüpeylidin Xudaning nami taipileri arisida kupurluqqa uchrımaqta». **25** Tewrat qanunigha emel qilsang, xetne qilin'ghiningning ehmiyiti bolidu, lékin uninggha xilapliq qilsang, xetne qilin'ghining xetne qilinmighandek hêsablinidu. **26** Emdı xetnisizler qanunning teleplige emel qilsa, gerche xetnisiz bolsimu, Xuda teripidin xetnilik hêsablanmamdu? **27** Tewrat qanun desturidin xewerdar we xetnilik turuqluq qanun'gha xilapliq qilghuchi, i Yehudiy, qanun'gha emel qilidighan jismani xetnisizler teripidin séning gunahing üstidin höküm chiqiriliwatmamdu? **28** Chünki sirtqi körünüşhi Yehudiy bolsila uni [heqiqiy] Yehudiy dégili bolmaydu, sirtqi jehettiki jismani xetninimu [heqiqiy] xetne dégili bolmaydu, **29** rohida Yehudiy bolghini [heqiqiy] Yehudiydur; uning xetne qilin'ghini xetne qanun desturi arqiliq emes, belki qelbide, Rohtındur. Bundaq kishining

teriplinishi insanlar teripidin emes, belki Xuda teripidin bolidu.

3 Undaqta, Yehudiy bolghanning Yehudiy emestin néme artuqchiliqı bar? Xetnilik bolghanning néme paydisi bar? **2** Emeliyette, ularning her jehettin köp artuqchiliqı bar. Birinchidin, Xudaning besharetlik sözliri Yehudiylargha amanet qilin'ghan. **3** Emdı gerche ulardin beziliri ishenchsiz chiqqan bolsimu, buninggha néme bolatti? Ularning ishenchsizliki Xudaning ishenchliklikini yoqqa chiqiriwétermu? **4** Hergiz undaq qilmaydu! Xuda rastchil hêsablinip, hemme adem yalghanchi hêsablansun! Xuddi [muqeddes yazmilarda Xuda heqqide] yézilghinidek: — «Sözliginingde adil dep ispatlan'ghaysen, Shikayetke uchrighiningda ghelibe qilghaysen». **5** Lékin bizning heqqaniysizliqimiz arqiliq Xudaning heqqaniyliqı téximu éniq körsitile, buninggha néme deymiz? Heqqaniysizliq üstige ghezep tökidighan Xudani heqqaniy emes deymizmu (men insanche sözleymen)? **6** Mundaq déyishke hergiz bolmaydu! Eger undaq bolsa, Xuda alemni qandaq soraqqa tartidu? **7** [Beziler yene]: «Méning yalghanchilımdin Xudaning heqiqetliki téximu ochuq qilinsa, shundaqla ulughluqı téximu yorutulsa, emdi men yene néme üçün gunahkar dep qarilip soraqqa tartilimen?» [déyishi mumkin]. **8** Undaq bolghanda némishqa (beziler bizge töhmet chaplamaqchi bolup, geplirimizni burıwetkendek) «Yamanliq qilayli, buningdin yaxshiliq chiqip qalar» — déyishke bolmaydu? Bundaq dégüchilerning jazalinishi heqliqtur! **9** Emdı néme déyish kérek? Biz [Yehudiylar] [Yehudiy emeslerdin] üstün turamduq? Yaq, hergiz! Chünki biz yuqurida Yehudiylar bolsun, Grékler bolsun hemmisining gunahning ilkide ikenlikini ispatlap eyibliduq. **10** Derwege, muqeddes yazmilarda yézilghinidek: — «Heqqaniy adem yoq, hetta birimu yoqtur, **11** Yorutulghan kishi yoqtur, Xudani izdiginimu yoqtur. **12** Hemme adem yoldin chetnıdi, Ularning barliq erzimes bolup chıqtı. Méhribanliq qilghuchi yoq, hetta birimu yoqtur. **13** Ularning géli échilghan qebridek sésiqtur, Tilliri kazzapliq qilmaqta; Kobra yilanning zehiri lewlıri astida turidu; **14** Ularning zuwani qarghash hem zerdige tolghan. **15** «Putliri qan toküşhke aldraydu; **16** Barghanla yérıde weyranchiliq we pajielik ishlar bardur. **17** Tinchliq-aramliq yolını ular héch tonughan emes». **18** «Ularning neziride Xudadin qorqidighan ish yoqtur». **19** Tawratlıki barlıq sözlerning Tewrat qanuni astida yashaydighanlarga qarita éytilghanlıqı bizge ayan. Bularning meqsiti, her insanıning aghzi bahane körsitelmey tuwaqlinip, pütkül dunyadikiler Xudaning sorıqida eyibkar iken dep ayan qılinsun, dégenlıktur. **20** Shunga, héchqandaq et igisi Tewrat-qanunigha emel qilishqa intilishliri bilen [Xudaning] aldida heqqaniy hêsablanmaydu; chünki Tewrat qanuni arqiliq insan öz gunahını tonup yétıdu. **21** Biraq, hazır qanun yoli bilen emes, belki Xudaning Özidin kelgen birxıl heqqaniyliq ashkarılandı! Bu xıl heqqaniyliqqa qanunıning özi we peyghemberlerning [yazmilirimu] guwahlıq bergendur; **22** yeni, Xudaning Eysa Mesihning ishench-sadaqetliki arqiliq étıqad qilghuchılarning hemmisining ichige hem üstige yetküzidighan heqqaniyliqidur! Bu ishta ayrimchiliq yoqtur **23** (chünki barlıq insanlar gunah

sadir qilip, Xudaning shan-sheripige yételmey, uningdin mehrum boldi) **24** Chunki étiqadchilarning hemmisi Mesih Eysada bolghan nijat-hörlük arqiliq, [Xudaning] méhir-shepqiti bilen belsids heqqaniy qilinidu. **25** Xuda Uni gunahlarining jazasini kötürüchi kafaret qurbanliq süpitide teyinliidi; [insanlarning] Uning [qurbanliq] qénigha ishench baghlisi bilen [qurbanliq] inawetliktur. Xuda bu arqiliq burunqi zamandikilarning sadir qilghan gunahlarigha sewr-taqetlik bolup, jazalimay ötküzüwétishining adilliq ikenlikini körsetti. **26** Buninggha oxshash bu [qurbanliq] arqiliq U hazirqi zamanda bolghan heqqaniyiliqinimu körsetken. Shundaq qilip U Özining hem heqqaniy ikenlikini hem Eysaning étiqadida bolghuchini heqqaniy qilghuchi ikenlikinimu namayan qildi. **27** Undaq bolsa, insanning néme maxtan'ghuchilik bar? Maxtinishe yoq qilindi! — Néme prinsipqa asasen? Qanun'gha itilish prinsipi bilennimu? — Yaq! «Étiqad» prinsipi bilen! **28** Chunki «Insan Tewrat qanunigha emel qilishqa itilishliri bilen emes, belki étiqad bilen heqqaniy qilinidu» dep hésablaymiz! **29** Ejeba, Xuda peqetla Yehudiylarningla Xudasimu? U ellerningmu Xudasi emesmu? Shundaq, u ellerningmu Xudasidir. **30** Xuda bolsa birdur, U xetne qilin'ghanlarni étiqad bilen hemde xetne qilinmighanlarnimu étiqad bilen heqqaniy qilidu. **31** Emdi étiqad prinsipi bilen Tewrat qanunini bikar qiliwétimizmu? Yaq, del buning eksiche, uni küchke ige qilimiz.

4 Undaqta, biz [Yehudiylarning] jismaniy jehettiki atimiz Ibrahimning érishkini toghrisida néme deymiz? **2** Eger Ibrahim emelliri bilen heqqaniy dep jakarlan'ghan bolsa, uningda maxtan'ghudek ish bolatti (beribir Xudaning aldida uning maxtinishe heqqi yoq idi). **3** Chunki muqeddes yazmilarda néme déyilgen? — «Ibrahim Xudagha étiqad qildi; Bu uning heqqaniyliq hésablandi» déyilidu. **4** Ishligüchige bérilidighan heq «méhir-shepqet» hésablanmaydu, belki birxil «qerz qayturush» hésablinidu. **5** Biraq, héch ish-emel qilmay, peqet nomussiz gunahkarlarni heqqaniy qilghuchi Xudagha étiqad qilidighan kishining bolsa, uning étiqadi heqqaniyliq dep hésablinidu! **6** Xuda qilghan emellirige qarimay, heqqaniy dep hésablaghan kishining bexti toghruluq Dawut [peyghembermu] mundaq dégen: — **7** «Itaetsizlikliri kechürüm qilin'ghan, Gunahliri yépilghan kishi némidégen bextlikur! **8** Perwerdigar gunahliri bilen héch hésablashmaydighanlar némidégen bextlikur!». **9** Emdi bext yalghuz xetne qilin'ghanlarchila mensup bolamdu, yaki xetne qilinmighanlarchimu mensup bolamdu? Chunki: «Ibrahimning étiqadi uning heqqaniyliqi dep hésablandi» dewatimiz. **10** Heqqaniyliq qandaq ehwalda uninggha hésablandi? Xetne qilinishtin ilgirimu yaki xetne qilinishtin keyinmu? U xetne qilin'ghan halda emes, belki xetne qilinmighan halda hésablandi! **11** Uning xetnini qobul qilghini bolsa, uni xetne qilinishtin burunla étiqadi arqiliq ige bolghan heqqaniyliqqa möhür belgisi süpitide bolghanidi. Démeq, u xetnisiz turup Xudagha étiqad qilghuchilarning hemmisining atisi boldi — ularmu [étiqadi bilen] heqqaniy hésablinidu! **12** U yene xetne qilin'ghanlarningmu atisidir; démeq, xetne qilin'ghan bolushi bilen tengla xetne qilinmighan waqtidimu étiqadliq yol mangghan atimiz Ibrahimning

izilirini bésip mangghanlarningmu atisi bolghandur. **13** Chunki [Xudaning] Ibrahimgha we neslige dunyagha mirasxor bolush toghrisidiki wede bérishi Ibrahimning Tewrat qanunigha emel qilishqa intilginidin emes, belki étiqadtin bolghan heqqaniyliqtin kelgen. **14** Chunki eger qanun'gha intilidighanlar mirasxor bolidighan bolsa étiqad bikar nerse bolup qalatti, Xudaning wedisimu yoqqa chiqirilghan bolatti. **15** Chunki Tewrat qanuni [Xudaning] ghezipini élip kélidu; chunki qanun bolmisa, itaetsizlik dégen ishmu bolmaydu. **16** Shuning üçün, Xudaning wedisining [peqet] Öz méhir-shepqiti arqiliq emelge ashurulushi üçün, u étiqadqila asasinidu. Buning bilen u wede Ibrahimning barliq ewladlirigha, peqet Tewrat qanuni astida turidighanlarchila emes, belki Ibrahimche étiqad qilghuchilarning yammisigimu kapaletlik qilin'ghan. Chunki muqeddes yazmilarda: «Séni nurghun qowmning atisi qildim» dep yézilghinidek, Ibrahim hemmimizning atisidir. Derheqiqet, u ölüklerni tirildüridighan, mewjut bolmighanni bar dep mewjut qilidighan, özi étiqad baghlighan Xuda aldida hemmimizning atisi boldi. **18** Héchqandaq ümid qalmisimu u yenila ümide étiqad qildi we shuning bilen uninggha: «Séning nesling [san-sanaqsiz] bolidu» dep aldin éyttilghandek nurghun qowmning atisi boldi. **19** U yüz yashqa yéqinlap, ténni ölgen hésablisimu, shundaqla ayali Sarahningmu baliyatusini öldi dep qarisimu, yenila étiqadta ajizlashmide; **20** Xudaning wedisige nisbeten étiqadsizliq qilip héch ikkilennide, eksiche u étiqadi arqiliq kücheytildi we Xudani ulughlidi, **21** «U némini wede qilghan bolsa shuni emelge ashurush qudritige Igidur» dep toluq ishendürildi. **22** Shuning bilen bu «uning heqqaniyliqi hésablandi». **23** Bu, «Uning heqqaniyliqi hésablandi» dégen söz yalghuz uning üçünla emes, **24** belki Rebbimiz Eysani ölümdin tirildürgen Xudagha étiqad qilishimiz bilen heqqaniy hésablinidighan bizler üçünmu yézilghan; **25** [Mesih] bolsa itaetsizliklirimiz üçün pida yoligha tapshuruldi we heqqaniy qilinishimiz üçün tirildürildi.

5 Shunga étiqad bilen heqqaniy qilin'ghan ikenmiz, Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq Xuda bilen inaq munasiwette bolimiz. **2** U arqiliq étiqad yolida bizni ching turghuzidighan bu méhir-shepqitining ichige kirish hoquqigha muyyesser bolduq, shuningdek Xudaning shan-sheripige baghlighan ümidimizdin shad-xuram bolimiz. **3** Shundaq bolupla qalmay, müshkül ehwallar ichide shadlinimiz; chunki müshküllük sewrchanliqni, sewrchanliq chidamlıqni, chidamlıq ümidni élip kélidu, dep bilimiz. **5** We bu ümid bizni yerge qaritip qoymaydu, chunki bizge ata qilin'ghan Muqeddes Roh arqiliq Xudaning méhir-muhebbiti alliburun qelbimizge quyulup éship tashti. **6** Chunki biz peqet amalsiz qalghinimizda, Mesih biz ixlassizlar üçün [Xuda] békikten waqitta özi pida qildi. **7** Birsining heqqaniy adem üçün jénini pida qilishi nahayiti az uchraydighan ish; bezide yaxshi adem üçün birsi pida bolushqa jür'et qilishimu mumkin; **8** lékin Xuda Öz méhri-muhebbitini bizge shuningda körsitiduki, biz téxi gunahkar waqtimizda, Mesih biz üçün jénini pida qildi. **9** Hazir biz Uning qéni bilen heqqaniy

qilin'ghan ikenmiz, emdi U arqliq [kélidighan] ghezeptin qutulushimiz téximu jezmendur. **10** Chünki burun Xudagha dushman bolghan bolsaqmu, Oghlining ölümi arqliq bizni Uning bilen inaqlashturghan yerde, Uning bilen inaqlashturulghandin kéyin, emdi [Oghlining] hayati arqliq biz téximu qutuldurulmamduq?! **11** Buning bilenla qalmay, hazir biz Rebbimiz Eysa Mesih arqliq Xuda bilen inaqlashturulduq, U arqliqmu Xudaning Özidin shadlinimiz. **12** Shuningdek, gunahning dunyagha kirishi birla adem arqliq boldi, ölümnning dunyagha kirishi gunah arqliq boldi; shuning bilen gunah arqliq ölüm hemme ademge tarqaldi; chünki hemme adem gunah sadir qildi **13** (chünki Tewrat qanunidin ilgirimu gunah dunyada bar idi, elwette; halbuki, qanun bolmisa gunahning hésabi élinmaydu. **14** Shundaqtimu, ölüm Adem'ata waqtidin Musa peyghember waqtighiche insanlarchimu höküm sürdi; ular gerche Adem'atining sadir qilghan itaetsizlikdek gunah sadir qilmighan bolsimu, bu insanlarmu ölüm hökümidin xali bolmidi). Adem'atining özi — kéyin kélidighan Mesihning bir bésharetlik ülgsidir; **15** halbuki, [Xudaning] shapaetlik sowghiti Adem'atining itaetsizlikining pütünley eksidur. Chünki birla ademning itaetsizlikni bilen nurghun adem ölgen bolsa, emdi Xudaning méhir-shepqiti we shuningdek birla adem, yeni Eysa Mesihning méhir-shepqiti arqliq kelgen sowghat éship-téship turghachqa, nurghun ademge yetküzülüp téximu zor netije hasil qildi! **16** Shu shapaetlik sowghatning netijisi bolsa, shu bir ademning gunahining aqiwitige pütünley oxshimaydu. Chünki bir ademning bir qétim ötküzgen itaetsizlikidin chiqarghan höküm insanlarni gunahkar dep békitken bolsimu, emma shu shapaetlik sowghat bolsa köpligen kishilerning nurghun itaetsizlikliridin «heqqaniy qilinish»qa élip baridu. **17** Emdi bir ademning itaetsizlikni tüpeylidin, ene shu bir adem arqliq ölüm hökümran bolghan yerde, [Xudaning] mol méhir-shepqitini, shundaqla heqqaniyliq bolghan shapaetlik sowghitini qobul qilghanlar bir adem, yeni shu Eysa Mesih arqliq hayatta shunche ghalibane hökümranliq qilghuchilar bolmamdu! **18** Shunga, bir qétimliq itaetsizlik tüpeylidin barliq insanlar gunahning jazasigha mehkum qilin'ghan bolsa, oxshashla bir qétimliq heqqaniy emel bilen hayatliq élip kélidighan heqqaniyliq pütkül insanlarga yetküzülgen. **19** Bir ademning bir qétimliq itaetsizlikni arqliq nurghun kishiler derweqe gunahkar qilinip békitilgende, bir ademning bir qétimliq itaetmenlikni bilennu nurghun kishiler heqqaniy qilinip békitilidu. **20** Emdi Tewrat qanuni insanning itaetsizlikliri köprek ashkarlinip bilinsun dep kirgüzülgenidi. Lékin gunah qeyerde köpeygen bolsa, [Xudaning] méhir-shepqitimu shu yerde téximu éship tashti. **21** Shuningdek, gunah [insaniyetning] üstidin hökümranliq qilip [ularni] ölümge élip barghinidek, [Xudaning] méhir-shepqiti heqqaniyliqqa asasinip hökümranliq qilip, insanni Rebbimiz Eysa Mesih arqliq menggülik hayatliqqa érishtiridu. (aiñios g166)

6 Undaқта, néme dégülük? Xudaning méhir-shepqiti téximu ahsun dep gunah ichide yashawéremduq? **2** Yaq, hergiz! Gunahqa nisbeten ölgen bizler qandaqmu uning ichide yashawérimiz? **3** Yaki siler bilmemsiler?

Herqaysimiz Mesih Eysagha kirishke chömüldürülgen bolsaq, Uning ölümi ichige chömüldürülüq? **4** Biz chömüldürülgen arqliq Uning ölümi ichige kirip, Uning bilen bille kömüldür; buning meqsiti, Mesih Atining shan-sheripi arqliq ölümdin tirilginidek, bizningmu yéngi hayatta méngishimiz üçündür. **5** Chünki [Mesihning] ölümige oxshash bir ölümde Uning bilen birge baghlan'ghanikenmiz, emdi biz choqum Uning tirilishige oxshash bir tirilishtimu Uning bilen birge bolimiz. **6** Shuni bilimizki, gunahning makani bolghan ténimiz kardin chiqirilip, gunahning qulluqida yene bolmasliqimiz üçün, «kona adem»imiz Mesih bilen bille kréstlinip ölgen **7** (chünki ölgen kishi gunahnin xalas bolghan bolidu). **8** Mesih bilen bille ölgen bolsaq, uning bilen teng yashaydighanliqimizghimu ishinimiz. **9** Chünki Mesihning ölümdin tirilgendin kéyin qayta ölmeydighanliq, ölümning emdi Uning üstidin yene hökümranliq qilalmaydighanliq bizge melum. **10** Chünki Uning ölümi, U gunahni bir terep qilish üçün peqet bir qétimliq öldi; Uning hazir yashawatqan hayati bolsa, U Xudagha yüzlinip yashawatqan hayattur. **11** Shuninggha oxshash, silermu özünglarni gunahqa nisbeten ölgen, emma Mesih Eysada bolup Xudagha yüzlinip tirik dep hésablamlar. **12** Shunga gunahning öldighan téninglarda hökümranliq qilishigha yol qoymanlar, uning rezil arzu-heweslirige boysunmanglar, **13** shuningdek téninglarning héch ezasini heqqaniyetsizliqqa qoral qilip gunahqa tutup bermenglar. Eksiche, ölümdin tirildürülgenlerde, özünglarni Xudagha atanglar hemde téninglardiki ezalarni heqqaniyetning qorali qilip Xudagha atanglar. **14** Gunah silerning üstünglarga héch hökümranliq qilmaydu; chünki siler Tewrat qanunining astida emes, belki Xudaning méhir-shepqiti astida yashawatisiler. **15** Undaқта, qandaq qilish kérek? Qanunning astida emes, méhir-shepqet astida bolghanliqimiz üçün gunah sadir qilwersek bolamdu? Yaq, hergiz! **16** Özilinglarni itaetmen qullardek birige tutup bersenglar, shu kishining quli bolghanliqlarni bilmemsiler — yaki ölümge élip baridighan gunahning qulliri, yaki Xuda aldida heqqaniyliqqa élip baridighan itaetmenlikning qulliri bolushunglar muqerret? **17** Xudagha teshekkür! Burun gunahning quli bolghansiler, biraq [Mesihning] telimige bashlinip, bu telim körsetken nemunige chin dilinglardin itaet qildinglar. **18** Siler gunahning küchidin qutuldurulup, heqqaniyliqning qulliri boldunglar. **19** Etliringlar ajiz bolghachqa, silerge insanche sözlewatimen: — ilgiri siler ten ezayinglarni napak ishlargha we exlaqsizliqqa qullardek tutup bérishinglar bilen téximu exlaqsizliqlarni qilghandek, emdi hazir ten-ezaliringlarni pak-muqeddeslikke bashlaydighan heqqaniyliqqa qullardek tutup béringlar. **20** Siler gunahning qulliri bolghan waqtlinglarda, heqqaniyliqning ilkide emes idinglar. **21** Hazir nomus dep qarighan burunqi ishlardin shu chagha siler zadi qandaq méwe kördünglar? U ishlarning aqiwéti ölümdür. **22** Biraq, hazir siler gunahnin erkin qilinip, Xudaning qulliri bolghan ikensiler, silerde özünglarni pak-muqeddeslikke élip baridighan méwe bar, uning netijisi menggülik hayattur. (aiñios g166) **23** Chünki gunahning ish heqqi yenila ölümdür, biraq Xudaning Rebbimiz Mesih Eysada

bolghan sowghiti bolsa menggülik hayattur. (aiōnios qilgħan g166)

7 I qérindashlar, men hazir Tewrat qanunini bilgenlerge sözlewatimen; siler qanunning peqet hayat waqtidila insan üstige hökümrän bolidighanliqini bilmemsiyer? 2 Mesilen, éri bar ayal, éri hayatla bolidiken, qanun boyiche érige bagħlan'ghan; lékin éri ölüp ketse, [özini érige bagħlighan] nikah qanunidin azad qilinidu. 3 Shuning üçün, bu ayal éri hayat waqtida bashqa bir erge bagħlansa, zinaxor ayal dep atilidu. Lékin éri ölüp ketse, u [nikah] qanunidin erkin bolidu; shu chaghda bashqa bir erge tegse, zina qilghan bolmaydu. 4 Xuddi shuningdek, qérindashlar, siler Eysa Mesihning [qurbanliq] téni arqiliq Tewrat qanunigha nisbeten öldüglar. Buning meqsiti silerning bashqa birsige, yeni ölümdin Tirilgüchige bagħlinishinglar we shuning bilen Xudagħa méwe bérishinglardin ibarettur. 5 Chünki biz «et»ning ilkide waqtimizda, Tewrat qanuni gunahning arzu-hewesirini téximu qozghap, ténimizdiki ezalarda ölümgé élip baridighan méwini chiqarghanidi; 6 lékin, hazir biz Tewrat qanunining ilkidin erkin bolduq. Chünki özimizni bogħup turidighan bu qanun'gha nisbeten ölgen bolup, qanunning desturining kona yolida emes, belki Rohning yéngi yolida [Xudaning] qulluqida bolimiz. 7 Undaqta néme dégülük? Tewrat qanunining özi gunahmu? Hergiz undaq emes! Derweqe, qanunning körsetmiliri bolmisa, gunahning néme ikenlikini bilmeyttim. Qanun «nepsaniyetchilik qilma» démigen bolsa, nepsaniyetchilikning néme ikenlikini bilmigen bolattim. 8 Lékin gunah qanunning emri arqiliq purset tétip, ichimde herxil nepsaniyetchiliklerni qozghidi. Tewrat qanuni bolmisa, gunahmu ölüktek jansiz bolatti. 9 Bir chagħlarda qanunning sirtida yashighinimda hayat idim, lékin qanun emrini bilishim bilenla, gunahmu janlinip, méni ölümgé élip bardi. 10 Eslide kishige hayatliq élip kelsun dep buyrulghan qanunning emri eksiche manga ölüm élip keldi. 11 Chünki gunah qanunning emri bilen hujum pursitini tétip, méni azardur we emr arqiliq méni öltürdi. 12 Buningdin qarighanda qanun heqiqeten pak-muqeddestur, uning emrimu muqeddes, toghra-adaletlik we yaxshidur. 13 Undaqta, yaxshi bolghini manga ölüm boldimu? Hergiz undaq emes! Belki, gunahning qewetla qebih ikenliki emr arqiliq ochuq ashkarilinishi üçün, bu yaxshi emrning wasitisi bilen gunah mende ölüm peyda qildi. 14 Tewrat qanunining «rohqa tewe» ikenlikini bilimiz. Biraq men bolsam «etke tewe»durmen, démek gunahqa quldek sétilghanmen. 15 Chünki néme qiliwatqinimni özümme bilmeymen. Chünki özüm niyet qilghan ishlarni qilmaymen; eksiche, nepretlinidighimni qilimen. 16 Lékin eger özüm xalimighan ishlarni qilsam, özüm qanunning yaxshi ikenlikini étirap qilghan bolimen. 17 Shundaq iken, bu ishlarni men emes, belki ichimde mewjut bolghan gunah qildiridu. 18 Ichimde, yeni méning etlirimde héch yaxshiliqning mewjut emeslikini bilimen; chünki yaxshiliq qilish niyitim bar bolsimu, uni qilamaymen. 19 Shuning üçün özüm xalighan yaxshiliqni qilmay, eksiche xalimighan yamanliqni qilimen. 20 Özüm niyet qilmighan ishni qilsam, buni qilidighan men emes, belki ichimde makan

qilghan gunahdur. 21 Buningdin özümdiki shundaq bir qanuniyetni bayqaymenki, yaxshiliqni qilmaqchi bolghinimda, yamanliq hamän ichimde manga hemrah bolidu. 22 Qelbimde Xudaning qanunidin söyünmen; 23 biraq ténimdiki ezalirimda bashqa bir qanuniyetni sézimen. Bu qanuniyet qelbimdiki qanun bilen jeng qilip, méni ténimdiki ezalirimdiki gunah sadir qildurghuchi qanuniyetke esir qilidu. 24 Némidégen derdmen ademmen-he! Ölümgé élip baridighan bu ténimdin kimmu méni qutqazar? 25 Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq Xudagħa teshekkür bolsun! Shundaq qilip, qelbim bilen Xudaning qanunigha itaet qilimen, lékin etlirimde gunah sadir qildurghuchi qanuniyetke itaet qilimen.

8 Xulasilisaq, Mesih Eysada bolghanlar gunahning jazasigha mehkum bolmaydu. 2 Chünki Mesih Eysada bolghan hayatliqni bexsh étidighan Rohning qanuniyeti ademni gunahqa we ölümgé élip baridighan qanuniyettin silerni xalas qildi. 3 Chünki [gunahliq] et élip kélidighan ajizliq tüpeylidin Tewrat qanuni qilalmighanni Xudaning Özi [qildi]; U Öz Oghlini gunahkar etlik qiyapette gunahni bir terap qilishqa ewetip, ettiki mewjut gunahni [ölümgé] mehkum qiliwetti; 4 buning bilen [muqeddes] qanunning heqqaniy telipi etke egeshmeydighan, belki Rohqa egiship mangidighan bizlerde emelge ashurulidu. 5 Chünki etke boysunidighanlar etke xas ishlarning oyida yüridu; Muqeddes Rohqa boysunidighanlar bolsa, shu Rohqa ait ishlarning oyida yüridu. 6 Ettiki oyniyetler ademni ölümgé élip baridu; Muqeddes Rohqa ait oy-niyetler hayatliq we xatirjem-amanliqtur; 7 chünki ettiki oy-niyetler Xudagħa dühmenlikdur; chünki et Xudaning qanunigha boysunmaydu hem hetta uninggha boysunushi mumkin emes; 8 ette bolghanlar Xudani xursen qilalmaydu. 9 Emma silerge kelsek, peqet Xudaning Rohi derweqe ichinglarda yashawatqan bolsa, siler ette emes, belki Rohta yashaysiler. Emma Mesihning Rohigha ige bolmighan adem bolsa, u Mesihke mensuplardin emes. 10 Lékin Mesih qelbinglarda bolsa, téninglar gunah tüpeylidin ölümnüing ilkide bolsimu, heqqaniyliq tüpeylidin roħinglar hayattur. 11 Halbuki, ölgen Eysani ölümdin Tirildürgüchining Özidiki Roh silerde yashisa, Mesihni ölümdin tirildürgüchi qelbinglarda yashawatqan Rohi arqiliq ölidighan téninglarnimu hayati küchke ige qilidu. 12 Shuning üçün, qérindashlar, biz etke qerzdar emes, yeni uninggha egiship yashashqa qerzdar emesimiz. 13 Chünki etke egiship yashisanglar, halak bolisiler; lékin Muqeddes Rohqa tayinip ettiki qilmishlarni ölümgé mehkum qilsanglar, yashaysiler. 14 Chünki kimlerki Xudaning Rohining yetekchilikide yashisa, shularning hemmisi Xudaning perzentliridur. 15 Chünki siler qobul qilghan roh qulluqqa ait emes, shundaqla silerni qayta qorqunchqa salghuchi birxil roh emes, belki siler oghulluqqa élip baridighan Rohni qobul qilghansiler; U arqiliq «Abba, ata!» dep nida qilimiz. 16 Roh bizning öz rohimiz bilen bille bizning Xudaning baliliri ikenlikimizge guwahliq béridu. 17 Xudaning baliliri ikenimiz, emdi mirasxorlarmu bolimiz — Xudaning mirasxorliri hemde Mesih bilen teng mirasxor bolimiz — peqetla uning bilen teng azab-oqubet tartsaqla, uning bilen shan-shereptin teng behrimen

bolimiz. **18** Chunki men hazirqi azab-oqubetlarning kelguside bizde ashkariligidan shan-shereplerge héch sélishturguchiligi yoq dep hésablaymen. **19** Chunki pütkül kainat Xudaning oghullirining ayan qilinishi intizarliq bilan kütmekte. **20** Chunki yaratilgan kainat [Xudaning] [leniti astida qélip], bimenilikke chöktürüldi. Bu, kainatning öz ixtiyari bilan emes, belki uni chöktürguchining iradisi bilan boldi we shundaq ümidi bilan boldiki, kainat özimu chirishtin bolghan qulluqtin qutquzulup, Xudaning perzentlirige béghishlinidighan shan-sherepke tewe bolghan hörlükke érishtürülüshtin ibaret idi. **22** Chunki pütkül kainatning hazirgiche nale-peryad kötürüp, tughut tolghiqining azabini birlikte tartiwatqanligini bilimiz. **23** Yalghuz kainat emes, hetta bizmu, yeni [muqeddes] Rohning tunji chiqarghan méwisidin behrimen bolghan bizlermu dilimizda nale-peryad kötürmekteyiz hemde [Xudaning] oghulliri süpitide qobul qilinishimizni, yeni ténimizning nijatning hörlükige chiqirilishini intizarliq bilan kütmektimiz. **24** Biz ümidke baghlan'ghachqa tquzulghanikenmiz. Lékin ümid qilin'ghan nerse körülgen bolsa, u yene ümid bolamdu? Kimmu köz aldidiki nersini ümid qilsun? **25** Biraq, téxi körmiginimizge ümid baghliganikenmiz, uni sewrchanliq bilen kütüshimiz kérektur. **26** Shuningdek, insaniy ajizligimizda [Muqeddes] Roh kélip bizge yordam qilidu; chunki qandaq dua qilishimiz kéreklikini bilmeymiz. Lékin Rohning Özi ipadligüsiz nale-peryad bilen biz üçhün [Xudaning aldid] turup dua-tilawet qilmaqta. **27** Insanlarning qelbini inchikilep közitip Qarighuchi bolsa, [Muqeddes] Rohning oy-niyetlirining néme ikenlikini bilidu; chunki U Xudaning iradisi boyiche muqeddes bendiliri üçhün [Xudaning aldid] dua qilip ötünmekte. **28** Shundaqla shuni bilimizki, pütkül ishlar Xudani söyidighanlarning, yeni uning meqset-muddiasi boyiche chaqirilganlarning bext-berikitige birlikte xizmet qilmaqta. **29** Chunki Xuda aldin könlige pükkenkishilerni, ularning kelgüsida Öz Oghlining obrazigha oxshash bolidighinini, Oghlining nurghun qérindashliri arisidiki tunji oghli bolidighinini aldin belgilgen. **30** Aldin bekikten kishilerni U chaqirdi, chaqirghan kishilerni U heqqaniy qildi; heqqaniy qilghanlarga U shan-sherep ata qildi. **31** Undaqta, bu ishlarga yene néme deyli? Xuda biz terepte turghaniken, kimmu bizge qarshi chiqalisun?! **32** Öz Oghlinimu ayimay, Uni hemmimiz üçhün pida yoligha tapshurghan [Xuda], Uninggha qoshup hemmini bizge shertsiz ata qilmay qalarmu? **33** Kimmu Xudaning tallighanliri üstidin shikayet qilalisun?! Xuda heqqaniy qilghan yerde, **34** kimmu gunahqa mehkum qilalisun? Ölgén, shundaqla tirilgen we Xudaning ong yénida turuwatqan, hemde biz üçhün [Xudaning aldid] turup dua-tilawet qiliwatqan Mesih shundaq qalarmu?! **35** Kim bizni Mesihning méhir-muhebbitidin ayriwételisun? Japa-musheqqetmu, derd-elemmu, ziyankeshlikmu, acharchilikmu, yalagachliqmu, xéyim-xetermu yaki qirichimu? **36** [Muqeddes yazmilarda] éytilghinidek: — «Séni dep kün boyi qirilmaqtimiz, Boghuzlinishni kütip turghan qoylardek hésablanmaqtimiz». **37** Biraq bizni Söyüchige tayinip bularning hemmiside ghaliplarning ghalipi bolmaqtimiz; **38** Shuninggha qet'iy qayil qilindimki, meyli ölüim bolsun hayatliq bolsun,

perishtiler bolsun jin-sheytan hökümrnarlar bolsun, hazirqi ishlar yaki kelgüsidi ishlar bolsun, herqandaq rohiy küchler bolsun, **39** pelek bolsun hang bolsun, shundaqla pütkül kainatta yaratilghan herqandaq bashqa bir shey'i bolsun, bizni Rebbimiz Mesih Eysada bolghan Xudaning méhir-muhebbitidin héchqachan ayriwetküchi bolamaydu.

9 Men Mesihte heqiqetni sözleymen, yalghan gep éytmaymen, wujdanim Muqeddes Rohning ilkide bolup özemge guwahliq qilmaqta — **2** Qelbimde zor derd-elem we tügimes azab bar. **3** Chunki méning buraderlirim, yeni jismaniye jehettiki qérindashlirim bolghan Israillarni [nijat tapquzalisam] [Xudaning] lenitige qélip Mesihtin mehrum qilinishimni tilesheke razi idim; ular Israillar! — ulargha oghulluq hoquqi, [Xudaning] shan-sheripining ayan qilinishi, ehdliri, Tewrat qanunining amanet bolushi, ibadet xizmetliri we [Tewrat] wediliri nésiwe qilindi. **5** Ulugh [ibraniy] ata-bowiliri ularningkidur; jismaniye jehette Mesih ularning ejdadidur. U barliq mewjudat üstidin höküim sürgüchi, menggü mubarek Xudadur. Amin! (aion g165) **6** — Biraq Xudaning [Israilgha bolghan] sözi bikar boldi, démeymen; chunki Israildin bolghanlarning hemmisila heqiqiy Israil hésablanmaydu; **7** shuningdek, Ibrahimning ewladliri bolsimu, hemmisila uning perzentliri hésablanmaydu. Chunki [muqeddes yazmilarda Ibrahimgha]: «Ishaqtin törelgenlerla séning nesling hésablinidu» — déyilgen. **8** Démek, jismaniye jehettin [Ibrahimdin] törelgen perzentler Xudaning perzentliri boliwermeydu, belki [Xudaning] wedisi arqiliq törelgenler [Ibrahimning] heqiqiy nesli hésablinidu. **9** Chunki Xudaning bergen wedisi mundaq idi: «[Kéler yili] mushu chaghda qaytip kélinen, Sarah bir oghulgha ana bolidu». **10** Uning üstige, Riwkah bir erdin, yeni ejdadimni Ishaqtin [qoshkézekge] hamilidar bolghanda, **11** Perzentliri téxi tughulmighanda, héchqandaq yaxshi yaki yaman ishnimu qilmasta, Xuda Özining ademlerni tallashitki muddiasining ularning qilghan ish-emellirige emes, peqet Chaqirghuchi bolghanning iradisige asalan'ghanliqini körsitish üçhün, Riwkahgha: «Chongi kichikining xizmitini qilidu» — déyilgenidi. **13** Xuddi yene muqeddes yazmilarda éytilghinidek: «Yaqupni söydüm, Esawdin nepretlendim». **14** Undaqta, bulargha néme deyli? Xudada adaletsizlik barmu? Hergiz yoq! **15** Chunki Xuda Musagha mundaq dégen: — «Kimgé rehim qilghum kelse, shuninggha rehim qilimen, Kimgé ich aghritqum kelse, shuninggha ich aghritimen». **16** Démek, bu ish insanning iradisige yaki ularning tirishchanliqigha emes, belki rehimdilliq körsetküchi Xudagha baghliqtur. **17** Chunki Xuda muqeddes yazmilarda Pirewn'ge mundaq dégen: — «Méning séni tiklishindiki meqset del shuki, qudritimni üstüнге körsitish hemde namimning pütkül jahan'gha jakarlinishi». **18** Démek, Xuda xalighinigha rehim qilidu, xalighinini tash yürek qilidu. **19** Emdi belkim sen manga: «Xudaning iradisige héchkim qarshi chiqalmaydighan tursa, undaqta Xuda néme üçhün insanni eyibleydu?» — déyishning mumkin. **20** Biraq, ey insan, Xuda bilen takallashqudek kimsen? Qélipta shekillendürüliwatqan nerse özini shekillendürgüchige: — «Méni néme üçhün bundaq yasiding?» — déyelemdu? **21** Xumdanchining

oxshash bir kallek laydin ésil orun'gha ishlitidighan qachimu, shundaqla adettiki orun'gha ishlitidighan qachimu yasash hoquqi yoqmu? **22** Xuda Öz ghezipini körsitishni we küch-qudritini tonutushni niyet qilghan bolsa, ghezipige layiq bolghan, halaketke teyyarlan'ghan «qachilar»gha adettin tashqiri sewrchanliq bilen köksi-qarnini keng qilip kelgen bolsa, uninggha néme boptu? **23** We shuning bilen Özining rehim-shepqitining nishani qilghan we shan-sherepke muyesser bolushqa aldin'ala teyyarligan «qachilar»da, yeni Özi Yehudiylar arisidinla emes, belki eller arisidinnu chaqirghan bezlerde shan-sheripining cheksizlikini namayan qilish üçün shundaq qilishni xalighan bolsa, buninggha néme boptu? **25** Bu xuddi Xudaning Hoshiya peyghember arqiliq éytqinidek: — «Esli xelqim hésablanmighan xelqni xelqim, Esli söymigenlerni söygenlirim deymen»; **26** we yene: — «Burun ulargha: «Siler Méning xelqim emessiler» déyilgen jayda, Kelgüsida del shu jayda ulargha «Tirik Xudaning oghulliri!» dégen nam bérilidu». **27** Yeshaya peyghembermu Israil toghruluq mundaq jakarliganidi: — «Israilarning sani déngiz sahilidiki qumdek köp bolsimu, lékin peqet birla «qaldi» qutquzulidu; **28** chünki, Perwerdigar Öz ishini tügütiwétip, heqqaniylik bilen tézdin uni ijra qilidu; chünki U yer yüzide hökümini teltöküs we téz ijra qilidu». **29** Yeshaya peyghember yene aldin éytqinidek: — «Eger samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar bizge bir nesil qaldurmighan bolsa, Sodom shehiridek, Gomorra shehiridek [yoqalghan] bolattuq». **30** Undaqa, bulargha néme déyishimiz kérek? Heqqaniylikqa intilmigen ellikler heqqaniylikqa, yeni étiaqdaq asalan'ghan birxil heqqaniylikqa érishti. **31** Lékin Israil heqqaniyliqni körseten Tewrat qanunigha intilgini bilen qanunning telipige yételmidi. **32** Néme üçün? Chünki ularning [heqqaniylikqa] intilishi étiaq bilen emes, belki «sawabliq ishlar» bilen idi. Ular «putlikashang tash»qa putliship yiqilip chüshiti; **33** xuddi [muqeddes yazmilarda] yézilghinidek: «Xelqni putlishidighan putlikashang tashni, Ademni yiqitidighan qoram tashni Zion'gha qoydum, Uninggha étiaq qilghuchi hergiz yerge qaritilip qalmas».

10 Qérindashlar, yürek intizarim, shundaqla Xudagha yélinishim Israilarning qutquzulushi üçündür. **2** Chünki shuninggha guwahliq bérimenki, ularning Xudagha heqqiqetenmu qizghin intilishi bar, biraq ularning intilishi heqiqiy bilim üstige qurulghan emes. **3** Chünki ular Xudaning heqqaniyliqini bilmigechke, uning ornigha özlirining heqqaniyliqini tikleshke tiriship, Xudaning heqqaniyliqigha boysunmidi. **4** Chünki Tewrat qanunining nishan-meqsiti Mesihning Özidir; shuning bilen étiaq qilghuchilarning herbiri üçün heqqaniylik bar boldi. **5** Chünki Tewrat qanunigha emel qilishtin kelgen heqqaniylik heqqide Musa peyghember mundaq yazghan: «Qanunning emrlirige emel qilghanlar shu ishliridin hayatliq tapidu». **6** Lékin étiaqdin bolghan heqqaniylik mundaq deydu: — «Könglünde: — «Kim asman'gha chiqar?» (yeni «Kim Mesihni asmandin élip chüshürer?») **7** we yaki «Hang tégige kim chüsher?» (yeni «Mesihni ölümdin kim qayturar?») — démigün». **(Abyssos g12)** **8** Emdi shu [heqqaniylik] néme deydu? — «Söz-kalam sanga yéqindur, tilingda we dilingdidur!»

— bu söz-kalam del biz jakarlaydighan étiaqning sözidir. **9** Démek, «Eysaning Reb ikenlikini aghzing bilen étirap qilsang we qelbingde Xudaning uni ölüklér arisidin tirildürgenlikige ishenseng, qutquzulisen!» **10** Chünki insan qelbide étiaq qilish bilen heqqaniy qilinidu, éghizida étirap qilish bilen nijatqa érishidu. **11** Muqeddes yazmilarda déyilgende; «Uninggha étiaq qilghuchining herbiri hergiz yerge qaritilmas». **12** Chünki bu jehette Yehudiylar bilen Gréklarning perqi yoq; her ikkisinin Rabbi hemmining Rebbidur we Özige nida qilghanlarning hemmisige mol bayliqlirini ayimaydu. **13** Chünki: «Kimdikim Rebning namini chaqirip nida qilsa qutquzulidu». **14** Lékin Rebege ishenmigen kishi qandaqmu Uninggha nida qilalisun? U toghruluq anglimighan kishi qandaqmu Uninggha ishensun? Xush xewer jakarlighuchi bolmisa, ular uni qandaqmu angliyalisun? **15** Shu jakarlighuchilar ewetilmigen bolsa, xush xewerni qandaqmu yetküzelisun? Muqeddes yazmilarda yézilghinidek: «Aman-xatirjemlik toghruluq xush xewerni, bext-saadet toghruluq xush xewerni yetküzgenlerning ayaghliri némidégen güzel-he!». **16** Biraq, xuddi Yeshaya [peyghemberning] «I Perwerdigar, bizning xewirimizge kimnu ishendi?» déginidek hemme adem xush xewerge itaet qilghan emes. **17** Shunga étiaq xewerni anglashtin kélidu we shu xewer Mesih toghruluq sözde anglitilidu. **18** Lékin shuni soraymenki, ular shu xewerni anglimighanmidu? Elwette anglidi: — «Ularning sadasi pütkül dunyagha, Sözliri yer yüzining qerlirige yetti». **19** Yene shuni soraymenki, Israilar [shu xewerdin] waqip bolmighanmidu? Aldi bilen, Musa [Israilgha] mundaq bésharet bergen: — ««Héch xelq emes» bolghan bir xelq arqiliq silerde heset qozghaymen, Nadan bir xelq arqiliq ghezipinglarni qozghaymen». **20** Kéyin, Yeshaya peyghember intayin yürekli halda shu bésharetni bérip: — «Özüme intilmigenlerge Özümni tapquzdum, Méni sorimighanlarga Özüm köründüm» — dédi. **21** Lékin, U Israilar heqqide: — «Men kün boyi bu itaetsiz we tersa xelqqé qollirimni uzitip intilip keldim!» — deydu.

11 Undaqa, shuni soraymenki: — Xuda Öz xelqidin waz kechtimu? Hergiz undaq emes! Menmu Ibrahim ewladidin, Binyamin qebilisidin bolghan bir Israilghu! **2** Xuda aldin könglige pükken Öz xelqidin waz kechkini yoq. Muqeddes yazmilarda Ilyas [peyghember] heqqide néme déyilgenlikli silerge ayan emesmu? U Israilardin azar chékip Xudagha yélinip: — **3** «I Perwerdigar, ular Séning peyghemberliringni öltürüshti, qurban'gahliringni chéqishti. Peqet özüm yalghuzla qaldim, ular yene méningmu jénimni almaqchi bolushuwatidu», dégen. **4** Xudaning uninggha qayturghan kalami qandaq boldi? U: «Baalgha tiz pükimigen yette ming ademni Özümge élip qaldim» — dégen. **5** Xuddi shuningdek, бүгünki kündimu Xudaning shapaiti bilen [Israildin] Özi tallighan bir «qaldi» bar. **6** [Ularning tallinishi] shapaet bilen bolghan bolsa, undaqa özlirining ejir-emili bilen bolghan emes. Emellerdin bolghan bolsa, shapaet shapaet bolmay qalatti. **7** Netijide qandaq boldi? Israilar izdiginige érishelmidi, lékin ulardin tallan'ghanlar érishti. Qalghanlarning bolsa, köngülliri bixudlashturildi. **8** Xuddi muqeddes

yazmilarda éytilginidek: — «Xuda ularning rohqelbini ghepletke saldi, Bügün'ge qeder közlirini kormes, Qulaqlirini anglimas qildi». 9 Shuningdek Dawut [peyghemberu] mundaq dégen: «Ularining dastixini özlirige qapqan we tuzaq bolup, Ularni putlashturup, qilmishlirini öz béshigha chüshürsun! 10 Közliri qarangg'huliship, körelmisun; Bellirini menggü ruslatmay püküldürgeysen!» 11 Undaqa, shunimu sorayki: [Israilar] yiqilip qaytidin turghuzulmasliqqa putlashqanmu? Hergiz undaq emes! Lékin ularning téyilip itaetsizlik qilghanliqidin nijat yat elliklerge yetküzüldi. Buningdin meqset Israillarni hesetke qozghashtin ibarettur. 12 Emdi ularning téyilip itaetsizlik qilishi dunyagha asayishliq bexsh etken bolsa, shundaqla ularning ziyan tartqini ellerni béyitqan bolsa, undaqa kelgüsida ularning hemmisining toluq nijatliqqa érishishi dunyagha téximu zor bext élip kelmendu?! 13 Emdi siler elliklerge sözlewatimen; men elliklerge rosul süpitide békitilgendin kéyin, wezipemni shan-shereplik dep ulughlaymenki, 14 janjigerlirim bolghanlarning hesitini qozghap, ularning bezilirini qutuldurarmenmikin dégen ümidte bolimen. 15 Chünki ularning tashliwétilgenlikining netijisi dunyadiki ellerni Xuda bilen inaqulashturush bolsa, undaqa ularning qobul qilinishi ölmüdin tirilish bolmay néme? 16 Hosuldin tunji bolup chiqqan xémirdiki kallek muqeddes hésablansa, pütün xémir muqeddes dep hésablinidu. Derexning yiltizi muqeddes bolsa, shaxlirimu muqeddes bolidu. 17 Zeytun derixining birnechche shéxi derweqe sunduriwétilgenidi, we sen yawa zeytun köchiti bolup, ularning ornigha ulandig. Mana emdi derex yiltizidin ozuqluq élip, mol shirnisidin behrimen bolghuchi bolghanikensen, 18 emdi sunduruwétilgen ashu shaxlardin öziñgini üstün qilip maxtanma. Maxtansang, shuni untumighinki, sen yiltizni emes, yiltiz séni kötürüp quwwetlewatidu. 19 Sen emdi: «Shaxlar méning ulinishim üçün sunduriwétildi» — déyishim mumkin. 20 Toghra, ular étiqadsizliqtin sunduruldi; sen bolsang, étiqading bilen tik turisen; biraq uningdin meghrurlanma, eksiche [Xudadin] qorq! 21 Chünki Xuda eyni waqtda bu derexning öz shaxlirini ayimighaniken, sénimu ayimasliqi mumkin. 22 Mana, [bu ishlarda] Xudaning méhribanliqigha hemde qattiq qol ikenlikige qara. U Öz yolidin yiqilip chüshkenlerge qattiq qol idi, lékin sanga (méhribanliqida dawamliq tursangla) méhribanliq körsetmekte. Undaq bolmighanda, senmu késip tashlinisen. 23 [Yehudiylarmu] étiqadsizliqta ching turuwalmsa, eslidiki derexke ulinidu. Chünki Xuda ularni qayta ulashqa qadirdur. 24 Chünki eger sen yawa zeytun derixidin késip élinip, tebiyy qanuniyetke xilap halda [baghdiki] yaxshi zeytun derixige ulan'ghan yerde, eslidiki bu tebiyy shaxlarning öz derixike ulinishi téximu mumkin'ghu?! 25 Qérindashlar, özünglarni üstün we eqilliq chaghashtin saqlinishinglar üçün, wehij qilin'ghan shu sirdin xewersiz qélishinglarni xalimaymenki, ta [Xuda tallighan] Yehudiy emeslerning sani toluqlan'ghuche, Israilning bir qismi tash yüreklikke qaldurulidu; 26 andin pütkül Israil qutquzulidu. Bu toghruluq muqeddes yazmilarda mundaq yézilghan: — «Qutquzghuchi Ziondin kélip, Iplaslignu Yaquptin yoq qilidu. 27 Men ularning gunahlirini élip tashliwétkinimde, Mana bu ular bilen

tüzidighan ehdem bolidu». 28 Emdi xush xewer jehettin qarighanda, silerning bextinglar üçün Yehudiy xelqi [xush xewerge] düshmen qilip békitilgen; biraq Xudaning tallishi jehettin qarighanda, ata-bowilirimiz sewebidin söyülgendur. 29 Chünki Xuda Öz berengenlirini we chaqirigini qayturuwalmaydu. 30 Siler elliklermu bir chaghlarda Xudagha itaet qilmighan bolsanglarmu, [Yehudiylarning] itaetsizlikining netijiside hazir rehim-shepgetke érishtinglar. 31 Yehudiylar bolsa itaet qilmay kéliwatidu; [Xudaning] buningdiki meqsiti, silerge körsetken rehim-shepget arqiliq ularnimu rehim-shepgetke érishtürüshtin ibarettur. 32 Chünki Xuda pütkül insan'gha rehim-shepget körsitish üçün, hemmeylenni itaetsizlikke solap qoydi. (eleēē g1653) 33 — Ah! Xudaning danaligi we ilim-hékmيتينing bibaha bayliqliri hem hésabsiz chongqurluqi! Uning hökümlirining tégige yetkili bolmas! Uning yolliri izdep tépishtin shunche yiraqtur! 34 «Kimmu Perwerdigarning oy-muddialirini chüshinip yetti? Kimmu Uninggha meslihetchi bolalidi?» 35 «Uninggha kim awwal bir nerse bérir, Kéyin uni qayturup ber déyelidi?». 36 Chünki barliq mewjudatlar Uningdin kelgen, U arqiliq mewjut bolup turidu, Xem Uning üçün mewjut bolup turidu. [Barliq] shan-sherep ebedigiche Uninggha bolghay! Amin. (aiōn g165)

12 Shunga, ey qérindashlar, Xudaning rehimdilliqi bilen silerdin shuni ötünimenki, téninglarni muqeddes, Xudani xursen qilidighan, tirik qurbanliq süpitide Xudagha béghishlanglar. Mana bu silerning [Xudagha] qilidighan heqiqiy ibaditlinglardur. 2 Bu dunyaning qélipigha kirip qalmanglar, belki oy-pikringlarning yéngilinishi bilen özgeritilinglar; undaq qilghanda Xudaning yaxshi, qobul qilarliq we mukemmel iradisining néme ikenlikini ispatlap bileleysiler. (aiōn g165) 3 Manga ata qilin'ghan shapaetke asasen herbiringlarcha shuni éytimeyki, özünglar toghruluq özenglarda bar bolghinidin artuq oylamay, belki Xuda herbiringlarcha teqsim qilghan ishenchning miqdarigha asasen salmaqliq bilen özünglarni dengsep köringlar. 4 Chünki ténimiz köpligen ezalardin terkib tapqan hemde herbir ezayimizning oxshash bolmighan roli bolghandek, 5 bizmu köp bolghinimiz bilen Mesihte bir ten bolup bir-birimizge baghlinishliq eza bolimiz. 6 Shuning üçün bizge ata qilin'ghan méhir-shepget boyiche, herxil rohiy iltipatlirimizmu bar boldi. Birsige ata qilin'ghan iltipat wehiyni yetküzüsh bolsa, ishenchisining dairiside wehiyni yetküzsün; 7 bashqilarning xizmitini qilish bolsa, xizmet qilsun; telim bérish bolsa, telim bersun; 8 righbetlendürüsh bolsa, righbetlendürsün; sediqe bérish bolsa, merdlik bilen sediqe bersun; yéteklesh bolsa, estayidilliq bilen yétekliksun; xeyrxahliq körsitish bolsa, xushal-xuramliq bilen qilsun. 9 Méhir-muhebbitinglar saxta bolmisun; rezilliktin nepretlininglar, yaxshiliqqa ching baghlininglar; 10 Bir-biringlarni qérindashlarche qizghin méhir-muhebbet bilen söyünglar; bir-biringlarni hörmetlep yuqiri orun'gha qoyunglar. 11 Intilishinglarda érinmenglar, roh-qelbinglar yalqunlap köyüp turup, Rebke qullarcho xizmet qilinglar. 12 Ümidte bolup shadlinip yürünglar; musheqqet-qiyinchiliklarcha sewr-taqetlik bolunglar; duayinglarni herqandaq waqitta

toxtatmanglar. **13** Muqaddes bendilarning éhtiyajidin chiqinglar; méhmandostluqqa intilinglar; **14** Silerge ziyankeshlik qilguchilargha bext tilenglar; peqet bext tilenglarki, ularni qarghimanglar. **15** Shadlan'ghanlar bilan bille shadlininglar; qayghurup yighlighanlar bilan bille qayghurup yighlanglar. **16** Bir-biringlar bilan inaq ötüp oxshash oy-pikirdé bolunglar; neziringlarni üstün qilmanglar, belki töwen tebiqidiki kishiler bilan bérish-kélish qilinglar. Özünglarni danishmen dep chaghlimganglar. **17** Héchkimning yamanliqigha yamanliq bilan jawab qayturmanglar. Barliq kishining aldida ishliringlar peziletlik bolushqa köngül qoyunglar. **18** Imkaniyetning bariche köpchilik bilan inaq ötünglar; **19** intiqam almanglar, i söyümlüklirim; uni Xudagha tapshurup Uning ghezipige yol qoyunglar, chünki [muqaddes yazmilarda] mundaq yézilghan: «Perwerdigar deyduki, intiqam Méningkidur, [yamanliq] Men qayturimen». **20** Shunga eksiche «Düşmining ach bolsa, uni toydur, ussighan bolsa, qandur. Bundaq qilish bilen «uning béshigha kömür choghini topla salghan bolisen». **21** Yamanliq aldida bash egmenglar, belki yamanliqni yaxshiliq bilen yénginglar.

13 Hemme adem özlirini idare qilghuchi hoquq igilirige boysunsun. Chünki Xuda tiklimigen hökümet yoq; qaysi hoquq-hökümet mewjut bolsila Xuda teripidin tiklen'gendur. **2** Shuning üçün, hoquq-hökümetke qarshiliq qilghuchi kishi Xudaning orunlashturushigha qarshiliq qilghan bolidu. Qarshiliq qilghuchilar soraqqa tartilidu **3** (chünki hökümranglar yaxshiliq qilguchilargha emes, belki yamanliq qilghuchilargha qorqunch keltüridu). Hökümranglardin qorqushni xalimaymen déseng, undaqta yaxshi emel qil. U chaghda hökümet teripididin teriplinisen. **4** Chünki hökümranglar séning menpeiting üçün Xudaning xizmetchisidur. Lékin yamanliq qilsang, uningdin qorqushung kérek! [Hökümrang] qilichni bikargha ésiwalmaydu, u yamanliq qilghuchigha Xudaning ghezipini körsitidighan jaza bergüchi süpitide Xudaning xizmetchisidur. **5** Shuning üçün, hökümranglarga boysunush kérek. Bu, peqet jazalinishitin saqlinish üçünla emes, belki pak wijdanliq bolush üçündür. **6** Mushu sewebtinmu baj tapshurunglar; hökümranglar bolsa, Xudaning mexsus bu ishlarni bashqurushqa békitken xizmetkarliridur. **7** Herkimge öz téghishlik heqqini tölenglar; ghelle-paraq tapshuruwalghuchigha ghelle-paraqni, baj yighquchilargha bajni tapshurunglar; éhtiramgha téghishlik bolghanlarga éhtiram qilinglar, hörmét qilishqa téghishlik bolghanni hörmét qilinglar. **8** Bir-biringlarni söyüshitin bashqa, héchkimge héchnersidin qerzdar bolmanglar. Chünki bashqilarni söygen kishi Tewrat qanunining telipini emelge ashurghan bolidu. **9** Chünki «zina qilma, qatilliq qilma, oghriliq qilma, nepsaniyetchilik qilma» dégen perhizler we bulardin bashqa herqandaq perzlermu, «qoshnangni özüngni söygendek söygün» dégen bu emрге yighinchaqlan'ghan. **10** Méhir-muhebbetke bérilgen [kishi] öz yéqinigha héchqandaq yamanliq yürgüzmeypdu; shuning üçün, méhir-muhebbet Tewrat qanunining telipini emelge ashurghuchidur. **11** Hazirqi waqitning jiddiyliqini bilip, shularni qilinglar. Chünki biz üçün

alliqachan uyqudin oyghinish waqit-saiti yétip keldi. Chünki deslepki étiaq qilghan waqtimizgha nisbeten nijatimiz téximu yéqinlap qaldi. **12** Kéche ötüshke az qaldi, kündüz yéqinlashti. Shunga, qarangguluqning ishlirini tashlap, yoruqluqning qoral-yaraqirini kiyeyle. **13** Kündüzge muwapiq diyanetlik hayat kechüreyli, eysh-ishret we sharabxorluqqa, zina we keyp-sapagha, jédel-majira we hesetxorluqqa bérilmeyli; **14** eksiche özünglarga Reb Eysa Mesihni kiyeiwélinglar we gunahkar ettiki arzu-heweslerni qandaq qandurushni héch oylimanglar.

14 Étiaqdi ajizlarni qobul qilinglar, lékin ular bilen pikirdé talash-tartish qilmanglar. **2** Birs herqandaq yémeklikni yéyishke bolidighinigha ishinidu; lékin yene étiaqdi ajiz birs peqet köktatlarnila yeydu. **3** Herqandaq yémekliklerni yeydighan kishi yémeydighan kishini kemsitmisen; hemde [bezi nersini] yémeydighan kishi herqandaq yémekliklerni yeydighan kishi üstidin höküml qilmisun. Chünki Xuda uni qobul qilghan. **4** Bashqa birsining xizmetkari üstidin höküml qilghuchi sen kim iding? Xizmetkarning tik turushi yaki yiqilip kélishige peqetla öz xojayini me'suldu. Hemde [shu xizmetkarmu] tik turidighan qilinidu — chünki [xujayini] Reb uni tik turghuzushqa qadirdur. **5** Melum birs melum bir künni yene bir kündin üstün köridu, yene birs hemme künni oxshash dep qaraydu. Herkim özüning közqarishigha toluq ishenchi bolsun. **6** Melum künni qedirleydighan kishi buning bilen Rebbining hörmitide uni qedirleydu. Bir nersini yeydighan kishimu Rebbining hörmitide yeydu, chünki u öz rizqi üçün Xudagha teshekkür éytidu. Melum nersini yémeydighan kishi yémeydighanliqni bilen özüning Rebbining hörmitide yémeydu, umu shundaqla Xudagha teshekkür éytidu. **7** Chünki héchqaysimiz özimiz üçün yashimaymiz we héchqaysimiz özimiz üçün ölmeymiz; **8** Belki eger yashasa, Rebbimiz üçün yashaymiz; ölsek, Rebbimiz üçün ölimiz. Shuning üçün yashisaqmu, ölsekmu Rebbimizge mensupturmiz. **9** Chünki Mesihning ölüshi we tirilishi del shu meqset bilen boldiki, Uning ölüklerning hem tiriklerning Rebbi bolushi üçündür. **10** Undaqta, sen néme üçün qérindishing üstidin höküml qilsen? Yaki néme üçün qérindishingni mensitmeysen? Chünki hemmimiz Xudaning soraq texti aldida turishimiz kérek bolidu. **11** Chünki [muqaddes yazmilarda] étylghinidek: — «Perwerdigar deyduki: — Öz hayatim bilen qesem ichimenki, Manga barliq tizlar püküldü, Barliq tillar Méni étirap qilip medhiye oquydu». **12** Shunga, herbirimiz Xuda aldida özimiz toghruluq hésab bérimiz. **13** Shuning üçün, bir-birimizning üstidin höküml qilghuchi ikkinchi biri bolmayli. Buning ornigha shundaq höküml-qarargha kélinglarki, herqandaq qérindashqa gunahqa yiqitidighan bir nersini yaki tuzaqni qoymasliq kérek. **14** Rebbimiz Eysada bolghanliqimdin shuninggha qet'y ishendürülip bilimenki, herqandaq nerse özlikdin haram emestur; lékin bir nersini haram dep qarighan kishi üçün, u uninggha haramdur. **15** Eger yémeklikning tüpeylidin qérindishingni azabqa qoyghan bolsang, méhir-muhebbet yolida mangmighan bolisen. Mesih uning üçün Öz jénini pida qilip ölgen, bu [qérindishingni] yémeklikning bilen nabut qilma! **16** Emdi siler yaxshi

dep qarighan ishlarning yaman déyilishige sewebchi bolup qalmanglar. **17** Chünki Xudaning padishahliqi yémek-ichmekte emes, belki Muqeddes Rohta bolghan heqqaniylik, inaqliq-xatirjemlik we shadliqtidir. **18** Bularda yashap Mesihke xizmet qilghuchi kishi Xudani xursen qilidu we insanlarning teriplishige sazawer bolidu. **19** Shuning üçün özimizni inaqliqni ilgiri süridighan we bir-birimizning étiqadini qurup chiqidighan ishlargha atayli. **20** Yémeklikni dep Xudaning ejrini nabut qilmanglar. Hemme nerse derweqe halaldur; biraq birsi yéginu bilen [étiqadida] putlashsa, u uninggha yaman hésablinidu. **21** Shuning üçün gösh yéyish, sharab ichish, shundaqla bashqa herqandaq ishlarni qilishning qérindishini gunahqa téyilduridighan, azabqa qoyidighan yaki uni ajizlasturidighan bolsa, bularni qilmighining tüzük. **22** Séning [melum bir ishni qilishqa] ishenching barmu? Emdi bu ishench Xuda bilen séning arangdiki ishtur. Özi qiliwatqan ishni toghra dep qarighan, shuningdin wijdanimu eyibke buyrulmighan kishi némidégen bextlik-he! **23** Lékin [yémekliktin] gumanlinip turup yene shuni yégen kishi eyibke buyrulidu, chünki buni ishench bilen yémigen. Ishenchtin bolmighan herqandaq ish gunahdur.

15 Emdi étiqadimiz küchlük bolghan bizler özimizni qanaatlendürishnila oylamay, belki étiqadi ajizlarningmu ajizliqlirini kötürishimiz kérek. **2** Herbirimiz öz yéqinimizning étiqadini qurup chiqishi üçün, uning bext-berikitini közlep, uni xursen qilishqa intileyli. **3** Chünki hetta Mesihmu Özini qandurushni oylimighanidi. Bu toghrisida muqeddes yazmilarda mundaq pütülgen: «Sen [Xudani] haqaret qilghanlarning haqaretliri Méning üstümge chüшти». **4** Chünki burunda [wehiy bilen] pütülgen yazmilardiki herqaysi sözler bizge ögitish üçün yézilghan bolup, meqsiti muqeddes kitablardin kelgen sewr-taqet we ilhambexsh arqiliq bizde azru-ümidning bolushi üçündür. **5** Emdi sewr-taqet we ilhambexshning Igsi Xuda silerni Mesih Eysani ülge qilip, özara bir oy-niyetke keltürey; **6** buning bilen siler Xudani, yeni Rebbimiz Eysa Mesihning Atisini bir jan bir dil bilen bir éghizdin ulughlighaysiler. **7** Shunga, Mesih silerni qobul qilip, Xudagha shan-sherep keltürginidek, silermu bir-biringlarni qobul qilinglar. **8** Chünki silerge shuni éytmenki, Eysa Mesih Xudaning ata-bowilargha bergen wedilirini ispatlash üçün, shu arqiliq ellermu Xudaning rehim-shepqitini körtüp uni ulughlishi üçün, xetne qilin'ghanlarga Xudaning heqiqitini yetküzgüchi xizmetkar süpitide teyinlendi. Bu xuddi [muqeddes yazmilarda]: — «Shunga Sanga eller arisida medhiye oquymen, We Séning namingni küyleymen» — dep yézilghanidi. **10** We U yene: — «Ey eller, [Xuda]ning xelqi bilen bille shad-xuram bolunglar!» — deydu. **11** We yene U: — «Ey barliq eller, Perwerdigarni medhiyilenglar, Ey pütüklü qowmlar, Uni ulughlanglar!» — deydu. **12** Yene, Yeshaya [peyghembermu] mundaq deydu: — «Yessening yiltizi bolghan kishi meydan'gha chiqidu, Ellerge hakimlik qilidighan zat ornidin turidu; Eller derweqe Uninggha ümid baghlaydu». **13** Emdi ümidning Igsi Xuda Özige ishiniwatqanliqlardin qelbinglarni toluq shad-xuramliq we tinch-xatirjemlikke toldurghay, shuning bilen Muqeddes Rohning küch-qudriti bilen

ümidke tolup tashqaysiler. **14** I qérindashlirim, könglülarning méhrbanliq bilen tolghanliqigha, mol bilimler bilen toluq bézelgenlikige, shundaqla bir-biringlarga özara jékilep béreleydighanliqlarghimu qayilmen. **15** Shundaq bolsimu, Xuda manga ata qilghan shapaet tüpeylidin men silerge bir qisim tereplerdin nechche ishlarni eslitip qoyushqa sel jür'etlik bolup ushbu xetni yazmaqtimen. **16** Shu shapaet bilen men Xudaning xush xewirini yetküzüp kahindek Uning ibaditini hemme yerde wujudqa keltürüş xizmitide [Yehudiy emes] ellerge Mesih Eysaning xizmetkari bolup teyinlendim. Bu xizmitimning meqsiti ellerning Xudagha sunidighan ibaditi Muqeddes Roh arqiliq pak-muqeddes qilinip, Xudani xursen qilidighan qurbanliqtek Uning qobul qilishigha layiq bolushi üçündür. **17** Shuning üçün Mesih Eysada bolghanliqimdin Xudaning manga tapshurghanliridin pexirlinimen. **18** Chünki ellerning Xudagha itaet qilishi üçün Mesihning manga qildurghanliridin bashqa héchnémini tilgha élishqa heddim emes. Söz we emeller arqiliq, alametlik möjiziler we karametler arqiliq, Muqeddes Rohning küch-qudriti bilen Yérusalémdin bashlap Illirikon ölkisigiche aylinip hemme yerde Mesihning xush xewirini toluq jakarlidim. **20** Shundaq qilip bashqilar salghan ulning üstige bina salmasliq üçün, ezeldin Mesihning nami anglanmighan yerlerde bu xush xewerni jakarlashqa intilip keldim. **21** Bu toghrisida [muqeddes yazmilarda] étylghinidek: — «Uningdin xewersiz bolghanlar Uni köridü, Anglimighanlar anglap chüshinidu». **22** Mana, shu [xizmetlirim] sewebidin yéninglarga bérishni köp qétim oylighan bolsammu, lékin tosulghulargha uchrup baralmidim. **23** Lékin hazir mushu etraplarda [xush xewer yetküzülmigen] yerler manga qalmighanliqtin, hemde köp yillardin béri silerni yoqlap bérish arzuym bolghanliqtin, Ispaniyeghe bérishimda silernimu yoqlap ötmekchimen. Sepirimde aldi bilen siler bilen körüshüp, bir mezigil hemrahliqlinglardin toluq xushhallinip, andin silerning yardimlinglarda sepirimni dawamlashturushumni ümid qilimen. **25** Biraq hazir bolsa Yérusalémgha bérup, u yerdiki muqeddes bendilerning xizmitide bolushqa kétiwatimen. **26** Chünki Makédoniye we Axaya ölkiliridiki jamaetler Yérusalémdeki muqeddes bendiler arisidiki yoqsullargha iane tolap yardım bérishni layiq kördi. **27** Bu ishni ular berheq layiq kördi; emeliyetke bolsa ular Yérusalémdikilerge qerzdardur. Chünki eller [Yehudiy qérindashlarning] rohiy bextliridin behrimen bolghan bolsa, maddiy jehettin ulargha yardım bérishke toghra kélidu. **28** Men bu ishni pütürgendin kéyin, yeni [Yérusalémdeki] qérindashlarning [jamaetlerning étiqadining] bu méwisini qobul qilishini jezmenleshtürgendin kéyin, silerni yoqlap ötüp Ispaniyeghe barimen. **29** Yéninglarga barghinimda, Mesihning toluq bext-berikitini silerge élip baridighanliqimni bilimen. **30** Qérindashlar, Rebbimiz Eysa Mesih we [Muqeddes] Rohning méhir-muhebbiti bilen silerdin öttünimenki, men üçün Xudagha dua qilip men bilen birlikte küresh qilghaysiler — **31** méning Yehudiye ölkisidiki étiqad qilmighanlarning yaman niyetliridin saqlinishim, shuningdek Yérusalémda in'amni yetküzüş xizmitimning shu yerdiki muqeddes bendilerning qobul qilishigha érishishi üçün **32** hemde

axirda Xuda buyrusa, péqirning shad-xuramliq bilan yéninglarga béríp, siler bilan ortaqlirahet qilishimiz úchünmu dua qilghaysiler. **33** Amanliq-xatirjemlik Igisi bolghan Xuda hemminglar bilan bille bolghay! Amin!

16 Kenxria shehiridiki jamaetning xizmetchisi singlimiz Fibini silerge tewsiye qilip tonushturimen; **2** uni muqeddes bendilerge layiq Rebning muhebbitide qobul qilip kütüwalghaysiler, uning herqandaqlishta silerge hajiti chüshse, uninggha yardem qilghaysiler. Chünki u özimu nurghun kishilerge, jümlidin mangimu chong yardemchi bolghan. **3** Men bilen birge ishligen, Mesih Eysada bolghan xizmetdashlirim Priska bilen Akwilagha salam éytqaysiler. **4** (ular méni dep öz hayatining xéyim-xetirige qarimidi. Hem yalghuz menla emes, belki ellerdiki barliq jamaetlermu ulardin minnetdardur). **5** Ularning ailiside jem bolidighan jamaetkimu salam éytqaysiler. Asiya ölkisidin Mesihke étiqadta eng deslepki méwe bolup chiqqan, söyümlüküm Épenitke salam éytqaysiler. **6** Siler üçün köp ejir singdürgen Meryemge salam éytqaysiler. **7** Men bilen zindandash bolghan, Yehudiy qérindashlirim Andronikus we Yunyagha salam éytqaysiler. Ular mendin awwal Mesihte bolghan bolup, rosullar arisidimu abruyluqtur. **8** Rebbimizde bolghan söyümlüküm Ampliyatqa salam éytqaysiler. **9** Biz birge ishligen Mesihte bolghan xizmetdishimiz Urbanus we söyümlüküm Staxuslarga salam éytqaysiler. **10** Sinaqlardin ötkén, Mesihte sadiqlir ispatlinip kelgen Apélisqa salam éytqaysiler. Aristowulusning ailisidikilerge salam éytqaysiler. **11** Yehudiy qérindishim Hérodion'gha, Narkisning ailisidikilerdin Rebde bolghanlarga salam éytqaysiler. **12** Rebning xizmitide japa tartiwatqan Triféna we Trifosa xanimgha salam éytqaysiler. Rebning xizmitide nurghun japa tartqan söyümlük [singlim] Persisqa salam éytqaysiler. **13** Rebde tallan'ghan Rufusqa we uning mangimu ana bolghan anisigha salam éytqaysiler. **14** Asinkritus, Filigon, Hermis, Patrobas, Hérmes we ularning yénidiki qérindashlarga salam éytqaysiler. **15** Filologus we Yulyagha, Nérius we singlisigha, Olimpás we ularning yénidiki barliq muqeddes bendilerge salam éytqaysiler. **16** Bir-biringlar bilen pak söyüshler bilen salamlishinglar. Mesihning hemme jamaetliridin silerge salam! **17** Qérindashlar, silerdin shuni öttünimenki, siler ögen'gen telimge qarshi chiqqan, aranglarda itilaplarini peyda qilidighan we ademni étiqad yolidin téyilduridighan kishilerdin pexes bolunglar, ulardin néri bolunglar. **18** Bundaqlir kishiler Rebbimiz Mesihke emes, belki öz qarnigha qul bolidu; ular siliq-sipaye gepler we xushamet sözliri bilen saddilarning qelbini azduridu. **19** Silerning Rebke bolghan itaetmenliklardin hemmeylen xewer tapti. Shunga ehwaliglardin shadlinimen; shundaqtimu, yaxshi ishlar jehette aqil bolushunglarni, yaman ishlarga nisbeten nadan bolushunglarni xalaymen. **20** Amanliq-xatirjemlik Igisi bolghan Xuda uzun ötmey Sheytanni ayagh astinglarda yenjidy. Rebbimiz Eysaning méhir-shepqiti silerge yar bolghay! **21** Xizmetdishim Timotiy, Yehudiy qérindashlirim Lukyus, Yason we Sospatirlardin silerge salam. **22** (ushbu xetke

gelem tewretküchi menki Tertiyumu Rebde silerge salam yollaymen). **23** Manga we öyide daim yighilidighan pütün jamaetke sahibxanliqliridighan Gayustin silerge salam. Sheherning xezinichisi Érastus silerge salam yollaydu, qérindishimiz Kuwartusmu shundaqlir. **24** Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqiti hemminglarga yar bolghay! Amin! **25** Uzun zamanlardin buyan sükkütte saqlinip kelgen sirning wehiy qilinishi boyiche, méning arqiliqlir yetküzülgen bu xush xewer, yeni Eysa Mesihning jakarlinishi bilen silerni mustehkemleshke qadir Bolghuchigha [shan-sherep bolghay]! (**aiōnios g166**) **26** Sir bolsa insanlarni étiqadtiki itaetmenlik yoligha élip bérish üçün, menggü hayat Xudaning emrige binaen hem biwasite hem burunqi peyghemberlerning yézip qaldurghanliri arqiliqlir, hazir barliqlir ellerge wehiy qilindi; (**aiōnios g166**) **27** shundaqlir qilghan birardinir dana Bolghuchi Xudagha Eysa Mesih arqiliqlir shan-sherep ebedil'ebed bolghay! Amin! (**aiōn g165**)

Korintliqlargha 1

1 Xudaning iradisi bilan Mesih Eysaning rosuli dep chaqirilgan menki Pawlustin we qérindishimiz Sosténistin Korint shehiridiki jamaetke, Mesih Eysada pak-muqaddes qilinip, «muqaddes bendilirim» dep chaqirilganlarlarga we shuningdek her yerlerde Reb Eysa Mesihning (U ulargha we bizge mensup!) namigha nida qilghuchilarning hemmisige salam! **3** Atimiz Xuda hem Reb Eysa Mesihning silerge méhir-shep-qet we xatirjemlik bolghay! **4** Xudaning Mesih Eysada silerge ata qilin'ghan méhir-shep-qiti tüpeylidin Xudayingha herdaim teshekkür éytimen; **5** buning bilen siler Uningda her terepte, herqandaq sözde, her tereptiki bilimlerde bay qilin'ghansiler, **6** xuddi Mesihning guwahliqi silerde testiqlan'ghandek. **7** Shuning bilen silerde herqandaq rohiy iltipat kemlik qilmastan, Rebbimiz Eysa Mesihning ayan qilinishini kütisiler; **8** U yene silerni axirghuche mustehkemleyduki, Reb Eysa Mesihning küni kelgüche eyibisiz saqlanisiler; **9** Xuda sözide turguchidur — silerni Öz Oghli Reb Eysa Mesihning sirdash-hemdemlikige chaqirghuchi del Uning Özidur. **10** Emdi men silerdin Rebbimiz Eysa Mesihning nami bilen shuni ötüminenki, i qérindashlar, gépinglar bir yerdin chiqsun, aranglarda bölgüchilik bolmisun, bir pikirde, bir niyetke kamil birleshtürülünglar; **11** Chünki Klowining ailisidikilerning manga siler toghranglarda éytishiche, i qérindashlirim, aranglarda talash-tartishlar bar iken. **12** Démekchi bolghininim shuki, herbiringlar: «Men Pawlusning terepdari», «Men Apollosning terepdari», «Men Kéfasning terepdari» we «Men Mesihning terepdari» dewatisiler. **13** Ejeba, Mesih bölün'genmiken? Siler üçün kréstlen'gen adem Pawlusmidir? Siler Pawlusning namigha chömüldürüldünglarmu? **14** Men Xudagha teshekkür éytimenki, aranglardin Krispus bilen Gayustin bashqa héchqaysinglarni chömüldürmidim; **15** shuning bilen héchkim méni özining namida ademlerni chömüldürdi, déyelmeydu. **16** Durus, men yene Istifanasning öyidikilernimu chömüldürdüm; bashqa birawni chömüldürginimni esliyelmeymen. **17** Chünki Mesih méni ademlerni chömüldürüshke emes, belki xush xewerni jakarlashqa ewetti; uni jakarlash bolsa insanning hékmetlik sözliri bilen bolmasliqi kérek; undaq bolghanda Mesihning krésttiki [qurbanliqining] küchi yoqitilghan bolidu. **18** Chünki krésttiki qurbanliqi toghruluq söz-kalam halaketke kétéwatqanlarga exmeqliq, emma qutulduruluwatqan bizlerge Xudaning küch-qudritudur. **19** Chünki mundaq pütülgenki, «Men danishmenlarning danishmenlikini yoqitimen, aqillarning aqilliqini chetke qaqimen». **20** Undaqa, danishmenler qéni? Tewrat ölimaliri qéni? Bu dunyadiki bes-munazire qilghuchilar qéni? Xuda bu dunyadiki dalaliniqni exmeqliq dep körsetken emesmu? **(aiñon g165)** **21** Chünki Xuda dalaliniqni bilen békيتينi boyiche, dunya öz dalaliniq arqiliq Xudani tonumighan, shunga Xuda exmiqane dep qaralghan, jakarliniwatqan söz-kalam arqiliq uninggha ishen'güchilerge nijatliq yetküzüshni layiq körgen. **22** Chünki Yehudiylar möjizilik alametlerni, gréklar bolsa «dalaliniq»ni telep qilidu; **23** emma biz bolsaq Mesihni, yene kréstlen'gen Mesihni

jakarlaymiz; bu Yehudiylargha nisbeten bizarliq ish, ellersge nisbeten exmiqanilik dep qarilidu; **24** emma chaqirilganlar üçün éytqanda, meyli Yehudiylar bolsun yaki gréklar bolsun, Mesih Xudaning küch-qudriti we Xudaning dalaliniqidur. **25** Chünki Xudaning exmiqaniligi insanlarning dalaliniqidin üstündür, Xudaning ajizliqi insanlarning küchidindin üstündür. **26** Chünki, i qérindashlar, silerning chaqirilghan waqittiki halinglar üstide oylinip béqinglar; chaqirilganlar arisida insaniy tereptin dana qaralghanlar anche köp emes, küch-hoquqqa ige bolghanlar anche köp emes, aqsöngékler anche köp emes idi; **27** belki Xuda dalalarni xijaleтке qaldurush üçün bu dunyadiki exmeq sanalghanlarni talliwaldi; küchlüklerini xijaleтке qaldurush üçün bu dunyadiki ajiz sanalghanlarni talliwaldi; **28** U yene bu dunyadiki qedirsizlerni, pes körüldighanlarni talliwaldi, «yoq bolghan nersiler»ni mewjut shey'ilerini yoqqa chiqiriwéish üçün talliwaldi. **29** Uning meqsiti Xuda aldida héch et igisi maxtanmasliq üçündür. **30** Emma Uning teripidin siler Mesih Eysada turisiler; U bizge Xudadin kelgen dalaliniq, heqqaniylik, pak-muqaddeslik we hörlük-azadliq qilin'ghandur; **31** shuningdek [Tewrat]ta pütülgendek: «Pexirlinip maxtighuchi bolsa Rebdin pexirlinip maxtisun!».

2 Men bolsam, i qérindashlar, yéninglarga barghinimda, Xudaning guwahliqini jakarlash üçün héch gepdanliq yaki eqil-dalaliniq ishlep kelgen emesmen; **2** chünki men aranglarda Eysa Mesihdin bashqa, yene kréstlen'gen Mesihdin bashqa héchnémimi bilmeslikke bel baghlighanidim; **3** men aranglarda bolghan waqtimda ajizliqta, qorqunchta we titrigen halette bolattim; **4** méning sözlirim hem jakarlashim bolsa ademni qayil qilghudek insaniy dalaliniq sözler bilen emes, belki Rohning alamet körsitishliri we küch-qudrét bilen bolghan idi. **5** Buningdin meqsét silerning étiqadinglar insaniy dalaliniqqa emes, belki Xudaning küch-qudrétige baghlansun dégendin ibaret idi. **6** Halbuki, kamaletke yetkenler arisida biz dalaliniqni bayan qilimiz; bu dalaliniq bu dewrdiki dalaliniq emes, yaki bu dewrdiki hökümlarni dalaliniq emes (ular zawalliqqa yüz tutqandur); **(aiñon g165)** **7** emma biz bir sirni ashkarilap, Xudaning bir dalaliniqni bayan qilimiz; Xuda eslide ashkare qilinmighan bu dalaliniqni barliq dewrlerdin burun bizning shan-sherepke muyesser bolushimiz üçün békittenidi. **(aiñon g165)** **8** Bu dalaliniqni bu dewrdiki hökümlarni héchqaysisi chüshinip yetmigenidi; uni chüshinip yetken bolsa, shan-sherepning Igisi bolghan Rebni kréstlimigen bolatti. **(aiñon g165)** **9** Halbuki, [Tewrat]ta pütülgenndek: — «Özini söygenlerge Xudaning teyyarliganliri — Del héchqandaq köz körmigen, Héchqandaq qulaq anglimighan, Héchqandaq köngül oylap baqmighan nersilerdur». **10** Emma bu nersilerni Xuda Rohi arqiliq ayan qildi; chünki Roh bolsa hemme ishlarni, hetta Xudaning chongqur teglirini inchikilep izligüchidur; **11** Chünki insanlarda, insanning könglidikini bilgüchi shu insanning rohidin bashqa nerse barmu? Shuninggha oxshash, Xudaning Rohidin bashqa, Xudaning könglidikilirini bilgüchi yoqtur. **12** Emma bizning qobul qilghinimiz bolsa bu dunyadiki roh emes,

belki Xudadin kelgen Rohtur; del shundaq bolghachqa biz Xuda teripidin bizge séxiyliq bilen ata qilin'ghan nersilerni bilip yételeymiz. **13** Bu ish-shey'lerni insaniy danalíqtin ógítilgen sózler bilen emes, belki [Muqeddes] Rohtin ógítilgen sózler bilen, rohiy ishlarni rohiy sózler bilen chüshendürüp sózleymiz. **14** Emma «jan'gha tewe» kishi Xudaning Rohining ishlirini qobul qilmaydu, chünki bu ishlar uninggha nisbeten exmíqanilikdur; u ularni héch chüshinip yételmeydu, chünki ular roh bilen perq étilip bahalinishi kérektur. **15** Rohqa tewe kishi hemme ishlargha baha béreleydu; emma uninggha bolsa héchkim baha bérelmeydu. **16** Chünki kim Rebning oy-könglini chüshinip yétip, Uninggha meslihetchi bolalisun? Emma biz bolsaq Mesihning oy-könglige igimiz.

3 Lékin men, i qérindashlar, Rohqa tewe kishilerge söz qilghandek silerge söz qilamay kéliwatimen; eksiche silerni etke tewe kishiler, Mesihde bolghan bowaq hésablap silerge sózleshke mejbur boldum. **2** Men silerge süt ichküzdüm, göshni yégüzimdim; chünki siler göshni hezim qilamaytinglar, shundaqla hazirmu téxi hezim qilamaysiler; **3** Chünki siler yenila etke tewedursiler. Aranglarda hesetxorluq we talash-tartishlar bar bolghachqa, siler etke tewe emesmu, insanlarche méngiwatmamsiler? **4** Chünki birsi «Men Pawlus terepdari», bashqa birsi «Men Apollos terepdari» dése, siler peqet insanlarning yolida mangghan bolup qalmamsiler? **5** Apollos dégen kim? Pawlus kim idi? Biz peqet silerning étiqadlargha wasitichi bolduq, xalas; herbirimiz peqet Reb bizge teqsim qilghini boyiche wezipe ada qilidighan xizmetkarlar, xalas, shundaq emesmu? **6** Men tiktim, Apollos sughardi; emma östürgüchi bolsa Xudadur. **7** Shunga tikküchi héchnémige hésab emes, sugharghuchimu héchnémige hésab emes, peqet östürgüchi Xuda Özi hemmidur. **8** Emma tikküchi we osa qilghuchi bolsa bir meqsettidur; shundaqtimu herbiri öz ejri boyiche in'amini qobul qilidu. **9** Chünki biz Xudagha tewe méhnetdashurmiz; siler bolsanglar Xudaning bagh-étizi, Xudaning qurulusisiler. **10** Xudaning manga teqsim qilghan méhir-shepqiti boyiche, xuddi usta mémardek ul saldim, andin bashqa birsi uning üstige quruwatidu. Emma herbir qurghuchi qandaq quruwatqanliqigha éhtiyat qilsun. **11** Chünki sélin'ghan ulni, yeni Eysa Mesihdin bashqa héchqandaq ulni sélishqa bolmaydu. **12** Emdi birsi bu ul üstige altun, kümüş, qimmetlik tashlar, yaghach, chöpler, saman salsa, **13** herbirining singdürgen ejrining qandaqlıqı körünüdu; chünki shu küni uni ashkare qilidu, chünki uning mahiyiti otta körülüdu; ot herbir kishining ejrini, qandaq mahiyettin bolghanlıqını sinaydu. **14** Birsining ul üstige qurghan ishi puxta saqlinip qalsa, u in'amgha érishidu; **15** Birsining qurghini köyüp ketse, u ziyan tartidu; u özi qutulidu, emma goya ottin ötüp qutulghan birtigse oxshap qalidu. **16** Ejeba, özünglarning Xudaning ibadetxanisi ikenlikinglarni we Xudaning Rohining silerde turghanlıqını bilmemsiler? **17** Birsi Xudaning ibadetxanisini xarab qilsa, Xuda uni xarab qilidu; chünki Xudaning ibadetxanisi pak-muqeddestur, siler del shundaqsiler. **18** Héchkim öz-özini aldımısuz; birsi özini bu dewrde dana dep sanisa, nadan bolup qalsun; shuning

bilen u dana bolidu. (aiǝn g165) **19** Chünki bu dunyadiki danalıq Xudagha nisbeten exmeqliqtur; chünki: — «U danishmenlerni öz hiyligerlikining tuzıqıgha alıdu», dep we yene: «Reb danishmenlerning oy-xiyallirining tutami yoqluqını bilidu» dep pütüklüktur. **21** Shunga héchkim insan dégenlerni pexirlinip danglimısun; chünki hemme mewjudatlar silerge tewedur; **22** Pawlus bolsun, Apollos bolsun, Kéfas bolsun, dunya-jahan bolsun, hayat bolsun, ölüm bolsun, hazırqı ishlar bolsun, kelgüsü ishlar bolsun, hemmisi silerge mensuptur; **23** siler bolsanglar Mesihning, Mesih bolsa Xudaningkidur.

4 Birsi biz toghruluq birnéme démekchi bolsa, bizni Mesihning xizmetkarlırı we Xudaning sırlırı amanet qilin'ghan ghojıdarlar dep bilsun. **2** Emdi ghojıdar dégenlerdin telep qilinidighını shuki, ular wapadar-sadıq bolushi kérektur. **3** Emma men siler teripinglardın yaki bashqa herqandaq insaniy sot teripidin sürüştürtüp bahalansam, bu men üçün zıghırchilik ish; men hetta özüm toghruluq sürüştürtüp olturmaymen. **4** Chünki wijdanım eyibleydighan héchqandaq ishılrımdın xewirim yoq; emma bu ishning özi méni heqqanıy dep aqlımaydu; méni sürüştürtüp bahalıghuchi bolsa Rebdu. **5** Shunga waqtı-saiti kelmıgüche, yeni Reb kelmıgüche héch ish toghruluq höküm chıqarmanglar; Reb kelgende u qarangghuluqtıki yoshurun ishlarını ashkarılaydu, qelb-dıllardıki barlıq oy-niyetlerni ayan qilidu; shu chaghda herbiri Xuda teripidin teriplinidu. **6** Emma, i qérindashlar, bu ishlarni silerning menpeetinglarni dep özüme we Apollosqa tetbıqlidim; meqset siler biz arqılıq «pütülgenning dairisidin halqıp ketmenglar» dégen sawaqni óginishinglar, shundaqla héchqaysınglarning melum birsini bashqa birsidin üstün dep pexirlinip tekeburlıship ketmeslikinglar üçündür. **7** Chünki kim séni bashqa birsidin üstün qilidu? Sanga ata qilin'ghan nersidin bashqa sende yene néme bar? Hemme sanga bérilgen tursa, némishqa «Mende esli bar idi» dep pexirlinip körenglep kėtisen? **8** Silér allıqachan toyunup kettinglar! Allıqachan béyip kettinglar! Silér bızısız padishahlar bolup höküm sürdunghar! Kashkı silér heqiqeten höküm sürgen bolsanglarıdı — undaqta biz silér bilen billes höküm sürgen bolattuq! **9** Chünki Xuda rosullar bolghan bızlerni ölümge mehkum bolghan ademlerdek eng axırgha qoyup sazayı qilip otturigha chıqarghan, dep oylaymen; chünki biz pütüklü alemge, yeni hem perishtilerge hem insanlargha bir xil tamasha bolduq. **10** Biz Mesih üçün exmeq sanalghanlarmız, emma silér Mesihde danasiler! Biz ajız, emma silér küchlıksiler; silér ızzetlik, emma biz xar; **11** Hazırqı deqıgıgıche ach-yalingach, changqap yürmeqtimiz, dumbalınıp, sergerdan, makansız bolup yürmeqtimiz; **12** öz qolımız bilen ishlep japa tartmaqtımız; ahanetke qalghanda yaxshılıq tilewatımız; ziyankeshlikke uchrighanda, chıdawatımız; **13** töhmetke uchrighanda, [biz ularni] chıraylıqche [towigha] ündeymız; biz jahanning dashqılı, insanlarning süpüründisi dep qarılıwatımız, ta hazırghiche shundaq. **14** Bu ishlarni yézışim, silerni xıjaletke qaldırush üçün emes, belki söyümlük balilirim süpitide silerge nesihet qiliwatimen; **15** chünki silerning Mesihde tümenlign terbiyilıgüchilinglar bolsimu, silerning

atanglar köp emestur; chunki men Mesih Eysada bolup silerni xush xewer arqiliq töredürüp ata boldum. **16** Shunga men silerdin ötümenki, meni ülgë qilinglar. **17** Del bu sewebtin men Rebde bolghan öz söyümlük we ishenchlik oghlum Timotiyni yéninglarga ewettim; herqaysi jaylardiki jamaette ögetkenlirimge egiship, u silerge Mesihde bolghan yollirim toghruluq eslitidu. **18** Emma beziliringlar, «Pawlusni yénimizgha kelmeydu», dep körenglep kettinglar; **19** biraq Reb buyrusa men pat arida yéninglarga barimen; shu chaghda men körenglep ketkenlerning sözlirini emes, belki ularda bolghan küch-qudretni körüp baqay. **20** Chunki Xudaning padishahliqi sözde emes, belki küch-qudrette ispatlinidu. **21** Emdi némini xalaysiler? Yéninglarga tayaq kötürüp bérishimnimu, yaki méhir-mulayimlik rohida bérishimnimu?

5 Hertereptin shu angliniwatiduki, aranglarda buzuqchiliq bar iken — bundaq buzuqchiliq hetta taipiler arisidimu tilgha élinmaydu — u bolsimu birsining öz atisining ayaligha chéqilishtin ibaret. **2** Emma siler yoghinap körenglep kettinglar! Bu rezil ishni sadir qilghan kishi arimizdin qoghliwétilsun dep ökünüşhünlargha toghra kelmemdul? **3** Chunki gerche tende siler bilen bille bolmisammu, emma rohta siler bilen bille bolush süpitide alliqachan shundaq men shu hökümnü chiqardimki, **4** (hemminglar Reb Eysa Mesihning namida jem bolghanda, özümning rohim siler bilen bolup, Rebbimiz Eysa Mesihning küch-qudritige tayinip) — **5** shundaq qilghan kishining etliri halak qilinsun, shuning bilen uning rohi Reb Eysaning künide qutquzulushi üçün Sheytanning ilkige tapshurulsun. **6** Silerning chongchiliq qilghininglar yaxshi emes. «Kichikkine xémirturuch pütkül xémirni boldurup yoghinitidu» dep bilmemsiler? **7** Kona xémirturuchni chiqiriwétinlar; shuning bilen siler esli xémirturuchsiz xémirdek yéngi bir zuwula bolisiler; chunki «ötüp kétish héyti»[diki qozimiz] bolghan Mesih qurbanliq qilindi; **8** shunga héytini yaman niyetlik we rezillik bolghan xémirturuch bilen emes, belki semimiylük we heqiqet bolghan pétir nan bilen tentene qilip ötküzeyli. **9** Men [aldinqi] xette silerge buzuqchiliq qilghuchilar bilen arilashmanglar dep yazghanidim; **10** emma bu déginim bu dunyadiki buzuqchiliq qilghuchilar, yaki nepsaniyetchiler, yaki kazzaplar yaki butperesler bilen arilashmanglar déginim emes; undaq bolghanda dunyadin ayrilishqa mejbur bolattinglar; **11** emma hazirqi bu xétimde yazghinim shuki, özini «qérindash» dep atiwalghan emma shundaqla buzuqluq qilghuchi, nepsaniyetchi, butperes, haraqesh yaki kazzap bolsa, undaq bir kishi bilen arilashmanglar, hetta uning bilen hemdastixammu bolmanglar. **12** Sirttikilerni hökümlü chiqirip bir terep qilishning men bilen néme munasiwiti? Lékin ichinglardikilerni özünglar hökümlü chiqirip bir terep qilish silerning ishinglar emesmu? **13** Lékin sirttikilerning üstige bolsa Xuda Özï hökümlü chiqiridu. Shunga «bu rezil ademni aranglardin chiqiriwétinlar».

6 Silerning aranglarda özara arazliq ish bolsa, uni muqeddes bendilerning bir terep qilishigha tapshurmay, heqqaniysizlarning aldidä dewalishishqa pétinalamsiler? **2** Muqeddes bendilerning dunyani

soraq qilidighanliqini bilmemsiler? Eger dunyani siler soraq qilidighan ish bolsa, emdi zigirchilik ishlarni hel qilishqa yarimamsiler? **3** Perishtiler üstidimu hökümlü chiqiridighanliqimizni bilmemsiler? Shundaq bolghaniken, bu hayattiki ishlarni hel qilish qanchilik ish idi? **4** Silerde mushu hayattiki ishlarni üstidin hökümlü qilish zörür tépilghanda, jamaet arisida töwen dep qaralghanlarni uni hel qilishqa salmamsiler? **5** Mushularni silerni xijaletke qaldurush üçün dewatimen. Ejeba, aranglarda öz qérindashliri otturisida hökümlü chiqarghudek dana kishi yoqmu, hetta birimu yoqmu? **6** Uning ornida, qérindash bilen qérindash dewalishiwatidu, — we kapirlar aldidä shundaq qilidu! **7** Emeliyette öz aranglarda dewalarning bolghanliqining özi silerge nisbeten bir eyibtur. Némishqa uwalchiliqqa chidimaysiler? Némishqa naheqchilikke yol qoymaysiler? **8** Eksiche, siler naheqchilik qiliwatisiler, xiyaret qiliwatisiler, yene kélip qérindashliringlarga shundaq qilisiler! **9** Heqqaniysizlarning Xudaning padishahliqigha warisliq qilalmaydighanliqini bilmemsiler? Aldinip ketmenglar! Buzuqchiliq qilghuchilar, butperesler, zina qilghuchilar, bechchiwazlar, bashqa erler bilen buzuqluq qilghuchilar, **10** oghrilar, nepsaniyetchiler, haraqeshler, töhmetxorlar yaki aldamchi-kazzaplar Xudaning padishahliqigha warisliq qilalmaydu; **11** bezinglar derweqe shundaq bolghansiler; emma siler Reb Eysa Mesihning namida we Xudayimizning Rohi bilen yuyulunglar, pak-muqeddes qilindinglar, heqqaniy qilindinglar. **12** «Hemme nerse manga halaldur», emma hemme nerse paydiliq boluwermeidi; «hemme nerse manga halaldur», emma men héchqandaq nersining xumarigha qul bolmaymen. **13** «Yémeklikler ashqazan üçün, ashqazan bolsa yémeklikler üçündür»; emma Xuda u we bu her ikkisini yoqqa chiqiridu; ten bolsa buzuqchiliq üçün emes, belki Reb üçündür; Reb ten üçündür. **14** Xuda Rebni tirildürdi, shuningdek biznimu Öz qudriti bilen ölümdin tirildürdi. **15** Téninglarning Mesihning ezaliri ikenlikini bilmemsiler? Undaqta, Mesihning ezalirini élip, pahishe ayalning ezaliri qilsam bolamdu? Hergiz bolmaydu! **16** Kim pahishe ayal bilen baghlan'ghan bolsa uning bilen bir ten bolidu, dep bilmemsiler? Chunki «[er-ayal] ikkisi bir ten bolidu» — déyilgenidi. **17** Emma Rebge baghlan'ghuchi bolsa Uning bilen bir rohtur. **18** Buzuqluqtin qéchinglar. «Insanlarning herbir sadir qilghan gunahi öz téningning sirtida bolidu!» — emma buzuqluq sadir qilghuchi öz téninge qarshi gunah qilidu. **19** Silerning téninglar silerni turalghu qilghan, Xuda teripidin silerge iltipat qilin'ghan Muqeddes Rohning ibadetxanisi, siler özünglarni özümningki emes dep bilmemsiler? **20** Chunki siler chong bedel bilen sétiwélin'ghansiler; shunga téninglarda Xudani ulughlanglar.

7 Emdi hazir siler xétinglarda otturigha qoyghan soallargha kéyleyi, — «Er ayal zatining téninge tegmise yaxshidur». **2** Durus. Emma buzuqchiliqlardin saqlinish üçün, herbir erkekning özining ayali bolsun, herbir ayalning özining éri bolsun. **3** Er ayaligha nisbeten erlik mejburiyitini ada qilsun, ayalmu érige nisbeten ayalliq mejburiyitini ada qilsun. **4** Ayal öz téningning igisi emes, belki éri uning igisidir; shuninggha oxshashla, er öz téningning igisi emes, belki ayali uning igisidir.

5 Peqet pütün zéhninglar bilen dualargha bérilish meqsitide öz maquulluqlar bilen waqtinche birge yatmasliqqa kélishtendinla bashqa, er-ayal ózara bir-birining jinsiy heq-telipini ret qilmisun. Shundaq alahide mezgildin kéyin yene birge bolunglar. Bolmisa, ózünglarni tutuwalalmaydighanliqlaridin Sheytan silerni azdurushtur púrsitini tépishi mumkin. 6 Emma mundaq déyishim buyruq yolida emes, belki meslihet yolididur. 7 Emdi men barliq ademlerning manga oxshash [boytaq] bolushini xalayttim; lékin bu ishta Xudaning hemme ademege bergén óz iltpati bar; birsí undaq, yene birsí bundaq. 8 Emma men jorisiz tenha yashighanlar we tullargha shuni éytimenki, mendek tenha turiwerse yaxshi bolidu; 9 emma ózünglarni tutuwalalmisanglar, nikahlininglar; chünki [ishq] otida köygendin köre nikahliq bolghan yaxshi. 10 Emma nikahlan'ghanlarga kelsek, ulargha men shuni tapilaymenki, — (bu emeliyette méning tapilighinim emes, yenila Rebningski), ayal éridin ajrashmisun 11 (emma u ajrashqan bolsa, u tenha ótsun, yaki éri bilen yarishiwalsun); we ermu ayalini qoyup bermisun. 12 Qalghanliringlarga kelsek, men shuni éytimenki (bu Rebnings éytqini emes), qérindashning étiqadsiz ayalı bolsa we ayalı uning bilen turuwérishke razi bolsa, u uni qoyup bermisun; 13 [étiqadchi] ayalning étiqadsiz éri bolsa we éri uning bilen turuwérishke razi bolsa, u éridin ajriship ketmisun. 14 Chünki étiqadsiz er bolsa étiqad qilghan ayalda pak dep hésablinidu; étiqadsiz ayal bolsa [étiqad qilghan] qérindashta pak dep hésablinidu; bolmisa, perzentliringlar haramdin bolghan bolatti; emma ular emdi pak boldi. 15 Lékin étiqadsiz bolghan terepning ketküsi bolsa, u ajriship ketsun; bundaq ehwallarda qérindash aka-ukilar, hede-singillar [nikah mejburiyitige] baghlinip qalghan bolmaydu; qandaqla bolmisun Xuda bizni inaq-xatirjemlikte yashashqa chaqirghandur. 16 Ey [étiqadchi] ayal, éringni [étiqad qildurup] qutulduralaydighanliqingni nedin bilisen? Ey [étiqadchi] er, xotunungni [étiqad qildurup] qutulduralaydighanliqingni nedin bilisen? 17 Halbuki, Reb herqaysimizgha qandaq teqsim qilghan bolsa, qandaq halette chaqirghan bolsa, u shuningda méngiwersun; men hemme jamaetlerde shundaq yolyoruqni tapilaymen. 18 Birsí sünnetlik halette chaqirildimu? U qayta sünnetsiz qilinmisun; birsí sünnetsiz halette chaqirildimu? U emdi sünnet qilinmisun. 19 Sünnetlik bolush héchnerse hésablanmas, sünnetsiz bolushmu héchnerse hésablanmas; [hésab bolidighini] Xudaning emrlirige emel qilishtin ibarettur. 20 Herkim qaysi halette chaqirilghan bolsa, shu halette qalsun. 21 Sen chaqirilghanda qul halitide idingmu? Uning bilen karing bolmisun; lékin eger hörlik púrsiti kelse, uni qolungdin berme. 22 Chünki Rebte chaqirilghan qul bolsa Rebnings hör adimidur; uninggha oxshash, chaqirilip hör bolghuchimu Mesihning qulidur. 23 Silér chong bedel bilen sétiwélindinglar; insanlarga qul bolmanglar. 24 I qérindashlar, herbiringlar qaysi halette chaqirilghan bolsanglar, shu halette Xuda bilen bille turunglar. 25 Emma nikahlanmighanlar toghruluq Rebdin buyruq tapshuruwalmidim; shundaqtimu Rebdin bolghan rehim-shepgetke muýesser bolghanliqim üçün sadiq adem süpitide öz pikrimni éytimen. 26 Emdi hazirqi qiyinchiliqqa qarighanda, er kishining shu

[tenha] halette bolushini yaxshi ish deymen. 27 Ayalgha baghlan'ghan bolsang, undaqtu, uning bilen ajrishishni oylima; ayalindin ajriship kettingmu? Undaqtu yene öylinishni oylima. 28 Lékin öyleniseng, sen gunah qilghan bolmaysen; we nikahlanmighanlar nikahlansa, ularmu gunah qilghan bolmaydu. Emma shundaq qilsa ular jismaniy jehette japagha uchraydu; méning silerni uningdin xaliy qilghum bar. 29 Emma shuni dégüm barki, i qérindashlar — waqit qisqidur. Shunga ayalliq bolghanlar ayalsizlardek bolsun; 30 matem tutqanlar matem tutmighanlardek bolsun; bext-xushalliqtu bolghanlar bext-xushalliqtu bolmighanlardek bolsun; mal-mülük sétiwalghanlar mal-mülüksizlardek bolsun; 31 bu dunyadiki bayliqlaridin behrimen bolghanlar dunyani ózining teelluqati dep bilmisun; chünki bu dunyadiki hazirqi halet ötüp kétédu. 32 Emma silerning gheimsiz bolushunglarni xalaymen. Ayalsiz kishi bolsa Rebnings ishlerini oylaydu, qandaq qilip Rebni xursen qilishning ghémide bolidu. 33 Emma ayalliq kishi qandaq qilip ayalini xursen qilish üçün bu dunyadiki ishlarning ghémide bolidu; 34 Yene kélip ayal we nikahlanmighan qizning otturisdin perq bar; nikahlanmighan qiz bolsa Rebnings ishlerining, qandaq qilip hem tende hem rohta pak-muqeddes bolushning ghémide bolidu; emma yatliq bolghan ayal qandaq qilip érin xursen qilish üçün, bu dunyadiki ishlarning ghémide bolidu. 35 Emma men bu sözni silerning menpeetlignini közde tutup dewatimen; boyununglarga sirtmaq sélissh üçün emes, belki ishliringlarning güzel bolushi, könglünglar bölünmigen halda Rebge bérilip Uni küttüshünglar üçün dewatimen. 36 Emma eger birsí niyet qilghan qizgha nisbeten muamilemnning durus bolmighan yeri bar dep qarisa, u qiz yashliq baharidin ötüp ketken bolsa, ikkisi ózini tutuwalalmisa, u xalighinini qilsun, u gunah qilghan bolmaydu; ular nikah qilsun. 37 Biraq, birsí öz könglide muqim turup, héchqandaq ishq bésimi astida bolmay, belki óz iradisini bashqurup, könglide niyet qilghan qizini emrige almasliqni qarar qilghan bolsa, yaxshi qilghan bolidu. 38 Qisqisi, öylen'genning öylen'ginimu yaxshi ish, öylenmigenning öylenmiginimu téximu yaxshi ish. 39 Éri hayat chaghda ayalı uninggha baghlan'ghandur; emma éri ölüme uxlighan bolsa, u xalighan kishige (peqet Rebde, elwette) nikahlinishqa erkin bolidu. 40 Lékin qarishimche u tul qalsa, téximu bextlik bolidu; mendimu Xudaning Rohi bar, dep ishinimen!

8 Emdi «butlarga atap nezir qilin'ghan taamlar» mesilisige kéylei. «Hemmimizde bilim bar» dep bilimiz. Xosh, biraq bilim bolsa ademni körenglitidu; méhir-muhebbet bolsa ademni quridu. 2 «Méning bilimim bar» dep hésablihan kishi, emeliyette héchnémini téxi bilishke tégishlik derjide bilmigen bolidu. 3 Emma Xudani sóygen kishi bolsa, u Uning teripidin tonulidu. 4 Xosh, emdi «butlarga atap nezir qilin'ghan taamlar» toghruluq — bizge melumki, «Jahanda but dégen héchnéme hésablanmaydu», we «birla Xudadin bashqa héch ilah yoqtur». 5 Gerche nurghun atalmish ilahlar bar bolsimu — meyli ular zéminda yaki asmanda turidu dep qarilishidin qet'iynezer (derweqe «ilahlar» köp, we «reb»ler köptur) 6 biraq biz üçün peqetla bir Xuda, yeni Ata bardur. Uningdin barliq mewjudatlar apiride bolghan, bizmu Uning üçün

mewjut bolghanimiz; [shuningdek], birla Reb, yeni Eysa Mesih bardur. Pütkül mewjudatlar U arqiliq mewjut, bizmu U arqiliq hayatimiz. **7** Emma bundaq bilim hemmimizde téxi yoqtur; téxi butlarga köndürülginidin xalas bolmighan bezi [ishen'güchiler] bolsa mushundaq taamlarni «butqa atap nezir qilin'ghan» dep bilip yeydu; shundaqla ularning wijdani ajiz bolghachqa, bulghan'ghan bolidu. **8** Emeliyette taamlarning özliri bizni Xuda bilen yarashturalmaydu; yémisek bizning kemchilikimiz hésablanmaydu, yégen bolsaq artuqchilighu hésablanmaydu. **9** Biraq herhalda [yéyish] erkinliklarning ajizlarga putlikashang bolmasliqigha köngül qoyunglar. **10** Chünki ajiz bir bende bilimi bar bolghan séning butxanidiki dastixanda olturup yégenlikingni körse, undaqta u öz ajiz wijdanigha qarshi halda butlarga atap nezir qilin'ghan taamlarni yéyishke «qurulup kücheytilidighan» bolmamdu? **11** Shuning bilen Mesih uning nijati üçün ölgen, séning qérindishing bolghan bu ajiz bende séning biliming wejedin halak bolidu. **12** Shu yol bilen qérindashlarga ziyan yetküzüp gunah qilip, ularning ajiz wijdanini zeximlendürüp, Mesihke qarshi gunah qiliwatisiler. **13** Shunga, eger birer taam öz qérindishimni yiqitidighan qiltaq bolsa, qérindishimni yiqitmasliqim üçün men menggügiche göshni qet'iy yémeymen. (aiñ g165)

9 Men erkin emesmu? Men rosul emesmu? Men Rebbimiz Eysa Mesihni körgen emesmu? Siler özünglar méning Rebde bolghan ejrim emesmu? **2** Eger bashqilarga nisbeten rosul dep hésablanmisam, men héch bolmighanda silerge rosul boldum; chünki özünglar Rebde méning rosul bolghanliqimni testiqilghan möhürdursiler. **3** Méni sürüshke qilmaqchi bolghanlarga bolghan jawabim mundaq: — **4** Bizlarning yep-ichishke hoquqimiz bar emesmu? **5** Bizning bashqa rosullar, Rebning Öz iniliri we Kéfasning qilghinidek, étiqadchi bir singilni emrimizge élip seperde hemrah qilip yürüş heqqimiz yoqmu? **6** Ejeba, peqet Barnabas bilen méningla emgek qilmasliqqa hoquqimiz yoqmu? **7** Kim xirajetni özi tölep [esker bolup] jengge chiqidu? Kim üzümzar bina qilip uning méwisidin yémeydu? Qaysi pada baqquchi padining sütidin ichmeydu? **8** Bu dégenlirim peqet insaniy közqarash boyiche éytilghanmu? Tewrat-qanunning özidimu oxshash déyilgen emesmu?! **9** Chünki Musagha chüshürülgen qanunda: «Xaman tepken öküzning aghzigha köshek salma» dep pütülgendur. Xuda öküzlergila köyün'genmu, **10** yaki buni peqet bizlerni dep éytqanmu? Shübhisizki, bu sözler bizni üçün pütülgendur; shuning üçün yer heydigüchi ümidte heydishige tégishlik, shundaqla xaman tepküchimu hosuldin behrimen bolush ümidide ishleshke tégishliktur. **11** Biz silerge rohiy bext-beriketlerni térip, silerdin maddiy jehettin yighiwalasq bu chektin éshq ketkenlik bolamdu? **12** Bashqa [xizmetchiler] silerde mushu hoquqni ishletken yerde, biz shundaq qilsaq téximu bolidighu? Emma Mesihning xush xewirige héch tosalghu bolmisun dep, biz bu hoquqni héchqachan ishlipti baqmiduq; eksice, herqandaq ishlargha chidap kéliwatimiz. **13** Ibadetxanidiki muqeddes ishlar üçün ishligüchilerning ibadetxanigha atalghan hediyelelerin yeydighanliqini, qurban'gahta

xizmet qiliwatqanlarning qurbanliqlardin ülüshini alidighanliqini bilmemsiler? **14** Shuninggha oxshash, Reb xush xewerni jakarlighuchilarning jéni xush xewerdin béqilsun dep bekitektendur. **15** Emma men bolsam bu hoquqlarning héchqaysisini ishlipti baqmidim. Hem hazirmu mushu hoquqtin padilinay dep mushularni yéziwatqinim yoq! Chünki men bashqilarning méni bu pexirlinidighanlirimdin mehrum qilghinidin köre ölginim tüzükl! **16** Chünki méning xush xewerni jakarlishimda pexirlen'güdek ish yoq; chünki uning mejburiyiti méni bésip turidu; xush xewerni jakarlimisam halimgha way! **17** Chünki eger uni xalis qilsam, buningdin manga in'am bolidu; emma öz ixtiyarim bilen bolmisa, bu peqet méning ghojidarliq burchini ada qilghinim bolidu, xalas. **18** Shundaq iken, méning in'amim zadi néme bolidu? Méning in'amim del shuki, xush xewer jakarlighinimda men xush xewerge kishilerni heqsiz érishtürimen — démek, in'amim xush xewer yetküzüstikite tégishliq [heq élish] hoquqlirimni héch ishletmeslikimdin ibarettur. **19** Chünki hemme ademning ilkidin erkin bolup, özümni köpchilikke qul qildim; shu yol bilen téximu köprek ademlerni qayil qilip qutquzsam deymen. **20** Yehudiylarni qayil qilip qutquzush üçün Yehudiylarga nisbeten Yehudiylar oxshash boldum; Tewrat qanuni astida turghanlarni qayil qilip qutquzush üçün (Tewrat qanuni astida turghan bolmisammu) Tewrat qanuni astida turghanlarga nisbeten Tewrat qanuni astida turghan'gha oxshash boldum; **21** Tewrat qanunida bolmighanlarni qayil qilip qutquzush üçün Tewrat qanunida bolmighanlarga nisbeten (Xuda aldida qanunsiz bolmay, belki Mesihning qanunigha boysunushum bilen) men Tewrat qanunida bolmighanlarga oxshash boldum; **22** ajizlarni qayil qilip qutquzush üçün ajizlarga özüm ajizdek boldum; mumkin qeder köprek ademni qutquzush üçün men herqandaq ademge qarita shundaq adem boldum. **23** Özümning xush xewerdin nésiwem bolushi üçün uni dep hemme ishni qilimen. **24** Beygige chüshkenlarning hemmisi yügürishidu, emma peqet birila mukapatqa érishidighinini bilmemsiler? Ghelibe qazinish üçün yügürünglar. **25** Musabiqide élishquchilarning hemmisi özini her jehettin tizginleydu; ular peqet bir chirip kétidighan tajgha érishish üçün shundaq qilidu, emma biz bolsaq chirimas taj üçün shundaq qilimiz. **26** Shunga men nishansiz ademdek yügürüwatmaymen; musht atsam hawagha atidighan ademdek bolmaymen. **27** Uning ornigha men öz ténimni urup özümge köndürüp, uni özümge qul qilimen; undaq qilmighanda, bashqilarga telim jakarlap turup özüm layaquetlik bolmay qélishim mumkin.

10 Chünki, i qérindashlar, men silerning atabowilirimizning hemmisining bulut astida yürgenlikidin we hemmisining dengizdin ötüp mangghanliqidin xewersiz yürüşüglarni xalimaymen; **2** ularning hemmisi bulutta hem dengizda Musaning [yétekchilikige] chömüldürülgen; **3** ularning hemmisi oxshash rohiy taamni yégen, **4** hemmisi oxshash rohiy ichimlikni ichken; chünki ular özlirige [hemrah bolup] egiship yürgen rohiy uyultashin ichetti (emeliyette, mushu uyultash Mesihning Özidi); **5** shundaqtimu,

Xuda ularning köpinchisidin razi bolmighanidi; chünki «Ular[ning jesetliri] chöl-bayawanda chéchilip qalghan». **6** Emma bu ishlar ularning bëshigha bizlerge sawaq-bësharet bolsun üçün chüshkenidi; buningdin meqset, bizning ularning yaman ishlargha hewes qilghinidek hewes qilmasliqimiz üçündür. **7** Siler yene ularning bezilirige oxshash butqa choqunidighanlardan bolmanglar; bular toghruluq: «Xelq yep-ichishke olturdi, andin keyp-sapagha turdi» dep pütülgen. **8** Biz yene ularning bezilirining buzuqchilip qilghinidek buzuqchilip qilmayli; chünki shu wejidin ular din yigirme üç ming kishi bir kündila öldi. **9** Yene ularning bezilirining Mesihni sinighinidek Mesihni sinimayli; chünki shu sewebtin ular yılanlar chéqishi bilen halak boldi. **10** Yene ularning beziliri aghrin'ghandek aghrinip qaqshimanglar — netijide, ular jan alghuchi [perishte] teripidin öltürüldi. **11** Emdi bu weqelerining hemmisi ularning bëshigha bësharetlik misallar süpitide chüshken we axirqi zamanlar bëshimizgha kéliwatqan bizlarning ular din sawaq-ibret élishimiz üçün xatirilen'genidi. (aion g165) **12** Shuning bilen «Men [étiqadta] ching tirep turmaqtimen» dégen kishi ózining yiqilip kétishidin hézi bolsun! **13** Siler duch kelgen sinaqlarning hemmisige bashqa ademlermu oxshash duch kelgen. We Xuda bolsa wediside turghuchidir, U silerni kötürelmigiudek sinaqlargha uchratmaydu, belki sinaq bëshinglarga chüshkende, shuning bilen teng uningdin ötüp qutulush yolini yaritip béridu; siler shuning bilen uninggha berdashliq béridighan bolisiler. **14** Shu sewebtin, söyümlüklirim, butperesliktin qéchinglar! **15** Silerni eqil-hoshi jayida kishiler dep qarap shuni étywatimen; sözligenlirimni bahalap béqinglar: — **16** Biz beriketlik bolsun dep tiligen, beriketlik jamdiki sharabni ichkinimiz, Mesihning qénidin ortaq behirlen'ginimiz emesmu? Bizning oshutqan nanni yéginimiz, Mesihning ténidin ortaq behirlen'ginimiz emesmu? **17** Biz nurgun bolsaqmu bir nan, bir tendurmiz; chünki hemmimiz shu bir nandin nésiwe alimiz. **18** Jismaniy Israilgha qaranglar; qurbanliqlarni yégenler qurban'ghaqa nésipdashlar emesmu? **19** Emdi néme démekchimen? Butqa atap sunulghan qurbanliqning birer ehmiyiti barmidu? Butning birer ehmiyiti barmidu? **20** Yaq, biraq kapirlar butlarga sun'ghan qurbanliqlarni Xudagha emes, belki jinlarga ataydu. Men silerning jinlar bilen ortaq nésipdash bolushunglarni xalimaymen. **21** Rebning jamidin we jinlarning jamidin teng ichküchi bolsanglar bolmaydu; Rebning dastixinighe we jinlarning dastixinighe teng daxil bolsanglar bolmaydu. **22** Rebning heset-ghezipini qozghimaqchimizmu? Biz Uningdin küchlükmu-ya? **23** «Hemme nerse halaldur», emma hemme nerse paydiliq boluwermeymdu; «hemme nerse halaldur», emma hemme nerse ademning [étiqadini] quralmaydu. **24** Emdi héchkim öz menpeetini izdimisun, belki özglerningkini izdisun. **25** Gösh bazirida sétilghan herbirnersini wijdaninglarni dep olturmay, héchnémini sürüشته qilmay yewerlinglar. **26** Chünki «Jahan we uninggha tolghan hemme mewjudatlar Perwerdigargha mensüptur» [dep pütülgen]. **27** Emma étiqad qilmighanlarning birersi séni ziyapetke tekliq qilsa we könglüng tartsa, aldinggha qoyulghan hemmini wijdaningni dep olturmay yewer; **28** emma birsi

sanga: «Bu butlarga atalghan qurbanliq taami» dése, undaqta uni yéme; némishqa déseng, bu ishni sanga éytqan ademning sewebi üçün, shundaqla wijdaning sewebi üçündür; **29** men dégen wijdan séningki emes, belki héliqi kishining wijdani; méning erkinlikimge bashqilarning wijdani teripidin yaman dep baha bérilishining hajiti barmu? **30** Men teshekkür éytip yésem, teshekkür éytqan nersini durus yéginim tüpeylidin yaman dep qarilishimning néme hajiti? **31** Shunga siler némini yésenglar, némini ichsenglar yaki herqandaq bashqa ishlarni qilsanglar, hemme ishlarni Xudagha shan-sherep keltürilsun dep qilinglar. **32** Men özüim hemmeylenni hemme ishta memnun qilishqa intilginimdek, öz menpeetim üçün emes, belki köpchilikning menpeeti, ularning qutquzulushi üçün intilginimdek, héchkimning aldigha — Yehudiylar bolsun, gréklar bolsun, Xudaning jamaatidikiler bolsun aldigha putlikashang bolmanglar. Men Mesihni ölge qilghinimdek, silermu méni ölge qilinglar.

11 Emdi silerni shuning üçün tripleymenki, i qérindashlar, hemme ishlarda siler méni eslep turuwatisiler, men silerge tapshurghinimdek, körsetmilerni tutup kéliwatisiler. **3** Emma men silerning her erning bësh Mesihdur, ayalning bësh erdur we Mesihning bësh Xudadur dep bilishinglarni xalaymen. **4** Shunga, [ibadetke qatnashqanda], herqandaq er bëshigha birnerse artqan halda dua qilsa yaki bësharet berse, u öz bëshigha hörmetsizlik qilghan bolidu. **5** Emma [ibadetke qatnashqanda], herqandaq ayal bëshigha birer nerse artmighan halda dua qilsa yaki bësharet berse, u öz bëshigha hörmetsizlik qilghan bolidu; bundaq ayalning chéchi chüshürüwétilgen, [reswa qilin'ghan] ayaldin perqi yoqtur. **6** Ayal kishining bëshigha artqini yoq bolsa, chachliri chüshürüwétilsun; ayalgha nisbeten chachlirining késiwétilishi yaki chüshürüwétilishi uyatliq ish bolsa, emdi uning bëshigha birer artqini bolsun. **7** Chünki er kishi bolsa bëshini yapmasliqi kérek; chünki u Xudaning süret-obrazi we shan-sheripidur; emma ayal kishi bolsa erning shan-sheripidur. **8** Chünki er bolsa ayaldin emes, belki ayal erdindur. **9** Shuningdek er kishi ayal üçün emes, ayal kishi er üçün yaritilghandur. **10** Bu sewebtin, hem perishtilerning sewebidin ayal kishi bëshida hoquq[ning] [belgisige] ige bolushi kérek. **11** Halbuki, Rebde ayal ersiz bolmas we er ayalsiz bolmas; **12** chünki ayal erdin chiqirilghinidek, er ayal arqiliq [tughulidu]; lékin hemme ish Xudadindur. **13** Öz könglünglarda baha béringlar; ayallarning bëshigha birnerse artmay turup Xudagha dua qilishi muwapigmu? **14** Tebietning özi silerge er kishining uzun chachliri bolsa uninggha uyat ikenlikini ögetmidimu? **15** Emma ayal kishining uzun chachliri bolsa, bu uninggha shan-sherep bolidu; chünki uning uzun chachliri uninggha bézek-yépincha bolsun dep teqdim qilin'ghan. **16** [Birsining bu ishlar toghruluq] talash-tartish qilghusi bolsa, [shuni bilsunki], bizlerde hem Xudaning jamaatiridimu shulardin bashqa héch qaidiler yoqtur. **17** Emma hazir démekchi bolghan ish, yeni siler yigilghan sorunlarga kelsek, uningda silerni teriplimeymen; chünki yigilghininglarning netijisi paydiliq emes, belki ziyaliq boluwatidu. **18** Chünki birinchidin, siler jamaette yigilghininglarda, aranglarda guruhlarga

bölinüshler bolghanliqini anglidim; bu gepke qisman ishendim. **19** Aranglarda bölinüshler peyda bolmay qalmaydu. Undaq bolmighanda aranglarda kimning layaqaletlik bolghanliqini köriwalghili bolmaytti. **20** Siler bir yerge jem bolghininglarda, siler [heqiqeten] «Rebning ziyapiti»din yémeysiler. **21** Chünki yéginginglarda herbiringlar bashqilarning yéyishini kütmeyla özünglar élip kelgen ghizani yewérisiler-de, birsi ach qalidu, yene birsi mest bolup kétidu. **22** Yep-ichishke öz öyliringlar yoqmu? Xudaning jamaitini közge ilmay, yoqsullarni xijaletké qoymaqchimusiler? Silerge néme désem bolar? Silerni triplemdimen? Yaq, silerni triplimeymen. **23** Chünki men silerge [Rebning ziyapiti toghruluq] yetküzgenlirimni özüim Rebbin tapshuruwalghanmen; démek, Reb Eysagha satqunluq qilin'ghan kéchide u qoligha nan élip, **24** teshekkür éytqandin kéyin uni oshup: «Mana, silerge atalghan Méning ténim; buni Méni eslep turush üçün mushundaq qilinglar» — dédi. **25** Shuningdek, ghizadin kéyin u jamni qoligha élip: «Mana, bu jamdiki sharab qénimda bolghan «yéngi ehde»dur; her qétim buningdin ichkininglarda, Méni eslep turush üçün shundaq qilinglar» — dédi. **26** Chünki siler her qétim bu nandin yégen, bu jamdin ichken bolsanglar, taki Uning qaytip kélisighiche siler Rebning ölümini jakarlighan bolisiler. **27** Shuning üçün, kimki layaqetsiz halda bu nanni yése yaki Rebning jamidin ichse, Rebning téni hem qénigha nisbeten gunahkar bolidu. **28** Shuning üçün herbirisi bu ishlr üstide öz-özini tekshürüp, andin nandin yésun, jamdin ichsun. **29** Chünki [Rebning] tékini perq etmey turup yégüchi we ichküchi herkim özige höküm-jazani yetküzüp yep-ichidu. **30** Bu sewebtin aranglardiki nurgun ademler zeipliship késel boldi, hetta xéli bir qismi [ölümde] uxlap qaldi. **31** Lékin eger öz üstimizni tekshürüp höküm chiqarghan bolsaq, beshimizgha [Rebning] höküm-jazasi chüshürülmeidighan bolidu. **32** Emma gerche üstimizge Reb teripidin höküm-jazalar chüshürülgen bolsimu, emeliyette bu Uning bizge chüshürgen «terbiye jazasi»dur; buningdin meqset, bizning bu dunya bilen birlikte halaketke höküm qilinmasliqimiz üçündür. **33** Shunga, i qérindashlar, [Rebning ziyapitide] yéyishke jem bolghininglarda, [hemmeylen toluq kelgüche] bir-biringlarni kütüinglar. **34** Birsi ach qorsaq bolsa awwal öyide yep kelsun; shundaq qilip silerning jem bolushunglar özünglargha höküm-jaza yetküzmeydighan bolidu. Qalghan bashqa mesililerni bolsa, men barghinimda tertipke salimen.

12 Emma i qérindashlar, rohiy iltpatlargha kelsek, silerning ular toghruluq bilmey qélisighlarni xalimaymen. **2** Siler taipilerning arisida bolghan waqtinglarda herxil yollargha bashlinip, gas-gacha butlarga [choqunushqa] azdurulup ketkiniglarni bilisiler. **3** Shunga men silerge uqurumenki, héchkim Xudaning Rohida turup: «Eysagha lenet!» démeydu we herqandaq biri Muqeddes Rohta bolmay turup «Eysa Rebdur!» dep éytalmaydu. **4** Emma iltpatlar xilmuxil, lékin Roh bolsa birdur. **5** Xizmetler bolsa herxil, emma [biz xizmitini qilidighan] Reb birdur. **6** Ishlesh yolliri herxil, emma hemmeylende hemme ishni wujudqa chiqarghuchi Xuda birdur. **7** Emma hemmeylenning menpeeti üçün herbirige Rohning namayan bolushi béghishlinidu. **8** Chünki Roh arqiliq birige danaliq

yetküzgüchi söz, yene birige shu oxshash Roh arqiliq xewer yetküzgüchi söz teqsim qilinidu; **9** yene oxshash Roh arqiliq bashqa birige alahide ishench, yene birige oxshash Roh arqiliq [késellerni] saqaytish iltpatliri, **10** birawgha möjizilerni yaritish teqsim qilinidu; birawgha wehiy-bésharet bérish; birawgha herxil rohlarni perq étish, birawgha namelum tillarda sözlesh, yene birawgha namelum tillarni terjime qilish iltpati teqsim qilinidu. **11** Emma bu ishlarning hemmisini yürgüzgüchi oxshash shu bir Rohtur, U herbirige Özi layiq körüp, ayrim-ayrim teqsim qilip béridu. **12** Chünki insaniy ten bir bolsimu nurgun ezaliri bolghinidek, shundaqla ezaliri nurgun bolsimu özara qoshulup bir ten bolghandek, Mesih Özimu hem shundaqtur. **13** Chünki hemmimiz, meyli Yehudiylar bolsaqmu, Grékler bolsaqmu, qullar bolsaqmu, hörler bolsaqmu, bir Rohta bir ten'ge kirishke chömöldürüldüq we bir Rohtin ichishke nésip qilindüq. **14** Chünki ten birla ezadin emes, belki köp ezalardin terkiib tapidu. **15** Eger put: «Men qol bolmighinim üçün men ten'ge tewe emesmen» désila, undaqtu u heqiqeten ten'ge tewe emes bolamdu? **16** Qulaq: «Men köz emes, shunga men ten'ge tewe emesmen» désila, undaqtu u heqiqeten ten'ge tewe emes bolamdu? **17** Pütün ten közla bolsa, undaqtu anglash sézimimiz nedin bolidu? Pütün ten qulaqla bolsa, undaqtu purash sézimimiz nedin bolidu? **18** Halbuki, Xuda Özige layiq körgen ten ezalirining herbirini ayrim-ayrim öz jaygha orunlashturghan; **19** eger ularning hemmisi oxshash eza bolsa, undaqtu uni qandaqmu ten dégili bolatti? **20** Emdilikte ezalar köp, ten bolsa birdur. **21** Köz qolgha: «Méning sanga éhtiayim chüshmeydu!» déylmeydu; yaki bash bolsa putlarga: «Méning silerge éhtiayim chüshmeydu!» déylmeydu. **22** Del eksiche, tendiki ajiz-erzimes dep körün'gen ezalar kem bolsa bolmaydu; **23** we hem tendiki biz étiwarsiz dep hésablighan ezalargha bolsa, téximu köprek étiwar qilimiz; shundaqla isketsiz dep qaralghan ezalirimiz téximu isketlik qilinidu; **24** eslide yarishimliq bolghan ezalirimizgha bolsa shundaq qilishning hajiti yoq. Emma Xuda pütün tenni shundaq birleshtürgenki, U étiwarsiz dep hésablan'ghan ezalargha téximu köp étiwar béridu. **25** Buningdin meqset tende héch bölinüshler bolmasliqi, belki barliq ezalar özara oxshash köyümchanliqta bolushi üçündür. **26** Bir eza japa-derd tartsa, barliq ezalar uning bilen teng japa-derd tartidu; bir ezagha sherep kelse, barliq ezalar uning bilen teng shadlinidu. **27** Emdi siler Mesihning ténidursiler, herbiringlar Uning ayrim-ayrim ezasidursiler. **28** Xuda jamaette mushundaqlarni orunlashturghan: — awwal rosullarni, andin peyghemberlerni, üçinchi bolup telim bergüchilerni; andin möjize körsetküchilerni, andin türlük késellerni saqaytish iltpatlirigha ige bolghanlarni, yardem bergüchilerni, yétekchilik qilghuchilarni, herxil namelum tillarda sözleydighanlarni teyinlep orunlashturghandur. **29** Hemmeylen rosulmu? Hemmeylen peyghembermu? Hemmeylen telim bergüchimu? Hemmeylen möjize körsetküchimu? **30** Hemmeylende saqaytish iltpatliri barmu? Hemmeylen namelum tillarda sözlemdu? Hemmeylen namelum tillarni terjime qilalamdu? **31** Emma siler chongraq iltpatlarni teqezza bolup qoghlanglar; halbuki, men hazir silerge hemmidin ewzel bir yolni körsitip bérey.

13 Men egerde bu dunyadiki kishiler sözlewatqan herxil tillar hetta perishtilerning tilliri bilenmu sözliyeleydighan bolsammu, biraq men méhir-muhebbetsiz bolsam, u chaghda men peqet bir «dang-dang» qilidighan mis dang, bir «chang-chang» qilidighan chang bolup qalimen, xalas. **2** Eger men peyghemberlik qilalisam, barliq sirlar, barliq bilimlirni chüshinip bolghan bolsammu, hem shuning bilen bir waqitta taghlarni yökliyeligüdek toluq ishenchte bolsammu, emma mende méhir-muhebbet bolmisa, undaqta men héchnerse bolmighan bolimen. **3** Eger barliq mal-mülkümnü seditge atap hem ténimni [Xudaning yulida] qurbanliq süpitide köydürülüşke sun'ghan teghdirdimu, emma mende yenila méhir-muhebbet bolmisa, undaqta méning héchqandaq paydam yoq bolghan bolidu. **4** Muhebbet sewr-taqetlik bolush hem méhribanliqtur; Muhebbet hesetxorluq qilmaydu: Muhebbet özni maxtimaydu, Tekebburluq qilmaydu, **5** Nomussizliq qilmaydu, Öz menpeetini közlep yürmeypdu, Tériktürülmeydu, Könglide öchmenlik saqlamaydu; **6** Heqqaniysizliqtin xushal bolmaydu, Belki emeliyettin, heqiqettin xushal bolidu; **7** hemme ishqa qorsiqi kenglik qilidu, hemmige yüzlinip [Xudagha] ishinidu, hemme ishqa ümid baghlaydu, hemmige chidaydu. **8** Méhir-muhebbet hergiz axirlashmaydu. Besharetler bolsa, kargha kelmeydu: «namelum tillar» bolsa, tügeydu: [möjizilik] bilimlerru kargha kelmeydu. **9** Chünki bizning bilidighanlirimiz qisman, besharet bérédighanlirimiz qisman; **10** lékin mukemmellik kelgende, qismanlik yoqilidu. **11** Men kichikimde balilarche sözlidim, balilarche oyıldim, balilarche hésablıdım; chong bolghinimda, men balilıqni tashlıdım. **12** Chünki biz hazir bir tutuq dérizidin müjmel halda körimiz, lékin shu chaghda yüzümüyz körimiz: Hazir men qisman tonuymen, shu chaghda men [Xuda] méni tonup kéliwatqandek tonuymen. **13** Hazir ishench, ümid, méhir-muhebbettin ibaret bu üç nerse turuptu; bulardin eng üstün turidighini méhir-muhebbettur.

14 Méhir-muhebbetke intilip uni qoghlisinglar we hem rohiy iltipatlargha, bolupmu besharet bérishke intizar bolunglar. **2** Chünki namelum tilda sözleydighan kishi ademlerge emes, belki Xudagha sözleydu; anglighuchılardin héchkim uni chüshenmeydu, emma u Rohta sirliq ishlarnı éytip bérıdu. **3** Lékin besharet bérédighan kishi bolsa adamlarning étiqadini qurushqa, ularni rıghbetlendürüşke we teselli bérishke sözleydu. **4** Namelum tilda sözlıgüchi öz rohinı qurıdu; emma besharet bergüchi jamaetning [étiqadini] qurıdu. **5** Emdilikte men silerning hemminglarning namelum tillarda sözliyelishinglarnı ümid qilimen, lékin besharet bérishinglarnı téximu ümid qilimen. Namelum tilda sözlıgüchi sözini terjime qilmisa, jamaetning étiqad qurulushida besharet bergüchi uningdin ulugh bolıdu. **6** Qérindashlar, men yéninglarcha kélip, namelum tillardila sözliginim bilen melum wehiy, bilim, besharet yaki telimni yetküzmisem, men silerge néme payda tegküzimen? **7** Hetta awaz chiqiralaydighan jansız nersiler, meyli ney bolsun, chiltar bolsun shundaq; ularning ahanglirining bir-biridin perqi bolmisa, ularda chélin'ghan pede qandaqmu perq étilsun? **8**

[Jeng] kaniyimu belgilik bir ahangda chélinmisa, kim jengge hazirlansun? **9** Shuningdek siler tilda éniq chüshineligüdek söz qilmisanglar, néme démekchi bolghininglarni kim chüshineleydu? Silér hawagha gep qilghandek bolisiler. **10** Jahanda, shübbisizki, xilmuxil til-awazlar bar we ularning héchqaysisi menisiz emes; **11** eger emdi men melum awaz-tilning menisini bilmesem, men sözlıgüchige nisbeten yat we u manga nisbeten yat bolıdu. **12** Ehwal silerdimu shundaq. Shunga, silér rohiy iltipatlargha qizghinliq bilen intilgenikensiler, jamaetning étiqadini quridighan iltipatlargha bay bolushqa intilinglar. **13** Shunga, namelum tilda sözleydighan kishi sözligenilirni terjime qilip béréleydighan bolsam dep dua qilsun. **14** Chünki namelum tilda dua qilghinimda, rohim dua qilıdu, lékin eqil-idrakimdin bolsa méwe chiqmaydu. **15** Undaqta qandaq qilish kérek? Men bezide rohim bilen dua qilimen, hem bezide eqil-idrakim bilenmu dua qilimen; men bezide rohim bilen medhiye naxshilirini éytimen, hem bezide eqil-idrakim bilenmu medhiye naxshilirini éytimen; **16** bolmisa, peqet rohing bilenla medhiye oqusang, ishletken [tilingni] bilmegenlerning qatarida olturghuchi teshekküringge qandaqmu «Amin» déyélisun? Chünki u éytqiningni chüshenmeydu. **17** Sen derheqiqet teshekkürni yaxshi éytisen, emma yéningdiki anglighuchining étiqadı qurulghini yoq. **18** Men bundaq namelum tillarda shexsen hemminglardin köp sözleydighanliqim üçün Xudagha teshekkür éytimen; **19** halbuki, jamaette bolghanda, namelum tilda tümen éghiz sözliginimdin köre, bashqılargha telim-terbiye béréligüdek chüshinishlik sözdin besh éghizla sözliyelisem deymen. **20** Qérindashlar, eqil-hoshunglarda bala bolmanglar; yamanliq jehetide bowaq bolunglar, emma eqil-hoshunglarda pishqedem bolunglar. **21** Tewratta: «Chet tillıqlarning sözi we yat adamlarning lewliri arqılıq Men mushu xelqge gep qilimen; lékin shundaq bolsımu ular yenila Manga qulaq salmaydu — deydu Perwerdigar» dep pütülgendur. **22** Shunga «namelum tillar» bolsa bir alamet belgidur; étiqadchılargha emes, belki étiqadsızlarcha alamet belgidur; wehiy-besharetler bolsa, étiqadsızlar üçün emes, belki étiqadchılar üçün bolıdu. **23** Shuning üçün pütkül jamaet bir yerde jem bolghanda, hemmisi öz aldigha bundaq namelum tillarda sözlewse we sadıa yaki étiqadsız kishiler kirip qalsa, ular hemminglarnı sarang bolup qapsiler déyishmemdu? **24** Emma hemminglar wehiy-besharet yetküzsenglar, étiqadsız yaki sadıa kishi aranglarcha kirip qalsa, hemminglar teripidin uning gunahlırigha tenbih bérilidu, hemminglar teripidin uning gunahkar ıkenliki körsitilidu; **25** qelbidiki sirlar ashkare qilin'ghanda, u özini yerge tashlap: — «Xuda heqiqeten aranglardıdur» dep Xudagha sejde qilıdu. **26** Emdi qérindashlar, qandaq qilishimiz kérek? Silér bir yerde jem bolghininglarda, herbiringlarda [bir iltipat] bolıdu; birsıde medhiye naxshisi, birsıde telim, birsıde namelum til, birsıde wehiy, birsıde namelum tilning yéshimi bolıdu. Hemme ishlar étiqadning qurulushi üçün bolsun. **27** Namelum tilda sözlıgüchiler bolup qalsa, ikkisi yaki eng köp bolghanda üçü nöwet bilen sözlısın we birsı ularning éytqanlirini örisun. **28** Emma [jamaette] örigüchi bolmisa, u süküti qılusun;

öz-öziye we Xudagha éytsun. **29** Wehiy-bésharet yetküzgüchiler bolsa, ikki-üchi sözlusun; qalghanlar geplirining weznini ditlap tursun; **30** Emma olturghanlar arisidin bashqa bir kishige melum bir wehiy bérlise, sözlewatqan kishi sözini toxtitip nöwetni uninggha bersun. **31** Chünki hemminglar bir-birlep wehiy-bésharet yetküsenglar bolidu; shuning bilen hemmeylen öginidu, hemmeylen righbetlinidu. **32** Peyghemberlerning öz rohliri peyghemberlerning özlirige itaet qilidu. **33** Chünki Xuda qalaymiqanchiliq tughdurghuchi emes, belki tinch-xatirjemlik bergüchidir. Barliq muqeddes bendilerning jamaetliride shundaq tertip bar. **34** Aranglardiki ayallar jamaetlerde sükkitte olursun; ularning sözlishige ruxset qilinmighan; Tewrat qanunida belgilen'gendek, ular [tertipke] boysunsun. **35** Emma ular melum ishni bilmekchi bolsa, öyide öz erliridin sorisun; ayalning jamaette sözlishi uyatliq ishtur. **36** Xudaning söz-kalami silerdin bashlan'ghanmu?! Yaki yalghuz silergila yétip kelgenmu?! **37** Birsini öziye wehiy-bésharetchi yaki rohiy kishi dep sanisa, u silerge hazir yazghan bu sözümnining heqiqeten Rebnig emri ikkinlikini étirap qilsun. **38** Birsini buni étirap qilishni xalimisa, u étirap qilinmaydu. **39** Shuning üçün, i qérindashlar, wehiy-bésharetlerni yetküzüshke telmürüp intilinglar, shundaqla namelum tillarda sözlëshni cheklimeglar. **40** [Xulase qilip éytqanda], herbir ish chirayliq, tertiplik qilinsun.

15 Emma, i qérindashlar, men silerge eslide yetküzgen xush xewerni bayan qilmaqchimen; siler bu xush xewerni qobul qilghan we uningda ching turuwatisiler; **2** men silerge yetküzgen xush xewer bolghan kalamda ching turghan bolsanglar, — (ishen'gininglar bikargha ketmigen bolsa) — siler uning arqiliq qutquzuluwatisiler. **3** Chünki men özümge amanet qilin'ghanlirini eng zörür ish süpitide silergimu tapshurdu; yeni, Tewrat-Zeburda aldin éytilghinidek, Mesih gunahlimiz üçün öldi; **4** U depne qilindi; we üçinchi küni yene Tewrat-Zeburde aldin éytilghinidek tirildürüldi; **5** U Kéfasqa, andin on ikkiyen'ge köründi; **6** andin U bir surunda besh yüzdin artuq qérindashqa köründi; ularning köpinchisi bügünki künde tirik, emma beziliri ölümdé uxlawatidu; **7** U Yaqupqa, andin rosullarning hemmisige köründi; **8** Hemmisidin kéyin U xuddi waqitsiz tughulghan bowaqtek bolghan mangimu köründi. **9** Chünki men rosullar arisidiki eng töwinimen, rosul dep atilishqa layiq emesmen; chünki men Xudaning jamaetige ziyankeshlik qilghanmen. **10** Lékin hazir némila bolsam Xudaning méhir-shepqiti arqiliq boldum; Uning manga körsetken shu méhir-shepqiti bikargha ketmidi; chünki men [Xudaning xizmitide] barliq rosullardin bekrej japaliq ishligenmen; emeliyette ishligüchi men emes, belki men bilen bille bolghan Xudaning méhir-shepqitidir. **11** Démek, meyli men yaki bashqa [rosullar] bolsun, hemmimizning yetküzgenliri oxshash bolup, u del siler ishinip qobul qilghan xush xewerdur. **12** Emma Mesih ölgenler ichidin tirildürülgén dep jakarlan'ghan bolsa, qandaqmu aranglardiki beziler ölgenlerning tirilishi dégen yoq ish, deydu? **13** Emma ölgenlerning tirilishi dégen yoq ish bolsa, Mesihning tirilishimu yoq ish bolghan bolatti. **14** Shuningdek eger Mesih ölümdin tirilgen bolmisa, jakarlighan xewirimiz bihude bolghan, silerning

étiqadingsilarmu bihude bolghan bolatti. **15** Hetta bizmu Xuda toghrisidiki yalghan guwahchilar bolghan bolattuq — chünki biz Xudaning Mesihni ölümdin tirildürügelikige guwahliq berduq. Eger heqiqeten ölümdin tirilish bolmisa, Xuda Mesihnimu ölümdin tirildürmigen bolatti. **16** Chünki ölgenler qayta tirildürülmise, Mesihmu tirilmigen bolatti. **17** Mubada Mesih tirilmigen bolsa, étiqadingslar kéreksiz bolghan, siler téxiche gunahlirliglarda yürüwatqan bolattinglar, **18** shundaqla Mesihde ölümdé uxlawatqanlarmu halaketke yüz tutqan bolatti. **19** Eger ümidimizni peqet bu dunyadiki hayatimiz üçünla Mesihge baghligan bolsaq, biz insanlar arisidiki eng bichare ademlerdin bolghan bolimiz. **20** Emma emeliyette, Mesih ölümdé uxliganlar ichide «hosulning tunji méwisi» bolup, ölümdin tirilgendur; **21** Chünki bir insan arqiliq ölüm [alemdé] peyda bolghinidek, ölümdin tirilishmu bir insan arqiliq [alemdé] peyda boldi. **22** Adamatimizdin bolghanlarning hemmisi [uning tüpeylidin] ölümge mehkum bolghanliqigha oxshash, Mesihde bolghanlarning hemmisi [Uning tüpeylidin] ölümdin hayatqa érishidu. **23** Emma hemmeylen öz nöwet-qatarida tirilidu; tunji hosulning méwisi bolghan Mesih birinchi; ikkinchiler bolsa Mesihning dunyagha qaytip kelginide öziye tewe bolghanlar. **24** Andin axiret bolidu; shu chaghda U barliq hökümranlıq, barliq hoquq we herxil küchlerni emeldin qaldurup, padishahliqni Xuda-Atigha tapshuridu. **25** Chünki U barliq düşmenlerni [meghlup qilip] ayighi astida qilghuche höküm sürüshi kérektur; **26** eng axirqi yoqitilidighan düşmen bolsa ölüm özüdur. **27** Chünki [Zeburda] «[Xuda] pütkül mewjudatni Uning ayighi astigha boysundurghan» [dep pütüklüktur]. Emma «pütkül mewjudat Uninggha boysundurulghan» déyilginide, roshenki, shu «pütkül» dégen söz «hemmini Uninggha Boysundurghuzghuchi»ning öziye ichige alghan emestur. **28** Emma hemme Uninggha boysundurulghandin kéyin, Oghul hemmini öziye boysundurghuchigha boysunidu; shuning bilen Xuda hemmining hemmisi bolidu. **29** Ölümdin tirilish bolmisa, bezilerning ölgenler üçün chömüldürülüşini qandaq chüshinish kérek? Ölgenler zadi tirilmise, kishiler ular üçün néme dep chömüldürüldi? **30** Bizler néme dep [her küni] her saette xewp-xeterge duch kélip yürüimiz? **31** Rebbimiz Mesih Eysada silerdin pexirlinishim rast bolghandek, [i qérindashlirim], men herküni ölümge duch kélimen. **32** Eger insanlarning nuqtineziridin éytqanda «Efesus shehiride wehshiy haywanlar bilen élishtim» désem, ölgenler ölümdin tirilmise, buning manga néme paydisi? «Ete beribir ölüp kétédighan bolghandin kéyin, yep-ichip yürüwalayli» dégen söz yolluq bolmamti? **33** Aldanmanglar; chünki «Yaman hemrahlar exlaqni buzidu». **34** Heqqaniy bolush üçün oyghininglar, gunahdin qol üzünglar; chünki bezilirliglarda Xuda toghruluq xewer yoqtur — buni éytsam siler üçün uyat emesmu? **35** Belkim birsini: «Ölükler qandaq tirildüriler? Ular qandaq ten bilen tiriler?» — dep sorishi mumkin. **36** I exmeq kishi, séning térigining, ölmey turup qaytidin tirilmeydu. **37** Hem séning térigining, ösümlükning téni emes, belki uning yalingach déni — mesilen, bughdayning yaki bashqa birer ziraetning déni, xalas. **38** We kéyin Xuda Öz xahishi boyiche uninggha melum bir tenni

béridu; shundaqla uruq danlirining herbirige özining ténini ata qilidu. **39** Janiwarlarning etliri bola bir-birige oxshimaydu; insanlarning özige xas etliri bar, haywanlarning özige xas etliri bar, uchar-qanatlariningmu bar, béliqlarningmu bar. **40** Asmanda jisimlar bar, yer yuzidimu jisimlar bar; emma asmandikisining jula-sheripi bashqiche, yer yuzidikisiningmu bashqiche bolidu; **41** Quyashning shan-sheripi bir xil, ayniq sheripi yene bir xil, yultuzlarning shan-sheripi yene bir xildur; chünki yultuzlar shan-sherepliride bir-biridin perqlinidu. **42** Ölümündin tirilish hem shundaqtur. [Ten] chirish halitide térilidu, chirimas halette tirdürülidu; **43** Uyatliq halette térilidu, shan-sherep bilen tirdürülidu; ajiz halette térilidu, emma küch-qudret bilen tirdürülidu. **44** U tebietke tewe bir ten sipitide térilidu; rohqqa tewe bir ten bolup tirdürülidu; eslide tebietke tewe bir «janliq» ten bolghan bolsa, emdi rohiy bir ten bolidu. **45** Shunga [Tewratta] mundaq pütülgenki: «Tunji insan Adem'atimiz tirik bir jan qilib yaritildi; emma «axirqi Adem'ata» bolsa hayatliq bergüchi Roh boldi. **46** Emma awwal kelgini rohiy adem emes, belki «tebietke tewe bolghuchi» adem idi, kéyin «rohiy adem» keldi. **47** Deslepki insan bolsa yerdin, tupraqtin apiride qilin'ghan; ikkinchi insan bolsa asmandin kelgendur; **48** Tupraqtin apiride qilin'ghini qandaq bolghan bolsa, [uningdin] [bolghan] «tupraqliq»larmu shundaq bolidu; asmandin kelgini qandaq bolsa, uningdin bolghan «asmanliqlar»mu shundaq bolidu. **49** Bizler «tupraqliq adem» süritide bolghinimizdek, «asmanliq adem» süritidimu bolalaymiz. **50** Emma shuni éytimenki, i qérindashlar, et we qandin törelgenler Xudaning padishahliqigha warisliq qilalmaydu; chirigüchi chirimaydighan'gha warisliq qilalmaydu. **51** Mana, men silerge bir sirni éytip bérimen; biz hemmimizla [ölümde] uxlaydighanlardin bolmaymiz; biraq hemmimiz özgeritilimiz! **52** Bir deqiqidila, közni bir yumup achquche, eng axirqi kanay chélin'ghanda özgeritilimiz; chünki kanay chélin'sila ölgenler chirimas hayatqa tirildürülidu, shundaqla özgeritilimiz; **53** Chünki bu chirip ketküchi chirimas hayatni kiyiwélishi, bu ölgüchi ölmeslikni kiyiwélishi kérek; **54** Emma chirip ketküchi chirimas hayatni kiygende, bu ölgüchi ölmeslikni kiygende, shu chaghta bu söz emelge ashurulidu: «Ölüm ghelibe teripidin yutulup yoqutulidul!». **55** «Ah, ölüm, séning neshtiring qéni?! Ah, ölüm, séning ghelibeng qéni?!» (**Hadës g86**) **56** Ölümdeki neshter — gunahur, gunahning küchi bolsa, Tewrat qanuni arqliq namayan bolidu. **57** Lékin bizni Rebbimiz Eysa Mesih arqliq bularning üstidin ghelibige érishtürgüchi Xudagha teshekkür! **58** Shuning üçün, söyümlük qérindashlirim, ching turup tewrenmes bolunglar, Rebning xizmitidiki ishlinglar hemishe keng ziyadileshsun; chünki Rebde bolghan ejir-japayinglar hergez bihude ketmeydighanliqini bilisiler.

16 Emdi muqeddes bendiler üçün iane toplash toghruluq, silermu Galatiya ölkisidiki jamaetlerge tapilighinimdek qilinglar. **2** Her heptining birinchi künide herbiringlar tapawitlarning berikiti boyiche uningdin bir ülüshini ajritip öz yéninglarda saqlap qoyunglar; shundaq qilsanglar, kelgen waqtimda iane toplash hajet bolmaydu. **3** Men kelginimde, siler qaysi ademlerni layiq körüp tallisanglar, men shulargha

[tonushturush] xetlirini yézip bérup mushu iane-shepqitlinglarni Yérusalémgha apirip bérishke ewetimen. **4** Méningmu bérishim muwapiq körülse, ular manga hemrah bolup baridu. **5** Emma men Makédoniye ölkisidin ötkendin kéyin yéninglarga kélimen — chünki men Makédoniyedin ötmekchimen — **6** belkim men siler bilen bille bir mezigil turushmu mumkin, hetta yéninglarda qishlap qélishimmu mumkin; shuningdek andin qeyerge barmaqchi bolsam, siler yordem qilib, méni yolgha sélip qoyarsiler. **7** Chünki bu qétim silerni yol üstidila körüp ötüp kétishni xalimaymen, belki Reb buyrusa, siler bilen bille uzunraq bir mezigil turghum bar. **8** Emma men Efesus shehiride orma héytighiche turmaqchimen. **9** Chünki [mushu yerde] manga ajayib chong, utuq-méwe bérivatqan bir ishiq keng échildi, shuningdek qarshi chiqquchilarmu köp. **10** Timotiy yéninglarga bérup tursa, uning aranglarda qorqmay erkin-azade yürüshige köngül bölünglar. Chünki umu manga oxshash Rebning xizmitini ishlewatidu. **11** Shunga héchkim uni töwen körmisun; belki uni méning yéninggha kélishi üçün aman-ésen uzitip yolgha sélip qoyunglar; chünki uning qérindashlar bilen bille kélishini kütmektimen. **12** Emma qérindashimiz Apollosqa kelsem, uningdin qérindashlar bilen bille silerning yéninglarga bérishni köp ötündüm. Lékin uning hazirche barghusi yoq. Kéyin purset piship yétilgende baridu. **13** Hoshyar bolunglar, étiaqda ching turunglar; merdane erdek bolunglar! Qeyser bolunglar! **14** Silerning qilghan hemme ishlinglar méhir-muhebbet bilen qilinsun. **15** Emdi, i qérindashlar, Axaya ölkisidiki eng deslepki étiaq méwisi bolghan Istifanas we uning ailisidikilerni, shundaqla ularning Xudaning muqeddes bendilirining xizmitide bolushqa qandaq özlirini atighanliqini obdan bilisiler; men silerdin ötünimenki, mushundaq kishilerning we ular bilen birlikte xizmette herbir japa tartiwatqanlarning sözlirige kiringlar. **17** Emma [yéninglardin] Istifanas, Fortunatus we Aqayikusning bu yerge méni yoqlap kelgenlikidin shadlandim; chünki ular siler tereptin kem bolghanlirini toluqlap berdi. **18** Chünki ular méning rohimni we hem silerningkinimu yéngilاندurdi; shunga shundaq ademlerni etiwatlap hörmetlenglar. **19** Asiyadiki jamaetlerdin silerge salam. Akwila we Priskilla hem ularning öyide jem bolidighan jamaettinmu Rebde silerge qizghin salam yollaydu. **20** Qérindashlarning hemmisi silerge salam yollaydu. Bir-biringlar bilen pak söyüshler bilen salamlishinglar. **21** Mana, menki Pawlus öz qolum bilen salam yéziwatimen! **22** Herkim Reb Eysa Mesihni söygüchi bolmisa, uninggha lenet bolsun! Rebbimiz, kelgeysen! **23** Reb Eysa Mesihning méhir-shepqiti hemminglarga yar bolghay! **24** Méning Mesih Eysada bolghan muhebbitim hemminglar bilen bille bolghay. Amin!

Korintliqlarga 2

1 Xudaning iradisi bilan békitilgan, Mesih Eysaning rosuli menki Pawlus we qérindash bolghan Timotiydin Korint shehiride turuwatqan, Xudaning jamaitige we shuningdek pútkül Axaya ólkisidiki barliq muqaddes bendilerge salam! **2** Atimiz Xuda hem Reb Eysa Mesihning silerge méhir-shepquwe we xatirjemlik bolghay! **3** Rebbimiz Eysa Mesihning Atisi, rehimdillilarning igisi Ata, barliq righbet-tesellining Igisi bolghan Xudagha teshekkür-medhiye oqulghay! **4** Biz uchrighan herqandaq japa-musheqqette U bizge righbet-teselli bériwatidu, shuning bilen biz Xuda teripidin righbetlendirilgen bolup U yetküzgen righbet-teselli bilen herqandaq bashqa japa-musheqqetke uchrighanlarga righbet-teselli béreleydighan bolduq. **5** Chünki, Mesihning azab-oqubetliri biz terepke éship tashqandek, Mesih arqiliq bolghan righbet-tesellimizmu éship tashidu. **6** Emma biz japa-musheqqette qalsaqmu bu silerning righbet-teselli we nijat tépishinglar üçün bolidu; bular silerning biz tartqan azab-oqubetlerge oxshash azab-oqubetlerge chidishinglar bilen silerdimu hasil qiliniidu; biz righbet-teselli tapsaqmu u silerning righbet-teselliringer we nijatinglar üçün bolidu; shunga bizning silerge baghligan ümidimiz musthekemdur; chünki siler azab-oqubetlerdin ortaq nésiwilik bolsanglar, oxshashla righbet-tesellidin ortaq nésiwilik bolisiler dep bilimiz. **8** Chünki, i qérindashlar, silerning Asiyada duch kelgen japa-musheqqettin xewersiz yürüshüinglarni xalimaymiz; u waqitlarda biz chidighusiz éghir bésingha duch kelduq, hetta hayatning özidin ümid üzgüdek bolghaniduq. **9** Emma özimizge emes, belki ölgenlerni tirildürgüchi Xudagha tayinishimiz üçün qelbimizde ölümgé mehkum qilin'ghandek yürettuq. **10** U bizni bundaq dehshetlik bir ölümdin qutquzghan we hazir qutquzmaqta, we bizni yenila qutquzidu, dep uninggha ümid baghliuq; **11** silermu buningda hem biz üçün dua-tilawetler bilen medet bériwatisiler; shundaq qilip talay ademlerning wasitisi arqiliq bizge körsitilgen iltipat tüpeylidin talay ademler [Xudagha] rehmetler éytidighan bolidu. **12** Chünki pexrimiz, yeni wijdanimizning guwahliqi shuki, Xudaning aldisa sap niyetler we semimiylik bilen (insaniy paraset bilen emes, belki Xudaning méhir-shepquwe bilen) biz bu dunyagha nisbeten we bolupmu silerge nisbeten özimizni tutuwalidighan bolduq. **13** Chünki silerge yazghinimiz oquyalaydighan we tonup yételeydighandin bashqa héch nerse emes; lékin men silerning bizni qismen tonup yetkinglar boyiche Reb Eysaning künide siler bizning pexrimiz bolidighininglardek bizlernimu silerning pexringlar bolidu dep bizni toluq tonup yétishinglarni ümid qilimen. **15** Shuning bilen mushundaq ishenchte bolup men eslide ikkinchi qétim silerge méhir-shepquetni yetküzüshke awwal silerning qéshinglarga barmaqchidim; **16** yeni, qéshinglardin Makédoniyege ötüp, andin Makédoniyedin yene qéshinglarga kélisni, shundaqla siler teripinglardin Yehudiye ólkisige uzitilishimni ümid qilghanidim. **17** Mende shundaq niyet bolghanda, men uni yéniklik bilen qarar qilghanmu? Men niyet qilghanda, mende «etlik» kishilerdikidek: birdem «berheq, berheq» we

birdem «yaq, yaq» déyish barmu? **18** Emma Öz sözide turghinidek, bizning silerge éytqan sözimiz birdem «berheq» we birdem «yaq» bolmaydu; **19** Chünki biz (men we Silwanus we Timotiy)ning aranglarda jakarlighinimiz — Xudaning Oghli, Eysa Mesih, birdem «berheq» we birdem «yaq» emestur; belki Uningda «berheq»la bardur. **20** Chünki Xudaning qanchilik wediliri bolushidin qet'iynezer, ular Uningda «berheq»tur, we biz arqiliq Uningdimu Xudagha shan-sherep keltüridighan bolsa Xudadur. **22** U yene üstimizge möhür bésip, qelbimizge Öz Rohini «kapalet» bolushqa ata qildi. **23** Emma Xudani öz jénimgha guwahchi bolushqa chaqirimenki, Korintqa téxi barmighanliqimning sewebi könglunglarni ayash üçün idi. **24** Hergiz özimizni iman-étiqadinger üstige höküm sürgüchilerimiz, démek, belki silerning shad-xuramliqinglarni ashurushqa silerge hemkarlashquchilarmiz; chünki siler étiqad arqiliqla mezmüt turisiler.

2 Lékin men ichimde, qéshinglarga barsam yene azar élip barmaymen dégen qarargha keldim. **2** Chünki eger men silerge azar bersem, méning tüpeylimdin azar yégenlerdin bashqa qaysibiri méni shadlanduralisun? **3** Men esli méni shadlandurushi téghshilik bolghanlardin eksiche azar yep qalmay dégen meqsette shu xetni yazdim; chünki méning shadliqim siler hemminglarningmu shadliqidur dep siler hemminglarga ishench baghliuq. **4** Chünki eslide özüim éghir azab ichide qelbimdiki derd-elemdin köp köz yashlirimni tökküzüp turup silerge shu xetni yazghanidim; meqsitim silerge azar bérish emes, belki silerge chongqur baghlan'ghan, éship tashqan muhebbitimni bilishinglar üçün idi. **5** Emma birersi azar yetküzgen bolsa, uning azar yetküzgini men emes deymen, u belki melum derijide (bu ishni ziyade éghir qilghum yoq) hemminglarga azar yetküzdü. **6** Bundaq ademning köpinchinglar teripidin tenbihlen'gini yéterliktur; **7** Shunga hazir eksiche, siler uninggha méhir-shepquet körsitip righbet-teselli bérishinglarga toghra kélidu; bolmisa bundaq bir kishi belkim ghayet zor derd-elemdin özini yoqitishimu mumkin. **8** Shunga men silerge uninggha muhebbitingerlarni ispatlashinglarni jékileymen. **9** Shu xétimni yene bir meqsette, yeni silerning hemme ishlarda itaetmen yaki itaetmen emeslikingerlarni sinap bilishim üçün yazdim. **10** Lékin siler qaysibirini melum ish üçün kechürüm qilghan bolsanglar, menmu hem uni shundaq qilghan bolimen; menmu melum bir ishni kechürüm qilghinimda (biri ishni kechürüm qilghan bolsam), men silerni dep Mesihning huzurida shundaq qildim. **11** Shuning bilen Sheytan bizdin héch üstünlükke érishelmeydu; chünki biz uning hiyle-mikirliridin bixewer emesimiz. **12** Emdi Mesihning xush xewirini jakarlashqa Troas shehirige kelginimde we shundaqla Reb teripidin [purset] ishiki manga échilghini bilen, **13** qérindishim Titusni tapalmighinim tüpeylidin rohim aram tapmide; shuning bilen men shu yerdikiler bilen xoshliship, Makédoniyege seper aldim. **14** Emma bizni Mesihde hemishe tentene bilen ghalibane bashlaydighan, biz arqiliq her yerde öziye dost tartquchi xushpuraqni

chachquchi Xudagha teshekkür! **15** Chunki biz Xudagha yetküzüwatqan Mesihning xushpuriqidurmiz, hem qutquzulawatqanlar arisida hem halaketke kētiwatqanlar arisida shundaqmiz; **16** kēyinkilergē ölümgē bolghan ölümnning puriqi, aldinqilargha hayatliqqa bolghan hayatliqning puriqidurmiz; emdi mushundaq ishlarning höddisidin kim chiqalaydu? **17** Chunki biz köp kishilarning qilghinidek Xudaning kalam-sözini soda-sētiq ishi qilmaymiz; eksiche biz semimiylik bilen Xuda aldida Xudadin [ewetilgenler] süpitide Mesihde sözleymiz.

3 Biz yene özimizni tewsiye qilghili turuwatamduq? Yaki bashqa bezilergē kērek bolghandek, silergē yēzilghan yaki siler yazghan tewsiyinaimler bizgē kērekmu? **2** Siler özünglar bizning tewsiyinaiminzdursiler, qelbimizde pütülgēn, her insan'gha tonush bolghan we oquqidighan. **3** Silerning biz teripimizdin perwish qilin'ghan, Mesihning mektupi ikenlikenglar ayan boldi (bu mektup siyah bilen emes, belki tirik Xudaning Rohi bilen yēzilghan; tash taxtaylarga emes, belki qelbning etlik taxtaylirgha pütüklüktür). **4** Emdi bizning Mesih arqiliq Xudagha qaraydighan shunche zor ishenchimiz bar; **5** özimizni birernersini qilghudek iqtidarimiz bar dep chaghilghinimiz yoqtur; iqtidarliqimiz bolsa belki Xudadindur. **6** U bizni yēngi ehdingin xizmetkarliri bolushqa iqtidarliq qildi; bu ehde pütüklük söz-jümlilergē emes, belki Rohqa asasan'ghan. Chunki pütüklük söz-jümliler ademni öltüridu; lékin Roh bolsa ademgē hayat keltüridu. **7** Emma söz-jümliler bilen tashlarga oyulghan, ölüm keltüridighan xizmet shan-sherep bilen bolghan we shundaqla Israillar Musaning yüzide julalan'ghan shan-shereptin yüzige közlirini tikip qariyalmighan yerde (gerche shu shan-sherep hazir emeldin qaldurulghan bolsimu), **8** Roh bilen yürgüzüldighan xizmet téximu shan-shereplik bolmamdu? **9** Chunki ademning gunahini bēkitidighan xizmet shereplik bolghan yerde, insanni heqqaniy qilidighan xizmetning sheripi téximu éship tashlamdu!? **10** Chunki eslide shan-shereplik bolghan ishning hazirqi ghayet zor shan-shereplik ishning aldida héchqandaq shan-sherepliklikli yoqtur; **11** chunki emeldin qaldurulghan ish eslide shan-sherep bilen keltürülgen yerde, hazir ornini basqan ish téximu shan-shereplik bolidu. **12** Bizde shunche zor shundaq bir ümid bolghaniken, biz tolimu yüreklik bolimiz. **13** Biz Israillarni emeldin qaldurulidighan [ehdingin] parlaq nurigha közini tikip qarashning aqiwitige uchrar ketmisun dep yüzige chümperde tartiwalghan Musagha oxshamaymiz. **14** Emma ularning oy-köngülliri qadaqlashqanidi; chunki бүгүн'gē qeder kona ehдини oqughinida mushu chümperde éliwétilmey keldi; chunki peqet Mesihde bolghandila u élip tashliwétilidu. **15** Emma бүгүн'gē qeder, Musaning yazmiliri oqughinida shu chümperde yenila qelbini yēpiwalmaqta. **16** Emma herkim Rebge qarap burulsa, chümperde élip tashlinidu. **17** Emma Reb shu Rohtur; we Rebning Rohi qeyerde bolsa, shu yerde hörlük bolidu. **18** We biz hemmimizning yūzimiz chümperdisiz halda Rebning shan-sheripige qarighinida, Uning oxshash süritide bolushqa Roh

bolghan Reb teripidin shan-sherep üstige shan-sherep qoshulup özgertilmektimiz.

4 Shunga [Xuda] bizgē rehīm-shepqet körsetkendek, bu xizmet bizgē amanet qilin'ghaniken, biz bel qoywetmeymiz; **2** emdilikte sherhendilikke ait yoshurun ishlarni tashlap, ne aldanchiliqta mangmay, ne Xudaning sözini burmilamay, belki heqiqetni eynen ayan qilish bilen Xuda aldida durusluqimizni her ademning wijdanigha körsitimiz. **3** Emma xush xewirimiz chümkelgen bolsimu, u halak boluwatqanlarga nisbeten chümkelidi; **4** Chunki Xudaning süret-obrazi bolghan Mesihning shan-sheripi toghrisidiki xush xewerning nuri ularning üstide yorumsun dep, bu zamanning ilahi étiqadsizlarning oy-zéhinlirini kor qildi. (aiōn q165) **5** Chunki biz özimizni emes, belki Mesih Eysani Reb, shuningdek özimizni Eysa üçün silerning xizmetkarlinglar dep élan qilimiz. **6** Chunki «qaranghuluqtin nur yorusun» dep buyrughan Xuda, Mesihning didaridin Özining shan-sheripini tonutushqa bolghan yoruqluqning [biz arqiliq] chéhilishi üçün, bizning qelbimizni yorutqandur. **7** Emma qudretning ghayet zorliqi bizdin emes, belki Xudadin bolghanliqi körünsun dep bu göherge sapal idishlarda qachilaqliq halda igidarliq qilimiz. **8** Mana biz herterepde qistilip qalduq, emma yenjilmiduq; temtirep qalduq, emma ümidsizlenmiduq; **9** ziyankeshlikke uchrattimiz, emma hemdemsiz qalmiduq; yiqitilduq, emma halak bolmiduq; **10** Eysaning hayati ténimizde ayan qilinsun dep, herdaim ténimizde Eysaning ölümini kötürüp yürimiz. **11** Chunki Eysaning hayati ölidighan etlirimizde ayan qilinsun üçün, tirik qalghan bizler herdaim ölümgē tapshurulmaqtimiz. **12** Shuning bilen bizde ölüm ishlewatidu, emma hayat silerde ishlewatidu. **13** We «Men ishendim, shunga söz qildim» dep yēzilghandikidek iman-ishenchitki rohqa ige bolup, bizmu ishenduq we shuning bilen söz qilimiz; **14** chunki Reb Eysani tirildürgen [Xuda] bizni Eysa bilen birgē tirildüridu, shundaqla bizni siler bilen birgē Öz aldigha hazir qilidu, dep bilimiz. **15** Chunki [bu] hemme ishlar siler üçündürki, téximu köp kishilerning wujudida éship tashquche béghishlan'ghan méhir-shepqet sewebidin köp kishilerningmu Xudani ulughlap éytqan teshekkürliri éship tashidu. **16** Shunga biz bel qoyuwetmeymiz; gerche tashqi insanliqimiz solashsimu, derheqiqet ichki insanliqimiz künden-kün'gē yéngilanmaqta. **17** Chunki bizning bir deqiliq we yéniq japa-musheqqetlirimiz biz üçün éship tashqan, menggülik, zor wezinlik shan-sherepni hasil qilidu. (aiōnios q166) **18** Shunga biz körün'gen ishlarga emes, belki körünmes ishlarga köz tikimiz; chunki körün'gen ishlar waqitliq, emma körünmes ishlar menggüliktür. (aiōnios q166)

5 Chunki bu zémin'gha tewe öyimiz, yeni bu chédirimiz yoqitilsimu, Xuda teripidin bolghan, insan qoli bilen yasalmighan bir öy, yeni asmanlarda ebediy bir makanimiz bardur dep bilimiz. (aiōnios q166) **2** Emdi bu [kona öyimizde] turghinimizda asmandiki öyimizni kiyiwélishqa zor intizar bilen ah urmaqtimiz **3** (berheq, [asmandiki öyimizni] kiyiwélishqa yalingach qalmaymiz). **4** Chunki mushu chédirda turghinimizda, éghrichiliqta ah urmaqtimiz; bu bizning yalingachlinishni xalighinimiz

emes, belki kiyindirilishni, yeni bizde ölidighan néme bolsa, uning hayat teripidin yutulushini xalaymiz. **5** Emdi bizni del mushu ishq teyyarlighuchi bolsa Xudadur; U bizge «kapalet» bolghan Öz Rohinimu ata qildi. **6** Shuning bilen biz hemishe yureklik bolimiz; hemde ténimizde makan tutqinimizda Rebbin néri bolghan musapir bolimiz dep bilimiz **7** (chünki biz körüş sézimi bilen emes, étiqad bilen mangimiz); **8** biz yureklik bolup, shuningdek tendin néri bolup Reb bilen bille bir makanda bolushqa téximu xursenmiz. **9** Shuning bilen, meyli tende bolayli, tendin néri bolayli, uni xursen qilishni istek-nishan qilip intilimiz. **10** Chünki tende qilghan emellirimizni, yaxshiliq bolsun, yamanliq bolsun, herbirimizge qayturulushi üçün Mesihning soraq texti aldida hazir bolushimiz lazim bolidu. **11** Shuning bilen Rebning dehshitini bilgenlikimiz üçün, insanlarni ishendürüşke tirishimiz; lékin biz Xudagha ochuq-ashkarimiz, shuningdek silerning wijdanlardingimu ashkare tonulsaq dep ümid qilimen. **12** Biz hazir özimizni qaytidin silerge tewsie qilghinimiz yoq, belki peqet silerde qelbdiki ishlardin emes, tashqi qiyapettin pexirlinidighanlarga bergüdek jawab bolsun dep, silerge bizlerdin pexirlinish imkaniyitini yaritip bériwatimiz. **13** Chünki ich-ichimizge sighmay qalghan bolsaqmu Xuda aldida shundaq bolduq, salmaq bolsaqmu siler üçün shundaq bolimiz. **14** Chünki Mesihning muhebbiti bizni [shundaq qilishqa] ündeydu; chünki biz birsi hemmeyeen üçün öldi, shunga hemmeyeennimu öldi, dep hésablaymiz. **15** We U hemmeyeenni dep öldi, buningdin meqset, hayat bolghanlar özliri üçün emes, belki ularni dep ölüp tirilgüchi üçün yashishi üçündür. **16** Shuning bilen biz buningdin kéyin héchkimni insanlarche tonumaymiz; hetta biz Mesihni insanlarche tonughan bolsaq, buningdin kéyin uni yene shundaq tonumaymiz. **17** Shunga emdi birsi Mesihde bolsa, u yéngi bir yaritilghuchidur! Kona ishlar ötüp, mana, hemme ish yéngi boldi! **18** We barliq ishlar Xudadindur; U bizni Mesih arqiliq Özige inaqlashturdi, shundaqla bizge inaqlashturush xizmitini tapshurdi: — **19** démek, Xuda Mesihde ademlarning itaetsizliklerini ularning eyibi bilen hésablashmay, alemni Özige inaqlashturdi; shuningdek bizge inaqlashturush xewirini amanet qilip tapshurdi. **20** Shunga xuddi Xuda biz arqiliq [ademlerdin inaqliqqa kélisni] ötünginidek, biz Mesihke wakaliten elchilerdurmiz; Mesihning ornida «Xudagha inaqlashturulghaysiler!» dep ötünimiz. **21** Gunahqa héch tonush bolmighan kishini Xuda bizni dep gunahning özi qildi; meqsiti shuki, bizning Uningda Xudaning heqqaniyliq bolushimiz üçündür.

6 Emdi [Xudaning] hemkarliri süpitide silerdin Uning méhir-shepqitini qobul qilip turup uni bikargha ketküzmenglar dep ötünimiz **2** (chünki u: «Shapaet körsitilidighan bir peyette duayngni ijabet qilishni bekittenmen, nijat-qutulush yetküzilidighan bir künide Men sanga yordemde bolushumni bekittenmen» — dedi. Mana, hazir bolsa «shapaet körsitilidighan yaxshi peyt»; mana, hazir «nijat-qutulush küni»dur!). **3** [Rebning] xizmitige dagh keltürülmisun dep héchqandaq ishta héchkimning imanigha tosalghuluq qilmaymiz; **4** belki herbir ishta özimizni Xudaning xizmetkarliri süpitide

nemune qilip yürimiz; zor chidamliq bilen, jebir-zulumlarda, japa-musheqqetlerde, bésim-qistaqlarda, **5** kamcha yarilirda, zindanlarda, qozghilang-topilanglar ichide, éghir méhnetlerde, tünesherde, roza tutushlarda, **6** pakliq bilen, bilimlar bilen, sewr-taqetlik bilen, méhribanliqlar bilen, Muqeddes Roh bilen, saxtiliqsiz méhir-muhebbet bilen, **7** heqiqetning söz-kalimi bilen, Xudaning küch-qudriti bilen, heqqaniyning ong-sol qollardiki qoralliri bilen, **8** hem izzet-shöhrette hem haqaret ichide, töhmet hem teriplinshler ichide [özimizni Xudaning xizmekarliri süpitide namayan qilduq]; yalghanchilar dep qaralghan bolsaqmu semimiy-sadiq bolup, **9** namsiz bolduq-yu, emma meshhormiz; öley dep qalduq-yu, emma mana, hayatturmiz; terbiyide jazalanduq-yu, emma ölümge mehkum qilinmiduq; **10** derd-elem tarttuq-yu, emma daim shad-xuramliqta turimiz; namrat bolghinimiz bilen, emma qol ademlerni bay qilghuchimiz; héchnémimiz yoq bolghini bilen, emma hemmige igidarmiz. **11** Silerge ochuq-yoruq sözliduq, ey Korintliqlar, bizning baghrimiz silerge keng échildi! **12** Siler biz tereptin qisilghan emes, lékin öz ich-baghringlarning tarliqidin qisilisiler; **13** emdi adil almashturushta bolup — (öz perzentlirimge sözligendeك sözleymen) — baghringlarni bizgimu keng échinglar. **14** Étiqadsizlar bilen bir boyunturuqqa chétilip tengsizlikte bolmanglar; chünki heqqaniyliq we qebihlik otturida qandaqmu ortaqliq bolsun? Yoruqluqning qarangghuluq bilen qandaq hemrahliq bolsun? **15** Mesihning Bérial bilen néme inaqliq bolsun? Ishen'güchining ishenmigüchi bilen qandaq ortaқ nésiwisi bolsun? **16** Xudaning ibadetxanasining butlar bilen qandaq birliki bolsun? Chünki siler tirik Xudaning ibadetxanasidursiler — Xudaning: «Men ularda turimen, ularning arisida yürimen; ularning Xudasi bolimen we ular Méning xelqim bolidu» déginidek [siler Uning ibadetxanasidursiler]; **17** Shuning üçün «Ularining arisidin chiqip kétinglar, Manga ayriylinglar», — deydu Reb, — «héch napak nersige tegküchi bolmanglar», «shundila Men silerni qobul qilimen», **18** we: «Men silerge Ata bolimen, siler Manga oghul-qizlirim bolisiler» — deydu Hemmige Qadir bolghan Reb.

7 Emdi bu wedilerge muyesser bolghandin kéyin, i söyümlükler, özimizni etlerdiki hem rohtiki herxil paskiniliqtin tazilap, Xudaning qorqunchida özimizde [ayan qilin'ghan] pak-muqeddeslikni kamaletke yetküzeyli. **2** Bizni qobul qilghaysiler! Biz héchkimge ziyar-zexmet yetküzmiduq, héchkimni nabut qilmiduq, héchkimdin paydilanmiduq. **3** Mushularni dep, silerni eyiblimekchi emesmen; chünki men yuqirida éytqinimdek, siler qelbimizdidursilerki, biz siler bilen bille ölüshke, siler bilen bille yashashqa teyyarmiz. **4** Silerge baghligghan ishenchim zor, silerdin bolghan pexrim zor; shuning üçün righbet-tesellige toldurdum, barliq japa-müşkülchiliklirimizde xushalliqim éship tashti. **5** Chünki berheq, Makédoniyege kirginimizdimu etlirimiz héch aram tapalmay, hertereptin qorqul qalduq; sirtimizda jédel-küreshler, ichimizde qorqunchlar bar idi. **6** Emma küshkünlerge righbet-teselli bergüchi Xuda bizge Titusning kélisli arqiliq righbet-teselli berdi; **7** tapqan righbet-

tesellimiz peqet uning kélishi arqiliqla emes, belki uning silerdin tapqan righbet-tesellisi arqilqimu boldi; chunki u silerning [bizge] zariqip telmürgininglarni, silerning hesritinglarni, silerning manga bolghan qizghin ghemxorluqunglarni éytip berdi; shuning bilen men téximu xushallandim. **8** Chunki gerche men silerni xétim bilen azablihan bolsammu, men hazir uningdin pushayman qilmaymen; lékin eslide men shu xétimning silerni azablihanini körüp pushayman qilghanidim (emeliyette, silerning azablinishinglar qisqighine bir mezgilla bolghan). **9** Emma hazir shadlinimen — azablan'ghininglardin emes, belki shu azabning silerni towa qildurghanliqidin shadlinimen; chunki silerning azablinishinglar Xudaning yolida idi; shuning bilen siler bizdin héch ziyan tartmidinglar. **10** Chunki Xudaning yolida bolghan azab-qayghu ademni hergiz pushayman qilmaydighan nijatqa bashlaydighan towigha élip baridu; emma bu dunyadiki azab-qayghu ademni ölümgé élip baridu. **11** Chunki mana, del mushu ish, yeni Xudaning yolida azablinishinglar, silerge shunche köp estayidilliq, özliringlarni eyibtin neqeder xalas qilish, shunche köp ghezep, shunche köp qorqunch, shunche köp teqezzarliq, shunche köp qizghinliq we jazalashqa shunche teyyar bolushni élip keldi! Siler bu ishning her teripide özünglarning eyibtin xalas bolushunglarni ispatlidinglar. **12** Emdi silerge [shu] xetni yazghan bolsammu, u xetni ziyan-zexmet qilghuchi kishi üçhün emes, yaki ziyan-zexmet qilin'ghuchi kishi üçhün emes, belki Xuda alda bizge bolghan könglünglardiki qizghinliqning aranglarda ayan bolushi üçhün yazdim. **13** Bu sewebtin biz righbet-tesellige érishtuq. We righbet-tessellimiz üstige biz Titusning xushalliqi tüpeylidin téximu zor shadlanduq; chunki uning rohi siler teripinglardin yéngilandi. **14** Chunki men siler toghrangelarda birer ishta pexirlinip maxtighan bolsam, u ishta héch xijil qaldurulmidim; belki silerge éytqanlirimizning hemmisi heqiqet bolghinidek, bizning Titusqa silerni pexirlinip maxtishimizmu heqiqet bolup ispatlandi. **15** U silerning itaetmenlikinglarni, silerning uningdin qandaq eymen'gen we titrigen halda uni qarshi alghininglarni esliginide, uning silerge baghlihan ich-baghridiki muhebbetliri téximu éship tashidu. **16** Men silerge herbir ishta ishenchim kamil bolghanliqidin shadlinimen.

8 Emma, i qérindashlar, biz silerge Xudaning Makédoniyediki jamaetlerge béghishlihan méhir-shepquitini ayan qilmaqchimiz; **2** ular zor éghir japa-musheqqette sinalghinida, qattiq namrat ehwalda éship tashqan shadliqi bilen ularning ochuq qolluqining bayliqi urghup chiqti; **3** chunki ularning küchining bariche, hetta küchidin artuq xeyr-saxawet qilghanliqigha özüim guwah. Ular ixtiyari bilen shundaq qilib, **4** bizdin muqeddes bendilerge shu yardemde bolushning bextige we shérlikligike muesser bolushni qattiq ötündi; **5** shundaq qilib, ular kütkinimizdek emes, ümid qilghinimizdin éship özlirini awwal Rebge, andin Xudaning iradisi bilen bizgimu béghishlidi; **6** shunga, Titus silerde [bu] méhribanliqni bashlihaniden, biz Titustin silerni buninggha néspdash qilib uni ada qilishqa ötündü. **7** Emma siler her terepte, yeni ishenchte, sözde, bilimde, toluq estayidilliqta hem bizge bolghan

méhir-muhebbitinglarda ewzel bolghininglardek, mushu méhirlik ishtimu özünglarni ewzel körsitinglar. **8** Men bu gep bilen silerge buyruq qilmaqchi emesmen, belki bashqilarning qizghinliqi arqiliq muhebbitinglarning heqiqiylikini ispatlamaqchimen. **9** Chunki siler Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepquitini bilisiler — gerche u bay bolsimu, silerni dep yoqsul boldiki, siler uning yoqsulluqi arqiliq béyitilisiler. **10** Men bu toghruluq pikrimni otturigha qoyimen — bu silerge paydiliq, chunki siler aldinqi yilila iane qilishta we shuninggha irade baghlashta yaxshi bashlidinglar. **11** Emdi hazir uni ada qilinglar; qizghin irade baghlihaninglardek, bar dunyayinglar bilen shu ishqqa emel qilinglar. **12** Chunki [xeyr-saxawetke] bel baghlihguchigha nisbeten, sowghining Xudagha yarighudek bolushi qolida yoqqa emes, belki qolida barigha baghliqtur. **13** Chunki bu bashqilarning yükini yéniklitimen dep, özünglarni qiynanglar déginim emes, **14** belki silerde artuq bolghini hazirche ularning kem yérini toldurghinidek, [künlerning biride] ularda artuq bolghini silerning kem yéringlarni tolduridu; shuning bilen tenglishidu. **15** Xuddi [muqeddes yazmilarda]: «Köp yighqanlarningkindin éship qalmidi, az yighqanlarningmu kemlik qilmidi» dep yézilghandek bolghay. **16** Emma Titusning qelbigé silerge bolghan köyümümge oxshash köyümini salghan Xudagha teshekkürler bolghay; **17** chunki u derheqiqet bizning iltimasimizni qobul qilghini bilen, özining silerge küchlük köyümi bolghachqa, u özlükidin yéninglarga bardi; **18** emma biz uninggha barliq jamaetler arisida xush xewer xizmitide teriplen'gen qérindashni hemrah qilib ewettuq; **19** shuningdek u peqet shu tereptila emes, belki jamaetler teripidin bu xeyrlik ishta bizge hemseper bolushqa talliwélin'ghanidi. Emdi biz bu xeyr-saxawetni bolsa, Rebning shan-sheripini hem yardemdiki qizghinliqimizni körsitish üçhün uni yetküzüsh xizmitide bolimiz; **20** shundaq qilib biz bu mol sowghini mes'ul bolup yetküzüште herqandaq ademning bizning üstimizdin töhmet qilmasliqi üçhün éhtiyat qilimiz. **21** Chunki biz peqet Rebning aldidila emes, belki insanlarning köz aldidimu ishimizni durus qilishqa köngül bölüp kéliwatimiz. **22** Biz yene ular bilen bille köp ishlarda intayin estayidilliqi nurghun qétim ispatlan'ghan qérindashni ewetmekchimiz; hazir uning silerge baghlihan zor ishenchi tüpeylidin uning intayin estayidilliqi téximu küchlük boldi. **23** Titus toghruluq soallar bolsa u ménig hemrahim we xizmitinglarda bolghan hemkarimdur; bashqa ikki qérindashimiz bolsa, ular jamaetlerning elchiliri, Mesihning shan-sheripidur. **24** Shunga, jamaetlerning köz alda muhebbitinglarning ispatini, shundaqla bizning silerdin pexirilishirimizning bika emeslikini ulargha körsitinglar.

9 Chunki muqeddes bendilerning bu yardem xizmiti toghruluq silerge yene yézishimning hajiti yoq. **2** Chunki men silerning bu ishqqa qattiq bel baghlihgininglarni bilimen; men bu toghruluq: Axayadikiler ötkén yildin béri xeyr-sediqe bérishke teyyar turuwatidu, dep Makédoniyediki [qérindashlarga] pexirlinip maxtap kelmektimen, shuning bilen silerning qizghinliqinglar ularning köpinchisining [xeyr-sediqe] [bérishige] türkte boldi.

3 Lékin qérindashlarni ewetishtiki meqsitim silerning toghranglerda pexirlinip maxtishimning bu ishlarda bihude ish bolup qalmasliqi, silerning déginimdek teyyar bolup turushunglar üçündür. **4** Mubada Makédoniyedikiler men bilen bille barghinida, siler teyyarliqsiz bolsanglar, bu ishenchimiz wejidin biz xijaletke qaldurulimiz, siler sözsiz shundaq bolisiler. **5** Shu sewebtin men qérindashlardan yéninglarga béríp silerdin bu wede qilghan xeyrlik ishni aldin'ala teyyarlap püttürüshini ötünüshni zörür dep hésablidim; shundaqla bu silerdin birer nerse ündürüwélis bolmisun, belki méhribanliqlinglardin bolsun. **6** Emma buni [eslenglar]: Béxilliqla bilen az térighan az alidu, ochuq qolluq bilen térighini mol alidu. **7** Her adem héch qiyinilip qalmay yaki mejburen emes, belki öz könglide pükkiniche bersun; chünki Xuda xushalliq bilen bergüchini yaxshi körüdü. **8** Emma Xuda herbir iltipat-shapaetni silerge éship tashturushqa qadirdur; shuning bilen siler herdaim herterepte her éhtiyajqa teyyar quwwetlinisiler, kengrichilikte turup qolliringlar herxil güzel ishqa yétidu. **9** [Muqeddes yazmilarda] pütülginidek: — «U öziningkuni tarqatqan, U yoqsullargha sediqe bergen; Uning heqqaniyliqi menggüige turidu». (aiñon g165) **10** Emdi tériqhuchigha tériqhili uruq, yégili nan ata qilghuchi silerning tériydighan uruqliringlarni teminlep mol qilidu, heqqaniyliqlarning hosul-méwilirini köpeytidu. **11** Shuning bilen siler herqandaq ehwalda qoli ochuq bolushqa her terepte béyitisiler, shuningdek bu ish biz arqiliq Xudagha köp teshekkürlerni élip baridu; **12** chünki bu xeyrlik xizmetni ada qilish peqet muqeddes bendilerning hajetlirini qandurupla qalmay, köp kishilerning Xudagha yetküzgen teshekkürlirini éship tashturidu. **13** Bu yardem xizmiti özliringlarning Mesihning xush xewirini étirap qilishinglardiki méwe bolghan itaetmenliklarga delil-ispat bolidu, shundaqla silerning mushu [hajetmen] bendilerge, shundaqla barliq ademlerge körseten ochuq qolluq séxiyliqlinglardin ular Xudani ulughlaydu. **14** We Xudaning silerde tashqinlatqan ajayib méhir-shepqiti tüpeylidin, ular siler üçün dua-tilawet qilghinida, ular silerge telpünüp qattiq séghinip esleydu. **15** Uning til bilen ipadiligüisiz ajayib sowghisi üçün Xudagha teshekkür bolghay!

10 Emma özüm, siler bilen bille bolghanda muamilisi yumshaq, lékin silerdin ayrilghanda silerge qarita qattiq qolluq dep qaralghan menki Pawlus Mesihning yuwash-möminlikli we ulayimlikli bilen silerdin ötünümén, **2** — shuni telep qilimenki, yéninglarga barghinimda, bizni «etler boyiche mangghanlar!» dep guman bilen qaraydighan bezilerge qarita oyilghinimdek qattiq qolluq qilishqa méni mejbür qilmanglar; **3** gerche biz insaniy etlerde yürsekmu, biz etler boyiche jeng qilmaymiz. **4** Chünki jeng qorallirimiz etke tewe qorallar emes, belki Xuda teripidin qorghhan istihkamnlarni gumran qilish küchige ige qilin'ghan qorallardur; **5** biz ular bilen bes-munazirilerni we Xudani tonushqa qarshilishishqa turghan herqandaq hakawur tosalghuni gumran qilimiz, shundaqla herbir oy-yiwallarni Mesihke béqindurup itaet qilishqa keltürimiz; **6** siler toluq itaet qilghandin kéyin, [aranglarda] qandaq itaetsizlik qalghan

bolsa bularni jazalashqa teyyarmiz. **7** Siler peqet köz aldindigardiki ishlarghila qaraydikensiler. Eger birsi özi Mesihke twemen dep qarisa, u yene shuning üstige oylansunki, u Mesihke tewe bolghinigha oxshash, bizmu Uninggha tewedurmiz. **8** Chünki, Reb teripidin silerni nabut qilish üçün emes, belki étiqadinglarni qurush üçün bizge amanet qilin'ghan hoquqimiz toghruluq téximu köp ziyadirek maxtansammu, buningda héch yerge qarap qalmaymen; **9** emdi men peqet xetlerdila silerni qorqatmaqchi emesmen; **10** chünki beziler: «Uning xetliri derweqe wezinlik hem küchlik; lékin u yétip kelgende salapetsiz, gépining tutami yoq bolidu» déyishidu. **11** Emdi bundaq xiyal qilghuchilar shuni bilip qoysunki, biz yiraqta bolghinimizda xetlerdiki sözimiz qandaq bolghan bolsa biz yétip barghinimizda emeliyitimizmu shundaq bolidu. **12** Chünki biz özimizni özini qaltis chaghlaydighanlar bilen bir qatargha qoyushqa yaki ular bilen selishturushqa pétinmaymiz; shundaq kishiler özlirini özlirining ölchimi bilen ölchep, özlirini özliri bilen selishturidighan bolup, heqiqeten eqilsizlardindur. **13** Biz emdi özimizge békitilgen ölchemdin halqip maxtinip yüriginimiz yoq. Biz belki hemmini ölchgüchi Xuda bizge békitken xizmet dairisidiki ölchem, yeni silerning [xizmitinglarchimu] yétidighan ölchem bilen pexirlinimiz. **14** Chünki ölchimi silerning xizmitinglarcha yetmeydighan kishilerdek, [xizmitinglarda bolghinimizda] dairimizdin halqip ketmeymiz, chünki biz Mesihning xush xewirini yetküzüshte [birinchi bolup] yéninglarchimu kelduq. **15** Biz xizmet dairimizdin halqip, bashqilarning singdürgen japa-ejirliri bilen maxtan'ghinimiz yoq; lékin biz silerning iman-étiqadinglar öskenséri aranglardiki xizmitimiz bizge békitilgen dairimiz ichide téximu ziyade kéngeytilsun dep ümid qilimiz; **16** shundaq bolghanda, biz silerdin téximu yiraq yerlerge xush xewerni yetküzüp jakarlaydighan bolimiz; teyyargha heyyar bolup, bashqilarning dairisidiki xizmet ejri bilen maxtinish bizge yat. **17** Emma «Pexirlinip maxtighuchi bolsa Rebdin pexirlinip maxtishi kérekl». **18** Chünki özi teripligüchi emes, belki Reb teripligen kishi heqiqeten layaquetliktur.

11 [Maxtan'ghan] bu azghine exmeqliqimgha sewrichanliq qilip kéliwatisiler. **2** Chünki men Xudadin kelgen otluq muhebbet bilen silerni [azdurushlardin] heset qilimen; chünki qizni bir ergila yatliq qilghandek, men silerni Mesihkila pak qiz süpitide hazir bolushqa wedileshtürgenmen. **3** Emma yılan Hawa'animizni hiylgerlikli bilen azdurgandek, oy-könglünglar Mesihke baghlan'ghan semimiy, sap wapaqlıqtin ézip bulghinishi mumkin dep ensireymen. **4** Chünki birsi kélip biz silerge héch jakarlap baqmighan bashqa bir Eysani jakarlisa, yaki qelbinglardin orun bergen Rohning ornigha bashqa bir rohaq orun bersenglar we siler qobul qilghan xush xewerdin bashqa bir «xush xewer»ni qobul qilsanglar, siler bu ishlargha ajayib sewr-taqet bilen ötüwérishinglar mumkin! **5** Halbukı, men özümni herqandaq ishta ashu «qaltis ulugh rosullar»din kem sanimaymen! **6** Gerche méning gep-sözlimir addiy bolsimu, bilim jehette men undaq emes; biz qiliwatqan

herbir emellirimizde buni silerge her jehettin ispatlap roshen qilduq. **7** Emdi men silerni kötürülsun dep özümni t  wen tutup, Xudaning xush xewirini heq telep qilmay jakarlap gunah qildimmu? **8** Men silerning xizmitinglarda bolushqa bashqa jamaetlerdin bulap-talap, ularning yordamini qobul qildim. **9** Siler bilan bille bolghan waqitlirimda, hajatmen bolghan bolsammu, men h  chkimge   ghirimni salghan emes (chünki Makédoniyedin kelgen qérindashlar méning kem-k  temni toluqlap berdi); herqandaq ishta özümni silerge y  k bolup q  lishdin saqlap keldim we buningdin kéyinmu shundaq qilmen. **10** Mesihning heqiqiti mende rast bolghandek, Axaya yurtlirida h  chkimmu m  ni mushu maxtinishtin tosundaydu! **11** N  me   ch  n? Silerni yaxshi k  rmigenlikim   ch  nmu?! Xuda bilidu! **12** L  kin [bizge oxshash h  sabl  n  sh] pursitini izdigüchilerning pursitini mehrum qilish   ch  n, shuningdek ular maxtinidighan ishlarda heqiqeten bizge oxshash bolsun dep, men n  me qiliwatqan bolsam shuni qiliw  rimen. **13** Chünki bundaq kishiler saxta rosullar, aldamchi xizmetkarlar, Mesihning rosullirining qiyapitige kirialghanlardur. **14** Bu ish ejeb  nlerlik emes, chünki Sheytan   zimu nurluq bir perishtining qiyapitige kirialidu. **15** Shunga uning xizmetchiliriningmu   zlidirini heqqaniyliqning xizmetchiliri qiyapitige kirg  ziw  lishi ejeb  nlerlik ish emes; l  kin ularning aqiwiti   zlidirining ishligenlirige layiq bolidu. **16** Yene shuni   ytimenki, h  chkim m  ni exmeq dep h  sabl  misun; hetta eger m  ni shundaq dep qarisanglarmu, emdi mendek exmeqni sewr qilip qobul qilghaysiler, shuning bilan   z  mmu azghine maxtiniwalay. **17** M  ning hazir bularni s  zl  shim Reb teripidin emes, belki   z  mning exmeqlerche y  reklik po   tip maxtinishim, xalas. **18** Nurghun ademler insanlarche po   tip maxtan'ghandikin, menmu maxtinip baqay. **19** Chünki   z  nglar shunche dana bolghandin k  yin, siler exmeqlerge sewr-taqet qilishqa razi bolisiler! **20** Mesilen birsi silerni qul qiliwalsa, birsi silerni yutuwalasa, birsi silerdin nep alsa, birsi aldinglarda chongchiliq qilsa yaki y  z  nglarcha kachat salsa, siler uninggha yol qoyisiler. **21** Epsus, nomus qilip   ytimenki, biz undaq ishlargha ajizliq qilduq! Emma ular birer ishta maxtinishqa p  tin'ghan yerde (exmeqlerche sözlewatimen!) menmu shu ishta [maxtinishqa] p  tinimen. **22** Ular ibraniylarmu? Menmu shundaq. Ular Israillarmu? Menmu shundaq. Ular Ibrahimning neslimu? Menmu shundaq. **23** Ular Mesihning xizmetkarlirimu? (men eqildin azghanlardek sözlewatimen!); men t  ximu shundaq; ziyade k  p zoruqup ishlidim, intayin k  p deririlendim, intayin k  p q  tim qamalidim, k  p q  tim ölüm xewplirige duch keldim; **24** Yehudiyarning «bir kem qiriq qamcha» jazasigha besh q  tim tartildim, **25**   ch q  tim tikenlik qamcha jazasini y  dim, bir q  tim chalma-k  sek qilindim,   ch q  tim küme hadisisige uchridim, bir k  che-k  nd  zni d  ngizda   tk  zd  m. **26** Daim seperlerde bolimen; deryalarning xewplirini, qaraqchilarning xewplirini, yurtdashlirimning xewplirini, yat   lliklarning xewplirini, sheherning xewpini, bayawanning xewplirini, déngizning xewplirini, saxta qérindashlar arisidiki xewplirini bashtin kech  rd  m; **27** emgekler we japa ishlarda zoruqup, pat-pat t  neklerde, achliqta we ussuzluqta, daim roza tutushlarda, soghuqlarda we yéling-yalingachliqta

y  r  p keldim. **28** Bu sirttiki ishlardin bashqa, ich-baghrimda barliq jamaetler   ch  n her k  ni   st  mni b  sip kéliwatqan ghemlerni yewatimen. **29** Herkim ajizlisa, men ajizlimdimmu? Herkim   zip putlashqan bolsa, men   rtenmidimmu?! **30** Emdi eger maxtinishim z  r  r bolsa,    ajizliqimni körsitidighan ishlar bilen maxtinimen. **31** Reb Eysaning Xuda-Atisi, meng   teshekkür-medhiyilerge layiq Bolghuchigha ayanki, men yalghan   ytimidim. (a  n g165) **32** Demeshq shehiride padishah Ar  tasning qol astidiki waliy m  ni tutush   ch  n, pütün Demeshq shehirini qattiq teqib astigha alghanidi. **33** L  kin men s  pildiki bir kamardin s  wet bilen peske chüshürülüp, uning qolidin qutulup qachtim.

12 [Epsus], maxtiniw  rishning z  r  riyiti bar. Gerche uning paydisi bolmisimu, men Rebdin kelgen alamet k  r  n  shler we wehiyler üstide toxtalay. **2** Mesihde bolghan bir ademni tonuymen; u on t  t yil ilgiri (tende bolghan haldimu, yaki tendin tashqirimu bilmeymen, Xuda bilidu)   chinchi qat asman'gha k  t  r  ldi. **3** Men shundaq bir kishini bilimen (tende bolghan haldimu, yaki tendin tashqirimu bilmeymen, Xuda bilidu) — **4** u jennetke k  t  r  l  p, shu yerde til bilen ipadilgili bolmaydighan, insanlarning déyishi men'i qilin'ghan ajayip ishlarni anglidi. **5** Shundaq bir adem bilen maxtinimen,   z  m heqqide bolsa ajizliqmdin bashqa birer ish bilen maxtanmaymen. **6** Hetta maxtinay d  semmu exmeq h  sabl  nmaymen; chünki men heqiqetni   ytqan bolattim; emma birsi mende k  rginidin yaki men toghruluq anglighinidin m  ni (manga ashkarilan'ghan wehiylerning ghayet zor ulughluqi tüpeylidin) yuqiri oylap qalmisun dep özümni maxtinishtin yighdim. Mushu wehiylerning zor ulughluqi tüpeylidin körenglep ketmeslikim   ch  n etlirime sanjilghan bir tiken, yeni m  ni urup tursun dep Sheytanning bir elchisi manga teqsim qilin'ghan; buning meqsiti, m  ning körenglep ketmeslikim   ch  ndur. **8** Buning toghrisida u mendin ketsun dep Rebge   ch q  tim y  lindim; **9** l  kin U manga: «M  ning m  hir-shepqitim sanga y  terlik; chünki M  ning k  ch-Qudritim insanning ajizliqida toluq emelge ashurulidu» — d  di. Shunga men Mesihning k  ch-qudriti wujudumda tursun dep ajizliqlirimdin maxtinishni téximu xushluq bilen talliwalimen; **10** shunga men Mesih   ch  n ajizliqlarni, haqaretlerni, qiyinchiliqlarni, ziyankeshliklerni we azab-oqubetlerni xursenlik dep bilimen. Chünki qachan ajiz bolsam, shu chaghda küchlik bolimen. **11** Men [maxtinip] derweqe exmeq bolup qaldim! L  kin   z  nglar m  ni buninggha mejbur qildinglar. Emeliyette eslide men siler teripinglardin teriplinishim k  rek bolatti; ch  nki h  ch erzimes bolsammu, men h  liqi «qaltis ulugh rosullar»din h  ch terepte h  ch ishta kem emesmen. **12** Derweqe men aranglarda bolghan chaghda rosulning b  sharetlik ametliri, hertereplik chidam-sewrchanliq ichide möjizilik ametler, karametler hem qudretlik möjiziler bilen emelde körsitilgen. **13** Silerni bashqa jamaetlerdin qaysi terepte t  wen orun'gha qoydum? — peqetla özümni silerning üstünglerge y  k qilip artip qoymighinin bilenmu?! M  ning bu adaletsizlikimni epu qilghaysiler! **14** Mana, hazir y  ninglarcha Üchinchi q  tim b  rishqa teyyarmen, shuning bilan silerge h  ch

yük éghirimni salghum yoq. Chünki izdiginim igiliklar emes, belki özünglardur; perzentliri ata-anilar üçhün emes, belki ata-anilar perzentliri üçhün mal-mülük yighishi kérek. **15** Emdi jéninglar üçhün igilikimdin xushluq bilen serp qilimen hemde özümni serp qilimen — gerche men silerni qanche söygenséri men shunche az söyülsem. **16** Emdi shundaq bolghini bilen, men silerge héch yük bolghan emesmen; biraq héligerlik qilip, men silerni bablap qoydum! **17** Ejeba, men silerge ewetken ademlerning birersi arqiliq silerdin nep aldimmu?! **18** Men Titusni silerning yéninglarga bérishqa ündidim we yene héliqi qérindashnimu uning bilen bille ewettim. Titusning silerdin nep élip baqqan yéri barmu? Biz ikkiylen oxshash bir rohta yüriwatmamduq? Bizning basqan izimiz oxshash emesmiken? **19** Yaki siler ezeldin bizni «Ular aldimizda özlirini aqlap kéliwatidu» dep oylawatamsiler? [Ish undaq emes]. Biz peqet Mesihde bolup Xuda aldida sözlewatimiz; qiliwatqan hemme ishlar, i söyümlüklirim, silerning étiqadlarni qurush üçhündür. **20** Chünki men yéninglarga barghinimda, silerning ümid qilghan yérimdin chiqmay qélishinglardin, özümningmu silerning ümid qilghan yéringlardin chiqmay qélishimdin, yeni aranglarda ghowgha-jédel, hesetxorluq, ghezep-nepret, menmenchilik, töhmetxorluq, gheywetxorluq, tekeburluq we parakendichilikler bolarmikin dep ensireymen; **21** — bu qétim silerning yéninglarga barghinimda, aranglardiki gunah sadir qilip, taki бүгүн'ge qeder ötküzgen napakliq, buzuqluq we shehwaniy ishlardin téxi towa qilmighan nurghun ademlerning sewebidin Xudayim méni aldinglarda töwen qilip qoyarmikin, shularning qilmishliri tüpeylidin matem tutmay turalmaymenmikin, dep ensireymen.

13 Bu yéninglarga üçinchi qétim bérishim bolidu. «Her bir höküim ikki-üch guwahchining aghzida ispatlinishi kérek». **2** Men ilgiri ikkinchi qétim yéninglarda bolghinimda burun gunah sadir qilghanlarga hem qalghan hemminglarga shundaq éytqan, hazirmu silerdin néri bolsammu qaytidin aldin'ala agahlandurup éytimenki (siler Mesihning men arqiliq sözligenlikige ispat telep qilip kéliwatqinilar tüpeylidin), men barghinimda héchkimni ayimaymen; derweqe men arqiliq sözlewatqan Mesih silerge nisbeten ajiz emes, belki aldinglarda intayin qudretliktur; **4** U derweqe ajizliqta kréstlen'gen bolsimu, lékin Xudaning qudriti bilen yenila hayat. Bizmu Uningda ajiz bolsaqmu, Xudaning silerge qaratqan qudriti bilen, Uninggha baghlinip hayat yashaymiz. **5** Emdi özünglarni étiqadta barmu-yoq dep tekshürüp körünglar; özünglarni sinap béqinglar! Siler Eysa Mesihning özünglarda bolghanliqini (sinaqtin shallinip qalmisanglar!) bilip yetmeksiler? **6** Emdi silerning bizning sinaqtin shallinip qalmighanliqimizni bilip qélishinglarni ümid qilimen. **7** Silerning héchqandaq rezillik qilmasliqlar üçhün Xudagha dua qilimiz; bu, bizning sinaqtin ötti dep qarilishimiz üçhün emes — hetta sinaqtin ötmidi, dep qaralsaqmu, meyli — muhimi silerning durus bolghanni qilishinglar. **8** Chünki biz heqiqetke qarshi héch ish qilalmaymiz; némila qilsaq u beribir heqiqetni ayan qilidu, xalas. **9** Chünki biz ajiz bolsaqmu, silerning

küchlük bolghininglardin shadlinimiz. Shuningdek biz yene shuninggha dua qilimizki, siler kamaletke yetküzlügeysiler. **10** Silerning yéninglarga barghinimda Reb manga ghulitish üçhün emes, belki étiqadni qurush üçhün amanet qilghan hoquqimni ishlitip silerge qattiq qolluqni körsetmeslikim üçhün, men silerdin yiraqta bolghinimda mushularni yazdim. **11** Eng axirda, qérindashlar, shadlininglar; kamaletke yetküzlünglar, righbet-tesellide kücheytilinglar; bir oy, bir pikirde bolunglar; inaq-xatirjemlikte ötünglar; we méhir-muhebbet we inaq-xatirjemlikning Igisi Xuda siler bilen bille bolidu. **12** Bir-biringlar bilen pak söyüşler bilen salamlashinglar. **13** Barliq muqeddes bendilerdin silerge salam. **14** Rebbimiz Eysa Mesihning shapaiti, Xudaning méhir-muhebbiti we Muqeddes Rohning hemrah-hemdemliki silerge yar bolghay!

Galatiyalilqlargha

xush xewer dep jakarlismaqta, dep anglighanidi; 24 shuningdek ular méning sewebimdin Xudani ulughlidi.

1 Menki Pawlus, rosul bolghan (insanlar teripidin emes yaki insanlarning wasitisi bilen emes, belki Eysa Mesih we Uni ölgenlerdin tirildürgüchi Xuda'Ata teripidin teyinlen'gen) **2** we men bilen bille turawatqan barliq qérindashlardin Galatiya ölkisidiki jamaetlerge salam. **3** Xuda'Ata we Rebbimiz Eysa Mesihdin silerge méhir-shepquet we xatirjemlik bolghay! **4** U Xuda'Atimizning iradisi boyiche bizni bu hazirqi rezil zamandin qutquzushqa Özini gunahlirimiz üçün pida qildi; (aiön g165) **5** Xudagha barliq shan-sherep ebedil-ebedgiche bolghay, amin! (aiön g165) **6** Siler özünglarni Mesihning méhir-shepquiti arqiliq Chaqirghuchining yénidin shunche téz yiraqlashturup bashqiche bir xil «xush xewer»ge egiship kétiwatqinilargha intayin heyran qalmaqtimen! **7** Emeliyette u héchqandaq bashqa «xush xewer» emestur! — peqetla bezi kishiler silerni qaymaqturup, Mesihning xush xewirini burmilimaqchi bolghan, xalas. **8** Lékin hetta biz özimiz bolayli yaki asmandin chüshken perishte bolsun, birsi bizning silerge jakarlighinimizgha oxshimaydighan bashqa bir «xush xewer»ni silerge jakarlisa, béshigha lenet yaghsun! **9** Biz burun éytqinimizdek, hazirru men shuni éytimenki, birsi silerning qobul qilghininglarga oxshimaydighan bashqa bir xush xewerni jakarlisa, béshigha lenet yaghsun! **10** Men Xudani ishendürüshüm kérekmu yaki insanlarni ishendürüshüm kérekmu? Yaki insanlarni xursen qilishim kérekmu? Men insanlarni xursen qilishni nishan qilghan bolsam, Mesihning quli bolmighan bolattim. **11** Emdi, i qérindashlar, silerge shuni uqturimenki, men jakarlaydighan xush xewer insanlardin kelgen emes. **12** Chünki men uni insandin qobul qilghinim yoq yaki birer kishi uni manga ögetkini yoq, belki Eysa Mesih manga wehiy arqiliq yetküzen. **13** Chünki siler méning Yehudiylarning diniy yolida qandaq hayat kechürgenlikim toghruluq — méning Xudaning jamaitige esheddi ziyankeshlik qilip uninggha buzghunchilik qilghanliqimni anglighansiler. **14** Hemde men Yehudiylarning diniy yolida élimizdiki nurghun tengtushlirimdin xélila aldida turattim we ata-bowilirimning en'enilirini saqlashqa pewqul'adde qizghin idim. **15** Emma anamning qorsiqidin tartip méni Özi üçün ayrip, méhir-shepquiti arqiliq méni chaqirghan Xuda Öz Oghlini eller arisida jakarlash üçün mende uni ashkarilashni layiq körginide, men héchqandaq qan-et igisi bilen meslihetlesmey, **17** yaki Yérusalémgha mendin ilgiri rosul bolghanlar bilen körtüshüshke barmay, belki udul Erebian'gha atlandim. Kéyin Demeshqqe qaytip keldim. **18** Andin üç yildin kéyin Yérusalémgha Pétrus bilen tonushushqa bardim we uning qéshida on besh kün turdum. **19** Emma shu chaghda Rebning inisi Yaquptin bashqa rosullarning héchqaysisi bilen körüshimdim. **20** Mana, méning silerge hazir yazghinim Xuda aldida héch yalghan emes! **21** Kéyin, men Suriye we Kilikiye ölkilirige bardim. **22** Emma Yehudiyediki Mesihde bolghan jamaetler méni chirayimdin tonumaytti. **23** Ular peqet burun bizge ziyankeshlik qilghan ademning özi shu chaghda yoqatmaqchi bolghan étiqadni hazir

2 Yene buningdin on töt yil kéyin, men Barnabas bilen Yérusalémgha chiqtim; Titusnimu hemrah qilip bardim. **2** Men bir wehiyge binaen shu yerge barghanidim; we men bikar chapmighinimni yaki bikar chapmaywatqinimni jenzleshtürüsh üçün [Yérusalémdikilerning] aldida (emeliyette peqet «jamaetning tüwrükiliri»deklerge ayrim halda) eller arisida jakarlaydighan xush xewerni bayan qildim. **3** Netijide, hetta manga hemrah bolghan Titus Yunanliq bolsimu, xetnini qobul qilishqa mejburlanmidi; **4** [shu chaghdiki «xetne» mesilisi] bolsa, bizning Mesih Eysada muyesser bolghan hörlükümüzni nazaret qilish üçün arimizgha soqunup kiriwalghan, bizni qulluqqa chüshürüshmekchi bolup, yalghanchilik qilghan saxta qérindashlar tüpeylidin bolghanidi. **5** Lékin biz xush xewerning heqiqiti silerdin mehrum qilinmisun dep ulargha hetta bir saetchimu yol qoyghinimiz yoq; **6** lékin abruyluq hésablan'ghan ademlerdin bolsa (méning ularning néme ikenlik bilen karim yoq; Xuda héchqandaq insanning yüz xatirisini qilmaydul) — mushu abruyluq [erbablar] dep sanalghanlarning mendiki [xush xewerge] qoshqini yoq idi. **7** Del eksiche, xush xewerni xetne qilin'ghanlarga yetküzüsh wezipisi Pétrusqa tapshurulghandek, xetnisizlerge yetküzüsh wezipisi manga tapshurulghan dep tonup yétip **8** (chünki Pétrusni xetniliklerge rosulluqqa Küchlendürgüchi bolsa, ménimu ellerge [rosul bolushqa] küchlendürgenidi), **9** manga ata qilin'ghan shu méhir-shepquetni tonup yetken «jamaetning tüwrükiliri» hésablan'ghan Yaqup, Kéfas we Yuhannalar bolsa, siler ellerge béringlar, biz xetniliklerge barayli dep Barnabas bilen ikkimizge hemdemlik ong qolini bérishti. **10** Ularning bizge peqet kembeghellerni untumanglar dégen birla telipi bar idi; men del bu ishqa qizghin bolup kéliwatattim. **11** Biraq, kéyin Pétrus Antakya shehirige kelgende, uning eyiblik ikenlikni éniq bolghachqa, men uni yützurane eyiblidim. **12** Chünki Yaqupning yénidin bezi ademler kélishitin ilgiri u yat ellikler bilen hemdastixan bolghanidi; biraq ular kelgende, xetniliklerdin qorqup [shu qérindashlardin] özini tartti. **13** Hetta bashqa Yehudiy [qérindashlar] uning bu saxtiliqigha qoshulup ketti; hetta Barnabasmu azdurulup ularning saxtipezlikige shérik boldi. **14** Emma men ularning xush xewerning heqiqiti boyiche durus mangmighanliqini körüp, hemmeylenning aldida Pétrusqa: «Sen Yehudiy turup, Yehudiylarning adetliri boyiche yashimay, belki yat elliklerde yashawatisen; shundaq turuqluq, némishqa sen yat elliklerni Yehudiylardek yashashqa zorlmaqchimusen?» — dédim, **15** we yene: «Biz [ikkimiz] tughulushimizdinla Yehudiyimiz, «gunahkar dep qaralghan yat ellikler»din emesimiz, **16** lékin insanning heqqaniy qilinishini Tewrat qanunigha emel qilishqa intilishliri bilen emes, belki Eysa Mesihning étiqad-sadaqetliki bilen bolidu, dep bilimiz. Shunga Tewrat qanunigha emel qilishqa intilish bilen emes, belki Mesihge baghlan'ghan étiqad bilen heqqaniy qilinishimiz üçün bizmu Mesih Eysagha étiqad qilduq — chünki héch et igisi Tewrat qanunigha emel qilishqa intilishliri bilen heqqaniy qilinmaydu» — dédim. **17**

Emma Mesihke heqqaniy qilinishqa izden'gimimizde, bizmu «gunahkar» dep ispatlan'ghan bolsaqmu, Mesih emdi gunahning xizmitide bolghuchimu?! Yaq, hergiz! **18** Emma men eslide ghulatqan nersilerni qaytidin qursam, özümni [Tewrat qanunigha] xilapliq qilghuchi dep ispatlap körsetken bolimen. **19** Chünki men Tewrat qanuni bilen Tewrat qanunigha nisbeten öldüm; netijide, men Xudagha yüzlinip yashawatimen. **20** Men Mesih bilen bille kréstlen'genmen, lékin mana, yashawatimen! Lékin yashawatqini men emes, belki mende turuwatqan Mesihdur. We méning hazir etirimde yashawatqan hayat bolsa, méni söygen we men üçün Özini pida qilghan Xudaning Oghlining iman-étiqadidindur. **21** Men Xudaning méhir-shepqitini bikar qiliwetmeymen; chünki heqqaniylik Tewrat qanuni arqiliq kélidighan bolsa, Mesihning ölüshi bikardin-bikar bolup qalatti.

3 I eqilsiz Galatiyalıqlar, köz aldındalarda Eysa Mesih éniq süretlen'gen, aranglarda kréstlen'gendek körün'geniken, kim silerni heqiqetke itaet qilishtin azdurup séhirli? **2** Men peqet shunila silerdin sorap bileyki: — Siler Rohni Tewrat qanunigha intilish arqiliq qobul qildinglarmu, yaki [xush xewerni] anglap, étiaq arqiliq qobul qildinglarmu? **3** Siler shunche eqilsizmu? Rohqa tayinip [hayatni] bashlighanikensiler, emdilikte et arqiliq kamaletke yetmekchimu? **4** Siler [étiaq yolida] bolghan shunche köp azab-oqubetlerni bikargha tarttinglarmu? Derweqe bikargha kettighu?! **5** Silerge Rohni Teminligüchi, aranglarda möjizilerni yaritiwatquchi bu karametlerni silerning Tewrat qanunigha intilip tayan'ghininglardin qilamdu, yaki anglihan xewerge baghlihan ishench-étiaqdinglardin qilamdu? **6** [Muqeddes yazmilarda déyilgende]: «Ibrahim Xudagha étiaq qildi; bu uning heqqaniylikli hésablandi». **7** Shuning üçün, shuni chüshinishinglar kérekki, étiaqdin tughulghanlarla Ibrahimning heqiqiy perzentliridur. **8** Muqeddes yazmilarda Xudaning yat elliklerni Öziye étiaq qilishi arqiliq ularni heqqaniy qilidighanliq aldin'ala körülüp, Xudaning Ibrahimgha: «Sende barliq el-milletlerge bext ata qilinidu» dep xush xewerni aldin éytqanliq xatirilen'genidi. **9** Shuning bilen, étiaqdin bolghanlar étiaq qilghuchi Ibrahim bilen teng bext tapidu. **10** Lékin Tewrat qanunigha emel qilimiz dep yürgenler bolsa hemmisi lenetke qalidu. Chünki [muqeddes yazmilarda] mundaq yézilghan: «Tewrat qanunida yézilghan hemme emrlerge üzlüksiz emel qilmaywatqan herbir kishi lenetke qalidu». **11** Yene roshenki, héchkim Xudaning alalda qanun'gha intilish arqiliq heqqaniy qilinmaydu; chünki [muqeddes kitabta yézilghinidek]: — «Heqqaniy adem ishench-étiaqi bilen hayat bolidu». **12** Emma qanun yoli étiaq yoligha asalan'ghan emes, belki [muqeddes kitabta]: — «Qanunning emrlirige emel qilghuchi shu ishlar bilen hayat bolidu» déyilgendektur. **13** Halbuki, Mesih bizni Tewrat qanunidiki lenettin hör qilish üçün ornimizda lenet bolup bedel tölidi. Bu heqte [muqeddes yazmilarda]: «Yaghachqa ésilghan herbir kishi lenetke qalghan hésablansun» dep yézilghan. **14** Shuning bilen Mesih Eysa arqiliq Ibrahimgha ata qilin'ghan bext yat elliklergimu keltürülüp, biz wede qilin'ghan Rohni étiaq arqiliq qobul qilalaymiz. **15** Qérindashlar, men insanlarche sözleymen;

hetta insanlar arisida özara ehde tüzülsimu, bashqa héchkim uni yoqqa chiqiriwételmeydu yaki uninggha birer nerse qoshalmaydu. **16** Shuningdek, [Xudaning ehdisidiki] wediler Ibrahim we uning neslige éytilghan. [Muqeddes kitabta] U: «we séning nesilliringge», (yeni, köp kishilerge) démeydu, belki «séning neslingge», (yeni yalghuz bir kishigila), deydu — bu «nesil» Mesihdur. **17** Men shuni démekchimenki, Xudaning Mesihke aldin tüzgen bir ehdisini töt yüz ottuz yildin kéyin chüshürülgen Tewrat qanuni emeldin qalduralmaydu, Xudaning bu wedisini héch bikar qilalmaydu. **18** Chünki [wede qilin'ghan] miras qanun'gha asalan'ghan bolsa, mana u Xudaning wedisige asalan'ghan bolmaytti; lékin Xuda shapaet bilen uni Ibrahimgha wede arqiliq ata qilghan. **19** Undaqta, Tewrat qanunini chüshürüshhtiki meqset néme? U bolsa, insanlarning itaetsizlikliri tüpeylidin, Xudaning mirasi wede Qilin'ghuchi, yeni Ibrahimning nesli dunyagha kelgüche qoshumche qilip bérilgen; u perishtiler arqiliq bir wasitichining qoli bilen békítılıp yolgha qoyulghan. **20** Emma «wasitichi» bir terepningla wasitichisi emes (belki ikki terepningkidur), lékin Xuda Özi peqet birdur. **21** Undaqta, Tewrat qanuni Xudaning wedilirige zitmu? Yaq, hergiz! Eger birer qanun insanlarni hayatlıqqa érishtüreleydighan bolsa, undaqta heqqaniylik jezmen shu qanun'gha asalan'ghan bolatti. **22** Halbuki, muqeddes yazmilar pütükl alemni gunahning ilkiye qamap qoyghan; buningdiki meqset, Eysa Mesihning sadaqet-étiaqi arqiliq wedining étiaq qilghuchilargha bérilishi üçündür. **23** Lékin étiaq yoli kélip ashkare bolghuche, biz Tewrat qanuni teripidin qoghdilip, ashkare bolidighan étiaqni kütüşke qamap qoyulghaniduq. **24** Shu तरीqide, bizning étiaq arqiliq heqqaniy qilinishimiz üçün Tewrat qanuni bizge «terbiyiligüchi» bolup, bizni Mesihke yétekledi. **25** Lékin étiaq yoli ashkara bolup, biz emdi yene «terbiyiligüchi»ning nazaritide emesimiz. **26** Chünki hemminglar Mesih Eysagha étiaq qilish arqiliq Xudaning oghulliri boldunglar. **27** Chünki herqaysinglar Mesihge kirishke chömüldürülgen bolsanglar, Mesihni kiyiwalghan boldunglar. **28** Mesihde ne Yehudi bolmaydu ne Grék bolmaydu, ne qul bolmaydu ne hör bolmaydu, ne er bolmaydu ne ayal bolmaydu, hemminglar Mesih Eysada bir bolisiler. **29** Siler Mesihke mensup bolghanikensiler, silermu Ibrahimning nesli bolisiler we uninggha wede qilin'ghan [bext-saadetke] mirasxordursiler.

4 Yene shuni éytimenki: Gerche bir bala pütün mülükning igisi bolsimu, mirasxor gödek waqitlirida taki atisi belgiligen waqit toshmighuche, u öz öyidiki quldin perqi bolmaydu. Chünki u yenila xojidarlar we bala baqquchilarning bashqurushida bolidu. **3** Shuninggha oxshash, bizmu gödek waqtimizda, bu dunyadiki «asasiy qaide-qanuniyetler» astida qul bolghaniduq. **4** Lékin, waqit-saiti toluq toshqanda, Xuda Öz Oghlini [bu dunyagha] ewetti. U bir ayal kishidin tughulghan, shuningdek Tewrat qanuni astida tughulhanidi. **5** Buningdiki meqset, Xuda Tewrat qanuni astida yashighan [bizlerni] bedel tölep hörlükke chiqirip, bizning oghulluqqa qobul qilinishimiz üçündür. **6** Hem siler Uning oghulliri bolghanliqinglar üçün, Xuda Öz Oghlining: «Abba! Atam!» dep chaqirghuchi Rohini

ewetip qelbimizge saldi. **7** Shuning uchün, siler hazir qul emes, belki oghulliridirsiler; oghulliri bolghanikensiler, Xuda arqiliq Özige mirasxor bolisiler. **8** Burun, Xudani tonumighan waqtinglarda derweqe yalghan ilahlarıning qulluqigha tutulghansiler. **9** Emdilikte, hazir [heqiqiy] Xudani tonughanikensiler, — yaki éniqraq qilip éytqanda, Xuda teripidin tonulghanikensiler, emdi siler néme dep bu dunyadiki küchsis, ebej ezimes «asasiy qaide-qanuniyetler»ge qarap yanisiler? Ularning qulluqigha yéngiwashtin qaytishni xalamsiler? **10** Siler alahide kün, ay, pesil we yillarni étiwargha élip xatirilesheke bashlidinglar! **11** Men ilgiri silerge singdürgen ejrim bikar kétermikin, dep siler üçün ensirewatimen. **12** Qérindashlar, men shuni silerdin ötüminenki, manga oxshash bolunglar; chünki men silerge oxshash boldum. Siler eslide manga héch azar yetküzmigenidinglar. **13** Emma silerge melumki, etlirimdiki bir zeiplik tüpeylidin, men xushi xewerni silerge birinchi qétim yetküzenidim. **14** U chaghda, etlirimdiki bu zeiplik silerge nisbeten sinaqtek bolsimu, lékin siler méni kemsitmidinglar yaki chetke qaqmidinglar. Eksiche, méni Xuda ewetken bir perishtini, hetta Mesih Eysa özini kütkendeke kütiwalinglar. **15** U chaghdiki bext-berikitinglar emdi nege ketti?! Men silerge guwahchi bolup éyतालaymenki, u chaghda siler mumkin bolsa, manga közliringlarni oyup bérishkimu razi idinglar! **16** Emdilikte, silerge heqiqetni sözligenlikim üçün düshmininglarga aylinip qaldimmu? **17** [Men éytıp ötkén] héliqi ademler silerge qizghinliq körsitidu, emma niyiti durus emes; ular peqet silerni [nijatning] sirtigha chiqirip, qizghinliqlinglarni özlirige qaritiwalmagchi. **18** Emma men siler bilen birge bolghan waqitlardila emes, belki daim yaxshi ishqqa qizghinliq qilishning özi yaxshidur, elwette. **19** Söyümlük balilirim! Mesih silerde töredürilügüche men siler üçün tolghaq azablarini yene bir qétim tartiwatimen! **20** Méning hazirla yéninglarga bérıp, silerge bashqiche telepuz bilen sözligüm kéliwatidu; chünki bu ehwalinglar toghruluq néme qilishni zadila bilmeywatimen! **21** I Tewrat qanunining ilkide yashashni xalaydighanlar, silerdin shuni sorap baqay, siler Tewratning özide néme déyilgenlikige qulag salmamsiler? **22** Tewratqa, Ibrahimning ikki ogli bolup, biri dédektin, yene biri hör ayalidin bolghan, dep xatirilen'gen. **23** Dédektin bolghan oghul «et bilen» tughulghan; hör ayalidin bolghan oghul bolsa Xudaning wedisi arqiliq tughulghandur. **24** Bu ikki ishni bir oxshitish dégili bolidu. Bu ikki ayal [Xudaning insanlar bilen] tüzgen ikki ehdisining wekilidur. Birinchi ehde Sinay [téghidin] kélip, derheqiqet balilirini qulluqta bolushqa tughidu; mana Hejer uninggha wekidur; **25** démek, Hejer bolsa Erebandandiki Sinay téghigha simwol qilinip, yeni бүгүнкү Yérusalémgha oxshitidu; chünki u sheher we uning baliliri qulluqta turmaqta. **26** Emma yuqiridin bolghan Yérusalém hördur, u hemmimizning anisidur; **27** Chünki, [muqeddes yazmilar]da mundaq yézilghan: — «Xushal bol, i perzent körmigen tughmas ayall! Tentene qilip yangrat, towla, i tolghaq tutup baqimighan! — Chünki ghérib ayalning baliliri éri bar ayalningkidin köptur!» **28** Emd i qérindashlar, Ishaq Xudaning wedisidin tughulghandek bizmu Xudaning wedisi boyiche tughulghan perzentlerimiz. **29** Lékin u

chaghda «etlerdin tughulghan» bala «rohtin tughulghan» baligha ziyankeshlik qilghinidek, hazir shundaq bolidu. **30** Lékin muqeddes yazmilarla néme déyilgen? Uningda: «Sen bu dédikingni ogli bilen qoshup heydiwet! Chünki dédektin tapqan oghul hergiz hör ayalindin bolghan oghul bilen mirasqa ortaq bolmaydu!» dep pütülgén. **31** Emd i, qérindashlar, biz dédekning emes, belki hör ayalning perzentliridurmiz. Mesih bizni hörlükte yashisun dep hör qildi. Shuning bilen uningda tapan tirep turunglar we qulluqning boyunturuqigha qaytidin qisilip qalmanglar.

5 Mana, menki Pawlus silerge shuni éytıp qoyayki, eger siler xetne qobul qilsanglar, u chaghda Mesihning silerge héchqandaq paydisi qalmaydu. **3** Men xetnini qobul qilghan herbir kishige yene agahlandurup heqiqetni éytıp qoyayki, ularning Tewratniki barliq emr-belgilimilerge [toluq emel qilish] mejburiyiti bardur. **4** Ey Tewrat qanuni arqiliq özümnü heqqaniy adem qilay dégenler, herbiringlar Mesihdin ayrilip, mehrum bolup, [Xudaning] shapaيتدin chiqip, yiqilip uningdin qaldinglar. **5** Chünki Rohqa tayinip heqqaniyliqqa baghlan'ghan arzu-armanni étiqad bilen telpünüp kütmektimiz. **6** Chünki Mesih Eysada xetnilik küchke ige emes, xetnisizlikmu küchke ige emes, küchke ige bolghini peqet muhebbet arqiliq ish qilidighan étiqadur. **7** Siler obdan chépip méngiwaqtanidinglar; biraq kim silerni heqiqetke itaet qilishtin tosuwaldi? **8** Bundaq qayil qilish amili silerni Chaqirghuchidin bolghan emes! **9** «Kichikkine xémirturuch pütkül xémirni boldurup yoghinitidu!» **10** Özüm Rebge qarap qayil boldumki, silermu bu ishta héch bashqiche oyda bolmaysiler. Emma silerni qaymuqturuwatqan kim bolushidin qet'iynezer, u choqum tégishlik jazasini tartidu. **11** Qérindashlar, eger men «xetne qilinish kérek» dep jakarlap yürgen bolsam, undaqa men бүгүнкү kün'giche yene néme üçün [Yehudiylardin] ziyankeshlikke uchrap kélimen? Eger shundaq qilghan bolsam, «krést bizarliqi» yoq qilinatti! **12** Silerni qutritiwatqan bu ademler özlirini axta qiliwetsun deymen! **13** Chünki qérindashlar, siler erkinlikke chaqirildinglar. Lékin erkinlikinglarni etlerning arzu-heweslirige qandurushning bahanisi qilmanglar, belki méhir-muhebbet bilen bir-biringlarning qulluqida bolunglar. **14** Chünki pütkül Tewrat qanuni «Qoshnangni özüngni söygenderék söygin» dégen birla emrde emel qilinidu. **15** Lékin pexes bolunglarki, bir-biringlarni chishlep tartip yalmap yürüp, bir-biringlardin yutulup ketmenglar yene! **16** Emma shuni deymenki — [Muqeddes] Rohta ménginglar, we shu chaghda siler etlerning arzu-heweslirige yol qoymaysiler. **17** Chünki et Rohqa zit bolghan ishlarni arzu qilidu, we Roh etke zit bolghan ishlarni arzu qilidu. Ular ikkisi bir-birige qarimuqarshidur; netijide, özünglar arzu qilghan ishlarni qilalmaysiler. **18** Wehalenki, siler Rohning yétékchilikide bolsanglar, u chaghda Tewrat qanunining ilkide bolmaysiler. **19** Emd i etning emelliri roshenki — zinaxorluq, buzuqluq, napakliq, shehwaniyliq. **20** butpereslik, séhirgerlik, öchmenlikler, jédeller, qizghanchuqluqlar, ghezepler, riqabettishishler, bölgünchilikler, guruhwazliqlar, **21** hesetxorluqlar, qatilliqlar, haraqkeshlikler, eysh-ishretler qatarliq

ishlardur; bu ishlar toghruluq burunqi éytqinimdek hazir yene bir qétim agahlandurimenki, bundaq ishlarni qilghuchilar Xudaning padishahligigha mirasliq qilmaydu. **22** Wehalenki, Rohning méwisi bolsa méhir-muhebbet, shad-xuramliq, xatirjemlik, sewr-taqet, méhribanliq, yaxshiliq, ishench-sadiqliq, **23** mómin-mulayimliq we ózini tutuwélishtin ibaret. Mushundaq ishlarni tosidighan héchqandaq qanun yoqtur. **24** Lékin Mesihke mensup bolghanlar etlirini, shundaqla uningdiki ishqlar we hem heweslerni teng kréstligen bolidu. **25** Rohta yashawatqan bolsaq, Rohqa egiship mangayli. **26** Bir-birimizni renjitip, bir-birimizge heset qilip, hakawur shöhretpereslerdin bolmayli.

6 Qérindashlar, aranglardin birsining hazir mu bir gunah-sewenlik sadir qiliwatqanliqi bayqalghan bolsa, aranglardiki rohiy kishiler yuwash-mulayimliq rohi bilen uni yolidin qayturup kélinglar. Shuning bilen bir waqitta, ózünglarningmu azdurulup ketmeslikinglarga diqqet qilinglar. **2** Bir-biringlarning éghirchiliqini kótüringlar. Shundaq qilsanglar, Mesihning qanunigha emel qilghan bolisiler. **3** Chünki birsining tarazigha toxtighudek ishi bolmay turup ózini tarazigha toxtighudek dep chaghლისა, u öz-ózini aldighanliq, xalas. **4** Lékin herkim öz emeliyitige qarap tekshürüp baqsun; shuning bilen bashqilarningkidin emes, belki öz emelliridinla pexirlen'güdek ish bolsa, pexirlense bolidu. **5** Chünki herbir adem öz yükini kótürüshi kérek. **6** Xudaning söz-kalamidin telim alghuchi ózige telim bergüchini ózide bar bolghan yaxshi nersilerdin ortaq behrimen qilsun. **7** Öz-özünglarni aldimanglar — Xudani aldap exmeq qilghili bolmaydu; chünki kim néme térisa, shuni alidu. **8** Öz etlirining arzu-heweslirini qandurushqa uruq chachqan kishi öz etliridin chiriklik hosulini alidu. Lékin Rohni xursen qilish üçün uruq chachqan kishi bolsa Rohtin menggülik hayat alidu. **(aiōnios g166)** **9** Shunga, yaxshi ishlarni qilishtin harmayli. Uninggha érinmisek waqti-saiti toshqanda choqum hosul alalaymiz. **10** Shu sewebtin, bizde purset bolsila, hemmeylen'ge, bolupmu étiqadtiki ailige mensup bolghanlarga yaxshi ishlarni qilip béreyli. **11** Mana, öz qolum bilen shunche chong herpler bilen yazghiningha qaranglar! **12** Silerge xetnini qobul qilishni mejburlimaqchi bolghanlar, ularning herbiri peqet ózlirining tashqi qiyapitini perdazlap körsetmekchi bolghan, xalas; ularning bu meqsiti peqet «Mesihning krésti» tüpeylidin bolghan ziyankeshlikdin qéchishtin ibaret, xalas. **13** Chünki ular ózlirimu xetne qilin'ghini bilen Tewrat qanunigha emel qilmaydu; lékin ular etliringlardin maxtinish üçün beribir silerni xetnini qobul qildurmaqchi bolidu. **14** Özümni élip éytsam, Rebbimiz Eysa Mesihning krésttiki [ölümi]din bashqa héch ish bilen maxtanmighaymen! Chünki Uning krésti wasitisidin bu dunya manga nisbeten kréstlen'gen we menmu bu dunyagha nisbeten kréstlen'genmen. **15** Chünki Mesih Eysada ne xetnilik ne xetnisizlik dégenler küchke ige emestur; birdinbir küchke ige bolidighini peqet yéngi bir yaralguchidur! **16** Bu qaide boyiche mangidighanlarga, ularning hemmisige we Xudaning Israiligha xatirjemlik we rehim-shepget bolghay! **17** Buningdin kéyin héchkim bu ishlar bilen yene méni aware qilmisun! Chünki men öz bedinimde Eysaning

yara izlirini kótürimen! **18** Qérindashlar, Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqi rohinglarga yar bolghay! Amin!

Efesusluqlarga

téni, yeni hemmini hemme jehettin Toldurghuchining mukemmel jewhiridur.

1 Xudaning iradisi bilen, Mesih Eysaning rosuli bolghan menki Pawlustin Efesusta turuwatqan muqeddes bendilerge, yeni Mesih Eysada ixlasmen bolghanlarga salam! **2** Atimiz Xuda hem Reb Eysa Mesihni silerge méhir-shepget we xatirjemlik bolghay! **3** Bizni Mesih, ershlerde barliq rohiy bext-beriketler bilen beriketligen, Rebbimiz Eysa Mesihning Xudasi hem Atisi mubarek bolghay! **4** Chünki U bizni, muhebbet ichide bolup Özining aldida pak-muqeddes, dagsiz turushimiz üçün alem apiride qilinmay turupla talliwalghanidi; **5** U Öz iradisige yaqqini boyiche bizni aldin'ala Eysa Mesih arqiliq Özige oghulluqqa qobul qilishqa békittenidi; **6** bu ishta Uning méhir-shepqtining ulughluqigha medhiye oqukidu; chünki U méhir-shepqi bilen bizni Öz söyginide shapaetlendiri. **7** Biz Uningda [Atining] méhir-shepqtining mollaruq bilen Uning qéni arqiliq qulluqtin hör qilinishqa, itaetsizlikirimizge qarita kechürümge muesser bolduq; **8** U [bu méhir-shepgetni] barliq danaliq hem pem-paraset bilen bizge zor tartuqlidiki, **9** — U Öz könglige pükken güzel xahishi boyiche iradisidiki sirni, yeni waqit-zamanlarning piship yétilishini idare qilishi bilen barliq mewjudatlarga, yeni ershlerde bolghanning hemmisige, zéminda bolghanning hemmisige Mesihni bash qilip ularni Mesihke jem qilish meqsitini bizge ayan qildi; **11** Uningda bizmu Xudagha miras qilin'ghan; biz shu meqsette barliq ishlarni eqil-iradisi boyiche idare qilghuchining nishani bilen shu ishqa aldin'ala békitleniduq; **12** shuning bilen Mesihni awwal tayanch qilghan bizler Uning shan-sherpining ulughluqini namayan qilghuchi bolduq; **13** heqiqetning kalam-sözini, yeni nijatlingardiki xush xewerni anglap silermu Uninggha tayandiglar — we Uninggha ishen'gininglarda, siler wede qilin'ghan Muqeddes Roh bilen möhürlendiglar. **14** Xudaning shan-sherpining ulughluqini namayan qilinip, igiliki üzü-l-késil hör-nijat qilin'ghuche, Muqeddes Roh mirasimizning «kapalet»i bolidu. **15** Shuning bilen, silerning Reb Eysagha baghligan étiquadiglar we barliq muqeddes bendilerge bolghan muhebbetinglar toghruluq anglighandin tartip, **16** dualirimda silerni eslep, siler üçün rehmet éytishni toxtatmidim; **17** tileydighinin shuki, Rebbimiz Eysa Mesihning Xudasi, shan-sherepning Igisi bolghan Ata silerning Uni toluq bilishinglarga danaliq hem wehiyni özleshtürgüchi rohni ata qilghay, **18** shuning bilen silerning qelbtiki közliringlar roshenliship, Uning chaqiriqigha baghlan'ghan ümidning nemilikini, Uning muqeddes bendiliride bolghan shereplik mirasining qimmatliklikini **19** we Uning ishen'güchi bizlerge zor küchi bilen qaratqan qudratining hésabsiz büyüklükini bilip yetkeysiler; **20** del shu qudretini U Mesihni ölümدين tirildürüp, ershlerde Özining ong yénida olturghuzghinida Uningda yürgüzgenidi; **21** peqet bu zamandila emes, belki kelgüsi zamandimu Uni barliq hökümranlıqtin, hoquqtin, küch-qudretin, xojayinliqtin we barliq tilgha élinidighan herqandaq nam-shereptin köp üstün qoyghan; (aiñon g165) **22** barliq mewjudatlarni Uning putliri astigha qoyup, jamaet üçün Uni hemmige bash bolushqa ata qilghan. **23** Jamaet bolsa Uning

2 We siler bolsanglar, qebihlikliringlar hem gunahliringlarda ölgen bolup, **2** bu dunyaning dewrige egiship, hawaning hoquqini tutqan hökümdargha, yeni bügünki künde itaetsizliktin bolghan perzentlerni qutritiwatqan rohqa egiship, bu ishlarda ilgiri mangghansiler; (aiñon g165) **3** biz herbirimizmu ilgiri shularning arisida etlirimizdiki shehwet-heweslerde hayat ötküzgenimiz, etlirimiz hem öz oy-xiyalimizning xahishlirigha emel qilip, bashqilargha oxshash, mahiyette «ghezptiki perzentler» bolghanimiz; **4** biraq Xuda, mol rehim-shepgetni körsetküchi bolup, bizni söygende bizge körsetken alembe-xsh méhir-muhebbiti tüpeylidin, — **5** hetta itaetsizliklerde ölgen waqtimizdimu, bizge Mesih bilen bille jan korgüzüp (méhir-shepget bilen qutquzuldunglar!), **6** bizni Uning bilen bille tirildürüp, ershlerde Mesih Eysa bilen bille olturghuzghan; **7** meqsiti kelgüsi zamanlarda Uning Mesih Eysada bizge qaritilghan méhribanliqi bilen ipadilen'gen shapaatining shunche ghayet zor ikenlikini kösitishtin ibaretur; (aiñon g165) **8** chünki siler shepget bilenla ishench arqiliq qutquzuldunglar. Bu ish özünglardin kelgen ish emes, belki Xudadin kelgen iltipat, **9** u zadila ademlerning emel-ejridin kelmeydu, bu hem héchkimning maxtanmasliqi üçündür. **10** Chünki biz Xudaning ishligen hüniridurmiz, xeyrxah ishlar üçün Mesih Eysada yaritilghanimiz; Xuda esli bizning ularla méngishimiz üçün bu ishlarni aldin'ala teyyarlighanidi. **11** Shunga siler eslide etliringlarga asasen «yat eller» dep hésablan'ghininglarni, — insanning qoli bilen etliride «xetne qilin'ghanlar» dep atalghanlar teripidin «xetnisiz» dep atalghanliqlarni, **12** shundaqla shu chagha Mesihsiz bolup, Israilling puqraliqining sirtida turup, wedilerni élip kelgüchi eh-dilerni yat bilip, bu dunyada ümidsiz hem xudasiz yashighininglarni ésinglarda tutunglar; **13** lékin esli yiraqlarda bolghan siler hazir Mesihning qéni arqiliq yéqin qilindinglar; **14** chünki U bizning inaqilimizdur, U ikki terepni bir qilip otturidiki ara tamni chéqiwetti; **15** yeni, Öz etliri arqiliq öchmenlikni tügitip, belgilimilerni körsetken, emrlerni yetküzgen qanunni bikar qilip, ikki terepni Özide yéngi bir adem qilip yaratti, shuning bilen inaqilni apiride qildi; **16** kréстке mixlinip mushuning wasitisi bilen öchmenlikni qetl qilip, ikkisini bir tende Xuda bilen epleshtürdi; **17** andin U kélip, yiraqlarda turghan silergimu inaqil xush xewirini jakarlidi, yéqindikilergimu inaqilni jakarlidi. **18** Chünki her ikkimizning Uning arqiliq bir Rohta Ata aldigha kirish hoquqimiz bardur. **19** Shunga shuningdin bashlap siler musapirlar, yaqa yurttikiler emes, belki muqeddes bendilerge wetendash bolisiler, Xudaning öyidilikiridin bolisiler; **20** siler rosullar we peyghemberler bolghan ulning üstige qurulmaqtisiler; binaning «burjek téshi» bolsa Eysa Mesih Özidur; **21** Uningda pütkül bina puxta jipsilashturulup, Rebde muqeddes bir ibadexana bolushqa ösüp barmaqta. **22** Silermu [qoshulup] Uningda Xudaning bir turalghusi bolushqa Rohta birleshtürülüp qurulmaqtisiler.

3 Shu sewebtin siler «yat eldikiler» üçün Mesih Eysaning mehbusi bolghan menki Pawlus — 2 (siler belkim manga tapshurulghan, silerge Xudaning shepqitini élip baridighan ghojidarliqim toghruluq, **3** yeni Uning manga wehiy bilen sirni ayan qilghanliq toghruluq xewerdar bolushunglar mumkin (men bu toghrisida ilgiri az-paz yazghanidim; **4** siler uni oqughininglarda, Mesihning siri toghruluq yorutulghanliqimni bilip yétisiler) **5** ilgiriki dewrlerde bu sir insan balilirigha Uning muqeddes rosullari we peyghemberlirige Roh arqiliq hazirqidek éniq wehiy qilin'ghandek, ayan qilin'ghan emes. **6** Démek, xush xewer arqiliq «yat eldikiler»din bolghanlarmu ortaql mirasxorlar, tendiki ortaql ezalar, Mesih Eysada bolghan wedidin ortaql behrimen bolghuchilar bolidu; **7** Xudaning shepqiti manga élip kelgen iltipatl bilan, Uning küch-qudratining yürgüzülüshi bilen, men bu ishqqa xizmetkar qilip teyinlendim; **8** manga — muqeddes bendiliri ichidiki eng töwinidinmu töwen bolghan manga mushu iltipatl, yeni eller arisida Mesihning mölcherligüsiz bayliqliri toghruluq xush xewer jakarlash **9** we shundaqla hemmini yaratqan Xudada yoshurun bolup kelgen bu sirning qandaql emelge ashurulushi toghruluq hemmeylenni yorutush xizmiti amanet qilindi. (aiñon q165) **10** Buning meqsiti ershlerde bolghan hökümransarlarga hem hoquqlarlarga Xudaning köp tereplimilik danalig jamaatl arqiliq hazir ashkare qilinishtin ibaretur. **11** Bu ish bolsa, Uning Mesih Eysa Rebbimizde ijra qilin'ghan menggülik muddiasi boyichidir; (aiñon q165) **12** Uning ishench-sadiqliqi arqiliq biz jasaretke hem Xudaning aldigha xatirjemlik bilen kirish hoquqigha ige bolduq; **13** shuning üçün silerdin ötünimenki, méning siler üçün tartqan japa-jebirlirim tüpeylidin perishan bolmanglar; chünki bu ish silerning shan-sheripinglar bolidu). **14** Men shu sewebtin tizirimni Atigha pükimenki, **15** (asman-zémindiki barliq atiliq munasiwetler Uningdin «ata» namini alidu) **16** U Öz shan-sheripidiki bayliqlar bilen, Rohi arqiliq silerni ichki dunyayinglarda küchlendürgey; **17** shuning bilen Mesih qelbinglarda ishench arqiliq turup, siler méhir-muhabbet ichide yiltiz tartqan, ul sélin'ghan, **18** barliq muqeddes bendiler bilen bille Mesihning muhabbitining kengliki, uzunluqi, chongqurluqi we égzizlikini chüshinip igiliwalghaysiler; yeni ademning bilip yétishidin hessilep éship chüshidighan Uning muhabbitini bilip yetkeysiler, shuningdek Xudaning mukemmel jewhiri bilen toldurulghaysiler. **20** Emdi ichimizde yürgüzidighan qudrati boyiche barliq tilikimiz yaki oyilghanlirimizdinmu heddi-hésabsiz artuq wujudqa chiqirishqa qadir Bolghuchigha, — **21** Uninggha dewrdin dewrgiche, ebedil'ebedgiche jamaette Mesih Eysa arqiliq shan-sherep bolghay! Amin! (aiñon q165)

4 Emdi shu seweberdin, Rebning mehbusi bolghan menki, [Xudaning] silerni chaqirghan [büyük] chaqirigha layiq halda méngishliringlarni ötünimen, **2** hemme ishta kemterlik we yuwash-mulayimlik bilen, sewrchanliq bilen, bir-biringlarga muhabbet ichide keng qorsaq bolup, **3** inaql-xatirjemlikning rishitsi bilen, Rohta bolghan birlikni tutushqa intilishinglarni [ötünimen]. **4** Ten birdur, Roh birdur, — xuddi chaqirilghininglarda, oxshash bir arzu-ümidke chaqirilghininglardek, — **5** Reb

birdur, iman-étiqad birdur, chömlüdürlüş birdur, **6** hemming Xuda'Atisi birdur; U bolsa hemmidin üstün turghuchi, hemmini yürgüzgüchi we hemmimizning ichide Bolghuchidir. **7** Shundaqtimu hazir herbirimizge Mesihning iltipatining ölchimi boyiche shepqet teqdim qilin'ghandur; **8** shunga, muqeddes kitapta [Xuda] éytqinidek: — «U yuqirigha kötürüldi, [Insanlarni] tutqun qilghuchilarni U Öz esir qilip élip ketti, Hem insanlarga iltipatlarni teqdim qildi». **9** Emdi «kötürülgen» zat bolsa, [awwal] yerning tégige chüshken zatning Öz emesmu? **10** Chüshken zat bolsa barliq ershlerdin yuqirigha kötürülgenning del Özidur; kötürülüşining meqsiti, alemning barliqini toldurushin ibaret; **11** Shunga, bezilerni rosullar, bezilerni peyghemberler, bezilerni xush xewerchiler, bezilerni baqquchi we yaki telim bergüchiler qilip teyinlengen del Özidur. **12** Bularning meqsiti muqeddes bendilerni xizmet wezipisige, jümlidin Mesihning témini qurup chiqishqa qorallandurup kamaletke yetküzüshtin ibaret; **13** weziye hemmimizning étiqadta hem Xudaning Oghlini toluq tonushta birlikke kélisimizgiche, kamil adem bolup yétiship chiqishimizgiche, — yeni Mesihning mukemmel jewhiri gawdilen'gen qeddi-qamet ölchimige yétishimizgiche dawamlashturulmaqta; **14** shundaql bolghanda, yene gödek balilardin bolmay, ademlerning quwluqidin oylap chiqqan aldamlar niyet-pilanliri bilen, ularning hiyle-neyringdin chiqqan telimatining dolqunliridin urulup, uning herxil shamilida uyaq-buyaqla uchurulup ketmeymiz; **15** eksiche, méhir-muhabbet ichide turup heqiqetke bérilip ish körüp, béshimiz bolghan Mesihke baghlinishta her jehettin ösüp yétildighan bolimiz; **16** Uningdin pütükl ten, ezalari bir-birige jipsilashturulup, ozuqluq teminligüchi herbir öge arqiliq bir-birige tutashturulup, herbir ezaning öziye xas ölchen'gen wezipini ötishi bilen barghanche östürülüp, muhabbet ichide özi-özini qurup chiqishqa ishlimekte. **17** Shunga shuni éytimenki, Rebte uni tapilaymenki, yat ellerningkidek, yeni ularning öz oy-pikirilrining bimenilikide mangghinidek méngiwermeslikinglar kérek; **18** ular qelbining qattiliqidin kélip chiqqan bilimsizlik tüpeylidin, Xudaning hayatidin ada-juda qilinip, chüshenchisi qarangghuliship ketken, **19** ar-nomusni tashliwétip, nepسانيyetchilik awup herxil iplasliqlarni yürgüzüşke, keyp-sapagha bérligen. **20** Emma siler bolsanglar, Mesihni shundaql yolda öginip tonughan emessiler — **21** (heqiqetning Eysada bolghinidek, uni heqiqeten anglihan, uningda ögitilgen bolsanglar) — **22** démek, ilgiriki turmushunglarga xas bolghan, aldamlar arzu-heweslerge egiship özini bulghighuchi «kona adem»ni séliwétip, **23** oy-zéhnninglarning rohida yéngilinip, **24** Xudaning oxshashliqigha asasen, heqiqettin chiqqan heqqaniylikta we pak-muqeddeslikte yaritilghan «yéngi adem»ni kiyiwélishinglar kérektur. **25** Shuning bilen yalghanchiliqni séliwétip, herbirimiz öz yéqinlirimiz bilen heqiqetni sözlisheyli; chünki biz bir-birimizge nisbeten bir tenning ezaliridurmiz. **26** «Achchiqilinglar, emma gunah qilmanglar»; ghezippinglar küni patquche dawam étiwermisun; **27** yaki Iblisqa héch orun qoyup bermenglar. **28** Ogri ikkinchi ogirliq qilmisun; eksiche u méhnet qilip ikki qoligha tayinip halal ish qilsunki,

hajiti bolghanlarchimu böliüp bergüdek öz tapqini bolsun. **29** Aghzinglardin héchqandaq iplas söz chiqmisun, peqet anglighuchilargha shepqet yetsun üçün, éhtiyaqqa uyghun we ademni qurup chiqidighan sözlerni éytinglar. **30** Xudaning Muqeddes Rohigha azab bermengler; chünki siler Uning bilen hör-nijat küni üçün möhürle'gensiler; **31** özüglardin herqandaq öch-adawet, achchiq-ghezep, qehr, jédel-majiralar, til-ahamet hemde herxil qara niyetlerni néri qilinglar; **32** bir-biringlarga méhriban, yumshaq dilliq bolup, Xuda Mesihde silerni kechürüm qilghinidek bir-biringlarni kechürüm qilinglar.

5 Shunga Xudaning söyümlük perzentliridin bolup, Uni ülgé qilinglar; hemde Mesih bizni söyüp, Özini biz üçün Xudagha xushpuraq süpitide hediye-qurbanliq bolushqa atap pida qilghandek silermu muhebbet ichide ménginglar. **3** Emma muqeddes bendilerge layiq halda, buzuqluq, herqandaq paskiniliq yaki nepsaniyetchilik aranglarda hetta tilghimu élinmisun; **4** Shundaqla iplasliq, exmiqane paranglar yaki chakina chaqchaqlarmu tilinglarga élinmisun — bularmu muwapiq emestur — belki aghzinglardin teshekkürler chiqsun. **5** Chünki shuningdin xewerdarsilerki, herqandaq buzuqluq qilghuchi, napak bolghuchi yaki nepsaniyetchi kishi (bundaq kishi emeliyette bir butpereske barawer) Mesih we Xudaning padishahliqigha mirasxor bolalmaydu. **6** Héchkimge özünglarni quruq gepler bilen aldatmanglar; chünki bu ishlar tüpeylidin Xudaning ghezipi itaetsizlikтин bolghan perzentlerning béshigha chüshidu. **7** Shunga ulargha mushu ishlarda shérík bolmanglar; **8** chünki siler esli qarangghuluq idinglar, lékin hazir Rebde yoruqlusiler; yoruqluqning perzentlirige layiq ménginglar **9** (chünki yoruqluqning méwisi toluq méhribanliq, heqqaniyliq we heqiqettin terkib tapqandur), **10** néme ishlarning Rebni xursen qilidighanliqini óginip ispatlanglar. **11** Qarangghuluqtiki méwisiz ishlar bilen chétilip qalmanglar; eksiche, ularni échip eyiblenlar; **12** chünki ularning yoshurunche ishligenlirini hetta tilgha élishmu nomus ishtur. **13** Emma yoruqluq bilen eyiblep ashkarilan'ghan herqandaq nerse ochuq körünidu; yoruqluq ashkarilighan hemme nerse yoruqluqqa aylinidu. **14** Shuning üçün U mundaq deydu: — «Oyghan, ey uyquchi! Tiril ölükler arisidin! We Mesih séni parlap yoritidu». **15** Shuning üçün silerning méngiwatqan yolunglarga éhtiyat bilen diqqet qilinglar; yolunglar nadanlarningkidek emes, danalarningkidek bolsun; **16** waqit-pursetni gheniyet bilip tutuwélinglar; chünki mushu dewr rezildur. **17** Bu sewebtin nadan bolmanglar; belki Rebning iradisining néme ikenlikini chüshen'güchi bolunglar; **18** Haraq-sharab ichip mest bolmanglar; shundaq qiliq ademni shallaqlashturidu; buning ornigha Rohqa toldurulghuchi bolunglar, **19** bir-biringlarga zebur-neghmiler, medhiye küyliri we rohiy naxshilar éytiship, qelbinglarda naxsha-neghmiler yangritip Rebni medhiyilenglar; **20** herdaim hemme ishlar üçün Reb Eysa Mesihning namida Xuda hem Ata Bolghuchigha teshekkür-rehmet éytinglar, **21** Mesihтин eyminip, bir-biringlarga boysununglar. **22** Siler ayallar, Rebke boysun'ghandek öz erliringlarga boysununglar; **23** chünki Mesih jamaetning béshi bolghandek, er ayalning béshidur;

Mesih yene ten'ge qutquzghuchidur. **24** Emdilikte jamaet Mesihke boysughandek, ayallar erlirige hemme ishta boysunsun. **25** Erler ayallirlarni söyüngler, xuddi Mesihningmu jamaetni söyüp, uning üçün Özini pida qilghinidek söyünglar; **26** [Mesihning jamaet üçün] shundaq qilishi jamaetni muqeddes qilip, «dasning süyi» bolghan söz-kalam bilen yuyup paklandurush üçündür, **27** shuningdek jamaetni shereplik halda Özige hazir qilip, uni héch dagh, qoruq yaki bulargha oxshash herqandaq nersilerdin xaliy qilip, toluq muqeddes we eyibsiz qilishtin ibarettur. **28** Shuninggha oxshash, erler öz ayallirini öz témini söygendek söyüshi kérekter; öz ayalini söygen kishi özini söygen bilen barawer. **29** Chünki héchkim esla özining étidin nepretlen'gen emes, eksiche uni ozuqlanduridu hem asraydu; bu xuddi Mesihning jamaetni [ozuqlanduridighinigha hem uni asraydighinigha] oxshaydu. **30** Chünki biz Uning téningin ezaliridurmiz: — **31** «Shu sewebtin er ata-anisining yénidin ayrilip, öz ayaligha baghlinidu; ikkisi bir ten bolidu». **32** Bu sir intayin chongqurdur; emma men hazir Mesih we jamaet toghruluq sözlewatimen. **33** Emma silermu herbiringlar öz ayaliglarini özünglarni söygendek söyünglar; ayal bolsa, éridin eyminip, uni hörmetlisun.

6 Balilar, Rebde ata-aniliringlarga itaet qilinglar; chünki bu durusdur. **2** «Atangni we anangni hörmetle» — bu bolsa öz ichige wedini alghan birinchi emrur — **3** «Shuning bilen séning ishliring qutluq bolidu, zéminda uzun ömür körisen» — [dep wede qilin'ghan]. **4** Siler atilar, baliliringlarni xapa qilmanglar, belki ularni Rebning terbiyisi hem körsetmiside béqinglar. **5** Siler qullar, ettin bolghan xojayininglarga Mesihke itaet qilghininglardek chin könglünglardin eyminish we titresh bilen itaet qilinglar; **6** peqet köz aldidila xizmet qilip, ademni xush qilghuchi qullardin bolmanglar, belki Mesihning qullirining süpitide Xudaning iradisini jan-dil bilen beja keltürünglar, **7** ademlerge emes, belki Rebge chin dilinglardin xizmet qilinglar; **8** shuni bilgenki, herqandaq adem birer yaxshiliq qilsa, meyl u qul bolsun yaki hör bolsun, shu ish Rebدين uninggha yanidu. **9** Siler xojayinlar, qulliringlarchimu oxshash yol bilen muamile qilip, ulargha heywe qilishtin qol üzünglar; chünki ularningmu we silerningmu xojayininglar ershtidur, Uningda herqandaq ademning yüz-xatirisini qilish dégenning yoqluqini bilisiler. **10** Axirda, qérindashlar, Rebde we Uning küch-qudrítide küchlendürlünglar; **11** Iblisning hiyle-neyrénglirige taqabil turushunglar üçün Xudaning pütkül sawut-yarighini kiyiwélinglar; **12** chünki élishidighanimiz et we qan igiliri emes, belki hökümranlar, hoquqdarlar, bu dunyadiki qarangghuluqni bashqurghuchi dunyawí emirler, yeni ersherde turuwatqan rezil rohiy küchlerdur. (aïön g165) **13** Mushu wejidin özünglarga Xudaning pütün sawut-yariqini élip artinglari, rezilik künide berdashliq bilen qattiq turidighan, axir hemme ishni ada qilip, yerni ching dessep turidighan bolisiler. **14** Emdi ching turunglar — heqiqet belwéghini bélinglarga baghlap, meydenglerge heqqaniyliq sawutini kiyip, putunglarga xatirjem-inaqliq xush xewirini yetküzüshke teyyarliq choruqini kiyip, yerni ching dessep turunglar. **16**

Bu ishlarning hemmisi imon-ishenchning qalqinini qolga élinglar; uning bilan siler rezil bolghuchining barliq ot oqlirini öchüriwételeydighan bolisiler. **17** Hemde béshinglarga nijatning dubulghisini kiyip, Xudaning söz-kalamini, yeni Rohning qilichini élinglar; **18** hemme waqit-pesilde Rohta herxil dua-tilawet hem iltija bilen dua qilinglar; del bu ishta qet'iy hoshiyar turup barliq muqeddes bendiler üçün her tereplime dua-iltijalar qilinglar; **19** men üçünmu dua qilinglarki, — éghiz achqinimda manga sözler kelsun, xush xewerning sirini dadilliq bilen ashkare qilay. **20** Men del shu ishqqa zenjirler bilen baghlan'ghan elchimen; shunga qilishqa téghishlikim boyiche, [xush xewer yetküzüste] dadilliq bilen söz qilishimgha [dua qilinglar]. **21** Emdi méning toghramdiki ishlardin, méning qandaq ötüwatqanliqimdin xewerlinishinglar üçün, söyümlük qérindash hem Rebde sadıq xizmetkar bolghan Tikikus silerge hemme ishlarni melum qilidu. **22** Méning uni del mushu ish üçün yéninglarga ewetishim, silerning ishlimizdin xewerdar bolushinglar we uning könglünglarga teselli we ilham bérishi üçündür. **23** Qérindashlarga xatirjemlik, muhebbet hem iman-ishench Xuda'Ata we Reb Eysa Mesihdin bolghay! **24** Reb Eysa Mesihni ölmes-chirimas söygü bilen söygüchilerge méhir-shepquet yar bolghay!

Filippiliqlarga

1 Eysa Mesihning qullari bolghan Pawlus we Timotiydin, Filippida turuwatqan, Mesih Eysada bolghan barliq muqaddes bendilerge, yétekchiler we xizmetchilerge salam! **2** Silerge Xuda'Atimiz we Reb Eysa Mesihdin méhir-sheppet we xatirjemlik ata qilin'ghay! **3** Herqétim silerni esliginimde men Xudayingha teshekkür éytimen, **4** herqétim dua qilghinimda, silerning birinchi künidin tartip бүгүн'ge qeder xush xewer xizmitige bolghan hemkarliqlar tüpeylidin toxtimay shad-xuramliq bilen silerge dua-tilawet qiliwatimen; **6** chünki méning del shuninggha ishenchim kamilki, silerde yaxshi ishni Bashlighuchi bu ishni taki Eysa Mesihning künigiche kamaletke yetküzüp tamamlaydu; **7** méning hemminglar toghruluq shundaq oylishim toghridur; chünki men qelbinglardidurmen; men zindanda zenjirlen'ginimdimu we xush xewerni aqlighinimdimu, delilliginimdimu [Xuda manga yetküzgen] méhir-sheppetdin silermu ortaq behrimen bolisiler. **8** Méning Mesih Eysaning ich-baghrida bolup silerni shunchilik telpünüp séghin'ghanliqigha Xuda Özi guwahchidur. **9** Méning dua-tilawitim bolsa, silerning muhebbetninglarning hertereplime bilim we etrapliq sawat bilen yorutulup téximu éship tashqayki, **10** siler néme ishlarning ewzel ikenlikini perq ételeydighan bolup, Mesihning künide pak-diyaretlik, eyibsiz bolisiler **11** hemde Eysa Mesih arqiliq bolghan, Xudaning shan-sheripi hem medhiyasini élip kélidighan heqqaniyliqning méwisi bilen toldurulisiler. **12** Biraq silerge shuni xewerlendürmekchimenki, i qerindashlar, méning bu ehwalim emeliyette xush xewerning téximu keng tarqilishi üçün türkte boldi; **13** Chünki méning qamilishim Mesih üçün ikenlik impérator ordisidiki qarawluxanidikilerge we bashqa hemmeylen'ge ayan boldi. **14** Shuning bilen qerindashlarning köpinchisi méning qamilishim tüpeylidin Rebge tayinip [Xudaning] söz-kalamini qorqmay sözleshke téximu jür'etlik boldi; **15** derweqe, beziliri heset qilip yaki riqabetsilish, beziliri aq köngüllik bilen Mesihni jakarlaydu; **16** kéyinkiliri bolsa berheq muhebbettin, méning xush xewerni aqlap ispatlashim üçün mushu yerge qoyulghanliqimni bilgenlikidin shundaq qilmaqta; **17** Aldinqiliri bolsa chin könglidin emes, belki shexsiyetchilikidin, méning zenjirlen'gen derdimge derd qoshmaqchi bolup shundaq qilmaqta. **18** Emdi bulargha néme dégülük? Qandaqla bolmisun, toghra niyetdin bolsun saxtiliqtin bolsun, oxshashla Mesih jakarlinidu; men shuninggha shadlinimen; berheq, dawamlıq shadliniwérimen. **19** Chünki dualinglar we Mesih Eysaning Rohining quwwetlishi arqiliq bu ishlar nijat-qutquzulushumgha medet bolidu dep bilimen, **20** — démek, teqezzalıqım we ümid-istikim boyiche héch ishta xijalechilikte qalmastin, tirik yaki ölük bolay, herdaim bolghinidek hazirnu toluq jasaret bilen Mesih ténimde ulughlansun! **21** Chünki manga nisbeten hayatimning özi Mesihdur, ölish bolsa téximu paydiliqtur. **22** Jénim ténimde qalsa, emdi nésiwem yene méwiliq xizmet bolidu; lékin qaysisini ewzel bilip talliwélishimni bilmeywatimen; **23** men hayat bilen amat otturısında qiliyup qaldim;

chünki bu dunyadin ayrilip, Mesih bilen bille bolushqa intizarmen — bu ish ziyade ewzeldur; **24** emma siler üçün jénimning ténimde qélishi téximu zörürghu deymen. **25** Emdi buninggha ishenchim kamil bolup, silerning étiqadta algha ilgilirishinglar hem shad-xuram bolushunglar üçün men siler bilen bille qélip dawamlıq turimen dep bilimen; **26** shuning bilen méning silerge yene hemrah bolghinim wejedin men arqiliq Mesih Eysada pexirlinip tentene qilishinglar téximu ziyadilishidu! **27** Peqet özünglarni Mesihning xush xewirige layiq tutunglarki, men yéninglarga bérip siler bilen didarlashqandimu, silerdin ayrilghandimu, ishliringlardin anglaydighinim silerning bir roh bir janda bolup ching dessep turup, xush xewerdiki étiqadning yolida küreshke intiliwatqinıqlar, **28** shundaqla qarshi chiqquchılarning héchqandaq wehimiliridin patiparaq bolup ketmigininglar bolsun; silerdiki bu gheyret, ulargha halaketning belgisi, silerge bolsa qutquzulushunglarning alamiti, shuningdek alayiten Xudadin kelgen bir alamettur; **29** Chünki Mesihning yolida silerge peqet Uninggha ishinishnıla emes, yene Uning üçün xorluqqa uchrashmu nésiwe qilin'ghandur. **30** Chünki siler ilgiri mende körgininglardek we shuningdek hazir anglighininglardek men yoluqqan küreshke silermu yoluqmaqtsiler.

2 Eger emdi Mesihne righbet bar déyilse, muhebbetning tesellisi bar déyilse, Rohning sirdashlıqı bar déyilse, qelbde ich aghritishlar hem rehımdillik bar déyilse, **2** — emdi oxshash bir oy-pikirde bolup, bir-biringlarga oxshash muhebbette baghlinip, bir jan bir niyette bolup, aranglarda héch ish rıqabettin yaki quruq shöhretperesliktin bolmisun; eksiche, oy-xiyalinglarda kichik péıilliq bolup herbiringlar bashqılarnı özünglardin yuqiri dep bilinglar; shundaq bolghanda shad-xuramliqimni kamil qilisiler. **4** Herbiringlar peqet öz ishliringlarga köngül bölüp qalmaq, belki bashqılarningkigimu köngül bölünglar. **5** Mesih Eysada bolghan oy-pozitsiye silerdimu bolsun: — **6** U Xudaning tip-sheklide bolısunu, Özini Xuda bilen teng qilishni olja qilip tutuwalmıdı; **7** Eksiche, U Özidin hemmini quruqıdı, Özige qulning sheklini élip, İnsanlarning siyaqıgha kirip, insaniy tebiettin ortaqlash bolup, **8** Özini töwen qilip, Hetta ölümgiche, yeni kréstteki ölümgiche itaetmen boldi; **9** Shunga Xuda Uni intayin yuqiri kötürüp mertiwilik qıldı, Uninggha herqandaq namdin üstün bolghan namni béghishlıdiki, **10** Eysaning namıgha asmanlarda, yer yüzide hem yer astıda barlıq tizlar pükülıp, **11** Xuda'Atıgha shan-sherep keltürüp herbir til Eysa Mesihning Reb ikenlikini étirap qilidu. **12** Shuning bilen, ey söyümlüklirim, siler hemishe itaet qilghininglardek, peqet men yéninglarda bolghinimdıla emes, belki hazırqıdek men silerdin néri bolghanda téximu shundaq itaet bilen eyminishte, titrigen halda öz nijatıqlarnı herterepke tetbiqlashqa intilinglar. **13** Chünki Xudaning güzel xahishi boyiche silerning irade tiklishinglarga we shuningdek uni emelge ashurushunglarda ichinglarda ishlighuchi Uning Özıdur. **14** Hemme ishlarnı ghudungshıma yaki talash-tartish qilmaq qilinglar; **15** shuning bilen siler eyibsiz, sap dillik bolup, bu dewrdiki tetür, esebbiy

adamlar otturida yashap, ularning arisida dunyagha yoruqluq bergüchilerdek parlap, Xudaning dagnsiz perzentliri bolisiler; **16** shuningdek hayatning söz-kalamini sunup bergüchi bolghininglar tüpeylidin, men silerdin Mesihning künide bikar yügürmeptimen, bikar japa tartmaptimen dep pexirlinip tentene qilaylaydighan bolimen. **17** Hetta men «sharab hediye» süpitide étiqadlingardiki qurbanliq hem xizmet-ibadetning üstige quyulsammu, men shadlinimen, shundaqla siler bilen bille ortaql shadlinimen. **18** Silermu oxshash yolda shadlinisiler we men bilen bille ortaql shadlinisighlar kérek. **19** Lékin men Rebde pat arida Timotiyni yéninglarga ewetishni ümid qilimenki, ehwaliglarini anglap menmu xush bolsam; **20** chünki yénimda uninggha oxshash, dilimiz bir bolghan, ishliringlarga chin dilidin köngül bölgüchi bashqa adem yoqtur. **21** Chünki hemme adem Eysa Mesihning ishlirigha emes, belki özüning ishliri bilen shughullinishqa intilidu; **22** emma siler uning salahiyitini, uning xush xewerning xizmitide xuddi atisigha hemrah bolup ishleydighan balidek men bilen birge méhnet singdürgenlikini bilisiler. **23** Emdi aqiwitimning qandaql bolidighanliqini éniql bilgen hamam, uni derhal mangduruwétishni ümid qilimen; **24** emma özümnü yéninglarga pat arida baridighanliqimgha Reb arqliq ishenchim bar. **25** Emma buningdin awwal méning qérindishim, xizmetdishim hem sepdishim bolghan, silerning elchinglar hem hajitimdin chiqqan qurbanliq yardimiglarini yetküzgüchi Épafroditni yéninglarga ewetishni zörür taptim, **26** chünki u hemminglarga séghinip telpün'genidi hem silerning uning késel halidin xewer tapqininglar tüpeylidin azablandi. **27** U derweqe késel bolup ejelge yéqinlaship qaldi; lékin Xuda uninggha rehim qildi; hem méning derdimning üstige derd bolmisun dep yalghuz uningghila emes, belki mangimu rehim qildi. **28** Shuningdek uning bilen yene körüşüp shadlinisighlar we shundaqla özüme nisbeten derdirimni azaytish üçün uni téximu jiddiy yolgha salmaqchimen. **29** Emdi uni shad-xuramliqla bilen Rebde qobul qilinglar hem uningdek adamlarğa hörmet qilinglar; **30** chünki u Mesihning xizmitini dep, silerning manga qilmaqchi bolghan yardimiglarini béjirishte yoluqqan boshluqni taldurup ejelge yüzlinip, öz jénini tewekkül qildi.

3 Axirida, ey qérindashlirim, Rebde shadlininglar! Bularni silerge qayta yézish men üçün awarichilik emes, belki silerge amanliql élip kélidu. **2** Itlardin hézi bolunglar, yamanliql qilghuchilardin hézi bolunglar, «tilim-tilim kesküchiler»din hézi bolunglar! **3** Chünki heqiqiy sünnetlikler bolsa Xudaning Rohi arqliql ibadet qilghuchi, Mesih Eysadin pexirlinip tentene qilghuchi, etke tayanmaydighan bizlerdurmiz. **4** Méningmu etke tayan'ghuchilikim bar! Bashqilar «öz etlirimge tayanmam bolidu» dése, men téximu shundaql; **5** sünnetke kelsek, men tughulup sekkizinci küni sünnet qilindim; Israil millitidin, Binyaminning qebilisidinmen, «Ibraniylarning ibraniyisi»men; Tewrat-qanuni tereptin éytqanda, «Perisiy» mezhipidimu bolghanmen; **6** Xudagha bolghan qizghinliqimgha kelsek, jamaetke ziyankeshlik qilghuchi idim; Tewrat qanuni telep qilghan heqqaniyligga kelsek, eyibisiz idim; **7** emma manga néme

ish «paydiliql» bolsa, bularni Mesih sewebidin ziyaniql dep hésabladim; **8** Mesih Eysa Rebbimni tonushning ewzélisli wejiden, men bashqa hemme ishni ziyaniql dep hésablaymen; men derweqe Uning üçünmu hemmidin mehrum bolghan; berheq, Mesihke érishishim üçün bularni nijaset dep hésablaymenki, **9** Mesihte bolup, özümdiki qandaqtur heqqaniylig (Tewrat qanunidin chiqqan heqqaniylig)tin waz kéchip, Mesihning étiqad-sadiqlig arqliql bolghan heqqaniylig, yeni étiqad arqliql Xudadin bolghan heqqaniyligga érisheylemen; **10** muddiayim Uni tonushtur, — yeni Uning ölüp tirilishining küch-qudritide yashap, Uning azablarigha sirdash-hemdemlikte bolup, Uning ölümini ülgé qilip özgertilip, **11** shundaqla mumkin qeder ölümdin tirilishke yétishni muddia qilimen. **12** Ulargha éristim yaki kamaletke yettim démekchi emesmen; lékin Mesih Eysaning méni tutuwélisida bolghan muddia-nishanini özüme tutuwalsam dep chépip yürmeptimen. **13** Qérindashlar, men özümnü uni tutuwaldim dep qarimaymen. Peqet shu bir ishnila qilimenki, ötüp ketken ishlarni untup, aldimdiki ishlargha intilip, **14** nishanni qoghlap, Xudaning Mesih Eysada bolghan büyük chaqiriqidiki in'amigha qarap chépip yürmeptimen. **15** Emdi arimizdin kimki piship yétilgen bolsa shu oy-meqsette bolayli. Eger bashqiche oy-meqsette bolsanglar, Xuda bunimu silerge körsitip béridu. **16** Qandaqla bolmisun, qandaql ölchemge yetken bolsaql, shu ölchem boyiche qedem bésiwéreyli. **17** Méni ülgé qilip egishinglar, ey qérindashlar, shundaqla biz silerge tiklep bergen nemune boyiche oxshash yolda mangghanlarchimu közüglarni tikip, ulardin ögininglar. **18** Chünki silerge köp qétim éytqinimdek, we hazirmu köz yashlirim bilen qayta éytimenki, nurghun kishiler Mesihning kréstigha düşmen bolup mangmaqta. **19** Ularning aqiwiti halakettur, xudasi özüning qarnidir, sheripi qilip maxtan'ghini öz nomussizliqdur, oyighanliri peqet bu dunyadiki ishlardur. **20** Halbuki, bizning puqraliqimiz bolsa ershtidur, biz del shu yerdin Nijatkarning chüshüshini intizarliql bilen kütmektimiz — U bolsa Rebbimiz Eysa Mesihdur. **21** U barliql mewjudatlarni Özige boysunduridighan qudriti boyiche bizning ebgar bu ténimizni özgertip, Özining shan-shereplik ténige oxshash halgha keltüridu.

4 Emdi, ey qérindashlirim, söygenlirim we telpün'genlirim, méning shad-xuramliqim, méning béshimning taji bolghuchilar, Rebde ching turunglar, i söygenlirim! **2** Éwodiya din ötünenim, we Suntixedin ötünenimki, Rebde bir oy, bir pikirde bolunglar! **3** Durus, men sendinmu telep qilimenki, i heqiqiy hemboyunturuqluql xizmetdishim, bu ayallarning yardimide bolghin; mana ular men we Kliment bilen bille, shundaqla namliri «hayatlik deptiri»ge xatirilen'gen bashqa xizmetdashlirim bilen bille xush xewer xizmitini ilgiri sürüshle birge küresh qilghan. **4** Rebde shadlininglar; men yene éytimenki, shadlininglar! **5** Silerning mulayimliqlinglar pütkül insan'gha ayan bolsun; Reb yéqindur! **6** Héch ish toghruluql endishe qilminglar; belki herbir ishta teshekkür éytip tiliklinglarni Xudagha dua hem iltija arqliql melum qilinglar; **7** shu chaghda ademning

oylighinidin éship chüshidighan, Xuda ige bolghan xatirjemlik qelbinglarni we oy-pikringlarni Mesih Eysada qoghdaydu. **8** Axirida, ey qérindashlirim, néme ishlar heqiqet, néme ishlar aliyjanab, néme ishlar heqqaniy, néme ishlar pak, néme ishlar xush-yéqimliq, néme ishlar shan-shöhretlik bolsa, qisqisi herqandaq ishlarida exlaq-peziyet yaki maxtashqa layiq terepler bar bolsa, shu ishlarğa köngül qoyup oylininglar.

9 Mendin ögen'gen, qobul qilghan, anglighan we mende körgenlerning herqandiqi bolsa, siler shulargha emel qilinglar; shundaq qilghanda xatirjemlik Igisi bolghan Xuda silerge yar bolidu. **10** Emdi men Rebde ziyade shadlandimki, siler hazir axirda manga bolghan köyümchanliqlinglarni qaytidin körsettinglar (bilimenki, manga daim köyünüp keldinglar, emma peqetla körsitish pursiti chiqmıdı). **11** Men bu gépimni, birer mohtajliqtin éytiwatqinim yoq; chünki ehwalim qandaqla bolushidin qet'iynezer, barigha qanaet qilishni öginiwaldim. **12** Men osal ehwalda yashashni bilimen, hem kengrichilikte yashashnimu bilimen. Her ishta, her ehwalda, hem toqluqta hem achliqta, hem bayashatchiliqta hem mohtajliqta yashashning sirini öginiwaldim. **13** Manga qudret Bergüchige tayinip hemme ishni qilalaydighan boldum. **14** Halbuki, méning qiyinchiliqimgha ortaq bolushunglar bilen yaxshi qildinglar. **15** Silergimu melumki, ey Filippiliqlar, men Makédoniye ölkisidin ayrilip chiqqinimda, xush xewerni bashqa yerlerge yetküzgen desleptiki waqitlarda, silerdin bashqa héchqandaq jamaet bérish we qobul qilish ishlerida men bilen hemkarlashmighan. **16** Chünki Tésalonika shehiridiki waqtimdimu éhtiyajim chüshkende siler manga birnechche qétim yadrem ewettinglar. **17** Méning bundaq déyishim, silerdin birer sowghatni izdep sorighinim emestur, izdiginim bolsa hésawatinglarga [rohiy] méwining köp toplinishidin ibarettur. **18** Lékin mende hemme nerse bar, hetta yétip ashqudek bar; siler ewetkenliringlarni Épafrodittin tapshuruwélip téremge sighmay qaldim we molchiliqqa chömdüm. Bu ewetkininglar intayin xushbuy, Xudagha qobul bolghudek, shundaqla Uni xursen qilidighan bir qurbanliqtek idi. **19** We méning Xudayim siler mohtaj bolghan hemme nersini Mesih Eysada bolghan shan-sheripidiki bayliqlargha asasen mol teminleydu. **20** Emdi Xudayimiz hem Atimizgha ebedil'ebedgiche shan-sherep bolghay! Amin. (aïñ g165) **21** Mesih Eysada bolghan barliq muqeddes bendilerge salam yetküzünglar. Yénimdiki qérindashlardinmu silerge salam! **22** Barliq muqeddes bendilerdin, bolupmu Qeyser [impératorning] ordısında bolghanlardin silerge salam! **23** Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqiti rohinglarga yar bolghay!

Kolossiliklarga

1 Xudaning iradisi bilan Mesih Eysaning rosuli bolghan menki Pawlustin we qérindash Timotiydin, Kolossi shehiride turuwatqan muqeddes bendilerge, yeni sadiq qérindashlarga salam! Xuda Atimizdin méhir-shepget we xatirjemlik silerge bolghay! **3** Biz Mesih Eysagha baghlig'han étiquadinglar we barliq muqeddes bendilerge baghlig'han muhebbitinglar toghruluq anglighandin kéyin, siler üçün dua qilghinimizda siler üçün ershlerde saqlaqlıq ümid tüpeylidin Reb Eysa Mesihning Xuda-Atisig'ha üzlüksiz rehmet éytimiz; **5** Siler ilgiri bu ümid toghrisida xush xewerdiki heqiqet sözliri arqiliq anglighansiler; **6** bu xush xewer pütkül jahan'gha yétip kélip méwe bérıp awumaqta, shundaqla silergimu yétip kélip, siler uni anglap Xudaning méhir-shepqtini heqiqeten bilip yetken birinchi kúndin bashlap u silerdimu méwe bérıp awup barmaqta; **7** siler xush xewerni söyümlük ishdishimiz Epafrastin ögen'gensiler; u yardimizde Mesihning sadiq xizmetchisidir; **8** u bizge silerning Rohta bolghan muhebbitinglarni ayan qildi. **9** Bu sewebtin bizmu buning toghrisida anglighan kúndin bashlap siler üçün dua qilip iltija qilishni toxtatmiduq; tileydighinimiz shuki, Xudaning iradisi hertereplik danaliq we rohiy yorutulush bilen silerde toluq bildürülsün. **10** Shundaq bolghanda siler Rebge layiq halda herterepte Xudani xursen qilip, herqandaq güzel ishlarda méwe bergende, Xudani heqiqiy bilishinglar arqiliq ösüp yétilisiler; **11** bizni muqeddes bendilerning yorluqlat bolghan mirasig'ha muyesser bolushqa layiq qilghan Atig'ha teshekkür éytip, Uning shan-shereplik qudriti boyiche hertereplik küch bilen her ishlarda shadliqqa tolup chidamliq we sewr-taqetlik bolushqa küchlendirülsiler. **13** U bizni qarangg'huluqning hökümraniqidin azad qilip, söygen Oghlining padishahliqig'ha yökpep qoydi; **14** Uningda hörlük-azadliqqa, yeni gunahlimizdin kechürümge muyesser bolduq. **15** U bolsa körünmes Xudaning süret-obrazidir, pütkül kainattiki tunjidur; **16** chunki Uningda barliq mewjudatlar, asmandiki bolsun, zémindiki bolsun, körünidighan bolsun, körünmes bolsun, meyli textler, xojayinlar, hökümraniqlar, hoquqdarlar bolsun, barliq hemme Uning teripidin we Uning üçün yaratilghandur. **17** U hemmidin burundur, we hemme mewjudatlar Uningda bir-birige baghlinip turmaqta; **18** U yene tenning, yeni jamaetning béshidir; u bashlinishtur, ögenlerdin tunji bolup tirilgüchidir; buningdiki meqset, Uning pütkül mewjudatlar ichide her jehettin eng üstün orunda turushi üçündür. **19** Chunki Xuda Özining mukemmel jewhirini Uningda turghuzushqa, **20** we Uning arqiliq barliq mewjudatlarni Özi bilen epleshtürüshke layiq körgenidi, yeni, Uning kréstte tökülgen qéni arqiliq inaqliq élip kelgendin kéyin, — U arqiliq meyli zéminda bolsun, ershlerde bolsun barliq mewjudatlarni Özi bilen epleshtürüshke layiq körgenidi; **21** we eslide rezil emelliringlar tüpeylidin Özige yat qilin'ghan, könglülarda dushmanlik bolghan silernimu, U Öz etlik ténide ölüm arqiliq Özige pakmuqeddes, eybisiz we daghsiz hazir qilish üçün Özi bilen ep qilghan **23** (eger siler étiquadta ul

sélinip mustehkem turup, xush xewerdiki ümidtin néri qilinmisanglar); bu xush xewer pütkül asman astidiki kainatta jakarlan'ghan; menki Pawlus Uninggha xizmetchi qilindim. **24** Emdi men siler üçün tartqan japolirim üçün shadlinimen, we shuningdek Mesihning japolirida kem bolghanlirini öz etlirimde Uning ténı, yeni jamaet üçün toluqlaymen; **25** men [jamaet] üçün Xudaning söz-kalamig'ha emel qilish üçün Uning manga silerni dep tapshurghan ghoidarlıqı boyiche xizmetchi qilindim; **26** bu söz-kalamidiki sir barliq esirlerdin we dewrlerdin yoshurun tutulghan, emma hazir muqeddes bendilirige ashkarilandi; (**aiñn g165**) **27** chunki Xuda ularg'ha eller arisida emelge ashuruluwatqan bu sirning shereplik bayliqlirini bildürüshni xalidi; bu sir bolsa shan-sherepke élip barghuchi ümid bolghan, silerde turuwatqan Mesihning Özidur. **28** Biz uni jakarlaymız, herbir ademni Mesihde kamaletke yetken halda Xuda aldisida hazir qilish üçün barliq danaliq bilen herbir ademge jékileymız, herbir ademge telim bérimiz. **29** Men shuninggha intilip, Uning wujudumda ishligini boyiche küresh qilip japa tartimen; Uning wujudumda ishligini derweqe tolimu zordur.

2 Chunki mende siler üçün, Laodikiyedikiler üçün, shuningdek didarimni körmigenlerning hemmisi üçün neqeder zor küreshning boluwatqanliqini silerge bilgüzmekchimen; **2** kürishimning nishani, hemmeylenning méhir-muhebbette bir-birige baghlinip, qelblirining righbetlendirülishi, Xudaning sirini, yeni Mesihni chüshinishi we toluq bilishte bolghan ishench-xatirjemlikke érishishi üçündür; **3** chunki Uningda danaliqning we bilimning barliq bayliqliri yoshurun'ghandur. **4** Méning buni déyishim, héchkimning silerni qayil qilarliq siliq-sipaye gepliri bilen aldimasliqi üçündür; **5** chunki gerche ten jehetidin silerdin néri bolsammu, roh jehetidin men siler bilen billimen, silerning septe turuwatqinilarg'ha we Mesihge baghlig'han étiquadinglarning chingliqig'ha qarap shadlinimen. **6** Mesih, Reb Eysani qandaq qobul qilghan bolsanglar, shu halda Uningda ménginglar, **7** siler telim bérilgende Uningda yiltiz tartip, étiquadinglar quruluwatqan halda, étiquadta xatirjem qilinip, rehmet éytishlar bilen tashqinlap turghuchi bolunglar; **8** héchkimning Mesih boyiche bolmighan, peylasopluc yaki bimene adamchilik bilen, insanlardan kelgen telimler, yeni bu dunyadiki «asasiy qaide-qanuniyetler» boyiche silerni öz oljisi qilip azdurmasliqi üçün hézi bolunglar; **9** chunki Uningda, yeni Mesihde, Xudaning barliq mukemmel jewhiri ten sheklide turidu; **10** we siler Uningda, yeni barliq hökümdarlarning hem hoquqdarlarning béshi Bolghuchida mukemmeldursiler; **11** siler Uningda ademning qolisiz bolghan sünnet bilen sünnet qilin'ghansiler; demek, Mesihning sünniti bilen [gunahliq] etke baghlan'ghan tendin xalas qilin'ghansiler; **12** Uning bilen teng chömüldürülishte depne qilin'ghansiler; siler yene Uni ölümdin tirildürgen Xudaning wujudunglarda ishleydighanliqig'ha ishench baghlash bilen Uning bilen teng tirilgensiler. **13** Emdi gerche itaetsizliklarga we etlirlarg'diki sünnetsizliklarga tüpeylidin ölgen bolsanglarmu, U silerni Mesih bilen bille janlandurdi; hemme

itaetsizliklirimizni kechürüm qilip, **14** belgilimilerde öz ichige élin'ghan üstimizdin erz qilidighan, bizni eyibleydighan pütüklerüni öchürüp tashlidi; U ularni bizdin néri qildi, kréstke mixlatquzdi. **15** U hökümdarlardin we hoquqdarlardin olja élip, [kréstte] ularni reswa qilip ularning üstidin tentene bilen ghelibe qildi. **16** Emdi héchkimning yémek-ichmek, héyt-bayramlar, «yéngi ay» yaki shabat kümler jehetliride silerning üstüngerlardin höküim chiqirishigha yol qoymanglar; **17** bu ishlar bolsa bir kölengge, xalas; uning jismi bolsa Mesihningkidur! **18** Héchkimning silerni «kichik péillik» we perishtilergé ibadet qilishqa dewet qilip in'aminglardin mehrum qilishigha yol qoymanglar; mushundaq kishiler [gunahliq] etliridiki oy-pikirliri bilen hakawurliship, körgen körünüşlerge ésililwamaqtidur; **19** Ular «bash»ni ching tutqini yoqtur; lékin bashtin üge we singirlar arqiliq pütkül ten quwwetlinidu we bir-birige baghlidin, Xudadin kelgen awush bilen ashmaqta. **20** Eger Mesih bilen bu dunyadiki qaide-qanuniyetlerge nisbeten ölgen bolsanglar, némishqa (bu dunyada yashighanlardek) «Tutma!» «Tétima!» «Tegme!» dégendek belgilimilerge riaye qilisiler **22** (bundaq [belgilimiler ilkidiki] nersilerning hemmisi istémal qilinish bilen yoqilidu)? Mushundaq belgilimiler peqet insanlardin chiqqan körsetmiler we telimlardin ibaret, xalas; **23** ularda derweqe birxil pidaiylarche ibadet, kichik péillik we öz ténige qarita qattiq qolluq bolushni dewet qilish bolghachqa, ularda danaliqning körünüşhi bar; emeliyette [bundaq danaliqning] paydisi yoqtur — ular peqet ettiki heweslerge yol qoyidula, xalas.

3 Siler Mesih bilen teng tirildürilgen bolsanglar, emdi yuqiridiki ishlargha intilip izdininglar; Mesih shu yerde Xudaning ong yénida olturidu. **2** Köngül-shninglarni yerdiki ishlargha emes, belki yuqiriqi ishlargha qoyunglar; **3** chünki siler ölgensiler, we hayatinglar Mesih bilen bille Xudada yoshurun turidu. **4** Emma hayatimiz bolghan Mesih ashkarilan'ghan chaghda, shuan siler uning bilen bille shan-sherepte ashkariliniydighan bolisiler. **5** Shunga yerge tewe ishlarni qilghuchi herqandaq ezaliringlarni, yeni buzuqluq, napaklik, iplas héssiyatlar, rezil xahishlar we nepsaniyetchilik (u butpereslikke barawerdur)ni ölüme mehküm qilinglar; **6** chünki bu ishlar tüpeylidin Xudaning ghezipi itaetsiz perzentlerge chüshidu. **7** Siler bular arisida yashighan waqtinglarda, bundaq ishlardimu mangghansiler. **8** Emma hazir siler mushularningmu hemmisini özünglardin séliwétinglar — yeni ghezep, qehr-sepra, yaman niyetler, töhmet, aghzinglardin chiqidighan iplas sözlernimu séliwétinglar. **9** Bir-biringlarga yalghan sözlimgenglar; chünki siler kona ademni qilmishliri bilen séliwetkensiler, **10** we yéngi ademni kiygensiler; yéngi adem bolsa özini Yaratquchining süret-obrazi boyiche toluq bilishte daim yéngilimaqta; **11** uningda héchqandaq yunanliq yaki Yehudi, sünnetlik yaki sünnetsiz, yat mediniyetlik, Skit, qul yaki hörler mewjut emestur; belki Mesih hemmidur, we hemmidur. **12** Shunga, Xudaning talliwalghanlirigha, pak-muqeddes we söyün'genlerge layiq, ademge ich aghritidighan baghirlarni, méhribanliq,

kichik péillik, möminlik we sewr-taqetlikni kiyiwéinglar; **13** bir-biringlarga yol qoyunglar, naraziliq ish bolsa bir-biringlarni kechürüm qilinglar; Mesih qanini qandaq kechürüm qilghan bolsa silermu shundaq qilinglar. **14** Mushu ishlarning üstige kamil birlikning rishtisi bolghan méhir-muhebbetni qoshup béringlar. **15** Mesihning xatirjemliki qelbinglarda höküim sürsun (siler bir ten bolup bu xatirjemlikte bolushqa chaqirilghan ikensiler) we shundaqla rehmet éytishlarda bolunglar. **16** Mesihning söz-kalamini özünglarda bayliq hasil qilip turghuzunglar, barliq danaliq bilen bir-biringlarga ögitinglar, jékilenglar, chin qelbinglarda zebur-neghmiler, medhiye küyliri we rohiy naxshilarni yangritip Xudani chirayliq medhiyilenglar; **17** we hemme ishlarda, söz bolsun, emel bolsun, hemmisini Reb Eysaning namida qilip, uning arqiliq Xuda'Atigha rehmet éytinglar. **18** Siler ayallar, Rebde bolghan süpitinglarga layiq öz erliringlarga boysununglar; **19** siler erler, öz ayalliringlarga muhebbet körsitinglar; ulargha achchiq qilmanglar. **20** Siler balilar, ata-ananglarga hemme ishlarda itaet qilinglar; chünki bundaq qilish Rebde bolghan güzel ishtur. **21** Siler atilar, baliliringlarning könglige azar bermenglar; undaq qilanglar köngli yara bolidu. **22** Siler qullar, ettin bolghan xojayininglarga hemme ishta itaet qilinglar; peqet köz alididila xizmet qilip, insanlarni xush qilghuchi qullardin bolmanglar, belki Rebdin eyminip chin könglünglardin ish köringlar. **23** Néme ishni qiliwatqan bolsanglar, uningda insanlar aldida emes, belki Reb aldida qilghandek jan-dil bilen uninggha ishlenglar; **24** chünki mirasning in'amigha Rebdin muyesser qilin'ghanliqinglarni bilisiler; chünki siler Reb Mesihning ibadet-qulluqididursiler. **25** Emma kim heqqaniysizliq qilsa qilghan heqqaniysizliqi öz beshigha chüshidu; bu ishta héchqandaq yüz-xatire qilinish yoqtur.

4 Siler xojayinlar, qulliliringlarga adil we toghra muamile qilinglar; chünki ershte öz xojayininglarning barliqini bilisiler. **2** Dua-tilawetke herqandaq waqitta béringlar, buningda rehmetler éytiship hoshyar turunglar; **3** shuning bilen biz üçünmu dua qilghaysilerki, Xuda bizge Mesihning sirini jakarlash üçün Öz sözige ishiq achsun; men del sir üçün zenjirler bilen baghlan'ghanmen; **4** shunga qilishqa téghishlikim boyiche, sirni ashkarilishigha [dua qilinglar]. **5** Sirttikilerge nisbeten danaliq bilen ménginglar, pursetler chiqqanda köngül qoyup qoldin bermenglar. **6** Silerning gep-sözliringlar herdamu méhir-shepet bilen bolsun, tuz bilen tétitilsun; shuning bilen siler herbir ademge qandaq jawab bérishni bilisiler. **7** Söyümlük qérindash hem Rebde sadiq xizmetkar, ishdishimiz bolghan Tikikus silerge men toghruluq hemme ishlarni melum qilidu. **8** Men uni del mushu ish üçün yéninglarga ewetishim, silerning ehwaliglarni biliwélishi we shundaqla könglünglarga ilham-righbet bérishi üçündür. **9** Men özi silerdin bolghan, sadiq we söyümlük qérindishimiz Onésimusni uning bilen ewettim; ular silerge mushu yerdiki barliq ishlarni melum qilidu. **10** Türmidishim bolghan Aristarxus silerge salam yollaydu; Barnabasning newri inisi Markusmu shundaq (siler uning toghruluq tapshuruqlarni tapshuruwalinglar; u yéninglarga kelse, uni qobul qilinglar); **11** Yustus dep atalghan

Yeshuamu salam yollaydu. Xudaning padishahliqi üçün manga xizmetdash bolghan sünnet qilin'ghanlardin peqet mushular bardur; ular manga teselli bolghan. **12** Silerdin bolghan, Mesih Eysaning quli Epafra silerge salam yollaydu; u silerning Xudaning pütkül iradiside mukemmel, kamaletke yétip ching turushunglar üçün herdaim siler üçün dualarda küresh qilidu. **13** Chünki men uninggha guwahchimenki, u siler üçün, Laodikiadikiler üçün we Xéyrapolistikiler üçünmu köp japa tartidu. **14** Söyümlük téwip bolghan Luqadin silerge salam, Démastinmu shundaq. **15** Laodikiadiki qérindashlarga bizdin salam, Nimfagha hem uning öyide yighilidighan jamaetkimu salam éytinglar. **16** Bu xet aranglarda oqulghandin kéyin, siler uni Laodikiyidiki jamaettimu oqutunglar, we Laodikiyedikilerge yazghan xetni silermu oqunglar; **17** we Arkippusqa: «Sen Rebde tapshuruwalghan xizmitingge, toluq emel qilishing üçün köngül qoyghin» — denglar. **18** Menki Pawlustin öz qolum bilen yazghan salam. Méning kishenlinip qamap qoyulghanliqimni eslenglar. Silerge méhir-shepset bolghay!

Tésalonikaliqlar

1

1 Menki Pawlus, Silas hemde Timotiydin Xuda'Atimiz we Rebbimiz Eysa Mesihde bolghan, Tésalonika shehiridiki jamaetke salam. Silerge méhir-shepquet we xatirjemlik bolghay! **2** Biz dualirimizda silerni yad étip turup, Xudagha siler üçün herdaim teshekkür éytimiz; **3** Xuda'Atimizning aldida étiqadlinglardin bolghan emelliringlarni, méhir-muhebbettin chiqqan japaliq ejringlarni, Rebbimiz Eysa Mesihke baghlig'han ümide bolghan chidamliqlinglarni izchil eslep turuwatimiz. **4** Chünki ey qérindashlar, Xuda sóygenler, Uning silerni tallighanliqi bizge ayan. **5** Chünki xush xewirimiz silerge yetküzülgünide sözler bilenla emes, belki küch-qudret bilen, Muqeddes Roh bilen, mutleq jezmleshtürülgün halda silerge yetküzilgen; uning üstige, bizning silerning aranglarda bolghinimizda silerni dep özimizni qandaq tutqanliqimizni obdan bilisiler. **6** Shuning bilen siler éghir azab-oqubet ichide turuqlugmu, Muqeddes Rohning shadliqi bilen söz-kalamni qobul qilib, bizni, shundaqla Rebning Özini ülg'e qilib egeshtinglar, **7** shuning bilen siler Makédoniye we Axaya ölkiliridiki barliq étiqadchilargha ülg'e bolup chiqtinglar; **8** chünki Rebning söz-kalamni silerdin peqet Makédoniye we Axayaghila yangrap qalmastin, belki hemme yerge Xudagha baghlan'ghan étiqadlinglar toghruluq hemme yerge xewer tarqiliptu; netijide, bizning [shu yerlerde xush xewer toghruluq] héchnéme déyishimizning hajiti qalmidi. **9** Chünki [biz barghanliki joydiki] kishiler silerning bizni qandaq qarshi alghanliqlinglarni, silerning butlardin qandaq waz kéchip tirik we heqiqiy Xudaning xizmitide bolushqa, shundaqla Uning Oghlining, yeni U ölümdin tirildürgen, kelgüsida kélidighan ghezepin bizni qutquzghuchi Eysaning ershtin kélishini kütüşke Xudagha baqanliqlinglarni bayan qilishidu.

2 Chünki, i qérindashlar, bizning aranglarga kirginimiz toghruluq bilisilerki, u bikargha ketmidi. **2** Silerge yene shumu melumki, gerche ilgiri Filippi shehiride qiyin-qistaq we xarliqqa uchrighan bolsaqmu, zor qattiq qarshiliqqa qarimay Xudaning xush xewirini silerge yetküzüşke Xudayimizning medet bérishi bilen yürekliq bolduq. **3** Chünki bizning ötünüş-jékileshtirimizde héchqandaq aldanchilik, napak niyet yaki hiyligerlik yoqtur. **4** Eksiche, biz Xuda teripidin xush xewerning amanet qilinushqa layiq körtülgén ademler süpitide biz shuninggha munasip halda ademlerni emes, belki qelbimizni sinighuchi Xudani xursen qilish üçün [xush xewerni] jakarlaymiz. **5** Chünki siler bilgende biz héchqaysi waqitta aranglarga xushametchilik bilen we yaki tamaxorluqqa niqab taqap kelmiduq — (bu ishta Xuda bizge guwahchidur) — **6** gerche biz Mesihning rosullirining süpitide telep yükileydidighan bolsaqmu, meyli siler bolunglar yaki bashqilar bolsun, héchbir insandin birer izzet-shöhret izdigén emes iduq. **7** Eksiche biz aranglarda xuddi bala imitidighan ana öz bowaqlirini köyünüp asrighandek silerge mulayim muamilide bolduq. **8** Shu chaghda, silerge shundaq telpün'geniduq, silerge

peqet Xudaning xush xewerini tapshurushnila emes, hetta öz jénimizni tapshurushqimu razimiz; chünki siler bizge intayin qedirlik idinglar. **9** Chünki, i qérindashlar, bizning qandaq japaliq emgek qilghinimiz ésinglarda bardur; héchqaysinglarga éghirimizni salmasliq üçün kéche-kündüzlep méhnét qilduq, Xudaning xush xewirini silerge yetküzduq. **10** Étiqadchilardin bolghan silerning aranglardiki emeliyetiririmizning qandaq ixlasmen, heqqaniy we eyibsiz ikenlikige özünglar we Xudaning Özimu guwahchidur. **11** We yene siler bilgininglardek, atining öz perzentlirige nesihet berginidek biz herbiringlarga shundaq jékilep, righbet-teselli béríp, silerni öz padishahliqigha we shan-sheripige chaqiriwatqan Xudagha layiq halda méngishqa dewet qilduq. **13** Xudagha yene shu sewebtin toxtawsiz teshekkür éytimizki, silerning bizdin anglihan Xudaning söz-kalamigha qulaq salghininglarda, uni insandardin kelgen söz süpitide emes, belki uning emeliy süpitide, yeni Xudadin kelgen söz-kalam dep uni qobul qildinglar; u [söz-kalam] hazir ishen'güchi silerde ishlimekte. **14** Chünki siler, i qérindashlar, Yehudiye ölkisidiki Mesih Eysada bolghan jamaetlerdin ülg'e aldinglar; ular [shu yerde] Yehudiylar teripidin qandaq xarliqlargha uchrighan bolsa, silermu öz yurtdashliringlar teripidin oxshash xarliqlargha uchriddinglar. **15** Ular, yeni shu Yehudiylar, eslide Reb Eysani we peyghemberlerni öltürgen we biznimu ziyankeshlik qilib qoghliwetkenidi. Ular Xudani narazi qilib, we hemme insan bilen qeriship, **16** «yat ellikler»ning nijatliqqa érishishi üçün ulargha sözlshimizge tosqunuq qiliwatidu. Shuning bilen ular gunahlarini üzlüksiz chékige yetküzmekte; lékin ghezep ularning beshigha toluqi bilen chüshürülsh aldida turidu. **17** Lékin biz, i qérindashlar, amalsiz silerdin intayin qisqa waqit judalashqan bolsaqmu (tende bolsimu, qelbde emes), siler bilen yene didar körüshushke qewetla intizarliqimizdin yéninglarga bérishqa téximu bek intilduq! **18** Shuningdek yéninglarni ghazhumiz bar idi — emeliyette menki Pawlus qayta-qayta tiriship baqtim; biraq buninggha Sheytan tosqunuq qildi. **19** Chünki bizning istek-arzuymiz, shadliqimiz we Rebbimiz Eysa qaytip kelgende pexirlinidighan tajimiz néme bolidu? Bu del siler özünglar emesmu? **20** Chünki siler bizning pexrimiz, bizning shadliqimiz!

3 Shuning bilen biz [silerdin xewersiz] taqitimiz taq bolup, özimiz Afina shehiride yalghuz qélip, **2** aldinglarga qérindishimiz hem Xuda yolida Mesihning xush xewiride boluwatqan xizmetdshimiz Timotiyni silerni étiqatda musthekemlesh-kücheytish we righbetlendürish üçün ewetishni qarar qilduq; **3** [bizning uni ewetishtiki] meqsitimiz, héchkimning beshinglarga chüshken mushu zexmet-qiyinchiliqlar sewebidin [étiqatda] tewrinip qalmasliqi üçündür. Chünki özünglar bundaq ishlargha uchrashqa aldın'ala békitlegen, dep bilisiler. **4** Chünki biz siler bilen bille bolghan waqtimizda, silerge hemmimiz azab-qiyinchiliqqa uchrimay qalmaymiz dep aldın'ala éytqaniduq. Emeliyette hazir déginimizdek boldi, dep bilisiler. **5** Shu sewebtin taqitim taq bolup, étiqadlinglarning zadi qandaq ikenlikini bilish üçün, azdurghuchi silerni azdurup bizning silerge singdürgen

ejrimiz bikargha kettimikin dep ensirep, Timotiyni yéninglarga ewetkenidim. **6** Lékin Timoti y baya yéninglarda qaytip kelgende, étiqadinglear we méhir-muhabbitinglear toghrisida bizge yaxshi xewer élip kélip, silerning bizni herdaim séghinip turghanliqlinglarni we xuddi biz siler bilen didarlishishqa telpün'ginimizdek, silerningmu bizni körgünglar kelgenlikini éytti. **7** Shuningdek, ey qérindashlar, béshimizgha chüshken mushundaq barliq azab-oqubet we éghirchilik ichide turiwatqinimizda silerdin, yeni ching étiqadingleardin righbet-teselli taptuq; **8** Chünki Rebde ching turghan bolsanglar, biz [ölmey], hayat qalimiz! **9** Emdi siler üçün, Xudayimiz aldida silerning wejingleardin tolimu shadlanduq, bu zor shadliqimizdin siler üçün Xudagha qanchilik derijide teshekkür éytisak bolar?! **10** Siler bilen didar körtüshüsh we étiqadingleardiki yétersizliklerni mukemmel qilishqa muyyesser bolush inkaniyiti üçün, kéche-kündüz Xudagha zor telmürüp yélinmaqtimiz. **11** Emdi bizning Xuda'Atimizning Özi hem Rebbimiz Eysa bizning yolimizni yéninglarga bashlighay; **12** emdi méhir-muhabbetimiz silerge tolghandek, Reb silerning bir-biringlarga we hemme ademlerge bolghan méhir-muhabbitinglearni ashurup, toluq tashturghay; **13** hem shundaq bolghanda, Rebbimiz Eysa Özining barliq muqeddes bendiliri bilen bille qaytip kelgende qelbinglar bizning Xuda'Atimiz aldida pak-muqeddeslikte nuqsansiz bolushqa mustehkemlinidu!

4 Axirida, i qérindashlar, biz Reb Eysada turup silerdin shuni ötinimiz hem jékileymizki, siler bizdin Xudani xursen qilishqa qandaq méngishinglear kéreklikini tapshuruwalghininglardek hem hazir shu boyiche méngiwatqininglardek, shundaq qilishinglear téximu éship tashqay. **2** Chünki siler bizning Reb Eysa arqliq silerge néme emrlerni tapilighanliqimizni bilisiler. **3** Chünki Xudaning iradisi shuki, pak-muqeddes qilinish, herqandaq buzuqchiliqtin saqlinish, **4** yeni herbiringlar Xudani tonumaydighan taipilerdek shehwani heweslerge bérlimey, belki qandaq qilip öz ténni bashqurup, uni pak-muqeddeslikte ar-nomus bilen saqlashni öginiwélishstur. **6** Bu jehetlerde héchkim öz qérindishining heqqige chang sélip, öz paydamenpeitini qoghlimisun; chünki biz ilgiri silerge chüshendürüp toluq agahlاندurghinimizdek, barliq mushundaq ishlarda Reb Özi intiqam alghuchidur. **7** Chünki Xuda bizni napakliqqa emes, belki pak-muqeddeslikte yashashqa chaqirdi. **8** Shuning üçün bu [heqiqetni] ret qilghan adem, insaniy hoquqni emes, belki silerge Muqeddes Rohini ata qilghuchi Xudani ret qilghan bolidu. **9** Emdi qérindashliq méhir-muhabbetke kelsek, bu toghrisida silerge yézip olturishimizning hajiti yoq. Chünki Xuda Özi bir-biringlarga méhir-muhabbet körsitishni ögetmekte. **10** Chünki siler pütkül Makédoniye ölkisidiki hemme qérindashlarga shundaq qiliwatisiler; shundaq bolsimu, i qérindashlar, shundaq qilishqa bérilip téximu éship téshishinglearni, **11** shundaqla biz silerge tapilighinimizdek, tinch yürüshni, [bashqilarning ishlirigha] [arilashmay], öz ishinglar bilen bolup, ikki qolunglarga tayinip yashashni nishan qilip intilishinglearni ötinimiz. **12** Mana shundaq qilsanglar, sirttikiler aldida izzet-hörmetke sazawer bolup mangisiler we héchkimning qoligha béqinip qalmaysiler.

13 Lékin, ey qérindashlar, ümidsizlik ichide yashawatqan bashqa hemmisidek, [aranglardiki] [ölümde] uxlap qalghanlarga qayghurup hesret chekmesikinglear üçün ularning hali toghruluq xewersiz qélishinglearni xalimaymiz. **14** Chünki biz Eysaning ölüp tirilgenlikige ishen'genikenmiz, [Eysa qayta kelginide], ölümde Uningda uxlap qalghanlarni Xuda Uning bilen bille élip kélidighanliqigha ishinimiz. **15** Chünki rebning söz-kalami boyiche silerge shuni éytimizki, Reb qayta kelgüche tirik qalghan bizler uning aldigha chiqishimiz jezman ölümde uxlap qalghanlarningkidin awwal bolmaydu; **16** Chünki Reb qattiq bir nere tartip, bash perishtining awazi we Xudaning kanay sadasi ichide asmandin chüshidu we Mesihde bolup ölgenler awwal tirilidu; **17** andin tirik qalghan bizler ular bilen birge Reb bilen hawada körtüshüsh üçün, bulutlar arisigha élinip kötürülmiz; shuning bilen biz Reb bilen menggü birge bolimiz. **18** Shunga, bir-biringlarga bu sözler bilen righbet-teselli béringlar.

5 Lékin i qérindashlar, silerge shu ishlarning waqitliri we zamanliri toghrisida yézishimning hajiti yoq. **2** Chünki özünglar obdan bilisiler, Rebning küni xuddi kéchide kirgen oghrining kélishige oxshash [tuyuqsiz] kélidu. **3** Emdi kishiler «[Dunya] tinch-aman boluwatidu» dep turghanda, xuddi hamilidar ayalning tolghiqi ushtumtut tutqinidek, halaket ularning béshigha tuyuqsiz chüshidu; shuning bilen ular uningdin qéchip qutulalmaydu. **4** Lékin siler, i qérindashlar, qarangghulqa turghuchilar emessiler; shuning bilen u kün silerni oghridek chöchütüp kelmeydu. **5** Chünki siler hemminglar yoruluqning perzentliri, kündüzning perzentliridusiler; biz kéchige tewe yaki qarangghuluqqa mensup emesimiz. **6** Shuning üçün bashqa hemmisidek uxlimayli, belki segek we salmaq bolayli. **7** Chünki uxlaydighanlar kéchisi uxlaydu, mest bolidighanlarmu kéchisi mest bolidu. **8** Biraq özimiz kündüzge mensup bolghandin kéyin, salmaq bolayli, kökrimizge étiqad we méhir-muhabbetni sawut qilip, béshimizgha nijatqa baghlan'ghan ümidni dubulgha qilip kiylawalayli; **9** chünki Xuda bizni Öz ghezipige uchritish üçün emes, belki Rebbimiz Eysa Mesih arqliq nijatqa érishtürish üçün tallap békitken. **10** U biz üçün öldi — meqsiti, hayat qélip oyghaq ursaqmu yaki [ölümde] uxlighan bolsaqmu, bizning Uning bilen hayatta bolushimiz üçündür. **11** Shuning üçün, hazir qiliwatqininglarga oxshash, bir-biringlarni dawamlıq righbetlendürüp, bir-biringlarning [étiqadini] qurunglar. **12** Emdi i qérindashlar, aranglarda japaqlik ishlewatqan we Rebde silerge yétékchilik qilip, nesihet bériwatqanlarni qedirlishinglearni ötinimiz. **13** Bu xizmetliri üçün ularni chongqur hörmet we méhir-muhabbet bilen qedirlenglar. Bir-biringlar bilen inaqlar otünglar. **14** Emma, i qérindashlar, silerdin shunimu ötinimizki, tertipsiz yürgenlerge nesihet béringlar, yüresizlerni righbetlendürünglar, ajizlarga yar-yölek bolunglar we hemme ademme sewrichan bolunglar. **15** Héchqaysinglar yamanliqqa yamanliq qilmasliqqa köngül bölünglar, bir-biringlarga we barliq kishilerge hemishe yaxshiliq qilishqa intilinglar. **16** Herdaim shadlinglar. **17** Toxtimay dua qilinglar. **18** Herqandaq ishta teshekkür éytinglar. Chünki mana bular Xudaning Mesih Eysada silerge qaratqan iradisidir. **19** Rohning

otini öchürmenglar. **20** Aranglarda peyghemberlerche yetküzülgén bésharetlik sözlerni kemsitmenglar; **21** hemme gepni tekshürüp ispatlap körünglar; durus bolsa uni ching tutup [qoldin bermenglar]. **22** Yamanliqning herqandaq sheklidin özünglarni yiraq tutunglar. **23** Xatirjemlikning Igisi bolghan Xuda Özi silerni özül-késil pak-muqeddes qilghay, Rebbimiz Eysa Mesih qayta kelgüche pütkül rohinglar, jéninglar we téninglarni eyibsiz saqlighay. **24** Silerni Chaqirghuchi bolsa sadıq-wapadur, U uni jezmen ada qilmay qalmaydu. **25** Qérindashlar, biz üçün dua qilinglar. **26** Hemme qérindashlar bilen pak söyüşler bilen salamlishinglar. **27** Men Rebde silerge shuni jiddiy tapilaymenki, bu xetni [shu yerdiki] hemme muqeddes qérindashlarga oqup béringlar! **28** Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqiti silerge yar bolghay!

Tésalonikaliqlargha

2

1 Menki Pawlus, Silas hemde Timotiydin Xuda'Atimiz we Rebbimiz Eysa Mesihde bolghan, Tésalonika shehiridiki jamaetke salam. **2** Xuda'Atimiz we Reb Eysa Mesihdin silerge méhir-sheppet we xatirjemlik ata qilin'ghay! **3** Siler üçün Xudagha herdaim teshekkür éytishimizgha toghra kélidu (hemde shundaq qilish tolimu layiqtur), i qérindashlar, — chünki étiqadlinglar küchlük ösmekte hemde bir-biringlarga bolghan méhir-muhebbitinglarnu éship tashmaqta. **4** Shuning bilen biz özimiz silerning béshinglarga chüshken, shundaqla berdashliq bériwatqan barliq ziyankeshlik we japa-éghirchiliqlar ichide körsetken sewr-chidamlar we étiqadlinglar üçün, Xudaning herqaysi jamaetliride silerdin pexirlinimiz; **5** bu ishlar Xudaning kélidighan adil hökümini körsitidighan roshen bir alamettur we shundaqla, bu ishlar silerning Xudaning padishahliqigha layiq hésablinishinglar üçün bolidu; siler mana shu padishahliq üçün zulm-zexmet chékiwatisiler; **6** shundaq iken, silerge éghirchiliq salghuchilargha Xuda éghirchiliq salsa, hem shundaqla Reb Eysa qudretlik perishtiliri bilen ershtin qayta körün'gen chaghda, éghirchiliqqa uchrighan silerge biz bilen teng aramlıq berse durus ish bolmamdu? **8** Shu chaghda U Xudani tonumaydighanlardin, shundaqla Rebbimiz Eysa Mesihning xush xewirige itaet qilmaydighanlardin yalqunluq ot bilen intiqam alidu. **9** Bundaq kishiler Rebning huzuridin we küch-qudratining shan-sheripidin mehrum qilinip, menggülik halaket jazasini tartidu. **(aiñions g166)** **10** U waqitta U Özining barliq muqeddes bendiliride ulughlinip, shu künde barliq ishen'genlerde (siler derweqe bizning guwahligimizgha ishen'gendursiler). Özining karametlikini körsitip, medhiyilen'gili kélidu. **11** Shuning üçün, biz siler üçün daim shundaq dua qilimizki, silerni chaqirighan bizning Xudayimiz silerni Öz [ulugh] chaqiriqigha layiq hésablap, yaxshiliqqa intilgen barliq güzel meqsat-muddialiringlarni we étiqadlinglardin chiqqan barliq xizmetliringlarni küch-qudrati bilen emelge ashurghay. **12** Shuning bilen, Xudayimizning we Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-sheppiti arqiliq Rebbimiz Eysa Mesihning nami silerde shan-sherep bolup ulughlinidu we silermu Uningda shan-sherepke érishisiler.

2 I qérindashlar, Rebbimiz Eysa Mesihning qayta kélishi, shundaqla bizning Uning bilen bir yerge jem qilinishimiz toghrisida silerdin shuni ótünümüzki, **2** Eger siler «melum rohtin kelgen wehiy»din bolsun, birsining söz-telimidin bolsun yaki «bizning namimizda» yézilghan melum xetlerdin bolsun «Rebning küni yétip keldi» dégen sözni anglisanglar, jiddiliship hoduqup ketmenglar yaki dekke-dükkige chüshmenglar! **3** Bu ishlarda herqandaq ademning herqandaq usul bilen silerni aldishigha yol qoymanglar; chünki awwal «[chong] yénish» bolup, andin «gunahiy adem», yéni «halaketke mehkm qilin'ghuchi adem» ashkarilanmighuche, ashu

kün kelmeydu. **4** Shu adem xuda dep atalghan'gha yaki kishiler choqunidighan herqandaq nersilerge qarshi chiqip, özini hemmidin üstün qilip körsitidu; u shundaq qilip Xudaning ibadexanisida olturuwélap, özini Xuda dep körsitip jakarlaydu. **5** Men siler bilen bille bolghan waqtimda bularni silerge éytqinim ésinglarda bardu? **6** We uning belgilen'gen waqtisai kelmigüche ashkarilanmasliqı üçün, némining uni tosüp turuwatqanliqı silerge melum. **7** Chünki «qanunni yoqatquchi sirliq küch» alliqachan yoshurun heriket qilmaqta; lékin bu ishlarni hazirche tosüp kéliwatqan birsı bardur; U otturidin chiqquche shundaq tosuqluq péti turidu; **8** andin ashu «qanunni yoqatquchi» ashkarilinidu; biraq Reb Eysa aghzidiki nepisi bilenla uni yutuwtidu, kelgen chaghdiki parlaq nuri bilen uni yoq qiliwtidu. **9** «Qanunni yoqatquchi»ning meydan'gha chiqishi Sheytanning pentliri bilen bolidu, u her türlü küch-qudret, möjwe we yalghan karametlerni körsitip, **10** halaketke yüzlen'genlerni azduridighan herxil qebih hiyle-mikirlerni ishlitidu. Ularning halaket aldida turuwatqanliqining sewebi özlirini nijatqa yétekleydighan heqiqetni söymey, uninggha qelbidin orun bermeslikindur. **11** Shu sewebtin, Xuda ulargha yalghanchiliqqa ishensun dep heqiqettin chetnitidighan bir küch ewetidu. **12** Netijide, heqiqetke ishenmey, belki qebihlikni xursenlik dep bilgenlerning hemmisi jazagha mehkm qilinidu. **13** Lékin, ey, Reb söygen qérindashlar, biz siler üçün herdaim Xudagha teshekkür éytishimizgha toghra kéliduki, Xuda Rohning wasitisiye pak-muqeddes qilinishinglar we heqiqetke ishinishinglar arqiliq silerni nijatqa érishishke muqeddemdila talliwaldi. **14** U biz yetküzgen xush xewer arqiliq silerni shu nijatqa, yéni Rebbimiz Eysa Mesihning shan-sheripige érishishke chaqirdi. **15** Shuning üçün, ey qérindashlar, tapan tirep turunglar, biz silerge éghizche yaki xet arqiliq yetküzgen telimni ching tutunglar! **16** Emdi Rebbimiz Eysa Mesihning Özı we bizni söygen, méhir-sheppet bilen menggülik righbet-teselli hem güzel ümid ata qilghan Xuda'Atimiz **(aiñions g166)** **17** qelbinglarni righbetlendürgey hemde silerni herbir güzel ish qilishta, herbir yaxshi sözlerni yetküzishte küchlendürgey!

3 Axirida, i qérindashlar, biz üçün dua qilinglarki, Rebning sözi xuddi silerge yetken chaghdikige oxshash, [herqandaq yerde] téz qaralsun we shan-shereplik dep ulughlansun; **2** shuningdek bizning qebih we rezil ademlerdin qutulushimiz üçünmu dua qilinglar. Chünki hemmila adem ishench-étiqadliq boluwermeysun. **3** Emma Reb Özı ishenchlikurt; U silerni mustehkem qilidu hem rezil bolghuchidin saqlaydu. **4** Emma Rebde, silerge tapilighinimizni qiliwatisiler, shundaqla dawamlıq qiliwéridu, dep xatirjemmiz. **5** Emdi Reb qelbinglarni Xudaning méhir-muhebbitige hem Mesihning sewr-chidamlıqigha chömkeshke yéteklige. **6** Emdi qérindashlar, Rebbimiz Eysa Mesihning namida shuni tapilaymizki, bizdin alghan telimlerde riaye qilmay, tertipsiz yürüenlerdin özünglarni néri tutunglar. **7** Bizdin qandaq ülgé élishinglar kéreklikini özünglar bilisiler; chünki biz siler bilen bille bolghanda tertipsiz yürüenidur. **8** Héchkimning nénni bikargha yémeyttuq; belki biz héchqaysinglarga

éghirimizni salmasliq üçün, kéche-kündüzlep tiriship-tirmiship japaliq ishleyttuq. **9** Bundaq qilishimiz, silerdin yadrem kütüşke heqliq bolmighanliqimizdin emes, belki özimizni silerge bizdin yaxshi ülge qaldurup, silerning bizge egishishinglar üçün idi. **10** Chünki biz silerning yéninglarda bolghinimizda silerge: «Birsi ishlimeymen dése, u yémisun!» dep tapilighaniduq. **11** Chünki biz aranglarda bezilerning tertipsiz laghaylap, héch ishlimey bashqilarning ishliirigha ariliship yüridighanliqini angliduq. **12** Biz mushundaqlargha Reb Eysa Mesihde shundaq buyruymiz we ulardin ötünüp soraymizki, tinch yashap, emgikinglar bilen öz néninglarni tépip yenglar. **13** Lékin siler, i qérindashlar, yaxshi ishlarni qilishtin érinmenglar. **14** Emma eger ushbu xétimizdiki sözlerge itaet qilmaydighan birsi bolsa, uningdin hezer eylenglar we uni xijaletke qaldurush üçün uning bilen bardi-keldi qilmanglar. **15** Biraq, uni düshmen qatarida körmey, eksiche uninggha bir qérindash süpitide nesihet qilinglar. **16** Xatirjemlik Igisi bolghan Reb her waqit her yolda shexsen silerge xatirjemlik ata qilghay. Reb hemminglar bilen bille bolghay! **17** Menki Pawlus bu axirqi salimimni öz qolum bilen yazdim; bu, méning hemme xetlimning özige xas belgisidir. Mana bu méning öz qelimimdur. **18** Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqiti hemminglarga yar bolghay!

Timotiygha 1

1 Qutquzghuchimiz Xudaning we ümidimiz Mesih Eysaning emri bilen Eysa Mesihning rosuli qilib teyinlen'ghen menki Pawlustin **2** étiqad yolidiki özümnin sadiq oghlum bolghan Timotiygha salam. Xuda'Atimiz we Rebbimiz Mesih Eysadin sanga méhir-shepset, rehimdillik we xatirjemlik bolghay! **3** Makédoniye ölkisige barghanda, sendin ötün'ginimdek [shuni yene ötüminenki], [shu yerdiki] bezi kishilerge bid'et telimlerni ögetmenglar dep tapilishing üçün sen dawamlıq Efesus shehiride qalghin; **4** ularning epsaniler we ayighi yoq nesebnamilerge bend bolmasliqini tapilighin; bular Xudaning étiqad arqiliqla emelge ashurulidighan Öz öyige bolghan pilanini ilgiri sürmeydu, belki peqet bimine talash-tartishlarni keltürüp chiqiridu, xalas. **5** Emdilikte bizge tapilan'ghan telimning muddiasi sap qelb, pak wijdan we saxtiliqsiz étiqadtin kélip chiqidighan méhir-muhebbettin ibaretur. **6** Bu ishlarda bez kishiler chetnep, bimine geplerni qilishqa burulup ketti. **7** Ularning Tewrat qanunining ölimesi bolghusi bar; biraq ular özlirining néme dewatqanliqini yaki özlirining hedep qeyt qiliwatqan sözlirining néme ikenlikini chüshenmeydu. **8** Emdi bizge melumki, eger kishiler Tewrat qanunini eyni muddiasida qollansa, u paydiliqtur. **9** Chünki biz yene shuni bilimizki, Tewrat qanuni heqqaniy ademler üçün tüzülgen emes, belki qanun'gha xilaplıq qilghuchilar we boyni qatıqlar üçün, ixlassizlar we gunahkarlar üçün, iplasar we kupurluq qilghuchilar üçün, atisini öltürgüchiler we anisini öltürgüchiler üçün, qatıllar, **10** buzuqluq qilghuchilar, bechchiwazlar, adamlarni qulluqqa bulighuchilar, yalghanchilar, qesemxorlar üçün we yaki saghlam telimlerde zit bolghan bashqa herqandaq qilmishlarda bolghanlar üçün tüzülgen. **11** Bu telimler teshekkür-mubarekke layıq Bolghuchi Xudaning manga amanet qilghan shan-sheripini ayan qilghan xush xewerge asasan'ghan. **12** Manga küch-qudret bergen, méni ishenchlik dep qarap, Öz xizmitige teyinlegen Rebbimiz Mesih Eysagha teshekkür éytimenki, **13** U méni teyinlidil! — burun kupurluq we ziyankeshlik qilghuchi, zalim bir adem bolsammu, manga rehim körsitildi; chünki men bu ishlarni nadanlıq we étiqadsizliqtin qilghanidim. **14** Halbuki, Rebbimizning manga körsetken méhir-shepqiti ziyadiliship, Mesih Eysada bolghan étiqad we méhir-muhebbet wujudumgha élip kirilishi bilen éship tashti. **16** Mushu söz ishenchlik we her adem uni qobul qilishi tégishliktur — «Mesih Eysa gunahkarlarni qutquzush üçün dunyagha keldil». Men gunahkarlar ichidiki eng esheddiyisidurmen! Lékin del shu sewebtin Mesih Eysaning eng esheddiy gunahkar bolghan méni, kéyin Özige étiqad qilib, menggülik hayatqa érishidighanlarga misal qilib mende Özining barlıq sewr-taqitini ayan qilishi üçün, manga rehim-shepset körsitilgendur. (aiönni gl166) **17** Emdi menggülik Padishahqa, yeni ölmeydighan we köz bilen körgili bolmaydighan, birdinbir Xudagha ebedil'ebedigiche hörmet-izzet we shan-sherep bolghay! Amin! (aiönni gl165) **18** E, oghlum Timotiy, burun sen toghruluq éytılghan bésharetlik wehiylerge asasen bu buyruqni

sanga tapshurimen. Bu wehiylerni qoral qilib, étiqadta we pak wijdanningda ching turup, güzel urush qilghaysen. Beziler wijdanida pak turushtin chetnep ketti, netijide ularning étiqadi xuddi xada tashqa urulup gherq bolghan kémidék weyran boldi. **20** Xuménéus we Iskenderler mana shundaq kishilerdindur. Ularni kupurluq qilmasliqni ögensun dep, Sheytanning ilkige tapshurdum.

2 Men hemmidin awwal, [étiqadchılarga] pütkül insanlar üçün Xudadin tilekler tilishini, dua-tilawet qilishini, bashqilar üçün murajiet qilishini we teshekkürler éytishini, **2** bolupmu padishahlar we barlıq emeldarlar üçün dua-tilawet qilishini jékileymen. Shundaq qilghanda, biz toluq ixlasmenlik we salmaqliq bilen tinch we aman-ésen hayat kechüreylezim. **3** Bundaq dua-tilawet qilish güzel ishtur, Qutquzghuchimiz Xudani xursen qilidu. **4** Chünki U pütkül insanınning qutquzulushi we ularning heqiqetni tonup yétishini xalaydu. **5** Chünki birla Xuda bardur, Xuda bilen insanlar arisida bir kélishtürgüchümü bar, U bolsimu Özı insan bolup kelgen Mesih Eysadur. **6** U barlıq insanlarni hör qilish üçün Özini qurban qilib bedel töldi; shundaq qilib békıtilgen waqıt-saitide Xudaning nijatigha guwahlıq bérildi. **7** Men bu guwahlıqni yetküzüş üçün jakarchi we rosul bolushqa teyinlinip (méning bu sözlirimning hemmisi rast, men yalghan gap qılmıdım), yat elliklerge étiqad we heqiqet yolida ögetküchi bolup tiklendim. **8** Shunga, men shuni xalaymenki, erler qeyerde bolsun, duagha jem bolghanda ghezepsiz we detalashsiz halda, halal emellik qollirini kötürüp dua qılsun. **9** Oxshash yolda ayallarmu muwapıq kiyinip, özlirini ar-nomus we salmaqliq bilen perdaz qılsun. Ularıning özlirini perdazlash, chachlırını alahide yasash we altun, ünche-merwayıt we ésil qimmet kiyim-kéchekler bilen emes, **10** belki güzel emelliri bilen perdazlıshını xalaymen. Bu, Xuda yolida teqwadar bolay dégen ayallargha yarishidu. **11** [Jamaet sorunlırida], ayallar tinch olturup, toluq itaetmenlik bilen telim alsun. **12** Lékin ayallarning erlerge telim bérishi yaki ular üstidin höküm sürüşhige yol qoymaymen. Eksiche, ular tinch bolsun. **13** Chünki awwal Adem'ata, kéyin Hawa'ana yarıtılghan. **14** Awwal aldinip azdurulghanmu Adem'ata emes, belki [Hawa'ana] idi. U tolimu aldan'ghanlıqıdin ularning itaetsizlikige chüshüp qalghanıdı. **15** Lékin ayallar étiqadta, méhir-muhebbet we pak-muqeddeslikte salmaqliq bilen turidighanla bolsa, ular tughutta saq-salamet qutulıdu.

3 «Eger birsi jamaetke yétekchi bolushqa itilse, u güzel bir wezipini arzu qilghan bolıdu» dégen bu söz heqtur. **2** Emdi yétekchi bolsa eyıbsız, bir xotunluq, salmaq, pemlik, edeplik, méhmandost, Xuda toghrisida telim béreleydighan bolushi, **3** shundaqla haraqesh we zorawan bolmaslıqı, mulayım bolushi, sepra, nepsaniyetchi bolmaslıqı, **4** ez aılısını yaxshi bashquralaydighan bolushi, tolimu salapatlik bilen perzentlırını ata-anisigha boysunidighan qılıp terbiyılıleydighan kishi bolushi kérek. **5** Chünki birsi öz aılısını bashqurushni bilmise, u Xudaning jamaitidin qandaqmu xewer alalısun? **6** [Yétekchi] yéngi étiqadchılardin bolmisun; undaq bolsa, u tekebburlıshıp kétishi mumkin, shuningdek Sheytanning eyibige kirip, u uchrighan hökümge

chüşhida. **7** U [jamaetning] sirtidikiler teripidinmu obdan teriplinidighan bolushi kérek; shundaq bolghanda, u bashqilarning qarilishigha uchrimaydu. Sheytanning qiltiqigha chüşhmeýdu. **8** Xuddi [yétekchilerge] oxshash, jamaetning xizmetkarlirimu salmaq, ikki xil gep qilmaydighan, haraq-sharabqa bérilmeýdighan, nepsaniyetchi bolmighan kishilerdin bolushi, **9** pak wijdani bilen étiqadning sirini ching tutidighan bolushi lazim. **10** Bundaq ademlernimu aldi bilen sinap körüp, eyib terepliri bolmisa, andin xizmet wezipisige qoyushqa bolidu. **11** Shuningdek, bu xizmetkarlarning ayallirimu temkin, pitne-pasat qilmaydighan, salmaq we herqandaq ishta ishenchlik bolghanlardin bolushi lazim. **12** Xizmetkarlar bir xotunluq, öz perzentliri we ailisini yaxshi bashquridighan kishilerdin bolsun. **13** Xizmetkarning wezipisini obdan orun'ghanlar özi üçün yaxshi nam-ataqqa sazawer bolidu we Mesih Eysada bolghan étiqadta zor jür'et-ishenchke érishidu. **14** Men gerche pat arida yéninggha yétip bérishni arzu qilsammu, yenila bu xetni yazdim; **15** Mubada men hayal bolup qalsam, xettin Xudaning ailisi arisida özüngni qandaq tutush kéreklikini bilisen. Bu aile bolsa tirik Xudaning jamaiti, heqiqetning tüwrüki we teglikidur. **16** Hemmeylen étirap qilmay turalmayduki, ixlasmenlikning siri büyüktur: — «Özi insan ténde ayan boldi, Roh Uning heqqaniyliqini ispatladi, Perishtilerge u köründi, Uning xewiri pütkül ellerge jakarladi, Jahanda Uninggha iman keltürildi, U shan-sherep ichide ershke kötürüldi».

4 Emdi Roh shuni alahide éytiduki, axir zamanlarda beziler étiqadtin yénip, aldamchi rohlargha we jinlarning telimlirige bérilip egishidu. **2** Bundaq [telim bergüchiler] saxtiliqta yalghanchiliq qilip, xuddi daghmallap köydürüwetkendek öz wijdanini yoqitip qoyghan; **3** ular nikahlinishni we bezi yémekliklerni istémal qilishni men'i qilidu. Emma [ular meni qilidighan] yémekliklerni Xuda Özige étiqad qilghan hem heqiqetni bilgenlerning teshekkür éytip qobul qilishi üçün yaratqanidi. **4** Chünki Xuda yaratqan hemme nerse yaxshidur, ular teshekkür bilen qobul qilinsa, ularning héchqaysisini cheklep ret qilishqa bolmaydu. **5** Chünki ular Xudaning söz-kalami we insanlarning duasi bilen halal qilinidu. **6** Bu nesihetlerni qérindashlarning semige salsang, Mesih Eysaning yaxshi xizmetkari bolghan bolisen. Shundaqla, özüngning estayidil egeshken étiqadtiki we saghlam telimlardiki sözler bilen quwwetlendirülgénlikning ayan bolidu. **7** Emma ixlassizlarning we momaylarning epsanilirini chetke qéqip, özüngni ixlasmenlik yolida chéniqturup yétishtürgin. **8** Chünki «Bedenni chéniqturushning azraq paydisi bar, lékin ixlasmenlikte intilishning hertereplik paydisi bar; u haziqki we kelgüsi hayat üçün bext élip kélidu» **9** — bu söz heqtur we uni qobul qilishqa pütünley erziydu. **10** Emeliyette biz buning üçün japaliq ejir singdürüwatimiz we xar qiliniwatimiz. Chünki ümidimizni pütkül insanlarning, bolupmu étiqad qilghuchilarning Qutquzguchisi — menggü hayat Xudagha baghliuq. **11** Bu ishlarni [jamaetke] toxtimay tapilighin we ögetkin. **12** Héchkimning séning yashliqinggha sel qarishigha yol qoyma; belki sözliringde, emelliringde, méhir-muhebbet, étiqad we pakliqta étiqadchilargha nemune bol. **13** Men yéninggha

barghuche, özüngni jamaetke [muqeddes yazmilarni] oqup bérish, jékilesh we telim bérishke béghishlighin. **14** [Jamaitingning] aqsqaqalliri qollirini uchanggha qoyghanda, [Xudaning] wehiyisi arqiliq sanga ata qilinishi bilen sende bolghan iltipatqa biperwaliq qilma. **15** Bu ishlargha bérilip, özüngni ulargha toluq atighin. Shuning bilen séning algha basqanliqning hemmeylen'ge ayan bolidu. **16** Özüngge we bergen telimningge izchil köngül qoyghin. Chünki shundaq qilghanda özüngnimu we sanga qulaq salghanlarnimu qutquzisen.

5 Yashan'ghan erlerni eyibligende qattiq sözlimgin, belki ulargha atang süpitide nesihet bergin. Shuningdek, yigitlerge qérindashliring süpitide sözligin. **2** Yashan'ghan ayallargha anang süpitide, yash ayallargha acha-singilliring süpitide her ishta pak qelb bilen muamile qilghin. **3** Heqiqiy tul ayallarni hörmetlep, ularning halidin xewer al. **4** Lékin, tul ayallarning perzentliri yaki newirliri bolsa, ular aldi bilen öz ailisige nisbeten ixlasmenlikni öginip, öz ata-anisining ejrini yandursun; chünki bu ish Xudani xursen qilidu. **5** Emdi heqiqiy tul ötüwatqan, yalghuz qalghan ayallar bolsa, ümidini Xudagha baghlighan bolup, kéche-kündüz dua-tilawette bolidu. **6** Lékin huzur-halawette bérilgen tul xotun hayat bolsimu, ölgen'ge barawerdur. **7** Emdi bashqilar teripidin eyiblinidighan ehwalgha chüshüp qalmasliq üçün sen ulargha bu ishlarni jékilep tapilighin. **8** Lékin birsí öz tughqanliridin, bolupmu öz ailisidikilerdin xewer almisa, u étiqadtin tan'ghan dep qarilip, kapirlardin better bolidu. **9** Tul ayal tizimgha élinisa, yéshi atmishtin töwen bolmasliq, birla erning ayali bolghan bolushi kérek, **10** yene güzel emelliri bilen teriplen'gen bolushi, balilirini yaxshi terbiyilep chong qilghan, musapirlargha méhmandostluq körsетен, muqeddes bendilerning putlirini yuyup qoyghan, qiyinchiliqta qalghanlargha yadrem qolini uzartqan, özini herxil xeyr-saxawet ishlirigha béghishlighanlar bolushi kérek. **11** Lékin yash tul ayallarni [tizimlikke] kirgüzme. Chünki ularning ishq hewesliri qozghilip Mesihdin ténip, qayta nikahlinishni arzu qilidu; **12** shuning bilen, ular deslep bergen wedisige xilapliq qilish seweblik eyiblik bolidu. **13** Uning üstige ular hurunluqni adet qiliwélip, öymu-öy doqurup yürüshni öginidu; shundaqla hurun bolupla qalmay, gheywet qilip, bashqilarning ishlirigha chépilghaq bolup nalayiq ishlargha walaqlaydighanlardin bolup qélishi mumkin. **14** Shuning üçün, bundaq yash tul ayallarning nikahlinip, perzent körip, öy ishliri bilen shughullinishini xalaymen. Shundaq qilghanda, bizge qarshi turghuchigha bizni herqandaq eyiblep-haqaretlesh pursiti chiqmaydu. **15** Chünki shundaq bezi tul ayallar alliqaqan étiqadtin ténip Sheytanning keynige kirip ketti. **16** Eger étiqadi bar bir er yaki ayal kishining tul qalghan tughqanliri bolsa, u özi ulargha yadrem bersun, yüki jamaetke chüshmisun. Shundaq bolghanda, jamaet heqiqiy ige-chaqisiz tul ayallargha yadrem qilalaydu. **17** Jamaetni yaxshi yétekleydighan aqsqaqallar, bolupmu Xudaning söz-kalamini yetküzish we telim bérishte ejir singdürgenler ikki hesse hörmetke sazawer qilinsun. **18** Chünki muqeddes yazmilarda: «Xaman tepken öküzning aghzini boghma» we: «Medikar öz heqqini élishqa heqliqtur» déyilgen. **19** Ikki yaki üç guwahchi hazir bolmighuche, aqsqaq üstidin

qilin'ghan erni qobul qilma. **20** Eger [aqsaqallardin] birsi gunah sadir qilghan bolsa, bashqilarningmu buningdin ibret élip qorqushi üchün, jamaet aldida tenbih bérıp eyibligin. **21** Xudaning, Mesih Eysaning we Xuda tallighan perishtilerning aldida shuni sanga agah qilip tapilaymenki, sen bu emrlerge héch ayrimichiliq qilmay, héchqandaq ishta bir terepke yan basmay qet'iy emel qilghin. **22** Birauning uchisigha qolunni qoyushqa aldirap ketme; bashqilarning gunahligha shérık bolma. Özüngni pak tutqin **23** (ashqazining yaxshi bolmighanliqi, shundaqla sen daim aghriydighan bolghachqa, sula ichiwermey, bir'az sharabmu ichip bergin). **24** Bezi kishilerning gunahliri burunla éniq, shundaqla soraq künigiche saqlinidu; lékin bezilerningki ularning keynidin egiship baridu, kéyin ashkare bolidu. **25** Xuddi shuninggha oxshash, bezi kishilerning güzel emellirini asanla köriwalgili bolidu; hazir ashkara bolmisa kéyin ashkarılanmay qalmaydu.

6 Qulluq boyunturuq astida bolghanlarning hemmisi öz xojayinlirini her terepte hörmetlisun. Shundaq qilghanda, Xudaning nami we Uning telimining haqaretke uchrishidin saqlan'ghili bolidu. **2** Xojayinliri étıqadchi bolsa, qulliri: «Biz hemmimiz oxshashla qérındashlarghu» dep, ulargha hörmetsizlik qilmisun. Eksiche, ulargha téximu estayidil xizmet qilsun. Chünki ularning yaxshi xizmitidin behrimen bolidighanlar del sadiq étıqadchılar hem söyümlük bendilerdur. Sen bu telimlerni ögetkin we jékiligin. **3** Oxshimighan telimlerni terghib qilghan we saghlam sözlerni (yeni Rebbimiz Eysa Mesihning heq sözlirini), shundaqla ixlasmenlikke yétekleydighan telimni qobul qilmighan kishi bolsa, **4** undaqlar deweqe körenglep ketken, héchnéme chüshenmeydighan kishilerdindur. Ular nizamunazire peyda qilishqa we gep talishishqa hérismen; bundaq ishlardin hesetxorluq, jédel-majira, töhmet, rezil gumanxorluq hasil bolidu, **5** hemde niyiti chirikleshken, heqiqetdin mehrum bolghan kishiler arisida daimliq sürkilish keltürüp chiqiridu. Bundaq kishiler ixlasmenlikni payda-tapawetning bir yoli dep qaraydu. **6** Derweqe, [Xudagha] ixlasmen we razimen bolush ghayet zor paydidur. **7** Chünki biz bu dunyagha héchnéme élip kelmiduq, shuningdek uningdin héchnéminimu élip kételmeymiz. **8** Shunga, yémek-ichmek we kiyim-kéchik yéterlik bolsila bulardin qanaet qilimiz. **9** Lékin bay bolushni oylaydighanlar bolsa haman azdurulushlarga uchap, tuzaqqa we shundaqla insanlarni weyranchiliqqa we halaketke chöktüridighan nurgun exmiqane hem ziyanlıq arzu-heweslerning ilkige téyilip kétidu. **10** Chünki pulpereslik herxil rezilliklarning yiltizidur. Beziler buninggha intilishi bilen étıqadtin chetnep, özlirini nurgun derd-qayghular bilen sanjidi. **11** Emma sen, ey Xudaning adimi, bundaq ishlardin yiray qach; heqqaniylik, ixlasmenlik, ishench-étıqad, méhir-muhebbet, sewrtaqet we mömin-mulayimliqni intilip qoghla. **12** Étıqadtiki güzel küreshte küchep küresh qil. Menggülük hayatni ching tutqin. Sen del buninggha chaqirilding hemde uning yolida nurgunlighan guwahchılar aldida bu étıqadning güzel shahitliqini qilding. (aiōnios g166) **13** Hemmige hayatliq bériwatqan Xudaning aldida, shundaqla Pontius Pilatus aldida güzel shahitliqini

qilip guwahliq bergen Mesih Eysaning aldida sanga shuni tapilaymenki, **14** Rebbimiz Eysa Mesih qayta ayan bolghuche, [Xudaning] bu emrige héch qusursiz we daghsiz emel qilghin. **16** Uning ayan bolushini waqit-saiti kelgende birdinbir menggü ölmigüchi, insan yéqinlashalmaydighan nur ichide yashaydighan, héchkim körmigen we körelmeydighan mubarekleshke layiq bolghan birdinbir Hökümrän, yeni padishahlarning Padishahi, rebllerning Rebbi emelge ashuridu. Uninggha izzet-hörmet we ebedil'ebed küch-qudret bolghay, amin! (aiōnios g166) **17** Bu zamanda bay bolghanlarga meghrurlanmasliqni, tayan'ghusiz ötkünchi bayliqqa emes, belki biz behrimen bolushqa hemmini bizge séxiyliq bilen tolup tashqan halda teminligüchi Xudagha tayinip ümid baghlashni tapilighin; (aiōn g165) **18** ulargha yaxshi emellerni qilishta [heqiqiy] bay bolunglar, xeyr-saxawetlik ishlarda merd, bashqılar bilen ortaq behrlinishke qoli ochuq bolunglar dep tapilighin. **19** Ular bundaq qilghanda, heqiqiy hayatni tutush üchün kélechekte özlirige puxta bir asas-ul bolidighan bir xezine toplıyalaydu. **20** Ey Timoti, sanga amanet qilin'ghan [heqiqetlerni] qoghda. Özüngni ixlassiz, quruq geplerdin hemde atalmish ilimning talash-tartishliridin néri tutqin. **21** Beziler mushundaq bimene [ilimge] égimen dep jakarlap, étıqadtin chetnidi. Méhir-shepset silerge yar bolghay!

Timotiygha 2

1 Mesih Eysada wede qilin'ghan hayatni élip bérish üçün, Xudaning iradisi bilen Eysa Mesihning rosuli bolghan menki Pawlustin söyümlük balam Timotiygha salam: Xuda'Atimizdin we Rebbimiz Mesih Eysadin sanga méhir-shepquq, rehimdillik we xatirjemlik bolghay! **3** Men ata-bowilirimning izini bésip sap wijdanim bilen xizmitini qiliwatqan Xudagha teshekkür éytimen, chünki kéche-kündüz dualirimda séni toxtawsiz eslep turimen; **4** köz yashliringni esliginimde, shadliqqa chömüshüm üçün sen bilen yene didarlishishqa qattiq telpünüp yüremkten; **5** chünki séningde bolghan saxtiliqsiz étiqad ésimdin chiqmaydu. Bu étiqad eng awwal momang Loista, andin anang Éwnikide bar bolghan, emdi hazir sendimu bar iken dep xatirjemdurmen. **6** Shuning üçün men shuni qaytidin sanga eslitimenki, qollirimni uchanggha qoyushum bilen sende bolghan, [Xuda] sanga teqdim qilghan iltipatni qaytidin yalqunlitip jari qilghin. **7** Chünki Xuda bizge qorunchaqlıqning rohini emes, belki bizge küch-qudretning, méhri-muhebbetning we salmaqlıqning Rohini teqdim qildi. **8** Shunga Rebbimiz heqqidiki xewer-guwahlıqtın, yaki Uning mehbusi bolghan mendin nomus qılma. Eksiche, Xudaning küch-qudriti bilen xush xewerni yakarlash yolidiki xarlıq-musheqqetni öz hesseng boyiche ortaq tartqın; **9** Xuda bizni öz emellirimizge asasen emes, belki öz muddiasi we méhir-shepquqtige asasen qutquzup, pak-muqeddes chaqiriqi bilen chaqirdi; Uning bu méhir-shepquiti hemme dewr-zamanlardin ilgilira Mesih Eysada bizge béghishlan'ghandur; (aiónios g166) **10** Lékin bu méhir-shepquq Tetquzguchimiz Eysa Mesihning kélishi bilen hazir ayan boldi; U ölümni bikar qiliwétip, xush xewer arqılıq hayatlıq we chirimaslıqni yoruqluqta ayan qildi. **11** Men bolsam ellersi bu xush xewerning jakarchisi, rosuli we telim bergüchisi bolup teyinlen'gen. **12** Men shu sewebtin hazirqi bu xarlıq-musheqqetlerni tartmaqtimen. Lékin buningdin nomus qılmaymen; chünki men kimge étiqad qilghanlıqimni bilimen hemde Uning manga tapshurghan amanitini shu kün'giche saqlıyalaydighanlıqıgha qadir ikenlikige ishendürildüm. **13** Mendin anglıghan saghlam telim sözlirining nemunilik bir üzindisini saqlap, Mesih Eysada bolghan muhebbet we étiqad bilen ching tutqın; **14** bizde makanlashqan Muqeddes Rohqa tayinip sanga tapshurulghan shu güzel amanetni saqla. **15** Sen bilginingdek, Asiya ölkisidiki [étiqadchılarning] hemmisi [dégüdek] mendin yüz öridi. Ularning arisida Figélus we Xérmogénésu bar. **16** Reb Onésiforning aıllisidikirige rehım-shepquq körsetkey. Chünki u méning mehbus bolghanlıqımdin héch nomus qılmaı köp qétim méni yoqlap söyündürdi. **17** U Rim shehirige kelginide méni tapquche köp izdep aware boluptu. **18** Reb shu künide uni Özidin rehım-shepquqte muesser qilghay; uning Efesus shehiride manga körsetken xizmetlirining qanchilik ikenlikini obdan bilisen.

2 Shunga ey oghlum, sen Mesih Eysada bolghan méhir-shepquqte tayinip küchlük bol; **2** we sen köp guwahchılar aldida mendin anglıghanlırınıgıni hem ishénchlik hemde bashqılarghimu telim béreleydighan

ademlerge amanet qilghin. **3** Eysa Mesihning yaxshi jengchisi bolush süpitide, xarlıq-musheqqetni öz hesseng boyiche ortaq tartqın. **4** Jengchi bolghan kishi özini eskerlikke tizimlighan serdarini razı qılış üçün adettiki turmush ishlerini özige helek qiliwalmaslıqı kérek. **5** Musabiqige qatnashqan tenheriketchimu musabiqe qaidilirige riaye qılmsa, ghelibe tajıgha érishelmeydu. **6** Ejir singdürgen déhqan hosulidin birinchi bolup behrimen bolushi tégishliktur. **7** Bu sözlirim üstide yaxshi oyla, shuning bilen Reb sanga hemme ishta yorutidu. **8** Sen Dawutning nesli bolghan, ölümdin tirilgen Eysa Mesihni men yetküziwatqan xush xewer boyiche ésingde ching tut. **9** Bu xush xewerni dep köp xarlıq-musheqqet chékip, hetta jinayetchi hésablinip kishenlinip yatimen. Halbuki, Xudaning söz-kalamı héch kishenlenmeydu! **10** Emdi men del shu sewebtin, [Xuda] tallighan bendilerning Mesih Eysada bolghan nijatqa menggülik shan-sherep bilen érishishi üçün hemme ishqa berdashlıq bérimen. (aiónios g166) **11** Töwendiki bu sözler ishénchliktur: — «Uning bilen bille ölgenikenmiz, Uning bilen hayatta bille yashaymiz. **12** Qiyinchılıqlarğa berdashlıq bersek, Uning bilen bille höküim sürimiz. Biz uningdin tansaqa, Umu bizdin tanidu. **13** Biz Uninggha sadaqetsizlik qılsaqu, U yenila sadaqetliktur; Chünki U Özidin héch tanalmaydu». **14** Bu ishların dawamlıq [qérindashların] semige sélip, ularni Reb aldida bimene sözler üstide talash-tartish qılmaslıqni estaydıllıq bilen agahlandurghin. Bundaq talash-tartishlarıning héchqandaq paydisi bolmayla qalmaı, belki anglıghuchılarnı nabut qıldı. **15** Usta tikimchi rextni toghra pichqandek heqiqet sózini durus chüshendürüp, özünıni Xuda aldida testiqlan'ghudek, yerge qarap qalmaydighan mahir bir xizmetkar qilip körsitishke itilip köngül qoyghin; **16** lékin iplas, quruq geplerdin néri tur. Chünki bundaqlar geplerni qilghuchılar beribir téximu ixlassızlıqqa chömüp kétidu. **17** Mushundaqlarning gepliri xuddi merzedek tézla yamrap kétidu. Ximénéýus we Filétoslar mana shundaqlarning ichidiki ikkisi dur; **18** ular heqiqettin chetnep, ölgenlerning tirilishi dégen bu ish allıqachan yüz bérıp boldi, deydu, shundaqla bezilerning étiqadını ghulitidu. **19** Halbuki, Xudaning zemmut uli ching turmaqta. Uning üstige möhür bilen: «Reb Özige tewe bolghanların tonuydu» we «Rebning mubarek namını lewzige alidighanlarıning hemmisi rezilliktin qol úzsun» dep möhürlen'gendur. **20** Bay-bayashat ademning öyide peqet altun we kümüş qacha-quchılara emes, yaghach, sapal qachılarmu bolidu. Qacha-quchılarning beziliri etıwarlınıdu, beziliri pes körülıdu. **21** Eger bir kishi özini undaqlarning kirdin tazılap xalıy qılsa, u muqeddes qilin'ghan, xojayınıimizgha yaraydighan qachidek, herqandaq güzel ishlarğa teyyar bolidu. **22** Shunglashqa, yashlıqning arzu-heweslıridin özünıni qachurghin, pak qelb bilen Rebge nıda qilghuchi bilen bille heqqaniylıq, ishénch-étiqad, méhir-muhebbet we tınch-xatirjemlikni qoghlıshıp izde. **23** Lékin exmiqane, bilimsizliktin chiqqan talash-tartishlarğa arilishishni ret qil, chünki bundaqlar ishlarıning jédel tériydighanlıqını bilisen. **24** Emdilikte Rebning quli jédellesmeshesliki, belki hemme kishilerge ulayım-méhriban, telim bérishke mahir, sewr-taqetlik bolushi kérek; **25** shuning

bilen öz-özige qarshi bolghanlarga u Xuda belkim ulargha heqiqetni tonup yétishige tola qilidighan qelbni bérer dep, mönim-mulayimliq bilen nesihet qilsun; **26** bundaq bolghanda ular uyqusini échip, özlerini öz muddiasigha emel qilishqa tutqun qilghan Iblisning tuziqidin qutulalaydu.

3 Emma shunimu bilginki, axir zamanlarda éghir künler bolidu. **2** U chaghdiki insanlar ózinila oylaydighan, pulperes, menmenchi, hakawur, kupurluq qilidighan, ata-esining sözini tingshimaydighan, tuzkor, iplas, **3** köyümsiz, kechürümsiz, töhmetxor, özi tutalmaydighan, wehshiy, xeyr-saxawetlikke düshmen, **4** satqun, telwe, shöhretperes, huzur-halawetni Xudadin yaxshi köridighan, **5** sirtqi qiyapette ixlasmen boluwélip, emeliyette ixlasmenlikning qudritini inkar qilidighan bolidu. Bundaqlardin yiraq tur. **6** Chünki ularning arisidiki beziler öymü-öy soqunup kirip, gunahlar bilen bésilghan, herxil shehwet-heweslerning quli bolup qalghan nadan ayallarni azdurup özige esir qilidu. **7** Bundaq ayallar daim telim alsimu, hergiz heqiqetni tonup yételmeydu. **8** Emdi Yannis bilen Yambri Musa peyghemberge qandaq qarshi chiqqan bolsa, bu [azdurguchilarmu] heqiqetke shundaq qarshi chiqidu. Ular zéhin-köngülliri chirigen, étiqad jehette dashqal dep ispatlan'ghan kishilerdur. **9** Lékin emdi ular bu yolda algha ilgiliriyelmeydu; chünki [Yannis bilen Yambri]ning hamaqetliki ochuq körün'gende, bularningmu hemmige körünidu. **10** Lékin sen bolsang méning telimim, yürüş-turushum, meqset-iradilirim, ishench-étiqadim, sewr-taqitim, méhir-muhebbitim, chidamliqim, men uchrichan ziyankeshlikler we azab-oqubetlerge, jümlidin Antakya, Koniya we Listra sheherliride yüz bergenlerge tolimu köngül bölüp kelding, shundaqla men berdashliq bergen shunche ziyankeshliklerdin toluq xewiring bar; Reb ularning hemmisidin méni qutquzdi. **12** Derweqe, Mesih Eysada ixlasmen hayat kechürüshke irade tikligenlarning hemmisi ziyankeshlikke uchraydu. **13** Lékin rezil ademler we ézitqu-kazzaplar beribir bashqilarnimu aldap, özimu aldinip, barghanséri esebiylishidu. **14** Lékin sen bolsang, ögen'gen we toluq ishendürülgen heqiqetlerde ching tur; chünki bularni kimdin ögen'genlikingni bilisen, **15** hemde baliliq chaghliringdin tartipla muqeddes yazmilarni bilip kelding; bularning sanga Mesih Eysagha baghlan'ghan étiqad arqiliq bolghan nijat toghruluq séni dana qilalaydighanliqini bilisen. **16** Pütkül muqeddes yazmilarning hemmisi Xudaning Rohining yolyoruq-ilhami bilen yézilghan bolup, u telim bérish, tenbih bérish, xataliqlarni tüzitish we kishilerni heqqaniyet yoligha bashlashqa paydiliqtur. **17** Bular arqiliq Xudaning adimi toluq qorallinip, barliq yaxshi emellerni qilishqa teyyar bolalaydu.

4 Men Xuda hemde tirikler bilen ölüklerni soraq qilishqa teyyar turidighan Mesih Eysaning aldida, shundaqla Uning qayta ayan bolushi we Uning Öz padishahliqi bilen sanga shundaq agah qilip tapilaymenki, **2** [Xudaning] söz-kalamini jakarla; waqit-purset yar bersun-bermisun, uninggha jiddiy qara. Toluq sewr-taqet we telim-eqide bilen nesihet qilghin, tenbih bergin, righbetlendürgin. **3** Chünki shundaq bir zaman

kéliduki, insanlar saghlam telimni anglashqa chidimay, belki qulaqlirigha xush yaqidighan sözlerni anglash üçün etrapigha öz shehwet-heweslirige uyghun telim bergüchilerni toplaydu. **4** Ular heqiqetke qulaq salmay, epsanilerni tingshashqa burmilinip kétidu. **5** Lékin sen herqandaq ehwalda oyghaq tur, xarliq-musheqqetlerge berdashliq ber, xush xewerchining wezipisini orunda, tapshurulghan xizmitingni her tereptin toluq ada qilghin. **6** Chünki özümgé kelsem, jénim qurbanliqning «sharab hediye»sidek töküldighan waqti yétip keldi, méning bu dunyadin kétish waqtimmu yéqinlashti. **7** Güzel küreshni men qilip boldum, yürürüş musabiqisining menzilini bésip boldum, birdinbir étiqadni ching saqlap keldim. **8** Hazir heqqaniyliqning [ghelibe] taji men üçün saqlinip turmaqta. Uni, heqqaniy soraqchi bolghan Reb shu künide manga, shundaqla yalghuz mangila emes, Uning kélip ayan bolushigha telpünüp turghanlarning hemmisige in'am qilip kiygüzidu. **9** Imkaniyetning bariche yénimgha tézdin yétip kel. **10** Chünki Démas bu hazirqi dunyani tama qilghanliqi üçün méni tashlap Tésalonika shehirige ketti. Krisis Galatiya ölkisige, Titus Dalmatiya ölkisige ketti. **(aiōn g165)** **11** Yénimda yalghuz Luqa qaldi. Markusni özümge bilen birge élip kel, chünki u xizmetlirimde manga köp esqatidu. **12** Tikikusni bolsa Efesus shehirige ewetiwettim. **13** Kélishingde Troas shehiride Karpusning yénigha qaldurup qoyghan yépincham bilen kitablarni, bolupmu oram tére yazmilarni bille alghach kelgin. **14** Misker Iskender manga tola eskilik qildi. Reb uninggha qilmishlirigha layiq yandurmay qalmaydu. **15** Sen hem uningdin hoshyar bol; chünki u biz yetküzgen sözlirimizge qattiq qarshiliq körsetti. **16** Tunji qétimliq soraqta méning aqlinishimgha yadrem qilidighan héchkim chiqmide, hemmisi méni tashlap ketti. Bu ish ulargha hésablanmighay! **17** Lékin Reb méning bilen bille turup, men arqiliq Injil jakari toluq qilinip, bu yerdiki barliq yat elliklerdin bolghanlarning anglishi üçün méni küchlendürdi; shuning bilen men shirning aghzidin qutquziwélindim. **18** Reb méni barliq rezil ishtin qutquzup, ershtiki padishahliqigha saq yetküzidu! Shan-sherep Uninggha ebédil'ebedgiche mensup bolghay! Amin! **(aiōn g165)** **19** Priska bilen Akwilagha we Onésiforning ailisidikilerge mendin salam éyt. **20** Érastus Korint shehiride qaldi. Lékin Trofimus késel bolup qalghanliqtin, uni Milétus shehiride qaldurup qoydum. **21** Qish chüshüp ketküche imkaniyetning bariche bu yerge kelgin. Yubulus, Pudis, Linos, Klawdiya we barliq qérindashlardan sanga salam. **22** Reb Eysa Mesih rohing bilen bille bolghay! Méhir-shepquet siler bilen bille bolghay!

Titusqa

1 Xudaning tallig'hanlirigha amanet bolghan étiqad we ixlasmenlikke élip baridighan heqiqetning bildürülüşü üçün, Eysa Mesihning rosuli qilip teyinlen'gen, Xudaning quli bolghan menki Pawlustin sanga salma — **2** (bu étiqad we heqiqet menggütlük hayatqa baghlan'ghan ümidni élip kélidu; bu menggütlük hayatni mutleq yalghan éytmaydighan Xuda hemme dewr-zamanlardin ilgilila wede qilghanidi; (aiōnios g166) **3** lékin [hazir] wedising waqti kélip Qutquzghuchimiz Xuda buning kalam-xewirini Öz emri bilen manga tapshurghan jakar arqiliq ashkarilidi) **4** — ortaqlar étiqadimizda öz oghlum bolghan Titusqa salam! Xuda'Atimiz we nijatkarimiz Mesih Eysadin sanga méhir-shepget we xatirjemlik bolghay! **5** Sényi Krét arilida qaldurushtiki seweb, orundilip bolmighan ishlarni bir terep qilishning üçün we her sheherde sanga tapilighinimdek jamaetke aqsqaqallarni teyinlishing üçün idi. **6** Aqsqaqalliqqa teyinlinidighan kishi eyibsiz bolushi, bir yaaliq, perzentliri bolsa étiqad qilghuchi bolushi we ishlirida shallaqliq qilidighan yaki [ata-anisigha] boysunmaydighan eyibliri bolmighan bolushi kérek. **7** Chünki jamaetning yétekchisi Xudaning [ailisige] ghojidar bolush süpitide, eyibsiz bolushi kérek; bashbashtaq emes, térikkek emes, haraq-sharabqa bérilgen emes, zorawan emes, nepsaniyetchi emes, **8** belki méhmandost, saxawetlik, yaxshiliqni sóyidighan, salmaq, adil, ixlasmen we özini tutuwalghan bolushi lazim. **9** U yene saghlam telim bilen righbet-teselli bérish üçün we qarshi chiqquchilargha reddiye bérish üçün, tapshurulghan telimdiki ishenchlik kalam-sözde ching turushi kérek. **10** Chünki hazir bimeñe söz qilidighan, kishilerning könglini owlap ézitquluq qilidighan, öz béshimchilik qilidighan köpligen kishiler bar, bolupmu xetniklerdin chiqqanlar bar. **11** Ularning aghzini étish kérek; chünki ular haram dunyani dep ógitishke téghshlik bolmighan telimlerni ógitip, hetta pütün aililerni nabut qilmaqta. **12** Shulardin biri, yéni [Krét arilidikilerning] özining bir peyg'hembiri: «Krétlar hemishe yalghan sözleydighanlar, wehshiy haywanlar we hurun toymaslardur» dégen. **13** Bu guwahliq heqiqettur; shunga ularning étiqadta saghlam turushi üçün, shundaqla Yehudiy epsanilerge we heqiqettin chetnigenler toquwalghan insaniiy qaide-belgilimilerge qulaq salmasliqi üçün ularni qattiq eyiblep agahlandurghin. **15** Pak kishiler üçün hemme nerse pak; lékin bulghan'ghan napaklar we étiqadsizlar üçün héchqandaq nerse pak emestur. Chünki ularning oy-pikrlirimu, wijdanimu bulghinip ketken. **16** Ular Xudani tonuymiz dep dawrang qilsimu, lékin emelliride Uningdin tanidu; chünki ular yirginchlikler, héchgep anglamaydighanlar, héchqandaq yaxshi ishlarni qilishqa yarimaydighanlardur.

2 Lékin sen bolsang saghlam telimge qandaq uyghun yashashni ógitinghing kérek. **2** Yashan'ghan erlerge, hoshiyar, salmaq, temkin, étiqadta, méhir-muhebbette we sewr-taqette saghlam bolushni tapilighin. **3** Shuningdek, yashan'ghan ayallargha yürüş-turushda ixlax-muqeddeslikke layiq bolushni, chéqimchilik

qilmasliqni, haraq-sharabqa bérilmeydighan bolushni, güzel ishlarni ógetküchiler bolushni tapilighin. **4** Buning bilen ular yash ayallargha erlirige köyünüş, balilirigha köyünüş, salmaq bolush, pak bolush, öy ishlirini puxta qilish, méhriban bolush we öz erlirige boysunushni ógetileydu. Shundaq bolghanda Xudaning sözi qarilanmaydu. **6** Shuningdek yash erlernimu salmaq bolushqa jékiligin. **7** Özüngmu hemme ishta güzel emelliring bilen ulargha ülgé bolghin; telim berginingde pak-diyantlik, éghir-bésiqlik bolup, **8** héchkim qusur tapalmaydighan, saghlam sözlerni yetküzgin; buning bilen, qarshi chiqquchilar biz toghruluq yaman gep qilidighan yerni tapalmaq xijil bolidu. **9** Qullargha öz xojayinlirini hemme ishta qanaetlendürüp ulargha boysunushni ógetkin. Ular gep yandurmay, **10** oghriliq qilmay, özlirining her jehette ishenchlik ikenlikini körsetsun. Ular buning bilen Qutquzghuchimiz Xudaning telimatigha her jehettin zinnét bolidu. **11** Chünki Xudaning nijatni barliq insanlarga élip kélidighan méhir-shepqi ayan boldi; **12** u bizge ixlaxsizliq we bu dunyaning arzu-heweslirini ret qilip, hazirqi zamanda salmaq, heqqaniy, ixlasma hayatni ótküzüshimiz bilen, (aiōn g165) **13** ulugh Xuda, nijatkarimiz Eysa Mesihning shan-sherep bilen kélidighanliqigha bolghan mubarek ümidimizning emelge éshishini intizarliq bilen kütüshni ógitidu. **14** U bedel tölep bizni hemme itaetsizliklerdin azad qilish hemde bizni özi üçün pak qilip, ózige mensup bolghan, yaxshi emellerge qizghin itilidighan xelq qilishqa biz üçün qurban boldi. **15** Barliq hoququngni ishlitip bu ishlarni jakarlap éytqin, nesihet bérp jékiligin we agahlandurghin. Héchkim sényi kemsitmisun.

3 [Jamaettikilerge] shuni eslitip turghinki, ular hökümrannalargha we hoquqdarlarga boysunup, shularning sözini anglisun, herqandaq yaxshi emellerni qilishqa teyyar tursun, **2** héchkimning yaman gépini qilmisun, jédelxor bolmisun, mulayim bolsun, hemme ademe her jehette möminlik körsetsun. **3** Chünki biz özimizmu eslide nadan bolup, itaetsiz, azdurulghan, herxil shehwet-heweslerning hem lezzetlerning quli bolghan, rezilik we hesetxorluq ichide yashighan, nepretlik bolghan hem bir-birimizdin nepretlinidighanlardin iduq. **4** Biraq Qutquzghuchimiz Xudaning insanlarga bolghan méhribanliq we méhir-muhebbiti ayan bolushi bilen, **5** (özimizning qandaqtur heqqaniy emellirimiz bilen emes, belki Uning rehim-shepqi bilen) yéngidin tughulushta yuyushliri we Muqeddes Rohta yéngilishi arqiliq U bizni qutquzdi; **6** bu Rohni Xuda Nijatkarimiz Eysa Mesih arqiliq wujudimizgha mol quydi. **7** Bu arqiliq, Xudaning méhir-shepqi bilen heqqaniy qilinip, menggütlük hayatqa érishish ümidini tutqan mirasxorlar bolduq. (aiōnios g166) **8** Bu sözler ishenchliklur we bu heqiqetlerni alahide tekitlishingni telep qilimen. Shundaq qilighningda, Xudagha étiqad qilghanlar özlirini yaxshi emellerni qilishqa bérilishke köngül bolidu. Bu ishtar insanlar üçün güzel we paydiliq. **9** Biraq exmiqane munaziriler, nesebnamilerdiki [quruq gepler], jédel-majralar, Tewrat qanunigha munasiwetlik talash-tartishlardin özüngni néri tutqin; chünki bular paydisiz we bimeniliklur. **10** Arigha bölgünchilik qilghuchi ademni bolsa bir-ikki qétim

agahlandurghandin kéyin uning bilen bolghan bardi-keldini üziwet; **11** chünki bundaq ademni heqiqettin chetnidi, gunah sadir qiliwatidu, shundaqla özi özi jazagha mehkum qilghan dep bilisen. **12** Artémasni yaki Tikikusni sanga mangdurghanda, mumkin qeder tézrek Nikopolis shehirige méning yénimgha kelgin, chünki u yerde qishlimaqchi boluwatimen. **13** Adwokat Zénas bilen Apollosning sepirige kõngül bölüp himmitingning bariche uzatqin; kem-kütiliri bolsa, ularning hajitidin chiqqin. **14** Bizning qowmimiz méwisiz qalmasliqi üçün hajatmenlerge yadrem qilip, özlirini güzel emellerni qilishqa béghishlashni ögensun. **15** Yénimdikilerning hemmisidin sanga salam. Étiqadta bizni söyidighalargha salam éyt. Méhir-shepqet hemminglarga yar bolghay!

1 Mesih Eysaning mebusi menki Pawlus we qérindishimiz Timotiydin söyümlükimiz we xizmetdishimiz Filémon'gha **2** we singlimiz Afiyagha, sepdishimiz Arkippusqa we öyüñde yighilidighan jamaetke salam! **3** Xuda'Atimiz we Rebbimiz Eysa Mesihdin silerge méhir-shepqi we xatirjemlik bolghay! **4** Rebbimiz Eysagha we barliq muqeddes bendilerge bolghan méhir-muhebbiting we ishench-étiqadningni anglap, men dualirimda hemishe séni yad étip turuwatimen, sen üçün teshekkür éytimen; **6** Bizge nésip bolghan, Mesihni ulughlaydighan barliq yaxshi iltipatni toluq tonup yétishing bilen, séning étiqadning emelliride merdlerche ortaqlishishing kücheysun dep dua qilimen. **7** Chünki séning méhir-muhebbiting manga zor xushalliq we righbet élip keldi; chünki i qérindishim, muqeddes bendilerning ich-baghirliri séning arqiliq köp söyüñdürildi. **8** Shunga, gerche séni layiq isni qilishqa buyrushqa Mesihde jür'etlik bolalisammu, **9** lékin yenila muhebbetning türtkisi bilen menki qéri Pawlus hemde hazir mu Eysa Mesihning mebusi bolush süpitide sanga iltimas qilip ötüñishni layiq kördüm — **10** kishenlerde turup tughqan balam, yeni Onésimus toghruluq iltimasim bar. **11** U burun sanga paydisiz bolghan bolsimu, emma hazir sangimu, mangimu paydiliqtur. **12** Men hazir uni — janjirimni séning yéninggha qayturup ewetimen. **13** Xush xewerni dep kishenlerde turghinimda uni séning ornungda méning xizmitimde bolushqa yénimda qaldurup qalghum bar idi; **14** biraq séning raziliqingni almay héchnémimi qilghum yoq; shundaq qilghanda séning manga qilghan yaxshiliqing mejburiy emes, belki razimenlik bilen bolidu. **15** Chünki séning Onésimustin waqitliq mehrum bolghiningning sewebi, belkim del séning uninggha ebédil'ebedgiche nésiwe bolushung üçün idi. **(aiónios g166)** **16** Méning shundaq déginim, uninggha qul qatarida emes, belki quldin köp üstün — manga neqeder söyümlük, shundaqla sanga téximu shundaq bolidighan (insaniy munasiwetler bilen hem Rebde bolghan munasiwet bilen), söyümlük qérindash qatarida ige bolisen; **17** shuning üçün, eger sen méni hemdash qatarida körseng, uni méni qobul qilghandek qobul qilghin. **18** Eger burun u sanga birer yolsizliq qilghan bolsa yaki sanga qerzdar bolghan bolsa, buni méning hésabimgha yazghin. **19** Mana menki Pawlus bu sözlerni öz qolum bilen yéziwatimen: qerzi bolsa özüñ qayturimen; lékin men sanga özüngning jéning bilen manga qerzdar bolghiningni tilgha almaymen. **20** Shunga, ey qérindishim, men Rebde sendin menpeetke érishmekchimen; ich-baghirlirimni Mesihde söyüñdürgin. **21** Ishenchim sözüñni anglaydighanliqinggha kamil bolup we sorighanlirimdin artuq orunlaydighanliqingni bilip, sanga mushundaq yazdim. **22** Bulardin bashqa, manga turalghu jay teyyarlap qoyghin. Chünki dualiringlar arqiliq méning silerge qayturup bérilishimni ümid qilimen. **23** Eysa Mesihke xizmet qilghanliqi üçün zindandishim bolghan Epafra, **24** xizmetdashlirim Markus, Aristarxus, Démas we Luqalardin sanga salam.

Ibraniylargha

1 Xuda burunqi zamanlarda ata-bowilargha peyghemberler arqiliq türküm-türküm boyiche we nurghun yollar bilen söz qilghan bolup, **2** mushu axirqi künlerde bolsa bizge Ogħli arqiliq sözlidi. U Ogħlini pütkül mewjudatning mirasxori qiliq békekten, Uning arqiliq kainatlarni yaratqan. (aiñon g165) **3** U Xudaning shan-sheripidin parlıghan nur, Uning eyniyitining ipadisidir, U qudretlik söz-kalami bilen pütkül kainattiki mewjudatni öz ornida turghuzawatqan bolup, U gunahlarni tazilash xizmitini ada qilghandin keyin, ershtiki shanu-shewket igisining ong yénida olturdi. **4** Shuningdek, U perishtilerdin köp üstün nam-mertiwiğe miras bolup, ulardin shunche yúksek turdi. **5** Chünki Xuda [muqeddes yazmilarda] perishtilerning qaysisigha: «Sen Méning Ogħlumdursen, bügün Men Séni tughdurdum», we yene: «Men Uninggha Ata bolimen, Umu Manga Ogħul bolidu» dégenidi? **6** Uning üstige, U Özining tunjisini yer yüzige ewetkende, «Barlıq perishtiler Uninggha sejde qilsun» dégen. **7** U perishtiler toghruluq: — «U perishtilerni shamallar, Xizmetkarlırini ot yalquni qilidu», dégenidi; **8** Lékin Ogħli heqqide bolsa Uninggha mundaq dégen: — «Séning texting, i Xuda, ebedil'ebedliktur; Séning padishahlıqidiki shahane hasang adaletning hasisidir. (aiñon g165) **9** Sen heqqaniyetni söyüp, rezillikke nepretlinip kelgensen; Shunga Xuda, yeni Séning Xudaying Séni hemrahlırgin üstün qiliq shadlıq méyi bilen mesih qildi». **10** Xuda Ogħligha yene mundaq dégen: — «Sen, i Reb, hemmidin burun zéminning ulini salding, Asmanlarni bolsa qolliring yasighandur; **11** Ular yoq bolup kétidu, Lékin Sen menggü turisen; Ularıning hemmisi kiyimdek konirap kétidu; **12** Sen ularni ton kebi yögep qoyisen, Shunda ular kiyim-kécheq yenggüshlen'gendek yenggüshlinidu. Biraq Sen menggü özgermigüchidursen, Yilliringning tamami yoqtur». **13** Yene, U qaysibir perishtige: — «Men Séning düşmenliringni textipering qilmighuche, Méning og yénimda olturisen» — dégenidi? **14** Shundaq iken, perishtilerning hemmisi peqet nijatqa miraslıq qilidighanlar üçün xizmet qilishqa [Xuda teripidin] ewetilgen xizmetchi rohlar emesmu?

2 Bu sewebtin, alliqandaq yol bilen [heqiqiy yoldin] téyilip ketmeslikimiz üçün, anglighan heqiqetlerge téximu étibar qilishimiz lazim. **2** Chünki perishtiler arqiliq yetküzülgén söz-kalanning turaqliq ikenlikini ispatlan'ghan hemde uninggha herbir boysunmaslıq we itaetsizlik qilish tégishlik jazagha tartilidighan yerde, **3** shunche ulugh qutquzush-nijatqa étibar bermisek, biz qandaqmu [jazadin] qéchiq qutulalaymiz?! Chünki bu nijatning xewiri deslepte Reb arqiliq uqturılghan, hem uning heqligini biwasite anglighanlarmu bizge testiqılghan; **4** uning üstige Xuda bésharetlik alametler, karametler we herxil qudretlik möjiziler arqiliq, shundaqla Öz iradisi boyiche Muqeddes Rohning ata qilghan iltipatliri bilen teng buninggha guwahlıq bergen. **5** Biz dewatqan kelgüsi dunyani Xuda perishtilerning bashqurushigha ötküzüp bergini yoq; **6** belki bu heqte [muqeddes yazmilarning] bir yéride bireylen

mundaq guwahlıq bergendur: — «[I Xuda], insan dégen némid, Sen uni séghinidikensen? Adem balisi némid, Sen uning yénigħa kélip yoqlaydikensen? **7** Chünki Sen uning ornini perishtilerningkidin azghine töwen békitektensen, Sen uninggha shan-sherep we shöhretlerni taj qiliq kiydürdüngsen; Uni qolung yasighanlarni idare qilishqa tikliding; **8** Sen barlıq mewjudatlarni uning puti astida boysundurghansen». Emdi «barlıq mewjudatlarni uning puti astida boysundurghansen» dégini, héchqandaq nerse uninggha boysunmaslıqqa qaldurılmighan, dégenliktur. Biraq, hazirke mewjudatlarning hemmisiningla uninggha boysun'ghanlıqini téxi körmeywatimiz. **9** Lékin biz üçün perishtilerdin «azghine waqit töwen qilin'ghan», ölüm azablırini tartqanlıqı üçün hazir shan-sherep we hörmét taji kiydürülgen Eysani körgüchi bolduq; chünki U Xudaning méhir-shepqiti bilen hemmeylen üçün ölümlüning temini tétidi. **10** Chünki pütkül mewjudatlar Özı üçünmu hem Özı arqiliqmu mewjut bolup turuwatqan Xudagħa nisbeten, nurghun ogħullarni shan-sherepke bashlighanda, ularning nijatining yol bashlighuchisini azab-oqubetler arqiliq kamaletke yetküzişke layıq keldi. **11** Chünki pak-muqeddes Qılghuchi bilen pak-muqeddes qilin'ghanlarning hemmisi derweqe oxshash Birsidin kelgendur; shuning bilen U ularni «qérindash» déyishtin nomus qilmaydu. **12** Xuddi U [Xudagħa (muqeddes yazmilarda yézilighandek)]: «Namingni qérindashlırimgha jakarlaymen, Jamaet ichide Séni naxshılarda küyleymen» dégen. **13** U yene: «Men sanga tayinimen» we «Qaranglar, mana Men bu yerde Xuda Manga ata qilghan perzentler bilen bile» dégen. **14** Perzentler bolsa et bilen qandin tenlik bolghachqa, Ogħulmu [shu perzentlerningkige] oxshashla et we qandin tenlik boldi. Bundaq qilishtiki meqset, U ölüm arqiliq ölüm hoquqini tutqan İblisning küchini bikar qiliq, **15** ömür boyı ölüm qorquchidin qulluqqa tutılghanlarning hemmisini azadlıqqa chiqırış üçün idi. **16** Chünki U derweqe perishtilerge emes, belki İbrahimning ewladlırigha tutışidu; **17** Shuning üçün, U Xudagħa ait ishlarda rehımdil we sadiq bash kahin bolushi üçün, xelqning gunahlırining kechürüm qurbanlıqini bérelishi üçün, U her jehettin qérindashlırigha oxshash qılınishi kérek idi. **18** Chünki Özı sinaqlarni Öz béshidin kechürüp, azab-oqubet chekken bolghachqa, U sinaqlargħa duch kelgenlergimu yardım béreleydu.

3 Shundaq iken, ey muqeddes qérindashlar, ershtin bolghan chaqiriqqa ortaқ nésip bolghanlar, özimiz étirap qilghan Rosul we Bash Qahin, yeni Eysagħa köngül qoyup qaranglar. **2** Xuddi Musa [peyghember] Xudaning pütün aliside xizmet qilghanda Xudagħa sadiq bolghandek, umu özini teyinlep xizmetke Qoyghuchigha sadiq boldi. **3** Lékin öyni berpa qilghuchi özi berpa qilghan öydinmu artuq shöhrette sazawer bolghinidek, Umu Musadin artuq shan-sherepke layıqtur. **4** Chünki hemme öyning berpa qilghuchisi bardur; lékin pütün mewjudatning berpa qilghuchisi bolsa Xudadur. **5** Musa bolsa xizmetkar salahiyiti bilen Xudaning pütün aliside sadiqliq bilen keyinki ashkarilınidighan ishlargħa guwahlıq bérish xizmitini qilghan. **6** Lékin Mesih bolsa Xudaning alisighe Ogħul salahiyiti bilen höküim süridu; we eger biz jasartımiz we ümidimizdin bolghan

iptixarlarni axirgich qing tutsaq, derweqe Xudaning ashu ailisige tewe bolghan bolimiz. **7** Shunga, [muqeddes yazmilarda] Muqeddes Rohning dégindek, Bügün, eger siler [Xudaning] awazini anglisanglar, **8** Eyni chaghlarda Uni ghezeplendürüp, chöl-bayawanda Uni sinighan künidikidek, Yürikinglarni qattiq qilmanglar! **9** Mana shu yerde ata-bowileringlar Méni sinidi, ispatlidi hem Méning qilghanlirimni qiriq yil körüp kelgenidi. **10** Men shu dewrdin bizar bolup: — «Bular könglide daim adashqanlar, Méning yollirimni héch bilip yetmigen. **11** Shunga Men ghezeplinip qesem ichip: — «Ular Méning aramliqimgha qet'iy kirmeydu» dédim». **12** Emdi qérindashlar, héchqaysinglarda yaman yetilik we étiqadsiz qelb bolmisun, shundaqla uning menggü hayat Xudadin yüz örümeslikke köngül bölümlar; **13** peqet «bügün»la bolidiken, héchqaysinglar gunahning azduruşliri bilen könglülarning qattiqlashmasliqi üçün her küni bir-biriglar jékilemlar. **14** Desleptiki xatirjemlikimizni axirgich qing tutsaq, derweqe Mesih bilen shérík bolghan bolimiz. **15** Yuqirida éytilghinidek: — «Bügün, eger siler [Xudaning] awazini anglisanglar, Eyni chaghlarda [Uni] ghezeplendürgen künidikidek, Yürikinglarni qattiq qilmanglar!» **16** (Emdi Uning awazini anglap turup, Uni ghezeplendürgenler kimler idi? Musa peyghemberning yétekchilikide Misirdin [qutulup] chiqqan ashu [Israillarning] hemmisi emesmu? **17** U qiriq yil kimlerge ghezeplendi? Yenila shu gunah ötküzüp, yiqilip jesetliri chölde qalghanlarga emesmu? **18** Shundaqla U kimlerge Öz aramliqimgha qet'iy kirmeydes dep qesem qildi? Özi qing itaet qilmighanlarni emesmu? **19** Shunga bulardin köriwatalaymizki, ularning [aramliqqa] kirmesliki étiqadsizliqi tüpeylidin idi).

4 Emdi Uning aramliqigha kirip behrimen bolush toghrisidiki wedisi [bizge] qaldurulghandin kéyin, aranglardiki birersiningmu uning nésiwisidin chüshüp qélisidin qorqunchta éhtiyat qilayli. **2** Chünki xush xewer xuddi [chöldiki Israillargha] anglitilghandek bizlergimu anglitildi. Lékin ularning anglihanliri étiqad bilen yughurulmighanliqtin, söz-kalamning ulargha héchqandaq paydisi bolmighanidi. **3** Chünki bu aramliqqa kirgenler bolsa — étiqad qilghan bizlerimiz. Xuddi Xudaning éytqinidek: «Shunga men ghezeplinip qesem ichip: — «Ular Méning aramliqimgha qet'iy kirmeydu — dégen». Xudaning emelliri bolsa dunya apiride bolghandila hemmisi tamamlan'ghanidi; **4** chünki yaritilishning yettinchi küni heqqide muqeddes yazmilarning bir yéride mundaq déyilgen: «Yettinchi küni kelgende, Xuda hemme emelliridin aram aldi». **5** Yene kélip yuqirida éytilghandek Xuda: «Ular Méning aramliqimgha qet'iy kirmeydu» dégenidi. **6** Buningdin körünerlikki, Xudaning aramliqigha kireleydighanlar bar, emma uning toghrisidiki xush xewerni awwal anglihanlar itaetsizlik qilghanliqi üçün, uninggha kirelmidi. **7** Shuning üçün, Xuda ene shu [aramliq toghrisida] uzaq waqittin kéyinki melum bir künni «bügün» dep békitip, Dawut [peyghember] arqiliq yene shundaq éytqan: — «Bügün uning awazini anglisanglar, Yürikinglarni qattiq qilmanglar!» **8** Eger Yeshua [peyghember] [Israillarni] aramliqqa kirgüzgen bolsa

idi, Xuda kéyin yene bir [aramliq] küni toghruluq démigen bolatti. **9** Qisqisi, shabat künidiki bir aramliq Xudaning xelqini kütmekte. **10** Chünki Xudaning aramliqigha kirgüchiler xuddi Xuda «Öz emel-ishliridin aram alghan»dek, özlirining ishliridin aram alidu. **11** Shunga héchqaysimizning ene shu [Israillardek] itaetsizlik qilghan halitide yiqilip chüshmesliki üçün, herbirimiz bu aramliqqa kirishke intileyli. **12** Chünki Xudaning söz-kalamini janliqtur we küchke igidur, hetta jan bilen rohani, yilik bilen boghumlarni bir-biridin ayriwételigtidek derjide, herqandaq qosh bisliq qilichtin ittiktur, qelbdiki oy-pikir we arzu-niyetlerning üstidin höküm chiqarghuchidur. **13** Uning aldidá héchqandaq mewjudat ghayip emestur; belki bizdin hésab Alghuchining közliri aldidá hemme ish ochuq-ashkaridur. **14** Shundaq bolghaniken, shundaqla ersh-asmanlardin ötüp chiqqan ulugh Bash Qahinimiz, yeni Xudaning Oghli Eysa bolghaniken, biz étirap qilghan étiqadimizda ching turayli. **15** Chünki bizge teyinlen'gen bash kahinimiz ajizliqlirimizgha hédsashliq qilmighuchi emes, belki bizge oxshash herxil azduruş-sinaqlargha duch kelgen, lékin gunah sadir qilip baqmighuchidur. **16** Shunga yürükimiz toq halda rehim-shepqetke érishish we yardemge éhtiyajliq waqtimizda shapaet tépish üçün méhir-shepqet [ayan qilin'ghuchi] textke yéqinlashayli.

5 Her qétimliq bash kahin insanlar arisidin tallinip, xelqke wakaliten Xudagha xizmet qilishqa, yeni xelqning atighan hediylirini we gunahlar üçün qilghan qurbanliqlirini Xudagha sunushqa teyinlinidu. **2** Uning hertereplep ajizliqliri bolghachqa, bilimsizler we yoldin chetnigenlerge mulayimliq bilen muamile qilalaydu. **3** Shu ajizliqi üçün u xelqning gunahliri hésabigha qurbanliq sun'ghandek, öz gunahliri üçünmu qurbanliq sunushqa toghra kélidu. **4** Héchbir kishi bu shereplik mertiwini özlükidin almaydu, peqet Harun'gha oxshash, Xuda teripidin chaqirilghandila uni alidu. **5** Xuddi shuningdek Mesihmu bash kahin mertiwisige Özini ulughlap özlükidin érishken emes, belki Uni [ulughlighuchi Xuda] Özi idi; U Uninggha: — «Sen Méning Oghlumdursun, bügün Men Séni tughdurdum» dégen. **6** U [muqeddes yazmilarning] yene bir yéride Uninggha: — «Sen ebedil'ebedgiche Melkizedekning tipidiki bir kahindursun» dégen. (aiñon g165) **7** [Mesih] yer yüzidiki künlérde, Özini ölümdin qutquzuwélshqa qadir Bolghuchigha qattiq nidalar we köz yashliri bilen dua-tilawetler we yilinishlarni kötürdi. Uning ixlasmenlikidin dualiri ijabet qilindi. **8** Gerche U [Xudaning] Oghli bolsimu, azab chékishliri arqiliq itaetmen bolushni ögendi. **9** U mana mushundaq mukemmel qilin'ghan bolghachqa, barliq Özi qing itaet qilghuchilargha menggülik nijatni barliqqa keltürgüchi bolup, (aiñonios g166) **10** Xuda teripidin «Melkizedekning kahinliq tüzümi tertipte bash kahin» dep jakarladi. **11** Bu ish toghruluq éytidighan nurghun sözlirimiz bar, lékin qulaqliringlar pang bolup ketkechke, bularni silerge éniq chüshendürüsh tes. **12** Chünki siler alliburun telim bergüchi bolushqa téghishlik bolghan chaghdimu, emeliyette siler yenila Xudaning söz-kalamining اساسي heqiqetlirining néme ikenlikini bashqilarning yéngiwashtin ögitishige mohtajisiler;

silerge yirik yémeklik emes, belki yenila sût kérektur. **13** Chunki peqet sût bilenla ozuqlinidighanlarning bowaqtin perqi yoqtur, ular heqqaniyet kalamigha pishshiq bolmighan ghoridur, xalas. **14** Biraq yémeklik bolsa yétilgenler, yeni öz ang-zéhinlirini yaxshi-yamanni perq éitshke yétildurgenler üçündür.

6 **2** Shuning üçün, Mesih toghrisidiki deslepki asasiy telimde toxtap qalmay, — yeni qaytidin «ölük ishlar»din towa qilish we Xudagha étiqad baghlash, chömlüdürlülüşler, «qol tegküzüsh», ölgenlarning tirildürülüşü we menggülik höküm-soraq toghrisidiki telimlerden ul salayli dep olturmay, mukemmellikke qarap mangayli. **(aiñios g166)** **3** Xuda xalighaniken, biz shundaq qilimiz. **5** Chunki eslide yorutulup, ershtiki iltpattin tétighan, Muqdedes Rohtin nésip bolghan, Xudaning söz-kalamining yaxshiliqini hem kelgüsü zamanda ayan qilinidighan qudretlerni hés qilip baqqanlar eger yoldin chetnigen bolsa, ularni qaytidin towa qildurush hergiz mumkin emes. Chunki ular öz-özige qilip Xudaning Oghlini qaytidin kréstlep reswa qilmaqta. **(aiñon g165)** **7** Chunki köp qétimlap öz üstige yaghqan yamghur süyini ichken, özide térighuchilargha menpeetlik ziraetlerni östürüp bergen yer bolsa Xuda din beriket almaqta. **8** Biraq tiken we qamghaq östürgen bolsa, u erzimes bolup, lenetke yéqin bolup, aqiwiti köydürülüştin ibaret bolidu. **9** Lékin ey söyümlüklirim, gerche yuqiriqi ishlarni tilgha alghan bolsaqmu, silerde buningdinmu ewzel ishlar, shundaqla nijatliqning élip baridighan ishliri bar dep qayil bolduq. **10** Chunki Xuda qilghan emelliriglarlarni we Uning muqdedes bendilirige qilghan we hazirmu qiliwatqan xizmitinglar arqiliq Uning nami üçün körsetken méhir-muhebbitinglarni untup qalidighan adaletsizlerden emes. **11** Emma silerning ümidinglarning toluq jezm-xatirjemlik bilen bolushi üçün, herbinglarning axirghiche shundaq gheyret qilishinglarga intizarmiz; **12** shundaqla sörelmilerdin bolmay, belki étiqad we sewrchanliq arqiliq Xudaning wedilirige warisliq qilghanlarni ülge qilidighanlardan bolghaysiler. **13** Chunki Xuda Ibrahimgha wede qilghanda, Özidin üstün turidighan héchkim bolmighachqa, Özi bilen qesem qilip: **14** «Sanga choqum bext ata qilimen, séni choqum köpeytip bérimen» — dédi. **15** Shuning bilen, [Ibrahim] uzun waqit sewr-taqet bilen kütip, Xudaning wedisige érishti. **16** Chunki insanlar özliridin üstün turidighan birini tilgha élip qesem qilidu; ularning arisida qesem ispat-testiq hésablinip, her xil talash-tartishlarga xatime béridu. **17** Shuningdek Xuda, Öz wedisige warisliq qilghanlarga Öz nishan-meqsitining özgermeydighanliqini téximu ochuqraq bildürüş üçün, qesem qilip wede berdi. **18** Shuning bilen qet'iy özgermes ikki ish arqiliq, köz aldimizda qoyulghan ümidni ching tutush üçün [halaketin] özimizni qachurup uni bashpanah qilghan bizler küchlük righbet-ilhamgha érisheleymiz (bu ikki ishta Xudaning yalghan éytishi qet'iy mumkin emes, elwette). **19** Bu ümid jénimizgha ching baghlan'ghan kéme lenggiridek shübhisiiz hem mustehkem bolup, [ershtiki] ibadetxanining [ichki] perdisidin ötüp bizni shu yerge tutashturidu. **20** U yerge biz üçün yol échip mangghuchi Eysa bizdin awwal kirgen bolup,

Melkizedekning kahinliq tüzümi tertipide menggülik teyinlen'gen Bash Kahin boldi. **(aiñon g165)**

7 Chunki bu Melkizedek Salém shehiring padishahi, shundaqla Eng Aliy Bolghuchi Xudaning kahini bolup, Ibrahim padishahlarni yéngip jengdin qaytqanda, uning aldigha chiqqan we uninggha bext tiligenidi. **2** Ibrahim bolsa érishken barliq [oljisining] ondin bir ülüshini uninggha atighanidi. [Melkizedek dégen isimning] birinchi menisi «heqqaniyet padishahi» dégenliktur; uning yene bir nami «Salémning padishahi» bolup, buning menisi «amanliq padishahi» dégenliktur; **3** uning atisi yoq, anisi yoq, nesebnamisi yoq, künlirining bashlinishi we hayatining axirlishishi yoqtur, belki u Xudaning Oghligha oxshash qilinip, menggülik kahin bolup turidu. **4** Emdi qaranglar, bu Melkizedek némidégen ulugh adem-he! Hetta ata-bowilirimizning chongi Ibrahimmu oljisining ondin birini uninggha atighan. **5** Derweqe Lawiyning ewladliridin kahinliqni zimmissige alghanlar Tewrat qanuni boyiche xelqtin, yeni öz qérindashliridin Ibrahimning pushtidin bolghinigha qarimay tapqinining ondin bir ülüshini yighishi emr qilin'ghan. **6** Lékin bularning qebile-uruqidin bolmighan Melkizedek bolsa Ibrahimdin «ondin bir ülüshini»ni qobul qilghan andin Xudaning wedilirige ige bolghuchi Ibrahimgha bext tiligen. **7** Shübhisiizki, bext tiligüchi bextke érishküchidin üstündür. **8** Bu yerdiki «ondin bir ülüsh»ni qobul qilghuchilar ölidighan ademlerdindur; u yerdiki «ondin bir ülüsh»ni qobul qilghuchi toghrisida [muqdedes yazmilarda] «U hayat yashighuchi» dep guwahliq bérilgendur. **9** Hetta mundaq déyishke boliduki, ondin bir ülüshni alidighan Lawiymu [ejdadi] Ibrahim arqiliq [Melkizedekke] ondin bir ülüshni bergén. **10** Chunki Melkizedek Ibrahimni qarshi alghanda, Lawiy [kelgüsidi] pushti bolush süpitide] yenila Ibrahimning ténide idi, dep hésablashqa bolidu. **11** Emdi Lawiy qebilisining kahinliq tüzümi arqiliq mukemmel heqqaniyliq kéleleydighan bolsa (chunki shu tüzümge asasinip Tewrat qanuni Israil xelqige chüshürülgenidi), kéyinki waqitlarda Harunning kahinliq tüzümi boyiche emes, belki Melkizedekning kahinliq tüzümi boyiche bashqa bir kahinning chiqishining néme hajiti bolatti? **12** Emdi kahinliq tüzümi özgertilgen bolsa, uninggha [munasiwetlik] qanun-tüzümmu özgertilshke toghra kélidu. **13** Chunki bu éytilawatqan sözler qaritilghan zat bolsa bashqa bir qebilidin bolup, bu qebilidin héchkim qurban'gahta xizmette bolup baqmighan. **14** Chunki Rebbimizning Yehuda qebilisidin chiqqanliqi éniq; Musa bu qebile toghrisida kahinliqqa munasiwetlik héchbir nerse démenidi. **15** Emdi Melkizedektek bashqa bir kahin chiqqan bolup, bu özgirish munulardin téximu roshen bolidu; **16** uning [kahinliqqa] teyinlinishi et igilirige baghliq emr bilen emes, belki pütmes-tügimes hayatning qudritidin bolghandur. **17** Chunki bu heqte [muqdedes yazmilarda]: «Sen ebedil'ebedgiche Melkizedekning tipidiki bir kahindursen» dep guwahliq bérilgen. **(aiñon g165)** **18** Chunki aldinqi emr-tüzüm ajizliqi we ünümsizlikli tüpeylidin küchidin qaldurulghan **19** — chunki Tewrat qanuni héch ishni kamaletke yetküzelimidi). Uning ornigha bizni Xudagha yéqinlashturidighan, uningdin

ewzel ümid élip kélini. **21** Uning üstige, bu ish [Xudaning] qesimi bilan kapaletke ige bolmay qalmidi [ilgiri ötken kahinlar [Xudaning] qesimisiz kahin bolghanidi; lékin, Eysa bolsa Özige: — «Perwerdigar shundaq qesem ichti, hem hergiz buningdin yanmaydu: — «Sen ebedil'ebedgiche kahindursen»» Dégüchining qesimi bilan kahin boldi). (aïön g165) **22** Emdi Eysa shundaq ulugh ish bilen ewzel bir ehdingin képli qilindi. **23** Yene kélip, ilgiri ötken kahinlar köp bolushi kérek idi; chunki ularning [herbiri] ölüim tüpeylidin wezipisini dawamlashturalmay qalghan. **24** Lékin [Eysa] menggüge turghachqa, Uning kahinliqi hergiz özgertilmestur. (aïön g165) **25** Shu sewebtin, U Özi arqliq Xudaning aldigha kelgenlerni üzül-késil qutquzushqa qadir; chunki U ular üçhün Xudagha murajiet qilishqa menggü hayattur. **26** Mushundaq bir bash kahin del bizning hajitimizdin chiqidighan — muqeddes, eyibsiz, ghubarsiz, gunahkarlardin néri qilin'ghan, ershlerdin yuqiri élip kötürilgen kahindur. **27** U ashu bash kahinlardek her küni aldi bilen öz gunahliri üçhün, andin xelqning gunahliri üçhün qurbanliq sunushqa mohtaj emes. Chunki U Özini qurbanliq süpitide sun'ghanda, hemmeylen üçhün buni bir yolila ada qildi. **28** Chunki Tewrat qanuni ajiz bende bolghan insanlarni bash kahin qilip teyinleydu, lékin Tewrat qanunidin keyin kelgen Xudaning qesem-kalami menggüge kamaletke yetküzilgen Oghulni bash kahin qilip teyinli. (aïön g165)

8 Éytqanlirimizning bash nuqtisi shuki: Ershtiki ulugh Bolghuchining textining ong teripide olturghan shundaq bir Bash Kahinimiz bar. **2** U muqeddes joylarda, shundaqla insan emes, belki Perwerdigar tikken heqiqiy ibadet chédirining hemmiside kahinliq xizmitini qilghuchidur. **3** Herbir bash kahin hediye hem qurbanliqlar sunush üçhün teyinlinidu. Shuning üçhün, [bizning bu bash kahinimizningmu] birer sunidighini bolush kérek idi. **4** Derweqe eger U yer yüzide bolsidi, hergiz kahin bolmaytti; chunki bu yerde Tewrat qanun-tüzümi boyiche hediye sunidighan kahinlar alliburunla bardur. **5** (bu [kahinlar] xizmet qilidighan [ibadet chédiri] peqetla ershtiki ishlarning köchürülmisi we kölenggisidir. Musa del bu ibadet chédirini qurushqa bashlighanda, Xudaning wehiysi uninggha kélip: «Éhtiyat qilghinki, bularning hemmisini sanga taghda körsitilgen örnék boyiche yasighin» dep agahlandurghan). **6** Lékin hazir U ([kona ehdige ait] wedilerdin ewzel wediler üstige békitalgech) téximu yaxshi bir ehdingin wasitichisi bolghachqa, Uninggha bérilgen kahinliq xizmiti bashqa kahinlarningkidin shunché ewzel turidu. **7** Eger shu deslepki ehde kem-kütsiz bolsa idi, keyinkisi üçhün orun izdeshning héchqandaq hajiti bolmighan bolatti. **8** Lékin, Xuda kona ehdini yetersiz dep qarap, [Israilarlgha] mundaq dégen: — «Mana, shu künlér kélikudi, — deydu Perwerdigar, — Men Israil jemeti we Yehuda jemeti üçhün yéngi bir ehdini emelge ashurimen. **9** Bu ehde ularning ata-bowiliri bilen tüzgen ehdige oxshamaydu; shu ehdini Men ata-bowilirini qolidin tutup Misirdin qutquzup yétekliginimde ular bilen tüzgenim; chunki ular Men bilen tüzüshken ehdemde turmidi, men ularin nezirimni yótkidim, — deydu Perwerdigar. **10** Chunki shu künlérdin keyin, Méning Israil jemeti bilen tüzidighan ehde mana shuki: — «Men Öz tewrat-qanunlirimni ularning zéhin-

eqlige salimen, hemde ularning qelbigimu pütimen; Men ularning Xudasi bolimen, ularmu Méning xelqim bolidu. **11** Shundin bashlap héchkim öz yurdishigha, yaki öz qérindishigha: — «Perwerdigarni tonughin» dep ögitishining hajiti qalmaydu; chunki ularning hemmisi, eng kichikidin chongighiche Méni bilip bolghan bolidu; **12** chunki men ularning qebhliklirige rehim qilimen hemde ularning gunahliri we itaetsizlikirini menggüge ésimdin chiqiriwétimen». **13** Emdi Xudaning bu ehdini «yéngi» déyishi burunqisini «kona» dégenlikidur; emdi waqti ötken, konirighan ish bolsa uzun ötmey yoqilidu.

9 Birinchi ehdide munasiwetlik ibadet belgilimiliri we yer yüzige tewe bolghan bir muqeddes ibadet jayi bar idi. **2** Buninggha bir ibadet chédiri tikilgenidi; uning muqeddes jay dep atalghan birinchi bölümide chiraghdan, shire hem shire üstide retlen'gen nanlar bolatti. **3** Uning ikkinchi, [yeni ichki] perdisining keynide eng muqeddes jay dep atalghan yene bir chédir bölümi bar idi. **4** Shu yerge tewe bolghan altun xushbuygah we pütünley altun bilen qaplan'ghan ehde sanduqi bar idi. Sanduqning ichide altundin yasalgan, manna sélin'ghan komzek, Harunning bix sürgen hasisi we ikki ehde [tash] taxtisi bar idi. **5** [Sanduq] üstidiki «kafaret texti»ning üstige shan-shereplik «kérub»lar ornitilghan bolup, qanatliiri bilen uni yéyip turatti. Emdi bular toghruluq tepsiliy toxtilishning hazir waqti emes. **6** Bu nersiler mana shundaq orunlashturulghandin keyinla, kahinlar chédirming birinchi bölümige [[yeni «muqeddes jay»gha]] herdaim kirip, ibadet xizmitini qilidu. **7** Biraq, [«eng muqeddes jay» dep atalghan] ikkinchi bölümge peqet bash kahin yilda bir qétimla kiridu. Kahin u yerge öz gunahliri we xelqning nadanliqtin ötküzgen gunahliri üçhün atalghan [qurbanliq] qénini almay kirmeydu. **8** Bu ishlar arqliq Muqeddes Roh shuni körsitip bermektiki, bu birinchi ibadet chédiridiki tüüzim inawetlik bolup tursila, eng muqeddes jaygha bariidighan yol yenila échilmaydu. **9** Mana bular resimdek hazirqi zamanni roshenleshtüridighan bir xil obraz, xalas. Buningdin shuni körüwélshqa boliduki, bu chédirda sunulidighan hediye we qurbanliqlar ibadet qilghuchini wijdanida pak-kamil qilalmaydu. **10** Ular peqet yémek-ichmekler we boyini sugha sélishning türlük resmiyetlirige baghliq bolup, [qanun-tüzüm] tüütülüş waqti kelgüchilik küchke ige qilin'ghan, insanlarning etlirigila baghliq bolghan belgilime-nizamlardur. **11** Lékin Mesih bolsa kelgüsidiiki karamet yaxshi ishlarni élip barghuchi bash kahin bolup, adem qoli bilen yasalmighan, bu dunyagha mensup bolmighan, téximu ulugh we téximu mukemmel ibadet chédirigha kirdi; **12** öchke yaki mozaylarning [qurbanliq] qénini emes, belki Özining [qurbanliq] qéni arqliq U (Özila menggülik hörlük-nijatni igiligen bolup) bir yolila menggüge eng muqeddes jaygha kirdi. (aïönios g166) **13** [Kona ehde dewride] öchke we buqilarning qéni hem inekning külliri napak bolghanlarning üstige sépilsé, ularni et jehetidin tazilap pak qilghan yerde, **14** undaqtá, menggülik Roh arqliq Özini ghubarsiz qurbanliq süpitide Xudagha atighan Mesihning qéni wijdanlarni ölük ishlardin pak qilip, bizni menggü hayat Xudagha ibadet qilishqa téximu yéteklimeudu?! (aïönios g166) **15** Shuning üçhün u yéngi ehdingin wasitichisidir. Buning

bilen (insanlarning awwalqi ehde astida sadir qilgan itaetsizliklari uchün azadliq bedili süpitide shundaq bir ölüml bolghaniken) Xuda teripidin chaqirilganlar wede qilin'ghan menggülik mirasqa érisheleydu. (aiōnios g166)

16 Eger wesiyet qaldurulsa, wesiyet qaldurghuchining ölüshi testiqlan'ghuche, wesiyet küchke ige bolmaydu.

17 Chünki wesiyet peqet ölümdin kéyin küchke ige bolidu. Wesiyet qaldurghuchi hayatla bolsa, wesiyetining héchqandaq küchi bolmaydu.

18 Shuninggha oxshash, deslepki ehdimu qan éqitilghandila, andin küchke ige bolghan.

19 Chünki Musa Tewrat qanuni boyiche herbir emrini pütün xelqge uqturghandin kéyin, mozay we öchkilerning sugha arilashturulghan qénini qizil yung yipta baghlan'ghan zofa bilen qanun desturigha we pütün xelqge sépip, ulargha: **20** «Mana, bu Xuda silerning emel qilishlirlargha emr qilghan ehding qénidur» — dédi.

21 U yene oxshash yolda ibadet chédirigha we chédirdiki ibadetke munasiwetlik pütkül saymanlarning üstige qan septi.

22 Derweqe, Tewrat qanuni boyiche hemme nerse déğüdek qan bilen paklinidu; [qurbanliq] qéni tökülmigüche, gunahlar kechürüm qilinmaydu.

23 Xosh, ershtikige teqlid qilip yasalghan bu buyumlar mushundaq [qurbanliqlar] bilen paklinishi kérek idi. Biraq ershtiki nersilerning özi bulardin ésil qurbanliqlar bilen paklinishi kérek.

24 Chünki Mesih ershtiki heqiqiy ibadet jayigha teqlid qilin'ghan, adem qoli bilen yasalghan muqeddes jaygha emes, belki Xudaning huzurida bizge wekillik qilip hazir bolush üçün ershning özige kirip boldi.

25 [Yer yüzidiki] bash kahinning yilmuyil öz qénini emes, belki [qurbanliqlarning] qénini élip, eng muqeddes jaygha qayta-qayta kirip turghinidek, u qurbanliq süpitide öžini qayta-qayta atash üçün kirgini yoq.

26 Eger shundaq qilishning zörüriyiti bolghan bolsa, dunya apiride bolghandin béri Uning qayta-qayta azab chékishige toghra kéletti. Lékin U mana zamanlarning axirida gunahni yoq qilish üçün, bir yolila Öžini qurban qilishqa oturigha chiqti. (aiōn g165)

27 Hemme ademning bir qétim ölüshi we ölgendin kéyin soraqqa tartilishi bekítilgen'ge oxshash, **28** Mesihmu nurghun kishilerning gunahlarini Öz üstige élish üçün birla qétim qurbanliq süpitide sunulghandin kéyin, Öžini telpütüp kütkenlerge gunahni yoq qilghan halda nijat keltürishke ikkinchi qétim ashkare bolidu.

10 Tewrat qanuni kelgüsida élip kelinidighan güzel ishlarning öz eynini emes, belki ularning kölenggisinila süretlep bergechke, u telep qilin'ghan, yilmuyil sunulup kéliwatqan oxshash qurbanliqlar arqiliq [Xudagha] yéqinlashmaqchi bolghanlarni hergizmu mukemmel qilalmaydu. **2** Bolmisa, mushu qurbanliqlarning sunulushi axirlishatti, chünki ibadet qilghuchilar pak qilinip, wijdani yene öz gunahliri tüpeylidin azablanmaytti. **3** Halbuki, mushu qurbanliqlar yilmuyil öz gunahlarini özlirige eslitip turidu. **4** Chünki buqa we öchkilerning qéni gunahlarni hergiz élip tashliyalmaydu. **5** Shuning üçün, U dunyagha kelgende mundaq dégen: — «Ne qurbanliq, ne atighan ashliq hediyeieri bolsa Séning telep-arzuyung emes, Biraq Sen Men üçün bir ten teyyarlap berding; **6** Ne köydürme qurbanliqlar, ne gunah qurbanliqidinmu söyünmiding; **7** Shunga jawab berdimki — «Mana Men keldim! — Qanun

desturungda Men toghruluq pütülgendek — **1** Xuda, iradengni emelge ashurush üçün keldim». **8** U yuqirida: «Ne qurbanliq, ne ashliq hediyeieri, ne köydürme qurbanliqlar ne gunahni tiligüchi qurbanliqlar Séning telep-arzuyung emes, Sen ulardinmu söyünmiding» (bu qurbanliqlar Tewrat qanunining telipi boyiche sunulushi kérek idi) déginidin kéyin **9** yene: «Séning iradengni emelge ashurush üçün keldim» dégen. Démek, [Xuda] kéyinkisini küchke ige qilish üçün, aldinqisini emeldin qalduridu. **10** Xudaning bu iradisi boyiche Eysa Mesihning téning bir yolila qurban qilinishi arqiliq biz gunahtin paklinip, [Xudagha] atalduq. **11** Her kahin her küni ibadet xizmitide turidu, shundaqla gunahlarni hergiz saqit qilalmaydighan oxshash xildiki qurbanliqlarni [Xudagha] qayta-qayta sunidu. **12** Biraq, bu [kahin] bolsa gunahlar üçün birla qétimliq menggü inawetlik bir qurbanliqni sun'ghandin kéyin, Xudaning ong yénida olturdi; **13** U shu yerde «düşmenliri Öz ayighi astida textiper qilin'ghuche» kütidu. **14** U mushu birla qurbanliq bilen Xudagha atap pakmuqeddes qilin'ghanlarni menggüge mukemmel qildi. **15** [Muqeddes yazmilar]da [pütülgendek], Muqeddes Rohmu bu heqte bizge guwahliq béridu. Chünki U awwal: — **16** «U künderdin kéyin, Méning ular bilen tüzidighan ehdem mana shuki, deydu Perwerdigar; Men Öz tewrat-qanunlirimni ularning zéhin-eqligimu salimen, Hemde ularning qelbigimu pütimen» dégingdin kéyin, U yene: — **17** «Ularning gunahliri we itaetsizlikirini menggüge ésimdin chiqiriwétimen» — dégen. **18** Emdi shu yolda gunahlar kechürüm qilin'ghaniken, gunahlar üçün qurbanliq qilishning hajitimu qalmaydu. **19** Shuning üçün, ey qérindashlar, Eysaning qéni arqiliq eng muqeddes jaygha kirishke jür'atlik bolup, **20** (U bizge échip bergen, ibadetxanining perdisidin (yeni, Uning et-ténidin) ötidighan shu yipyéngi, hayatliq yoli bilen) **21** shundaqla Xudaning ailisini bashquridighan bizning ulugh kahinimiz bolghanliq bilen, **22** dillirimiz wijdandiki bulghunushlardin sépilish bilen paklan'ghan we bedinimiz sap su bilen yuyulghandek tazilan'ghan halda étiqadning toluq jezm-xatirjemliki we semimiy qelb bilen Xudagha yéqinlashayli! **23** Emdi étirap qilghan ümidimizde tewrenmey ching turayli (chünki wede Bergüchi bolsa sözide turghuchidur) **24** we méhir-muhebbet körsitish we güzel ish qilishqa bir-birimizni qandaq qozghash we righbetlendürüshni oylayli. **25** Beziler adet qiliwalghandek, jamaette jem bolushtin bash tartmayli, belki bir-birimizni jékilep-ilhamlandurayli; bolupmu shu küning yéqinlashqanliqini bayqighininglarda, téximu shundaq qilayli. **26** Heqiqetni tonushqa nésip bolghandin kéyin, yenila qesten gunah ötküzüwersek, u chagha gunahlar üçün sunulidighan bashqa bir qurbanliq bolmas, **27** belki bizge qalidighini peqet soraq, shundaqla Xuda bilen qarshilishidighanlarni yep tügitishke teyyar turidighan yalqunluq otni qorqunch ichide kütüshla, xalas. **28** Emdi Musagha chüshürülgen Tewrat qanunini közge ilmighan herqandaq kishi ikki yaki üç guwahchining ispati bolsa, kengchilik qilinmayla öltürülettii. **29** Undaqta, bir kishi Xudaning Oglini depsende qilsa, Xudaning ehdisining qénigha, yeni öžini pak qilghan qan'gha napak dep qarisa, shepzet

qilgʻhuchi Rohni haqaret qilsa, buningdin téximu éghir jazagʻha layiq háسابlinidu, dep oylimansiler? **30** Chunki [Tewratta] «Intiqam Méningkidur, kishining qilmishlirini öz bëshigha özüm yandurimen, deydu Perwerdigar» we «Perwerdigar Öz xelqini soraqqa tartidu» dégüchini bilimiz. **31** Menggü hayat Xudaning qollirigha chüshüp jazalinush neqeder dahshetlik ish-he! **32** Emdi siler yorutlushtin kéyin, azab-oqubetlik, qattiq küreshlerge berdashliq bergen ashu burunqi künlarni ésinglarda tutunglar. **33** Bezi waqitlarda reswa qilinip haqaretlesh we xarlinishlarga uchringlar we bezi waqitlarda mushundaq muamililerge uchrighanlarga derddash boldunglar. **34** Chunki siler hem mehbuslarning derdige ortaq boldunglar hem mal-mülkünglar bulan'ghandimu, kelgüside téximu ésil hem yoqap ketmeydighan baqiy teelluqatqa ige bolidighanliqlinglarni bilgechke, xushalliq bilen bu ishni qobul qildinglar. **35** Shuning üçün, jasaringlarni yoqatmanglar, uningdin intayin zor in'am bolidu. **36** Chunki Xudaning iradisige emel qilip, Uning wede qilghinigha muýesser bolush üçün, sewr-chidam qilishinglarga toghra kélidu. **37** Chunki [muqeddes yazmilarda] [Xuda] mundaq dégen: — «Pequet azghine waqittin kéyinla», «Kelgüchi derweqe yétip kélidu, U kéchikmeydu. **38** Biraq heqqaniy bolghuchi étiaq bilen yashaydu; Lékin u keynige chékinse, Jénim uningdin söyünmeydu». **39** Halbuki, biz bolsaq keynige chékinip halak bolidighanlardin emes, belki étiaq bilen öz jénimizni igligenlerdindurimiz.

11 Étiaq bolsa ümid qilghan ishlarning réallitkati ipadisi we körünmeydighan shey' ilerning delilidir. **2** Chunki burunqi mötiwerlirimiz qedimde mana shu étiaq bilen [Xudadin kelgen] yaxshi guwahliqni alghan. **3** Biz étiaq arqiliq kainatning Xudaning söz-kalamini bilen ornitighanliqini, shundaqla biz körüwatqan mewjudatlarning körgili bolidighan shey' ilerdin chiqqan emeslikini chüshineleymiz. **(aiñon g165)** **4** Étiaq bolghachqa Habil Qabilningkidinmu ewzel bir qurbanliqni Xudagʻha atighan; étiaq bolghachqa Xuda uning atighanlirini teriplep, uninggha heqqaniy dep guwahliq berdi. Gerche ölgen bolsimu, étiaq bilen u yenila bizge gep qilmaqta. **5** Étiaq bolghachqa, Hanox ölümni körmeyla [ershke] kötürüldi; Xuda uni kötürüp élip ketkechke, u yer yüzide héch tursen qilghan Sewebi u élip kétishtin ilgiri, Xudani xursen qilghan adem dep teriplen'genidi. **6** Emdilikte étiaq bolmay turup, Xudani xursen qilish mumkin emes; chunki Xudaning aldigha baridighan kishi Uning barliqigha, shundaqla Uning Özini izdigenlerge ejrini qayturghuchi ikenlikige ishinishi kérek. **7** Étiaq bolghachqa, Nuh téxi körülüp baqmighan weqeler heqqide Xuda teripidin agahlandurulghanda, ixlasmenlik qorqunchi bilen ailisidikilerni qutquzush üçün yoghan bir kéme yasidi; hemde étiaq arqiliq shundaq qilip pütkül dunyadikilerning gunahlari üstidin höküm chiqardi, shundaqla étiaqdin bolghan heqqaniyliqqa mirasxor boldi. **8** Étiaq bolghachqa, Xuda Ibrahimini uninggha miras süpitide bermekchi bolghan zémin'gha bérishqa chaqirighanda, u itaet qildi; u qeyerge baridighanliqini bilmey turup yolgha chiqti. **9** Étiaq bolghachqa u wede qilin'ghan zéminda, xuddi yaqa yurtta turghandek musapir bolup chédirlarni makan qilip yashidi. Xudaning

uninggha qilghan wedisining ortaq mirasxorliri bolghan Ishaq we Yaquplarnu uning bilen birge shuninggha oxshash yashidi. **10** Ibrahimning shundaq qilishidiki seweb, u ulliri mustehkem bolghan sheherni kütkenidi; sheherning layihiligüchi hem qurghuchisi Xuda Özidur. **11** Étiaq bolghachqa Sarah gerche yashinip qalghan, tughut yéshidin ötken bolsimu, hamilidar bolush iqtidarigha ige boldi; chunki u wede qilghan Xudani ishenchlik dep qaraytti. **12** Buning bilen birla ademdin, yeni ölgen ademdek bolup qalghan bir ademdin asmandiki yultuzlardek köp, dengiz sahilidiki qumdek sansiz ewladlar barliqqa keldi. **13** Bu kishilarning hemmisi Xudaning wede qilghanlirigha muýesser bolmay turupla étiaq bolghan halda alemdin ötti. Biraq ular hayat waqtida bularning kelgüside emelge ashurulidighanliqini yiraqtin körtip, quchaq échap xursenlik bilen kütken we özlirini yer yüzide musapir we yoluchi dep ashkare éytqanidi. **14** Bu bundaq sözlarni qilghan kishilarning bir wetenni teshna bolup izdewatqanliqini éniq ipadileydu. **15** Derweqe, ular öz yurtini séghin'ghan bolsa, qaytip kétish pursiti chiqqan bolatti. **16** Lékin ular uningdinmu ewzel, yeni ershtiki bir makanni telpünüp izdimekte. Shuning üçün, Xudaning özlirining Xudasi dep atilishidin nomus qilmaydu; chunki mana, U ular üçün bir sheher hazirlighan. **17** Ibrahim Xuda teripidin sinalghinida, étiaq bolghachqa oghli Ishaqni qurbanliq süpitide Xudagʻha atidi; gerche u Xudaning wedilirini, jümlidin «Séning namingni dawamlashturidighan nesling bolsa Ishaqtin kélip chiqidu» déginini tapshuruwalghan bolsimu, u yenila birdinbir oghlini qurban qilishqa teyyar turdi. **19** Chunki u hetta Ishaq ölgen teqdirdimu, Xudaning uni tirildürüşke qadir ikenlikige ishendidi. Mundaqche éytqanda, Ishaqni ölümidin tirildürülgendek qaytidin tapshuruwaldi. **20** Étiaq bolghachqa, Ishaq oghulliri Yaqup bilen Esawning kelgüsi ishlirigha xeyrlik tilep dua qildi. **21** Étiaq bolghachqa, Yaqup alemdin ötüsh aldida Yüsüpning ikki oghlining herbiri üçün xeyrlik dua qilip, hasisigha tayinip turup Xudagʻha sejde qildi. **22** Étiaq bolghachqa, Yüsüp sekretqa chüshüp qalghanda, beni Israilning Misirdin chiqip kétidighanliqini tilgha aldi hemde özining ustixanliri toghruluqmu emr qildi. **23** Étiaq bolghachqa, Musa tughulghanda, uning ata-anisi uni üç ay yoshurdi; chunki ular Musaning yéqimliq bir bala ikenlikini kördi, padishahning permanidinmu qorqmidi. **24** Étiaq bolghachqa, Musa chong bolup ulugh zat bolghandin kéyin, «Pirewning qizining oghli» dégen ataqta turiwérishni ret qilip, **25** gunah ichidiki lezzetlerdin waqitliq behrimen bolushning ornigha, Xudaning xelqi bilen bille azab chékishni ewzel kördi. **26** U Mesihke qaritilghan haqaretke uchrashni Misirning xezinisidiki bayliqlargha ige bolushtinmu ewzel bildi. Chunki közlirini [ershtiki] in'amgha tikiwatatti. **27** Étiaq bolghachqa, u padishahning ghezipidinmu qorqmay Misirdin chiqip ketti. [Japa-musheqqetke] chididi, chunki Közge Körünmüğüchi uning közige körünüp turghandek idi. **28** Étiaq bolghachqa, u «tunji oghlining jénini alghuchi» [perishtining] [Israillargha] tegmeslikni üçün [tunj] «ötüp kétish» héytini ötküzüp, shuninggha munasiwetlik qanni [buyrulghini boyiche] sépip-sürkidi. **29** Étiaq bolghachqa, [Israillar] Qizil dengizdin xuddi

quruqluqta mangghandek méngip ötti. Biraq [ularni qoghlap kelgen] Misirliqlar ötmekchi bolghanda sugha gherq boldi. **30** Étiqadi bolghachqa, xelq yette kün Yérixo shehirining sépilini aylan'ghandin kéyin sépil örüldi. **31** Étiqadi bolghachqa, pahishe ayal Rahab Israil charlighuchilirini dostlarche kütiwalghachqa, itaetsizler [bolghan öz shehiridikiler] bilen birlikte halak bolmide. **32** Men yene némishqa sözlep olturay? Gidéon, Baraq, Shimshon, Yeftah, Dawut, Samuil we qalghan bashqa peyghemberler toghrisida éytip kelsem waqit yetmeydu. **33** Ular étiqadi bilen ellerning üstidin ghalib keldi, adalet yürügüzdü, [Xuda] wede qilghanlarga érishti, shirlarning aghzilirini étip qoydi, **34** dehshtelik otning yalqunini öchürdi, qilichning tighidin qéchip qutuldi, ajizliqtin kücheydi, jenglerde baturluq körsetti, yat ellerning qoshunlirini téri-pireng qildi. **35** [Étiqadi bolghachqa], ayallar ölgen uruq-tughqanlirini ölümün tirildürgüzüp qayturuwaldi; biraq bashqilar kelgüsude téximu yaxshi halda ölümün tirileyli dep, qutulush yolini ret qilip qiyinilishqa berdashliq berdi. **36** Yene beziler sinilip xar-mesxirilerge uchrup qamchilandi, beziler hetta kishilnolip zindan'gha tashlandi; **37** ular chalma-késeek qilip öltürüldi, here bilen herilnolip parchilandi, sinaqlarni béshidin ötküzdi, qilichlinip öltürüldi; ular qoy-öchke térilirini yépincha qilghan halda sersan bolup yürdi, namratliqta yashidi, qiyin-qistaqqa uchradi, xorlandi **38** (ular bu dunyagha zaye ketkenidi), chöllerde, taghlarda, öngkürlerde we gemilerde sergerdan bolup yürdi. **39** Bularning hemmisi étiqadi bilen Xudaning Öz guwahi bilen teripen'gen bolsimu, Xudaning wede qilghinigha eyni boyiche érishkini yoq. **40** Emdilikte Xuda bizler üçhün téximu ewzel bir nishan-meqsetni békitken bolup, ular bizzis kamaletke yetküzülmeydu.

12 Emdi etirapimizda guwahchilar shunche chong bulutte bizni oruwalghachqa, herxil éghir yük hem bizge asanla chirmishwalidighan gunahni chörüp tashlap, aldimizgha qoyulghan yürütüsh yolini chidamliq bilen bésip yürüeyli; buningda közimizni étiqadimizning Yol Bashlighuchisi we Takamullashтурghuchisi bolghan Eysagha tikeyli. U Özini kütken xushalliq üçhün krésttki azabqa berdashliq berdi hem uningda bolghan haqaretke pisent qilmide. Shuning bilen U Xudaning textining ong teripide olturghuzuldi. **3** Könglülerning hérip sowup ketmesliki üçhün, gunahkarlarning shunche qattiq xorlashlirigha berdashliq Bergüchini köngül qoyup oylanglar. **4** Gunahqa qarshi küreshlerde téxi qan aqquzush derjisige bérip yetmidinglar. **5** Xudaning silerge Öz perzentlirim dep jékileydighan [muqeddes yazmildardiki] munu sözlirini untudunglar: — «I oghlum, Perwerdigarning terbiyisige sel qarima, Eyible'n'giningde könglüng sowup ketmisun, **6** Chünki Perwerdigar söyginige terbiye béridü, Méning oghlum dep qobul qilghanlarning hemmisini derrileydu. **7** Azab chekkiniglar Xudaning terbiyisi dep bilip, uninggha berdashliq béringlar. Chünki silerning terbiye élishinglarning özi Xudaning silerni oghlum dep muamile qilghanliqini körsitidu. Qaysi perzent atisi teripidin terbiyilenmeydu? **8** Emdi [Xudaning] terbiyilishide herbir perzentning öz ülüshi bar; lékin bu ish silerde kem bolsa heqiqiy oghulliridin emes, belki haramdin

bolghan perzenti bolup chiqisiler. **9** Uning üstige hemmimizning özimizge terbiye bergen et jehettiki atilirimiz bar, biz ularnimu hörmetlep kelduq. Shundaq iken, rohlarning atisigha téximu itaet qilmamduq? Shundaqta hayatimiz yashnimamdu? **10** Et jehettiki atilirimiz berheq peqet özi muwapiq körgen yol boyiche azghine waqit bizni terbiyilgen. Lékin U bolsa bizge paydiliq bolsun dep, pak-muqeddeslikidin muyyesser bolushimiz üçhün terbiyileydu. **11** Emdi qattiq terbiye bérilgen waqitda ademni xush qilmaydu, eksiche ademni qayghugha chömdürüdu; biraq buning bilen tüzelgenlerge u kéyin heqqaniyliqtin chiqqan tinch-xatirjemlikning méwisini béridü. **12** Shuning üçhün, «Télip sangilighan qolunglarni, zeipliship ketken tizinglarni ruslanglar» **13** we «aqsaq»larning pükülüp qalmay, belki shipa tépishi üçhün pütlinglarni tüz yollarda mangdurunglar. **14** Barliq kishiler bilen inaq ötüshke we pak-muqeddes yashashqa intilinglar; muqeddes bolmighan kishi hergiz Rebni körelmeydu. **15** Oyghaq turunglarki, héchkim Xudaning méhir-shepquididin mehrum qalmisun; aranglarda silerge ish tapquzup silerni köydüridighan, shundaqla köp ademlerni bulghap napak bolushqa seweb bolidighan birer öch-adawet yiltizi ünmisun. **16** Aranglarda héchbir buzuqluq qilghuchi yaki özining tunji oghulluq hoquqini bir wax tamaqqa sétiwetken Esawdek ixlassiz kishi bolmisun. **17** Chünki silerge melumki, Esaw kéyin [atisingni] xeyrik duasini élishni oylighan bolsimu, shundaqla uninggha intilip köz yashlirini éqitip yalwurgan bolsimu, u [bu ishlarni ornigha] [keltüridighan] towa qilish yolini tapalmay, ret qilindi. **18** Chünki siler qol bilen tutqili bolidighan, yalqunlap ot yéyip turuwatqan hemde sürlük bulut, qarangguluq we qara quyun qaplighan ashu taghqa kelmidinglar — **19** (u jayda kanay sadasi bilen sözligen awaz yetküzülgende, bularni anglighanlar: «Bizge yene söz qilinmisun!» dep [Xudagha] yalwurushti; **20** chünki ular qilin'ghan emrni kötürelmide. «Éger bu taghqa hetta birer haywanning ayighi tegsimu, chalma-késeek qilip öltürilsun» [dep tapilan'ghanidi]; **21** u körünüsh shundaq qorqunchluq idiki, Musamu: «Bek qattiq qorqup ghal-ghal titrep kettim» dégenidi). **22** — Siler belki Zion téghigha, yeni menggü hayat Xudaning shehiri — ershtiki Yérusalémgha, tümenligen perishtilerge, **23** isimliri ershte pütülgen tunji tughulghanlarning héyt-merike xushalliqida jem qilin'ghan jamaitige, hemmeylenning soraqchisi Xudagha, takamullashтурulghan heqqaniy kishilerning rohlirigha **24** we yéngi ehদিনing wasitichisi Eysagha, shundaqla hem Uning sépilgen qénigha keldinglar. Bu qan Hablingkidin ewzel söz qilidu. **25** Bu sözni qilghuchini ret qilmasliqlar üçhün diqqet qilinglar. Chünki yer yüzide özlirge wehiy yetküzüp agahlandurghuchini ret qilghanlar jazadin qéchip qutulalmighan yerde, ershte bizni agahlandurghuchidin yüz örüse, halimiz téximu shundaq bolmamdu? **26** Emdi shu chaghdä Xudaning awazi zéminni tewritwetkenidi; lékin emdi U: «Özüim yene bir qétim zéminnila emes, asmannimu tewritimen» dep wede qildi. **27** «Yene bir qétim» dégen bu söz tewritilidighanlarning, yeni yaritilghan nersilerning tewritilishi bilen yoqitilidighanliqini, tewretkili bolmaydighan nersilerning menggü muqim

bolidighanliqidan ibaret menini bildüridu. **28** Shuning uchün, tewretkili bolmaydighan bir padishahlıqqa mayesser bolup, méhir-shepqetni ching tutup bu arqiliq ixlasmenlik we eyminish-qorqunch bilen Xudani xursen qilidighan ibadetlerni qilayli. **29** Chünki Xudayimiz hemmini yewetküchi bir ottur.

13 Aranglarda qérindashlıq méhir-muhebbet toxtimisun. **2** Natonush kishilerge méhmandost bolushni untumanglar. Chünki beziler shu yol bilen bilmestın perishtilerni méhman qilghan. **3** Zindan'gha tashlan'ghanlarni ular bilen bille [zindanda] zenjirlen'gendek yad étinglar. Xorlan'ghanlarni özünglarmu tende turuwatqan bende süpitide yad étip turunglar. **4** Hemme adem nikahqa hörmet qilsun, er-xotunlarning yatidighan yéri daghsız bolsun; chünki Xuda buzıqchılıq qilghuchilar we zina qilghuchılardin hésab alidu. **5** Méngish-turushunglar pulperesliktin xaliy bolsun, barigha qanaet qilinglar. Chünki Xuda mundaq dégen: «Sendin esla ayrılmaymen, Séni esla tashlimaymen». **6** Shunga, yürekliik bilen éytalaymızki, «Perwerdigar méning Yardemchimdur, héch qorqmaymen, Kishiler méni néme qilalisun?» **7** Silerge Xudaning söz-kalamini yetküzgen, silerning yétekchilirlinglarni ésinglarda tutunglar. Ularning méngish-turushining méwe-netijisige köngül qoyup qarap, ularning étiqadini ülge qilinglar: — **8** Eysa Mesih tünügün, bugün we ebedil'ebedgiche özgermeydul (**aiōn g165**) **9** Shuning uchün, herxil gheyriy telimler bilen éziqturulup ketmenglar; chünki insanning qelbi [qurbanlıqqa xas] yémeklikler bilen emes, belki Xudaning méhir-shepqiti bilen quwwetlendirülgini ewzel. Chünki bundaq yémekliklerge bérilip kéliwatqanlar ulardin héchqandaq payda körgen emes. **10** Bizlarning shundaq bir qurban'gahimiz barki, ibadet chédirida xizmette bolghanlarning uningdin yéyish hoquqi yoqtur. **11** Chünki gunah tileshe süpitide soyulghan, qéni bash kahin teripidin eng muqeddes jaygha élip kirilgen qurbanlıq haywanlarning téni bolsa qarargahning sirtigha élip chiqilip köydürülettı. **12** Shunga Eysamu Öz qéni bilen xelqni paklap Xudagha atash uchün, sheher derwazisining sirtida azab chékip öldi. **13** Shundaq iken, bizmu qarargahning sirtigha chiqip, Uning yénigha bérıp, Uninggha qaritilghan haqaretke ortaq berdashlıq béreyli. **14** Chünki yer yüzide menggü mewjut turidighan shehirimiz yoq, belki kelgüsıdiki sheherge intilmektimiz. **15** Shunga, Mesih arqiliq Xudagha qurbanlıq süpitide medhiyilirimizni toxtawsız atayli, yeni öz lewlimizning méwisi süpitide Uning namini étirap qilayli. **16** Emdi xeyr-saxawet qilishni we baringlardın ortaq teqsimleshni untumanglar. Chünki Xuda bundaq qurbanlıqlardin xursen bolidu. **17** Yétekchilirlinglarcha itaet qilip, ulargha boysununglar. Chünki ular öz xizmitidin Xudagha hésab béridighanlar bolup, hemishe jénınglardın xewer élishqa oyghaq turidu. Ularning bu ishi qayghu-elem bilen emes (chünki undaq bolsa silerge héch payda yetküzülmeydu) belki xushal-xuramliq bilen élip bérilsun. **18** Biz uchün dua qilip turunglar; chünki wıjdanimızning pak ikenlikige, herbir ishlarda toghra yolda méngishni xalaydighanliqimizgha qayil qilındıq. **19** Yénınglarcha

patraq qaytip bérishim uchün, dua qilishinglarni alahide ötüminen. **20** Emdi menggülik ehdingning qéni bilen qoy padisining katta padichisi bolghan Rebbimiz Eysani ölümdin tirildürgüchi, xatirjemlikning Igisi bolghan Xuda (**aiōnios g166**) **21** Eysa Mesih arqiliq silerge Özini xursen qilidighan ishlarni qildurup, silerni herbir yaxshi emelde takamullashururup iradisining ijrichiliri qilghay! Mesihke ebedil'ebedgiche shan-sherep bolghay! Amin! (**aiōn g165**) **22** Silerdin ötüminenki, i qérindashlırim, bu nesihet sözüme éghir körmey qulaq salghaysiler; silerge mushunchilikla sözlerni yazdim, xalas. **23** Qérindishimiz Timotiyning zindandin qoyup bérilgenlikidin xewerdar bolghaysiler. Yéqında yénınggha kélip qalsa, men silerni yoqlap barghinimda u men bilen bille baridu. **24** Barlıq yétekchiliringlar we barlıq muqeddes bendilerge salam éytqaysiler. Italiyedin kelgenler silerge salam yollidi. **25** Méhir-shepqet hemminglarcha yar bolghay! Amin!

Yaqub

1 Xudaning we Rebbimiz Eysa Mesihning quli bolghan menki Yaquptin tarqaq turuwatqan muhajir on ikki qebilige salam! **2** I qérindashlirim, herqandaq sinaqlargha duch kelsenglar, buni zor xushalliq dep bilinglar. **3** Chünki silerge melumki, bundaq étiqadlinglarning sinilishi silerde sewr-chidamliq shekillendüridu; **4** sewr-chidamliqning xisli qelbinglarda turup shundaq piship yétilsunki, shuning bilen siler pishqan, mukemmel we kem-kutisiz bolisiler. **5** Biraq eger aranglardiki birsi danaliqqa mohtaj bolsa, hemmige séxiyliq bilen béridighan shundaqla eyiblimeydighan Xudadin tilisun. Shuning bilen uninggha choqum ata qilinidu. **6** Biraq u héch délighul bolmay ishench bilen tilisun; chünki délighul kishi xuddi shamalda urulup uyan-buyan yelpün'gen déngiz dolqunigha oxshaydu. **7** Undaq kishi Rebdin birer nersige érishimen, dep héch xiyal qilmisun; **8** undaqlar üjme köngül bolup, barliq yollarida tutami yoq ademdur. **9** Namrat bolghan qérindash özining yuqirigha kötürülgelikke tentene qilsun; bay bolghan qérindash bolsa, özining töwen qilin'ghanliqigha tentene qilsun, chünki u ot-chöplerning chécheklärindek tozup kétidu. **11** Quayash chiqip qizighanda, ot-chöplerni qurutidu, gülliri tozup kétidu-de, uning güzelligi yoqilidu; bay ademler xuddi shuninggha oxshash, öz helekchilikide yoqilidu. **12** Sinaqlargha [sewrchanliq bilen] berdashliq bergen kishi neqeder bextlik-he! Chünki u sinaqtin ötkendin kéyin, [Xuda] Özini söygenlerge wede qilghan hayat tajigha muyesser bolidu. **13** Adem azdurulushqa duch kelgende «Xuda méni azduruwatidu» démisun. Chünki Xuda yaman ishlar bilen azdurulushi mumkin emes hem bashqilarni azdurmaydu. **14** Belki birsi azdurulghanda, öz hewes-nepsi qozghilip, ularning keynige kirgen bolidu; **15** andin hewes-neps hamilidar bolup gunahni tughidu; gunah östüp yétilip, ölümgé élip baridu. **16** Shunga söyümlük qérindashlirim, aldininip qalmanglar! **17** Barliq yüksék séxiyliq we herbir mukemmel iltipat yuqiridin, yeni [asmandiki] [barliq] yoruqluqlarning Atisidin chüshüp kélidu; Uningda héchqandaq özgirish bolmaydu yaki Uningda «aylinish» bilen hasil bolidighan kölengilermu bolmaydu. **18** U bizni [Özi yaratqan barliq] mewjudatlarning ichide Özige deslep pishqan méwidek bolsun dep, Öz iradisi boyiche bizni heqiqetning söz-kalamini arqiliq tughdurdı. **19** Shuning bilen, i söyümlük qérindashlirim, her adem anglashqa téz teyyar tursun, sözleshe aldimisun, ghezeplinshke aldirmisun. **20** Chünki insanning ghezipi Xudaning heqqaniyliqini élip kelmeydu. **21** Shuning üçün, barliq iplasiqlarni we qininglarga patmaywatqan rezillikni tashlanglar, [qelbinglarda] yiltiz tartquzulghan, silerni qutquzalaydighan söz-kalamni kemterlik-möminlik bilen qobul qilinglar. **22** Emma öz-özünglarni aldap peqet söz-kalamni anglighuchilardin bolmanglar, belki uni ijra qilghuchilardin bolunglar. **23** Chünki birsi söz-kalamni anglap qoyupla, uni ijra qilmisa, u xuddi eynekte özining eyni qiyapitige qarap qoyup, kétip qalghan kishige oxshaydu; chünki u öz turqigha qarap bolup, chiqipla, shu haman özining qandaq ikenlikini untuydu. **25** Lékin ashu kishilerni erkinlikke érishtüridighan mukemmel

qanun'gha estayidilliq bilen dawamliq qarap, untughaq anglighuchi bolmay, belki uning ichide yashap ijra qilghuchi bolghan kishi ishlirida bextlik qilinidu. **26** Birsi özini ixlasmen ademmen dep hésablighan, lékin tilini tizginlimigen bolsa, özini özi aldaydu; bundaq kishining ixlasmenlik bihudiliktur. **27** Xuda 'Atimizning neziridiki pak we dagsiz ixlasmenlik shuki, qiyinchiliqta qalghan yétim-yésir, tul xotunlarni yoqlap, ulargha ghemxorluq qilish we özini bu dunyaning bulghishidin dagsiz saqlashtur.

2 Qérindashlirim, shan-sherep Igisi bolghan Rebbimiz Eysa Mesihning étiqad yolini tutqanikensiler, ademning tashqi qiyapitige qarap muamile qilidighanlardin bolmanglar. **2** Chünki sinagoginglarga altun üzütk taqighan, ésil kiyin'gen bir bay bilen teng jul-jul kiyin'gen bir kembeghel kirse, **3** silér ésil kiyin'genni etiwatlap «Törge chiqip oltursila!» désenglar, kembeghelge, «U yerde turl!» yaki «Ayagh teripimde oltur!» désenglar, **4** özara ayrimichiliq qilghan we insanmar üstidin yaman niyet hökümi chiqarghuchilardin bolghan bolmamsiler?! **5** Qulaq sélinglar, i söyümlük qérindashlirim — Xuda bu dunyadiki kembeghellerni étiqadta bay bolush hemde ularni Özini söygenlerge bérishke wede qilghan padishahliqigha mirasxor bolushqa tallighan emesmu? **6** Biraq siler kembeghellerni közge ilmidinglar! Baylar silerni ezgen we sot-soraqlargha sörgen emesmu? **7** Üstünglerge qoyulghan ashu mubarek namgha kupurluq qiliwatqanlar yene shu [baylar] emesmu? **8** Muqeddes yazmildardiki «qoshnangni özüngni söygendek söy» dégen shahane qanun'gha heqiqiy emel qilsanglar, yaxshi qilghan bolisiler. **9** Lékin kishilerge ikki xil köz bilen qarasanglar, gunah qilghan bolisiler, Tewrat qanuni teripidin xilapliq qilghuchilar dep bekítisiler. **10** Chünki bir kishi pütün Tewrat qanunigha emel qildim dep turup, [hetta] uningdiki birla emрге xilapliq qilsa, u pütün qanun'gha xilapliq qilghuchi hésablinidu. **11** Chünki: «zina qilma» Déğüchi hem «qatilliq qilma»mu dégen. Shunga, zina qilmisanglarmu, lékin qatilliq qilghan bolsanglar, yenila [pütün] Tewrat qanunigha xilapliq qilghan bilen barawer bolisiler. **12** Shunga söz-emelliringlar ademni erkinlikke érishtüridighan qanun aldida soraq qilinidighanlarning salahiyitige uyghun bolsun. **13** Chünki bashqilargha rehim qilmighanlarning üstidin chiqiridighan hökümi rehimsiz bolidu. Emdi «rehim qilish» «hökümi chiqirish»ning üstidin ghelibe qilip tentene qilidu. **14** I qérindashlirim! Birsi aghzida, «Mende étiqad bar» dep turup, emma [uningda] [munasip] emelliri bolmisa, uning néme paydisi? [Bundaq] étiqad uni qutquzalamdu? **15** Emdi eger aka-uka yaki acha-singillardin biri yalingach qalsa yaki kündilik yémeklik kem bolsa, silerdin biri ulargha: «[Xudagha] amanet, kiyiminglar pütün, qorsiqinglar toq qilin'ghay!» dep qoyupla, ténining hajitidin chiqmisa, buning néme paydisi? **17** Shuninggha oxshash yalghuz étiqadla bolup, [uninggha] [munasip] emelliri bolmisa, [bundaq] étiqad ölük étiqadtur. **18** Lékin bezibir ademler: «Sende étiqad bar, mende bolsa emel bar» dep [talishidu]. Lékin men: «Emelsiz bolghan étiqadningni manga körsite qéni?!», «Men étiqadimni emeller bilen körsitimen» deymen. **19** — Sen «Xuda bir» dep ishinisen

— Barikalla! Lékin hetta jinlarmu shuninggah ishinidu, shundaqla qorqup dir-dir titreydughu! **20** Ey, quruq xiyal adem! Emelliri yoq étiqadning ólik étiqad ikenlikini qachanmu bilersen? **21** Atimiz Ibrahim óz oggli Ishaqni qurban'gah ústige sun'ghanda óz emili arqliq heqqaniy dep jakarlan'ghan emesmu? **22** Emdi shuni kórúwélissha boliduki, uning étiqadi munasiy emellerni qildi we étiqadi emeller arqliq mukemmel qilindi. **23** Mana bu ish [Tewrattiki]: «Ibrahim Xudagha étiqad qildi. Bu uning heqqaniyliqi hésablandi» dégen yazmini ispatlaydu, shundaqla u «Xudaning dosti» dep ataldi. **24** Buningdin shuni kóreleysilerki, insanlar étiqadi bilenla emes, belki emelliri bilen heqqaniy dep jarqalinidu. **25** Mushuninggah oxshash, pahishe ayal Rahab [Israil] charlighuchilirini óz óyide kütüp, ularni bashqa yol bilen qachuruwetkenliki üçün, u oxshashla ish-emili bilen heqqaniy dep jakarlan'ghan bolmamdu? **26** Ten roh bolmisa ólük bolghandek, emelliri yoq étiqadmu ólüktur.

3 Qérindashlirim, aranglardin köp kishi telim bergüchi boliwalmanglar! Chünki silerge melumki, biz [telim bergüchiler] bashqilardin téximu qattiq soraqqa tartilimiz. **2** Chünki hemmimiz köp ishlarda xataliship putlishimiz. [Halbuki], eger birsi tilda xatalashmisa, u kamaletke yetken, pütkül ténni tizginliyeligen adem bolidu. **3** Mana, biz atlarni ózimizge béqindurush üçün aghzigha yügen salimiz; buning bilen pütkül tenlirini [xalighan terepe] buriyalaymiz. **4** Mana, kémilergimu qaranglar; shunchilik yoghan bolsimu, yene kélip dehshetlik shamallar teripidin urulup heydilidighan bolsimu, lékin rolchi qeyerge ularni heydey dése, u kichikkine bir rol arqliq uni xalighan terepe buraydu. **5** Shuninggah oxshash, gerche til [ténimizing] kichik bir ezasi bolsimu, lékin tolumu yoghan sózleydu. Kichikkine bir ot uchqunining chong orman'gha ot tutashturalaydighanliqini oylap béqinglar!

6 Til — derweqe bir ottur; u ezalirimiz arisidin orun élip qebihlikke tolghan bir alem bolidu. U pütkül tenni bulghighuchidur; u dozax otidin tutashturulup, pütkül tebietning chaqigha ot tutashturidu! **(Geenna q1067)** **7** Chünki hertürlük haywanlar hem uchar-qanatlar, ömilügüchi haywanlar hem déngizdiki mexluqlar insaniyet teripidin köndürülmekte hemde köndürülgenidi. **8** Emma tilni héchkim köndürülmeydu; u tinimsiz rezil bir nerse bolup, jan'gha zamin bolidighan zeherge tolghandur. **9** Biz tilimiz bilen Perwerdigar Atimizgha shanu-teshekkür qayturimiz, we yene uning bilen Xudaning obrazida yartilghan insanlarni qarghaymiz. **10** Démek, oxshash bir éghizdin hem teshekkür-mubarek hem lenet-qarghash chiqidu. I qérindashlirim, bundaq bolmasliqi kérek! **11** Bir bulaq oxshash bir közdin birla waqitta tatliq hem qirtaq su chiqiramdu? **12** I qérindashlirim, enjür derixi zeytunning méwisini bermeydu, yaki üzüm téli enjürning méwisini bérelemdu? Hem tuzluq [bulaq] tatliq sunimu chiqiralmaydu. **13** Aranglarda kim dana we pemlik? Peziletlik yürüş-turushidin u danaliqqa xas bolghan mömin-kemterlik bilen emellirini kórsetsun! **14** Lékin eger qelbinglarda achchiq hesetxorluq we jédel-majira bolsa, emdi yalghan sözler bilen heqiqetni yoqqa chiqarmanglar, maxtanmanglar. **15** Bundaq «danaliq»

ershtin emes, belki dunyagha, insan tebiüyitige xas bolup, jin-sheyntandin kelgendur. **16** Chünki hesetxorluq we jédel-majira bolghanla yerde qalaymiqanchilik we herxil rezillikler bolidu. **17** Lékin ershtin kelgen danaliq bolsa, u aldi bilen paktur, u yene tinchliqperwer, xush péil, bashqilarning pikrige quliqu ochuq, rehimdil bolup, yaxshi méwiler bilen tolghan, uningda terepbazliq yaki saxtipezlik yoqtur. **18** Heqqaniyliq uruqliri tinchliqperwerler arisida chéchilip, tinchliq ichide méwe béridu.

4 Aranglardiki urush we majiralar nedin kélip chiqidu? Bu del ten ezaliringlar ichide jeng qiliwatqan arzu-hewesliringlardin emesmu? **2** Siler arzu-hewes qilisiler, lékin arzu-hewesliringlarga érishmeysiler; adem olturisiler, heset qilisiler, lékin érishmeysiler; jédel-majira chiqirip jeng qilisiler. Érishmeysiler, chünki tilimeysiler. **3** Tilisenglarmu érishmeysiler, chünki óz arzu-hewesliringlarni qandurush üçün rezil niyetler bilen tileysiler. **4** Ey zinaxorlar! Bu dunya bilen dostlishishning emeliyette Xuda bilen dushmanlishish ikenlikini bilmemtinglar? Kimdikim bu dunyani dost tutmaqchi bolsa, ózini Xudaning dushmani qilidu. **5** Muqeddes yazmilarda: «[Xuda] qelbimizge makan qildurghan Roh nachar arzu-heweslarni qilamdu?» dégen söz silerche bikar déyilgenmu? **6** Lékin [Xuda] bergen méhir-shepzet buningdin üstün turidu. Shuning tüpeylidin muqeddes yazmilarda: «Xuda tekebburlargha qarshidur, lékin mömin-kemterlerge shepzet qilidu» dep yézilghandur. **7** Shuning üçün, Xudagha boysununglar. Sheytan'gha qarshi turunglar; [shundaq qilsanglar] u silerdin qachidu. **8** Xudagha yéqinlishinglar, Xudamu silerge yéqinlishidu. Ey gunahkarlar, [gunahtin] qolunglarni yuyunglar; ey üjme köngüller, qelbinglarni pak qilinglar. **9** [Gunahliringlarga] qayghu-hesret chékinglar, haza tutup yighlanglar, külkenglarni matemge, xushalliqinglarni qayghugha aylاندurunglar. **10** Rebning aldida özünglarni töwen tutunglar we shundaq qilghanda U silerni üstün qilidu. **11** I qérindashlar, bir-biringlarni sökmenglar. Kimdikim qérindishini sökse yaki uning üstidin höküm qilsa, Tewrat qanuninimu sökken we uning üstidin höküm qilghan bolidu. Shundaq qilip qanun üstidin [toghranatonoghra dep] höküm qilsang, qanun'gha emel qilghuchi emes, belki özüngni [uning üstidin] höküm qilghuchi qiliwalghan bolisen. **12** Qutquzushqa we halak qilishqa qadir bolghan, qanun Tüzgüchi we höküm Qilghuchi peqet birdur! Shundaq iken, sen bashqilar üstidin höküm qilghudek zadi kimsen? **13** Hey, «Bügün yaki ete palani-püküni sheherge barimiz, u yerde bir yil turup, tijaret qilip payda tapimiz» dégüchiler buninggah qulaa sélinglar! **14** Ey ete néme bolidighanliqini bilmeydighanlar, hayatinglar némige oxshaydu? U xuddi ghil-pal peyda bolup yoqap kétidighan bir parche tuman, xalas. **15** Buning ornigha, «Reb buyrusa, hayat bolsaq, uni qilimiz, buni qilimiz» déyishinglar kérek. **16** Lékin emdi siler hazir undaq yoghan gepliringlar bilen maxtinisiler. Bundaq maxtinishlarning hemmisi rezil ishtur. **17** Shuningdek kimdikim melum yaxshi ishni qilishqa tégishlik dep bilip turup qilmighan bolsa, gunah qilghan bolidu.

5 Ey baylar, qulaq sélinglar! Béshinglarga chüshidighan külpetler üçün dad-peryad kötürüp yighlanglar. **2** Bayliqlar chirip ketti, kiyim-kéchiklarni küye yep ketti, **3** altun-kümüshlirlarni bolsa dat basti, bu dat [qiyamette] özünglarga qarshi guwahliq béríp, göshünlarni otta köydürülgendek yewétidu. Silerning bayliqlarni toplishinglar axirqi künlerde boldi! **4** Mana, étizliqlinglarda ishlep hosul yighqanlarga xiyamet qilib ish heqlirini bermey keldinglar. Bu tutuwélin'ghan heq üstünglardin periyad kötürmekte, shuningdek ormichilarning nale-peryadliri samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning quligigha yetti. **5** Silér bu dunyada heshemetchilik we eysh-ishret ichide yashap kéliwatisiler. [Qoylar] boghuzlash künige teyyarlan'ghandek, silermu boghuzlinish künige özünglarni bordap kéliwatisiler. **6** Silér heqqaniy bolghuchini gunahqa mehkum qilib, öltürüp keldinglar; u silerge qarshiliq körsetmeydu. **7** Shunga, qérindashlar, Rebning qayta kélidighan künigiche sewr-taqet qilib turunglar. Mana, déhqan kishi yerning ésil méwisini kütidu; yer deslepki we kéyinki yamghurlarga muyesser bolghuche uni intizarliq bilen sewr-taqet ichide kütidu. Silermu sewr-taqet qilib qelbinglarni mustehkem qilinglar. Chünki Rebning qayta kélishi yéqinlap qaldi. **9** Qérindashlar, özünglar soraqqa tartilmasliqlinglar üçün bir-biringlardin aghrinmanglar; mana, Soraq Qilghuchi ishik aldida turidu. **10** Perwerdigarning namida sözligen burunqi peyghemberlarning qandaq azab-oqubet tartqanliqi, shundaqla sewr-taqet qilghanliqini ülge qilinglar. **11** Biz mana mushundaq [sewr-taqet bilen] berdashliq bergenlerni bextlik dep hésablaymiz. Ayupning azab-oqubetke qandaq sewr-taqet bilen berdashliq bergenlikini anglighansiler we Perwerdigarning uninggha axirqi qilghinini, shundaqla «Perwerdigarning ich-baghri shepzet we rehimdilliq bilen tolghan»liqini körgensiler. **12** Emdi i qérindashlirim, eng muhimi, qesem qilmanglar — ne asman ne zémin ne héchqandaq bashqa nersilerning nami bilen qesem qilghuchi bolmanglar, belki «bolidu» désenglar heqiqiy «bolidu» bolsun, «yaq» désenglar heqiqiy «yaq» bolsun. Shundaq qilghanda, [Xudaning] jazarisigha chüshmeysiler. **13** Aranglarda azab tartquchi kishi barmu? U dua qilsun. Xushal yürüwatqanlar barmu? U küy-medhiye naxshilirini éytsun. **14** Aranglarda aghriq-silaqlar barmu? Ular jamaetning aqsqaqallirini chaqirtip kelsun; ular Rebning namida uning [béshigha] may sürüp mesih qilib dua qilsun. **15** Shundaq qilib iman-ishench bilen qilin'ghan dua bimarni saqaytidu, Reb uni ornidin turghuzidu. Eger bimar gunahlarni qilghan bolsa, bular kechürüm qilinidu. **16** Shuning üçün ötküzgen gunahlirlinglarni bir-biringlarga iqrar qilinglar we shipaliq tépishinglar üçün bir-biringlarga dua qilinglar. Heqqaniy ademning duasi zor küch we chong ünümge igidur. **17** Ilyas peyghembermu bizge oxshashla insaniy tebietlik idi. U yamghur yaghmisun dep ixlas bilen dua qildi; netijide, zémin'gha üç yil alte ay héch yamghur yaghmidi. **18** Andin u yene dua qildi we yamghur qayta yaghdi, yermu hosul-méwisini yene berdi. **19** Qérindashlirim, aranglarda birsi heqiqettin chetnigen bolsa, we yene birsi uni

[heqiqetke] qaytursa, **20** Mushundaq kishi shuni bilsunki, gunahkar kishini azghan yolidin qayturup kelgüchi shu kishining jénining ölümün qutulushigha we nurghun gunahlarning yéyip qoyulushigha sewebchi bolidu.

Pétrus 1

1 Eysa Mesihning rosuli bolghan menki Pétrustin Pontus, Galatiya, Kapadokiya, Asiya we Bitiniye ölkiliride tarqaq yashawatqan musapir bendilerge salam. **2** Siler Xuda'Atining aldin bilgini boyiche tallinip, Roh teripidin pak-muqeddes qilindiglar. Buningdin meqset, silerning Eysa Mesihning itaitide bolushunglar we qénining üstünglarga sépilishi üçündür. Méhir-shepquet we xatirjemlik silerge hessilep ata qilin'ghay! **3** Özining zor rehimdilliki bilen, Eysa Mesihning ölümdin tirilishi arqiliq bizni yéngidin tughdurup, ölmes ümidke nésiwe qilghan Rebbimiz Eysa Mesihning Xuda'Atisigha mubarek-medhiyiler oqulghay! **4** Démek, siler üçün chirimes, daghsiz we solmas miras ershlerde saqlanmaqta. **5** Axir zamanda ashkarilinishqa teyyarlan'ghan nijat üçün, siler étiqadinglar bilen Xudaning qudriti arqiliq qoghdalmaqtisiler. **6** Siler bu [nijattin] zor shadlinisiler — gerche hazir zörür tépilghanda silerning herxil sinaqlar tüpeylidin qisqa waqit azab-oqubet chékishinglarga toghra kelsimu. **7** Altun haman yoqilip kétidighan nerse bolsimu, sapliqi ot bilen sinilidu. Shuninggha oxshash altundin tolimu qimmetlik bolghan étiqadinglar sinilip ispatlinidu. Buning bilen u Eysa Mesih [qayta] ashkarilari'ghan waqitda medhiye, shan-sherep we izzet-hörmet keltüridu. **8** Eysa Mesihni ilgiri körüp baqmighan bolsanglarmu, Uni söyüp keldinglar; we hazir mu Uni körmeysiler, lékin Uninggha yenila étiqat qilip qelbinglar ipadiligüsiz shan-sherepke tolghan xushhaliq bilen yayraydu. **9** Shuning bilen siler étiqadinglarning nishani, yeni jéniglarning nijatigha muayesser boluwatisiler. **10** Silerge ata qilin'ghan bu méhir-shepquetni aldin éytqan [ilgiriki] peyghemberler bu nijat-otquzulush toghrisida tepsilii izden'gen, uni chüshinische tirishqanidi. **11** Ularda bolghan Mesihning Rohi ulargha Mesih kelgüsida tartidighan azab-oqubetler we bulardin kéyinki kélidighan shan-sherepler toghrisida aldin'ala melumat bérip bésharet keltürinide, ular bu ishlarning qandaq yol bilen we qaysi zamanda yüz bérnidighanliqi üstide izden'gen. **12** Shuning bilen ulargha bu ishlarni aldin éytishi ular özliri üçün emes, belki silerning xizmitinglarda bolghan, dep ayan qilin'ghan. Emdi bügünki künde bu ishlar ershtin ewetilgen Muqeddes Rohning küchi bilen silerge xush xewerni yetküzgüchiler arqiliq silerge jakarladi. Hetta perishtilermu bu ishlarning tégi-tektini sepsélp chüshiniwélisqha telpünmekte. **13** Shunga, zéhinliringlarning belini baghlap, özünglarni segek-salmaq tutunglar, ümidinglarni Eysa Mesih qayta körün'gen künde silerge élip kélidighan bext-shapaetke pütünley baghlanglar. **14** [Xudaning] itaetmen perzentliri süpitide, ilgiriki ghapilliq chaghlinglardikide hawayi-heweslerge bérlimenglar. **15** Eksiche, silerni chaqirghuchi pak-muqeddes bolghan'gha oxshash barliq yürüsh-turushinglarda özünglarni pak-muqeddes tutunglar. **16** Chünki [muqeddes yazmilarda]: «Pak-muqeddes bolunglar, chünki Men pak-muqeddesturmen» dep xatirlen'gen. **17** Siler dua qilghininglarda kishilerning herbirining ish-herikitige qarap yüz-xatire qilmay Soraq

Qilghuchini «Ata» dep chaqiridikensiler, undaqta bu dunyada musapir bolup yashawatqan waqtinglarni [Uning] qorqunchida ötküzüinglar. **18** Chünki silerge melumki, siler ata-bowiliringlar teripidin silerge qaldurulghan ehmiyetsiz turmushning [qulluqidin] azad boldunglar. Bu, qimmitini haman yoqitidighan altun yaki kümüshket nersilerning tölimi bilen bolghan emes, **19** belki qimmetlik qéni bilen, yeni kem-kütisiz we daghsiz qoza kebi Mesihning qimmetlik qénining bedilige keldi. **20** U derweqe dunya apiride qilinishtin ilgirila [Xuda teripidin] shu süpitide tonulghan, hazir U zamanlarning mushu axirqi waqitlirida siler üçün [bu dunyagha ewetilip] ashkara qilindi. **21** Siler Uning arqiliq Uni ölümdin tirildürüp, Uninggha shan-sherep bergen Xudagha étiqad qiliwatisiler. Xudaning [shuni qilghini] étiqadinglar we ümidinglar Özige baghlansun üçündür. **22** Siler heqiqetke itaet qilghanliqlarding qelbinglarni paklap, qérindashlarni söyidighan saxtsiz méhir-muhebbetke kirishtinglar; shunga, bir-biringlarni chin qelbinglardin qizghin söyüinglar. **23** Chünki siler yéngiwashtin tughuldunglar — bu chirip kétidighan uruq arqiliq emes, belki chirimas uruq, yeni Xudaning hayatini küchke ige we menggü turidighan söz-kalami arqiliq boldi. (aïön g165) **24** Chünki [xuddi muqeddes yazmilarda yézilghinidek]: «Barliq et igiliri ot-chöptur, xalas, Ularning barliq shan-sheripi daladiki gülge oxshash; Ot-chöp solishidu, gül xazan bolidu, **25** Birraq Rebnig söz-kalami menggüge turidu!» Silerge yetküzülgen xush xewerde jakarlan'ghan söz-kalam del shudur. (aïön g165)

2 Shuning üçün siler barliq rezillik, barliq mekkarlik, saxtipezlik, hesetxorluq we hemme töhmetxorluqlarni tashlap, **2** Rebnig méhribanliqini tétip bilgenikensiler, xuddi yéngi tughulghan bowaqlardek bolup [Xudaning] söz-kalamidiki sap sütte tesna bolunglar. Buning bilen, siler nijatning [kamalitige] yétip ösisiler. **4** Emdi siler Uninggha, yeni ademler teripidin erzimes dep tashlinip, lékin Xuda teripidin tallan'ghan we qedirlen'gen tirik tash Bolghuchining yénigha kélip **5** siler özünglarmu tirik tashlar süpitide bir rohiy ibadetxana qilinushqa, Eysa Mesih arqiliq Xudani xursen qilidighan rohiy qurbanliqlarni sunidighan muqeddes kahin qataridikiler bolushqa quruluwatisiler; **6** Chünki muqeddes yazmilarda mundaq déyilgen: — «Mana, tallan'ghan, qedirlen'gen bürjek ul téshini Zion'gha qoydum. Uninggha étiqad qilghuchi herkim hergiz yerge qarap qalmaydu». **7** Emdi étiqad qilghuchi bolghan silerge nisbeten [tashning] qediri bolidu. Lékin [Uninggha] étiqad qilmaydighanlarga nisbeten U [muqeddes yazmilarda déyilginidek] boldi: — «Tamchilar erzimes dep tashliwetken bu tash, Bürjek [ul] téshi bolup tiklendi!», We: — «[Bu tash] kishilerge putlikashang tash, Ademni yiqitidighan qoram tash bolidu». Chünki [mushundaq kishiler] [Xudaning] söz-kalamigha itaet qilmasliqi tüpeylidin putliship yiqilidu; ularning bundaq bolushi aldin békutilgendur. **9** Lékin siler bolsanglar [Xuda] tallighan bir jemet, shahane bir kahinliq, pak-muqeddes bir el, shundaqla Özige alahide xas bolghan bir xelqsiler; buning meqsiti, silerni qaranghuluttin Özining tilsimat yoruluqligha

chaqirguchining peziletirini namayan qilishlarning ibaret. **10** Burun siler bir xelq hésablanmaytinglar, lékin hazir Xudaning xelqisiler; burun [Xudaning] rehim-shepqitige érishmigenidinglar, lékin hazir érishtinglar. **11** I sóyümlüklirim, siler bu dunyagha musapir we méhmandursiler, silerdin ötüñumenki, roh-qelbinglar bilen qarshilishidighan etliringlardiki neps-shehwetlerdin özüñglarni yirap tutunglar. **12** Yürüş-turushunglar étiqadsizlar arisida ésil-peziletlik bolsun. Mushundaq qilghanda, gerche ular silerge yamanliq qilghuchilar dep töhmet qilsimu, del töhmet qilghan ishlarda silerning yaxshi emelliringlarga qarap, [Xudaning] ularni [oyghitip] yoqlaydighan künide uni ulughlishi mumkin. **13** Shunga Rebning hörmitide insanlar arisidiki herbir hakimiyetning tüzümige, meyli eng yuqiri menseptiki padishahqa bolsun yaki u teyinligen hoquqdarlarga bolsun boysununglar. Chünki bu hoquqdarlar [padishah] teripidin yaman ish qilghuchilarni jazagha tartish, yaxshi ish qilghuchilarni hörmetke sazawer qilish üçün teyinlen'gendur. **15** Chünki Xudaning iradisi shundaqki, yaxshi emelliringlar bilen nadan ademlerning orunsiz shikayetirini tuwaqlashtur. **16** Siler erkin-azad bolghininglar bilen, bu erkinliklarning yamanliq qilishning bahanisi qiliwalmanglar, belki Xudaning quli süpitide bolup, **17** Barliq insanlarni hörmetlenglar, [étiqadchi] qérindashliringlarga méhir-muhebbet körsitinglar, Xudadin qorqunglar, padishahni hörmetlenglar. **18** Qullar, xojayinliringlarga toluq qorqunch bilen boysununglar — yalghuz méhriban we xush péil xojayinlarnigila emes, belki térikkek xojayinlarnigimu boysununglar. **19** Chünki eger birsi Xuda aldida pak wijdanliq bolush üçün naheq azab-oqubet chekse hemde bulargha sewr-taqet qilsa, bu Xudani xursen qilidu. **20** Chünki eger siler gunah ötküzüp, téghishlik urulghininglarda, uninggha berdashliq bersenglar, buning maxtan'ghudek némissi bar! Lékin yaxshi ishlarni qilib azab-oqubet cheksenglar hemde uninggha berdashliq bersenglar, u Xudani xursen qilidu. **21** Chünki siler del shuninggha chaqirildinglar. Chünki Mesihmu siler üçün azab-oqubet chékip, silerni Özining izidin mangsun dep, silerge ülgé qaldurdi; **22** «U gunah sadir qilib baqmighan, Uning aghzidin héchqandaq aldanchiliq-yalghanchiliqmu tépilmaz». **23** U haqaretlen'ginide, til qayturmaytti. Azab-oqubet chekkende, U héch tehdit salmaytti; eksiche, Özini adil höküm chiqarghuchining qollirigha tapshuratti. **24** Özi bizning gunahqa nisbeten ölüp, heqqaniylıqqa nisbeten yashishimiz üçün yaghach tüwrükte gunahlimizni zimmissige aldi; siler Uning yariliri bilen shipa taptinglar. **25** Chünki burun siler qoylardek yoldin ézip ketskensiler, lékin hazir jéninglarning padichisi hem yétekchisining yénigha qaytip keldinglar.

3 Shuninggha oxshash, i ayallar, siler erliringlarga boysununglar. Shundaq qilsanglar, hetta söz-kalamgha itaet qilmaydighan erler bolsa, öz ayalining bu pezilitidin tesirlinip, ixlasmenlik bilen ötküzgen pak yürüş-turushinglarga qarap, gep-sözsizla qayil qilinidu. **3** Güzelliklarning sirtqi körünishtin, yeni alahide ötüwalgan chéchinglar we taqighan altun zibu-zinnetlerdin yaki ésil kiyimlerden bolmisun, **4**

belki «qelbinglardiki özüñglar», yeni mömin we tinch rohtin bolghan chirimas güzelliktin bolsun; bundaq [güzellik] Xudaning aldida intayin qimmetlikdur. **5** Chünki burunqi chaghlarda, Xudagha ümidini baghligghan ixlasmen ayallar del mushundaq [güzellik bilen] özlirini zinnetlep, erlirige itaet qilatti. **6** Del mushundaq yolda Sarah Ibrahimni «ghojam» dep atap, uning sözlirige boysunatti. Siler héchqandaq weswesilerdin qorqmay ishlarni durus qilsanglar, silermu [Sarahning] perzentliri bolghan bolisiler. **7** Shuninggha oxshash, ey erler, silermu ayalliringlar bilen turushta, ularni ayal kishiler bizdin ajiz bendiler dep bilip ularni chüshinip yétinglar; siler ular bilen [Xuda] shapaet qilghan hayatqa ortaqlıq mirasxor bolup, ularni hörmet qilinglar. Shundaq qilsanglar, dualiringlar tosalghugha uchrımaydu. **8** Axirida, hemminglar bir niyet bir meqsette, bir-biringlarga hemder bolup, bir-biringlarni qérindashlarche söyünglar, ich-baghri yumshaq we kemter bolunglar. **9** Yamanliqqa yamanliq, ahanetke ahanet bilen emes, eksiche, bext tilesil bilen jawab qayturunglar. Chünki siler del bu ishqa chaqirilghansiler; shuning bilen özüñglar bextke mirasxor bolisiler. **10** Chünki [muqeddes yazmilarda yézilghinidek]: — «Kimki hayatni söyüp, yaxshi kün körgüchi bolay dese, Tilini yamanliqtin tartsun, Lewliri mekkarliqtin néri bolsun; **11** Yamanliqtin öziñni tartip, Güzel emellerni qilib yürsun; Aman-xatirjemlikni izdep, uni qoghlap yürsun. **12** Chünki Perwerdigarning közi heqqaniylarning üstide turidu, Uning qulıqi ularning iltıjalirigha ochuq turidu; Lékin Perwerdigarning yüzi rezilik yürüğüçilergé qarshi turidu». **13** Eger siler daim yaxshi ishlarni qilishqa intilsenglar, kim silerge yamanliq qilar? **14** Lékin hetta heqqaniylıq yolida azab-oqubet cheksenglarmu, oxshashla bextliksiler! Lékin ularning wehimisidin qorqmanglar we alaqqade bolmanglar; **15** belki qelbinglarda Reb Mesihni hemmidin üstün dep bilinglar; silerde bolghan ümidning sewebini sorighanlarga mömin-mulayimlıq we ixlaslıq bilen jawab bérishke hemishe teyyar turunglar. **16** Herdaim wijdaninglarni pak tutunglar; shuning bilen silerge «yamanlıq qilghuchilar» dep töhmet qilghanlar silerning Mesihde bolghan peziletlik yürüş-turushunglarni körtüp, özliri qilghan töhmetlerdin xijil bolsun. **17** Chünki Xudaning iradisi shundaq bolsa, yaxshılıq qilghininglar üçün azab-oqubet cheksenglar, bu yaman ish qilghininglar tüpeylidin azab-oqubet chekkiniglerdin ewzel, [elwette]. **18** Chünki Mesih bizni Xuda bilen yarashturush üçün, yeni Heqqaniy Bolghuchi heqqaniy emeslerni dep, birla qétimlıq azab-oqubet chekti; gerche U ten jehette öltürülgen bolsimu, lékin rohta janlandurldi; **19** shuning bilen U solap qoyulghan rohlarning yénigha mushu rohiy hayatlıqi bilen bérıp, [Özining bu ghelibisini] jakarlidi. **20** [solap qoyulghan] bu rohlar burunqi zamanda, yeni Nuh [peyghember]ning künliride, kéme yasiliwatqan mezgilde Xuda sewrchanlıq bilen [kishilerning towa qilishini] kütkinide, Uninggha itaetsizlik qildi. Peqet shu kémige kirgen birqanchisi, yeni jemiý sekkiz jan su arılıq qutquzıldı. **21** Mana bu «sugha chömüldürüş»ning béshariti bolghan. Emdı chömüldürüş — bedenning kirdin tazilinishi emes, belki ademning pak wijdan bilen

Eysa Mesihning tirildürülüşü arqiliq Xudadin tiligen telipi — bizni hazir qutquzuwatidu **22** (Mesih [tirilip] ershke chiqip, perishtir, barliq rohiy hoquqdarlar we küchlikler Uninggha bosunduruldi we u Xudaning ong yénida turmaqta).

4 Emdi Mesih ténide azab-oqubet chekkeniken, silermu shundaq irade bilen özünglarni qorallandurunglar. (chünki [Xuda yolida] öz ténide azab-oqubet chekken kishi gunahtin qol üzgen bolidu; **2** undaq kishi ténide qalghan hayatini yene insaniy neps-heweslerge bérilish bilen emes, belki Xudaning iradisige muwapiq ötküzidu). **3** Chünki künlirimizni yat ellik étiqadsizlarning iradisige emel qilish bilen, yeni hertürlük buzquchiliq-shehwaniyliq, neps-hewesler, haraqkeshlik, eyshishret, meyxorluq we yirginchlik butpereslikler ichide ötküzginimiz emdi kupaye qilar! **4** Bu ishlarda ular silerning ulargha hemrah bolup shundaq iplasliqqa yügürmigenliklarga ejeblinip, silerni haqaretlimekte. **5** Ular haman hem tiriklerni we ölgenlerni soraq qilishqa teyyar Turghuchigha hésab bermey qalmaydu. **6** Shunga del shu sewebtin, ölgenler ette yashawatqan insanlar [soraq qilinidighan]dek soraq qilinip, Xudagha nisbeten rohta yashisun dep, ularghimu xush xewer yetküzülgén. **7** Emdi barliq ishlarning axirlisidighan küni yéqinlashmaqta; shunga, salmaq bolunglar we dua qilishqa segek turunglar. **8** Lékin hemmidin muhimi, bir-biringlarga qizghin méhir-muhebbette turuwéringlar. Chünki «méhir-muhebbet nurghunlighan gunahlarni yapar». **9** Bir-biringlardin aghrinmay özara méhmandost bolunglar. **10** Xuda teripidin herbiringlarga ata qilin'ghan iltipatqa binaen, uning hertereplik méhri-shepqitini kishilerge yetküzidighan yaxshi ghoidarlar süpitide, bu iltipat bilen bir-biringlarga xizmet qilinglar. **11** Kim söz qilsa, u Xudaning kalam-bésharetlini yetküzgüchi süpitide sözlisun. Kim bashqilargha xizmet qilsa, u Xuda ata qilghan küch-qudriti bilen xizmet qilsun. Shundaq bolghanda, Xuda hemme ishta Eysa Mesih arqiliq ulughlinidu. Barliq shan-sherep we küch-qudrét Uninggha ébedil'ébedgiche mensuptur, amin! (**aiōn g165**) **12** Söyümlüklirim, otluq sinaqning béshinglarga chüshkenlikige qarap, ajayib ishqa yoluqup qalдим, dep heyran qalmanglar. **13** Belki, Mesihning azab-oqubetlirige qandaq ortaqlar bolghan bolsanglar, siler shundaq shadlininglar. Shuning bilen Uning shan-sheripi ayan qilin'ghinida, silermu yayrap shadlinisiler. **14** Siler Mesihning nami tüpeylidin haqaretke uchrisanglar, bextlik bolisiler! Chünki shan-sherepning Rohi, yeni Xudaning Rohi wujudunglarga chüshken bolidu. **15** Aranglardin birining azab-oqubet chékishi hergizmu qatil, oghri, rezil yaki chépilghaq bolush sewebidin bolmisun. **16** Biraq chekken azab-oqubiti «Mesihiy» dep atalghanliq sewebidin bolsa, u buningdin nomus qilmisun; eksiche, mushu nam [bilen] [atalghanliq] üçün Xudagha medhiye oqusun. **17** Chünki soraqning bashlinidighan waqti-saiti keldi; soraq aldi bilen Xudaning öyidikiliridin bashlinidu; we eger biz bilen bashlansa, u halda Xudaning xush xewirige qulaq salmighanlarning aqiwiti néme bolar? **18** [Del] [muqeddes yazmilarda yézilghinidek]: — «Eger heqqaniylarning

qutquzulushi tes bolsa, Ixlassizlar hem gunahkarlarning aqiwiti qandaq bolar?» **19** Shuning üçün, Xudaning iradisi bilen azab-oqubet chekkenler yaxshi emellerni dawam qilip, jénini wediside turidighan Yaratquchigha amanet qilip tapshursun.

5 Emdi men aranglardiki aqsqaqallardin (Mesihning azab-oqubetlirining guwahchisi, namayan qilinidighan shan-sherepke nésip bolghuchi we silerge oxshash bir aqsqaqal süpitide) shuni öttünimenki, **2** — Xudaning silerning aranglardiki padisini obdan béqinglar; ulargha yétekchilik xizmitide bolup, uni mejburen emes, belki ixtiyaren zimminglarga élinglar; pul-dunya üçün emes, belki xushalliq bilen qilinglar. **3** Xudaning padisigha ghojining öz teelluqatirigha bolghinidek bolmay, belki ulargha ülgé bolunglar. **4** Shundaq qilsanglar, Bash Padichi ashkare bolghanda, menggü tozumas shan-sherep tajigha érishisiler. **5** Ey yashlar, chonglarga boysununglar. Shuningdek, hemminglar bir-biringlarga nisbeten kichik péilliqni üstüinglarga oriwélinglar. Chünki: «Xuda tekebburlargha qarshidu, lékin mómin-kemterlerge shepqet qilidu». **6** Özünglarni Xudaning qudrétlik qoli astida töwen tutunglar. Shundaq qilsanglar, waqti-saiti kelgende Xuda silerni yuqiri kötüridu; **7** Barliq ghem-qayghuliringlarni Uning üstige tashlap qoyunglar. Chünki U silerning ghéminglarni qilidu. **8** Özünglarni hoshyar we segek tutunglar. Chünki düshmininglar bolghan Iblis xuddi hörkirewatqan shirdek, yutqudek birsini izdep qatrap yürmekte; **9** siler étiqadlinglarda ching turup uninggha qarshi turunglar. Chünki bilisilerki, pütün dunyadiki qérindashliringlarmu oxshash azab-oqubetlerning tügishigüche chidawatidu. **10** Emma silerni Mesih Eysa arqiliq Özining menggülik shan-sheripige chaqirghan, pütkül méhir-shepqetning Igisi bolghan Xuda azraqqine waqit azab-oqubet chekkiniglardin kéyin, Öz silerni eslige keltürüp, des turghuzup, mustehkem we ulgha békitilgende tewrenmes qilidu. (**aiōnios g166**) **11** Uninggha [barliq] shan-sherep we küch-qudrét ébedil'ébed mensup bolghay, amin! (**aiōn g165**) **12** Men bu qisqighina xetni yézip, özüm sadiq qérindishim dep bilidighan Silwanusning wasitisi bilen silerge yollidim. Ushbu xetni yézishimning meqsiti, silerge jékileshe we silerni righbetlendürüsh, shundaqla Xudaning heqiqiy méhir-shepqitining ene shundaq ikenlikige guwahliq bérishtin ibarettur. Bu méhir-shepqette ching turunglar. **13** Siler bilen bille tallan'ghan Babilda turuwatqan jamaet we oghlum Markustin silerge salam. **14** Bir-biringlar bilen méhribanlarche söyüshüp salamlashinglar. Silerge, yeni Mesihde bolghan hemminglarga amanliq-xatirjemlik yar bolghay!

Pétrus 2

1 Eysa Mesihning quli we rosuli bolghan menki Siméon Pétrustin Xudayimiz we Qutquzghuchimiz Eysa Mesihning heqqaniyliqi arqiliq biz bilen oxshash qimmatlik bir étiqadqa muýesser qilin'ghanlarga salam! **2** Siler Xudani we Rebbimiz Eysani chongqur tonughanséri, méhir-shepget we xatirjemlik silerge hessilep ashqay! **3** Bu [duayimning] asasi — biz bizni Özining shan-sheripi we ésil pezilining tesiri arqiliq Chaqirghuchini chongqur tonughanliqimiz üçün, Uning ilahiy küch-qudriti hayatimizgha we ixlasmenlikte méngishimizgha kéreklik bolghan hemmini ata qildi. **4** U mushu peziletleri arqiliq bizge qimmatlik, eng ulugh wedilerni berdi, bular bilen siler bu dunyadiki hawayi-heweslerdin bolghan iplasliqtin qutulup, Xudaliq tebietke ortaq nésip bolalaysiler. **5** Del mushu sewebtin, siler pütün küchünglar bilen étiqadlarga ésil peziletni, ésil pezilitinglarga bilimni, **6** bilimlarninglarga temkinlikni, temkinliklarninglarga chidamliqni, chidamliqlarninglarga ixlasmenlikni, **7** ixlasmenliklarninglarga qérindashliq méhribanliqni, qérindashliq méhribanliqlarninglarga méhir-muhebbetni körsitishni qoshushqa intilinglar. **8** Chünki bu xususiyetler silerde bar bolsa, shundaqla éship bérwatqan bolsa, bular silerni Rebbimiz Eysa Mesihni chongqur tonushqa [intilishte] ish-emelsiz we méwisiz qaldurmaydu. **9** Emme eger birside bular kem bolsa, u kor ademdur — u burnining uchinila köreleydighan, ilgiriki gunahlaridin pak qilin'ghinini utughan bolidu. **10** Shuning üçün, i qérindashlar, siler [Xuda teripidin] chaqirilghanliqlarni, shundaqla tallan'ghanliqlarni jezmleshtürüshke intilinglar. Shundaq qilsanglar, héchqachan téyilip ketmeysiler. **11** Shundaq bolghanda Rebbimiz we Qutquzghuchimiz Eysa Mesihning menggülik padishahliqidimu qizghin qarshi élinisiler. **(aiōnios g166)** **12** Shunga, gerche siler bu ishlarni bilgen bolsanglarmu, shundaqla bizge ige qilin'ghan heqiqette mustehkemlen'gen bolsanglarmu, men yenila herdaim bu ishlarni ésinglarga salmaqchimen. **13** Derweqe, men mushu chédirimda bolsamla, bularni seminglarga sélip, silerni oyghitip turushni layiq körimen. **14** Chünki Rebbimiz Eysa Mesihning burnun manga ayan qilghinidek, méning bu chédirim pat arida uchamdin séliwétiledighanliqini bilip turuptimen. **15** Berheq, men silerning bu ishlarni men bu dunyadin ketkinimdin kéyinmu herwaqit ésinglarga keltürüshünglar üçün küchümning bariche intilimen. **16** Chünki biz silerge Rebbimiz Eysa Mesihning küch-qudriti we hazir bolushini uqturghinimizda hergizmu hiyligerliktni oydurup chiqilghan riwayetlerge egeshmiduq, belki biz Uning heywetlik shan-shöhritige öz közimiz bilen guwahchimiz. **17** Chünki U muqeddes taghda Xuda'Atidin shan-shöhret we ulughluqqa érishkende, ashu ulugh shan-shereplik yerdin: «Bu Méning söyümlük Ogulum, Men Uningdin xursenmen» dégen shundaq zor bir awaz Uninggha yetküzülüp anglandi. **18** Muqeddes taghda biz Uninggha hemrah bolup bille turghan bolghachqa, ershtin bu awaz anglan'ghinida bizmu öz qulimiz bilan uni angliduq. **19** Uning üstige hemmimizde peygemberler yetküzgen

tolimu ishenchlik bésharetlik söz-kalam bardur; siler tang süzülgüche, tang yultuzi qelbinglarni toluq yorutquche bu söz-kalamgha quddi salsanglar, yaxshi qilghan bolisiler (bu söz-kalam xuddi qaranggghuda chaqnap turidighan chiraghqa oxshashtur). **20** Shuni hemmidin muhim dep bilishinglar kérekki, muqeddes yazmilardiki héchqaysi wehiy peygemberlerning öz chüshenchisi boyiche yetküzülgen emes. **21** Chünki héchqandaq wehiy-bésharet insanlarning iradisidin kelgen emes, u belki Xudaning muqeddes ademliri Muqeddes Roh teripidin yéteklip, Uning türtkisi bilen éytqan söz-kalamdur.

2 Lékin burun xelq ichide saxta peygemberler chiqqan, shuningdek aranglardimu saxta telim bergüchiler meydan'gha chiqidu. Ular soqunup kirip, halaketke élip baridighan bid'et telimlerni aranglarga astirtin kirtüzüp, hetta özlirini hör qilishqa sétiwalghan igisidinmu ténip, buning bilen öz béshigha tézla halaket chüshüridu. **2** Nurghun kishiler ularning sherhendilikige egiship kétidu, shuningdek ularning sewebidin heqiqet yoli haqaretke uchraydu. **3** Ular achközlükidin oydurma sözler bilen silerni satidighan méli qilidu. Emd ularning béshigha xéli burnunla békitilgen jaza bikar olturmaydu, ularning halakiti bolsa uxlap yatmaydu. **4** Chünki Xuda gunah sadir qilghan perishtilerni ayap olturmay, belki ularni tehtisaraning hangigha tashlap, soraqqa tartquche zulmetlik qaranggghuluqtiki zenjirler bilen solap qoyghan yerde, **(Tartaroō g5020)** **5** shundaqla qedimki dunyadiklernimu ayap qoymay, xudasizliqqa bérilgen dunyani topan bilen gherq qilip, peqet heqqaniyliqqa dewet qilghuchi Nuhni bashqa yettisi heq saqlap qalghan yerde — **6** hemde kéyin Sodom we Gomorra sheherlirini kéyinki dewrlardiki xudasizliqqa bérilgenlerge ibret bolsun dep békitip, béshigha külpetlik jazani chüshürtüp kül qilghan, **7** shuning bilen birge mushu exlaqsizlarning buzquchiliqliridin yirginip azablan'ghan, heqqaniy bolghan Lutni ular arisidin qutulduqan yerde — **8** (ene shundaq kishilerning ichide yashighan heqqaniy Lutning heqqaniy qelbi her küni anghlan we körgen itaetsizlikler tüpeyilidin azablinatti) **9** emd shuni köriwalaalaymizki, Reb ixlasmenlerni duch kelgen sinaqlardin qandaq qutquzushni we shuningdek heqqaniysizlarni soraq künigiche jazalinisigha saqlap qoyushni bilidu. **10** Bularning arisidiki öz etlirige egiship pasiq heweslerge bérilgen, shundaqla hoquq igilirige sel qarighanlarning jazasi téximu shundaq bolidu. Mushundaq kishiler hali chong, menmenchilerdur, ular «[rohiy] ulughlar»gha haqaret qilishtin héch qorqmaydighanlardur. **11** Hetta ularidin küch-qudrette üstün turidighan perishtilermu Perwerdigarning aldida bu «[ulughlar]»[ni] haqaret bilen erz qilmaydu. **12** Emma bular xuddi owlinip boghuzlinish üçün tughulghan yawayi eqilsiz haywanlardek kélip, özleri chüshenmeydighan ishlarni üstide haqaretlik söz qilidu we shundaqla özlirining halaket ishlari bilen toluq halak bolidu, **13** shundaqla öz heqqaniysizliqigha tushluq jazaning méwisini yeydu. Ular hetta kündüzi ochuq-ashkara eysh-ishret qilishnimu lezzet dep hésablaydu; ular [silerge] nomus we dagh keltürüp siler bilen bir dastixanda olturup, öz mekkarligiridin zoqlinidu. **14** Ularining zinaxorluq bilen tolghan közliri gunah

sadir qilishtin üzülmeydu; ular tutami yoq kishilerni éziqturidu; ular qelbini achközlükke köndürgen, lenetke yéqin balilardur! **15** Ular toghra yoldin chetnep, Bosorning oggli Balaamning yoligha egiship ketti. U kishi haram yolda tapqan heqni yaxshi körgüchi idi, **16** lékin u qilghan qebihlik tüpeylidin tenbihini yédi (zuwansiz éshək insanning awazi bilen sözlep peyghemberning exmiqane ishini tosti). **17** Mana mushundaq kishiler qurup ketken bulaqlar, borandin heydilib yürgen tumanlarga oxshaydu; ulargha menggülik zulmetning qapqarangghuluqida jay hazirlap qoyulghan. **(questioned)** **18** Chünki ular yalghan-yawidaq yoghan sözler bilen maxtinip, ademning etlik hewesirini qozghitip eyshishret ishliri bilen ézitquluq yolida méngiwatqanlardin özlirini yéngila qachurganlarni azduridu. **19** Ular mushu kishilerge «Silerni erkinlikke érishtürimiz» dep wede qilidu, lékin özliri emeliyette buzuqluqning qulliridur. Chünki adem néme teripidin boysundurulghan bolsa, shuning quli bolidu. **20** Chünki eger ular Rebbimiz we Qutquzgghuchimiz Eysa Mesihni tonush arqiliq bu dunyaning pasiqliqliridin qutulup, kéyin shulargha yene baghlinip, boysundurulghan bolsa, ularning kéyinki hali deslep kisidimmu better bolidu. **21** Chünki heqqaniylik yolini bilip turup, öziye yetküzülgén muqeddes emrdin yüz örügendin köre, bu yolni eslidinla bilmigini ewzel bolatti. **22** Mushu ishenchlik hékmetlik sözler ularda emelge ashurulidu: — «It yalinip öz qusuqini yer» we yene «Choshqa yuyunup chiqipla qaytidin patqaqta éghinar».

3 I söyümlüklirim, hazir silerge bu yéziwatqinim ikkinchi xétimdur. Her ikki xétimde silerning sap könglünglarni oyghitip, shu ishlarni eslitishke intildimki, **2** muqeddes peyghemberler burun éytqan sözlerge we Rebbimiz hem Qutquzgghuchimizning rosulliringlar arqiliq yetküzgen emrige köngül bölüşüglarni ötünimen. **3** Eng muhimi shuni bilishinglar kérekki, künlerning axirida özining hawayi-heweslirining keynige kiridighan, mesxire qilidighan mazaqchilar chiqip: **4** «Qéni, Uning qaytip kélimen dégen wedisi?! Atabowilirimiz [ölümde] uxlap qalghandin taki hazirghiche hemme ishlar dunya apiride bolghan waqittiki bilen oxshash halette kétiwatidu» dep mesxire qilishidu. **5** Halbuki, ular eng qedimki zamanda Xudaning sözi bilen asmanlarning yaritilghanliqini we shuningdek yerning sudin chiqqan hem suning wasitisi bilen barliqqa kelgenlikini etey untuydu; **6** shu amillarning wasitiliri bilen shu zamandiki dunya kelkündin gherq bolup yoqaldi. **7** Emma hazirqi asmanlar bilen zémin oxshashla shu söz bilen ixllassiz ademler soraqqa tartilip halak qilinidighan ashu künde otta köydürülüşke saqlinip, ta shu künigiche halidin xewer élinip turidu. **8** Emdi i söyümlüklirim, shu ish neziringlardin qachmisunki, Rebge nisbeten bir kün ming yildek we ming yil bir kündektur. **9** Reb Öz wedisini [orundashni] (bezilerning «kéchiktürdi» dep oylighinidek) kéchiktürgini yoq, belki héchkimning halak bolushini xalimay, hemme insanning towa qilishigha kirishini arzulap, silerge kengchilik qilip [waqitni sozmaqta]. **10** Lékin Rebning küni xuddi oghrining kélishidek [kütülmigen waqitta] bolidu. U küni asmanlar shiddetlik güldürligen awaz bilen ghayib

bolup, kainatning barliq qurulmiliri shiddetlik otta érip tügeydu; zémin we uningdiki pütkül nersilermu köyüp kétidu. **11** Hemme nerse mana shundaq érip yoqilidighan yerde, siler qandaq ademlerdin bolushunglar kérek? — hayatinglarni pak-muqeddeslikte we ixllassenlikte ötküzüp, **12** Xudaning küni telmürüp kütüp, u küning tézrek kélishi üçün intilishinglar kérek emesmu? U küning kélishi bilen pütün asmanlar otta yoqap tügeydu we kainatning barliq qurulmiliri shiddetlik otta érip tügeydu. **13** Lékin biz bolsaq Uning wedisi boyiche, yéngi asman-zéminni intizarliq bilen kütmehtimiz. U yer heqqaniyliqning makanidur. **14** Shuning üçün, ey söyümlüklirim, bu ishlarni kütüwatqanikensiler, [shu tapta] Xudaning aldida nuqsansiz we daghsiz, inaqliq-xatirjemlik ichide hazir bolup chiqishinglar üçün intilinglar. **15** we Rebbimizning sewr-taqitini nijat dep bilinglar, del söyümlük qérindishimiz Pawlusmu öziye ata qilin'ghan danaliq bilen bu ishlar toghruluq silerge yazghan; **16** barliq xetliridimu u bu ishlar heqqide toxtilidu. Uning xetliride chüshinish tes bolghan bezi ishlar bar; bu ishlarni telim almighan we tutami yoq kishiler muqeddes yazmilarning bashqa qisimlirini burmilighandek, burmilap chüshendüridu we shuning bilen öz bëshigha halaket élip kélidu. **17** Shuning bilen, i söyümlüklirim, [men éytqan] bu ishlarni aldin'ala bilgenikensiler, bu elxasizlarning sepsetliri bilen azdurulup, mustehkem turushunglarni yoqitip qoyushtin hoshiyar bolunglar. **18** Eksiche, [Xudaning] méhir-shepquitide hem Rebbimiz we Qutquzgghuchimiz Eysa Mesihge bolghan bilishte dawamlıq ösünglar. Uninggha hem hazir hem ashu ebed künigiche barliq shan-sherep mensup bolghay! Amin! **(aiön g165)**

Yuhanna 1

1 Ezeldin bar bolghüchi, özimiz anglighan, öz közlirimiz tikilip qarighan we qollirimiz bilen tutup silighan hayatliq Kalami toghrisida [silerge bayan qilimiz] **2** (bu hayatliq bizge ayan bolup, biz uni kórduq. Shuning bilen bu heqte guwahliq bérimiz hemde Ata bilen billes bolup, kéyin bizge ayan bolghan shu menggülik hayatni silerge bayan qilimiz) (aïñios g166) **3** — silernimu biz bilen sirdash-hemdemlikte bolsun dep biz körgenlirimizni we anglighanlirimizni silerge bayan qilimiz. Bizning sirdash-hemdemlikimiz Ata we Uning Oghli Eysa Mesih bilendur. **4** Silerning xushalliqinglar tolup tashsun dep, bularni silerge yéziwatimiz. **5** We biz Uningdin anglighan hem silerge bayan qilidighan xewirimiz mana shudurki, Xuda nurdu we Uningda héchqandaq qarangghuluq bolmaydu. **6** Eger biz Uning bilen sirdash-hemdemlikimiz bar dep turup, yenila qarangghuluqta yürsek, yalghan éytqan we heqiqetke emel qilmighan bolimiz. **7** Lékin U Özi nurda bolghinidek bizmu nurda mangsaq, undaqta bizning bir-birimiz bilen sirdash-hemdemlikimiz bolup, Uning Oghli Eysa Mesihning qéni bizni barliq gunahtin paklaydu. **8** Eger gunahimiz yoq dések, öz özimizni aldighan bolimiz hemde bizde heqiqet turmaydu. **9** Gunahlirimizni iqrar qilsaq, U bizning gunahlirimizni kechürüm qalip, bizni barliq heqqaniysizliqtin pak qilishqa ishenchlik hem adildur. **10** Eger gunah qilmiduq dések, Uni yalghanchi qilip qoyghan bolimiz we Uning söz-kalami bizdin orun almighan bolidu.

2 I eziz balilirim, men silerni gunah sadir qilmisun dep, bu sözlerni yéziwatimen. Mubada birsi gunah sadir qilsa, Atining yénida bir yademchi wekilimiz, yeni Heqqaniy Bolghuchi Eysa Mesih bardur. **2** U Özi gunahlirimizni üçün [jazani kötürüchi] kafaretur; mushu kafaret peqet bizning gunahlirimizni üçünla emes, belki pütükl dünyadikilerning gunahliqi üçündür. **3** Bizning uni tonughanliqimizni bilelishimiz — Uning emrlirige emel qilishimizdindur. **4** «Uni tonuymen» dep turup, Uning emrlirige emel qilmighuchi kishi yalghanchidur, uningda heqiqet yoqtur. **5** Lékin kimki Uning sözige emel qilsa, emdi uningda Xudaning méhir-muhebbiti heqiqeten kamaletke yetken bolidu. Biz özimizning Uningda bolghanliqimizni ene shuningdin bilimiz. **6** «Xudada turup yashaymen» dégüchi bolsa [Eysaning] mangghinidek oxshash méngishi kérek. **7** I süyümlüklirim, silerge [burun anglap baqmighan] yéngi bir emrni emes, belki desleptin tartip siler tapshuruwalghan kona emrni yéziwatimen. Ushbu emr siler burundinla anglap kéliwatqan söz-kalamdur. **8** Lékin yene kélip men silerge yéziwatqinimni yéngi emr [désekmü bolidu]; bu emr Mesihde hem silerdimu emel qilinmaqta, chunki qarangghuluq ötüp ketmekte, we heqiqiy nur alliqachan chéchilishqa bashlidi. **9** Kimdekimi özi «nurda yashawatimen» dep turup, qérindishini öch körse, u bügin'giche qarangghuluqta turuwatqan bolidu. **10** Qérindishigha méhir-muhebbet körsetken kishi yoruqluqta turmaqta, uningda gunahqa putlashturidighan héchnéme qalmaydu. **11** Lékin qérindishini öch körgen kishi qarangghuluqtidur; u

qarangghuluqta mangidu we qeyerge kétiwatqanliqini bilmeydu, chunki qarangghuluq uning közlirini qarighu qiliwetken. **12** Men bularni silerge yéziwatimen, i eziz balilirim, chunki gunahlinglar Uning nami üçün kechürüm qilindi. **13** Men buni silerge yéziwatimen, i atilar, chunki siler Ezeldin Bar Bolghuchini tonundunglar. Men buni silerge yéziwatimen, i yigitler, chunki siler u rezil üstidin ghelebe qildinglar. **14** Men buni silerge yéziwatimen, i eziz balilirim, chunki siler Atini tonundunglar. Men buni silerge yéziwatimen, i atilar, chunki siler Ezeldin Bar Bolghuchini tonundunglar. Men buni silerge yéziwatimen, i yigitler, chunki siler küchliksiler, Xudaning söz-kalami silerde turidu we siler u rezil üstidinmu ghelebe qildinglar. **15** Bu dunyani we bu dunyadiki ishlarni söymenglar. Herkim bu dunyani söyse, Atining söygüsi uningda yoqtur. **16** Chunki bu dunyadiki barliq ishlar, yeni ettiki hewes, közlerdiki hewes we hayatigha bolghan meghrurluqning hemmisi Atidin kelgen emes, belki bu dunyadin bolghandur, xalas; **17** we bu dunya we uningdiki heweslerning hemmisi ötüp kétédu. Lékin Xudaning iradisige emel qilghuchi kishi menggü yashaydu. (aïñ g165) **18** Eziz balilirim, zamanning axirqi saiti yétip keldi; we siler dejjalling [axir zamanda] kélidighanliqini anglighininglardek, emeliyette bolsa hazirning özüdila nurghun dejjalling meydan'gha chiqti; buningdin zamanning axirqi saiti bolup qalghanliqi bizge melum. **19** Ular arimizdin chiqti, lékin ular eslide bizlerdin emes idi. Chunki eger bizlerdin bolghan bolsa, arimizda turiwergen bolatti. Lékin ularning héchqaysisining eslide bizdikilerdin bolmighanliqi pash qilin'ghanliqi üçün ular arimizdin chiqip ketti. **20** Halbuki, siler bolsanglar Muqeddes Bolghuchidin kelgen mesihligüchi Rohtin nésip boldunglar we shuning üçün siler hemme ishni bilisiler. **21** Silerge bu xetni yizishimdiki seweb, silerning heqiqetni bilmigenlikinglar üçün emes, belki heqiqetni bilip, yalghanchiliqning heqiqettin kélip chiqmaydighanliqini bilgenlikinglar üçündür. **22** Emise, kim yalghanchi? Eysaning Mesih ikenlikini inkar qilghuchi kishi bulsa, u yalghanchidur. Ata we Oghulni inkar qilghuchi kishi özi bir dejjaldur. **23** Kimdekimi Oghulni ret qilsa uningda Ata bolmaydu. Lékin Oghulni étirap qilsa, uningda Ata bolidu. **24** Siler bolsanglar, burundin anglap kéliwatqininglarni özünglarda dawamlıq turghuziwéringlar. Burundin anglap kéliwatqininglar silerde dawamlıq turiwerse, silermu dawamlıq Oghul we Atida yashawatqan bolisiler; **25** we Uning bizge qilghan wedisi bolsa del shu — menggü hayatliqtur. (aïñios g166) **26** Silerni azdurmaqchi bolghanlarni nezerde tutup, bularni silerge yazdim; **27** Siler bolsanglar, siler Uningdin qobul qilghan mesihligüchi Roh silerde turiwéridu, siler héchkimning ögittishige mohtaj emessiler; belki ene shu mesihligüchi Roh silerge barliq ishlar toghruluq ögitiwatqandek (U heqtur, héch yalghan emestur!) — hem ögetkendek, siler dawamlıq Uningda yashaydighan bolisiler. **28** Emise, i eziz balilirim, dawamlıq Uningda turup yashawéringlar. Shundaq qilsanglar, U herqachan qaytidin ayan bolghanda qorqmas bolimiz hem U kelginide Uning aldida héch xijalet bolup qalmaymiz. **29** [Xudaning] heqqaniy ikenlikini bilgenikensiler,

heqqaniyliqqa emel qilghuchilarning herbirining uning teripidin tughulghuchi ikenlikinimu bilsenglar kérek.

3 Qaranglar, Ata bizge shundaq chongqur méhir-muhabbet kórsetkenki, biz «Xudaning eziz baliliri» dep atalduq — we biz heqiqetenmu shundaq. Bu dunya shu sewebtin bizni tonup yetmeyduki, chunki bu dunya Uni tonumidi. **2** Söyümlükirim, biz hazir Xudaning eziz baliliridurmiz; kelgüsida qandaq bolidighanliqimiz téxi ochuq ayan qilinmighan. Biraq U [qaytidin] ayan qilin'ghanda, Uninggha oxshash bolidighanliqimizni bilimiz; chunki shu chaghada biz Uning eynen Özini kórimiz. **3** We [Mesihge] ümid baghlighan herbir kishi U pak bolghandek özini paklamaqta. **4** Gunah sadir qilghan kishi [Xudaning] qanunigha xilapliq qilghan bolidu. Chunki gunah sadir qilghanliq [Xudaning] qanunigha xilapliq qilghanliqtur. **5** Halbuki, siler Uni gunahlarni élip tashlash üçün dunyagha kélip ayan qilin'ghan we shundaqla Uningda héchqandaq gunah yoqtur, dep bilisiler. **6** Uningda yashawatqan herbir kishi gunah sadir qilmaydu; kimdekim gunah sadir qilsa, Uni kórmigen we Uni tonumighan bolidu. **7** Eziz balilirim, héchkimning silerni aldishigha yol qoymanglar. Heqqaniyliqqa emel qilghuchi kishi U heqqaniy bolghinidek heqqaniydur. **8** Lékin gunah sadir qilghuchi Iblistindur. Chunki Iblis emisaqtin tartip gunah sadir qilip kelmekte. Xudaning Oghlining dunyada ayan qilinishidiki meqset Iblisning emellirini yoqitistur. **9** Xudadin tughulghuchi gunah sadir qilmaydu; Xudaning uruqi uningda orun alghachqa, u gunah sadir qilishi mumkin emes, chunki u Xudadin tughulghandur. **10** Xudaning baliliri bilen Iblisning baliliri shuning bilen perqliniduki, kimdekim heqqaniyliqqa emel qilmisa we yaki öz qérindishigha méhir-muhabbet kórsetmise Xudadin emestur. **11** Chunki siler desleptin anglap kéliwatqan xewer mana del shuki, bir-birimizge méhir-muhabbet kórsetishimiz kérektur. **12** U u rezildin bolghan, inisini óltürgen Qabilgha oxshash bolmasliqimiz kérek; u némishqa inisini qetl qildi? Uning özining qilghanliri rezil, inisining qilghanliri heqqaniy bolghanliqi üçün shundaq qilghan. **13** Shunga, i qérindashlar, bu dunya silerni öch kórse, buninggha heyran qalmanglar. **14** Biz qérindashlarni söygenlikimizdin, ölümdin hayatliqqa ötkenlikimizni bilimiz. Öz qérindishini söymigüchi téxi ölümdé turuwatidu. **15** Qérindishigha öchmenlik qilghan kishi qatildur we héchqandaq qatilda menggülik hayatning bolmaydighanliqini bilisiler. (aiōnios g166) **16** Biz shuning bilen méhir-muhabbetning néme ikenlikini bilimizki, u biz üçün Öz jénini pida qildi; shuningdek bizmu qérindashlirimiz üçün öz jénimizni pida qilishqa qerzdardurmiz. **17** Emma kimki bu dunyada mal-mülki turup, qérindishining mohtajliqini kórtip turup, uninggha köksi-qarnini achmisa, bundaq kishide nedimu Xudaning méhir-muhabbeti bolsun? **18** Eziz balilirim, söz bilen we til bilen emes, belki emelde we heqiqette méhir-muhabbet kórseteyli. **19** Biz shundaq ishlar bilen özimizning heqiqettin bolghanliqimizni bileleyimiz we [Xudaning] aldida qelbimizni xatirjem qilalaymiz. **20** Shundaqtimu, mubada qelbimiz bizni yenila eybilshe, Xuda yenila qelbimizdin üstün we hemmini bilgüchidur. **21** Söyümlükirim, eger qelbimiz bizni eybilmise,

Xudaning aldida yüreklikturimiz **22** we shundaqla Uningdin némini tilisek shuninggha érisheleymiz; chunki biz Uning emrlirige emel qilip, Uni xursen qilidighan ishlarni qilimiz. **23** We Uning emri shuki, uning Oghli Eysa Mesihning namigha étiqad qilishimiz hemde Uning bizge tapilighinidek bir-birimizge méhir-muhabbet kórsetishimizdin ibarettur. **24** Uning emrlirige emel qilidighan kishi [Xudada] yashaydighan we [Xudamu] uningda yashaydighan bolidu. Em-di Xudaning bizde yashaydighanliqini bilginimiz bolsa, U bizge ata qilghan Rohtindur.

4 Söyümlükirim, herbir «wehiy qilghuchi» rohlarning hemmisigila ishiniwermenglar, belki bu rohlarning Xudadin kelgen-kelmigenlikini perqlendürüş üçün ularni sinanglar. Chunki nurghun saxta peyghemberler dunyadiki jay-jaylarga peyda boldi. **2** Xudaning Rohini mundaq perqlendüreleysiler: Eysani, yeni dunyagha insaniy tende kelgen Mesihni étirap qilghuchi herbir roh Xudadin bolidu; **3** we dunyagha insaniy tende kelgen Eysa Mesihni étirap qilmaydighan roh Xudadin kelgen emes. Bundaqlarda eksiche dejjalning rohi ishleydu; siler bu rohning kélidighanliqi toghruluq anglighanidinglar we derweqe u hazir dunyada peyda boldi. **4** Ey eziz balilirim, siler bolsanglar Xudadin bolghansiler we ularning üstidin ghalib keldinglar; chunki silerde Turghuchi bu dunyada turghuchidin üstündür. **5** Ular bolsa bu dunyagha mensup; shunga ular bu dunyaning sözlirini qildu we bu dunyadikiler ulargha qulaq salidu. **6** Biz bolsaq Xudadin bolghanmiz; Xudani tonughan kishi bizning sözlirimizni anglaydu. Xudadin bolmighan kishi bolsa bizning sözlirimizni anglamaydu. Mana buningdin Heqiqetning Rohi bilen ézitquluqning rohini perq ételeymiz. **7** I söyümlükirim, bir-birimizge méhir-muhabbet kórseteyli; chunki méhir-muhabbetning özi Xudadinur we méhir-muhabbet kórsetküchining herbiri Xudadin tughulghan bolidu we Xudani tonuydu. **8** Méhir-muhabbet kórsetmigüchi kishi Xudani tonumighan bolidu; chunki Xuda Öz méhir-muhabbettur. **9** Xudaning méhir-muhabbeti bizde shuning bilen ashkara boldiki, Xuda bizni Uning arqliq hayatqa érishtur dep birdinbir yégane Oghlini dunyagha ewetti. **10** Méhir-muhabbet del shuningdin ayanki, bizlarning Xudani söygimiz bilen emes, belki U Öz bizni söyüp gunahlimizning jajasini kórtürgüchi kafaret bolushqa Öz Oghlini ewetkini bilen ayandur. **11** I söyümlükirim, Xuda bizge shu qeder méhir-muhabbet kórsetken yerde, bizmu bir-birimizge méhir-muhabbet kórsetishke qerzdardurmiz. **12** Héchkim héchqachan Xudani kórgen emes; lékin bir-birimizge méhir-muhabbet kórsetsek, Xuda bizde yashaydu we uning méhir-muhabbeti bizde kamaletke yetken bolidu. **13** Biz bizning Uningda yashawatqanliqimizni we Uning bizde yashawatqanliqini shuningdin bilimizki, U Öz Rohini bizge ata qilghan. **14** Biz shuni kórgen we shundaqla shuninggha guwahliq bérimizki, Ata Oghulni dunyagha qutquzghuchi bolushqa ewetti. **15** Eger kimdekim Eysani Xudaning Oghli dep étirap qilsa, Xuda uningda, umu Xudada yashaydu. **16** Biz bolsaq Xudaning bizge bolghan méhir-muhabbetini tonup yettuq, shundaqla uninggha tolimu ishenduq. Xuda Öz méhir-muhabbettur we

méhir-muhebbette yashighuchi kishi Xudada yashaydu, Xudamu uningda yashaydu. **17** Mushundaq bolghanda, méhir-muhebbet bizde mukemmellishidu; shuning bilen biz soraq künide xatirjem-qorqmas bolalaymiz. Chünki Eysa qandaq boluwatqan bolsa bizmu hazir bu dunyada shundaq boluwatimiz. **18** Méhir-muhebbette qorqunch yoqtur; kamil méhir-muhebbet qorqunchni heydep yoqqa chiqiridu. Chünki qorqunch Xudaning jazasi bilen baghlinishliqtur; qorqunchi bar kishi méhir-muhebbette kamaletke yetküzülgén emestur. **19** Biz méhir-muhebbet körsitimiz, chünki Xuda aldi bilen bizge méhir-muhebbet körsetti. **20** Eger birsi «Xudani söymen» dep turup, qérindishigha öchmenlik qilsa, u yalghanchidur. Chünki köz aldidiki qérindishini söymigen yerde, körüp baqmighan Xudani qandaqmu söysun? **21** Shunga bizde Uningdin: «Xudani söygen kishi qérindishinimu söysun» dégen emr bardur.

5 Eysaning Mesih ikenlikige ishen'gen herbir kishi Xudadin tughulghan bolidu; we tughdurghuchi [Atini] söyidighan herbir kishi Uningdin tughulghuchinimu söyidu. **2** Biz özimizning Xudaning balilirini söyidighanliqimizni shuningdin bilimizki, Xudani söyüp, Uning emrlirige emel qilishimizdindur. **3** Xudani söyüsh Uning emrlirige emel qilish démecktur; we Uning emrliride turmaq éghir ish emestur. **4** Chünki Xudadin tughulghanlarning hemmisi bu dunya üstidin ghelibe qilidu; we dunyaning üstidin ghelibe qilghuchi küch — del bizning étiqadimizdur. **5** Bu dunyaning üstidin ghelibe qilghuchi zadi kimler? Peqet Eysani Xudaning Oghli dep étiqad qilghuchilar emesmu? **6** U bolsa su we qan arqiliq kelgen zat, yeni Eysa Mesihdur; Uning kélishi peqet su bilenla emes, belki qan bilenmu idi. We bu ishlargha guwahliq bergüchi bolsa Rohdur, chünki Roh Özi heqiqettur. **7** Chünki Uning toghruluq üç guwahliq bergüchi bar: — **8** bular Roh, su we qandin ibarettur. Bu üçining [guwahliqi] birdur. **9** Eger biz insanlarning guwahliqini qobul qilsaq, Xudaning guwahliqi bularningkidin üstündür. Xuda Öz Oghli toghrisida shundaq guwahliq bergen — **10** (Xudaning Oghligha étiqad qilghan kishining ichide shu guwahliq bardur; biraq Xudagha ishenmigen kishi Uni yalghanchi qilghan bolidu, chünki U Xudaning Öz Oghlini testiqighan guwahliqigha ishenmigen) **11** guwahliq del shudurki, Xuda bizge menggülik hayatni ata qildi we bu hayatliq Uning Oghlidur. **(aiōnios g166)** **12** Shunga Oghulgha ige bolghan kishi hayatliqqa ige bolghan bolidu; Xudaning Oghligha ige bolmighan kishi hayatliqqa ige bolmighan bolidu. **13** Men bularni Xudaning Oghlining namigha étiqad qilghan silerge silerning menggülik hayatqa ige bolghanliqlarini bilishinglar üçün yazdim. **(aiōnios g166)** **14** We bizning Uninggha bolghan toluq ishench-xatirjemlikimiz shundaqki, Uning iradisige muwapiq herqandaq bir ishni tilisek, U bizni anglaydu. **15** Uni hernéme tiliginimizni anglaydu dep bilgenikenmiz, duayimizda Uningdin tiliginimizge érishtuq, dep bilimiz. **16** Birsi qérindishining ölümge mehkum qilmaydighan bir gunah sadir qilghanliqini körse, uning üçün dua qilsun; we Xuda ölümge mehkum qilmaydighan gunah sadir qilghanlar üçün uninggha hayatliq ata qilidu. Ölümge mehkum gunahmu bardur. Uning toghhrisidin tilisun, démeymen. **17** Hemme heqqaniyetsizlik gunahtur; we

ölümge mehkum qilmaydighan gunahmu bar. **18** Xudadin tughulghuchining gunah sadir qilmaydighanliqini bilimiz; chünki eslide Xudadin tughulghan Zat bundaq kishini qoghdap qalidu we ashu rezil uninggha tégelmeydu. **19** Emdi özimizning Xudadin bolghanliqimiz özimizge melum; emma pütkül dunya bolsa u rezilning ilkididur. **20** Yene bizge melumki, Xudaning Oghli dunyagha keldi we Heqiqiy Bolghuchini tonushimiz üçün könglimizni yorutti; we biz Heqiqiy Bolghuchining Özide, yeni Uning Oghli Eysa Mesihde yashawatimiz. U bolsa heqiqiy Xuda we menggülik hayatliqtur! **(aiōnios g166)** **21** Eziz balilirim, özünglarni herqandaq butlardin saqlanglar.

Yuhanna 2

1 **2** Menki aqsaqaldin [Xuda teripidin] tallan'ghan xanimgha we uning eziz balilirigha salam! Men silerni heqiqette söyimen we yalghuz menla emes, yene heqiqetni tonughanlarning hemmisi bizde yashawatqan we shundaqla ebedgiche bizge yar bolidighan heqiqetni dep silerni söyidu. **(aiōn g165)** **3** Xuda'Atidin we Atining Oghli Reb Eysa Mesihdin shapaet, rehim-shepget we xatirjemlik silerge heqiqet we méhir-muhebbet ichide bolghay! **4** Baliliringning arisida biz Atidin emr tapshuruwalghandek heqiqette mangghanlarni körginim üçün intayin xursen boldum. **5** Emdi, hörmetlik xanim, men sendin bir-birimizge méhir-muhebbet körsiteyli, dep ötüminen. Méning sanga yézip ötü'n'ginim yéngi bir emr emes, belki desleptin tartip bizde bar emrdu **6** (méhir-muhebbet shuki, uning emrlirige emel qilip méngishtur). Mana bu emr siler burundin tartip anglap kéliwatqandek, uningda méngishinglar üçün silerge tapilan'ghandur. **7** Chünki nurghun aldamchilar dunyaning jay-jaylirida chiqti. Ular Eysaning dunyagha insaniy tende kelgen Mesih ikenlikini étirap qilmaydu. Bundaqlar del aldamchi we dejjaldur. **8** Biz we özünglar singdürgen ejirni yoqitip qoymay, belki toluq in'amgha ige bolushunglar üçün, özünglarga agah bolunglar. **9** Kimki Mesihning telimidin halqip chiqip, uningda ching turmisa, Xuda uninggha ige bolmaydu. Lékin Uning telimide ching turghuchi bolsa, Ata hem Oghul uninggha ige bolidu. **10** Eger birsi Uning telimini élip kelmey silerning yéninglarga kelse, uni öyünglarga bashlimanglar hem uninggha salammu bermenglar. **11** Chünki undaq ademge salam bergen kishi uning rezil emellirige shérik bolghuchidur. **12** Silerge pütidighan yene köp sözlirim bar idi; lékin qeghez bilen siyahni ishletkendin köre, xushalqimizning tolup téshishi üçün yéninglarga béríp didar körüshüp sözlishishni arzu qilimen. **13** Xuda teripidin tallan'ghan hedengning baliliridin sanga salam!

Yuhanna 3

1 Menki aqsaqal özüm heqiqette söygen söyümlük Gayusqa salam! **2** I söyümkük [dostum], jéning güllen'gendek, hemme ishliringning güllinishige we téningning salamet bolushigha tilekdashmen. **3** Qérindashlar kélip, sende bolghan heqiqet toghruluq guwahliq bergende, men intayin bek xushallandim; chünki sen heqiqette dawamliq méngiwatisen. **4** Manga nisbeten, eziz balilirimning heqiqette méngiwatqanliqini anglashtinmu chong xushalli qoqtur. **5** Söyümlük [dostum], yéninggha barghan qérindashlarga (gerche ular sanga natonush bolsimu) qilghanliringning hemmiside ixlasmenliking ispatlinidu. **6** Ular jamaet aldida séning bu méhir-muhebbiting toghrisida guwahliq berdi. Ularni yene Xudaning yoligha layiq sepirige uzitip qoysang, yaxshi qilghan bolisen. **7** Chünki ular [seperde] yat ellik [étiqadsizlardin] héch néme almay, shu mubarek nam üçtün yolgha chiqti. **8** Shunga, heqiqet bilen xizmetdash bolup teng ishligüchi bolush üçtün biz shundaqlarni qollap-quwwetlishimizge toghra kélidu. **9** Bu toghruluq jamaetke mektüp yazdim. Lékin ularning arisida özini chong tutup, jamaetke bash bolush temeside bolghan Diotrepes bizni qobul qilmaydu. **10** Shuning üçtün men barghanda, uning qilghan eskiliklerini, yeni uning bizning üstimizdin qilghan rezil sözliri bilen gheywitini yüzige salimen; u uningliq bilenla toxtap qalmaydu, yene [seperdiki] qérindashlarni qobul qilmayla qalmay, qobul qilmaqchi bolghanlarnimu tosidu we hetta ularni jamaettin qoghlap chiqiriwatidu. **11** I söyümlük [dostum], yamanliqtin emes, yaxshiliqtin ülge alghin. Yaxshiliq qilghuchi Xudadindur. Yamanliq qilghuchi Xudani héch körmigendur. **12** Démitriusni bolsa hemmeylen, hetta Heqiqetning özi yaxshi guwahliq bérip teripleidy. Bizmu uninggha guwahliq bérimiz we guwahliqimizning heqiqet ikenlikini senmu bilisen. **13** Sanga yazidighan yene köp sözlirim bar idi; lékin qelem bilen siyahni ishletkenden köre, **14** Sen bilen pat arida didar körüshüshni arzu qilimen; shu chaghda derqemde sözlishimiz. Sanga xatirjemlik yar bolghay! Dostlardin sanga salam. Senmu [u yerdiki] dostlarga isim-famililiri boyiche mendin salam éytqaysen.

Yehuda

1 Eysa Mesihning quli, Yaqupning inisi menki Yehudadin chaqirilghanlarga, yeni Xuda'Atimiz teripidin söyülgen, Eysa Mesih teripidin qoghdilip kelgenlerge salam. **2** Silerge rehimdillik, amaliq-xatirjemlik we méhir-muhebbet hessilep ata qilin'ghay!
3 I söyümlüklirim, men esli silerge ortaq behrimen boluwatqan nijatimiz toghrisida xet yézishqa zor ishtiyaqim bolsimu, lékin hazir buning ornigha silerni muqeddes bendilerge bir yolila amanet qilin'ghan étiqadni qolunglardin bermeslikke jiddiy küresh qilishqa jékilep ushbu xetni yazmisam bolmidi. **4** Chünki melum kishiler — ixllassiz ademler, xéli burunla munu soraqqa tartilishqa pütülgenler aranglarga suqunup kiriwalghan. Ular Xudaning méhir-shepkitini buzuqluq qilishning bahanisigha aylanduruwalghan, birdinbir Igmiz we Rebbimiz Eysa Mesihdin tan'ghan ademlerdur. **5** Shuning üçün men silerge shuni ésinglarga qaytidin selishni xalaymenki (gerche siler burun hemme ishlardin xewerlendürülgen bolsanglarimu), burun Reb [Özi üçün] bir xelqni Misirdin qutquzghan bolsimu, ularning ichidiki [Özige] ishenmigenlerni kéyin halak qildi. **6** [We siler shunimu bilisilerki], eslidiki ornida turmay, öz makanini tashlap ketken perishtilerni Reb ulugh [qiyamet] küنینing soriqighiche menggü kishenlep mudhish qaranggghuluqta solap saqlimaqta. (aiðios g126) **7** Sodom we Gomorra we ularning etrapidik sheherlerdikilermu shu oxshash yolda, yeni shu [perishtilerge] oxshash uchigha chiqqan buzuqchiliqqa we gheyriy shehwetlerge bérilip ketken, [kéyinki dewrlar] ularning aqiwitidin ibret alsun üçün menggülik ot jazasigha örnek qilinip köydürülgen. (aiðnios g166) **8** Lékin mushu «chüsh körgüchiler» shu oxshash yol bilen ademlerning tenlirininimu bulghimaqta, ular hoquq igilirige sel qarighuchilardin bolup, [ershtiki] ulughlarchimu haqaret qilishmaqta. **9** Lékin hetta bash perishte Mikailmu Musaning jesiti toghrisida Iblis bilen muzakire qilip talash-tartish qilghanda, uni haqaretlik sözler bilen eyibleshe pétinalmighan, peqet «Sanga Perwerdigarning Özi tenbih bersun» depla qoyghan. **10** Lékin bu kishiler özliri chüshenmeydighan ishlar üstide kupurluq qilidu. Biraq ular hetta eqilsiz haywanlardek öz tebiitining inkasliri boyiche chüshen'giniche yashap, shu arqiliq özlirini halak qilidu. **11** Bularning haligha way! Chünki ular Qabilning yoli bilen mangdi, mal-mülkün dep Balaamning azghan yoligha özi atti we ular Korahning asiqliq qilghinigha [oxshash] axir halak bolidu. **12** Ular méhir-muhebbetni tebriklesh ziyapetlirlinglarga héch tartinmay siler bilen bille daxil bolidighan, özlirinila baqidighan xeterlik xada tashlardur. Ular shamallardin heydilip kelgen yamghursiz bulut, yiltizidin qomurup tashlan'ghan, kech küzdiki méwisiz derekler, ikki qétim ölgenler!
13 Ular déngizning dawalghuwatqan, buzghunluq dolqunliri, ular öz shermendichilikini qusmaqta; ular ézip ketken yultuzlar bolup, ulargha menggülik qapqarangghuluqning zulmiti hazirlap qoyulghandur. (aiðn g165) **14** Adem'atining yettinchi ewladi bolghan Hanox bu kishiler toghrisida mundaq béshareet bergen: —

«Mana, Reb tümenminglighan muqeddesliri bilen kélidu, **15** U pütkül insanlarni soraq qilip, barliq ixllassizlarning ixllassizlarche yürüzgen barliq ixllassizliqlirigha asasen, shundaqla ixllassiz gunahkarlarning Özini haqaretligen barliq esebiy sözlirige asasen ularni eyibke buyruydu». **16** Bu kishiler haman ghotuldap, aghrinip yüridu, öz heweslirining keynige kiridu; aghzida yoghanchilik qilidu, öz menpeitini közlep bashqilargha xushametchilik qilidu. **17** Lékin, i söyümlüklirim, Rebbimiz Eysa Mesihning rosullirining aldin éytqan sözlirini ésinglarda tutunglarki, **18** ular silerge: «Axir zamanda, özining ixllassiz heweslirining keynige kirip, mazaq qilghuchilar meydan'gha chiqidu» dégenidi. **19** Mushundaq kishiler bölgünchilik peyda qilidighan, öz tebiitige egeshken, Rohqa ige bolmighan ademlerdur. **20** Lékin siler, i söyümlüklirim, eng muqeddes bolghan étiqadlarni ul qilip, özünglarni qurup chiqinglar, Muqeddes Rohta dua qilip, **21** ademni menggülik hayatqa élip baridighan Rebbimiz Eysa Mesihning rehimdillikini telmürüp kütüp, özünglarni Xudaning méhir-muhebbiti ichide tutunglar. (aiðnios g166) **22** Ikkilinip qalghanlarga rehim qilinglar; **23** bezilerni ot ichidin yuluwélip qutulduwélinglar; bezilerge hetta etliridin nijaset chüshüp bulghan'ghan kiyim-kéchikigimu nepretlen'gen halda qorqunch ichide rehim qilinglar. **24** Emma silerni yolda téyilip kétishtin saqlap, échilip-yéyilip Özining shereplik huzurida eyibsiz turghuzushqa Qadir Bolghuchigha, yeni Qutquzghuchimiz birdinbir Xudagha Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq shan-sherep, **25** heywet-ulughluq, qudret we hoquq ezeldin burun, hazirmu ta barliq zamanlarchiche bolghay! Amin! (aiðn g165)

Wehiy

1 Bu kitob Eysa Mesihning wehiysi, yeni Xuda Uninggha Öz qul-xizmetkarlirigha yéqin kelgüsida yüz bérishi muqerrir bolghan ishlarni körsitishi üçün tapshurghan wehiydir. Mesih buni Öz perishtisini ewetip quli Yuhannagha alametler bilen ayan qildi. **2** Yuhanna bolsa Xudaning söz-kalami hemde Eysa Mesih toghrisidiki guwahliqqa körgenlirining hemmisige guwahliq berdi. **3** Bu bésharetni oqup bergüchi we uning sözlirini anglap, uningda yézilghanlarga itaet qilghuchi bextliktur! Chünki wehiyning waqti yéqindur. **4** Menki Yuhannadin Asiya [ölkisidiki] yette jamaetke salam! Hazir bar bolghan, ötkendimu bolghan hem kelgüsida Kelgüchidin, Uning textining aldidiki yette Rohtin **5** we sadiq Guwahchi, ölümdin tunji Tirilgüchi, jahandiki padishahlarning Hökümrani bolghan Eysa Mesihdin silerge méhir-shepket we xatirjemlik bolghay. Emdi bizni söygüchi, yeni Öz qéni bilen bizni gunahlimizdin yughan **6** we bizni bir padishahliqqa uyushturup, Öz Atisi Xudagha kahinlar qilghan'gha barliq shan-sherep we küch-qudret ebedil'ebedgiche bolghay, amin! (aiñon g165) **7** Mana, U bulutlar bilen kélidu, shundaqla her bir köz, hetta Uni sanjighanlarmu Uni köridu. Yer yüzidiki pütkül qebile-xelq U sewebik ah-zar kötüridu. Shundaq bolidu, amin! **8** Men «Alfa» we «Oméga», Muqeddime we Xatime Özümdurmen, hazir bar bolghan, burunmu bar bolghan hem kelgüsdimu bar Bolghuchidurmen, shundaqla Hemmige Qadirdurmen, deydu Perwerdigar Xuda. **9** Silerning qérindishinglar hem siler bilen birge Eysada bolghan azab-oqubet, padishahliq we sewr-taqettin ortaq nésipdishinglar bolghan menki Yuhanna Xudaning söz-kalami we Eysaning guwahliqi wejedin Patmos dégen aralda [mehbus] bolup turup qalghandim. **10** «Rebning küni»de men Rohning ilkige élinishim bilen, keynimdin kanay awazidek küchlük bir awazni anglidim. **11** Bu awaz: «Köridighanliringni kitab qilip yaz we uni yette jamaetke, yeni Efesus, Smirna, Pergamum, Tiyatira, Sardis, Filadélfiye we Laodikiyadiki jamaetlerge ewet» dédi. **12** Manga söz qilghan awazning kimning ikenlikini körtüsh üçün keyninge buruldum. Burulghinimda, közüme yette altun chiraghdan **13** we ularning otturisida uchisigha putlirighiche chüshüp turidighan ton kiygen, köksige altun kemer baghlighan Insan'oghligha oxshaydighan biri köründi. **14** Uning bash-chéchi aq yungdek, hetta qardek ap'aq idi we közliri goya yalqunlap turghan ottek idi. **15** Putliri xumdana tawlinip parqirighan tuchqa oxshaytti, awazi sharqirap éqiwatqan nurhun sularning awazidek idi. **16** U ong qolida yette yultuz tutqan bolup, aghzidin ikki bisliq ötkür qilich chiqip turatti. Chirayi xuddi quyashning toluq küchide parlighandek yarqin idi. **17** Uni körginimde, ayighigha ölüktek yiqildim. U ong qolini üstümge tegküzüp mundaq dédi: — Qorqma, Awwalqisi we Axirqisi **18** hemde hayat Bolghuchi Özümdurmen. Men ölgenidim, emma mana, Men ebedil'ebedgiche hayatturmen, ölüm we tehtisaraning achquchiliri qolumdudur! (aiñon g165, Hadës g86) **19** Shuning üçün, körgen ishlarni, hazir boluwatqan ishlarni we bulardin keyin bolidighan ishlarni yézip

qaldur. **20** Sen ong qolumda körgen yette yultuzning we yette altun chiraghdanning siri mana mundaq — yette yultuz yette jamaetning elchiliri we yette chiraghdan bolsa yette jamaettur.

2 — Efesustiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: «Ong qolida yette yultuzni tutup, yette altun chiraghdanning otturisida Mangghuchi mundaq deydu: **2** — Séning ejir-emelliringni, tartqan japaliringni hem sewr-taqitingni, rezil ademlerning qilmishlirigha chidap turalmaydighanliqingni, shundaqla rusol bolmisimu özlirini rusol dep atiwalghanlarni sinap, ularning yalghanchi bolghanliqini tonughanliqingnimu bilimen. **3** Shundaq, séning sewr-taqet qiliwatqanliqingni, Méning namim wejedin japa-musheqqetke berdashliq bergenlikingni emma érinmigenlikingni bilimen. **4** Lékin sanga shu bir étirazim barki, sen özüngdiki deslepki méhir-muhebbettin waz kechting. **5** Shunga qaysi halettin yiqilip chüshkenlikingni ésingge élip towa qilghin, awwalqi emellerni qayta qilghin. Bolmisia yéninggha kélimen we towa qilmisang chiraghdéningni jayidin yótkiwétimen. **6** Biraq, séning shu artuqchiliqing barki, Men Özüm nepretlinidighan Nikolas terepdarlarining qilmishliridin senmu nepretlinisen. **7** Quliqi barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun! Ghelibe qilghuchilarni Xudaning jennitining otturisidiki hayatliq derixining méwiliridin yéyishke muyesser qilimen». **8** — Izmirdiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Awwalqisi we Axirqisi, ölgen we Tirilgüchi mundaq deydu: **9** — Séning azab-oqubetliringni we namratliqingni bilimen (lékin sen bay!), Yehudiy emes turup özlirini Yehudiy dewalghan, Sheytanning bir sinagogi bolghanlarning töhmetlirininimu bilimen. **10** Aldingda chékidighan azab-oqubetlerdin qorqma. Mana, Iblis aranglardin bezilirlinglarni sinilishinglar üçün yéqinda zindan'gha tashlitidu. Siler on kün qiynilisiler. Taki ölgüche sadiq bolghin, Men sanga hayatliq tajini kiydürimen. **11** Quliqi barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun! Ghelibe qilghuchilar ikkinchi ölümnü ziyinigha hergiz uchrimalaydu. **12** — Pergamumdiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Ikki bisliq ötkür qilichi bar Bolghuchi mundaq deydu: **13** — Men sen olturghan yerni, yeni Sheytanning texti bolghan jayni bilimen. Shundaqtimu, sen Méning namimni ching tutup, hetta sadiq guwahchim Antipas makaningda, yeni Sheytan turghan jayda qetl qilin'ghan künlridimu, Manga qilghan étiqadingdin ténip ketmidim. **14** Lékin sanga shu birnechche étirazim barki, aranglarda Balaamning telimige egeshkenlerdin beziler bolmaqta — Balaam bolsa Balaqqa Israilarni butqa atap qurbanliq qilin'ghan göshni yéyish we jinsiy buzuqluq qilishqa azdurushni ögetkenidi. **15** Shuninggha oxshash, silerning aranglarda Nikolas terepdarlarining telimini tutqanlarmu bar. **16** Shuning üçün, towa qil! Undaq qilmisang, yéninggha téz arida béríp, aghzimdiki qilichim bilen shulargha hujum qilimen. **17** Quliqi barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun! Ghelibe qilghuchilar bolsa yoshurup qoyghan mannadin bérimen we herbirige birdin aq tash bérimen. Tash üstide yéngi bir isim pütüklük bolidu, shu isimni uni qobul qilghan kishidin bashqa

héchkim bilmeydu». **18** — Tiyatiradiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Közliri yalqunlighan otqa we putliri parqirap tuchqa oxshaydighan Xudaning Ogħli mundaq deydu: **19** — Séning emelliringni, méhir-muhebbitingni, étiqadingni, ejir-xizmitingni we sewr-taqitingni, shundaqla hazirqi emelliringning awwalqidin éship chüshüwatqanliqinimu bilimen. **20** Lékin, sanga shu bir éltirazim barki, özini peyghember dep atiwalgħan ashu xotun Yizebelge yol qoyuwatisen. U xotun qul-xizmetkarlirimgha telim bérıp, ularni jinsiy buzuqluq qilishqa we butqa atap nezir qilin'ghan göshni yéyishke azdurmaqta. **21** Men uninggha towa qilghude waqit bergenidim, lékin u öz buzuqluqigha towa qilishni xalimaydu. **22** Emdi mana, Men uni [éghir késel] ornigha tashlap yatquzimen we uning bilen zina qilghanlar qilmishlirigha towa qilmisa, ularnimu éghir azabqa chömdürimen. **23** Uning perzentlirininimu ejellik késel bilen urimen. Shu chaghda, barliq jamaetler niyet-nishanlarni we qelblarni közitip tekshürgüchining Özüm ikenlikimni, shundaqla Méning herbiringlarga qilghan emeliyitirlargha yarisha yanduridighanliqimni bilidu. **24** Lékin, Tiyatiradiki qalghanlarga, yeni bu telimni qobul qilighanlar (ularning pikri boyiche, Sheytanning atalmish «chongqur sirliri»ni ögenmigenler), yeni silerge shuni éytimenki: Özünglarda bar bolghanni Men kelgüche ching tutunglar. Üstünglarga buningdin bashqa yükni artmaymen. **26** Ghelibe qilghuchilarga, yeni emellirimin axirghiche ching tutqan kishilerge bolsa, ulargha pütkül ellerge hakim bolush hoquqini bérimen. **27** Mana bu Atam Manga bergen hoquqqa oxshash hoquqtur: — «U ularni tömür kaltek bilen padichidek bashqurup, sapal qachilarni urup chaqqandek tarmar qilidu». **28** Men uninggha tang yultuzinimu ata qilimen. **29** Quliqui barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun!»

3 — Sardistiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Xudaning yette Rohi we yette yultuzining Igisi Bolghuchi mundaq deydu: — Séning emelliringni we shundaqla «hayat» dégen nam-abruyungning barliqini, lékin emeliyyette ölüki ikenlikingni bilimen. **2** Shunga, oyghan, séningde bar bolghan, emma öley dep qalghan [xisletliringni] kücheyt; chünki Xudayim aldida emelliringning tügel emeslikini bildim. **3** Uning üçün [söz-kalamni] qandaq qobul qilip anglighiningni yadinggha keltürüp, uni ching tutup towa qilghin. Lékin oyghanmisang Men oghridek üstüngke kélimen we sen qaysi saette üstüngge kélidighininimni hergiz bilmeysen. **4** Lékin Sardista öz kiyimlirige dagh tegküzmigen birnechche shexs bar. Ular aq kiyim kiyip Men bilen bille mangidu, chünki ular buninggha layiqtur. **5** Ghelibe qilghuchilar mana shundaq aq kiyimlerni kiyidu. Men ularning namini hayatliq deptiridin hergiz öchürmeymen, belki ularning namini Atam Xudaning we Uning perishtilirining aldida ochuq étirap qilimen. **6** Quliqui barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun!» **7** — Filadélfyediki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Muqdes we Heqiqiy Bolghuchi, shundaqla Dawutning achquchigha ige Bolghuchi, achsam héchkim yapalmaydu, yapsam héchkim achalmaydu déğüchi munu ishlarni deydu: **8** — Séning emelliringni bilimen. Séning bir'az küchüng bolghach söz-kalamingha itaet

qilghining we namimdin ténip ketmigining üçün, aldingda héchkim yapalmaydighan bir ishikni échip qoydum. **9** Mana, Sheytanning sinagogidikilerdin, Yehudiy emes turup özlirini Yehudiy dep atiwalgħan yalghanchilarni bolsa shundaq aqiwetke qaldurimenki, ularni kélip séning ayighinggha bash uridighan we Méning seni söygenlikimni bilidighan qilimen. **10** Sen Méning sewr-taqet yolumdiki söz-kalamimni saqlap emel qilishning üçün bu dunyadiki insanlarni sinashqa pütkül yer yüzige chüshidighan wabaliq sinaqning waqit-saiti kelgende seni uningdin saqlap qoghdap qalimen. **11** Men pat arida kélimen. Tajining héchkimning tartiwalmasliqi üçün, özüngde bar bolghanni ching tutqin. **12** Ghelibe qilghuchini bolsa, Xudayimning ibadetxanisigha tüwrük qilimenki, u u yerdin esla chiqmaydu. Men uning üstige Xudayimning namini, Xudayimning shehirining namini, yeni ershtin — Xudaning yénidin chüshidighan yéngi Yérusalémning namini we Méning yéngi namimni yazimen. **13** Quliqui barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun!» **14** — Laodikiyadiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Amin Atalghuchi, yeni Sadiq we Heqiqiy Guwahchi, Xudaning kainitining kélip chiqishining Sewebchisi mundaq deydu: **15** Séning emelliringni bilimenki, sen soghuqmu emes, qiziqmu emes. Men séning ya soghuq, ya qiziq bolushungni xalayttim! **16** Sen ya soghuq ya qiziq emes, belki ilman bolghanliqning üçün, seni aghzimdin hö qilimen. **17** Sen bay ademmen, döletmen boldum, héch nersige hajetmen emesmen dégineng bilen özüngning ghérib, bichare, yoqsul, kor we yalingach ikenlikingni bilmigechke, **18** bay bolushung üçün otta tawlan'ghan altun, yalingachliq nomusluqungning yépilishi üçün kiygüzülüshüngge aq kiyim-kécheq, körüşhüng üçün közliringge sürtüşke tutiyani mendin sétiwélishingni nesihet qilimen. **19** Men kimni söysem, shuning eyibini körsitip terbiyileymen; shuning üçün qizghin köypü-piship towa qil. **20** Mana, Men hazir ishik aldida turup, ishikni qéqiwatimen. Eger biri awazimni anglap ishikni achsa, uning yénigha kirimen. Men uning bilen, umu Men bilen bille ghizalinidu. **21** Ghelibe qilghuchini bolsa, Menmu ghelibe qilip, Atamning textide uning bilen birge olturghininim, unimu textimde Men bilen birge olturushqa muyesser qilimen. **22** Quliqui barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun!»

4 Andin men qariwidim, mana, asmanda bir ishik échiqliq turatti. Men tunji qétim anglighan kanay awazigha oxshap kétidighan awaz manga: «Bu yaqqa chiq, sanga bulardin keyin yüz bérishi muqerrer bolghan ishlarni körsitey» dédi **2** we derhal men Rohning ilkide boldum; mana, ershte bir text, textte bir zat olтурatti. **3** Textte olturghuchining qiyapiti yéshil qashtash we qizil kwartsqa oxshaytti. Textning chörisini zumrettek bir hesen-hüsen orap turatti. **4** Textning etrapida yene yigirme töt text bar idi. Textlerde aq kiyimler bilen kiyin'gen, bashlirigha altun taj taqalghan yigirme töt aqsqaq olтурatti. **5** Texttin chaqmaqlar chéqip, türlü awazlar we güldürmamilar anglinip turatti. Textning aldida yalqunlap turghan yette mesh'el köyüp turatti; bular Xudaning yette Rohi idi. **6** Textning aldi xuddi xrustaldek parqirap turidighan, süzik eynek déngizdek idi. Textning otturisida we

textning chōriside, aldi we keyni kōzler bilen tolghan tōt hayat mexluq turatti. **7** Birinchi mexluq shirgha, ikkinchi mexluq buqigha oxshaytti. Ūchinchi mexluqning yūzi ademning chirayigha oxshaytti. Tōtinchi mexluq perwaz qiliwatqan bŭrkŭtke oxshaytti. **8** Tōt hayat mexluqning herbirining altidin qaniti bar idi; ularning pŭtŭn bedinining chōrisi hetta ich teripimu kōzler bilen tolghanidi; ular kēche-kŭndŭz toxtimay: — «Muqeddes, muqeddes, muqeddestur, Bar bolghan, hazirmu bar hem kelgiŭsidimu Bolghuchi, Hemmige Qadir Perwerdigar Xudal!» — dēyishetti. **9** Hayat mexluqlar textte olturghan ebedil'ebed hayat Bolghuchini ulughlap, Uninggha hōrmet-shewket we teshekkŭr izhar qilghinida, **(aiōn g165)** **10** yigirme tōt aqsaaql textte olturghuchining ayighigha yiqilip ebedil'ebed hayat Bolghuchigha bash qoyup sejde qilatti, tajlirini textning aldigha tashlap qoyup, mundaq dēyishetti: — **(aiōn g165)** **11** «Sen, i Perwerdigarimiz we Xudayimiz, Shan-sherep, hōrmet-shōhret we qudretke layiqturesen. Chŭnki Ōzŭng hemmini yarattig, Ularining hemmisi iradeng bilen mewjut idi we yaritildi!»

5 Andin textte olturghuchining ong qolida ich we tash teripige xet pŭtŭlgen we yette mōhŭr bilen pēchetlen'gen bir oram yazmini kōrdŭm. **2** Yuqiri awaz bilen: «Oram yazmini ēchip, pēchetlerni yēshishke kim layiqtur?» dep towlighan qawul bir perishtinimu kōrdŭm. **3** Lēkin ne ershte ne yer yūzide ne yer astida oram yazmini achalaydighan yaki ichige qariyalaydighan hēchkim chiqmidi. **4** Oram yazmini ēchishqa yaki ichige qarashqa layiq birersi tēpilmighachqa, qattiq yigiliwettim. **5** Andin aqsaaqallardin biri manga: — Yighlima! Qara, Yehuda qebilisidin bolghan shir — Dawutning yiltizi Bolghuchi ghelibe qildi; shunga oram yazmini we uning yette pēchitini ēchishqa U qadir, — dēdi. **6** Andin qarisam, text bilen tōt hayat mexluqning ariliqida, aqsaaqallar otturisida bir Qoza ōre turatti. U yēngila boghuzlan'ghandek qilatti; Uning yette mŭnggŭzi we yette kōzi bolup, bu kōzler Xudaning pŭtkŭl yer yūzige ewetken yette Rohi idi. **7** Qoza bērip, textte olturghuchining ong qolidin oram yazmini aldi. **8** Yazmini alghanda, tōt hayat mexluq we yigirme tōt aqsaaql qozining ayighigha yiqildi; ularning herbirining chiltari we xushbuy bilen tolghan altun chiniliri bar idi (bu xushbuy muqeddes bendilerning dualiri idi). **9** Ular yēngi bir kŭy ēytishtti: — «Oram yazmini ēlishqa, We pēchetlerni ēchishqa layiqsen; Chŭnki boghuzlanding We her qebilidin, her tildin, Her millettin, her eldin bolghan insanlarni Ōz qēning bedili bilen sētīwēlip, Xudagha mensup qilding. **10** Ularni Xudayimiz ūchŭn bir padishahliqqa uyushturup, Kahirin qilding. Ular yer yūzide hōkŭm sŭridu». **11** Andin kōrdŭm we mana, textning, hayat mexluqlarning we aqsaaqallarning etrapida nurghunlighan perishtilerning awazini anglidim. Ularining sani tŭmen ming-tŭmen ming, milyon-milyon idi. **12** Ular yuqiri awaz bilen: — «Boghuzlan'ghan qoza qudret, dōlet, danaliq, kŭch-quwwet, hōrmet, shan-sherep We medhiyige layiqtur» dēyishetti. **13** Andin men ersh, yer yūzi, yer asti we dēngizdiki herbir mexluq we ularning ichide bar bolghanlarning hemmisin: — «Textte Olturghuchigha we Qozigha Medhiye, hōrmet, shan-sherep we hoquq-

qudret Ebedil'ebedgiche mensup bolghay!» dēginini anglidim. **(aiōn g165)** **14** Tōt hayat mexluq «Amin!» dep jawab qayturatti, aqsaaqallar yerge yiqilip sejde qilatti.

6 Andin Qoza yette pēchetning birini achqanda, men qarap turdum. Tōt hayat mexluqtin birining gŭldŭrmamidek awaz bilen: «Kell» dēginini anglidim. **2** Kōrdŭmki, mana bir aq at keldi! Atqa min'gŭchining qolida bir oq-ya bar idi; uninggha bir taj bērildi. U ghelibe qilghuchi sŭpitide zeper quchush ūchŭn jengge atlandi. **3** Qoza ikkinchi pēchetni achqanda, ikkinchi hayat mexluqning: «Kell» dēginini anglidim. **4** Yene bir at otturigha chiqti, uning renggi qipqizil idi. Atqa min'gŭchige yer yūzidiki tinchliqni ēlip kētish we insanlarni ōzara qirghinchiliqqa sēlish hoquqi bērildi. Uninggha yene chong bir qilich bērildi. **5** Qoza ūchinchi pēchetni achqanda, ūchinchi hayat mexluqning: «Kell» dēginini anglidim. Men kōrdŭmki, mana bir qara at keldi. Atqa min'gŭchining qolida bir taraza bar idi. **6** Tōt hayat mexluqning arisidin: — «Bir tawaq bughday bir dinarius pulgha, Ūch tawaq arpa bir dinarius pulgha sētilidu. Emma zeytun yēghigha we sharabqa zerer yetkŭzmigin!» — dēgendek bir awazni anglidim. **7** Qoza tōtinchi pēchetni achqanda, tōtinchi hayat mexluqning: «Kell» dēgen awazini anglidim. **8** Kōrdŭmki, mana bir tatirang atni kōrdŭm. Atqa min'gŭchining ismi «Ōlŭm» idi. Uning keynidin tehtisara egiship kēliwatatti. Ulargha yer yūzining tōttin birige hōkŭmranliq qilip, qilich, acharchiliq, waba we yer yūzidiki yirtquch haywanlar arqiliq ademni ōltŭrŭsh hoquqi bērildi. **(Hadēs g86)** **9** Qoza beshinchi pēchetni achqanda, Xudaning sōz-kalami ūchŭn we izchil guwahliq bergenliq wejedin ōltŭrŭlgenlerning janlirini qurban'gahning tēgide kōrdŭm. **10** Ular qattiq awaz bilen nida sēliship: — Ey hakimmutlek Igimiz, muqeddes we heqiqi Bolghuchi! Sen qachan'ghiche yer yūzide turuwatqanlarni soraq qilmay, ulardin qēnimizning intiqamini almaysen? — dēyishetti. **11** Ularining herbirige birdin aq ton bērildi. Ulargha, ōzŭnqlargha oxshash ōltŭrŭlidighan qul-buraderliringlar hem qēridashliringlarning sani toshquche azghine waqit aram ēlishinglar kērek, dep ēytildi. **12** Andin men Qoza altinchi pēchetni achqinida kōrdŭmki, mana dehshetlik bir yer tewresh yŭz berdi, quyash beeyni qara yungdin toqulghan bōzdek qapqara rengge, tolu ay bolsa qanning renggige kirdi. **13** Enjŭr derixining qattiq boranda silkinishidin enjŭr ghoriliri yerge tōkŭlgendek, asmandiki yultuzlarmu yer yūzige tōkŭldi. **14** Asman xuddi oram yazmining tŭrŭlginidek ghayib boldi, herbir tagh we aral ornidin yōtkeldi; **15** hemde dunyadiki padishahlar, mōtiwerler, serdarlar, baylar, kŭchlikler, qullar we hōrlerning hemmisi ōngkŭrlerge we taghlarning kamarlirigha yoshurundi. **16** Ular taghlargha we qoram tashlarga mundaq dep jar saldi: — «Ūstimizge chŭshŭnglar! Bizni textte Olturghuchining siymasidin hem Qozining ghezipidin yoshurunglar we saqlanglar! **17** Chŭnki Ularining dehshetlik ghezep kŭni keldi, emdi kim put tirep turalisun?».

7 Uningdin kēyin men kōrdŭmki, tōt perishte yer yūzining tōt bulungida turatti. Ular herqandaq shamalning quruqluq, dēngiz hem del-dereklerge

urulmasliqi üçün yer yüzining töt teripidin chiqidighan shamalni tizginlep turatti. 2 Men hayat Xudaning möhürini alghan, kün chiqishtin kötürülatqan bashqa bir perishtini kördüm. U qattiq awaz bilen quruqluq we déngizlarni weyran qilish hoquqi bérilgen ashu töt perishtige: 3 «Biz Xudaning qul-xizmetkarlarining péshanisige möhür basquche, quruqluq, déngiz we del-dexlerni weyran qilmanqlar!» dep towldi. 4 Men möhürülen'genlerning sanini anglidim — Israillarning herqaysi qebilirlidin bir yüz qiriq töt ming kishi, yeni: — 5 Yehuda qebilisidin on ikki ming kishi, Ruben qebilisidin on ikki ming kishi, Gad qebilisidin on ikki ming kishi, Ashir qebilisidin on ikki ming kishi, Naftali qebilisidin on ikki ming kishi, Manasseh qebilisidin on ikki ming kishi, 7 Shiméon qebilisidin on ikki ming kishi, Lawiy qebilisidin on ikki ming kishi, Issakar qebilisidin on ikki ming kishi, 8 Zebulun qebilisidin on ikki ming kishi, Yüsüp qebilisidin on ikki ming kishi, Binyamin qebilisidin on ikki ming kishi möhürülen'genidi. 9 Bu ishlardin kéyin kördümki, mana her el, her qebile, her millettin bolghan, herxil tillarda sözlshidighan san-sanaqsiz zor bir top xalayiq textning we Qozining aldida turatti; ularning hemmisige aq ton kiydürülgen bolup, qollarida xorma shaxliri tutqanidi. 10 Ular yuqiri awaz bilen: — «Nijat textte olturghuchi Xudayimizgha we Qozigha mensup bolghay!» dep warqirishatti. 11 Barliq perishtiler textning, aqsqaqallarning we töt hayat mexluqning etrapigha olashqanidi. Ular textning aldida yiqilip, Xudagha sejde qilip mundaq déyishetti: — 12 «Amin! Hemd-medhiye, shan-sherep, Danaliq we teshekkür, Hörmet we küch-qudret Xudayimizgha ebedil'ebedigiche mensup bolghay, amin!» (aïön q165) 13 Emdi aqsqaqallardin biri mendin: — Bu aq ton kiydürülgen kishiler kim bolidu, qeyerdin keldi? — dep soridi. 14 — Teqsir, bu özlirige melumdur, — dédim. U manga: — Bular dehshetlik azab-oqubetni béshidin ötküzüp kelgenler. Ular tonlirini Qozining génida yuyup ap'aq qilghan. 15 Shunga ular Xudaning textining aldida turup, ibadetxanisida kéche-kündüz Uning xizmitide bolidu; textte Olturghuchi bolsa ularning üstige chédirini sayiwen qilidu. 16 Ular yene héch ach qalmaydu, héch ussimaydu, ulargha ne aptap, ne pizhahirim issiq héch urmaydu. 17 Chunki ularni textning otturisidiki Qoza baqidu we hayatliq süyi bulaqlirigha élip baridu; we Xuda ularning herbir köz yéshini sürtidu, — dédi.

8 Qoza yettinchi péchetni achqanda, ershte yérim saetche jimjitliq höküm sürdi. 2 Andin Xudaning aldida turidighan yette perishtini kördüm. Ulargha yette kanay bérildi. 3 Altun xushbuydan tutqan yene bir perishte kélip, xushbuygahning aldida turdi. Barliq muqeddes bendilerning dualiri bilen birlikte textning aldidiki altun xushbuygah üstide [Xudagha] atap sunushqa uninggha köp xushbuy bérildi. 4 We xushbuyning tütünliri muqeddes bendilerning dualiri bilen bille perishtining qolidin Xudaning aldigha kötürüldi. 5 Andin perishte xushbuydannı qoligha élip, uni qurban'gahdiki ot bilen toldurup, yer yüzige atti; shuning bilen türlik awazlar, güldürmamilar anglandi, chaqmaqlar chéqildi we bir yer tewresh boldi. 6 Andin qollarigha birdin kanay tutqan yette perishte kanaylirini chélissha hazirlandi. 7 Birinchi perishte kaniyini chaldi;

shuning bilen möldür we ot qan arilash peyda bolup yer yüzige tashlandi, zéminning üçtin biri köydürüldi, del-dexlerning üçtin biri köydürüldi we pütkül yéshil ot-chöpler köydürüldi. 8 Ikkinchi perishte kaniyini chaldi; shuning bilen goyaki lawuldap köyüwatqan yoghan bir taghdek ghayet zor [bir jisim] déngizgha tashlandi. Déngizning üçtin biri qan'gha aylandi. 9 we déngizdiki janivarlarning üçtin biri öldi; kémilerning üçtin biri weyran boldi. 10 Üchinchi perishte kaniyini chaldi; shuning bilen asmandin mesh'eldek yalqunlap yan'ghan chong bir yultuz chüshiti; u deryalarning üçtin birining we bulaqlarning suliri üstige chüshiti. 11 Yultuzning ismi «Kekre» idi. Sularning üçtin biri kekridek bolup ketti, sular achchiq bolup ketkechke nurghun adem sudin öldi. 12 Tötinchi perishte kaniyini chaldi; shuning bilen quyashning üçtin biri, aynning üçtin biri we yultuzlarning üçtin biri uruldi. Nétijide, quyash, ay we yultuzlarning yoruqluqning üçtin biri qarangghulashti, kündüzning üçtin biride yoruqluq yoqaldi, kéchining üçtin biridimu shundaq boldi. 13 Yene kördümki, asmanning otturisida uchup kétivatqan bir bürkütning qattiq awaz bilen: — «Kanayni chélissha temshelgen qalghan üç perishtining kanay awazliri anglansa yer yüzide turuwatqanlarning haligha way, way, way!» déginini anglidim.

9 Beshinchi perishte kaniyini chaldi; men asmandin yerge chüshüp ketken bir yultuzni kördüm. Tégi yoq hanggha baridighan quduqning achquchi uninggha bérildi, (Abyssos g12) 2 U tégi yoq hangning quduqini achi. Quduqtin yoghan xumdanning isidek tütün örlep chiqti. Hangning quduqining tütünidin quyash we kökni qarangghuluq basti. (Abyssos g12) 3 Tütünni ichidin yer yüzige chéketke yaghdı. Ulargha yer yüzidiki chayanlardek chéqish küchi bérilgenidi. 4 Ulargha yer yüzidiki ot-chöplerge we herqandaq ösümlük yaki del-dexlerge zerer yetküzmenglar, peqet péshaniside Xudaning möhür bolmighan ademlergila zerer qilinglar, dep éytildi. 5 Ulargha ademlerni öltürüşke emes, belki besh aygiche qiynashqa yol qoyuldi; ular yetküzidighan azab ademni chayan chaqqandikidek azab idi. 6 Shu künlerde, insanlar ölümnı izdeydu, lékin tapalmaydu; ölümnı séghinidu, lékin ölüm ulardin qachidu. 7 Chéketkilerning qiyapiti xuddi jengge hazirlan'ghan atlargha oxshaytti. Bashlrida bolsa altun tajqa oxshaydighan bir nerse bolup, chirayi ademningkige oxshaytti. 8 Chachliri ayallarning chéchigha, chishliri shirning chishigha oxshaytti. 9 Ularning kökrikidiki sawuti tömür sawutlarga oxshaytti; qanatlrining awazi jengge atlan'ghan nurghun at-harwilarning awazigha oxshaytti. 10 Chayanlarningkige oxshash quyruqliri we neshterliri bar idi. Ademni besh ay azabqa salidighan küch bolsa quyruqlirida idi. 11 Uları idare qilidighan padishahi, yeni tégi yoq hangning perishtisi bar idi. Uning ibraniyeche ismi Awaddon; grékche ismi Apoliyon idi. (Abyssos g12) 12 Birinchi «way» ötüp ketti. Mana, buningdin kéyin yene ikki «way» kélidu. 13 Altinchi perishte kaniyini chaldi; men Xudaning aldidiki altun qurban'gahning töt münggüzidin chiqqan bir awazni anglidim, bu awaz kanayni tutqan altinchi perishtige: — Chong Efrat deryasining yénida baghlaqlıq

töt perishtini boshat, dédi. **15** Del shu saet, shu kün, shu ay, shu yil üçtün hazirlap qoyulghan bu töt perishte insanlarning üçtün birini halak qilish üçtün baghlaqtin boshitildi. **16** Bularning atliq leshkerler qoshunining sani ikki yüz milyon idi. Ularning sanining jakarlan'ghanliqini anglidim. **17** Ghayibane körünüşte közüme körün'gen at we üstige min'genler mana mundaq idi: atliqlarning kökrigidiki sawuti choghdek qizil, kök yaquttek kök we günggürttek sériq idi. Atlarning bashliri shirning béshidek idi; ularning éghizliridin ot, tütün we günggürt chiqip turatti. **18** Bu üç baladin, yeni atlarning aghzidin chiqqan ot we tütün we gün'gürttin insanlarning üçtün biri öltürüldi. **19** Chunki atlarning küchi éghizlirida we quyruqlirida idi; ularning quyruqlirining yilanlarga oxshash béshi bolup, bular bilen ademni zeximlendüretti. **20** Qalghan insanlar, yeni bu balay'i'apetlerdin öltürölmeq qalghanlar öz qollirining emellirige towa qilmidi, yeni jinlarga, körelmes, angliyalmas we mangalmas altun, kümüş, tuch we yaghach butlarga choqunushtin waz kechmidi. **21** Ular qatilliq, séhirgerlik, jinsiy buzuqluq we oghriliqlirighimu towa qilmidi.

10 Andin kéyin, ershtin chüshüwatqan yene bir küchlik perishtini kördüm. U bir parche bulut bilen yépin'ghan bolup, béshining üstide bir hesen-hüsen bar idi. Chirayi quyashqa, putliri ot tüwrükke oxshaytti; **2** qolida bir kichik échiqliq oram yazma bar idi. U ong putini déngiz üstige, sol putini quruqluqqa qoyup turup, **3** shirning hörkirishige oxshash qattiq awaz bilen warqiridi. U warqirighanda, yette güldürmama öz awazlirini anglitip söz qildi. **4** Yette güldürmama söz qilghanda, dégenlirini xatiriliwalmaqchi bolup turattim. Biraq asmandin: — «Yette güldürmamining éytqanlirini möhürlep, ularni xatirilime» dégen awazni anglidim. **5** Déngiz hem quruqluqning üstide turghan, men körgen u perishte ong qolini asman'gha kötürüp, **6** asmanlar hem ularda bolghanlarning hemmisini, yer-zémin hem uningda bolghanlarning hemmisini, déngiz hem uningda bolghan hemmisini Yaratquchi, yeni ebedil'ebedgiche hayat Yashighuchi bilen qesem qilip: — Waqit yene keynige sürülmeydu; (aiön q165) **7** belki yettinchi perishte kanay chélish aldida, yeni awazi anglinish aldidiki künlérde, Xudaning Öz qul-xizmetkarliri bolghan peyghemberlerge xush xewirini yetküzginidek Uning siri tügellinip, emelge ashidu, — dédi. **8** Men asmandin anglihan awaz manga yene sözlep: — Bérip, déngiz hem quruqluqning üstide turghan perishtining qolidiki échiqliq oram yazmini alghin, dédi. **9** Men bérip, perishtining kichik oram yazmini manga bérishini soridim. U manga: — Buni élip ye! Ashqaziningni zerdab qilidu, biraq aghzing heseldeq tatliq bolidu, dédi. **10** Men shuning bilen kichik oram yazmini perishtining qolidin élip yédim; derweqe aghzimgha heseldeq tatliq tétidi, lékin yégendin kéyin ashqaziningni zordab boldi. **11** Shuning bilen manga: — Sen köp milletler, eller we her xil tillarda sözlshidighanlar we padishahlar toghrisidiki wehiy-bésharetlerni yene jakarlshing lazim, déyildi.

11 Manga ölchigüch hasidek bir qomush bérilip, mundaq déyildi: «Barghin, Xudaning ibadetxanisi, qurban'gahi we u yerde ibadet qiliwatqanlarni ölchigin. **2** Lékin ibadetxanining tashqiriqi hoylisini ölchimey

qoy, chunki u yer yat taipilerge bérildi, shuning bilen muqeddes sheher qiriq ikki ay depense qilinidu. **3** Men ikki guwahchimgha qudrét bérimen, shuning bilen ular böz kiyim kiyip, wehiy-bésharetlerni bir ming ikki yüz atmish kün yetküzidu» **4** (bular yer-zéminning Rebbi aldida turghan ikki tüp zeytun derixi we ikki chiraghdandur). **5** Birsersi ularni zeximlendürmekchi bolsa, éghizliridin ot pürkülüp chiqip, düshmenlirini yep tügitidu. Ular ni zeximlendürmekchi bolghanlar mana shundaq öltürüldi. **6** Ular bésharet-wehiyni yetküzgen künlérde yamghur yaghdurmasliqqa asmanni étiwétish qudrutike ige; sularni qan'gha aylandurush we herxil bala-waba bilen yer-zéminni xalighan waqitta urush qudrutigimu ige. **7** Ularning guwahliq wezipisi ayaghlshishi bilen, tégi yoq hangdin chiqidighan diwe ular bilen élishidu we ularni yéngip öltüridu. (Abyssos g12) **8** Jesetliri rohiy jehettin Sodom we Misir dep atilidighan shu katta sheharning ghol kochisida yatidu; shu yerde ularning Rebbimu kréstlen'genidi. **9** Her millettin, her qebilidin we her xil tilda sözlshidighanlardin, her eldin bolghan ademler ularning jesetlirige üç yérin kün tikilip qaraydu we jesetlerning yerlikke qoyulushigha yol qoymaydu. **10** Yer yüzide turuwatqanlar ularning bu halidin xushallinip, tebriklaship, bir-birige hediyelet ewetishidu; chunki bu ikki peyghember yer yüzidikilerni qiynaytti. **11** Lékin üç yérin kündin kéyin, Xudadin kelgen hayatliq nepisi ikkiylen'ge kirdi, ular ornidin put tirep turdi; ulargha qarawatqanlarning üstige chong bir qorqunch chüshti. **12** Andin ular ikkeylen'ge ershtin kelgen: — «Bu yaqqa chiq!» dégen yuqiri bir awazni angli; shuning bilen ular düshmenlirining köz aldida bir bulut ichide asman'gha kötürüldi. **13** Del shu saet ichide shiddetlik yer tewresh yüz berdi, sheharning ondin biri gumran bolup, yette ming kishi halak boldi. Qalghanliri dekke-dükkige chömüp, ershtiki Xudani ulughlashti. **14** Ikkinchi «way» ötüp ketti; mana, üçinchi «way» kélishe az qaldi. **15** Andin yettinchi perishte kaniyini chaldi; ershte yuqiri awazlang anglinip mundaq déyildi: — «Dunyaing padishahliqi Perwerdigarimiz We uning Mesihining padishahliqi boldi, U ebedil'ebedgiche höküim süridu». (aiön q165) **16** Xudaning aldida öz textliride olтурghan yigirme töt aqsqaqal yerge yiqilip bash qoyup, Xudagha sejde qilip mundaq déyishti: — **17** «Shükürler éytimiz sanga, I bar Bolghuchi we bar bolghan Hemmige Qadir Perwerdigar Xuda, Chunki ulugh qudritingni qolunggha élip, Höküimüingni yürgüzüshke bashladigh. **18** Eller ghezeplen'genidi, Emdi Séning gheziping yétip keldi! Ölgénlerni soraq qilish, Qul-xizmetkarliring bolghan peyghemberlerni, Muqeddes bendilerni, Töwen yaki katta bolsun namdingin qorqqanlarni in'amigha ige qilish, Yer yüzini halak qilghanlarni halak qilish waqti keldi». **19** Andin Xudaning ershtiki ibadetxanisi échildi we uning ehde sanduqi ibadetxanida köründi; chaqmaqlar, türlük awazlar, güldürmamilar, yer tewresh we dehshetlik möldür boldi.

12 U chaghda, ershte ajayip bir karamet peyda boldi — u quyashni yépinchaqlighan, putlirining astida ay, béshida on ikki yultuzluq taj bar bir ayal idi. **2** U hamilidar bolup, tolghaq yep tughush azabida dad-peryad kötürdi. **3** Andin ershte yene bir alamet köründi — mana, yette bashliq, on münggüzlük, yette béshida

yette taj bar bolghan chong bir qizil ejdiha turatti. 4 U quyuq bilan asmandiki yultuzlarning üçtin birini süpürüp, ularni yer yüzige chörüwti. Ejdiha tughay dep qalghan ayal yengigge haman uning balisini yalmap yutuwtmekchi bolup uning aldida turdi. 5 Ayal bir bala, yeni pütün ellerni tömür hasisi bilan padichidek baqidighan bir ogul tugldi. Bala bolsa Xudaning we Uning textining aldigha ghachchide élip chiqildi. 6 Ayal chölge qachtı; u yerde uning 1260 kün béqilishi üçün uninggha Xuda teripidin hazirlap qoyulghan bir jay bar idi. 7 Andin ershte jeng boldi. [Bash perishte] Mikail we uning perishtiliri ejdiha bilen jeng qilghili turdi; ejdihamu öz perishtiliri bilen ulargha étildi. 8 Lékin u üstünlük qazinalmı, uninggha we perishtilirige ershte turushqa оруn qalmı. 9 Shuning bilen zor ejdiha, yeni Iblis we Sheytan dep atalghan, pütün jahanni azdurguchi héliqi qedimiy yılan yer yüzige tashlandı. Uning perishtilirimu uning bilen teng tashlandı. 10 Andin men ershte yuqiri bir awazning mundaq dégenlikini anglıdim: — «Keldi Xudayimizning nijatlıqi, qudrıti, padıshahlıqi we Uning Mesihining hoquqi! Chünki qérindashlırimızning üstidin Xudayimizning aldida kéche-kündüz shikayet qılıp turghan shikayet qılghuchi ershtin tashlıwétildi; 11 qérindashlar uning üstidin Qozining qéni we ularning guwahlıq sözi bilen ghalib keldi; Ular hetta ölümnı közige ılmay öz jénini eziz kórmı. 12 Shuning üçhün, shadlınınglar, ey ershler we ular da turuwatqalar! Lékin halınglarcha yash, ey yer we déngizlar! Chünki Iblis üstünglarcha chüshti; Waqtıning az qalghanlıqını bilgech, Ghezep-qehri bilen keldi!». 13 Ejdiha ózining yer yüzige tashlan'ghanlıqını kórup, ogul balını tughqan ayalını qoghlashqa bashlıdı. 14 Ayalning yılanıng yüzidin daldılınıshı, chölde ózi [üchün hazırlan'ghan] makanigha bérıpbir mezgil, ikki mezgil we yérım mezgil béqılsun dep shu yerge uchup kétishi üçhün, uninggha yoghan bir búrkütning ikki qanıti bérildi. 15 Andin yılan ayalning arqısidin aghzi bilen deryadek su pürküp, unı sel bilen éqıtip yoqatmaqchi boldi. 16 Lékin zémin ayalgha yardım qılıp, aghzını échip, ejdiha aghzıdin pürküp chiqarghan deryanı yutuwtı. 17 Buning bilen ejdihaning ayalgha qattıq ghezıpi kélip, uning qalghan nesli, yeni Xudaning emrlirige emel qılıp, Eysaning guwahlıqını tutqan perzentliri bilen jeng qilghili ketti; u déngiz sahılı üstide turatti.

13 Andin, déngızdin on münggüzlük, yette bashlıq bir diwining chiqıwatqanlıqını kórdüm. Uning herbir münggüzide birdin taj bar idi, herbir beshida kupurluq namliri yézıqlıq idi. 2 Men kórgen bu diwe yilpızgha oxshaytti, putliri éyıqning putlirigha, aghzi bolsa shirning aghzigha oxshaytti. Ejdiha uninggha öz qudrıti, texti we zor hoquqını berdi. 3 Diwining bashlıridin biri ejellik yarılan'ghandek turatti. Lékin, bu ejellik yara saqayghanıdı. Pütkül dunya diwige heyranuhes bolup uninggha [egeshti]. 4 Ejdiha diwige [seltenetlik] hoquq bergechke ular ejdihagha choqunushı. Ular yene diwigimu choqunup: — Diwining tengdishi barmu? Uning bilen kimmu élıshalısun? — dédi. 5 Diwige tekebburluq we kupurluq qılıdighan éghız bérildi; uninggha qırıq ikki ay ish kórtüşke hoquq bérildi. 6 U Xudagha kupurluq qilghili — Uning namıgha we Uning dergahıgha, shundaqla ershni

makan qilghanlarcha kupurluq qilghili aghzını achti. 7 Uning muqeddes bendilerge qarshi jeng qılıp, ularning üstidin ghalib kélışige yol qoyuldı; her qebile, her millet, her xil tilda sözlışidighan ellerge hökümranlıq qılısh hoquqi uninggha bérildi. 8 Yer yüzidikilerning hemmisi — alem apiride bolghandin buyan boghuzlinıp bolghan Qozining hayatlıq deptirige nami yézılmıghanlar bolsa, uninggha sejde qılıdu. 9 Qulıqi barlar, buni anglısun! 10 ««Tutqun bolıdu» dep békıtilgenler choqum tutqun bolıdu, «qılıchlinıdu» dep békıtilgenler choqum qılıchlinıp ólıdu». Muqeddes bendilirining sewrı-taqıtı we étıqadı mana shu ishlar da melum bolıdu. 11 Men yerdin chiqıwatqan yene bir diwını kórdüm. Uning qoziningkidek kichik ikki münggüzi bar idi, lékin awazı ejdihaningkidek chiqatti. 12 U awwalqı diwige wakaliten uning pütün hoquqını yürgüzüp, yer yüzini we uning da turuwatqanlarnı ejellik yarısı saqayghan awwalqı diwige choqundurıdu. 13 U zor möjızilik alametlerni kórsıtettti, hetta kishilerning kóz aldida asmandin yer yüzige ot yaghduratti. 14 U awwalqı diwige wakaliten kórsıtışke hoquqlandurulghan alametler bilen yer yüzide turuwatqanlarnı azdurup, ulargha «qılıch bilen yarılan'ghan, lékin tirik qalghan» dégen awwalqı diwige atap bir but-heykel yasap tikleshni tapıldı. 15 Diwining but-heykligi nepes kırıgüzüp, uninggha unı sözlıyeleydighan qılısh we uninggha choqunmıghanlarning hemmisini óltürgüzüş qudrıti bérildi. 16 U töwen we katta, bay we kembeghel, hör we qullarning hemmisini ong qolı yaki péshanısige tamgha basturushqa mejburlıdı. 17 U yene bu tamgha, yeni diwining nami yaki uning namidiki reqem bésilghanlardın bashqa héchkim bir nerse sétiwalalmaydu yaki satalmaydu, dep békitti. 18 Mana bu yerde hékmet bar. Eqıl-parasıtı barlık kishiler diwining reqimini hésablap baqsun; chünki bu reqem bir ademning reqımı bolıdu. Uning reqımı 666dur.

14 Andin men kórdümki, mana, Qoza Zion téghi üstide turatti. Uning yénida péshanısige Öz nami we Atısining nami yézılghan bir yüz qırıq töt ming kishi bar idi. 2 Asmandin xuddi [sharqırap éqıwatqan] nurghun sularning awazidek we qattıq güldürmaming awazidek bir awazını anglıdim. Men anlıghan awaz yene chiltarchılar chiltarlarnı chalghan awazgha oxshaytti; 3 héliqi kishiler textning, töt hayat mexluqning we aqsaqallarning aldida yéngi bir küyni éytishtı. Bu küyni [gunahlırining] bedili tólinıp bu dunyadin azad qılın'ghan kishilerdin bir yüz qırıq töt mingdin bashqa héchkim óginelmeytti. 4 Ular ayyalar teripidin gunahta bulghanmıghan, chünki ular pak ademlerdur. Qoza nege barsa, ularmu Uninggha egishıp shu yerge barıdu. Ular bedel bilen insanlar arısidin Xudagha we Qozıgha hosulning tunji méwisidek bolush üçhün sétiwélin'ghan. 5 Ular eyıbsız bolup, aghzıdin héch yalghan söz chiqmaydu. 6 Andin men asmannıng otturısidı uchup yürgen bashqa bir perishtini kórdüm. Uninggha yer yüzide turuwatqanlarcha, yeni herbir el, qebile, her xil tilda sözlışidighanlar, her milletlerge élip yetküzüşı üçhün menggülik xush xewer tapshurıldı. (aionios q166) 7 U yuqiri awaz bilen: — Xudadin qorqunlar, Unı ulughlanglar! Chünki Uning sot qılısh saiti yétip keldi; asmannı, zéminni, déngizni we su bulaqlirini

Yaratquchigha sejde qilinglar! — deytti. **8** Uning keynidin ikkinchi perishte kélip mundaq dédi: «Ghulidi! Katta sheher Babil ghulidi, u öz zina-buzuqluqining sewdaliq sharabini pütkül ellerge ichküzgen». **9** Aldinqi ikki perishtining keynidin yene bir perishte, yeni üchinchi perishte yuqiri awaz bilen mundaq dédi: — «Kimdikim diwiwe we uning but-heykilige choqunsa, uning tamghisini péshanisige yaki qoligha qobul qilsa, **10** Xudaning qehrining ebjesh qilinmighan sap sharabini Uning ghezipi bilen tolghan qedehte ichidu. U muqeddes perishtilerning we Qozining aldidä ot we günggürtte qiynilidu. **11** Ularning qiynilishiridin chiqqan istütekler ebedil'ebed purqirap turidu; diwiwe we uning but-heykilige choqun'ghanlar yaki uning namining tamghisini qobul qilghanlarga kéche-kündüz aramlıq bolmaydu». (aïön g165) **12** Muqeddes bendilirining sewritaqiti we étiqadi mana shu ishlarda melum bolidu. **13** Men yene asmanda mundaq bir awazni anglidim: — «Bu sözni yaz: «Buningdin kéyin Rebde wapät bolup ölgénler bextliktur! — Durus, deydu Roh, — ular hazir öz ishliridin toxtap aram alalaydu. Chünki qilghan emelliri ulargha egiship kélidu»». **14** Men kördümki, mana bir parche aq bulut, bulutning üstide beshigha altun taj kiygen, qolida ötkür bir orghaq tutqan İnsan'oghligha oxshaydighan birsı olтурatti. **15** Ibadetxanidin bashqa bir perishte chiqip, bulutning üstide Olturghuchigha yuqiri awaz bilen: — Orghiqingni sal, u orushqa bashla! Chünki orma waqti keldi, yer yüzidiki ziraetler piship yétildi, dédi. **16** Bulut üstide Olturghuchi orghiqini yer yüzige saldi we yer yüzidiki ziraetler oruldi. **17** Ershte bolghan ibadetxanidin yene bir perishte chiqti. Uningmu ötkür bir orghiqi bar idi. **18** Arqidinla, otni bashquridighan yene bir perishte qurban'ghadin chiqip, ötkür orghaq tutqan perishtige yuqiri awaz bilen: — Ötkür orghiqingni sélip, yer yüzidiki üzümlar télining sapaqlirini yighiwal, chünki üzümliri piship yétildi, — dédi. **19** Buning bilen perishte orghiqini yer yüzige saldi we yerdiki üzümlar télining méwilirini yighip, Xudaning qehrining chong sharab kölchikige tashlıdi. **20** Sheherning sirtidiki sharab kölchikidiki üzümlar dessilip, sherbetliri qan bolup, atning tizginige chiqidighan égzilikte üç yüz chaqirim yirailiqqa aqti.

15 Asmanda zor hem karametlik yene bir alametni, yeni axirqi yette balay'apetni tutup turghan yette perishtini kördüm (axirqi balay'apet déyilishtiki seweb, Xudaning ghezipi bular bilen axirlishidu). **2** Men yene ot arilash eynek déngizidek bir körünüşni hem eynek déngizning üstide turghan, diwe we uning but-heykili we namining reqimi üstidin ghalib kelgenlerni kördüm. Ularning qollarida Xuda bergen chiltarlar bolup, **3** ular Xudaning qul-xizmetkari bolghan Musaning küyini hem Qozining küyini éytishatti: — «Ulugh we karamet Séning qilghanliring, I Hemmige Qadir Perwerdigar Xuda, Yollirig adil we heqtur, I pütkül ellerning Padishahi! **4** I Perwerdigar, kim Sendin qorqmaydighan, Namingni ulughlimaydighan bolalisun? Chünki birdinbir muqeddes Özüngdursen; Barlıq eller aldigha kélidu, Sanga sejde qilidu; Chünki heqqaniy qilghanliring ashkare boldi». **5** Bu ishlardin kéyin, men kördümki, mana ershtiki ibadetxana, yeni höküm-

guwahlıq chédiri échildi! **6** Yette balay'apetni öz ilkide tutqan yette perishte pakiz, parqirap turidighan libas kiygen, köksige altun kemer baghligghan halda ibadetxanidin chiqti. **7** Töt hayat mexluqning biri yette perishtige ebedil'ebed yashaydighan Xudaning qehri bilen tolghan yette altun chinini berdi. (aïön g165) **8** Ibadetxana Xudaning shan-sheripi we qudritudin tütün bilen liq boldi. Yette perishtining yette balay'apiti ayaghlashmighuche, héchkim ibadetxanigha kirelmidi.

16 Shuningdin kéyin, ibadetxanidin kötürülgen yuqiri bir awazning yette perishtige: «Béringlar, Xudaning qehri tolghan yette chinini yer yüzige tökünglar!» dégenlikini anglidim. **2** Birinchisi bérip chénidikini yer-zémin'gha tökti. Buning bilen diwining tamghisi bésilighan we uning but-heykilige choqun'ghanlarda birxıl yirginchlik hem azablıq chaqa-jaharet peyda boldi. **3** Ikkinchisi chinidikini déngizgha tökti; déngiz süyi ölükning qénigha oxshash qan'gha aylandı we ichidiki pütün janlıqlar öldi. **4** Üchinchisi chinidikini derya we bulaqlarning sulirigha tökti; ularning süyimu qan'gha aylandı. **5** Andin men sularning perishtisining mundaq dégenlikini anglidim: — «Mushundaq hökümlerni chiqirishında adil bolghansen, I hazir bar Bolghuchi, bar bolghan Muqeddes Bolghuchi! **6** Mushu ademler muqeddes bendiler we peyghemberlerning qénini tökkenlikni wejedin, Sen ulargha ichkili qan berding. Ular shuninggha layıqtur». **7** Andin qurban'ghaning jawaben: — «Shundaq, I Hemmige Qadir Perwerdigar Xuda, Hökümlirig heq we adıldur» — dégenlikini anglidim. **8** Tötinchisi chinidikini quyashning üstige tökti; buning bilen quyashqa insanlarnı ot bilen örtigili qudret bérildi. **9** Shuning bilen insanlar dehshetlik qiziqta örteldi; biraq ular héch towa qilmidi we bu balay'apetlerning Igsi bolghan Xudani ulughlashning ornigha Uning namini qarghashti. **10** Beshinchisi chinidikini diwining textige tökti; diwining padishahlıqini qarangghuluq basti, kishiler azabtin tillirini chishleshti. **11** we aghriq-azabi we chaqa-jarahetlirining destidin ershtiki Xudani kupurluq qilip qarghiship, qilmishlirigha héch towa qilishmidi. **12** Altinchisi chinidikini ulugh Efrat deryasigha tökti; shu haman künchiqishtin kélidighan padishahlarning yolini hazirlashqa deryaning süyi quridi. **13** Andin men ejdihaning, diwining we saxta peyghemberning éghizliridin chiqqan paqigha oxshaydighan üç napak rohnı kördüm. **14** Bular möjizilik alametlerni körsitidighan jinlarning rohliri bolup, pütkül yer yüzidiki padishahlarnı Hemmige Qadir Xudaning dehshetlik künidiki jengge jem qilishqa ularning yénigha chiqip kétiwatatti. **15** («mana, Men oghridek kélimen! Yalingach mangmaslıq, nomusi körünmeslikni üçhün, kiyimlirini ching saqlap, segek turghanlar bextliktur!»). **16** Emdı [napak rohlar] [padishahlarnı] ibranıyché «Harmagéddon» déyilidighan yerge jem qildi. **17** Yettinchisi chinidikini hawagha tökti; ershtiki ibadetxanidin, texttin yuqiri bir awaz kötürülüp: «İsh tamam boldi!» déyildi. **18** Shuan chaqmaqlar chéqildi, türlük awazlar we güldürmamilar anglandı we dehshetlik bir yer tewresh yüz berdi; insanlar yer yüzide apiride bolghandin béri bunchilik dehshetlik yer tewresh héch bolup baqmighanidi. **19** Katta sheher üçke bölündi; herqaysı ellerdiki sheherlermu ghulitildi.

Shuning bilan katta sheher Babil Xudaning yadigha kéchib uning esheddii qehrlik sharabi bilan tortulgan qedeh uninggha béridi. **20** Barliq arallar ózini qachurpan ghayib boldi, taghlarmu yoq boldi; **21** Insanlarning üstige herbir danisi bir talant éghirliqta kélidighan möldür asmandin yaghdí. Möldür apiti shundaq dehshehtlik boldiki, ademler apetning destidin Xudani kupurluq qilip qarghashti.

17 Yette chinisi bar yette perishtining biri kélip, manga sölöp: — Bu yerge kel, nurgun sular üstide olturghan chong pahishe ayalning tartidighan jazasini sanga kórsitip qoyay. **2** Yer yüzidiki padishahlar uning bilan buzuqluq ötküzdi, yer yüzidikiler uning buzuqluqining sharabidin mest bolushti, — dédi. **3** Shuning bilan u perishte méni Rohning ilkidiki halette bir chölge élip bardi. U yerde yette bashliq, on münggüzlik, pütün ezayini kupurluq namliiri qaplighan bir toq qizil diwining üstide olturghan bir ayalni kórdüm. **4** Ayal sösün we toq qizil kiyim kiyeen bolup, altun, qimmetlik yaqut we merwayitlar bilan perdzan'ghanidi. Qolida yirginchlik nomussizliqlar we öz buzuqluqining nijasetliiri bilan tolghan bir altun qedeh bar idi. **5** Péshanisige bir sir — «Katta Babil, pahishilerning we dunyadiki pütkül yirginchlik nomussizliqlarning anisi» dégen nam pütüklük idi. **6** Men ayalning muqeddes bendilerning qéni we Eysagha guwahliq bergüchilerning qéni bilan mest bolghanliqini kórdüm. Uni körüp tolimu teejüp qilip intayin heyran qalдим. **7** Perishte manga mundaq dédi: — «Némige heyran qalding? Ayalning we uni kötürüp turghan yette bashliq, on münggüzlik diwining sirini sanga éytip bérey. **8** Sen körgeen diwe bir zamanlarda bar idi, hazir yoq; uzun ötmey tégi yoq hangdin chiqip, halaketke qarap mangidu. Yer yüzide turuwatqanlar — dunya apiride bolghandin buyan isimliiri hayatliq deptirige pütülmigen kishiler diwini körüp intayin heyran qalidu. Chünki u bir zamanlarda bar idi, hazir yoq, lékin yene peyda bolidu. (*Abyssos* **g12**) **9** Mana buni chüshinishke lazim bolghan hékmet: — yette bash bolsa u ayal olturghan yette taghqa, shundaqla yette padishahqa wekillik qilidu. **10** Bularning beshi yiqilghan, birsi bar, yene biri téxi kelmidí. U kelgende peqet azla waqit turalaydu. **11** Burun bar bolghan, emdi hazir yoq bolghan diwining ózi sekkizinchí padishahdur, shundaqla u hem yettisidin biri bolup halaketke qarap mangidu. **12** Sen körgeen on münggüz on padishahdur. Ularning padishahliqliri téxi yoq, emdi ulargha diwe bilen bille bir saetlik padishahliq hoquqi béridi. **13** Bu padishahlar bir oy, bir niyyete bolup öz qudriti we hoquqlirini diwige bérishidu. **14** Diwe we padishahlar birliship Qozigha qarshi jeng qilidu. Qoza ularning üstidin ghalib kélidu, chünki U reblerning Rebbi, padishahların Padishahidur. Uning bilen birge turghanlar bolsa chaqirilghan, tallan'ghan we Uninggha sadiq bolghanlardur». **15** Perishte manga yene: — Pahishe ayal üstide olturghan, sen körgeen sular bolsa milletler, özara toplashqan nurgun kishiler, eller we her xil tillarda sözlshidighan kishilerdur. **16** Sen körgeen on münggüz we diwe bu pahishe ayaldin nepretlinidu, uni talan-taraj qilip yalingachlap qoyidu, uning göshini yep, ózini otta köydüridu. **17** Chünki Xuda Öz söz-kalamliiri emelge ashquche, ashu [on padishahning] könglige Öz

iradisini ijra qilip, bir qararda toxtiship padishahliq hoquqini diwige bérish niyyitini saldi. **18** Sen körgeen ayal yer yüzidiki padishahlar üstidin hökümranlıq qilidighan katta sheherdur, — dédi.

18 U ishlardin kéyin men chong hoquqluq yene bir perishtining asmandin chüshüwatqanliqini kórdüm. Yer yüzi uning julaliliqidin yorup ketti. **2** Perishte yuqiri awaz bilen mundaq warqiridi: — «Ghulidi! Katta sheher Babil ghulidi! Emdi u jinlarning makani, herbir napak rohlarning solaqxanisi, Herbir mekruch we yirginchlik qushlarning solaq-changgisi boldi! **3** Chünki barliq eller uning zina-buzuqluqining sewdaliq sharabidin ichishti; Yer yüzidiki barliq padishahlar uning bilan buzuqluq ötküzishti, Yer yüzidiki sodigerler uning eysh-ishritining elwekchilikidin béyishti». **4** Asmandin yene bir awazni anglidim: — «I Méning xelqim, uning gunahliirigha shérik bolmasliqinglar üçün, Hem uning bëshigha chüshidighan balayi'apetlerge uchrimasliqinglar üçün, uning ichidin chiqinglar! **5** Chünki uning gunahliri pelekke yetküdek dówilini ketken, Xuda uning heqqaniyetsizliklerini ésigé aldi. **6** U bashqilargha yandurghinidek uning qilghiniini ózige yandurunglar; Uning qilmishliirigha muwapiq ikki hesse qoshlap qayturunglar; U [bashqilargha] ebjesh qilip bergen qedehte uninggha ikki hesse qoyuq ebjesh qilinglar. **7** U ózini qanchilik ulughlighan bolsa, Chanchilik eysh-ishrette yashighan bolsa, Uninggha shunchilik qiyinlish we derd béringlar; U könglide: «Men tul emes, belki texte olturghan xanishmen; Men derd-elemni esla kórmeymen» dégini tüpeylidin, **8** Bu wejidin bir küin ichidila uninggha chüshidighan balayi'apetler, Yeni ölüm, derd-elem we acharchiliq kélidu, U ot bilen köydürülidu; Chünki uni soraq qilghuchi Perwerdigar Xuda qudretlikurt!». **9** Uning bilen buzuqluq qilghan we uning bilen eysh-ishrette yashighan yer yüzidiki padishahlar uni örtigen otning is-tüteklirini kórgende, uning haligha qarap yigha-zar kötürüshidu. **10** Ular uning tartiwatqan azabidin qorqup, yiraqta turup deyduki: — «Way isit, way isit, i katta sheher! Ah Babil, küchlük sheher! Chünki bir saet ichidila jazaying bëshinggha chüshti!». **11** Yer yüzidiki sodigerlermu uning üstide yigha-zar qilishidu. Chünki emdi ularning kémidiki yük-mallirini, **12** yeni altun-kümüsh, qimmetlik yaqutlar, ünche-merwayit, nepis libas rext, sösün rext, yipek, toq qizil renglik gezmál, herxil xushbuy turunj yaghachlar, pil chishi buyumliri, eng ésil yaghach, tuch, tömür we mermerlerdin ishlen'gen xilmuxil buyumlar, **13** shuningdek qowzaqdarchin, tétitqular, xushbuy, murmekki, mestiki, sharab, zeytun méyi, aq un, bughday, kala, qoy, at, harwa we insanlarning tenliri we janliri dégen mallirini sétiwalidighan kishi yoqtur. **14** ([I Babil], jéning mestane bolghan ésil méwiler sendin ketti, Barliq heshemetlik we heywetlik mal-dunyaliring sendin yoqaldi. Ular bularni emdi hergiz tapalmaydu!) **15** Bu mallarni sétip béyighan sodigerler bolsa sheherning tartiwatqan azabidin qorqup, yiraqta turup uning üstide yigha-zar qiliship déyishiduki: — **16** «Way isit, way isit, i katta sheher! Nepis libas rextlerge, sösün we toq qizil renglik gezmallargha orilip, Altun, qimmetlik yaqutlar we ünche-merwayitlar bilan bételgensen! **17**

Bir saet ichidila shunche katta bayliqlar weyran boldi!» Barliq kéme xojayinliri, kémidiki barliq yoluchilar, kémichiler we déngizgha tayin jan baqidighanlarning hemmisi yiraqta turup, **18** Uni örtigen otning is-tüteklerini körüp: — Bu katta sheherge qaysi sheher teng kélelisun? — dep peryad kötürüshüti. **19** Ular bashlirigha topa chéchip, peryad kötürtüshüp, yigha-zar qiliship: — Way isit, way isit, u katta sheher! U arqiliq, uning dölitidin, déngizda kémisi barlar béyighanidi! Bir saet ichidila weyran boldi bu sheher! — déyishidu. **20** — «Uning béshigha kelgenlerdin shadlininglar, Ey ersh, ey muqeddes bendiler, rosullar we peyghemberler! Chünki Xuda silerning dewayinglardiki hökümni uning üstidin chiqarghan!» **21** Andin, küchlük bir perishte tügmen téshigha oxshash yoghan bir tashni kötürüp, déngizgha tashlap mundaq dédi: — «Mana shundaq shiddet bilen, Katta sheher Babil ghulitilidu, U qaytidin körünmeydu! **22** Chiltarchilarning, sazchilarning, Neychiler we sunaychilarning awazi séningde qaytidin hergiz anglanmaydu, Herxil hünerni qilidighan hünerven séningde qaytidin hergiz tépilmaydu, Tügmenningmu awazi séningde qaytidin hergiz anglanmaydu, **23** Hetta chiraghning yoruqi séningde qaytidin hergiz yorunmaydu, Toy boluwatqan yigit-qizning awazi séningde qaytidin hergiz anglanmaydu; Chünki séning sodigerliring yer yüzidiki erbablar bolup chiqti, Barliq eller séning shér-epsunliringgha alandi; **24** Peyghemberlerning, muqeddes bendilerning [tökülgen qanliri], Shundaqla yer yüzide barliq qirghin bolghanlarning qanlirimu uningda tépildi».

19 Bu ishlardin kéyin, ershte zor bir top ademlarning warqirashliridek bir awazni anglidim. Ular: — Hemdusana! Nijat, shan-sherep we qudret Xudayimizgha mensuptur! **2** Chünki Uning hökümliri heq we adildur; U yer yüzini öz buzuqluqi bilen buzghan chong pahishining üstidin höküm chiqirip, Öz qul-xizmetkarlirining qénining intiqamini uningdin aldi, — déyishetti. **3** Ular ikkinchi qétim: — «Hemdusana!» déyishti. Uningdin chiqqan is-tütekler ebedil'ebedgiche purqiraydu! (**aiōn g165**) **4** Yigirme töt aqsaqla we töt hayat mexluq yerge yiqilip: — «Amin! Hemdusana!» dep, textte olturghan Xudagha sejde qilishti. **5** Andin texttin kötürülgen bir awaz mundaq dédi: — «Ey uning barliq qul-xizmetkarliri, Uningdin qorqidighan kattilar bolsun, töwenler bolsun, Hemminglar Xudayimizni medhiyilenglar!» **6** Andin zor bir top ademlarning awazigha, nurghun sularning sharqirishigha, qattiq güldürmamilarning güldürlishige oxshash bir awazning mundaq dégenlikini anglidim: — «Hemdusana! Hemmige Qadir Perwerdigar Xudayimiz seltenet qildi! **7** Shadlinayli, tentene qilayli we uni medhiyilep ulughlayli! Chünki Qozining toy-merike küni yétip keldi, Qiz özini teyyar qildi!» **8** Qizgha kiyish üçün pakiz, qarqirap turidighan nepis libas béridi (nepis libas bolga muqeddes bendilerning heqqaniy emelliridur). **9** Andin, [perishte] manga: — Munu sözlerni xatiriliwal: — «Qozining toy ziyapitige chaqirilghanlar bextlikur!» — dédi. U manga yene: — Bular Xudaning heqiqi sözliridu, — dédi. **10** Men uninggha sejde qilghili ayighigha yiqildim. Lékin u: — Hergiz undaq qilma! Menmu Xudaning sen we Eysagha

guwahliq bergüchi qérindashliring bilen oxshash qul-xizmetkarmen. Xudaghila ibadet qill! Chünki wehiy-bésharetning roh-mahiyiti bolsa Eysa heqqide guwahliq bérishur, — dédi. **11** Andin kördümki, asman échildi we mana, bir aq at turatti; üstige min'güchining bolsa nami «Sadiq» we «Heqiqiy» bolup, U heqqaniyliq bilen höküm chiqiridu we jeng qilidu. **12** Uning közliri ot yalqunigha oxshaytti, béshida nurghun taji bolup, ténde Özidin bashqa héchkim bilmeydighan bir nam pütüklük idi. **13** U uchisigha qan'gha milen'gen bir ton kiygenidi, Uning nami «Xudaning Kalami» dep atilidu. **14** Uning keynidin egiship kéliwatqan ershtiki qoshunlar bolsa, aq atlargha min'gen, ap'aq, pak nepis kanap libas bilen kiydürülgenidi. **15** Uning aghzidin ötkür bir qilich chiqip turatti; U buning bilen barliq ellerni uridu; U ularni tömür kaltek bilen padichidek baqudu; U Hemmige Qadir Xudaning dehshetlik ghezipining «sharab kölchiki»ning cheylügichisidur. **16** Uning toni we yotisi üstige «Padishahlarning Padishahi we reblarning Rebbi» dégen nam yézilghanidi. **17** Andin men quyashning ichide turghan bir perishtini kördüm. U asmanning otturisida uchuwatqan barliq qushlarga yuqiri awaz bilen: — Kélinglar, Xudaning katta ziyapitige yighilinglar! **18** Padishahlarning, serdarlarning we palwanlarning, atlarning we ulargha min'genlarning, shundaqla barliq et igilirining, qullarning hem hörlarning, kattilarning hem töwenlarning göshlirini yenglar! — dédi. **19** Shuning bilen men diwe, yer yüzidiki padishahlar we ularning qoshunlirining atqa Min'güchi hem Uning qoshuni bilen jeng qilish üçün toplan'ghanliqini kördüm. **20** Emdi diwe we uninggha wakaliten möjizilik alametlerni körsetken saxta peyghemberning her ikkisi tutuwélindi (saxta peyghember shu alametler bilen diwining tamghisini qobul qilghan hemde uning but-heykilige choqun'ghanlarni azdurup yürgenidi). Ular ikkisi günggürt yéniwatqan ot kölige tirik tashlandi. (**Limnē Pyr g3041 g4442**) **21** Qalghini bolsa atqa Min'güchining aghzidin chiqqan qilich bilen qirildi. Barliq pütün uchar-qanatlar bularning göshi bilen yep toyundi.

20 Uningdin kéyin, qolida tégi yoq hangning achquchi we yoghan zenjir tutqan bir perishtining asmandin chüshüwatqanliqini kördüm. (**Abyssos g12**) **2** Perishte ejdhani, yeni Iblis yaki Sheytan déyilidighan héliqi qedimiy yilanni tutup, ming yilliq zenjirlep qoydi. **3** Uning ming yil toshquche ellerni azdurmasliqi üçün, uni tégi yoq hanggha tashlap hangning aghzini étip péchetliwetti. Bu waqitlardin kéyin, u waqtinche qoyup bérilishi muqerrer. (**Abyssos g12**) **4** Andin men textlerni we ularda olturghanlarni kördüm. Ulargha höküm qilish hoquqi bérilgenidi. Men yene, Eysagha bergen guwahliqi wejidin we Xudaning söz-kalami wejidin kallisi élin'ghanlarning janlirininimu kördüm. Ular diwige we uning but-heykilige choqunmighan, uning tamghisi péshanisige we qoligha urulmighanlar idi. Ular tirilip, Mesih bilen birlikte ming yil höküm sürdi **5** (ölgenlarning qalghanliri ming yil toshmighuche tirilmeydu). Bu deslepki tirilish idi. **6** Deslepki tirilishtin nésiwe bolghanlar bextlik we muqeddestur; ikkinchi ölümning bularni ilkige élish hoquqi yoqtur. Ular Xudaning we Mesihning kahinliri bolidu we Uning bilen birlikte

ming yil höküm süridu. **7** Ming yil toshqanda, Sheytan zindandin boshitilip, **8** yer yüzining töt bulungidiki ellerni, yeni Goge we Magogni azdurush we ularni jeng qilishqa bir yerge toplashqa chiqidu. Toplan'ghanlarning sani déngiz sahilidiki qumdek sanaqsiz bolidu. **9** Ular yer yuzidiki keng tüzelnglikke chiqip, muqeddes bendilerning bargahini, yeni Xuda söyidighan sheherni muhasirige alidu. Lékin asmandin ot yéghip, ularni yutuwtéidu. **10** Ularini azdurghan Iblis bolsa diwe bilen saxta peyghember köyiwtatqan ot we günggürt kölige tashlinip, u yerde kéche-kündüz ebedil'ebedgiche qiynilidu. (**aiñon g165, Limnë Pyr g3041 g4442**) **11** Uningdin kéyin, chong bir aq text we uiningda Olturghuchini kördüm. Asman bilen zémin Uning yuzidin özini qachurup, ular turghan jay hergiz tépilmaydu. **12** Men yene katta bolsun, yaki töwen bolsun, ölgenlerning hemmisining textning aldida turghanliqini kördüm. Kitablari échildi; andin yene bir kitab — «Hayatliq deptiri» dep atalghan kitab échildi. Ölgenlerge kitablarda xatirilen'gini boyiche öz emeliyitige qarap höküm qilindi. **13** Déngiz ózide ölgenlerni tapshurup berdi, ölüm we tehtisaramu özliridiki ölgenlerni tapshurup bérishiti. Herkimning üstige öz emeliyitige qarap höküm qilindi. (**Hadēs g86**) **14** Andin ölüm we tehtisara ot kölige tashlandi. Mana ikkinchi ölüm — ot kölidur. (**Hadēs g86, Limnë Pyr g3041 g4442**) **15** Kimning ismining «Hayatliq deptiri»de yéziłmighanliqi bayqalsa, ot kölige tashlandi. (**Limnë Pyr g3041 g4442**)

21 Andin, yéngi asman we yéngi zéminni kördüm; chünki burunqi asman we zémin ötüp ketkenidi, déngizmu mewjut bolmide. **2** Muqeddes sheherning, yeni Xudadin chiqqan, xuddi öz yigitige toy perdazlirini qilip hazirlan'ghan qizdek yéngi Yérusalémning ershtin chüshüwatqanliqini kördüm. **3** Ershtin yuqiri kötürülgen bir awazninq mundaq dégenlikni anglidim: «Mana, Xudaning makani insanlarning arisididur; U ular bilen bille makanliship turidu, ular Uning xelqi bolidu. Xuda Özimu ular bilen bille turup, ularning Xudasi bolidu. **4** U ularning közliridiki her tamche yashni sürtidu; emdi ölüm esla bolmaydu, ne matem, ne yigha-zar, ne qayghu-elem bolmaydu, chünki burunqi ishlar ötüp ketti». **5** Textte Olturghuchi: — Mana, hemmini yéngi qilimen! — dédi. U manga yene: Bularni xatiriliwal! Chünki bu sözler heqiqiy we ishenchliktur, — dédi. **6** U yene manga mundaq dédi: — «Ish tamam boldi! Men «Alfa» we «Oméga»durmen, Muqeddime we Xatime Özümdurmen. Ussighan herkimge hayatliq süyining buliqidin heqsiz bérimen. **7** Ghelibe qilghuchi herkim bulargha mirasxorluq qilidu; Men uning Xudasi bolimen, umu Méning oghlum bolidu. **8** Lékin qorqunchaqlar, étiqadsizlar, yirginchlikler, qatillar, buzuqluq qilghuchilar, séhirgerler, butperesler we barliq yalghanchilargha bolsa, ularning qismiti ot bilen günggürt yéyip turuwatqan köldür — bu bolsa ikkinchi ölümdur». (**Limnë Pyr g3041 g4442**) **9** Axirqi yette balayi'apet bilen tolghan yette chinini tutqan yette perishtidin biri kélip, manga sözlep: — Kel! Sanga Qozining jorisi bolidighan qizni körsitip qoyay, — dédi. **10** Andin u méni Rohning ilkide bolghan halda yoghan we égiz bir taggha élip qoydi. U yerdin manga Xudadin chiqqan muqeddes sheher Yérusalémning ershtin chüshüwatqanliqini körsetti. **11** Uningda Xudaning shan-sheripi bar idi, uning julasi

intayin qimmetlik göherning, yéshil yaquttekk yaltirighan xrustalning julasigha oxshaytti. **12** Uning chong hem égiz sépili bar idi; sépiling on ikki derwazisi bolup, derwazilarda on ikki perishte turatti. Herbir derwazining üstige Israillarning on ikki qebilisidin birining ismi yézilghanidi. **13** Meshriq teripide üç derwaza, shimal teripide üç derwaza, jenub teripide üç derwaza we meghrip teripide üç derwaza bar idi. **14** Sheherning sépiling on ikki ul téshi bolup, ularning üstige on ikki isim, yeni Qozining rosulining isimliri pütüklüktur. **15** Manga söz qilghan perishtining qolida sheherni, uning derwaziliri we uning sépilini ölcheydighan altun qomush ölchigügh hasa bar idi. **16** Sheher töt chasa bolup, uzunluqi bilen kengliki oxshash idi. Perishte sheherni hasa bilen ölchidi — on ikki ming stadiyon keldi (uzunluqi, kengliki we égziligi tengdur). **17** U sépilnimu ölchidi. Sépiling [qélinliqi] insanlarning ölchem birliki boyiche, yeni shu perishtining ölchimi boyiche bir yüz qiriq töt jeynek keldi. **18** Sépiling qurulusi bolsa yéshil yaquttin, sheher eynektek süzükk sap altundin bina qilin'ghanidi. **19** Sheher sépiling ulliri herxil qimmetlik yaqutlar bilen bézelgenidi. Birinchi ul tash yéshil yaqut, ikkinchisi kök yaqut, üçinchisi héqiq, tötinchisi zumret, **20** beshinchisi qizil héqiq, altinchisi qizil qashtash, yettinchisi sériq kwarts, sekkizinchisi sus yéshil yaqut, toqquzinchisi topaz, oninchisi yéshil kwarts, on birinchisi sösun yaqut we on ikkinchisi piroza idi. **21** On ikki derwaza on ikki merwayit idi, démek derwazilarning herbiri birdin merwayittin yasalghanidi. Sheherning ghol yoli eynektek süzükk sap altundin idi. **22** Sheherde héchqandaq ibadetxana körmidim, chünki Hemmige Qadir Perwerdigar Xuda we Qoza uning ibadetxanisidur. **23** Sheherning yorutulushi üçün quyahqa yaki aygha mohtaj emes, chünki Xudaning shan-sheripi uni yorutqanidi, uning chirighi bolsa Qozidur. **24** Eller sheherdiki yoruqluqta yüridu; yer yuzidiki padishahlar shanushewkitini uning ichige élip kélidu. **25** Uning derwaziliri kündüzde hergiz taqalmaydu (emeliyette u yerde kéche zadi bolmaydu). **26** Herqaysi ellerning shanushewkiti we hörmet-izziti uning ichige élip kélinidu. **27** Herqandaq haram nerse we herqandaq yirginchlik ishlarni qilghuchi yaki yalghanchiliq qilghuchi uninggha kirelmeydu; peqet nami Qozining hayatliq deptiride yézilghanlarla kireleydu.

22 Andin [perishte] manga xrustaldekk parqiraq hayatliq süyi éqiwatqan deryani körsetti. Derya Xudaning we Qozining textidin chiqqan bolup, **2** sheherning ghol yolining otturisida éqiwatqanidi. Deryaning bu teripide we u teripidimu on ikki xil méwe bérighan, her ayda méwileydighan hayatliq derixi bar idi; derexning yopurmaqliri ellerning shipasi üçün idi. **3** Lenet dégen emdi bolmaydu; Xudaning we Qozining texti sheherning ichide bolup, Uning qul-xizmetkarliri Uning xizmet-ibaditide bolidu. **4** Ular Uning jamalini köridu; Uning nami ularning péshanilirige pütüklük bolidu. **5** U yerde esla kéche bolmaydu, ne chiragh nurigha, ne quyah nurigha mohtaj bolmaydu. Chünki Perwerdigar Xuda ularning üstide yoridu, ular ebedil'ebedgiche höküm süridu. (**aiñon g165**) **6** Perishte manga: — Bu sözler heqiqiy we

ishenchliktur; peyghemberlarning rohlirining Reb Xudasi yéqin kelgüsida yüz bérishi muqerr bolghan ishlarni Öz qul-xizmetkarlirigha körsitish üçün, perishtisini ewetti, — dédi. **7** («Mana, pat yéqinda kélimen! Bu kitabtiki bésharetning sözlirini tutquchi kishi bextliktur!») **8** Bularni anglighuchi we körgüchi men Yuhannamen. Bu ishlarni anglighinimda we körginimde, bularni manga körsetken perishtige sejde qilghili ayighi aldigha yiqildim. **9** Lékin u manga: — Hergiz undaq qilma! Menmu Xudaning sen we qérindashliring bolghan peyghemberler bilen oxshash qul-xizmetkarimen. Xudaghila ibadet qill — dédi. **10** U manga yene: — Bu kitabtiki bésharetning sözlirini péchetlime; chünki bularning waqti yéqin keldi. **11** Qebihlik qilghuchi kishi qebihlikni qiliwersun; peskesh kishi bolsa peskeshlikte turiwersun; heqqaniy kishi bolsa heqqaniyliqini yürgüzwersun; pak-muqeddes kishi bolsa pak-muqeddeslikte turiwersun, — dédi. **12** «Mana, pat yéqinda kélimen! Herkimning emeliyitige qarap bérighinimni Özüm bilen bille élip kélimen. **13** Men «Alfa» we «Oméga», Birinchi we Axirqi, Muqeddime we Xatime Özümdurmen». **14** Hayatliq derixining méwisidin nésip bolush we derwaziliridin sheherge kirishke muyesser bolush üçün tonlirini yughanlar bextliktur! **15** Sheherning sirtidikiler — itlar, séhirgerler, buzuqluq qilghuchilar, qatillar, butperesler, yalghanchiliqqa xushtar bolghanlar we emel qilghuchilardur. **16** «Menki Eysa jamaatlarni dep silerge bu ishlarning guwahliqini yetküzüsh üçün perishtemni ewettim. Dawutning Yiltizi hem Nesli, Parlaq Tang Yultuzidurmen!» **17** Roh we toyi bolidighan qiz: «Kel!» deydu. Anglighuchi: «Kel!» désun. Ussighuchi herkim kelsun, xalighan herkim hayatliq süyidin heqsiz ichsun. **18** Menki bu kitabtiki bésharetning sözlirini anglighanlarga guwahliq bérıp agahlandurimenki: kimdikim bu sözlerge birnémini qoshsa, Xuda uninggha bu kitabta yézilghan balayi'apetlerni qoshidu. **19** Kimdikim bu bésharetlik kitabning sözliridin birer sözni élip tashlisa, Xudamu uningdin bu kitabta yézilghan hayatliq derixidin we muqeddes sheherdin bolidighan nésiwisini élip tashlaydu. **20** — Mana, bulargha agah-guwah Bergüchi bolsa mundaq deydu: — «Shundaq, pat yéqinda kélimen!» — «Amin! Kel, ya Reb Eysa!» **21** Reb Eysa Mesihning méhir-shepqiti barliq muqeddes bendiler bilen bille bolghay, amin!

Muqaddes sheharning, yeni Xudadin chiqqan, xuddi öz yigitige toy perdazlrini qilip hazirlan'ghan qizdek yéngi Yérusalémning ershtin chüşüwatqanliqni kördüm. Ershtin yuqiri kötürülgen bir awazning mundaq dégenlikini anglidim: «Mana, Xudaning makani insanlarning arisididur; U ular bilen bille makanliship turidu, ular Uning xelqi bolidu. Xuda Özimu ular bilen bille turup, ularning Xudasi bolidu.»

Wehiy 21:2-3

Reader's Guide

Uyghur tili at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Uyghur tili at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aīōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aīōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aīōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Uyghur---Uyghur-Bible-Latin/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luqa 8:31
Rimliqlargha 10:7
Wehiy 9:1
Wehiy 9:2
Wehiy 9:11
Wehiy 11:7
Wehiy 17:8
Wehiy 20:1
Wehiy 20:3

äïdios

Rimliqlargha 1:20
Yehuda 1:6

aiōn

Matta 12:32
Matta 13:22
Matta 13:39
Matta 13:40
Matta 13:49
Matta 21:19
Matta 24:3
Matta 28:20
Markus 3:29
Markus 4:19
Markus 10:30
Markus 11:14
Luqa 1:33
Luqa 1:55
Luqa 1:70
Luqa 16:8
Luqa 18:30
Luqa 20:34
Luqa 20:35
Yuhanna 4:14
Yuhanna 6:51
Yuhanna 6:58
Yuhanna 8:35
Yuhanna 8:51
Yuhanna 8:52
Yuhanna 9:32
Yuhanna 10:28
Yuhanna 11:26
Yuhanna 12:34
Yuhanna 13:8
Yuhanna 14:16

Rosullarning paaliyetliri 3:21
Rosullarning paaliyetliri 15:18
Rimliqlargha 1:25
Rimliqlargha 9:5
Rimliqlargha 11:36
Rimliqlargha 12:2
Rimliqlargha 16:27
Korintliqlargha 1 1:20
Korintliqlargha 1 2:6
Korintliqlargha 1 2:7
Korintliqlargha 1 2:8
Korintliqlargha 1 3:18
Korintliqlargha 1 8:13
Korintliqlargha 1 10:11
Korintliqlargha 2 4:4
Korintliqlargha 2 9:9
Korintliqlargha 2 11:31
Galatiyalargha 1:4
Galatiyalargha 1:5
Efesusluqlargha 1:21
Efesusluqlargha 2:2
Efesusluqlargha 2:7
Efesusluqlargha 3:9
Efesusluqlargha 3:11
Efesusluqlargha 3:21
Efesusluqlargha 6:12
Filippiliqlargha 4:20
Kolossiliklerge 1:26
Timotiygha 1 1:17
Timotiygha 1 6:17
Timotiygha 2 4:10
Timotiygha 2 4:18
Titusqa 2:12
Ibraniylargha 1:2
Ibraniylargha 1:8
Ibraniylargha 5:6
Ibraniylargha 6:5
Ibraniylargha 6:20
Ibraniylargha 7:17
Ibraniylargha 7:21
Ibraniylargha 7:24
Ibraniylargha 7:28
Ibraniylargha 9:26
Ibraniylargha 11:3
Ibraniylargha 13:8
Ibraniylargha 13:21
Pétrus 1 1:23

Pétrus 1 1:25
Pétrus 1 4:11
Pétrus 1 5:11
Pétrus 2 3:18
Yuhanna 1 2:17
Yuhanna 2 1:2
Yehuda 1:13
Yehuda 1:25
Wehiy 1:6
Wehiy 1:18
Wehiy 4:9
Wehiy 4:10
Wehiy 5:13
Wehiy 7:12
Wehiy 10:6
Wehiy 11:15
Wehiy 14:11
Wehiy 15:7
Wehiy 19:3
Wehiy 20:10
Wehiy 22:5

aiōnios

Matta 18:8
Matta 19:16
Matta 19:29
Matta 25:41
Matta 25:46
Markus 3:29
Markus 10:17
Markus 10:30
Luqa 10:25
Luqa 16:9
Luqa 18:18
Luqa 18:30
Yuhanna 3:15
Yuhanna 3:16
Yuhanna 3:36
Yuhanna 4:14
Yuhanna 4:36
Yuhanna 5:24
Yuhanna 5:39
Yuhanna 6:27
Yuhanna 6:40
Yuhanna 6:47
Yuhanna 6:54
Yuhanna 6:68

Yuhanna 10:28
Yuhanna 12:25
Yuhanna 12:50
Yuhanna 17:2
Yuhanna 17:3
Rosullarning paaliyetliri 13:46
Rosullarning paaliyetliri 13:48
Rimliqlargha 2:7
Rimliqlargha 5:21
Rimliqlargha 6:22
Rimliqlargha 6:23
Rimliqlargha 16:25
Rimliqlargha 16:26
Korintliqlargha 2 4:17
Korintliqlargha 2 4:18
Korintliqlargha 2 5:1
Galatiyaliglar 6:8
Tésalonikaliqlargha 2 1:9
Tésalonikaliqlargha 2 2:16
Timotiygħa 1 1:16
Timotiygħa 1 6:12
Timotiygħa 1 6:16
Timotiygħa 2 1:9
Timotiygħa 2 2:10
Titusqa 1:2
Titusqa 3:7
Filémongħa 1:15
Ibraniylargħa 5:9
Ibraniylargħa 6:2
Ibraniylargħa 9:12
Ibraniylargħa 9:14
Ibraniylargħa 9:15
Ibraniylargħa 13:20
Pétrus 1 5:10
Pétrus 2 1:11
Yuhanna 1 1:2
Yuhanna 1 2:25
Yuhanna 1 3:15
Yuhanna 1 5:11
Yuhanna 1 5:13
Yuhanna 1 5:20
Yehuda 1:7
Yehuda 1:21
Wehiy 14:6

eleēṣē

Rimliqlargħa 11:32

Geenna

Matta 5:22
Matta 5:29
Matta 5:30
Matta 10:28
Matta 18:9
Matta 23:15
Matta 23:33
Markus 9:43

Markus 9:45
Markus 9:47
Luqa 12:5
Yaqup 3:6

Hadēs

Matta 11:23
Matta 16:18
Luqa 10:15
Luqa 16:23
Rosullarning paaliyetliri 2:27
Rosullarning paaliyetliri 2:31
Korintliqlargħa 1 15:55
Wehiy 1:18
Wehiy 6:8
Wehiy 20:13
Wehiy 20:14

Limnē Pyr

Wehiy 19:20
Wehiy 20:10
Wehiy 20:14
Wehiy 20:15
Wehiy 21:8

Sheol

Yaritilish 37:35
Yaritilish 42:38
Yaritilish 44:29
Yaritilish 44:31
Chöl-bayawandiki seper 16:30
Chöl-bayawandiki seper 16:33
Qanun sherhi 32:22
Samuil 1 2:6
Samuil 2 22:6
Padishahlar 1 2:6
Padishahlar 1 2:9
Ayup 7:9
Ayup 11:8
Ayup 14:13
Ayup 17:13
Ayup 17:16
Ayup 21:13
Ayup 24:19
Ayup 26:6
Zebur 6:5
Zebur 9:17
Zebur 16:10
Zebur 18:5
Zebur 30:3
Zebur 31:17
Zebur 49:14
Zebur 49:15
Zebur 55:15
Zebur 86:13
Zebur 88:3
Zebur 89:48

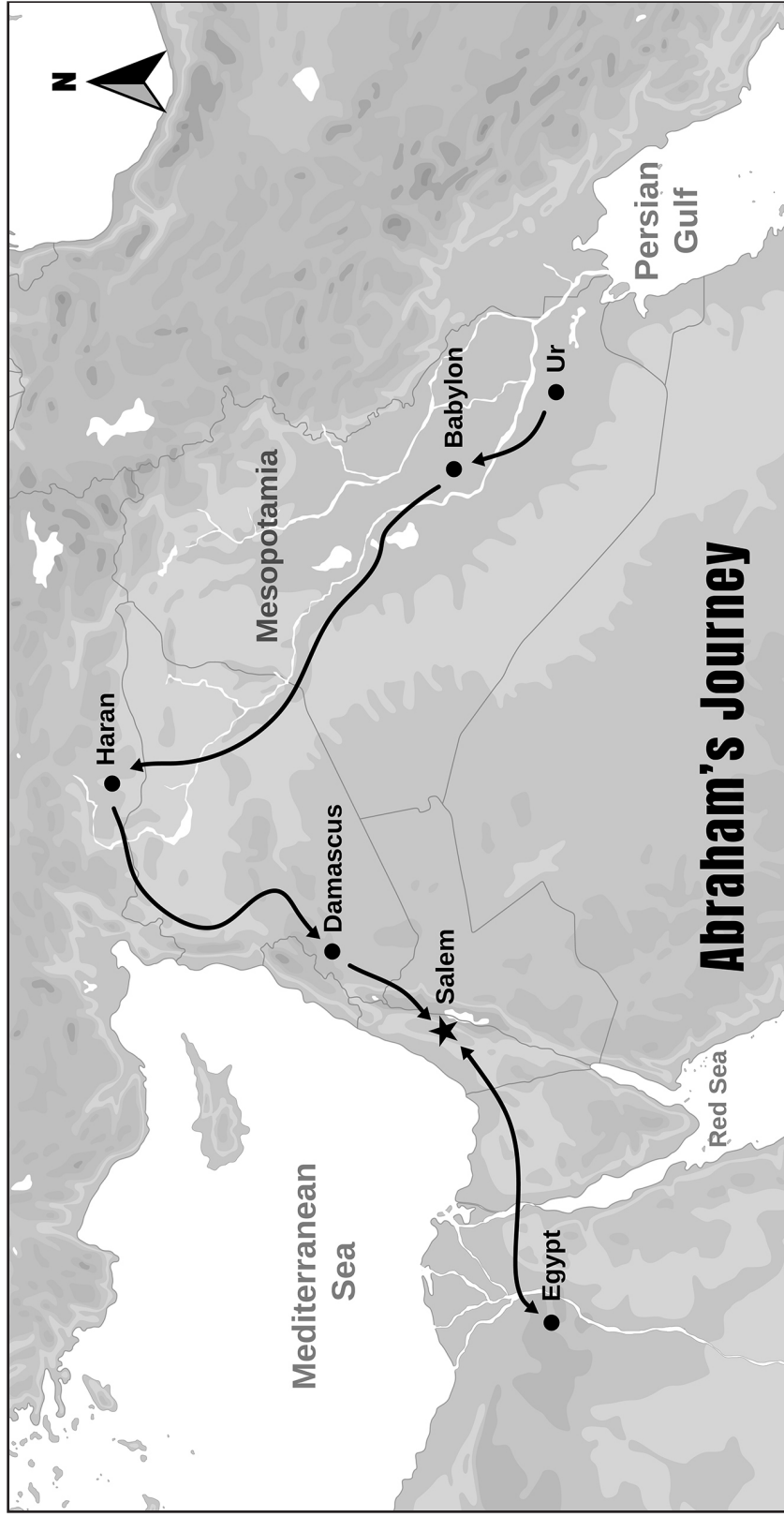
Zebur 116:3
Zebur 139:8
Zebur 141:7
Pend-nesihetler 1:12
Pend-nesihetler 5:5
Pend-nesihetler 7:27
Pend-nesihetler 9:18
Pend-nesihetler 15:11
Pend-nesihetler 15:24
Pend-nesihetler 23:14
Pend-nesihetler 27:20
Pend-nesihetler 30:16
Hékmet toplighuchi 9:10
Küylerning küyi 8:6
Yeshaya 5:14
Yeshaya 7:11
Yeshaya 14:9
Yeshaya 14:11
Yeshaya 14:15
Yeshaya 28:15
Yeshaya 28:18
Yeshaya 38:10
Yeshaya 38:18
Yeshaya 57:9
Ezakiyal 31:15
Ezakiyal 31:16
Ezakiyal 31:17
Ezakiyal 32:21
Ezakiyal 32:27
Hoshiya 13:14
Amos 9:2
Yunus 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

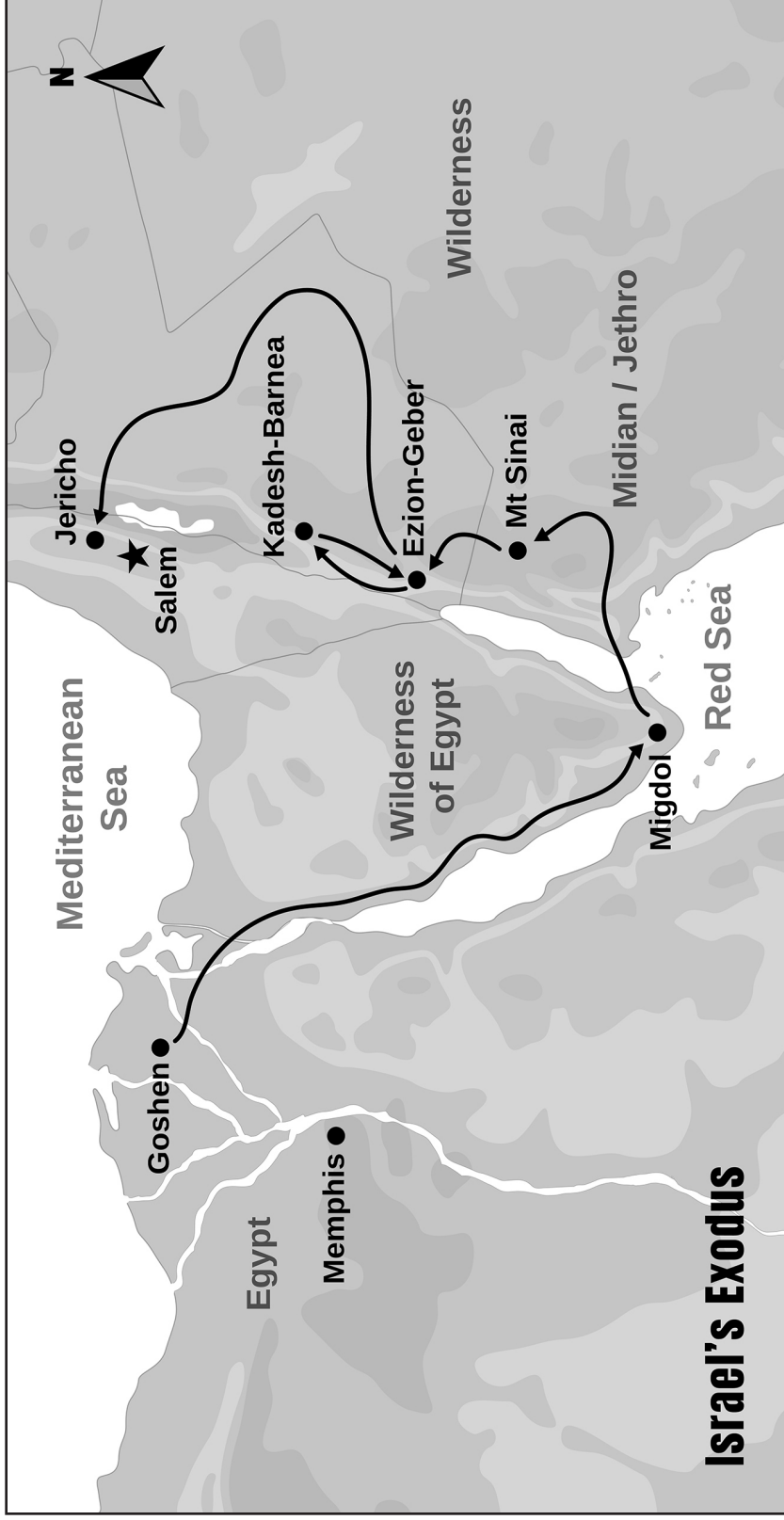
Pétrus 2 2:4

Questioned

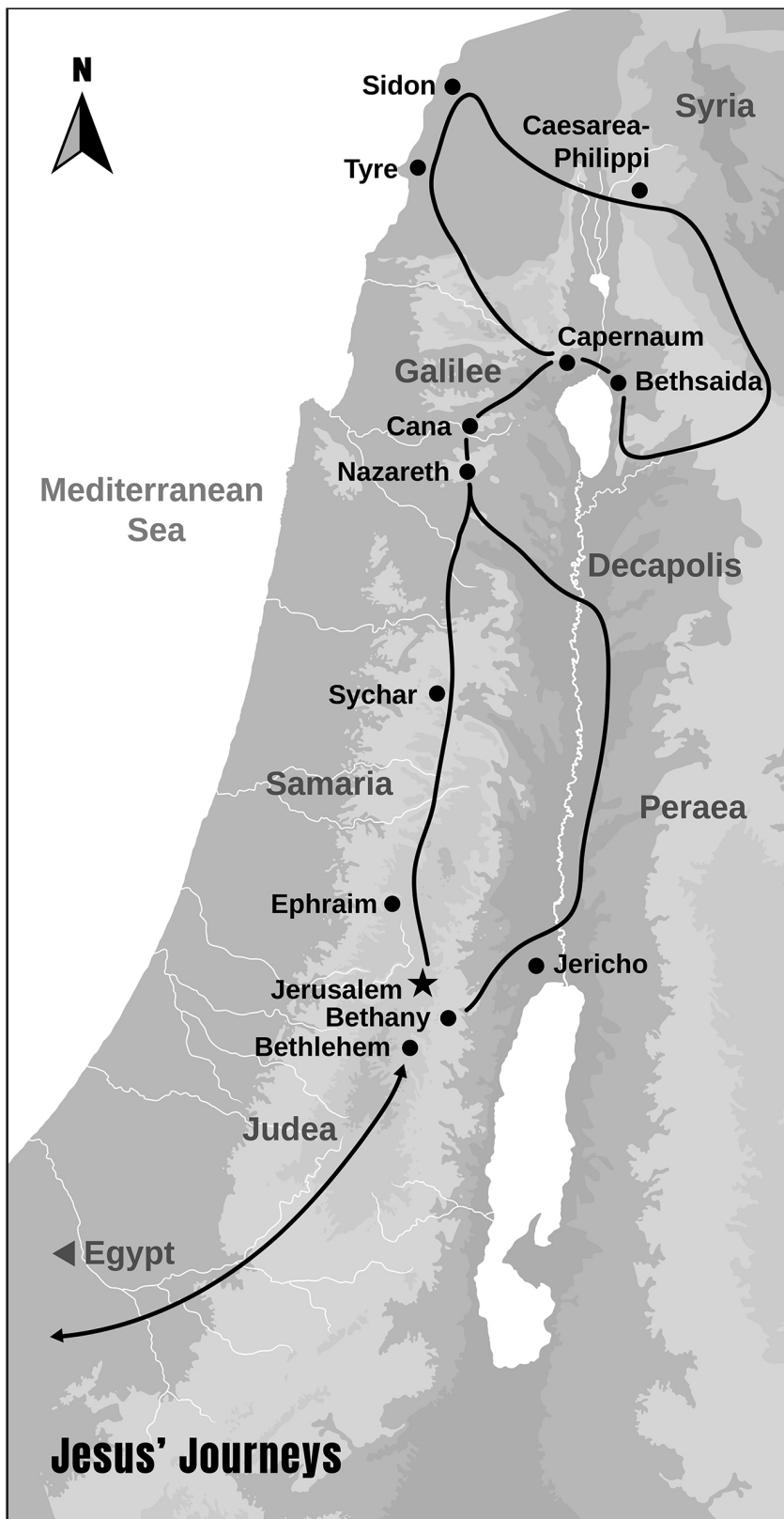
Pétrus 2 2:17

Étiqadi bolghachqa, Xuda Ibrahimi uninggha miras süpitide bermekchi bolghan zémin'gha bérishqa chaqirghanda, u itaet qildi;
u qeyerge baridighanliqini bilmei turup yolgha chiqti. - Ibraniylargha 11:8

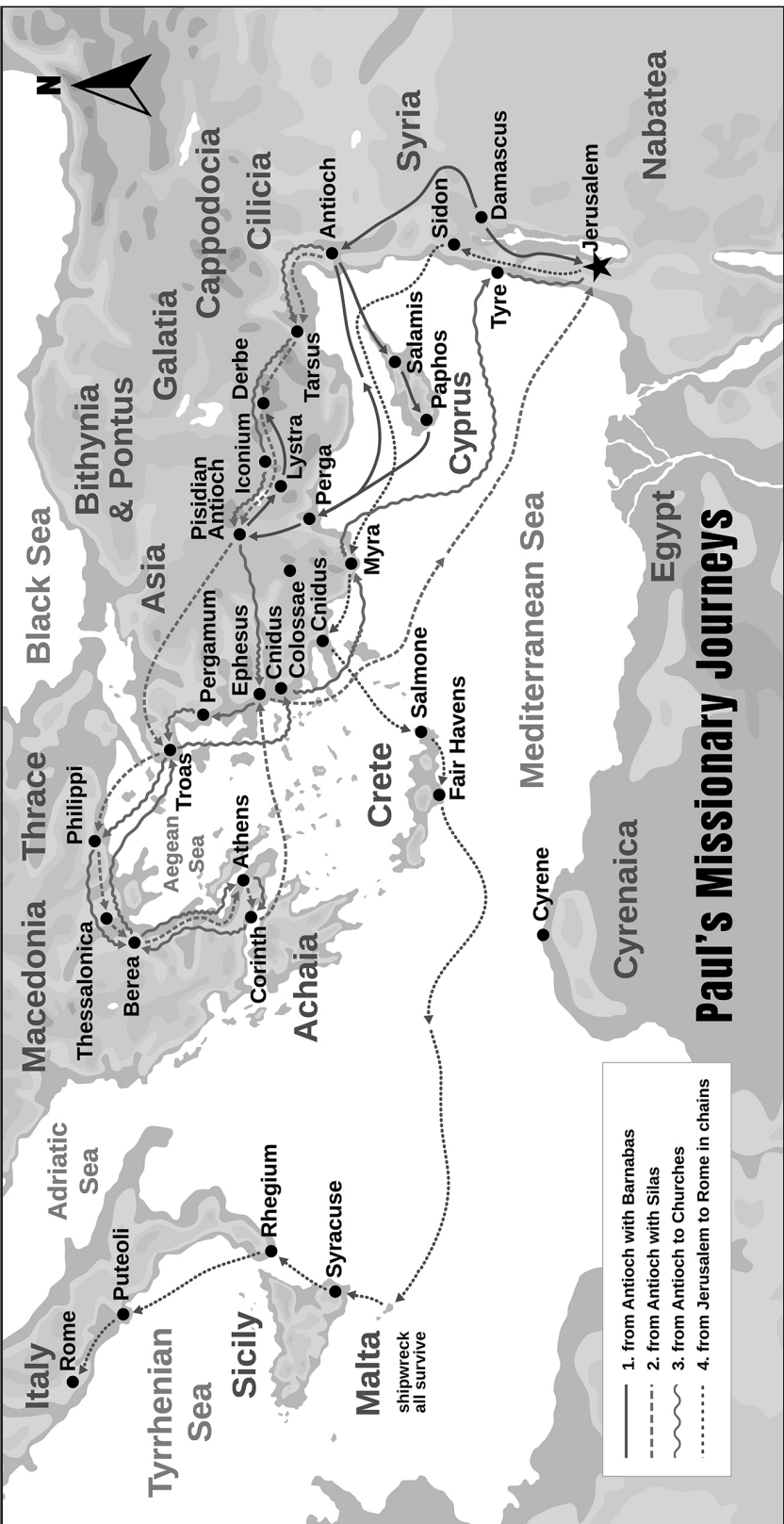

Emma Pirewn xelqni k  tishke qoyghandin k  yin, Filistiyerning z  minidki yol y  qin bolsimu, Xuda ularni shu yol bilan bashlimidi; chünki u:
«xelqim jengge uchrap qalsa, qorqup pushayman qilib, Misirga y  nib k  tishi mumkin» dep oylighanidi. - Misirdin chiqish 13:17

Chünki insan'oghlimu derweqe shu yolda köpchilik méning xizmitinde bolsun démey, belki köpchilikning xizmitide bolay we jénimni pida qilish bedlilige nurghun adamlarni hörütükke chiqiray dep keldi. - Markus 10:45

Jesus' Journeys

Rosulluqqa tallap chaqiriqlighan, Xudaning xush xewirini jakarlashqa ayrip teyinlen'gen, Mesh Eysaning quli bolghan menki Pawlustin salam! - Rimliqlargha 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people
- 1956 Jim Elliot martyrd in Ecuador
 - 1830 John Williams reaches Polynesia
 - 1731 Zinzendorf leads Moravian mission
 - 1614 Japanese kill 40,000 Christians
 - 1572 Jesuits reach Mexico
 - 1517 Martin Luther leads Reformation
 - 1455 Gutenberg prints first Bible
 - 1323 Franciscans reach Sumatra
 - 1276 Ramon Llull trains missionaries
 - 1100 Crusades tarnish the church
 - 1054 The Great Schism
 - 997 Adalbert martyrd in Prussia
 - 864 Bulgarian Prince Boris converts
 - 716 Boniface reaches Germany
 - 635 Alopen reaches China
 - 569 Longinus reaches Alodia / Sudan
 - 432 Saint Patrick reaches Ireland
 - 397 Carthage ratifies Bible Canon
 - 341 Ulfilas reaches Goth / Romania
 - 325 Niceae proclaims God is Trinity
 - 250 Denis reaches Paris, France
 - 197 Tertullian writes Christian literature
 - 70 Titus destroys the Jewish Temple
 - 61 Paul imprisoned in Rome, Italy
 - 52 Thomas reaches Malabar, India
 - 39 Peter reaches Gentile Cornelius
 - 33 Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3		
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19		
Where are we?			▶				
					Innocence		
			Eternity Past		Creation 4004 B.C.		
▶ Who are we?	God	Father		John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden		
		Son					
		Holy Spirit					
	Mankind	Living		Genesis 1:1 No Creation No people			
		Deceased believing					
		Deceased unbelieving					
	Angels	Holy			Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels		
		Imprisoned					
		Fugitive					
		First Beast					
		False Prophet					
		Satan					
Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?				
Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:13 Thalaasa	
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Uyghur tili at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Shuning uchün, bérip pütkül ellerni [özümge] muxlis qilip yétishtürünglar, shundaqla ularni Ata, Oghul ve Muqeddes Rohning namigha tewé qilip chömüldürüp, - Matta 28:19

